BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
17 I
35

13-15.C.18

Digitized by Google

Digitized by Google

AUGUSTINI BARBOSÆ,

I. V. D. LUSITANI,

PROTONOTARII APOSTOLICI,

Olim Sacræ Congr. Indicis Conſultoris, & inſignis Eccleſiæ Vimaranenſis Theſaurarii majoris;

NVNC VERO EPISCOPI UGENTINI,

& à Conſiliis D. PHILIPPI IV. Hiſpaniarum Regis Catholici,

COLLECTANEA DOCTORUM,

TAM VETERUM QUAM RECENTIORUM,

IN JVS PONTIFICIVM VNIVERSVM.

TOMUS QUINTUS,

IN QUO CONTINETUR DECRETUM GRATIANI.

Acceſſit quadrigeminus INDEX: I. ejuſdem Decreti Canonum. II. Capitulorum, & Legum incidenter diſcuſſarum: III. Rerum & Verborum: IV. Materiarum legalium, à Doctoribus ex profeſſo tractatarum, copioſiſſimus.

Ultima editio ab ipſomet Auctore aucta, recognita & à mendis expurgata.

LUGDUNI,

Sumpt. PETRI BORDE, JOAN. & PETRI ARNAUD.

M. DC. LXXXVIII.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ELENCHUS
DECRETI CANONUM,
Qui in hoc quinto Tomo continentur.

Prior numerus paginam, poſterior ejuſdem paginæ columnam ſignat.

A

A Judicibus, 2.q.6. 206.1
A quodam Judæo, de conſecr. diſt.4. 424.2
A Subdiacono, d.93. 179.1
Ab exordio, d.35. 107.1
Ab illo exige, 14.q.4. 252.1
Abbatem, 1.18.q.2. 292.2
Abbates, 18.q.2. 294.1
Abſens, 3.q.9. 210.1
Abſit, d.50. 127.2
Abſit, 11.q.3. 228.2
Accedens, d.50. 127.2
Accuſatores, 3.q.5. 209.2
Acolytus, d.23. 82.1
Ad ejus, d.5. 26.1
Ad Epiſcopos, 17.q.4. 275.1
Ad fidem, 23.q.5. 330.2
Ad limina, 30.q.1. 373.2
Addidiſtis, 20.q.1. 299.2
Admoneant, 26.q.7. 347.2
Admonere, 33.q.2. 396.2
Agathoſa, 27.q.2. 355.2
Alienationes, 12.q.2. 243.1
Aliquando, 32.q.2. 382.2
Aliquantos, d.51. 130.2
Aliter, d.31. 96.2
Aliter, 30.q.4. 376.2
Aliud quidem eſt, 11.q.1. 226.2
Alius, 15.q.6. 259.2
Altare, 1.q.3. 201.1
Altaria ſi non fuerint lapides, de conſecr. diſt.1. 416.2
An non diſtricta, 24.q.3. 339.2
An putatis, d.86. 174.1
Anaſtaſius, d.19. 68.2
Animadvertendum, 22.q.2. 310.2
Annis ſingulis, d.18. 66.2
Ante Baptiſmum, de conſecr.d.4. 425.1
Ante omnia, d.35. 108.1
Ante triennium, d.31. 95.1
Antiquitas, 2.q.2. 204.2
Apoſtolicis, 16.q.1. 266.1
Apoſtolicos, 12.q.2. 241.1
Apoſtolus, d.81. 169.2
Apoſtolus, 32.q.7. 388.1
Apoſtolus, 33.q.4. 408.1
Apud miſericordem, 32.q.1. 380.2
Apud nos, 32.q.5. 387.2
Aquam, de conſecr.d.3. 423.2
Archidiaconus, d.85. 172.2
Artaldus, 8.q.3. 221.1
Attendendum, 17.q.4. 276.1
Audacter, 8.q.1. 220.2
Audi, 11.q.3. 229.1
Audivimus, 24.q.1. 334.1
Aurum Eccleſiæ, 12.q.2. 244.2

B

BAptizandis, 1.q.1. 191.1
Beata Maria, 27.q.1. 353.2
B. Paulus, 22.q.4. 322.1
Bene quidem, d.96. 182.2

C

CAnon, diſt.3. 16.1
Canones, d.15. 48.1
Canones, d.16. 57.2
Cantantes, d.92. 177.2.med.
Caſellas, 10.q.2. 224.1
Catinenſis, d.61. 144.2
Cave, 28.q.1. 366.2

Elenchus Canonum Decreti.

Celebritatem, de conſecr.d.3. 423.1
Certum, 24.q.3. 339.1
Certum eſt, de conſecr.d.1. 414.1
Chriſtiana, 32.q.5. 387.4
Chriſtiano, d.34. 104.2
Circumcelliones, 21.q.5. 326.1
Clericus maledicus, d.46. 123.2
Clericus victus, d.91. 177.1
Clerico percutiente, d.50. 129.1
Clericus per creaturas, 22.q.1. 305.1
Clerici, d.81. 171.1
Clerici, 19.q.1. 294.2
Clericos, d.71. 156.2
Clericos, 1.q.2. 197.2
Cleros, d.21. 73.1
Cœpit Hermenigildus, 24.q.1. 338.1
Comperimus, de conſecr.d.2. 420.2
Communis filius, d.23. 81.1
Communiter, d.33. 102.2
Concedimus, de conſecr.d.1. 416.2
Concilia, d.17. 62.1
Confirmandum, d.50. 130.1
Conſtantinus, d.96. 184.1
Conſtantinopolitanæ, d.22. 77.2
Conſtat, de conſecr.d.4. 424.1
Conſtituimus, 3.q.5. 209.2
Conſtituit, 17.q.4. 288.2
Conſtituit, 20.q.3. 302.1
Conſtitutio Principum, d.2. 15.1
Conſuetudo, d.1. 4.2
Conſuetudo, 16.q.6. 268.1
Conſulendum, d.28. 92.1
Contra idolorum, 26.q.5. 344.1
Contra ſtatuta, 25.q.1. 341.1
Convenientibus, 1.q.7. 202.2
Convenior, 23.q.8. 332.2
Convertimini, de pœnit.d.1. 397.2
Convivia, d.44. 121.2
Corpora Sanctorum, de conſecr. diſtinct.1. 416.2
Crucis, de conſecr.d.3. 424.1
Cui eſt illata, 11.q.4. 230.2
Cui portio, 12.q.1. 235.1
Cujus rei, 29.q.2. 371.1
Cùm ad verum, d.96. 183.1
Cùm apud Theſſalonicam, 11.q.3. 231.2
Cùm excommunicatio, 11.q.3. 228.2
Cùm Adrianus, d.63. 150.2
Cùm homo, 23.q.5. 329.2
Cùm in lege, 23.q.4. 325.2
Cùm longè, d.63. 149.2
Cùm multo, 15.q.8. 260.1
Cùm omne, de conſecr.d.2. 420.1
Cùm per bellicam, 34.q.1. & 2. 410.2
Cùm ſimus, 9.q.3. 222.2
Cùm ſocietas, 27.q.2. 355.1
Cuncta per mundum, 9.q.3. 223.1
Curæ, 11.q.3. [illegible]9.1
Cyprianus, 21.q.3. 304.1

D

DÆmonium, 26.q.7. 348.2
Daibertum, 1.q.7. 103.2
De benedicto, 32.q.1. 380.1
De catechumenis, de conſecr.d.4. 424.1
De crimine, 15.q.3. 259.1
De decimis, 16.q.1. 263.2
De eo, 30.q.1. 373.1
De eulogiis, d.18. 65.1
De fabrica, de conſecr.d.1. 416.1
De his, d.12. 39.2
De his qui, 31.q.1. 377.2
De his, 33.q.2. 397.1
De his, 35.q.2. & 3. 411.2
De iis, d.28. 90.1
De illo, d.32. 97.2
De inceſtis, 35.q.2.& 3. 411.2
De Iudæis, d.45. 123.1
De libellis, d.20. 71.2
De Monachis, 16.q.1. 260.2
De Monachis, 18.q.2. 294.1
De occidendis, 23.q.5. 327.1
De Petro, d.47. 124.1
De præſentium, 16.q.1. 262.1
De propinquis, 35.q.2.& 3. 411.1
De quibus, d.20. 72.1
De quibuſdam, d.37. 110.1
De raptoribus, 36.q.1.& 3. 412.2
De Syracuſanæ, d.28. 91.2
De viduis, 27.q.1. 349.2
Debet homo, 23.q.4. 326.1
Debent, 11.q.3. 234.2
Decernimus, d.18. 66.2
Decernimus, d.28. 89.1
Decernimus, 16.q.7. 272.2
Decimæ tributa, 16.q.1. 265.1
Decimas, 16.q.1. 264.1
Decimas 1.16.q.7. 268.2
Decimas 2.16.q.7. 269.2
Decreta, 27.q.2. 357.2
Decrevit, 22.q.5. 312.1
Deinde, d.26. 87.1
Denique, d.4. 25.2
Denique, d.21. 75.2
Denique, 14.q.5. 255.1
Denique, d.4. 430.1
Devotis, 20.q.1. 300.2
Deus omnipotens, 2.q.1. 204.1
Duo iſta, 23.q.4 325.2
Diaconiſſam, 27.q.1. 350.1
Diaconus, d.23. 81.2
Diaconi, d.28. 90.1
Diaconi ſunt, d.93. 179.1
Dictum, de conſecr.d.5. 427.2
Dictum eſt, 29.q.2. 371.2
Didici, 1.q.7. 203.1
Diffinivit, 17.4. 289.2
Dilectiſſimis, 12.q.1. 235.1

Diſci

Diſciplina, d.45. 123.2
Diſcipulos, de conſecr.d.5. 428.2
Diſcordantes Clericos, d.89. 175.2
Diſpar, 23.q.8. 331.2
Divinis, 25.q.1. 340.1
Dixit Apoſtolus, 24.q.3. 339.2
Dixit Dominus, 14 q.5. 255.2
Dixit Dominus, 32.q.1. 379.1
Docendus, d.62. 144.2
Dominus noſter, 23 q.2. 323.2
Domino ſancto, d.50. 128.1
Donare, d.86. 173.2
Duæ ſunt, 19.q.2. 295.1
Duo mala, d.13. 40.2
Duo ſunt, d.96. 183.1

E

EA enim, 10.q.2. 224.1
Ecce, d.99. 189.1
Ecce dico, 22.q.5. 321.1
Ecce ego, d.95. 182.1
Eccleſia, 1.q.4. 201.2
Eccleſia, de conſecr. d.1. 414.2
Eccleſiæ, d.97. 187.1
Eccleſiæ, 16.q.1. 263.2
Eccleſiæ Principes, d.35. 107.2
Eccleſiam 1. de conſecr. d.1. 416.2
Eccleſiarum ſervos, 12.q.2. 244.2
Eccleſiis, d.68. 153.2
Eccleſiis, de conſecr. d.1. 415.2
Eccleſias, 13.q.1. 245.2
Eccleſiaſtica, d.23. 81.1
Eccleſiaſticorum, d.11. 38.2
Ego Ludovicus, d.63. 151.1
Ego ſolis, d.9. 35.1
Electionem, d.79. 164.1
Eleutherius, d.91. 176.2
Engeltrudam, 3.q.4. 208.2
Eos qui, d.32. [illegible].1
Eos quos, de conſecr.d.4. 426.1
Epheſiis, d.43. 121.1
Epiſcopus, d.35. 107.1
Epiſcopus, d.18. 65.1
Epiſcopus, 2.d.18. 65.2
Epiſcopus, d.23. 80.2
Epiſcopus, d.41. 119.1
Epiſcopus, d.47. 124.1
Epiſcopus, d.72. 157.1
Epiſcopus, d.74. 157.2
Epiſcopus, d.77. 161.2
Epiſcopus, 14.q.1. 250.2
Epiſcopus nullus, de conſecr.d.1. 420.1
Epiſcopus qui filios, 12.q.2. 242.2
Epiſcopi, d.64. 251.1
Epiſcopi, 11.q.3. 228.1
Epiſcopi, 26.q.5. 344.2
Epiſcopos, d.17. 63.2
Erit autem lex, d.4. 19.2
Erubeſcant, d.32. 99.2
Eſau, d.86. 173.2
Eſt ordo, 33.q.5. 410.1
Et temporis, 16.q.1. 264.1
Eunuchus, d.55. 137.1
Ex pœnitentibus, d.50. 129.2
Ex quo inſtituta, de conſecr.d.4. 423.2
Exemplum, 12.q.1. 239.2
Exigunt, 1.q.7. 203.2
Exorciſta, d.23. 81.2
Extraordinaria, 35.q.2.& 3. 411.2

F

FActæ ſunt, d.4. 19.1
Fatendum, 12.q.2. 249.2
Fidelior, d.50. 129.1
Filiis vel nepotibus, 16.q.7. 272.1
Firmiſſimè, de conſecr.d.4. 423.2
Flagita, 32.q.7. 389.1
Fœminæ, 30.q.4. 377.1
Fraternitas, 12.q.2. 240.2
Fraternitatis, d.34. 104.2
Fraternitatem, d.54. 134.1
Fruſtrà, d.8. 34.1
Fucare pigmentis, de conſecr.d.5. 429.2
Fuerunt, d.7. 32.2
Fur autem, 14.q.6. 257.2
Futurum, 12.q.1. 239.2

G

GEneralis, d.54. 253.2
Gloria Epiſcopi, 12.q.1. 245.2
Gonſaldus, 17.q.2. 273.1
Guiliſarius, 23.q.4. 325.2

H

HAbeatur, d.18. 64.1
Habebat, 12.q.1 2[illegible].2
Habeo librum, d.16. 59.2
Hac ratione, 31.q.1. 378.2
Hadrianus 1. d.63. 147.1
Hadrianus 2. d.63. 132.2
Hæc imago Dei, 33.q.5. 410.2
Hæreſis, 24.q.3. 339.2
Hæreticus, 24.q.3. 339.2
Hanc conſuetudinem, 10.q.1. 224.1
Hi ergo, 27.q.1. 350.1
Hi qui, 32.q.7. 391.1
Hi qui arbores, d.50. 129.2
Hi qui Baptiſmum, 1.q.1. 290.2
Hinc etenim, d.49. 126.2
His igitur, d.23. 80.2
Hoc nequaquam, 7.q.1. 218.2
Hoc quoque, de conſecratione diſtinct. 1. 419.1
Homines, 22.q.2. 312.1

Honeſtum, 22.q.5. 321.2
Honorat uir, 32.q.2. 283.2
Humanæ ures, 22.q.5. 321.1

I

IAm nunc, 28.q.1. 362.1
Iam verò, 23.q.6. 330.2
Ibi adunati, 7.q.1. 219.1
Id conſtituimus, 17.q.4. 290.1
Idololatria, 27.q.2. 361.1
Ieiunium, d.76. 159.1
Ieiunium quarti, d.76. ibid.
Ieiunia, de conſecr. d.3. 423.1
Igitur genus diminutionis, 26.q.3. 342.2
Ignorantia, d.38. 110.2
Illa, diſt.12. 39.2
Ille qui, 22.q.5. 320.1
Illiterales, d.36. 108.2
Illos planetarios, 26.q.2. 342.2
Illud, d.77. 159.2
Illud, 8.q.2. 221.1
Illud, 16.q.6. 268.2
Illud, 13.q.2. 246.2
Illud, 26.q.2. 342.2
Illud, de conſecr. d.40. 424.1
Illud quoque, d.71. 156.1
Imitare, 6.q.2. 215.1
Importuna, de pœnit.d.1. 399.1
In apibus, 7.q.1. 218.1
In altari, de conſecr. d.2. 425.2
In Baptiſmate, de conſecr. d.4. 422.1
In Canonibus, 16.q.1. 265.1
In canonicis, d.19. 68.1
In capite, d.90. 130.1
In criminalibus, 5.q.3. 213.2
In dolo, 22.q.2. 310.1
In Eccleſiaſtico, 13.q.2. 247.1
In his rebus, d.11. 38.2
In illis, d.80. 164.2
In iſtis, diſt.4. 22.2
In lectum, 34.q.1.& 2. 411.1
In legibus, 12.q.2. 240.2
In malis, 22.q.4. 316.2
In memoriam, d.19. 67.2
In neceſſitate, de conſecr. d.4. 424.1
In nomine Domini, d.23. 79.2
In novo, d.21. 74.2
In primis, 2.q.7. 203.2
In ſingulis, d.77. 160.1
In Synodo, d.63. 149.1
In tantum, d.21. 76.1
In venditionibus, 17.q.4. 290.2
Indicas, 3.q.9. 210.1
Inebriaverunt, 15.q.10. 259.1
Infames, 6.q.1. 215.1
Inferior, d.21. 75.2
Innocens, 22.q.4. 319.2
Inolita, 11.q.1. 227.2
Inſtitutio, de conſecr. d.2. 422.1
Inſtitutionis, 23.q.1. 341.2
Inſtitutum, 27.q.2. 358.2
Inter cætera, 22.q.4. 318.1
Inter Catholicam, 1.q.1. 190.2
Inter hæc, 33.q.2. 395.2
Inter hæreſim & ſchiſma, 24.q.3. 339.2
Interea, 10.q.3. 225.1
Interdixit, d.32. 100.2
Interfectores, 33.q.2. 395.2
Interveniente, 22.q.7. 388.1
Irreligioſum, d.87. 175.1
Is qui, d.34. 104.1
Is qui pœnitentiam, 26.q.1. 346.2
Ita diligere, 30.q.20. 375.2
Ita Dominus, d.19. 68.1
Ita nos, 25.q.1. 341.2
Iudæi, 1.q.4. 201.1
Iudæi, 28.q.1. 362.2
Iudæorum, 28.q.1. 363.2
Iulianus, 11.q.3. 234.1
Iuravit, 22.q.4. 306.1
Ius civile, d.1. 12.1
Ius generale, d.1. 3.2
Ius gentium, d.1. 12.2.& 430.1
Ius naturale, d.1. 5.2
Ius Quiritum, d.1. 14.1
Iuſtum, d.9. 34.2
Iuvenculæ, 20.q.1. 299.2
Iuxta Sanctorum, d.93. 178.2

L

LAici, d.33. 102.2
Laico, 2.q.7. 206.2
Latorem, 33.q.2. 397.1
Lector, d.23. 83.1
Lector, d.34. 106.2
Lectores, d.32. 98.2
L[illegible]ſt, d.1. 4.1
Lex divinæ, 27.q.2. 355.2
Legi, 16.q.1. 263.1
Legem, d.53. 132.1
Lege, d.10. 36.1
Legimus, d.93. 179.2
Legunt, d.37. 110.1
Liberi, 32.q.4. 386.2
Liberorum, 32.q.4. 386.1
Licet ergo, 3.q.1. 210.2
Ligna Eccleſiæ, de conſecr.d.1. 417.1
Liquidò apparet, de conſecr.d.2. 422.1
Lugdunenſis, 9.q.2. 222.1
Luminoſo, 18.q.2. 293.2
Luxurioſa res vinum, d.35. 107.1

M

MAla, d.8. 33.2
Mancipia, d.54. 133.2

Man

Elenchus Canonum Decreti.

Manifeſtum, 33. q.4. 409.2
Manus, de conſecr. d. 5. 427.1
Marrium, d 33. 101.2
Maximianus, d 81. 169.2
Mennam, 2. q. 5. 204.2
Meritò, 15. q.1. 258.1
Metropolitanum, 2. q.7. 206.2
Miles, 23. q.5. 329.2
Militare, 23. q.1. 323.1
Miniſtri, d.81. 170.1
Miniſtrum, d.23. 84.1
Miror, 17. q.4. 275.1
Miſſarum, de conſecr. d.1. 415.1
Miſſas, de conſecr. d.1. 419.2
Monachus, d.77. 162.1
Monacho, 20. q.4. 303.1
Monacho, 27. q.1. 352.1
Monachi, 16. q.1. 262.2
Monaſteria, 18. q.2. 294.2
Monaſteriis, 19. q.3. 295.2
Mos antiquus, d.65. 151.2
Mos eſt, diſt.1. 4.2
Movet, 22.q.1. 307.2
Moyſes, diſt.7. 32.1
Moyſes, 32.q.1. 383.1
Mulier, d.23. 84.1
Mulier, 32. q.2. 384.1
Mulier, 33.q.5. 408.2
Mulier quæ acceſſerit, 15. q.2. 258.2
Multi, d 40. 118.2
Multos, d.54. 134.2

N

NE quis arbitretur, 22.q.2. 313.1
Nec aliqua, 27. q.1. 349.1
Nec illud, 30. q.4. 377.2
Nec illud, 33.q.5. 410.2
Nec mirum, 26. q.5. 345.2
Nec ſolo, 32. q 5. 387.1
Neceſſe, d.29. 92.2
Nemo, d.32. 99.2
Nemo, 9.q.3. 222.2
Nemo, de conſecr. d.1. 414.2
Nemo blandiatur, 32. q.4. 385.1
Nemo contemnat, 11.q.3. 229.1
Nemo qui rapit, 14.q.5. 254.2
Neminem, d.69. 155.1
Neophytus, d.61. 143.2
Neque viduas, 27. q.1. 349.1
Neque furioſis, 32. q.7. 391.1
Nervi, diſt.13. 56.2
Nicæna Synodus, d.31. 95.2
Nihil, 7. q.1. 218.1
Nihil iniquius, 32.q.6. 387.2
Nimium. 23. q.7. 131.1
Nobiliſſimus, d.97. 187.1
Nocte ſancta, de conſecr.d.1. 417.1
Noë, 30. q.1. 372.2
Noli, diſt.9. 34.2
Noli exiſtimare, 23.q.1. 323 1
Nolite timere, 11. q.3. 234 1
Nolo 12. q 1. 239 3
Noluit itaque, 33.q.5. 410 1
Non autem, 7.q.1. 217 1
Non debet, d.65. 151 2
Non debet, 11.q.3. 231 1
Non decet, diſt.12. 39 1
Non eſt, diſt.6. 28 1
Non eſt, 22.q.1. 304.2
Non eſt, d.6. 431.1
Non eſt culpandus, 32.q.1. 381.2
Non eſt dubium, 27. q.2. 355.1
Non eſt noſtrum, 23.q.5. 328.1
Non eſt obſervandum, 22.q.4. 317.2
Non imputantur, 1.q.4. 201.1
Non in inferendo, 23.q.3. 324.1
Non licet, diſt.10. 37.1
Non licet, 33. q.4. 407.2
Non licet Abbati, de conſecr. diſtinct. 4. 425.2.
Non licet judici, 11. q.3. 232.1
Non liceat 1. d.23. 84.2
Non liceat, 2. d.23. ibid.
Non liceat, 19.q.3. 198.2
Non liceat Chriſtianis, 26. q.5. 344.1
Non liceat Papæ, 12. q.2. 241.2
Non mediocriter, de conſecr. diſtinct. 5. 428.1
Non mœchaberis, 32.q.6. 588.1
Non obſervatis, 20.q.7. 348.1
Non oportet, q.23. 84.1
Non oportet 1. d.42. 120.2
Non oportet 2. d.42. ibid.
Non oportet, 28. q.1. 367.1
Non oportet, 35.q.4. 507.2
Non oportet 2. de conſecr. d.5. 429.1
Non plures, de conſecr. d.4. 425.1
Non regenerebantur, de conſecr. diſt.4. 426.2
Non ſatis, d.86. 174.2
Non ſanè, 14. q.5. 256.1
Non ſolùm, 23. q.5. 330.1
Non ſolùm, 27. q.22. 361.2
Non ſolùm abnegat, 11. q.3. 233.2
Non ſtatim, 26. q.2. 233.2
Non ſunt audiendi, 21. q.3. 230.2
Nos conſecrationem, 9. q.1. 221.1
Nos conſuetudinem, diſt.12. 39.1
Nos novimus, 17. q.2. 273.1
Nos qui præſumus, d.40. 112.1
Nos Sanctorum, 15. q.6. 259.2
Noſſe, de conſecr. d.3. 425.1
Noſtrates, 40.q.4. 377.1
Notificati, 33. q.5. 408.1
Novatianus, 7. q.1. 216.1
Nulla officia, d.54. 134.1
Nulla præter, de conſecr. d.3. 426.2

Nullam,

Nullam, 2. q. 4. 205.2
Nullam poteſtatem, 18. q. 2. 293.2
Nullus, d. 14. 84.2
Nullus, d. 32. 97.2
Nullus, d. 58. 140.2
Nullus, d. 63. 145.1
Nullus, 28. q. 1. 364.2
Nullus, 31. q. 1. 377.2
Nullus Abbas, 19. q. 3. 295.1
Nullus Clericorum, 17. q. 1. 276.1
Nullus Epiſcopus, d. 60. 142.2
Nullus Epiſcopus, 21. q. 1. 192.1
Nullus Epiſcopus, de conſecrat. diſtinct. 1. 419.1
Nullus expectar, de pœnit. d. 7. 405.2
Nullus in Epiſcopum, d. 60. 143.1
Nullus invitus, d. 61. 144.1
Nullus omninò, 16. q. 7. 271.1
Nullus Patriarcharum, d. 99. 188.2
Nullus pœnitentiam, d. 55. 135.2
Nullus Preſbyterorum, d. 44. 122.1
Nullus Primas, 9. q. 2. 221.2
Nulli, d. 19. 67.2
Nulli, d. 42. 121.1
Nulli de ſervili, d. 54. 133.1
Nulli dubium, 12. q. 5. 245.2
Nulli liceat, 12. q. 2. 240.1
Nullum, 30. q. 4. 377.1
Nunc autem, d. 21. 75.2
Nunquam, de conſecr. d. 5. 429.1
Nuptiæ, 32. q. 1. 371.1
Nuptiarum bonum, 27. q. 1. 352.2

O

OBlationes, d. 90. 176.1
Occidit, 23. q. 8. 332.1
Offerebat, 32. q. 1. 388.2
Omni, d. 95. 181.1
Omnis, d. 3. 18.1
Omnis ætas, 12. q. 1. 235.1
Omnis chriſtianus, de conſecrat. diſtinct. 1. 420.1
Omnis electio, d. 63. 146.2
Omnis homo, de conſecr. d. 2. 421.1
Omnis qui recedit, 24. q. 1. 337.2
Omni timore, 23. q. 7. 331.1
Omnes, d. 22. 76.2
Omnes, d. 38. 111.1
Omnes, 11. q. 1. 226.2
Omnes, 30. q. 1. 374.2
Omnes, 31. q. 7. 388.2
Omnes, de conſecr. d. 5. 425.1
Omnes baſilicæ, 16. q. 7. 270.2
Omnes baſilicæ, de conſecr. d. 1. 414.1
Omnes decimæ, 16. q. 7. 269.1
Omnes deinceps, 28. q. 1. 365.1
Omnes Eccleſiæ, 17. q. 4. 274.2
Omnes leges, d. 1. 3.2
Omnes verò infames, 6. q. 1. 215.1
Omnium, 23. q. 5. 330.2
Omnibus, d. 34. 103.2
Omnibus, 29. q. 2. 370.1
Omninò, d. 31 95.2
Oportebat, d. 79. 163.1
Oportet, 28. q. 3. 369.1
Ordinationes, 1. d. 75. 158.1
Ordinationes, 2. d. 75. ibid. 2
Origo, 32. q. 4. 385.1
Oſius, d. 56. 138.2
Oſtiarius, d. 23. 83.1

P

PArſimoniam, d. 41. 119.1
Parvuli, 22. q. 5. 321.2
Paſce, d. 86. 174.2
Pauper, 11. q. 3. 233.2
Per Baptiſmum, de conſecr. d. 4. 423.2
Per ſingulas, 16. q. 3. 266.1
Perlatum, 29. q. 2. 371.1
Perlectis, d. 25. 85.2
Petrus Diaconus, d. 39. 111.2
Pervenit, d. 95. 180.1
Pervenit, 1. 18. q. 2. 294.2
Pervenit ad nos, 30. q. 1. 372.1
Piæ mentis, 16. q. 7. 271.1
Pitacium, 30. q. 3. 376.1
Placuit, diſt. 18. 64.1
Placuit, d. 32. 100.1
Placuit, d. 18. 65.1
Placuit, 10. q. 3. 224.2
Placuit, 16. q. 1. 260.2
Placuit, 1. 16. q. 1. 261.1
Placuit, 2. 16. q. 3. 267.2
Placuit, 23. q. 5. 329.2
Placuit, de pœnit. d. 6. 405.1
Placuit, de conſecr. d. 4. 426.1
Plebiſcita, d. 2. 15.1
Plures baptiſmales, 16. q. 1. 264.2
Pœnitentia, de pœnit. d. 3. 401.1
Porrò, d. 66. 153.1
Porrò, 16. q. 3. 267.2
Poſtquam, 16. q. 1. 264.2
Præcepit, 32. q. 5. 385.2
Præceptis, d. 12. 39.1
Præcipiendum, 13. q. 2. 247.2
Præcipimus, d. 34. 135.2
Præcipimus, d. 93. 180.1
Præcipimus, 16. q. 1. 264.2
Præcipuè, 11. q. 3. 228.1
Præſens, 20. q. 3. 301.2
Præſul, 2. q. 4. 205.1
Præter hoc, d. 32. 98.1
Præterea, d. 51. 131.1
Precariæ, 10. q. 2. 224.2
Preſbyter, d. 25. 82.2
Preſbyter, d. 28. 90.1

Preſby

Preſbyter, d.32. 101.1
Preſbyter, d.78. 162.2
Preſbyter, d.82. 171.2
Preſbyterum, d.82. 91.2
Preſbyteri, d.34. 106.2
Preſbyteri, d.68. 153.1
Preſbyterorum, d.56. 138.2
Preſbyteris, d.27. 88.1
Preſbyteros, d.50. 129.1
Prima adnotatio, d.16. 61.2
Prima autem, d.16. 61.1
Primæ ſedis, d.99. 188.1
Primatus, d.71. 157.1
Primatus, 2.q.1. 203.2
Privilegia, d.3. 17.1
Priuſquam, d.28. 89.2
Principium, de pœnit. d.1. 401.2
Privilegium, 11.q.3. 231.1
Pro obeuntibus, 13.q.2. 248.1
Prohibere, d.23. 83.2
Propter, d.18. 64.1
Provinciæ, d.99. 187.2
Propoſito, 32.q.5. 586.2
Propoſuiſti, d.82. 171.2
Pſalmiſta, d.23. 83.2
Pudor, 32.q.2. 381.2
Puella, 20.q.2. 301.1
Pueri, 1.q.1. 192.1
Pueri, 22.q.5. 421.2
Puta, 3.q.9. 111.1

Q

Qua traditione, d.22. 78.2
Quacumque arte, 22.q.5. 320.2
Quadrageſima, d.4. 25.1
Quadrageſima, de conſecr. d.5. 418.1
Quæ contra mores, d.8. 33.1
Quæ de cauſa, 2.q.5. 205.1
Quæ dignior, 25.q.1. 337.2
Quæ ipſis, d.38. 116.2
Quæ Lotharius, 2.q.1. 204.1
Quæ ſemel, 19.q.3. 295.2
Quæcumque, d.30. 94.1
Quædam etiam leges, d.2. 15.2
Quæritur, 22.q.2. 315.2
Quæſitum, 13.q.2. 250.1
Qualis, d.25. 86.2
Quàm periculoſum, 7.q.1. 219.6
Quàm pio, 1.q.2. 192.1
Quàm pœnitet, de pœnit. d.1. 400.1
Quàm ſit neceſſarium, 18.q.2. 293.1
Quamvis, d.21. 75.2
Quamvis, d.68. 154.1
Quamvis, 7.q.1. 217.2
Quando, d.24. 85.1
Quando autem, d.44. 122.2
Quatuor modis, 11.q.3. 233.2
Queſta eſt nobis, 13.q.2. 247.1
Queſti ſunt, 10.q.1. 263.2
Qui aliorum, 24.q.3. 339.2
Qui ambulat, 5.q.5. 214.1
Qui bis, de conſecr. d.4. 426.1
Qui bona, 17.q.1. 273.1
Qui Chriſti, 12.q.2. 240.1
Qui compulſus, 22.q.5. 320.1
Qui contra, 24.q.1. 337.2
Qui divinationes, 26.q.5. 344.1
Qui dormierit, 27.q.2. 257.2
Qui dormierit, 32.q.7. 391.1
Qui Eccleſiaſticis, d.36. 109.1
Qui Epiſcopatum, 8.q.1. 220.2
Qui Epiſcupus, d.23. 80.2
Qui in maternis, de conſecr. d.3. 426.1
Qui meritò, 11.q.3. 229.2
Qui partem, d.55. 136.1
Qui peccat, 23.q.4. 316.1
Qui plures, 21.q.1. 303.2
Qui præſulatus, 1.q.4. 201.2
Qui recedunt, 26.q.6. 346.1
Qui rectè, 11.q.3. 231.2
Qui reſiſtit, 11.q.3. 254.2
Qui ſe ſcit, 2.q.6. 205.2
Qui ſine, d.26. 87.2
Qui verè, 16.q.1. 261.2
Quia ingredientibus, 19.q.3. 296.1
Quia Sacerdotes, 10.q.1. 223.2
Quia ſancta, d.63. 150.2
Quia ſunt, d.28. 91.1
Quia tua, 12.q.1. 235.2
Quibus Epiſcopi, 11.q.3. 229.2
Quicquid, 32.q.2. 382.1
Quicunque ſciens, 6.q.1. 215.2
Quicunque, 12.q.2. 244.2
Quinque, 12.q.5. 245.1
Quicunque, 12.q.5. 245.2
Quicunque recognoverit, 16.q.7. 269.1
Quicunque vult, 17.q.4. 290.2
Quicunque fidelium, 16.q.7. 271.2
Quicunque. 16.q.5. 345.2
Quid culpatur, 23.q.1. 323.2
Quid in omnibus, 32.q.7. 389.1
Quidam, d.27. 387.1
Quidam clerici, d.81. 171.1
Quidam maligni, 5.q.1. 213.2
Quidam deſponſavit, 27.q.2. 357.2
Quieſcamus, d.42. 119.2
Quis autem leges, d.54. 133.1
Quiſquis, 1.q.1. 190.1
Quiſquis, 11.q.3. 233.2
Quiſquis inventus, 17.q.4. 276.1
Quo jure, d.8. 33.1
Quod à Patribus, d.75. 158.2
Quod ait, d.14. 47.2
Quod autem, 27.q.2. 257.2
Quod autem, 30.q.4. 376.2
Quod autem, 32.q.1. 380.2
Quod autem, 33.q.1. 361.2

Elenchus Canonum Decreti.

Quod Deo, 33. q. 5. 409.1
Quod dicitis, d. 16. 61.2
Quod interrogaſti, d. 27. 88.1
Quod propoſuiſti, 32. q. 7. 390.1
Quod quidam, 1. q. 1. 190.2
Quod verum, 32. q. 2. 382.2
Quodcunque, 24. q. 1. 334.2
Quoniam, d. 10. 37.2
Quoniam, d. 16. 59.2
Quoniam, d. 18. 64.2
Quoniam, d. 31. 96.2
Quoniam, d. 69. 154.2
Quoniam, d. 75. 158.1
Quoniam, d. 10. 189.2
Quoniam, d. 100. 431.2
Quoniam mos, d. 65. 152.2
Quoniam multos, 11. q. 3. 234.2
Quoniam quicquid, 16. q. 1. 266.1
Quorundam, d. 33. 103.1
Quotidie, de conſecr. d. 2. 421.1
Quoties à populis, 1. q. 7. 203.1
Quoties cordis, 1. q. 7. 203.1
Quoties Epiſcopi, 2. q. 6. 206.1
Quoties poſt audita, 2. q. 6. 206.1
Quotieſcunque, 43. q. 4. 407.1
Quotquot virginitatem, 27. q. 1. 351.1

R

RApinam, 14. q. 5. 254.2
Raptor, 27. q. 2. 358.1
Regenerante, de conſecr. d. 4. 426.2
Regula, d. 5. 16.2
Regum officium, 23. q. 5. 330.1
Reintegranda, 3. q. 1. 207.1
Relatum, de conſecr. d. 2. 420.2
Remittuntur, 23. q. 5. 330.2
Renovantes, d. 22. 78.2
Reperiuntur, de pœnit. d. 3. 401.2
Requiſiſti, 33. q. 1. 392.2
Reſecandæ, 24. q. 3. 339.1
Reſponſa prudentum, d. 2. 15.2
Revertimini, 16. q. 1. 265.1
Reum ad Eccleſiam, 17. q. 4. 275.2
Rogamus, 24. q. 1. 337.1
Rogationes, de conſecr. d. 2. 422.1
Romanus Pontifex, de conſecr. diſtinct. 4. 424.1
Rurſus, 11. q. 3. 230.1

S

SAbbatho, de conſecr. d. 3. 422.2
Sacerdos, 26. q. 7. 347.1
Sacerdos, de pœnit. d. 6. 404.1
Sacerdotes, d. 49. 126.1
Sacramenta altaris, de conſecr. d. 1. 418.1
Sacratas, d. 23. 84.1
Sacrorum, 12. q. 2. 241.1
Sacroſancta, d. 22. 77.1
Sæpe malorum, 28. q. 1. 364.1
Salonitanæ, d. 63. 149.2
Salvator, 1. q. 3. 199.1
Sancta octo, d. 16. 60.2
Sancta Romana, d. 15. 53.2
Sanctorum, d. 69. 155.1
Sanctam, de conſecr. d. 4. 425.1
Sanè diſcimus, 115. q. 1. 258.1
Sanè quiſquis, 15. q. 3. 259.2
Sanè profertur, 24. q. 1. 338.2
Satis perverſum, d. 56. 139.2
Satyra, d. 2. 15.2
Scenicis, de conſecr. d. 2. 422.1
Schiſma, 24. q. 1. 338.1
Sciatis, 33. q. 4. 406.2
Sciendum, d. 29. 92.2
Sciendum, 26. q. 3. & 4. 343.1
Scire debet, d. 76. 159.1
Sciſcitaris, 7. q. 1. 219.1
Scitote, 6. q. 3. 216.1
Scripſit, 7. q. 1. 216.2
Scripſit nobis, 27. q. 2. 357.1
Scriptum eſt, 6. q. 3. 216.1
Secunda poſt naufragium, de pœnit. diſt. 1. 400.1
Senatuſconſultum, d. 2. 15.1
Sententia, 11. q. 3. 227.2
Septuaginta, d. 16. 61.2
Seriatim, d. 32. 200.1
Serpens, de pœnit. d. 1. 398.2
Sexaginta, d. 16. 58.2
Sextò, d. 35. 108.1
Sextum, d. 16. 58.2
Si ad ſcripturas, d. 9. 35.2
Si cauſa, 33. q. 4. 407.1
Si conſuetudinem, d. 8. 33.2
Si civitatis 105. d. 34. 105.1
Si decreta, d. 20. 71.1
Si de rebus, 23. q. 7. 331.1
Si dominus, 11. q. 3. 234.1
Si Epiſcopus, d. 18. 66.1
Si Epiſcopus, d. 50. 127.2
Si Epiſcopus, 3. q. 2. 208.2
Si Epiſcopus, 11. q. 3. 228.1
Si Epiſcopus, 16. q. 6. 268.2
Si Evangelica, d. 55. 138.1
Si expoſitus, d. 87. 175.1
Si fœneraveris, 14. q. 3. 251.2
Si gens Anglorum, d. 56. 140.1
Si recuperator, d. 96. 183.2
Si in adjutorium, d. 10. 37.1
Si in quolibet, 20. q. 2. 301.1
Si infidelis, 28. q. 1. 362.1
Si infideli, 28. q. 2. 368.1
Si inimicus, d. 93. 177.fin.
Si nupſerit, d. 27. 88.1
Si officia, d. 59. 142.1

Si

Elenchus Canonum Decreti.

Si Papa, d.40. 113.1
Si Paulus, 32.q.5. 387.1
Si per negligentiam, de conſecr.d.2. 421.2
Si per ſortiarias, 33.q.1. 393.2
Si Petrus, 8.q.1. 219.1
Si qua Monacharum, 27.q.1. 351.2
Si qua mulier, 19.q.3. 197.1
Si quando, 2.q.6. 206.2
Si quatuor, 23.q.8. 333.2
Si qui filii, d.30. 93.1
Si qui ſunt, d.81. 170.1
Si qui verò, d.32. 97.1
Si quid veri, d.37. 110.1
Si quippe, 27.q.2. 360.1
Si quis, d.23. 83.2
Si quis, d.33. 101.1
Si quis, d.50. 128.1
Si quis, d.57. 140.2
Si quis, d.58. 141.2
Si quis, d.78. 162.1
Si quis, 2.q.3. 204.2
Si quis, 6.q.1. 215.2
Si quis, 6.q.3. 216.1
Si quis, 30.q.1. 375.1
Si quis à Medicis, d.55. 136.2
Si quis abſcidit, d.55. 135.2
Si quis acceperit, 33.q.1. 393.1
Si quis ariolos, 26.q.5. 347.2
Si quis carnem, d.30. 94.2
Si quis Clericum, d.81. 169.2
Si quis cum Clerico, 11.q.1. 227.2
Si quis coactus, 22.q.5. 320.1
Si quis contriſtatus, d.90. 176.1
Si quis contumax, 17.q.4. 276.1
Si quis cum duabus, 33.q.2. 397.1
Si quis cum duabus, 34.q.1.&2. 411.1
Si quis cum noverca, 32.q.7. 391.1
Si quis de alio, de conſecr. d.4. 426.2
Si quis deinceps, 16.q.7. 271.1
Si quis deſponſaverit, 27.q.2. 355.1
Si quis Diaconus, d.50. 128.2
Si quis docuerit, d.28. 91.2
Si quis eorum, d.32. 98.2
Si quis Epiſcopus, 1.q.3. 197.2
Si quis gentilis, 27.q.2. 360.2
Si quis habuerit, 28.q.2. 367.2
Si quis in Clero, 7.q.1. 218.1
Si quis in infirmitate, d.55. 137.2
Si quis in tantam, 1.q.4. 202.1
Si quis incognitus, 17.q.2. 273.2
Si quis ingenuus, 29.q.2. 370.2
Si quis inſaniens, 15.q.1. 259.1
Si quid inueniſti, 14.q.5. 255.1
Si quis iratus, 2.q.3. 104.1
Si quis Judaicæ, 28.q.1. 367.1
Si quis Kalendas, 26.q.7. 347.2
Si quis laïcus, 16.q.1. 263.1
Si quis laïcus, 22.q.5. 322.1
Si quis liber, 29.q.2. 370.1
Si non licet, 23.q.5. 327.1
Si quis neceſſitate, 34.q.1.&2. 411.1
Si quis iratus, 15.q.1. 259.1
Si quis non recto, 24.q.2. 338.2
Si quis objecerit, 1.q.3. 198.2
Si quis oblitus, 14.q.4. 251.2
Si quis Papa, d.79. 162.2
Si quis pecunia, d.79. 163.2
Si quis per ebrietatem, de conſecr. d.2. 421.2
Si quis poſitus, de pœnit.d.7. 405.1
Si quis poſt Baptiſmum, d.51. 131.1
Si quis Preſbyter, 2.q.5. 204.2
Si quis Preſbyter, 11.q.3. 228.1
Si quis pro ægritudine, d.55. 137.2
Si quis rapuerit, 27.q.1. 351.2
Si quis ſacerdotum, 11.q.1. 225.2
Si quis ſacro, 27.q.1. 350.1
Si quis ſervum, 17.q.4. 290.1
Si quis ſuadente, 17.q.4. 279.1
Si quis tanquam, d.30. 94.1
Si quis viduam, 1.d.34. 106.1
Si quis viduam, 2.d.34. ibid.
Si quis viduam, d.50. 127.1
Si quis viduam, 32.q.7. 390.2
Si quis virginem, 36.q.2. 413.1
Si quis virorum, d.30. 94.2
Si quis votum, 27.q.1. 353.1
Si quis uſuram, 14.q.4. 252.2
Si quis uxorem, 32.q.1. 379.2
Si quod verius, 33.q.2. 396.2
Si res aliena, 14.q.6. 357.2
Si Romanum, d.19. 67.1
Si ſacerdotes, 16.q.3. 267.1
Si ſacerdos, de pœnit. d.1. 399.2
Si ſervus abſente, d.54. 134.1
Si ſervus ſciente, d.54. 134.2
Si teſtes, 4.q.2.& 3. 211.1
Si tributum, 11.q.1. 226.1
Si tu abſtines, 27.q.2. 357.1
Si vir & uxor, 27.q.2. 356.2
Si virgo, 34.q.1.& 2. 411.1
Si uxorem, 32.q.1. 387.1
Sicut, d.15. 52.2
Sicut, d.47. 124.2
Sicut, 2.d.47. 432.2
Sicut alterius uxor, 7.q.1. 218.1
Sicut antiquitus, 17.q.4. 374.2
Sicut Apoſtoli, 11.q.3. 228.2
Si membrorum, 27.q.1. 348.2
Sicut crudelis, 31.q.1. 378.2
Sicut Epiſcopum, 1.q.2. 194.2
Sicut ſatius, 32.q.4. 386.1
Sicut vir, 7.q.1. 217.2
Sine exceptione, 12.q.2. 243.2
Singula, d.88. 175.2
Sint manifeſtæ, 12.q.1. 239.2
Solent plures, de conſecr.d.1. 418.1
Solicitatores, de pœnit.d.1. 397.1
Solicitudo, d.52. 131.2

Elenchus Canonum Decreti.

Sors, 26.q.2. 342.1
Sortilegi, 26. q.1. 341.2
Spiritus ſanctus, de conſecrat. diſtinct. 5. 427.1
Statuimus, d.4. 24.2
Statuimus, 16. q.1. 264.2
Statutum, 2.q.6. 206.1
Statutum, 27.q.2. 258.1
Statutum, 18. q.1. 291.1
Subdiaconus, d.23. 81.2
Subdiaconus, d.77. 161.1
Sufficit, de conſecr. d.1. 418.2
Sufficiat, 27.q.1. 353.2
Suggeſtum, 7. q.1. 218.2
Sunt nonnulli, 1.q.1. 192.1
Sunt qui dicunt, 27.q.2. 355.2
Sunt qui opes, 17.q.4. 274.1
Sunt quidem, 25.q.1. 340.1
Super prudentia, 14.q.1. 250.2
Suſpectos, 3.q.5. 209.2

T

Talis, de pœnit. d. 3. 402.1
Tamdiu, 3. q.2. 218.2.1
Tamen, d.86. 174.2
Tempus, 13. q.2. 248.2
Tempora, 26. q.7. 346.2
Tenere, d.51. 95.2
Terrulas, 12. q.2. 244.1
Teſtamentum, d.6. 27.1.& 430.2
Teſtes, 3. q.9. 210.2
Teſtimonium, 11.q.1. 225.2
Totum, 1. q.3. 198.2
Tribus gradibus, de conſecrat. diſtinct. 2. 421.2
Tributum, 23.q.8. 333.1
Tunc valere, de conſecr. d.4. 425.1

V

Valentinianus, d.63. 246.2
Valentino, d.34. 106.2
Ubi iſta, d.74. 157.2
Ubi non eſt, 30.q.2. 375.2
Ubicunque ſepeliamur, 12.q.2. 2.249.2
Vendentes, 1.q.3. 200.2
Vera, d.45. 123.2
Verbum, de pœnit. d.1. 397.2
Veſtimenta, de conſecr. d.1. 417.1
Vident, d.34. 106.2
Viduas autem velare, 27.q.1. 350.1
Viduitatis, 27.q.1. 352.2
Vir cum propria, 35. q.4. 407.2
Virgines, 20.q.4 302.2
Virginibus, 27.q.1. 350.1
Ultima voluntas, 13.q.2. 246.1
Unaquæque, 23.q.2 246.1
Unde, 8. q.1. 230.1
Undecumque, d.56. 138.2
Unio, 10.q.3. 225.1
Unius uxoris, d.26. 86.2
Unum orarium, d.25. 86.1
Vnuſquiſque, 12.q.4. 317.1
Voluntas, d.81. 170.2
Volumus, 16. q.3. 267.2
Voventibus, d.27. 87.2
Vrbes, d.80. 164.1
Vſus, d.11. 38.2
Vt jejuni, de conſecr. d.5. 247.2
Vt lex, 27.q.1. 352.2
Vt veterum, d.9. 35.1
Vtilem ſimulationem, 22. q.2. 313.2
Vtinam, d.76. 159.2
Vxor, 17.q.4. 289.1
Vxor à viro, 32. q.7. 389.1
Vxor legitima, 27. q.2. 560.2

RECENSIO
CAPITULORUM, LEGUM, ET PARAGRAPHORUM,
Qui in hoc Quinto Tomo incidenter diſcuſſi, & quandoque extra locum ſunt poſiti.

Primus numerus paginam, ſecundus ejuſdem paginæ columnam denotat; tertius eſt marginalis.

EX DECRETALIBUS.

CAP. DILECTI 6. *de judic. decl.* 36.2.5
cap. Fundamenta. §. decet, de elect. in 6. declaratur. 115.1.20
c. Si aliquando, de ſent. excomm. declaratur. 178.1.5
cap. Quantò, de conſuetudine, declaratur. 181.1.4
c. Aqua, de conſecrat. Eccleſiæ, vel Altaris. 181.1.5
c. Licet, in fin. de teſtibus, declaratur. 227.1.3.4
c. Tertio loco, de prob. decl. 250.2.3
c. Litteras, de præſumpt. declaratur. 351.1.5
cap. Sanctorum, de præſcript. declaratur. 266.2.4
cap. 1. de teſtam. falsò tribuitur Gregor. IX. cùm deſumptum ſit ex Gregorio I. 296.1.1
cap. Etſi Chriſtus, de jurejur. ibi, quod amplius eſt, à malo eſt, *declaratur.* 304.2.3
c. Majores, §. item quæritur, de Baptiſm. declaratur. 310.1.4
c. 2. De furtis, decl. 399.1.4

EX DECRETO.

c. 1. de arbitr. debet in foro, & inter laicos obſervari.

EX CLEMENTINIS.

Clement. ult. de ſentent. excomm. declaratur. 178.1.5

EX DECRETO.

c. Lex eſt, diſtinct. 1. declaratur. 4.1.3
cap. Mulier 15. q. 1. decl. 6.1.3
cap. Ius naturale, diſtinct. 1. declaratur. 10.2.37
cap. Ius Quiritum, diſtinct. 1. declaratur. 11.1.39
cap. Non eſt, verſ. hic itaque, diſtinct. 6. declar. 29.1.7
cap. Canentes, diſtinct. 16. declaratur. 58.1.3
cap. Sancta, verſ. in quibus, diſtinct. 15. declaratur. 58.1.4
cap. Regula, diſtinct. 17. declaratur. 63.1.7
cap. In novo, diſtinct. 21. declaratur. 77.1.2
cap. Conſtitutiones, diſtinct. 96. declaratur. 77.1.4
cap. Renovantes, diſtinct. 22. declaratur. 79.1.8

Recenſio Capitulorum, Legum,&c.

cap. Syracuſanæ, diſtinct. 28. declaratur. 892.6
cap. Priuſquam, diſtinct. 28. declaratur. 89. 2.5
cap. Catinenſis, diſtinct.62. declaratur. 89. 2. 7
cap. Aliter, diſtinct.31. declar. 97.1.3
cap. Seriatim, diſtinct.32. declaratur. 100. 2. 3
cap. Valentinianus, diſtinct.63. declaratur. 146.2.4
cap. In illis, diſtinct. 80. declaratur. 564. 2. 3
cap. Archidiaconus, diſtinct. 83. declaratur. 172.2.5
cap. Legimus, diſtinct.94. declaratur. 182. 1. 6
cap. Olim, diſt.95. decl. 182.1.6
cap. Emendari, 1. quæſtione 2. declaratur. 196.1.9
cap. Presbyter, 1. quæſt. 3. declaratur. 198. 1. 4
cap. Si quis objecerit, 1.quæſt.3.declaratur. 199.1.3.
cap. Salvator, 1 quæſt.3. declaratur, & præſtantur plures intellectus. 199. 2. 2. & *ſeqq.*
cap. Iam ideoque, 1. quæſt. 4. declaratur. 201. 2. 2
cap. Engeltrudam, 3. quæſt. 4. declaratur. 209. 1.4
cap. Epiſcopi, 11. quæſtione 3. declaratur. 209.1. 5
cap. Si quis, 6. quæſtione 4. declaratur. 216. 2.2
cap. 1. §. Ordinandus, verſ. quomodo etiam, diſt.42.decl. 217.2.13
*cap. Sicut, diſtinct.47. declaratur. ibid.*14
cap. Si Petrus, 8. quæſtione 1. declaratur. 219.2.4
cap. Lugdunenſis, 9. quæſt. 2. declaratur. 222. 1. 3
cap. Engeltrudam, 11. quæſt.3. declaratur. 228. 2. *init.*
cap. Non liceat Papæ, 12. quæſt. 2. declaratur. 242.1.5
cap. fin. verſic. Romanorum, 24. quæſt.2. declaratur. *ibid.*7
cap. Tempus, 13.quæſt.2. declaratur. 249. 1.4
cap. Ab illo exige uſuras, 14.quæſt. 4. declaratur. 253.1.8
cap. Volumus, 16. quæſt.4. declaratur. 267. 1.2.3.4.5
cap. Monaſteriis, 19. quæſt. 3. declaratur. 296. 1.3
cap. Quia ingredientibus, 19. quæſt.3. declaratur.
cap. Clericum per creaturas, 22. quæſt.1. declaratur. 306.2.7
cap. Si quis per capillum, 22. quæſt.1. declaratur. 307.1.8
cap. Movet, 22. quæſt. 1. declaratur. 308. 1. 4. 5
Τὰ Minus malum eſt per Deos falſos veraciter jurare, quàm per Deum verum fallaciter, *declarantur, ibidem* 2.10.
cap. Humanæ aures, 22.quæſt.4.declar. 314. 1. 2
cap. Inter cætera, 22. quæſt.4.declar. 319. 1. 8.9.10.11.12.13
cap. Si quis laicus, 22. quæſt.5. declar. 322. 2. 4
cap. Si quis Sacerdotum, 11. q. 1. declaratur. 32.3.1.5
cap. Occidit, 23. quæſtione 8. declaratur. 332.2.3
cap. Quodcumque, 24. quæſt.1. declaratur. 335. 2.6
cap. Verbum, de pœnitent. diſtinct. 2. declar. 337.1.16
cap. Epiſcopi, 26. quæſtione 5. declaratur. 343.1.5
cap. Diaconiſſam, 26. quæſtione 5. declar. 350.2.3
cap. Non dubium, & cap. cùm ſocietas, 27. quæſt.2. decl. 259.2.11
cap. Ad menſam, 11. quæſt.3. intellectus. 365. 2. 4
cap. Si quis habuerit, 28. quæſt.2. declarat. & concordatur cum cap. Si infidelis, immediatè ſequenti. 369.1.2
c Non omnis, 32.q.2.concordatur cum c. Si quis, diſtinct.33. & c. ab omnibus, diſtinct. 34. 383.1.1
cap. Origo, 32. quæſt. 4. declaratur. 385. 1.3
cap. Requiſiſti, 33. quæſtione 1. declaratur. 391. 2. 2
cap.1. In princip. de pœnitent. diſtinct.6. declaratur. 399.1.2
cap. Sanctum, de conſecr. diſt.3. declaratur. 399.1. 3
cap. Si quis potiùs, & c. Si quis autem, de pœnit. diſt.7. declarantur. 409.2.2
cap. Idcirco, de pœnitent. diſtinct. 7. declar. ibid. 3

EX CONC. ANTIOCHENO.

Can. 20. declaratur. 48.2.5

EX DIGESTIS.

l. In cauſa 16. §. Idem Pomponius, de minoribus,

noribus, declaratur. 18.1.3
l. Item ſi pretio 22. §. ult. locati, declaratur. ibid.
l. Ius ſingulare, de legibus, declaratur. 22.1.init.
l. Deprecatio, ad leg. Rhodiam de jactu, declaratur. 148.2.14
l. Theopompus, 1. de dote praleg. declaratur. 210.22
l. 2. de cond. ob turp. caaſ. decl. 256.1.3
l. Codicillis, alias l. Lucius 88. § *matre, de legat. 2. declaratur.* 389.2.5
l. Si ſerva 46. *§. ult. de jur. dot. declaratur.* 392.1.3

EX CODICE.

l. Bene à Zenone, de quadriennii præſcript. declaratur. 148.2.1
l. Divi, ad legem Aquil. decl. 276.2.4.5
l. Tranſigere, de tranſactionibus, declaratur, 389.2.6.

EX INSTITUTIONIBUS.

§. Conſtat, de jur. natur. gent. & civ. declar. 4.1.4
§. Sed & naturalia, de jur. natur. declaratur. 340.2.6

SUMMA

SUMMA PRIVILEGII
Regis Chriſtianiſſimi.

LUDOVICUS XIV. Dei gratiâ Galliarum, & Navarræ Rex Chriſtianiſſimus, ſingulari Privilegio ſanxit, ne quis per univerſos Regnorum ſuorum fines, intra decem annos à die finitæ impreſſionis computandos imprimat, ſeu typis excudendos curet, & venales habeat Libros, tam editos, quàm edendos, *D. D. Auguſtini Barboſæ Luſitani, I. V. D. Epiſcopi Ugentini*, &c. præter PETRUM BORDE Bibliopolam Lugdunenſem, aut illos quibus ipſemet conceſſerit: Prohibuit inſuper eadem auctoritate Regia omnibus ſuis ſubditis eoſdem libros extra Regni ſui limites imprimendos curare, vel quempiam ubicumque fuerit, ad id agendum impellere ac inſtigare, ſine conſenſu dicti PETRI BORDE. Idque omne ſub confiſcatione librorum, aliiſque pœnis contra delinquentes expreſſis, uti latiùs patet in litteris datis Pariſiis die 17. Septembris 1685.

Ex mandato Regis, Signatum LEPETIT.

Hæc ultima editio deſiit excudi die 7. Novembris 1687.

COLLECTA

COLLECTANEA DOCTORUM,

Tam veterum, quàm recentiorum, qui ſuper ſelectiora Capitula, & Gloſſas Decreti Gratiani, eorúmque intellectum ex profeſſo, vel incidenter ſcripſerunt.

SUMMARIUM.

1 *Gratianus voluminis Decreti compilator natus fuit ex adulterio.*

2 *Gratianus vir religioſiſſimus in Monaſterio S. Felicis Bononien. Ordinis S. Benedicti, in ſacris, & divinis litteris eruditiſſimus.*

3 *Decreti volumen compilavit Gratianus Bononiæ tempore Eugenii III. ſub anno 1150.*

4 *Decreti volumen authenticum non eſſe affirmant aliqui.*

5 *Errores quot reperiantur in hoc Decreti volumine, oſtenditur.*

6 *Decreti volumine reperiuntur quatuor ſpecies auctoritatum.*

7 *Sanctorum Patrum teſtimonia in Decreti volumine inſerta ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſtatuti Canonici robur obtinent, dummodo in contrarium aliqua Pontificia diſpoſitio non appareat.*

8 *Gratiani compilatoris Decreti auctoritas à nullo hactenus Pontif. reperitur approbata, nec eſt authentica.*

9 *Palea quæ fuerit, & de auctoritate ſuorum Capitulorum in hoc Decreti volumine inſertorum.*

10 *Leges civiles inſertæ in hoc Decreti volumine juris Canonici vim non habent.*

In Procemium Decreti Gratiani.

1 GRATIANUS voluminis Decreti compilator, quamvis natus ex adulterio, ut referunt Corraſ. *in paragr. Sacer. cap.2. num.3.* Tiraq. *de nobilit. cap.13. num.32.* Rojas *de ſucceſſionib. cap.15. num.18. cum ſeqq.* Paleoth. *de noth. & ſpuriis, cap.66. litt.G,* Hippol. de Marſil. de Columna *de Eccleſiaſt. reddit. orig. p.2. cap.18. num.4.* Jacob. Benn. *de privileg. Juriſc. p.3. privil.64. num.9.*
2 fuit S. Felicis Bononienſis Ordinis S. Benedicti, vir quidem religioſiſſimus, ut legitur in ejus vita inſerta in hoc Decreti volumine, & referunt Alciat. *lib.4. parerg. cap.23. in princ.* Th. Canan. *in repet. procem. hujus voluminis, num.110. cum ſeqq.* & in ſacris, ac divinis litteris eruditiſſimus, ex Petr. Magdal. *de numero teſtium in teſtamento requiſ. p.2. cap.6. à num.27.* Duaren. *in præfat. de ſacris Eccleſ. miniſt. verſ. unum eſt à Gratiano,* Sarmient. *de redditibus Eccleſiaſt. part.3. cap.1. numero 2. ad fin. & cap.4. num.9.* & in referendis SS. Patrum auctoritatibus diligentiſſimus, ſecundùm Covarr. *de ſponſalib. part.2. cap.6. §.11. num.2. verſ. hactenus Ambroſius,* de quo multa ſcribunt Cardin. Bellarm. *de ſcriptor. eccleſiaſt. anno Domini 1100. tit. de Gratiano, fol.184.* Genebr. *in chronolog. lib.4. anno Chriſti 1159. verſ. Gratianus,* Card. Baron. *tom.11. annal. anno Chriſti 1122. n.1. & an.1151. n.6.* Turr. *lib.3. epiſt. c.26.*

Compilavit vir iſte doctiſſimus hoc Decreti vo- 3
lumen tempore Eugenii III. ſub anno 1150. apud Bononiam in Monaſterio S. Felicis, ut notant gloſſ. *in cap. poſt appellationem, §. forma, 2. q.6.* Felin. *in cap.2. n.43. in fine, de reſcript.* Joan. Calderin. *in procem. Decretal. n.16. cum ſeqq.* Corraſ. *in paraphraſi Sacerd. p.4. cap.5. n.2.* Bapt. de S. Blaſio *in repet. Decreti, num.4.* Thom. Canan. *in repet. procem. Decreti, num.128.* Marant. *de ordine judic. p.3. num.39.* Sebaſt. Medic. *de legibus, & ſtatut. p.1. q.3. n.4.* Vivald. *in candel. aureo, in prologo, n.3.* Tritem. *lib.3. de viris illuſtrib. S. Benedicti.*

Circa verò hujus voluminis auctoritatem Docto- 4
res variè loquuntur, quidam enim authenticum non eſſe affirmant, cùm dictus Gratianus non habuerit poteſtatem legis condendæ, ac proinde ejus dicta frequenter reprobantur, ſicut dicta alterius Doctoris, ita Butr. *in procem. Decretal. §. ſanè, num.10. & 17.* Milis *in repert. verbo lex licèt ſit,* Rebuff. *in repet. l. quod juſſit, in gloſſ. magna, num.10. ff. de re judic.* Gretſer. *pro defenſione Bellarm. lib.2. de Roman. Pont. cap. ult. verſ. quintum dubium, pag. mihi* 816. Andr. ab Exea *in rub. de conſtitut. num.120.* Anch. *in cap.1. eod. tit. num.50.* Alciat. *lib.4. parerg. cap.23.* Petr. Magdalen. *d. p.2. cap.6. à num.* 27. & ideò pluſquam quadraginta errores eſſe in hoc volumine, reperies apud Felin. *in cap.2. de reſcript. num.43. poſt princ.* Cæpol. *de cognitione librorum juris Canon. num.18. & ſeqq.* Tiraq. *de nobilit. cap.31. num.* 538. Rojas *de hæret. p.1. num.58.* Petr. Magdalen. *d. part. 2. cap.6. num.28. cum ſeqq.* Cæſ. Contard. *in l. unic. C. ſi de moment. poſſeſſ. in ſecunda ratione decidendi, n.39.* Verùm volumen hoc decreti reperiri approbatum atteſtatur Abb. *in cap.2. de reſcript. num.9. verſ. ſed dico,* ubi Felin. *num.44.* ſubdens rationem, quia volumen Decreti communiter etiam à multis annis fuerit publicè lectum in ſcholis, unde ipſius dicta tacitè approbata cenſentur.

Sed oportet advertere in hoc volumine Decreti

reperiri præcipuè quatuor ſpecies auctoritatum, ad quas poſſunt illæ ſeptem reduci, quas tradit Sebaſt. Med. *in d. tract. de legibus. & ſtatut. p.1. q.3. n.13.*

7 Prima eſt SS. Patrum, quorum teſtimonia quamvis ex ſe vim Canonum non habeant ad cauſativo deciſionem, at ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſic acceptantis, & publicè legi volumen hoc Decreti permittentis, quæ in eo inſerta ſunt Sanctorum dicta robur ſtatuti Canonici obtinent, dummodo in contrarium aliqua Pontificia diſpoſitio non appareat, ut docent Archid. *in c. de his, il 2. ſtatim in princ.* 50. *diſt.* ubi Dominic. *n.2. verſ. ſed quæro nunquid*, & Præpoſ. *poſt 5. q. verſ. redeundo ad text.* Turrec. *ibid. num.5. verſ. de his*, dum quærunt nunquid ſtandum ſit deciſioni illius text. eo quod non ſit Pontificis, nec Concilii generalis, ſed Rabani Archiepiſcopi ad Heribaldum: reſpondentque ſtandum eſſe, quia opus hoc Decreti recipit Romana Eccleſia quoad Capitula in eo contenta, idem Archid. *in cap. quis neſciat, ad fin. 9. diſt.* ubi Dominic. *verſ. quæro quid de volumine*, Abb. *in cap. 2. num.9. de reſcript.* ubi Felin. *num. 45. verſ. firmat*, & Rip. *num. 8.* Turrec. *in proœm. Decreti, art. 8. num. 25.* Thom. Connao. *in repet. ejuſdem proœm. num.343. cum duobus ſeqq.* Marant. *de ordine judic. part. 3. quæſt. unica, num.36.* Anton. Cuch. *inſtit. majsr. lib.5. tit.1. num.5.* Medin. *de ſacrorum hominum continentia, lib.2. cap.33. in fin.* Dionyſ. Paul. *de vera Patriarchal. Sedium erect. cap.4. num.1.* Fr. Emman. *quæſt. Reg. tom.1. q.6. art.2.* Sanchez *de matr. lib.9. diſp.12. n.3.*

Ex quibus apparet, neceſſariam habere obſervantiam decreta Conciliorum generalium, ac ſummorum Pontificum à Gratiano in hoc libro relata, eo quòd ab habentibus poteſtatem ſunt condita, ut advertunt Abb. *in cap. 2. de reſcript. num.9. verſ. & præſuppoſito*, & Felin. *ibid. num.44. verſ. firmat etiam*, Sanch. *d. lib. 9. de matr. diſp.12. num.5. verſ. præterea*, unicuique enim Canoni, qui in Decreto eſt, eadem fides danda eſt quæ auctori ejus datur, Rip. *in l. 1. numero 69. ff. ſi certum petat.* Caiet. 2.2. *q.88. art.8. dub. ult. §. ad primum dicitur*, ubi Aragon. *dub.1. in ſolut. ad 2. in fine*, Sot. *de juſtit. lib.7. quæſt.3. art.1. verſ. ant ergo ſunt.* Valent. 2.2. *diſp.6. quæſt.6. de voto, puncto 6. §. hinc ſequitur deceptum fuiſſe.* Et Gratiano referenti auctoritatem Concilij, ſeu Papæ credendum eſt, niſi oſtendatur exemplar in contrarium, ſecundùm Felin. *in d. cap. 2. de reſcript. num.47.* ubi Dec. *num.15.* & Præpoſ. *in hoc proœm. num. 4.* Ratio eſſe poteſt, quia paſſim noſtri Pontifices hanc fidem tribuunt Gratiano, patet *in cap. cùm Apoſtolica, de his quæ fiunt à Prælat. & in cap. per tuas, de ſent. excom. & in Clem. 1. col.4. verſ. nos eodem mandata*, ibi, *ſecundùm formam in decretis de jnrejur.*

8 Secunda ſpecies eſt auctoritas ipſius Gratiani compilatoris hujus voluminis, quæ à nullo hactenus Pontifice reperitur approbata, nec eſt authentica, ut tradunt Felin. *d. num.43.* & Rip. *ubi ſuprà, à num.77.* Capra *in lib. commun. opinion. verbo Decretorum, pag.493.* Coſta *in §. & quid ſi tantùm, §.3. numero 196.* Caniſ. *in ſum. juris Canon. lib.1. tit. 1. in annot.* Soar. *de legib. libro 4. capite 5. numero 6.* Paul. Layman. *in Theologia morali, tract.4. de legib. cap.3. §.3. num.12.* & alij citati *ſuprà, num.4.*

9 Tertia eſt cujuſdam Paleæ, de quo nomine, & quiſnam fuerit, ſunt Doctorum variæ ſententiæ, multi ea capita, in quibus res inanes, tenues ac leves, modicæque utilitatis continentur, hoc nomine appellari conſuerunt, unde in Chronicis relatum extat, Alexandriam ad Tanarum flumen conditam in gratiam Alexandri III. Summi Pont. Paleæ cognomen in contemptum à vicinis, qui Imperatorem Federicum I. ſequebantur, accepiſſe, ut referunt Platina & Illeſcas in Alexandro III. Sic cùm Conradus Imper. coronam Regni Italici, non Mediolani, ſecundùm veterum morem ſuſcepiſſet, ſed alibi, vulgò tunc ferebatur, Corona Paleæ fuiſſe redimitum, & ſic hanc ſententiam ſequitur Alciat. *lib. 12. parerg. cap.3. verſ. ego compertum habeo.* Sed Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de diſp. & allegat. prope finem*, quem alij ſequuntur, putat quemdam Protopaleam (quem Iaſon *in rub. de action.* addit Cardinalem fuiſſe) collectioni Gratiani capita hæc adiunxiſſe. Nonnulli verò fuiſſe diſcipulum Gratiani, & ſua auctoritate inſeruiſſe aliqua capitula in hoc volumine, quæ authentica non ſunt, nec ullam faciunt fidem, ſicut teſtantur Corſet. *in repert. Abbatis, verbo liber Decretorum*, Baptiſt. de S. Blaſio *in repet. rub. Decreti, num.42.* Sebaſt. Medic. *d. p.2. quæſt. 3. numero 13.* Petr. Magdalen. *d. p.2. cap.6. num. 42. cum ſeqq.* Anton. Auguſtin. *ad Decretal. in præfat. ad Gregor. XIII. pag.3.* Cort. *in memorab. verbo juriſperiti, §. deinde*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.1. quæſt.6. art.2. verſ. nam Palea*, Card. Baron. *tom.12. annal. Eccleſ. anno Chriſti. 1151. num.6. in fine.* Verùm ex pluribus diligentiis ſuper hac re factis illud videtur poſſe colligi, has paleas eſſe additiones non eodem tempore factas ad primam collectionem Gratiani, in margine primùm adſcriptas, ac nonnullas fortaſſe ab ipſomet Gratiano, ut fit, inter componendum, aut legendum, quas deinde librariorum quidam omiſerint, quidam in contextu poſuerint, interdum cum aliquo diſcrimine, ut habetur inter ea, de quibus lectorem in principio hujus voluminis viſum fuit admonere.

Quarta ſpecies eſt auctoritas Iuriſconſultorum, & 10
Imp. ſecularium, quoniam ſunt multæ leges civiles inſertæ in hoc volumine, quæ tamen vim juris Canonici minimè habere dicuntur, quia Gratian. qui eas inſeruit, non habuit talem poteſtatem: ita gl. *verbo tractatus, verſ. ſed quærit, in cap.1. de reb. Eccl. non alien. in 6.* Abb. *in d. cap.2. de reſcript. numero 9. in fine*, ubi Felin. *num.39.* idem Abb. *in cap. ſuper eo, il 1. num.4.* & ibi Felin. *n.3. de teſtibus*, Capra *d. verbo Decretorum, verſ. quare nec leges, pag.493. & pag.505. verſ. leges per Gratianum*, Marant. *ubi ſuprà, n.38.* Baptiſta de S. Blaſio *in repet. d. rub. Decreti, num.8.* Petr. Magdalen. *d. p.2. cap.6. num.22. cum ſeqq.* Burg. de Pace *in l.1. Tauri, num.270.* Cæſar Contard. *in l. unica, C. ſi de moment. poſſeſſ. in 2. ratione decidendi, num.30. cum ſeqq.* Gutier. *lib.1. Canon. cap.21. n.32. cum ſeqq.* Sanch. *de matr. lib.9. diſp.12. n.3. verſ. fatentur tamen ferè omnes*, Fr. Emman. *d. art.2. verſ. quoad quartum.* Quod adeo verum eſt, ut habeat locum, quamvis tales leges civiles ſint favorabiles clericis, ſeu Eccleſiis; nihil enim ſuffragatur is favor ad ſupplendum defectum poteſtatis in concedente, *c. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit.* & *ibid.* Abb. *n.15.* Felin. *n.46.* & Dec. *n.24.* Declara tamen, niſi prædictæ leges eſſent per aliquem Canonem approbatæ, eo namque ipſo ſuſcipiunt vim legis canonicæ, ut optimè advertit d. gl. *verbo tractatus ſingularis*, ex Peruſ. *ibid. collect. 3.* Abb. *dicto num. 9. in fine*, & *ibi* addit. *lit. D.*

SUMMARIUM.

1 *Humanum genus, aut natura, aut moribus regi quomodo dicatur.*

2 *Lex in quatuor membra diſtinguitur, videlicet in legem æternam, naturalem, divinam, & humanam.*

3 *Lex*

3 *Lex aut eſt divina, aut humana.*

4 *Ius naturale quomodo intelligatur eſſe illud, quod in lege, & Evangelio continetur.*

Distinctio I.

1 HUmanum genus aut natura aut moribus regi ait Gratian. *in princ. huius diſt.* quam diviſionem multi nituntur excuſare, intelligentes per mores legem humanam poſitivam, in quem etiam ſcoſum univerſum jus natura conſtare, aut lege, tradiderunt Plato, Ariſt. & Cic. quibus applaudit ex noſtris Connan. *comment. iuris Civilis lib. 1. c. 4. n. 4.*

2 Verùm hæc juris diviſio diminuta videtur, quia ad nullum ex prædictis membris reduci poteſt lex divina poſitiva, quo etiam vitio laborat diviſio Vlpiani (cui ſe more gerere velle nequit Connanus) in jus naturale, gentium, & civile, *in l. 1. §. huius ſtudij, in fin. ff. de juſtit. & jure*, conſonat Iuſtinian. *in §. ult. Inſtit. eod.* Quare frequentiùs DD. quatuor membra diſtinguunt, ſcilicet legem æternam, naturalem, divinam, & humanam, ita poſt D. Thom. Sot. Henriq. & alios tenet Sayr. *in clavi Regia, lib. 3. c. 2. n. 2.* Sed adhuc non ſatisfacit, quia vel Doctores in hac diviſione volunt comprehendere ſingula membra iuris, & tunc reſtat jus gentium, jus Canonicum, & pleraque alia, de quibus *infra in hac diſt.* vel ſolùm comprehendere intendunt capita, ad quæ aliæ ſpecies reducuntur, & tunc ſufficiebat pauciora membra diſtinguere: ad divinam pertinet æterna, & naturalis. Omiſſis igitur aliis diviſionibus, de quibus D. Thom. *1. p. tit. 17. c. 1. §. 4.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5.*

3 *c. 1. q. 5.* placet diviſio Iſidori *in c. omnes, proximè ſequenti*, quod omnis lex aut eſt divina, aut humana, ad hæc enim duo membra reducuntur reliqua omnia, ut eò loci oſtendemus.

4 *Ius naturale eſt quod in lege, & Evangelio continetur.* Mirantur Doctores qua ratione dixerit *hic* Gratianus omnia, quæ in lege veteri, & Evangelio continentur, ad jus naturale pertinere, cum in lege veteri multa ſint cæremonialia, & judicialia, non à natura, ſed à Deo ſpecialiter data populo Iſraëlitico, quæ ſubinde per adventum Chriſti Domini expirarunt, juxta *reg. cap. tranſlato, de conſtit.* cum ſimilibus, & in lege Evangelica ſint multa ſupernaturalia, quæ minimè ad legem naturæ ſpectant: ſunt qui arbitrentur Gratianum in præſenti non deſcribere jus naturale, ſed jus divinum poſitivum, ita gloſſ. *in præſenti, verbo naturali*; ſed meritò refelluntur per Turrec. *hic, num. 8.* Alij contendunt omne jus divinum eſſe naturale, ſed illorum ſententia omnino falſa eſt, ut bene probat Navarr. *in princ. de pœnit. diſtinct. 5. num. 7.* Denique nonnulli veritati propiùs accedentes exiſtimant prædicta verba Gratiani legenda eſſe per parenthesim, quaſi velit Gratianus jus naturale eſſe quo quis jubetur aliis facere quod ſibi vult fieri, & hoc jus, inquit, in lege & Evangelio continetur, ita Navar. *citato loco, numero 9. in fine*, & ante illum dixerat Sot. *de juſtit. lib. 1. queſt. 4. ad 1.* Anton. de Fuertes *canon. lection. lib. 1. cap. 1.* quæ interpretatio bene defendi poterat, niſi ipſe Grat. mentē ſuam aliter explicaſſet *in principio diſtinct. 5. verſ. ſed cùm ius naturale.* Ego igitur omiſſis his & aliis interpretationibus, dicendum puto noluiſſe Gratianum, ut Doctores ejus ſenſum non percipientes eadem tribuant, ſcilicet omnia, quæ in lege, & Evangelio continentur eſſe jus naturale, ſed è converſo omne jus naturale in lege, & Evangelio contineri, quatenus ibi Deus præcipit, ut unuſquiſque alteri faciat, quod ſibi vult fieri, & ne faciat alteri, quod ſibi fieri non vult; his enim duobus, ut bonum faciamus, quod in poſteriori inſinuatur, continentur omnia præcepta legis naturalis, & conſequenter in lege, & Evangelio, quibus hoc præcipitur, totam legem naturalem contineri non abs re dicit Gratianus, & in hunc ſenſum hæc verba poſuiſſe ipſemet declaravit *in principio, verſ. ſed cùm naturale, 5. diſtinct. & in capite ultimo, verſ. his itaque, 6. diſtinct.* atque ita poſt ſanctum Thomam *1. 2. q. 94. art. 4. ad 1.* interpretantur Sotus *de juſtit. lib. 1. quæſt. 4. art. 4. ad 1.* Navar. *in princip. de pœnit. diſtinct. 5. numero 9. pag. mihi 219.*

Lex, & Propheta. Cùm in ſacris Scripturis lex Moyſis ſoleat ſolùm lex vocari, utpote lex Dei, ideo in præſenti verbum *lex* de lege Moyſis intelligitur, *Propheta* autem de Prophetis veteris Teſtamenti, qui largiùs hîc accipiuntur pro omnibus libris ſanctæ Scripturæ, & ſic proprius hujus text. ſenſus eſt, videlicet, hæc eſt enim lex & Prophetæ, id eſt, hoc præceptum includit quicquid in lege Moyſis, & in omnibus libris ſanctæ Scripturæ habetur, ita Abulenſis *in cap. 7. ſuper Matth. quæſt. 24.* quem refert Illuſtriſſ. D. meus Rodericus à Cunha *hic.*

In gloſſ. *Vultis, ibi, id eſt, debetis velle.* Notatur ad hoc quod quamvis actus in liberam voluntatem alterius ſit relictus, voluntas hæc non debet ad actum prohibitum, ſeu doloſum extendi, quia verbum *volo*, ad actum licitum & permiſſum, non autem ad actum regulatum ex voluntate corrupta referendum eſt, ut per Molin. *de primog. lib. 2. cap. 4. num. 16. cum ſeqq.*

Cap. Omnes leges I. *Iſid.*

DIvinas leges natura, humanas moribus conſtare ait S. Iſidor. *lib. 5. etymolog. c. 2.* fuit ille Epiſcopus Hiſpalenſis, qui plura opera edidit: ſedere cœpit in Epiſcopatu anno Chriſti 596. & migravit in cœlum anno 636. de quo multa ſcribunt Card. Bellarm. *de ſcriptoribus eccleſ. anno Domini 600. ad 700. tit. de Iſidoro Hiſpalenſi, pag. 136.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 2. lit. 1.*

Divina.] De lege divina, & quotuplex ſit, & quando cœperit obligare, vide latè Valent. *tom. 2. diſp. 6. q. 6. puncto 1. & 2. & quæſt. 8. puncto 1. cum ſeqq.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnitent. lib. 13. cap. 13.*

Humana.] De multiplici ſpecie legis humanæ agunt Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5.* Ioan. de Salas, Franc. Soar. & Martinus Bonacin. *in ſpeciali tractat. de legibus.*

Moribus conſtat.] Notatur ad hoc quod conſuetudo ejuſdem eſt pœnæ, cujus eſt lex, quia eadem poteſtate utuntur lex humana, & conſuetudo, ut per Navar. *de ſpol. cleric. § 14. num. 7.*

In gloſſ. *Diſcrepant, ibi, divina lex permittit, humana prohibet.* Errat hæc gloſſ. dum exiſtimat diſcrepantiam, de qua in præſenti, ad leges divinas & humanas eſſe referendam, quia Iſidorus loquitur de diſcrepantia legum humanarum inter ſe, leges enim divinæ naturales apud omnes gentes ſunt eædem, nec leges humanæ poſſunt ab illis diſcrepare, ut per Matt. *de juriſd. p. 1. c. 38. num. 24.*

Cap. Ius generale II.

IUs unde dicatur, & quas habeat ſignificationes, vide Connan. *comment. iuris Civilis lib. 1. cap. 2. num. 4.* Ioan. Salas *de legib. diſp. 1. ſect. 2. num. 7.* Molin. *de juſtit. tr. 1. diſp. 2.*

In gloſſ. *Ius generale, ibi, & tamen contra illam æquitatem inducta eſt uſucapio, ſive præſcriptio.* Notatur ad

ad hoc quod præſcripſio introducta eſt de rigore juris contra æquitatem naturalem, ut per Azo. *in ſum. C. pro emptor. col.* 1. Bald. *in l. ancillam, num.* 11. *C. de furt.* Angel. & Alex. *in l. poſſeſſio quoque, §. etſi poſſeſſio, ff. de acquir. poſſeſſ.* Nat. *conſ.* 620. *n.* 7. Sed meliùs dicitur introducta naturali æquitate ſuggerente propter bonum publicum, ut ſit aliquando litium finis, & ne dominia vagentur in incerto, ut cenſuerunt Ioan. Andr. Anch. & Franch. *in cap. poſſeſſor, de regulis juris lib.* 6. ubi Cov. *p.* 3. *n.* 1. Mench. *illuſtr. cap.* 51.

In ead. gloſſ. ibi, *& hoc ſolum pro ratione ſufficit.* Ergo dabilia eſt lex, cujus ratio ſit ſola voluntas legiſlatoris; ſed contrarium eſt verius, & colligitur apertè ex text. *in cap. erit autē lex,* 4. *diſt.* amplectuntur S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 90. *art.* 1. *ad* 3. Caſtr. *de l. pæn. c.* 1. *pag.* 4.

SUMMARIUM.

1 *Scriptura an requiratur ad ſubſtantiam; & rationem legis, oſtenditur, & num.* 2.
3 *Declaratur text in præſenti.*
4 *Declaratur §. conſtat, Inſtit. de iure naturali, gentium & civili.*
5 *Privilegii ad eſſentiam, & ſubſtantiam non pertinet, nec eſt neceſſarium, ut ſit ſcriptum.*
6 *Scriptura. neceſſaria eſt in privilegiis quoad probationem.*

Cap. Lex eſt III.

1 L*Ex eſt conſtitutio ſcripta.*] Ergo ad ſubſtantiam, & rationem legis requiritur ſcriptura, ut colligunt Sebaſt. Medic. & plures ab eo citati *in tract. de legibus, p.* 3. *quæſt.* 11.

2 Verùm ſcripturam ad legis ſubſtantiā non requiri, ſed voce etiam aliove ſigno communitati denunciari poſſe, communis eſt Doctorum ſententia, & probatur ex c. *conſtitutionis* 25. *q.* 1. Ariſt. *lib.* 10. *ethic. cap.* 9. dum inquit, *ſcriptæne ſint leges, an non ſcriptæ, nihil referre videtur.* Valent. *diſp.* 6. *q.* 1. *punct.* 2. Mich. Aninyon. *de unitate ovilis, & paſtor. c.* 28. *n.* 6. *in fine,* Selv. *de benef. part.* 3. *quæſt.* 22. *num.* 2. *cum ſeqq.* Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap.* 1. *numero* 10. *verſ. unde nec hodie,* Burg. de Pace *in l.* 3. *Tauri, n.* 378. *in princ.* Menoch. *de arbit. caſu* 420. *num.* 25. *cum ſeqq.* Ioan. de Salas *de leg. diſp.* 1. *ſect.* 9. *n.* 64. Soar. *in ſimili tract. lib.* 1. *cap.* 11. *n.* 9. *& lib.* 6. *c.* 53. *num.* 4. *& lib.* 9. *cap.* 11. *num.* 9. Bonacin. *in eodem tract. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 4. *num.* 49. Becan. *p.* 2. *tract.* 3. *c.* 1. *quæſt.* 3. *n.* 2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 13. *num.* 166. Paul. Layman. *in Theologia morali, tract.* 4. *de legibus, cap.* 2. *num.* 2. Morl. *in emporio juris, part.* 1. *tit.* 2. *quæſt.* 8.

3 Non obſtat text. *in præſenti,* dum ait legem eſſe conſtitutionem ſcriptam, quia id non aſſeritur quaſi de ratione legis ſit ſcriptura, ſed quia lex ut plurimum, & regulariter loquendo, in ſcripturam redigitur; ut perpetua memoria inviolata perſeveret: ita reſpondent Bonacin. *dict. puncto* 4. *n.* 51. *in fine,* & Paul. Layman. *loco citato.*

4 Nec obſtat §. *conſtat, Inſtit. de jure naturali, gent. & civili,* dum ait hanc eſſe differentiā inter conſuetudinem, & legem, quod conſuetudo eſt jus non ſcriptum, lex verò eſt jus ſcriptum: ergo ſcriptura pertinere videtur ad ſubſtantiam, & eſſentiam legis, quia reſpondetur ideo hanc conſtitui differentiam inter conſuetudinem, & legem, quòd conſuetudo conſtituitur uſu, & non ſcriptura, lex verò ut plurimum introducitur ſcripto, ſed non ſemper, ac proinde non licet inferre ſcripturam ad legis eſſentiam pertinere; ita Valer. Reginal. *d. lib.* 13. *num.* 166. Becan. *d. q.* 3. *n.* 3. Bonacin. *d. puncto* 4. *n.* 51. *verſ. objicies.*

Unde infertur ad eſſentiam, ſeu ſubſtantiam privilegii non pertinere, nec eſſe neceſſarium, ut ſit ſcriptum, ſeu per Bullam, aut per Breve conceſſum, ſed ſufficere verba, ut probat text. *in Clem. dudum, verſ. nos etenim, de ſepult. gloſſ.* 1. per text. *ibi, in cap. inſtitutionis* 25. *quæſt.* 2. Panorm. *in cap. in noſtra, n.* 11. *de reſcript.* Navar. *conſ.* 1. *num.* 1. *de privileg.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *quæſt.* 7. *art.* 5. Bonacin. *d. puncto* 4. *num.* 51. D. Tamburin. *in ſuo noviſſimo tract. de jure Abbatum, tom.* 1. *diſp.* 16. *quæſt.* 2. 5

Non obſtat doctrinâ gloſſ. *verbo inſcriptis, in capit.* 1. *de cenſibus lib.* 6. dum habet quod in privilegiis neceſſaria eſt ſcriptura; arg. text. *in c. contra morem* 100. *diſt.* ibi, *ſcriptis privilegiis,* quia reſpondetur hoc eſſe intelligendum quoad probationem, ut cum communi reſolvunt Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 8. *à n.* 8. Avendañ. *l.* 31. *Tauri, gloſſ.* 2. *à n.* 14. 6

Lex unde dicatur vide Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Galliæ, in proœm. gloſſ.* 1. *ex n.* 1. Caſtr. *de lege pœnali, lib.* 1. *cap.* 11 *&* 2. Connan. *comment. juris civilis lib.* 1. *c.* 8. Modic. *in §. lex, Inſt. de jure natur. dub.* 1. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.* 1. *ex n.* 6. Decian. *in tract. crimin. lib.* 2. *cap.* 5. Valent. Decian. *tom.* 1. *lib.* 7. *puncto* 1. *cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 13. *c.* 1. *&* 2. Ioan. de Salas *de legib. diſp.* 1. *ſect.* 1. Soar. *in ſimili tr. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 9.

Cap. Mos eſt IV.

MOs eſt longa conſuetudo ſecundùm Iſid. *lib.* 5. *etymolog. cap.* 4. & hanc eſſe uſitatiorem moris acceptionem apud Latinos dicit Ioan. de Salas *de legib. diſp.* 19. *ſect.* 1. *num.* 4. Differunt autem mos, & conſuetudo; ſecundum Varron. quia mos eſt in judicio animi conſtitutus; quem ſequi debet conſuetudo, qui ſcilicet omnium judicio firmo, & certo comprobatur, uſque adeo ut conſuetudinem inducat; id eſt, ab omnibus cùm res poſtulat, uſurpetur, & ita mos animi eſt, & voluntatis, conſuetudo autem actionis; ille præcedit, hæc ſequitur, & non tam brevi tempore perficitur, quàm mos ipſe, ut per Connan. *comment. juris civilis lib.* 1. *c.* 10. *n.* 6. *ad fin.* & de eadem differentia inter morem & conſuetudinem, vide Roch. *de conſuet. ſect.* 1. *n.* 23. Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.* 3. *in præfat. tit. de conſuet. n.* 38. Hoc etiam videtur differre inter morem & uſum, quod unus tam de frequentia actuum, quàm de ſingulis actibus dici poteſt; mos autem non dicitur propriè de uno actu, ſed de frequentia actuum ſimultum, ut per Soar. *de legibus, lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 3. *ad fin.*

SUMMARIUM.

1 *Conſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex.*
2 *Conſuetudo ex vi & efficacia ſua poteſt legem abrogare.*
3 *Conſuetudo non valet contra ius naturale.*
4 *Lex ubi deficit recurrendum eſt ad conſuetudinem, & leges Regni viciniores, & ſecundùm eas iudicandum.*

Cap. Conſuetudo V.

COnſuetudo eſt jus quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex, ita definit Iſidorus, quem refert Gratianus *in præſenti,* vide 1

Mich.

Digitized by Google

Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 17. *num.* 299. Cardoſ. *in praxi judicum, verbo Conſuetudo, n.* 1. Paul. Layman. *in Theologia morali, tract.* 4. *cap.* 14. *num.* 1. Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.* 2. *in præfat. tract. de conſuet. n.* 1. *&* 43. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *q.* 69. *art.* 1. *in princ.* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 17. *in princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 13. *cap.* 23. *num.* 241. Ioan. de Salas *de legib. diſp.* 19. *ſect.* 1. *num.* 4. *&* 6. Soar. *in ſimili tractat. lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 5. *cum ſeqq.* ubi latè defendit hanc Iſidori definitionem, licèt ab aliquibus impugnetur.

2 In gloſſ. *cum deficit lex*, ibi, *conſuetudini ſtatur contra ius ſcriptum.* Ratio eſt; quia conſuetudo ex vi, & efficacia ſua poteſt legem abrogare, ut per Greg. *l.* 1. *tit.* 2. *p.* 1. Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ, tit. de conſuetud. in præfat. q.* 5. *a.* 59. Spin. *in ſpeculo teſtam. p.* 14. *rubrica, n.* 17. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum, num.* 24. *C. de in integr. reſtit. minor.* Soar. *de legib. lib.* 7. *cap.* 18. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 17. Sayr. *in clavi Regia, lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 2. Card. Tuſch. *tom.* 3. *lit. C, concl.* 805. *&* 807.

3 Non tamen contra jus naturale conſuetudo valet, ſecundùm Duen. *reg.* 137. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 1. *tit.* 17. *num.* 308. *pag.* 243. Brunor. à Sole *in locis commun. verbo conſuetudo, num.* 11. Cardoſ. *in praxi judicum, eodem verbo, num.* 18. Azor. *d. cap.* 17. *quæſt.* 3. Sayr. *d. cap.* 11. *num.* 4. Farin. *fragm. crimin. p.* 1. *lit. C, num.* 714. ubi *num.* 716. quod nec valet contra jus divinum.

4 In eadem gloſ. ibi, *& ad conſuetudinem viciniarum provinciarum ſit recurrendum.* Ita Boër. *deciſ.* 263. *num.* 3. Menoch. *conſ.* 312. *num.* 13. *& conſ.* 390. *num.* 22. *& conſ.* 395. *n.* 9. *&* 10. Cam. *deciſ.* 16. *num.* 6. *& deciſ.* 144. *num.* 10. Maſcard. *concluſ.* 1415. *n.* 12. Valaſc. *conſ.* 51. *num.* 48. *& conſ.* 70. *num.* 15. Sic eodem modo ubi lex deficit, recurrendum eſt ad leges Regni vicinioris, & ſecundùm eas judicandum, ut tradunt Rebuff. *ad l.* 114. *in fine, ff. de verb. ſignif. pag. mihi* 455. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 17. *num.* 215. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 5. *§.* 7. *num.* 119. Marc. Anton. Pereg. *var. lib.* 1. *ſub rub. de officio judicis ordin. num.* 7. Cabed. *Luſit. deciſ.* 211. *in fine, part.* 1. Valaſc. *in praxi partit. cap.* 19. *num.* 11.

SUMMARIUM.

1 *Ius naturale eſt illud, quod natura omnia animantia docuit.*
2 *Homines feruntur, ſeu inclinantur à natura ipſa in duo genera actionum, quarum altera ſunt hominibus communes cum reliquis animantibus, alia verò ſunt ſolis hominibus propria.*
3 *Declaratur text. in cap. mulier,* 15. *quæſt.* 1.
4 *Duplex iuris gentium caput apparet ex duplici iuris naturalis capite.*
5 *Matrimonium pertinet ad ius naturale ſecundi capitis.*
6 *Matrimonium ex ipſa Dei inſtitutione inter ipſos communes parentes Adamum, & Evam incepit.*
7 *Vim vi repellere an ad ius naturale, vel gentium pertineat, oſtenditur.*
8 *Ius naturale hominibus proprium deſcribitur quod ſit lex à natura hominum mentibus inſita.*
9 *Lex hominum mentibus naturaliter indita eſt illa conſcientia, quæ ab iniuria arcet improbos, & in ſolitudine malè vexat etiam tyrannos, non iudiciis, ſed continuis mentis cruciatibus.*
10 *Præcepta naturalia in duplici notantur differentia, vel dicuntur prima principia, quæ ſunt propoſitiones quædam de ſe nota, & quibus aſſentimur abſque aliquo rationis diſcurſu, vel ſunt concluſiones, quæ ex illis primis principiis deducuntur.*
11 *Legis naturalis attributum eſt primum quod una, eadémque omnibus ſit mortalibus.*
12 *Cilices ex rapto olim vivebant.*
13 *Maſſagetæ, & Lacedæmonij communes olim habebant uxores.*
14 *Perſæ etiam filiarum ſuarum matrimonio utebantur.*
15 *Lex naturalis eſt immutabilis quoad prima principia, quoad concluſiones verò, quæ ex illis proximè deducuntur, poteſt mutari aliquando in particulari propter aliquas ſpeciales cauſas impedientes obſervantiam præcepti.*
16 *Gladium deponens penes aliquem ſi fiat furioſus, & illum repetat, recta ratio exigit, ne reddatur in ipſius deponentis evidens periculum.*
17 *Dominiorum diviſio an ſit de iure naturali, vel ad ius gentium, aut humanum pertineat, oſtenditur, & num.* 18.
19 *Declaratur text. in cap. quo iure, octava diſtinctione.*
20 *Servitus an fuerit contraria de iure gentium inducta, vel iuri naturali contraria, oſtenditur.*
21 *Maris, & fœminæ conjunctio omnibus animantibus etiam brutis eſt iure naturali communis.*
22 *Matrimonium non eſt naturale, quaſi ex propriis naturæ procedens, ſed naturale eſt, id eſt, ex inclinatione naturali proveniens.*
23 *Legitima portio, ſive ſucceſſio in bonis parentum iure naturæ debita eſt filiis, ſecundùm unam ſententiam.*
24 *Ex iure Canonico,* } *probatur,*
25 *Ex iure civili,*
26 *Ex lege Divina,*
27 *Ex ratione, iuncto n.* 28.
29 *Succeſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas quod ex iure Civili proveniat qui Doctores teneant, refertur.*
30 *Succeſſio inteſtati iuris Civilis eſt.*
31 *Legitima filiorum an lege, vel conſuetudine mutari poſſit; declaratur num.* 40.
32 *Iure naturali communis erat omnium poſſeſſio.*
33 *Legitima originaliter pertinet ad legem naturalem, quoad quotam, & quantitatem pertinet ad legem humanam, & declaratur num.* 36.
34 *Legitima in totum tolli non poteſt, licèt poſſit in parte minui.*
35 *Iuris naturalis duplex caput oſtenditur,*
37 *Declaratur text. in præſenti.*
38 *Alimentorum loco an ſucceſſerit legitima, oſtenditur.*
39 *Declaratur text. in cap. ius Quiritium, hac eadem diſtinctione.*
41 *Legitimorum, & illegitimorum differentia an lege ipſa naturali, & principio cognita fuerit, oſtenditur.*
42 *Dominiorum diſtinctio an cognita fuerit de iure naturali, oſtenditur.*

CAP. Ius naturale VII.

IUs naturale definit Ulpian. *in l.* 1. *§. ius naturale, ff. de juſtit. & jure*, quem ſequitur Iuſtinian. *in princ. Inſtit. de jure natur.* eſſe illud, quod natura omnia animantia docuit. Verùm huic definitioni obſtat reg. tex. *in cap. mulieri* 15. *q.* 1. ibi, *nec ullo modo legis capax eſt:* & ideo Ulpianum & Imp. irridet Laurent. Valla *lib.* 4. *elegant. c.* 48. & reprobat Soar. *de legib. lib.* 1. *c.* 3. *num.* 8. Unde Iſidor. hîc inquit commune eſſe omnium nationum quod ubique inſtinctu naturæ, non conſtitutione habetur; conſonet Iuſtin. *§ ſed & naturalia, Inſtit. de jure natur.* ibi, *apud omnes gentes perquè obſervantur* 1

vantur. Obſtat deinde quod jus hoc, quod naturalis ratio apud omna gentes conſtituit, vocari jus gentium, non verò naturale, docuit Caius Iureconſ. *in l.Omnes, §. quod verò, ff.de juſtit.* Quapropter non immeritò in hac difficultate explicanda noſtri atque Theologi multum inſudarunt, reprehendentes alij Iuriſconſulti & Imperatoris diffinitionē, quos improbat Connan. *comment.lib.1.cap.4.num.7.* alij verò aſſerentes duplex jus naturale, aliud primævum, aliud ſecundarium, quos meritò reprobat idem Connan. *eod.lib.1.cap.5.n.3.* alii aliter, atque aliter, ut videbis apud D. Thom. qui meminit de prædictis Iuriſconſultorum auctoritatibus, *2.2.quæſt.57.art.3.* Sot. *de juſtit.lib.3.quæſt.1.art.3.* latè Sayr. *in clavi Regia, lib.3.cap.2.à n.6.* & ex noſtris ultra Fortun. & ſcribentes communiter *in d.§. jus naturale,* Cov. *in reg.peccatum, p.2.§.11.à num.4.* Ferrand. *in juris partes, lib.1.cap.3.* Pinel. *in rub.C.de reſcind.vendit.p.1.c.2.n.19.* & alij, de quibus Alphan. *collect.821.* Vivald. *in candel. aureo, p.4.cap.4. à princ.*

2 Pro ſolutione autem advertere oportet in duo genera actionum homines ferri, ſeu inclinari à natura ipſa, quædam enim ſunt hominibus communes cum reliquis animantibus, ut optimo exemplo oſtendit Iureconſ. in conjunctione maris, & fœminæ, & in filiorum educatione; aliæ verò ſunt ſolis hominibus propriæ, veluti erga Deum Religio, & ut parentibus, & patriæ pareamus, de quibus *in l.velut, ff.de juſtit.& jure.* Habito reſpectu ad hoc duplex actionum genus, duplex quoque naturale jus in homine diſtinguitur; illud enim, quod homines inclinat ad actiones ſibi cum brutis communes; generali nomine retento naturale, illud verò, quod inclinat ad actiones ſibi proprias, jus gentium appellatur, ut inquit Vlpian. *in d.l.1.in fine,* juncta *d.l.omnes populi, §.quod verò,* de priori egerunt Iureconſulti, & Imperatores, tanquam naturales Philoſophi abſolutè illud accipientes: de poſteriori agunt ſancti Patres, & Theologi, quia doctrinam ſuam ſolis hominibus ad æternam beatitudinem prodeſſe voluerunt. Difficultas verò ex *dict.cap.*
3 *mulier*, ſolvitur ſi dicas quod licèt jus illud omnibus animantibus conveniat, in modo tamen eſt maxima differentia; nam hominibus ratione prædito lumine naturali, & per rationis diſcurſum cognitum eſt, ſiquidem enim propter finem, & cauſas rerum vident, bruta autem per ſolum inſtinctum, ſeu naturæ inclinationem moventur, ut breviter dicit Senec. *lib.2.de ira, cap.16. Animalibus,* inquit, *pro ratione impetus, hominibus pro impetu ratio eſt,* quod latiùs exornavit Cicer. *lib.5.Offic. in princ.* dum inquit, *principium generi animantium omni eſt à natura tributum,&c.* & addit, *ſed inter hominem, & belluam hoc intereſt, quod hæc tantùm ſenſu movetur, homo autem, qui rationis eſt particeps, cauſas rerum videt,&c.* Vnde ſicut omnia animalia poſuit Iureconſ. dicere potuiſſet, omnia creata, ſed de animalibus ſolùm loquutus eſt; quia in ipſis major aliqua ſimilitudo cum hominibus reperitur; quàm in rebus inſenſibilibus, quæ liberiùs agunt, & non per appetitum ſenſitivum, ſicut bruta, & ita propter hanc ſimilitudinem intelligetur Iureconſultum dicere bruta hujus naturalis juris perita cenſeri, non propriè quidem ut homines, ſicut eleganter explicat Petr.Fab. *ſemeſtr.lib.2.cap.3, in princ.* & ante eum docuit Fortun. *in d.l. jus naturale, num.7.* Ex hoc autem duplici juris naturalis capi-
4 te duplex quoque Iuris gentium caput apparet, aliud quod natura ipſa, ſeu naturalis ratio inter omnes homines conſtituit, & propriè naturale eſt: aliud verò, quod exigentibus neceſſitatibus omnes homines inter ſe conſtituerunt, de quo Iuſtin. *in §.jus autem gentium, Inſtit.de jure natur.* & propriè humanum jus eſt, ut infrà dicetur.

Præterea ex illo diverſo modo, quo jus naturale in 5
hominibus, & in brutis reperitur, explicantur exempla à Iureconſ. adducta, & in primis primum illud de maris, & fœminæ conjunctione, quam inquit à nobis matrimonium appellari, non ſine maxima difficultate procedit; licet enim appetitus ille conjunctionis in omnibus animantibus reperiatur, quod tamen ſit unius ad unam, & ad individuam vitæ conſuetudinem, ut definitur *in princ. Inſtit. de patria poteſt.* ſolis hominibus propriū eſt, quare ad jus illud naturale ſecundi capitis, quod gentium appellant, matrimoniū pertinere contendunt Connan. *d.lib.1.cap.6. numer.10.* Petr.Fab. *ubi proximè,* ſcribens matrimonij uſum poſt tempora Cecropis incœpiſſe, & deinde omnium gentium uſu fuiſſe approbatum, quod ex fabulis videtur petiiſſe, cùm potiùs ex ſacris Litteris petendum eſſet, *Geneſ.2. & 3.* ubi cum ipſo humano 6
genere, ſcilicet inter ipſos communes parentes Adamum, & Evam ex Dei Optimi Max. inſtitutione matrimonium incœpiſſe conſtat; ut explicat text. *in cap. unic.de voto, lib.6.* & Conc.Trid. *ſeſſ.24.in princ.* Quare meritò ex prædictis differentia inter homines, & bruta defenditur; cùm enim conjunctionis appetitus in homine ſecundùm rectam rationem debeat regulari, meritò non ad quamcumque fœminam; ſed ad eam ſolam, quæ ſibi legitimè fuerit conjuncta; acceſſus licitus cenſeri debet; quia verò recta etiam ratio poſtulat ut homines non ſolùm filios procreent, ſed etiam eos ad divinum cultum, æternam beatitudinem, & ad bonum totius communitatis inſtituant, quod non niſi multo tempore, & utriuſque parentis opera, & mutuo amore fieri poterat, meritò etiam in eis individua illa vitæ conſuetudo repetitur, de qua *in princ.inſtit. de patria poteſt.* quod non ſolùm in homine, ſed etiam in reliquis animantibus reperitur; videmus enim quod ſi ad obtinendum finem à natura prætenſum; ſcilicet propagationem prolis, ſola mater ſufficiat, ad vagum acceſſum ſolummodo inclinatur, ſi autem mater non ſufficiat, ſed utriuſque ſocietas neceſſaria ſit, uterque parens per illud tempus ſimul permanet, ut in avibus clariſſimè cernitur, & de elephantibus, delphinis, & turturibus ex Plinio notat Petrus Greg. *Syntagm. Iuris lib.8.cap.6.num.13.& 14.* Hac igitur explicatione rectè defenditur primum hoc Iureconſulti exemplum cum aliis, quos advertit Cov. *de ſponſal.part.2.cap.1.in princ.num.6.* & cum D.Thom. & communi Theologorum, quos latè refert Henriq. *in ſum.lib.11.cap.1.§.1.juncta lit. R.*

Ex illo etiam diverſo modo juris naturalis in bru- 7
tis, & hominibus intelligi poteſt difficile reſponſum Iureconſulti Florentini *in l.ut vim, ff.de juſtit. & jure,* dum relatum ad immediatè præcedentia probat vim vi repellere ad jus gentium pertinere, quem multis defendere nititur Ribera *lib.1.obſervat.c.1.* repugnante Ulpiano *in l.1.§.cùm arietes, ff.ſi quadrup.pauper.* ubi etiam brutis licitum eſſe violentiam ſibi illatam vi repellere, expreſsè docet, & latè explicat Balduin. *ad leges ruſticas, titul.6.n.7.* & probatur ex præcitatis Ciceronis verbis, & aliis elegantiſſimis ejuſdem *in orat. pro Milone,* & exemplis, quæ adducit Connan. *d.lib.1, capit.6.numer.7. & 9.* Quare Bart. à quo non diſcrepat Fortun. *num. 16.* ibi interpretatur duobus modis defenſionem poſſe conſiderari, vel ſimpliciter, & abſolutè, vel cum moderamine inculpatæ tutelæ, de quo *in l.ſcientiam, §. ſi quis cùm aliter, ff. ad leg. Aquil. & in Clem. ſi furioſus, ad fin. de homicid.* priori modo fatentur eſſe juris naturalis, quia eodem modo omnibus animantibus commune eſt, diverſo tamen modo, nempe in omnibus ſecundùm rectam rationem, ideóque oportere moderamen illud in defenſione obſervare:

in

In brutis verò per ſolum impetum,& ſine ulla mode-
rationis ratione,ut poſt Cov. Sot. & Vivald. explicat
Sayr. *d.lib.3. cap.2. num.*8. expendentes text. *in l.4.ff.*
ad l. Aquil. & in Clem. paſtoralis , de re judic. ad fin.
quibus probatur defenſionem juris naturalis eſſe,
quæ tamen non concludunt ad propoſitum , ut be-
ne advertit Ribera *citato loco*. Ad auctoritatem verò
Florentini *in d. l.3.* reſpondetur cum Connan. *d.cap.*
6. n. 9. exemplum ibi poſitum non eſſe conjungen-
dum cum immediatè præcedentibus , quaſi referatur
ad jus gentium, ſed potius pertinere ad jus naturale,
de quo etiam *in d. l. 2. §. ult.* Iureconſultus loqu-
tus erat , cùm enim de utroque doctrinam poſuerit ,
voluit Tribonianus ex aliis Iureconſultis exempla u-
triuſque adducere, ut utriuſque vim , & differentiam
magis explicaret.

8 Primò ergo illo capite juris naturalis omiſſo,quod
omnibus animantibus commune eſt,jus naturale ho-
minibus proprium ex mente D. Thom. 1.2. *quæſt.*91.
*art.*2.& Concil.Colonien.*pag.*237.D.Anton.&alio-
rum quos refert Vivald. *d.cap.*4.*num.*3.& Sayr.*d.cap.*
2.*num.*6.deſcribitur quod ſit lex à natura ſingulorum
mentibus indita, conſonat text. *hic* , ibi, *inſtinctu na-*
turæ, explicat Sot. *d.lib.*1. *quæſt.*4. *art.*1. Per naturam
autem non intelligas naturam creatam , ſed naturan-
tem , id eſt Deum , cum *gloſſ.* 1. *in* 1. *intellectu in d.*
§. jus naturale, ubi latè explicat Fortun. *à num.*52. de
qua naturali lege D.Thom.quem alij communiter ſe-
quuntur,intelligunt vulgarem verſum Pſalm.4. *Quis*
oſtendet nobis bona, ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus
tui Domine , quaſi Deus totius naturæ Auctor menti-
bus noſtris lumen impreſſerit, quo poſſimus bonum
eligere , & malum reprobare,quamvis aliter verſum
illum intelligant D. Auguſt. Hector Pintos *in Danie-*
*lem,cap.*2. & alij,quos refert Vivald. *citato loco, num.*
5.& 8.Ad hanc etiam naturalem legem pertinet illud
Pauli ad Roman.2. *Gentes, quæ legem*,ſcilicet *ſcriptam*
9 *non habent,naturaliter quæ legis ſunt faciunt.* Ejuſmodi
enim legem non habentes ipſi ſibi ſunt lex,qui oſten-
dunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis. Hæc lex
hominum mentibus indita illa conſcientia eſt , quæ
ab injuria arcet improbos,& in ſolitudine malè vexat
etiã tyrannos,non judiciis,ſed continuis mentis cru-
ciatibus,ut eleganter deſcribit, & ex Plutarcho con-
firmat Connan. *d.lib.*1.*c.*1.*à num.*8.Oneala *opuſc.c.*9.
cui tit. Conſcientia quem obliget. Hæc denique eſt illa
ſyntereſis,quæ hominum animos inſtigat ad bonum
faciendum,& malum vitandum,de qua D. Thom. 1.*p.*
*quæſt.*79.*art.*12.ad hoc etiam unicum præceptum reli-
qua omnia legis naturalis reducuntur,docente eodem
S.Thom.1.2.*q.*94.*art.*2.explicat Sot.*d.q.*4.*art.*1.quod
manifeſtius fiet ſi advertas jus hoc naturale nihil
aliud eſſe quam collectionem quandam plurium præ-
ceptorum naturalium,ut docet Iureconſ. *in l.*1.*§.hujus*
10 *ſtudij* ; ibi , *collectum eſt enim, &c. ff. de juſtitia.* Hæc
autem in duplici notantur differentia , vel enim di-
cuntur prima principia,quæ ſunt propoſitiones quæ-
dam de ſe notæ, & quibus aſſentimur abſque aliquo
rationis diſcurſu, vel ſunt concluſiones, quæ ex illis
primis principiis deducuntur,& dicuntur ſecunda præ-
cepta,quemadmodũ enim in ſpeculativis primò prin-
cipium per ſe notum,& indemonſtrabile eſt quod non
eſt ſimul negare , & affirmare , quod hoc ſit, & non
ſit ; ſic etiam in practicis principium quoddam pri-
mum, & per ſe notum eſt, ſcilicet bonum eſt facien-
dum , quia quicquid homo appetit ſub ratione boni,
vel veri,vel apparentis appetere certum eſt , ex quo
communi principio ſtatim ſequitur ; ergo Deus co-
lendus , parentibus , & patriæ obediendum : ex illo
verò malum eſt fugiendum , ſtatim ſequitur ; Ergo
nihil illicitum eſt admittendum,atque etiam ergo in-
juria nulli inferenda, atque illud , quod tibi non vis,
alteri ne facias,de quo Gratian. *in princ.hujus diſt.* &
ſumpſit ex Tobia *cap. 4. & Matth. 7.* & conſequen-
ter depoſitum eſt reddendum,adulterium non eſt fa-
ciendum , & ſimilia , quæ proſequitur Sayr. *d. loco,*
*num.*10.Unde jam conciliabis auctoritatem Iureconſ.
in d.§.hujus ſtudij, aſſerentis plura eſſe præcepta juris
naturalis,cum doctrina D.Thom. dum aſſerit unicum
eſſe præceptum, id eſt, commune, & generale, quod
reliqua omnia , de quibus Iureconſulti , ſub ſe com-
prehendit. Ex quibus intelliges text. difficilem *in*
princip. hujus diſt. dum Gratian. definit Ius naturale
eſſe,quod in lege, & Evangelio continetur, prout eo
in loco explicavimus.

Hujus autẽ legis naturalis attributa duo ſunt præ- 11
cipua,primum quod una,eademque omnibus eſt mor-
talibus,ut Iſidor.docet in præſerti,ibi, *omnium natio-*
num,& Iureconſ. *in d.l. omnis, §.quod vero, ff. de juſt.*
& jure, ibi, *apud omnes gentes*, conſonat Iuſtin.*in d.§.*
ſed & naturalia ; & ex prædicta deſcriptione apertè
deducitur, & reſolvit D. Thom. & Sot. *proximè cita-*
tis locis, & alij de quibus Sayr. *d.cap.*2.*num.*10. opti-
mè in hoc propoſito advertentes diſtinguendum eſſe
inter prima principia , & ſecunda principia,illa enim
ubique eadem ſunt non ſolum quoad rectitudinis ve-
ritatem , ſed etiam quoad cognitionem,nullus enim
ſi capax ſit rationis,adeo ſtupidus eſt,qui non appro-
bet omnia illa præcepta,bonum eſt faciendum,& ſimi-
lia,hæc autem ſecunda,ſcilicet præcepta,ab his,vel il-
lis populis non cognoſcũtur,quia ſcilicet viſionis nu-
bibus excæcati luminis naturalis radios non perſpi-
ciunt,vel ob pravam conſuetudinem non rectè appli-
cant communia illa præcepta actionibus particulari-
bus, ut ſcribit Paul. *ad Roman.* 1. & cernitur in mul- 12
tis,quæ legi naturali manifeſtiſſimè ſunt contraria,&
tamen à pleriſque gentibus,& populis tanquam licita
admittuntur , & approbantur. Cilices enim ex rapto
olim vivebant,non damnantes furtum, quod de aliis
ſcribit Alex. ab Alexandro *dierum genialium lib. 6.*
*cap.*10.Maſſageræ,& Lacedæmonij communes habe- 13
bant uxores, quod de aliis oſtendit Petr. Fab. *d.lib.*2.
*cap.*1. & plenius Polyd. Virgil. *de inventorib. rerum,*
*lib.*1.*cap.*4.& de his meminit text. *in d.c. dilectiſſimis,*
verſ.denique,12.*q.*1. licèt inepiè gloſſ.*verbo conjuges*,
quam ſequuntur Doctores communiter,& Vivald.*d.*
*p.4.cap.6.n.*16.interpretentur non quoad carnis uſum,
ſed alia obſequia;meliùs enim refertur ad mores Græ-
corum,id eſt, Lacedæmoniorum, de quibus proximè,
Perſæ etiam filiarum ſuarum matrimonio utebantur, 14
ut latè proſequitur Cæl.Rhodigin.*lectionum antiq.lib.*
10.*c.*18. & latiſſimè Tiraquel. *l.7. connub. p.7.gloſſ.*1.
*num.*32. *cum ſeqq.* Alij denique alia deteriora legi na-
turæ eſſe contraria non intellexerunt,de quibus Paul.
*ad Roman.c.*1.& proſequitur Caſtro *de lege pœnali,lib.*
2 *c.*14.*poſt princ.*Connan.*lib.*2.*commentar.cap.*1.*n.*5.&
poſt alios Sayr. *d. cap.*2. *num.*11.

Secundum hujus legis naturalis attributum eſt 15
quod ſit immutabilis,ut docet Iuſtin. *in d.§.ſed & na-*
turalia,ibi,*firma atque immutabilia*, conſonat Gratian.
*in princ.*5. *diſt. & in cap.ult.*6.*diſt.* ibi,*manet immobilis*;
& de hac naturali lege intelliguntur aurea D. Auguſtini
verba *lib.*2.*Confeſſ.cap.*4.hæc lex ſcripta eſt in cordi-
bus hominum,quam nec ulla quidem delet iniquitas,
explicat S.Thom. *d.q.*93.*art.*5.Sot. *d.q.*4.*art.*5. & fa-
ciunt elegantiſſima Cicer.verba *lib.*3.*de Republ.*quem
ad idem propoſitum adducit Cov.*de ſponſalib.p.*2.*c.*6.
§.9.*num.*3.quæ concluſio quoad prima principia apud
omnes indubitabilis eſt,nullo enim caſu deficere poſ-
ſunt , vel variari. Circa ſecunda verò præcepta , ſeu

concluſiones, quæ ex illis primis proximè deducentur, reſolvunt mutari non poſſe, cum rectum ſit in communi quod lex naturalis præcipit, ut bene ſentit Cicer. *lib. 3. de Republ.* poſſe tamen mutari in particulari propter aliquas ſpeciales cauſas impedientes obſervantiam talium præceptorum, vel quia mutatis rebus, circa quas verſantur, deficit neceſſitas conſequentiarum per quas illa præcepta ex jure naturali deducuntur; ſicque magis ex parte rerum, quam ex parte ipſius legis contingit mutatio, atque ita reſolvunt Divus Thom. quem reliqui omnes ſequuntur *proximè citatis locis*, & ita explicatur Iureconſultus *in l. jus civile, ff. de juſtit. & jure*, ibi, *cùm aliquid addimus, vel detrahimus*.

16 Exempla autem accommodatiſſima, ſunt ex *l. bona fides, ff. depoſiti*, ubi Iureconſ. aliquot adducit caſus, in quibus ratio illa naturalis, quæ poſtulat rei depoſitæ traditionem, deficere noſcitur, addunt Doctores aliud de eo, qui gladium depoſuit, & factus furioſus illum repetit, recta enim ratio exigit ne reddatur in ipſius deponentis evidens periculum.

17 Aliud exemplum eſt de dominiorum diviſione, indeque conciliatur ardua difficultas, ne dicam antinomia, dum aliquando Iureconſulti, atque Pontifices diviſionem hanc ad jus hoc naturale, quod naturalis ratio inter omnes gentes peræquè conſtituit, *l. 1. ff. de acquirendo rerum domin. §. ſingulorum, Inſtit. de rerum diviſ.* textus *in præſenti*, ibi, *acquiſitio eorum*, &c. referunt: aliquando verò ad jus humanum, *c. quo jure, 8. diſt.* aliquando ad jus gentium, *l. ex hoc jure, ff. de juſt. & jure*, & per conſequentes earundem rerum diviſio à jure naturali recedit, conſonant auctoritates, quibus rerum omnium communicatio ad jus naturale refertur, textus *in præſenti*, ibi, *communis rerum omnium poſſeſſio*, & docuit expreſsè Clemens I. *in cap. dilectiſſimis, 12. quæſt. 1.* dum inquit communem omnium uſum, quæ in hoc mundo ſunt, omnibus eſſe debuiſſe, ſed per iniquitatem alium dixiſſe hoc meum. Verùm omiſſis variis interpretationibus, de quibus Fortun. *in d. §. jus naturale, num. 19.* Covarr. *in reg. peccatum, part. 2. §. 11. à num. 2.* & latè Pinel. *in rub. Cod. de reſcind. vendit. part. 1. cap. 1. per tot.* facilè ex dictis omnia conciliabis cum D. Thom. 1. *p. q. 98. art. 1. ad 3.* quem ſequuntur proximè citati, & Molin. *de juſtit. tract. 2. diſp. 20.* quod communis omnium poſſeſſio in ſtatu naturæ integræ communis omnibus eſſe debuit, ſed poſt eam corruptam ſtatus rerum poſtulavit, & condecens fuit inducere dominiorum diſtinctionem, quia jam eo ſtato communio præſtaret occaſionem diſcordiæ, juxta reg. textus *in leg. cùm pater 79. §. dulciſſimis, ff. de legat. 2.* aliáque ſequerentur incommoda quæ diligenter proſequitur Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib. 1. cap. 14. num. 11.* atque ita intelliges verba illa text. *in d. cap. dilectiſſimis*, ibi, *per iniquitatem*, quod ſcilicet iniquitas cauſam dedit diviſioni, non verò quod diviſio naturali æquitati fuerit contraria, ut perperam *ibi* gloſſ. interpretatur, quam meritò improbat Sot. *d. lib. 4. q. 7. art. 2. ad 2.*

18 Nullatenus tamen dicere poſſumus hanc dominiorum diviſionem ad jus purè humanum neceſſariò pertinere, quod ex proximè dictis, & auctoritate text. *in d. cap. quo jure*, videntur colligere D. Thom. 2. 2. *quæſt. 66. art. 2. ad 1.* Conrad. *de contract. tract. 1. concl. 3. & 4.* Mench. *illuſtr. cap. 54. num. 2.* Molin. *d. diſp. 20. concl. 2.* magis enim ex proximè dictis ſequitur poſt naturæ corruptionem naturalem rationem inter omnes gentes conſtituiſſe, ut dominia diſtinguerentur, ſobindéque talis conſtitutio ad jus gentium primævum, quod naturale vocant Iureconſulti, & cum humano genere dicitur incepiſſe, eſt referẽda, ut expreſsè probat *d. l. 1. & d. §. ſingulorum*, atque ita ex mente D. Thom. 2. 2. *q. 57. art. 3. ad 3.* explicant Caiet. *q. 66. art. 2. ad fin.* latè Fortun. *in d. §. jus naturale, num. 20. & 25.* Connan. *lib. 1. cap. 6. n. 5.* Pinel. *d. cap. 1. à n. 17.* Valaſc. *de jure emphyt. q. 3. n. 3.*

19 Nec obſtat text. *in d. cap. quo iure*, vel enim intelligitur ſecundùm doctrinam Pauli Caſtren. quam communiter receptam dicit Mench. *ubi proximè*, de rebus immobilibus, quarum acquiſitionem jus naturale nunquam agnovit, quod tamen latè improbat Fortun. *d. num. 19.* Vel ſecundò ex Connano appellaſſe Auguſtinum jus humanum jus illud gentium primævum, quod licèt juris naturalis pars ſit, humanum tamen appellatur, quia ſolis hominibus proprium eſt, & non tam natura ipſa, quàm hominum judicio, etiam per conſequentias à jure naturali deducitur: ſed repugnant verba text. ibi, *Iura autem humana, iura Imperatoris ſunt.* Quare ex mente Caietani dicendum eſt ſolùm probare Auguſtinum modos acquirendi à jure Civili inductos, non tamen negare rerum diviſionem ſecundùm naturalem rationem per proximas conſequentias inter omnes homines inductam eſſe, & conſequenter ad jus naturale ſecundi capitis pertinere, de quo *ſuprà*.

20 Denique illud exemplum eſt in materia æquè difficili, ſcilicet de ſervitute, quam contrariam de jure gentium fuiſſe inductam, inquit Iureconſ. *in l. libertas, ff. de ſtatu homin.* & Iuſtinian. *in §. Servitus, Inſtitut. de iure perſonar.* Cùm enim jure naturali homines liberi naſcerentur, *l. manumiſſiones, ff. de juſtit. Auth. quibus modis naturales effic. legit. §. liceat, collat. 6.* textu *in præſenti*, ibi, *omnium una libertas*, jam ſequitur ſervitutem juri naturali eſſe contrariam, ut infert Iuſtin. *in §. ius, Inſt. de iure natur.* & ſic convincitur reſolutio eorum, qui diſtinguunt inter jus naturale, poſitivum, ſeu præceptivum, & negativum, ſeu per non repugnantiam, quale eſſe inquiunt libertatem, quam juris naturalis eſſe ea ſolùm ratione volunt, quia jus naturale eam permittebat, & contrarium, ſcilicet ſervitutem, non induxit: ita D. Thom. *q. 94. art. 5. ad 3.* Sequitur Sot. *de juſtit. lib. 4. quæſt. 3. art. 1. ad 1.* Connan. *lib. 1. cap. 6. à num. 8.* & non diſplicuit Covarr. *dicto §. 11. num. 3. verſ. 2.* Nav. Aragon. atque aliis, quos refert Sayr. *lib. 9. capit. 6. num. 9.* Sed non plenè reſolvunt prædictas difficultates, præcipuè illam, quæ colligitur ex dictis juribus apertè conſtituentibus ſervitutem juri naturali eſſe contrariam, quod non convenit juri naturali, niſi præceptivo: omiſſa etiã alia interpretatione, forſan magis grata audientibus quàm vera, quam adducit Paleoth. *de nothis, & ſpuriis capite 2. numero 3.* meliùs ex dictis reſolvitur difficultas conſiderato duplici naturæ ſtatu integro, ſcilicet ante peccatum primi parentis, quo attento condecens erat, & ratio naturalis poſtulabat, ut omnes liberi naſcerentur, ſicque prima naturæ intentio fuit omnes homines liberos producere: vel poſt naturam corruptam, quo conſiderato ſicut condecens fuit, & ſecundùm naturalem rationem, ut qui bello juſtè occidi poterant, ſervarentur potiùs, unde ſervi ſunt dicti, *d. l. libertas, §. ſervi autem, Inſtit. de iure perſon.* & per conſequens ſi ſola prima rerum conſtitutio ſpectetur rectè in dictis juribus ſervitus juri naturali contraria dicitur, poſitis verò juſtis circumſtantiis, mutatóque primo illo naturæ ſtatu, rectè ipſa naturalis ratio inter omnes gentes admiſit ſervitutem, indéque ſuo reſpectu ſervitus dicitur naturalem habere rationem: comprobat totum diſcurſum D. Auguſtin. *de Civitate Dei lib. 19. cap. 15.* dum inquit, Nullus naturâ, in qua priùs hominem Deus condidit, ſervus eſt hominis, aut peccati, &

deinde

deinde, quia ſi contra eam legem non eſſet factum, nihil eſſet pœnali ſervitute coërcendum, ideoque Apoſtolus ſervos monet ſubditos eſſe dominis ſuis, ut deducitur ex Paulo 1. *ad Timoth.* 6. ex quibus inter Chriſtianos ſervitutem licitam eſſe definiunt Concilia, & Pontifices *in cap. ſi quis ſervum* 1. *&* 2. 17.*q*.4. & reſolvunt latè Fortun. *in d.l.manumiſſiones, à n*.3. & poſt D.Th. Sot. *lib*.4. *q*.1.*art*.2.*ad arg*. Cov. *ubi proximè*, & Molin. *de juſtitia, tr*.1. *diſp*.4. *concl*.3. *& tract*. 2. *diſp*. 32. *ad finem*, atque alij quos magis probat Sayr. *d.n*.9.

21 *Ut viri,& fœminæ conjunctio.*] Notatur ad hoc quod maris, & fœminæ conjunctio omnibus animantibus etiam brutis eſt jure naturali communis, ut per Cov.*de ſponſalibus, part*.2.*cap*.1.*in princ.num*.6. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ*. 14. *princ. num*. 59. Matrimo-
22 nium verò non eſt naturale quaſi ex propriis naturæ proveniens, ſicuti moveri ſurſum eſt naturale igni, quia libero contrahentium arbitrio celebratur, eſt tamen naturale, id eſt, ex inclinatione naturali proveniens, quod quidem ſecundum aſſumptum, ut bene explicetur, obſervandum eſt duo intendere naturam cujuſlibet, nempe ſeipſum conſervare,& perficere, & quia hoc perpetuò fieri nequit, intendit ſecundò ſaltem per individuorum multiplicationem conſervari: hæc duplex naturæ intentio ex duplici appetitu oritur, quorum alter eſt ad cibum, quo vita conſervatur, alter verò ad generationem, per quam natura multiplicatur, quæ ut facilius fierent, addit natura delectationem, quæ condimentum operationum eſt, teſte Philoſopho 10. *Ethic. c*. 4. cum autem ſit natura perfecta non tantum intendit generationem, ſed etiam prolem ipſam ad perfectionem uſque perducere, & ad perfectum hominis ſtatum, ut homo eſt, habent enim filij à parentibus eſſe, nutrimentum, & inſtructionem, 18. *ethic.cap*.15.ad quod neceſſarium erat matrimonium, ut parentes illa conferant puero, & quia matrimonium conducit ad hunc naturæ finem, dicitur homini naturale: ita D. Thom. *in* 4.*diſt*.26. *q*.1. *art*.1. Sanch. *de matrim.lib*.2.*diſp*.1.

23 *Liberorum ſucceſſio.*] Notatur ad hoc quod filiis legitima portio, ſive ſucceſſio in bonis parentum jure naturæ debita eſt, ut per Abb. *in c. Rainutius, n*.12.*de teſtam*. Ant.Gom. *tom*.1.*var.c*.1.*n*.2.*cum ſeqq*. Corraſ. *lib*.3.*miſcel.c*.16. à n.3. Rojas *de ſucceſſ.c*.7.*in princ*. Molin. *de primog.lib*.2.*cap*.1.*à num*.14. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ*. 17. *à n*.19. Mich. Graſſ. *de ſucceſſ.* §.1.*in princ*.Azor.*inſtit.moral.p*.2.*lib*.2.*c*.17. noviſſimè Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib*.1. *c*.2. quorum ſententia multipliciter probatur.

24 Primò ex jure Canonico *in c. Rainutius*, ibi, *portio jure naturæ debita, cap. Rainaldus*, ibi, *partem debitam jure naturæ, de teſtam. cap*.1. *eod.tit.lib*.6.

25 Secundò ex jure Civili, ut *in l. nam etſi parentibus*, ibi, *naturalem erga filios charitatem, ff. de inoffic. teſt. & in l.cùm ratio, ff. de bonis damnat*. dum inquit, cum ratio naturalis quaſi lex quædam tacita parentum liberis hæreditatem adjiciat, velut ad debitam ſucceſſionem eos vocando, *auth. hoc amplius*, ibi, *præter debitum naturale, de fideicom*. optim. text. *in auth. de hæred. & falcid*. §.1. ibi, *tanquam hoc ſecundùm ipſam naturam eis debeatur*: nec dictio, *tanquam*, imperfectionem denotat, ſi ad alia prædicta jura adverterimus, in quibus hæc obligatio ſine ea imponitur, juncta gloſſ. *verbo quaſi debitum, in c. Parochianos, de decim*. recepta ab omnibus *ibi*, & à Boër. *deciſ*. 44. *num*.29. Hippolyt. *ſing*.136.

26 Tertiò ex lege divina hoc ipſum oſtenditur; nam ante omnes ſcriptas leges legimus *Gen*. 13. Abrahamum, & Loth bona patris defuncti inter ſe diviſiſſe,& *Levit*.25. *& Numer*. 17. ſtatuitur de hæreditate ad poſteros tranſmittenda, unde Paul. ad Galat.2. *ſi filius, ergo hæres*.

Quartò ratione probatur; nam filiis hanc ſucceſ- 27
ſionem deberi alimentorum loco, ne ſcilicet ſolatio & præſidio deſtituti fame pereant, probat text. opt. *in auth.de trien. & ſemiſſe, in fine principil,collat*.3.ibi, *non vult filiorum fame morientium, ſed vivere valentium vocari pater*: conſonat *l. quiſquis*, §. *ad filias*, ibi, *habeant mediocrem potius alimoniam, C. ad legem Iul. majeſt*. Conſtat autem jure naturali filiis legitimis deberi alimenta, juxta text. *in præſenti, l*.1.§. *jus naturale*, ibi, *hinc educatio, ff. de juſti.& t jure*. Ergo & ſucceſſio eodem jure naturali debita eſt.

Quintò, & ultimò hoc ipſum oſtenditur, quia jus 28
naturale eſt ratio quædam hominum mentibus inſita, qua abſque ulla ſcripta lege ducimur, & impellimur, juxta illud Pſalmi 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*, Genebrard. & omnes ferè Patres hoc de homine naturali interpretantur. Ideoque Iureconſulti, & Imperatores dicunt jus naturale eſſe, quod apud omnes gentes peræquè obſervatur ſine ulla conſtitutione, §. *ſed & naturalia, Inſtit.de jure natur*. conſonat Iſidorus *hic*. Conſtat autem omnibus gentibus ab ipſa natura hoc inſitum eſſe, ut multa filiis ſuis parent, diligenterque ſervent, ut poſt mortem relinquant, ſicut probat text. *in l.pen. ff. de bonis liber*. ibi, *ex voto parant*, id eſt, ardenti deſiderio,& hoc eſt parentum commune votum, de quo dicit Iureconſ. *in l. ſcripto, in fine, ff. unde liberi*.

Verùm contrariam partem, quod ſcilicet hujus 29
ſucceſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas ex jure Civili proveniant, tuentur Dyn. *in reg.indultum,num*.22. *cum ſeqq.lib*.6. Bart. *in leg. Titio centum*, §.*Titio genero,n*.6.*ff. de condition. & demonſtr*. & multi, quos in hujus ſententiæ confirmationem adducit Menoch. *de ſucceſſione, lib*. 2. §. 20. *num*. 296. ex quibus,& Albert.Brun.communiter receptam profitetur Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §. *idem reſcripſit, à num*.149.*ff.de liber.agnoſc*. & alij hinc reſolventes valere legem, quæ permittit parentibus, ne teneantur, nec poſſint nomine legitimæ filiis ſuis quicquam relinquere: & multis latè contendit Sarmien.*lib*.2.*ſelect.cap*.14. *num*.6. ex quibus hanc communem dicit Cevall.*commun.contra commun.q*.112.*in princ*.& refert alios idem atteſtantes, Craſſ. *d* §.*legitima,q* 42.*num*.1. Spin.parum ſibi conſtans *in ſpeculo teſtam.gloſſ*.19 *à n*.10. ſuadent plura,& non leviora fundamenta.

Primò, quia ad legem duodecim tabularum id re- 30
fert text. *in l.lege duodecim tabularum,C.de legit.hær*.

Secundò, quia inteſtati ſucceſſio juris Civilis eſt, *l. lege hoc venire* 130. *ff. de verb. ſignif*.§.*inteſtatorum,Inſtit. de hæred. quæ ab inteſt*. Conſtat autem hanc legitimam filiorum eſſe partem ſucceſſionis ab inteſtato, *l.Papinianus*, §. *ſi quis mortis, ff.de inoffic.teſtam.l.illud, C. de collation*.

Tertiò, quia ſi legitima eſſet debita jure naturali, 31
non poſſet immutari lege, aut conſuetudine, ex reg. *l.eas, ff. de cap.diminut.d*.§.*ſed & naturalia, cap.ult. de conſuetud*. Conſtat autem lege, vel conſuetudine legitimam filiorum variè mutatam eſſe; jure enim antiquiſſimo omnia bona patris velut patrimonium filiorum adhuc vivente patre ad ipſos deferuntur, itaut non de novo acquirere, ſed dominium continuare mortuo patre videantur, *dict.l.cùm ratio,l,in ſuis, ff.de liber. & poſthum*. Deinde jure Digeſtorum, & Codicis quarta tantum pars pro filiorum legitima conſtituta eſt, *d.l. Papinianus*, §. *quarta, l. cùm quæritur, C. eod*.

cod. tit. de inoff. teſt. Deinde jure noviſſimo authenticorum tertia pars fuit conſtituta cum diſtinctione de qua text. *in d. auth. de trien. & ſemiſſe, in princ.* Iure Regio Luſitanorum *in Ordin. lib. 4. tit. 82.* per contrarium totum patris patrimonium legitima eſt filiorum, excepta tertia; in aliis verò nationibus neceſſitas relinquendi legitimam ſublata eſt, ut de ſtatutis Italiæ, & aliarum Provinciarum teſtantur *ſuprà* citati. Denique varias cauſas propter quas parentibus licet filios legitima privare, enumerat text. *in auth. ut cùm de appellat. cognoſc. §. aliud quoque capitulum*, notant noſtri *in cap. licet, de voto.*

Quartò, quia ſi legitima hæc lege naturali deberetur, æquales eſſent in ſucceſſione parentum filij legitimi, & naturales, ac ſpurij, probatur conſequentia, quia attenta lege naturali inter legitimos, vel naturales, & ſpurios nulla eſt differentia, *auth. quibus modis naturales effic. §. liceat*, & tamen in ſpuriis nullo modo, in naturalibus verò longè diverſum conſtituit lex Civilis, ut conſtat ex *l. 1. l. 2. auth. licet, & per tot. Cod. de natural. liber.*

52 Quintò, & ultimò facit, quia jure naturali communis erat omnium poſſeſſio, ut probat text. *in præſenti, & in cap. dilectiſſimis, 12. quæſt. 1.* Deinde verò jure gentium, ſeu ſimilium dominiorum diſtinctio inducta eſt, *cap. quod jure, 8. diſt.* ergo non poteſt hæc ſucceſſio originem ducere ex jure naturali, quo dominij diviſio condita non erat, cùm hæc ſucceſſio dominij tranſlationem de uno in alterum neceſſariò præſupponat.

53 His ita pro utraquè parte adductis difficilis redditur hujus quæſt. reſolutio, & ideo aliqui ſupradictas pugnantes ſententias conciliare nituntur: aut enim, inquiunt, agimus de legitima originaliter, aut de quota, ſeu quantitate: ſi de legitima ipſa, & ejus origine, ad legem naturalem pertinet: ſi de quota, ſeu quantitate, pertinet ad legem humanam. Ita omnes tenere, nemine diſcrepante, *in l. in quartum ff. ad l. falcid*, poſt Picum, & Berengar. *ibi* teſtatur Craſſ. *d. §. legiti-*
54 *ma, quæſt. 42.* Rojas *de ſucceſſion. cap. 7. num. 7.* & conſequenter referunt legitimam in totum tolli non poſſe, licet poſſit in parte minui, in quo poſteriori omnes convenire ex Imola *in dict. §. Titio genero*, & multis aliis teſtatur Craſſ. *dict. quæſt. 42. num. 1.* Covar. *de ſponſal. part. 2. c. 8. §. 6. num. 5.* & multi, quos refert Spin. *d. gloſſ. 18. n. 8.*

Verùm adhuc hæc conciliatio difficultates propoſitas non reſolvit, aliquæ enim ex iis, quas ſecundo loco propoſuimus, videntur concludere quod origo hujus ſucceſſionis ad jus naturale, quo dominiorum diſtinctio cognita non erat, referri non poteſt, ſicut & aliæ videntur concludere non ſolùm quotam, verùm etiam legitimam ipſam, ejuſque originem ſimpliciter juris Civilis eſſe, & ideo potuiſſe leges multis in caſibus eam non ſolùm minuere, ſed in totum tollere, in qua difficultate Coſtan. *ſelect. cap. 15. per tot.* omnes præcitatas opiniones improbat, concludens tandem *num. 3.* hanc ſucceſſionem originem traxiſſe à jure gentium, quotam verò, ſeu determinationem certæ partis, à lege Civili fuiſſe ſtatutam.

55 Sed ut meliùs percipiatur hæc Coſtani diſtinctio, quæ ad verum propiùs accedit, & argumenta contraria, & inter ſe repugnantia concilientur, præmittendum eſt juris naturalis duplex eſſe caput, alterum quod inclinat ad eas actiones, quæ cum brutis animantibus communes ſunt hominibus, de quo agit *d. §. jus naturale*, ibi, *quod natura omnia animantia docuit*; obſervata tamen inter homines, & bruta ea differentia, quod hæc ſenſu moventur, homo rationis eſt particeps, & per cauſas rei videt, & intelligit conſequentias, docente Tullio *offic. 1.* & in hunc ſenſum intelligunt exempla Iuriſconſulti, maris, & fœminæ coniunctio, liberorum procreatio, & educatio. Alterum caput juris naturalis eſt, quod inclinat ad actiones ſolis hominibus proprias, ut eſt religio erga Deum, obſequium in parentes, & in patriam, ideoque jus gentium appellatur, quia ſolis gentibus, ſeu hominibus convenit. Prius autem naturale dicitur generali nomine retento, quia illud natura omnibus animantibus, ſeu potius omnibus rebus creatis indixit: quam duplicem juris naturalis diviſionem hoc modo explicatam apertè tradit text. *in eod. §. jus naturale*, dum in fine concludit jus gentium à naturali in eo ſolùm differre, quod hoc omnibus animantibus, illud ſolis hominibus inter ſe commune ſit: ſed non ideo minus hoc quoque poſterius naturale eſt, ut probat text. *in leg. omnes, §. quod verò, ff. de Inſtit.* ibi, *quod verò naturalis ratio inter homines conſtituit, & inter omnes gentes, &c.* text. opt. *in §. ſingulorum, Inſtit. de rerum diviſ.* ibi, *Ius naturale, quod ſicut diximus, appellatur jus gentium.* Ex qua duplici juris naturalis diſtinctione duplex etiam diſtinguendum eſt juris gentium caput, alterum ſcilicet, quod propriè eſſe naturale diximus, & jus gentium ea ſolùm ratione dicitur, quòd ſolis hominibus convenit, ad differentiam alterius, quod omnibus animantibus commune eſt: alterum verò jus gentium eſt, quod non ipſa naturalis ratio inter homines conſtituit, ſed gentes omnes neceſſitatibus ſibi conſtituerunt, ut explicat Iuſtinian. *in §. jus gentium*, ibi, *gentes humana jura quædam ſibi conſtituerunt*, *Inſtitut. de jure natur.* junctis exemplis, quæ adducit de bello, & de ſervitutibus, cum ſimilibus: quamvis enim hæc omnia fundamentum habeant in dictamine rationis naturalis, non tamen propriè, & immediatè deducuntur ex naturalibus principiis, ſed maiori indigent ratiocinio, quod alibi latè, Deo dante, faciemus.

Hac igitur doctrina præhabita, ad noſtram quæ- 56
ſtionem revertendo reſolvo veriſſimam eſſe concordiam inter duas opiniones priores contrarias ſuprà adductas, ut ſcilicet prior, quæ legitimam, ſeu ſucceſſionem filiorum in bonis parentum affirmat juris naturalis eſſe, procedat, & intelligatur quoad originem ipſius ſucceſſionis, intelligendo deinde de jure naturali poſterioris capitis, quod ſolis hominibus proprium eſt, & jus gentium à Iureconſultis dicitur, atque ita de jure gentium primi capitis. Secunda verò opinio, quæ hanc legitimam, & filiorum ſucceſſionem ait juris Civilis eſſe, intelligatur de legitima quoad quotam ſeu quantitatem, quam juris Civilis eſſe libenter agnoſcimus.

Unde jam facilè conciliantur fundamenta omnia 57
utriuſque partis, quæ enim pro priori ſententia adduximus dum ſucceſſionem hanc ad jus naturale referunt, nullam habent difficultatem ſi de hoc jure naturali ſecundi capitis intelligantur, ut *in d. l. cùm ratio*, cum ſimilibus; ſic etiam bene procedit quod ex ipſa lege divina ante omnes ſcriptas leges antiquos PP. feciſſe legimus. Circa auctoritatem Iſidori in hoc noſtro tex. aliquis remanet ſcrupulus ſi advertas text. ponere ſucceſſionem filiorum inter exempla, quæ pertinent ad primum caput juris naturalis, ſcilicet procreatio liberorum, & educatio, quod tamen erit abſurdum dicere de ſucceſſione, minimè enim brutis convenit, & deinde cum noſtra pugnat reſolutione. Sed dupliciter reſpondetur, vel literam vulgarem vitiatam eſſe, ubi enim *ſucceſſio* legimus, *ſuſceptio*, id eſt, procreatio liberorum, legitur in origina

ginal. apud Iſidor. et gloſſ. *hic* ſentit, & neceſſariò retinendam contendit Menoch. *d.* §. 20. *n.* 301. & maximè convenit ſi advertas Iſidorum fuiſſe ſequutum exempla Iuriſconſulti *in d.* §. *jus naturale*, & loco illius particulæ, *procreatio*, reperiri repoſitam illam *ſucceſſio*, quare meliùs *ſuſceptio* legitur, ſicque in tribus Codicibus manuſcriptis Iſidori ſe legiſſe, & in aliquot Gratiani libris, teſtantur eruditiſſimi Patres, qui juſſu Gregorij XIII. volumen Decreti emendarunt, in notis ad hunc text. quod etiam adverterat Anton. Auguſt. *in tract. de emendatione Gratiani, lib.* 1. *dial.* 19. Quod ſi vulgatem litteram retinendam aliquis exiſtimaverit, reſponderi poterit non omnia exempla *hic* poſita ad primum caput juris naturalis pertinere, ut patet in reſtitutione rei depoſitæ, & in acquiſitione eorum, quæ terra, mari, cœloque capiuntur, quam ad ſecundum caput juris naturalis, quod gentium Iureconſulti dicunt, pertinere docet Iuſtinian. *in d.* §. *ſingulorum*, & apertiùs *l.* 1. *ff. de acquir. rerum domin.*

38 Similiter parum urgent rationes, quas in ejuſdem primæ ſententiæ confirmationem adduximus, nam circa ultimam nulla eſt difficultas, imò illa eſt ratio, quæ apertiùs noſtræ reſolutionis veritatem demonſtrat, quia nititur communi illo parentum voto, quo omnia filiis ſuis parant, *d. l. pen. ff. de bonis libert.* ſeu theſaurizant, docente B. Paulo 2. *ad Corinth.* 12. refertur *in c. prædicator*, 16. *q.* 1. quod ſolis hominibus, minimè verò brutis convenit. Alia ratio, quam de alimentis adduximus, in quorum locum ſucceſſit legitima, aliquid difficultatis habet, tum quia alimenta ad primum caput juris naturalis pertinent, *d.* §. *jus naturale*; tum & fortiùs, quia ſi hæc ratio alimentorum ad legitimam neceſſariam inferret conſequentiam, ſequeretur legitimam eſſe neceſſariò relinquendam juxta modum pro alimentis neceſſarium, & tamen compertum eſt longè minus legibus eſſe definitũ, ut conſtat ex *d. auth. de trien. & ſemiſſe*, ſequeretur etiam neceſſarium non eſſe filiis divitibus legitimam relinquere, quemadmodum conſtat eis alimenta non deberi, ex *d. l. ſi quis à liberis*, §. *ſed ſi filius, ff. de liber. agnoſc.* quod tamen falſum eſt ex *d. auth. ut cùm de appellat. cognoſcitur*, § *aliud quoque capitulum*. Deinde ſuperſtite patre poſſet filius legitimam petere, ſicut poteſt eo vivo petere alimenta, *d. l. ſi quis à liberis, in princ. ff. de liberis agnoſc.* quod tamen de legitima nemo dixet, eſt enim contra text. *in l.* 1. § *præmatura, ff. de collat. bonor. l. pater filium, ff. de inoffic. teſt.* aliaque ex hac ratione ſequerentur abſurda, quæ colligit Coſtan. *d. cap.* 15 *à num.* 24. quare rationem iſtam ad noſtrum propoſitum firmam non eſſe cum eodem Coſtano libenter fatemur.

39 Argumenta verò, quæ pro ſecunda opinione adduximus, eadem facilitate ex dictis reſolvuntur, nam primum, & ſecundum ex *l. lege duodecim tabularum, & l. lege hoc venire*, cum ſimilibus, *& in cap. jus Quiritum, hac diſt.* 1. ſolùm evincunt hanc ſucceſſionem filiorum juris Civilis eſſe quoad quotam, modum, & formam ſucceſſionis; minimè verò quoad originem, quam juris gentium eſſe oſtendimus, imò in ſucceſſionibus è contrà jure gentium ſeu naturali fuiſſe inductam ab inteſtato ſucceſſionem parentum in bonis filiorum, & traſverſalium inter ſe, magis communiter receptum eſt, quia ratione ipſa naturali gentes cognoverunt æquum eſſe & juſtum, ut morientium bona ad proximiores conſanguineos deferantur, ſi ipſi viventes de iis non diſpoſuerunt, ut probat text. ſic intelligendus (à multis enim difficilis reputatur) *in l. ult. ff. quorum bonor.* nam de conſanguineis agens ait quod lex ipſa naturæ eos ſucceſſores facit, conſonat text. *in d. auth. de hæredib. & falcid. in fine princ.* ibi, *ſecundùm naturam*, &c. quamvis enim lex Civilis ſucceſſiones, ordinem, & modum legitimarum hæreditatum definiverit, ut ſcilicet hæres repræſentet defunctum, in quo ſecundùm totum rigorem verificatur quod ait text. *in d. c. jus Quiritum*, ibi, *legitimarum ſucceſſionum*, negari tamen non poteſt alias etiam gentes præter Romanum populum agnoviſſe hanc ſucceſſionem ab inteſtato inter conſanguineos, ut proſequitur multos adducens, ex quibus magis communem teſtatur Craſſ. *d.* §. 1. *n.* 4. Coſtan. *d. lib.* 1. *ſelectar. c.* 6. *n.* 4. Card. Mantic. *de coniect. ult. volunt. lib.* 2. *tit.* 14. *n.* 26. advertendo illud inter ſucceſſionem filiorum, vel collateralium intereſſe, quod licèt utraque fundamentum habeat in ratione naturali, illa tamen, ſcilicet filiorum, proximè, & per immediatas conſequentias, de quibus ſuprà, à naturali ratione deducitur, hæc verò, ſcilicet tranſverſalium, non immediata proximè, ſed majori indiget ratiocinio.

Ad tertium de ſtatutis, ſeu legibus provinciarum quæ filios in totum à legitima excludunt, vel ex maxima ea parte minuunt, reſpondetur id poſſe Principem, ſeu legem humanam ubi ſubſit cauſa, ſeu circunſtantia, quæ concludat, eo caſu deficere rationem, quæ in communi ſuadet & imponit hanc neceſſitatem parentibus; quamvis enim legitima ad ſecundum caput juris naturalis pertinere noſcatur, ut ſuprà diximus, & lex, ſeu princeps directè, & propriè ea, quæ juris naturalis ſunt, tollere vel immutare non poſſit, poteſt tamen indirectè, & impropriè, ſcilicet quando occurrit cauſa, ſeu circumſtantia, quæ ceſſare faciat illius legis juſtitiam, ſeu rectitudinem rationis propter quam illud, quod in communi rectum erat, & juſtum, differt ab ea rectitudine in illo caſu particulari; unde jam infertur vera ratio decidendi ad *d.* §. *aliud quoque capitulum*, ubi variæ commemorantur cauſæ ob quas lex permittit parentibus ut in totum filios exhæredes faciant, & legitima privent; ſunt enim omnes illæ cauſæ ingratitudinis filiorum in parentes, quòd in eos, per quos vivere acceperunt, manus intulerunt injurioſas, vel ſimilia, tali poſita circumſtantia, ipſa naturalis ratio, quæ docet ut filiis benemerentibus parentes omnia ex voto parent, poſtulat ut ingrato, & impio filio omnia pietatis denegentur officia. *l.* 1. *C. de ingratis liberis, l. Titius, ff. de obſeq.* 40

Circa quartum de illegitimis, quos legitimis pares eſſe diximus attento jure naturali, tamen à parentum ſucceſſione repelli, dupliciter reſpondetur. Primò verius eſſe lege ipſa naturali, & à principio creati generis humani legitimorum, & illegitimorum cognitam fuiſſe differentiam, quemadmodum & matrimonium, à quo legitimi fiunt, eodem jure cognitum fuiſſe negari non poteſt, ex *d.* §. *jus naturale*. Ad text. verò *in citato* § *liceat*, reſpondetur, Iureconſultos, & Imperatores qui perfectè fidei noſtræ myſteria non cognoverunt, illud fuiſſe opinatos contra apertiſſima ſacræ Paginæ teſtimonia, ut tradit Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap.* 2. Vel forſan reſponderi poteſt ſecundùm ſenſum Iureconſultorum, quod licet ſtando in ſtatu naturæ integræ omnes filii legitimi naſcerentur, poſtquam tamen ob concupiſcentiam diverſa legitimorum, & ilelgitimorum differentia emicuit, juſtiſſimis rationibus fuit etiam conſtituta differentia circa ſucceſſionem: ſed ad noſtrum propoſitum illa eſt præcipua, quod extra matrimonium, ex quo naſcuntur legitimi, reliqui filij patrem certum demonſtrare non poſſunt, *leg. vulgò concepit, ff. de ſtatu homin.* & quia mater certa eſt, 41

l. quia

l. quia ſemper, ff. de in ius vocan. meritò ſpurios patri omninò inſucceſſibiles lex reddidit, matri verò non ita; quia autem naturales ex unica concubina domi retenta naſcuntur, ſubindeque de patre maior aliqua poteſt haberi certitudo, non omninò eos à paterna ſucceſſione lex rejicit, ut alibi latiùs probavimus.

42 Ultima ratio, quod juri naturali cognita non fuerit dominiorum diſtinctio, quam ſucceſſio ſupponit, non pugnat cum noſtra reſolutione; originem enim hujus ſucceſſionis juri gentium tribuit, quo attento dominium, & acquiſitionem rerum cognitam fuiſſe dubium non eſt, ex *d. § ſingulorum, d. l. 1.* cum ſimilibus. Deinde reſpondetur quod licèt à principio res omnes communes fuerint, & gentes deinde rerum dominia diviſerint, ita exigentibus neceſſitatibus, ſuppoſita ea diviſione dictat naturalis ratio, ut parentes ex bonis, quæ habent, partem aliquam filiis relinquant, ex qua vivere, ſuiſque neceſſitatibus valeant providere, ſicut in multis aliis juris naturalis Doctores ſolent obſervare, exemplum illud eſt expeditum in materia ſimoniæ, in qua ſi lex Canonica, ſeu Pontifex aliquid facit ſpirituale, ſcilicet per annexionem, veluti ſi beneficium de novo erigat, ratio ipſa dictat quod ſi illud poſtquam ſpiritualibus annexum eſt pretio æſtimetur, illicitè fit, & ſimonia committitur legibus divinis prohibita, ut ex communi ſententia reſolvit Soar. *de Relig. tom. 1. tr. 2. de ſimonia, lib. 4. c. 24. n. 5.* inferens non poſſe Papam titulum beneficii vendere. Aliud exemplum eſt in uſucapione, qui modus eſt acquirendi dominium jure Civili inductus, *d. c. ius Quiritum, l. 1. & per tot. ff. de uſucap.* poſtquam tamen per eam dominium acquiſitum eſt, ratio naturalis doces ne à domino, qui ita acquiſivit, ſine facto ſuo auferatur, etiam à Principe, ex doctrina *gl. ult. in l. ult. C. ſi contra jus, vel util. publ.* communiter recepta, ut latè comprobat Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. p. 1. c. 2. n. 4.* & poſt eum Salzed. *in addit. ad Bernard. reg. 209. ampl. 1.*

Et omniū una libertas.] Utrùm autem aliqua ſit ſervitus inducta jure naturali? vide Cov. *in reg. peccatum, p. 2. §. 11. n. 5.* Navar. *in cap. ita quorundam, de Iuda, notab. 11. gloſſ. pen. num. 1. cum ſeqq.*

43 *Item depoſita.*] Notatur ad hoc, quod eſt de jure naturali dominium rei depoſitæ reſtituendæ deponenti, ut per Sot. *de juſtit. lib. 4. quæſt. 3. art. 3.* & licèt Hottom. *in l. 1. num. 9. ff. de juſtit. & jure*, reprehendat in hoc Iſidor. *in præſenti*, tamen illum bene defendit Pinel. *in rub. de reſcind. vend. part. 1. cap. 1. num. 16. ad fin.*

Cap. Ius Civile VIII.

De jure Civili, ejus origine, cauſa, & diviſione larè agunt Budæ. *ad Pandectas, in annot. leg. ius civile, ff. de juſtit. & iure, pag. 10. & 11.* Zaz. *de interp. iuris Civil. tit. 4.* Connan. *comment. iuris Civilis lib. 1. cap. 13. num. 5.* Tiber. Decian. *tr. crimin. lib. 2. cap. 23. per tot.* Ferrand. *lib. 5. explicat. cap. 5.* Pichard. *in § ſed ius quidem, ex num. 1. inſtit. de iure natur.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 1. verſ. ſecundò dividitur*, Ioan. de Salas *de legibus diſp. 2. ſect. 7.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 13. cap. 21.*

SUMMARIUM.

1 *Ius gentium alii primævum, alii ſecundarium dixerunt, ſed reprobantur, num. 2.*

3 *Ius gentium aliud propriè naturale eſt, quod ſcilicet naturalis ratio abſque aliqua conſtitutione apud omnes gentes conſtituit.*

4 *Ius gentium aliud humanum dicitur, quod ſcilicet non naturalis ratio conſtituit inter homines, ſed homines ipſi & gentes neceſſitatibus exigentibus ſibi conſtituerunt.*

5 *Ius gentium, quod naturalis ratio conſtituit, ex primis principiis iuris naturalis proximè, & immediatè deducitur, alterum verò, quod humanum dicitur, non ita proximè, & immediatè deducitur, ſed longiùs à dictis principiis diſtat.*

6 *Ius gentium primævum eſt immutabile, licèt in rebus ipſis, circa quas verſatur, aliquando mutatio contingat, aliud verò ſecundarium, quamvis ex parte, in totum tamen mutari non poteſt.*

7 *Ius gentium ſecundarium ex iuſta cauſa aliquo caſu per Principem, vel conſuetudinem mutari poteſt.*

8 *Dominium quæſitum iure gentium an tolli poſſit à Principe, remiſſivè.*

9 *Furari licet rem propriam cùm aliter conſequi non poteſt.*

10 *Servus, vel captivus fugiens à domino ſuo, cùm furtum ſui ipſius faciat, tenetur in conſcientia.*

11 *Capti in bello iuſto ex parte capientium, iniuſto verò ex parte adverſariorum, quando ad ſuos fugere poſſint, oſtenditur.*

Cap. Ius gentium IX.

Ius gentium quod dicatur, variè Doctores tradiderunt, inter quos communis invaluit ſententia, quod duplex ſit, primævum alterum, quod ſtatim cum ipſo humano genere incepit, veluti obſervatio fidei datæ erga Deum, Religio, & ſimilia, de quibus *in l. veluti, ff. de juſtit.* & hoc ad jus naturale pertinere inquiunt: alterum verò ſecundarium, quod non cum ipſo humano genere incepit, ſed deinde homines, & univerſæ gentes ſibi conſtituerunt, ut bella, ſervitutes, & ſimilia, de quibus *in l. ex hoc jure, ff. de juſtit.* & hoc reſolvunt propriè humanum eſſe, ita Bart. *in l. ſi id quod, n. 2. ff. de condict. indeb.* quem ſequuntur Iaſ. & alij communiter, teſte Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. p. 1. c. 1. n. 11.* 1

Verùm ab hac communi reſolutione recedunt Conan. *lib. 1. commentar. cap. 5. num. 3. & 8.* & poſt Aretin. Fortun. & plures alij, quos refert Pinel. *deciſ. 1. n. 12.* & conſtanter Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 3. à num. 6.* Movenuur autem, quia inquiunt nullibi in jure noſtro reperiri hanc duplicis juris gentium diſtinctionem. Deinde quia diſtinguere jus gentium per ætates, nihil aliud eſt quàm dicere, hoc eſt de jure Civili antiquo, hoc de noviori; ex qua tamen diſtinctione neque duplex oritur iuris Civilis ſpecies. Adde fortiùs quod ex illa differentia juris gentium, quod cum ipſo humano genere incepit, vel alterius, quod poſtea introductum eſt, non efficitur quominùs utrumque ad jus naturale pertineat, ſi recta ratio per proximas conſequentias ex primis legis naturalis præceptis deducta id juſtum eſſe, & adæquatum humano generi dictaverit. Qua etiam ratione convincitur aliorum explicatio, qui jus gentium unum eſſe contendentes, duplex in eo caput diſtinguunt, alterúmque referunt ad ea, quæ in ſtatu naturæ integræ per dictamen rationis naturalis conſtituta ſunt, ut erga Deum Religio; alterum verò ad ea, quæ attento naturæ corruptæ ſtatu eodem dictamine ſunt conſtituta, ut bellum, ſervitus, & ſimilia; parum enim hæc reſolutio à præcedenti differt, eodémque laborat vitio: ſive enim naturæ integræ, ſive corruptæ ſtatum conſideremus, quicquid naturalis ratio per neceſſarias, & proximas conſequentias dictat, ad jus naturale pertinet ex dictis, & patet ex præcepto de red- 2

denda re depoſita, ſi enim naturam integram ſpecte-
mus, nec dominiorum erat diſtinctio, neque con-
ſequenter depoſitum, & tamen dominiorum facta
diviſione poſt naturam corruptam, juris naturalis
eſt depoſitum reddere, quia ex primis principiis per
proximas conſequentias id concluditur, & probat
text. *in cap. jus naturale*, ibi, *item depoſita rei, &c. ſup. hac diſt.*

3 Quare tenendum eſt jus gentium duplex eſſe,
aliud quod propriè naturale eſt, quod ſcilicet natu-
ralis ratio abſque aliqua conſtitutione apud omnes
gentes conſtituit, diciturque jus gentium ea ſolùm ra-
tione, quod ſolis gentibus proprium eſt, non verò re-
liquis animantibus commune, ut expreſſit Juriſconſ.
4 *in l. 1. in fine, cum ſeqq. ff. de juſtit. & jure.* Aliud verò
propriè humanum eſt, quod ſcilicet non naturalis ra-
tio conſtituit inter homines, ſed homines ipſi &
gentes neceſſitatibus exigentibus ſibi conſtituerunt,
de quo Juſtin. *in §. jus autem gentium, Inſtit. de jure
natur.* ubi ſic explicavit, & exempla accommoda-
ta propoſuit, ex quo deſumpſit Gratianus textum in
præſenti, atque ita ex eodem § ibi, *gentes humana
jura quidem ſibi conſtituerunt*, juncto §. *jus autem Civi-
le, Inſtit. eod.* ibi, *naturalis ratio inter omnes gentes con-
5 ſtituit*, apertè colligitur duplex hoc jus gentium, ſci-
licet quod naturalis ratio conſtituit, vel quod homi-
nes ipſi ſibi conſtituerunt, explicaturque magis ſi
advertas, quod licèt utrumque jus gentium funda-
mentum, & radices habeat in dictamine legis natu-
ralis, in eo tamen maxima eſt inter utrumque diffe-
rentia, nam prius ex primis principiis juris naturalis
proximè, & immediatè deducitur, ita ut facili nego-
tio, & ſine longiori diſcurſu concluſioni ex illis
Principiis deductæ aſſentiamur, ut ſunt omnia præ-
cepta Decalogi; at verò poſterius non ita proximè,
& immediatè deducitur, ſed longius à dictis princi-
piis diſtat, & majori indiget ratiocinio, ut ex naturæ
principiis concluſio referatur, ſicut ſentit Sot. *de ju-
ſtit. lib. 1. q. 5. art. 3.* quem laudat Valaſc. *d. q. 3. num. 2.*
& ſequitur Sayr. *in clavi Regia, lib. 3. cap. 4. num. 7.* &
explicavit meliùs quàm omnes Cov. *in reg. peccatum,
p. 2. §. 11. num. 4.*

6 Eáque poſita diſtinctione jam infertur, jus gentium
primævum, quod ex primis principiis per proximas,
& neceſſarias conſequentias deducitur, eſſe immuta-
bile, licèt in rebus ipſis, circa quas verſatur, ali-
quando mutatio contingat; aliud verò ſecundarium
in totum etiam mutari non poſſe videtur certiſſimum,
tum ex auctoritate text. *in §. ſed & naturalia, Inſtit.
de jure natur.* in quo planè de utroque jure gentium
videtur egiſſe Juſtinianus, propter adverſativam,
de qua *in verſ. fin.* ibi: *Ea verò, quæ ipſa ſibi quæ-
que civitas conſtituit, ſæpè mutari ſolent*; oſtendit
enim his verbis agere de omni jure in antecedenti
verſ. quod non eſt proprium cujuſque civitatis, ſed
omnium gentium, ſive per proximas, ſive per re-
motas conſequentias deducatur à jure naturali. Et
deinde ratione oſtenditur, quia cùm jus hoc ſuam
vim habeat obligandi non ſolùm ex cujuſque Prin-
cipis, ſeu civitatis conſtitutione, ſed quia ex com-
muni omnium nationum conſenſu, bonæ Reipubli-
cæ adminiſtrationi adæquatum exiſtimatur, & ideo
apud omnes peræquè obſervatur, ideò ut in to-
tum tollatur, omnium nationum conſenſus eſſet
neceſſarius, ut advertit Molin. *de juſtitia, tractat. 1.
diſput. 5.* Si verò Princeps intra ſui imperii limites il-
lud velit abrogare, poteſtate ſua abuti cenſendus
erit, cùm nulla ad id poſſit juſta cauſa ſubſiſtere, ut
in totum ſubditos ſuos privet uſu eorum, quæ natu-
rali dictamine reliquæ omnes gentes approbarunt,
veluti ſi Rex, vel Imperator ſtatuat ne ſint emptiones,
venditiones, locationes, permutationes, vel ſimiles
contractus; manifeſtiſſima enim apparent incommo-
da, quæ inde ſequerentur, ex quibus licèt Molin. *pro-
ximè citato loco* aſſerat ſe non dubitare quod non vale-
bit mutatio hæc in totum ſi per Principem fieret, dubi-
tandum tamen maximè cenſeo, quod autem peccaret
mortaliter, nemo dubitat.

Data verò juſta cauſa hujuſmodi jus gentium caſu 7
aliquo per Principem, vel conſuetudinem mutari poſ-
ſe videtur etiam certiſſimum, ex auctoritate text. *in l.
jus civile, ff. de juſtit.* & patent manifeſtiſſima exempla;
nam licèt dominia jure gentium, ſive primævo, ſive
ſecundario diſtincta ſint, juſtiſſimis tamen rationibus
in Eccleſia primitiva omnes Chriſtianam pietatem
profitentes, & multo deinde tempore Clerici, &
uſque adhuc Monachi vitam communem retinuerunt,
cap. dilectiſſimis 12. q. 1. Sic etiam licèt ſervitus eodem
jure gentium ſit introducta, juſtiſſimè tamen admiſit
conſuetudo ne Chriſtiani à Chriſtianis bello capti
ſervi fiant capientium, ut reſolvit Bart. *in l. hoſtes, num.
16. in fine, ff. de captivis*, receptus ex multis, de qui-
bus Cov. *d. §. 11. num. 6.* Coſtan. *lib. 1. ſelectar. cap. 2.
num. 20.* Molin. *de juſtit. tract. 2. diſput. 35.* Valaſc. *conſ.
30. n. 3.* Ratio verò quare jus gentium hoc caſo inter
Chriſtianos mutatum eſt, illa reddi ſolet, quia re-
pugnat Chriſtianæ charitati, per quam omnes unum
corpus ſumus in Chriſto, ut ex Paulo 1. *ad Corinth.
12.* explicat text. *in cap. ad menſam 11. quaſt. 3.* quod
Chriſtiano bello capti, ſicut bruta animantia, ſervi
fiant aliorum Chriſtianorum capientium, & conſe-
quenter in iis non habere locum fictionem poſtlimi-
nii, vel legis Corneliæ, neque alia jura, quæ de veris
captivis loquuntur, *toto tit. ff. de captiv. & poſtlimin.
reverſis*, notavit Bart. & reliqui omnes, qui eum ſe-
quuntur. An autem dominium quæſitum jure gentium
tolli poſſit à Principe, diverſa inſpectio, & alterius lo-
ci eſt, interim reſolve cum Pinel. *in d. p. 1. c. 1.* ſtante
juſta cauſa id poſſe Principem, ea deficiente minimè,
ſicut neque illud, quod jure Civili quæſitum eſt, ut
alibi opportuniùs.

Quæ autem ſint juris gentium, & de exemplis re- 8
latis ab Iſidor. in præſenti, firmantia illa omnia ad jus
gentium pertinere, vide Cov. *in reg. peccatum, part. 2.
§. 11. à princ.* Navar. *in cap. ita quorundam, de Judæ.
notab. 11. gloſſ. pen. num. 3.* Decian. *in tractat. crimin.
lib. 2. cap. 10.* Vaſq. *t. 2. diſput. 157. cap. 3. & 4.* Molin.
de juſtit. tract. 5. diſput. 9. num. 1. Suar. *de legib. lib. 2. cap.
18. per tot.* & latè de jure gentium agunt Zaz. *de juris
civilis interp. tit. 3.* Forcat. *dial. 30.* Pinel. *in rub. de re-
ſcind. vend. p. 1. c. 1. num. 3.* Roſci. *lib. 2. memorabil. cap. 8.*
Suar. & Vaſq. *citatis locis*, Azor. *inſtit. moral p. 1. lib. 5.
cap. 1. verſ. ſecundò dividitur*, Salas *de legib. diſp. 2. ſect.
3. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Sedium*, ibi, *niſi fortè alio modo non poſſet 9
eum conſequi, &c.* Notatur ad hoc, quod licet furari rem
propriam, cùm aliter conſequi non poteſt, ut per Cov.
lib. 1. var. c. 2. num. 15. Rebuff. *in l. unic. C. de ſent. quæ pro
eo, notab. 9. num. 13.* Decian. *tract. crim.* lib. 2. *cap. 13.
num. 9.* Menoch. *remed. 1. recuper. num. 313. & remed. 9.
num. 191.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Compenſa-
tio*, Bruno. à Sole *in locis communib. verbo furtum 1.*
Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 24. n. 63.*

In gloſſ. *Servientes*, ibi, *& ſecundùm hoc peccat tali- 10
ter capiens*, &c. Notatur ad hoc quod ſervus, vel ca-
ptivus fugiens à dominio ſuo, cùm furtum ſui ipſius
faciat, tenetur in conſcientia, ut per Covar. *lib. 1. var.
cap. 2. num. 10. verſ. in ſecunda*, Azeved. *ad tit. 1, num. 26.
lib. 2. novæ recopil. pag. 126.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 2.
c. 34. q. 2.* S. Antonin. *p. 3. tit. 3. c. 6. §. 4.* Navar. *in man.*

cap. 17. *num.* 103. Molin. *de juſtit. tract.* 1. *diſp.* 37. quod limitant prædicti Doctores, niſi taliter captus ad ſuam patriam redeat, & ſequitur Vaſq. 1.2.*diſp.*174. c.1. *num.*8. Non eſt tamen improbabile quod capti in bello etiam juſto ex parte capientium, injuſto autem ex parte adverſariorum ad ſuos fugere poſſunt abſque peccato, modò ſcandalum, & ſpecialis permanendi pollicitatio abſit, ſecundùm Sot. *lib.*4. *de juſtit.* *q.*5. *art.*2.*concl.*3. Covar. *in reg. peccatum,p.*2. §.11.*num.*6. Vaſq. 1.2.*tom.*2.*diſput.*174.*c.*1.*n.*8. Petr.Nav. *de reſtit. cap.*1. *num.*200. Ioan.Malder.*in* 2.2. *q.*49.*art.*1. Paul. Layman. *in Theologia morali, lib.*2. *tract.*3. *c.*12. *n.*16. Ioan.Valer. *de different.inter utrumque forum, verbo peccatum, differ.*5.

SUMMARIUM.

1 *Intellectus verus ad hunc text. ubi præſtetur, oſtenditur.*

2 *Iudæi legibus Romanorum, & iure communi utuntur, quia dicuntur & ipſi de populo Romano, ſubditique ſunt illius Principis, & civitatis in qua morantur.*

3 *Iudæi ligantur ſtatutis, & conſuetudinibus illius civitatis in qua morantur.*

4 *Iudæi ſunt de populo civitatis, quamvis non ſint de populo Eccleſiæ.*

Cap. Ius Quiritum XII.

1 Circa intellectum hujus text. vide quæ dixi ad *c. ius naturale, hac diſt. n.* 39. & repert. Inquiſitor. *verbo ius Quiritum, pag.*507.

2 In gloſſ. *Quod nulli,* ibi, *ut dicitur quod Iudæi utuntur Romano iure,* &c. Notatur ad hoc quod Iudæi ideò legibus Romanorum, & jure communi utuntur, quia dicuntur & ipſi de populo Romano, ſubditique ſunt illius Principis, & civitatis in qua morantur, ut per Alex. *conſ.*75.*num.*6. *& ſeqq.lib.*5. *& conſ.*99. *numer.*3. *lib.*6. *& conſ.*16. *num.*13. *& ſeq. lib.*7. Natt. *conſ.*620. *num.*18. Brun. *de ceſſione bonorum, q.* 36. *num.* 3. *in* 4. *quæſt.princ.* Roland. *conſ.*35. *num.*8.*& ſeq.& num.*38. *lib.*2. Tiraq. *de primog.quæſt.*66.*num.*19. Pariſ. *conſ.*2. *num.*9. *lib.*4. Marquar.*de Iudæ.part.*2.*cap.*1.*ſub num.*9. Menoch. *remed.* 9.*recup. numer.*291. Decian. *in tractat. crimin. lib.*5.*cap.*14.*num.*5. *verſ. dicuntur enim Iudæi de populo Romano.* Surd. *deciſ.*133.*num.* 2. Farin. *fragment. criminal. part.*2.*lit. I, num.*622. D. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2. *cap.*14. *num.*3.

3 Amplia ut non ſolùm Iudæi ligentur jure communi, & legibus Romanorum, ut ſuprà dixi, ſed etiam ligentur ſtatutis, & conſuetudinibus illius civitatis, in qua morantur, & cujus, ut pariter dixi, ſubditi dicuntur, ſicuti docent Tiraq. *d.q.*66. *num.*4. *verſ. & præterea ſtatuta, num.*14.*&* 19. Roland. *conſ.*35.*num.*8.*& ſeqq. iuncto num.*42.*cum ſeqq.lib.*2. Menoch. *d.remed.*9. *num.*290. Marquar. *d. part.*2. *cap.* 2. *num.* 1. *in fine, & num.*4. Bec. *conſ.*84. *num.*7. Ladereh. *conſ.*115. *num.*3. *lib.*1. Card.Tuſch. *lit. I, conclus.*371. *num.*23.*& concl.* 373. *numer.* 18. Farin. *d. lit. I, num.* 623. Ricciul. *d. cap.*14. *num.*4. Sunt enim Hebræi de populo civitatis, quamvis non ſint de populo Eccleſiæ, Soc. *in conſ.* 70. *numer.*3.*lib* 1.Natt.*conſ.*62.*propè fin. num.*8.Bec. *d. conſ.*84. *num.* 6. quos refert, & ſequitur Ricciul. *ubi proximè.*

SUMMARIUM.

1 *Ius Civile ſcriptum in quinque partes dividit Papinianus, & in ſex Iuſtinianus.*

2 *Gubernationis omnis ratio, vel eſt monarchia, vel Ariſtocratia, vel Democratia, vel regimen ex prædictis commixtum.*

3 *Lex illa dicitur, quam populus Romanus Senatorio Magiſtratu interrogante ferebat.*

4 *Conſtitutiones Principum pertinent ad Monarchiam.*

5 *Principi quod placuit legis habet vigorem, quod intelligitur non de quacunque Principis voluntate, ſed tantùm de deliberata, & ſecundùm rectam rationem regulata.*

6 *Senatuſconſulta erant illa, quæ Senatus jubebat, & conſtituebat.*

7 *Reſponſa prudentium quæ fuerint, oſtenditur.*

8 *Plebiſcita pertinent ad Democratiam, quæ ſcilicet plebs plebeio Magiſtratu interrogante conſtituebat.*

Distinctio II.

IUs Civile ſcriptum in quinque partes dividit Papinian. *in l. ius autem, ff. de inſtit.* ſcilicet in Leges, Plebiſcita, Senatuſconſulta, Conſtitutiones Principum, & Reſponſa prudentum: additque jus Prætorum, veluti ſpeciem à jure Civili diſtinctam, quia ſcilicet juris Civilis adjuvandi, ſupplendi, vel corrigendi cauſa introductum eſt. Sed meliùs omnes has ſex ſpecies generali juris Civilis appellatione contineri docuit Iuſtinian. *in* §. *conſtat, verſ. ſcriptum, Inſtit. de jure natur.* ſequitur Gratian. *in princ. huius diſtinct.* ubi deinde ſingulas ſpecies uterque latiùs explicavit, & ultra ſcribentes eiſdem locis, latè Connan. *comment. iuris Civilis lib.*1. *c.*13.*cum ſeqq.* Anton. Auguſt. *de legib. cap.*5. Vivald. *in candelab. aureo, p.*4.*c.*9.*num.*3. Sayr. *in clavi Regia, lib.*3. *cap.*4. *num.*9. 1

Hujus autem in ſex membra diviſionis rationem 2
petendam eſſe explicant communiter Theologi ex
diverſo adminiſtrationis modo, ut per D. Thom. 2.2.
*q.*95.*art.*4. quem ſequuntur Sot. *de iuſtit. lib.*1.*quæſt.*5.
*art.*3.*ad* 2. Azor. *inſtit.moral. p.*1.*lib.*5.*cap.*19. *quæſt.*5.
verſ. 3. inquiunt enim quod quemadmodum omnis
gubernationis ratio, vel eſt Monarchia, quando Civitas,
aut Reſpublica ab uno gubernatur; vel Ariſtocratia,
quæ eſt regimen Optimatum; vel Democratia,
quæ eſt omnium, vel multorum, ſeu populi gubernatio;
vel denique eſt regimen ex prædictis commixtum,
veluti ex Principe, & Optimatibus. Sic
etiam juxta hos varios gubernandi modos variæ diſtinguuntur
juris ſpecies; nam ad ultimum hoc regimen
ex aliis commixtum lex pertinet, quæ ſpeciali
nomine illa dicitur, quam Populus Romanus Sena- 3
torio Magiſtrato interrogante ferebat, de qua *in* §.
lex, Inſtit. de iure natur. & meminit Gratian. *in princ.*
huius diſt. explicat Connan. *d.lib.*1.*cap.*13.*per tot.* & ante
eum Gellius *noctium Atticar. lib.* 10. *cap.*20. Alex.
ab Alexand. *dierum genial. lib.*6. *cap.*23. ubi latè proſequitur
Tiraq. explicantes quomodo in his terminis
populus à plebe, quæ plebiſcitum conſtituebat, diſtinguatur.
Ad Monarchiam pertinent conſtitutio- 4
nes Principum, de quibus *in l.* 1. *ff. de conſtit. Princip.*
& in §.*ſed & quod Principi, Inſtit. de jure natur.* quæ
jura, dum inquiunt quod Principi placuit legis ha- 5
bere vigorem, intelliguntur non de quacunque
Principis

Principis voluntate, ſed tamen de deliberata, & ſe-
cundùm rectam rationem regulata, juxta ea, quæ de
legis attributis tradit Iſid. *in cap. erit autem Lex*, *inf.*
4.*diſt.* ubi diximus, ex quo ita explicarunt D.Thom.
1. 2. *q.*90. *art.*1. *ad* 3. Sot. *de juſtit. lib.*1. *q.*1. *art.*1.
6 *col. pen.* & Ribeira *lib.*1. *obſervat.cap.*37. Ad Ariſtocra-
tiam pertinent Senatuſconſulta, quæ erant illa, quæ Se-
natus jubebat, & conſtituebat, §. *Senatuſconſultum*,
Inſtit. de jure natur. de quibus, quo ordine, & ſolem-
nitate, & à quibus fierent, tradit multa Connan. *d.*
*lib.*1. *cap.*13. Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib.*43. *c.*25.
7 *à num.*23. *cum ſeqq.* Ad eadem etiam reducuntur reſ-
ponſa prudentum, de quibus *in* §. *reſponſa prudentum*,
Inſtit. de jure natur. Circa quæ adnotabis, quod licet
Doctores nonnulli generaliter illum textum intelli-
gant de reſponſis omnium Jureconſultorum, & alii
aliter controverant, ut per Connan. *d lib.*1. *cap.*15. *à*
*num.*3. Corraſ. *epit. quæſt. cap.* 6. Petr. Gregor. *lib.*18.
*cap.*11. *à numer.*2. latè Cabed. *diverſorum juris argu-*
*mentorum lib.*2 *capit.*1. Verum eſt ſolum fuiſſe per-
miſſum certis quibuſdam Jureconſultis à Cæſare, ut
contra juris rigorem aliquid poſſent ſtatuere, cæte-
ris verò ſolummodò ſecundùm jus commune licuiſ-
ſe reſpondere, ut docet Jureconſultus *in l.*2. §.*pri-*
mus, junctis præcedentibus, *ff. de origine juris*, & ita
8 intelligitur text. *in* §. *reſponſa*, ibi, *quibus permiſſum*
erat jura condere, *Inſtit. de jure natur.* Ad Democra-
tiam pertinent plebiſcita, quæ ſcilicet plebs plebeio
Magiſtratu interrogante conſtituebat, de quibus *in* §.
plebiſcitum, *Inſtit.de jure natur.* explicat Connan. *d.c.*13.
*à num.*5. Petr. Greg. *lib.*43. *cap.*34. *à princ.* & *num.*7.
junctis reſolutis per Gellium, Alea. ab Alea. & Tira-
quell. *dictis locis.*

Cap. Plebiſcita II.

PLebiſcita eæ leges dicuntur, quas ſola plebs ſcivit, unde plebiſcitum, non lex, vocatur illud quod non populus univerſus, ſed plebs tantùm conſtituebat, ut per Connan.*comment.juris Civilis lib.*1.*c.*13. *num.*5.*&* 6. Budæ.*ad Pandectas,in l.poſteriore, ff. de orig. juris,pag.*15. Vaſq. 1. 2. *diſput.*157. *cap.*5. *n.*35. Pichard. *in* §. *ple-biſcitum*, *n.*1. *&* 2. *Inſtit. de jure natur.* Plebiſcita primùm lege Horatia, & Valeria latis anno ab Urbe condita 304. vim legis habere cœperunt, deinde lege Hortenſia lata anno 467. idem clariùs ſtatutum fuit, ſicut refert Tiber. Decian. *in tract. crimin. lib.*2. *cap.*27. *n.*5. *&* 6.

Cap. Senatuſconſultum III.

POpulus Romanus ad regimen civitatis centum viros deputabat, qui Senatores appellabantur, qui ubi aliqua lex nova facienda erat, in unum congregabantur ad caſum propoſitum decidendum, & deciſio per illos facta erat lex quæ vocabatur Senatuſconſultum, ut per Corraſ. *in tractat. de redigen. jus ad artem*, *lib.*2. *cap.*1x. Modic. *in* §. *Senatuſconſultum*, *Inſtit. de jure natur.* *dubit.*1. *in princ.* Tiber. Decian. *in tract. crimin. lib.*2. *cap.*18. *ex num.*1. Vaſq. 1. 2. *diſput.*157.*c.*5. *num.*36. De Senatuſconſultis, & de Senatu legitimo, & indicto, vide Connan.*comment.juris Civilis lib.*1. *cap.*14. *num.*1.

Cap. Conſtitutio Principum IV.

COnſtitutionem appellari quam Rex, vel Imper. conſtituebat, ex Iſidor. colligit Gratian. *in præ-ſenti*, & notant Rebuff. *in proœm. legum Galliæ*, *num.*4. Ludov. Gom. *in c.ſtatutum*, *n.*2. *de reſcript. lib.*6. quod-cunque enim Princeps per epiſtolam conſtituit, vel cognoſcens decrevit, vel edicto præcepit, legem eſſe conſtat ex traditis per Connan. *comment. juris Civilis lib.*1.*cap.*16. *num.*1. Goveao. *lib.*2.*var. cap.*30. Decian. *in tract. crimin. lib.*2. *cap.*30. *num.*1. 14. 16. 18. *&* 20. Corraſ. *lib.*6. *miſcel. cap.*8. Duaren. *lib.*2. *diſput.cap.*19. Pichard. *in* §. *ſed & quod Principi*, *num.*1. *Inſtit. de jure naturali*, Vaſq. *diſp.*157. *cap.*5. *num.*38.*cum ſeqq.* Joan. de Salas *de legib. diſp.*2. *ſect.*8. *n.*42. *cum ſeqq.*

Cap. Reſponſa prudentum V.

DE reſponſis & auctoritate prudentum vide latè Connan. *comment. juris Civilis lib.*1. *cap.*15. *num.*3. *cum ſeqq.* Decian. *in tract. crimin. lib.*2. *capit.*31. *num.*3. *cum ſeqq.* Pichard. *in* §. *reſponſa prudentum*, *n.*1. *Inſtit. de jure natur.* ubi ait quod reſponſa prudentum vim legis habebant, litibuſque & contentionibus finem imponebant; ſed hoc de illis prudentum ſcriptis intelligitur, quæ Principes probabant; nemini enim licebat de jure conſulentibus reſpondere, niſi quibus ipſe Princeps permiſiſſet. Plures autem fuerunt ii, quibus jus publicè reſpondendi datum fuerat, quos ex profeſſo connumerat Pompon. *in l.*2. §. *juris Civilis ſcientiam*, *ff. de orig. juris*, proſequuntur Connan.*d.cap.*15 *numer.*14. Decian. *d.c.*31. *num.*6. *cum ſeqq.*

Cap. Quædam etiam leges VI.

ISidorus *lib.*5. *etymologiarum*, *cap.*14. relatus in hoc texto, ait quod ſub Octaviano Cæſare ſuffecti Conſules Papius, & Poppæus legem tulerunt, quæ à nominibus eorum appellatur Papia Poppæa, continens patrum præmia pro ſuſcipiendis liberis, ſuper quo ex Dione *lib.*56. advertit Covat. *de ſponſalib. p.*2. *cap.*8. *in initio*, *num.*4. legem hanc latam fuiſſe ſub Auguſto à Marco Papio, & Quinto Poppæo ea parte anni Conſulibus, qui & uxoribus, & liberis carebant, refértque plura hujus legis Papiæ capita, quorum unum erat, ut ſi vir, & uxor filios non haberent, quod alter altari reliquiſſet, decima pars fiſco adjudicaretur, qua in parte dicta lex ſublata fuit per *l.fin.C.de infirm. pœn.cœlib.* Erat præterea in eadem lege Papia ſancitum ad puniendos cœlibes, ut qui à viceſimo quinto anno uxorem non haberent, nihil ex teſtamento lucrarentur, niſi ipſi teſtanti genere proximi forent, qui verò filios non habuiſſent, medietatem relictorum ſibimet amittebant, ut ſcribit Sozomen.*lib.*1. *Hiſtor. Tripart. cap.*10. dicens à Conſtantino has cœlibatus pœnas ſublatas fuiſſe, prout illum refert Cov. *ubi ſup. num.*5.

Suffecti conſules.] Illi dicebantur qui pro aliis ſubſtituebantur, ut ex Iſidor. Suet. & Lamprid. tradit Briſſon. *de verb.ſignific. lib.*17. *verbo ſuffectus Conſul.* Alciat. *lib.*3. *diſpunct. cap.*3.

Papia & Poppæa.] De lege Papia, & Poppæa à Papiniano primùm rogata, poſtea à Poppæo Sabino ſub Auguſto emendata, aucta, & ab eodem lata, vide Connan.*lib.*8.*juris Civilis*,*c.*1.*à n.*5. Cov. *de ſponſal. p.*2. *c.*7. §. 8. *num.*2. *&* 3. Lipſi. *in comment. ad* 3. *annal. Cornelii Taciti*,*pag.*136.

Cap. Satyra VII.

DE hac lege Satyra meminit Lucilius Poëta dum ait,

Per Satyram ædilem factum qui legibus ſolvat,

quem refert Chriſtoph. Landin. *in præfat. ſermon. ad Horat.* & Dionyſ. Lambin. *in Horat. lib.*1. *ſatyr.* 1.

meminit etiam Saluſt. *in Ingurtha*, prout refert Ioan. Britannic. *in præfat. ad Iuven.* & Ioan. Baptiſt. *in præfat. ad Perſium*, & de ea agit, textúmque allegat & explicat Anton. Auguſt. *de legibus & ſenatuſconſ. pag. mihi* 185.

Distinctio III.

Summarium.

1 *Canon Græcè, Latinè regula nuncupatur.*
2 *Canon propriè dicitur id, quod ſtatuitur in univerſali Concilio.*
3 *Canon largo modo continet etiam alias Eccleſiaſticas conſtitutiones, quàm Concilii generalis.*
4 *Quaternaria in Canone opportunè apparent.*

Cap. Canon I.

1 Canon Græcè, Latinè regula nuncupatur, ut definit Iſidor. *lib. 6. etymolog. cap. 16.* quem refert Gratian. *in præſenti*, & ex eo colligunt Abb. *in cap. 1. numer. 1. de conſtitut.* Decian. *in tractat. crim. lib. 2. cap. 18. num. 1.* Turrect. *in proœm. Decreti, num. 2.* Azot. *inſtit. moral. p. 3. lib. 1. cap. 6.* Ioan. Salas *de legibus diſput. 1. ſect. 5. n. 17. poſt med.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal.*
2 *ſedium erect. cap. 12. num. 60.* Et quamvis propriè Canon dicatur id, quod ſtatuitur in univerſali Concilio,
3 ut notat gloſſ. *verbo omnes, verſ. Canon dicitur, in princip. hujus diſt.* tamen largo modo continet etiam alias Eccleſiaſticas conſtitutiones, quàm Concilij generalis, ut bene tradunt Doctores *in cap. 1. de conſt.* & maximè Anton. Burg. *in repet. n. 5. & ſeqq.* Hippol. Rimінald. *num. 14. & ſeq.* Ferret. *num. 1.* quos refert Dionyſ. Paul. *dict. cap. 12. n. 66.*

4 In gloſſ. *Canon*, ibi, *habet autem Canon ſub ſe quatuor ſpecies.* Cùm Canon propriè determinatio ſit Concilij generalis, ut *ſuprà* diximus, quaternaria etiam in eo opportunè apparent, tum quia receptus mos fuit in Eccleſia Dei, ut Evangelicus Codex quatuor Evangeliſtarum, *Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis*, in medio conſeſſus generalis Concilij celebrandi in Regia quadam ſede collocaretur, ut patet ex Chalcedonenſi Concil. *act. 1.* & obſervat Cardin. Barun. *in Annalibus Eccleſiaſt. tom. 3. ſub anno Chriſti 325. pag. 273. verſ. quod duplici ratione, & tom. 6. ſub anno Chriſti 451. pag. 141. verſ. conſeſſus autem, & verſ. ſed etſi quæ ſunt.* Tum quia in eo concurrunt quatuor genera hominum, ex Card. Reginaldo Polo *de Concil. in quæſt. 34.* & Prælati in quatuor nationes dividuntur, & res in eo ſtatuendæ per quatuor diſputationes diſcuſſæ approbantur, juxta Cæremon. Roman. *lib. 1. ſect. 14. cap. 5. in princip. & verſ. generalis.* Tum etiam, quia ad illud celebrandum quatuor conditiones requiruntur, quas expendit Cardin. Bellarm. *tom. 1. controv. 4. lib. 1. capit. 17. verſ. reſpondeo, & verſ. ſeq.* Tum denique, quia Prælati ad illud vocandi quatuor requiſita habere debent, ſapientiam, vitæ ſanctitatem, experientiam, & zelum, ut tetigit Gryſald. *in deciſionib. Cathol. fid. verb. Concilium. n. 48.*

Summarium.

1 *Ius Canonicum ſcientiarum omnium ſcientia dicitur.*
2 *Ius Canonicum dicitur quaſi Regula, qua homines ab Eccleſiaſticis Prælatis ad rectè vivendum, & ſpirituale bonum diriguntur.*
3 *Ius Canonicum componitur ex Decretis Pontificum, vel Conciliorum, vel Legatorum, Abbatum, & aliorum Prælatorum inferiorum, vel tantùm ex dictis Sanctorum Patrum, ubi in contrarium nulla adeſt Canonica auctoritas.*
4 *Decreta Pontificum omnimodam habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum.*
5 *Papa quicquid vel cum Cardinalium conſilio, ſeu per ſe ſtatuit, lex eſt, firmámque habet auctoritatem.*
6 *Iuris Canonici origo nedum à Papa, ſed à Chriſto Domino procedit.*
7 *Ius Canonicum plerumque jus divinum appellatur.*
8 *Canones ſacri ſuggerente Spiritu ſancto conſcripti fuerunt.*

Cap. Regula II.

Regula unde dicatur, tradit ex Iſidor. Gratianus *in præſenti*, ex quo Turrec. *in proœm. Decreti, n. 3.* colligit regulam ex eo dictam, vel quod regat, vel quod rectam vivendi normam præbeat, & ex hoc text. infert Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q. 66. artic. 2. verſ. quarta regula eſt*, officium regulæ eſſe ordinare partes ad totum.

Ius Canonicum, quod ſcientiarum omnium ſcientiam dicit Hoſt. *in Sum. in princip. n. 11.* & notat Vivald. *in candel. aur. part. 4. cap. 8. num. 10.* ſtrictè acceptum, prout à naturali, divino, gentium, & civili diſtinguitur, dicitur quaſi regula, qua homines ab Eccleſiaſticis Prælatis ad rectè vivendum, & ſpirituale bonum diriguntur, ut docet Iſidor. *in præſenti*, & tetigit Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. ſedium erect. cap. 12. num. 60.* Componitur autem vel ex Decretis Pontificum, vel Conciliorum. Concilia verò aut univerſalia ſunt, aut Provincialia, ut benè diſtinguit text. *in præſenti*, vel tandem ſunt Epiſcopalia, vel Synodalia, de quibus *in cap. annis ſingulis, 18. diſt. & in cap. quod ſuper his, de maioritat. & obed.* & in propoſito notat Viguer. *de inſtitut. cap. 17. §... verſ. 1.* Vel conſtat ex Decretis Legatorum, Abbatum, & aliorum Prælatorum inferiorum, de quibus *in c. ult. de offic. deleg.* Vel tandem conſtat ex dictis Sanctorum Patrum, de quibus *in cap. ſancta, §. jam nunc, & in cap. de libellis, 15. diſt.* quod quidem intelligendum eſt ubi in contrarium nulla adeſt Canonica auctoritas, ut ſatis ſignificat *dict. cap. de libellis*, & diximus *ſuprà, in proœm. n. 7.* quod ſi in contrarium adſit, illi omninò eſt adhærendum; & ita intelligitur text. *in cap. ego ſolis, 9. diſt.* Primum illud membrum, ſcilicet Decreta Pontificum omnimodam habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum; quemadmodum enim illæ legis habent rigorem, ſive Princeps edicto decreverit, ſive per epiſtolam ſtatuerit, vel etiam cognoſcens fuerit interloquutus, juxta *l. 1. ff. de conſtit. Princip. juncta l. ult. C. de legib.* ita etiam quicquid Pontifex, vel cum Cardinalium conſilio, ſeu per ſe ſtatuit, lex eſt, firmamque habet auctoritatem, ut videmus in conſtitutionibus, & Bullis, ac epiſtolis, quas vocamus Decretales, de quibus *in cap. quidam, cum ſeqq. 25. q. 1. & in cap. 1. §. quibus, 19. diſt.* junctis reſolutis per Vivald. *d. c. 8. à n. 28. & 33.* 1 2 3 4 5

6 Quicquid aliqui Novatores, & alij perditi homines juris Canonici auctoritatem, & dignitatem labefactare tentaverint, ut patet ex iis, quæ referunt Nicol. Boer. *deciſ. 10. incip. Percutiens, num. 3.* & Adrianus Papa VI. *in Brevi ad Federicum Saxoniæ Ducem adverſus Lutherum*, incip. *Satis, ac pluſquam ſatis, verſ. Sacroſanctis, in tom. 5. Concil. pag. 201.* dum hic Sanctiſſimorum Patrum Decreta, & Eccleſiaſticos Canones igne publicè concremare non dubitavit; alter

alter verò, Ferratienſis videlicet *in ſua practica civili* (criminaliter tamen) ſcribere auſus fuit, quod jura Canonica ad placitum ſint, & ſine ratione condita, nihilominus tamen ipſius Canonica juris origo nedum à Papa, ſed à Chriſto Domino procedit, ut poſt alios advertit Franc. Cont. *in repet. rub. de conſtitut. num.* 93. in tantum juri divino inhæret; & in ratione naturali fundatur, ex Hippol. Rimin. *in repet. cap.* 1. *num.* 46. *de conſtit.* quod plerumque jus divinum appellatur, ut
7 advertit Ludov. Gom. *in repet. c. ut animarum, num.* 19. *de conſtitut. lib.* 6. Melch. Cano ex Iureconſultis id ex-
8 plicans *de locis Theolog. lib.* 5. *cap.* 5. *verſ. tertiò verò.* Fuerunt enim ſacri Canones ſuggerente Spiritu ſancto conſcripti, *cap. igitur, cap. violatores, cap. ideo,* 25. *q.* 2. Thom. Ferrar. *caut.* 19. *num.* 2. *in fine*, Franc. Arias *in repet. cap. porrò, num.* 63. *de ſentent. excommun.*

SUMMARIUM.

1 *Privilegia ſunt leges privatorum, quaſi privata leges, eo quòd in privatos ferantur.*
2 *Privilegium definitur, quod ſit lex privata, ſeu jus ſingulare contra jus commune indultum.*
3 *Ius ſingulare, de quo in l. jus ſingulare, ff. de legibus, an idem ſit quod privilegium, oſtenditur.*
4 *Beneficium præter jus conceditur, & ideo diſtinguitur à privilegio, quod contra jus commune datur.*
5 *Legis de ratione eſt, quod in commune feratur, non in ſingulos.*
6 *Lex omnis præceptum continet.*
7 *Privilegio partes quando renunciare non poſſunt.*

CAP. Privilegia III.

1 PRivilegia ſunt leges privatorum, quaſi privatæ leges; nam privilegium inde dictum eſt, quòd in privatos feratur, ita ait Iſidor. *lib.* 5. *etymolog. cap.* 18. quem refert Gratian. *in cap. ult. verſ. neque,* 25. *q.* 1. ibi, *quaſi privata legia,* &c. Briſſon. *de verborum juris ſignificat. verbo privilegium*, Gell. *noctium Atticarum lib.* 10. *cap.* 20. ubi ſic ſcribit, *Non ſunt generalia juſſa, neque de univerſis civibus, ſed de ſingulis concepta, quocirca privilegia potiùs vocari debent, quia veteres priva dixerunt quæ nos ſingula dicimus.*

2 Privilegium igitur ſtrictè, & in ſpecie ſumptum communiter definitur quod ſit lex privata, ſeu jus ſingulare contra jus commune indultum: ita Hoſt. *in ſum. de privileg.* §. 1. Rip. *in rub. de priv. num.* 19. Abb. *in cap. olim, num.* 7. *& in cap. Abbate, num.* 6. *de verb. ſignif.* Sebaſt. Medic. *tit. de legib. & ſtatut. p.* 4. *q.* 33. *& de definition. q.* 17. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *q.* 7. *art.* 1. Azor. *inſtitut. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 22. *q.* 1. Petr. Gregor. *de juris arte, cap.* 7. *n.* 14. Henric. Caniſ. *in ſum. juris Canon. lib.* 1. *tit.* 2. §. *duplex genus placitorum*, Revard. *tom.* 1. *ad leges duodecim tabularum, cap.* 2. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 35. *à num.* 5. Ioan. de Salas *de legib. diſput.* 1. *ſect.* 7. *num.* 43. *& ſect.* 8. *num.* 44. *poſt princ. & diſput.* 17. *ſect.* 1. *num.* 2. Suar. *in ſimili tract. lib.* 8. *cap.* 1. *num.* 3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœn. lib.* 13. *c.* 22. *num.* 231.

3 Ponitur, *Lex privata, ſeu jus ſingulare*, loco generis, tum quia utrumque eandem habet ſignificandi vim, tum quia legis privatæ, & juris ſingularis appellatio latiùs patet quàm privilegii: quamvis enim Doctores certent an jus ſingulare, de quo *in l. jus ſingulare, ff. de legibus*, idem ſit ac privilegium, affirmantibus pluribus ex *ſuprà* citatis, negantibus aliis qui docent jus ſingulare non eſſe indulgentiam illam, quæ contra jus commune conceditur, ſed eam juris partem, quam Iuriſprudentes auctoritate ſua conſtituerunt, de qua *in* §. *reſponſa prudentum, Inſtit. de jure natur.* ut explicat Connan. *commentar. Juris Civilis lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 15. & partim conſentit Cuiac. *lib.* 15. *obſerv.* 8. *& in l. ſi is qui pro emptore, in princ. ff. de uſucap.* meliùs tamen ſentit Alexand. Tutamini *in l.* 1. *num.* 9. *&* 10. *ff. de legibus*, dum diſtinguit, privilegium à jure ſingulari tanquam genus à ſpecie; nam jus ſingulare ex vi nominis ſignificat quicquid ſpecialiter conceditur; ratione verò adiecti vel privilegium erit in ſpecie, ſi contra jus commune concedatur, ut *in d. l. jus ſingulare*, ibi; *contra tenorem rationis*, id eſt, contra jus commune, vel aliud juxta qualitatem, quæ fuerit adiecta. Benè igitur loco generis ponuntur illæ particulæ; differentiæ verò loco adjiciuntur alia verba; *contra jus commune*, ut per eam à reſcripto ſtrictè ſumpto, quod ad juris communis obſervantiam emanat, ſecundùm ea, quæ adduximus *ad rub. de reſcript. in* 6. & à beneficio, quod 4
præter jus conceditur, diſtinguatur, ut explicant Selv. *de benefic. part.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 4. Rebuff. *in praxi, tit. quid ſit beneficium*, Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 22. *q.* 5.

Non obſtat quod de ratione legis eſt quod in com- 5
mune feratur, non in ſingulos, *cap. erit autem lex,* 4. *diſt.* ubi dixi, quod privilegio convenire non videtur, ut oſtendit ipſius definitio, ibi, *privata*; quia reſpondetur quod licèt privilegia certæ perſonæ concedantur, ſemper tamen in commune bonum ordinantur, & in eo habent fundamentum, quod ſufficit ad perfectam legis rationem, ut latè explicavi *ad d. cap. erit autem lex.*

Nec etiam obſtat quod omnis lex præceptum 6
continet, *l.* 1. *ff. de legib.* cujus eſt proprium neceſſitatem imponere, *cap. ult. verſ. quod præcipitur,* 14. *q.* 1. quod etiam non convenit privilegio, cui partes
liberè non poſſunt renunciare, *l. penult. C. de pactis*; 7
reſpondetur enim in primis nihil concludere reſpectu privilegiorum, quæ favorem publicum concernunt, & quibus partes nequeunt renunciare, juxta *cap. ſi diligenti, de foro compet.* deinde etiam in aliis, quæ privatum favorem reſpiciunt, neceſſitatem importare aliquo modo; licèt enim privatis, quibus conceduntur privilegia, præceptum impoſitum non ſit, ut illis neceſſariò uti debeant, reſpectu tamen aliorum, ſive judicum, ſive privatorum neceſſitas imponitur, quia ea obſervare tenentur; & conſequenter præceptum, & veram legis rationem continent, ex adductis per Suar. *de legib. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 8. *& lib.* 8. *cap.* 1. *num.* 3. *& cap.* 23. *à princ. & omninò* *num.* 7.

§. Officium. 1

Ut dare libellum repudij.] Gratianus in præſenti præſupponere videtur quod repudia Iudæis fuerunt permiſſa, non tanquam licita, ſed tanquam minus mala, quod etiam tradunt Alphonſ. de Caſtro *de lege pœnali, cap.* 11. *in* 3. *princ. arg.* Sot. *in* 4. *diſt.* 33. *q.* 1. *art.* 3. *concluſ.* 2. Tiraq. *l.* 9. *connub. gloſſ.* 1. *num.* 5. *& de retracta in præfat. num.* 59. Navar. *conſ.* 3. *in fine, de convers. conjug. in novis*, Petr. Gregor. *ſyntagm. juris p.* 8. *lib.* 9. *cap.* 16. *num.* 1. *& part.* 3. *lib.* 22. *cap.* 3. *num.* 22. Verùm quamvis hæc opinio ſit probabilis, probabilior tamen eſt contraria, quam tuetur S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 14. *cap.* 10. §. 3. Abulenſ. *in Matth. cap.* 19. *q.* 46. *& q.* 51. Martin. Ledeſm. 2. 4. *q.* 69. *art.* 7. *dub.* 1. Veracr. *in ſpeculo conjug. part.* 2. *art.* 10. *concluſ.* 1. *&* 2. Petr. Sot. *lect.* 13. *de matrim. diffic.* 2. Petr. de Ledeſma *de matrim.* q. 68.

q.68. art.1. in ſolut. ad 24. object. Henriq. *in ſum.lib.11. de matrim. cap.10. §.13.* Soar.*de legib.lib.9.cap.4.n.9.& 10.* plures, quos refert & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.10. diſp.1. num.7.*

SUMMARIUM.

1 *Permiſſio inter præcipuas legis virtutes connumeratur.*
2 *Poteſtas legis humanæ ad permittenda minora mala, ut impediantur majora, quæ & unde originem habuit, oſtenditur.*
3 *Declarantur text. in l. in cauſa 16. §. idem Pomponius, ff. de minor. & in l. item ſi pretio 22. § ult. ff. locati.*
4 *Meretrices permittuntur ad neſandam libidinem avertendam.*
5 *Permiſſa non approbamur.*

Cap. Omnis IV.

LEgis officium quadruplex eſſe ex Iſid. tradit Gratian. *in præſenti*, permittere ſcilicet, vetare, punire, & præcipere: quam diviſionem tradit etiam Juriſconſ. *in l. legis virtus, ff. de legib.* & explicant Joan. de Salas *de legib.diſp.3. ſect.3.* Soar. *in ſimili tract. lib.1. cap.15. num.2.& 9.* ubi *cap.16. num.2.* ſubdit omnes iſtos effectus non convenire ſingulis legibus; & an dentur aliqui præter iſtos quatuor, vide eundem Salas *d. diſp.3. ſect.6.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.13. cap.2.* Soar. *d. lib.1. cap.17.*

1 *Permittit.*] Inter præcipuas legis virtutes permiſſio connumeratur *in l. legis virtus, ff. de legib.* & probat text. *in præſenti*, ibi, *omnis autem lex aut permittit aliquid, &c. & in cap. duo mala, & in cap. nervi, prope fin.13. diſtinct. & in cap. hac ratione, in fin.32. quæſt.1.*
2 gloſſ. *hic*, *verbo permittit*, cum concordantiis per eam adductis, junctis iis, quæ circa juſtitiam, & poteſtatem legis humanæ ad permittenda minora mala, ut impediantur majora, reſolvunt D.Thom.2.2. *quæſt.93. art.3. & 1.2. q.10. art.11.* Suar. *de legib. lib.3. cap.15. & 16.* Sanch. *de matrim. lib.2. diſput.39. ſub num.2.* Azor. *inſtit. moral. lib.5. q.5.cap.5.* & alii plures, cum quibus proſequitur Tiraq. *l.9. connub. num.2. & ſeqq.* Caſtr. *de lege pœnali,lib.2. cap.9.* Cov.*de ſponſal. part.2. c.4. in princip. ſub num.9. & var. lib.2. cap.4. à num.12.* hanc legis humanæ poteſtatem deducentes ab ipſamet lege æterna, & à naturali, dum ſcilicet hujuſmodi leges licèt prohibeant omnia peccata, & per conſequens ea committentes ſemper obligentur in foro conſcientiæ, tamen non omnia puniunt, neque puniri jubent in foro externo, & in hoc ſæculo, ſed potiùs multa permittunt in hoc ſenſu, ne majora bona impedirentur, vel mala majora ſequerentur, id quod explicat cæteris meliùs Suar. *d. cap.15.* ubi *num.7.* reſpondet ad locum Auguſtini *de libero arbitrio, lib.1. c.5. & 6.* dicentis legem æternam nullum peccatum permittere.

3 Quam quidem legis humanæ ſic permittentis derivationem agnoſcens Juriſconſultus Pomponius relatus ab Ulpiano *in l. in cauſa 16. §. idem Pomponius, ff. de minoribus*, & Juriſconſ. Paul. *in l. item ſi pretio 22. §. ult. ff. locati*, aiunt in pretio emptionis, & venditionis, videlicet intra, non ultra dimidiam juſti, ſecundùm *l.2. C. de reſcind. vendit. & cap. pen. de empt.* naturaliter licere contrahentibus ſe circumſcribere: naturaliter, inquam, licere, id eſt, permitti à lege naturæ, id eſt, à ratione naturali ſemper dictante hanc permiſſionem, quoties illam contigerit expedire ad majora mala vitanda, prout ſanè vitantur, videlicet lites, quarum nullus finis eſſet in Republ. ſi ex qualibet læſione in pretio contractus revocarentur, & actio civilis daretur pro hujuſmodi circumſcriptione materiali ſolùm, & non formali, nec dante cauſam contractui, & inſuper ex illa nimia æqualitatis obſervatione commercia ipſa turbarentur, prout illa duo jura, quoad prædictum quidem verbum *licere*, explicant frequentiùs Doctores, non quidem de aliqua legis approbatione, quæ dehoneſtatem, & injuſtitiam prædictæ læſionis, & reſtituendi obligationem tollat, ſed de permiſſione ſupradicta in foro externo, ut eſt Bald. & Alberic. poſt antiquiores in eiſdem juribus, & poſt alios Navar. *in cap. qualitas, num.41. cum ſeqq. de pœnit. diſt.5.* Covar. *lib.2. var. cap.4. à n.11.* Tiraq. *l.9. connub. à num.7.* ſic explicantes verba text. alioquin difficilia, *in l. non omne 186. in princ. & in l. ſemper 153. ff. de regul. juris, & in leg. ſemper 42. in princ. ff. de ritu nupt.* Suar.*d.c.15. ſub num.10.* Azor.*d lib.5. cap.21. col.2. verſ. ſunt etiam*, & poſt Fortun. & alios Pinel. *in l.2. p.1. à num.35. C. de reſcind. vend.* ubi *n.36.* bene reſpondet ad text. prima facie negantem hanc læſionis permiſſionem *in l. jure ſuccurſum 6. in fine*, ibi, *quia bono, & æquo non convenit, &c. ff. de jure dot.*

Sic etiam procedunt plures permiſſiones malorum, quæ ut minora tolerantur paſſim in Republ. ad vitanda majora, ut proſequuntur omnes Doctores *ſuprà* citati *in princip.* quarum altera maximè cernitur in meretricibus ad nefandam libidinem avertendam, juxta ea, quæ ex aliis congerunt Cov. *d. num.9. col.2.* Nav. *in man.cap.17.ſub num.195.* Menoch.*illuſtr. c.48. ex num.1.* Rojas *de ſucceſſionibus, cap.10. ex num.27.* Matienſ. *l.6. gloſſ.1. num.23. tit.8. lib 5. novæ recop.* & alii plures, de quibus Cened. *ad Decretal. collect.146. num.2.* latè exornantes deciſionem text. facientis mentionem hujus permiſſionis, *in cap. inter opera, de ſponſalib.* 4

Permiſſio autem, de qua hic text. agit, non eſt permiſſio facti, quia talis non eſt effectus legis, ſed permiſſio juris, quæ regulariter attribui ſolet malis actibus, & de illis maximè intelligitur, ut per Soar. *de legib. lib.1. cap.15. ex num.5. uſque ad num.12. & cap.16. à num.4.* Salas *in ſimili tract. diſp.3. ſect.4. num.25.* Vaſq. 1. 2. *q.92. art.2. num.9.* 5

Aut vetat.] Vitia vetare eſt alius effectus legis, de quo vide Vaſquez *d.q.92. art.2. num.9. in fine*, Salas *d. diſp.3. ſect.3.* Soar. *d.cap.15.ex num.2.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.5.c.5. q.3.*

Aut punit.] Hic eſt alius effectus legis, cujus proprium punire, de quo vide Vaſq. *d.q 92.art.2.n.10.* Salas *d. diſp.3. ſect.4 n.17.& ſect 5. n.20 in fine*, Azor. *d. c 4. q.4. cum ſeqq.* Soar. *d. c.15. n.13. & 14.*

Præcipit.] Legis virtus eſt præcipere cùm aliquando actus humani ſunt boni, & illos lex præcipit, ut defendit S.Thom. 1. 2. *quæſt.92. art.2.* ſequuntur Valent. *diſp.7. q.2. punct.2.* Vaſq. *d.q.92.art.2.num.9.* Salas *d. diſp.3.ſect.3.num.3.* Soar.*d.cap.15.num.2. & 3.* Azor.*d. cap 5. q.5.*

Divina.] Verbum hoc cum ſeqq. uſque ad finem non ſunt in codicibus Iſidori, nec in aliquot exemplaribus Vaticanis Gratiani, & ideo legendum tantùm, *aut præcipit*, ut ſit quædam additio ad numerationem Iſidori; nam lex humana etiam præcipit, ut obſervant Vaſq. *d.art.2.num.10.* Soar.*d.cap.15.n.2.* Salas *d.ſect.3. num.12.*

In gloſſ. *Permittit*, ibi, *& quæ permittimus non approbamus.* Refert Farin. *part.4. conſ.30. n.231. in fine.*

Distinctio IV.

SUMMARIUM.

1 *Legis virtus eſt quod ſubditos non ſolùm metu pœnarum, verùm etiam præmiorum exhortatione bonos efficiat.*

2 *Ætas omnis hominum poſt peccatum primi parentis ad malum prona cœpit eſſe.*

3. *Poteſtas leges condendi immediatè à Chriſto Domino in lege Evangelica data fuit Petro, & reliquis Apoſtolis.*

4 *Præcepta à principio naſcentis Eccleſiæ ab ipſis Apoſtolis tradita ſunt.*

Cap. Factæ ſunt I.

1 ILLA inter alias legis virtutes minima non eſt, quod ſubditos non ſolùm metu pœnarum, verùm etiam præmiorum exhortatione bonos efficiat, ut inſinuat Iſidor. *lib. 6. etymolog. cap.* 20. relatus in præſenti, dum ait factæ ſunt leges, ut earum metu humana coërceatur audacia, & multis comprobant Sebaſt. Medic. *in cap. erit autem lex, à num.4. in fin. hac diſt.* Perez *in procem. Ordin. q.15.* Rebuff. *in procem. ad leges Galliæ. gloſſ.1.n.9. & 14.* Maſcard. *de probat. q.1. num.2.* Fuſc. *de viſitat. lib.1. cap.17 num.22.* Sayr. *in clavi Regia, lib.3. cap.2. num.ult. & cap.3. num.2.* Turamin. *de legib. p.2. cap.6. à num.10.* Vaſq. 1.2. *diſp.* 151. *num.3. &* 19. Suar. *de legib. lib.1. cap.15. num.9. & cap.17. n.13.*
2 nam poſt peccatum primi parentis omnis hominum ætas ad malum prona cœpit eſſe, ut inquit text. *in cap. omnis ætas,* 12. *q.1.* & naturæ lumen maxima ex parte obſcuratum eſt, ac ſubinde lege opus fuit, quæ nos velut manuduceret ad virtutis opera, atque etiam à vitiis diverteret, in quem ſenſum David *Pſalm.* 118. dixit, *Lucerna pedibus meis verbum tuum:* explicat latiùs S. Thom. 1.2. *q.95.* Viguer. *de inſtit. cap.17.* Sot. *de juſtit. lib.1. q.5.* optimè Ioan. Pap. *in præf. præcepti, non mœchaberis, poſt princ.*
3 In lege verò Evangelica poteſtatem hanc leges condendi immediatè à Chriſto Domino datam Petro & reliquis Apoſtolis, ex pluribus argumentis manifeſtum eſt, primò ex auctoritate ipſius Chriſti, Ioan.21. *Paſce oves meas,* & Matth.10. *Si Eccleſiam non audierit, &c.* & Matth.16. *Quodcumque ligaveris,* & Ioan.20. *Sicut me miſit Pater, & ego mitto vos,* juncta auctoritate Deuteron. 17. *facies quæcunque dixerit,* & ibi, *qui ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio,* &c. refertur *in cap. per venerabilem, verſ. rationibus, qui filij ſint legit.* quibus omnibus poteſtatem ferendarum legum, & imponendi juſta præcepta, & obligationem eiſdem obtemperandi contineri, latè comprobat Cardin. Bellarm. *lib.4. de Romano Pontific. cap.16.* Secundò confirmatur ex auctoritate Regum *lib.1. cap.13.* de qua *in cap.2. de majorit. & obed.* & ex Apoſt. *ad Rom. c.* 13. Tertiò ex antiquitate
4 præceptorum, quæ à Principio naſcentis Eccleſiæ ab ipſis Apoſtolicis tradita ſunt, ut conſtat ex Act. *cap.15.* ibi, *ut abſtineatis, &c.* & ex multis aliis, quæ latè proſequitur Martin. de Ayala *de traditionib. part.3. tit. de antiquitate ſanctorum Canonum Apoſtolorum,* & Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſiæ, lib.18. cap.15.* & confirmat Card. Baron. *in annalibus Eccleſiaſt. tom.1. anno Chriſti* 53. *cap.4. cum ſeqq.* quæ Apoſtolorum, & ſequentium ſucceſſorum præcepta firmiſſimè retinenda, & obſervanda comprobat Gregorius relatus *in cap. præceptis, 12. diſt.* Damaſ. *in cap. violatores,* Urbanus *in cap. ſunt quidam, 25. q.1.* rurſus Greg. *in cap. inſtitutiones,* & Nicolaus *in cap. ſi quis dogmata,* cum multis *ibid. 25. q.2.*

SUMMARIUM.

1 *Legis conditiones, ſive proprietates quæ ſint, remiſſivè.*

2 *Lex debet eſſe honeſta.*

3 *Lex ut juſta ſit, ſervata æqualitate proportionis ſubditis ſecundùm eorum vires, & facultates propoſita eſſe debet.*

4 *Lex dicitur injuſta, quando ſubditis onus inæqualiter imponitur, vel quando repugnat legi, & præcepto divino, item quando adverſatur bono communi, & quando tranſcendit, & excedit poteſtatem legiſlatoris.*

5 *Lex debet eſſe poſſibilis ſecundùm naturam.*

6 *Lex debet eſſe loco, temporique conveniens.*

7 *Lex non debet in privatum commodum alicuius inſtitui, ſed in communem, ſive Reipublicæ utilitatem cedere.*

8 *Leges aliquando continent bonum commune primò, & principaliter, aliquando ſecundariò.*

9 *Lex à privilegio in quo differat, oſtenditur.*

10 *Lex debet eſſe clara.*

11 *Legibus in communi quæ conveniunt, omnéſque effectus, qui eis tribuuntur, privilegiis etiam convenire certum eſt.*

12 *Omnia, quæ prædicantur de genere, debent prædicari de ſingulis ſpeciebus.*

13 *Legis requiruntur quatuor cauſæ, efficiens ſcilicet, materialis, formalis, & finalis.*

14 *Condere qui poteſt, poteſt & ſolvere.*

15 *Lex extra territorium conſtituentis non obligat.*

16 *Privilegium extra Epiſcopi concedentis diœceſim, vel Principis extra ſuam Provinciam prodeſſe non poteſt.*

17 *Licentiam obtinens ab inquiſitoribus Luſitaniæ ad legendos libros prohibitos, ea uti non poteſt in Hiſpania.*

18 *Privilegium conceſſum ratione certi loci, vel certæ rei, extincta re extinguitur, nec prodeſt reſpectu alterius.*

19 *Privilegii ad rationem perfectam conſtituendam ſcriptura neceſſaria non eſt.*

20 *Mens in lege verbis præfertur.*

21 *Intentio in privilegiis eſt attendenda, & verbis præferenda.*

22 *Privilegiorum pro interpretatione non ad alium, quàm ad concedentem erit recurrendum.*

23 *Privilegium quomodo dicatur ordinari ad bonum commune, oſtenditur.*

24 *Legis de ratione eſt quod ſit ordinatio rationis.*

25 *Ius dicitur, quia ſemper juſtum eſt, & æquum.*

26 *Declaratur text. in l. ius ſingulare, ff. de legibus.*

Cap. Erit autem lex II.

LEgis conditiones, ſive proprietates Iſidor. nobis tradit *lib.1. etymolog. cap.21.* relatus *in præſenti textu,* quem ſatis explicant S. Thom. 1.2. *q.95. art.3.* Caſtro *de lege pœnali, lib. 1. col. 3.* Sot. *de juſt. lib. 1. quæſt.5. art.3.* Moul. *in emporio juris, in prælud. num.42. & 43.* Sayr. *in clavi regia, lib.3. c.3.* Azor. *inſtit moral. part.1. lib.5. cap.5.* Navar. *in man. c.23. n.48.* Bonacin. *de legib. diſput.1. q.1. puncto 4.* Paul. Layman. *in Theologia morali, tract.4. c.1. à n.3.*

2 *Honeſta.*] Hæc conditio quod lex debet eſſe honeſta, reſpicit materiam legis ſecundùm dictum ejuſdem Iſidor. *lib.5.etymolog.cap.3.* relati *in cap. conſuetudo 1. diſt.* Lex erit quod ratione conſtiterit, religioni conveniat, diſciplinæ congruat, de qua legis materia latè agunt Vaſq. 1. 2. *diſputat.155. cap.1. num.6.* Salas *de legib. diſput.1.ſect.9.num.57.* Soar. *in ſimili tract. lib.1. cap.9. num.7.* Bonacin. *d. quæſt.1.punct.5.* Layman. *d. tract.4. cap.4.*

3 *Iuſta.*] Hæc conditio reſpicit formam legis, quæ ſervata æqualitate propoſitionis ſubditis ſecundùm eorum vires, & facultates propoſita eſſe debet, ſicuti docent S. Thom. 1.2. *quæſt.96. art.4.* Sylveſt. *in ſum. verbo lex, q.5.* Carbo *de legib. lib.6. diſp. 10.* Bonacina *de legib. diſp.1. q.1. punct.1. num.4. & punct.4. num.4.* Suar. *in ſimili tract. lib.1. cap.9.num.14.* Layman. *dict.*
4 *tractat.4. cap. 1. num. 4.* E contrario enim lex dicitur injuſta, quando ſubditis onus inæqualiter imponitur, non ſervata debita proportione, ut ſi pauper ſine rationabili cauſa æquali, aut majori onere ſolvendi gravetur quàm dives, ſecundùm Sot. *de juſtit. lib. 1. q. 6. art.4. concl.1. & 3.* Caſtr. *de lege pœnali, lib.1. cap.5.* Molin. *de juſtit. tract. 5. de juriſdict. diſput. 73. num.2.* Suar. *d. cap.9.num.16.* Sayr. *d. lib.3.cap.7. num.3.* Bonacin. *d. diſp.1. quæſt.1. punct.7.§.3.* ubi explicat quibus modis dicatur lex injuſta ad hoc, ut non obliget in conſcientia, & reſolvit legem dici injuſtam, quando repugnat legi & præcepto divino, item quando adverſatur bono communi, item quando tranſcendit, & excedit facultatem, & poteſtatem legiſlatoris, item quando ſubditis imponitur onus improportionatum cauſæ, & denique quando fundatur in falſa præſumptione contra rei veritatem notam illi, contra quem fertur lex, & his modis ait legem injuſtam non obligare in conſcientia, nec peccare qui legem illis modis injuſtam non obſervat, præciſo ſcandalo, & perturbatione Reip.

5 *Poſſibilis ſecundùm naturam, &c.*] Hanc legis conditionem explicant Molin. *de juſtit. tom.6. tractat. 5. diſp.6. verſ. item quod ſit poſſibilis,* Suar. *de legib. lib.1. cap.9.num.15.cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi judicum, verbo lex, num.3.* breviter Layman. *dict. tractat.4. cap.1. num.4. verſ.tertiò.* Vaſq. 1.2. *diſp.155. cap.1. n.8. & 9.* Salas *dict. diſput. 1. ſect.9. num.55. & ſeq.* qui omnes tradunt legem debere eſſe non tantùm de re honeſta, nec tantùm æqualiter ſubditis imponi, ſed etiam debere eſſe poſſibilem tum reſpectu naturæ, tum reſpectu conſuetudinis patriæ; nam ſi induceretur jejunium in pane ſolo & aqua per totam Quadrageſimam, videretur impoſſibile ſecundùm naturam ſubditorum, adduntque ſecundùm patriæ mores & conſuetudinem impoſſibile aliquid judicari, v. g. ſi lex juberet, ut æquo honore tractarentur ruſtici, & nobiles.

6 *Loco, temporique conveniens.*] Inter legis virtutes, & conditiones illa poni ſolet, quod loco temporique ſit conveniens, licèt enim lex ſit de re ſecundùm ſe honeſta, æquali, & poſſibili, poteſt ratione loci, aut circumſtantiæ temporis reddi impoſſibilis, & inhoneſta, de qua Caſtro *de lege pœnali, lib.1. c.1. part.5.* Connan. *comment. juris Civilis lib.1.cap.6.num.3.* Sayr. *in clavi Regia, lib.3.cap.3. num.6.* Vaſq. *d. cap.1.num.9. in fine,* ex arte Medicorum adducentes ſimilitudinem, quos conſtat pro morborum qualitate diverſa adhibere remedia.

7 *Nullo privato commodo, &c.*] Hæc eſt alia legis conditio, ut ſcilicet non debeat in privatum commodum alicujus conſtitui, ſed in communem, ſive Reipub. utilitatem cedere, nam lex eſt commune præceptum, communis Reip. ſponſio, *leg.1. D. de legibus,* S.Thom. 1.2. *q.90. art.2.* Mench. *illuſtr.c.31. num.26.* Sayr. *dict. lib.3. cap.1. num.4. & cap.3. num.5.* Layman. *dict. tractat.4. cap.1. num.5.* & de hac conditione vide S.Thom. *lib.3. de regimine Princip. cap. 11.* Rebuff. *in proœm. ad leges Galliæ, tom.1. art.1. gloſſ.1. num. 16.* Navar. *in comment. de finib. num. 28.* Mench. *de ſucceſſ. progr. in præfat. num. 70. & 78.* Vaſq. *d. diſp.151. cap.2. & 3.* Salas *de leg. diſput. 1. ſect. 7.* Soar. *in ſimili tract.*
lib.1. cap.7. Id tamen diverſimodè contingit, aliquando 8
namque leges continent bonum commune primò, & principaliter, ita ut immediatè utilitas ad Remp. pertineat, in conſequentiam verò, & ſecundariò ad privatos, prout ſunt leges, quæ ſtatui Reip. providentes vel lites exterminant, vel delicta puniunt, ſeu de rebus ſacris, aut de Sacerdotibus diſponunt, & omnes aliæ ſimiles, in quibus utilitas executionis immediatè confertur in Remp. in conſequentiam verò in privatos: aliquando verò continent bonum privatum primò, & immediatè, ſecundariò verò utilitas in Rempubl. dimanat, & ita reſpiciunt bonum commune mediante privato, ut ſunt leges, quibus conſervantur patrimonia ſingulorum, vel quibus conſulitur fragilitati minorum, vel mulierum imbecillitati, & ſimiles, ex quarum executione principaliter, & immediatè confertur utilitas in eoſdem privatos, qui bona ſua conſervant, & mediantibus illis in Rempub. manat utilitas, cujus intereſt ſubditos eſſe locupletes, & ne quiſquam illorum ſua re malè utatur, *Auth. ut judices ſine quoquo ſuffragio, §. conſideravimus, collat.9. §. fin. Inſtit. de iis, qui ſunt ſui.* Colligitur hæc diſtinctio ex *l. 2. §. hujus ſtudii, D. de juſtit. & jure,* & eam intendunt Bart. *in leg. ſi quis pro eo, Dig. de fideiuſſ. & in l. ius publicum, ff. de pactis,* Abb. *in cap. cum contingat, num.5. & 6. ff. de iureiur.* explicant Nav. *in cap. cum miniſter, num 28. cum ſeqq. 23. q.5.* Covar. *in c. quamvis pactum, p.2. §.1. num.6.* D. Barboſ. *in l. 1. part.1. à num. 64. ff. ſolut. matrim.* Suar. *de legibus lib.2. cap.16. num.2.*

In eo differt à privilegio, quod eſt lex privata, ſive 9
perſonalis, ut optimè declarat Cicer. *lib. 3. de legib. Maiores noſtri in perſonas privatas leges ferri noluerunt, id eſt enim privilegium.* Quamvis privilegium alicui perſonarum generi conceſſum conſideretur, ratione tamen aliorum, qui immunitatem perſonis privilegiatis ſervare tenentur, eatenus legis rationem habere cenſetur, ut adnotavit Suar. *de legibus lib.1. cap.14. num.8.*

Manifeſta quoque.] Lex ergo debet eſſe clara, ut 10
paſſim jura proclamant *in l. leges ſacratiſſimæ, C. de legibus, l. lege Leonis 10.* ubi *gloſſ. pen. C. de pactis,* dicens quod legi in claritate nihil eſt proprius, *& in l. tantæ 2. §. hoc autem, C. de veteri iure enucl.* ubi ſub pœna falſi prohibetur, ne quis leges per ſignorum obſcuritates auſus ſit conſcribere, & *in auth. de teſtam. imperf.* ubi gloſſ. *verbo claro, collat. 8.* dum ait quod lex ideo debet fieri cum magna deliberatione, ut clara ſit, *cap. judicantem 30. q.5. cap. Abbate, de verbor. ſignific.* cum aliis citatis ab Emmao. de Valle *de incantat. & enſalm. ſect. 1. cap.5. num.23.* ubi addit quod lex dubia ſibi ipſi parat inſidias: & *num. 24.* ſubdit legem habentem multiplicem intellectum non poſſe allegari ad deciſionem cauſarum.

Omnia ſupradicta, quæ legibus in communi 11
conveniunt, & ad earum perfectam rationem requiruntur, omneſque effectus, qui eis tribuuntur, privilegiis etiam conveniunt, & cum ſua proportione applicantur: probatur, quia privilegium definitur, quod ſit lex privata, &c. ut notavi *in collect. ad rub. de reſcript. lib.6. num.3.* & ſic legem genus eſſe ad quod reducitur privilegium, ſed principium

eſt

eſt notiſſimum apud noſtros, & Philoſophos, quod
omnia, quæ prædicantur de genere, debent prædi-
cari de ſingulis ſpeciebus, notant omnes per text. *ibi,*
in l. iuris gentium, §. ſed ſi fraudandi, in fin. ff. de pactis,
& in l. ſi quid earum 45. §. inter emptum, ff. de legat. 3.
cum aliis de quibus Everard. *in topicis legalibus, loco*
61. & ex Ariſtot. Agricola *de invent. dialect. lib. 1. cap. 6.*
Igitur meritò hanc reſolutionem firmat Suar. *de legi-*
13 *bus, lib. 8. cap. 12. in princip.* Quemadmodum enim in
lege quatuor cauſæ requiruntur, efficiens ſcilicet, à
qua fit, id eſt, publica legitimi ſuperioris auctoritas,
materialis, ex qua, & hæc dicitur vel remota actuum,
ſcilicet ad quos dirigitur, & circa quos verſatur, vel
proxima, ſcilicet verba materialiter ſumpta, forma-
lis, per quam ſcilicet mens, ſententia legis, & fi-
nalis propter quam, ideſt, bonum commune, de
quibus multa ſcripſerunt Ennius *de princip. iuris, lib. 4.*
Vveſemb. *in paratitla Digeſtor. tit. de legibus, §. 3. cum*
ſeqq. Turamin. *ad eundem tit. cap. 3. cum ſeqq.* Suar.
de legib. lib. 1 cap. 13. cum præcedentibus, Bonacin. *in*
ſimili tractatu, diſp. 1. q. 1. punct. 5. cum ſeqq. Paul. Lay-
man. *in Theologia morali, tract. 4. de legibus, cap. 4.* ita
etiam in privilegiis has quatuor cauſas conſiderari
oportet.
14 Requiritur igitur pro cauſa efficiente privilegij,
(ut in lege) poteſtas aliqua proportionata, & hæc
cenſetur omnis illa, quæ legem facere poteſt, ex
reg. vulgari, quod is demùm, qui condere, poteſt
& ſolvere, *l. 3. ff. de re iudic. l. ult. C. de legibus, cap.*
verbum, de pœnit. diſtinct. 1. cum ſimilibus, de qui-
bus Garc. Falcon. *reg. 110.* Aſcan. Tamburin. *de jure*
Abbatum, tom. 1. diſput. 16. quæſt. 1. num. 4. Ego ipſe *de*
officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 52. numero 1. ideò
omnem & ſolum illum, qui legem condere valet, etiam
privilegium concedere poſſe, reſolvunt Azor. *d. p. 1.*
lib. 5. cap. 22. q. 3. Salas *de legibus diſp. 17. ſect. 3. num. 27.*
Suar. *in ſimili tractat. lib. 8. cap. 9. & 10.* Bonacin. *eo-*
dem tract. diſput. 1. quæſt. 3. puncto 2. num. 1. Paul. Lay-
man. *dict. tract. 4. cap. 23. num. 14.* Aſcan. Tamburin. *d.*
q. 1. num. 1.
15 Unde ſequitur quod quemadmodum lex extra ter-
ritorium conſtituentis non obligat, *cap. 2. de conſtit.*
lib. 6. Covar. *in cap. alma mater, p. 5. §. 10. num. 3.* Leſſi.
de juſtit. lib. 4. cap. 2. dub. 8. Rebello *de obligat. juſtit.*
p. 2. lib. 2. q. 7. ſect. 3. Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de feſtis,*
cap. 13. & de legib. lib. 3. cap. 32. Sanch. *de matrim. lib. 3.*
diſp. 18. Paul. Layman. *d. tract. 4. cap. 11. num. 1.* ita nec
16 privilegium extra Epiſcopi concedentis diœceſim,
vel Principis extra ſuam provinciam prodeſſe poteſt,
ut poſt Azor. notat Salas *d. diſput. 17. ſect. 10.* & Suar.
de legib. lib. 8. c. 26. ubi eleganti diſtinctione univer-
ſam reſolvit materiam: vel enim Epiſcopus, aut
alius ſuperior in ſuo territorio privilegium concedit
ad faciendum actum ſpeciali ſtatuto prohibitum ſo-
lùm in ſua diœceſi, & tunc certum eſt prodeſſe pri-
vilegium extra eam, quæ prohibitio ad illud terri-
torium non extenditur: aut privilegium conceditur
ad faciendum actum ſpeciali ſtatuto prohibitum
etiam in aliis diœceſibus, & ad eas non proderit
17 privilegium ex regula prædicta; & hinc eſt, quod
illi, qui ab Inquiſitoribus Luſitaniæ licentiam ha-
bent ad legendos libros prohibitos, ea uti non poſ-
ſunt in Hiſpania, ut poſt Navar. *conſil. 6. de privileg.*
in novis, probant Salas, & Suar. *locis proximè citatis*,
quamvis ex eodem Navar. contrarium reſolvat Azor.
dict. lib. 5. cap. 23. q. 6. aut privilegium conceditur ad
gerendum actum jure communi prohibitum, & ſub-
diſtinguitur; vel enim privilegium removet à perſo-
na concedenti ſubjecta impedimentum juris, velut
ſi Legatus hominem ſuæ provinciæ illegitimè na-
tum natalibus reſtituat, & certum eſt ubique poſſe
privilegio uti, & ad Ordines promoveri: aut privi-
legium impedimentum in totum non removet, ut
ex rigore videbatur adhærendum regulæ prædictæ
negativæ, ſed ex æquitate, & uſu probabilis eſt diſtin-
ctio per Suar. *ubi proximè, num. 14. cum ſeqq.* dum ſub-
diſtinguit, quod vel conceditur privilegium ex cau-
ſa caſum certum reſpiciente, veluti ut in locis à
mari diſtantibus lacticinia, & carnes comedantur
diebus prohibitis, & extra illum non prodeſt pri-
vilegium; vel denique ex cauſa cohærente perſo-
næ, veluti propter infirmitatem, & ubique pro-
deſſe oſtendit Suar. *dicto num. 14.* comprobans exem-
plo quotidiano de Religioſis, & facit regula vulgaris,
privilegium perſonale perſonam ſequitur, lib. 6. cum ſimi-
libus.
Ex cauſa etiam materiali, quæ remota, ſeu obje- 18
ctiva dicitur, ſequitur privilegium conceſſum ratio-
ne certi loci, vel certæ rei, extincta re extingui, nec
prodeſſe reſpectu alterius, *cap. cùm capella 16. de pri-*
vileg. ſicut perſonale uni conceſſum alteri non pro-
deſt, *cap. ſanè 9. eodem tit.* Ex materiali autem pro-
xima, quam verba eſſe diximus, ſequitur requiri,
& ſufficere ad privilegii ſubſtantiam ſignum ali-
quod ſenſibile, quod corporis, ut in homine, vicem
ſubeat, & ex quo ad cognitionem cauſæ formalis,
ideſt, mentis, devenire poſſimus, ſecundùm Suar. *de*
legibus lib. 3. cap. 20. & in privilegiis *lib. 8. cap. 12. à*
num. 1. Sufficiunt ergo verba, nec ſcriptura erit ne- 19
ceſſaria ad perfectam privilegii rationem conſtituen-
dam, ut probat text. *in Clem. dudum, verſ. nos etenim,*
ibi, *privilegia, gratias, indulgentias verbo, ſeu ſcripto, &c.*
de ſepultur. cum aliis ſupra adductis *in collect. ad cap.*
lex eſt, 1. diſt.
Ex cauſa verò formali, quam mentem, & ſen- 20
ſum verborum diximus, ſequitur quod quemadmo-
dum in lege mens verbis præfertur, *cap. intelligentia,*
de verborum ſignificat. l. ſcire, §. aliud, ff. de excuſat. tu-
tor. ita etiam in privilegiis præcipuè eſt attendenda in- 21
tentio, & verbis præferenda, *cap. quanto 26. poſt prin-*
cip. de privileg. Denique ex eadem cauſa formali ſe-
quitur, quod quemadmodum oportet quod ſenſus
legis clarus ſit, ſicut probat text. *in præſenti*, itaut ſi
aliquod obſcurum irrepſerit, ad ipſum legiſlatorem,
non ad alium ſit pro interpretatione recurrendum,
l. 1. l. leges, l. ult. C. de legib. cum aliis adductis à Paul.
Layman. *dict. tract. 4. de legibus, cap. 18. de interpreta-*
tione legum: ita etiam privilegiorum verba manife- 22
ſtum ſenſum debent continere, & pro eorum inter-
pretatione non ad alium quàm concedentem eſt re-
currendum, *l. Neratius, ff. de regul. iuris, l. ex facto, ff.*
de vulgari, cap. cùm veniſſent, de judic. cum ſimilibus,
de quibus Anton. Gabr. *lib. 7. commun. tit. de regul.*
iuris, concl. 3. à num. 7. Burg. de Pace *in proœm. legum*
Tauri, à num. 307. Henriq. *in ſum. lib. 7. cap. 29. §. 3.*
Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. gloſſ. 52. num. 35.* Aſcan.
Tamburin. *de jure Abbatum, tom. 1. diſput. 26. quæſt. 6.*
apud quos videbis varias huius regulæ limitationes,
& declarationes.
Ex cauſa denique finali propter quam, id eſt, bo- 23
num commune, procedit quod quemadmodum de
intrinſeca ratione legis eſt quod ordinetur ad bonum
commune, ita etiam privilegium, quia licèt illud
certæ perſonæ concedatur, ac proinde lex privata ſeu
jus ſingulare dicatur, ut in dicta definitione, quod
legi non convenit, quæ in commune fertur, non
in ſingulos, ut probant text. *in præſenti, l. 1.* ibi, *com-*
mune præceptum, l. iura 8. ff. de legibus; ſemper tamen
in commune bonum ordinatur, & in eo fundamen-
tum habere debet, quicquid dicant Sot. *de juſtit.*
lib. 1.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

lib.1.q.1.art.2.ad 2. & Caniſ. *in ſum. juris Canon.lib.1. tit.2.§.duplex genus placitorum.*

24 Hinc etiam quemadmodum de ratione legis eſt, quod ſit ordinatio rationis,ex D.Thom. 1.2.*q.9.art.*1.
25 & jus dicitur juſtum, quia ſemper juſtum eſt, & æqnum,*l.1.in princip.l.penult. Dig. de juſtitia, & jure*; eodem modo ſi privilegium lex eſt, ſeu jus, prout definiri ſoler, juſtum quoque eſſe, nec à juſtitia, & rationis dictamine deviare debet. Non obſtat teat. *in l. jus ſingulare, Dig. de legibus*, quia reſpondet eleganter *ibi* Turamin. *num.*11. *cum ſequentib.* advertens non dicere jureconſ. abſolutè eſſe privilegia contra rationem, ſed contra tenorem rationis, quia duplex juria ratio conſiderari poteſt, illa propter quam univerſaliter lea data eſt, hæc primo ſe offert aſpectui, & hæc illa eſt,de qua Iureconſ. *in leg. quod verò* 23. *ff. de legibus*. Altera verò, quæ in caſu particulari occurrit, qnam ipſe vocat poſtremam, ut in exemplis vulgaribus ait lex generaliter depoſitum eſſe reddendum, & optima ratione,ne fidem fallas, & tameo firmior alia ratio in caſu particulari poteſt occurrere, ſi furioſus repetat enſem depoſitum, ut damno Reipubl. alios occidat, & in exemplo minorum, qui ætatis facilitate læſi ſunt, ut *in leg. bona fides, ff. depoſiti, & in l. 1. ff. de minorib.* & benè explicat Petr. Gregor. *ad rubr.de reſcript.cap.1. num.* 4.*&* 5. Sic igitur eodem modo inter legem, & privilegium illud intereſt, quod lex generali ratione immediatè bonum commune reſpicit, privilegium verò ex ratione particulari remotè in illud dirigitur, ut explicat Vaſq. 1.2. *diſput.* 151. *num.*19.

SUMMARIUM.

1 *Legis ad eſſentiam requiritur, ut promulgata, ſive Communitati denuntiata ſit.*

2 *Promulgatio in privilegiis neceſſaria non eſt, niſi dentur per viam legis, & num.* 3.

4 *Legis de conditione eſt, ut ſit uſu recepta, ſeu acceptata.*

5 *Legis vis, & ſubſtantia an à populi acceptatione dependeat, oſtenditur, & num.* 6.

7 *Lex tunc uſu recepta, & acceptata dicitur, quando non unus, vel duo eam recipiunt, ſed maior pars Communitatis eam recipit.*

8 *Lex recepta num ſit,necne,in dubio pro ipſa præſumendum eſt, ut qui illam in favorem ſuæ cauſa allegat, onus probandi in adverſarium rejiciat, qui legem receptam negat.*

9 *Lex ſi quandoque ſervetur, & quandoque non,an cenſeatur uſu recepta, an verò abrogata,oſtenditur.*

10 *Lex ſeu conſtitutio Principis uſu non recepta, ſubditos non ligat.*

11 *Lex, quæ non eſt uſu recepta, ut non obliget, an requiratur ut Princeps ſciat legem non eſſe uſu receptam, & toleret ipſius non uſum, oſtenditur, &* num.12. & 13.

14 *Lex promulgata, ſed à maiori populi parte prætextu rationabilis cauſa non recepta, cenſetur ſpatio decem annorum per non uſum abrogata.*

15 *Lex Eccleſiaſtica ut aboleatur via præſcriptionis requiritur ſpatium* 40. *annorum.*

16 *Lex, ſeu conſtitutio ubi per contrariam conſuetudinem legitimè præſcriptam abrogata cenſetur, non requiritur Principis ſcientia.*

17 *Præſcriptio ut currat adverſus legem ſuperioris, non requiritur ejus ſcientia, & tacitus conſenſus.*

18 *Bona fides non requiritur ad præſcribendum adverſus legem, ſi Princeps ſciens toleret, ſecus ſi ignoret.*

Cap. In iſtis III. *Auguſt.*

Auguſtin. *in lib. de vera Relig. cap.* 31. quem refert Gratian. *in præſenti*, ait non eſſe de legibus judicandum, ſed ſecundùm ipſas decidandum, de quo agunt Navar. *in rub.de judic. num.* 71. Menoch. *de præſumpt.lib.2.præſ.2.* Henriq. *in ſum. lib.13.cap.17. §.6. lit. F.*

Leges inſtituuntur cùm promulgantur, &c. Ad 1
legis eſſentiam requiri, ut promulgata, ſive Communitati denunciata ſit, tradunt, & explicant S. Thom. 1.2.*q.90. art.4.* Sot. *de juſtit. lib.1. q.1.art.4.* Menoch. *illuſt.cap.44.* Greg.de Valent. *tom.2.diſp.7.q.5.punct.5.* Inan. Garc. *reg.* 296. Burſat. *conſ.* 200. *num.* 102. *cum ſeqq.vol.2.* Caſtr. *lib.1.de lege pœnali,cap.1.col.10.verſ. hoc tamen hac conditione*, Anton. Gabr. *commun. lib.6. tit.de legib. & conſtitut. concluſ.4.* Aaeved. *l.1. num.7. cum ſeqq. tit.1. lib.2. nova recopil.* Mexia *in tract. taxa panis, concluſ.7. num.9. &* 10. Sebaſt. Medic. *in tract. de legibus, & ſtatut.p.4. q.34.* Gab. Vaſq. 1.2. *tom.2. q.156.cap.2.* citati à Cened. *ad Decretal. collect.1.n.3.* Zerol.*in praxi Epiſcop.p.1.verbo pragmatica,in princip.* Nicol. Garc. *de benef. p.5. cap.* 8. *à num.* 14. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.*200. *num.*10. *& ſeq.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.5. cap.3. q.1.* Farinac. *fragment. criminp.1.lit. C,num.*643. *cum ſeqq. & p.4.conſ.65.lit.A,* Soar. *de legib. lib.1.cap.11.& lib.3.cap.16. &* 18. Sayr. *in clavi Regia, lib.3.cap.5. per tot.& de conſ.lib.1.cap.7. num.3.* Fr.Emman. *quæſt. Regul. tom.1. q.6. art.3.* Molin. *de juſtit. tract.6.diſput.70.num.1.* Salas *de legib.diſput. 12. ſect.1.* Bonacina *in ſimili tract. diſput.1. q.1. punct. 4. num. 6. cum ſeqq.* Paul. Layman. *in Theologia morali,tractat. 4. de legibus,cap. 2. de promulgatione legis.*

Cum autem privilegium ſit privata lea, ut defi- 2
niti ſolet à Doctoribus,quos citavi *in collect. ad rub. de reſcript. lib. 6. num.* 3. & de perfecta ratione legis eſt, quod legitimè ſit promulgata, ſecundum *ſupra* citatos; igitur & in privilegiis promulgatio neceſſaria eſt,ut probat text. *in l.pen. ad fin.* ibi, *ea die, quo promulgata eſt,C. de decurion. lib.*10. In contrarium tamen facit quod leges ideò promulgantur, quia in commune feruntur, & eis omnes homines vivere debent, *l.leges, C.de legib.cap.1. verſ. quod nec,de poſtul. Prælat.* quod non convenit privilegiis, quæ dantur in ſingulorum commodum; & ideò non ſimpliciter leges dicuntur; ſed cum adiectione, *privata*, ut per citatos per me *in collect. ad d.rub.* Confirmatur etiam uſu, nunquam enim vidimus, vel audivimus privilegia particularia publicè promulgari, ſed ſolùm judicibus intimari, ut ea faciant obſervari, qui à tergo ſolent ſcribere, ut obſervetur ſicut in eo continetur, quibus rationibus in privilegiis, quæ per ſe dantur, ideſt, non per viam legis, reſolvit Bart. *in dict. l. leges, n.2.* & noſtri communiter *in cap. 2. de conſtit.* Felin. *ibi,num.7.verſ.tertia limitatio*, Fr.Emman. *quæſt.Regul. tom.1 q.7.art.6.* Azor. *dict. cap.3. q.ult.* Salas *de legib. diſput. 17.ſect.5. à num.* 31. *&* 34.

Dixi, *quæ per ſe dantur*, quia ſi dentur per viam le- 3
gis, promulgationem requirunt, cùm ſequantur naturam ipſius legia, juxta reg. *acceſſorium, de regulis juris lib.6.* cum vulgaribus,notat gloſſ. *verbo de cætero, ad med. in proœmio Clementinarum*, & ſequuntur omnes proximè citati,& in his terminis procedit *dict. l. pen.* in aliis verò rationes in contrarium adductæ, & text. *in cap.1. verſ.nec obſtaret,de conceſſ. præb. lib.6.* faciena differentiam inter leges generales & privilegia, ſeu conceſſiones ſpeciales, quod in his ejus, cui conceduntur, notitia ſufficiat, in legibus non ita,

Digitized by Google

ita, ſed aliorum, cum quibus actus gerendus eſt, notitia requiratur.

4 *Firmantur cùm moribus utentium approbantur.*] Ergo de conditione legis eſt ut ſit uſu recepta, ſeu acceptа, de quo vide Sylveſt. *verbo lex, q.6.* Abb. *in cap. fin, num.13. de conſuet.* Navar. *in man. cap.23. num.41. & conſ.18. num.2. de ſtatu hom.* Natt. *conſ.628. num.13. & 14. vol.3.* Emm. Sà *verbo lex*, *num.1.* Menoch. *de arbitrar. caſu 420. num.10. & conſ.75. num.90.* Covar. *lib.2. variar. cap.16. num 6. verſ. quintò*, Perez *ad lib.5. Ordinam. tit.7. pag.202. col.2.* Henriq. *in ſum. lib.7. cap.20. §.1. & lib.13. cap.17. §.6.* Gutier. *canon. lib.1. cap 8. num.25.* Azeved. *l.1. num.8. tit.1. lib.2. nova recop.* Fr. Emman. *quæſt. Regular tom.1. quæſt.6. art.10.* Flamin. Pariſ. *de reſignation. benefic. lib.11. q.9. num.26.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p.1. verbo contractus cenſuales, verſ. ad 1.* Quarant. *in ſum. Bullarii*, *verbo alienatio, num.48.* Valent. *diſput.7. q.5. dub.2.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.5. cap.4. q.1.* Sayr. *in clavi Regia, lib.3. cap.5. num.14.* Bernard. Græve. *ad practicam Cameræ Imper. lib.2. concluſ.60. corol.2.* Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.102. num 17.* Joan. de Salas *de legibus diſp.13. ſect.1. & 5.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.13. n.160.* Bonacin. *dict. puncto 4. n.27.* Paul. Layman. *dict. tract.4. cap.3.*

5 Sed an vis, & ſubſtantia legis à populi acceptatione dependat, ſolet à Doctoribus in dubium revocari, quidam enim id affirmant ea ratione, quia leges ad populum ferri cenſentur ea tacita conditione ſi ab ipſo acceptatæ fuerint, alioquin vim nullam obligandi habituræ, & ideò hanc partem ſuſtinent Major *in 4. diſt.14. q.4. controv.2. concluſ.* Armil. *in ſum. verbo lex, num.11.* Driedo *lib.1. de libert. Chriſtiana*, *cap.9. conſid.2.* Navar. *in man. c.23. num.41. & conſ.2. q.5. de conſt.* Fr. Emman. *d. q.6. art.6.* Azor. *dict. cap.4. quæſt.1.* Dueñ. *reg.79. n.5.* Rolan. *de lucro dotis, quæſt.99.*

6 Verùm oppoſita ſententia abſolutè, ac per ſe loquendo verior eſt, quæ dictat leges Principis, vel Magiſtratus abſoluti, minimè dependere à populi acceptatione, & conſenſu, ſed mox ut legitimè promulgatæ ſunt, obligare populum ad acceptationem: ratio eſt, quia poſtquam populus omnem ſuam poteſtatem in unum Regem, vel paucos Optimates abſolutè contulit, poſſunt hi, & niſi aliud ſignificent, cenſendi ſunt etiam velle juſtis ſuis legibus obligare ſubditos ad recipiendum, & patendum, cùm alioquin ultima, & ſuprema poteſtas gubernandi non penes Regem, vel Optimates, ſed penes populum foret, ideóque non eſſet forma Reipub. Monarchicæ, vel Ariſtocraticæ, ſed potiùs Democraticæ; quod verò attinet ad legem Pontificiam; ea multò minus à populi acceptatione pendet, quandoquidem Summus Pontifex ſupremam in Eccleſia poteſtatem non à populo per electionem, ſed immediatè à Chriſto accipit, ex vi primæ inſtitutionis, ac promiſſionis Sancto Petro factæ, *Matth.16. & Ioan.21.* Quare hanc partem optimo jure tenent Caſtro *lib.1. de lege pœnali*, *cap.1.* Joan. Medina *in C. de reſtitut. quæſt.36. ad 5.* Barthol. Medin. *t.2. q.7. art.3. ad fin.* Gregor. de Valent. *tom.2. diſp.1. quæſt.5. dub.4.* Suar. *de legibus lib.3. cap.19. num 4.* quos refert, & ſequitur Layman. *ubi ſuprà, num.1.* firmans concluſionem, quod licèt lex tam Pontificia, quàm Imperatoria ſubſtantiam ſuam, & intrinſecam vim ſubditos obligandi promulgatione acquirat, accidentaliter tamen perficitur, & confirmatur per populi acceptationem, & uſum, ſubdens *ibid.* hanc procul dubio fuiſſe mentem Gratiani *in præſenti.*

7 Dicitur autem lex uſu recepta, & acceptata, quando non unus, vel duo eam recipiunt, ſed major pars Communitatis eam recipit, faciendo quod lex præcipit, aut illam approbando verbo, vel ſcripto, aut illam non rejiciendo, ac improbando, & vice verſa dicitur uſu non recepta, quando populus, vel major pars illius proſequitur facere, quod facere conſueverat ante legis promulgationem; ſive ſciat legem promulgatam eſſe, ſive ignoret: ita Navar. *conſil.1. de conſtitut. q.6. num.31.* Azor. *dict. cap.4. quæſt.1.* Valer. Reginald. *d. lib.13. num.164.* Salas *de legibus diſp.13. ſect.1. num.9.* Suar. *in ſimili tractatu, lib.3. cap.19. n.9. & lib.4. cap.16. num.9.*

Porrò in dubio num lex recepta ſit, necne, pro ipſa præſumendum eſt, ut qui eam in favorem ſuæ cauſæ allegat, intentionem fundatam habeat, onúſque probandi in adverſarium rejiciat, qui legem receptam negat; ſicuti docent Dec. *conſ.649. num.9.* Curr. jun. *conſ.129. num.12.* Natt. *conſ.575. num.33. verſ. non obſtat, lib.3.* Benintend. *deciſ.13. num 9.* Roland. *conſ.99. n.39. lib.2.* Herculan. *de negativa, n.16. verſ. infertur 28.* Maſcard. *de probation. concl.1332. n.3.* Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſ.1.* ubi intelligit quando lex fuit ſemel obſervata, & uſu recepta, Fr. Emm. *quæſt. Regular. tom.1. quæſt.6. art.11.* Seraphin. *deciſ. 153. num.2. & deciſ.113. n.3.* Alderan. Maſcard. *de generali ſtatutorum interpretatione*, *concl.6. à num.94. cum ſeqq.* Card. Tuſc. *lit. L*, *concluſ.256. num.2. & 4.* Layman. *dict. tract.4. cap.3. num.6.* 8

Si autem lex quandoque ſervetur, & quandoque non, an cenſeatur uſu recepta, an verò abrogata? vide Felin. *in d. c.1. num.11. verſ. Quinta declaratio*, ubi concludere videtur in hoc attendendum eſſe quod ſervat, vel non ſervat major pars, Rimin. ſen. *conſ.110. num.19. lib.1.* Aretin. *conſ.13. num.5.* qui dicere videntur, quod ſi lex in parte ſervetur, & in parte non, tunc non præſumitur uſu recepta; prout eos ſic dicentes refert, & ſequitur Card. Tuſch. *d. lit. L. concluſ. 157. num.13.* Hippol. Rimin. *conſ.249. n.27. lib.3.* ubi dicit iſto caſu attendendum eſſe id, quod frequentiùs fuit ſervatum, Alderan. Maſcard. *dict. concluſ.6. num.90.* 9

Lex igitur, ſeu conſtitutio Principis uſu non recepta ſubditos non ligat, ut hic text. probat *in fine*, ibi, *aliter agentes tranſgreſſionis reos non arguit*, & adnotatarunt Archid. *num.1. cum ſeqq.* Bellam. *in princ. & num.1.* & Turrec. *num.2. & 3. in præſenti*, gloſſ. & Doct. *in cap.1. de treuga, & pace*, Alder. Maſcard. *d. concl 6. num.77. cum ſeqq.* ubi addit, quod jurans ſervare ſtatuta, non tenetur ſervare ea, quæ uſu recepta non ſunt, & *num 86.* ſubdit quod lex, ſeu conſtitutio tollitur non ſolùm quando nunquam fuit uſu recepta, ſed etiam quando uſu recepta contraria conſuetudine abrogata fuit. 10

Sed ut lex, quæ non eſt uſu recepta, non obliget; an requiratur ut Princeps ſciat legem non eſſe uſu receptam, & toleret ipſius non uſum? in qua quæſt: ſcientiam, & conſenſum Principis requiri tenent Præpoſit. *hîc, num 3. poſt med. col.4. verſ. Vel quod, & verſ. Tertia concluſio.* Doct. *in dict. cap.1. de treuga, & pace*, & præcipuè Butr. *num.13. in fine*, Imol. *col. pen. in fin. num.9.* Felin. *poſt num.6. in verbo Lex nova, & num.13.* Pute. *deciſ.1. num.4. verſ. Ergo ut detur contrarius uſus, lib.1.* Benintend. *deciſ.13. num.9.* Sylveſt. *verbo lex, q 6.* Card. Tuſch. *lit. L, concluſ.257. num 12.* Covar. *var. lib.2. cap.16. ſub num.6. verſ. Quintò*, Capr. *concluſ 14. num.6. & 8.* Valer. Reginald. *dict. lib.13. num.164.* 11

Contrarium verò, immò ſufficere tacitum ipſius Principis conſenſum, qui conſiſtit in tacita illa conditione, ſi acceptetur, ſub qua Princeps legem condere videtur, ſuſtinent Azor. *d. p.1 lib.5. cap.4. quæſt.2.* 12

Joan.

Joan. de Salas *de legib. diſp.*13. *ſect.*2. *n.*13. Suar. *in ſimili tract. lib.*4. *cap.*16. *n.*10. & aliquos refert, & ſequitur Bonacin. *d. punct.*4. *num.*45.

13 Ego tamen diſtinguendum eſſe puto, utrùm legiſlator populi repugnantiam ſciat, & conniveat, an verò ignoret, an denique ſciat, & ad legis obſervationem per executores compellat. Primo caſu cenſetur legem revocare tanquam ſubditis difficilem, & incommodam; in ſecundo verò legis obligatio durat, donec legitimæ præſcriptionis tempus decurratur; in tertio denique ſi legiſlator ad promulgatæ legis obſervationem compellat, tranſgreſſoreſque puniat, tunc ſinguli eam obſervare tenentur, ſi juſta ſit, etiamſi major Communitatis pars reſiſtat. Ita Nav. *conſil.*1. *quæſt.*5. *de conſtitut.*& Layman. *d.tract.*4. *cap.*3. *num.*3. *verſ. Tertium.*

14 Legitimæ autem præſcriptionis tempus, quod requiritur ut lex promulgata, ſed à majori populi parte prætextu rationabilis cauſæ non recepta, per non uſum abrogata cenſeatur, eſt curſus, ſeu conſuetudo decem annorum; nam cùm lex jam recepta, & uſu confirmata per contrariam conſuetudinem abrogati poſſit, juxta *cap. ult. de conſuetud.* multò magis ab initio per non uſum ei derogari poterit: & ideo ita tenent Butr. *in d. cap.*1. *num.*23. *verſ. Non obſtat*, Imol. *col.fin.n.*9. *in fine,verſ. & ſic eodem modo*, Capr. *concl.*14. *num.*10.*&* 17. Cephal. *conſ.*96. *n.*21. *lib.*1. *& conſ.*129. *num.*10. *eod. lib.*1. *& conſ.*155.*num.* 17.*lib.*2. Benintend. *deciſ.* 13.*n.*9. Duen. *reg.*138. *in* 5. *limit.* Cov. *d.cap.*16. *ſub num.*6. *verſ.Quintò*, Roland. *conſ.*99. *numer.*9. *lib.*2. Plot. *de in litem jurando*, *n.*321. *verſ. & lapſus decennii*, Hieron. Gabr. *conſ.*84. *num.*1. *lib.*2. Decian. *reſp.*32. *num.*42.*lib.*2. Alderan. Maſcard. *d.concl.*6. *n.*83. Azor. *d.lib.*5. *c.*4.*q.*4. Soar. *de legib.lib.*4. *c.*16. *n.*11. *& lib.*7. *c.* 18.*num.*12.Layman.*d.tract.*4.*c.*3. *num* 4. Bonacin. *d. puncto* 4. *num* 47.

15 Ad abolendam verò via præſcriptionis legem eccleſiaſticam ſpatium 40.annorum requiritur, *c. ult. de conſuetud. lib.*6. Imol. *in d. capit.*1. *col. fin. in fine*, ubi Felin. *n.*13. *in* 7. *declar. verſ.Conſiderabam tertiò*, Capr. *d.concl.*14.*n.*12. *&* 17. Card. Tuſch. *d. lit.L,concl.*257. *num.*16. *&* 22. Soar. *d.lib.*7. *capit.*12. *num.*12. Bonacin. *ubi ſuprà*, Layman. *d.numer.*4. Et quamvis aliqui hoc ipſum intelligant de lege uſu jam recepta, ita ut in deſuetudinem tunc non abeat, nec per contrariam conſuetudinem abrogata cenſeatur, niſi illa fuerit præſcripta per annos 40. quaſi ſufficiant decem anni ſi nunquam uſu recepta fuit, ut colligitur ex allegatis per Præpoſ. *hic, col.*4. *num.*3. *&* 4. Imol. *in d. cap.*1. *num.*9. & *ibi* Abb. *ſub num* 4. *verſ.Si verò aliqui*, & Felin. *num.*11.*in* 5.*declar.& num.*13.*in* 7. *declar. verſ.Quod autem dicitur*, Capr. *d.conſil.*14.*num.*13. Hieron. Gabr. *d.conſ.*84.*n.*62.*lib.*2. Soar.*d. lib.*7.*cap.*18. *n.*12.*in princ. verſ. Sed hi loquuntur*, & alii non plures aſſerant hoc caſu,ubi ſcilicet lex nunquam uſu recepta fuit, nullam requiri præſcriptionem, nec temporis lapſum, ſed ſufficere aliquos actus contrarios, ex quorum numero ſunt Butr. *in d.cap.*1. *num.*23. *in fine*, ubi Abb. *col.*2. *num.*4. *verſ. Ego ſic diſtinguerem*, Aretin. *conſ.*11. *num.*5. *verſ. Sed oſtenditur*, Capr. *d. concluſ.*14. *num.*7. Cephal. *conſ.*129. *num.*10. *verſ. Immò videtur ſufficere*, *lib.*1. & alii citati à Bonacin. *d. num.*47. Tamen hæc noſtra reſolutio vera eſt non ſolùm ubi lex Eccleſiaſtica fuerit jam uſu recepta, ſed etiam quando adhuc non fuerit recepta, ut reſolvit Layman. *d. num.*4.ſubdens quod etſi fortaſſe primi, quibus lex data fuit, præſertim Metropolitani, Epiſcopi, &c. peccaverint eam non recipiendo, & in uſum deducendo, horum tamen ſucceſſores ſi Pontificiam, v.g. conſtitutionem poſt longam temporis moram nunquam in diœceſi receptam, vel obſervatam videant, per non uſum titulo præſcriptionis ſublatam credere poſſunt.

His autem caſibus, quibus lex, ſeu conſtitutio per 16 contrariam conſuetudinem legitimè præſcriptam abrogata cenſetur, non requiritur Principis ſcientia, difficile enim eſt eundem Principem ſcire omnes conſuetudines, quæ ſervantur, ſecundùm gloſſ. *hic in verbo abrogata*, *in fine*, & *ibidem* Præpoſ. *num.*1. *in princ. & num.*3. *ad fin. verſ. Si autem*, Imol. *in d. cap.*1. *col. pen. in fine,num.*9. *verſ.Sed adverte*, ubi etiam Felin. *num.*13. *in* 7. *& ult. declarat.* Plot. *de in litem jurando*, *num.*321. Put. *deciſ.*1. *in fine*, *lib.*1. Alderan. Maſcard. *d.concl.*6. *n.*91. *& ſeqq.* Soar. *lib.*7. *de legib. cap.*18. *n.*11. *verſ. Neque hic ſit diſtinctio*, *& n.*14.

In gloſſ. *Abrogata*, ibi, *etiam ſint ſcientia Princi-* 17 *pis*, &c. Notatur ad hoc quod ad præſcribendum adversùs legem ſuperioris non requiritur ejus ſcientia, & tacitus conſenſus, ut per S. Antonin. *part.*1. *tit.*16. §.2. Joan. Fab. *ad* §.*ex non ſcripto*, *num.*8. *Inſtit. de jure natur. gent. & civil.* Roch. *de conſuetud. ſect.*4. *num.*24. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*5. *cap.*18. *q* 7. Sanch. *de matrim. lib.*7. *diſp.*4. *num.*12. *&* 14. Joan. de Salas *de legib. diſp.*19. *ſect.*4. *num.*37. Soar. *in ſimili tract. lib.*7. *c.*13. *n.*7. *& cap.*18. *n.*15. Paul. Layman. *in Theologia morali*, *tractat.*4. *de legibus,cap.*24. *num.*10. ubi *num.*11. reſolvit ad præſcribendum adversùs legem bonam fidem non requiri ſi Princeps ſciens toleret, ac proinde tacitè abrogationi conſentire cenſeatur. Si verò 18 præſcribatur adversùs legem Principe ignorante, tunc ad hujuſmodi præſcriptionem, ſicut ad omnem aliam bona fides requiritur, ſine qua impoſſibile eſt conſuetudinem præſcriptivam inchoare, ſicuti reſolvunt Azor. *inſtit.moral part.*1. *lib.*5. *cap.*17.*q* 6. Soar. *de defenſione fidei Cathol. lib.*4. *cap.*32. *num.*20. Verumtamen licet primi temerè, & non ſine culpa legem Reipubl. utilem tranſgredientes præſcriptionem re ipſa inchoare non potuerint, horum tamen ſucceſſores videntes legem ab anteceſſoribus ſuis non obſervatam, exiſtimare poſſunt, & in dubio præſumere illos habuiſſe juſtam legis non ſervandæ cauſam, & ita illorum veſtigiis inſiſtentes præſcriptionem inchoare, vel quaſi bona fide ab anteceſſoribus inchoata fuiſſet, tandem perficere, ſicut optimè explicat Sot. *de juſtit. lib.*1. *q.*7.*art.*2. *ad* 2. quem refert,& ſequitur Layman. *loco proximè citato.*

SUMMARIUM.

1 *Clerici ſeptem hebdomadibus ante Paſcha à carne, & deliciis abſtinebant ex decreto Teleſphori, quod deinde contraria conſuetudine abrogatum fuit.*

2 *Quadragenarium jejunium non jure divino, ſed Apoſtolica traditione, & jure Canonico celebratur.*

3 *Quadrageſima, & omnibus diebus, quibus ex inſtitutione Eccleſiæ jejunare tenemur, ab eſu carnium eſt omninò abſtinendum.*

4 *Carnium appellatione veniunt illa, quæ ſunt animalium, quæ extra aquam diu naturaliter vivere queunt.*

Cap. Statuimus IV. *Teleſphor.*

Teleſphorus Papa ad omnes Epiſcopos *epiſt.*1. re- 1 latus in hoc text. ſtatuit clericos ſeptem hebdomadibus ante Paſcha à carne, & deliciis abſtinere debere, referunt Albin. *de divinis Offic. cap. de Septuageſima*, & alii citati ab Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*7.*cap.*16. *q.*1. & ſubdit idem Azor. *eod. lib.*7. *cap.*12. *q.*2. *verſ.*

Cum

cùm ergo, Teleſphorum non hoc præceptum tunc temporis cunctis in univerſum dediſſe, ſed clericis dumtaxat, qui ſunt (ut ipſe ait) in ſortem Domini vocati; quia ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum à laïcorum converſatione, ita & in jejunio debet eſſe diſcretio. Verùm hoc Teleſphori decretum contraria conſuetudine abrogatum fuit, ut aſſerit Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 100. art. 2.* & in Gallia Synodus Aurelianenſis IV. abrogavit, & expreſſe Sacerdotibus omnibus eſt decretum, ut ante Paſchæ ſolemnitatem non ſeptuageſima, ſexageſima, vel quinquageſima, ſed quadrageſima teneantur, ut te-
2 ſtatur Azor. *loco proximè citato.* Unde colligitur Quadrageſimalem jejunium non jure divino, ſed Apoſtolica traditione, ſive mandato, & jure Canonico, ac generali Eccleſiæ conſuetudine coli, & celebrari, ſicuti reſolvunt Medin. *in tract. de jejunio, quæſt. 2.* Martin. Ledeſm. *in 4. p. 2. quæſt. 17. art. 1. dub. 1.* Nav. *in man. c. 21. num. 12.* Henriq. *in ſum. lib. 4. cap. 13. §. 8.* Azor. *d. lib. 7. cap. 12. q. 1.* De jejunio quinquageſimæ, circa quod, & quænam fuerit ejus origo, & inſtitutio, vide Alphonſ. Ciacon. *de varia jejuniorum obſervantia, ſtatim in princ.* Cov. *lib. 4. var. cap. 20. n. 6. ad med.* Leſſi. *de juſtit. lib. 4. cap. 2. num. 25. cum ſeqq.*

3 In Quadrageſima, & omnibus diebus, quibus ex inſtitutione Eccleſiæ jejunare tenemur, ab eſu carnium eſſe omninò abſtinendum, ex Sanctis Patribus, & Conciliis comprobant Cov. *var. lib. 4. cap. 20. num. 15.* Azor. *d. lib. 8. cap. 10. quæſt. 6.* ubi *in fine* cum Major. *in 4. diſt. 15. quæſt. 3.* ſubdit nomine carnium intelligi eas, quæ ſunt animalium, quæ extra aquam diu naturaliter vivere queunt. Rationem autem præſtat Iſidor. *de offic. lib. 1. cap. 44.* dum ait, Bonum eſt non manducare carnem, non quia carnes malæ ſunt, ideò prohibentur, ſed quia illarum epulæ luxuriam carnis gignunt, ſunt enim fomes, & nutrimentum omnium vitiorum.

4 In gloſſ. *Statuimus, ut ſeptem 1.* ibi, *ſed dic quod iſtud cap. non tenet, quia hodie quinquageſima non ſervatur,* &c. Notatur ad hoc quod neceſſitas jejunandi poteſt tolli per contrariam conſuetudinem, ut per Sylveſt. *verbo jejunium, q. 2. num. 7.* Roſel. *eod. verbo, num. 8.* Medin. *in C. de jejunio, cap. de conſuetudine legem jejunii diſſolvente,* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 3. verſ. Primò quæritur.*

Cap. Quadrageſima V.

Idem, & Ambroſ.

PRæpoſ. *in præſenti, num. 1.* ex hoc textu colligit ſub ſtatuto habente quod committens tale delictum in Quadrageſima tali pœna puniatur, non includi qui in quatuor diebus, qui primam Dominicam præcedunt, illud committeret, quia Quadrageſima non habet niſi ſex hebdomadas, dies namque primam Dominicam præcedentes non pertinere ad Quadrageſimam, ſed ſub quinquageſima collocari obſervat ipſe, unde Henriq. *in ſum. lib. 7. cap. 13. §. 8. in fine,* & Leſſi. *de juſtit. lib. 4. cap. 2. num. 63.* per hunc text. advertunt olim Quadrageſimale jejunium pro laicis incepiſſe feria ſecunda poſt eam, quæ nunc dicitur prima Dominica Quadrageſimæ.

SUMMARIUM.

1 *Carnium uſu prohibito, prohibetur uſus ovorum, lactis, & aliorum hujuſmodi, quæ à carne originem trahunt.*

2 *Conſuetudo loci facit de licito licitum, excuſátque à pœnis temporalibus delinquentes.*

3 *Conſuetudo prava excuſat à pœna exteriori, non autem à peccato, & culpa.*

4 *Multitudini in delictis parcitur.*

Cap. Denique VI.

DE auctoritate hujus text. agens Vluald. *in candel. aureo, p. 3. cap. 15. num. 18.* advertit quod quamvis inter opera S. Bernardi non inveniatur epiſtola ex qua dicitur deſumptus, ſufficit tamen Eccleſiæ auctoritas, quæ jam Canonem iſtum approbavit, maximè poſt correctionem & emendationem à Gregorio XIII. factam.

Par autem, &c.] Vulgò colligitur prohibito uſu 1 carnium prohiberi uſum ovorum, lactis, & aliorum hujuſmodi, quæ à carne originem trahunt, ut per Cov. *var. lib. 4. cap. 20. num. 14.* Navar. *in man. cap. 21. num. 11.* Bonacoſ. *commun. crimin. part. 1. verbo jejunans, fol. 97. & p. 2. verbo jejunium, fol. 35.* Henriq. *in ſum. lib. 7. cap. 13. §. 8.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 10. quæſt. 2.* Ita è converſo data facultate alicui, ut in diebus quadragenariis ova comedat, poterit uti lacte, caſeo, & butyro, quia hæc omnia ejuſdem videntur eſſe rationis, cùm ea carne ducant originem: ita Medin. *in inſtruct. Confeſſ. lib. 1. cap. 15. §. 10.* Azor. *d. cap. 10. quæſt. 4.* ubi *quæſt. 5.* ſubdit illum, cui ex privilegio licet ova comedere, poſſe ſimul cum ovis uti piſcibus, ne faſtidiat. De cibis prohibitis, quibus jejunantes uti non debent, vide Gregor. Lop. *l. 4. gloſſ. pen. tit. 23. part. 1.* Cov. *lib. 4. var. cap. 20. num. 15.* Navar. *in man. cap. 21. num. 15.* Henriq. *in ſum. lib. 7. cap. 13. § 7.* Leſſi. *de juſtit. lib. 4. cap. 2. num. 8.* ubi ex *num. 22.* agit an caupo peccet ſi die jejunii cœnam apponat, aut cibos vetitos.

Exhortando.] Notatur ad hoc, quod Inobediens conſilio non obligatur, atque ita illud non obſervando non peccat, nam conſilium importat ſolùm exhortationem, quæ tantùm liberam voluntatem excitat, ut per Menoch. *de arbitr. caſu 380. n. 3.*

In gloſſ. *Dignitas*, ibi, *cùm illa ſolùm dicantur privatæ perſonæ, quæ non habent dignitatem.* Sequitur Tiraq. *de nobilit. cap. 8. num. 3. & 50.*

In gloſſ. *Conſuetudini*, ibi, *conſuetudo excuſat in deli-* 2 *ctis*, &c. Notatur ad hoc quod conſuetudo loci facit de illicito licitum, excuſátque à pœnis temporalibus contrahentes, homicidas, falſarios, & quoſlibet alios delinquentes, ut per Marſil. *conſ. 12. num. 61. vol. 1.* Roland. *conſ. 75. num. 42. cum ſeqq. lib. 1. & conſ. 58. num. 19. lib. 4.* Seraphin. *de privileg. juram. privil. 83. num. 56.* Gutier. *practic. lib. 3. quæſt. 29. num. 12.* Mexia *in tract. taxa panis, concl. 3. num. 25.* Farin. *in praxi crim. p. 1. q. 20. num. 45.* Et ſic quod prava conſuetudo excuſet 3 à pœna exteriori, licèt ea non excuſet à peccato, & culpa, ex hac gloſſ. colligunt Roman. *ſing. 19.* & Cremenſ. *ſing. 149.* quos refert, & ſequitur Cov. *in cap. quamvis pactum, p. 1. §. 7. num. 12. verſ. Quid de conſuetudine, in princ.* Paul. Fuſc. *lit. C. ſing. 9. verſ. Sed obſtat.* Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib. 5. q. 6. num. 121.* Brun. à Sole *in loc. comm. verbò conſuetudo 16.*

In gloſſ. *Venia*, ibi, *licèt non puniat eos propter mul-* 4 *titudinem.* Sequitur Tiraquel. *de pœnis temper. caus. 47. num. 14.*

In ead. gloſſ. ibi, *non eſt dicendum*, &c. Notatur ad hoc, quod tolerantia Papæ, qui ſolùm permittit, & non approbat actum, non facit eum licitum, ut per Navar. *conſ. 15. n. 11. de empt. & vend. in novis*

SUMMARIUM.

1 *Juris naturalis materia ubi tractetur, oſtenditur.*
2 *Fœtus in maſculo dicitur animatus poſt 40. dies, in fœmina verò poſt dies 80.*
3 *Fœtus an animatus, vel inanimatus in dubio præſumatur, oſtenditur.*

DISTINCTIO V.

1 REVERTITUR noſter Gratianus in hac *diſt. 5.* ad jus naturale, de quo *diſt. 1.* egerat, & nos latè tractavimus *ad c. jus naturale, ead. 1. diſt.* ideò in præſenti nihil de eo à nobis dicendum eſt.

2 In gloſſ. *Quadraginta*, ibi, *quia tot diebus mortuus eſt partus ante infuſionem animæ*, &c. Notatur ad hoc quod in maſculo fœtus dicitur animatus poſt 40. dies, in fœmina autem poſt dies 80. ut per Navar. *conſ. 46. num. 2. de homicid. in novis*, Vivald. *in candel. aureo; tractat. de irregul. tit. ex homicid. volunt. num. 236. & ſeq.* Cornel. de Cornel. *ad cap. 12. Levit. num. 5.* Molin. *de juſtit. tractat. 3. diſput. 27. num. 1.* Farin. *in praxi crimin. q. 143.* Sayr. *de cenſuris lib. 7. cap. 1. num. 2.* Avil. *eodem tract. part. 7. diſput. 6. ſect. 4. dub. 1. verſ. Pro explicatione*
3 *conditionis.* Si autem non conſtiterit fœtum eſſe tot dierum, ac proinde neſciant an animatus, vel inanimatus fuerit, in dubio quoad exclusionem pœnæ quando criminaliter agitur, fœtus præſumitur potiùs inanimatus, quàm animatus; ſecus ad effectum incurrendi irregularitatem, quam in dubio incurſam eſſe præſumendum eſt, quia in dubio tutior pars eligenda eſt, tutiúſque eſt putare fœtum fuiſſe animatum, quàm inanimatum, juxta ea quæ tradunt Sot. *in 4. diſtinct. 25. quæſt. 1. art. 1. concluſ. 4.* Cov. *in Clem. ſi furioſus, part. 1. in princ. num. 3.* Nav. *in man. cap. 27. num. 183. & 232.* Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 18. num. 9. verſ. Si verò dubius ſit; & d. lib. 7. cap. 2. n. 5.* Avil. *d. part. 7. diſp. 6. ſect. 4. verſ. Tertia concluſio.*

SUMMARIUM.

1 *Debitum petere de tempore, quo mater ſobolem lactat, nulla culpa eſt.*
2 *Conſuetudo prava in conjugibus eſt, ut filios ſuos, quos gignunt, matres nutrire negligant, eíſque ad nutriendum aliis mulieribus tradant.*
3 *Matres ſi ex juſta cauſa filios ſuos aliis nutriendos tradant, nullum peccatum contrahunt.*
4 *Debitum petere de tempore, quo revera durat immunditia illa corporalis poſt partum, nulla eſt culpa.*
5 *Menſtrui tempore prohibetur commiſceri cum uxoribus ob prolis damnum.*
6 *Debitum tempore purgationis, vel menſtrui reddi non debet, niſi immineret periculum fornicationis.*
7 *Corrupta per virum non conſecratur inter Virgines.*

CAP. Ad ejus IV. *Greg.*

1 EX hoc text. *in princ.* (quem ex Gregorio ad Auguſtinum Cantuarienſem Epiſcopum deſumpſit Gratianus *in præſenti*, ſicut refert Tiraq. *de nobilitate, cap. 28. num. 83.*) quidam colligunt eſſe peccatum mortale debitum petere de tempore, quo mater ſobolem lactat, ex illis verbis, *Ad ejus verò concubitum vir accedere non debet, quouſque qui gignitur, ablactetur.* Ita Butr. *in rub. de ſponſalibus, num. 14.* & ibi Alex. de Nevo *num. 21. caſu 2.* Tiraq. *l. 15. connub. num. 13.* Sed verius eſt nullam contrahi culpam, cùm ſolùm ſit conſilium eo tempore debitum non petere, prout tradunt Rich. *in 4. diſt. 32. art. 4. quæſt. 1.* Aſten. *in ſum. p. 2. lib. 8. tit. 10. art. 4. q. ult.* Roſel. *verbo debitum, num. 9.* Turrec. *hîc, num. 1.* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 22. num. 14.*

Ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, &c.] Providentia naturæ, inquit Macrob. *lib. 5. Saturnal. cap. 11.* fecit cum ipſo partu alimoniæ copiam naſci, nam poſtquam ſanguis ille opifex in penetralibus ſuis omne corpus effinxit, atque alvi ſuperna conſcendens, in naturam lactis albeſcit, ut recens natis idem ſit altor, qui fuerat fabricator; unde Gelli. *lib. 12. Noctium Attic. cap. 1.* ait aſſa contra naturam imperfectum, atque dimidiatum matris genus peperiſſe, & ſtatim à ſeſe abjeciſſe; non enim fœminis mammarum ubera, quaſi quoſdam nævulos venuſtiores, aut ornandi pectoris cauſa, ſed alendorum liberorum gratia natura dedit; & ideò ſumma cum ratione Gregorius *in præſenti*, manifeſtè ait pravam irrepſiſſe in conjugibus conſuetudinem; ut filios ſuos, quos gignunt, matres nutrire negligant, eóſque ad nutriendum aliis mulieribus tradant; quod tamen ſi juſta ex cauſa faciant matres, veluti ob naturam imbecillem, vel ob inopiam, ſeu propter indecentiam, nullum ea re peccatum contrahere teſtantur Covar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 13.* Navar. *in man. cap. 14. num. 17. verſ. Decimoſextò*, Rebuff. *ad leg. Galliæ, tom. 3. in præfat. tit. de conſuet. num. 47.* Tiraq. *de nobilit. cap. 30. num. 81. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. titul. 8. privil. 56. numer. 25.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 2. capit. 4. quæſt. 3.* 3
ubi etiam ſubdit non eſſe facilè, & temerè ut lethale peccatum damnandum, ſi matresfamilias ſine juſta cauſa atque legitima filios ſuos alieno, non proprio lacte nutriant, præcipuè ſi mulieribus bonæ vitæ ac morum tradantur, à quibus diligenter ali ſolent.

Niſi purgationis tempus prius tranſierit, viris ſuis non debent admiſceri.] Ergo de tempore, quo revera durat immunditia illa corporalis poſt partum, videtur eſſe mortale petere debitum; nec eſſe reddendum ceſſante fornicationis periculo, ut per Butr. *in rub. de ſponſalib. num. 14.* & Alex. de Nevo *ibidem, num. 21. caſu 1.* Sed nullam eſſe culpam tunc debitum exigere, cùm textus *in præſenti* loquatur de conſilio, meritò tenent Turrec. *hîc, num. 1.* Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 15. §. 7.* & plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 9. diſp. 22. num. 11.* 4

In gloſſ. *Ablactetur*, ibi, *ideò autem prohibetur illis temporibus commiſceri cum eis, quia ex tali coitu naſcuntur morboſi, & leproſi.* Notatur ad hoc quod tempore menſtrui prohibetur commiſceri cum uxoribus ob prolis damnum, quæ variis morbis affecta ſolet tunc concipi, ut latè probat plura in hujus concubitus deteſtationem adducens Tiraq. *leg. 15. connub. num. 128. cum ſeqq.* & tangit Sanch. *d. lib. 9. diſp. 21. num. 1.* Utrùm autem debitum eo tempore petere ſit peccatum mortale, an veniale, vel an nullum incurratur, dicam *in collect. ad gloſſ. verbo conceptus, in cap. ſi cauſa 33. quæſt. 4.* 5

In ead. gloſſ. ibi; *ſed quid ſi mulier petat debitum à viro tempore menſtrui, vel tempore purgationis? Dico quod non reddet debitum ei, niſi timeretur fornicatio ejus.* Sequuntur Butr. Alex. de Nevo, Turr. & alii citati à Sanch. *d. lib. 9. diſp. 21. n. 12.* & in ea opinione quod maritus non teneatur reddere debitum niſi conjux ſentiat exigenti periculum fornicationis imminere, firmant Vigner. *inſtit. c. 16. §. 7. verſ. Decimò*, & Henriq. *d. lib. 11. c. 15. §. 7.* 6

In

In gloſſ. *Invita*, ibi, *corrupta per vim non conſecrabitur inter virgines.* Vide D.Barboſ. *in rub. ff. ſolute matrimon. part.2. num.*106.

Notatur etiam ad hoc, ut quod quis invitus patitur, nullum ei debet parare præjudicium, ut per Tiraquel. *de retract. lig. §.1. gloſſ.*18. *num.*39.

Distinctio VI.

Summarium.

1. *Pollutionis, vel illuſionis nocturnæ materia, & an & quando poſt illam valeat Sacerdos Miſſam celebrare, remiſsivè.*
2. *Pollutio quoties ſequitur præter intentionem ex cauſa aliqua neceſſaria, vel convenienti corpori, tunc nulla eſt culpa non deſiſtere à cauſa illa, quamvis in ea prævideatur pollutio inde ſubſequenda.*
3. *Pollutio prævisa in gula veniali non obſtat ſumptioni Euchariſtiæ, & an obſtaret ſi gula eſſet mortalis, oſtenditur*, num.4.

Cap. Teſtamentum I. *Greg.*

1 De multiplici genere nocturnæ pollutionis, vel illuſionis, & an, & quando poſt illam valeat Sacerdos Miſſam celebrare, quiſquis ſumere Corpus Chriſti poſſit, agit optimè S.Greg. *reſp.*11. *ad Auguſtinum*, relatus *in hoc text*, de cujus materia tractant Palud. *in* 4. *diſt.*9 *q.*3. Cajet. *in ſum verbo Communio ſacramentalis, verſ. Quartum eſt reverentia & devotio, & verbo pollutio*, Sylveſt. *in ſum. verbo Euchariſtia, lib.*3. *n.*12. *& verbo pollutio nocturna*, Victor. *de Sacram. tit. de Euchariſtia, n.*81. Tabien. *verb. Communicare, num.*38. *cum ſeqq.* Abb. *in cap ſignificatum, num.*4. *verſ. Quid enim, de prebend.* Dec. *in cap. ad audientiam, num.*45. *de reſcript.* Sot. *in* 4. *diſt.*12. *quæſt.*1. *art* 7. Paludan. *in* 4. *diſt.*9. *quæſt.*3. Alvar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.*2. *capit.*27. *verſ.*15. Ludov. Lopez *in inſtruct. conſcientiæ, part.*1. *cap.*11. *col.*108. *cum ſeqq.* Guillelm. Benedict. *in capit. Raimutius, part.*3. *verbo qui cum alia matrim. num.*114. Alphonſ. de Verac. *in ſpec. conjug. part.*3. *art.*17. *concl.*1. *&* 2. Sebaſt. Medic. *in ſum. peccat. part.*2. *titul.*8. *quæſt.*36. *& in ſum. Decreti, de conſecrat. diſt.*2. *art.*15. Ioſeph. Angles *in floribus Theolog. in quæſt. de ſolvendo debitum, pag.*346. Petr. Plaz. *de delictis, cap.*31. *num.*7. Cov. *in Clem. ſi furioſus, part.*3. *in initio num.*7. Nav. *in man. cap.*21. *num.*51. Medin. *p.*1. *inſtr. ad Confeſſores, cap.*14. *§.*42. *verſ. La primera, & cap.*16. *§.*2. *verſ. Lo undecimo*, Sim. Majol. *de irregul. lib.*3. *cap.*24. *num.*3. *verſ. Tempus, & lib.*5. *cap.*1. *num.*8. *cum ſeqq.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 5. *num.*9. *in fine, & ad l.*5. *connub. num.*111. *cum ſeq.* Paul. Fuſc. *lit. C, ſing.* 8. Stephan. de Gaëta *in repet. c. ad limina* 30. *q.*1. *§.*6. *n.*115. *&* 116. Anton. Cordub. *in quæſt. Theolog. lib.*1. *q.*7. Petr. à Navarra *tom.*1. *de reſtitut. lib.*2. *cap.*1. *num.*43. *cum ſeqq.* Vivald. *in candel. aureo, tit. de Sacram. Euchariſtia, num.*111. Ludov. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, p.*1. *caſu* 8. Henriq. *in ſum. lib.*8. *c.*51. Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.*1. *lib.*2. *c.*38. *n.*33. Valent. *tom.*4. *diſp.*6. *q.*8. *puncto* 3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*29. *n.*112. *cum ſeqq.* Barthol. ab Angelis *de Sacram. dial.*4. *§.*221. Petr. de Ledeſm. *in ſum. p.*1. *ubi de Euchariſtia, c.*23. *verſ. Tercera concluſion*, Bonacin. *de Sacram. diſp.*4. *q.*6. *puncto* 2. *num.*3. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.*3. *lib.*3. *c.*24. Vaſq. 1. 2. *diſp.*207. *c.*1. *&* 2.

2 *Et quidem cùm ex natura*, &c.] Notatur ad hoc, quod quoties pollutio ſequitur præter intentionem ex cauſa aliqua neceſſaria, vel convenienti corpori, tunc nulla eſt culpa non deſiſtere à cauſa illa, quamvis in ea prævideatur pollutio inde ſubſequenda, quia ille patiens pollutionem potius patitur, quàm agat: ita docent S Thom. 2. 2. *q.*154. *art.*5. *in corpore*, Nav. *in man. cap.*16. *num.*7. Valent. 2. 2. *diſput.*9. *q.*3 *puncto* 3. *§. cùm autem cauſa.* Petr. Navar. *lib.*2. *de reſtitut. cap.*3. *dub.*1 *de indirectè occidente, num.*131. *in nova edit.* Jacob. de Graff. *d. p.*1. *lib.*2. *cap.*87. *in fine*, Philiarch. *de officio Sacerd. tom.*1. *p.*2. *cap.*18. *in fine.* Fr. Emman. *in ſum. tom.*1. *cap.*211. *num.*1. & alii, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.*9. *diſput.*45. *num.*4. ubi *num.*5. idem dicendum eſſe aſſerit, quamvis ea cauſa licita, in quam pollutio prævidetur, ſit illicita ratione circumſtantiæ extrinſecæ nihil ad pollutionem conferentis, & *num.*6. hanc doctrinam temperat, niſi probabile conſenſus in pollutionis delectationem periculum ſubſit, tunc enim quantumvis cauſa licita ſit, eſt ab ea abſtinendum ſub culpa lethali.

Notatur etiam ad hoc, quod pollutio nocturna, quæ accidit ex ſuperfluitate vel infirmitate, non eſt timenda, nec impedit ſumptionem Euchariſtiæ, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo Euchariſtia* 3. *verſ. Decimò quæritur, num.*1. Nav. *in man. cap.*21. *num.*51. *verſ. Minus autem*, Vival. *in candel. aureo, part.*1. *de Sacram. Euchar. num.*110. Ludov. Beja *reſponſor. caſuum conſcient. part.*1. *caſu* 8. *ad fin.* Cordub. *quæſt. Theolog lib.*1. *quæſt.*7. Soar. *de Sacrament. diſput.*68. *art.*3. *ſect.*2. *verſ. Dico igitur primò.* Vaſq. *tom.*3. *de Euchar. diſput.*210. *art.*7. *num.*19. *&* 20. Unde ad expellendum ſemen corruptum, vel ad ſedandum pruritum licet refricare verenda cum periculo pollutionis, non tamen conſenſus in eam, ut poſt Sanch. Filliuc. Reginald. & Bonacin. quos refert & ſequitur, reſolvit Joan. Sanci. *in ſuis diſput. ſelectis, diſput.*11. *num.*19. & docet Villalob. *in ſum. tom.*2. *tract.*40. *diffic.*16. *num.*4. *&* 5. ubi cum Sanch. *d. lib.*9. *diſp.*17. *n.*19. ſubdit fas eſſe confricare verenda ad expellendum ſemen corruptum, licèt præter intentionem ſequatur veri ſeminis emiſſio, & licèt fœmina id conaretur efficere; non ſolùm fricatione partium verendarum, ſed etiam cum intromiſſione digitorum uſque ad os uteri, & hanc opinionem tuetur etiam Bonacin. *de matrim. q.*4 *puncto* 10. *n.*12. Et ratio eſt, quia in his caſibus pollutio ſequitur præter intentionem operantis, refert Diana *reſol. moral p.*2. *tract.*2. *miſcellan. reſol.*56.

Cùm verò ultra modum appetitus gulæ, &c.] Notatur ad hoc, quod pollutio prævisa in gula veniali non obſtat ſumptioni Euchariſtiæ, ſicut obſtaret ſi gula eſſet mortalis, per S. Antonin. *p.*2. *titul.*6. *cap.*5. *paulò poſt princip. verſ. & noto quod quamvis.* Angel. *verbo pollutio, n.*12. Sylveſt. *eod. verbo, in fine, & verbo virginitas, quæſt.*4. Nav. *in man. cap* 16. *num* 8. & alios citatos à Sanch. *d. diſput.*45. *num.*17. Sed hujuſmodi 3 4
pollutionem prævisam in gulæ peccato etiam mortali, ut in ebrietate, vel nimia comeſtione mortali, non habere ſpecialem pollutionis malitiam mortalem, niſi ſit intenta, aut ſit probabile conſenſus periculum, colligitur ex Vaſq. 2. 2. *quæſt.*74. *art.*8. *diſp.*115. *num.*9. dum dicit eſſe peccatum mortale quoties applicatur cauſa, quæ ex ſe nullum alium habet effectum, & per ſe tendit ad pollutionem, ut tactus, ſecus ſi alium habeat effectum, ut crapula mortalis, & favet Soar. 3. *p. q.*80. *art.*7. *paulò poſt princ.* ubi tradit tunc ſolùm in cauſa pollutionis reperiri culpam mortalem ratione pollutionis prævisæ, quando actio quæ fuit cauſa pollutionis, ex natura ſua eſt turpis, & ordinata ad actus venereos excitandos, & conſummandos, ſecus quando illa actio in ſuo genere habet aliàs malitiam mortalem, non tamen ut eſt cauſa pollutionis, ſequitur Sanch. *d. diſp.*45. *num.*17.

SUMMARIUM.

1 *Præcepta omnia Legis Veteris, vel ſunt moralia, vel judicialia, vel cæremonialia.*

2 *Moralia præcepta Legis Veteris adhuc durant, & immutabilia ſunt, quia ſcilicet naturalia erant, & uti talia hodie obligant.*

3 *Judicialia, & cæremonialia præcepta per adventum Chriſti Domini, & Legis Evangelicæ promulgationem omninò ceſſarunt.*

4 *Judicialia præcepta mortua ſunt, quia non habent vim obligandi, non tamen mortifera, quia per legem humanam ſuſcitari non inconvenit.*

5 *Cæremonialia præcepta, quà talia, & mortua ſunt, quia non obligant, & mortifera, quoniam per legem humanam ſuſcitari non poſſunt.*

6 *Cæremonialia præcepta, quæ non figurabant adventum Chriſti; ſed ad devotionem pertinebant, licitè Lege Evangelica retinentur.*

7 *Declaratur text. in præſenti, in verſ. His itaque.*

8 *Cæremonialia præcepta quo tempore cœperant eſſe mortifera, oſtenditur.*

9 *Evangelii ſufficiens promulgatio quo anno facta cenſeatur, oſtenditur.*

10 *Lex vetus quomodo aliquando ceſſaverit, cùm à Deo data ſit, qui immutabilis eſt, & eam ut æternam ſtabilivit, oſtenditur.*

11 *Evangelium dicitur Græco nomine, quaſi bonum, optatum, ſeu fauſtum afferens nuncium.*

12 *Lex nova dicitur ſcripta non quòd in lapideis tabulis, ut vetus, vel atramento ſcripta ſit, ſed in cordibus hominum,* & num. 13. *reſpondetur aliquibus objectionibus.*

14 *Evangelica lex ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, at verò lex vetus per Angelos ordinata eſt.*

15 *Lex vetus ad tempus duratura data eſt, Evangelica verò uſque ad finem mundi.*

16 *Lex vetus pro ſolo populo Iſraëlitico data eſt, lex verò Evangelica non ſoli populo illi, ſed univerſo mundo, omnique creaturæ data eſt.*

17 *Infideles bello compelli non debent ſuſcipere Evangelium, cùm non inviti, ſed volentes Chriſtianam Fidem ſuſcipere teneantur.*

18 *Lex vetus ſenſibile, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat, lex verò Evangelica bona ſpiritualia.*

19 *Lex vetus onus grave, & importabile, lex nova ſuave dicitur continere.*

Cap. Non eſt, ult.

1 PRæceptorum omnium Legis Veteris imperfectam diviſionem tradit Gratian. *in præſenti*, optima verò illa eſt, quæ etiam in tria membra fit, quod ſcilicet vel ſint moralia, vel judicialia, vel cæremonialia: ex auctoritate *Deuteron. cap.* 6. hæc ſunt præcepta cæremoniæ, atque judicialia, quæ mandavit Dominus, &c. explicant D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 99. *art.* 3. *cum ſeqq.* Sot. *de juſtit. lib.* 2. *quæſt.* 2. *art.* 2. Sayr. *in clavi Regia, lib.* 4. *cap.* 1. *à num.* 6. latè Cornel. de Cornel. *in fine comment. ad Pentateuchum*, Covar. *lib.* 1. *var. cap.* 17. *n.* 1. *poſt princ.* cujus diviſionis convenientiam aliqui explicant in eo conſiſtere, quoniam cùm humanæ actiones inſtitui debeant, vel in ordine ad Deum, vel in ordine ad proximum, vel in ordine ad ſe ipſum, per cæremonialia inquiunt homines inſtitui ad cultum Deo exhibendum, per judicialia ad juſtitiam, & æquabilitatem cum proximo, per moralia ad actiones proprias in ordine ad ſeipſum componendas; ſed non plenè ſatisfacit ſi advertas per moralia quoque ad Deum, & proximum homines in multis ordinari, ut ex præceptis Decalogi apparet. Moralia igitur ſunt naturales obligationes, quæ verſantur circa actus vitiorum, & virtutum, oſtenduntque quomodo malum fugiendum, & bonum ſit faciendum: quia verò ultra obligationes naturales in lege ponebantur alia præcepta poſitiva, & hæc vel ad cultum Religionis, vel ad civilem, & politicam gubernationem ſpectabant, priora cæremonialia, poſteriora judicialia dicta ſunt, ſignificavitque Paul. hanc trimembrem diſtinctionem *ad Roman.* 7. his verbis, *mandatum ſanctum, juſtum, & bonum*; ſanctum ad cæremonialia videtur retuliſſe, quia ſpecialiter circa Dei cultum verſabantur, quæ autem Deo ſpecialiter dicantur; ſancta dicuntur, *cap.* 1. *in fine, de ſucceſſ. ab inteſt.* juſtum ad judicialia: bonum, id eſt, honeſtum, ad moralia, ut advertit S. Thom. *d. quæſt.* 99. *artic.* 4. quem omnes ſequuntur. Quamvis autem in eadem Lege Veteri aliqua eſſent conſilia ſeu mandata, quæ non obligabant cum tanto rigore ſicut præcepta, veluti de votis emittendis, hæc tamen, & alia ſimilia ad aliquod ex prædictis tribus membris neceſſariò reducuntur. Nam conſilium, & obligatio vovendi quamvis in materia cæremoniali ſit; in ſe tamen morale eſt, juxta illud Pſalmi 75. *Vovete, & reddite*, de quo *in cap. magnæ, de voto*; atque ita diviſionem illam in tria membra adæquatam eſſe D. Thom. *dict. articul.* 4. & alii communiter concludunt, ut conſtat ex præcitatis.

Inter hæc autem præcepta notabilis eſt differentia, nam moralia adhuc durant, & immutabilia ſunt, quia ſcilicet naturalia erant, & uti talia hodie obligant, non verò quatenus legalia, ut probat Gratian. *in præſenti*. Judicialia verò, & cæremonialia per adventum Chriſti Domini, & Legis Evangelicæ promulgationem omninò ceſſarunt, juxta *cap.* 1. *de purificat. poſt partum, cap. tranſlato, de conſtitut.* ex quibus notavit S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 103. *art.* 4. *juncta quæſt.* 104. *art.* 3. ex quo etiam notabilis inter judicialia, & cæremonialia colligitur differentia; quamvis enim utraque per adventum Chriſti ſint evacuata, judicialia tamen mortua ſunt; quia non habent vim obligandi; non tamen mortifera, quia per legem humanam ſuſcitari non inconvenit, ut in præcepto de decimis ſolvendis, quod licèt quoad congruam ſuſtentationem juris naturalis ſit, quoad quotam tamen, id eſt, decimam partem fructuum, tanquam eccleſiaſticum hodie obligat, quia lex Canonica legem illam veterem renovavit, ut notant omnes per text. *ibi, in cap. Parochianos, de decimis*, quos *ibi* ad ſaturitatem citavimus, & in multis aliis, de quibus *in toto tit. de injur. & in cap.* 1. *de homicid.* & paſſim alibi. 2

Per contrarium verò cæremonialia quà talia, & mortua ſunt, quia non obligant, & mortifera, quoniam per legem humanam ſuſcitari non poterunt; cùm enim quà cæremonialia principaliter, & per ſe inſtituta ſint ad figuranda Chriſti venturi myſteria; illorum obſervatio poſt Chriſti adventum præjudicat fidei veritati, quà profitemur Chriſtum veniſſe, & myſteria omnia, quorum illæ cæremoniæ erant figuræ, jam impleta eſſe, unde meritò tales cæremonias obſervantes, ut veré hæretici condemnantur, *in cap.* 3. *& in cap. contra Chriſtianos, de hæret. lib.* 6. proſequitur latiſſimè Albertin. *in rub. illius tit. q.* 12. § 4. *n.* 51. *cum ſeqq.* Brun. *de cæremon. lib.* 4. *cap.* 8. 3

Dixi, *quà talia*, quia illa quæ non figurabant adventum Chriſti, ſed ad devotionem pertinebant, licitè Lege Evangelica retinentur, ut ſunt templ- 4

veſtes, altare, & ſimilia, quæ & rem, & nomen tenent, uſu tamen, ſignificatione, & intentione differunt poſt Chriſti adventum, ut explicat D. Auguſt. *epiſt.*86. comprobat text. *in cap.*1. *de conſecr. diſt.*1. latè proſequitur Brun. *citato loco*, & Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſia lib.*1. *cap.*2. *cum ſeqq.* ſecus etiam in aliquibus præceptis judicialibus, licèt detur aliqua ſignificatio in futurum, quia tamen id erat in conſequentiam, lege Canonica ſuſcitari non inconvenit, ut in præcepto de decimis explicat D.Thom. *dict. quaſt.*87. *art.*1.

7 Hinc etiam patet intellectus ad text. *in præſenti, in verſ. His itaque*, dum docet præcepta cæremonialia, veluti de Agno, & ſimilia, licèt quoad ſuperficiem videantur mutata, tamen ſecundùm moralem intelligentiam, & myſticam interpretationem, mutabilitatem neſcire nonnulli explicant, ex doctrina S. Thom. 1. 2. *quaſt.*99. *art.*3. *ad* 2. quod præcepta cæremonialia aliqua ex parte ad legem naturalem pertinebant, ex alia verò ad cæremonias, ut exemplo de Sabbato ſanctificando, quod enim Deus colatur præceptum naturale eſt, quod verò Sabbatum ad divinum cultum determinaretur cæremoniale eſt, & ad legem poſitivam pertinet, ut notant omnes *in cap. licet, de feriis*, atque ita inquiunt ex ea parte, qua naturale eſt, adhuc durare, ceſſaſſe verò ex ea, qua cæremoniale erat. Sed alius videtur illorum verborum ſenſus ſi advertas myſticam interpretationem idem eſſe, quod abſconditam, ſeu latentem, per quam aliud, ſeu plus intelligitur, quàm littera, & verba ſonant, *cap.*1. *in princ. verſ. Ad exhibendum, de ſacra Unct.* ideò meliùs explicabis cum Bruno, & Albertino *dictis locis*, ſenſum Gratiani *in præſenti* eſſe quod licèt cæremonialia præcepta ſecundùm corticem literæ ceſſaverint, & jam non obligent, quoad moralem tamen ſenſum, & myſticam interpretationem, quæ ſub illo verborum cortice latebat, adhuc durant, & licitè ſervari poſſunt, & debent, quod exemplis fit manifeſtiſſimum. *Deuteron.* 22. dicitur, *non arabis in bove ſimul, & aſino, non indueris veſtimento, quod ex lana, linóque contextum eſt*, ſi ſolam verborum ſuperficiem conſideres, ceſſabit omninò præceptum, nec enim in bove, & aſino arare, nec ex lana, & lino veſtes contextas induere vetamur in lege Evangelica, ſecus ſi myſticam interpretationem attendas, ſecundùm quam in illis verbis præcipiebatur ne homines diſparis Religionis, vel profeſſionis inſimul ſociarentur, ut interpretatur *cap. in nova* 16. *quaſt.*7. & *cap. cauſam* 27. *de elect.* juncta *Clem.*1. *eod. tit.* ex quibus conſtat ſecundum hunc ſenſum præcepta illa non ceſſaſſe, ſed adhuc durare, vel ſi ſenſus ad hos derivetur, qui in Chriſtiana Religione miſcent Judaicos ritus, & Circumciſionem cum Baptiſmo, ut ſentit Pieri. *hierogl. lib.*4. *verſ. Verſicoloris*, & damnatam eſſe hæreſim inquit text. *in cap. majores, in princ. verſ. Abſit, de Baptiſmo.* Aliud exemplum de præcepto de non edendis carnibus porcinis, adducit Albert. *d. loco*, & rectè procedit ſi advertas animal illud hominis laſcivi, & luxurioſi hieroglyphicum Ægyptiis fuiſſe, & ſenſit Horat. *in epiſt.* dum inquit, *Epicurei de grege porcorum*, explicat Pier. *lib.* 19. §. *luxurioſa delitia.*

8 De tempore autem, quo cæremonialia præcepta cœperunt eſſe mortifera, celebris eſt inter ſcribentes controverſia. Divus enim Hieronymus inquit ſtatim poſt Chriſti ſacratiſſimam Paſſionem, per quam omnia Legis veteris conſummata ſunt, quando *Joan.* 19. dixit, *conſummatum eſt*, & Sacerdotium tranſlatum fuit, in cujus rei ſignum velum Templi ſciſſum fuiſſe interpretes adnotarunt, nec deinceps licitum fuit in cæremoniis Legis veteris ſpem ponere, juxta illud Pauli *ſi circumcidimini, Chriſtus nihil vobis prodeſt*, & refertur *in d. cap. majores, in princ.* Verùm D. Auguſtinus, quem ſequitur S.Thom. 1. 2. *quaſt.*103. *art.*4. & communis ſchola Theologorum, ut conſtat ex Sot. *de juſtitia lib.*2. *quaſt.*5. *art.*4. Albertin. *dict.* §.4. *à num.*20. & multis, quos latiſſimè refert Henriq. *lib.*2. *cap.*2. §.4. quibus adde Suar. *tom.*3. *diſp.*27. *ſect.*4. reſolvunt Legem veterem mortuam ſtatim fuiſſe per mortem Chriſti, ut primæ ſententiæ fundamenta concludunt, non tamen mortiferam, niſi poſt ſufficientem Evangelii promulgationem, ad quam uſque inquiunt licitum fuiſſe, qui ex Judæis convertebantur, eam obſervare. Pro qua ſententia ſolet expendi Conc. Trid. *ſeſſ.*6. *cap.*4. ibi, *poſt Evangelium promulgatum.* Sic Paulus poſt Chriſti Paſſionem circumcidit Timotheum *Act.c.*19. & *cap.*21. purificavit ſe, atque etiam more Nazaræorum caput totondit, & Petrus ſe à Gentibus ſegregabat, licitè quidem, & à Pauli *ad Galat.*2. reprehenſione liberum reddunt Patres, ex quibus explicat latè Card. Baron. *tom.*1. *anno Chriſti* 51. *cap.*23. *cum ſeqq.* Conveniénſque maximè fuit tempus illud veluti per diſpenſationem indulgeri, tum ut ſufficiens notitia novæ Legis per promulgationem haberetur, tum etiam ut lex vetus, & Synagoga religiosè, & cum honore aliquo ſepeliretur: quemadmodum enim defunctorum corpora propinquorum officiis ad ſepulturam ducuntur, nec continuò deſerenda ſunt; ſic Legem veterem aliquo tempore poſt Chriſti adventum ut mortuam ſervari non inconvenit, ita ſcilicet ut ſpem in ea non ponerent quaſi ad ſalutem neceſſaria, ut poſt D.Th. explicant omnes proximè citati, & optimè Brun. *dict. cap.*8. *part.*3.

Quo autem anno ſufficiens Evangelii promulgatio facta cenſeatur, variæ etiam ſunt Patrum ſententiæ, alii enim id referunt ad diem Pentecoſtes, in quo *Actor.*2. Apoſtoli Spiritu ſancto repleti ſunt, & ſummus ille præco Petrus in Regia Urbe Hieruſalem ſummam doctrinæ Evangelicæ explicavit. Alii verò probabilius cenſent fuiſſe tempus excidii Hieruſalem facti à Tito, & Veſpaſiano anno XL. poſt Chriſti Paſſionem, quo tempore mortui erant omnes Apoſtoli, atque etiam ultimus Joannes, qui per omnes Orbis Provincias diviſi in univerſa terra Evangelicam doctrinam prædicaverant, juxta illud Pſalmi 18. *In omnem terram exivit ſonus eorum*, &c. juncta auctoritate Pauli ad Coloſſ. 1. *Evangelium quod audiſtis, prædicatum eſt in univerſa creatura:* atque ita multis adductis ex antiquioribus, & recentioribus concludit Henriquez *d. c.*2. §.7. quem vide. 9

Si verò quærat aliquis quomodo Lex vetus aliquando ceſſaverit cùm à Deo data ſit, qui immutabilis eſt, & eam ut æternam ſtabilivit, Circumciſio enim Geneſ. 17. *Fœdus æternum*, & ritus Agni Paſchalis *Exodi* 12. ſempiternus dicitur; reſpondebitur cum D. Auguſtino, quem ſequitur S. Thom. *ad Hebra.*7. *lect.*3. Brun. *d. cap.*8. *part.*5. Albertin. *num.*16. *dictis locis*, divinam providentiam immobilem ſemper permanſiſſe, legem autem pro temporum diverſitate mutationem recepiſſe, ut de legibus humanis inquit Pont. *in cap. non debet, de conſang. & affinit.* ea tamen inter utraſque adhibita differentia, quod humanæ licet à principio ut perpetuæ duraturæ ſtatuantur, mutatione tamen temporum, & rerum mutationem admittunt; hæc verò Lex divina ſtatim à principio ad tempus data eſt, ut docet Paul. *ad Galat.*3. Lex poſita eſt donec veniret ſemen, id eſt, Chriſtus, de quo proximè dixerat, *ſemini tuo, qui eſt Chriſtus*, & conſonat auctoritas Lucæ cap. 16. *Lex, & Prophetæ uſque ad Ioannem*, & ex ipſa Lege veteri ſunt apertiſſima teſtimonia, in primis illud *Hierem. cap.*31. 10

ubi promittitur fœdus novum, dicendo autem novum veteravit prius, ut explicat Paul. *ad Hebr.* 8. Deinde Levit. 26. *vetera novis ſupervenientibus abjicietis*, & tandem Malachiæ cap. 1. *non eſt mihi voluntas in vobis, dixit Dominus, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra*, &c. quæ ſequuntur, juncta interpretatione Concilii Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 1. ubi illam auctoritatem accommodat ad puriſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, in quod cultus Legis veteris commutandus. Ulteriùs optima ſimilitudine confirmatur, quemadmodum enim paterfamilias pro diverſitate temporum diverſas gubernandi normas ſuis accommodat, ita non inconvenit quod Deus populo ſuo olim leges tribuerit illi tempori convenientes, & quibus Chriſtus venturus ſperabatur, diverſas autem poſt ipſius Chriſti adventum, & adimpleta omnia, quorum lex umbra, & figura erat, juxta illud Pauli 1. ad Corinth. 10. *hæc autem omnia in figura contingebant illis*; ſicut etiam Evangelii pædagogum legem vocat idem Paul. *ad Galat.* 3. quaſi hæc pro pueris, & infirmis, illud pro viris jam perfectis datum ſit. Ad auctoritates verò quibus probatur præcepta illius legis data eſſe ut perpetuò duratura, dupliciter reſpondetur, primò perpetua cenſeri vel in ſe, vel in myſteriis, quæ repræſentabat, ſicut ritus agni Paſchalis durat in vero agno Chriſto per illum repræſentato; ut in ſimili de promiſſione bonorum temporalium agens explicat Nicolaus de Lyra *in Exod.* 15. Vel ſecundò reſpondetur illam particulam, *in æternum*, non ſemper ſignificare æternam permanentiam uſque ad finem ſæculi, ſed aliquando durationem longævam, & indefinitam: unde *Exod.* 15. additur, *in æternum & ultra*; quare in æternum ea præcepta non impropriè dicuntur conſtituta, quia per tempus à Deo prædeſtinatum ſunt conſtituta, intra quod nemo ea mutare poterat, atque ita interpretatur Abulenſ. *in Exod. cap.* 18.

11 Sublata igitur Lege veteri, Lex ſucceſſit Evangelica, quæ eſt ſecunda legis divinæ ſcriptæ ſpecies, dicitúrque Evangelium Græco nomine, quaſi bonum, optatum, ſeu fauſtum afferens nuncium, quid enim eo nuncio lætius, quo annunciatur filium Dei procurandæ ſalutis noſtræ cauſa hominem factum; morteque ſua peccata noſtra condonari, ſolvi inimicitiam inter Deum & hominem, ut inquit Concil. Colonien. *in explicat. Decalogi*, §. *lex nova*, explicat optimè Maldonat. *in explicat. Evangelii, cap.* 1. in eandémque coincidunt plures aliæ acceptationes, & deſcriptiones, quas adducit Vivald. *in candel. aureo, p.* 4. *cap.* 7. *à num.* 2.

12 Dicitur autem ſcripta lex nova, non quòd in lapideis tabulis, ut vetus, vel atramento ſcripta ſit, ſed in cordibus hominum, ut docet Paul. 2. *ad Corinth. c.* 3. *& ad Hebræos cap.* 7. adducens illud Hieremiæ 31. *Dabo legem meam in viſceribus eorum*, explicat D. Th. 1. 2. *quæſt.* 106. *art.* 1. Sot. *lib.* 2. *quæſt.* 7. *art.* 1. Vivald. *in candel. aureo, part.* 4. *cap.* 7. *num.* 11. multiplicem ejus differentiæ adducentes rationem, inter quas præcipua illa eſt, quam adducit D. Thom. quod ſcilicet unaquæque res illud videtur eſſe, quod in ea eſt potiſſimum, quia verò illud in quo præcipuè Lex Evangelica conſiſtit, eſt gratia Spiritus ſancti, quæ datur per fidem Chriſti, ex dicta auctoritate Joan. 1. *gratia facta per Ieſum Chriſtum*, unde ipſius adventus plenitudo temporis dicitur in Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 1. *&* 2. ubi hanc utriuſque Legis explicavit differentiam, & Paul. *ad Romanos* 8. Evangelium Legem Spiritus appellavit, & nos Gratiæ legem antonomaſticè appellamus, quia vetus pœnas, nova autem veniam promittit, & miſericordiam pœnitentibus, explicat text. opt. *in cap. hæc autem, cap. in lege*, 23. *q.* 4. cùm ergo gratia non ſcribatur exteriùs, ſed interiùs in anima infundatur, meritò Lex Evangelica non atramento, ſed in cordibus ſcripta dicitur.

Contra quam rationem nonnulli replicant quod 13 licèt Lex Evangelica præcipuè gratiam promittat, eáque ſit in anima, gratia tamen ipſa non eſt lex, ſed effectus legis, legem verò circa agenda exteriùs dari oportuit, cùm detur hominibus, qui ſenſibus utuntur: quod ſi exteriùs dari oportuit, ſcripto potius quàm verbo dari debuit, quia ſcripturæ permanent, & certiores ſunt quàm verba, pluſque veritas oculata fide, quàm per aures animis hominum infigitur, ut Juſtinian. inquit *in* §. *ult. Inſtit. de gradib.* ubi gloſſ. adducit illud Horatii, *Segnius irritant animos*, &c. junctis multis, quæ eleganter adducit Ferrand. *ad juris partes lib.* 2. *cap.* 86. Sed reſpondetur argumentum concludere oportuiſſe Legem Evangelicam ſenſibiliter, & exteriùs proponi, ſed non inde ſequitur neceſſarium fuiſſe ut ab ipſo Chriſto ſcriberetur: tum quia id, quod ſcribere oporteret, poterat ſufficienter fieri per ſuos miniſtros, Apoſtolos ſcilicet: tum quia per ſe, & abſolutè non erat neceſſarium, quia traditio Eccleſiæ cum interna, & ſpeciali gubernatione Spiritus ſancti ſufficiens erat ad conſervandam memoriam hujus legis Chriſti verbo prædicatæ, ut enim inquit Chryſoſt. *in prologo ſuper Matth.* vice librorum gratia Spiritus ſancti deberemus uti; ſed quia illam excuſſimus literæ ſunt inventæ, refert Sot. *dict. artic.* 1. ubi præterea explicat Legem Evangelicam non conſiſtere in externis verbis ſine Spiritus ſancti gratia, ut eleganter etiam inquit text. *in cap. Marcion*, 1. *quæſt.* 1. Sed in fide etiam, & ejus dictamine, quod ab ipſo Deo mentibus imprimitur: quia verò hæc fides viva eſſe debet per gratiam, quam efficaciter hæc Lex confert, ex Conc. Trid. *ubi proximè*, meritò dicitur lex cordibus indita. Unde jam explicatur difficultas, quæ ſtatim hîc ſuboritur; videtur enim ex dictis inferri nullam inter legem naturalem, & Evangelicam remanere differentiam, cùm utraque mentibus hominum ſit indita, juxta modò dicta, junctis iis, quæ de lege naturali *ſuprà* reſolvimus: ſed reſpondetur quod licèt utraque mentibus ſit indita, in eo tamen differunt, quia lex naturæ eſt notitia naturalis, quæ à natura ipſa animis noſtris indita eſt, & concreata gentibus etiam non incognita, juxta præcitatam Pauli auctoritatem *ad Roman.* 2. gentes, quæ legem non habent, naturaliter faciunt quæ ſunt legis: at verò Evangelica non eſt notitia naturaliter nobis indita, ſed myſterium à ſæculis abſconditum ſupernaturaliter nobis per Chriſtum revelatum, juxta illud Joan. 1. *Deum nemo vidit unquam: unigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarravit nobis*, atque ita hanc differentiam notarunt D. Thom. & Sot. *ad* 2. *dictis locis*, & latiùs explicat Colonien. Concil. *ubi ſuprà, verſ. Ex præcedentibus.*

Unde jam ex dictis colliguntur plures differentiæ 14 inter Legem veterem, & Evangelicam, ſeu excellentiæ, quibus hæc illam antecellit, quas latè proſequuntur Albertin. *dict. quæſt.* 12. §. 1. *à num.* 24. Sot. *dict. lib.* 2. *quæſt.* 8. *art.* 2. *ad argumenta*, Vivald. *dict. cap.* 6. *à n.* 23. Prima eſt quod Lex vetus ſcripta eſt in tabulis lapideis, Evangelica in cordibus hominum, ex modò dictis. Ex qua proximè ſecunda conſequitur differentia, nam Evangelica ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, Matth. cap. 5. *Aperiens os ſuum docebat eos*, quæ verba non pleonaſmum, ſed myſterium aliquod, & maximum continere notant Patres, & primum, quod ad noſtrum facit propoſitum, illud eſſe volunt B. Auguſtinus, & Gregorius quod Chriſtus, qui antè Prophetarum os aperiebat, nunc

ſuum

ſuum aperiens docebat, *Beati pauperes*, &c. ut videtur explicaſſe D. Paul. *ad Hebr.1.* dum inquit, *Olim Deus loquens in Patribus, in Prophetis, noviſſimè diebus iſtis loquutus eſt nobis in filio*, quem ita explicat Sot. *d. lib.2.q.1. art.2. concl.3.* atque ita plura referens hoc non improbat Maldonat. *eod. capit.5. verſ. ſecundo.* At verò Lex vetus per Angelos ordinata eſt, & Moyſis miniſterio promulgata, ex dicta auctoritate Pauli ad Galat.3. *lex data eſt per Angelos in manu mediatoris*: & Act.7. *hic eſt qui fuit in ſolitudine cum Angelo, qui accepit verba vitæ dare nobis*: & inferiùs, *qui accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum*, quod ad illius legis imperfectionem pertinere docuit D. Thom. 1.2. *quæſt. 98.art.3.* Cùm enim lex eſſet ſervitutis, per miniſtros inferiores dari conveniens erat: quod verò Deus immediatè in perſona ſua hominibus loqueretur, eiſque legem daret, perfectio erat, quæ Evangelicæ legi reſervabatur.

15 Tertia differentia eſt, quòd Vetus ad tempus duratura data eſt, ut ſuprà oſtendimus, Evangelica verò uſque ad finem mundi: certum enim eſt nunquam abrogandam, vel in aliam legem, quæ hominibus viatoribus conveniat, commutandam. Unde *Luca* 1. Regnum Chriſti æternum dicitur, & *Matth.ult.* promiſit Chriſtus, *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi*, & *Pſalm.*109. juncta auctoritate Pauli *ad Hebræos* 7. Sacerdotium æternum. Connexio autem inter Legem, & Sacerdotium notiſſima eſt ex text. *in capit. tranſlato, de conſtit.* Sic etiam in forma Calicis ex antiquiſſima Eccleſiæ traditione dicitur, Novi, & æterni teſtamenti myſterium, explicat Innoc. III. *in capit. cùm Marthæ, in princ. de celebrat. Miſſar.* ubi *in verſ. cæterùm*, hanc inter Novum, & Vetus Teſtamentum notat differentiam, quòd vetus fuit tranſitorium, novum æternum eſt, & reſolvit D. Thom. 1.2. *quæſt.*106.*art.*4. Albertin. *d.§.4. num.35. verſ.7.* Sot. *d. lib.2.quæſt.7.art.4.*

16 Quarta differentia eſt quod Lex vetus pro ſolo populo Iſraëlitico data eſt, ut ex ipſius verbis apertè colligitur, quæ ſemper ad populum illum diriguntur, Deuteron. cap. 1. & Exod. 19. *Eritis mihi in populum peculiarem*, & Pſalm.149. *non fecit taliter omni nationi.* Unde Paul. *ad Roman.* 4. interrogat quæ utilitas circumciſionis? & reſpondet multùm per omnem modum, quia credita ſunt illis eloquia Dei, & *cap.*3. quorum adoptio, & legiſlatio. Ex quibus ita reſolvit D. Thom. 1.2. *quæſt.98.art.4.& 5.* Sot. *d.lib.2.quæſt.1.art.3.* apud quos vide rationes quare huic populo ſpecialiter, non verò aliis lex illa data ſit. At verò Lex Evangelica non ſoli populo illi, ſed univerſo mundo, omnique creaturæ data eſt, ut conſtat ex verbis Chriſti Domini Lucæ 16. *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ*, ideſt, omnibus hominibus, ut videtur declaraſſe Matth.cap.ult. in fine, *Docete omnes gentes*, ut eleganter ibi explicavit Maldonat. atque rationem quare Matth.10. *Mittens Apoſtolos*, præcepit, *in viam gentium ne abieritis*, &c. nunc verò eos dimittit in univerſam terram, ibi vide, notátque hanc utriuſque Legis differentiam Sot. *d.quæſt.8. art.2.verſ.4.*

17 Unde Albertin. poſt Ioan. Major. *in d.rub.de hæret. quæſt.8. num.4.cum ſeqq.* & Caſtr. *de juſta hæretic.punit. lib.2.c.14.* atque alii graviſſimi Auctores colligebant juſtam cauſam inferendi bellum infidelibus, qui fidem Chriſti nunquam ſuſceperunt, hanc eſſe, ſi Evangelium, Fidémque Chriſtianam ſuſcipere recuſant, quia cùm ex modò dictis ad id lege divina teneantur, meritò inquiunt eam ſuſcipere etiam bello compelli poſſe, eámque ſufficientem fuiſſe cauſam ut Indis novi Orbis bellum juſtè inferretur, atque ut Hiſpanis ſubjicerentur. Sed verius, & receptius eſt, ex eo quod Evangelium ſuſcipere teneantur, non inferri quod bello compelli debeant, cùm non inviti, ſed volentes Chriſtianam Fidem ſuſcipere debeant, atque ita decidit Tolet. Concil. *in cap.de Iudæis,45.diſt.c. diſpar, 23.q.8.* text.opt. *in l.Chriſtianis, C.de paganis*, ex quibus latè comprobant Victor. *in relect. 5. de Indis, ſect.2. à num.7. & omninò num.15.* Cov. *in reg.peccatum, part.2. §.10. per tot.* & deducitur ex doctrina D. Thom. 2.2. *q.10.art.8.& 9.* ex quo notavit Henriquez *in ſum.lib.2. cap.4.§.8.* & latiſſimè proſequuntur Bannes *ead.q.10. art.10.dubit.3.* Molin. *de juſtit.tract.2.diſput.105.in fin. & diſput.106.per totam.*

Quinta differentia ea eſt, quod Lex vetus ſenſibile, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat, 18
juxta illud Iſaiæ cap.1. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*; at verò Evangelica bona ſpiritualia, ut conſtat ex initio prædicationis ipſius Chriſti, Matth.4. *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim Regnum Cœlorum*, & Matth.5. *Beati pauperes*, &c. unde etiam Lex vetus dicitur externos tantummodo actus præcipere, non autem internos. Quare etiam Chriſtus Matth.5. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum Cœlorum*, quibus verbis clariſſimè opponit virtutem, & excellentiam Legis Evangelicæ Legi Veteri, atque ita hanc etiam differentiam notarunt Sot. & Vivald. *dictis locis, & cap.7.numer.4.* Sayr. *dict.lib.4. cap.1. num.4.*

Sexta differentia eſt, quod Lex vetus onus grave, 19
& importabile, lex nova ſuave dicitur continere, tum quia hæc ad opera, & præcepta inducit per charitatem, & amorem; illa pœnarum timore, ut proſequitur text. *in d.cap.hæc autem, §.in lege, 23.q.4.* indeque eleganter D. Auguſt. *in lib.contra Adimantum* dicit, brevis differentia Legis, & Evangelii eſt timor, & amor, tum etiam quia Legis veteris innumera erant præcepta, & nonnulla difficillima, ſexcenta enim in ea connumerati ex Rabbinis advertit Albertin. *d.q.12. §.4.num.26.* & ſexcenta & tredecim, quia tot ſunt oſſa in humano corpore, poſt Albertum Magnum, & alios notat Vivald. *d. cap.6.* Lex verò Evangelica pauciora habet præcepta; moralia enim non obligant qua talia, ſed quia naturalia ſunt, judicialia verò nulla poſuit Chriſtus, cæremonialia autem pauciſſima ſunt, pauciſque & manifeſtis Sacramentorum ritibus continentur, ſeptem ſcilicet, quæ omnia non omnibus ſunt neceſſaria. Quod verò majorem aliquam habet difficultatem Confeſſio eſt auricularis, quæ tamen difficultas maximis aliis utilitatibus compenſatur; propter quas quod de virtute dicebat Plato, de Confeſſionis præcepto dici ſolet, radices amaras eſſe, fructus verò ſuaviſſimos, atque ita hanc differentiam poſt D. Thom. 1.2. *quæſt.*108 *art* 5. proſequitur latè Albertin. *d. §.4. à n.24.* Sot. *d.q.8 art.2.per tot.* Vival. *d.cap.7.à num.12.* Sayr. *d.num.4.verſ.denique.*

§. His itaque,

Manet immobile.] Notatur ad hoc, quod præcepta moralia veteris legis non expirarunt à paſſo Chriſto, quia ſunt naturalia, & permanebunt in æternum, ut per Greg.Lop. *l.32.gloſſ.3.verſ. ut dixi ſuperiùs, tit.9. part.6.* Roch. *in cap.ult.de conſuet. ſect.2. num.1.* Rebuff. *tom.3.ad leges Galliæ, in præfat. tit. de conſuetud. n.45.* Navar. *de datis & promiſ. e octavò noto, n.13.poſt princip.*

Ex quo Cain, &c.) Gratianus *à præſenti* credit jus conſuetudinarium ab eo tempore exordium habuiſſe, ex quo Cain civitatem ædificaſſe legitur, &

Digitized by Google

ſic poſtquam homines convenientes in unum cœpe-
runt ſimul habitare, ita Roch. *de conſuet. in præf. n.*2.
Rebuff. *d. loco, num.*5. Nau. *in cap. novit, de judic. notab.*3.
num. 554.

DISTINCTIO VII.

SUMMARIUM.

1 *Legum juſta præcepta quis primus gentes docuit non bene conſtat.*

2 *Romulus legum initium poſuit, editis ſcilicet Legibus Curiatis, Numa verò multa addidit, quæ legibus Romuli deerant.*

3 *Leges de rebus Divinis, & Sacris primus explicuit Moyſes.*

4 *Rempublicam magis expedit optimis legum præceptis, quàm optimo Principe gubernari.*

5 *Principem, ſeu aliquam ſuperiorem poteſtatem in unaquaque Repub. eſſe oportet, cui reliqui parere debeant.*

6 *Principum poteſtas in ferendis legibus quare ad Legem divinam referatur, oſtenditur.*

CAP. Moyſes I. *Iſidor.*

1 QUis fuerit primus, qui juſta legum
præcepta Gentes docuit, non ſatis con-
ſtat, quidam enim ad Cererem id re-
ferunt, Ovid. *Metamorph.* 15. Virgil. 4.
Æneid. explicat Pierius *hierogl. lib.* 22. Alii verò
ad Cain, & Nembroth, ut ex *Geneſ. capit.* 1. colli-
git Iſidor. relatus *in capit. ult. ad fin.* 6. *diſt.* Græcis au-
tem Phoronæus primùm leges dediſſe, Solonem Athe-
nienſibus, Lycurgum Lacedæmoniis, docet idem
Iſidor. relatus *in præſenti text.* & alios aliis, ut proſe-
quuntur Alex. ab Alex. *dierum genialium lib.* 6. *c.* 10. &
Chaſſan. *in Catalogo gloriæ mundi, part.* 10. *conſid.* 19. In-
ter Romanos verò Romulo id tribuit Pompon. *in l.* 2.
ff. de origine juris, in princ. licèt ejus ſucceſſori Numæ
Pompilio id tribuat Iſidor. *in præſenti*; ſed facilè com-
2 ponuntur; certum eſt enim legum initium Romu-
lum poſuiſſe, editis ſcilicet legibus Curiatis, quarum
meminit Juriſconſ. *in dict. l.* 2. *in princ. ff. de orig. juris*,
explicat Alex. ab Alex. *dict. lib.* 1. *capit.* 17. Petr. Gregor.
ſyntagm. juris lib. 18. *capit.* 13. *numer.* 2. Sed quia deinde
Numa Urbem novam conditam vi, & armis, jure, le-
gibúſque ac moribus de integro condere parat, ut in-
quit Liv. *lib.* 1. *decad.* 1. multaque addidit, quæ legi-
bus Romuli deerant, ut ſcribit Halicarn. *lib.* 1. Urbém-
que ipſam ad meliorem reduxit formam, & cumula-
tiſſimè ſatisfecit optimæ Reipub. gubernationi, ut pro-
ſequitur Carol. Sigon. *de jure antiquo Romanorum, lib.* 1.
capit. 3. non immeritò Numam auctorem fuiſſe legum
Populi Romani ait Iſidorus. Illud tamen certum eſt.
leges de rebus Divinis, & Sacris primum explicaſſe
3 Moyſem, ut docet *hic* Iſidorus, & comprobat latè Po-
lyd. Virgil. *de inventorib. rerum, lib.* 2. *cap.* 1. ubi oſten-
dit ipſum Moyſen fuiſſe multò ante Cererem, Solo-
nem, Lycurgum, & alios, qui primi legum Auctores tra-
duntur. Non dicas tamen Moyſen tuliſſe Hebræis le-
gem, ſed quam Deus latam à ſe ipſi Moyſi tradidit, il-
lam ea promulgaſſe, ſecundùm S. Thom. 1. 2. *q.* 98. *art.*
1. 2. & 3 Modic. *in* §. *lex eſt, Inſtit. de jure nat. dub.* 1. *num.*
7. Navar. *in princip. de pœnit. diſt.* 5. *num.* 7. Vaſq. 1. 2.
diſp. 180. *cap.* 3. Intellige Deum non per ſe immediatè,
ſed per Angelos Moyſi legem dediſſe, & antiquis Pa-
triarchis apparuiſſe, ut obſervant Petr. Thyræ. *lib.* 1. *de
ſpirituum apparitionibus, c.* 4. *lib.* 2. *de apparit. viſib. c.* 24.
& lib. 2. *de apparit. vocali, capit.* 15. *& lib.* 3. *de apparit.
imagin. cap.* 15. Molin. *part.* 1. *quæſt.* 51. *diſp.* 2. *verſ. quod
attinet*, Martin. Delri. *diſquiſit. magic. lib.* 4. *cap.* 1. *quæſt.* 1.
Valent. *tom.* 1. *diſp.* 4. *quæſt.* 2. *puncto* 2. Ribeira *in cap.* 1.
epiſt. ad Hebreos, à num. 3. Pereira *in c.* 31. *Geneſ. diſp.* 1.
& in cap. 3. *Exodi, diſp.* 6. Pined. *in cap.* 1. *Iob, verſ. ſextò,
in fine*, Barradas *tom.* 1. *concord. lib.* 1. *c.* 15. Lorin. *in c.* 7.
Act. num. 30. Soar. *de Angelis lib.* 6. *cap.* 20. §. 25. *cum
ſeqq. & de legib. lib.* 9. *cap.* 2.

Antiqua fuit inter veteres Philoſophos diſceptatio, 4
utrùm expediret magis Remp. optimis legum præce-
ptis, an verò optimo Principe gubernari, in qua ſem-
per eorum prævaluit ſententia, qui pro bonis legibus
pugnabant, ut docuit Ariſtot. 3. *Polit. capit.* 11. *&* 12.
& ethic. 5. *capit.* 4. quem deinde alii conſtanter ſequuti
ſunt, ut conſtat ex Franc. Patritio *de Regno lib.* 1. *in
princ.* Sot. *de juſtit. lib.* 1. *quæſt.* 5. *art.* 1. *ad* 4. Caſtr. Va-
lent. & aliis, ex quibus communem comprobat Sayr.
in clavi Regia, lib. 3. *capit.* 3. *numer.* 3. apud quos vi-
debis uniuſcujuſque partis rationes. Quamvis autem
alii in contrarias abierint ſententias, nunquam tamen 5
aliquis dubitavit expedire, immò oportere in unaqua-
que Republica eſſe aliquam ſuperiorem poteſtatem,
ſeu Principem, cui reliqui parere debeant, eleganter
enim ſcribit Cicer. 3. *de legib.* quod ſine Imperio, nec
domus ulla, nec civitas, nec gens, nec hominum
univerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis,
nec ipſe Mundus poteſt, ratióque colligitur ex Ta-
cito *annalium* 1. dum inquit, unum eſt Imperii cor-
pus, unius animo regendum videtur, exornat latè Li-
pſius *Politicor. lib.* 2. *capit.* 1. *&* 2. Virgil. Polydor.
dict. cap. 1. exemplóque brutorum animantium com-
probat S. Hieronymus *in cap. in apibus* 7. *quæſt.* 1. &
ex Philoſophis Cov. *practicar. cap.* 1. *num.* 2. Sic quam-
vis à principio homines in ſylvis vitam degerent, nul-
lam colentes Religionem, nullúmque humanitatis of-
ficium, poſtquam tamen lumine ipſo naturali ducti ad
civilem ſocietatem congregati civitates condere cœ-
perunt, ſtatim intellexerunt ſine legibus, & judici-
bus, qui juſtitiam ſingulis adminiſtrarent, non poſſe
conſiſtere, ut optimè docuit Juſtinian. *in* §. *ſingulo-
rum, Inſtit. de rerum diviſ.* conſonat Iſidor. *in capit. ult.*
§. *jus verò*, 6. *diſt.* eleganter proſequitur Connan. *com-
ment. juris Civilis* lib. 1. *cap.* 4. *num.* 4. *& cap.* 7. *in princip.*
& Luſitanus noſter Oſorius *de nobilit. civil.* §. 2. com-
probátque totum hunc diſcurſum Juriſconſ. Pompon.
in d. l. 2. *in princip. ff. de origine juris*; quamvis enim nar-
ret initio Romanæ Civitatis populum ſine certa lege,
& ſine certo jure omnia agere inſtituiſſe, id eſt, ſine
certis ſcriptis legibus, ſtatim tunc ſubjungit, quod om-
nia manu Regis gubernabantur, hi enim ex more, ac
rationis & æquitatis præſcripto, quod ſibi rectum vi-
debatur, præcipiebant.

Ex quibus colligitur ratio, quare Principum pote- 6
ſtas in ferendis legibus, & obligatio ſubditorum obe-
diendi eorum præceptis ad legem divinam referantur,
ex Paul. *ad Roman.* 13. refertur *in capit. qui reſiſtit* 11.
quæſt. 3. & rurſus leges divinitus dicuntur per ora Prin-
cipum promulgatæ *in cap. ult.* 16. *quæſt.* 3. quia ſcilicet
Deus ipſe mediante lumine naturali Principibus hanc
poteſtatem conceſſit, Proverb. 8. *per me Reges regnant,
& legum conditores juſta decernunt*, explicat Auguſt. *in
c. quo jure*, 8. *diſt.* exornat Covar. *d. c.* 1. *n.* 6.

Decemviros.] Qui fuerint enumerat Marant. *de or-
dine judic. part.* 3. *num.* 20.

CAP. Fuerunt II.

DE legibus XII. tabularum, de quibus hic tex.
loquitur, videndi ſunt Connan. *lib.* 3. *de jure Ci-
vili,*

Digitized by Google

vili,cap.13.n.2. verſ. quo tempore, Alex. ab Alex. *lib.6. dierum genial.cap.*10. *non longè poſt princip. verſ. ex his*, Anton. Auguſt. *de legibus,& ſenatuſconſ. pag. mihi* 217. Decian. *tract.crimin. lib.2. cap.*26. Azor. *inſtit. moral. part.1.lib.6.cap.*63.*per tot.*

DISTINCTIO VII.

SUMMARIUM.

1 *Verba*, meum, *&* ſuum, *ſpectant ad dominium.*
2 *Meum dicitur, quod ex re mea provenit.*
3 *Imperatorum conſtitutiones ſuper rebus Eccleſiaſticis non valent, niſi confirmata ſint ab Eccleſia.*

CAP. Quo jure I. *Auguſt.*

NOnne *jure humano*, &c.] Notatur ad hoc quod jure humano, ſeu Gentium rerum diviſio fuit introducta, de quo tamen vide S. Th.2.2. *quaſt.*66. *art.*2. *ad* 1. Sot. *in* 4. *diſtinct.*15. *quaſt.*2. *articul.* 1. Connan. *lib.*1. *juris Civilis. cap.*6. *num.*5. Medina *in C.de rebus reſtit. quaſt.*1. *concl.*5. *verſ.quibus non obſtantibus*, Salon.2.2. *quaſt.*4.*art.*1.*&* 2. Molin. *de juſt. tract.*2. *diſp.*10. *concl.* 1.*&* 2.Nav.*in cap.novit,de judic.notab.*3. *num.*22.*ad fin.* Matt.*de juriſdict.lib.*1.*cap.*1. *num.*12. At verò communiter receptum, eſt omnem rerum diviſionem virtualiter quidem jure Gentium fuiſſe inductam, non tamen actualiter, cùm plures ſint diviſiones, quæ licèt ad illam juris gentium diviſionem, velut partes ad totum reducantur; per ſe tamen conſideratæ non ad Jus gentium, ſed ad Civile potiùs ſpectant. Nec contrarium reſolvit text. *in præſenti*, dum omnem tribuit diviſionem juri Civili, ibi, *tolle jura Imperatorum*, &c. quia D. Auguſtinus *hic* omnes juris opiniones ad duas tantùm reduxit, nempe jus humanum, & divinum, proinde ſicut jus naturale ad divinum, ita meritò jus gentium (quod conſtat eſſe humanum) ad jus Imperatorum reducitur.

1 In gloſſ. *Meum eſt*, ibi, *hæc verba* meum, *&* ſuum *ſpectant ad dominium.* Ita Navar. *comment.* 2. *de Regularib. num.*1. Menoch. *conſ.*456. *num.*6. Cald.Pereyra *de emption. & vendit.cap.*10. *num.*2. Ego ipſe *in tract. de dictionib. uſufreq.dict.*198. *num.*7. ſecundum Lugdunen.impreſſ. Meum enim dicitur, quod ex re mea pro-
2 venit, Menoch.*conſ.*106.*num.*182.*& num.*236.*& n.*239. *& conſil.*115.*num.*60.

3 In gloſſ. *Leges*, ibi, *conſtitutiones Imperatorum ſuper rebus Eccleſiaſticis non valuiſſent, niſi poſtea confirmata fuiſſent ab Eccleſia.* Vide Azor. *inſtit. moral. p.*2. *lib.*10. *cap.*7. *quaſt.*9. Surd. *conſ.*301. *n.*9. Suar. *de legib.lib.*3. *cap.*34. Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*164. *num.* 12.*&* 13. Cardin. Baron.*tom.*7. *annalium Eccleſia, anno Chriſti* 565.*pag.*486. Matt. *de juriſdict. p.*4. *cent.* 1. *caſu* 1. *num.*21.*& caſu* 19.*& caſu* 86. *num.*10. *& cent.*2.*caſu* 137.*num.*6.Fr.Anton.de Souſa *in relect.de cenſ.Bulla Cœna, diſput.*76.*cap.*15.*num.*4.

CAP. Quæ contra mores II.

VIde dicta *in collectan. ad cap. illa, inf.*12. *diſt.* Et notatur hic text. ad hoc quod adverſus naturale jus nulla conſuetudine agere licet, ut per Sylv. *in ſum. verbo conſuetudo*, §.1.*n.*2.*ad med.* Greg. Lop. *l.*3.*gloſſ.*1. *tit.*2. *part.*1. Petr. Raven. *de conſuetud. ſect.*3. *num.*51. Navar.*de redditib. Eccleſ.q.*1. *mon.*24. *c.*1. Soar. *de leg. lib.*7.*cap.*6.*num.*4.

Turpis eſt pars.] Ergo ſubditi partes ſuæ Reip. ſunt, ut per Navar. *conſ.*7.*num.*11. *in fine,de jure patron.* Simanch.*de Cathol.inſtit.cap.*4.*à princ.*

In gloſſ. *Aut peregrini*, ibi, *ſoli perpetuò habitantes obligantur legibus civitatis,&c.* Ita Ledeſm. *tom.*4 *q.*17. *art.*3.*fol.*204.*col.*1. § *tertiò dico*, Angl. *in floribus Theolog.*1.*p.q.*4.*de jejunio, ante dub.*1. *diffic.*2.*fol.*386. Azor. *inſtit.moral.p.*2. *lib.*1. *cap.*26. *q.*9. plures, quos refert Sanch. *de matrim. lib.*3. *diſput.*18. *num.*8. ubi tamen *num.*9. credit ſufficere, ut aliquis teneatur legibus, & conſuetudinibus alicujus oppidi, ut majori anni parte ibi ſit habitaturus, & ſubdit Dominic. *hic, verſ. cogitate tamen*, Felin. *in cap. quod clerici, ſtatim in princ. de foro compet.* reprobare hanc gloſſam dum comparat ſcholares peregrinis, quia inquiunt, quamvis minimè ſcholares acquirant domicilium in loco ſtudii defectu animi perpetuò habitandi, ſortiuntur tamen forum. Unde videtur innuere advenas non obligari legibus loci in quo morantur, ut notant Comitol. *reſponſ.moral.quaſt.*57. *num.*2. Soar. *tom.*1.*de Relig. lib.*2. *cap.*14. *num.*1. ſed contrarium verius eſt, ut probant Navar. *in man.cap.*13.*num.*5.*verſ.infertur tertiò,& cap.* 23. *num.*120. Bart. *in l. cunctos populos, n.*14. *cum ſeqq. C. de ſum.Trinit.* Decian. *tract.crim.lib.*2. *cap.*35. *n.*21. *&* 26. Henriq. *in ſum. lib.*7.*cap.*13.§.8.Soar. *d.cap.*14. *num.*9. *& de legib.lib.*3.*cap.*23.*num.*3. *cum ſeqq.* Sanch. *d. diſput.*18. *num.*4. *& in præcepta Decalogi,tom.*1. *lib.*1. *cap.*12. *ex num.*19.

CAP. Mala III. *Nicol.*

RAdicitus extirpandam eſſe pernicioſam conſuetudinem, docet Nicol. Pontifex *in hoc text.* & ex eo colligunt Petr.Raven. *de conſuet.ſect.*2.*n.*43. Jacob. de Graffiis *in aureis deciſ.p.*2.*lib.*3.*cap.*19.*n.*48.Rebuff. *tom.*3. *ad leges Gallia, in præfat. tit. de conſuetud. n.*44. Abb.*in cap.cùm venerabilis, num.*4. *de conſuet. & in cap. cùm conſuetudinis, num.*3. *in fine, & in cap. cùm tanto,num.*4. *eod.tit.* Paul. Fuſc. *lit. C, ſing* 9. Tiraq. *de retract. lig.in præfat.n.*68. *verſ.nam ſi hac conſuetudo*, Rebuff. *in procemio ad leges Gallia, gloſſ.*5. *n.*124. Salazar *de uſu, & conſuetud. cap.*3. *in princip.* Petr. Magdalen. *de num. teſtium in teſtam.part.*1. *cap.*22. *n.*76. Matienſ. *l.*8. *gloſſ.*10. *tit.*11. *lib.*5. *nova recopil.* Menoch. *de præſumpt.lib.*2.*præſ.*1.*n.*9.*cum ſeqq.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ.cap.*88. *num.*19.

CAP. Si conſuetudinem V. *Greg.*

GRegorius relatus per Grat. *in præſenti*, ait quamlibet conſuetudinem veritati eſſe poſtponendam, quia conſuetudinem ratio, & veritas ſemper excludit, de quo vide Roch. *de conſuet. ſect.*1. *num.*14. Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.*5.*in præfat. tit. de conſuetud. num.*44. Jacob. de Graffiis *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.*3. *cap.*19. *num.*48.

SUMMARIUM.

1 *Conſuetudo præſumitur juſta, ac ſanctè, & magna cum ratione introducta.*
2 *Lex informans per conſuetudinem abrogari poteſt.*
3 *Conſuetudo attenditur in præcedentiis, in ſolvendis gabellis, in decimis, in locationibus, in emphyteuſi, & in teſtamentis.*
4 *Conſuetudo debet obtineri in contradictorio judicio.*
5 *Conſuetudo requirit ſcientiam, & conſenſum Principis.*
6 *Conſuetudo requirit pro ſubſtantia totius, vel ſaltem majoris partis populi conſenſum.*

Cap.

Cap. Fruſtrà VII. *Auguſt.*

AUguſtinus *lib.4. de Bapiiſmo contra Donatiſtas, capit.5.* relatus in hoc text. ait conſuetudinem veritati fruſtrà opponi, ut per Roch. *capit. ult. de conſuetud. ſect.7. ex num.18. & ſect.1. num.14.* Petr. Raven. *de conſuet. ſect.2. numer.13.* Abb. *in cap. ult. numer.14. de conſuet.* ubi Anchar. *numer.6. ad med. & numer.7. verſ. ſed hic tertiò.*

1 Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſumpt.1. numer.4.* ex hoc text. colligit conſuetudinem præſumi juſtam, ac ſanctè, & magna cum ratione introductam.

2 In gloſſ. *Conſuetudinem*, ibi, *item ratione conſuetudinis poteſt Epiſcopus*, &c. Notatur ad hoc quod lex informans, puta quæ formam, ſeu ſolemnitatem ſubſtantialem actibus præſcribit, vel certas perſonas ad contrahendum, eligendum, &c. incapaces reddit, per conſuetudinem abrogari poteſt, ut per Suar. *de legib. lib.7. cap.19. num.14.* Salas *eodem tract. diſp.16. ſect.10.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.4. n.13. cum ſeqq.* Coninck *in 3. part. tom.2. diſp.30. dub.1. concluſ.6.* Layman. *in Theol. morali, tract.4. c.24. num.13.*

3 In eadem gloſſ. ibi, *item in aliis caſibus*, &c. Plures reperiuntur in jure caſus ultra *hic* expreſſos, in quibus attenditur conſuetudo, veluti in præcedentibus, & prælationibus, Menoch. *conſ.126. num.3. & conſ.302. num.43.* Joan. Garc. *de nobil. gloſſ.48. §.3. num.22.* Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. capit.106. numer.8.* Rot. *deciſ.595. n.1.* apud Farin. *part.4. diverſ.* In decimis Gutier. *practic. lib.1. q.19. num.3.* In ſolvendis gabellis Menoch. *conſ.9. num.7. & conſil.21. num.15.* In locationibus Surd. *deciſ.231. num.2.* In emphyteuſi Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, cap.6. n.3.* In teſtamentis, Menoch. *conſil.302. num.43. cum ſequent.*

4 In eadem gloſſ. ibi, *item quod obtinuerit in judicio.* Vide Maſcard. *de probat. concl.427. num.3.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.3. q.6. num.28.* Bernard. Græve. *in pract. Cameræ Imperial. lib.2. concl.31. num.17. cum ſeq.* Ceval. *commun. contra commun. q.358.*

5 In eadem gloſſ. ibi, *item quod ſit de ſcientia Principis inducta, non tamen de tolerantia.* Vide Duen. *reg.241.* Rebuff. *tom.3. ad leges Galliæ, in præf. tit. de conſuetud. num.36.* Vaſq. *1.2. diſp.177. cap.2. num.19.* Salas *de legib. diſput.19. ſect.4. num.37. ad fin. & num.40.* Mich. Graſſ. *tom.2. commun. opin. lib.1. tit.17. n.368. pag.247.* Valaſc. *conſil.162. num.17.* Bernard. Græve. *dict. concluſ.21. à num.34.* Menoch. *uſufreq. cap.3. num.3.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.5. cap.18. q.9.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.1. q.6. art.12.* Cevall. *comm. quæſt.357. numer.3.* Cardoſ. *in praxi judic. verbo conſuetudo, numer.5.* Sanch. *de matrimon. lib.7. diſputat.4. numer.12. & 14. & diſput.17. num.7. & diſp.82. num.20.* Soar. *de legib. lib.7. cap.13. num.7. & 16.*

6 In eadem gloſſ. ibi, *item major pars populi conſueverit illa conſuetudine uti.* Vide Mich. Graſſ. *d. tit.16. n.302.* Valaſc. *d. conſ.162. num.16.* Maſcard. *concl.423. num.3.* Cevall. *d. quæſt.237. num.7.* Cardoſ. *d. num.5.* Rebell. *de oblig. juſtit. p.1. lib.1. quæſt.5. num.17.* Soar. *de legib. lib.7. cap.9. num.12.*

Distinctio IX.

Summarium.

1 *Principem legibus ſuis obtemperare juſtum eſt.*
2 *Princeps ſaltem directivè propria lege tenetur.*
3 *[illegible] ſuis legibus quoad vim coactivam, & pœnas [illegible] exteriori ſolutum eſt.*
4 *[illegible] dicere audeat, cur ita facis.*

Cap. Iuſtum II. *Iſidor.*

SAnctus Iſidorus *lib.3. ſententiarum, de ſummo bono cap.52.* relatus in *hoc text.* ait juſtum eſſe Principem legibus obtemperare ſuis, concordant *caput ſi incompetenter 2. quæſt.7. l. ex imperfecto, ff. de legat. 3. l. digna vox, C. de legib. §. ultim. Inſtit. quibus modis teſtam. infirm.* 1

unde Principem ſaltem directivè propria lege teneri, reſolvunt Sot. *de juſtitia lib.1. q.6. art.7. concl.3.* S. Thom. *1.2. quæſt.96. art.3. ad 3.* Greg. Lop. *l.16. tit.1. p.1. gloſſ.1.* Cov. *in cap. alma mater, p.1. §.1. n.3. & 4.* Navar. *in c. ſi quando, except.8. num.12. & 13. de reſcriptis.* Rebuff. *in proœm. ad leges Galliæ, gloſſ.1. num.54.* Ioſeph. Ludov. Peruſ. *dec.72. num.26.* Mexi. *in tract. taxæ panis, concl.3. num.52.* Menoch. *de arbitr. quæſt.7. num.70. & conſil.331. num.64.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Princeps* 10. Menoch. *illuſtr. lib.1. cap.1. à num.19. & cap.2. num.1. & cap.26. num.13.* Gondiſ. Mendez de Cabed. *diverſorum juris argument. lib.3. cap.1. num.3.* Seraphin. *de privileg. juram. privileg.146. num.1. & 2.* Fachin. *controver. lib.1. capit.2.* Surd. *de aliment. tit.1. q.1. à num.10.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.3. q.1. à num.16.* Bobadil. *in ſua Politica, lib.2. cap.10. num.51.* Sayr. *in clavi Regia, lib.3. cap.4. num.10.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.5. cap.11. q.1. ad fin.* Ioan. Pineda *tom.2. in Iob, cap.34. verſ.18. pag.637.* Suar. *de legibus lib.3. cap.35. à num.23.* Georg. de Cabed. *Luſit. deciſ.78. & 79. num.1. p.3.* Moll. *in emporio juris, part.1. tit.1. q.1. per tot.* Sanch. *de matrim. lib.8. diſp.17. num.32.* 2

pariter reſolventes Principem ſuis legibus quoad vim coactivam, & pœnas in foro exteriori ſolutum eſſe, 3

quis enim Principi dicere audeat, cur ita facis. Afflict. *deciſ.265. num.62.* Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p.5. conſid.35. verſ. & ni ſemel.* Mench. *d. capit.1. num.4.* Menoch. *conſ.103. num.38. & conſ.181. n.24.* Pereg. *de jure fiſci lib.1. tract.3. num.4. & 64.* Farin. *in praxi crimin. p.3. quæſt.97. num.23. & 26.*

Damnare jura, &c. Ergo Princeps facta pace cum hoſtibus non poteſt bona illis remittere, quæ ſubditi ſui tempore belli acquiſierunt abſque illorum ſubditorum conſenſu, ut per Gam. *Luſitan. deciſ.335. n.5.* 4

Cap. Noli III. *Auguſtin.*

AUguſtinus *in prologo lib.3. de Trinitate*, relatus à Gratiano *in præſenti textu*, oſtendere vult Sanctorum Patrum ſcripta non eſſe pro lege ſuſcipienda, ac neceſſariò admittenda. Sunt etenim multa, quæ ab ipſo Auguſtino traduntur, quorum contraria placuerunt Hieronymo, & alia, quæ etſi ad Religionem, & fidem pertineant, poſſunt in controverſiam deduci, & examinari an ſint contraria veritati, quæ eo tempore latebat, poſtea verò in lucem prodierit Eccleſia Catholica definiente; unde gloſſ. *in præſenti, verbo in iſtis*, temerè, ac falsò ſcripſit poſtea à Gelaſio *in cap. Sancta Romana, 13. diſt.* ſcripta Auguſtini, & aliorum Sanctorum Patrum authentica cenſeri, ac pronunciari, ut uſque ad ultimum iota neceſſariò recipiantur; nam Gelaſii teſtimonium in *dict. cap. Sancta Romana*, quod ipſe præſtat tantùm Leonis Papæ epiſtolæ ad Flavianum, cæteris Sanctorum virorum ſcriptis itidem tribuere mera eſt hallucinatio, ac temeritas viri parum intelligentis, & ideò optimo jure hujus gloſſæ interpretationem improbant, ac refellunt Alphonſ. de Caſtro *lib.1. de hæreſib. cap.7.* Cov. *var. lib.4. cap.16. num.6. in verſ. item epiſtolam, in fine*, niſi dicamus unius, aut duorum Sanctorum auctoritatem in his, quæ ad ſacras litteras, & doctrinam fidei pertinent, probabile qui-

dem

Digitized by Google

dem argumentum ſubminiſtrare poſſe, firmum verò non eſſe, in quo ſenſu poteſt intelligi Caſtr. *citato loco*, ut eleganter tradit Can. *de locis Theologicis, lib.7. cap.3. concl.2.* Quando verò eſt concors omnium ſanctorum Patrum, atque Doctorum Eccleſiæ ſententia, & ſenſus circa fidem, & ſacram Scripturam, tunc omninò tenenda eſt, quo pacto intelligunt dictam gloſſ. *in præſenti*, Cordub. *in quæſt. Theolog. lib.4. quæſt.1. propoſ.6. verſ. tertium ſignum*, Soar. *de Fide, diſp.5. ſect.3. num.13.*

Cap. Ego ſolis V.

AUguſtinus ad Hieron. *epiſt.19.* relatus *in hoc text.* ſcribit in Scripturis Canonicis mendacia non admitti, quoniam aliter Deus, qui illarum omnium primus creditur auctor, ſuſpectus de mendacio haberetur, quod Chriſtianæ aures andire horrent, vide Caſtr. *de juſta heret. punit. lib.1. cap.4. verſ. prima via*, Soar. *de Fide, diſp.5. ſect.3. n.7. & 8.* Franc. de Mendoça *tom.1. in lib.1. Regum, annot.2. proœm. ſect.3.*

In gloſſ. *Probabiles*, ibi, *ratio æquivalet Canoni.* De quo vide Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.7. q.1. n.12. verſ. ſextum.*

Cap. Ut veterum VI.

EX hoc text. quatenus veterum librorum meminit, colligit Tiraq. *de jure primog. in præfat. num.155.* quod in libris corrigendis præferuntur ſeniores.

In gloſſ. *Græci*, ibi, *quia inter iſtos tres Auguſt. Hieronym. & Gregor.* &c. Notatur ad hoc quod Auguſtino magis credendum eſt in diſputationibus, Hieronymo in hiſtoriis & tranſlationibus, Gregorio in moralibus, vide Panorm. *in cap. ne innitaris, num.2. & 3. de conſtitut.* ubi Felin. *num.8.* Azeved. *ad rub. tit.1. num.21. lib.2. novæ recop.* Auguſtinus tamen fatetur ſe moltia in rebus Hieronymo eſſe minorem *epiſt.97. ad Hieronym.* quia Hieronymus ætate erat grandior, Chriſtianus à puero, inſuper linguarum peritia excellebat, nullâque aliquando hæreſi fuerat deformatus, vel ſpuria ſobole auctus, ut obſervat Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.4. anno Chriſti 382. num.25. verſ. ex his autem.*

In ead. gloſſ. ibi, *& eſt hic argumentum quòd quantumcunque authenticum ſit aliquod inſtrumentum, ſi tamen de ipſo aliquid in dubium revocatur, ſemper exhibendum ſit illud, à quo originem ducit.* Vide Perez *l.2. tit.6. lib.2. Ordin. pag.257.* Azeved. *l.16. num.4. tit.25. lib.4. novæ recop.*

Et ideò falſum præſumi inſtrumentum, ex quo originale non reperitur, tradiderunt Menoch. *remed.4. adipiſc. num.735. & 86. & de arbitrar. caſu 187. num.31.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.187. num.11.*

SUMMARIUM.

1 *Inſtrumentum in parte falſum, reputatur falſum in totum.*

2 *Falſitas reperta in uno capitulo inſtrumenti, non tollit in totum fidem in aliis capitulis diverſis, & ſeparatis.*

3 *Falſitas reperta, & commiſſa per Notarium vitiat inſtrumentum totum, quando illa reſpicit ſolemnia, ſeu ſubſtantialia inſtrumenti, non autem ſecus.*

4 *Falſitas ubi nullo modo reſpicit negotium, de quo agitur, non vitiat inſtrumentum in totum.*

5 *Falſitas quando conſiſtit circa rem, cujus veritas aliunde demonſtratur, vel in re tenui, & modica, vel in aliquo acceſſorio, non vitiat inſtrumentum in totum.*

6 *Inſtrumenti partes quando conſtat ex conſtitutione partis eſſe veras, falſitas in una non vitiat illud in totum.*

Cap. Si ad ſcripturas VII.

IN gloſſ. *Quid in eis arg. quod ſi inſtrumenta, vel at-* 1
teſtationes pro parte inveniuntur falſa, quod in totum reprobantur. Vulgariter allegari ſolet hæc gloſſ. ad hoc, quod inſtrumentum in parte falſum, reputatur falſum in totum, ejúſque fides pariter & in totum proſternitur. Ita Doctores *in l. ſi ex falſis, C. de tranſact.* ubi Cyn. *num.5.* Bart. *num.2. verſ. aut inſtrumentum, & in ſecunda lect. verſ. ſi de vitio falſitatis*, Bald. *num.14.* Alberic. *num.4.* Angel. *num.2.* Paul. Caſtr. *num.12. in princ.* Alex. *num.10.* & Jaſ. *num.9.* Canoniſtæ noſtri *in cap. fraternitatis, de hæreticis*, Hoſt. *num.6. in princip.* Joan. Andr. *num.1. verſ. decimus*, Felin. *num.61.* & Mat. Socin. *n.11. verſ. ſecundo caſu*, Corn. *conſ.16. n.23. lib.1.* Cephal. *conſil.338. num.56. lib.3.* Bernard. *regul. 348. in princip.* Menoch. *de preſumption. lib.5. præſumpt. 21.* Maſcard. *de probation. concl.742.* Joan. Garc. *de nobilit. gloſſ.25. num.3.* Cardoſ. *in praxi judicum, verbo inſtrumentum, num.25.*

Amplia, ut non ſolùm procedat quoad capitula 2
connexa, & acceſſoria, ut expreſsè tenet gloſſ. *in præſenti*, & admittunt tanquam ſine dubio Maſcard. *d. concl.742. num.13.* & Menoch. *d. præſumpt.21. num.15. 16. & 31.* ſed etiam in ſeparatis, & diverſis, ſi credimus Anchar. *in dict. cap. fraternitatis, num.2. col.1. verſ. & hoc dicunt*, & *ibi* Butr. *num.4.* Marian. Socin. *num.11. verſ. ſecundo caſu, & num.12.* Bald. *conſ.66. n.4. verſic. aut ſuper pluribus, lib.3.* Verùm contrarium, immò quod falſitas reperta in uno capitulo inſtrumenti, non tollat in totum fidem in aliis capitulis diverſis, & ſeparatis, reſolvit hæc gloſſ. & majori Doctorum calculo recipitur, ut videre eſt ex multis, quos referunt, & ſequuntur Gabr. *lib.7. commun. concluſ.3. n.4. ampl.2.* Petr. Greg. *ſyntagm. juris lib.36. cap.5. num.3.* Maſcard. *d. concl.742. num.7. & 11. cum ſeqq.* Menoch. *d. præſumpt.2. num.42.*

Intellige principalem hujus gloſſæ ſententiam 3
procedere, quando falſitas reſpicit ſolemnia, ſeu ſubſtantialia inſtrumenti, vel ut alii dicunt, quando reſpicit ea, in quibus eſt vis totius inſtrumenti, & de quibus Notarius de viſu facit fidem, prout eſt in loco, & tempore, rogitu, teſtibus, & ſimilia; in his enim falſitas reperta, & commiſſa per Notarium, etiam per verba narrativa, & enunciativa, circa ſolemnia tamen, & ſubſtantialia, vitiat inſtrumentum in totum; ita Gabr. *dict. concluſ.3. num.3.* Bernard. *regul. 348. in 1. ampliat.* Maſcard. *dict. concluſ.742. num.2.* Menoch. *dict. præſumpt.11. num.6 & 27.* Fachin. *controverſ. lib.9.*
cap.79. verſ. iſtis ergo. Unde ſecus erit dicendum, ſi 4
falſitas non reſpiciat ſubſtantiam inſtrumenti, vel ejus circumſtantias ſubſtantiales; tunc enim non vitiat totum inſtrumentum, putà ſi Notarius dicit contrahentem eſſe de una terra, vel Parochia, de qua non ſit; item ſi dixit contrahentem eſſe filium, conſanguineum, vel affinem alicujus, & non ſit; idem ſi dixerit, actum in domo Titii, & domus non erat Titii, ſed alterius, & his ſimilia, ſecundum noſtros Canoniſtas *in dict. cap. fraternitatis*, ubi Innoc. *num.1.* Hoſt. *num.7.* Joan. Andr. *num.1. col.1. verſ. ſi autem erravit*, Anchar. *num.2.* Butr. *num.4. verſ. ſecus ſi mentitus eſt*, Abb. *num.4. verſ. ſed ſi falſitas*, Mar. Socin. *num.14. verſ. ſecus ſi erravit*, & Card. Zabarel. *n.1. col.1. in 5. oppoſit. verſ. aliquando.* Idem etiam ubi falſitas

nulla

nullo modo reſpicit negotium, de quo agitur, Maſcard. *d. concl.* 742. *num.* 8. *cum ſeqq.* Menoch. *d. præſumpt.* 21. *num.* 10.

3 Limita quando falſitas conſiſtit circa rem, cujus veritas aliunde demonſtratur, ut per Bernard. *reg.* 348. *fallent.* 3. Gabr. *d. concl.* 3. *num.* 8. Maſcard. *d. concl.* 742. *num.* 8. & 9. Menoch. *d. præſumpt.* 21. *num.* 11. Vel commiſſa eſt in re tenui, & modica, Gabr. *d. concl.* 3. *n.* 11. Maſcard. *d. concl.* 742. *num.* 21. Menoch. *d. præſumpt.* 21. *num.* 18. Vel reperitur in aliquo acceſſorio; veluti pœna vel fidejuſſore, Bernard. *reg.* 348. *fallent.* 2. Maſcard. *dict. concl.* 742. *num.* 19. Menoch. *d. præſumpt.* 21. *num.* 14. & *ſeq.* Vel denique quando ex confeſſione partis conſtat alias inſtrumenti partes eſſe veras. Gabr. *d. concl.* 3. *n.* 5. & *in* 1. *limit.* Menoch. *dict. præſumpt.* 21. *n.* 7. & 8. Maſcard. *d. concl.* 742. *num.* 16.

DISTINCTIO X.

SUMMARIUM.

1 *Leges ſæculares veluti inferiores, ſacris Canonibus famulantur.*

2 *Legi, aut Principi ſæculari nulla competit poteſtas in materia ſpirituali, & inter perſonas Eccleſiaſticas.*

3 *Lex Canonica prævalet ſæculari in materia peccati nutritiva.*

4 *Lex Civilis inter laïcos in ſuo foro debet obſervari, ſi materia temporalis ſit, nec ſubſit ratio peccati.*

5 *Declaratur text. in cap. dilecti 6. de judic.*

6 *Cap.* 2. *de arbitr. lib.* 6. *debet in foro civili, & inter laïcos obſervari.*

7 *Papa ſolus Epiſcopatus dividit.*

8 *Papa etiam invito Epiſcopo poteſt Epiſcopatum dividere.*

CAP. Lege I. *Nicol.*

1 NICOLAUS Papa ſcribens ad Epiſcopos in Concilio apud Convicinum congregato, *in præſenti text.* relatus, elegantibus, & diſertis verbis probat leges ſæculares velut inferiores ſacris Canonibus famulari, quod eleganter comprobat Felix Pont. *in cap. certum eſt, hac eadem diſt.* ibi, *Regiam voluntatem Sacerdotes Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre*, &c. quod & Imperatores ipſi profiteri non erubeſcunt, ut refertur *cap. Valentinianus*, 63. *diſt.* ibi, *talem itaque in Pontificali conſtituite ſede, cui & nos, qui gubernamus Imperium, ſyncerè noſtra capita ſubmittamus*, & deducitur ex iis, quæ circa utriuſque poteſtatis, ſpiritualis ſcilicet, & temporalis, diſtinctionem docent generaliter Pontifices *in cap. ſolitæ, de majorit. & obed.* textus opt. *in extravag. unam ſanctam, verſ. uterque, eodem tit.* ubi poſt multa concludit, oportet gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſubjici ſpirituali poteſtati, cum multis aliis, quæ adducunt Viguer. *inſtitut. Theolog. cap.* 17. §. 2. *verſ.* 6. Vivald. *in candel. aureo, p.* 4. *cap.* 9. *num.* 1. Bobadil. *in ſua Politica, lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 13. & 39. Suar. *de legibus, lib.* 4. *cap.* 11. *à num.* 6. & 9. Unde infert Abb. *in cap. clerici, de judic.* ſcientiam Canonicam legali, & Doctorem juris Canonici Doctori legum eſſe præferendum: quod poſt alios comprobat Dec. *in cap. ſuper ſpecula* 28. *num.* 3. *de privil.* Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p.* 10. *conſid.* 17. & eleganti diſcurſu tradit Fortun. *de ultimo fine juris, à num.* 15. & 49. *cum ſeqq.* Benn. *de privileg. Doctorum, in proœm. p.* 3. *num.* 21. Azeved. *ad l.* 2. *num.* 4. *tit.* 14. *lib.* 6. *novæ recop.*

Quod quidem notabiliter declarandum venit, ut rectè procedat in materia ſpirituali, & inter perſonas Eccleſiaſticas: nam in his certum eſt legi, aut 2
Principi ſæculari nullam competere poteſtatem, juxta reg. text. *in cap. Eccleſia, de conſtitut.* proinde in eis non ſolùm legem Canonicam prævalere, ſed omnino obſervandam eſſe, veluti in materia decimarum, *cap. tua*, §. 1. *de decim.* ubi dixi, & in materia juramenti, *cap. ult. de foro compet. in* 6. cum aliis, de quibus Cov. *in cap. quamvis, part.* 1. §. 5. *num.* 6. Gutier. *de juram. confirm. p.* 3. *cap.* 12. & Cened. *ad Sextum, collect.* 12. quibus addo Corn. *de abſolut. juram. prælud.* 3. *à n.* 10. Seraphin. *de privileg. juram. privileg.* 66. Matt. *de juriſdict. p.* 2. *cap.* 9. in materia matrimoniali, *cap. tuam, de ordine cognit. cap. tanſam quæ, cap. lator*, ubi dixi, *qui filii ſint legitim.*

Procedit etiam facilè ſupradicta reſolutio in materia peccati nutritiva, in qua certum eſt legem Canonicam prævalere, neque Civili, quæ peccatum fovet, ſtandum eſſe, ut generaliter decidit text. *in cap. ult. de præſcript.* accommodatum exemplum adducens de præſcriptione cum mala fide, explicant Marant. *de ordin. judic.* 3. *p. num.* 64. & citati à Garc. Falcon. *reg.* 57. *d. n.* 7. & in materia uſurarum probat *cap.* 1. & 3. & *per tot. de uſur.* text. opt. *in Clem.* 1. *eodem tit.* Cov. *lib.* 3. *var. c.* 3. *à princip.* Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 18. *à n.* 7. Aliud exemplum adducit Henric. Caniſ. *in tract. differentiarum utriuſque juris, differ.* 17. de materia text. *in cap. ult. de ſepult.* & *in cap. in litteris, de raptoribus*, dum ratione peccati, ut ab eo defuncti liberentur, coguntur ut hæredes damnum ex delicto proveniens reſtituere, contra ea, quæ notantur *in l. unic. C. ne ex delictis defunct.* Sic etiam licèt jure Civili conſtitutum ſit pro regula, interdictum *unde vi*, non dari contra ſingularem ſucceſſorem, *l. cum à te, ff. de vi, & vi arm.* ratione tamen peccati jure Canonico contra ſcienter ſuccedentem in vitio proviſum eſt *in cap. ſæpe, de reſtitut. ſpoliat.* ex ea ratione, quod ad periculum animæ non multùm intereſt injuſtè retinere, aut invadere alienum, ut notat Caniſ. *ubi ſuprà, differ.* 15.

Extra hos verò caſus ſi materia temporalis ſit, nec ratio peccati ſubſit, lex Civilis debet Canonicæ prævalere, & in ſuo foro inter laïcos obſervari, juxta reg. textus *in cap. cùm ad verum*, 96. *diſt.* & *in cap. novit, in princip. de judic.* explicat Cevall. *commun. contra, in præfat. num.* 50. *cum ſequentibus*, & ad propoſitum 4
exemplum adducit Caniſ. *d. tract. different.* 10. *ex cap. dilecti* 6. *de judic.* ubi multi putant probari attento jure Canonico actionis nomen in libello exprimere neceſſe non eſſe, cùm jure Civili ſine actione nullus valeat experiri, *l. ſi pupilli*, §. *ult. ff. de negot. geſtis*; unde unam hanc eſſe differentiam ex aliis juris Canonici, & Civilis profitetur Butr. *in princip.* & Barbat. *num.* 25. *in d. c. dilecti*, & velut communem tradit Dec. *in l. edita, num.* 2. *C. de edendo*, ſed minimè textus ille hoc probat, ſed ſolùm quod attento jure Canonico, non attenditur quo nomine actio intentetur: quod etiam de jure Civili verum eſſe profitentur Doctores communiter *in dicta l. edita*, minimè verò admittit ſine actione poſſe quempiam experiri, atque ita eam differentiam contra Butr, improbant *ibi* Abb. Felin. & communiter Doctores, Valaſc. *de jure emphyt. quæſt.* 10. *num.* 6. Azeved. *ad l.* 1. *num.* 6. *tit.* 2. *lib.* 4. *novæ recopil.* Illud verò 6
exemplum faciliùs procedit, quod adducit Caniſ. *differ.* 8. *ex cap.* 2. *de arbitr. lib.* 6. dum ſtatuit, ut duo ex tribus arbitris poſſint in cauſa procedere, tertiò contumaciter, vel voluntariè abſente; debet enim in foro civili, & inter laïcos ſervari contraria regula juris Civilis, de qua *in l. ſi in tres, ff. de arbitr.* ut benè notavit gloſſ. *in d. cap.* 2. recepta communiter ſecundùm

Ant-

Anton.Gom.l.38.*Tauri*, *num*.4. Rebuff. *ad leges Galliæ, in proœm. gloſſ*.1. *ad finem*, Mantu. *dialog*.64. Simili modo diſcurrere poteris circa materiam text *in capit. ut debitus,de appellat.& in cap.cum tibi,de teſtam.*& circa duas quartas,de quibus *in cap.Rainutius,& in c.Raynaldus,eodem tit.*& circa alias LIV.utriuſque juris differentias,quas commemorat Caniſ.*dict.tractat.*& circa XCVIII.quas ponit Calvan.*in ſimili tract.differentiarum legum,& Canonum*, & 120. quas adducit Baptiſta de S. Blaſio,& demùm CCLXXVII. quas congeſſit Zoannet.*ſup.repet.text.in c.2.de accuſat.*

7 In gloſſ. *Diviſis* , ibi , *Papa Epiſcopatus dividit*. Ita Hoſt.*in cap.cum contingat,numer*.11. *de foro compet.*ubi Butr.*num*.11.*verſ.de conſuetudine*. Panorm. *num*.18. & Bellam.*n*.15.*verſ.tamen certum eſt*, Rot. *deciſ*.324.*n*.2. apud Farin.*part*.1.*recent*.

8 In gloſſ.*Diviſiones*,ibi,*nec Papa invito Epiſcopo*,&c. Notatur ad hoc, quod Papa invito Epiſcopo non poteſt dividere Epiſcopatum præterquam ex cauſa,ut per Abb. *in cap. ult.ſub num*.12. *verſ. & vide , de confirm. utili, & inter ſuas quæſtiones q*.1. *num*.17. Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum* , *num*.42. *ad fin. de conſtit.* Navar. *de ſpol.cleric*.§3.*num*.2. Sed contrarium meritò reſolvit Melch.Lother. *de re benefic.lib*.1. *quæſt*.11. *num*.33. *tum ſeqq.* ubi reprobat hanc gloſſam, & reſpondet fundamentis per ſequaces adductis,ac declarat doctrinam Abb. *d.q*.1. *num*.12. *verſ.conſilium tamen Collegii*, exiſtimantis in nova conſtitutione Sedis Epiſcopalis, & diſmembratione, aſſignationéque diœceſeon requiri conſilium Collegii Cardinalium, ut procedat reſpectu neceſſitatis directivæ, & intrinſecæ,non verò reſpectu neceſſitatis coactivæ, & extrinſecæ,prout declarat etiam Card.Paleoth. *de ſacr. Conſiſt.conſult.part*.1.*q*.3. *in reſp.ad* 3.*argum.*

Cap. Non licet II. *Symmach.*

SYmmachus Papa *in ſexta Synodo Romana tempore Theod. Regis* , relatus *in hoc text.* aſſerit Imperatori , vel cuiquam non licere aliquid contra divina mandata præſumere , nec quidquam , quod Evangelicis , Propheticis , aut Apoſtolicis regulis obviet, agere ; & ideo Pontificem & Imperatorem non poſſe diſpenſando vinculum legis divinæ ſolvere , tenent S. Thom. 1.2. *q*.97.*art*.4.*ad* 3. Suar. *de legibus lib*.10. *cap*.6. *num*.7. Unde neminem obedire debere ſuo ſuperiori,ſive Principi, ſive domino, ſive patri, aut marito in prohibitis à jure divino, & à ſacris Scripturis, ex hoc textu colligunt Nav. *in rub.de judic*.6.13.*princ. num*.5. *verſ.quibus duobus*, Jacob.de Graff. *in aureis deciſion.part*.2.*lib*.3.*cap*.25. *rub.de obedientia,n*.7.Farinac. *in praxi crimin. p*.3. *quæſt*.97. *num*.5. & 6. Amplia ut idem ſit in prohibitis à jure naturali , in quibus non eſſe obediendum Principi,& obedientem non excuſari per hunc textum ſcripſerunt Archid. *in cap.reſcripta, num*.2.*verſ.ſi jure naturali*,25.*quæſt*.2. Bellam.*ibid col*.1. *num*.2. *in princip.* Grammar. *conſ*.32. *num*.8. ubi ſecus reſolvit in prohibitis à jure poſitivo,ſcripto, vel conſuetudinario.

Cap. Si in adjutorium VII. *Auguſt.*

GLoſſ. *verbo civem, in præſenti textu*, ait Paulum civem Romanum ſe appellare , quia pater ejus ſocietatem contraxerat cum Romanis , & in ſignum fuit data ei penula , quam additio marginalis deſcribit eſſe veſtem conſularem , qua induebantur conſoles ingredientes Curiam , & de ea meminit ipſe Paul. 2. *ad Timoth. cap*.4. *num*.13. dum inquit , *penulam , quam reliqui Troade* , & addunt *ibi* Anſelm. Lyra,Carthuſ.& Hugo Cardin.Lorin. *in cap*.11. *num*.28. *Act. Apoſt.* Cardin. Baron. *tom*.1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti*48. *num*.7. & S. Ambroſ. relatus à Magalanio *citato loco* Pauli, ait penulam eſſe veſtem conſularem, quam Pauli pater à Romanis acceperat , ipſe verò Paulus à patre in argumentum nobilitatis,& civilitatis Romanæ.

Ex hac gloſſ.colligit etiam Boër. *deciſ*.160.*num*.22. & 23. quod appellatione *civis* comprehenditur civis privilegio factus , de quo vide quæ latè dixi *in tract. de appellat. verborum utriuſque juris ſignific. appell*.113. *num*.5.

SUMMARIUM.

1 *Poteſtas duplex reperitur diſtincta, ſpiritualis ſcilicet à Chriſto Domino in Lege Gratiæ ſupernaturaliter data,& temporalis à Deo, naturâque ipſa naturaliter data in finem naturalem, & num*.2. *ubi reſpondetur contrariis.*

3 *Imperium an à ſolo Deo habeatur, vel à Papa pendeat, oſtenditur,& num*.4.

5 *Papa quandoque utramque poteſtatem ſibi aſſumit.*

Cap. Quoniam VIII.

Nicol. I.

DUplex reperitur diſtincta poteſtas,ſpiritualis ſci- 1
licet à Chriſto Domino in lege Gratiæ ſupernaturaliter data, qua homines ad finem ſupernaturalem, æternámque beatitudinem dirigerentur ; alia temporalis à Deo , naturáque ipſa naturaliter data in finem naturalem , ut ſcilicet temporalis Reſpublica in pace , & tranquillitate gubernetur , floreat , & conſervetur : quam diſtinctionem , & utriuſque poteſtatis finem ſatis docet Cyprian. *in præſenti* , confirmat textus vulgaris *in cap. cum ad verum*,96. *diſt. cap. ſolitæ , de majorit. Extrav. unam ſanctam* , *eodem tit. inter commun.* & text. opt. *in capit. nos ſi competenter*, §. *notandum*,2. *quæſt*.7. Neque id ſolum atteſtantur Pontifices , verùm etiam ex ipſis Imperatoribus Juſtinianus *in authent. quomodo oporteat Epiſcopos,collat*.1. ibi : *Sacerdotium,& Imperium, illud Divinis miniſtrant, hoc autem temporalibus præſidens.* Facit elegans Imper. Valentini auctoritas in electione Ambroſii , relata *in cap. Valentiniano*, 93. *diſt.* ibi , *ego commiſeram corpora, tu autem animas.* Unde Theodoret. *lib*.5. *Hiſtor. cap*,17. ſcribit Ambroſium dixiſſe Theodoſio Imperat. *Purpura Imperatores facit, non Sacerdotes.* Denique in Lege veteri adeſt teſtimonium *in* 2. *Paral. cap*. 19. ubi inquit Joſaphat Rex , *Azarias Sacerdos , & Pontifex in omnibus, quæ ad Deum pertinent, præſidebit. Porrò Zabadias ſuper ea opera erit , quæ ad Regis officium pertinent:* & *cap*.26. *in eodem Paralip*.2. Quibus & aliis fundamentis ſpiritualem Clavium poteſtatem ſæcularibus Principibus minimè competere docent Victor. *de poteſt.Eccleſ. relect*.2. *ſect*.4. *num*.2. Navar. *in cap. novit, notab*.3. *à num*.23. *de judic.* Cov. *præd. cap*.21. *num*.2. *verſ.prima concluſio*, latè Cardin. Bellarm. *tom*.1.*controv*.3.*lib*.1.*cap*.7.*per tot.* latè refutans contrarium errorem Henrici VIII. Angliæ Regis, qui Eccleſiæ Anglicanæ caput ſe conſtituit , eodémque modo cenſuit alios Principes ſuprema eſſe capita Eccleſiæ in ſuis Imperiis , atque Regnis.

Neque jam obſtat præcipuum , quo ille ſuam adſtruebat ſententiam , fundamentum ex Regum Legis veteris exemplo , dum legimus Moyſen , Joſue, David , Salomonem , atque alios , qui Duces , atque Reges

Reges erant, negotiis Religionis ſe immiſcuiſſe; nam primò reſpondetur Moyſen non ſolùm Regem, ſed etiam Sacerdotem fuiſſe, ut conſtat Pſalm. 98. *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus ejus*; reliquos autem ſi quando ſacra munera obierunt, non tanquam Reges, ſed tanquam Prophetas, vel aliis rationibus ex poteſtate quadam extraordinaria geſſiſſe, comprobat Cardin. Bellarm. *dict. cap. 7. ad finem.* Neque tamen inde negandum eſt in illa lege ſacra miniſteria ſolis Sacerdotibus, non autem Regibus fuiſſe permiſſa, juxta prædictas auctoritates 2. *Paralip. 19. &* 26. Adducitur præterea auctoritas Pauli *ad Roman. 13.* dum inquit, *Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit*: & ibi, *Dei miniſter*, refertur *in cap. omnis anima, de cenſibus*, unde inquiunt, cuſtodiam, & conſervationem Legis divinæ Regibus, & Principibus eſſe commiſſam; ſed facilè reſpondetur fatendo Principem poteſtatem habere reſpectu ſpiritualium, ſed miniſterialem, quatenus ſcilicet opus eſt ad ſpiritualium defenſionem, & poteſtatis ſpiritualis obſequium, ut optimè explicat Pont. *in Extravag. unam ſanctam, verſ. in hac, de majorit. inter communes*, confirmat Covar. *in reg. peccatum part. 2. §. 9. num. 7.* Mench. *illuſtr. cap. 20. cum ſeq.* & paſſim alii diſputantes, an Summus Pontifex temporalem habeat poteſtatem. Neque obſtat auctoritas Petr. 1. *c. 2.* ibi, *Regi tanquam præcellenti*: nam reſpondetur clericos Regi ſubditos eſſe, quatenus homines politici ſunt, & partes Reipublicæ civilis, juxta ea, quæ notantur *in cap. 2. per text. ibi, de immun. Eccleſ.* & quæ Henriquez *in ſum. lib. 10. cap. 15. 5.*

3 In gloſſ. *Diſcrevit, & imperium à ſolo Deo habetur*, &c. Sed non proximè, non enim Deus per ſe ipſum Imperatorem elegit, vel creavit, ſed voluit ut ab Eccleſia, ſive Romano Pontifice, cui totius Eccleſiæ adminiſtrationem commiſit, eligeretur, & crearetur; unde quia Pontifex id facit ratione muneris, & officii, quo fungitur; idcirò ipſe eſt, qui proximè per ſe ipſum, vel per alium Imperatori juriſdictionem, & poteſtatem tribuit: ipſe eſt, qui electum Imperatorem ungit, conſecrat, coronat, & patronum, ac protectorem Eccleſiæ facit, *cap. venerabilem, de elect. Clem. 1. de jureran, Clem. paſtoralis, de re judic.* propter quæ jura, & alia Romanorum Pontificum Decreta, Imperium à Romano Pontifice eſſe, & pendere, & Imperatorem ab eo ſuam juriſdictionem, & poteſtatem habere, docent Auguſtin. Triumph. *de poteſtate Papæ, q. 39. art. 1. & 2.* S. Anton. *part. 3. tit. 22. cap. 5. §. 15.* Abb. *in dict. cap. venerabilem, num. 11. & conſ. 28. part. 1.* Sylveſt. *in ſum. verbo Papa, quæſt. 10.* Caſtald. *de Imper. quæſt. 50. à princip.* Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib. 1. cap. 13.* Mench. *illuſtr. lib. 2. capit. 21. num. 23.* Mart. *de juriſdict. part. 1. capit. 32. à princip.* Azor *inſtitut. moral. part. 2. lib. 10. capit. 2. quæſt. 1.*

4 Quod quidem eo maximè procedit poſt tranſlationem Imperii à Græcis in Germanos à Summo Pontifice factam, ut in effectu conſiderant Navar. *in cap. novit, de judic. notab. 3. num. 127. cum ſeqq.* Molin. *de juſtit. tractat. 2. diſput. 24. & diſput. 29. col. penult. verſ. ad primum.* Cardin. Bellarmin. *controverſ. 3. generali de Romano Pontifice, lib. 5. cap. 8. verſic. ſeptimum*, Suar. *de legibus lib. 3. capit. 7. ſub numer. 7. juncto numer. 12. & 13.*

5 In eadem gloſſ. ibi, *licet Papa quandoque utramque poteſtatem ſibi aſſumat.* Vide Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 62. art. 7.* & quæ latè dixi *in tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. titul. 2. cap. 2.* ferè per totum.

Distinctio XI.

Cap. Uſus I. *Nicol.* I.

ISidorus *in Synonymis lib. 2.* relatus per Gratianum *in præſenti*, ait pravum uſum ratione ſuperari & lege, unde vulgò colligitur quod uſus non excuſat in iis, quæ de ſui natura mala, & deteſtabilia ſunt, de quo vide Felin. *in c. ea quæ, num. 1. in fine, de ſimon.* Farin. *in praxi crimin. part. 1. quæſt. 20. num. 26.* In quo autem differat uſus à more, tradit Soar. *de legibus lib. 7. cap. 1. num. 3. ad fin.* quod ſcilicet uſus tam de frequentia actuum, quàm de ſingulis actibus dici poteſt: mos autem non dicitur propriè de uno actu, ſed de frequentia actuum ſimilium.

Cap. Eccleſiaſticarum V. *Baſil.*

BAſilius *in lib. de Spiritu ſancto cap. 26.* hujus textus auctor, ut refert Navar. *in Enchirid. de orat. cap. 4. num. 6.* meminit Apoſtolicæ traditionis, de qua plura congerit Covar. *lib. 1. var. cap. 10. num. 3. ante fin.* & illius nomine intelligitur illa, quam Apoſtoli ex ore Chriſti acceperunt, vel quam illi tanquam inſtrumenta Spiritus ſancti, ſeu dictante Spiritu ſancto tradiderunt Eccleſiæ, non verò ea, quam hiſtoria tantùm continuat à tempore Apoſtolorum deductam, hæc enim non facit rem de fide, Suar. *de Fide, diſp. 5. ſect. 4. num. 5. 6. & 7.*

Quibus per ritus, &c. Notatur ad hoc quod conſuetudo univerſalis perinde ligat ac lex univerſalis: & conſuetudo particularis, ac lex particularis, ut per Navar. *in 3. p. ſum. gloſſ. de pœnit. diſt. 4. n. 32.* ubi hunc textum ad hoc optimum dicit.

Qua Orientem verſus nos orare, &c. Nota hic rationem quare debemus orare verſus Orientem, quam etiam præſtat Paul. Fuſc. *de Viſitat. lib. 2. cap. 10. numer. 7.*

Cap. In his rebus VII. *Auguſt.*

COnſuetudo parem vim habet cum lege, ut per Guid. Pap. *ſingul. 83.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 86.* immò ex vi, & efficacia ſua poteſt legem abrogare. Greg. Lop. *l. 1. tit. 2. part. 1.* Rebuff. *tom. 3. ad leges Galliæ, in præfat. de conſuetud. quæſt. 5. num. 59.* Spin. *in ſpeculo teſtam. p. 14. rub. num. 17.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum, num. 24.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 17.* Suar. *de legibus, lib. 7. cap. 18.* Sayr. *in clavi Regia lib. 3. cap. 11. num. 1.* Unde tranſgreſſores conſuetudinis debere puniri ſicut tranſgreſſores legis, ut per Abb. *in cap. cùm conſuetudinis, num. 3. de conſuetud.* Petr. Raven. *de conſuetud. ſect. 2. num. 43.* Iaſ. *in l. jubemus, num. 3. C. de judic.*

Appellatione legis, an & quando veniat conſuetudo, vide quæ dixi *in tract. de appellativa verborum utriuſque juris ſignificat. verbo Lex.*

DISTINCTIO XII.

CAP. Non decet I. *Calixt.*

ECCLESIAM Romanam tanquam magiſtram in omnibus eſſe ſequendam ex hoc text. colligunt Palat. *de Benefic. in Curia vacant.* §. 3. Param. *de origine S. Inquiſit. lib. 3. quæſt. 1. in princip. num.* 63. Ratio eſt, quia in Romana Eccleſia remanſit integra Apoſtolorum ſucceſſio, & traditio, ut per Bellarm. *de verbo Dei non ſcripto, cap. 9. verſ. quinta regula eſt.*

CAP. Præceptis II. *Greg. IV.*

IN ſuperſcript. ibi, *Gregor. Papa IV.* Vide Cæſar. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 9. anno Chriſti* 839. *num. 4. pag. mihi* 608.

Collige ex text. neminem debere præceptis Apoſtolicis ſuperbè reſiſtere, ut per Palat. *de benefic. in Curia vacant.* §. 3. Felician. *de cenſib. lib. 1. cap. 9. num. 1. verſ. quartò.*

In gloſſ. *Cauſatio Epiſcoporum*, ibi, *ſolus enim Papa poteſt condemnare Epiſcopum.* Vide quæ dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg.* 112. *per tot.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſolus Papa reſtituit eum.* Ita Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 41. num.* 21. Ego ipſe d. *p. 3. alleg. 50. num.* 11. ſecundùm Lugdun. impreſſ.

In eadem gloſſ. ibi, *ipſe ſolus agit de eorum renunciatione.* Ita Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib. 7. q. 11. n.* 17. Ego ipſe *d. alleg. 50. num.* 12.

SUMMARIUM.

1 *Conſuetudo immota permanet, quæ nihil fidei Cathol. contrarium uſurpare dignoſcitur.*

2 *Perſona ineligibilis poteſt conſuetudine fieri eligibilis.*

CAP. Nos conſuetudinem VIII.

Gregorius.

1 GRegorius univerſis Epiſcopis Numidiæ *lib. 1. epiſt. 75.* relatus *in hoc text.* ait immotam permanere conſuetudinem, quæ contra Fidem Catholicam nihil uſurpare dignoſcitur, de quo vide nonnulla per Tiraq. *de nobilit. c. 10. num. 1. & de jure primog. quæſt. 40. n.* 158. Paul. Fuſc. *de Viſitat. lib. 1. cap. 18. n.* 31. Menoch. *de arbitr. cent. 1. caſu* 82.

2 In gloſſ. *De Primatibus*, ibi, *quod perſona quæ aliàs eſt ineligibilis ratione conſuetudinis*, &c. Notatur ad hoc, quod perſona ineligibilis poteſt conſuetudine fieri eligibilis, ut per Soar. *de Legib. lib. 7. capit. 19. num.* 14.

SUMMARIUM.

1 *Peregrini ceſſante ſcandalo tenentur ſervare leges, vel conſuetudines loci in quo per modum tranſitus reperiuntur, quando illa in ſuo domicilio non obligant.*

2 *Peregrini non tenentur legibus ſui territorii dum per alia loca peregrinantur.*

3 *Inteſtina die ſabbati veſci poſſunt illi, qui per Hiſpaniam iter faciunt, quamvis ejus loci oriundi ſint, in quibus talia non veſcuntur.*

CAP. Illa XI. *Auguſt.*

AUguſtinus ad Januarium *epiſt. 119. cap. 1.* relatus *in hoc text. in verſ. Mater mea*, videtur probare peregrinos, ceſſante ſcandalo, teneri ſervare leges, vel conſuetudines loci, in quo per modum tranſitus repetiuntur, quando illæ in ſuo domicilio non obligant, unde gloſſ. *in præſenti, verbo ſocietatem*, inquit inde ſumi argumentum quemlibet teneri vivere ſecundùm conſuetudinem illorum, inter quos verſatur, ſubditque hinc ortum habuiſſe verſus illos, 1

Si fueris Romæ Romano vivito more:

Et ſi ſis alibi, vivito ſicut ibi.

Et gloſſ. *verbo debent, in l. 3. ff. de munerib. & honorib.* ponit verſum,

Terra ad quam pergis cape mores, quos ibi cernis.

Quare ita reſolvunt Abb. *in cap. conſilium, num. 18. de obſervat. jejun.* Philiar. *de officio Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 5. c. 23. § eſt tertiò notandum*, Nav. *in man. c. 23. num.* 120. Cov. *lib. 4. var. c. 20. n. 8. verſ. ſunt & in dicto*, Mex. *in tract. taxa panis, concluſ. 5. n.* 80. Henriq. *in ſum. lib. 7. de Indulgent. c. 13.* § 8. Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 122. n. 1. & ſuper Bullam Cruciata*, §. *1. n. 8. ad fin.* Suar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 2. de diebus feſtis, cap. 14. n.* 2. Gabr. Vaſq. *tom. 3. in 3. part. diſp. 184. cap. 3. num.* 28. Salas *de legib. diſput. 16. ſect. 4. concl.* 4. latè, & elegantes Baſil. Pont. *in tract. de ſacramento matrimon. lib. 5. cap. 7* §. 1. *à princip.* ubi fundamenta hujus ſententiæ refert, & contrariis benè reſpondet; & *à num. 13. cum multis ſeqq.* diſputat quid dicendum ſit de obſervantia feſtorum, & jejuniorum à tranſeuntibus: & *num.* 14. reſolvit in hæc verba: *Tenentur peregrini ad ea præcepta ſervanda ſi tempore, quo moram faciunt in eo loco, occurrat tempus obligationis adimplendi præceptum, aliàs verò non. Unde ſi occaſio fuerit comedendi, tenentur à carnibus abſtinere, ſi in eo oppido abſtinetur ab illis: idem eſt ſi cùm commorantur, inſtat occaſio audiendi Miſſam, quia videlicet dies feſtus eſt.* Ex quibus benè infertur peregrinos legibus ſui territorii, dum per alia loca peregrinantur, non teneri, ac proinde eos, qui per Hiſpaniam iter faciunt, quamvis ex eo loco oriundi ſint, in quo non veſcuntur inteſtina die Sabbati, poſſe illis veſci juxta Hiſpaniæ conſuetudinem: item eos, qui ex iis locis ſunt, in quibus lacticinia non comeduntur diebus jejuniorum ſecundùm jus commune, poſſe veſci illis in eis locis, in quibus etiam ſive privilegio ex conſuetudine adhibentur in cibum, ſicuti benè reſolvunt Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 18. num. 18. cum ſeqq.* Suar. *d. lib. 2. cap. 13. num.* 2. Leſſi. *de juſtit. lib. 4. cap. 2. dub.* 8. Baſil. Pont. *d. lib. 5. cap. 8. num.* 1. Fagundez *in ſeptem Eccleſiæ præcepta, præc. 4. lib. 1. cap. 7. à num.* 10.

2

3

Quamvis hæc ſententia ſit probabiliſſima, probabilitate tamen non caret, quæ ait peregrinos, & forenſes non adſtringi legibus, & conſuetudinibus loci, per quem tranſeunt, vel in quo per modum hoſpitii reperiuntur, ceſſante ſcandalo, & quando eæ non obligant in ſuo domicilio, & pariter probari videtur ex hoc textu *in verſ. Aliæ, quæ per loca terrarum*, & ſequuntur Azor. *inſtit. moral p. 1. lib. 5. cap. 13. q. 3.* & plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 3. diſp. 18. num. 6.* & nos quoque *in collect. ad c. 2. de obſervat jejun.* ideò omnes ſunt probabiles, ſed prima probabilior.

CAP. De his XIII.

Ex Concil. Tolet. XI.

PRobat hic textus poſſe Metropolitanum punire deviantes à conſuetudine Metropolitanæ Eccleſiæ

ſiæ in divinis Officiis; ut per Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo Archiepiſcopi auctoritas, auct.22. pag mihi 80.* quem refero ego ipſe *de officio,& poteſtate Epiſcopi,p.1.tit.4.de præminentia Archiepiſcop. n.2.* ſecundùm Lugdunen. impreſſ. Suam enim Metropolim tenetur ſequi Eccleſia ſuffraganea, *c. Altaria, il 1. de conſecrat.diſt.1. cap. inſtitutus, de conſecrat. diſt.2.* & in Eccleſiis inferioribus ſervandum eſt, quod in majori ſervatur. Navar. *conſ.5. num.3. de Regularib. in antiq. aliàs conſ.26. num.3. eodem tit.in novis.* Hodie verò obſervari debent Pii V. conſtitutiones ſuper recitatione Romani Breviarii, una incipit, *Quod à nobis poſtulas, ſub dat.6. Idus Iulii* 1568. & alia quæ incipit, *Quod primum,ſub dat.Id.Iulii* 1570.

2 In gloſſ. *Adſtringat*, ibi, *argum. Metropolitanum poſſe ſuſpendere, & excommunicare ſuum ſuffraganeum.* Ita Lancel.Conrad.*in templo omnium judic. lib.2. cap.4. ſub num* 18. Bottæ.*de Synodo, part.1. num.45.46. & 47.* Stephan. Quarant. *dict. verbo Archiepiſcopi auctoritas, num.8.pag* 52.

Distinctio XIII.

Summarium.

1 *Perplexus accidentaliter, & ſecundùm quid inter duo, quorum alterum neceſſariò eſt facturus, & utrumque arbitratur eſſe peccatum, juſtè poteſt, & tenetur eligere quod ſibi videbitur minus, ut majus evitet, & ratio redditur num.5.*

2 *Suaſio ſtupri filiarum facta à Loth impiis Sodomitis,ut majus malum evitaret,ei vertitur ad culpam.*

3 *Lex humana civilis non poteſt eligere minus malum, ut majus evitet,ſed veriùs ut* num.22.

4 *Peccatum nullum, quantumvis minimum,poteſt liberè aliquando eligi ſecundùm rectam rationem.*

6 *Malum minus in comparatione majoris, quando dicatur habere rationem boni, & deſinere eſſe peccatum,oſtenditur.*

7 *Errans ſine copia Doctoris ex ignorantia invincibili, putans utramque dubitationis partem æquè peccatum eſſe, poteſt minus malum eligere.*

8 *Malum minus ex duobus eſt eligendum, non ſolùm in malis pœnæ, ſed etiam in malis culpæ, intellige etiam ut* num.21.

9 *Suadens, & inducens electionem minoris mali non peccat.*

10 *Conſulere, aut inducere an poſſit quis aliquem ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit, ad avertendum majus malum à parte rei tale, oſtenditur,*& num.11.

12 *Loth an peccaverit in filiarum proſtitutione minus malum continente,oſtenditur,*& num.13.

14 *Ruben an juſtè ſuaſerit fratres volentes occidere Ioſeph, ut mitterent in ciſternam, & ibi finerent mori fame,oſtenditur.*

15 *Proximum occidere volenti juſtè poſſumus ſuadere, quod prius ſpoliet ejus domum, vel abigat pecora, ut interim illum alioquin non liberandum ſubducere valeamus.*

16 *Malum minus ſuadere poſſumus ad majus avertendum, quando ſuaſio minoris mali facta fuerit abſque præjudicio tertii, niſi ille moleſtè non ſuſcipiat, vel alioquin obligatus fuerit ad illud ſuſcipiendum.*

17 *Electio, & ſuaſio minoris mali poteſt fieri ubi præjudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & in individuo.*

18 *Mali minoris ſuaſio etiam damno tertii in particulari fieri poteſt, ſi tertius damnum moleſtè non ſuſciperet.*

19 *Suaſio minoris mali fieri poteſt etiam cum damno tertii in particulari; ubi tertius fuerit obligatus ad illud ſuſcipiendum.*

20 *Suaſio minoris mali fieri poteſt quando alter in actu jam paratus fuerit patrare majus malum, non verò quando ad id promptus fuerit ſolùm in potentia.*

23 *Perplexus inter duo mala poteſt eligere quod ſibi videbitur minus, ſi habuerit conſcientiam invincibilem utriuſque mali exiſtimati.*

24 *Perplexus inter duo mala,ſi minus juſtè eligit, excuſatur à peccato in foro conſcientiæ, non verò à pœna per legem humanam impoſita ipſi operi, quod ille eligit in ratione minoris mali.*

25 *Homicidium eſt peccatum gravius perjurio,contrarium verò num.27.& componitur num.28.*

26 *Vita humana ex bonis temporalibus ſummum eſt.*

29 *Peccata contra præcepta primæ tabulæ, ex genere ſuo, & ſecundùm ſpecificam malitiam graviora ſunt, quam ea, quæ adverſus præcepta ſecundæ tabulæ admittuntur.*

30 *Peccatum contra aliquod præceptum ſecundæ tabulæ ratione circumſtantiarum in individuo aliquando eſt gravius eo,quod offendit præceptum aliquod primæ tabulæ.*

31 *Voti, & diei feſti violatio inducit peccatum contra ſecundum,& tertium præceptum primæ tabulæ, & tamen peccata ex hoc provenientia minora ſunt homicidio,& adulterio pertinentibus ad ſecundum,& tertium præceptum ſecundæ tabulæ.*

32 *Circumſtantiæ plures, & graviores concurrunt in homicidio,quàm in perjurio.*

Cap. Duo mala I. *Ex Concil.Tol.VIII.*

EX Conc. Toletano VIII. *capit.* 2. quod referſt Gratianus *in præſenti*, colligitur illa celebris concluſio, quod accidentaliter, & ſecundùm quid perplexus inter duo, quorum alterum neceſſariò eſt facturus, & utrumque arbitratur eſſe peccatum, juſtè poteſt, & tenetur eligere quod ſibi videbitur minus, ut majus evitet: in idem eſt text. *in capit. nervi, hac eadem diſt.* (ubi latè declaravi quid eſſet perplexitas ſecundùm quid, & quæ dicatur abſoluta,) *& in capit. ſi aliquid,* 22. *quæſt.*4. obſervant Archid. Dominic. Præpoſ. Bellam.& Turrec.*in præſenti,*D.Thom. 1.2.*quæſt.*19. *artic.* 6.*ad* 3.ubi Medin.*q.*1. Cordub.*in ſuo quæſtion.lib.*3.*q.*4. *ad fin.* Valent.1.2. *quæſt.*14. *puncto* 5. *ad* 2. Vaſq. *ad d. q.*19.*diſp.*60. *cap.*2. *num.*6. & ex omnium ſententia reſolvit Molin. *de juſtit.diſp.*335.*ſub num.*10. Fr.Emman. Roderic.*in ſum.tom.*2.*cap.*51.*num.*6. Suar.*tom.*4.*de pœnit.diſput.*4. *ſect.*10. *n.*4. Covar. id obſervans ad quorundam jurium intellectum, *de ſponſalib. p.* 2. *c.*7. §.2. *num* 9. *cum ſeqq.*Sanch. *de matrim. lib.*2. *diſput.*39. *ſub num.*12.*verſ. ad quartum.* 1

Verùm contra prædictam concluſionem ex hoc textu deſumptam obſtat primò, quod ſi hujuſmodi perplexus poſſet juſtè eligere minus malum, ut majus evitet, poſſet utique alius eandem electionem ei ſuadere, cùm in hac ſuaſione cooperetur in bono, prout quilibet poteſt juſtè, & meritoriè cooperari; atqui hoc conſequens videtur eſſe falſum: ergo & illud ex quo ſequitur. Conſequentia legitima eſt. Minor probatur exemplo Loth, qui ut legitur *Geneſ. cap.*19. Sodomitis in hoſpites irruere conantibus ſuaſit electionem minoris mali, nempe ſtuprum filiarum, quas eiſdem impiis proſtituit, ut majus illud 2

malum

malum vitaret,& tamen hæc ſuaſio ei vertitur ad culpam à D. Auguſtino *contra mendacium cap.9.* & aliis, quos refert.& ſequitur *annotat.ad ſummam Toleti lib.5. cap.37.part.2.*poſt Caiet.agnoſcit Cov. *de ſponſal.p.2. cap.4.in princip.num.9. prope fin.* & faciunt tradita per Leon.Leſſ.*de juſtit.lib.2.cap.13.num.20.*

3 Secundò obſtat, quod ſi hæc electio minoris mali licita eſſet hujuſmodi perplexo ſecundum quid, ſanè liceret etiam ipſimet legi humanæ civili eligere minus malum, ut majus evitet, ex reg. *l. ult. in fine, C. de fidejuſſ.* atqui videtur id non licere legi civili, ex text. *in cap.ult.de præſcript.*ubi per legem Canonicam abrogatur lex civilis ut injuſta,& quæ ſine peccato obſervari nequit,dum præſcriptionem in aliquibus caſibus cum mala fide, & ita cum peccato permittebat, cùm tamen hanc permiſſionem feciſſe videatur ad vitandum majus Reipubl. malum,videlicet lites,&jurgia,& contentiones judiciales,& extrajudiciales,& dominiorum incertitudinem,juxta text.*in l.1 ff. de uſucap. & in l.ult.ff pro ſuo*,proſequitur poſt alios Cov. *in reg.poſſeſſor,p.1.§.unico,num.5.* Igitur,&c.

4 Tertiò obſtat quod hujuſmodi perplexus, dum ſic eligit minus malum, tendere videtur abſolutè, & ſecundùm ſe, & naturaliter in objectum in ſua æſtimatione prohibitum, & conſequenter videtur illud liberè velle, & amplecti, cum à parte rei, & naturaliter poſſit illud nolle, ut alioquin conſiderant multi agentes de caſu, in quo ſic erroneè perplexus putaret utramque contradictionis partem peccatum eſſe, nec cognoſceret, & diſtingueret utra gravior eſſet, nec quam in eo dubio ſequi teneretur, & nihilominus alteram eligeret,quos refert Sanch.*in præcepta Decalogi,tom.1.lib.2. cap.11. num.13.* atqui nullum peccatum quantumvis minimum poteſt liberè aliquando eligi ſecundùm rectam rationem, ut conſtat ex text. *in cap.ſuper eo,de uſur.& in cap. quis arbitretur, junctis ſeqq.22.queſt.5.* cum ſimilibus adductis per gloſſas in eiſdem juribus, unde proceſſit illud, quod præſtat millies mori, quàm Deum vel leviſſimè offendere, ut in noſtris propriis terminis contendit Suar. *d.num.4.*

5 His tamen non obſtantibus à ſupradicta concluſione recedendum non eſt, quam optimè probat text. *in præſenti, & dict. cap. nervi, & d. cap.ſi aliquid, 22. queſt.4.* Ratio eſt, quia ſic erroneè perplexus non poteſt dici, quod abſolutè, & liberè vult objectum minoris mali, prout malum eſt, nec quod fertur in malum ut poſſibile vitatu moraliter, ſed potiùs coactè, & neceſſariò fertur in illud objectum, prout ſcilicet neceſſarium eſt in ordine ad majorem culpam vitandam, excuſante erronea, & inculpabili ignorantia invincibili dictante utrumque opus cum ex minoris mali comparatione malum eſſe; nam licèt actio illa ſic eligendi utrovis opere electo ſit in ſe, & abſolutè, & ut fertur in illud minus malum exiſtimatum libera,& ita ſit libera naturaliter, ut aiunt, & in genere entis, ut convincit tertium argumentum in contrarium adductum; tamen prædicta eligendi actio non eſt moraliter, & ut aiunt, in genere moris, libera, in ordine ſcilicet ad majorem culpam vitandam, quia ſuppoſito quod eam vitare aliter nequit, niſi per admiſſionem minoris mali, jam hoc non poteſt non admitti, nec poteſt moraliter vitari, ac proinde nec dicetur liberè amari, ac tandem nec in eo peccari, cùm conſtet ad inducendum peccatum neceſſariam eſſe utramque libertatem, nempe illam, per quam feratur voluntas in objectum malum, quod ſecundùm ſe ipſum naturaliter, & abſolutè loquendo ſit eligibile, & rurſus illam, per quam feratur in illud, ut poſſibile vitatu moraliter, ideſt, in ea occaſione, in qua moraliter poſſibile ſit illud vitari,juxta ea quæ de requiſitis neceſſariis, ut peccatum dicatur voluntarium, tradit poſt alios Tolet. *in ſumm. lib.3. cap.1. par.2.ex med.* & maximè *in verſ. alterum*, & antè tradiderat D.Thom.1.2.*quæſt.13.art.6 in corpore.* Sicque in effectu, quando neceſſitas cogit alterum malum eligere, ut in terminis noſtræ concluſionis, & hujus textus,eligens minus malum nihil aliud formaliter facit quàm adimplere præceptum pluris faciendi præcepti de majori malo vitando, unde cùm hanc electionem minoris mali faciat ex præcepto, non poteſt in eadem cenſeri peccator,ex reg. *cap. quod quis,de regul.juris* libr.6. conſonat textus *in l.juſtè poſſidet,ff. de acquir.poſſeſſ.* quæ ſanè ratio colligitur ex alioquin dictis per Adrianum IV. *in materia de reſtitutione, in quæſt. incip. quia dictum eſt,verſ.mihi videtur planius*,& per Sanch. *dict. cap.11.num.14.* ubi alios generaliter refert, *juncto cap.10.ſub num.35.col.2. verſ. tandem*, & ſatis intendit Fr. Emman. *dict. num.6.* dum eandem ſententiam probat ex eo, quod Dominus noluit nos inducere in anguſtias perplexitatis,id eſt, ne hinc inde inter duo invincibiliter exiſtimata mala conſtringamur,quando alterum ex illis neceſſariò admittendum poſſimus ita eligere,ut ſine culpa evadamus, videlicet eligendo minus malum, juxta ſupradictam concluſionem,quæ ſanè in hoc ſenſu,& ſecundùm hujuſmodi rationes veriſſima eſt,& recepta ab omnibus citatis in principio hujus textus.

In quem ſenſum, & ſecundùm eaſdem rationes 6
accipienda ſunt verba, quibus hac in re utitur Turrec. *in præſenti, ſub num.1.* dum inquit, quod minus malum in comparatione majoris mali videtur habere quodammodo rationem boni; & deſinere eſſe peccatum, juxta verba Auguſt. *in lib. contra Mendacium, cap.7. & 9.* dicentis, quod illa deſinunt eſſe peccata, quæ propter graviora vitanda ſuſcipiuntur, in quo etiam ſenſu intelligenda ſunt verba Ariſt. *lib.5. Ethic. cap.3.* adducta per Covar. *ſub dict. n.9. poſt med.* dum inquit minus malum boni vicem habere, ſi majori malo comparetur: rurſus & verba Leſſii *de juſt.lib.2. cap.13. num.21.* dum inquit, quod malum minus reſpectu majoris non cenſetur malum: item & textus *in cap. inquiſitioni 44.verſ.verùm,de ſent.excom.& in cap. dominus,verſ.ſi verò,de ſecund nupt. & in cap.juvenis 3. verſ. quia igitur, de ſponſal.* ut ſcilicet in eorum jurium caſibus invincibiliter de utroque malo dubitantes potuerint ſine peccato minus malum à ſe ibidem electum pro vitando majori eligere, etiam ſtante hujuſmodi dubio, & illo non depoſito, ut benè intelligit Cov. *dict. num. 9.* Leſſ. *de juſtit. lib.4.cap.3. ſub num.34 col.2. ante med.* & alii plures antiqui, & moderni relati, & approbati per Sanch. *de matrim. lib.2. diſp 41. ſub num.45.* Nec ad hanc electionem juſtificandam in terminis eorundem jurium opus eſſe,quod illud dubium deponerent reſpectu partis electæ, contra Adrian. & alios benè obſervant Navar. *in cap. ſi quis autem,num.101.de pœnit.diſt.7.* Sanch. *d. diſp.41. num.47.cum ſeqq.* Covar. *d.§.1.à num.7.&* 8. noſtram hanc reſolutionem tenens *dict.num 9.* ubi *num.11.* ſecundùm eandem reſolvit alium caſum utilem, & notandum ad intellectum textus *in cap. ſi quis ingenuus, 29. queſt.2.*

Amplia primò prædictam concluſionem ex noſtro 7
textu deductam, & ut *ſuprà* explicatam, ut procedat etiam eo caſu, quo ex ignorantia invincibili errans ſine copia Doctoris conſulendi putaret utramque dubitationis partem æquè peccatum eſſe, nec poſſet intelligere,& diſtinguere utra gravior eſſet, nec quam in ea contradictione poſſit, & teneatur amplecti; prout in exemplo de ruſticis, qui aliquando putant

ſe non audiendo Miſſam in feſtis peccare pariter, ac deſerendo gregem, ut eam audiant, nec diſcernere intelligunt, quodnam ex his præceptis incompatibilibus anteponendum ſit, etenim adhuc in his terminis ſic dubitans, & anceps non peccat, ſi alterutram partem eligat quæ ſibi magis placuerit, dummodo cautè hoc placitum ita dirigat, ut præ inordinata alterius partis affectione non decipiatur fingendo perplexitatem, ubi nulla fuerit, ita Fr. Emman. *dict. num.*6. & Sanch. alios referens *dict. cap.* 11. *num.*13.

8 Unde patet notabilis intellectus ad regulam communiter collectam ex hoc textu, quod ſcilicet ex duobus malis minus eſt eligendum, ut procedat non ſolùm in malis pœnæ, prout in hoc malorum genere eam intelligit poſt alios Sanch. *de matrim. lib.*2. *diſp.*39. *ſub num.*12. ſed procedat etiam in malis culpæ, ſi hæc proveniat non quidem ex parte operis intrinſecè, aut propter aliam urgentem prohibitionem mali, ſed ex parte invincibilis ignorantiæ, quæ malum etiam culpæ in opere de ſe bono repræſentet erranti poſito inter duo opera, vel inter duplicem unius operis partem ſibi dubiam, & exiſtimat culpabilem, ut in effectu etiam intelligit Sanch. *ſub diſt. num.*12.

9 Amplia ſecundò, ut procedat non ſolùm in ipſo ſic erroneè, & invincibiliter dubitante, & minùs malum eligente, ſed etiam in ſuadente, & inducente illum ad hujoſmodi electionem; ſic enim apertè concluditur ex ratione cooperationis in bono, quæ involvitur in ipſa ſuaſione, & inductione, & in hoc nulla eſt difficultas.

10 Tota in eo ſolùm difficultas eſſe poteſt, an hæc ſecunda ampliatio locum habeat etiam in eo, qui ſuaſerit, conſuluerit, & induxerit alium ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit ad avertendum majus malum à parte rei tale, quod aliquis ex malitia ſua patrare decreverat, veluti ſi ad vulnus inferendum, vel ad aliam mitiorem vindictam inducam illum, qui graviorem de alio ſumere, nempe illum interficiendo, decrevit? In hac quæſtione ſunt aliqui Doctores, qui hujuſmodi inductionem, ſuaſionem, & conſilium reprobant, intelligentes id ſine peccato fieri non poſſe, cùm formaliter involvat, ut ipſi credunt, cooperationem in malo, quæ nunquam licita eſſe poteſt, juxta illud, *agentes & conſentientes*, &c. de quo *in cap.*1. *de offic. deleg.* cum ſimilibus, nec poſſunt fieri mala, ut eveniant bona, aut minora mala, juxta illud Pauli *ad Roman.*3. ſolùmque concedunt iidem Doctores poſſe alterum alteri ſic ad peccandum parato offerre materiam minoris mali, eámque ſimpliciter eidem proponere, intelligentes in hunc ſolum ſenſum excuſari Loth, nempe ſi dicamus eum dum obtulit filias abuſui impiorum, non induxiſſe illos, nec filias ad ſtuprum, ſed ſolùm ſimpliciter propoſuiſſe materiam minoris mali, ſicque procedere locum Petri Apoſtoli 2. *epiſt. cap.* 2. dum eundem Loth juſtum vocat, dicens, *Loth virum juſtum à nefandorum injuria liberatum à Deo fuiſſe.* Hanc itaque diſtinctionem inter inductionem, & ſuaſionem minoris mali, & inter ſimplicem propoſitionem materiæ minoris mali facit Caiet. 2.2.*q.*78.*art.*4. Cov. *d.num.*9. *prope fin.* juxta eandem diſtinctionem intelligens excuſandum eſſe Judam, de quo *Geneſ. cap.*37. quaſi non induxerit, nec ſuaſerit fratribus venditionem fratris Joſeph, ſed ſolùm eam propoſuerit eis, ut materiam minoris mali, ad avertendum majus, nempe occiſionem ipſius fratris; deinde idem Cov. *citato loco* intelligit Ruben *illo c.*37. uſum fuiſſe ſola ſimplici propoſitione prædicta, dum animo evitandi idem homicidium dixit eiſdem fratribus, Non occidamus eum, ſed projiciamus in ciſternam veterem.

Contrariam verò ſententiam, Immò licere non 11
ſolùm prædictam ſimplicem obligationem, & propoſitionem materiæ minoris mali, ſed etiam formalem illam ſuaſionem ipſius ad majus avertendum, meritò tenent Innoc. *in cap. ſuper eo, col.*2. *de uſuris*, Cajet. meliori conſilio ductus *in ſum. verbo tyrannus*, *& tom.*2. *opuſcul. tract.*31. *cap.*13 *in ſolut. dub.*3. Adrian. & alii, quos refert, & ſequitur Navar. *in man. cap.*14. *ſub num.*40. *& cap.*17. *num.*262. Sylveſt. *in ſum. verbo uſura* 7. *num.*1. Molin. *de juſtit. tract.*2. *diſput* 335. *num.*9. *cum ſeqq. juncto num.*7. Leſſi. *in ſimili tract. lib.*2. *cap.*13. *num.*19. *cum ſeqq. & lib.*4. *cap.*3. *à num* 33. adducentes text. quem ſic intelligunt, *in cap. ſi quod verius, verſ. Si enim*, 33. *quæſt.*2. *& in cap. nervi, verſ. Hinc etiam, hac eadem diſt.* indéque reſolventes deliberato homini occidere ſuaderi poſſe aliam mitiorem vindictam, videlicet vulnus non lethale: rurſus & volentem committere adulterium, vel furtum grave, induci poſſe ab alio, ut committat ſolùm ſimplicem fornicationem, aut furtum levius, præterea & eum, qui non vult ſubvenire extremè indigenti, induci poſſe, ut illi ſubveniat, ſaltem dando ei mutuo ſub uſuris, quod minus malum eſt. Ratio eſt, quia ſi conſulens, ſuadens, aut inducens ad minus malum non tendit ad hoc, ut minus malum fiat abſolutè, prout in ſe eſt objectum malum, & peccaminoſum, nec illud abſolutè approbat, & petit in hoc ſenſu, id enim eſſet illicitum pariter ac facere, cùm involveret formalem cooperationem in malo, in quibus terminis procedere poterunt prioris ſententiæ fundamenta; ſed ſolùm petit formaliter commutationem minoris mali pro majori, & quod illud huic præferatur, licèt id non ſemper exprimatur, & cùm ita rogatus decreverit omninò alterum malum facere, & ita jam per ſe ductus ſit ad peccandum, dici non poteſt eo conſilio, & ſuaſione minoris mali denuò doci ut peccet, ſed ut culpam minuat per deſiſtentiam à majori peccato, quæ abſque ulla cooperatione formaliter intenditur in ſuaſione minoris mali à ſuadente, alioquin hoc etiam diſſuaſuro, & impedituro ſi poſſet, abſque majori, vel pari incommodo.

Qua retenta ſententia non obſtant quæ pro prima 12
ſupra adduximus, nam ad illud de culpa, quæ imponitur Loth in illa filiarum proſtitutione minus malum concinente, reſpondetur dupliciter, primò negando peccaſſe Loth, & eum excuſando, quia videlicet non obtulit filias Sodomitis, ut earum concubitu tanquam minori malo majus, nempe ſodomiam recompenſaret, nec animum habuit ut filiæ proſtituerentur, ſed ut eorundem furentium impetum hyperbolica ſubmiſſione frenaret, declarans hoc modo quàm ſibi moleſta eſſet immanitas ſceleris, & injuriæ, quam attentabant adversùs hoſpites à ſe receptos, qua ratione eundem Loth à peccato excuſant Cajet. *in comment. ad d. cap. Geneſ.*19. ſequitur Molin. *dict. diſput.*335. *num.*2. non improbat poſt Pererium Tolet. *d.cap.*37 *part.*2. *ante med.* firmat Leſſ. *d.cap.*13. *num.*80. ſicque juxta hanc rationem procedere poterunt dicta per D. Joan. Chryſoſt. *homil* 43. *in Geneſ.* & per Ambroſ. *lib.*1. *de Abraham, cap.*6. dum laudibus celebrant facinus Loth. Poteſt etiam excuſari idem Loth, juxta eoſdem Doctores, ex quadam animi perturbatione, & ardenti cupiditate defendendi hoſpites ab illa injuria temeraria, ut qui mente ſic turbata, & indeliberata proceſſit, à culpa illinc extenuata liberetur; quod tamen intelliges, ut ſcilicet liberetur in totum, vel in parte, prout hæc animi perturbatio, & paſſio in totum, vel in parte excluſerit voluntarium requiſitum ad peccatum, juxta tradita per D. Thom. 1. 2. *quæſt.*77. *art.*6. *cum ſeqq.* & per

ejus

ejus commentatores *ibidem*, & per Tolet. *in ſum. lib.* 2. *cap.* 1. *part.* 5. *verſ. Alterum*, Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *quæſt.* 4.

13 Vel ſecundò reſponderi poteſt, & meliùs, fatendo quidem Loth peccaſſe, ſed contendendo hujuſmodi peccatum non proceſſiſſe ex eo quod minus malum ſuaderi non poſſit ad vitandum majus (illud enim ſuadere ſine aliqua extrinſeca, & nociva circumſtantia peccatum non eſt, juxta ſupradictam reſolutionem) ſed proceſſiſſe in eo quod in hac ſuaſione intervenit alia circumſtantia extrinſeca, nempe detrimentum tertii, id eſt, filiarum: qua quidem circumſtantia interveniente peccat ſic ſuadens minus malum, etiam ad vitandum majus, ut bene ad limitandam prædictam noſtram, & communem reſolutionem advertit Molin. *d. diſp.* 335. *num.* 9. & 12. Leſſi. *d. cap.* 13. *num.* 20. & *infrà* latiùs agemus.

14 Ad illud verò de Ruben reſpondetur juſtam fuiſſe ſuaſionem, qua ille fratres volentes occidere Joſephum induxit, ut mitterent in ciſternam veterem, & ibi finerent mori fame, *Geneſ. cap.* 37. & ita ſuaſit æquale peccatum, ut hac via, licèt fratres perſiſterent in ea prava intentione mortis per famem inferendæ, tamen ipſe Ruben hunc effectum impediret aliunde, videlicet ſubducendo clam à ciſterna eundem Joſephum, ut conſtat ex verbis ejuſdem *cap.* 37. ibi, *hoc autem dicebat* (ſcilicet Ruben) *volens excipere eum* (ſcilicet Joſephum) *de manibus eorum, ut redderet patri ſuo*, ita Leſſ. *d. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 34. ſubdens ſatis eſſe quod ex parte ſuadentis detur hic animus commutandi, & præeligendi minoris mali; immò mali æqualis, veluti cujuſdam illecebræ objectæ, ut dum circa illam obduratus occupatur, poſſit majus malum impediri: qui intellectus aptior eſt illo, quem ad eundem locum præſtat Cov. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 4. *in princ.* dum ſentit Ruben *ibid.* egiſſe de prædicta projectione in ciſternam, tanqoam de minori malo ad vitandum majus, ſcilicet occiſionem Joſephi, fallitur enim Cov. ex modò dictis, ſecundùm quæ conſtat eandem projectionem *ibi* conſideratam fuiſſe ut referentem occiſionem ejuſdem Joſephi, quamvis diverſo medio, videlicet fame ab occiſoribus fratribus in ciſterna procurandam, arg. text. *in cap. paſce*, 86. *diſt.* ſuaſit igitur Ruben non minus, ſed æquale malum, prout juſtè potuit, ut ita ab alio æquali malo fratrem alioquin non liberandum ſubduceret interim, & liberaret, juxta *ſuprà* reſoluta.

15 Ex quibus colligitur poſſe nos ſuadere volenti occidere proximum, quod priùs ſpoliet ejus domum, vel abigat pecora, ut interim illum alioquin non liberandum ſubducere valeamus, prout etiam poſſumus volenti prodere orbem ſuadere ut priùs expilet ejus ærarium, ut interim aliunde, videlicet convocatis defenſoribus, proditio impediatur, qua etiam ratione captus à latronibus poteſt eis ſuadere ut inſequantur alium quendam, ſi ſuadens certò ſciat illum evaſurum ratione celeritatis, vel ob inſidias eo loco poſitas ad capiendos latrones, ut ipſemet captus poſſit interim fugere, ſicut benè obſervat Leſſi. *ubi proximè*.

16 Intellige tamen & declara reſolutionem ſupradictam, quæ concedit etiam formalem ſuaſionem mali ad majus avertendum, ut procedat ſolùm quando ſuaſio minoris mali facta fuerit abſque præjudicio tertii, non verò procedere cum dicto præjudicio in particulari, niſi tertius ille moleſtè non ſuſcipiat, aut niſi fuerit alioquin obligatus ad illud ſuſcipiendum, ut reſolvunt Molin. *dict. diſp.* 335. *n.* 9. Leſſ. *dict. cap.* 13. *num.* 20. & quidem meritò; nam ex diſpoſitione privatorum non poteſt inferri tertio damnum, quod ipſe nolit, aut non teneatur alioquin ſuſtinere, ex reg. *l. id quod noſtrum* 11. juncta reg. *l. factum* 198. *ff. de regul. juris*, & *reg. non debet, eod. tit. in* 6. Juxta quam reſolutionem jam patet in quo peccaverit Loth dum filias ſuas impiis objecit, ut majus malum hoſpitibus imminens vitaret, peccavit videlicet in eo, quia illas objecit cum damno ſuæ pudicitiæ, cùm tamen ipſi de illis non cogitarent, non peccaturus alioquin ſi hoc illarum præjudicium non obſtaret, etiamſi eos ad illarum uſum induceret, ſi ita intenderet majus illud malum avertere, quod aliter averti non poſſet, ita in ſpecie obſervat Molin. *d. diſp.* 333. *num.* 12. & Leſſ. *d. cap.* 13. *num.* 50.

Dixi, *cum dicto præjudicio in particulari*, quia ſi 17
præjudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & individuo, ſed in genere, tunc non reprobabitur electio illa, & ſuaſio minoris mali, immò fieri poterit, veluti ſi latroni firmiter quid ſtatuenti inferre damnum alterutri ex duobus, Titio, v.g. aut Mævio, ſed adhuc ancipiti circa perſonam, quem ex illis duobus in eo damno præferret, ego in genere abſque particulari deſignatione alterius, qui opulentior eſt, & cujus reſpectu damnum illud minus eſt, & abſque ſuaſione, quæ directè inclinet latronem in alterutrum, ſuadeſm illum, non quidem rogando, ut huic potius quàm illi in individuo noceat, ſed ſolùm proponendo, & conſulendo damnum, quod minus fuerit, etenim in his terminis non fit injuria ei, cui minus damnum infertur à latrone: nam in hujus mentem non revocavi aliquid, quod ipſe etiamſi anceps non cogitaret, ſed ſolùm in genere docui minus malum in eo, & ſimilibus obdurationis eventibus potius eſſe faciendum quàm majus, indicando quale ſit minus comparatione perſonsrum, quas latro in eum furandi finem mente revolverat: ita in termiois reſolvit Leſſ. *d. cap.* 13. *num.* 31. contra Petr. Navar. *de reſtit. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 39.

Dixi, *niſi tertius damnum moleſtè non ſuſcipiat*, ut 18
oſtendam quod in his terminis poterit dicta ſuaſio minoris mali fieri etiam cum damno tertii in particulari, deſignando ſcilicet ejus perſonam directè, & individuè: nam ſuppoſito quod ille, ut quia multùm dives eſt, & conjunctus, v. g. pater, aut mater, aut aſcendens, vel deſcendens, aut alioquin amantiſſimus alteri, cui damnum alternativè paratur à latrone, non feret moleſtè illud ſibi potiùs inferri, jam cenſetur in eo damno conſentire, ac proinde nulla ei fit injuria in ea ſuaſione, & indicatione, juxta reg. *ſcienti, de regul. juris lib.* 6. cum ſimilibus, & ita in terminis reſolvit Leſſ. *dict. cap.* 13. *ſub num* 20. cujus tamen reſolutio cautè limitari debet ut procedat ſolùm in damno remiſſibili per illum tertium, & in quo ille poſſit conſentire, ſecus in damno irremiſſibili per eundem, ut concluditur à ceſſante illa ratione remiſſæ injuriæ, juncta reg. text. *in cap. cùm ceſſante, de appellat.* cujus reſolutionis exemplum cerni poteſt in Loth, nam licèt veriſimile eſſet filias ab eo proſtituras habuiſſe animi præparationem, ut patris vota ſubmiſsè, licèt injuſtè, in ſe ipſis adimplerent, tamen quia dictum earum præjudicium, nempe propria pudicitia, non poterat ab illis remitti abſque peccato, ideò Loth in hac minoris mali ſuaſione reprobatur à Doctoribus maliùs ſentientibus, quos *ſuprà* citavi.

Dixi, *niſi fuerit alioquin obligatus ad illud damnum* 19
ſuſcipiendum, ut oſtendam quod in his terminis ſuaſio minoris mali fieri poterit etiam cum damno tertii in particulari; quia ſuppoſita ejus damni neceſſaria ſuſceptione, ad quam tertius ſupponitur obligatus, jam ei non infertur damnum injuſtum, nec formale, ſed ſolummodò materiale, & juſtum, & ita

ceſſat fundamentum contrariæ reſolutionis ſupra poſitæ. Exemplum poni poteſt in eo, quem ut divitem, & furanda, v. g. pecunia nullatenus egentem latroni deſigno nominatim, & in individuo, ut ipſi potius damnum inferat, quàm alteri, ſi in hac hypotheſi ſupponatur quod alter à quo illud avertere intendo, ſit illi totum damnum congruo tempore recompenſurus, itaut in eo non præjudicatur, hoc enim damnum ipſe à me deſignatus permittere tenetur ex lege charitatis, ut in ſpecie reſolvit Leſſ. *d. num. 20. in fine*, & efficaciter deducitur ex reg. *quod tibi non nocet, & alteri prodeſt, ſuſtinere teneris*, de qua *in l. 1. §. idem aiunt, ff. de aqua pluvia arcenda*.

20 Intellige etiam & declara ſupradictam reſolutionem, ut procedat ſolùm quando alter in actu jam paratus fuerit patrare majus malum, non verò quando ad id promptus fuerit ſolùm in potentia ex pravo aliquo habitu ad dictum malum tendente; tunc etenim non licet nobis eum inducere ad minus, v.g. ad fornicationem ſimplicem, præveniendo executionem ſui pravi habitus, ad majus, v. g. ad peccatum contra naturam, ut bene advertit Molin. *dict. diſput. 335. num. 9.* & quidem meritò; nam dum non adeſt illa promptitudo actualis, licèt adſit hæc potentialis, tamen non adeſt adhuc peccatum majus, quod averti neceſſe ſit, ſed tantùm adeſt quidam habitus ad illud, qui de præſenti non indiget hoc averſionis medio, cùm poſſit aliis remediis impediri, & cohiberi, videlicet jejuniis, orationibus, eleemoſynis, & aliis operibus pœnitentialibus, quibus habitus pravi ſolent auxilio divino mediante coërceri.

21 Ex quibus omnibus inſurgit notabilis obſervatio, & intellectus ad reg. *ex duobus malis minus eſt eligendum*, de qua in hoc text. cum concord. ut ſcilicet conſtituenda ſit differentia inter electionem hanc faciendam in alio, & inter faciendam in ſe ipſo, etenim in alio actualiter parato poſſumus etiam ſuadendo, non autem abſolutè approbando, eligere abſque injuſto præjudicio tertii in particulari minus malum, ſive exiſtimatum ſolummodo, ſive etiam verum ad vitandum majus, quod aliter impediri non poſſit, juxta ſupradicta, & in his terminis indiſtinctè procedit prædicta reg. At verò in ſe ipſo non ita, ſed diſtinguendo inter duo mala, & peccata per ſe talia, & inter ea, quæ per ſe talia non ſunt, ſed exiſtimantur invincibiliter ab ignorante; etenim ex prioribus illis malis nemini licet in ſe ipſo alterum etiam levius eligere, quia non ſunt facienda mala aliqua ut majora expediantur, vel etiam ut eveniant bona, juxta illud Pauli *ad Roman. 3.* quod procedit, & intelligendum eſt ubi vel ad ſolicitanda bona, vel ad evitanda mala aliquis in ſe ipſo patraret aliquid de ſe malum, in his etenim terminis non ſunt aliquatenus eligenda, & facienda mala etiam venialia, & in hoc caſu non procedit reg. prædicta, procedit tamen in ſecundo, & ſecundùm eam ex dictis poſterioribus malis exiſtimatis poterit quilibet etiam in ſe ipſo eligere minus ad vitandum majus; & ideò hujuſmodi diſtinctionem, & explicationem ad dictam reg. ex duobus malis, ſentiunt Sanch. *de matrim lib. 2. diſput. 39. ſub n. 15. verſ. Ad confirmationem*, & Leſſ. ſic intelligendus *d. cap. 3. ſub num. 34. col. 2.*

22 Amplia principalem hujus text. concluſionem, ut procedat etiam in lege humana, itaut electio minoris mali ad vitandum majus licita ſit, juxta ea quæ latè dixi *ad cap. omnia 4. ſup. 3. diſt.*

23 Limita jam primò eandem concluſionem ut ſolùm procedat quando ita ſecundùm quid perplexus habuerit conſcientiam invincibilem utriuſque mali exiſtimati, cæterùm ſi ea fuerit vincibilis, qualis eſt illa quæ imprudenter judicat, itaut minimè erraret, ſi adhiberetur debita diligentia, aut ſaltem conſuleret Doctorem, quem facilè adire poſſet, tunc ſanè ſic errans non excuſabitur eligendo malum minus, immò in utroque eventu peccabit, quia ſcilicet tenebatur deponere conſcientiam vincibiliter erroneam, tanquam culpabilem, ac proinde ſi eam cùm poſſet non depoſuerit, jam ipſemet ſe voluntariè ſubjicit huic perplexitati, & amat periculum utriuſque peccati in ea privativè contenti; unde nihil mirum ſi ita pereat in eodem periculo ſpiritualiter, juxta illud Eccleſiaſt. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Exemplum hujus limitationis poni poteſt in eo, qui ex conſcientia erronea vincibili putat aliquid eſſe ſub præcepto, quod tamen peccatum erat à parte rei, videlicet ſi putet ſub præcepto teneri quempiam furari, ut pauperi extremè non indigenti ſubveniat; is etenim ex prædicta ratione peccabit in utroque eventu, ſive furetur, ſive non furetur: furando quidem contra præceptum non furandi, à cujus tranſgreſſione excuſare nequit ignorantia illa vincibilis, & ita culpabilis, juxta reg. *ignorantia*, & *ibi* notata, *de regul. juris lib 6.* juncta reg. *Non ſunt facienda mala, ut eveniant bona.* Rurſus & non furando peccabit, quia agit contra dictamen erroneæ conſcientiæ, *cap. omnes, §. ex his 28. quæſt. 1. cap. per tuas 35. verſ. Nos igitur, de ſimon. cap. litteras, verſ. Porrò, de reſt. ſ. ſpoliat.* junctis iis, quæ de peccato contra erroneam conſcientiam reſolvunt plures, cum quibus proſequitur Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 2. cap. 8. quæſt. 3. cum ſeqq.* Cordub. *in ſuo quæſt. lib. 3. quæſt 4.* Vaſq. *1. 2. q. 19. art 6. diſput. 59. cap. 2. num. 6.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 1. cap 4. ex num. 3.* Nav. *in man. prælud. 9. num. 9. & in cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt 7. num. 81. cum ſeqq. & in cap. conſideret, de pœnit. diſt. 5. in princ. num. 54. cum ſeqq.* & alii quos refert & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 1. cap. 12. num. 2. cum ſeqq.* latè explicantes quid ſit conſcientia erronea, & qualiter contra eam peccetur, & quando confitendum de hoc peccato, & in terminis hujus limitationis ſic reſolvit Navar. *d. cap. ſi quis autem, ſub num. 85.* & *num. 95.* agens de eo qui habuerit conſcientiam erroneam vincibilem de implendo juramento non parendi Prælato ſuo, & reſolvens quod hic ex eo quia non vult, cùm poſſit & teneatur eam ut vincibilem, & culpabilem deponere, peccabit in omni eventu, videlicet vel contra votum ſi non pareat, vel contra conſcientiam erroneam ſi paruerit, & in propria ejuſdem noſtræ limitationis hypotheſi ita reſolvit Sanch. *dict. cap. 11. num. 12.* uſus bona ſimilitudine, de illa ſcilicet perplexitate, cui aliquis in Miſſa, v.g. ſe ſubjecerit, dum ex prava voluntatis intentione habuerit animum, & finem quærendæ vanæ gloriæ ex Miſſa in feſto audita; is etenim ſuppoſita hujuſmodi prava voluntate, quam poterat, & tenebatur deponere, ſi eam non depoſuerit, non poterit non in altera peccare: nam ſi Miſſam non audiat, peccat contra præceptum eam audiendi feſtis diebus, & ſimiliter ſi eam audierit, peccabit ratione pravi illius finis vanæ gloriæ, niſi eum adeò pœniteat hujus ignorantiæ culpabilis, ut ea quam hîc & nunc vincere non poterit, reddatur invincibilis, juxta explicationem, quam tradit idem Sanch. *d. num. 12. in fine*, prædictam ſimilitudinem limitans.

24 Limita ſecundò eandem concluſionem, ut procedat ſolùm quoad excuſandum à peccato in foro conſcientiæ ſic perplexum ſecundùm quid, non verò à pœna per legem humanam impoſita ipſi operi, quod ille elegit in ratione etiam minoris mali; nam quoad hanc legem ipſe noxius eſt, cùm ea non curet de hujuſmodi perplexitate, nec de rationibus, quæ ſic perplexi

plexum excuſant in conſcientia quoad Deum interiora videntem, & quoad ejus forum ſacramentale, ſed judicet ſolùm de externis, juxta text. *in cap. unic. §. porrò, ut eccleſiaſt. benef. ſine dimin. conf.* cum his quæ de defectu poteſtatis humanæ circa actus internos proſequitur ad varias, & utiles quæſtiones, poſt alios Cov. *in reg. peccatum, p.2. in princ. à num.7.* Planè ſi ad externa attendamos, idem perplexus, quamvis interiùs culpam non habeat ſuppoſita ſua ignorantia, & perplexitate ſecundùm quid, ut ſupponimus invincibili, tamen exteriùs reperitur nocens, & obnoxius juſtæ illius legis punitioni, & conſequenter eam pati debet humiliter, nec poteſt conqueri quod pœnam ſuſtineat ſine culpa, contra reg. text. *in cap.2. de conſtitut.* quia quoad hujuſmodi legem humanam culpabilis cenſetur, & ita ſubeſt cauſa ſufficiens ad eam pœnam etiam ſine culpa ſuſtinendam, ut membrum Reip. in ordine ad conſervationem totius corporis, cujus reſpectu ſtat adhuc etiam contra hujuſmodi perplexum communis juſtitia ejuſdem legis, ac proinde eum ligare debet quoad dictam pœnam, quamvis ſi ad ejuſdem perplexi internam innocentiam attendamus, videatur in eo ceſſare culpa, & conſequenter ratio dictæ legis humanæ, unde ſuccedunt tam reg. *ſine culpa, ut 2. part. de regul. juris lib.6.* quàm etiam ea, quæ de legis humanæ diſpoſitione, & obligatione non ceſſatura, quantumvis ejus ratio negativè ceſſet in caſu particulari, reſolvunt communiter Doctores *in l. proſpexit*, per text. *ibi, in verſ. Quod quidem, ff. qui & à quibus*, poſt alios D.Barboſ. *in l.1. p.1. num.86. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Suar. *de legib. lib.6. cap.5. num.6. cum ſeqq.* Cui limitationi ſic noviter obſervatæ, & probatæ conſequens eſt electionem hanc minoris mali, etiam ad vitandum majus, non excuſare à nullitate actus referentis illud malum minus, ſi per legem fuerit non ſolùm prohibitus, ſed etiam nullus.

25 *Etenim dum pejerarè*, &c.] Dum text. hic ad probandum regulam de minori malo eligendo ad vitandum majus à perplexo ſecundùm quid, adducit exemplum de perjurio potiùs eligendo in comparatione homicidii, ſatis probat homicidium eſſe peccatum gravius perjurio; idque agnoſcunt Bellarm. *in præſenti, num.3.* Angel. *in ſum. verbo perjurium, num.8.* Gabr. *in 3. diſtinct.39. quæſt.2. articul.3. dubit.4.* & alii *ibidem*, quos refert, & ſequitur Leſſ. *de juſtit. lib.2. cap.42. ſub num.75.* tum quia homicidium nocumentum affert immediatè perſonale, & irreparabile, cùm tollat vitam humanam, quæ ex bonis temporalibus ſummum eſt, juxta reſoluta per Sot. *de ra-*
26 *tione tegendi, membr.1. quæſt.3.* & multis probat, & controvertit Navar. *in cap. inter verba 11. quæſt. 3. concl.4. num.20. cum ſeqq.* & ſemel ablata ampliùs reſtitui non poteſt de lege ordinaria, juxta illud Pſal.77. *Spiritus vadens, & non rediens:* conſonat text. *in l.1. C. de ſacroſ. Eccleſ.* ibi, *quod iterum non redit arbitrium*, cum his, quæ ad eundem text. notat Benedict. Ægid. *part.6. §.3.* tum quia homicidium ſervata proportione magis offendit virtutem humanæ juſtitiæ commutativæ ſibi proximè, & formaliter oppoſitam, quàm perjurium offendit Religionem, cui directè opponitur, quippe quod homicidium, utpote auferens injuſtè vitam, & ita ſummum bonum temporale, & externum, juxta *ſuprà* dicta, majus eſt cæteris peccatis contra juſtitiam commutativam inferiora bona auferentibus; perjurium verò non eſt maximum inter peccata contra Religionem, immò alia ſunt ipſo graviora, videlicet odium Dei, hæreſis, idololatria, & blaſphemia, ut benè advertunt Præpoſ. *in præſenti, col.1. in fine*, & alii, quos refert, & ſequitur Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.11. cap.12. quæſt.6.* & ideo mirum non eſt, homicidium vocari immane flagitium *in cap. miror, 50. diſtinct.* Tum denique, quia homicidium ordinariè, & moraliter loquendo excedit perjurium in gravitate circumſtantiarum, nam primò denotat utplurimum pertinaciorem infeſti animi deliberationem, quia ſcilicet difficiliùs committitur, ut obſervat Leſſ. *ſub dict. num.75.* deinde gignit majus ſcandalum, quia ſcilicet magis repugnat viſibili naturæ, & ſatis oſtendit gravitas pœnarum, quibus ſolet puniri, quæ tamen circumſtantiæ non reperiuntur utplurimum in perjurio, ac proinde non ſolet ita graviter ac homicidium puniri, ut ſatis intendit *gloſſ. ultim. in præſenti*, prout ex ea colligit Dominic. *ibidem, col.1. in fin.* Præpoſ. *col.2. etiam in fine.*

Contrarium tamen, immò quod perjurium ſit pec- 27
catum gravius homicidio, tenuerunt D. Thom. *quodlib.1. articul.18.* Sylveſt. *in ſumma, verbo perjurium, quæſt.2.* Sot. *de juſtit. lib 8. quæſt.1. art.3. concluſ.4.* Covarruv. *in cap. quamvis pactum, part.1. §.7. num.1.* Medin. *in ſum. lib.1. cap.14. §.5. fol.83.* Azor. *dict. quæſt.6.* Menoch. qui nihil decidit, *de arbitrar. caſu 319. num.2.* Suar. *de Religion. tom.2. tractat. 4. lib.3. cap.3. num.8.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.3. cap.4. num.37.* latè hanc ſententiam defendentes plurimis argumentis, tum quia perjurium excedit ex parte virtutis, cui opponitur, nempe religionis erga Deum, quæ nobilior & perfectior virtus eſt, quàm juſtitia humana, cui ſolùm, & non alteri virtuti proximè, & formaliter opponitur homicidium. Tum quia culpæ contra præcepta primæ tabulæ graviores ſunt culpis contra præcepta ſecundæ tabulæ, quia priores tendunt immediatè, ac directè contra Deum, & contra virtutem Religionis, & cultum latriæ ipſi Domino debitum, poſteriores autem contra proximum, ut reſolvunt Archid. Præpoſ. Domin. & Turrecr. *in præſenti*, Sylveſt. Azor. Leſſ. & Sanch. *dictis locis*; atqui perjurium, utpotè immediatè offendens virtutem Religionis, juxta proximè dicta, eſt contra præcepta primæ tabulæ, homicidium autem, utpotè immediatè, & directè offendens juſtitiam commutativam, & bonum proximi per eam immediatè conſervandum, pertinet ad peccata contra præcepta ſecundæ tabulæ; igitur perjurium eſt peccatum gravius homicidio. Tum denique, quia ut advertit Covar. *d. §.7. ſub num.2.* gravitas, & magna deordinatio perjurii convincitur ex ea ratione quod cùm illud quantum ex ſe eſt, tollat certitudinem divini teſtimonii in juramento contenti, conſequenter tollit hoc velut primum principium confirmandi, & ſtabiliendi contractus humanos, ac tandem maxima ex parte evertit humana commercia, ita ut ex iis omnibus mirum non ſit perjurium vocari grande ſcelus, *in cap. prædicandum 22. quæſt 2.*

His ita pro utraque parte adductis, videtur in hac 28
homicidii, & perjurii comparatione nihil certius, aut veriſimilius judicari poſſe, quàm quod hæc duo peccata adinvicem ſe excedunt penes diverſos reſpectus, ut apertè obſervat Suar. *dict. cap.3. num.11.* Ego tamen dicendum puto, peccatum homicidii, licèt ex genere ſuo, & ſecundùm ſuam ſpecificam malitiam, levius ſit perjurio ſecundùm ſuam conſideratio ex genere ſuo, tamen ſumptum in individuo cum ſuis ordinariis circumſtantiis, gravius eſſe perjurio cum ſuis conſiderato.

Probatur, nam quamvis, cæteris paribus, pecca- 29
ta contra præcepta primæ tabulæ ex genere ſuo, & ſecundùm ſpecificam malitiam graviora ſint, quàm ea, quæ adverſùs præcepta ſecundæ tabulæ committ-

mittuntur, utpote quia priora immediatè, & directè
tendunt contra Deum, & contra virtutem Religio-
30 nis; poſteriora verò tendunt immediatè, & directè
contra proximum, & contra juſtitiam commutati-
vam humanam, quæ inferior virtus eſt ipſa virtute
Religionis: tamen poteſt aliquando inter eadem
peccata contingere ut peccatum contra aliquod præ-
ceptum ſecundæ tabulæ ratione circumſtantiarum in
individuo ſit gravius, eo quòd offenderit præceptum
31 aliquod primæ tabulæ, ut advertit Suarius *dict. cap.* 3.
num. 10. *col.* 2. Exemplum proponi poteſt in violatio-
ne voti, & diei feſti, quæ inducit peccatum contra ſe-
cundum, & tertium præceptum primæ tabulæ, juxta
reſoluta per D.Thom. & alios communiter, quos re-
fert, & ſequitur Navarr. *in man. cap.* 12. *num.* 24. *cum
ſeqq.* Suar. *de Relig. tom.* 2. *tract.* 6. *lib.* 1. *cap.* 15. *maximè
num.* 5 Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 11.
num. 7. & tamen eadem peccata ratione prædictæ
circumſtantiarum inæqualitatis minora ſunt homi-
cidio, & adulterio pertinentibus ad ſecundum, &
tertium præceptum ſecundæ tabulæ, ob quam
etiam inæqualitatem circumſtantiarum facilè procedit
illa reſolutio, quam contra Medinam conſtituunt
Suar. *d. num.* 10. *col.* 2. & Sanch. *d. lib.* 3. *cap* 4. *num.* 37.
in fine, perjurium eſſe peccatum minus parricidio;
quamvis hoc ad ſecundam, illud verò ad primam ta-
bulam pertineat, quod idem dicendum eſt de eodem
perjurio in comparatione peccati contra naturam, im-
mo & adulterii, quamvis hæc duo ultima peccata per-
tineant ad ſecundam tabulam, ut bene reſolvit Suar.
d. cap. 3. *ſub num.* 12.

32 Quod autem in homicidio concurrant circum-
ſtantiæ plures, & graviores, quàm in perjurio, ex eo
oſtenditur, quia in homicidio offenditur Deus, &
ſpiritualis ſalus homicidæ, & majus bonum tempo-
rale proximi occiſi, & majori conatu, & affectu
magis infeſto, & deliberato, & cum majori ſcanda-
lo committi ſolet, ut probat hic text. *in verſ. Etenim*,
quæ tamen circumſtantiæ non ita ſe habent in perju-
rio, cùm in eo licèt offendatur Deus, & ſalus ſpiri-
tualis perjuri, tamen utplurimùm non æquè gra-
viter offenditur proximus, nec committitur tam diffi-
culter, ſed facilè, nec tam infeſto conatu, & tam di-
recto affectu lædendi, ſed potiùs proficiendi in tem-
poralibus ſibi, vel aliis, in cujus favorem pejeratum
fuit, juxta tradita per Leſſium *dict. cap* 42. *num.* 75.
in fine. Nec putes numerum, & gravitatem circum-
ſtantiarum perjurii in comparatione homicidii au-
geri ex eo quod perjurium videatur habere conjun-
ctam blaſphemiam, ex Sanch. *dict. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 7.
& 8. nam potius advertere debes in perjurio de ſe
non involvi blaſphemiam; nam pejerans non dicit
aliquid falſum de Deo, nec id ei tribuit, prout eſt de
ratione blaſphemiæ, ſecundùm Menoch. *de arbitr. ca-
ſu* 375. *num.* 3. *cum ſeqq.* quamvis enim Deum adhi-
beat in teſtem falſitatis, tamen id facit non quaſi exi-
ſtimet Deum poſſe teſtem eſſe falſitatis, nec quaſi id
ei tribuere velit, ſed tanquam qui ſperat fore ut Deus
ſuper re jurata non teſtificetur per aliquod evidens
ſignum, ex quo perjurii falſitas innoteſcat, ut do-
cet D.Thom. 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 3. *ad* 2. Sanch. *d. lib.* 2.
cap. 32. *num.* 33.

SUMMARIUM.

1 *Perplexitas alia eſt abſoluta, alia ſecundùm quid.*
2 *Perplexitas abſoluta dari nequit.*
3 *Perplexitas ſecundùm quid provenit ex erronea con-
ſcientia ipſius operantis*, & num. 4.
5 *Perplexitas ſecundùm quid dari poteſt.*
6 *Conſulens paratum occidere clericum adulterum in
adulterio cum ſua ſorore deprehenſum, ut mitti-
let, non incurrit irregularitatem, aut excommu-
nicationem.*

Cap. Nervi II. *Greg.*

Poſſibilem eſſe perplexitatem in peccatis, ex D. 1
Gregorio probat Gratian. *in præſenti*, pro cujus
tamen materiæ vera cognitione advertendum duxi
perplexitatem dupliciter poſſe conſiderari, alia eſt ab-
ſoluta, alia verò ſecundùm quid. Prior conſidera-
tur ex parte operis, dum ſcilicet illud, ſi multiplex oc-
curreret, & utrumque ſub peccato perplexum obli-
garet ex aliqua legitima prohibitione unum, & alte-
rum opus inficiante, induceret à parte rei quandam
inevitabilitatem peccandi, & impoſſibilitatem ſer-
vandi unam, & alteram prohibitionem: & quidem 2
hæc abſoluta perplexitas dari nequit, quia ſequere-
tur hominem peccare poſſe in eo, quod vitare non
poteſt, quod omninò falſum eſt, cùm ſine voluntate
peccatum actuale committi nequeat, juxta ea, quæ ha-
bentur *in ſum. & in cap.* 1. *& in cap. non eſt*, 15. *quæſt.* 1.
tum quia jam maneret impoſſibilis legis conſtitutio,
aut præceptum prohibens opus utrumque, contra
text. *in cap. erit autem Lex* 4. *diſt.* cum adductis *ibidem
num.* 5. Quare in effectu ſic reſolvunt *in præſenti* Do-
min. *col.* 1. *in med.* Archid. *col.* 3. *in fine*, & Præpoſ. *in
princip.* D Thom. 1. 2. *quæſt.* 19. *art.* 6. *ad* 3. & ibi Me-
din. *quæſt.* 1. Vaſq. *ibid. diſput.* 6. *cap.* 2. *num.* 6. Valent.
t. 2. *quæſt.* 14. *puncto* 5. *ad* 2. Cordub. *in ſuis quæſt. lib.* 3.
q 4. *ad fin.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 51. *num.* 6.
Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 8. *q.* 8. Suar. *de pœnit.
tom.* 4. *diſp.* 4. *ſect.* 10. *ſub n.* 4. Sanch. *in præcepta Decal.
tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 11. *ſub num.* 13.

Poſterior verò perplexitas, ſcilicet ſecundùm quid, 3
conſideratur non quidem ex parte operis occurren-
tis, ſed ex erronea conſcientia ipſius operantis, dum
ſcilicet ignoratur, & fatuè credit ſe inter utrumque
opus ita prohibitione teneri, ut quolibet patrato
nequeat evadere peccatum, ut in exemplis addu-
ctis per Doctores *ſuprà* citatos, maximè per Suar. &
Sanch. *ubi proximè*, veluti ſi quis dum exiſtimat pec-
catum eſſe mentiri pro vitando homicidio, ſimul
ex ignorantiâ putet ſe in his terminis ad mentien-
dum teneri, cùm tamen à parte rei non teneatur ad
illud, immò ad oppoſitum, juxta text. *in cap. ſuper
eo, de uſur.* poſt alios Suar. & Sanch. *citatis locis*, ut
etiam in ruſticis contingere ſolet ſi alter eorum cre-
dat ſe peccatum committere ſi pro Miſſa in feſtis au-
dienda gregem deſerat, & ſimul ex ignorantia exi-
ſtimet in his terminis ſe illam non audiendo pecca-
re, cùm tamen à parte rei non peccet ſi abſque gre-
gis conſiderabili damno non poteſt eam audire, &
adimplere illius præceptum affirmativum, obligans
ſolùm pro loco & tempore, data ſcilicet opportu-
nitate, & commoditate, ſicuti reſolvunt Nav. *in man.
cap.* 21. *num.* 3. *cum ſeqq.* Tolet. *in ſum. lib.* 6. *cap.* 9. *col.* 3.
in med. Suar. *tom.* 3. *de Sacram. diſput.* 88. *ſect.* 6. *col.* 5. *in
fin.* Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 17. Sanch. *d.
cap.* 11. *num.* 13.

Rurſus de eadem perplexitate ſecundùm quid alia
exempla habentur in hoc text. in quo agitur de ma- 4
lis, & peccatis, non quidem per ſe talibus, ſed ſo-
lùm exiſtimatis, præ ignorantia ſic perplexi, ut con-
ſtabit legenti, & intuenti regulas juris ad eadem
exempla pertinentes, quas eſſet hìc longum recen-
ſere: ſit ſatis eas legere apud Dominic. Anch. Præpoſ.
& Turrec. *hìc.* Adeſt aliud exemplum *in cap. duo mala*,
ſup.

ſup. hac eadem diſt. ubi jurans proximum, v. g. interficere, exiſtimat ſe peccatum homicidii committere interficiendo illum, & ſimul ex ignorantia putat ſe peccare, & in perjurium incidere ſi juratam mortem proximi non compleat, cùm tamen à parte rei ille non incidat in illud in his terminis, quia ſcilicet ad eam non obligatur ex tali juramento, utpote de materia injuſta, nullo & peccaminoſo, juxta reg. text. *in cap. animadvertendum, 22. q. 2. & in cap. etſi Chriſtus, verſ. & jurabant, de jurejur.* obſervant Archid. Præp. & Turrecr. ac gloſſ. *verbo pejerare, in dict. cap. duo mala,* Cov. *in cap. quamvis pactum, part. 1. §. 6. num..* Suar. *de Relig. tom. 2. tract. 4. lib. 3. c. 26.* Axor. *d. part. 1. lib. 11. cap. 5.* D. Barboſ. *in l. alia, § eleganter, num. 28. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 3. c. 4. num. 26. cum ſeqq.*

5 Hæc quidem poſterior perplexitas ſecundùm quid dari poteſt, quippe quod non ponit à parte rei in opere, & in legis prohibitione impoſſibilitatem illam, & inevitabilem peccandi, nec reliqua inconvenientia, quæ in perplexitate abſoluta conſiderantur; ſed ſolum procedit per accidens, & ſecundùm quid, ſuppoſito ſcilicet errore intellectus, & ignorantia ſic perplexi, & ita hæc perplexitas non ſolùm dari poteſt, ſed etiam de facto dari conſuevit, ut conſtat ex text. in præſenti, & reliquis exemplis *ſuprà* adductis, & in aliis pluribus, quæ poſſunt innoteſcere Confeſſorum experientia, & ſolent ſuggeri ex inſtigatione diaboli hominibus laqueum inde & undique parantis, ut conſtat ex hoc text. *in princip.* Ut tandem quilibet noſtrorum cavere debeat ne in hujuſmodi perplexitatibus in laqueum incidat, immo viribus omnibus pacem, & quietem conſcientiæ in Deo diſcretè procuret ab his dubitationibus, & indiſcretis ſcrupulis deſiſtendo juxta normam ad ſedandos ſcrupulos inter alias traditam poſt alios per Navar. *in man. cap. 27. num. 281. cum ſeqq.* & Fr. Emman. *d. tom. 2. ſum. cap. 52. à princ.* hanc itaque poſteriorem perplexitatem admittunt omnes Doctores proximè citati, & quidem meritò, cùm facilè contingere poſſit ſupradicta diaboli inſtigatione, & multorum hominum timida complexione, & melancholia, ac apprehenſiva imaginatione, ex quibus ſolent indiſcreti ſcrupuli procedere, juxta tradita per Navar. & Fr. Emman. *ubi proximè,* quamvis de poſſibili, & frequenti contingentia hujus poſterioris perplexitatis dubitet Suar. *de pœnit. tom. 4. diſp. 4. ſect. 10. num. 4.*

6 *Conceſſit minima*, &c.] Notatur ad hoc quod illum, qui eſt paratus occidere clericum adulterum in adulterio cum ſua ſorore deprehenſum, conſulere poſſum, ut non occidat, ſed potiùs mutilet abſque ullo irregularitatis, & excommunicationis incurſu, quia non pecco in hoc bono conſilio, cùm illud non influat moraliter, ut fiat mutilatio, ſed ne fiat homicidium, nec conſulo malum, ſed propono tantùm materiam minoris mali, ut eum à majori malo retraham, quod eſt licitum; quare ita tenent Cajet. *tom. 1. opuſc. tract. 31. reſp. 13. dub. 3. & 2. 2. quæſt. 95. art. 8. in 5. cauſa duelli, in fine,* Sot. *de juſtit. lib. 6. quæſt. 1. art. 5.* Navar. *in man. cap. 14. num 40. verſ. Decimotertiò, & cap. 17. num. 263.* Suar. *de cenſur. tom. 5. diſput. 45. ſect. 3. num. 1. in fin. verſ Unum verò caſum, & num. 2. 3. & 4.* Sayr. *de cenſuris, lib. 7. cap. 3. num. 13.* Avil. *in ſimili tract. p. 7. rub. de homicid. directè voluntario, diſp. 6. ſect. 2. dub. 3. verſ. Unde.*

In gloſſ. *Præcipitat*. Notatur ad hoc, quod ſi quis ſe præcipitat ex muro, præſumens evadere mortem, non peccat mortaliter, licèt moriatur, niſi murus eſſet altus, ut per Gregor. Lopez *l. 16. gloſſ. 4. tit. 18. part. 2.* ubi ad hoc dicit gloſſam notabilem.

Distinctio XIV.

Cap. Quod ait I. *Auguſt.*

De materia hujus text. & an peccaverit Loth offerendo filias impiis Sodomitis ad majus malum vitandum, dixi latè *ad c. duo mala, n. 12. & 13. ſup. diſt. 13.*

In gloſſ. *Hac compenſatio*, ibi, *admittitur tamen compenſatio in criminibus.* Ita Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum, & uxorem, §. 20. num. 4.* Sanch. *de matrim. lib. 10. diſp. 8. num. 29* Farin. *in praxi crim. part. 5. quæſt. 142. n. 39.* & latè *fragment. crimin. part. 1. lit. D, num. 110. cum multis ſeqq.* Cardoſ. *in praxi judicum, verbo delicta, num. 34.* Hieronym. Buccaron *de different. inter judicia civilia, & crimin. different. 131. per totam.*

In ead. gloſſ. ibi, *non in foro pœnitentiali*. Ita Hieron. Buccaron *d. differ. 131. num. 10.*

In gloſſ. *Periculoſiſſimè*, ibi, *nemo debet minus malum committere, ut alter evitet majus malum.* Ita Abb. *in cap. qui ſcandalizaverit, num. 1. in fine, de regulis juris, & in cap. debitores, num. 3. ad fin. de jurejur.* Sot. *de juſtit. lib. 5. q. 1. art. 5. verſ. Item alteri*, Molin. *de juſtit. tract. 2. diſp. 335. verſ. Ad ſecundum.*

Distinctio XV.

Summarium.

1 *Conciliorum diviſio in quot ſpecies fiat, oſtenditur*, & num. 2.
3 *Concilia univerſalia in duo membra diſtinguuntur.*
4 *Concilia localia in varias ſpecies ſubdividuntur.*
5 *Declaratur Antiochenum Concil. can. 20.*
6 *Concilia generalia à ſolo Romano Pont. poſſunt congregari, localia verò inferiores Prælati, Provincialia Metropolitanus, Epiſcopalia, ſeu Synodalia Epiſcopus congregare poſſunt.*
7 *Conciliorum generalium auctoritas ad univerſum Orbem ſe extendit, Nationalia verò extra Regnum, Provincialia extra Provinciam, Epiſcopalia extra diœceſim non extenduntur.*
8 *Quæſtiones majores ad univerſale Concilium deferri debent.*
9 *Concilia univerſalia à principio naſcentis Eccleſiæ pro gravioribus quæſtionibus congregari conſueverunt.*
10 *Conſtantinus primus conceſſit licentiam ut publicè, & liberè celebrarentur Concilia.*
11 *Fidei quæſtiones, neque alia majores cauſæ poſſunt deferri ad Concilia localia.*
12 *Concilia localia errare poſſunt.*
13 *Concilia generalia à Pontifice confirmata, vel præſentibus Legatis ipſius ſpecialem habentibus inſtructionem, in decretis Fidei, vel morum errare non poſſunt.*
14 *Concilia generalia in Spiritu ſancto dicuntur congregata.*
15 *Declaratur auctoritas Matt. c. 18.* Ubicumque fuerint duo, &c.
16 *Ariminenſe Concilium non fuit ab aliquo ſummo Pont. congregatum, ſeu confirmatum, ac proinde inter opera damnata recenſetur.*
17 *Conſtantinopolitanum Concilium congregatum ſub Leone III. Iſauro Imper. & ejus filio, quia ſine Papa auctoritate fuit congregatum, conciliabulum eſt.*

18 *Ephiſ*

18 *Epheſinum Concil. II. quare inter reprobata annumeretur, oſtenditur.*

19 *Trullani canones quam auctoritatem habeant, oſtenditur.*

20 *Baſileenſe Concilium ſub Eugen. IV. infelicem habuit exitum, & illegitimè fuit finitum.*

21 *Nicænum Concilium I. celebratum fuit ſedente Sylveſtro, Conſtantino imperante, ab anno CCCXXVII.*

22 *Arriana hæreſis in Nicæno Concilio I. damnatur, & Arrius ejicitur.*

23 *Nicæno Concilio I. 318. Epiſcopi interfuerunt.*

24 *Evangelii ſacroſanctus Codex in Concil. Nicæno I. in ſede Regia in medio conſeſſus Epiſcopalis collocatus fuit.*

25 *Nicæni Concilii I. decreta in magna fuerunt æſtimatione.*

26 *Conſtantinopolitanum Conc. I. fuit celebratum anno Domini 381. auctoritate Damaſi Papæ, & favente Theodoſio Imp. ſeniore, & convenerunt in eo Epiſcopi 150.*

27 *Macedonii Epiſcopi Conſtantinop. hæreſis condemnata eſt in Concil. Conſtantinop. I.*

28 *Epheſinum I. Concilium auctoritate Cœleſtini Papæ, petente, & favente Theodoſio juniore Imp. fuit congregatum anno Domini 431.*

29 *Neſtorii hæreſis damnata fuit in Concilio Epheſino I.*

30 *Chalcedonenſe I. Concilium auctoritate Leonis Papæ, inſtante Martiano Imper. congregatum fuit anno 450.*

Cap. Canones I. *Iſid.*

1 Circa diviſionem Conciliorum non ſatis conſtat inter ſcribentes, in duplicem enim ſpeciem partitur text. *in cap. Regula*, §. *porrò*, 3. *diſt.* in generalia ſcilicet, & Provincialia. Gloſſ. verò *in cap. convenientibus*, *verbo univerſalis*, 1. *quæſt.* 7. ex text. *ibi* colligit diviſionem Synodi, ſeu Concilii eſſe quod aliud ſit univerſale, aliud locale, ſed reprobatur communiter, addunt enim Doctores tertiam ſpeciem, ſic dividentes, quod aliud ſit univerſale, ſeu generale, id eſt, omnium Prælatorum Orbis ſub Romano Pont. de quo Gratianus *infrà*, 16. & 17. *diſt.* aliud Provinciale, id eſt, Epiſcoporum alicujus Provinciæ ſub ſuo Metropolitano, de quo idem Gratian. *per tot.* 18. *diſt.* aliud Epiſcopale, ideſt, clericorum unius diœceſis ſub ſuo Epiſcopo, de quo agit text. *in cap.* 2. & *ult.* 18. *diſt.* & *in cap. quod ſuper his*, *de major. & obed.* & iſtud ſecundùm communem loquendi uſum dicitur Synodus, *ut in cap. ſicut olim, in princip.* ibi, *provincialia non omittant Concilia*, juncto fine, ibi, *in Epiſcopalibus ſynodis*, *de accuſat.* atque ita hanc trimembrem diſtinctionem tradit gloſſ. *in ſum.* 17. *diſt.* recepta ex multis, de quibus Henric. Bottæ. *in tract. de Synodo, p.* 1. *n.* 4. Turrec. *in ſum. lib.* 3. *cap.* 3. Dominic. Bannes *in* 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. *dubit.* 3. *in* 1. *p. commentarii.* Addunt alii quartum genus, ſcilicet Conventuale, ſeu Monachale, quod propriè dicitur Capitulum, de quo *in cap. in ſingulis*, & *in cap. ea quæ*, *de ſtatu monachor.* Addunt alii quintum, ſcilicet Nationalia, in quibus ſcilicet conveniunt omnes Epiſcopi unius nationis, ſeu Regni, præſidente Primate, vel Patriarcha. Unde in hæc quatuor membra, ſcilicet Univerſalia, Nationalia, Provincialia, & Epiſcopalia dividunt omnia Concilia Card. Bellarm. *de Conciliis lib.* 1. *c.* 4. *in princip.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium ſedium erect. cap.* 12. *num.* 67.

2 Mihi verò magiſtralior videtur Hoſt. doctrina, qui *in ſum. tit. de conſtitut. num.* 5. tradit ſummam Conciliorum diviſionem eſſe quam inſinuat text. *in d. cap. convenientibus*, & expreſſit *ibid.* gloſſ. quod ſcilicet alia ſint Univerſalia, ſeu Generalia, alia localia, ſeu particularia. Rurſus univerſalia in duo membra ſubdiſtinguuntur, in ea ſcilicet, quæ ex univerſo Orbe congregantur auctoritate Rom. Pont. & plenaria vocat Auguſt. *in cap. illa*, 12. *diſt.* & in ea, quæ licèt ex una ſola provincia congregentur, à Papa tamen ſunt approbata decernente ab omnibus eſſe obſervanda, itaut ratione auctoritatis, & approbationis univerſale cenſeatur, ut explicat Alexand. *hic ad finem*, Jacobat. *de Concil. lib.* 1. *art.* 2. §. *quot autem*, junctis multis, de quibus Pigh. *de eccleſiaſt. hierarch. lib.* 6. *cap.* 2. *verſ. Medii verò.* Rurſus localia in varias alias ſpecies ſubdividuntur ſecundùm majorem, vel minorem locorum ambitum, ſeu perſonarum numerum; ut ſi ex aliqua tota natione; vel Regno convocentur, dicantur Nationalia; ſi ex una Provincia à Metropolitano, Provincialia; ſi ab Epiſcopo in ſua diœceſi, Epiſcopalia ſeu Synodalia. 3 4

Non obſtat quòd Antiochenum Concilium *in cap.* 10. innuere videtur nulla eſſe Synodalia Epiſcoporum Concilia, in illis verbis: *Nullis ergo liceat apud ſe celebrare Concilia, præter eos, quibus Metropolitana videntur eſſe jura conceſſa*, ut habet prima editio dicti Concilii, cui reliquæ in ſenſu concordant *in tom.* 2. *Concil. pag.* 648. quibuſque adſtipulatur S. Martinus natione Græcus, & in Luſitania Bracharen. Epiſcopus, *in collectan. Græcarum Synodorum*, dum *in cap.* 18. ita habet: *Nulli autem Epiſcopo liceat propria apud ſemetipſum Concilia facere, præter eos, quibus Metropoles ſunt credita*, *in tom.* 2. *Concil. pag.* 834. Quia reſpondetur dupliciter; & primò hanc potuiſſe eſſe unam inter Latinos, & Græcos differentiam ex multis, quæ notantur *in cap. aliter*, 31. *diſt.* & *in cap. licet Græcos*, *de Baptiſmo*, *cap.* 1. *de ſumma Trinit. in* 6. & referunt Hoſt. *in ſum. tit. de voto*, *num.* 18. Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi*, *part.* 12. *conſid.* 21. *verſ. Quinta ratio*, Direct. Inquiſitor. *part.* 2. *quæſt.* 18. ubi Penna *commento* 43. *verſ. Cæterùm.* Vel ſecundò reſpondetur ſupradicta verba exponenda eſſe, quod Epiſcopus cum aliis etiam Epiſcopis non poſſit abſque Metropolitano Provinciale Concilium celebrare; poterit tamen cum Preſbyteris ſuis diœceſanum facere, juxta Toletanum Conc. IV. *can.* 20. de quo *in cap. quando Preſbyteri*, ibi, *vel ad Concilium venerint*, 38. *diſt.* & ita exponit gloſſ. *verbo Concilia*, *in cap. propter Eccleſiaſticas* 1. & 2. 18. *diſt.* Colliges hæc ex Dionyſ. Paulo *d. cap.* 12. *n.* 69. *cum ſeqq.* 5

Cujus ſummæ diviſionis in illa duo membra evidens ratio, ejúſque cognitio ad plures notabileſque effectus utilis & neceſſaria eſt. In primis enim generalia à ſolo Rom. Pont. poſſunt congregari, *cap. regula*, *cap. nec licuit*, *cap. multis*, 17. *diſt.* text. opt. *in cap. ſignificaſti*, *de elect.* Localia verò inferiores Prælati poſſunt congregare, Provincialia Metropolitanus, *cap.* 1. *cap. quoniam*, 18. *diſt.* Epiſcopalia, ſeu Synodalia Epiſcopus, *d. cap. quod ſuper his*, *dict. cap. ſicut olim.* 6

Secunda hinc reſultat differentia, quod generalium auctoritas ad univerſum Orbem ſe extendit, propter auctoritatem Rom. Pont. à quo ſunt approbata, & cui cuncta per mundum ſubjecta ſunt, *ut c. cuncta per mundum* 9. *q.* 3. cum ſimilibus, notat Petr. Greg. *Syntagm. juris lib.* 5. *cap.* 3. *n.* 6. At verò Nationalia extra Regnum, Provincialia extra Provinciam, Epiſcopalia extra diœceſim non extenduntur, ex reg. *l. ult. ff. de juriſdict. omnium judic.* *c.* 2. *in fine*, *de conſtit. lib.* 6. & in hunc ſenſum propriè iſta Conc. dicuntur localia, quia extra certa loca non habent auctoritatem, Turrec. *in d. c.* 3. *in fine*, 7

&c.

& diligenter Caſtro *adverſius hæreſes*, *lib.*1. *c.*8. hinc notans in proverbium abiiſſe quod articuli Pariſienſium non tranſeunt Alpes.

8 Tertia differentia eſt, quod ad univerſale Concilium deferri poſſunt majores quæſtiones, veluti cauſæ Epiſcoporum depoſitionis, & quæſtiones reſpicientes articulos Fidei, & mores Eccleſiæ univerſa-
9 lis, immò pro his gravioribus quæſtionibus à principio naſcentis Eccleſiæ ſemper in uſu fuiſſe hujuſmodi Concilia congregari, conſtat ex auctoritate *Actor. cap.*15. & quæ commemorat B. Gregorius, & Gelaſ. *in cap. ſicut*, *& in cap. ſancta*, *infr. hac diſtinct.* proſequuntur Turrect. *dict. lib.*3. *c.*9. Jacobat. *lib.*4. *art.*2. Card. Bellarm. *d. lib.*1. *cap.*9. *&* 10. immò ab ipſo Chriſto exordium habuiſſe morem hunc, oſtendit Card. Cæſ. Baron. *tom.*1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti*
10 58. *cap.*100. & conſequenter apparet in ſano ſenſu intelligendos eſſe eos, qui à Conſtantino Conciliorum uſum, & auctoritatem exiſtimant incepiſſe, ut docuit gloſſ. *verbo ſynodo, in cap. futuram*, 12. *quæſt.*1. concludit Pigh. *d. lib.*6.*c.*1. Pro quibus facere videtur Iſidor. *in præſenti*. Sed ita interpretandus eſt quod ſolùm doceat Conſtantinum conceſſiſſe licentiam ut publicè & liberè celebrarentur Concilia, cum antea Romani Principes, quorum imperio tegebatur Orbis, ita in Chriſtianum nomen ſævirent, ut minimè liceret publicè congregare Concilia, ſicuti multis ex-
11 plicat Polydor. Virgil. *de inventorib. rer. lib.*8. *c.*5. Carranz. *controv.*4. Jacobat. *lib.*1. *art.*5. Ad Concilia verò localia neque Fidei quæſtiones, neque aliæ majores cauſæ poſſunt deferri, c. *Concilia*, ibi, *non de majoribus negotiis*, 17. *diſt.* cum aliis, de quibus communiter receptum teſtatur Boniæ. *de Synodo*, *p.*3. *art.*1. *num.*25. Caſtro *d. lib.*1. *cap.*8. Sed in his agitur de correctione morum clericorum, & aliis ſimilibus, quæ minora ſunt, *cap. annis ſingulis*, 18. *diſt.* conſonat Concil. Trident. *ſeſſ.*24. *de reform. c.*5. *fine.*

12 Tandem illa notabilior eſt differentia, quia Concilia localia infallibilem veritatem non habent, immò errare poſſe reſolvunt conſtantiſſimè ſcribentes communiter, ut probat text. *in d. c. Concilia*, 17. *diſt.* ibi, *quia præſentiam Papæ non habent*, *valetudinem perdiderunt.* Et deinde ratione confirmatur; quia, ut ſtatim dicendum eſt, generalibus Conciliis duplici ex ratione infallibilem auctoritatem tribuunt Doctores, vel quia univerſalem Eccleſiam repræſentant, vel quia Summi Pont. auctoritate ſunt approbata, quæ planè rationes evidenter ceſſant in Conciliis localibus, unde infallibilem auctoritatem non habere fatentur Doctores omnes, ut proſequuntur Can. *lib.*5. *cap.*4. *concl.*4. Caſtr. *dict. lib.*1. *cap* 8. *& lib.*4. *verbo Concilium*, *in princ.* Cardin. Bellarmin. *de Concil. lib.* 2. *c.*10. Bannes 2.2. *quæſt.*1. *art.*10. *dubit.*3. *in fin.* & confirmat, quia plura Concilia Provincialia erraſſe conſtat. In primis Carthaginenſe ſub B. Cypriano de rebaptizandis hæreticis, & Concil. apud Aquiſgranum relatum *in cap. placuit* 36. *quæſt.*2. dum decernebat invalidum eſſe matrimonium inter raptam, & raptorem, quamvis poſtea liberè conſentiant contra deciſionem Pont. *in c. ult. de raptorib.* & Conc. Trid. *ſeſſ.*24. *de reformat. matrim. cap.*6. & quæ latè reſolvunt Cov. *de ſponſal. p.*2. *cap.*3. §. 9. *à princip.* & relati à Cened. *ad Decretal. collect.* 92. *num.*1. & Eliberinum dum decrevit imagines in Eccleſiis pingendas non eſſe, ut refertur *tom.*1. *Concil. cap.*36. *pag.*284. quod eſt contra Catholicam veritatem, de qua in Concil. Trid. *ſeſſ.*25. *in decret. de invocat. & venerat. Sanctor.* licèt multi Canonem illum excuſare nitantur, varias adducentes interpretationes, quas videbis apud Cardin. Baron. *tom.*1. *anno Chriſti* 57. *c.*96. *& ſeqq.* & Durant. *de ritib. Eccleſ. lib.*1. *cap.*5. *n.*11. Bellarm. 1. *controv.* 7. *lib.*2. *c.*9. *verſ Ad* 2.

At verò generalia Concilia à Pontifice confirmata, vel præſentibus Legatis ipſius ſpecialem habentibus inſtructionem in decretis Fidei, vel morum errare non poſſe veriſſima concluſio eſt & ab omnibus Catholicis recepta, & conſtat ex *cap. ſicut*, *& cap ſancta*, *infr. hac diſt.* Unde decreta in hujuſmodi generalibus Conciliis in dubium, vel controverſiam vocari non poſſe, probat Iſid. *in præſenti*, § *hac autem*, ibi, *omni maneant ſtabilita vigore*: conſonat Gelaſ. *in cap. majores*, 24. *quæſt.*1. *& in cap.*1. & Damaſus *in cap. violatores* 25. *quæſt.*1. conſonat Martianus Imper. *in l. nemo*, *C. de ſum. Trinit.* ex quibus atque aliis ita reſolvunt Abb. *quæſt.*1. *num.*13. latiſſimè Turrec. *lib.*3. *cap.*58. *cum ſeqq.* Albertin. *de aſſertion Cathol quæſt.*30. *num.*18. Caſtr. *d. lib.*1. *cap.*2. *ad fin. & verbo Concilium*, *à princ.* Can. *lib.*5. *à princ.* & omnino *cap.*4. *concluſ.*3. Cardin. Bellarmin. *de Concil. lib.*2. *cap.*11. Bannes *ubi ſuprà*, *dub.* 3. *concluſ.* 3. ex quibus meritò Leo X. damnavit inter alios articulos Lutheri *art.*29. quo ipſe aiebat viam nobis eſſe factam liberè contradicendi geſtis Conciliorum, & judicandi eorum Decreta, ut habetur *tom.*3. *Concil. pag.*716. Deinde rationibus oſtenditur, quia conſtat Sedis Apoſtolicæ, & Romani Pontificis judicium in decretis Fidei, & morum certum eſſe, & infallibile, ſed modò agimus de Conciliis à Summo Pontifice ſpecialiter confirmatis, vel geſtis ab ipſius Legatis cum ſpeciali inſtructione ſuper eo articulo, quem Concilium definivit: ergo neceſſariò fateri oportet talia Concilia errare non poſſe in decre- 13
tis Fidei, & morum. Confirmatur ſecundò, quia pro- 14
pter infallibilem Spiritus ſancti aſſiſtentiam, quam hæc Concilia habere dicuntur, in Spiritu ſancto dicuntur legitimè congregata, ut paſſim legitur in Conc. Trident. *ſeſſ.*3. *&* 4. & in principio omnium ſequentium, & Decreta Conciliorum ſententiæ dicuntur ejuſdem Spiritus ſancti, ut habetur *Actor. cap.*15. ibi, *viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis.* Confirmatur tertiò, quia certum eſt, & indubitatum univerſalem Eccleſiam errare non poſſe in Fidei, & morum decretis; portò univerſale Concilium legitimè congregatum Summi Pontificis auctoritate, vel eo præſente, ſeu per ipſius Legatos cum ſpeciali inſtructione univerſalem Eccleſiam repræſentare, *dict. cap ſicut, in fine*, ibi, *univerſali ſunt conſtituta conſenſu*, *inf. hac diſtinct.* & clariùs probat Bulla Martini V. *in fine Concilii Conſtantien.* & refertur *tom.*2. *Concil. pag.* 1162. ibi, *Sacrum Concilium*, *& univerſalem Eccleſiam.* Tandem confirmatur viva ratione, ſi enim hæretici Papæ judicium atque etiam univerſalis Concilii recuſent, nullum ſanè judicem invenient, qui dubia in quæſtionibus Fidei, & morum exorientia poſſit dirimere; quod ſi, ut ſolent, ad ſacram Scripturam provocent, facilè occurrit ſacras Scripturas elingues, & mutos judices eſſe, & ſæpè de earum ſenſu verſari quæſtionem, quam ipſæ dirimere non poſſunt, ac ſubinde ad aliquem viventem recurrendum eſt: non autem occurrit, ſi quidem Papæ judicium recuſant, modus alius opportunior, quàm totius Concilii judicium, in quo univerſalis Eccleſia repræſentatur, ex quibus inter omnes conſtat Concilium Pontificia auctoritate congregatum, & ſpecialiter confirmatum in decretis Fidei, & morum errare non poſſe; deinde pro certo traditur errare poſſe Concilium, quod ſine Summi Pontificis auctoritate congregatum eſt, ex *d. cap. Concilia*, 17. *diſt.* cum ſimilibus, vel etiam quando eſt congregatum ipſius auctoritate, ſi contra inſtructionem ab eo datam aliquid ibi decidatur.

Non obſtat auctoritas Chriſti Domini Matth. 18. 15

ubicumque fuerint duo, vel tres, &c. quæ eodem modo, quo concludit infallibilitatem in Decretis univerſalis Concilii, concludere etiam videtur in Decretis Conciliorum Provincialium, quia reſpondetur primò cum Cano *lib 5 cap.ult. ad 4.* auctoritatem infallibilem Conciliorum non initi ea auctoritate, ſed potiùs in confirmatione Summi Pontificis, ad quem finaliter pertinet determinare quæ ſunt Fidei: ſed quia Innocentius Papa *in d. cap. de quibus*, atque alii Pontifices ſæpè eam auctoritatem adducunt ad Conciliorum auctoritatem firmandam. Vel ſecundò reſponderi poteſt, eam auctoritatem duplicem habere ſenſum, primus eſt quod ubi duo, vel tres in nomine Chriſti, id eſt, pio, & bono animo ad tractandas res Fidei, & Religionis, ibi habent ipſum Chriſtum adjutorem, non ut infallibiliter veritatem decernant, ſed ut ſi fortè erraverint, non deficiat qui eos erudiat, ut contigit in Concil. Carthaginenſi ſub S.Cypriano, qui à Cornelio Papa eruditus, ſtatim mutavit ſententiam. Secundus ſenſus eſt, quod ubi ſunt duo, vel tres congregati in nomine Chriſti, ideſt, juſſu, & auctoritate ſummi Pontificis ipſius Chriſti Vicarii, ibi eſt Chriſtus, qui eos non permittit errare, colligitur uterque ſenſus ex Cano *d. loco*, Card. Bellarm. *de Concil. lib.1. cap 12. verſ. Porrò*, *& lib.2. cap.1. verſ. Et ne quis*, Bañes *d.art.10. dub.5. concl.1.* & conſequenter minimè ex illa auctoritate convincitur parem eſſe debere auctoritatem Conciliorum generalium accedente Summi Pontificis confirmatione, & Provincialium ſine ea.

16 Ad errores verò, qui aliquibus Conciliis generalibus objiciuntur, facilè reſpondetur, & in primis quod attinet ad Ariminenſe, quod conſenſiſſe cum Arrio teſtatur Ruffin. *lib.1. Eccleſiaſt. hiſtor. cap 21.* ineptum ex eo ſumitur argumentum; conſtat enim Concilium illud neque ab aliquo Summo Pontifice confirmatum, neque etiam alicujus Pontificis auctoritate congregatum fuiſſe, ſed potiùs reclamante Liberio Papa ab hæreticis Gaxacio, & Valente cum Imperatore Conſtantin, ut proſequitur Caſſiodor. *in hiſtor. Eccleſiaſt Tripartita, lib. 5. cap.19. cum ſeqq.* & ex *Pontificali Damaſi Papæ*, refertur *tom.1. Concil. inter acta Liberii Papæ pag 69. verſa*, unde inter opera damnata meritò Ariminenſe Concilium recenſet Gelaſ. Papa *in cap.ſancta, §.Quibus, 15.diſt.* notavit Can. *dict. cap ult. verſ. Ad 5.* Cardin. Bellarmin. *dict. lib.1. cap 6. verſ.3.*

17 Similiter Concilium illud Conſtantinopolitanum congregatum ſub Leone III. Iſauro Imperatore, & ejus filio Conſtantino I. ſine Papæ auctoritate congregatum eſt, immò eodem repugnante, atque ideò licèt maxima Sacerdotum, & Epiſcoporum turba ibi coacta fuerit (legitur enim conveniſſe in eodem 338. Epiſcopos) quia tamen Summi Pontificis defuit auctoritas, non Concilium fuit, ſed Conciliabulum, ex reg. text. *in cap. regula*, *& in cap. Concilia*, 17. *diſt.* cum ſimilibus, & conſequenter nil mirum ſi in gravem illum inciderit errorem de ſacris Imaginibus adulendis; ideóque idem Concilium ſub Conſtantino optimo jure congregatum eſt à ſeptima generali Synodo, quæ aliàs ſecunda Nicæna dicitur, auctoritate Papæ Adriani I. ſub Imperatore Conſtantino V. & ejus matre, ut refertur *tom.2. Concil. in Synodo II Nicæna*, *aliàs VII. generali, act.6 pag.551.* [illegible] & Bellarm. *proximè citatis locis* colligunt [illegible] Conſtantinopolitanum Concilium, [illegible] Synodus dicitur, cùm ſolùm in eo interfuerint 150. Epiſcopi, tanquam unum ex quatuor [illegible] receptum [illegible], *in cap. ſicut*, *inf. hac diſt.* non verò hoc, de quo agimus, cùm in eo interfuerint 338.Epiſcopi, eam ſcilicet eſſe quod illud Summi Pontificis auctoritate congregatum, & confirmatum fuerit, hoc verò non ita.

Quod attinet ad Concilium Epheſinum II. quod Dioſcori erroribus conſenſiſſe refert Leo *epiſt.21.* relata *tom.1. Concil. pag.649.* reſpondetur, quod licèt Concilium illud à principio legitimè fuerit congregatum auctoritate Leonis I. & Legatis ſuis ſufficienter inſtructis intereſſentibus, nihilominus Dioſcorus per vim, & potentiam ſibi uni auctoritatem omnem ita uſurpavit, ut non permiſerit ſingulos Epiſcopos, atque etiam Romani Pontificis Legatos liberè ſuam proferre ſententiam, & juxta Summi Pontificis inſtructionem procedere, & decernere quæ decerni debuerunt, ut pleniſſimè conſtat ex actis in Concil. Chalcedonenſi *act.1.* refertur *tom.1. Concil. pagina 745. cum ſeqq.* acta ideò meritò ab eodem Leone I. in eo Concilio reprobata ſunt, ut conſtat ex *epiſt. 32.* ejuſdem Leonis ad Clerum, & plebem Conſtantinop. *& epiſt.25. ad Theodoſium Auguſtum, cum duabus ſequentibus*, quæ referuntur *d. tom. 1. pag.649.* 18

De Trullanis Canonibus, eorúmque auctoritate multa tradunt recentiores, ut per Carranz. *in ſum. fol 262.* Can. *d. cap. ult. verſ. Ad 6.* Cardin. Bellarm. *dict. lib.1. cap.7. verſ. Tertiò, & lib.2.cap.8. verſ.13.* laré Bañes *dict. art.10. dub.5.* cum quibus advertendum eſt, quod licèt Canones illi frequenter tribuantur ſextæ Synodo generali tam à Gratian. *in cap.placuit, & in cap. quoniam, 16.diſt. & in cap. quoniam, 31. diſt.* quàm etiam à Papa Innocentio III. *in cap. a multis, de ætate, & qualit.* verè tamen in ſexta Synodo editi non ſunt, neque ab aliquo Summo Pontifice confirmati, ideóque in magnis tomis Conciliorum non reperiuntur illi 102. Canones, licèt integros referat Carranz. *in ſum. pag 262.* Occaſio autem cur ſextæ Synodo tribuantur, explicatur à proximè citatis; quare licèt Innoc. III. *in d. cap. à multis*, & alii Pontifices afferant unum, vel alterum Canonem ex illis, qui ſanam continent doctrinam, & illum quem referunt, videantur fortaſſis approbare, non tamen inde ſequitur reliquos omnes approbaſſe, ut in ſimili de dictis Salomonis inquit Abb. *in c. afferte, de præſump.* Vide *infrà* quæ dixi ad *cap. ſexta Synodus, 16. diſtinct.* 19

Tandem ad Concilium Baſileenſe ſub Eugenio IV. congregatum, definiens Concilium eſſe ſupra Papam, reſpondetur Concilium illud legitimè quidem à principio fuiſſe inchoatum, ſcilicet à Martino V. & ab Eugenio congregatum; ſed tamen infelicem habuiſſe exitum, & illegitimè fuiſſe finitum. Patres enim Concilii ab Eugenio recedentes Antipapam Amadæum Ducem Sabaudiæ, Felicem V. dictum elegerunt, qui poſtea ceſſit Niculao V. ut conſtat ex actis Concilii Baſileenſis *tom.3. Conc.* ac ſubinde acta in eo Concilio antequam ab aliquo Pontifice fuerint confirmata, non habent infallibilem veritatem; conſtat verò Bullam Nicolai V. quæ refertur *dict. tom.3. pag.135.* ſolùm approbaſſe acta Concilii quoad beneficiorum proviſiones, & cenſuras; minimè verò Decreta circa Fidem, vel mores, ut latè comprobat reſpondens omnibus objectionibus Baſileenſium in contrarium, Turrecr. *in ſum. lib.2. cap.100.* notat Carranz. *fol.370.* Card. Bellarm. *d. lib.1 cap.7. in fin.* Gutier. *canon. lib.1. c.1. n.15.* & alii, de quibus Henriq. *lib.13. cap.5. §.3. lit. K*, & in particulari Decretum illud de auctoritate Concilii ſupra Papam, improbavit ipſe Eugenius IV. ut latè refertur *ſeſſ.34. ejuſdem Concilii*, Leo X. *in Concil. Lateran ſeſſ 11. pag.696.* advertit Card. Bellarm. *d. lib.2. cap.19. in fine.* Quod verò circa eandem Concilii auctoritatem ſupra Papam adducitur ex Conſtantien. Conc. *ſeſſ.4.* explicabis 20

cum

Digitized by Google

cum Turrecr. *d. lib. 2. cap. 99.* Bellarmin. *d. lib. 2. ad fin.* & aliis proximè citatis. Quare neque ex Baſileenſi Concilio, neque ex ullo alio deduci poteſt argumentum, quod concludat erraſſe aliquatenus generalia Concilia à Romano Pontifice confirmata; in omnibus enim quæ ab adverſariis objiciuntur, Summi Pontificis confirmationem defuiſſe manifeſtum eſt ex dictis: nonnulla alia, quæ minutiora ſunt, proſequere cum ſuprà citatis.

21 *Harum prima Nicena Synodus*, &c.] Primum Concilium generale extitit Nicænum, quod celebratum fuit ab anno CCCXXVII. uſque ad annum CCCXXX. qui fuit annus XV. Sylveſtri Papæ, & XX. Conſtantini Imperatoris, ipſomet Conſtantino curante, petente, & favente, ut ait Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 5. cap. 16. quæſt. 1. verſ. Primum*, & probabile eſt quod Cardin. Baron. *circa annum 325. numero 6.* annotatum reliquit, Conſtantinum ſcilicet cum Sylveſtro egiſſe de Synodo agenda, & de ea re inter eos conveniſſe, potiſſimùm ad reprimendos Arrianos, de quorum inſolentia Alexander Alexandrinus Epiſcopus jam tum Pontifici, tum Imperatori Romano conqueſtus erat. Cauſa convocandi hoc Concilium primaria fuit, ut de Chriſti Domini divinitate blaſphema Arrii ſententia in judicium Eccleſiæ vocata diſcuteretur, & quid de ea fideles ſentire deberent, definitivo judicio decideretur. Arrius enim cum Theologiæ Profeſſor eſſet in ſchola Alexandriæ apud Ægyptios, ejus hæreſi, & errore mirabiliter Eccleſiæ concordia diviſa eſt, ejus enim error ita placuit Orbi, ut doctiſſimi Epiſcopi, & univerſa ferè Orientalis Eccleſia, plurimi etiam in Occidente eum amplexi ſint. Fuit nempe hujus impietatis tam incredibilis ſucceſſus, ut omnes ferè Romani Imperii Eccleſias hæc lues prævaſerit, magna nimirum facilitate, ac plauſu id cunctis ſequentibus, quod Imperatoribus, quod Epiſcopis ferè omnibus probari videretur.

22 Verùm damnata Arriana hæreſi in hoc Nicæno Concilio proſcriptus, & ejectus fuit à Conſtantino Arrius, ſed eo Imperatore mortuo Presbyter quidam apud Conſtantium ſumma familiaritate conjunctus ſuo ſuaſu effecit, ut revocatus Arrius ſuo officio fungeretur. Sopitum utcumque incendium antea iterum exardeſcere cœpit vehementiùs, adeò ut Cæſar Conſtantius etiam hunc errorem Arii amplecteretur. Cæterùm Alexander Alexandriæ Epiſcopus, qui inter cæteros Orthodoxos Patres ſeſe huic errori infracta animi conſtantia opponebat, obtinuit ſtatutum diem à Conſtantio, quo ipſemet & Arrius inter ſe publicè conferrant de Scripturis: totam noctem in oratione conſumpſit Alexander, & adveniente conſtituta diſputationis hora, cum in adjutorium pergeret Arrius, cœpit inter eundum ventris dolore laborare, & exonerendæ alvi cauſa cloacam ingreſſus eſt, ubi præter omnium opinionem fataliter illicò periit, una enim eum excrementis viſcera divino miraculo effudit. Ita referunt Socrat. *lib. 1. cap 25.* Ruffin. *lib. 1. cap. 23.* Sozomen. *lib. 2. cap. 29. & 30.* Nicephorus *lib. 8. cap. 51.* Covarruv. *variar. lib. 4. cap. 15. verſ. In qua Arrius.* Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 336. num. 45. cum ſeqq.*

23 Convenerunt ad hoc Concilium trecentum decem & octo Epiſcopi, ut referunt Athanaſ. qui etiam interfuit *in epiſt. ad Iovin. Imperat.* Theodoret. *lib. 1. cap. 7.* Socrat. *lib. 1. cap. 9.* Ruffin. *lib. 10. hiſtor. cap. 2.* Cov. *lib. 4. var. cap. 15. verſ. Trecentorum,* Azor. *d. p. 2. lib. 5. cap. 16. in princip.* Card. Cæſ. Baron. *tom. 3. annal. Eccleſ. anno Chriſti 325. num. 18.* Card. Bellarm. *tom. 1. controv. 4. lib. 1. de Concil. cap. verſ. De numerò.* Qui numerus auctore S. Ambroſio *in præfat. librorum de Fide*, ſacer eſt, & myſticè figuratus 318. militibus illis, quibus Abraham de quinque Regibus victoriam reportavit.

In hoc Concilio non minus quàm Epheſino, & Chalcedonenſi ſacroſanctum Evangelii Codicem, qui Dei Judicis perſonam repræſentaret, Sede Regia in medio conſeſſus Epiſcopalis, ut eum omnium vultus intuerentur, collocatum fuiſſe non eſt dubium; ut refert Cardinalis Baronius *anno Chriſti 325. numero 60.* 24

Hujus autem Concilii auctoritas, (cujus decreta in Concilio Romano II. confirmavit Sylveſter Papa) in tanta veneratione fuit ſemper apud Patres, ut ejus decreta, *cœleſtia mandata*, alii appellaverint, Auguſt. *lib. 1. de Baptiſmo, cap. 18.* alii, *Verbum Dei*, alii, *divinum & ſanctiſſimum oraculum Spiritus ſancti*, utpote cujus Canones per Spiritum ſanctum ordinati fuerint, Athanaſ. *in epiſt. ad Epiſcopos Africanos*; Leo *epiſt. 53. ad Anatolium.* Cyrill. *lib. 1. de Trinit.* Hoc ſicut & tria ſequentia Oecumenica ſacroſancta Concilia, & non minus quàm quatuor Evangelia venerari affirmat S. Gregor. *lib. 1. epiſt. 24.* qui huic Concilio contradicit non eſſe Catholicum, ideo excommunicatum ſcribit Leo *epiſt. 77. & 78.* 25

Secunda Synodus, &c.] Secundum Concilium fuit Conſtantinopolitanum anno Domini 381. celebratum, convenerunt in eo 150. Patres auctoritate Damaſi Papæ, & favente Theodoſio Imperatore ſeniore: ita ex antiquis Scriptoribus colligunt Cov. *lib. 4. var. cap. 15. verſ. Sanctam Synodum*, Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap 16. verſ Secundùm.* Poſſevin. *in appar. ſacro, tom. 1. lit. C. pag. 350.* Cardinal. Bellarmin. *tom. 1. controv. 4. lib. 1. de Concil. cap. 5. verſ. Eſt advertendum*, Cardinal. Baron. *tom. 4. annal. Eccleſiaſt. anno Chriſti 383. num. 14. cum ſeq.* Condemnata eſt in eo hæreſis Macedonii Epiſcopi Conſtantinopolitani, qui tempore Conſtantii Imperatoris, & Liberii Papæ Fidem Catholicam, & Orthodoxos evertere conatus hæreſi nefandiſſima Spiritum ſanctum impetivit, aſſeverans Spiritum ſanctum eſſe minorem Patre, & Filio, & non eſſe ejuſdem ſubſtantiæ cum Patre, ſed eſſe veram creaturam, ad quam & alias hæreſes Eunomianorum, & Arrianorum condemnandas Nicænum Fidei Orthodoxæ Symbolum omnes ſine cunctatione receperunt. Sed cùm in eo parciùs de divinitate Spiritus ſancti actum eſſet, eo quòd nulla tunc hæreſis ei adverſaria emerſiſſet; placuit huic ſanctæ Synodo de Spiritus ſancti divinitate (ut olim de Filio in Nicæno Concilio factum fuerat) aliqua addere; quibus adversùs omnes hæreticos ejuſdem Spiritus ſancti, una eadémque cum Patre, & Filio divina ſubſtantia prædicaretur, idemque Dominus diceretur, & ideo ad Symbolum Nicænum addita ſunt, quæ ſequuntur, *Et Spiritum ſanctum Dominum, & vivificantem ex Patre procedentem, cum Patre, & Filio ſimul adorandum, & conglorificandum, qui loquutus eſt per Prophetas.* Fuit autem hæc Synodus Oecumenica, Damaſus enim Pontifex eam in iis; quæ ſunt Fidei, approbavit, & nominat illam Oecumenicam, quia in id, quod Occidens, ac demùm univerſa Eccleſia cum Romano Pontifice de Spiritus ſancti divinitate ſentiendum eſſe docebant, paribus votis Orientales ediderunt. Non obſtat quod D. Gregor. *lib. 6. epiſt. 195.* de hac Synodo ſcribit Eccleſiam Romanam ejus Canones, vel geſta non habere, nec accipere; reprobationem verò hæreſis Macedonianæ, & aliarum probare, & admittere, quia reſpondet Covar. *loco proximè citato*, id 26 27

Gregorium ſcripſiſſe propter Primatum, qui datus fuit in hac Synodo Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, pravè enim à quibuſdam canon ille de hoc Primatu intelligebantur, nos ejus verum intellectum explicavimus *ad cap. Conſtantinopolitana, 22. diſt.*

28 *Tertia Synodus Epheſina*, &c.] Tertium Concilium fuit Epheſinum I. auctoritate Cœleſtini Papæ, petente, & favente Theodoſio juniore Imperatore congregatum anno Domini 431. Ad hanc Synodum convenerunt Epiſcopi pluſquam ducenti ex Oriente, &
29 nomine Pontificis Romani Cyrillus Epiſcopus Alexandrinus præfuit. In illa damnata eſt hæreſis Neſtorii, is enim Conſtantinopolitanam Sedem adeptus duxerat ſecum ex Antiochia Anaſtaſium Preſbyterum fidiſſimum comitem, quo admodum familiariter utebatur; hic Presbyter cùm aliquando verba faceret ad populum, in tantum ſcelus erupit, ut beatam Mariam *Theotócon*, hoc eſt, Deiparam vocandam eſſe impudentiſſimè negaverit, propterea quod ab homine Deus naſci non poſſet. Excitavit impia vox magnos populi tumultus, ac turbas. Neſtorius autem ſuum Presbyterum tantæ ſeditionis auctorem, dito alioquin anathemate, & ultimo dignum ſupplicio, advocata concione magnificè collaudavit, utque ſacrilegia ſacrilegiis affirmaret, ſublato Deiparæ nomine, Chriſtum Dominum in duas diſtraxit hypoſtaſes, ac perſonas, in eóque aſſeruit, ſicut naturas duas, ita & filios duos, & Chriſtos duos, unum quidem Deum ex Patre Deo, hominem alterum ex Matre, quam idcircò non *Theotócon*, ſed *Chriſtotócon* appellabat. Vide Cov. *lib.4. var. cap.15. verſ. Sanctam Synodum Epheſinam*, Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.5. cap.16. verſ. Tertium.* Poſſevin. *in apparat. ſacro, tom.1. lit. E, pag.437.* Jacobat. *de Concil. lib.1. titul.7. verſ.3.* Card. Bellarmin. *tom.1. lib.1. de Concil. c.5. verſ Tertia Synodus*, Card. Baron. *tom.5. annal. Eccleſ. anno Chriſti* 431. *num.* 7. *&* 8.

30 *Quarta Synodus Chalcedonenſis*, &c.] Quartum Concilium fuit Chalcedonenſe I. auctoritate Leon. Papæ, inſtante, & urgente Martiano Imperat. congregatum anno 450. & 451. ad quod Summus Pontifex Legatos miſit Paſchaſium ſcilicet, & Lucentium Epiſcopos, Bonifacium, & Baſilium Presbyteros: conſtat hoc, quia ipſi in omnibus actionibus primi nominantur, primi ſedent, primi loquuntur, primi ſubſcribunt, ut conſtat ex act.3. ejuſdem Concilii. Convenerunt in hoc Concilio DXXX. Epiſcopi, ex quibus erant Patriarchæ, Dioſcorus Alexandrinus, qui tamen non ejectus eſt, Maximus Antiochenus, Anatolius Conſtantinopolitanus, & Juvenalis Hieroſolymitanus, qui omnes ad Leonem I. Legationem miſerunt, eum recognoſcentes in Paſtorem univerſalem totius Eccleſiæ. In hoc Concilio damnata hæreſis Eutychetis Archimandritæ, qui unam tantùm in Chriſto naturam aſſerebat poſt Incarnationem, humanam ſcilicet, eámque paſſam, atque mortuam eſſe, &c. Decernitur in hoc eodem Concilio, ut Hieroſolymitana Eccleſia Patriarchalem honorem habeat, unde ex eo tempore Epiſcopus Hieroſolymitanus Patriarchæ nomen obtinuit poſt Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, & Antiochenum, antea enim Cæſareenſi ſubjiciebatur, qui Syriæ Metropolitanus erat. Vide Cov. *lib.4. var. cap.15. verſ. Sanctam Synodum Chalcedonenſem*, Azor *dict. part.2. lib.5. cap.16. verſ. Quartum*, Jacobat. *de Concil. lib.1. art.7. fol.5. verſ. Chalcedonenſe*, Cardin. Bellarmin. *tom.1. lib.1. de Concil. cap.5. verſ. Quartò*, Cardin. Baron. *tom.6. annal. Eccleſ. anno Chriſti* 451. *ex num.*22. *uſque ad num.*162.

Eutychem.] Damnatus fuit Eutyches Archimandrita, ſeu Abbas Conſtantinopolitanus, qui aſſerebat poſt Verbi divini Incarnationem, & carnis ac divinitatis unionem ſtatim carnem converſam fuiſſe in Deitatem, atque inde cogebatur multa contra Catholicam Fidem nefanda, & abſurda confiteri, de quibus vide Alphonſ. de Caſtro *in lib. de hæreſib. verbo Chriſtus, hær.4.* Cov. *var. lib.4. cap.15. num.4. verſ. In hac*, Card. Bellarm. *lib.1. de Concil. cap.5. verſ.4.* Cardin. Baron. *tom.6. annal. Eccleſiaſt. anno Chriſti* 449. *n.*22. *cum ſeqq.* ubi *num.*68. refert ſententiam præſcriptam à Leone Pont. in Eutychetem, & *anno* 454. *num.*16. de ejus exilio agit.

Ejus defenſorem Dioſcorum.] Cum Eutyche tanquam ejus defenſor fuit etiam damnatus Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus, qui licèt homo eſſet facinoroſiſſimus, ſanctiſſimus tamen videri voluit: fuit tandem Gragam civitatem in Paphlagonia juſſus proficiſci, ibidem namque relegatus eſt, & infelix diem clauſit extremum, ut tradit Card. Baron. *dict. tom.6. anno Chriſti* 451. *num.*160.

Neſtorium.] In Synodo Epheſina fuit damnatus Neſtorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus, qui in eam incidit hæreſim, ut aſſeveraret Chriſtum purum hominem ex S. Maria Virgine natum fuiſſe, ut aliam perſonam carnis, aliam faceret Deitatis, de quo vide Cov. *d. cap.15. num.3. verſ. In qua.* Card. Baron. *annalium Eccleſiæ tom.5. anno Chriſti* 431. *num.*59. ubi ponit verba in Neſtorium prolatæ ſententiæ: & *à n.*69. *uſque ad finem illius anni*, cumulat quæ ipſe Neſtorius poſt ſententiam machinatus fuerat, *&* anno 435. *à n.*1. ponit quæ paſſus fuerit in exilio, & *anno* 435. *à n.*9. narrat miſerandum Neſtorii interitum.

CAP. Sicut II. *Greg.*

QUintum Concilium quatuor præcedenti capite enumeratis addit B. Gregorius *lib.1. Regeſti, epiſt.* 24. relatus *in hoc text.* quod eſt Concilium Conſtantinopolitanum II. quod communiter dicitur quinta Synodus generalis: congregatum fuit apud Conſtantinopolim Vigilio Sum. Pont. & Juſtiniano ſeniore Imper. anno 12. poſt conſulatum Baſilii, ut initio ejuſdem Synodi legimus, qui eſt annus Dominicæ Incarnationis 553. contra Petrum Antiochenum Epiſcopum, Anthimum Patriarcham Conſtantinopolitanum, Severum, Theodorum, & Zonatam Epiſcopos hæreticos Origeniſtas. In eo convenerunt Epiſcopi CLXV. è quibus erant Patriarchæ, Eutychius Conſtantinopolitanus, Apollinaris Alexandrinus, Domnus Antiochenus, & Euſtochius Hieroſolymitanus, qui tamen non per ſe, ſed per Legatos interfuit. Damnavit ipſum Concilium Theodorum, eo quòd dixerit alium eſſe Dei Verbum, alium Chriſtum, paſſionibus animæ, & carnis concupiſcentiis vexatum, & à malis infeſtatum, atque à malis ſeparantem ſe paulatim. Condemnavit itidem impia ſcripta Theodoreti, quæ contra duodecim S. Cyrilli capitula conſcripſit. Item epiſtolam Ibæ Epiſcopi Edeſſeni ad Marium Perſam, in qua Neſtorium, & Theodorum Mopſueſtenum, & eorum impia dogmata defendit, damnatque duodecim S. Cyrilli capitula, & ipſum Cyrillum hæreticum appellat, vide Zonaram *in vita Juſtiniani*, Nicephor. *lib.17. cap.27.* Liberat. *in Breviario, cap.23. &* 24. cautè legendum, Azor. *inſtit. moral. part.2. lib.5. cap.16. verſ. Quintum.*

SUMMA

SUMMARIUM.

1 *Opuſcula Sanctorum Patrum, quæ in Eccleſia Catholica recipiuntur, recenſentur.*

2 *Cyprianus,*
3 *Athanaſius,*
4 *Gregorius Nazianzenus,*
5 *Baſilius,*
6 *Joannes Chryſoſtomus,*
7 *Theophilus,*
8 *Cyrillus Alexandrinus,*
9 *Hilarius Pictavienſis,*
10 *Ambroſius,*
11 *Auguſtinus,*
12 *Hieronymus,*
13 *Proſperus,*
quo tempore floruerint, & quæ clarè geſſerint, oſtenditur.

14 *Leonis epiſtola ad Flavianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum celebratur contra Eutychetis perfidiam, & errorem.*

15 *Decretales epiſtolæ ſunt omnium veneratione recipiendæ.*

16 *Hieronymus Pauli, & Hilarii vitas ſcripſit.*

17 *Hiſtoria de Conſtantini donatione ubi approbetur, oſtenditur.*

18 *Inventionis Crucis Dominicæ hiſtoria.*

19 *Scripta de inventione capitis S. Joannis Baptiſtæ, quæ fuerint, & quis eorum auctor extiterit, remiſſivè.*

20 *Ruffinus Aquileienſis Eccleſiæ Presbyter clarus ætate Hieronymi Græca & Latina linguæ eruditiſſimus.*

22 *Origenis quæ opuſcula in Eccleſia Catholica recipiantur.*

23 *Horoſius Presbyter Hiſpanus, vir eloquens, & eruditione inſignis.*

24 *Sedulius Presbyter Scotus opus in fine juxta ſeriem Evangelii carmine ſcripſit.*

25 *Iuvencus Presbyter Hiſpanus quatuor Evangelia Hexametris verſibus penitus ad verbum transferens ſcripſit.*

26 *Ariminenſis Synodus Arrianorum Conciliabulum fuit.*

Cap. Sancta Romana III. *Gelaſ.*

1 De Opuſculis Sanctorum Patrum, quæ in Eccleſia Catholica recipiuntur, agit Gelaſ. in Concilio habito Romæ cum LXX. Epiſcopis, relatus à Gratiano in præſenti, & illum eleganter explicant Simanch. *de Catholicis inſtit. c.59.* Can. *de locis Theolog. lib.2. c.5.* Bellarmin. *tom.1. lib.1. de verbo Dei, c.4. cum ſeqq.* Jacob. Gretſer. *in defenſ. Bellarm. tom.1. lib.1. c.4.* lerè Covar. *lib.4. var. c.16. per totum*, ex quo aliqua ad explicationem præſentis text. breviter deſumam in hunc qui ſequitur, modum.

2 *Opuſcula B. Cypriani*, &c.] Cyprianus, ut refert D. Hieronymus *de ſcriptoribus Eccleſiaſt.* natione Afer, primùm glorioſè Rhetoricam docuit, exinde ſuadente Presbytero Cæcilio, à quo & cognomentum ſortitus eſt, Chriſtianus factus, ac paulò poſt in Presbyterum electus, Epiſcopus Carthaginenſis conſtituitur, ac demùm præclariſſimis ſcriptis operibus paſſus eſt ſub Valeriano, & Galieno Principibus, octava perſecutione, eadem die qua Romæ Cornelius Papa; non tamen eodem anno. Verùm cum multis Africæ, Numidiæ, & Mauritaniæ Epiſcopis Cyprianus in illum incidit errorem, ut exiſtimaret ſemel ab hæreticis baptizatos iterum baptizandos fore: at ſimplex fuit apud Cyprianum error, non ex ambitione, malitiáve, ſed odio in hæreticos ferventiſſimo, ipſe vir ſanctiſſimus Concilio apud Africam hac de re celebrato, quod inter ejus opera extat, definivit hæreticos cùm ad communionem redierint, fore rebaptizandos, quia ut aſſerebat, inter hæreticos non poteſt conferri Baptiſma; paratus ſanè propriam mutare ſententiam, quam & ipſi Africani Epiſcopi mutaverunt à Cornelio, Lucio, & Stephano Summis Pontificibus edocti. Unde Cyprianus, & alii, qui eidem acceſſerunt, propter hunc errorem non ſunt hæretici judicandi, quippe qui pertinaci animo illum non defenderint, ita D. Auguſtin. *lib.5. de Baptiſmo, c.17. & 18.* relatus *in cap. quomodo, de conſecr. diſtinct.4. & lib.2. contra Donatiſtas, cap.5.* fatetur Cyprianum in mortis articulo errorem depoſuiſſe, refert Covar. *d.c.16. num.2.* Vide Poſſevin. *in apparatu, verbo Cyprianus, pag.362. tom.1.* Card. Barón. *tom.2. annal. Eccleſ. anno Christi* 250. *uſque ad* 261. Card. Bellarmin. *de Eccleſ. ſcriptor. anno Domini* 250. *pag.48.*

Item Opuſcula Beati Athanaſii, &c.] Athanaſius 3
Alexandrinus per ludum nondum ephebus à pueris Epiſcopus creatus, poſtea Alexandri Epiſcopi Alexandrini in Epiſcopatu ſucceſſor, magnus, fortiſſimúſque hæreſum expugnator, Arrianos ab Eccleſiis abegit, Orthodoxos ſubſtituit, eáque ex cauſa ab eiſdem Arrianis graviter apud Conſtantinum Magnum, deinde apud Conſtantium, & Conſtantem accuſatus multis calumniis afficitur, quas & multa ſæpiſſimè pericula divinitus fugiens, obiit tandem poſtquem Epiſcopatum 46. annis obtinuerat, ſub Cæſaribus Valentiniano, & Valente, anno Domini 373. ita ex Socrate, Theodoreto, Sozomeno, Nicephoro, Hieronymo, & Caſſiodoro, refert Cov. *d. lib.4. c.16. n.e.* Vide Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 340. *pag.58.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.1. verbo Athanaſius, pag.137. cum ſeqq.*

Item Opuſcula Beati Gregorii Nazianzeni Epiſcopi.] 4
Gregorius Nazianzi Cappadociæ parvæ urbis natus, primùm Saſimorum Epiſcopus, deinde patri in Nazianzi Epiſcopatu ſucceſſor, ob inſignem virtutem, præclarámque in Theologia eruditionem Conſtantinopolitanus Epiſcopus conſtitutus, eandem Sedem dimiſit publicæ pacis gratia, & Nazianzum reverſus, eedem Eccleſia alteri commiſſa monaſticam in quodam agro vitam egit, obiit ſub Theodoſio Magno anno Domini 392. ſeu 393. ut ex D. Hieronym. qui fuit ejus diſcipulus, tradit Covar. *d. cap.16. num.3.* Vidè Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 370. *pag.73.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.1. verbo Gregorius Nazianzenus, pag.574.*

Item Opuſcula Beati Baſilii, &c.] Baſilius Cæſa- 5
reæ Cappadociæ, quæ priùs Mazaca vocabatur, Epiſcopus, egregios, varióſque libros eloquentia, ſanctitate, multáque eruditione inſignes elaboravit, fuit magna familiaritate conjunctus Gregorio Nazianzeno, fratrem habuit præter alios Gregorium Nyſſenum urbis Nyſſenæ Epiſcopum, doctrina, moribus, & ſanctitate ſpectatiſſimum: obiit Baſilius ſub Gratiano Cæſare, ut ex Socr. & Nicephor. tradit Covar. *dict. cap.16. ſub num.3.* Vide Cardin. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 370. *pag.73.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.1. verbo, Baſilius Magnus, cap.2. & 4. pag.184.*

Item Opuſcula Beati Ioannis; &c.] Joannes pa- 6
tria Antiochenus, ob ſapientiſſimam eloquentiam, & eloquentiſſimam ſapientiam ab ore aureo cognomento Chryſoſtomus dictus, concionator inſignis, Chriſtique præco infatigabilis, criminum cenſor acerrimus, Theologorum omnium eloquentiſſimus ſub Siricio Papa, mortuo Nectario, in ejus locum clerici, & populi conſenſu Epiſcopus Conſtantino-

politanus eligitur, Cæſaribus Arcadio, & Honorio, tandem ob linguæ libertatem, quia in omnes integerrimo zelo utebatur, ab ipſomet Principe Arcadio Auguſtæ Eudoxiæ privata indignatione in exilium mittitur, ducitúrque, & in diverſa aſperrima loca deportari jubetur, & demùm in itinere, propè Romam ſumptis Eccleſiæ Sacramentis expiravit die 14. Novembris anno Domini 409. ut ex Socr. Sozom. Suid. & Trithem. tradit Covarr. *d. cap.* 16. *ſub num.* 3. Vide Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 398. *pag.* 94. Poſſev. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *lit. I, pag.* 145. *cum ſeqq.*

7 *Item Opuſcula Theophili*, &c.] Quamquam Theophilus hic fuerit Divi Chryſoſtomi obtrectator, tamen pio in Chriſtianam Religionem animo à Principe impetravit, ut templa Mithræ, & Serapidis in Ægypto everterentur, & Crucem hieroglyphicam Serapidis templi ſaxis inciſam ad Religionem noſtram accommodavit, obiit Alexandriæ lethargico morbo, die 15. Octobris anno quinto Theodoſii junioris, & ſic anno Domini ferè 430. ita ex aliis Covarruv. *dict. cap.* 36. *num.* 4. *in princip.* Cardin. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 390. *pag.* 91. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *lit. T, pag.* 289. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom* 5. *anno Chriſti* 397. *cum ſeqq. & anno* 412. *num.* 13. *&* 42.

8 *Item Opuſcula Beati Cyrilli*, &c.] Cyrillus mortuo patruo Theophilo, de quo ſuprà proximè, Alexandrinus Epiſcopus eligitur, vir inſignis eruditionis, quique pro Chriſtiana Religione adversùs Neſtorium egregiè pugnaverit, ejus extant præclara opera, claruit ſub Theodoſio juniore, obiit anno Domini ferè 462. Ita Cov. *d. cap.* 16. *ſub n.* 4. Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 430. *pag.* 112. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *lit. C, pag.* 370. ubi ſpecialiter de omnibus operibus Cyrilli.

9 *Item Opuſcula Beati Hilarii*, &c.] Hilarius Pictavii urbis Galliæ Aquitaniæ Epiſcopus, tempore quo Martinus Turonenſis Eccleſiæ Præſul erat, de Fide ad perſuadendum valde appoſitos libros ſcripſit, primúmque in exilium miſſus, tandem ab eo revocatus Italos, & Gallos, quæ vel expetenda, vel fugienda dogmata eſſent erudiens, multis editis libris, Arrianam opinionem diſertiſſimè refellit. Obiit Pictavii ſub Valentiniano, & Valente, anno ejus Imperii 5. & à nativitate Domini 372. Vide Socr. *lib.* 3. *c.* 10. Sozomen. *lib.* 5. *c.* 13. Niceph. *lib.* 9. *c.* 16. *& lib.* 10. *c.* 18. Covar. *c.* 16. *ſub num.* 4. Card. Bellarm. *de Scriptorib. Eccleſ. anno Domini* 355. *pag.* 67. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *lit. H, pag.* 49.

10 *Item Opuſcula Beati Ambroſii*, &c.] Ambroſius cùm Mediolani ſub Valentiniano præfecturam gereret, & mortuo Auxentio Epiſcopo diſſidium populi in Epiſcopo eligendo ſedaſſet, ex laïco in Epiſcopum ejus verbis eligitur, eámque dignitatem primus rejiciens, libentiſſimè tamen Baptiſmo ſuſcepto Chriſtianus efficitur, juſſúque Principis Epiſcopalem ſedem accepit, qua quidem accepta Epiſcopi officio egregiè fungitur, & multa adversùs hæreticos præclara edidit opera, ſcripſitque & alia Chriſtianæ Religioni admodum utilia. Obiit propè annum Domini 400. Socrat. *lib.* 4. c. 30. Theodoret. *lib.* 4. c. 6. Niceph. *lib.* 11. c. 33. *& lib.* 12. *cap.* 41. Sozomen. *lib.* 4. *c.* 14. Caſſiod. *in tripart. lib.* 7. *c.* 8. *& lib.* 9. c. 30. Cardin. Bellarmin. *de ſcript. Eccleſ. anno Domini* 374. *pag.* 75. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *lit. A, pag.* 59. *cum ſeqq.*

11 *Item Opuſcula Beati Auguſtini*, &c.] D. Auguſtinus Eccleſiæ Doctor celeberrimus, in quem opulentus ille ſpiritus ſcientias, ob benignas dotes ſuas omnes ubertimè effudit, ex Provincia Africana Tagaſtæ parentibus honeſtis, & Chriſtianis progenitus, Divi Ambroſii diſcipulus, multa in Chriſtianæ Religionis patrocinium edidit opera, in quibus veram Theologiam, mores integerrimos, abſolutámque pietatem docet, ejus vitam Poſſidonius ſcripſit, qui latè tradit, qua ratione fuerit Hipponenſis Epiſcopus conſtitutus, cujus muneris officio ſanctiſſimè functus, obiit anno Domini 430. ætatis ſuæ 76. Epiſcopatus 40. Ita Covarruv. *dict. c.* 16. *num.* 5. Cardin. Bellarmin. *de ſcriptor. Eccleſ. anno Domini* 400. *pag.* 97. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Auguſtinus*, *cap.* 6. *&* 7. *pag.* 160.

Item Opuſcula B. Hieronymi, &c.] D. Hierony- 12
mus patre Euſebio natus, oppido Stridonis, quod Dalmatiæ, Pannoniæque olim confinium fuit, ſub Imperatore Conſtantino, anno Domini 371. Hæbreæ, Græcæ, ac Latinæ linguæ peritiſſimus, ſub Gregorio Nazianzeno ſacras literas edoctus, multos ſcripſit libros adeò celebres, ut maximam illi famam, & auctoritatem poſt vitæ integritatem pepererint. Obiit anno Domini 422. Vide Covarruv. *dict. cap.* 16. *ſub num* 5. Cardin. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 490. *pag* 83. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verbo Hieronymus.* Et quod fuerit Cardinalis tradunt Juſephus à Segnen. *in vita ejuſdem, lib.* 3. c. 6. Illeſcas *in Chronice Pontificali*, *p.* 1. *lib.* 4. c. 30. *pag. mihi* 193. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *ann. Chriſti* 382. *pag. mihi* 342.

Item Opuſcula Beati Proſperi, &c.] Hic eſt Pro- 13
ſper ille Aquitanus, qui poſt Euſebium, & Hieronymum chronicon ſcripſit, claruit ſub Leone Primo Pontifice Maximo, cujus ſcriba fuiſſe creditur, à quo Regii Lepidi Epiſcopus eſt inſtitutus, ubi tum doctrina, tum ſanctitate floruit, ſcripſit multa ligata, & ſoluta oratione, claruit propè annum 460. ita Covar. *dict. c.* 16. *num.* 15. *in fine.* Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 460. *pag.* 121. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *lit. P, pag.* 106.

Item Epiſtolam Beati Leonis, &c.] Leo Papa anno 14
ejus Pontificatus nono, à nativitate Domini 551. ſcripſit epiſtolam omnibus numeris abſolutam, maximiſque dignam laudibus ad Flavianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum contra Eutychetis perfidiam, & errorem, in qua multis rationibus, & auctoritatibus ſacræ Scripturæ Eutychetis Abbatis hæreſim, Catholicæ Sanctæ Sedis Apoſtol. decreto, & illa in rebus Fidei definiendis ſacroſancta, & irrefragabili majeſtate, ac certitudine infallibili evertit, & damnat. Qua ratione mirum non erit, ſi à Gelaſio hæc Leonis Papæ epiſtola, quæ definitiones Sedis Apoſtolicæ de rebus Fidei continet, ſic laudetur, ut pronuntietur anathema, qui non eam in omnibus omninò receperit, vel de ea ad unum iota diſputaverit. Vide quæ dixi *ad c. noli*, 9. *diſtinct.* & tradit Covarruv. *var. lib.* 4. c. 16. *num.* 6. *in princip.* Vide Cardin. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſ. anno Domini* 440. *pag.* 119. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *lit. L, pag.* 338. qui referunt elenchum ejus operum, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 6. *anno Chriſti* 449. *num.* 38. *cum ſeqq.* ubi refert integram epiſtolam B. Leonis, & viſionem S. Eulogii de hac ipſamet epiſtola.

Item Decretales Epiſtolas, &c.] Inter Sanctorum 15
Patrum ſcripta hoc in loco connumerat Gelaſius Decretales epiſtolas, quas admonet omni cum veneratione recipiendas eſſe; eas etenim ſcripſere Beatiſſimi Papæ pro diverſorum Patrum conſultatione, eodem auctore Gelaſio, cujus & Innocentii I. teſtimonio utitur Nicolaus Papa *in cap. ſi Romanorum*, 19. *diſtinct.* Ita Covar. *d. c.* 16. *ſub n.* 6.

Item

16 *Item vitas Patrum*, &c.] D.Hieron. *in lib. de ſcriptoribus Eccleſ.* aſſerit ſe ſcripſiſſe vitas Pauli, Hilarionis, & Captivi Monachorum, quæ inter ejus opera *tom.* 1. volgò circumferuntur. Ita Cov. *d. cap.* 16. *ſub n.* 7. Card.Baron. *tom.* 3. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 358. *num.* 24. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Antonius Ægyptius, pag.* 355.

17 *Item actus B. Sylveſtri*, &c.] Hoc in loco Gelaſius laudat, & probat actus B. Sylveſtri, ideſt, hiſtoriam de rebus geſtis à Beato Sylveſtro, tametſi aſſeveret eorum auctorem eſſe incertum, de quibus vide Cardin.Cæſ. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 315. *num.* 10. *cum ſeqq.* ubi *num.* 14. refert verba hujus verſ. & *anno Chriſti* 324. *num.* 97. *cum ſeqq.* agit de dracone in ſpecu Romæ morante, lethali halitu homines necante, cujus ora poſtea clauſit Sylveſter. Quantum attinet ad donationem Conſtantini, egi latè *in meo tractat. de officio, & poteſt. Epiſc. part.* 1. *titul.* 3. *cap.* 2. *numer.* 77.

18 *Item ſcripta de Inventione S. Crucis.*] Hiſtoriam de Inventione Crucis Dominicæ, à Gelaſio nec refellitur, nec omninò recipitor inter Hagiographa, admonet tamen Summus Eccleſiæ Pontifex, ut eam cum judicio, & piè legamus. Sed advertendum eſt cum Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 16. *quæſt.* 2. profectò Gelaſium non eſſe loquutum in univerſum de ſcriptis Crucis inventæ, ſed de quibuſdam, quæ eo tempore vulgò legebantur, & non erant ſatis certæ, & probatæ fidei; non ergo loquitur de hiſtoria Dominicæ Crucis inventæ, quam referunt Ambroſ. *in oratione de obitu Theodoſii*, Paulin. *epiſt.* 11. *ad Severum Sulpit. lib.* 2. *hiſtoria*, Socrat. *lib.* 1. *cap.* 13. Ruffin. *lib.* 10. *cap.* 18. Caſſiodor. *in tripartita, lib.* 2. *cap.* 18. Nicephor. *lib.* 13. *cap.* 19. Covar. *d. cap.* 16. *num.* 9.

19 *Et alia ſcripta de inventione capitis B. Ioannis*, &c.) Quæ autem fuerint ſcripta hæc de inventione capitis Beati Ioannis Baptiſtæ, & quis eorum auctor extiterit, latè tradit Cov. *d. cap.* 16. *ſub n.* 9. Cardin. Baron. *tom.* 4. *anno Chriſti* 371. *à num.* 8. *uſque ad* 14.

20 *Item Ruffinus*, &c.] Ruffinus Aquileienſis Eccleſiæ Presbyter non minimam apud veteres laudem eſt conſequutus, tum in divinis Scripturis interpretandis, tum in Græcè, & Latinæ linguæ eruditione non equidem vulgari, claruit ætate Hieronymi, cum quo graves exercuit ſimultates, nam Hieronymus in Ruffino aliqua notavit, quæ deduci poſſunt ex iis libris, qui adversùs Ruffinum ab eodem Hieronymo editi ſunt, & in ſecundo tomo habentur, quæ autem Ruffinus adversùs Hieronymum ſcripſerit, habentur typis excuſa in quarta parte operum Hieronymi, refert Covar. *d. c.* 16. *num.* 10. *in princip.* Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 390. *pag.* 92. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 5. *anno Chriſti* 410. *num.* 60. & 62. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Ruffinus*, ubi errores Ruffini curinsè congerit.

21 *Et non ſolùm de Ruffino*, &c.] Hæc quæ Gelaſius ſcribit de Hieronymi cenſura obſervanda in alios Eccleſiaſticos Auctores, ita, ni fallor, ſunt accipienda, ut ſi quid Hieronymus notaverit, illud ſit cautè legendum, & maximo cum judicio, ne qua ex parte offendat catholicas de Fide aſſertiones, non tamen ſtatim hæreticum erit cenſendum, niſi id Eccleſia definierit, aut jam fuerit definitum, vel ſit adeò divinis Scripturis contrarium, ut manifeſtus ſit in rebus Fidei error, ita obſervat Covar. *loco proximè cit.*

22 *Item & Origenis nonnulla Opuſcula.*] Quia Origenes à Conciliis generalibus, & Romanis Pontificibus tanquam hæreticus damnatus fuerat, præcipuè in Concilio Conſtantinopólitano II. circa annum Domini 553. Ideò olim apod Patres magna fuit controverſia, an ejus libri legi poſſent; quare Gelaſius *in præſenti* Origenis illa Opuſcula, quæ vir Beatiſſimus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcepit; reliqua autem omnia cum ſuo auctore dicit eſſe tenuenda; talia autem opuſcula, quorum lectio permittitur, ſunt quæ paſſim uſu recepta circumferuntur. Vide Covar. *lib.* 4. *var. c.* 16. *ſub num.* 10. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 19. *q.* 16. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *in verbo Origenes, pag.* 518. *cum ſeqq.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 1. *anno Chriſti* 256. *num.* 18. ubi plura de Origene, & *tom.* 4. *anno Chriſti* 388. *num.* 104. & *anno* 399. *num.* 9. & *anno* 402. *num.* 16. qui verba hujus text. refert, & *tom.* 2. *anno Chriſti* 220. *num.* 9. ubi de Origenis excellentia in omnibus ſcientiis, & *anno* 229. *num.* 1. & *anno* 232. ubi de laboribus Origenis contra hæreticos, & *anno* 280. *num.* 1. ubi de Origene quando ſeipſum caſtravit.

Chronicon Euſebii Cæſareenſis.] Euſebius Cæſareenſis Epiſcopus fuit, qui & Pamphilus dictus eſt, quòd cum eo familiariter vixerit, quique Conſtantino Magno & Conſtantino Imper. vixit, plura edidit, illius errores plures congerit Cardin. Baron. *tom.* 3. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 324. mortuus eſt anno Chriſti 306. tempore Damaſi Papæ, ex eodem Baron. *tom.* 4. *anno* 396. *num.* 41. de quo vide Cardin. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſ. anno Domini* 326. *pag.* 56. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Euſebius Cæſareenſis.*

Item Oroſium, &c.] Fuit Oroſius Presbyter Hiſpani generis, vir eloquens, & eruditione inſignis: ſcripſit adversùs querulos Chriſtiani nominis, qui aſſerebant Romanum Imperium ex eo defeciſſe, quod Chriſti Fidem, & Religionem Romani, ejúſque ſubditi ſuſcepiſſent, idémque opus in ſeptem volumina diſtinxit. Vide Cov. *dict. c.* 16. *num.* 11. Card. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno* 425. *pag.* 112. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *in verbo, Paulus Oroſius, pag.* 26. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 5. *anno Chriſti* 414. *num.* 10. & 11. Bernard. de Brito *in monarch. Luſit. part.* 2. *lib.* 6. *c.* 27. 23

Item venerabilis viri Sedulii, &c.] Sedolius Presbyter Scotus natione fuit, qui opus inſigne juxta ſeriem Evangelii carmine ſcripſit, quod vulgò legitur, floruit ſub Theodoſio ſeniore, anno fermè Domini 430. Vide Cov. *dict. num.* 11. Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno* 430. *pag.* 112. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Sedulius, pag.* 201. 24

Item Iuvenci, &c.] Juvencus Presbyter fuit Hiſpanus nobili genere natus, qui quatuor Evangelia Hexametris verſibus penè ad verbum transferens ſcripſit, nonnulláque alia de Sacramentis, floruit ſub Conſtantino Magno, & ejus filiis propè annum Domini 330. Vide Petr. Crinit. *de Poëtis Latinis, lib.* 5. Greg. Girald. *dialog.* 5. Cov. *dict. num.* 11. *in fin.* Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 330. *pag.* 57. Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 337 *num.* 48. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verb. Iuvencus, pag.* 319. 25

In primis Ariminenſem Synodum, &c.] De hac Synodo Ariminenſi, quæ Arrianorum Conciliabulum fuit, vide Socrat. *lib.* 2. *c.* 36. & 38. *cum ſeqq.* Theodoret. *lib.* 2. *c.* 18. Sozom. *lib.* 4. *c.* 17. 18. & *ſeqq.* Ruffin. *in Eccleſiaſt. hiſtor. lib.* 20. *cap.* 21. Caſſiodor. *lib.* 5. *tripart. cap.* 22. & 34. Niceph. *lib.* 9. *c.* 39. & *ſeq.* Covar. *var. lib.* 4. *c.* 17. *ſub num.* 2. Menoch. *de arbit. caſu* 458, *num.* 44. Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de Romano Pont. cap.* 8. *verſ. ac Concilium*, & *lib.* 1. *de Concil. pag.* 6. *verſ. tertium generale*, Cardin. Baron. *tom.* 3. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 359. *num.* 3. *cum ſeqq.* & *tom.* 4. *anno* 365. *num.* 13. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Ariminenſe, pag.* 126. 26

27 *Item, itenerarii*, &c.] De hoc vide Cov. *dict. lib.4. cap.17. ſub num.2.* ubi numeris ſequentibus agit de aliis libris apocryphis, qui ſequuntur, Poſſevin. *in verbo, Clemens* 1. *verſ. cæterum Clementis.*

Actus nomine Andreæ.] Andreæ Apoſtoli acta Nexocharidas, & Leonidas Philoſophi ſunt ementiti, & Innocent. *in epiſt. ad Exaperium*, & Gelaſius Papa *in præſenti*, reprobavit. Vide Cov. *d. cap.* 17. *num.*3. Card. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 34. *num.*235. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Andreas Apoſtolus, pag* 81.

Actus nomine Philippi Apoſt.] Evangelium Philippi Apoſt. nomine confictum fuit à Gnoſticis hæreticis, de quo Cov. *d. num.*3. Cardin. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 34. *num.*235. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*3. *verbo Philippus Apoſt. pag.*76.

Actus nomine Thomæ Apoſt.] Evangelium Thomæ Apoſtoli nomine confictum fuit ab hæreticis, & libet alter, qui inſcribebatur *Actus Thomæ*, inter damnatas ſcripturas habetur. Vide Cov. *dict. num.*3. Card. Baron. *d. tom.*1. *anno Chriſti* 34. *num.*235. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*3. *verbo Thomas Apoſtolus, pagin.*295.

Evangelium nomine Thaddæi.] Evangelium nomine Thaddæi Apoſt. confictum reprobatur *in præſenti*, de quo agunt Card. Baroo. *dict. tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.*48. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Thaddæus, pag.*268.

Evangelium nomine Barnabæ.] Ab hæreticis Barnabæ inſcribitur falsò Evangelium, de quo vide Card. Baron. *tom.*1. *anno Chriſti* 44. *num.*48. *&* *anno* 51. *n.*53. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Barnabas Cyprius, pag.*181.

Evangelium nomine Bartholomæi.] Hæretici nomine Barthol. Apoſtoli Evangelicam confinxerunt hiſtoriam, quam æquè cum cæteris Gelaſius rejicit *in præſenti*, de quo vide Card. Baron. *tom.*1. *anno Chriſti* 44. *num.*48. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*1. *verbo Bartholomæus, pag.*182.

Evangelia quæ falſificavit Lucianus.] Cov. *d. c.*17. *num.*3. *poſt med.* ait hunc Lucianum fuiſſe ex ſorore nepotem Eunomii hæretici, & Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui ſub Arcadio, & Honorio in Epiſcopatu Eudoxio ſucceſſit, fuitque hæreticus. De alio Luciano agit Card. Baron. *tom.*2. *anno Chriſti* 171. *n.*7. & de alio *tom.*3. *anno Chriſti* 33. *num.*101.

Evangelia, quæ falſificavit Hircius] Immò *Yſicius* legitur apud Burchard. *in ſuo decreto, lib.*3. *cap.*221. & *Heſychius*, ſive *Eſiſius* apud Gelaſium *tom.* 5. *Concil. pag* 993. quis autem fuerit iſte homo impius, mihi non conſtat.

Liber de infantia Salvatoris.] Miracula quæ circumferuntur & referuntur in hoc libro de infantia Salvatoris, tanquam apocrypha rejiciuntur. Vide Soar. *de vita Chriſti, diſp.*17 *sect.*3. *ante fin. verſ. quintò & ultimò*, Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*2. *verbo Ieſus Chriſtus, pag.*94. Card. Baron. *tom.*1. *Annal. Eccleſiaſt. anno Chriſti* 1. *num* 46. *ad fin. & anno Chriſti* 12. *num.*6. *& anno* 44. *num.*48. ubi ait hunc librum editum fuiſſe Matthæi nomine, qui à Valentinianis hæreticis putabatur fuiſſe conſcriptus.

Liber de nativitate Salvatoris.] Hic liber tanquam apocryphus à Gelaſio *in præſenti* reprobatur, vide Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*2. *verbo Ieſus Chriſtus, pag.*94. De vera Salvatoris nativitate abſque dolore Matris, & ſordibus puerperii, vide Card. Baroo. *tom.*1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 1. *num.*2. *cum ſeqq.* Soar. *de vita Chriſti, diſput.*23. *sect.*1. *cum ſeq.* noviſſimè Bonacin. *de ſacroſ. Chriſti Incarnat. diſp.*3. *quæſt.*1. *puncto* 5. *cum ſeqq.*

Et de Sancta Maria.] Gnoſtici portentoſum librum de ſtirpe Mariæ olim confinxerunt, vide Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*2. *verbo Maria, verſ. librum autem. pag.*291. Card. Baron. *in apparatu ad tom.*1. *annal. numer.*35. *&* 39.

Item, liber qui appellatur Paſtoris.] Vide de hoc libro Cov. *d. cap.*17. *num.*3. *ante fin.* Medina *de recta fide in Deum, lib.*6. *cap.*17. Card. Bellarm. *de verbo Dei, lib.*1. *cap.*20. *verſ. nec minus.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*3. *verbo Paſtoris, pag* 9. ubi ſubdit quod utilis à Patribus antiquis fuit judicatus hic liber.

Libri omnes, quos fecit Lentitius.] Immò *Leucius* legitur apud Card. Baron. *tom.*1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 44. *num.*43. ubi refert verba hujus text.

Liber, qui appellatur fundamentum.] Vide Covar. *d. cap.*17. *ſub num* 3. Gregor. Lopez Madeira *in diſcurſu Montis ſancti Granatenſis, c.*38. *verſ. el ſecundo punto, pag.*154. ubi refert noſtris temporibus in Monte Granatenſi repertum fuiſſe librum, qui inſcribitur, *Fundamentum Fidei*, & eum latè defendit, quamvis nonnulli per hunc text. intenderint illum reprobare.

Liber qui appellatur, de filiabus Adæ.] Auguſtinus contra Fauſtum teſtatur Manichæos auctores hujus libri fuiſſe, ut teſtantur Cov. *d. cap.*17. *num* 4. *in princip.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*1. *verbo Adam, pagin.*24.

Liber qui appellatur Nepotis.] Nepos, qui vivebat ſub Galieno Imper. anno 270. fuit olim quidam apud Ægyprios Epiſcopus, à quo dicti Nepotiani hæretici, qui librum ejuſdem Nepotis proferentes, ejus auctoritate oſtendere, ac probare nitebantur Regnum Chriſti in terris defuturum. Vide Cov. *dict. cap.*17. *num.*4. *ad fin.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*2. *verbo Nepos, pag.*466. qui ſubdit fuiſſe Nepotem virum planè bonum, & eruditum, ſed Chiliaſtarum errore deceptum.

Liber Proverbiorum, &c.] Hic liber falsò aſcribitur Sixto Papæ II. & Martyri, de quo vide S. Hieron. *in Hierem. cap.*22. Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.*2. *anno Chriſti* 142. *num.*5. Card. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Chriſti* 254. *pag.*48.

Revelatio quæ appellatur Pauli.] Pauli nomine revelationes aliquæ ſunt editæ, quæ fabulas continebant hæreticorum, de quo vide Cov. *dict. cap.*17. *num.*4. *in fine*, teſtantem apud Palæſtinos ſemel quotannis in Eccleſiis in die Paraſceves legi has revelationes fuiſſe ſolitum, Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*3. *verbo Paulus, verſ. quæ tamen, pag.*25. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.*1. *anno Chriſti* 44. *num.*57.

Revelatio quæ appellatur Thomæ.] De illa vide Cov. *d. cap.*17. *num.*4. *in fine*, Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.*1. *anno Chriſti* 44. *num.*58.

Revelatio, quæ appellatur Stephani.] Hæc revelatio nomine Stephani Protomartyris fuit ab hæreticis conficta, & de ea meminerunt Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*3. *verbo Stephani, pag.*252. Cardin. Baron. *tom.*1. *annal. anno Chriſti* 44. *num.*48. *in fine*, ubi ſubdit Valentinianos & Sabellianos hæreticos hanc revelationem edidiſſe.

Liber qui appellatur tranſitus B. Mariæ.] Liber iſte de tranſitu, hoc eſt, de Aſſumptione S. Mariæ Virginis, cùm multa haberet fatua & delira, reprobatur ut apocryphus ab Auguſt. *ſerm.*35. *de Sanctis*, & à Beda *in retractationibus*, exponens illud Actor. 8. *num.*1. *Omnes diſperſi erant per regiones Iudææ & Samariæ.*

Liber qui appellatur nomine Ogiæ Gigantis.] Erat hic liber inſcriptus Og, Regis Baſan, cujus Moyſes meminit *Numer.*32. *num.*33. *& Deuteron. cap.*1. *num.*5. de quo Cov. *cap.*17. *num.*5. *ad fin.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*2. *verbo Og, pag.*511.

Liber

Digitized by Google

Liber qui appellatur, Teſtamentum Iacob.] De quo vide Cov. *d.num* 5. *in fine*, Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*2. *verbo Iacobi,pag.*69.

Liber qui appellatur, Pœnitentia Origenis.] De hoc libro vide Epiphan. *hær.*64. Card.Baron. *tom.*2. *annal. Eccleſiæ,anno Chriſti* 253.*n.*118.*cum ſeqq.*

Liber qui appellatur, Pœnitentia S.Cypriani.] Vide de hoc libro Cardin. Baron. *tom.* 2. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 261. *num.*46. Poſſevin. *in apparatu ſacro,tom.*1. *verbo Cyprianus,verſ.ſanè verò,pag.*361.

Liber qui appellatur, Pœnitentia Iamnis, & Mambre.] Moyſi reſtiterunt Jamnes, & Mambre, quemadmodum impii ac protervi reſtiterunt veritati, ex Paul. 2. *ad Timoth.cap.*3. *n.*8. meminit hujus libri Origen. *tract.*35. *in Matth.* Ambroſ. 1. *ad Cor.*15. Poſſevin. *in apparatu ſacro,tom.*2.*verbo Iamnes,pag.*89.

Qui appellatur Sortes Apoſtolorum.] Hujus libri meminerunt Burchard. *lib.*3.*cap.*221. Poſſevin. *in apparatu ſacro,tom.*1.*verb.Apoſtolorum,pag.*124. Card.Baron. *tom.*1.*anno Chriſti* 44.*n.*49.

Liber Phyſiologus.] Hic liber ſic dictus,eo quòd de rerum naturis tractaret, ab hæreticis conſcriptus fuit, & S. Ambroſii nomine præſignatus, Cov. *d. c.*17. *num.*5.*in fine*, Poſſevin. *in apparatu ſacro,tom.*1. *verbo Epiphanius, verſ.ſcripſit autem,pag.*444. ubi advertit quod hic liber non eſt Phyſiologus ille putandus, quem Græcè Sanctus Epiphanius edidit, iſte autem Latinè creditur compoſitus.

Opuſcula Tertulliani.] Tertullianus fuit Presbyter civitatis Carthaginenſis in Africa, patre Centurione Proconſulari, ejus opuſcula ideo apocrypha cenſentur, quia is auctor novæ prophetiæ meminerit, & in libro de monogamia vim fecerit verbis Apoſtolicis,& in Montani hæreſim ſecundas nuptias deteſtantis prolapſus fuerit, vivebat ſub Pontificibus Victorino & Zephirino, Imperatoribus Severo, & Antonino, *anno Chriſti* 300. *cum ſeqq.* vide Cov. *d.cap.*17.*num.*8. Card. Baron. *tom.*2. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 201. à *num.*5. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*3. *verbo Tertullianus,pag.*266. Azor. *inſtit.moral.part.*1. *lib.*8. *cap.*16. *queſ.*16.*verſ.de Tertulliano.*

Omnia opuſcula Fauſti Manichæi.] Vide Poſſev.*in apparatu ſacro,tom.*1.*verbo Fauſtus Manichæus,pag.*481.

Opuſcula alterius Clem. Alex. apocrypha.] Cur autem Gelaſius Papa opuſcula Clementis Alexandrini viri aliàs eruditiſſimi, & inſtitutionum Chriſtianæ Religionis magiſtri apocryphorum nota voluit eſſe injuſta,oſtendit Card.Baron. *tom.*2. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 169.*ex n.*26. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*1. *verbo Clemens,pag.*324.

Opuſcula Caſſiani Preſbyteri Galliarum.] Gelaſius Papa *in præſenti* opera hujus viri ea potiſſimùm ratione judicavit apocrypha, quòd collatione tertiadecima, aliiſque locis de gratia & libero hominis arbitrio more Pelagianorum loquutus fuerat; de quo vide S.Antonin. *part.*2. *hiſtor. tit.*10. *cap.*10. §.2. Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.*2. *verbo Ioannes Caſſianus, pag.*131. Card. Baron. *tom.*5. *anno Chriſti* 404. *num.*78. *& anno* 430. *num* 90.*cum ſeqq.* Card. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ.anno Domini* 440.*pag.*118.

Victorin. Pictavienſis.] Fuit Victorinus Epiſcopus Pictavienſis martyrio coronatus in perſecutione Diocletiani, inter ſcriptores Eccleſiaſticos habitus, de quo vide Cov. *cap.*17.*num.* 10. *in fine.* Card. Bellarm. *de ſcriptor. Eccleſ.anno Domini* 270.*pag.*53. Poſſevin. *in apparatu ſacro,tom.*3. *verbo Victorinus,pag.*346. Cur autem Gelaſius in præſenti recenſeat opuſcula Victorini inter apocrypha, non eſt mihi cognitum, duplex tamen poteſt eſſe ratio, tum quod (ut de ipſo Victorino teſtatur Hieronym. *epiſt.*150.) in explanatione Scripturarum ſecutus ſit Origenem, tum etiam quòd Millenariorum eſt ſectatus ſententiam.

Opuſcula Fauſti Rhegienſis.] Plures errores Fauſti in Gallia apud Rhegium Epiſcopi notati ſunt à Cæſario Arelatenſi Epiſcopo,qui Pelagianum illum detexit,de quo vide Card.Bellarm. *de ſcriptor. Eccleſ. anno Domini* 480.*pag.*123. Card.Baron. *annal. Eccleſ.tom.*6. *anno Chriſti* 472.*num.*18.*& anno* 520.*num.*11.13.*&* 14. *& anno* 490.*num.*15.19.*&* 32.Poſſevin.*in apparatu ſacro,tom.*1.*verbo Fauſtus Rhegienſis,pag.*480.

Opuſcula Frumentii.] Prædicavit Evangelium Indis ſigna & prodigia mirandum in modum Dei favore operando,ut tradunt Sozomen. *lib.*2. *hiſtor. Eccleſ.cap.*23. Socrates *lib.*1. *cap.*15. Card. Baron. *annal. Eccl. tom.*3.*anno Chriſti* 356.*num.*18.*&* 24. Sed aſtutia Satanæ interdum Sanctorum vera ſcripta corrupit, interdum falſa edidit,propter quæ ejus opuſcula inter apocrypha à Gelaſio connumerantur, ut notat Card. Baron. *tom.*2.*annal.anno Chriſti* 290.*n.*34.

Epiſtola Ieſu ad Abagarum.] Extat hæc epiſtola in civitate Edeſſa ultra Euphratem,quam Euſebius è Syria lingua tranſtulit in Græcam, *hiſtor. lib.*1.*cap.*13. & illam Latino idiomate tranſcribit Cardin.Baron.*annal. Eccleſ.tom.*1.*anno Chriſti* 31.*num.*58.

Paſſio Georgii apocrypha.] Hic Georgius fuit Arrianus Epiſcopus, invaſor Sedis Alexandriæ, & magni Athanaſii ejuſdem Sedis Epiſcopi pugnaciſſimus perſecutor,qui ob ſua ſcelera Alexandriæ occiſus fuit, relatúſque à ſuis inter Martyres, de quo vide Card. Bar. *in Martyrolog.Roman.*23.*Aprilis, & tom.*2. *annal. anno Chriſti* 290. *num.*35.

Contradictio Salomonis.] Hic liber intitulatus, Contradictio Salomonis, à Gelaſio reprobatur *in præſenti*, eo quod plenus eſſet diabolicarum impoſturarum, de quo vide Sixtum Senenſem *lib.*2. *Biblioth. in verbo Salomon*, Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. verbo Salomon, pag.*6. Poſſevin.*in apparatu ſacro,tom.*3.*verbo Salomon,pag.*188.*verſ.fertur.*

In gloſſ.*Cyrici*,ibi,*aliàs Quirici*.Reprobatur à Card. Bellarm.*de verbo Dei,lib.*1.*c.*20.*verſ.quod autem.*

Distinctio XVI.

Summarium.

1 *Canones Apoſtolorum, an & quot ſint Canonici, vel apocryphi cenſendi,oſtenditur*,& num.2.
3 *Declaratur textus in præſenti.*
4 *Declaratur text.in cap.ſancta,verſ.in quib.*15.*diſt.*

Cap. Canones I. *Iſid.*

Apoſtolorum Canones (qui referuntur *in fine hujus voluminis decreti*, & habentur originaliter ſecundùm varias verſiones ex Græco, *tom.* 1. *Conciliorum, in princip.*) inter apocrypha deputatos Iſidor. ſcribit, prout eum refert Gratian. *in præſenti*, & confirmatur, quia minimè conſtat quo loco Apoſtoli convenerunt ad hos Canones edendos; deinde quia eorum numerus incertus traditur; alii enim tantùm L. recipiunt, alii LX. alii LXXXV. *cap. Clementis*, *cap. ſexaginta*, *cap.placuit,infrà hac diſt.* 1

Verùm pro horum Canonum auctoritate pugnant Summi Pontifices, Concilia, & Patres antiquiſſimi, ut ex Anacleto, Alexandro, Elutherio, Sixto, Concilio Nicæno, Innoc. I. & pluribus aliis latè comprobat Turrian. pro canonibus Apoſtol. *lib.* 1. *cap.*23. *cum ſeqq.* videndus per integrum librum; ſed inter 2

omnes

omnes ſextæ Synodi ſatis erat auctoritas, nam Canones apud Trullum *can.2.* receperunt LXXXV. Canones Apoſtolorum, ut habetur *in cap. placuit, & in c. quoniam, hac 16. diſt.* Quantam verò auctoritatem habeat Trullana Synodus, conſtat *ex ſixtu, hac eadem 16. diſt.* ex quibus, & multis aliis ſaltem LXXXIV. Canones, qui habentur in fine hujus voluminis, tam antiqui, quàm correcti juſſu Gregorii XIII. auctoritatem legis habere multis latè contra Magdeburgenſes oſtendit Turrian. *d. lib.1. à princip. & per tot.* Martin. de Ayala *de traditionib. Eccleſiaſt p.3. pag.131.* Viguer. *inſtit.cap.17.§.1. verſ.3.* Covar. *lib.4.var.c.17. num.6.* latè Vivald. *in candel. aureo, p.4. cap.8. num.16. cum ſeqq.* Ex quorum mente reſolvendum, eſt quod vel quærimus an hujuſmodi Canones inter ſacros divinæ Scripturæ, qui Canonici ſtrictè ſolent appellari, ſint connumerandi, vel an authentici ſint, & vim habeant humanæ legis Pontificiæ? in hoc poſteriori ſenſu authenticos eſſe, & ab Eccleſia receptos, dicendum eſt ex *d.cap.placuit, & cap. quoniam,* ut per proximè citatos; in priori autem ſenſu Canonicos eſſe negandum eſt, ut patet ex Decreto Concilii Trident. *ſeſſ.4. in decreto de Canonicis ſcript.* ubi omnes enumerans, de his Canonibus nullam facit mentionem, quare meritò ſic diſtinguunt Melch. Can. *de locis Theologicis lib.5. c.5. pag.321.* Cardin. Baron. *annalium Eccleſ. tom. 2. anno Chriſti 102.* & confirmatur ex iis, quæ circa intellectum text. *in cap. in ſcripturis, 19. diſt.* tradunt Can. *dict. loco, quæſt.3.* Caſtr. *adverſùs hæreſes lib.2. c.2.* Cardin. Bellarm. *tom.1. de Concil. lib.2. cap.12.*

3 Non obſtat text. *in præſenti,* quia reſpondetur; quod licèt ille inveniatur in præfatione Iſidori ad collectionem Conciliorum, quæ ex Bibliotheca Eccleſiæ Toletanæ deſcripta Romam Miſſa eſt; tamen in illa, quæ vulgatæ Iſidori collectioni proponitur, contrarium potius videtur dici, ut *hic* adnotarunt Patres, qui emendationi hujus voluminis interfuerunt.

4 Nec etiam obſtat Gelaſii Papæ auctoritas *in cap. ſancta, verſ. quibus,* ibi, *liber Canonum Apoſtolorum apocryphus, 15. diſt.* quia id propter aliquos vel corruptos, vel additos ab hæreticis feciſſe videtur, ſecundùm Cardin. Bellarm. *de verbo Dei, c.20. verſ. quoad priorem,* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.1. verbo Apoſtolorum acta, pag.123.* vel meliùs reſpondetur agere non de his Canonibus Apoſtolorum, ſed de libro Canonum Apoſtolorum, qui diverſus erat ab iſtis Canonibus, qui non libro, ſed una charta continebantur, confictiſque à Priſcillianiſtis, qui multa alia ſub Apoſtolorum nomine falſa ediderunt, ut in noſtro propoſito benè advertit Turrian. *d. lib.1. cap.15.* licèt tanquam novum ſibi aſſumat Vival. *dict. cap.8. num.25.* Quod verò dicantur à Papa Clemente I. editi, ſive ab Apoſtolis traditos Græcè ſcripſerit, ſive ex alia lingua in Latinam verterit, ex hoc minimè eorum Canonum auctoritas minuitur, vel eorundem antiquitati derogatur, ut bene conſiderat Turrian. *d.lib.1.cap.1. in princip.* De loco etiam nihil refert, ſive cum eodem Turrian. *cap.25. in fine,* Hieroſolymis, ſive cum Ayala *dicto loco* Antiochiæ editos dicamus, vide apud eoſdem, & Card. Baron. *tom.2. annal. Eccleſia, anno Chriſti 102. n.11.* ubi ſic reponit integram ſententiam Iſidori. Denique propter eorum auctoritatem cæteris Conciliis præpoſuimus Canones, qui dicuntur Apoſtolorum (licèt à quibuſdam apocryphi dicantur) quoniam plures eos recipiunt, & ſancti Patres eorum ſententias ſynodali auctoritate roboravere, & inter Canonicas poſuere conſtitutiones.

In gloſſ. *Atque inter apocrypha,* ibi, *id eſt, ſine certo auctore,* &c. Exiſtimat gloſſ. *in præſenti,* libros aliàs Canonicos per ipſam relatos, apocryphos dici; quia auctores ignorabantur; licèt de veritate non dubitetur, & in hoc eam ſequuntur Covar. *lib.4. var. cap.17. n.1.* Albert. *de agnoſcend. q.22. n.51.* Sed meritò Cardin. Bellarm. *de verbo Dei, lib.1. cap.20. in princip.* quem ſequitur Gretſer. *in defenſione illius, tom.1. lib.1. cap.20. poſt verſ. quando igitur,* illam reprobant, dicentes non eſſe probabile apocryphos vocari eos libros, quorum auctor ignoratur, quia tunc multi libri ſacri eſſent apocryphi, ut liber Judicum, Ruth, Job, primus Machabæorum, & permulti alii, quorum auctores ignorantur, quod tamen abhorret ab uſu loquendi Eccleſiæ.

Cap. Sexagintà II. *Zephirin.*

Zephirinus Papa, de quo plura Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom.3. verbo Zephirinus, pag.308.* & Cardin. Baron. *tom.2. annal. Eccleſ. anno Chriſti 204. & ſeqq. in præſenti text.* Canones Apoſtol. ſexaginta eſſe demonſtrat, traditque obſervandos, licet ſeptoaginta ex ejuſdem Zephirini epiſtola tradat Card. Bellarm. *de verbo Dei, cap.20. verſ. quoad priorem.* Sed quicquid ſit, quinquaginta tantùm Canones, eoſdemque à Dionyſio in Latinum tranſlatos, novit antiquitas, qui in nova editione quadraginta novem numero continentur, ita ut ultimus habeatur ille, in quo agitur de trina in baptiſmate merſione: & quidem qui his ſuperſunt uſque ad numerum octogeſimum quintum, quos habet Canon ille, qui dicitur ſexta Synodus, poſtea emanarunt. Ita Card. Baron. *tom.2. annal. Eccleſ. anno Chriſti 102. num.11.* Jacob. Gretſer. *in defenſ. Bellarmini, tom.2. lib.1. cap.10. verſ. de Gratiano, & verſ. de Martiali, pag.54.* Non obſtat *cap. placuit, inf. hac diſt.* dum dicit LXXXV. capitula Canonum Apoſtolorum eſſe ſervanda: quia reſpondetur cum Cardin. Bellarmin. *dicto loco,* non eſſe hos Canones ſanctæ Synodi, ut dicit Gratianus, ſed cujuſdam alterius Concilii poſtea celebrati, quod Summus Pont. Sergius, qui tunc ſedebat, non ſolùm non approbavit, ſed etiam reprobavit.

SUMMARIUM.

1 *Canones ſextæ Synodi non Adrianus, ſed Tharaſius Conſtantinopolitanus Patriarcha recipit, & approbat.*

2 *Concilium Quiniſextum, in quo Canones Trullani continentur, celebratum fuit anno 692.*

3 *Sexta Synodus, quæ ſub Agathone, & tempore Conſtantini IV. celebrata fuit, nullos Canones edidit, ſed poſt quinque annos ab ea diſſoluta convenerunt aliqui Epiſcopi Græci, qui Canones plures ſub nomine ſextæ Synodi illegitimè ediderunt.*

4 *Trullani Canones non ſunt canonici, & authentici, nec ſextæ Synodi.*

5 *Gratianus falsò citat Trullanos Canones tanquam Canonicos, & Eccleſiaſticos, & à ſexta Synodo conſtitutos.*

Cap. Sextam V. *Adrian.*

Falsò Gratianus verba hujus text. tanquam Adriani Papæ refert, cùm conſtet non Adrianum Papam, ſed Tharaſium Patriarcham Conſtantinopolitanum Canones ſextæ Synodi recipere, & approbare, & ita Adrianus refert ea verba ex epiſtola à Tharaſio ad ſe miſſa, quod adnotat additio quædam in novo Decreto Gregoriano in hoc text. poſita, de qua meminit Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.28. num.7. in fine.* Extat enim epiſtola Adriani ad Tharaſium, ex 1

qua

qua fragmentum malè citatur à Gratiano; non enim ut ponit, dixerat Adrianus, *Sextam Synodum ſanctam recipio, cum omnibus Canonibus ſuis.* ſed ut habet germana Anaſtaſii verſio ſecundùm ea quæ propoſita fuerant à Tharaſio: *Quare caſdem ſanctas ſex Synodos recipio cum omnibus regulis, quæ jure ac divinitus ab ipſis ſunt promulgatæ.* Ita Cardin. Bellarm. *de Concil. lib. 2. c. 8. verſ. decimotertiò, cum ſeqq.* Cardin. Baron. *tom 2 annal. Eccleſ. anno Chriſti 102. num. 13.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Apoſtoli, verſ. qui verò, pag. 123.* Azor *inſtit. moral. part. 2 lib. 5. cap. 16. verſ. tertiò objicies.*

2 Sed ut de Canonibus illis ſextæ Synodi, (quos *Trullanos* appellamus) aliquid dicamus, ſciendum eſt anno 692. celebratum fuiſſe Concilium Quiniſextum, in quo continentur Canones illi Trullani; ſex-
3 tam verò Synodum, quæ ſub Agathone, & tempore Conſtantini IV. fuit, nullos Canones edidiſſe, ſed poſt annos quinque ab ea Synodo diſſoluta iterum conveniſſe neſcio quot Epiſcopos Græcos, auctore Juſtiniano juniore Imperatore, ac multos Canones edidiſſe ſub nomine ſextæ Synodi. Card. Bellarmin. *lib. 1. de cleric. cap. 19. verſ. ad tertium, & lib. 1. de Concil. c. 7. verſ. tertium eſt.* Id quod manifeſtè colligitur tum ex principio horum ipſorum Canonum, tum ex confeſſione Tharaſii Epiſcopi Conſtantinopolitani *in octava Synodo, act. 4.* quos eoſdem Canones Beda *in lib. de ſex ætatibus, in Juſtiniano juniore*, erraticam Synodum appellat, & à Sergio Papa, qui tunc ſedebat, reprobatos fuiſſe ſcribit, quod etiam aſſerit Paul. Diacon. *lib. 8. de rebus Romanis c. 9.* & innuunt Franc. Torrient. *in tractat. de poteſtate Papæ, lib. 3. pag. 109.* Cardin. Baron. *tom. 6. annalium Eccleſiæ, pag. 157. in verſ. conſidera lector, & in verſ. at certè,* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch. ſedium erect. cap. 6. num. 9.* quamvis aliqui Canones poſtea probati fuiſſent à Papa, aut aliis legitimis Conciliis, qualis eſt canon 82. de pingendis imaginibus, receptus ab Adriano Papa, & à ſeptima Synodo *act. 2. & 4.* Card. Bellarm. *d. c. 7. verſ. hos ergo,* Vaſq. *de ordine, diſp. 247. cap. 5. n. 55. & 58.* Bover. *adverſus hereticos, tom. 2. exam. 4. conatur. 18. verſ. poſt hoc Concil.*

4 Et ideò Trullanos Canones non eſſe Canonicos, & authenticos, nec ſextæ Synodi, tradunt Simanch. *de Catholic. inſtit. tit. 40. n. 38.* Can. *de locis Theolog. lib. 5. cap. ult. in reſp. ad 6. arg.* Sot. *in 4. diſt. 38. quæſt. 1. art. 2. col. 4. verſ. quocirca, & lib. 7. de juſtit. q. 6. art. 2. col. 10. verſ. hac ergo.* Torrienſ. *lib. unic. de Canonibus ſextæ Synodi*, Surius *tom. 3. Concil. in ſexta Synodo*, Bañes *2. 2. quæſt. 1. art. 10. dub. 5. fol. 159.* Valent. *part. 4 diſp. 9. q. 5. punct. 5. §. 2. verſ. reſpondeo Canones illos, & diſp. 10. q. 5. punct. 3. in impedimento diſparitatis cultus, §. cum infideli autem,* Card. Bellarm. *in ſuis controverſ. lib. 1. de Concil. cap. 7. verſ. hos ergo, & lib. 2. de Pontifice, cap. 18. & lib. 1. de Clericis, cap. 21. col. 3. verſ. ad tertium.* Probatur, quia Anaſtaſius Apoſtolicæ Sedis Bibliothecarius, *in proœmio ad octavam Synodum*, ad quam juſſu Adriani II. miſſus eſt, teſtatur illos Canones non eſſe in Eccleſia Romana receptos, ut habetur *in cap. 2. 63. diſt.* Idem dicit Umbert. Sylvæ candidæ Epiſcopus, Leo IX. *in libello contra epiſtolam Michaëlis Patriarchæ Conſtantinopolitani.* Idem Theophanes Græcus Hiſtoricus, Theodorus Balſam. *in interpret. eorundem canonum*, Matth. Monachus Græcus *in Hiſtoria Conciliorum, & virorum illuſtrium.*

5 De ſextæ Synodi appendice, & ejuſdem Synodi dictis erraticis, & damnatis à Romanis Pont. vide Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 8 anno Chriſti 692. per tot.* & quomodo hujus Synodi acta corruperit Theodorus Patriarcha Conſtantinopolitanus, vide eundem Baron. *d. tom. 8. anno 681. ex num. 19. uſque ad num. 25.*

Trullani Canones ideo dicuntur, quia hæc ſexta Synodus coacta fuit Conſtantinopoli in Secretario ſacri Palatii, quod cognominatum eſt Trullus; Trullus autem, ſive Trulla fœmineo genere, præter inſtrumentum cæmentarium, ſignificat etiam quod Itali dicunt *capula*, fuit autem locus Synodi Palatij Secretarium, quod ejuſmodi Trullo, ſive Trulla faſtigiatum, teſtudine ſurſum erecta ſui rotunditate conficiens hemiſphærium, ab ipſo ædificii genere nominatum eſt.

Unde jam colligitur quàm falsò Gratianus prædictos Canones citet tanquam Canonicos, & Eccleſiaſticos, & à ſexta Synodo conſtitutos, *in cap. placuit, hac eadem diſt. & in cap. quoniam, diſt. 31. & in cap. ſi quis, diſt. 32. & in cap. ult. 93. diſt. & in capit. Jacobus, de conſecrat. diſt. 1. & in cap. dicimus, de conſecrat. diſt 2. & in c. ſi quis Epiſcopus 35. quæſt. 1.* Potuit ille quidem horum Canonum auctoritate uti, ſed non tanquam Canonica. Ad text. verò *in cap. à multis, de ætate, & qualit.* reſponderur prout dixi *in collect. ad cap. Canones, num. 19. diſtinct. 15.* 6

Cap. Habeo librum VI.

Petr. Epiſc. Nicom.

JUſtiniano filio.] Ergo filius Imperatoris poteſt immediatè eligi in Imperatorem poſt mortem patris, per Gregor Lop. *l. 2. gloſſ. ult. tit. 1. part. 2.*

Monothelitas.] Hæretici ſunt, ita dicti ab una tantùm voluntate, quam Chriſto tribuebant, ut ex verbo Græco μόνος, quod eſt unum, & θέλημα, quod eſt voluntas, comprobat Alphonſ. à Caſtro *adverſus hæreſes, verbo Chriſtus, verſ. ſexta eſt hæreſis.*

Cap. Quoniam VII.

Patres in VI. Synod.

ANcyranam.] Hæc Synodus fuit coacta anno Domini 314. à Vitali Epiſcopo Antiocheno Ancyræ, quæ civitas opportuno in loco erat ſita, ad quam facilius convenire poſſent tanquam ad centrum minoris Aſiæ Epiſcopi Cappadoces, Pontici, Armeni, Cilices, & Syri: interfuerunt viginti duo inſignes Epiſcopi. Extant 24. Canones ipſius, iidémque è Græco converſi triplici editione: de eo vide Card. Cæſ. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 314. num. 75. cum ſeqq.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Ancyranum, pag. 81.* Coriolan. *compend. de Concil. Provincialib. ſtatim in princ.* Martin. Delr. *diſquiſ. cleric. lib. 5. ſect. 11. pag. mihi 411.*

Neocæſareenſem.] Eodem anno Domini 314. ſed poſt celebrata eſt Synodus Neocæſareenſis, in qua Patres 17. ſtatuerunt Canones 14. quorum auctor maximè fuit Vitalis Epiſcopus Salonitanus, & illos vide apud Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 19.* Baron. *annal. tom. 3. anno Chriſti 314. num. 90. & 91.* & tangit aliqua Coriolan. *in ſuo Breviario chronolog. anno Domini 314. pag. 67. & breviter in compendio de Conciliis provinc. verſ. eodem anno.* Neocæſareenſis Eccleſia in Ponto florentiſſima uſque ad Baſilii tempora, cujus patria erat: quomodo autem hæc civitas ſubverſa fuerit terræmotu, excepta Eccleſia ac Epiſcopo, cæteriſque qui ibidem reperti ſunt, narrat Baron. *anno 343. num. 18. & 19.*

Gangrenſem.] Gangrenſe Concilium Gangris oppido Paphlagoniæ, ſive regione Pelaſgiorum, non ita multo poſt Nicænam Synodum celebratum eſt ſub Sylveſtro I. vide Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Gangrenſe Concilium, pag. 525.* Fuit congregatum

contra

contra Euſtachium Epiſcopum Sebaſtinenſem, qui aliquos errores in Armenia docuerat, affirmabat inter alia nullum in conjugali poſitum gradu poſſe ſpem habere apud Deum, & ideo in eo latus fuit canon; de quo *in cap. ſi quis diſcernit, 28. diſt.* contra eos qui nolebant Miſſam Sacerdotis conjugati audire, ut tradit Vaſq. *de Ordine, diſp. 247. cap. 5. num. 50. & 51.* Circa verò annum, quo fuit coactum, non benè conſtat; nam Onuph. *in chronico*, ait fuiſſe anno 361. quod etiam aſſerit Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 19. verſ. tertia.* Sed Franciſc. Gratian. *in compendio Juris Canon. part. 1. diſt. 3. num. 56.* firmat fuiſſe celebratum circa annum Domini 324.

Antiochenam] Adversùs ſchiſma Donatiani fuit coacta ab Orientalibus Antiochena Synodus anno Domini 355. ad quam è Cappadocia, Aſia, Syria, & Ægypto fuerunt vocati Epiſcopi. Fuerunt deinde Antiochenæ duæ, prior anno Domini 265. poſterior anno 272. contra Paulum Samoſatenum celebratæ, vide Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 2. anno Chriſti 265. n. 10.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Antiochena, pag 97.*

Laodicenſem] Laodicenſis Synodus apud Laodicæam Pacatianæ ex diverſis regionibus Aſiæ coacta fuit, non autem apud Laodicæam Syriæ, ut nonnulli putarunt, in ea Patres 32. ſtatuerunt Canones 59. quorum auctor Theodoſius Epiſcopus extitit anno Domini 364. teſte Onuphrio *in chronico*, quem ſequitur Azor. *d. c. 19. verſ. ſexta*, Franc. Gratian. *d. diſt. 3. num. 60. poſt princip.* ubi ſubdit fuiſſe congregatam in fine Liberii Papæ, ſeu in initio Damaſi. Sed verius eſt celebratam fuiſſe non ſolùm ante Theodoretum, verùm etiam ante Baſilium, quin & ante Concilium Nicænum, ut gravibus rationibus comprobat Card. Baron. *in append. ad tom. 4. annal. ad fin.* vide Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 2. verbo Laodicenſis, pag. 327.*

Conſtantinopolitanam.] De ea dixi *in collect. ad cap. Canones, num 26. ſup. diſt. 15.*

Epheſinam I.] De ea dixi *in collect. ad d. cap. Canones, ex num. 28.*

Chalcedonenſem.] De ea dixi *in collect. ad d. cap. Canones, ex num. 30.*

Sardicenſem.] Tempore Julii I. & Conſtantii Imper. anno 351. fuit generalis, & ſemper in Eccleſia recepta Sardicenſis Synodus, in quâ fuerunt pluſquam 300. Epiſcopi Catholici ex 36. Provinciis totius Orbis Chriſtiani, ultra quos octoginta Orientales adfuerunt, qui omnes 80. adversùs Athanaſium Arrianæ hæreſi faverunt, ac ſubſcripſerunt, ſed alii Epiſcopi Occidentales Fidem Catholicam confirmarunt, unde S. Auguſt. *lib 3. contra Creſconium, cap. 34.* dum inquit, *Diſce quod neſcis, Sardicenſe Concilium Arrianorum fuit*, eſt intelligendus de Epiſcopis Orientalibus ſeptuaginta qui Fidem Catholicam, & Athanaſium damnarunt. Vide Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 347. per tot.* Cardin. Bellarm. *lib. 1. de Concil. cap. 7. in princip.* ubi hoc Concilium Sardicenſe appellat partim confirmatum, partim reprobatum, Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 3. verbo Sardicenſe, pag. 196.*

Carthaginenſem.] Hæc Synodus fuit celebrata tempore Pontificis Julii anno Chriſti 348. occaſione legationis à Conſtante Imper. in Africam miſſæ per Paulum & Macharium clariſſimos viros ad uniendos diviſos ſchiſmate Donatiſtas Eccleſiæ Catholicæ. Vide Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 348. num. 16.* ubi *n. 42.* advertit ab aliquibus dici primam Synodum, non ex eo quod nulla alia hanc ipſam præceſſerit, ſed ideo quòd aliæ perierunt, & aliarum quæ extarunt, hæc antiquiſſima probetur.

Opuſcula Theophili.] Vide *ad c. ſancta, n. 7. diſt. 15.*

Dionyſii Alexandrini Epiſcopi.] Dionyſius Alexandrinæ urbis Epiſcopus, & Origenis valde inſignis auditor fuit, de quo multa Poſſev. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Dionyſius Alexandrinus.*

Petri Alexandrini, &c.] Petrus Alexandrinus in Ægypto Archiepiſcopus à Maximo Imper. ob Catholicæ Fidei defenſionem capite plexus fuit Martyrio coronatus, ſcripſit acta quædam, quæ ab Anaſtaſio S.R.E. Bibliothecario accuratiùs Latinè è Græco reddita fuerunt. Vide Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 3. verbo Petrus Alexandrinus.*

Gregorii Thaumaturgi.] Gregorius Neocæſareæ Ponti Epiſcopus, ſanctitate, doctrináque illuſtris, ſignis verò ac miraculis multo illuſtrior, quorum multitudine atque præſtantia Thaumaturgus appellatus eſt. Plura ſcripſit, quibus Dei Eccleſiam illuſtravit, cujus opera prodierunt Græcè & Latinè interprete & ſcholiaſte D. Geraldo Voſſio anno 1604. De eodem Gregorio vide Cardin. Baron. *in not. ad Martyrol. die 27. Novembris, & annalium Eccleſiæ tom. 2. anno Chriſti 233.*

Athanaſii Epiſcopi.] De eo dixi *in collect. ad cap. ſancta, num. 3. diſt. 15.*

Baſilii.] Dixi de eo *in collect. ad d. cap. ſancta, n. 5.*

Gregorii Nyſſeni.] Fuit Gregorius Nyſſen. Epiſcopus Magni Baſilii frater, dignus ut inter præcipuos Catholicæ Fidei propugnatores ſanctione etiam Imperiali laudaretur; ſcripſit plura opera, quæ notis Frontonis Ducæi Societat. Jeſu illuſtrata Pariſiis anno 1605. impreſſa fuerunt. De eo vide Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 4. anno Chriſti 369 num. 64. cum ſeqq. & anno 370. n. 17. cum ſeqq. & anno 378. n. 44.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Gregorius Nyſſenus, pag. 584. cum ſeqq.*

Gregorii Theologi.] De eo dixi *in collect. ad cap. ſancta, num. 4 ſuprà diſt. 15.*

Amphilochii Iconienſis.] Amphilochius Iconii Epiſcopus floruit anno 390. Baſilio, Gregorio Nazianzeno, Gregorio Nyſſeno, Hieronymo cognitus, multa ſcripſit ſatis eruditè, de quo agunt Hieron. *epiſt. 34. ad Magnum*, Cardin. Baron. *tom. 4. annal. Eccleſ. anno Chriſti 381. num. 74. & anno 385. num. 30. anno 383. num. 36. & anno 394. num. 29.* Poſſevio. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Amphilochius, pag. 77.*

Timothei Alexandrini.] Timotheus Alexandrinus fuit Epiſcopus, vivebat anno 383. tempore Valentis & Theodoſii, de illo plura ſcribunt Ruffin. *Eccleſ. hiſtor. lib. 1. cap. 17. & lib. 2. cap. 21.* Socrat. *lib. 5. cap. 8. & 12.* Sozom. *lib. 6. c. 29. & lib. 7. cap. 7. & 9.* Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 4. anno Chriſti 380. num. 16. & anno 385. num. 30.* Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 3. verbo Timotheus Alexandrinus, pag. 319.*

Gennadius Conſtantinop.] De Gennadio Epiſcopo, ſive Patriarcha Conſtantinopolitano, vide Nicephor. *Eccleſ. hiſtor. lib. 15. cap. 22. & 23.* Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 6. anno Chriſti 458. num. 32. & anno 459. num. 3. 10. & 15. & anno 471. num. 1.* ubi de ejus morte, Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Gennadius Epiſ. opus, pag. 534.*

Cyrilli Alexandrini.] Vide poſita *ad cap. ſancta, n. 8. diſtinct. 15.*

Cypriani Carthag.] Vide dicta *ad cap. ſancta, num. 2. diſtinct. 15.*

CAP. Sancta octo VIII. *Et Diurno.*

AGitur *in præſenti* textu de ſexta Synodo Conſtantinopolitana, quæ Agathone Pont. Max. & Conſtantino IV. Imper. celebrata fuit, ſed nullos Canones

Canones prorſus edidit, at quinquennio pòſt convenerunt iterum aliqui juniores Epiſcopi, auctore Juſtiniano juniore, & plures nomine ſextæ Synodi falsò ediderunt. Vide Franc. Turrian. *in lib. de ſexta Synodo*, Melch. Can. *de locis communib. cap. fin. in ſolut ſexti argumenti*, Azor. *inſt. moral. p. 2. lib. 5. cap. 16. verſ. ſextum Concilium*, Poſſevin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Conſtantinopolitana ſexta, pag. 553. & verbo Franciſcus Turrianus, pag. 509.* De aliis Synodis hîc enumeratis egimus *in collect. ad cap. Canones, diſt. 15.*

Cap. Prima autem X.

DE Synodis quorum in hoc textu fit mentio, egi *in collect. ad cap. Canones, & ad cap. ſexta, diſt. 15.* De omnibus hæreticis hîc numeratis vide Covarruv. *var. lib. 4. c. 15.* Card. Bellarm. *lib. 1. de Concil. c. 5.* Card. Baron. *annal. Eccleſiæ tom. 3. anno Chriſti 325. ex n. 1. & tom. 4. anno 381. à n. 17. & tom. 5. anno 430. à n. 5. & anno 451. & tom. 6. anno 553.*

Agathonis Papæ.] Tertii ſcilicet; ut per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 5. c. 16. verſ. ſextum Concil. in princ.*

Cap. Prima adnotatio XI.

DE Synodis Ancyrana, Neocæſareenſi, Gangrenſi, Antiochena, & Laodicenſi, de quibus fit mentio in hoc text. dixi *in collect. ad cap. quoniam, ſup. hac diſtinct.*

Quarta Sardicenſis.] Generalis ferè fuit hæc Synodus, quia ex pluribus Provinciis Epiſcopi convenerunt, ex Occidente 300. ex Oriente 70. ut referunt Socrates *lib. 2. cap. 15.* Sozomen. *lib. 3. cap. 11.* In ea præſentibus Legatis à Julio I. Pont. miſſis Patres ſtatuerunt Canones 21. anno Domini 347. Vide Franc. Gratian. *in compend. juris Canon. p. 1. diſt. 3. n. 57.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 19. verſ. quarta*, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 347. num. 3. cum ſeqq.*

Octava Africana.] Celebrata fuit anno Domini 397. ſub Theodoſio minore, in qua Patres 229. recitarunt & firmaverunt Canones 105. qui per diverſa Concilia Africanæ Provinciæ tempore Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi leguntur eſſe conſcripti.

Nona Arelatenſis.] Coacta fuit anno Domini 314. ſub Sylveſtro Papa, in qua Patres 200. ſtatuerunt Canones 13. & nomine Sylveſtri præſederunt Claudius & Vitus Presbyteri, Eugenius, & Cyriacus Diaconi: adfuit etiam Conſtantinus, ut omnia abſque tumultu agerentur, cùm videret Donatiſtas ad turbas ciendas admodum promptos, vide Coriolan. *in compend. de Conciliis Provincialibus, verſ. anno 314.* Card. Baron. *annalium Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 314.* Sylveſtri Papæ 1. & Conſtantini 9. refertur hæc Synodus *tom. 1. Concil. pag. mihi 368.*

Decima item Arelatenſis.] Coacta fuit tempore Sylveſtri Papæ I. & refertur *tom. 1. Concil. pag. 375.* de illa meminerunt Franc. Gratian. *in compendio juris Canon. part. 1. diſt. 3. verſ. decima iterum*, & Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 19. verſ. decima*, qui etiam meminerunt alterius Synodi undecimæ Arelatenſis.

Duodecima item Arelatenſis.] De hac Synodo agit Cardin. Baron. *tom. 6. annal. Eccleſ. anno Chriſti 453. verſ. quod verò ad præſentem*, & refertur *tom. 1. Concil. pag. 726.*

Decimaquarta Arauſicenſis.] De hac Synodo & ſequentibus vide Franc. Gratian. *in compendio juris Canon. part. 1. diſt. 3. verſ. decimaquarta*, Azor. *part. 2. inſtit. moral. lib. 5. cap. 19. verſ. undecima*, Coriolan. *in compendio de Concil. Provincialib.*

Cap. Septuaginta XII. *Athanaſ.*

ATHanaſius Alexandrinus Epiſcopus ſcribens Marco Papæ *in præſenti*, poſtulat ab eo Nicæni Concilii capitula; cùm enim Ægyptii dira Arrianorum perſecutione vexati inter alia diſpendium paſſi eſſent Nicænorum Canonum, qui unà cum omnibus aliis libris ab eiſdem incenſi fuerunt, Athanaſius igitur eorum exemplaria à Romana Eccleſia, datis ad Marcum Papam litteris, poſtulat impertiri, de quo vide Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 336. num. 36. cum ſeqq. & num. 58. & 59.* Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 1100. tit. de Gratiano, verſ. primò.*

Cap. Quod dicitis XIV. *Steph.*

S*Ardicenſe Concilium.*] Fuit celebratum anno Domini 347. in Sardica civitate, quæ confinis eſt Illyrii, Myſiæ, & Thraciæ, nobilis tunc civitas diſtincta à Sardibus, nunc à Turcis, qui eam occuparunt, *Triaditze* vocata; interfuerunt 300. ferè Epiſcopi Orientales, & Occidentales. Vide Franc. Padill. *in epitome Concil. pag. 8. & 114.* Cardinal. Bellarm. *lib. 1. de Conciliis, cap. 7. in princ.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 347. num. 1. cum ſeqq.*

Distinctio XVII.

GRATIANUS tota hac diſtinctione Sanctorum Patrum teſtimoniis demonſtrare intendit Concilia generalia ſine Romani Pontif. auctoritate congregari non poſſe, explicant Cott. *in memorabilib. verbo Concilium*, Hieron. Roman. *de Republica Chriſtiana, lib. 5. cap. 1. & 2.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 13. quæſt. 2.* Dec. *conſ. 151. incip. Divino implorato præſidio, num. 13. cum ſeqq.* Cajet. *in opuſculo de auctoritate Papæ, & Concil. cap. 15. & 16.* Padil. *in epitom. Concil. poſt princ. in rub. ad quem ſpectet celebrare Concil. & lib. 3. de Concil. cap. 12. verſ. quartò probatur*, ubi affirmat Concilia generalia ſolùm à Romano Pontifice congregari poſſe, & ad id inducit *cap. 1. hujus diſtinct.* Lancellor. Conrad. *in templo omnium judic. lib. 2. cap. 1. §. 4. verbo Concilium ſolus Papa congregat*, Burſat. *conſ. 109. num. 2. & 3.* Læl. Jordan. *de Epiſcopor. cauſis, cap. 3. num. 41. & 42 & cap. 4. num. 8.* Card. Tuſch. *tom. 2. lit. C, concl. 549. n. 1. & 2. & concl. 555. num. 1. & 6.* Soar. *de Fide, diſp. 11. ſect. 3. ex num. 4.* Unde non eſſe ratum Concilium quod auctoritate Pontificis fultum non fuerit, per text. *in cap. regula 2. hujus diſt.* tenent Læl. Jordan. *d. cap. 3. num. 43. & 47.* Franc. Gratian. *in compendio juris Canon. diſt. 6. n. 228. verſ. nec ullum*, Card. Bellarm. *lib. 1. de Concil. cap. 12. verſ. clariſſime*, Joan. Salas *de legib. diſp. 8. ſect. 15. in princ.* Soar. *d. ſect. 3. per tot.* nec illud quod ſine Sedis Apoſt. auctoritate fuerit celebratum, ut per text. *in c. multis, hujus diſt.* tradunt Dec. & Burſat. *citatis locis*, Jordan. *d. cap. 4. num. 8.* Gregor. Lopez *l. 10. gloſſ. 9. poſt med. tit. 5. p. 1.* Franciſc. Gratian. *d. n. 228. verſ. etſi in qualibet*, Cardin. Bellarm. *d. cap. 12. verſ. ſeptimò probatur*, Card. Tuſch. *tom. 2. lit. C, concl. 552. num. 6.*

SUMMARIUM.

1 *Concilium generale legitimè congregatum auctoritate Pontificis, ante ejuſdem confirmationem errare poteſt.*

2 *Concilia omnia antiquiſſimo Eccleſiæ uſu ſemper à Summis Pontificibus confirmationem petierunt.*
3 *Concilium congregatum auctoritate Papæ, & præſentibus ejus Legatis, de facto aliquando erravit.*
4 *Concilium generale perfectam Eccleſiam univerſalem repræſentat, quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent inſtructionem: non ita quando Legati perfectè inſtructi non ſunt.*
5 *Decreta Conciliorum generalium an & quando ante Summi Pontificis confirmationem executioni mandari poſſint, oſtenditur.*
6 *Concilium auctoritate Papæ ubi eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum.*
7 *Declaratur cap. regula, hac eadem diſt.*

Cap. Concilia VI. *Symmach.*

1 SYmmachus Papa, quem refert Gratianus *in præſenti*, dum ait Concilia Provincialia, ſine Romani Pontificis præſentia valetudinem perdere, à fortiori probare videtur generale Concilium etiam legitimè congregatum auctoritate Pontificis, ante ejuſdem confirmationem errare poſſe, ut reſolvunt Turrecrem. *ſum. lib. 2. cap. 58. concluſ. 2.* latè Can. *de locis Theolog. lib. 5. cap. 4. concluſ. 2. & cap. 5. per totum*, Card. Bellarmin. *de Concil. lib. 2. cap. 11.* Baſies 2.2. *quæſt. 1. art. 10. dub. 6. limit. 4.* & multiplici ratione confirmatur, quia non poteſt habere infallibilem veritatem illud decretum, in quo deficit judicium, & ſententia illius, ad quem pertinet finaliter determinare ea, quæ ſunt Fidei: hunc autem eſſe ſolum Romanum Pontificem nemo negabit, & conſtat ex dictis ad *cap. ſi Papa, 40. diſtinct.* & per conſequens cùm in his terminis adhuc ſuam ſententiam non declaraverit, poſſitque contrarium ſentire, quàm Patres Concilii, & ipſius Legati decreverunt, dici non poteſt ante ipſius Papæ approbationem hæc decreta firmam, & infallibilem habere auctoritatem, & veritatem, ut ſatis probat Julius Papa *in cap. nolite 11. diſtinct.* ibi, *totum corpus Eccleſiæ in hac obſervatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, ubi Dominus Eccleſiæ poſuit principatum.*
2 Confirmatur ſecundò, quia conſtat antiquiſſimo Eccleſiæ uſu omnia Concilia ſemper à Romano Pontifice confirmationem petiviſſe, ut videre eſt ex Concilio Nicæno, & multis aliis, quæ latè proſequitur Turrecrem. *lib. 3. cap. 34.* & ex ultimo Decreto Concilii Tridentini, ubi Patres Concilii decreverunt petendam eſſe à Papa confirmationem Concilii, quam dedit Pius IV. ut conſtat ex ipſius Bulla *in fine ejuſdem Concilii*, ex quo ita notavit multùm commendans Navar. *conſ. 1. num. 4. de conſtitut.* Con-
3 firmatur tandem, quia Concilium congregatum auctoritate Papæ, & præſentibus ejus Legatis, de facto aliquando erraſſe conſtat, vel quia Legati fecerunt contra Papæ inſtructionem, ut de Rodoaldo, & Zacharia conſtat ex *epiſtol. Nicolai I. in Concil. Conſtantinopolit.* vel quia ab eo ſufficienter non erant inſtructi, ut in Concil. Conſtantien. in quo Julianus Eugenii IV. Legatus conſenſit Decretis *ſeſſ. 4. 5. & 18.* de auctoritate Concilii ſupra Papam, quam doctrinam hæreticam, vel ſaltem erroneam eſſe jam hodie manifeſtum eſt per Leonem X. *in Concil. Lateran. ſeſſ. 11. tom. 3. Concil. pag. 696.*

4 Quamvis contrariam ſententiam tueantur multi, ut per Victor. *de poteſtate Papæ, & Concilii, num. 2.* Sot. *in 4. diſt. 20. quæſt. 1. art. 4. ad 2.* Pro quibus non facit, quia Concilium ſic legitimè congregatum univerſalem Eccleſiam repræſentat, *cap. ſicut, in fine*, ibi, *univerſali ſunt conſtituta conſenſu, 25. diſtinct.* & probat Bulla Martini V. *in fine Concilii Conſtantin.* refertur *tom. 2. Concil. pag. 1162.* ibi, *ſacrum Concilium, & univerſalem Eccleſiam*, quia variis modis reſpondent Doctores; nam Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia lib. 6. cap. 4.* id abſolutè negat. Cano autem *dict. cap. 5. pagin. mihi 313.* & alii, quos ſequitur Bañes *dicto loco, concluſ. 1. & 2.* diſtinguendo fatentur eo modo, quo Eccleſia errare non poteſt, non poſſe etiam errare Concilium, id eſt, quod quemadmodum tota Eccleſia, ſcilicet omnes ſimul fideles errare non poſſunt, ita non poteſt errare univerſale Concilium, & omnes ſimul Patres in eo congregati; & per contrarium quemadmodum non eſt inconveniens, quod aliquando erret major pars Eccleſiæ, ita non inconvenit, quod major pars Concilii cum Legatis Papæ errare poſſit: cùm verò in geſtis Concilii, quod major pars facit prævaleat, ex reg. *capit. 1. de iis, quæ fiunt à majori parte capit.* & ab omnibus fieri dicatur, ex reg. *l. quod major, ff. ad municip. l. aliud, §. refert, ff. de regul. juris*, jam ſit non rectè inferri ex eo quod Concilium generale univerſalem Eccleſiam repræſentat, majorem partem Concilii errare non poſſe; ſed meliùs reſponderi poterit cum Card. Bellarm. *d. c. 11. verſ. intellige*, vide apud eum. Dico igitur per Concilium generale perfectam Eccleſiam univerſalem repræſentari quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent inſtructionem: non ita quando Legati perfectè inſtructi non ſunt, ſed tanquam internuncii adſunt, qui ad Pontificem referre debent dubia circa quæſtiones exorientia, itaut illius debeant expectare ſententiam; eo enim caſu licèt Patres Concilii repræſentent reliquum Eccleſiæ corpus, Legati tamen perfectè non repræſentant caput, id eſt, Summum Pontificem, cui principaliter à Chriſto data eſt poteſtas definiendi majores Fidei quæſtiones, & ad quem finaliter pertinet determinare quæ ſunt Fidei, ac ſubinde ſuccedit reg. text. *in cap. cùm te 18. de offic. deleg.*

Nec etiam obſtat, quod Decreta hujuſmodi Con- 5
ciliorum ante Summi Pontificis confirmationem executioni mandantur, *capit. placuit*, ibi, *à modo confirmata, & rata ſunt, 16. diſtinct.* & dicimr anathema contrarium tenentibus, ut apparet in omnibus Canonibus Concilii Tridentini: quia reſpondetur præmiſſa eadem diſtinctione, vel enim Legati, qui præſunt nomine Romani Pontificis, plenè inſtructi ſunt, ut in omnibus ferè Conciliis fieri ſolet, de particularibus omnibus, de quibus agendum eſt, vel non ita veniunt inſtructi, ut norant omnes in Concilio Tridentino, in quo propter diverſitatem, & multitudinem materiarum, quæ in eo agendæ, & decidendæ proponebantur, poſſibile non erat ſufficientem dari Legatis inſtructionem. In primo caſu ſtatim & ante aliam Papæ confirmationem poſſunt Decreta mandari executioni, & ita procedit text. *in d. cap. placuit*, cum ſimilibus. In ſecundo verò cùm Legati in his plenè inſtructi non ſint, ideò Papæ confirmationem eſſe neceſſariam reſolvimus, niſi fortaſſe in Conciliis legitimè congregatis definiantur articuli, aliis Conciliis, & Summorum Pontificum Decretis jam antea deciſis, in quibus exequutione opus eſt, non verò nova deciſione: qua ratione legitimè proceſſit Concilium Conſtantien. contra Hieronymum de Praga eum comburendo, ut refertur in actis ejuſdem Concilii *ſeſſ. 21. tom. 2. Concil. pag. 1125.* quia ſequebatur doctrinam Joannis VVicleſ per Concilium Conſtantien. & Martinum V. antea expreſsè damnatam, licèt conſultius fore hoc etiam caſu expectare Summi Pontificis confirmationem, ſcribat Bañes *d. dub. 4. ad 2.*

Nec

6 Nec item obſtat, quia ubi Concilium auctoritate Papæ eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum, ut paſſim legitur in Concil. Trid. *ſeſſ.2.3.* & 4. *& in principio omnium ſequentium*, & Decreta Conciliorum ſententiæ dicuntur ejuſdem Spiritus ſancti, ut habetur *Act. capit.15.* ibi, *viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis:* quia reſpondetur cum Cano *d. pag.314.* non ſequi ex eo quod hujuſmodi Concilia in Spiritu ſancto ſint congregata, quod omnia ibi definita ante finale judicium Summi Pontificis, ſint judicia Spiritus ſancti, & infallibilem contineant veritatem; ſtat enim quod in Spiritu ſancto legitimè inchoëntur, Spiritus tamen ejuſdem ſententiæ non ſit, niſi poſtquam omni ex parte deliberatum ſit, & omninò perfectum, accedente Romani Pontificis approbatione: ſic *dicto cap.15. Actorum* rectè dicitur, *viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*, quia Petri, & aliorum Apoſtolorum, & conſequenter Summi Pontificis erat judicium.

7 Nec denique obſtat *cap. regula, hac ead. diſt.* nam facilis eſt ſolutio, quia minimè ſequitur ex eo quod Concilia ſine Papæ auctoritate congregata rata non ſunt, ſi ibi non adſint ipſius Legati, quod illis intervenientibus ſtatim abſque alia Pontificis approbatione firmam, & infallibilem habeant auctoritatem, ut benè advertit Can. *ubi proximè*, & patet ſi advertas tria in propoſito inter ſe diverſa poſſe conſiderari: primum eſt quando Concilium ſine Papæ auctoritate congregatur, quo caſu nullam omninò habet auctoritatem, ſed potiùs damnabile eſt conciliabulum, ut inquit textus *in cap. multis, hac diſt.* cum ſimilibus; ſecundum eſt, ſi cum ea auctoritate ſit congregatum ante Papæ confirmationem, quo caſu maximam quidem habet auctoritatem, ex reg. *d. cap. illa*; adeò ut contradicentes hujuſmodi Conciliorum decretis, tanquam ſuſpectos de hæreſi habendos eſſe concludat Ban. *d. dub. 4. concl. 3.* & probatur ex reg. *cap. ad abolendam, de hæret.* ſed tamen auctoritas infallibilis non eſt, juxta noſtram reſolutionem. Tertium eſt quando Papæ auctoritate congregatum, & confirmatum eſt, quo caſu infallibilem eſſe auctoritatem ex dictis conſtat, & per conſequens ex *d. cap. regula*, ſolùm ſequitur ratum eſſe Concilium congregatum auctoritate Pontificis, quod fateotur ad effectum, ut aliquam habeat auctoritatem, quod libenter concedimus.

Sedis prærogativam.] Notatur ad hoc quod hi qui majorem prærogativam habent in ſubſcribendo, ſedendo, incedendo, & loquendo, debent eſſe digniores ratione temporis, promotionis ad officium, aut dignitatis adeptionem, ut per Gam. *Luſitan. deciſ.1. num.1.* Pacian. *de probat. lib.2.cap.26. num.122. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Juſſione*, ibi, *habet ergo Romana Eccleſia auctoritatem à Conciliis.* In hoc falſum dicit hæc gloſſ. cùm Romanus Pont. immediatè poteſtatem accipiat à Chriſto, à quo Eccleſiaſtica poteſtas Petro & ſucceſſoribus data eſt, ut per Auguſt. Triumph. *de poteſt. Pontif. q.1. art.1.* Capiſtran. *de auctor. Papæ & Concil. p.1.2. principalis, à princ.* Turrec. *in ſum. Eccleſia, lib.2. cap.38. cum ſeqq.* Card. Bellarm. *lib.2. de Romano Pont. c.13. cum ſeqq. & c.17.*

Non obſtat textus *in præſenti*, qui videtur probare gloſſæ opinionem, quia reſpondet Turrec. *d. lib. 2. cap.41. ad* 2. Romanum Pont. à Conciliis accepiſſe poteſtatem ſecundariò, idest, declarativè, & executivè, obediendo ſcilicet divinæ ordinationi, ſedem illam honorando ut caput & matrem omnium Eccleſiarum. quod eſt facilius & aptius verbis hujus textus. quàm reſpondere cum Bellarm. *dict. cap.17. verſ. quare ad primum*, negando Concil. Chalcedonenſe, ex quo fuit deſumptus text. *in præſenti*, ea in parte legitimè factum.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus ſecundùm ordinationis ſuæ tempus ſive ad conſedendum in Concilio, ſive ad ſubſcribendum in eo, loca attendit.*

2 *Doctor creatus examine rigoroſo, præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus.*

3 *Receptus à majori ſemper præfertur.*

4 *Doctor creatus à Papa, vel Principe præcedit alios in quibuſcumque Collegiis graduatos.*

5 *Dignitas antiquitati præfertur.*

Cap. Epiſcopos VII. *Greg. I.*

Gregorius I. *lib. 7. reg. epiſt.122.* Syagio Epiſcopo Auguſtodunenſi, relatus *in præſenti*, decrevit 1 Epiſcopos ſecundùm ordinationis ſuæ tempus, ſive ad conſidendum in Concilio, ſive ad ſubſcribendum, vel in qualibet re ſua attendere loca: unde Doctores communiter deſumere ſolent, quod ad hoc ut Epiſcopi in Conciliis ſubſcribant, & ſedeant, non gradus Provinciæ, nec diœceſis conſideratur, ſed antiquitas conſecrationis, itaut antiquior conſecratione, licèt diœceſi recentior ſit, priùs ſubſcribat, & ſedeat, ita Chaſſan. *in catal. gloriæ mundi, p.3. conſider.23.* Tiraq. *de nobil. cap.20. num.52.* Boër. *de auctor. Concil. à num.62.* Nav. *conſ.5. n.8. verſ. quod autem, & conſ.10. num.1. de major. & obed.* Jacobat. *de Concil. lib.1. art 12.* Selv. *de benefic. p.1. q.2. num.31.* Card. Baron. *tom.6. anno Chriſti 451. & 465.* Tiraq. *de nobilit. cap.20. n.52.* Zerbl. *in praxi Epiſc. p.1. verbo Concilium, §.4.* Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo Concilium Provinciale, num.9.* Jacob. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ, cap 3. num.5. in fin.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.1. cap.9. num.5.*

Intellige niſi ſecundò ordinatus ſit potioris dignitatis, ut eſt Patriarcha, vel Primas reſpectu Archiepiſcopi, & Archiepiſcopus inter Epiſcopos: vide Felin. *in rub. de major. num.2.* Seraphin. *deciſ.1223.* Marc. *voto 101. num.8.* Maſtril. *Sicil. deciſ.130. num.13.*

In gloſſ. unica ibi, *quoniam ille gradus cæteros antecedit, quem labor prolixior, & ſtipendia longiora fecerunt anteire.* 2 Unde Doctor creatus examine rigoroſo præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus, ut per Menoch. *conſ.126. n.18.* Sebaſt. Nævi. *ad l.1. C. de decretis ab ordine facien. num.2. & in l. adminiſtrantes 42. n.3. ff. de excuſat. tutor.*

In eadem gloſſ. ibi, *niſi aliquis receperit dignitatem à Principe.* 3 Notatur ad hoc, quod ſemper præfertur, qui à majori receptus eſt, ut per Tiraquel. *de nobilit. cap.6. num.8.* & ideò Doctor creatus à Papa, ſeu à 4 Principe, præcedit alios in quibuſcumque Collegiis graduatos, ſecundùm Rebuff. *in tract. nominat. quæſt.21. num.19.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.186. n.75.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §.3. proœm. num.115.*

In ead. gloſſ. ibi, *& niſi ſint loco Metropolitani*, &c. 5 Notatur ad hoc quod in omnibus caſibus, in quibus reperimus ſeniores cæteris præferri, ſemper intelligitur, niſi auctoritate, aut dignitate minores excellant, ut ſcilicet dignitas antiquitati præferatur, ita Tiraquell. *in præfat. de primogen. num.151.*

2 *Concilia omnia antiquiſſimo Eccleſiæ uſu ſemper à Summis Pontificibus confirmationem petierunt.*

3 *Concilium congregatum auctoritate Papæ, & præſentibus ejus Legatis, de facto aliquando erravit.*

4 *Concilium generale perfectam Eccleſiam univerſalem repræſentat, quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent instructionem: non ita quando Legati perfectè instructi non ſunt.*

5 *Decreta Conciliorum generalium an & quando ante Summi Pontificis confirmationem executioni mandari poſſint, oſtenditur.*

6 *Concilium auctoritate Papæ ubi eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum.*

7 *Declaratur cap. regula, hac eadem diſt.*

Cap. Concilia VI. *Symmach.*

1 Symmachus Papa, quem refert Gratianus *in præſenti*, dum ait Concilia Provincialia, ſine Romani Pontificis præſentia valetudinem perdere, à fortiori probare videtur generale Concilium etiam legitimè congregatum auctoritate Pontificis, ante ejuſdem confirmationem errare poſſe, ut reſolvunt Turrecrem. *ſum. lib. 2. cap. 58. concluſ. 2.* latè Can. *de locis Theolog. lib. 5. cap. 4. concluſ. 2. & cap. 5. per totum*, Card. Bellarmin. *de Concil. lib. 2. cap. 11.* Bañes 2. 2. *quæſt. 1. art. 10. dub. 6. limit. 4.* & multiplici ratione confirmatur, quia non poteſt habere infallibilem veritatem illud decretum, in quo deficit judicium, & ſententia illius, ad quem pertinet finaliter determinare ea, quæ ſunt Fidei: hunc autem eſſe ſolum Romanum Pontificem nemo negabit, & conſtat ex dictis ad *cap. ſi Papa, 40. diſtinct.* & per conſequens cùm in his terminis adhuc ſuam ſententiam non declaraverit, poſſitque contrarium ſentire, quàm Patres Concilii, & ipſius Legati decreverunt, dici non poteſt ante ipſius Papæ approbationem hæc decreta firmam, & infallibilem habere auctoritatem, & veritatem, ut ſatis probat Julius Papa *in cap. nolite 11. diſtinct.* ibi, *totum corpus Eccleſiæ in hac obſervatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, ubi Dominus Eccleſiæ poſuit principatum.*

2 Confirmatur ſecundò, quia conſtat antiquiſſimo Eccleſiæ uſu omnia Concilia ſemper à Romano Pontifice confirmationem petiviſſe, ut videre eſt ex Concilio Niceno, & multis aliis, quæ latè proſequitur Turrecrem. *lib. 3. cap. 34.* & ex ultimo Decreto Concilii Tridentini, ubi Patres Concilii decreverunt petendam eſſe à Papa confirmationem Concilii, quam dedit Pius IV. ut conſtat ex ipſius Bulla *in fine ejuſdem Concilii*, ex quo ita notavit multùm commendans Navar. *conſ. 1. num. 4. de conſtitut.* Con-

3 firmatur tandem, quia Concilium congregatum auctoritate Papæ, & præſentibus ejus Legatis, de facto aliquando erraſſe conſtat, vel quia Legati fecerunt contra Papæ inſtructionem, ut de Rodoaldo, & Zacharia conſtat ex *epiſtol. Nicolai I. in Concil. Conſtantinopolit.* vel quia ab eo ſufficienter non erant inſtructi, ut in Concil. Conſtantien. in quo Julianus Eugenii IV. Legatus conſenſit Decretis *ſeſſ. 2. 3. & 18.* de auctoritate Concilii ſupra Papam, quam doctrinam hæreticam, vel ſaltem erroneam eſſe jam hodie manifeſtum eſt per Leonem X. *in Concil. Lateran. ſeſſ. 11. tom. 3. Concil. pag. 696.*

4 Quamvis contrariam ſententiam tueantur multi, ut per Victor. *de poteſtate Papæ, & Concilii, num. 2.* Sot. *in 4. diſt. 20. quæſt. 1. art. 4. ad 2.* Pro quibus non facit, quia Concilium ſic legitimè congregatum univerſalem Eccleſiam repræſentat, *cap. ſicut, in fine*, ibi, *univerſali ſunt conſtituta conſenſu, 25. diſtinct.* & probat Bulla Martini V. *in fine Concilii Conſtantin.* refertur *tom. 2. Concil. pag. 1162.* ibi, *ſacrum Concilium, & univerſalem Eccleſiam*, quia variis modis reſpondent Doctores; nam Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia lib. 6. cap. 4.* id abſolutè negat. Cano autem *dict. cap. 5. pagin. mihi 313.* & alii, quos ſequitur Bañes *dicto loco, concluſ. 1. & 2.* diſtinguendo fatentur eo modo, quo Eccleſia errare non poteſt, non poſſe etiam errare Concilium, id eſt, quod quemadmodum tota Eccleſia, ſcilicet omnes ſimul fideles errare non poſſunt, ita non poteſt errare univerſale Concilium, & omnes ſimul Patres in eo congregati; & per contrarium quemadmodum non eſt inconveniens, quod aliquando erret major pars Eccleſiæ, ita non inconvenit, quod major pars Concilii cum Legatis Papæ errare poſſit: cùm verò in geſtis Concilii, quod major pars facit prævaleat, ex reg. *capit. 1. de iis, quæ fiunt à majori parte capit.* & ab omnibus fieri dicatur, ex reg. *l. quod major, ff. ad municip. l. aliud, §. refert, ff. de regul. juris*, jam fit non rectè inferri ex eo quod Concilium generale univerſalem Eccleſiam repræſentat, majorem partem Concilii errare non poſſe; ſed meliùs reſponderi poterit cum Card. Bellarm. *d. c. 11. verſ. intellige*, vide apud eum. Dico igitur per Concilium generale perfectam Eccleſiam univerſalem repræſentari quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent inſtructionem: non ita quando Legati perfectè inſtructi non ſunt, ſed tanquam internuncii adſunt, qui ad Pontificem referre debent dubia circa quæſtiones exorientia, itaut illius debeant expectare ſententiam; eo enim caſu licèt Patres Concilii repræſentent reliquum Eccleſiæ corpus, Legati tamen perfectè non repræſentant caput, id eſt, Summum Pontificem, cui principaliter à Chriſto data eſt poteſtas definiendi majores Fidei quæſtiones, & ad quem finaliter pertinet determinare quæ ſunt Fidei, ex ſubinde ſuccedit reg. text. *in cap. cùm te 28. de offic. deleg.*

Nec etiam obſtat, quod Decreta hujuſmodi Conciliorum ante Summi Pontificis confirmationem executioni mandantur, *capit. placuit*, ibi, *à modo confirmata, & rata ſunt, 16. diſtinct.* & dicitur anathema contrarium tenentibus, ut apparet in omnibus Canonibus Concilii Tridentini: quia reſpondetur præmiſſa eadem diſtinctione, vel enim Legati, qui præſunt nomine Romani Pontificis, plenè inſtructi ſunt, ut in omnibus ferè Conciliis fieri ſolet, de particularibus omnibus, de quibus agendum eſt, vel non ita veniunt inſtructi, ut notant omnes in Concilio Tridentino, in quo propter diverſitatem, & multitudinem materiarum, quæ in eo agendæ, & decidendæ proponebantur, poſſibile non erat ſufficientem dari Legatis inſtructionem. In primo caſu ſtatim & ante aliam Papæ confirmationem poſſunt Decreta mandari executioni, & ita procedit text. *in d. cap. placuit*, cum ſimilibus. In ſecundo verò cùm Legati in his plenè inſtructi non ſint, ideò Papæ confirmationem eſſe neceſſariam reſolvimus, niſi fortaſſe in Conciliis legitimè congregatis definiantur articuli, aliis Conciliis, & Summorum Pontificum Decretis jam antea deciſis, in quibus executione opus eſt, non verò nova deciſione: qua ratione legitimè proceſſit Concilium Conſtantien. contra Hieronymum de Praga eum comburendo, ut refertur in actis ejuſdem Concilii *ſeſſ. 21. tom. 2. Concil. pag. 1154.* quia ſequebatur doctrinam Joannis VVicleſ per Concilium Conſtantien. & Martinum V. antea expreſsè damnatam, licèt conſultius fore hoc etiam caſu expectare Summi Pontificis confirmationem, ſcribat Bañes *d. dub. 4. ad 2.* 5

Nec

6 Nec item obſtat, quia ubi Concilium auctoritate Papæ eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum, ut paſſim legitur in Concil. Trid. *ſeſſ.2.3. & 4. & in principio omnium ſequentium*, & Decreta Conciliorum ſententiæ dicuntur ejuſdem Spiritus ſancti, ut habetur *Act. capit.15.* ibi, *viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis*: quia reſpondetur cum Cano *d. pag.314.* non ſequi ex eo quod hujuſmodi Concilia in Spiritu ſancto ſunt congregata, quod omnia ibi definita ante finale judicium Summi Pontificis, ſunt judicia Spiritus ſancti, & infallibilem continent veritatem; ſtat enim quod in Spiritu ſancto legitimè inchoëntur, Spiritus tamen ejuſdem ſententiæ non ſit, niſi poſtquam omni ex parte deliberatum ſit, & omninò perfectum, accedente Romani Pontificis approbatione: ſic *dicto cap.15. Alteram* rectè dicitur, *viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*, quia Petri, & aliorum Apoſtolorum, & conſequenter Summi Pontificis erat judicium.

7 Nec denique obſtat *cap. regula, hac ead. diſt.* nam facilis eſt ſolutio, quia minimè ſequitur ex eo quod Concilia ſine Papæ auctoritate congregata rata non ſunt, ſi ibi non adſint ipſius Legati, quod illis intervenientibus ſtatim abſque alia Pontificis approbatione firmam, & infallibilem habeant auctoritatem, ut benè advertit Can. *ubi proximè*, & patet ſi advertas tria in propoſito inter ſe diverſa poſſe conſiderari: primum eſt quando Concilium ſine Papæ auctoritate congregatur, quo caſu nullam omninò habet auctoritatem, ſed potiùs damnabile eſt conciliabulum, ut inquit textus *in cap. multis, hac diſt.* cum ſimilibus; ſecundum eſt, ſi cum ea auctoritate ſit congregatum ante Papæ confirmationem, quo caſu maximam quidem habet auctoritatem, ex reg. *d. cap. illa*; adeò ut contradicentes hujuſmodi Conciliorum decretis, tanquam ſuſpectos de hæreſi habendos eſſe concludat Ban. *d. dub. 4. concl. 3.* & probatur ex reg. *cap. ad abolendam, de hæret.* ſed tamen auctoritas infallibilis non eſt, juxta noſtram reſolutionem. Tertium eſt quando Papæ auctoritate congregatum, & confirmatum eſt, quo caſu infallibilem eſſe auctoritatem ex dictis conſtat, & per conſequens ex *d. cap. regula*, ſolùm ſequitur ratum eſſe Concilium congregatum auctoritate Pontificis, quod fatetur ad effectum, ut aliquam habeat auctoritatem, quod libenter concedimus.

Sedis prærogativam.] Notatur ad hoc quod hi qui majorem prærogativam habent in ſubſcribendo, ſedendo, incedendo, & loquendo, debent eſſe digniores ratione temporis, promotionis ad officium, aut dignitatis adeptionem, ut per Gam. *Luſitan. deciſ.1. num.1.* Pacian. *de probat. lib.2. cap.26. num.122. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Juſſione*, ibi, *habet ergo Romana Eccleſia auctoritatem à Conciliis.* In hoc falſum dicit hæc gloſſ. cùm Romanus Pont. immediatè poteſtatem accipiat à Chriſto, à quo Eccleſiaſtica poteſtas Petro & ſucceſſoribus data eſt, ut per Auguſt. Triumph. *de poteſt. Pontif. q.1. art.1.* Capiſtran. *de auctor. Papæ & Concil. p.1.2. principalis, à princ.* Turrec. *in ſum. Eccleſiæ, lib.2. cap.38. cum ſeqq.* Card. Bellarm. *lib.2. de Romano Pont. c.13. cum ſeqq. & c.17.*

Non obſtat textus *in præſenti*, qui videtur probare gloſſæ opinionem, quia reſpondet Turrec. *d. lib. 2. cap.41. ad 2.* Romanum Pont. à Conciliis accepiſſe poteſtatem ſecundariò, ideſt, declarativè, & executivè, obediendo ſcilicet divinæ ordinationi, ſedem illam honorando ut caput & matrem omnium Eccleſiarum, quod eſt facilius & aptius verbis hujus textus, quàm reſpondere cum Bellarm. *dict. cap.17. verſ. quare ad primum*, negando Concil. Chalcedonenſe, ex quo fuit deſumptus text. *in præſenti*, ea in parte legitimè factum.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus ſecundùm ordinationis ſuæ tempus ſive ad conſedendum in Concilio, ſive ad ſubſcribendum in eo, loca attendit.*
2 *Doctor creatus examine rigoroſo, præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus.*
3 *Receptus à majori ſemper præfertur.*
4 *Doctor creatus à Papa, vel Principe præcedit alios in quibuſcumque Collegiis graduatos.*
5 *Dignitas antiquitati præfertur.*

Cap. Epiſcopos VII. *Greg. I.*

GRegorius I. *lib. 7. reg. epiſt.122.* Syagio Epiſcopo Auguſtodunenſi, relatus *in præſenti*, decrevit Epiſcopos ſecundùm ordinationis ſuæ tempus, ſive ad conſidendum in Concilio, ſive ad ſubſcribendum, vel in qualibet re ſua attendere loca: unde Doctores communiter deſumere ſolent, quod ad hoc ut Epiſcopi in Conciliis ſubſcribant, & ſedeant, non gradus Provinciæ, nec diœceſis conſideratur, ſed antiquitas conſecrationis, itaut antiquior conſecratione, licèt diœceſi recentior ſit, priùs ſubſcribat, & ſedeat, ita Chaſſan. *in catal. gloria mundi, p.3. conſider.23.* Tiraq. *de nobil. cap.20. num.52.* Boët. *de auctor. Concil. à num.62.* Nau. *conſ.5. n.8. verſ. quod autem, & conſ.10. num.1. de major. & obed.* Jacobat. *de Concil. lib.1. art.12.* Selv. *de benefic. p.1. q.2. num.31.* Card. Baron. *tom.6. anno Chriſti 451. & 465.* Tiraq. *de nobilit. cap.20. n.52.* Zerbl. *in praxi Epiſc. p.1. verbo Concilium, §.4.* Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo Concilium Provinciale, num.9.* Jacob. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorumque Hiſpaniæ, cap.3. num.5. in fin.* Franc. Leo *in theſaur. fori Eccleſiaſt. part.1. cap.9. num.5.* 1

Intellige niſi ſecundò ordinatus ſit potioris dignitatis, ut eſt Patriarcha, vel Primas reſpectu Archiepiſcopi, & Archiepiſcopus inter Epiſcopos: vide Felin. *in rub. de major. num.2.* Seraphin. *deciſ.1333.* Mart. *voto 101. num.8.* Maſtril. *Sicil. deciſ.130. num.13.*

In gloſſ. unica ibi, *quoniam ille gradus cæteros antecedit, quem labor prolixior, & ſtipendia longiora fecerunt anteire.* Unde Doctor creatus examine rigoroſo præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus, ut per Menoch. *conſ.126. n.18.* Sebaſt. Nævi. *ad l.1. C. de decretis ab ordine facien. num.2. & in l. adminiſtrantes 42. n.3. ff. de excuſat. tutor.* 2

In eadem gloſſ. ibi, *niſi aliquis receperit dignitatem à Principe.* Notatur ad hoc, quod ſemper præfertur, qui à majori receptus eſt, ut per Tiraquel. *de nobilit. cap.6. num.8.* & ideò Doctor creatus à Papa, ſeu à Principe, præcedit alios in quibuſcumque Collegiis graduatos, ſecundùm Rebuff. *in tract. nominat. quæſt.21. num.19.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.186. n.75.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §.3. proœm. num.115.* 3 4

In ead. gloſſ. ibi, *& niſi ſint loco Metropolitani, &c.* Notatur ad hoc quod in omnibus caſibus, in quibus reperimus ſeniores cæteris præferri, ſemper intelligitur, niſi auctoritate, aut dignitate minores excellant, ut ſcilicet dignitas antiquitati præferatur, ita Tiraquell. *in præfat. de primogen. num.31.* 5

Distinctio XVIII.

Cap. Placuit I. *Ex Cabilon. Concil.*

ARchiepiſcopum in Concilio Provinciali omnibus Epiſcopis præeſſe, per hunc textum tradunt Bonifac. de Vitalin. *in Clem.* 5. *n.* 45. *de ſent. excom.* Tiraquel. *in præfat. primogen. num.* 115. Puie. *deciſ.* 505. *num.* 5. *in fin. aliàs deciſ.* 104. *in correctis, lib.* 3. Menoch. *de arbitrar. caſu* 458. *num.* 17. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo Concilium*, §. 4. Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo Concilium provinciale, num.* 19. *verſ. vigeſimotertiò.*

Cap. Habeatur III. *Ex Nicano Conc.*

COncilium Provinciale celebrari debet temporibus, quibus abſtinentiæ, ſeu contemplationi eſt vacandum, ut in Quadrageſima, & in diebus, quibus inſiſtendum eſt celebrationi feſtivitatum: ita ex Nicæno Concil. *c.* 5. probat Gratian. *in præſenti*, prout referunt Botiæ. *de Synodo, part.* 1. *num.* 56. Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarii, verbo Concilium Provinciale, num.* 4. ubi *num.* 8. ſubdit quod in congregationibus Conciliorum debet haberi ratio, ut hi qui vocati ſunt, non fatigentur propter diſcrimina itinerum, & etiam debet haberi ratio temporis, ut non hyeme fiant, cùm in iſtis temporibus periculoſa ſit itineratio.

SUMMARIUM.

1 *Vocatus ad Concilium ſi negligat venire, non ſtàtim puniendus eſt.*
2 *Concilium Provinciale cognoſcit de omnibus cauſis Eccleſiaſticis totius Provinciæ.*
3 *Concilium Provinciale adire poſſunt omnes, qui ſe læſos eſſe exiſtimant, pro juſtitia conſequenda.*
4 *Delicta cognoſcit, ac examinat non ſolùm ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum Concilium Provinciale.*
5 *Cauſæ Epiſcoporum depoſitionem, & quæſtiones articulos Fidei, & mores Eccleſiæ univerſalis reſpicientes ad Provinciale Concilium deferri non poſſunt.*
6 *Concilium Provinciale non poteſt formare proceſſum in cauſis criminalibus gravioribus contra Epiſcopum ad effectum tranſmittendi illum ad Summum Pontificem.*
7 *Cauſæ minores Epiſcoporum criminales in Concilio Provinciali terminari poſſunt, etiam ibi non exiſtentibus duodecim Epiſcopis.*
8 *Concilium Provinciale convocare ſpectat ad Metropolitanum.*

Cap. Propter IV. *Ex Antioch. Conc.*

1 EX verbis hujus textus ibi, *& ſynodicam expectare ſententiam*, colligunt communiter Doctores, ut ſi vocatus ad Concilium negligat venire, non ſtatim puniendus eſt tanquam contumax, ſed priùs debet admoneri, & requiri, & tandem citari ad videndum ſe declarari, ita Cardin. Jacob. *de Conc. lib.* 1. *art.* 5. *in princ. fol.* 114. *col.* 1. Campeg. *eodem tract. c.* 13. Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarii, verbo Concilium Provinciale, n.* 7. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo Concilium*, §. 5.

Græcos hyperboretai.] Menſis Octobris ita vocatur apud Macedones, eſtque ultimus apud illos, ut per Alciat. *lib.* 1. *parerg. c.* 48. qui hujus text. meminit.

Quibus de omnibus cauſis, &c.] Notatur ad hoc 2
quod Concilium Provinciale cognoſcit de omnibus
cauſis Eccleſiaſticis totius Provinciæ: amplia ut nedum per appellationem, ſed etiam per ſimplicem querelam, Card. Jacob. *in tract. de Concil. lib.* 5. *art.* 1. *fol.* 298. Lancell. Conrad. *in templo omnium judic. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 20. & ita omnes, qui ſe læſos eſſe exiſti-
mant, pro juſtitia conſequenda ad Concilium Pro- 3
vinciale venire poſſunt, ut per Card. Alexand. *hic, in* 1. *notab.* Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarii, verbo Concilium Provinciale, ſub num.* 3. *verſ. quintò quæro*, & ipſum
Concilium cognoſcit, ac examinat delicta non ſolùm 4
ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum ſuorum, *cap. grave, cap. ſicut olim, de accuſat.* Franc. *in capit. fin. de cenſib. lib.* 6. Lancell. Conrad. *d. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 2.
Majores verò quæſtiones, veluti Epiſcoporum depoſi- 5
tionem, & quæſtiones, articulos Fidei, & mores Eccleſiæ univerſalis reſpicientes, ad Provinciale Concilium deferri non poſſunt, Botiæ. *de Synodo, p.* 3. *art.* 1. *num.* 25. Caſtr. *adversùs hæreſes, lib.* 5. *c.* 8. quod qui-
dem nec etiam formare poteſt proceſſum in cauſis cri- 6
minalibus gravioribus contra Epiſcopum, ad effectum tranſmittendi illum ad Summum Pont. ut refert deciſum Aloyſ. Riec. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.* 145. *num.* 5. *part.* 4. quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 112. *num.* 2. *in fine, ſe-*
cundùm Lugdunen. impreſſ. Minores verò cauſæ Epiſco- 7
porum criminales in Concilio Provinciali terminari poſſunt, ut diſponit Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 5. *in fine, verſ. minores*, tradunt Henriquez *in ſum. lib.* 13. *cap.* 55. §. 2. Hieron. Venero, & Leyva *in examine Epiſcoporum, lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 2. & declaratum fuiſſe à ſacra Congreg. refert Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ, lib.* 5. *tit.* 18. *l.* 7. *de Epiſcopis, num.* 80. ubi ſubdit poſſe in Provinciali Concilio hujuſmodi cauſas criminales minores tractari etiam non exiſtentibus duodecim Epiſcopis, quia prædicta Concilia ex minori numero Epiſcoporum plerumque conſtant.

Sine Metropolitanorum, &c.] Notatur ad hoc, quod 8
ad Metropolitanum ſpectat Concilium Provinciale convocare, ſimilis textus *in cap. ſi Epiſcopus, & in cap. ſi quis Epiſcoporum, & in cap. quoniam, hac ead. diſt.* Quaranta *dict. verbo Concilium Provinciale, num.* 2. ubi ſubdit quod Sede Metropolitana vacante Epiſcopi Provinciæ ſe congregare poſſunt ad illud celebrandum, & citat Petr. de Monte *in monarchia Conc. cap.* 2. *num.* 9. Ugon. ſive Synodum Ugoni *de Concil. in prælud. q.* 5. *& in* 3. *part. fol.* 134. Botiæ. *de Synodo Epiſcopi, part.* 1. *num.* 43.

SUMMARIUM.

1 *Concilia Provincialia olim bis ſingulis annis cogi debebant, nunc quolibet ſaltem triennio.*
2 *Epiſcopi in Concilio Provinciali ſe exercere debent in meditatione Evangeliorum, & Canonicorum præceptorum.*
3 *Prælati tempore Concilii Provincialis non debent intendere conviviis, nec ludis.*
4 *Archiepiſcopus non debet petere aliquid à Prælatis venientibus ad Concilium Provinciale.*

Cap. Quoniam VII. *Ex ſeptima Synod.*

B*Is anno*, &c.] Olim Concilia Provincialia bis 1
ſingulis annis cogi debebant, qua in re Concil. Trident.

Trident. *ſeſſ.24.de reformat.c.2.* ſic ait: *Quare Metropolitani per ſe ipſos, ſeu illis legitimè impeditis, Coepiſcopus antiquior intra annum ad minus à fine præſentis Concilii, & deinde quolibet ſaltem triennio poſt octavam Paſchæ Reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſeu alio commodiori tempore pro more Provinciæ non prætermittat Synodum in Provincia ſua cogere.* Ita referunt Azor. *inſtitut.moral.p.2.lib.3.cap.47.q.6.* Zerol. *in praxi Epiſcop.part.1.verbo Concilium,§.2.*

2 *Dum autem,*&c.] Notatur ad hoc, quod Epiſcopi in Concilio Provinciali ſe exercere debent in meditatione Evangeliorum, & canonicorum præceptorum, ac in ſolicitudine ipſorum cuſtodiendorum, ut per Card. Alexandrin. *in præſenti*, qui hinc infert, quod
3 illis temporibus, non debent Prælati intendere conviviis, nec ludis, vel aliis actibus ſecularibus, ſed de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, refert Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo Concilium Provinciale, num.13.verſ.37.*

4 *Porrò non habeat*, &c.] Notatur ad hoc, quod Archiepiſcopus non debet petere aliquid à Prælatis venientibus ad Concilium, aliàs teneretur in quadruplum, ut per Stephan. Quarant. *d.verbo Concilium Provinciale, num.8. verſ. vigeſimoquartò*, ubi ſubdit textum in præſenti loqui quando Archiepiſcopus expetierit, ac proinde ejus pœnam non incurrere Archiepiſcopum, cui non petenti aliquis de ſuffraganeis Epiſcopis aliquid daret de hîc contentis.

Cap. De Eulogiis VIII. *Leo IV.*

INtegram epiſtolam Leonis, ex qua iſte text. deſumptus fuit, refert Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.10. anno Chriſti 855. num.16.* Et quid ſint Eulogia, vide *gloſſ.1. in proæmi,* Alexand. Scot. *verbo Eulogium, in fine,* Cæl.Rhodigin. *lectionum antiq.cap.25.*

In gloſſ. *Minus*, ibi, *Arg. quod magiſtri non petant collectam à ſcholaribus, ut libentiùs veniant ad ſcholas.* Immò poſſunt Magiſtri exigere collectam à diſcipulis, ſi pro docendi laborioſo munere publicum & ſufficiens ſalarium non percipiat, vide Barthol. Carthag. *in ſuo expoſit.lib.5. tit.5. obſerv.3. gloſſ.* & per me dicta *in cap.quia nonnullis, de magiſtr.*

Cap. Epiſcopus *j.* IX.

Ex Concil. Carthag. IV.

NOn quælibet neceſſitas excuſat Epiſcopum, ut non teneatur venire ad Concilium, ſed requiritur gravis neceſſitas, & tunc tenetur mittere nuncium ad recipienda ſtatuta edita in Concilio Provinciali, ita ex hoc text. colligit Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo Concilium Provinciale, n.6. verſ. decimoquartò quæro.* Quæ autem ſint illa, quæ excuſant ne vocatus teneatur venire ad Concilium, vide Campeg. *de Concil.c.11.* & Bottæ. *de Synodo, p.2. ſub num.59. poſt gloſſ. verbo neceſſitatibus, in cap. pervenit, hac eadem diſt.* & quod impedimentum excuſat etiam ab obligatione accedendi ad Concilium Provinciale, notat Flamin. Pariſ. *de reſignat.benefic.lib.11.q.13.n.17.*

Cap. Placuit X. *Ex Concil. Carthag. V.*

NEque ætati.] Notatur ad hoc, quod ſenectutis gravitas, & pondus eſt circa onera ſufficiens excuſatio, ut per Alciat. *de præſumpt. reg.1. præſ.45. n.1.* & ſeniores à longis itineribus excuſantur, Tiraquel.

Aug. Barboſa in Ius Canon. Tom. V.

de jure primog. in præfat. n.211. qui hujus text. meminerunt.

Competenter.] Si enim non competenter, & extra terminum aſſignatum, veniret puniendus, ut per Duen. *reg.271. verſ. amplio decimò.*

In gloſſ. *Communione*, ibi, *ſed dic quod iſte non eſt excommunicatus*, &c. Notatur ad hoc, quod unica eſt excommunicatio minor, quæ privat paſſiva Sacramentorum communione; illa verò privatio communionis quorumdam fidelium non eſt cenſura, ſed quædam ſeparatio, & privatio pœnalis: ita declarat & ſequitur hanc gloſſ. Soar. *tom.5. de cenſur. diſp.24. ſect.15. num.5.*

In gloſſ. *Rationem*, ibi, *per unum teſtem.* Notatur ad hoc, quod Epiſcopus non veniens ad Synodum poteſt probare impedimentum per unum teſtem, ut per Jacobat. *de Concil. lib.2. art.4. verſ. Rurſus quia dictum, pag.103.*

Cap. Epiſcopus *ij.* XI.

Ex Concil. Turon.

ABbatem ad Synodum ire non debet cogere Epiſcopus, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat, prout ait Palea in hoc textu. Sed gloſſ. *hic* occurrit, dicens hoc intelligi poſſe de Abbatibus Ciſtercienſibus, cùm alii Abbates debeant venire ad Concilium, & ſic illos, qui habuerint populum, & territorium proprium, juriſdictionémque Epiſcopalem exerceant intra ambitum ipſius Provinciæ, ad Concilium Provinciale vocari debere, ſicut Epiſcopos Comprovinciales, dicit Proſper ad Auguſtin. *in addit. ad Quarant. in ſumma Bullarii, verbo Concilium Provinciale, poſt q.3.* ſubdens cum Alphonſ. Alvarez Guerrero *in ſpeculo juris Pontificii, cap.51. §.2. fol.208.* hujuſmodi Abbates tanquam locorum Ordinarios in Concilio Provinciali habere vocem deciſivam, & ampliat quod teneantur ad Concilium Provinciale accedere, etiamſi ab eorum ſententiis immediatè ad Sedem Apoſtol. & non ad Archiepiſcopum appellent, vide Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiepiſcop. Neapol. deciſ.151. num.4. part.4.*

SUMMARIUM.

1 *Metropolitanus per litteras Comprovinciales Epiſcopos ad Concilium invitare debet, qui ita ceu per edictum generaliter vocati, ire tenentur.*

2 *Epiſcopus vocatus ad Concilium Provinciale, ſi moriatur, & eo mortuo fuerit proviſum de alio ante inchoatum Concilium, ex illa citatione non arctaretur ſucceſſor.*

3 *Epiſcopus nondum conſecratus, ſi ſit electus, & confirmatus, ac poſſeſſionem Epiſcopatus adeptus, poteſt intereſſe Concilio, ac proinde de neceſſitate ad illud eſt vocandus.*

4 *Epiſcopalem juriſdictionem habentes ultra Epiſcopos vocandi ſunt ad Concilium Provinciale.*

5 *Epiſcopi, qui nulli Archiepiſcopo ſubjiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum eligere ſemel debent, in cujus Synodo Provinciali interſit.*

6 *Electione ſemel facta ab exempto de Metropolitano, in cujus Synodo Provinciali intereſſe poſſit, ad illam accedere tenetur, ejúſque electio ligat ſucceſſores.*

7 *Capitulum Cathedralis Sede vacante debet de neceſſitate ad Concilium Provinciale vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato.*

8 *Presbyteri, & Diaconi Legati Epiſcoporum legitimè impeditorum veniunt ad Concilium Provinciale, & in eo definiendi auctoritatem habent.*

9 *Epiſcopus, qui impedimento canonico ceſſante, non venit ad Concilium, debet privari communione aliorum Epiſcoporum uſque ad futurum Concilium.*

10 *Epiſcopus privatus communione aliorum Epiſcoporum, à quibus cenſeatur prohibitus, oſtenditur.*

11 *Vocatus ad Concilium à Metropolitano, ſi eodem tempore vocetur à Rege, ad quem potiùs accedere debeat, remiſſivè.*

Cap. Si Epiſcopus XIII.

Ex Concil. Agathenſi.

1 Metropolitanus per literas comprovinciales Epiſcopos ad Concilium invitet, qui ita, ſeu per
edictum generaliter vocati ire tenentur, ut per Card.
Jacob. *in tract. de Concil. lib.2.art.4.q.5.fol.*105. Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo Concilium Provinciale, num.*3. *in princ.* Azot. *inſtit. moral. p.*2. *lib.*3.
2 *cap.*47.*q.*2.*verſ.porrò.* Si verò Epiſcopus vocatus moritur, & eo mortuo fuerit proviſum de alio ante inchoatum Concilium, ex illa citatione non arctaretur ſucceſſor. Card. Jacobat. *d.art.*4.*q.*6. Stephan. Quarant. *d.verbo Concilium Provinciale, num.*3.*verſic.ſeptimò quæro.*

3 Epiſcopus nondum conſecratus, ſi ſit electus, & confirmatus, ac poſſeſſionem Epiſcopatus adeptus, poteſt intereſſe Concilio, ac proinde de neceſſitate ad illud eſt vocandus, ut reſolvit Proſp. de Auguſtin. *in addit. ad Quarant.dict.verbo Concilium Provinciale, poſt quæſt.*6.

4 Præter Epiſcopos ad Concilium Provinciale vocandi ſunt quicumque juriſdictionem Epiſcopalem habentes, ut per Azot. *d.cap.*47. *q.*2. *verſ. nihilominus*, Proſp. de Auguſtino *loco proximè citato*, cujuſmodi ſunt multi Abbates, de quibus ſuprà egi *ad cap. Epiſcopus, il* 2. *hac ead.diſt.*

5 Epiſcopi etiam, qui nulli Archiepiſcopo ſubjiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum eligere ſemel
debent, in cujus Synodo Provinciali intereſſe cum aliis
cogantur, quæque ibi ordinata fuerint, obſervare, &
obſervari facere teneantur, in reliquis omnibus eorum exemptione, & privilegiis ſalvis, & integris ma-
6 nentibus, ut diſponit Conc. Trid. *ſeſſ.*24.*de reform. capit.* 2. qua facta ſemel electione ſemper in futurum talis Epiſcopus exemptus ad Synodum Provincialem accedere tenetur, ejúſque electio ligat ſucceſſores, ſicut reſolvunt Quarant. *d. verbo Concilium Provinciale, num.*2. *quæſt.*1. *in fine, verſ. an autem*, Galler. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo Epiſcopus, pag.*100. *col.*2.

7 Capitulum Cathedralis Sede vacante tempore celebrationis Concilii Provincialis debet ad illud de neceſſitate vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato dandi vocem deciſivam, ut tenet Proſp. de Auguſtino *in addit. ad Quarant.d. verbo Concilium Provinciale, poſt q.*4. ubi ſubdit Capitula Collegiatarum quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habentia ad Concilium Provinciale eſſe vocanda.

8 Item ad Concilium Provinciale veniunt, & in eo definiendi jus, & poteſtatem habent Presbyteri, & Diaconi Legati Epiſcoporum, qui legitimè impediti in Concilio intereſſe non poſſunt; hi enim cùm Epiſcoporum locum teneant, & eorum vice funguntur, auctoritatem habent definiendi in Concilio. Inſuper auctoritate Romani Pont. præter Epiſcopos, Presbyteri, & Diaconi in Concilio Provinciali intereſſe, & definiendi jus habere poſſunt, unde in Synodis ſub Symmacho Papa ex univerſis Italiæ Epiſcopis convocatis interfuerunt Presbyteri, & Diaconi, & ſubſcripſerunt, ita Azot. *inſtit.moral.p.*2.*lib.*3.*cap.*47.*q.*2.*verſ. nihilominus.*

A charitate fratrum, &c.] Notatur ad hoc quod 9
Epiſcopus, qui impedimento Canonico ceſſante
non venit ad Concilium, debet privari communione
aliorum Epiſcoporum uſque ad futurum Concilium,
ſi fuerit contumax, ut per Stephan. Quarant. *d. verbo*
*Concilium Provinciale, num.*7. *verſ. decimooctavò quæro*,
ubi ſubdit quod non erit talis Epiſcopus prohibitus 10
celebrare divina Officia, & recipere Sacramenta eccleſiaſtica, & communicare cum cæteris Epiſcopis, & aliis, ſed tantùm erit ſuſpenſus à communibus negotiis cum aliis Epiſcopis, nec poterit intereſſe ſcrutinio Epiſcoporum, nec conſecrationi eorum, & aliis communiter pertractandis cum Metropolitano, & Epiſcopis, & poſt Jacobat. addit idem Quaranta, quod etiam poterit excommunicari excludendo à communione fidelium, prout Archiepiſcopo magis expedire videbitur: quod ſanè intelligi debere ait, ut ſi primò vocatus non venit, procedat prædicta pœna, ſi iterum & tertiò monitus non accedat, poterit excommunicari.

In gloſſ. *Præceptione*, ibi, *tamen hic defertur Regia* 11
dignitati. Utrùm autem vocatus ad Concilium à Metropolitano, ſi eodem tempore vocetur à Rege ad quem potiùs accedere debeat? Vide Campeg. *de Concil. capit.*11. Jacobat. *in ſimili tract.lib.*1. *art.*5.*fol.*117. Conrad. *in templo omnium judicum, lib.*1.*cap.*2.§.3.*n.*6. Bettachin. *de Epiſcopo, lib.*4.*p.*1.*q.*14.

Cap. Annis ſingulis XVI.

Ex Conc. Bylon.

Diœceſanam Synodum quotannis celebrari jubet Concil. Tridentin. *ſeſſ.*24. *de reformat. cap.*5. *verſ. Synodi quoque.* Ubi verò neceſſitas poſtularet, ſæpiùs in anno celebrari poſſe reſolvit Ugolin. *de poteſtat. Epiſcopi, cap.*48. *num.*3. quem refero ego ipſe *in ſimili tract.part.*3.*alleg* 93. *in fine.*

Necnon Abbatibus.] An, & quando Abbates ad diœceſanam Synodum accedere teneantur, vide Aſc. Tamburin. *in tract.de jure Abbatum, tom.*1. *q.*24 *quæſ.*4. Adverte cum Felin. *in cap. quod ſuper his, in princ. de major. & obed.* quod licèt Abbates non teneantur venire ad Concilium Provinciale, tamen expedit eis ut veniant propter ſtatuta, quæ ibi fiunt quandoque in eorum præjudicium, quod ſi præſentes eſſent, potuiſſent impedire ne fierent. Vide Curiam Piſan. *lib.*2. *cap.*13. *num.*2. ubi Azeved. *lit.*C.Zerol. tamen *in praxi Epiſcop.verbo Concilium*, abſolutè docet Abbates in tota provincia commorantes provinciali Concilio intereſſe debere.

Cap. Decernimus XVII.

Ex Concil. Tolet. XVI.

Difficilis reputatur hic textus dum probat excommunicationem proferri poſſe ad certum, & determinatum tempus, in illis verbis, ibi: *Sententia excommunicationis duorum menſium curriculo perſiſtat*: & quamvis gloſſ. *in præſenti* communiter recepta, & Henriquez *in ſum.lib.*13.*cap.*38.§.3. *lit.C, & lit. L*, exiſtiment textum loqui de ſuſpenſione, quod nullo modo dicendum eſt, cùm aliud ſit ſuſpenſio, aliud excommunicatio,

municatio, *cap. quæronti, de verbor. ſignificat.* Attamen meliùs diceret textum loqui de excommunicatione minori, quæ poteſt ferri ad certum tempus, ſecundùm Sylveſt. *verbo excommunicatio* 4. *n.*2. *in fine*, S. Antonin. *in tract. de excommunicat. cap.*79.*n.*11. Nec obſtat quod hîc fiat ſimpliciter mentio excommunicationis, cujus appellatione venit major, *cap. pen. de ſentent. excomm.* quia reſpondetur textum non procedere ubi ex materia ſubjecta, vel de contraria mente diſponentis conſtat, juxta reg. *l. non aliter, in princip. ff. de legat.*3.

Distinctio XIX.

Summarium.

1 *Epiſtola Pontificis aliquod dubium interpretantis cenſenda eſt decretalis.*
2 *Principis epiſtola ad juris declarationem promanans conſtituit legem generalem.*
3 *Verbo generali omnia debent comprehendi.*
4 *Verba generalia intelligenda ſunt ſecundùm ea quæ præcedunt.*
5 *Verba generalia reſtringuntur ad habilia, & non includunt caſus inſolitos.*
6 *Verba generalia reſtringantur ne abſurdi, aut iniqui quicquam ſequatur.*
7 *Inſtrumentum publicum faciens mentionem de alio inſtrumento, non facit fidem niſi exhibeatur.*

Cap. Si Romanorum I. *Nicol.*

1 NIcolaus Papa ſcribens Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Gallias conſtitutis, relatus in hoc text. ait epiſtolam Pontificis aliquod dubium interpretantis cenſendam eſſe Decretalem, ut per Burg. de Pace *in proœm.*
2 *legum Tauri*, *num.*450. ubi ſubdit reſponſionem, vel epiſtolam Principis ad juris declarationem promanantem conſtituere legem generalem, refert Sanch. *de matrim. lib.*2.*diſp.*32.*num.*6.*verſ. Sed hac ſolutio*, & quod epiſtolæ Decretales dicantur illæ, quibus Romani Pont. ad diverſorum conſultationes reſpondere ſolebant, & quid ſervandum, vitandùmque eſſet, dicebant, tradit Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.*2. *anno Chriſti* 142. *num* 9. Et de epiſtolis Decretalibus vide Caſtr. *adverſus hæreſes, lib.*1. *cap.*2. *poſt med. verſ. Poſt Conciliorum*, Cov. *lib.*4. *var. cap.*16. *verſ. Sic iſti*, Poſſevin. *in apparatu ſacro, verbo Decretales epiſtola, pag.*123.

3 In gloſſ. *Dicendo*, ibi, *verbo generali omnia debent comprehendi*, &c. Ita Cardin. Tuſc. *pract. concluſ. tom.*8.
4 *lit. V*, *concluſ.*121. Verba tamen generalia intelligenda ſunt ſecundùm ea quæ præcedunt, *l. non eſt meum, ff. de legib. l. heres meus*, §.1. *ff. de legat.*1. Menoch. *conſil* 496. *num.*54. Surd. *conſ.*431. *num.*12. & ideò reſtringuntur ſecundùm ſubjectam materiam, *l.*3. §. *ſi quis heredi*, *ff. de ſtatulib.* Rot. *deciſ.*541. *num.*4. apud
5 Farinac. *p.*1. *recent.* & reſtringuntur ad habilia, *l. ut gradatim, in princ. ff. de muner. & honor. l.*1. *in princip. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Menoch. *remed.*4. *adipiſc. num.*755. & *remed.*1. *recup. num.*38. Surd. *deciſ.*112. *num.*1. Franc. Molin. *de ritu nuptiar. lib.*3. *quæſt.*85. *num* 61. & non includunt caſus inſolitos, de quibus non eſt veriſimiliter cogitatum. Flores de Mena *var. quæſt.*24. *num.*33.
6 item reſtringuntur ne abſurdi, aut iniqui quicquam ſequatur, ex Mario Antonin. *var. reſol. lib.*2. *reſol.*40. *num.*11. & 18.

7 In gloſſ. *Deſunt*, ibi, *licèt non poſſint exhiberi*, &c. Vide Boër. *deciſ.*247. *num.*3. ubi quod inſtrumentum publicum faciens mentionem de alio inſtrumento, non facit fidem niſi illud exhibeatur, Joan. Garc. *de nobilit. gloſſ.*41. *num.*3. Maſcard. *de probation. concl.*913. *num.*9.

Cap. In memoriam III.

Ex Capitulis Caroli Imp.

HUjus text. formalia verba refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.*9. *anno Chriſti* 801. *num.*10. ubi *num.*11. maximè extollit Caroli Magni erga Sedem Apoſtol. reverentiam, & animi ſubmiſſionem erga Romanum Pontificem.

In gloſſ. *Falſam.* Quibus modis literæ dicantur falſæ, & ex quibus tales præſumantur, vide poſita in *cap. ex literis, & in cap. inter dilectos, de fide inſtrum.* ubi latè dixi.

In ead. gloſſ. ibi, *falſarius deponitur.* De pœna falſificantis literas Papæ, vide quæ dixi *in collect. ad cap. ad falſariorum, de crimine falſi.*

Summarium.

1 *Papam non habere poteſtatem condendi canonis ſi quis crediderit, non ſolùm dicitur ſchiſmaticus, ſed etiam hæreticus.*
2 *Statutis Romanæ Eccleſiæ non obediens ex fragilitate humana, licèt graviter peccet, non tamen eſt hæreticus.*
3 *Delictum ratione dignitatis perſonæ delinquentis an augeatur, remiſſivè.*

Cap. Nulli V.

Greg. IV.

HUjus text. integram originem refert Cardin. Baron. *annal. Eccl. tom.*9. *anno Chriſti* 839. *n.*6. & advertit optimè Suar. *tom.*5. *de cenſur. diſp.*22. *ſect.*1. *num.*1. cenſuram in hoc text. contentam non eſſe ipſo jure latam, ſed ferendam, neque eſſe propter hæreſim, ſed propter inobedientiam Eccleſiæ, neque denique eſſe reſervatam Papæ, ſed communem, quamvis N. var. *in man. c.*27. *num.*127. *verſ. Octavò*, contrarium doceat.

Ex illo vulgò colligi ſolet, quod credens Papam non habere poteſtatem condendi canones, non ſolùm dicitur ſchiſmaticus, ſed etiam hæreticus, & ut hæreticus puniri debet, ut per Albertin. *in rub. de hæretic. lib.*6. *q.*13. *num.*56. Bonifac. de Vitalinis *in Clem. ad noſtram, num.*45. *de hæretic.* Decian. *in tract. crimin. lib.*5. *cap.*71. *num.*2 *verſ. Hi tamen, & cap.*73. *num.*1. Menoch. *de arbitr. caſu* 546. *num.*25. Farin. *de hæreſi, quæſt.*183. § 1. *num.*56. 1

In gloſſ. *Proſtratus*, ibi, *hîc videtur quod omnis, qui non obedit ſtatutis Romanæ Eccleſiæ, ſit hæreticus.* Limita ubi ea fragilitate humana Romanæ Eccleſiæ præceptis non obedierit, licèt graviter peccet, ut per Decian. *d. lib.*5. *cap.*73. *num.*1. *ad fin. verſ. Si autem nollet obedire ex nimia carnis concupiſcentia*, Menoch. *dict. caſu* 546. *num.*27. Farin. *d. quæſt.*183. *num.*60. 2

In gloſſ. *Majoris*, ibi, *quanto aliquis delinquens eſt major, tantò magis eſt puniendus.* Delictum ratione dignitatis perſonæ delinquentis an augeatur, itaut plus puniatur pœna ſpirituali, aut temporali in dignitate conſtitutus ſi delinquat, quàm ignobilis? Vide Tiraquel. *de nobilit. cap.*20. *num.*137. Cov. *lib.*2. *var. c.*9. *num.*3. *verſ. Tertiò*, Jacob. Simanch. *de Cathol. inſtitut. cap.*46. *num.*67. *cum ſeqq.* Lancellot. Conrad. *in tem-* 3

*plo omnium judic.lib.2.cap.2. §.2. num.12. fol.*144. Clar. *lib.5 § fin q* 60.*num.*24. Guillelm.Benedict.*in cap.Raynutius, de teſtam verbo, eidam Petro tradiderunt, n.*69. *verſ. Quamvis omnibus,* Joan. Rojas *ſing.*158. Spin. *in ſpeculo teſtam gloſſ.*17.*princip. num.*73. *cum ſeqq.* Mexia *in tract.taxa panis,concl.*6. *n.*21.*cum ſeqq.* Tiraq.*de pœnis temper. cauſa* 31. *à num.*9.

Cap. In Canonicis VI. *Auguſt.*

GRatian. *hic* ex Auguſt.*lib.3.de doctrina Chriſtiana, cap.*8. colligere videtur Decretales epiſtolas eſſe Scripturis divinis annumerandas, & in earum ordinem referendas, quem defendere nititur Cov. *lib* 4. *variar. cap* 16.*verſ.Item Decretales epiſtolæ,* & ſubtiliter Card. Bellarm. *lib.2.de Concil. cap.2. verſ.Dico ſecundò:* ſed malè Auguſtini auctoritatem intelligit,corruptéque citat; nam Auguſtini mens fuit de libris canonicis regulam nobis tradere, ut illi libri pro canonicis habeantur, qui à pluribus Catholicis Eccleſiis recipiuntur, inter quas Eccleſias Auguſtinus credit eas eſſe computandas, quæ Apoſtolicas Sedes habuerunt, ideſt, quas Apoſtoli velut earum Epiſcopi rexerunt: item illas eſſe præcipuè Catholicas Eccleſias cenſet Auguſtinus, quæ epiſtolas ab Apoſtolis accipere meruerunt, ut Romana, Corinthia, Theſſalonicenſis, Coloſſenſis, Epheſina, Hieroſolymitana, Antiochena, & Alexandrina, quas omnes Apoſtoli aut verbis docuerunt, aut ſcripto: qua ratione fit maximum abſurdum eſſe quod Gratianus ex D. Auguſtino voluit deducere, cùm ex eo neceſſariò ſequeretur divinis Scripturis eſſe adnumerandas epiſtolas, quas Romani Pontifices ab Eccleſiis inferioribus receperunt, quod nemo unquam nec dixit, neque probavit: atque ideò hunc Gratiani errorem meritò notant, & improbant Alphonſ. à Caſtro *lib.1. de hæreſib.cap.2.col.*10. *verſ.Quod ſi fortè,* Nav.*in cap.novit, notab.3. num.*44. *de judic.* Penia *in direct. Inquiſ p.*1. *commento* 19.*lit.F,* Poſſevin.*in apparatu ſacro,verbo Gratianus, verſ.Præterea, pag.*560. Cov. *variar.lib.4.cap.*16. *num.6. verſ.Præter hæc.* Azor. *inſtit moral p.2.lib.5.c.*12. *quæſt.3. verſ. Objicies quod dicit Auguſt.*

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopi immediatè à Summo Pont. accipiunt juriſdictionem.*

2 *Poteſtas omnis, quæ ad politicam Eccleſiæ gubernationem ſpectat,in Summo Pont.veluti in fonte repoſita eſt, & ab eo immediatè ad alios derivatur.*

Cap. Ita Dominus VII. *Leo.*

1 UT *ab ipſo quaſi quodam capite,* &c.] Collige ex his verbis, Epiſcopos immediatè à Summo Pont. accipere juriſdictionem, ut per Sot.*in* 4. *diſt.*20. *q.*1. *art.2.concl.*4. Angl.*in quæſt.de Clavibus, art.1. diffic.*2. Card.Bellarm. *tom.1.de Romano Pont.lib.4.c.24.& ſeq.* Bañes 2.2. *quæſt.1. art.*10. *dub.3. à princip.* & omninò *concl.*5.& plures,quos refero *de officio,& poteſtate Epiſcopi, part.1. tit.1. cap.1. à num.*18. & *ibi* citatis addo Soar. *de defenſione Fidei, lib.3. de Primatu Summi Pont. cap.*11.*n.*14. *& lib.4.de immun.Eccleſ.cap.5.n.*11.*&* 12. Quamvis Epiſcopos accipere juriſdictionem immediatè à Chriſto exiſtimaverint Victor. *relect.2. ſect.2. q.2.num.*16. Caſtro *de juſta hæret.punit.lib.2.cap.24.& adversùs hæreſes, verbo Epiſcopus,* Fr.Emman. *quæſt.Regular, tom.1. q.*21. *art.*10.

2 Omnis enim poteſtas, quæ ad politicam Eccleſiæ gubernationem ſpectat, in Summo Pont. ceu in fonte repoſita eſt, & ab eo immediatè ad alios derivatur,ac veluti per rivulos quoſdam, & canales transfunditur, & permanat, & ab ipſo capite in membra tranſmittitur, ita Franc. Varg. *in tractat. de juriſdict. Epiſcoporum, & Pontificis Max. auctoritate, axiom.*2. Azeved. *leg.1. num.*97. *titul.5. lib.8. nova recopil.* Sahag. *in cap. decernimus, de judic.in princip. num.7. cum ſeqq.* quos refert, & ſequitur Gonzal. *ad reg.8. Cancel. §.1. proœm. à num.*14. Et ſic poteſtas Epiſcoporum qui ſunt ſucceſſores Apoſtolorum, à Petro, & à ſucceſſoribus Romanis Pont. eſt derivata, ita quod ſucceſſor Petri eſt immediatè Vicarius Chriſti, & à Chriſto accepit poteſtatem: ſed ſucceſſores Apoſtolorum nec ſuſceperunt poteſtatem ab ipſis Apoſtolis,nec à Chriſto immediatè, ſed immediatè à Romano Pont. & ita hunc text. intelligunt Cajet. *de auctor. Papæ,cap.1.cum ſeqq.* Victor. *de clavib. num.*5. Greg. Lopez *l.4.gloſſ.3. tit.5. part.*1.

SUMMARIUM.

1 *Anaſtaſius II. minimè conſenſit Acacii erroribus, nec illum à Felice III. & ut hæreticum meritò damnatum unquam revocavit.*

2 *Papa nullus fuit qui in Fide etiam ut privatus erraſſet.*

3 *Petrus illo tempore, quo Chriſtum negavit, nondum erat Pontifex.*

4 *Petrus negando Chriſtum Fidei confeſſionem amiſit, non autem ipſam Fidem.*

5 *Petrus quare à Paulo reprehenditur quod Gentes cogebat judaizare, remiſſivè.*

6 *Marcellini & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria an veritate fulciatur? remiſſivè.*

7 *Liberius non conſenſit Conſtantio hæretico.*

8 *Liberius an tædio exilii aliquando victus fuerit, & hæreſis particeps? oſtenditur.*

9 *Felix II. verus fuit Pontifex, & ſanctus.*

10 *Honorius I. Sergii hæreſi non conſenſit.*

11 *Ioannes XXIII. liberatur ab impoſtura hæreſis.*

22 *Formoſi Pont.cum Stephano VI. & Sergio III. magna diſſenſio, & inimicitia.*

13 *Pontifices pravas animi paſſiones ſequentes aliquando in hoc, aliquando in illud peccatum incidere poſſunt.*

14 *Platina tentans aliquando à Paulo II. ad futurum Concilium appellare, in compedes, terrimque carcerem conjectus fuit.*

15 *Antonius Roſellus, & Abbas Panormitanus ob aliquas captas occaſiones in Pontificium honorem aliquando irruere non erubuerunt.*

16 *Synodus an major Papâ.*

17 *Papa poſſitne Concilio ſe ſubmittere.*

Cap. Anaſtaſius IX.

FAlsò Gratianus *hic,& in cap.dictum,1. q.1.* Anaſta- 1
ſio II. ſanctiſſimo Pontifici graviſſimum impoſuit crimen, quod ſcilicet Acacium hæreticum à Felice III.meritò damnatum cum revocare voluerit,Photino, qui eidem Acacio communicaverat. Conſtat enim in primis Acacium vivente Felice III. obiiſſe, ut ex Niceph. & aliis probant ſtatim referendi,Felicique ſucceſſiſſe Gelaſium, Gelaſio verò poſt annos ſex Anaſtaſium,ut colligitur ex *tom.1.Concil.pag.*958. *cum ſeqq.* & conſequenter ineptum eſt dicere, voluiſſe Anaſtaſium revocare Acacium jam mortuum. Deinde ex *epiſt.1.* ejuſdem Anaſtaſii, quæ integrè refertur

d.tom.1.

d. tom. 1. *pag.* 997. *ad Anaſtaſium Imper.* conſtat minimè Acacii erroribus conſenſiſſe Anaſtaſium Pont. immò multis rationibus Imperatori eum defendenti oſtendiſſe juſtiſſimè damnatum ob graves, & intolerabiles exceſſus, ex quibus multùm adversùs Gratianum excandeſcit Albert. Pigh. *lib.* 4. *de Eccleſiaſt. hierarch. cap.* 8. & ex profeſſo Cov. *lib.* 4. *var. cap.* 13. *per tot.* & multis adductis Cened. *ad Decretum collect.* 16. *num.* 1. quibus addo Card. Bellarm. *tom.* 1. *de Romano Pont. lib.* 4. *cap.* 10 *verſ.* 19. Melch. Can. *de locis Theolog. lib.* 6 *c.* 1. *verſ. Nonò*, Morl. *in empor. juris, tit. de legib. q.* 3. *num.* 3. Soar. *de legibus lib.* 4. *cap.* 3. *num* 15. Quamvis Platina, Volaterran. Turrecrem. & vulgò alii Gratianum ſequentes in eumdem de Anaſtaſio errorem inciderint; adhuc enim ſi contentiosè quis aſſerere velit Anaſtaſium propenſiorem fuiſſe in reſtituendo Acacii nomine, ſed morte præventum id præſtare minimè valuiſſe, in hoc erit quod magis admiremur Dei providentiam erga Romanam Eccleſiam, cùm titubantem Apoſt. Sedis præſidem ex humanis antè ſubduxerit, quàm quod meditaretur, impleret. Ita Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 6. *anno Chriſti* 497. *in fine.*

2 Quod quidem non ſolùm in Anaſtaſio abſque dubio procedit, ſed etiam veriſſimum eſſe conſtat, & optimis rationibus comprobatiſſimum ab hæreſis errore liberari Pontifices omnes, quos tanquam privatos in hæreſim incidiſſe, & hæreticos fuiſſe non vulgares aſſeruerunt Auctores, quos confutavimus *in collect. ad cap. ſi Papa,* 40. *diſt.* cùm nullus ſit Pontifex, qui in Fide etiam ut privatus erraſſet, quod faciliùs apparebit ſi ſingulos, quibus hæreſis imponitur, breviter percurramus.

3 Primò igitur occurrit primus ipſe Pontifex Beatus Petrus, pro cujus Fide Chriſtum oraſſe probatur Lucæ 22. *Ego oravi pro te, ut non deficiat fides tua:* & tamen Chriſtum negavit, *Matth.* 26. à Paulo reprehenditur *ad Galat. cap.* 2. eo quòd Gentes cogebat judaizare. Sed primum nihil convincit, conſtat enim illo tempore, quo Petrus Chriſtum negavit, nondum fuiſſe Pontificem; nam quamvis Chriſtus claves Petro promiſerit, Matth. 16. *Tibi dabo claves*, eas tamen non tradidit niſi poſt ſanctiſſimam Reſurrectionem, cùm *Joan. ult.* dixit, *Paſce oves meas;* ac per conſequens etiamſi argumentum illud concluderet B. Petrum in Fide erraſſe, minimè tamen concludit
4 fuiſſe errorem Pontificis. Deinde reſpondetur Petrum negando Chriſtum, Fidei quidem confeſſionem amiſiſſe, non autem ipſam Fidem, ut ex Chryſoſt. Theoph. & Proſp. explicat Card. Bellarm. *d. lib.* 4. *cap.* 3. *verſ. De primo,* & aliter Turrecr. *in ſum. lib.* 2. *cap.* 112. *ad* 1.

5 Quoad illud verò de Pauli reprehenſione, variis modis reſpondent Patres tam *ibi*, quàm paſſim alibi, & noſter Gratian. *in cap. teſtes, verſ. Item Paulus,* 2. *q.* 7. multùmque ac diu de illius loci interpretatione inter Hieronymum, & Auguſtinum concertatum eſt, ut ex eorum epiſtolis apparet, ſcilicet 86. Hieronymi, octava verò Auguſtini *cum ſeqq.* & præcipuè 19. & latè proſequitur Cardin. Baron. *annalium Eccleſ. tom.* 1. *anno Chriſti* 51. *cap.* 23. *cum ſeqq.* Sot. *lib.* 2. *de juſtit. q.* 5. *art.* 4. *ad* 3. *membrum* 2. *arg.* Albertin. *in rub. de hæretic. lib.* 6. *num.* 23. Pigh. *de Eccleſiaſt. hierarchia, lib.* 3. *cap.* 11. *verſ. Ad* 2. Fr. Hector Pint. *in Danielem, cap.* 1. Vaſq. 1. 2. *diſp.* 135. *cap.* 3. *num.* 27. Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *de Romano Pont. lib.* 1. *c.* 28. *verſ. Poſtremam,* & *lib.* 4. *cap.* 8. *poſt princip.* Soar. *de legib lib.* 9. *cap.* 20. *ex num.* 19. Franc. de Mendoza *tom.* 2. *in lib.* 1. *Regum, cap.* 3. *verſ. Decimo-octavò, annot.* 6. *ſect.* 3. *num.* 9. & 10. ubi in commendationem Petri, atque ejus humilitatis, quæ in hac ferenda reprehenſione illuxit, multa adducit ex S. Cyprian. *in epiſt. ad Quirinum, de hæret. bapt.* & Gregor. Magno *lib.* 28. *cap.* 6. aliàs 12. & *homil.* 18. *in Ezechiel.* Illud tamen advertere oportet, quod licèt Auguſtinus *locis allegatis*, admittat in Petro aliquod peccatum reprehenſione dignum, illúmque ſequantur S. Thom. 1. 2. *q.* 103. *art.* 4. *ad* 2. Bonavent. *in* 4. *diſt.* 3. *art.* 2. *q.* 2. & *ibi* Scot. *q.* 4. § *quantum ergo*, Durand. etiam *in* 4. *diſt.* 1. *q.* 9. *n.* 7. & 8. Palud. *q.* 6. *art.* 5. *concl.* 4. Gabr. *q.* 4 *art.* 3. *dub.* 3. Nullus tamen dicit peccatum illud fuiſſe mortale, immo multi affirmant fuiſſe tantùm veniale, quia revera uſus cæremoniarum non erat tunc omnino prohibitus, ſed quia incautè, aut intempeſtivè uſus fuerit Petrus cæremoniis legis. Ego tamen exiſtimo nullius peccati, neque venialis apud Deum ipſum Petrum reum fuiſſe: non mortalis, cùm jam Petrus eſſet in gratia confirmatus: non venialis, quia neque ex intentione operantis, nec ex objecto talis colligitur, fuit tamen ipſe Petrus rectè admonitus & reprehenſus à Paolo, quia fecit aliquid quod non expediebat, quamvis liceret, neque enim hæc duo inter ſe repugnant, juxta eundem Paul. 1. ad Corinth. cap. 6. *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt:* & in hoc tantùm defecit, judicando ſcilicet magis expedire quod minus expediebat, quamvis ſemper ageret quod licebat, atque ob hunc defectum tam exiguum fuit à Paulo reprehenſus; & colliges hæc omnia ex latè traditis per Vaſq. 1. 2. *diſp.* 182. *cap.* 7. *num.* 56. *cum ſeqq.* ubi refert ita publicè docuiſſe in collegio Complutenſi de anno 1582.

Secundò de Marcellini, & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria, an veritate fulciatur, diximus *in collect. ad cap. nunc autem,* 21. *diſt.* 6

Tertiò de Liberio quod conſenſit Conſtantio hæretico ex Pontificali Damaſi Papæ, refertur *tom.* 1. *Conciliorum, pag.* 346. & colligi videtur ex aliis locis infrà citandis, unde illi hæreſis ab aliquibus imponitur, in quo licèt verſari difficultatem negandum non ſit, non tamen multùm concludit, nihil enim certum traditur de hujus Pontificis errore; immò certum eſt uſque ad tempus exilii, ad quod miſſus eſt ab Imperatore Conſtantio, acerrimum fuiſſe Chriſtianæ Fidei propugnatorem. Certiſſimum etiam eſt à reditu ab exilio uſque ad ultimam vitæ periodum conſtantiſſimè in Fidei confeſſione perſeveraſſe. Illud tantùm 8
in controverſia eſt, utrùm tædio exilii aliquando victus fuerit, & hæreſis particeps, quod nonnulli aſſerunt ex quibuſdam verbis S. Hieronymi *in chronico,* ut per Platin. Volaterran. & alios, quos etiam ſequitur Cardin. Baron. *anno Chriſti* 357. Sed negant alii, ut ex elegantiſſimis Theodoreti verbis comprobat Pigh. *lib* 4. *cap.* 8. Socr. Sozom. & Niceph. *locis citatis* à Card. Bellarm. *d. lib.* 4. *cap.* 9. cum quibus advertendum eſt, quod etiamſi concedatur id, quod ex verbis Hieronymi colligunt prædicti, quod tamen in aliquibus emendatis chronicis non reperitur, non tamen inde concluditur Liberium hæreticum fuiſſe, quod enim tædio exilii victus, & metu tyranni coactus polluerit ſe hæreticorum communione; non ſufficit ad hæreſim conſtituendam; ſolùm enim evincit à Fidei confeſſione defeciſſe, non verò defeciſſe à Fide, vel aliquid contra eam crediđiſſe, ac ſubinde hæreticum fuiſſe non concluditur, ut tradit Carranza *in actis Liberii, pag.* 70. Deinde quia, ut advertit Card. Baron. *citato loco*, licèt Liberius à crimine excuſari non poſſit, quatenus ſubſcripſit injuſtæ condemnationi Athanaſii, & dum cum hæreticis communicavit, in nullam tamen hæreſim incidit, vel aliud geſſit propter quod dici poſſit hæreticus. Si verò aliquis replicet oportere quod fateamur fuiſſe Liberium hæreticum, ne aliàs ex catalogo Pontificum rejiciatur Felix II. qui non aliter verus Pontifex eſſe po-

tuit

tuit niſi Liberius fuerit hæreticus, & ob eam cauſam à Pontificatu depoſitus, ut omnes advertunt in pro-
9 poſito; fuiſſe autem Felicem II. verum Pontificem probatur, tum quia à Beda, Gregorio, & aliis antiquiſſimis Patribus 4. *Kalend. Auguſti*, ideſt, 29. *Julii*, ponitur memoria, & integrum officium Felicis II. Papæ, & Martyris; tum etiam ex illa fide digniſſima hiſtoria, cùm enim hîc Romæ anno 1582. ambigeretur deberetne hic Felix in Martyrologio collocari, caſu inventa eſt arca marmorea in Baſilica SS. Coſmi, & Damiani, cum hac inſcriptione characteribus antiquiſſimis inciſa, *Hic jacet corpus S. Felicis Papæ, & Mart. qui Conſtantium hæreticum damnavit*, incidítque hæc inventio 5. *Kalend. Auguſti*, ideſt 28. *Julii*, atque ita pridie ejus diei, quo ejuſdem Felicis feſtum ſolebat celebrari, quod non immeritò divinitus contigiſſe creditum eſt, ut ſcribit Card. Bellarm. *d.cap.9.* & Card.Baron. *citatis locis.* Reſpondetur enim quod licèt verum Pontificem Felicem fuiſſe admittamus, quod tamen non ſatis conſtat, nec D.Hieron. *in chronico*, nec D. Auguſtin. *epiſt.*165. eum ponunt in catalogo Pontificum, unde Pontificem fuiſſe conſtanter negat Pigh. *d. loco*, adhuc argumentum nihil convincit ſi advertas quod licèt Liberius nunquam verè fuerit hæreticus ex dictis, quia tamen cum hæreticis communicaverat, & Athanaſii damnationi ſubſcripſerat, non immeritò Romanus Clerus, qui corda interiùs ſcrutari non poteſt, ex *reg. cap. erubeſcant*, 32. *diſt.* judicans ſecundùm facta exteriora Liberium à Pontificatu depoſuit, & ex illo tempore cœpit Felix verus eſſe Pontifex quouſque vel ſponte ceſſit ſecundùm Theodoretum, & Sanctum Antoninum, vel eo mortuo idem Liberius ab Arrianis recedens Romanum Clerum iterum ſibi conciliavit, Catholicum ſe præſtans Pontificem; ut enim refert Socrat. *lib.4.cap.*11. poſtquam ab illo rediit, noluit ad Eccleſiam recipere Macedonianos, niſi apertè hæreſim deteſtarentur. Quod verò de hæreſi iſtius Felicis II. nonnulli aſſerunt, impudens eſt hæreticorum mendacium; conſtat enim ſemper in Catholicæ Religionis Fide, & Confeſſione conſtantiſſimè permanſiſſe, & tanquam ſtrenuum Chriſti militem pro ea glorioſo martyrio ab hæreticis fuiſſe coronatum, eodemque loco, quo Theodoretus inquit quod Felix II. cum hæreticis conjungi non verebatur, clariſſimè profitetur ipſum Fidem Nicææ expoſitam incorruptam ſemper ſervaſſe.

10 Quartò de Honorio I. quod Sergii hæreſi conſenſit, habetur in VI. Synodo, *act.*13. *in tom.*2. *Concil. pag.*368. & 373. & ex VII. & VIII. Synodo, Agathone, Leone II. & aliis Romanis Pontificibus, & Patribus receptam eſſe ſententiam videbis apud Cardin. Bellarm. *d.lib.*4 *cap.*11. Sed reſpondetur cum eodem Pighio, atque Hoſio, & aliis recentioribus, minimè Honorium fuiſſe hæreticum; non enim negavit duas operationes in Chriſto, ſicut neque duas naturas, Dei ſcilicet, & hominis in una Chriſti perſona; ſed ſolùm prohibuit nomina duarum voluntatum, & geminarum operationum, quia tunc erant inaudita, & prudenti quidem conſilio, ne ſi duas operationes diceret, videretur cum Neſtorio duas perſonas ponere: prohibuit etiam ne unius operationis nomen uſurparetur, ne cum Eutychianis videretur unam naturam aſſerere, *ut in* 1. *epiſt.* & 2. apertis verbis loquitur idem Honorius, ſicut refertur *tom.*2. *Concil. pag.*308. in VI. Synodo ſub Agathone, *act.*12. Ad prædictam verò auctoritatem Synodi dictis locis vel reſpondetur falsò ab hæreticis corruptam, & vitiatam eſſe, quod multis conatur oſtendere Cardin. Bellarm. *ubi proximè*; vel Patres Concilii ſequentes probabilem opinionem, & communem eorum, qui dicunt Pontificem, ut privatum errare poſſe, exiſtimaſſe quoque ex falſis ductos probationibus erraſſe Honorium I. cùm tamen in rei veritate non erraverit, ut meliùs & manifeſtiùs ejus ſenſum explicantes declaraverunt Summi Pontifices Joannes IV. Martinus I. Agatho, & Nicolaus I. & univerſale Romanum Concilium ſub eodem Martino, ut legitur *d. tom.*1. *Concil. ex pag.*234. in quo argumento videbis ſemper Card. Bellarm. qui pleniſſimè illud abſolvit, ſatisfaciens argumento, quod ſtatim ex hac ſecunda ſolutione inſurgit, quod ſcilicet ſaltem convincitur intellexiſſe Concilium Papam ut privatum errare poſſe, reſpondetur Concilium id non decidere, ſed ſupponere opinionem communem, quæ hoc aſſerit, & ſatis probabilem eſſe non negamus.

Quinimò Joanni XXIII. hæreſis imponitur quod diceret vitam æternam non eſſe, & animas hominum ad inſtar brutorum ſimul cum corpore mori & extingui, ſed hæc impoſtura duobus modis refellitur, primò Joannem XXIII. non fuiſſe certum, & indubitatum Pontificem, immò eo tempore tres fuiſſe ſimul Pontifices, neque facilè conſtare potuiſſe, quis eſſet verus Pontifex, ut conſtat ex longiſſima hiſtoria, quæ legitur in actis Concilii Conſtantien. *tom.*2. *Conc.* & propterea juſtiſſimè à Pontificia dignitate depoſiti ſunt, & concordi Patrum conſenſu electus fuit Martinus V. qui diuturnum ſchiſma feliciter ſedavit, & Chriſtianam Rempubl. prudenter deinceps in pace, & tranquillitate gubernavit. Secundò reſpondetur, quod licèt ex d. Concil. Conſtantien. *pag.*1060. probetur illum errorem objectum fuiſſe Joanni XXIII. minimè tamen conſtat illum fuiſſe probatum, quinimò in principio accuſationis annotantur articuli, qui probati ſunt: is verò qui penultimus eſt, inter eos ponitur, qui objecti ſunt, non tamen probati, ſed ſolo vulgi rumore illud de Joanne dicebatur; cùm enim viderent homines illum perditiſſimis moribus vivere, exiſtimare cœperunt eum non credere vitam futuram: quàm autem inefficax ſit hoc argumentum experientia ipſa demonſtrat; paſſim enim cernimus multos, qui rectiſſimè credunt, & perditiſſimè vivunt, facit illud Matth.23. *Quæ dicunt facite, quæ faciunt facere nolite.* 11

Multa alia prætereo, quæ Summis Pontificibus impii objiciunt novatores, quia vel ad præſens propoſitum non pertinent, vel apertiſſima ſunt mendacia; nec ad hoc ſpectat hiſtoria illa, ſeu magis diſſenſio, & inimicitiæ Formoſi Pontificis cum Stephano VI. & Sergio III. ipſius ſucceſſoribus, qui Formoſi corpus ob antiquum odium è ſepulchro eruere, contumeliis afficere, & in Tiberim projicere juſſerunt, quia hujuſmodi contentiones, etſi damnabiles eſſe non negemus, hæreticos tamen non faciunt Pontifices, qui pravas animi paſſiones ſequentes aliquando in hoc, aliquando in illud peccatum incidere poſſe, poſt Turrecrem. *dict. lib.*2. *cap.*112. *verſ. Ad* 9. comprobat Cardin. Bellarm. *d.lib.*4 *cap.*12. *verſ.*23. Circa plures errores falsò Summis Pontificibus impoſitos, etiam in publicis Fidei, & morum decretis, dicam commodiùs ad *d. cap. ſi Papa*, 40. *diſt.* ubi vide, & interim benignum Lectorem monendum eſſe volo ut circa hæc cautè legat Platinam, quippe quod aliqua in eo indignationis ſuſcipio in Pontificium honorem poſſet timeri, ex eo quod tentans aliquando à Paulo II. ad futurum Concilium appellare, in compedes, tetrúmque carcerem conjectus fuerit, ut ex ipſo Platina refert Marc. Anton. Cuch. *in inſtitut. majorib. lib.*2. *titul.*3. *de Concilio*, *num.*48. Sicut etiam ſimilibus captus occaſionibus alii odia ſua in 12 13 14 15

Papam

Papam diſſeminarunt, ut de Antonio Roſſello advertunt Joan. Nevizan. *in ſylva nupt. lib.1. num.152.* & Lambertin. *de jurepatronat.lib.2.p.1.q.7. art.13. num.6.* & de Abbate Panormitano referunt Lxl. Jordan. *in tractat.de Romana Sedis origine, cap 8 num.2.* & Paul. Gyſald. *in deciſionibus Catholica Fidei, verbo Petrus, num.2. in reſp.1. & 39. contra Lutherum*, & de Petro Ferrarienſi poſt Petrum Rebuff. obſervavit Dionyſ. Paul. Lopys *in floſculo de clericorum excellent. part.1. num 58. verſ. Petrus etiam.*

16 In gloſſ. *Concilio*, ibi, *Synodus major eſt Papa.* Hujus opinionis fuit Abb. *in cap. ſignificaſti, n.3. de elect.* ubi Dec. *num.7.* Abulenſ. *in c.18. Matth. quaſt.108.* Roman. *in tribus conſil. ultimis.* Verùm contraria opinio veriſſima & amplectenda eſt, támque expreſsè contra hanc gloſſ. tenent S.Antonin. *p.3. tit.22 c.10. §.4. ſum. hiſtor.* Cajet. *in tract. de comparat. Papa & Concil. cap.7.* Turrec. *in ſum lib.2. cap 93. & 104.* Pelag. *de planctu Eccleſ. lib.1. art 6.* Jacobat. *de Concil. lib.10 q.7. fol.660. cum multis ſeqq.* Card. Bellarm. *lib.2. de Concil. auctorit. cap.14 in fine, & cap.17.* Card. Tuſch.

17 *practic. concl. tom.2. lit.C, concl.352.* Utrùm autem Papa cùm ſit ſupra Concilium, poſſit ſe Concilio ſubmittere? Vide Turrecr. *d. lib.2. c.104.* Card. Bellarm. *d. lib.2. c.14. verſ. Secunda opinio, & cap.18. & 19. in princip.* Soar. *de Fide, diſp.10. ſect.6. n.9.* Card. Tuſch. *d. concl.352. num.4.*

Distinctio XX.

Summarium.

1 *Decretales epiſtola an Canonibus Conciliorum ſint exaquanda.*
2 *Gratianus reprobatur.*
3 *Judex, maximè Eccleſiaſticus, ſit peritus.*

1 Gratianus in principio hujus Diſtinctionis ſcribit Decretales epiſtolas Canonibus Conciliorum pari jure exæquandas, quod veluti manifeſtum errorem improbat Alphonſ. à Caſtro *lib.1. de hareſibus, c.2.* negans epiſtolas Decretales, etiamſi recipiendæ ſint, & ab omnibus Catholicis probandæ, Conciliorum univerſalium Canonibus exæquandas fore. Verùm optimo jure Cov. *var. lib.4. cap.16. n.6. verſ. Item Decretales*, exiſtimat opinionem Gratiani veram eſſe dubio procul in cauſarum, & litium definitionibus, in quibus dijudicandis, ac diſcernendis non minor eſt Papæ poteſtas, quàm Conciliorum univerſalium, ſubditque quod ſi de rebus Fidei tractemus, & Papa per epiſtolam Decretalem maturo conſilio, & prævia deliberatione aliquid reſponderit eo animo, ut ea reſponſio ſit Apoſtolicæ Sedis de Fide definitio, conſtanter aſſerendum eſt hoc reſponſum eſſe recipiendum omninò, ac tenendum uti certum de Fide.

2 *Unde nonnullorum Pontificum, &c.*]. Gratianus communiter reprobatur *in præſenti*, dum videtur tenere quod in explanando verum Scripturæ ſenſum præferuntur Doctores ſacri judicio Romani Pontificis; nam ad illum tanquam Eccleſiæ caput pertinet definire verum Scripturæ ſenſum, cujus judicium omnes fideles adſtringit, *cap. per venerabilem, qui filii ſint leg.* Concil. Trident. *ſeſſ.4. in decreto de edit. & uſu librorum, verſ. Præterea*, Albert. Pigh. *de Eccleſ. hierarch. lib.1. cap.4 in princ. & lib.4. cap.2.* Can. *de locis Theolog. lib.5. cap.2. & lib.12. cap.7. concluſ.1.* Bañes *2.2.q.1. art.10. dub.6 concl.5. cum ſeqq.* Card. Bellarm. *controverſ. Cathol. controverſ.1. lib.3. cap.3. cum ſeqq. & controverſ.3. lib.4. de Romano Pontif. cap.1. per tot.* Et judicium Eccleſiæ in vera Fidei doctrina omnibus Sanctis Patribus exponentibus Scripturam præponi tradit Henriquez *in ſum. lib.1. cap.1. § 3.* Soar. *de defenſione Fidei, lib.1. c.11. num.2.* Poteſt tamen Gratianus ex mente Turrecr. & aliorum *in præſenti*, intelligi ut loquatur de Pontifice ut privato Doctore Scripturam explanante, quia tunc non habet omninò adſtringens judicium, ſecundùm Cardin. Bellarm. *d. controverſ.1. lib.3. cap.10. verſ.16. & verſ. Reſpondeo*, Præpoſ. Archid. & alios *hic* agentes de operibus Gregorii Papæ, quæ tanquam Doctor compoſuit, & de commentariis Innocentii IV. illi enim non ſunt præferendi aliorum Patrum ſcriptis, niſi quatenus fortiori ratione juventur, ut innuit Gratian. ibi, *quo quiſque magis ratione nititur, eo major eſt auctoritas ejus.*

In gloſſ. *Dedit*, ibi, *ſed qualiter ſcientia dicitur eſſe clavis, &c.* Vide Sot. *in 4. diſt.20. q.1. art.1. concl.2.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.1. lib.1. c.13. num.9.* Soar. *de Pænit. diſput.16. ſect.4.*

In gloſſ. *Scientia*, ibi, *quod nullus poteſt eſſe judex, maximè Eccleſiaſticus, niſi ſit peritus, &c.* Vide Bobad. *in ſua polit. lib.1. cap.6. num.16.* 3

Summarium.

1 *Canones Pontificii, ac Conciliorum generalium habent vim ad cauſarum deciſionem.*
2 *Sanctorum dicta ad cauſarum deciſionem magni ſunt facienda ubi deficiunt Canones Pontificii, ac Conciliorum generalium.*
3 *Leges civiles deficiente Canonum auctoritate ſi reperiantur contraria Sanctorum Patrum dictis, utrùm potius ſtandum ſit legibus, an Sanctorum Patrum ſententiis, oſtenditur.*
4 *Graci, & Orientales clerici more Gracorum viventes, an teneantur Canonicis Latinorum conſtitutionibus, remiſſivè.*

Cap. De libellis I. *Leo IV.*

Leo IV. ſcribens Epiſcopis Britanniæ, explicans quæ vim Canonum habeant ad cauſarum deciſionem, retulit Canones Pontificios, ac Conciliorum generalium; iiſque nil ſtatuentibus dixit Sanctorum dicta magnanimiter eſſe retinenda, quæ cùm vim non habeant ad cauſarum deciſionem, ideò non numeravit inter Canones, quibus cauſa decidenda eſt, ſed inter ea, quæ dirigunt, & magnifacienda ſunt; ita Sanch. *de matrim lib.9. diſp.12. num 6.* Unde nimis largè Greg. Lop. *l.6. gloſſ.1 tit.1. part.1.* & Azor. *inſtitut. moral. p.2. lib.3. cap.19. in princ.* colligunt ex hoc text. quod dicta Sanctorum habentur pro lege in deciſionibus cauſarum, & totam integram ex qua text. *in præſenti* fuit deſumptus, refert Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.10. anno Chriſti 855. num.17.* 1 2

Si autem deficiente Canonum auctoritate reperiantur leges civiles contrariæ Sanctorum dictis, veluti Hieronymi, Auguſtini, & ſimilium, utrùm potiùs ſtandum ſit legibus, an verò Sanctorum Patrum ſententiis, ſolet ab aliquibus in dubium revocari, & ad utramque partem latè diſputavit Lucas de Peña *in l. medicos, col.2. C. de profeſſor. & medic. lib.10.* cujus verba ad literam transfert Chaſſan. *in catalogo gloria mundi, part.10. conſid.23.* laudat Perez *ad leges Ordinam. in proam. q.11.* Burg. de Pace *ad l.1. Tauri, num 620. ad finem,* Azeved. *ad tit.1. in princip. à num.20. lib.2. nova recop.* videtur reſolvendum ſub diſtinctione, aut enim agitur de materiali, ſpirituali, & ad Fidem ſpectante, 3

Digitized by Google

ac de interpretatione ſacræ Scripturæ, & tunc Sanctorum Patrum dicta legibus civilibus ſunt præferenda, ut probat text. *in præſenti*; aut agitur de materia abſolutè temporali, veluti de teſtamentis, hæreditatibus, & ſimilibus, & tunc potius legibus civilibus ſtandum eſt, quia leges civiles à Summis Pont. approbantur in hujuſmodi materiis, & dicuntur per ora Principium divinitus promulgatæ *in c. ult. 16. q. 3.* quam tamen approbationem non habent dicta Sanctorum Patrum, *cap. noli, cap. ego ſolis, 9. diſt.* comprobat Can. *de locis Theolog lib. 7. c. 3. cum ſeqq.* Albert. *de aſſertion. Cathol. q. 15. à num. 7. & 13.*

4 In gloſſ. *Convincitur*, ibi, *ſed nonne Orientalis Eccleſia recipit Canones*, &c. Vide Auguſtin. Beroi. *ad cap. Canonum ſtatuta, n. 197. de conſtitut.* ubi concludit Græcos, & Orientales clericos more Græcorum viventes teneri Canonicis Latinorum conſtitutionibus, Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 11. quæſ. 7.*

In gloſſ. *Illorum*, ibi, *quod verum eſt*, *niſi Auguſtinus juvetur auctoritate novi*, *vel veteris Teſtamenti*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi S. Auguſtinus vel Hieronymus dicat aliquid, & innitatur auctoritate novi, vel veteris Teſtamenti, illis eſt magis credendum quàm Papæ, ut per Abb. *in cap. ne innitaris, num. 3. de conſtitut. & in cap certificari, num. 3. de ſepultur. & in cap. qualiter, il 2. num. 3. de accuſat.* Afflict. *in prælud. de feudis, n. 102.* Roman. *ſing. 218.* Tiraq. *de jure primog q 60. num. 5.* Greg. Lop. *l. 6. gloſſ. 1. tit. 1. part. 1.* Vide tamen quæ dixi *in collect. ad princip. hujus diſt.*

Cap. Si decreta II. *Nicol. I.*

DEſumitur hic text. ex epiſtola Nicolai I. ſcripta Photio Romanorum Pontificum implacabili hoſti, laico, & eunucho, in Sedem Conſtantinopolitanam intruſo, & conſecrato, ut refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 10. anno Chriſti* 858. *num.* 49. ubi *num.* 51. oſtendit quis ille fuerit, & *anno* 859. *n.* 68. & *anno* 861. *n.* 3. & 10. plura cumulat de ejus doloſis artibus, & *anno* 886. *num.* 28. & 31. de ejus obitu agit: integram verò, ex qua hic text. deſumptus fuit, ponit *anno* 862. *num.* 10.

SUMMARIUM.

1 *Judicium plurimorum firmius.*
2 *A ſenſu communi non eſt recedendum ſine lege, vel ratione efficaci.*

Cap. De quibus III. *Innocent.*

SCripta Græca.] Immò Canonica, ut legit Henriq. *in ſum.* ubi de vero ſacrificio Miſſæ, *c. 31. §. 4. lit. E*, *Facilius namque invenitur quod à pluribus*, &c.] No-
1 tatur ad hoc, quod firmius eſt judicium plurimorum, ut per Sylveſt. *verbo conſuetudo, §. 1. num. 2. ad med. & §. 19. num. 3.* Jaſ. *in §. quadam, n. 67. in princ. Inſtitut. de action.* Alciat. *de præſumpt. reg. 1. præſ. 51. num. 51.* Unde Navar. *de redditib. Eccleſ. monit. 48. num. 2.* ex hoc text.
2 colligit quod à communi ſenſu non eſt recedendum ſine lege, vel efficaci ratione.

Distinctio XXI.

SUMMARIUM.

1 *Flamines, & Archiflamines qui, remiſſivè.*
2 *Gratianus defenditur.*

GRatianus *in princip. hujus Diſtinctionis* ait, ad imitationem Gentilium, eorúmque Flaminum, Archiflaminum, & Protoflaminum, Divum Petrum ordinaſſe Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus, de quo dixi ad *cap. in illis, infr. 80. diſt.* Qui autem fuerint iſti Flamines, & Archiflamines, tradunt Alex. ab Alex. *dierum genialium cap. 12. & ibi* Tiraquel. *in addit.* Hieronym. Roman. *lib. 3. de Republ. Gentilica, cap. 7. pag. mihi* 74. Strach. *de mercat. part. 2. num. 77.* Illeſc. *in chronica Pontific. lib. 1. cap. 16.* 1

Subdiaconos & Acolytos procedente tempore Eccleſia ſibi conſtituit.] Videtur Gratian. *in præſenti* falſum docere, quia omnes Ordines Chriſtus inſtituit, Concil. Trident. *ſeſſ. 23. cap. 2.* Henriq. *in ſum. lib. 10. de Ordine, cap. 3. à princ.* Ægid. de Conink *diſput. 20. de ſacram. Ordin. dub. 5. & 6.* Vaſq. *in 3. part. diſp. 236.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib. 30. tract. 1. cap. 2.* Verùm Gratianus docet verum ſi intelligatur non de inſtitutione Ordinis Subdiaconatus, quam novetat à Chriſto factam, neque de uſu illius officii, quem apud Patres legi ab Apoſtolorum tempore cœpiſſe, ſed de illius Ordinis diſtinctis perſonis, ut optimè intellexit Turrecr. *in præſenti*; nam in initio naſcentis Eccleſiæ non erant hi Ordines in perſonis diſtinctis, ſed propter penuriam miniſtrorum omnes Ordines ſingulis quibuſcunque perſonis conferebantur, quæ omnium officium gerebant, itaut non poſſet unus vocari Subdiaconus, alius Pſalmiſta, alius Exorciſta, ita S. Thom. *in addit. quæſt. 37. art. 2. ad 2.* 2

SUMMARIUM.

1 *B. Iſidorus magnus etymologiarum magiſter dicitur.*
2 *Sortis uſus in Eccleſiaſticis electionibus eſt omninò reprobatus.*
3 *Sortis uſus in Eccleſiaſticis electionibus tunc licitus cenſebitur quando ſors mittetur inter perſonas, quas dignas eſſe conſtat.*
4 *Cleros, ſors Latinè, vel hæreditas dicitur.*
5 *Epiſcopalis Ordo unus tantùm eſt.*
6 *Archiepiſcopus, & Metropolitanus an idem ſint, oſtenditur.*
7 *Dictio, videlicet, declaratoria eſt ejuſdemmet rei.*
8 *Patriarcha Græca lingua ſummus Patrum interpretatur.*
9 *Patriarchales Sedes veræ, & præcipuæ quatuor ſunt, & n. 15. & n. 13. contrariis reſpondetur.*
10 *Patriarcharum in jure ubi fit mentio, veniunt tantùm quatuor principales.*
11 *Sanctorum Patrum auctoritates in hoc volumine Decreti allegari poſſunt ad deciſionem cauſarum, ubi Pontificia diſpoſitio contraria non apparet.*
14 *Archiepiſcopus dicitur Princeps Epiſcoporum.*
15 *Metropolitanus dicitur à Matrice civitate.*
16 *Epiſcopi vox Græca, Latinè Speculatores dicuntur.*
17 *Epiſcopus cur aliquando nuncupetur Pontifex Max. oſtenditur.*
18 *Antiſtes Sacerdos dictus eſt, quòd antè ſtat.*
19 *Presbyter Græcè, Latinè ſenior dicitur.*
20 *Diaconi Græcè, Latinè miniſtri dicuntur.*
21 *Hypodiaconi Græcè, quos nos Subdiaconos dicimus.*
22 *Pſalmiſta à Pſalmis canendis vocatur.*
23 *Lectores à legendo dicuntur.*
24 *Acolyti Græcè, Latinè ceroferarii.*
25 *Exorciſta Græcè, Latinè adjuvantes.*
26 *Oſtiarius idem & janitor.*

Cap.

Cap. Cleros I. *Iſid.*

1 MAgnus ille etymologiarum magiſter B. Iſidorus *lib.7. etym. cap.12.* unde nomina Eccleſiaſticorum graduum ſumantur, eleganter exponit, prout illum refert in præſenti Gratianus, de qua etiam materia non pauca diximus in noſtro *tract. de offi io, & poteſtate Epiſcopi* diverſis in locis prout ex infra dicendis apparebit, & Ordines Eccleſiaſtici in teat, poſiit referuntur à Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.1. anno Chriſti* 44. *num.*78. *cùm ſeqq.*

2 *Quia Matthias ſorte electus eſt.*] Quamvis ſortis uſus in Eccleſiaſticis electionibus ſit omninò reprobatus, ſicuti docent Troil. Malveſ. *de ſortib. p.3. num.7.* Sayr. *in clavi Regia lib.4. cap.5. num.*20. Martin. Delr. *diſq. magic. lib.4. c.4. num.1.* Leſſ. *de juſtit. lib.2. cap.43. à num.58.* Suar. *tom.1. de Relig. tract. de ſuperſtit. lib.2. cap.12. à num.5.* Sanch. *in præcepta Decal. tom.1. lib.2.*
3 *cap.38. à num.58.* tunc tamen licitus cenſebitur ſi ſors mittatur inter perſonas, quas dignas eſſe conſtat, ut factum fuit. b Apoſtolis in electione Matthiæ, de qua meminit hic text. non enim promiſcuè inter omnes Diſcipulos miſerunt ſortem, ſed inter Matthiam, & Barnabam, quos digniſſimos inter omnes judicarunt, ut cognoſcerent, cujuſnam electio Deo eſſet acceptior, atque ita benè explicant Cajet. 2.2. *q.95. art.8. dub.1.* Navar. *in man. cap.11. num.38. ad fin.* Azor. *inſtit moral. p.1. lib.9. cap.21. verſ. At verò*, Suar. *d. cap.12. num.6. & 25.* Sanch. *d. cap.38. num.67.*

4 *Sors Latinè, vel hæreditas dicitur, &c.*] Cleros unde dicatur, exponit Iſid. *in præſenti*, quem ſequuntur Pratæ. *in lexic. juris, verbo Cleros*, Joan. Alſtentaig. *in ſuo lexic. Theologico, verbo Clericus*, Didac. Ximen. *in lexic. Eccleſiaſt. verbo Cleros.* Barthol. Cartag. *in expoſit. juris Canon. lib.1. tit.22. verſ. Secunda obſervatio*, Alciat. *lib.5. parerg. cap.22.* Tiraq. *de jure primog. q.17. opin.1. num.8.* Petr. Greg. *ſyntagm. juris lib.16. cap.1. n.5.* Catech. Roman. *de ſacram. Ordinis, cap.2. num.13.* Cardoſ. *in praxi judicum, verbo Clericus num.1.*

5 *Ordo Epiſcoporum quadripartitus, &c.*] Intellige de gradu Epiſcopali, non autem de Ordine, quia Epiſcopalis Ordo unus tantùm eſt, ut conſtat ex Anacleto Papa *epiſt.3. cap.3. verſ. Epiſcoporum verò*, & explicant Turrecr. *hìc num.14.* Jacob. Simanch. *in parvo libello de dignitate Epiſcoporum cap.4.* & tetigit Marc. Anton. Cuch. *in inſtit. majorib. lib.2. tit.6. in princip. & titul.7. etiam antè num.1.*

6 *Archiepiſcopos Metropolitanos, &c.*] Supponit igitur Iſidor. Archiepiſcopum à Metropolitano differre, dum gradus quatuor conſtituit Epiſcopalis Ordinis, quod primus ſit in Patriarchis, ſecundus in Archiepiſcopis, tertius in Metropolitanis, & quartus in Epiſcopis. Verùm Metropolitanum, & Archiepiſcopum pro eodem ſumi ſatis innuit Ordo Romanus *tit. qualiter Epiſcopus in Romana Eccleſia ordinetur*, & expreſſe obſervant Bart. *in leg. unic. n.2. C. de Metropoli Beryto lib.11.* Ludov. Gomez *in repet. cap.1. num.20. de conſtit. lib.6.* Franc. de Pavin. *in tract. de Officio, & poteſt. Capituli Sede vacante, prælud.6. num.14.* Raban. Maur. *de inſtitut. cleric. lib.1. cap.5. de Ordine tripartito Epiſcoporum*, Rebuff. *in concord. rub. de collation. in §.1. in princip. in gloſſ. verbo Metropolitana*, Petr. Gregor. *ſyntagm. juris part.2. lib.15. cap.11. num.2.* Ergo ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p.1. tit.1. cap.3. num.12.* Azor. *inſtit. moral. part.2. lib.3. cap.33. quæſt.4.* Ita etiam Joan. Paul. Lancel. *in inſtit. Canon. lib.1. titul.* ● *Epiſcopis, in princip. & in ſcholio in verbo tripartitus*, omiſſa Iſidori ſententiæ, Epiſcopalem Ordinem in tres tantùm gradus diviſit, & hæc ſententia benè probatur *in cap. referente, de præbend.* ibi, *ad Metropolitanum videlicet Remonſem Archiepiſcopum*, natura ſi quidem illius dictionis *videlicet*, declaratoria eſt ejuſdem rei, & perſonæ, ex text. *in l. videlicet, ff. de pactis, & in cap. tranſmiſſæ, de eo qui cognovit conſang.* cum aliis per me adductis *in* 7
tract. de diction. uſufreq. dict.423. num.1. ſecundum Lugdunen. impreſſ.

8 Non obſtat quod Juſtinianus contrarium ſentire videtur *in auth. de privileg. Archiep. Juſtin. in princip.* ibi, *non ſolùm Metropolitanus, ſed etiam Archiepiſcopus fiat*, quia præferenda eſt in hoc juris Canonici deciſio ex nor. *in cap. de novi operis nunciat.*

9 *Patriarcha Græca lingua Summus Patrum interpretatur.*] Ita Dec. *in cap. ult. num.2. de confirm. utili* Greg. *l.9. gloſſ 1. tit.5. part.1.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.1. c.1. à num.9.* Læl. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. tit. de ſtatu Reverendiſſ. Patriarcharum*, Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib.15. cap.10.* Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloſſ.41. n.13.* Joan. Paul. Lancellot. *in inſtitut. Canon. lib.1. titul. de Epiſcopis in §. appellantur*, Henriq. *in ſum. lib.10. c.29. §.1.* Paul. Gutald. *in deciſionibus Catholicæ Fidei, in verbo Patriarcha in princip.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium ereſt. cap.2. num.43.* Galganet. *de jure publico lib.3. tit.27. num.1.*

10 *Sicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus.*] Ex hoc loco colligitur Romanam, Antiochenam, & Alexandrinam tantummodo Eccleſias Patriarchales appellatas, & habitas fuiſſe Apoſtoli Petri Sedes, idem deſumitur ex *epiſt.3. Anacleti, in cap. ſacroſancta 22. diſt.* Sed his non obſtantibus aſſerendum eſt nunc poſt Romanam Eccleſiam quatuor eſſe præcipuas, & veras Patriarchales Sedes, Conſtantinopolitanam ſcilicet, Alexandrinam, Antiochenam, & Hieroſolymitanam, & hæc eſt communis omnium antiquorum, & recentiorum ſententia, quam tenent Hoſt. *in ſum. de auctoritate, & uſu pallii num.4.* Gulielm. *in ſpeculo juris lib.1. part.1. titul. de diſpenſat. in §.8. incip. ſunt quoque, num.1. & 2.* Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib.2. art.11. & 17.* Zabarel. *in clem. in pleriſque, de elect. quæſt.8. numero 9.* Joan. Monach. *in c. fundamenta, num.6.* & *ibi* Archid. *num.8. de elect. in 6.* Beroi. *in cap.1. num.2. de judic.* S. Antonin. *in ſum part.3. tit.20. c.4. in princ.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part.4. conſid.9.* Bertachin. *de Epiſcopo in prælud. num.5.* Ludovic. Gom. *in cap. cùm in multis num.92. de reſcript. lib.6.* Paul. Otian. *in repet. l.1. n.23. ff. de officio ejus, cui mandata eſt juriſd.* Gaſpar Valaſc. *in repet. l. Imperium num.100. ff. de juriſd. omn. judic.* Rebuff. *in concord. rub. de collationib. in §. ſi quis verò, verbo Patriarchalis*, Joan. Paul. Lancel. *in inſtitut. Canon. lib.1. tit. de Epiſcop. in §. Patriarchæ*, Cuch. *in inſtitut. majorib. lib.2. tit.7. num.2.* Marc. Mantua *in tract. de Concilio num.79.* Hieronym. Gig. *in tract. de reſidentia Epiſcop. cap. ult. num.8.* Joan. Selu. *de benefic. part.1. quæſt.2. num.40.* Guillelm. Redoan. *in tract. de ſimonia mentali part.1. cap.16. num.2.* Marc. Anton. Marſil. *in tract. de Eccleſiaſt. redditib. p.1. cap.11. n.16.* Raimund. Ruff. contra Molinæum pro Pontif. Max. *ſub num.14. pag.75.* Andr. Gammar. *in repet. Extravag. Iulii III. de ſimoniaca Papæ electione n.171. & in tract. de auctoritate Legati de Latere lib.2. titul. de variis Ordinariorum nominib. num.13. & 14.* Lancellot. Conrad. *in templo omnium judic. lib.2. cap.2. §.3. num.1. & cap.3. num.4.* Sebaſtian. Medic. *in tract. de legib. & ſtatut. p.1. quæſt.12. num.1.* Rodulph. Cupers *de ſacroſancta Eccleſia ad cap. oportebat. 79. diſt. in § ad quem ſenſum n.16. & in §. patet num.2.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.2. quæſt.1. num.41.* Anaſtaſ. Germ. *de ſacrorum immunit. lib.3. cap.1. num.1.* Filliuc. *de benefic. tract.41. cap.2. n.35.* Quorum ſententia probatur expreſſis juribus, & in primis ex *c. antiqua, de privileg. & ex c. grave nimis, de præbend. & ex Extravag. ſancta Romana,*

de elect. inter communes, *& in cap. renovantes & in cap.*
deffinimus 21. *diſt.* & quampluribus aliis, ubi expreſsè
11 habetur Patriarchales Sedes quatuor tantùm eſſe, &
ideò ubi in jure de Patriarchis fit mentio, veniunt tan-
tùm quatuor hi principales, & non alii, ut dixi *in tract.*
de appellativa verborum utriuſque juris ſignificat. verbo
Patriarcha.

12 Ad contraria verò reſtat ut reſpondeamus, & primò ad auctoritatem Iſidori *in præſenti*, dico quod quamvis Sanctorum Patrum auctoritas in hoc volumine Decreti allegata potens ſit tanquam authentica ad deciſionem cauſæ allegari, hoc tamen intelligitur ubi Pontificia diſpoſitio contraria non apparet, ut reſolvunt plures ex Doctoribus per me citatis *in proœm. hujus voluminis verſ. Prima*; at cùm adverſùs B. Iſidori dictum aperta ſint jura, ideò contra illa, & receptam quamplurium Doctorum, quos *ſuprà* citavimus, ſententiam, hæc B. Iſidori uti particularis Doctoris opinio, nihil concludere poteſt.

13 Nec etiam obſtat auctoritas Nicolai I. *ad conſulta Bulgarorum reſp.* 92. ubi apertè docet præcipuas Sedes Patriarchales veræ iter illas tres tantùm eſſe, Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, quia reſpondetur Nicolaum *ibi* loquutum fuiſſe ſecundùm priora tempora, in quibus Eccleſia ſacroſancta, & Romani Pont. adhuc verè non aſſenſerat electioni, & conſtitutioni Eccleſiarum Conſtantinopolitanæ, & Hieroſolymitanæ in veras Sedes Patriarchales, intelligendo ſecundùm ea, quæ dixi *ad cap. Conſtantinopolitana* 22. *diſtinct.*

14 *Archiepiſcopus Princeps Epiſcoporum.*] Ita Homobon de bonis *de humana vita ſtatib. part* 1. *cap.* 6. *verſ. Hi dicuntur.* Azot. *inſtitut. moral. part.* 2 *lib.* 3. *cap.* 33. *q.* 1. *in princ* Galganet. *de jure publico lib.* 3. *tit.* 18. *num.* 1. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part.* 1 *tit.* 1. *c.* 6. *num.* 10. *& tit.* 4. *num.* 1. ubi *per totum illum tit.* 4. latè egi de præſtantia Archiepiſcopali.

15 *Metropolitanus à menſura civitatem.*] Immo dicere debebat à Matrice civitate, ut advertunt Covar. *practic. cap.* 19. *num.* 2. Forcat. *dialogo* 61. *num.* 4. Alciat. *lib.* 2. *diſpunct.* c. 23. *ad fin.* Gambar. *de officio Legati de Latere lib.* 2. *tit. de variis Ordinariorum nominum.* 34. *& ſequent.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap.* 1. *num.* 23. Ego ipſe *d. cap.* 6. *num.* 12. *ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*

16 *Epiſcopi autem Græcè, Latinè ſpeculatores.*] Hanc Epiſcopi etymologiam referunt, & ſequuntur Durand. *in ration. Divinorum lib.* 2. *c.* 11. *à n.* 1. Alphonſ. Alvarez Guerrero *in ſpeculo juris Pontificii lib.* 1. *c.* 4. Greg. Lop. *l.* 1. *gloſſ.* 1. *tit.* 5. *part.* 1. Troc. *de vero cleric. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 7. Joan. Altenſtaig. *in ſuo lex. verbo Epiſcopus* Hieron. Gig. *in tract. de reſidentia Epiſcoporum cap.* 1. *à n.* 1. Anaſtaſius Germon. *de ſacrorum immunit. lib.* 3. *cap.* 8. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 27. *quæſt.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 42. *num.* 18. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *à n.* 1. Mendoc. *lib.* 1. *Regum cap.* 7 *sect.* 2. Fuit autem Epiſcopi nomen in Eccleſia antiquiſſimum, S. Auguſt. *de civitate Dei lib.* 18. *c.* 19. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *c* 1. *n.* 112. *& c.* 9. *n.* 101. *verſ. Porrò*, Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 1. *anno Chriſti* 58. *n.* 8. *&* 9.

17 *Ipſe & Pontifex Max. nuncupatur.*] Hoc eſt, maximus Sacerdos, ipſe namque efficit Sacerdotes, atque Levitas, ipſe officia, & Eccleſiaſticos Ordines diſtribuit, & diſponit, Durand. *d. c.* 11. *num.* 4. Ego ipſe *d. c.* 2. *num.* 4.

18 *Antiſtes Sacerdos dictus eſt quod anteſtat*, Ita Durand. *d. c* 11. *n* 5. Ego ipſe *d. c.* 2. *n.* 6.

19 *Presbyter Græcè, Latinè ſenior.* Ita Troc. *de verò & perfect. clerico lib.* 12, *c.* 12. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *cap.* 9. *num.* 96. *cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. juris p.* 2. *lib.* 16. *cap.* 8. Galganet. *de jure publico lib.* 3. *tit.* 23. *num.* 1. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 14. *num.* 7.

Græcè Diaconi, Latinè miniſtri.] Referunt Durand. *in rationali divinorum Offic. lib.* 2. *c.* 9. Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 25. *num.* 1. Ego ipſe *d. alleg.* 14. *num.* 6. Mich. de Medina *lib.* 1. *de continent. cap.* 13. *&* 25. 20

Hypodiacones Græcè, quos nos Subdiaconos dicimus] Referunt Durand. *d lib.* 2. *c.* 8. Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 26. *num.* 1. Ego ipſe *d. alleg.* 14. *num.* 3. 21

Pſalmiſta à Pſalmis canendis vocari.] Referunt Galganet. *d. lib.* 3 *tit.* 30. *num.* 1. Ego ipſe *d. part.* 2. *alleg.* 11. *num.* 8. 22

Lectores à legendo.] Ita Durand. *in ration. divinorum lib.* 2. *cap.* 5. Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 20. *num.* 1. Ego ipſe *d. part.* 2. *allegat.* 11. *num.* 10. 23

Acolyti Græcè, Latinè ceroferarii.] Ita Durand. *d. l.* 2. *cap.* 7. Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 27. *num.* 1. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *num.* 27. Ego ipſe *d. p.* 2. *alleg.* 11. *num.* 12. 24

Exorciſta ex Græco in Latinum adjurantes.] In Durand. *d. lib.* 2. *cap.* 6. Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 28. Ego ipſe *d. allegat.* 11. *num.* 11. 25

Oſtiarii idem & janitores.] Ita Durand. *d. lib.* 2. *c.* 4 Galganet. *d. lib.* 3. *tit.* 35. Ego ipſe *d. p.* 2. *alleg.* 11. *n.* 9 26

SUMMARIUM.

1 *Apoſtoli parem cum Petro acceperunt poteſtatem Eccleſiaſticam in totum Orbem, & in omnes ad quos Petrus habebat.*
2 *Petrus ſuper reliquos Apoſtolos Primatum, & principatum habuit, aliorùmque poteſtas Petri auctoritati ſubordinata fuit.*
3 *Epiſcopi in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt.*
4 *Epiſcopus parem poteſtatem habere cum Papa non eſt dicendum.*
5 *Apoſtolis Chriſtus quædam conceſſit tanquam pertinentia ad communes, & maximas Eccleſiæ commoditates, in quibus ſucceſſerunt Apoſtolis, alia verò conceſſa ſunt eiſdem tanquam privilegia perſonalia; & in iis minimè.*
6 *Primatus fuit à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus.*

Cap. In novo II. *Anaclet.*

Licèt omnes Apoſtoli parem cum Petro accepe- 1
rint poteſtatem Eccleſiaſticam in totum Orbem,
& in omnes ad quos Petrus habebat, juxta Matth.
ult. *Data eſt mihi omnis*, &c. juncto ibi, *euntes ergo*
docete omnes gentes, & Marci ult. *Euntes in univerſum*
mundum, immediatè à Chriſto Domino, ut compro-
bant Cajet. *de auctorit. Papæ & Concil. cap.* 3. Sot. *in* 4.
diſt. 20. *quæſt.* 1. *art* 2. Victor. *relect.* 2. *sect.* 2. *q.* 2. *num.* 9.
Card. Bellarm. *de Romano Pont. lib.* 4. *cap.* 23. refragan-
tibus aliis, ut ſunt Turrecr. *lib.* 2. *cap.* 54. & Jacobat. *de*
Concil. lib. 10. *art.* 7. minimè tamen inde negandum eſt
Petrum ſuper reliquos Apoſtolos Primatum, & prin- 2
cipatum habuiſſe, aliorùmque poteſtatem Petri au-
ctoritati ſubordinatam fuiſſe, ut multis explicat Vi-
ctor. *d. q.* 2. *à num.* 10. Abb. *in cap. quàm gravis num.* 3.
de crim. falſi, *& in cap. ex literis num* 4. *de exceſſ. Præl.*
& confirmatur ex hoc text. ibi, *ipſúmque Principem*
eorum eſſe voluerunt, ut advertit Dionyſ. Paul. *de vera*
quatuor Patriarch. Sedium erect. cap. 11. *num.* 34. cum
adductis per me *ad cap. ſacroſancta* 21. *diſt.* ubi ſimilia
verba explicavi, conſonat text. *in cap. loquitur, cum ſeqq.*
24. *quæſt.* 1.

Quamvis

3 Quamvis autem Epiſcopos in Apoſtolorum locum ſucceſſiſſe probet text. *in præſenti*, *& in cap. quorum vices 68. diſt.* & Apoſtoli parem cum Petro habuerint poteſtatem ex dictis, non tamen inde dicen-
4 dum eſt Epiſcopos parem habere poteſtatem cum Papa, ſicut inconſideratè protulit Stephan. à Gaëta *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1. in princ. num. 6.* prout illum refert Dionyſ. Paul. *dict. cap. 17. num. 54* advertere namque oportet tam Petro, quàm reliquis Apoſtolis à Chriſto Domino quædam fuiſſe conceſſa tanquam pertinentia ad communes, & maximas Eccleſiæ commoditates, quæ ſanè poteſtas ordinaria cenſetur? alia verò conceſſa ſunt eiſdem tanquam privilegia perſonalia, ut eſt illud Joan. 14. *Ego orabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis*; atque etiam illud Marci ult. *Euntes in univerſum mundum*, ex qua auctoritate conſtat Apoſtolos non ordinariam in ſuis & particularibus Eccleſiis, ſed generalem in univerſalem Orbem, paréinque cum Petro, atque ita extraordinariam poteſtatem accepiſſe; manet igitur inter hæc illa differentia; nam in priori poteſtate, ordinaria ſcilicet, quam Apoſtoli in ſingulas Provincias ſibi demandatas acceperunt; ſucceſſerunt Epiſcopi, juxta *dict. cap. quorum vices*, cum ſimilibus; in poſteriori verò poteſtate extraordinaria in univerſum Orbem cùm perſonale fuerit privilegium, minimè; ut eleganter reſolvit Cano *de locis Theolog. lib. 6. cap. ult. ad fin. verſ. Præterea illud*, atque ita quamvis negemus Epiſcopos ſucceſſiſſe Apoſtolis in illa extraordinaria poteſtate ex modò dictis, negandum tamen non eſt in ſuis diœceſibus habere Epiſcopos pleniſſimam poteſtatem, ut omnia poſſint, exceptis nonnullis Pontifici reſervatis, quæ poteſt Pontifex in univerſum Orbem, & probatur arg. text. *in cap ad honorem, de auctorit. & uſu pallii*, & conſtat ex modò dictis, & ex his quæ Sot. *de juſtit. lib. 10. quæſt. 1. art 3. concl. 1.* & copioſè relati ab Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 32. §. 2. lit. B*, Vide *in collect. ad c. ſacroſancta 22. diſt. num. 2.*

5 *A Petro ſacerdotalis cœpit Ordo.*] Intellige non de Ordine minorum Sacerdotum, ideſt, Presbyterorum, cùm Apoſtoli ſimul omnes in ultima Cœna fuerint ordinati Sacerdotes, ſed de Ordine majorum Sacerdotum, ideſt, Epiſcoporum, qui à Petro dicitur incœpiſſe, nam ſolus Petrus à Chriſto fuit Epiſcopus ordinatus, cæteri autem Apoſtoli à Petro Epiſcopalem conſecrationem acceperunt, ut probant Turrecr. *in ſum. Eccleſ. lib. 2. c. 32.* Henriq. *in ſum.* ubi *de ſacram. Ordin. lib. 10 cap. 4. §. 2. cum ſeqq.* Card. Bellarm. *lib. 1. de Romano Pont. cap. 23.* ubi *in verſ. Quid eſt ergo*, refert verba hujus text. quicquid dicat Sot. *in 4. diſt. 24. q. 1. art. 1. concl. 2. verſ. Unica tamen.*

Voluerunt.] Intellige non de voluntate antecedente, ſeu eligente, ſed de voluntate conſequente, & acceptante, ut per Soar. *de legib. lib. 4. cap 3. n. 9. ad fin.*

Quorum typum gerunt Presbyteri.] Intellige Presbyteros non propriè ſuccedere Diſcipulis LXXII. ſed ſolùm per ſimilitudinem, nam Diſcipuli illi non fuerunt Presbyteri, neque ullum Ordinem, aut juriſdictionem à Chriſto ſuſceperunt, ut probat Card. Bellarm. *lib. 4. de Rom. Pont. cap 25 verſ. Denique.*

In gloſſ. *Pari*, ibi, *omnis Epiſcopus ſit par Apoſtolico quantum ad Ordinem, & rationem conſecrationis*, &c. Vult hæc gloſſ. Apoſtolos fuiſſe pares Petro eo tantùm modo quo Epiſcopi ſunt pares Pontifici, ſcilicet in ordine, & conſecratione, ſequitur Turrecr. *in ſum. de Eccleſ. lib. 1. cap. 74.* Verùm Soar. *de legib. lib. 4. c. 3. num 9. ante fin.* eum reprobat, quia de Apoſtolis conſtat fuiſſe etiam pares Petro in dignitate Apoſtolica, & conſequenter in univerſalitate juriſdictionis in univerſum Orbem.

In gloſſ. *Tu es Petrus.* Notatur ad hoc quod Primatus à Domino ante paſſionem ſuam Petro promiſſus, *Tibi dabo claves Regni Cœlorum*, poſt Reſurrectionem datus fuit cùm dixit, *Paſce oves meas*, ut per Nav. *de Indul. & Iubilæo, notab. 23. num. 10.* Mich. Aninyon; *de unitate ovilis, & paſtoris, cap. 10. n. 7. & 8.* Blaſ. Navar. *de ſacro Eccleſiæ principatu lib. 1. cap. 9. in verſ. Poteſtas ſpiritualis*, quos refert, & ſequitur Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. c. 17. n. 29.* 6

Cap. Quamvis III. *Gelaſ.*

Gelaſius Urbis Romæ Epiſcopus omnibus Orthodoxis ſcribens relatus in hoc text. ait Primatum Romanæ Eccleſiæ non aliquam Synodum, ſed Chriſtum inſtituiſſe, quod ex eo colligunt Greg. Lop. *l. 2. gloſſ. 2. tit. 6. part. 1.* Nav. *de Indulg. notab. 23. n. 10.* Guillelm. Roſæ *de Rege hæreticò excommunicando c. 8. num. 4.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib 3. cap. 30. verſ. Secundò objicies, & lib. 4. cap. 11. §. Deinde Pelagius*, Soarii *de legib. lib. 4. cap. 3. num. 10.*

Cap. Inferior IV. *Nicol.*

Hic text. allegari ſolet ad hoc quod Prælati inferiores non poſſunt diſpenſare in legibus ſuperiorum, & in pœnis earum, ut per Greg. Lop. *lib 5. gloſſ. alguno huvieſſe deſcomulgado*, tit. 5. part. 1. *lib. 7. gloſſ. 6. & 7. tit. 9. ead. part.* Cov. *de ſponſalib. p. 2. cap. 6. num. 15.* Duen. *reg. 248.* Anchar. *in cap. ult. de conſuet. num. 5. verſ. Octavo*, Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 22. art. 8.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 5 ſect. 4. n. 7. & diſp. 7. ſect. 4. num. 1. & diſp. 29. ſect. 1. n. 21. & de legibus lib. 6. c. 14. n. 4. & in defenſ. Fidei lib. 4. c. 8. n. 15.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 7. n. 6.* & vide poſita *in collect. ad c. cùm inferior, de major. & obed.*

Cap. Denique VI.

Minor à majore benedicitur.] Vide S. Thom. *ſuper epiſtol. ad Hebræos*, Sylveſt. *verbo benedictio n. 1. poſt princip.* Durand. *in rationali divinorum Offic. lib. 4. cap. 59. num. 5. & 6.* Mendoc. *lib. 1. Regum cap. 2. n. 20. in expoſit. littera*, ubi explicat.

Quia Regnum Dei non poſſidebunt.] Notatur ad hoc quod maledici Regnum Dei non poſſidebunt, ut per Greg. Lop. *l. 9. gloſſ. 5. tit. 7. part. 2.*

SUMMARIUM.

1 *Marcellini, & thurificationis, quam fecit idolis; hiſtoria, an ſit vera oſtenditur.*

2 *Marcellini hiſtoria licèt veritas eſſet indubitata, non tamen inde concluditur eum fuiſſe hæreticum.*

3 *Fidem negans metu tormentorum, licèt peccatum graviſſimum committat, non tamen dicitur hæreticus, cùm non fecerit pertinaciter.*

Cap. Nunc autem VII.

Veritatem hiſtoriæ Marcellini, & thurificationis, 1
quam fecit idolis, prout habetur *in hoc text.* comprobant Albert. *in tract. de agnoſcend. aſſertionib. q. 30. num. 6.* Albert. Pigh. *lib. 4. de Eccleſiaſt. hierarch. cap. 8.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 1. n. 6.* illam tamen negat Auguſtin. *de unico Baptiſmo c. 6.* & nihil habere veriſimilitudinis, & auctoritatis præter eam, quam refert antiquitas, ſcribit latè Card. Baron. *annalium Eccleſiæ anno Chriſti 303.*

Et quamvis hujus hiſtoriæ veritas eſſet indubitata, non tamen inde concluditur Marcellinum fuiſſe hæreticum, per ea, quæ latè dixi ad *cap. Anaſtaſius 19. diſt. & ad cap. ſi Papa 40. diſtinct.* nam ſi bene advertatur, nihil aliud narrat hiſtoria illa præterquam quod ſæviente maxima illa Diocletiani perſecutione, qua (diuturnior, vel immanior in Eccleſia nulla fuit, ut poſt Platinam eleganter deſcribit Card. Baron. *anno Chriſti 392.*) cum minis inſtarent carnifices, ut thura Diis Pontifex adoleret, metu mortis perterritus thurificavit, quo facto licèt peccatum graviſſimum admiſerit, ideoque ipſe ſua ſententia ſe è Pontificatu depoſuerit, ut habetur *in tom. 1. Concil. pag. 187.* cùm potius omnia mala pati debuerit, quàm ma-
3 lo conſentire, ex reg. *cap. ſacris de iis, quæ vi, cum ſimilibus*; hæreticus tamen non fuit, cùm non fecerit pertinaciter, in quo formalis ratio hæreſis conſiſtit, ut in propriis terminis docent Albert. *in rub. de hæret. lib 6. quæſt. 13. à num. 67.* Nav. *in man. cap. 11. num. 24. & in cap. humana aures 22. q. 5. in q. 3. num. 16.* teſtantur communem Jul. Clar. *§. Hæreſis, num. 3.* Tiber. Decian. *in tract. crimin. tom. 1. lib. 5. c. 18. verſ. 28.* Cardin. Bellarmin. *lib. 4. de Romano Pont. cap. 8. verſ. Decimus eſt Marcellinus*, Soar. *de Fide diſput. 10. ſect. 6. num. 11. & 14.*

Confeſſus eſt.] Ergo errans in Fide, & redire volens ad Eccleſiam Catholicam tenetur agnoſcere, & confiteri in ſpecie, & in individuo hæreſes, de quibus convictus exiſtit, ut per Boër. *deciſ. 343. num. 1.*

In gloſſ. *Diocletiani*, ibi, *Nota ſimul duos fuiſſe Imperatores*, &c. De hoc an verum ſit, vel poſſit eſſe, vide Tiraq. *de jure primog. quæſt. 17. in 4. opin. num. 20. cum ſeqq.* latè Fulv. Pacian. *de probationib. lib. 2. cap. 35. num. 56. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Marcellinus*, ibi, *ſi quis enim præcipiat quod corpus ſuum non ſepeliatur, hoc præceptum non eſt implendum*, &c. Ita Boër. *deciſ. 23. n. 65. & deciſ. 187. n. 5.* Roder Xuar. *alleg. 1. num. 4. & 12.*

In ead. gloſſ. ibi, *quare iſti Epiſcopi non depoſuerunt Papam cùm eſſet confeſſus de hæreſi? Dicit Hug. quia paratus erat corrigi.* Sequitur & laudat Cajet. *tractat. 1. de auctor. Papæ cap. 18.* Soar. *de Fide diſp. 10. ſect. 6. n. 11.*

Cap. In tantum IX. *Nicol.*

NIcolaus Papa *in epiſt. ad Imperatorem Michaëlem ſcripta anno Domini 865.* quam refert Card. Baron *annal. Eccleſ. tom. 10. anno Chriſti 865. num. 75. cum ſeqq.* & cujus particula ponitur *in præſenti text.* agit de Dioſcoro Antiſtite Alexandrino, qui auſus eſt in S. Leonem Romanum Pont. excommunicationis ſententiam jaculari. Fuit Dioſcorus creatus Epiſcopus Alexandrinus anno Domini 444. cujus hypocriſis diu latuit homo turpiter facinoroſus, ut tradit Card. Baron. *tom. 6. d. anno 444. n. 10. & 33.* uſurpare niſus eſt Antiochenæ Eccleſiæ jura. Tandem poſt longa ſcelera S. Leonem impiiſſimè excommunicavit, ut per eundem Baron. *anno Chriſti 449. num. 168. & ſeq.* & refert ſententiam in Dioſcorum latam, & promulgatam in Concilio Chalcedonenſi *anno 451. num. 68. & 87.* ubi *n. 160.* ejus infeliciſſimam mortem narrat.

Distinctio XXII.

Summarium.

1 *Papa ordinavit, & inſtituit in primordio Orientalis Eccleſiæ dignitates, & alia beneficia Eccleſiaſtica.*
2 *Beneficia Eccleſiaſtica ſunt de jure Canonico, non Divino inſtituta.*
3 *Papa juris poſitivi conſtitutiones ad libitum tollere poteſt.*
4 *Papa in beneficialibus tanquam dominus beneficiorum poteſt quidquid voluerit immutare, extinguere, & privare.*
5 *Theſauri omnes dignitatum Eccleſiaſticarum reconditi ſunt in Summo Pont.*
6 *Simonia in beneficiis ſolùm eſt de jure poſitivo prohibita.*
7 *Primatus Romanæ Eccleſiæ eſt ſuper omnes alias.*

Cap. Omnes I. *Nicol.*

PAPAM ordinaſſe, & inſtituiſſe in pri- 1
mordio Orientalis Eccleſiæ dignitates,
& alia Eccleſiaſtica beneficia, ait Nicolaus Papa I. relatus in hoc text. prout
referunt Joan. de Selva *de benefic. p. 1.
q. 22. n. 3.* Azor. *inſtit. moral. part 2. lib. 3. c. 28. q. 3.*
Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. §. 1. proœm. n. 2.* Ita Eccle-
ſiaſtica beneficia eſſe jure Canonico, non Divino in-
ſtituta reſolvunt Marſil. *de redditibus p. 1. c. 8. à princip.* 2
Selv. *d. part. 1. q. 4. n. 11.* Moſcon. *de majeſtate mili-
tantis Eccleſiæ lib. 1. p. 3. cap. 1. pag. 418.* Azor. *inſtit.
moral. part. 2. lib. 6. cap. 1. quæſt. 1.* latè Lotter. *de re be-* 3
nefic. lib. 1. q. 4. Unde cùm Papa juris poſitivi con-
ſtitutiones ad libitum tollere poſſit, ſecundùm Alber-
tin. *de agnoſc. aſſert. quæſt. 23. à num. 30.* Borgas *de ir-
regul. titul. de homicid. à num. 3.* Dionyſ. Paul. *de vera
quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap. 3. num. 54.* Ideò
nil mirum ſi poſſit in beneficialibus tanquam domi- 4
nus beneficiorum, quicquid voluerit, immutare, ex-
tinguere, & privare, juxta ea, quæ dixi *in collect. ad
cap. 2. in princip. de præbend. lib. 6.* quia in Romano 5
Pontifice omnes theſauri dignitatum Eccleſiaſtica-
rum reconditi ſunt, ut obſervant Mandoſ. *in reg. 6. Can-
cell. quæſt. 3. n. 2.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarc.
Sedium erect. cap. 10. num. 79.* Hinc etiam ſimoniam in 6
beneficiis ſolùm eſſe de jure poſitivo prohibitam ad-
vertunt plures, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc.
de benefic. part. 1, cap. 1. à num. 8. & eſt communis Ca-
noniſtarum.

De Primatu Romanæ Eccleſiæ ſuper omnes alias, 7
de quo agit text. *in præſenti*, immorandum non eſt, quia licèt fremant hæretici, inter Catholicos certiſſima eſt, & indubitata concluſio, plurimis antiquorum Canonum, & generalium Conciliorum decretis confirmata, prout pleniſſimè comprobant Cordub. *in quæſtion. lib. 4. quæſt. 1. art. 1.* Mandoza *quæſt. 4. ſcholaſt. §. 4.* Turrecr. *de poteſtate Eccleſiæ lib. 2. cap. 36.* Albertin. Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia lib. 3. cap. 12.* Can. *de locis Theolog. lib. 2. cap. 4.* Card. Bellarm. *tom. 1. de Romano Pontifice cap. 12. cum ſeqq.* Bannes *in 2. 2. D. Thomæ quæſt. 1. art. 12. concl. 5.* Card. Tuſch. *tom. 7. lit. R, concl. 363.* Matt. *de juriſdict. part. 1. cap. 13. n. 19. cum ſeq.* Jul. Lavor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 2. à num. 19.*

Summarium.

1 *Papa immediatè à Chriſto poteſtatem ſuam accipit.*
2 *Declaratur text. in cap. in novo 21. diſt.*
3 *Cardinales non ſunt cauſa ut Pontifex, quem eligunt, poteſtatem habeat, ſed ipſa à Chriſto immediatè dimanat.*
4 *Declaratur text. in cap. conſtitutiones, n. 2. 96. diſtinct.*

CAP. Sacroſancta II. *Anaclet.*

1 PRobat hic text. Romanum Pontificem immediatè à Chriſto poteſtatem ſuam accipere, conſonant *cap.1. hac eadem diſtinct. cap. loquitur 24. quæſt.1.* & pluribus fundamentis comprobat Capiſtran. *de auctorit. Papæ, & Concilii, 1. part.2. princ. à princip.* ſicut etiam Romanam Eccleſiam Primatum accepiſſe non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino, per hunc text. tradunt Covar. *in reg. peccatum, part.2. §.9. num.5. verſ. Quartò ratione*, Can. *de locis Theolog. lib.6. cap.1. verſ. Decimò*, Burſat. *conſ.109. n.2. cum ſeqq.* & eſt veriſſima ſententia, adeò ut valdè temerarium eſſet, & ſcandaloſum, multarúmque hæreſum fundamentum contrarium aſſerere, ut ſcribit Bannes 2. 2. *quæſt.1. art.10.*
2 *dub.2. verſ. Præterea.* Non obſtat *cap. in novo, 21. diſt.* ibi, *ipſum, quem Principem ſuum eſſe voluerunt*, ubi videtur probare Petrum ab Apoſtolis immediatè poteſtatem accepiſſe: quia reſpondetur verbum illud, *voluerunt*, intelligendum eſſe de voluntate conſequente, ideſt, acceptante & approbante diſpoſitionem Chriſti Domini, non verò de voluntate antecedente, ſeu cauſante, ut benè, & latè explicant Soar. *de legibus, lib.4. cap.3. num.9. ad fin.* Turrecr. *de poteſt. Eccleſ. lib.2. cap.40.* ubi *cap.41.* advertit Romanum Pontificem à Conciliis accepiſſe poteſtatem ſecundariò, ideſt, declarativè, & executivè, obediendo ſcilicet divinæ ordinationi, ſedem illam honorando, ut caput, & matrem omnium Eccleſiarum. Nec etiam obſtat, quod Pontifices à Cardinalibus eliguntur, juxta *cap. licèt, de elect. cap. ubi periculum, eodem tit. lib.6. Clem. ne Romani, eod. tit.* ac proinde ab illis poteſtatem accipere videntur; quia reſpondetur Cardinales perſonam Pontificis eligere, eámque determinare poteſtatem, quam à Chri-
3 ſto conferri fatemur, ac proinde Cardinales cauſam eſſe, ut talis Pontifex electus poteſtatem habeat, ſed tamen ipſam à Chriſto immediatè dimanare, ut latè explicat Turrecr. *dict. lib.2. cap.42.* & faciunt in ſimili quæ notantur *in l. unum ex familia, §. ſed ſi de Fal-*
4 *cidia, ff. de legat.2.* Nec denique obſtat *cap. Conſtantinus, 2. 96. diſt.* ibi, *deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimúlque phrygium, &c.* quia reſpondet Auguſtin. Triumph. *quæſt.38. art.3.* id feciſſe Imperatorem tanquam miniſtrum obſequentem, non ut auctoritatem præſtantem, juvant verba ejuſdem *c. Conſtantinus*, ibi, *tenentes frenum, &c.*

Et Apoſtolica Eccleſia.] Sicut Eccleſia Romana appellatur Apoſtolica, ita Summus Pontifex Epiſcopus Apoſtol. nuncupatur, ut per Gregor. Lop. *l.3. gloſſ.3. tit.5. part.1.*

SUMMARIUM.

1 *Conſtantinopolitana civitatis Epiſcopum habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum.*
2 *Patriarchatus diviſos fuiſſe in primo Conſtantinopolitano Concilio, qui teneant, referuntur.*
3 *Canon, ex quo deſumptus eſt textus in præſenti, fuit ſuppoſitius, adulterinus, ac falſus, ac proinde nullius auctoritatis exiſtit.*
4 *Conſtantinopolitanæ primæ Synodi tempore tres tantum erant Patriarchales Eccleſiæ, quas B. Petrus fundaverat.*
5 *Romana Eccleſia Patriarchalis à principio fuit, quia ad eam jubente Domino ex Antiochia Cathedram ſuam tranſtulit Petrus.*
6 *Alexandrina Eccleſia ideò Patriarchalis inſtituta fuit, quia B. Petri nomine à Marco Evangeliſta ejus diſcipulo conſecrata eſt.*
7 *Antiochia fuit prima B. Petri ſedes, ibidémque primum Chriſtianorum nomen accepit initium.*
8 *Alexandrina Eccleſia, quare præcedat Antiochenam, oſtenditur.*
9 *Imperatoria Sede ad Byzantium tranſlata, illud nomine ſuo, pluribúſque privilegiis Conſtantinus exornavit, & non ſolùm Conſtantinopolim; ſed etiam novam Romam appellari voluit.*
10 *Conſtantinopolitanis Epiſcopis privilegium Patriarchatus conceſſit Innoc. III. in generali Concilio Lateranen.*

CAP. Conſtantinopolitanæ III.

Ex Synodo Conſtantinopol.

COnſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopum habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, propterea quod ſit nova Roma. Hæc ſunt formalia 1 text. verba, deſumpta ex *prima Synodo Conſtantinopolit. can.5.* quæ nondum inſtitutionem dictæ Sedis Patriarchalis, ſed etiam primum inter Patriarchales locum innuunt, ac declarant, & ideò hinc colligunt Socrates *in hiſtoria Eccleſiaſt. lib.5. cap.8. in fine*, Ni- 2 ceph. Caliſtus *in ead. lib.12. cap.13.* inſtitutos, diviſóſque fuiſſe Patriarchatus in primo Conſtantinopolitano Concilio, quod quidam videntur etiam ſentire, qui de Conſtantinopolitano Patriarchatu agentes aſſeruerunt illum fuiſſe in primo Conſtantinopolitano Concilio inſtitutum, ut ſunt Raymund. Ruffus in Molinæum pro Pontifice Maximo *ſub num.8. p.62. in verſ. Præterea cur, & ſub num.19. pag.161. in verſ. Cum quatuor*, Mich. Aunyon *de unitate Ovilis, & Paſtoris, cap.18. num.9.* Lel. Zech. *in tractat. de Sacrament. ubi de Sacrament. Ordinis, cap.1. verſ. Octava propoſitio, in fine.*

Verùm licèt Card. Baron. *in Annalibus Eccleſiaſt.* 3 *tom.4. ſub anno Chriſti 382. pag.447. in verſ. Sed hic adverte, & verſ. Sed felicius*, ex Sozomeno explicaverit mentem dicti Conſtantinopolitani Concilii fuiſſe diſcernere Catholicos Antiſtites ab hæreticis, non verò Patriarchatus dividere, atque inſtituere, tamen probatiſſimorum auctorum teſtimonio, ac fide obſervatum fuit prædictum Canonem, ex quo deſumptus eſt text. *in præſenti*, ſuppoſititium fuiſſe, adulterinum, ac falſum, & tunc clanculum editum abſque Romanæ Sedis, ſeu Legatorum ejus approbatione, ideoque nullius eſſe momenti, fidei, & auctoritatis, ut ſatis patet ex *epiſtolis* Leonis I. Papæ 51. 52. & 53. quas allegat ſcholium ad ſupradictum Canonem *in 1. tomo Conciliorum pag.733.* repetúntque doctiſſimi Decreti hujuſmodi emendatores *in ſcholio ad hunc text.* quos conſtat alios fuiſſe ab iis, qui ſcholia in tomos Conciliorum fecerunt, ut probat ſchol. *ad cap. argutiis 26. q.5.* Quòd autem prædictus Canon ſuppoſititius fuerit, innuunt etiam qui advertunt eodem vitio laborare Canonem 28. *ſeſſ. 16. Calcedonenſis Concilii, & Canonem 36. Sextæ Synodi*, quibus idem, quod in hoc Conſtantinopolitano diſpoſitum videtur; hos enim Canones privatis quorundam Antiſtitum, aliorúmque inſolentium hominum præſumptionibus, abſque tamen aſſenſu Romanæ Sedis, editos fuiſſe, teſtantur Franc. Torrenſ. *in tract. de poteſtate Papæ, lib.3. pag.109. in verſ. Sequitur jam, & in tract. de actis veris ſextæ Synodi, fol.64. in verſ. Sequitur 36. Canon*, & Albert. Pigh. quem allegat Melch. Cano *de locis Theolog. lib.5. c. fin. in verſ. Nunc ſextum argumentum, & lib.6. c.8. in reſp. ad undecimum, verſ. Huic loco*, Card. Baron. *in annalib. Eccleſiaſt. tom.6. pag.157. in verſ. Conſidera lector, cum verſ. ſeq.*

4 Nam verum eſt à principio, & tempore dictæ pri-
mæ Synodi Conſtantinopolitanæ, tres tantùm Eccle-
ſias Patriarchales fuiſſe, quas Beatus Petrus fundave-
rat, ſcilicet Romanam, Alexandrinam, & Antioche-
nam, quarum meminit text. *in c. cleros, verſ. Patriarchæ,*
5 *21. diſt.* Romanam, quia ad eam jubente Domino ex
Antiochia Cathedram ſuam tranſtulit Petrus, ut re-
fertur *in cap. per venerabilem, verſ. Sanè, qui filii ſint leg.*
& quia Petri, & Pauli glorioſo martyrio coronata eſt,
6 *cap. fundamenta, de elect. lib. 6.* Alexandrinam, quia B.
Petri nomine à Marco Evangeliſta ejus diſcipulo con-
ſecrata eſt; Antiochenam, quia prima fuit Beati Petri
7 Sedes, & ideò ejus nomine eam celebrat Eccleſia, ibi-
démque primùm Chriſtianorum nomen accepit ini-
tium, quæ omnia ex Anacleto ponit Gratian. *in c. ſa-
croſancta, verſ. Prima ergo ſedes, hac diſt.* & deducitur ex
antiquiſſimo Nicæno Concilio *can. 6.* refertur *in cap.
mos antiquus, 65. diſt.*

8 Ratio autem quare illo tempore Alexandrina Ec-
cleſia præcedebat Antiochenam, cùm hæc erecta fue-
rit à Petro ante illam, quæ ejus nomine à Marco fuit
inſtituta, ea eſt, quia præfectura Alexandrina, quæ Au-
guſtalis dicebatur, ab Auguſto ſuo nomine inſignita,
magnificentia præ cæteris ab eodem fuit nobilitata,
& ſex Ægypti Provinciis, & univerſo ejus Imperio
jus dicebat, ut conſtat ex text. *in l. 1. ff. de officio Præfe-
cti Auguſtalis*, quem diligenter exornat Card. Baron.
in martyrolog. die 20. Octobr. in B. Arcemo, imò ſu-
perior erat præfecturæ Syriæ, ad quam Antiochia per-
tinebat, & conſequenter eadem conſideratione primus
etiam honor poſt Romanam Eccleſiam ejus Patriar-
chis à Summis Pontificibus datus eſt, ut explicat
idem Cardin. Baron. *dict. tom. 1. pag. 310.* neque ſatis
concludit alia ratio, quam *ibi* affert, *anno Chriſti 46.
pag. 407.* quæ etiam placuit Cardin. Bellarm. *tom. 1. de
Romano Pontifice, lib. 1. c. 24.* quòd Alexandrina pri-
mum obtinet locum poſt Romanam, quia eam Marcus
Petri nomine erexit; non enim ideò ſequitur, quod
debuit præcedere Antiochenam, cui Petrus ipſe pri-
mò, & principaliter præfuit.

9 Poſtea ſuccedentibus temporibus hoc immutatum
fuit, & Regia, ſeu Imperatoria Sedes ad Bizantium
tranſlata, quod nomine ſuo, pluribúſque privilegiis
Conſtantinus exornavit, & non ſolùm Conſtantino-
polim, ſed etiam novam Romam eſſe, & appella-
ri voluit, ideóque primum locum poſt Romanam ip-
ſi Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ datum fuiſſe in di-
cto ſuppoſito can. Conſtantinopolitani Concilii I.
dici cœpit, quod deinde in ſexta Synodo fuiſſe confir-
matum colligi videtur ex *cap. renovantes, hac eadem
diſt.* & ab eodem Juſtiniano *in authent. de Eccleſiaſti-
cis tit. in princ. verſ. Ideoque ſancimus.* Et quamvis uſu
Romanæ Eccleſiæ multo poſt tempore hoc rece-
ptum non eſſet, nihilominus Epiſcopi Conſtantino-
politani Imperatorum freti potentia aſſertum illud
privilegium ſibi uſurpare contendebant, imò ſupe-
riores eſſe Romano Pontifice, ut ex Paulo Diaco-
no, Platina, & aliis comprobat Raymund. Ruffus
pro Pontifice *pag. 50. cum ſeqq.* & ſentit Card. Bellar-
min. *dict. lib. 2. de Romano Pontifice, cap. 18. in fine ſe-
cundi argumenti.* Denique pro bono pacis Innoc. III.
in generali Concilio Lateranen. de quo *in cap. antiqua*
10 *23. de privileg.* conceſſit idem privilegium Conſtan-
tinopolitanis Epiſcopis, ut advertunt Patres, qui
juſſu Gregorii XIII. emendationi decreti præfue-
runt, *in notis ad text. in præſenti*, qui etiam rectè ad-
vertunt *in dict. cap. renovantes*, legendum eſſe, *ſimi-
lia privilegia, quæ ſuperior Roma habet, accipiat, necnon
in Eccleſiaſticis rebus magnificetur ut illa*, quamvis in
antiquis Codicibus legeretur *inferior Roma*, & non
tamen *in Eccleſiaſticis rebus*, ut etiam antè benè ad-
verterat Anton. Auguſtin. *ad Decretum lib. 1. dia-
log. 9.*

Cap. Qua traditione V. *Gelaſ. I.*

GElaſius Papa I. *hic* ſcribens ad Fauſtum legatio-
nis Magiſtrum, de quo Card. Baron. *tom. 6. an-
nal. anno Chriſti 493. n. 6. & 10.* agit de facto Acha-
dii, qui Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas
excommunicavit, de quo vide Baron. *d. tom. 6. anno
Chriſti 493. à n. 10. uſque ad 21. & anno 482. num. 22.
& anno 488. num. 37. & 38. & anno 471. num. 2.* ubi ait
quod fuit Epiſcopus Conſtantinopolitanus creatus
anno Domini 471.

SUMMARIUM.

1 *Papa eſt ſuperior aliorum Patriarcharum.*
2 *Patriarchæ ad Summum Pontificem ſic ſe habent ſi-
cut radii ad Solem, fluvii ad fontem, & rami ad
radicem.*
3 *Dignitas omnis, ac poteſtas, quam habent omnes Pa-
triarchæ, ſimul habet ipſe ſolus dominus Papa.*
4 *Canon de octuaginta Nicæni Conc. ex Arabico habi-
tus refertur.*
5 *Papa non habet ſolùm prælationem ratione loci alio-
rum Patriarcharum, verùm etiam veram majo-
ritatem, ſupremámque poteſtatem.*
6 *Hæreticum eſt aſſerere Papam non eſſe Prælatum, ac
ſuperiorem cæterorum Patriarcharum.*
7 *Canones, qui Trullani dicuntur, nulla Pontificis au-
ctoritate probati fuerunt.*
8 *Declaratur text. in præſenti.*
9 *Pœna ex cauſa etiam abſque culpa divino, & huma-
no judicio infligitur.*

Cap. Renovantes VI.

Ex VI. Synodo.

EX hoc text. colligi videtur Conſtantinopolita- 1
nam Eccleſiam parem habere dignitatem cum
Eccleſia Romana: quod tamen ita crudè ſumptum
prorſus eſt à veritate alienum; nam (quicquid dixerit
impius ille Carolus Molinæus, dum ſcripſit Roma-
num Pontificem non eſſe ſuperiorem aliorum Pa-
triarcharum, prout eum deteſtando refert Pius Ray-
mundus Ruffus contra illum pro Pontifice Maximo,
ſub num. 8 pag. 19. in verſ. Primatum,) ſicut radii ad So-
lem, fluvii ad fontem, & rami ad radicem, ſic ſe
habent Patriarchæ ad Summum Pontificem, quod ex 2
Beato Cypriano habetur *in cap. loquitur 24. quæſt. 1.*
& tangit Navar. *de ſpoliis clericor. §. 2. num. 1. verſ. Papa
ſtupor mundi.* Quinimmò allegando S. Bernardum
pulchrè dicebat Bald. *in l. reſcripta, num. 7. C. de precib.
Imper. offer.* quod omnis dignitas, ac poteſtas, quam 3
habent omnes Patriarchæ ſimul, habet ipſe ſolùm
Dominus Papa, quem refert, & ſequitur Chaſſan. *in
catalog. gloriæ mundi, part. 4. conſid. 6. in fine.* Unde inter 4
octuaginta Canones Nicæni Concilii ex Arabico ha-
bitis *in can. 39.* ita habetur: *Conſideret Patriarcha,
quæ Archiepiſcopi, & Epiſcopi ejus in Provinciis ſuis fa-
ciunt, & ſi quid reperiat, ſecus quàm oporteat factum
mutet, & diſponat, ut ſibi videbitur, ſiquidem ipſe eſt
pater omnium, & illi filii ejus, ſicque præeſt Patriarcha
iis omnibus, qui ſub poteſtate ejus ſunt, ſicut ille, qui te-
net Sedem Romæ caput eſt, & Princeps omnium Pa-
triarcharum, quandoquidem ipſe eſt primus ſicut Petrus,*

cui data eſt poteſtas in omnes Principes Chriſtianos, & omnes populos eorum, ut qui ſit Vicarius Chriſti Domini noſtri ſuper cunctos populos, & univerſam Eccleſiam Chriſtianam, & qui contradixerit à Synodo excommunicetur. Hactenus Concil. & refert Alphonſ. Piſanus *lib.3. in Nicænum Concilium*, habetúrque *tom.1. Concil. pag.554. & iterum pag.584. cum ſcholio Franciſci Turriani.*

5 Super quo illud advertere oportet quod Romanus Pontifex non ſic eſt habendus primus in ordine aliorum quatuor Patriarcharum, ſicut eſt Conſtantinopolitanus reſpectu Alexandrini, & Alexandrinus reſpectu Antiocheni, & Antiochenus reſpectu Hieroſolymitani, quia in illo non eſt ſola prælatio ratione loci aliorum Patriarcharum, verùm etiam eſt vera majoritas, ſupremáque poteſtas, ut contra hæreticos advertunt Franc. Turrian. *in ſchol. ad d. can. 39. Nicæni Concilii*, Læl. Zech. *in tract. de Romano Pontifice, in hæreſi 3. in reſponſo ad 17.* Card. Bellarm. *in controverſ. Cathol. tom.1. controverſ.3. lib.2. cap. 8. verſ. argumentum tertium, & verſ. ſeqq.* in tantum quod
6 hæreticum ſit aſſerere Papam non eſſe Prælatum, ac ſuperiorem cæterorum Patriarcharum, ut in terminis poſt S. Thom contra errores Græcorum advertit Paul. Gryſald. *in deciſionibus Catholicæ Fidei, verbo Papa, num. 4. & 10. & verbo Patriarcha.*

7 Ad textus verò *in præſenti* multipliciter reſponderi poteſt, & in primis auctoritatem illorum Canonum, qui Trullani, aliàs ſextæ Synodi appellantur, probatam, & certam non eſſe, neque legitima alicujus Romani Pontificis fuiſſe auctoritate approbatam, ut
8 latè probavimus *ad cap. ſextam, 16. diſt.* Sed meliùs reſpondetur in terminis hujus textus, ut ex ipſius verbis conſtat, ſimilia privilegia dari Epiſcopo Conſtantinopolitano poſt Romanum Pontificem, ad effectum ut ad ipſum detur appellatio, & habeat alia jura Patriarchalis Eccleſiæ, quæ commentat text. *in cap. antiqua 23. in verſ. ſervata, de privileg.* & deducitur ex *cap. conqueſtus 9. quæſt.3.* ita tamen ut Romana Ec-Eccleſia ſemper ſuperior maneat, ut ſatis conſtat ex verbis, quæ refert Carranz. *in ſumma Conciliorum, fol. 269.* ibi, *æqualia privilegia cum antiquæ Romæ throno obtineat, & in Eccleſiaſticis negotiis, ut illa emineat ſecundus poſt illam exiſtens*: atque ita ex iis, multíſque aliis rectè concludit Card. Bellarm. *lib.1. de Concil. cap. 24.* nullo unquam tempore ab ullo Romano Pontifice datum fuiſſe Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ privilegium æqualitatis cum Romana, neque etiam primum locum poſt hanc obtinuiſſe, niſi poſtquam Romani Pontifices ratum habuerunt, quod confirmat auctoritate Nicephor. *lib.17. cap.9.* dum narrat Joannem Papam cùm Conſtantinopolim veniſſet, rogatum à Juſtiniano, ut Epiphanio Patriarchæ Conſtantinopolitano aſſideret, non antea voluiſſe, quàm ſibi pro prærogativa Sedis Apoſtol. thronus ſupra Epiphanium collocatus fuiſſet.

9 In gloſſ. *Priuſquam*, ibi: *Sic ergo aliqua Eccleſia privatur jure ſuo, abſque culpa ſua*, &c. Notatur ad hoc, quod ex cauſa etiam abſque culpa divino, & humano judicio pœna infertur, ut per Covar. *lib.2. var. cap.8 num.1.* & alios citatos *in gloſſ. extravag. unic. de pœna Ioann. XXII.* & an & quomodo unus ſine culpa pro alio puniatur, vide Grammat. *deciſ.45.* Cov. *var. lib. 2. cap.8. num.1. verſ. ſit prima*, Anton. Gom. *tom. 2. var. cap.2. num.51.* Perez *l.2. tit.23. lib.2. Ordin. pag. 433.* & dixi latè *in collect. ad reg.19. & 22. de regul. juris lib.6.*

Distinctio XXIII.

Summarium.

1 *Papa de electione ubi latè dictum ſit oſtenditur.*
2 *Tempore hujus textus totum jus eligendi Pontificem Cardinalibus conceſſum erat, habita tamen & populi & Imperatoris aliqua ratione.*
3 *Alexander II. electus, & conſecratus fuit, nulla accedente Imperatoris auctoritate.*
4 *Gregorius VII. conſecrationem non admiſit, priuſquam miſſis ad Henricum Legatis, illius quoque voluntatem exploratam habuit.*
5 *Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper forma, & ratione obſervanda in electione ſui ſucceſſoris.*
6 *Cardinales olim tempore hujus textus non omnes eligebant Summum Pontificem, ſed triplex ex eis conſtituebatur cœtus.*
7 *Electio tota Pontificis poſt diſpoſitionem hujus textus redacta fuit ad ſolum Cardinalium Collegium.*
8 *Sedes Apoſt. ſi vacaverit tempore, quo generale Concilium legitimè fuerit congregatum, non ad ipſum Concilium, ſed ad ſolos Cardinales, eorúmque Collegium pertinet electio Papæ.*
9 *Papa ubi deponitur à Concilio, tunc ab eo deponente ſit electio.*
10 *Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligendus eſt, ſi reperiatur idoneus.*
11 *Confirmatio non eſt neceſſaria electioni Summi Pontificis.*
12 *Electio in quo loco fieri debeat, remiſſivè.*

Cap. In nomine Domini I. *Nicol. II.*

NICOLAUS Papa II. *in Concilio Lateranenſi* relatus à Gratiano *in præſenti*, decretum fecit de electione Summi Pontificis, 1 de qua materia latè diximus *in collect. ad cap. licet, de elect. in Decretalibus, & ad cap. ubi periculum, eodem tit. lib.6.* Illud quoad præſentem textum advertere oportet quod hic Nicol. II. ſtatuit ut Summi 2 Pontificis electio præcipuè à Cardinalibus peragetetur, deinde reliquus Clerus, ac populus ad eam comprobandam accederet, ſalvo tamen, inquit, honore, & reverentia Henrici, ac proinde jampridem illo tempore totum eligendi jus Cardinalibus conceſſum erat; habita tamen & populi, & Imperatoris aliqua ratione, licèt eodem Nicolao defuncto, electum, & conſecra- 3 tum fuiſſe Alexandrum II. nulla accedente ejuſdem Henrici auctoritate notum ſit, cujus electionis quamvis ille indignatus, & convocato conventu Baſileæ, Cadolum Parmenſem Epiſcopum renunciaſſet Pontificem, attamen pacatus deinde animo poſt Alexandri obitum electus fuit Gregorius VII. qui tamen conſe- 4 crationem non admiſit priuſquam miſſis ad Henricum Legatis, illius quoque voluntatem exploratam habuit. Ita referunt Campan. *in diverſ. juris Canon. rub.7. cap.6. num.55.* Jul. Lavor. *var. lucub. tom.1. tit.4. cap.5, num.10.*

Decernent de electione, &c.] Ergo Papa poteſt face- 5 re conſtitutionem ſuper forma, & ratione obſervanda in electione ſui ſucceſſoris, ut per Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.3. quæſt.2. num.13.* Jul. Lavor. *dict. tom.1. tit.4. cap.3. num.13.* Azor. *inſtit. moral. part.2, lib.5. quæſt.2.*

In primis Cardinales Epiſcopi, &c.] Olim non 6 omnes Cardinales in vim hujus decreti Nicolai II. tunc temporis eligebant, ſed triplex ex eis conſti-

tuebatur cœtus, primò namque eligebant Epiſcopi
Cardinales,ſecundò Presbyteri Cardinales,tertiò Dia-
coni Cardinales,& enumerabantur voces Cardinalium
non ſingulariter,ſed tantum illa tria corpora, ſicuti
referunt Alban.*de Card.q.*11. Gambar.*in Bull. Iulii II.
num.*195. Jul.Lavor. *dict.tom.*1.*tit.*4.*cap.*5. *num.*9. ubi
ſubdit hodie paria eſſe omnia vota, & enumerari per
capita, non per corpora.
7 *Sicque reliquus Clerus, & populus,* &c.] Licèt olim
tempore hujus textus electio Romani Pontificis fieri
non poſſet à ſolis Cardinalibus, ſed adhibere oporteret
totius Cleri, & populi conſenſum, ut habetur in hoc
textu, poſtea tota Pontificis electio ad ſolum Colle-
gium Cardinalium redacta eſt, *cap. licèt* 6. *de election.
cap. ubi periculum, eodem tit in* 6. *Clemen. ne Romani, eo-
dem tit.* Cardin. Turrecr. *de poteſt. Eccleſ. lib.*2. *cap.*43.
Cardin. Bellarmin. *tom.*1. *de Cleric.lib.*1. *cap.*9.*cum ſe-
quentib.* Paleoth. *de conſultat. Sacri Palatii, part.* 3.
*quæſt.*4. *verſ. & eo magis,* latè Burſat. *tom.*2. *conſ.*126.
*num.*6.*&* 7. *& à princ.& conſ.*108. *à princ.* & omninò
8 *à num.*18. notabiliter amplians poſt Card. Jacobat.
Selvam, & alios etiam ad caſum, in quo Apoſtolica
Sedes vacat tempore, quo generale Concilium legi-
timè fuerit congregatum; adhuc enim non ad ipſum
Concilium, ſed ad ſolos Cardinales, eorúmque Col-
legium pertinere electionem ibi comprobat, & facto
ſervatum fuiſſe in electione Leonis X. tempore ulti-
9 mi Lateranenſis Concilii atteſtatur. At verò ubi Pa-
pa deponitur à Concilio, tunc ab eo deponente fit
electio, & non ſpectat ad Collegium Cardinalium. &
hoc ſibi placere ait Abb. *in dict. cap.licet,in ult. notab.
verſ.ſed adverte,* & proſequitur Barbat. *in d. Clem. ne
Romani, in* § *ſanè,* & apertè *in conſ.*82. *ſub numer.*10.
*verſ.& ulteriùs ad prædicta, vol.*4. nec ab hoc recedere
abſolutè videtur Marian.ſen. *in cap.ad petitionem, n.*7.
de accuſat.
10 *Eligatur autem de ipſius Eccleſiæ gremio.*) Ergo Ro-
manus Pontifex ex ipſo Collegio, & numero Cardi-
nalium eligendus eſt,ſi reperiatur idoneus, de quo ta-
men vide Sot. *lib.*4.*de juſtit.q.*6. *art.*2. *ad* 5. Auguſtin.
Triumph. *de electione Papæ,quæſt.*3. *art.*6. Mandoſ. *ad
regul.*13.*Cancellar. q.*8.*num.*23. Azor. *inſtit. moral.p.*2.
*lib.*4.*cap.*5.*q.*6. Jul. Lavor. *d.tit.*4. *cap.*12. *num.*7. *cum
ſeqq.* Vide latè ad *cap.oporteat,n.*1.*diſt.*79.
11 *Inthronizari non valeat.*]Ergo poſt electionem Sum-
mi Pontificis non eſt neceſſaria inthronizatio,ſeu con-
firmatio,quia ſtatim ac electus fuit,verus eſt Papa, &
jus habet adminiſtrandi, ut gloſſ. *in præſenti, verbo
diſpenſandi,*& cum ea concordant *hic* Bellarm. *ſub num.*
7.11.*&* 12. Turrec. *ſub num.*16.*&* 17. Gemin.*num.*20.
& 21. Card.Alexandrin. *prope n.*65.& notant Lancell.
Conrad. *in templo omnium judicum, lib.*2. *cap.*1.*de Pon-
tif. Maxim.* §.2.*q.*1. *in* 11. *ſpeciali,* Campan. *dict. rub.*
7.*cap.*6. *num.*57. Jul. Lavor. *dict. tit.*4. *cap.*12. *n.*19.
Ratio eſt, quia confirmatio electionis per ſuperiorem
fieri debet, Papa autem nullum in terris habet ſupe-
riorem, Flamin. Pariſ. *de renunciatione beneficiorum,
lib.*7. *quæſt.*5. *num.*1. *&* 2.
12 In gloſſ. *Fieri in Urbe,* ibi, *& ſi alibi fit electio quàm
in loco ad hoc determinato, electio eſt nulla.* Hæc gloſſa
in hoc ſuo dicto reprobatur,quia locus Pontificiæ ele-
ctionis,licèt adſit in Palatio Apoſtolico, in quo Con-
clave fieri ſolet, & cellulæ parari, non eſt de ſubſtan-
tia,ſiquidem alibi facta electio non invalidatur,ita te-
nent *in præſenti* Archid. *num.*15. Bellarm. *num.*11. Ge-
min.*num.*16. Turrec.*circa num.*18. & Card.Alex. *col.*6.
prope fin. ſuper gloſſ. verbo in Urbe, & hoc etiam tuen-
tur *in d. cap. ubi periculum, de elect. in* 6. Archid.*col.*2.
in princip. Joan. Andr. *ſub num.*4. Butr. *num.*12. Gem.
in §.*hoc ſacro,ante num.*5.quos refert & ſequitur Cam-
pan. *in diverſ. juris Canon.rub.*7.*cap.*6.*num.*55. & juxta hanc opinionem audivi dicere dum vacabat Sedes per obitum Gregorii XV. de menſe Julii 1623. quod Illuſtr. DD. Cardinales ut pernicioſum aërem Vaticani tempore illo æſtivo vitarent, inclinabant Conclave fieri in monaſterio S.Mariæ ſupra Minervam,ſed hoc non fuit effectu mancipatum, quia vidi illos intrare Conclave factum in Palatio Vaticani, quod fortè in cauſa fuit, ut plus Cardinales, & plurimi conclaviſtæ illo anno morbo correpti morerentur. Quid autem faciendum ſi Romanus Pontifex extra Romanam Urbem decedat,decidit textus *in d cap.ubi periculum,*§.*porrò,& in Clem ne Romani,*§ *ſanè,eod.tit.de elect.* & Clemens VII. *in ſua conſtit. incip. Cum chariſſimus, ſub Dat. Romæ apud S.Petrum anno Incarnationis Dominicæ* 1528. *Pridie Nonas Octobris, Pontificatus ſui anno VI.*

Cap. Qui Epiſcopus II.

QUomodo autem ſit examinandus, qui in Epiſcopum eligitur, & quibus qualitatibus, & virtutibus præditus eſſe debeat, latè dixi *in meo tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*1. *tit.*1.*cap.*6. *& tit.*2. *per totum,*& de hac etiam materia agunt Bertachin. *de Epiſcopo, lib.*2. *part.*1.*ex num.*1.*cum multis ſeqq.*Bernardin. Roſignol. *de diſciplina Chriſtianæ perfectionis, lib.*5. *cap.*2. §. *etſi Epiſcopi,* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun lib.*2. *cap.*6. *ex num.*1. Gulielm. Roſæ. *de Rege excommunicando,cap.*6. Joan.Mariana *lib.*3.*de Rege,capit.*1. *ad fin.& cap.*2. Sotomayor *in commentar. epiſt.*1. *ad Timoth.c.*3.

In gloſſ. *Per conditionem,* ibi, *æquè ad bonum & malum,*&c. Quomodo autem mala opera ſolùm in liberum hominis arbitrium; bona verò, & ſupernaturalia in Dei gratiam refundantur, vide latè Soar. *de gratia lib.*1. *cap.*21.*n.*1.*& cap.*8.*n.*4.*& cap.*26.

In gloſſ. *Non per conditionem,* ibi, *per id quotidie meretur.* Contra hanc gloſſ. tenendum eſt Beatos jam non eſſe in ſtatu merendi, cum Soar. 3. *part. de Gratia, lib.*12.*cap.*15.*&* 34.

Cap. His igitur III. *Iſid.*

ISidorus *de Eccleſiaſticis officiis lib.* 2. *cap.*2. relatus *in hoc text.* agit qualis eſſe debeat clericorum converſatio, de quo vide Greg.Lop. *l.*57. *gloſſ.*1.*cum ſeqq. tit.*5. *part.*1. Repert. Inquiſit. *verbo clericus, verſ. item de vita clericorum,* ubi verba text. refert.

Amorem pecuniæ.] Inordinatum ſcilicet, ut intelligit S. Thom.2.2.*q.*118. *art.*1. An & quando amare pecunias ſit peccatum mort. Vide Joan. Royard. *in homil. ad illud* Lucæ 19.*Zachæus princeps publicanorum, & ipſe dives.* Pined. *lib.*7. *de rebus Salomonis,c.*53.

In gloſſ. *Pro beneficiis,* ibi: *In omnibus ſacramentis committi ſimoniam, niſi in matrimonio.* Immò dicendum matrimonium quatenus Sacramentum,vendi non poſſe,ut per Soar. *tom.*1.*de Relig.lib.*4.*de ſimon, cap.*10.*n.*8.

Cap. Epiſcopus VII. *Concil.Carthag.*

QUo pacto fiat Epiſcopi conſecratio, decernit textus *in præſenti,* & nos latè diximus *in tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*1. *tit.*1. *cap.*5. & *ibi* citatis adde Azor. *inſtit. moralium part.*2. *lib.*3. *cap.*30.*q.*3. Andr.Piſcara *in praxi cærem.lib.*1.*ſect.*10.*cap.*4. Vaſq. *de Ordine,diſt.*243. *cap.*5.

In gloſſ. *Codicem,* ibi, *nullus ſolus,* &c. Notatur ad hoc quod nullus Epiſcopus per ſe ſolum conſecrat
electum

electum, ſed omnes tres ſimul; ſed verios eſt unum Epiſcopum totam conſecrationem efficere, alios verò adiutores eſſe, vt per Syluest. *verbo conſecratio* 1.*q*.1. Azor.*d.cap*.30.*q*.3.

In ead. gloſſ. ibi, *non autem credo quod liber ſit de ſubſtantia conſecrationis*. Notatur ad hoc, quod ad ſubſtantiam conſecrationis non pertinet, vt Epiſcopi teneant Euangelii Codicem ſuper caput Epiſcopi, qui conſecratur, vt per Azor. *dicta quaſt*.3. *verſ. deinde quares*, quamvis Syluest. *verbo conſecratio num*.1. oppoſitum docere videatur.

Cap. Presbyter VIII.

De materia & forma conſecrationis Presbyteri, vide S. Thom. *in* 4.*diſt*.24. Henriq. *in ſum.lib*.10. *capit*.6. Cardin. Bellarmin. *lib*.1. *de ſacramento Ordinis cap*.9. qui aiunt materiam in illo qui ſacerdotio initiatur integram ex præcepto eſſe traditionem Calicis cum vino, & patenæ cum Hoſtia, dicetur tamen promotus accipere characterem, quamvis Calix vino careat, vt per Henriquez *d.lib*.10.*cap*.6.§.1. ſed meliùs contrarium ſuſtinent Ledeſma *in ſum.tom*.1. *ſub tit. de Sacram. Ordin. cap*.3. *verſ. la tercera difficuldad*, Campan. *in diverſ. juris Can.rub*.2.*n*.17. Villalob. *in ſumm. tratado* 11.*diffic*.4.*n*.1. In Pontificali Romano quinque munera Presbytero aſſignantur, videlicet, offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, & baptizare, quæ ſigillatim explicat Vaſq. *de ſacramento Ordinis diſput*.2.36. *cap*.10.*num*.106. *cum ſeqq*. vbi *n*.110. agit in hæc munera attento jure diuino Presbyteris conueniant. Presbyteri vnde dicantur, vide poſita *in collect. ad cap. cleros num*.19.*diſt*.21

Cap. Eccleſiaſtica IX.

Ex Conc. Brach. III.

In Concilio Bracharenſi III. *cap*.3. legitur, vt omnis Sacerdos, cùm ordinatur, oratio, vtroque humero ambiatur, vnde colligitur Sacerdotes debere vti orariis propter differentiam ſacerdotalis dignitatis, ſecundùm Stephan. Gratian. *diſceptationum forenſium capit*.298. *num*.54. *cum ſequentibus*; & ideò orarium ita dicitur, quia ferè in ſingulis orationibus Preſbyter eo vtitur frequentius, quàm aliis ornamentis, vt per Turrecrem. *hic num*.3.*&* 4. Alia de orario dixi *ad cap. monacho* 27. *q*.1. vide *ibi*. Et ideo colligitur ex hoc text. Sacerdotem non debere ſumere Eucharistiam ſine ſtola, quando Miſſæ ſacrificium non facit, aliàs peccatum mortale contrahit, vt per Henriq. *in ſum.lib*.8.*cap*.44.§.3.*lit.N*, Nald. *in ſum. verbo Miſſa n*.16. *& verbo Sacerdos n*.6. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico part*.1. *tract*.4.*cap*.14. *q*.106. Sed contrarium tenent Azor. *inſtit.moral.p*.1.*lib*.10.*cap*.28. *quaſt*.12. Pithigian. *in* 4. *tom*.1.*diſt*.13.*quaſt*.2.*art*.5.*in fine*, Gavant. *in comment. ad rub. Miſſal. tom*.1. *p*.4.*tit*.8. *n*.7. Diana *reſol. moral. p*.2.*tract. de celebr. Miſſar. reſo*.29. putant enim hujuſmodi decretum eſſe vſu abrogatum.

In gloſſ. *Cervicem*. ibi, *ſi Sacerdos legit Euangelium, nunquid vtetur ſtola ſecundùm quod Diaconus*, &c. Notatur ad hoc quod quando quis eſt ſimul Doctor, & miles, ſi actus, quos exercet, ſint militares, debet vti veſtibus militaribus: ſi autem ſint doctorales, doctoralibus vti debet, ſemota tamen conſuetudine, vt per Rom. *ſing*. 561.

Cap. Communis filius X. *Greg.*

Gregorius ſcribens Aregio Epiſcopo Francorum *libr*.7.*epiſt*.111. ait ne Epiſcopis, aut Diaconis permittatur abſque Apoſt. licentia Dalmaticis vti; ratio erat, quia Dalmatica erat inſigne Diaconorum Romanæ Eccleſiæ, & interdum pro magno privilegio concedi ſolitum alicuius nobilis Eccleſiæ Diaconis, vide Durand. *in ration. divinor. officior. lib*.3.*c*.11. *n*.8. Stephan. Durand. *de ritib. Eccleſ. lib*.2.*cap*.9.*numer*.24. *cum ſeqq*. & *ibi* diſputat, quis fuerit primus Pontifex qui vſum Dalmaticarum inſtituerit, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom*.8 *anno Chriſti* 598. *verſ. hoc regulariter, &* *anno* 604. *verſ. Dalmaticam quidem*. Dalmatica dicta eſt à Dalmatia Græciæ prouincia, in qua primùm texta fuit. Iſidor. *lib*.19. *etymolog. capit*.22. Raban. *de inſtit. cleric. lib*.7. *c*.20. Cæli. *lect. antiq. lib*.16.*cap*.10.

Cap. Diaconus XI.

Qualiter ordinetur Diaconus refert Gratianus *in præſenti*, deſumens ex Concilio Carthaginen. IV. *cap*.4. & tradunt Viuald. *in candel. aureo part*.1. *tit. de Sacram. Ordin. num*.28. Henri. *in ſum. lib*.10. *cap*.8. §.1. *& cap*.13. §. 2. *&* 3. Ægid. de Conink *de Sacram. Ordin. diſput*.20. *dub*.7. *num*.68. Iſidor. Moſcon. *de majeſt. milit. Eccleſ. p*.1. *lib*.1. *c*.1. *de Ordine pag*.382. *cum ſeqq*. ſed quales, & in qua ætate ſint ordinandi, legitur in Concilio Tridentino *ſeſſ*.23. *de reform. c*.12. *&* 13. & latè dixi *de officio, & poteſtate Epiſcop. part*.2. *alleg*.16. Diaconi officium eſt publice legere Euangelium in Eccleſia, & miniſtrare in Sacrificiis, verbum gentibus prædicare, & Sacerdotibus in ſacris Eccleſiæ actibus deſervire, ad quos actus omnes alii, qui attribuuntur huic Ordini, redduntur, ideò illi aſſignatur liber Euangelii, & ſtola in modum jugi, altera tantummodò ejus humero injecta. Colliges hæc ex Crepet. *in ſum. Eccleſiaſt. diſcipl. verbo Diaconus*, Vaſquez *tom*.3.*in* 3.*part. diſput*.236.*cap*.4. *cum ſequentibus*. Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part*.2.*lib*.1. *cap*.9.*num*.9. Rodulph. Cupers *in repet. capit. oportebat* 79.*diſt. in rubr. Diaconatus inſtitutum, artic*.1.*numer*.38. Petr. Greg. *ſyntagm. jur part*.2.*lib*.16. *cap*.7. Vaſq. *de Sacram. Ordin. diſp*.236.*cap*.7. *&* 8. Mich. de Medina *lib*.1.*de continent. cap*.28. *cum ſeqq*. Lal. Zech. *de Sacr. tit. de Sacram. Ordin. cap*.1. *pag*.668. *ante fin. col*.1. Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſ. lib*.2.*c*.23. *num*3. Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud.n*.290. Homobon. de Bonis *de humana vitæ ſtatibus p*. 1. *c*.19. *in princ*. Molfeſ. *in ſumma Theologia moralis tract*.2.*cap*.9. Galganet. *de jure publico lib*.3. *tit*.25. De officio Diaconi in Miſſa ſolemni, & proceſſionibus, & dum miniſtrat Epiſcopo cùm ſolemniter celebrat, latè agit Andr. Piſcara Caſtaldus *in praxi caremon. lib*.1.*ſect*.7. *cap*.5.6.*&* 7. Vnde autem dicantur Diaconi, vide poſita ad *cap. cleros num*.20.*diſt*.21.

SUMMARIUM.

1 *Subdiaconus cùm ordinatur patenam de manu Epiſcopi accipit vacuam, & calicem vacuum.*

2 *Calix vacuus cum patena Subdiacono in ejus ordinatione porrigitur, cuius traditione perficitur ordinatio.*

3 *Calix licèt conſecratus non ſit, Subdiacono validè in ejus ordinatione porrigitur.*

Cap. Subdiaconus XV.

Ex Concil. Carthagin.

Subdiaconus cùm ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi 1
accipit

accipit vacuam, & Calicem vacuum; de manu verò, Archidiaconi accipit urceolum cum aqua, manile & manutergium; hactenus Concil. Carthagin.IV. *cap.5.* quod refert Gratian. *in præſenti.* Vnde pro ma-
2 teria porrigi Subdiacono in ejus ordinatione Calicem vacuum cum patena, cuius traditione perficitur ordinatio, tradunt Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part.2.lib.1.cap.9. num.6.* Rodulph. Cupers *in repet. cap.oportet 79. diſt. in §. Subdiaconatus Ordo art.1.* Vaſq. *tom.3.in 3. part. diſput.236. capit.3.* Molfeſ. *in ſum.Theologiæ moralis tract. 1.capit.8. numer.14. & 15.* Paul. Comitol. *reſp.moral.lib.1. quæſt.52.* Galganet. *de iure publico lib.3.tit.26.num.1.* Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. in prælud.288. & ſeqq.* vbi addit onus eſſe pertinens ad hunc Ordinem ad Sacrificium deferre vinum, & aquam in urceolis, Diaconis adminiſtrare, & manile, & manutergium tenere, & pro lavandis ante Altare manibus Sacerdotibus aquam præbere.

3 *Et calicem vacuum.*] Licèt conſecratus non ſit, vt poſt Sot Martin. Ledeſm. Emman. Sa reſolvit Henriq. *in ſum.lib.10.capit.5 in commento lit.F.& capit 8 §.3.* Contra Sylveſtr. *verbo ordinatio 2.§.4. verſ.3.* Fornar. *de Ordine cap.1.§.6.ad fin.* Molfeſ. *d.cap.8.num.23.* Homobon. de Bonis *de humana vita ſtatib. p.1. c.19.verſ. Subdiaconi.* Ratio eſt, quia nullo jure conſtat neceſſariam eſſe Calicis conſecrationem ad eſſentiam Sacramenti, tum quia ſicut validè confici poteſt Sacramentum in Calice non conſecrato, ita validè conferri poteſt character Ordinis per traditionem Calicis non conſecrati; attentè tamen invigilandum eſt ab Epiſcopo ne Calice non conſecrato utatur, cùm non ſine maxima cauſa conſtitutum ſit, vt Calices conſecreotur, & non niſi à perſonis ſacris tractentur, *cap. in ſancta de conſecrat. diſt.2.*

In Pontificali Romano hæc munera Subdiacono aſſignantur, aquam ad miniſterium Altaris præparare, Diacono miniſtrare, pallas Altaris, & Corporalia abluere, Calicem & patenam in uſum Sacrificii eidem offerre, oblationes populi ſuſcipere, & ſupra Altare ponere, licèt tria tantùm officia Subdiacono aſſignent Raban. *lib.1. de inſtitut. cleric. capit.8.* Alcuin. *lib.de divinis officiis cap.35.* Eatenus verò dicitur Subdiaconus divinis Sacramentis inſervire, quatenus ſacra vaſa, lintea, panem, & vinum ad venerabile Euchariſtiæ Sacramentum præparat, ut per Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.30. tract.1. numer.13.* Ægid. de Coninck *diſput.20.dub.3.* Bover. *de Republ. Eccleſiaſt. part.2. lib.2.c.10.verſ. ex his planè, pag.376.* Vaſ. *diſput.236.cap.2.cum ſeqq.*

Manus impoſitionem, &c.] Notatur ad hoc quod Subdiaconus non accipit impoſitionem manus, ut per Henriq. *in ſum.lib.10.c.8.§.2.lit.K.*

De manu Epiſcopi.] Ergo de eſſentia Sacramenti requiritur quod ordinatus tangat inſtrumentum ſibi porrectum ab Epiſcopo, ut per Sylveſt. *in ſum.verbo Ordo 2. quæſt.5. verſ.tertio*, Nau. *in man.cap.22. num.17.* Sot. *in 4.diſt.24. quæſt.1.art.3. verſ. unum autem* Vivald. *in candel.aureo. p.1.* ubi *de Sacram.Ordinis n.21.*

Cap. Acolytus XVI.

ACOlytus cùm ordinatur, ab Epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat, ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari, accipiat & urceolum vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti, Hactenus Concil. Carthaginen. IV. *capit.6.* quod refert Gratianus *hic* Vnde colligitur materiam huius Sacramenti eſſe cereum extinctum ſimul cum urceolis vacuis, ſicuti tradunt S.Thom. *in 4.diſt.24. q.2. art.3. verſ. Acolytorum Ordo*, Vivald. *in candel. aureo part.1.* ubi *de Sacram. Ordinis num.15.* Henriq. *in ſum. lib.10. cap.9 §.1.* Vaſq. *tomo 3.in 3.part.diſputat.236.num.19. & 30.& diſput.237. ſub num.32. verſ.cæterum.* Molfeſ. *in ſum.Theologiæ moralis tract.2.cap.7.num.10.* Filliuc. *tract.9. num.19. & 51.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.2 alleg.11. num.8.* Galganet. *de jure publico, lib.3.tit.27.num.2.*

Hujus autem munus eſt candelabra, luminaria, & urceolos ad aram deponere, & portare, ac neceſſaria pro Euchariſtiæ miniſterio Subdiaconis præparare. Vide S. Thom. *d. art.3. ad 6.* Greg. Lop. *lib.11. in princ.tit.6.part.1.* Troc. *de vero & perfecto clerico, lib.1. cap.19.num.10.in princ.* Petr.Greg. *ſyntagm.juris part.2. lib.16. capit.6.* Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib.2. cap.23.num.8.* Card.Bellarm. *de Clericis capit.12. verſ. quartus Ordo*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus p.2. lib.1. cap.9. num.6.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit.lib.2.cap.12.num.8.& lib.3.capit.3. numer.56.* Rodulph.Cupers *in repetit.cap.oportebat.79. diſtinct.in tit. de Acolytis*, plures refert Carolus de Graſſis *de effectibus clericalibus, in prælud. numer.187.* noviſſimè Andr. Piſcara Caſtald. *in praxi cæremon. lib.1. ſect.4. cap.1. cum ſeqq.* Acolytorum etymologiam habes *ad capit. cleros num.24.diſtinct.21.*

SUMMARIUM.

1 *Exorciſta cùm ordinatur accipit de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi.*
2 *Liber exorciſmorum in ordinatione Exorciſtæ traditur pro materia, & pro forma, verba ab Epiſcopo proferenda.*
3 *Exorciſtæ officium quod ſit, oſtenditur.*
4 *Exorciſtis cavendum eſt ne cum dæmone jocentur.*

Cap. Exorciſta XVII.

EXorciſta cùm ordinatur accipiat de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſint exorciſmi, dicente ſibi Epiſcopo, *Accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſive baptizatum, ſive catechumenum.* Deſumitur 1
ex Concil. Carthaginen. IV. *capit.7.* Vnde colligitur 2
in Ordinatione Exorciſtæ pro materia tradi librum Exorciſmorum, & pro forma verba illa Epiſcopi ſuprà relata, vt advertunt S.Thom. *in 4.diſt.24. quæſt.2. art 2.& 3.* Vivald. *in candel.aureo p.1.* ubi *de Sacram. Ordinis num.11. & 13.* Card. Bellarm. *de cleric. lib.1. cap.13. verſ.tertius Ordo*, Henriq. *in ſumm.lib.10. cap.9. §.2.* Molfeſ. *in ſum.Theologiæ moralis tractat.2. capit.6.*
Filliuc. *tract.9. num.10. & 15.* Ego ipſe *de officio, & 3
poteſtate Epiſcopi part.1. allegat.11. numer.11.* Ad illum enim pertinet exorciſmos memoria retinere, ac manus ſuper energumenos, & à malis dæmonibus obſeſſos exorcizando imponere, eóſque adiuvare adjutando illos per Dominum, ut exeat ab eis Satanas, quod myſterium plories fuit operatus Dominus ut legitur in Evangelio, quod multos dæmones expulit, & præcippuè à perſona Mariæ Magdalenæ, à qua fugavit ſeptem. Vide ad hoc Anaſtaſ. Sermon. *de ſacrorum immun.lib.3.capit.3.numer.48.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part.2.lib.1.cap.9.numer.6.* Rodulph. Cupers *in repet.c.oportebat diſt.79.ſub tit. de exorciſtis art.1.* quos refert Carol.de Graſſis *de effectibus clericat. in prælud. num.286.* quibus addo Henriq. *d.§.2.* Petr. Greg. *ſyntagm.juris part.2.lib.16. cap.5.* Card. Baron.

anno

annal. Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 59. *num.* 7. Vaſquez *de Ordine diſp.* 235. *n.* 23. *verſ. tertius, & n.* 24.

Exorciſtis cauendum eſt ne cum dæmone jocentur, & curioſa, nugaciáve miſceant colloquia, vt aduertit Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 6. *cap.* 2. *ſect.* 3. *remediis ſupernaturalibus diuinis, ſeu Eccleſiaſticis, verſ. quartum eſt exorciſmus.*

In gloſſ. *Super energumenum.* ibi, *energumeni dicuntur lunatici, & obſeſſi à demone.* &c. Vide Durand. *in ratione diuin. lib.* 2. *cap.* 6 *verſ. qui autem,* Pel. *de planctu Eccleſiæ lib.* 1. *cap.* 48. §. *de irregularitatibus homicidii col.* 11. *pag.* 28. Petr. Gregor. *d. cap.* 6. *n.* 1. vbi ait energumenos dici à verbo Græco quod ſignificat detineri atque impediri, quaſi energumeni ſint à dæmone impediti, ſubditque aliquando lunaticos dici energumenos, velut in eos agat luna.

Cap. Lector XVIII.

Lector cùm ordinatur faciet de illo Epiſcopus verbum ad plebem, indicans ejus fidem, ac vitam, atque ingenium, poſt hæc ſpectante plebe tradat ei Codicem, de quo lecturus eſt, dicens ad eum, *Accipe, & eſto relator verbi Dei habiturus, ſi fideliter, & vtiliter impleueris officium, partem cum eis, qui verbum Dei miniſtrauerint.* Deſumitur ex Concil. Carthaginen. IV. *c.* 8. Ex quo colligitur in ordinatione Lectoris pro materia porrigi ei librum lectionum de prophetis, formam autem eſſe verba illa Epiſcopi ſuprà relata, vt per Troc. *de vero & perfecto clerico cap.* 19. *numer.* 6 & 7. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 6. *poſt princ. & num.* 18. *in fine.* Card. Bellarm. *de clericis lib.* 1. *cap.* 13. *verſ. ſecundus Ordo.* Henriquez *in ſum. lib.* 10. *cap.* 9. 6. 2. Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moral. tract.* 2. *capit.* 5. Vaſq. *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 236. *capit.* 2. *numer.* 19. *cum ſeqq.* Galganet. *de iure publico lib.* 3. *tit.* 26. *num.* 5. Filliuc. *tract.* 9. *numer.* 25. & 51. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part.* 2. *allegat.* 51. *numero* 10.

Eius autem officium eſt lectiones legere, ac veteris Teſtamenti, & ſacrarum hiſtoriarum libros rectè, & verè populo pronunciare, quod, etiam exercuit Dominus noſter Ieſus Chriſtus in medio ſeniorum librum Eſaiæ aperiens, & legens. Vide Anaſtaſ. Germ. *de ſacrorum immun. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 63. Rodulp. Cupers *in repet. c. oportebat* 79. *diſt. in tit. de Ordine Lectoris art.* 1. quos refert Carol. de Graſſis *de effectibus clericat. In prælud. n.* 285. Gregor. Lop. *l.* 51. *in princ. tit.* 6. *part.* 1. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.* 16. *c.* 4. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *cap.* 2. *n.* 16. *cum ſeqq.*

Cap. Oſtiarius XIX.

Oſtiarius cùm ordinatur, poſtquam ab Archidiacono inſtructus fuerit qualiter in Domo Dei debeat conuerſari, ad ſuggeſtionem Archidiaconi tradat ei Epiſcopus claves Eccleſiæ de Altario, dicens, *Sic age quaſi redditurus Deo rationem pro iis rebus, quæ his clauibus recluduntur.* Deſumitur ex Concil. Carthagineo. IV. *cap.* 6. vnde colligitur materiam huius Sacramenti eſſe claves, quæ cùm Oſtiarius ordinatur, ei porriguntur, & formam eſſe verba illa prolata per Epiſcopum in traditione clavium, vt per Durand. *in ration. diuin. lib.* 2. *c.* 4. 4. Iacob. de Graff. *in aur. deciſio. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 6. *in principio & num.* 16. Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de clericis cap.* 13. *verſ. primus,* Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *cap.* 9. §. 2. Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moralis tractat.* 2. *cap.* 4. Filiuc. *tract.* 9. *num.* 22. & 52. plures refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 11. *num.* 9.

Eius autem officium eſt ſacras ædes tueri, aperire, & recludere, & omnia quæ ſunt intus & extrà cuſtodire, fideles recipere, & in fideles, ac excommunicatos expellere, quo quidem officio functus fuit Dominus noſter Ieſus Chriſtus in propria perſona quando eiecit ementes, & vendentes de Templo, item quando dixit, *Attollite portas principes veſtras, & eleuamini portæ æternales.* Vide Henriquez *d.* § 2. *lit. L.* Vaſq. *de Ordine diſp.* 136. *cap.* 2. *num.* 17. & 18. Anaſtaſ. Germon *de ſacrorum immun. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 64. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 6. Rodulph. Cupers *in repet. cap. oportebat* 79. *diſt. in tit. de Ordine Oſtiarii,* plures refert Carol. de Graſſis *de effectib. cleric. in prælud. à num.* 283.

Cap. Pſalmiſta XX.

Pſalmiſta, ideſt, Cantor poteſt abſque licentia Epiſcopi ſola juſſione Presbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi Presbytero, *Vide vt quod ore cantas, corde credas, & quod ore credis, operibus comprobes.* Deſumitur ex Concil. Carthagin. IV. *cap.* 10. & confertur Pſalmiſtatus, ſeu prima Tonſura in abſciſſione capillorum S. Thom. *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 2. *art.* 1. *verſ. vlterius,* Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *cap.* 9. §. 3. & 4. Vnde cùm nihil dicatur de materia, & forma eſſentiali Pſalmiſtæ, colligi videtur illum eas minimè habere, ac proinde ſine Prolationem aliquorum verborum validam eſſe tonſurationem tenent illi, qui affirmant eam non eſſe Ordinem, & præcipuè Nauar. *conſ. n.* 4. *de Sacram. non iterac. in nouis,* Fornar. *in tract. de Ordine capit.* 7. Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moral. tract.* 2 *cap.* 3. *num.* 20. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *cap. num.* 3. Cuius tamen contrarium reſoluunt Doctores per me citati *in collect. ad proœm. Sexti num.* 52. *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 2. *num.* 16.

Officium autem Pſalmiſtæ eſt canere in choro, atque benedictiones dicere, ſed hoc miniſterium non pertinet per ſe ad Ordinem aliquem, cùm hoc munus cantandi diuinum Officium, licèt ad totam plebem fidelium non pertineat, nihilominus non eſt ita proprium clericorum, vt illi ſoli ad illud aſſumantur, Card. Baron. *annal. Eccleſiaſt. tom.* 5. *anno Chriſti* 44. *num.* 80. Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *de horis Canon. capit.* 9. *n.* 14. *cum ſeqq.* Vaſque. *de Ordine diſp.* 236. *cap.* 1. *num.* 5.

Cap. Prohibete XXI. *Anicet. II.*

Anacletus Papa relatus in hoc text. prohibuit Clericis ſub anathemate comam nutrire, vt refert Illeſcas *in Chronico Pontificali part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 7. & 14. Menoch. *de arbitr. caſu* 392. *num.* 25. Carol. de Graſſis *de effectib. clericalibus effectu* 37. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.* 2. *alleg.* 9 *n.* 10. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 5. *tit. de diſciplina clericali* §. 17. *num.* 11. *cum ſequentibus;* Duaren. *lib.* 1. *de ſacris Eccleſ. miniſt. cap.* 4 *verſ. Specialiter,* Pelag. *de planctu Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 14. *verſ. ad evidentiam.*

In modum ſphæra. Præcipit Pontifex vt cleri ſuper caput in modum ſphæræ radant, vt per Fuſc. *de Viſitat. lib.* 5. *cap.* 10. *num.* 13. *in fine,* Menoch. *de arbitr. caſu* 392. *num.* 26. *cum ſeqq.* vbi advertit legendum eſſe *ſphæra,* non autem *ſphera,* vt erat in volgatis Codicibus.

Cap. Si quis XXIII. *Greg. II.*

Gregorius II. de quo Card. Baron. *annal. Eccl. tom.* 9. *anno Chriſti* 714. *cum ſeq.* in Concilio Romæ habito

habito in Baſilica S. Petri *cap.*17. de quo idem Baron. *anno Chriſti* 721. *ex num.*1. vbi *num.*4. refert verba huius text. ſtatuit non poſſe clericum comam nutrire, de qua materia latè dixi *in collect. ad cap.*4. *de vita, & honeſt. cleric.*

In gloſſ. *Sit anathema.* ibi, *& Innoc. dicit quod admoneri debet priuſquam ſuſpendatur.* Ergo non eſt ipſo jure excommunicatus, ſed ſi admonitus ceſſare noluerit, tunc venit excommunicandus, vt per Sot. *in* 4. *diſt.*14. *q.*2 *art.*1. *col.*6. Soar. *tom.*5. *de cenſur. diſput.*18. *ſect.*3. *num.*19.

Cap. Sacratas XXV. *Soter.*

SOter Papa omnibus Epiſcopis Italiæ *epiſtola* 2. relatus in hoc textu, veſtimenta Altaris, ac vaſa ſacrata mulieres tangere, & incenſum circa Altaria deferre prohibuit, & refert etiam Azot. *inſtitut. moral. part.*1. *lib.*9. *quæſt.*6. *& lib.*10. *cap.*29. *quæſt.*2. Greg. Lop. l.1. *gloſſ.*10. *tit.*11. *part.*1. Tioc. *de vero, & perfecto clerico lib.*2. *cap.*3. *num.*2. Henriq. *in ſum. lib.*9. *cap.*28. §.3. *& in comm. lit.* S. Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.*2. *anno Chriſti* 179. *num.*51. vbi obſervat rationem huius deciſionis fuiſſe, quia ex Montani hæretici ſecta poterant fœminæ in ſacris miniſteriis ſe immiſcere, Et quod nulla fœmina præſumere debeat ad Altare accedere, & Presbytero miniſtrare, dixi *in collect. ad cap. inhibendum de vita, & honeſtate clericorum.*

Et hinc colligunt aliqui fœminas incapaces eſſe Ordinis clericalis, vt per Ledeſm. *in* 2. 4. *quæſt.*1. *art.*1. Iacob. de Graff. *in deciſionibus aureis part.*1. *lib.*1. *cap.*1. *num.*56. Henriq. *in ſumma de ſacramento Ordinis lib.*1. *cap.*16. §.1. Suar. *de cenſur. diſput.*51. *ſect.*2. *in princip.* Beller. *diſquiſit. clerical part.*1. *tit. de diſcip. clerical.* §.8. *num.*5.

Pallos.] Vide Soar. *de Sacram. diſp.*18 *ſect.*8. *art.*3. *verſ. quartò addendum eſt.*

Cap. Non oportet. j. XXVI.

Ex Concil. Laod.

COncilium Laodicenſe ſub Damaſo Papa *cap.*21. ſtatuit ſacrarium Subdiaconis ingredi non licere, quod multis Sanctorum Patrum, & Conciliorum auctoritatibus ornat Soar. *de Sacram diſp.*80. *art.*8. *ſect.*3. *verſ. dices ſecundo, & verſ. tertium exemplum ſit.*

Cap. Miniſtrum XXVII.

ORarium hic accipitur pro ſtola ſecundùm Azor. *inſtit. moral. part.*1. *lib.*10. *cap.*28. *quæſt.*10. & vide alia, quæ de orario cumulavi ad *cap. Eccleſiaſtica hac eadem diſt. & ad c. Monacho* 27. *q.*1. Et an & quando ornamenta Altaris, & vaſa ſacra poſſint tangi à laicis, ſeu fœminis, vide Sylueſt. *in ſum. verbo Miſſa* 1. *q.* 2. §.2. Sot. *in* 4. *diſt.*13. *quæſt.*2. *art.*3. *verſ. ſed crimen hoc.* Henriquez *in ſum. lib.*9. *capit.*28. Soar. *tom.*1. *de Sacrament. diſput.*81. *ſect.*8. *verſ. tertium exemplum, & ſeqq.*

Cap. Mulier XXIX.

Ex Concil. Carthag.

EX hoc text. colligunt aliqui laicos non poſſe prædicare, de quo vide quæ dixi *in collectan. ad cap. cùm ex iniuncto* 12. *num.*3. *&* 4. *de hæret.* & ibi citatis adde Valer. Reginald. *lib.*18. *num.*121. Beller. *diſquiſit. cleric. part.*1. *tit. de diſciplina cleric.* §.1. *num.*7. Ex commiſſione tamen Parochi illos poſſe prædicare, tenent Dec. *in cap.*2. *num.*19. *de judic.* Nau. *conſ.*7. *num* 3. *de officio deleg. in nonis*; non enim eſt actus annexus alicui Ordini, & ideo prædicantem in mortali non peccare mortaliter, reſolvunt Valent. *in* 3. *part. quæſt.*64. *diſp.*3. *q.*5. *puncto* 3. Soar. *de Sacram. diſp.* 72. *ſect.*4. Vaſq. *de Sacram. diſp.*138. *cap.*5. *num.*39 Sanch. *de matrim. lib.*2. *diſp.*6 *num.*5. Ægid. de Conink *de Sacram. in genere quæſt.*64. *art.*9. *dub.*1. *num.*39. quamuis contrarium teneat Caiet. 2.2. *quæſt.*187. *art.*2. *& in* 3. *part. quæſt.*64.6.

Cap. Non liceat. j. XXXI.

Ex Concil. Brach.

SAcra Altaris vaſa, quæ cuilibet ex Lectoribus aliiſque portare non licet, vt ait text. *in præſenti*, intelliguntur Calix, & Patena, quia hæc ſola ita dicuntur, ſic interpretatur Turrecr. *hic num. vnico*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſion. p.*2. *lib* 2. *cap.*14. *num.*8. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.*1. *lib.*2. *cap.*43. *num.*26. vbi ſubdit nullam eſſe culpam ſi laicus reuerenter Sanctorum reliquias portet, ac contingat.

Cap. Non liceat ij. XXXII.

Ex Concil. Martini.

N*Iſi Subdiacono.*] Ergo Subdiacono licet tangere vaſa Sacra, de quo vide Soar. *tom.*1. *de Sacram. diſp.*81. *ſect.*8. *art.*3. *verſ. alia autem forma, & verſ. tertium exemplum ſit.*

Clerici comam non nutriant.] Vide Doctores citatos *in collect. ad cap.*4. *de vita, & honeſt. cleric.*

Patentibus auribus.] Notatur ad hoc, quod clerici debent portare capillos ita tonſos vt aures pateant, ſicut notat ex hoc text. Greg. Lop. *l.*39. *gloſſ.*7. *tit.*5. *part.*1

Distinctio XXIV.

Cap. Nullus I. *Syluest.*

PRobat hic text. non licere Acolytis, nec Subdiaconis tangere vaſa ſacra, de quo vide Card. Bellarm. *de Sacram. Ordinis lib.*1. *capit.*7. *verſ. olim tamen*, Soar. *de Sacram. diſputat.*81. *ſect.* 8. *artic.*3. *verſ. tertium exemplum, ad fin.*

Gloſſ. vnica in hoc text. celebris eſt, dum probat notoriè habiles examinandos non eſſe, prout eam referunt, & ad hoc notant Felin. *in cap. vltim. num.*28. *de præſumpt.* Dec. *in cap. conſtitutus* 46. *num.*3. *notab.*4. *de appellat.* Henriq. *in ſum. lib.*10. *cap.*18. *lit. A.* Cauall. *commun. contra commun. q.*302. *num.*14. Duen. *reg.*299. *verſ. vndecimò fallit*, Lambert. *de patronat. lib.*2. *part.*1. *q. fin. art.*3. *num.*1. Mandoſ. *in reg* 24. *de malè promotis quæ.*3. *num.*4. *cum ſeqq.* Mench. *illuſtr. cap.* 103. *num.* 19. Gonzal. 19. *ad reg.*8. *Cancel. gloſſ* 4. *n.*86. Vnde licèt ordinatus nullo præmiſſo examine, nullâque præhabita inquiſitione deponendus ſit, juxta text. *in cap. ſi qui ſine examinatione* 81. *diſt.* tamen ſi eſſet cognitus, & dignus, nec peccaret, nec deponeretur, ſi abſque præcedenti examinatione fuerit Ordinibus inſignitus. ſicut docent Sylveſt. *in ſum. verbo Ordo* 2 *in* 2. Majul. *de irregul. lib.*4 *cap.*9. *n.*6. Campan. *in divers. juris Canon. rub.*3. *num.*6.

SUMMARIUM.

1 *Doctores referuntur agentes de intellectu, & materia Concil. Trid. ſeſſ. 23. de reform. cap. 5. quod innouat textum in præſenti.*

2 *Formulæ denunciandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, remiſſiuè.*

3 *Epiſcopus debet à latere ſuo eligere Sacerdotes & alios prudentes viros, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem inueſtigent.*

4 *Genus ordinandorum inueſtigandum eſt, an ſcilicet ex Catholicis parentibus, vel proditionis damnatis, aut matre ſerua nati ſint.*

5 *Originem à Iudæis trahentes non ſunt ab ordinatione excludendi.*

7 *Epiſcoporum munus eſt in ſcrutinio faciendo circa perſonam promouendam præ cæteris in titulum ordinandi inquirere.*

Cap. Quando V.

Ex Concil. Nannetenſi.

1 MEmorabilis eſt hic text. circa examen & ſcrutinium ordinandorum faciendum, quem innouat ejus veſtigiis inhærendo, Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 5. & 7.* licèt in aliquibus conuenire non videantur, quia hic text. decernit, quod quando Epiſcopus diſponit ordinationes facere, omnes volentes accedere ad ſacrum miniſterium debent conuenire feria quarta præcedenti ad examinationem coram Epiſcopo, qui viros prudentes, diuinæque legis gnaros, & exercitatos in Eccleſiaſticis ſanctionibus eliget, vt illa inueſtigent, quæ inferiùs memorabo. At Concil. Trid. *d. cap. 5.* requirit, vt per menſem antea adeant Epiſcopum, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus, ac deſiderio eorum, qui volent promoueri publicè in Eccleſia propoſitis, de requiſitis diligenter inquirat, & teſtimoniales literas ipſam inquiſitionem factam continentes ad ipſum Epiſcopum quamprimùm tranſmittat, de cuius Conciliaris decreti materia agunt Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 17. §. 2.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. part. 1. tract. 2. cap. 3. quæſt. 26.* Vgolin. *de officio, & poteſtate Epiſcopi, cap. 26. §. 18.* Ego ipſe *in ſimili tractat. part. 2. alleg. 10.*

2 Formulas autem denunciandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, & literarum teſtimonialium Parochi emanantium vigore facultatis euulgandi nomina ordinandi, poſui *in meo formulario Epiſcopali, form. 3. & 4.* & poſt *form. 2.* inſtructionem feci ad inquirendum per Parochos ſuper vita, & moribus ordinandorum. Deputati autem ad examinandos eos, qui ad Ordines, ſiue minores, ſiue majores promoueri petunt, antequam ad examen articulorum veniant, quomodo, & de quibus inquirere debeant ab eo, qui ad examen acceſſit, inſtructionem feci *in dicto formul. Epiſc. poſt form. 10.*

Deinde diſponit hic text. vt Epiſcopus à latere
3 ſuo eligere debeat Sacerdotes, & alios prudentes viros gnaros diuinæ legis, & exercitatos in Eccleſiaſtis ſanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum vbi educati ſunt, & benè literati, ſi inſtructi in lege Domini, diligenter inueſtigent: per eadem ferè verba diſponit Concil. Trident. *dict. ſeſſ. 23. de reformat. cap. 7.*

Genus namque primo loco relatum requiſitum de- 4
claratur, an ex Catholicis parentibus, vel proditionis damnatis, aut matre ſerua nati ſint, juxta expoſitionem Majoli *de irregul. lib. 4. cap. 2.* Henriquez *in ſum. lib. 10. c. 17. §. 2. in comment. lit. G.* Auil. *de cenſur. part. 1. diſp. 4. dub. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 28. n. 15.* vbi multis citatis Doctoribus ait Concil. Trid. *d. cap. 7.* in illis verbis, *Ordinandorum genus*, voluiſſe, vt Epiſcopi inquirant an promouendus ſit ex filiis, aut nepotibus hæreticorum, fautorum, defenſorum, receptatorum, quos jus à ſuſcipiendis Ordinibus excludit vſque ad ſecundum gradum via maſculina, & vſque ad primum via fœminina, vel an ſit filius ancillæ, & ſic ſeruus, Cened. *ad Decretal. collect. 77. num. 2.* vbi dicit, quod verbum, *genus*, in hac materia propriè idem ſignificat, quod legitimus, vel liber, non autem refertur ad deſcendentes ex genere Hebræorum, refero ego ipſe *d. alleg. 10. num. 5.*

Ideò non eſſe illos ab ordinatione excludendos 5
(niſi aliud canonicum obeſſet impedimentum) qui à Iudæis originem trahunt, vel quorum majores etſi hæretici fuerint, emendatos tamen eſſe conſtat, & reincorporatos Eccleſiæ vnitati, & pro culpa huiuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe, quam vel perfecerunt, vel perfectioni ejus inſiſtunt, aut paratos fuiſſe ad recipiendum eandem, reſolvit Sanch. *d. cap. 28. à n. 10. & à Sacra Congreg.* deciſum fuiſſe refert Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib. 1. tit. 21. l. vnica, n. 6.*

In gloſſ. *Inſtitutionem*, ibi, *id eſt, titulum.* Ita Cam- 6
pan. *in diuerſorio juris Canonic. rub. 8. cap. 1. num. 3.* vbi ſubdit munus Epiſcoporum eſſe in ſcrutinio faciendo circa perſonam promouendam præ cæteris in titulum ordinandi inquirere, refero ego ipſe *dict. alleg. 10. num. 13.*

In gloſſ. *Patriam*, ibi, *nam propter natiuitatem, vel* 7
patriam carius, vel vilius emitur mancipium. Notatur ad hoc quod propter natiuitatem, vel patriam præſumitur quis bonus, vel malus, vt per Simanch. *de Cath. inſtit. c. 50. n. 8. & 9.* & dicit Tiraq. *l. 7. connub. gloſſ. 5. num. 17.* per hunc text. quod patria ordinandorum eſt inueſtiganda, vt ſciatur quibus ipſi ſunt imbuti moribus. Faciunt plura quæ circa hanc materiam cumulant Coſm. Magallan. *epiſt. 1. ad Titum, c. 1. num. 12. ſect. 10. annot. 3. n. 3.* Mendox. *tom. 1. in lib. 1. Regum, c. 1. num. 14. annot. 4. ſect. 4. ex num. 21.*

Distinctio XXV.

Cap. Perlectis. I.

QVæ autem ſpectent ad miniſteria vniuſ- 1
cuiuſque Ordinis, dixi *ſup. diſt. 23.* ideò *hic* repetere non oportet.

Archidiaconus enim, &c.] De officio 2
Archidiaconi agunt Lancel. Conrad. *in templo omnium judicum, lib. 2. cap. 8.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. & 2. verbo Archidiaconus*, Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana, lib. 3. cap. 10.* Galgan. *de jure publico, lib. 3. tit. 21.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 14.*

Archipreſbyter verò, &c.] De officio Archipreſby- 3
teri latè tractant Lancel. Conrad. *d. lib. 2. c. 11.* Gregor. Lop. *l. 8. gloſſ. 1. tit. 6. part. 1.* Hieron. Roman. *d. lib. 3. c. 10. §. ſuccede, fol. mihi 202. verſo*, Petr. Greg. *ſyntagm. juris lib. 15. c. 21.* Azor. *d. part. 2. lib. 3. c. 15.* Galganet. *d. lib. 3. tit. 21.*

4 *Ad Primicerium pertinent*, &c.] De ſpectantibus ad officium Primicerii agunt Chaſſ. *in catalego gloriæ mundi, part.4. conſid.42. fol.97.* Grammat. *deciſ.64. num.6.cum ſeqq.* Azor. *dict. part. 2. lib.3. cap.16.* Galganet.*dict.lib.3.tit.31.*Cardin.Tuſch. *pract. concl.lit.P, concl.650.*Greg.Lop.*l.7.gloſſ.1.tit.6.part.1.*Læl. Zech. *de Republ. Eccleſ.cap.6.num.1.*

In gloſſ. *Prædicare*, ibi, *ideſt, legere*. Recipitur per Nau. *conſ.2.de temporib.Ordin.in antiq.*

In gloſſ. *Et jurgia*, &c. *hic videtur quod Archidiaconi habeant ordinariam juriſdictionem*, &c. De quo vide Greg. Lop.*l.4.gloſſ.vlt.ad med.tit.6.part.1.* Abb. *in cap.dudum,num.35. de elect.* Felin. *in rub. de offic. deleg. n.4.verſ.in crimine.*Cortaſ.*lib.3.miſcel.cap.29. num.22.* Cov.*lib.3.var.cap.20.num.4.*

SUMMARIUM.

1 *Peccatum eſt nullum adeò veniale, quod non fiat criminale, dum placet.*
2 *Anima in Purgatorio igne cruciantur ad tempus.*
3 *Leuitas materiæ excuſat à mortali.*
4 *Pauperibus dare cibos delicioſos peccatum veniale eſt.*
5 *Ieiunii horam debitam qui ſine cauſa præuenit, qualiter peccet, oſtenditur.*

Cap. Vnum orarium III.

Ex Concil. Tolet.

1 DE Orario vide quæ dixi ad *cap.Monacho,27.q.1.* Refert Gratianus auctoritatem Auguſtini ità dicentis, *Nullum peccatum eſt adeò veniale, quod non fiat criminale, dum placet*: quæ dupliciter intelligi poteſt, primo de ſolo veniali ob deliberationis defectum, fit enim mortale dum plena deliberatione placet; vel ſecundò de omni veniali, quando ex legis contemptu placet: ita Azor.*inſtitut.moral.part.1.lib.4.c.9.quaſ.13.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.1.cap.5. in fine.* An autem & quando veniale peccatum in mortiferum vertatur? Vide Cou. *in cap.alma,p.1.§.7.num.7.*Nauar. *in man.cap.23.de vana gloria,n.17.* Gregor. Lop. *l.23. gloſſ.2.poſt med.tit.4.part.1.* Anton. Gom.*tom.3. cap.3. num. 3. poſt princ.* Viuald. *in candel. aureo, p.5.cap.22.* Lorca *de peccatis, diſp.59.*

2 *Igne tranſitorio.*] Notatur ad hoc quod in Purgatorio animæ ad tempus igne cruciantur, non tamen per Angelos bonos, aut malos, vt per Henriq.*in fine ſummæ*, vbi de fine hominis,*cap.25.§.3.lit.l,*Card.Bellarm. *lib.2.de Purgat.cap.13.*

3 *Quæ autem ſint minuta peccata.*] Notatur ad hoc quod leuitas materiæ excuſat à mortali, vt per Cov. *lib.1.var.cap.1.num.2.*

4 *Si pauperibus eſurientibus*,&c.] Notatur ad hoc quod pauperibus dare cibos delicioſos peccatum veniale eſt, vt per Tiraq.*de nobilit.cap.20.n.146.*Corduba de Lara *in l.ſi quis à liberis, §.ſed ſi filius, num.48. ff. de liber. agnoſcend.* Pined.*in vita S.Ioannis Baptiſtæ,lib.3.art.2. c.1.pagina mihi 230.*Gonzal.*ad regul.8. Cancel. gloſſ.2. n.42.*Pacian.*de probat.lib.2.c.26.n.121.*

In gloſſ.*Criminale*, ibi, *ideſt, cuius aſſiduitas*,&c.Notatur ad hoc quod aſſiduitas in criminibus magis punitur, cùm propter conſuetudinem delinquendi augeatur pœna, vt per Dec.*in cap.cùm non ab homine,n.7. de judic.*Hippol.*ſingul.338.*

In gloſſ. *Plus accepit*, ibi, *caſu, non ex contemptu, & non ad ingurgitationem, aliàs eſſet mortale peccatum.* Vult igitur gloſſ. quod omni caſu qui in cibo, aut potu plus accipit quàm neceſſe ſit, peccat mortaliter, de quo vide Cou. *lib.4.var.cap.20. num.11.* Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.22.num.52.& 53.* vbi ſeptem caſus aſſignat, in quibus circa cibum grauiter peccari poteſt.

In gloſſ. *Ieiunantibus*, ibi, *ſed nemo comedere ante* 5
horam, &c. Notatur ad hoc, quod lethaliter peccat ille, qui ſine cauſa legitima notabiliter horam ieiunii debitam præuenit, tametſi abſque contemptu id faciat, vt per Caiet. *2.2.q.147. art.7.* Syluest. *in ſum. verbo ieiunium, quæſt.4. verſ.Tertium*, Couar. *lib.4. var. cap.20.num.14.ad fin.*Nau.*in man. cap.21. n.17.* Azor. *inſtit.moral.part.1.lib.7.cap.12. q.4.* vbi aduertit poſſe quem, præſertim Superioris auctoritate, ante horam conſuetam comedere cauſâ legendi ad menſam, docendi, iter faciendi, vel ob aduentum hoſpitum, aut alia juſta de cauſa: & ſubdit idem Azor. notabiliter anteuertere horam ieiunii debitam, ita vt lethale peccatum admittat, eum qui per vnam horam integram anteuertit; qui verò per ſemihoram, fortaſſis leuiter tantùm peccat. Vide Leſſi. *de juſtit.lib.4.cap.2. num.13.*

Cap. Qualis IV. *Greg.*

AGitur in hoc text.de peccatis, quæ poſt hanc vi- 1
tam purgantur, de quo vide Abb. *in cap. ſignificauit, num.2. & in cap. Deus, num.6. de pœnit.* Henriq. *in ſum. lib.4. cap.15. §.9.* & *ibi* gloſſ. *lit.R.* Ochagav. *de Sacram. tit.de ſacram. Pœnit.q.21. num.2.* Item agitur de Purgatorio, de quo vide Dom.Sot. *in 4.diſt.19. quæſt.3.*Petr.Sot. *de inſtit.Sacerd.lect.1.& 2.de Purgat.* Caſtr. *aduerſus hæreſes, verbo Purgatorium*, Theodor. Pelran.*in tract.de Purgat.* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo juris Pontif. ſub titul.* de *Purgator. pag.199.* Cordub. *lib.1. quæſt.9. de Indulgent.* Card. Bellarm. *in ſuis controu. Cathol.* vbi de Purgator. Greg. de Valent. *tom.4.diſput.11. de locis, ſeu receptaculis animarum poſt mortem, quæſt.1.puncto 1.* Gallet. *in margar. caſuum conſcientiæ, verbo Purgatorium*, Suar. *tom.4. de Pœnit. diſput.45.ſect.1.* Fr.Emman.*quæſt. Regul. tom.3. quæſt.44. art.1.*Ægid.de Coninck *de Sacrament. & cenſur. tom.2. diſput.11.* Fernandez *in examine Theologiæ moralis,p.3. cap.8.de Purgat.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ.tract. 3.q.61.cum ſeqq.* Iul.Lauor. *de Iubilæo, & Indulgent.part.2.cap.29.*

Quia ſi quis in Spiritum ſanctum blaſphemiam dixerit, &c.] Vide poſita ad *cap.ſi Sacerdos, de pœnit.diſt.1.*

Distinctio XXVI.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonia ante Baptiſmum inita non efficere contrahentem bigamum, & irregularem, qui teneant, referuntur, ſed contrarium verius* num.3.
2 *Homo nouus per baptiſmum quis ſit.*
4 *Bigamia impedimentum ad Ordines ſuſcipiendos non inducit Eccleſia in alicuius delicti pœnam.*
5 *Iudæus effectus Chriſtianus minimè puniri poteſt de delictis ante Baptiſmum commiſſis.*

Cap. Vnius vxoris I. *Hieron.*

DIvus Hieronymus ſcribens ad Oceanum *epiſtol. 8.* relatus in hoc textu, 1
expreſsè ſentit matrimonia ante Baptiſmum inita non efficere contrahentes bigamum, & irregularem: idem tenuit *in epiſtolam* Diui Pauli 1. *ad Timoth.3.* & refertur in

cap.1.

*cap.*1.28. *quæſt.*3. *& in epiſt. ad Tit. capit.*1. eiuſdem opinionis fuerunt Gloſſ. ordinaria, & Lyra 1. *ad Timot.*3. Major *in* 4. *diſt.*27. *quæſt.*6. *dub. vlt.* Aluain. *in* 4. *diſt.*26. *q.*1. Ductus eſt autem D. Hieronymus, quòd ea matrimonia jam baptizato non imputentur,
2 quaſi nouus homo per Baptiſmum effectus ſit, ſicut nec ſtupra, & adulteria ante Baptiſmum patrata ei imputantur.

3 In contrariam verò ſententiam iuit D. Auguſtinus *in epiſt. ad Titum, & de bono conjugali, cap.*18. refertur *in cap. Acutius, hac ead. diſt. & in cap. vlt.*28.*quæſt.*3.& S. Ambroſ.*lib.*1.*de offi. cap. vlt.*& refertur *in cap. vna, hac eadem diſt.* & jam eſt definitum ab Innocent. I. *in epiſt.*2.*c.*5.*& epiſt.*22.*c.*2. & refertur *in cap. deinde, hac eadem diſt.*& *in cap. ſi quis viduam, il* 1.34. *diſt.*& referunt, ac ſequuntur D. Thom. *in* 4. *diſt.*27. *q.*1. *art.*4. *& in ſupplem. ad* 3.*part. quæſt.*66.*art.*4. Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.*1.§.2.*n.*5. Beller. *diſquiſit. cleric. part.*1. *tit. de diſcipl. cleric* §.5.*n.*148. *&* § 6.*n.*17. Fuſc. *de viſitat. lib.*2.*cap.*28.*num* 7. Sayr. *de cenſur. lib.*6. *c.*3. *n.*26. Sanch. *de matrim. lib.*7.*diſp.*83.*n.*9. Campan. *in diverſ. juris Canon. rub.*11. *cap.*6. *n.*3. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib.*2.*c.*7.*n.*21. Card. Bellarm. *de clericis, cap.*24. *verſ. contra verò,* Giſald. *in deciſion. fidei, verbo bigamia, deciſ.*3. vbi concludit aſſertionem tenentem contrarium, bigamiam ſcilicet auferri per Baptiſmum, temerariam eſſe, quicquid diſtinguat Henriq. *in ſum. lib.*14. *de Irregul. cap.*17.§.2.

4 Ratio autem manifeſta eſt, quia Eccleſia non induxit impedimentum hoc ad Ordines ſuſcipiendos in alicuius delicti pœnam, vt ea per Baptiſmum vnà cum delicto remittatur; ſed quia id matrimonium non eſt aptum ad ſignificandam conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, qui defectus æquè inuenitur in matrimonio ante Baptiſmum, ac poſt illum inito, ſicut ante Baptiſmum corrupta, non conſecrantur poſt illum inſtar Virginum. Vide Abb. *in cap. gaudemus, num.*16. *de diuort.* Syluest. *verbo irregularitas, num. vlt.* Cov. *d. num.*5. Henriq. *in ſum. lib.*14. *de imped. irregul. cap.*9.§.3.

Nec ſtupra, vel alia, &c.] Notatur ad hoc quod
5 Iudæus effectus Chriſtianus minimè puniri poteſt de delictis ante Baptiſmum commiſſis, vt per Farin. *in praxi crimin. part.*3. *quæſt.*68. *num.*145. vide tamen Doctores, quos citaui *ad cap. gaudemus, de diuort. n.*23. & adde Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.*4. *tit.*68. *num.*17. *& in tract. de Neophytis, c.*9. *num.*26. vbi poſt Marquar. *de Iuda. part.*3. *cap.*5. *num.*1. & alios concludit ſecundùm receptiorem opinionem teneri neophytum ex delicto patrato ante Baptiſmum.

Cap. Deinde III. *Innoc.*

1 De materia huius text. vide quæ dixi *ſuprà ad cap.* 1. *hac ead. diſt. num.*1. *&* 2. & collige bigamum eſſe qui ante Baptiſmum habuerit vnam vxorem, & poſt Baptiſmum alteram, de quo Villadieg. *de irregular. cap.*16. *in princip.* vbi hunc text. vocat optimum.

Meminerint hoc à Iudæo interrogatum, &c.] Notatur
2 ad hoc quod debet reſponſio interrogationi accommodari, vt per Soar. *tom.*2. *de Relig. lib.*2. *de Iuram. cap.*13. *num.*4.

In gloſſ. *Inter peccata,* ibi, *ſed dico infamiam,* &c.
3 Notatur ad hoc, quod infamia, & irregularitas omnis tollitur per Baptiſmum, vt per Sylueſt. *in ſum. verbo Baptiſmus* 6. *quæſt.*2. Beller. *diſquiſit. clerical. part.*12. *tit. de diſcipl. cleric* §.5. *num.*147. *&* §.10. *num.*59. Sayr.

*de cenſur. lib.*6. *cap.*3. *n.*27. *& cap.*15. *n.*10. *& lib.*7. *c.*1. *num.*5. Majol. *de irregul. lib.*5. *c.*51. *ante num.*11. *verſ. propter diſpenſationis.* Plures quos refert, & ſequitur Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.*2. *cap.*7. *num.*18. De effectibus Baptiſmi, & quas maculas auferat, vide Soar. *tom.*1. *de Sacram. quæſt.*69. *art.*1. *diſp.*26. *ſect.*1. Ægid. de Coninch *de Sacram. & cenſur. q.*69. *art.*1. *cum ſeqq.* Vaſq. *tom.*2. *in* 3. *p. diſp.*156. *capit.*1.2.*&* 3. Carthag. *lib.*3. *titul.*4. *a. obſerv.*4. qui quatuor aſſignant præcipuos Baptiſmi effectus. Primus eſt animam abluere ab omni peccato: ſecundus eſt gratiæ infuſio, & virtutum theologalium, Fidei, Spei, Charitatis: tertius liberare ab omni pœnæ reatu peccatis debito: quartus aperire januam Regni Cœlorum.

Cap. Qui ſine V. & ult. *Ambroſ.*

Notari ſolet hic text. ad hoc quod bigamus non poteſt ad Ordines promoueri: concordant alia jura *ſup. hac eadem diſt. c.*1. *& cap. maritum,* 33. *diſt. cap. cognoſcamus,* 34. *diſt. cap. quicumque* 2. *cap. non confidat,* 50. *diſt. cap.*1. *&* 2. 55. *diſt. cap. ſi quis,* 77. *diſt.* Cov. *in Clem. ſi furioſus, p.*1.§.2. Nau. *in man. cap.*27. *num.*195. Henr. *in ſum. lib.*12. *c.*6.§.9. Beller. *diſquiſ. cleric. part.*1, *tit. de diſcipl. cleric.* §.6. *a prime.*

Distinctio XXVII.

Cap. Quidam II. *Auguſt.*

Avgvstinvs *in libro de bono viduitatis, ad Iulianam viduam, capit.*10. prout eum refert Gratianus *in præſenti,* ait nubentes poſt votum non eſſe adiouicem ſeparandos: quod omninò de voto ſimplici intelligendum eſt, vt notant Patres *in fine huius cap.* & ita probat votum ſimplex minimè dirimere matrimonium initum, vt reſoluit Sanch. *de matrim. lib.*7. *diſput.*11. *num* 4. Vnde quantumcunque votum fiat publicè, & cum magna ſolemnitate, non irritabit matrimonium poſtea contractum, quia ad illud irritandum requiritur quod publicè fiat, & ſit ſolemne per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum, vel per profeſſionem factam in Religione approbata: ita S. Thom. 2.2.*q.*88.*art.*7.*ad* 3. Nau. *in man. cap.*12. *num.*31. *verſ. dicimotertiò,* D. Barboſ. *in rub. ff ſol. matrim. part.*2.*n.*99. 2
Soar. *de Religione, tom.*3. *lib.*9.*c.*3.*n.*14. De voto autem ſolemni quod impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum, dixi latè *in collect. ad c. vnic. de voto, lib.*6.

Cap. Vouentibus IV. *Hieron.*

Gloſſ. *verbo etiam velle, in præſenti,* tenere videtur 1
poſſe Eccleſiam punire voluntatem, cui ſimilis verbo ipſo jure, *in Clem.*1. *de hæret*: quam glossatum ſententiam tenent Adrian. *quolib.*8. *verſ. huius decisio,* Pigh. *de Eccleſ. hierarch. lib.*6. *cap.*16. Medina *in C. de Pœnit. tract. de orat. quæſt. de poteſt. Eccleſ. reſpectu actuum cordis,* Cordub. *lib.*4. *Theologicar. quæſt.*13. & alii quos retuli *in collect. ad d. Clem.*1. *numer.*36. Sed contraria ſententia verior & receptior eſt. & expreſsè tuentur Caſtr. *lib.*2. *de juſta hæret. punit. cap.*18. Nauarr *in man. cap.*23. *num.*10. *ad fin. & ad cap. fin. de ſimon num.*20. *verſ. nec obſtat.* Simanch. *de Cathol. inſtitut. cap.*41. *num.*2. Gutier. *canon. lib.*1. *cap.*13. *num.*4. *&* 5. Soar. *tom.*5. *de cenſur. diſput.* 4. *ſect.*2. Vaſq. 2.2.

*diſp.*160.*cap.*4.*n.*19. plures quos plena manu refero, & ſequor *in collect.ad d.Clem.*1.437.

Cap. Si nupſerit V.

Hieronymus contra Iouinianum *lib.*1.relatus *in hoc text.* ait virginem nubendo non peccare, nubere quidem velle malum non eſt, ſed potiùs bonum, atque remedium ſingulare concupiſcentiæ malæ, & infirmitatis humanæ, bene Sotomaior *in epiſtol. ad Timoth.cap.*5.*num.*10. & 14. ſuper illa verba, *nubere volant*, vbi ſubdit per hunc text. quem allegat, poſſe ex accidenti matrimonium fieri malum atque culpabile, nempe ſi quis poſt votum continentiæ nubere velit, & nuptias affectet, de quo etiam Cardin. Bellarmin. *de ſacram. matrimon.tom.*2. *lib.*1. *cap.*21. *verſ. ſit igitur prima propoſitio.* Intellige tamen quod licèt mulier habens votum caſtitatis non poſſit nubere abſque peccato, juxta hunc text. attamen vir, qui eam deſponſauit, liberè illa vti poterit, non ſolùm reddendo, ſed etiam exigendo, vt bene reſoluunt Syluest. *in ſum. verbo matrimonium* 7.*q.*5.*verſ.ſextò,in fine*, Sanch. *de matrim.lib.*9. *diſp.*33. *n.*2. Soar. *tom.*2. *de Relig. lib.*4. *de obligat.voti,c.*16,*n.*12.

Cap. Quod interrogaſti VI. *Nicol.*

Nicolaus Papa ad Aluinum Viennen. Eccleſiæ Archiepiſcopum, relatus *in hoc text.* ſcribit quod mulier, quæ ſanctimonialem ſe eſſe finxerat, nubere non valet, vt per Palat. *in repet.rub.de donat.inter virum & uxor.*§.47.*num.*4. Couar. *in cap.*2. *num.*1. *de teſtam.* Profeſſio enim monialis poteſt induci per impoſitionem ſacri velaminis factam à ſe ipſa, ita vt impediatur reditus ad ſæculum, Caiet. *in opuſc.tom.*1. *tract.*31.*q.*7. & dixi *in collect. ad cap.vidua, & ad cap.conſului, de Regularib.*

Per hypocriſim.] Illa enim eſt vitium quo quis factis vitæ integritatem & ſanctimoniam fingit, ac ſimulat, cupiens, & ſtudens bonus haberi, & prædicari, vt per Azor. *inſtit.moral.part.*1. *lib.*4. *cap.*13.*verſ.hypocriſis*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.*17. *num.*113. Leſſi. *de juſt. lib.*3. *cap.*47. *dub.*6. *verſ. eſt autem*, vbi ſubdit hypocriſim per ſe & ex genere ſuo eſſe peccatum veniale, aliquando tamen poſſe eſſe peccatum mortale ratione finis, quem intendit ipſe hypocrita.

Cap. Presbyteris VIII. *Calixt.II.*

Calixtus Papa II. relatus *in hoc text.* ſtatuit vt in ſacris Ordinibus conſtituti non ducant vxores, & ſi duxerint, ſeparentur, de quo vide latè Tiraquell. *l.*15. *connub. num.*118. Bernard. *in pract. c.*80. Farin. *in praxi crimin. part.*5.*q.*138. *num.*89. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim.lib.*7.*diſput.*28.*cum ſeqq.* Et eundem Calixtum, qui ſedit ab anno 214. vſque ad 220. fuiſſe auctorem conſtitutionis continentiam ſacro Ordini annectentis, exiſtimant Sot. *lib.*7. *de juſtitia, & jure, q.*6. *art.*2. *verſ. probatur*, & latè Vaſq. *de Ordine, diſp.*249.*cap.*4. *num.*36. & 37. Sed contrarium, immò ab ipſo naſcentis Eccleſiæ primordio omnibus Diaconis ac ſacerdotibus fuiſſe prohibitum contrahere matrimonium, tenent Ægid. de Conink *de ſacram. Ordinis, diſput.*20.*dub.*11.& Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.*7.*cap.*3.*n.*11.

Iuxta ſacrorum Canonum definitiones.] Ergo ſolo jure Eccleſiaſtico annexa eſt continentia Ordinibus ſacris, vt per Con. *de ſponſalib.part.*2.*cap.*6.§.3.*num.*1. Cuch.*lib.*5.*inſtit. major.tit.*12. *num.*219. D. Barboſ. *in rubr.ff.ſoluto matrimon.part.*2.*numer.*89. Azor. *inſtitut. moral.part.*1.*lib.*13.*cap.*12.*q.*1. & plures, quos refert & ſequitur Sanch. *d.lib.*7.*diſp.*27.*num.*5, quibus addo Bellet. *diſquiſit.cleric. part.*1. *tit.de diſcipl. cleric.*§.15. *num.*61. Homobonus de Bonis *de humana vita ſtatib. part.*1.*c.*19. *prope fin.verſ. quoad ſecundum*, & alios citatos per me *de officio, & poteſtate Epiſcop.part.*2.*allegat.*15.*num.*3.

SUMMARIUM.

1 *Caſtitas olim apud Latinos aſſumptis ad Ordines ſacros, & coniugatis, & non coniugatis iniuncta fuit.*

2 *Continentia ia non coniugatis ad ſacros Ordines aſcendere cupientibus cœpit iniungi, & ita ſacro Ordini eſſe annexa ex inſtitutione Siricii Papæ anno* 338.

3 *Continentiam promouendos ad ſacros Ordines cogebatur antiquitus expreſſè polliceri.*

4 *Ordinandorum nullus ex conſtitutione Martini Papa tenetur continentiam expreſſis promittere verbis, ſed tacitè.*

5 *Continentia annexa eſt Ordinibus ſacris ſolo jure Eccleſiaſtico.*

6 *Obligatio, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſeruandam, non conſurgit immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis.*

Distinctio XXVIII.

In hac diſtinctione latè agitur de continentiæ voto ſacris Ordinibus annexo, ſed vt omnia jura de eo loquentia facilè intelligi poſſint, aduertere oportet olim ab initio naſcentis Eccleſiæ aſſumptis ad Ordines ſacros, & conjugatis, & non coniugatis, vtriſque autem apud Latinos iniunctam caſtitatem, perpetuòque obſeruatam fuiſſe, ut de coniugatis conſtat ex Clem. Romano *epiſt.*2. *col.*2, & aliis citatis per Baſil. Pont. *de impediment. matrim. cap.*3. §.2. illis verò, qui non coniugati ad ſacros Ordines aſcendere cupiebant, cœpit continentia injungi, & ita ſacro Ordini eſſe annexa, ex inſtitutione Siricii *anno* 338.*in capit. plurimos,* 82.*diſt.* vt aſſerunt gloſſ. *verbo qui Sacramentis, in cap. præterito,* 84. *diſt.* & Clitou. *lib.de continent. cap.*4. eamque poſtea confirmauit Innocent. I. *anno* 408. vt videtur deduci ex *cap. propoſuiſti,* 82.*diſt.* quod deinde ad miniſtros extendiſſe Gregorium colligitur ex *cap.nullum, hac ead.diſt.* & ex *cap.ante triennium,* 31.*diſt.* 1 2

Hanc continentiam promouendi cogebantur antiquitus expreſſè polliceri, *cap.nullum, cap.præterea, cap. quando, hac ead.diſt.* illi tamen qui ad Diaconatus, & Presbyteratus Ordinem aſcendere cupiebant, *cap. propoſuiſti, & cap. plurimos,* 82. *diſtinct.* & confirmauit poſtea Leo I. extendìtque ad Subdiaconatum, *cap. omnium Sacerdotum,* 32.*diſt.* cuius lex non obligauit illicò; quia vſu recepta non fuerat, *cap.in iſtis,* 4.*diſt.* ideò Gregorius Magnus cœlibatum annexum Ordini ſacro etiam Subdiaconatui mandauit eſſe coniunctum, *d.cap.ante triennium,* 31.*diſtinct.* & poſtmodùm Vrbanus II. *in cap.erubeſcant, ead.diſt.* Poſtremò autem ex conſtitutione Martini Papæ nemo ordinandorum tenetur hanc continentiam expreſſis promittere verbis, ſed tacitè, vt ſilentium ordinati pro conſenſu reputetur, *cap.Diaconus,* 27. *diſtinct.cap. Diaconi,* 3 4

hac

hac ead.diſt. Sicut enim in Religioſi inſtituti ſuſceptione erat profeſſio tacita per longinqui temporis geſtationem habitus,& etiam expreſſa; ita mihi videtur probabile, quod docent Gregor. de Valentia 2. 2. *diſput.9. generali quæſt.5. puncto* 3. fuiſſe tacitam, & expreſſam profeſſionem continentiæ in Ordinibus ſuſcipiendis,ipſámque Ordinis Eccleſiaſtici ſuſceptionem juxta Eccleſiæ leges fuiſſe tacitam profeſſionem, & emiſſionem voti continentiæ, illóſque ita obligari, & ab Eccleſia compelli, ac ſi expreſsè votum emiſiſſent caſtitatis, non ſecus ac ii, qui longo tempore habitum religioſum geſtaverunt.

5 Ex quibus jam primò colliges ſolæ jure Eccleſiaſtico annexam eſſe continentiam Ordinibus ſacris, ut tradunt Doctores per me citati *ad cap. Presbyteris, 27. diſtinct.*

6 Secundò colliges obligationem illam, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſervandam, non conſurgere immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis, quod Eccleſia ſuo præcepto annexuit Ordinibus ſacris,cogitque eos, qui Ordinem ſacrum aſſumunt, ut votum caſtitatis emittant, non expreſsè, ſed facto ipſo, & tacitè, quamvis enim non voce voveant, at facto & opere profitentur caſtitatem per ſacrorum Ordinum ſuſceptionem; quamvis enim Eccleſia neminem poſſit abſolutè cogere ad continentiam, quod ſit res meri conſilii *cap. integritas* 32.*q.*2.poteſt tamen in Ordine ſacro, quem confert, apponere conditiones, & leges juſtas illi ſtatui convenientes, qualis eſt ut ad illum promotus caſtitatem voveat; & ideò ita merito tenent Ant.Cuch. *lib.5.inſtit.major.tit.*12. *n.*219. Gutiet. *canon.lib.2. c.7. n.*2. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.*12. *princ. n.2. verſ.Votum autem ſolemne*, Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.*13. *cap.*13. *quæſt.6. & cap.*14. *quæſt.*10. D.Barboſ.*in rubr. ff.ſoluto matrim.p.2. n.*100. & 101. & plures alii, quos plena manu refert, & ſequitur Sanch. *de matrim.lib.7. diſp.27. n.*10.

Cap. Decernimus II. *Innoc. II.*

DE Clerico in Sacris conſtituto, quod ſi uxorem duxerit,aut concubinam habuerit, Eccleſiaſtico beneficio,& officio careat,per hunc text. tenent Abb. *in cap.2. qui clerici vel vov.* Bernard. *in practic. cap.*80. *numero* 2. Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.13. cap.*32. *quæſt.*3. & quod efficiatur irregularis; adeò ut nec in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, nec ad majores Ordines ſuſcipiendos admitti poſſint, reſolvunt Covar. *de ſponſalib. part.2. cap.6. §.3. num.*1. Nav.*in man.cap.*27. *num.*195. Decian.*in tract.crimin.lib.6.c.22.num.9. verſ. Item clericus*, Vivald. *in candel. aureo part.1.tit. de matrim.n.*230. Matienſ.*in rub. tit.1.gloſ.1. n.*157. *lib.5. novæ recop.* Ceval. *commun. contra communes q.*558. *num. unico*, Sayr. *de cenſur.* lib.6.*c.4. num.*22. Sanch. *de matrim.lib.7.diſp.*85.*num.5.in fine*,Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*31. *num.*120. Bonacin.*de matrim. q.3. puncto* 9.*num.*8. Beller.*diſquiſ.clerical.p.1.tit.de diſcipl. cleric. §.5. n.*72. Farinac. *in praxi criminal. p.5.q.*138. *num.*98.

Debeant eſſe.] Ergo tenentur clerici in ſacris conſtituti in ſtatu clericali perſeverare, neque poſſunt ſine apoſtaſia illum deſerere,ut per Suar. *in defenſ.Fidei adverſus Anglicanæ ſectæ errores, lib.4. c.27. n.*6.

SUMMARIUM.

1 *Filios habens non poteſt in Epiſcopum promoveri, ſed contrarium verius; ut num.*2.

3 *D. Petrus uxorem habuit, & ex ea filiam Petronillam.*

4 *Clemens IV. tempore promotionis ſuæ duas habebat filias.*

5 *Declaratur text. in præſenti.*

6 *Declaratur text. in c. de Syracuſanæ, hac diſt.*

7 *Declaratur text. in cap. Catinenſis, 61. diſt.*

Cap. Priuſquam IV. *Greg.*

HIc text. ſolet allegari ad hoc quod filios habens non poteſt in Epiſcopum promoveri, & gloſſ. *hic verbo parvulam*, ſubdit quod hodie jure communi nullus talis promovendus eſt in Epiſcopum, ſimilis text. *in cap.de Syracuſanæ, hac ead.diſtinct.* ibi, *per quam principalis conſtitutio habentem filios,& uxorem ad Epiſcopatus Ordinem promoveri prohibet*, &c. quæ principalis conſtitutio eſt *auth. de ſanctiſſim. Epiſcop.in princ. collat.9.* In idem eſt text. *in cap. Catinenſis*, 61. *diſtinct.* ibi, *qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod Canonibus inimicum*, &c. cùm non debeant in Epiſcopos eligi, qui longam corporis ſui continentiam non habeant Sotomajor *in epiſt.1. ad Timoth.c.3. n.9.verbo pudicum*. Facit quia etſi nulla daretur prohibitio, in recto tamen gubernandi regimine ſatis inordinatum videtur illos ad Epiſcopatum eligere, qui propter nimiam in filios affectionem, ut plurimum, & cupiditate, & avaritia miſerè detinentur, hi ſunt clerici, & Epiſcopi erga filios, & nepotes, *gloſſ. ult. in c. pervenit* 1. *q.*3. Unde probabile reſultat periculum quod bona per uxorem, filios, nepotes, & cæteros temerè diſſipabuntur, ut ſatis inſinuat *d. c. de Syracuſanæ*, & ideò prædictum hujus text. notabile tenent Innoc. *in cap.1.de teſtam.* & *ibi* Abb. *num.*2. & hanc partem eſſe magis conſonam juri affirmat Nav.*de ſpoliis cleric. §.19. num.*2. 1

Verùm quod filios habens poſſit in Epiſcopum promoveri, probat text. *in c.ſunt manifeſta, verſ.Fortaſſis* 12. *q.*1. ubi gloſſ. *verbo aut filios, & in cap.Epiſcopus qui filios* 12. *quæſt.*1. D. Paul.1. *ad Timoth.*3. ibi, *Epiſcopum unius uxoris virum*; & ibi, *filios habentem*, refertur, *in c.*1. *in princ.*26. *diſt.* idque pleriſque conſtat exemplis, patet in D.Petro, qui uxorem habuit, & ex ea filiam Petronillam, Clemens IV. tempore promotionis duas habebat filias ex uxore legitima, ut videre eſt penes Platinam *in eſus vita*, apud quem in vita Alexandri III. idem reperies, & cum hac ſententia tranſire Doctores communiter poſt Hoſt. fatetur Abb. *d. num.*2. affirmat communem, & receptam Navar. *loco citato*, ubi teſtatur ſe plures vidiſſe Epiſcopos, & alios Prælatos filios habentes promotos fuiſſe à ſede Apoſt. nulla facta de filiis mentione, neque aliqua ſuper eo habita diſpenſatione. 2 3 4

Qua retenta opinione non obſtant quæ pro prima ſupra adduximus, in primis enim ad text. *in præſenti*, facile reſponderi non agere de habente uxorem, ſed de habente filiam, qui retro ante à longo tempore incontinens fuit, quod longè diverſum eſt à caſtitate conjugali. Ad *dict. cap. de Syracuſanæ*, reſpondetur textum illum quoad intentum nihil de novo ſtatuiſſe, ſed retuliſſe ſe ad Imperialem conſtitutionem; de qua *in d. auth. in princ.* quæ in primis interdicere non potuit electionem ad Epiſcopatum, juxta reg. *cap. Eccleſia S. Mariæ* 10. *de conſtit. cap.ult. de rebus Eccleſiæ non alien.* cum aliis; deinde ſi rectè advertas. Juſtinianus *ibi* abſolutè non probavit talium promotionem, ſed ſolummodo quando promovendus uxorem habuit legibus interdictam, aut alio defectu laborantem, non verò ſi unicam, & primam, ut patet *ibid. in verſ.Sed neſi prius.* Denique ad text. *in cap. Catinenſis*, 5 6 7

reſpondetur cum *gloſſ. pen. ibidem*, textum procedere propter præſumptionem, quæ eſt contra habentem filios quod bona Eccleſiæ diſſipabit, & vt ceſſet labor faciendi inventarium, de quo *in d.cap. de Syracuſana*, & tandem quia datis paribus terminis ad benè eſſe meliùs erit illum eligere, qui nullis occupationibus detinetur, & multò magis paratus eſt ad munus injunctum exequendum, juxta illud Pauli 1. ad Corinth. 7. *Solicitus eſt quæ ſunt mundi*, &c.

In gloſſ. *Ab altera parte*. ibi, *quia nomine partis medietas deſignatur*. Vide quæ latè dixi *in tract. de appellatione verborum vtriuſque juris ſignific. appell.* 186. *num.* 8.

Cap. De iis V. *Ex Conc. Tolet. II.*

Concil. Tolet. II. *cap.* 1. habitum anno 5. Amalarici Regis circa tempora Ioannis Papæ II. ſtatuit quod ad Subdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur, & refertur *in hoc text.* ex illóque notant Bernard. *in pract. cap.* 80. *n.* 2. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 27. *n.* 3. *&* 10.

Circa ætatem ordinandorum in majoribus adeſt decretum Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 12. & latè dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.* 2. *alleg.* 16.

A primis infantiæ annis.] Ideſt, poſt primos infantiæ annos, vt exponit Menoch. *de arbitr. caſu* 57. *n.* 11. propoſitio enim *à* idem quod *poſt* ſignificat *in præſenti*, vt multis oſtendit Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo, & poſtea, n.* 21. *C. de revoc. donat.*

Quibus autem voluntas propria, &c.] Notatur ad hoc quod Eccleſiæ integrum non eſt iis, qui hactenus ad Ordines minores provecti ſunt, continentiæ legem indicere, vt per Azor, *inſtitut. moral. p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 13. *quæſt.* 4. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 31. *num* 4. Vaſq. *de Ordine diſp.* 249. *cap.* 4. *n.* 39.

In gloſſ. *Infantia*. ibi, *ideſt, pueritia, quia infantia non durat, niſi vſque ad ſeptennium.* Vide Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 57. *n.* 11.

SUMMARIUM.

1 *Acyranum Concilium, licèt Provinciale fuerit, approbatum tamen & receptum eſt.*
2 *Continentiam an vellent profiteri olim apud Græcos in ordinatione dabatur optio, quam ſi ſemel profiterentur, non ampliùs licebat impunè vel inire conjugia, vel contractis vti.*
3 *Græcis nunquam licuiſſe poſt ſacrum Ordinem nuptias contrahere, exiſtimarunt nonnulli.*
4 *Alii aliter dixerunt.*

Cap. Diaconi. VIII. *Ex Ancyr. Synod.*

1 Deſumitur hic text. ex Concil. Ancyrano *can.* 10. inter Græcos celebrato poſt tempora Marcelli Papæ circa annum Domini ferè 308. de quo Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *an Chriſti* 314. *poſt med.* quod etſi Provinciale fuerit, approbatum tamẽ, & receptum eſt frequentibus Græcorum Synodis, vt conſtat ex *cap. quoniam ſancta, & ex cap. prima adnotatio* 16. *diſt.* & probatur à Leone IV. *in c. libellis* 20. *diſt.* vbi ſic habetur. *Quibus autem in omnibus Eccleſiaſticis vtimur judiciis, ſunt Canones Apoſtolorum, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæſarienſium, &c.*

Ex hoc text. conſtat olim omnibus abſolutè apud Græcos in ordinatione datam optionem an vellent profiteri continentiam, quam ſi ſemel profiterentur, non ampliùs licebat impunè vel inire conjugia, vel contractis vti, ſi tamen nollent continentiam profiteri, licebat vxores ducere, & ſi conjugati erant, vti matrimoniis antea contractis, ita Theologi veteres ferè omnes Scholaſtici, vt per Richard. *in* 4. *diſt.* 37. *art.* 1. *q.* 1. *in ſolut.* 2. Scot. *quæſt. vnica*, Palud. *ibidem q.* 1. *concl.* 4. Thom. de Argent. *q. vnica art.* 1. *in ſolut. ad* 4. *contra* 2. *concl.* Sot. *eadem diſt. quæſt.* 1. *art.* 1. *& de juſtit. lib.* 8. *quæſt.* 6. *art.* 2. *pag.* 2. Card. Bellarm. *lib.* 1. *de cleric. capit* 19. *col.* 3. *verſ. probatur ſecundò*. Caietan. *in opuſ. tom.* 1. *tract.* 27. Petr. Sot. *de inſtitut. Sacerdot. lect.* 5. *&* 6. Quintanad. *lib.* 1. *rerum Eccleſiaſticarum cap.* 6. *num.* 9. qui meritò hunc dicit eſſe communem ſenſum.

Scio non defuiſſe alios opinantes Græcis nonquam licuiſſe poſt ſacrum ordinem ſuſceptum nuptias contrahere, Valent. *tom.* 4. *diſp.* 9. *quæſt.* 5. *punct.* 5. Petr. Bollo *in ſua œconom. Canon. claſſ.* 1. *capit.* 1. 6. 5. Vaſq. *in* 3. *part. diſput.* 249. *cap.* 3. Ægid. Coniok *de Sacram. diſput.* 20. *de Ordine dub.* 12. Soar. *de relig. tom.* 3. *lib.* 9. *cap.* 14. & reſpondent text. *in præſenti* intelligendum eſſe eo caſu procedere, ſi proteſtati fuerint ſe velle vxores habere, hoc eſt, velle ſe vti vxoribus ante Ordinem ductis, intelligentes prætetea verba illa, *ſi poſtea ad nuptias venerint*, ideſt, ſi nuptiis antea contractis vti voluerint, ſic tacito eorum nomine reſcauni Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *capit.* 14. §. 5. *lit. D.* Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 12. *quæſt.* 4. & Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 28. *numer.* 7. *verſ. ad quintum*. Qui intellectus violentus apparet, & nonnulla ſupplet, & ex verbis Canonis manifeſtè refellitur, nam verba illa, *ad nuptias venerint*, non eſt vti vxoribus antea ductis, ſed tunc de novo eas ducere, vt advertit Vaſq. *de ſacram. Ordinis diſp.* 246. *cap.* 2. *num.* 16. 3

Denique Archid. Turrectem. & Gemin. *in præſenti* exponunt id, quod dicitur *in hoc capit. ſi poſtea ad nuptias venerint*, hoc eſt, ſi poſtea matrimonium contraxerint facto ipſo, non jure, tunc ſeparentur ab vxoribus, quas duxerunt facto, non jure, eo quod matrimonium non valeat, & ſeparati ab vxoribus in miniſterio permaneant, hoc eſt, non deiiciantur à Clero, Balſamon *in comment. ſuper Concilium Ancyranum*, quem ſequitur Mich. de Medina *lib.* 2. *de continentia capit.* 14. *ſub fin.* ait hunc Concilii Canonem eſſe abrogatum in Concil. VI. generali *can.* 6. *Trullano*, vbi definitur Subdiaconis, & Diaconis nullo modo licere ad nuptias tranſire, quod ſi tranſierint, eſſe ab vxoribus ſeparandos, & hac præſtita reſponſione nunquam licuiſſe Clericis etiam Græcis poſt ſacros Ordines nuptias contrahere concludunt Azor. & Sanch. *citatis locis*. Vel meliùs forſan reſponderi poterit Concilium de quo *in præſenti*, non habuiſſe ratum conjugium à Diaconis contractum, nec liberam facultatem eis conceſſiſſe illud contrahendi, & in matrimonio ſic contracto vxore vtendi, ſed tantùm ſtatuere, vt ordinatus, qui ſi ex licentia Epiſcopi contraheret, de gradu ſuo & Ordine non amoveretur, ſed poſt huiuſmodi nuptias in eo permaneret, ita tamen vt vxore ſua minimè vteretur, quia in text. ſolùm dicitur Diaconos de gradu ſuo removendos non eſſe, ita Turrian. *lib.* 2. *de dogmaticis characteribus* §. *ad hæc obiicient*, Bouer. *de Republ. Eccleſiaſt. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 10. §. *à Subdiaconatu, pag.* 277. Aliter poteſt reſponderi cum Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 314. *num.* 88. ſed prima ſententia forſan communior eſt, & receptior. 4

Cap. Presbyter IX. *Ex Conc. Neocæſ.*

Neocæſarienſe Concilium *cap.* 1. ſub Sylveſtro I. celebratum ſecundùm Card. Baron. *annal. tom.* 3.

anno

Google

anno Chriſti 314. *poſt med. pag.* 128. ubi *in verſ. Preſbyter*, refert verba hujus text. ſtatuit quod Preſbyter ducens uxorem deponatur ab Ordine. Hodie verò ſi conſtituti in Sacris matrimonium contrahant, excommunicationem incurrunt, *Clem. eos, de conſang.* & deinde ſuſpecti ſunt de fide, ac in eos poſſunt Inquiſitores animadvertere, Palat. *in repet. cap. per veſtras, ad donat. inter virum* §. 18. *num.* 26. *verſ. Ex quo*, Penia *in direct. inquiſ. p.* 2. *comment.* 74. *verſ. Atque.* Param. *de origine Inquiſ. lib.* 3. *q.* 10. *n.* 75. *&* 98. Carol. de Graff. *de effectib. cleric. effectu* 5. *num.* 4. Farin. *de hæreſi quaſt.* 183. *num.* 72. *cum ſeqq.*

SUMMARIUM.

1 *Uxor, cujus licentia, vel diſſimulatione vir ad Ordines ſacros promotus eſt, ita tenetur ad caſtitatem, ut viro defuncto nequeat validum matrimonium inire.*

2 *Amplia ad uxorem, quæ nec expreſsè conſenſit, nec diſſenſit, ſed conſcia promotionis viri ad Ordines, diſſimulavit.*

3 *Uxor, quæ conſcia promotionis viri, ac potens commodè reclamare, nec conſenſum, nec diſſenſum præſtitit, ſed diſſimulando tacuit, poteſt virum repetere.*

Cap. Quia ſunt X. *Greg.*

1 CAſus in terminis hujus text. fuit de uxore, quæ conſcia promotionis viri ad Ordines, mortuo viro jam facto Diacono ad alias nuptias tranſiit, & ſic ait Gregor. *lib.* 2. *epiſt.* 59. relatus *in præſenti. Si in conjugio Diaconi mulierem, de qua agitur, fuiſſe conſtiterit ii, qui malè ſociati ſunt, disjungantur.* ubi gloſſ. *verbo fuiſſe*, ſubjicit, ſupple & ipſum ordinatum uxore ſciente: unde colligitur uxorem, cujus licentia, vel diſſimulatione, vir ad Ordines ſacros promotus eſt, ita teneri ad caſtitatem, ut viro defuncto nequeat validum matrimonium inire. Colligitur etiam ex *cap. ſi ſe, & ex cap. ſi qua vidua, hac eadem diſt.* reſolvunt Ochogav. *de ſacram. matrimon. quaſt.* 53. *num* 8. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 14. *quaſt.* 11. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput* 40. *num.* 2. ubi *num.* 3. ſubdit legitimam rationem, cur hoc matrimonium irritum ſit, non eſſe quod votum ſimplex uxoris efficiatur ſolemne per actionem communicationem, ſed quia Eccleſiaſtica conſtitutio ob reverentiam Ordinis aſſumpti à viro ex licentiam uxoris voventis caſtitatem reddidit eam ad ſubſequens matrimonium inha-
2 bilem.

In gloſſ. *Fuiſſet*, ibi, *ſed ſcivit, & tacuit, &c.* Hæc gloſſ. extendit ſuprapoſitam reſolutionem ad uxorem, quæ nec expreſsè conſenſit, nec diſſenſit, ſed conſcia promotionis viri ad Ordines diſſimulavit, eo quod tunc cenſeatur vovere continentiam, ut per Hoſt. Archid. Domin. Turrecr. & alios, quos refert Sanc. *d. diſp.* 40. *num.* 5. ubi tamen ſubdit ſe id non credere, ſed exiſtimare uxorem diſſimulantem id minimè pati detrimentum. Idem *eodem lib.* 7. *diſput.* 38. *num.* 15. contra plures citatos à ſe *num.* 14. reſolvit uxorem, quæ con-
3 ſcia promotionis viri, ac potens commodè reclamare, nec conſenſum, nec diſſenſum præſtitit, ſed diſſimulando tacuit, poſſe virum repetere, quia ex ea diſſimulatione nullum uxori præjudicium generatur, ſed jus ſuum virum repetendi illæſum manet, quia ad rem tam arduam jura non contenta ſunt uxoris diſſimulatione, quæ varias interpretationes patitur, nec ſignum apertum licentiæ eſt, ut expreſsè definitur *in cap. conſuluit, de converſ. conjug.*

Cap. De Syracuſanæ XIII. *Pelag.*

VIde quæ circa materiam, & intellectum hujus text. dicit ad *cap. priuſquam, num.* 6. *ſuprà hac eadem diſtinct.* & adde quod advertit Bover. *de Republ. Eccleſ. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 11. § *ſextum dictum, pag.* 387. quod Pelagius *in præſenti* dùm clericum conjugatum Epiſcopum conſecrari permittit, non ei conjugis uſum indulget.

Habita rerum deſcriptione ſubſtantiam, &c.] Notatur ad hoc, quod Epiſcopus tempore, quo Epiſcopatum conſequitur, tenetur facere inventarium illatarum rerum, quas ipſe ex patrimonio, vel alio titulo comparavit, ut per Covar. *ad cap.* 1. *de teſtament. num.* 9. *verſ. Tamen Epiſcopus*, Cened. *ad Decretal. collect.* 145. *num.* 2. advertens quod ſi Prælatus hoc non fecerit, præſumitur contra eundem nihil habuiſſe, & quòd omnia intuitu Eccleſiæ acquiſierit, ut in ſimili de hærede non conficiente inventarium probat *authent. de hæred. & falcid.* §. *ſancimus, tollat.* 1. *verſ. Patet.*

Cap. Si quis docuerit XIV.

Ex Canone Apoſt.

DUm in Canon. Apoſtolorum *can.* 6. aliàs 5. ſtatuitur ut Preſbyter cauſa religionis non contemnat propriam uxorem, prout refertur *in hoc text.* colligi ex eo videtur tempore Apoſtolorum conjugatis ad ſacrum Ordinem cooptandis uſum anterioris matrimonii permiſſum eſſe, ut per Clicthovæ, *de continentia Sacerd. c.* 4. *cum ſeqq.* & ſentit Henriq. *in ſum.* ubi *de Ordine, c.* 14. §. 7. *verſ. Eodem ſtatuto.* Contrariam tamen opinionem, nempe quod circa Apoſtolorum tempora cunctis fuerit Sacerdotibus uxorius uſus interdictus, probat auctoritas Apoſtol. ad Titum *cap.* 1. *num.* 9. *Oportet Epiſcopum eſſe continentem*; cùm enim Apoſtoli Spiritu ſancto edocti neceſſariam eſſe Eccleſiæ continentiam proſpicerent, fatendum eſt illos docuiſſe nonniſi continentes miniſtros eſſe ſuſcipiendos; quare ita tenet Sot. *lib.* 7. *de Inſtit. q.* 6. *art.* 2. *concluſ.* 3. Cov. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 6. §. 3. *num.* 1. Cardin. Bellarmin. *de clericis lib.* 1. *cap.* 18. *&* 19. Non obſtat hic text. ſolùm enim prohibet ne Sacerdotes ſic uxores contemnant, ut eis, liberiſque, & familiæ non provideant, ſed debent, adhuc eas alere, & alimenta præſtare; at verò citra contemptum communi thoro ex amborum conſenſu abſtineat, advertunt Sot. *de concl.* 3. *verſ. Sed eſt præterea*, Card. Bellarm. *d. lib.* 1. *de clericis cap.* 21. *col.* 2. *verſ. Ad primum.*

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum clerico in Sacris conſtituto viduam ducente quoad officium, ſecus in beneficio.*

2 *Ordinatus ſacris Ordinibus etiamſi ignoraverit votum Ordini annexum, tenetur omninò continere, nec poteſt validè matrimonium inire.*

Cap. Presbyterum XVI.

Ex VI. Synodo in Trullo.

PRobat hic text. non poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Clerico in Sacris conſtituto viduam ducente quoad officium, ſecus in beneficio, ſicuti tradunt Joan. Andr. *in cap. ult. in fin. de bigam.* ubi Butr. 1

in fine, Card. *oppoſit.*2. Abb. & Bellem. *in fine*, quos refert Sanch. *de matrimon. lib.*7.*diſp.*86. *num.*21. cum Clerico enim ex matrimonio contracto bigamiam incurrente ſolus Papa poteſt diſpenſare, ut per Avil. *de cenſur.p.*7.*diſp.*8. *dub.*4. Ægid.de Conink *diſput.*18. *dub.*14. *num.*110.

Non legalibus nuptiis.] Non intelligas de ſecundis nuptiis, ſed de quibuſcumque à Preſbyteris contractis, omnes enim ſunt prohibitæ, ita Soar. *tom.*5.*de cenſuris diſp.*49.*ſect.*2. *num.*8.

In gloſſ. *Habere*, ibi, *beneficium tenebit*. Ergo ſuſpenſus non privatur beneficio, de quo vide Soar. *tom.*5. *de cenſur. d.* & 26.*ſect.*3. *num.*2. *cum ſeqq.*

2 In gloſſ. *Ignorantia*, ibi, *Arg. quod licet aliquis ignoret ſe debere, continere qui ordinatur, tamen ex eo, quod recipit Ordinem, tenetur continere.* Notat quod ordinatus, ſacris Ordinibus etiamſi ignotaverit votum Ordini annexum, tenetur omninò continere, nec poteſt validè matrimonium inire, eo quod potuerit Eccleſia juſtiſſimam de cælibatu Clericorum legem indicere, atque ea ligare quoſcumque in poſterum promovendos, ſive ſciverint, ſive ignoraverint prædictam legem, ut pluribus citatis tradit Sanch. *d. lib.*7. *diſput.*27. *num.*11.

In gloſſ. *Privatus eſt*, ibi, *ſi Sacerdos eſt excommunicatus, vel ſuſpenſus, non debet privatim dicere Horas Canonicas*, &c. Ita Cov. *in cap. alma mater, part.*1.§ 3. *num.*8. Navar. *in man. cap.*7. *num.*17. Soar. *tom.*5. *de cenſur. diſputat.*12. *ſect.*2. *num.*14. Leſſi. *de juſtit. lib.*2. *cap.*37. *dub.*9.

SUMMARIUM.

1 *Nicolaus I. conſultus à Bulgaris, quid reſponderit refertur.*

2 *Græcis licuit uxoribus uti, quas ante ordinationem duxerant.*

3 *Bulgari quare reprehenſibiles, ac improbi vocantur, qui cum eſſent Preſbyteri habebant uxores, oſtenditur.*

CAP. Conſulendum VII. & ult.

Nicolaus I.

1 NIcolaus I. conſultus à Bolgaris, qui ſemper retinuerunt, & retinent Græcorum morem, num eorum Preſbyteri habentes uxores ſuſtentandi eſſent? Reſpondet *cap.*70. ut habetur *in hoc textu*, his verbis. *Licet ipſi validè ſint reprehenſibiles, vos tamen Deum convenit imitari, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos*, ex quibus poſſet aliquis exiſtimare Sacerdotes Græcos utentes matrimonio ante Ordines inito, peccare, ſed in eo manere permitti ob eorum duritiem, tanquam minùs malum inſtar permiſſionis lupanarium, ut ſentiunt quidam quos tacito nomine refert Azor. *inſtitut. moral. part.*1. *lib.*13. *cap.*12.*quæſt.*1. De hac conſultatione Bulgarorum ad Nicolaum I. agit latè Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.*10. *anno Chriſti* 866. *in princ.* & verba hujus text. referuntur *tom.*3. *Concilior.* ſub reſcripto Nicolai I. *pag. mihi* 517.

2 Verùm dicendum eſt Græcis licuiſſe uxoribus uti, quas ante ordinationem duxerunt, eoſque minime peccare, ut clarè colligitur ex *cap. aliter*, 31. *diſtinct.* ubi Stephanus Pontifex Græcorum morem refert, nec reprehendit, & ſimiliter Innocent. III. *in cap. quæſitum, de pœnitent. & remiſſ.* clarè ſupponit eum uſum eſſe licitum, ibi, *quæſitum eſt utrùm Sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet uti*, & Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. *in cap. ut Clericorum, de vita, & honeſtate Clericorum, in fine*, id clarè dicit, ibi, *qui autem ſecundum regionis ſuæ morem non abdicarunt copulam conjugalem ſi lapſi fuerint, gravius puniantur, cùm legitimo matrimonio uti poſſint*, ubi *gloſſ. fin.* id dici ait propter Græcos, qui in Sacris conſtituti utuntur matrimonio antea contracto; quare hanc partem ſuſtinent Azor. *d. quæſt.*1. Ludov. Lopez *in inſtructor. Conſcientia, part.*1.*ubi de matrimon. cap.*49. *col.*1. *verſ. Ad verbum*, & poſt D. Antoninum, Sylveſt. Sot. & alios, tenent Sanch. *de matrim. lib.*7.*diſp.*28. *num.*6.

Reſtat nunc ut exponamus quare Bulgari vocantur reprehenſibiles, ac mali, & improbi, ſi receptam uſu conſuetudinem à magna Synodo probatam ſequebantur, & quare reprehenſioni Græci ſubjaceant, qui cùm eſſent Preſbyteri, habebant uxores, quod ut clarè intelligatur ſciendum eſt procedente tempore eò inſaniæ Græcos perveniſſe, quo ſe ſe magis Latinis opponerent, ut omnes, qui ordinabantur, ad nuptias cogerent, nec ullum, niſi conjugatum, ordinarent, quod olim reprehendit in Vigilantio Hieronymus his verbis, *Si tamen Epiſcopi nominandi ſunt, qui non ordinant Diaconos, niſi priùs uxores duxerint, nulli cælibi credentes pudicitiam, immo oſtendentes quam ſanctè ipſi vivant, qui malè de omnibus ſuſpicantur*, in hanc etiam inſaniam prorupuere Græci primùm, quantum ſuſpicari poſſunt, poſt ſextam Synodum, cùm in Trullo convenientes ſine capite legitimo, odio in Latinos concitati illum decimumtertium Canonem ediderunt, ubi nec antea conjugatos privant uſu conjugum, nec antea conjugatos volunt rejici ob Ordinibus ſuſcipiendis, & in eorum ſuſceptione continentiæ profeſſionem prohibent. Hanc eandem Græcorum inſaniam nobis apertè oſtendit Humberti diſputatio, adversùs Nicetam Pectoratum tempore Leonis VIII. quæ habetur apud Cardinalem Baronium *tom.*11.*in fine*, inquit enim, *ante omnia autem comprobamus te mentitum ipſi veritati in eo quod dixiſti noſtros priùs ordinari, deinde uxores ſortiri.* 3

DISTINCTIO XXIX.

CAP. Sciendum I. *Iſid.*

EX hoc text. colligitur quatuor conſiderationibus poſſe Canones inter ſe pugnantes ad concordiam reduci, nempe ratione cauſæ, perſonæ, loci, & temporum, ut per Cov. *in capit. alma mater, part.*1.*in initio num.*1. & vide quæ dixi *in collect. ad proœmium Decretal.*

Non indagamur.] Notatur ad hoc quod confeſſio in judicio ex abrupto, & abſque deliberatione facta poteſt quandocumque revocari, etiam non docto de errore, ut per Decian. *reſp.*8. *num.*106.

CAP. Neceſſe III. *Hieron.*

IUxta diverſitates locorum, &c.] Notatur ad hoc non omnibus Communitatibus, & Rebuſpublicis eædem leges conveniunt, vel utiles ſunt, ut per Ariſt. *lib.*5. *ethicor. cap.*7. Covar. *in cap. alma mater, in initio num.*3.

Imperiti medici.] Peritia medici quomodo cognoſcatur tradit Petr. Rebuff. *in concord. rub. de collation.* §.*præterea, in verbo medicina, pag.*366. hæc autem dari non poteſt in medico novo, quia illum peritiam in

patria

patria dicit Alberic. *in l. providendum, in princip. C. de poſtulando*, & ideo Scotos medicos juvenes in Angliam mittere, ut ibi ſe exerceant in gravem inimicorum perniciem, referunt Rebuff. *ad leges Galliæ, tom. 3. tit. de mat. poſſeſ. gloſſ. unic. num. 13.* & Jacob. Benni. *de privileg. Iureconſ. p. 3. privil. 55. num. 4.* Medicum imperitum, ex cujus ignorantia mortuus eſt ægrotus, extraordinariè debere puniri, reſolvit Ripa *de peſte, c. 7. num. 7.* nam medicus errans majori pœna punitur, quàm judex etiam errans, ut tradit Burg. de Paz *l. 1. Tauri, num. 26.* Si tamen infirmus dolo ipſius Medici deceſſit, tunc pœna mortis punitur, ut advertit Menoch. *de arbit. caſu 581. n. 3.* & quam reſtitutionem facere teneatur, vide apud Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 10. num. 98.* ubi citat Medin. *in C. de rebus reſtituen. queſt. 9.*

Distinctio XXX.

Vide Cardin. Cæſ. Baron. *tom. 3. annal. Eccleſiæ, anno Chriſti 361. n. 57. verſ. Sed & quod,* ubi reprehendit Gratianum dum *in principio hujus diſtinctionis* firmat cauſam Concilii Gangrenſis fuiſſe hæreſim Manichæorum.

SUMMARIUM.

1 *Parentes neceſſitate oppreſſos qui deſeruerint occaſione divini cultus, anathematizantur in Concilio Gangrenſi.*
2 *Filius peccabit mortaliter ſi Religionem ingrediatur parentibus in gravi neceſſitate conſtitutis.*
3 *Filius etiamſi votum Religionis habeat, adhuc tenetur parentes neceſſitate oppreſſos non deſerere, ut illam ingrediatur, donec ceſſet eorum neceſſitas.*
4 *Filius ingrediendo Religionem poteſt deſerere parentes neceſſitate oppreſſos, ſi ſpem probabilem non habet ſubveniendi eorum neceſſitatibus, vel ſi pater, aut mater habet alios filios, vel alium modum.*
5 *Filius, quem ipſimet parentes ad peccandum provocant, vel in ſæculo morari nequit abſque proximo lethaliter peccandi periculo, poteſt Religionem ingredi, relictis parentibus neceſſitate oppreſſis.*
6 *Filii tenentur honorare parentes.*
7 *Filii habentes parentes Iudæos, vel aliter infideles in neceſſitate conſtitutos, non poſſunt eos deſerere cauſa adeundi Religionem.*
8 *Patri infideli, & malo potius ſubveniendum eſt, quàm alicui fideli ſancto.*
9 *Pater hæreticus egens præferendus eſt extraneo Catholico in eleemoſyna à filio eroganda.*

Cap. Si quis filii I. *Ex Conc. Gangrenſ.*

1 ANathematizantur in Concilio Gangrenſi hîc relato, filii deſerentes parentes neceſſitate oppreſſos occaſione divini cultus, ut refert Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 20. num. 3.* Unde non licere filio, immò illum peccare mortaliter, ſi Religionem ingrediatur, parentibus in gravi neceſſitate conſtitutis, quibus non poteſt provideri niſi ipſe maneat in ſæculo, reſolvunt D. Thomas 2. 2. *q. 101. art. 4. ad* 4. D. Antoninus 3. *part. tit. 16. cap. 2. in princ.* Navar. *commento 3. de Regularibus, num. 48. & in man. cap. 14. num. 1.* Sylveſt. *in ſum. verbo Religio 2. quæſt. 4.* Angl. *in floribus Theologicis, in quæſt. de voto, pag. 94. cum ſeqq.* Sebaſt. Medic. *in ſum. peccatorum, part. 1. tit. 3. quæſt. 16. verſ. Quintò,* Pedroca *in ſum. in 4. præcepto Decalogi, fol. 36. verſ. Aqui ſe offrece, & in 7. præcepto, fol. 96. verſ. La ſexta,* Cordub. *de caſibus conſcient. quæſt. 151.* Ludov. Lop. *in inſtruct. conſcient. part. 1. cap. 54. verſ. Peccátque filius,* Sayr. *in clavi Regia, lib. 7. cap. 6. num. 2.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 2. cap. 3. quæſt. 3. & lib. 12. cap. 1. quæſt. 8.* Leſſ. *de Iuſtitia, lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 34.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 3. quæſt. 13. art. 5. verſ. Tertiò dico,* Jacob. de Graff. *lib. 3. conſ. 5. de voto, num. 8.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 29. num. 12.* Fr. Ludov. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. quæſt. 17. art. 8. concluſ. 1.* Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 5. num. 11.* Bonacina *in præcepta Decalogi, diſput. 6. quæſt. unica, puncto 5. n. 4.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſ. lib. 5. quæſt. 143.*
cum ſeqq. ubi q. 145. reſolvit quod ſi de facto filius 2
parentibus in gravi neceſſitate conſtitutis Religionem ingrediatur, & profiteatur, talis profeſſio eſt valida, & *quæſt. 148.* oſtendit quando neceſſitas dicatur gravis, & citat à Cened. *ad Decretum, collect. 20. num. 3. in med.*

Amplia ut procedat etiam ſi filius votum Religio- 3
nis habeat, quia adhuc tenetur præfatos parentes non deſerere, donec ceſſet eorum neceſſitas, ut tenent Sanch. *dicto cap. 20. num. 8.* & Suarez *dict. cap. 58. n. 16.* Et procedit quamvis in actu parentes in præfata neceſſitate non ſint; ſed probabilibus conjecturis tractu temporis in eam abſque filii auxilio eos caſuros eſſe creditur, quia neceſſitas, quæ probabiliter futura cenſetur, neceſſitati præſenti æquiparatur, ita Sanchez *dict. cap. 20. num. 5.* Suarez *dict. cap. 5. num. 3. in fin.* Bonacina *de legibus, diſp. 6. quæſt. unica, puncto 3. num. 4. verſ. Amplia,* quicquid dicat Fr. Emman. *in ſumma, part. 2. cap. 6. num. 4.* Quæ quidem obligatio locum ſibi vendicat, nedum in gravi parentum neceſſitate, ut dictum eſt, ſed etiam cæterorum aſcendentium, ſecundùm Sanch. *d. cap. 20. num. 28.* contra Suar. *dict. cap. 5. num. 8.*

Limita tamen ut non procedat in filio, qui ſpem 4
probabilem non habet ſubveniendi neceſſitati parentum manendo in ſæculo, Sayr. *in clavi Regia, lib. 7. cap. 6. num. 5.* Sanch. *dict. cap. 20. num. 3.* Suar. *d. cap. 5. num. 4.* Vel quando pater, aut mater habet alios filios, vel alium modum, quo ſuæ neceſſitati proſpicere poſſit. Sayr. *d. cap. 6. num. 6.* Sanch. *d. cap. 20. n. 3.* Suar. *d. cap. 5. num. 5.*

Vel quoque in filio, quem ipſimet parentes ad 5
peccandum provocant, Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 1. quæſt. 17. art. 8. concluſ. 2.* Sanch. *d. cap. 20. num. 12.* Vel denique in filio, qui in ſæculo morari nequit abſque proximo lethaliter peccandi periculo, Sayr. *dict. cap. 6. num. 7.* Sanch. *d. cap. 20. num. 11.* Suar. *d. cap. 5. num. 32.*

Debitum honorem.] Ergo filii tenentur honorare 6
parentes, ut per Nav. *in man. cap. 14. num. 3. verſ. Quintò.* Simanch. *de patre hæret. num. 54. cum ſeqq.* Menoch. *lib. 1. illuſtr. cap. 37. num. 3.* Lancel. Conrad. *in templo omnium judicum, lib. 2. cap. 5. §. 3. de ſollicitud. & officio Epiſcopi, n. 70.* Lara *in l. ſi quis à liberis, §. uerum, n. 83. verſ. Hanc ſententiam, ff. de liber. agnoſc.* Joan. Garc. *de expenſis, cap. 3. num. 26.*

Maximè fideles.] Notatur ad hoc quod filii ha- 7
bentes parentes Judæos, vel aliter infideles in neceſſitate conſtitutos, non poſſunt eos deſerere cauſa adeundi Religionem; & eſt ratio, quia tenetur filius tales parentes alere, eiſque ſuccurrere, ut colligitur ex gloſſ. *hic, verbo infideles,* & probat Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 18. à num. 2.* Immò Gloſſ. *verbo domeſticos, in cap. non ſatis, 86. diſt.* & in hoc textu Panorm. *in cap. ſi quis Epiſcopus, notab. 1. de hæretic.* Barbat. *conſil.*

conſil.63. col.2. poſt medium, vol.2. & alii, quos refert,
8 & ſequitur Surd. *dict. tit.1. quaſt.96. n.1.* Jure optimo docent potius ſubveniendum eſſe patri infideli, & malo, quàm alieni fideli ſancto, & in eadem neceſſitate conſtituto, niſi hujuſmodi alimentorum præſtatione parentes fierent deteriores, & ita demùm quod filius converſus ad fidem teneatur alere parentes infideles etiam in concurſu extranei fidelis, poſt Marquard. *de Iuda. part.3. c.4. n.7.* & alios reſolvit Rieciulus *in tractat. de Neophyt. cap.9. num.14.*

9 In gloſſ. *Fideles,* ibi, *ſed pone, quod habet patrem hæreticum,* &c. Notatur ad hoc quod pater hæreticus egeos præferendus eſt extraneo Catholico in eleemoſyna à filio eroganda, ut per Caſtr. *de juſta hæreticorum punit. lib.2. cap.7.* Surd. *de aliment. tit.5. q.18. num.3. & quaſt.19. à num.3.* plures per Sanch. *in præcepta Decalogi, tomo 1. lib.2. cap.24. num.7.* Sed verius eſt non teneri, niſi pater extremè indigeat, ita Lara *in l. ſi quis à liberis, §. Etſi impubes, num.10. ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de aliment. tit.7. quaſt.14. à num.29.* Sanchez *dict. cap.24. n.7.* Farinac. *de hæreſi, quaſt.182. num.14.*

In eadem gloſſ. ibi, *Sed dicas, quod patrem, qualiſcumque ſit, debemus præponere extraneo etiam ſancto,* &c. Vide Perez *ad tit.9. lib.8. Ordin. pag.222.* & citatos *ſuprà num.8.*

Cap. Quæcumque II.

Concilium Gangrenſe *cap.17.* de quo latè Card. Baron. *annal. Eccl. anno Chriſti 361. num.54. verſ. at longè, cum ſeqq.* relatum à Gratiano *in præſenti,* ſtatuit non debere mulieres comam ſibi datam à Deo ad velamen & memoriam ſubjectionis amputare, & præſcindere, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo fœmina, num.3.* Tiraq. *l.1. connub. gloſſ.1. part.1. num.21. ad med.* Et quod coma in mulieribus ſit pulchritudinis ſignum & ornatus, ex ſacris & prophanis auctoribus tradunt Mantu. *lib.8. obſerv.76.* Pined. *in Iob, tom.1. cap... verſ.30. numero 13.* Villalpand. *in epit. delict. in defenſ. cap.6. n.18. cum ſeqq.* Intellige tamen text. de laicis mulieribus, non autem de Religioſis fœminis, quæ Deo, & Eccleſiæ dicatæ ſunt, gloſſ. *in Clem.2. de ſtatu Regul.* cujus rei rationem aſſignat S. Thom. *ſuper epiſt. ad Corinth. cap.15.* quia Virgines intrantes Religionem aſſumunt pœnitentiæ lamentum, mulieres verò tempore luctûs comam deponunt, ut poſt Senec. tradit Villalphand. *d. cap.9. num.19. & 20.*

Cap. Si quis tanquam VII.

1 *Si quis, tanquam hoc continentiæ convenire judicans, die Dominico jejunaverit, in ejuſdem diei contemptum, anathema ſit.*] Unde colligitur jejunantem die Dominico peccare mortaliter, quia tale jejunium eſt contra Eccleſiæ univerſalis conſuetudinem, cùm dies Dominici lætitiæ deputentur, non luctui, & pœnitentiæ, ita Rebuff. *tom.3. ad leges Galliæ, tit. de conſuet. in præfat. num.73.* Card. Bellarm. *tom.3. controv.3. gener. lib.2. cap.23.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.7. cap.27. verſ. Septimò.* Jacob. de Graff. *conſ.13. num.4. de voto,* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.4. cap.12. num.137.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. cap.37. num.11.* intelligendo juxta ea, quæ dicam *num. ſeq.*

2 In gloſſ. *Contemptum,* ibi, *quia ſi non facit in contemptum illius diei, etiam omni die bonum eſt ei ſi jejunet.* Sequitur Jacob. de Graff. *d. conſ.53. num.8.* Unde jejunium in die Dominico non eſt ſemper prohibitum, ſed ſolùm ſi quis in illis vel ex ſuperſtitione jejunet, ut Montaniſtæ faciebant, vel ex errore, ut Manichæi, & Priſcillianiſtæ, vel ex contemptu Eccleſiæ, ut Euſtathiani, & Arriani: vel denique cum ſcandalo aliorum, ut ſi quis unum diem jejunaturus, eligat diem Dominicum, ita Cardin. Bellarm. *d. c.23.* Azor. *d. cap.27. quaſt.9.* Valer. Reginald. *d. cap.12. num.178.* Unde & multi Eremitæ diebus Dominicis jejunabant, ut ex vitis Patrum conſtat, & tradunt Sanch. *d. cap.37. num.12.* Leſſi. *de juſtit. lib.4. cap.2. num.168.* Filliuc. *tract.27. cap.5. num.303.*

Cap. Si quis carnem XIII.

Si quis carnem manducantem ex fide cum Religione, præter ſanguinem, & idolo immolatum & ſuffocatum crediderit condemnandum tanquam ſpem non habentem, qui eam manducat, anathema ſit.] Hæc ſunt formalia 1
verba hujus text. deſumpta ex *canon 2. Apoſtolorum,* & quamvis multi ſcripſerint Apoſtolos hoc in loco ſolùm præcepiſſe, ut fideles abſtineant ab homicidio, quod per ſanguinem intelligunt, verbáque illa, *& ſuffocatum,* non tradita ab Apoſtolis, ſed poſtmodùm ſuperaddita fuiſſe, vel per illa violentiam, ſeu rapinam prohiberi, longè verius eſt, & receptius novum præceptum hic tradi de abſtinendo ab eſu carnis, & ſuffocati, ut interpretantur Chryſoſtom. Tertullian. & reliqui omnes primæ Eccleſiæ Patres, explicat D. Thomas *1. 2. quaſt.103. art.4.* proſequuntur latè Cardin. Bellarmin. *tom.1. de Romano Pontifice, lib.4. c.16. verſ. Quintus locus.* Card. Baron. *in annalibus Eccleſiaſticis, tom.1. anno Chriſti 51. cap.11. cum ſequentib.* ubi in confirmationem adducit novellam conſtitut. 58. Leonis Imperatoris, pluréſque alias auctoritates, quod ſanè præceptum nonnulli conſuetudine abrogatum ſcripſerunt, ut per Navar. *in princip. de Pœnit. diſt.5. part.3. gloſſ... num.2.* Verior tamen ſententia eſt præceptum illud ab Apoſtolis traditum fuiſſe ad tempus, donec ſcilicet unio Gentilium, & Judæorum, qui cibos illos abhorrebant, coaleſceret: ſed jam hujus ſuperſtitionis nulla inter fideles prohibitio ſupereſt, ut optimè docet D. Thomas *citato loco,* ſequitur Sot. *lib.2. de juſtit. quaſt.5. art.4. in fine,* proſequitur Card. Baron. *ubi proximè, n.54. cum ſeqq.* Vaſq. *1. 2. diſp.182. cap.10. n.77. cum ſeqq.* Molin. *de juſtit. tract.5. diſp.62. circa fin. verſ. Objicit.*

Idolo immolatum.] Debet igitur abſtinere à ſangui- 2
ne, & à carne idolo immolata, ut per Victor. *in relect. de uſu ciborum, num.3.* Gerſon. *in tract. de abſtinent.* Joan. Major. *in 4. diſt.38. q.24. concl.5.* Vaſq. *diſp.162. cap.1. & 5.* ubi *num.29. cum ſeqq.* reſolvit quod homo conſtrictus extrema neceſſitate poteſt non ſolùm veſci carnibus immolatis, ſed etiam recumbere in idolio ad comedendum, hoc eſt, in menſa idolo conſecrata, ita tamen ut aliis explicet ſuam neceſſitatem, propter ſcandalum.

Cap. Si quis dereliquerit XIV.

Neceſſaria non præbuerit.] Ergo pater neceſſaria fi- 1
liis præbere tenetur, ut per Anton. Gom. *tom.2. var. cap.11. num.39.* Gened. *practic. & canon. quaſt. lib.1. quaſt.17. num.2. & 14.* Unde per hunc text. tenet Navar. *in man. cap.14. num.27. in princip.* peccare patrem, qui notabiliter negligit exhibere illa, quæ ad filii neceſſitatem ſpiritualem, aut corporalem pertinent, niſi habeat excuſationem paupertatis, vel alterius rationabilis cauſæ.

Cap. Si quis virorum XV.

Anathematizantur in præſenti text. illi, qui pretio- 1
ſas veſtes deferentes, tanquam ex eo juſtitiam habituri,

habituri, alios reprehendunt, qui vilioribus ornantur veſtibus, vide Tiraquell. *l.3. connub. gloſſ.1.p.3. n.52. in fine*, ubi refert hujus textus verba.

2 *Birris.*] Cœl. *lib.* 16. *cap.* 19. exiſtimat birrum eſſe quoddam veſtimenti genus. Rader. meliùs *in Martial. lib.6. epigr.6. pag.*438. aſſerit birrum eſſe ſimile cucullo, ſive bardocucullo. Omnes tamen eo pro tegmine capitis utuntur. Alciat.*lib.3.parerg. c.*52. *poſt princip. & lib.*8.*cap.*10. *ad med.* Lancell. *in templo omnium judicum*, *lib.*2. *c.*4. *n.*1.

3 In gloſſ. *Veſte*, ibi: *Sufficit ergo quod quis veſte utatur ſecundùm conſuetudinem regionis*, &c.] Notatur ad hoc quod non dicitur clericus indecoris veſtibus indutus, qui juxta regionis conſuetudinem veſtitus incedit, ut per Alex. *conſil.*156. *num.*12. *vol.*6. Abb. *in c.pen.num.*18.*de vita, & honeſt.cleric.* Cov.*practic.c.*31. *n.7.verſ.*4.Thom.Vaſq.*alleg.juris tom.*1.*alleg.*11.*num.*1. *& alleg.*56. *n.*13. ubi probat poſſe clericos ex conſuetudine uti pretioſis veſtibus. Nam in uſu veſtimentorum excuſat mos regionis, ut multis exemplis latè comprobat Tiraq. *l.3. connub. gloſſ.*1. *p.*3. *n.*66.

DISTINCTIO XXXI.

CAP. Ante triennium I. *Greg.*

1 GREGORIUS ſcribens Petro Subdiacono Siciliæ, *lib.*1. *epiſt.* 42. relatus in hoc text. innuit quatenus Pelagius ejus prædeceſſor decreto in Siciliam miſſo abſtulerat conſuetudinem illic vigentem, ſecundùm quam poterant Subdiaconi conjugati ſuis uxoribus licitè frui: quo quidem decreto Subdiaconis uxoratis indicebatur, ut unum ex duobus eligerent, videlicet aut à ſuis uxoribus abſtinerent, aut certè nulla ratione miniſtrare præſumerent, ut reliqui Eccleſiaſtici in tota Eccleſia cœlibes vivebant. Verùm quamvis Gregorius hoc Pelagii decretum ſuſtulerit, non tamen Subdiaconis uſum conjugum permiſit, ſed quid in futurum obſervandum eſſet ſancivit *in verſ. Unde videtur.* Cardin.Bellarm. *de cleric. lib.*1. *cap.*22. *verſ. Preterea*, Bover. *de Republ. Eccleſiaſt. part.*2. *lib.*2. *cap.*10. *verſ. Venio ad Subdiaconos*, *pagin.*375.

2 *Ut nullum Subdiaconum facere*, &c.] Dum Gregorius *in præſenti* decernit, ut nullus Subdiaconus ordinetur niſi priùs caſtitatem promittat, videtur probare non teneri Subdiaconos jure divino, ſed tantùm Eccleſiaſtico continentiam cum propriis uxoribus ſervare, ut benè ponderat Vaſq. *de ſacram.Ordinis, diſp.*247. *cap.*6. *num.*72. *cum ſeqq.* contra Franc. Turrian. *lib. de ſexta, ſeptima, & octava Synodo generali, in expoſit. Canonis* 3. *ſextæ Synodi*, exiſtimantem Clericos ſacris Ordinibus poſt matrimonium initiatos divino præcepto continentiæ ita teneri ut cum conjugibus matrimonio uti non poſſint ſine peccato. Quod autem Subdiaconis continentiam ſervare oporteat, per text. *in præſenti, & in cap. multorum, & in cap. Subdiaconis*, 32. *diſt.* notant Victor. *de ſacram. matrimon. numero* 308. Nevizan. *in ſylva nupt. lib.*1.*ex num.*134. Rojas *de hæret.part.*1.*ex num.* 550. Mozz. *de contract. tit. de matrimon.* §. *Qui poſſint contrahere matrimonium, vel non, num.*19. Et a quo tempore fuerit præcepta continentia Subdiaconis, dixi *in collect. ad cap.ſi quis eorum, n.*2. *diſt.*32.

3 *Præterita mala.*] Gregorius Pont. per mala præterita *in præſenti*, intelligit ſeparationes Subdiaconorum ab uxoribus, & uxorum à Subdiaconis maritis; vocat autem mala has ſeparationes, non quia caſtitas ob quam fierent, ſecundùm ſe mala ſit, ſed quia injuria utrique conjugi irrogatur, eo quòd ſine propoſito caſtitatis matrimonium contrahentes jus habebant ad uſum matrimonii, quo ſi privarentur ſine conſenſu proprio, damnum & malum paterentur contra juſtitiam. Hæc ergo mala & damna vocat Gregorius præterita, non quia jam illata eſſent, ſed quia circa contractum præteritum matrimonii eſſent, ſi violenter inferrentur, ita Vaſq. *d. diſp.*247. *n.*75.

Futura mala,] intelligi incommoda quæ ex conjugio & uſu illius in ſacris miniſteriis conſequuntur, exiſtimat Mich. de Medina *lib.*2. *de continent. cap.*25. *ad fin.* Sed meliùs Vaſq. *d. diſput.*247. *num.*76. *&* 77. ait intelligi peccata, & damna ſpiritualia, quæ ſequerentur ſi Subdiaconi iſti à thoro conjugali ſepararentur. 4

CAP. Tenere IV. *Innoc. I.*

INnocentius I. ſcribens Victricio Rothom. Epiſcopo *epiſt.*2. *cap.*9. relatus *in hoc text.* ait Sacerdotes, & Levitas cum uxoribus ſuis miſceri non debere, quod obſervant Tiraquell. *l.*15. *connub. gloſſ.*1. *n.*118. Creſpet. *in ſum. Cathol. Fidei*, *verbo cœlibatus*, *concluſ.*4. *pag* 263. Et vide dicta *in collect. ad cap. quoniam, inf. hac diſt.* 1

CAP. Omnino XI. *Leo IX.*

HUmbertus *in reſponſ. ad libellum Nicetæ Presbyteri, & Monachi adversùs Latinos editum*, ut refert Bover. *de Rep. Eccl. part.*2. *lib.*2. *cap.*10. *verſ. Hinc tamen*, *pag.*384. relatus *in præſenti text.* ait Epiſcopum, vel Presbyterum non debere uxorem propriam à cura ſua abjicere, ut per Sot. *in* 4.*diſt.*38. *q.*1. *art.*1. *verſ. Pluribus*, Card. Bellarm. *lib.*1. *de cleric. cap.*21. *verſ. Ad primum*: debere tamen illam habere ut ſororem, & ejus curam gerere, abſque ſuſpicione tamen carnalis commercii, advertunt Bellarm. *citato loco*, & Vaſquez *de Ordine, diſput.*249. *verſ. Neque eo tempore.* 1

In gloſſ. *Ut de mercede*, ibi, *arg. quod ſi quis habet uxorem, & filios, de bonis Eccleſiæ ipſos poteſt paſcere, ſi non habet propria.* Ita Cord. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. Idem reſcripſit, n.*25. *ff. de liberis agnoſc.* Azor. *inſtit. moral. part.*2. *cap.*40. *q.*5. 2

SUMMARIUM.

1 *Paphnutii hiſtoria, qui diſſuaſit Concilio ne legem ſtatueret, qua Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos juberet ab uxoribus anteà ductis abſtinere, vera eſt.*

2 *Græcis licuit uxoribus uti quas ante ordinationem duxerant.*

3 *Contrariis reſpondetur*, & num.4.

CAP. Nicæna Synodus XII.

IN hoc text. Gratianus ex aliis refert hiſtoriam Paphnutii, qui diſſuaſit Concilio ne legem ſtatueret, qua Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos juberet ab uxoribus antea ductis abſtinere, obtinuiſſéque Paphnutii ſententiam. Hanc veram eſſe hiſtoriam referunt Socr. *lib.*1. *cap.*18. Sozom. *lib.*1. *cap.*22. Caſſiod. *in hiſtor. tripart. lib.*2. *cap.*14. Niceph. *lib.*8. *cap.*19. & extat in Concilio Nicæno, quod in lucem edidit Alphonſ. Piſan. *lib.*3. *ejuſdem Concilii*, 1

circa

circa finem,& lib.2.cap.ult. Vaſquez *de ſacram. Ordinis diſp.47. cap.4. n.35. cum ſeqq.* quamvis hanc eſſe confictam fabellam aſſerant Sot. *lib.7.de Iuſtit. q.6. art.1.* Can. *de locis Theolog. lib.5. cap. ult. ad 6.* quos refert Azor. *inſtitut.moral.part.1.lib.13.cap.13.q.3. verſ.Inter Catholicos*, Turrian. *ad canon.3. Concilii Nicani*, & Cardin. Baron. *annalium Eccleſ.tom.1. anno Christi 58. à n.20.* & latiùs *tom.3.anno 325.§ Habes lector*, Bovet. *de repub. Eccleſ.part.2.lib.2.cap.10. verſ.Labile quoque, & verſ. Secunda ſeries*, Sever. Binius *in collect. Concil. general.tom.1.in notis ad Conc. Nicani canon.3.* Ægid. de Conink ubi *de ſacram. Ordinis, diſput.20. dub.11. num.122.* Non enim rejici poteſt ea hiſtoria, quòd conſilium Paphnutii aut ratione caruerit, aut recens fuerit: non quidem abſque ratione fuit; id namque conſuluit Paphnutius, tum propter nuptiarum honorem, quas paulò antea inſectatus Euſtathius etiam in Preſbyteris, qui Laici uxorem duxerant, ut conſtat ex Concilio Gangrenſi *in præfat. ad Epiſcopos Armeniæ, & can.4.* qui contra hunc errorem ſcriptus eſt: tum etiam, ut conſuleret multorum Clericorum conjugatorum fragilitati, non enim omnes poſſent lege contineri. Idem etiam conſuluiſſe Dionyſium Corinthiorum Epiſcopum refert Euſeb. *lib.4. cap.23.*& Nicephor. *lib.4. cap.8.* non fuiſſe autem novum Paphnutii conſilium conſtat ex Socrate *lib.5. cap.21.* & Niceph. *lib.12. cap.34.*

2 Ex qua Paphnutii hiſtoria colligitur licuiſſe apud Græcos uxoribus uti, quas ante ordinationem duxerant, quod quidem optimè probat Innoc. III. *in cap. olim,de cleric.conjug.* ibi, *in ſuperioribus Ordinibus utuntur matrimonio jam contracto*: & idem Innoc. III. *in Concil. Lateranen. ſub ipſo,cap.14.* graviùs puniendos Clericos incontinentes ex Græcis aſſeruit, rationemque reddidit, quia non abdicarunt copulam conjugalem, ſecundùm regionis ſuæ morem, cùm legitimo matrimonio uti poſſent, & Clem. III. *in capit. quæſitum, de pœnit. & remiſſ.* ibi, *Sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet uti*, & reſolvunt Richard. *in 4. diſt.37. art.1. q.1. in 2. ſolut.* & *ibid.* Scot. *quæſt. unica*, Palud. *quæſt.1. concl.4.* Thom. de Argent. *quæſt. unic. art.1. in ſolut. ad 4. contra 2. concl.* Petr. Sot. *de inſtitut. Sacerdot. lect.5. & 6.* Quintanaduen. *lib.1. rerum Eccleſiaſticarum, c.6. num.9.* Sot. *lib.7. de juſtit. q.6. art.2. poſt 5. concl. verſ. Haud ergo, & in 4.diſt.38. q.1.concl.4.verſ.Dubium*, Cov. *de ſponſalib.part.2.cap.6. §.3. num.1.* Henriq. *in ſum. lib.30. cap.14. §.8. lit.X*, D.Barboſ. *in rub.ff.ſoluto matrim.part.2. num.91.* Card. Bellarmin. *lib.1. de cleric. cap.21. verſ. Dico ſecundò, in fine.* Vaſq. *de Ordine,diſp.337.cap.5. num.58. verſ.Nullus*, Bover. *de Republ. Eccleſ.part.2.lib.2. cap.10. verſ. Neque placet, & verſ. Id quidem non negamus*, Filliuc. *moral.quæſt.tom.1. tract.11. cap.3. n.65. & 69.* Sanch. *de matrim.lib.7. diſp.28.ex num.3.* quorum aliqui obſervant paternam Romanorum Pont. pietatem ac benignitatem id illis propter ſuam ipſorum duritiem permiſſivè contuliſſe, quod prioribus Conciliis ac perpetuo Eccleſiæ uſu interdictum fuerat.

3 Nonobſtant jura aliqua, quæ videntur indiſtinctè aſſerere Clericis apud Græcos in Sacris conſtitutis licuiſſe matrimonio copulari, nulla facta diſtinctione, an ante, vel poſt ordinationem conjugati eſſent, quia reſpondetur prout dixi ad *cap. aliter, hac ead. diſt.*

4 Nec etiam obſtat quod Preſbyteri Græci uxores habentes reprehenduntur à Nicolao I. *ad conſulta Bulgarorum, cap.70.* quia reſpondebis juxta ea quæ dixi *ad cap. conſulendum, 28.diſt.*

Cap. Quoniam XIII.

Ex VI. Synodo.

Canonem 13. ſextæ Synodi, ex quo deſumptus fuit text. *in præſenti*, falſum dici, & apocryphum, docent Sot. *de inſtit.lib.7. quæſt.6. art.2.concl.5.* Card. Bellarm. *lib.1. Concil. cap.7. verſ. Tertium eſt, & lib.2. de Rom. Pont. cap.18. verſ. Cæterùm*, Henriquez *in ſum. lib.10.cap.14. §.8. lit. Z*, & colligitur ex iis quæ tradunt Vaſq. *de Ordine, q.247. c.5. n.53. cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.18. num.7. verſ. Ad ultimum*, & ex latè adductis per me *in collect. ad cap. ſententia, diſt.16.* licèt hunc text. negare ſe non audere aſſerat Cov. *de ſponſal. p.2. cap.6.§.3.num.1.ad fin.* Decidit enim quod quamvis permittatur clericis Orientalibus uxores habere, non tamen eis licet hebdomada,qua ſerviunt Eccleſiæ, uxoribus commiſceri: ita S. Thom. *in 4. diſt.23. art.1. ad 1.* Greg. Lop. per text. *ibi, in l.40. gloſſ.5. tit.5. part.1.* Cov. *d.§.3. num.2. verſ. Sed & dicimus*, Sanch. *de matrim. lib.9. diſput.13.num.10. in princ.* nam Græci minimè quotidie ſinguli Sacris operantur, ſed Dominicis duntaxat,& feſtivis diebus, & ideo cùm non eſſent frequentes in miniſterio Altaris, & divinis Officiis,quia extra quadragenii jejunii tempus unum tantùm Miſſæ ſacrificium pro univerſo populo faciunt & offerunt, ſatis viſum fuit Patribus Trullanis ſi illi tempore vicis ſuæ continentiam ſervarent, ut advertit Vaſq. *d. diſp.247. cap.5.num.58. in fine.* Contrà verò cùm Epiſcopi apud Græcos frequentiùs miniſterio Altaris aſſiſterent, quàm cæteri, eadem ratione ipſis perpetuam continentiam cum propriis uxoribus etiam Trullani Patres indixerunt, nec eis licebat ſimul cum uxoribus cohabitare,nec ut cum ſororibus,quod ex eadem ſexta Synodo *can.12.* referunt Covar. *d. §.2. num.2.col.2.* Henriq. *d. §.8. verſ. Olim*, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.1. anno Chriſti 58. num.20.* Vaſq. *d. diſp.247. cap.5. n.59. in princ. & diſput.248. cap.2. verſ.Hic autem*, Azor. *inſtit. moral.tom.1.lib.13.cap.13.in princ.* ubi ſubdit quod tenebantur eis extra domum conſtitutis alimenta neceſſaria præſtare.

SUMMARIUM.

1 *Græcis Diaconis licuiſſe olim matrimonium inire, ex hoc textu ſumpſit Sotus.*

2 *Matrimonium inire nunquam licuit ſacro Ordine præditis in Eccleſia ſive Latina, ſive Græca.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Aliter XIV. & ult.

Stephanus Papa in prima actione Synodi ab ipſo in Baſilica Lateranenſi congregatæ, prout refertur *in hoc textu*, ait quod aliter ſe Orientalium traditio habet Eccleſiarum, aliter hujus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ; nam earum Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi matrimonio copulantur; ex quibus verbis Cajet. *in Opuſc. tom.1. tract.27. de diſpenſ. matrimonii in Eccleſia Occidentali, quæſt. unic. paulò ante princ.* colligit olim Græcis Diaconis licuiſſe matrimonium inire, & idem ex hoc textu deſumit Sot. *in 4. diſt.38. q.1.art.1. col.penult. verſ.Colligitur, & lib.7.de juſtit.q.1. art.2.concl.2.* Decian. *tract.crimin.lib.6. c.21.num.5.& cap.22. num.2.* 1

Sed verius eſt nunquam licuiſſe in Eccleſia, ſive Latina, ſive Græca ſacro Ordine præditis matrimonium inire, nam *in cap.ſi quis eorum,32.diſt.* & in ſexta 2

Synodo

Synodo generali ſic dicitur de Eccleſia Græca : *Si quis eorum , qui ad Clerum accedunt , voluerit nuptiali jure mulieri copulari , hoc ante ordinationem Subdiaconatus faciat.* Et reſolvunt Albert Trot. *de vero & perfecto clerico,lib.2.cap.*10. *num.*4. Azeved. *l.*1.*n.*49. *tit.*19. *lib.*8. *nova recop.* Cov. *de ſponſal. part.*2. *cap.*6. §.3. *num.*2. *verſ.Utcumque ſit*, D.Barboſ.*in rub.ff.ſoluto matrim. pars.*2.*num.*90. *in fine*, Card. Baron. *annal. Eccleſ.tom.*1.*anno Chriſti* 58.*& tom.*3.*num.*325. §.*Habes lector*,Dionyſ.Paul.*in floſculo cleric.p.*1. *ex num.*90. Vaſq.*de ordine, diſp.*249.*cap.*2. *in princ.* Bover.*de republ.Eccleſ.part.*2.*lib.*2.*cap.*10. *verſ.Neque, & verſ. In Oriente.* Azor.*inſtit.moral. part.*1.*lib.*13.*cap.*12.*quaſt.*3. *&* 5. Sanch. *de matrim.lib.*7. *diſput.*28. *num.*3. & fatentur Doctores , qui traduot licuiſſe apud Græcos uxoribus uti , quas ante ordinationem duxerant , citati *ſuprà* ad *cap. Nicana Synodus , hac eadem diſt. num.*2.

3 Non obſtat text. *in præſenti* , quia licèt tribuatur Stephano, non tamen conſtat quis ille fuerit , cùm multi Pontifices Stephani nomine appellati eſſent, & apud nullius epiſtolam hic Canon inveniatur , ut advertit Card. Bellarm. *lib.*1. *de cleric. cap.*21. *verſ.Ad quintum* : unde Petr. Creſpet. *in ſum.Cathol. Fidei,verbo Cœlibatus,col.*2.exiſtimavit ſine aliqua probabilitate eſſe hujus text. auctorem Stephanum I. ſed meliùs eſſe conditum à Stephano III. aſſerit Vaſq. *de Ordine,diſput.*247.*cap.*6. *num.*77. *verſ.Secundùm.* Verùm relicta auctoris incertitudine qua fuodati quis poſſet ad ejus auctoritatem diluendam , reſponderi poteſt verba illa,*matrimonio copulantur*,non eſſe intelligenda quaſi in Sacris conſtitutis, ut apud Græcos,liceret nubere , ſed ut idem ſit ac matrimonio jam antea contracto liceat uti,qua phraſi in ea ſignificatione utitur Sexta Synodus *cap.*3. & Innocent. III. *in cap. gaudemus , de divort.* ibi , *fideles homines matrimonialiter copulari liberè poſſunt.* Ideſt , matrimonio jam contracto uti , ut conſtat ex contextu: ita exponit gloſſ.*in præſenti , verbo copulantur* , quam ſequuntur Richard. *in* 4. *diſt.*37. *art.*4. *quaſt.*1. *ſolut. ad* 2. & *ibidem* Sot. *quaſt. unica*, Scot. *de juſtit. lib.*7. *quaſt.*6.*art.*1. *concl.*2. Covar. *de ſponſalib. part.*2. *cap.*6. §.3. *num.*1. Henriquez *lib.*10.*cap.*14. §.7. *lit. N*, Cardin. Bellarmin. *lib.*2. *de clericis , cap.*21. §. *Dico ſecundò* , Azor. *dict. c.*12.*verſ.Ad illud*, Quintanad.*lib.*1.*rerum Eccleſiaſticarum,cap.*6.*num.*9. Sanch.*dict.diſput.*28.*num.*7.*verſ.Ad tertium.*

Distinctio XXXII.

Cap. Si quis verò III. *Greg.*

Ex hoc text. vulgò colligitur , Ordines minores nullum prorſus impedimentum matrimonio præſtare , ac proinde liberum eſſe conſtitutis in minoribus Ordinibus omni tempore,attento jure,matrimonium contrahere , ut per Cov. *de ſponſalibus, part.*2.*cap.*6.§.3. *num.*9. *in fine* , Henriquez *in ſum. lib.*10. *de Sacram. Ordin. cap.*2. §.2. *lit. L* , *& lib.*2. *de matrim. cap.*5. §.9.*lit.O*, Azor. *inſtit. moral. part.*1. *lib.*13. *cap. ult.quaſt.*14. Vaſq.*de Ordine,diſput.*249.*cap.*4. *num.*39. Filliuc. *moral. quaſt. tom.*1. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.*4. *num.*129. Sanch. *de matrim.lib.*7. *diſp.*31.*num.*3. Nec obſtat *Canon* 27. *Apoſtolorum*, ibi, *qui ad Clerum provecti ſunt,præcipimus, ut ſi voluerint, uxorem accipiant, ſed Lectores, & Cantores tantummodò* : quia reſpondetur cum Cardin. Bellarm. *in ſuis controverſ. lib.*1. *de* cleric. *cap.*19.*col.*5.*verſ.Probatur tertiò*, & Azor. *inſtit. moral. part.*1. *lib.*13.*cap.*13. *quaſt.*4. *in fine*, dictionem illam taxativam non excludere duos alios Ordines minores , ſed includere , quia in illis eſt eadem prorſus ratio,atque ea eſt dictionis taxativæ natura,ut ita excludat extranea , & diſſimilia , ut includat omnes caſus ſimiles eandem rationem habentes , ut traduot Cened. *poſt canon. & practic. quaſt. ſingul.*21. *num.*2. Menoch.*conſ.*432. *num.*36.*& conſ.*1122.*n.*24. & plures alii , quos refero ego ipſe *in tractatu de dictionib. uſufreq. dict.* 401. *num.* 8. *ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*

Cap. De illo V. *Nicol.*

Nicolaus Papa Odoni Viennenſi Archiepiſcopo 1 ſcribens ait, non licere Subdiacono uxorem ducere,ut per Creſpet. *in ſum. Cathol. Fidei, verbo Cœlibatus , pag.*165. Peccat enim qui ordine aliquo ſacro initiatus contrahit , & non valet matrimonium, quia illi eſt annexum votum ſolemne caſtitatis , quod impedit matrimonium,& dirimit, Cov.*de ſponſal. part.*2. *cap.*6.§.3.*num.*1. *in princ.* Azeved. *l.*1. *num.*21. *tit.*19. *lib.*8.*nova recop.* Sanch.*de matrim.lib.*7.*diſp.*28.*num.*2, Vide quæ dixi *in collect. ad cap. ſi quis eorum , inf. hac diſt.*

In gloſſ. *Damus* ; ibi , *ſed nunquid Papa dare poteſt* 2 *Subdiacono licentiam contrahendi? Videtur quod ſic.* Ita Filliuc. *moral.quaſt.tom.*1.*tract.*10.*cap.*4.*num.*120. Sanch. *de matrim.lib.*8 *diſp.*8.*num.*2.*cum ſeqq.* ubi *num.*4.ſubdit, quod ſi abſque legitima cauſa Pontifex diſpenſaret ut ſacris initiati uxores ducant , peccaret utique, ſed matrimonium valeret.

SUMMARIUM.

1 *Miſſam nullus audiat Preſbyteri , quem ſcit concubinam indubitanter habere.*

2 *Concubinarios, ſeu fornicarios Clericos etiam in Sacris notorios hodie vitare non tenemur,niſi per judicem fuerint publicati, & denunciati.*

3 *Extravag. Ad evitanda, eſt uſu recepta cum ſola exceptione de notorio Clerici percuſſore,non verò cum exceptione de notorio excommunicato.*

Cap. Nullus V. *Nicol. II.*

Nicolaus Papa II. omnibus Epiſcopis , prout re- 1 fertur à Gratiano *in præſenti* , ſtatuit , ut nullus Miſſam audiat Preſbyteri , quem ſcit concubinam indubitanter habere , aut ſubintroductam mulierem: idem præcipit Alexander II. *in ſequenti textu* , ad quorum materiam & intellectum vide Navar.*in cap.*1, §. *laboret* , *de pœnit. diſt.*6. *num* 10. Lambertin. *de jurepatron.*1. *part.*2. *lib. in* 20. *art.*9. *quaſtion. princ. à num.*1. Stephan. de Gaëta *in repet. cap.ad limina* 30. *q.*1.§.6.*à num.*138. Cov.*in cap.alma mater, part.*1. §.2. *num.*10. Sebaſt. Medices *in ſum. Decreti , diſt.*32.*art.*2. Lxl. Zech. *de caſibus reſervat. caſu* 1. *num.*19. *verſ. Secundò Clericus*,Ferdinand.Paëz *in repet. cap.Miſſa* 1. *de conſecrat.diſt.*1.*num.*198. *cum ſequentibus* , Barthol. Humada *l.*43. *gloſſ.*2.*à princ. tit.*6.*part.*1. Gutier.*lib.*1. *canon.cap.*1.*num.*44.*cum ſeqq.* Azor.*inſtit.moral.part.*1, *lib.*7.*c.*27.*quaſt.*16.*& part.*2. *lib.*6.*cap.*7. *quaſt.*5. Paul. Comitol.*reſponſor.moral.lib.*1.*quaſt.*57.*num.*8.*cum ſeqq. & lib.*6.*q.*42. *à num.*8. Farinac. *in praxi crimin. part.*5. *q.*138. *n.*59.

Licèt olim tanto jure hujus text. juncto *cap.* 2 *quaſitum, ult. de cohabit. cleric.* teneremur vitare Cle-

ricos concubinarios, ſeu fornicarios notorios per ſententiam, aut confeſſionem in judicio factam, aut peroperis evidentiam, ſeu notorietatem facti, hodie tamen per *Extravag. Ad evitanda ſcandala*, Martini V. quæ poſtea in Concilio Baſileenſi renovata eſt *ſeſſ.*20. *decimo Kalendas Februar.*1435. ſecloſa conſuetudine non tenemur eos etiam in Sacris vitare, niſi per judicem fuerint publicati, & denuntiati, ut tradunt Fr. Emman. *in ſum. tom.*1. *cap.*82. *ſub num.*6. Henriq. *in ſum. lib.*13. *cap.*5. §.3. Petr. de Ledeſma *in ſumma, part.*1. *tit. de Euchariſtia ſacramentu*, *cap.*27. *circa finem*, Spix. *in ſpeculo teſtamen. gloſſ.*2. *princ. num.*43. Gutier. *canon.lib.*5.*cap.*7.*num.*85. Axeved.*lib.*1.*num.*65. *tit.*15. *lib.*8. *novo recopil.* Azor. *d.lib.*7.*cap.*7.*quaſt.*16. Sayr.*de cenſur. lib.*2. *cap.*12. *n.*20. Suar.*tom.*5.*diſp.*31. *ſect.*4.*num.*16.& latiùs *tom.*3.*de Sacram. diſp.*18.*ſect.*1. *& diſp.*88. *ſect. ult. verſ. Ultimum caput excuſationis*, Comitol. *d. lib.*1. *quaſt.*57. *num.*13. Bonacin. *de Sacrament. diſp.*4. *q.ult. puncto* 12. *num.*1. *verſ. Verum*, Nicol. Garc. *de beneſic. part.*7. *cap.*14. *à num.*36. ubi cum Navar. Valent. Henriq. Vega, Tolet. Avila, & aliis reſolvit dictam Extravag. *Ad evitanda*, non eſſe
3 uſo receptam cum exceptione de notorio excommunicato juxta literam Concilii Baſileenſis, ſed cum ſola exceptione de notorio Clerici percuſſore. Advertit Comitol. *d.lib.*1.*quaſt.*57.*num.*14. quod etiam poſt dictam Extravag. Martini nulla ſuadente neceſſitate publicos inducere concubinarios ad Sacraments miniſtranda, aut ad Miſſam celebrandam nemo ſine mortifera culpa poteſt, cùm ſit contra jus naturale quempiam inducere ad peccandum.

SUMMARIUM.

1 *Clerici concubinarii, ſeu fornicarii notorii, ſuſpenſi ſunt à Divinis.*

2 *Baptiſmi Sacramentum ſatius eſt ab hæretico ſumere, quàm in æternum perire.*

3 *Papa poteſt mero Laico delegare cauſas ſpirituales, ac certis caſibus ei concedere jura ſpiritualia.*

4 *Papa non poteſt delegare mero laico omnes cauſas ſpirituales, nec cauſas Ordinibus annexas.*

Cap. Præter hoc VI. *Alex. II.*

1 OMninò contradicimus, ut Miſſas non cantent. Ergo Clerici concubinarii, ſeu fornicarii notorii ſuſpenſi ſunt à Divinis, de quo tamen vide quæ dixi *ad cap.ult. num.*4. *de cohabit. Cleric.* & *ibi* citans addo Bellet.*diſquiſit.Cleric.part.*1.*tit.de diſciplina Cleric.* §.5. *num.*4.

2 *Neque partes ab Eccleſia ſuſcipiat.*] Vide Rebuff. *tom.*1. *ad leges Galliæ, tract. de ſentent.proviſ.num.*110. *pag.*147.

3 *Sanctius eſt ab hæretico Baptiſmi ſacramentum ſumere*, &c.] Vide Gutier.*canon.lib.*1.*cap.*1.*num.*55. Ludov. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ p.*4. *caſu* 6.

Utrùm ſit utendum ordinationibus, &c.] Notatur ad hoc, quod licèt ſacramentum Ordinis ab excommunicato collatum imprimat characterem, tamen ſic ordinatus non habet Ordinis executionem, donec ſubſequatur diſpenſatio, ſive ignorans, ſive ſciens Ordines ſuſceperit, ut per Cov. *in c.alma,p.*1.§.6.*n.*6. Suar. *tom.*5. *de cenſur. diſp.*31. *ſect.*1. *n.*65. *&* 63.

4 In gloſſ. *Duci*, ibi, *tamen Dominus Papa*, &c.] Notatur ad hoc, quod Papa poteſt mero laico delegare cauſas ſpirituales, ac certis caſibus ei concedere jura ſpiritualia, hoc eſt, ut poſſit excommunicare, beneficia conferre, ab excommunicationis vinculo abſolvere, & ſimilia, ut per Bero. *in quaſt. famil. q.*7. Petr. Lauſ. *in tract. de privileg. Doctorum*, *part.*2. §.18. Cov.*in cap. alma mater, part.*3. §.11. *num.*3. Navar.*in man. cap.*27. *num.*6. *& conſ.*1. *de ſentent. excommun. in novis, & in princ. de Pœnit. diſt.*7.*n.*83. Henriq. *in ſum. lib.*13.*de Excom.cap.*24.*in princ. lit.B.* Carol. de Graſſ. *de effectibus Clerical. effect.*1. *num.*30. ubi cum Anaſt. Germon. *de ſacrorum immun. lib.*3. *cap.*15. *num.*12. id limitat quando delegatio eſſet generalis de omnibus cauſis ſpiritualibus, quod etiam limitavit ut non poſſit Papa merè laico delegare cauſas Ordinibus annexas, veluti quod Miſſam dicat, vel à peccatis abſolvat, vel Ordines conferat, de quo Gloſſ. *verbo concedimus, in cap. pervenit* 95. *diſtinct.* Cov. *lib.*1. *var. cap.*10. *num.*4. Morl. *in empor. juris, part.*1. *tit.*2. *de juriſdict. quaſt.*52. *num.*9.

In gloſſ. *Sed agentibus.* Agit hæc gloſſ. quæ Sacramenta à præciſis nominatim, & hæreticis ſumi poſſint in extrema neceſſitate, de quo vide Nav. *in man. c.*25.*n.*4.*& cap.*26.*n.*26. Suar. *de Sacram. tom.*1.*diſp.*18. *ſect.*1. *& diſp.*72. *ſect.*4. Sayr. *de Sacrament. lib.*5. *cap.*8. *q.*2.*art.*1.2.*&* 3. Jacob. de Graff. *in aureis decif. p.*1.*lib.*1. *cap.*56. *n.*5. ubi dicit hanc gloſſam communiter receptam.

Cap. Si quis eorum VII.

Ex VI. Synodo.

GRatianus ex ſexta Synodo *cap.*6. refert quod uxorem ducere volens, ante Ordinem Subdiaconatus hoc facere debet, ut per Soar. *in* 4. *diſt.*38. *quaſt.*1.*art.*2. *concl.*4.*verſ. Plurib.* Sylveſt. *in ſum. verbo matrimon.*8. §.15. *dicto* 6. Cov. *de ſponſalib. part.*2. *cap.*7.§.3. *num.*1. *in princ.* Salzed. ad Bernard. *cap.*80. *lit.A*, Azeved. *l.*1. *num.*50.*cum ſeqq. tit.*19.*lib.*8. *nova recopil.* Petr. Creſpet. *in ſum. Cathol. Fidei, verbo Cælibatus, pag.*165. Vaſq. *de Ordine, diſp.*149.*cap.*4.*num.*32. ad varias quæſtiones hunc text. inducentes. Vide poſita ad *cap. ante triennium*, *hac diſt. num.*1.*&* 5. Et quod Ordines minores nullum prorſus impedimentum matrimonio præſtent, vide poſita ad *cap. ſi quis verò*, *n.*1. *hac eadem diſt.* 1

In gloſſ. unic. ibi, *nec etiam tempore Apoſtolorum licitum fuit contrahere in Subdiaconatu.* Contra hanc gloſſ. meritò tenent communiter Doctores, reſolventes multo tempore Subdiaconis fuiſſe permiſſum matrimonium poſtquam prohibitum fuerat Diaconis, & Presbyteris: ita Abb. *in cap. à multis, notab.*5. *de ætate & qual.* Turrecr. *in cap. nullus* 1. *diſt.*28. *& in princ. diſt.*31. Cardin. Bellarm. *de monach. lib.*2. *cap.*34. *ad fin.* Henriq. *in ſum. lib.*10. *cap.*5. § 2. *lit.L*, *& cap.*14. §.7. Vaſq. *de Ordine*, *diſp.*237. *cap.*2. *ex num.*15. *& diſp.*238.*cap.*6.*n.*57.*cum ſeqq.& diſp.*240.*c.*3. quorum aliqui tenent à tempore Sylveſtri in Concilio Romano fuiſſe præceptam continentiam Subdiaconis, alii verò à tempore Gregorii I. per *cap. miramur, de ſervis non ordinand.* dum Innoc. Papa inquit à Gregorio Subdiaconatus Ordinem cœpiſſe dici ſacrum, in primitiva enim Eccleſia ſacer non fuit, *cap. nullus*, 60. *diſt. cap. à multis, de ætate & qual.* 2

Cap. Lectores VIII.

Ex Concil. Carthag. III.

COncilium Carthaginenſe III. *cap.* 19. de quo Card. Baron. *annal. Eccl. tom.*5. *anno Chriſti* 397. *poſt med. verſ. Eiſdem hujus anni conſulibus*, ſtatuit teneri lectores aut uxorem ducere, aut continentiam profiteri, 1

profiteri,cujus verba refert Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.13. cap.13. queſt.4. in fin.* quod non videtur congruere cum iis,quæ dixi ad *cap.ſi quis verò,num.1. ſup. hac diſt.* ubi ex illo text.notavi liberum eſſe conſtitutis in minoribus Ordinibus omni tempore matrimonium contrahere, difficultatem ſolvere nititur Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu, cap.12.* & Henriq. *in ſum. lib.10. cap.2. §.2.lit.L,* ubi dicit textum *in præſenti* conſtituiſſe ut lectores non contraherent ſine licentia Epiſcopi,ſed eſſe jam abrogatum. Sed meliùs Turrecr. *hic*, verbum illud, *cogantur*, de quo in text. interpretatur, hoc eſt, moneantur, quæ interpretatio magis placet,ne aliàs dicamus cogendum aliquem ab Eccleſia, vel ad matrimonium, vel ad votum continentiæ, quare hujuſmodi coactio de monitione & ſuaſione neceſſariò videtur intelligenda. Verùm litera hujus text.vitioſa eſt, ſi enim ad antiquos Codices advertas, & illam, prout illic eſt, reponas, nullam patitur text. difficultatem,nam illi ſic habent: *Ut lectores uſque ad annos pubertatis legant, deinceps autem niſi uxores cuſtodita pudicitia duxerint, aut continentiam profeſſi fuerint, legere non ſinantur.* Habentur hæc verba *in collect. Concil.* apud Laurent. Surd. *tom.1. pag. mihi 505.* & notant Vaſquez *de Ordine, diſp.246. cap.4. n.30.* Severin. Bin. *in noviſſ. collect. Conciliorum, tom.2.part.1. pag.575.*

SUMMARIUM.

1 *Uxor clerici in minoribus conſtituti fruitur privilegio fori ut maritus, etiamſi habitaverit ſeorſum à viro, qui vovit continentiam ſolemniter.*

2 *Uxor, mortua & extincta perſona clerici ejus viri, non fruitur privilegio fori.*

3 *Concubina clerici ſortitur forum ipſius clerici quoad delicta commiſſa cum clerico.*

CAP. Eos qui X. *Urban. II.*

M*Ancipent ſervitati.*] Ergo Papa poteſt ſtatuere ut laicus committens aliquod crimen fiat ſervus, ita gloſſ. *verbo privatione, in cap.ita quorundam, de Iuda.* ubi Navar. *notab.11.gloſſ.5.& gloſſ.pen.n.15.* ſubdens hinc probari aliquam ſervitutem inductam eſſe jure Pontificio.

In gloſſ. *Eos qui,*ibi,*intelligo quando quaſi matrimonialiter ducunt uxores, & eo caſu filii rediguntur in ſervitutem.* Notatur ad hoc quod filii clericorum ſi de facto contrahant,ſtatim cùm naſcuntur effici ſervos,& mancipia Eccleſiæ,cujus pater eſt ſacerdos,ut per Abb. *in cap.ſi quiſquam, num.5. de cohabit. cleric.* Roman. *ſing.526. incip. Dic quod filii,* Rojas *de ſucceſſionibus, cap.27.ex num.18.* Cov. *de ſponſal. part.2. cap.8. §.5. num.19.* Nav. *in d. cap. ita quorundam, notab.11. in gloſſ.pen.num.16.* Perez *l.2.tit.3. lib.5. Ordin.pag.151.* Decian.*in tract.crimin. lib.6. cap.11. n.38.* Leſſ. *de juſtit.lib.2.cap.3.dub.4.num.14.* Sayr. *in clavi Regia,lib.9. cap.1. num.24.*

In ead. gloſſ. ibi, *legitima uxor ſortitur forum ex*
1 *perſonæ viri,&c.* Notatur ad hoc, quod uxor clerici eſt de foro Eccleſiæ, & fruitur privilegio fori ſicut maritus, ſive ille ſit clericus in minoribus conjugatus, juxta *cap. unic. de cleric. conjug. lib.6.* ſive de licentia uxoris ſacros Ordines percipiat, juxta *cap.conjugatus, de converſ. conjug.* ſive Religionem profiteatur, juxta *cap.1. eod. tit.* Ita Abb.*in cap.2. num.7. de foro compet.* & *ibi* Imol.*num.3.*& Felin.etiam *num.3.* Aretin.*n.10.* Monach. *in cap. unico, num.2. de cleric.conjug.lib.6.* & *ibi* Dominic. *§. fin. num.7. in fine,* Tiraquel. *poſt leges connub. gloſſ.2. n.54.* Aviles *ad cap. Prætor. in Proœm. gloſſ.1. num.28.* Anton. Cuch. *lib.3. inſtit. major.tit.9. num.20.*Perez *l.1. verſ.Uxor etiam clerici, tit.3. lib.1. Ordin.pag.57.* Decian. *in tractat.crimin.lib.4.c.9. n.53.* & ſequitur Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib. effectu 1. num.155.cum ſeqq.* ubi *n.182.*ampliat procedere in uxore habitante ſeorſum à viro,qui vovit continen- 2
tiam ſolemniter,& *num.158.*limitat mortua,& extincta perſona ipſius clerici.

In ead. gloſſ. ibi,*ſed illa, quæ non eſt legitima*, &c. 3
Notatur ad hoc, quod concubina clerici ſortitur forum ipſius clerici quoad delicta commiſſa cum clerico, ut per Octav. Vulpel. *in tractat. de libert. Eccleſ. part.3.n.27.* Decian.*lib.6.c.21.n.37. & 38.* Carol. de Graſſ.*d.effectu 1.num.181.*Mart.*de juriſdict p.4.caſu 44. num.7. cum ſeqq.* Palat.*in repet. cap.per veſtras, in rub. §.39.n.7. in princ.*

CAP. Erubeſcant XI.

SEcretorum autem eſt cognitor Deus. Unde Eccle- 1
ſia de occultis non judicare ipſa fatetur *in c. ut noſtrum, ut Eccleſ. benefic. & in cap. tua nos, in fine, de ſimon. & in cap. à nobis,il 2.de ſentent.excommun. & in cap.tua,de ſponſal.& in cap.1 de clandeſt.deſponſ.* & pluribus aliis juribus, quæ refert Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſ.exiſtent.lib.4.cap.10.num.10.* Et hinc infert Navar.*in rub.de judic.notab.13. num.53.* contra judices,qui per torturam, vel juramentum,non probatis coram ipſis priùs indiciis in id ſufficientibus, interrogant, & compellunt partes ad reſpondendum ſuper criminibus occultis.

Ab omni gradnum dignitate,&c.] Notatur ad hoc 2
quod clericus in Sacris matrimonium contrahens privatur officio ſi quod habet,ut per Simanch.*de Cathol.inſtit. cap.40. num.13.* Carol.de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 5.num.5.* ubi ſubdit quod talis clericus poſt peractam pœnitentiam poterit reſtitui ad Officii executionem.

SUMMARIUM.

1 *Bigamus dicitur,qui ducit illam, quam credebat virginem,& tempore conſummationis matrimonii ab alio corruptam invenit.*

2 *Matrimonium contrahens cum ea, quam priùs fornicariè violaverat, & corruperat, efficitur bigamus, proinde irregularitatem incurrit: ſed contrarium verius, ut num.3.*

CAP. Nemo XII.

IN gloſſ. unica, ibi, *quid ſi credit ſe contrahere cum* 1
virgine, & eſt corrupta, &c. Notatur ad hoc,quod bigamus dicitur, qui duxit illam, quam credebat virginem, & tempore conſummationis matrimonii ab alio corruptam invenit, ut per addit. ad Capell. Tholoſ.*ſuper quæſt.255.* Cov.*in Clem.ſi furioſus,part.1. §.2.num.2.verſ. Tertiò,* Anton.Gom.*tom.3.var.cap.10. num.4.* Petr.Greg.*ſyntagm. juris part.2. lib.16.cap.19. num.8.* Majol. *de irregul. lib.1. cap.33. num.4.* Humada *l.5. gloſſ.33.n.2. tit.5. part.1.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.84.ſub num.15. verſ.Et alio,* Sayr.*de cenſur.lib.6. cap.4. n.11. & in clavi Regia, lib.2. cap.9.num.28.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part.1.tit.de diſciplina clericali, §.6. num.24.*

In ead. gloſſ. *Quid ſi primò corrupit virginem, &* 2
poſtea illam deſponſavit, &c. Notatur ad hoc quod contrahens matrimonium cum ea, quam priùs forni-

cariè violaverat, & corruperat, efficitur bigamus, ac proinde irregularis, ut per Hoſt. *in ſum. tit. de bigamis, poſt arborem bigamiæ quæſt.* 6. *& cap.* 2. *n.* 2. *verbo virginem, de cleric. conjug.* ubi Joan. Andr. Imol. & Anchar. omnes *num. ult.*

3 Verùm hæc gloſſ. in hoc eſt communiter reprobata per Doctores aſſerentes hunc non eſſe bigamum, nec irregularem, quia nec ille, aut illa diviſerant ſuas carnes in plures, tum quia matrimonium illud retrotrahitur purgans præcedens vitium, *c. tanta, qui filii ſint leg.* quare ſic reſolvunt Capell. Tholoſ. *quæſt.* 119. *&* 154. S. Thom. *in addit. ad* 3. *part. quæſt.* 46. *art.* 3. *ad* 2. Sot. *in* 4. *diſt.* 27. *quæſt.* 3. *art.* 1. *concl.* 4. *in fine*, Cov. *in Clem. ſi furioſus, p.* 1. §. 2. *num.* 2. *in fine*, Anton Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 10. *num.* 4. Borgaſ. *de irregul. part.* 5. *tit. de bigamis, num.* 47. Nov. *in man. cap.* 27. *num.* 195. *verſ.* 2. Majol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 5. Henriq. *in ſum. lib.* 12. *cap.* 6 §. 10. Valent. *part.* 4. *diſp.* 7. *quæſt.* 19. *puncto* 3. *in* 1. *ſpecie irregul. col.* 1. Cevall. *commun. contra commun. q.* 556. *num unico*, Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 8. *n.* 8. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 17. Belker. *d.* § 6. *num.* 28. plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 84. *num.* 14.

CAP. Placuit XIII.

Ex Concil. Carthag. V.

1 CONcil. Carthaginenſe V. *cap.* 3. de quo Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 5. *ann. Chriſti* 358 *poſt princ. verſ. Quod inſuper*, relatum *in hoc text.* decrevit Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos debere ab uxoribus abſtinere, de quo vide Greg. Lop. *l.* 1. *gloſſ.* 1. *tit.* 2. *part.* 4. Creſpet. *in ſum. Cathol. fidei, verbo Cælibatus, pag.* 163. Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *lib.* 1. *de clericis, cap.* 19. *verſ. Eccleſia Hiſpanica*, Bover. *de Republ. Eccleſ. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 10. *verſ. Ex his planè, pag.* 376. *& verſ. cæterùm, pag* 378. Vaſq. *de Ordine, diſp.* 447. *cap.* 5. *n.* 60. *verſ. Putarunt.*

2 *Secundùm uniuſcujuſque Eccleſiæ conſuetudinem.*] Notatur ad hoc, quod conſuetudo, quamvis minimè ſit approbata per Summum Pontif. poteſt tamen introducere impedimentum impediens matrimonium contrahendum, maximè ſi adſit ſcandalum, quod ex matrimonio inito pullularet, ut per gloſſ. *verbo conſuetudo, in cap. ſuper eo, de cognat. ſpirit.* gloſſ. *verbo non obſtante, in cap. quod ſuper, de conſang. & affinitat.* ubi Abb. *n.* 4. & Alex. de Nevo *num.* 7 *&* 8. Turrec. *in præſenti, n.* 10. Covar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 6. §. 10. *n.* 18. Villalob. *in ærario commun. opinion. verbo conſuetudo, n.* 260. Perez *l.* 5. *gloſ.* 1. *col.* 2. *tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin.* Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 4. *n.* 11.

SUMMARIUM.

1 *Ordinibus minoribus initiatos ſi abſque juſta cauſa retrocedant ducentes non virginem, ac binas nuptias contrahentes, peccare mortaliter tenet Cajetanus, ſed contrarium verius, ut num.* 2.

2 *Declaratur text. in præſenti.*

3 *Uxor, quæ voto caſtitatis emiſſo licentiam conceſſit viro Ordinis ſacri aſſumendi, redditur inhabilis matrimonio ineundo poſt viri obitum.*

CAP. Seriatim XIV. *Leo IX.*

1 PEr hunc text. tenet Cajetan. 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. *dub* 2. culpam eſſe mortalem ſi initiati prima Tonſura, aut minoribus Ordinibus, abſque juſta cauſa retrocedant, ducentes non virginem, aut binas nuptias contrahentes, ac proinde reddentes ſe inhabiles propter bigamiæ irregularitatem ad exequenda horum Ordinum miniſteria, & id propter prohibitionem quam fecit illis verbis hic text. ibi, *non autem viduam, aut repudiatam.* Sed tenent eſſe culpam venialem ducere non virginem, aut bis contrahere nuptias, qui in minoribus Ordinibus ſunt conſtituti, tenent Tabien. *verbo apoſtaſia, quæſt.* 10. *num.* 13. Bannes 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. *verſ. Sit tamen tertia concluſio*, Sanch. *de matrim. lib.* 7 *diſp.* 31. *n.* 11. Vaſquez *de Ordine, diſput.* 249. *c.* 4. *n.* 39. Filliuc. *quæſt moral. tom.* 1. *part* 2. *tract.* 10. *cap.* 4. *num.* 130.

2 Verùm quando ex juſta cauſa retrocedit hujuſmodi clericus, etiamſi viduam ducat, nulla eſt culpa, quia utitur jure ſuo, nec recedit à ſtatu perfecto, ſed à ſtatu, qui initium eſt, & via ad perfectum Ordinis ſtatum, ita Aragon. 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. *dub.* 1. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 7 *n.* 1. Tolet. *in ſum. lib* 4. *cap.* 18. *num.* 4. Valent. 2. 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 12. *puncto* 1. Bonacin. *de matrim. q.* 3 *puncto* 9 *num.* 3 *&* 4. Ægid. de Coninch *diſp.* 23. *dub.* 3. *num.* 36. Rebell. *de obligat. juſtit. part.* 2. *lib.* 4. *q* 8. *num.* 27. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 14. *quæſt.* 14. Covar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap* 6. §. 3. *n.* 3. *in fine*, abſolutè ait nulla diſtinctione præmiſſa, nullam eſſe culpam initiatum minoribus Ordinibus retrocedere tranſeundo ad matrimonium, & Petr. de Ledeſma *in ſum. part.* 1. *de Sacrament.* ubi *de Sacram. Ordinis, cap* 7. *poſt* 3. *concluſ. verſ. De la primera corona, circa med.* Nec obſtat text. *in præſenti*, quia non abſolutè interdicit matrimonium hujus cum vidua, ſed ſi velit mortua uxore ad clericatum redire, ad majoreſque Ordines aſcendere, ut interpretantur Archid. *hic, num.* 1. Turrec. *art.* 2. *num.* 2. S. Bonavent. *in* 4. *diſt.* 37. *in ult. in expoſitione literæ.*

Nec cuiquam nubere in vita, &c.] Notatur ad hoc, quod uxor, quæ voto caſtitatis emiſſo licentiam conceſſit voto Ordinem ſacrum aſſumendi, redditur inhabilis matrimonio ineundo poſt viri obitum, ut per Azor. *inſtitut. moral. part.* 1 *lib.* 13 *cap.* 14. *q.* 11. Filliuc. *quæſt moral. tom.* 1. *tract.* 10. *cap.* 4. *n.* 132. *cum ſeqq & à num.* 146. Baſil. Ponc. *de imped. matrim. cap.* 19. §. 1. *verſ. Simili*, Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 40. *num.* 2. ubi *num.* 3. rationem præſtat hujus inhabilitatis inducendæ. Secus autem erit ſi maritus repugnante, vel ignara uxore fuerit ad ſacros Ordines promotus, quia tunc uxor habet jus repetendi virum, illumque revocandi ad matrimonium, & vir uxori reſtitutus debitum conjugale reddere jure ipſo compellitur, nequit tamen petere debitum, quia promiſit non exigere, quod in ejus poteſtate erat, *cap. quidam, de converſ. conjug.* Azor. *d. cap.* 14. *q.* 12. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 38. *num.* 12. Filliuc. *d. cap.* 4. *num.* 183. ubi *num.* 147. idem dicendum aſſerit, ſi licentia uxoris fuiſſet extorta per metum gravem, vel vim, aut dolum. Illud demùm advertendum duxi, quod licèt Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.* 31. *num.* 7. putaverit hunc textum emanaſſe à Leone IX. contra epiſtolam Nicetæ Abbatis, ut habet illius ſuperſcriptio, tamen verius eſt quod tradit Vaſquez *de ordine diſput.* 246. *cap.* 4. *num.* 39. videlicet emanaſſe ab Humberto Legato Leonis IX. in reſp. contra Nicetam.

3

CAP. Interdixit XVI.

Ex Concil. Nicæno.

QUoteous in hoc text. decreditur quod clerici non debent habere in domo mulieres ſuſpectas, vide ad ornatum poſita ad *cap... de cohabit. cleric.* 1

Subintro

2 *Subintroductam mulierem.*] Quæ dicatut ſubintroducta mulier, de qua pluries fit mentio in hoc decreto, non erit abs re inveſtigare, ſed quia hoc non pertinet ad noſtrum inſtitutum, ideo remitto Lectorem ad Covar. *de ſponſalib. part.2. cap.8.§.4.num.5.* Vaſquez *de Ordine, diſp.247. cap.4. num.42. cum ſeqq.* Latiſſimè Anaſtaſ. Germon. *animadverſ. juris lib.2. cap.15. per tot.* ubi tandem concludit his verbis, *Introductitia ergo mulier meo judicio erit, qua libidinis cauſa intus retinetur, hoc eſt, quæ non in luce, & oculis civium, ſed intus in domo habetur,* & paulò infrà, *Et ex his infertur fornicarias mulieres dici ſolitum introduci, uxores verò in domum deduci cum feſtivitate, & pompa.*

Cap. Presbyter XVIII. *Greg.*

1 P*Resbyteram.*] Non ſic dicitur ex eo quod habeat officium Sacerdotis, nec ab ullo Ordine, quem ſuſcepiſſet, nec à miniſterio, ad quod eſſet deſtinata, ſed à viris, quorum uxores erant, ut obſervant Mich. Medin. *lib.4. de contin. controv.6. cap.7.* Vaſq. *de Ordine, diſp.245. c.3. num.49.* Ochagavia *de Sacrament. tractat. de Ordine, q.8. n.6.* Jul. Lavor. *var. lucubrat. tom.1. tit.4. cap.14. num.26.* Aliquando verò Presbytera ob ætatem vidua ſenior dicitur, ut *in c. ſeq.* & tradunt Albert. Tror. *de vero & perfecto clerico, lib.2. c.3. n.7.* Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.1. anno Chriſti 34. n.289.* Jul. Lavor. *d. cap.24. n.27.*

Distinctio XXXIII.

SUMMARIUM.

1 *Concubina in hoc text. non dicitur ea cum qua vagus, ac ſolutus ſit concubitus, ſed uxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, cum qua matrimonialis conjunctio fiebat.*

2 *Bigamus cenſetur qui duobus ſolemnibus matrimoniis compulatus fuerit, vel alterum ſolemne, alterum cum concubina, id eſt, minus ſolemniter contraxerit.*

3 *Reprobatur Ferdinandus de Mendoza hunc text. de concubina turpi intelligens.*

4 *Rejicitur interpretatio Covar. quam ad hunc text. præſtat.*

Cap. Si quis I.

1 EX auctoritate Canonum Apoſtolorum *cap. 17.* Gratian. *in præſenti* ait, quod qui poſt acceptum Baptiſma ſecundis nuptiis fuerit copulatus, vel concubinam habuerit, non poteſt fieri Epiſcopus, non Presbyter, non Diaconus, nec prorſus de eorum numero, qui Altari deſerviunt, cujus canonis verba, *concubinam habuerit*, non ſunt intelligenda de ea, cum qua vagus, ac ſolutus eſſet concubitus, ſed de uxore matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua tamen vera matrimonialis conjunctio erat, ut explicavit Gratian. *in cap. omnibus, 34. diſt.* ubi Doctores ci-
2 tavi. Decernunt enim Apoſtoli, ut qui duobus ſolemnibus matrimoniis copulatus fuiſſet, vel alterum ſolemne, alterum cum concubina contraxiſſet, hoc eſt, non ſolemni conjuge, bigamus cenſeretur, eo quod re vera duo matrimonia conſummaverat. Quamvis enim certum eſſet apud Eccleſiæ Patres non licere habere concubinam, retenta uxore, attamen quia ſciebant duplex eſſe, & receptum eo tempore uxorum genus, ne quis exiſtimaret tantùm bigamum cenſeri, qui duas ſolemni ritu duxerat uxores, non verò qui unam ſolemniter, aliam ſine ſolemnitate, declarant verè eſſe bigamum, & à ſacris Ordinibus arcendum, tam eum, qui duo ſolemnia matrimonia conſummaverat, quàm etiam minus ſolemnia, & cum concubinis contracta, hoc eſt, cum inferioris ordinis conjugibus.

Quamvis Ferdinandus de Mendoza *lib.2. de confirmat. Concil. Illiber. cap.8.* affirmet in hoc Canone Apoſtol. concubinam turpe nomen eſſe, quod quidem ex eo colligit, quia ſi concubina uxor eſſet, nequaquam Apoſtoli id conſtituiſſent, cùm clerici minorum ſaltem Ordinum, de quibus etiam agit Canon ille, uxores habere non prohiberentur, ſed à vero ſenſu penitus aberrat, nam Canon Apoſtolicus non prohibet ne conjugatus ordinetur, ut falsò deducit, ſed ne bis conjugatus aſſumatur ad Clerum; ſive utrumque conjugium ſolemne fuerit, ſive unum ſolemne, alterum ſine ſolemnitate cum concubina inferioris claſſis uxore ob bigamiam contractam, bigami autem ab omni prorſus Ordine excludebantur; quamvis enim aliquando toleratum ut bigamus etiam ad Subdiaconatum aſcenderet, ut conſtat ex Concil. Arelatenſi II. *cap.16.* & Tolet. I. *cap.3.* attamen à minoribus Ordinibus bigamum olim etiam excluſum planiſſimum eſt, alioque oſtendendum loco. 3

Ex quo rejicitur interpretatio, quam adhibet Cov. *in Clem. ſi furioſus, part.1. §.5. num.3.* qui cùm meretricium concubitum in iſto Canone Apoſtol. intellexiſſet, affirmavit olim eo effici aliquem irregularem, jam tamen ſublatum uſu, id enim abſque fundamento aſſeritur. Rejicienda etiam venit interpretatio Suar. *tom.5. de cenſur. diſput.46. ſect.2. num.1.* qui cùm idem, ac Covartuvias concubinæ nomine intellexiſſet, addit rejici ab Altari, qui concubinam habuerit, propter infamiam, infamis enim ad ſacros Ordines non eſt admittendus, *c. infamis 6. quæſt. 1.* cum aliis. Filliuc. *moral. quæſt. tract.19. cap.8. ex num.213.* Thom. Valaſc. *alleg. juris tom.1. alleg.41. n.8.* Sed neque is ſenſus quadrat Apoſtolico Canoni, in quo de bigamiæ irregularitate agi planum eſt, ex ſupradictis, junctis iis, quæ in ſequenti text. dicemus. 4

SUMMARIUM.

1 *Maritus duarum poſt Baptiſmum matronarum in clericum ordinandus non eſt.*

2 *Matronæ nomen quid ſignificet, oſtenditur.*

3 *Concubina nomine in hoc text. non venit ea cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus.*

7 *Pœnitentes publicè prohibentur ordinari.*

8 *Pœnitentia publica peracta, dummodo non ſit ſolemnis, poteſt quis ordinari.*

9 *Epiſcopus propter neceſſitatem vel utilitatem Eccleſiæ poteſt cum ſolemniter pœnitentibus ad ſuſcipiendos minores Ordines diſpenſare.*

Cap. Oſtiarius II. *Greg.*

GEnnadius, cujus eſt text. iſte, ut notant Decreti Gregoriani correctores, ait maritum duarum poſt Baptiſmum matronarum clericum non ordinandum, neque eum, qui unam quidem, ſed 1
concubinam, non matronam habeat, quo loco 2
matronæ nomen non in eo ſenſu uſurpatur, quo Gellius accipit *lib.16. noctium Atticarum, cap.6. in fine,* ubi matrisfam. nomen à matrona diſtinguit, matronam appellans, quæ in matrimonium cum viro con-

venit,& matremfam.quæ eſſet in mariti manu, mancipióque, aut in cujus manu,mancipioque maritus eſſet. Sed matronæ nomen *hic* accipitur pro ſpectatæ probitatis, & ingeouitatis fœmina , in quo ſeoſu non ſemel accipitur in jure Civili , ut Briſſon. docet *de verborum ſignif. verbo Matrona.*

3 Concubinæ autem nomine in hoc text. non venit ea cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus,ſed uxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate,aut ſioe ſolemnitate,cum qua tamen vera matrimonialis conjunctio erat , ſicot interpretatur Gratian. *in cap.omnibus, 34.diſt.* ubi plures citavi Doctores.

4 *Qui ſemetipſum truncaverit.*] Notatur ad hoc, quod ille, qui propria voluntate aliquod ſui corporis membrum amiſit, irregularitatem incurrit,de quo vide poſita ad *cap.1. de corpore vit.*

5 *Qui uſuras accepiſſe convincitur.*] Notatur ad hoc, quod convictus de uſura eſt inhabilis ad ſacrorum Ordinum ſuſceptionem , ut per Petea *in proœm. tit.2. col.26. verſ. Hinc venit* , *lib.8. Ordin. pag.26.* Illi enim ſunt infames , ut tenent plures Doctores per me citati *de officio & poteſt. Epiſcopi , part.2. alleg.43. num.3.*

6 *Aut in ſcena luſiſſe dignoſcitur.*] Notatur ad hoc, quod repræſentantes comœdias, tragœdias, aut ſatyras, non poſſunt ad ſacros Ordines promoveri , quia ipſo jure ſunt infames. Alphonſ. de Mendoza *in quadlib.q.9.num.*12.Sayr.*de cenſur.lib.7. cap.*10.*num.*8. *in fine* , Bellet. *diſquiſit. cleric. part.1. tit. de diſciplina clericali,*§.10.*num.*17.*cum ſeqq.* ubi intelligit. Ego ipſe *d. alleg.43. num.10.*

7 *Nec illum , qui publica pœnitentia,* &c.] Notatur ad
hoc , quod pœnitentes , ideſt , qui publicam pœnitentiam pro gravi , & publico delicto agunt,ordinari
prohibentur, ſimilis text. *in cap. ex pœnitentibus , & in cap. illud, hac ead. diſtinct.* Majol. *de irregul. lib.3.*
cap.2. ſub num.4. Ego ipſe *de officio,& poteſt. Epiſcopi,*
8 *part.2. alleg.10. num.42. & alleg.43. num.7. ſecundum*
Lugdunen. impreſſ. ubi reſolvo quod peracta publica
pœnitentia, dummodo non ſit ſolemnis , poteſt quis
ordinari,at propter neceſſitatem,vel utilitatem Eccle-
9 ſiæ licere Epiſcopo cum ſolemniter pœnitentibus ad
ſuſcipiendos minores Ordines diſpenſare , reſolvunt
Bernard.Diaz *in pract. cap.23. num.3.* Majol. *d.cap.3. ſub num.6.verſ.Hac qua,*Campan.*in diverſ.juris Canon. rub.11.cap.21.n.7.*Mar.Alter.*de cenſur.tom.2. diſput.16. de ſuſpenſ.c.1.verſ Quartus caſus,* quos refero ego ipſe *d. alleg.43. num.8.*

10 *In furiam aliquando* , &c.] Notatur ad hoc , quod non debet ordinari,qui aliquando in furiam inſanivit, ut per Nav. *in man.cap.25.,num.27.& c.27. num.203.* Sayr.*de cenſur. lib.6. cap.13. num.1.* Perpetuò enim manet irregularis qui ſemel in furiam incidit,licèt poſtea ſanitatem recuperet, ut per Vivald. *in candel. aureo, tit.de irregul. num.181.* Sayr. *d.lib.6.cap.6.num.14.* Valenz. *conſ.25. num.3.* Soar. *tom.3.de cenſur. diſp.31. ſectione 1, numero 4.* ubi intelligit de furore , qui procedit ex propria organorum læſione, non autem ſi ex vehementi febre quis deliret , vel furioſus fiat , quia nullam inde contrahit irregularitatem, de quo etiam Vivald. *ubi ſup. num.182.*

Diaboli vexatus.] Vide poſita *ad cap.communiter, n.1. hac ead. diſt.*

In gloſſ. *Concubina*, ibi, *Arg. quod ſi quis habuit virginem concubinam,licèt poſtea ſumat eam in uxorem,quod non poteſt promoveri.* Reprobatur per Doctores, quos citavi *in cap. nemo, in fine,32.diſt.*

SUMMARIUM.

1 *Dæmoniaci perpetuò ab Ordinum ſuſceptione excluduntur, & promoti ſuſceptos Ordines adminiſtrare non poſſunt.*

2 *Morbo caduco laborantes ſunt irregulares, cùm impediantur promoveri ad Ordines, & promoti ſuſpendantur.*

3 *Morbo caduco laborans eſt inhabilis ad beneficia obtinenda, & collatio illi facta eſt ipſo jure nulla.*

Cap. Communiter III. *Pius.*

D*E his, qui aut in terram arrepti à dæmonibus,*&c.] 1
Notatur ad hoc, quod dæmooiaci, arreptitii , & energumeni perpetuò ab Ordiuum ſuſceptione excluduntur , & promoti ſuſceptos Ordines adminiſtrare non poſſunt , ut per Majol. *de irregul. lib.2. cap.17. col.2.* Pelag. *de planctu Eccleſ. lib.1.cap.48.verſ.Dæmoniaca vexatio, pag 98.* Nav. *in man. cap.27. num.203. verſ.14.* Tolet. *in ſum. lib.1. cap.23.* Vivald. *in candel. aureo, tit. de irregul. num.184.* Soar. *de cenſur. diſp.51. ſect.1,num.7.* Flamin. Pariſ. *de reſignation. benefic.lib.5. quæſt.6. n.94.* Campan. *in diverſ. juris Canon. rub.11. cap.17.num.188.* Filliuc.*tract.19. num.181. verſ.Septimum*, Henriq. *lib.14. cap.8. §.8.* Raguſ. *de Miſſa,q.17. num.1.* Sayr. *de cenſur.lib.6.cap.9.num.14.* Fr.Barthol. de Vecchis *in praxi obſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novitiis, diſp.5. dub.11. ſub num.4.* cum aliis per me citatis *de officio , & poteſt. Epiſcopi,part.2. alleg.42, num.31, cum ſeqq.* Amplia,etiamſi ſemel hoc genus vexationis quis paſſus fuerit , ut per Vivald. *n.181.* Soar. *n.7.* Sayr. *n.14. citatis locis,* Valenzue'. *conſ.25.n.2. cum ſeqq.*

Quouſque unius anni ſpatio, &c.] Ergo dæmoniaci & ſimiles non aliter ſunt admittendi in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, niſi poſtquam annus lapſus ſit,in quo abreptio aliqua non videatur , quod tameo prudenti arbitrio Epiſcopi relinquitur,qui tenebitur ſuum conſenſum præbere , cùm potius ſit juſta declaratio, quàm gratioſa diſpenſatio , ut per Vivald. *ubi ſup. num.183.* Soar. *d, diſput.31. ſect.1. num.3. & 7. verſ. Quoad uſum,* Sayr.*dict.lib.6. cap.9.num.14. verſ.Quod ſi dicas.*

Notatur etiam ad hoc hic text. quod morbo cadu- 2
co laborans eſt irregularis, cùm impediatur promoveri ad Ordines,& promotus ſuſpendatur,ut per Majol. *de irregul. lib.2. cap.16. num.4.* Verall. *deciſ.236. in princ. part.2.* Flamin. Pariſ. *d. q.6. num.106.* Ugolin. *de irregul.cap.54. §.1.* Alvar.Pelag. *de planctu Eccleſ. lib.1. c.48. lit.F,* Nav. *in man. cap.27. num.203.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt.p.2. cap.8. num.32.* Henriquez *in ſum. lib.14. cap.8. §.8.* ubi declarat hujus morbi ſpecies, Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia,q.16.* Filliuc. *tract.19.num.181. verſ.Sextum* , Ego ipſe *de officio,& poteſt.Epiſcopi, part.2. alleg.42.num.48.* Fr.Barthol.de Vecchis *d. num.4. in princip.* Rot. *in Salmantina dimidia portionis,23. Ianuarii* 1609. coram Card. Marquemoorio, impreſſa per Farin. *deciſ.236. num.2.*
part.2. recent. ubi etiam quod iſte eſt inhabilis ad be- 3
neficia obtinenda , & collatio illi facta eſt ipſo jure nulla,& *n.3.*declarat,id non procedere in beneficio, in quo aliquis Ordo ſacer noo requiritur.

Cap. Laici VI. *Innoc. I.*

INnocentius I.*epiſt.4. ad Nucerinum,num.4.* relatus 1
in hoc text. prohibet , ne qui habeotes uxores , ac illis defunctis poſtea concubinam habuerint, admittantur

tantut ad Clerum, ſunt enim illi bigami ob ſecundum coniugium cum concubina contractum; licèt enim concubina propriè illa dicatur cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus, vt multis probare contendit Ferdinand. de Mendoza *de confirmat. Concilii Illiber. cap.* 8. ſæpè tamen accipitur pro vxore matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua vera matrimonialis coniunctio erat, & in hoc ſenſu vſurpatur concubina in hoc text. juxta ea, quæ Gratianus ſcribit *in cap. omnibus, 34. diſtinct.* cum *ibi* per me adductis: nec verò quemquam moueat quod concubinam, aut pellicem coniunxerit hic text. tum quia dici poteſt illa disjunctioè accipi, ac potiùs indicare aliud eſſe pellicem, aliud concubinam, ac proinde concubinæ nomine etiam coniugalem copulam intelligendam: tum quia pellicis olim, vt inquit Feſtus, non omninò probroſum nomen. *Antiqui*, inquit, *propriè pellicem nominabant, quæ vxorem habenti nubebat.* Quare olim erat idem quod concubina, ideſt, ordinis inferioris vxor, quæ etiam vxoris loco, ſine nuptiis tamen legitimis, & ſolemnibus, habebatur, vt inquit Paul. *in l. Menſurius, ff. de verbor. ſignific.* vbi Alciat. *num.* 3. *&* 4. ponit diſcrimen inter pellicem, concubinam, pallacam, amicam, & meretricem. Vide Tiraquell. *ad leges connub. gloſſ* 8. *num.* 244. Anton. Auguſtin. *lib.* 1. *emendat. Gratiani, dial.* 15. *pag.* 151. Sotomaior *in cap.* 6. *Cantic. n.* 7. *pag.* 1096.

Distinctio XXXIV.

Cap. Quorumdam I.

Nicolaus.

1 VENATOREM *nunquam legimus ſanctum.*] Quia venatores miſerandam in animalibus exercendo carnificinam, multùm inde ſanguinatiæ crudelitatis aſſumunt, & mentem induunt ab omni pietate alienam. Pined. *in Iob, cap.* 16. *verſ.* 10. *num.* 3. *&* 7. Ferdinand. Salazar *Prouerb. cap.* 12. *verſ.* 27. *num.* 123. vbi fraudulentos homines venatori dicit perſimillimos, ipſámque artem venatoriam multis fraudibus, ac dolis eſſe coniunctam, & Martin. Delr. *in adag. ſacr. adag.* 13. *per tot.* firmat quod ſacer textus venationis nomine omnem tyrannidem, crudelitatémque deſignat. Non obſtat quod objicit gloſſ. *verbo Venatorem, in præſenti text.* de ſancto Euſtachio, quia bene ſolvit, dicens quod deſeruiens venationi non eſt ſanctus, ſed qui ſemel fuit venator, poteſt poſtea effici ſanctus, peracta jam pœnitentia, ſequitur Abb. *in cap.* 1. *verſ. & pro illa, de clerico ven.* declarant Abulen. *in Matth. c.* 6. *q.* 43. *verſ. ſi autem obiiciatur.* Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 529. *ex num.* 7. *p.* 1. Petr. Greg. *ſyntagm. juris lib.* 39. *c.* 10. *n.* 13. Thom. Valsſc. *alleg.* 31. & alii plures per me citati *in collect. ad d. c.* 1. *de clerico ven.*

2 In gloſſ. *Excommunicatus abſcedat*, ibi, *vt non interſit cum eis in negotiis communibus.* Intelligit gloſſa *verba text. excommunicatus abſcedat*, non de propria excommunicatione, ſed de ſola quadam ſeparatione in negotiis, & aliis miniſteriis, v. g. vt non vocetur ad conſecrandum aliquem Epiſcopum, vel ad alia negotia tractanda, ſequuntur Greg. Lop. *l.* 5. *gloſ. vlt. tit.* 9. *p.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 418. *num.* 12. *in fine*, Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 24. *ſect.* 1. *n.* 5.

SUMMARIUM.

1 *Venationes, & ſyluaticæ fatigationes cum canibus, & falconibus clericis prohibitæ ſunt.*

2 *Concubina nomine ſæpè ſignificatur vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua vera matrimonialis coniunctio erat.*

Cap. Omnibus III.

DE venationibus, & ſyluaticis fatigationibus cum canibus, & falconibus clericis prohibitis, dixi *in collect. ad cap. omnibus* 2. *de clerico venat.* vbi plures citaui Doctores, & multipliciter declaraui. 1

Concubina autem hic ea intelligitur, &c.] Concubinæ nomine ſæpè poſt Chriſtum non tantùm ſignificatur illa, cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus, ſed etiam vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitste, aut ſine ſolemnitate, cum qua tamen vera matrimonialis coniunctio erat, non quidem vigente prioris coniugis copula, aut prima vxore, alia ſuperſtite, ſed tantùm quæ minùs ſolemniter ducta eſſet, ita Archid. & Turrecr. *in cap. is qui, & in cap. Chriſtiano, hac ead. diſtinct.* Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib.* 10. *cap.* 1. *num.* 16. Turrian. *pro Canonibus Apoſtolor. lib.* 1. *cap.* 23. Anaſtaſ. Germon. *animaduerſ. iuris lib.* 1. *cap.* 11. Cardin. Bellarmin. *lib.* 2. *de Conciliis, cap.* 8. *verſ.* 11. Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſiæ, cap.* 41. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 138. *num.* 5. Et ſic Agar verè fuiſſe Abrahæ vxorem, licèt minus principalem, docent ex SS. Patribus S. Auguſt. *in lib. de bono coniugali, cap.* 9. 13. 15. *vſque ad* 20. *& lib.* 1. *qq. ſuper Geneſ. quæſt.* 90. *& lib.* 16. *de ciuitate Dei, cap.* 26. *&* 34. S. Ambroſ. *de Abraham, lib.* 1. *cap.* 4. S. Hieron. ad Ageruntiam *de monog. tom.* 1. *pag.* 119. *& lib.* 1. *contra Iouinian. pag.* 509. Tertullian. *lib. de exhortat. ad caſtitatem, pag.* 650. *& lib. de monogam. pag.* 665. Anton. Auguſtin. *lib.* 1. *de emendat. Gratiani, dial.* 15. *pag.* 151. *&* 155. Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de matrimon. cap.* 11. *& lib.* 2. *de Concil. cap.* 8. Ludou. de Sotomaior *in Cantica, cap.* 6. *num.* 7. ibi, *ſexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubinæ*, &c. quamuis Ferdin. de Mendoza *de confirmat. Concilii Illiber. c.* 8. aſſerat concubinæ nomen, ſi Rempublicam Hebræorum excipias, ſemper in turpem partem acceptum, & infame habitum, nec vxorum vnquam nomine comprehendi. Non obſtat text. *in cap. non omnis,* 32. *q.* 2. quia reſpondetur provt *ibi* circa illius textus intellectum latè dixi. 2

SUMMARIUM.

1 *Vxorem non habenti quomodo fiat licitum vnicam habere concubinam.*

2 *Communio quare deneganda non ſit illi, qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam, oſtenditur.*

3 *Concubina in hoc text. dicitur, quæ ducebatur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, & ita ceſſantibus juris ſolemnitatibus, & legalibus inſtrumentis, ſed tamen coniugali affectu.*

4 *Sacra Pagina eas fœminas, quas Sancti Patres præter proprias vxores carnaliter cognouerunt, eaſque in contubernio, veluti vxorum ancillas retinebant, promiſcuè appellabat vxores, vel concubinas, veras tamen vxores nunquam concubinas nominauit.*

5 *Concubina olim ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuii per ſeptem dies.*

6 *Fillis concubinarum olim loco vxoris habitarum, non debebatur hæreditas, non æqualis honor, non ſacerdotium, non primogenitura: munera tantùm recipiebant, mutua ſe charitate complectebantur, & ſe ſe juuabant.*

7 *Ferdinandus de Mendoza reprobatur hunc text. interpretans de vago concubitu*, & num. 8. & 9.

Cap. Is qui II.

1 IN aliquibus antiquis Canonibus non habenti vxo-
rem licitum ſit vnicam habere concubinam, vt ex-
preſsè ait text. *in cap. Chriſtiano, inf. hac ead. diſtinct.* &
ideò ſtatuit Concil. Tolet. I. *cap.* 17. quod refert Gra-
tian. *in præſenti*, à Communione repellendum non
2 eſſe qui non habet vxorem, ſed loco illius concubi-
nam; qualis autem debeat eſſe hæc concubina inue-
3 ſtigare oportet: illa igitur talis dicitur in hoc propo-
ſito, quæ ducebatur ſine ſolemnitate illa, qua princi-
palis vxor ducebatur, & ita ceſſantibus juris ſolem-
nitatibus, & legalibus inſtrumentis, ſed tamen coniu-
gali affectu, vt interpretatur Gratian. *in cap. omnibus,
hac ead. diſt.* vbi plures citaui Doctores, & colligitur
ex notatis per Doctores *in l. Merſurius, ff. de ver. ſigni-
fic.* & ſequuntur communiter Gregor. Lop. *in proœm.
tit.* 14. *gloſſ.* 3. *p.* 4. Perez *l* 4 *tit.* 7. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 202.
ad fin. Couar. *de ſponſalib. p.* 1. *cap.* 4. *in initio num* 9.
Menoch. *de arbitr. caſu* 418. *n.* 20. Gutier. *canon. lib.* 2.
cap. 7. *num.* 35. Sayr. *in claui Reg. lib.* 8. *cap.* 2. *n.* 5. Ana-
ſtaſ. Germon. *animaduerſ. iuris lib.* 1. *cap.* 11. Pined. *in
vita S. Ioannis Baptiſtæ, lib.* 1. *art.* 1. *c.* 8. §. 15. *pag.* 145.
Fr. Ludou. de Sotomaior *ſuper Cantica, cap.* 6. *num.* 7.
pag. mihi 1094.

4 Sacra autem Pagina eas fœminas, quas ſancti Pa-
tres, præter proprias vxores carnaliter cognouerunt,
eáſque in contubernio veluti vxorum ancillas reti-
nebant, promiſcuè appellat vxores, vel concubinas,
veras tamen vxores nunquam concubinas nomina-
uit, vt exponit D. Auguſtin. *lib.* 1. *quæſt. ſuper Geneſ.
cap.* 90. *& lib.* 16. *de Ciuitate Dei, cap.* 34. ſcribens Ce-
thuram veram Abrahæ vxorem peculiari myſterio di-
5 ci concubinam. Inter vtraſque eſt differentia, quia
concubinæ ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua prin-
cipalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuii per ſeptem
dies, de quo Lyra intelligit illud Geneſ. cap. 29. *Imple
hebdomadam dierum huius copulæ*, juncta auctoritate
Iudicum cap. 14. *Vxor Samſon ſeptem diebus conuiuii
flebat*, vt poſt Magiſtr. ex Aloyſ. Lippom. *in Geneſ. cap.*
22. explicant Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *cap.* 6. §. 2. *lit. S*,
Gutier. *d. cap.* 7. *num.* 32. Cou. *d. n.* 9. vbi ex Lippom.
6 *citato loco* ſubdit, concubinas olim eſſe non illegiti-
mas, & fornicarias, ſed vxores minimè principales,
quarum filiis non debebatur hæreditas, nec æqualis
honor, non ſacerdotium, non primogenitura, ſed mu-
nera tantùm recipiebant, mutua ſe charitate comple-
ctebantur & ſeſe juuabant.

7 Verùm Ferdinandus de Mendoxa *lib.* 2. *de confirm.
Concil. Illiber. c.* 8. qui textum *in præſenti* de vago con-
cubitu contra communem Doctorum omnium ſen-
ſum interpretatur, inquit eo permitti vt concubina-
rius à Communione ſacri Corporis non repellatur,
etiamſi communicare auderet, idque permiſſum ob
temporum iniquitatem, & peccantium multitudi-
nem: qua ratione Alexander III. *in append. part.* 50.
cap. 51. clericis concubinariis depoſitionis pœnam
mitigauit: & quod magis ad rem, Auguſtin. *ſerm.* 2.
Domin. 22. *poſt Pentecoſt.* qui eſt de caſtitate coniuga-
li, idem Africanos Epiſcopos permiſiſſe ob eandem
cauſam, diſertiſſimè docet. Quod ergo Afris per-
miſſum, eodem tempore permiſſum apud Hiſpanus,
vtrorumque enim effrænatam libidinem ſcripſit Sal-
uian. Maſſilienſis Epiſcopus *lib.* 7. *de prouidentia Dei.*

His tamen non obſtantibus à prima interpretatio- 8
ne non eſt recedendum, nam licèt hæc Ferdinandi de
Mendoza & acutè, & eruditè excogitata videatur, ea
tamen ratione refellitur, quia quamvis, vt Auguſtinus
inquit, peccantium multitudo cogeret, vt in ſacra di-
ſtribuenda Communione Epiſcopi tolerarent etiam
concubinarios ad illam accedentes, attamen vniuer-
ſali, ac publica lege ab Hiſpanis Patribus eſſe ſtatutũ,
ne à Chriſti corpore percipiendo repellerentur etiam
publici, & noti populo concubinarii, indignum eſt
tantorum Patrum egregia ſanctitate; laxarentur enim
ea lege habenæ laſciuiæ, & quod publica lege non ſo-
lùm tolerari, ſed etiam præcipi vidiſſent, vires libido
ſumeret, quare non minueretur peccatum, ſed augere-
tur. Refellitur etiam, quia ex Concil. Illiberitano *c.* 3.
& 7. & Illerdenſi *cap.* 4. conſtat ſcortationem, & for-
nicariam conjunctionem fuiſſe paulò ante hoc Tole-
tanum Concilium in Hiſpania ſeueriſſimè punitam, &
in Nicæna Synodo *cap.* 65. *&* 68. (cuius meminit
text. *in præſenti*) tam clericorum, quàm laicorum for-
nicationem interdici.

Denique refellitur hic vltimus Mendozæ intelle- 9
ctus, & interpretatio ad hunc text. ſi ejus verba atten-
tè, & conſideratè legantur; nam cùm eum, qui con-
cubinam habuerit ſimul cum vxore, à Communione
repellat, quo pacto publicum concubinarium, licèt ſo-
lutus lege ille ſit, ad Communionem admittet? Adde
eandem jubere eſſe rationem, & æquè ad Commu-
nionem admittendum vxoratum, & qui concubinam
habuerit tantum, aut vnius mulieris, ſiue vxoris, ſiue
concubinæ ſit conjunctione contentus, vt ei placue-
rit. At ſi eadem ratio eſt aut vxorem, aut concubinam
habendi, conjunctio cum concubina matrimonialis
erat. Expendo etiam verbum illud, *vt ei placuerit*; ſi
enim concubina permitteretur tantum in hoc text. vt
minus malum, & non approbaretur, aliquod ſanè ver-
bum eſſet, quod illud vt minus malum indicaret per-
mitti tantum; at verbo illo, *vt ei placuerit*, optio datur
eligendi vel vxorem, vel concubinam; ergo licita
conjunctio vtraque erat, aliàs quo pacto inter lici-
tam, & illicitam copulam illi optio daretur eligendi,
nullo interim verbo addito, quo turpis ea conjunctio
cum concubina declararetur, ſicut eo loco, quem ex
Auguſtino citat Ferdinandus de Mendoxa, ſunt
quamplurima.

Cap. Chriſtiano V.

VIde dicta ad *cap. is qui, ſup. hac eadem diſtinct.* Et
quatenus *hic* agitur circa pluralitatem vxorum,
vide poſita ad *c. gaudemus, de diuort.* & adde Franc. de
Mendoza *tom.* 1. *in lib.* 1. *Regum, c.* 1. *n.* 2. *annot.* 5. *ſect.* 2.

Cap. Fraternitatis VII. *Pelag.*

F*Vturæ incontinentiæ ſuſpicionem*, &c.] Notatur ad 1
hoc, quod ætas ſenilis futuræ incontinentiæ ſuſpi-
cionem aufert, vt per Tiraq. *l.* 6. *connub. gloſſ.* 1. *part.* 6.
num. 9. Alciat. *de præſumpt. reg.* 2. *præſ.* 1. *num.* 8. Meno-
ch. *de arbitr. caſu* 89. *num.* 53. Et ſeniores virtutibus
præſumuntur excellere, idem Tiraquel. *in præfat. pri-
mogen. num.* 143. & præferuntur junioribus, Menoch.
conſ. 26. *n.* 22. *&* 26. Gulielm. Bened. *in c. Raynutius,
verbo in extremis, n.* 6. *de teſtam.* Nam plus valet vmbra
ſenis, quàm enſis juuenis, vt ex Bald. refert Auiles *ad
capita Prætorum, in proœm. num.* 18. *pag.* 17. Pined. *in vi-
ta D. Ioannis Baptiſtæ, lib.* 2. *art.* 1. *cap.* 6. §. 139. *pag. mi-
hi* 98.

SVM

SUMMARIUM.

1 *Bigamus dicitur ille, qui virginem duxit, & poſt adulterium ab ea vxore commiſſum eandem etiam ignoranter carnaliter cognouit.*

2 *Irregularitas vt incurratur à viro carnaliter cognoſcente vxorem adulteram, an requiratur vt vxoris adulterium ſit euidenter probatum, oſtenditur.*

3 *Maritus cognoſcens vxorem adulteram etiam Eccleſia præcipiente, vel tempore, quo lis pendet, incurrit irregularitatem.*

Cap. Si cuius VIII.

1 EX hoc text. colligunt communiter Doctores, non debere illum Sacerdotem fieri, cuius vxorem conſtat adulterium commiſiſſe, vt per Greg. Lop. *leg.35. gl.6.tit.5.part.1.* Soar. *tom.5. de cenſur. diſp.48. ſect.3. num.14.* Sayr. *in ſimili tract.lib.6.cap.4. num.18.* Vnde bigamum dici illum, qui virginem duxit, & poſt adulterium ab ea vxore commiſſum, eandem carnaliter cognouit, reſoluunt Sot. *in 4. diſt.27. quæſt.3. artic.1. col.pen.concluſ.5.* Capell.Toloſ.*q.220. in fine*, Albert. Trot.*de vero, & perfecto clerico, lib.2.cap.21.num.3.* Alphonſ. de Caſtr. *libr.2. de lege pœnali, cap.14. corol.2.* quod infert ex *1.concluſ.* Villadieg. *de irregul. cap.13. num.1.* Borgaſ. *in ſimili tract.part.5.tit.de bigamia, num. 46.* Major *eod.tract.lib.1. cap.33. num.6.* Cou. *in Clem. ſi furioſus, part.1.§.2.num.4.verſ.quartò,* Petr. de Soto *lect.58.de matrimon.part.4.verſ.hac igitur,* Philiarch. *de officio Sacerd.tom.1.part.1.lib.4. cap.7.* Henriq. *in ſum. lib.12.de matrim.cap.6. §. 10.* Matienſ. *in rub.titul.1. gloſſ.1.num.102. lib.5. noua recopil.* Gutier.*canon.lib. 1. cap.25.num.15.* Sanch. *de matrim. lib.7.diſput.84. numer.15.* Sayr.*de cenſuris, lib.6.cap.4. num.19.* Salzed. ad Bernard. *in practic.cap.16. littera F*, Beller. *diſquiſit. clerical.p.1. tit.de diſciplina clerical.§.6.n.39.* id ipſum aſſerentes, etiamſi vir ignoranter vxorem adulteram cognouerit, cùm hæc irregularitas contrahatur ex quacumque adulterii ignorantia cognoſcatur vxor, quia hic non agitur de vitio promouendi ad Ordines, ad quod deſideratur ſcientia, ſed de ſignificationis defectu, quem poteſt pati ignorans, & expreſsè Couar. *d.§.2.num.3.* Nau. *in man. cap.28. n.195. verſ.ſecundò dico,* Toler. *in ſum.lib.1. cap.226. num.6.* Henriq. *d. §. 10.* Sanch.*d.num.14.verſ. & ideo,* Soar. *d.ſect.3. n.15.* quamvis contra eos teneant Rebuff. *de pacif. poſſeſſ. num.594.* Sà *verbo irregularitas, vbi de bigamia, numer.3.* Petr. Ledeſm. *de matrimon. q.66. art.3. col. pen.* Petr. Greg.*ſyntagm. juris p.2.lib.16.cap.10.num.8.*

2 Et quamvis Bernard. Diaz *in pract.cap.16.in fine,* intelligat tunc irregularem eſſe virum cognoſcentem vxorem adulteram, quando poteſt probari adulterium, quia in hoc text. petitur ad inducendam huiuſmodi irregularitatem vt vxoris adulterium ſit euidenter probatum, tamen melius aduertis Alphonſ. de Caſtro *citato loco*, hanc facti euidentiam ad hoc ſolum peti in præſenti, vt ſi vir tentaret ſacros Ordines recipere, iuſtè poſſet repelli in foro externo, non autem vt vir ipſe ſit irregularis: vnde optimè Nau.*in man. cap.16. n.27.* ait quoad forum conſcientiæ nihil referre, poſſit vir probare adulterium, necne.

3 In gloſſ. *Admitti.* Notatur ad hoc quod maritus cognoſcens vxorem adulteram etiam Eccleſia præcipiente, vel tempore quo lis pendet, incurrit irregularitatem, Cou.& Nau. *vbi ſuprà,* Flamin.Pariſ.*de reſignat.lib.5.q.3. n.189.* Salzed.ad Bernard. *d.cap.16. in fine.* Henriquez *d.cap.6.§.6.* Gutier. *canon. lib.1. c.25. num.15.* Cened.*ad decretal.collect.166.num.vlt.* Fr.Emman.*in ſum.tom.1.cap.158.n.4. concluſ.3.* Soar. *de cenſur.diſput.48.ſect.3.num.57.* Sayr. *in claui Regia, lib.2. cap.9.n.29.* & alii plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *d.diſp.84.n.17.*

SUMMARIUM.

1 *Bigamus excluditur à clericatu.*

2 *Bigamus prohibetur Eccleſiaſtica conſequi beneficia.*

3 *Beneficii collatio facta bigamo eſt inualida.*

4 *Pœnitentes an & quando ordinari poſſunt, remiſſiuè.*

5 *Corpore vitiati, & literas ignorantes ordinari non poſſunt.*

6 *Curiales ordinari prohibentur.*

7 *Curiæ oblati quandiu in ejus officiis eidem ſunt obligati, ordinari prohibentur.*

Cap. Præcipimus X. *Greg.*

GRegorius vrbis Romæ Præſul Squilatino Epiſcopo *lib.2. epiſtol.25.* relatus *in hoc text.* ſcribit promouendum non eſſe bigamum, pœnitentem, corpore vitiatum, literas ignorantem, & Curiæ, vel conditioni obnoxium. De bigamo vide quæ dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. alleg.10. num.43. ſecundùm Lugdunea. impreſſ.* & *allegat.49.* latè diſputaui, an & quando Epiſcopus cum bigamis diſpenſare poſſit. Quod autem bigamus excludatur à clericatu tradunt Bernard. Diaz *in prax. cap.16.* Bellet. *diſquiſit. clerical.part.1.tit.de diſciplina cleric.§.6.num.5.* Ego ipſe *d.alleg.49. num.16.* ac proinde prohibetur Eccleſiaſtica conſequi beneficia, Rebuff. *in tract. de pacificis poſſeſſ. n.193.* Sayr. *de cenſur. lib.6. cap.5. num.9.* Auil. *in ſimili tract.part.7.diſput.8.dub.1.* Nicol. Garc. *de benefic.part.7.cap.6.num.1. & 2.* ita vt collatio beneficii facta bigamo inualida ſit, ſecundùm Nauar. *conſ.3. num.1.de bigam.* Flamin. *de reſignat.lib.5.quæſt.3. num. 592.* quamvis accederet Epiſcopi conſenſus, ex Azor. *inſtit.moral.part.2.lib.6.cap.4.q.11.* 1 2 3

De pœnitente dixi ad *cap.maritum, 33. diſt. num.4. cum ſeqq.* 4

De corpore vitiatis, & de ignorantibus literas, dixi *infrà ad cap.illiteratos, 36.diſt.* 5

De Curialibus, ideſt, iis qui propter aliquod officium Curiæ ſunt addicti, quod ordinari prohibeantur, probant etiam text.*in cap.1.& 2.& per tot.51.diſt. cap.vnic.53.diſt. cap.ſi quis, 77.diſtinct. cap. infames 6. quæſt.1.* S.Anton.*p.3. tit.29. cap.6.* Syluest. *verbo Ordo 4.q.2.verſ.nec ſeptimò,* Tabien. *eod. verbo 4.* Maiol. *de irregul.lib.2. cap.5.* Toler. *in ſum. lib.1. cap.60. num.2.* Henriq.etiam *in ſum.lib.14. cap.5.§ 5.& in gloſſ. lit.L;* Sayr. *de cenſ.lib.6. cap.14. num.9.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.3.tract.2. num.64.* cum aliis adductis per Bellet. *diſquiſit. clerical. part.1. tit. de diſcipl. cleric §.11. num.6.* vbi hoc intelligendum eſſe exiſtimat de iis Curialibus, qui exercuerint ſæua, vel turpia, ſiue vilia, vt ſunt nuntii, lictores, & id genus ſimilia, ſeu qui fuerunt officiales in cauſa ſanguinis, &c. quia nec poterant tales ad armatam militiam aſſumi, *l. omnes, C. qui militare poſſunt, lib.12.* optimè Soar. *de cenſ.tom.5. diſput.47. ſect.4. num.1.* qui concludit, Curiales qui irregularitatem incurrunt, eſſe omnes qui in quacumque ſæculari Curia miniſtri ſunt in cauſis ſanguinis, quomodocumque ad illas cooperentur, vt tabelliones, ſollicitatores, procuratores, & inferiores miniſtri, qui vel denuntiant, vel ſcribunt ſententiam, vel aliquod ſimile munus exhibent, quos omnes dicit eſſe irregulares dum talibus detinentur, alios verò ex iis etiam poſtquam talia munera dimiſerunt;

nimirum

Digitized by Google

nimirum eos, qui dum eis occupabantur, irregularitatem ex lenitatis defectu contraxerunt, aut infames facti ſunt, vide Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 16. ex num. 1.* vbi *num. 12.* numerat ſatellites, lictores, miniſtrum juſtitiæ publicæ, qui vindictam exercet mutilando, ſtrangulando, in fruſta ſecando, &c. item deferentes inſtrumenta ſanguinis, eáque ad id aptantes, & applicantes, curſores quoque ad eandem cauſam ſanguinis deputatus, & præcones, quos omnes irregulares dicit. Qui ergo oblati ſunt Curiæ alicuius publicæ poteſtatis, ſiue ſint milites, ſiue Aduocati, aut Iudices, vel aliud officium gerentes, ſiue honeſtum, ſiue inhoneſtum, vel indecens, præſertim verò in cauſa ſanguinis, non ſunt ad Ordines promouendi quandiu in huiuſmodi perdurant officiis, aut ſunt in iis Curiæ obligati, nec à Curia abſunt, *cap. Oſius, 61. diſt.* qui nec eo caſu poterunt ordinari ſi inde irregularitatem aliquam, vel infamiam traxerint, niſi cum eis fuerit diſpenſatum, ſed & adeò debent à cura eſſe ſoluti, vt repeti omninò non poſſint, *capit. 1. & 3. 51. diſt.* Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 19. num. 46. ſecundùm Lugdunen. impreſſionem.*

Cap. Si quis viduam j. XIII.

Innocent.

De materia hujus textus dixi ad *cap. 1. 26. diſtinct.*

SUMMARIUM.

1 *Ancillam ducens irregularis fit.*
2 *Ancillam ſuam in uxorem ducens jure communi attento minimè facit liberam.*

Cap. Si quis viduam ij. XV.

Ex Canonib. Apoſt.

1 *Aut Ancillam.*] Notatur hic text. juncta gloſſ. ad hoc quod ancillam ducens irregularis eſt, ut per Maiol. *de irregular. lib. 3. cap. 1. num. 5.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 158. num. 3.* Nav. *in man. cap. 27. n. 176.* Henriq. *in ſum. lib. 14. de irregularit. cap. 5. §. 4. in fine,* Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 19. num. 12.* Intellige, etiamſi illa mulier ſit virgo, propter vilem conditionem perſonæ, cui ſimilis efficitur qui cum illa contrahit, & ideo cenſetur indignus Ordinibus qui contrahit cum ancilla, mima, vel ſcenica, ſaltatrice, ioculatrice, abrepta, vel meretrice, vt gloſſ. ſentit *in præſenti, prope fin.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſputat. 48. ſect. 3. in fine,* & Sayr. *in ſimili tractat. lib. 7. cap. 10. num. 8.*

2 In gloſſ. *Ancillam,* ibi: *Eo ipſo quod aliquis ducit ancillam ſuam in vxorem, ipſa libera efficitur.* Verùm cùm nullus detur text. eam liberam decernens, jure optimo ab opinione huius gloſſ. recedunt communiter Doctores, tenentes jure communi attento eam ancillam minimè effici liberam, vt per Cou. *de ſponſalib. p. 2. cap. 3. §. 7. num. 1. verſ. tertiò,* Emman. Sà *in aphoriſm. verbo matrimonium, ubi de impedim. dirimentibus, num. 2. verſ. ſi dominus,* Viuald. *in candelabro aureo, tit. de Sacrament. p. 1. de matrimon. n. 125.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrimon. cap. 10. §. 4. in commento, lit. Z.* Molin. *de juſtit. tract. 2. diſput. 39. verſ. ſextus eſt,* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 20. num. 11.*

Cap. Vidua XVI. *Hieron.*

Meretrix, quæ multorum libidini paret.] Quæ autem dicatur meretrix, dixi latè *in collect. ad cap. inter oper. num. 6. cum ſeqq. de ſponſalib. & in meo tract. de appellatiua verborum vtriuſque juris ſignific. appell. 150.* 1

2 In gloſſ. *Quæ multorum,* ibi, *quæ admiſerit plures quam 23. millia hominum.* Refert & ſequi videtur Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. M, concluſ. 211. numero 4.* ſed hoc videtur gratis dictum, & ideo hæc eadem gloſſa moderando ſuam primam opinionem ad fin. appellat meretricem, quæ admiſit ſexaginta viros, referunt Præpoſ. *in cap. inter opera, num. 1. verſ. item, de ſponſalib.* Azeved. *l. 2. num. 114. tit. 13. lib. 8. nona recop.* Verùm Jureconſultus *in l. palam quæſtum, poſt princ. ff. de ritu nupt.* videtur appellare meretricem, quæ duos pretio admiſit; quare Abb. quem ſequitur Præp. *dict. n. 1.* pro concordia notat, quod amore plures admittens non eſt meretrix, niſi admittat uſque ad numerum prædictum hujus gloſſ. quæ verò pretio duos admiſit, meretrix eſt, videlicet ſi ſe palàm proſtitueri, ut obſervant Azeved. *d. num. 114. ad fin.* Pichard. *ad §. juris præcepta, n. 22. Inſtit. de juſtit. & jure.*

Cap. Lector VII. *Martin.*

1 In bigamia quis poſſit diſpenſare, latè egi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. allegat. 49.* Aduerte auctorem huius text. eſſe Martinum Papam, vt bene dicit Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſp. 86. num. 11. in princ.* non verò Martinum Epiſcopum Brachaten. vulgò Dumien. vt exiſtimauit Soar. *de cenſur. diſputat. 49. ſect. 6. num. 5.*

2 Gloſſ. *verbo fiat, in hoc text.* tota eſt in oſtendendo integrum eſſe Summo Pont. in bigamiæ veræ irregularitate diſpenſare, quia ſolo jure Pontificio inducta eſt, & ſic refert Lucium diſpenſaſſe cum Epiſcopo Panormitano, qui bigamus erat: ita omnes *in cap. 2. de bigam.* vbi Hoſt. *num. 4.* Innoc. *num. 2.* Ioan. Andr. *à num. 9.* Butr. etiam *num. 9.* Abb. *num. 6.* Card. *quæſt. 2.* Anch. *num. 4.* Bellarm. *num. 1.* Covar. *in Clem. ſi furioſus, p. 1. § 2. num. 4.* Nav. *in man. cap. 27. n. 197.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 86. num. 6.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 4. q. 7.*

Cap. Presbyteri XIX.

Ex Concil. Agath.

1 In Concilio Agathenſi *cap. 39.* de quo *in hoc text.* legitur non debere Presbyteros intereſſe conviviis, choreis, & ſaltationibus, ne propter motus obſcœnos oculi eorum contaminentur, ut per Gregor. Lop. per text. *ibi, in l. 57. gloſſ. 1. tit. 5. part. 1. & l. 34. gloſſ. 7. tit. 6. part. 1.* Tiraquel. *de nobilit. cap. 34. num. 25.* Nav. *in cap. inter verba, concluſ. 2. num. 6. poſt princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 8. & 19.*

Turpium ſpectaculorum.] Quales ſunt comœdiæ, de quibus egi *in collect. ad cap. 1. de vita, & honeſt. cleric.* vel agitationes taurorum, de quibus plura adduxi *in collectan.*

Cap. Valentino XX. & ult. *Pelag.*

1 Notatur hic text. ad hoc, quod bigamus non dicitur ille, qui contraxit cum virgine, quæ nondum ab eo cognita eſt mortua, & poſtea contrahit cum alia virgine, quia nec ipſe carnem ſuam diuiſit in plures, vt per Capell. Tholoſ. *q. 253. in fine,* Sayr. *de cenſ. lib. 6. cap. 3. n. 2. & 3.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1.*

Digitized by Google

part.1. tit. de diſcipl. cleric. §.6. *num.*25. Sic etiamſi quis ducat vxorem corruptam, moriatur tamen illa ante carnis copulam, ſi poſtea ducat virginem, & illam cognoſcat, non manet bigamus, aut irregularis. Sayr. *d.lib.6.cap.4. num.*16. Oportet enim ad irregularitatem inducendam, vt ipſa vidua ſit cognita à primo marito, ſicut reſolvit Sebaſt. Medic. *in ſum.p.2. tit.9.quæſt.*28.

Distinctio XXXV.

Cap. Epiſcopus I. *Ex Canonib. Apoſt.*

1 De clerico aleatore dixi *in collect. ad c. clerici* 15. *n.3. cum ſeqq. & à num.*15. *de vita & honeſt. cleric.*

2 Et de clerico ebrietati deſeruiente, dixi *in collect. ad cap à crapula* 14. *eod. tit.*

3 *Similiter etiam laicus.*] Ex his verbis colligitur laicum luſorem ratione huius criminis ſubiici judicio Epiſcopi, cuius tamen contrarium tenent Salzed. ad Bernard. *in pract. c.70. lit C, verſ. hoc de clericis*, & Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 109. *num.*79. *in fine*, & ideo textum *in præſenti* conſuetudine eſſe derógatum, dicit Caiet. 2.2. *quæſt.*168. *art.3. in fine.* Azeued. *l.4. num.2. tit.1. lib.4. noua recop. & l.2. num.*53. *tit.7. lib.8. etiam noua recopil.* vbi limitat, niſi fortè Eccleſiaſticus procederet contra ludentes in Eccleſia, vel extra, dum ſacra officia in die feſto celebrantur.

4 In gloſſ. *Alea*, ibi, *ſed nunquid poteſt repeti id, quod in alea perditur*, &c. De hoc dubio vide Gutier. *de juram. confirm. part.1. cap.53. ex num.*1. Farin. *d. q.*109. *num.*17. Molin. *de juſtit. tract.4. diſp.*514. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.*10. *n.*385. *& ſeq.* Rebell. *de oblig. juſtit. lib.*12. *q.2. num.*5.

5 In gloſſ. *deſeruiens*, ibi, *ideſt, valde ſeruiens.* Notatur ad hoc, quod vt clericus dicatur publicus aleator, & pœnas aleatorum incurrat, non ſatis eſt ſi bis, aut ter ludat, ſed requiritur vt ſæpè id efficiat, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 399. *num.*19. Farinac. *d.q.*109. *num.*102. Molin. *de juſtit. tract.2. diſput.*512. *verſ. quod verò, in fine.*

Cap. Ab exordio II. *Hieron.*

1 Allegari ſolet hic text. ad hoc quod via eſt admittenda, per quam ad jus commune reditur, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. differentia inter privilegium, num.*6. Couar. *var. lib.3. cap.6. num.*4. Gutier. *conſ.1. num.*37. Tiraq. *de primog. quæſt.*24. *num.*6. Palat. *in repet. cap. per veſtras*, §. 8. *num.5. & ſeqq.* Et fauorabilis eſt diſpoſitio, qua reuertimur ad jus commune. Fr. Anton. de Souſa *in relect. de cenſur. in Bulla Cœna* [illegible] *mini, cap.26. diſput.83. num.6.* & facilis eſt reditus [illegible] jus commune, ex Monet. *de optione Canon. cap.8.* [illegible] *n.*39.

Cap. Luxurioſa res vinum III.

1 Gratianus multis Sanctorum Patrum adductis auctoritatibus, tam in præſenti text. quàm in ſequentibus, oſtendit quot malorum origo ſit vinum immoderatè ſumptum, quæ colligunt, & latè explicant Menoch. *de arbitr. caſu* 404. *à princip.* Farinac. *fragm. crimin. part.1. lit. C, num.*253. Aldrete *de Religioſa diſcipl. tuenda, lib.2. cap.15. num.39. cum ſeqq.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.1. tit.2. gloſſ.*10. *num.*5. Vinum enim ad luxuriam incitat, vt ex hoc text. colligit Gutier. *canon. lib.2. cap.4. num.*17. Et vbi eſt ebrietas, ibi libidò dominatur, & furor, vt per text. *in c. venter, inf. hac diſt.* notant Gregor. Lop. *l.36. gloſſ.6. tit.5. p.1.* Ludou. Sotomaior. *in epiſt.1. ad Timoth. cap.3. verbo Non vinolentum, in princip.* Et demùm quantum, & quàm inſanabile ſit ebrietatis malum, oſtendit Didac. de Baëza *in commentar. moralib. tom.2. lib.10. cap.11. §.9. per tot.* Vnde Philo Iudæ. *lib. de plant. Noë, & lib. de temulentia*, vini abuſum damnat, & Clem. Alexand. *lib.2. Pædag. cap.2.* multa contra ebrietatem ſcribit, allatis Salomonis, & Poëtarum teſtimoniis, Iſidor. Peluſiota *lib.1. cap.*203. commemoratis Noë, Loth, & Herodis ebrietatibus, ſubdit omnia veſana crimina à vino promanare. Rectè igitur vini abſtinentiam Hiſpani, & præcipuè noſtri Luſitani, præſertim dum pueri, & adoleſcentes ſunt, ac mulieres omnes, ſaltem donec viro copulentur, excolunt, & quod ab antiquo etiam tempore Hiſpani abſtemii fuerint, refert ex Philiarco Athenæus *lib.2.* in hæc verba, *Hiſpanos quamvis hominum ditiſſimos aquam bibere, ſolos cibum capere ob parſimoniam, indui tamen ſumptuoſa veſte*, &c. Quæ autem bona corpori, & animo præſtet vinum moderatè ſumptum, dixi *d. gloſſ* 10. *num.*4. Et ideo Apoſtolus Timotheo *cap.5. n.*23. qui ſe longa abſtinentia jam fregerat, & ſtomachum aquæ perceptione corruperat, modico vino vti debere præcipit: ſi tamen defuerit debilitas, à vino eſt abſtinendum, ne vini perceptio, quæ infirmum ſuſtentat, ſanum corpus incendat. S. Thom. 1. 2. *q.*149. *art.3.* Proſper *lib.2. de vita contempl. c.*22. Gut. *can. lib.2. c.4. à n.32. &* 37.

SUMMARIUM.

1 *Temperantia clericis cur accuratè colenda ſit, ex multis caſibus oſtenditur.*

2 *Sobrietas ſpecialiter indicenda eſt Epiſcopis, & aliis Eccleſiæ miniſtris.*

3 *Clericis ignominioſum eſt effluere epulis, inter quas difficulter poteſt ſeruari pudicitia.*

4 *S. Auguſtinus in patria ſua petitus ad conuiuium nunquam ire voluit.*

5 *Sacerdos debet eſſe contentus moderatis epulis.*

Cap. Eccleſiæ Principes IV.

Vna ſententia multas cauſas affert Beatus Hieronymus relatus *in hoc text.* cur accuratè colenda ſit clericis temperantia: primò quod ii deliciis priuandi, ſecundò quod perpetuis ſuppliciis excruciandi, tertiò quod probrum illorum, & dedecus ſit, vt intemperantes non modò temperantem, ſed & egenum, & famelicum Chriſtum prædicent: quartò quod in indigentium Apoſtolorum locum ſucceſſerint; ſed & aliam *ibi* ſubminiſtrat cauſam cur Eccleſiaſticos eſſe in cibo, potúque moderatos oporteat, nimirum quod fallantur illi, qui inter epulas, atque laſciuias ſe pudicitiam ſeruare poſſe arbitrantur, & rectè eos decipi affirmat, & refert Gisbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſt. vita, morib. & offic. lib.3, capit.*35. 1

Rectè igitur inter Epiſcoporum ornamenta collocatur pulcherrima illa parcitatis virtus, quia vt ait S. Thom. 2. 2. *quæſt.*189. *art.4.* Epiſcopis, & aliis Eccleſiæ miniſtris, qui mente deuota debent ſpiritualibus officiis inſiſtere, & Regibus, qui per ſapientiam debent populum ſubditum gubernare, ſpecialiter ſobrietas indicenda eſt; nam ignominioſum eſt clericis effluere epulis, inter quas difficulter poteſt 2

ſeruari 3

ſeruari pudicitia, vt ex Hieronym. refert Gratianus *in præſenti*, ex pluribus Sanctorum Patrum ſententiis comprobo ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, parte 1. titul. 2. gloſſ. 5. à princ.* vnde Proſper *lib. 2. de vita contempl. cap. 17. de abſtinent.* ita dicit: *Quicquid ſine quo poteſt vini percipitur, non ſuſtentandæ naturæ, ſed*
4 *luxurio cauſa ſumitur.* Hinc etiam Poſſid. *in vita S. Auguſt.* atteſtatur eum in patria ſua petitum ad conuiuium, nunquam ire voluiſſe, ne per frequentiam in patriæ conuiuiis conſtitutus temperantiæ amitteretus modus. Oportet igitur moderatis epulis con-
5 tentum eſſe Sacerdotem, vt nos admonet Eutych. Papa *can. fin. Concilii Carthaginen. cap. 15.* vt aliorum incontinentiam, & immoderationem valeat arguere, dicente S. Clemente *in Apoſtol. conſtit. lib. 8. cap. 50.* Cùm ſitis Presbyteri, & Diaconi Chriſti, ſobrii eſſe debetis, & priuatim, & cum aliis, vt poſſitis intemperantes coërcere. Liberator enim noſter Sacerdos ſecundùm Ordinem Melchiſedech idcircò conuiuia adiit, vt verbo, & exemplo alios temperantiam doceret, non vt ſe ipſum paſceret, qui modeſtiam victus præſcriberet, & ipſe continuis quadraginta diebus nihil guſtauit. Verùm abſtinentiam inſtar citharæ temperandam docet Greg. *lib. 20. moral. cap. 31.* Penſandum, inquit, eſt quod chorda in cithara ſi minus tenditur, non ſonat, ſi amplius, raucum ſonat; ſic virtus abſtinentiæ aut omninò nulla eſt, ſi tantum quiſque corpus non edomat quantum valet, aut valdè inordinata eſt, ſi corpus atterit pluſquam valet. Vide plura per me adducta *d. gloſſ. 5.*

Eccleſiæ Principes.] Ergo Prælati Eccleſiarum Principes vocantur, vt per *gloſſ. in præſenti*, ad quod faciunt quæ tradit Card. Bellarm. *de officio Princ. lib. 1. c. 5.*

Cap. Sexto VIII. *Ambroſ.*

1 *SExto die beſtiæ ſunt creatæ.*] Ita Soar. *de opere ſex dierum, lib. 2. cap. 10.* vbi *cap. 7. ex num. 9.* oſtendit ad quid Deus creauit ſerpentes, & herbas venenoſas, cùm nihil proficiant, & hominibus noceant, de quo etiam Abulen. *ſuper Geneſ. c. 1. q. 30.*

2 *Non eſſet hodie ſeruitus ſi ebrietas non fuiſſet.*] Ergo hinc fuit ſeruitus inducta, vide Pined. *in monarchia Eccleſiaſt. lib. 1. c. 18. §. 1. ad finem.* Sed hoc non obſtante tenendum eſt veram & propriam ſeruitutem ſolo jure gentium fuiſſe inſtitutam, cùm ſola hæc ſeruitus ipſum libertatis ſtatum prorſus euertat, *l. libertas, verb. ſeruitus, ff. de juſtit. l. 1. ff. de iis qui ſunt ſui*, ibi, *tota poteſtas in ſeruos eſt gentium.* Non obſtat text. *in præſenti*, quia reſpondetur S. Ambroſium, de quo *hîc*, ſolùm aſſerere ſeruitutem à Noë fuiſſe pronunciatam, quaſi velit non alia de cauſa poſtmodùm proceſſu temporis fuiſſe inductam, quàm vt Propheticæ maledictioni erga Cham ſatisfactum foret, idque ſignificans verba text. proximè relata, & ſic non negat S. Ambroſ. ſeruitutem jure gentium bellorum iniuria fuiſſe inſtitutam, vt deducit optimè S. Auguſt. *lib. 19. de ciuitate Dei, cap. 15.* Fuit igitur ſeruitus conſequuta ex ebrietate occaſionaliter, in quantum Cham maledictionem ſeruitutis in ſua poſteritate ſuſcepit, vt exponit S. Thom. *2. 2. q. 150. art. 5. ad 3.* & ſic ceſſat labor gloſſ. *verbo ſeruitutes, in cap. jus gentium, diſt. 1.* ac Soti *lib. 4. de juſt. q. 2. art. 2. in fine*, affirmantis ſe verba S. Ambroſii non intelligere.

Cap. Antecomnia IX. & vlt.
Ex Concil. Agath.

1 VT triginta diebus à Communione abſtineat clericus, quem ebrium fuiſſe conſtiterit, ſtatuit Concil. Agathen. *cap. 41.* relatum *in hoc text.* ſicuti referuns Menoch. *de arbitrar. caſu 404. n. 3. 5. & 6.* Farinac. *fragment. crimin. part. 1. lit. C. num. 243.* vbi *n. 250.* obſeruat textum *in præſenti* derogatum eſſe per *cap. à crapula, de vita, & honeſt. cleric.* vbi ſtatuitur clericum à crapula & ebrietate non abſtinentem, qui à ſuperiore commonitus non ſatisfecerit, ab officio, & beneficio eſſe ſuſpendendum; cuius auctoritate ita docent Trot. *de vero & perfecto clerico, lib. 2. cap. 69.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 4. num. 63.* & alii per me citati *in collect. ad eundem text.* cuius *gloſſ. vlt.* relinquit ſuperioris arbitrio, an & quando debeat delinquentem ſuſpendere ab officio, vel beneficio: ſequuntur Salzed. ad Bernard. *cap. 77. num. 4.* Menoch. *d. caſu 404. num. 4.* Gutier. *d. cap. 4. num. 63.* Soar. *de cenſur. diſp. 2. ſect. 2. num. 12.*

Distinctio XXXVI.

IN hac Diſtinctione, vt ex ejus principio conſtat, agit Gratianus, qualiter oporteat prudentem Epiſcopum eſſe non ſolùm literarum peritia, verùm etiam ſecularium negotiorum diſpoſitione, de quo vide quæ latè dixi *in tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 2. gloſſ. 6. & 17. per tot.* Eſt enim prudentia virtus propria ejus, qui cæteris præeſt, teſte Ariſtot. *lib. 3. polit. c. 3.* quanta verò prudentia ſit opus, judicis arbitrio relinquitur. Andr. Sicul. *conſ. 34. Prælati, num. 39. vol. 2.* Nauar. *in cap. ſi quando, de reſcript. excep. 11. num. 5.* Menoch. *de arbitr. caſu 426. num. 12.* 1

Summarium.

1 *Clericatus ad Ordinem nullus debet aſſumere illiteratos, aut aliqua parte corporis vitiatos.*
2 *Illiterati penitus non poſſunt fieri clerici.*
3 *Illiterati penitus ſunt irregulares.*
4 *Litteratura in clericis requiritur de jure diuino.*
5 *Illiteratus penitus dicitur, qui prima Grammaticæ rudimenta non didicit.*
6 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ordinando, ſi aliquod principium Grammaticæ habuerit, aut modicum quid ſciat, & oſtendat ſpem addiſcendi in futurum.*
7 *Corpore vitiati, ſeu diminuti ad clericatus Ordinem promoueri non poſſunt.*

Cap. Illiteratos I. *Gelaſ.*

GElaſius Papa *in epiſt. ad Epiſcopos per Lucaniam, cap. 18. & 19.* relatus *in hoc text.* ſcripſit vt nullus illiteratos, aut aliqua parte corporis vitiatos, ſeu diminutos præſumeret ad clericatus Ordinem promouere. 1

Quoad illiteratos *gloſſ. 1. in præſenti* ſubdit, ſcilicet penitus, vnde recepta deducitur concluſio, quod penitus illiterati non poſſunt fieri clerici, quam tradunt Bernard. Diaz *in practic. cap. 18.* Lambertin. *de jure patron. part. 1. lib. 2. art. 24. quæſt. 9. num. 9.* Nauar. *in cap. ſi quando, except. 11. num. 45. & 50. de reſcript.* Menoch. *de arbitr. caſu 325.* Fului. Pacian. *de probat. lib. 2. cap. 34. num. 79.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 26. numer. 37.* Henriquez *in ſum. lib. 14. cap. 8. §. 11.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 4. quæſt. 4. num. 2. & quæſt. 11. num. 17. cum ſeqq. & lib. 5. quæſt. 3. num. 70. cum ſeqq.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 28. q. 9.* Gonzal. *ad reg. 8.* 2

Cancell.

Cancell. *gloſſ.4. num.41. cum ſeqq.* Ego ipſe *de officio*
3 *& poteſt. Epiſcopi, part.2.alleg.46. num.5.* Tales enim irregulates ſunt, cùm inter irregularitates connumeretur hæc ex defectu litteraturæ, Rebuff. *de pacif.poſſeſſ. num.226.* Viuald. in *candel.aureo, part.2. tit. de irregul. §.1.* Nicol. Gare. *de benefic. part.7. cap.7.* n.19. Gonzal. *dict. gloſſ.4. num.41.* Flamin. *d. quaſt.3. num.89.* Auil. *de cenſuris, part.7. diſputat. 4.dub.1.* quæ eſt omninò indiſpenſabilis, Majol. *de irregul.lib.1. cap.31.* Flamin.
4 *d.q.4.n.6.* nam literatura in clericis requiritur de jure diuino, Viuald. *d.tit.de irregul.n.79.* Flamin. *d.q.4.* n.7. Azor. *d.p.2.lib.6.c.6.q.4.* Carol. de Graſſis *de effectib. clerical.* in *praeud.*n.64. Bellet. *diſquiſit.cleric.p.1. tit. de diſcipl.cleric.§.4.n.2.*

5 Dicitur autem penitus illiteratus, qui prima Grammaticæ rudimenta non didicit, ſicut tradunt Præpoſ. in *c.1.n.2.poſt med.39.diſt.* Majol. *d.c.32.* Rot. *deciſ.16. n.3.p.2.diuerſ.* Flamin. *d.q.4.n.2.cum ſeqq. & dict. lib.5. queſt.3.num.70.cum ſeqq.* Campan. *in diuerſ.juris Canon. rub.5.c.5.n.2.* Bellet. *diſquiſit.cleric.part.1. tit. de diſcipl. cleric.§ 4.n.4.*

6 Verùm ſi ordinandus aliquod principium Grammaticæ habuerit, aut modicum quid ſciat, & oſtendat ſpem addiſcendi in futurum, poteſt Epiſcopus cum eo diſpenſare, quia minor ſcientia ſufficit quando adeſt ſpes addiſcendi in futurum: ita Henriquez *in ſum. lib. 14. cap.8. §. 11. propè fin.* Salzed. *ad Bernard. in pract.cap.21. lit.D, in nouiſſ. impreſſ.* Gonzal. *d. gloſſ.4. num.80. cum ſeqq.* remiſſiuè Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſputat. 16. de ſuſpenſ. cap.1. verſ. ſecundò, in fine.*

7 Quoad corpore vitiatos, ſeu diminutos, quod non poſſint ad clericatus Ordinem promoueri, vltra text. *in præſenti*, probant *cap.1.49. diſtinct. cap. non confidat, 50.diſt.cap.1.cap. pœnitentes, cap. præcepta, 55.diſt. cap. infames 6.quaſt.1.* tradunt Albert. Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.2.cap.16.* Lambert. *de jurepatron part.1. lib.2. quaſt.7. art.12.n.1.* Cou. *in Clem.ſi furioſus, p.1. in initio, num.5.* Thom. Acti. *de ludo ſchaccorum, quaſt.5. princ.num.23.* Campan. *in diuerſ.juris Canon. rubr.11. cap.17.num.1.* Azor. *inſtitut. moral.part.2. lib.6. cap.4. quaſ.13.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part.1. tit. de diſciplina cleric.§.7.num.1.pag.86.* Nicol. Gare. *de benefic.part.7. cap.12.num.4.* latè ego ipſe *de officio & poteſtate Epiſcopi, part.2.allegat.42.à princip.* vbi latè qui dicantur corpore vitiati ad hoc, vt ad Ordines promoueri non poſſint.

De illis qui ſe ipſos abſcindunt, vide quæ dixi *ad cap.ſi quis abſcidit, & ad cap.ſi quis pro ægritudine, 55. diſtinct.*

SUMMARIUM.

1 *Sacrarum litterarum oportet Epiſcopum habere peritiam.*

2 *Examen fidei qualiter faciendum à promouendo in Epiſcopum, oſtenditur.*

3 *Epiſcopus qua doctrina, & quo ſcientiarum genere præditus eſſe debeat, remiſſiuè.*

Cap. Qui Eccleſiaſticis II.

Zozimus.

1 GRatianus multis ſacræ Paginæ adductis auctoritatibus totus eſt in oſtendendo, quod ſacrarum Literarum oportet Epiſcopum habere peritiam, id etiam docet Gregor. *in laudibus Athanaſii*, dum inquit: *Abſurdum eſt, & ſalutis Doctorem, & Antiſtitem ſalutis principia ignorare.* Vnde ad examen fidei, quod tanquam fundamentum, & baſis totius ædificii eſt, in Epiſcopum conſecrandus ſeſe confert, ſitque per Conſecratorem inquiſitio, an doctrinam veteris, & noui Teſtamenti, cuius magiſter & interpres eſſe debet, rectè norit? & num prudentiam ſuam, quantum illius capax eſt natura, diuinæ Scripturæ ſenſibus accommodare velit? Hæc dum ſanctè profeſſus fuerit, proponitur illi vniuerſæ fidei ſumma, eorum præſertim capitum, quibus vniuerſa Religio Chriſtiana continetur, ſummæ ſcilicet, ac diuiniſſimæ Trinitatis confeſſio, Incarnationis, ſalutiſque noſtræ œconomia, ſpes vitæ, & reſurrectionis futuræ, Sanctorum communio, ac vnius ſanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ auctoritas. Interrogatur num ea, quæ ex diuinis Scripturis legit, & intelligit, plebem, cui ordinandus eſt, & verbis, & exemplis docere velit? Num traditiones Orthodoxorum Patrum, ac Decretales ſanctæ, & Apoſtolicæ Sedis conſtitutiones veneranter ſuſcipere, docere, ac ſeruare? Num Beato Petro Apoſtolo, cui à Deo data eſt poteſtas ligandi, atque ſoluendi, eiuſque Vicario Domino noſtro, ſuiſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus fidem, ſubjectionem, & obedientiam ſecundùm Canonicam auctoritatem per omnia exhiberet? Num mores ab omni malo temperare, & quantum poterit, Domino adiuuante, ad omne bonum commutare? caſtitatem, & ſobrietatem cum Dei auxilio cuſtodire, & docere, diuinis ſemper negotiis mancipari, & à terrenis negotiis, vel lucris turpibus alienus eſſe? Num humilitatem, & patientiam in ſe ipſo cuſtodire, & alios ſimiliter docere velit? Hæc omnia ſancta, & bona fide ſeruaturum, quantum humana fert conditio, promittere debet conſecrandus. Qua verò doctrina, & quo ſcientiarum genere præditus eſſe debeat Epiſcopus, dixi *de officio, & poteſt. Epiſc. part.1.tit.2.gloſſ.10.*

Distinctio XXXVII.

GRatianus in hac Diſtinctione totus eſt in oſtendendo, quanta vtilitas nobis proueniat ex Sacræ Scripturæ, & diuinorum Scriptorum lectione, & è conuerſo quàm damnoſa ſit librorum Gentilium, hæreticorum, & ſimilium lectio, quoad Scripturarum ſtudium. 1
D. Hieron. *tota epiſtol.103.* hortatur Paulinum, & *epiſt.4. ad Ruſtic. cap.5.* ſic ait: *Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis:* & *epiſt. 10. ad Fur. cap.4. De Scripturis*, inquit, *ſanctis habeto fixum verſuum numerum, iſtud penſum Domino tuo redde. Nec antè membra quieti concedas, quàm calathum pectoris tui hoc ſubtegmine impleueris. Poſt Scripturas ſacras Doctorum hominum tractatus lege, eorum duntaxat, quorum fides nota eſt.* Et *epiſt.2.ad Nepot.cap.8. Diuinas Scripturas ſæpius lege, immò nunquam de manibus tuis ſacra deponatur lectio, &c.* S. Auguſt. *ſerm.152.de temp. Qui vult cum Deo ſemper eſſe, frequenter debet orare & legere; nam cùm oramus, ipſi cum Deo loquimur, cùm verò legimus, Deus nobiſcum loquitur.* Vide Giſbert Scheuichau. *de Eccleſiaſticor.vita, morib. & offic.lib.1. cap.125.* De incommodis ex lectione hæreticorum, prophanorúmque librorum prouenientibus, vide Caſtr. *de juſta hæret.punit.lib.2.capit.15. & lib.3.cap.8.* Nonnunquam verò prodeſt malos libros legere, vt errores refutentur eorum, & fraudes detegantur: ita per text. *in capit. 1. inf.hoc cap. & diſtinct.* tradunt Albertin. *de agnoſcend.aſſert.quaſt.28.num.4.* Penia *in direct. Inquiſ. part.*

*part.2.comm.*68.*lit.B.* Prophani autem legi non poſſunt quando ex eorum lectione quis prouocatur ad laſciuiam, Sylueſt. *in ſum. verbo Doctor, q.*8. *in fine.*

Cap. Legant V. *Hieron.*

1 EX hoc textu colligit Surd. *de aliment. tit.7. quæſt.* 14.*n.*55. quod pater qui non curauit filium in aliqua arte erudiri, non alitur à filio.

2 *Heli Sacerdos ipſe Sanctus fuit.*] Quamvis Heli ſummus Sacerdos alias bonus exiſteret, quia tamen exceſſus ſubditorum efficaciter non correxit, diuinam vindictam excepit, dum filiis ſuis in bellu peremptis, idem de ſella corruens fractis ceruicibus expirauit, vt dicitur *in cap. licèt Heli* 31. *de ſimon.* Perez *l.*3.*tit.*4. *lib.*8. *Ordin. pag. mihi* 130. *in princ.*

Supinus cecidit, & mortuus eſt.] Ac proinde propter
3 peccata æterno ſupplicio damnatum fuiſſe indicant S. Gregor. *lib.2.cap.3. & Paſtor. part.2. cap.6.* Auguſtin. *lib.17. de ciuitate Dei, cap.4.* Franc. Mendoza *tom.2. in lib. Regum, c.4. num.18. annot.13. ſect.3.*

4 In gloſſ. *Strenam*, ibi, *ſtrena eſt primum donum quod datur in principio Kalendarum, & datur pro augurio.* Similis *gloſſ.1. in l. laudabile, C. de aduoc. diuerſ. judic.* Vide Sueton. *in Caligulam, cap.42.* Radet. *in proœm. lib.13. Martialis.*

Cap. De quibuſdam XII.

Ex Synodo Eugenii.

1 COllige ex text. Magiſtros & Doctores debere ab Epiſcopo congruis locis conſtitui, de quo vide Gregor. Lop. *l.7. gloſſ.2. prope med. tit.6. part.1.* Syluest. *in ſum. verbo Doctor, quæſt.9.* Nau. *in man. capit.21. num.*106. Sebaſt. Medic. *in ſum. peccatorum, part.2. cap.2.q.74.* Valer. Regiuald. *in praxi fori pœnit. lib.10. cap.13.* Et per nouam diſpoſitionem Concilii Trid. *ſeſſ.5. de reform. cap.1.* in ſingulis Eccleſiis Metropolitanis, vel Cathedralibus, & collegiatis inſignibus præbenda Theologalis pro S. Scripturæ lectione habenda, conſtitui, & deputari jubetur; & in monaſteriis quoque monachorum, & in Conuentibus aliorum Regularium, in quibus ſtudia commodè vigere poſſunt, ſimiliter ſtatuitur lectionem S. Scripturæ habendam, vnde poſſe Epiſcopum vti à Sede Apoſt. delegatum Regulares ſuæ diœceſis compellere vt lectionem S. Scripturæ in monaſteriis ſuis habeant, reſoluunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccl. part.2. cap.2. num.59.* Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.2. capit.3. numer.41. verſ. item,* Campan. *in diuerſor. juris Canon. rub.12. capit.13. num.5.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.3. allegat.56. num.16.*

In gloſſ. *Vt magiſter*, ibi, *quare non poſſet magiſter vendere doctrinam ſuam*, &c. Vide Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuileg.66.* Suar. *de Relig. lib.4. de ſimon. cap.18. num.7.*

Cap. Si quid veri XIII. *Auguſt.*

2 S*Ibylla.*] Lingua Græca dicitur omnis fœmina vates, quod nomen ex officio, non ex proprietate eſt vocabuli. Decem autem Sibyllas à Doctoribus fuiſſe traditur, quas fatidico plenas ſpiritu conſtat multa labentibus annis futura prædixiſſe, necnon Saluatoris Christi natiuitatem, & mortem diuinaſſe, & ex Boſſio *de ſignis Eccleſiæ, lib.10. cap.6.* refert Seraphio. de Freitas *in ſuo lib. de juſt. Imper. Aſiat. cap.8. num.6.* noſtrorum Luſitanorum in Indiam nauigationem Sibyllas vaticinatas fuiſſe. De illis vide S. Auguſt. *lib.18. de ciuitate Dei, cap.23.* vbi Leonard. Coquæ. *in addit.* Iſidor. *lib.8. etymolog. cap.8.* Lactant. *lib.1. diuinarum Inſtit. cap.6.* Diodot. Sicul. *lib.5. rerum antiq. cap.6. ad fin.* latè Vincent. *in ſpeculo hiſtor. lib.2. cap.100. cum ſequent.*

Distinctio XXXVIII.

Summarium.

1 *Ignorantia eſt mater omnium errorum.*
2 *Scientia eſt mater virtutum.*
3 *Literati ratione ſcientia, qua ſunt decorati, præſumuntur abſtinere à vitiis.*
4 *Sapientia ab ignorantia tantum differt, quantum lux à tenebris.*
5 *Clericorum officium eſt docere, & paſcere populum, & ab errore eum reuocare.*

Cap. Ignorantia I.

Ex Concil. Tolet. IV.

IN Concil. Tolet. IV. *cap.24.* quod re- 1
fert Gratian. *hic*, legitur quantum Eccle-
ſiaſticorum ignorantia Deo diſplicet, &
ab eis euitanda eſt, cùm ſit mater cun-
ctorum errorum, referunt Lambertin. *de jurepatr. lib.2.*
part.1.q.9.art.24. num.4. Viui. *in deciſ.*455. *num.3.* &
alii citati per Carol. de Graſſ. *de effectib. cleric. in præ-*
*lud. num.*63. & multis S. Paginæ, & Sanctorum Pa-
trum auctoritatibus comprobat Gisbert. Scheuichau.
de Eccleſiaſt. vita, moribus, & offic. lib.2. cap.67. Nam 2
quemadmodum ſcientia eſt mater virtutum, *cap. præ-*
ſentium 1. quæſt.5. Menoch. *de præſump. lib.6. præſ.91.*
num.20. quia literati ratione ſcientiæ, qua ſunt de- 3
corati, præſumuntur abſtinere à vitiis, *cap. cùm à ju-*
uentute, §. quis præterea, de præſumpt. Ego ipſe *de officio,*
& poteſtate Epiſcopi, part.5. allegat.46. num.3. ita igno-
rantia eſt mater omnium errorum, maximè in Cleri-
cis, vt probat text. *in præſenti*, cum aliis citatis per
me *dict. alleg.46. numer.4.* Vnde elaborare debent Sa-
cerdotes vt ignorantiam à ſe quaſi quandam peſtem
abjiciant. Mandoſ. *reg.20. de idiom. in princ. num.3.*
& 12. & tantum differt ſapientia ab ignorantia, quan- 4
tum lux à tenebris, nam ſapientis oculi ſunt in capite
ejus, ſtultus verò in tenebris ambulat. *Eccleſ. capit.2.*
Beller. *diſquiſit. clerical. part.1. tit. de diſciplin. Clerical.*
§.4. num.15. Et prædictorum ratio eſt, quia Clerico- 5
rum officium eſt docere, & paſcere populum vti gre-
gem ſibi commiſſum, & ab errore eum reuocare, vt
habetur in hoc tex. & ex eo deſumunt Anaſtaſ. Ger-
mon. *de ſacror. immunit. lib.2. cap.3. n.5.* Carol. de Graſſis
de effectibus clerical. in prælud. num.65. qui proinde te-
nentur ea omnia ſcire, & docere, quæ fuerint neceſſaria
ad ſalutem populi, vt per text. *in cap. ſi in laicis, infr. hac*
ead. diſt. tenent Syluest. *in ſum. verbo clericus 2. à prin-*
cip. Menoch. *de arbitr. caſu 425. ex num.47.*

Cap. Quæ ipſis V.

Ex dictis Auguſtini.

GRatianus *hic* ex Auguſtini dictis ait Sacerdoti 1 neceſſariam eſſe ſcientiam libri Sacramentorum, Lectionarii, Antiphonarii, Homiliarum per circulum anni Dominicis diebus, & ſinglis feſtis aptatum, prout eum referunt Abb. *in c. cùm in cunctis, num.4.*

n.3. vbi Hoſt. *n.10. de elect.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part.1.tit.de diſciplina cleric.part.1. §. 4. num.22.* Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.6. cap.6. quæſt.2. verſ.ad minores*, Menoch. *de arbitr. caſu 425. num.49.* Carol. de Graſſ. *de effect.cleric. in prælud.à num.76.* Non enim poterit Sacerdos alios ad rectam viam deducere, ſi ipſe ignorans extiterit, atque ea debet eſſe ſcientia, quæ ſufficiat ad regendum beneficium obtentum, vt per Fuſc. *lib.2. de viſitat. cap. 5. numer. 2.* Gregor. Lop. *l.2.gloſſ.1.tit.16.part.1.* Perez *lib.5. gloſſ.1. tit.5. lib.2. Ordin.* Attenta verò noua diſpoſitione Concil. Tridentini *ſeſſ.23.de reformat. cap.14.* nullus ad Presbyteratus Ordinem eſt aſſumendus, niſi qui ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac miniſtranda Sacramenta diligenti examine præcedenti idoneus comprobetur, Bellet. *vbi ſuprà*, & Campan. *in diuerſor. juris Can. rubr.5. cap.2. num.2.*

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus debet habere ſcientiam veteris, & noui Teſtamenti, & juris Canonici.*

2 *Epiſcopus attento jure Concilii Trident. debet antea in Vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico promotus eſſe, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus renunciatus.*

3 *Clemens VIII quid ſtatuerit circa Epiſcoporum examen, oſtenditur.*

Cap. Omnes VI. *Ex VII. Synodo.*

1 QVæ oportet ſcire eum, qui Epiſcopus eſt ordinandus, declarat text. *in præſenti*, dum aſſerit illum debere ſcientiam habere noui, & veteris Teſtamenti, vt per ſacram Scripturam ſuos docere, & alios confortare poſſit, concordant text. *in cap. Epiſcopus, 22.diſt.cap.qui Epiſcopus, 23.diſt.cap. qui Eccleſiaſticis, & cap fin. 36.diſt.* Item & ſcientiam juris Canonici, & Ciuilis Epiſcopus habere debet, cùm jus dicere, & judicare teneatur, vt probat text. *in præſenti*, tradunt Abb. *in c.cùm in cunctis, in princ.num.4.* & Hoſt. *n.9. de elect.* Bellet. *diſquiſit.clerical. p.1.tit.de diſcipl. clerical. §.4. num.33.*

2 Poſtea verò per Concil. Trident. *ſeſſ.22. de reform. cap.2. & ſeſſ.24. etiam de reform. cap.1.* eam in Epiſcopo ſancitur requiri ſcientiam, qua muneris ſibi injungendi neceſſitati ſatisfacere poſſit: ſic igitur qui antea in vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel jure Canonico meritò ſit promotus, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur, & ſi Regularis fuerit à Superioribus ſuæ Religionis ſimilem fidem habeat, tali cenſebitur munere dignus: quod etiam ſanciuit Gregorius XIV. *in ſua conſtitutione incip. Onus Apoſtolicæ ſeruitutis, ſub Datum Romæ Idibus Maii* 1591. Vide Menoch. *de arb. caſu 425. num.35.* Henriq. *in ſumma, lib.10. cap.16. § 2. in commento lit. B. & cap.33. §.2. & lib.14.cap.9.§.1. verſ. gradus*, Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.3. cap.28. quæſt.9. & lib.6.cap.6.q.1.* Leſſi. *de juſtitia, lib.2.cap.34.dub.24.* Gonzal. *ad regul.8.Cancel.gloſſ.4.n.67.* Bellet. *d.cap.4. à num.33. verſ. hodie*, Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.3. cap.4. num.4.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. part.1.tractat.1. cap.9. quæſt. 52. & 53.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.2. alleg. 1. num.24.*

Sed cùm priuilegium Doctoratus non faciat Doctorem, ſed requiratur doctrina, nouiſſimè Clemens VIII. ſtatuit, vt non ſolùm habentes priuilegium, ſed docti viri ad Cathedrales aſſumantur, quoad Epiſcopatus in Italia ſumendi in Vrbe coram ipſo, & Sacra Congregatione Illuſtriſſimorum Cardinalium, aliorumque grauium, & peritorum Prælatorum, & virorum: in Gallia verò, & Hiſpania coram S.R.E. Cardinalibus Legatis ibi exiſtentibus, & Legatis deficientibus coram Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Nunciis, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis de ſpeciali Papæ mandato, aſſiſtentibus aliis Prælatis, ac peritis viris, vt huiuſmodi negotii grauitas requirit, ſe examini ſubiiciant, qui approbati, & non aliàs ad Eccleſiæ regimina admittantur, referunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.1. cap.4. num.10. & 11.* Campan. *d.cap.4. num.4.*

Diuini Apoſtoli librum. Ex hoc loco colligit Torreblanc. *in tract. de Magia, cap.1. de prophetia, num.7. & 8.* hoc nomen diuinus, & diuinatio in ſacris literis vſurpari pro ipſa inſpiratione, & diuina prophetia, habetur *in cap. eos 1. quæſt.1. & in cap. prædicatur 16. quæſt.1.* Aliquando etiam nomen illud accipitur pro ſcientia à Deo hominibus infuſa, ac ſi homines diuini aliquid ab ipſo Deo hauriant diuinitatis, de quo Prouerb. c.16. *Diuinatio in labiis Regis*, & Franc. Pic. *lib.1. prænotionis.* Dicitur igitur diuinus Apoſtolus, cui multa à Deo ſunt reuelata, & qui diuino Spiritu multa futura præuidebat. 3

Distinctio XXXIX.

SUMMARIUM.

1 *Simplex penitus, & omnino ſæcularium negotiorum imperitus non eſt in Epiſcopum ordinandus.*

2 *Regiminis œconomici ex aptitudine, & dexteritate ſumitur judicium de aptitudine ad regimen politicum, & Eccleſiaſticum.*

3 *Epiſcopus duo extrema cauere debet, ne exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut ſolis interioribus occupatus, quæ foris debet, proximis non impendat.*

Cap. Petrus Diaconus, unic.

Gregorius.

GRegorius Clero, & nobilibus Neapolitanis *lib.8. epiſtol. 40.* relatus *in hoc text.* ſcribit penitus ſimplicem, & omninò ſæcularium negotiorum imperitum non eſſe in Epiſcopum ordinandum, quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 1. tit.2. gloſſ.6. num.7.* Menoch. *de arbitr. caſu 427.* quia eligendus ad beneficium non ſolùm debet habere ſcientiam, ſed etiam experientiam factorum, Imol. *in cap. graue, n.4. de præbend.* Menoch. *de arbitr. caſu 424. n.1. cum ſeqq.* 1

Ex aptitudine, & dexteritate regiminis œconomici ſumitur judicium de aptitudine ad regimen politicum, & Eccleſiaſticum: qui enim benè domum ſuam moderatur, ſignum eſt quod idem benè reget Eccleſiam. Vnde Hieron. *ad Occeanum: Vult*, inquit, *Apoſtolus Epiſcopum domum ſuam benè regere, non vt opes augeat, non vt regias paret epulas, non vt celatas patinas ſtruat, non vt phaſides aues lentis pauonibus coquat, qui ad oſſa perueniant, & ſuperficiem carnis non diſſoluant artifici temperamento, ſed vt quod populo præ* 2

cepturus eſt, priùs à domeſticis exigat. Quare benè ait Theodor. *qui parua neſcit adminiſtrare, quomodo poterit ei credi cura præſtantiorum, ac diuinorum.* Et Ambr. *Manifeſtum eſt, quia tunc poteſt idoneus Rector futurus probari, ſi priùs domum ſuam rectè gubernauerit, qui enim in minimis fidelis eſt, & in magnis fidelis erit.* Paulus enim 1. *ad Timoth.* 3. omninò neceſſariò à majori negando concludit, nam qui familiam non poteſt rectè adminiſtrare, is Eccleſiaſticæ præfecturæ, quæ multò eſt tum difficilior, tum laborioſior, par eſſe non poteſt. Sic oamque Chryſoſtom. *Eccleſia,* inquit, *eſt velut domus quædam, ac ſicut in domo vxor eſt, & filii, ac ſervi, omniumque cura, & regimen incumbit viro, ita fermè & in Eccleſia videas: eſt autem longè facilius domum, quàm Eccleſiam regere.* Qui igitur rem, vt dixi, familiarem diſpenſare congruè neſcit, is quo pacto Eccleſiæ præeſſe conuenienter poſſe putandus eſt.

3 Verùm duo extrema, vt admonet Greg. cauere debet Paſtor, ne aut exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut ſolis interioribus occupatus, quæ foris debet, proximis non impendat, quod multis Sanctorum Patrum auctoritatibus comprobaui *dict. tractatu de officio Epiſcopi, p. 1. tit. 2. gloſſ. 16. à num 2.*

Simplex eſt.] Ita ſimplicitas diſcretioni aduerſatur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 193. *num.* 8.

Distinctio XLII.

Cap. Nos qui præſumus III. *Greg.*

1 ELEGANTER Gratianus ex B. Gregorio nobis oſtendit quod Sacerdotes non ex locorum, vel generis dignitate, ſed morum nobilitate innoteſcere debent: refert Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. titul. de diſciplin. cleric. §. 15. num. 4. in fine,* nam vera nobilitas non ex ſanguine, & carne, ſed ex virtute animi accipit formam, & claritatem, quia vt inquit Hieron. ad Celant. *Summa nobilitas eſt clarum eſſe virtute,* & Oſor. noſter *de nobilit. ciuili. Omnis generis ſplendor & familiæ claritas à fonte virtutis ortum habet.* Cum aliis per me adductis *de offic. & poteſt. Epiſcopi, part. 1. tit. 2. gloſſ.* 17. *n.* 13. *cum ſeqq* & per Bellet. *d. §. 16. num. 5. cum ſeqq.*

2 *Morum nobilitate.*] Ergo virtus nobilitatem confert, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap. 4. in princip.* immò nobilitati anteponitur, *cap. illud, diſt.* 40. Tiraquell. *de nobil. c.* 12. *num.* 3. *& cap.* 7. *num.* 9.

3 *Vrbium claritate.*] Igitur patriæ claritas ſuos municipes nobilitat, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap.* 12. *n.* 3. *cum ſeqq.* Vnde Luc. de Penna *in l. mulieres, col. 3. verſ.* 8. *C. de dignitat. lib.* 12. dicit, eiuem ex vrbe ſplendida oriundum eſſe nobilem, allegat *l. non tantum, § clientibus,* ibi, *propter inclytam nobilitatem ciuitatis, ff. de excuſat. tutor.* Et propter patriam præſumitur quis bonus vel malus, Simanch. *de catholicis inſtit. cap.* 50. *num.* 8. *&* 9. & ideo ordinandorum patria inueſtigatur vt ſciatur quibus ipſi ſint imbuti moribus, Tiraquell. *l.* 7. *connub. gloſſ.* 1. *num* 17. nam vidimus apud aliquas nationes plura laudabilia ſtudia adeſſe, quæ in aliis deſiderantur. Coſm. Magal. *epiſt.* 1. *ad Titum, cap.* 1. *num.* 12. *ſect.* 10. *annot.* 3. *num.* 3.

SUMMARIUM.

1 *Canon iſte non eſt alicuius Pontificis, vel Concilii generalis, neque alicuius ex prima claſſi Eccleſiaſticis Scriptoribus.*

2 *Papa conſideratur vel tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor, vel tanquam priuata perſona.*

3 *Papa conſideratus tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ paſtor, in definiendis iis, quæ ſunt Fidei, habet infallibilem auctoritatem.*

4 *Declaratur auctoritas Chriſti Domini Luc.* 22. Ego oraui pro te, &c.

5 *Fidei quæſtiones ad ſolum judicium Papæ pertinent.*

6 *Primatus, & Papatus annexus eſt Romanæ Eccleſiæ.*

7 *Primatus à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus fuit.*

8 *Petri pes in lotione poſitus ſupra manus Domini Primatus ſoliditatem, ac perpetuitatem ſignificauit.*

9 *Pes hieroglyphicè ſoliditatem innuit.*

10 *Romana Eccleſia cunctorum fidelium mater eſt, & magiſtra.*

11 *Hæreticorum impudens mendacium, qui Petrum Romam veniſſe, vel ibi Cathedram conſtituiſſe negant, conuincitur.*

12 *Papæ infallibile eſſe judicium de Fide eſt, ita vt contraria doctrina hæreſis ſit.*

13 *Papam errare poſſe in iis, quæ ſine Concilio vniuerſali decernit, eſt temerarium dicere.*

14 *Priuilegium confirmandi fratres in Fide per Chriſtum Petro ſoli, non autem vniuerſæ Eccleſiæ, nec omnibus Apoſtolis ſimul conceſſum fuit.*

15 *Papa ſi ejus ſolam perſonam conſideremus, homo eſt, & humanis infirmitatibus ſubjectus, ſicut alii homines.*

16 *Papa licet vt homo errare poſſit, non poterit tamen ſi ponamus diuinam prouidentiam, & Chriſti promiſſionem.*

17 *Papa quare peccare poſſit, & in alia vitia incidere, non ita errare in Decretis, quæ tanquam Pontifex edit, oſtenditur.*

18 *Papa in decidendis cauſis fidei, aliiſque arduis petit conſilium Cardinalium.*

19 *Papa errare non poteſt in deciſionibus quæſtionum Fidei, ſi ſolus ipſe definiat, debet tamen non contemnere media humana, & ordinaria ad illum finem aſſequendum.*

20 *Declaratur text. in cap. fundamenta, §. decet, de elect. lib.* 6.

21 *Papa etiam in quæſtionibus fidei ac reliquis arduis non tenetur Cardinalium conſilium exigere de neceſſitate.*

22 *Clauſula,* de Fratrum noſtrorum conſilio, *decentiæ magis eſt, quàm neceſſitatis.*

23 *Papa in decretis morum, quæ ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectant, errare minimè poteſt.*

24 *Papa in iis, quæ vt Summus Paſtor decernit, & neceſſaria ſunt ad ſpecialem ſuarum ouium ſalutem, infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ex Chriſti Domini promiſſione juuatur, & gubernatur.*

25 *Papa in decretis, quæ non totius Eccleſiæ ſtatum, ſed certas perſonas, vel certam Eccleſiam reſpiciunt, an errare poſſit, oſtenditur, & num.* 27.

26 *Papa errare poteſt circa quæſtiones facti, quæ ex probationibus dependent.*

28 *Papa errare non poteſt in alicuius Sancti canonizatione, & num.* 29.

30 *Canonizatio Sanctorum quamvis aliquo modo pendeat ex probationibus, eſt tamen quaſi profeſſio, & proteſtatio Fidei.*

31 *Declaratur Auguſtini auctoritas, Multorum corpora honorantur in terris, quæ torquentur in gehenna.*

32 *Papa an errare poſſit in approbandis, vel confirmandis Religionibus, oſtenditur, & num.* 33.

34 Papa

34 *Papa aliquando tanquam priuati, & particulares Doctores reſponderunt.*

35 *Papa quatenus perſona priuata an in fide errare, atque ita hæreticus eſſe poſſit, oſtenditur, & num. 40. cum ſeqq.*

36 *Papa vt homo eſt naturaliter erroribus, & ignorantiæ, aliiſque humanis infirmitatibus ſubiectus.*

37 *Papa errare poteſt vt priuata perſona, quando ſcilicet doctrinam aliquam tradit, quam non vult vt vniuerſale decretum apud omnes cenſeri; ſed tanquam particularis Doctor docet, & ſcribit.*

38 *Innocentius IV. interrogatus, an vellet quæ in jure Pontificio ſcripſit, pro lege teneri, reſpondit id ſe minimè velle, quia ea non vt Pontifex, ſed vt Doctor priuatus ſcripſerat.*

39 *Papa ſi detur caſus, in quo hæreticus eſſe poſſit, ſtatim per ſe deſinit eſſe Papa, & vti talis poteſt ab Eccleſia declarari, & verus Pontifex eligi.*

Cap. Si Papa VI.

Ex dictis Bonifacii Martyris.

1 Clariſſimè ſupponit hic text. Summum Pontificem hæreticum eſſe poſſe, in illis verbis, ibi: *Niſi deprehendatur à fide deuius*, quod quantum ſit à veritate alienum, apparebit ex infrà dicendis, & ideò Pigh. *de Eccleſiaſt. hierarchia, lib. 4. cap. 8. in fine*, dicit hunc Canonem non eſſe text. alicuius Pontificis, vel generalis Concilii, neque alicuius ex primæ claſſis Eccleſiaſticis Scriptoribus, cuius nos premat auctoritas, ſed cuidam Bonifacio Martyri vix notu illud tribui à Gratiano, incertúmque eſſe, veréne, an falsò tribuatur, & cùm in tam ardua quæſtione maius aliquod requiratur teſtimonium, quàm vnius Bonifacii Martyris citati à Gratiano, ideò de ea impræſentiarum latè tractare, & pro eruenda veritate diſputare
2 operæpretium duxi. Ad cuius majorem dilucidationem ſciendum eſt Summum Pontificem vel conſiderari poſſe tanquam ſupremum judicem, & vniuerſalem Eccleſiæ Paſtorem, vel tanquam priuatam perſo-
3 nam: ſi primo modo conſideretur, certum eſt in definiendis his, quæ ſunt fidei, habere infallibilem auctoritatem, itavt in publico fidei judicio minimè errare poſſit.

4 Probatur primò auctoritate Chriſti Domini *Lucæ 22.* vbi ad Petrum inquit: *Ego oraui pro te, vt non deficiat fides tua*: quem locum licèt aliqui intelligant de tota Eccleſia, quaſi Dominus orauerit pro Petro quatenus totius Eccleſiæ figuram gerebat, conuincitur tamen hæc interpretatio primò ex *Clem. 1. in fine* ibi, *perſona B. Petri, de re judic.* deinde quia non conuenit verbis Chriſti, ibi, *& tu conuerſus confirma fratres tuos*, non poteſt enim conſiderari conuerſio reſpectu ipſius Eccleſiæ, cùm nunquam in totum defecerit à fide. Deinde, quia reſpectu Eccleſiæ nulli ſunt fratres, ſed potiùs omnes filii. Deinde repugnant particulæ illæ, *te, & tuos*, atque alia verba præcedentia, vbi Simon bis repetitur, & apertiùs, quia dixerat Dominus, *Satan expetiuit, vt cribraret vos*, mox mutata loquendi ratione, inquit: *Ego autem oraui pro te, &c.* quæ omnia ſatis oſtendunt aliquid ſpeciale pro ipſo Petro Chriſtum Dominum impetraſſe: neque etiam dici poteſt auctoritatem illam perſonaliter ad Petrum pertinere, non verò ad ejus ſucceſſores Romanos Pontifices; contrarium enim meritò declarauit Innoc. III. *in cap. majores, in princ. de Baptiſmo*, ad Petri Sedem referendas, atque alii ſex antiquiores Pontifices, & Patres, quos refert Card. Bellarm. *de Romano Pontifice, lib. 4. cap. 3.*

Probatur ſecundò ex auctoritate eiuſdem Chriſti, Matth. 16. *Tu es Petrus*, &c. quam authoritatem de Petro, omnibuſque ejus ſucceſſoribus explicat Leo Pont. *in cap. ita Dominus, 19. diſt.*

Probatur tertiò ex auctoritate eiuſdem Chriſti Joan. 21. *Paſce oues meas*, quo loco omnis poteſtas neceſſaria ad rectam Eccleſiæ gubernationem ſignificatur modò per officium Paſtoris, quod ex maxima parte conſiſtit in pabulo veræ doctrinæ ſpiritualis exhibendo, modò per aliam metaphoram ligandi, & ſoluendi, ſeu Clauium, tollendo ſcilicet impedimenta, quæ clauderent ingreſſum Regni Cœlorum, & conſtat in primis neceſſariam eſſe poteſtatem reſoluendi dubias fidei quæſtiones, ad tollendam ex parte intellectus ignorantiam, ſicuti neceſſarium eſt ex parte voluntatis ſalubribus præceptis ad tollendas prauas voluntatis affectiones, cùm hoc duplex ſit impedimentum, quod ingreſſum Regni poteſt, & ſolet impedire. Ergo rationes, quibus conuincitur poteſtatem Petro datam non perſonalem fuiſſe, ſed in omnibus Succeſſoribus duraturam, concludunt & infallibile judicium, quod Chriſtus Petro promiſit, ad ejus Succeſſores pertinere.

Quod quartò confirmatur ex *Deuteron. 17.* vbi difficile, & ambiguum judicium jubet Dominus deferri ad Sacerdotes Leuitici generis, & Iudicem, qui fuerit illo tempore: & addit, *qui judicabunt tibi Iudices veritatem*, & quæ *ibi* ſequuntur, quibus Summi Pontificis poteſtatem depingi explicat Innocènt. III. *in cap. per venerabilem, verſ. rationibus, qui filii ſint legitimi*, junctis multis traditis à Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia, lib. 4. cap. 3.* Can. *de locis Theolog. lib. 6. capit. 3. propoſit. 3.*

Tandem confirmatur, quia huiuſmodi fidei quæſtio- 5
nes ad ſolum judicium Papæ pertinent, *cap. omnes, 22. diſtinctione, cap. quoties 24. quæſtione 1.* ex quibus, atque aliis hanc reſolutionem probauit expreſsè Diuus Hieronymus *in capite Hæc eſt fides 24. quæſtione prima*, vbi ad Damaſum Papam inquit, aut parum fortè aliquid poſitum eſt, emendari cupimus à te, qui Petri Sedem, & fidem tenes, & conſtantiſſimè recipiunt Catholici omnes, vt poſt antiquiores Patres tradunt D. Thom. 2. 2. *q. 1. art. 10. & q. 11. art. 2. ad 3.* Caiet. *in apologia de poteſtate Papæ, part. 2. cap. 13. cum ſeq.* Turrec. *lib. 2. c. 19.* Pigh. & Cano *dict. locis*, Carranz. *in ſum. Concil. controu. 3.* Albertin. *de aſſert. Cathol. q. 30. à num. 19* Card. Bellarm. *lib. 4. de Romano Pont. c. 3. verſ. de cætero*, Soar. *de fide, diſp. 5. ſect. 8. à num. 9.* Vnde Bañes *2. 2. q. 1. art. 10. concl. 3. & 4. dub. 2.* meritò concludit ita tenendum eſſe tanquam Apoſtolicam traditionem, & jam ita eſſe definitum à Leone X. in Bulla condemnationis Lutheri *art. 18.* in quo aiebat quod etſi Papa & major pars Eccleſiæ aliquid ſentiret, non eſſe peccatum, neque hæreſim oppoſitum tenere, quem errorem cum aliis ipſius Lutheri meritò damnauit Leo X. vt conſtat ex *tom. 2. Concil. pag. 706.*

Quod verò hic ſupremus Paſtor & judex, cuius in 6
fidei quæſtionibus infallibile judicium eſſe oſtendimus, ſolus ſit Romanus Pontif. probatur omnibus rationibus, & auctoritatibus, quibus Romanæ Eccleſiæ Primatum, & Papatum annexum eſſe Doctores omnes ſolent demonſtrare, quod ex ipſa lege diuina, & Chriſti inſtitutione procedere, apertè videtur deduci ex Pelagio Papa *in cap. quamvis, 21. diſt.* ibi: *Sancta Romana Eccleſia Catholica, & Apoſtolica nullis Synodicis conſtitutis prælata eſt, ſed Euangelica voce Domini, &c.* conſonat Nicol. *in cap. omnes*, & Anaclet. *in c. ſacroſancta, 22. diſt.* Pro quo pondero quod cùm Pri- 7
matus à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus dicendo, *Tibi dabo claues Regni Cœlorum*, &

poſt Reſurrectionem datus, cùm dixit: *Paſce oues meas*, vt habetur in Euangelio *Ioan. cap.* 21. gloſſ. *verbo Petrus, in cap. in nouo*, 41. *diſt.* Mich. Aninyon *de vnitate Ouilis, & Paſtoris, cap.* 20. *num.* 7. *& ſeq.* Blaſ. Nav. *de ſacro Eccleſiæ Principatu, lib.* 1. *cap.* 9. *verſ. poteſtas* In ſacra tamen illa lotione pedum Petrus fuit ei deſigna-
8 tus, illius enim pes ſupra manus Domini poſitus fuit, vt ſoliditatem, ac perpetuitatem huius Primatus ſi-
9 gnificaret, cùm ex Ægyptiorum doctrina, & hieroglyphico conſtet quod pes ſic apparens ſoliditatem innuit, vt Pierius Valerian. annotauit *in hieroglyphicis, lib.* 35. *tit. de pedibus, in verſ. fundamentum.* Vnde ex
10 diſpoſitione diuina dicitur Romana Eccleſia cunctorum fidelium mater, & magiſtra, *in cap.* 2. *ad fin. de ſumm. Trinit.* conſonat *cap.* 1. *in princip.* ibi, *diſponente Domino, de homicid. lib.* 6. & confirmatur ea celebratiſſima Petri hiſtoria, cuius meminit Marcell. Pont. *in cap. rogamus*, 24. *q.* 1. ibi: *Poſtea jubente Domino Romam tranſlata eſt*, & poſtea Innocent. III. *in capit. per venerabilem, ante fin. verſ. ſanè*, ibi: *Dum enim Petrus Vrbem fugiens, &c.* & veram eſſe conſtat ex antiquiſſimis, & fide digniſſimis auctoribus, ſcilicet Abdia, Egeſippo, DD. Ambroſio, & Antonino, quos refert Can. *dict. lib.* 6. *cap.* 8. *ad* 10. & plures alii citati ab Alphon-
11 ſo de Mendoza *in quodlibet. quæſt.* 4. *ſcholaſt.* §. 4. *verſ. ſecundò arguitur.* Vnde etiam conuincitur impudens mendacium hæreticorum huius tempeſtatis, qui Petrum Romam veniſſe, vel ibi Cathedram conſtituiſſe negant, quos tum ea dictis, tum ex multis aliis conuincit Pigh. *lib.* 3. *cap.* 13. Turrian. *aduerſus Magdeburgenſes, lib.* 2. *capit.* 16. Card. Baron. *annalium Eccleſiæ tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *capit.* 22. *cum ſeqq.* latiſſimè Cardin. Bellarm. *d. tom.* 1. *contron.* 3. *lib.* 2. *per totum.* Vnde etiam ſic argumentantur Bannes, & Mendoza a *dict. locis.* Quoties alicuius ſyllogiſmi altera pars præmiſſa eſt de fide, aut jure diuino, altera verò de ſe, & moraliter euidens, concluſio inde deducta ad fidem, vel jus diuinum pertinet: ſed in propoſito de jure diuino eſſe conſtat quod Petri ſucceſſor habeat poteſtatem, quam ipſi Petro Chriſtus Dominus communicauit: euidens etiam eſt conſtantiſſimo omnium hiſtoriarum teſtimonio ex proximè dictis, Romanum Pont. eſſe ipſius B. Petri ſucceſſorem: ergo de jure diuino ſolum Romanum Pont. eſſe ſummum illum Paſtorem, qui Petro ſucceſſit, rectè infertur; quibus & aliis rationibus ita docent frequentiſſimè Doctores, tam antiqui, quàm recentiores, vt conſtat ea Turrec. *lib.* 2. *part.* 36. Pigh. *libr.* 3. *capit.* 12. Can. *lib.* 6. *capit.* 4. Carranz. *d. contron.* 3. Cardin. Bellarm. *dict. lib.* 2. *de Romano Pontifice, capit.* 12. *cum ſeqq.* & pluribus, quos latè refert Cened. *ad Decretum, collect.* 11. *numer* 4. *&* 5. Neque obſtabit tear. difficilis *in cap. primæ ſedis, & in cap. ecce*, 99. *diſtinct.* variè enim intelligitur à Doctoribus, vt videre eſt apud Mendoz. *dict. quæſt.* 4. §. 3. *verſ. veruntamen*, & eiſdem locis demonſtrabo, & per conſequens ſi Petri, eiúſque ſucceſſorum in quæſtionibus fidei infal-
21 libile eſt judicium, & Rom. Pont. verus eſt Petri ſucceſſor, vt proximè demonſtrauimus, rectè ſequitur de fide eſſe Romani Pont. qui nunc eſt, & erit in futurum, infallibile eſſe judicium, & contrariam doctrinam hæreſim eſſe, quam vti talem meritò damnauit Sixtus IV. primò per Synodum Complutenſem, quam reperies apud Carranz. *in ſumma Concil. pag.* 388. deinde per ſe inter alios errores Petri Oxomenſis Salmanticenſis Primarii ſacræ Theologiæ, vt teſtatur eiuſdem Academiæ, & facultatis Primarius Bannes *dict. art.* 10. *dub.* 2. *concl.* 5. & explicat latiùs *in poſterioribus commentariis, dub.* 4. *concl.* 3.

1 Quibus omnibus fit conſequens, falſam eſſe eorum ſententiam, qui docent in his, quæ ſine Concilio vniuerſali decernit Papa, errare poſſe, quod hæretici omnes contendunt, & ex Catholicis tenuerunt Gerſon, Almain. & Adrian. *in d. q. de confirmat. ad fin.* & alii, quos refert Can. *d. lib.* 6. *capit.* 1. *ad fin.* hoc ipſum tribuentes Gratiano *in capit. ita dominus, verſ. hoc autem*, 29. *diſt.* eiuſdem etiam ſententiæ videtur fuiſſe Abb. Panorm. *in capit. ſignificaſti, num.* 3. *de elect. & quæſt.* 1. *numer.* 22. Anton. de Roſell. *de Concil. quæſt.* 14. *numer.* 13. *&* 17. à quibus non multùm diſcrepat Caſtro *dict. lib.* 1. *capit.* 8. dum diſputat Papam in quæſtionibus fidei, quas decidit ſolus, errare poſſe, non tamen Sedem Apoſt. id eſt, Papam cum Cardinalium collegio. Conuincitur enim ea omnibus prædictis, ex quibus conſtat ſoli Petro, non au- 14
tem vniuerſæ Eccleſiæ, neque omnibus Apoſtolis ſimul conceſſum priuilegium illud confirmandi fratres in fide: pro ipſo Petro ſingulariter orauit Chriſtus Dominus, ne ejus fides deficeret. Petrus petra eſt, & fundamentum, ſuper quo Eccleſia fundatur, quæ omnia concludunt certitudinem, & infallibilitatem illam in ipſo Petro, Romaniſque Pontificibus ejus ſucceſſoribus, non verò in Concilio vniuerſali, nec in Cardinalibus, & conſiliariis poſitam eſſe, atque ita meritò doctrinas prædictas reprehendunt Cano *dict. c.* 8. Cardin. Bellarmin. *d. lib.* 4. *cap.* 2. *&* 7. optimè Bannes *d. dubit.* 2. *concl.* 3.

Non obſtat ratio, quam adducunt Anton. de Ro- 15
ſellis, atque alii præcitati, quod ſcilicet Summus Pontifex homo eſt, & humanis infirmitatibus ſubjectus, ſicut alii homines, docente Paulo *ad Hebr. cap.* 7. dum inquit: *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus*, &c. & qui condolere poſſit his, qui ignorant, & errant, quoniam & ipſe circundatus eſt infirmitate, vnde ſe errare poſſe Pontifex ipſe fatetur *in capit. à nobis* 28. *de ſentent. excommun.* quemadmodum in alia vitia auaritiæ, vel ſimilia poteſt incidere, vt apud omnes eſt indubitatum: facile enim reſpondetur quod ſi ſolam perſonam
Papæ per ſe conſideremus, vt homo eſt, facilè er- 16
rare poteſt, non ita ſi ponamus diuinam prouidentiam, & Chriſti promiſſionem, ſecundum quam Eccleſia, & ejus ſupremus Princeps Spiritus ſancti aſſiſtentia ita dirigitur, vt in decretis ſtatum totius Eccleſiæ reſpicientibus errare minimè poſſit, vt no-
tauit bene Turrec. *lib.* 2. *cap.* 112. *num.* 2. Vnde etiam 17
euidens apparet differentiæ ratio, quare Papa peccare poſſit, & in alia vitia incidere, non ita errare in decretis, quæ tanquam Pontifex edit, quia ſcilicet pro hoc orauit Chriſtus, non ita pro illis, vt vltra præcitatos optimè aduertit Albertin. *de aſſertion. Catholic. quæſt.* 9. *à num.* 12. Cardin. Bellarm. *dict. lib.* 4. *capit.* 7.
verſ. vltima ratio. Nec etiam obſtat ſi replices ea tear. 18
in d. cap. per venerabilem, verſ. ſunt autem, juncto capit. fundamenta, §. *decet, de elect. lib.* 6. quibus probatur in decidendis cauſis fidei, aliiſque arduis debere Papam petere conſilium Cardinalium, vt vſus obſeruat, paſſim enim vidimus in reſcriptis de cauſis grauioribus apponi clauſulam *de S. R. E. Cardinalium conſilio*, & probat text. *in cap. Apoſtolicæ, de re judic. lib.* 6. *Clem. ne Romani, Clem. in pleriſque, de electione*, proſequuntur noſtri *in rub. de conſtitut.* vbi Dec. *num.* 20. Rip. *num.* 14. & Bero. *num.* 42. latè Cardin. Paleoth. (cuius ſcripta ferunt ſecum laudem ſuam, teſte Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 6. *anno Chriſti* 506. *pag. mihi* 574. *in verſ. quod autem*) *de conſultationibus Sacri Conſiſtor. part.* 1. *q.* 3. *art.* 2. *cum ſeqq.* refert multos Mench. *illuſtr. quæſt. cap.* 23. & eſſe communem ex aliis aſſerit Ceuall. *commun. contra communes, q.* 645. *à num.* 1. Quinimò pro cauſis fidei neceſſariò teneri Pontificem conuocare generale

generale Concilium , tenuit gloſſ. *verbo Concilio , in*
cap. Anaſtaſius, 19. *diſtinct.* quod ex eo probari vide-
rer, quia à principio naſcentis Eccleſiæ ita uſus ob-
ſervat , ut quæſtiones fidei in generalibus Conciliis
definiantur , ut conſtat de Concilio Apoſtolorum
Actor. cap. 15. & ex quatuor illis antiquiſſimis, quæ
ſicut quatuor Evangelia veneratur Eccleſia , de qui-
bus B. Gregorius *in cap. ſicut* , & Gelaſius *in cap. ſan-*
cta, 15. *diſtinct.* & aliis, ut ex ſequentibus facilè appa-
rebit, quod tamen fruſtrà fieret, ſi abſque Concilio ge-
nerali, vel Cardinalium conſilio poſſit Papa quæſtio-
nes fidei decidere. Ad hoc enim argumentum facilè
cum Cardin. Bellarmin. *ubi proximè*, reſpondetur mi-
19 nimè concludere erraturum Papam in deciſione hu-
juſmodi quæſtionum, ſi ſolus ipſe definiat, ſed ſolùm
convincere, debere ipſum facere quod in ſe eſt, ut ve-
ram quæſtionis deciſionem , & rei, de qua agitur, co-
gnitionem aſſequatur , non contemnendo media hu-
mana, & ordinaria ad illum finem aſſequendum, quæ
ſanè ea eſſe noſcuntur, ut cum perſonis doctrina , &
rerum experientia pollentibus maturam habeat deli-
berationem , quales eſſe ſolent Cardinales ad exe-
quutionem ſacerdoralis officii coadjutores deputati.
Quod ſi major urgeat difficultas , utiliſſimum ſemper
fuit , & uſitatiſſimum quod omnes conveniant Epiſ-
copi , tum ut maturè deliberent , tum ut ex relatione
conſuetudinis , quæ in uniuſcujuſque Eccleſia viget,
appareat quæ ſit univerſalis Eccleſiæ , atque ita con-
ſentaneum quidem eſt , quod Pontifex Cardinalium
conſilium in arduis exigat, vel etiam Concilium con-
vocet , non tamen ita eſt neceſſarium ut ſine eo de-
ficiat aſſiſtentia illa infallibilis divini Spiritus , quam
Petro Eccleſiæ capiti Chriſtus promiſit. Quare me-
20 ritò Pontifex *in dicto* §. *decet* , loquitur per verba ho-
neſtatis , ſcilicet *decet* , non verò neceſſitatis, ac ſub-
inde optimo jure veriorem eſſe , & receptiorem ſen-
21 tentiam quod Pontifex etiam in quæſtionibus fidei,
atque reliquis arduis non teneatur Cardinalium
conſilium exigere de neceſſitate , teſtantur Berois
num. 60. *dicto loco* , & infinitos adducunt communem
aſſerentes Mench. *dict. cap.* 23. Card. Jacobat. *de Con-*
cil. lib. 7. *art.* 5. Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi*, *part.* 3.
conſid. 47. Marc. Anton. Cuch. *de inſtit. majorib. lib.* 2.
tit. x. *de Summo Pontifice*, *num.* 57. Gabriel Paleoth. *de*
ſacri Conſiſtorii conſultation. p. 1. *quæſt.* 3. *per tot.* Dionyſ.
Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. c.* 20.
num. 18. Maſcard. *de probation, concluſ.* 262. *num.* 56.
latè Cevall. *dicta q.* 625. *num.* 3. Gloſſam verò *in dicto*
cap. Anaſtaſius , meritò reprehendunt Doctores com-
muniter, ut per Abb. *dicta quæſt.* 1 *num.* 15. Albertin.
dicta quæſt. 9. *n num.* 16. Jacobat. *lib.* 4. *art.* 2. §. *Reperio.*
22 Clauſulam verò illam , *de Fratrum noſtrorum conſilio*,
decentiæ magis eſſe, quàm neceſſitatis, jam aurea ad-
vertit Albert. *in rub. num.* 3. *C. de legibus*, & plerique
ex proximè citatis.
23 Secundò fit conſequens , Pontificem in decretis
morum, quæ ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectant , er-
rare minimè poſſe. Probatur, nam licèt (ut *ſuprà* di-
ximus) Summus Pontifex , quà homo eſt , & intra
limites humanarum virium , ſit ignorantiæ , aliiſque
humanis infirmitatibus ſubjectus , in his tamen quæ
ut Summus Paſtor decernit, & neceſſaria ſunt ad ſpi-
24 ritualem ſuarum ovium ſalutem , infallibili Spiritus
ſancti aſſiſtentia ex Chriſti Domini promiſſione ju-
vari , & gubernari certiſſimum eſt , juxta auctorita-
tem Joan. 14. & 16. *Spiritus veritatis docebit vos om-*
nem veritatem, quod ſanè in his decretis, quæ ad mo-
res totius Eccleſiæ pertinent , omninò neceſſarium
eſt , aliàs enim ſi in his Pontifex erraret, talis error
totius Eccleſiæ error eſſet , ſubindéque in maximum
totius Eccleſiæ damnum redundaret ; cùm enim om-
nes fideles teneantur Summi Pontificis decreta , quæ
ad mores pertinent, ſequi, & venerari , *cap.* 1. *de con-*
ſtitut. ubi omnes, & ab illis recedere crimen eſſet gra-
viſſimum, juxta reg. *cap. non decet*, 12. *diſt. cap. cùm non*
liceat, de præſcript. juncta prædicta auctoritate *Deu-*
teron. 17. & alia Chriſti Domini *Matth.* 23. *Super ca-*
thedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi , omnia ergo
quæ dixerint vobis , ſervate , & facite, meritò ſequitur
oportere Summi Pontificis auctoritatem in hujuſmo-
di decretis infallibilem eſſe , atque ita inter omnes
receptum eſt , ut conſtat ex multis quæ latè Can. *d.*
lib. 5. *cap.* 5. Menoch. *de arbitrar. caſu* 458. *num.* 31.
Cardin. Bellarm. *lib.* 4. *cap.* 5. Dominic. Bannes *dub.* 6.
dictis locis.
Utrùm verò in decretis , quæ non totius Eccleſiæ 25
ſtatum, ſed certas perſonas , vel certam Eccleſiam re-
ſpiciunt , Papa errare poſſit , inter prædictos contro-
vertitur. Partem affirmativam ſecurè tuetur Can. *d.*
cap. 5. *concluſ.* 3. cujus rei ait eſſe rationem , quia hu-
juſmodi decreta reſpectu particularis Eccleſiæ , vel
certæ perſonæ, non nituntur certis principiis, ſed pro- 26
bationibus , quæ incertæ ſunt , ac ſubinde non imme-
ritò falli poteſt Pontifex , ut in judiciis , & ſententiis
particularibus manifeſtum eſt, & in excommunicatio-
ne probat text. *in cap. à nobis* 28. *de ſentent. excommun.*
juncta ratione , quam reddit text. *in cap.* 1. *de conſtit.*
lib. 6. ibi, *cùm ſint facti, & in facto conſiſtant, poſſet proba-*
biliter ignorare , junctis reſolutis per Albertin. *de aſſer-*
tion. Cathol. q. 30. *num.* 21. Card. Bellarm. *d. lib.* 4. *cap.* x.
verſ. His notatis.
Contrariam tamen ſententiam meliùs tuetur Ba- 27
ñes *dub.* 6. *concluſ.* 4. ſic diſtinguens. Vel enim agimus
de judicio rerum geſtarum , ſeu forenſi, quando ſci-
licet Pontifex ſententialiter inter duas Eccleſias ali-
quam quæſtionem definit , veluti ſi decidat contro-
verſiam illam , & antiquam quæſtionem de Prima-
tu Hiſpaniæ inter Toletanam , & Bracharenſem Ec-
cleſias, de qua latè egimus *de officio , & poteſtate Epiſ-*
copi, part. 1. *tit.* 3. *cap.* 8. & tunc verum eſt errare poſ-
ſe, quia tale judicium nititur probationibus , quæ in-
certæ ſunt , ut *ſuprà* diximus , & procedit argumen-
tum factum à Cano. Vel agimus de decretis Pontifi-
cis circa mores alicujus Provinciæ, vel Eccleſiæ, con-
dendo ſcilicet legem, & præſcribendo præcepta, qui-
bus ſubditi regantur, & vivant, & hoc caſu nulla po-
teſt aſſignari congrua differentiæ ratio inter decreta
pro Eccleſia univerſali , vel particulari , immò in
omnibus Pontifex ſe gerit tanquam ſupremus Pa-
ſtor , & legiſlator : utroque etiam caſu decreta illa
ad ſubditorum ſalutem , quibus præſcribuntur , ne-
ceſſaria ſunt , cùm ſecundùm illorum formam vive-
re debeant, eorúmque ſalus ſpiritualis periclitetur, ſi
vel illis non obtemperent , vel obtemperando faciant
id, quod legi divinæ, aut naturali repugnat, vel aliàs
illicitum eſt.
Ex illa verò generali regula ſuprà poſita, quod Sum- 28
mus Pontifex falli & errare poſſit circa quæſtiones
facti , quæ ex probationibus dependent , putarunt
nonnulli illum aliquando errare poſſe in alicujus San-
cti canonizatione ; cùm enim hoc pendeat ex proba-
tionibus miraculorum, & ex multis aliis, quæ in facto
conſiſtunt, quæ latè recenſet Maſcard. *de probat. con-*
cluſ. 261. *à princip.* non eſt mirum ſi aliquando in eo
decipiatur Eccleſia, ut voluit gloſſ. *verbo Sedis, verſ. Item*
inter alios , ibi, *licèt accidere poſſit*, *in cap.* 1. *de reliq. &*
vener. Sanctor. lib. 6. & alii adducentes auctoritatem
S. Auguſtini : *Multorum corpora honorantur in terris,*
quorum animæ torquentur in gehenna.
Verùm hujuſmodi ſententiam temerariam eſſe , & 29

ſcandaloſam, & hæreſim ſapere tradunt recentiores contra Vviclephum, Lutherum, & alios hæreticos irridentes poteſtatem Eccleſiæ in Sanctis canonizandis. Ratio autem colligitur ex Div. Thom. *quodlib.9. art.ult.* 30
Quamvis enim hujuſmodi canonizatio aliquo modo pendeat ex promotoribus, eſt tamen quædam quaſi profeſſio,& proteſtatio fidei,qua Sanctorum gloriam credimus, ac ſubinde ad univerſalem totius Chriſtianæ Religionis ſtatum pertinet, & conſequenter tradendum eſt, divinum illum ſpiritum, quem Chriſtus Dominus Eccleſiæ promiſit, *Ioan.4. & 16.* eidem Eccleſiæ non defuturum in re graviſſima, & quæ in ipſius Eccleſiæ, divinique honoris vilipendium redundaret, ſi viderent dæmones Eccleſiam Catholicam pro Sanctis venerari eos, quos ipſi torquent in inferno. Quare poſt D.Thom. hanc eſſe veram,& communem ſententiam,quod Eccleſia in canonizatione Sanctorum errare non poſſit,ex D. Antonino comprobant Viguer. *de inſtitut. cap.*10. §.3. *verſ.*11. Covar. *lib.*1.*var.cap* 10. *num.*13. Can.*ubi proximè*, Auguſt. de Ancona *de poteſt. Eccleſiæ, quæſt.*14. *art.*5.Cajet.*de Indulg.cap* 8. *verſ.Ad id verò*, Driedon. *de dogmatib. cap.*1. *fol. mihi* 107. Jacob. Caſtellan. *de canonizat. Sanctorum, quæſt.*9. *art.*3. ubi D.Comelor. Turrecr. *in defenſ.revelationum Sanctæ Brigidæ, cap.ult.* Aragon. 2. 2. *quæſt.*1. *art.*10. *tit. de Summo Pontifice, col. pen. in concluſ.*2. Maſcard. *d.concluſ.*261. *num.*56. Vivald.*in candel.aureo, part.*3.*cap.*17.*à num.*15. Card. Bellarm. *tom.*1.*controv.*7. *lib.*1.*cap.*9. Malvet. *in tract. de canonizat.Sanctorum,dub.*3.*num.*47. Angelus Rocha *in ſimili tract. cap.*39. *&* 40. Joan. Baptiſta Signius *in tract.de reliq.& veneratione Sanctorum,cap.*4. Dominic.Anſoſſ.*de ſacrarum reliquiarum cultu*, §.24. *num.*5. Valent. 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. Azor. *inſtit.moral.part.*2. *lib.*5.*cap.*6.*quæſt.*5. Card.Baror. *tom.*1.*annalium Eccleſiæ, anno Chriſti* 55. *cap.*15. *pag.*488. Carbo *in ſumma ſummarum, tom.*3.*lib.*1.*cap.*27. Aloyſ.Turrian. *in* 2. 2. *diſp.*16. *de poteſtate Pontificis in ordine ad fidei doctrinam,dub.*4. variis modis reſpondentes ad auctoritatem
31 Auguſtini *ſuprà* citatam, vel quod veneramur corpora,quæ putamus eſſe eorum,qui ab Eccleſia canonizati ſunt,cùm tamen ſint alicujus perditi hominis, non quòd Eccleſia in canonizatione fallatur,ſed quia corpora mutata ſunt ob rerum viciſſitudinem, vel etiam quod non agat Auguſtinus de veneratione, & cultu ab Eccleſia præſtito per canonizationem, ſed quia apud Gentiles, vel barbaras nationes in honore, & pretio ſunt, quorum tamen corpora torquentur in inferno. Et confirmatur,quia ſi injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre, *c.cùm Martha*, §.*ult.de celebrat. Miſſar.* multò majorem injuriam Sanctis irrogat,qui aliquem è Sanctorum catalogo rejicit,& non multùm diſtat ab illorum hæreſi,qui Sanctos colendos eſſe negant contra antiquiſſima Eccleſiæ decreta, de quibus *in cap. rogationis, de conſecr. diſt.*3. & in multis aliis, quæ commemorat text. *in cap* 1. *de reliq. & vener. Sanctor. lib.*6. quæ confirmat Concil. Trid. *ſeſſ.*25. *in decreto de invocat.& vener.Sanct.*& quæ latè comprobant Conrad.Brun.*de cæremon.lib.*3.*cap.*1.*&* 6. Card. Bellarm.*d.controv.*7.*à princip.*Azor. *inſtitut. moral.p.*1. *lib.*9. *cap.*10. *quæſt.*5.*cum ſeqq.*& penè relati à Cened. *ad Decretal. collect.*52.

Ex prædicta generali regula dicendum etiam videbatur,
32 Eccleſiam errare poſſe in approbandis,vel confirmandis Religionibus,cùm enim hujuſmodi approbatio fiat præcedentibus probationibus circa virtutes, & merita inſtitutoris, & profitentium, ſequi videtur in eo decipi poſſe, quod planè fateri videtur Gregor. X. *in cap.*1.*in princ. de relig. domib. lib.*6. ubi referens Concilii Lateranen. decretum *in cap. ult. eod. tit. in Decretalib.* dum probat ex nimia Religionum diverſitate gravem in Eccleſia confuſionem induci, addit quod importuna petentium inhiatio illarum multiplicationem extorſit, ex quibus ita concludit Cano *d. lib.*5. *cap.*5. *ad fin.* adducens in confirmationem, quia videmus Religionem ab uno Pont. approbatam ab aliis deinde damnari tanquam impiam, & errorum nutritivam, ut de ordine Fraticellorum conſtat, fuit enim à Papa Cœleſtino V. approbatus, & deinde à Joanne XXII. damnatus, qui declaravit approbationem illam infirmam, & invalidam fuiſſe *in Extravag.*1.*de Relig.domibus Ioann. XXII.*

Contraria tamen ſententia verior, & receptior eſt, 33
ut poſt Bannes *dub.*8.*concl.*3.*&* 4.teſtatur Fr.Emman. *quæſt. Regul. tom.*1. *quæſt.*1.*art.*4.*ad med.* Et ut argumenta in contrarium adducta diluantur, advertere oportet,quod vel quærimus an Eccleſia falli poſſit in approbando plures Religiones, quàm expediebat? & fatemur in eo aliquem errorem dari poſſe ex falſis informationibus, ex quibus, v.g. conſtitit populum ſufficientem eſſe ut majorem alere poſſit Religioſorum numerum, quàm poteſt in rei veritate, vel quando tot ſunt Religioſorum Ordines,ut ex nimia diverſitate aliqua oriatur confuſio in hac, vel illa civitate; quod tamen ſatis Summo Pontif.expreſſum non eſt,& hoc ſolùm concludunt rationes, quas adducit text. *in d.cap.*1. & Can. *d.loco.* Aut rurſus quæſtio eſt, an errare poſſit Eccleſia in confirmanda Religione in iis, quæ pertinent ad veritatem doctrinæ, & inſtituti, aut legum & conſtitutionum, quibus Religioſi eam profitentes vivere debent: & reſolvendum eſt minimè in hoc errare poſſe Pontificem,ſeu Eccleſiam,tradendo ſcilicet leges ſacræ Scripturæ, legibus divinis, aut bono ſpirituali animarum contrarias; cùm enim ex dictis certum ſit Eccleſiam, ſeu Summum Pontificem errare non poſſe in decretis Fidei, vel morum ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectantium, & in approbatione alicujus Religionis decernat ſtatum illum bonum eſſe, & convenientem ad ſpiritualem ſalutem, & charitatis perfectionem, jam ſequitur valdè perniciosum fore Chriſti fidelibus hunc Eccleſiæ errorem, ut ſcilicet Religio, quam tanquam utilem bono ſpirituali approbavit, & ſequendam propoſuit, ſit bono ſpirituali contraria, vel nociva. Quod verò adducit Cano de ordine Fraticellorum,& aliis,quos ſemel ab aliquo Pontifice approbatos deinde alii juſtè damnarunt, reſpondetur juſtè hoc fieri,non tamen ex ea ratione,quod à principio Eccleſia,vel Pontifex in confirmando erraverit, ſed quia poſtea inſtitutor, ejuſque alumni, ſeu ſequaces non ſervarunt ſtatum Religionis ut debuerunt,ſecundùm formam & modum, ſub quo à Pontifice fuit confirmatus.

Sed jam circa eundem Pontificem ſecundo modo, 34
hoc eſt, quatenus perſonam privatam conſideratum,
(aliquando enim Pontifices Romanos tanquam pri- 35
vatos, & particulares Doctores reſpondere aiunt Penia *in direct. Inquiſit. part.*1. *ad quæſt.*17. *comment.*42. *verſ. Rurſus*, Paul. Gryſald. *in deciſion. Catholicæ fidei, verbo Baptiſmus, num.*44. *verſ.Dico tertiò,*) ſciendum eſt receptam eſſe Doctorum, præſertim antiquorum ſententiam, quod in fide errare, atque ita hæreticus eſſe poſſit, per text.*in præſenti*,in illis verbis, ibi: *Niſi deprehendatur à fide devius*, & ultra Ordinarios *hic*,tenet *gloſſ.*1. ſic intelligenda *in cap. à recta* 24. *quæſt.*1. refert multos ex noſtris Rojas *de hæret. ſing.*146. quibus adde Turrecrem. *lib.*2. *cap.*112. *num.*2. Albertin. *d. quæſt.*9. *num.*12. *& quæſt.*30.*num.*20.*&* 24.Cardin. Jacobat. *de Concil. lib.*3. *art.*1. Cov.*lib.*1. *var.cap.*10. *num.*12. Decian.*tract.crimin.lib.*5.*cap.*52.*num.*1. Card. Tuſch. *tom.*2.*concluſ.*522. *num.*26. ex Theologis verò

certum

certum hoc eſſe inquit Cajetan. *de auctorit. Papæ, c.9. & in apologia, part.2. cap.13.* Sot. *in 4. diſt.22.quæſt.2. art.2.ad med.* Caſtr. *de juſta hæret. punit. lib.2. cap.23.* Cordub. *in quæſt. Theolog. lib.4.q.3.poſt princ. verſ.Reſpondeo ad primum,& quæſt.5.verſ.Hanc opinionem,*conſtanter Can.*lib.6. cap.8.ad 11.verſ.Huic loco,*Turrian. *de fide, diſput.16. dub.1.* ubi communiorem opinionem dicit,& hanc eſſe omnium & Romanorum Pontificum, & Scholaſticorum ſententiam ait, & multis tuetur Bannes *d. art.10. dub.2. concluſ.1.* multóſque ejuſdem ſententiæ aſſertores refert Cened. *ad Decre-*
36 *tum,collect.44. num.1.* Quod præterea ea ratione confirmatur, quia Papa ut homo, eſt naturaliter errori, & ignorantiæ aliiſque humanis infirmitatibus ſubjectus, ut ſatis probat prædicta auctoritas Pauli *ad Hebræ.7.* neque à Deo, niſi quatenus Paſtor ſupre-
37 mus, & Eccleſiæ caput in publicis morum, & fidei decretis præſervatus eſt, ut conſtat ex dictis, & conſequenter à ceſſante ratione non videtur inconveniens fateri,poſſe errare ut privatam perſonam, quando ſcilicet doctrinam aliquam tradit, quam non vult ut univerſale decretum apud omnes cenſeri, obligando omnes fideles ad id recipiendum, aut credendum, ſed tanquam particularis Doctor docet,aut ſcribit, ut fecerunt Innocentius III. & IV. Adrianus VI. atque alii, etſi enim in eorum ſcriptis aliquis error reperitetur,non ideò Papam quà Papam, aut Sedem Apoſtolicam erraſſe dicendum eſt, ut benè explicat Caſtro *lib.1. de juſta hæret. punit. cap.6.* ubi refert elegans In-
38 nocentii IV. reſponſum, qui rogatus an vellet, quæ in jure Pontifice o ſcripſit, pro lege teneri, reſpondit id ſe minimè velle, quia ea non ut Pontifex,ſed ut Doctor privatus ſcripſerat. Confirmatur denique ex eventu, quia plures Romanos Pontifices, ut privatas perſonas erraſſe contendunt *ſuprà* citati ex hiſtoriis, & de Honorio I. dubitandum non eſſe inquiunt Caſtro, Baones, & plerique ex præcitatis, quia in ſexta Synodo de hæreſi damnatum eſſe conſtat, & negari non poteſt, niſi abrogando illius generalis Concilii auctoritatem, ac Leonis III. Pontificis qui eandem ſextam Synodum confirmavit, & Honorium hæreticum vocavit, ut legitur *tom.2. Concil. pag.413.* hinc
39 diſputantes, & præcipuè Roſell. *de auctoritate Imperat. part.3. princip. à num.35.* Turrecrem. *lib.4. cap.18.* Jacobat. *lib.3. art.1.& lib.9.in princip.* Caſtro *d. lib.2. cap.23. verſ. An Papa, vel quivis alius,* Driedo *de libertate Chriſt. cap.14.* Aragon. *2.2.q.1.art.10. in tract.de Eccleſ.pag.64.* Decian.*d.lib.5.cap.52.num.3.* B.ñes *dub.2.concl.2.* Hieron. de la Rua *in controverſ. Theolog. controverſ.3.ſcholaſt. pag.105.cum ſeqq.* Perez *l.3. verſ. Quæritur 15.tit.4.lib.8. Ordinum.* Mich. de Aniñon. *de unitate Ovilis,& Paſtor. cap.15.n.14.* Card. Bellarmin. *lib.2. cap.30. de Romano Pontifice*, & alii plures citati à Cened. *d.collect.44.num.2.* an Papa hæreticus ſtatim deſinat eſſe Papa? cum quibus verior, & receptior ſententia eſt ſtatim deſinere eſſe Papam, cùm primùm per legitimam Eccleſiæ juriſdictionem ſententia declaratoria criminis in eum proferetur, de quo latè Soar. *in tractat.de fide,diſput.10.ſect.6. num.6.* Et vide Azor. *inſtit. moral.part.2. lib.4. cap.7.* ubi concludit Pontificem in hæreſim lapſum eſſe quidem jure divino privatum Pontificatu, ſed Eccleſiæ ſententia poteſt judicari & declarari eum ob crimen hæreſis Pontificia dignitate cecidiſſe, pro qua ſua ſententia citat Auguſt. Ancon. Jacobat. Alphonſ.de Caſtro, & alios. Et quot teſtes ſufficiant ut probetur Summum Pont. eſſe hæreticum, tradit Spin. *in ſpeculo teſtam. 1.gloſſ.2. rub.num.3.* Ao quando Pontifici opponitur quod ſit hæreticus, & ille negat, poſſit admitti probatio opponentis? Vide Caſtald. *de poteſt. Papæ, num.44.* Jacob. *de Concil.lib.8.art.1.pag.514.* latè Decian. *in tractat. crimin. lib.5. cap.32. num.10.* Si Papa poſt mortem de hæreſi accuſetur, quis ſit judex competens? Vide Dominic. *in cap.in fidei favorem, num.5. de hæret. lib.6.* & *ibi* Anchar.*n.2.*Decian.*d.lib.5.cap.52. num.17.* Card. Bellarm. *de Romano Pont. lib.2. cap.30. prope fin.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.4. cap.7. verſ. Quæror cujus auctoritate,* ubi cum Archid. Joan. Andr. & aliis reſolvit Papam jam defunctum, ſi conſtiterit eum mortuum eſſe hæreticum,condemnari debere auctoritate ſucceſſoris, non verò Concilii.

Verùm contrariam ſententiam, videlicet Summum 40
Pont.etiam quatenus privatam perſonam non poſſe in fide errare,nec hæreticum eſſe,multis rationibus conſtanter tuetur Pighius *de Eccleſiaſt. hierarch. lib.4. cap.8.* quem non citatum ſequitur Cardin. Bellarm. *d.lib.4.c.6.* & in eandem partem magis inclinat Carranz. *in princ. ſumma Conciliorum,controv.4. verſ. Ex omnibus prædictis,*quamvis deinde poſt longam diſputationem ſuccumbens argumento *ſuprà* facto de Honorio I. concludat non audere ſe hoc affirmare, & in hanc partem magis inclinat Suar.*de fide,diſp.10.ſect.6. num.11.* dum ait ſibi magis pium, & probabilius videri,poſſe quidem Papam ut privatam perſonam errare ex ignorantia, non tamen ex contumacia, refere Sanctarel. *de hæreſi,cap.31. in initio,num.5.* Præcipuæ autem rationes, quibus moventur,tres ſunt. Prima ex promiſſione illa Chriſti Domini ad Petrum Lucæ 22. *Oravi pro te*, &c. quam non perſonaliter ad Petrum, ſed ad omnes ſucceſſores in ejus Cathedra pertinere oſtendimus, & quia conſtat Petrum ſic à Deo fuiſſe confirmatum, ut ejus fides etiam perſonalis minimè poſſet deficere, ut denotant illæ particulæ, *pro te*, & *tua*, quas *ſuprà* expendimus. Secunda ratio ex eo deducitur, quia cùm Pontifex regula ſit, quam omnes fideles ſequi, & præ oculis ſemper habere debent, oportet ſingulari aliquo muniri privilegio,quo ab errore in iis, quæ ſunt fidei,non ſolùm Sedes ipſa, ſed & illius perſona præſervetur, aliàs enim ſi & ipſum Pontificem errare poſſe admittamus, nihil aliud ſperari poteſt, niſi quod cæcus ipſe nos cæcos ſimul in foveam trahat, ut in veteri proverbio eſt, de quo *in c.pen.in fine,de ætate, & qualit.* cum vulgaribus. Quod ſi dicas à divina providentia gubernari, quando Pontifex docet, vel leges condit, quas à ſubditis vult obſervari, non ita quando ut privatus credit, aut ſcribit, replicatur quod etſi negandum non ſit poſſe Deum ex hæretico corde veram fidei confeſſionem extorquere, ut patet in Confeſſione Caiphas, *Ioan. 11.* & in aſina Balaam *Numer.22.* refertur *in cap.ſicut,2. q.7.* hoc tamen violentum eſt, & non ita facile, ut expedicbat ad optimam, & perfectam Eccleſiæ gubernationem,& alienum à more divinæ providentiæ, quæ omnia diſponit ſuaviter,ut habetur *Sapient.c.6.* Tertia ratio eſt, quia hæc Romanæ Eccleſiæ præ omnibus aliis ſingularis prædicatur excellentia, quod omnes aliæ non ſolùm hæreticos, verùm etiam hæreſiarchas habuerunt Epiſcopos, Antiochena videlicet Paulum Samoſatenum, Alexandrina Dioſcorum, Conſtantinopolitana Neſtorium, & Macedonium, & ſic de reliquis, ut proſequitur Mendoz. *d. q.4.§.4. arg.7.* Romana verò nunquam, ab erroribus enim, qui aliquibus Romanis Pontificibus imponuntur, facilè vindicatur ab eodem Pighio,& Cardin. Bellarm. *citatis locis.*

His tamen rationibus non eſſet difficile reſponde- 41
re,nam ad primam dici poteſt in Petro duplex privilegium poſſe conſiderari, alterum perſonale, quod ad ipſius Petri excellentiam ſpectabat, ſcilicet quod ejus fides perſonalis non deficeret: alterum quod ad officium

officium Summi Pont. pertinebat, ut ſcilicet in doctrina, & decretis fidei ut Prælatus non erraret, in hoc posteriori ſucceſſerunt Summi Pontif. ſicut etiam in officio, & poteſtate conſtat ſucceſſiſſe, non ita in priori, juxta *reg. privilegium, de reg. juris lib. 6.* optimè Can. *d. lib. 6. ad fin.* Bañes *ubi proximè, verſ. nunc verò.* Ad ſecundam reſpondetur Summum Pont. eſſe regulam ſecundùm quam omnes credere debent, non in iis, quæ ipſe tanquam privatus ſcribit, aut docet, ſed in illis, quæ decernit tanquam Summus Pontif. quare in iis tantùm ſequitur oportere infallibile eſſe ipſius judicium, non verò in prioribus, quæ docet tanquam privatus, unde de uno caſu ad alterum non bene infertur conſequentia, ut explicat Turrecr. *dict. lib. 2. c. 112. verſ. Ad 6.* Ad confirmationem verò de facilitate boni regiminis, quæ in hoc caſu videtur deſiderari, ſi Pontificis perſona labatur in hæreſim, & aliter doceat ut Pontifex, quàm ipſe ut privatus credit: reſpondetur ſuppoſita divina proviſione, & infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ipſum Deum optimum Max. ſumma cum facilitate, & ſuavitate omnia gubernare, & mentem Summi Pont. atque omnia media neceſſaria ad hunc finem ſuaviter diſponere, ne in doctrina, & decretis fidei, & morum, quæ omnibus fidelibus tenenda, & credenda proponit, errare poſſit, juxta illud Pſalmi 22. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit*, juncto illo Sapient. 8. *Attingit ergo à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter.* Ad tertiam reſpondetur, illam Romanæ Eccleſiæ excellentiam in eo conſiſtere, quod in aliis Eccleſiis ſederunt Prælati publicè docentes, & profitentes hæreſim, ita ut error non ſolùm perſonalis fuerit, ſed ipſorum Prælatorum quà talium, quod tamen de Romana Eccleſia nunquam dici poteſt, ut oſtendimus, & in hunc ſenſum illa ratione utitur Mendoz. *d. loco*, atque Cardin. Bellarm. *d. lib. 4. cap. 5. ad fin.* Unde etiamſi verum eſſet quod aliquis Romanus Pont. in hæreſim lapſus eſſet ut privatus, non inde ſequeretur aliqua ex parte minui, vel offendi ſingularem illam Romanæ Eccleſiæ excellentiam.

42 Quare ex his omnibus videtur concludendum, primam communem ſententiam firmam conſiſtere, contrariam verò ſecundùm ſtrictam diſputationem non ſatis defendi, eſſet nihilominus valde probabile, piéque credi poſſet (ut Bellarm. inquit *d. cap. 6.*) Summum Pontif. in hæreſim non poſſe incidere, neque etiam ut privatam perſonam aliquid firmiter credere, quod fidei, & Religioni Chriſtianæ repugnet: cùm enim negari non poſſit hoc magis extollere Romani Pont. dignitatem, & in majorem cedere Romanæ Eccleſiæ ſplendorem, bene etiam ſequitur majorem eſſe pietatem credere Chriſtum Dominum, qui mirificis donis Eccleſiam exornavit, & perfectiſſimam eſſe voluit, daturum hoc quoque, quo Eccleſia ipſa ſpecioſior redditur, ut in aliis materiis noſtri, & Theologi argumentari ſolent. Quod verò de facto nec ut Pontifex, nec ut privatus aliquando in hæreſim inciderit, apparet ex iis, quæ dixi ad *cap. Anaſtaſius, 19. diſtinct.*

43 In gloſſ. *A nemine*, ibi. *Papa à nemine poteſt judicari.* Ita Dec. *in cap. ſignificaſti, num. 9. de elect.* Felin. *in cap. nihil, num. 4. verſ. Vigeſimò, de præſcript.* Card. Bellarm. *de Romano Pont. cap. 26. in princ. & lib. 2. de Concil. auctorit. cap. 17.*

In gloſſ. *A fide devius*, ibi, *ſed quare non poteſt accuſari de alio crimine*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi Papa committat crimen notorium, & ſcandalizatur Eccleſia per factum ejus, poteſt ille accuſari de tali crimine, ut per Abb. *in cap. ſignificaſti, num. 4. de elect.* ubi dicit hanc gloſſ. ſingularem. Barbat. *in Clem. ne Romani, num. 86. eod. tit.* ubi aſſerit gloſſam communiter approbari, ſequitur Dec. *in dict. cap. ſignificaſti, num. 21. verſ. ult.* affirmans quod totus mundus illam ſequitur, & quod practicata fuit in Concil. Conſtantienſi.

Contrariam tamen opinionem tenent omnes ferè Theologi, & Canoniſtæ, quos refert, & ſequitur Turrecr. *in præſenti*, Cordub. *in quæſt. Theolog. lib. 4. q. 5. opin. 3. & §. Hanc opinionem expreſſè*, Card. Tuſc. *tom. 2. concluſ. 552. ex n. 30.* latè Soar. *de fide, diſp. 15. ſect. 6. n. 14. cum ſeqq.* & ipſe *diſp. 10. ſect. 6. num. 17.* optimè advertit quod ſi liceret caſus aliquos fingere in quibus eſſet Papa deponendus, ut propter nimiam ſenectutem, aut captivitatem, daretur occaſio ſchiſmatum, & ſæpè nimia injuria verus Pontifex in dubium vocaretur, & *ibi, num. 18. ad fin.* reſolvit quod ſi Papa ob perpetuam amentiam depoſitus, deinde ad ſe redeat, tamen depoſitus manet, quia negotium hoc non debet ex futuro contingenti dependere.

In ead. gloſſ. ibi, *idest quia etſi occulta eſſet hæreſis, de illa poſſet accuſari*, &c. Notatur ad hoc, quod Papa de hæreſi occulta accuſari poteſt, ut per Decian. *tractat. crimin. lib. 5. cap. 52. n. 9.* Soar. *de fide, diſput. 10. ſect. 6. numero 11. ad fin.* ubi de Pontifice occulto hæretico. 44

In ead. gloſſ. ibi, *item nunquid denuntiari poteſt crimen Papæ*, &c. Ergo ſi Papa eſt hæreticus, poteſt ei fieri monitio: quod ſi te non audierit, dic Eccleſiæ, *Matth. 18. num. 17.* Decian. *d. cap. 52. num. 12.* Soar. *d. diſp. 10. ſect. 6. num. 11. poſt princ.*

In ead. gloſſ. ibi, *item nunquid Papa poſſit ſtatuere quod non poſſit accuſari de hæreſi*, &c. Notatur ad hoc, quod non poteſt Papa legem condere quod ipſe non poſſit de hæreſi accuſari, vel alius quiſpiam Pontifex, ut per Decian. *d. cap. 52. num. 11.* Card. Tuſch. *d. tom. 2. concluſ. 522. num. 27.* qui hanc gloſſam dicunt communiter approbatam. 45

In ead. gloſſ. ibi, *ſed pro quo peccato poteſt Imperator deponi*, &c. Utrùm autem in eo caſu quo Papa deponit Imperatorem, ſeu Regem, poſſit id facere ſine auctoritate Concilii? Vide Præpoſ. *num. fin. in præſenti*, Decian. *d. lib. 5. cap. 51. num. 8.*

Cap. Multi XII. & ult.

Chryſoſtomus.

NOn *locus ſanctificat hominem, ſed homo locum*] Vide Tiraquell. *de nobilit. cap. 7. n. 9.* Valenz. *conſ. 1. n. 1. cum ſeqq.*

Omnis ſanctus eſt Sacerdos.] Intellige cum Sot. *in 4. diſt. 25. q. 1. art. 4. §. Unum autem.*

Distinctio XLI.

Summarium.

1 *Clerici debent honeſtam parſimoniam ſervare.*
2 *Clerici honeſtis veſtibus, & non fulgidis, ac pomposis uti debent.*
3 *Humilitas non habet locum ubi adeſt pompa.*
4 *Veſtibus ſericis clerici uti non debent.*
5 *Clericus ſicut uti non debet veſtibus nimis fulgidis, & pomposis, ita nec etiam nimis vilibus, aut ſordidis.*

Cap.

Cap. Parſimoniam V.

Ex Concil. Gangren.

1 GRATIANVS ex Concilio Gangrenſi *cap. vltim.* tradit quomodo clerici debeant eſſe parci, & honeſtam parſimoniam ſeruare, prout referunt Gondiſal. Villadieg. *in tract. de Legat. quæſt.7. num.20. in 13. tom. tract. Doctor. part.2.* Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib. in prælud. num.154.* & de temperantia à clericis ſeruanda plura ſcripſit Gisbert. Schemichau. *de Eccleſiaſt. vita, moribus, & offic. lib.3. cap.35. cum ſeqq.* aliqua tradit Tiraquell. *l.3. connub. gloſſ.1. num.52.& 54.*

2 Debent pariter clerici honeſtis veſtibus vti, & non fulgidis, pretioſis, ac pompoſis, quia vt inquit S. Baſilius *homil.24.* quæ eſt de legendis libris Gentilium, *Comarum, aut veſtium extra neceſſitatem curam gerere, vel infelicium eſt, vt ait* Diogenes, *vel injuſtorum.* Et S. Hieronym. *epiſtol.2. ad Nepot. cap.11. Veſtes pullas æquè deuita vt candidas, ornatus, & ſordida pari modo fugienda ſunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib.3. cap.1.*
3 *num.6. in fine,* qui ait, vbi pompa, ibi humilitas non habet locum, Menoch. *conſ.912. num.23.* qui dicit quod clerici non debent vti veſtibus ſericis, Fulv. Pacian. *in tract. cui incumbat onus probandi negatiuam, lib.2. c.34.*
4 *num.38.* vbi dicit quod in veſtitu clericorum eſt diligenter attendendum quid locis, quid temporibus, & quid perſonis conueniat.

5 Verùm quia omne extremum eſt vitioſum, ideò ſicut non debet clericus vti veſtibus nimis fulgidis, & pompoſis, ita nec etiam nimis vilibus, aut ſordidis, aut ſenio exterminatis, & laceratis propter humilitatem, quia ex hoc dignitas clericalis vileſceret, Abb. *in cap. vlt. ne clerici, num.11. de vita & honeſt. cleric.* Fulu. Pacian. *d. capit.34. numer.34. & 35.* Tiraq. *l.3. connub. gloſſ.2. part.3. ex n.51.* Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum, §.11. n.10.* & habetur *in princ. huius diſt.* Mediocritas igitur in omnibus rebus placet, quæ ſecundùm S. Ambroſ. *lib.1. de offic. capit. 19.* in eo poſita eſt, vt veſtitus non ſit affectatus, ſed naturalis, & ſimplex, neglectus magis, quàm expetitus, vt honeſtati, vel neceſſitati nihil deſit, nihil accedat nitori.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habere debet.*
2 *Supellex Epiſcopi nihil aureum, aut argenteum, vel ſericum continere debet.*
3 *S. Auguſtinus quomodo menſa vtebatur frugali, & parca, oſtenditur.*

Cap. Epiſcopus VII.

Ex Concil. Carthag. IV.

1 ELeganter Gratianus ex Conc. Carthaginenſi IV. *cap.5.* admonet, vt Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habeat, quod decretum innouauit Concil. Trident. *ſeſſ.25. de reformat. cap.1.* in hæc verba: *Quapropter exemplo Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi non ſolùm jubet ut Epiſcopi modeſta ſupellectili, & menſa, & frugali victu contenti ſint, verùm etiam in reliquo vitæ genere, ac tota ſua domo caueant ne quid appareat quod à ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quódque non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præſeferat.* Vide Nauar. *de reddit. Eccleſ. q.1. mon.22. n.1.*

Qualis autem debeat eſſe vilis hæc Epiſcopi ſupellex, eſt à nobis inquirendum, & illam talem eſſe exiſtimo, quæ nihil aureum, aut argenteum continet, nihil in ea auro, vel argento ornatum exiſtit, vel ſericum, aut ſerico contextum, vbi abeſt colorum varietas, aulæa, vel tapetia, nil acu eſt depictum, vel variè contextum, nec ſtudioſè elaboratum, cum aliis per me adductis *de offic. & poteſt. Epiſc. p.1. tit.2. gloſ.7. num.9.* 2
quod optimè de S. Auguſtini ornatu, frugalitate, & parſimonia *in ejus vita,* Poſſidonius depingit in hunc modum: *Menſa vſus eſt frugali, & parca, quæ quidem inter olera, & legumina etiam carnes aliquando propter hoſpites, vel quoſque infirmiores continebat. Cochlearibus tantùm argenteis vtens, cætera vaſa, quibus menſæ ejus cibi inferebantur, vel teſtea, vel lignea, vel marmorea erant, non neceſſitatis inopia, ſed propoſito voluntatis. Denique morti jam proximus teſtamentum nullum fecit, quia vnde faceret pauper Chriſti non habuit.* Vide quæ adduxi *d. tit.2. gloſſ.5. num.12.* 3

Distinctio XLII.

SUMMARIUM.

1 *Emolumenta ex eleemoſyna quot acquiramus, oſtenditur.*
2 *Abrahamum, & ejus nepotem Loth multis opibus cumulauit Deus, cùm ipſi in egenos eſſent benignisſimi.*
3 *Tiberium Cæſarem eo quòd fuit in pauperes liberaliſſimus, duplici theſauro cumulauit Deus.*
4 *S. Paulinus cùm mandaſſet vnum, qui ſupererat panem, vt pauperi daretur, naues annona, & vino onuſtæ ad eum aliunde delatæ ſunt.*
5 *S. Gregorius Magnus peregrinos quotidie ad menſam adhibebat.*
6 *S. Martinus Turonenſis Epiſcopus, adhuc catechumenus opem ferebat miſeris, egenos alebat, & nudos veſtiebat.*
7 *Eleemoſyna quam vim, & effectum habeat, remiſſiuè.*
8 *Eleemoſyna an omnibus pauperibus bonis, & malis ſit elargienda indifferenter, oſtenditur.*
9 *Irregularem in foro conſcientiæ ſe reputare debet ille qui dubitat ſe lethaliter vulneraſſe.*

Cap. Quieſcamus II. *Chryſoſt.*

IOANNES Chryſoſtomus *in ep. ad Hebræos, hom.15. ad c.6.* relatus *in hoc text.* elegantibus, & diſertis verbis nobis oſtendit quantum fructum, quantaque emolumenta ex eleemoſyna acquiramus, ea enim Deo, quod ipſe dedit, reddimus. Quid donamus in egenis Deo? dona ipſius. *Tua,* ait Dauid *1. Paral. c.29. ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* S. Auguſt. *lib.1. Confeſſ. c.4. Deus,* inquit, *meus nunquam inops, & gaudet lucris; nunquam auarus, & vſuras exigit, ſupererogatur tibi vt debeas, & quis habet quicquam non tuum?* Qui idem Auguſt. *ſerm.15. de verbis Domini: Dicit tibi Chriſtus, Da mihi ex eo, quod tibi dedi de meo: quæſo, da, & redde. Habuiſti me largitorem, fac me debitorem, habeam te fœneratorem. Temporalia mihi das, & æterna tibi reſtituã, te ipſum mihi reddã, quando te mihi reddidero.* Rectè S. Leo *ſer.10. de Quadrag. Securus, & hilaris ſit eleemoſyna*

*ſyna diſtributor , quia tunc maximum lucrum habebit,
quando ſibi minimum reſeruauit.*

Multis ſanè opibus Abrahamum, & ejus nepotem
2 Loth cumulauit Deus,cùm ipſi in egenos eſſent beni-
gniſſimi, *Geneſ.*18.*&* 19. Similiter Tobiam *cap.*1. *&*
12. Tiberium Cæſarem , vt auctor eſt S. Gregorius
3 Turonen. *lib.*5. *hiſt. Francor.cap.*19. in pauperes libe-
raliſſimum duplici, eòque ingenti theſauro , cumula-
uit, altero in palatio,altero in Narſetis domo reperto.
Idem B.Gregor. Turon. *lib.de gloria Confeſſ. capit.*107.
narrat quod cùm S.Paulinus vnum,qui ſupererat, pa-
nem mandaſſet vt pauperi daretur , naues annona,
4 & vino onuſtæ ad eum aliunde delatæ ſunt.Scio ple-
roſque Sacerdotes quo plus contulerunt, plus abun-
daſſe,ait S.Ambroſ. *lib.*1. *offic. cap.*16. Accedit & illud
quod ait Cic. *lib.*1.*de finib. Liberalitate qui vtuntur be-
neuolentiam ſibi conciliant.* Plura alia ad hoc propoſi-
tum adduco *in meo tractat. de offic. & poteſt. Epiſcopi,
tit.*2.*gloſſ.*9.*de hoſpitalitate.*

5 Habeo enim in hoc genere Eccleſiaſtici præſtan-
tiſſimos, & ſanctiſſimos ſui Ordinis , quos æmulen-
tur, viros in egenos beneficentiſſimos, & largiſſimos.
S. Gregorius Magnus peregrinos quotidie ad men-
ſam adhibebat, in quibus & Angelum,& Angelorum
Dominum peregrini facie excepit. Pauperes, & vrba-
nos,& externos, quorum numerum deſcriptum habe-
bat, benigniſſimè ſuſtentabat : ita Joan. Diacon. *in S.
Gregorii vita, lib.*1.*cap.*10.*& lib.*2.*c.*22.*&* 23.

6 S. Martinus Turonenſis Epiſcopus , adhuc Baptiſ-
mi candidatus , & ſub Iuliano militans , continenter
aſſiſtebat laborantibus, opem ferebat miſeris , egen-
tes alebat , nudos veſtiebat , nihil ſibi ex militiæ ſti-
pendiis , præter quotidianum victum reſeruans. Am-
biani chlamydem ſuam,cùm aliud ad manum non eſ-
ſet,omnibus in miſericordiæ opera expoſitis,cum pau-
pere partitus , ea Chriſtum inſecuta nocte veſti-
tum conſpexit , dicentémque ad circumſtantes An-
gelos inaudiuit , Martinus adhuc catechumenus hac
me veſte contexit : ita Seuer. Sulp. *in eius vita hiſtor.
c.* 1. *&* 2.

7 De vi,& effectibus eleemoſynæ multa ſcribunt Di-
dac.Perez de Meſa *in lib. de los marauilloſos effectos de
la limoſna* , Benedict. Perer. *in Daniel. lib.*5. *cap.*4. ſo-
per illa verba : *Peccata tua eleemoſynis redime,pag.*173.
*cum ſeqq.*Chaſſan.*in catalog. gloria mundi,part.*11. *con-
ſid.*46. Paul.Fuſch. *de viſit.lib.*1.*cap.*30. *num.*31. *& li-
bro* 2.*capit.*13. *à princ. & lit. E ,ſing.*11. Bannez 2.2.
*quæſt.*82. *art.*2. *verſ. de laudibus eleemoſynæ.* Illud eſt
notatu dignum , quod ex Bannes & Aragon. adducit
Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*4. *numer.*327.
viros ſcilicet miſericordes etiam in peccato exiſten-
tes,ſi non ex malitia, ſed ex humana fragilitate pec-
care ſoleant,ante mortem accipere à Deo veram pœ-
nitentiam, ſicque euadere damnationem æternam. Per
eleemoſynam enim diſponitur peccator ad gratiam
conſequendam , vt doctè probat Ioan. Sanctius *diſp.*
22.*num.*35. ex illo loco Eccleſiaſt.29. num.15. *Con-
clude eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit
ab omni malo.*

8 In gloſſ. *Poſtulat* , ibi, *ergo indiſtinctè omnibus eſt
danda eleemoſyna*, &c. Notatur ad hoc quod eleemo-
ſyna omnibus pauperibus eſt elargienda indifferen-
ter,ſcilicet bonis, & malis , nec illos in eleemoſyna
præferendos eſſe , quos magis ex charitate debemus
diligere., quamplurimi affirmarunt ; quod planè hoc
pacto intelligendum eſſe cenſeo : aut enim eleemo-
ſyna adeò copioſa eſt , quæ vniuerſis ſufficiat,& tunc
omnibus ſubuenire æquum erit,aut tanta eſt multitu-
do egentium, vt ſuperet eleemoſynæ quantitatem, &
tunc ordo charitatis in diſtributione erit ſeruandus,
itavt illos in eleemoſyna conferenda præferamus,
quos magis ex charitate debemus diligere. Ita Joan.
Medin.*in C.de eleemoſyna,in cap.de his,quibus eſt danda
eleemoſyna, & quo ordine,fol.*157.*col.*4.*verſ. inde oritur,*
Barthol. Humad. *in lib.*4. *tit.*10. *part.*2. *in gloſſ.*6. *nu-
mer.*1.

In gloſſ. *Sed quoniam*, ibi, *& eſt arg.ad quæſtionem.* 9
Cùm dubitatur quis ex duobus occiderit hominẽ,&c. No-
tatur ad hoc quod ex homicidio commiſſo in rixa à
multis, ſi quis dubitet ſe lethaliter vulneraſſe, in tali
dubio tutius eſt in foro conſcientiæ ſe irregularem re-
putare, vt per Marian.Socin. *in cap.ad audientiam, nu-
mer.*46. *de homicid.* Nicol. Prou.*de irreg. reg.*28. Gre-
gor.Sayr. *de cenſur.lib.*7.*cap.*4.*num.*13. *verſ.quando au-
tem dubium eſt*, Auil. *in ſimili tractat. part.*7. *diſp.* 6.
*ſect.*3.*dub.*3. *verſ.ſed quid quando plures*, Farinac. *frag-
ment. crimin.p.*2.*lit.I,num.*450.Soar. *de cenſur.diſp.*45.
*ſect.*3.*num.*8.Molin. *de juſtit.tom.*4.*tract.*3. *diſputat.*33.
In foro autem exteriori quando in rixa à pluribus
commiſſa reperitur quis vnico tantùm vulnere inter-
fectus, & ignoratur quis ex rixantibus illud intulerit,
tunc propter hanc incertitudinem omnes abſoluun-
tur à pœna ordinaria homicidii,& condemnantur ali-
qua pœna extraordinaria arbitrio judicis , ita Anan.
in capit.ſignificaſti,il 2.*num.*24. *verſ.Occurrit, de homi-
cid.*& *ibi* Bellam. *numer.*9. Felin. etiam *n.*9. Hippol.
*conſ.*14 *num.*4.*&* 9.*& conſ.*36. *numer.*45. plures refert
Farin. *in praxi crimin.part.*3.*quæſt.*96. *num.*1. vbi citat
hanc gloſſ.

Extra verò caſum quo conſtat de facto in dubio,ſi- 10
ue ſit juris,ſiue ſit facti,facta diligenti inquiſitione, &
manente dubio nemo cenſendus eſt irregularis,vt per
Sà *in aphoriſm. verbo irregularitas , aphor.* 3.*in* 1. *edit.*
Soar.*de cenſur.diſp.*40.*ſect.*6.*num.*10. Ægid.de Conink
*de ſacram.& cenſur.diſp.*8.*de irregular.dub.*2.*num.*16. *in
fine*, Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*1. *lib.*1. *capit.*10.
*num.*37.*cum ſeqq.*

Cap. Non oportet j. III.

Ex Concil. Laudicenſ.

VIde Card. Cæſ. Baron. *in addit.ad Martyrolog.* 1
Romanum,die 24. *Decembris,pagina mihi* 492. vbi
tradit vnde deſumptus fuerit hic text. & ejus litteram
corrigit.

Agapen.] Vide Alciat. *lib. prætermiſſorum* 1. *in dict.* 2
Agapes, Couar. *in capit.vlt.num.*2.*de teſtament.*vbi ait
quod conuiuia Chriſtianorum,quæ pauperibus exhi-
bentur, Agapes appellantur,quaſi dilectio,eo nempe
quod dilectionis,& charitatis cauſa fiant, qua dictio-
ne in hunc ſenſum vtuntur Tertul. *in apologet. capit.*
39. S.Hieronym. *tom.*1.*epiſtol. ad Euſtoch. de cuſtodia
virginitatis.*

Cap. Non oportet ij. IV.

I*N Baſilicis.*] De Baſilicis Martyrum fit mentio in 2
Conc.Gangrenſi *can.*20. & in Conc.Cabil. *can. vlt.*
Vide Soar.*tom.*1.*de ſacram. diſput.*81.*ſect.*1. *verſ. dico
ergo ſecundò* , *in fine*, Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſ.
lib.*1.*cap.*7.*& cap.*26.*num.*7.

Manducare , vel accubitus ſternere , &c.] Nam 2
contra reuerentiam debitam loco ſacro eſt , quod ibi
fiant conuiuia , & ibi hoſpitentur , aliqui dormiant,
& faciant alias actiones humanas , quæ locum ſa-
crum minùs decent, vide Soar.*tom.*1.*de ſacrament. diſ-
put.*81 *ſect.*8.*artic.*3. *verſ. ſecundò ex hoc principio , ad
med.* & quod de præcepto non prohibeantur in hoc
text.conuiuia in Eccleſia, ſed quod tantùm contineat
illud,

illud, quod ad decentiam locus ex natura rei poſtulat, vide apud eundem Soar. *tom.1.de Relig. lib.3. de reverent.debita loco ſacro,cap.6.num.7.* Et de pernoctationibus, & vigiliis, quæ olim in Eccleſiis fiebant, agunt Fr.Hieron. Roman.*de Republ. Chriſt. lib.5. c.13.* Card. Baron.*in addit.ad martyrolog.die 5.Ian. pag.13.* Cened. *ad Sextum, collect.11. num.4.*

Cap. Nulli V. *Ex Conc. Carthag. III.*

1 COncil. Carthag. III. *cap.5.* quod refert Gratianus *in præſenti,* ſtatuit quod clerici, niſi neceſſitate coacti, in Eccleſia non conviventur, & circa illud notat Soar. *tom.1. de Relig. lib.3. cap.6. de reverentia debita loco ſacro, num.7.* contra Navar. quem citat, quod in hoc etiam reſpectu clericorum nulla eſt culpa ſpecialis contra jus poſitivum, ſed ſolùm contra rationem naturalem, quæ in hoc caſu dictat ad reverentiam loci ſacri pertinere quod id non fiat.

2 *Neceſſitate illic reficiantur.*] Notat Soar. *dicto cap.6. num.7.* quod confeſſio, quam text. facit, poteſt extendi ad omnem caſum ubi prudentia dictaverit eſſe aliquam neceſſitatem. Unde Navar. *de oration. cap.5. num.3.* reſolvit quod ob multam pluviam, aut Solis æſtum, aut quando alius locus opportunus non invenitur, poſſunt fieri convivia in Eccleſia abſque peccato.

Distinctio XLIII.

1 GRatianus in hac Diſtinctione quamplutibus Sanctorum Patrum auctoritatibus adductis, oſtendit pudicum debere eſſe Sacerdotem, ut & moribus, & verbis pudorem inde ſinenter exhibeat; nam D. Paul. Apoſtol. perpetuus caſtimoniæ cultor, & laudator eximius ſuum amantiſſimum hortatur Timotheum, ut ſit pudicus, *1. ad Timoth.3.* ubi Anſelm. interpretatur pudicum, ideſt, verecundum, qui nihil admittat, quod caſtitati ullo modo repugnet: *Doctiſſimi viri*, inquit Hieron. *lib.1. contra Iovin. cap.30. vox eſt, pudicitiam in primis eſſe retinendam, qua amiſſa omnis virtus ruit.* Cæli. *lib.4. antiq. lection. capite 27.* Pudicitia enim eſt quædam virtus animæ ad caſtitatem ſpecialiter pertinens, Præpoſ. & Turrecr. *hic*, S.Thom. *2. 2. quæſt.151.* è contra verò impudicitia eſt inordinatio, quæ in tactibus & oſculis impuris ſita eſt, Leſſ.*de juſtit. lib.4. cap.3.dub.6.n.45. verſ. Inordinatio.* Læditur enim pudicitia per oſcula, tactus, & amplexus, ac ſigna venerea, Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in tract.de Confeſſ.ſollicitant. quæſt.11. num.16.* Plura ad hoc propoſitum diligenter cumulavi *in tract.de officio,& poteſt. Epiſc. part.1. tit.2. gloſſ.8.*

Cap. Epheſi IV. *Greg.*

1 EX auctoritate Pauli *Act.20.* relata in hoc text. juncta alia Ambroſii, quæ refertur *in cap. error, inf 82. diſt.* vulgò colligitur Doctorem publicum, ſive Concionatorem teneri publicè veritatem docere, licèt fructus alicujus privati non ſperetur, ſed ſcandalum, quia doctrina ea ad bonum publicum ordinatur, quare propter privatum malum non eſt intermittenda. Ita Sot. *in 4. diſt.18. quæſt.2. art.4. ad 2.* Can.*in relect.de Pœnit. part.5.fol.101. verſ. Teſtimonia verò,* Martin.de Ledeſm.*a.quarti, quæſt.8. art.4. dub.8.* Barthol. de Ledeſma *de Pœnit. dub.13.* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.2. diſp.38. num.19.* advertentes quod ſi timeretur puſillorum in tota Republica ſcandalum, in aliud tempus differendam eſſe eam doctrinam.

2 *Quia cùm increpare delinquentes noluerit*, &c.] Quæ negligentia in Prælato eſt reatus & delictum, ut dicit Abb.*in c.ea quæ,num.1.de offic. Archid.* & quod negligentia & diſſimulatio in Prælato ſit peccatum mort. tradunt Felin. *in cap.1. num.6.de offic.deleg. & in cap.1. num. 2. de trenga & pace,* Alex. *conſ.75. num.5. vol.3.* unde benè Joan. Sanctius *in ſuis ſelectis, & practicis diſputat. diſp.6. num.9.* obſervat Prælatum, qui per correctionem non obviat ſubditorum delictis, peccare non ſolùm contra miſericordiam, ſed etiam contra juſtitiam, proptereaque Prælati circunſtantiam eſſe in Confeſſione aperiendam.

Distinctio XLIV.

1 GRatianus in hac Diſtinctione totus eſt in oſtendendo, nulli Clericorum licere tabernas intrare, aut comeſſationibus, & ebrietatibus vacare, & ad hoc plures affert Sanctorum Patrum auctoritates: nonnullas ego diligenter cumulavi *in meo tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.1. tit.2. gloſſ.5. à princ.* & de Clericis à crapula, & ebrietate non ſe abſtinentibus, hiſtrionibus, joculatoribus, & tabernas intrantibus, egi latè *in collect. ad cap. à crapula, & ſeq.de vita, & honeſt.Clericorum, in Decretal.* & de tenentibus tabernam *ad cap.unic. num.ult. eod. tit. in 6.*

SUMMARIUM.

1 *Clericus convivia vitare debet.*

2 *S.Auguſtinus in patria ſua ad convivia nunquam ire voluit.*

3 *Conviviis honeſtis, & quæ fiunt gratia charitatis, & dilectionis, ſeu in anniverſariis defunctorum, poſſunt Clerici intereſſe.*

Cap. Convivia IV. *Greg.*

1 CLericum convivia vitare debere ultra Gregorii auctoritatem, de qua *in præſenti,* probat Hieron. *epiſt.2.ad Nepot.de vita cleric.cap.23. Convivia,* inquit, *tibi vitanda ſunt ſæcularium, & maximè eorum, qui honoribus tument.* Et *cap. 17. Conſolatores nos Chriſtiani potius in mœroribus ſuis, quàm convivas in proſperis noverint. Facilè contemnitur Clericus, qui ſæpè vocatus ad prandium non recuſat.* Idem omninò ſuadet S. Ambroſ. *lib.1.offic.cap.20. Habet ſanè ſuos ſcopulos,* ait, *verecundia, non quos ipſa invehit, ſed quos ſæpè incurrit, ſi in intemperantium incidamus conſortia, qui ſub ſpecie jucunditatis venenum infundunt bonis, hi ſi aſſidui ſint, & maximè in convivio, ludo, ac joco, enervant gravitatem illam virilem. Caveamus itaque ne dum animum relaxare volumus, ſolvamus omnem harmoniam, quaſi concentum quemdam bonorum operum. Uſus enim citò inflectit naturam, unde quod prudenter facitis, convenire Eccleſiaſticis, & maximè miniſtrorum officiis arbitror, declinare extraneorum convivia, vel ut ipſi hoſpitales ſuis peregrinantibus, vel ut ea cautione nullus ſit opprobriis locus. Convivia quippe extraneorum occupationes habent, tum etiam epulandi produnt cupiditatem. Surrepunt etiam fabulæ frequenter de*

ſæculo, ac voluptatibus claudere aures non poteſt, prohibere putatur ſuperbia: ſurrepunt etiam præter voluntatem pocula. Melius eſt domui tuæ ſemel excuſes neceſſitati ſatisfaciendo, quam aliena frequenter; & vt ipſe ſobrius ſurgas, tamen ex aliena inſolentia condemnari non
2 *debet præſentia tua.* Et S. Auguſtinus commendabat, & obſeruabat B. Ambroſii inſtitutum, teſte Poſſid. *in D. Auguſtini vita*, vt in patria ſua petitus ad conuiuium non iret, ne per frequentiam in patriæ conuiuiis conſtitutæ temperantiæ amitteretur modus. Vnde Bertachin. *in tract. de Epiſcopo, p. 1. lib. 4. §. de vita Epiſcopi, n. 10. & eadem part. 1. lib. 2. tit. de cauſa mater. Epiſcop. num. 74.* per text. *in cap. multis, ſup. hac diſt.* tenet quod Epiſcopus non debet inuigilare conuiuiis, quinimò nec conſentire quod in illis interueniant fabulæ otioſæ, nec cantilenæ, decantationes, nec plauſus, nec riſus fieri, nec joculationes, & *n. 9.* ſubdit quod ſi hæc fiant, debet à menſa recedere.

3 Conuiuiis tamen honeſtis, & quæ fiunt gratia charitatis, & dilectionis, poſſunt clerici intereſſe, *cap. conuiuia, cap. quando, il 1. & 2. hac ead. diſt.* Couar. *in cap. fin. num. 1. de teſt.* Beller. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina cleric § 22. num. 24.* Item & iis, quæ fiunt in anniuerſariis defunctorum, ſiue in ſolemnitatibus Sanctorum, *cap. nullus, hac eadem diſt. cap. nullus, de conſecr. diſt. 5.* Beller. *vbi ſuprà, num. 28.* vbi admonet quod in huiuſmodi conuiuiis nulla abſentium vita mordeti permittatur, nullus ex irriſione reprehendi, nec in eis inanes ſæcularium negotiorum fabulæ, plauſus, riſus inconditi audiendi, ſeu referendi, aut cantandi, nec turpia joca, vel vrſo, vel tornatricibus ante ſe fieri huiuſmodi clerici patiantur, neque larvas ante ſe fieri conſentiant, & citat text. *in præſenti cap. nullus, & cap. pro reuerentia, hac eadem diſt.*

Cap. Nullus Presbyterorum VII.

Ex Concil. Nannetenſi.

1 D*Iem trigeſimam.*] Celebratur iſte trigeſimus dies ad ſignificandum quod ſicut 30. diebus menſis perficitur, qui denotat curſum noſtræ vitæ præſentis, vt facilè cognoſcitur ex curſu lunæ, qui 30. diebus perficitor; ita mediante Miſſæ ſacrificio, opera mortuorum, pro quibus ſacrificium offertur, & oratur, ſint plena, & perfecta in conſpectu Dei, vnde ex S. Gregor. *in expoſit. moral. Iob lib. 8.* Amal. Fortun. *lib. 3. de Eccleſ. offic. cap. 44.* menſium nomine dierum collectio, & ſumma ſignatur, per diem vnaquæque actio exprimi poteſt, per menſem autem actionum finis innuitur, optimè Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 15. n. 86. cum ſeqq.*

2 *Aut ſeptimum, vel tertium.*] Vide Durant. *in rat. Diuin. lib. 7. capit. 35. num. 5. & 6.* Alcuin. *de diuinis offic. cap. fin.* de tertio, ſeptimo, & trigeſimo die, Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib. 2. cap. 43. num. 5.* Iul. Lauor. *d. cap. 5. ex num. 73.*

3 *Inebriare vllatenus præſumat.*] Nota quod in exequiis mortuorum non prohibentur conuiuia, quæ intuitu pietatis fiunt, niſi inhoneſta, & laſciua, & in quibus clerici inebriari poſſunt. Vide Couar. *in cap. vlt. num. 2. de teſtam.* Joan. Garc. *de expenſ. cap. 8. num. 12.* quem citat Cened. *ad Decretum collect. 46. n. 5.* vbi agit de conuiuiis funerum.

4 *Non larvas dæmonum.*] Quæ ſint, explicat Ramirez *ad Martialem lib. 2. epigr. 59.* Et cùm ſit Clericis prohibitum larvas ante ſe fieri conſentire, quia hoc eſt diabolicum, vt ait text. *in præſenti*, & ex eo colligit Beller. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 22. num. 6.* multò magis larvis ſe tegere, vt reſoluunt Doctores per me citati *in collectan. ad cap. cùm decorem, num. 3. de vita, & honeſtat. Clericorum, in Decretal.*

Cap. Quando autem VIII.

QVod conuiuium benedictione, ſiue precatione 1
inchoari debeat, & gratiarum actione terminari, oſtenditur *in præſenti*, & à S. Joanne Chryſoſtomo didicimus, qui *homil. 79. ad Antioch.* ita ait: *Opus eſt nos, & menſam petentes, & deſiſtentes Deo gratias agere. Menſa ab oratione ſumens initium, & in orationem deſinens nunquam deficiet, ſed fonte largius omnia nobis efferet bona.* S. Hieronym. *epiſt. 22. ad Euſtochium, capit. 16. Nec cibi ſumantur niſi oratione præmiſſa, nec recedatur à menſa, niſi referatur Creatori gratia*, refert Giſbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſticorum vita, moribus, & offic. lib. 3. cap. 36. in princ.* Beller. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſcipl. clerical. §. 22. num. 26.* vbi *num. 27.* ſubdit quod in omni clericali conuiuio lectio diuinarum Scripturarum miſceri debet, per *cap. pro reuerentia, hac ead. diſt.* Vide Fuſc. *de viſitat. lib. 2. capit. 25. num. 55.* & dicit Turiec. *ibi*, illum text. habere locum non ſolùm vbi eſt collegium Regulare, ſeu etiam quodcumque aliud clericorum, & aduertit Nauar. *de orat. cap. 17. num. 42.* quod Sacerdotes non benedicentes menſam peccant tantùm venialiter, quamvis Præpoſ. *num. 2. in cap. non liceat, hac diſtinct.* exiſtimauerit peccare mort.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopum non oportet ita eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, vt percutiat, cum debeat eſſe patiens.*
2 *Clericum ſummoperè dedecet, vt eas violenter manus alicui injiciat, quæ Deo ſolemni ritu conſecratæ ſunt.*
3 *Epiſcopus tenetur ex debito officii delicta, & errores ſubditorum corrigere.*
4 *Clementia, & benignitate potius quàm ſeueritate vtendum eſt in delictis puniendis.*

Distinctio XLV.

GRatianvs tota hac Diſtinctione multis Sanctorum Patrum au- 1
ctoritatibus oſtendit non oportere Epiſcopum ita eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, vt percutiat cùm debeat eſſe patiens. Clericum enim ſummoperè dedecet, vt eas violenter manus alicui injiciat, quæ Deo ſolemni ritu conſecratæ ſunt, quæ
extenſæ pro omnibus Numini ſupplicant, quæ in ejus 2
honorem tremenda Corporis, & Sanguinis Chriſti myſteria peragunt. *Percuſſorem Epiſcopum*, ait S. Hieron. *epiſt. 85. ad Oceanum, cap. 4. ille condemnat, qui dorſum ſuum poſuit ad flagella, & maledictus non remaledixit*, ex quo mutuatus eſt Gratianus *in principio huius diſtinct.* Et octauus Canon Apoſtolorum hunc in modum habet: *Epiſcopum, aut Preſbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniqua agentes, & per huiuſmodi volentem timeri, dejici ab officio ſuo præcipimus, quia nunquam nos docuit hoc Dominus, ſed è contrario ipſe cùm percuteretur, non repercutiebat, cùm malediceretur, non remaledicebat, cùm pateretur, non comminabatur.*

Verùm cum omne regimen, omniſque adminiſtra- 3
tio auctoritate, & amore contineatur,

Oderunt

Oderunt (enim) *peccare mali formidine pœna:*
Oderunt peccare boni virtutis amore:

tenetur Epiſcopus ex debito officii delicta, & errores corrigere, & caſtigare ſubditorum, debet tamen ſolerter intueri, ut admonet Gregor. *in Paſtor. cap.6. part.2.* ne dum immoderatiùs cuſtoditur virtus humilitatis, ſolvantur jura regiminis, & dum Prælatus quiſque plus ſe, quàm decet, dejicit, ſubditorum vitam ſtringere ſub vinculo diſciplinæ non poſſit, utendum utplurimum in delictis puniendis clementia, & benignitate potiùs, quàm ſeveritate, *cap. licèt plerumque, cap. licèt nonnunquam, cap. qui ſyncera, hac ead. diſt.* cum aliis adductis per Farin. *in praxi crimin. part.1. quaſt.17. n.4.* & per me *de offic. & poteſtate Epiſcopi, p.1. tit.2. gloſſ.12. à num.17.*

SUMMARIUM.

1 *Iudai inviti ad fidem compellendi non ſunt.*
2 *Iudaus baptizatus per vim cauſativam, vel conditionalem, recipit characterem, ſecus ſi vis eſſet pracisa.*
3 *Iudaus ſi ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, poterit compelli.*
4 *Iudai ſi illatam vim in Baptiſmo per longum temporis ſpatium patiantur, non contradicendo, ſed approbando per actus poſitivos, recipiunt characterem.*

Cap. De Judæis V.

Ex Concil. Tolet. IV.

1 IN Concil. Tolet. IV. *cap.56.* prout refertur in hoc text. ſtatutum eſt Judæos invitos ad fidem compellendos non eſſe, quod aliis juribus citatis tradunt Sot. *in 4 diſt.5. q. unic. art.10.* Natt. *conſ.434. num.1.* Bald. Novell. *de dote, part.11. num 47.* Pariſ. *conſ.2. num.17. cum ſeq. lib.4.* Marquar. *de Iudais, part.3. cap.2. num.5.* Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.14. num.1.* Sanch. *de matrimon. lib.7. diſp.29. num.4.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.1. quaſt.55. ad fin.* Farin. *fragm. crimin. p.2. lit. I, num.732.* Soar. *de fide, diſp.18. ſect.4. & 5.* Anton. Riccinl. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib.1. cap.31. per tot.*

2 Limita primò, ut non procedat ſi vis fuerit cauſativa, vel conditionalis, quia tunc recipit Judæus baptizatus characterem, cùm talis voluntas ſit, *cap. moritò 15. quaſt.1.* Quando autem vis eſſet præciſa, ut quia ligatis manibus, & reclamans mergeretur, tunc procedit hujus textus concluſio, nec characterem recipiet. Gloſſ. *verbo abſoluti, in cap. contra Chriſtianos, de heret. lib.6.* Ita Pariſ. *conſil.2. num.17. & ſeq. lib.4.* Marquar. *dict. cap.2. num.5. verſ. Et pradicta procedunt, & num.7. & 8.* ubi etiam benè declarat quando vis dicatur præciſa, & quando cauſativa, vel conditionalis. Decian. *dict. lib.5. cap.14. num.1.* ubi vim cauſativam exemplificat quando quis minatur Hebræo aliquod malum, niſi ſe baptizaverit. Vide Abb. *in cap. majores, §. Item queritur, num.3. de Baptiſmo,* Azeved. *l.5. cum ſeqq. tit.2. lib.8. nova recopil.*

3 Secundò limita, ſi Judæus ſua ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, ut per Marquar. *de Iudais, part.3. cap.3. num.1.* Anton. Ricciul. *d. cap.31. num.26.*

4 Tertiò limita, ſi Judæi illatam vim in Baptiſmo patientes per longum temporis ſpatium non contradicendo approbaverunt, etiam per actus poſitivos gerentes ſe pro Chriſtianis, tunc enim non obſtante præcedente vi illata characterem recipiunt, ut per Pariſ. *dict. conſil.2.* Marquar. *dict. part.3. cap.2. num.5. ante*

med. verſ. Et pradicta procedunt, & num.9. Farinac. *dict. lit. I, num.634.*

Cap. Diſciplina IX.

Gregorius.

GRegorius *in hoc text.* eleganter dicit diſciplinam non eſſe ſervandam ſine miſericordia, neque miſericordiam ſine diſciplina, ac proinde miſcendam eſſe lenitatem cum ſeveritate, referunt Tiraquell. *l.9. connub. gloſſ.1. num.234.* Navarr. *in cap. inter verba, concluſ.6. num.131.* Decian. *reſponſ.72. num.38. vol.3.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.1. tit.2. gloſſ.12. num.17.* 1

Ite, & redite.] Præpoſ. *hic* tenet quod conceſſa licentia eundi, conceditur etiam redeundi, vide Dec. *conſ. 51. num.3.* Abb. *in cap. Ego N, num.5. ad fin. & ibi* addit. *de jurejur. & in cap. innovamus, de treuga, & pace,* ubi reſolvit quod data ſecuritate pro eundo ad locum non tutum, videtur data pro redeundo. 2

In gloſſ. *Obtinuit,* ibi, *puniti enim ſunt pro illo peccato in Romana,* &c. Videtur hæc gloſſ. innuere captivitatem Romanam propter peccatum vituli fuiſſe, ſed in hoc falſum dicit, quia captivitas Romana fuit tempore Veſpaſiani, & Titi à nativitate Domini anno 73. & ab ejus paſſione 40. circiter, & fuit in pœnam quod ipſi Judæi ejus adventum non cognoverunt, ut probatur *Luc. cap.19. num.41.* ubi Salvator videns civitatem flevit ſuper illam, & ſubdens dixit: *Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te undique, & ad terram proſternent te, & filios, qui in te ſunt:* deinde addit cauſam, *eo quòd non cognoveris tempus viſitationis tua,* ſcilicet Chriſtum tibi prædicantem. Vide Turrecr. *hic,* & Molin. *de juſtit. tom.6. tract.5. diſp.54. per tot.* 3

Cap. Vera XV.

SIngularis eſt gloſſ. *verbo falſa, in praſenti text.* ad probandum quod falſa juſtitia non eſt juſtitia, falſus judex non eſt judex, falſum teſtamentum non eſt teſtamentum, falſus denarius non eſt denarius, & in hoc illam valde elegantem dicit Alex. *conſ.104. incip. Statutum loquent, col.1. verſ. Pro hoc, lib.1.* & ſingularem appellat Barbat. *conſ.43. incip. Praclarè ſcribitur, n.16. lib.1.* & allegant Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & uxor. §.70. num.31.* Tiraquell. *de retractatu lig. §.1. gloſſ.10. num.11.* 1

Distinctio XLVI.

Cap. Clericus maledicus V.

Ex Concil. Carthag. IV.

DE pœna Clerici maledici vide Bernard. Diaz *in practic. cap.69. in nova impreſſ.* Menoch. *de arbitr. caſu 437.* & quæ dixi ad *titulum de maledicis, in Decretalibus,* benè Franciſc. Zypæ. *in analytica poſtremi juris Eccleſiaſtici enarrat. lib.5. tit. de maledicis,* ubi *num.8. fin.* colligit ex hoc text. clericum maledicum eſſe degradandum. 1

Distinctio XLII.

Cap. Epiſcopus I. cum ſeqq.

A Clericatu rejiciuntur, qui uſuras fecerint, *cap. maritum, 35. diſtinct. cap. ſeditionarios, 46. diſt. cap. quoniam, cap. de Petro, hac ead. diſt.* Nam mens potentiæ avida, nec abſtinere novit à vetitis, nec gaudere conceſſis, nec pietati adhibere conſenſum, *cap. virum, 47. diſt.* & ſi jam Clericus factus uſuras egerit, eſt deponendus, text. *in præſenti, dict. cap. quoniam, d. cap. de Petro, cap. ſi quis Clericorum, hac eadem diſt. cap. quoniam 14. quæſt. 4. cap. 1. de uſuris.* Ita colliges ex Bernard. Diaz *in practic. cap. 91. ſecundum noviſſ. impreſſ.* Covar. *variar. lib. 3. cap. 3. num. 2. & 3.* Beller. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 10. n. 35.* Ratio eſt, quia hujuſmodi uſurarii dicuntur infames, *l. improbum fœnus, C. ex quibus cauſ. infam. cap. 2. §. Porrò, 3. quæſt. 7.* Gemin. *de uſur. commento 4. In præfat. n. 3.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 8. à n. 20.* Campan. *in diverſ. juris Canon. rubr. 11. c. 20. à princ.* cum aliis per me citatis *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. allegat. 43. num. 3.*

Summarium.

1 *Doctor in collatione beneficii, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, ex quo notus promoveri poteſt abſque examine.*

2 *Parochialium in collatione examen præciſè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quod notoriè quis dignus ſit.*

Cap. De Petro IV.

Gregorius.

1 IN gloſſ. *Ignota*, ibi, *per hoc patet, quod qui eſt notus, non examinatur*, &c. Notatur ad hoc, quod Doctor in collatione beneficii, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, ex quo notus promoveri poteſt abſque examine, ut per Dec. *in cap. conſtitutus, il 2. num. 7.* & Abb. *num. 4. de appellat.* & Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de collat. §. Item ut de cætero, in gloſſ. verbo præcipitata, poſt princ.* Avil. *ad cap. 4. Prætorum, in gloſſ. que les diere, num. 4. & in gloſſ. pragmatica, num. 9.* Petr. Leſnav. *in tract. de Doctoribus, part. 4. quæſt. 28.* Henriquez *in ſum. lib. 10. cap. 19. in princip.* Emman. Sà *in aphoriſm. verbo examen*, Concil. Trid. *ſeſſ. 7. de reform. cap. 13. in fine.*

2 Limitabis tamen in collatione Parochialium, in hac enim examen præciſè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quod proviſus notoriè dignus ſit, cùm à Concil. Tridentin. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 18.* & per Bullam Pii V. *incip. in conferendis*, pro forma requiratur, ut habetur in aliquibus declarationibus ad illud decretum, ubi inter alias ſic legitur: *Doctor, ſeu Licentiatus in Theologia, ſeu jure Canonico, non excuſatur ab examine, quando petit provideri in aliqua Eccleſia Parochiali*, de quo teſtantur plures per me citati *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 60. numero 86.* ubi *numer. ſequenti*, admonuimus cavendum eſſe à Nicolao Garcia abſque ullo fundamento contrarium docente.

Summarium.

1 *Pauperibus, & indigentibus in conſcientia ſuccurrere tenentur de ſuperfluis habentes plura, quæ ſuperſunt ſtatum, quem profitentur.*

2 *Divites tempore magnæ neceſſitatis non poſſunt jure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſynam eiſdem erogandam, niſi per officium judicis, aut per viam denuntiationis Evangelicæ.*

3 *Pauperi exiſtenti in extrema neceſſitate non tenemur officio judicis, vel per viam Evangelicæ denuntiationis ſubvenire dando, ſed ſufficit vel commodando, vel mutuando.*

4 *Eleemoſynæ præceptum an adimpleatur in foro conſcientiæ ſi quis potens mutuetur, vel commodet id, quo quis extremè eget, oſtenditur,* & num. 5.

6 *Reſtituere ubi quis tenetur in foro conſcientiæ, ſi non reſtituat, licèt ad id non teneatur in foro judiciali, poteſt Eccleſia adiri, ut per denuntiationem Evangelicam compellat.*

7 *Obligatus naturaliter poteſt denuntiari in foro conſcientiæ.*

8 *Neceſſitate extrema conſtitutus poteſt licitè, & abſque peccato rem divinam accipere, quæ ſublevet ſuam egeſtatem.*

Cap. Sicut ij. VIII. *Ambroſ.*

EX hoc text. vulgò colligitur habentes quæ ſuperſunt ſtatui, teneri in conſcientia ſub pœna peccati mortalis impendere dicta ſuperflua in pauperes, & indigentes, ſicuti docent Cajet. *2. 2. quæſt. 18. art. 4. ad fin. & in ſum. verbo eleemoſyna, cap. 3.* Conrad. *de contractib. q. 16. concl. 5. & 6.* Navar. *in man. cap. 23. n. 73. & cap. 24. num. 5.* Aragon *2. 2. quæſt. 32. art. 3. pag. 738.* Villadieg. *2. part. in vita Iudith, cap. 2. pag. 298.* Covar. *var. lib. 3. cap. 14. num. 5.* Medin. *in C. de pœnit. tract. 5. de eleemoſyna*, Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 119. concl. 2.* Ludov. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ part. 2. caſu 1.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 4. quæſt. 31. num. 3.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 12. cap. 7. quæſt. 4.* ubi aliquos refert contrarium tenentes, & declarat quid hac de re ſenſerit S. Thomas, latè Joan. Valer. *de differ. inter utrumque forum, verbo eleemoſyna, differ. 1. num. 1. verſ. Circa hos.* 1

In gloſſ. *Eſurientium*, ibi, *nunquid ergo pauperes*, &c. Notatur ad hoc, quod divites tempore caritatis, & magnæ neceſſitatis non poſſunt jure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſynam eiſdem erogandam, benè tamen cogi poterunt per officium judicis, vel coram Epiſcopo, ſeu ejus Vicario generali per viam denuntiationis Evangelicæ: at in foro conſcientiæ ad id abſque dubio ſemper tenentur. Ita Sylveſt. *in ſum. verbo eleemoſyna, num. 9.* Sot. *de juſtit. lib. 6. quæſt. 3. art. 4. verſ. Ad quæſtionem tribus*, Mexia *in tractat. taxa panis, concluſ. 1. num. 5.* Tiraquell. *de nobilit. c. 29. num. 46. & de pœnis temper. cauſ. 44. num. 10.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & uxor. §. 65. num. 43.* Cordub. *lib. 1. quæſt. Theolog. quæſt. 27. in rat. 13. pro tertia opin. §. Tum quartò*, Covar. *lib. 3. var. cap. 14. num. 5.* Navar. *in man. cap. 23. num. 73.* Hippol. Marſil. de Columna *de Eccleſ. redit. orig. part. 3. cap. 23. n. 56.* Albert. Trot. *de vero, & perfecto Clerico, lib. 2. cap. 51. num. 14.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. Et ſi impubes, num. 37. cum ſeqq. ff. de liber. agnoſc.* Joan. Valer. *d. verbo eleemoſyna, differ. 2.* Rebell. *de oblig. juſtitiæ, part. 2. lib. 9. quæſt. 2. ſect. 1. num. 5.* 2

Quamvis exiſtenti in extrema neceſſitate, per 3
officium

officium judicis implotatum, vel per viam denuntiationis Evangelicæ ſubvenire teneamur, & ad id compellamur ſi poſſumus, juxta ſupra dicta, non tamen tenemur ſubvenire dando, ſed ſufficit vel commodando, vel mutuando, nec eſt proditum jus, per quod quis in foro judiciali ad dandum dicto extremè indigenti cogi poſſit, cùm debitum charitatis non ſpectet ad dictum forum, juxta tradita per Navar. in *man. c.* 17. *num.* 70. Corbub. *dict. quæſt.* 27. *in rat.* 23. *pro tertia opinione*, §. *Tum quartò*, Joan. Valer. *ubi ſuprà, verbo debitam, differ.* 1. *& verbo Peccatum, differ.* 22. ubi ait quod ſufficit quomodocumque ſubvenire neceſſitati proximi, non tamen eſt neceſſarium ut fiat hoc, vel illo modo.

4 At in foro conſcientiæ putant aliqui non ſatisfacere coram Deo, nec implere eleemoſynæ præceptum, ſi quis potens mutuerit, vel commodet id, quo quia extremè eget; ſed debere abſolutè illud dare, itaut nunquam teneatur egens illud reſtituere, vel ſolvere, licèt ad pinguiorem fortunam devenerit. Ita Sylveſt. *verbo furtum, quæſt.* 5. *dicto* 3. Sot. *de juſtit. lib.* 4. *q.* 6. Martin. Ledeſm. *in* 4. *part.* 2. *quæſt.* 15. *art.* 3. Cordub. *lib.* 1. *ſuarum quæſt. q.* 26. Bannes 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 6. *dub.* 3. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 181. *concluſ.* 4. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 12. *cap.* 9. *quæſtione* 1.

5 Contrarium tamen verius eſt, quia neceſſitas indigentis ſatis idoneè interim ſublevatur, ſi dives mutuum dederit, quia mutuum dare etiam eſt miſericordiæ opus: tum quia extrema neceſſitas non facit, ut dominium rerum ſit commune, ſed uſus; quare hanc partem tenent Covar. *in reg. peccatum, p.* 2. §. 1. *n.* 4. Navar. *in man. cap.* 17. *n.* 61. Joan. Valer. *dict. verbo Peccatum, differ.* 22. ubi reſpondet contrariis.

6 In eadem gloſſ. ibi, *ſed denuntiare poſſunt*, &c. Notatur adhuc, quod ubicumque quis tenetur aliquid reſtituere, aut facere in foro conſcientiæ, ſi non reſtituat, aut faciat, licèt ad id non teneatur in foro judiciali, nec compelli in eo poſſit, poteſt Eccleſia adiri, ut per denuntiationem Evangelicam compellat, ſecundùm Abb. *in c. quia plerique*, *n.* 17. *ante ſecundum caſum, de immunit. Eccleſ.* quæ denuntiatio debet præſupponere peccatum, idem Abb. *conſil.* 60. *n.* 4. *vol.* 2. & ubi quis conveniri poteſt in foro Eccleſiaſtico per viam dictæ denuntiationis, multò magis poterit excludi exceptione malæ fidei in foro civili, ut reſolvit Petr. de Anch. *conſ.* 5. *incip. Pro parte*, quia exceptiones deſcendentes ex æquitate Canonica debet ſæcularis judex admittere, *cap. licet, de jurejur. lib.* 6. *cap.* 2. *de except. eod. lib.* quod commendat Felin. *in cap. fin. n.* 3. *in fin. de preſcript.*

7 Collige etiam poſſe quem denuntiari in foro Eccleſiaſtico quotieſcumque manet obligatus naturaliter, ut per Abb. qui hanc gloſſam citat, *in cap.* 1. *numero* 8. *ad fin. de clerico ægrot.* Quod intelligere oportet in obligatione naturali, quæ legis naturæ vinculis innititur, quæve parit actionem, & exceptionem per jus Canonicum, vel quæ habet per jus Civile retentionem, & exceptionem. Secus de illa, quæ inſurgit ex honeſtate, & debito morali, quævè impedit tantùm receptionem, juxta notata per Fortun. Garc. *in l.* 1. §. *Jus naturale, illat.* 10. *ff. de juſtitia, & jure*, & per Cov. *in cap. cùm eſſes*, *num.* 9. *verſ. Tertium quoad primum, de teſtam.*

8 In gloſſ. *Commune*, ibi, *quod cibaria tempore neceſſitatis ſunt omnibus communicanda*, &c. Ergo conſtitutus in extrema neceſſitate poteſt licitè, & abſque peccato rem alienam accipere, qua ſublevet ſuam egeſtatem, ut per S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 7. Covar. *in regul. peccatum, part.* 2. §. 1. *num.* 3. Azor. *inſtitut. moralium p.* 2. *lib.* 12. *cap.* 8. *quæſt.* 8. Et ita poteſt accipere eleemoſynam propria auctoritate, etiam apertè ab invito, Navarr. *d. cap.* 17. *num.* 62. Petr. à Navarr. *de reſtit. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 25. Quin etiam quando quis patitur gravem neceſſitatem, benè poterit occultè eleemoſynam accipere ab eo, qui illam dare recuſat, ex Sylveſt. *in ſumma, verbo furtum*, *quæſt.* 5. dicit probabilem Covar. *d. num.* 3. quamvis ipſe contrarium teneat, cujus tamen fundamentis ſatisfacit 3
Petrus à Navarra, quem refert, & ſequitur Fr. Emman. *in ſumma, tom.* 1. *cap.* 144. *aliàs* 147. *concluſ.* 1.

SUMMARIUM.

1 *Neophyti in Epiſcopos ordinari non debent.*
2 *Neophytos aliquando Summi Pontifices ad Epiſcopatus promoverunt.*
3 *Alexandrum de Franciſcis in Hebraïſmo natum, & alitum ad Epiſcopatum Forolivienſem aſſumpſit Clemens VIII.*
4 *Neophytus ad Epiſcopatum ne promoveatur, pronuntiavit Apoſtolus tanquam Eccleſiæ Doctor, non uti præcipiens nomine Chriſti.*
5 *Papa eo ipſo quod promovet neophytum ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare.* 4
6 *Neophytus is dicitur, qui à reprobata Religione converſus de recenti Chriſtianæ militiæ nomen dedit.*
7 *Neophyti nuncupari non debent ii, qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt converſi.*

DISTINCTIO XLVIII.

GRATIANUS in hac Diſtinctione probare intendit Neophytos in Epiſcopos ordinari non debere, quod & ego multis adductis auctoritatibus oſtendi, & declaravi *in meo tract. de officio, & poteſtate Epiſc. part.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 17. *à princ.* 1

Verùm quando qualitas vitæ Neophyti oſtendit illum eſſe talem, qualem decet eſſe bonum Sacerdotem, ceſſat ratio prohibitionis, & conſequenter ceſſat prohibitio propter rationem inducta; & ideo Summi Pontifices hujuſmodi Neophytos aliquando ad Epiſcopatus promoverunt, prout vidimus ætate noſtra Alexandrum de Franciſcis vulgò Hebræum nuncupatum, à Clemente VIII. ad Epiſcopatum Forolivienſem aſſumptum, qui quamvis eſſet in Hebraïſmo natus, & alitus, ad Fidem tamen converſus, non ſolùm Chriſtianam pietatem ſinceris fuit amplexatus affectibus, ſed ſanctiſſimam Dominicanam familiam ingreſſus, ibi evaſit homo charitatis inſignis, & Prædicator egregius, quod ſufficere viſum fuit, ut illi Epiſcopale munus committerent. 2 3

4 Cùm enim prohibitio hæc, quod Neophytus ad Epiſcopatum non promoveatur, procedat ſolùm ab Apoſtolo 1. *ad Timotheum* 3. & non ſit ex præcepto Chriſti, ſed ſecundùm legem communem, quia ipſe hoc pronuntiavit tanquam Eccleſiæ Doctor, non uti præcipiens nomine Chriſti, ut per Turrecr. *in ſumma hujus diſtinctionis, n.* 4. *verſ. Ad ſecundam patet*, Azor. *inſtitutionum moral. part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 6. *quæſt.* 12. *verſ. verius tamen.*

5 Ideò eo ipſo, quod Papa promovet Neophytum ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare, quia illius irregularitas non eſt ſimilis aliis, quæ requirunt diſpenſationem, ſed remittitur arbitrio

Superioti, qoi ptnpterea illum promovendo videtur declaraſſe eum eſſe in fide ſolidatum, ac proinde impedimentum in eo ceſſaſſe, juxta tradita per Covar. *in Clement ſi furioſus, part.1. § 2. n.7. verſ. Secunda concluſio,* Hojed. *de incompatib. benefic. part.1. cap.24. num.2.* Vide quæ dixi ad *cap. Neophytus, 92. diſt.*

6 Neophytum dicimus eum, qui à reprobata Religione converſus de recenti Chriſtianæ militiæ nomeo dedit, *cap. quoniam, cap. ſicut 2. & ult. hac eadem diſt.* Anton. Ricciul. *in tractatu de Neophytis, cap.1. num.1.*

7 Unde ii, qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt converſi, Neophyti nuncupati non debent, quamvis injurioſè hoc nomine appelleotur ab aliquibus, quos gravibus verbis arguunt Turrecrem. *in ſumma hujus diſtinct. num.2. verſ. Ex qua deſcriptione,* Navar. *in man. cap.27. ſub num.205. verſ. Dixi recentior converſus,* quos refero ego ipſe *dict. tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.1. tit.2. gloſ.17. num.4.*

Distinctio XLIX.

Summarium.

1 *Sacrificium Deo offerentes à quibus vitiis debeant eſſe immunes, remiſſivè.*

2 *Cæcus non poteſt fieri Clericus.*

3 *Claudus non poteſt ad Ordines promoveri, ſi eum oporteat cum baculo ad Altare accedere.*

4 *Naſi parvitas, magnitudo, vel tortuoſitas impedit quemvis ad Ordines promoveri, ſi deformitatem pariat.*

5 *Gibboſi ab Ordinibus tanquam corpore vitiati repellendi ſunt.*

6 *Lippitudo continua, quæ horrorem inſpicientibus affert, impedit ad Ordines promoveri.*

7 *Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem irregulares ſunt.*

Cap. Hinc etenim I. *Greg.*

1 Ex Paſtorali Gregorii *cap.11.* Gratiaous *hic* oſtendit à quibus vitiis debeant eſſe immunes, qui ſacrificium Deo offerunt, de qua materia egi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. alleg.42. per tot.* ex quo loco aliqua deſumam pro majori hujus text. ornamento.

2 *Si cæcus fuerit.*] Ergo cæcus non poteſt fieri Clericus, ut per Henriq. *in ſumma, lib.14. cap.8. §.2. lit. L,* Bellet. *diſquiſit. clerical. part.1. tit. de diſciplina cleric. §.7. num.22.* Campan. *in diverſor. juris Canon. rub.11. cap.17. n.51.* Filliuc. *tractat.19. n.167.* Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia, quæſt.7.* In ſuſceptis tamen Ordinibus miniſtrare poteſt, eáque ad uſum illorum ſpectantia exequi, in quibus uſu non eſt opus, veluti prædicare, & Confeſſiones audire, ac pariter beneficium retinere, illi tamen dato coadjutore, ſi perſonale ſervitium requirat, ſecundùm Majol. *de irregul. lib.1. cap.20. num.2. verſ. Cæcum verò,* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.5. q.6. n.37.*

3 *Si claudus.*] Is enim non poteſt ad Ordines promoveri, ſi eum oporteat eum baculo ad Altare accedere, juxta gloſſ. *verbo cum baculo, in cap. nullus Epiſcopus, de conſecrat. diſt.1,* vel ſi ligneo incedat, Abb. *in cap.2. num.3. de cleric. ægrot.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.5. quæſt.6. num.46.* Molin. *de juſtit. tom.4. tract.3. diſp.70. num.6.* Sayr. *de cenſur. lib.9. cap.12. num.22.* Bonacin. *in ſimili tract. diſputat.7. quæſt.2. puncto 2. num.5.* Bellet. *dict. §.7. num.23.* Filliuc. *dicto tract.19. num.173.* Campan. *d. cap.17. num.127.*

Si parvo, vel grandi, torto naſo.] Illo autem caſu parvitas, magnitudo, vel tortuoſitas naſi impedit quemvis ad Ordines promoveri, ſi deformitatem pariat, ut obſervat Selva *de benefic. part.3. quæſt 5. verſ. Item ille, poſt n.44.* idque arbitrio Epiſcopi dirimendum cenſent Vivald. *in candelabro aureo, part.2. tit. de irregularit. n.491.* Campao. *dict. cap.17. à num.82. cum ſeqq.* 4

Si gibbus.] Gibboſos ab Ordinibos repellendos tanquam corpore vitiatos tenent Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.5. q.6. num.55.* Sayrus *de cenſuris, lib.6. cap.8. n.4.* Bellet. *dict. tit. de diſciplina cleric. §.7. num.25.* præcipuè ſi nimia in eis ſit deformitas, in quo arbitrabitur Epiſcopus, Henriq. *d. lib.14. cap.8. §.2. lit. O,* Ugolin. *de irregular. cap.50. num.6.* Molin. *dict. tract.3. diſp.70. num.8.* Bonacin. *d. puncto 2. n.9.* Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia, q.11.* Campan. *d. cap.17. num.103.* 5

Si lippus.] Hic Clericus fieri non poteſt, modò longa, & diuturna, atque continua ſit lippitudo, & horrorem inſpicientibus afferat abſque ſubtili inſpectione, ita Henriquez *dict. lib.14. cap.8. §.2. in princ.* Campan. *dict. cap.17. n.74.* ubi *n.75.* agit de habeote in oculo albuginem. 6

Si jugem ſcabiem.] Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem irregulares fieri reſolvunt Molin. *dict. diſp.70. num.11.* Campan. *dict. cap.17. num.163.* Bonac. *d. punct.2. n.19.* quos refero ego ipſe *d. allegat. 42. n.44.* ubi *numeris ſeqq.* de aliis infirmitatum generibus retrahentium ab Ordinibus ſuſcipiendis. 7

Summarium.

1 *In ſacro faciendo idem eſt valor boni, quàm mali Sacerdotis.*

2 *Indignum eſt dare Deo, quod dedignatur homo.*

Cap. Sacerdotes II. & ult.

Hieronymus.

Panem pollutum offerunt.] Nota quod in Sacro faciendo idem eſt valor boni quàm mali Sacerdotis, uterque enim validum Sacramentum efficit. Præpoſ. *in cap. ſi fuerit 1. quæſt.1. n.2. & in cap. inter catholicam, num.1. ead. cauſa, & quæſt.* Petr. Ledeſma *in ſum. part.1. ubi de ſacramento Euchariſtiæ, cap.10. concluſ.9. pagin.72.* 1

Indignum eſt enim dare Deo, quod dedignatur homo.] Hoc elegans Divi Hieronymi dictum refert Rebuff. *in praxi, tit. de diſpenſat. cum corp. vit. num.1.* & ejus argumento Menoch. *de arbit. caſu 226. n.6.* invehit adverſùs parentes, qui filias deformes Religionibus conſecrant, de quo etiam Tiraq. *l.2. connub. n.59.* Plaza *de delictis, cap.25. n.3.* 2

Distinctio L.

Summarium.

1 *Crimen omne capitale Epiſcopi, Preſbyteri, aut Diaconi juris rigore depoſitionem meretur.*

2 *Teſtimonium falſum qui dixerit punitur depoſitione, & detruditur in monaſterium ad pœnitentiam peragendam.*

Cap.

Cap. Si Epiſcopus VII.

Ex Concil. Agathen.

1 EX Concil. Agathenſi *cap.* 50. quod refertur *in hoc text.* colligitur omne crimen capitale Epiſcopi, Preſbyteri, aut Diaconi juris rigore depoſitionem mereri, vt ex Goffred. *in ſum. de cohabit cleric. & mulier.* notat Azor. *inſt. mor. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quaſ.* 12. *verſ. teſte igitur.*

2 *Aut falſum teſtimonium*, &c. Notatur ad hoc quod Clericus, qui falſum dixerit teſtimonium, punitur depoſitione, & detruſione in Monaſterium, vbi tanti ſceleris pœnitentiam agat: ita Bernard. Diaz *in pract.canon.cap.*96.*in princip.* vbi Salzed.*lit. A, ſecundùm nouiſſ.impreſſ.* Farin. *in praxi crimin.part.*5. *q.* 119. *num.*46. & Menoch. *de arbitr.caſu* 306.*num.*22. Et de pœna clerici falſificantis literas Pontificis, aut alterius Principis, vel Epiſcopi,vide Perez *l.* 21.*gloſſ.*1. *tit.*19.*lib.*8.*Ordin.* Azeued.*l.*3.*num.*14.*tit.*17.*lib.*8.*noua Recop.*

SUMMARIUM.

1 *Bigamia irregularitas incurritur etiam à Iudæo, vel alio infideli.*
2 *Conſulens illicitè homicidium irregularis eſt.*
3 *Irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defectionem aliquem occidit non neceſſariam.*
4 *Baptiſmus tollit omnem irregularitatem, ſiue ex licito, ſiue ex illicito homicidio, aut mutilatione prouenientem.*

Cap. Si quis viduam VIII.

Ex Concil. Martini.

1 CIrca irregularitatem prouenientem ex bigamia, quod incurratur etiam à Iudæo, vel alio infideli,vide Sanch. *de matrim.lib.*7. *diſp.*83. *num.*9. Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*2.*cap.*7.*n.*21. Bellet. *diſq.cleric.p.*1.*tit.de diſcipl.cleric.*§.5.*num.*148.& nos latè diximus ad *cap.vnius vxoris* 1.26. *diſtinct.*

2 *Aut conſilio.*] Notatur ad hoc, quod conſulens illicitè homicidium irregularis eſt, vt per Couar. *in Clem.ſi furioſus,part.*2.*in initio,num.*1. *cum ſequentibus*, Nauar.*in man.cap.*27.*num.*223. Maiol. *de irregul. lib.*5. *cap.*48.§.1.Trot. *de vero, ac perfecto clerico, libr.*2. *cap.* 20.*à num.*4.Gom.*tom.*3. *variar. cap.*3. *numer.*43. Suarez *de cenſur. diſp.*44.*ſect.*3. *numer,*10. Sayr. *in ſimili tractat.lib.*7. *capit.*3. *à princip.* Farinac. *fragment. crim. part.*2.*lit.I,num.*547.*cum multis ſequentibus*,vbi multis modis ampliat, & limitat, Bellet. *dict.*§.5. *num.*8. *cum ſequentibus.*

3 *Aut defenſione.*] Intellige euitabili, vt ait gloſſ.*in præſenti*, tunc enim in his terminis ſolùm irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit non neceſſariam, vt obſeruat Suarez *tom.*5.*de cenſur.diſput.*46.*ſect.*1.*n.*7. Sayr.*in ſimili tractat. lib.*6. *cap.*17.*num.*7.Auil.*eodem tractatu,p.*7.*diſp.*5.*ſect.*3. *dubit.*2. Farinac. *dict. lit.I, num.*485. *& in praxi crimin. quæſt.*125.*num.*418.

4 *Poſt Baptiſmum.*] Ergo per Baptiſmum tollitur omnis irregularitas, ſiue ex licito, ſiue illicito homicidio, aut mutilatione proueniens, quia jura, quæ occidentibus, ſiue mutilantibus irregularitatem imponunt, loquuntur de iis, qui occidunt, vel mutilant poſt Baptiſmum, vt gloſſ. dicit *in præſenti*: tum quia per Baptiſmum homo efficitur noua creatura, *cap.ferrum, hac eadem diſtinctione.* tum denique, quia irregularitas oritur ſolùm ex illo horrore occiſionis, qui horror tollitur per Baptiſmum: quare ita tenent Couar. *in Clem.ſi furioſus,part.*1.§.2.*num.*5. Farinac.*in man.cap.*27.*num.*219.Maiol.*de irregul.lib.*5.*cap.*51. *ante n.*11. *verſ.propter diſpenſationis*, Toletus *in inſtruct. Sacerdot. lib.*1.*c.*88. *num.*2. Suar. *de cenſur. diſput.*40. *ſect.*1.*num.*2.*& diſput.*44. *ſect.*3. *num.*2. Sayr. *in ſimili tractatu,lib.*6.*cap.*2.*n.*8.*& cap.*3.*n.*27.*& c.*13.*num.*10. *& cap.*16.*num.*2.*& lib.*7.*cap.*1.*n.*5. Auil. *in eodem tractatu,part.*7.*diſput.*5.*ſect.*1.*in princ.*§.*& primò.* Beller. *dict.*§ 5.*num.*147. Anton.Ricciul.*d.lib.*2.*c.*7. *n.*18. Farin. *in praxi crimin.part.*3.*q.*98.*num.*151. *& fragm.crimin. part.*2. *lit.I, num.*416. Vnde quamcunque irregularitatem baptizatus incurreret ob crimen proprium, vel ex infamia ob crimen ſequuta, item crimen ex defectu lenitatis,nullo modo incurrit non baptizatus, quamvis idem crimen committat, & infamiam patiatur,& reliqua præſtet,vnde irregularitatem ex defectu lenitatis pateretur baptizatus,ita Syluest.*verbo baptiſmus* 6. *quæſt.* 2. Tabien. *eod. verbo* 8. §. 9. Maiol. *de irregul. lib.*5. *cap.*51. *num.*12. Henriq. *in ſum. lib.*14. *cap.*18. §.2. *&* 3.Suar. *dict. diſput.*40.*ſect.*1.*numero* 2. Sayr. *de cenſur.lib.*7.*cap.*13. *num.*2. quorum aliqui reſoluunt Baptiſmum non auferre aliquas irregularitates,vt bigamiæ,defectus natalium,& quæ in ipſo Baptiſmo contrahuntur, ſiue ex iteratione, ſiue ex ſuſceptione in infirmitate.

SUMMARIUM.

1 *Degradatus Clericus ſemper retinet characterem.*
2 *Degradatus ſi ex aliqua juſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem, non debet de nouo Sacris inſigniri.*
3 *Degradatum clericum percutiens an incidat* in cam ſi quis ſuadente 17. quæſt.4.*remiſſiuè.*

Cap. Accedens X. *Greg.*

CElebris eſt gloſſ. *verbo Preſbytero, in præſenti*, 1
dum primo loco concluſionem firmat,quod Clericus degradatus ſemper retinet characterem,ſequuntur Couar. *lib.*1. *variar. cap.*10.*num.*8. *in princip.* Nauar. *comment.*2. *de Regular. num.*36. Decian. *in candel. aureo,cit. de ſacramento Euchariſtia,num.*58.Decian. *in tractat. crimin. part.*1. *lib.*4.*cap.*9.*num.*78. *in fine*, Mar. Alter.*de cenſur.tom.*2.*diſp.*2. *cap.*2.*verſ. ſecundò*, Sayr. *de Sacramentis in genere,lib.*2.*cap.*6.*art.*5.*verſ.ad quintum*,Cened.*pract.& canon.quæſt.lib.*1.*quæſt.*30.*num.*84. Carol.de Graſſ. *de effectibus cleric. effectu* 1. *num.*819. *in fine*, vbi *num.*834. *in fine*, poſt Mart. *de juriſd.p.*4.
caſu 132. *à num.*3.ſubdit quod ſi degradatus ex aliqua 2
juſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem,non debet de nouo Sacris inſigniri, refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.*3. *alleg.*110.*num.*6.

Deinde firmat aliam concluſionem, quod ille, qui 3
percutit ipſum Clericum degradatum, non incidit in canonem,quod explicabis ſecundùm ea, quæ dixi ad *cap. ſi quis ſuadente*, 17.*q.*3.*verſ.ſecundò infertur.*

Cap. Abſit XXVI.

Ex epiſt. Cleri Rom.

ET *nernos.*] Olim corruptiſſimè legebatur, *& niſi* 1
vos. Sed tamen hunc locum feliciter ſic reſtituit

Margarita Thomæ Mori filia, vt refert Pamel. *in ann. ad epiſt. 31. S. Cypriani, n. 15.* vbi allegauit hunc text.

2 In gloſſ. ſuperſcriptionis, *Cypriano*, ibi: *In chronicis non inuenitur quod aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus, tamen quod fuit Papa, habes inf. ead. decotantum: ſed fortè hic, & ibi eſt mendoſa litera.* Gloſſa in his verbis quatenus dicit non inueniri in chronicis, quod aliquis Papa dictus ſit Cyprianus, verum aſſerit, ſed immeritò carpit Gratianum, qui fideliter tranſcripſit hunc text. ex *lib. 2. epiſt. 7.* S. Cypriani Epiſcopi Carthaginenſis, quæ ſic habet inſcriptio: *Cypriano Papa Presbyteri & Diaconi Romæ conſiſtentes ſalutem*, obſeruauit Pamel. in *annot. ad Cyprian. tom. 1. epiſt. 31.* Nec nomen *Papa* priſcis temporibus accommodatum fuiſſe conſtat aliis Epiſcopis quàm Romanis, tum ex hac epiſtola, & aliis S. Cypriani, tum ex epiſtolis SS. Ambroſii, Hieronymi, & Auguſtini, nam *Papa* eſt nomen Græcum, quod patrem ſignificat, vt obſeruauit idem Pamel. in *annot. ad epiſt. 3. numer. 3.* & plura adducunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 25. cap. 2. numer. 13.* Renat. Choppin. *de ſacra politia, lib. 3. tit. 1. num. 24.*

Cap. Si quis XXVII.

1 HVius text. mentionem facit, laudátque Gratianum Pamel. *in annot. ad lib. 5. Cypriani de lapſis, tom. 2. num. 69.*

2 In gloſſ. *Videri, vlt.* ibi, *arg. quod non ſtatim tenetur quis credere etiam bono viro*, &c. Dicit ad hoc memorabilem Nauar. *in rub. de judic. num. 52. verſ. ſuboritur*, iuuat doctrina S. Thomæ *2. 2. quæſt. 70. art. 2. ad 2.* dum ait de quolibet præſumendum eſſe bonum, dummodo non vergat in periculum alterius, quia tunc adhibenda eſt cautela vt non de facili vnicuique credatur, & Tiraquel. *de retract. lig. §. 36. gloſſ. 2. num. 9.* per hunc text. ait non eſſe de facili alicui credendum quando agitur de præiudicio tertii, & de pœnis temper. *cauſa 15. numer. 51.* affirmat non eſſe credendum Medico dicenti aliquem ex vulnere obiiſſe, etiamſi ſit bonus vir, ſi agatur de magno alterius præiudicio.

SUMMARIUM.

1 *Prelatus diſpenſare tenetur ſub peccato quoties ſubeſt juſta cauſa.*

2 *Diſpenſare vbi jus non præcipit, ſed Ordinarii conſcientiæ relinquit, an expediat, non poteſt ad diſpenſandum cogi jure actionis, ſed officio judicis.*

3 *Infamia poteſt auferri per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto, ad quod ſua facultas extenditur.*

Cap. Domino ſancto XXVIII.

Iſidorus.

ANtiquior.] Ergo quando leges inter ſe pugnant, debet judicari ſecundùm antiquiorem, de quo vide Tiraq. *de jure primog. in præfat. num. 105.* Maſcard. *de probat. concl. 1295. num. 4.*

Gratianus in fine huius text. ait quod ſi vera detur pœnitentia in criminibus, propter quæ irregularitas incurritur, pœnitens priſtinæ dignitatis gradum recipit, & ad nouam poteſt aſcendere. Sed contra illum efficaciter vrget quod irregularitas cùm ſit pœna exterior, non tollitur ſine diſpenſatione, etiam data interiori pœnitentia, vt per Nau. *in man. cap. 20. num. 73. & 76.* Henriq. *de irregul. cap. 5. §. 1. lit. G.* & in ſpecie illum reprobat Turrec. *in cap. 1. ſup. hac diſt.* ſed poterit defendi dicendo Gratianum minimè dixiſſe irregularitatem tolli per pœnitentiam, ſed quod poſt pœnitentiam poteſt quis ad ſuum gradum recipi, hoc eſt, per diſpenſationem tunc temporis faciliorem, & id ſignificant verba, *recipere poſſint.*

In gloſſ. *Neceſſe*, ibi, *& ſic patet, quod Epiſcopus peccat*, &c. Notatur ad hoc quod tenetur Prælatus diſpenſare quoties ſubeſt juſta cauſa, aliàs peccare, ſequuntur *hîc* Turrecrem. *num. 9.* Butr. *in cap. at ſi Clerici, §. de adulteriis, num. 12. in fine, de judic.* & *ibi* Card. *num. 2.* & Alex. de Neuo *num. 29.* Rebuff. *in repet. cap. postulaſtis, notab. 3. num. 12. de Clerico excommun. min.* probabilem dicit Sanchez *de matrimon. lib. 3. diſp. 10. num. 2. & n. 21.* reſolvit quod eo caſu, quo jus non præcipit, ſed conſcientiæ Ordinarii relinquit an expediat diſpenſare, tunc etiamſi talis adſit cauſa, vt teneatur diſpenſare, non poteſt ad diſpenſandum cogi jure actionis, ſed poteſt cum Superiore agi officium judicis implorando, vt fiat diſpenſatio. 1 2

In gloſſ. *Atque ignominiam, & ſic patet quod poteſt*, &c. Notatur ad hoc, quod infamia poteſt auferri per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto ad quod ſua facultas extenditur, vt per Henriquez *in ſumma, lib. 14. cap. 6. §. 3. in fine*, Vgolin. *de irregularit. cap. 60. §. 5. num. 3.* Auil. *de cenſur. part. 7. diſp. 4. dub. 6.* Bonacin. *in ſimili tractatu, diſp. 7. quæſt. 3. puncto 1. num. 6. verſ. tertio*, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. alleg. 43. num. 31.* vbi per totam illam *alleg. 43.* egi latè, an & quando Epiſcopi cum infamibus diſpenſare poſſint. 3

Cap. Si quis Diaconus XXIX.

GLoſſ. *verbo, & inimicos, in hoc text.* probat ex inobdedientia præſumi inimicitiam, ſequuntur Maſcard. *de probat. concl. 89. n. 43.* Decian. *in tract. crimin. lib. 3. cap. 25. num. 8c.* Farinac. *in praxi crimin. p. 1. quæſt. 49. num. 78.* 1

In gloſſ. *Deprehenſi*, ibi, *videtur ergo quod ſola deprehenſio ſufficit*, &c. Verùm autem & quando ſufficiat quod quis deprehendatur in ipſo crimine, vt abſque alia conuictione condemnari, & puniri valeat, vide *gloſſ. 1.* Butr. *num. 4.* Abb. *num. 19.* Dec. *n. 11.* & alios *in cap. cùm non ab homine, de judic.* Boſſ. in *pract. tit. de denuntiat. num. 10.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, & vxor. §. 21. notab. 3. num. 12. & 17.* Clar. *in pract. §. vlt. q. 8.* ex quorum dictis colligitur quod vbi delinquens à paucis deprehenditur in crimine, vel in actu proximo, dicitur crimen manifeſtum probabile, quia per illos probari poteſt: ſi verò in crimine, vel in actu proximo deprehendatur à populo, vel multitudine, vel à pluribus rem notoriam efficientibus, tunc ex tali deprehenſione, vel potiùs ab actu percipiendo ſenſu corporeo inſurgit notorium, ita vt ex eo poſſit reus condemnari, & puniri, licèt aliter conuictus non ſit. 2

SUMMARIUM.

1 *Irregulares ſunt, qui ob timorem faciunt actum aliquem externum fidei repugnantem, cùm tamen interiùs fidem retineant.*

2 *Peccatum mortale incurrit, qui diſſimulat ſe ore Catholicum, licèt corde confiteatur eſſe talem, quamvis metu etiam juſto id faciat.*

3 *Chriſtiano nuſquam licitum eſt Catholicam fidem negare, immò tenetur ad confitendum ſe talem, quoties id exigit honor Dei.*

Cap.

Cap. Presbyteros XXXII.

Ex Concil. Ancyrano.

1 QVi ob timorem faciuot actum aliquem externum fidei repugnantem, cùm tamen interiùs fidem retineant, ſunt irregulares, non ea irregularitate, quam contrahunt hæretici, & apoſtatæ à fide, cùm propriè tales non ſint, ſed aliam propriam illius criminis, ita per hunc text. tenent Maiol. *de irregal. lib. 5. cap. 33. n. 2.* Suar. *tom. 5. diſp. 43. ſect. 2. num. 1.* Sanctarel. de *de hæreſi, cap. 25. n. 4.*

2 Ex hoc text. colligitur, peccare mortaliter eum, qui diſſimulat ſe ore Catholicum, licèt corde confiteatur eſſe talem, etiamſi metu etiam juſto id faciat, vt per Nauar. *in cap. humanæ aures, q. 3. num. 16.* Azor. *inſtitu. moral. part. 1. lib. 8. cap. 27. in princip.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exi-*
3 *ſtent. lib. 1. cap. 4. num. 10. & 11.* nuſquam enim licitum eſt Chriſtiano Catholicam fidem negare, immo tenetur ad confitendum ſe talem quoties id exigit honor Dei, & confirmatio fidei proximi, & neceſſitas tollendi ſcandalum aliorum, qui crederent eum non eſſe Catholicum, niſi confiteretur ſe talem, juxta illud Apoſt. ad Rom. cap. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem.* Vide Bañ. *2. 2. q. 3. art. 2. dub. 1. concl. 2.* vbi Aragon. *concl. 2. dub. 1.* Petr. Ledeſm. *in ſum. tom. 2. tract. 1. cap. 4. concl. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 2. cap. 4. num 7. & ſeq.* Suar. *de fide, diſput. 14. ſect. 1. & 3.*

Cap. Clerico iaciente XXXVIII.

Vrbanus II.

1 COllige ex text. quod lapidem proiiciens, & caſu puerum interficiens non debet irregularis cenſeri, niſi hoc minus diligenter fecerit, vt bene intelligit gloſſ. *in præſenti*, de quo vide Caſtr. *lib. 2. de lege pœn. c. 14.* Sylveſt. *in ſum. verbo homicidium 2. q. 5.* Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 45. ſect. 5. n. 4. ad fin.* Maiol. *de irregular. lib. 5. cap. 48. §. 3. n. 4. cum ſeqq.* Sayr. *de cenſur. lib. 7. c. 6. n. 5. & num. 29. & 30.* Farinac. *in praxi crimin. q. 126. n. 17. cum ſeqq.*

Cap. Fidelior XLIV. *Ambroſ.*

1 CElebris eſt gloſſ. *verbo gratiam, in præſenti textu*, dum expreſsè tenet, quod potiùs eſt eligendus qui peccauit, & pœnituit, quàm qui ſemper fuit bonus, de quo videas quæ tradunt Abb. *in cap. dudum, il 2. num. 24. juxta fin. de elect. & in cap. ſi Clerici, §. de adulteriis, num. 21. in fine, de judic.* vbi Decius *num. 174.* Roman. *ſing. 232. incip. Sunt electi*, Felinus *in cap. cum te, n. 12. verſ. limita tertiò, de reſcript. & conſ. 3. num. 4. cum ſequentibus*, Rip. *in cap. eam te, num. 39. de reſcript.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 51. numer. 22.* Menoch. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. n. 600.* Selua *de benefic. part. 3. q. 2. n. 14. & q. 7. n. 8.* Roch. *de jure patron. verbo oneroſum, n. 6. verſ. quid autem*, Lambert. *in ſimili tractatu, lib. 2. 3. part. 5. quæſt. princip. in 14. artic. in fol. 195.* Paul. Granut. *theor. 23. num. 20. cum ſeqq.* Cordub. *in quæſt. Theol. lib. 1. q. 54. verſ. ſed pro complemento huius materiæ, pag. 446.* Perez *l. 49. tit. 19. lib. 8. Ordin. pag. 308. col. 1.* Segura Daualos *in direct. judicum Eccleſiaſticorum, part. 1. cap. 8. ex n. 7. verſ. poſtremò.*

SUMMARIUM.

1 *Irregularitatem incurrit incidens arborem propè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis homicidium ſequutum fuit, niſi acclamauerit, vt tranſeuntes præcaueant.*

2 *Irregularitas non incurritur ex homicidio ſequuto ex eo quod quis rei licitæ operam dabat, ſi is omnem adhibuit diligentiam, ne homicidium ſequatur, aliàs ſecus.*

3 *Clericus etiam non ſuam arborem incidens, ſed alienam cum peccato, ſi ex inciſione aliquis occiſus fuerit ipſo acclamante, vt gentes præcauerent, irregularitatem non incurrit.*

Cap. Hi qui arbores XLIX.

Nicolaus.

EX hoc text. junctis duobus immediatè ſequentibus, vulgò colligitur incidentem arborem propè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis homicidium ſequutum fuit, irregularitatem incurrere, niſi acclamauerit vt tranſeuntes præcaueant, ita Nau. *in man. cap. 27. num. 237. verſ. vigeſimoſecundò*, Maiol *de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 10.* Sayr. *de cenſur. lib. 7. cap. 6. num. 27.* Farinac. *fragment. crimin. lit. I, num. 543.* 1
Ratio eſt, quia irregularitas non incurritur ex homicidio ſequuto ex eo quod quis rei licitæ operam dabat, ſi is omnem adhibuit diligentiam, ne homicidium ſequatur, aliàs ſecus, *cap. lator, cap. dilectus filius, cap. ex literis, cum multis ibid. de homicidio*, latè Sayr. *dict. lib. 7. c. 5. à n. 8.* Auil. *de cenſur. p. 7. diſp. 6. ſect. 1.* Nicol. Garc. *de benef. part. 7. c. 11. n. 53.* 2

Et quamvis Sylueſt. *verbo homicidium 2. §. 18.* Tabien. *verbo irregularitas 3. §. 19. verſ. ſed quid ſi incidebas arborem alienam*, Maiol. *dict. §. 3. num. 10.* teneant, quod ſi Clericus non ſuam arborem incidebat, ſed alienam cum peccato, veluti animo furandi ligna, & ex arbore cæſa caſu aliquis occiſus fuerit, tunc etiam quod incidens acclamauerit, vt gentes præcauerent, quod irregularis efficiatur, quia dabat operam rei illicitæ; tamen contrarium verius eſt, quia hæc illicita opera non erat de ſe periculoſa ad mortem, & ideò ſic meritò tenuerunt Sor. *de juſtit. lib. 5. q. 1. art. 9. poſt med.* Nauar. *in man. cap. 27. n. 237. verſ. vigeſimoſextò*, Sayr. *d. lib. 7. cap. 6. n. 22.* vbi dicit contrariam Sylueſtri & Maioli ſententiam omni probabilitate carere, refert Farin. *d. lit. I. n. 555.* 3

SUMMARIUM.

1 *Pœnitentes ſolemniter ordinari non poſſunt.*

2 *Irregularitatem operatur publica pœnitentia pro crimine tantùm inflicta.*

3 *Pœnitentia ſolemni etiam peracta prohibetur quis ordinari, ſecus poſt publicam pœnitentiam.*

4 *Ordinandus interrogatus tenetur pandere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem Ordinis.*

Cap. Ex pœnitentibus LV.

Ex Conc. Carth. IV.

PRobat hic text. ſolemniter pœnitentes ordinari non poſſe, conſonat *cap. quicumque, cap. ſi ille, cap. non conſiderat, cap. canones, cap. confirmandum, & cap. illud, hac eadem diſt. cap. fin. 51. diſt. cap. nullus, cap. pœnitentes, 55. diſt.* tradunt Sylueſt. *in ſumma, verbo Ordo 4. verſ. nec quintò*, Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplin. cleric. §. 13.* Campan. *in diuerſ. juris Canon. rubr. 11. capit. 21. num. 1.* Mat. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſput. 16. de ſuſpenſ. cap. 2. verſ. quartus caſus.* Ego ipſe 1

de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. alleg.23. num.6. cum ſeqq.

2 Publicam quoque pœnitentiam operari irregularitatem deſumitur ex *c.illud, & ex cap.placuit, hac eadem diſtinctione*, quod locum habet in pœnitentia publica pro crimine tantùm inflicta, prout colligi fortaſſe poteſt ex *eodem capit. placuit*, & apertis verbis notat Archid. *in cap.1. hac eadem diſt.* & fuit dictum *in vna Gadicen. Canonicatus*, 20. *Iunii* 1587. *coram Comitolo*, prout refert Campan. *d.cap.21.num.2.*

3 Eſt etiam inter ſolemnem, & publicam pœnitentiam diſtinctio quædam, quod qui ſolemnem fecerint, etiam illa peracta prohibentur ordinari, ſecundùm Majol. *de irregularit.lib.3.cap.2. ſub n.4. verſ. quæ omnia, per cap.ſi quis poſt remiſſionem, juncta gloſſ.* 1. *hac eadem diſt.* Si verò publica peracta, non vetantur poſt illam promoueri, idem Majol. *dict.lib.3. capit.3. poſt num.1.verſ. & licet*, & corroboratur diſpoſitione *cap.ſi ille, hac eadem diſt.* quod, vt ibi notat Archid. de publica pœnitentia verba facit, vt refert Campan. *dict. cap.21.n.1.in fine.*

4 *Deponatur, quia ſe ordinationis tempore non prodidit.*] Ergo ordinandus interrogatus tenetur pandere vitium occulmm, quod reddit ipſum iocapacem Ordinis, vt per Turrecrem. *hic, art.1. num.1.* Majol. *de irregular. lib.4. cap.10.in princip. & numer.4. & lib.5.cap. 33.num... in princip.* Henriquez *in ſumma, lib.10. c.18. §.2.*Sanchez *de matrimon.lib.3.diſp.14.num.2.verſic.ſecundò.*

5 In gloſſ. *Non prodidit, ibi, quia licet confeſſus fuerit, tamen non punitur, quia ad hoc non agebatur.* Notatur ad hoc quod clerico promovendo nocet confeſſio ad hoc tantùm vt non promoueatur, non tamen vt puniatur, cùm ad hoc principaliter non agatur, vt per Felin. *in c.1.n.11.de except.* Crot. *de teſtib. n.*280. Abb. *in cap.at ſi clerici, in princ. n.6. de judic.* Tiraq. *in tract. res inter alios, num.24.*

Cap. In capite LXIV. *Auguſt.*

1 IN ſolemni pœnitentia quæ ſint firmanda, tradunt Fr.Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtian.lib.5. cap.11.* Azor. *inſtitut. moral.part.. lib.7.cap.32.quæſt.6.* Alciat. *lib.9.parerg. cap.22.* affirmans pœnitentiam publicam jam hodie exoleuiſſe, Sot. *in 4.diſt.29.q.2. art.5. col.2.* Majol. *de irregular.lib.3.cap.2. & 3.* Vivald. *in candel. aureo, tit. de ſacram.pœnit.num.10.cum ſeqq.* Henriq. *in ſum.lib.2.de Pœnit. ſacram. capit.10. §.7.* Campan. *in diuerſ.juris Canon.rub.11.cap.21.n.8.*

2 *Sacco induti.*] Nota quod in multis videmus certum habitum aſſignari, etiam in remiſſionem peccatorum, vt per Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.2 cap.15. num.26.* vbi ſubdit primos illos eremitas tunicas certas pro afflictione corporum ſuorum geſtaſſe.

Cap. Confirmandum LXV.

Ex Concil. Carthag.

1 COllige ex text. ſolemnem pœnitentiam ſolis prophanis concedi, ſacris verò viris prohiberi, vt per S.Thom. *in addit. ad 3.part. quæſt.28. art.3. ad 2.* Alciat. *lib.9. parerg. cap.22. in princ.* Couar. *lib.2.var. cap.10. num.3.* Salxed. ad Bernard. *in practic. cap.23. lit.B,* Soar. *tom.5.de cenſur.diſp.42.ſect.2.num.3.* Sayr. *in ſimili tract.lib.7.cap.10.num.19.*

2 *Rebaptizati.*] Notatur ad hoc, quod rebaptizati minimè admittuntur ad ſacros Ordines, latè Bernard. *in practic. cap.15. verbo rebaptizati, num.1. & 2.* & ibi Salxed. *lit. B,* Cou. *in Clem.ſi furioſus, part.1.in initio, num.8.* Soar. *tom.5.de cenſur.diſp.42.ſect.1. à princip.* & ibi *n. 7.* agit vtrùm hæc irregularitas incurratur quando quis neceſſitate compulſus rebaptizatur, veluti per vim, aut metum.

Distinctio LI.

Summarium.

1 *Ordinator Epiſcopus dum Curiales, & hoc text. contentos initiat, pœnam inferendam à judice tantùm incurrit.*

Cap. Aliquantos I. *Innoc.*

ALIQVANTOS.] Sic legit Sayr. *de cenſur. lib.6. cap.16. numer.1.* licet addat textus aliquos habere, *Aliquando*: verùm Fr. Barthol. Carranza *in ſum. Concil. ſub Innocent. I. pagin.* 110. dicit legendum *quantos*. 2

Forenſi exercitatione verſati ſunt.] Hi ſunt Agentes, Aduocati, Procuratores, Sollicitatores, & Promotores fiſcales, item qui judicant de cauſa, proceſſum faciunt, aut ſummant ad faciliorem judicis inſtructionem, qui in fauorem fiſci dicit dubia, contrarietatem, nullitatem, & ſimilia in cauſa ſanguinis, ſequuta morte, vel mutilatione, quos omnes eſſe irregulares reſoluunt Abb. *in capit.ſententiam ſanguinis, n.2. ne clerici, vel mon.* Syluest. *in ſum. verbo homicidium 3. quæſt.2. verſ.primus,* Nauar. *in man.cap.17.num.212.* Villadieg. *in tract.de irregul.cap.6.* Sot. *de juſtit. lib.5. quæſt.1 art. 4.* Vivald. *in candel. aureo, tit. de irregul. §.3. num.250.* Henriq. *in ſum. lib.14. de irregul. cap.12. §.8. & 10.* Auil. *de cenſur. part.7. ſect.2. diſp.5. dub.1.* Sayr. *in ſimili tract. lib.6.cap.16. num.10.* Soar. *eodem tractat. diſput.47. ſect.4. numer.1.* vbi dicit hunc text. optimum, *& ſect. 4. num.6.* vbi verba huius text. bene explicat.

Qui voluptates, &c.] Gloſſ. *in præſenti, verbo voluptates,* explicat, id eſt, ludibria, quibus voluptatibus exercitabantur homines, vt facere ſolent hiſtriones, actores comœdiarum, mimi, & ſimiles hominum fæces. Valer. Regin. *in praxi fori pænit. lib.30. tract.2. cap.25.n.197.*

Deponantur.) Notatur ad hoc, quod Ordinator Epiſcopus dum Curiales hoc text. contentos initiat, pœnam inferendam à judice tantùm incurrit, licèt tales verè ſint irregulares, nec ad Ordines admittendi, vt per Soar. *tom.5.de cenſur. diſput.45. ſect.4. num.1.*

Summarium.

1 *Promittens perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi, poterit promiſſione non impleta ingredi religionem, etiamſi medio juramento ſe obligaſſet.*

2 *Promittens jureiurando perſonam ſuam alicui cauſa ſcribendi, aut quid ſimile faciendi vnà cum obligatione juſtitiæ, ratione iniuriæ, vel damni dati, ſeu debiti facti, non poteſt ingredi religionem non adimpleta promiſſione.*

3 *Obligatus ad aliquid agendum poſt religionis ingreſſum non tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum, licèt non ſit cum religione incompatibilis.*

Cap.

Cap. Præterea III. *Innoc.*

1 Memorabilis eſt gloſſ. *verbo functionibus, in præſenti*, dum probat quod ſi quis promiſerit perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi, poterit vtique promiſſione non impleta ingredi religionem, etiamſi medio juramento ſe obligaſſet, ſequuntur Abb. *in cap. vnic. num.* 8. *de oblig. ad ratioc.* Syluest. *in ſum. verbo Religio 2. quæſt. 4. in fine, & quæſt.* 5. Angel. *verbo Religioſus, n.* 9. & 10. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 5. *quæſt.* 4. & *lib.* 12. *cap.* 1. *quæſt.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 32. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *num.* 378. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 2. *dub.* 14. *à num.* 1. eam potiſſimùm afferentes rationem quia in omni promiſſione ſubintelligitur conditio, ſeu exceptio melioris frugis.

2 Limita vt non procedat in eo, qui vltra promiſſionem jureiurando firmatam habet aliam juſtitiæ obligationem, ratione vel iniuriæ, vel damni illati, ſeu debiti facti, vt ſi quis ſtipendium anticipatum pro muoere, ad quod exercendum ſe obligauit, recepiſſet: vt per Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 5. *quæſt.* 4. Sanch. *d. cap.* 19. *num.* 32. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 33. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 14. *num.* 4. vbi *num.* 8. cum Sanch. *vbi ſuprà*, *num.* 34. ſubdit quod ſi ingreſſus religionem non impleta promiſſione, exiit ab ea tempore probationis, tenetur adimplere quod promiſerat.

3 In ead. gloſſ. ibi, *vel dic quod in monaſterio exiſtens poteſt exequi tale officium, dum tamen non negligat diuinum obſequium.*] Notatur ad hoc quod obligatus ad aliquid agendum poſt Religionis ingreſſum tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum, dum tamen non ſit cum religione incompatibilis: ita Nauar. *in commento 2. de Regular. num.* 42. Bonacin. *de reſtitut. diſput.* 1. *quæſt. vlt. punct.* 2. §. 1. *num.* 6. Sed contrarium verius eſt, quia ſi præfatæ obligationi ſubintelligitur conditio, niſi ſtatus Religionis eligatur, poſita electione omninò ceſſat obligatio, ſicut in promiſſione eadem conditio expreſſa foret, qua ratione hanc partem tenent Sanchez *lib.* 1. *cap.* 19. *n.* 39. Fr. Bartholom. de Vecchis *d. dub.* 14. *num.* 6.

Cap. Si quis poſt Baptiſmum. IV.

Ex Concil. Tolet. I.

1 *Si quis.*] Comprehendere tam laicos, quàm clericos reſoluit Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 47. *ſect.* 5. *n.* 6. contra Majol. *de irregul. lib.* 2. *c.* 9. exiſtimantem hunc text. debere intelligi non de quocumque militante, ſed de duce, vel belli præfecto.

2 *Poſt acceptum Baptiſmum*, &c.] Vide poſita *in collect. ad cap. viduam, num.* 4. *diſt.* 50.

3 *Ad negandum fideles.*] Hæc verba in originali deeſſe aduertit Soar. *de cenſur. diſp.* 47. *ſect.* 5. *num.* 6. & probat ex *tom.* 1. *Concil.* & ex collect. Garſiæ de Loayſa in Concil. Tolet. I. *cap.* 8. ſed Carranza ea apponit *in eadem collect. pag. mihi* 101.

4 *Etiamſi grauia.*] Notatur ad hoc quod in juſto bello pugnantes, ſi manu propria occidant, & deforment, fiunt irregulares, licèt in ipſo alia peccata non committant, vel etiamſi in ipſo bello grauiter non delinquant, quia juſtum eſt, ita Soar. *d. diſput.* 47. *ſect.* 5. *n.* 6. vbi ait hunc eſſe proprium ſenſum huius text. quamvis Garſias de Loayſa *vbi ſupra*, loco verbi *grauia*, legat grauiora.

5 *Diaconi non accipiat dignitatem.*] Immo etiam Subdiaconi & minorum Ordinum, vt ingenioſè interpretatur Soar. *d. ſect. num.* 7.

Distinctio LII.

Summarium.

1 *Suſpenſionem ab executione ſuſceptorum Ordinum incurrit ille, qui per ſaltum, & præpoſtere ordine promoueri fecit.*

2 *Diſpenſatio à ſuſpenſione incurſa ab illo, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit, obtineri poteſt, dummodo cautè ſuppleatur, quod incautè fuit omiſſum.*

3 *Epiſcopus ex legitima cauſa poteſt diſpenſare cum promotis, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter per ſaltum, ſi non miniſtrauerint.*

4 *Diſpenſatione Apoſt. indiget, qui ſaltuatim Ordinibus inſignitus miniſtrauerit.*

5 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto per ſaltum etiam poſtquam miniſtrauerit, ſi delictum occultũ ſit.*

Cap. Sollicitudo, vnic.

Alexander II.

Alexander II. ſcribens Grimaldo Conſtantinienſi Epiſcopo decidit illum, quia Subdiaconatus Ordine poſtpoſito negligentia potius, quàm ſuperbia Diaconus, & Presbyter eſt ordinatus, ab officio ſacerdotali abſtinere debere, donec proximo quatuor temporum ieiunio Subdiaconatus miniſterium ipſe Epiſcopus ſibi ritè imponat, & ſic deinceps ad majora officia eum redire concedat. Ex qua deciſione primo loco emanat concluſio, quod ille, qui per ſaltum & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit, incurrit ſuſpenſionem ab executione ſuſceptorum, ſicuti docent Nauar. *in man. cap.* 27. *n.* 242. Henriq. *in ſum. lib.* 13. *de excomm. cap.* 35. *propè finem, lit. P.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 17. *n.* 7. *cum ſeqq.* Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſp.* 31. *ſect.* 1. *à num.* 44. Auila *eod. tractat. part.* 7. *diſp.* 9. *dub.* 2. Bonacin. *in ſimili tractat. diſput.* 7. *q.* 3. *puncto* 4. *n.* 5. Mar. Alter. *eod. tract. tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 5. *verſ. verùm tota difficultas, & verſ. reſpondeo*, Molfeſ. *in ſumm. Theologia moralis, tractat.* 2. *cap.* 18. *num.* 13. Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.* 10. *cap. vnico, n.* 4. 1

Intellige vt per ſaltum promotus ſit ſuſpenſus tantùm ab ordine ſic malè ſuſcepto, non tamen ab Ordine ritè ſuſcepto, in quo extra periculum irregularitatis poterit miniſtrare, vt per Gregor. Lop. *l.* 63. *tit.* 5. *part.* 1. Syluest. *in ſum. verbo irregularitas, quæſt.* 11. Henriq. *lib.* 14. *de irregul. cap.* 6. §. 3. & *in commento lit. H*, Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 31. *ſect.* 1. *num.* 42. *ad med.* Auila *in ſimili tract. part.* 7. *diſp.* 9. *ſect.* 1. *dub.* 2. *verſ. ſecunda concluſio, ad fin.* quamvis Majol. *de irregul. lib.* 4. *cap.* 12. & Nauarr. *d. num.* 242. exiſtiment talem ſuſpenſum eſſe ab Ordine tam ritè, quàm malè ſuſcepto.

Quæ quidem ſuſpenſio ab adminiſtratione Ordinis ſic ſuſcepti incurritur ipſo jure, vt per S. Antonin. *part.* 3. *tit.* 26. *cap.* 3. *col.* 3. *ad med.* Syluest. *verbo irregularitas, quæſt.* 11. Sot. *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 4. Nauarr. *in man. cap.* 27. *num.* 242. *verſ. ſextò*, Sebaſt. Medic. *part.* 2. *titul.* 9. *quæſt.* 35. *verſ. ſeptimò*, Viuald. *in candel aureo, tit. de ſuſpenſ. num.* 48. Majol. *de irregular. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 1. Philiarch. *de officio Sacerd. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 5. Tolet. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 50. *n.* 17. Valent. *tom.* 4. *diſp.* 7.

diſp.7.q.19. puncto 3. §.5. Henriquez *lib.14.cap.6.§.3.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p.1. verbo dimiſſoria*, §.3. & 4. Soar. *tom.5.de cenſur.diſp.31.ſect.1.dub.2. concl.2.* Sayr. *in ſimili tract.lib.7.c.10.n.39.*

2 Ab hac ſuſpenſione diſpenſatio obtineri poteſt, dummodo cautè ſuppleatur quod incautè fuit omiſſum, ea D.Thom. *in ſuppl. ad 3.part. quæſt.35.art.5.* & Campan. *dict. cap. vnic. num.7.* vbi ampliat, etiamſi prima Tonſura fuiſſet omiſſa, intellige temporibus ad Ordinem deſtinatis, vt per Henriq. *dict. lib.14.cap.6. §.3.* Sayr. *d.cap.10. num.40.*

3 Quis autem illam concedere valeat, huius loci eſt inueſtigare, & omiſſa iuris communis deciſione, hac de re habemus nouam Concilii Trid. diſpoſitionem *ſeſſ.23.de reform.cap.14.in fine*, vbi ſic ſtatuitur: *Cum promotis per ſaltum ſi non miniſtrauerint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare:* quod intelligit Mar. Alter. *d.cap.5. verſ.hoc in loco*, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter fuerint ita promoti, quia Concilium non diſtinguit de ordinato ſcienter, & ex ſuperbia, vel ignoranter, ſed ſimpliciter loquitur, vnde à contrario ſenſu colligitur prohiberi id facere cum eo qui miniſtrauit, nulla præhabita diſtinctione ſcientiæ, vel ignorantiæ,

4 cùm hic, qui ſaltuatim Ordinibus inſignitus miniſtrauerit, Apoſtolica indigeat diſpenſatione, ſicut benè reſoluunt Maiol. *de irregul. lib.4.c.12. num.2.* Salzed. ad Bernard. *in pract.cap.24. lit.D*, Sayr. *de cenſur.lib.4.cap.14.num.26.* Mar. Alter. *d.c.5. verſ.hoc in loco, & in verſ.reſpondeo*, Filliuc. *tract.17. c.5.n.92.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.250. num.5 p.4.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ.p.2. tract.12.c.3.quæſt.15.reſol.5.*

5 Si tamen delictum ſit occultum, poterit Epiſcopus diſpenſare cum promoto per ſaltum etiam poſtquam miniſtrauerit, vigore Concil. Trid. *ſeſſ.24.de reform.c.6.* & tradunt Henriq. *in ſum.lib.14.c.6.§.5.in fine*, Vgolin. *de cenſur.cap.39.num.3.* Suar. *tom.5. diſp.42.ſect.3. num.5.* Sayr. *de cenſur.lib.7.cap.10. num.37.* Auil. *in ſimili tract.part.7. diſput.9.ſect.5.dub.2. verſ. ſequitur ſecundò*, Maiol. *de irregul.lib.4. cap.12.n.2.* Zerol. *in praxi Epiſcop.part.2.verbo irregularitas,dub.3.* Bonacin. *d. punct.4.num.5.in fine*, Campan. *dict. cap.vnic.num.6.* Et de hac materia vide quæ latè dixi *de officio, & poteſtat. Epiſc.part.2.alleg.47.per tot.*

Distinctio LII.

Summarium.

1 *Obligati ad ratiocinia non ſunt ordinandi, niſi poſt redditas rationes.*

2 *Ratiociniis publicis, ſeu priuatis obnoxii à Religionis ingreſſu excluduntur.*

3 *Religionem ingredi non prohibetur ille, qui ſecundum prudentis viri præſumptionem ſine lite, aut magno grauamine, vel diſtractione poteſt rationes reddere.*

4 *Nouitium tempore probationis habitum ſuæ Religionis induere eſt de ſubſtantia nouitiatus.*

5 *Nouitium induere habitum nouitiorum ab habitu profeſſorum diſtinctum non eſt de ſubſtantia anni probationis.*

Cap. Legem, vnic. *Greg.*

1 De obligatis ad ratiocinia non ordinandis niſi poſt redditas rationes, dixi latè, & multipliciter declaraui *in collect. ad cap.1. de obligat.ad ratiocin.in decretal.lib. & de officio. & poteſt. Epiſcopi, p.2. alleg.10. num.47. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*

An verò huiuſmodi ratiociniis reddendis obnoxii in religionem admitti queant, magis pertinet ad deciſionem huius text. inueſtigare, ad cuius intellectum aduertendum eſt, quod licèt ea attenta à Religionis ingreſſu excluderetur ille, qui publicis ratiociniis reddendis, non autem qui priuatis erat obnoxius, vt tenent D. Antonin. *3. part.tit.16.cap.2. §. 3.* Syluest. *in ſum. verbo Religio 2.quæſt.6.* Armil. *eod. verbo, num.5.* & Tabien. *numer.11.* nihilominus tamen vigore conſtitutionis Sixti V. incip. *Cum de omnibus, ſub Dat. Kalend. Decembris* 1586. obligati & publicis, & priuatis ratiociniis reddendis ab ingreſſu Religionis prohibentur, vt colligitur ex verbis eiuſdem conſtit. ibi: *Auctoritate Apoſtol. perpetuò ſtatuimus, vt huiuſmodi ingenti ære alieno ſupra vires facultatum ſuarum grauati, vel reddendis ratiociniis obnoxii nullatenus recipiantur:* quæ conſtitutio cum abſolutè, & abſque vlla diſtinctione inter publica, & priuata ratiocinia loquatur, de omnibus generaliter eſt intelligenda, arg. *l. de pretio, ff de publ.in rem act.* quare ita reſolvunt Fr. Emman. *quæſt Regul.tom.3.quæſt.10.art.15.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.1. q.17. art.6.* Salxed. ad Bernard. *in pract. cap. 20. in fin.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1.lib.4.cap.19. n.29.* Suar. *tom.3.de Relig. lib.5. cap.7.n.20.* Ego ipſe *in collect.ad d.cap.1.de obligat. ad ratiocin.n.8.* 2

Limita tamen vt non procedant ſupradicta in eo, qui ſecundùm prudentis viri præſumptionem ſine lite, aut magno grauamine, vel diſtractione poteſt rationes reddere, quia huiuſmodi ratiocinia religionis ingreſſum non impediunt, vt colligitur ex prædictæ conſtit. verbis, ibi: *Vel reddendis ratiociniis ita obnoxios, vt ex huiuſmodi cauſa lis, vel moleſtia eis jam illata, vel timendum ſit ne inferatur:* & ideò ita tenent Bernard. Diaz *in practic. cap.20.* Nald. *verbo Religioſus, num.2.* Sanch. & Suar. *citatis locis.* 3

Debent in ſuo habitu, &c.] Ex his verbis & aliis iuribus adductis *in collect.ad cap.multos, 54. diſt.* ſuaderi videtur ſatis eſſe nouitium in habitu ſæculari probari, ſed ex contraria conſuetudine vniuſcuiuſque religionis text. *in præſenti*, cum ſimilibus abolitus eſt, & jam omninò tenendum de ſubſtantia nouitiatus eſſe nouitium tempore probationis habitum ſuæ Religionis induere, quia inter auſteritates, & difficultates, quas experiri debet nouitius, vna eſt delatio habitus ſuæ Religionis, tum quia hoc videtur expreſsè decidi à Concil. Trident. *ſeſſ.25. de Regular. cap.15.* & ideò ita tenent gloſſ. *hic, verbo in ſuo*, & Præpoſ. *n.7.* Joan. Andr. *in cap.ſuper eo, ad fin.* & *ibi* Butr. *de Regular.* Angel. *in ſum. verbo nouitius, n.16.* Tabien. *eod. verbo, n.11.* Syluest. *verbo Religio 5. quæſt.5.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.5. quæſt.15.art.9.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.13.cap.2. quæſt.9.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.18.c.26. num.384.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.1. quæſt.22. art.6.* Sanch. *in præcepta decalogi, tom.2.lib.5.cap.4. num.29.* Bartholom. à S. Fauſto *in Theſaur. Religioſorum, lib.5.quæſt.177.* aduertit tamen Suar. *de Relig.tom.3.lib.5. cap.14. num.10.* non eſſe de ſubſtantia anni probationis nouitium induere habitum nouitiorum ab habitu profeſſorum diſtinctum. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad religionis ſtatum nouitiis, diſp.11.dub.7.* 4

Limita tamen ſupradicta, niſi talis eſſet Religio, quæ habitum proprium non haberet, vt non habet Societas Ieſu, vnde nunquam ejus Religioſi, ſiue ii, quos vocant Scholaſticos, poſt biennium nouitiatus, ſiue alii profeſſi, vel coadjutores formati, poſſunt incidere in excommunicationem *c.2.ne clerici vel mon.* ob habitus dimiſſionem: ita Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2.lib.6.cap.8.num.70.* 5

Distin

Distinctio LIV.

1 GRatianvs multis Sanctorum Patrum auctoritatibus repetitis vicibus hac diſtinct. oſtendit ſeruos ordinandos non eſſe, niſi à propriis dominis libertatem legitimam conſequantur: circa quam concluſionem intelligendam, ampliandam, & reſtringendam, vide Bernard. Diaz, & ibi Salzed. *in practic. canon. cap.19. in noniſſ. impreſſ.* Albert. Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.2. cap.4. & 5.* Sot. *in 4. diſt.25. quæſt.1. art.3. verſ. tertia concluſio.* Læl. de Zanchis *de priuileg. eccleſiaſt. priuil.34.* Majol. *de irregul. lib.1. cap.35. num.3. cum ſeqq.* Felician. *de cenſur. tit. de irregul. cap.6. verſ. ſerui,* Paul. Lancelot. *lib.1. inſtitut. juris Canon. tit.25. in §. ratione, & in §. ſi tamen,* Vgolin. *de irregul. cap.57.* Suar. *de cenſur. tom.5. diſp.51. ſect.4.* Sayr. *eod. tract. lib.6. cap.15.* Auil. *in ſimili tractat. part.7. diſput.3. dub. fin.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.30. num.63. cum ſeqq.* Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.11. cap.8.* Beller. *diſquiſit. clerical. p.1. tit. de diſciplin. clericali, §.14.* Et vide quæ dixi *in collect. ad cap.1. cum ſequent. de ſeruis non ordinan. in Decretalib.*

Cap. Nulli de ſervili II.

Ex Concil. Triburien.

1 N*Iſi priùs à propriis dominis.*] Notatur ad hoc, quod libertas donata ſeruo à domino debet ipſam præſentationem, & ordinationem antecedere, vt per Soar. *tom.5. de cenſur. diſp.51. ſect.3. num.4.*

2 *Eius conditionis ſit.*] Intellige gloſſ. *verbo acciderit, in præſenti,* de ordinato in minoribus, qui domino ſuo ſeruire etiam in actibus temporalibus cogendus eſt, ac ſi nunquam Ordines ſuſcepiſſet, ita Syluest. *verbo ſeruitus, quæſt.6.* Nauar. *in man. cap.27. num.203. verſ.16.* Henriq. *lib.14. cap.8. §.7.* Sayr. *de cenſur. lib.6. cap.14. num.2.* Sic etiam quando ſeruus per dolum, & calliditatem ſuo domino ignorante ad ſacerdotium promouetur, ab ipſo ſacerdotio deponitur. & domino redditur, vt per Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.2. cap.4. num.3.* Anton. Gam. *in tract. de ſacram. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis, q.5. n.9.* Sayr. *de cenſur. lib.6. cap.14.*

3 In gloſſ. *Cciderit,* ibi, *ad hoc dico quod iſte in omnibus caret priuilegio clericali,* &c. Intellige quoad dominum, quoad cæteras verò perſonas de priuilegiis clericalibus, vide Soar. *tom.5. de cenſur. diſput.51. ſect.3. num.13.* Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.11. c.8. num.6.* Excipitur tamen ab aliquibus priuilegium *can. ſi quis ſuadente 17. quæſt.4.* cuius excommunicationem incurrere etiam dominum, ſi ſeruum percutiat, tenent Sum. Angelic. *verbo ſeruitus, num.5.* Sayr. *d. lib.6. cap.14. num.5.* Campan. *d. num.6. in fine,* ſed meliùs alii contrarium ſentiunt, vt per Soar. *de cenſur. diſput.22. ſect.1. num.48.* Molin. *de juſtit. tract.3. diſp.56. num.2. cum ſeqq.*

Cap. Quis autem leges XI.

Gelaſius.

1 O*Riginarios ſuos.*] Originarii ſunt nati ex adſcriptitiis, liberi pariter ac, ipſi adſcriptii ſunt, ſed computantur ſimul cum adſcriptitiis inter bona immobilia, & ſunt partes fundi, vt habetur *in l. jubemus nulli 14. C. de ſacroſ. Eccleſ.* juncta gloſſ. *verbo mancipia,* vide Connan. *commentar. juris Ciuilis lib.2. cap.10. num.3.* Menoch. *remed.3. retin. à num.116.* Couar. *in cap. quamvis pactum, part.2. §.1. num.2. de pactis,* Valaſc. *de jure emphyt. quæſt.33. num.15.* Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.2. cap.32. quæſ.4.* Soar. *tom.5. de cenſur. diſp.51. ſect.3. num.15.* vbi ſubdit huiuſmodi ſeruitutem tam circa originarios, quàm adſcriptitios ſeruos jam in vſu non eſſe.

2 *Diaconos ordinatos.*] Notatur ad hoc, quod ſerui facti Diaconi contradicentibus dominis, & neſcientibus Epiſcopo ordinante, ac præſentantibus ad Ordines, ipſis dominis in ſeruos vt antea reſtituuntur, quod intellige, niſi Vicarium offerant, vt *in cap. ex antiquis, ſup. hac diſt.* ita Soar. *d. ſect.3. ad med.* Tolet. *in ſum. lib.1. cap.59. num.4.* Ludov. Miranda *in man. Prælat. tom.1. q.17. art.2. concl.3.*

Cap. Generalis XII.

1 PRobat hic text. ſeruum, cùm non ſit ſui juris, nec poſſit de ſe diſponere, in religionem admitti non poſſe, niſi de licentia domini ſui, vt per S. Anton. *part.3. tit.16. cap.3. §.4.* Syluest. *in ſum. verbo Religio 2. quæſt.3.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.12. c.1. quæſ.3.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Relig. ſtatum nouitiis, diſp.2. dub.2. n.2.*

2 In gloſſ. *Et originarios* t. ibi, *nec videtur eſſe differentia,* &c. Notatur ad hoc quod non datur differentia inter ſeruos, & originarios, de quo vide Aldobrandin. *in § ſeruitus, n.29. Inſtit. de jure perſon.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.37. num.6.*

Cap. Mancipia XIII.

1 GRegorius ſcribens Libertino Præfecto Siciliæ *lib.2. epiſt.36.* ſeu *cap.76.* relatus *in hoc text.* ait mancipia Chriſtiana à Iudæis comparata ad libertatem perduci, & hoc licèt juſto bello capiantur, non ad aliquod malum contra legem Chriſti excitentur: ita Couar. *in reg. peccatum, part.2. §.11. num.5.* Salon. *in tract. de domin. quæſt.3. art.1. poſt 3. concl.* Sayr. *in clauè Regia, lib.9. cap.6. n.12.* qui indifferenter loquuntur, ſiue Iudæi ſint Principibus Chriſtianis ſubiecti, ſiue non, contra Syluest. *in ſum. verbo furtum, quæſt.6.* Sot. *de juſtit. lib.4. q.2. art.2. poſt 3. concl.* Molin. *de juſtit. tract.2. diſp.33. & diſp.37. verſ. ab hac concl.* qui aiunt Chriſtianos factos captiuos Iudæorum, & infidelium, ſi capiantur bello juſto, & capientes non ſint ſubditi imperio Chriſtianorum, quod etiam probabile judicat Sayr. *d. cap.6. num.12. prope fin.* Leſſi. *de juſtit. lib.2. cap.5. dub.4. num.12.* nam regulariter Iudæos ſeruos Chriſtianos habere non poſſe tenent Fuller. *in conſtitut. Regni, tit. de Iudæis, num.8.* Surd. *de aliment. tit.1. q.18. num.9.* Anton. Ricciul. *de jure perſonar. extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.2. cap.28. num.1.* vbi *num.3.* per *cap. ſi quilibet, hac eadem diſt.* extendit vt procedat, ſiue ſeruus fuerit olim Chriſtianus, ſiue fuerit de recenti, aut nunc baptizatus, & *num.4.* per *cap. vlt. etiam hac eadem diſtinct.* pariter extendit, vt procedat non ſolùm in baptizato, ſed etiam in eo, qui ſolam voluntatem ſuam declarauerit, ſe velle baptizari. Vide quæ dixi ad *cap.2. de Iudæis, in Decretalib.*

2 *Chriſtiana.*] Secus ſi huiuſmodi ſerui fuerint deſertores fidei, & apoſtatæ, cùm talibus non proſit priuilegium huius text. vt per Bannez *2.2. tom.1. q.40. art.1. dub.12. & tom.2. tract. de domin. q.2.* Salon. *tract. de dominio, q.3. art.1. poſt 4. concl.* Valent. *tom.3. diſput.3. q.16. puncto 3.* Sayr. *d. cap.6. num.10. ad fin.*

Digitized by Google

ſeculo, ac voluptatibus claudere aures non poteſt, probibere-putatur ſuperbia: ſurrepunt etiam præter voluntatem pocula. Melius eſt domui tuæ ſemel excuſes neceſſitati ſatiſfaciendo, quàm aliena frequenter; & vt ipſe ſobrius ſurgas, tamen ex aliena inſolentia condemnari non
2 *debet præſentia tua.* Et S. Auguſtious commendabat, & obſeruabat B. Ambroſii inſtitutum, teſte Poſſid. *in D. Auguſtini vita*, vt in patria ſua petitus ad conuiuium non iret, ne per frequentiam in patriæ conuiuiis conſtitutæ temperantiæ amitteretur modus. Vnde Bertachin. *in tract. de Epiſcopo, p. 1. lib. 4. §. de vita Epiſcopi, n. 10. & eadem part. 1. lib. 2. tit. de cauſa mater. Epiſcop. num. 74.* per text. *in cap. multis, ſup. hac diſt.* tenet quod Epiſcopos non debet inuigilare conuiuiis, quinimò nec conſentire quod in illis iotetueniant fabulæ otioſæ, nec cantilenæ, decantationes, nec plauſus, nec tiſus fieri, nec joculationes, & *n. 9.* ſubdit quod ſi hæc fiant, debet à menſa recedere.
3 Conuiuiis tamen honeſtis, & quæ fiont gratia charitatis, & dilectionis, poſſunt clerici intereſſe, *cap. conuiuia, cap. quando, il 1. & 2. hac ead. diſt.* Couar. *in cap. fin. num. 1. de teſt.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina cleric. §. 22. num. 24.* Item & iis, quæ fiunt in anniuerſariis defunctorum, ſiue in ſolemnitatibus Sanctorum, *cap. nullus, hac eadem diſt. cap. nullus, de conſecr. diſt. 5.* Bellet. *vbi ſuprà, num. 28.* vbi admonet quod in huiuſmodi conuiuiis nolla abſentium vita mordeti permittatur, nullus ex irriſione reprehendi, nec in eis inanes ſæcularium negotiorum fabulæ, plauſus, riſus inconditi audiendi, ſeu referendi, aut cantandi, nec turpia joca, vel vrſo, vel tornatricibus ante ſe fieri huiuſmodi clerici patiantur, neque larvas ante ſe fieri conſentiant, & citat text. *in præſenti cap. nullus, & cap. pro reuerentia, hac eadem diſt.*

Cap. Nullus Presbyterorum VII.

Ex Concil. Nannetenſi.

1 D*Iem trigeſimam.*] Celebratur iſte trigeſimus dies ad ſignificandum quod ſicut 30. diebus menſis perficitur, qui denotat curſum noſtræ vitæ præſentis, vt facilè cognoſcitur ex curſu lunæ, qui 30. diebus perficitur; ita mediante Miſſæ ſacrificio, opera mortuorum, pro quibus ſacrificium offertur, & oratur, ſint plena, & perfecta in conſpectu Dei, vnde ex S. Gregor. *in expoſit. moral. Iob lib. 8.* Amal. Fortun. *lib. 3. de Eccleſ. offic. cap. 44.* menſium nomine dierum collectio, & ſumma ſignatur, per diem vnsquæque actio exprimi poteſt, per menſem autem actionum finis innoitur, optimè Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 15. n. 86. cum ſeqq.*
2 *Aut ſeptimum, vel tertium.*] Vide Durant. *in rat. Diuin. lib. 7. capit. 35. num. 5. & 6.* Alcuin. *de diuinis offic. cap. fin.* de tertio, ſeptimo, & trigeſimo die, Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib. 2. cap. 43. num. 5.* Iul. Lauor. *d. cap. 5. ex num. 73.*
3 *Inebriare vllatenus præſumat.*] Nota quod in exequiis mortuorum non prohibentur conuiuia, quæ intuitu pietatis fiunt, niſi inhoneſta, & laſciua, & in quibus clerici inebriati poſſunt. Vide Cooar. *in cap. vlt. num. 2. de teſtam.* Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 8. num. 12.* quem citat Cened. *ad Decretum collect. 46. n. 5.* vbi agit de conuiuiis funerum.
4 *Non laruas dæmonum.*] Quæ ſint, explicat Ramirez *ad Martialem lib. 2. epigr. 59.* Et cùm ſit Clericis prohibitum larvas ante ſe fieri conſentire, quia hoc eſt diabolicum, vt ait text. *in præſenti*, & ex eo colligit Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 22. num. 6.* multò magis larvis ſe tegere, vt reſoluont Doctores per me citati *in collectan. ad cap. cùm decorem, num. 3. de vita, & honeſtat. Clericorum, in Decretal.*

Cap. Quando autem VIII.

QVod conuiuium benedictione, ſiue precatione inchoari debeat, & gratiarum actione terminari, oſtenditur *in præſenti*, & à S. Joanne Chryſoſtomo didicimos, qui *homil. 79. ad Antioch.* ita ait: *Opus eſt nos, & menſam petentes, & deſiſtentes Deo gratias agere. Menſa ab oratione ſumens initium, & in orationem deſinens nunquam deficiet, ſed fonte largiùs omnia nobis efferet bona.* S. Hieronym. *epiſt. 22. ad Euſtochium, capit. 16. Nec cibi ſumantur niſi oratione præmiſſa, nec recedatur à menſa, niſi referatur Creatori gratia*, refert Giſbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſticorum vita, moribus, & offic. lib. 3. cap. 36. in princ.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſcipl. clerical. §. 22. num. 26.* vbi *num. 27.* ſubdit quod in omni clericali conuiuio lectio diuinarum Scripturarum miſceri debet, per *cap. pro reuerentia, hac ead. diſt.* Vide Fuſc. *de viſitat. lib. 2. capit. 25. num. 55.* & dicit Turrec. *ibi*, illum text. habere locum non ſolùm vbi eſt collegium Regulare, ſeu etiam quodcumque aliud clericorum, & aduertit Nauar. *de orat. cap. 17. num. 42.* quod Sacerdotes non benedicentes menſam peccant tantùm venialiter, quamvis Præpoſ. *num. 2. in cap. non liceat, hac diſtinct.* exiſtimauerit peccare mort. 1

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopum non oportet ita eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, vt percutiat, cum debeat eſſe patiens.*
2 *Clericum ſummoperè dedecet, vt eas violenter manus alicui injiciat, quæ Deo ſolemni ritu conſecratæ ſunt.*
3 *Epiſcopus tenetur ex debito officii delicta, & errores ſubditorum corrigere.*
4 *Clementia, & benignitate potius quàm ſeueritate vtendum eſt in delictis puniendis.*

DISTINCTIO XLV.

GRATIANVS tota hac Diſtinctione multis Sanctorum Patrum auctoritatibus oſtendit non oportere Epiſcopum ita eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, vt percutiat cùm debeat eſſe patiens. Clericum enim 1
ſommoperè dedecet, vt eas violenter manus alicui injiciat, quæ Deo ſolemni ritu conſecratæ ſuot, quæ extenſæ pro omnibus Numini ſupplicant, quæ in ejus 2
honorem tremenda Corporis, & Sanguinis Chriſti myſteria peragunt. *Percuſſorem Epiſcopum*, ait S. Hieron. *epiſt. 85. ad Oceanum, cap. 4. ille condemnat, qui dorſum ſuum poſuit ad flagella, & maledictus non remaledixit*, ex quo mutuatus eſt Gratianus *in principio huius diſtinct.* Et octauus Canon Apoſtolorum hunc in modum habet: *Epiſcopum, aut Preſbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniqua agentes, & per huiuſmodi volentem timeri, dejici ab officio ſuo præcipimus, quia nunquam nos docuit hoc Dominus, ſed è contrario ipſe cùm percuteretur, non repercutiebat, cùm malediceretur, non remaledicebat, cùm pateretur, non comminabatur.*
Verùm cum omne regimen, omniſque adminiſtratio auctoritate, & amore contineatur, 3

Oderunt

Digitized by Google

Oderunt (enim) *peccare mali formidine pœna:*
Oderunt peccare boni virtutis amore:
tenetur Epiſcopus ex debito officii delicta, & errores corrigere, & caſtigare ſubditorum, debet tamen ſolerter intueri, ut admonet Gregor. *in Paſtor. cap.6. part.2.* ne dum immoderatiùs cuſtoditur virtus humilitatis, ſolvantur jura regiminis, & dum Prælatus quiſque plus ſe, quàm decet, dejicit, ſubditorum vitam ſtringere ſub vinculo diſciplinæ non poſſit, utendum utplurimum in delictis puniendis clementia, & benignitate potiùs, quàm ſeveritate, *cap. licèt plerumque, cap. licèt nonnunquam, cap. qui ſyncera, hac ead. diſt.* cum aliis adductis per Farin. *in praxi crimin. part.1. quæſt.17. n.4.* & per me *de offic. & poteſtate Epiſcopi, p.1. tit.2. gloſſ.12. à num.17.*

SUMMARIUM.

1 *Iudæi inviti ad fidem compellendi non ſunt.*

2 *Iudæus baptizatus per vim cauſativam, vel conditionalem, recipit characterem, ſecus ſi vis eſſet præciſa.*

3 *Iudæus ſi ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, poterit compelli.*

4 *Iudæi ſi illatam vim in Baptiſmo per longum temporis ſpatium patiantur, non contradicendo, ſed approbando per actus poſitivos, recipiunt characterem.*

Cap. De Judæis V.

Ex Concil. Tolet. IV.

1 IN Concil. Tolet. IV. *cap.56.* prout refertur in hoc text. ſtatutum eſt Judæos invitos ad fidem compellendos non eſſe, quod aliis juribus citatis tradunt Sot. *in 4. diſt.5. q. unic. art.10.* Natt. *conſ.434. num.1.* Bald. Novell. *de dote, part.11. num 47.* Pariſ. *conſ.2. num.17. cum ſeq. lib.4.* Marquar. *de Iudæis, part.3. cap.2. num.5.* Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.14. num.1.* Sanch. *de matrimon. lib.7. diſp.29. num.4.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.1. quæſt.55. ad fin.* Farin. *fragm. crimin. p.2. lit. I, num.732.* Soar. *de fide, diſp.18. ſect.4. & 5.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.1. cap.31. per tot.*

2 Limita primò, ut non procedat ſi vis fuerit cauſativa, vel conditionalis, quia tunc recipit Judæus baptizatus characterem, cùm talis voluntas ſit, *cap. meritò 15. quæſt.1.* Quando autem vis eſſet præciſa, ut quia ligatis manibus, & reclamans mergeretur, tunc procedit hujus textus concluſio, nec characterem recipiet. Gloſſ. *verbo abſoluti, in cap. contra Chriſtianos, de hæret. lib.6.* Ita Pariſ. *conſil.2. num.17. & ſeq. lib.4.* Marquat. *dict. cap.2. num.5. verſ. Et prædicta procedunt, & num.7. & 8.* ubi etiam benè declarat quando vis dicatur præciſa, & quando cauſativa, vel conditionalis. Decian. *dict. lib.5. cap.14. num.1.* ubi vim cauſativam exemplificat quando quis minatur Hebræo aliquod malum, niſi ſe baptizaverit. Vide Abb. *in cap. majores, §. Item quæritur, num.3. de Baptiſmo,* Azeved. *l.5. cum ſeqq. tit.1. lib.8. nova recopil.*

3 Secundò limita, ſi Judæus ſua ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, ut per Marquat. *de Iudæis, part.3. cap.3. num.1.* Anton. Ricciul. *d. cap.31. num.26.*

4 Tertiò limita, ſi Judæi illatam vim in Baptiſmo patientes per longum temporis ſpatium non contradicendo approbaverunt, etiam per actus poſitivos gerentes ſe pro Chriſtianis, tunc enim non obſtante præcedente vi illata characterem recipiunt, ut per Pariſ. *dict. conſil.2.* Marquar. *dict. part.3. cap.2. num.5. ante med. verſ. Et prædicta procedunt, & num.9.* Farinac. *dict. lit. I, num.634.*

Cap. Diſciplina IX.

Gregorius.

GRegorius *in hoc text.* eleganter dicit diſciplinam non eſſe ſervandam ſine miſericordia, neque miſericordiam ſine diſciplina, ac proinde miſcendam eſſe lenitatem cum ſeveritate, referunt Tiraquell. *l.9. connub. gloſſ.1. num.134.* Navarr. *in cap. inter verba, concluſ.6. num.131.* Decian. *reſponſ.72. num.38. vol.3.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.1. tit.2. gloſſ.12. num.17.* 1

Ite, & redite.] Præpoſ. *hic* tenet quod conceſſa licentia eundi, conceditur etiam redeundi, vide Dec. *conſ. 51. num.3.* Abb. *in cap. Ego N, num.5. ad fin.* & *ibi* addit. *de jurejur. & in cap. innovamus, de treuga, & pace,* ubi reſolvit quod data ſecuritate pro eundo ad locum non tutum, videtur data pro redeundo. 2

In gloſſ. *Obtinuit,* ibi, *puniti enim ſunt pro illo peccato in Romana,* &c. Videtur hæc gloſſ. innuere captivitatem Romanam propter peccatum vituli fuiſſe, ſed in hoc falſum dicit, quia captivitas Romana fuit tempore Veſpaſiani, & Titi à nativitate Domini anno 73. & ab ejus paſſione 40. circiter, & fuit in pœnam quod ipſi Judæi ejus adventum non cognoverunt, ut probatur *Luc. cap.19. num.41.* ubi Salvator videns civitatem flevit ſuper illam, & ſubdens dixit: *Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & coanguſtabunt te undique, & ad terram proſternent te, & filios, qui in te ſunt:* deinde addit cauſam, *eo quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ,* ſcilicet Chriſtum tibi prædicantem. Vide Turrecr. *hic,* & Molin. *de juſtit. tom.6. tract.5. diſp.54. per tot.* 3

Cap. Vera XV.

SIngularis eſt gloſſ. *verbo falſa, in præſenti text.* ad probandum quod falſa juſtitia non eſt juſtitia, falſus judex non eſt judex, falſum teſtamentum non eſt teſtamentum, falſus denarius non eſt denarius, & in hoc illam valde elegantem dicit Alex. *conſ.104. incip. Statutum loquens, col.1. verſ. Pro hoc, lib.1.* & ſingularem appellat Barbat. *conſ.43. incip. Præclarè ſcribitur, n.16. lib.1.* & allegant Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & uxor. §.70. num.31.* Tiraquell. *de retractatu lig. §.1. gloſſ.10. num.11.* 1

Distinctio XLVI.

Cap. Clericus maledicus V.

Ex Concil. Carthag. IV.

DE pœna Clerici maledici vide Bernard. Diaz *in practic. cap.69. in nova impreſſ.* Menoch. *de arbitr. caſu 437.* & quæ dixi ad *titulum de maledicis, in Decretalibus,* benè Franciſc. Zypæ. *in analytica poſtremi juris Eccleſiaſtici enarrat. lib.5. tit. de maledicis,* ubi *num.8. fin.* colligit ex hoc text. clericum maledicum eſſe degradandum. 1

Distinctio XLII.

Cap. Epiſcopus I. cum ſeqq.

A Clericatu rejiciuntur, qui uſuras fecerint, *cap. mariſum*, 35.*diſtinct. cap. ſeditiouarios*, 46.*diſt. cap. quoniam, cap. de Petro, hac ead. diſt.* Nam mens potentiæ avida, nec abſtinere novit à veritis, nec gaudere conceſſis, nec pietati adhibere conſenſum, *cap. virum*, 47. *diſt.* & ſi jam Clericus factus uſuras egerit, eſt deponendus, text. *in præſenti, dict. cap. quoniam, d. cap. de Petro, cap. ſi quis Clericorum, hac eadem diſt. cap. quoniam* 14. *quæſt.*4. *cap.*1. *de uſuris.* Ita colliges ex Bernard. Diaz *in practic. cap* 91. *ſecundum noviſſ. impreſſ.* Covar. *variar. lib.*3. *cap.*3. *num.*2. & 3. Bellet. *diſquiſit. cleric. part.*1. *tit. de diſcipl. cleric.* §.10. *n.*35. Ratio eſt, quia hujuſmodi uſurarii dicuntur infames, *l. improbum fœnus, C. ex quibus cauſ. infam. cap.*2, §.*Porrò*, 3.*quæſt.*7. Gemin. *de uſur. commento* 4. *in præfat. n.*3. Nicol. Garc. *de benefic. part.*7. *cap.*8. *à n.*20. Campan. *in diverſ. juris Canon. rubr.*11. *c.*20. *à princ.* cum aliis per me citatis *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.*3. *allegat.*43. *num.*3.

SUMMARIUM.

1 *Doctor in collatione beneficii, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, ex quo notus promoveri poteſt abſque examine.*

2 *Parochialium in collatione examen præciſè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quod notoriè quis dignus ſit.*

Cap. De Petro IV.

Gregorius.

1 IN gloſſ. *Ignota*, ibi, *per hoc patet, quod qui eſt notus, non examinatur*, &c. Notatur ad hoc, quod Doctor in collatione beneficii, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, ex quo notus promoveri poteſt abſque examine, ut per Dec. *in cap. conſtitutus*, il 2. *num.*7. & Abb. *num.*4. *de appellat.* & Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de collat.* §.*Item ut de cætero, in gloſſ. verbo præcipitata, poſt princ.* Avil. *ad cap.*4. *Prætorum, in gloſſ. que les diere, num* 4. & *in gloſſ. pragmatica, num.*9. Petr. Leſnav. *in tract. de Doctoribus, part.*4. *quæſt.*28. Henriquez *in ſum. lib.*10. *cap.*19. *in princip.* Emman. Sà *in aphoriſm. verbo examen*, Concil. Trid. *ſeſſ.*7. *de reform. cap.*13. *in fine.*

2 Limitabis tamen in collatione Parochialium, *in* hac enim examen præciſè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quod proviſus notoriè dignus ſit, cùm à Concil. Tridentin. *ſeſſ.*24. *de reformat. cap.*18. & per Bullam Pii V. *incip. in conferendis*, pro forma requiratur, ut habetur in aliquibus declarationibus ad illud decretum, ubi inter alias ſic legitur: *Doctor, ſeu Licentiatus in Theologia, ſeu jure Canonico, non excuſatur ab examine, quando petit provideri in aliqua Eccleſia Parochiali*, de quo teſtantur plures per me citati *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*3. *allegat.*60. *numero* 86. ubi *numer. ſequenti*, admonuimus cavendum eſſe à Nicolao Garcia abſque bono fundamento contrarium docente.

SUMMARIUM.

1 *Pauperibus, & indigentibus in conſcientia ſuccurrere tenentur de ſuperfluis habentes plura, quæ ſuperſunt ſtatum, quem profitentur.*

2 *Divites tempore magnæ neceſſitatis non poſſunt jure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſynam eiſdem erogandam, niſi per officium judicis, aut per viam denuntiationis Evangelicæ.*

3 *Pauperi exiſtenti in extrema neceſſitate non tenemur officio judicis, vel per viam Evangelicæ denuntiationis ſubvenire dando, ſed ſufficit vel commodando, vel mutuando.*

4 *Eleemoſynæ præceptum an adimpleatur in foro conſcientiæ ſi quis potens mutuetur, vel commodet id, quo quis extremè eget, oſtenditur,* & num.5.

6 *Reſtituere ubi quis tenetur in foro conſcientiæ, ſi non reſtituat, licèt ad id non teneatur in foro judiciali, poteſt Eccleſia adiri, ut per denuntiationem Evangelicam compellat.*

7 *Obligatus naturaliter poteſt denuntiari in foro conſcientiæ.*

8 *Neceſſitate extrema conſtitutus poteſt licitè, & abſque peccato rem alienam accipere, quæ ſublevet ſuam egeſtatem.*

Cap. Sicut ij. VIII. *Ambroſ.*

1 EX hoc text. vulgò colligitur habentes quæ ſuperſunt ſtatui, teneri in conſcientia ſub pœna peccati mortalis impendere dicta ſuperflua in pauperes, & indigentes, ſicuti docent Cajet. 2. 2. *quæſt.*18. *art.*4. *ad fin.* & *in ſum. verbo eleemoſyna, cap.*3. Conrad. *de contractib. q.*16. *concl.*5. & 6. Navar. *in man. cap.*23. *n.*73. & *cap.*24. *num.*5. Aragon 2.2. *quæſt.*32. *art.*3. *pag.*738. Villadieg. 2. *part. in vita Iudith, cap.*2. *pag.*298. Covar. *var. lib.*3. *cap.*14. *num.*5. Medin. *in C. de pœnit. tract.*5. *de eleemoſyna*, Fr. Emman. *in ſum. tom.*1. *c.*119. *concl.*2. Ludov. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ part.*2. *caſu* 1. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*4. *quæſt.*35. *num.*3. Azor. *inſtitut. moral. part.*2. *lib.*12. *cap.*7. *quæſt.*4. ubi aliquos refert contrarium tenentes, & declarat quid hac de re ſenſerit S.Thomas, latè Joan. Valer. *de differ. inter utrumque forum, verbo eleemoſyna, differ.*1. *num.*1. *verſ. Circa hos.*

2 In gloſſ. *Eſurientium*, ibi, *nunquid ergo pauperes*, &c. Notatur ad hoc, quod divites tempore caritatis, & magnæ neceſſitatis non poſſunt jure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſynam eiſdem erogandam, benè tamen cogi poterunt per officium judicis, vel coram Epiſcopo, ſeu ejus Vicario generali per viam denuntiationis Evangelicæ: at in foro conſcientiæ ad id abſque dubio ſemper tenentur. Ita Sylveſt. *in ſum. verbo eleemoſyna, num.*9. Sot. *de juſtit. lib.*6. *quæſt.*3. *art.*4. *verſ. Ad quæſtionem tribus*, Mexia *in tractat. taxæ panis, concluſ.*1. *num.*5. Tiraquell. *de nobilit. c.*29. *num.*46. & *de pœnis temper. cauſ.*44. *num.*10. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & uxor.* §.65. *num.*43. Cordub. *lib.*1. *quæſt. Theolog. quæſt.*27. *in rat.*13. *pro tertia opin.* §.*Tum quartò*, Covar. *lib.*3. *var. cap.*14. *num.*5. Navar. *in man. cap.*23. *num.*73. Hippol. Marſil. de Columna *de Eccleſ. redit. orig. part.*3. *cap.*23. *n.*56. Albert. Trot. *de vero, & perfecto Clerico, lib.*2. *cap.*51. *num.*14. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis*, §.*Et ſi impubes, num.*37. *cum ſeqq. ff. de liber. agnoſc.* Joan. Valer. *d. verbo eleemoſyna, differ.*2. Rebell. *de oblig. juſtitiæ, part.*2. *lib.*9. *quæſt.*2. *ſect.*1. *num.*5.

3 Quamvis exiſtenti in extrema neceſſitate, per officium

officium judicis imploratum, vel per viam denuntiationis Evangelicæ ſubvenire teneamur, & ad id compellamur ſi poſſumus, juxta ſupra dicta, non tamen tenemur ſubvenire dando, ſed ſufficit vel commodando, vel mutuando, nec eſt proditum jus, per quod quis in foro judiciali ad dandum dicto extremè indigenti cogi poſſit, cùm debitum charitatis non ſpectet ad dictum forum, juxta tradita per Navar. *in man. c. 17. num. 70.* Corbub. *dict. quaſt. 27. in rat. 23. pro tertia opinione, §. Tum quartò,* Joan. Valer. *ubi ſuprà, verbo debitum, differ. 1. & verbo Peccatum, differ. 25.* ubi ait quod ſufficit quomodocumque ſubvenire neceſſitati proximi, non tamen eſt neceſſarium ut fiat hoc, vel illó modo.

4 At in foro conſcientiæ putant aliqui non ſatisfacere coram Deo, nec implere eleemoſynæ præceptum, ſi quis potens mutuetur, vel commodet id, quo quis extremè eget; ſed debere abſolutè illud dare, ita ut nunquam teneatur egens illud reſtituere, vel ſolvere, licèt ad pinguiorem fortunam devenerit. Ita Sylveſt. *verbo furtum, quaſt. 5. dicto 3.* Sot. *de juſtit. lib. 4. q. 6.* Martin. Ledeſm. *in 4. part. 2. quaſt. 15. art. 3.* Cordub. *lib. 1. ſuarum quaſt. q. 26.* Bannes 2. 2. *quaſt. 32. art. 6. dub. 3.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 181. concluſ. 4.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 12. cap. 9. quaſtione 1.*

5 Contrarium tamen verius eſt, quia neceſſitas indigentis ſatis idoneè interim ſublevatur, ſi dives mutuum dederit, quia mutuum dare etiam eſt miſericordiæ opus: tum quia extrema neceſſitas non facit, ut dominium rerum ſit commune, ſed uſus; quare hanc partem tenent Covar. *in reg. peccatum, p. 2. §. 1. n. 4.* Navar. *in man. cap. 17. n. 61.* Joan. Valer. *dict. verbo Peccatum, differ. 25.* ubi reſpondet contrariis.

6 In eadem gloſſ. ibi, *ſed denuntiare poſſunt,* &c. Notatur ad hoc, quod ubicumque quis tenetur aliquid reſtituere, aut facere in foro conſcientiæ, ſi non reſtituat, aut faciat, licèt ad id non teneatur in foro judiciali, nec compelli in eo poſſit, poteſt Eccleſia adiri, ut per denuntiationem Evangelicam compellat, ſecundùm Abb. *in c. quia plerique, n. 17. ante ſecundum caſum, de immunit. Eccleſ.* quæ denuntiatio debet præſupponere peccatum, idem Abb. *conſil. 60. n. 4. vol. 2.* & ubi quis conveniri poteſt in foro Eccleſiaſtico per viam dictæ denuntiationis, multò magis poterit excludi exceptione malæ fidei in foro civili, ut reſolvit Petr. de Anch. *conſ. 5. incip. Pro parte,* quia exceptiones deſcendentes ex æquitate Canonica debet ſæcularis judex admittere, *cap. licet, de jurejur. lib. 6. cap. 2. de except. eod. lib.* quod commendat Felin. *in cap. fin. n. 3. in fin. de præſcript.*

7 Collige etiam poſſe quem denuntiari in foro Eccleſiaſtico quotieſcumque manet obligatus naturaliter, ut per Abb. qui hanc gloſſam citat, *in cap. 1. numero 8. ad fin. de clerico agrot.* Quod intelligere oportet in obligatione naturali, quæ legis naturæ vinculis innititur, quæve parit actionem, & exceptionem per jus Canonicum, vel quæ habet per jus Civile retentionem, & exceptionem. Secus de illa, quæ inſurgit ex honeſtate, & debito morali, quævè impedit tantùm exceptionem, juxta notata per Fortun. Garc. *in l. 1. §. Ius naturale, illat. 10. ff. de juſtitia, & jure,* & per Cov. *in cap. cum eſſes, num. 9. verſ. Tertium quoad primum, de teſtam.*

8 In gloſſ. *Commune,* ibi, *quod cibaria tempore neceſſitatis ſunt omnibus communicanda,* &c. Ergo conſtitutus in extrema neceſſitate poteſt licitè, & abſque peccato rem alienam accipere, qua ſublevet ſuam egeſtatem, ut per S. Thom. 2. 2. *quaſt. 66. art. 7.* Covar. *in regul. peccatum, part. 2. §. 1. num. 3.* Azor. *inſtitut. moralium p. 2. lib. 12. cap. 8. quaſt. 8.* Et ita poteſt accipere eleemoſynam propria auctoritate, etiam apertè ab invito, Navarr. *d. cap. 17. num. 62.* Petr. à Navarr. *de reſtit. tom. 1. lib. 2. cap. 13. n. 25.* Quin etiam quando quis patitur gravem neceſſitatem, benè poterit occultè eleemoſynam accipere ab eo, qui illam dare recuſat, ex Sylveſt. *in ſumma, verbo furtum, quaſt. 5.* dicit probabilem Covar. *d. num. 3.* quamvis ipſe contrarium teneat, cujus tamen fundamentis ſatisfacit Petrus à Navarra, quem refert, & ſequitur Fr. Emman. *in ſumma, tom. 1. cap. 144. aliàs 147. concluſ. 1.*

SUMMARIUM.

1 *Neophyti in Epiſcopos ordinari non debent.*
2 *Neophytos aliquando Summi Pontifices ad Epiſcopatus promoverunt.*
3 *Alexandrum de Franciſcis in Hebraïſmo natum, & alitum ad Epiſcopatum Forolivienſem aſſumpſit Clemens VIII.*
4 *Neophytus ad Epiſcopatum ne promoveatur, pronuntiavit Apoſtolus tanquam Eccleſiæ Doctor, non uti præcipiens nomine Chriſti.*
5 *Papa eo ipſo quod promovet neophytum ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare.*
6 *Neophytus is dicitur, qui à reprobata Religione converſus de recenti Chriſtianæ militiæ nomen dedit.*
7 *Neophyti nuncupari non debent ii, qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt converſi.*

DISTINCTIO XLVIII.

GRATIANUS in hac Diſtinctione probare intendit Neophytos in Epiſcopos ordinari non debere, quod & ego multis adductis auctoritatibus oſtendi, & declaravi *in meo tract. de officio, & poteſtate Epiſc. part. 1. tit. 2. gloſſ. 17. à princ.* 1

Verùm quando qualitas vitæ Neophyti oſtendit illum eſſe talem, qualem decet eſſe bonum Sacerdotem, ceſſat ratio prohibitionis, & conſequenter ceſſat prohibitio propter rationem inducta; & ideo Summi Pontifices hujuſmodi Neophytos aliquando ad Epiſcopatus promoverunt, prout vidimus ætate noſtra Alexandrum de Franciſcis vulgò Hebraïnum nuncupatum, à Clemente VIII. ad Epiſcopatum Forolivienſem aſſumptum, qui quamvis eſſet in Hebraïſmo natus, & alitus, ad Fidem tamen converſus, non ſolùm Chriſtianam pietatem ſinceris fuit amplexatus affectibus, ſed ſanctiſſimam Dominicanam familiam ingreſſus, ibi evaſit homo charitatis inſignis, & Prædicator egregius, quod ſufficere viſum fuit, ut illi Epiſcopale munus committeretur. 2 3

Cùm enim prohibitio hæc, quod Neophytus ad Epiſcopatum non promoveatur, procedat ſolùm ab Apoſtolo 1. *ad Timotheum* 3. & non ſit ex præcepto Chriſti, ſed ſecundùm legem communem, quia ipſe hoc pronuntiavit tanquam Eccleſiæ Doctor, non uti præcipiens nomine Chriſti, ut per Turrecr. *in ſumma hujus diſtinctionis, n. 4. verſ. Ad ſecundam patet,* Azor. *inſtitutionum moral. part. 2. lib. 4. cap. 6. quaſt. 12. verſ. verius tamen.* 4

Ideò eo ipſo, quod Papa promovet Neophytum ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare, quia illius irregularitas non eſt ſimilis aliis, quæ requirunt diſpenſationem, ſed remittitur arbitrio 5

Superiori, qui propterea illum promovendo videtur declaraſſe eum eſſe in fide ſolidatum, ac proinde impedimentum in eo ceſſaſſe, juxta tradita per Covar. *in Clement. ſi furioſus, part. 1. § 2. n. 7. verſ. Secunda concluſio*, Hojed. *de incompatib. benefic. part. 1. cap. 24. num. 2.* Vide quæ dixi ad *cap. Neophytus, 91. diſt.*

6 Neophytum dicimus eum, qui à reprobata Religione converſus de recenti Chriſtianæ militiæ nomen dedit, *cap. quoniam, cap. ſicut 2. & ult. hac eadem diſt.* Anton. Ricciul. *in tractatu de Neophytis, cap. 1. num. 1.*

7 Unde ii, qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt converſi, Neophyti nuncupari non debent, quamvis injurioſè hoc nomine appellentur ab aliquibus, quos gravibus verbis arguunt Turrecrem. *in ſumma hujus diſtinct. num. 2. verſ. Ex qua deſcriptione*, Navar. *in man. cap. 27. ſub num. 205. verſ. Dixi recentior converſus*, quos refero ego ipſe *dict. tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 2. gloſ. 17. num. 4.*

DISTINCTIO XLIX.

SUMMARIUM.

1. *Sacrificium Deo offerentes à quibus vitiis debeant eſſe immunes, remiſſivè.*
2. *Cæcus non poteſt fieri Clericus.*
3. *Claudus non poteſt ad Ordines promoveri, ſi eum oporteat cum baculo ad Altare accedere.*
4. *Naſi parvitas, magnitudo, vel tortuoſitas impedit quemvis ad Ordines promoveri, ſi deformitatem pariat.*
5. *Gibboſi ab Ordinibus tanquam corpore vitiati repellendi ſunt.*
6. *Lippitudo continua, quæ horrorem inſpicientibus affert, impedit ad Ordines promoveri.*
7. *Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem irregulares ſunt.*

CAP. Hinc etenim I. *Greg.*

1 EX Paſtorali Gregorii *cap. 11.* Gratianus *hic* oſtendit à quibus vitiis debeant eſſe immunes, qui ſacrificium Deo offerunt, de qua materia egi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. alleg. 42. per tot.* ex quo loco aliqua deſumam pro majori hujus text. ornamento.

2 *Si cæcus fuerit.*] Ergo cæcus non poteſt fieri Clericus, ut per Henriq. *in ſumma, lib. 14. cap. 8. § 2. lit. L*, Belleg. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina cleric. § 7. num. 22.* Campan. *in diverſor. juris Canon. rub 11. cap. 17. n. 51.* Filliuc. *tractat. 19. n. 167.* Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia, quæſt. 7.* In ſuſceptis tamen Ordinibus miniſtrare poteſt, eàque ad uſum illorum ſpectantia exequi, in quibus uſu non eſt opus, veluti prædicare, & Confeſſiones audire, ac pariter beneficium retinere, illi tamen dato coadjutore, ſi perſonale ſervitium requirat, ſecundùm Majol. *de irregul. lib. 1. cap. 20. num. 2. verſ. Cæcum verò*, Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 5. q. 6. n. 37.*

3 *Si claudus.*] Is enim non poteſt ad Ordines promoveri, ſi eum oporteat cum baculo ad Altare accedere, juxta gloſſ. *verbo cum baculo, in cap. nullus Epiſcopus, de conſecrat. diſt. 1.* vel ſi ligneo incedat, Abb. *in cap. 3. num. 3. de cleric. ægrot.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 5. quæſt. 6. num. 46.* Molin. *de juſtit. tom. 4. tract. 3. diſp. 70. num. 6.* Sayr. *de cenſur. lib. 9. cap. 12. num. 22.* Bonacin. *in ſimili tract. diſputat. 7. quæſt. 2. puncto 2. num. 5.* Bellet. *dict. § 7. num. 23.* Filliuc. *dicto tract. 19. num. 173.* Campan. *d. cap. 17. num. 127.*

Si parvo, vel grandi, torto naſo.] Illo autem caſu 4 parvitas, magnitudo, vel tortuoſitas naſi impedit quemvis ad Ordines promoveri, ſi deformitatem pariat, ut obſervat Selva *de benefic. part. 3. quæſt 5. verſ. Item ille, poſt n. 44.* idque arbitrio Epiſcopi determinandum cenſent Vivald. *in candelabro aureo, part. 2. tit. de irregularit. n. 491.* Campan. *dict. cap. 17. à num. 82. cum ſeqq.*

Si gibbus.] Gibboſos ab Ordinibus repellendos 5 tanquam corpore vitiatos tenent Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 5. q. 6. num. 55.* Sayrus *de cenſuris, lib. 6. cap. 8. n. 4.* Bellet. *dict. tit. de diſciplina cleric. § 7. num. 25.* præcipuè ſi nimia in eis ſit deformitas, in quo arbitratur Epiſcopus, Henriq. *d. lib. 14. cap. 8. § 2. lit. O*, Ugolin. *de irregular. cap. 50. num. 6.* Molin. *dict. tract. 3. diſp. 70. num. 8.* Bonacin. *d. puncto 2. n. 9.* Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia, q. 11.* Campan. *d. cap. 17. num. 103.*

Si lippus.] Hic Clericus fieri non poteſt, modò longa, & diuturna, atque continua ſit lippitudo, & horrorem inſpicientibus afferat abſque ſubtili inſpectione, ita Henriquez *dict. lib. 14. cap. 8. § 2. in princ.* Campan. *dict. cap. 17. n. 74.* ubi *n. 75.* agit de habente in oculo albuginem. 6

Si jugem ſcabiem.] Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem irregulares fieri reſolvunt Molin. *dict. diſp. 70. num. 11.* Campan. *dict. cap. 17. num. 163.* Bonac. *d. punct. 2. n. 19.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 42. n. 44.* ubi *numeris ſeqq.* de aliis infirmitatum generibus tetrahentium ab Ordinibus ſuſcipiendis. 7

SUMMARIUM.

1. *In ſacro faciendo idem eſt valor boni, quàm mali Sacerdotis.*
2. *Indignum eſt dare Deo, quod dedignatur homo.*

CAP. Sacerdotes II. & ult.

Hieronymus.

PAnem pollutum offerunt.] Nota quod in Sacro faciendo idem eſt valor boni quàm mali Sacerdotis, uterque enim validum Sacramentum efficit. Præpoſ. *in cap. ſi fuerit 1. quæſt. 1. n. 2. & in cap. inter catholicam, num. 1. ead. cauſa, & quæſt.* Petr. Ledeſma *in ſum. part. 1. ubi de ſacramento Euchariſtiæ, cap. 10. concluſ. 9. pagin. 72.* 1

Indignum eſt enim dare Deo, quod dedignatur homo.] Hoc elegans Divi Hieronymi dictum refert Rebuff. *in praxi, tit. de diſpenſat. cum corp. vit. num. 1.* & ejus argumento Menoch. *de arbit. caſu 226. n. 6.* invehit adverſus parentes, qui filias deformes Religionibus conſecrant, de quo etiam Tiraq. *l. 2. connub. n. 59.* Plaza *de delictis, cap. 15. n. 3.* 2

DISTINCTIO L.

SUMMARIUM.

1. *Crimen omne capitale Epiſcopi, Preſbyteri, aut Diaconi juris rigore depoſitionem meretur.*
2. *Teſtimonium falſum qui dixerit punitur depoſitione, & detruditur in monaſterium ad pœnitentiam peragendam.*

CAP.

Cap. Si Epiſcopus VII.

Ex Concil. Agathen.

1 EX Concil. Agathenſi *cap.* 50. quod refertur *in hoc text.* colligitur omne crimen capitale Epiſcopi, Preſbyteri, aut Diaconi juris rigore depoſitionem mereri, vt ex Goffred. *in ſum. de cohabit cleric. & mulier.* notat Azor. *inſt. mor. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quaſ.* 12. *verſ. teſte igitur.*

2 *Aut falſum teſtimonium*, &c. Notatur ad hoc quod Clericus, qui falſum dixerit teſtimonium, punitur depoſitione, & detruſione in Monaſterium, vbi tanti ſceleris pœnitentiam agat: ita Bernard. Diaz *in pract. canon. cap.* 96. *in princip.* vbi Salzed. *lit. A, ſecundùm noviſſ. impreſſ.* Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *q.* 119. *num.* 46. & Menoch. *de arbitr. caſu* 306. *num.* 22. Et de pœna clerici falſificantis literas Pontificis, aut alterius Principis, vel Epiſcopi, vide Perez *l.* 21. *gloſſ.* 1. *tit.* 19. *lib.* 8. *Ordin.* Azeued. *l.* 3. *num.* 14. *tit.* 17. *lib.* 8. *nouæ Recop.*

SUMMARIUM.

1 *Bigamiæ irregularitas incurritur etiam à Iudæo, vel alio infideli.*
2 *Conſulens illicitè homicidium irregularis eſt.*
3 *Irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit non neceſſariam.*
4 *Baptiſmus tollit omnem irregularitatem, ſiue ex licito, ſiue ex illicito homicidio, aut mutilatione prouenientem.*

Cap. Si quis viduam VIII.

Ex Concil. Martini.

1 CIrca irregularitatem prouenientem ex bigamia, quod incurratur etiam à Iudæo, vel alio infideli, vide Sanch. *de matrim. lib.* 7. *d ſp.* 83. *num.* 9. Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 21. Beller. *diſq. cleric. p.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 5. *num.* 148 & nos latè diximus ad *cap. vnius vxoris* 1. 26. *diſtinct.*

2 *Aut conſilio.*] Notatur ad hoc, quod conſulens illicitè homicidium irregularis eſt, vt per Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 2. *in initio, num.* 1. *cum ſequentibus,* Nauar. *in man. cap.* 27. *num.* 223. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 48. §. 1. Trot. *de vero, ac perfecto clerico, libr.* 2. *cap.* 20. *à num.* 4. Gom. *tom.* 3. *variar. cap.* 3. *numer.* 43. Suarez *de cenſur. diſp.* 44. *ſect.* 3. *numer.* 10. Sayr. *in ſimili tractat. lib.* 7. *capit.* 3. *a princip.* Farinac. *fragment. crim. part.* 2. *lit. I, num.* 547. *cum multis ſequentibus,* vbi multis modis ampliat, & limitat, Beller. *dict.* §. 5. *num.* 8. *cum ſequentibus.*

3 *Aut defenſione.*] Intellige euitabili, vt ait gloſſ. *in præſenti*, tunc enim in his terminis ſolùm irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit non neceſſariam, vt obſeruat Suarez *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 46. *ſect.* 1. *n.* 7. Sayr. *in ſimili tractat. lib.* 6. *cap.* 17. *num.* 7. Auil. *eodem tractatu, p.* 7. *diſp.* 5. *ſect.* 3. *dubit.* 2. Farinac. *dict. lit. I, num.* 485. *& in praxi crimin. quæſt.* 125. *num.* 418.

4 *Poſt Baptiſmum.*] Ergo per Baptiſmum tollitur omnis irregularitas, ſiue ex licito, ſiue illicito homicidio, aut mutilatione proueniens, quia jura, quæ occidentibus, ſiue mutilantibus irregularitatem imponunt, loquuntur de iis, qui occidunt, vel mutilant poſt Baptiſmum, vt gloſſ. dicit *in præſenti*: tum quia per Baptiſmum homo efficitur noua creatura, *cap. ferrum, hac eadem diſtinctione.* tum denique, quia irregularitas oritur ſolùm ex illo horrore occiſionis, qui horror tollitur per Baptiſmum: quare ita tenent Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 1. § 2. *num.* 5. Farinac. *in man. cap.* 27. *num.* 219. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 51. *ante n.* 11. *verſ. propter diſpenſationis,* Toletus *in inſtruct. Sacerdot. lib.* 1. *c.* 88. *num.* 2. Suar. *de cenſur. diſput.* 40. *ſect.* 1. *num.* 2. *& diſput.* 44. *ſect.* 3. *num.* 2. Sayr. *in ſimili tractatu, lib.* 6. *cap.* 2. *n.* 8. *& cap.* 3. *n.* 27. *& c.* 15. *num.* 10. *& cap.* 16. *num.* 2. *& lib.* 7. *cap.* 1. *n.* 5. Auil. *in eodem tractatu, part.* 7. *diſput.* 5. *ſect.* 1. *in princ.* §. *& primo.* Beller. *dict.* § 5. *num.* 147. Anton. Ricciul. *d. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 18. Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 98. *num.* 151. *& fragm. crimin. part.* 2. *lit. I, num.* 416. Vnde quamcunque irregularitatem baptizans incurreret ob crimen proprium, vel ex infamia ob crimen ſequuta, item crimen ex defectu lenitatis, nullo modo incurrit non baptizatus, quamvis idem crimen committat, & infamiam patiatur, & reliqua præſtet, vnde irregularitatem ex defectu lenitatis pateretur baptizatus, ita Sylueſt. *verbo baptiſmus* 6. *quæſt.* 2. Tabien. *eod. verbo* 8. §. 9. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 51. *num.* 12. Henriq. *in ſum. lib.* 14. *cap.* 18. §. 2. *&* 3. Suar. *dict. diſput.* 40. *ſect.* 1. *numero* 2. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *cap.* 13. *num.* 2. quorum aliqui reſolvunt Baptiſmum non auferre aliquas irregularitates, vt bigamiæ, defectus natalium, & quæ in ipſo Baptiſmo contrahuntur, ſiue ex iteratione, ſiue ex ſuſceptione in infirmitate.

SUMMARIUM.

1 *Degradatus Clericus ſemper retinet characterem.*
2 *Degradatus ſi ex aliqua juſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem, non debet de nouo Sacris inſigniri.*
3 *Degradatum clericum percutiens an incidat* in can. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. *remiſſiuè.*

Cap. Accedens X. *Greg.*

CElebris eſt gloſſ. *verbo Preſbytero, in præſenti,* 1
dum primo loco concluſionem firmat, quod Clericus degradatus ſemper retinet characterem, ſequuntur Conar. *lib.* 1. *variar. cap.* 10. *num.* 8. *in princip.* Nauar. *comment.* 2. *de Regular. num.* 36. Decian. *in candel. aureo, tit. de ſacramento Eucharistiæ, num.* 58. Decian. *in tractat. crimin. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 78. *in fine,* Mat. Alter. *de cenſur. tom.* 2. *diſp.* 2. *cap.* 2. *verſ. ſecundò,* Sayr. *de Sacramentis in genere, lib.* 2. *cap.* 6. *art.* 5. *verſ. ad quintum,* Cened. *pract. & canon. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 30. *num.* 84. Carol. de Graſſ. *de effectibus cleric. effectu* 1. *num.* 819. *in fine,* vbi *num.* 834. *in fine,* poſt Mart. *de juriſd. p.* 4.
caſu 132. *à num.* 3. ſubdit quod ſi degradatus ex aliqua 2
juſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem, non debet de nouo Sacris inſigniri, refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 110. *num.* 6.

Deinde firmat aliam concluſionem, quod ille, qui 3
percutit ipſum Clericum degradatum, non incidit in canonem, quod explicabis ſecundùm ea, quæ dixi ad *cap. ſi quis ſuadente,* 17. *q.* 3. *verſ. ſecundò infertur.*

Cap. Abſit XXVI.

Ex epiſt. Cleri Rom.

ET *nernos.*] Olim corruptiſſimè legebatur, *& niſi* 1
vos. Sed tamen hunc locum feliciter ſic reſtituit

Margarita Thomæ Mori filia, vt refert Pamel. *in ann. ad epiſt.31. S.Cypriani, n.15.* vbi allegauit hunc text.

2 In gloſſ. ſuperſcriptionis, *Cypriano*, ibi: *In chronicis non inuenitur quod aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus, tamen quod fuit Papa, habes inf. ead. deco tantum: ſed forte hic, & ibi eſt mendoſa litera.* Gloſſa in his verbis quatenus dicit non inueniri in chronicis, quod aliquis Papa dictus ſit Cyprianus, verum aſſerit, ſed immeritò carpit Gratianum, qui fideliter tranſcripſit hunc text. ex *lib.2. epiſt.7.* S. Cypriani Epiſcopi Carthaginenſis, quæ ſic habet inſcriptio: *Cypriano Papæ Presbyteri & Diaconi Romæ conſiſtentes ſalutem*, obſeruauit Pamel. *in annot. ad Cyprian. tom.1. epiſt.31.* Nec nomen *Papa* priſcis temporibus accommodatum fuiſſe conſtat aliis Epiſcopis quàm Romanis, tum ex hac epiſtola, & aliis S.Cypriani, tum ex epiſtolis SS.Ambroſii, Hieronymi, & Auguſtini, nam *Papa* eſt nomen Græcum, quod patrem ſignificat, vt obſeruauit idem Pamel. *in annot. ad epiſt.3. numer.5.* & plura adducunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.15. cap.2. numer.13.* Renat. Choppin. *de ſacra politia, lib.3. tit.1. num.14.*

Cap. Si quis XXVII.

1 HVius text. mentionem facit, laudátque Gratianum Pamel. *in annot. ad lib.5. Cypriani de lapſis, tom.2. num.69.*

2 In gloſſ. *Videri, vlt.* ibi, *arg. quod non ſtatim tenetur quis credere etiam bono viro*, &c. Dicit ad hoc memorabilem Nauar. *in rub. de iudic. num.52. verſ. ſuboritur*, iuuat doctrina S.Thomæ *2.2. quæſt.70. art.2. ad 2.* dum ait de quolibet præſumendum eſſe bonum, dummodo non vergat in periculum alterius, quia tunc adhibenda eſt cautela vt non de facili vnicuique credatur, & Tiraquel. *de retract. lig. §.36. gloſſ.2. num.9.* per hunc text. ait non eſſe de facili alicui credendum quando agitur de præiudicio tertii, & de pœnis temper. *cauſa 15. numer.51.* affirmat non eſſe credendum Medico dicenti aliquem ex vulnere obiiſſe, etiamſi ſit bonus vir, ſi agatur de magno alterius præiudicio.

SUMMARIUM.

1 *Prælatus diſpenſare tenetur ſub peccato quoties ſubeſt iuſta cauſa.*
2 *Diſpenſare vbi ius non præcipit, ſed Ordinarii conſcientiæ relinquit, an expediat, non poteſt ad diſpenſandum cogi iure actionis, ſed officio iudicis.*
3 *Infamia poteſt auferri per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto, ad quod ſua facultas extenditur.*

Cap. Domino ſancto XXVIII.

Iſidorus.

A*Ntiquior.*] Ergo quando leges inter ſe pugnant, debet iudicari ſecundùm antiquiorem, de quo vide Tiraq. *de iure primog. in præfat. num.105.* Maſcard. *de probat. concl.1295. num.4.*

Gratianus in fine huius text. ait quod ſi vera detur pœnitentia in criminibus, propter quæ irregularitas incurritur, pœnitens priſtinæ dignitatis gradum recipit, & ad nouam poteſt aſcendere. Sed contra illum efficaciter vrget quod irregularitas cùm ſit pœna exterior, non tollitur ſine diſpenſatione, etiam data interiori pœnitentia, vt per Nau. *in man. cap.20. num.73. & 76.* Henriq. *de irregul. cap.5. §.1. lit.G*, & in ſpecie illum reprobat Turrec. *in cap.1. ſup. hac diſt.* ſed poterit defendi dicendo Gratianum minimè dixiſſe irregularitatem tolli per pœnitentiam, ſed quod poſt pœnitentiam poteſt quis ad ſuum gradum recipi, hoc eſt, per diſpenſationem tunc temporis faciliorem, & id ſignificant verba, *recipere poſſunt.*

In gloſſ. *Neceſſe*, ibi, *& ſic patet, quod Epiſcopus pec- 1*
cat, &c. Notatur ad hoc quod tenetur Prælatus diſpen-
ſare quoties ſubeſt iuſta cauſa, aliàs peccare, ſequuntur
hic Turrecrem. *num.9.* Butr. *in cap. at ſi Clerici, §. de*
adulteriis, num.12. in fine, de iudic. & *ibi* Card. *num.2.* &
Alex. de Neuo *num.29.* Rebuff. *in repet. cap. poſtulaſtis,*
notab.3. num.12. de Clerico excommun. min. probabilem
dicit Sanchez *de matrimon. lib.3. diſp.10. num.2. &*
n.21. reſolvit quod eo caſu, quo ius non præcipit, ſed 2
conſcientiæ Ordinarii relinquit an expediat diſpenſa-
re, tunc etiamſi talis adſit cauſa, vt teneatur diſpenſa-
re, non poteſt ad diſpenſandum cogi iure actionis, ſed
poteſt cum Superiore agi officium iudicis implorando,
vt fiat diſpenſatio.

In gloſſ. *Atque ignominiam, & ſic patet quod poteſt*, &c. Notatur ad hoc, quod infamia poteſt auferri per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto ad quod ſua facultas extenditur, vt per Henriquez *in ſumma, lib.14. cap.6. §.3. in fine*, Vgolin. *de irregularit. cap.60. §.5. num.3.* Auil. *de cenſur. part.7. diſp.4. dub.6.* Bonacin. *in ſimili tractatu, diſp.7. quæſt.3. puncto 1. num.6. verſ. tertio*, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. alleg.43. num.31.* vbi per totam illam *alleg.43.* egi latè, an & quando Epiſcopi cum infamibus diſpenſare poſſint. 3

Cap. Si quis Diaconus XXIX.

GLoſſ. *verbo, & inimicos, in hoc text.* probat ex inobdedientia præſumi inimicitiam, ſequuntur Maſcard. *de probat. concl.89. n.43.* Decian. *in tract. crimin. lib.3. cap.25. num.80.* Farinac. *in praxi crimin. p.5. quæſt.49. num.78.* 1

In gloſſ. *Deprehenſi*, ibi, *videtur ergo quod ſola deprehenſio ſufficit*, &c. Vtrùm autem & quando ſufficiat quod quis deprehendatur in ipſo crimine, vt abſque alia conuictione condemnari, & puniri valeat, vide *gloſſ.1.* Butr. *num.4.* Abb. *num.19.* Dec. *n.11.* & alios *in cap. cùm non ab homine, de iudic.* Boſſ. *in pract. tit. de denuntiat. num.10.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, & vxor. §.21. notab.3. num.12. & 17.* Clar. *in pract. §. vlt. q.8.* ex quorum dictis colligitur quod vbi delinquens à paucis deprehenditur in crimine, vel in actu proximo, dicitur crimen manifeſtum probabile, quia per illos probari poteſt: ſi verò in crimine, vel in actu proximo deprehendatur à populo, vel multitudine, vel à pluribus rem notoriam efficientibus, tunc ex tali deprehenſione, vel potiùs ab actu percipiendo ſenſu corporeo inſurgit notorium, ita vt ex eo poſſit reus condemnari, & puniri, licèt aliter conuictus non ſit. 2

SUMMARIUM.

1 *Irregulares ſunt, qui ob timorem faciunt actum aliquem externum fidei repugnantem, cùm tamen interiùs fidem retineant.*
2 *Peccatum mortale incurrit, qui diſſimulat ſe eſſe Catholicum, licèt corde confiteatur eſſe talem, quamvis metu etiam iuſto id faciat.*
3 *Chriſtiano nuſquam licitum eſt Catholicam fidem negare, immò tenetur ad confitendum ſe talem, quoties id exigit honor Dei.*

Cap.

Cap. Presbyteros XXXII.

Ex Concil. Ancyrano.

1 QVi ob timotem faciuot actum aliquem exter-
num fidei repugnantem, cùm tamen interiùs fidem retineant, ſunt irregulares, non ea irregularitate, quam contrahunt hæretici, & apoſtatæ à fide, cùm propriè tales non ſint, ſed aliam propriam illius criminis, ita per hunc text. tenent Maiol. *de irregul. lib. 5. cap. 33. n. 2.* Suar. *tom. 5. diſp. 43. ſect. 2. num. 1.* Sanctarel. de *de hæreſi, cap. 25. n. 4.*

2 Ex hoc text. colligitur, peccare mortaliter eum, qui diſſimulat ſe ore Catholicum, licèt corde confiteatur eſſe talem, etiamſi metu etiam juſto id faciat, vt per Nauar. *in cap. humana aures, q. 3. num. 16.* Azot. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 8. cap. 27. in princip.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exi-*
3 *ſtent. lib. 1. cap. 4. num. 10. & 11.* nuſquam enim licitum eſt Chriſtiano Catholicam fidem negare, immo tenetur ad confitendum ſe talem quoties id exigit honor Dei, & confirmatio fidei proximi, & neceſſitas tollendi ſcandalum aliorum, qui crederent eum non eſſe Catholicum, niſi confiteretur ſe talem, juxta illud Apoſt. ad Rom. cap. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem.* Vide Bañ. *2. 2. q. 3. art. 2. dub. 1. concl. 2.* vbi Aragon. *concl. 2. dub. 1.* Petr. Ledeſm. *in ſum. tom. 2. tract. 1. cap. 4. concl. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 2. cap. 4. num 7. & ſeq.* Soar. *de fide, diſput. 14. ſect. 1. & 3.*

Cap. Clerico iaciente XXXVIII.

Vrbanus II.

1 COllige ex text. quod lapidem proiiciens, & caſu puerum interficiens non debet irregularis cenſeri, niſi hoc minus diligenter fecerit, vt bene intelligit gloſſ. *in præſenti,* de quo vide Caſtr. *lib. 2. de lege pœn. c. 14.* Sylveſt. *in ſum. verbo homicidium 2. q. 5.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 45. ſect. 5. n. 4. ad fin.* Maiol. *de irregular. lib. 5. cap. 48. §. 3. n. 4. cum ſeqq.* Sayr. *de cenſur. lib. 7. c. 6. n. 5. & num. 29. & 30.* Farinac. *in praxi crimin. q. 126. n. 17. cum ſeqq.*

Cap. Fidelior XLIV. *Ambroſ.*

1 CElebris eſt gloſſ. *verbo gratiam, in præſenti textu,* dum expreſsè tenet, quod potiùs eſt eligendus qui peccauit, & pœnituit, quàm qui ſemper fuit bonus, de quo videas quæ tradunt Abb. *in cap. dudum, il 2. num. 24. juxta fin. de elect. & in cap. ſi Clerici, §. de adulteriis, num. 21. in fine, de judic.* vbi Decius *num. 174.* Roman. *ſing. 132. incip. Sunt electi,* Felinus *in cap. eam te, n. 12. verſ. limita tertiò. de reſcript. & conſ. 3. num. 4. cum ſequentibus,* Rip. *in cap. eam te, num. 39. de reſcript.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 51. numer. 22.* Menoch. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. n. 600.* Selua *de benefic. part. 3. q. 2. n. 14. & q. 7. n. 8.* Roch. *de jure patron. verbo onero-ſum, n. 6. verſ. quid autem,* Lambert. *in ſimili tractatu, lib. 2. 3. part. 5. quæſt. princip. in 14. artic. in fol. 195.* Paul. Granut. *theor. 23. num. 10. cum ſeqq.* Cordub. *in quæſt. Theol. lib. 1. q. 54. verſ. ſed pro complemento huius materiæ, pag. 446.* Perez *l. 49. tit. 19. lib. 8. Ordin. pag. 308. col. 1.* Segura Daualos *in direct. judicum Eccleſiaſticorum, part. 1. cap. 8. ex n. 7. verſ. poſtremò.*

SUMMARIUM.

1 *Irregularitatem incurrit incidens arborem propè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis homicidium ſequutum fuit, niſi acclamauerit, vt tranſeuntes præcaueant.*

2 *Irregularitas non incurritur ex homicidio ſequuto ex eo quod quis rei licitæ operam dabat, ſi is omnem adhibuit diligentiam, ne homicidium ſequatur, aliàs ſecus.*

3 *Clericus etiam non ſuam arborem incidens, ſed alienam cum peccato, ſi ex inciſione aliquis occiſus fuerit ipſo acclamante, vt gentes præcauerent, irregularitatem non incurrit.*

Cap. Hi qui arbores XLIX.

Nicolaus.

EX hoc text. junctis duobus immediatè ſequentibus, vulgò colligitur incidentem arborem propè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis homicidium ſequutum fuit, irregularitatem incurrere, niſi acclamauerit vt tranſeuntes præcaueant, ita Nau. *in man. cap. 27. num. 237. verſ. vigeſimoſecundò,* Maiol *de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 10.* Sayr. *de cenſur. lib. 7. cap. 6. num. 27.* Farinac. *fragment. crimin. lit. I, num. 543.* 1
Ratio eſt, quia irregularitas non incurritur ex homi- 2
cidio ſequuto ex eo quod quis rei licitæ operam dabat, ſi is omnem adhibuit diligentiam, ne homicidium ſequatur, aliàs ſecus, *cap. lator, cap. dilectus filius, cap. ex literis, cum multis ibid. de homicidio,* latè Sayr. *dict. lib. 7. c. 5. à n. 8.* Auil. *de cenſur. p. 7. diſp. 6. ſect. 1.* Nicol. Garc. *de benef. part. 7. c. 11. n. 53.*

Et quamvis Syluest. *verbo homicidium 2. §. 18.* Ta- 3
bien. *verbo irregularitas 3. §. 19. verſ. ſed quid ſi incidebas arborem alienam,* Maiol. *dict. §. 3. num. 10.* teneant, quod ſi Clericus non ſuam arborem incidebat, ſed alienam cum peccato, veluti animo furandi ligna, & ex arbore cæſa caſu aliquis occiſus fuerit, tunc etiam quod incidens acclamauerit, vt gentes præcauerent, quod irregularis efficiatur, quia dabat operam rei illicitæ; tamen contrarium verius eſt, quia hæc illicita opera non erat de ſe periculoſa ad mortem, & ideò ſic meritò tenuerunt Sot. *de juſtit. lib. 5. q. 1. art. 9. poſt med.* Nauar. *in man. cap. 27. n. 237. verſ. vigeſimoſextò,* Sayr. *d. lib. 7. cap. 6. n. 22.* vbi dicit contrariam Syluest. & Maioli ſententiam omni probabilitate carere, refert Farin. *d. lit. I. n. 555.*

SUMMARIUM.

1 *Pœnitentes ſolemniter ordinari non poſſunt.*

2 *Irregularitatem operatur publica pœnitentia pro crimine tantùm inflicta.*

3 *Pœnitentia ſolemni etiam peracta prohibetur quis ordinari, ſecus poſt publicam pœnitentiam.*

4 *Ordinandus interrogatus tenetur pandere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem Ordinis.*

Cap. Ex pœnitentibus LV.

Ex Conc. Carth. IV.

PRobat hic text. ſolemniter pœnitentes ordinari 1
non poſſe, conſonat *cap. quicumque, cap. ſi ille, cap. non conſiderat, cap. canones, cap. confirmandum, & cap. illud, hac eadem diſt. cap. fin. 51. diſt. cap. nullus, cap. pœnitentes, 55. diſt.* tradunt Sylueſt. *in ſumma, verbo Ordo 4. verſ. nec quintò,* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplin. cleric. §. 13.* Campan. *in diverſ. juris Canon. rubr. 11. capit. 21. num. 1.* Mat. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſput. 16. de ſuſpenſ. cap. 1. verſ. quartus caſus.* Ego ipſe

de

de officio, & poteſtate Epiſcopi, *part.2. alleg.23. num.6. cum ſeqq.*

2 Publicam quoque pœnitentiam operari irregularitatem deſumitur ex *c.illud,& ex cap.placuit, hac eadem diſtinctione*, quod locum habet in pœnitentia publica pro crimine tantùm inflicta, prout colligi fortaſſe poteſt ex *eodem capit. placuit*, & apertis verbis notat Archid. *in cap.1. hac eadem diſt.* & fuit dictum *in vna Gadicen. Canonicatus*, 20. *Iunii* 1587. *coram Comitolo*, prout refert Campan. *d.cap.21.num.2.*

3 Eſt etiam inter ſolemnem, & publicam pœnitentiam diſtinctio quædam, quod qui ſolemnem fecerint, etiam illa peracta prohibentur ordinari, ſecundùm Majol. *de irregularit.lib.3.cap.2.ſub n.4. verſ. que omnia, per cap.ſi quis poſt remiſſionem*, *juncta gloſſ.1. hac eadem diſt.* Si verò publica peracta, non vetantur poſt illam promoueri, idem Majol. *dict.lib.3. capit.3. poſt num.1.verſ. & licet*, & corroboratur diſpoſitione *cap.ſi ille, hac eadem diſt.* quod, vt *ibi* notat Archid. de publica pœnitentia verba facit, vt refert Campan. *dict. cap.21.n.1.in fine.*

4 *Deponatur, quia ſe ordinationis tempore non prodidit.*] Ergo ordinandus interrogatus tenetur pandere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem Ordinis, vt per Turrecrem. *hic, art 1. num.1.* Majol. *de irregular. lib.4. cap.10. in princip. & numer.4. & lib.5.cap. 33.num... in princip.* Henriquez *in ſumma, lib.10. c.18. §.2.* Sanchez *de matrimon.lib.3.diſp.14.num.2.verſic.ſecundò.*

5 In gloſſ. *Non prodidit, ibi, quia licet confeſſus fuerit, tamen non punitur, quia ad hoc non agebatur.* Notatur ad hoc quod clerico promovendo nocet confeſſio ad hoc tantùm vt non promoueatur, non tamen vt puniatur, cùm ad hoc principaliter non agatur, vt per Felin. *in c.1.n.11.de except.* Crot. *de teſtib. n.280.* Abb. *in cap.at ſi clerici, in princ. n.6. de judic.* Tiraq. *in tract. res inter alios, num.24.*

Cap. In capite LXIV. *Auguſt.*

1 IN ſolemni pœnitentia quæ ſint firmanda, tradunt Fr. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtian.lib.5.cap.11.* Azor. *inſtitut. moral part... lib.7.cap.32.quaeſt.6.* Alciat. *lib 9.parerg. cap.22.* affirmans pœnitentiam publicam jam hodie exoleuiſſe, Sot. *in 4.diſt.29.q.2. art.5. col.2.* Majol. *de irregular.lib.3.cap.2. & 3.* Vivald. *in candel. aureo, tit. de ſacram.pœnit.num.10.cum ſeqq.* Henriq. *in ſum.lib.2.de Pœnit. ſacram. capit.10. §.7.* Campan. *in diverſ.juris Canon.rub.11.cap.21.n.8.*

2 *Sacco induti.*] Nota quod in multis videmus certum habitum aſſignari, etiam in remiſſionem peccatorum, vt per Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.2.cap.15. num.26.* vbi ſubdit primos illos eremitas tunicas certas pro afflictione corporum ſuorum geſtaſſe.

Cap. Confirmandum LXV.

Ex Concil. Carthag.

1 COllige ex text. ſolemnem pœnitentiam ſolis prophanis concedi, ſactis verò viris prohiberi, vt per S.Thom. *in addit. ad 3.part. quaeſt.28. art.3. ad 2.* Alciat. *lib.9. parerg. cap.22. in princ.* Couar. *lib.2.var. cap.10. num.3.* Salzed. ad Bernard. *in practic. cap.23. lit.B*, Soar. *tom.5.de cenſur.diſp.42. ſect.2.num.3.* Sayr. *in ſimili tract.lib.7.cap.10.num.19.*

2 *Rebaptizati.*] Notatur ad hoc, quod rebaptizati minimè admittuntur ad ſacros Ordines, latè Bernard. *in practic. cap.15. verbo rebaptizati, num.1. & 2.* & *ibi* Salzed. *lit. B*, Cou. *in Clem.ſi furioſus, part.1.in initio, num.8.* Soar. *tom.5.de cenſur.diſp.42.ſect.1. à princip. vbi n.7.* agit vtrùm hæc irregularitas incurratur quando quis neceſſitate compulſus rebaptizatur, veluti per vim, aut metum.

Distinctio LI.

Summarium.

1 *Ordinator Epiſcopus dum Curiales, & hoc text. contentos initiat, pœnam inferendam à judice tantùm incurrit.*

Cap. Aliquantos I. *Innoc.*

ALIQVANTOS.] Sic legit Sayr. *de cenſur. lib.6. cap.16. numer.1.* licet addat textus aliquos habere, *Aliquando*: verùm Fr. Barthol. Carranza *in ſum. Concil. ſub Innocent. I. pagin. 110.* dicit legendum *quantos.* 1

Forenſi exercitatione verſati ſunt.] Hi ſunt Agentes, Aduocati, Procuratores, Sollicitatores, & Promotores fiſcales, item qui judicant de cauſa, proceſſum faciunt, aut ſummant ad faciliorem judicis inſtructionem, qui in fauorem fiſci dicit dubia, contrarietatem, nullitatem, & ſimilia in cauſa ſanguinis, ſequuta morte, vel mutilatione, quos omnes eſſe irregulares reſoluunt Abb. *in capit.ſententiam ſanguinis, n.2. ne clerici, vel mon.* Syluest. *in ſum. verbo homicidium 3. quaeſt.2. verſ.primus*, Nauar. *in man.cap.17.num.212.* Villadieg. *in tract.de irregul.cap.6.* Sot. *de juſtit. lib.3.quaeſt.1.art. 4.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de irregul. §.3.num.250.* Henriq. *in ſum. lib.14. de irregul. cap.12. §.8. & 10.* Auil. *de cenſur. part.7. ſect.2. diſp.5. dub.1.* Sayr. *in ſimili tract. lib.6.cap.16. num.10.* Soar. *eodem tractat. diſpat.47. ſect.4. numer.1.* vbi dicit hunc text. optimum, *& ſect. 4. num.6.* vbi verba huius text. bene explicat.

Qui voluptates, &c.] Gloſſ. *in præſenti, verbo voluptates*, explicat, id eſt, ludibria, quibus voluptatibus exercitabantur homines, vt facere ſolent hiſtriones, actores comœdiarum, mimi, & ſimiles hominum fæces. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.30.tract.2. cap.25.n.197.*

Deponantur.) Notatur ad hoc, quod Ordinator Epiſcopus dum Curiales hoc text. contentos initiat, pœnam inferendam à judice tantùm incurrit, licèt tales verè ſint irregulares, nec ad Ordines admittendi, vt per Soar. *tom.5.de cenſur. diſpat.45. ſect.4. num.1.*

Summarium.

1 *Promittens perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi, poterit promiſſione non impleta ingredi religionem, etiamſi medio juramento ſe obligaſſet.*

2 *Promittens jureiurando perſonam ſuam alicui cauſa ſcribendi, aut quid ſimile faciendi vnà cum obligatione juſtitia, ratione injuria, vel damni dati, ſeu debiti facti, non poteſt ingredi religionem non adimpleta promiſſione.*

3 *Obligatus ad aliquid agendum poſt religionis ingreſſum non tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum, licèt non ſit cum religione incompatibile.*

Cap.

Cap. Præterea III. *Innoc.*

1 Memorabilis eſt gloſſ. *verbo functionibus , in præſenti* , dum probat quod ſi quis promiſerit perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi , poterit vtique promiſſione non impleta ingredi religionem , etiamſi medio juramento ſe obligaſſet, ſequuntur Abb. *in cap. vnic. num.* 8. *de oblig. ad ratioc.* Syluest. *in ſum. verbo Religio* 2. *quæſt.* 4. *in fine, & quæſt.* 5. Angel. *verbo Religioſus,* [*n.* 9. & 10. Azot. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 5. *quæſt.* 4. & *lib.* 12. *cap.* 1. *quæſt.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 32. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *num.* 378. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 2. *dub.* 14. *n num.* 1. eam potiſſimùm afferantes rationem quia in omni promiſſione ſubintelligitur conditio, ſeu exceptio melioris frugis.

2 Limita vt non procedat in eo, qui vltra promiſſionem jureiurando firmatam habet aliam juſtitiæ obligationem , ratione vel injuriæ , vel damni illati, ſeu debiti facti , vt ſi quis ſtipendium anticipatum pro munere, ad quod exercendum ſe obligauit, recepiſſet: vt per Azot. *d. lib.* 11. *cap.* 5. *quæſt.* 4. Sanch. *d. cap.* 19. *num.* 32. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 33. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 14. *num.* 4. vbi *num.* 8. cum Sanch. *vbi ſuprà* , *num.* 34. ſubdit quod ſi ingreſſus religionem non impleta promiſſione , exit ab ea tempore probationis , tenetur adimplere quod promiſerat.

3 In ead. gloſſ. ibi , *vel dic quod in monaſterio exiſtens poteſt exequi tale officium , dum tamen non negligat diuinum obſequium.*] Notatur ad hoc quod obligatus ad aliquid agendum poſt Religionis ingreſſum tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum , dum tamen non ſit cum religione incompatibilis : ita Nauar. *in commento* 2. *de Regular. num.* 42. Bonacin. *de reſtitut. diſput.* 1. *quæſt. vlt. punct.* 2. §. 1. *num.* 6. Sed contrarium verius eſt, quia ſi præfatæ obligationi ſubintelligitur conditio, niſi ſtatus Religionis eligatur , poſita electione omninò ceſſat obligatio, ſicut in promiſſione eadem conditio expreſſa foret, qua ratione hanc partem tenent Sanchez *lib.* 1. *cap.* 19. *n.* 39. Fr. Bartholom. de Vecchis *d. dub.* 14. *num.* 6.

Cap. Si quis poſt Baptiſmum. IV.

Ex Concil. Tolet. I.

1 Si *quis.*] Comprehendere tam laicos, quàm clericos reſoluit Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 47. *ſect.* 5. *n.* 6. contra Majol. *de irregul. lib.* 2. *c.* 9. exiſtimantem hunc text. debere intelligi non de quocumque militante, ſed de duce, vel belli præfecto.

2 . *Poſt acceptum Baptiſmum,* &c.] Vide poſita *in collect. ad cap. viduam, num.* 4. *diſt.* 50.

3 *Ad negandum fideles.*] Hæc verba in originali deeſſe aduertit Soar. *de cenſur. diſp.* 47. *ſect.* 5. *num.* 6. & probat ex *tom.* 1. *Concil.* & ex collect. Garſiæ de Loayſa in Concil. Tolet. I. *cap.* 8. ſed Carranza ea apponit *in eadem collect. pag. mihi* 101.

4 *Etiamſi grauia.*] Notatur ad hoc quod in juſto bello pugnantes, ſi manu propria occidant, & deforment, fiunt irregulares , licèt in ipſo alia peccata non committant , vel etiamſi in ipſo bello grauiter non delinquant, quia juſtum eſt, ita Soar. *d. diſput.* 47. *ſect.* 5. *n.* 6. vbi ait hunc eſſe proprium ſenſum huius text. quamvis Garſias de Loayſa *vbi ſupra* , loco verbi *grauia*, legat grauiora.

5 *Diaconi non accipiat dignitatem.*] Immo etiam Subdiaconi & minorum Ordinum, vt ingenioſè interpretatur Soar. *d. ſect. num.* 7.

Distinctio LII.

Summarium.

1 *Suſpenſionem ab executione ſuſceptorum Ordinum incurrit ille, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine promoueri fecit.*

2 *Diſpenſatio à ſuſpenſione incurſa ab illo, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit, obtineri poteſt, dummodo cautè ſuppleatur, quod incautè fuit omiſſum.*

3 *Epiſcopus ex legitima cauſa poteſt diſpenſare cum promotis , ſiue ſcienter, ſiue ignoranter per ſaltum, ſi non miniſtrauerint.*

4 *Diſpenſatione Apoſt. indiget, qui ſaltuatim Ordinibus inſignitus miniſtrauerit.*

5 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto per ſaltum etiam poſtquam miniſtrauerit, ſi delictum occultũ ſit.*

Cap. Sollicitudo , vnic.

Alexander II.

Alexander II. ſcribens Grimaldo Conſtantinienſi Epiſcopo decidit illum, quia Subdiaconatus Ordine poſtpoſito negligentia potius, quàm ſuperbia Diaconus, & Preſbyter eſt ordinatus , ab officio ſacerdotali abſtinere debere , donec proximo quatuor temporum ieiunio Subdiaconatus miniſterium ipſe Epiſcopus ſibi ritè imponat, & ſic deinceps ad majora officia eum redire concedat. Ex qua deciſione primo loco emanat concluſio, quod ille, qui per ſaltum & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit , incurrit ſuſpenſionem ab executione ſuſceptorum , ſicuti docent Nauar. *in man. cap.* 27. *n.* 242. Henriq. *in ſum. lib.* 13. *de excomm. cap.* 35. *propè finem, lit. P.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 17. *n.* 7. *cum ſeqq.* Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſp.* 31. *ſect.* 1. *à num.* 44. Auila *eod. tractat. part.* 7. *diſp.* 9. *dub.* 2. Bonacin. *in ſimili tractat. diſput.* 7. *q.* 3. *puncto* 4. *n.* 5. Mar. Alter. *eod. tract. tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 5. *verſ. verùm tota difficultas, & verſ. reſpondeo,* Molfeſ. *in ſumm. Theologia moralis, tractat.* 2. *cap.* 18. *num.* 13. Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.* 10. *cap. vnico, n.* 4. 1

Intellige vt per ſaltum promotus ſit ſuſpenſus tantùm ab ordine ſic malè ſuſcepto, non tamen ab Ordine ritè ſuſcepto , in quo extra periculum irregularitatis poterit miniſtrare , vt per Gregor. Lop. *l.* 63. *tit.* 5. *part.* 1. Syluest. *in ſum. verbo irregularitas, quæſt.* 11. Henriq. *lib.* 14. *de irregul. cap.* 6. §. 3. & *in commento lit. H,* Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 31. *ſect.* 1. *num.* 42. *ad med.* Auila *in ſimili tract. part.* 7. *diſp.* 9. *ſect.* 1. *dub.* 2. *verſ. ſecunda concluſio, ad fin.* quamvis Majol. *de irregul. lib.* 4. *cap.* 12. & Nauarr. *d. num.* 242. exiſtiment talem ſuſpenſum eſſe ab Ordine tam ritè, quàm malè ſuſcepto.

Quæ quidem ſuſpenſio ab adminiſtratione Ordinis ſic ſuſcepti incurritur ipſo jure, vt per S. Antonin. *part.* 3. *tit.* 26. *cap.* 3. *col.* 3. *ad med.* Syluest. *verbo irregularitas, quæſt.* 11. Sot. *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 4. Nauarr. *in man. cap.* 27. *num.* 242. *verſ. ſextò,* Sebaſt. Medic. *part.* 2. *titul.* 9. *quæſt.* 35. *verſ. ſeptimò,* Viuald. *in candel aureo, tit. de ſuſpenſ. num.* 48. Majol. *de irregular. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 1. Philiarch. *de officio Sacerd. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 5. Tolet. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 50. *n.* 17. Valent. *tom.* 4.

disp. 7.

Distinctio LIV.

1 GRatianvs multis Sanctorum Patrum auctoritatibus repetitis vicibus hac diſtinct. oſtendit ſeruos ordinandos non eſſe, niſi à propriis dominis libertatem legitimam conſequantur: circa quam concluſionem intelligendam, ampliandam, & reſtringendam, vide Bernard.Diaz, & *ibi* Salzed. *in practic. canon. cap.*19. *in nouiſſ.impreſſ.*Albert.Tror. *de vero,& perfecto clerico, lib.*2.*cap.*4.& 5. Sot.*in* 4.*diſt.*25.*quaeſt.*1. *art.*3.*verſ. tertia concluſio,* Lzl. de Zanchis *de priuileg. eccleſiaſt. priuil.*34.Majol.*de irregul.lib.*1.*cap.*35.*num.*3.*cum ſeqq.* Felician. *de cenſur. tit.de irregul.cap.*6. *verſ.ſerui,* Paul. Lancelot. *lib.*1.*inſtitut.juris Canon. tit.*25.in §. *ratione, & in* §. *ſi tamen,* Vgolin. *de irregul. cap.*57. Suar. *de cenſur.tom.*5.*diſp.* 51.*ſect.*4.Sayr.*eod.tract.lib.*6. *cap.*15. Auil. *in ſimili tractat.part.*7.*diſput.*3.*dub.fin.*Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.* 30. *num.*63. *cum ſeqq.* Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.*11. *cap.*8. Bellet. *diſquiſit. clericul.p.*1.*tit. de diſciplin. clericali,* §. 14. Et vide quæ dixi *in collect.ad cap.*1.*cum ſequent. de ſeruis non ordinan. in Decretalib.*

Cap. Nulli de ſeruili II.

Ex Concil. Triburien.

1 N*Iſi priùs à propriis dominis.*] Notatur ad hoc,quod libertas donata ſeruo à domino debet ipſam præſentationem, & ordinationem antecedere, vt per Soar. *tom.*5.*de cenſur.diſp.*51.*ſect.*3.*num.*4.

2 *Eius conditionis ſit.*] Intellige gloſſ. *verbo acciderit, in præſenti,* de ordinato in minoribus, qui domino ſuo ſeruire etiam in actibus temporalibus cogendus eſt, ac ſi nunquam Ordines ſuſcepiſſet, ita Syluest. *verbo ſeruitus,quaeſt.*6. Nauar.*in man. cap.*27.*num.*203. *verſ.*16. Henriq.*lib.*14.*cap.*8.§.7.Sayr. *de cenſur.lib.*6. *cap.*14. *num.*2. Sic etiam quando ſeruus per dolum, & calliditatem ſuo domino ignorante ad ſacerdotium promouetur,ab ipſo ſacerdotio deponitur, & domino redditur, vt per Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.* 2. *cap.*4.*num.*3. Autor. Gaui. *in tract. de ſacram. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis,q.*5.*n.*9. Sayr. *de cenſur. lib.*6.*cap.*14.

3 In gloſſ.*Ceciderit,*ibi,*ad hoc dico quod iſte in omnibus caret priuilegio clericali*, &c. Intellige quoad dominum,quoad cæteras verò perſonas de priuilegiis clericalibus, vide Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 51. *ſect.*3.*num.*13. Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.*11. *c.*8.*num.*6. Excipitur tamen ab aliquibus priuilegium *can. ſi quis ſuadente* 17. *quaeſt.*4. cuius excommunicationem incurrere etiam dominum,ſi ſeruum percutiat, tenent Sum.Angelic. *verbo ſeruitus,num.*5.Sayr.*d.lib.*6. *cap.*14.*num.*5. Campan. *d. num.*6. in *fine,* ſed meliùs alii contrarium ſentiunt, vt per Soar. *de cenſur.diſput.* 22.*ſect.* 1.*num.*48.Molin.*de juſtit.tract.*3.*diſp.*56.*num.*2. *cum ſeqq.*

Cap. Quis autem leges XI.

Gelaſius.

1 O*Riginarios ſuos.*] Originarii ſunt nati ex adſcriptitiis, liberi pariter ac,ipſi adſcriptitii ſunt, ſed computantur ſimul cum adſcriptitiis inter bona immobilia, & ſunt partes fundi, vt habetur in *l. jubemus nulli* 14. *C.de ſacroſ. Eccleſ.* juncta gloſſ. *verbo mancipia,* vide Connan. *commentar. juris Ciuilis lib.*2, *cap.*10. *num.*3. Menoch. *remed.*3. *retin.* à *num.*116.Couar.*in cap.quamvis pactum,part.*2.§.1. num.2. *de pactis,* Valaſc. *de jure emphyt.quaeſt.*33.*num.*15. Azor.*inſtitut. moral.part.*2.*lib.*2.*cap.*32.*quaeſ.*4.Soar.*tom.*5. *de cenſur. diſp.*51.*ſect.*3. *num.*15. vbi ſubdit huiuſmodi ſeruitutem tam circa originarios, quàm adſcriptitios ſeruos jam in vſu non eſſe.

Diaconos ordinatos.]Notatur ad hoc,quod ſerui facti Diaconi contradicentibus dominis,& neſcientibus Epiſcopo ordinante,ac præſentantibus ad Ordines,ipſis dominis in ſeruos vt antea reſtituuntur,quod intellige,niſi Vicarium offerant, vt *in cap. ex antiquis,ſup. hac diſt.*ita Soar. *d. ſect.*3. *ad med.* Toler. *in ſum. lib.*1. *cap.*59.*num.*4.Ludov.Miranda *in man. Prælat. tom.*1.*q.* 17.*art.*2.*concl.*3. 2

Cap. Generalis XII.

PRobat hic text.ſeruum, cùm non ſit ſui juris, nec poſſit de ſe diſponere, in religionem admitti non poſſe, niſi de licentia domini ſui, vt per S. Anton. *part.*3.*tit.*16.*cap.*3.§.4. Syluest.*in ſum. verbo Religio* 2. *quaeſt.*3.Azor.*inſtit.moral.part.*1. *lib.*12.*c.*1. *quaeſ.*3. Fr. Barthol.de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Relig.ſtatum nouitiis, diſp.*2. *dub.*2. n 2. 1

In gloſſ.*Et originarios* 1.ibi, *nec videtur eſſe differentia,* &c. Notatur ad hoc quod non datur differentia inter ſeruos,& originarios, de quo vide Aldobrandin. in §.*ſeruitus*, n.29. *Inſtit.de jure perſon.* Valaſc. *de iure emphyt.quaeſt.*37.*num.*6. 2

Cap. Mancipia XIII.

GRegorius ſcribens Libertino Præfecto Siciliæ *lib.*2. *epiſt.*36. ſeu *cap.*76. relatus in *hoc text.* an mancipia Christiana à Iudæis comparata ad libertatem perduci, & hoc licèt juſto bello capiantur, non ad aliquod malum contra legem Christi excitentur: ita Couar.*in reg.peccatum,part.*2.§.11.*num.*5.Salon. *in tract.de domin.quaeſt.*3.*art.*1. *poſt* 3. *concl.* Sayr. *in claui Regia, lib.*9. *cap.*6. *n.*15. qui indifferenter loquuntur, ſiue Iudæi ſint Principibus Christianis ſubiecti, ſiue non, contra Syluest. *in ſum. verbo furtum, quaeſt.*6. Sot. *de juſtit. lib.*4. *q.* 2. *art.*2. *poſt* 3. *concl.* Molin. *de juſtit.tract.*1.*diſp.*33. & *diſp.*37. *verſ. ab hac concl.* qui aiunt Christianos fieri captiuos Iudæorum, & infidelium, ſi capiantur bello juſto, & capientes non ſint ſubditi imperio Christianorum, quod etiam probabile judicat Sayr. *d.cap.*6. *num.*12. *prope fin.* Leſſi. *de juſtit. lib.*2. *cap.*5. *dub.*4. *num.*12. nam regulariter Iudæos ſeruos Christianos habere non poſſe tenent Foller.in *conſtitut. Regni, tit.de Iudæis,* num.8. Surd. *de aliment.tit.*1.*q.*18. num.9. Anton. Ricciul. *de jure perſonar. extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.*2. *cap.*58. *num.*1.vbi *num.*3.per *cap.ſi quilibet, hac eadem diſt.* extendit vt procedat,ſiue ſeruus fuerit olim Christianus, ſiue fuerit de recenti,aut nunc baptizatus, & *num.*4. per *cap. vlt.etiam hac eadem diſtinct.* pariter extendit, vt procedat non ſolùm in baptizato,ſed etiam in eo, qui ſolam voluntatem ſuam declarauerit, ſe velle baptizari. Vide quæ dixi ad *cap.*2. *de Iudæis, in Decretalib.* 1

Christiana.] Secus ſi huiuſmodi ſerui fuerint deſertores fidei,& apoſtatæ,cùm talibus non proſit priuilegium huius text.vt per Bannez 2.2.*tom.*1.*q.*40 *art.*1. *dub.*12. & *tom.*2.*tract.de domin.q.*2. Salon.*tract.de dominio,q.*3.*art.*1.*poſt* 4.*concl.* Valent.*tom.*3.*diſput.*3.*q.*16. *puncto* 3.Sayr.*d.cap.*6.*num.*10.*ad fin.* 2

3 Vtrùm autem Chriſtiana mancipia eorum qui in tribunali S. Inquiſitionis de crimine hæreſis, aut apoſtaſiæ à fide damnantur, libera maneant? vide Alphonſ. à Caſtro *de juſta hæret. punit. cap.7.* Simanch. *de Cathol. inſtit. tit 61. à n 8.* Penia *in direct. Inquiſ. part.3.q.119.commento* 168.latè Molin.*de juſtit.tract.2. diſput.40 per tot.* vbi tam de jure Ciuili, quàm Canonico affirmatiuam multis fundamentis tuetur, adde Sanch. *in præcepta Decalogi,tom.1.lib.2. cap.24.ex n.9.* Soar.*de fide,diſput.22. ſect.5.n.6.*

Cap. Nulla officia XIV.

Ex Conc. Tolet. III.

PRobat hic text. Iudæos, ſeu infideles eſſe protſus cuiuſcumque juriſdictionis, & poteſtatis incapaces inter Chriſtianos, conſonant *c. conſtituit 17.q.4. c.1. c.cum nimis,c.pen.de Iud.l. fin.C.eod.tit.* cum aliis congeſtis per Bart. *in rub.ff.de juſtit.& jure,num.1.* vbi Iaſ. *num.2.& 8.*Crot. *in rub.ff de noui oper. nuntiat. num.9. & ſeq.* Barbar.*conſ.63.col.2.lib.4.*Anch.*conſ.27. num.2.* Alex.*conſ.75.ante num.2.lib.5.* Brun.*in tractat.ſtantibus maſcul.art.6.ſub num.60.verſ. & quod Iudæi,* Molin. *de juſtit. tract.2. diſputat.39. verſ. quintus eſt, ad fin.* latè multis ampliationibus materiam proſequitur Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent.lib.2.cap.22. à princ.*

Cap. Fraternitatem XV.

1 DE materia huius text. dixi *in collect.ad cap.1. de Iudæ.in Decretalib.* & *ibi* citatis addo Molin. *de juſtit. tract.2. diſputat.39. verſ. quartus eſt,* qui de hoc textu meminit.

2 In gloſſ. *Dicitur.* Notatur ad hoc quod vt dicatur juris, & de jure præſumptio, non deſideratur jure exprimi, ne admittatur probatio in contrarium, ſed ſatis eſt ita ſua præſumptione inniti, vt ex ea certum quid ſtatuat. Ita ſimilis gloſſ. *in cap ferrum, in fine, hac ead. diſtinct.& verbo facti, ad fin. in l. ſiue poſſidetis, C. de probat.* vbi Bart. *num.12.* & Salicet. *num.16. in initio,* Bald. *in cap.quoniam frequenter,in princip. num.7. verſ. item vbicumque,vt lite non conteſt.* Abb. *in cap.quanto, n.2.de præſumpt.*& *ibi* Felin. *n.3.*Socin.*reg.314.num.2. in fine,* Alciat.*de præſumpt.in prælud.2.p.num.3.* Covar. *de ſponſalib.part.1.cap.4.§ 1.num.2.*Maſcard.*de probat. concl.1218.n.4.* Menoch.*de præſumpt.lib.1.præſumpt.3. num.22.*

Cap. Si ſeruus abſente XIX.

Ex Concil. Aurel. I.

1 SI *Diaconus, aut Preſbyter fuerit.*] Si autem ordinati fuerint in minoribus,in omni caſu in quo contra domini voluntatem ordinantur, erunt vt ſerui, nec ad eos reſtituendos in duplo tenebuntur Epiſcopus ſcienter ordinans, aut ſcienter præſentantes ad ordinationem,vt per Henriq.*in ſum. lib.14. de irregul. cap.8. §.7. & in commento lit. D.* Tolet. *in ſum. lib.1. cap.59. num.4.*Sayr. *de cenſur lib.3.c.14.num.5.* Auil. *de cenſur. part.2 .diſput.3.dub.vlt.*quicquid inuoluat Soar.*in ſimili tract. diſput.51.ſect.3 num 12 ad med.*

2 *Duplici ſatisfactione compenſet.*] Notatur ad hoc, quod Epiſcopus ordinans in Diaconum, ſeu Presbyterum ſeruum alienum ſcienter, tenetur pretium ejus domino in duplo reſtituere, ſeruo libero manente. Henriq. & Auil. *citatis locis,* Toler. *d.cap.59. num.1.* Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.30.tract.2.n.63.* Soar.*d.ſect.3.num.13.* vbi *num.12.* reſoluit huiuſmodi duplam recompenſationem ſtatim deberi, non expectata ſententia judicis.

Cap. Si ſeruus ſciente XX.

DE materia huius text. vide quæ dixi ad *cap.ſi quis incognitus,17.quæſt.2.* 1

Intra ſpatium vnius anni.] Computandi ſcilicet à ſcientia domini, non ab ordinatione ſerui, vt per gloſſ. *verbo vnius, in præſenti,* S.Antonin. *3. p. tit.10. cap.6.* Sayr. *de cenſur. lib.6. cap.54. num.5.* Campan. *in diuerſ.juris Canon. rub.11. cap.8. num.12.* Ludou. Mirand *in man.Prælat.tom.1.quæſt.17. art.2. concluſ.4. in fine,* Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.30.tractat.2.num.63.* Sanch.*in præcepta Decalogi,tom.2.lib.5. cap.4.num.46.* 2

In gloſſ. *Sed non à curiali.* Notatur ad hoc,quod Epiſcopalis dignitas à patria poteſtate liberat,per jura ab ea citata tradunt Pinel.*in l.1.num.42.C.de bonis mater.*Bernard.*reg.235.* Covar.*in cap. quia nos, num.5. de teſtament.* Garc.Falcoo.*reg.198.*Cott.*in memorabil.verbo Epiſcopalis dignitas,* Viui. *tom.2.comm. opinion.lib.8. tit.29.de patria poteſt. num.4.pag. mihi 403.* Aſcan. *de patria poteſt.cap.fin.num.49.* Menoch. *remed.15. recup. n.321.* Gutier. *in repet. § ſui,n.10.& 11.Inſtit.de hæred. qualit.* Valdeſ. *ad Xuar. part.2. pag. 62.* Azor. *inſtitut. moral.part.2,lib.3.cap.32.quæſ.1.* Molin. *de juſt. tract.2. diſput.229.verſ.ſextò,*Rebell.*de obligat.juſtit. p.2.lib.1. q.8. n.6. verſ. octauò,* Thom. Valaſc. *allegationum juris tom.1.alleg.29.num.79.*Mart. *de juriſd.p.1. cent.1. caſu 27.num.4.* Ego ipſe *de officio,& poteſt. Epiſcopi, part.2. alleg.1.num.10.* 3

SUMMARIUM.

1 *Nouitii olim non ſtatim ad habitum Religionis admittebantur,ſed geſtare ſolebant ſæcularem veſtem toto probationis tempore.*

2 *Probationis tempus in Religionibus initio naſcentis Eccleſiæ non erat definitum,ſed apud quaſdam longius, apud alias breuius.*

3 *Habitus Regularis à nouitio deferendus eſt hodie de eſſentia atque ſubſtantia anni probationis.*

4 *Habitum Regularem ſuſcipiens debet attenta diſpoſitione Concilii Trid. per annum in probatione ſtare, itaut profeſſio antea facta ſit nulla.*

Cap. Multos XXIII.

OLim nouitii non ſtatim ad habitum Religionis admittebantur, ſed geſtare ſolebant ſæcularem veſtem toto probationis tempore, vt conſtat manifeſtè in illis verbis,ibi : *Probabitur priùs in laicali habitu conſtitutus, & ex text. in cap.legem,53.diſtinct.* ibi,*& juxta normam regularem in ſuo habitu per triennium probati: & ex cap.3.17.q.2.ante triennium monachi habitus non præſtetur* : & multò poſt adbuc apud aliquos Ordines in vſu fuiſſe liquet ex *cap.conſtitutionem, de Regularib.lib.6.* ibi, *etiam in ſæculari habitu non mutato:* quæ tamen vſu contrario aboleri cœperunt, quia de ſubſtantia nouitiatus ex conſuetudine cuiuſlibet religionis eſſe vidimus nouitium tempore probationis habitum ſuæ religionis induere, vt admonuimus ad *d.c. legem.* Sic etiam ex ſupradictis juribus colligitur,multis annis ab initio naſcentis Eccleſiæ in Religionibus probationis tempus non fuiſſe definitum, ſed apud quaſdam longius, apud alias breuius; regula etiam Pachomii, quam ab Angelo acceptam ex 1 2

ex Palladio,& aliis refert Nicephot. *lib.9.cap.14.* præſcribebat triennium probationis,idem conſtat ex Iuſtiniano *in auth.de Monachis, collat.1.nouel.5.* idque vſu receptum videtur colligi ex Gregor. *lib.7. indict.1. epiſtol.11.* vt babetur *in d. lege*; eſt etiam vbi idem Gregor.exigat biennium *lib. 8. epiſt.23.* relatus *in cap. monaſteriis,19.q.3.* Redactum poſtea fuiſſe probationis tempus ad annum,conſtat ex Alex. II. *in cap. Gonſaldus,17.quæſt.2.& in c. ad Apoſtolicam, de Regularib.* Sed neque id perpetuum deinde fuit, & apud omnes Religiones receptum, quia ad profeſſionem multos admiſſos ante expletum annum,probatur ex Alex.III. *in appendice Concilii Lateranen. part.27. cap.5.* vbi dimidius annus, vel integer ad profeſſionem requiritur, & ex *d.cap.ad Apoſtolicam*, vbi etiam ante expletum annum ad profeſſionem admittitur nouitius, dummodù tam ille,quàm Religio, in quorum fauorem introductum eſt tempus probationis,juri ſuo velint renuntiare, ac probationis annum diminuere. Denique lege ſtatutum eſt quoad Mendicantes, prædicatores, & Minores,*in cap.conſtitutionem, de Regul.lib.6.* vt ante completum annum probationis nullus ad profeſſionem admittatur, & extenſum deinde fuit ad alios *in cap. is qui, & in cap. non ſolùm,& in cap.beneficium, eod.tit.de Regularib. in 6.*

3 Denique Concilium Trident. *ſeſſ.25. de Regularib. cap.15.* nouè ſtatuit vt in quacumque Religione tam virorum, quàm mulierum profeſſio non fiat ante decimum ſextum annum expletum,nec qui minori tempore quàm per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur, profeſſio autem antea facta ſit nulla, nullámque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel obligationis, vel Ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcumque effectus. Vnde jam conſtat habitum Regularem à nouitio deferendum eſſe de eſſentia,atque ſubſtantia anni probationis, vt reſoluunt Doctores per me citati *in*
4 *collect.ad cap.legem,vnic.53.diſtinct.* Item eundem habitum Regularem ſuſcipientem debere per annum in probatione ſtare, itavt profeſſio antea facta ſit nulla, ſicuti reſoluunt Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 2. art.7. & tom.3. quæſt.15. art.1. cum ſeq.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.12. cap.2. quæſ.6. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib 18. num. 385.cum ſeqq.* Armendat. *ad recopilat. legum Nauarræ, lib.2.tit.18.l.7.de Religion. num.4. cum ſeqq.* Campan. *in diuerſ.juris Canon.rub.12.cap.3. à princip.* Fr.Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.1. q.22. art.1. cum ſeqq.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.5. cap.4. num.8. cum ſeqq.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſor. lib.5. q.160. cum ſeqq.* Bonacin. *de clauſura, & pœnis eam violantibus impoſitis, q.2. puncto 10. diffic.2. §. 2.* Fr.Barthol.de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſput.11. dub.2.* Ego ipſe *de officio,& poteſt.Epiſcopi,part.3.alleg.101.num.16. cum ſeqq.* vbi multis citatis Doctoribus hanc materiam plenè tractaui, & ideò in præſenti repetere non oportet. Quomódo autem annus probationis in Religione complendus, ſi fuerit biſſextilis, dixi ad *cap.nullus pœnitentem, 55.diſt.*

Distinctio LV.

Summarium.

1 *Dies duo pro vno cedunt in menſe biſſextili in fauorabilibus, ſecus in odioſis.*
2 *Suſpenſus per menſem,ſi incipiat menſis Februarii biſſextilis, poteſt celebrare vltima Februarii die.*
3 *Dies biſſextus computatur vbi ſit mentio dierum, & non menſium.*
2 *Annus probationis in Religione quomodo complendus, ſi fuerit biſſextilis, oſtenditur.*

Cap. Nullus pœnitentem II.

Ex Concil. Arelat. III.

Anno *integro.*] De hac ſuſpenſione per annum à celebratione agunt Syluest. *in ſum. verbo ſuſpenſio, num.6.* Cov. *in Clem. ſi furioſus, part.1. initio, num. 10.* Vivald. *in candel. aureo, tit.de ſuſpenſ.num.54. & ſeqq.* Henriq. *in ſum. lib.13. de excom. cap.38. §. 3. caſu 3.* Sayr. *de cenſur. lib.4. cap.12. num.20.* Soar. *in ſimil. tractat. diſput.31. ſect.5. num.6.* vbi videtur ſentire hanc ſuſpenſionem non eſſe ipſo jure ferendam.

Gloſſ. *verbo Anno, in præſenti*, notabilis eſt dum primò firmans illos duos dies anni biſſextilis computari pro vno, poſtea innuens ſuſpenſum per annum ſufficere abſtinere CCCLXV. diebus, videtur probare illam diſtinctionem, vt in fauorabilibus in menſe biſſextili duo dies pro vno cedant,ſecus in odioſis, ac proinde ſuſpenſum per menſem, ſi incipiat menſis Februarii biſſextilis, poſſe celebrare vltima Februarii die, vt pluribus citatis Doctoribus reſoluit Sanch. *de matrimon. lib.2. diſp.24. num.18.* ſubdens hoc eſſe intelligendum, quando computantur anni, vel menſes; nam ſi computentur dies, vt ſi dicatur, *ſit ſuſpenſus quadragintà diebus*, tunc ſanè computabitur dies biſſextus, quia eſt verus dies,& ſic erunt illi duo dies: & deinde ſimiliter intelligit,quando ſuſpenſio eſſet abſolutè per menſem, ſecus quando eſſet per menſem Februarii,quia tunc cùm dies accreſcens ratione biſſexti, ſit verè Februarii, non liceret vltima die Februarii celebrare. 1 2 3

Vnde quia in profeſſione Nouitius ſe obligat, & obligatio ſignificat odium, ideò ſi nouitius compleat probationis annum die 24. Feburarii anno biſſextili, non dicitur expletus hic annus, niſi ſecunda die, quæ etiam appellatur 24. ideſt 25. die, ac proinde emittere non poteſt profeſſionem niſi eadem die 25. In puncto diei 24. Februarii præcedentis noni, In quo ſuſcepit habitum,ita tenent Fr. Emman. *tom.3. q. 15. art.4.& 5.* Molin. *de juſtit.tractat.2. diſp.573. verſ. atque vt à minori ætate,* Sanch. *d.diſp.24.num.21. verſ.ſimiliter credo,* Leſſi. *de juſtit. lib.2.cap.41.num.59.verſ. hinc ſequitur,*Fr.Ludov. Miranda *in man.Prælat. tom.1. diſp.22.art.3.* Fr. Barthol.de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp.11. dub.4 num.5.* Iul.Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. titul. de comitiis,cap.6.num.15.* Ego ipſe *de officio, & poteſt.Epiſcopi, p.3. alleg.101. poſt num.22. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.* vbi refero nouiſſimè Sacram Concilii Congregationem in vna Patauina de menſe Iunii 1627. cenſuiſſe non valere profeſſionem reſpectu anni biſſextilis cuiuſdam, qui ingreſſus eſt Religionem 23.Martii, & die 26.eiuſdem menſis ſequentis anni,currente anno biſſextili emiſit profeſſionem. 4

Cap. Si quis abſcidit IV.

Ex Canonib. Apoſt.

IRregularitatem incurri ab eo, qui ſeipſum mutilat, ſeu abſcindit ex indignatione, ea ratione, quia nemo membrorum ſuorum dominus eſt, per hunc text.tradunt Nauarr. *in man. cap. 27. num. 219 verſ.* 1

ſeipſum. Viuald. *in candel. aureo, tit. de irregul. num.* 201. Majol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 48. *in princip. num.* 5. *verſ. nam etſi quis, & cap.* 50. *num.* 1. Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſp.* 44. *ſect.* 2. *num.* 10. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 7. Auila *eod. tract. part.* 7. *diſp.* 3. *dub.* 1. *verſ. ſed petis,* Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 128. *num.* 32. Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 2. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 7. *num.* 9. Leſſi. *de juſtit. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 14. Molin. *eod. tractat. de juſtit. tractat.* 3. *diſp.* 8. *num.* 2. *ad fin.* Item eandem irregularitatem incurrere, ac proinde clericos fieri non poſſe eos, qui ſe caſtrauerunt, ſeu permiſeruot ſponte ſe caſtrari, reſoluit idem Bellet. *d.* §. 7. *n.* 12. Amplia procedere, etiamſi hoc fecerint vt caſtè viuant, prout dicam ad *cap. ſi quis pro ægritudine, inf. hac ead. diſtinct.*

2 In gloſſ. *Clericus*, ibi, *ſed quid dices de Origene,* &c. Refert hæc gloſſa Origenem ſe eunuchum feciſſe, vt liberiùs fœminis intra domos Euangelium prædicaret ſine periculo incontinentiæ, atque hoc minimè obſtante Sacerdotem creatum eſſe Cæſareæ, vt narrat Euſeb. *in hiſtor. Eccl. lib.* 6. *cap.* 6. Vtrùm autem propter hanc ſui euirationem peccauerit mortaliter, vide Leſſi. *de juſtit. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 14. *num.* 98. *in fine,* Sayr. *in claui Regia, lib.* 7. *cap.* 9. *num.* 24. *ad med.*

3 In ead. gloſſ. ibi, *item Marcus.* Refert hæc gloſſa ſanctum Marcum ſibi ex humilitate pollicem præcidiſſe ne fieret ſacerdos, ſed oportet aduertere, non eſſe hunc Marcum illum, qui Euangelium ſcripſit, ſed alium quendam Marcum Anachoretam, qui niſi id fecerit ex diuina inſpiratione, aut probabili ignorantia excuſetur, proculdubio in eo laudandus non eſt. Vide Leſſi. *d. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 14. *n.* 99. *ad med.*

SUMMARIUM.

1 *Irregularis eſt ille qui ſibi ipſi digiti partem volens abſciderit.*

2 *Digiti partem alteri abſcindens non incurrit irregularitatem.*

3 *Irregularitas an contrahatur ex mutilatione digitorum, quibus à Sacerdote Euchariſtia contrectatur, oſtenditur.*

4 *Irregularitas an incurratur ab eo, qui aliquem percutit, & vulnerat ſine mutilatione, & abſciſſione membri, ſi percuſſus ita deformis remaneat, vt quia irregularis, ad Ordines promoueri nequeat, oſtenditur, & num.* 5.

Cap. Qui partem VI. *Innoc.*

1 IRregularem eſſe illum, qui ſibi ipſi digiti partem volens abſciderit, per hunc text. tenent Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſputat* 44. *ſect.* 2. *num.* 10. Auil. *eod. tract. part.* 7. *diſp.* 3. *ſub dub.* 1. vbi intelligit, quamvis talis abſciſſio notabilem deformitatem non inducat, nec celebrationem impediat.

2 Intellige tamen id procedere in præſcindente ſibi ex indignatione partem digiti, non autem in abſcindente alteri, quia iſte talis non eſt irregularis, cùm irregularitas non incurratur ex mutilatione, ſeu abſciſſione membri, quod licèt ad corporis ornatum, & decorem, integritatem, & perfectionem ſpectet, non habet tamen propriam, & per ſe diſtinctam operationem ab aliis, ſed coniunctam, & acceſſoriam eum aliqua participatione, prout eſt digitus pedis, vel manus, & ideò ſic reſoluunt Nauar. *in man. cap.* 27. *num.* 206. *verſ. ſecundò dico,* Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 3. *in initio, num.* 8. Majol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 50. *num.* 2. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 62. *num.* 4. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 15. *à num.* 13. Auil. *eodem tract. part.* 7. *diſp.* 5. *ſect.* 1. *dub.* 1.

Vtrùm autem ex mutilatione digitorum, quibus à Sacerdote Euchariſtia contrectatur, prout eſt pollex, aut index, vel medius, contrahatur irregularitas, quæſtio eſt dubia, in qua vna eſt opinio affirmatiua, quam ſequuti ſunt Syluest. *verbo homicidium* 3. *quæſt.* 3. *verſ. quartum,* Majol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 50. *num.* 2. Card. Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.* 1. *cap.* 27. *notab.* 3. Ratio eſt, quia irregularitas incurritur etiam ab eo, qui aliquem percutit, & vulnerat ſine mutilatione, & abſciſſione membri, dummodo percuſſus, & vulneratus ex vulnere, & percuſſione ita deformis remaneat, vt quia irregularis ad Ordines promoueri nequeat; percutiendo enim facere alterum inhabilem perinde eſt ac ſi membrum illi abſcinderet, ſicut reſoluunt Boniſ. de Vitalin. *in Clem.* 1. *de homicid. col.* 6. Majol. *d. cap.* 50. *num.* 4. *& 9. in fine, & lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 10. *verſ. decimanona,* Viuald. *in candelab. aureo, tit. de irregul. num.* 35. nec diſſentire videtur Auila *d. part.* 7. *rub. de irregul. ex defectu corporis, diſp.* 3. *dub.* 1. *verſ. ex dictis ſequitur.* 3 4

Altera fuit opinio præcedenti contraria, quod ſcilicet nec ex abſciſſione prædictorum digitorum irregularitas contrahatur, quam tenet Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *c.* 15. *n.* 16. motus ex ratione etiam præcedenti contraria, videlicet quod non ſit irregularis percutiens, ſeu vulnerans aliquem, niſi membrum mutilet, aut abſcindat, etiam quod ex illa percuſſione, ſeu vulnere percuſſus, ſeu vulneratus remaneat deformis, & ceu aliàs inhabilis ad Ordines, vt ex Nauar. *dict. cap.* 27. *num.* 207. firmat *eodem cap.* 15. *num.* 7. *verſ. alii tamen, & num.* 16. *verſ. nec hoc mirum eſſe debet:* & tranſire videtur Suar. *de cenſur. diſp.* 44. *ſect.* 2. *poſt num.* 10. *&* 12. quare vtraque opinio probabilis eſt, ſed prima probabilior. 5

SUMMARIUM.

1 *Clericus fieri poteſt, qui non ſponte, ſed caſu fuerit ſectus, vel caſtratus, & ſi jam ſit in ſuſceptis Ordinibus, miniſtrare poterit.*

2 *Caſtratus ob ægritudinem de conſilio medicorum ſine vlla diſpenſatione ad Ordines ſacros ab Epiſcopo ſuo promoueri poteſt.*

3 *Caſtratus ſua culpa, ob morbum ſcilicet Gallicum, non poteſt fieri clericus.*

4 *Clericus fieri non poteſt ille cui fuerint abſciſſa virilia adultero à marito vlciſcente iniuriam, quia ipſum inuenit cum ſua vxore coire.*

5 *Medicus incurrit irregularitatem, ſi ejus imperitia, aut negligentia ſequatur homicidium, aut mutilatio.*

6 *Medicus ab irregularitate erit immunis, ſi in nulla fuerit culpa ſubſequuta mortis, omnémque ne ægrotus moriatur diligentiam adhibuerit.*

Cap. Si quis à medicis VII.

Ex Nicæno Concil.

PRobat hic text. quod vbi quis non ſponte, ſed caſu fuerit ſectus, vel caſtratus, nempe propter infirmitatem, aut languorem, aut in cunabulis, ſeu à barbaris, aut per inſidias hominum, ſive dominorum, poteſt fieri clericus, & ſi jam ſit in ſuſceptis Ordinibus, miniſtrare poterit: conſonant *cap. Eunuchus, cap. ſi quis pro ægritudine, cap. ſi quis in infirmitate, cap. lator, cap. præterea, hac eadem diſt.* tradunt Henriq. *in ſum. lib.* 14. 1

lib.14.cap.8.§.1. Nicol. Garc. *de benefic. part.7.cap.12. n.7.* Savr. *in claui Regia, lib.7. cap.9.n.34. & ſeq.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part.1 tit. de diſciplina cleric. §.7. num. 16.* Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub. 11.cap.17.ſub num.124.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. allegat.42. num.14.* Et in hoc caſu non eſt opus ei, cui virilia abſciſſa ſunt, ſecum in pulnerem redacta, aut ſicca portare, gloſſ. 1. *in dicto cap. ennuchus*, Abb. *in cap. ex parte, num.6. de corpore vitiat.* Bellet. *dict.§.7. num.17.* plures citati à Cened. *ad Decretales, collect. 69. num.2.* quibus addo Viuald. *in candel. aureo, tit. de irregular. num.172.* Toler. *in ſum. lib. 1. cap.63.n.4. ad fin.* Vgolin. *de irregular. cap.49.n.5.*

2 Quod adeò verum eſt vt hic ſic ob ægritudinem de conſilin medicorum caſtratus, ſine vlla diſpenſatione ad Ordines ſacros ab Epiſcopo ſuo promoueri poſſit, ſecundùm Nauar. *conſil.2. ſub titul. de corpore vitiatis, in nouis,* Sayr. *ſub eodem titulo, decis.3.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.2. allegat.42. num.16. in fin.*

3 Limita tamen, niſi id ſua culpa acciderit, veluti ſi cognouit carnaliter mulierem habentem morbum Gallicum, & ex huiuſmodi contagio amiſit membrum genitale, attento quod ex hoc id ſolet ſuccedere, niſi ignoranter eam cognouiſſet, quam ſanam putabat, vt
4 per Fr. Emman. *in ſua ſumma, tom.1.cap.158. num.7.* Item ſi fuerint abſciſſa virilia adultero à marito vlciſcente iniuriam, quia ipſum inuenit cum ſua vxore coire, ſicuti traduot Villadieg. *de irregul. titul. de corpore vitiatis, col.2.* Vgolin. *eodem tract. cap.51. num.3.* Couar. *in Clement. ſi furioſus, part.1. in initio, num.6.* Soar. *tom.5. de cenſur. diſp.51. ſect.2. num.8.* Sayr. *eodem tract. lib.7. cap.7. num.12. & 13.* Molin. *de juſtit. tract.3. diſp. 70. num.18.* Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.11.c.17. num.11.*

5 In gloſſ. *A medicis*, ibi, *Tamen imperitia ejus culpa annumeratur.* Notatur ad hoc, quod irregularitatem incurrit medicus, ſi ejus imperitia, aut negligentia ſequatur homicidium, aut mutilatio, vt per Maiol. *de irregul. lib.2. cap.12. tit. de medicorum irregul. num. 1.* Soar. *de cenſur. tom.5. diſput.47. ſect.7. num.1. & ſeq.* Sayr. *in ſimili tract. lib.7.c.4. num.5. verſ. medicus etiam,* vbi *num.6.* agit in ſpecie de medico dante infirmo
6 medicinas non proprias. Sic è contrario medicus ab irregularitate erit immunis, ſi in nulla fuerit culpa ſubſequutæ mortis, omnemque ne ægrotus moriatur diligentiam adhibuerit, ita Maiol. *vbi ſuprà, num.6.* Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.2.§.9. num.2.* Auil. *de cenſur. part.7. diſp.6. ſect.1. dub.10. concl.1.* Sayr. *dict. lib.7. cap.6. num.8.* vbi propterea dicit tria præcipua eſſe neceſſaria ad hoc, vt medicus non teneatur de morte infirmi, primum vt ſit peritus in illa arte & profeſſione, ſecundum vt adhibeat omnem diligentiam juxta artis præcepta, tertium vt admoneat infirmum, vt præcaueat ab iis, quæ ſibi nocumento futura ſunt.

Cap. Eunuchus VIII.

Ex Canon. Apoſt. 21.

1 VEl ſi in perſecutione, &c.] Quid ſi quis euirationem juſſam à tyranno, vel quamcumque aliam mutilationem, quæ non ſit partis neceſſariæ ad Ordines, aut notabilem deformitatem inducat, ſibi ipſi inferat ad conſeruandam vitam, & fugiendum majus malum, an incurrat irregularitatem, peccatúmque committat, ſolet à Doctoribus in dubium reuocari? affirmatiuè reſpondent Sot. *de juſtit. lib.5. quæſt.2. art.1. concl.3.* Salon. & Arag. *2.2. quæſt.65. art.1.* Sayr.

in claui Regia, lib.6. cap.9. num.37. ad fin. Verùm contrariam opinionem tenent Petr. Nauar. *de reſtit. lib.2. cap.3.n.98. & 99.* Sà *in aphoriſm. verbo homicidium, in fine,* Tolet. *in ſum. lib.5. cap.9. num.4.* latè Leſſi. *de juſtit. lib.2. cap.9. dub.3. num.101.* ſubdens etiam ex propria voluntate, abſque tamen juſſione tyranni, ſine peccato fieri poſſe, quando prudenter crederetur illum hoc facto ad miſericordiam commonendum.

In gloſſ. *Si in perſecutione*, ibi: *non eſt ergo neceſſe*, &c. Notatur ad hoc, quod non eſt opus ei, cui virilia 2
per inſidias hominum, vel in perſecutione amputata ſunt, vel Eunuchus natus eſt, illa ſecum in puluerem redacta, aut ſicca portare, ſi fiat clericus, vt dicunt vulgares: referunt, & ſequuntur Abb. *in cap. ex parte, num.6. de corpore vitiatis,* Villadieg. *de irregularitate, cap.11. num.3. pag.159.* Felician. *de cenſur. tit. de irregular. cap.6. pag.423.* Alber. Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.2. cap.16. num.8.* Nauar. *in man. cap.27. num.200.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de diſpenſat. cum corpore vitiatis, num.15.* Petr. Plaz. *de delict. cap.25.n.5.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de irregul. ex corpore vitiatis, n.181.* Bellet. *diſquiſitionum clericalium p.1. tit. de diſcipl. clericali, §.7.n.17.* Auil. *de cenſur. p.7. diſp.3. dub.1. verſ. ſequitur tertiò.*

Cap. Si quis pro ægritudine IX.

Ex Martino.

PRobat hic text. quod ii, qui ſe caſtrauerunt, ſeu
permiſerunt ſponte ſe caſtrari, vt caſtè viuerent, 1
non poſſunt eſſe clerici, ſicuti per hunc textum, & alia ſimilia jura reſoluunt Nicol. Garc. *de benefic. p.7. cap. 12. à num.7.* Bellet. *diſquiſitionum clericalium p.1. tit. de diſciplina clericali, §. 7. num.12.* Mulfeſ. *in ſumma Theologia moralis, tractat.2. cap.16. num.16.* Raguc. *de Miſſa in Eccleſia, q.12. num.2.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.2. allegat.42.n.13.*

Non enim per abſciſſionem corporis à Deo plaſma- 2
ti exiſtimare debent poſſe à ſe carnales concupiſcentias amputare, ſed per diſciplinam Religionis, vel abſtinentiæ, vnde illud *Matth.19.* quatenus Dominus noſter dicit eſſe eunuchos, qui ſe caſtrauerunt propter regnum Dei, eſt intelligendum de eunuchis ſpiritualiter, ideſt, de iis qui ſe abſtinent perpetuò à concubitu fœminarum, prout interpretantur D. Auguſt. & alii, quos congerunt Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.1. in initio, num.6. verſ. quintò,* Beller. *d. §. 7. num. 13.* Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.11. cap.17. num. 12.* vbi etiam ſecundùm Chryſoſt. quem refert Sot. *de juſtit. lib.5. quæſt.2. art.1. in fine,* dicit intelligi poſſe de illis, qui non per membrorum abſciſſionem, ſed per malarum cogitationum interemptionem ſe caſtrauerunt. Vnde carni repugnare neſcit, qui non ad ieiunia, flagellationes, humi cubationes, frequentiam Confeſſionis, & auguſtiſſimæ Euchariſtiæ, ſed ad amputanda virilia confugit, cùm certum ſit eunuchos libidine magis incendi, vt bene probant Petr. Greg. *ſyntagm. juris p.2. lib.7. cap.2.* Sayr. *de cenſur. lib.6.c.7. num.12.*

Cap. Si quis in infirmitate X.

Ex Concil. Illerdenſi.

MEdicorum inciſione claudus.] An, & quando clau- 1
dus poſſit primò promoueri, aut ad cæteros Ordines aſcendere, vel in ſuſceptis miniſtrare, vide Maiol. *de irregul. lib.1. cap.18. n.2.* Tolet. *in ſum. lib.1. cap.62. num.1.* Henriq. *lib.14.c.8. §.1.* Nauar. *in man.*

*cap.27.num.*199. Soar. *tom.*5. *de cenſur. diſp.*51. *ſect.*2. *n.*11. *&* 13. Sayr. *in ſimili tract. lib.*6. *cap.*8. *num.*22. Auil. *eod. tract. part.*7. *diſp.* 8. *dub.* 1. *verſ. ſed circa,* ex quorum dictis colligitur eum, qui ita ſit claudus, vt crutibus, vel pedibus careat, eſſe irregularem, tam ne primò promoueatur, quàm ne poſt promotionem ad alios, vel ad Altare aſcendat; addunt verò exigente juſta cauſa diſpenſari poſſe cum claudo, qui poteſt ſtare ad Altare ſi habeat claudicationem ante Ordines, & nec baculo, nec pede ligneo indigeat, niſi magna fuerit deformitas, ſi claudicatio extra culpam claudicantis contigit.

6 Nota quod ligneo pede incedens ad Ordines promoveri non poteſt, ſecundum Flamin. Pariſ. *de reſignat.lib.*5. *quæſt.*6. *num.*46. Molin. *de juſtit. tractat.* 3. *diſp.*70.*num.*9. Sayr. *d.lib.*6.*cap.*2.*num.*22. Bonacin. *de cenſur.diſp.*7.*quæſt.*2.*puncto* 2. *num.*15. Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.*11. *cap.*17. *num.*127. Bellet. *diſquiſit. cleric. part.*1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 7. *num.*23. quos refero *de officio, & poteſt. Epiſc. part.*2. *allegat.*65. *num* 40. & aduertunt Majol. *d.cap.*18. *num.*3 ac Auila *d.diſput.*3. *dub.*2. *verſ. vnde ſit prima concl.* quod poterit Epiſcopus diſpenſare cum Religioſo, vt celebret cum pede ligneo, & quod poterit etiam ſuperior diſpenſare cum Religioſo Sacerdote facto claudo poſt ſacerdotium, ita vt celebrare poſſit cum pede ligneo. De bis, qui habent pedes diſtortos, vel pedum digitos amiſſos, vide Trot. *de vero, & perfecto cleric. lib.* 2. *c.* 16. *num.* 9. Rebuff. *in praxi benef. p* 3. *tit. de diſpenſat. cum corpore vit. num.*6. Molin. *num.*3. Sayr. *num.*23. Auil. *diſput.*3.*dub.*1.*verſ. ſequitur tertiò, citatis locis.*

Cap. Si Euangelica XIII. & vlt.

Gelaſius.

1 Gelaſius relatus in præſenti, ſcribit Ruffino Epiſcopo non eſſe præſtanda jura ſacerdotii, cui oculus erutus eſt, & ideò iſtum talem non poſſe fieri clericum, etiam primæ Tonſuræ, tradunt Seraphin. *deciſ* 625. *n.*1. *cum duobus ſeqq.* Nauar. *in man. cap.*17. *num.*199. Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.*11. *cap.*18. *num.*70. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*2. *alleg.*42. *num.*29.

2 In gloſſ. *Inuitus,* ibi, *arg. eſt ad quæſt. quod ſi ſponſa eſt oppreſſa à ſponſo, non poſſet intrare Religionem,* &c. De hoc vide Greg. Lop. *l.*4. *gloſſ. fin. tit.*1. *p.*4. Syluest. *verbo diuortium, quæſt.*5. *num.*8. Perez *l.*1. *verſ. ſiris præmiſſa, tit.*1. *lib.*5. *Ordin. pag.*12. Couar. *de ſponſalib. d. p.*2. *c.*7 §.4. *num.*10. Henriq. *in ſum. lib.*11. *de matrim. cap.*8. §... D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon. part.*5. *num.*106 Valaſc. *conſ.*29. *n.*5. *tom.*1. Sanch. *de matrim. lib.*2. *diſput.*27. *num.*5. *cum ſeqq.*

SUMMARIUM.

5 *Presbyterorum filii ad ſacra Officia non ſunt admittendi.*

2 *Filii legitimi Presbyterorum an poſſint ſuccedere patri in beneficio, quod ipſe poſſedit, nulla perſona mediante, remiſſiuè.*

3 *Monaſterii ingreſſus tollit irregularitatem conſurgentem ex defectu natalium quoad Ordines tantùm.*

4 *Epiſcopus cum illegitimis an & quando ad Ordines, & beneficia diſpenſare poſſit, remiſſiuè.*

Distinctio LVI.

Gratianus in hac diſtinctione agit de Presbyterorum filiis ad ſacra Officia non admittendis, de qua materia, & latè de illegitimorum inhabilitate, ſeu irregularitate ad Ordines, & beneficia citaui plures Doctores *ad rub. de filiis Presbyter. in Decretal & in collect. ad textus illius tit.* reperies multa, quæ hîc deſiderari poterant. 1

In gloſſ. *Presbyterorum,* ibi, *de legitimis filiis non eſt dubium, quin licitè promoueantur,* &c. Et an iſti tales poſſint ſuccedere patri in beneficio, quod ipſe poſſedit nulla perſona mediante? vide per me reſoluta *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*3. *allegat.*65. *num.*16. *& in collectan. ad cap. ad extirpandas* 11. *de filiis Presbyt. num.*1. 2

In ead. gloſſ. ibi, *quia ingreſſus monaſterii tollit irregularitatem.* De hoc latè dixi *in collectan. ad cap.* 1. *de filiis Presbyt. in Decretal.* Intellige de ſola irregularitate conſurgente ex defectu natalium quoad Ordines ſuſcipiendos tantùm, non ſic de aliis irregularitatibus, vt per Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.*1. §. 2. *num.*6. Nauar. *in commento* 2. *de Regular. num.*60. Henriquez *in ſum. lib.*14. *de irregular. cap.*7. *num.*2. Azor. *inſtitut. moral. part.*1. *lib.*12. *cap.*5. *quæſ.*12. *& part.*2. *lib.*6. *c.*4. *quæſ.*10. Auil. *de cenſur. part.*7. *diſput.*30. *dub.*3. Soar. *eodem tract. diſput.*41. *ſect.*1. *num.*3. Sanch. *de matrim. lib.*7. *diſp.*80. *num.*4 Leſſ. *de juſtit. lib.*2. *cap.*41. *dub.*8. *num.*74. 3

In ead. gloſſ. ibi, *Et dico Epiſcopum poſſe diſpenſare circa tales,* &c. An, & quando Epiſcopus cum illegitimis ad Ordines, & beneficia poſſit diſpenſare, dixi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.*2. *allegat.* 45. *per totam, & in collectan. ad cap.*1. *de filiis Presbyter. lib.*6. 4

Cap. Presbyterorum I. *Vrban.*

Ex hoc text. colligitur illegitimum per ingreſſum in Religionem [cum effectu ſcilicet] aptum fieri ad Ordines, de quo latè dixi *in collect. ad cap.* 1. *de filiis Presbyter. in Decretalib. & ibi* citatis addo Fratrem Bartholom. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp.*5. *dub.*6. 1

In gloſſ. *Filios,* ibi, *Sed nunquid hoc ad nepotes extenditur,* &c. Vide quæ dixi *in collect. ad cap. ad extirpandas* 11. *n.*4. *de filiis Presbyter. in Decretalib.* 2

Cap. Oſius II. *Damaſus.*

Nomina plurimorum Pontificum, Cardinalium, Epiſcoporum, & clariſſimorum virorum, qui fuerunt ſpurii, referunt Tiraquel. *de nobilit. c.*15. *n.*31. *cum ſeq.* Joan. Rojas *de ſucceſſion. cap.*15. *ex num.*31. Card. Paleoth. *de nothis, & ſpur. c.*66. Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.*8. §. 3. *num* 8. *cum ſeqq.* vbi ait illegitimos aliquando ſolere acutioris eſſe ingenii, & perſpicaciores legitimis, & exemplificat in Salomone, Romulo, Alexandro Magno, Hercule, Iephthe, Iabel, Tubalchain, Bartolo, & Iaſone, refert Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp.*5. *dub.*4. *n.*7. 1

Cap. Vndecumque III. *Auguſt.*

Eleganter Auguſtinus *lib. de bono coniug. cap.*16. relatus in hoc text. nobis oſtendit non genus hominum, ſed perſonas eſſe perpendenda; cunctis enim vnam, atque eandem nobilitatem donauit Deus, cùm 1

dignatus

Digitized by Google

dignatus eſt omnium pater vocari, ut ait Chryſoſtom. *homil.* 20. *in Matth.* qui etiam ſuper illud Matth. 4. *Patrem habemus Abraham: Quid*, inquit, *Timotheo nocuiſſe creditur, quod fuit ex patre gentili, aut quid nocuit Abrahæ, quod patrem habuit Tharam luteorum Deorum cultorem? Nonne ſeparatus à genere ſuo poſitus eſt in caput fidelium, ut non jam diceretur filius peccatorum, ſed pater Sanctorum; nec potuerunt ejus gloriam ſordidare paterni errores. Non ergo*, concludit Auguſtin. ſuper Matth. *contemni debet filius probus ex infirmo patre natus, nam ſplendidum lumen de fumo, lilium candens de ſentibus, rubens roſa de ſpinis exoritur.* Vide alia plura, quæ in hujus rei argumentum cumulavi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 17. *num.* 12. *cum ſeqq.*

2 In gloſſ. *Sic mali filii*, ibi, *Sed verum eſt quod non nocet delictum patris*, &c. Notatur ad hoc, quod ecclesiaſticis pœnis unus pro alio puniri non poteſt, ut per Menoch. *conſ.* 99. *num.* 8. De validitate autem legum, vel ſtatutorum imponentium pœnas temporales filiis ob parentum delicta, vide Doctores quos citavi *in collect. ad Extravag. unic. num.* 2. *&* 3. *de pœnis, Ioan. XXII.*

SUMMARIUM.

1 *Filii eorum, qui committunt crimen læſæ majeſtatis humanæ contra Principes ſæculares, non privantur beneficiis obtentis ante parentum delictum.*

2 *Filii committentium crimen læſæ majeſtatis humanæ in Principes temporales redduntur inhabiles ad beneficia in poſterum conſequenda, ſi tempore delicti paterni nondum erant clerici.*

3 *Pœna patris committentis crimen læſæ majeſtatis humanæ non imponitur filio clerico.*

4 *Delictum quotieſcumque eſt grave poteſt quis beneficio privari ſi exprimatur à jure.*

5 *Condemnatio nulla, quamvis ſit ad perpetuos carceres, ſe extendit ad privationem beneficii, niſi exprimatur.*

CAP. Satis perverſum VII. *Greg.*

1 AB *officio, quo fungitur*, &c.] Intellige de officio, ſive Ordine obtento poſt delictum patris; nam ſi ante delicti paterni ſententiam ordinatus ſit, non incurret filius propter illud ſuſpenſionem, & privationem talis Ordinis, ut per Majol. *de irregular. lib.* 5. *c.* 46. *n.* 6. Soar. *de cenſur. diſp.* 43. *ſect.* 3. *n.* 2. *in fine*, Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 10. Sicut nec incurret privationem beneficiorum obtentorum ante declarationem criminis paterni, quod in filiis etiam punitur; nam ſuperveniens crimen non facit inhabilem ad beneficium jam obtentum, ut per Simanch. *de Cathol. inſtitut. tit.* 29. *num.* 2. *& in enchirid. tit.* 69. *n.* 9. Clar. §. *Hæreſis, n.* 16. Otalor. *de nobil. part.* 4. *princ. cap.* 9. *num* 9. Covar. *lib.* 2. *variar. cap.* 8. *num.* 1. Perez *l.* 1. *tit.* 7. *lib.* 8. *Ordin.* Penia *in direct. Inquiſit. part.* 3. *comm.* 163. *verſ. Ego verò*, Hojed. *de incomp. benef. p.* 1. *cap. pen. num.* 100. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 45. *num.* 6. *limit.* 7. Menoch. *conſ.* 805. *num.* 33. *& conſ.* 808. *num.* 36. Azeved. *l.* 1. *num.* 206. *tit.* 3. *lib.* 8. *novæ recop.* Petr. de Ledeſma *in ſum. part.* 2. *tract.* 1. *cap.* 6. *poſt* 17. *concl. diffic.* 2. Param. *de origine S. Inquiſ. lib.* 3. *quæſt.* 9. *num.* 203. *cum ſeqq.* Soar. *de cenſur. diſputat.* 43. *ſect.* 3. *num.* 2. *in fin.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 28. *n.* 28. quicquid dicat Nicol. Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 10. *num.* 77.

In gloſſ. *Satis perverſum, unic.* ibi, *ſed illud ideo perdit*, &c. Notatur ad hoc, quod filius, qui beneficium adeptus eſt ob patris pecuniam, licèt ipſe filius id omninò ignoret, beneficium perdit, quia furtivum eſt, ut per Ludov. Gom. *in reg. de triennali, quæſt.* 12. *verſ. Et iſta*, Caſſad. *deciſ.* 5. *num.* 3. *de ſequeſt. poſſeſſ.* Vega *in ſum. part.* 2. *cap.* 101. *caſu* 33. Leſſ. *de juſtit. lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 142. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract. de ſimon. cap.* 38. *num.* 35. Nicol. Garc. *de benef. part.* 8. *c.* 1. *num.* 6. quamvis contrarium teneant Covar. *in reg. peccatum, part.* 2. §. 8. *num.* 8. Corraſ. *part.* 4. *cap.* 1. *num.* 3. Navar. *in man. cap.* 25. *n.* 113. *& conſ.* 37. *n.* 3. *& conſ.* 95. *&* 96. *de ſimon.*

In ead. gloſſ. ibi, *Sed quid ſi pater commiſit crimen læſæ majeſtatis*, &c. Hæc gloſſ. dum indiſtinctè reſolvit filium non eſſe privandum beneficiis, ſi pater commiſit crimen læſæ majeſtatis humanæ, jam videtur probare hoc eſſe intelligendum tam de beneficiis obtentis, quàm obtinendis. Ita tenent Roland. *conſ.* 16. *n.* 15. *vol.* 4. Hippol. *in rub. de fidejuſſ. num.* 120. Centul. *in addit. ad Farin. dec* 62. *p.* 1. *lit. B, ampl.* 1. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 28. *n.* 18.

Verùm ex ratione, quam præſtat gloſſ. ibi, *quia cùm clericus eſt à juriſdictione Principis exemptus*, videtur colligi filios eorum, qui committunt crimen læſæ majeſtatis humanæ contra Principes ſæculares, non privari beneficiis obtentis ante parentum delictum, quia hoc modo jam tempore delicti commiſſi erant actu clerici, cùm beneficia non conferantur niſi clericis, ac proinde infamia, de qua *in l. quiſquis*, §. *filii*, *C. ad leg. Iul. Majeſt.* eos uti à juriſdictione Principis ſæcularis exemptos comprehendere non poteſt, quare ita tenent Gig. *in tract. de crimine læſæ majeſt. lib.* 3. *tit.* 1. *de pœnis, quas incurrunt filii, q.* 9. Covar. *var. lib.* 2. *c.* 8. *num.* 4. *ad fin.* Perez *titul.* 7. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 197. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *q.* 116 *num.* 117. Sanctarel. *de hæreſi, cap.* 34. *dub.* 2. *num.* 5. ubi *num.* 6. poſt Decian. *in tract. crimin. lib.* 7. *cap.* 41. *num.* 11. ſubdit filios com- 2 mittentium crimen læſæ majeſtatis humanæ in Principes temporales, reddi inhabiles ad beneficia in poſterum conſequenda, ſi tempore delicti paterni nondum erant clerici, quia talis ut ſubditus incurret infamiam comminatam *in d. l. quiſquis*, §. *Filii verò*, ac proinde eo ipſo ſic factus infamis conſequitur ex jure Canonico, ut fiat irregularis, juxta *cap. infames* 6. *quæſt.* 1. & regulariter infames ſecundùm leges, ſunt infames ſecundùm Canones, ex *cap. omnes verò* 7. *quæſt.* 1. & docent Majol. *de irregul. lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 3. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæſt.* 3. Suar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp* 48. *ſect.* 1. *num.* 4. *&* 5. Avila *in ſimili tract. part.* 7. *diſp.* 4. *dub.* 5. *concl.* 1.

Unde colligitur, quod pœnæ patris committentis 3 crimen læſæ majeſtatis, humanæ non imponuntur filio clerico, ſecundùm Roland. *conſ.* 16. *num.* 15. *lib.* 4. Baiard. *ad Clar.* §. *Læſa majeſtas, num.* 19. latè Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu* 45. *per tot.* Hinc etiam procedit, ut ſi filii ad Ordines promoti ſunt ante parentis delictum, non privantur uſu Ordinum, ſecundùm Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 10. *&* 18.

Et quamvis aliqui ex hac gloſſ. deſumere tentave- 4 rint, quod quotieſcumque delictum eſt grave, poteſt quis beneficio privari, ad quod, meo judicio, ineptè adducitur, ex quorum numero ſunt Selv. *de benef. part.* 3. *quæſt.* 2. *num.* 2. *cum ſeqq.* & Rebuff. *in praxi, tit. de modis amittendi beneficia*, *num.* 61. Intelligendum tamen eſt ſi exprimatur à jure, aliàs non ſecundùm Doctores, quos refert, & ſequitur Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 15. *n.* 159. quia nulla condemna- 5 tio, quamvis ſit ad perpetuum carcerem, ſe extendit ad privationem beneficii, niſi exprimatur, Mandoſ. *de monit. q.* 16. *num.* 1. Gonzal. *ubi ſuprà, num.* 137.

6 In ead. gloſſ. ibi, *hoc tamen ſcias, quod multoties quis punitur ſine culpa, non tamen ſine cauſa.* Addûcunt Doctores ad parvulos occiſos in expugnatione urbis hoſtilis, in bello juſto, quos quidem interficere licere ſecundariò, & indirectè reſolvunt Victor. *in relect. de jure belli, num.*37. Valent. *tom.*3. *diſp.*3. *quaſt.*16. *puncto* 3. Sayr. *in clavi Regia, lib.*7. *cap.*12. *num.*14. Azor. *inſtit. moral. p.*3. *lib.*3. *cap.*7. *q.*7. Leſſi. *de juſtit. lib.*2. *cap.*9. *dub.*7. *n.*37.

SUMMARIUM.

1 *Incontinens præſumitur ille, qui patrem incontinentem habuit.*
2 *Filii ſolent eſſe imitatores paternæ incontinentiæ.*
3 *Filius eſt argumentum ambulans ſuper terram de incontinentia patris.*
4 *Filius unde dicatur, oſtenditur.*

Cap. Si gens Anglorum X.

1 DE *tali commiſtione*, &c.] Notatur ad hoc, quod incontinens præſumitur ille, qui patrem incontinentem habuit, ut per Menoch. *de præſumpt. lib.*6. *præſ.*58. *num.*6. nam adulterinæ plaotæ non dabunt radices altas, nec ſtabilem ſedem ponent, de quo Alciat. *lib.*10. *parerg. cap.*8. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, & uxorem, not.*3. §.10. *num.*3.
2 Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap.*55. *num.*1. Menoch. *de arbitrar. caſu* 464. *num.*17. Solent enim filii imitatores eſſe paternæ incontioeotiæ, juxta vulgatum illud,

Et patris ignoti abeunt cum ſemine mores.

Et deinde,

Sæpè ſolet ſimilis filius eſſe patri.

Referunt gloſſ. *verbo defectu, in cap. fin. de filiis presbyter. lib.*6. Beller. *diſquiſit. clerical. part.*1. *tit. de diſcipl. Cleric.* §.3. *n.*9. Campan. *in diverſ. juris Canon. rub.*11. *c.*13. *ſub num.*62. *verſ. Tertia*, junctis his quæ eleganter congerit Cæli. Rhodig. *lection. antiq. lib.*3. *cap.*28. ſuccurritque illud Horatii,

Fortes creantur fortibus, & bonis.
Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ columbam.

3 Et filius eſt argumentum ambulans ſuper terram de incontinentia patris, *cap. priuſquam, in fine,* 28. *diſt. cap. propoſuiſti, circa princip. & ibi gloſſ. verbo filii,* 82. *diſt.*
4 Unde aliqui ſecundùm Petr. Gregor. *ſyntagm. lib.*10. *c.*3. *n.*4. dixerunt filium pro effigie, & ſimilitudine interpretari, quia plerumque filii non ſolùm corporis, ſed etiam animi, ideſt, moris parentum referunt ſimilitudinem, ut Cicero ſæpiùs teſtatur, & optimè *lib.*6. *epiſtol. Imago animi, & corporis filius*: licèt frequentiùs, & fortè meliùs filium ἀπὸ τοῦ φίλου, ideſt, ab amore, quòd omnium conſtantiſſimus amor ſit parentum in filios, Doctores derivari tradant, ſecundùm gloſſ. *verbo appellantur, in* §. *ult. Inſtitut. qui tutores dare poſſunt.* Tiraquell. *in l. ſi unquam, in præfat. num.*12. *verſ. Ne quid, C. de revocand. donat.* Conan. *comment. juris Civilis lib.*10. *cap.*1. *num.*2. Rojas *in epitom. ſucceſſ. cap.*2. *num* 5.

Nec in bello fortes.] Notatur ad hoc, quod vacantes libidini ſunt aliis in bello deteriores, ut per Tiraquell. *l.*15. *connub. gloſſ.*1. *num.*25. Palat. *dict.* §.10. *num.*2.

DISTINCTIO LVII.

Cap. Si quis, unic.

Ex Neocæſareenſi Concil.

CONCILIUM Neocæſareenſe c.12. quod refert Gratian. *in præſenti*, ſtatuit ut non ordinetur Presbyter, qui in ægritudine conſtitutus baptizatur, niſi fortè poſtea ipſius ſtudium, & fides probabilis fuerit, ita Roman. *ſing* 421. incip. *An factus Chriſtianus*, Anton. Ricciul. *poſt tract. de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. tit. de Neophyt. c.*3. *n.*2. 6. & 7. Vivald. *in candel. aureo, tit. de irregular. n.*45. Sayr. *de cenſur. lib.*7. *c.*8. *n.*30. Tolet. *in ſum. lib.*1. *cap.*8. *num.*30. quæ quidem irregularitas non eſt propter culpam, ut exiſtimat Soar. *de cenſ. diſp.*42. *ſect.*1. *num.*5. quamvis ea fortè daretur, ut ſupponit Henriq. *in ſum. ubi de irregular. cap.*5. *num.*7. ſed propter minorem Eccleſiæ ſatisfactionem ex tali coovei ſione, ut optimè notat Illuſtriſſ. D. meus *in præſenti, num.*2. Unde vulgò colligitur noviter converſos, etiamſi non ſint ante rationis uſum baptizati, ſed poſt, poſſe jam ſatis moribus in Chriſtiana diſciplina inſtructos ad ſacros Ordines, & beneficia promoveri cum judicio Epiſcopi, ut per Covar. *in Clem. ſi furioſus, part.*1. §.2. *n.*4. *concl.*3. Avil. *de cenſur. part* 7. *diſp.*4. *dub.*4. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*1. *lib.*2. *c.*28. *n.*12. 1

Niſi fortè poſtea ipſius ſtudium, & fides, &c.] Advertit Soar. *d. ſect.*1. *n.*6. etiam requiri diſpenſationem, quamvis iſte purget ſuſpicionem per fidei, & religionis manifeſtationem, & neceſſitas miniſtrorum urgeat, ſubditque contra Majol. ab Epiſcopo hujuſmodi diſpenſationem præſtari poſſe, adveniente aliqua ex conditionibus requiſitis, ſcilicet purgatione ſuſpicionis, aut raritate miniſtrorum, cùm hic text. utatur terminis disjunctivis. 2

DISTINCTIO LVIII.

SUMMARIUM.

1 *Monachus non ordinatur clericus, niſi voluntate Abbatis Epiſcopo fuerit oblatus.*
2 *Regulares ordinandi ſunt ab Ordinario loci, in quo ſitum eſt monaſterium, quod inhabitant, accedentibus tamen litteris dimiſſoriis ſuorum Regularium ſuperiorum.*
3 *Decretum Sacræ Congregationis Concilii refertur.*
4 *Novitius à ſuo Prælato an habere debeat facultatem, & litteras dimiſſorias, quatenus legitimè ordinetur, oſtenditur.*
5 *Novitius non indiget licentia Superioris Religionis, ut ad Ordines ſe promoveat.*
6 *Novitius ſi ad Ordines accederet abſque ſui Superioris Religionis aſſenſu, ſufficiens indicium præberet ſe velle Religionem deſerere.*
7 *Patres Societatis Jeſu habent privilegium mittendi ſuos ſubditos ad quoſcumque Epiſcopos, cauſa ſuſcipiendi Ordines.*

Cap. Nullus I. *Greg.*

GREGORIUS ſcribens Mariniano Epiſcopo Ravennati, *libro ſeptimo, epiſtola* 18. relatus à Gratiano *in præſenti*, tradit ut Monachus nullatenus ordinetur clericus, niſi voluntate Abbatis Epiſcopo fuerit oblatus. 1

2 oblatus. Unde attentis etiam particularibus Decretis hac de re factis Regulares ordinandos eſſe ab Ordinario loci, in quo ſitum eſt monaſterium, quod inhabitant, accedentibus tamen literis dimiſſoriis ſuorum Regularium Superiorum, tradunt Maiol. *de irregul. lib.4. cap.20. num 2.* Navar. *conſ.22. in antiq. alias 36. in novis, de tempor. ordinat.* Sayr. *in florib. deciſ. ſub eodem tit. deciſ.24.* Campan. *in diverſ. juris Canon. rub.12. cap.13. à num 33.* F. Ludov. Miranda *in man. Prelat. tom.1 queſt.39. art.2.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.1. cap.4 num.36.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtice, tract.2. cap.1. q.2. in fine*, Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curia Archiepiſcop. Neapolit. in deciſ.118. num.3. part.4.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. alleg.4. num.60.*

3 Et Clemens VIII. in ordinandis Regularibus mandavit expreſsè omnibus, & ſingulis quorumcunque Regularium Superioribus, ut de cætero obſervent, & obſervari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Concilii continentur, cujus tenor eſt talis: *Congregatio Concilii cenſuit Superiores Regulares poſſe ſuo ſubdito item Regulari, qui preditus qualitatibus requiſitis Ordines ſuſcipere voluerit, literas dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum, nempe illius monaſterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, is Regularis poſitus fuerit, & ſi Diœceſanus abfuerit, vel non eſſet habiturus ordinationes, ad quemcunque alium Epiſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tempus, quo Epiſcopus Diœceſanus vel abfuturus, vel nullas habiturus ordinationes eſſet. Verùm cùm à Superioribus Regularibus Epiſcopo Diœceſano abſente, vel Ordinationes non habente, litera dimiſſoria dabuntur, in eis utique hujuſmodi cauſam abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum exprimendam eſſe: quod qui non fecerint, officii & dignitatis, ſeu adminiſtrationis, ac vocis activa, & paſſiva privationis, ac alias arbitrio ejuſdem S. D. N. Papa reſervatas pœnas incurrent. In quorum fidem,* &c. Referunt Capuccin. *in addit. ad compend. verbo Ordines ſacri*, Piaſec. *in praxi Epiſcop. p.1. cap.2. num.14.* Ugolin. *de poteſt. Epiſcop. cap.26. §.20. num.8.* Campan. *in diverſorio juris Canon. rub.12. c.13. num.37.* Fr. Ludov. Miranda *in man. Prelat. tom.5. q.28. art.2.* Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis, tract.2. c.2. num.23.*

4 Utrum autem novitius ordinari cupiens indigeat licentia Superioris Religionis, in qua probationem facit, poterit ab aliquibus in dubium revocari, cujus dubii deciſio pendet ab alterius reſolutione, ſcilicet à quo Prælato dependeat, ſeu habere debeat novitius facultatem, & literas dimiſſorias, quatenus legitimè ordinetur, & in primis hoc ſpectare ad Epiſcopum, in cujus diœceſi eſt novitius, tenent Cuch. *lib.3. inſtit. major. tit.1. de Regul. n.94.* Campan. *in diverſ. juris Canon. rub.9. c.1. n.3.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tit.2. lib.6. c.10. n.25.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curia Archiep. Neap. deciſ.118. n.6. part.4.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcop. part.2. alleg.4. n.62. & 63.* Alii verò non incongruè ſuſtinent id pertinere ad Epiſcopum, in cujus diœceſi domicilium habebat, quando ingreſſus eſt Religionem, ut ſunt Henriq. *in ſum. lib.10. de ſacram. Ordinis, c.23. §.3. in commento lit. F*, & Suar. *tom.2. de Relig. lib.6. c.12 n.9. & tom.3. etiam de Relig. lib.5. c.56. n.17.* ex quibus apparet utramque opinionem eſſe probabilem.

5 Unde infertur reſolutio quæſtionis propoſitæ, ut ſcilicet novitius non indigeat licentia Superioris Religionis, quia cùm idem Superior tempore probationis juriſdictionem non habeat quaſi Epiſcopalem abſolutam in novitio, ſed magis limitatam ad finem tantùm probationis, ſpectat ad Epiſcopum conferre ei 6
literas dimiſſorias, juxta reſoluta. At ſi ad Ordines accederet abſque ſui Superioris Religionis aſſenſu, ſufficiens indicium præberet ſe velle Religionem deſerere, aut forſan ſufficientem præſtaret cauſam expellendi eum à Religione, quia talis actio eſſet gravis deordinatio contra diſciplinam Regularem, nec careret culpa gravi, ſed non morali.

Si verò Religio gauderet privilegio mittendi ſuos 7
ſubditos ad quoſcumque Epiſcopos, cauſa ſuſcipiendi Ordines (ut ſunt Patres Societatis Jeſu, ſicut atteſtatur Piaſec. *in praxi Epiſc. part.1. cap.5. num.10. verſ.4. extende*, quem refero ego ipſe *d. alleg.4. num.60.*) eſt probabile integrum eſſe Superiori Religionis conferre novitio hanc licentiam, literaſque dimiſſorias, ut à quolibet Epiſcopo Ordines ſuſciperet, ſicut tradunt Suar. & Sanch. *citatis locis.*

Cap. Si quis II. & ult.

Ex Concil. Carthag. V.

Ex Carthaginenſi Concilio V. *cap.13.* Gratianus 1
in præſenti tradit Epiſcopum promoventem Regularem abſque dimiſſoriis ſui Superioris Regularis incurrere pœnam, ut à reliquorum communione ſejunctus ſuæ tantummodo plebis communione ſit contentus, cujus text. verba illa, *ut privatus ſit à communione cæterorum*, intelligenda ſunt, id eſt, Epiſcoporum, ſicut interpretatur Sylveſt. *in ſum. verbo ſuſpenſio, poſt num.6.* Henriq. *in ſum. lib.13. c.38. §.1.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc part.2. allegat 8. n.57.* Poſt verbum *conſtituere*, antea ſequebatur, *ſine licentia Abbatis, & Monachorum*: quæ verba ſunt expuncta, quia abſunt à Concilio Carthaginenſi, & Africano, & pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus, & ad intellectum prædictorum verborum, quæ modò deſiderantur, notat Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.7. cap.27. n.66.* tunc ſolùm indigere Regularem aſſumptum ad beneficium Eccleſiaſticum ſæculare præter licentiam Abbatis, licentia etiam Conventus, quando beneficium ad Abbatem cum Conventu pertinet.

Sua tantummodo plebis communione, &c.] Soar. *tom.5.* 2
de cenſur. diſp.35. ſect.5. n.5. in fine, exiſtimat hanc pœnam eſſe excommunicationem, ſed talem, quæ jam non ſit in uſu. Henriq. verò *in ſum. lib.13. c.38. §.1. & in comment. lit. K*, Vivald. *in eand. aureo, tit. de ſuſpenſ. n.79.* & Sayr. *de cenſur. lib.4. c.6. n.24.* rectiùs aiunt hanc pœnam pertinere ad quandam ſuſpenſionem.

In gloſſ. *Majorem*, ibi, *quod Epiſcopus poſſit eſſe, non* 3
eſt dubium. Notatur ad hoc quod monachus abſque dubio ad Epiſcopatum aſſumi poteſt, ut per Selv. *de benefic. part.3. q.70.* Greg. Lop. *l.13. tit.5. p.5.* Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloſſ.7. n.48.* Nicol. Garc. *de benefic. p.7. cap.10. n.30.*

In ead. gloſſ. ibi, *item quod Canonicus ſæcularis poſſit* 4
eſſe, &c. Verius tamen eſt, Regularem nec Canonicatus, nec alicujus beneficii ſimplicis ſæcularis eſſe capacem, ut poſt infinitos propemodum à ſe relatos probat Sanc. *d. lib.7. c.29. n.75.* ubi ſubdit, nec in hoc Epiſcopum poſſe diſpenſare.

Distinctio LIX.

Summarium.

1 *Principes ſæculares directè, vel indirectè ad ſpiritualia ſubditos ſuos legitimare non poſſunt.*

2 *Lex*

2 *Lex humana civilis inter legitimos, & illegitimos induxit differentiam.*

3 *Canonicis Pontificum legibus inductum eſt impedimentum, quo ab Ordinibus, & beneficiis, & aliis ſpiritualibus repelluntur illegitimi.*

4 *Princeps non poteſt efficere quod is, qui extra matrimonium, vel ex matrimonio non legitimo ortus eſt, ex matrimonio legitimo ortus ſit, ſed ſolùm efficit, ut habeatur ac ſi à principio ex legitimo matrimonio naſceretur.*

5 *Fictio ſolùm poteſt operari effectus poteſtati, ex qua procedit, adæquatos.*

6 *Legitimati à ſæculari Principe minimè admittuntur ad Eccleſiaſticam emphyteuſim.*

Cap. Si officia II. *Zozimus.*

1 RARUM *eſt quod magnum eſt.*] Ergo raritas omnes res commendat: frequentia, & numerus eas viles facit, ut per Gregor. Lop. *l.* 18 *gloſſ.* 4. *tit.* 13. *part.* 2. Tiraquel. *de nobilit. cap.* 37. *num.* 22. Franc. de Mendoza *tom.* 2. *Regum, cap.* 3. *num.* 1. ſuper verba: *Et ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis.*

In gloſſ. *Quis*, ibi, *& eſt arg. ad quaeſt. illam*, &c. Hæc gloſſ. tenet legitimatum à Principe non eſſe apud Eccleſiam legitimatum, quia Principes ſæculares directè, vel indirectè ad ſpiritualia ſubditos ſuos legitimare non poſſe reſolvunt *gloſſ.* 1. *in cap.* 1. 10. *diſtinct. gloſſ. ult. in cap.* 1. 101. *diſt.* Perez *l.* 1. *verſ. Regula* 3. *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 94. Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib.* 45. *cap.* 7. *num.* 11. Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſput.* 50. *ſect.* 5. *num.* 8. Sayr. *eodem tract. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 5. Sanchez *de matrimon. lib.* 8. *diſp.* 7. *num.* 11. quia ita colligitur ex diſtinctione illa duplicis poteſtatis, ſpiritualis ad ſpiritualia, & temporalis ad temporalia, de qua *in c. cum ad verum,* 96. *diſt.* tum quia Principes ſæculares directè diſponere de ſpiritualibus non poſſunt, cùm temporalia ſpiritualibus ſint ſubordinata, atque ita temporalis poteſtas ſubſit ſpirituali, non è contra, quæ ratio etiam efficit, ne poſſit in conſequentiam, & indirectè ſæcularis Princeps ad ſpiritualia legitimare, licèt Papa in conſequentiam, & indirectè poſſit ad temporalia, tam ex ſubordinatione, quam temporalia habent ad ſpiritualia, quàm ex communi doctrina, de qua latè egi *de officio, & poteſtate Epiſc. p.* 1. *tit.* 3. *cap.* 2. *n.* 103. *cum ſeqq.*

2 Non obſtat quod Anton. de Roſel. *in tract. de legitimat. tit. de legitimationis effectu*, & Roland. *conſil.* 61. *n.* 50. *vol.* 1. & alii, quos refert, & ſequitur Pereg. *de fideicom. art.* 23. *n.* 36. contrarium ſcripſere, ex eo quia effectus illegitimationis non aliunde provenit, quàm ex lege humana civili, quæ inter legitimos, & illegitimos inducit differentiam, quam Princeps legitimatione ſua, & effectus ab ea productos poteſt tollere, antiquæ naturæ, in qua naſci debuerunt, reſtituendo, juxta text. *in auth. quibus modis naturales efficiantur ſui, §. Illud, verſ. Sicut enim*, per quam reſtitutionem redduntur legitimi, ac ſi à principio ex juſtis natalibus orti eſſent, *l.* 2. *§. ult ff. de natal. reſtit.* explicat eleganter Connan. *comment. juris Civilis lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 14. Joan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 21. *num.* 71. Non obſtat, inquam, hoc fundamentum, quo ſuam ſententiam adſtruit Peregrin. nam in primis Doctores, quos ipſe refert, ſolùm nituntur explicare modum, quo fit legitimatio à ſæculari Principe reſtitutione natalium, non tamen aſſerunt talem reſtitutionem eos efficere legitimos od ſpiritualia, immò Alex. quem ipſe Pereg. refert, contrarium expreſsè aſſerit in *l. ſed hac, §. Patronum, num.* 6. *ff. de in jus vocando*; fundamentum autem falſum ſupponit, quod ſcilicet impedimentum illegitimorum quoad Ordines, & beneficia ex lege univerſali proveniat; quamvis enim certum ſit à lege Civili inductam eſſe differentiam legitimorum, & illegitimorum, quia à principio omnes legitimi naſcebantur, illud eſt indubitatum, quod impedimentum, quo 3
ab Ordinibus, beneficiis, & aliis ſpiritualibus repelluntur illegitimi, totum eſt Canonicum legibus Pontificiis inductum, nec ab Imperatoribus, vel Principibus ſæcularibus facultatem eam datam eſſe, ut de illis quidquam diſponant habilitando, vel inhabilitando, ut omnes notant *in tit. de filiis Presbyt.* & in materia irregularitatis, Navar. *in man. cap.* 27. *num.* 191. Covar. *in Clem. ſi furioſus,* 1. *part. in princip.* multi de quibus Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 6. Quare quemadmodum impedimentum hoc ad ſolam Eccleſiam pertinet, ita & auferre ad eandem ſolùm pertinere debet, ex *reg. l.* 3. *ff. de re jud. l. ult. C. de leg. cum ſimilibus.* Si quis verò replicet argumentum ſolum concludere, non poſſe ſæculares directè habilitare ad ſpiritualia, non verò quod non poſſit natalibus reſtituere, & reponere legitimatum in eo ſtatu, quo naſcuntur nati ex legitimo matrimonio, quod directè cadit in ſuam poteſtatem civilem, licèt in conſequentiam veniant, quod facti legitimi maneant habiles ad ſpiritualia; reſpondetur hanc reſtitutionem natalium non efficere iſtum legitimum, nec enim poſſet efficere Prin- 4
ceps quod is, qui extra matrimonium, vel ex matrimonio non legitimo ortus eſt, ex matrimonio legitimo ortus ſit, ſed ſolùm efficit, ut habeatur perinde ac ſi à principio ex legitimo matrimonio naſceretur, *d. l. ult. ff. de natalib. reſtit.* ibi, *perinde habetur*, quæ verba fictionem denotant, fictio autem ſolùm poteſt operari effe- 5
ctus poteſtati civili, ex qua procedit, adæquatos, juxta vulgatem reg. quod limitata cauſa limitatos producit effectus. *l. in agris, ff. de acquir. rerum domin.* cum aliis, de quibus Tiraq. *ceſſante cauſa, part.* 1. *à num.* 147. & de fictione agens, ne ſequatur abſurdum, quod poteſt Princeps fingendo inducere, quod verè diſponendo non poteſt, contra reg. vulgatem in materia fictionum, de qua poſt Bart. *in l. filio, ff. de liber. & poſthum.* Alex. & omnes *in l. ejus, ff. ſi certum petatur*, notat Philip. *de fictionib. p.* 6. *c.* 2.

Ex quibus fit conſequens, legitimatos à ſæculari 6
Principe minimè admitti ad Eccleſiaſticam emphyteuſim, ſed legitimationem Pontificiam eſſe neceſſariam, ut ex Jaſ. Dec. & aliis communem teſtatur Gam. *Luſit. decis.* 72. *num.* 6. *verſ. Nec ille*, & poſt alios Cald. Pereyra *de nomin. emphyt. q.* 21. *à n.* 49. Valaſc. *conſ.* 134. *n* 8. Quam tamen doctrinam notabiliter limitat idem Gam. *decis.* 307. *n.* 3. *cum ſeqq.* poſt Afflict. *decis.* 306. quod ſolùm procedat in emphyteuſi, quæ ad Eccleſiam reditura eſt, non ita in ea, quæ ad extraneos pervenire debet.

DISTINCTIO LX.

Cap. Nullus Epiſcopus I.

Ex Concil. Urbani.

GRATIANUS ex Concilio Urbani 1
Papæ Alverniæ celebrato, colligit non licere Epiſcopo in Eccleſia ſua aliquem Archidiaconum facere, niſi ſit Diaconus, nec Archipreſbyterum, aut Decanum, niſi Preſbyteri ſint. Verùm hodie quicquid Doctores controvertant ſuper intellectu hujus textus, habemus hac de re ſpecialem deciſionem Concilii

Concil. Trident. *ſeſſ.24. de reformat. cap.12.* in hæc verba: *Neminem etiam deinceps ad dignitatem, Canonicatum, aut portionem recipiant, niſi qui eo Ordine ſacro aut ſit initiatus, quem illa dignitas, præbenda, aut portio requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus à jure, & ab hac ſancta Synodo ſtatutum initiari valeat. In omnibus verò Eccleſiis Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyteri, Diaconatus, vel Subdiaconatus.* Hactenus Concil. Qua quidem Concilii diſpoſitione attenta Epiſcopus cogere non poteſt, ut omnes Canonici efficiantur Sacerdotes, ſed ſufficit ſi dimidia pars Canonicorum Preſbyteri ſint, inter quos debet eſſe præcipuè Archidiaconus, cæteri verò Diaconi, aut Subdiaconi, ſicut deciſum refert Aloyſ.Ricc. *in praxi aurea, reſol.238. num.2.* Et ſic obtinens Canonicatum in Cathedrali Eccleſia, etiam ante factam Ordinum diſtributionem, in ea ſaltem ætate debet eſſe conſtitutus, ut intra annum ad Subdiaconatum poſſit promoveri, ita à ſacra Congregatione deciſum referunt Armendar. *in addit.ad recopil. legum Navarræ, lib.1.tit.20 l.2. de ætate, n.6 & 7.* Aloyſ. Ricc. *in d.praxi, reſol.239.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.3. alleg.60. n.70.*

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus nullus eſt eligendus, niſi in ſacris Ordinibus religioſè vivens fuerit inventus.*

2 *Cathedrales ad Eccleſias aſſumendus in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio debet eſſe conſtitutus, ex Concil. Trident. at verò attenta conſtitut. Gregor. XIV. oportet omnibus ſacris Ordinibus initiatum eſſe.*

3 *Epiſcopalis Ordinis collatio valida erit, etiamſi ſacerdotium non præceſſerit.*

4 *Subdiaconatus primis propagata poſt Apoſtolos Eccleſiæ temporibus non fuit inter ſacros Ordines computatus.*

Cap. Nullus in Epiſcopum IV.

1 NUllum in Epiſcopum eligendum, niſi in ſacris Ordinibus religioſè vivens fuerit inventus, probat text. *in præſenti*, qua de re Concil.Trident.*ſeſſ.22. de reformat. cap.2.* ita diſponit: *Quicumque poſthac ad Eccleſias Cathedrales erit aſſumendus, is non ſolum natalibus, ætate, moribus, & vita, ac aliis, quæ à ſacris Canonibus requiruntur, plenè ſit præditus, verùm etiam in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutus.* Referunt Franc.Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici, p.1. cap.3. num.9.* Campan. *in diverſor. juris Canon. rub.7. cap.6.*
2 *num.45.* Verùm licèt attenta hac Concilii Tridentini diſpoſitione ſufficeret promovendum ad Epiſcopatum in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutum fuiſſe, hodie tamen oportet omnibus ſacris Ordinibus initiatum eſſe, ſecundùm conſtitutionem Gregorii XIV. quæ plurali numero utitur, incip. *Onus Apoſtolica, ſub Dat. Romæ 1. Maii* 1590. per quam ita obſervat Campan. *in diverſ. juris Canon, rubr.11. c.7. n.8* quem refero ego ipſe *de efficio, & poteſt. Epiſc. p.2. alleg.1. n.37.*

3 Si verò ſacerdotium non præceſſerit, valida tamen erit Epiſcopalis Ordinis collatio, etenim præpoſteratio in collatione Ordinum non vitiat, licèt executionem impediat, ita poſt Joan. Andr. Anch. & alios, tenent Rendina *in prompt. recept. ſentent. rub.38. num.6.* Fornar. *de ſacram. Ordinis, cap.6. num.5.* Campan. *in diverſ. juris Canon. rub.10. cap.unic. num.3.* Quamvis contrarium, immò Epiſcopalem Ordinem non ſuſcipere, qui ſacerdotio caret, teneant gloſſ. *in fin. cap.unic. de Cleric. per ſalt. promoto*, D.Thom. *in 4. ſent. diſt.24.* Borgaſ. *de irreg. p.5. rub. de clerico per ſaltum promoto, n.3.* Majol. *in ſimili tract. lib.4. cap.12. n.3.* Henriq. *in ſum. lib.20. c.7. §.1.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.3. c.30. quæſt.9.*

Sacros autem Ordines, &c.] Notatur ad hoc, quod 4
Subdiaconatus primis propagatæ poſt Apoſtolos Eccleſiæ temporibus non fuit inter ſacros Ordines computatus, ut per Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.13. c.13. quæſt.2. in princ.* Reſtaur. *de Imper quæſt.29. n.3.* Pauin. *de viſitat. p.2. q.6. n.24.* Card.Bellarm. *de ſacram. Ordinis, lib.1. cap.7. verſ. Sunt autem,* Vaſq. *de ſacram. Ordinis, diſput.248. cap.3.* A quo autem tempore cœperit inter Ordines ſacros computari, vide Campan. *in diverſ. juris Canon. rub.2. n.10.*

Distinctio LXI.

GRatianus in hac Diſtinctione multis 1
Sanctorum Patrum auctoritatibus oſtendit laicos non eſſe in Epiſcopos eligendos, ſed per ſingulos Ordines priùs eſſe probandos: de quo vide quæ dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, parte prima, titul. primo, capite tertio, numero 45. ſecundùm Lugdun. impreſſ.* Et quod hodie nullus in Epiſcopum eſt promovendus, niſi antea ſex menſium ſpatio in ſacris Ordinibus ſit conſtitutus, dixi *in collect. ad cap. nullus in Epiſcopum, ſup. 60. diſtinct.*

SUMMARIUM.

1 *Neophytus de recenti converſus prohibetur ordinari, ne fortè contingat eum ex ſuperbia evehi.*

2 *Neophytus poteſt minoribus, & ſacris etiam Ordinibus initiari, ſi tranſactum ſit biennium à ſua converſione.*

3 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Neophyto bene inſtructo, & confirmato in fide, ut promoveantur.*

4 *Neophyti ſi humiles inveniantur, bene poſſunt ordinari.*

Cap. Neophytus IX. *Ambroſ.*

AMbroſius *epiſt.82. ad Vercellenſes*, relatus *in hoc* 1
text. ait quod Neophytus de recenti converſus prohibetur ordinari, ne fortè contingat eum ex ſuperbia evehi, ut per Turrecrem. *in cap 2. num.1. 48. diſt.* Rip. *in cap. eam te, num.31. verſ. Tertiè reſpondet, de reſcript.* & *ibi* Dec. *n.32.* Lambertin. *de jurepatron. 1. part. 2. lib. quæſt 7. art.14. num.7.* Covar. *in Clem ſi furioſus, part.1. §.2. num.7. verſ. Secunda concluſ.* Hojed. *de incompat. benef. part.1. cap.24. num.3.* Majol. *de irregul. lib.1. cap.31.* Marquard. *de Iuda, part.3. cap.5. ſub num.8.* Azor. *inſtit. moral. part.2. lib.4. cap.2. quæſt.2.* Campan. *in diverſ. jur. Canon. rub.11. cap.7. num.1.* ubi *num.5.* ſubdit in Neophyto volente ſe ordinare, tàm ad ſacros 2
Ordines, quàm ad minores, requiri tranſactum biennium à ſua converſione. Henriquez *in ſum. lib.14. de irregular. cap.4. §.7.* ubi ait cum Neophyto bene in- 3
ſtructo, & confirmato in fide poſſe Epiſcopum diſpenſare.

Quando igitur qualitas vitæ Neophyti oſtendit 4
illum eſſe talem, qualem decet eſſe bonum Sacerdotem, ceſſat ratio prohibitionis, & conſequenter prohibitio propter rationem inducta, quod D.Ambroſ.

in

in hoc text. oſtendit, dum ait, quod ſi humiles inveniantur Neophyti, benè poſſunt ordinari, ita Alphonſ. Alvarez Guerrero *in ſpeculo juris Pontificii*, *c.* 10. *paulò poſt princ. pag.* 31. quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 17. *n.* 7.

In gloſſ. *Cauſa.* Vide Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, p.* 1. *cap.* 55. *limit.* 1. *ex n.* 1.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus nullus invitis detur ſubditis de aliena Eccleſia.*

2 *Beneficiorum in proviſionibus ſemper eſt anteponendus ille, qui eſt de gremio Eccleſia.*

3 *Dignus de gremio Eccleſia ad illius beneficia poſthabito digniore extraneo eligi poteſt.*

4 *Parochialium in concurſu dignus de gremio Eccleſia poſtponitur digniori extraneo.*

5 *Eccleſia favor verſatur, ne emeritis & antiquis novi, rudeſve, aut extranei praponantur.*

6 *Beneficia potius conferri debent Clericis naturalibus, incolis, & indigenis, quàm forenſibus, peregrinis, & extraneis.*

7 *Regna Portugalia, Caſtella, Navarra, Aragonia, & Francia ex Sedis Apoſt. privilegiis habent, ut beneficia in eis ſita nulli niſi oriundis conferantur.*

Cap. Nullus inuitus XIII.

Cæleſtinus.

1 Coeleſtinus Papa *ad Epiſcopos Galliæ epiſt.* 2. *cap.* 4. relatus *in hoc textu*, admonet, ut nullus invitis detur Epiſcopus ſubditis de aliena Eccleſia, ex quo ita tradunt Covar. *practic. cap.* 35. *n.* 5. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *quæſt.* 25. *verſ. Et certè.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *num.* 48.
2 *in princ. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.* Ille enim, qui eſt de gremio Eccleſiæ, ſemper anteponendus eſt in proviſionibus beneficiorum ejuſdem Eccleſiæ, Cuch. *inſtit. major. lib.* 4. *tit.* 1. *num.* 127. Vivian. *in praxi jurisſpatron. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 3. *ſecundùm noviſſ. impreſſ.* Rot. *deciſ.* 413. *num.* 1. *part.* 1. *diverſ. & in Calaguritana beneficii de Arnedo,* 22. *Ianuar.* 1622. *coram R.P.D. Merlino,*
3 Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 25. *num.* 12. & poteſt eligi poſthabito digniore extraneo, ut per Zanch. *de benefic. cap.* 12. *num* 36. Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 12 Ugol. *de offic. Epiſcop. cap.* 50. §. 8. *num.* 4. quod refero ego ipſe *in ſimili tract. p.* 3. *alleg.* 60. *num.* 102. *in*
4 *fine, ſecundùm Lugdunen. impreſſ.* quod in concurſu Parochialium agnoſcunt Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 13. *&* 14 *& cap.* 21. *n.* 25. Mandoſ. *conſ.* 55. *num* 4. Maſtril. *Sicil. deciſ.* 2. *n.* 147. Marc. Anton. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 104. *num.* 2. Vivian. *d. cap.* 11. *num.* 5. ego ipſe *loco proximè citato.*

5 Verſatur equidem favor Eccleſiæ, ne emeritis, & antiquis novi, rudeſve, aut extranei præponantur, ut dicit text. *in cap. ſtatuimus, & in cap. nec emeritis, hac eadem diſt.* refert Lotter. *dict. quæſt.* 25. *num.* 54. immò
6 etiam juri communi conſonans eſt, quod potiùs conferantur beneficia Clericis naturalibus, incolis, & indigenis loci, ubi beneficia conſiſtunt ſecundum cujuſque eruditionem, mores, & doctrinam, quàm forenſibus, peregrinis, & extraneis, ut probatur *in l. in Eccleſiis* 11. *C. de Epiſcop. & cleric. in hoc text. & in d. c. nec emeritis,* & obſervant plures Doctores, quos citavi *in collect. ad cap. bona* 4. *num.* 7. *de elect. in decretalibus,* quibus addo Nicol. Garc. *de benef. part.* 7. *cap.* 9. *num.* 5. *&* Vivian. *d. cap.* 11. *num.* 2. ubi rationes aſſignat *num.* 4.

Sed quia de rigore quilibet Clericus, cujuſcumque nationis ſit, ſive civis, ſive externus, poteſt ad beneficium præſentari, dummodò ſit idoneus, & habeat qualitates requiſitas, ad not. *in cap. venerabilis,* ubi gloſſ. Abb. & alii, *de præbend.* ideò ut beneficia juxta ſupradicta inter indigenas ſubditos diſtribuantur, nonnulla Regna ex Sedis Apoſtolicæ privilegiis obtinuerunt, & beneficia in eis ſita nulli niſi oriundo, ſeu naturali conferantur, ut de Regnis Portugaliæ, Caſtellæ, Navarræ, Aragoniæ, & Franciæ memini *in collectan. ad dict. cap. bona, num.* 8. *cum ſequentibus.* 7

Cap. Catinenſis XVII. *Pelagius.*

De intellectu, & materia hujus text. dixi ad *cap. priuſquam, ſup.* 28. *diſt.*

Distinctio LXII.

Cap. Docendus II. *Cæleſtinus.*

Coelestinus Papa, *ad Epiſcop. Apuliæ, & Calabriæ, epiſt.* 3. *cap.* 3. relatus *in hoc text.* ſcribit quod docendus eſt populus, non ſequendus: refert Jul. Lavor. *variar. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 4. *num.* 39. vulgi enim opinio plerumque eſt mendax, *l. ſi privatus, ff. qui, & à quibus, l. Barbarius, ff. de officio Prætor.* ac proinde vanæ voces populi non ſunt audiendæ, *cap. unuſquiſque* 22. *quæſt.* 4. Præpoſ. *in cap. Canones, diſt.* 15. *num.* 5. *ad med.* Imol. *in cap. grave, num.* 20. *de præbend.* & judex debet magis adhærere legibus, quàm clamori populi, *l. decurionum* 12. *C. de pœnis*; nam ut paſſim inquit Cicero, præcipuè *pro Mur. pro Roſc. pro Planc. & de legibus,* nihil eſt incertius vulgo, nihil ſtultius, quam ſentire juxta opinionem vulgi aliquem eſſe beatum, vulgus ex veritate pauca, ex opinione multa æſtimat, non eſt conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia, & vulgi opinionibus rapimur in errores. Antiſthenes dicebat ſe ſtudere, ut ſemper ageret id, quod contra populi judicium eſſet, quaſi norma ſit benè diſſentiendi à populo diſſentire; & Chiliaſt. Peſſimum mihi nomioas auctorem rei benè gerendæ vulgum. Præmio namque, prece, pretio, ſpe, gratia, levitate, & acclamationibus facilè ad electionem faciendam poteſt populus moveri, & corrumpi, *cap. ſi ergo* 8. *q.* 1. *cap. Oſius,* ubi gloſſ. *verbo populi, de elect.* cum aliis adductis per Jul. Lavor. *d. cap.* 4. *à n.* 38. nulli enim Chriſtianorum eſt incognitum judicium populi erga Dominum Jeſum, qui primùm illum excepit ut Regem, & acclamationibus benedicebat: *Benedictus qui venit in nomine Domini,* Matth. cap. 21. Luc. cap. 19. & paucis poſt diebus clamavit: *Tolle, tolle, crucifige eum,* & electione ſua prætulit illi homicidam latronem Barrabam, *Matth. cap.* 21. *Marc. c.* 15. 18. *Luc. cap.* 23. 1

Distinctio LXIII.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcoporum electiones olim Apoſtolis vita functis totius Cleri, & populi auctoritate fiebant.*

2 *Epiſcopum ut Clerus eligeret, & populus deinde conſentiret, ſtatutum reperitur.*

3 *Prin*

3 *Principum ſæcularium auctoritate electio, & nominatio Epiſcoporum olim fiebat.*
4 *Principibus ſæcularibus conceſſum extitit, ut electio à Clericis facta valida non ſit, niſi eorum accederet conſenſus.*
5 *Poteſtas laicis conceſſa eligendi Epiſcopos, vel eorum electioni conſenſum præſtandi, abrogata omnino fuit.*
6 *Electio Epiſcoporum penes omnes Clericos, & Religioſos diœceſis remanſit poſt abrogatam laicis poteſtatem circa eam faciendam.*
7 *Clerici à Religioſis in electionibus Epiſcoporum fuerunt ſeparati, & conſtitutum fuit, ut Religioſi ſuorum Abbatum, & ſuperiorum, Canonici verò ſuorum Epiſcoporum faciant electionem, & declaratur,* num.8.
9 *Epiſcopos eligendi poteſtas in Capitulis, & Canonicis duravit uſque ad tempora Bonifacii VIII. & Clem. V.*
10 *Papa providet hodie omnes Epiſcopales Eccleſias, niſi ubi Principes ex ejuſdem Papæ conceſſione, poteſtatem nominandi Epiſcopos in ſuis Regnis, & dominiis habent.*
11 *Electionis Canonicæ per Capitula faciendæ de Epiſcopis vetus conſuetudo viget tantùm in Germania.*

Cap. Nullus I. cum ſeq. *Hadrian.*

1 EX tota hac Diſtinctione, & aliis juribus infrà referendis colligitur ſecundùm varia tempora, varios modos in electionibus Epiſcoporum ab ipſo Summo Pontifice præſcriptos, & juxta varias pro tempore occurrentes circumſtantias variis perſonis jus eligendi Epiſcopos ab eodem Pontifice conceſſum, ſive permiſſum fuiſſe; & in primis omiſſo primo illo tempore, in quo Apoſtoli ex poteſtate accepta ab ipſo Chriſto Domino Epiſcopos elegerunt, eiſque vita functis, duo tempora præcipua, ad quæ alia reducuntur, ſunt diſtinguenda, prius eſt, in quo totius Cleri, & populi auctoritate electiones Epiſcoporum fiebant, alterum in quo hujuſmodi poteſtas Laicis abrogata, & omninò adempta, ſolis Clericis fuit reſervata. De priori conſtat ex auctoritate antiquiſſimorum Pontificum, videlicet Stephani I. *in cap. noſce*, ibi, *convocato Clero, & populo:* Cœleſtini I. *in cap. Clerici*, Leonis I. *in cap. vota, cum ſequentibus, hac eadem diſtinct.* & eſt optimum Concilii Toletani decretum *in cap. ultim. §. Sed nec, 51. diſtinct.* qui mos, & conſuetudo ex D. Pauli juvatur auctoritate 1. *ad Timoth. 3.* dum in ordinatione Epiſcoporum requirit, ut habeant bonum teſtimonium etiam ab iis, qui foris ſunt, atque etiam ratione, ut ſcilicet omnibus deceudi in eligendum eſſet facultas, & liceret cuique vitia palàm, vel virtutes eligendi proferre, ut annuere videtur D. Hieron. relatus *in cap. licet 8. quæſt. 1.* ibi, *& populi præſentia*, juncto ibi, *ne qua poſtmodum retractatio cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret:* & Gratianus *in cap. cùm lege, in fine*, ibi, *tunc enim in Eccleſia Dei ritè præficietur Antiſtes, cùm populus pariter in eum acclamaverit, quem Clerus communi voto eligit:* explicant bene Petr. Greg. *ad Decretal. tractat. de elect. cap. 5. num. 10. & 16.* Burſat. *conſ. 126. à num. 8. tom. 2.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 17. quæſt. 3.* rectè advertentes non paniformiter, ſed diverſimodè hanc electionem Clero, & populo datam eſſe, aliquando enim Clero, & populo pariter datur electio, itaut tam hi, quàm illi Epiſcopum nominarent, deſignarent, & eligerent, *cap. Epiſcopos*, ibi, *poſt electionem Cleri, & populi, cap lectis*, ibi, *Clerum, & plebem ejuſdem Eccleſiæ elegiſſe, hac eadem diſt. cap. factus*, ibi, *de plebis, quæ tunc affuit ſuffragio, 7. quæſt. 1.* Deinde verò 2
in melius hoc more reformato conſtitutum eſt ut Clerus eligat, populus verò conſentiat, ut optima ratione docuit Stephanus Papa *in d. cap. noſce*, ibi: *Sacerdotum quippe electio eſt, & fidelis populi conſenſus adhibendus, quia docendus eſt populus, non ſequendus*, text. optimus *in d. cap. vota.*

Similem varietatem reperies circa auctoritatem 3
Principum ſæcularium in electionibus Epiſcoporum; nam aliquando vel ipſi auctoritate propria eorum electionem, & nominationem faciebant, ut de Conſtantio Conſtantini magni filio, & aliis ante Valentinianum ex Socrate, Euſebio, Nicephoro, & Theodoreto explicat Petr. Gregor. *d. cap 5. num. 5.* aliquando verò ipſa Romana Eccleſia aliquibus fecit poteſtatem eligendi, & nominandi Epiſcopos, atque etiam Romanum Pontificem, ut de Hadriano Pontifice conſtat, qui Carolo magno remunerationis ergo ob inſignia beneficia in ipſam Apoſtolicam Sedem, quæ referuntur *in cap. Hadrianus 2. hac diſt. & in cap. hinc eſt 16. quæſt. 1.* hoc privilegium eidem indulſit. Sic etiam Hiſpaniarum Regibus *in d. cap. cùm longè*, id conceſ- 4
ſum reperitur. Aliquando verò Principibus conceſſum eſt, ut electio à clericis facta valida non ſit, niſi Principis accedat conſenſus, *cap. quia igitur, hac eadem diſt.* ibi: *Totius Concilii unito conſenſu, & Sereniſſimi Principis voluntate:* conſonat *dict. cap. nobis, d. cap. lectis, cap. Abbatem 18. quæſt. 2.* text. opt. *in cap quod ſicut, 28. in princip.* ibi, *debet Principi præſentari*, &c. *de elect. cap. cùm terra 14.* ibi, *auribus Patriarchæ, vel Principis exprimendas, eod. tit.*

De poſteriore autem tempore, quo hujuſmodi po- 5
teſtas laicis omninò noſcitur abrogata, conſtat quoad utramque partem populi, & ſæcularium Principum: quoad populum ex *cap. non eſt permittendum, hac eadem diſtinct.* & ex antiquiſſimo Sardicenſi Concilio ſub Julio I. circa annum ſalutis Dominicæ CCCXL. refertur *in c. Oſius 2. de elect.* ubi eam reddit rationem, ne ad clamorem populi fiat electio, quia manifeſtum eſt potuiſſe plures eorum, qui ſynceram fidem non habent, pretio, & mercede corrumpi, junctis his, quæ latè proſequuntur Petr. Greg. *d. c. 5. n* 8. & ex Platone, & aliis Philoſophis Marc. Mantua *ſing. 194.* Ex eadem etiam ratione jam apparet juſtiſſimè ſacris Canonibus revocatum eſſe privilegium illud Principibus ſæcularibus conceſſum eligendi Epiſcopos, aut ne valeat electio ſine eorum conſenſu, quia ſcilicet per impreſſionem, & metum facta cenſetur, text. *in præſenti c. 2. cap. ſi quis per ordinationem, ead. diſt.* Duplici præterea ex capite juſtiſſimè privilegium hoc Principibus ſæcularibus ademptum, eſſe notat idem Petr. Gregor. *d cap. 5. à n. 16.* vel quia iidem Principes ſponte ſua ei renuntiarunt, ut de Valentiniano probat text. *in cap. Valentinianus, hac ead. diſt.* vel quia conceſſa ſibi poteſtate abutentes pro arbitrii temeritate indignos promovere, dignos vexare, & ejicere cœperunt, eoque facto privilegium amittere meruerunt, juxta reg. text. *in c. privilegium 11. q. 3. c. tuarum 11. verſ. Verùm, de privileg.* cum *ibi* notatis.

Abrogata ſic laicis prædicta poteſtate eligendi Epi- 6
ſcopos, primò ea penes omnes Clericos, & Religioſos diœceſis remanſit, ut auctoritate text. *in cap. obeuntibus, hac eadem diſt.* ſcribunt Petr. Greg. *d. tract. de electione, c. 6. n. 1. & 2.* Burſat. *d. conſ. 126. n. 16. ad fin.* Dein- 7
de verò Clerici à Religioſis ſunt ſeparati, ut iidem Doctores reſolvunt, & conſtitutum fuit ut Religioſi ſuorum Abbatum, Priorum, ſeu Præpoſitorum, Canonici verò ſuorum Epiſcoporum faciant electionem, *cap. cùm terra, & per tot. tit. de elect.*

Quam quidem doctrinam veriſſimam eſſe agno- 8

ſco, ſed temporum ſeriem ab eiſdem auctoribus edi-
ſcere cupiebam, animadverto enim hanc conſtitutio-
nem, ut ſoli Canonici Cathedralium ſuos eligant
Epiſcopos, à Fulgentio, & Gratiano *in cap. ſacrorum,*
hac eadem diſtinct. tribui Nicæno Concilio II. quod
aliàs ſeptima Synodus ſolet appellari, & celebratum
conſtat circa annum Chriſtianæ ſalutis DCCLXXX.
auctorem verò text. *in dict. cap. obeuntibus*, apparet
eſſe Innocentium II. *in Romano Concil.* circa annum
MCXXXI. & conſequenter antiquior videtur conſti-
tutio, quæ ſolis Clericis Cathedralium facultatem
eligendi Epiſcopum concedit, recentior verò illa, quæ
omnibus Clericis diœceſis eam tribuit, ac ſubinde il-
lam per hanc revocari videbatur, ex reg. text. *in l. non*
eſt novum, & in l. ſed & poſteriores, ff. de legib. Sed fa-
cilè reſpondetur, quod verba illa, quæ referunt *in d.*
cap. ſacrorum, verſ. Ex conſtitutionibus, uſque ad fin.
non ſunt alicujus Pontificis, aut Concilii, ſed Gratia-
ni, quæ ſubinde nullam habent juris auctoritatem,
aut neceſſitatem ex iis, q[.]æ dixi ad procem. hujus
voluminis Decreti, & quamvis ſemel, atque ſæpiùs di-
ligenter perlegerim, nihil ad hoc propoſitum potui re-
perire, tum in magnis Conciliorum tomis, in quorum
tom. 1. pag. 287. cum ſeqq. Gangrenſe, *& in 2. pag. 461.*
ad longum Nicænum reperiuntur, & omnia utriuſque
decreta, quàm etiam *in ſumma eorundem Concil.* apud
Carranz. *ex pag. 47. & ex pag. 288. cum ſeqq.* Ex
text. verò *in d. cap. 1. de elect.* nullum firmum argu-
mentum quoad temporum computationem poteſt
deduci, minimè enim conſtat quiſnam Pontifex illius
fuerit Auctor, vulgò Lucio Papæ tribuitur, ſed ab
aliis Pio, vel Gregorio, vel Alexandro, ut conſtat ex
Anton. Auguſt. *in notis ad collectan. 1. Decretal. ſub eod.*
tit. ubi ſimiliter teſtatur io libris Conciliorum verba
illa non inveniſſe.

9 Duravit hujuſmodi poteſtas eligendi Epiſcopos in
Capitulis, & Canonicis uſque ad tempora Bonifacii
VIII. & Clementis V. ut conſtat ex *titulis de election.*
in ſexto, & Clementinis. Poſtea verò cùm magnæ ori-
rentur diſcordiæ in hujuſmodi electionibus faciendis,
ut advertit Lancelot. *in inſtitut. Canon. tit. qui eligere,*
eligive poſſint, in princip. cœpit Benedictus XI. ſibi re-
ſervare Eccleſias Patriarchales, Archiepiſcopales, &
Epiſcopales *in extravag. ad regimen, de prebend.* inter
communes, addita clauſula ibi, *nunc apud Sedem va-*
cantes, vel in futurum vacaturas, quod deinde per ſe-
quentes Summos Pontifices factum fuit ſimpliciter, &
generaliter quoad omnes Eccleſias Epiſcopales, tam
apud Sedem Apoſtolicam, quàm extra Curiam vacan-
10 tes *in reg. 3. Cancellariæ*, & ita hodie Summus Ponti-
fex providet omnes Epiſcopales Eccleſias, niſi quod
Reges Hiſpaniæ, Galliæ, Luſitaniæ, & Poloniæ ex ejuſ-
dem Pont. conceſſione poteſtatem nominandi Epiſco-
pos in ſuis Regnis habent, & in Germania tantùm ve-
11 tus conſuetudo Canonicæ electionis per Capitula fa-
ciendæ obſervatur, ut refert Axor. *inſtit. mor. p. 2. lib. 6.*
cap. 14. q. 1. in fin. & me citato Lavor. *var. lucub. tom. 1.*
tit. 4. c. 15. n. 23.

SUMMARIUM.

1 *Imperator an in Subdiaconatus Ordine conſtitutus ſit,*
oſtenditur:
2 *Imperator laïcus eſt.*
3 *Imperator, & alii Principes, licèt inungi, & conſecrari*
dicantur, non tamen propriè, & ſtrictè conſecra-
tio eſt.
4 *Declaratur text. in præſenti,*

Cap. Valentinianus III.

Ex hiſtoria tripartita.

EX hoc text. Alexander *hic num. 3.* & alii *infrà* 1
referendi, aiunt vulgò deduci, Imperatorem in
Subdiaconatus Ordine conſtitutum eſſe; tum quia
conſecratur, *cap. venerabilem 24. verſ. Verum*, ibi, *inun-*
gimus, conſecramus, & coronamus, de elect. tum quia ſa-
cratiſſimus, & ſacra majeſtas ſolet appellari, tum deni-
que quia ita uſus, & conſuetudo Eccleſiæ videtur ob-
ſervare, ſecundùm quam ſi Imperator in Curia Roma-
na reperitur, Miſſæ Papali inſervit, maximè in feſto
Nativitatis, in quo ad matutinum cantat ſeptimam le-
ctionem ſub Evangel. *Exiit edictum à Cæſare, &c.* Id-
que obſervaſſe Federicum III. Imper. præſente Papa
Paulo II. anno 1468. teſtantur Auctores graviſſimi,
de quibus *infrà.*

His tamen non obſtantibus tenendum eſt Impera- 2
torem laïcum eſſe, illamque vulgi opinionem meritò
reprobari, cum *gloſſ. ult. in præſenti*, ubi Alex. & reli-
qui omnes ſequuntur, teſte Caſtald. *de Imperat. q. 29.*
à princ. ubi latè, ex eo quia Subdiaconatus ſacer Ordo
eſt dirimens matrimonium, *cap. erubeſcant, 22. diſtinct.*
cap. à multis, de ætate, & qual. notatur *in cap. unic. de*
voto, lib. 6. & tamen Imperator licitè, & validè contra-
hit, ut uſus docet: deinde quia licèt Imperator, ſicut 3
& alii Principes inungi, & conſecrari dicatur, *d. cap.*
venerabilem, non tamen propriè, & ſtrictè conſecratio
eſt, ſed longè diverſa ab Epiſcoporum, & Sacerdotum
conſecratione, ut ſatis colligitur ex diſcurſu text. *in*
cap. unic. § unic. de ſacra unct. nec in alio ſacro Or-
dine conſt tutus dici poteſt, hic enim non aliter, quàm
cum certo ritu, certiſque adhibitis cæremoniis con-
fertur, & neceſſariò oportet, ut initiandus inſtrumen-
ta accipiat de manu Epiſcopi, Subdiaconus ſcilicet
vacuum Calicem cum patena, *c. Subdiaconus, 23. diſt.*
D. Thom. *ad 3. part. quæſt. 31. artic. 1. ad 2.* Vivald.
in candel. aureo, part. 1. ubi de Sacramento Ordinis, nu-
mero 5. quæ tamen ſolemnia in Imperatoris electione,
vel coronatione minimè obſervari ſatis conſtat ex iis,
quæ Caſtald. *de Imperat. quæſt. 29.* Hieronym. Bald.
tractat. de coronat. Imper. per tot. maximè *pag. 61. &*
ſeqq. dum poſt alios latè probat antequam ungatur,
vel coronetur, plenam Imperii per ſolam electionem
conſequi adminiſtrationem, atque ita jam colligitur
actum illum offerendi Calicem Papæ celebranti, atque
etiam recitandi epiſtolam, non exerceri ab Imperatore
ratione alicujus Ordinis Eccleſiaſtici, quam non ha-
bet ex modò dictis, ſed ex poteſtate quadam extraor-
dinaria.

Ad text. verò *in præſenti, ibi, ut meum Ordinem decet*, 4
reſpondetur eſſe intelligendum non de aliquo ſacro
Ordine, ſed potiùs de officio Imperiali, quaſi promit-
tat Imperator adjutorem Eccleſiæ ſemper ſe futurum,
prout munus ſuum, & Officii debitum videtur poſtu-
lare, quod præcipuum eſſe conſtat ut Eccleſiæ patro-
nus ſit, & Advocatus, text. *in c. Princeps, 23. q. 5.*

Cap. Omnis electio VII.

Ex ſeptima Synodo:

VIde Card. Cæſarem Baronium *annalium Eccleſiæ*
tom. 9. ann. Chriſti 787. n. 48. pag. mihi 290. ubi in-
tegrum originale refert, & ait dignum eſſe, quod Re-
gum omnium domus foribus inſcribatur.

SUMMARIUM.

1 *Carolus Magnus laudanda, & Principe Chriſtiano digna in Eccleſia fecit ſervitia.*

2 *Carolo Magno conceſſit Hadrianus I. poteſtatem eligendi Pontificem, Sedémque Apoſtolicam ordinandi, & inveſtituram Epiſcopis concedendi.*

3 *Bulla conceſſionis Hadriani I. facta Carolo Magno eligendi Pontificem, aſſervatur Pariſiis inter præcipuos Regni theſauros.*

4 *Otho I. Theutonicorum Rex obtinuit à Leone Papa VIII. poteſtatem eligendi Pontif.*

5 *Text.* in præſenti, & in cap. ex Synodo, hac eadem diſt. *fictitium, & commentitium eſſe, qui referant, oſtenditur.*

6 *Carolus Magnus non acceptavit, ſed potiùs repudiavit conceſſionem ſibi factam ab Hadriano I. de eligendo Pontifice, ſecundùm aliquos, ſed probabilius eſt quod renuntiaverunt ſequentes Imperatores, ut* num. 7.

8 *Hiſpaniæ Regna auxilio divino, & virtute propria, non autem Imperatoris, ſe in libertatem vendicarunt à manibus, & tyrannide Maurorum, ac proinde à Romano Imperio exempta ſunt.*

9 *Superior quando non poteſt defendere civitatem, vel non eſt in apparatu id faciendi, poteſt talis civitas alteri ſe ſubdere, ut eam defendat.*

10 *Imperator dominus Mundi dicitur, ſed nec de jure, aut de facto dominium totius Orbis habuit, ut* num. 11.

12 *Imperatores antiqui, exceptis iis Provinciis, quæ ipſis legitimo aliquo titulo ſubjiciebantur, reſpectu aliarum potiùs erant tyranni, quàm legitimi ſucceſſores.*

13 *Declaratur* l. deprecatio, ff. ad l. Rhodiam de jactu, & l. benè à Zenone, C. de quadriennii præſcr. *& n. 14.*

Cap. Hadrianus ij. XXII.

Ex hiſtoria Eccleſiaſtica.

1 HAdrianus Papa I. ob accepta à Carolo Magno laudanda quidem, & Principe Chriſtiano digna in Eccleſia facta ſervitia, de quibus agunt Reginon. *in chronic. lib. 2. in Carolo Magno*, Paul. Æmil. Anan. Maſonius, Ganguinius, & alii *in eo*, Sigon. *lib. 3. de Regno Italiæ, anno 786. & 799.* Cardin. Bellarmin. *in tract. de*
2 *tranſlat. Imperii, lib. 1. cap. 4. & ſeqq.* tam benefiens remunerator exitit, ut congregata Synodo CLIII. Epiſcoporum, Abbatum, & Religioſorum, poteſtatem eligendi Summum Pontificem, Sedémque Apoſtol. ordinandi, & inveſtituram Epiſcopis concedendi eidem Carolo dederit, ut refertur in hoc text. & tangunt Bozi. *de ſignis Eccleſiæ, lib. 19. ſigno 8. cap. 4. & de ſtatu Italiæ lib. 3. cap. ultim.* Eynard. *in vita Caroli Magni*, Jacob. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ, cap. 20. num. 16.* Jul. Lavor. *var. lucubrat. tom. 1.*
3 *tit. 4. cap. 4. num. 23. & 24.* cujus conceſſionis Bullam Pariſiis inter præcipuos Regni theſauros aſſervatam fuiſſe, tradit gloſſ. *in pragmat. ſanct. titul. de annatis, in verbo Regalia*, Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, verbo & uxorem, num. 267. de teſtament. in antiq. impreſſ. aliàs verbo, & uxorem 1. num. 61. in nova impreſſione.*
4 Similemque conceſſionem à Leone Papa VIII. Otho I. Theutonicorum Rex obtinuit, ut patet *in c. in Synodo, ſup. hac eadem diſt.*

5 Hos text. fictitios, & commentitios eſſe, ac primum ipſorum auctorem fuiſſe Sigebertum Monachum, à quo Gratianus hoc mutuavit, referunt Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 2. quæſt. 3.* Card. Baron. *in annalib. Eccleſiaſt. circa annum Domini 526. & 555. & præſertim 774. à num. 10. & 964. à n. 22.* Jacob. Gretſer. *in apologia Baronii, c. 1. & 2.* Soar. *de defenſione fidei Cathol. contra Anglicanæ ſectæ errores, lib. 3. cap. 29. num. 7.* & non diſſentit Card. Bellarm. *de Summo Pontifice, lib. 2. cap. 29. & de clericis, cap. 9.*

Alii verò dicunt Carolum Magnum non acceptaſſe, ſed potiùs repudiaſſe prædictam conceſſionem, aliàs enim Stephanus Papa, qui poſt Leonem ſucceſſit, ab ipſo electus fuiſſet, ſicut argumentatur Alban. *de Card. q. 11.* ac proinde Imperatores nunquam uſos fuiſſe illis conceſſionibus, tradunt Raymund. Ruffus *pro Pont. Max. ſub num. 39. & 40. pag. 479.* & commendat Navarr. *in rub. de judic. num. 69.* 6

Nonnulli denique (quod mihi probabilius videtur) ſentiunt Imperatores prædictis Apoſtolicis conceſſionibus renuntiaſſe, ut de Ludovico, ipſius Caroli filio, referunt Volater. *in Geographia, lib. 3. cap. de Pipini, & Carolorum geſtis, circa med.* S. Antonio. *in hiſt. part. 2. tit. 16. cap. 1. §. 2.* Gondiſal. Villadieg. *de origine & poteſt. Cardin. q. 5. num. 18.* Alban. *citato loco*, Azor. *d. part. 2. lib. 4. cap. 2. quæſt. 2. & 3.* & habetur *in cap. Ego Ludovicus, hac ead. diſt. & in cap. conſtitutio, & in c. tibi Domino, & in cap. ſacrorum, §. Ex conſtitutionib. hac eadem diſt.* ubi de renunciatione præfati Othonis conſtat, vel quia dum eis abuteretur, juſtè fuerunt per Summos Pontifices revocatæ, ut ſentit Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib. 15. cap. 30. n. 20.* Vel quia utraque, ſcilicet renuntiatio, & revocatio concurrit, ex Quintil. Mandoſ. *in reg. 13. Cancel. q. 8. num. 13.* 7

In gloſſ. *Per ſingulas.* De pluribus Regibus, & Ducibus à Romano Imperio exemptis memini ego ipſe *in collect. ad cap. per venerabilem, à num. 23. uſque ad num. 35. qui filii ſint legit.* ubi *n. 24.* agitur de Regibus Hiſpaniæ, de quibus loquitur gloſſ. *in præſenti*, manifeſtum enim eſt ferè prædicta Hiſpaniæ Regna auxilio divino, & virtute propria, non autem Imperatoris ſe in libertatem vendicaſſe à manibus, & tyrannide Maurorum, ut tangit hæc gloſſ. *in fine*, & conſtat ex Hiſpanis Chroniſtis, & ex Oldrad. *conſ. 69. ſub num. 8. & 9.* Covar. *in reg. peccatum, part. 2. §. 9. num. 9.* Navar. *in cap. novit, notab. 3. n. 116. cum ſeqq. de judic.* Meneh. *illuſtr. lib. 1. cap. 22. num. 11.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 2. cap. 18. num. 223.* Azeved. *in l. 3. tit. 5. lib. 3. nova recopil. & in l. 1. num. 5. tit. 17. lib. 9.* Parlad. *lib. 2. rerum quotid. cap. 21. num. 3.* Mart. *de juriſd. part. 1. cap. 26. num. 60.* Cevall. *commun. contra commun. tom. 4 quæſt. 1. num. 360. & 389.* Cabed. *Luſit. deciſ. 7. num. 4. & deciſ. 211. ſub num. 3. part. 1. & deciſ. 8. num. 3. part. 2.* Soar. *de legib. lib. 3. cap. 7. num. 9.* & in ſpecie de Regno Portugaliæ idem teſtantur Ferret. *de juſto, & injuſto bello, num 24.* Navarr. *in d. cap. novit, notab. 3. num. 165.* Cabed. *d. dec. 7. num. 4. & d. deciſ. 8. num. 3.* Cevall. *ubi ſup. num. 391.* Soar. *d. lib. 3. cap. 8. num. 3. in fine.* Quia tunc cùm Imperator non eſſet in apparatu præſtandi auxilium, ſuccedit illud ſingulariſſimum dictum Baldi *in cap. 1. col. 2. lect. 2. de judic.* quem ſequitur Almain. *de poteſt. Papæ, cap. 15.* Navar. *d. notab. 3. num. 115.* dum ita inquit: *Si non eſt ſpes, quod ſuperior defendat civitatem, vel non eſt in apparatu id faciendi, poteſt ſe civitas ſubdere alteri, & etiam pro conſequutione accipere unum Regem, cui ſe ſubdat, & hoc conceditur jure naturali.* Unde jam ſequitur, prædicta Regna Hiſpaniæ juſtè potuiſſe ſe eximere à ſubjectione Imperatoris, dato etiam quod antea eum recognoſcerent, & ſe in totum ſubjicere, prout ſubjecerunt aliis, qui ſibi eſſent Reges ſupremi, & tanquam tales ſuæ ipſorum Regnorum conſervationi, & defenſioni incumberent: unde me- 8 9

ritò prædictam exemptionem in eiſdem Regibus Hiſpaniæ agnoſcunt omnes Doctores proximè citati, *&* *in collect. ad dictum cap. per venerabilem, num.* 24.

10 In ead. gloſſ. ibi, *fateamur ergo Imperatorem eſſe dominum Mundi.* Aliqui intelligunt quoad illa intermedia tempora, quibus Romani floruerunt, cùm univerſum penè Orbem armis peragrare viſi ſunt, adeò ut Romanorum Imperator Antoninus ſeipſum Mundi dominum appellare videatur *in l. deprecatio, ff. ad leg. Rhod de jactu,* habetur etiam *in l. bene à Zenone, C. de quadrien. præſcript. cum ſimilib.* quare Imperatorem licèt non de facto, tamen de jure Mundi dominum eſſe contendit Bartol. *in l. hoſtes, ff. de captiv. & in extravag. ad reprimendam, verbo totius Orbis,* Bald. *in §. ult. col. pen. de prohibita feudi alien. per Feder. & in l.* 1. *C. de ſum. Trinit.* Gregor. Lopez *in l.* 1. *tit.* 1. *part.* 2. & innumeri penè Scriptores, ut per Covar. *dict. §.* 9 *ſub n.* 7. *verſ. His tandem,* & per Menoch. *illuſtr. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 1. *cum ſequentibus,* & per Chaſſan. *in catalogo gloriæ Mundi part.* 5. *conſid.* 28. & per Sot. *de juſtit. lib.* 4. *q.* 4. *art.* 2. & per Navar. *d. notab.* 3. *à num.* 155. & per Soar. *d. cap.* 4. *num.* 1. ſequitur poſt multos Azeved. *in d. l.* 1. *num.* 10. *cum ſeqq.* Mart. *de juriſdict. part.* 5. *cap.* 10. *à num.* 1.

11 Verùm his non obſtantibus dicendum puto etiam quoad prædicta intermedia tempora Imperatorem ſæcularem nuſquam dominium totius Orbis habuiſſe de jure, nec de facto; etenim quod attinet ad jus, competeret etiam vel de jure naturali, vel de jure divino poſitivo, vel de jure humano, aut ex aliis titulis ab altero prædictorum jurium approbatis, atqui neutro ex prædictis juribus univerſalis illa poteſtas ſuper totum Orbem conceſſa eſt Imperatori, immò magis veroſimiliter denegata: igitur, &c. conſequentia legitima eſt, major autem ut manifeſta recipitur poſt alios à Vict. *ſuper c. ult. Matth. n.* 25. *& à med.* Navarr. *d. notab.* 3. *num.* 153. & à Covarr. Molin. & Soar. *citatis locis,* tandem & minor patet ex dictis per eoſdem, cum quibus ſatis erit ejus probationem percurrere, ne in re clata, & ab illis luculenter, & dilucidè tractata immoremur.

12 Quòd verò attinet ad factum oſtenditur, tum quia antiqui Imperatores, exceptis iis Provinciis, quæ ipſis legitimo aliquo titulo ſubjiciebantur, de quibus Menoch. *d. cap.* 25. *n.* 4. *cum ſeqq.* Soar. *d. cap.* 7. *num.* 12. *&* 13 *& cap* 8 *à num.* 2. reſpectu aliarum potius erant tyranni, quàm legitimi ſuperiores, quia eas ferè omnes per violentiam occuparunt, pauciſſimis earum ſponte, multiſque violenter tacentibus, immò & pluribus, quod fieri potuit, pro modo oblatæ occaſionis expreſsè repugnantibus, & priſtinam libertatem vendicantibus, ut inquit S. Auguſt. *lib.* 8. *de civit. Dei, c.* 2, quem poſt Durand. ſequitur Navarr. *d. notab.* 3. *n.* 152. proſequitur latè Bernard. de Brito *in ſua Monarchia Luſitana, tom.* 1. *à princ.* tum etiam, quia prædicti Imperatores nec etiam ita violenter univerſum Orbem peragrarunt, ut ex Proſp. *lib.* 2. *de vocat. gentium, cap.* 16. obſervat Soar. *d. cap.* 7. *ſub num.* 4. & Molin. *de juſtit. tract.* 2. *diſp* 30 *col.* 1. *verſic. Hoc autem,* & quidem meritò; nam innumeræ nationes, & Provinciæ ſemper extiterunt, quæ ipſis incognitæ fuerunt, ut colligitur *ex l. mercatores, C. de commerc. & ex l.* 2. *C. de offic. præfecti Prætor. Africæ, & ex l. poſtliminium, ff. de captiv.* obſervant Alciat. *in l.* 1. *col.* 1. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Covar. *d. §.* 9. *ſub num.* 5. *col.* 1. *in fin.* & videre eſt in Luſitanicis, & Hiſpanicis conquiſitionibus, ut in hanc rem conſiderat Menoch. *d. cap.* 20. *ſub n.* 23. itaut meritò dixerit Navarr. *d. notab.* 3. *num.* 156. nec dimidiatum Orbem Romanorum Imperio patuiſſe.

13 Non obſtat text. *in d. l. deprecatio, & in d. l. benè à Zenone, cum ſimilib.* quia omiſſo intellectu Navarr. *dict. notab.* 3. *num.* 157. quem nemine citato amplectitur Soar. *d. cap.* 7. *ſub num.* 6. reſpondetur cum Menoch. *d. c.* 20. *num.* 29. Imperatorem *in d. l. deprecatio,* non intendiſſe agere directè de dominio, quod haberet ſuper Orbem terrarum, aliter enim ineptè ab eodem dominio exciperet maria, quæ excipit *ibidem,* cùm per adverſativam *autem,* (quæ ſecundùm ſuam naturam, dum aliud ex mente diſponentis non colligitur, implicat diverſitatem caſuum, juxta gloſſ. *verbo autem, in l. hoc amplius, §. De his, ff. de damno infecto,* Bart. *in l. tranſigere, n.* 6. *de tranſact.* cùm aliis per me adductis *in tractat. de dictionibus uſufrequent. dict.* 47. *num.* 1. *ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*) inquit: *Ego quidem mundi dominus, lex autem maris:* non, inquam, maria exciperet, & ſoli legi ſubjecta eſſe diceret; nam ſciebat appellatione Mundi, de quo egerat, contineri & ipſa maria ſimul cum cæteris rebus, quæ ſub cœlo ſunt, unde potiùs ſe ipſum pronuntiaret dominum pariter maris, & terræ, & cæterorum. Rurſus ſciebat idem Imperator quod etiam de jure ei, qui alicujus Provinciæ ſupremus dominus eſt, ſubjiciuntur etiam maria coadjacentia, juxta gloſſ. *verbo territorio, in cap. ubi periculum, §. Porrò, de elect. lib.* 6. ubi citavi Doctores, quibus addo Tell. Fernand. *in l.* 3. *Tauri, n.* 5. & Valaſc. *conſ.* 82. *ſub num.* 15. Denique ſi Imperat. *in d. l. deprecatio,* intenderet directè agere de dominio totius Orbis, & illud ſibi adrogare, non conſtitueret differentiam inter ſeipſum, & legem ſuam, aut prædeceſſorum etiam conſuetudinariam, ut talem ab ejus ſaltem generali approbatione, voluntate, & poteſtate pendentem, juxta notata per Burg. de Pace *in l.* 1. *Tauri, n.* 253. & Sahag. *in cap. ult. num.* 35. *de conſuetud.* nam ſciebat idem Imper. quoad poteſtatem dominandi non differre legem hujuſmodi dum durat, ab ipſo legiſlatore, quaſi in eo, aut in ea eſſet poteſtas major, aut diſtincta, ſed potiùs parem eſſe, & unam in utroque, licèt alioquin ſecundùm diverſos reſpectus poſſit modò in illo, modò in ſua, aut prædeceſſorum lege conſiderari quædam ſuperioritas ſecundùm quid, in illo quidem, quia eam ex juſta cauſa revocare poteſt, juxta reg. text. *in cap. non debet, de conſang. & cap. propoſuit, de conceſſ. præben.* in illa autem quia ea durante tenetur legiſlator ſuas, & alienas actiones ſecundùm eam proportionabiliter dirigere, juxta regul. text. *in l. digna vox, C. de legib.* cum adductis *ſuprà, ad cap. juſtum,* 9. *diſt.*

Quare tota Imperatoris mens *in d. l. deprecatio,* fuit 14
ut reſtitutio rerum in naufragio maris amiſſarum, de qua *ibi* quæſtio erat, fieret adeò præcisè, & plenariè juxta aliquos ex terminis conſuetudinariæ legis Rhodiæ de jactu, ut vellet illam potiùs, quàm ſemetipſum conſuli ſuper hujuſmodi reſtitutione, & quoad hunc effectum illam potius ut maris dominam, quàm ſemetipſum quodammodo recognoſcit, niſi in iis, in quibus legea propriè ſcriptæ eidem conſuetudinariæ legi adverſarentur, ut *ibidem* text. inquit, prout ſanè adverſabantur pro ea parte, qua ex iniqua mercatorum conſuetudine in Rhodos inſulam confluentium deferebat accipienti omnia naufragio amiſſa, & *ibi* delata, juxta tradita per Sahag. *in d. cap. ultim. num.* 51. *cum ſeqq.* eandem conſuetudinem ut iniquam meritò redarguentem, per text. *in l. ultim. ff. de incend. & in l.* 5. *C. de naufrag lib.* 11. *cum ſimilibus.* Hanc igitur mentem, ut Imper. aperiret *in d. l. deprecatio,* alloquitur conſulentem hac una brevi, ſed efficaci reſponſione: *Ego quidem Mundi dominus, lex autem maris, lege id Rhodia, quæ de rebus nauticis præſcripta eſt, judicetur:* quaſi diceret hanc reſtitutionem ita fac plenè, & præcisè ſecundùm terminos juſtos legis Rhodiæ, abſque alio

vivæ

vivæ vocis noſtræ oraculo, ac ſi illa lex ſola maris, & eorum, quæ in mari contingunt, ego autem ſolum eorum, quæ in terris Imperii fiunt, domini eſſemus. Cum ergo is ſolus, & non alius ſit Imperatoris ſenſus, jam conſtat illa verba, *ego quidem Mundi dominus*, prolata fuiſſe non principaliter, ſed enuntiativè, ut benè advertit Menuch *ſub d. num.* 19. & in alium finem, nempe hunc, quem in prædictum ſenſum aperuimus, unde conſequitur ab illis non poſſe argumentum ſumi.

Cap. In Synodo XXIII. *Leo.*

1 VIde quæ *ſuprà* dixi *ad cap. Adrianus, il 2. hac eadem diſt.* Et adde ſpecialiter de hoc text. agentes Card. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſiaſt. verbo Gratianus, verſ. Secundo, pag.* 185. Gretſer. *in defenſ. ejuſdem Bellarm. tom.* 2. *lib.* 2. *de Romano Pont. cap.* 29. *verſ. Sextum argumentum*, Card. Baron. *annalium Eccleſ. tom.* 9. *anno Chriſti* 774. *num.* 13. *verſ. At non alterius*, qui Gratianum reprehendit, & impoſtorem vocat, eùm Leonis Pontificis nomine VIII. textum hunc referat, & vide eundem *num.* 15. *verſ. Verùm quod dicitur, & tom.* 10. *anno Chriſti* 964. *num.* 21. & 22. refert integra verba hujus text. dicens hanc conſtitutionem etſi verè fieri contigit, nullius eſſe roboris, cùm à Leone pſeudopontifice, & ſic non à legitimo Papa ſit promulgata, & ex *num.* 23. *cum ſeqq.* plura adducit circa text. confutationem.

2 In gloſſ. *Apoſtolicam.* Quicquid hæc gloſſ. dicere videatur, Romanum Pontificem poſſe ſe Imperatori ſubjicere, tamen conſtans eſt omnium ferè tam juris Pontificii, quàm ſacræ Theologiæ profeſſorum ſententia, Papam ſe alterius juriſdictioni ſubdere jure non poſſe, ut latè comprobant Joan. Andr. & Abb. *in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtitut.* Archid. *in cap. ſi quis ſuperbus* 7. *q.* 11. Turrecrem. *in lib.* 2. *ſum. c.* 108. & alii, quos refert, & ſequitur Azor. *inſtitutionum moralium part.* 1. *lib.* 4. *c.* 7. *quæſt.* 6. ubi contrariis reſpondet. Et probatur, quia nec Imperator eam habet poteſtatem, nec etiam Summus Pont. ſupra omnes alios, nedum ſupra ſeipſum, quia nemo dat quod non habet. Deinde, quia exemptio Papæ eſt privilegium non intuitu perſonæ, ſed in honorem Chriſti datum, cui non poteſt Papa renuntiare, ſicut nemo poteſt renuntiare privilegio in favorem communitatis conceſſo. Deinde facit, quia Pontifex non poteſt humanæ poteſtati quoad vim coërcitivam ſe ſubmittere, ut latè Cardin. Bellarm. *de Concil. lib.* 2. *c.* 18. Soar. *de defenſ. fidei, lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 3. Denique, quia omnis juriſdictio Eccleſiaſtica pendet, & manat à Summo Pontif. ipſe verò non accepit poteſtatem coërcitivam ſupra ſeipſum, quia nullus niſi volens poteſt ſe punire, non tamen cogi: ergo neque alteri poteſt eam poteſtatem communicare, unde colliges non poſſe per cenſuras compelli, ita Soar. *tom.* 6. *de cenſur. diſp.* 5. *ſect.* 1. *num.* 17. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 1. *cap.* 1. *numero* 22.

SUMMARIUM.

1 *Iudicis licentia juſtam excuſationem præſtat.*
2 *Iudicis juſſus, & auctoritas in illicitis excuſat à dolo.*
3 *Iudicis juſſus liberat ſolventem ab omni obligatione.*
4 *Verba,* ſub excommunicationis ſententia, *an importent latam ſententiam, remiſſivè.*
5 *Epiſcopus, cujus ſubditus ab alieno Epiſcopo fuit ad Ordines promotus, ratam habere poteſt talem promotionem.*

Cap. Salonitatæ XXIV.

Gregorius.

REl*inquere non poſſunt.*] Ergo Papa non poteſt il- 1
latam Eccleſiæ injuriam remittere, ut per Boët. *deciſ.* 120. *num* 5.

In gloſſ. *Iuſſiſſent*, ibi, *arg. quod auctoritas majoris excuſat*, &c. Notatur ad hoc, quod licentia judicis juſtam excuſationem præſtat, ut per Bald. *in ſua diſputat. accuſatus de vi turbativa, col. antepen. verſ. Quartò quæritur, & conſil.* 58. *verbo præterea ubi quis, vol.* 5. Octav. Glorit. *reſp.* 1. *part.* 3. *num.* 174. & judicis juſſus, & auctori- 2
tas in illicitis excuſat à dolo, Tiraquell. *de pœnis temp. cauſ.* 34. *num.* 4. *cum ſeqq.* Decian. *in tract. crimin. lib.* 9. *cap.* 37 *n.* 7. & juſſus judicis liberat ſolventem ab omni 3
obligatione. Rot. *deciſ.* 345. *apud Farin. part.* 1. *recent.* ubi latè declaratur.

In gloſſ. *Sub excommunicationis.* Vide Tiraquell. *in* 4
l. ſi unquam, C. de revocand donat. verbo revertatur, n 235. Sayr. *in clavi Regia, lib.* 3. *c.* 8 *n.* 19. Perez *l.* 1. *verſ. Quæri ſolet, tit.* 5. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 176. *col.* 1.

In gloſſ. *Ac ſi me*, ibi, *arg. quod ratihabitio ſequens* 5
facit aliquid legitimum, quod ab initio factum fuit illegitimè. Ex hac gloſſ. colligunt aliqui poſſe Epiſcopum, cujus ſubditus ab alieno Epiſcopo fuit ad Ordines promotus, ratam habere eam promotionem, itaut valeat ad legitimum uſum, & exequutionem Ordinis ſuſcepti, ut per Prob. *ad Monach. in c.* 1. *de tempor. Ordin. lib.* 6. Nav. *conſil.* 11. *verſ. Ad quartum, & conſ* 39. *ſub tit. de temporibus Ordin. in novis*, Ugolin. *de officio Epiſcopi, c.* 26. §. 23. *n.* 1. meipſum *in ſimili tractatu, p.* 2. *alleg.* 8. *num.* 10. quamvis contrarium teneant Parii. *conſil.* 116. *Stante defectu, lib.* 4. Rebuff. *in praxi, tit forma dimiſſor. num.* 12. & 13. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *c.* 48. *quæſt.* 4 *verſ. Dubia quæſt.* 1. ibi reſpondet non obſtare text. *in præſenti*, quia hic Gregor. non confirmat ordinationem ab alieno Epiſcopo factam, ſed tantùm remittit injuriam illatam miſſione falcis in ſuam meſſem, quod mihi non probatur.

Cap. Cùm longè XXV.

Ex Concil. Tolet. XII.

ATque Gallecia.] Legendum eſt *Gallia Gothica*, ut 1
obſervat Garibay *in compend. hiſtor. lib.* 8. *cap.* 43. Valdeſ. *de dignitate Regum Regnorúmque Hiſpaniæ, c.* 5. *num.* 19.

Quoſcumque Regalis poteſtas elegerit.] Olim apud 2
Hiſpanos conſuetudo obtinuit, ut Canonicorum collegium, cui munus eligendi Epiſcopos jure incumbit, ſtatim mortuo Paſtore Regi ejus obitum nuntiaret, ab eoque peteret licentiam, & facultatem eligendi Epiſcopos, qua per Regem conceſſa ipſi, Canonici eligebant Prælatum, quem ante miſſionem in poſſeſſionem Regi exhibebant, ut ab ipſo bonorum adminiſtrationem obtineret, ſicut inſinuare videtur text. *in præſenti.* Poſtea propter difficultates, quæ naſcebantur ex relatione Regiæ poteſtati facienda, ſub Agathone, aut Leone Rom. Pont. anno 1. Hervigii Gothorum Regis, qui Hiſpanias obtinebat anno à nativitate Domini 685. auctore Roderico Archiepiſcopo Tolet. *lib.* 3. *cap.* 12. qui ex era Cæſaris annum computavit, Toleti celebratum eſt Conc. Tolet. XII. quo decretum fuit, quod ad Epiſcopalem dignitatem promovendos eligeret, ipſe verò Toletanus Antiſtes prævia morum examinatione inſtitueret, ut refertur in hoc textu, quod deinde non ſolùm privilegiis Summorum Pontificum confirmatum extitit, ſed etiam

generali juris communis conceſſione munitum, qua conſtruentibus, aut dotantibus Eccleſias conceditur poteſtas præſentandi ad eas: conſtat namque Hiſpaniarum Reges Cathedrales Eccleſias ferè omnes erexiſſe, conſtruxiſſe, & ampliſſimis redditibus exornaſſe, prout referunt Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſiæ, lib.* 3. *n. ſigno* 87. *cap.* 7. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorumque Hiſpaniæ, c.* 21. & aliter à primordiis idem narrat Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib.* 2. *c.* 18. *cum ſeqq.* & de Eccleſiis Cathedralibus noſtræ Luſitaniæ dicit Cabed. *de patron. Regiæ Coronæ, cap.* 37. *per tot.* quare ineptum eſt dicere Reges Hiſpaniæ à Carolo Magno jus hoc accepiſſe, ut bene oſtendit Anton. de Fuertes *d. lib.* 2. *cap.* 20. Vide tamen Lanc. Conrad. *in templo omnium judicum, lib.* 1. *cap.* 2. §. 3. *n.* 15. *fol.* 103. *& lib.* 2. *cap.* 1. §. 4. *verbo dignitates, & Ordines, num.* 9. *cum ſeqq. fol.* 132. Covar. *in reg. poſſeſſor, p.* 2. §. 10. *num.* 5. *cum ſeqq.* Greg. Lop. *l.* 18. *verbo antigua coſtumbre, tit.* 5. *art.* 1. Perez *l.* 3. *gloſſ.* 1. *tit.* 3. *& l.* 2. *tit.* 6. *lib.* 1. *Ord. p* . 147. Palat. Rub. *in præfat. de donat. inter virum, & uxor. num.* 14. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *princip. num.* 13. Humad. *l.* 18 *gloſſ.* 1. *tit.* 5. *part.* 1. *pag.* 49. Azeved. *l.* 1. *à princ. tit.* 6. *lib.* 1. *novæ recopil.* Camil. Borrel. *de præſtantia Regis Catholici, c.* 50. *ferè per tot.* meipſum *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *à n.* 29.

3 Illud adnotare oportet, non rectè cenſuiſſe Joannem Igneum *in l. neceſſarios, §. non aliàs, num.* 133. *ad Senatuſconſ. Syllan.* & alios quoſque Gallicos ſcriptores, qui affirmare auſi ſunt, nihil eſſe cur glorientur Hiſpani propter hunc text. eo quod jus iſtud nominandi, vel eligendi Epiſcopos non ex Concilio Toletano *in hoc text.* relato, ſed ex conceſſione à Carolo Magno facta, qui Hiſpanias debellavit, conſequuti ſunt, cujus quidem conceſſionis mentio, & relatio poſita eſt *in cap. Adrianus, il* 2. 63. *diſt.* eamque juridicè, & hiſtoricè præ cæteris explicant, & expendunt Boër. Epiſcop. *heroic. quæſt. de jure ſacro, lib.* 1. *ſub tit. de Regalib. & univerſo jure Principum in benefic. Eccleſ. ex n.* 145. & Petr. Greg. *de elect. cap.* 5. *ex num.* 8. Cæterùm Joan. Igneus, & Joan. Ferrald. quàm fœdè lapſi fuerint hac in re (ut ait Covar. *in reg. poſſeſſor, part.* 2. §. 10. *num.* 5.) ſatis apparet, primò ex eo, quia Concil. Tolet. unde deſumptus eſt hic text. Caroli Magni nativitatem ferè LX. annis, & ejus imperium, vel principatum pluſquam LXXX. præceſſit, quemadmodum ex ratione temporum, quam Gaguinus Gallicus ſcriptor poſuit, & ex Vaſæo collegit Covar. *d. loco, num.* 6. Secundò ex eo, quia Carolus Magnus nuſquam Hiſpanias debellavit, vel iiſdem potitus eſt, quin potiùs cùm id tentavit, re infecta, & capite, ut aiunt, fracto victus, & inglorius recedere compulſus fuit, Rolando & aliis pleriſque Franciæ Paribus in memorabili Roncevallis conflictu ad Pirenæi fauces deſideratis, & interfectis, ut noſtri hiſtorici, & nonnulli ex Gallicis teſtati ſunt; ob idque longè minus habent cur glorientur Carolus, & Galli ex Hiſpaniarum expeditione, quàm Hiſpani ex diſpoſitione hujus text. qui ex ſuppoſitione procedit, & jus nominandi, vel præſentandi Regibus Hiſpaniæ longè ante Caroli Magni tempora competiiſſe expreſsè convincit.

4 Hinc etiam ſummè notandum cenſeo omnino cavendum eſſe à Franciſco Duareno ſcriptore Gallico, viro utcumque docto, ſed parum pio, atque de poteſtate, & juriſdictione eccleſiaſtica peſſimè merito, is enim auctor *in tract. de ſacris Eccleſ. miniſt. lib.* 3. *c.* 11. audacter nimis cenſuit ex hoc text. apertiſſimè probari atque concludi creationem Epiſcoporum Regii juris eſſe, & ad omnes Reges ex jure communi liberè pertinere, & ulteriùs addidit Adriani Pontificis conceſſionem, de qua *in d. cap. Adrianus, il* 2. *hac ead. diſt.* non fuiſſe privilegium aliquod ex mera Pontificis gratia, & liberalitate profectum, ſed hominis ultrò bonam fidem agnoſcentis confeſſionem, quaſi ſcilicet nihil Adrianus Carolo dediſſet, ſed id totum, quod ad creandos Epiſcopos pertinet, eidem Carolo jure ſuo competiiſſet, ut refert Boër. Epiſcop. *ubi ſuprà, n.* 145. Sed Duaren. *hic*, ut in pleriſque aliis longè fœdiùs, quàm Igneus, & Ferraldus lapſus eſt, quia communis Canoniſtarum opinio tenet textum *in præſenti* non de creatione Epiſcoporum, vel eorundem plena, & abſoluta electione, ut Duaren. ipſe perperam cenſuit, ſed de ipſa nominatione, præſentatione, conſenſu, vel convenientia intelligi debere.

Cap. Quia ſancta XXVIII.

Stephanus.

Gratianus ex decreto Stephani Papæ tenet *in præſenti* electionem Romani Pontificis debere fieri 1 præſentibus Legatis Imperatoris, ſed de veritate hujus decreti, & quod non ſit Stephani, multùm dubitat Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 9. *anno Chriſti* 816. *num.* 101. *per tot.* præſertim cùm Ludovicus Imp. anno ſequenti in conſtitutione à ſe edita de donatione facta Romanæ Eccleſiæ, declarat liberam eſſe velle electionem, & coronationem Romani Pont. nec ad aliud teneri, qui creatus eſt Pontifex, niſi ubi eſt conſecrandus Legationem mittere ad ipſum Imper. ut ponderat ipſe Baron. *citato loco.*

SUMMARIUM.

1 *Inimicitiæ ſignum eſt, quando is qui ſalutare conſueverat, non ampliùs ſalutat.*

2 *Recuſari poteſt judex, qui differt partem ſalutare, prout antea ſolebat.*

3 *Injuriam remittere videtur offenſus in foro exteriori, qui familiariter converſatur cum injuriante.*

Cap. Cùm Hadrianus XXIX.

Gregorius.

Celebris eſt gloſſ. *verbo, & ad ſalutandum, in præſenti*, dum tradit, ſignum eſſe inimicitiæ quando 1 is, qui ſalutare conſueverat, non ampliùs ſalutat, ſequuntur Gig. *de crimine læſæ majeſt. tit. quomodo, & per quos, q.* 2. *n.* 34. Hippol. *in l.* 1. §. *Præterea, n.* 8. *ff. de quæſt.* Petr. Navarr. *de reſtit. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 102. *pag.* 337. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 43. *n.* 10. Maſcard. *de probat. concluſ.* 898. *num.* 33. *& concluſ.* 1156. *n.* 14. *cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 49. *num.* 54. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 284. *n.* 26.

Unde recuſari poſſe judicem, qui differt partem 2 ſalutare, prout antea ſolebat, reſolvunt Maſtril. *Siciliæ deciſ.* 151. *num.* 49. *part.* 2. Stephan. Gratian. *d. c.* 284. *num.* 26. *& ſeq. & cap.* 538. *num.* 57. Carraſc. *in explicat. ad aliquas leges novæ recop. cap.* 9. *num.* 516. Parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib.* 3. *tit.* 21. *in initio, num.* 23.

Hinc è contra infertur videri offenſum injuriam remittere in foro exteriori, qui familiariter converſatur cum injuriante, vel cum ſalutat, ita addit. ad Abb. *in proœm. Decretal. ſub num* 6. & *ibi* Felin. *propè fin.* D. Antonin. *part.* 2. *cap.* 2. §. 3. Sylveſt. *in ſum. verbo injuria, q.* 8. Pedraxa *præcepto* 7. §. 10. Cordub. *q.* 58. *pag.* 160. quos ſequitur Joan. Valer. *de differ. inter utrumque forum, verbo remiſſio injuriæ, differ.* 4. ubi dupliciter limitat: primò

primò quando ante conuerſationem, vel ſalutationem offenſus propoſuit in judicio actionem iniuriarum, vel prædicta ſigna exhibet tempore neceſſitatis, aut talia, quæ inimicis exhibere tenetur: ſecundò, niſi proteſtatus fuerit id facere ad ſatisfaciendum Deo non tamen animo remittendi iniuriam quoad forum exterius.

Cap. Ego Ludouicus XXX.

Ludouicus Imp.

1 INtegram huius text. refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 9. anno Chriſti* 817. *num.* 6. *&* 10. & de ejus materia & intellectu agit *ibidem num.* 14. *in fine, & n.* 15 *& anno* 816. *in fine*, aliqua tradit Boët. *deciſ.* 31. *&* 39. *num.* 1. Palat. *de beneſic. in Curia vacant.* §. 9. *col.* 1.

2 *Vicario tuo.*] Ergo Papa dicitur Vicarius Petri, ſed contrarium verius eſt, prout reſoluit Cardin. Bellarmino. *lib.* 2. *de Romano Pont. cap.* 17. *verſ. prima opinio*, vbi hunc text. refert, & ejus argumento reſpondet.

3 In gloſſ. *Seu.* De dictione, *Seu*, quod aliquando ſit copulatiua, & augmentatiua, reſoluunt Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de diction. vſufreq. dict.* 363. *n.* 6.

4 In gloſſ. *Et territorii*, ibi, *& ſic eſt arg. quod nomine ciuitatis non comprehenduntur ejus territoria.* Vide quæ dixi *in tractatu de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo ciuitas.*

Distinctio LXIV.

Cap. Epiſcopi I. cum ſeqq.

CVjuslibet Epiſcopi conſecrationem à tribus Epiſcopis faciendam eſſe probat text. *in præſenti*, & tradunt Henriquez *in ſumma, lib.* 10. *cap.* 24 §. 1. Selv. *de beneſic. part.* 3. *quæſt.* 38. *num.* 5. Vincent. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 9. *de ſacram. Ordin. cap.* 5. *num.* 106. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 48. *num.* 13. Marc. Anton. Genuen. *in pract. Archiep. Neapol. cap.* 70. *num.* 26. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 2. *alleg* 1. *num.* 45. qui & ratione, & exemplo requiruntur. Ratione, ne tantum beneficium videatur furtiuè præſtitum, vt pro illo pariter preces ad Deum effundant. Et exemplo, quia & Iacobus frater Domini à Petro, Iacobo, & Ioanne Apoſtolis ordinatus fuit, *cap. porrò*, 66. *diſt.* ita Durant. *in rationali diuinorum Offic lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 7. *&* 9. Anton. Auguſt. *in epit juris Pontificii veteris, lib.* 4. *tit.* 17. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5. *num.* 5. Azor. *inſtitut. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 30. *quæſ.* 3. *verſ. quærat item quiſpiam*, vbi ſubdit, quod auctoritate Summi Pontificis, ſiue generalis Concilii, ſeu Eccleſiæ concedi poteſt, & inſtitui, vt vnus Epiſcopus juſtis de cauſis Epiſcopum conſecret, eo quòd non Chriſtus Dominus, ſed Apoſtoli conſtituerunt, vt Epiſcopus à tribus Epiſcopis conſecraretur: at Apoſtolorum decretum, quando juris Diuini non eſt, poteſt Eccleſia mutare, cùm juſta ſubeſt cauſa, vti in multis quoque decretis Apoſtolorum id Eccleſiam feciſſe conſtat.

Distinctio LXV.

Cap. Non debet II. cum ſeqq.

Ex Concil. Martini.

EX Concilio Martini Papæ Gratianus *in hoc textu* refert quod Epiſcopus non eſt ordinandus ſine conſilio, & præſentia Metropolitani, & Comprouincialium etiam Epiſcoporum, qui ſaltem ſi adeſſe non poſſent, propriis literis conſenſum ſuum exprimere debent, vt referunt Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 30. *quæſ.* 2. *in princip.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.* 1. *quæſt* 48. *n.* 13. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5. *n.* 5. 1

Summarium.

1 *Verba text. referuntur.*

2 *Patriarcha Hieroſolymitanus aliquando venit appellatione Romani.*

3 *Nicæni Concilii primi tempore non erat Patriarcha Conſtantinopolitanus, nec Conſtantinopolis ciuitas ædificata.*

4 *Verba*, quandoquidem & Epiſcopo Romano parilis mos eſt, *ſuppoſita fuiſſe ab hæreticis tenent aliqui.*

5 *Verba*, æqualis mos, *importare ſimilitudinem poteſtatis quoad jura ſupra Eccleſias ſibi ſubiectas, dixerunt nonnulli.*

6 *Conſtantinopolitana Eccleſia fuit appellata mater Chriſtianorum Orthodoxæ Religionis.*

7 *Text. in præſenti non decidere, ſed narrare morem, qui vigebat, exiſtimarunt alii.*

8 *Emendatur litera text. in præſenti.*

Cap. Mos antiquus VI.

Ex Concil. Nicæno.

M*Os antiquus perdurat in Ægypto, vel Libya, & Pentapoli, vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quandoquidem & Epiſcopo Romano parilis mos eſt.*] Hæc ſunt formalia huius text. verba deſumpta ex Nicæno Concil. I. *can.* 6. *aliàs* 8. ex quibus in tacitam conſequentiam inferri videtur Romanum Pontificem poteſtatem in Alexandrinum Patriarcham non habere, cùm par in parem non habeat imperium, ex vulgaris juribus per me adductis *in tract. de Axiomat. juris vſufreq. verbo Par.* 1

Horum enim verborum difficultatem neſciens gloſſ. *hic in verbo parilis*, dicebat illa non de Romano Pont. ſed de Conſtantinopolitano Patriarcha eſſe intelligenda, quia aliquando ipſe venit appellatione Romani, *cap. ſanè profertur, in* §. *Romanorum*, 24. *quæſt.* 2. vbi gloſſ. *in verbo Romanorum*, exponit, ideſt, *Conſtantinopolitanorum.* Pro cuius expoſitione facit text. *in l.* 1. § *ſed etſi quæ, C. de veteri jure enucl.* ibi: *Romam autem intelligendum eſt non ſolùm veterem, ſed etiam Regiam noſtram*, vt ſit ſenſus Concilii, Alexandrinum Patriarcham parem eſſe cum Conſtantinopolitano, non autem cum Romano; & hunc meliorem, ac planiorem dictorum verborum intellectum eſſe profeſſus eſt Hugo antiquus Doctor, vt refert gloſſella marginalis *in præſenti.* Veruntamen licèt hæc expoſitio in eo placere poſſet quod in eſſentia Patriarchali 2

3 parem faciat Conſtantinopolitanum cum Alexandrino, tamen Nicænum illud Concilium non poteſt de Conſtantinopolitano Patriarcha intelligi, cùm eo tempore nec Conſtantinopolis ciuitas eſſet ædificata, vt ex Beato Hieronymo *in chronico* conſtat.

4 Franciſcus igitur Torrenſis *in tract. de poteſt. Papa, lib. 3. pag. 112. in verſ. videamus ergo*, dicebat quod illa verba, *quandoquidem & Epiſcopo Romano parilis mos eſt*, adiecta ac ſuppoſita fuerunt ab hæreticis clanculum, ac doloſè, & quod ideò nullo modo ex Nicæno Concil. Alexandrini Patriarchæ parilitas cum Romano Pontif. comprobari poterat. Iuuat autem hanc Franciſci Torrenſis ſpeculationem Barth. Carranza *in ſumma Concil. in ſcholio ad d. canonem ſextum Nicæni Concilii*, dicens quod facta per ipſum Romæ diligenti, ac laborioſa inueſtigatione circa dicta verba Concilii, reperit vetuſtiſſimum Codicem Latinum Marcelli Cardinalis S. Crucis, vbi loco dictorum verborum ita legebatur, videlicet: *Quoniam quidem Metropolitano Epiſcopo hoc idem moris eſt.*

5 Alii verò reſpondent quod æqualis mos in præſenti importat ſimilitudinem poteſtatis quoad jura ſupra Eccleſias ſubiectas, ad effectum ſcilicet, vt ad ipſum detur appellatio, & habeat alia jura Patriarchalis Eccleſiæ, quæ commemorat text. *in cap. antiqua 23. verſ. ſeruata, de priuileg.* & deducitur ex *cap. conqueſtus, 9. q. 3.* vt poſt Ruffum pro Pontifice *pag. 44. cum ſeqq.* explicant Burſat. *conſil. 109. n. 14. cum ſeqq. vol. 1.* Marc. *de Iuriſdict. part. 1. cap. 16. à num. 4.*

6 licèt enim Conſtantinopolitana Eccleſia mater Chriſtianorum Orthodoxæ Religionis ſit appellata *in l. decernimus, C. de ſacroſ. Eccleſ.* & omnium aliarum caput *in l. Conſtantinopolitana Eccleſia, C. eod. tit.* hoc tamen intelligendum eſt ratione Eccleſiarum Orientis, ſicut optimè aduertit Cardin. Baron. *in annalibus Eccleſiaſt. tom. 7. ſub anno Chriſti 534. in verſ. dum ergo, pag. 203.* vt in omnibus ſalua ſit Romanæ Eccleſiæ auctoritas, juxta Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de reformat. cap. 21.* cum aliis cumulatis à Franc. Gratiano *in compendio juris Canon. part. 1. diſtinct. 6. de Sede Apoſtol.*

7 Nonnulli etiam aiunt text. *in præſenti* non decidere quod perduret mos Alexandrinæ Eccleſiæ, vt parem habeat poteſtatem cum Romana, ſed narrare morem, qui vigebat, expendentes in aliquibus Codicibus Gratiani legi *perdurat, non perduret*, imperatiuè, vt in vulgaribus legitur, & ſic *perdurat* emendatum eſt in nouiſſimis juſſu Gregorii VIII. impreſſis.

8 Denique Ramundus Ruffus vir in jure noſtro doctus, ac diligens, *vbi ſuprà, ſub num. 8. pag. 66. in verſ. ſed videamus*, expreſsè confitetur, quod licèt in Græcis Codicibus Nicæni Concilii non legantur verba illa, vt *in principio text.* recitata ſunt, habentur tamen in hunc modum, videlicet: *Quandoquidem Romanus Pont. hoc conſueuit*, & in hoc ſenſu concordant doctiſſimi Decreti eiuſmodi emendatores ſuper hunc text. *in ſcholio, verbo parilis*, dicentes in Græco Codice ita legi, videlicet: *Quoniam & Romano Pontifici hoc vſitatum eſt*, vnde optimè inferunt, quod ex verbis Nicæni Concilii nulla colligi poteſt æqualitas Alexandrini Patriarchæ cum Romano Pontif. In cuius rei confirmationem adducunt verba Nicolai Papæ I. *in epiſt. ad Michaëlem Imper.* omninò videnda. Addit autem & Ramundus Ruffus *vbi proximè*, ſatis aptam ſimilitudinem, dicens: Nam ſicut Rex quamvis comedat, viuat, ac moriatur, ſicut cæteri homines, nihilominus eorum ſuperior eſt; ſic etiam licèt Alexandrinus, & alii Patriarchæ aliqua habeant cum Romano Pont. communia, non tamen in ſuprema poteſtate, ac Primatu; non enim ſequitur, minor in ſua prouincia morem majoris ſeruat, ergo illi par eſt, & æqualis, immò quia de jure morem, ac ſtylum alterius ſeruare tenetur, cùm non deceat à capite membra diſcedere, *cap. cùm non deceat, de præſcript.* ex eo ipſo colligitur quod ſuperiorem recognoſcat, arg. *cap. inſtitutio Miſſarum, de conſecrat. diſt. 2.* & aduertit etiam in terminis Anaſtaſ. Germ. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 5. n. 60. & ſequent.*

SUMMARIUM.

1 *Hieroſolymitanus Epiſcopus tempore Nicæni Concil. verè Patriarcha non erat, ſed ſubditus Metropolitano.*

2 *Hieroſolymitanus Patriarchatus quando inſtitutus fuit, oſtenditur.*

3 *Hieroſolyma fuit variis pro tempore nominibus appellata.*

Cap. Quoniam mos VII.

TEmpore Nicæni Concilii Hieroſolymitanus Antiſtes verè Patriarcha non erat, ſed ſubditus 1
Metropolitano, vt patet ex *Can. 7.* eiuſdem Concilii, relato in hoc textu, & expreſſiùs *in Can. 10.* eiuſdem Concilii, ex illis octoginta Canonibus ex Arabico Codice habitis diligentia Franciſci Turriani, in illis verbis: *Quæ eſt conſuetudo honorandi Epiſcopum Eliæ nomine Patriarcha, cùm eſt dignus honore propter ſanctitatem loci, & probitatem eius, præſit ei Prouinciæ, & locis ei vicinis, reddat que Archiepiſcopo eius debitum honorem:* refert Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione, cap. 6. n. 16.*

Creſcente deinde in ipſam Hieroſolymitanam Ec- 2
cleſiam Chriſti fidelium deuotione, factum fuit, vt Vigilii Papæ, & Imperatoris Iuſtiniani tempore de Antiocheno Patriarchatu, itémque de Alexandrino tantùm fuerit Hieroſolymitanæ Eccleſiæ conceſſum, atque largitum, tótque eidem decreti, & aſſignati ſuffraganei Antiſtites, vt verum Patriarchalis titulum, honorem, ac poteſtatem conſequi mereretur, ſicut ex Guillelmo Tyrio *de bello ſacro, lib. 13. cap. 12.* obſeruauit Cardin. Baron. *annal. Eccleſiæ tom. 7. anno Chriſti 553.* Vigilii Papæ *anno 14.* & Iuſtiniani *anno 27. pag. 441. verſ. acta illa*, his verbis: *Tempore prædicti Principis*, Iuſtiniani videlicet, *congregata eſt Synodus generalis apud Conſtantinopolim tempore D. Vigilii Papa, Eutychii Conſtantinopolitani, & Euſtochii Hieroſolymitani Patriarcharum ſuper tribus capitulis*, &c. In qua Synodo poſt alias populo Dei neceſſarias inſtitutiones quas pro tempore promulgandas decreuerat, Sanctorum Patrum, qui ad eam conuenerant, auctoritas, prædictam Deo amabilem Hieroſolymitanam honorare Eccleſiam, & ejus Epiſcopo locum inter Patriarchas dare communi ſanxit voluntate, reuerentiam exhibens ſanctæ reſurrectioni. Et quoniam prædicta Dei cultrix ciuitas, quaſi in limine Alexandrini, & Antiocheni Patriarcharum erat, nec haberet vnde illi Vrbi ordinaret ſuffraganeos, niſi vtrique Patriarchæ aliquid detraheret; viſum eſt expedire ab vtroque aliquid detrahere, vt eidem juxta formam aliorum Patriarcharum ordinaret ſubiectos. Subtraxerunt ergo Antiocheno Cæſareenſem, & Scythopolitanum Metropolitanos; Alexandrino verò Rubenſem, & Berythienſem item Metropolitanos, & quoniam iterum eundem Patriarcham oportebat habere præter ſupradictos Metropolitanos, familiares ſuffraganeos,

Digitized by Google

ganeos, quos Græci Syncellos vocant, ſubtraxerunt prædictis Metropolitanis quoſdam Epiſcopos, & quoſdam de nouo erexerunt vſque ad vigintiquinque. Hactenus Card. Baron.

3 In gloſſ. *Vt Elia.* Hieroſolyma quod fuerit variis tempore nominibus appellata, Salem videlicet, Salomonia, Elia, & ſimilibus, referunt Euſeb. *Eccleſiaſtica hiſt. lib. 4. cap. 6.* Joan. Ludou. Viuald. *in opere Regali, in tract. de magnificentia Salomonis, notab. 6. §. vt ex dictis,* Abraham. Ortel. *in theſauro Geographico, verbo Hieroſolyma,* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sed. erect. c. 9. num. 3.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 1. tit. 3. cap. 6. num. 1.*

Distinctio LXVII.

Cap. Porrò II.

1 Anacletus *epiſt. 2. ad Epiſcopos Italia*, prout refertur *in hoc text.* ſcribens dicit ad rationem conſecrationis Epiſcopi pertinere, vt fiat à tribus Epiſcopis, vt per Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 7. §. 3.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 30. verſ. quæret item*, optimè Vaſq. *de Ordine, diſput. 243. cap. 6.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. quæſt. 48. num. 13.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Curiæ Archiep. Neapol. cap. 70. num. 26.* meipſum *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. allegat. 1. num. 45.*

2 Vtrùm autem ad hanc ordinationem ita tres requirantur, vt ſi fiat à paucioribus, nulla omnino ſit ordinatio, vide S. Ant. *in ſum. p. 3. tit. 14. cap. 16. §. 9.* Sylveſt. *verbo Conſecratio 1. in princ.* Armil. *eod. verbo, n. 2.* Vaſq. *d. cap. 6. num. 59. cum ſeqq.* Gregor. Lopez *l. 28. gloſſ. 2. tit. 5. part. 1.*

3 In gloſ. *Ordinatus*, ibi, *ergo Apoſtoli fuerunt Epiſcopi.* Idem tenent Anton. de Roſel. *de poteſtat. Imper. & Papæ, n. 22.* Ludou. *in addit. ad tract. de poteſt. Papæ, n. 10.* Caiet. *de auctorit. Papæ, num. 22.*

In ead. gloſſ. ibi, *Apoſtoli erant ſimplices Sacerdotes.* Notatur ad hoc quod Apoſtoli viuente Chriſto non fuerunt niſi ſimplices Sacerdotes, vt per Selv. *de beneſic. part. 1. quæſt. 4. num. 17. & 31.*

Distinctio LXVIII.

Cap. Presbyteri II. *Greg. III.*

1 Vulgo colligitur ex gloſſ. *verbo conſecrentur, in hoc text.* clericatum nunquam præſumi, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 76.* Maſcard. *de probat. concl. 302. num. 13. & concluſ. 963. num. 1.* Fulu. Pacian. *eod. tractat. lib. 2. cap. 74. num. 9.* Azeued. *l. 10. num. 1. tit. 1. lib. 4. noua recopil.* Farin. *in praxi crimin. part. 1. quæſt. 8. num. 38.* D. Barboſ. *in l. Titia, num. 27. & 31. ff. ſoluto matrim.* Flores de Mena *var. quæſt. 23. n. 57. cum ſeqq.* Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. in prælud. num. 184.* nam probatur ex literis patentibus Ordinarii, Maſcard. *concl. 305.* Menoch. *d. præſ. 76. num. 2.* Flamin. *de reſignat. beneſic. lib. 10. quæſt. 3. num. 30.* Couar. *practic. cap. 33. n. 3.* Farin. *d. quæſt. 8. num. 40.* Surd. *conſ. 396. num. 13.* Maſtril. *Siciliæ deciſ. 113. num. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 61. num. 23.* Camill. Borrell. *in ſumma deciſ. tit. 7. num. 18.* Nicol. Garc. *de beneſic. part. 7. cap. 1. num. 139.* Rot. *deciſ. 101. num. 1. & deciſ. 321. num. 5. & deciſ. 715. num. 3.* apud Farin. *p. 1. recent. & deciſ. 17. num. 1. & deciſ. 312. num. 1. & deciſ. 401. num. 4. & deciſ. 523. num. 1. & deciſ. 605. num. 2. & deciſ. 669. num. 2. part. 2. recent.* Caualer. *deciſ. 483. num. 2. & deciſ. 502. n. 2. & dec. 572. num. 4. & dec. 608. num. 2.* vbi quod etiam probatur ex litteris patentibus ordinaris, dummodò ſint in publica forma, ſecundùm Mantic. *deciſ. 360. num. 2.* Probatur etiam per teſtes deponentes vidiſſe clericum celebrantem, ead. Rot. *deciſ. 629. num. 3. part. 1. recent. & deciſ. 252. numer. 6. part. 2. recent.* Caualer. *deciſ. 559. num. 2.* Item per teſtes deponentes de publica voce, & fama, ead. Rot. *deciſ. 613. num. 4. part. 1. recent. & dec. 116. num. 3. p. 2. recent.* & de communi reputatione ead. Rot. *deciſ. 99. num. 4. & deciſ. 736. num. 4. d. part. 2.* Flamin. *de reſignat. lib. 4. q. 2. num. 70.* Nicol. Garc. *d. cap. 1. n. 140.* Marr. *d. c. 31. num. 6. & 7.*

In gloſſ. Et *conſecrentur*, ibi, *ſimiliter in dubio præſumitur potius non baptizatus, quàm baptizatus.* Ita Anton. *caut. 25.* Dec. *conſ. 184. à n. 4.* Alciat. *de præſumpt. reg. 2. præſ 4. n. 1.* Chaſſan. *conſ. 1. n. 25. in 5. quæſt.* Couar. *var. lib. 2. cap. 20. n. 10. verſ. quintò.*

SUMMARIUM.

1 *Eccleſia ſemel conſecrata non eſt iterum conſecranda.*
2 *Parietes Eccleſiæ ſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, erit iterum Eccleſia conſecranda.*
3 *Sanguinis effuſione polluitur Eccleſia.*
4 *Debitum reddere in Eccleſia petenti nullo modo tenetur alter coniux.*
5 *Acceſſus coniugalis in Eccleſia extra caſum neceſſitatis eſt lethalis.*
6 *Eccleſia polluitur per coitum coniugalem in ea habitum.*

Cap. Eccleſiis III.

Ex Concil. Niceno.

Eccleſiam ſemel conſecratam non eſſe iterum conſecrandam, ex Niceno Concilio refert Gratian. *in præſenti*, arguens de ſacramento Baptiſmi ſemel ſuſcepto ad conſecrationem Eccleſiæ factam, vt in neutro caſu conſecrationis reiteratio fieri debeat, ita Durand. *in ration. Diuin. lib. 1. c. 6. n. 31. & 36.* Henriq. *in ſum. lib. 9. cap. 2. q. .. §. 1.* Soar. *tom. 3. q. 83. & tom. 5. diſp. 81. ſect. 5.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 2. alleg. 27. n. 12.* 1

Niſi aut ab igne exuſta.] Notatur ad hoc quod ſi parietes Eccleſiæ igne decruſtentur intus, & exteriùs, erit iterum Eccleſia conſecranda, vt per Piaſec. *in praxi Epiſc. p. 1. cap. 5. n. 24. verſ. ſecundò*, Miranda *in man. Prælat. tom. 2. q. 39. art. 4. concl. 1.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 27. num. 18.* 2

Aut ſanguinis effuſione.] Vide quæ dixi *in collect. ad can. vnic. n. 2. de conſecrat. Eccleſiæ, lib. 6.* 3

In gloſſ. *Semine*, ibi, *Nam dicit G. quod etiam in Eccleſia vir vxori tenetur debitum reddere, ſed malè.* Notatur ad hoc quod nullo modo tenetur alter coniux petenti reddere debitum in Eccleſia, vt per Nauarr. *in man. cap. 16. numer. 25.* Stephan. de Gaëta *in rep. cap. ad limina 30. q. 1. § 4. num. 179.* & alios, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib. 9. diſputat. 15. num. 8. in fine*, nam coniugatis acceſſus in Eccleſia extra caſum neceſſitatis eſt lethalis, ſecundùm Couar. *de ſponſal. part. 2. c. 7. § 2. num. 3.* Steph. de Gaëta *d. §. 4. num. 178.* Perez *l. 1. verſ. quæri poteſt vtrum copula, tit. 1. lib. 5. Ordin.* Marien. *in rub. tit. 1 gloſſ. 1. num. 99. lib. 5. noua recop.* 4 5

Viuald.

Viuald. *in candelab. aureo, p. 1. num. 272.* Jacob. de Graff.
6 *in aureis deciſ. part. 1. lib. 2. cap. 83. num. 10.* Et ideò
per coitum coniugalem in Eccleſia ipſam pollui tra-
dunt Doctores per me citati *in collect. ad dict. cap. vnic.
num. 13.*

SUMMARIUM.

1 *Chorepiſcopi ab aliquibus numerantur inter Epiſcopales gradus, eo quod Subdiaconatum, & minores ordines conferebant, intelligitur de illis, qui Epiſcopalem conſecrationem accipiebant, vt num. 3.*
2 *Chorepiſcopus à χώρα dicitur, quod Græcè pagum, ſeu villam ſignificat, quaſi in pagis, & villis loco Epiſcoporum ad Epiſcopalia munia obeunda conſtituti ſint.*
4 *Objicitur contra concluſionem text.*
5 *Gradus duos, Epiſcoporum ſcilicet, & Presbyterorum Chriſtus Dominus ſolùm inſtituit.*
6 *Chorepiſcopi ex Eccleſiæ inſtitutione nihil aliud fuerunt quàm Presbyteri.*
7 *Ordo Chorepiſcoporum damnatus eſt ab Eccleſia.*
8 *Chorepiſcopi iidem olim fuerunt, qui Parochi hodie dicuntur.*

Cap. Quamvis IV. *Leo.*

1 INter Epiſcopales gradus ab aliquibus enumerantur
Chorepiſcopi, eo quòd Subdiaconatum, & minores
Ordines conferebant, aliáque exercebant munia ſolis
Epiſcopis propria, per text. *in præſenti*, & per Concil.
Antiochen. *can. 10.* relatum *tom. 5. Concil. pag. mihi 122.*
2 vbi etiam legitur Chorepiſcopos manuum impoſitio-
nem Epiſcoporum percepiſſe, & vt Epiſcopos conſe-
crari ſolitos, ſcribúntque ſic dictos à χώρα, quod Græ-
cè pagum, ſeu villam, aut locum ſignificat, quaſi in
pagis, & in villis, & loco Epiſcoporum, atque eorum
Vicarii ſint conſtituti ad Epiſcopalia munia obeun-
da, quales dicunt hodie eſſe noſtros Epiſcopos titu-
lares: ita Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib. 15. cap. 1.*
3 *à num. 49.* ſed non de omnibus hoc verum eſſe, ſed de
aliquibus, qui conſecrationem Epiſcopalem accipie-
bant, verum agnoſcit Card. Bellarm. *tom. 1. controu. 5. de
clericis, lib. 1. cap. 17.*
4 Verùm obſtat, quia ſi Epiſcopi ſunt, cur non Dia-
conatum, & reliqua Epiſcopalia munia exercere poſ-
ſunt, quæ vel in locis ſibi deputatis, vel ſaltem conſen-
tiente Epiſcopo Diœceſano exequuntur, quod tamen
prohibet text. *in præſenti*. Deinde ſi Epiſcopi ſunt, quo-
modo in pagis, & villis conſtituuntur, contra regulam
text. *in cap. 1. de priuileg.* & ſimilibus, quibus probatur
ſolùm in majoribus ciuitatibus Epiſcopos eſſe præfi-
ciendos. Obſtat tandem *cap. Chorepiſcopi*, immediatè
ſequens, vbi Damaſus Papa Chorepiſcoporum inſtitu-
tionem improbat vt prauam, & ſacris Canonibus, &
Scripturæ contrariam, quia in illis nullum habent
fundamentum, ſed potiùs conſtat ſolos duos gradus
majorum, & minorum Sacerdotum Chriſtum Do-
minum inſtituiſſe.
5 Quare cum Synodo Neocæſareenſi dicendum eſt,
Chriſtum Dominum ſolos duos gradus, Epiſcoporum
ſcilicet, & Presbyterorum inſtituiſſe, ſed Chorepi-
ſcopi non ſunt Epiſcopi, vt ipſa nominis etymolo-
gia ſonat, qui loco ſunt Epiſcoporum, igitur vt Preſ-
byteri ſint, oportet; quod ſi deſpiciunt eſſe Presbyte-
ros, nihil ſunt, nam tertius Ordo nec ſacris Literis,
6 nec Pontificiis Canonibus reperitur; & ideò conclu-
dendum eſt Chorepiſcopos ex Eccleſiæ inſtitutione
nihil aliud fuiſſe quàm Presbyteros, quibus crede-
rentur res præcipuè temporales, & cura pauperum, &
eleemoſynarum, & aliqua miniſteria Epiſcopalia, ve-
luti vt conferrent minores Ordines, inter quos erat
Subdiaconatus illis primis temporibus, *cap. erubeſcant,
32. diſt. cap. miramur, de ſeruis non ordin.* & ſic poſtea
eorum ambitione creſcente, gerebant ſe pro Epiſcopis,
ſuoque officio non contenti audebant majores Ordi-
nes, & omnia Epiſcopalia munia exercere, & ali-
quando conſecrationem, quæ Epiſcoporum eſt pro-
pria, extorquebant, & ideò meritò eorum Ordo ab 7
Eccleſia damnatus eſt in *dict. cap. Chorepiſcopi*, & poſt
antiquiores explicant Conrad. Brun. *de cæremon. lib. 5.
cap. 4.* Carranza *in ſumma Concil. Damaſi, epiſt. 4. pag.
mihi 77.* Petr. Boll. *in œconomia Canonica, claſſe 4. cap. 2.
§. 4.* & latè poſt multos, quos refert Henriq. *in ſum.
lib. 10. cap. 13. § 2.* & juxta hanc reſolutionem Cho- 8
repiſcopos eoſdem eſſe, quos Parochos dicimus, ſcri-
bit Joan. Fileſac. *in erudito libello, quem Paræcia in-
ſcripſit, cap. 2. pag. 28.* dicens *Coepiſcopos* legendum eſſe.
Cardin. Bellarm. *tom. 1. lib. 1. de cleric. cap. 17.* Filliuc.
*tom. 2. tract. 9. de ſacram. Ordinis, cap. 5. num. 103. &
104.* Ex quibus facilè ſoluuntur, quæ in contrarium
adducebamus de iſtorum conſecratione. Ad illud ve-
rò quod Subdiaconatum, & minores Ordines confe-
rebant, reſpondetur parum concludere, quia iſta à
non Epiſcopis quandoque conferri probat text. *in
capit. 1. de ordinatis ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui re-
nuntiauit*, immò & aliquando majores ex commiſſione
Romani Pontif. ſicut & Chriſma conficere, *cap. perue-
nit, 9. diſt.*

Distinctio LXIX.

SUMMARIUM.

1 *Abbates attento jure communi poterant minores Ordines conferre ſibi ſubditis, non ſolùm monachis, ſed etiam laicis, in quos ordinariam Eccleſiaſticam habebant juriſdictionem.*
2 *Abbates hodie ſecundùm Concilii Tridentini diſpoſitionem cuiquam, qui Regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel minores Ordines conferre non poſſunt.*
3 *Abbates an hodie poſſint Tonſuram, & minores Ordines conferre aliis Regularibus, vel ſæcularibus, qui dimiſſorias ſuorum ſuperiorum habuerint, remiſſiuè.*
4 *Abbatis benedictio ad Epiſcopum ſpectat.*

Cap. Quoniam I.

Ex ſeptima Synodo.

LICET attento jure communi huius text. 1
& cap. Abbates 3. de priuileg. lib. 6. Ab-
bates minores Ordines poſſent conferre
ſibi ſubditis non ſolùm Monachis, ſed
etiam laicis, in quos ordinariam Eccleſiaſticam ha-
bebant juriſdictionem, vt obſeruant Couar. *variar.
lib. 1. cap. 10. num. 10.* Syluest. *in ſum. verbo Ordo, il 3.
num. 2.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib. 2. cap. 15. numero 93.*
Rodulph. Cupers *in rep. cap. oportebat, 79. diſtinct. in §.
Tonſura, num. 6.* Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. part. 4.
collect. 955.* Azor. *inſtitut. moral. pars. 2. lib. 3. cap. 48.
quæſt. 2.* Flores de Mena *var. lib. 2. quæſt. 24. numer. 14.*
Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælat. tom. 5. quæſt. 48.
art. 6. concl. 1.* Hodie tamen ex noua diſpoſitione Con- 2
cilii Trident. *ſeſſ. 13. de reformat. c. 10.* non licet Abba-
tibus, & aliis quibuſcumque, quantumvis exemptis, in
poſterum

poſterum intra fines alicuius diœceſis exiſtentibus, etiamſi nullius diœceſis, vel exempta eſſe dicantur, cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel Minores Ordines conferre, vt referunt Fr. Ludou. Miranda *d. art. 9. concl. 2.* Azor. *d. q. 5.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 3. num. 11.* & tangit Portel. *in dub. Regul. verbo Abbas 2.*

3 Vtrùm autem huiuſmodi Abbates poſſint Tonſuram, & Minores Ordines conferre aliis Regularibus, qui dimiſſorias ſpeciales ſuorum Superiorum, & ſpecialem licentiam Epiſcopi loci habuerint, ac proinde aliis ſæcularibus ſuorum Superiorum dimiſſorias afferentibus, dixi *in collect. ad d. cap. Abbates, de privileg. lib. 6.* vbi etiam an huiuſmodi Abbates poſſint nouitios ſui Monaſterii ad Ordines minores promouere.

Facta noſcatur ab Epiſcopo.] Ergo Abbatis benedictio ad Epiſcopum ſpectat, vt per Sbroz. *de Vicario Epiſcopi, lib. 2. q. 8. num. 1.* Azor. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 12. c. 10. quæſt. 6.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 31. §. 1. n. 1.* meipſum *in ſimili tract. part. 2. alleg. 27. n. 51.* vbi plures citaui Doctores, quibus addo nouiſſimè Aſcan. Tambur. *in tract. de Iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum, tam Regularium, quàm Secularium Epiſcopis inferiorum, tom. 1. diſp. 11. quæſt. 9.*

DISTINCTIO LXX.

SUMMARIUM.

1 *Chalcedonenſe Concilium, & Vrbanus voluerunt irritas, & inanes eſſe ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promouentur.*

2 *Ordinans aliquem ſine titulo, & ejus ſucceſſores tenentur ſic Ordinato prouidere, donec ipſe Eccleſiaſticum ſit aſſequutus beneficium.*

3 *Concil. Tridentin. an duorum Canonum, de quibus in præſenti, & textus* in c. cùm ſecundùm, de præb. *an verò alicuius ex illis pœnas innouet, oſtenditur,* & n. 4. & 5.

6 *Conſtitutio Sixti V. contra malè ordinantes, & ordinatos reducta fuit per Clementem VIII. ad terminos ſacrorum Canonum, & Conſtitutionis Pii II.*

CAP. { Neminem I. *Ex Conc. Chalced.*
{ Sanctorum II. *Ex Conc. Vrb. II.*

1 CHALCEDONENSE Concil. *can. 5.* relatum *in hoc cap. 1.* & aliud Vrbani habitum Placentiæ, de quo *in cap. 2.* voluerunt irritas, & inanes eſſe (ſcilicet quoad

2 executionem) ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promouentur. Pontifices verò ſucceſſores benigniùs agere cupientes, tandiu per Ordinatores, & ſucceſſores eorum prouideri ordinatis conſtituerunt, donec ipſi Eccleſiaſtica ſint aſſequuti beneficia, vt decreuit Innoc. III. *in cap. cum ſecundum, de præbend.* cui ſucceſſit poſtea Conciliaris in hac re diſpoſitio *ſeſſ. 21. de reform. cap. 2.* certam non exprimens pœnam, ſed antiquorum Canonum ſimpliciter innouans, ex cuius verbis non immeritò dubitatur à Doctoribus, an Concilium Trident. *citato loco* innouet pœnas horum duorum Canonum, de quibus *in præſenti*, an verò *dicti c. cùm ſecundùm*, an demùm omnium prædictorum Canonum. Tres hac in re inuenio opiniones, quarum ſingulas referam, vt ex illis quæ ſequenda ſit faciliùs colligi poſſit.

Prima tenet omnium relatorum Canonum pœnas 3 innouare Concil. Tridentin. *dict. cap. 2.* tum, quia vtitur plurali numero, inquiens, pœnas innouando, quod in vna, quam vnuſquiſque ex illis textibus infligit, verificari nequit, juxta reg. *cap. pluralis locutio 40. de regul. juris lib. 1.* cum ibi adductis per me, tum etiam, quia pœna *d. cap. cùm ſecundùm*, tantùm promouentem afficit, promotique reſpicit fauorem, ideò juſtè credendum eſt illam quoque pœnam innouaſſe, quæ taliter ordinatum caſtigat, quámque conſtituerunt hi textus: quare ita ſuſtinent Nauar. *conſil. 14. num. 4. in vtraque edit. & conſ. 46. num. 1. & 3.* quod erat *in antiq. conſ. 47. ſub tit. de tempor. Ordin.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub eodem tit. deciſ. 14. & 50.* Soar. *de cenſur. diſput. 31. ſect. 1. poſt num. 35.* Campan. *in diverſ. juris Canon. rub. 8. cap. 6. num. 1.* quæ præhabita diſtinctione hanc opinionem tenet, vt ſcilicet Concil. *d. loco* innouet pœnam horum Canonum, de quibus *in præſenti diſt.* quotieſcumque ordinatus tantùm in culpa fuit decipiendo Ordinatorem, & illi mentiendo ſe habere titulum ſufficientem, cui Ordinator juſtè credens, aut credere debens, ipſum promouit, ne tunc Ordinator citra culpam mulctetur, compellendúſque ſit prouidere illi de victu, pœnam verò ſtatutam *in cap. cùm ſecundùm*, innouare ait, cùm ipſe Ordinator fuit in culpa, eo quòd ſciens illum non habere titulum, ordinauit, nec malitioſè ordinatos paſſus eſt promoueri, idem tradit Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 26. §. 8. num. 5.* & hæc in puncto juris verior eſt ſententia.

Secunda opinio tenet Conc. *dict. loco* innouare pœ- 4 nam ſuſpenſionis, de qua *in his duobus Canon.* eamque amplectuntur Majol. *de irregul. lib. 4. cap. 15. in princip.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 2. cap. 15. num. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 18. princ. num. 75.* Zerol. *in praxi Epiſcopali, p. 1. verbo dimiſſoriæ, §. 4. & part. 2. eod. verbo, §. 6. & verbo irregularitas, § 2.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 38. in fine*, Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 6. quæſt. 38.* Bonacin. *de Sacram. diſp. 8. quæſt. unica, puncto 5. num. 24.*

Tertia, cui tanquam receptiori magis adhæreo, tue- 5 nit per Concil. Trident. *d. loco*, ſolùm eſſe innouatam pœnam *dict. cap. cùm ſecundùm*, & ſic Ordinatum ſine titulo non eſſe ſuſpenſum, neque aliquam pœnam incurrere, ſed Epiſcopum cogendum eſſe illi prouidere, defendunt Viuald. *in candel. aureo, part. 2. tit. de ſuſpenſ. num. 28. aliàs num. 35. in nova edit.* Henriquez *in ſum. lib. 13. cap. 37. §. 2.* Gutier. *pract. lib. 2. quæſt. 65. num. 11. verſ. nec opinio*, Auila *de cenſur. part. 3. diſput. 5. dub. 4. & 5.* & ſic deciſum fuiſſe à Sacra Concilii Congregatione atteſtantur Emman. Sà *verbo ſuſpenſio, num. 19.* Fornar. *de Ordine, cap. 8. num. 8.* addit. ad Navar. *conſ. 2. quæſt. 16. de conſtitut.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 16. num. 18.* Sayr. *de cenſur. lib. 4. cap. 14. num. 16.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 10. num. 22.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. c. 5. n. 27.* Armend. *in addit. ad recopil. regum Navarræ, lib. 2. tit. 8. l. 1. de patrimon. cleric. num. 19.* Sanctarel. *var. reſolut. quæſt. 49. num. 15.*

Non obſtat conſtitutio Sixti V. incip. *Sanctum,* 6 *& ſalutare, ſub Dat. Nonis Ianuar.* 1588. quatenus Ordinatorem ſine patrimonio à collatione quorumcunque Ordinum, atque etiam ipſius Tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipſo ſuſpenſum, atque ab ingreſſu Eccleſiæ interdictum declarat, & promotum ab executione, miniſterio, & exercitio Ordinum ſuſceptorum, & ab omni ſpe, & facultate aſcendendi ad alios ſuperiores

perpetuò

perpetuò ſuſpenſum pronnntiat, quia hæc conſtitutio cùm nimis rigida multis viſa fuiſſet, & ſcrupulos varios tam promouentibus, quàm eis, qui promoti fuerant, iogeneraſſet, illam poſtea Clem. VIII. noua quadam conſtit. incip. *Romanum Pontificem, ſub Dat. Pridie Kalend. Martii* 1595. Motu proprio, & ex certa ſcientia de Apoſtolicæ poteſtatis pleoitudine ſua perpetuò valitura conſtitutione ad terminos ſacrorum Canonum, & conſtitutionis Pii Papæ II. quæ incip. *Cùm ex ſacrorum*, & ad diſpoſitionem decretorum Sacri Concilii Trident reſtrinxit, & reduxit, necnon cenſuras, & pœnas in eadem Sixti V. conſtitut. contra quoſcumque, præterquam contra ſimoniacè ordinantes, & ordinatos inflicta, quas voluit in ſuo robore permanere, moderatur, & aboleuit. Alia ſpectantia ad materiam horum Canonum latè egi *in collect. ad Conc. Trid. citato cap. 2. & de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 19. & 20.*

Distinctio LXXI.

Summarium.

1 *Epiſcopo nulli licet clericum alterius civitatis ordinare ſine conſenſu Epiſcopi ipſius.*
2 *Epiſcopus proprius poteſt ratam habere ordinationem ſui ſubditi factam ab alieno ſine ſua licentia, & ſic ordinatus habebit executionem.*
3 Concil. Trid. ſeſſ. 23. de reform. cap. 8. *refertur.*
4 *Ordinatus ſine litteris dimiſſoriis ſui Ordinarii, à ſuſceptorum Ordinum executione eſt ſuſpenſus.*
5 *Inhabilis eſt ad beneficia conſequenda ordinatus ſine litteris dimiſſoriis ſui Ordinarii.*
6 *Epiſcopus ordinans alterius ſubditos ſine licentia, & litteris dimiſſoriis, quam pœnam incurrat, remiſſivè.*

Cap. Illud quoque I.

Ex Concil. Sardicenſi.

1 IN Sardicenſi Concil. *in cap. 18. & 19.* quod refert Gratian. *in præſenti*, prohibetur vt nulli Epiſcopo liceat clericum alterius ciuitatis ordinare ſine conſenſu Epiſcopi ipſius, alias non ſit rata ordinario ejus, id eſt, quoad executionem, quod gloſſ. *verbo ordinatio, ut in præſenti,*
2 intelligit niſi poſtea ratum habeat ſuus Epiſcopus; nam illo ratificante, ſic ordinatum executionem habere reſoluunt Nauar. *conſ. 11. verſ. ad quartum, & conſ. 39. ſub tit. de temporib. ordinat. in novis*, Ugolin. *de offi io Epiſcopi, cap. 26. §. 23. num. 1.* Ego ipſe *in ſimili tract. p. 2. allegat. 8. num. 10.* quicqoid poſt Patiſ. & Rebuff. contrarium firmet Axor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. c. 84. quæſt. 4. verſ. dubiæ quæſtionis.*
3 Qua in re Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 8.* ſic ſtatuit: *Vnuſquiſque autem à proprio Epiſcopo ordinetur, quod ſi quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cuiuſvis generalis, aut ſpecialis reſcripti, vel privilegii prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi ejus probitas, ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quandiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit*
4 *ſuſpenſus.* Ex quo Concilii loco ſic ordinatum à ſuſceptorum Ordinum executione eſſe ſuſpenſum ait Salzed. ad Bernard. *in practic. cap. 26. lit. E*, Gotier. *canon. lib. 1. cap. 26. n. 24.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 4. quæſt. 1. num. 89.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 2. verbo dimiſſoria*, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p. 3. cap. 8. num. 3.* Cened. *practic. lib. 1. quæſt. 38. à num. 4.* Ægid. de Conink *de Sacram. tom. 2. diſp. 15. dub. 5. num. 75.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. tractat. 2. num. 69.* Bonacin. *de cenſur. diſput. 3. quæſt. 6. puncto 5. n. 27.* Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 17. à num. 9.* ac proinde 5
fieri inhabilem ad beneficia conſequenda, tradunt Rebuff. *conſ. 1. incip. Ordinatus, & in praxi rub. de litteris dimiſſor. n. 22. & de pacificis poſſeſſ. num. 127.* Petr. Gregor. *de benefic. cap. 36. num. 12.* Flamin. *lib. 4. quæſt. 2. num. 58.* Campan. *in diverſorio juris Canon. rub. 9. cap. 2. n. 1.* Carol. de Graſſ. *de effectib. clerical. effectu 1. n. 656. & effectu 15. num. 28.* Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 8. num. 13.* ubi *num. 10. in fine*, poſt Maiol. Navar. & Bonacin. obſervavi ſufficere ratihabitionem proprii Epiſcopi ad hoc ut fiat capax, & poſſit beneficium retinere. Unde collationem beneficii poſt Trident. factam ſuſcipienti etiam primam Tonſuram ab alieno Epiſcopo ſine proprii facultate, antequam illam ratam habeat, ordinationem eſſe nullam, vt per Caputaq. *deciſ. 126. part. 1.* Rebuff. *conſ. 1.* Hieron. Gabr. *conſ. 181. & 189. lib. 2.* Flamin. *de reſign. lib. 4. quæſt. 2. à num. 58. & 82.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 5. num. 151.* quare opus erit vt is, qui ab alieno ordinatus eſt Epiſcopo, ſine proprii facultate, narret in impetratione beneficii ſe taliter fuiſſe ordinatum, aliter erit impetratio ſubreptitia, & nulla, Rebuff. *in tract. nomin. quæſt. 14. num. 42.* Camill. Borel. *conſil. 15. num. 22.* De pœna 6
autem, quam incurrit Epiſcopus ordinans alterius ſubditos ſine licentia, & literis dimiſſoriis, vide *d. allegat. 8. à princip. & in collect. ad cap. eos, & ad cap. fin. de tempor. ordinat. lib. 6.*

Non ſit rata ordinatio.] Intellige cum gloſſ *hic, verbo* 7
ordinatio, niſi poſtea ratum habeat ſuus Epiſcopus, vt per Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 31. ſect. 1. ex num. 15.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. tractat. 2. cap. 24. ſect. 3. num. 69. verſ. ſunt autem*, quamvis Sayr. *de cenſur. lib. 4. cap. 9. n. 10.* aſſerat ſe non audere poſt Trident. hanc ratihabitionem admittere.

Cap. Clericos IV.

Ex Concil. Chalcedonen.

TAndiu excommunicatos, &c.] Hæc verba conti- 1
nere excommunicationem latæ ſententiæ aſſerunt Tolet. *in ſum. lib. 1. cap. 5. num. 5.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 18. ſect. 4. num. 3.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 1. c. 11. n. 10.* Auil. *eod. tract. part. 2. c. 2. diſp. vnic. dub. 2.*

Quandiu ipſe clericus reuertatur.] Excommunicatio 2
lata ad certum tempus, vel ſub conditione, veluti *quandiu non ſatisfecerit*, tranſacto termino, vel impleta conditione an tollatur ſine alia abſolutione, vide Iacob. de Graſſ. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 4. cap. 15. num. 14.* Vgolin. *de cenſur. tab. 4. §. 3. num. 2.* Nauar. *in man. cap. 27. num. 165.* Toler. *in ſum. lib. 1. cap. 46. num. 1.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 19. ſect. 1. num. 5.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 4. cap. 17. num. 3.* Auil. *eod. tract. p. 2. c. 7. diſp. 2. dub. 6. verſ. concluſio.*

Summarium.

1 *Clericus extraneus ſine commendatitiis literis ſui Epiſcopi ſuſcipi non debet.*
2 *Epiſcopo nulli licet alieno Presbytero facultatem concedere celebrandi in ſua diœceſi, niſi de promotione conſtet, vel commendatitias literas a proprio Ordinario portet.*

3 *Clericus peregrinus ſi literas commendatitias non habuerit, poteſt admitti ad celebrandum, ſi fidem fecerit de ſua ordinatione.*

4 *Clericus peregrinus non faciens fidem de ſua ordinatione, poteſt ſecluſo ſcandalo celebrare.*

5 *Epiſcopus extraneus an poſſit ordinare laicum de alterius Epiſcopatu, oſtenditur.*

Cap. Primatus VI. cum ſeqq.

Ex Concil. Carthag.

1 IN Concilio Carthaginenſi I. *cap.5.* relato *in hoc text. & ſeqq.* ſancitum eſt ne extraneus clericus ſine commendatitiis literis ſui Epiſcopi ſuſcipiatur, vel miniſtret, idem ferè diſponit Conc. Trident. *ſeſſ.23. de reformat. cap.16. verſ. nullus,* dum jubet, ne vllus clericus peregrinus ſine commendatitiis ſui Ordinarii literis ab vllo Epiſcopo ad Diuina celebranda, & Sacramenta adminiſtranda admittatur, latè Campan. *in diuerſor. juris Canon. rub.9. cap.6. à princip.* Ego ipſe *de offic & poteſt. Epiſc. part.2. allegat.21. à princip.*
2 Nulli enim Epiſcopo licet alieno Preſbytero facultatem concedere celebrandi in ſua diœceſi, niſi de promotione conſtet, vel commendatitias literas à proprio Ordinario portet, *cap. extraneo, cum duobus ſeqq. hac ead. diſt.* Fr. Emman. *quaeſt. Regular. tom.2. quaeſt.121. art.1.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. cap.40. num.1.* Henriq. *in ſum. lib.10. cap.34. §.6. in fine,* Soar. *de Relig. tract. de voto, lib.3. c.4. num.9.*

3 Et quamvis Mandoſ. *ad reg.24. Cancell. quaeſt.5.* in finuet huiuſmodi commendatitias literas eſſe de forma, tamen ſi Preſbyter peregrinus commendatitias literas non habuerit, poteſt admitti ad celebrandum, ſi fidem fecerit de ſua ordinatione. Nauar. *conſ.1. num.1. in fine, de celebr. Miſſar.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.150. part.1.* & etiam ea non facta,
4 nullo jure eſt ſuſpenſus, immò poteſt ſecluſo ſcandalo celebrare, Nauar. *in man. cap.27. num.153. & conſ.1. ſub tit. de celebr. Miſſar. quod eſt in nouis conſ. vnic. de clericis pereg.* Henriq. *d. §.6. in commento lit.* Reg. *in praxi fori pœnit. lib.29. num.42. verſ. tantopere,* Ego ipſe *dicta alleg.21. num.3.*

5 In gloſſ. *Obtineat* 2. ibi, *Sed nonne extraneus Epiſcopus poteſt ordinare laicum de alterius Epiſcopatu, cùm laicus poſſit transferre domicilium quò voluerit? dico quod ſic, ſed domicilio non tranſlato, non poteſt eum ordinare.* Vide Zerol. *in praxi Epiſcop. part.1. verbo dimiſſoria, pag. mihi 106.*

Distinctio LXXII.

Cap. Epiſcopus I. *Leo.*

1 DImissorias literas ab Epiſcopo præſtandas non eſſe Sacerdoti ſibi ſubiecto, vel alii clerico, niſi ipſo petente, ea Leone Papa tradit Gratianus *in præſenti,* illas verò ipſe Epiſcopus denegare non debet Sacerdotibus, & clericis, qui non habent beneficia in titulum reſidentiam requirentia, ſicut deciſum à Sacra Congr. refert Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib.1. tit.18. l.7. de Epiſcopis, num.63. & 56.* pariter deciſum atteſtatur huiuſmodi dimiſſorias literas eſſe obtinendas ab eo, qui petentis Clerici Ordinarius fuerit, refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. part.2. alleg.22. num.4. & 5.*

Distinctio LXXIII.

1 GRatianvs inhac diſtinct. ponit qualiter commendatitia, vel dimiſſoria epiſtola facienda ſit, cuius ego formulas poſui *in meo formulario Epiſcopali, form. 32. cum ſeqq. impreſſo Lugduni poſt meum tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi.*

2 De literis formatis, quarum meminit Gratianus *in principio huius diſt.* vide Alciat. *lib.11. parerg. cap.3. verſ. in Concil.* Cardin. Baron. *annalium Eccleſ. tom.2. anno Chriſti 142. verſ. qua autem,* vbi ait ea antiquo Eccleſiæ more dici literas quaſdam, quibus Epiſcopus clericum à proprio ſubiectionis iure dimittebat, vt alteri ſubiiceretur Epiſcopo, tradit gloſſ. *verbo inter Epiſcopos, in cap. Eccleſiis, diſt.* 68. quam ſequuntur *ibi* Turrecr. & alii. Sic dicuntur Latinè, vt refert Henriq. *in ſum. lib. de Ordine, cap.23. §.2. lit. I,* ex eo, quia ſub certa quadam Græcarum literarum forma dantur ex præcepto Concilii Nicæni, de quo *in c.3. infr. eod.*

Distinctio LXXIV.

Cap. Epiſcopus I.

Ex Concil. Aurel. III.

EPiscopvs fit ipſo jure per annum à celebratione Miſſæ ſuſpenſus, ſi inuito homini conferat Tonſuram, ita Angel. *verbo ſuſpenſio, num.4. & verbo Ordo 1. n.34.* Syluest. *eodem verbo ſuſpenſio, §.6. verſ. tertiò ſuſpenditur.* Henriquez *in ſum. lib.13. cap.38. §.3. verſ. primò,* Bonacin. *de cenſur. diſp.3. q.6. puncto 5. num.23.* Mar. Alter. *eodem tract. tom.2. diſp.16. de ſuſpenſ. cap.1. verſ. quintus caſus,* Soar. *in ſimili tract. diſput.31. ſect.5. num.6.* Sayr. etiam *eod. tract. lib.4. cap.6. num.23.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de ſuſpenſ. num.52.* Molfeſ. *in ſumma Theologiæ moral. tract.2. c.17. num.10.* Filliuc. *tract.17. num.140.* Iul. Lauor. *de Indulgent. p.2. cap.24. num.28.* plures refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.3. allegat.111. num.3. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.* 1

Summarium.

1 *Inuitus aliquis non eſt ad Epiſcopatum pertrahendus.*

2 *Ordinatus conditionali adductus coactione recipit characterem, ſecus ſi abſoluta coactione compulſus fuerit,* vt num.3.

4 *Ordinatus vi, metúve, qui in conſtantem virum caderet, eſto ſuſcipiat Ordinem, continentiæ voto non tenetur.*

Cap. Vbi iſta VII.

EX Simplicii Papæ *epiſtola* 2. Epiſcopo Rauennati ſcripta, & per Gratianum *hic* relata, colligitur 1
non eſſe aliquem inuitum ad Epiſcopatum pertrahendum; legimus enim multos olim in Eccleſia Dei viros Epiſcopatus reieciſſe, & inuitè acceptaſſe, de quibus memini *in meo tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.1. tit.2. gloſſ.1. num.14. cum ſeqq.* quod hac tempeſtate meminiſſe non oportet, exclamante

Petrarcha *de remedio vtriuſque fortunæ, lib.2. dialogo 170. O vertigo morum peſſima, ad quod olim conſueuerant, & deberent cogi homines, inde nunc retrahi non poſſunt.*

2 In gloſſ. *Honorem*, ibi, *hic patet quod licèt quis coactus ordinetur*, &c.] Notatur ad hoc quod promotus conditionali adductus coactione, ſcilicet qui vt mortem vitaret, aut ne aliam ſibi comminatam pœnam patiatur, Ordines ſibi conferri permiſit, vtique recipit characterem, vt per Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.1. q.45. poſt n.1.* meipſum *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.2. alleg.2. num.6.*

3 In eadem gloſſ. ibi: *Sed ſi abſoluta*, &c. Notatur ad hoc, quod abſoluta coactione compulſus ſi ad Ordines promoueatur, nempe quando vi tenetur, & ordinatur, is vtique Ordinem minimè recipit, eiúſque animæ talis ordinatio non relinquit indelebile ſignum, vt per Angel. *verbo coactio, num.1.* Sylveſt. *verbo Ordo 4 num.1. verſ. ſecunda*, meipſum *d. allegat.2. num.5.*

4 In ead. gloſſ. ibi: *Sed nunquid ille, qui conditionali coactione ordinatus eſt, teneatur continere*, &c. Notatur ad hoc, quod ordinatus vi, metúve, qui in conſtantem virum caderet, eſto ſuſcipiat Ordinem, continentiæ voto non tenetur, vt per Nauar. *conſ.1. num.8. & conſ.2. n.2. & conſ.3. num.8. de his quæ vi, in nouis*, Petr. de Ledeſma *in ſum. part.1. tract. de ſacram. Ord. cap.6. diffic.3. dict.2.* Henriq. *in ſum. lib.10. c.14. §.3. & lib.12. cap.5. §.9. in commento lit. Q.* Sayr. *in clavi Reg. lib.6. c.4. ſub num.20.* Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. cap.23. num.3.* Ægid. de Conink *tom.2. diſp.20. dub.14. à num.143.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.29. num.5.* Bonac. *in ſimili tractat. q.3. puncto 9. num.14.* Quamvis contrarium tueantur Sylueſt. *verbo Ordo 4. num.1. & 2.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. q.55. art.4.* Rebell. *de obligat. juſtit. p.2. lib.3. q.12. num.9.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.1. q.55. à num.3.*

DISTINCTIO LXXV.

CAP. Ordinationes I. *Anacletus.*

1 ANACLETUS Papa ſcribens ad Epiſcopos Italiæ *epiſtol.2.* relatus *in hoc text.* oſtendit ordinationes Epiſcoporum quo modo, & qua hora fieri debeant, de quo latè egi *in tract. de officio Epiſcopi, part.1. tit.1. cap.5. de conſecrat. Epiſcopi*, & *ibi* citatis addo Andr. Piſcar. Caſtald. *in praxi cæremoniarum, lib.1. ſect.10. capit.4. de conſecrat. electi Epiſcopi*, Ludouic. Sorom. *in epiſt.1. ad Timoth. cap.4. pag. 636.*

2 *Dominica die.* Notatur ad hoc quod Epiſcopi conſecratio regulariter die Dominica fieri debet, vt per Henriq. *in ſum. lib.6. cap.25. §.1. in commento lit. D*, meipſum *de officio, & poteſt. Epiſc. part.2. alleg.1. n.42.* Andr. Piſcar. Caſtald. *d. lib.1. ſect.10. cap.3. num.1.* vbi ſubdit quod die feſtiuo fieri poteſt, ſi Summus Pont. diſpenſauerit, ſemper tamen prævio jeiunio. Azor. *inſtit. moral. part.2. lib.3. cap.2. poſt princip. verſ. poſtremò*, vbi reſoluit non ſpectare ad ſubſtantiam conſecrationis Epiſcopi, vt illa fiat die Dominica, & re diuina facta.

CAP. Quoniam II. *Ex Concil. Chalced.*

1 CHalcedonenſi Concilio *cap.25.* legitur vltra tres menſes non eſſe differendam Epiſcoporum ordinationem, prout refert Gratian. *in præſenti.* Quare te Concil. Trident. *ſeſſ.23. de reformat. c.2.* ſic ſtatuit: *Eccleſiis Cathedralibus, ſeu Superioribus quocumque nomine, ac titulo præfecti, etiamſi S.R.E. Cardinales ſint, ſi munus conſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint, ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur; ſi intra totidem menſes poſtea id facere neglexerint, Eccleſiis ipſo jure ſint priuati.* De quorum jurium materia latè Zerol. *in praxi Epiſcopali, part.1. verbo conſecratio Prælatorum*, Piaſec. *in ſimili praxi, in proœm. de elect. n.6. pag.19.* Salzed. ad Bern. *in pract. c.26. lit. A, verſ. Epiſcoporum*, Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.32. tract. 2. num.58.* Rendin. *in prompt. recept. ſentent. tit.38. n.13.* Campan. *in diuerſor. juris Canon. rub.6. cap.6. num.9.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap.2. in princ. à n.2.* Galgan. *de jure publico, lib.3. tit.108.* Vaſq. *in opuſcul. de benefic. part.3. §.3. num.27.* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis. tract.6. cap.7. num.47.* Filliuc. *tract.41. de benefic. cap.5. num.23. verſ. & quidem primò.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. allegat.1. num.39.* vbi aduerto huiuſmodi trimeſtre tempus exordiri à die confirmationis, juxta gloſſ. *verbo tempore, in cap. cùm in cunctis, §. cùm verò, de elect.* & reſpondeo text. *in præſenti*, dum præcipit, ne conſecratio vltra tres menſes poſt electionem protrahatur, intelligendum de electione confirmata, aut de electione Papæ, cuius prouiſio electionis, & confirmationis locum habet, ad not. per Abb. *in d. cap. cùm in cunctis, §. cùm verò, num.3. & in cap. eam te, num.1. de reſcript. & in c. noſti, num 4. de elect.* Franc. Marc. *Delphin. deciſ.1394. num.3. & deciſ.1395. etiam num.3.*

CAP. Quod à Patribus IV.

Leo Epiſcop.

DE materia huius text. vide quæ dixi *ad cap. vlt. infrà hac ead. diſt.* & Nauar. *de horis Canon. cap.3. num 42.* Soar. *tom.3. de ſacram. diſput.80. ſect.4. verſ. ſed quares*, vbi obſeruat, jam non licere, etiamſi ordinationes ſint faciendæ, vel officium Sabbati ſancti ſit dicendum, veſpertina hora illud inchoare, præſertim quia Pii V. Motus proprius vetuit omnes nocturnas, vel matutinas Miſſas, etiam in Sabbato ſancto. 1

In gloſſ. *Sabbati*, ibi: *Sed nunquid Dominico die in manè poteſt quis ordinari in Sacerdotem, & eadem die hora tertia in Epiſcopum? H. dicit quod ſic*, &c. Contra hanc gloſ. meritò reſoluunt hanc quæſtionem negatiuè Innoc. *in cap. literas, de tempor. ordinat.* Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.6. cap.4. n.5.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. part.2. alleg.1. num.46.* 2

CAP. Ordinationes VII. & ult.

Gelaſius.

GElaſius ad Epiſcopos per Lucaniam *epiſt.1. cap.13.* relatus *in hoc text.* ſic ſcribit: *Ordinationes Presbyterorum, & Diaconorum, niſi certis temporibus, & diebus exerceri non debent, ideſt, quarti menſis jeiunio, & ſeptimi, & decimi, ſed etiam quadrageſimalis initii, ac mediana hebdomada, & Sabbato circa veſperas ipſas ordinationes nouerint celebrandas.* Quibus verbis probatur Ordines ſacros extra tempora jure definita non eſſe concedendos, tempora verò eſſe quatuor anni jejunia, & hebdomadam quartam Quadrageſimæ, quæ præcedit Dominicam in paſſione, & Sabbatum ante Reſurrectionis diem, ſicuti reſpondit Alexander III. *in cap. de eo, de temporib. ordinat.* Appellat autem Gelaſius jejunium quarti menſis, quod 1

obſervatur

celebratur poſt Pentecoſten, & ab aliis dicitur menſis Iunii ieiunium, quemadmodum & ſub initio Quadrageſimæ complexus eſt ieiunium menſis Martii. Statuits his temporibus Ordinationes ſacrorum Ordinum celebrare iubet Concil. Trident. *ſeſſ.13. de reformat. cap.8. in princip.* tradunt Henriquez *in ſum. lib.10. cap.12. in princ.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtic. part.1. cap.4. n.10.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap.26.§.25. num. 1. verſ. tertiò,* Bonacin. *de Sacrament. diſput.8. quæſt. unica, puncto 6. num.1. verſ.1.* Aloyſ. Riccius *in deciſ. Curiæ Archiep. Neap. deciſ.63. part.4.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. alleg.17. num.1.* Quod adeò verum eſt, vt nec conſuetudine contrarium induci poſſit, text. *in cap.2. de tempor. ordinat.* vbi plures citati Doctores. Excipitur tamen, vbi ſpecialiter Summus Pontifex licentiam concederet, quia tunc extra quatuor tempora ſacri Ordines conferri poterunt, ſicuti reſoluunt Marſol. *de irregul. lib.3. cap.14. num 6.* Rebuff *in praxi benefic. part.1. tit. de cleric. ad ſacros Ordines male promotis, gloſſ.1. num.12.* Quarant. *in ſumma Bullarii, verbo Ordo, verſ. deuenio ad ſecundum,* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moral. tract. 2. c.1. n.53. & 55.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico, p.1. tract.2. c.1. q.12.* Quas autem pœnas incurrat ille, qui extra prædicta tempora Sacris ſe initiari fecit, oſtendo ego ipſe *d. allegat. 17. num.9. cum ſeqq.*

Distinctio LXXVI.

Cap. Jejunium I. cum ſeqq.

Calixtus.

3 Circa tempora, quibus ieiunia olim in Eccleſia colebantur, magnam reperio varietatem, vt colligitur ex multis can. ſub hac diſtinct. collocatis, & aliis adductis per Couar. *var. lib.4. cap.20. num.9.* olim enim ter in anno ieiunium agebatur, quod deinde, vt quater fieret ſtatuit Calixtus Papa *in epiſt.1. Decretali ad Benedictum Epiſcopum, tom.1. Concil.* relatus *in hoc text.* & tandem magnæ ieiunii quatuor temporum diuerſitati finem impoſuit Vrbanus II. *in Concil. Placentiæ coacto,* cuius decretum habetur *in cap. ſtatuimus, hac eàd. diſtinct.* vbi decidit, vt jeiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur, primum in initio Quadrageſimæ, ſecundum in hebdomada Pentecoſtes, tertium verò in Septembri, quartum in Decembri more ſolito fiat. Vide Cou. *d. cap.20. num.9.* & Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.7. cap.14. quæſt.2.* Alphonſ. Ciacon. *in tractat. de varia ieiuniorum obſeruantia, cap.2.*

Cap. Ieiunium quarti VI.

1 A Die Dominicæ Reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes, non induci obſeruanda ieiunia refert Gratian. *in præſenti,* & per eum tradunt Tiraq. *de retract. lig.§.1. gloſſ.11. n.38.* Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.7. cap.15. verſ. ſecundò quæritur quo pacto, & cap.16. quæſt.8.* Ciacon. *de varia ieiunii obſeruat. cap.1. ad med. pag.18. & cap.6. in princip. pag.19.* Iſidor. tamen *in c. poſt Paſcha, infr. hac diſt.* ait non inhiberi ita ieiunium illis quinquaginta diebus inter Paſcha, & Pentecoſten, vt non poſſit in eiſdem quilibet (exceptis Dominicis) ieiunare, nam hoc cuilibet licere exemplis propoſitis rectè aſſeuerat, & proſequitur Ciacon. *d. tract. cap.6. verſ. Iſidorus, pag.18.*

Cap. Scire debet VIII.

Ambroſius.

Gratianus *in fine huius text.* ſignificat in peruigilio Pentecoſtes nullum jeiunium jure communi eſſe ſancitum, quod & præſentit S. Thom. *2.2. q. 147. art.5 ad 3.* cum apertè docet nullum jejunium eſſe ab Eccleſia inſtitutum in toto Paſchali tempore. Verùm licèt jure communi attento verùm ſit in peruigilio Pentecoſtes non eſſe jejunium indictum, generali tamen Eccleſiæ Latinæ conſuetudine, quæ legis, & præcepti vim habet, eo die debere jejunium ſeruari tradunt gloſſ. ſic intelligenda *verbo neceſſariò, in præſenti,* Caiet. *2.2. quæſt.147. art.5.* Syluest. *in ſumm. verbo ieiunium, num.5.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.7. cap.13. quæſt.2.* Nauar. *conſ.1. de obſeru. ieiun. in nouis,* & ſubdit, quod Eccleſiæ conſuetudo generalis ita habet in omnibus Regnis, in quibus ipſe moratus fuerat, tam Galliæ, & Luſitaniæ, quàm Caſtellæ, Nauarræ, & Romæ, vbi tunc morabatur, gratias agens Deo, qui illum jejuniorum amatorem fecerat.

Neque ad exorandum Deum genibus ſuccidamus.] 2 Ex hoc text. dicit Nauar. *de orat. cap.4. num.7. & ſeq.* magnam contentionem exortam fuiſſe inter nonnullos cùm Salmanticæ prælegeret, an liceret geniculari ad verba, *& homo factus eſt*; tempore Reſurrectionis, ſiue inter Paſcha & Pentecoſten; nonnulli enim dicebant non licere, permoti verbis huius text. cui ſimilis *in cap. quoniam, de feriis, & in cap. vlt. diſt.30.* Contrarium tamen tenet ipſe Nauar. *d. cap.4. n.11.* vt videre eſt apud illum.

Cap. Vtinam XI. *Hieron.*

Hieronymus ad Lucinium *epiſt.28.* relatus *in hoc text.* ſcribit non eſſe peccatum jejunare in 50. diebus poſt Paſcha Reſurrectionis, & in diebus Dominicis, de quo vide Azor. *inſt. moral. p.1. lib.7. c.15. quæſt.1.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. cap.37. n.12.* Petr. Gregor. *ſyntagm. juris part.1. lib.2. cap.18. num.10.* Couar. *var. lib.4. cap.20. num.10. poſt princip.* Ciacon. *de varia jejun. obſeruat. cap.5. pag.18. ad med.* 1

Distinctio LXXVII.

Ex Concil. Chalcedonen.

Cap. Illud I. *Caius.*

Caius Papa Felici Epiſcopo *epiſt. unica, in fine,* relatus *in hoc text.* ſcribit, vt quiſquis velit Ordines ſuſcipere, à minoribus incipiat, ex quibus debeat gradatim aſcendere ad Presbyteratum, vt ſi mereatur, poſſit deinde Epiſcopus conſecrari, refert Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub.10. c. vnic. n.1.* Et de his qui per ſaltum ſe promoueri faciunt, quas pœnas incurrant, & à quo diſpenſari valeant, dixi *ad cap. vnic. 52. diſt.* 1

SUMMARIUM.

1 *Ordines minores per temporum interſtitia conferendi ſunt, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videbitur.*

2 *Interuallum quod interuenire debeat de vno minori Ordine ad alium, oſtenditur.*

3 *Conſuetudo vbi permitteret minores Ordines, & primam Tonſuram vnica die conferri, ſeruanda eſt.*

4 *Ordinibus minoribus initiati, niſi poſt annum à ſuſceptione postremi gradus ad ſacros Ordines promoveri non debent.*

5 *Ordines minores cum Subdiaconatu ſimul conferre poterit Epiſcopus vbi vigeret conſuetudo.*

6 *Subdiaconatus Ordine inſigniti ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittuntur.*

7 *Annus interſtitiorum non eſt mathematicè computandus, ſed eccleſiaſticè, & juxta ritum Eccleſiæ.*

8 *Epiſcopus, cui ſpectat in interſtitiis diſpenſare, eſt Diœceſanus ordinandi, non verò Ordinator.*

9 *Presbyteratus ad Ordinem aſſumendi in Diaconatu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, & neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur) adminiſtrare debent.*

10 *Vtilitas Eccleſiæ, ac neceſſitas ſimul interuenire debeat judicio Epiſcopi probanda, vt cum aſſumendo ad Presbyteratus Ordinem ille valeat in interſtitiis diſpenſare.*

11 *Epiſcopus aliquem ſcienter intra interſtitiorum annum ad quemlibet ex ſacris Ordinibus tacitè aſſumens, in illis cum eo diſpenſare videtur, ſecus ſi ignoranter.*

CAP. In ſingulis II.

Zozimus.

1 ZOzimus Epiſcopus Vrbis Romæ ad Iſychium *epiſt. 1. cap. 3.* relatus *in hoc text.* oſtendit quæ interualla temporis in ſingulis gradibus ſeruanda ſint. Sed quia hac in re antiquata huius text. deciſione extat noua Conciliaris diſpoſitio in Trident. *ſeſſ. 23. de reform. c. 11. 13. & 14.* ideo de illa à nobis hoc in loco agendum eſt, & in primis illo *cap. 11.* quoad Ordines minores ſtatuitur, vt per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur, conferantur, ac ſubinde ordinandi de gradu in gradum aſcendant, vt obſeruant Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælator. tom. 1. quæſt. 38. art. 5. concluſ. 2.* Mar. Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſolut. vlt. caſu 26.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. part. 1. tract. 2. quæſt. 14.* Inter vnum, & alterum minorem Ordinem interuallum
2 de vno ex temporibus generalium Ordinationum ad aliud interuenire debet, ſecundùm Majol. *de irregul. lib. 3. cap. 24. num. 13.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, c. 26. §. 27. num. 4.* vel ſaltem de vno die feſto ad alium proximum, cùm ſingulis diebus feſtis conferri poſſint, ſicut tenent Sorb. *in compend. Mendicant. verbo Ordo, verſ. & ſic bene,* Campan. *in diuerſ. juris Canonic. rub. 6.*
3 *cap. 3. num. 13.* Niſi conſuetudo adeſſet, quæ permitteret minores Ordines, & primam Tonſuram vnica die conferri, quæ ſeruanda erit, ad not. per Syluest. *in ſumma, verbo Ordo 2. num. 7. verſ. tertium,* Rebuff. *ſuper reg. 23. Cancel. verſ. item cupiens,* Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 11. §. 4.* Campan. *dict. rub. 6. cap. 2. num. 20.* Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib. 1. tit. 18. l. 7. num. 57.* In omni tamen caſu ſi quis vno eodémque die omnes Ordines minores, vel primam Tonſuram cum minoribus receperit, nullam incurret irregularitatem, ſecundùm Valent. *tom. 4 diſput. 7. q. 19. puncto 3.* Auil. *de cenſur. part. 7. diſput. 9. ſect. 1. dub. 4.* Sayr. *eod. tract. lib. 7. c. 10. num. 22.* Bonacin. *in ſimili tract. diſp. 7. quæſt. 3. punct. 5. num. 35.*

4 Eodem *cap. 12.* Concil. Trident. ſtatuitur, vt minoribus Ordinibus initiati, nonniſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus ad ſacros Ordines promoueantur, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ vtilitas judicio Epiſcopi aliud expoſcat, quo loci Concil. arbitrio Epiſcopi remittit facultatem abbreuiandi interſtitia, non autem promouendi, vel diſpenſandi, vt quis promoueatur vna die ad vltimum minorum, cum primo Sacrorum, vt aduertunt Majol. *de irregular. lib. 4. cap. 11. poſt num... & lib. 3. cap. 24. poſt num. 13.* Menoch. *de arbitr. caſu 364. num. 6.* Salzed. ad Beroard. *in pract. cap. 25. verſ. vna, eadémque die, ſecundùm nouiſſ. impreſſ.* Et quamvis hi Doctores, videlicet Majol. *d. cap. 11. num. 11.* Menoch. *num. 8.* & Salzed. *citatis locis,* exiſtimauerint quoad hoc ſublatam eſſe omnem contrariam conſuetudinem, tamen verius eſt, & 5
receptius, poſſe Epiſcopum, vbi vigeret conſuetudo ante Tridentinum Concilium legitimè obtenta, vt minores Ordines cum Subdiaconatu ſimul conferre valeat, eos licitè ſimul conferre, ſicut meritò reſoluunt Rebuff. *in praxi benefic. tit. de Clericis malè promotis, gloſſ. 1. num. 18.* Sorb. *in compend. priuilegiorum Mendicant. verbo, Ordines ſacri, verſ. & licet,* Nauar. *in man. cap. 25. num. 71. verſ. octauò,* Viuald. *in candelabro aureo, tit. de ſacram. Ordinis, num. 36.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 26. num. 30. & 31.* Henriquez *in ſumma, lib. 10. cap. 11. §. 4.* Soar. *tom. 5. diſp. 31. ſect. 1. num. 41.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 3. quæſt. 23. art. 4.* Fr. Ludouic. Miranda *dict. quæſt. 38. art. 8. concl. 2.* Thom. Valaſc. *alleg juris tom. 1. alleg. 4. num. 2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. tract. 2. num. 70. verſ. ad hanc,* Homobon. de Bonis *de humana vita ſtat. part. 1. c. 20. verſ ſecundò.*

Promoti ad ſacrum Subdiaconatus Ordinem, ſi 6
per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur, verba ſunt Concilii Trid. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 13.* & ex eo colligunt Carol. de Graſſis *de effect. lib. clerical. in prælud. n. 326. cum ſeq.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 38. art. 9. concluſ. 3.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico, tractat. 2. cap. 2. quæſt. 14. & 15.* Molfeſ. *in ſumma moralis Theologiæ, tract. 2. cap. 3. num. 55.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 19. §. 27.* Ego ipſe *in ſimili tractatu, part. 2. alleg. 18. in princip.*

Non eſt annus iſte mathematicè computandus, ſed 7
eccleſiaſticè, & juxta ritum Eccleſiæ, videlicet ab vna Quadrageſima ad aliam, à Pentecoſte ad Pentecoſten, quamvis inter primam, & ſecundam Pentecoſtes feſtiuitatem nondum ſint elapſi duodecim menſes, ſicut deciſum referunt Hieron. Sorbo *in compend. priuil. Mendicant. verbo Ordines ſacri, verſ. circa id,* Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo Ordo, in fine,* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Ordo, §. 4. circa med.* Vgolin. *dict. §. 27. num. 6.* Fornar. *de Ordine, cap. 3. n. 4.* Campan. *in diuerſ. juris Canon. rub. 6. cap. 3. num. 12.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. poſt reſol. 276. in notab. de materia ſacram. Ordinis, verſ. quoad,* Bonacin. *de ſacram. diſput. 8. quæſt. vnica, puncto 5. n. 33.* Ego ipſe *dict. allegat. 18. num. 2.*

Epiſcopus verò, cui ſpectat in interſtitiis diſpen- 8
ſare, eſt Diœceſanus ordinandi, non verò Ordinator, qui cum literis dimiſſoriis ſubditos alienos ordinat, niſi hoc in eiſdem literis expreſsè concedatur, vt tenent Mart. *de juriſdict. p. 2. c. 9. num. 4.* Piaſec. *in praxi Epiſc. part. 1. cap. 1. num. 11. pag. 29.* Carol. de Graſſis *in dict. prælud. num. 339.* Fr. Ludou. Miranda *d. tom. 1. q. 38. art. 7. concl. 2.* Ego ipſe *dict. alleg. 18. num. 9. & n. 10.* multis citatis Doctoribus reſolvo hanc interſtitiorum diſpenſationem pertinere ad Epiſcopum Diœceſanum etiam reſpectu Regularium, cum quibus diſpenſare poteſt ex cauſa ſibi per atteſtationem ſuorum ſuperiorum manifeſta.

Ad Presbyteratus Ordinem aſſumendi in Diaco- 9
natu

natu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ vtilitatem,& neceſſitatem aliud Epiſcopo videatur) adminiſtrare debent, vt ſtatuit Concil. Trident. *ſeſſ.22. de*
10 *reform. cap.14. in princip.* ex qua Conciliari diſpoſitione vtilitatem Eccleſiæ, ac neceſſitatem ſimul interuenire debere, ac probari judicio Epiſcopi, colligunt F.Emman. *quæſt. Regular. tom.3. quæſt.24. art.6.* Vgolin.*de officio Epiſcopi,part.2.c.26.§ 27. num.3.* Bonacin.*de Sacram.diſput.8.quæſt.vnica, puncto 6. num.3.* F.Ludou.Miranda *d.quæſt.38.art.8. concl.4.* vbi declarat quid intelligatur vtilitatis, & neceſſitatis nomine ad diſpenſandum in his interſtitiis. Non requiritur tamen cauſa neceſſitatis, & vtilitatis ordinaria, aut publica, quia Concil. *dict. cap.14.* remittere videtur hoc negotium arbitrio, & prudentiæ Epiſcoporum,poſita vtilitate Eccleſiæ, & neceſſitate, quam Epiſcopus juxta circumſtantiam loci, & temporis, aut juxta conditionem perſonæ ſufficientem judicauerit, vt aduertunt Sorb. *in compend. priuileg. Mendicant. verbo Ordines ſacri,ad finem,*Menoch.*de arbitr. caſu 427.num* 30.Fr.Emman. *d.quæſt.24. art.7.* Bonacin. *loco proxime citato.*

11 Epiſcopus aſſumens aliquem ſcienter intra huiuſmodi interſtitiorum annum ad quemlibet ex ſacris Ordinibus, tacitè in illis cum eo diſpenſare videtur, ſecus ſi ignoranter, vt per Maiol.*de irregul.lib.3.c.24. num.14.* Salzed.*ad Bernard.in pract. c.25. verſ. opportunè,* Menoch. *de arbitr. caſu 563. num.10.* Carol. de Graſſ. *de effect.lib.clerical.in prel. numero 342.* Molfeſ. *in ſumm.Theologiæ moralis,tractat.2.cap.1.num.22.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. part.1. tractat.2. c.2.q.15.* meipſum *d. alleg.17. num.8.* Si verò non ſeruatis interſtitiis ſubditum ordinauerit abſque legitima cauſa, nullam pœnam incurrit, ſecundùm Nau. *conſ.4.num.1.de temporib.ordinat.in nouis,* Alöyſ.Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol.483.num.7.in 2.edit.* quos refero ego ipſe *d.alleg.18. num.11.* nec ordinatus aliquam contrahet cenſuram, vel irregularitatem, vt per Zerol.*in praxi Epiſcop.part.1.verbo Ordo, §. 8. & part.2.eodem verbo,§.5.*Piaſec.*in ſimili praxi, part.1. cap.1.num.50.verſ. nullum,* Sayr.*in floribus deciſ. tit. de temporibus ordin.deciſ.56.*Soar.*tom.5.de cenſur. diſp.31. ſect.1.n.43.*Bonacin.*de Sacram. diſp.8.q.vnic. puncto 5. n.35.& de cenſur. diſp.3.q.6.puncto 5. n.7.* Campan. *d. rub.6.c.3.num.13.*

SUMMARIUM.

1 *Ordinari nullus debet ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimumtertium, ad Presbyteratus ante vigeſimumquintum ætatis ſuæ annum.*

2 *Regulares in minori ætate quàm à Concilio Tridentino ſtatuta eſt, virtute quorumcumque priuilegiorum ordinari non poſſunt.*

3 *Ordinati ante legitimam ætatem quas pœnas incurrant, remiſſiuè.*

Cap. Subdiaconus IV.

Ex ſexta Synodo.

1 EX ſexta Synodo *cap.15.*prout refertur *in hoc text.* Subdiaconus non minor viginti annorum ordinari debet, & in Concil. Carthaginenſi III. *cap. 4.* relato *in cap.placuit,* immediatè ſequenti, ſtatuitur vt ante vigintiquinque ætatis annos Diaconi non ordinentur. Verùm Concilium Trident. *ſeſſ. 23. de reformat.cap.12.*circa ætatem ad Ordines majores requiſitam ſic ſtatuit: *Nullus in poſterum ad Sabdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundam, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad Preſbyteratus ante vigeſimumquintum ætatis ſuæ annum promoueatur.* Ex quo ita deſumunt Henriq. *in ſum.lib.10. cap.19.§.2.* Gutier. *can. lib.1.cap.26.num.8.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.1.cap.4. num.31.* Petr. de Ledeſma *in ſum. part.1.de Sacram.vbi de ſacram. Ordinis,cap.7. à princ.* Zerol.*in praxi Epiſcop. part.1. verbo Ordo, §.1.* Piaſec. *in ſimili praxi, p.1.cap.1.ſub rub.de requiſitis ætat. n.23. pag.34.* Fr. Emman.*quæſt. Regul. tom.3. quæſt.23. art.6.* Ægid. de Conink *de Sacram.tom.2.diſp.20. num.102.* Vgolin. *de offic. Epiſcopi,c.26.§.6. num.4. & 5.* Monet. *de diſtribut. quotid. part.2. quæſt.19. num.12.* Bonacin. *de Sacram.diſput.8.quæſt.vnic.puncto 5. num.12.* Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.30.tractat.3.num. 167.* Nicol. Garc. *de benefic.part.7.cap.4. num.21.* Zipæ. *in analytica poſtremi juris Eccleſiaſt. enarrat. ſub titul. de elect.num.11.*Fr.Ludou.Miranda *in man. Prælat. tom.1. q.49.art.4.* Carol. de Graſſis *de effect.lib. clerical. in prælud.n.289.& 295.* Campan.*in diuerſ.juris Canon.rub.7. cap. 3.* Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nanarra, lib.1.tit.1.l.1.de ætate,in declarat.4.* Galgan. *de jure publico, lib.4. tit. 24. 25. & 26.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt.part.1.tract.1.cap.10. quæſ.60. verſ. ad majores.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. allegat.16. à princip.* vbi *num.2.* aduerto diem biſſexti in ea legitima Ordinis ætate computandum non eſſe.

Regulares quoque in minori ætate virtute quorumcunque priuilegiorum ordinari non poſſunt, vt decidit Concil.Trident.*d.c.12.* & tradunt Fr. Emman. *d.q.23. art.6. & 8.& in addit. ad ſum. tom.4. cap.77. concl.1.* Vgolin.*de officio Epiſcopi, cap.20. §. 1.num.1.* Sayr.*de cenſur.lib.6. cap.12. num.14. & 15.* F.Ludou. Miranda *d.quæſt.39.art.1.* vbi aſſerit ſe neſcire de aliqua conceſſione, quæ id concedat Regularibus poſt Concil. Tridentin. Pittel.*in dubiis Regularibus, verbo Ordines ſacri,num. 1.* 2

Quas autem pœnas incurrant promoti ante legitimam ætatem,dixi *in collect.ad cap.vel non eſt compos,de tempor. ordinat.* 3

Cap. Epiſcopus VI.

Ex Concil. Agathenſi.

COncil. Agathenſe *cap.16.& 17.* unde deſumitur text. *in præſenti*, ſtatuit vt ſi coniugatus iuuenis voluerit ordinari, requirenda eſt vxoris voluntas, & ſequeſtrato cubiculo, & religione promiſſa, ordinetur, ex quo loco probatur deſiderari ingreſſum vxoris iuuenis in Religionem, vt vir licitè poſſit ad Ordines promoueri vt per Greg.Lop.*l.38. in fine, verbo may vieja, tit.6.part.1. & l.2.verbo en orden,tit.10.p.4.* Couar.*de ſponſal. part.1. cap.6.§. 3. num.3.* Nauar. *in man.cap.22. num.52.* Anton.Cuch. *inſtit. major. lib.5. tit.12.num.223.*Azor.*inſtitut.moral.part.1. lib.13.c.13. quæſ.2.& c.14.quæſ.11.& 12.*Barthol.à S.Fauſt. *in theſauro Religioſorum,lib.5. quæſt.177.* plures, quos refert, & ſequitur Sanch.*de matrimon.lib.7. diſput.39. num.6.* vbi ſubdit gloſſ. *in præſenti, verbo Religione,* & Turrecrem.*hic,num.vnic.* malè exponere nomine Religionis promiſſæ intelligi caſtitatem, quia videtur ea expoſitio ad libitum, præterea quia ſi vxor iuuenis profeſſi compellitur ingredi Religionem, à fortiori vxor promouendi ad Ordines, quippe quod faciliùs poteſt Clericus ſæcularis vxorem inuiſere, & conſeruato priſtino amore ea familiariter vtetur: vnde patentiſſimo periculo incontinentiæ exponentur, & tantum 1

abetit, vt motalitet loquendo, ipſe vir Clericus factus vxorem inuiſens ejus incontinentiam corrigat, vt potior occaſio incontinentiæ ſit ipſemet eius curam gerens; quare vir ad Ordines promotus ex vxoris licentia manentis in ſæculo cum voto caſtitatis, non poſſe ſimul habitare cum vxore, videtur probare hic text. in illis verbis, ibi, *ſequeſtrato manſionis cubiculo*, ex quo Barthol. à Sancto Fauſto *dict. lib. 5. q.* 118. obſeruat hoc procedere, ſi illi coniuges ſunt de incontinentia ſuſpecti; ſecus ſi ſuſpecti non ſint, quia tunc ſatis eſſet cubiculum ſequeſtrare.

Cap. Monachus IX. *Gelaſ.*

1 D*Efenſor effectus.*] De defenſorum muneribus, quibus probatis, clericis ſuperiores Ordines aſpirare licebat, vide Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 1. *anno Christi* 44. *num.* 89. vbi allegat hunc text.

2 In gloſſ. *Deuotio*, ibi, *& ita compenſatur probitas cum tempore*, &c. Notatur ad hoc quod juniores docti præferendi ſunt junioribus indoctis, & ætas per virtutem ſuppletur, vt per Chaſſan. *in conſuet. Burgund. in proœm. gloſ. verb. ordine, n.* 4. & 5. *fol.* 19. Tiraq. *de prim. in præfat. n.* 175. 186 & 210. Paul. Fuſc. *de viſit. lib.* 1. *c.* 27. *n.* 8.

3 In gloſſ. *Quorum*, ibi, *argum. poteſt colligi*, &c. Notatur ad hoc, quod teſtimonium Clericorum præualet teſtimonio laicorum, de quo vide Dec. *in cap. ex literis, num.* 24. *de probat.* Perez *l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 61 Menoch. *de arbitr. caſu* 98. *num.* 5. & *conſ.* 45. *num.* 26. & *conſil.* 92. *num.* 89. Rebuff. *de reprobat. teſtium, n.* 123. Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 65. *n.* 177. Maſcard. *de probat. concl.* 308. Anton. Gabr. *commun. tit. de teſtib. concl.* 4. *n.* 41. & 61. Buccaron. *de different. inter judicia ciuilia, & crimin. differ.* 64. *num.* 5.

Distinctio LXXVIII.

SUMMARIUM.

1 ANte annos triginta Presbyterum non eſſe ordinandum decidit text. *in præſenti*, vt aduertit Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 1. Sed jure nouiori ſufficit attingere 25. annorum ætatem, prout eſt text. *in cap. cùm in cunctis*, § *inferiora, de elect. Clem. fin. de ætate, & qual.* Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 12. obſeruat Nauar. *in man. cap.* 25. *num.* 69. cum infinitis propemodum per me citatis *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 16. *num.* 1. qui omnes conſtanter tenent ad Presbyteratum ſatis eſſe incepiſſe 25. annum per vnum diem.

Cap. Presbyter IV.

Ex Concil. Neocæſar.

1 GRatianus non ſolùm *in hoc text.* quod ex Concilio Neocæſareenſi *c.* 11, deſumpſit, ſed & aliis præcedentibus, & ſubſequentibus oſtendit ante triginta annorum ætatem Presbyterum non eſſe ordinandum, ſed hodie quid circa hoc ſeruandum ſit, attenta noua Concilii Trident. diſpoſitione, dixi ad *cap. Subdiaconus*, 77. *diſt.*

2 In gloſſ. *Ante triginta*, ibi, *dico quod ei, qui agit*, &c. Notatur ad hoc quod qui dicit Clericum non habere legitimam ætatem, hoc probare debet, ſiue agat, ſiue excipiat allegando, vt per Menoch *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 50. *num.* 25. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem*, *verbo hunc contractum, num.* 42. *ad fin. C. de in integr. reſtitut. minor.* Iacob. de Graff. *tom.* 2. *conſil. lib.* 1. *conſil.* 11. *n.* 14. & quod ipſis minoribus incumbat onus probandi eſſe in minori ætate læſos, poſt Nau. *conſ.* 514. *num.* 12. *lib.* 2. Gozadin. *conſil.* 22. *num.* 13. & alios reſoluit Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 5. *quæſt.* 7. *n.* 54. Farin. *fragm. crimin part.* 1. *verbo ætas, num.* 81.

Distinctio LXXIX.

Cap. Si quis Papa I.

Nicolaus II.

SYmmachus Papa in Synodo Romana *in cap.* 5. & 5. relatus *in text.* ſtatuit, vt Papa ſuperſtite, eo inconſulto, de electione futuri Pontificis nemo audeat loqui, referunt Hieronymus Albar. *de Cardin. quæſtione* 3. *inter tr. Doctor. tom.* 13. *p.* 2. *fol.* 116. Manfred. *eodem tract. deciſ.* 294. Azeued. *l.* 1. *num.* 102. *tit.* 18. *n.* 8. *noua recopil.* Azor. *inſtitut. moral. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 2. *q.* 15. Iul. Lauor. *var. lucubr. tom.* 1. *tit.* 4. *c.* 5. *n.* 59. Et hac de re extat conſtitut. Pauli IV. incip. *Cùm ſecundùm, ſub Datum* 16 *Decembris* 1558. quæ habetur *in Bullario, tom.* 1. *pag.* 735. edita contra eos, qui viuente Romano Pontifice, & eodem inſcio, de alio Pontifice agunt eligendo, vbi *in verſic. necnon*, ſic legitur: *Omnes, & ſinguli, tam Clerici quàm vtriuſque ſexus laici, qui per ſe vel alios nobis viuentibus, & inconſultis, vel ſcriptis, aut nuntiis cum aliquo de futuro Pontifice hactenus tractarunt, & tentarunt, ſeu impoſterum Romano Pontifice viuente, & inconſulto tractabunt, & tentabunt, etiamſi, vt præfertur, qualificati, & dignitate, & honore, & auctoritate, & excellentia prædictis præditi exiſtant, ſint ipſo jure, & facto, abſque alia deſuper ferenda ſententia excommunicati excommunicatione majori, & maledictione æterna damnati, & ab excõmunicatione, & maledictione huiuſmodi per alium, quàm per nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, præterquam in mortis articulo abſolui non poſſint, incurrerintque, & incurrant reſpectiuè crimen ſimoniacæ hæreſeos, & læſæ maieſtatis in primo capite, ac priuationem omnis etiam Epiſcopalis, Archiepiſcopalis, & Patriarchabalis, ac cujuſuis alterius majoris, vel minoris dignitatis, ac Cardinalatus honoris, necnõ Ducalis, Regalis, Reginalis, & Imperialis auctoritatis, & excellentiæ, ac omnium, & ſingularum Eccleſiarum, Cathedralium quoque, ac priuatarum, aliorúmque beneficiorum, & officiorum Eccleſiaſticorum, cum cura, & ſine cura, ſæcularium, ac quorumvis Ordinum Regularium, per eorum quemlibet obtentorum, necnon quorumvis fructuum, reddituum, & prouentuum Eccleſiaſticorum, ac penſionum annuarum ſuper ſimilibus fructibus, redditibus, & prouentibus reſeruatorum, & aſſignatorum, ac Regnorum, dominiorum, feudorum, & bonorum ſpiritualium, & temporalium, necnon juriſpatronatus, & juriſdictionum quarumcumque, careantque voce actiua, & paſſiua, ac effecti ſint, & efficiantur reſpectiuè perpetuò inhabiles, & incapaces omnium dignitatum, & bonorum, jurium, & legitimorum actuum, perpetuáque infamia vbique gentium ſint notati, & notentur reſpectiuè, nec infamia huiuſmodi ab eis aboleri, neque ipſi vllo vnquam tempore ad vocem, dignitates, honores, bona, iura, & actus huiuſmodi, niſi ex ſpeciali verbo, & mandato noſtro, ſeu Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, noſtra, ſeu illius manu propria ſubſcripto, ac ſpecifica, & indiuidua reatus, & culpæ ſuæ qualitate expreſſa, reſtitui poſſint.* Hactenus Paulus IV. 1

SUMMARIUM.

1 *Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligi debet, extra Collegium verò electus, cùm in Romana Curia non inveniatur idoneus, valebit electio.*

2 *Gregorius X. ex Archidiacono, Eugen. III. ex Abbate ſimplici, & Cœleſtinus V. cùm nec in ſacris adhuc eſſet, fuerunt in Pontifices electi.*

3 *Romæ nulla fœmina ſedit.*

Cap. Oportebat III.

Ex Concil. Stephani III.

1 EX Concilio Stephani Papæ III. habito in Baſilica Conſtantiniana *act.3.* refert Gratian. *in præſenti*, quod in Apoſtolatus culmen unus de Cardioalibus Preſbyteris, aut Diaconis conſecrari debet, & *in cap. nullus* immediatè ſequenti ex eodem Concilio refert, ut nullus unquam laicorum, neque ex alio Ordine præſumat, niſi per diſtinctos gradus aſcendens Diaconus, aut Preſbyter Cardioalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoveri. Ex quibus juribus colligi videtur, Romanum Pontificem ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligi debere, Barſat. *conſ.126.num.6. vol.2.* Verùm quia noviori jure, de quo *in cap. licet, de elect.* ſtatutum eſt ut nulla exceptio opponi poſſit contra eum, qui fuerit à duabus partibus Cardinalium electus, præter hæreſim, aut aliam exceptionem, quæ in jure Divino conſiſteret, ideò ſi electus ſit aliquis extra Collegium Cardinalium, cùm in Romana Eccleſia non inveniatur idoneus, valebit electio, & ſic non Cardinalem electum verum eſſe Pontificem reſolvunt Auguſtin. Triumph. *de elect. Papæ, quæſt.3. art.6.* Mandoſ. *regul.13. Cancell. q.8. num.23.* Sot. *de juſtit. lib.3. q.6. art.x. ad 5.* Gambat. *de poteſt. Legati, lib.7. ex num.151.* Pelag. *de planctu Eccleſ. lib.2. cap.19. col 5. verſ. Hinc eſt.* Carol. Sigon. *de Regno Italiæ, lib.9. anno 1859.* Illeſc. *in hiſtor. Pontif. p.1. lib.5. cap.11* Soar. *de fide, diſput.10. ſect.4. num.19.* Azot. *inſtit. moral. p.2. lib.4. cap.1. quæſt.6.* Jul. Lavor. *var. lucubrat. tom.1. tit.4. cap.12. num.7. cum ſeq.* & plures citati à Cened.

2 *ad Decretum collect.18. num.1.* Confirmavit experientia, quia ut referunt hiſtoriæ, multi ſanctiſſimi viri fuerunt Summi Pontifices, & tamen nunquam legitur eos fuiſſe Cardinales, ut de Gregorio X. qui ex Archidiacono fuit electus in Pontificem *Kalendis Septembr. anno Domini* 1271. ſicut referunt Roſiniac. *de re Pontif. lib.2. cap.30.* Illeſcas *in vita dicti Pontificis, part.1. hiſtoriæ Pontificalis, lib.5. cap.40.* Jul. Lavor. *dict. cap.12. num.8. in fine*, ubi ſubdit Eugenium III. ex Abbate ſimplici, & Cœleſtinum V. cùm nec in Sacris adhuc eſſet, in Pontifices fuiſſe electos, & de Eugenio III. tradit Plato *de bono ſtatus Religioſi, lib.2. cap.28. ad med.*

3 De illo autem, quod à multis falsò, ut creditur, circumfertur, Gilbertam ſcilicet Anglicam fœminam (quæ librum de Negromantia fecerat) ſub nomine Joannis fuiſſe electam Romæ in Summum Pontificem, & ſediſſe in Petri Cathedra ultra duos annos, vide poſt Platin. Sabell. & alios hiſtoriographos, Lancel. Conrad. *in templo omnium Iudicum, lib.2. cap.1. §.2. quæſt.4. n.18.* Tiraquel. *l.12. connub. in lit. G, verſ. Gilberta*, Rojas *ſing.179. verſ. Prout fuit*, Petrus Mexia *in ſilva variæ lect. lib.1. part.1. cap.9.* Maiol. *de irregul. lib.1. cap.28. num.14. cum ſeqq. & lib.2. cap.4. num.4.* Tarcagnota *in hiſtoria univerſali totius Mundi, part.2. lib.9. pag.374.* Hieron. Roman. *lib.2. de Republica Chriſtiana, c.4. verſ. Quiero yo, pag.123.* Illeſc. *dict. part.1. lib.4. c.35.* Camil. Borrel. *in reg. Aragon. §.2. in gloſſ.4. num.22. verſ. Ut non interim cadat nobis*, Cardin. Bellarm. *tom.1. controv.3. cap.24.* latè Georg. Scherer. *in lib. quem inſcripſit, An ſit verum, quod fœmina Romæ Pontifex fuerit*, & Florimund. Remund. Conſiliarius Regius Burdegalenſis *in ſimili tract.* Franc. Long. à Coriolano *in ſuo Breviario Chronologico, pagin.255.* Jul. Lavor. *d. tit.4. cap.12. n.15.* Non enim veriſimile eſt quod Græcis auderet Romanus Pontifex Leo IX. exprobrare quod mulier in Patriarchali Sede Conſtantinopolitana collocaretur, ut patet *in ejus epiſtola ad Michaëlem, & Acridanum Conſtantinopolitanos Antiſtites, cap.23.* ſi verè Romæ ſimile contigiſſet. Præterea nec veriſimile eſt quod Chriſtus qui Mariæ Virgini matri ſuæ ſanctiſſimæ Pontificatum, vel claves Eccleſiæ non commiſit, ut patet ex *cap. nova, de pœnit. & remiſſ.* voluiſſet poſtea illum, vel illas per negromanticam illam fœminam gubernari, ut notat Læl. Zech. *de Romano Pontifice, hæreſi 4. in reſponſ. ad ultimum, verſ. Ad id de Ioanne Papa.* Denique notabili quodam ſigno oſtendere voluit Dominus Romanam Sedem nunquam per fœminam gubernandam fuiſſe, ex eo videlicet quod in perſonam Romani Pontificis Joannis I. apud Corinthum contigit. Cùm enim Conſtantinopolim proficiſceretur, ut à Juſtino Imperatore contra Theodoricum Regem Italiam devaſtantem auxilium peteret, apud Corinthum quidam vir nobilis manſuetum equum, quo illius uxor utebatur, itineris cauſa prædicto Pontifici commodavit, remiſſus poſtea equus ita ferox evaſit, ut fremitu, & totius corporis agitatione ſemper deinceps dominam ſuam expulerit, quaſi indignaretur mulierem recipere, ex quo ſediſſet in eo Jeſu Chriſti Vicarius, ut refert Romanum Breviarium *ad diem 27. Maii in ſolemnitate prædicti S. Ioannis Papæ*, & ex B. Gregorio *in moralibus*, refert Cardin. Baron. *in annalibus Eccleſiaſt. tom.7. ſub anno Chriſti* 525. *in princip. in verſ. Gothorum tempore.*

Cap. Si quis pecunia IX.

Nicolaus II.

GLoſſ. *verbo non Apoſtolicus, in præſenti textu*, innuit crimen ſimoniæ in Summum Pontificem cadere poſſe, de quo vide S. Thom. 2.2. *q.100. art.1. ad 7.* Redoan. *de ſimon. part.1. cap.20.* Valent. *tom.3. diſp.6. q.16. puncto 6. ad fin.* Soar. *tom.1. de Relig. lib.4. cap.52. num.3. & 7. ad fin.* Azor. *inſtitut. moral. part.3. lib.12. cap.25. à princ.* Molfeſ. *tract.6. c.15. num.31. cum ſeqq.* Filliuc. *tract.45. cap.12. quæſt.1. ad fin. num.2.* Bonacin. *var. tract. tit. de ſimonia, q.5. prop.1.* & magis ad materiam gloſſ. Jul. Lavor. *var. lucubr. tom.1. tit.4. de elect. cap 6. num.37.* 1

In eadem gloſſ. ibi, *ſed quid ſi dum uxor, &c.* Notatur ad hoc, quod ſi vir abſque licentia uxoris ad ſummum eveheretur Pontificatum, poteſt ab ipſa revocari, ut ei teneatur debitum reddere: cùm enim hoc ſit jus juſtitiæ, priùs non potuit lædi per Pontificatum, quamvis bona fide aſſumptum, eo quòd uxor mortua crederetur: ita Abb. *in cap. conſtitutus, num. ult. de converſ. conjug. & in cap. uxoratus, num.1. eod. tit.* Trot. *de vero clerico, lib.2. cap.8. num.3.* Perez *l.1. gloſſ.3. verſ. In tantum, tit.1. lib.5. Ordin. pag.23.* Sylveſt. *in ſum. verbo matrimonium 8. quæſt.1. dicto 3.* Maiol. *de irregul. lib.1. c.34. n.3.* Sanch. *de matr. lib.7. diſp.38. n.12.* Flam. Parıſ. *de reſignat. benefic. lib.3. q.18. num.135. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.13. cap.14. quæſt.13. in fine.* 2

In ead. gloſſ. ibi, *elegeris in Papam*, &c. Ergo laicus poteſt eligi in Romanum Pontif. ut per Dec. *in cap. licet de vitanda, num. 9. de elect.* Lavor. *dict. tit. 4. cap. 12. num. 10.* nam licèt Summus Pontificatus ſit beneficium Eccleſiaſticum, *cap. 1. de maledicis*, cum *ibi* citatis per me, non tamen inconvenit dari laico intra congruum tempus promovendo, ſed tunc habebit tantùm quæ ſunt juriſdictionis, non ea, quæ ſunt Ordinis, Anton. de Roſel. *de poteſt. Imper. & Papa, tit. de forma eligendi Papam, n. 48.*

Cap. Electionem XI. & ult.

Anacletus.

1 EX *epiſtol. 2. cap. 2.* Anaeleti Papæ ad Epiſcopos Italiæ, quæ habetur *tom. 1. Concil. epiſt. 2 pag. mihi 309.* unde deſumptus eſt hic text. colligitur ejus litteram vitioſam eſſe, debet enim ita legi: *Ejectionem verò Summorum Sacerdotum* (non autem *electionem*, ut *hic* legitur) *ſibi Dominus reſervavit, licet electionem eorum bonis Sacerdotibus, & ſpiritualibus populis conceſſiſſet*: ita ex Petr. Gregor. *ad Decretal. cap. 5. n. 1.* obſervavi *de officio, & poreſtate Epiſcopi, p. 1. tit. 1. c. 3. n. 4. in princ.* & me citato notavit Jul. Lavor. *var. lucubr. tom. 1. tit. 4. de elect. cap. 2. n. 62.*

2 *Sibi Dominus reſervavit.*] Quamvis in creatione Summi Pontif. electores perſonam deſignent, ſolus tamen Chriſtus immediatè confert dignitatem, & poteſtatem; nam Papa Vicarius eſt Chriſti, ita Cajet. *opuſc. 1. de auctor. Papæ, ap 23. & in part. 2. apolog. c. 22.* Torres *de fide, diſput. 15. dub. 3.* Suar. *eod. tract. diſp. 10. ſect. 4. num. 3.*

Distinctio LXXX.

Summarium.

1 *Civitates fuerant ante legem Evangelicam, & Chriſti Domini adventum.*

2 *Civitas ut conſtruatur, non eſt opus aliqua Principis licentia, cum hoc de jure Gentium unicuique populo competat.*

3 *Urbes ante adventum Chriſti Domini erant, non ita Epiſcopi.*

Cap. Urbes I. *Lucius.*

1 SEd *etiam multis ante adventum Chriſti*, &c.] Ante legem Evangelicam, & Chriſti Domini adventum Civitates fuiſſe, dilucidè profitetur Lucius Papa *in præſenti textu*, ac proinde eum ipſo jure gentium incepiſſe probat text. *in l. hoc jure, ff. de juſtitia, & jure*, ibi, *ædificia collata*, ideſt, ſimul juncta. Gentes enim lumine naturali, & uſu edocta primùm ſinguli ſibi domos conſtruxerunt, creſcenteque filiorum, & nepotum numero domos alias addiderunt, cùm verò eos capere non poſſent, pagos, ſeu oppida conſtituerunt, & cùm ſenſim deinde cernerent maximæ utilitatis eſſe humanam ſocietatem, ut plurimi faciliùs quàm ſinguli victui neceſſaria pararent communicando invicem opera ſua in alterutrum, majores civitates conſtruxerunt, ut in Politicis ſcribit Ariſtot. Ciceró *in offic.* & latè Patritius *de Regno, lib. 1. cap. 3.* Polidor. Virgil. *de inventor. rerum, lib. 3. cap. 9.* & multi ex Poëtis, & Philoſophis, quos refert Nan. *in Polyanthea, verbo Civitas.*

Unde communiter infert Bart. *in l. ult. C. de colleg.* 2
illic. & in l. 1. ff. de verborum ſignific. Abb. *in dicto cap. 1. num. 2. de privileg.* ad civitatem conſtituendam opus non eſſe aliqua Principis licentia, cùm hoc de jure gentium unicuique populo competat, & notant Rebuff. *in concord. tit. de collationib. § Statuemus, il 2. verſ. In civitatibus*, ac alii, quos refert Duen. *reg. 32.* junctis iis, quæ ad expoſitionem hujus articuli diſputavi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 1. tit. 1. cap. 7. n. 16. cum ſequentibus.*

In ipſis verò Ordinibus, &c.] Verùm facit textus dif- 3
ferentiam inter urbium, & Epiſcoporum inſtitutionem, ſeu originem, quod ante adventum Chriſti Domini urbes erant, non ita Epiſcopi, quos in illis poſuerunt Apoſtoli, & eorum ſucceſſores, ſi illud quod de Apoſtolis dicit, minimè referamus ad ipſius Epiſcopalis dignitatis inſtitutionem, hæc enim ab ipſo Chriſto facta eſt, vide Duen. *reg. 72. verſ. Limita ſecundò.* Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 7. § 2. lit. M*, Card. Bellarm. *tom. 1. controv. 5. de cleric. lib. 1. cap. 14.* Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 25. ſect. 1. à num. 4.* & probavi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 1. cap. 1. num. 9.* & alibi ſæpè, ſed ad diviſionem plebium, ſeu diœceſum, quæ aliquando Parochiæ ſolent appellari, ut latè comprobat ex antiquis Canonibus Joan. Filazac. *in erudito libello, quem Parochia inſcripſit, cap. 1. pag. 3. & per tot.*

Summarium.

1 *Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus D. Petrus ordinavit ad imitationem Gentilium, eorumque Flaminum, & Archiflaminum, ſecundùm aliquos, ſed magis pium eſt dicere ad cœleſtis hierarchiæ ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe*, ut num. 2.

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Civitas an detur ſine Epiſcopo, oſtenditur*, & n. 5. & 6.

Cap. In illis II. *Clemens.*

AD imitationem Gentilium, eorumque Flami- 1
num, & Archiflaminum Divum Petrum ordinaſſe Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus, ait Clemens Papa *ad Jacobum epiſt. 1.* relatus *in hoc textu*, ex quo ita colligunt Boër. *de auctoritate magni Conſilii, n. 54. ad fin.* Petr. Greg. *ſyntagmat. juris lib. 15. c. 11. n. 1.* & Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 30. in princ.* Flamines autem, & Archiflamines hujuſmodi, qui fuerint, à quibus, & ad quid inſtituti, tradunt Alex. ab Alex. *dierum genial. lib. 6. c. 12.* & Polydor. Virgil. *de inventor. rerum, lib. 4. c. 24.* Sebaſt. Cæſ. *in relect. de Eccleſ. hierarch. diſp. 5. § 1. n. 5. & q. 2. proœm. § 2. n. 4.*

Verùm Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus ad 2
cœleſtis hierarchiæ ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe magis pium, & Chriſtianæ Religioni conſentaneum eſt, ut dicamus, quemadmodum enim in triumphante Eccleſia ſunt Angeli, Throni, Principatus, ita congruentiſſimo ordine in militante Miniſtrorum Eccleſiaſticorum officia diſtinguuntur per Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & cæteros gradus, de quibus *in cap. cleros, 21. diſtinct.* comprobant Roſæ. *in tract. de præeminentia Archiep. dignitatis, in præfat. à princip.* Pigh. *de Eccleſiaſtic. hierarchia, lib. 3. c. 1.*

Ad auctoritatem verò Clementis, de qua *in hoc* 3
text. reſpondebitur, ſi dicamus D. Petrum ad abolendam Idolorum memoriam ordinaſſe, ut in illis locis, in quibus impie eorum Flamines ſacra faciebant, eiſdem nominibus, diverſo tamen, ſanctoque Sacerdotio, veri, & ſancti Sacerdotes conſtituerentur:

ſicut

ſicut Romæ dejecto ſummo idololatriæ Pontificatu, ſubrogatum eſt caput totius terreſtris ſanctitatis, Summus ſcilicet Chriſtianæ Religionis Pontifex, ut eleganter ait D. Ambroſ. relatus *in cap. Beati, 2. quæſt. 7.* & Leo Papa *in ſermone 1. de natali Petri,* & dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 1. cap. 7. num. 3. cum ſeqq.*

4 *In ſingulis verò reliquis civitatibus, &c.*] Ergo nulla datur civitas ſine Epiſcopo: conſonat *c. 1. de offic. Ordinar.* ibi, *ſingularum urbium*, ex quibus in terris Chriſtianorum ſolas illas dici civitates, quæ habent Epiſcopum, ait Bald. *in l. ex hoc jure, num. 12. ff. de juſtit.* & de jure Canonico verum eſſe profitetur Alciat. *in d. cap. 1. n. 2. verſ. aut loquimur, de offic. Ordin.* & de uſu Italiæ teſtatur Bart. *in l. ult. n. 3. verſ. Nam in uſu, ff. de colleg. illic. & in extravag. qui ſint rebelles, verbo Lombardiæ,* Rebuff. *in concord. tit. de collation. §. Volumus, verbo in civitatibus,*] Jaſ. *in l. ſi heredes, §. Viris, num. 4. cum ſeqq. ff. de legat. 1.* Hieron. de Monte *de finibus regund. c. 5.* Cabalin. *in Ægidiana conſtit. lib. 4. cap. 87. in gloſſ. lit. B, num. 2.* Camil. Borrel. *in addit. ad B llug. in ſpeculo Principum, rub. 6. in lit. F, lit. 2.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 1. lit. G, concl. 280. n. 15.*

5 Contrarium verò, immò ad ſubſtantiam, & eſſe civitatis non requiri quod habeat Epiſcopum, poſt Abb. poſt longam diſputationem concludit Dec. *n. 8. & a princip. in dict. cap. 1. de privileg.* & alii ſequentes, Bart. *in d. verbo Lombardiæ, num. 5.* Et primò probatur ex eodem *cap. 1.* dum decidit in civitatibus Epiſcopos ponendos eſſe, quia ſupponit jam antea fuiſſe civitates ſine eis. Secundò & fortiùs *in cap. Epiſcopi, 80. diſt.* dum prohibet ne in caſtellis, & modicis civitatibus Epiſcopi conſtituantur, ſicque apertè probat dari modicas civitates, quæ Epiſcopum non habent. Tertiò oſtenditur, quia ſi ad eſſe, & ſubſtantiam civitatis requireretur Epiſcopus, jam ſequeretur quod ſi ob delictum, vel aëris intemperiem, aut aliam cauſam civitas privaretur Epiſcopo, deſineret eſſe civitas, juxta generalem reg. text. *in l. Julianus, §. Si rem, ff. ad exhibend.* cum ſimilibus; & tamen Epiſcopo privata adhuc civitas remanet, ut in caſu notabili civitatis, quæ proprium occidit Epiſcopum, probat text. *in cap. ita nos, 22. q. 2.* & de aliis civitatibus, quæ ob alias cauſas carent Epiſcopo, quem olim habuerunt; domeſtica docent exempla.

6 Verùm hæ contrariæ ſententiæ optimè componuntur, ſi dicas priorem procedere de jure Canonico, ſecundam verò de jure gentium, quo antenio urbes ſine Epiſcopo fuiſſe, quos deinde in lege Evangelica ordinatos eſſe conſtat, ut probat text. *in cap. Urbes, 80. diſt.* ubi dixi, procedit quoque de jure Civili, ut oſtendi *d. tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 1. tit. 1. c. 7. n. 18. ſecundùm Lugdun. impreſſ.*

7 Quibus non obſtat text. *in præſenti*, tripliciter enim reſpondet Dec. *à num. 13. in d. cap. 1. de privil.* Duo intellectus ſunt principaliores: primus quod ad rationem boni regiminis pertineat, quod civitas habeat Epiſcopum, idque ſolùm concludere re vera; alter verò quod ſenſus eorum ſit negativus, quod Epiſcopi non ponuntur in illis, ſed in ſolis civitatibus, atque ita quod ſine civitate Epiſcopus eſſe non poteſt, unde quando novus erigitur Epiſcopatus, villa, vel oppidum, in quo erigendus eſt, priùs civitatis honore decoratur, ut optime probat text. *in Extravag. Salvator, verſ. volentes, de præbend. inter communes,* & poſt Bart. *d. loco*, notat Petr. Gregor. *de re benefic. cap. 17. num. 2.* non tamen è converſo ſequitur, quod civitas non poſſit eſſe ſine Epiſcopo, immò contrarium concludunt prædicta fundamenta, aut tandem de conſuetudine quærimus, & fatemur ex teſtimonio Bart. & aliorum, quos *ſuprà* retulimus, civitates dici omnes, & ſolas illas, quæ habent Epiſcopum, vel habuerunt, & ſic intelliguntur, qui docent manifeſtum ſignum demonſtrationis quod ſit civitas, eſſe quod habeat Epiſcopum, ſecundùm Peruſ. relatum à Dec. *num. 27. in d. cap. 1. de privileg.*

Hac de re optimè, ut ſolet, & eruditè ſcribit dominus meus Ludovicus Centoflorenius IC. in ſua juris allegatione pro Illuſtri Communitate Civitatis Novæ in Piceno, tenoris ut ſequitur, videlicet.

LUDOVICI CENTOFLORENII IC.

Pro Illuſtri Communitate Civitatis Novæ,

In Sacra Rituum Congregatione.

POſita conſtitutione Innocentii III. in Concilio Lugdunenſi edita, ac relata *in cap. ſtatutum, de reſcript. in 6.* qua cavetur, ut cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinentes à Sede Apoſt. vel ejus Legatis in partibus delegandæ, non audiantur alibi, quàm in civitatibus, vel locis inſignibus.

Quæritur pro parte Communitatis Civitatis Novæ in Piceno, an dictæ cauſæ poſſint audiri in eodem loco non modò tanquam in loco ex ſententia S. Congregationis inſigni, ſed etiam tanquam in civitate, quamvis Sedem Epiſcopalem non habeat.

Videtur reſpondendum affirmativè, quia Civitas Nova eſt vere civitas, ut probatur ex infraſcriptis, videlicet à ſtructura, à nomine, à civibus, à juriſdictione, à privilegiis, ab æſtimatione, ab auctoritate, & ab antiquis Sedis Epiſcopalis documentis. Et

Primò arguitur a ſtructura loci, quam Doctores ex ſe conſideratam non civitatem, quam incolæ, ac cives conſtituunt, ſed urbem vocant ex eo, quod ſulco in orbem circumacto fieri ſolebat: qui quidem locus, cujus planta his noſtris adjuncta exhibetur, poſitus eſt in Provincia Piceni, non longè à Mare diſſitus, in territorio, quod Pamphilius de Piceni nobilitate, ac laudibus vocat feliciſſimum inter flumina Aſulæ, ac Cluentis, de quo Virgil. 5. *Æneid.* in novis Codic.

—— genus unde Cluenti.

Idémque Pamphilius lib. 2.

Cliens pedibus tritus rapuit furibundus arenas:
Flumen ab Argivo nomina Cliente tenens.
Nuper in hoc fluvio lignum lapideſcere viſum,
Altera pars baculus, pars erat ima lapis.

Antiquitus *Novana* nuncupabatur, ut infrà probabimus, & ut patet ex circuitu mœnium, ac veſtigiis portarum, ejus præſertim, quam hactenus vocant *il Portone*, à duobus lateribus 50. & ultrà paſſus latior erat, & ab aliis duplo majori ambitu, domibus undique referto, claudebatur; ſed ob plures Gothorum incurſus, Totila Rege anno 545. & Narſete Eunucho anno 553. univerſam ferè Provinciam depopulantibus, ut teſtatur Tarcagn. *part. 1. hiſtor. Mund. lib. 7. fol. 254. & 267.* unà cum inſigni Arce ibi exiſtenti magna ex parte diruta fuit, unde d. Pamphil. *lib. 3. pag. 24.* ait:

Vita Novana jacet, verſa Cluana ſolo.

Attamen inter multa veluti cadavera, quæ adhuc extant antiquæ urbis, revixit, & vocata eſt Civitas Novana, ſeu Civitas Nova, quaſi de novo ædificata: murorum ambitu terminata, prout regulariter terminantur civitates, gloſſ. *in verbo civitatibus, d. c. ſtatutum, & c. ſi civitas, de ſent. excommun. in 6.* & præter publica, ac privata non vulgaria ædificia, à quibus non obſcurum recepit ornamentum, habet Eccleſiam

Collegiatam

Collegiatam ex ſententiis ejuſdem Sacræ Congregationis inſignem, & 34. alias Eccleſias fabrica, & ornatu, ſacraque ſupellectili pro dignitate conſpicuas, quatuor Regularium, unum Sanctimonialium Monaſteria, & continet familias, ſeu focularia 820. habitatores verò quattuor mille, ut paret ex publico Inſtrumento hac de re exhibito. Leander Albertus in deſcriptione Piceni *reg.3.* vocat eum nobilem. Paulus Merul. *in ſua Coſmogr. part.2. lib.4.* nobiliſſimum, & Cardinalis Borgia Calixti Papæ Tertii nepos, tunc ejus Provinciæ Legatus, proindeque ejus loci ſub ſua Legatione exiſtentis qualitates optimè callens, in privilegio illi Apoſtolica auctoritate conceſſo, teſtatur eſſe eximia laude à ſitu digniſſimum. S. Rituum Congregatio, re maturè diſcuſſa, atque ejus qualitatibus conſideratis, cenſuit eſſe ad omnes juris effectus inſignem, & re ipſa plures Italiæ civitates, & magnitudine, & pulchritudine excedit, ut meritò de eo Annibal Carus dixerit:

Pico non vide mai nido ſi bello.

Secundò arguitur à nomine: Plato enim *in Cratilo*, quem de recta nominum ratione ſcripſit, nomina ab antiquis non temerè impoſita, & magnam in his animadverti obſervationem affirmat: & cùm à Cicerone nomen dicatur, quod unicuique tribuitur, ut ſuo proprio vocabulo appelletur, impropriè Civitas Nova vocaretur civitas, ſi verè talis non eſſet; nomen enim debet eſſe conveniens, & conſonans loco, *can. ſi quis, diſt.36. can. oratorium, diſt.42. & gloſſ. in cap. cùm ſecundùm, de preben.* Quippe quod debet ejus qualitatem, ac differentiam diſtinguere, ac declarare, gloſſ. *non intelligantur, in cap. Sedes Apoſtol. de reſcript. & in can. olim, diſt.95.* Ex quo confirmatur, quod hic locus vocetur Civitas Nova, quaſi nova ſit civitas, & de novo ædificata, ſeu reſtituta ad veteris Novaræ differentiam: ut dicitur de Neapoli, cujus nomen apud Græcos idem ſignificat, ac nova civitas, quodve ideo fuit illi impoſitum, quia cùm ea civitas à Cumanis fuiſſet everſa, ingruente acerbiſſima peſte, atque ita jubente Apollinis oraculo à Chalcedonenſibus fuit reſtituta, & ad differentiam veteris urbis appellata Neapolis, quaſi nova civitas.

Nec mirum ſi hoc antiqui rerum Italiæ Scriptores non referant de Novana, ſeu Civitate Nova, ut tamen innuit Pamphil. *pag.4. lib.1.* ibi:

Paſſibus hinc totidem volitabis ad oſtia Clentis,
Urbis ubi aſpicies mœnia facta Nova.

Quia, ut rectè advertit Tarcagn. *lib.10. fol.389.* Itali tunc temporis erant maximè otio dediti, & omnis ferè in eis ſcientia erat extincta: & à tranſlatione Sacri Romani Imperii à Conſtantino Magno anno Domini 250. habita, cùm idem Conſtantinus ex Italia in Thraciam, ac Conſtantinopolim ſecum viros omnes armis, ac literis præſtantes traxiſſet, Italia per multa uſque ad Caroli Magni in eandem Italiam adventum ſæcula, qui fuit anno 801. aſſiduis Barbarorum incurſionibus fuit obnoxia, ut clarè colligitur ex Cardinalis Baronii annalibus, in quibus dicto annorum curriculo nulla ferè fit mentio rerum Italiæ, niſi Summorum Pontificum, & rerum ad Eccleſiam pertinentium. Neque enim novum eſt, civitates in earum reædificatione nomen mutare, quia paſſim hoc legitur; atque ita Sipontina civitas à Manfredo Federici II. filio ſalubriori in loco reædificata, à conditoris nomine Manfredonia fuit appellata, & Luceria à Federico II. diruta, & à Saracenis reſtituta, Nuceria Saracenorum dicitur, Tarcagn. *in hiſtor. Mund. part.2. lib.14.* & ut dicitur in Hiſtoria Aquilæ in Aprutio, hæc urbs ex ruinis Furconii antiquiſſimi oppidi à Longobardis ædificata, Aquila fuit nuncupata.

Tertiò arguitur à civibus, à quibus civitas dicitur, quaſi civium unitas, ut teſtatur Cicero, & notat gloſſ. *in cap. ſi civitas, de ſentent. excom. in 6.* Ex quidem non latet copia civium hoc loco exiſtentium, ex quibus non pauci, quorum nomina ſedulò prætermittimus, conſanguinitatem cum multis ex nobilioribus Provinciæ familiis inierunt. Habetque ex ejus ſtatutis 48. cives ex generali Concilio eligendos, ex quibus quatuor Priores nuncupati ſingulis menſibus extrahuntur, qui eam gubernant, ac regunt, ut legitur *in c.8. eorundem ſtatutorum*, & 50. Regulares, qui ex Decreto à Bonifacio VIII. confirmato conſtituunt Concilium, ut vocant, Credentiæ. Et quia ii verè civiles ſunt, ut docet Quintil. *in præfatione primi libri*, qui regere conſiliis urbes, fundare legibus, emendare judiciis poſſunt, atque, ut ait Petr. de ignobili patria, *ſola virtus locum nobilitat*, non erit ſilentio prætereundum, Civitatem Novam ultra antiquam ejus Academiam nuncupatam *de gli Informi*, cujus & multorum illius Academicorum inſignia refert Io. Ferrus, I.V.D. habere 23. inde originarios, ac vivos, ut ex fide publica, qui præferendi etiam ſunt civibus; qui nobilitatem non à ſe, ſed à parentibus acceperunt, ut latè probat Tiraquel. *de nobilit. c.5. num.3.* & Chaſſan. *in catal. glor. Mund. 15. conſider. p.8.* Et concludit Academicus ex hoc, quia

La palma infrà le ſtelle al Sol ſi deve,
Perche da luce altrui, non la riceve.

Neque hæc qualitas illi de novo accidit, ut colligitur ex inſcriptione literarum Gregorii IV. ibi, *Dilectis filiis, & nobilibus viris Poteſtati, & Communitati Civitatis Novæ.* Item ex litteris Venetorum Ducis, ibi: *Nobili, & ſapienti viro Poteſtati, & prudentibus viris, Concilio, & Communitati Civitatis Novæ amicis ſuis.* Et infra: *Amicitiam igitur veſtram attentè requirimus, & rogamus, quatenus vobis placeat:* necnon ex teſtimonio dicti Cardinalis Provinciæ Legati, aſſerentis Civitatem Novam eximia laude non modò in ſitu, ſed etiam in hominum præſtantium numero digniſſimam eſſe: ac tandem ex literis erectionis inſignis ejus Collegiatæ, in quibus aſſeritur, eum locum notabili Doctorum, & copioſo Chriſti fidelium numero refertum eſſe. Inter quos Commendatarius Annibal Carus literis, ac Beatus Jacobus Minorum de Obſervantia ſanctitate celeberrimi floruerunt, ut eſt notiſſimum, ac refertur in antiqua ejuſdem Religionis Hiſtor. *fol.256.* De quo quidem Beato gloriari præcipuè poſſumus; nam ut inſignis Poëta ait:

Più che ſcettri de Regi
Di Chriſtiana virtù le palme ammira,
Splendor di rai più chiari
Nella Terra, ò nel Ciel non ſi deſira
Qual ſia potenza equale
Quant' è Nume immortale
Regnar beato in adorati Altari?

Quartò à juriſdictione; tres enim ſpecies civitatum conſtituit Bart. *in Extravag. qui ſint rebelles, verſ. Provincia verò.* Minores, quæ habent Magiſtratum cum ſimplici juriſdictione: majores, quæ habent Magiſtratum cum juriſdictione, & mixto Imperio: maximas, quæ habent merum, & mixtum Imperium: & hæc qualitas non obſcurè probatur ex facultate jam conceſſa Communitati Civitatis Novæ regendi ſe in communi ad inſtar Reipublicæ, ut conſtat ex indulto Urbani Sexti, atque ex ejus ſtatutis à Nicolao V. Calixto III. & Julio II. confirmatis, *lib.1. cap.8.* ibi, Cùm per officium DD. Priorum, & Concilii tam generalis, quàm particularis univerſa noſtra Reſpublica regatur, & *cap.9.* Decet Dominos Priores intentos eſſe, ut juſtitia miniſtretur, & cætera facere, quæ ad

Digitized by Google

ad utilitatem Reipublicæ tendunt, & *cap.*10. Debent qoi Reipublicæ præſunt privatas curas poſtergate, ne propium commodum utilitati publicæ jacturam inſerat, & alibi paſſim. Item ex facultate illi conceſſa à Calixto III. condendi ſtatuta, ut dicitur etiam in Procemio ejus ſtatutorum, quæ fecit, ſeu reformavit anno 1487. quia ſine juriſdictione id facere non potuiſſet, *cap. cùm conſuetudine, de conſuetud.* gloſſ. & Doctores *in l.1. ff. de juriſdiction. omn. judic.*

Ad hæc ex facultate deputandi judices pro primis, & ſecundis inſtantiis in umnibus cauſis, tam civilibus, quàm criminalibus, & mixtis, exceptis cauſis hæreſis, & læſæ majeſtatis, quæ fuit illi conceſſa à Federico II. Imperatore, & Manfredo Rege Hieruſalem, & Siciliæ, ac deinde ab Innocentio IV. Clemente IV. Greg. X. Nicolao V. Urbano VI. & Paulo III. ut dicitur etiam in ejus ſtatutis, ſub *rub.4. lib.1. de electi poteſtat. & ejus offic. & in lib.6. de offic. & juriſdiction. judic. appell.*

Inſuper ex facultate imponendi, & exigendi pœnas, ac mulctas, de qua *tot. lib.3. eorundem ſtatutorum de crimin.* quæ ſunt jura regalia, ad text. *in c. unic. quæ ſint Regalia*, & *ibi* Andr. Bald. & alii, ac regulariter non competunt, niſi civitatibus, quæ per Rempublicam gubernantur, Batt. *in l.1. §. De qua re, ff. de poſtul.* aut habent merum, & mixtum Imperium, *l.2. §. fin. ff. de judic.*

Et quia habuit ſub ſe Caſtrum ſub titulo S. Maronis, ubi ad præſens ſupereſt Eccleſia ejuſdem Sancti. Quod quidem Caſtrum anno 1292. Sede Nicolai IV. vacante, à Malleano Gentili Firmano Tyranno exercitu 12. millium, & ultrà militum omnia illac devaſtante, fuit dirutum, unde ipſimet Firmani condemnati fuerunt in pœnam 24. millium librarum argenti, ut conſtat ex proceſſu in noſtræ Communitatis Archivio exiſtenti.

Quintò à privilegiis, quia ſi Princeps concedat Terræ, vel oppido privilegia, quæ non niſi civitatibus concedi ſolent, Terra, vel oppidum efficitur civitas, ut ait Batt. *in dict. Extravag. qui ſint rebelles, verſic. Sed quid dicas*, & Innoc. *in cap. cùm ab Eccleſia, in verbo Item hoc ipſo, quod Princeps, & ibidem* Joan. de Anania *de offic. ordin.* Et quidem Civitas Nova habet in proprio Archivio plura Privilegia, & præcipuè Gregor. IV. Joan. XXII. Gregor. VIII. & IX Innocent. IV. Gregor. X. Nicol. IV. Urbani IX. Bonif. IX. Eugenii IV. Nicolai V. Calixti III. Pii II. Innoc. VIII. Leon. X. Clementis VII. Pauli III. & aliorum, videlicet regendi ſe in communi ad inſtar Reipublicæ, immediatæ protectionis Sedis Apoſtolicæ, condendi ac reformandi ſtatuta, deputandi judices, ac alios Officiales, cognoſcendi cauſas tam civiles, quàm criminales etiam in ſecundis inſtantiis, imponendi, & exigendi mulctas, Salviconductus pro Mercatoribus accedentibus ad ejus Portum, Juriſdictionis littoris à flumine Cluentis uſque ad flumen Aſulæ: emendi, vendendi, & extrahendi victualia, & blada abſque alicujus licentia, immunitatis à gabellis pro importantibus, & exportantibus merces. Faciendi nundinas per quatriduum poſt quintam Junii, manutenendi milites in eodem Portu, exemptionis ab onere hoſpitandi milites, & eligendi milites, ſi quando neceſſe ſit inde illos deſumere pro gravioribus Sedis Apoſtolicæ neceſſitatibus. Quæ privilegia, ut per ſe patet, non niſi civitatibus, nec tamen omnibus concedi conſueverunt.

Non obſtat, quod aliqua ex his privilegiis abierint in deſuetudinem, quia ſatis eſt ea habuiſſe, cùm privilegia, licèt plurimùm conferant ad eſſe civitatis, non tamen ſint de illius eſſentia, ut patet in privilegio Sedis Epiſcop. quod eſt omnium maximum ad hunc finem, quandoquidem civitas privata Epiſcopo, adhuc civitas remanet, ut in caſu notabili civitatis, quæ proprium occidit Epiſcopum, probat text. *in c. ita nos 25. q.2.* & gloſſ. *in Extravag. 1. Ioan. 22. in verbo civitates*, expreſsè ait, Sedem Epiſcopalem non eſſe de ſubſtantia civitatis.

Sextò ab æſtimatione, in qua habita ſemper fuit à Sede Apoſtolica, Innoc. enim *in cap. cùm ab Eccleſia, extrà de offic. ordin.* ait, Si Summus Pontifex, vel Imperator ſcribat uni loco tanquam civitati, eo ipſo locus efficitur civitas, cùm ſola Principis voluntas ſufficiat, ut civitas dicatur, & conſtituatur, *Clem ſi Summ. Pontifex, de ſentent. excom.* Bartol. *in l. ult. n.5 ff. de colleg. illic.* & quod Summi Pontifices æſtimaverint, & ſcripſerint Civitati Novæ, ut civitati, probatur ex hoc, quod ſcripſerunt ei paſſim literas in forma Brevis, quas, ut eſt notiſſimum, nonniſi civitatibus ſcribere conſueverunt. Ita fecit Alexander IV. cùm anno 1245. noſtræ Communitati commiſit, ut Rectori ipſius Provinciæ contra Firmanos, uti Sanctæ Romanæ Eccleſiæ rebelles, aſſiſteret.

Et anno 1288. Clemens itidem IV. per hujuſmodi literas in forma Brevis hortatus eſt ejuſdem civitatis homines, ut relicta ſequela Manfredi Siciliæ Regis, ad debitam Sanctæ Sedis obedientiam redirent.

Bonifacius etiam VIII. cùm anno 1389. Comes Carratiæ Patavinus Picenum ingreſſus, eam Provinciam magno exercitu devaſtaret, per ſimiles literas mandavit Communitati, & hominibus Civitatis Novæ, ut aſſiſterent Don Andreæ Tomacello Sanctitatis ſuæ fratri contra eundem Comitem delegato.

Idem obſervavit Julius III. cùm anno 1551. exercitu Cæſareæ Majeſtatis illac tranſeunte, prohibuit ne quis Communitati, aut hominibus Civitatis Novæ ullum in bonis, aut perſonis damnum, aut moleſtiam inferret.

Et tandem cùm placuit Sedi Apoſtolicæ ibi Gubernatorem contra Communitatis privilegia deputare, non aliter id fecit, quàm per literas in forma Brevis, quemadmodum fieri ſolet cum Civitatibus, ut apparet ex literis Apoſtolicis, quibus Leo X. deputavit in ejus Gubernatorem Doctorem Julianum Argentatum de Fabriano. Et præſertim quia Julius III. deputavit in ejus Gubernatorem ad beneplacitum Don Julianum Cæſarinum; cujus familiæ poſtmodum præter alia ejuſdem Julii III. ac Pii IV. Indulta, Sixtus V. ob multa præſtantium virorum merita (ſunt verba Pontificis) qui tum armis, tum Eccleſiaſticis dignitatibus inſignes, magno Sedi Apoſtolicæ, dum viverent, commodo fuerunt, & ornamento, titulum ibi nobilis Ducatus conceſſit, habita, ut aſſerit, ratione quod idem locus incolarum frequentia, & opibus erat admodum inſignis.

Septimò ab anctoritate Scriptorum, quippe quia ut ait Bald. *in l. ex hoc jure, in 6. col. ff. de inſtit. & jure*, civitas eſt, quæ veterum anctoritate civitas nuncupatur: & integrum eſt judicium, quod pluriorum ſententiis confirmatur, *Can. extra conſcientiam, diſt. 64. & cap. prudentiam, de offic. deleg.*

Et quidem Plin. *in 3. lib. ſuæ hiſtoriæ naturalis, reg. 5.* dicit Civitatem Novam antiquitus vocatam fuiſſe Novanam, eamque refert inter antiquas Piceni civitates.

Abrahamus Ortelios *in ſuo Theſaur. Geograph.* de Civitate Nova hæc ait: *Novana Piceni urbs, Plinio, Nobana*, aliquot Codicibus, *Città Nova*, nunc.

Paulus Merola Belga *in ſua Coſmograph. p.1. lib 4.*

fol.176

*fol.*176. ibidem teſtatur Civitatem novam Novanam fuiſſe à Plinio nuncupatum, eamque refert inter antiquas ejus Provinciæ civitates, ibi, Aſculum, Novana, Cluana, Potentia, & Humana.

Ptolomæus *in Indice, lib.*3. *num.*5. *tabul.*6. *Europe, fol.*66. ubi deſcribit civitates Piceni, ait: *Novana civitas.*

Carolus Stephanus *in ſuo Dictionario Hiſtorico, Geographico, & Poetico, fol.*1397. *Novana civitas Piceni urbs.*

Pamphilus *in Indice ejus libri, Novana,* vulgò *Città Nova,* dictæ, *ſitus, & feliciſſimi territorii deſcriptio.*

Franciſcus Alumnus, loquens de Portu Civitatis Novæ, vocat eum *il Porto della Nova Città.* Et tandem dici poteſt ei cum Ovidio:

Optima tu proprii nominis auctor eris.

Quippe quod ipſamet Civitas appellatur. Idemque ſupponit Coytus 5.*part. ſua hiſtoria, fol.*352. ubi refert, quod cùm anno 1445. univerſa ferè Marchiæ Provincia à Thaliano Ductore exercitus Regis Neapolis eſſet obſeſſa, & plures civitates, & oppida ſeſe ſpontè illi dediſſent, Civitas Nova, quæ acriter fuit oppugnata, tantum abeſt ut expugnata fuerit, ut exercitus, nulloillato ei damno, coactus fuerit ab obſidione diſcedere. Id quod teſtatur etiam auctor fragmentorum civitatis Firmanæ, *fol.*118. ubi ait, Regionem totam Picentinam, præter Civitatem novam defeciſſe, quæ obſidione à prædicto Thaliano premebatur.

Magnus Etruriæ Dux, ac Magiſter Sacræ Religionis Sancti Stephani, cujus ſtatuto expreſsè cavetur, ut admittendi ad eam Religionem inter alias qualitates originem trahant à loco, qui ante eorum ortum civitas fuerit, habuit pro conſtanti Civitatem Novam eſſe civitatem, dum Equitem nunc viventem, inde oriundum admiſit.

Et Sacra Religio Hieroſolymitana Commendatorem Annibalem Catum, & alios hinc oriundos abſque ulla difficultate recepit.

Ac præterea comprobatur ex ſententia hujus Sacræ Congregationis omnibus meritò præferenda, ea enim dum quæreretur, an Eccleſia Collegiata Sancti Pauli Civitatis Novæ eſſet inſignis, ad hoc, ut dignitas, & ſaltem dimidia pars Canonicatuum ibi exiſtentium conferri debeant habentibus qualitates *cap.*12.*ſeſſ.*24. *Sacri Concil. Trident.* necnon ad hoc ut Ordinarius poſſit in vim *cap.*1. *ejuſdem ſeſſ. & Concilii,* augere illius redditus, qui ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui pro locis, & perſonarum qualitate non ſufficiunt, hac peculiari loci conſideratione inter reliquas Eccleſiæ qualitates jam cenſuit, eſſe ad omnes juris effectus inſignem, atque ideò honoribus, ac privilegiis Collegiatarum inſignium frui, & gaudere poſſe, ac debere.

Tandem probatur ex antiquis Sedis Epiſcopalis documentis, videlicet ex Bulla relata à Caſtellino *de inquiſitione miracul. in Sanctorum Martyrum canonizatione,* in qua Petrus Epiſcopus Civitatis Novæ anno 1317. concedit unà cum aliis Epiſcopis Indulgentias quadragenas viſitantibus Eccleſiam Monialium S. Evangeliſtæ Florentiæ. Et ex auctoritate Philippi Cluerii, qui *in deſcriptione Italia antiqua, lib.*2. *fol.*74. poſtquam meminit de aliquibus Piceni oppidis, ait ſupra hoc oppidum aliud eſt Epiſcopali ſede inſigne, quod nomine ipſo videtur eſſe Plinii Novana, creditur tamen ea ſede privatum, ex quo anno 1387. & 1396. Sedi Apoſt. parere neglexerit, ex diſpoſitione *cap.fin.§.Quapropter, de pœnis in* 6. ubi civitas propter delictum civium interdicitur, & privatur dignitate Pontificali.

Nec dicatur non conſtare de identitate loci, cùm in ſtagnis Venetiæ extet alia Civitas Nova; quia ea civitas anno 639. Epitergienſi civitate à Rotaro Longobardorum Duce diruta, anno 821. ab Angelo Particiaco reædificata proprio nomine vocata eſt Heraclea, & paulò poſt fuit everſa, teſte Tarcagnotta *lib.*9. *fol.*360.

Neque ad conturbandam ejuſmodi identitatem dicatur extare aliam Civitatem Novam pariter dictam in Iſtria ſub Patriarchatu Pragenſi: nam hæc non vocatur verè Civitas Nova, ſed Æmonia, unde illius Epiſcopus Æmonienſis nuncupatur, ut videre eſt ex relationibus ſtatus ejus diœceſis S. Congregationi Concilii anno 1607. & 1618. oblatis, in quarum prima dicit Epiſcopus, cùm nondum acceſſerim ad civitatem Æmonienſem, quæ vulgariter dicitur *Città Nova*; & in utraque ſe ſubſcribit Epiſcopus Æmonienſis.

Non obſtat hodie noſtram civitatem non habere Sedem Epiſcopalem; nam non eſt verum, quod non detur civitas ſine Epiſcopo, cùm Sedes Epiſcopalis non requiratur ad eſſe civitatis, nec de jure gentium, nec de jure civili, nec de jure Canonico.

Non requiritur de jure gentium, quia (teſte Ariſtotele 3.*Polit. cap.*1. *verſus finem,*) civitas eſt multitudo hominum ſibi ſufficiens, habentium poteſtatem in publicum decernendi, & conſtituendi. Et, ut alii volunt, Civitas eſt civium multitudo unum in locum congregata, ut eodem jure vivat. Unde Cicero *de ſomno Scipionis:* Nihil eſt illi Principi Deo, quod in terris fiat acceptius, quàm Concilia, cœtuſque hominum jure ſociati, quæ Civitates appellantur. Et de hoc jure ipſimet homines poſſunt ſibi civitatem propria auctoritate conſtituere. Gloſſ. *in l.* 1. & *ibi* etiam Bartol. *numero* 1. *&* 2. *ff. quod cujuſque univ. nom.* Eoque attento civitates fuerunt ſine Epiſcopis, qui inſtituti fuerunt à lege Evangelica, ut in *Can. Urbes,* 80. *diſtinct. Can. Clericos, diſtinct.* 22. *Can. olim, diſt.* 96. & Epiſcopi habent ſe per accidens ad civitates.

Non requiritur de jure civili, quia de hoc jure ad conſtituendam civitatem ſufficit ſola auctoritas Imperatoris, qui poteſt quidem dare privilegia, ſed non poteſt ſedem Epiſcopalem conſtituere, ut firmat Bartol. *in d. Extravag. qui ſint rebelles, in verb. Lombardia, num.*6. ubi Apoſtill. *in verb. civitas,* & Paul. de Caſtr. *in l. ex hoc jure, de juſtit. & jur.* & Canoniſtæ *in cap.*1. *de privil.* & in ſpecie Abb. *n.*2. Dec. *n.*18. & Caſtr. *num.*7.

Neque etiam requiritur de jure Canonico, quia aliqui volunt, D. Petrum conſtituiſſe Prælaturas, & Dignitates Eccleſiaſticas juxta qualitatem civitatum, ita ut ubi apud Ethnicos erant primi Flamines, ac Rectores Provinciarum, poſuerit Patriarchas, & Primates; ubi Archiflamines, Archiepiſcopos, & in reliquis civitatibus Epiſcopos, ut referunt Clemens Papa *in Can. ex illis,* 80. *diſtinct.* & Anacletus *in Can.*1. 99. *diſtinct.* Alii, non approbantes, D. Petrum ordinaſſe gradus Prælatorum Eccleſiaſticorum ad imitationem Gentilium, volunt eundem D. Petrum in iis civitatibus, in quibus dicti Flamines, & Archiflamines celebrabant, ad tollendam Idolorum memoriam poſuiſſe veros Sacerdotes, ideſt, Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Primates, ut refert Divus Ambroſius *in Can. Beati,* 2. *quæſt.*7. & Leo Papa *in ſerm.*1. *de natali Petri.* Alii verò, & fortè meliùs, volunt D. Petrum conſtituiſſe Prælatorum Eccleſiaſticorum gradus ad inſtar Hierarchiæ cœleſtis, itaut ſicut in Eccleſia Triomphanti ſunt Angeli, Throni, ac Principatus, ita in Militanti eſſent Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Primates, ut *Can. Clericos,* 21. *diſtinct.* Omnes autem conveniunt Epiſcopos poſitos fuiſſe in lo-

cis,

locis, quia jam ante adventum Domini erant civitates. Nec tamen in omnibus civitatibus poſiti ſunt, aut ponuntur Epiſcopi, imò *in Can. Epiſcopi, 80. diſt.* cautum eſt, ut non ponantur in modicis civitatibus, ne vileſcat nomen Epiſcopi, & *in cap. 1. de privil.* itidem cavetur, ut non præſideant niſi in frequentioribus civitatibus, ne hic honor ſui numeroſitate vileſcat. Ex quibus patet civitates fuiſſe ante Epiſcopatus, & adhuc eſſe multas civitates, in quibus non ſunt Epiſcopi. Et quod ſedes Epiſcopalis non requiratur ad eſſe, & ſubſtantiam civitatis, probatur ex gloſſ. *in Extravag. 1. Ioan. XXII. in verb. civitates*, & gloſſ. *in cap. ſi civitas, de ſentent. excommun. in 6.* ubi hoc expreſsè dicitur, *& ex cap. ita nos 15. quaſt. 2.* Unde, ut *ſuprà* diximus, colligitur, civitatem ob delictum civium Epiſcopo privatam, adhuc civitatem remanere.

Minùs obſtat opinio vulgi, quod non detur civitas ſine Epiſcopo, quia ea opinio nullo jure, aut ratione fundatur, & vulgus eſt vilior pars populi, ejuſque opinio plerumque eſt mendax, *l. ſi privatus, ff. qui, & à quibus, & l. Barbarius ff. de offi. Prator.* ac judex magis debet adhærere legibus, quàm clamori populi, *l. Decurionum 12. C. de pœnis*, atque ut ſcribit Cœleſtinus Papa ad Epiſcopos Apuliæ, & refertur *in Canon. docendus, diſt. 62.* Docendus eſt populus, non ſequendus; nam, ut inquit Petrarcha, Nulla propior ad errorem via eſt, quàm per vulgi veſtigia: quicquid vulgus cogitat, vanum eſt, loquitur quidquid falſum eſt: quidquid improbat, bonum eſt, quicquid approbat, malum eſt: quidquid prædicat, infame eſt, quidquid agit, ſtultum eſt: nihil eſt à virtute vel à veritate remotius, quàm vulgaris opinio.

Non obſtat tandem diſtinctio aliquorum inter Terras, ſeu oppida, ac civitates, & quod à dictæ Provinciæ Legato Civitas nova dicta jam fuerit Terra inter alias ejus Provinciæ florens, & eximia laude digniſſima. Itemque atque à Merola vocatur nobiliſſimum oppidum, & S. Rituum Congregatio declaravit, eſſe oppidum ad omnes juris effectus inſigne; quia nomen Terræ, quæ dicitur à terrendo, ſicut & territorium, eo quòd Magiſtratus intra ejus fines terrendi habeat poteſtatem, *gloſſ. penult. in cap. final. de conſt. & l. pupillus, §. Territorium, ff. de verb. ſignif.* eſt aptum comprehendere etiam civitatem, *cap. cum in partibus, de verb. ſignif.* Hier. de Mont. *in tract. de fin. regund. cap. 5. num. 9. & in libris feudorum, tit. de pace ten. in princip.* Et nomen oppidi quod dicitur ab oppoſitione murorum, quibus eſt cinctum, ſeu quia dat opem mœnibus contra hoſtes, ut tradunt Doctores *in d. l. pupillus, §. Oppidum*, indifferenter ponitur pro Urbe, unde Plaut. *in Perſa*, cùm Eleuſipolin ſæpiùs Urbem vocaſſet, poſtea ſubdit, Eleuſipolin Perſæ cepere antiquum oppidum, Serv. Sulp. *in epiſt. conſol. ad Cicer. de morte Tullia*, cùm numeraſſet multas inſignes urbes partìm vi hoſtili, partim terræmotu everſas, ait: quæ oppida quodam tempore florentiſſima fuerunt. Cic. *pro Poſtum.* celeberrimum oppidum Neapolis, & alibi plures civitates hoc eodem vocabulo appellat. Plin. *d. lib. 3. cap. 13.* Firmom vocat etiam Caſtellum, & multi, ac præcipuè Quintil. *lib. 8.* uni Romæ Vrbis nomen tribuerunt, reliqua omnia oppida appellantes: & Doct. *in proœmio Digeſtorum, §. Illud verò, de lud. probib.* aiunt nomine oppidi comprehendi etiam civitatem, ut ibi, *neque in hac ſplendidiſſima civitate, neque in Berithenſium pulcherrimo oppido*, quod *in §. Sequenti* vocatur civitas.

Ex quibus planè conſtat, civitatem novam eſſe verè civitatem, ideoque haud dubiè poſſe ibi cauſas ad forum Eccleſiaſticum pertinentes à Sede Apoſtolica, vel ejus Legatis in partibus delegandas audiri, non modò tanquam in loco inſigni, ſed etiam tanquam in civitate.

Distinctio LXXXI.

Cap. Apoſtolus I. *Auguſt.*

CRimen licèt latè ſumpto vocabulo pro quolibet peccato etiam veniali ſumatur, juxta illud vulgare, *nemo ſine crimine vivit*, tamen ſtrictè dicitur peccatum grave, accuſatione, & damnatione digniſſimum, ut tradunt Galganet. *de different. individuorum, lit. C, verbo Crimen, num. 109* & Azor. *inſtitut. moral. parte 2. lib. 6. cap. 7. quaſt. 1.* & ita ſumi ab Apoſtolo dicente Epiſcopum, Preſbyterum, & Diaconum eligendum debere ſine crimine eſſe, ſcribit Auguſtin. *tractatu 41. ad cap. 8. Ioannis*, relatus in hoc text. Crimen enim propriè dicitur omnis operatio mala, quæ poteſt accuſari, & puniri criminaliter in hoc ſæculo, Marant. *diſp. 5. num. 18.* a

In gloſſ. *Et damnatione*, ibi, *Solet quari propter qua crimina quis deponi debeat, &c.* Crimina digna depoſitione quæ ſint, dixi ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. alleg. 110. à num. 10.* & *ibi* citatis addo Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 7. quaſt. 12.* ubi meminit hujus gloſſ. a

Cap. Maximianus VI.

Innocent.

GLoſſ. *verbo Renovatur, in praſenti*, ait communiter dici quod pro ſimplici fornicatione Preſbyter deponi non debet, cùm pauci ſine hoc crimine inveniantur, de quo tamen vide Selv. *de benefic. part. 3. quaſt. 3. num. 6.* Bernard. *in practic. cap. 81. in princip. ſecundum noviſſ. impreſſ.* latè Duen. *reg. 101.* ubi multipliciter limitat, Clar. *lib. 5. § Fornicatio, verſ. Sed quaro*, Lambertin. *de jurepatron. 1. part. 2. lib. art. 20. q. 9. princ. num. 14.* Paul. Griland. *in tractat. de pœnis omniſ. coitus, quaſt. 9. num. 3.* Navar. *in cap. conſideret, num. 122. de pœnis, diſt. 5.* Franc. Vivi. *lib. 3. commun. opinion. verbo clericus per ſimplicem*, Perez *l. 23. verſ. Utrùm autem, tit. 91. lib. 8. Ordinam.* Covar. *de ſponſ. part. 1. cap. 6. § 8. num. 3.* Azeved. *l. 7. num. 11. tit. 20. lib. 8. nova recopil.* Cevall. *commun. contra commun. quaſt. 262.* Menoch. *de arbitr. caſu 418. num. 1. & in addit. ad caſum 189. n. 14.* Decian. *in tract. crimin. p. 2. lib. 6. cap. 21. num. 7.* Carol. de Graſſis *de effectibus clerical in prælud. num. 54. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 7. quaſt. 13.* a

Cap. Si quis clericus X.

Ex tertia Synodo Aurel.

COncil. Aurelianenſe III. *cap. 7.* relatum *in hoc text.* ſtatuit ut clericus convictus de adulterio, aut illud confeſſus, depoſitus ab officio, in monaſterium toto tempore vitæ ſuæ detrudatur: ita referunt Bernard. *in pract. cap. 86. n. 2. ſecundùm noviſſ. impreſſ.* Greg. Lop. *per text. ibi, in l. 42. verbo adulterio, tit. 6. p. 1.* Duen. *reg. 101. limit. 2.* Bermond. *in tract. de public. concubin. rub. de adulter. num. 26.* Covar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. § 7. num. 19.* Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 23. n. 14.* Villalob. *commun. lit. C, num. 82.* Emman. Soarez *in* a

theſauro recep.ſent.verbo clericus adulterii, Clar.§. *Adulterium, verſ. Sed quæro*, Menoch. *de arbitr. caſu* 419. *n.*60.Farin.*in praxi crimin.part.*5.*quæſt.*141.*num.*29. & *q.*149.*num.*34.quod maximè procedit quando clericus de eo crimine accuſatur : nam ſi non accuſetur, Epiſcopus remittere aliquid poteſt de juris rigore, ut per Molin. *de juſtit. tract.*3. *diſput.*98. *num.*1.

Cap. Si qui ſunt XV.

Gregor. VII.

1 Collige ex text. quod ſi clericus ita ſit publicè concubinarius, ut nulla tergiverſatione poſſit ſuum crimen celare, maneat ipſo jure ſuſpenſus, ut per Sylveſt.*in ſum.verbo clericus* 2. *num.*4. *verſ.Quæritur* 2. Ferdinand. Paëz *in repet. c. Miſſas*, *n.*196. *cum ſeqq.* Paul. Fuſc. de *viſitat.lib.*1.*cap.*31.*n.*8. Perez *l.*23. *verſ. Quæri tamen poteſt*, *tit.*3. *lib.*1. *Ordin. pag.*104. Soar. *tom.*5. *de cenſur. diſput.*31.*ſect.*4. *num.*13.

SUMMARIUM.

1 *Proles habita ex parentibus conjugatis voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis, an ſit legitima, oſtenditur*, & num.2.

3 *Peccatum levius eſt copulari cum propria uxore poſt mutuum caſtitatis votum, quam ſi alter ad ſolutam fœminam, ſolutumve virum accedat.*

Cap. Miniſtri XIX. *Lucius.*

1 Miniſtros, &c.] Intelligi etiam de clericis minorum Ordinum tenent aliqui, ſed Soar. contrariam opinionem meritò defendit *tom.*5. *de cenſur. diſp.*31.*ſect.*4.*num.*8. ubi refert hunc text. cujus etiam meminit Bover.*de Republ. Eccleſ. part.*2. *c.*1. *verſ. Eſt igitur, pag. mihi* 378.

2 *Invadere cubile*,&c.]Notatur ad hoc,quod Subdiaconus continentiam non ſervans etiam cum propria uxore,ab omni Altaris officio removetur,ut per Soar. *d. n.*8. *ad fin.* ubi ſubdit poſſe tamen ex ſuperioris facultate in functionibus minorum Ordinum permitti, his præſertim quæ extra Altare fiunt.

Gloſſ. *verbo*, *propria uxoris, in præſenti text.* tradit prolem habitam ex parentibus conjugatis voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis, non eſſe legitimam,quia votum caſtitatis, quod ambo fecerunt, impedit quominus conjuges ritè matrimonio utantur, cùm tale matrimonium ampliùs non ſit quoad actus conjugalis uſum, ac proinde reputetur idem ac ſi à ſolutis proles concepta eſſet : quare ita tenent Angel. *in ſum. verbo matrimonium* 3. *imped.* 5. *num.*5. Anchar. *in cap. unic. num.*2. *de voto*, *lib.*6. Abb.*in cap. chariſſimus,num.*7.*de converſ.conjug.* Supplem.Gabriel. *in* 4.*diſt.*32.*quæſt.unica,art.*2.*poſt* 7.*concluſ. verſ.Quid ſi uterque*, Brunell. *de ſponſalib. concluſ.*30. *n.*14. Hieron. de Zennetinis *in tract. de foro conſcientiæ, & contentioſo, num.*141. & habetur *tom.*3. *tractatuum Doctor. p.*3. Gregor.Lopez *l.*7.*verbo ſin volunt*, *ad tit.*2. *part.*4. ubi ſubdit fortè id eſſe verum quando votum eſt perpetuum,ſecus ſi ad tempus,Stunic.*de voto*, *q.*3. *num.*63. Vega *in ſum.p.*2.*cap.*129. *caſu* 60. Fr.Emman. etiam *in ſum.tom.*2.*cap.*90.*num.*6. qui duo ultimo loco citati ſubdunt prolem illam eſſe ſpuriam etiam quoad ſucceſſionem in parentum hæreditate, D. Barboſ. *in rub. ff.ſoluto matrim.p.*2.*num.*7. ubi tamen loquitur quando votum eſt ſolemne.

Cæterùm contraria ſententia verior eſt, ac proinde ſecurè reſolvendum, prolem habitam ex parentibus voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis nullo modo eſſe illegitimam, quia fortior eſſe debet cauſa tendens ad favorem prolis innocentis ob ſolam parentis culpam punitæ, quàm tendens ad odium,& pœnam ipſius, reg. *odia*, *de regul.juris in* 6. tum quia plus operari debet cauſa naturalis, & radix eſſentialis legitimationis, qualis eſt verum matrimonium, quàm culpa parentum accidentaliter ſuperveniens, *l. qui habent*, *in princ. ff. de tutel.* tum denique quia non eſt ſolita peti facultas ut hujuſmodi filii legitimi fiant, nec ut in bonis parentum ſuccedant, cùm parentes filios tales abſque ullo conſcientiæ ſcrupulo bonorum hæredes relinquant, veluti ex legitimo conjugio natos, quamvis uſu matrimonii ſacrilego : & ideò hanc partem meritò ſuſtinent Card. *in cap.dudum*, *in oppoſit. poſt quæſt.*3. *in fine*, *de converſ. conjug.* Alex.de Nevo *in cap. tua,il* 2.*num.*9.*de jurejur.*Sanch.*de matrim.lib.*9.*diſp.*39. *num.*3. & ſequi videtur Azor. *inſtitut. moral.part.*2.*lib.*2. *cap.*6.*quæſt.*8. *verſ. Cæterùm*, dum ait quod ſi non fuiſſent pro contraria parte Doctores non contemnendæ auctoritatis, hæc ſequenda videretur ex rationibus per eum adductis.

In ead.gloſſ. ibi, *Et plus peccat cum iſta, quàm cum ſoluta.* Notatur ad hoc, quod gravius delictum eſt 3
poſt mutuum caſtitatis votum ſimplex conjuges copulari, quàm ſi alter ad ſolutam fœminam, ſolutumve virum accedat, ut per Archid. *in cap.*2. *num.*1. *verſ. Quem patitur*, *de filiis Presbyt. lib.*6. Joan.Andr. *in cap. litteras*, *num* 9. & Henric. *in fine*, *eodem tit. in Decretalib.* Verùm Sanch. *d.lib.*9. *diſput.*37. *num.*13. exiſtimat levius eſſe hoc caſu copulari cum propria uxore, quia eſt acceſſus inter veros conjuges abſque fornicationis, ſeu adulterii labe, licèt ſacrilegio ſe commaculent, acceſſus verò hujuſmodi uxorati ad ſolutam ſolutumve ex parte conjugis peccantis jam eſt ſacrilegium,& inſuper eſt adulterium, quod præponderat ſacrilegio, & ideò concludit idem Sanch. in Confeſſione detegendum eſſe,fuiſſe acceſſum ad proprium conjugem contra mutuum votum, quo exprimatur circonſtantia aggravans ſacrilegii duplici ex parte admiſſi,& minuens excuſans à fornicatione, & adulterio.

Cap. Volumus XXIV.

Gregor.

Gregorius ſcribit Symmacho defenſori *lib.*1. *Reg.* 2
*indict.*9. *epiſt.*50. relatus in hoc text. ut Sacerdotes prohiberi debeant, ne cum mulieribus converſentur,excepta dumtaxat matre,ſorore,vel uxore,quæ caſtè regenda eſt:unde colligi videbatur,virum Sacris initiatum ex legitima uxoris licentia manentis in ſæculo cum voto caſtitatis, poſſe ſimul habitare cum uxore ; cujus tamen contrarium decidi videtur *c.Epiſcopus*, *ſup.*77. *diſt.* ibi, *ſequeſtrato manſionis cubiculo* : pro conciliatione tamen ſic diſtinguendum eſſe puto, vel conjuges ſuſpecti ſunt de incontinentia, & tunc nullatenus permittendi ſunt habitare ; vel ſuſpecti minimè ſunt, & tunc poſſunt in eadem domo, ſed non in eodem lecto,nec in eadem camera ſimul habitare, & hoc eſt quod voluit *dict. cap.Epiſcopus*, in citatis verbis. Ita gloſſ. *in præſenti,verbo vel uxore*, & *in dict. cap. Epiſcopus*, *verbo ſequeſtrato*, Abb. *in cap. conjugatus, num.*5. *de converſ. conjug.* Franc. Marc. *deciſ.*734.*n.*6 *part.*2. Barthol. à S.Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.*5. *quæſt.*118. Sanch. *de matrimon. lib.*7. *diſput.*39. *num.*8. ubi ſubdit ſe exiſtimare, moraliter loquendo,

loquendo, hujuſmodi, quamvis de incontinentia ſuſpecti non ſint, nec in eadem domo habitare permittendos eſſe, licèt ex ſe id licitum ſit, quia moraliter loquendo, talis habitatio non vacabit magno incontinentiæ periculo, aut ſaltem non levem anſam iniquæ ſuſpicionis, & ſcandali præbebit.

Cap. Quidam Clerici XXX.

Ex Concil. Tolet. IV.

1 Concil. Toletanum IV. *cap.*2. relatum *in hoc text.* præcipit ut mulieres extraneæ, vel ancillæ clericorum conſortio demorantes, & auferantur, & venundentur, clericis etiam pro tempore ad pœnitentiam peragendam relegatis, de quo vide Anton. Gom. *l.*80. *Tauri, num.*21. *&* 22. Clar. §. *fin. quæſt.* 37. *verſ. Quæro etiam,* Avendan. *de exequend. mand. part.*2. *cap.*26. *num.*7. *verſ. Tertia concluſio,* Gutier. *practic. lib.*1. *quæſt.*6. *num.*5. *&* 12. Decian. *in tractat. crimin. lib.*6. *cap.*21. Thom. Valaſc. *allegat.* 34. *tom.*1. Cabed. *Luſit. deciſ.*116. *part.*1.

2 *Clerici* Sacris Ordinibus initiati, ut per Avil. *ad c.*47. *Prætor. verbo clerico, n.*3. Azeved. *l.*1. *n.*31. *tit.*19. *lib.*8. *nova recop.* Thom. Valaſc. *d. alleg.*34. *num.*6.

3 *Relegatis.*] Immò *relegatis* dicendum eſſe refert Loayſa Archiepiſcopus Toletan. *in collect. Conc. Hiſpaniæ, cap.*43. *pag.*348.

S U M M A R I U M.

1 *Doctores referuntur agentes de materia gloſ. verbo aliqui, in præſenti.*
2 *Teſtes præferendi ſunt qui pro reo deponunt.*
3 *Teſtibus duobus affirmantibus magis creditur quàm longè pluribus negantibus.*
4 *Teſtibus affirmantibus non magis creditur, quàm negantibus in criminalibus ad defenſionem reorum.*
5 *Delinquere nemo præſumitur.*
6 *Favorabilior eſt cauſa rei, quàm actoris.*

Cap. Clerici XXXII.

Ex Concil. Africano.

1 Celebris eſt gloſſ. *hic, verbo aliqui,* de cujus materia agunt Tiraquel. *l.*9. *connub. part.*9. *num.*71. *& de nobilit. cap.*20. *num.*34. Menoch. *de arbitr. caſu* 90. *num.*12. *& caſu* 98. *num.*5. Hippol. *l.*1. *C. de ſicar. num.*69. Perez *l.*1. *tit.*3. *lib.*1. *Ordin. pag.*61. Rebuff. *de reprobat. teſtium, n.*125. Maſcard. *de probat. concl.*234. *num.*5.

2 Ex qua vulgò colligitur, teſtes præferendos eſſe, qui pro reo deponunt, ſicuti oſtendit gloſſella marginalis, & docent Abb. *in cap. cùm P. Manconella, n.*13. *de accuſat.* Cros. *de teſtib. p.*5. *n.*369. Anton. Gabr. *commun. tit. de teſtib. concl.*4. *n.*44. Farin. *in praxi crimin. part.*2. *q.*65. *num.*152. Buccaron. *de differ. inter judicia civilia, & crimin. differ.*134. *num.*4.

3 Item licèt juris regula ſit & firma concluſio, magis credendum eſſe duobus teſtibus affirmantibus, quàm longè pluribus negantibus, ut reſolvunt Doctores citati per me *in collect. ad cap.*1. *num.*20. *de præ-* 4 *ſcript. lib.*6. illa tamen non habet locum in criminalibus, & ad defenſionem reorum, quia tunc non magis creditur affirmantibus, quàm negantibus, immò plus negantibus, ita ex hac gloſſ. tradunt Bart. *in l. data opera, num.*44. *C. de iis qui accuſare non poſſ.* Boſſ. *in pract. crimin. tit. de defenſ. reorum, num.*32. Maſcard. *de probat. concl.*109. *num.*8. Fulv. Pacian. *in ſimili tract. lib.*2. *cap.*48. *num.*172. Farin. *in praxi crimin. tit. de oppoſit. contra teſtes, quæſt.*65. *num.*154. *& conſ.*78. *num.*16. *lib.*1. Ratio eſt, quia nemo præſumitur delinquere, *l. merito, ff. pro ſocio,* Alexand. *conſ.*50. *vol.*1. Boſſ. *in tit. de* 5 *defenſ. reorum, n.*9. & ſic cùm teſtes iſti negativè deponentes ad favorem rei fulciantur dicta juris præſumptione, jure merito affirmantes erunt præferendi, tum quia favorabilior eſt cauſa rei quàm actoris, *l. favorabiliores, ff. de regul. juris,* Boſſ. *in tit. de fav. defenſ.* Maſcard. *de probat. concl.*490.

Distinctio LXXXIII.

Cap. Propoſuiſti II.

Innocent.

1 Collige ex text. omni Eccleſiaſtico honore privandos eſſe clericos, qui incontinentiæ deditt Eccleſiaſticis præceptis voluptatem præponendam judicant, mulieribus ſe commiſcendo, ut per Bouer. *de Republ. Eccleſiaſt. part.*2. *lib.*2. *cap.*10. *pag.*397. *in princip.* Petr. Creſpet. *in ſum. verbo cœlibatus, col.*5. *pag.*164.

2 *Qui autem ſunt in carne, Deo placere non poſſunt.*] Intellige cum Card. Bellarm. *tom.*2. *lib.*1. *de matrim. c.*6. *&* 7. Vaſquez *in opuſcul. tractat. de matrimon. diſput.*2. *cap.*8. *num.*86. Ægid. de Couink *de matrim. diſput.*24. *dub.*2. *num.*18.

3 Gloſſ. *verbo præcepit, in hoc text.* oſtendere intendit qualiter ſit præceptum diebus feſtis, ſive feriatis proceſſionum, aut jejunii ab actu conjugali abſtinere, de quo commodiùs dicam *ad cap. fratres* 33. *quæſt.*4. interim tamen ſcias ſolum eſſe conſilium quibuſvis diebus à conjugali actu abſtinere, ac proinde omni culpa vacare conjugem, qui tunc exigit debitum, ut poſt multos ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.*9. *diſp.*12. *num.*5.

4 In gloſſ. *Non probatur,* ibi, *Sed qualiter probat ſe aliquis ignoraſſe,* &c. Notatur ad hoc, quod ignorantia probatur juramento eam allegantis, ut per Menoch. *de arbitr. caſu* 186. *num.*2. *cum ſeqq. & conſ.*120. *num.*3. *&* 4. Maſcard. *de probat. concluſ.*638. *num.*1. *&* 2. *& concluſ.*881. *num.*1. *&* 2. Joan Baptiſta Coſta *in tract. de facti ſcient. & ignor. inſpect.*84. *num.*2. Sayr. *in clavi Regia, lib.*3. *cap.*5. *num.*4. Seraph. *de privil. juram. privil.*4. *n.*1. *cum ſeqq.* Mancin. *de jurejur. effectu* 103. *n.*1. Bernard. Grævæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.*2. *concl.*48. *in coronide,* D. Barboſ. qui limitat. *in l. poſteaquam, n.*262. *&* 265. *cum ſeqq. ff. de judic.* Farin. *in praxi crimin. quæſt.*90. *n.*106. *& fragment. crimin. part.*2. *lit. I, n.*236. *cum multis ſeqq.*

Cap. Presbyter V.

Ex Conc. Hybernen.

1 Clericum de rigore pro ſimplici fornicatione eſſe deponendum, per hunc text. tenent Clar. §. *Fornicatio, verſ. Sed quæro,* Mench. *de ſucceſſ. creat.* §. 22. *num.*49. Duen. *reg.*101. *limit.*4. Farin. *in praxi crimin. part.*5. *quæſt.*137. *num.*40. & quando hoc procedat, oſtendit Azor. *inſtit. moral. part.*2. *lib.*6. *cap.*7. *quæſt.*13. & vide Doctores, quos citavi *ad cap. Maximianus,* 81. *diſtinct.* & præcipuè Gutier. *canon. lib.*2. *cap.*7. *à num.*55.

In gloſſ. *Sagimine.* Notatur ad hoc, quod illis diebus, quibus licet comedere ova, & caſeum, licet etiam veſci ſagimine, ut per Sylv. *verbo jejunium, q.5.n.26.* Corſet. *ſing. verbo caro,* Azor. *inſtitut. moral.p.1.lib.7. cap.10.q 8.*

In gloſſ. *Denarium.* Vide Soar. *de Relig.tom.2.tract. de voto, lib.4.c.9.n.12.*

DISTINCTIO LXXXIII.

1 SINGULARIS gloſſ. *verbo inferas, in ſumma hujus diſtinctionis,* multa utilia tractat de Medicis, & præcipuè quod tenentur gratis curare ægrotos pauperes, quod ex ea colligunt Tiraquell. *de nobilitat. cap.29. numero 44.* Andr. Iſern. *ſuper 3. conſtitut. Neapol. §. In terra qualibet, pagin.117. verſic. Ioannes Andr.* Navarr. *in man.cap.25.num.64 & in princip. de pœnit. diſtinct.5. part.3. n.14.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tract. de ſentent.proviſ.num.96.pag.145.* cùm eodem modo teneatur Advocatus ſuſcipere patrocinium pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis, ſecundùm Emman. Soar. *in theſauro recept.ſentent.lit. A, num.93.* Lancel. Polit. *de offic.advocati, c.3.* Bernard. Græv. *ad practic. Camera Imper.lib.1.concl.43.conſid.1. num.4.& 5.* Sigiſm. Scacc. *de appellat. quæſt.12. ſub num.166.verſ.Verum. & quæſt.15.num.25.* itaut peccet ſi ſalarium petat ab illis, ex Tiraquell. *de nobilit.cap.29.num.39.* Covar. *practic. cap.6. num.4.* Mench. *illuſtr. cap.1.n.3.* Rebuff. *de privileg.ſchol.privileg.90.* Vivi. *Neapol.deciſ.159.n.2. cum ſeqq.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.65. num.38.* Cald. Pereira *in comment. ad l.unic. C.ex delict. defunct. p.4. n.28.*

2 In hac gloſſ. ibi, *Sed dico quod cum invitum poſſunt curare.* Notatur ad hoc, quod medicus poteſt ægrotum invitum, & repugnantem curare, ut per Roman. *ſing.123.* Anton. Corſet. *in ſingular. verbo expenſa, verſ. Tu habes,* & ſic poteſt petere ſalarium, quamvis curaverit infirmum invitum, ut per Sigiſm. Scacc. *de appellat.quæſt.17. limit 45. num.3.* & medicus eſt in culpa ſi infirmo etiam invito non dederit medicamenta, ut per Sayr. *de cenſur.lib 7.cap.4.num.5. ante fin. verſ. Nec excuſabitur ex eo,* Farinac. *fragment.crimin.p.2.verbo irregularitas, n.437.in fine;* nam multa bona præſtantur invitis, quando eorum conſulitur utilitati, non voluptati, Tiraq. *de nobilit.c.6.n.38.* Cott. *in memor. verbo beneficium.*

3 In ead. gloſſ. ibi, *etiamſi moriatur æger, poteſt petere impenſas,* &c. Notatur ad hoc, quod medicus repetere poteſt expenſas, etiamſi ægrotus deceſſerit, ut per Barbat. *in rub. de ſolut. ante fin.* Tiraquell. *de retract. convent. §.7.gloſſ.1.num.10. & de nobilit.cap.6.num.31.* Navar. *in man. cap.25. num.64 in fine,* ubi ſubdit gloſſam eſſe intelligendam de eo, qui vellet quidem curari, ſed ob avaritiam non quærit medicum, exiſtens in magna opis neceſſitate, & tunc ſi medicus medeatur illi, poſt mortem, aut curationem poterit exigere ſtipendium.

4 In ead. gloſſ. ibi, *præſumo furioſum.* Notatur ad hoc, quod ſi quis ægrotet, & nolit medico obtemperare, manifeſtum ſignum furoris oſtendit, ut per Ferrer. *conſil.207. poſt num.12. verſ.7.* Marant. *in l. is poteſt, n.128. ff. de acquir. hæred.* Card. Mantic. *de conject. ultim. volunt. lib.2. tit.5. num.12. verſ. Sextum,* Maſcard. *de probat. concl.826. n.23.*

DISTINCTIO LXXXV.

SUMMARIUM.

1 *Iuramentum de non acceptando Epiſcopatum an validum cenſeatur, oſtenditur,* & n.5. cum ſeqq.

2 *Iuramenta non ſunt obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiva.*

3 *Iuramentum de non ingrediendo Religionem non valet.*

4 *Epiſcopalis ſtatus eſt perfectior ſtatu Religionis.*

5 *Declaratur text. in præſenti,* & num. ſeqq.

CAP. Archidiaconus, unic.

Gregorius.

EX hoc text. paſſim colligunt Doctores juramentum de non acceptando Epiſcopatum valere, quem diverſimodè intelligunt P. Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis IESV, cap.21.* Sayr. *in clavi Regia, lib.5.cap.7.n.3.* Soar. *tom.1. de Relig. tract. de juram. lib.2. cap.13. num.13. cum ſeqq.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.1. quæſt.67.* 1

Verùm obſtat maximè, quia juramenta non ſunt 2
obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiva, ſicuti docent Covar. *in cap.quamvis pactum,p.1. §.6.num.7.* Sayr. *in clavi Regia, lib.5.cap.7.num.4.* Soar. *de Relig.tom.1.tract.de juram. lib.2. cap.17. num 7. cum ſeqq.* conſtat autem hujuſmodi juramentum eſſe melioris boni impeditivum, quia acceptatio Epiſcopatus inter opera meliora cenſeri debet, ex reg. *cap. in ſcripturis, & cap. qui Epiſcopatum 8. quæſt.1.* Igitur, &c. 3
Confirmatur deinde difficultas, quia juramentum de
non ingrediendo religionem non obligat, juxta ſuprà 4
citatos, ſed ſtatus Epiſcopalis eſt perfectior ſtatu Religionis, ille namque ſtatus eſt perfectior, qui magis charitatem attingit, qualis eſt Epiſcoporum: conſiſtit namque in officio paſtorali, juxta illud Joan.10. *Bonus paſtor,* &c. ob idque præ omnibus aliis ſtatibus charitatem attingere dicendum eſt, juxta illud Joan. *Majorem charitatem,* &c. refertur ad hoc propoſitum *in cap.niſi cùm pridem, §.Quippe, de renuntiat.* & hinc fit quod faciliùs indulgetur, ut Monachus ad Epiſcopatum aſcendat, quàm Præſul ad Monachatum deſcendat, ut probat text. optimus *in d. cap. niſi cùm pridem, in verſ. Nec putes,* text. item optimus *in cap. licet, verſ. Illa, de Regularib.* D. Thom. *2.2. quæſt.84 art.1.* Ergo à fortiori juramentum de non acceptando Epiſcopatum obligatorium non eſt cenſendum, arg. *auth. multò magis, C. de ſacroſ. Eccleſ.*

Quare hic text. difficilis reputatur, varioſque patitur intellectus; nam Abb. *in cap. ſi verò, num.4. de jurejur.* Angel. *verbo juramentum.5.§.5.* D. Anton. *p.2. tit.10.cap.6.§.Tertius caſus,* Selv. *de jurejur. part.3. q.2. num.21.* & alii citati à Soar. *d.lib.1. cap.13. num.14.* aſſerunt juramentum illud in ſpecie hujus textus attendi, non quia validum, aut obligatorium, ſed quia illud emittens mortaliter peccat in actu jurandi; licèt enim ſimpliciter jurans ſe non facturum aliquod opus conſilii, & perfectionis, venialiter tantùm peccet, ſecundum Covar. *d. §.6. num.7.* Navarr. *dict. cap.12. num.16.* & plures alios, quos refert & ſequitur Sayr. *d. lib.5. cap.4. num.36.* nihilominus tamen mortaliter peccat qui jurat nunquam ſe illud opus facturum, & ita includit caſum neceſſitatis, in quo jam non ex conſilio, ſed ex præcepto tenetur, ut per Covar. 5

Covat. Navarr. & Sayr. *locis proximè citatis*, unde quia Archidiaconus, de quo *in præſenti*, juravit ſe nunquam Epiſcopatum accepiaturum, ut text. habet, ideoque mortaliter deliquit, ut advertit Cajet. 2. 2. *quæſt.* 89. *artic.* 7. *ad* 2. & ideò ad Epiſcopatum non promovetur.

6 Verùm hic intellectus nullo modo eſt admittendus, quia peccatum mortale non impedit promovendum, nec ſufficit ad repellendum electum, *cap. ſicut* 27. *juncta gloſſ.* 1. *de jurejur. gloſſ. verbo emendato*, *in cap. definitio* 22. *quæſt.* 4. Sic aliàs ſolum illud peccatum impedit promovendum, quod vel irregularitatem inducit, vel ſaltem talem præſefert infamiam, ut motum honeſtatem tollat, ſicuti docent Felin. *in c. dilecta, num.* 4. *de except.* Cov. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 8. *num.* 4. Deinde verius eſt Archidiaconum jurantem, de quo *in præſenti*, nullum commiſiſſe peccatum in ipſo actu jurandi, ut *infrà* oſtendetur; ergo non propter peccatum eſt Epiſcopatu repulſus.

7 Secundo loco Sot. *lib.* 8. *de juſtit. quæſt.* 2. *art.* 7. *in* 2. *arg.* aſſerit Archidiaconum illum fuiſſe coactum à Pontifice accipere Epiſcopatum, eo quòd judicatus fuit Eccleſiæ neceſſarius, & ideò oportuiſſe infringere juramentum. Sed hic intellectus nullum habet fundamentum, immò literæ omninò repugnat, & epiſtolæ originali Gregorii, à qua textus deſumitur, cujus verba ad hoc propoſitum refert Suar. *d. cap.* 13. *num.* 15.

8 Rejectis igitur his atque aliis intellectibus, ut verus pateat, præmittendum eſt, juramentum duobus modis fieri poſſe, priori modo, quando v. g. juramentum generaliter fit de non acceptando Epiſcopatum, animo etiam reſiſtendi Superiori præcipienti ut accipiat, item animo non acceptandi, quandocumque urgens neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ id expoſcat, & tale juramentum peccatum mortale includit tam in actu jurandi, quàm in ſui obſervantia, & ideò nullatenus eſt obligatorium, ut expreſsè tenent Sylveſt. *verbo Epiſcopatus, quæſt.* 3. *in fine*, Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 11. *cap.* 1. *quæſt.* 1. *verſ. Quæres*, Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract. de juramen. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 13. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4 *cap.* 8. *num.* 37. & *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 30. poſteriori verò modo poteſt fieri hoc juramentum cum debita moderatione, videlicet non acceptandi Epiſcopatum, niſi neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ, aut præceptum Superioris interveniat, juxta reg. *cap. venientes, de jurejur.* & in hoc caſu dubium eſt, an obliget juramentum extra caſum neceſſitatis, in quo reſolvendum eſt quod ſic, quia tale juramentum ſimpliciter eſt de meliori bono, nec in actu jurandi, nec in ſui obſervantia aliquod datur peccatum, ex reſolutis per Gutier. *de juram. confirm. part.* 1. *c.* 72. *n.* 9. Fr. Emman. *tom.* 2. *cap.* 94. *num.* 15. Ribadeneira *dict. cap.* 21. Valent. 2. 2. *diſput.* 10. *quæſt.* 3. *puncto* 2. *quæſt.* 2. *concl.* 1. *in fine*, Sanch. *d. cap.* 8. *num.* 37. & *d. cap.* 18. *n.* 33. quamvis gloſſ. *hic*, *verbo ſacroſanctis*, exiſtimet committi ſaltem in hoc juramento peccatum veniale, ſed immeritò, ideoque reprobatur à Soar. *d. lib.* 2. *de juram. cap.* 12. *num.* 13. licèt namque Epiſcopatus ſit ſtatus perfectionis, *d. cap. qui Epiſcopatum*, *d. cap. niſi cùm pridem, verſ. Quippe*, & *d. cap. licet, verſ. Illa*, tamen acceptatio ob honorem, & divitias ei inhærentes, & ob alia pericula adeò à perfectione recedit, ut optimum conſilium ſit illud acceptare, immò opus minùs perfectum illud accipere, niſi quando urgeat utilitas Eccleſiæ, vel præceptum Superioris, juxta doctrinam Gregorii *lib.* 13. *moral. cap.* 13.

9 Hoc ſuppoſito dicendum eſt, Archidiaconum, de quo *in præſenti*, non juraſſe juxta priorem modum, ſed tantùm juxta poſteriorem, in quo nullum commiſit peccatum, unde cùm juramentum non ſit melioris boni impeditivum, juxta ſupradicta, ſuam habet vim obligandi, atque adeò impedit promovendum juxta hunc text. quem ſic interpretantur Cajet. *d. art.* 7. *ad* 2. *Roman. ſingul.* 501. Sayr. *d. lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 3. Sayr. *dict. cap.* 13. *num.* 13. *cum ſeqq.* nam quamvis ſtatus Officii Epiſcoporum propter curam animarum, cui intendit, ſit magis perfectus, ſtatus tamen vitæ Religioſorum eſt magis ſecurus, & tutus, quia Maria optimam partem elegit, refertur ad hoc propoſitum *in dict. cap. niſi cùm pridem, verſ. Nec putes.*

Distinctio LXXXVI.

Cap. Donare VII. *Auguſt.*

AUGUSTINUS *tractat.* 100. *ad cap.* 16. *Ioannis*, relatus *in hoc text.* docet immane eſſe peccatum res ſuas donare hiſtrionibus, vide Sarmient. *de redditibus Eccleſ. part.* 4. *cap.* 5. *ſub num.* 6. Rebuff. *in praxi benef. part.* 2. *tit. de diſpenſat. ratione ætatis*, *verbo necnon debitis*, *num.* 8. qui intelligunt de his, qui ſuperflua ſua conſumunt, vel etiam ſuſtentant hiſtriones; quod tamen an, & quando procedat, & qui dicantur hiſtriones, & qualiter ipſi peccent, qui eorum ſpectaculis, & comœdiis aſſiſtunt, vide Petr. Ribadeneira *lib.* 1. *de la tribulation*, *cap.* 11. Joan. Pined. *part.* 1. *de agricultura Chriſtiana, dial.* 15. *ex* §. 25. *uſque ad* §. 29. Alphonſ. de Mendoza *in quodlib. Theolog. in quæſt.* 9. *ſcholaſt. per totam*, Sebaſt. Medices *in ſum. peccatorum*, *part.* 2. *tit.* 7. *quæſt.* 29. Petr. Gregor. *ſyntag. juris lib.* 39. *cap.* 5. 1

SUMMARIUM.

1 *Eſau non venaretur niſi peccator fuiſſet, dum venator permanſit.*
2 *Euſtachius licèt venator fuerit, ſanctus tamen peracta pœnitentia evaſit.*
3 *Clerici venari non poſſunt.*
4 *Clericus in Sacris conſtitutus venationi incumbens, ſequuto homicidio an & quando irregularis fiat, oſtenditur.*
5 *Venari quare clericis prohibeatur, & non piſcari, remiſſivè.*

Cap. Eſau XI. *Hieron.*

HIeronymus *in Pſalm.* 90. *ad verſ. Sperabo in Domino*, relatus *in hoc text.* dicit quod Eſaü non venaretur niſi peccator fuiſſet, quod *gloſſ.* 1. *hic* intelligit, dum venator permanſit, ne objiciatur illud de B. Euſtachio, qui licèt venator fuerit, Sanctus tamen 1
fuit, peracta ſcilicet pœnitentia, ut declarant Franciſc. Marc. *deciſ.* 529. *num.* 7. *cum ſeqq. part.* 1. Petr. Gregor. *ſyntagmat. juris lib.* 39. *cap.* 10. *num.* 13. vide *ad cap.* 1. *diſt.* 34. 2

Unde ex hoc text. vulgò colligitur, clericos venari non poſſe, de quo vide Menoch. *de arbitrar. caſu* 413. *à princip.* Beller. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. clericali*, §. 19. Carul. de Graſſis *de effectib. clericalib. effectu* 33. & alios plures citatos per me *ad cap.* 1. *de clerico venat. in Decretalib.* ubi multipliciter declaravi. 3

4 Utrùm autem clericus in Sacris conſtitutus venationi incumbens,ſequuto homicidio, irregularis fiat, non abs re erit inveſtigare, cujus quæſtionis deciſio ſub hac diſtinctione communiter præſtari ſolet, aut venatio de ſe eſt periculoſa ad mortem, utpotè quæ fit armis adhibitis,& cum clamore,veluti in venatione aprorum,& tunc ſequuto homicidio irregularis fit etiam quod omnem adhibeat diligentiam,ne homicidium ſequatur;aut venatio non eſt ad mortem periculoſa,licèt clerico prohibita ob honeſtatem, & decentiam, veluti ſi fiat de cuniculis, aut aliis animalibus manſuetis, & avibus,ſine ſtrepitu, ſine armis, & clamore, & tunc ſequuto homicidio non manet irregularis, ſi omnem adhibuit diligentiam ne illud ſequatur: colligitur hæc diſtinctio ex S. Anton. *part.3. tit.29. c.2. n.4.* Sylveſt. *in ſum. verbo homicidium 2. num.5.* Alphonſ. à Caſtro *de poteſt. legis pœnalis, lib.2. cap.24. verſ. Nec refert,* Cajet. 2. 2. *quæſt.64. art.8.* Navar. *in man.* c.27. *n.235. verſ.Vigeſimoſecundò,* Sot. *de juſtit. lib.5. quæſt.1. art.9.* Covar. *in Clem. ſi furioſus,part.2. §.4. num.10. verſ. Quartò,* Sayr. *de cenſur. lib.7. c.6. n.17. & 18.* Avil. *in ſimili tract. part.7. tit. de homic. caſuali, diſp.6. ſect.1. verſ. Primò ſequitur.*

5 In gloſſ.*Piſcatores,* ibi, *Sed quare prohibetur venari, & non piſcari,* &c. De hoc vide Natt. *conſ.604. n.3.* Franc. Marc. *deciſ.529. num.10.* Menoch. *de arbitr. caſu 413.n.20* latè Sebaſt.Medic.*de venat. & piſcat.p.1. quæſt.8. cum ſeqq.* ubi undecim notandas differentiæ rationes aſſignat. Jacob.de Graff.*in aureis deciſ.part.2. lib.3. cap.3. verſ. Sexta,* Axeved. *l.1.n.3. verſ.Niſi & piſcatio,tit.8. lib.7. nova recopil.* Bellet.*diſquiſit.clerical. part.1. tit. de diſcipl. cleric. §.19. n.8.*

Cap. An putatis XIII.

Ambroſius.

1 Ambroſius *in homil.33. de Quadrageſima,* relatus *in hoc text.* ait laicis etiam tempore jejunii Quadrageſimæ venationem prohibitam eſſe,eo enim tempore in Eccleſia homines convenire debent, arg. text. *in cap.non oportet 33.quæſt.4.*& facit illud: *Advenerunt dies pœnitentiæ ad redimenda peccata, ad ſalvandas animas, immutemus habitum in cinere & cilicio, jejunemus, & ploremus ante Dominum, emendemus in melius quod ignoranter peccavimus.* Laicis etiam interdicta eſt venatio tempore feſto, ne impediantur,& retrahantur ſtudio venandi ab Officiis divinis;ſi verò eo tempore venationem exerceant, licèt malè agant, non tamen tenentur ad reſtitutionem eorum,quæ per venationem habuerint, ita Covar.*in reg.peccatum, part.2. §.8.n.3.* Sebaſt. Medic.*de venat. part.1.quæſt.3.à n.12. & q.11. num.2. cum ſeqq.* Petr. Navar. *de reſtitution. tom.2. lib.3.cap.1.num.286.* Si tamen laici eo tempore venationi operam dederint, non tenentur capta reſtituere, ut per Covar. *d.§.8.n.3.*Sebaſt.Medic.*d.part.3. quæſt.5. num.12. & quæſt.7. num.13.* ſic nec tenentur clerici ſi contra prohibitionem venationi operam dederint, capta à ſe in foro conſcientiæ reſtituere.Covar.*d.n.3.* Sebaſt. Medic. *d. quæſt.7. num.12.* Petr. Navarr. *d.c.1. ex num.290.*Menoch.*de arbitr.caſu 413.num.19.*Immò ex conſuetudine,quæ videtur in hac parte prævaluiſſe, poſſunt laici etiam his temporibus abſque peccato venationem exercere, quamvis in die feſto id faciant, ut advertit Soar. *tom.1. de Relig. lib.2.de diebus feſtis, c.28. num.5.*

Cap. Non ſatis XIV.

Ambroſius *lib.1. de offic. c.30.* relatus *in hoc text.* 1
pulchrè ait quod grandis eſt culpa, ſi ſciente te fidelis egeat, ſi ſcias eum ſine ſumptu eſſe,fame laborare,ærumnam perpeti,&c.de quo vide Greg.Lop.*l.1. tit.8.part.2.*Cordub.de Lara *in l.ſi quis à liberis,§.Etſi impubes,num.7.ff. de liber. agnoſc.* Surd.*de aliment.tit.1. quæſt.25. num.24. & quæſt.63.* & hinc colligit Navar. *in man. c.14.n.13.* peccare filios,qui non ſubveniunt parentibus neceſſitate magna oppreſſis,aut gravi morbo detentis,maximè circa victum & veſtitum, cùm id commodè facere poſſint.

In gloſſ. *Domeſticos.* De materia hujus gloſſ. vide 2
Gregor. *l.15. verbo quanto, tit.18.part.2.* Cordub. de Lara *in d. §.Etſi impubes, num.8.* Surd.*de aliment.tit.1. quæſt.93. num.2.* ubi quod eleemoſyna priùs danda eſt conſanguineis pauperibus, quàm extraneis, de quo etiam Fuſc. *de viſit. lib.1. c.30. n.24.*

Cap. Paſce XXI.

De eleemoſyna, ejuſque obligatione, virtute, & 1
effectibus, vide D. Thom.2.2. *quæſt.31. & q.66. art.7.* Viguer. *inſtitut.Theolog.tit.12.§.2.verſic.Quintò,* Cordub. *lib.1. q.26.* Tolet. *in inſtruct. Sacerdot. lib.8. c.27.cum ſeqq.*Roſignol.*de actib.virtutum,lib.1.cap.15. §.Neceſſaria,* Covar. *lib.3. var.c.14. num.5.* Paul.Fuſc. *de viſitat.lib.1.c.5.*& citatos à Cencd.*ad Decretum collect.27.* quibus adde quæ plenè, & piè tradit inſignis Navar.per integrum tractatum, quem de eleemoſyna inſcripſit,ad *c.quieſcamus,22.diſt.*

SUMMARIUM.

1 *Senectuti parcendum eſt.*
2 *Confinium, ſeu terminorum motores quibus pœnis mulctentur, remiſſivè.*
3 *Teſtis unius dicto in quibus caſibus ſtandum ſit,remiſſivè.*
4 *Tacens non ſemper conſentire videtur.*

Cap. Tanta XXIV.

Gregorius.

Gregorius *lib.7. indict.2.epiſt.1.* ſcribens Januario 1
Epiſcopo ſuper quodam exceſſu per eum perpetrato, ſic ait: *Quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur,*& c.unde colligi ſolet quod ſenectuti parcendum eſt,de quo vide Tiraquel.*de pœnis temperand.c.8.* Clar. *in §.fin.q.60.n.6.*Simanch.*in enchirid.tit.47. n.12. & de Cathol.inſtitut.c.17.n.15.* Plaz. *de delict.c.32.n.15. cum ſeqq.*Baëz.*de inope debitore,c.7.n.13.cum ſeqq.* Menoch. *de arbitrar. caſu 329. à n.20.* Farinac. *in praxi crimin. p.3. q.92. n.35. & 40.*

In gloſſ. *Etiam terminos.* Quibus pœnis mulctentur 2
terminorum, vel confinium motores, tradunt Boſſ. *in practic.tit.de termino moto,* Abb. *in cap.ex litteris,n.13.* Dec. *num.77. de probation.* Clar. *§. final. q.83. n.10.* Hieronym. de Monte *de finibus regund. c.34.*

In gloſſ.*Sed filius,*ibi, *Arg.quod creditur dicto unius,* 3
&c. In quibus caſibus dicto unius teſtis ſtandum ſit, dixi ego ipſe *in collect. ad cap. in omni negotio 4. n.13. cum ſeq. de teſtib.*

In gloſſ. *Tacemus,*ibi, *Non ergo ſemper qui tacet con-* 4
ſentit,&c. Vide quæ dixi *ad cap.qui tacet,de regul. juris lib.6.*

DISTIN

Distinctio LXXXVII.

Cap. Irreligioſum V. *Gelaſ.*

1 Vltra *latrocinium, &c.*] Quia ſicut tutor cum bene adminiſtrat, habetur loco domini, ita cùm malè loco furis, vt per Panorm. *in c.cùm venerabilis, num.5. de except.*

2 In gloſſ. *Irreligioſum*, ibi, *clericus bene poteſt legitimam tutelam ſuſcipere.* Ita Gregor. Lopez *l.14. tit.16. part.6.* Caualcan. *de tutorib.cap.*288. Paul. Montan. *de tutel.cap.35.reg.1.num.*195. Gutier. *in ſimili tr. part.1. cap.1.num.*26. Molin. *de juſt.tract.2. diſp.221. verſ. clerici*, Mart. *de juriſdict.part.4. caſu* 110.*num.*3. Stephan. Gratian. *diſceptat.forenſ.c.*57. *n.*32. Thom. Valaſc. *alleg. juris tom.1.alleg.47.num.*29.

3 In gloſſ. *Non omni*, ibi, *clientulos non defendunt.* Notatur ad hoc quod Aduocatus cauſam clientuli ſumma fidelitate debet defendere, vt per Greg. Lopez *in proœm. tit.6.part.3.* Soar. de Pace *in praxi, p.1.in initio, annet 5.num.45.fol.*16.

SUMMARIUM.

1 *Expoſitorum filiorum materia vbi tractetur, oſtenditur.*
2 *Infans expoſitus à patre, vel ab alio eo ſciente, & ratum habente, ſtatim liberatur à patria poteſtate.*
3 *Filium exponens, an impediatur tantum ab acquirendo vſufructu, an etiam acquiſitum amittat, remiſſiuè.*
4 *Expenſa cum infante, aut ſeruo expoſito facta, an & quando repeti poſſint, remiſſiuè.*
5 *Expoſito ſuccedit hoſpitale, excluſo fiſco.*

Cap. Si expoſitus IX.

Ex Concil. Arelat. II.

1 De filiis expoſitis latè egi *tit. de infantibus expoſitis, & de offic. & poteſtate Epiſcopi, p.3. allegat.51. à num.*144.

Ponat epiſtolam.] Vide Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap.63. num.6.* Menoch. *de arbitr.caſu* 396. *num.*11. Surd. *de aliment. tit.4. quæſt.18.num.2. & tit.8.priuileg. 63.num.5.& priuil. 64. n.2.* Azor. *inſtitut. moral. p.2. lib.2.cap.26.q.1.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ. c.*267. *ex num.*1.

2 In gloſſ. *Expoſitus*, ibi, *Hoc teneas breuiter, quod ſi à patre infans exponitur, vel ab alio eo ſciente, & ratum habent, ſtatim liberatur à patria poteſtate.* Ita Paleoth. *de nothis, & ſpur.cap.63.num.6.* Petr. Gregor. *ſyntagm. lib.11.cap.11.* Menoch. *de arbitr.caſu* 396.*n.*11. Surd. *de aliment. tit.4.q.18.n.32.& tit.8. priuil.63.num.4. & priuil.64.à num.2.* Cordub. de Lara *in l.ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num.10.ff. de liber.agnoſc.* Azor *inſtitut. moral.part.2.lib.2.c.26.quæſt.1.* Stephan. Gratian. *diſc. forenſ.cap.267. à princip.* vbi *à n.*37. ſubdit patrem non eximi ab onere dotandi filiam expoſitam, refert Sanctarel. *var.reſolut.q.45. à num.*1.

Vtrùm autem patet exponens filium impediatur
3 tantùm ab acquirendo vſufructu, an etiam acquiſitum amittat, vide Anton. Gom. *l.6.Tauri, num.*11. Mench. *de ſucceſſ.progreſſu, lib.1.§.1.n.*38. Sfor. *conſ.51.n.4. lib.1.* Gutier. *practic.lib.3.quæſt.78.n.3.* Caſtil. *quotid.lib.1.de vſufructu, c.3.n.*45.

In gloſſ. *Intra decem dies.* An, & quando expenſæ 4
circa infantem, aut ſeruum expoſitum factæ repeti poſſint? vide Joan. Garc. *de expenſ.cap.2.num.1.* Vincent. de Franch. *deciſ.*198. Surd. *de alim.tit.6.q.19.* vbi *q.7.in fine*, an poſſit retineri pro alimentis, Azor. *inſtit. moral.part.2.lib.2.cap.26.quæſt.1.* Rebell. *de obligat. juſtitiæ, p.2.lib.7.quæſt.2.num.7.verſ. quod ſi.* Expoſito au- 5
tem ſuccedit hoſpitale, excluſo fiſco, vt per Cordub. de Lara *in d.§.ſi quis ex his, num.*10. Pereg. *de jure fiſci, lib.4.tit.3.rub.de bonis vacantib.n.*16. Farin. *fragm. crimin.part.1.lit.F, num.*134.

Distinctio LXXXVIII.

De materia huius Diſtinct. vide quæ dixi ad *tit. Ne clerici, vel monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant, in Decretalib.*

Distinctio LXXXIX.

Cap. Singula I. *Gregor.*

Vni perſonæ duo officia committenda 1
non eſſe ſcribit Gregorius omnibus Epiſcopis, relatus *in hoc text.* & per plura jura oſtendit Tiraquel. *de conſtituto, part.3. limit.* 30. *num.* 38. Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p.1.conſid.*61. & eſt ad literam text. *in l.1. C.quemadmodum ciuilia munera, libr.10.* & habetur *in l.quiſquis, C.de cohortal. & Princip. lib.12.* vbi Batt. dicit quod duo etiam officia non licet ſimul habere, Azeued. *l.19.num.3.tit.23.lib.4.nouæ recop.* ſecus ſi exercitium vnius alteri non contradicat, aut repugnet, vel alterius vſum non impediat, *l.ſi conſul,* & *ibi* gloſſ. *ff.de adoption. l.ſiſtulas, §.1.ff.de contrah.empt.l. accipientis, ff. de auctor.auth.quiſquis, C.de poſtul. l.vlt.C.de aſſeſſor.* vel priuilegium Principis accedat, etiamſi jus obſtet, vt per Couar. *lib.3.var.cap.13. numer.6.* quo caſu ſi vni duo officia committantur, ſeruiens vtriuſque debet habere ſalarium, ſicut reſolvunt Auiles *ad c.1.Prætor. pag.*30. Azeued. *ad Curiam Piſanam, lib.3.cap.22.num.6.* Zerol. *in praxi Epiſc. part.1.verbo diſtributiones, verſ.primum,* Gonat. *vbi ſuprà*, Hojed. *de incompatibil. benefic. cap.12. n.*15. Labori enim duplicato duplex merces, & ſtipendium debetur, ſicut minuitur imminuto labore, *l. Seio amico, in princ.ff. de annuis legat.* Monet. *de diſtribut. quotid.part.3. q.4.n.*11.

Distinctio XC.

Cap. Diſcordantes clericos I.

Ex Conc. Carthag. IV.

In Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 59. 1
relato *in hoc text.* legitur Epiſcopum diſcordantes clericos vel ratione, vel poteſtate ad concordiam trahere debere, vide Mart. *de juriſd.part.3. c.22. ex num.*14. vnde ſi negligens fuerit in reuocando diſcordes ad concordiam, peccabit mortaliter, licèt in aliis peccatum veniale ſit, ſecundùm Felin. *in c.1.n.5.de treuga, & pace,* Marc. Ant. Genuenſ. *in man. Paſtorum, cap.43. num.2.* Bellet. *diſquiſit. cleric.*

part.1.tit.de diſcip. clericali, §.15. *num.*96. quos refero ego ipſe *de officio*, *& poteſt. Epiſcop. part.2. allegat.*79. *num.*1. Et ideo ob obligationem, quæ ſibi incumbit, poterit per cenſuras compellere etiam laicos, qui diu fuerunt diſcordes, & adhuc inter eos diſcordia durat, ut ad pacem & concordiam deueniant, dummodò prius eos admoneat, ita Barbat. *conſ.*1.*num.*2.*verſ. & adduco*, *vol.*3. Bellet. *d. tit. de diſciplina clericali*, §. 15. *num.* 96 *& tit. de fauore clericorum reali*, §.15. *num.*75. Ad judices enim ſuperiores ſpectat ſedare tumultus, vt non veniatur ad rixas, ſed ad pacem & concordiam, vt docent Pariſ. de Puteo *in tractat. de ſyndicatu*, § *ſyndicantur quintò*, *ſub num.*3.*pag.*35. Nicol. Boër. *de ſeditioſis*, §.1.*num.*6. Perez *l.*2.*gloſſ.*1.*verbo no ayan ocaſion, in fine*, *tit.*4.*lib.*3.*Ordin.*

Cap. Oblationes II.

1 DE oblationibus dixi ad *cap. quia Sacerdotes*, 10. *q.*1. *& in tract. de appellatiua verborum vtriuſque juris ſignific. appell.*193. *& de offic. & poteſtate Epiſcopi*, *part.*3.*alleg...*

2 *Diſſidentium fratrum*, &c.] Notatur ad hoc quod oblationes diſſidentium recipiendæ non ſunt ab Eccleſia, neque dona eorum, qui pauperes opprimunt, vt per Paul. Fuſc. *de viſit. lib.*1. *cap.*24. *num.*10. *cum ſeqq.* Abb. *in cap. ex tranſmiſſa*, *num.*10. *de decim. & in cap. cùm voluntate*, *num.*7. *de ſentent. excommun.* Bero. *in cap. quia in omnibus*, *num.*18. *de vſur.* Soar. *de Relig. tom.*1. *lib.*1. *de diuino cultu*, *cap.*6. *à num.*4. vbi *n.*10. ait text. in præſenti eum ſimilibus, intelligendum eſſe de oblationibus tantùm quæ fiunt ad Altare, non autem de aliis factis Eccleſiæ, vt de donatione inter viuos, legato, teſtamento, quovis alio modo, & *num.*12. contra Gloſſ. Archid. & Turrecr. *num.*2. *in præſenti*, reſolvit pariter intelligi non ſolùm de oblationibus ſpontaneis tantùm, ſed etiam de neceſſariis, & quæ ex aliquo titulo debentur, nec eas accipiendas eſſe in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia, vt tales peccatores confundantur.

3 *Neque in ſacrario*, *neque in gazophylacio.*] Gazophylacium quid ſit, vide Sebaſt. Barradas *tom.*1. *concordiæ Euangelicæ*, *lib.*1. *cap.*14 ad illum locum *Ioannis*, *cap.*8. *n.*20. Olim namque laici inferebant munera ſua in ſacrarium, ſeu gazophylacium, Soar. *dict. num.*10. qui nunquam per ſe immediatè, ſed per Diaconum munera ſua offerebant Altari, cuius officio pertinebat oblationes inferre, & diſponere in Altari, vt habetur *in cap. perlectis*, *diſt.*25.

In gloſſ. *Dona*. Enumerat hæc gloſſ. ſeptem perſo-
4 narum genera, quibus prohibitum eſt oblationes offerre, de quibus Soar. *d. cap.*6. *num.*4.

5 In ead. gloſſ. ibi, *de meretrice*, &c. Sentit hæc gloſſ. publicas meretrices non poſſe oblationes offerre, de quo vide Sarmient. *de redditib. Eccleſ. p.*4. *c.*1. *n.*9. *prope fin.* Soar. *d. c.*6. *n.*6. *cum ſeqq.*

Cap. Si quis contriſtatus V.

Ex octaua Synodo.

1 GLoſſ. *verbo ſatisfaciente*, *in præſenti text.* probat quod quamvis ſit facta remiſſio injuriæ, vel offenſæ ab aliquo in foro conſcientiæ, non propterea cenſetur ſublatum ei jus accuſandi, & exercendi actiones injuriarum, & expenſarum in foro contentioſo: ita Bart. *in l. non ſolum*, §. *iniuriam*, *ff. de iniur. & in l. ſi tibi decem*. §.1. *ff. de pact.* vbi Iaſ. *numero* 2. D. Thom. 2. 2. *quæſt.*108. *art.*1. Clar. §. *fin. quæſt.*58. *num.*36. *& §. iniuria*, *num.*11. Paul. Fuſc. *litt. I*, *ſing.*18. Lancel. Conrad. *in templo omnium judicum*, *lib.*1. *cap.*1. §.4. *in tit. de præſt. & potent. Imper. verſ. partes ad concordiam cogit*, *num.*7. Bonacoſ. *commun. crimin. verbo remiſſio injuriæ*, *pag.*523. Couar. *lib.*2. *var. c.*10. *num.*7. Nauarr. *conſ.*3. *n.*2 *de pœnit. & remiſſ.* Molin. *de primogen. lib.*2. *cap.*5. *num.*12. Martinus Delr. *in repet. l. tranſigere*, *part.*2. *num.*125. *cum ſeqq. C. de tranſact.* Perez *l.*1. *in gloſſ. perdonando los enemigos*, *tit.*11. *lib.*1. *Ord. pag.*176. Joan. Valer. *de different. inter vtrumque forum*, *verbo remiſſio injuriæ differ.*1.

Distinctio XCI.

SUMMARIUM.

1 *Obligationis clericorum in recitando Officio diuina materia vbi tractetur, oſtenditur.*

2 *Factum alienum quis promittere non poteſt.*

3 *Promittens ſe facturum*, *& curaturum*, *excuſatur ſi fecit quicquid potuit*, *licèt effectum non habuerit.*

4 *Promittens ſe facturum cum effectu, liberatur faciens quod in ſe eſt.*

Cap. Eleutherius I. & ſeq.

Pelagius.

DE obligatione clericorum ad recitanda Officia diuina, dixi latè *in collect. ad cap.* 1. 1
& ad cap. dolentes, *de celebr. Miſſar. in Decretalib.*

In gloſſ. *Vigilia*, ibi: *Promittendo eorum factum*, &c. 2
Brix. *in ſuo Dictionar. in verbo factum*, provt eum citat *gloſſella marginalis*, *hìc*, hanc gloſſam dicit ſingularem ad hoc quod quis non poteſt promittere factum alienum. Felin. *in c. ex reſcriptis*, *n.*5. *de jureiur.* Couar. *in c. quamvis pactum*, *part.*2. §.5. *à n.*2. Seraphin. *de priuileg. juram. priuileg.*87. quam concluſionem declarat Aot. *in Anconitana pecuniaria*, 20. *Iunii* 1613. *coram bonæ memor. Buratto*, inter ejus impreſſas *deciſ.*64. vbi bona annotatio D. Ioannis Franciſci Ferentili in Romana Curia Aduocati.

Promittens ſe facturum, & curaturum excuſatur, 3
ſi fecit quidquid potuit, licèt effectum non habuerit. Ruin. *conſ.*67. *num.*1. *lib...* Capitaq. *deciſ.*232. *part.*2. Port. Imol. *conſ.*5. *num.*22. *& ſeq.* Gabr. *commun. tit. de pactis*, *conſ.*2. *num.*1. *&* 7. Surd. *conſ.*3. *num.*2. modò non fictè, & ſimulatè faciat, ſed bona fide, ſecundùm Card. Mantic. *de tacitis*, *& ambig. conuent. lib.*1. *tit.*35. *n.*2. Sanch. *de matrimon. lib.*1. *diſputat.*24. *n.*12. Beltramin. *ad Greg. XV. deciſ.*241. *n.*8. quod ampliatur etiamſi promitteret ſe facturum cum effectu, quia adhuc liberatur faciens quod in ſe eſt, Couar. *in cap. quamvis pactum*, *part.*1. §.1. *n.*6. Sanch. *d. lib.*1. *diſp.*25. *num..* quicquid dicat Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.*4. *gloſſ. vnica*, *part. vnica*, *num.*20.

In ead. gloſſ. ibi, *conſuetudinem nouam*, &c. Notatur 4
ad hoc, quod poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi inducere conſuetudinem, vt juxta nouam formam Officium diuinum dicatur, vt per Nauar. *de horis Canon. cap.*11. *n.*16. vbi dicit hanc gloſſ. memorabilem.

SUMMARIUM.

1 *Clericus non prohibetur aliquod artificium facere manibus ſuis operando, etiam ſine neceſſitate.*

2 *Intellige, modò clericus à Diuinis & à debita ejus officio propter artificium non deſiſtat, & non ſe ſubtrahat.*

3 *Artifi*

3 *Artificium quod dicatur, oſtenditur.*
4 *Beneficium quantumvis exiguum obtinens eſt obligatus ad recitandum diuinum Officium.*

Cap. Clericus victum III.

Ex Conc. Carthag. IV.

1 CLericum non prohiberi aliquod artificium facere manibus ſuis operando, ex hoc text. colligunt Paul.Fuſc.*de viſitat.lib.1.cap.20.num.25.* Nauar. *de horis Canon.cap.7. num.27.* Soar. *tom.2. de Religion. lib.4.de horis Canon.cap.21.num.6.*Valent.*tom.3. diſp.6. quæſt.2. puncto* 10. Farin. *fragment. crimin.part.1. lit.C, num.164. cum ſeqq.* Bellet. *diſquiſ. cleric.part.1.tit. de exempt. clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis,* §.4.*num.*4. & 5. Redoan. *de ſpolio, quæſt.2.n.2. cum ſeqq.* vbi ſubdit clericis artificia non ſolùm non eſſe prohibita, ſed etiam eſſe de præcepto, vt ſic manibus propriis operentur otii vitandi cauſa, Marc. Anton. Genuenſ. *in practic. Archiepiſcop. Neapol. cap. 77.in 1.edit. aliàs cap.62.in 2. edit. num.*10.& 11. vbi obſeruat quod licèt ex juribus hac de re loquentibus colligi videatur hoc procedere in caſu neceſſitatis, vt clericus ex artificio victum quærat, tamen intelligit etiam ſine neceſſitate, quicquid ſenſerit Abb.*in cap.1. & in cap. cùm ſecundùm, ne clerici, vel monachi,* cuius opinio, inquit idem Marc. Anton. Genuenſ. *vbi proximè,*procedere poſſet quando in clerico conſpiceretur ardens auaritiæ animus, & cum ſcandalo. Et demùm poſſe clericum ſibi artificio aliquo victum quærere, per text. *in cap.clericus, hac ead. diſt.* reſoluit Strach. *de mercat.part.1.num.53.* Apoſtoli enim hoc dedignati non ſunt, vt de ſe ipſo profitetur Paul.Act.20.*Ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ,* refertur *in cap.1.21.quæſt.1.*Viui. *tom.1. commun. opinion. lib. 4. tit.11. num.43. verſ. & Conciliam, pag* 565.Nauar. *commento 2.de Regular.num.37.* Nec vitis ſanctis indecorum, aut ignominioſum eſt alicuius honeſtæ artis exercitio victum ſibi quærere. Nam S. Lucas pingendo, & S. Antonius terram colendo, fiſcellâſque juncis texendo congruam vitæ ſuſtentationem perquirebant. Quapropter clericis per ſacros Canones permiſſum eſt opera ruſticalia exercere, caniſtra viminibus texere, humum ligonibus exhaurire, hortenſes areolas diuidere, plantas ordinatim diſponere, ſurculos inſerere, apum aluearia cauatis corticibus conſuere, vineas amputare, domos reficere, retia piſcandis piſcibus conſtruere, & his ſimilia, optimè Stephan. Gratian. *diſceptat. foreaſ.cap. 57.num.27.*

2 Intellige vt procedat modò clerici à Diuinis, & à debito eorum Officio propter artificium non deſiſtant, & non ſe ſubtrahant, ſicuti tradunt Redoan. *d.q.1.num.5. & num.8.in fin.& num.36.* Marc. Anton. Genuenſ. *d.cap.62. num.*10.

3 Artificium autem dicitur quando quis emit aliquam rem, ſeu materiam, & manibus operando, & per artificium illam reducit in aliquam formam, putà emendo vimina, & faciendo caniſtra, emendo chartam & conficiendo libros, emendo filum, & faciendo retia, & his ſimilia: ita Redoan. *d.quæſt.2. num.6.7.& 16.* Marc. Anton.Genuen.*d.cap.62. num.2.4. & 15. in fine,* Farin.*d.lit.C, num.*167.

4 In gloſſ.*Vigiliis.* Notatur ad hoc quòd obtinens beneficium quantumvis exiguum, aut tenuem Eccleſiam etiam ad vitæ ſuſtentationem non ſufficientem, eſt obligatus ad recitandum Officium diuinum, vt per Cônar.*lib.3.var.cap.13. num.8.verſ.*12. Nauar.*in man. c.25.n.102.& de orat.c.27.& cap.21.num.11.* Valent. *tom.3.diſput.6.quæſt.2.puncto* 10.*verſ.excludit,* Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcientia, part.1.caſu* 54. Nal. *verbo diuinum Officium, num.2.* Peſant 2.2.*quæſt.62.art. 2.diſput.2.prope fin.* Zerol.*in praxi Epiſcop.verbo beneficium,* §.4. & *verbo hora Canonica,* §. 2. Soar. *de Relig. tom.2.tract.4.lib.4.cap.21.num.5.& 9.* Nicol. Garc. *de benefic.part.3.cap.1.num.39.*Azor.*inſtitut.moral.part.1. lib.10.cap.3.quæſ.3.*Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit. lib.30.tract.3.n.34* Paul. Comitol. *reſponſ. moral.lib.1. cap.68.*Carol. Macign. *de horis Canon. cap.11. num.3.* Vgolin. *de officio Epiſcopi,p.1.cap.13* §.1.*num.2.*Fillluc. *tract.23. cap.5. num. 181.* Bonacin. *de horis Canonicis, diſp.1.q.2.puncto 3.num.17.*

Quamvis beneficiarium non teneri ſaltem quotidie recitare diuinum Officium, cuius beneficii fructus non attingunt mediocrem ſuſtentationis partem, aſſerant Fr.Emman.*in ſumma, tom.1.cap.140.num.3.*Veg.*in ſumma, part.1. cap.128. caſu 13.*Petrus de Ledeſma *in ſumma, part.2. tract.9.cap.4.concluſ.6. diffi.4.* Leſſi. *de juſtit.lib.2.cap.34.dubit.31.num.169.* Malder.*de virtut. tract.10.c.2.dub.3.verſ.nihilominus,* Vaſquez *de benefic. c.4.* §.1.*dub.4.n.17.* Molfeſ. *in ſum. Theolog. moralis, tract.5.c.3. num.29.& tract.6. c.2.num.36.* 5

Distinctio XCII.

Cap. Cantantes I. *Hieronymus.*

NÔN *voce, ſed corde,* &c. Notatur ad hoc quod in Eccleſia non ſolùm voce, ſed animo & corde eſt canendum, vt per Alphonſ. de Leon. *de ſeruit. Sacerd. col.8. in princ.* Nauar. *de horis Canon.cap.13.num.1.* Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.3.princ.pag.67.*Fr.Emman. *quæſt.Regular.tom.1.quæſt.40.art.1.poſt princ.* 1

Vt in Eccleſia theatrales modali audiantur.] Reprehendit igitur S.Hieronym. relatus *in hoc text.* eos qui theatrico more in Eccleſiis diuinas laudes decantabant, vt per S. Thom. 2.2.*quæſt.91.art.1.ad 2.* Fuſc.*de viſitat.lib.1.cap.26.ſub num.1.* Steph. Durant. *de ritib. Eccleſ.lib.3.cap.21.num.7.* 2

Distinctio XCIII.

Summarium.

1 *Papa cum excommunicato nulla etiam cauſa ſubſiſtente communicans in humanis, vel in Diuinis, vel alio modo cenſuras eccleſiaſticas violans, non incurrit pœnas contra violatores cenſurarum jure præſcriptas.*
2 *Cenſurarum effectus ſunt juris humani.*
3 *Principes ſupremi in his, quæ juris humani ſunt, quoad vim coactivam non obligantur.*
4 *Papa an ſine juſta cauſa communicans cum excommunicato, peccet mortaliter, oſtenditur,* & num. 5.
5 *Declaratur text. in cap. ſi aliquando, de ſent. excom. & in Clem. vlt. eod. tit.*

Cap. Si inimicus I. *Petrus Apoſt.*

NOTABILIS eſt gloſſ.*hîc, verbo expectare, in verſ. ſed quid,* dum probat Summum Pont. cum excommunicato nulla etiam cauſa ſubſiſtente communicantem in humanis, vel etiam Divinis, vel alio modo cenſuras Eccleſiaſticas violantem, non incurrere 1

cutrere pœnas contra violatores cenſurarum jure
præſcriptas, ſimilis gloſſ. *verbo pari, in c. qui merito,* 11.
queſt. 3. *& verbo ſalutationis, verſ. ſed pone quod Papa, in*
cap. ſi aliquando, de ſentent. excommun. & verbo vita-
re, in cap. nulli, eodem tit. vbi Ioan. Andr. *num.* 2. Anch.
num. 5. Cardin. *num.* 1. Butr. *num.* 7. Boic. *num.* 4. Abb.
num. 7. & Felin. *num.* 5. Gemin. *in cap. ſtatuimus, n.* 11. *de*
de ſentent. excomm. vbi Franc. *ante num.* 5. *verſ. licèt aliud*
eſſet in Papa, Anton. Riciul. *de jure perſonarum extra*
gremium Eccleſ. exiſtent. lib. 4. *cap.* 42. Couar. *in cap. al-*
2 *ma mater, part.* 1. §. 1. *num.* 3. Vgolin. *de cenſuris, tab.* 1.
cap. 3. §. 8. *num.* 5. Ratio eſt, quia ſubſtantia, & effe-
ctus cenſurarum juris eſt humani, ſecundùm Lap.
alleg. 48. *num.* 2. Nauar. *de orat. miſcel.* 47. *numer.* 4. *& in*
cap. inter verba, prælud. 3. *num.* 4. Vgolin. *d. tab.* 1. *cap.* 3.
3 Soar. *tom.* 3. *diſput.* 2. *ſect.* 1. Conſtat autem in his, quæ
juris humani ſunt, Papam, aliόſque ſupremos Princi-
pes quoad vim coactiuam non obligari, nulliſque pœ-
nis juris humani adſtringi, vt notant omnes per text.
ibi, in l. Princeps, ff. de legib. & quia nemo ſibi ipſi im-
perare poteſt, *l. pen. ff. de arbitr.* vel legem imponere à
qua non poſſit recedere, *l. ſi quis* 22. *in princ. ff. de le-*
gat. 3. & Sot. *de juſtit. lib.* 2. *q.* 6. *art.* 7. *concluſ.* 3. Corraſ.
lib. 2. *miſcel. c.* 25. *num.* 4. quamvis contradicat Menoch.
illuſtr. c. 45. *à n.* 7.

4 Vtrùm autem Papa ſine juſta cauſa communicans
cum excommunicato peccatum committat? diſpu-
tant ſcribentes, cuius quæſtionis reſolutio pendet ex
alia generali Doctorum latè controuertentium, vtrùm
Princeps lege ſua ita obligetur, vt contra faciens pec-
catum committat, quæ opportuniùs tractatur in ma-
teria de legibus: illud ad noſtrum propoſitum anno-
tare ſufficiat, veriorem eſſe Theologorum, & Canoni-
ſtarum communem ſententiam, quæ partem tue-
tur affirmatiuam, docens Principes ſuis legibus obli-
gari quoad vim directiuam, ideſt, quatenus eſt regu-
la rationis dirigens, & ordinans membra Reipubl.
tanquam partes in ſuum totum, ex text. *in c. regula,* 3.
diſt. & quatenus lex continet id, quod juſtum eſt, &
æquum, & totius Reipubl. bono, & ſtatui magis con-
ueniens, atque ita probat text. *in cap. juſtum,* 9. *diſt.*
& in l. digna vox, C. de legib. & in l. ex imperfecto 23. §.
vlt. ff. de legat. 3. text. opt. *in l.* 3. *C. de teſtament.* addu-
cit multa ex bonis Auctoribus Iuſt. Lipſ. *lib.* 2. *Po-*
lit. capit. 10. ex quibus docuit D. Thom. Sot. & Cor-
raſ. *dictis locis,* Victor. *relect.* 3. *de poteſtate ciuili, nu-*
mer. 21. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 11. *quæ-*
ſit. 1. Fachin. *controu. juris lib.* 1. *cap.* 2. *per tot.* Neque
obſtat ratio ex *reg. d. l. pen. & d. l. ſi quis,* quod ne-
mo ſibi ipſi poteſt legem imponere, à qua non poſ-
ſit recedere, quæ etiam quoad effectum, de quo agi-
mus, videbatur vrgere; nam facilè reſpondetur in his
terminis Principem non tam lege ſua obligari, quàm
lege naturali, quæ præcipit vt Princeps illud in ſuis
actibus obſeruet, quod æquitas, & rationis hone-
ſtas præſcribit, & quod in ſubditis ſuis juſtum, &
Reipub. conueniens conſtituit, vt benè inquit text.
in d. cap. juſtum. Quare ſecundùm hanc receptiſ-
ſimam doctrinam peccare Papam, qui ſine juſta cauſa
cum excommunicato communicat, reſolvit ex mente
communi Couar. *d.* §. 1. *num.* 3. & Soar. *tom.* 5. *diſput.* 5.
ſect. 4. *num.* 5.

5 Ex quibus non ſine difficultate procedit text. *in d.*
cap. ſi aliquando, de ſentent. excomm. & in Clem. vlt.
eod. tit. dum probant, quod ſi Papa ignoranter, vel
etiam ſcienter cum excommunicato communicat, non
videtur eum abſolvere: difficultas in eo eſt, quia ex
dictis Papa cum excommunicato ſine cauſa commu-
nicans peccat, quo dato vt excludamus peccati conie-
cturam, juxta *reg. eſtote, de regul. juris,* videbatur dicen-
dum quod Papa communicans cum excommunicato
eum vult abſoluere, *ſed ad cap. ſi aliquando,* facilis eſt
ſolutio, loquitur enim in Pontifice ignoranter com-
municante cum excommunicato, in quo caſu nulla po-
teſt conſiderari culpa, vt probat *cap. quoniam multos,*
11. *queſt.* 3. Tota difficultas eſt circa *d. clement. vlt.*
quæ loquitur de ſcienter communicante: ſed omiſſis
multis, quæ de illius text. intellectu tradunt ſcribentes
ibi, Caiet. 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 6. *in reſp. ad* 7. Vgolin. *d.*
tab. 1. *cap.* 10. §. 2. & alii, de quibus Henriq. *lib.* 13.
cap. 49. §. 2. *lit.* O, recurrere oportet ad diſtinctionem
prædictam, nam ſi Papa ex juſta cauſa participat cum
excommunicato, non peccat, ſubindéque non poſ-
ſumus ex illa ratione colligere, abſolvere voluiſſe
excommunicatum; ſi verò ſubeſt cauſa, & non vult
abſoluere, peccat ex prædicta reſolutione, vt in termi-
nis poſt Guilelm. & alios antiquiores, concludit Imol.
in d. Clem. vlt. n. 5.

Obedire cœperis monitis præſidentis.] Notatur ad hoc
quod ſuperioribus ſemper eſt feſtinanter obediendum,
vt per Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *c.* 15. *n.* 98.

Cap. Iuxta Sanctorum IV.

Anaclet. & Zachar.

ANacletus, & Zacharias Papæ ſtatuerunt vt ſin- 1
gulis annis Apoſtolorum limina viſitent Epiſ-
copi, qui ordinationibus Apoſtol. ſubjacent, prout
refertur *in hoc text.* cuius integra verba refert Cardin.
Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 9. *anno Chriſti* 743. *num.* 19.
Et de exemplo S. Bonifacii limina Beatorum Apoſto-
lorum frequenter ex Anglia viſitante, *eod. tom.* 9. *an-*
no 725. *num.* 13. nouiſſimè Sixtus V. conſtitutionem
edidit de viſitandis liminibus Apoſtolorum, incip.
Romanus Pontifex, ſub dat. Romæ 20. *Decembris* 1585.
quam refert Quarant. *in ſumma Bullarii, verbo Apo-*
ſtolorum limina, in qua tempus, quo hoc viſitationis
debitum officium fieri debet, aſſignatur maius, & mi-
nus pro diuerſitate longioris, & breuioris diſtantiæ
ab Vrbe, & recenſentur diſtinctæ omnes Prouinciæ, in
quibus Catholica fides viget in qualibet mundi par-
te, ſcilicet Europa, Africa, & Aſia, & quoto anno Epiſ-
copus ex qualibet dictarum prouinciarum ad limina
Apoſtolorum viſitanda accedere debeat: quare vici-
niores tertio quoque anno, alii verò pro majori, vel
minori diſtantia quarto, quinto, vel decimo anno iter
ſuſcipere, & Deo adiuuante perficere debent, & ſuc-
ceſſiuè eiſdem temporibus tranſactis repetere tenean-
tur: ita referunt Anaſtaſ. Germon. *de indultis Cardina-*
lium, in fine, Nald. *verbo Epiſcopus, n.* 35. Vgolin. *de*
poteſtate Epiſcopi, p. 1. *c.* 3. *n.* 8. Hieron. Venero, & Ley-
va *in examine Epiſcoporum, lib.* 4. *c.* 18. *n.* 28. & de hac
Sixti V. conſtitutione meminerunt Homobon. de Bo-
nis *de exam. eccleſiaſt. tract.* 11. *c.* 9. *q.* 21. *prælud.* 2. Sayr.
de cenſur. lib. 4. *c.* 12. *n.* 33. Mar. Alter. *eod. tract. tom.* 2.
diſp. 16. *c.* 3. *verſ. nona.* Iul. Lauor. *de Indulg. p.* 2. *cap.* 24.
n. 24. Filliuc. *tract.* 17. *num.* 159. *verſ. ſexta.*

SUMMARIUM.

1 *Monachi olim clerici non erant.*
2 *Monachi in ſtatu laicali fuerunt vſque ad tempora Euſebii, Zozimi, & Syricii.*
3 *Gelaſius conceſſit quibuſdam Monachis, vt poſſent clericari in defectum clericorum, remanentibus tamen ſalvis antiquis inſtitutis.*
4 *Gregorius Monachis conceſſit, vt poſſent clericari, & de oblatis viuere.*

5 *Abba*

5 *Abbates cùm antiquitùs eſſent laici, tunc temporis præſtabant obedientiam Oſtiario, & aliis in majoribus ſacris Ordinibas conſtitutis.*
6 *Clerici digniores ſunt Monachis, & illos præcedant.*

Cap. A Subdiacono V.

1 OStiario Abbas.] Ergo Abbas inferior eſt omnibus aliis Eccleſiæ miniſtris, quod eſt abſurdum dicere, ſed poteſt reſponderi textum intelligi de illis Abbatibus, qui non erant conſtitui in dignitate clericali, ſed tantùm laici, vt olim eſſe ſolebant, de quibus Nauar. *conſ. 1 de ſtata monach.* vbi allegat hunc text.

2 Gloſſ. *verbo Abbas, in præſenti text.* notat quod Mo-
nachi olim clerici non erant, immo ex ipſorum origi-
ne laicos fuiſſe probat *l. generaliter, C. de Epiſcop. &*
cleric. quæ eſt canonizata *in cap generaliter, 16. quæſt. 1.*
Abb. *in cap. 2. col. 2. num. 6. verſ. ſed qaia, de inſtit.* vbi
quod poteſt quis eſſe verus Monachus, & laicus. Spe-
cul. *in tit. de diſpenſat. §. nunc de Epiſcoporum, verſ. 56.*
& ibi Joan. Andr. *in addit. in verbo Superioris,* vbi dicit
3 quod ſtatus primitiuæ Eccleſiæ non cogebat Mona-
chos vt fierent clerici. In hoc ſtatu laicali fuerunt Mo-
nachi vſque ad tempora Euſebii, Zozimi, & Syrieii,
ut ex ſententia hiſtoriæ Eccleſiaſticæ teſtatur Gratian.
in cap. hinc eſt, circa fin. 16. quæſt. 1. vbi etiam adducit
Hieronymum referentem Monachos Siciliæ conue-
niſſe in vnum, vt Sacerdotem ſibi inuenirent, qui eis
4 Miſſarum ſolemnia celebraret. Ex cauſa tamen neceſ-
ſitatis fuit ſemel à Gelaſio conceſſum quibuſdam Mo-
nachis, vt poſſent clericari in defectum clericorum, re-
manentibus tamen ſaluis antiquis inſtitutis, vt habe-
tur *in cap. priſcis, 55. diſt. & in cap. requiſitis, in fine 1.*
quæſt. 7. Gregorius etiam Monachis conceſſit, vt poſſint
clericari, & de oblatis viuere, *in c. moderamine, cap. ex*
auctoritate, 16. quæſt. 1. non tamen paſſim, & inſtinctè;
ſed ita demùm ſi fuiſſent probatæ vitæ, & bonorum
morum, ac etiam docti, *d. cap. priſcis, in fine, 55. diſt. cap.*
ſi qais Monachis, cap. ſic viue, cap. in Parochia, cap. Mona-
5 *chos, cap. doctos, 16. quæſt. 1.* Vnde cùm antiquitus Mo-
nachi, & etiam eorum Abbates eſſent laici, ideò præ-
ſtabant obedientiam Oſtiario, & aliis in majoribus ſa-
cris Ordinibus conſtitutis, vt probat text. *in præſenti,*
per quod ita conſuluit Scipio Lancelotus apud Aſcan.
Tamburin. *in tract. de jure Abbatum, tom. 1. diſput. 25.*
quæſt. 1. num. 184.

6 In eadem gloſſ. ibi, *vel fortè quilibet clericus dignior eſt quolibet Monacho.* Notatur ad hoc quod clerici digniores ſunt Monachis, & illos præcedant, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 19. quæſt. 11.* Carol. de Graſſ. *de eff. ctib. cleric. effect. 16. in prælud. num. 392.* Floſcul. Cleric. *p. 2. num. 109.*

Cap. Diaconi ſunt XXIII.

Hieronymus.

1 DIaconus vnde dicatur, vide Doctores citatos *in coll ctan. ad cap. cleros, num. 20. diſt. 21.* & qualiter ordinetur, & de ejus ufficio in Eccleſia, vide poſita *in cap. Diaconus, diſt. 23.*

2 *Ipſe prædicat.*] Ergo videtur dicendum Diaconis ex eorum officio incumbere populo prædicare, ideſt, Evangelium explicare, *cap. perlectis, 25. diſt.* ibi, *prædicare Euangelium, cap. in ſancta, 92. diſt.* ibi, *ad prædicationis officium.* Verùm quamvis illi prædicare poſſint de licentia habentis ad illud juriſdictionem, tamen non eſſe hoc munus eis proprium, reſoluunt S. Thom. *in 3. part. quæſt. 67. art. 1. in princ.* Nao. *conſ. 7. per tot. de offic. deleg.* Læli. Zech. *de ſacrament. tractat. de Ordine, cap. 1. pag. 668. in princip.* Moſcon. *de maieſtat. militantis Eccleſ. part. 2. lib. 1. de Ordine, pag. 384 lit. A, & B.* Quare tertia opinione non obſtant jura in contrarium ſupracitata, quia reſpondetur, intelligenda eſſe non de prædicatione, hoc eſt, de explicatione Euangelii, ſed de ejus lectione à Diacono decantanda: ita Durand. *in ration. Diuin. lib. 2. c. 9. n. 10.* Nau. *d. conſ. 7. n. 3.* Moſcon. *citato loco.*

Mendicat infelix, &c.] Notatur ad hoc, quod non 3
licet clericis oſtiatim mendicare, cùm hoc ſit maxi-
mum dedecus Ordinis clericalis, & ideò omnibus mo-
dis vitandum, vt per Paul. Fuſc. *de viſit. lib. 2. cap. 22.*
numer. 23. in fine, Nauar. *comment. 2. de Regularib. ad*
cap. non dicatis, 12. quæſt. 1. num. 37. verſ. tertio, vbi ſub-
dit reprehenſione dignos eſſe clericos, qui peregrinan-
tes mendicant, immò potiùs ſe conſenſiſſe multis illos
reprehendentibus: attamen ipſe ait poſſe clericos de-
uotionis gratia aliquem pium locum viſitantes, &
exercentes humilitatem & patientiam, ſumpto pau-
pertatis habitu mendicare, & citat ad hoc Calde-
rin. *conſ. 1. de vita, & hon. cler.*

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopalis dignitas eiuſdem eſt meriti inter omnes Epiſcopos.*
2 *Fatuus eſt qui fatua loquitur.*
3 *Inſaniæ eſt ſignum ſi quis ad rem non reſpondet.*

Cap. Legimus XXIV.

HIeronymus *ad Euagrium Epiſcopum epiſt. 85.*
tom. 2. relatus in hoc textu, *in verſ. ſi auctoritas,* ait 1
quod vbicumque fuerit Epiſcopus, ſiue Romæ, ſiue
Eugubii, &c. eiuſdem meriti, eiuſdem eſt & Sacer-
dotii, quia potentia diuitiarum, & paupertatis hu-
militas, vel ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum
non facit, cùm omnes ſint Apoſtolorum ſucceſſores:
quibus verbis tradunt vterque Cardin. Alexand. *in*
fine, & Turrecr. *num. 10. in præſenti,* ac Petr. Gregor.
rei benefic. cap. 14. num. 4. Sanctum Doctorem to-
tum fuiſſe in improbando abuſu eorum, qui Epiſco-
pos diuites venerantur, & colunt, pauperes verò de-
ſpiciunt, ad quem abuſum alludere videntur Pontifi-
ces *in cap. Epiſcopi, & in cap. præcipimus, 16. quæſt. 1. &*
in cap. 1. de priuilegiis, dum probant vileſcere Epiſco-
palem dignitatem in pagis, & villis, ſcilicet quoad po-
pulares, & vulgi æſtimationem, non verò in rei veri-
tate, & quoad doctos, apud quos Epiſcoporum digni-
tas eiuſdem eſt meriti inter omnes Epiſcopos, vt habe-
tur *in hoc text.*

Fatuus fatua loquetur.] Notatur ad hoc quod fatuus 2
eſt, qui fatua loquitur, vt per Alexand. *conſ. 86. n. 10.*
verſ. ille eſt fatuus, vol. 2. Socin. ſen. *conſ. 42. num. 2. verſ.*
nam omnes teſtes, & num. 4. vol. 1. Maſcard. *de probation.*
concl. 503. num. 2. Ex varia, & inordinata locutione
colligitur mentis error, & vagatio. Xuar. *allegat. 1. n. 4.*
Boër. *deciſ. 23. n. 58.* Fuſc. *de viſitat. lib. 2. c. 22. n. 12.* Si-
gnum enim dementiæ, & inſaniæ eſt, ſi quis ad rem 3
non reſpondet, veluti ſi vna de re interrogetur, de alia
reſpondeat, ſicut tradunt Raudenſ. *de analogis, cap. 30.*
n. 156. Menoch. *conſ. 82. num. 230. & de præſumpt. lib. 6,*
præſ. 45. n. 39.

Si auctoritas quæritur, &c.] Ergo dum Hieronymus
in præſenti ait majorem auctoritatem habere orbem 4
quàm vrbem, colligunt hæretici nullam auctoritatem
habere Romanam Eccleſiam, vt refert Can. *de locis*
Theolog. lib. 6. c. 1. verſ. poſtremò, ſed illos refutat, & in-

tell

telligit hunc text. idem Can. *d. lib. 6. cap. 8. verſ. ad poſtremum, ante fin.*

SUMMARIUM.

1 *Locumtenenti debitus eſt honor, locus, & prærogatiua quæ debetur principali.*

2 *Delegatus ab Epiſcopo ad aliquem actum, debet in illo actu præferri, etiam in ſedendo in loco delegantis.*

3 *Dictio, tunc, extremitatem temporis ſignificat.*

Cap. Præcipimus XXV.

Ex ſexta Synodo.

1 IN ſexta Synodo *cap. 7.* relata *in hoc textu*, legitur quod Diaconus Sacerdotibus non præferatur, niſi locum Metropolitani ſui obtineat. Vnde colligitur quod prærogatiua, honor, & locus, qui debetur principali, eſt debitus Locumtenenti, vt per Rom. *ſing. 362.* Chaſſan. *in catal. gloriæ mundi, p. 4. conſid. 46.* Azeved. *ad Curiam Piſanam lib. 2. cap. 2. n. 19.* Menoch. *conſ. 51. num. 16.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 1. cap. 12. num. 56.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 111. n. 29. & 30.* Vnde colligunt communiter Doctores, Vicarium generalem Epiſcopi eſſe præferendum Archidiacono, & aliis dignitatibus in ſeſſionibus, & his, quæ illi competunt ratione officii ſui, nempe Vicariatus, ex quorum numero ſunt Abb. *conſ. 21. num. 3. part. 1.* Boër. *in tract. de auctor. magni conſilii, num. 66.* Rebuff. *in praxi, tit. de Vicar. num. 7.* Pauin. *de pot. Capituli Sede vac. part. 2. q. 10. n. 19.* Azeued. *ad Curiam Piſanam lib. 2. cap. 2. n. 5. & 19.* vbi intelligit procedere etiam quando præſens eſt Epiſcopus, faciunt quæ Felin. *in c. cùm olim, n. 1. de offic. deleg.* Menoch. *conſ. 51.* Gam. *Luſit. deciſ. 1. num. 48.* quicquid dicat Gonzal. Mendex de Cabedo *diuerſ. juris arg. lib. 1. cap. 1.*

2 In gloſſ. *Tunc*, ibi, *arg. aliquem tandiu habere priuilegium, quandiu tenet eius locum*, &c. Notatur ad hoc quod delegatus ab Epiſcopo ad aliquem actum, debet in illo actu præferri etiam in ſedendo in loco delegantis, vt per Romao. *ſing. 340.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 106. num. 38.*

3 In ead. gloſſ. ibi, *hæc dictio, tunc, extremitatem, id eſt, finem juriſdictionis complectitur.* Vide Doctores, quos citaui *in tract. de dictionib. vſuſq. dict. 409. ſecundum Lugdunen. impreſſ.*

Distinctio XCV.

SUMMARIUM.

1 *Confirmationis Sacramentum conficere poſſunt ſimplices Preſbyteri ex delegatione, ſeu priuilegio Pont.*

2 *Epiſcoporum & Presbyterorum gradus ex diuina inſtitutione deſtinati ſunt ad certa illa miniſteria, quibus Epiſcopi præſtant.*

3 *Presbyterus ſolùm ex Eccleſiaſtica determinatione conſtat.*

4 *Declaratur text. in cap. aqua, de conſecrat. Eccleſiæ, vel Altaris.*

Cap. Peruenit I. *Greg.*

1 GREGORIVS ſcribens Ianuario Epiſcopo Calaritano, *lib. 3. epiſt. 29. indict. 12.* concedit, vt vbi abſunt Epiſcopi, Preſbyteri confirment, provt illum refert Gratianus *in præſenti*, ex quo text. apertè colligitur, ex delegatione, ſeu priuilegio Pontificis poſſe ſimplices Preſbyteros Confirmationis ſacramentum conficere: ita D. Thom. *ad 3. part. q. 72. art. 11. ad 1.* Conar. *lib. 1. v. r. c. 10. à n. 7.* Nauar. *in man. c. 22. n. 8.* Victor. *de Sacram. n. 49.* Angles *in floribus Theolog. tit. de Confirmat. artic. 8. concluſ. 3.* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo juris Pontificii, tit. de Confirmat. pag. mihi 179.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 2. lib. 1. cap. 5. n. 29. & 30. & tom. 1. conſil. tit. de ſacra Vnct. conſ. 1. num. 5. cum ſeqq.* Petr. de Ledeſma *in ſum. part. 1. vbi de ſacramento Confirmat. c. 9.* Henriq. *in ſum. lib. 1. cap. 26. §. 5. lit. G, & lib. 9. c. 27. §. 6. ad fin. juncta lit. H, & lib. 10. cap. 23. §. 1.* Card. Bellarm. *de Confirmat. cap. 12.* Iodoc. Cocc. *in theſauro Cathol. tom. 2. lib. 5. art. vlt.* Franc. de Pitigian. *diſt. 7. q. 1. art. 5. 10. & 13.* Valent. *tom. 4. diſp. 5. quæſt. 2. punct. 1.* Vaſq. *part. 3. quæſ. 72. art. 3. diſput. 216. c. 1. n. 3.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 29. num. 3.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de Confirmat. c. 4. n. 5.* Piaſec. *in praxi Epiſcop. p. 1. c. 3. de Confirmat. n. 1. in fin.* Balduin. jun. *ſuper opera controverſ.* Bellarm. *p. 2. lib. 2. c. 6. prope fin. verſ. Catholici omnes,* Soar. *tom. 3. diſput. 36. ſect. 4.* Fr. Emman. *q. Regular. tom. 1. quæſt. 18. art. 3.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 30. quæſt. 4. verſ. in primis, & lib. 5. cap. 1. quæſ. 6.* Miranda *in man. Prælatorum, tom. 1. quæſt. 44. art. 4.* Cardin. Cæſ. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 8. anno Chriſti 594. pag. 54.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 28. n. 17. cum ſeqq.* Bonacin. *de Sacram. diſput. 3. quæſt. vnica, punct. 2. num. 3. verſ. dixi,* Monet. *de commutat. vltim. volunt. cap. 4. num. 110.* Filliuc. *tract. 3. n. 13. & 26.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. allegat. 30. num 40.* & facit Concil. Trident. *ſeſſ. 7. de Confirmat. can. 3.* vbi definitur ordinarium Sacramenti Confirmationis miniſtrum eſſe Epiſcopum, atque ita ſignificat non eſſe inconueniens, quod non Epiſcopi extraordinarii, ſeu delegati ſiant miniſtrii hujus Sacramenti.

Obſtat maximè, quia ex ipſa Chriſti inſtitutione 2
diſtincti ſunt Preſbyteri ab Epiſcopis; nam quamvis Chriſtus Dominus ad Eccleſiaſticæ gubernationis, ſeu Monarchiæ Euangelicæ perfectionem Petrum conſtituerit caput, & Principem Eccleſiæ ſuæ, aliquos tamen diſtinxit inferiorum miniſtrorũ gradus, & actus qui ad eos pertinerent, & ideò primùm Apoſtolos conſtituit, *Luc. cap. 6.* ſecundò Diſcipulos, *Luc. c. 10.* in locum Apoſtolorum Epiſcopi, in locum Diſcipulorum Presbyteri ſucceſſerunt, *cap. in nouo, 21. diſt. cap. quorum vices, 68. diſt.* vnde hos duos majorum, & minorum Sacerdotum gradus ex diuina inſtitutione diſtinctos eſſe comprobat, & definit Concil. Trid. *ſeſſ. 23. cap. 3. & can. 7.* Sot. *in 4. diſt. 24. quæſt. 2. art. 1. & de juſt. lib. 10. quæſt. 2. art. 4.* latè Card. Bellarm. *tom. 1. controu. 5. lib. 1. cap. 14. cum ſeqq.* Conſtat autem quod ea, quæ lege divina, vel à Chriſto reſeruata ſunt certo Ordini, minimè poſſunt aliis committi etiam à Romano Pontifice, ex vulgari reg. text. *in cap. ſunt quidam, 25. quæſt. 1.* Igitur, &c. facit text. *in cap. quanto, de conſuetud.* dum negat conſuetudinem id poſſe efficere, juncta vulgari reg. quod à pari procedunt priuilegia, & conſuetudo, *l. 3. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. cap. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verb. ſignific.* quibus fundamentis hanc partem tuentur Durand. *in 4. diſt. 7. q. 4.* Adrian. *de Confirmat. art. 3.* atque alii, quos referunt *ſuprà* citati, adducentes tandem text. *in cap. aqua, de conſecratione Eccleſiæ, vel Altar.*

His tamen non obſtantibus, recedendum non eſt 3
à communi Doctorum ſententia, quos primo loco citaui: neque obſtant contrariæ ſententiæ fundamenta; quamvis enim ita fortiſſima eſſe dicat Couar. *dicto loco, num. 12. ad fin.* vt difficillimum exiſtimet diſſolui poſſe, facilem tamen habent ſolutionem, &

ad

ad primum libentet fatemur Epiſcopos,& presbyteros ex diuina inſtitutione diſtinctos gradus conſtituere; verùm certa illa minisſteria, quibus Epiſcopi præſtant Presbyteris, non ita ex ipſius Chriſti conſtant inſtitutione, ſed potiùs ex Eccleſiæ determinatione, juxta ea, quæ notantur *in cap.licet, de feriis, in cap. omnis, de pænit. & remiſſ.* nam character ſacerdotalis idem eſt, atque Epiſcopalis, in eodem ſolùm differt quod ſacerdoralis reſtrictus,Epiſcopalis verò extenſus eſt: nil ergo mirum videri debet, ſi ex delegatione Summi Pontificis character ſacerdotalis,qui reſtrictus eſt,poſſit extendi ad illa miniſteria, quæ ſolis Epiſcopis reſeruantur.

4 Ad argumentum verò deſumptum ex *dict. c. quanto*, juncta reg. *d. cap. ſuper quibuſdam*, reſpondet eleganter Couar. *dict.cap.*10.*num.*14. & confirmatur ex adductis ab Anton. Gabr. *commun.opin.tit.de præſcript. concluſ.*1.*à num.*16. diſſimiles eſſe terminos priuilegii & conſuetudinis in propoſito, de quo agimus; nam priuilegium Romani Pontificis efficax eſt, & potens ad tollendam inhabilitatem, quæ in ſimplicibus ſacerdotibus reperitur ad gerenda miniſteria juxta modò poſitam conſiderationem, quod tamen efficere non poteſt conſuetudo, atque ideò non benè procedit argumentum.

5 Ad vlt. ex *dict.cap.aqua*, reſpondetur text.agere de delegatione Epiſcoporum, ſeu aliorum Prælatorum inferiorum, quos libentiſſimè fatemur huiuſmodi miniſteria committere non poſſe, vt patet ex litera ipſius text.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopum,ac Preſbyterum idem eſſe impii contendunt hæretici.*

2 *Arrius cum Epiſcopatum fruſtra, & impotenter ambiuiſſet, ab Eccleſia diuertit, eam impugnans dignitatem, quam conſequi non potuit.*

3 *Vvicleff hæreticus cùm Epiſcopatum Vigorienſem potenter appeteret, Epiſcopalem dignitatem, quam obtinere non potuit, impugnare anſus eſt.*

4 *Epiſcopi tam in poteſtate jnriſdictionis,quàm in poteſtate Ordinis Sacerdotibus, ſeu Presbyteris ſuperiores ſunt.*

5 *Reſpondetur obiectionibus*, & num.ſeq.

6 *Declaratur* text.in præſenti, & in cap.legimus,93. diſtinct.

Cap. Olim V. *Hieron.*

1 Hieronymus *in cap. 1. Epiſtolæ ad Titum*, ad ea verba, *& conſtituas*, relatus *in præſenti*, apertis verbis dicit eeſdem eſſe Presbyteros, atque Epiſcopos, & ex diaboli inſtinctu propter ſchiſmata inductam inter eos fuiſſe differentiam: hoc ipſum repetit idem Hieron. *ad Euagrium Epiſcopum, epiſtol.*85. *tom.*2.relatus *in cap.legimus*, 93.*diſt.*ibi, *ex quo manifeſtiſſimum comprobatur, eundem eſſe Epiſcopum, atque Presbyterum.* Ex quibus locis impii hæretici Epiſcoporum, & Presbyterorum diſtinctionem, & pul-
2 cherrimam Catholicæ Eccleſiæ hierarchiam conantur euertere, quem errorem jam olim excitauit Arrius, qui cùm Epiſcopatum fruſtrà, & impotenter ambiuiſſet, ab Eccleſia diuertit, eam impugnans dignitatem, quam conſequi non potuit, quem deinde errorem ex eadem cauſa permotus ſuſcitauit Vvicleff
3 cùm Epiſcopatum Vigorienſem impotenter appeteret, adducentes auctoritates Pauli 1. *ad Philip.* ibi, *cum Epiſcopis, & Diaconis*, quaſi nomen Epiſcopis pro Presbyteris ponatur, aliàs enim de Presyteris quoque Paulus feciſſet mentionem, & deinde quia in plurali numero dicit, *Epiſcopis*,quia tamen in eadem ciuitate plures eſſe non poſſunt,juxta ea,quæ notantur *in cap. quoniam, de officio Ordin.* adducunt deinde Paul.*ad Titum cap.*1.ibi: *Conſtituas per ciuitates Presbyteros:* & inferiùs, *oportet enim Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, quaſi illi,quos ſuperiùs Presbyteri nomine ſignificabat, iidem ſint atque illi,quos modò Epiſcopos appellat.

Sed his non obſtantibus de fide tenendum eſt,Epiſcopos tam in poteſtate juriſdictionis, quàm in poteſtate Ordinis Sacerdotibus, ſeu Presbyteris ſuperiores eſſe; quamvis enim Chriſtus Dominus ad Eccleſiaſticæ gubernationis, ſeu monarchiæ Euangelicæ perfectionem Petrum conſtituerit caput, & Principem Eccleſiæ ſuæ, aliquos tamen diſtinxit inferiorum miniſtrorum gradus, qui Petro ſubeſſent, & cum eodem præeſſent ouibus; & Paſtorali officio fungerentur, primùm enim Apoſtolos conſtituit *Luc.cap.*6. & ſecundò Diſcipulos *Lucæ cap.*10. in locum Apoſtolorum Epiſcopi, & in locum Diſcipulorum Presbyteri ſucceſſerunt,*ex cap.in nouo*,21.*diſt.cap. quorum vices*, 68.*diſt.* vnde hos duos majorum, & minorum Sacerdotum gradus ex diuina inſtitutione diſtinctus eſſe comprobat, & definit Concil. Trident. *ſeſſ.*23.*cap.*3.*& can.*7.Sot. *in* 4.*diſt.*24.*queſt.*2.*art.*2. *& de juſtit.lib.*10.*q.*1. *art.*4. latè Cardin. Bellarm. *tom.*1. *controuerſ.*3.*libr.*1. *cap.*14. *& ſequentibus.* Probatur deinde, quia comprobatiſſimum eſt, tam Ordinis, quàm juriſdictionis poteſtatem competere Epiſcopis in ſuis diœceſibus, Sacerdotibus verò eſſe communem Ordinis poteſtatem cum Epiſcopis, exceptis ordinandi, confirmandi, nonnulliſque aliis miniſteriis: ergo fit conſequens manifeſtiſſimum quoad poteſtatem juriſdictionis Epiſcopos ſuperiores eſſe Presbyteris,cùm conſtet hos nullam,illos plenam in ſuis diœceſibus habere juriſdictionem: quoad poteſtatem verò Ordinis idem oſtenditur, ſiquidem ſacramentum Confirmationis conficere, Ordines conferre; multáque alia Ordinis miniſteria ſolis Epiſcopis fuere reſeruata; & Presbyteris omninò denegantur, vt de ſacramento Ordinis probat *cap.*1. *de ordin. ab Epiſcopo*, Concil.Trid. *ſeſſ.*23.*can.*7.Couar. *lib.*1. *var. cap.*20. *num.*7. Viuald. *in candel.aureo*,tit.*de ſacramento Ordinis, à numer.*170. & de ſacramento Confirmationis probat *cap. quanto, de conſuetud.* Concil. Trident. *ſeſſ.*7.*de Confirm. can.*3. Viuald. *de Confirm. num.*23. & ideò ita hanc Catholicam veritatem definit Conc.Trid. *ſeſſ.*23. *capit.*4. *& can.*6. *&* 7. confirmant latè Cardin.Bellarm. *d.capit.*14 & alii, quos plenè refert Henriq. *in ſum. lib.*10. *cap.* 7.*lit. L*, qui fatentur inter Epiſcopos, & Presbyteros diſcrimen adeſſe, & eleganter confirmat Petr.Sot. *de inſtit.Sacerdotum,vbi de ſacramento Ordinis, lect.* 1. *verſ. ex ipſa Scriptura.*

5 Qua retenta vera, & Catholica ſententia,non obſtant quæ pro contraria ſuprà adduximus: ad prioris enim obiectionis ſolutionem aduertere oportet vniuerſum Clerum,omneſque Ordines ad duo primaria genera revocari,ad Sacerdotes ſcilicet,& miniſtros, quorum priores, ſcilicet Sacerdotes, ſubdiuiduntur in majores, & minores: poſteriores verò, ſcilicet miniſtri,in ſex alias ſpecies, Diaconos, Subdiaconos, Acolytos, Lectores, Exorciſtas,& Oſtiarios,quibus noſtri addunt Pſalmiſtas, vt habetur *in capit. Clericos*,21.*diſt.* quamvis nomen Epiſcopi principalibus tantùm Sacerdotibus tribui ſoleat, & nomen Diaconi principaliori tantùm miniſtro, vtrumque tamen ſuo modo aliis conuenit; nam etiam Presbyteri ſuper-

intendaor populo, volens igitur Paulus univerſum populum ſalutare, ſeu magis Clerum, ne cogeretur ſingulos Ordines numerare, generatim id fecit nomine Epiſcopi, comprehendens omnes Sacerdotes, nomine Diaconi omnes miniſtros. Ad ſecundam objectiooem ex Paulo *ad Titum* reſpondetur, Apoſtolum illis verbis uſum fuiſſe taoquam generalibus, oon verò tanquam diſtinctis, ex ratione ſupradicta.

6 Ad textum verò *in præſenti, & d. capit. legimus*, variæ traduntur ſolutiooes, Medina *de ſacrorum hominum continentia*, *lib.* 1. *capit.* 1. auſus eſt affirmare Hieronymum cum Arrio ſenſiſſe, ſed meritò reprehenditur à Cardin. Bellarmino *dicto loco*: alii aliter, quibus omiſſis Pigh. & Cardin. Bellarm. ac alii advertunt Hieronymum, alióſque Patres non negare banc inter Epiſcopos, & Preſbyteros diſtinctionem ex Apoſtolorum, & Eccleſiæ traditione inſtitutam, ſed ſolùm contendere à Chriſto Domino inſtitutam non eſſe: qua in re illis temporibus non perſpicuè deceptum fatentur Hieronymum, priúſque univerſalis Eccleſiæ decreto eſſe adhærendum, quàm Hieronymi, atque aliorum Patrum opinionibus.

Cap. Ecce ego VI.

1 NOtabilis eſt gloſſ. *verbo benedicere*, *in præſenti*, dum reſolvit poſſe Sacerdotem præſente Epiſcopo in Miſſa beoedictionem populo dare, eam ab Epiſcopo petendo, ut per Fulv. Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 81. meipſum *de officio, & poteſtate Epiſcopi*, *part.* 2. *allegat.* 27. *num.* 66. Ferdin. Paëz *in repet. capit. Miſſæ, de conſecr. diſt.* 1. *num.* 223. ubi reſpondet text. *in cap. miniſtrare* 26. *quæſt.* 6. & Doctores *in cap.* 3. *de privileg. lib.* 6. qui contrarium ſentire videntur, loqui in benedictione ſolemni, quæ ſolis Epiſcopis reſervata eſt, non autem in privata, quæ Preſbyteris conceditur: & *num.* 226. colligit io hac gloſſ. miniſtrantem coram Epiſcopo poſſe benedicere abſque eo, quod Epiſcopus ſimplicis Sacerdotis Miſſam audiat, eique permitiens celebrare, tacitè videtur permittere, vel delegare benedictionem illam privatam, quæ fit in fine Miſſæ per illa verba, *Benedicat vos omnipotens Deus.*

Distinctio XCVI.

Summarium.

1 *Refertur text. hiſtoria.*
2 *Papa poteſt tollere privilegium fori uni Clerico, vel Clericis certi Ordinis.*
3 *Laicis nulla datur facultas diſponendi de Eccleſiis, & de rebus Eccleſiaſticis, ſive in temporalibus, ſive in ſpiritualibus.*
4 *Laicus poteſt excommunicare ex delegatione Papæ.*
5 *Mediolanen. Archiepiſcopus prærogativam ſedis habet ante Ravennaten.*

Cap. Benè quidem I. *Symmach.*

1 IN primo Concilio Romano tempore Odoacris celebrato anoo 478. ex lege ejuſdem Odoacris, & Baſilii Patricii vices ejus gerentis, ſtatutum fuit, ut deinceps finita vita Simplicii eo tempore Pontificis Romani, nullus eligeretur Pontifex inconſulto Odoacre, & ejus ſucceſſoribus, ut referunt Carol. Sigon. *lib.* 25. *de Imperio Occidentali*, *anno* 478. Naucler. *generat.* 17. Cardin. Baron. *annalium Eccleſiæ tom.* 6. *anno Chriſti* 485. *pag.* 371. Deinde mortuo Simplicio Papa ſchiſma grave in Eccleſia ortum fuit, aliis Laureotium, aliis Symmachum poſtulantibus, ſed convocato ſecuodo Romano Concilio, & iterum tertio, quod anno 501. ſub Theodorico celebratum fuit, & refertur in hoc text. Symmachus legitimus Papa fuit declaratus, léxque Odoacris primo Concilio lata, in hoc tertio derogata extitit, in quo quidam decepti ſunt, exiſtimantes dicto III. unde deſumitur hic textus, eam legem fuiſſe promulgatam, cùm potiùs in ea derogata fuerit, ut ſummo cum judicio advertunt Sigon. & Card. Baron. *ubi ſuprà.*

Notari ſolet hic textus ad hoc quod Papa poteſt tollere privilegium fori uni clerico, vel clericis certi Ordinis, ut per Tiraq. *de retract. lig.* §. 4. *gloſſ.* 1. *n.* 16. Farinac. *in praxi crimin. quæſt.* 8. *num.* 4. Sigiſmund. Scacc. *de judic. part.* 1. *cap.* 11. *num.* 43. *verſic. hoc tamen*, Carolum de Graſſis *de effectib. clerical. effectu* 1. *n.* 24. 2

Quibus nulla de Eccleſiaſticis, &c.] Notatur ad hoc quod laïcis nulla datur facultas diſpoendi de Eccleſiis, & de rebus Eccleſiaſticis, ſive in temporalibus, ſive in ſpiritualibus, ut per Jacobat. *de Concil. lib.* 7. *art.* 7. *poſt princ.* Cov. *in cap. alma mater*, *part.* 1. §. 11. *n.* 3. Navarr. *in c. cùm contingat, de reſcript.* 2. *cauſa nullit. num.* 11. Soar. *contra Anglicanæ ſectæ errores*, *lib.* 3. *c.* 18. *n.* 2. *cum ſeqq.* Bellet. *diſquiſ. cleric. p.* 1. *tit. de favore clericorum reali*, §. 2. *num.* 2. *cum ſequentibus.* 3

In gloſſ. *Laico*, ibi, *ſed ex delegatione Papæ bene*, &c. Notatur ad hoc, quod laïcus poteſt excommunicare ex delegatione Papæ, ut per Joan. Andr. *in cap.* 2. ubi etiam Gemin. *de præbend. in* 6. Abb. *in c. Eccleſia S. Mariæ*, *n.* 5. *de conſtit. & in c. ſacroſanctæ*, *num.* 3. *de elect.* Clar. §. *fin. q.* 41. *n.* 8. Perez *ad librum octavum Ordin. pag.* 98. Bellet. *dicta part.* 1. *tit. de favore clericorum perſonali*, §. 1. *n.* 34. *in princ.* 4

In gloſſ. *Præter*, ibi, *& eſt argum. Papam quamlibet cauſam Eccleſiaſticam*, &c. Notatur ad hoc quod poteſt Papa delegare laïcis juriſdictionem ſpiritualem, ut per Segur. Davalos *in direct. judicum Eccleſ. part.* 2. *cap.* 11. *num.* 2. Navar. *conſ.* 1. *de ſent. excommun. in novis, & in man. cap.* 27. *num.* 6. *& in princip. de Pœnitent. diſt.* 7. *n.* 83. Covar. *in cap. alma mater*, *part.* 1. §. 11. *num.* 3. Heotiq. *in ſum. lib.* 13. *cap.* 24. *in princip. lit. B.* Decian. *in tract. crimin. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 70. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 2. *ſect.* 3. *num.* 10. *in fine*, Sigiſmund. Scacc. *de judic. p.* 1. *c.* 11. *num.* 41. Marc. Anton. Genuenſ. *in practicabilib. Eccleſ. quæſt.* 730.

In eadem gloſſ. ibi, *cauſam autem civilem*, &c. Notatur ad hoc, quod Epiſcopi & alii Prælati inferiores laïcis tantùm delegare poſſunt cauſas pecuniarias, & merè civiles, ut per Rolaod. *conſ.* 4. *num.* 14. *lib.* 1. Abb. Decian. *num.* 5. & Rip. *num.* 34. *in cap.* 2. *de judic.*

In gloſſ. *Mediolanenſis*, ibi, *arg. Mediolanen. prærogativam ſedis habere ante Ravennaten. cùm ante eum reſpondet.* Notatur ad hoc quod prærogativam majoris dignitatis arguit loqui priùs in Synodo, ut docent Tiraquel. *de jure primog. in præfat. n.* 112. *&* 113. *& quæſt.* 19. *num.* 2. Navar. *in c. inter verba, prælud.* 1. *n.* 1. Gam. *Luſit. deciſ.* 1. *num.* 1. Chaſſan. *in catal. gloriæ mundi*, *part.* 4. *conſid.* 24. Gonzal. Mendez de Cabedo *diverſ. juris argum. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 3. *verſ. quintò*, Cól. luſitanus, & amicus ooſter Gaſpar Statius *de antiquit. Luſitan. c.* 65, *num.* 1. 5

Cap.

Cap. Cùm ad verum VI.

Nicolaus.

1 PRobat hic text. Chriſtum Dominum diſtinxiſſe poteſtatem, & officia Pontificis, & Imperatoris, ne aut Imperator jura Pontificis, aut Pontifex jura Imperatorum præſumeret uſurpare, & in hoc citatur à Jacobat. *de Concil. lib.7. art.7. poſt princ.* Nav. *conſ.1. num.2. & 3. de foro comp.* Soar. de Pace *in pract. tom.2. part.1. col.2. à num.1.* Ceval. *commun. contra commun. q.339. num.14.* Ludov. Correa *in relect. cap. inter alia, de immun. Eccleſ. part.2. num.34. ante fin.* cujus tamen contrarium videtur decidere text. *in cap.1. 22. diſt. & in Extravag. unic. poſt princ. verſ. Sanè, ne ſede vacante, Ioan. XXII.* dum *ibi* habetur, quod Chriſtus Dominus Summo Pontifici in perſona Beati Petri æternæ vitæ clavigeri commiſit jura terreni ſimul, & cœleſtis Imperii. Sed facillimo negotio componuntur, nam text. *in præſenti* loquitur de poteſtate ſæculari formaliter ſumpta in ſuum finem naturalem: & hanc præſupponit non eſſe in Summo Pontifice, at verò alia jura *ſuprà* in contrarium adducta loquuntur de poteſtate materialiter tantùm ſæculari in ordine ad finem ſupernaturalem, quam Summo Pontifici jure optimo concedunt, ita ex Card. Bellarm. refero ego ipſe *de offi.io, & poteſt. Epiſcopi, part.1. tit.1. cap.2. n.30.* ubi numeris præcedentibus multa adduxi ad materiam hujus text. ſpectantia, quæ hic repetere non oportet, vide Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.4. c.16. quæſt.2. in fine,* qui illa jura etiam non ineptè ad concordiam reduxit.

2 In gloſſ. *uſurpavit,* ibi, *Imperator non habet gladium à Papa,* &c. De hoc dixi latè *ad cap. quoniam, à n.3. diſtinct.10.*

3 In gloſſ. *Temporalium,* ibi, *arg. quod in cauſis ſpiritualibus, ut in matrimonio, ſit utendum legibus Imperialibus,* &c. Vide quæ latè dixi *ad cap.1. diſt.10.*

Cap. Duo ſunt X. *Gelaſ.*

1 BEatus Ambroſius Theodoſium Imperatorem excommunicans ab Eccleſia excluſit quouſque pœnitentiam egerit, de qua *in cap. cùm apud Theſſalonicam, 11. quæſt.3.* ſicut ſcribit Gelaſius Papa Anaſtaſio Imper. relatus *in hoc text.* ſic etiam Valentinianus Imperator Epiſcopum poſtulabat, cui ipſe, aliique Principes ſyncerè capita ſua ſubmitterent, *cap. Valentinianus, 62. diſt.* inde etiam Principes tam majoris ordinis, quàm etiam inferioris Epiſcopis non obedientes à conſortio fidelium, & à liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ alienos fieri probat text. *in cap. ſi autem 11. q.13.* & denique Reges, eorumque filios excommunicari poſſe ab Epiſcopis, niſi ſpeciale habeant exemptionis privilegium, probat text. *in cap. ne aliqui,* ibi, *illis per quæ regibus,* &c. *de privileg. lib.6.* ex quibus atque aliis certum fit Reges, & alios Principes, atque etiam Imperatores jure communi exemptionis privilegium à poteſtate Ordinariorum non habere, & niſi ſpeciali privilegio muniti fuerint, ab Epiſcopis excommunicari poſſe conſtituit gloſſ. *hic, verbo excommunicavit,* recepta communiter ex Duen. *reg.378. ampliat.1.* Sot. *de juſt. lib.4. quæſt.4. §. In hac, verſ. Nihilo ſecius,* & poſt Mandoſ. eleganter comprobat Ugolin. *de cenſur. tab.1. cap.17. §.1. & cap.2. §.12. num.5.* Quamvis Reges, & Imperatores quaſi ab Ordinariorum poteſtate exemptos à ſolo Papa excommunicari poſſe teneant Henriq. *in ſum. lib.13. c.25. §.* Emman. Sà *in aphoriſm. verbo excommunicatio, n.13.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.1. lib.4. cap.6. num.11. verſ. Septimò,*

2 Hic text. ſolet ſæpiſſimè allegari ad hoc, quod duplex eſt poteſtas, alia nempe Eccleſiaſtica, quæ ſpiritualis dicitur, alia laicalis, quæ ſcilicet temporalis, ſeu politica appellatur, inter quas magnum intereſt diſcrimen, ut dicitur *in cap. ſolitæ, de majorit.* ubi notavi, vide Sot. *de juſtit. lib.4. quæſt.4. §. In hac, verſ. ſunt nihilominus,* Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.1. cap.18. num.2.* Navar. *in cap. novit, de judic. notab.3. num.24. & 88.* Fuſc. *de viſitat. lib.2. cap.21. à num.1.* Decian. *in tract. crimin. lib.4. cap.10. verſ. Quinquageſimò,* Card. Bellarm. *controverſ.3. lib.3. de poteſt. Pontificis temporali, cap.6. col.1. & 2.* Cevall. *commun. contra commun. quæſt.739. num.9.*

Pro culpa quæ aliis Sacerdotibus, &c.] Dubitari poteſt quare S. Ambroſ. nulla citatione nec monitione præcedente excommunicat Theodoſium Imperatorem ob factum omninò præteritum, ſcilicet occiſionem innocentium, ut refertur *in cap. cùm apud Theſſalonicam 11. quæſt.2.* cùm obſtent poſita ad *cap. ſacro, de ſentent. excommun.* Multipliciter reſpondet Soar. *de cenſur. diſp.4. ſect.5. num.23.* videlicet, vel quia peccata commiſſa, de quibus *hic,* talia fuiſſent, ut per aliquam publicam ſatisfactionem, damnum, vel ſcandalum ex illis generatum auferri oporteret: vel quia fortaſſe Ambroſius ſæpiùs Imperatorem ipſum monuit, ut facti pœniteret, & debitam exhiberet ſatisfactionem, ex text. *in d. cap. cùm apud Theſſalonicam,* ibi, *& cùm contumax extitiſſet,* tunc illum excommunicavit, & ideo illæ cenſuræ, vel excommunicationes non fuerunt latæ propter ſolum peccatum commiſſum in pœnam ejus, ſed ad extorquendam condignam pœnitentiam, vel ſatisfactionem, vel denique poteſt reſponderi cum multis, Ambroſium non excommunicaſſe Theodoſium, ſed ſolum ingreſſum Eccleſiæ interdixiſſe.

SUMMARIUM.

1 *Clerici ante omnem humanam legem fuerunt exempti à juriſdictione ſæculari.*

2 *Clericos judicandi facultas ſi fuit apud Principes ſæculares poſt adventum Chriſti, hoc extitit de facto, & ex uſurpatione, quia Eccleſia non poterat reſiſtere.*

3 *Exemptio clericorum an ſit juris divini, oſtenditur, &* num.4. & 5.

Cap. Si Imperator X. *Ioan.*

GLoſſ. *verbo, & diſcuti, In præſenti textu,* ſcribit clericos ante omnem humanam legem fuiſſe & eſſe exemptos à juriſdictione ſæculari, ut præter Ordinarios *hic* ſequuntur Abb. Felin. & Dec. *num.2. in cap. Eccleſia Sancta Mariæ, de conſtitut.* idem Abb. *in cap. at ſi clerici, num.22. de judic.* Roman. *ſing 414.* Felin. *in cap.2. col.1. de major. & obed.* & alii, quos refert Covar. *pract. cap.31. num.1. in princ.* unde ſi poſt adventum Chriſti facultas judicandi clericos fuit apud Principes ſæculares, hoc extitit de facto, & ex uſurpatione, Caſtald. *de Imperat. q.50. n.13.* Jodoc. Cocc. *in theſauro Catholico, part.1. lib.7. de hierarchia Eccleſiaſt. art.22.* nam Eccleſia non poterat reſiſtere, Bald. *in cap. ſi clericus, n.3. de pace ten. in uſibus feudor.* Gulielm. Benedict. *in c. Raynutius, verbo uxorem nomine Adelaſiam, ſect.2. n.165. de teſtam.* 1 2

Quorum omnium ea videtur principalis ratio, quod hæc clericorum exemptio ſit omninò juris divini, cui per humanam legem derogari non poſſit: ita Clar. *lib.5. §. fin. quæſt.36. ſub numero 1.* Navar. *in capite novit, de judic, notab.6. num.6. & 32.* Roland. *conſil.4.* 3

num.7.cum ſeqq. & præcipuè *num.*30.Roman.*ſing.*410. Nar. *conſ.*495. *num.*18. *& ſeqq.* Vant. *de nullit. tit. de nullit. ex defectu citat. num.*101. Petez *l.*2. *verſ.Quæro utrùm Papa, tit.*1. *lib.*3. *Ordin. & l.*1.*tit.*3.*lib.*1.*Ordin. pag.*55. Surd. *conſ.*50. *num.*16. *&* 51. Burg. *in tract. de laudemio, part.*3. *inſpect.*1. *num.*4. *& in tractatu de modo procedendi ex abrupto, cont.*1. *quæſt.*65.*n.*55. Garc. Maſtril. *Siciliæ deciſ.*159. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.*3.*cap.*15. *num.*15. *cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſignat.benefic.lib.*7.*quæſt.*9.*num..*. Ambroſin. *de immunit. Eccleſiaſt. cap.*16. *num.*4. Decian. *in tract. crimin. lib.*4. *cap.*9. *num.*1. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.*2.*quæſt.*50. *art.*1. Marr. *de juriſdict.part.*1. *cap.*6.*à num.*1.*& part.*4.*caſu* 64. *num.*1. Gutier.*in repet. l.nemo poteſt, num.* 209. *ff. de leg.*2. *& practic. lib.*1. *quæſt.*1. *num.*8. Azor.*inſtit. moral. part.*1. *lib.*5. *cap.*12. *quæſt.*1. Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud.num.*1. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*1. *quæſt.*92. Glorir. *reſp.*413. *num.*4.

4 Contrarium tamen, immò clericorum exemptionem eſſe juris poſitivi, tenuerunt Covar. *pract. c.*31. *num.*2. Mexia *in tract.taxæ panis,concl.*5.*n.*55. Menoch. *illuſtr.cap.*22. *num.*8.*& de ſucceſſionib.*§.22.*n.*58. Joan. Garc. *de nobilit. gloſſ.*9. *à princ.* Morl. *in emporio juris, part.*1.*q.*12 *n..*. Cevai. *communium contra comm. q.*550. Valaſc. *conſil.*100. *num.*8.

5 Verùm has contrarias opiniones poteris facillimo modo conciliare, ut ſcilicet prima procedat in iis, quæ verè ac propriè ſpiritualia, & Eccleſiaſtica ſunt, ſecunda verò in aliis temporalitatem quodammodo tangentibus, ita Humad. *in l.*34. *gloſſ.*2. *num.*13. *tit.*6. *part.*1. Cardin. Bellarm. *tom.*1. *lib.*1. *de clericis, c.*28. Didac. Sahag. *in cap. fin. de ſequeſt. poſſeſſ. n.*32. *verſ. Primam ſententiam*, Soar. de Pace *in pract. tom.*2.*prælud.*2.*à num.*1. Farinac.*in praxi crimin. quæſt.*8. *num.*2. *verſ.Limita primò*, Bañes 2.2. *quæſt.*67. *art.*1. Anaſtaſ. Germon. *d. cap.*15. *à num.*39. Cevall. *commun. contra communes, q.*739.*num.*2.*& quæſt.*899. *num.*161. Molin. *de juſtit. tract.*1. *diſput.*31. *concl.*1. *&* 3. Leſſi. *in ſimili tract.lib.*2. *c.*33. *dub.*4. Cened. *ad Decretum, collect.*37. *num.*1. & latè *practic. & canonic. quæſt. lib.*1. *quæſt.*4. *per tot.* Fr. Anton. de Souſa *in relect. de cenſuris Bullæ in Cœna Domini, cap.*19. *diſp.*91. latè Aſcan. Tambur. *de jure Abbatum, tom.*1.*diſp.*15. *quæſt.*19. *num.*6.*cum multis ſequentibus*, ubi plures ad hoc comprobandum firmat concluſiones.

SUMMARIUM.

1 *Conſtantinus Imper. inſignem, ac munificentiſſimam donationem fecit S. Sylveſtro Papæ I.*

2 *Conſtantini donationis tenorem refert de verbo ad verbum Alberic. de Roſate.*

3 *Conſtantini donationem ab hæreticorum, & quorumdam cavillationibus defendunt quamplures. Et reſpondetur fundamentis contrariæ opinionis*, num.5. cum ſeqq.

4 *Donationem factam à Conſtantino Eccleſiæ Romanæ ſi quis dicat non eſſe veram, non procul erit ab hæreſi.*

8 *Eccleſiæ amplitudo, dignitas, & majeſtas hac tempeſtate fulget.*

Cap. Conſtantinus XIII.

1 Conſtantinus Imperator zelo Catholicæ fidei motus, deſiderans Apoſtolicam Romanam Sedem temporali quoque adjutorio, ac majeſtate ſplendeſcere, inſignem illam, ac munificentiſſimam Beato Papæ Sylveſtro I. Domini noſtri Jeſu Chriſti Vicario, Eccleſiæque viſibili capiti, & ſuis ſucceſſoribus donationem fecit, cum qua annuentibus omnibus Satrapis, conſentienteque toto Senatu, inter alia Imperialia jura, Romanam Urbem illi conceſſit, liberéque dimiſit, ut probat text. *in præſenti*, cujus donationis licèt apud Scriptores illius ſæculi mentionem non reperiri contendant aliqui; veritas tamen eſt illam non eſſe deſtitutam auctoritate antiquiſſimorum, graviſſimorumque Patrum, Damaſi ſcilicet Pontificis, SS.Iſidori, Bernardi, Hieronymi, & Pontificum *in præſenti text. & in Clem.*1. *verſ. Porrò, de jurejurand.* ubi commemorat Carolum I.Henricum II. Othonem IV. & Federicum II. donationem à Conſtantino factam confirmaſſe, & innovaſſe, quam confeſſus eſt Imper. *in l. Divi, in princ. C. de natural. liber.* ibi: *Romanum munivit imperium*, legendo, *minuit*, cum Bald. *in proœm. Digeſtorum*, & Marr. *de juriſdict.part.*1.*cap.*30.*num.*27. & licèt fateamur à Scriptoribus illius ſæculi de hac donatione mentionem non reperiri, verum eſſe tamen dicere hoc ex eo proceſſiſſe, quia cùm facta foret in ultimis annis Imperii Conſtantini, curabant ſequentes Imperatores ejus memoriam abolere, prout facere intendit Henricus Imperator negando Pontifici Max. fidelitatis, & obedientiæ juramentum, quem Pontifex ipſe convincit *in d. Clem.*1. *de jurejurando*.

Hujus verò devotionis tenorem de verbo ad verbum refert Alberic. de Roſate *in l.*1.§.*In initio, num.*6. *ff. de officio Præfecti Urbis*, & in Lateranenſi Eccleſia conſervari refert videndus Paul. Gryſald. *in deciſionibus Catholicæ fidei, verbo Imperator, num.*2. & eam ab 3
hæreticis & quorumdam cavillationibus multis rationibus, & auctoritatibus defendunt, & comprobant Card. Turrec. *de poteſtate Eccleſiæ, lib.*2. *cap.*42. Corſet. *in tract. de poteſtate Regia, quæſt. fin. num.*2. Colluſitanus noſter Alvar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.*1. *cap.*43. *& lib.*2. *cap.*29. Hieron. de Monte *de finibus regund. cap.*11. *num.*11. *cum ſeqq.* Covar. *lib.*4. *variar. cap.*16. *num.*8. Turrian. *lib.*2. *cap.*42. Caſtald. *de Imper. quæſt.*51. Mantu. *obſerv.*100. Jacobat. *de Concil. lib.*10. *art.*8. *de donat. Conſtantini*, Soar. *de legib.lib.*4. *cap.*6.*num.*6. Driedon. *de libert. Chriſtiana, lib.*1. *cap.*9. *pag.*10. Caſtald. *de Imper. quæſt.*51. Melch. Cano *de locis theologicis, lib.*11.*cap.*5. *verſ. Quod deinde*, Arnald. Albertin. *in repet. rub. de hæret. q.*2.*num.*17. Alphonſ. de Mendoza *in quodlib.q.*4.*ſcholaſt.* §.4.*verſ.*5. Burſat. *conſ.*124. *lib.*1. Navar. *in cap. novit, de judic. notab.*3. *num.*77. Bellacomb. *tom.*2. *commun. opin. lib.*8. *tit.*32. *num.*83. *pag.*424. Azeved. *ad l.*6.*in princip.tit.*2. *lib.*1. *nova recopil.* Menoch. *conſil.*149.*num.*39. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.*1. *cap.*1. *à num.*21. Cevall. *commun. contra commun. quæſt.*345. Bobadil. *in ſua politica, lib.*2.*cap.*17.*n.*11.*lit.C*, Marr. *de juriſdict.part.*1.*c.*30. Molin. *de juſtitia, tract.*2. *diſput.*25. Card. Bellarm. *in controverſ.fidei, tom.*2.*lib.*2.*de tranſlat. Imper.cap.*3. Card. Baron. *annalium Eccleſiæ tom.*4. *anno Chriſti* 324. *Conſtantini* 19.

Quamvis contra hanc veritatem inſurgant hære- 4
tici, ex iis, qui Chriſtianam profitentur pietatem, Laurentius Valla per integrum tractatum, Igneus *in l.donatione, num.*32. *C. de donat. inter virum*, Bald. *in tract. de coronatione Imperatoris, pag.*79. & Cagnol. *in proœmio Digeſtorum, à num.*79. quos non procul eſſe ab hæreſi, ſicut & omnes alios, qui affirmant donationem factam à Conſtantino Imp. Eccleſiæ Romanæ non eſſe validam, atteſtantur Abb. *conſ.*84.*n.*2. *volum.*1. Roland. *conſ.*88. *num.*29. *vol.*1. Menoch. *conſil.*149. *num.*39.

Non obſtat argumentum, quo Laurentius Valla 5

&

Digitized by Google

& ſequaces moventur, quod ſcilicet non potuerit Imperator in damnum Imperii tam amplas facere donationes, quia in ſua coronatione jurat honorem, & Imperii jura illæſa, & illibata ſervare, ac proinde quod hæc donatio de terris, & civitatibus Imperii illicita fuerit, & invalida, arg. text. *in cap. intellecto, de jurejur.* junctis iis, quæ *ibi* adnotavi *à num.*2. nam facilè reſpondetur, in donatione ab Imperatore facta Romano Pont. & Sedi Apoſt. minimè poſſe conſiderari grave Imperii præjudicium, tum quia in Sanctiſſimis Eccleſiis optima menſura eſt donatarum rerum immenſitas, quia ſi plura dent Imperatores Deo, ejúſque Eccleſiæ, multò majora ab ea accipiunt, ut eleganter ait text. *in auth. de non alienandis rebus Eccleſiæ, §. ſi minus, collat.*2. tum quia Conſtantinus donando, non tam Eccleſiæ dedit, quàm reddidit, tum quia quod Eccleſiis donatur, Deo redditur, à quo omne bonum, & donum optimum provenire Apoſtolus docuit, & ideò cum David *Paralip.* 1. *cap. ult.* dicere potuit Conſtantinus: *Tua ſunt omnia, Domine, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi:* tum quia terras, quas donavit, præcedentium Principum tyrannide fuerunt occupatæ, qua ratione utitur, exquiſitam dicens Abb. *d. conſ.* 82. *par.* 1. & ante eum Hoſt. *in ſum. tit. de immun. Eccleſ. num.* 12. *ad fin.* Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia, lib.* 5. *cap.* 16. *verſ. de Conſtantino*, & eleganter Quintin. *in repet. c. novit, de judic. pag. mihi* 84. tum denique quia meritò alii obſervant Principes omnes, qui in Eccleſiam magnifici, & liberales extiterunt, de hoſtibus ſuis triumphaſſe, & Imperium, ſeu Regnum ad longiſſimam poſteritatem traduxiſſe, ut longo diſcurſu proſequitur Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſ. tom.* 3. *lib.* 20. *cap.* 89. Cardin. Bellarmin. *tom.* 1. *controv.* 4. *generali de Eccleſia militanti, lib.* 4. *cap.* 18. & quia ingentibus beneficiis à Deo acceptis, ſcilicet in curatione lepræ, & victoria contra Maxentium, divinitus permotus eſt ad donationem illam faciendam, quia oportebat Romanam Eccleſiam Imperatorum tyrannide malè vexatam temporalium bonorum præſidio muniri, ut ait text. *in cap. fundamenta, de elect. lib.* 6.

6 Deinde reſpondetur, omnem Imper. poteſtatem à populo in eos fuiſſe tranſlatam, *l.* 1. *ff. de conſtit. princip.* ac ſubinde idem populus conſentiente Principe poteſtatem hanc, & dominium in alium transferre potuit, ex reg. text. *in cap.* 1. *de regul. juris:* conſtat autem donationem non à ſolo Conſtantino factam fuiſſe, ſed cum Satrapis, Optimatibus, Senatu, ac populo, ut probat text. *in præſenti, & in d. cap. fundamenta.* Igitur, &c. Tandem reſpondetur quod licèt datemus Conſtantini ſucceſſores eo tempore, quo Imperium apud Græcos reſidebat, conqueri potuiſſe de profuſa Imper. largitione, quod falſum eſſe apparet ex *dict. §. ſi minus*, minimè tamen jam nunc conqueri poſſunt Imperatores Germani, ad quos ex Græcis Imperium tranſlatum eſt, non enim à Conſtantino, vel aliis Græcis Imperatores Imperium ſuſceperunt, ſed ab ipſo Romano Pont. *c. venerabilem, de elect.* explicant Navar. *ad d. cap. novit, notab.* 3. *num.* 3. *&* *n.* 124. & per integrum tractatum Cardin. Bellarm. *tom.* 1. [illegible] *de tranſlat. Imperii*, quare de viribus hujus donationis agere non magis pertinet ad hodiernos Imperatores, quàm ſi Regnum Macedonum, ac Perſarum repeterent, ut benè arguit Pigh. *loco citato.*

Impugnantes igitur Eccleſiæ Romanæ majeſtatem, ac dignitatem, dum aliis obſequuntur, offuſcare non poterunt, obſequi enim Regibus non eſt malum, ubi terga non vertuntur Altari, ſed adorare Reges, Deúmque contemnere impium eſt, & omninò execrabile: *Eccleſiæ namque proprium eſt*, ſicut ait Hilarius *de Trinit. lib.* 4. *ut tunc vincat cùm læditur, tunc intelligat cùm arguitur, tunc obtineat cùm deſeritur, dum perſequitur floret, dum opprimitur creſcit, dum contemnitur proficit, tunc ſtat cùm ſuperari videtur.* Quare & Auguſtinus *ſuper Matth.* ait: *Adhuc habet Eccleſia, quæ creſcat, donec illud impleatur, dominabitur à mari uſque ad mare:* & Caſſiador. *ſuper Pſalm.* 30. *Eccleſia magis incipiet eſſe uberrima, cùm ad finem ſæculi erit perducta.* 7

Increſcunt magis, & in dies magis increſcent, & fulgebunt Romanæ Eccleſiæ Amplitudo, Dignitas, & Majeſtas, & potiſſimùm noſtra tempeſtate ſub URBANO VIII. Pont. Opt. Max. qui pietate immenſa, æternúmque duratura Regali munificentia ſacrum Sanctorum Petri, & Pauli monumentum æreis, aureiſque columnis ſumptuosè illuſtravit, tumulum Adriani ex ſeptem Orbis miraculis unum, arcem reddidit inexpugnabilem, undique tutam, & munitam, & miſſis quamplurimis ad barbaras, exteráſque nationes ad fidem propagandam operariis, ſubactis, & profligatis Germaniæ, Galliarúmque hæreticis, ac in Mundum ferè univerſum veritatis lumine invecto, jam Chriſtianus Orbis ob tanti Principis innata merita, doctrinarúmque affluentiam felicitate gaudebit, & conſequetur ſempiternam, quam Colluſitanus, & amicus noſter D. Andreas Baianus admiratione præſentiens, dum ipſo Dedicationis Sancti Michaëlis Archangeli feſto die Lateranenſem Eccleſiam Orbis, & Urbis Eccleſiarum Principem de anno M. DC. XXIII. idem S. D. N. ſolemniter viſeret, poſſeſſionis ergò, ſequenti celebravit Elogio. 8

BONIS AVIBVS, ANGELIS AUSPICIBUS, ANGELORUM HAC LUCE CANDIDISSIMA,
ANGELORVM IN TERRIS MAXIME ET OPTIME MORTALIUM,

FELIX URBANE EXEAS,

SECURUS EXEAS,

UT APUD VATICANUM TERGEMINO CAPUT ONERI, ET HONORI SUBJICIAS,
AUSPICATO VENIS.

ECCE ENIM AD DEXTERAM TRES GRANDIVM ALARVM VOLVCRES
TIBI DE COELO CONVOLANT,
MICHAEL VT DVCAT, RAPHAEL UT COMITETVR, GABRIEL UT SEQVATVR:
DVCTOR UT INITIUM, COMES UT PROGRESSVM, SEQUENS UT EXITUM
TIBI FACIAT FELICISSIMUM.

INTENDE, PROSPERE PROCEDE, ET REGNA,
DIV URBI REGNATURUS ET ORBI

URBANE FELIX

SECURUS EXEAS.

URBANE QUO NON ALTER URBANIOR,

OCTAVE URBANORVM, ET URBANORVM SECVNDE NEMINI,

EXPECTATISSIME VENIAS,
ÆTERNITATIS JANITOR, SÆCULI PROPINQUI JANITOR ET ULTRA.

URBANE QUI QUOD SEPTEM ES URBANORUM FUTURUS EXEMPLAR,
SUMMA, ET EPILOGUS,

OCTAVVS VRBANVS DICERIS, QUASI EX TOT URBANIS
UNUS COALESCAS VRBANVS.

DIGNUS VENI, QVI QVOT CVNCTI VIXERE DIES, MENSES ET ANNOS,
TOT SOLUS VIVAS ET SÆCULA, ET SÆCULORUM
MYRIADAS.

INTENDE, PROSPERE PROCEDE, ET REGNA;
DIV URBI VICTURUS ET ORBI,
BONIS AVIBUS, ANGELIS AVSPICIBVS,

URBANE OPT. MAX.

FELIX EXEAS,
SECVRUS EXEAS.

Andreas Baianus Theologus.

DISTIN

Distinctio XCVII.

Cap. Eccleſiæ I. *Boniſac. Epiſc.*

1 Hristianissimi.] Qui titulus *Chriſtianiſſimi* fuit Imperatoribus vt genuinus, & imperio naturalis eſt, vt Honorium Auguſtum vocat Bonifacius *in cap. Eccleſia mea. 97. diſtinct.* & Leo Papa Conſtantinum IX. *in epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ* de recipienda ſexta Synodo Conſtantinopolitana, & in diuerſis legibus Codicis, *in l. inter claras, C. de ſum. Trinit.* & Codicis Theodoſiani, Chriſtianiſſimi Imperatores cognominantur, & ſingulis annis in Paraſcene ab Eccleſia oratio dicitur, *Oremus & pro Chriſtianiſſimo Imperatore noſtro*, vt aduertit Caſtald. *de Imperat. quæſt. 2. circa fin.* refert Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ, cap. 13. num. 17.* vnde redarguit Joannem Ferrault Gallum *de juribus Regum Franciæ, jure 2.* aſſerentem nullum alium præter Regem Franciæ Chriſtianiſſimum ab Eccleſia appellari. Utrum autem præſtantior, & antiquior ſit titulus *Chriſtianiſſimi*, quàm *Catholici*, vide per eundem Valdeſ. *dict. cap. 3. num. 19. cum multis ſeqq. & n. 10.* aliqua tradit de titulo glorioſiſſimi.

SUMMARIUM.

1 *Cardinalis aſſertioni atteſtantis de ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ, aut de mente Summi Pontificis creditur.*

2 *Delegato creditur abſque exhibitione mandati delegatorii, quando eſt perſona excelſa dignitatis, & non agitur de præiudicio tertii, ſed ſolùm de negotio, & facto ipſius delegantis.*

3 *Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum, plena fides adhibetur, licèt litteras ſui mandati non oſtendat.*

Cap. Nobiliſſimus III. *Nicol.*

1 Allegari ſolet hic text. ad hoc quod credendum eſt viro nobiliſſimo legatione fungenti, quamvis litteras non oſtendat, exemplo Cardinalis atteſtantis de ſpeciali mandato Sedis Apoſt. aut mente Summi Pont. cui creditur abſque litteris ſui mandati, vt per Rot. *deciſ. 33. de probat. in antiq.* Specul. *in tit. de teſtib. §. reſtat, num. 10. & in tit. de legat. §. ſupereſt, num. 16.* Ægid. *deciſ. 183. incip. Aſſertioni*, Lap. *alleg. 32. num. 3. verſ. an credatur*, Alex. *conſ. 206. num. 19. lib. 2.* Iaſ. *in l. admonendi, ff. de jurejur. num. 96.* aliàs 175. *verſ. tertiò moueor*, vbi limitat dictum Cardinalis quando de ſeipſo aſſerat, Hippol. *ad l. 1. §. 1. n. 7. verſ. & facit, de quæſt. & ſing. 273. verſ. limito etiam*, Nav. *conſ. 6. num. 8. de teſtam.* Anton. Gabr. *commun. tit. de probat. concl. 3. n. 20.* Maſcard. *de probat. concl. 160. à num. 1. & concl. 492. n. 10. & concl. 1004. num. 58.* Farin. *in praxi crim. part. 3. q. 97. num. 56. & p. 4. conſ. 60. n. 118.* Rot. *deciſ. 339. n. 1.* apud Farin. *p. 2. recent.*

2 Intellige procedere quando nulli infertur præiudicium, tunc enim Legato Principis fides adhibetur, non ſic ſi alicui aliquod inferatur præiudicium, Capell. Tholoſ. *deciſ. 463.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 51. n. 13. & 14.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 4. collect. 1459.* Farin. *in praxi crimin. quæſt. 63. num. 55.*

In gloſſ. *Signatis.* Notatur ad hoc, quod creditur delegato abſque exhibitione mandati delegatorii, quando eſt perſona excelſæ dignitatis, & non agitur de præiudicio tertii, ſed ſolùm de negotio, & facto ipſius delegantis, vt per Men. *de præſumpt. lib. 2. præſ. 15. n. 9. & conſ. 100. num. 77. cum ſeqq.* & ideò dicit Maſcard. *concl. 84. n. 2.* quod litteris Ambaſiaturæ non eſt opus quando perſona eſt nobiliſſima, perexcellens, & nota Principi.

In gloſſ. *Nihilominus.* Notatur ad hoc, quod Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum plena fides adhibetur, licèt litteras ſui mandati non oſtendat, vt per Maſcard. *de probat. concluſ. 140.* Seraphin. *deciſ. 133. n. 1.* Far. *in praxi crim. part. 2. q. 63. num. 55.* 3

Distinctio XCIX.

SUMMARIUM.

1 *Primas latè ſumpto vocabulo idem, quod Patriarcha.*

2 *Patriarcharum nomine ſtrictè, & propriè non continentur Primates.*

3 *Primatuum, & Archiepiſcoporum majores Prælationes ad jus diuinum referendas eſſe tenuerunt nonnulli.*

4 *Poteſtas omnis regiminis, ſeu juriſdictionis in Epiſcopis immediatè prouenit ab ipſa Eccleſia.*

5 *Patriarchalis dignitas eſt juris poſitiui.*

6 *Patriarchis, & Primatibus duo diſtincta reperiuntur, Epiſcopalis ſcilicet Ordo omnibus communis ex ipſius Chriſti inſtitutione, & regimen Prælationis, ex Apoſtolorum ordinatione.*

Cap. Prouinciæ I. *Anaclet.*

Patriarchæ, *vel Primates, qui vnam formam tenent*, &c. Notatur ad hoc, quod latè ſumpto vocabulo idem eſt Primas, quod Patriarcha, vt per Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib. 2. q. 1. n. 46.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. c. 7. n. 9.* Strictè tamen ac propriè Patriarcharum nomine non continentur Primates, qui minores Patriarchæ dicuntur, ſed ſolùm quatuor illi principaliores, Conſtantinopolitanus ſcilicet, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus, vt notant Doctores, quos plena manu citaui *in tractat. de appell. verborum vtriuſque juris ſignificat. verbo Patriarcha.* 1 2

Leges diuinæ, & Eccleſiaſticæ poni, &c. Collige ex text. majores Prælationes Primatuum, & Archiepiſcoporum ad jus diuinum referendas eſſe, vt per Pigh. *de Eccleſiaſt. hierarch. lib. 3. c. 1.* & de diuerſitate miniſtrorum in Eccleſia Dei, Roſæ. *in præf. tractat. de præm. Archiep. dign. reg. 72. limit. 2.* 3

Contrarium tamen, quod licèt Epiſcoporum gradus quoad ſubſtantiam, ſeu in genere à Presbyteris diſtinctus fuerit, diſtinctio tamen quoad prædictos Prælationum, & dignitatum gradus ad Eccleſiæ inſtitutionem, & jus humanum ſit differentialiter referenda, probant noſtri communiter *cap. in illis, hac ead. diſt.* vbi Primatuum inſtitutio refertur ad Apoſtolos, & eorum ſucceſſores. Sed fortiùs efficaci ratione confirmatur, quia certum eſt omnem poteſtatem regiminis, ſeu juriſdictionis immediatè prouenire ab ipſa Eccleſia, & ſaltem quoad modum, & inter ſingulos inferiores diſtributionem à Romano Pontifice dependere, & conſequenter ab humano jure; *c. ita dominus, 19. diſt. c. quoties 24. quæſt. 1.* explicat Soarez *tom. 4. de pœnis. diſp. 25. ſect. 1. à n. 4. & omninò num. 10.* Igitur quamvis fateri oporteat iſtos Prælatos quoad Epiſcopalem Ordinem, qui apud omnes vnus eſt; 4 5

Digitized by Google

juris diuini eſſe,quoad poteſtatē tamen juriſdictionis, ſeu regiminis,per quam diſtinguūtur,juris eſſe humani, ex Selu. Turrec. & aliis receptam oſtendit, ac benè explicat Burſat.*conſ.125.n.45. vol.1.* cum quo à *n.16.* reſponderi poterit ad auctoritates, quibus probari videtur, harum dignitatum inſtitutionem ad legem diuinam eſſe referendam, vt ſcilicet loquantur de lege diuina latiſſimè ſumpta, juxta quatuor modos, quos *ibi* explicat, provt dicitur de lege Canonica, vt *in c. in* 5 *ſcripturis, 19. diſt. & in cap. nimis, de jureiur.* Et quod Patriarchalis dignitas juris poſitiui ſit, tradunt Guillel. Redoan. *de ſimonia mentali, p.1.c.16.n.15.* Dion. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap.4.n.4.*

6 Verùm hic intellectus quamvis communiter receptus, conuincitur tamen, ſi diligenter inſpiciamus additionē inutilis repetitionis excuſari non poſſe, patet ex verbis huius text. ibi, *leges diuina, & Eccleſiaſtica poni, & eſſe juſſerunt:* ſi igitur particula, *diuina*, ad Pontificias leges refertur; fruſtrà adiungitur hæc, *Eccleſiaſtica.* Quare conſiderandum eſt in Patriarchis, ſeu Primatibus duo diſtincta reperiri, Epiſcopalē ſcilicet Ordinem omnibus communem ex ipſius Chriſti inſtitutione, & regimen Prælationis ex Apoſtolorum ordinatione; nō impropriè igitur Patriarchas leges diuinæ poni juſſerunt, ſi Ordinis poteſtatem reſpiciamus, atque ſollicitudinem Epiſcopalem, quæ omnibus Epiſcopis communis eſt, atque etiam Eccleſiaſticæ, quatenus ad Prælationem ſpectat. Neque nouum eſt, quod idem nomen Primatis ex eadē oratione juxta diuerſos reſpectus diuerſimodè accipiatur, ſcilicet reſpectu legis diuinæ, quoad Epiſcopatus Ordinē, reſpectu Eccleſiaſticæ quoad Prælationē, ſicut *in c. in aliquib. §. ille quippe, de decim.* decimæ reſpectu cōgruæ ſuſtētationis ad legis diuinæ debitum referuntur, reſpectu quotæ ad conſuetudinē, vt poſt Coo. *lib.1. var. c.17. n.2.* teſtatur tenere Theologos omnes Gut. *lib.1. can. c.21. n.9.* & in multis aliis, quæ omittimus, facilè poſſet demonſtrari.

SUMMARIUM.

1 *Papa ſummus Sacerdos appellatur.*
2 *Epiſcopi dicuntur ſummi Sacerdotes.*
3 *Conſtantinopolitani Epiſcopi Imperatorum freti potentia, contendebant ſe non eſſe inferiores Romano Pontifice.*
4 *Deciſio huius text. non fuit ſemper etiam circa Epiſcopos vſu recepta.*

Cap. Primæ Sedis III. *Ex Conc. Afric.*

1 *PRima Sedis Epiſcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, vel ſummus Sacerdos, aut aliquid huiuſmodi, ſed tantùm primæ ſedis Epiſcopus.*] Hæc ſunt formalia Concilii Africani verba; ad quæ intelligenda admodū defatigatus eſt Alphonſ. de Mendoz. *in quæſt. quodlib. quæſt.4. §.3. verſ. veruntamen, pag. mihi 271.* nam cùm non ſolùm Romani Pōtifices ſummi Sacerdotes appellentur, vt tradit Lud. Gom. *in repet. cap.1. num.16. cum ſeq. de conſtit. lib.6.* & Steph. de Gaëta *in repet. c. ad limina 30. q.1. in proœm. num.8.* ſed etiam ita dicantur Epiſcopi *in c. vlt. 3. q.1. & in cap. videntes 12.* 2 *q.1. & in c.1. §. per frontis, de ſacr. Vnct.* cum aliis citatis per Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.3. c.27. q.1. verſ. quæres*, & per me *de offic. & poteſt. Epiſc. p.1. tit.1. c.2. n.3.* quibus addo Simanch. *in tractat. de dign. Epiſc. cap.8. & 9.* Raymund. Ruff. *pro Pontifice Max. ſub n.26. pag.291.* Dion. Paul. Lop. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.17. num.61.* ideò mirum videtur qua ratione Concil. de quo *in præſenti*, prohibuerit Papam appellari Principem Sacerdotum.

Verus igitur intellectus eſt, quod cùm quidam ex quatuor principalioribus Patriarchis cœperit ſibi vſurpare nomen Principis Sacerdotum, & cum Romano Pont. parilem habere poteſtatem, vt colligitur ex notatis *in cap. mos antiquus, 65. diſt.* immò huiuſmodi Conſtantinop. Epiſcopi Imperatorum freti potentia contendebant inferiores non eſſe Romano Pont. vt ex Paul. Diac. Platina, & aliis diligenter comprobat Ruff. *d. loco, pag.50. cum ſeqq.* & ſentit Bellarm. *lib.2. de Rom. Pont. cap.18. in fin. 2. art.* igitur de eo intelligi debet prædictus Concilii locus, quia ille Primates tantùm, & Patriarchas ligare potuit, non verò Romanum Pont. vt aduertunt Iacobat. *de Concil. lib.10. art.7. num.258.* Ruff. *vbi ſup. ſub n.14. pag.74. verſ. diffinitum*, Germon. *de indultis Cardin. §. Epiſcopus, num.21. cum ſeqq.* 3
Nec obſtat quod Epiſcopi dicuntur ſummi Sacerdotes, vt adnotarunt Doctores *ſuprà* citati, quia reſpondetur deciſionem huius Concilii non fuiſſe ſemper etiam circa Epiſcopos vſu receptam, ſicut obſeruat Dion. Paul. *d. cap.17. num.16. in princ.* 4

SUMMARIUM.

1 *Primatum Papæ in Patriarchas negauit impius auctor Molinæus.*
2 *Papa non eſt Patriarcha, ſed Princeps Patriarcharum.*
3 *Generali in ſermone non comprehenditur perſona loquentis.*
4 *Papa verè eſt vniuerſalis, & talis poteſt appellari.*

Cap. Nullus Patriarcharum IV.

Pelagius II.

PElagius II. *epiſt.1. ad omnes Epiſcopos*, prohibuit vt nullus Patriarcharum ſe vniuerſalem appellaret, 1 vt refertur in hoc textu, ex quo loco impius ille Molinæus Primatum Papæ in Patriarchas negare nō erubuit, ponderando verba illa, *quia] ſi vnus Patriarcha vniuerſalis dicitur, Patriarcha nomen cæteris derogatur;* ſed tantum abeſt, quod hæc Pelagii verba fundare poſſint huius impii auctoris opinionem, quod immò illam apertè confundant, ac deſtruant. Nec mirum quod homo in fide cæcus, lumen claræ veritatis in dicta Pontificia diſpoſitione non videat: nam, vt dicebat Princeps Apoſtolorum Petrus *in epiſt.2. c.1. Cui non præſtò ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans.*

Hic enim text. cùm de Patriarchis loquatur, non 2 eſt ad Papam extendendus, qui propriè non eſt Patriarcha, ſed Princeps Patriarcharum, vnde quod de iis negauit Pelagius, viſus eſt de Papa conceſſiſſe, arg. *cap. nonne, de præſumpt. & l. cùm prætor, ff. de judic.* & maximè, quia etſi Romanus Pont. propriè ſit Patriarcha, adhuc ſub illo generali ſermone nullo modo ſe comprehendere voluit Pelagius, juxta reg. text. *in l. inquiſitio veritatis, C. de fideiuſſ.* qua probatur, quod in 3 generali ſermone non comprehenditur perſona loquentis, quam reg. exornat Ant. Gab. *commun. lib.6. tit. de verb. ſignific. concl.9.* Quo fit, vt licèt Patriarchæ non poſſint ſe vniuerſales appellare, per text. *in præſenti*, id 4 tamen licitè, ac jure poterit Summus Pont. qui verè vniuerſalis eſt, & Princeps Patriarcharum, vt expreſsè contra Molinæum probat Ruffus *pro Pontifice Maximo, n.8. verſ. Primatum, pag.19.* & obſeruant Bannes *2.2. q.1. art.10 ad tertium, verſ. ad confirmationem*, Franc. Vargas *in tract. de auctor. Pontificis, prop.5. incip. quoniam vero*, Ant. Auguſt. *in epitome veteris juris Pontificii, p.1. de perſonis, lib.1. tit.3. per tot.* Bellarm. *tom.1. controu.3. de Romano Pont. lib.2. cap.31. verſ.15.*

SVMMA

SUMMARIUM.

1 *Gregor. Papa humilitatis ergò noluit ſe univerſalem appellare,& quare,* num.6.

2 *Carolus Molinæus impius auctor fuit homo parum modeſtus erga Sancta Apoſtolica Sedis majeſtatem.*

3 *Principes laici aliquando noluerunt ſe dominos appellare.*

4 *Principes laïci univerſali titulo nonnunquam utebantur, & ideò titulus ille hominum malitia ſuperbus, & profanus effectus eſt.*

5 *Gregorius Papa inſignis humilitatis profeſſor extitit.*

Cap. Ecce V. *Greg.*

1 SAnctiſſimus ille Papa Gregorius noluit ſe univerſalem appellare, & titulum illum ab Alexandrino Patriareba ſibi ſcriptum repulit, ut conſtat ex ejus *epiſt.lib.*7. *epiſt.*30. *indict.*1. Eulogio Patriarchæ Ale- 2 xandrino ſcripta, ex qua deſumitur hic text. Hinc impius ille Carolus Molinæus, homo quidem parum modeſtus erga S.Apoſt.Sedis majeſtatem, ut advertit Covar.*lib.*4. *var.cap.*16.*num.*8. *& pract. cap.*31. *num.*2. quem impium,pertinacem, atque de hæreſi ſuſpectum aſſerit Navar. *in comment. de uſuris, ad cap.ſi fœneraveris* 14.*quæſt.*3.*num.*8.10. *&* 11. & expreſsè hæreticum appellat, ac dicit Franc. Viv. *in lib.*2. *ſuorum commun. opin.*318. *num.*3. & illum denique inter hæreticos primæ claſſis collocatum videmus in indice librorum prohibitorum;is,inquam, non erubuit Primatum Papæ in Patriarchas negare. Pro quo nihil facit hujuſmodi Gregorii auctoritas,nam ut titulum illum (aliàs de jure ſibi debitum) tunc non admitteret ipſe Gre- 3 gor.hæc illum laudabiliter movere potuerunt.Primò, quia licèt aliquando laici Principes noluerint ſe dominos appellare, ut ex Sueton. advertit Gomez *in* 4 *repet. cap.*1. *num.*14. *in fin. de conſtit. in* 6. tamen tunc temporis titulus ille univerſalitatis ſuperbus erat, & hominum malitia factus profanus, eoque laici Principes utebantur, ut in terminis expendit Ruffus contra Molinæum *pro Pont. Max.ſub num.*8.*pag.*27. *verſ. ubi tamen*, & Fiſcherus Roffenſis Epiſc.*in confutatione aſſertionis Lutheranæ, artic.*25. *verſ.Impudentiam tuam.* Unde nihil mirum quod qui moribus, & non verbis proſperari deſiderabat, ſic ſuperbum tunc titulum illum repuliſſet.

5 Fuit enim Gregor. inſignis humilitatis profeſſor; ad occurſum namque cujuſdam Joan. Abbatis primus ſe humi proſtravit, in ſe autem erigendo ultimus fuit, ut meritò commendavit Pratum ſpirituale Sophronii *in cap.*151. Præterea primus fuit, qui notabilem illam humilitatis clauſulam in Eccleſia introduxit, qua Romanus Pont.ſervus ſervorum appellatur, ut advertit gloſſ. *verbo ſervus, in proœm.Decretal.* & adnotavi *num.*19.

Secundò moveri potuit, ut nollet tunc Gregorius univerſalis appellari,ne aliquis deciperetur,exiſtimans quod immediatè unicuique ſic præeſſet civitati, & diœceſi, includerétque in ſe omnes Epiſcopos, quaſi nihil ad alios de Eccleſia Domini pertineret,nam iſto modo Papa non eſt univerſalis, ut advertunt Alvar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.*1.*cap.*54. *poſt med. verſ. ſecundò Eccleſia,num.*84.Rodulphus Cupers *de ſacroſ. Eccleſia, ad cap. oportebat,* 79.*diſt. in §. Dicitur autem Eccleſia, num.*12. Paul. Gryſald. *in deciſionib Catholicæ fidei, verbo Papa, num.*3. *in reſp. ad nonam objectionem,* Bellarm.*tom.*1.*controv.*3.*lib.*2.*c.*31. *verſ.Reſpondeo duobus modis*, & ex Innoc. III. ſic etiam obſervarunt hujus Decreti emendatores *hic.*

Distinctio C.

Cap. Quoniam I. cum ſeqq.

Pelagius.

DE materia Pallii egi *in rub. & per tot. tit. de uſu pallii, in Decretalib.* Et collige ex 1 text. pallium eſſe proprium inſigne Papæ, Metropolitanorum, Patriarcharum, & Primatuum, Durand. *in ration. divin. lib.*3. *cap.*16. *num.*1. Menoch. *de præſump. lib.*3. *præſ.*103.*numero* 8. Iſidor. Moſcon. *de majeſt.milit. Eccleſ.part.*1.*lib.*1. *pagin.*234. *ad fin.*Azor.*inſtitut.moral.part.*2.*lib.*3.*cap.*34. *in princ.*

Reperiuntur tamen aliqui Epiſcopi ex ſpeciali privilegio Papæ pallio utentes,ut in Italia Oſtienſis,Lucenſis,& Papienſis. In Gallia Dolenſis, in Germania Bambergenſis,in Vngaria Quinqueccleſienſis, nutant Durand. *d.lib.*3. *cap.*17. *n.*13. *in fine*, Moſcon. *d. lib.*1. *cap.*8.*pag.*236.*lit.C*, Stephan.Durand. *de ritibus Eccleſ. lib.*2.*c.*9.*num.*43.Aubert.Miræ.*in notitia Epiſcopatuum, lib.*1. *cap.*23. 2

Licèt olim Archiepiſcopi à magnis illis quatuor Patriarchis pallium petere conſueviſſent, juxta text. *in cap. antiqua, de privileg.* nunc verò à ſolo Summo Pont.peti debet, & ei competit illud conferre. Azor. *d.part.*2.*lib.*3. *cap.*24. *lit.B, verſ.Quæritur,* qua autem forma dandum ſit, traditur *in Cæremon. lib.*1. *cap.*8. *verſ. Ego N.* 3

Per Pallium conceditur Archiepiſcopo juriſdictio Archiepiſcopalis, *cap. ſcriptorum, inf. hac diſtinct.* Abb. *in cap. quanto, & in cap. paſtoralis, de offic.Ordin.* Azor. *d.lib.*3.*cap.*34.*quæſt.*9.Debet illo uti in Eccleſiis tantùm ſuæ Provinciæ, & non omnibus diebus, quibus in Pontificali celebrat, ſed ſolùm in illis,quæ numerantur in Cæremoniali, ut ſunt nativitas Domini, feſtivitas S. Joannis, & S. Stephani Protomartyris, & in aliis,quæ *ibi* videri poterunt, Durand. *d.lib.*3. *c.*17. *num.*13. Moſcon. *part.*1. *lib.*1. *cap.*8. *pag.*236. *lit. B*, Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo Archiepiſcopi auctoritas, verſ.*32. Azor. *d.lib.*3. *cap.*34. *verſ.Quæres quinam,* ubi *in q.*8. dicit quod uſus pallii eſt perſonale privilegium,ac proinde non poteſt Archiepiſcopus Pallium ſuum alteri accommodare, ut illo utatur, niſi accommodet ut videatur, ut obſervat Lancel. *inſtit. Canon. lib.*1.*tit. de pallii receptione, verſ. Commodari*, ubi *in verſ.Sepeliendus*,ſubdit per text.*in c.Pallium,inf.hac diſt.* Archiepiſcopum cum ſuo pallio debere ſepeliri, & ſi ad aliam Eccleſiam tranſlatus fuerit, novum pallium petendum eſſe,& addit *d.lib.*3.*cap.*34.*q.*8. quod debet ſepeliri cum pallio ſecundæ Eccleſiæ, ad quam fuit tranſlatus. Vnde nunquam unus Metropolitanus cum alterius pallio poterit ſepeliri, Quarant. *dict. verſ.*32. *auctoritas.* 4

AD SECVNDAM PARTEM DECRETI.

CAUSA PRIMA.

QUÆSTIO I.

SUMMARIUM.

1 *Simoniæ vitium vocatur ſimoniaca hæreſis.*
2 *Simonia largo modo, & non propriè hæreſis dicitur.*
3 *Simoniæ crimen dicitur piaculare flagitium, quia comparatur ei, quod morte expiatur.*

CAP. Quiſquis V. *Greg.*

1 GREGORIUS Syagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi *lib.7. epiſt.*110. relatus *in hoc text.* & in aliis præcedentibus, vitium ſimoniæ vocat ſimoniacam hæreſim, item & *in præſenti* vocat neophytorum hæreſim, non quia ab aliquo homine ſic appellato originem traxerit, (nullum enim talem hiſtoriæ referunt) ſed quia Simon adhuc neophytus, ideſt, recens baptizatus, illam invenit, ut ex gloſſ. & aliis notat Soar. *de Relig. tom.*1. *tract.*3. *lib.*4. *de ſimonia*, *n.*5. *in fine.* Quod autem hujuſmodi vitium dicatur ſimoniaca hæreſis, probatur ex quamplurimis juris Pontificii Decretis, in quo hic modus loquendi uſitatiſſimus eſt, ut patet ex *c. Presbyter*, *& ex cap. cùm liqueat*, *& ex c. ſtatuimus*, *hac ead. cauſ. & quæſt.* & graviſſimè *ex cap. eos, hic*, ubi dicitur quod gravitas ſimoniæ tanta eſt, ut illa tolerabilior ſit hæreſi Macedonii, & eorum, qui erraruut contra ipſum Spiritum ſanctum, ut advertit Letin. *Actor.*6. *verſ.*18. *§.Simonia.*

2 Ratio verò quare ſic vocetur, eſt quia (licèt vitium hoc per ſe, & formaliter non ſit contrarium fidei, cùm per ſe non requirat errorem in intellectu contrarium fidei) qui rem ſpiritualem, & ſacram vendit, eam tanquam venalem ſe exiſtimare ſignificat, ac ſubinde judicat eſſe rem pretio æſtimabilem, quod ſpeculatione judicatum hæreſis eſſet, & ita hoc ſenſu largo modo, & non propriè ſimonia dicitur hæreſis: de hac & aliis rationibus vide Caraf. *de ſimon. num.*41. Vbert. *verbo ſimonia*, Jacobat. *in tract. de Concil.lib.*4. *cap.*4. *num.*73. *verſ.Ex præmiſſis*, Maſcard. *de probation.concl.* 1305.*num.ult.* Menoch. *de præſumpt.lib.*5. *præſ.*6. *n.*30. *& præſ.*8.*n.*1. Henriq. *in ſumma,lib.*14.*cap.*6. §.7.*lit.K*, Flamin. *de confident. quæſt.*8. *num.*22. Mart. *de juriſdict. part.*2. *cap.*37. *numero* 15. Emman. de Valle *de enſalm. & incantat. ſect.*3. *cap.*3. *numero* 22. Soar. *d. num.*5. Campan. *in diverſ. juris Canon. rub.* 11. *cap.*27. *n.*1. noviſſimè Ripam *in tract. de ſimonia, part.*1.*art.*1. *num.*2.

3 *Piaculare flagitium.*] Ita dicitur crimen ſimoniæ, quia comparatur ei, quod morte expiatur, ut ex gloſſ. *in præſenti*, exponit Soar. *d. lib.*4. *cap.*3. *num.*2. & ſic dicitur capitale, Redoan. *de ſimonia*, *part.*1. *cap.*5. *num.*2. *& part.*4.*cap.*3.*n.*16. quem refert Ripa *d.art.*17. *num.*7.

CAP. Hi qui Baptiſmum LI. *Leo.*

LEO ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum *ep.*77. 1
alias 76. *cap.*7. relatus *in hoc text.* ait quod hi qui ab hæreticis baptizantur per impoſitionem manus Epiſcopi, ſunt confirmandi, ut ſic gratiam Spiritus ſancti in Eccleſia recipiant, Baptiſma tamen reiterari non debet, unde colligitur hæreticum validè conferre poſſe Baptiſmum, modò intentionem habeat baptizandi, de quo Doctores plena manu refert Bonacina *de Sacrament. diſp.*2. *quæſt.*2. *punct.*5. *num.*6.

CAP. Inter Catholicam LXXVII.

IN hoc text. cum multis ſequentibus legitur de ma- 1
lis Preſbyteris Catholicis adhuc in ſuo officio toleratis, quorum probitas, regulariter loquendo, non eſt neceſſaria ad validam Sacramentorum adminiſtrationem, ut per Henriq. *in ſum.lib.*1.*cap.*19. Chamer. *de Sacram. cap.*2. *dub.*4. Barthol. ab Angelo *eod.tract. dialog.*1. *num.*38. Soar. *tom.*3. *diſp.*13. *ſect.*4. Vaſq. *in* 3.*part. D.Thomæ*, *tom.*2. *diſput.*137. *num.*28. Sayr. *de Sacram. in genere*, *lib.*5. *cap.*4. *& lib.*2. *cap.*6. *art.*2. *q.unica*, Ægid. de Conink *de Sacram. & cenſur. q.*64. *art.*5. *&* 9. §.2. *num.*34. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*26. *num.*34. Bonacin. *de Sacram. diſput.* 1. *q.*3. *puncto* 2. §.1. *num.*1.

Vnde Sacerdotem malum, & improbum confice- 2
re Sacramentum Euchariſtiæ, modò omnia eſſentialia ſervet, de fide definitum eſt à Concil. Trid. *ſeſſ.*7. *de Sacram. in genere*, *can.*12. *Si quis dixerit miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modò omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema ſit.* Referunt Jodoc. Cocc. *in theſauro Catholico*, *tom.*2. *lib.*5. *art.*2. Petr. de Ledeſma *in ſumma, part.*1. *tract. de Euchariſtia, cap.*9. *concl.*8. Molfeſ. *in ſumma Theologiæ moralis*, *tract.*1. *cap.*7. *n.*15. 17. 19. *&* 22.

CAP. Quod quidam XCVII.

Auguſtinus.

EX hoc text. *in §.Ex his verbis, verſ.Opponitur*, vi- 1
detur colligi, degradatum Epiſcopum propter hæreſim non poſſe conferre ordines, contra communem reſolutionem, quæ dictat verum eſſe Ordinem validum, & non iterandum, ſi conferatur ab Epiſcopo quacunque cenſura innodato, & præciſo ab Eccleſia, ſed benè Mar. Alter. *de cenſuris, tom.*1. *lib.*1. *cap.*5. *diſp.*8. *verſ. Ad verba, pag.*97. ait quod in ſacramento Ordinis duo includuntur, ſcilicet poteſtas ipſa ſacra, & executio hujus poteſtatis, qui factus eſt Epiſco-

pus

pus legitimè in Eccleſia Catholica,& poſtea fit hæreticus,& per ſententiam degradatur,& deponitur,confert quidem Ordinem quantum ad poteſtatem,non autem executionem Ordinis, & hac ratione dicitur privatus facultate largiendi Ordines,ſcilicet quantum ad executionem,noo qnantum ad poteſtatem.

SVMMARIVM.

1 *Adulto in extrema neceſſitate conſtituto an liceat pecuniam dare ſacrilego Sacerdoti, qui aliter eum non vult baptizare,oſtenditur*,& n.6.

2 *Baptiſmi Sacramentum ſi nullus miniſtrare velit parvulo in ultimo vitæ termino conſtituto, an tunc licitum ſit pecunia vexationem redimere, oſtenditur*, & num.5.

3 *Simonia de ſe mala eſt,nec poteſt aliqua circunſtantia cohoneſtari.*

4 *Vexationem redimere licet quando is à quo redimitur, de facto nocet: prodeſſe verè de jure non poteſt.*

5 *Simonia non committitur quando intentio dantis in aliquam honeſtam cauſam immediatè dirigitur, quæ ab ipſis ſpiritualibus diſtingui poteſt.*

Cap. Baptizandis XCIX.

Gelaſius.

1 Notabilis eſt gloſſ. *hic*, *verbo moliantur*, dum tenet non licere adulto in extrema neceſſitate conſtituto pecuniam dare ſacrilego Sacerdoti,qui aliter eum non vult baptizare,ſed potiùs ſine Baptiſmo decedendum, quia cùm per fidem, & Baptiſmum flaminis poſſit ſalvus fieri,juxta *cap.dubium,de Baptiſmo*, nunquam poteſt in extrema neceſſitate conſtitui, ſequuntur Theologi *in 4.diſt.5.quaſt.2. & diſt.25.* affirmantes quando aliquis adfuerit laïcus,vel fœmina, à quibus poſſit baptizari,eo enim caſu,ac ſi nullus eſſet clericus, nemo dubitat laïco, aut fœminæ id licere, juxta *cap.ſuper quibus 30.quaſt.3.cap. conſtat, cap. mulier,cum ſeqq. de conſecr. diſt.4.* docent Theologi *in 4. diſt.4. quaſt.1.* quod multò magis de aliis Sacramentis affirmant, in quibus percipiendis nulla poteſt dari præciſa, & abſoluta neceſſitas, ita ut ſi neceſſitatem extremam,& abſolutam æternæ ſalutis removeamus, conveniunt omnes non licere pecuniam dare, & ita vexationem redimere.

2 Cæterùm in neceſſitate abſoluta,qualis in parvulo dari poteſt,ſi nullus adſit alius à quo baptizetur,& in ultimo vitæ termino conſtitutus ſit, utpote quando ſola adeſt mater,aut ſolus pater,ſeu alia ſola perſona, quæ aut truncaris ſit manibus,aut muta,ita ut nequeat Sacramentum baptiſmi miniſtrare,hoc caſu adhuc licitum non eſſe exiſtimant multi pecunia vexationem redimere,ſed potiùs dimittendum eſſe parvulum,ut ſine Baptiſmo pereat,ita gloſſ.*in præſenti,d.verbo moliantur*,quam communiter receptam dicit *hic* Præpoſ.*n.1.* ſequitur Card. *in cap.cùm Eccleſia,de ſimon.* D. Thom. *in 4. diſt.5. q.2. in fine*, Paludan. *ibid.quaſt.3.num.17.* Richard. *d. diſt.25. quaſt.1. art.3. ad* 8. D. Antonin.
3 *part.2.tit.1.cap.5.§.16.*Sylveſt.*in ſumma,verbo ſimonia, quaſt.8.* Horum autem illud præcipuum fundamentum eſt,quod ſimonia de ſe mala eſt,nec poteſt aliqua circumſtantia cohoneſtari,ut probat Caiet. *quodlib.1. quaſt.9.* mala autem facienda non ſunt,ut inde veniant bona, Paul. *ad Roman.cap.3. cap.ſuper eo, de uſur. cap. magnopere.ne clerici,vel monachi,cap. faciat 32.quaſt.2.*
4 Tiraq. *de pœnis temper.cauſa 52. num.*8. Igitur non licebit propter neceſſitatem extremam pecuniam dare. Secundo tunc demùm licet redimere vexationem, quando is à quo redimitur, de facto nocet, prodeſſe verò de jure non poteſt,hoc eſt, cùm impedimentum ſolum objicit injuſtum, jus verò ſpirituale dare non poteſt,ut contingit in homine privato, qui aut matrimonio contrahendo,aut beneficio obtinendo,aut poſſeſſioni ipſius injuſtæ ſe opponit, quo caſu is qui vexationem ſuam redimit, nullum jus ſpirituale ab impediente conſequitur,& ideò juſtè facit: ſi autem ab eo fiat vexatio, qui dum ab ea ceſſat, ſpirituale jus confert, non eſt licitum pecunia redimere, ut contingit cùm is ad quem pertinet confirmatio, aut conſtitutio beneficii, id facere injuſtè recuſat, quod Palud. *citato loco* docet, & eſt de mente Doctorum *in cap.ad aures, & in cap. Matthæus, & in cap. dilectus, il 2. de ſimon.* licèt aliis loquantur verbis: hoc enim poſteriori caſu redemptio vexationis ideò illicita eſt, quia nihil aliud importat quàm aſſequutionem ſpiritualium, tunc namque ceſſat cùm ſpirituale jus conceditur.Igitur in caſu propoſito non licebit parvuli vexationem ita redimere,quia non aliter redimitur quàm per conceſſionem ſpiritualis Sacramenti,& in effectu videtur pro eo dari pecunia.

Contrariam tamen ſententiam probatunt multi 5
Doctores antiqui, quos referunt Archid. & Domin. *in præſenti*, qui etiam in hanc partem magis inclinant,data neceſſitate extrema: eandem probat Abb. *in d. cap. cùm Eccleſia, num.5.* quem ſequitur Anan. *num.3.* Nav. *in man.cap.33. num.101. in fine*, aſſerens hanc ſententiam receptiorem eſſe, Caiet. 2.2. *quaſt. 100.art.3.* Angel.*in ſumma,verbo ſimonia* 2.*num.12.*Sot. *de juſtit.lib.9.quaſt.6.art.1.*Soar. *tom.1.de Relig.tract.2, lib.4, cap. 12. à num.13.* Leſſ. *de juſt. lib.2. cap.35, dub.7.à num.*38. Filliuc. *tom.3.tractat.45.cap.3.quaſ.5, & 6.* Bonacin. *var. tractat. quaſt.4. de ſimonia, §.1. num.4. verſ. ex dictis*, me citato *in hoc loco*,noviſſimè Ripa *de ſimonia,part.1 art.2. num.21. cum ſeqq.* Et citra dubium receptior eſt, & confirmatur ex eo, quia 6
quando intentio dantis in aliquam honeſtam cauſam immediatè dirigitur, quæ ab ipſis ſpiritualibus diſtingui poteſt, non committitur ſimonia, cùm ſpiritualia emere non intendat: hæc autem intentio dantis immediatè tendit ad removendum impedimentum miniſtri, aut ex avaritia, aut ex neceſſitate proveniens, dat enim ut avaritiæ, aut neceſſitati ſatisfaciat, & in hoc conſiſtit immediatè redemptio vexationis. Igitur ſimonia ceſſat. Præterea cùm is, qui temporale dat, ſpiritualia recipit tantùm, nec ex eorum aſſequutione aliqua temporalis utilitas ad eum pervenire poteſt, tunc omnis prava ſuſpicio ex parte dantis ceſſare debet, niſi manifeſtè appareat contrarium; nemo enim ita fatuus eſſe creditur, ut temporalia concedat mala intentione, quæ tunc nec ad ſpiritualem ſalutem, nec ad temporale bonum proſunt, prout contingit quando dat miniſtro baptizanti, ungenti, aut confirmanti: ſecus verò dicendum quando ex aſſequutione ſpiritualium temporale aliquod commodum redundare poteſt, prout fit in ſacramento Ordinis, in abſolutione à cenſuris,in beneficio,aut monaſterii loco comparando. Qua ratione ſacri Canones non ſolent condemnare eos,qui miniſtris Baptiſmi, aut Confirmationis temporalia dant,quaſi in ipſis præſumptio mali deficiat; condemnant tamen paſſim exigentes, ut colligitur ex text.*in præſenti,cum ſeqq.*Cùm ergo in propoſito nulla poſſit temporalis utilitas conſiderari ex parte dantis,& extrema ſit neceſſitas,quam redimit, eſt proculdubio excuſandus.

Cap. Sunt nonnulli CXIV.

Gregorius.

1 CElebris eſt gloſſ. *verbo ab obſequio*, *in præſenti*, dum probat quod dare, & accipere beneficium ſpirituale propter obſequia, & beneficia temporalia jam facta in eorum recompenſationem, & quaſi ſolutionem debiti, & oblationis ex juſtitia ad condignam mercedem tribuendam, ſimonia eſt, ad quod plures citavi Doctores *in collectan. ad cap. cùm eſſem, num. ult. de ſimon.*

Cap. Pueri CXX.

1 IN gloſſ. *Pueri*, ibi, *Pueri dicuntur intra* 14. *annum*, &c. Ita citati noviſſimè per Mauſon. *de cauſis executivis, lib.* 1. *limit.* 11. *num.* 3.

2 In gloſſ. *Ad ſacros*, ibi, *Tamen ſi puer ordinetur in ſacris Ordinibus, benè recipit characterem*, &c. Ita plures citati per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 16. *num.* 5.

3 In eadem gloſſ. ibi, *Sed nunquid tenetur continere*, &c. Notatur ad hoc, quod pueri ad Ordines ſacros promoti nulla ratione adſtringuntur ad continentiam, ut per Sot. *lib.* 7. *de juſtit. quæſt.* 2. *art.* 5. *ad ult. & in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 2. *circa ſolut. ad* 2. *poſt* 3. *concl. verſ. quod ſi roges*, Mogollon. *in tract. de his, quæ vi, cap.* 8. §. 2. *num.* 23. Anton. Cuch. *lib.* 5. *inſtit. major. tit.* 12. *n.* 221. Vivald. *in candelabro aureo, part.* 1. *ubi de ſacramento Ordinis, n.* 25. Henriq. *in ſumma, lib.* 10. *c.* 14. §. 3. *& lib.* 11. *cap.* 5. *num.* 9. *in commento lit. Q.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 96. *num.* 4. *concl.* 4. Azor. *inſt. moral. p.* 1. *lib.* 13. *c.* 24. *q.* 9. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 30. *n.* 3. meipſum *d. part.* 2. *alleg.* 15. *num.* 4.

Cap. Nullus Epiſcopus *ij.* CXXIV.

1 PRobat hic text. excommunicatum non poſſe pecunia, vel quovis munere temporali abſolutionem ab excommunicatione redimere, ut latè per Mar. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 4. *diſp.* 6. *cap.* 3. *per tot.*

Quæstio II.

Summarium.

1 *Pactum illicitum eſt de dando Iudæo, ſeu infideli pecuniam, ut ad Chriſti fidem convertatur.*

2 *Iudæo cupienti venire ad Baptiſmum, ſed timenti paupertatem inter Chriſtianos, licitum eſt pecuniam promittere.*

3 *Pactio, & conventio omnis in ſpiritualibus ceſſare debet, & declaratur* n. 4. & 5. cum ſeqq.

6 *Conventiones illæ in ſpiritualibus prohibentur, in quibus temporale datur, retinetur, aut promittitur.*

7 *Tranſactio pro bono pacis inter collitigantes in ſpiritualibus, in quibus datur temporale, veram non continet ſimoniam contra jus divinum.*

8 *Beneficiorum permutatio abſque Superioris auctoritate prohibetur.*

9 *Pactiones tacitæ in ſpiritualibus an poſſint efficere ſimoniam legibus humanis prohibitam, oſtenditur.*

Cap. Quàm pio II. *Bonifac.*

1 BONIFACIUS Papa ſcribens omnibus Calatitanæ Eccleſiæ cœnobitis, relatus *in hoc text.* atteſtatur nunquam legiſſe Domini diſcipulos, vel eorum miniſterio converſos quempiam ad Dei cultum aliquo muneris interventu provocaſſe, ex quibus verbis communiter colligitur illicitum eſſe pactum de dando Judæo, ſeu infideli pecuniam, ut ad Chriſti fidem convertatur, ita *in præſenti* tenent Archid. *verſ. in gloſſ. fin.* Turrect. *in* 1. *quæſt. ad* 1. *argum.* & Præpoſ. *ſub n.* 1. Abb. *in cap. cum in Eccleſia, ſub n.* 6. *de ſimon.* Petrus Levander *de privileg. doctor. part.* 4. *q.* 86. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 39. *n.* 4. *verſ. ſextò*, noviſſimè Ioan. de Valboa *in annuis Academicis prælectionib. Salmanticenſib. ad cap. fin. num.* 20. *de pactis*, Ricciul. *de jure perſonar. lib.* 2. *cap.* 36. *n.* 2. *&* 4. poſt Stephan. de Licio *in tract. de Iudæis*, §. *promiſſionibus*, & Simaneh. *de Catholic. cap.* 35. *n.* 10. ac alios, ſubdit licitum eſſe Chriſtiano promittere pecuniam Judæo cupienti venire ad Baptiſmum, ſeu timenti paupertatem inter Chriſtianos. 2

3 *Dum tamen omnis abſit pactio*, &c.] Dum text. *hic* probat in ſpiritualibus omnem pactionem, & conventionem ceſſare debere, cui ſimilis *in cap. ult. de pactis, & in cap. tua, de ſimon.* torquentur Doctores, & latè diſputant, quonam pacto vulgaris hæc regula accipienda ſit, & dubitandi occaſionem præſtant quamplurimæ pactiones, quæ circa ſpiritualia licitæ reperiuntur: licet enim ſpiritualia pro ſpiritualibus dare, facere, aut promittere, ſi nulla ibi temporalium ratio haberi poteſt, ſæpéque Sacerdotes, & Eccleſiæ miniſtri ſic inter ſe conveniunt, ut pro Antonio Petrus Sacra faciat, aut curam animarum exerceat, ea lege, ut ſimili tempore Antonius pro Petro idem faciat, quod poſt alios obſervat Sylveſt. *in ſum. verbo ſimonia, q.* 17. Covar. *var. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 3. *verſ. contrarium*, ſimiliter *in cap. ad quæſtiones, de rer. perm.* conceditur parochialium Eccleſiarum per ſe facta commutatio, ſic *in cap. ſignificatum, de præbend. & in cap. ad audientiam, juncta gloſſ. de reſcript.* conditiones in ſpiritualibus ſuſtinentur. Tandem licitum eſſe videmus Sacerdotibus, aliiſque omnibus Eccleſiæ miniſtris & judicibus de ſuo ſtipendio paciſci, unde non eſt regula illa adeò generalis, & perpetua.

Quare gloſſ. *hic, verbo pactio*, ait inhoneſtas pactiones ſolùm prohiberi in ſpiritualibus, honeſtas verò permitti; & inhoneſtas illas eſſe vult, quæ fiunt de re temporali pro ſpirituali danda, honeſtas verò, quæ de re ſpirituali ad aliam ſpiritualem celebrantur: eandem ſententiam probat gloſſ. *verbo ceſſare, in d. cap. ult. de pactis*, & *ibidem* Anch. *num.* 2. Abb. *in princip.* teſtatur communem Cardin. *num.* 3. probant Doctores omnes *in cap.* 2. *de tranſact.* ubi Abb. *num.* 5. Præpoſit. *in præſenti, num.* 2. Sylveſt. *ubi ſuprà*, Covar. *dict. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 4. Pro qua recepta ſententia expendi poteſt *d. cap. ſuper eo, de tranſact.* dum ait non eſſe licitum tranſigere, ut aliquo dato, vel retento ſpiritualia poſſideantur, gratis tamen & nullo dato, aut retento temporali licere. Illud etiam communem ſententiam confirmat, quia omnia ferè jura, quæ hanc reg. conſtituunt, de his caſibus agunt, in quibus pactiones de rebus ſpiritualibus ita fiebant, ut aliquid daretur, vel retineretur temporale; ſic enim proponitur *in hoc text.* ſic *in cap. præterea* 1. *&* 2. *de tranſact. & in cap. niſi eſſent, de præbend. & in cap. unic. ne Eccleſiaſt. benefic. & in cap. tua, de ſimon.* Unde dum habent quod omnis pactio, aut conventio in ſpiritualibus improbatur, juxta propoſitas ſpecies, videntur intelligenda de pactionibus, in quibus temporale datur, vel reſervatur. 4

Verùm communem ſententiam improbant Goffred. Card. Imol. & Butr. *in d. c. ult.* eo potiſſimùm argumento, quod jura indiſtinctè aiunt omnem pactionem, & conventionem in ſpiritualibus, & annexis 5

ceſſare,

ceſſare, ideoque cùm univerſalia, ſeu generalia verba habeant,non debent ad eas tantùm pactiones reſtringi, in quibus temporale aliquid intervenit, ſed in omnibus, quamvis fiant de ſolis ſpiritualibus ad ſpiritualia, locum habere debent, juxta reg. *l. in fraudem, ff. de milit. teſtam.* eandem ſententiam, nemine citato,quaſi citra dubium,probat Navar. *in man. c.23. num.100.verſ.Secundò,*& ante eum Ricard.*in 4.diſt.25. art.3.* Pro qua in primis faciunt verba text. *in d. cap. ult. de pactis, & in cap.2. de tranſact.* ibi, *omnis pactio.* Accedit quod ſi ad eas pactiones quæ fiunt de ſpiritualibus pro temporalibus dandis Eccleſiæ, prohibitio reſtringatur, nulla videtur poſſe dari ſimonia legibus tantum humanis prohibita, quoniam jam ibi contra leges divinas perpretatur, cùm pro ſpiritualibús temporalia dentur. Tertiò pro eadem ſententia expenditur *dict. cap. quæſitum, & cap.cùm olim, de rerum permut.* quibus probatur beneficiorum commutationes abſque Superioris auctoritate illicitas eſſe, cùm tamen ibi temporale nihil detur, aut retineatur pro ſpiritualibus. Tandem illud etiam non parum urget,quod Eccleſia hoc ſimoniæ deteſtabile vitium ita voluit exterminare, ut non ſolùm vetas ſpiritualium venditiones, aut cum temporalibus permutationea lege jam divina interdictas voluerit probibere, ſed etiam quicquid hujus criminis ſpeciem habere videbatur,juxta Apoſtoli præceptum jubentis ab omni ſpe mali abſtinere, quod in propoſito refert Pontifex *in cap. audivimus, de ſimon.* Omnis autem pactio, & conventio etiamſi de ſpiritualibus ad ſpiritualia tantùm fiat, ſpeciem ſimoniæ videtur habere, quoniam unum ſpirituale quaſi pretium alterius videtur dari, aut promitti,ut Navar.conſiderat.Sed tamen hæc Ricardi,Goffredi, & ſequacium opinio via defendi poteſt, confunditur enim ex eo, quia ubi nullum intervenit temporale, quod poſſit conſiderari,ſed ab utraque parte ſpirituale tantùm, nec vera datur ſimonia, nec aliqua ejus ſpecies, quam Eccleſia debeat improbare,nec ulla reperitur lex, quæ tales prohibeat conventiones; nam *d. cap. ult. de pactis,* ita accipiendum eſt, ut agat de pactionibus, quibus pro ſpiritualibus obtinendis temporale promittitur, ut colligitur ex illis verbis, *pro ſpiritualibus obtinendis.* Sicque prædictam reg. declarat Pontifex *in d. c. ſuper eo,* ibi, *dato aliquo,vel retento.* Confunditur denique hæc ſententia ex *d.c.ad quæſtiones,* cui Goffred. & ſequaces minimè ſatisfaciunt.

6 Quapropter in hac difficultate communis Doctorum ſententia defendi poteſt,ſi tamen rectiùs explicetur, ex quorum mente dicendum eſt,illas conventiones in ſpiritualibus prohiberi, in quibus temporale datur, retinetur, aut promittitur, quod ſi ab utraque parte nihil temporale conſideretur,ſed ſpiritualia ſint omnia,& pactio nullo jure improbata cenſebitur, Eccleſia enim ut in re periculoſa cautè ageret, & ſancta ſanctè tractarentur; omnes gratuitas pactiones circa ſpiritualia prohibuit, in quibus temporale aliquid interveniret, quod pretii imaginem habere videretur, quamvis recta fuiſſet partium intentio, quæ opera prohibita contra præceptum recta non faciunt, ſicque omnem ſiniſtram ſuſpicionem, & mali ſpecimen habet, ut ait text. *in dict. cap. audivimus,* Concil. Trident. *ſeſſ.24. de reformat. cap.14.* ibi: *Simoniaca labis, aut ſordida avaritia ſuſpicionem habent*; fietque res hæc apertior ſi conſideretur tripliciter temporalia dari dum ſpiritualia dantur, aut tanquam ſuſtentationis, ſeu laboris accidentalis ſtipendium, aliave ſimili honeſta cauſa, aut gratis, & liberaliter, aut tanquam pretium ſpiritualium. Primo caſu ſi evidens eſt honeſta illa dandi,aut recipiendi cauſa, datio, & pactio licita judicabitur: ſin autem in ea conventione talis cauſa non appareat, ſed illud demùm quæritur,utrùm liberalis ſit datio,aut illiberalis,& quaſi pretium,tunc ſi nulla pactio, conventio, exactio, aut taxatio interveniat, illud gratis datum poſſumus credere,obſervatis circumſtantiis, de quibus *in cap. ſicut Epiſcopum, hac eadem cauſa, & quæſt.* Sin autem pactio, aut conventio interveniat,non gratis datum intelligemus,habent enim manifeſtam pretii imaginem, ut probat text. *in d.cap. ſicut Epiſcopum.* Quibus ſic delibatis reſolvendum eſt,Eccleſiam eas conventiones jure optimo prohibuiſſe,quæ ſecundùm ſuam formam veram exprimunt ſimoniam, aut ſi temporalia pro ſpiritualibus re vera data non ſint, habent tamen cujuſdam æſtimationis figuram, ſicque communis ſententia explicata defendi poteſt,& dum Doctores aiunt eas pactiones improbari, in quibus temporale datur, aut retinetur pro ſpiritualibus, ita ſunt exaudiendi, ut verbum *pro neceſſario,* pretium non ſignificet, jam enim contra jus divinum ſimonia eſſet, ſed illud demùm, ut juxta pactionis figuram temporale illud ratione ſpiritualium datum, aut retentum prima facie videatur, probaturque noſtra, & communis ſententia ex ſupradictis, & ex *cap. ult. de rerum permut.* dum ait permutationes de ſpiritualibus ad temporalia prohiberi.

Non obſtant argumenta in contrarium adducta, ad primum enim reſpondetur, verba univerſalia, *omnis pactio,* ad illas pactiones velle reſtringi, in quibus temporalia dantur, ut *ſuprà* diximus, nec novum eſt verba univerſalia ad habiles terminos reſtringi, juxta text. *in l.1. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* ſecundùm receptum intellectum, de quo Jaſ. *ibi, à n.19. l.2. §.Prætor ait, juncta gloſſ. verbo qualiſcumque, ff. qui ſatiſd. cog.* Ad ſecundum dicendum, multas adhucupereſſe pactiones, quæ ſimoniam tantùm continent lege humana prohibitam, ut ex dictis patet. Ad tertium ex *d.capite quæſitum, de rerum permut.* Reſpondemus in eo non probari permutationes præbendarum ſimoniæ labem continere, ſed tantùm illas, quæ fiunt præmiſſa pactione,in qua aliquid temporale datur, aut reſervatur: ſic enim explicanda eſt pactio, de qua *ibi*; aliàs enim nihil permutationi adderet, quæ & pactio eſt, & ita probatur *in d. c. ult. ejuſdem tit. & in c.unic. eodem tit. lib.6.* ibi, *liberè, & ſine fraude.*

Ex quibus jam primò infertur, multas eſſe pactiones in ſpiritualibus, in quibus temporale datur, quæ tamen veram non continent ſimoniam contra jus divinum, prout eſt tranſactio pro bono pacis inter collitigantes, de quo *in capite conſtitutus, & in capite præterea, de tranſaction.* & omnes aliæ in quibus temporale illud revera non datur tanquam pretium ſpiritualium; ſemper tamen contra jus humanum ſpeciem ſimoniæ habent, & ideo ſimoniacæ, quia prohibitæ dicuntur, ut poſt Innocent. & alios antiquos obſervat Abbas *numero 3. in dicto capite conſtitutus, & in capite ſuper eo, numero 2. eodem tit.* Anchar. *in cap. cùm pridem, de pactis.* 7

Secundò infertur pactiones etiam dari poſſe in ſpiritualibus, quæ neque contra jus divinum, neque contra jus humanum aliquam continent ſimoniam, ſunt tamen illicitæ, qualis eſt beneficiorum permutatio abſque Superioris auctoritate, & omnes aliæ,quæ fiunt de ſpiritualibus ad ſpiritualia abſque ulla interveniente re temporali,fiunt tamen injuſtè,& contra leges,ſeu animo non recto,& ideò illicitas pactiones in ſpiritualibus à ſimonia diſtinguit Concil. Trid. *ubi ſuprà,* & in literis beneficialibus in quibus clauſula apponi ſolet, ne ſimonia interveniat, 8

aut alia illicita pactio, obſervat Covar. *d.capite*, *numero* 4.

9 Tertiò infertur reſolutio ad illam quæſt. Utrùm tacitæ pactiones poſſint efficere ſimoniam legibus humanis prohibitam, itaut ſub ea prohibitione comprehendantur, de qua *in d.cap.ult.de pactis?* Card. *ibidem, not.3.* & Anch. *in princ.* poſt alios antiquos, volunt eam prohibitionem ad tacitas quoque pactiones pertinere. Quorum ſententia probatur ex eo quod etiam tacitæ conventiones fiunt, & propriæ pactiones ſunt, *l. item quia, ff. de pactis*, & taciti atque expreſſi idem eſt judicium, *l. cùm quid, ff. ſi certum pet.* Facit etiam quod tacitæ pactiones, quinimò & ſola voluntas veram efficit ſimoniam, juxta text. *in c. tua, & in cap. ult. de ſimon.* Cajet. *in ſum. verbo ſimonia interior*, Sot. *de juſtit. lib.9. q.8. art.1.* Navar. *in man. capite 23. n.103.* Igitur etiam poterit efficere ſpeciem ſimoniæ lege tantùm Eccleſiæ prohibitam. Sed hæc ſententia indiget cenſura, aut enim prædicti Doctores agunt de ſimonia verè jure divino prohibita, cùm ſcilicet ſpiritualia pretio æſtimantur, aut de ſimonia, quam prohibet lex tantùm Eccleſiæ. Priori modo Doctores rectè docent, quoniam lex divina per actus internos violatur, & eos comprehendit, ut præcitata jura probant, & hoc nobis videntur docuiſſe Card. & Anch. *ubi ſuprà*. Poſteriori verò modo ſi Doctores accipiantur, oportet diſtinguere inter tacitas pactiones, poſſunt enim dici impropriè tacitæ, quæ verbis non fiunt, ſed ſignis æquipollentibus, qualis eſt illa, quæ fit à muto, de qua *in d. l. item quia, ad fin. principii, & in capite cùm apud, de ſponſalibus*, & illa de qua *in l. ſtipulor 35. §. ult. ff. de verb. oblig.* & hujuſmodi tacita pactio poteſt efficere ſimoniam lege tantùm humana prohibitam, & in ea comprehenditur, quoniam vera conventio eſt, cujus ſubſtantia in partium conſenſu verſatur, ſive verbis, ſive ſignis declaretur, *l. 1. in fine, ff. de pactis, dict. §. ult.* Cæterùm talis pactio non bene dicitur tacita, ſed potiùs expreſſa appellari debet, parvi enim refert verbis, aut ſignis conſenſum explicari, ut bene docet gloſſ. recepta *in d. l. item quia, verbo mutus*, & pluribus congeſtis Tiraquell *poſt leges connub. gloſſ. 7. n.160.* Sin autem tacita pactio propriè accipiatur pro ea, quæ à lege fit mediante facto hominis, vel ab ipſa lege, ſeu natura actus ſubintelligitur, tunc non poteſt comprehendi in aliqua prohibitione juris humani, quæ pactiones, aut conventiones interdicat, nec efficere ſimoniam lege tantùm humana prohibitam, quoniam pactio propriè non eſt, ſed magis legalis obligatio, cujus vis potius ex auctoritate legis, quàm ex partium conſenſu provenit, prout cernitur in omnibus quaſi contractibus, de quibus *in d. l. item quia, & ex l. conſenſum, ff. de action. & oblig. & ex toto tit. Inſtit. de obligat. quæ ex quaſi contracta*, in quibus quoniam ſubſtantia pactionis deficit, humana prohibitio de pactionibus agens locum habere non poteſt, ut colligitur ex text. *in l. conventiones 98. ff. de condit. & demonſt. & ex l. actus legitimi, ff. de regulis juris*, ex eoque patet quoniam odioſa prohibitio extendi non debet, contra *reg. odia, de reg. de juris lib.6.*

SUMMARIUM.

1 *Simonia præſumptio ceſſat quando temporalia dantur miniſtro poſt ſuſcepta Sacramenta, aut ex intervallo.*

2 *Simonia non præſumitur ſi non appareat an velut pretium, an verò ex cauſa honeſta datum ſit temporale miniſtro ſpirituali, ſi cauſa aliqua honeſta in eo actu reperitur.*

3 *Sacramenta miniſtranti ſive ante, ſive poſt, ſive incontinenti, ſive ex intervallo, ubi temporalia dentur, ſtante tamen re dubia, quia ex utraque parte extant æquales boni, aut mali conjectura, non eſt judicanda ſimoniaca, ſed honeſta datio.*

4 *Spiritualium perceptionis tempore licitum eſt temporalia dare pacto, & conventione ceſſante, quia liberalis donatio præſumitur.*

5 *Notario prohibetur quicquam temporale percipere antequam abſolutum ſit Ordinis miniſterium, poſtea verò gratis datam permittitur.*

6 *Notarius non committit veram ſimoniam, ſi antequam ſit abſolutum Ordinis miniſterium quicquam recipiat temporale, ſed quoad illum ſola eſt humana prohibitio, quæ diverſis pœnis illum afficit.*

7 *Spiritualia alia ſunt quæ aliquod examen de perſonis ac rebus admixtum habent, vel ſaltem illud requirant, & alia quæ nullum examen, aut judicium admixtum tenent, & ponderantur inter utraque differentiæ rationes.*

8 *Notario prohibetur etiam gratis datum ante Ordinis miniſterium abſolutum accipere, non quia ab eo ſpirituale aliquid vendatur, niſi temporalis opera; ſed quia judicium adhibetur, quod magnis liberalibus donis evertitur.*

9 *Declaratur caput Emendari, hac eadem cauſa, & quæſt.*

10 *Temporalia quotieſcumque dantur ſpiritualium miniſtris in aliquo actu ubi honeſta dandi, & recipiendi cauſa viget, ex dato & recepto judicandam eſt.*

11 *Simonia non committitur dum pro obligatione actionis ſpiritualis accipitur aliquid titulo ſuſtentationis.*

12 *Spiritualia ſi miniſtrentur à Prælato, cui jure incumbunt, & aliquid temporale recipiat, nulla habita certitudine an pio, ſiu pravo animo id receperit, in dubio judicabitur ſimonia, ſi pactio, conditio, taxatio, aut exactio interveniant.*

13 *Simonia eſt difficilis probationis, ac proinde conjecturis, & minùs legitimis probationibus judicatur.*

14 *Animus pravus in faciente judicatur, ubi aliquid jure prohibitum committitur, vel mali ſpeciem habet.*

15 *Datio, aut receptio temporalium pro ſpiritualibus ubi cernitur, & an data ſit gratis, aut pro ſpiritualibus neſcitur, tunc hoc ex datæ rei quantitate, perſonarum qualitate, & temporum circumſtantia colligendum eſt.*

16 *Temporalia gratis data ſi lex recipi prohibeat, vel eo caſu, quo nulla juris committitur ſimonia, niſi aut ex verbis, aut ex titulo contrarium colligatur, non ſimonia, ſed inobedientiæ crimen incurritur.*

Cap. Sicut Epiſcopum IV.

Gregorius.

Simoniæ præſumptionem ceſſare quando temporalia dantur miniſtro poſt ſuſcepta Sacramenta, 1
aut ex intervallo, colligitur ex hoc text. quia videtur tunc magis ſpontanea, & liberalis datio, quæ nulla neceſſitate cogente fit, quàm ubi temporalia dantur tempore, quo ſpiritualia percipiuntur, quia aliqua videtur aſſumi poſſe ſuſpicio non tam liberalis dationis: ſi verò in eo actu aliqua honeſta cauſa reperiri poteſt, ad quam datio, & receptio temporalium referatur, in dubio ad illam referri debent, prout eſt cauſa ſuſtentationis, merces laboris accidentalis, aut obligationis, liberalis donatio, oblatio pia, juſta lex, & rationabilis conſuetudo, aut vexationis

tionis juſta redemptio, ex his enim cauſis datio, & receptio à ſimonia in dubio excuſari debet, ſicut probatur ex vulgari regula *l. meritò, ff. pro ſocio, & reg. eſtote, de regul. juris*, quia in dubio actus hominum in meliorem partem jubentur interpretari: quam regulam exornant Alciat. *de præſumpt. reg. 3. præſ. 2.* Bernard. *reg. 65.* & Joan. Garc. *reg. 363.*

2 Unde fit ut ſi res dubia ſit, nec appareat an velut pretium, an ex cauſa honeſta datum ſit temporale miniſterio ſpirituali, ſi cauſa aliqua honeſta in eo actu reperitur, ex illa præſumendum ſit temporalia fuiſſe data, aut recepta, non verò per ſimoniam, quinimò etiam juſta cauſa dandi, aut recipiendi in eo actu non reperiatur, quia ſcilicet lex prohibet omnem receptionem temporalium etiam à ſponte offerente, prout *in c. 1. §. pen. de cenſib. in 6.* adhuc ſi aut gravior, aut levior culpa in eo actu dari poteſt, ſemper levior erit judicanda, etiam quoad pœnas, ut mitior imponatur; quemadmodum enim in dubio bonum eſt judicandum, ſic eodem præcepto tenemur in dubio minorem culpam credere, ut obſervant Bald. *in l. ult. n. 17. ff. de ædilit. action.* Alciat. *d. reg. 3. præſ. 6.* per text. *in l. præſes, ff. de pœnis*: erit autem res in dubio non ſolùm quando à parte rei quid certum ſit non apparet, & utrinque æquales extant conjecturæ, ſed etiam quando lex humana in eo dubio nihil definit, nam ſi definiat judicans in eo actu ſimoniam, id in foro exteriori judicandum eſt, quamvis à parte rei res videatur dubia eſſe, quotieſcumque enim lex definitivè præſumit malum jam quoad forum exterius, res deſinit eſſe dubia, quia credendum eſt dari pro lege ſufficientes mali conjecturas, atque ideò aut vera ſimonia judicari poterit, ſaltem prohibita jure humano, prout fit in Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 18.*

3 Immò ſi miniſtranti Sacramenta, ſive ante, ſive poſt, aut ex intervallo, aut incontinenti temporalia dentur, ſtante tamen re dubia, quia ex utraque parte extant æquales boni, aut mali conjecturæ, adhuc non eſt judicanda ſimoniaca, ſed honeſta datio, ut apertè probat text. *in cap. de eulogiis, 18. diſtinct. & in cap. placuit 1. quæſt. 1. & in cap. dictum, in fine, eadem quæſt. cap. dilectus 30. cap. tua nos, de ſimon.* quibus probatur licitum eſſe gratis datum accipere, etiamſi immediatè detur ante perceptionem Sacramenti: id ipſum colligitur ex *cap. etſi quæſtiones, de ſimon.* per quæ jura hanc
4 ſententiam probat gloſſ. *verbo purè, in dict. cap. tua nos*, aſſerens tempore perceptionis ſpiritualium licitum eſſe temporalia dare pacto, & conventione ceſſante, quia non minùs liberalis donatio præſumitur quòd eo tempore facta, & gloſſam ſequuntur *ibidem* Abb. *num. 4.* Anan. *num. 5.* & eſt doctrina Innocent. *in c. cùm M. de conſtit.* ubi Abb. *num. 26.* & Felin. *num. 19.* Dec. *num. 33.* teſtatur communem Rip. *ibid. num. 179.* Præpoſ. *in cap. emendari, ad fin. 1. q. 1.* quamvis gloſſ. Aret. & alii antiqui DD. *ibid.* contendant, quod ſi temporalia dentur miniſtro tempore, quo Sacramenta percipiuntur, ſimonia præſumitur: eandem ſententiam probat Hoſt. & Anch. *num. 5. in d. cap. tua, per text. in præſenti, & in d. c. emendari*, & ea ratione, quia multa ex circumſtantia temporis prohibentur, quæ per ſe ſunt licita, juxta *cap. relatum, 81. diſt. d. cap. & ſi quæſtiones*, cum aliis à prædictis Doctoribus adductis, quia illis omnibus facilè reſpondebimus.

5 Et in primis ad text. *in præſenti*, quatenus prohibet notarium quicquam temporale percipere, antequam abſolutum ſit Ordinis miniſterium, poſtea verò gratis datum permittit, reſpondetur agi de notario, qui ſtipendium non habebat, ideò oblatum antea prohibet datum gratis, ut omnis exactionis ſuſpicio ceſſet, quæ planè ceſſat quando poſtea gratis datum recipitur, cùm nulla extet dandi neceſſitas, quo pacto etiam procedit text. *in capite primo, de ſimon.* deſumptus ex hoc *in præſenti*, & ita gloſſ. *in dicto cap. 1.* Innocent. & Abb. *num. 3.* Anan. *numero vigeſimo ſecundo*, & alii omnes, Cardin. & Præpoſ. *in dicto cap. ſicut*, atque ideò dicendum, quod non prohibetur ibi notario temporale percipere, quia ſimoniam in eo committeret, cùm ſpirituale nihil venderet, ſed temporalem operam: at verò improbatur prava conſuetudo, quâ Epiſcopus Ordines conferens, & alii in eo miniſterio ſpirituali cooperantes, & notarii ſimul temporalia percipiebant pro ſpiritualibus, & exigebant, unde ut omninò extirparetur talis conſuetudo, ea prohibitio facta eſt, & comprehendit etiam gratis data ante perceptionem, ut nullum ejus maneret veſtigium, aut occaſio iterum ad eandem conſuetudinem revocandi, & omnis ſiniſtra ſuſpicio, quæ non penitus ceſſaret in eo caſu ſi eis permitteretur gratis antè data recipere. Verùm communis hic intellectus ad text. *in præſenti*, quamvis in ſe verus ſit, non omninò difficultatem tollit, adhuc enim dubitari poteſt, utrùm illa prohibitio generalis ſit, & ad alios trahi debeat, in quibus temporalia dantur miniſtris ſpiritualium, ex quo pacto probavit ſententiam gloſſa *ibidem*, an verò in eo tantùm caſu obtineat, de quo agit, Doctores non explicant.

Quapropter ad exactam hujus text. intelligentiam præmittendum eſt primò prohibitionem, de qua *hic*, pleraſque perſonas comprehendere, in quibus omnibus non eadem ratio eſt, & prohibendi cauſa; etenim Epiſcopi, & alii miniſtri cooperantes accipiendo temporalia pro ſpiritualibus ſimoniam committunt, vel ſaltem committere credantur, quia non gratis data, ſed exacta munera accipiebant, ut ex text. conſtat, non ſic ſe res habet in notario, cujus munus temporale eſt, unde quoad illum non ſimonia vera, aut præſumpta judicatur, ſed ſola eſt humana prohibitio, quæ diverſis pœnis illum afficit, ideò autem cum aliis involvitur, quia conſuetudo, quæ omnes immiſcebat omnibus, æquum erat ut reprobaretur, juxta *ſuprà* citata. 6

Secundò præmittendum eſt, quædam eſſe ſpiritualia, quæ aliquod examen, & judicium de perſonis ac rebus admixtum habent, vel ſaltem illud requirunt, prout eſt ſacramentum Ordinis, quod prærequirit ordinandorum examen, & judicium, ut ſint moribus, & ſcientia, & ætate idonei, juxta *cap. pen. & ult. de ætate, & qual.* Concil. Tridem. *ſeſſ. 23. de reformat. capite quinto, cum ſeqq.* Sacramentum etiam Pœnitentiæ, in quo adhibetur judicium interius circa peccata, & ſatisfactionem; & inſuper viſitatio, proviſio beneficiorum, & omnes alii actus juriſdictionis ſpiritualis, in quibus cauſæ cognitio deſideratur. Alia verò ſunt ſpiritualia, quæ nullum examen, aut judicium adjunctum habent, prout ſacramentum Baptiſmi, Confirmationis, & reliqua. Inter hæc autem diſcrimen putamus obſervandum, quod in ſpiritualibus prioris ordinis miniſtrandis non licebit temporale aliquid etiam gratis datum recipere ante ipſorum perceptionem, non quia tunc ſimonia committatur, quæ nulla eſſe poteſt quando temporalia gratis dantur, aut recipiuntur, ſed quia evertitur integritas omnis judicii, quæ maximè in illis ſpiritualibus deſideratur, ut rectè fiant, quod manifeſtè colligitur ex text. *in cap. exigit, de cenſib. libro ſexto*, & Concil. Trident. *dict. cap. decimo octavo*: poſtea verò gratis data recipi poſſunt, quia omnis prohibendi cauſa, & ſiniſtra ſuſpicio ceſſat; in ſpiritualibus verò poſterioris ordinis, in quibus nullum judicium 7

dicium exercetur antea, & poſt gratis data juſtè recipiuntur, ut colligitur ex auctoritatibus ſuperiùs citatis pro communi ſententia.

Quibus ſuppoſitis dicendum eſt in hoc noſtro text. probiberi etiam gratis data, quia non ſolùm ibi confertur ſpirituale, ſed etiam judicium adhibetur, quod magis liberalibus donis evertitur, ut optimè colligitur ex Concil. Trident. *ſeſſ.*21. *de reformat. cap.*1. ubi hujus text. prohibitio innovatur, & declaratur, nec decretum illud ad prohibitionem redit cauſa ſimoniæ evitandæ, ſed ut omnis avaritiæ ſuſpicio removeatur. Vnde dicendum eſt ad propoſitam controverſiam componendam quod hic text. trahi non poteſt ad alia ſpiritualia, in quibus eadem non viget ratio: ſententiam autem Innoc.& communem, quam defendimus, ſine dubio locum habere in ſpiritualibus, in quibus judicium non exercetur; tunc enim ſola illa temporis circumſtantia non efficiet præſumptionem ſimoniæ, vel alterius culpæ, ſi procedunt omnia juta pro communi allegata, contraria verò ſententia gloſſ. hujus text. locum habet in ſacramento Ordinis miniſtrando, & aliis ſpiritualibus, quibus judicium adjunctum eſt, tunc enim illicita erit receptio illorum, quæ gratis dantur; non tamen committetur ſimonia, niſi lex id exprimat etiam quoad pœnas, prout expreſſit in decreto Concil. Trid. *ſeſſ.*21. *de reform.c.*1. ſed alia erit culpa, non ſimoniæ pœnis, ſed diverſis afficienda.

9 Ad text. verò *in d. cap. emendari*, reſpondetur illum non agere de ſpontanea muneris oblatione, ſed de neceſſaria, & exacta præſtatione, inoleverat ibi conſuetudo prava, qua baptizandi cogebantur nummum in concham mittere, id verò, quod ex lege, aut conſuetudine fit, vel aliqua neceſſaria cauſa præcedenti, etiamſi ea non expreſſa fiat, non ſponte, ſed ex cauſa neceſſaria factum creditur, ut docet Bald. per text. *ibi in l. noviſſimè, ff. quod falſ. tutor.* Abb. & Doctores *in d. c. dilecta*, latè Dec. *ubi ſup. num.*34. Rip. *d. loco*, Aretin. *conſ.*24.*n.*9. Jaſ. & Alex. *n.*16. *in l.*2. *C. de tranſact.* Xuar. *alleg.*23. Nos verò agimus quando nulla neceſſaria cauſa cogente aliquid temporale datur, ſi autem quæras quare ibi conſuetudo non ſufficit ut illa oblatio juſta redderetur, reſpondemus quia ab actione injuſta initium habuit; cœperant enim ibi nummi illi extorqueri, quia lavabantur priùs baptizandorum pedes, & eo poſtea abuſu ſublato adhuc nummi exigebantur, & fortaſſe etiam conſuetudo præſcripta non erat, quod ſi bonum habuiſſet initium, in eo text. non improbaretur.

10 Ex quibus omnibus faciliùs tota hæc controverſia ſequentibus concluſionibus explicabitur.

Prima concluſio. Quotieſcumque temporalia dantur ſpiritualium miniſtris in aliquo actu ubi honeſta dandi, & recipiendi cauſa viget, ex data & recepta judicandum eſt, cauſæ verò honeſtæ dandi, & recipiendi ſunt eleemoſynæ, pia oblatio, ſtipendium ſuſtentationis, merces laboris accidentalis, & oblationis ſuſceptæ, lex juſta, conſuetudo rationabilis, & præſcripta. Probatur concluſio ex dictis manifeſtè; nam ſi tenemur in dubio mali præſumptionem evitare, & bonum credere, multò magis in his caſibus cogimur judicare homines honeſtos, & fideles ex illa honeſta cauſa dediſſe, quæ in eo actu reperitur, necnon putare fas eſt eum, qui ſanctè dare potuit, & recipere, nefariè tanquam pretium dediſſe, & recepiſſe, niſi contrarium evidenter appareat, probatur prædicta concluſio quoad ſingulas cauſas, & de eleemoſyna, & oblatione, ex text. *in c. placuit, il* 2. *& in c. dictum* 1. *quæſt.* 1. *& in capite dilectus* 30. *de ſimon.* De
11 ſtipendio & ſuſtentatione eſt text. *in capite pen. hac ead. cauſ. & quæſt. capite cum ſecundum, de præbend.* cum latè traditis per Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 12. *cap.* 3. *quæſt.* 6. Valent. *tom.* 3. *diſput* 6. *q.* 16. *puncto* 3. & alios citatos à Bonacin. *var. tractation. tract.* 1. *de ſimonia, quæſt.* 6. *puncto* 2. De conſuetudine eſt text. *in capit. ad Apoſtolicam* 42. *de ſimon. ubi gloſſ. ult.* & Abb. *num.* 4. D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 2. *&* 5. Azor. *d. p.* 3. *lib.* 12. *cap.* 19. *q.* 1. Bonacin. *d. q.* 6. *puncto* 6. Probant in effectu concluſionem Theologi omnes *in* 4. *diſt.* 25. D. Thom. *ubi ſuprà*, Sot. *lib.* 9. *de juſt. q.* 6. *art.* 1. *cum ſeqq.* Vigner. *de juſtit. cap.* 5. §. 6. *verſ.* 9. *col.*.. Navar. *in man. cap.* 23. *à num.* 100.

Secunda concluſio. Si ſpiritualia miniſtrentur eo 12
caſu, quo nulla ex prædictis honeſtis cauſis conſiderari poteſt, proot in Epiſcopo Ordinante, Confirmante, Conſecrante, aliove Prælato, cui illud ſpirituale munus jure incumbit, ſed illud demùm in dubio veniat, utrùm liberali, aut pio animo, an pravo temporalia data aut recepta ſint, ſimonia meritò judicabitur, ſi pactio, conditio, taxatio, aut exactio interveniant. Probatur concluſio, ſi urgens, aut ſaltem ſimiles mali conjecturæ apparent, non immeritò delictum præſumitur, ſive ad aliquam pœnam, ut frequentiùs Doctores volunt, ſive ad omnem, ut alii rectiùs putant, ut probat text. *in cap. afferte, & in cap. litteris* 12. *& in cap. tertio loco, de præſump. cap. dixit Dominus, & ibi gloſſ. verbo ſuſpicio,* 32. *quæſt.* 1. *cap. cùm contumacia* 7. *de hæret. lib.* 6. tradunt Hippol. *in rub. C. de probat. num.* 230. Boër. *deciſ.* 164. Tiraquell. *de pœnis temper. cauſa* 27. Menoch. *de arbitrar. caſu* 416. *num.* 14. Sarmient. *ſelectar. lib.* 1. *cap.* 1. & multò magis id obtinet cùm delictum natura ſua difficilis eſt probationis, & occultè ſolet fieri, *l. dolum, C. de dolo*, facit *cap. veniens* 38. *de teſtib.* & quæ ſcribont Dec. *conſil.* 342. *num.* 3. Boſſi. *in pract. tit. de partu ſuppoſ. à num.* 44. Eſt autem ſimonia inter alia difficil- 13
limæ probationis, atque ideò conjecturis, & minùs legitimis probationibus judicatur, *cap. per tuas, il* 1. *de ſimon. cap. ſive, il* 1. *eodem tit. ubi gloſſ. ult. in fine*, ab omnibus recepta, obſervant Aym. *conſ.* 122. *num.* 8. Menoch. *de arbitr. caſu* 116. *num.* 12. communis ex Claro §. *Simonia, in fine, &* §. *fin. quæſt.* 20. *num.* 7. Joan. Garc. *reg.* 347. *in fine*, at verò pactio, conditio, taxatio, & exactio manifeſtiſſimæ ſunt ſimoniæ conjecturæ, indicant enim pro ſpiritualibus temporalia dari, & recipi; quia venditionis imaginem, & non gratuiti contractus præſeferunt, quando eo caſu interveniunt, quo nulla temporalis cauſa reperitur, de qua liceat paciſci, vel ob quam taxatio, aut exactio præmitti debeat: ergo ex his ſimonia rectè judicabitur.
Inſuper ubi aliquid jure probibitum committitur, vel 14
quod mali ſpeciem habeat, pravus animus in faciente judicatur, *l.* 1. *C. de ſicar.* Bart. receptus *in l. ſi quis ex argentariis*, §. *An verò, ff. de edendo*, Alexand. *conſ.* 73. *num.* 2. *lib.* 6. atqui prædicta omnia in ſpiritualibus jure prohibentur ubi temporale intervenit, & liberalitatis præſumptio removetur, ut probant jura *infrà citanda*, nec temporalis cauſa extat ad quam referri poſſint, juxta *c. ult. de pactis.* Igitur, &c. Probant concluſ. text. *in cap. dictum, & in c. quàm pio* 1. *quæſt.* 1. *cap. tua nos, de ſimon.* ibi, *ſine pacto, & conditione, Extrav.* 1. *de ſimon. inter commun.* ibi, *petere, aut exigere.* Declarant D. Thom. & omnes Doctores *locis in prima concluſione citatis*, Bonacin. *var. tract. tom.* 1. *tract.* 1. *de ſimon. quæſt.* 1. §. 2. *num.* 1.

Tertia concluſio. Ubi nec honeſta aliqua ex præ- 15
dictis cauſis conſiderari poteſt, aut aliqua ex prædictis mali conjecturis non apparet, ſed ſola datio, & receptio temporalium cernitur, & an gratis, an verò pro ſpiritualibus data, aut recepta ſint, quæritur, tunc datæ rei quantitas, perſonarum qualitas, &

temporis

Digitized by Google

temporis citcomſtantiæ inſpiciendæ ſunt,ut ex iis aut liberalis & pia donatio, aut prava commutatio judicetur. Quantitas igitur tei datæ in primis conſideranda eſt, quia ſi magna ſit, itaut liberalis finem videatur excedere, non erit donatio præſumenda, arg. text. *in l.cum de indebito, ff. de probat. cap.ſuper hoc 5. de renuntiat.* cum bis, quæ congerit Titaquel. *ia l. ſi unquam, verbo donatione largitus, à n.206. C. de revocand. donat.* Qualitas etiam perſonæ eſt conſideranda, ut ex ea quanitas data, aut liberalis donatio, aut è contrario judicetur; etenim perſonæ dignitas, nobilitas, & divitiæ in cauſa ſunt, ut majora munera gratis data præſumantur, arg. text. *in cap.1. de donat.* docent Bald. *ia l.adverſus, in fine, C.mandati,* latè Baëz. *de decim. tutor. cap.9. n.7.* Titaquel. *de nobilit.cap.29.n.37.* Azeved. *l.21. n.5. tit.16. lib.3. nova recopil.* qui omnes rectè docent ex nobilitate, & dignitate perſonæ donationem præſumi. Tandem temporis citcumſtantia conſideratur, an videlicet tes temporalis detur ante traditionem tei ſpiritualis, vel in ipſa traditione tei ſpiritualis, vel pòſt, hujuſmodi enim citcumſtantia prodeſt ad conjiciendum an tes temporalis liberaliter tradatur, licèt non ſit ex ſe ſufficiens ad judicium firmiter ferendum, neque æquè juvet ad præſumendum; nam ſi res temporalis datur, dum res ſpiritualis confertur, inducit aliquam ſuſpicionem commutationis, ſeu tecompenſationis pro te ſpirituali, ob idque *ia d.cap.emendari, 1.q.1.* ſtatuitur, ut qui baptizantur nummos in concham non mittant, ut fieri ſolebat, ne Sacerdos quod gratis accipit, pretio diſtrahere videatur, quod ex tempore poterit eſſe licitum, veluti ſi ſpiritualium miniſtri indigeant temporalibus, quæ non poſſunt pretio comparare, ſcilicet ob loca ſterilia ubi neceſſaria quocumque pretio obtineri non valent, tunc enim quicquid illis donatum fuerit, pia donatio meritò judicabitur, ut volunt Doctores *ia d. cap.etſi quæſtiones*, quibus adde conſangoinitatem, & antiquam amicitiam optimam eſſe donationis conjecturam, juxta tradita per Doctores *in d.cap.requiſiti, de teſtament.* Aleiat. *de præſumpt. reg.1.præſ.32.* Probant concluſionem Soar, *tom.1. de Relig. lib.4. cap.36.a.8. cum ſeqq.* Filliuc. *tract.45. cap.9. q.3.a.4.& 5.* Bonaci *d. quæſt.1. §.2. verſ. Tertium.*

16 Quarta concluſio: Temporalia gratis data ſi lex recipi prohibeat, vel eo caſu, quo nulla juris committitur ſimonia, niſi aut ex verbis, aut ex titulo contrarium colligatur, non ſimoniæ, ſed inobedientiæ crimen incurritur, quod vel arbitrariis, vel taxatis ab ipſa lege pœnis mulctabitur. Probatur concluſio ex dictis, & ex eo quia ſimonia, aut vera eſt legibus divinis contraria, aut prohibita legibus Eccleſiaſticis tantùm, juxta omniom Doctorum ſententiam, ut per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.23. num.155.* Soar. *tom.1. de Relig. lib.4. cap.2.n.1.* Leſſ. *de juſtit. lib.2.cap.35.dub.4.* atqui hoc caſu vera non eſt ſimonia, quia tanquam pretium ſpiritualium nihil datur, nec eſt etiam prohibita lege Canonica, quia non poteſt hæc dari niſi in caſibus expreſſis. Igitur niſi lex exprimat, ſola prohibitio humana his caſibus ſimoniam non faciet. Unde *in hoc text.& in cap.1. de ſimonia*, ubi quicumque ex illis miniſtris gratum oblatum acceperit temporale ante ſpiritualia, de ſimonia condemnabitur, quando ex verbis legis, & ex titulo id colligitur, & ex Concil. Trid. *ſeſſ.21. cap.1.* Contra verò *in cap.ſtatutum, §. Inſuper, de reſcript.lib.6.& in cap.1. §.pen.& in cap.exigit, de conſib.eod.lib.* quamvis etiã illi ſpiritoale miniſterium exerceant, niſi temporalia pro ſpiritualibus licèt prohibita recipiãt, quia lex id non exprimit, ſimoniam non committunt, & aliis mitioribus pœnis afficiuntur, quod etiam dicendum

eſt circa decretum Concil. Trident. *ſeſſ.24. de reform. cap.18.* quo fit ut verba legum, atque etiam eorum tituli diligenter ſint his caſibus inſpicienda, licèt Doctores ad hoc non advertant.

Cap. Clericos VI. *Hieron.*

Probat hic text, quod ille, qui ſumptibus propriis 1 ſuſtentari poteſt, ab Eccleſia ſtipendia accipere non debet, concordant text. *ia cap. paſtor, & in cap. ſi quis, hac ead. cauſa, & quæſt. & in cap. illa autem, & in cap. ſi privatim, 12. quæſt.1. & ia cap.ult.16. q.1.* & videntur ſentire Sylveſt. *in ſum. verbo ſimonia, q.9.* & Angel. *eod. verbo 2. num.6.* Cajet. *quæſt.100. art.2. dub.2.* dum abſolutè dicunt, non licere clerico recipere ab Eccleſia ſtipendia ſi aliunde habeant neceſſariam ſuſtentationem, quia eſt turpe lucrum, & avaritia, licèt non ſimonia.

Sed contrarium latè defendit Soar. *de Relig. tom.1.* 2 *tract.3.lib.4.de ſimonia, cap.46. num.7.* quia hoc ex natura rei malum non eſt, nec etiam invenitur prohibitum: tum quia nemo ſuis ſtipendiis militare tenetur, etiamſi dives ſit, unde ſervat æquitatem miniſtrando, & recipiendo ſuſtentationem, nam quod poſſit aliunde habere, eſt per accidens. Ad textus verò *ſupra* in oppoſitum adductos, reſpondet idem Soar. *eod. c.55. n.8.* non eſſe Eccleſiaſticas leges, ſed dicta quædam Hieronymi, Auguſtini, & Proſperi, quæ legem poſitivam non faciunt, ſed declarant ea, quæ magis decent ſtatum clericalem. Et licèt interdum utantur verbis ſignificantibus gravem culpam, non ideò ita loquuntur, quia id per ſe malum eſt, ſed quia in tali ſtatu facilè committi poteſt, cùm magis ad congregandas divitias, quàm ad ſubveniendum pauperibus Eccleſiaſticis redditibus utantur. Unde illæ ſententiæ magis habent locum in ipſis Eccleſiaſticis beneficiis, & eorum redditibus, quàm privatis ſtipendiis, & videntur fuiſſe ſcripta juxta morem antiquum, quando Eccleſiaſtici redditus in communi poſſidebantur, & inter miniſtros Eccleſiæ non tam juxta eorum laborem, quàm pro ſingulorum indigentia diſtribuebantur.

Quæstio III.

SUMMARIUM.

1 *Beneficia vendens ab officio eſt ſuſpendendus.*

2 *Simonia in crimine aliquando civiliter proceditur, aliquando criminaliter.*

3 *Inquiſitio ad emendationem principaliter fit, accuſatiò verò ad punitionem, & ideò mitius agitur per inquiſitionem, quàm per accuſationem.*

4 *Declaratur text. in cap. Preſbyter, hac eadem cauſa, & quæſt.*

Cap. Si quis Epiſcopus III.

Gregorius.

A*B Eccleſiæ officio ſuſpendatur.*] Probat hic 1 text. illum qui beneficia vendit, ab officio ſuſpendendum, ut per Innoc. communiter receptum *ia c. tanta, n.1. de ſimon.* ubi Abb. *a.5.* & Anan. *n.9.* Navar. qui dicit communem *in man. cap.23.n.113. verſ. Tertiò, cum ſeqq.*

In contrarium tamen eſt text. *in cap.Preſbyter, &* 2 *in cap.reperiuntur, cum ſeqq.1.q.1.* in quibus ſimoniaci deponi jubentur. Pro reſolutione tamen adver-

endum eſt in crimine ſimoniæ aliquando civiliter, aliquando criminaliter agi poſſe: civiliter cùm ad ſuum privatum commodum quis principaliter agit, prout cùm beneficium à poſſeſſore petit, quem ſimoniacum probare contendit, ut ab ejus adminiſtratione amoveatur; criminaliter verò cùm ad publicam vindictam, & pœnam criminis ordinariam quis accuſatur. Priori modo depoſitionis pœna locum non habet, poſteriori verò maximè, ut colligitur ex *c. per tuas, il 5. de ſimon.* Rurſus criminaliter de ſimonia duobus modis agitur, aut per accuſationem, quæ eſt delatio criminis ad publicam vindictam cum legitima ſubſcriptione, ut ait Felin. *in rub. de accuſat. num. 3.* & tanquam receptum tradit Clar. §. *fin. q. 12. in princ.* vel per inquiſitionem, cùm judex officio ſuo contra aliquem de crimine inquirit, infamia legitimè præcedente, juxta *cap. qualiter 42. de accuſat.* cùm per accuſationem procedatur ordinaria pœna depoſitionis, ut *in d. cap. per tuas*; cùm autem per inquiſitionem, non illa, ſed alia mitior, ut ſcilicet à loco, aut beneficio ſimoniacè obtento removeatur, & pro arbitrio pœnitentiam agat, ut probat *cap. dilectus 30.* & *ibi* notat gloſſ. *verbo amatos, in cap. de hoc, de ſimon.* utrobique Innoc. Abb. & Anan. idem Abb. *in cap. inquiſitioni, n. 1. & 7. de accuſat.* Redoan. *de ſimon. c. 20. à num. 55.* Neque diſtinguendum eſt, utrùm Regulares ſint, vel ſæculares qui ſimoniam commiſerint, ut nonnulli putant, nec rurſus utrùm in ordine, aut beneficio, vel aliis ſpiritualibus ſupernaturalibus ſimonia committatur, ut conſtat ex *d. cap. inquiſitioni, in princip.* ſemper enim cùm per inquiſitionem proceditur pœna aliqua remitti debet, ex reg. *d. cap. qualiter,*
3 *verſ. Sed cùm ſuper, & d. cap. inquiſitioni*, quæ habet mitiùs per inquiſitionem agi, quàm per accuſationem, eo quòd inquiſitio ad emendationem principaliter fit, accuſatio verò ad punitionem, quam regulam de jure Canonico abſque dubio procedere volunt Abb. *in cap. at clerici, num. 34. de judic.* Avil. *ad cap. 2. Prætor. cap. 2. verbo partialidad, à n. 5.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 53.* quo fit ut idem ſit in ſimonia obſervandum, neque contrarium probatur *in d. cap. inquiſitioni, in princ.* ut advertit *gloſſ. 2. ibidem ad med.* non tamen hoc ita erit perpetuum, quin in circumſtantiis perſonarum, atque aliis, quæ crimina augere, aut minuere ſolent, & per accuſationem convictus non deponatur, & per inquiſitionem deponi poſſit, pœnæ enim omnes, quæ per ſimoniam infliguntur, quamvis in jure ſint expreſſæ, vel augeri, vel minui ex cauſa poſſunt, ut per text. *in d. cap. inquiſitioni, cap. quoniam frequenter, ut lite non conteſt. l. quod ergo, §. Pœna gravior, ff. de iis, qui not. infam. l. etſi ſeverior, C. ex quib. cauſ. infam.* communis ex Dec. *in cap. de cauſis, n. 18. cum ſeqq. de offic. deleg.* Tiraq. *de pœnis temp. in præfat. à n. 16.* Boër. *deciſ. 117.* Menoch. *de arbitr. caſu 401. in fine*, Clar. §. *ult. quæſt. 185. à num. 10.*

4 Ex quibus patet intellectus ad *d. cap. Preſbyter*, cum ſimilibus, quatenus probant ſimoniacos eſſe deponendos, ut ſcilicet intelligantur quando de ſimonia fuerint criminaliter accuſati, quod apertè colligitur ex ſupradictis, & probatur ex verbis prædictorum jurium, quæ omnia futuri temporis ſunt, & indicant ſententiam ferendam, ſic etiam procedit *cap. de cætero 1. quæſt. 1. cap. de hoc, de ſimonia.* Intellige autem depoſitum ſimpliciter propter ſimoniam, ab officio, & beneficio depoſitum cenſeri, ut ex aliis benè reſolvunt Innoc. *num. 11.* Bonif. *num. 32. in Clem. ult. de pœnis,* Navar. *d. cap. 27. n. 160.* Intellige rurſus ſive quis de crimine ſimoniæ fuerit probationibus convictus, ſive confeſſus; utroque enim caſu deponi poteſt, ut probat text. *in d. cap. de hoc, & in cap. 2. de confeſſ.* facit etiam text. *in cap. nos in quemquam 2. q. 1. & in l. ſi confeſſus, C. de cuſtod. reorum.*

Cap. Totum VI. *Auguſt.*

T*Otum quicquid homines habent in terra*, inquit textus, *pecunia vocatur, ſervus, vas, ager, arbor, pecus, quicquid horum eſt, pecunia dicitur.*] Idem probant *l. pecuniæ appellatione 4. & l. ſeq. l. pecuniæ verbum 178. l. pecuniæ nomine 222. ff. de verbor. ſignif.* gloſſ. *verbo pecunia, in l. 2. C. de conſtit. pecun. & verbo converti, in l. fin. C. eod. tit.* gloſſ. *verbo pecuniam, in Clem. volentes, de hæret.* Gig. *in tract. de crimine læſæ majeſt. lib. 1. quæſt. 34. num. 14.* Mozz. *de contract ib. tract. de empt. tit. quæ veniant appellat. rei, §. Devenio, num. 25.* Tiraquell. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 14. num. 41.* Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 6. lit. P, concl. 200.* Seraphin. *deciſ. 965. num. 4. & deciſ. 998. num. 1.* Alvarez de Velaſco *in tract. de privilegiis pauperum, part. 1. q. 4. num. 10.* Ego ipſe *de appellativa verborum utriuſque juris ſignificat. appell. 196.* Idque vel ex eo, quia antiquitus pecudis effigies in moneta cudebatur, teſte Plinio *lib. 18. naturalis hiſtoriæ, cap. 3. & lib. 33. cap. 3.* Chriſtoph. de Paz *in legibus ſtyli, l. 78. num. 9.* Corta *in memorab. juris, verbo pecunia*: vel quia de pecorum coriis nummi excudebantur, poſteaque à Saturno æreus nummus inventus eſt, ut notat Luc. de Penna *in l. chartulas, num. 4. C. de convenien. fiſci debit. lib. 10.* Vel quia antiquitus omnis ſubſtantia in pecoribus conſiſtebat, text. *in præſenti, l. 1. §. ult. & l. 2. ff. de calumniat. l. 2. §. Et neminem, C. de conſtit. pecun.* Luc. de Penna *in l. domini, num. 2. C. de agricol. & cenſ. lib. 10.* Corta *citato loco*, Alvarez de Velaſco *d. num. 10.*

SUMMARIUM.

1 *Conſecratæ res vendi poſſunt ratione materiæ, ſive ſint artificiales, ut vaſa, ſive naturales, ut oleum.*
2 *Declaratur text. in præſenti.*
3 *Simoniam committit, qui vendit laborem ſine quo ſacrum, & ſpirituale non fit.*

Cap. Si quis objecerit VII.

Paſchalis.

PAſchalis Papa *in principio hujus text.* videtur innuere res conſecratas vendi non poſſe etiam ratione materiæ, eo pretio, quo vendi poſſent ante conſecrationem. Unde noſtri Canoniſtæ putant res conſecratas vendi non poſſe quandiu conſecrationem retinent, amiſſa verò conſecratione frangendas eſſe, & illam materiam vendi poſſe, ita gloſſ. *in cap. ea quæ, & in cap. non ſatis, & in cap. non tantum, de ſimon.* cum aliis citatis à Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimon. c. 14. n. 3.* & à Bonacin. *var. tract. tit. de ſimon. q. 4. §. 2. n. 4. verſ. Canoniſtæ.* 1

Sed in contrarium ſtat communis Theologorum ſententia indifferenter aſſerentium has res ſacras vendi poſſe ratione materiæ, ſive ſint res artificiales, ut vaſa, ſive naturales, ut oleum, vel ſimplex, vel mixtum balſamo, quod Chriſma dicitur, & ita tenent S. Anton. *part. 2. tit. 2. cap. 5. §. 23.* Sylveſt. *in ſum. part. 3. cap. 16. in princip. & cap. 17. n. 5. cum ſeqq.* Navar. *in c. 23. n. 108.* Soar. *d. c. 14. n. 6.* Filliuc. *part. 3. tract. 45. de ſimonia, c. 3. q. 10. n. 21.* Bonacin. *d. n. 4. verſ. Sed mihi dicendum videtur*, ubi ampliat etiamſi materia modica ſit, & parva, aut minùs principalis.

2 Ad text. verò *in præſenti*, dum etiam probare videtur committi ſimoniam humanam juris vendendo Eccleſiam, etiamſi vendatur ratione rei, & non conſecrationis, rejectis explicandi modis, de quibus Bonav. *in 4. diſt. 25. dub. 5.* reſpondetur ſecundùm Valent. *tom. 3. diſp. 6. q. 16. puncto 2. col. 7. verſ. Prioris*, hunc text. intelligendum eſſe de Eccleſia ratione benedictionis; ſeu, ut alii volunt, hîc eſſe ſermonem formalem de Eccleſia, ut Eccleſia, ſicut eſt ſermo de Epiſcopo ut Epiſcopo, & de Abbate ut Abbate, quo modo vendi non poteſt, quia utrumque includit, ſpirituale ſcilicet, & materiale. Vel potiùs reſponderi poteſt, quod mendosè legitur hic text. apud Gratianum, cujus verba: *Nam cùm corporalis Eccleſia, aut Epiſcopus, aut Abbas, aut tale aliquid ſine rebus corporalibus in nullo proficiat.* Legenda potiùs ſunt, *Cùm corporalis Eccleſia Epiſcopus, vel Abbas ſine rebus*, &c. ut ex originali advertunt Gregoriani decreti cenſores, & ita conſtat hîc non agi de materiali Eccleſia, an poſſit vendi necne, ſed de dignitate Epiſcopi, vel Abbatis, & ita intelligunt Soar. *d. c. 24. num. 13. & 23.* ac Bonacin. *d. §. 2. num. 4. verſ. objicies primò.*

3 *Quiſquis horum alterum*, &c.] Ergo qui vendit laborem, ſine quo opus ſacrum, & ſpirituale non fit, non cenſetur derelinquere opus ſpirituale invenditum, ac proinde ſimoniam committit, ut per Cajet. *in ſum. verbo ſimonia, reg. 5.* Victor. *in relect. de ſimonia, part. 1. n. 20.* Sot. *de juſtit. lib. 9. quæſt. 6. art. 1.* Navar. *in man. c. 23. n. 101. & 102.* Valent. *tom. 3. diſp. 6. q. 16. puncto 2. verſ. Nihilominus*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 25. num. 119.* Bonacin. *var. tract. tit. de ſimonia, q. 6. diſp. 3. num. 1.* ubi *n. 2.* ſubdit non committi ſimoniam ſi non accipitur pro labore intrinſeco, ſed pro extrinſeco, ſeu per accidens adjuncto operi ſacro, vel ſpirituali, veluti pro defatigatione, & moleſtia, quæ percipitur ex magna contentione animi, virium, vocis, & ſimilium cauſarum.

SUMMARIUM.

1 *Simoniam non incurrat qui res Eccleſiæ propter proprium lucrum vendit, oſtenditur, & numeris ſeqq.*

2 *Declaratur text. in præſenti, & præſtantur plures intellectus numeris ſeqq.*

6 *Simoniacæ pravitatis radix, & fundamentum ab avaritia, & cupiditate procedit.*

7 *Simoniaca appellatur hîc omnis venditio cujuſvis rei Eccleſiaſticæ temporalis, ſi propter commodum proprium venditionis facta ſit.*

CAP. Salvator VIII.

Urbanus II.

1 Difficilis eſt hic textus dum Urbanus II. multis rationibus, & auctoritatibus probare contendit ſimoniacum eſſe res Eccleſiæ propter proprium lucrum vendere, & quod difficilius eſt, auctoritate D. Petri, qui Simonem damnavit eo quòd exiſtimaverit donum Dei pecunia poſſideri, ita interpretatur, ut donum Dei non ſolùm ſint Spiritus ſancti dona ſupernaturalia, ſed etiam omnia dona, quæ à fidelibus dantur Deo, inde inferens donum Dei eſſe quamcunque rem Eccleſiæ oblatam. Difficultas in eo verſatur, quod res Eccleſiæ temporales, mobiles, & immobiles ejuſdem naturæ ſunt cum cæteris bonis temporalibus, quæ ſpiritualibus annexa dici poſſunt tanquam fini; omnia enim temporalia propter ſpiritualia ſunt, & in illa, veluti in finem ultimum, diriguntur: ſed tamen non ideò minori pretio dari poſſunt, ut patet, & docent D. Thom. 2. 2. *q. 100. art. 3.* Sot. *de juſtit. lib. 9. q. 6. art. 1.* Illud etiam difficultatem facit, quod ſi ſimoniacum eſſet vendere res Eccleſiæ temporales in propriam utilitatem, ut Urbanus ait, committeretur etiam ſimonia ſi venderentur ad commodum Eccleſiæ, & in uſus pios; ſiquidem converſio pretii in bonos, vel malos uſus nihil facit ad rationem ſimoniæ, cujus deformitas verſatur in venditione ſpiritualium. Igitur ſi res Eccleſiæ inter dona Dei, & Spiritus ſancti connumerari debent, ut Pontifex ait, planè nec ad utilitatem Eccleſiæ licitè venduntur, idque apertè colligitur à ſimili *in cap. ſuper eo, de uſur.* nec ſimoniam evitaret, qui venderet beneficium in redemptionem captivorum, aut propter neceſſitatem Eccleſiæ: at verò idem Urbanus *in præſenti*, ait non eſſe ſimoniacum vendere res Eccleſiæ in utilitatem ipſius, ſed tantùm in proprium commodum. Igitur difficile eſt intelligere quo pacto Pontifex hic ſimoniam conſtituat, ut videre eſt ex pluribus intelligendi modis adductis per Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimonia, capite 29. numero 15. cum ſeqq.*

In hac difficultate aliqui antiqui Doctores, quos 2
refert Archid. *hic, numero 9.* exiſtimant Beatum Urbanum de rebus Eccleſiæ conſecratis *in hoc text.* agere, quas in caſu illicito vendere ſimoniacum eſt, juxta *cap. ſi fortè 17. quæſt. 4.* & pro hoc intellectu expendunt ultima verba text. ibi, *circa venditores rerum ſacrarum.* Facit etiam *cap. res, eadem cauſ. & q.* quo loco alter Urbanus, ſi gloſſæ credimus, auctoritatem Beati Urbani videtur intelligere de rebus conſecratis. Verùm hæc interpretatio verbis hujus text. non convenit, ait enim ſimpliciter, res Eccleſiæ, quo verbo res mobiles, & immobiles, ſacræ, & profanæ continentur, *lege rei appellatione, ff. de verb. ſignific.* idque apertè colligitur ex illis verbis: *Dei dona, quæ à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo dantur*, quibus omnes res Eccleſiæ comprehendit Pontifex. Deinde confunditur, quia etiam res ſacræ vendi poſſunt abſque labe ſimoniæ, dummodo ratione conſecrationis non pluris æſtimentur, ut ſuo loco dicemus. Nec obſtant ultima verba hujus text. quoniam à Gratiano adjecta ſunt, qui in eo ſenſu hunc text. accipit, ejus etiam eſt *d. cap. res*, ut agnoſcit Card. S. Sixti *ibidem*, quamvis per gloſſ. alteri Urbano falsò tribuatur.

Quare ſecundo loco gloſſ. & Archid. & communi- 3
ter ſcribentes *in præſenti* putant hunc text. intelligendum eſſe de rebus Eccleſiæ, quæ adminiſtrationem ſpiritualem, ſeu officium habent annexum, qualia ſunt beneficia, & juriſdictiones Eccleſiaſticæ; hæc enim abſque ſimonia vendi non poſſunt, juxta *c. ſi quis Epiſcopus, & cap. quæſitum 1. q. 3.* eundem intellectum ſentit gloſſ. *in cap. ſi quis objecerit, eadem quæſt.* ſequitur Soar. *de Relig. tomo 1. tract. 3. lib. 4. de ſimonia, cap. 29. num. 18.* Bonacin. *de ſimon. quæſt. 3. num. 9. verſ. Objicies.* Sed verbis text. non convenit, propter illa verba, *res Eccleſiæ*, & quia agit etiam de rebus oblatis à fidelibus, & de adminiſtrationibus temporalibus. Tandem quia text. ait ſimoniacum eſſe vendere res Eccleſiæ propter proprium lucrum, & aliter quàm ad id, ad quod inſtitutæ ſunt, diſpenſare: ſed beneficia & adminiſtrationes ſpirituales etiam in commodum Eccleſiæ abſque ſimonia vendi non poſſunt, vel dari pro munere obſequii, vel linguæ, ut dictum eſt. Igitur textus interpretationem non patitur.

Unde alii arbitrantur, ſimoniam in hoc text. eſſe, 4
quia prohibitam, ut *hic* Archid. & Præpoſ. volunt, exiſtimantes omnes illicitam venditionem rerum Eccleſiæ eſſe ſimoniacam, quia prohibitam, nec mirum eſſe aiunt, ſi lex Canonica tales venditiones ſimoniacas

conſtituat, quas etiam ſacrilegas facit, *cap. omnes*, 17. *quæſt*.4. *c.quid ergo*, 23. *quæſt*.4. & eundem intellectum videtur probare Rebuff. *in tract. de rebus Eccleſ. non alien. num.* 114.

5 Ultimo loco alii exiſtimant text. *in præſenti*, tunc damùm locum obtinere, cùm ultra juſtum rei pretium Prælatus aliquid ſibi exigit pro ipſa venditione facienda, non pro re vendita, idque colligunt ex illis verbis, *propter propria lucra*, quo pacto ſimonia committitur, quia pro actu poteſtatis Eccleſiaſticæ, ideſt auctoritate, quam à lege habet ad vendendum, Prælatus pretium exigit. Sed non rectè ſentiunt illi, qui ſic textum intelligunt: primò, quia Pontifex ſimoniacum appellat vendere rem Eccleſiæ ad proprium lucrum, venditio autem in re ipſa vendita, & pretio conſiſtit, atque ideò minus aptè interpretatur verba text. qui putat ibi condemnari venditionem ipſius venditionis, quaſi ipſa venditio pretio æſtimetur, non res vendita. Deinde quando ultra juſtum pretium Prælatus aliquid recipit, injuſta venditio eſt, non ſimoniaca, in qua nihil ſpirituale æſtimatur pretio. Tandem ſequeretur, quod ſi ultra juſtum pretium aliquid exigeretur pro venditione facienda in utilitatem Eccleſiæ convertendum, ſimonia committeretur, cùm eadem ſit ratio in utroque caſu, quod tamen text. negat in illis verbis, *non ad hoc, ad quod inſtituta ſunt*.

6 Itaque his, & aliis interpretationibus exploſis, verum Pontificis ſenſum colliges, ſi animadvertas, radicem, ſeu fundamentum ſimoniacæ pravitatis ab avaritia, & cupiditate procedere, nam ſi vendentis, aut ementis animum conjicias, nihil aliud videtur agere velle, quàm ut pecuniam conſequatur, eaque fuit Simonis intentio, unde ſimonia dicta eſt, quod etiam docet Pont. *in cap. ex multis*, *hac eadem cauſ. & quæſt. ad med.* ibi, *ex nimia concupiſcentia*, & paulò inferiùs ibi, *ambitione*, *cap. cùm omnis avaritia*, *eadem quæſt. cap.*3. *de magiſtr.* ibi, *à cupiditatis radice*, *cap. ad Apoſtolicam*, *de ſimon.* ibi, *eorum cupiditati*, *cap. ſicut*, *eodem tit.* ibi, *cupiditate hujuſmodi*, Concil. Trident. *ſeſſ.*14. *de reformat. cap.*14. ibi, *qua ſimoniaca labis, aut ſordida avaritia*, notat D. Thom. 2. 2. *q.*100. *art.*1. *ad* 4. reperiunturque in hoc crimine duo mala, alterum avaritia, & cupiditas, alterum ſpiritualium æſtimatio, utrumque ſimoniacum à Simone rectè dicitur, quia is utrumque habuit, non tamen ſimoniæ crimen, prout ſuam habet diſtinctam ſpeciem ab aliis, dici poteſt, niſi ſpiritualia ſupernaturali pretio æſtimentur.

7 Hoc ſuppoſito dicendum eſt, Urbanum *in præſenti*, ſimoniacam appellare omnem venditionem cujuſvis rei Eccleſiaſticæ temporalis, ſi propter commodum proprium venditionis facta ſit, non quia ſpiritualia pretio æſtimantur, ſed quia execrabilis avaritia eſt, & pecuniæ cupiditas circa res Eccleſiæ commiſſa, nec hic veram eſſentiam ſimoniæ conſiderat, ſed deteſtabilem ejus radicem, quæ Simonem in illud crimen impulit, quod non obſcurè ſignificant illa verba, ſed ambitione quæſtus, & avaritia; & paulò inferiùs, ſola pecuniæ cauſa, avaritia ſcilicet. Tandem ſuadetur ex illis verbis toties repetitis, *ad propria lucra*, indicant enim non committi culpam aliquam *in hoc text.* cùm res Eccleſiæ ad ipſius commodum alienâtur, ut debent juxta *c. ſine exceptione*, 12. *q*.2. ſed tum demum cùm in proprium Prælati lucrum id fit, quia tunc avaritia eſt, ſicque eiſdem fermè pœnis avari rerum Eccleſiaſticarum venditores afficiuntur, quibus ſimoniaci, *capite monemus*, *cum ſeqq.* 12. *quæſt*.2. *capite nulli*, *capite ſi quis*, *de rebus Eccleſ. non alien.* & ſic exaudiendus eſt Rebuff. *ubi ſuprà.* Nec huic interpretationi refragantur auctoritates, de quibus *ſuprà*, à Summo Pontifice adductæ, quoniam in deteſtationem illius criminis verba illarum in latiſſima uſurpat ſignificatione, ut videre licet.

SUMMARIUM.

1 *Iudex vendens juſtitiam, ſive benè, ſive malè aliàs faceret, non committit ſimoniam in naturalibus, vel politicis.*

2 *Simonia non committitur docendo Theologiam practicam, vel ſpeculativam, ſeu ſcholaſticam pro pretio.*

3 *Conſilium præbens in materia Theologica ſpeculativa, vel practica, pretio accepto, non peccat peccato ſimoniæ.*

Cap. Vendentes X. *Gregor.*

IN gloſſ. *Iuſtitiam*, ibi, *videtur quod in his duobus modis non ſit ſimonia, quod verum eſt.* Notatur ad hoc quod judex vendens juſtitiam, ſive benè, ſive malè aliàs faceret, non committit ſimoniam in naturalibus, vel politicis, ut per Soar. *tom.*1. *de Relig. tract.*3. *lib.*4. *de ſimon. cap.*8. *num.*25. *& cap.*20. *per tot. & capite* 53. *num.*10. Farin. *in praxi crimin. part.*3. *q.*111. *n.*6. *cum ſeqq.* 1

In gloſſ. *Debitam*, ibi, *ſed dic accipi poſſe licitè*, &c. Notatur ad hoc, quod ſimonia non committitur docendo Theologiam practicam, vel ſpeculativam, ſeu ſcholaſticam pro pretio, quia actiones Magiſtri docentis Theologiam naturales ſunt, & labor ac opus ipſius eſt pretio æſtimabile, ut per Victor. *relect.*1. *de ſimon. num.*6. Sot. *lib. de juſtit. quæſt.*5. *art.*1. *&* 2. *ad* 2. Soar. *d. lib.*4. *de ſimon. cap.*18. *à num.*7. Leſſi. *de juſtit. lib.*2. *cap.*35. *dub.*13. *num.*80. Filliuc. *part.*3. *tract.*45. *c.*4. *quæſt.*7. Nam venditio ſcientiæ, & doctrinæ, ſeu donorum ſpiritualium intellectus, ſimoniam non inducit, quia non venditur aliquid, quod vendibile non ſit; quamvis enim hujuſmodi dona in ſe vendibilia non ſint, cùm inhæreant animæ, nec in alium transferri poſſint, nihilominus actus, & exercitium ipſorum donorum vendi poteſt, & in venditione ipſorum non committitur ſimonia: tum quia materia ſimoniæ eſt res aliqua ſacra pertinens ad Religionem, cui opponitur ſimonia, actus autem prædictorum donorum non eſt res ſacra, ſed potiùs eſt res naturalis non pertinens ad Religionem, quare ita tenent D.Thom. 2.2. *q.*100. *art.*3. *ad* 3. Navar. *in man. cap.*23. *num.*100. Valent. *tom.*3. *diſput.*6. *quæſt.*16. *puncto* 2. *col.*3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*23. *num.*112. Soar. *d. lib.*4. *cap.*8. *num.*8. Leſſi. *de juſtit. lib.*2. *cap.*35. *dub.*13. *num.*74. Azor. *inſtitut. moral. part.*3. *de ſimon. lib.*12. *cap.*18. *quæſt.*5. Filliuc. *tract.*45. *cap.*2. *quæſt.*2. onde 2
referunt eum, qui conſilium in materia Theologica ſpeculativa, vel practica pretio accepto præbet, non peccare peccato ſimoniæ, quod D. Thomas, Navar. Soar. *numero* 10. *citatis locis*, & Filliuc. *d. tract.*45. *capite* 4. *quæſt.*8. *numero* 31. ampliant, etiamſi detur ad pacandam alterius conſcientiam, quia intentio, ſeu finis pacandæ conſcientiæ extrinſecus eſt conſilio, nec mutat naturam actionis ſecundùm ſe ſpectatæ: tum quia hujuſmodi conſilium non eſt ſpirituale, ſed potiùs doctrinale, nec à Theologo datur ut peculiari inſtrumento Dei, ſed tanquam à Magiſtro, & Doctore humano, non ad immutandum, & permovendum affectum, ſed ad removendam ignorantiam, & ad inſtruendum intellectum

lectum in re morali, quicquid dicant aliqui, quos refert, & ſequitur Leſſi. *d. cap.15. dub.13. n.80.*

Cap. Altare XIV. *Paſchal. II.*

1 GLoſſ.1. *in hoc text.* dum inſinuat res oblatas ad Altare non poſſe vendi, reprobari communiter innuunt Navar. *de ſpoliis, ad cap. non liceat, 12. q.2. §.18. num.7. & 8.* Soar. *de Relig. tom.1. tract.3. lib.4. de ſimonia, cap.29. num.17.*

Quæstio IV.

Cap. Quia Præſulatus V. *Leo IV.*

1 PRobat hic textus quod conſanguineorum maleficia in nullo Clericis obſunt, niſi conſcii fuerint, de quo vide Covar. *in Clem. ſi furioſus, part.2. §.2. n.8. de homicid.* Ant. Gom. *variar. reſol. tom.3.*

2 In gloſſ. *Canonicè.* Vide de materia hujus gloſſ. Molin. *de primogen. lib.2. cap.5. num.12.* Menoch. *conſil. 53. num.13.* Surd. *de aliment. tit.9. quæſt.26. n.114.* & quæ dixi ad gloſſ. *verbo non ſatisfaciente, in c. ſi quis contractus, 90. diſt.*

Cap. Judæi VII. *Ex Concil. Tolet.*

1 MUlta ad comprobandum qualiter perfidia parentum filiis obeſſe non debet, dixi ad *cap. ſine culpa 23. de regul. juris in 6.*

2 In gloſſ. *Fideles.* Notatur ad hoc, quod Judæi gaudent diſpoſitione text. *in auth. bona damnatorum, C. de bon. proſcript.* præterquam in crimine læſæ majeſtatis, ut per Marquard. *de Judæis, part.2. cap.1. num.6. in fin. verſ. Item & ſicut patris.* Decian. *in tract. crimin. lib.5. cap.14. num.5. in fin. verſ. Item ſicut bona damnatorum,* quos refert, & ſequitur Farinac. *fragm. crimin. part.2. lit. I, num.535.*

Cap. Non imputantur X.

Auguſtinus.

1 AUguſtinus ad Auxilium Epiſcopum *epiſtol.75.* quæ ferè integra habetur *in cap. ſi habes, 24. q.3.* ſcribit non imputari filiis peccata parentum, quæ poſt eorum nativitatem à parentibus committuntur, cujus auctoritas juncto *cap. jam itaque, ſuprà hac eadem quæſt.* facit pro ſententia illorum, qui tenent pœnas impoſitas à ſacris Canonibus filiis hæreticorum non comprehendere natos ante, ſed poſt patris delictum, quos refert Ricciul. *de jure perſonarum, lib.5. cap.30. n.27.* ſed retenta contraria opinione, quam ſecutus fui *in collect. ad cap. ſtatutum, num.3. de hæret. in 6.* reſpondet Covar. *var. lib.2. cap.8. num.6. in princ.* Auguſtinum *in hoc text.* tractare de pœna ſpirituali, nempe de ſententia excommunicationis, qua, inquit ipſe, ob crimen hæreſis à patre commiſſum filii nati ante crimen plecti non debent: nec huic reſponſioni obſtabit ſi quis ita replicet, igitur D. Auguſtinus concedit filios poſt crimen à parentibus commiſſum natos pœna ſpirituali puniri poſſe, quod falſum eſt, quia reſpondebitur ſenſum iſtum alienum eſſe ab Auguſtino, à quo omiſſus eſt caſus, & omiſſa quæſtio de filiis poſtea natis, & in his, quæ omittuntur ab Auctoribus non licet ſenſum abſurdum conjectare. Deinde ita D. Auguſtinus ſcripſit quaſi præſumeret filios poſt crimen natos ex ſanguine infecto, participes futuros criminis, & ideò poſſe ob eam culpam pœna etiam ſpirituali puniri tanquam verè delicti participes. Et præterea arguens Auguſtinus Auxilium Epiſcopum, quòd perperam ob crimen parentis innocentes filios pœna ſpirituali puniviſſet, oſtendit in majorem perſuaſionis vim id malè fieri, etiamſi ratione ſanguinis infecti ea punitio præceſſerit, cùm filii eſſent ante crimen commiſſum nati: ita Covar, *citato loco*, ubi ſubdit illud eſſe obſervandum, ætate Auguſtini nondum fuiſſe à Canonibus ſtatutas pœnas adverſus hæreticorum filios, ſiquidem filius hæretici etiam poſt crimen natus ab Eccleſia recipiebatur ad ſacros Ordines, & beneficia, ut habetur *in cap. placuit, hac eadem cauſ. & quæſt.* Unde patet non benè Gratianum *hic, in verſ. Officio,* ab Auguſtino, qui de ſpirituali pœna loquitur, deſumpſiſſe illationem pertinentem ad temporale, officia ſcilicet, & beneficia eccleſiaſtica; illis enim privari pœna eſt temporalis, non ſpiritualis, quandoquidem ſi ſpiritualis eſſet, non poſſet quis ea pœna ob alterius culpam puniri, juxta ea, quæ dixi ad *regul. 22. & 23. de regul. juris lib.6.*

Ad text. verò *in d. cap. jam itaque*, quod deſumitur ex Auguſtino ad Bonifac. *epiſt. 23*, reſpondetur intelligendum eſſe reſpectu pœnæ ſpiritualis, cùm adducat illud Domini per Ezech. *Anima quæ peccaverit ipſa morietur*, ut benè ex ejuſdem Auguſtini dictis declaratur *in dicto cap. ſi habes, 24. quæſt.3.* tum etiam quia creſcente hæreticorum corruptela, ad illorum audaciam reprimendam, qui via ullis pœnis reſipiſcunt, augendæ erant pœnæ, ut innuit Summus Pontifex *in cap. vergentis, in princ. de hæret.* atque alibi ad hæreticorum filios pœnæ extenduntur. Ita Rota *in Conchen. penſionis, 6. Martii 1598.* coram Peregrino, quam refert Nicol. Garc. *de benefic. part.11. cap.10. poſt num.79. in verſ. Cui firma.* 2

Sed magis piè videbatur tenendum, delictum patris commiſſum poſt filios natos in ſucceſſionibus ipſis nocere non debere, ut videntur tenere Iſern. *in cap.1. num.10. quæ ſit prima cauſ. benef. amitt.* Imol. *in cap. ex parte, num.19. de feud.* Gom. *tom.3. var. cap.2. num.16.* Maria *in tract. de ſucceſſ. part.1. quæſt.8. art.10. num.9.* Seraphin. *deciſ.830. num.9.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.2. cap.27. n.10. cum ſeqq.* quos refert, & ſequitur Rot. *in Romana fideicommiſſi de Cinciis, 17. Maii 1627.* coram Card. Virili. 3

Cap. Eccleſia XI.

DUm text. iſte ait Eccleſiam per pactionem conſecratam potius exſecratam, quàm conſecratam dici debere, ſupponere videtur talem conſecrationem irritam eſſe, quod eſt contra communem omnium Doctorum ſententiam reſolventium ordinationem, & conſecrationem Eccleſiæ, aut Calicis ſimoniacè factam, ratam, & validam eſſe quoad ſubſtantiam ſuam, quia hæc omnia nullibi inveniuntur irritata propter ſimoniam in eis commiſſam: quare ad text. *in præſenti*, dupliciter reſpondet gloſſ. *hic*, primò conſecrationem illam non fuiſſe factam juxta formam Eccleſiæ, & ideò reprobari. Sed hoc dicitur ſine fundamento in textu, immò contra illum, quia ratio exſecrationis non ponitur niſi in pacto, & alioquin dicitur conſecrata Eccleſia. Secundò reſpondet illud eſſe dictum in odium, & deteſtationem criminis, ſed non explicat quomodo verè dicatur. 1

Debet

Debet ergo intelligi quantum eſt ex parte ſic conſe-
crantis, conſecratio enim ex poteſtate, & suctoritate
Eccleſiæ, cujus officium exercetur, valida eſt, quia ve-
rò conſecrans quantum eſt ex ſe polluit Eccleſiam, &
ut profanum locum illam contrectat, ideò ex parte
exeſcrare illam dicitur. Ita Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3.
lib. 4. de ſimon. cap. 58. num. 5.*

SUMMARIUM.

1 *Poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoſlibet hominum conſtitutarum violenter invadens ante eventum judicialis arbitrii, quam pœnam incurrat, remiſſivè.*

2 *Abbas,*
3 *Prælatus Eccleſiæ,*
4 *Minor,*
5 *Prodigus,*
6 *Furioſus,*
7 *Fœmina,*
8 *Miles,*
9 *Debitor, qui eripuit pignus à creditore,*
10 *Uſufructuarius,*
11 *Beneficiarius violenter capiens poſſeſſionem beneficii,*

} *Pœnam* l. ſi quis in tantam, C. unde vi, *an incurrat.*

12 *Pœna l.* ſi quis in tantam, C. unde vi, *hodie receſſerunt ab aula, & in earum loco ſucceſſit pœna arbitraria.*

Cap. Si quis tantum XIII.

Valentinianus.

1 Imperator Valentinian. Auguſtus *in l. ſi quis in tan-
tam, C. unde vi,* canonizata per Gratianum *hic*, agit
de pœna violenter invadentis poſſeſſionem rerum
apud fiſcum, vel apud quoſlibet homines conſtituta-
rum ante eventum judicialis arbitrii, de cujus materia
latè tractant Socin. *reg.* 52. Duen. *reg.* 67. Alphan. *col-
lect.* 177. Neguz. *de pignoribus, part. 4. membro 9.* An-
ton. Gom. *l. 35. Tauri, num. 187. & tom. 3. var. c. 4. col. 2.*
Sarmien. *ſelect. lib. 2. cap. 13.* Menoch. *remed. 9. recu-
per. per tot. & conſ. 20. num. 350. cum ſeqq.* Pontan. *de
ſpolio, lib. 2. cap. 9. num. 53.* Brun. à Sole *in locis commu-
nibus, verbo invadens 1. & 3.* Azeved. *ad l. 1. n. 60. cum
ſeqq. tit. 13. lib. 4. nova recopil.* ubi an procedat in juri-
bus incorporalibus, Gutier. *pract. lib. 1. q. 78.* D. Barboſ.
in prælud. l. ſi mora, num. 18. & 20. ff. ſolut. matrim. Mo-
lin. *de juſtit. tom. 3. diſput. 682. à num. 16.* Rebello *de
obligat. juſtit. p. 1. lib. 1. q. 8. ſect. 3. num. 14.* Farinac. *de
furtis, quaſt. 185. per totam.*

2 Multa ſolent Doctores circa deciſionem hujus
text. controvertere, quæ cùm opportunius ſedeant *in
d. l. ſi quis*, ideò ad illum locum reſervanda duxi-
mus, interim tamen remiſſivè de aliquibus meminiſſe
oportet, & in primis, an Abbas invadens violenter
poſſeſſionem rerum apud quoſlibet homines conſti-
tutarum ante eventum judicialis arbitrii, faciat incur-
rere monaſterium in pœnas hujus text. vide Rip. *in l.
fin. n. 174. de revoc. donat.* Tiraq. *de privil. pia cauſa, pri-
vileg.* 144. Navar. *comment. de regularib. n. 62.* Azeved.
3 *d. l. 1. n. 35.* Quid in Prælato Eccleſiæ, vide Palar. *in re-
pet. rub. de donat. inter virum, & uxor. §. 66. n. 22.* Tira-
quel. *d. privileg.* 144. Menoch. *conſil. 39. n. 2. & 55.* Surd.
de aliment. tit. 1. quaſt. 48. num. 72. cum ſeqq. Molin.
diſp. 182. num. 29.

4 Quid in minore? vide Socin. *reg.* 360. Cald. Pereira
*in l. ſi curatorem, verbo vel adverſarii dolo, num. 62. C. de
in integr. reſtitut. minor.* Molin. *d. diſp. 682. num. 18.*

Quid in prodigo, vide Anton. Gom. *tom. 5. variar.* 5
c. 1. n. 75. Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 31.
num. 20. &* Viv. *tom. 2. lib. 9. tit. 1. n. 96. pag. 439.* Meneh.
de ſucceſſion. lib. 3. §. 3. num. 42. Molin. *d. diſput. 682. n. 10.*
Farin. *de furtis, q. 175. num. 4.*

Quid in furioſo? Vide Azeved. *l. 1. n. 27. cum mul-* 6
tis ſeqq. tit. 13. lib. 4. nova recop.

Quid in fœmina? Vide Tiraquel. *de retract. lig. §. 1.* 7
gloſſ. 9. num. 211. Sfort. Odd. *de in integ. reſtitut. q. 10.
n. 20.* Farinac. *de furtis, q. 175. num. 8.*

Quid in milite? Vide Anton. Gom. *l. 80. Tauri, n. 18.* 8
Sfort. Odd. *dict. quaſt. 10. num. 47.* Molin. *d. diſput. 682.
num. 18.*

Quid in debitore, qui vi eripit pignus à creditore? 9
Vide Molin. *d. diſput. 682. num. 23.* Farinac. *de furtis,
quaſt. 175. num. 41.*

Quid in uſufructuario violenter ſpoliato, an ſuc- 10
curratur remedio hujus textus? Vide Menoch. *remed.
9. recuper. à n. 295.* Molin. *d. diſp. 82. n. 27.* Farinac. *d.
q. 175. num. 14. cum ſeqq.* Caſtill. *controverſ. lib. 1. de uſu-
fruct. cap. 7. num. 32.*

Quid in beneficiario, qui violenter poſſeſſionem 11
beneficii accepit? Vide Cov. *var. lib. 3. cap. 17. n. 7.* Nicol.
Garc. *de benefic. part. 11. cap. 10. num. 208. cum ſeqq.*

Illud advertere oportet, quod pœnæ *dict. l. ſi quis in* 12
tantam, hodie receſſerunt ab aula, & earum loco ſuc-
ceſſit pœna arbitraria, ut teſtantur Gulielm. *in cap.
Raynutius, verbo ſi abſque liberis, il 2. n. 148. de teſtam.*
Azeved. *l. 1. num. 99. & l. 1. num. 4. tit. 17. lib. 7. nova re-
copil.* Parlador. *lib. 1. rerum quotid. cap. 10. n. 17.* Thom.
Valaſc. *alleg. tom. 1. alleg. 58. n. 24.* Farin. *d. q. 175. n. 144.*
Buccaron. *de diff. inter judicia civilia, & criminalia, dif-
fer. 55. in fine.*

Quæstio VII.

Cap. Convenientibus IV.

Ex ſeptima Synodo.

In ſuperſcriptione hujus text. ibi, *Item in* 1
eadem Synodo VII. act. 1. Vide Direct. In-
quiſ. *part. 3. q. 56. pag. 516.*

Ex hoc textu colligit Azor. *inſt. moral.* 2
part. 1. lib. 8. cap. 11. quaſt. 22. hæretico ad meliorem vi-
tam converſo, & in foro conſcientiæ ab excommuni-
catione, in quam ob hæreſim inciderat, abſoluto, diſ-
penſationem concedi ut poſſit ſacris ordinibus initia-
ri, & creati Sacerdos, cùm certum ſit omnem hæreti-
cum jure ipſo irregularem eſſe, & ad Catholi-
cam fidem per pœnitentiam reverſum, & ab excom-
municatione, & peccatis abſolutum adhuc diſpenſa-
tione indigere, ut ad Ordines admitti legitimè poſſit,
ſecundùm Navar. *in man. cap. 27. num. 205.* quem ſe-
quitur Azor. *citato loco*, & ita Eccleſia experta ali-
quorum fictas pœnitentias, & conſiderata hac de re
Canonum diverſitate, ſervat irregularem etiam poſt
pœnitentiam manere, ſicut notant Majol. *de irregul.
lib. 5. cap. 46. ſub num. 1.* Decian. *in tractat. crimin. lib. 5.
cap. 54. num. 17. & ſeq.* Penia *ad Eymeric. part. 3. q. 113.
commento 162. verſ. Ad primum,* Sanch. *in præcepta De-
calogi, tom. 1. lib. 2. cap. 25. num. 2.* quos refert, & ſequi-
tur Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium
Eccleſia exiſtent. lib. 5. cap. 18. num. 1. cum ſeqq.* obſer-
vant hoc ita ſtatutum non propter deſperationem
indulgentiæ, ſed rigore diſciplinæ, ut majori medi-
cina humilitatis adhibita redeuntes ſalus tutiùs muni-
retur: unde ſi pœnitentia perfecta redeuntes laudabi-
liter

liter ſeſe geſſerint, conſuevit cum eis miſericorditer diſpenſari, quæ miſericordia ut proficeret, non integrè unica largitione conſuevit effundi, ſed gradatim ac maxima adhibita circumſpectione, quandoque enim diſpenſatur, ut poſſint tantùm in Ordinibus ſuſceptis miniſtrare, non autem ut ad ſuperiores aſcendant, *cap. ſi quis hæretica 1. quæſt. 1. cap. ſaluberrimum, hac eadem quæſt.* Interdum ut in Epiſcopatu perſiſtere poſſit, non autem Primas effici, ut *in cap. nos conſuetudinem*, ubi gloſſ. *in verbo prohibemus*, 12. *diſt.* nonnunquam etiam talium revertentium tantus virtutum ſplendor emicuit, ut ad omnes dignitates fuerint diſpenſati, & provecti, *cap. ipſa pietas*, 23. *q.* 4.

3 *Sancta Synodus dicit*, &c.] Notatur ad hoc, quod poteſtas Ordinis Epiſcopalis manet penes Epiſcopum in hæreſim lapſum, ac proinde Epiſcopi redeuntes ab hæreſi, necnon ordinati ab eis, dum hæretici fuerant, ſervata tamen Eccleſiæ formâ, iterum non ordinantur, *cap. ordinationes 9. quæſt.* 1. ut per Azor. *dict. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 13. *quæſt.* 5. ubi ad text. *in cap. Daibertum, hac eadem quæſt.* dum videtur in eo legi Daibertum, qui fuerat à Nezelone hæretico ordinatus, iterum ordinari debere, quia Nezelon nihil habuit, quòd fuerat ab hæreticis ordinatus, & proinde nihil dare potuit: reſpondet ideò iterum ordinatus fuit, quia ordinatus fuerat non ſervata Eccleſiæ forma.

Cap. Quoties cordis IX.

Gregorius.

1 Gloſſ. notabilis *verbo, Et per te, In præſenti text.* allegari ſolet ad hoc, quod quicquid promittitur piæ cauſæ, promittitur Deo, qui ubique eſt præſens, & acceptans, ut per Abb. *in proœm. Decretal. p.* 2. *incip. Gregorius dividitur, num.* 26 Felin. *ibid. n.* 25. *verſ. Ex iſto remedio*, Rebuff. *de privileg. piæ cauſa, privil.* 114. & 115. quos refert Gonz. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. 6. 7. *n.* 201. quibus adde Surd. *de aliment. tit.* 8. *privileg.* 73. *num.* 5. Quid autem dicatur promiſſum vel relictum piæ cauſæ, dixi *in tract. de jure Eccleſiaſtico, lib.* 3. *c.* 23. *de legatis ad pias cauſas, num.* 2. *cum ſeqq.*

Cap. Quoties à Populis XIV.

Innocent.

1 Gloſſ. *verbo propter multitudinem*, ex hoc text. colligit parcendum eſſe multitudini, de quo Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 47. *à princip.* Rebuff. *in repet. l. Divus, ff. ad Syllan. num.* 38. Andr. Gail. *de pace publica, lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 37. *& ſeq.* Clar. § *fin. quæſt.* 60. *verſ. Allegatur etiam*, late Farinac. *in praxi crimin. q.* 96. *per tot.*

Cap. Didici XV. *Cyrill.*

1 *Diſpenſationis enim gratia*, &c.] Ergo diſpenſatio exiſtente juſta cauſa non ſemper eſt debita, ſed quandoque eſt gratia, ita ex aliis tradit Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *diſput.* 10. *num.* 3. ubi *numeris ſequentibus* diſcutit quando diſpenſatio ſit debita, & quando gratia. Unde poſſe dari cauſam ſufficientem ad diſpenſandum ſi velit ſuperior, non tamen ſufficientem ad illum conſtringendum ad diſpenſationem præſtandam, tenent Sanch. *d. diſput.* 10. *num.* 6. Salas *de legib. tract.* 14. *diſp.* 20. *ſect.* 7. *in fine*, Soar. *in ſimili tractat. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 22. quos refert, ſed non ſequitur Joan. Sanct. *in ſelectis, & practic. diſput. diſp.* 43. *num.* 8. *verſ. Præterea.*

Cap. Exigunt XVIII.

Gloſſ. *hic, verbo cauſa*, tradit quod ubi diſpenſatio eſt debita, ſi Imperator non diſpenſet, peccabit mortaliter, de quo vide latè diſputantem Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *diſp.* 10. *à princip.* 1

In eadem gloſſ. ibi, *Sicut ad eleemoſynam tenemur pauperi, pauper tamen eam nullo jure petit*, &c. Paupertatis favore conceſſum eſt judicis officio compelli poſſe divites, ut pauperibus ſubveniant, ut per Rebuff. *de privil. ſcholaſt. privil.* 90. *num.* 10. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 9. Avendan. *de exequendis mand. part.* 2. *cap.* 10. *num.* 10. Mex. *in tract. taxæ panis*, *concl.* 1. *num.* 5. Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuit. part.* 2. *quæſt.* 4. *num.* 16. Menoch. *de arbitr. caſu* 182. *num.* 43. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 2. *n.* 21. latè Alvarez de Valaſco *de privileg. pauper. part.* 1. *quæſt.* 34. *num.* 4. haberéque pauperem actionem ad petendum panem, quem avarus detinet, ex Specul. refert Gonzal. *d. gloſſ.* 2. *num.* 22. Et in extrema neceſſitate actionem pauperi dari, ex Sarmient. *de reddit. Eccleſ. part.* 3. *cap.* 4. *à num.* 3. firmat Alvarez de Velaſco *d. quæſt.* 34. *num.* 6. Vide quæ dixi *ad cap. ſicut, num.* 2. 47. *diſt.* 2

Cap. Daibertum XXIV.

Urban. II.

Videtur probare hic text. Nezelonem qui ab hæreticis in Epiſcopum ordinatus fuerat, non recepiſſe Ordinem Epiſcopalem, item cùm dictus Nezelon poſtea Daibertum ordinaverit in Diaconum, Daibertum nihil ab eo accepiſſe, & reddit rationem, *quia qui nihil habuit, nihil dare potuit ei, cui manus impoſuit*: ſed Mari. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 1. *diſp.* 8. *c.* 5. *verſ. Tertiò, pag.* 97 Reſpondet textum procedere, quia conſtabat Nezelonem ordinatum fuiſſe in Epiſcopum ab hæreticis, non ſervata forma ab Eccleſia, & ſic ordinem Epiſcopalem non recepiſſe, & hanc ob cauſam Daibertum poſtea ab ipſo vel præter formam, vel juxtà formam Eccleſiæ Diaconum ordinatum nihil potuiſſe ab eo recipere, quia nemo dat quod non habet, & propterea Urbanus diſpenſavit cum eo ob utilitatem Eccleſiæ, & denuo ordinavit illum auctoritate Damaſi Papæ, & Innocentii. 1

CAUSA II.

Quæstio I.

Cap. Primatum V. *Felix.*

Probat hic textus Epiſcopum nec à Patriarcha abſque ſpeciali Papæ mandato deponi, aut privari poſſe, ad quod illum citavi *de officio, & poteſtate Epiſcopi*, *p.* 3. *alleg.* 112. *num.* 3. & per totam illam allegationem latè de hac materia egi. 1

Cap. In primis VII. *Greg.*

Gloſſ. 1 *in hoc text.* ait quod quamvis ſpolii reſtitutio ante omnem juris contentionem facienda ſit, juxta vulgatas regulas, ſæpe tamen differri poteſt ratione ſcandali vitandi: ſimilis gloſſ. *verbo, non eſt reſtituendus, in cap. petitionem* 22. *de accuſ.* Burſat. *conſil* 282. *num.* 24. *vol.* 3. Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. lib.* 2. *c.* 105. Citra enim peccatum mortale pro vitando 1

ſcandalo

ſcandalo ſæpè à juris regulis recedere licitum eſt. S. Thom. 2. 2. *quæſt. 13. art. 7. & in 4. diſt. 33. quæſt. 2.* Cov. *in reg. peccatum, 2. part. in initio num. 5.* Gail. *de pace publica, lib. 2. cap. 6. num. 50.* Et plura ratione ſcandali vitandi fieri permittuntur, vel prohibentur contra juris regulas, Felin. *in c. 2. n. 2. de appellat.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 46.* Gail. *d. num. 20.*

2 Eadem gloſſ. *in hoc text.* tenet pauperes ac miſerabiles in judiciis divitibus præferri, potioreſque & in cauſæ expeditione, & in judicio in ea ferendo exiſtere, ut per Felin. *in cap. 1. num. 6. de accuſat.* Socin. *reg. 229. fallent. 24.* Ludov. Roman. *in repet. l. ſi verò, §. De viro, fallent. 55. ff. ſoluto matrimon.* quem refert, & ſequitur Petr. Rebuff. *tom. 1. ad conſtit. Galliæ, tit. de ſentent. proviſion. art. 3. gloſſ. ult. num. 21. & de privileg. ſcholaſt. privil. 90. n. 11.* Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuitis, part. 2. q. 4. num. 14.*

Cap. Quæ Lotharius XVI.

Nicolaus.

1 HIc text. ſolet allegari ad hoc, quod in notoriis nullus ordo, & ſolemnitas ſolet obſervari, ut per Grammat. *deciſ. 36. n. 45.* Dec. *conſ. 544. n. 6.* Marſil. *conſil. 5. num. 2. & ſing. 511.* Menoch. *remed. 15. recuper. n. 560.* quia notorium non indiget probatione. Maſcard. *de probat. concl. 1109. num. 10.* Cardin. Toſch. *lit. N, concl. 208.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. . c. 925. n. 13.* Joan. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignorantia, inſpect. 13. num. 5.*

Cap. Deus omnipotens XX.

Evariſtus.

1 EVariſtus Papa *in epiſt. 2.* relatus *in hoc text.* admonet ſententiam non præcipitanter ferendam eſſe; conſtat enim eo ipſo jure nullam eſſe ſi lata fuerit præcipitanter & in tam brevi tempore, & cum tanta feſtinatione, quod acta veroſimiliter non potuerint videri, ſecundùm ea, quæ reſolvunt Greg. *l. 16. verbo acabar, tit. 8. part. 5.* Hippol. *conſ. 48. num. 34.* Bonacoſ. *commun. crimin. verbo ſententia, fol. 150. verſo,* Marant. *de ordine judic. part. 4. pag. 197. num. 16. cum ſeqq.* Balb. *tom. 5. communium opin. lib. 7. tit. 8. num. 25. pag. 243.* Putc. *deciſ. 344. in antiq. alias deciſ. 334. in correctis, lib. 1.* Maſcard. *de probationibus, concluſ. 240. num. 2. & concluſ. 241. num. 2. & concluſ. 1296. num. 36.* Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſ. 67. num. 31.* Hercul. Mareſcot. *var. reſol. lib. 2. cap. 155.* Card. Tuſch. *lit. S, concl. 147.* Alvarez de Velaſc. *de privileg. pauperum, part. 1. quæſt. 6. num. 20.* Gonzal. *ad reg. 8 Cancel. gloſſ. 46. num. 46.* Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib. 2. tit. de judic. reſol. 2.* Amat. Roderic. *in pract. videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap. ult. part. 1. num. 16.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 1. cap. 5. num. 17.* Rot. *deciſ. 109. num. 3.* apud Fario. *in 1. collect. noviſſimarum, aliàs p. 4. diverſ.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 153. n. 2.* ubi *num. 7.* limitat quando judex in tempore brevi poterat eſſe inſtructus de negotio.

2 In gloſſ. *Iudicis,* ibi: *ſed pone, quod reus negat aliquid eſſe notorium, nunquid ſufficiunt duo teſtes,* &c.] Notatur ad hoc, quod notorium probatur per duos teſtes, ut per Clar. *§ fin. q. 9. verſ. Quæro nunc,* Maſcard. *de probat. concluſ. 1105.* Farin. *in praxi crimin. p. 2. de teſtib. q. 21. n. 109.* qui quidem tenentur dicti ſui rationem reddere, ſicut docent Rebuff. *de reprobat. teſtium, num. 467.* Maſcard. *d. concl. 1105. num. 2.* Gutier. *de tutel. p. 1. cap. 70. n. 6.* Farin. *d. part. 1. q. 70. num. 52.*

Quæstio II.

Cap. Antiquitus I. *Ioan.*

GLoſ. *verbo ante litem conteſtatam, in præſenti text.* reſolvit exceptionem ſpoliatoris eſſe dilatoriam, ac proinde ante litis conteſtationem eſſe proponendam, per quam ita traduut Menoch. *remed. 3. retin. n. 666. & remed. 15. recup. n. 491.* Viv. *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 1. n. 324. & 339.* Bernard. Muſcatel. *in praxi aurea civili Neapol. part. 3. gloſſ. Actorem, num. 38.* 1

Quæstio III.

Cap. Si quis I. *Caius.*

IN gloſſ. *verbo ſuſtinere,* ibi, *non tamen ipſo jure, ſed per ſententiam.* Vide Tiſaquel. *in l. ſi unquam, verbo revertantur, n. 244. C. de revocand. donat.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 3. c. 8. n. 22.* 1

Cap. Si quis iratus V. *Fabianus.*

EX hoc textu vulgò colligitur, contractus iracundiæ calore celebratos nullos, & invalidos eſſe, ut per Duen. *regul. 292. ampliat. 9.* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 1. num. 24. verſ. Ideoque,* Farin. *in praxi crimin. part. 3. q. 91. num. 19.* 1

Per ſcripturam, &c.] Notatur ad hoc, quod cùm quis in ſcriptis aliquid fatetur, deliberatè id dixiſſe præſumitur, ut per Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 61.* 2

Quæstio V.

Cap. Si quis Presbyter IV.

Ex Concil. Tribur.

QUia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent. Vide Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 11. quæſt. 6.* Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib. 4. c. 3. q. 5. pag. mihi 311.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 5. c. 3. n. 1.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 3. cap. 3. num. 7. cum ſeqq.* 1

Cap. Mennam VII. *Greg.*

TExt. iſte deſumptus eſt ex Gregorio *lib. 11. epiſt. 8. ad Reginam Francorum,* & videtur inde colligi excommunicandi, & abſolvendi poteſtatem eſſe poſſe penes laicum, quod ex delegatione Pontificis procedere reſpondet gloſſ. *verbo duobus, in cap. præter, 32. diſt. & verbo laico, in cap. bene quidem, 96. diſt.* utrobique Archid. & Turrecr. Roland. *conſ. 23. n. 2. vol. 2.* Decian. *tract. crimin. lib. 4. cap. 9. numero 42.* Covar. *practic. cap. 31. num. 4.* Garc. *de nobilit. gloſſ. 9. à num. 23.* Laici enim incapaces ſunt ne propria auctoritate de cauſis juriſdictionis ſpiritualis cognoſcant, non verò ex delegatione Papæ, ut benè ait Joan. de Balboa *in annuis Academ. prælect. Salmanticenſ. ad cap. 2. de judic. num. 147.* 1

Probationes illas per experimentum ferri can- 2

dentis

dentis, & aquæ ferventis, quæ purgationes vulgares appellaotur, ſacris Canonibus prohiberi colligitur ex hoc text. & ex *cap.conſuluiſti, & ex cap.monomachiam, hac eadem queſt.& ex cap.ex tuaram, de pargat. canon. & ex cap.nlt.de purgat.vulgari*, obſervant Martin.Delr. *diſqaiſit. magic. lib.4.cap.4. qaeſt.4.ſect.3.& 4.pag. mihi 322. cum ſeqq.* nbi infert ad intellectum aliorum textuum hujus quæſtionis, Soar.*tom.1.de Relig.tract.3. lib.1.de irreligioſ.cap.3.nnm.*8. cum aliis per me citatis *ad rab.de purg.vulgari, in Decretal.*

SUMMARIUM.

1 *Diſpenſandi poteſtas in generali commiſſione non cenſetur delegata.*

2 *Reſtitntio in integrum non delegatur per generale mandatum.*

3 *Subrogato debetur hoaoris præminentia proat principali.*

Cap. Quæ de cauſa IX.

1 GLoſſ. notabilis *hic verbo quicqaid*, firmat poteſtatem diſpenſandi in generali commiſſione, non cenſeri delegatam, niſi ſpecialiter committatur, quod in Vicario generali Epiſcopi agnoſcunt Bertachin. *de Epiſcop. lib.4. part.7. num.*17. Rebuff. *in praxi benef. in forma Vicariatus, aum.*44. Ant. Cuch. *inſtit.major. tit.*8. *aum.*111. Soar. de Pace *in pract. tom.2. prælud.3.in fin.* Gut. *can. lib.1. cap.19. aum.*15. Ant.Gom. *ſuper Bullam Cruciata, cap.4.circa qnartam qneſt. n.*19. Azor. *inſtitat.moral.part.2.lib.3.cap.45.queſt.*8. Sbroz. *de Vicar. Epiſc. lib.2. qneſt.* 35. Nicol. Garc. *de benef. p.5.cap.*8. *num.* 47. Sanch. *de matrimon. lib.2. diſp.*40. *num.* 12. Monet. *de commntat. nltim. volnnt. cap.5. num.*478. Ego ipſe *de offic.& poteſtate Epiſcopi, part.3. allegat.*54. *nam.*112.

2 In eadem gloſſ. ibi, *& reſtitatio in integram non delegatar per generale mandatum*,&c.Ita Sbroz.*de vicario Epiſcopi, lib.2. queſt.35. nnm.*4. Sanch. *d.nnm.12.in fin.* Ego ipſe *d.alleg.54.num.*108. ſpeciale enim mandatum requiritur ad petendam reſtitutionem in integrum, ut per citatos *in collectan.ad gloſſ.verbo mandatum, cap.coram, de in integrum reſtit. & in tract.de clauſnlis uſnfreq.clauſ.35. num.* 31. ſecundùm Lugdunen. impreſſ. ubi intelligo procedere quoties principaliter petitur reſtitutio, ſecus ubi incidenter.

3 In eadem gloſſ. ibi, *& ideo honor ei exhibendus eſt ſicnt Papa* Notatur ad hoc quod honoris præeminentia debetur ſubrogato prout principali, ut per Steph. Gratian. *diſcept.forenſ. cap.*106. *num.*15.

QUÆSTIO IV.

Cap. Præſul II.

1 SYLVESTAR Papa in generali Synodo reſidens relatus *in hoc textu*, præſcripſit ounerum teſtium ad convincendos Cardinales Preſbyteros, & Diaconos neceſſarium, de quo vide Barbat. *de præſtant. Cardin. part.1. queſt.* 11. Nell. à S. Gemin. *de teſtibus, part. 1. à num.*83. Nep. de Monte Albano *eod. tract. num.* 98. Crot. *in ſimili tractat. num.225. cum ſeq.* Sot. *de juſtit. lib.5. queſt.7. art.2. in 3. argum.* Anton. Scap. *de jure non ſcripto, lib.1. cap.10. num.3. cum ſeqq.* Clar. *lib.5. § fin.queſt.66.n.5.* Menoch. *de præſumpt.lib.1. queſt.*80. *à num.*23. Maſcard. *de probat. concl.461. num.9.&* 10. *& concl.*1356. *num.*53. Fr.Emman. *qaeſt. Regnl. tom.1. queſt.12.art.1.* latè Farin. *in praxi crimin. part.2. q.63. nam.237.cum ſeqq.* ubi *num.*242. ampliat etiam in delictis commiſſis ante Cardinalatum, & *num.*244. per text. *in cap.nullus, §.ſed hoc, hac ead.queſt.* dicit diſpoſitionem hujus text. hodie ceſſare, quia emanavit ſecundùm illa tempora ad compeſcendam malitiam hæreticorum, qui aliquando Cardinales, & Clericos accuſabant ad effectum ut ab eorum officio removerentur, & alii eorum loco ſubſtituerentur, quod etiam ante eum obſervarunt Dec.*in cap.at ſi Clerici,in 6.*& Bero. *ibi,n.5.de judic.* addit. *ad Roman.ſing.*207. Clar. *d.q.66. n.5.* Ant.Scap. *d.cap.10.n.15.cum ſeqq.*

In gloſſ. *Præſul*, ibi, *ſed nunquid contra Papam*, &c. 1
Dicit hæc gloſſ. quod ſufficiunt duo teſtes, ſi agatur de probatione criminis contra Summum Pontif. referunt Abb. *in cap. at ſi clerici, in princ. num.3. de judic.* ubi Dec. *nam.*2. & Beroius *à num.*7. Clar. *d.q.66.n.6.* Mar. Socin. *conſil.109. nam.16. vol.2.* Alvar.Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.2.cap.*10. Gig. *conſ.29.num.*9. Rojas *de hæretic. part.2. aſſert.4. num.87.& ſing. 146. num. 8. & ſing.165. num.*8. Anton. Gom. *var. tom.3. de delict. cap.12.num.*5. Viv. *lib.2.commun. opin.opin.292.num.*3. Maſcard. *de probat.concl.461. num.*9. ubi *num.*10. meritò dicit hanc gloſſam propter ejus impiam doctrinam à ſanctiſſimo Inquiſitionis Urbis Tribunali improbatam, deteſtatam, & execratam fuiſſe, & mirandum eſt, ut verbis utar annotationis ad hunc text. de auctore hujus gloſſæ, qui putavit Pontificem Max. minori teſtium numero poſſe condemnari, quàm Diaconum Cardinalem, atque Oſtiarium, cùm tamen ipſe Pontifex à generali ſaltem Præſulis nomine minimè eſſet excludendus.

Cap. Nullam III. *Leo IV.*

GLoſſ. *verbo nallam, in præſenti text.* tradit quod Papa quando committit aliis cauſam ſuorum Clericorum, ne ipſe ſuſpectus habeatur, judices non ſuſpectos de honeſtate dare debet, ut per Roman. *ſing.92. in fine*, Aufrer. *in tract.de recurſa, nnm. 55. verſ.93. cauſa.* Menoch. *conſ.94. n.*12. licèt verum ſit illum nunquam recuſari poſſe, ſicut reſolvunt Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo Papa*, Morl. *in emporio juris, part.1.tit.2. in prelud. num.*188. Jacob. Laurent. *de jadic.ſnſpecto, cap.2.à num.*2. Carraſc. *in explicat.ad aliquas leges nova recopil. cap.9. nnm.* 19. Sicut nec poteſt Imperator. Lancelot. *de attent. p.2. cap.6.num.*41. Cavalcan. *p.2. deciſ.28. n.*111. Pacian. *de probat. lib.1. cap.45. n.* 94. aut alius quilibet Princeps ſuperiorem non recognoſcens. Morl. *abi ſuprà, num.188. &* 189. Carraſc. *dict. cap.9. num.*20. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.4. num.*24. 1

QUÆSTIO VI.

Cap. Qui ſe ſcit XII. *Vigilius.*

VERAM hujus text. eſſe Sancti Leonis refert Card.Baron. *annal. Eccleſ. tom.9. anno Christi* 839. *pag.* 908. Ex quo colligit Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 1. proæm. num.* 5. Papam conceſſiſſe Epiſcopis poteſtatem, & vices ſuas, ut quilibet in ſua diœceſi beneficia ibidem conſiſtentia conferre poſſet. Epiſcopus enim in ſua diœceſi ex cauſa ea omnia poteſt, quæ Pontifex in toto orbe, niſi per ſacros canones, vel per ipſum Papam prohibeatur, ut me citato, tradit Homobon. *in reſponſ. moral. part.4. reſp.107.in fine.* 1

Cap. Quoties Epiſcopi XVI.

Felix II.

1 GLoſſ. *verbo appellent, in præſenti text.* probat dicta per judices recuſatos eſſe nulla ipſo jure abſque alia appellatione, ut per Lap. *alleg.* 1. *à num.* 1. Marant. *de ordine judic. part.* 6. *num.* 24. Ruin. *conſil.* 6. *num.* 5. Cephal. *conſ.* 141. *num.* 19. *lib.* 2. Anton. Gabr. *commun. tit. de judic. concl.* 5. Viv. *opin.* 866. *num.* 22. Thom. Triviſan. *deciſ.* 51. *num.* 1. *part.* 1. Pacian. *de probation. lib.* 2. *cap.* 45. *num.* 5. Seraphin. *de privileg. juramenti, priv.* 7. *num.* 20. Sigiſm. Scacc. *de judic. lib.* 1. *cap.* 101. *num.* 16. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 100. *num.* 4. *cum ſeqq.* latè Farin. *fragm. crimin. part.* 2. *lit. I, n.* 933. *cum multis ſeqq.* ubi multipliciter declarat, Perea *l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 566. Vant. *de nullit. tit. ex defectu juriſdictionis ordin. num.* 240. Kirchov. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 168. Azeved. *l.* 1. *num.* 8. *tit.* 16. *lib.* 4. *nova recopil.* Camil. Borell. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 42. *num.* 31. Eſcobar *de ratiociniis, cap.* 8. *num.* 20. Carraſc. *in explicat. ad aliquas leges nova recopil. cap.* 9. *num.* 337. Amat. Roder. *in practica videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap.* 10. *num.* 54. *cum ſeqq.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſit. lib.* 2. *cap.* 7. Modern. *in tractat. de cognit. per viam violentiæ, part.* 2. *quæſt.* 14. *n.* 3. 11. *&* 12. Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 3. *tit.* 21. §. 4. ubi parens meus *num.* 9. cum Gratian. *d. cap.* 100. *ex n.* 6. intelligit ſi recuſans opponat de nullitate, cùm quilibet actus tendens in favorem alicujus, intelligatur eo opponente, ad text. *in l. reſcripta*, ubi gloſſ. *verbo præbeatur*, & ibi Jaſ. *n.* 3. *C. de precib. Imp. offeren.*

Cap. Quoties poſt auditam XXVI.

Ex locis Theodoſiani.

1 IN gloſſ. *Sequeſtrantur*, ibi, *vel dic quod ſi appellatur ab executore*, &c. Notatur ad hoc quod ſequeſtratio conceditur appellatione pendente, ſi depopulentur fructus, ut per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 114. *num.* 2. Nam diſſipatio fructuum, quos quis ſervare tenetur, eſt ſufficiens cauſa imponendi ſequeſtrum, ut per Caroc. *de ſequeſtro, p.* 2. *quæſt.* 2. *num.* 40. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 21. *num.* 32. An & quando ſequeſtrum idonea cautione evitetur, vel tollatur? vide Put. *deciſ.* 311. *in antiq. aliàs deciſ.* 303. *in correctis, lib.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8 *Cancel.* §. 7. *proœm. num.* 95. *cum ſeqq.* Bernard. Græviæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concluſ.* 148. *conſid.* 1.

Cap. A judicibus XXXIII.

Ex Concil. Milevitano.

1 NOtari ſolet hic text. ad hoc quod appellatione judicum veniunt arbitri, ut per Roman. *ſing.* 192. *Quæro, in fine*, Abb. *conſ.* 13. *Quia quicunque, col.* 2. *n.* 5. *verſ. hinc eſt*, Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 66. *n.* 14. declarando prout latè dixi *in tract. de appellativa verborum utriuſque juris ſignific. appell.* 122. *à n.* 3.

Cap. Statutum XXXVIII.

Ex Concil. Carthag.

1 ALlegatur vulgò hic text. ad hoc quod nemo in eadem cauſa poteſt eſſe judex, & teſtis, ſive coram eo pendeat, ſive jam finita ſit, ſive in eadem, ſive in alia inſtantia, veluti appellationis, ut per gloſſ. *verbo magiſtratus, in l. ob carmen, ff. de teſtib.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 73. Rebuff. *de reprobat. teſtium, n.* 267. *cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 950. *ex num.* 1. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 15. Cur. Philipp. *part.* 1. §. 17. *num.* 11. Farinac. *in praxi crimin. quæſt.* 60. *ex num.* 89. *cum multis ſeqq.* Carol. de Graſſ. *de except. ad ſtat. excluden. except.* 24. *n.* 67. Surd. *conſ.* 57. *ex num.* 1. Et quamvis Socin. *num.* 9. *per text. ibi, in cap. cùm olim* 12. *de privileg.* limitet hanc regulam in Papa, reſolvens poſſe illum in eadem cauſa eſſe judicem, & teſtem, & atteſtari de eo, quod in eadem cauſa vidit, tamen verius eſt in illo textu minimè probari hanc limitationem; nam Summus Pontifex illic non depoſuit ut teſtis, ſed ex iis, quæ extrajudicialiter vidit, firmavit animi ſui motum ad confirmandam, & coadjuvandam probationem, quæ ex aliorum teſtimoniis, & Cardinalium dictis apud judices delegatos legitimè facta fuerat: hoc autem etiam in aliis inferioribus regulariter licitum eſſe ad meliorem cauſæ inſtructionem, comprobat ex aliis Maſcard. *de probat. concl.* 124. *num.* 18. *cum ſeqq.* & poſt eum Farin. *d. quæſt.* 60. *num.* 127. *&* 140.

Cap. Si quando XL. *Hadrian.*

GLoſſ. *verbo ſtatus, in præſenti text.* tenet in cauſa ſtatus non conſtitui procuratorem, niſi ille, qui conſtituit, ſit in poſſeſſione libertatis, ſequuntur Barthol. de Valmarin. *conſ. crimin. diverſ.* 69. *num.* 4. *lib.* 1. *& inter eadem conſ.* Benedict. de Bara. *conſil.* 91. *num.* 14. *eodem lib.* 1. Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *quæſt.* 99. *num.* 206. 1

Quæstio VII.

Cap. Laico III. *Marcellin.*

MARCELLINUS Papa *ad Epiſcop. Orientales epiſt.* 2. *in hoc text.* ſcribit non licere laïco quemlibet Clericum accuſare, quam concluſionem latè exornat Bernard. *in practic. cap.* 4. ubi Salzed. decem limitationes ponit, idem Bernard. *cap.* 131. *ſecundùm noviſſ. impreſſ.* Bonacoſ. *commun. crimin. verbo laicus non poteſt accuſare Clericum*, Jo. Cros. *in tract. de teſtib. p.* 3. *ex n.* 54. Campeg. *eodem tr. reg.* 98. Nep. de Monte Albano *in ſimili tract. n.* 153. Clar. *lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 14. *n.* 21. *& q.* 24. *num.* 10. Hippol. *ſing.* 98. *verbo Laicus*, Paul. Fuſc. *lit. C, ſing.* 31. *& lit. L, ſing.* 2. Duen. *reg.* 315. Joan. Rojas *ſing.* 118. *&* 120. Marant. *de ordine judic. part.* 4. *à num.* 45. *in fin.* Covar. *practic. cap.* 18. *n.* 2. Sebaſt. Medic. *de definit. part.* 1. *q.* 8. *n.* 3. Perez *l.* 1. *verſ. laicus præterea contra Clericum, tit.* 2. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 60. Azeved. *l.* 6. *num.* 4. *tit.* 9. *lib.* 3. *nova recopil.* Joan. Segura Davalos *in direct. judicum Eccleſiaſt. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 25. Carol. de Graſſis *de effectibus clericalibus, effect.* 12. *num.* 22. & vide quæ habemus *in collectan. ad cap. de cætero, de teſtib.* 1

Et oppidò eis quidem infecti exiſtunt.] Vide Mantuam *dialog.* 113. 2

Cap. Metropolitanum XLV.

GLoſſ. *verbo Metropolitanum, in præſenti text.* ait quod tunc dicitur quis facere in contemptum judicis, aut legis, quando voluntas in hoc dirigitur, ut quis nolit obedire, eo quia ſpernat poteſtatem judicis, aut legis, ut per Covar. *in cap. alma mater, part.* 1. §. 7. *num.* 6. Rot. *deciſ.* 838. *num.* 2. apud Farin. *collect.* 1. *noviſſimar. aliàs part.* 4. *diverſ.* 1

CAVSA

CAUSA III.

Quæstio I.

SUMMARIUM.

1 *Doctores referuntur de materia hujus text. agentes.*
2 *Remedium reintegranda magis generale eſt, & utilius inter omnia remedia poſſeſſoria.*
3 *Remedium reintegrandæ conceditur illis, quibus poterat competere interdictum* Unde vi.
4 *Remedium reintegranda competit laico pro rebus profanis.*
5 *Reintegrationi ut locus ſit debet exiſtere extremum neceſſarium agenti interdicto recuperanda, quod eſt poſſeſſio, & poſſeſſionis privatio.*
6 *Spoliatus is dicitur, qui ſemel poſſedit.*
7 *Remedio reintegranda non ſuccurritur illi, qui ſua culpa poſſeſſionem amiſit.*
8 *Spoliatus ubi quis reperitur, debet ante omnia reintegrari.*
9 *Spoliatus auctoritate judicis de facto, & non ritè procedentis, non agit remedio reintegranda.*
10 *Reintegratio ceſſat ubi quis auctoritate judicis ritè procedentis à poſſeſſione ſua ceciderit.*
11 *Reintegratio non dicitur facta niſi totaliter non ſit reſtitutus.*
12 *Remedium reintegranda datur etiam pro quaſi poſſeſſione rerum incorporalium.*
13 *Vſufructuarius,*
14 *Commodatarius,*
15 *Hæres,*
} *Remedium integrandæ intentare poteſt.*
16 *Remedium reintegranda quanto tempore præſcribatur, oſtenditur.*

Cap. Reintegranda III.

Ioannes Epiſc.

1 CELEBRIS eſt hic textus, in quo Joannes urbis Romæ Epiſcopus ſcribit Zachariæ Archiepiſcopo *epiſtol.* 1. qualiter debeat fieri reſtitutio ſpoliatis, & ejectis, de cujus materia latè agunt Bonacoſ. *commun. crimin. part. 2. verbo Canon.* Anton. Gabr. *commun. lib. 5. tit. de reſtitut. ſpoliat. concluſ. 5.* Rot. Bonon. *deciſ. 10. & 12.* Menoch. *remed. 15. recuper. per tot. & conſ. 5. num. 153. cum multis ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl.* 1321. Gutier. *canonic. lib. 1. cap. 34.* Conrad. *de moment. poſſeſſ. limit. 4.* Joan. Baptiſta Coſta *de remed. ſubſid. remed. 49. per tot. & de facti ſcientia, & ignor. cent. 2. diſt. 60.* Card. Tuſch. *tom. 1. lit. C, concluſ. 45.* D. Barboſ. *in l. ſi alienam, num. 44. cum ſequentibus, ff. ſoluto matrimonio*, Octav. Glorit. *reſp. 10. ex numero 127.*

2 Remedium hujus text. eſt magis generale, & utilius inter omnia remedia poſſeſſoria, & concurrit cum omnibus aliis, itaut ubicumque habeat locum aliud remedium, videlicet interdictum *Vnde vi*, aut quid ſimile, procedat etiam iſtud, ita Alex. *conſ. 94. Viſis, ad finem, verſ. nec etiam obſtat, num. 22. lib. 5.* Marant. *de ordine judic. part. 4. diſt. 7. remed. 19. num. 58.* Stephan.
3 Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 311. num. 1.* Et in ſpecie
quod remedium iſtud concedatur illis, quibus poterat
competere interdictum *Vnde vi*, tradunt Menoch. *conſil. 2. num. 154.* Valaſc. *de jure emphyteut. q. 8.*
4 Intentari poteſt non ſolùm in foro Eccleſiaſtico,

ſed etiam in ſæculari, ac proinde laico competit pro rebus profanis, ut per Alex. *conſ. 6. n. 4. conſ. 51. lib. 3. & conſ. 199. Viſo, col. 2. lib. 2. & conſ. 91. In cauſa & lite, col. 2. verſ. non obſtat, & conſ. 94. Viſis & ſapius, col. pen. verſ. non obſtat, lib. 5.* Corn. *conſ. 61. col. 3. lib. 1.* Caſtrenſ. *conſ. 105. num. 2. verſ. ſecundò principaliter, lib. 1.* Card. Tuſch. *tom. 1. lit. C, concl. 45. num. 44.* Gregor. Lop. *l. 30. verbo falture, tit. 2 p. 3.* Anton. Gabr. *dict. concluſ. 5. n. 1.* Covar. *lib. 1. var. cap. 4. num. 2.* Menoch. *remed. 15. recuper. num. 13.* D. Barboſ. *in d. l. ſi alienam, num. 48. ff. ſoluto matrimon.*

Et competit remedium hujus text. etiamſi ſpolium fiat cum dolo, vel violentia, Alex. *conſ. 6. Circa præmiſſum, n. 3. verſ. tertiò reſpondeo, lib. 3.* maximè quando illud intentatur contra poſſidentem ſine titulo. Alex. *conſ. 51. in princ. verſ. & præſertim, lib. 1.* Cardin. Tuſch. *dict. concl. 45. num. 2. & 3.*

Reintegrationi ut locus ſit, debet exiſtere extre- 5
mum neceſſarium agenti interdicto recuperandæ, quod eſt poſſeſſio, & poſſeſſionis privatio, gloſſ. *in l. 1. §. interdictum autem, ff. de vi, & vi arm.* gloſſ. *verbo reſtitutionem, in capite olim, de reſtit. ſpoliat.* Canoniſtæ *in capite conſtitutionibus, de officio deleg.* Socin. *in l. rem quæ nobis, num. 16. in 7. quæſt. princ. ff. de acq. poſſ.* Alex. *conſ. 6. n. 5. vol. 3. & conſ. 89. n. 8. vol. 5.* Gozad. *conſ. 69. num. 5.* Pariſ. *conſ. 98. n. 23. vol. 5.* Nevizan. *conſ. 68. n. 11.* Menoch. *d. conſ. 2. num. 162.* Didac. de Marin. *in addit. ad deciſ. Grammat. 43. col. 2. & alleg. 101. num. 12.*
Cardin. Tuſch. *d. concl. 45. n. 29.* Spoliatus enim is di- 6
citur, qui ſemel poſſedit, *l. 1. §. dejicitur, ff. de vi, & vi arm.* Menoch. *de recuper. poſſeſſ. in prælud. num. 1.* Surd. *conſ. 160. n. 39. & conſ. 221. n. 17.* quia privatio ſupponit habitum, ex citatis per me *in tractatu Axiomatum juris uſufreq. verbo Privatio.* Declarando tamen dummo- 7
dò quis ſua culpa poſſeſſionem non amiſerit, quia huic remedio hujus text. ſuccurritur, ut reſolvunt Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap. 17. num. 33.* Rut. *deciſ. 462. num. 2. p. 1. recent.*

Et ubi quis ita ſpoliatus reperitur, debet ante omnia 8
reintegrari, *l. 1. §. 1. ff. de vi, & vi armata, l. ſi quis ad ſe fundum, C. ad legem Iuliam de vi public. capite nullus 2. quæſt. 2. capite literis, capite conquerente, de reſtit. ſpoliat.* Boër. *deciſ. 238. n. 1.* Jaſ. *conſil. 172. col. 2. vol. 1.* Curt. jun. *conſ. 41. in fine,* Menoch. *conſ. 307. n. 63. & conſ. 630. n. 10.* Surd. *conſ. 28. n. 29. cum ſequentibus, & conſ. 166. num. 1.* Didac. de Mar. *in ſuis communibus opinionibus, litt. S, in verbò ſpoliatus.*

Quod vendicat ſibi locum etiam in ſpoliato judicis 9
auctoritate, ſecundùm Abb. *in cap. dilectus filius, in ultimo notab.* & ibi Felin. *n. 1. de reſcript.* Grat. *conſil. 76. col. 1. vol. 2.* Brun. *conſil. 22. num. 2.* Roland. *conſ. 6. n. 12. vol. 2.* de facto ſcilicet, & non ritè procedentis, ut declarat Anton. Gabr. *d. tit. de reſtitut. ſpoliat. concl. 1. num. 124.* Menoch. *remed. 8. recuper. num. 8.* Lancel. *de attent. p. 1. cap. 2. num. 5.* Surd. *conſ. 168. n. 3. & 26. &*
conſ. 189. num. 30. nam ſi quis authoritate judicis ritè 10
procedentis à poſſeſſione ſua ceciderit, reintegratio ceſſat, ad not. per Ruin. *conſ. 49. n. 11. vol. 4.* Anton. Gabr. *d. concl. 1. n. 123.* Boër. *deciſ. 238.* Cravet. *conſ. 5. num. 8. conſ. 124. & conſ. 302. num. 3.* Menoch. *remed. 8. recuper. num. 3. & conſ. 696. n. 30.* Didac. de Mar. *d. verbò ſpoliatus.*

Intellige ut reſtitutio probata ſpoliatione & ante- 11
riori poſſeſſione ſit plenè facienda, quia non dicitur facta reintegratio niſi totaliter quis ſit reſtitutus, Bald. *in cap. fin. n. 6. de ordine cognit.* Dec. *conſ. 199. ſub num. 1.* Pariſ. *conſ. 100. num. ,. vol. 3.* Anton. Gabr. *d. tit. de reſtit. ſpoliat. concl. 1. n. 2.* Roland. *conſ. 53. n. 25. vol. 1.* Cancer. *var. reſolution. lib. 2. cap. 7. n. 4.*

Amplia primò ut remedium hujus cap. detur etiam 12

pro quaſi poſſeſſione rerum incorporalium, ut per Franc. Mar. *deciſ.* 389. *part.* 1. ubi de actu juriſdictionis, Menoch. *remed.* 1. *recup. num.* 88. *ante fin.* ubi de jure vectigalis, & pedagii, Bertrand. *conſ.* 2. *num.* 20. *lib.* 2. ubi de homagio domino præſtando, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 311. *num.* 17. *cum ſequent.* Card. Tuſch. *d. concl.* 45. *num.* 4.

13 Secundò amplia in uſufructuario, ut illi etiam competat remedium hujus can. ut per Marant. *de ordine judic. part.* 4. *diſt.* 7. *n.* 58. *in fine, verſ. item illud,* Bonogn. *de uſufructu, num.* 6. *in fine,* Anton. Gabr. *d. tit. de reſtit. ſpoliat. concl.* 5. *n.* 9. Stephan. Gratian. *d. cap.* 311. *à num.* 4. Card. Tuſch. *d. concl.* 45. *num.*..

14 Tertiò amplia in commodatario, ut per Tiraq. *tr. le mort, part.* 3. *declar.* 3. *num.* 6. Anton. Gabr. *d. concl.* 5. *num.* 4. ubi *num.* 5. ampliat ad conductorem ejectum, & *n.* 17. ad ceſſionarium, Cardin. Tuſch. *d. concl.* 45. *num.* 10.

Quartò amplia in hærede, quia hujuſmodi remedium ad illum tranſit, ſecundùm Socin. ſen. *in l. rem qua nobis, ff. de acquirend. poſſeſſ.* Grat. *conſil.* 70. *col.* 1. *vol.* 2. Mar. Antonin. *var. reſol. lib.* 2. *reſol.* 53. *num.* 2. ubi *num.* 3. poſt Corn. *conſil.* 329. *num.* 7. *vol.* 1. intelligit dummodò hæres probet defunctum poſſediſſe, & quod defunctus in vita fuerit ſpoliatus, Card. Tuſch. *ubi ſup. num.* 30.

15 Quintò amplia in conductore ad longum tempus, quia dicitur habere utile dominium, latè Dec. *conſil.* 292. *col.* 1. Card. Tuſch. *d. concl.* 45. *n.* 9.

Limita primò, quia non datur ei, qui habet juniorem poſſeſſionem, contra illum qui habuit antiquiorem, eo quòd juniorem habens dicitur malæ fidei. Alex. *conſ.* 6. *Circa promiſſum, lib.* 3. ubi *num.* 9. reſtringit quando junior poſſeſſor habet titulum legitimum, & *num.* 11. reſtringit etiam quando junior ſpoliaſſet antiquiorem poſſeſſorem, deinde ex intervallo antiquior ſpoliaſſet juniorem, quia ultimum ſpolium purgandum eſt: refert Card. Tuſch. *d. concl.* 45. *ex n.* 79. *cum ſeqq.*

Limita ſecundò, quia non datur ei, cui denegatur audientia per ſtatutum, Joan. Andr. *in capite ad abolendam, col.* 6. *de hæret.* Florian. de S. Petro *conſ.* 24. *n.* 10. *& conſ.* 25. Card. Tuſch. *d. concl.* 45. *n.* 90. ubi *n.* 91. limitat etiam in eo, qui rem litigioſam emit, & poſtea cecidit à poſſeſſione.

16 Quæſtio eſt dubia quanto tempore præſcribatur remedio hujus Canonis, ut videre licet apud Caſſad. *deciſ.* 5. *part.* 2. *verſ. videretur tamen, de reſtitut. ſpoliat.* Villalob. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 7. *tit.* 1. *num.* 307. *pag.* 218. Put. *deciſ.* 115. *in antiq. aliàs deciſ.* 110. *in correctis, lib.* 1. ubi bona apoſtilla, Anton. Gabr. *d. tit. de reſtit. ſpoliat. concl.* 5. *num.* 53. Inter quos illa eſt magis communis ſententia, ſpatio 30. annorum præſcribi hoc remedium; nam licèt *in hoc text.* adſint verba illa, *quacunque temporis conditione*, tamen iſta perpetuitas debet intelligi incluſa ſpatio 30. annorum, quia important verba illa qualitatem temporis, non præſcriptionem; ita Menoch. *remed.* 15. *recuper. num.* 422. Roland. *conſ.* 72. *n.* 19. *lib.* 2. Gravat. *ad Veſtrium, lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 41. *verſ. fautores enim,* Bernard. Græv. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 75. *in coronide, num.* 4. Joan. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignorant. cent.* 2. *diſt.* 60. *num.* 25. *& poſt num.* 50. ubi refert pro hac parte 45. Doctores, Seraphin. *deciſ.* 1360. *per tot.* Rot. *deciſ.* 763. apud Fatio. *in* 1. *collect. noviſſim. aliàs p.* 4. *diverſ.* Stephan. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 2. *num.* 7. *cum ſeqq. & cap.* 173. *n.* 1. noviſſimè D. Barboſ. *ad rub. C. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annorum, num.* 389.

Quæstio II.

Cap. Tandiu VII. *Felix II.*

MENOCH. *remed.* 15. *recuper. num.* 646. ex hoc text. colligit quod ſpoliatus, & deinde reſtitutus antequam ſpoliator ſupra cauſam dominii audiatur, tandiu remanere debet in poſſeſſione quandiu ſteiit ſpoliatus. 1

Cap. Si Epiſcopus VIII.

Felix I.

ALlegari ſolet hic text. ad hoc quod ſpoliatus debet reſtitui uſque ad minimum quadrantem, tam quoad poſſeſſionem rei, quàm quoad fructus, damna, & intereſſe, ut per Bald. *in cap. conquerente, num.* 1. *de reſtitut. ſpoliat.* Jaſ. *conſil.* 162. *col.* 2. *in fin. vol.* 1. *& in l. ſancimus, verſ. quartò extende, C. de judic.* Curt. jun. *conſil.* 41. *in fine,* Roland. *conſ.* 53. *vol.* 1. Bero. *in cap. gravis, n.* 2. *de reſtit. ſpoliat.* Cravet. *conſ.* 140. *n.* 3. Surd. *conſil.* 166. *n.* 1. *lib.* 2. Pereg. *conſil.* 232. *n.* 1. *&* 2. *vol.* 5. Giurb. *deciſ.* 39. *tom.* 1. Maſtrill. *deciſ.* 198. *n.* 1. *&* 2. *& deciſ.* 270. *num.* 7. *&* 10. *& deciſ.* 272. *num.* 1. *&* 2. Viv. *tom.* 2. *communium opin. lib.* 8. *tit.* 3. *num.* 2. *in med.* Dominum meum *in comment. ad Ordinat. Regiam Luſitan. lib.* 2. *tit.* 1. § 2. *num.* 10. 1

Quæstio IV.

SUMMARIUM.

1 *Excommunicatio major à fidelium ſeparat communione, minor verò à ſola perceptione, ſeu participatione Sacramentorum.*

2 *Ugolinus reprobatur dum aſſerit varias eſſe minoris excommunicationis ſpecies.*

3 *Excommunicationis minoris una tantùm fuit ſpecies olim ſecundùm antiquiorem Eccleſiæ uſum, nunſque illius effectus.*

4 *Declaratur text. in præſenti.*

5 *Declaratur cap.* Epiſcopi, 11. q. 3.

Cap. Engeltrudam XII.

NICOLAUS Papa *in epiſt.* 27. ad Germaniæ Epiſcopos, & habetur *tom.* 3. *epiſtol. Decret. Rom. edit.* narrat quod Engeltrudam Boſonis Comitis uxorem, quæ proprio viro relicto hac atque illac vagabunda errabat, anathematis vinculo anno Domini 860. Romana Synodus duxit innodandam. At Mar. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *diſp.* 3. *lib.* 1. *cap.* 3. *verſ. Nicolaus, pag.* 28. tribuit hunc text. Joanni Papæ VIII. non Nicolao, ſubditque fieri potuiſſe ut hæc fœmina viveret tempore Joannis VIII. à quo etiam cenſura excommunicationis eſſet percuſſa, vel potiùs Joannes non excommunicavit illam, ſed denuntiavit fuiſſe excommunicatam à Nicolao.

Difficilis eſt hic text. dum de minori excommunicatione loquens inquit eam à fraterna ſocietate ſeparare, quod illi non convenit, cùm inter majorem, & minorem excommunicationem ea interſit differentia, quod major à fidelium ſeparat communione, minor verò à ſola perceptione, ſeu participatione Sacramentorum, ut probatur *capite* 2. ibi, *tantum à Sacramentorum* 1

mentorum participatione, *de exception. cap. ſi celebrat, de cleric. excommun.* ibi, *quæ in ſola perſiſtit perceptione*, & adnotarunt Covar. *in cap. alma mater, part. 1. in princ. n. 4. & §. 8. num. 1.* Navar. *in man. cap. 27. num. 1. & 24.* Soar. *tom. 5. diſputat. 24. ſect. 1. cum ſeqq.* Augent difficultatem plura jura, quæ privant Eccleſiaſtica communione, & tamen ad majorem excommunicationem reduci non poſſunt, nec ad minorem, cùm communio, qua privant, alia ſit longè diverſa à Sacramentorum participatione, ut colligitur ex *cap. 1. in fine, 34. diſt.* ibi, *veſtro collegio ex communicatus abſcedat*, *cap. Epiſcopi*, 8. ibi, *communio uſque ad tempus Synodi*, 11. *quæſt. 3.* cum ſimilibus, de quibus gloſſ. *verbo ſuſpenſi, in Clem. cupientes, de pœnis.*

2 Quorum jurium difficultate oppreſſus Vgolin. *de cenſur. tab. 3. cap. 1.* multis contendit varias eſſe minoris excommunicationis ſpecies, unam quæ privat Sacramentorum participatione, alias verò, quæ privant fraterna ſocietate, vel aliqua alia Eccleſiaſtica communionis parte, & ita interpretatur text. *in præſenti*, contra quem tamen ſtat irrefragabiliter text. *in d. c. 2. cum ſimilib.* in quibus per illam taxativam, *tantùm*, explicant minorem excommunicationem ſola privare Sacramentorum participatione. Aliter atque aliter intelligit Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib. 1. c. 9.*

3 Quapropter advertendum eſt, quod licèt negandum non ſit, dari poſſe tanquam poſſibiles varias minoris excommunicationis ſpecies, potuit enim Eccleſia ſub alio modo, & forma minorem excommunicationem inſtituere, illique hunc, vel illum effectum, vel plures hoc, vel illo caſu tribuere, ſecundùm tamen præſentem Eccleſiæ uſum certum eſt unam tantùm inſtituiſſe, illique unum ſolum effectum tribuiſſe, ſcilicet quod à Sacramentorum ſeparet perceptione, ut conſtat *ex dict. cap. 2. & dict. cap. ſi celebrat, cum ſimilibus*; quinimò ſecundùm antiquiorem Eccleſiæ uſum unam tantùm fuiſſe minorem excommunicationem, unumque illius effectum probabilius eſt cum communi ſententia, ut conſtat ex præcitatis.

4 Non obſtat text. *in præſenti*, quia reſpondent Archidiac. Turrec. Alexand. & alii communiter *hîc*, quod cùm in Sacramentorum participatione fideles inter ſe fraternitatem contrahant, ut Deum Patrem vocare poſſint, ſicut inquit text. *in cap. ad menſam, 11. quæſt. 3.* qui per minorem excommunicationem ab hac Sacramentorum participatione ſeparatur, rectè etiam à fraterna ſocietate dicitur ſeparatus. Vnde etiam intelliguntur plura jura antiqua, ubi minor excommunicatio ſimpliciter excommunicatio dicitur, *cap. de Presbyterorum, 17. quæſt. 4. cap. Sacerdotem, de conſecr. diſt. 1.* cùm jam hodie de ſola majori intelligi decidat text. *in cap. pen. de ſent. excommun.* Cujus rei ratio eſt, quia in primitiva Eccleſia ardentior erat zelus charitatis, quæ poſtea paulatim cœpit frigeſcere, ac ſubinde primis illis temporibus graviſſimum reputabatur privari ſanctiſſimæ Euchariſtiæ, & aliorum Sacramentorum perceptione, ideoque hac ſacra Communione privatus non immeritò ſimpliciter excommunicatus illis temporibus dicebatur, ut ex aliis notat Henriq. *in ſum. lib. 13. cap. 2. §. 2.*

5 Ad alia reſpondetur, pœnas de quibus ibi, propriè cenſuras Eccleſiaſticas non eſſe, neque ad excommunicationem ſtrictè, quà cenſura eſt, poſſe reduci: & quod attinet *ad d. cap. Epiſcopi*, quo præcipuè nititur Vgolin. patet, quia privatio communionis reliquorum Epiſcoporum *ibidem* ad tempus certum præſcribitur, ſcilicet uſque ad tempus Synodi, ſicut *in cap. in loco 5. quæſt. 4.* fertur excommunicatio etiam ad tres dies, & *in cap. præſenti, 5. q. 2.* ad ſeptem, quod longè abeſt à propriæ cenſuræ ratione, quæ ea eſſe noſcitur ut minimè ad tempus præfinitum durare debeat, ſed tantùm donec duraverit contumacia, *cap. ex litteris, de conſtit.* Rurſus conſtat de intrinſeca cenſuræ ratione eſſe quod privet bono aliquo ſpirituali, quà tale eſt: planè tam *in dict. cap. Epiſcopi*, dum illi privantur aliorum Epiſcoporum communione, quàm *in d. cap. 1. 34. diſt.* dum venatorem à collegio ſuo excommunicat, non privantur iſti bono aliquo ſpirituali, quà tali, ſed vel collegii, aut Coëpiſcoporum communione circa negotia communia, quà civilis communio eſt: benè ſentit *gloſſ. ult. in eod. cap. 1.* quod verò *ibi* text. utatur verbo *excommunicatus*, non inconvenit, ponitur enim ibi in generali ſignificatione, quatenus ſignificat, & idem importat ac excluſus, ſeu exterminatus, arg. text. *in cap. ſi Epiſcopus, cap. abſit, cap. canonica, 11. quæſt. 3.*

QUÆSTIO V.

CAP. Accuſatores II. *Anaclet.*

ALLEGARI ſolet hic text. ad hoc quod accuſator non poteſt eſſe teſtis contra accuſatum, ut per Maſcard. *de probat. concl. 26. & concl. 1357. n. 41.* latè Farin. *in praxi crimin. q. 60. n. 64. cum ſeqq.* ubi *n. 70.* limitat in cauſa hæreſis, & *num. 72.* in cauſa matrimonii. 1

CAP. Suſpectos IV.

Pontinianus.

INter ſeptem genera perſonarum, quas Pontifex in præſenti ſtatuit eſſe removendas ab accuſatione, & teſtimonio ferendo, connumerantur facilè litigantes, quos à teſtimonio repelli docent Maſcard. *de probat. concluſ. 1358. num. 31.* Rebuff. *de reprobat. teſtium, num. 330.* Farinac. *in praxi crimin. part. 2. quæſt. 56. num. 461.*

SUMMARIUM.

1	*Homicidæ,*	*teſtes eſſe non poſſunt.*
2	*Malefici,*	
3	*Adulteri,*	
4	*Criminoſi,*	
5	*Domeſtici,*	

CAP. Conſtituimus IX.

Euſebius.

HOmicidæ.] Hos à teſtimonio repellendos eſſe reſolvunt Rebuff. *de reprobat. teſtium, num. 228.* Maſcard. *de probat. concl. 464. n. 1. & concl. 1356. n. 43. & 48.* Farin. *in praxi crimin. part. 2. q. 56. n. 127.* 1

Malefici.] Vide Rebuff. *de reprobation. teſtium, num. 332.* 2

Adulteri.] Vide Rebuff. *de reprobat. teſtium, num. 32.* ubi ſubdit hoc intelligendum quando eſſent condemnati, alioquin major pars hominum à teſtimonio repelleretur, Farin. *dict. part. 2. quæſt. 56. num. 189. cum ſeqq.* 3

Criminoſi.] Vide Rebuff. *de reprobat. teſtium, n. 175.* Farin. *d. quæſt. 56. num. 126.* 4

Domeſtici.] Vide Nep. de Monte Albano *de teſtibus, in princ. num. 1. 4. & 5.* Menoch. *conſil. 199. num. 19.* 5

Mench. *vſuf. cap.* 33. *à n.* 15. Maſcard. *concl.* 533. *& concluſ.* 1317. *n.* 10. *& concl.* 1357. *num.* 46. Rebuff. *de reprobat. teſtium, à num.* 184. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 374. *num.* 6. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de empt. cap.* 34. *num.* 32. latè Farin. *d. part.* 2. *q.* 54. *num.* 1. *cum ſeqq.*

QVÆSTIO IX.

CAP. Abſens III.

Zephirinus.

1 EX hoc text. colligit gloſſ. *verbo non mortuos, in cap. damnationis,* 24. *quaſt.* 2. abſentem non poſſe excommunicari, ſed illam gloſſ. intelligit Mar. Alter. *de cenſuris, tom.* 1. *lib.* 4. *diſput.* 6. *cap.* 1. *verſ. & ad hunc modum, pag.* 435. de abſente qui non fuerit monitus, juxta diſpoſitionem juris.

SUMMARIUM.

1 *Furioſus ſemel, in dubio præſumitur talis in futurum.*
2 *Furor quo pacto probetur, remiſſivè.*
3 *Furor probatur per teſtes ſingulares, & domeſticos, & qui etiam non interrogati reddant rationem dicti ſui.*
4 *Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur quàm deponentibus de inſania.*

CAP. Indicas XIV. *Nicol.*

1 EX gloſſ. *verbo oſtenderis, in præſenti text.* vulgò colligitur, ſemel furioſum in dubio præſumendum talem in futurum, vt per Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 6. vbi ſubdit procedere ſi probatum fuerit aliquem furioſum eſſe quodam continuo tempore, nempe vno menſe, vel vno anno, Duen. *reg.* 350. *verſ. limita quintè,* Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 30. Menoch. *conſ.* 37. *n.* 45. *& de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 45. *n.* 18. *&* 19. Gutier. *conſ.* 14. *num.* 12. *&* 13. Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 136. *num.* 3. *verſ. in dubio autem,* Valaſc. *conſil.* 145. *num.* 13. *&* 14. Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *diſp.* 8. *num.* 17. *verſ. & ratio eſt,* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.* 56. *num.* 16. *&* 17. Fario. *fragment. crimin. part.* 1. *lit. F, num.* 317. *cum ſeqq.* Anton. Gomez *tom.* 3. *var. c.* 1. *num.* 71.

2 In ead. gloſſ. ibi, *Aliàs tenetur ille potiùs probare, &c.* Furor quo pacto probetur, vide Anton. Gom. *l.* 3. *Tauri, num.* 6. Valaſc. *d. conſ.* 145. *à num.* 12. Paul. Montan. *de tutelis, cap.* 28. *n.* 29. Cald. Pereira *quaſt. forenſ.*
3 *conſ.* 24. *num.* 7. *&* 36. Farinac. *d. lit. F, à num.* 233. Et poteſt probari per teſtes ſingulares, Maſcard. *concluſ.* 827. *num.* 7. *& concl.* 1045. *n.* 33. Farinac. *in praxi crimin. part.* 2. *q.* 64. *n.* 259. Cald. Pereira *conſ.* 24. *num.* 7. & per domeſticos, Farinac. *d. part.* 2. *q.* 55. *n.* 116. dummodo omnes, & quicumque etiam non interrogati reddant rationem dicti ſui, ad not. per Menoch. *conſ.* 511. *num.* 27. *&* 28. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo furor* 2. Valaſc. *d. conſ.* 145. *num.* 20. *&* 22. Farin. *d. lit. F, à num.* 293. Burg. de Pace *conſ.* 11. *n.* 20. ubi ait
4 deponentes etiam de ſana mente teneri reddere rationem dicti ſui. Et in concurſu magis creditur teſtibus deponentibus de ſana mente quàm inſania, ut per Menoch. *conſ.* 311. *num.* 14. *&* 15. Valaſc. *dict. conſil.* 145. *n.* 14. Farinac. *dicta lit. F, n.* 306.

SUMMARIUM.

1 *Teſtimonium per ſcripturam dici non poteſt, ſed neceſſariò dicendum eſt per propriam vocem teſtificantis.*
2 *Declaratur text.* in l. Theopompus 14. ff. de dote præleg.

CAP. Teſtes XV. *Calixtus.*

VUlgò colligitur ex hoc text. teſtimonium per ſcripturam dici non poſſe, ſed neceſſariò dicendum eſſe per propriam vocem teſtificantis, ut per Abb. *n.* 3. per text. *ibi, in cap.* 2. *qui matrimon. accuſ. poſſ.* Hippol. *in l. de minore, §. plurium, ff. de quaſtion.* Felin. & alios *in cap.* 1. *de teſtibus, & atteſtat.* Alberic. *de teſtib. part.* 3. *num.* 31. Crot. *in ſimili tract. n.* 197. *&* 373. Viv. *tom.* 1. *com. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *n.* 24. *&* 25. *pag.* 514. Aufrer. *de reprobat. teſtium, num.* 44. Covar. *var. lib.* 2. *c.* 13. *n.* 6. *in princ.* Maſcard. *de probat. in proœm. quaſt.* 5. *à n.* 11. *& concl.* 149. *n.* 26. *& concl.* 460. *n.* 3. Fulv. Pacian. *in ſimili tract. lib.* 1. *cap.* 43. *n.* 80. Bernard. Grævære. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 100. *conſid.* 3. *n.* 7. Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *quaſt.* 80. *à n.* 27. 1

Non obſtat text. *in l. Theopompus* 14. *ff. de dote præleg.* ibi, *juratus ſcripſit*, quia ultra alia, quæ ad illum 2 text. tradunt Doctores *ibi*, & Covar. *d. num.* 6. nobis reſpondendum videtur, quod in ſpecie illius text. pro verbo, *juratus*, de quo *ibi*, reponendum eſt verbum, *rogatus*, prout volunt Padil. *in l. ſi quis major, num.* 20. *C. de tranſaction.* Menoch. *de arbitrar. quaſt.* 58. *n.* 3. & ita videtur dicendum in ſpecie illius text. rogatum fuiſſe Polianum à marito puellæ, ſiquidem jure Digeſtorum, in quo text. ille continetur, non erat adhuc cognita neceſſitas juramentorum in teſtimoniis, prout colligitur ex text. *in l. jurisjurandi, C. de teſtib.* ibi, *jam dudum arctari præcipimus*, quæ verba non ſolùm dicunt juramentum à teſtibus eſſe requirendum, ſed etiam id novè per Imperatorem fuiſſe introductum, ac ſubinde dicendum eſt in ſpecie *dict. l. Theopompus*, non fuiſſe propriè teſtimonium, quo probaretur voluntas teſtatoris, ſed magis declarationem ſimplicis dicti, hoc eſt, aſſertionis, juxta text. *in l. ſciendum, §. dictum, ff. de ædil. edicto*, declarantis quantitatem, quæ ſolvenda erat filiæ teſtatoris, qui quidem voluit ut illi diſpoſitioni ſtaretur, cum qua ſecretè ſe conformaſſe declaravit. Pro quo intellectu expenduntur illa verba ibi, *providebit tradi Polianus*, quibus verbis Juriſconſultus denotat teſtatorem voluiſſe, non eſſe ſtandum dicto Poliani circa illud, quod ipſe teſtator ei dixit; ſed ſtandum eſſe voluntati ejuſdem circa illud, quod ſic deponenti videtur, quo caſu teſtis nequaquam reputatur, ut fatetur Bart. *num.* 7. *in d. l. Theopompus.* Nec refragatur dicere quod ſuppoſita tali declaratione maneret diſpoſitio teſtatoris collata in alienam voluntatem, ſeu arbitrium, contra text. *in l. illa inſtitutio, & in l. ſi quis Sempronium* 68. *ff. de hæred. inſtitut. & in l.* 1. ubi omnes, *ff. de legat.* 2. ſiquidem ultra illa quæ tradit Bart. *num.* 4. & alii *in d. l. Theopompus*, ſatisfit ſi dicas verum quidem eſſe ſubſtantiam legati, ſeu alterius ultimæ diſpoſitionis in voluntatem alterius collatam efficere diſpoſitionem captatoriam, vel ſaltem talem, quæ legibus improbatur, juxta ſupracitata jura, quæ procedunt. Secus verò ſi arbitrium ſolummodò ponatur, & operetur circa quantitatem diſpoſitionis non expreſſam, nec declaratam per teſtatorem, juxta text. ſic intelligendum *in dict. l.* 1. *verſ. ſed cum ita legatum ſit, ff. de legat.* 2. ubi eleganter advertit Imol. *num.* 1. prout contingit in ſpecie *d. l. Theopompus*,

pompui, ut colligitur ex verbis illius ibi, *previderi*, & ibi, *in æqualibus portionibus, in quibus*, &c.

Cap. Pura XVII.

Ambroſius.

1 ALlegari vulgò ſolet hic text. ad hoc quod teſtimonium falſum in una parte in reliquis videtur eſſe vitiatum, & totum corruit, ut per Alex. *conſ.* 99. *num.* 21. *vol.* 5. *& conſ.* 150. *num.* 21. *vol.* 6. Hippol. Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 1. *verbo teſtis in uno falſus*, *pag.* 335. Clar. *lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 53. *num.* 8. *cum ſeqq.* Roland. *conſ.* 7. *num.* 23. *vol.* 1. Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 44. *num.* 42. Rebuff. *de reprobat. teſtium, num.* 204. *cum ſeqq.* Anton. Gabr. *commun. lib.* 7. *tit. de criminalib. concl.* 4. Anton. Scap. *de jure non ſcripto, lib.* 4. *cap.* 91. *à princip.* Seraphin. *de privileg. juram. privil.* 107. *n.* 45. Menoch. *conſ.* 1. *num.* 300. *& de arbitr. caſu* 308. *& de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 22. Maſcard. *de probationib. concl.* 743. *& concl.* 1039. *num.* 9. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 57. Brunot. à Sole *in locis communib. verbo teſtis* 40. Cardoſ. *in praxi judicum, eod. verbo, num.* 64. Farin. *in praxi crimin. part.* 2. *q.* 67. *à n.* 111. *& part.* 4. *conſ.* 39. *num.* 12. Mendez à Caſtro *in praxi Luſit. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 43. Joan. Vincent. de Anna *alleg.* 52. *n.* 37. Surd. *conſ.* 61. *num.* 37. Octav. Glorit. *reſp.* 12. *n.* 97. quia mendax in uno, in omnibus talis præſumitur, Barthol. Perett. *ad Extravag. ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ alienan. c.* 3. *num.* 51. Maſcard. *de probat. concl.* 1039. *num.* 7. Anton. Monach. *Lucen. deciſ.* 38. *num.* 11. Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 227. *n.* 8. Et ſemel mendax, in futurum præſumitur mendax. Aleiat. *de præſumpt. reg.* 3. *præſ.* 7. Maſcard. *d. concl.* 1039. *num.* 12. Stephan. Gratian. *d. deciſ.* 22. *num.* 9.

CAVSA IV.

Quæstio II. & III.

SVMMARIVM.

1 *Peritioribus teſtibus major fides adhibetur.*
2 *Nobili teſti plus creditur quàm ignobili.*
3 *Clericis teſtibus magis creditur quàm laicis.*
4 *Maſculis teſtibus plus creditur, quàm fœminis.*
5 *Teſti vario, & ſibi ipſi contrario non eſt fides adhibenda.*
6 *Pauper non eſt teſtis.*
7 *Inimicus à teſtimonio repellitur.*
8 *Amicus non poteſt eſſe teſtis in cauſa amici, quando amicitia talis eſt, quod inter eos eſt unum velle, & unum nolle.*
9 *Socer, & ſocrus non poſſunt cogi ferre teſtimonium adverſus ſuum generum, & è contra.*
10 *Vitricus non poteſt cogi dicere teſtimonium contra privignum, & è contra.*
11 *Servorum atteſtationi tunc credendum eſt ubi veritas aliter haberi non poteſt.*
12 *Senes ad teſtificandum inviti cogi non poſſunt.*
13 *Abſentes cauſa Reip. ad perhibendum teſtimonium cogi non poſſunt.*
14 *Advocatus in cauſa in qua patrocinatur propter præſumptam affectionem teſtimonium ferre non poteſt.*
15 *Advocatus ubicumque convenerit de ſalario, ſed patrocinari non cœperit, poteſt in ea cauſa teſtimonium ferre.*
16 *Parentes non poſſunt eſſe teſtes in cauſis filiorum.*
17 *Avus non poteſt eſſe teſtis in cauſis nepotum.*
18 *Pater non poteſt eſſe teſtis pro extraneo in cauſa in qua filius eſt procurator.*
19 *Adoptivus filius ſi ſit in poteſtate patris, non poteſt pro eo teſtimonium ferre.*
20 *Filii legitimi, naturales, ſpurii, & inceſtuoſi non poſſunt teſtificari pro patre.*
21 *Filius ſpiritualis poteſt eſſe teſtis in cauſa patris ſpiritualis.*
22 *Parentes admittuntur in probanda ætate filiorum.*
23 *Hæreſis in crimine,*
24 *Majeſtatis læſæ in crimine,*
25 *Matrimoniali in cauſa,*
26 *Religionis in cauſa,*
27 *Status in cauſa,*
28 *Partis de conſenſu,*
29 *Inſtrumento,*
30 *Cauſa ubi agitur inter duos filios,*
31 *Teſtamento filii militis.*

Parentes pro & contra filios teſtes eſſe poſſunt. (23–31)

32 *Teſti unico quando credatur, remiſſivè.*
33 *Domeſtici quando ſint idonei teſtes, remiſſivè.*

Cap. Si teſtes III.

NON *enim ad multitudinem*, &c. Unde fit ut teſtibus peritioribus major fides adhibeatur, ſecundùm Menoch. *conſil.* 380. *numer.* 6. Maſcard. *de probat. concl.* 1169. *num.* 14. Farin. *in praxi crimin. part.* 2. *quæſt.* 65. *num.* 118. *&* 186. & teſti nobili plus creditur quàm ignobili, ex Rebuff. *de reprob. teſtium, num.* 123. Tiraquel. *de nobilit. cap.* 20. *à num.* 33. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 59. *num.* 9. Farin. *d. quæſt.* 65. *num.* 115. Melch. Phœbos *Luſit. deciſ.* 67. *num.* 8. *tom.* 1. Et teſtibus clericis magis creditur quàm laicis, ex Rebuff. *d. tract. num.* 123. & Farin. *d. q.* 65. *num.* 177. Et demùm teſtibus maſculis plus creditur quàm fœminis, Rebuff. *d. tract. num.* 123. Menoch. *uſufrnq. cap.* 30. *n.* 8. *&* 21. Farin. *d. quæſt.* 65. *num.* 179. 1 2 3 4

Qui adversùs fidem teſtationis ſuæ vacillant, &c.] Notatur ad hoc quod teſti vario, & ſibi ipſi contrario non eſt fides adhibenda, ut per Clar. §. *falſum*, *verſ. teſtis*, Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 23. *num.* 2. *&* 3. Farin. *d. part.* 2. *quæſt.* 65. *à num.* 56. *& part.* 4. *conſil.* 39. *num.* 9. *cum ſeqq.* 5

An locuples, vel egens ſit.] Ergo pauper non eſt idoneus teſtis, de quo tamen vide Hippol. *conſil.* 28. *n.* 20. *&* 21. *& conſ.* 21. *num.* 31. *& conſ.* 65. *num.* 30. Cott. *in memorab. verbo paupertas, pag. mihi* 662. Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 1. *verbo teſtis, pag.* 172. Rebuff. *de reprobat. teſtium, num.* 387. *cum ſeqq.* Soar. *receps. ſentent. lit. T. num.* 24. Menoch. *de arbitr. caſu* 65. *num.* 12. *& conſ.* 149. *num.* 45. *& ſeqq. & conſ.* 199. *numer.* 21. Maſcard. *de probation. concl.* 1155. *& concl.* 1357. *n.* 37. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 277. *num.* 4. Farin. *d. part.* 2. *quæſt.* 57. *num.* 1. *cum ſeqq. & conſ.* 22. *num.* 27. Aldovin. *conſil.* 22. *num.* 29. Rot. apud Farin. *deciſ.* 444. *num.* 1. *part.* 1. *recent.* Quis autem pauper dicatur multis in locis tradit noviſſimè Alvarez de Velaſco *de privilegiis pauperum.* 6

Vel an ei inimicus ſit.] Inimicum à teſtimonio repellendum reſolvunt citati per me *in collect. ad cap. meminimus, num.* 4. *de accuſat.* 7

Vel amicus.] Non poteſt enim amicus eſſe teſtis in cauſa amici, quando amicitia talis eſt, quod inter eos eſt unum velle, & unum nolle, vide Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *num.* 234. *pag.* 537. Maſcard. *de probat. concl.* 86. *& concl.* 1337. *num.* 38. Rebuff. *de privileg. ſchol. privileg.* 170. *& de reprob. teſtium, à num.* 39. 8

Seraphin. *de privileg. juram. privil.* 33. *num.* 48. Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæſt.* 21. *num.* 6. & 7. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 200. *à num.* 1. Fr. Ludov. Miranda *de ordine judic. quæſt.* 23. *art.* 6. *concl.* 5. Amat. Rodet. *de forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap.* 7. *de forma probation. num.* 53.

9 *Adverſus ſocerum.*] Notatur ad hoc quod ſocer, & ſocrus non poſſunt cogi ferre teſtimonium adverſùs ſuum generum, & nurum, & è contra, ut per Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 12. *num.* 24. *verſ. quod eſt verum,* Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *q.* 78. *num.* 87. Cabed. *Luſitan. deciſ. part.* 2. *arreſto* 9.

10 *Vitricum,* &c.] Notatur ad hoc, quod vitricus non poteſt cogi dicere teſtimonium contra privignum, & è contra, ut per Farin. *d. quæſt.* 78. *num.* 82. & 83. idem dicit de fratre, ſobrino, ſobrina, natiſve ex ſobrino, vel ſobrina: & *num.* 89. quod liberti cogi non poſſunt ad ferendum teſtimonium contra patronum, & è contra.

11 *Servi reſponſo tunc credendum eſt,* &c. Notatur ad hoc, quod ſervorum atteſtationi tunc credendum eſt ubi veritas aliter haberi non poteſt, ut per Maſcard. *de probat. concluſ.* 1358. *num.* 18. Farinac. *dicta part.* 2. *quæſt.* 55. *num.* 172.

12 *Inviti teſtimonium dicere non coguntur ſenes.*] Notatur ad hoc quod ſenes ad teſtificandum inviti cogi non poſſunt, ut per Farinac. *d. part.* 2. *quæſt.* 78. *num.* 59. ubi declarat quod non poſſunt cogi venire, ſed quod ad eorum domos mittere debet judex, qui illos examinet.

13 *Qui cum magiſtratu Reip. cauſa adſunt.*] Notatur ad hoc quod abſentes cauſa Reip. ad perhibendum teſtimonium cogi non poſſunt, ut per Campeg. *de teſtibus, reg.* 160. Farin. *d. q.* 78. *num.* 68. ubi *num.* 69. diſputat an poſſint cogi venire, vel ad eos mittendum ſit qui ex propria cauſa abſunt.

14 *Patroni quoque in cauſa,* &c.] Notatur ad hoc quod Advocatus in cauſa, in qua patrocinatur propter præſumptam affectionem, teſtimonium ferre non poteſt, ut per Nell. *de teſtib. num.* 31. Campeg. *eodem tractat. reg.* 58. *à princ.* Soar. *recept. ſentent. lit. A, num.* 96. & *lit. T, num.* 193. Anton. Fab. *in ſuo Codice, ſub tit. de teſtib. diffinit.* 19. Vincent. de Franch. *deciſ.* 222. Rebuff. *de reprobat. teſtium, num.* 33. *cum ſeqq.* Hect. Æmil. *in tract. de teſtib. part.* 1. *verbo Advocatus,* Perez *l.* 2. *tit.* 19. *lib.* 2. *Ordinam. pag.* 403. Maſcard. *de probat. concluſ.* 66. *num.* 1. & 2. & *concl.* 1357. *num.* 3. Gutier. *conſ.* 24. *n.* 8. & 9. Surd. *deciſ.* 119. & 190. Meneh. *quæſt. uſufreq. cap.* 33. *num.* 4. Anton. Scap. *de jure non ſcripto, lib.* 5. *cap.* 112. *num.* 13. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 55. Ænæ. Robert. *rerum judicat. lib.* 2. *cap.* 19. *p.* 1. Hieron. Treutler. *diſputat. ſelect. part.* 1. *diſputat.* 8. *theſi* 1. Maſtril. *Siciliæ deciſ.* 151. *num.* 39. Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 65. *de Advocatis, num.* 2. *cum ſeqq.* latè Farinac. *d. p.* 2. *q.* 60. *num.* 155. *cum multis ſeqq.* ubi *num.* 156. ampliat procedere etiam finita advocatione, & patrocinio, & *num.* 161. quod nec etiam in cauſa appellationis.

15 Limita non procedere ubicumque Advocatus convenerit de ſalario, non tamen patrocinari cœperit, ut tenent Vincent. de Franch. *Neapol. deciſ.* 222. *n.* 10. Surd. *deciſ.* 219. *n.* 6. Camill. Borrel. *d. tit.* 65. *num.* 77. Limita deinde ſi is, qui fuit unius cauſæ Advocatus, à parte contra quam patrocinatus eſt, in teſtem producatur, Vincent. de Franch. *d. deciſ.* 222. Æn. Robert. *d. lib.* 2. *cap.* 17. Maſtrill. *Sicilia deciſ.* 151. *n.* 40.

16 *Teſtis idoneus pater filio, aut filius patri non eſt.*]Notatur ad hoc, quod parentes non poſſunt eſſe teſtes in cauſis filiorum, nec è contra, ut per Nell. *in tract. de teſtib. num.* 7. Nep. de monte Albano *num.* 12. Maſcard. *de probat. concl.* 1148. & *concl.* 1357. *n.* 43. Cur. Philip. *part.* 1. §. 17. *num.* 15. *in fine,* Cardoſ. *in praxi judicum & advocat. verbo teſtis, num.* 9. Amat. Rodetic. *de modo, & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap.* 7. *num.* 47. Morl. *in emporio juris, part.* 1. *tit.* 11. *in prælud. num.* 40. Ludov. Miranda *de ordine judic. quæſt.* 22. *art.* 4. *concl.* 2. Farinac. *conſ.* 29. *num.* 4. *tom.* 1. & *in praxi crimin. part.* 2. *in oppoſit. contra perſonas teſtium, quæſt.* 54. *n.* 145. *cum ſeq.* latè Joan. de Balboa *in annuis academicis prælectionibus Salmanticenſ. ad cap.* 5. *de probationib. n.* 8. *cum ſeqq.*

Amplia primò procedere in avo reſpectu nepotum, ut per Crot. *de teſtib. part.* 4. *n.* 110. *verſ. & parentes intelligo,* Campeg. *eodem tract. reg.* 1. *verſ. quod habet locum,* Maſcard. *concl.* 1148. *num.* 3. Farin. *dicta quæſt.* 54. *num.* 148. 17

Amplia ſecundò, ut pater non poſſit eſſe teſtis pro extraneo in cauſa in qua filius eſt procurator, ut per Anton. Gabr. *commun. tit. de teſtib. concl.* 17. *num.* 3. Maſcard. *concl.* 1148. *n.* 11. Farin. *d. q.* 54. *num.* 149. bene Juan. de Balboa *ad d. cap.* 5. *de probat. n.* 11. ubi dicit ſibi placere elegantem Aretini diſtinctionem *in* §. *pater, n.* 2. *de teſtam.* dum diſtinguit quod aut agitur de probando facto filii, & illud eſt tale ut ex illo filius teneatur ad intereſſe ſuo principali, v. g. ſi fuerit negligens & contumax, ut *in l. eum qui res agit, C. de procurator.* quo caſu pater non erit legitimus teſtis, & è converſo: aut agitur de alia re & negotio ex quo filius commodum non reportet, aut damnum, ut *in l. planè,* §. *fin. ff. de legat.* 1. tunc pater teſtis poterit eſſe in cauſa filii, arg. text. *in l. pater, l. in teſtamento, in princ. ff. de teſtam.* eo enim caſu non teſtificatur filio, ſed domino. 18

Amplia tertiò in filio adoptivo, ſi ſit in poteſtate patris, ut per Hect. Æmil. *in tract. de teſtib. part.* 1. *verbo adoptans, num.* 1. *pag.* 48. Maſcard. *concl.* 1148. *num.* 18. Farin. *dicta q.* 54. *n.* 160. 19

Amplia quartò in filio emancipato, Campeg. *de teſtib. reg.* 2. *verſ. ſecundò quando,* Anton. Gabr. *dicta concluſ.* 17. *n.* 7. Maſcard. *concl.* 1148. *n.* 5. Farinac. *d. q.* 54. *n.* 154. Joan. de Balboa *ad d. c.* 5. *n.* 12.

Amplia quintò in filiis legitimis, naturalibus, ſpuriis, &, inceſtuoſis, ut per Maſcard. *concl.* 1148. *num.* 8. Molin. *de juſtit. tract.* 2. *diſp.* 170. *verſ. in reliquis,* Farin. *dicta q.* 54. *num.* 157. *cum ſeqq.* Joan. de Balboa *d. cap.* 5. *num.* 13. *de probat.* 20

Limita primò in filio ſpirituali, qui poteſt eſſe teſtis in cauſa patris ſpiritualis, quia nullibi in jure reperitur quod repellatur à teſtimonio, & clarum eſt edictum de teſtibus eſſe prohibitorium certarum perſonarum, ita ut quilibet admittatur in teſtem, qui non prohibetur, *l.* 1. *in princip. ff. de teſtib.* qua ratione ita cenſuit Rot. *deciſ.* 147. *num.* 8. apud Farin. *part.* 1. *recentior.* Vide Crot. *de teſtib. num.* 101. Soar. *recept. ſentent. lit. T, num.* 114. Tiraquel. *in l. ſi unquam, verbo ſuſceperit, num.* 38. Menoch. *de arbitr. caſu* 100. *num.* 1. & 2. Maſcard. *concl.* 310. *num.* 3. & 4. & *concl.* 332. *num.* 1. *cum ſeqq.* & *concl.* 1357. *num.* 50. Cardoſ. *in praxi judicum, & advocat. verbo teſtis, num.* 24. Farin. *dicta part.* 2. *quæſt.* 54. *num.* 198. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 100. *num.* 19. *cum ſeqq.* & citatos per Cened. *ad Decretum collect.* 38. *num.* 1. Joan. de Balboa *ad dict. c.* 5. *n.* 19. 21

Limita ſecundò in probanda ætate filiorum, cùm tunc admittantur parentes, ut reſolvunt Sfort. Odd. *de in integ. reſtit. part.* 1. *quæſt.* 37. *art.* 5. *num.* 57. Maſcard. *concl.* 668. *à num.* 7. & *concl.* 1148. *num.* 14. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo minoribus, num.* 13. Gutier. *allegat.* 11. *num.* 10. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 51. *num.* 11. *cum ſequentib.* Morl. *in emporio juris, part.* 1. *tit.* 11. *in prælud. n.* 80. *verſ. ultimò,* Farinac. *dicta q.* 54. *num.* 177. 22

num. 177. Cardoſ. *dict. verbo teſtis*, n. 10. Joan. de Balboa *ad d. cap.* 5. *num.* 16. Sic etiam per eorum librum filiorum ætatem ſufficienter probari tradiderunt Calvacan. *de tutore, & curat. n.* 296. Menoch. *conſ.* 33. *n.* 34. Morl. *dicta part.* 1. *tit.* 5. *in prælud. n.* 24. Farinac. *fragment. criminal. part.* 1. *littera A, num.* 168. *cum ſeqq.*

23 Limita tertiò in crimine hæreſis, ut per Simanch. *de Cathol. inſtit. cap.* 64. *num.* 47. Maſcard. *concluſ.* 857. *num.* 18. *cum ſeqq.* Farinac. *d. q.* 54. *num.* 174. Ludov. Miranda *de ordine judic. q.* 22. *art.* 4. *concl.* 2. Joan. de Balboa *ad d. cap.* 5. *n.* 15.

24 Limita quartò in crimine læſæ majeſtatis, ut per Maſcard. *concluſ.* 461. *num.* 9. & *concluſ.* 857. *num.* 20. & 24. Farinac. *dicta q.* 54. *num.* 173. Joan. de Balboa *ad d. cap.* 5. *num.* 15.

25 Limita quintò in cauſa matrimoniali. Crott. *de teſtib. num.* 105. Albert. *eodem tract. part.* 1. *in princip.* à *n.* 3. Maſcard. *concl.* 109. *in princ.* & *concl.* 1148. *n.* 23. Farin. *dicta q.* 54. *n.* 191. Cardoſ. *in praxi judicum, & advocat. verbo pater, num.* 40. & *verbo teſtis, n.* 9. Amat. Roderic. *in practic. videndi, ſeu examinandi proceſſum, cap.* 7. *n.* 47.

26 Limita ſextò in cauſa Religionis, veluti quando filius ingreſſus eſt Religionem, & dubitatur an habuerit animum profitendi. Menoch. *de arbitr. caſu* 102. *num.* 12. Maſcard. *concluſ.* 1148. *num.* 15. Farinac. *dicta quæſt.* 54. *num.* 185.

27 Limita ſeptimò in cauſa ſtatus, Anton. Gabr. *communium tit. de teſtib. concl.* 17. *n.* 13. Maſcard. *concl.* 1148. *n.* 30. Farinac. *d. q.* 54. *n.* 186.

28 Limita octavò de conſenſu patris tacito, vel expreſſo, Maſcard. *concluſ.* 342. *num.* 25. & *concluſ.* 1148. *num.* 17. Menoch. *conſ.* 342. *n.* 25. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 17. *n.* 10. *verſ. infero quintò*, Farinac. *d. quæſt.* 54. *n.* 186.

29 Limita nonò in teſtibus inſtrumentariis, eſt enim filius idoneus teſtis in inſtrumento celebrato inter patrem, & alium extraneum. Hippol. *l.* 1. §. *ad quæſtionem, num.* 27. *ff. de quæſt.* Duen. *regul.* 384. *verſ. limita ſecundò*, Menoch. *de arbitrar. caſu* 105. *num.* 6. Maſcard. *concluſ.* 408. *num.* 17. & *concluſ.* 533. *num.* 29. & *concluſ.* 1036. *num.* 21. & *concluſ.* 1148. *n.* 25. & *concluſ.* 1360. *num.* 3. Rebuff. *de reprobat. teſtium, n.* 381. Farinac. *d. q.* 54. *n.* 187. Joan. de Balboa *ad d. cap.* 5. *n.* 17.

30 Limita decimò quando lis eſt inter duos filios, quia tunc pater eſt idoneus teſtis propter parem affectionem, ut per Anton. Gom. *variar. tom.* 3. *cap.* 12. *num.* 14. *col.* 4. Menoch. *de arbitrar. caſu* 106. *n.* 19. & *caſu* 152. *num.* 8. & *conſ.* 45. *num.* 27. Maſcard. *concl.* 408. *n.* 21. & *concl.* 153. *n.* 36. & *concl.* 1148. *num.* 29. Farin. *dicta q.* 54. *num.* 205. ſicut & filius ſi teſtimonium dicat inter patrem, & matrem, ſecundùm Vivi. *tomo* 3. *commun. opinion. lib.* 4. *titul.* 10. *num.* 273. *verſ. unde filius, pag. mihi* 543.

31 Limita undecimò in teſtamento filii militis teſtantis de caſtrenſi peculio, in quo patrem poſſe in teſtem adhiberi tradunt Maſcard. *concl.* 1148. *num.* 20. Farin. *dicta q.* 54. *n.* 195.

32 *Unius verò teſtimonium*, &c.] An & quando unico teſti credatur, dixi pleniùs *in collect. ad cap. in omni negotio* 3. *à n.* 1. *uſque ad n.* 30. *de teſtib.*

33 *Sola domeſtici teſtimonii fides improbatur.*] An & quando domeſtici, & de familia producentis ſint idonei teſtes, dixi *in collect. ad cap. in litteris* 24. *à num.* 1. *de teſtib.*

CAUSA V.

QUÆSTIO I.

CAP. Quidam maligni II.

Gregorius.

EX hoc text. in illis verbis ibi, *qui ſi non exierit*, &c. videtur colligi, occultum peccatorem cogi poſſe ad ſe manifeſtandum, quia author libelli famoſi, de quo *hic*, erat occultus: quod videtur ſatis dubium, cùm contrarium decidat text. *in cap. quis aliquando*, §. *non tibi dico, de pœn. diſt.* 1. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 69. *art.* 2. Nituntur difficultatem ſolvere gloſſ. *in præſenti*, Caiet. *in d. art.* 2. Sot. *de juſtit. lib.* 5. *quæſt.* 6. *art.* 2. *col.* 8. & *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 2. *col.* 5. Ex quorum dictis quatuor colliguntur ſolutiones, quarum duæ, de quibus per gloſſ. meritò rejiciuntur à Caiet. *ubi ſuprà*. Tertia eſt ipſius Caiet. quæ multò minus admittenda videtur, ut per Sot. *in locis citatis*. Quarta eſt ejuſdem Soti, quod ſcilicet ideo occultus peccator, de quo *hic*, cogi potuit ad ſe manifeſtandum, quia cùm jure naturali teneretur famam proximi, quam illo libello abſtulerat, quocumque modo id commodiùs, abſque periculo tamen vitæ reſarcire, ex *reg. peccatum, de regul. jur. lib.* 6. optimè S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 2. *ad* 2. junctis reſolutis per Cajet. *ibidem*, nec aliter huic debito commodè ſatisfacere poſſet, quàm ſe prodendo, ut per eundem S. Thom. *ubi ſuprà*, rectè fit poſſe illum cogi hoc caſu, in quo aliàs conſtat nullum ex ejus manifeſtatione mortis periculum inſurgere ad ſe prodendum, juxta hunc text. ita eleganter Sot. *ubi ſuprà*, cujus ſolutio admodum congruit litteræ, unde venit limitanda reg. *d.* §. *non tibi dico*, ut non procedat duobus concurrentibus, nempe quando peccator occultus non aliter quàm ſe prodendo damnum famæ alteri illatum reſarcire poteſt: inſuper quando abſque vitæ periculo id facere nequeat. Adrian. *quæſt.* 11. S. Anton. *part.* 2. *tit.* 2. *cap.* 2. §. 3. Sot. *ubi ſuprà*. 1

QUÆSTIO III.

SUMMARIUM.

1 *Criminalibus in cauſis nec accuſator niſi per ſe aliquem accuſare poteſt, nec accuſatus per aliam perſonam ſe defendere permittitur.*

2 *Univerſitas accuſat, & accuſatur per procuratorem.*

3 *Dominus defendens ſervum ſuum accuſatum criminaliter admittitur.*

4 *Procurator ubi fuerit à iudice in criminalibus admiſſus, ſi pars non oppoſuit, proceſſus non cenſetur nullus.*

CAP. In criminalibus II.

Adrianus.

HADRIANUS Papa *in capitulis, cap.* 38. relatus *in hoc text.* ait quod in criminalibus cauſis nec accuſator niſi per ſe defendere permittitur, de quo vide Corſet. *ſing.* 233. *incip. Procurator, il* 2. Joan. de Arnon. *ſing.* 82. Paul. Fuſc. *littera P, ſing.* 105. Joan. Rojas *ſing.* 179. Guid. Papæ *dec.* 238. 1
Claſ.

Clar. § fin. quaſt. 32. Gregorium Lopez per text. ibi, in l. 6. tit. 1. part. 7. Boſſ. in praxi criminal. tit. an in criminalibus judiciis quis pro abſente intervenire poſſit, Mandoſ. in praxi, tit. de monit. quaſt. 33. num. 2. Hippolyt. Bonacoſ. commun. crimin. p. 1. verbo procurator regulariter, Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 1. ex n. 21. Anton. Gabriel comm. opinion. lib. 7. tit. de criminalib. concl. 1. Anton. Scap. de jure non ſcripto, lib. 5. cap. 65. Marant. de ordine judic. part. 4. ex num. 51. pag. 77. Peregrin. Jannin. inter conſilia criminalia Farinacii, lib. 1. conſil. 85. n. 64. cum ſequentibus, noviſſimè Hieron. Bucearon. in tractat. de different. inter judicia civilia, & criminalia, different. 141. per tot. Brunor. à Sole in locis communib. verbo procurator 2. & 4. Camill. Borrel. in addit. ad Belng. in ſpeculo Principum, rub. 4. in lit. B. Perez l. 5. verſ. ſed quaero dato ut verum, tit. 11. lib. 2. Ordin. Menoch. de arbitr. lib. 1. quaſt. 80. Parlador. lib. 1. rerum quotid. cap. 20. num. 3. Meneh. uſufreq. cap. 39. num. 24. Hortenſ. Cavalcan. de brachio Regio, part. 1. n. 49. verſ. ſeptimò, Cevall. commun. contra communes, quaſt. 237. num. 1. & 2. Aloyſ. Riec. in collect. deciſ. part. 4. collectan. 5035. Farinac. in praxi crimin. part. 3. quaſt. 99. per totam, Cald. Pereira in comment. ad l. unic. Cod. ex delictis defunct. p. 2. à n. 50.

Limitatur aliquibus modis, & primò ſi univerſitas accuſet, ut in l. tam collatores, § ut autem, Cod. de re milit. lib. 12. Bald. in l. 3. n. 35. C. de accuſat. vel ſi accuſatur, idem Bald. in l. ſervum quoque, §. publica, n. 12. ff. de procurator. Capyc. deciſ. 5. in princip. Farinac. dicta q. 99. num. 148. cum ſeqq. Secundò ſi dominus defendat ſervum, quia eſt admittendus, ut per Cald. Pereira in comment. ad d. l. unic. Cod. ex delictis defunctor. part. 2. num. 64. Farinac. conſil. 35. num. 6. tom. 1. & dict. quaſt. 99. num. 354. ubi num. 169. idem dicit in marito pro uxore.

Illud advertere oportet, quod ubi procurator fuerit à judice in criminalibus admiſſus, ſi pars non oppoſuit, proceſſus non cenſetur nullus, ut per Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 1. num. 16. Perez l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 532. Clar. dicta quaſt. 32. num. 24. Menoch. uſufreq. cap. 21. Cald. Pereira d. p. 2. num. ult. Farin. dict. q. 99. n. 242. cum ſeqq.

QUÆSTIO V.

SUMMARIUM.

1 Secretum ſibi commiſſum an & quando quis revelare teneatur, oſtenditur.

2 Teſtis tenetur teſtificari indiſtinctè etiam de iis, quæ ſibi ſub fide ſecreti dicta ſunt ab ipſo etiam litigante, quando hujuſmodi teſtis legitimè interrogatur à judice.

CAP. Qui ambulat V.

1 TOTA ferè Theologorum ſchola ex auctoritate Proverb. cap. 11. quam refert text. in præſenti, reſolvit neminem ſecretum ſibi commiſſum revelare teneri, nec poſſe, ſive denuntiando, ſive teſtificando, etiam judice interrogante, & præcipiente, prævia ſcilicet infamia, vel ſemiplena probatione contra delinquentem, immò tunc quaſi illegitimè interrogatum poſſe amphibologicè reſpondere ſecundùm propriam, non ſecundùm judicis interrogantis intentionem, reſpondendo ſcilicet verbis etiam juratis ſe id neſcire, & intelligendo in mente, id eſt, ita ut poſſit illud licitè detegere, ne aliter offendatur fides conſervandi ſecreti, & ita juſtitia, & rurſus jus naturale ejuſdem ſecreti obſervantiam præcipiens, juxta l. 1. ff. de conſtit. pecun. cum ſimilibus, & ut tale præponderans dicto judicis præcepto, utpote ſolùm humano, juxta reg. text. in §. ult. Inſtit. de legit. agnat. tutel. & in cap. ſunt quidam, 23. q. 1. cum ſimilibus, quare ita tenent Scot. & Theologi in 4. ſentent. diſt. 25. D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 1. ad 2. prope fin. Sylveſt. verbo teſtis, ſub quaſt. 8. col. 2. ante med. Leſſi. de juſtit. lib. 2. cap. 30. ſub num. 46. Navar. in cap. inter verba, concl. 6. ſub num. 11. & 13. 11. quaſt. 3. & in cap. Sacerdos, ſub num. 24. de pœnit. diſt. 6. & in man. cap. 18. num. 60. & 61. & cap. 25. num. 33. Cordub. in ſuo quaſt. lib. 1. quaſt. 43. pag. 347. verſ. 3. Gutier. lib. 5. canon. cap. 51. num. 48. & 75. & poſt Socin. conſ. 102. lib. 4. reſolvit Clar. §. fin. quaſt. 27. num. 3. in fine, quorum plures, præcipuè D. Thom. Navar. Cordub. Gutier. dictis locis, & Leſſ. d. cap. 30. num. 47. id limitant, ubi aliquod crimen proximo damnoſum, & ex malitia criminoſi nolentis deſiſtere impendens dictum fuerit alicui ſub fide ſecreti, veluti ſi proximus injuſtè ſit occidendus, vel furtum ſit committendum, aut ſimilia, & quidem meritò, quia talis criminoſus, utpote injuſtè agens, nõ habet jus, ut ſibi ſervetur fides ſecreti ab eo commiſſi in damnum proximi injuſtè patientis: è contra verò proximus injuſtè patiens damnum imminens habet jus ſe defendendi per ſe, vel per alium, ſcilicet per revelationem, ex adductis per Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 3. ſub num. 21. unde huic potius quàm illi conſulere tenemur in hac parte, & hoc eſt, quod intendit D. Thom. in d. reſp. ad 2. Sylveſt. d. col. 2. dum dicunt quod aliter ſi hoc ſecretum in his terminis non detegeretur, frangeretur per occultantem fides proximo innocenti debita, cui etiam rationi accedit Nav. ſub d. num. 24. & 25.

Verùm quod attinet ad perſonam teſtis, hæc communis Theologorum ſententia à noſtris communiter 2
reprobatur, aſſerentibus teneri quemlibet teſtificari indiſtinctè etiam de iis, quæ ſibi ſub fide ſecreti dicta ſunt ab ipſo litigante, quando hujuſmodi teſtis legitimè quoque interrogatur à judice, ſicuti docent Innoc. in cap. qualiter, il 1. num. 1. col. 2. poſt princ. de accuſat. Panorm. in cap. intimavit, num. 3. de teſtib. & in cap. dilectus, num. 5. de exceſſ. Prał. Felin. in d. cap. intimavit, num. 4. cum ſeqq. & alii, quos refert & ſequitur Capell. Tholoſ. q. 241. num. 2. cum ſeqq. Sot. de juſt. lib. 5. q. 7. art. 1. ad 1. & de ratione tegendi, membr. 2. quaſt. 4. concl. 2. verſ. nec vetat, & quaſt. 7. concl. 4. ad 1. Maſcard. de probat. lib. 1. quaſt. 5. num. 48. cum ſeqq. Fr. Emman. in ſumma, tom. 2. cap. 7. num. 10. moti ex eo fundamento quia fides ſecreti in his terminis non obligat, cùm ſit contra jus, l. juriſgentium, §. ait Prætor, ff. de pact. l. pacta quæ contra, C. eod. l. non dubium, C. de legib. cum ſimilib. quod autem ſit contra jus, probat ex eo quod præjudicium parat judici, quin poſſit cum effectu compellere teſtes, ut teſtificentur in cauſis in quibus ipſe jus habet ad inquirendum, & interrogandum legitimè de crimine, & delinquente, quando ſcilicet præcedit infamia legitima in judicio inquiſitionis, juxta reg. text. in c. qualiter & quando 24. ad fin. de accuſat. vel ſemiplena probatio in judicio accuſationis, juxta reſoluta per Doctores proximè citatos: rurſus & præjudicium parat parti læſæ, cujus cauſa pendet ex teſtimonio occultantis, ac demùm ipſi Reipub. & juſtæ criminum probationi, & punitioni, contra reg. text. in l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. & in l. ut fama 35. de ſentent. excomm.

Cauſa

CAUSA VI.

QUÆSTIO I.

Cap. Omnes verò infames II.

Hadrianus.

EX hoc text. probatur, illos qui ſunt infames de jure Civili, regulariter eſſe quoque infames de jure Canonico, niſi expreſsè jus Canonicum infamiam illam tollat, ut per Bernard. *in pract. cap.91.num.2. in noviſſ. impreſſ.* Henriquez *in ſum. lib. 14. cap.5. §.4. in commento lit. T,* Azor. *inſtitut. moral. p.2.lib.6.cap.7.q.3.* Nicol. Garc. *de beneſic.p.7.c.8. n.11.* Carol. de Graſſis *de eff. Clib. clericalib. effectu 2. n.252.* Avil. *de cenſur.p.7.cap.11.dub.5. concl.1.* Filliuc. *tract. 19.à num.204.* Sigiſm. à Bononia *de electione, dub.86. num.1.*

Cap. Imitare X. *Ambroſ.*

1 GLoſſ. ſingularis *verbo tertio, in præſenti text.* ait toties novam imponendam eſſe pœnitentiam à Confeſſario, quoties quis fornicatus eſt cum eadem muliere, & ita ex ea colligunt Navar. *in c.1. in princip. in gloſſ. perſeveraverit, de pœnitent. diſtinct.1.* Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo Pœnitentia, differ.3.*

2 Verùm licèt in foro pœnitentiali vera ſit hæc opinio gloſſæ, in foro tamen exteriori ſecus eſt, cùm eo attento ſi quis in eodem lecto multiplicet una vice, ſeu nocte plures fornicationes, habetur pro uno delicto illud commiſſum, & pro una fornicatione, ſecundùm Bald. *in l. quicumque, n.3. C. de ſervis fugit.* Card. *in Clem.1. verſ. ſi quis, in 1. oppoſit. de privil.* & Petr. *de Anchar. ibid.* Unde adulterium ſæpè ſæpiùs cum eadem muliere committens non niſi ſemel pœnas illi per ſtatutum inductas luit, ut per Clar. *§. adulterium, verſ. ſed pœna,* Covar. *lib.2. var. cap.10. num.8. ad fin.* cum quo intellige.

Cap. Infames XVII. *Stephan.*

1 QUæ perſonæ infames habeantur refert Steph. Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſcribens Hilario *epiſt.1.cap.1.* relatus *in hoc text.* de quo etiam Sylveſt. *in ſum. verbo infamia, num.11.* Crot. *de teſtib. num.33.* noviſſimè Alvarez de Velaſco *de privileg. pauperum, part.2. q...* Beller. *diſquiſitionum clericalium part.1. tit. de diſciplina clericali, §.10. n.3.10.12.17.20.21. & 23.* Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.6. cap.7. q.3.* & plures alii, quos refero ego ipſe *de offi io, & poteſtate Epiſcopi, part.2. alleg.43. & de jure Eccleſiaſt. lib.1. cap.33. num.108.*

2 *Et omnes anathematizatos,* &c.] Notatur ad hoc quod excommunicatus redditur per excommunicationem infamis. Sylveſt. *in ſum. verbo excommunicatio 3. §.1. verſ. octavò non poteſt eligere, & verſ. decimoſeptimò infamis efficitur.* Petr. Rebuff. *in repet. c. poſtulaſtis, n.44. & ſeq. de cleric. excomm.* Nav. *in man. c.27. n.21. verſ. ſeptimò facit, & in c. ſi quando, de reſcript. remed.2. n.44.* ubi ait excommunicatum non eſſe perſonam honeſtam, Ludov. Rom. *ſing.675. incip. An excommunicatus,* ubi dicit hunc text. ſingularem, & limitat *ſing.682. in princ.* ut ſolùm procedat in excommunicato ob cauſam afferentem infamiam juris, aut ob contumaciam in cauſa infamiam inurente: refert Mari. Alter. *de cenſur. tom.1. lib.2. diſp.8. cap.2. per tot.*

Cap. Quicumque ſciens XVIII.

Fabianus.

NOtabilis eſt gloſſ. *verbo recipiat, in præſenti text.* dum probat perjurium, quod non cedit in præjudicium alicujus, etiamſi deliberatè fiat, in foro exteriori non puniri, ſed tantùm in foro animæ, quia ſolum Deum habet ultorem, quam communiter receptam teſtantur Jaſ. *in l. ſi duo patroni, §. ſi quis juraverit, in 2. poſt num.1. ff. de jurejur.* Clar. *in §. perjurium, n.10.* Paul. Granut. *theorem.3. n.15.* quos refert, & ſequitur Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo juramentum, different.7.* quibus addo Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſionum, tit.62. n.30.* 1

SUMMARIUM.

1 *Illuſtres viros occidentes quam pœnam incurrant, remiſſivè.*

2 *Filii committentis crimen læſæ maieſtatis quas pœnas incurrant.*

3 *Filii naturales, & ſpurii an incurrant pœnas ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis.*

4 *Nepotes an incurrant pœnas iure ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis.*

5 *Pœna ſtatuta contra filios committentis crimen læſæ majeſtatis an extendatur ad conceptos, & natos ante crimen patris.*

6 *Pœna ſtatuta pro crimine læſæ maieſtatis an comprehendat clericos.*

Cap. Si quis XXII.

Arcadius, & Honorius.

DE nece etiam virorum illuſtrium,], De pœnis occidentium illuſtres viros, vide Anton. Gom. *tom.3. var. cap.2. n.6.* Joan. de Garc. *de nobilis. gloſſ.35. n.39.* ubi de ſenatoribus, Chriſtoph. de Pace *in ſchol. ad leges ſtyli, l.54. ſchol.2. n.6.* 1

Filii verò ejus, &c.] Vide ad intellectum hujus text. 2
Cov. *lib.2. var. cap.18. ex n.2.* Gramm. *deciſ.6.* Menoch. *conſ.101. n.2.* Martin. Coler. *de aliment. lib.1. cap.1. n.11. & 12.* Farin. *in praxi crim. p.4. q.112. inſp.1. n.5. cum ſeqq. & tom.1. conſ.65. n.105.* ubi quid in foro conſcientiæ, latè Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.2. cap.28. n.2. & cap.29. n.10.* Mart. *de juriſdict. part.4. caſu 233. n.20. cum ſeqq.* ubi de filia fœmina.

An procedat pœna hujus text. in filio naturali, vel 3
ſpurio, vide Bonacoſ. *commun. criminal. p.1. verbo filius, pag.72.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſ.33. num.9. cum ſeqq.* Craſſ. *recept. ſentent. §. ſucceſſio ab inteſtato, q.5. n.2.* Cabed. *Luſitan. deciſ.82. n.12. tom.1.*

Aut comprehendat etiam nepotes: vide Gig. *de* 4
crimine læſæ majeſt. lib.3. q.8. Cov. *lib.2. var. cap.8. n.2.* Decian. *in tract. crimin. lib.7. cap.41. n.7.* Pereg. *de jure fiſci, lib.3. tit.9. num.5.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.658. verſ. dubium circa ſuperius.*

An extendatur ad conceptos, & natos ante cri- 5
men patris, vide gloſſ. *verbo filii, in præſenti,* Covar. *lib.2. var. cap.8. n.3.* Menoch. *de præſumpt. lib.5. præſ. 33. n.16.* Simanch. *de Catholicis inſtit. tit.29. num.23.* Molin. *de primog. lib.4. cap. fin. n.55.* Pat Molin. *de inſtit. tract.1. diſp.658. verſ. dubium deinde eſt, cum ſeq.*

Denique

6 Denique an clerici afficiaotur pœna jure ſtatuta contra committentes crimen læſæ majeſtatis? Vide Rebuff. *in declarat. arboris except. n.7.* Menoch. *conſil. 99. n.21.* Azeved. *l.4. n.12. tit.1. lib.4. nova recopil.* Henriquez *in ſum. lib.13. cap.55. n.3. in commento, lit. P,* Cabed. *Luſit. deciſ. 82. n.3. p.1.* Mart. *de juriſdict. part.4. cent.2. caſu 133.*

7 In gloſſ. *Privatos,* ibi, *Not. milites non dici privatos.* Vide Tiraquel. *de Nobilit. cap.8. n.5.*

Quæstio III.

Cap. Scriptum eſt I. *Gregor.*

1 FAlcem in alienam meſſem qois non debet mittere, ut ait Gregorius relatus *in hoc text.* quem ad hoc refert Mantu. *dial. 116.* Card. Tuſch. *practic. concl. lit. F, concl. 35.* Alvarez de Velaſco *de privileg. pauperum, part.1. q.52. n.8.*

Cap. Scitote II.

Pelagius II.

1 PRovinciam appellari quæ habet decem, aut undecim civitates, per hunc text. tenet Forcatul. *dialog. 61. num.3. & 4.*

Quæstio IV.

Summarium.

1 *Sacerdotes, vel alii inferiores quando ſunt deponendi, requiritur unanimis judicantium ſententia.*

2 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Si quis I.

1 DUm iſte text. in deponendis Epiſcopis requirit unanimem judicantium ſententiam in illis verbis, ibi, *ut firmum ſit judicium,* &c. jam videtur probare non requiri eandem judicantium concordiam, quando Sacerdotes, vel alii inferiores deponendi ſunt: ita in effectu ſentit gloſſ. *verbo præſentes, in c. cùm olim, de ſentent. & re judic.* apertè gloſſ. *verbo Sacerdotium,* ubi Bald. *n.2. in cap.3. illo tit.* dicit communem Sylveſt. *in ſumma, verbo degradatio, num.1. & 3.* Contrariam verò ſententiam tenuit Abb. *n.16.* Felin. *n.5.* Bellarm. *n.4. in princip. de reſcript.* Abb. *n.8. in cap. in cauſis, de elect.* ſentit Matant. *de ordine judic. part.4. diſtinct. 11. à num.17.* Menoch. *de arbitrar. caſu 222. num.10.* quorum ſententia attento jure nobis verior videtur, pro qua facit primò text. expreſſus *in dicto cap.3. de ſentent. & re jud.* ubi ille agens de depoſitione Sacerdotis, patet ibi, *à ſacerdotali gradu,* requirit apertè concordem judicantium ſententiam: patet ibi, *concors Sacerdotum ſententia,* quod quidem verbum, *concors,* importat judicium nemine diſcrepante, ut optimè probat text. *in d. cap. in cauſis,* ibi, *quem illi concorditer, vel tres ex his,* &c. *de elect.* ubi text. ponit illa verba tanquam diverſa, prout *ibidem* eleganter expendit Abb. *d. num.8.* idipſum manifeſtè colligitur ex text. *in cap. paſtoralis 14. in princip. de reſcript.* ibi, *in unam ſententiam concordare,* junctis verbis ſequentibus, ibi, *quamvis plures ſint ex una parte, quàm ex altera.* Secundò facit, quia text. *in d. cap.1.* in originali agebat de depoſitione Epiſcopi, in cujus depoſitione propter verbum, *concors,* quo D. Gregorius utebatur, fatentur omnes Doctores, quod requirebatur omnium judicantium conſenſus, nemine diſcrepante, prout etiam nunc attento jure requiri fatentur, ac proinde cùm in hoc volumine verbum *concors,* remaneret, & ſublata ſint verba antiqua, *Epiſcopali gradu,* & adjecta, *ſacerdotali gradu,* neceſſariò dicendum videtur Gregorium IX. voluiſſe ut in Sacerdotis depoſitione nemine diſcrepante ſententia proferatur.

Qua ſententia retenta, ad text. *in præſenti* reſpondendum eſt illius deciſionem de Epiſcopo loquentem ampliandam eſſe caſu, quo agatur de depoſitione Sacerdotis, per jura *ſuprà* citata, quæ cùm in depoſitionibus clericorum inferiorum, nempe Diaconorum, & Subdiaconorum expreſsè quoque non requirant concordem judicum opinionem, ſicut requirunt in Epiſcopo & Sacerdote, quibus majus reperitur præjudicium, graviorque ea judicatur, utique videtur talem judicantium conformitatem non deſiderari, ut in ſpecie fatetur Abb. *n.16.* Felin. *n.5.* Bellam. *à n.4. in d. c.3.* gloſſ. *verbo plures, in c. paſtoralis, de reſcript.* Abb. *n.8. in d. cap. in cauſis,* Menoch. *d. caſu 222. n.10.* 2

Causa VII.

Quæstio I.

Cap. Scripſit I. *Ex regeſto Gregorii.*

HIc text. vulgò allegatur ad hoc, quod coadjutor habet plenam, & liberam adminiſtrationem, per illa verba ibi, *qui poſſit ejus curam omnem agere, & locum illius in regione,* &c. in idem eſt text. *in cap. quamvis, hac ead. cauſa, & quæſt. cap. grandi, de ſuppl. neglig. Prælat. lib.6. cap. dilecti, de offic. ordin. c. accedentibus, de privil.* Anchar. *in cap. unic. num.5. verſ. octavò nota, de clerico ægrot. lib.6.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel §.9. gloſſ.5. n.3.* ubi *n.4.* ſubdit procedere non ſolùm in temporalibus, ſed etiam in ſpiritualibus. 1

Cap. Novatianus VI.

Nicolaus.

EX hoc text. in illis verbis ibi, *qui nec unitatem,* &c. colligitur Paſtorem Eccleſiæ hæreticum divinitus ipſo facto dignitate ſpoliari: ſed S. Thom. *2. 2. quæſt. 39. art. 3.* declarat ab hæreticis, atque ſchiſmaticis poteſtatem ſacramentalem non deperdi quoad ſubſtantiam, ſed tantùm quoad ejus legitimum uſum: at verò juriſdictionem non per conſecrationem, ſed ſolùm per commiſſionem attributam ipſo facto ab hujuſmodi amitti, refert, & ſequitur noviſſimè R. P. Dominicus Puero Congregationis Montis Oliveti Abbas generalis *tom.1. inſtitutionum de Regularium ariſtocratia, cap.6. n.6.* 1

Cap. Quàm periculoſum VIII.

DE renuntiatione majoratus, vide quæ tradunt Gam. *Luſitan. deciſ. 339. n.8.* Molin. *de primogen. lib.1. cap.6.* 1

In gloſſ. *Quàm periculoſum,* ibi, *Arg. quod qui juri ſuo renuntiat, illud repetere non poteſt.* Ita Flamin. *de reſign. lib.1. quæſt.13. num.1.* Et rationes ſuas remittentibus non eſt dandus ad eas regreſſus, ut per Covar. *var. lib.2,* 2

lib.2.cap.4. num.1. Tiraquel. *de retract. lig. §.1. gloſſ.9. num.119.* Surd. *deciſ.231. num.13.* Flamin. *dicta q.13. num.8.* Mar. Anton. *var. reſolution. lib.1. reſolut.104. num.14.*

9 In gloſſ. *Primatus.* De materia hujus gloſſæ ſingularis vide Anton. Gom. *l.40. Tauri, num.1.* Chaſſan. *in catalog. gloria mundi, part.5. conſid.40.* Tiraquell. *de jure primog. in princip. num.12. & quæſt. 66. num.42.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, in princ. n.20. & 21. ff. de liberis agnoſc.* Molin. *de primog. lib.1. cap.2. numer.3.* Surd. *de aliment. tit.4. quæſt.18. numero 25.*

Cap. Sicut vir VI.

Evariſtus.

EX hoc text. in finalibus verbis, ibi, *eo petitionem ſcripto dante*, colligunt Doctores reſignationem beneficii debere fieri in ſcriptis, ut per Turrecrem. *hic, num.1.* & Anchar. *num.4.* Bellam. *de permut. benefic. part.8. quæſt.1. n.1.* & approbari ab omnibus ex ſtylo vulgari, & notorio in Romana Curia arreſtatur Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib.8. quæſt.2. n.1.* ubi *numeris ſeqq.* id diverſimodè declarat.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopis coadjutores dare cum futura ſucceſſione, an, & quando, & quibus liceat, remiſſivè.*

2 *Valerius B. Auguſtinum an, & quomodo coadjutorem, & ſucceſſorem ſibi elegerit, oſtenditur, & numeris ſeqq.*

6 *Epiſcopi duo auctoritate, & poteſtate pares Romani Pontificis conceſſu in una civitate juſta de cauſa inſtitui poſſunt.*

7 *Papæ duo in Eccleſia eſſe non poſſunt.*

Cap. Non autem XII.

Ex epiſt. Paulini.

1 CIrca materiam dandi Epiſcopis coadjutores cum futura ſucceſſione, & an, & quando, & ex quibus cauſis liceat, dixi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.3. alleg.118. per tot. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*

2 Illud verò conſideratione dignum exiſtimo, quod B. Paulin. refert *in hoc text.* de Valerio, qui B. Auguſtinum coadjutorem, & ſucceſſorem ſibi elegit, quod pleniùs aſſerit idem Auguſtinus *epiſt.110.* ubi etiam narrat de Severo Milevitano Epiſcopo, quod ſimiliter ſucceſſorem ſibi deſignavit, exultátque gaudio ipſe Auguſtinus, quod opera ſua populus cum pace illum acceperit, & ſe ipſo commemorat modum, quo ſibi poſt mortem nominavit ſucceſſorem Heradium, ſeu Heraclium ut notat Luſitanus noſter Fr. Ludov. ab Angelis ex eadem Auguſtiniana familia alumnus *in vita ejuſdem B. Auguſtini, lib.4. cap.26.*

3 Verùm hoc ipſum de ſucceſſore ſibi deſignando videtur illegitimè factum, cùm prohibitum extitiſſet in Concilio Nicæno, ut refert idem Auguſtin. *epiſt.40.* & in Conc. Antiocheno *c. Epiſcopo 8. q.1.* & ab Hilario Papa *in c. plerique*, & ab Innocentio II. *c. Apoſtolica 8. q.1.* & ab aliis, ut refert Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.7. cap.20. num.4.*

4 Omiſſa tamen aliquorum reſponſione arbitrantium prædictas, & ſimiles ſucceſſorum deſignationes ex conceſſione Romani Pontificis factas fuiſſe, ut innuit Fr. Ludovicus ab Angel. *dicto loco*, quia divinatio eſt nam, ut benè advertit Poſſidon. *in vita Auguſtini, cap.8.* & clarè fatetur ipſe Auguſt. *d. epiſtol.110.* poſt mortem dixit ille ne deinceps fieret quod de ſe factum doler, eo quòd vivo Valerio in Epiſcopatu factus fuerat Coadjutor, ſeu Coëpiſcopus, neſciens eſſe prohibitum in Nicæna Synodo.

Meliùs igitur reſpondetur conſtare ex *d. epiſt.110.* 5
D. Auguſtini, neque ipſum, neque Valerium, neque Severum ſibi ſolus ſucceſſores elegiſſe, ſed potiùs Clero, & populo propoſuiſſe perſonas, quas tanto munere dignas judicabant, populúmque, & Clerum per acclamationem conſenſiſſe, & eo modo elegiſſe juxta formam, & modum illis temporibus ab ipſo Summo Pontifice permiſſum. Quod quidem non prohiberi in dictis Conciliis patet ex ipſorum verbis, quæ referuntur *in cap. Epiſcopo 1. & 2. 8. quæſt.1.* ibi enim poſtquam conſtituère non licere Epiſcopo in vita ſucceſſorem conſtituere, addunt limitationem, niſi cum conſilio, & judicio Epiſcoporum, & clericorum, qui poſt obitum poteſtatem haberent eligendi; conſonat *dict. cap. plerique, eadem cauſa, & quæſt.* ibi, *ſed populi gratificatio pro populi habeatur aſſenſu*, quibus ſignificatur improbari morem, ut ſolus Epiſcopus ſucceſſorem ſibi eligeret, non verò ſi populi accederet conſenſus; hæc videtur etiam ratio, quare B. Auguſtinus *in dict. epiſt.110.* ſæpè, ac ſæpiùs repetit deſignationem Heradii, quem ſibi ſucceſſorem nominavit, poſt obitum populum multis repetitis vicibus acclamaſſe, & quare exaltat populum Milevitanum cum pace accepiſſe ſucceſſorem, quem ſibi Severus deſignavit.

In gloſſ. *Ut non ſuccederet*, ibi, *ſic ergo uterque in ſolidum eſt Epiſcopus*, &c. Notatur ad hoc quod Romani 6
Pontificis conceſſu in una civitate duo Epiſcopi auctoritate, & poteſtate pares juſta de cauſa inſtitui poſſunt, ut per Panorm. *in c. quoniam, n.4. de offic. Ordin.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.3. c.29. quæſt.13.*

In eadem gloſſ. ibi, *Item nunquid eo modo poſſunt eſſe* 7
duo Apoſtolici, &c. Notatur ad hoc, quod duo Summi Pontifices in Eccleſia eſſe non poſſunt, ut per Gerſon. *in lib. de vita ſpirituali animæ, lect.2. & 3.* Sot. *in 4. diſt. 24. quæſt.2. art.5.* Covar. *in cap. novit, corol.55. de judic.* Pinel. *in l.1. part.3. num.16. ad fin. C. de bonis mat.* Azor. *d. part.2. lib.4. cap.12. à princip.* Alban. *de poteſtate Papæ & Conc. part.1. à num.16.* Alvar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.1. cap.11.* Lancel. Conrad. *in templo omnium judic. lib.2. cap.1. §.2. q.3. verſ. an duobus electis in Pontificem,* Tiraquel. *de primog. q.17. opin.4. n.11.* Simanch. *de Catholic. inſtit. c.45. à n.10.* latè Cordub. *lib.4. q.1. propoſ.8.* Mich. Aninton. *de unitate ovilis, & Paſtoris, c.11. à n.4. & c.12. à num.9.*

Cap. Quamvis XIV.

GLoſſ. *verbo triſte, in præſenti text.* notabiliter re- 1
ſolvit furioſum non poſſe reſignare beneficia, quæ obtinet, ut per Ludov. Gom. *de infirmis reſignant. q.10. in princ.* Roſſiniac. *de benefic. cap.25. n.1.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. reg. de infirm. benef. reſign. num.16.* latè Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib.3. q.8. per tot.* ubi *num.9.* ſubdit quod ſi habens dilucida intervalla renuntiaret, reſignatio tenet ſi fuit facta in intervallo ſanæ mentis, ſecus verò ſi in intervallo furoris; & *à num.10.* reſolvit quod ſi aliquis fuit in furore, furor præſumitur durare, & contrarium dicenti incumbit onus probandi.

Cap. Nihil XVI.

Ex Concil. Tolet. VII.

1 Hic text. *in fine*, videtur decidere illum, qui Miſſam reliquit inceptam, excommunicationis ſententiam incurrere, ut per Palud. *in 4. diſt.* 11. *q.* 1. *art.* 1. Sed verius eſt in nullam incidere excommunicationem, quia text. *in præſenti*, juncto *capite illud*, immediatè præcedente, ſolùm denuntiat, & ſtatuit hujuſmodi Presbyterum excommunicatione feriendum, vel ab officio amovendum ad tempus, ſicuti docent Angel. *in ſum. verbo Euchariſtia* 5. §. 2. Sylveſt. *eodem verbo* 2. *quæſt.* 7. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 22. *quæſt.* 2. Menoch. *de arbitrar. caſu* 406. *n.* 3. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *quæſt.* 4. *art.* 4.

Cap. Si quis in Clero XXIX.

Ex Concil. Agathenſi.

1 EX Concil. Agathenſi *cap.* 64. refert Gratianus *in præſenti*, quod ſi Preſbyter, vel Diaconus per tres hebdomadas defuerit ab Eccleſia, triennio ab officio ſuſpendatur, unde colligit Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 31. *num.* 11. *verſ. hoc autem*, breve tempus dici ſpatium trium hebdomadarum. Verùm attenta diſpoſitione Concilii Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 1. *verſ. eadem omninò*, Parochus non poteſt abeſſe niſi per duos, aut tres menſes, & id ex licentia Epiſcopi, & electo Vicario idoneo ab ipſo Ordinario approbando, aliàs ipſum Parochum peccare mortaliter, & fructus pro rata temporis amittere reſolvunt Flamin. Pariſ. *de reſignation. benef. lib.* 1. *q.* 10. *num.* 32. Franc. Léo. *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 15. Leſſ. *de juſtit. lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 29. *num.* 259. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *q.* 9. Ugolin. *de officio Epiſcopi, cap.* 15. § 4. *n.* 2. *&* §. 5. *n.* 2. *in fine*, Ego ipſe *in ſimili tract. part.* 3. *alleg.* 53. *num.* 92. me citato Sanctarel. *var. reſol. q.* 4. *num.* 10. ubi *num.* 17. extendit ad quoſcumque habentes beneficia curata.

2 In gloſſ. *Solemnibus*, ibi, *ſed quid ſi plures*, &c. Notatur ad hoc quod diſpenſatio ad plura beneficia non extenditur ad licentiam non reſidendi in utroque, ſed in ſolo altero: ita plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 1. *num.* 29.

Cap. Sicut alterius uxor XXXIX.

Calixtus.

1 GLoſſ. *verbo judicari, in præſenti textu*, reſolvit quod maritus poteſt temperatè uxorem caſtigare, non tamen acriter verberare, de quo vide Tiraq. *l.* 1. *connub. gloſſ. part.* 1. *à n.* 22. *& l.* 9. *gloſſ.* 1. *p.* 8. *n.* 13. Boër. *deciſ.* 305. *num.* 2. Menoch. *conſ.* 31. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *p.* 2. *rub. ff. ſoluto matrimon. num.* 33. *cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 16. *num.* 4. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 18. *num.* 16. Farinac. *in praxi crimin. part.* 5. *q.* 149. *n.* 195. Cardoſ. *in praxi judicum, & advocat. verbo maritus, num.* 26. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 31. *num.* 317. *verſ. adverte verò*, Cald. Pereira *in comment. ad l. unic. C. ex delict. defunct. part.* 2. *num.* 56.

Cap. In apibus XLI. *Hieron.*

1 VIde Pinel. *in l.* 1. *part.* 3. *num.* 16. *C. de bonis matern.* Covar. *in reg. peccatum, part.* 2. §. 9. *num.* 5. *verſ. ad idem, & practic. cap.* 1. *num.* 2. Navar. *in cap. novit, de judic. not.* 3. *corol.* 63. ubi dicit in originali non eſſe, *In apibus unus eſt Rex*, ſed *In apibus principes ſunt.*

De apibus multa tradunt Thom. de Cantiprato *in ſpeciali tract. de apibus*, Mathiol. *in lib.* 2. Dioſcor. *cap.* 77. & ex Plinio, Æliano plura congerit doctiſſimus P. Ludovicus Granatenſ. *in Symbolo Fidei, part.* 1. *capite* 20. *per tot.* Si naturarum ſpecies, ac apum differentias, earúmque prærogativas, tam juxta naturalis, quàm moralis Philoſophiæ documenta deſideras, eruditionéſque circa illas quæris, abundantius, & doctius, quàm alibi invenies in Apiario Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. D. Federici Cæſii Lynceorum Principis, ac Principis S. Angeli, S. Poli, &c. in literarum ſtudiis hujus noſtræ ætatis verè Principis, impreſſion. Romæ anno 1625. 2

Vulgò allegatur hic text. ad hoc quod ſicut in apibus unus eſt Princeps, ſic Regnum uni tantùm Regi eſt deferendum, de quo vide Abb. *in cap. licet, num.* 9. *de voto*, Tiraquel. *de primogen. quæſt.* 4. *ex num.* 21. *& quæſt.* 17. *opin.* 4. *ex num.* 20. Lancel. Conrad. *in templo omnium judicum, lib.* 1. *cap.* 1. §. 1. *verſ. an unus tantum ſit, eſſéve debeat Imperator*, Rojas *de ſucceſſionib. c.* 5. *ex num.* 23. Bellug. *in ſpeculo Principum, rub.* 14. §. *veniamus, num.* 25. *verſ. nec obſtat*, Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri, num.* 6. Pined. *in l.* 1. *C. de bonis matern. part.* 3. *ex n.* 16. Covar. *practic. cap.* 1. *num.* 5. *& in reg. peccatum, p.* 2. §. 9. *num.* 5. *verſ. ad idem facit*, Navar. *in capite novit, de judic. notab.* 3. *num.* 151. *cum ſeqq. & num.* 174. Decian. *conſil.* 19. *num.* 25. *vol.* 3. Martin. *in c. afferte, de præſumpt. in verbo dividite infantem, num.* 15. Scor. *reſp.* 1. *num.* 231. *lib.* 2. *tom.* 1. Petr. Gregor. *ſyntagmat. juris lib.* 18. *cap.* 2. *num.* 6. *& lib.* 47. *cap.* 15. *ex num.* 24. *& in ſyntagm. artis mirabilis, tractat. de jure polit. lib.* 2. *cap.* 4. Mench. *in præfat. ad controverſ. illuſt. num.* 102. *cum ſeqq. & lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 10. *&* 24. Matthæ. Lop. Bravo *de Rege, & regendi ratione, lib.* 11. *fol.* 8. Melch. de Valent. *illuſt. tract. juris tract.* 2. *cap.* 5. *à num.* 5. Bened. Ægid. *in l. ex hoc jure, de juſt. & jure, tom.* 1. *cap.* 3. *num.* 7. *&* 8. 3

Cap. Hoc nequaquam XLV.

Ex Conſtantinopol. Synodo.

PRobat hic text. Epiſcopum de Pontificali Ordine ad Monachorum, ideſt, pœnitentium vitam deſcendentem, ulteriùs non poſſe ad Pontificatum reverti, ut per D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 4. *verſ. ad* 2. *in fin.* Maiol. *de irregul. lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 4. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 1. *q.* 13. *n.* 52. ubi loquitur de Epiſcopo renuntiante, ut Monachus fiat, cùm ulteriùs ad Epiſcopatum illum redire non poſſit, *& lib.* 5. *q.* 3. *n.* 242. ubi agit de illo, qui fuit Epiſcopatu depoſitus, & in Monaſterium detruſus ad pœnitentiam peragendam, quod non poſſit iterum ad Epiſcopatum revocari, & *num.* 243. ſubdit ex quadam Pauli IV. conſtitutione, quod ſi Epiſcopus ante Epiſcopatum erat Monachus, & poſtea relicto, aut depoſito Epiſcopatu redeat ad Monaſterium, in ea Religione non poteſt habere dignitates, neque officia. 1

Epiſcopus an, & quando, & de cujus licentia poſſit Religionem ingredi? vide Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 4. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novitiis, diſp.* 2. *dub.* 3. 2

Cap. Suggeſtum XLVI. *Liberius.*

GLoſſ. *verbo decipiat, in præſenti textu*, tenet reſignationem dolo factam eſſe nullam, ut per Sebaſt. 1

baſt. Medic. *de caſibus fortuit.q.*10.*num.*29. Rebuff.*in praxi benefic.tit.de reſignat.dol.num.*1.*& conſ.*8.*num.*2. Petr.Greg.*ſyntagm.juris lib.*57.*cap.*18. *num.*2. Flamin. Pariſ. *de reſign. benef.lib.*13.*q.*3.*n.*1. Azor. *inſtitut. moral.part.*2.*lib.*7.*cap.*26.*quaeſ.*4.

Cap. Sciſcitaris XLVII. *Nicol.*

1 VUlgò colligitur ex *hoc text. & ex cap. ſuggeſtum,* immediatè præcedenti, Epiſcopum non poſſe deſerere Eccleſiam ſuam propter perſonale periculum ſibi imminens, quando ſalus ſubditorum exigit præſentiam Paſtoris, ut per Gig.*in tractatu de reſident. Epiſcop.cap.*17.*ſub num.*2. Campeg. *eodem tract.n.*20. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic.lib.*5. *quaeſt.*3. *n.*130. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent,lib.*9. *c.*5. *num.*14. Licèt enim attenta diſpoſitione Concilii Trident.*ſeſſ.*23. *de reform. cap.*1. Epiſcopus propter urgentem neceſſitatem excuſetur à reſidentia, videlicet quando ſi ipſe reſideret, grave vitæ periculum incurreret, vel propter aliquam perſecutionem, vel propter aëris intemperiem, aut ob inimicitias, ſeu ob principis, & populi furorem declinandum, ut exemplificat Barthol. Carranz. *in tractatu de reſident. Epiſcop.c.*12.*verſ.ſecundò*, Salzed. ad Bernard. *in pract.c.*54.*lit.C.ſecundùm noviſſ. impreſſ.* Valent. *tom.*3. *diſp.*10.*q.*3.*puncto* 3.*verſ.urgens neceſſitas*, Aloyſ.Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici,reſol.*645. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi,part.*3. *alleg.*53. *num.*7.8. *&* 9. & me citato Sanctarel. *var. reſol. quaeſt.*3. *num.*2. hoc tamen non procedit quoties immineret detrimentum ovium in ſpiritualibus, quia tunc ex nulla cauſa debet abeſſe, immò bonus Paſtor tenetur animam ſuam pro ovibus ſuis ponere, juxta illud *Ioan.*10. ut obſervant plures, quos referunt, & ſequuntur Vaſq.*in opuſc. de benef.cap.*4.*§.*2. *art.*1. *dub.*2. *n.*134. Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis,tract.*6.*c.*11.*n.*31.

Cap. Ibi adunati XLIX. & fin.

Gregorius.

1 EX hoc text. juncta gloſſ. colligitur laborem ſine mercede eſſe non debere, neminémque mercede fraudandum eſſe, ut per Surd.*de aliment.tit.*1.*quaeſt.*39. *num.*1.Mex. *in tract.taxa panis, concluſ.*2. *num.*87. Valaſq.*conſ.*127.*n.*2. Bobad. *in ſua Politica, lib.*1. *cap.*12. *n.*48. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.*4. *num.*17. Et labori debere commenſurari præmium, ex latè traditis per Stephan.Gratian. *Marchia deciſ.*101.*per tot.*

CAVSA VIII.

Quæstio I.

SVMMARIVM.

1 *Papa an liceat ſibi eligere ſucceſſorem? oſtenditur, &* num.2. & 3.

4 *Declaratur text. in præſenti,* & num.5.

Cap. Si Petrus I. *Ioannes II.*

1 IOannes II. ſcribens Epiſcopis Germaniæ, & Galliæ *epiſt.unica*, *cap.*2. relatus *in hoc textu*, ait quod Petrus Linum, & Cletum adjutores ſibi adſcivit, ſed Clementem ſucceſſorem: unde elici videtur licere Summis Pontificibus ſibi eligere ſucceſſores, & tradiderunt Victor. *relect.*2. *de poteſtate Eccleſ. quaeſt.*2. *numer.* 23. Soar. *de fide*, *tract.*1. *ſect.*4. *num.*16. & ſaltem urgenti, & aperta neceſſitate Eccleſiæ, tenent Martin. Ledeſma 2. 4. *quaeſt.* 28. *art.*4. *concl.*2. *cum duobus ſeqq. pag.*313. Brix. *in ſuo Indice, verbo Papa*, Vaſq. *tom.*3. *in* 3. *part. diſput.* 244. *c.*5. *à n.*2. ex multis, & primò, quia hoc jure Canonico prohibetur, ſuper quo poſſunt Romani Pontifices diſpenſare. Secundò, quia Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper electione ſui ſucceſſoris, ex Flamin. Pariſ.*de reſignat. benefic. lib.*2. *quaeſt.*1. *num.*12. Azor. *inſtitut. moral.part.*2.*lib.*4. *cap.*5. *quaeſt.*2. Tertiò, quia poteſt alteri facultatem concedere, ut in ipſius locum poſſit ſucceſſorem eligere, ut de facto dediſſe Hadrianum I. Carolo Magno, & Leonem VIII. Othoni I. refert text. *in cap. Hadrianus, il* 2. *& in cap. Synodo,* 63. *diſt.*

Verùm his non obſtantibus tenendum eſt Papam in vita non poſſe ſibi eligere ſucceſſorem, ut meritò ſuſtinent Turrecr. *de auctoritate Papæ, & Concilii, tractat.*1. *cap.*13. *& tract.*2. *cap.*21. Tiraquel. *de conſtit. part.*3.*limit.*2.*num.*4. Azor. *d part.*2.*lib.*4.*cap.*5.*quaeſ.*3. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*1. *q.*98. Caiet.*de auctor.Papæ,cap.*22.*ad fin. verſ.ad objecta*, Card. Baron. *annal.Eccleſ. tom.*11. *anno Chriſti* 1073. *verſ.ſed inter hæc*, & multis rationibus comprobat Jul. Lavor. *var. lucubr. tom.*1.*tit.*4. *cap.*3. *à num.*33. *uſque ad num.*40. Primò, quia Papa, & Epiſcopus ſe habent ad Eccleſiam ſicut vir ad ejus uxorem, *cap.ſicut vir,hac eadem cauſa, & quaeſt.* ſed vir, licèt ſit caput uxoris, *ad Corinth.*6. non poteſt uxori ſuæ alium virum relinquere, quia eo mortuo ab illius lege eſt ſoluta, 2.*ad Corinth.* 8. Igitur, &c. Secundò, quia ſi id liceret, aliud non eſſet quàm univerſalem Eccleſiæ ſtatum immutare, gloſſ. *in cap.Apoſtolica,§. his omnibus, hac eadem cauſa, & quaeſt.* eſſet enim contra antiquiſſimam, & inveteratam conſuetudinem, ſecundùm quam à Chriſti adventu ad hæc uſque tempora ſemper Pontifex creatus eſt per electionem, ſive Cleri, & populi, ſive Cardinalium, ut latè oſtendit Lavor. *dict.tit.*2 *ferè per tot.* Et ideo ſapientiſſimus Paulus III. perſuaſus à Cardinale S. Marci, qui fuit Franciſcus Piſanus Venetus, Epiſcopus Patavinus, ut ſibi ſucceſſorem eligeret, hoc omninò reſpuit, ſicut refert Sylveſt. Aldobrandin. *in addit. ad Decr. in cap. licet, de elect.* Tertiò, quia electio refertur ad tempus, in quo Papa futurus non eſt, arg. text. *in l.ſi qui,ff.de juriſdict.omnium judic.* unde quemadmodum tunc non poſſet, ita nec nunc poteſt, paria enim ſunt aliquid gerere tempore inhabili, vel tempore habili, & effectum ejus conferre in tempus inhabile, *l.quod ſponte,C.de donat.ante nupt.* & conſiderat Rendina *in prompt. recept.ſentent. tom.*1. *tit.*84. *num.*6.

Qua ſententia retenta, non obſtant quæ pro prima ſuprà adducebamus, nam ad primum reſpondetur, 3
Summum Pontificem, non jure tantùm Canonico prohiberi ſibi eligere ſucceſſorem, ſed etiam jure divino, ut per Turrecrem. *in ſum. lib.*2. *cap.*51. Azor. *d. p.*2.*lib.*4.*cap.*5. *quaeſt.*3. Lavor. *d. tit.*4. *c.*3.*n.*40.*&* 45. Ad ſecundum reſpondetur, aliud eſſe diſponere per legem de modo eligendi ſucceſſorem, aliud ſucceſſorem eligere, & conſtituere Eccleſiam hæreditario jure poſſidendam, ut obſervat Gambar. *in Extravag. Iulii II.n.*69. Ad tertium reſpondetur juxta ea quæ dixi *in collect.ad d cap.Hadrianus.*

Reſtat nunc ut reſpondeamus ad text. *in præſenti*, 4
dum inſinuare videtur Petrum elegiſſe ſibi in ſucceſſorem Clementem. & in primis ſunt qui exiſtiment valde dubium hoc factum, quia videtur illud deſumptum

ex epiſt. 1. *ejuſdem S. Clementis ad Iacobum Hieroſolymitanum*, ut referunt *in cap. unde*, *hac eadem cauſ. & quaſt.* quæ falsò inſcribitur ejuſdem Clementis nomine; ut *ibi* dicam; tum quia hac de re dubitaſſe videtur Sanctus Epiphanius *contra hereſes lib.* 1. *tom.* 2. *hereſi* 27. dum dicit: *Non ita clarè ſcimus*, &c. tum denique quia Caiet. *in ſuis opuſculis*, *tom.* 1. *tract.* 2. *de poteſtate Papa*, *& Concilii*, *in* 2. *part. apologia*, *capit.* 22. *verſus fin.* ita ait: *Videtur autem mihi quod tanquam incertum factum auctoritatem firmam non faciat: dico autem incertum, quia Eccleſia Linum, & Cletum reputans Summos Pontifices, computatis annis, quibus quilibet eorum rexit Eccleſiam Romanam ante Clementem, teſtari videtur, quod verba illa Ioannis Papa III. tanquam narrativa crediti facti accipienda ſint, & non ut authorizantia factum quod narratur, propter quod auctoritate illa utimur, ut valeat quantum valere poteſt. Accedit ad hoc verſus* in gloſſ. in cap. ſi Petrus 8. q. 1. §. de Clemente, *dicens:*

Diſputat hic Mundus quartus, fuerítve ſecundus.

5 Conceſſa verò hac hiſtoria multipliciter reſponderi poteſt, & primò quod ex hoc textu conſtat Petrum non ſolùm elegiſſe Clementem, ſed in præſentia totius Eccleſiæ, atque ita de conſenſu Plebis, & Cleri. Secundò, quia B. Petrus ita erat Spiritu ſancto plenus, ut in electione Clementis minimè falli potuerit; non ita autem certum erat omnes alios Petri ſucceſſores tales futuros; unde de Petro ad alios non rectè infertur. Tertiò, quia Clemens ipſe cernens exemplum hoc perniciosum fore, ut oſtenderet Pontificem non debere ſibi ſucceſſorem eligere, Papatui renuntiavit, Petróque immediatè ſucceſſit Linus, & deinde Cletus, & poſt ipſos Clemens, ut adnotavit gloſſ. *verbo aut ligandi*, *in præſenti*, & tradunt Turrecr. *de poteſt. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 51. *verſ. nec oberit*, latè Jacobat. *de Concil. lib.* 10. *art.* 7. *in ſolut.* 11. *argumen. pag.* 734. Joan. Driedon. *de libertate Chriſtiana*, *lib.* 1. *cap.* 3. *ad fin.* Manfred. *cap.* 27. *fol.* 47. Azor. *dict. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 43. *verſ. de Lino*, *& lib* 4. *cap.* 6. *quaſ.* 5. Andr. Gamb. *in expoſit. Extravag. Iulii II. n.* 95. Jul. Lavor. *dict. tit.* 4. *cap.* 3. *à n.* 3. & ſic in Chronologiis annotatur, præcipuè in Breviario Chronologico Fr. Franciſci Longi à Coriolano, *in vita Lini*, *pag.* 20. & habetur etiam in Martyrologio, in Breviario Romano, & in Canone Miſſæ, ubi poſt Linum, & Cletum fit commemoratio Clementis, licèt poſt alios contradicat Mendoz. *quaſt.* 4. §. 11. *verſ. quartò.*

Cap. Unde II.

1 Hic text. videtur deſumptus ex *epiſtol.* 1. S. Clementis ad Jacobum Hieroſolymitanum, quæ habetur *tom.* 1. *Concil. pag.* 279. ex qua conſtat quod cùm S. Petrus non procul à morte eſſet, dum martyrii ſui tempus Domino revelante appropinquare cognoviſſet, convocatis iis, qui ſibi aderant Chriſti fideles, Beatum Clementem veterem Presbyterum, Epiſcopum Romæ deſignatum, ſucceſſorem ſibi ſubſtituit, quod tamen videtur eſſe contra ea, quæ reſolvimus *cap. proximè præcedenti.* Sed reſponderi poteſt, illam epiſtolam, ex qua deſumptus eſt hic text. videri falsò inſcriptam ejuſdem Clementis nomine, ut innuit Cardin. Barun. *annal. Eccl. tom.* 1. *ſub anno Chriſti* 69. *fol.* 680. longè enim antè obierat Jacobus cognomento Alphæi, frater Domini, dictus juſtus, & minor, qui conſtitutus erat à Petro Epiſcopus Hieroſolymitanus, & ex Templi vertice fuit præcipitatus anno Domini 63. Petri verò 19. Neronis 7. ex tabula Chronographica Jacobi Gualterii, primo ſæculo, *fol.* 8. & ex Breviario Chronologico Fr. Franciſci Longi à Coriolano, *fol.* 15. & ex Card. Baron. *d. tom.* 1. *anno Chriſti* 69. *fol.* 628. & 680. & non debet confundi iſte Jacobus cum altero Jacobo filio Zebedæi, qui cæſus obiit anno Domini 44. ſub Herode Agrippa, & propterea Cardin. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſiaſticis*, *in S. Clemente*, dicit dictam epiſtolam non carere ſcrupulo, & multis rationibus hoc ipſum oſtendit Jul. Lavor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 3. *n.* 51.

Cap. Qui Epiſcopum XI.

Auguſtinus.

Epiſcopale munus non tam honorem, quàm onus eſſe, multis ſanctorum Patrum auctoritatibus oſtendi ego ipſe *de efficio & poteſt. Epiſcopi*, *p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 2. *per tot.* 1

Superintendentes poſſumus dicere.] Epiſcopos Græcè, Latinè ſuperintendentes dici, ex hoc text. colligunt Hieron. Gig. *de reſideat. Epiſcoporum*, *cap.* 1. *à num.* 1. Alphonſ. Alvarez Guerrero *in ſpeculo juris Pontificii*, *lib.* 1. *cap.* 4. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.* 3. *cap.* 8. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 5. *q.* 3. *n.* 235. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 28. *q.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 42. *n.* 18. quos refero ego ipſe *d. p.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *num.* 2. & multò plures *in tract. de jure Eccleſ. lib.* 1. *cap.*.. 2

Cap. Licet ergo XV.

Hieronymus.

Gloſſ. *verbo percepiſſet*, *verſ. ſufficit enim*, *in præſenti text.* tenet quod procurator non dicitur fines mandati excedere, quoties facit contigua, & vicina mandato, ut per Bero. *conſil.* 74. *num.* 2. *lib.* 1. Ferret. *conſil.* 208. *num.* 22. Rimin. jun. *conſil.* 26. *num.* 17. *lib.* 1. Menoch. *conſil.* 37. *n.* 95. *lib.* 1. quos refert, & ſequitur Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 9. *quaſt.* 17. *numero* 33. 1

In gloſſ. *Qui præſtantior.* An & quando electio ad Prælaturas de digno valeat, omiſſo digniore, vide Doctores, quos plena manu citavi *de officio, & poteſt. Epiſcopi*, *part.* 3. *alleg.* 60. *n.* 97. quibus addo Joan. Valer. *de differentiis inter utrumque forum*, *verbo electio*, *differ.* 1. ubi meminit hujus gloſſæ, & multò plures retuli noviſſimè *de jure Eccleſiaſt. lib.* 1. *cap.*... 2

Cap. Audacter XVIII.

Gloſſ. *verbo*, *& non per me*, *in præſenti text.* docet per importunitatem obtenta dici fieri invito dante, ut per Joan. Lap. *in repet. rub. de donation. inter virum*, *& uxor.* §. 81. *num.* 5. Rebuff. *ad leges Galliæ*, *tom.* 2. *tit. ut beneficia ante vacat. art.* 2. *gloſſ.* 15. *verſ. ratio eſt*, Matienz. *l.* 10. *gloſſ.* 1. *num.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *nova recop.* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 7. *num.* 4. Paria enim ſunt obtinere per importunitatem, & obtinere per metum. Petr. Pech. *de teſtament. conjugum*, *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 4. *cum ſeqq.* Valenz. *conſil.* 29. *num.* 31. Baſil. Pont. *de matrim. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 17. Et nimia importunitas infert ad actus nullitatem, ſicut metus. Angel. de Vbaldis *conſil.* 46. *n.* 4. *part.* 1. inter matrimonialia Ziletti, Martin. de Garratis inter eadem conſilia, *conſ.* 15. *num.* 16. Cravet. *conſ.* 461. *num.* 11. *vol.* 3. 1

Quæstio II.

Cap. Illud I.

1 GLos. *verbo patrocinia, in præſenti textu,* tota eſt in oſtendendo an,& quando preces habitæ apud aliquem Prælatum, ut beneficium conferat alicui, inducant ſimoniam, in qua quæſtione Doctores magis communiter diſtinguunt de precibus permanentibus in propria natura, vel tranſeuntibus in rationem pretii; & priori modo aiunt eas non ſufficere ad ſimoniam, poſteriori autem modo ſufficere, quam diſtinctionem veram eſſe dicit Soar. *de Relig. tom.* 1. *tr.* 3. *lib.* 4. *de ſimon. c.* 40. *n.* 2. ubi *n.* 3. citato hoc text. reſolvit quod poſtulare ab aliquo Prælato, ut conferat alicui beneficium ſine promiſſione alia, vel pacto, nunquam eſt ſufficiens ad ſimoniam, nec illæ preces habent rationem pretii, nec Prælatus propter illas principaliter conferens beneficium, ſimoniam committeret, licèt aliàs peccare poſſit.

Quæstio V.

Cap. Artaldus II.

1 NUllam *conventionem ante,* &c.] Notari ſolet hic text. ad hoc quod ſimonia non committitur ſine conventione, & tractatu præcedente, & quod quicquid factum reperitur, eam non inducit, ſi non probetur factum in vim & executionem præcedentis tractatus, ut per Flamin. Pariſ. *de confident. quæſt.* 26. *n.* 4. *&* 5. Rot. *deciſ.* 358. *n.* 11. *part.* 2. *recent. & in Balneoregien. ſimonia,* 17. *Maii* 1624. coram Reverendiſſ. D. meo Coccino Decano, ubi etiam fuit dictum, tractatum de renuntiando certo modo non eſſe prohibitum, ſed pactionem firmam eſſe prohibitam.

CAUSA IX.

Quæstio I.

Cap. Nos conſecrationem I.

1 EX hoc text. *in princip.* videtur colligi ordinationem factam ab excommunicato, nullo modo poſſe dici ordinationem, ſed occurrit Mar. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 1. *diſp.* 8. *cap.* 5. *verſ. ſecundò, pag.* 97. reſpondendo eum gloſſ. quod ſive Epiſcopus receperit ultimam manus impoſitionem in Eccleſia, ſive extra Eccleſiam, dummodo forma Eccleſiæ ſervetur in ordinando, ſemper Ordinem confert, ſed non ſemper executionem, differentia tantùm eſt inter utrumque modum, quod ordinati ab Epiſcopo, qui recipit ultimam manus impoſitionem in Eccleſia, ſive ignoranter, ſive ſcienter, ſi aliàs digni fuerint, poſſunt tolerari, ut dicitur *in cap. ab excommunicatis, & cap. ordinationes, ſup. hac eadem cauſa, & quæſt.* Si autem ſint ordinati ab Epiſcopo, qui extra Eccleſiam recipit manus impoſitionem, ſi ſcienter, nonquam tolerantur, ut refertur *in cap. venientibus,* 1. *q.* 1.

Cap. Ab excommunicatis IV.

Urbanus II.

GLoſſ. *verbo quondam, in præſenti textu,* docet valere Ordinem collatum ab occultè excommunicato, vel ſuſpenſo, non tamen conferri recipienti Ordinis executionem, ut per Covar. *in capite alma mater, part.* 1. *§.* 6. *n.* 6. Rebuff. *in repet. cap. poſtulaſtis, de clerico excomm. miniſt. notab.* 2. *num.* 18. *juncto n.* 27. D. Anton. Sylveſt. Palud. Henriq. & alii, quos refert, ſed non ſequitur Sanchez *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 22. *num.* 35. *verſ. alii.* 1

Contrarium tamen, immò geſta per occultum excommunicatum in quibuſcunque ſpiritualibus valida eſſe, & ita Epiſcopum ſic excommunicatum, vel ſuſpenſum conferre Ordinis executionem verius eſt; 2 quia cùm adſit communis error facti cum titulo, æquitas poſtulat ut omninò valeat quicquid gerit, quia dignitas potius quàm perſona agit: neque text. *in præſenti, & in cap.* 2. *de ordinat. ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcop.* contrariæ ſententiæ oppoſitum probant, intelligendi enim ſunt de publicè excommunicatis, & quando ignorantia non eſt probabilis, & illud axioma, *nemo dat quod non habet,* intelligitur de cauſa principali, non autem de inſtrumento, quale eſt Sacerdos Sacramentum conferens, & ita licèt iniquus ſit, gratiam, qua caret, largitur, quare ita tenent Gutier. *canon. lib.* 1. *capite* 1. *numer.* 80. Maſcard. *de probation. concluſ.* 648. *numer.* 45. & alii, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. diſp.* 22. *n.* 45. *verſ. verius.*

Quæstio II.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopo nulli licet Pontificalia in alterius Diœceſi exercere.*

2 *Ordinatio proprii Epiſcopi ſi extra territorium fiat, valida erit, licèt puniri poſſit.*

3 *Epiſcopus, qui invitatus accedit ad aliam Diœceſim pro ordinandis Clericis, debet habere expenſas.*

Cap. Nullus Primas III.

Calixtus.

CAlixtus *epiſt.* 2. relatus *in hoc text.* prohibet ut nullus Primas, Archiepiſcopus, vel Epiſcopus judicet, aut ordinet, vel diſponat aliquid in Parochia alterius, niſi fuerit invitatus, ſi verò præſumpſerit, damnabitur cum cooperantibus, & conſentientibus ei, hac de re Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *de reform. cap.* 5. ita diſponit: *Nulli Epiſcopo liceat cujuſvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de Ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantùm. Si ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab executione Ordinum ſint ipſo jure ſuſpenſi.* De cujus decreti materia, & intellectu agunt Navar. *conſil.* 69. *de ſentent. excomm. in antiq. aliàs conſil.* 1 *a. de cleric. excomm. miniſt. in novis,* Henriq. *in ſum. lib.* 11. *cap.* 3. *§.* 2. *in fin. juncto comm. lit.* S. Salzed. ad Bernard. *cap.* 26. *lit. A,* Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 16. Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib.* 1. *quæſt.* 17. *num.* 17. Petr. de Ledeſma *in ſum. part.* 1. *ubi de ſacramento Ordinis, cap.* 8. *concl.* 4. *dub.* 4. Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis, tract.* 2. *capit.* 2. *numero* 12. Bonacin. *de cenſuris* 1

diſput.3.quæſt.6.punƈto 3.num.27. Piaſec. *in praxi Epiſcop.part.1.cap.1. num.46. pag.35.* Armendar. *in addit. ad recopil.legum Navarræ, lib.1.tit.18.l.7. de Epiſcopis, n.68.* Campan. *in diverſ.juris Canon.rub.9.cap.5.num.6.*

2 Si verò contra prohibitionem Concilii Tridentini *dict. cap.5.* ordinatio proprii Epiſcopi extra territorium fiat, valida erit, licèt puniri poſſit, ut reſolvunt Henriq. *lib.11.cap.3.§.2.in fin lit.S,* Ugolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap.4.§.14.n.2.* Fornat. *in tractatu de Ordine, cap.8.§ 8.* Molfeſ. *d.cap.2.n.11.*

3 *Niſi vocatus ab eo,* &c.] Nota quod Epiſcopus, qui invitatus accedit ad aliam diœceſim pro ordinandis clericis, debet habere expenſas, ut per Archid. *num.2.* Turrecr. *num.ult.in præſenti,* Jacob. de Graff. *in aureis decif.part.2.lib.1.cap.10.n.3.*

4 Ex hoc text. colligitur, quod qui non poteſt aliquem ordinare, non poterit etiam illum judicare, ſed hoc intelligit D. Barboſ. *ad l.1.art.3, n.203.ff.de judic.* ſcilicet ſine licentia Epiſcopi, qui ei Ordines contulit, & per argumentum à contrario ſenſu qui ei Ordines contulit, poteſt eum judicare, quaſi per ordinum collationem ita ei efficiatur ſubditus, ut tantùm per illum poſſit judicari, vel per alium cum ejus licentia.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopus an excuſetur ſi ordinet extraneum bona fide ſub ratihabitione proprii Epiſcopi,* & n.2.
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Epiſcopus proprius poteſt diſpenſare cum promoto ab alieno abſque eius licentia.*

Cap. Lugdunenſis X. & ult.

Urbanus.

1 EX hoc text. volgò colligitur excuſari Epiſcopum, ſi ordinet extraneum bona fide ſub ratihabitione proprii Epiſcopi, ut patet ex facto S. Epiphanii qui, ut refertur *in hoc textu,* Ordines contulit quibuſdam clericis diœceſis Joannis Chryſoſtomi, quod nulla ratione ſalvari poteſt, niſi quia id fecit pro comperto habens illud Joanni viro pientiſſimo, & ſibi amiciſſimo placitum, & gratum fore, ut conjectatur Navar. *ad c.in.placuit, de pœnit.diſt.6. num.102. verſ.7.* & ideo ita ſentit Major *de irregul.lib.4.cap.2.num.7.* & videtur tenere Campan. *in diverſ.juris Canon.rub.9. capite 4 à num.2.*

2 Verùm Epiſcopi hoc maximè effugere debent, cùm jure non benè probetur, & anſam eis præſtare poſſet ut hoc quæſito colore alienos ad Ordines promoverent, unde innumera damna orirentur: quapropter hanc partem ſuſtinent Salzed. *ad Bernard. in practic.cap.26. lit.C, verſ.ſecundus,* Quarant. *in ſum.Bullarii, verbo Ordo, verſ. amplia hanc Extravag.* Rebuff. *in praxi, rub. de forma dimiſſ. num.11.* Pariſ. *conſil.136.col.1. vol 4.* Azor. *inſtitut.moralium part.2.lib.3. cap.48.q.4.§ dubia quæſtionis,* Molfeſ. *in ſum.Theologiæ moralis, tract.2.c.2. n.14.* Bonacin. *de cenſur.diſp.8.quæſt.unic.punct.4.n.28. verſ. ſecundò.*

3 Qua retenta ſententia ut magis ſecura, licèt prima non ſit improbabilis, ut alibi dixi, multipliciter reſponderi poterit ad text. *in præſenti.* Primò quod illius deciſio juribus recentioribus ſit antiquata, ut ſentire videtur Archid. *hic ad fin. verſ. ſed contra,* allegat plura jura contrarium diſponentia, quorum pleraque emanarunt poſt hujus text. ſanctionem. Secundò, ut refert Mandoſ. *ad reg.24. Cancel. q.4. num.12.* interpretari poteſt, ut tantùm procedat in collatione primæ Tonſuræ ſeu minorum Ordinum, non verò in Sacris. Tertiò poteſt aſſeverari, quod ideò admiſſa fuit ratificatio, quia ille ordinatus notus erat, prout *hic* ponderat Archid. *num.3.* Erat quidem ſaltem ſecundùm antiqua jura maxima differentia inter ordinatum cognitum, vel incognitum. Quartò ex eo quidem procedere text. *hic* videtur, quod ordinatio facta fuit idoneo, & habili, non in contemptum proprii Epiſcopi, ſed quia crediderit ei placere, etſi verè liceret aliàs. Quintò cum Rebuffo *ubi ſuprà, num.14.* dici poteſt in hoc textu non probari, quod per ratihabitionem Epiſcopi confirmetur ordinatio, ſed Epiſcopum relaxare injuriam ſibi ab ordinato illatam, ibi, *miſerationis intuitu in ſuo quoque honore recipis.*

In gloſſ. *Moderatio tua,* ibi, *permittitur Epiſcopo diſpenſatio,* &c. Notatur ad hoc quod proprius Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto ab alieno abſque ejus licentia, ut per Hieron. Gabr. *conſ.181.n.9. vol.2.* Campan. *d.rub.9.cap.4.à princ.* & eſt hodie indubitabilis reſolutio ex nova diſpoſitione Concilii Trident. *ſeſſ.23. de reform. capite 8.* ubi deciditur ſic promotum ſuſpenſum eſſe à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, nec Pii II. conſtit. incip. *Cùm ex ſacrorum,* obſtat dum inſinuare videtur prædictum non poſſe à proprio Epiſcopo habilitari, quia illi derogatum exitit per jus poſterius Concil. Trident. *d.cap.8.* ut advertit Gutier. *Canon.lib.1. cap.26.num.23.* Nec denique obſtat Sixti V. conſtit. *contra clericos promotos,* dum illos declarat ipſo jure ſuſpenſos, & jure hujuſmodi ſuſpenſionis abſolutionem ſibi tantùm reſervat, quia reſpondetur illam moderatam fuiſſe per Clementem VIII. *in ſua conſtitut. incip. Ad Romanum Pont. decet,* ac proinde Conciliaria conſtitutio ad hæc uſque tempora vigere debet. 4

Quæstio III.

Cap. Cùm ſimus III.

Ex ſeptima Synodo.

DEclaratur *in collect. ad caput 1.de ſuppl.negl. Prel. lib.6. num.10.*

Cap. Nemo XIII. *Innocent.*

DE materia hujus text. vide quæ latè dixi *ad c.Si Papa, 40. diſt.*

In gloſſ.1.ibi, *& cùm ſubmittit ſe confeſſori ſuo,* &c. Nota Summ. Pont. teneri ad confeſſionem, quæ Sacerdotibus ſecretè fit in omnibus illis caſibus, quibus ea jure divino eſt inſtituta, & præcepta, tametſi minimè teneatur ſaltem quoad vim coactivam præcisè ſemel in anno confiteri juxta præceptum humanæ conſtitutionis, de qua *in cap.omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* Colliges hæc ex Nav. *in princ. de pœnit. diſt.5.num.32.& in cap.placuit, n.15. & in cap.Sacerdos, n.50.de pœnit.diſt.6.* Covar. *in cap.alma mater, p.1.§.1. n.5.* juncta alia, quos citavi *ad d.c. omnis utriuſque ſexus, num.2.* 1

SUMMARIUM.

1 *Papa eſt Ordinarius Ordinariorum.*
2 *Papa eſt Epiſcopus univerſalis Eccleſiæ, & habet pro propria diœceſi totum Orbem.*

3 Papa

3 *Papa concurrit cum omnibus Ordinariis.*
4 *Appellari non poteſt à Papa.*
5 *Papa Chriſti Domini noſtri Vicarius eſt, & unum, idemque tribunal, & conſiſtorium cum Chriſto facit.*
6 *Hæreſim ſentire videtur, qui à ſententia Papæ ad Chriſtum appellat.*
7 *Concilium generale legitimè congregatum recuſari non poteſt.*

Cap. Cuncta per mundum XVIII.

Gelaſius.

1 Celebris eſt hic text. & multùm allegabilis in iis, quæ ſpectant ad Pontificiam poteſtatem, & vulgò notari ſolet ad hoc quod Papa eſt Ordinarius Ordinariorum, Mohed. *deciſ.1. num.4. de conceſſ.præb.* Caputaq. *deciſ.282. num.3. part.1.* Ludov.Gom. *in proœm. regul.Cancel.quæſt.2. verſ. conſidera etiam, ſub n.7.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.* §.2. *proœm.num.24.* Camil.Borrel. *in ſum. omnium deciſ.tit.4. num.10.* Flamin. *de reſignat.*
2 *benefic. lib.8. quæſt.7. n.4. cum ſeqq.* & quia eſt Epiſcopus univerſalis Eccleſiæ, idem Flamin. *d.tract. lib.11. quæſt.13. num.132.* Card.Baron. *tom.8. annal. Eccleſiæ, anno Chriſti 595. pag.64. & 68.* & habet pro propria diœceſi totum Orbem, ex gloſſ. *verbo privata, in cap. felicis, §. finali, de pœnis lib.6.* Gonzal. *d.* §.2. *proœm.*
3 *n.46.* ideò concurrit cum omnibus Ordinariis: idem Gonzal. §.1. *proœm. à num.32.* Matt. *de juriſdict. p.3. cap.21. à num.15.*
4 Notatur etiam ad hoc, quod à Papa nullus appellat, itaut error eſſet in fide aſſerere à Summo Pontifice appellari poſſe ad Deum, vel ad alium hominem, ut per Auguſt. de Ancona *de poteſt.Papæ, quæſt.6. art.3.* Palat.Rub. *de jure obtent.Regni Navarræ, part.2.* §.4. *in princ.* Jacobat. *de Concil. lib.10. art.1.* Anton. Ricc. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.9. cap.2. num.13.* Dominic. Pucto *tom.2. inſtit. de Regular.*
5 *ariſtocratia, cap.5. num.6.* Nam cùm Summus Pont. Chriſti Domini noſtri Vicarius ſit, *cap.inter corporalia, cap.quanto, cap.licet, de tranſl.Epiſcopi,* & unum idemque tribunal, & conſiſtorium cum Chriſto faciat, Selv. *de benef.part.3. quæſt.8. n.25.* Malvet. *de canonizat. Sanctor.dub.2. num.10.* Menoch. *conſ.51. num.13. lib.1.*
6 Jacob. de Laurent. *de judice ſuſpecto, cap.2. n.3.* ideò hæreſim ſentire videntur, qui à ſententia Papæ ad Chriſtum appellant, quaſi Papam Chriſti non eſſe Vicarium, nec cum eo idem tribunal habere credant, ut obſervant ſupracitati Doctores.
7 Notatur denique ad hoc quod Concilium generale legitimè congregatum recuſari non poteſt, ſicut docent Præpoſit.Mediolanen. *in cap.cùm ſpeciali, n.25. in fine, de appellat. & in cap.poſtremò, eodem tit.num.8. verſ. & ideo nec Concilium generale,* ubi etiam Franch. *n.16.* Andr.Gail. *lib.1. obſervat.33. n.3.* Fulv.Pacian. *de probat.lib.2. cap.45. n.96.* Sigiſm. Scacc. *de appellat. q.16. limit.1. n.17. verſ. Concilium generale,* Jacob. de Laurent. *de judice ſuſpecto, cap.3. num.6.*

CAVSA X.

Quæstio I.

SUMMARIUM.

1 *Oblationes, quæ ſacris Imaginibus deferuntur, debentur Epiſcopo ſecundùm aliquos, ſed meliùs ſpectare ad Parochos tenent alii, ut n.2.*
3 *Oblationes factæ in Eccleſia Cathedrali ſpectant non ad Epiſcopum, ſed ad Archipresbyterum, qui curam animarum ibi exercebat.*
4 *Oblationes in certum uſum, ſeu finem ex piorum offerentium voluntate deſtinatas non poteſt Parochus in proprium uſum convertere, ſed debet fideliter diſpenſare.*

Cap. Quia Sacerdotes XIII. cum ſeq.

Antiquitus inter Doctores fuit magna controverſia, an oblationes, quæ ſacris Imaginibus deferuntur, deberentur Epiſcopo, vel Parocho, quorum plures partes Epiſcoporum tuentur, ut Angel. *in diſtinct. incip. In refulgenti, in 2.dub.* Malvet. *de oblationibus, in 4. dub. num.14.* Petr. de Vbaldis *de Canon.part.1. cap.4. quæſt.16.* & refert Decian. *conſ.16. ſub num.7. lib.2.* 1
Attamen verior, & hodie receptiſſima ſententia eſt, quod ſive in Eccleſia parochiali poſitæ ſint hujuſmodi ſacræ Imagines, ſive extra, intra tamen limites Parochiæ, habet fundatam intentionem Parochus ſuper omnibus obventionibus contingentibus intra limites ſuæ Parochiæ, & ad eum ſpectant: ita per text. *in præſenti cum duobus ſequentibus,* Abb. *in cap. dictus, num.4. verſ.quoad primam, de offic. Ordin,* ubi ſubdit Epiſcopo ſolùm deberi oblationes quando ſacræ Imagines reperiuntur extra omnem Parochiam, Felin. *ibidem, in princ. & num.3.* idem Abb. *in cap. quoniam, num.1. de decim.* ubi ſignanter quod ſpectant ad Parochum, & non ad Epiſcopum. Capell. Tholoſ. *deciſ.483.* Ferrer. *conſ.143. num.2. 3. & 4.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part.1. tit. de bonis clericorum, §. 3. à num. 4.* Azor. *inſtitutionum moralium part. 1. lib.7. cap.38. quæſt.13.* Decian. qui fusè pro Parocho contra Epiſcopum in his oblationibus, quæ Iconi ſanctiſſimi Crucifixi offerebantur, conſuluit *dict. conſil.16. per tot. lib.2.* Gutier. *quæſt. lib.2. cap.21. num.162.* Mareſcot. *variarum reſol. lib.2. cap.42. num.6. 7. & 8.* Aloyſ. Ricc. *in deciſion. Curiæ Archiepiſcop. Neapol. part.4. deciſ.170. num.7.* & hanc eandem opinionem videtur amplexus D.Thom. *2. 2. quæſt. 86. art. 2. præſertim in reſp. ad 2. argum.* & expreſsè ſequuta eſt Rot. *in Aquilana nullitatis erectionis, 20. Decembris* 1610. coram R. P. D. meo Pirovano, quæ eſt *deciſ.256. part. 1. recent. & in Beneventana ſpolii 2. Decembr.* 1587. coram Orano, ubi dictum fuit oblatio- 2
nes factas in Eccleſia Cathedrali ſpectare non ad Epiſcopum, ſed ad Archipreſbyterum, qui curam animarum ibi exercebat, & idem reſpondit Sacra Congregatio Illuſtriſſimorum Interpretum Concilii Trident. *in una Caven.* Jus enim univerſale habet Parochus intra limites ſuæ Parochiæ, mediuſque eſt inter Deum, & populum; unde quemadmodum dogmata & Sacramenta, quæ proveniunt à Deo, exhibet populo, ita vice verſa exhibet Deo ea, quæ ſunt populi; nempe preces, & oblationes: & qui Altari ſerviunt, de Altari participant, ut egregiè ratiocinatur D.Thom. *d. art.2.* quem refert Rot. omnia ſupradicta adducens *in Lunen. Sarzanen. oblationum, 8. Februarii* 1617. coram R.P.D. Merlino.
Intellige ſupradicta, niſi oblationes in certum 4
uſum, ſeu finem, putà pro Miſſis, & fabrica, ex piorum offerentium voluntate fuerint deſtinatæ, quia tunc ad Parochum nullo modo ſpectabunt, ut illas in proprium uſum convertat, ſed voluntas eorum, qui eleemoſynam, ſeu oblationes dederunt, præcisè ſervari debet, ſicut benè obſervant addit. ad Capell. Tholoſ. *d.deciſ.483.* Mareſcot. *d.cap.42. num.1. lib.1.* Aloyſ.Ricc. *d.deciſ.170. num.1.* Rot. *in Bracharen. obla-*

ſionum, 17. *Decembr.* 1612. coram Reverendiſſ. Patriarcha Pamphilio. Verùm adminiſtratio harum oblationum etiam tali caſu ad Parochum videtur ſpectare ex eodem jure Parochialitatis, & qua ratione oblationes ſpectant ad Parochum, niſi fuerint in determinatum uſum datæ, eadem, immò & majori ratione ad eundem Parochum ſpectat ſaltem adminiſtratio oblationum, quoties ad certam cauſam ſunt erogandæ, cùm & regulariter de iſtis oblationibus Parochus debeat eſſe fidelis adminiſtrator, ac diſpenſator, partim convertendo in proprium uſum, partim in erogando in iis quæ concernunt cultum divinum, & partim ad pauperum inopiam ſublevandam, ut per D.Thom. *loco præcit.* & de harum oblationum diſtributione idem ſancitum fuit *in cap. Vulterana, & in cap. quatuor*, 12. *q.* 2. Et quod hujuſmodi oblationum ſolus Parochus habeat adminiſtrationem, dixit Abb. *in cap. poſtulaſtis, num.* 2. *verſ. adminiſtrationem autem, de his quæ fiunt à Prælat. ſine conſ. Capit.* Ferret. *d. conſ.* 145. *n.* 4. *verſ. & quod.*

Cap. Hanc conſuetudinem XV. & ult.

Damaſus.

1 IN hoc text. Damaſus Papa conſtituit jus ad oblationes eſſe Eccleſiaſticum, & ad clericos pertinere, ac ſubinde ſub laïcorum dominio non detineri, ut per S.Thom. 2. 2. *quæſt.* 86 *art.* 2. Suar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 3. ubi *in fine* ſubdit, quod licèt jus oblationum ſit proprium clericorum, res tamen ipſæ oblatæ, præſertim mobiles, ſi conſecratæ non ſint, poſſunt in laïcorum uſum converti per donationem, vel alium juſtum contractum, quia nec res illæ in ſe ſacræ ſunt, nec aliquo jure eſt prohibitum, ſecus verò eſt poſt conſecrationem talis rei.

2 Poteſt tamen oblationum adminiſtratio committi laïco, quoties illas non convertit in proprios uſus, ſecundùm Dec. *conſ.* 148. *n.* 3. Rot. *in Toletana eleemoſynarum*, 24. *Maii* 1619. coram R.P.D. meo Pirovano, Aloyſ. Ricc. *in d. p.* 4. *deciſ.* 170. *n.* 11. *&* 12.

3 *Sub anathematis vinculo ſit colligatus.*] Notatur ad hoc quod excommunicationem incurrunt laïci, qui oblationes intra Eccleſiam factas de Eccleſiis auferunt, & ſibi uſurpant, ut per Bonacin. *de cenſuris extra Bullam, diſp.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 1. *à princ.* ubi etiam reſolvit hanc excommunicationem eſſe ipſo jure latam, & ſtatim incurri.

Quæstio II.

Cap. Caſellas I. *Ex Concil. Agathenſi.*

1 ECCLESIÆ res an, & quando Epiſcopis alienare liceat, dixi ad *tit. de reb. Eccleſiæ non alien. in Decret. & ad Extravag. ambitioſæ, eod. tit. inter communes, & de officio, & poteſtat. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 95. & ibi citatis addo noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris Canon. ad tit. de rebus Eccleſiæ non alien.*

Cap. Ea enim II. *Leo, & Anathemius.*

1 INſeruntur ſub hoc textu authenticæ plures, ex *tit. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* de quarum materia ſuis locis opportuniùs agemus; interim tamen remiſſivè aliquid dicemus.

2 *Hoc jus porrectum.*] De materia hujus authent. vide *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 59. Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.* 9. § 9. *num.* 33. *fol.* 311. Rebuff. *in compend. alienat. n.* 20. *cum ſeqq.* Gutier. *alleg.* 1. *num.* 7. Navar. *in tract. de alienat. rerum Eccleſiæ, num.* 5. noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris Canon. ad tit. de rebus Eccleſ. non alien. num.* 29.

3 *Item prædium.*] Vide Capyc. *deciſ.* 113. Moll. *in emporio juris, p.* 1. *tit.* 1. *quæſt.* 16. *num.* 13. Valaſc. *de jure emphyteut. lib.* 1. *quæſt.* 17.

4 *Sed & permutare.*] Vide Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap.* 5. *num.* 36. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conventionibus, tom.* 2. *lib.* 25. *tit.* 4. *num.* 9. *& ſeqq.* ubi de intellectu.

5 *Perpetua.*] Vide Grammat. *deciſ.* 223. *in princ.* Tiraquel. *de retractu lig. tit.* 2. § 24. *gloſſ.* 1. *num.* 9. Covar. *lib.* 2. *var. cap.* 16. *num.* 3. Valaſc. *de jure emphyt. quæſt.* 5. *num.* 5. Gam. *Luſit. deciſ.* 49. *num.* 1. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 10. *num.* 3.

6 *Qui rem.*] Vide quæ dixi *in collectan. ad cap. potuit, de locato, & ad extravag. ambitioſæ, à num.* 27. *de rebus Eccleſiæ non alien.* Et de emphyteuta deteriorante rem in emphyteuſim ſibi conceſſam, quod cadat in commiſſum tradunt plures, quos plena manu refert Cened. *ad Decretal. collect.* 144. *n.* 23. quibus addo Surd. *deciſ.* 102. *n.* 7. Fachin. *lib.* 3. *controverſ. cap.* 16. D. Barboſ. *in l. divortio, § ſi fundum, num.* 15. *cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Molin. *de juſtit. tract.* 2. *diſp.* 457. Valaſc. *conſil.* 50. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. convent. tom.* 2. *lib.* 22. *tit.* 29. Cardoſ. *in praxi judic. verbo emphyteuſis, n.* 9. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. quæſt.* 11. *n.* 10. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *num.* 548. Quæ autem deterioratio ſufficiat, vide Cavalcan. *de uſufruct. mul. relicto, num.* 157. Joſeph. Ludov. *Peruſ. deciſ.* 22. *num.* 21. *& deciſ.* 49. *num.* 10. Joan. Garc. *de expenſis, cap.* 11. *num.* 34. *in fine*, Surd. *deciſ.* 102. *num.* 9. D. Barboſ. *in d. § ſi fundum, n.* 20. *verſ. & tenebis menti*, Valaſc. *in conſ.* 50. *num.* 6. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 29. *num.* 19. Menoch. *de arbitr. caſu* 78. *num.* 8. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 152. *num.* 1. Caſtil. *controv. juris lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 18.

Cap. Precariæ IV.

Ex Concil. Mediomatrici.

VIde quæ dixi ad *titulum de precariis, in Decretalibus.*

Quæstio III.

Cap. Placuit I.

CATHEDRATICUM, quod ob honorem Cathedræ Epiſcopalis ſic vocatur, Flamin. *de confident. quæſt.* 15. *num.* 5. Bellet. *diſquiſ. cleric. part.* 1. *tit. de cleric. debit.* § 15. *num.* 7. *verſ. appellatur*, Epiſcopi exigere poſſunt, ut probat text. *in præſenti*, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 2. *cap.* 14. *n.* 5. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo jus Cathedraticum*; taxam autem hujuſmodi Cathedratici ponit hic text. idest, duos ſolidos, qui tamen ſolvendi ſunt ſecundùm taxam, quæ antiquitus ſolvi conſuevit, ut obſervant Aloyſ. Ricc. *in praxi aur. reſol.* 182. *num.* 1. & Surd. *conſ.* 454. *num.* 12. Sed quia ſolidorum valor conformis non eſt, immò varius, ſecundùm diverſam provinciarum taxationem, ut per Covar. *lib.* 1. *var. c.* 11. *n.* 3. *& de vet. numiſm. collat. c.* 6. *n.* 5. Gregor. *l.* 9. *verbo de oro, tit.* 4. *p.* 5. Gutier. *de juram. confirm. p.* 1. *c.* 7. *n.* 4. Surd. *conſil.* 454. *n.* 11. Molin. *de juſtit. tr.* 2. *diſp.* 278. *verſ. dubium tamen eſt.* Christop. de Paz *in ſchol. ad leges Styli, l.* 84. *à n.* 1. Steph. Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 51. *n.* 14. 1

ideò

ideò attendenda eſt diverſarum Cathedralium conſuetudo bona, & rationabilis in ejus taxatione, ſecundùm Zerol. *d. verbo jus Cathedraticum*, §. 2. Aloyſ. Ricc. *d. reſolut. 182. n. 1. in fine*, Piaſec. *in praxi Epiſcopi, p. 2. cap. 2. num. 20.*

Cap. Unio III.

Ex Concil. Toletano XVI.

1 DE Canonica portione Epiſcopis debita, latè egi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 86. num. 1. cum ſequentib.* ubi memini hujus text. & *ibi* citatis addo Joan. Houot. *in ſum. juris Canon. ad tit. de teſtam. ex num. 10.*

2 *Sed hoc neceſſariò*, &c.] Notatur ad hoc, quod propter tenuitatem Parochialium plures poſſunt ab uno retineri, ut per Joan. Lignano *de pluralit. benefic. n. 1.* Et ex diſpenſatione Epiſcopi cauſa ſaltem utilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ poſſe ſimul plures Eccleſias Curatas retineri, ſi adeò tenues ſint, ut ſingulæ proprium non poſſint Sacerdotem alere, tenent Sot. *de juſtit. lib. 3. quæſt. 6. art. 3. verſ. primus caſus*, Hojed. *de incompatib. benefic. part. 2. cap. 5. à princip.* Verùm Rota *in Leodien. Canonicatus*, 5. *Julii* 1610. coram Reverendiſſ. D. meo Coccino Decano, impreſſa apud Farin. *deciſ. 310. part. 2. recent.* cenſuit non obſtante exiguitate diſtantiæ, & tenuitate fructuum Parochialis cujuſdam, & Canonicatus, quos quidam ex diſpenſatione Epiſcopi poſſidebat, illos cadere ſub incompatibilitate, & ſi utrumque retinere pergeret, eſſe utroque ipſo jure abſque alia admonitione privatum: refert Joan. à Cochier. *in comment. ad reg. 52. Cancell. à num. 4. pag. 147. cum ſeqq.*

Cap. Inter cætera VIII.

Ex Concil. Tolet. VII.

1 HIc text. *in verſ. cùm verò*, admonet ne Epiſcopus cùm diœceſim viſitat, ulli præ multitudine oneroſus exiſtat, quod à fortiori procedit in aliis inferioribus viſitandi jus habentibus, de quibus agit Concil. Trident. *ſeſſ. 24 de reformat. cap. 3. verſ. Archidiaconi autem*, quibus poterit ipſe Epiſcopus præſtituere terminum ad viſitationem expediendam, & præſcribere comitatum, & equitatum, ne oneri ſint Eccleſiis, quas viſitaverint, ſicut obſervat Piaſec. *in praxi Epiſcopi, part. 2. cap. 3. num 62. pag. 113.* quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 73. num. 39.*

2 *Ane amplius quàm una die*, &c.] Nota quod ſi Epiſcopus una die duas Parochias viſitaret, unam tantùm procurationem habebit, ut per Zerol. *in praxi Epiſc. part. 1. verbo Viſitatio*, §. 6. *dub. 6.* quia illam pro temporis tantùm neceſſitate conſequitur, ſecundùm Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 3. verſ. pro temporis*: cui quidem neceſſitati pro illo die unica procuratione in prima viſitatione acquiſita jam ſatisfactum eſt: Unde Epiſcopo viſitanti clerum civitatis, ubi ſita eſt Cathedra, procurationem nullam deberi reſolvunt Marc. Anton. Genuenſ. *in man. Prælat. cap. 35. num. 9.* & Piaſec. *in praxi Epiſcop. part. 2. cap. 3. num. 65.* ego ipſe *dict. part. 3. allegat. 73. num. 46.* quamvis aliud velint Surd. *de aliment. tit. 4. quæſt. 22. num. 9.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 42. quæſt. 4.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore*, §. 11. *num. 2. & 3.*

CAUSA XI.

Quæstio I.

SUMMARIUM.

1 *Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram judice ſæculari abſque licentia ſui Epiſcopi.*

2 *Peſtis tempore non requiritur licentia Prælati, ut clericus coram judice ſæculari teſtimonium ferre poſſit.*

3 *Formula licentiæ danda per Epiſcopum clerico, ut deponat coram judice ſæculari, refertur.*

4 *Depoſitio clerici teſtificantis abſque licentia ſui Prælati coram judice ſæculari valet, licèt malè faciat.*

Cap. Teſtimonium IX. *Sylveſter.*

HIc text. vulgò allegari ſolet ad hoc quod Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram judice ſæculari abſque licentia ſui Epiſcopi, ut per Pariſ. *conſil. 83. num. 35. vol. 1.* Natt. *conſ. 39. num. 1. vol. 4.* Crav. *conſ. 2. num. 1. vol. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 306. num. 6.* Marr. *de juriſdict. part. 4. caſu 128. num. 1.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. titul. de clerico teſte*, §. 2. *à princ.* Carol. de Graſſis *de effectibus clericalibus, effect. 10. per tot.* Et ideò ubi admittuntur clerici ad teſtificandum contra laicum coram judice ſæculari, id eſt intelligendum cum licentia Epiſcopi, & Superioris, ut advertunt Campeg. *de teſtibus, regul. 91. fallent. 1.* Maſcard. *de probationibus, concluſ. 1358. num. 6.* Farinac. *in praxi criminal. p. 2. quæſt. 62. num. 83.* Bellet. *d.* §. 2. *num. 3. verſ. Quare*; niſi tempore peſtis, quia tunc non requiritur licentia Prælati, propter imminens periculum, ſecundùm Rip. *in tractatu de peſte, rub. de privileg. jud. cauſ. peſt. privil. 44.* Farin. *d. quæſt. 61. num. 85.* 1 2

Licentia autem danda per Epiſcopum clerico, ut deponat coram judice ſæculari, debet eſſe ſub hac, ſive alia ſimili forma: *Conceditur licentia N. clerico deponendi in Curia ſæculari in tali cauſa, dummodò non deponat ſuper articulis concernentibus criminalitatem, infamiam negativam, aut repulſam*: & ponit hanc formulam Bellet. *d.* §. 2. *ſub n. 5.* de qua licentia conſtare, & apparere debet in actis, Curt. *in tract. de teſtib. concl. 49. in fine, verſ. oportet ergo*, Joan. de Amic. *conſ. 77. num. 18.* Sylvan. *conſ. 16. num. 7. verſ. plus dico, & num. 8.* Bellet. *ubi proximè*, ſubdens quod ubi conceditur hujuſmodi licentia, non poteſt Epiſcopus facultatem impartiri clerico jurandi coram judice ſæculari, niſi quod juret in manibus Vicarii, aut alterius perſonæ Eccleſiaſticæ. 3

Si tamen de facto clericus abſque licentia ſui Prælati teſtimonium perhibebat coram judice ſæculari in cauſa civili, valet hujuſmodi depoſitio, licèt malè fecerit. Abb. *in cap. 1. n. 17. de juram. calumn. & in cap. cùm nuntius, num. 3.* ubi etiam Felin. *num. 3. de teſtib.* Aretin. *conſ. 160. verſ. venio ad octavum*, Roland. *conſil. 24. num. 77. volum. 1.* quos refert, & ſequitur Bellet. *d.* §. 2. *num. 3. in princ.* 4

Cap. Si quis Sacerdotum XVIII.

Pius.

PIus Papa *epiſtol. 2.* relatus *in hoc text.* ſcribit clericum ſuo inobedientem Epiſcopo, vel inſidias ei parantem, vel contumeliam, aut calumniam, ſeu 1

convitia

convitia inferentem depoſitum Curiæ tradit; unde *gloſſ. ult. in cap. cùm non ab homine, de judic. & verbo relinquatur, in cap. ad abolendam, de hæret. & verbo tradatur, in cap. novimus, de verb. ſignif.* colligit clericum hujuſmodi talia perpetrantem eſſe degradandum, & Curiæ ſæculari tradendum, quam gloſſatum opinionem referunt, & ſequuntur Ber. *in cap. at ſi clerici, n. 578. de judic.* ubi Dec. *num. 243.* Albertin. *de hæret. cap. 1. quæſt 12. num. 9.* Bernard. Diaz *in pract. Canon. cap. 109. in antiq. aliàs cap. 120. in noviſſ. impreſſ.* Rojas *ſing. 32. verſ. quando clericus contulit*, Felician. *de cenſur. tit. de depoſit. & degradat. cap. 13. verſ. tertiò ſi quis Sacerdotum, pag. 312.* Clar. *lib. 5. §. fin. quæſt. 36. num. 38.* Paul. Fuſch. *in ſingularib. juris Pontificii, & Cæſar. lit. E, ſing. 27.* Farin. *in praxi crimin. quæſt. 8. num. 78.* Bellet. *diſquiſ. cleric. part. 5. tit. de favore clericor. perſonali, §. 10. num. 6. verſ. tertius*, quorum plures, & præcipuè Dec. *n. 245.* Bernard. *d. c. 120. verſ. tertius caſus*, & Albertin. *d. num. 9.* notant in hoc textu dictionem, *mox*, ſignificare longum intervallum, itaut poſtquam incorrigibilis fuerit, tradatur Curiæ ſæculari.

2 Verùm obſtat maximè quod quis realiter degradandus non eſt, & Curiæ ſæculari tradendus, niſi in caſibus à jure expreſſis, ex quorum numero non eſt crimen conſpirationis in perſonam Epiſcopi, ut colligitur ex traditis per me *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 110. per tot.* tum quia durum videtur, ut quod non fit propter homicidium *in d. cap. cùm non ab homine*, fieri debeat propter ſimplex convitium: tum quia abeſt illa dictio, *depoſitus*, ab originali, & Ivone: tum denique, quia tempore hujus text. adhuc traditio Curiæ, & poteſtati ſæculari, vel non erat ſtatuta, vel Eccleſiæ tunc parum potenti illa non patebat, ut conſtat ex Platina *de vitis Pontificum, fol. 21.*

3 Quare omiſſo dicto intellectu, & alio, quem tradit Joan. de Villamar. *in l. Divus, num. 34. ff. ad l. Cornel. de ſicar.* intelligendus eſt hic text. & *in cap. clericus verò 3. quæſt. 4.* de traditione, quæ fiebat Curiæ clericorum, ut ibi quis deſerviret: ſolebant enim antiquitus clerici in communi vivere, *cap. præter hoc, 32. diſt. cap. in omnibus, de conſecr. diſt. 5. cap. quoniam, de vita, & honeſt. cleric.* & eorum congregatio appellabatur curia, ut colligitur ex Alex. ab Alexand. *lib. 1. dierum genialium, cap. 16.* Zaz. *in l. 2. in gloſſ. verbo Curia, de origine juris*, Duaren. *lib. 1. de ſacris Eccleſiæ miniſt. cap. 3.* & qui peccabant, & delicta de quibus *hîc*, committebant, à clericali officio ſemoti hujuſmodi Curiæ ſerviebant, & in hunc ſenſum tales dicuntur Curiæ tradi. Vide quæ dixi *in collect. ad cap. ſi quis laicus 22. quæſt. 5. n. 5.*

Cap. Si tributum XXVII.

Ambroſius.

1 EX hoc text. videtur colligi clericos, & Eccleſias ad ſolvenda imperialia tributa teneri ex debito juſtitiæ, ut in illis verbis: *Si tributum petit Imperator, non negamus, agri Eccleſiæ ſolvunt tributum*; ſed veritas eſt in contrarium, ad auctoritatem verò Ambroſii *in præſenti*, poſt Card. Baron. & Caſtr. *lib. 1. de lege pœnali, cap. 5. pag. 78. poſt med.* Valaſc. *de jure emphyt. quæſt. 17. n. 7.* reſpondet Joan. de Balboa *de annuis Academicis prælectionibus Salmanticenſ. ad cap. 2. num. 113. de judic.*

2 dicens verba illa dicta fuiſſe ab Ambroſio permittendo potius quàm approbando factum; aſſerendo, non verò jus confitendo. Eo enim tempore cùm puer eſſet Valentinianus, mater ejus Juſtina gubernabat, quæ cùm eſſet Arriana, tributum aliquod ab Eccleſiis exegit, & prudenter cenſuit Ambroſius illi reſiſtendum non eſſe ad vitanda mala, & pericula imminentia, ut longiori ſermone ipſe Ambroſius *hîc* declarat, concludens his verbis: *Imperatori non dono, ſed non nego.* Potuit enim Ambroſius faciliùs tolerare tributorum exactionem, quàm uſurpationem bonorum Eccleſiæ, & eodem modo intelligendus eſt text. *in cap. convenior 25. quæſt. 8.*

Cap. Aliud quidem eſt XXXIV.

Leo.

AN, & quando Pœnitentes, qui à judice Eccleſiaſtico per ſententiam propter aliquod crimen Eccleſiaſticum damnati ſunt ad agendam pœnitentiam, poſſint à judicibus ſæcularibus (cùm ſint alioquin laici) ob alia crimina puniri, & ad punitionem capi, atque in carcerem ſæcularem mitti? Vide Abb. *in cap. nullus, num. 9. verſ. quæro quid, de foro comp.* Ber. *in cap. de his, num. 13. de accuſat.* Simanch. *de Catholic. inſtitut. cap. 47. num. 19. cum ſeqq.* Rojas *ſingul. 98. num. 3.* latè Covar. *practic. cap. 34. num. 3. cum ſeqq.* Azeved. *l. 10. num. 56. cum ſeqq. tit. 5. lib. 4. novæ recopilat.* 1

Utrùm autem Inquiſitores fidei favore ſint judices competentes omnium cauſarum civilium, & criminalium illorum, qui Eccleſiæ ſunt reconciliati, & habitum geſtant publicæ pœnitentiæ, qui vulgariter *Sambenitados*, vocantur? Vide Simanch. *d. cap. 47. num. 18.* & Rojas *d. ſing. 98.* Clar. *lib. 5. §. fin. quæſt. 35. num. 20.* Covar. *d. cap. 34. num. 5.* Penia *in direct. Inquiſit. p. 3. ſchol. 144.* 2

SUMMARIUM.

1 *Teſtimonium unicum Epiſcopi efficit plenam probationem.*

2 *Conſuetudo efficere poteſt ut unius Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicujus cauſæ.*

3 *Declaratur text.* in c. licet, in fine, de teſtib. & *n. 4.*

Cap. Omnes XXXVI.

Theodoſius.

EX hoc textu vulgò colligitur, unicum Epiſcopi teſtimonium efficere plenam probationem, ac proinde legem poſſe facere, ut unico teſti plenè credatur: idem probat text. *in cap. parvulos, & in cap. cauſa itaque, de conſecrat. diſt. 4. & in cap. ſtatutum, §. cùm verò, de reſcript. lib. 6. & in Clem. de probat. & Clem. 1. § ſanè, de foro compet.* & ita in ſpecie colligit Archid. & alii *in præſenti, gloſſ. ult. in cap. licet, de teſtib. & verbo niſi juratus, in cap. nuper, eodem tit.* tradunt Abb. *num. 7.* & alii *in cap. 1. de probation.* Jaſ. *in l. admonendi, n. 178. de jurejur.* Roman. *ſingul. 356.* Dec. *in cap. 1. num. 11. de appellat.* Crot. *in tract. de teſtib. num. 508. cum ſeqq.* Duen. *reg. 48.* Pro quibus primò efficaciter facit text. *in cap. cùm dilectus 9. verſ. ſuper, de fide inſtrum.* ubi ſtatuitur conſuetudinem efficere poſſe, ut unius Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicujus cauſæ, ac proinde cùm lex poſſit illud, quod conſuetudo, neceſſariò dicendum eſt, legem ſimiliter poſſe facere, ut unius teſtimonio plena fides adhibeatur, & per illud cauſa aliqua terminetur. Deinde facit auctoritas illa, *in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum*, quia ſicut repugnat credere plenariè uni teſti, ita negandum non eſt repugnare etiam non credere duobus, vel tribus; utrumque enim comprehenditur in forma illorum verborum: & tamen conſtat legem efficere poſſe, ut plures 1 2

plures teſtes quàm duo, vel tres requirantur in aliqua cauſa, itaut in illa duobus, vel tribus fides non adhibeatur, prout in ſpecie reſolvit Covar. *in practic.c.33. n.3.* & videre eſt in multis exemplis, quæ in jure reperiuntur, veluti in teſtamentis, juxta text. *in §. ſed cùm paulatim, Inſt. de teſtam. & in l.fin. C.de codicill.* & in cauſa, de qua *in cap.pen. & ult.2. q.4.* & paſſim alibi. Unde dicendum eſt, quod ſicut in illis caſibus potuit lex numerum teſtium ampliare, ita etiam aliquando in aliqua cauſa reſtringere poteſt, & diminuere, itaut unius teſtimonio cauſa terminetur.

3 Ad text. verò *in cap.licèt, in fine, de teſtib.* ibi, *nulla tamen eſt cauſa, quæ unius teſtimonio, quamvis legitimo terminetur*, multipliciter reſpondent Doctores: quidam nodum ſolvere non valentes dicunt text. *in præſenti*, correctum eſſe: alii tenent text. agere de ſententia Epiſcopi, non verò de illius proprio teſtimonio, ſicut ſimiliter volunt intelligere aliqua jura Decreti procedere, quando non agitur de præjudicio alicujus, prout eſt text. *in d.cap. parvulos, & in d.cap. cùm itaque*, & alia jura, de quibus gloſſ. *verbo niſi juratus, in d.cap.nuper*, reſolvit in ſpecie Jaſ. *in repet. l.admonendi, num.197. ff.de jurejur.* & propè infiniti Doctores, quos refert Valaſc. *tom.1. conſ.73. in princip.* Nonnulli putant hunc textum explicandum eſſe ex verbis originalis relati *in d.cap. licèt*, ubi conſtat refutari *ibidem* legem impiam, qua erat receptum, ut crederetur teſtimonio unius infidelis contra fidelem ad effectum condemnationis, & quibuſdam verbis interjectis ait, nullam eſſe cauſam, quæ unius teſtimonio terminetur ita, ut aliquis condemnetur, id enim à lege Pontificia non reperitur conceſſum, non tamen negat poſſe credi ob juſtas cauſas à lege humana conſideratas, ſic explicari poteſt text. *in cap. licèt ex quadam, de teſtib.* ibi, *cùm non ſufficeret illi ſi viveres*, & ibi, *cùm ſecundùm ordinem ſolitum judiciorum non ſufficiat unius teſtis aſſertio*, &c. junctis reſolutis per Doctores, quos refert Valaſc. *ubi ſuprà, num.1.*

4 Verùm licèt prædictæ reſponſiones defendi poſſint, meliùs tamen nobis videtur reſpondendum, text. illum *in d.cap. licèt*, eſſe intelligendum de cauſa, quæ à jure expreſſa non eſt, in qua quidem judex ſuum arbitrium interponere non poteſt, & in illa unico credere teſtimonio, quaſi dicat textus, quod licèt aliquæ ſint cauſæ ſpeciatim jure non expreſſæ, in quibus judex ex arbitrio ſuo, & circumſtantiis poſſit duobus vel tribus non credere, & plures exigere, ut colligitur ex text. *in l... §.1.* ibi, *tu magis ſcire potes*, &c. *ff.de teſt.* prout videntur concedere verba illa, in ore duorum, vel trium, in alternativa poſita, nulla tamen eſt cauſa non excepta à jure, & expreſſa, in qua judex ex arbitrio unius teſtimonium, quantumvis legitimum recipiat, ad effectum ut per illud ſolùm cauſam decidere poſſit, de quo *ibidem* erat quæſtio, patet ex principio text. ibi, *admittatis*: ſic ſanè non negat text. ille ex auctoritate legis ſtatuentis juſtè poſſe judicem id efficere, & ſic data legis expreſſione unico teſtimonio cauſam terminare.

SUMMARIUM.

1 *Clericus, vel laicus, qui clericum convenit, & trahit coram judice ſæculari, excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet non ipſo jure, ſed per ſententiam*, ut num.3.

2 *Amplia etiamſi actor, qui traxit clericum coram ſæculari, ſit victus.*

Cap. Inolita XLII.

Ex Concil. Milevitano.

PRobat hic text. quod clericus, vel laïcus, qui clericum convenit, & trahit coram judice ſæculari, excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet, 1 per gloſſ. *verbo cauſam perdant*, per text. *ibi, in cap. ſi diligenti, de foro comp.* ubi Anch. *num.10.* Butr. *n.10.* Socin. *ex num.24.* & Abb. *num.6. ex num.18.* Roman. *conſ.379.n.39.* Roland. *conſ.16. n.14. vol.4. & conſ.23. à num.14. vol.2.* Aufrer. *de poteſt. ſæculari ſuper Eccleſ. perſonas, reg.2. num.24.* Villalob. *commun. opin. verbo clericus, num.97.* Bortel. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum, rub.11. § viſo, lit.A*, Decian. *in tractat. crimin. lib.4. cap.9. num.1.* Franc. Viv. *deciſ.49. num.3.* Menoch. *de arbitrar. caſu 346. num.5.* Farin. *in praxi crimin. quæſt.8. num.1.* Carol. de Graſſis *de eff ctib. clericalib. effectu 1. num. 413.* Bernard. Græve. *ad practicam Cameræ Imper. lib.1. concl.36. in princ.*

Amplia procedere, etiamſi actor, qui traxit clericum coram ſæculari, ſit victus, & ſuccubuerit; adhuc 2 enim tanti condemnatus eſt, quantum valebat ipſa cauſa, ut tradit Socin. *in d.cap. ſi diligenti, num.25. verſ. & prædicta, de foro comp.* ubi dicit eſſe notandum, nec repeiiiſſe ſcriptum à Doctoribus: ſed certè idem ante eum tenuerat Archid. *in cap. placuit, num.11.* & Turrec. *ibidem, num.4. hac ead. cauſa, & quæſt.* Et iſta cauſa ſic deperdita, vel ejus valor applicari debet ipſi reo convento, ſeu cedit ejus lucro, ut tradunt Archid. & Turrec. *in præſenti*, uterque *num.5.* Roland. *d. conſil.23. num.14. vol.1.*

In gloſſ. *Inolita*, in fine, ibi: *Et quod dicit quod cauſam perdit, dicunt quidam ipſo jure, veriùs credo quod per ſententiam.* Ita Villalob. *dict. verbo clericus, num.97.* 3 Roman. *conſ.369. n.39.* Roland. *conſ.23. n.14. vol.2.* Rebell. *de obligation. juſtitia, part.1. lib.1. ſect.6. n.43.* & faciunt quæ Tiraq. *in l.ſi unquam, verbo revertatur, num.155. C.de revocand. donation.* Sayr. *in clavi Regia, lib.3. cap.8. num.21.*

Cap. Si quis cum clerico XLV.

DIxi de illius intellecto ad *c.& ſi ſententia, de ſent. & re judic. lib.6. num.3.*

Quæstio III.

Cap. Sententia I.

ALlegari ſolet hic text. ad hoc quod ſententia excommunicationis injuſta afficit excommunicatum, donec abſolvatur, 1 & timenda eſt, cùm quoad pœnas à Canonibus inflictas adversùs non ſervantes excommunicationis cenſuram, habeat eandem vim ac ſi fuiſſet juſta, ut per Covar. *in c.alma mater, p.1. §.7. n.4. in 1.2. & 3. concl.* Cajet. *2.2. q.70. art. ult.* Farinac. *frag. crimin. p.1. lit.E, n.30. cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib.13. q.1. à n.135.* ubi ſubdit quod ſententia excommunicationis injuſta non ligat quoad Deum, vide *infrà ad cap. quibus Epiſcopi, hac eadem quæſt.*

Sententia Paſtoris ſive juſta, ſive injuſta timenda eſt.] 2 Declarant Soar. *de cenſur. diſput.4. ſect.7. propè fin.* Mat. Alter. *de cenſur. tom.1. lib.3. diſput.2. cap.1. verſ. ſecundò*, Bonacin. *de cenſur. part.1. q.1. puncto 10. n.3.* ibi: *Hinc patet quomodo intelligenda ſit illa Gregorii ſententia hom. 29. in Evang. ubi habetur, quod ſententia Paſtoris, ſive juſta, ſive injuſta ſit, timenda eſt, intelligenda enim eſt de illa*

ſententia,

ſententia, quæ fertur à Paſtore non ſervato juris ordine tantum accidentali, aut de illa ſententia, quæ provenit ex pravo affectu, & Mat. Alter. *dict. cap. 1. paulò poſt verſ. quando verò*, ita ait: *Poteſt etiam propoſitio Gregorii habere locum interdum in ſententia injuſta, quæ reipſa ſit nulla quando non conſtat certò de nullitate, quia in re dubia parendum eſt Prælato, & hoc pertinet ad commune bonum, & convenit optimo regimini Eccleſiæ, & eſt magis expediens ad ſalutem animæ, cùm agatur de pœna ſpirituali, quæ in re tutior pars eſt eligenda*: & latiùs de hac materia, & intellectu hujus text. egimus latè in informatione propriæ cauſæ contra Balthaſarem Diaz Dafonſeca *dub.7.* Matriti impreſſâ de menſe Octubris 1633. nobis ibi tunc commorantibus.

3 In gloſſ. *ſed ponatur.* Communiter recipiunt ſecundùm Covar. *in d. cap. alma mater, part.1. §.7. num.4. concl.4.*

Cap. Præcipuè III. *Nicol.*

1 A*D perenne traheris exitium.*] Notatur ad hoc quod gravius peccant, & puniuntur conſtituti in dignitate, ut per Tiraquel. *de nobilit. cap.10.n.117. & de pœnis temper. cauſa 13. num.18.* Sayr. *in clavi Regia, lib.2.cap.7. num.15.*

2 *Quod ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt.*] Notatur ad hoc quod peccata eo graviora reputantur, atrociuſque puniuntur, quò ſunt majoris, ac pernicioſioris exempli, ut per Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 44. num. 53. & cauſa 51. num. 96. cum ſeqq.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 11. capit.1. num.7.* Et nobilium, ac in dignitate conſtitutorum peccata trahi ſolent ab inferioribus in exempla. Tiraquel. *eodem tract. de pœnis temper. cauſa 31. num.38. cum ſeqq. & de nobilit. cap.10. num.136.*

Cap. Si Epiſcopus IV.

Ex Concil. Sardicen.

1 VUlgò notari ſolet hic text. ad hoc quod ſententia excommunicationis per iracundiam lata valet, ut per Dec. *in l. quicquid, num.5. verſ. nota tamen, ff. de regulis juris*, Duen. *reg.292. in 4. limit.* Farinac. *in praxi crimin. part.3. quæſt.91. num.34.*

Cap. Si quis Presbyter V.

Ex Concil. Carthag.

1 NOtatur hic text. ad hoc, quod clericus excommunicatus pro crimine notorio, ſi celebrare præſumpſerit in excommunicatione, privatur beneficiis, ut per Menoch. *de arbitr. caſu 416. num.44. cum ſeqq.* ubi declarat procedere in excommunicatione majori, Farin. *fragm. crimin. part.1. lit.C, num.269.*

Cap. Epiſcopi VIII.

Ex Concil. Agathen.

5 GLoſſ. *verbo minimis, in princip.* tenet quod ſive crimen ſit magnum, ſive parvum, nunquam eſt excommunicandus aliquis niſi ſit contumax: ſed videtur obſtare text. *in cap. quâ fronte, de appellat.* ubi pro contumacia, vel alia qualibet cauſa, & ita non ſolùm pro contumacia, ſed pro aliis etiam cauſis excommunicatio inferri poteſt: at ſatis ſit dicendo quod text. ille ſentit quod frequenter ultra contumaciam, quæ ſemper eſt immediata cauſa excommunicationis, ſolet ſubeſſe aliud delictum, ut cauſa remota & mediata ipſius excommunicationis, ut intelligunt Præpoſ. *num. 6.* Peruſ. *num. 5.* ibi, & probari videtur *in cap. ex parte, il 1. de verbor. ſignif. in verſ. ad intelligendam*, juncta gloſſ. *verbo pro contumacia.*

Declaratur hic text. *in cap. Engeltrudam 3. quæſt.4. num.5.*

Gloſſ. *verbo peccatum, in præſenti text.* notabiliter ait quod citiùs moritur quis propter peccatum, ad quod eam citant Tiraq. *de nobilit. cap. 31. num. 554.* Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo Archiepiſcopi auctoritas, num.14. verſ. quinta concluſio.* 2

Cap. Abſit XIV. *Anterus.*

MUltum allegabilis eſt gloſſ. *verbo ſiniſtrum, in præſenti text.* dum ait quod ſi clericus amplectatur mulierem, interpretabitur quod cauſa benedicendi eam hoc faciat, ſed reprehenditur communiter à Doctoribus, ut per Felin. *cap. auditis, num.32. verſ. & per prædicta, de præſcript.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ. 2. num. 57. & ſeq.* Maſcard. *de probat. concl.59. num.16. & concl.64. num.6.* Farinac. *in praxi crimin. p.3. quæſt.85. n.29. & part.5. quæſt.136. n.200.* 5

Cap. Sicut Apoſtoli XVI.

Fabianus Epiſc.

COllige ex text. cum multis aliis ſeqq. optimo jure antiquiſſimis Canonibus ab ipſo Apoſtolorum tempore conſtitutum eſſe, ut communicantes cum ligatis majori excommunicatione in minorem incidant, & multis comprobant Covar. *in cap. alma mater, part.1. §.3. num.3.* Navar. *in man. cap.27. num.26.* Ugolin. *de cenſur. tab. 2. cap. 23. §. 12.* Soar. *tom.5. diſp.24. ſect.3. à num.2.* Henriq. *in ſum. lib.13. cap.3. §.4. juncta lit.D, & ſeqq.* 1

Non obſtat text. *in cap. excommunicatos*, ibi, *ſimili excommunicatione, & in capit. cum excommunicato*, ibi, *ſtatim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam, hac eadem cauſ. & quæſt.* quibus probari videtur communicantes cum excommunicatis eandem majorem excommunicationem incurrere, quia omiſſa temporum diſtinctione olim apud noſtros receptiſſima, reſpondetur dupliciter poſſe intelligi, vel cum communi agere jura illa de excommunicatione non eadem in ſpecie, ſed ſimili ſecundum genus, atque ita de minori, itaut verba generalia per ſequentes conſtitutiones Pontificum declarentur, ut intelligunt Turrect. *ibi*, & Abb. *in cap. ſacris, num.3. de his quæ vi*, Covar. *d.§.3.n.4.* Soar. *in 4. diſt.22. q.1. art.4. concl.4.* Henriq. *d. lib.13. cap.7. §.7. juncta lit.P*, Soar. *d. tom.5. diſput.18. ſect.3. n.14.* vel de majori per ſententiam ferenda, ut videtur interpretari Pontifex *in cap. quod dubiis, de ſentent. excommun.* Quibus autem caſibus communicatio cum excommunicatis licita ſit, oſtendit Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.4. cap.46. cum ſeqq.* Et qui ſint caſus in quibus major excommunicatio propter hanc participationem incurritur, referunt & explicant Sot. *d. concl.4.* Cov. *d.§.3. num.3. cum ſeqq.* Henriq. *d. lib.13. cap.8.* Vgolin. *d. cap.23. §.13.* 2

Cap. Cum excommunicato XVIII.

Iſidorus.

DE prohibita communicatione cum excommunicatis, latè Anton. Ricciul. *de jure perſonarum* 1

extra

extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.4. cap.43. cum ſeqq. & dixi *in collect. ad cap. cùm deſideres*, & ſæpè ibi *de ſentent. excommunic.*

2 *Statim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.*] Hunc text. ponderat Mar. Altet. *de cenſur. tom.1. lib.1. diſp.x. cap.2. verſ. ſi objicias, pag.* 15. ad hoc quod aliquando in jure excommunicatio minor ſignificatur nomine excommunicationis ſimpliciter ſine aliquæ adjunctione, contra text. *in cap. ult. de ſentent. excomm.* probantem appellatione excommunicationis intelligi de majori, & reſpondet hoc limitandum quando ex antecedentibus, & ſubſequentibus verbis apertè colligi poteſt ſermonem inſtitutum eſſe de excommunicatione minori, ut *in hoc text.*

3 *Niſi quæ ad eandem excommunicationem*, &c.] Notatur ad hoc quod ubi agitur de procuranda ſalute excommunicati, juſta, & rationabilis eſt cauſa ut communicare poſſimus cum illo, ut per Covar. *in cap. alma mater, p.1.§.1. num.16.* Anton. Ricciul. *d.lib.4. cap.55. num.1.*

Cap. Curæ XX. *Ex decreto Honorii.*

1 HOnorius Papa ex ſententia Burchardi *lib.* 11. *c.*44. relatus *in hoc text.* præcipit omnibus Epiſcopis ut excommunicatorum nomina publicè denuntient, refert Mar. Altet. *de cenſur. tom.1. lib.3. diſp.5. c.3. in princip.* addens quod hæc denuntiatio nihil aliud eſt, niſi ſolemnitas quædam, & cæremonia ab ipſo jure imperata, adhibendæ poſt ſententiam excommunicationis in promulganda excommunicatione.

2 Probat hic text. quod boni Epiſcopi partes erunt curare, ut excommunicatus ab alio Epiſcopo vitetur à propriis ſubditis, non ſecus ac ſi eſſet ab eodemmet excommunicatus, ut per Viv. *deciſ.99. num.*10. Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.4. cap.43. num.* 12. ubi ſubdit in facti contingentia ita cenſuiſſe Sacram Congregationem Epiſcoporum *in una Tropien. ſub die* 23. *Novembris* 1582. & *num.* 13. ampliat ut obligatio vitandi excommunicatos afficiat etiam exemptos à juriſdictione excommunicantis. Excommunicatus enim quoad unam Eccleſiam eſt uti talis vitandus ab omnibus Eccleſiis in toto terrarum Orbe, ut per Rebuff. *in cap. poſtulaſtis, num.55. de cleric. excommun. miniſt.* Cavalcan. *deciſ.77. num.55. part.2.*

Cap. Audi XXI. *Hieron.*

1 TExtum *in præſenti* ſingularem dicit Covar. *in cap. alma mater, p.1. in initio, num.6. prope fin.* dum explicat Apoſtoli auctoritatem *ad Corinth.1. cap.5.* in illis verbis ibi, *tradidi hujuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fiat.* Nam certum eſt, inquit Covar. Corinthium illum, qui patris uxorem acceperat, tunc poſſeſſum eſſe à diabolo, ac ſimul cùm peccavit in ſatanæ poteſtatem veniſſe, tamen Paulus denuò cùm illum excommunicavit, ſub ditionem ſatanæ tradidit. Unde planè intelligitur Corinthium illum primùm per Baptiſmum communionis Eccleſiaſticæ participem, ac perinde per culpam mortalis criminis charitate amiſſa dilapſum in aliquam diaboli ſervitutem, non ita in dæmonis poteſtatem veniſſe propter unionem, quia licèt membrum aridum Eccleſiæ per fidem conjunctus erat, ſicuti poſtea cum Paulo excommunicatus in ſatanæ ſervitutem, & tormenta liberiùs traditus fuit, nec illa traditio Pauli tantùm ſignificat Corinthium illum per culpam traditum fuiſſe ſatanæ. Etenim licèt per peccatum in dæmonis ſervitutem is venerit bona quidem ex parte, nihilominus in ampliorem Satanæ poteſtatem poſtea per excommunicationem à Paulo traditur. Alioquin cur obſecro Corinthiis ſcripſit ſe decreviſſe ſuo ſpiritu unà cum poteſtate Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus fornicator ille traderetur ſatanæ in interitum carnis? Nec dixit Paulus Corinthium traditum eſſe, ſed tradendum fore, ut ſpiritus ejus ſalvus fieret. Et profectò ſi per hanc traditionem non accepiſſet ſatanas in eum majorem poteſtatem, minimè ipſe Corinthius à dæmone fatigatus in interitum carnis conaretur, ut ſpiritus ejus ſalvus eſſet in die Domini noſtri Jeſu Chriſti. Hactenus Covar. *citato loco.*

Cap. Quibus Epiſcopi XXVII.

Urbanus.

PRobat hic text. ſententiam Paſtoris timendam eſſe, 1
licèt injuſtè liget, ut per citatos *ad cap.1. ſup. hac eadem quæſt.* Nam excommunicatio injuſtè lata vim obtinet quoad pœnas à jure ſtatutas adverſùs eam non ſervantes, ut benè probat Covar. *in cap. alma mater, p.1.§.6. ſub num.6. verſ. quarta concluſio*, itaut injuſtè excommunicatus ſi ante abſolutionem ſe in Divinis immiſcuerit, efficiatur irregularis, ex D. Thom. & aliis *in 4. diſt.18. quæſt.1. art.2. ad 4.* Covar. *d.§.7. ſub num.9. verſ. his equidem fit*, Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.4. num.34. poſt med. & num.* 35. Ratio eſt, quia excommunicatio, quantum attinet ad Eccleſiam militantem, non ſumit vires à juſtitia cauſæ, ſed à Clavium poteſtate, Gemin. per text. *ibi, in cap. Romana, §. in univerſitatem, ante n.3. de ſentent. excommun. lib.6.* ubi Franch. *num.* 4. Milis *in repert. verbo excommunicati.* Et ideò prætendens ſe injuſtè excommunicatum, non auditur niſi primùm petat abſolutionem, *cap. per tuas, §. verum*, ubi Abb. *ſub num.3. verſ. ſecunda regula, de ſentent. excommun.* Viv. *deciſ.93. num.* 8. cùm etiam injuſtè excommunicati dicantur extra Eccleſiam militantem conſtituti, gloſſ. *verbo non alligat, in cap. quomodo, hac ead. quæſt.* Anch. *conſ.60. ad fin.* Roman. *conſ.369. num.12.* Stephan. Coſta *in cap.1. num.12. de ſentent. excommun.*

Verùm licèt ſupradicta procedant quoad Eccleſiam 2
militantem, tamen quoad Deum ſententia excommunicationis non aliter afficit quàm ſi ritè, & rectè feratur, Covar. *d.§.7. verſ. prima concluſio*, Gutier. *canon. lib.1. cap.4. ſub num.34.*

Cap. Qui meritò XXIX.

Ex Concil. Carthag. II.

GLoſſ. *hic, verbo pari, in fine*, tenet Summum Pont. 1
non incidere in excommunicationem ſi communicet cum excommunicato, de quo latè dixi *ad cap. inimicos 1. 93. diſt.*

Cap. Nemo contemnat XXXI.

Ioan. Chryſoſtomus.

POteſtas ferendi cenſuras eſt in Eccleſia jure Evan- 1
gelico, trahit enim immediatam originem à Chriſto Domino, *Matth.18.* Siquidem Chriſtus primò Eccleſiæ tradidit modum corrigendi fratrem peccantem: ſecundò ſtatuit, ſi te non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus; quæcumque enim ligaveris ſuper terram, erunt ligata in cœlis, quò loci notat Auguſtinus per illa verba traditam fuiſſe Eccleſiæ poteſtatem,

ſtatem ligandi non ſolùm in foro interiori, ſed etiam per cenſuras, ſequuntur Theologi *in* 4. *diſt.* 2. ubi Sot. *quæſt.*1. *art.*1. Caſtr. *adverſus hæreſes*, *lib.*6. *verbo excommunicatio*, Ludov. Magon. *in clypeo militantis Eccleſiæ*, *cap.*7.*verſ. excommunicationem*, Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 1. *rub. num.*13. *verſ. quare in hac veritate*, Mar.Alter. *de cenſur. part.*1. *diſp.*31. *lib.*1.*cap.*26. *verſ. & ad dubitationem.*

SUMMARIUM.

1 *Clericus excommunicatus pro aliquo delicto & contumax, habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis privari.*

2 *Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimen, quod infert privationem ipſo jure, in aliis verò, quæ inferunt privationem per ſententiam, veniret privandus.*

3 *Excommunicatus ex cauſa civili, perſiſtens in excommunicatione per annum, neque privatur beneficiis ipſo jure, nec poteſt privari per ſententiam.*

4 *Clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax poſt annum, poteſt audiri ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam.*

5 *Excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax, ſi poſt annum probaverit ſuam innocentiam ſuper crimine, an poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit privatus, remiſſivè.*

Cap. Rurſus XXXVI.

Ex Concil. Carthag. V.

1 PRobat hic text. quod clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax, habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis privari, ut per Duen. *reg.*153.*verſ.amplia quartò*, Farin. *fragmentor. crimin. part.*1. *lit.C*, *num.* 264. Menoch. *de arbitr. caſu* 416. *à num.*19. noviſſimè Joan.de Valboa *in annis prælectionibus Salmanticenſibus, tom.*2.*ad cap* 2.*de judic.num.*79. obi de intellectu hujus text. ſi verò in excommunicatione per annum contumax perſtiterit, juris præſumptione habetur pro confeſſo, & convicto de delicto pro quo eſt excommunicatus, Abb. *in cap.*5. *n.*29. *in fine, verſ.ad prædicta, de judic.* ubi Ripa *num.*78. Alex. de Nevo *n.*60. *in princip. verſ.iſta opinio*, Anton.Burg. *num.* 68. Boſch. Codecha *num.* 165. Duen. *reg.* 153. *ampl.*4. Covar. *in cap.alma mater, part.*1.§.7. *ſub n.*10. Menoch. *d. caſu* 416. *num.*5. 11. *&* 16. Farin. *d.lit.C*, *num.*270. Anton.Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*4.*cap.*7.*num.*4. & erit privatus ipſo facto. Abb. *in d.cap.*1. *num.*25. *& ſeq.* Aufrer. *ad Capell.Tholoſ.deciſ.*366. Seraph. *deciſ.*1285. *ſub n.*1. Anton. Ricciul. *d.cap.*7. *n.*3. itaut non audiatur ſi veniat poſt annum ad recuperandum beneficium, Rebuff. *in cap. poſtulaſtis*, *n.*249. *& ſeq.de cleric. excomm. miniſt.* Anton.Ricciul. *d.cap.*7.*n.*6.

2 Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimen, quod infert privationem ipſo jure, in aliis verò quæ inferunt privationem per ſententiam, an prædicta reſolutio procedat, magna altercatio eſt inter Doctores, affirmat Barbat. *in d. cap.*1. *ſub n.*134. *verſ. ſed unum pondero*, quem refert, & ſequitur *ibi* Boſch. Codecha *n.*170. Negat Dec. *in eodem cap.*1. *ſub n.*83. *in* 2. *ſect.* Sed quod tunc veniat privandus per ſententiam, meritò reſolvunt Milis *in repertor. verbo excommunicatus*, §.11. Rebuff. *in d.cap. poſtulaſtis*, *ſub num.*260. *verſ. tertia concluſiò*, Anton. Ricciul. *d.cap.*7. *num.*9. ubi *num.* 10. *cum ſeqq.* ſubdit quod ex perſeverantia in excommunicatione per annum, lata propter crimen, quod nec infert privationem ipſo jure, neque debet privari per ſententiam, ſed eſt imponenda pœna arbitraria, niſi perſeverantia eſſet triennalis, quia tunc confeſſio inſurgens ex delicto, juncta obſervantia tanti temporis, operatur ut poſſit privari etiam in caſu in quo delictum non inferebat privationem de ſui natura.

3 Declara diſpoſitionem hujus text. & *in cap. ſeq.* non procedere in excommunicato ex cauſa civili, nempe ob non ſolutionem penſionis, vel alia ſimili cauſa, quis tunc perſiſtens in excommunicatione per annum neque privatur ipſo jure, nec poteſt privari per ſententiam, ut per Abb. *in d. cap.*1. *de judic. n.*27. *verſ.tene tamen menti*, ubi Rip. *num.*77.*verſ.retenta igitur*, Barbat. *ſub d. num.*134. *verſ. his*, Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis*, *ante n.*243. Seraphin. *d. deciſ.*1285. *in fine*, ubi reprobat Menoch. contrarium tenentem, Ricc. *d.cap.*7. *n.*14. ubi *n.*15. *cum ſeqq.* diſputat quid dicendum ſi quis perſtiterit in hujuſmodi excommunicatione ex cauſa civili ultra annum.

4 *Nulla eorum vox poſtea penitus audiatur,*] Ergo per duplicem univerſalitatem videtur huic omnis defenſio denegata, ſicut reſolvunt Butr.Felin. & alii, quos refert Boſch. Codecha *in d. cap.*1. *de judic. num.* 168. Verùm communis Doctorum opinio ſuſtinet quod licèt hic poſt annum audiri non poſſit ſuper recuperatione beneficii, tamen poteſt audiri ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam, nam perſeverantia operatur quoad hoc, ut ſit fundata intentio accuſatoris, non autem tollit, quin reus poſſit oſtendere, & juſtificare ejus innocentiam, prout ſcribunt Ægid. *deciſ.*668. *num.*8. *verſ.ſeptimò quia*, Rip. *in d.cap.*1.*n.*77. *verſ. tertiò reſtringe*, ubi nititur reſpondere ad hunc text. Menoch. *de arbitrar.caſu* 416. *num.*38. ubi *n.*41. plura tradit ſuper intellectu hujus text. Mareſcot. *var.reſol. lib.*2. *cap.*34. *num.*60. Ricciul. *d.cap.*7.*num.*7. *& ſeqq.* ubi exiſtimat textum *in præſenti* eſſe accipiendum ſecundùm ſubjectam materiam, nempe ut poſt annum nulla excommunicati vox penitùs audiatur, ſecundùm tamen naturam fictæ confeſſionis, de cujus natura eſt ut admittat probationem in contrarium, ex Neviz. *conſ.*60. *num.*2. *cum ſeqq.*
5 An autem ſi quis poſt annum probaverit ſuam innocentiam ſuper crimine, poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit privatus, vide Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis*, *num.*260.*de cleric.excomm.* Rip. *in d.cap.*1. *num.*78.*ante fin. verſ. ultim.*

Cap. Cui eſt illata XLVI.

Gelaſius.

1 VIde de materia hujus text. quæ dixi ad *cap. quibus Epiſcopi*, *ſup. hac ead. quæſt.* & addo Spin. *in ſpeculo teſtam. part.*1.*rub. num.*32. Ssyr. *in clavi Regia*, *lib.*3.*cap.*7. *num.*7.

Cap. Non ſunt audiendi LVI.

Auguſtinus.

2 AUguſtinus *lib.de bono viduitatis*, *cap.*22. relatus *in hoc textu*, multis oſtendit neminem debere famam negligere, nec eſſe damnandum illum, qui ei ſtuduerit, de quo vide Menoch. *conſ.* 94. *num.*1. *cum ſeqq.* Szyr. *in clavi Regia, lib.*9.*cap.*5.*num.*10.*& lib.*11. *cap.*3.*num.*29.*& cap.*7.*num.*14. Sot. *de ſecreto tegendo, memb.*1.

memb.1. quæſt.3. fol.10. quia omni temporali commodo honor præferendus eſt, *l.Iulianus,ff.ſi quis omiſ.cauſa teſtam.* Avendan. *in tract.de injuria, n.20.* multa ad hoc propoſitum adducit Joan. Sanct. *in ſelectis, & pract. diſput. diſp.46. num.8. cum ſeqq.* referens ad hoc illud Poëtæ:

Omnia ſi perdas, famam ſervare memento,
Qua ſemel amiſſa, poſtea nullus eris.

Cap. Privilegium LXIII.

Gregorius.

1 PRivilegium omninò meretur amittere qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, ita habetur *in hoc text.* cui conſonant *cap. ubi,74. diſt. cap. tuarum, cap. ut privilegia, in princ.de privileg. cap.licet, verſ.talis, de regularib.cap.contingit 2. de ſentent. excom.* Damaſ. *in tract.de brocard.memb.3. num.28.* Aufier. *in Clem.1.num.12. de offic. Ordin.* Nepos de Monte Albano *art. 2. num.13.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel. gloſſ.56.num.2.* Card.Tuſch. *tom.6.lit.P, concl.754.* Soar. *de legib. lib.8. cap.36. per tot.* noviſſimè Trullench. *in expoſit.Bullæ Cruciatæ, lib.1. §.1. dub.9. num. 6.* qui hanc concluſionem ad varios caſus adducunt. Ego ipſe *in tract. Axiomatum juris uſufreq. verbo Privilegium.*

2 Quamvis multi ex noſtris, atque etiam Sylveſt. *in ſum.verbo privilegium, quæſt.10.* paſſim confundant hos terminos, quod privilegium amittatur per non uſum, vel per contrarium uſum, vel etiam per abuſum, longè tamen differunt de prioribus, ſcilicet non uſu, vel contrario uſu, dixi *in collect. ad cap. ſi de terra, de Privileg.* Per abuſum autem propriè amitti dicitur privilegium quando privilegiatus metas privilegii ſui excedit, ut *in d.cap.ut privilegia,* quia ſcilicet Religioſi, de quibus *ibi* confratres tempore interdicti tradebant eccleſiaſticæ ſepulturæ prava interpretatione privilegiorum, quæ minimè competebant eo caſu, neque confratres comprehendebant, atque etiam *in dicto cap. tuarum,* ubi laici miſſi ab eiſdem Religioſis pro eleemoſynis colligendis Presbyteros ab Epiſcopis ſuſpenſis abſolvebant, & falsò Cruce ſignati prædicationis officium exercebant juxta privilegiorum formam, & prohibitionem juris communis. Poteſt etiam non impropriè dici abuſus privilegii occaſionalis, quando ſcilicet ex conceſſione, ſeu privilegio occaſionem ſumunt delinquendi, aut inferendi alteri injuriam, ut in terminis *d. cap. contingit, & l. qui ſine 40.* ibi, *qui videntur abuti, ff.de negot. geſtis,* ad quod etiam pertinet deciſio text. *in cap. ult. de vita, & honeſtat. cleric. & in cap.ult.de immun.Eccleſ.* Vel etiam ex parte finis ipſius privilegii, quia ſcilicet quod privilegiatus gerit, repugnat fini privilegii, ut in ſcholaſticis otioſis, qui non ſtudent, & ſcholas non frequentant, quod non gaudeant privilegiis ſcholaſticorum notat Tiraq. *ceſſante cauſa, part.1. num.213.* Rebuff. *de privileg. ſcholaſt.num.101.* Gail. *de areſt. Imperii, cap.10. n.10.* Alia multa latè proſequitur Soarez *d.cap.36. à num.3.* ubi benè explicat per hujuſmodi abuſum non amitti privilegium ipſo jure, ut apertè ſignificant Pontifices in juribus citatis.

Cap. Qui reſiſtit LXIV.

1 PRobat hic text. quod ille, in quem canonica non fertur ſententia, pœnam non debet ferre canonicam, vide Menoch. *remed.1.recup. num.311.* Unde excommunicationis ſententiam ſi nulla fuerit, excommunicatum non afficere, nec ab ea timendum eſſe, aſſerunt Covar. *in cap. alma mater, part.1. §.7.num.5.* Clar. *§ fin.quæſt.77. in fine, num.34.verſ. ſolet dubitari,* Menoch. *de arbitr. caſu 542. n.15.* ubi plures Theologorum auctoritates adducit, Farin. *fragm.crimin.part.1. lit.E, num. 29. cum ſeqq.* & ideò nulliter excommunicatus non efficitur irregularis, immiſcendo ſe in Divinis, & celebrando, Cov. *d. §.7. num.7. verſ. hic equidem,* Menoch. *d.caſu 542. n.33.* Farinac. *d. lit.E, num.32.* Mat.Alter. *de cenſur. tom.1. lib.2.diſp.1. cap.4. dubit. 3.* ubi cum Navar. intelligit quando nullitatis cauſa publicata fuerit.

Cap. Qui rectè LXVI.

GLoſſ. *verbo expectat, in præſenti text.* eleganter tractat, an datum judici ut juſtam ſententiam pronuntiet, poſſit repeti, & an is, qui dedit, perdat litem, de quo vide Covar. *in reg. peccatum, p. 2. §.3. à princ.* Greg. *l.27.verbo, non le iudgaſſe tuerto, tit.22.p.3.* Farin. *in praxi crimin. p.3. quæſt.111. num.157.* & latè dixi ad text. *in cap.non ſanè, 14. quæſt.5.* 1

Cap. Cùm apud Theſſalonicam LXIX.

Ambroſius.

CElebris eſt hujus text. caſus, nam cùm quidam miles impetu furentis populi apud Theſſalonicam fuiſſet interfectus, Theodoſius Imperator atrocitate ſceleris commotus, hoc audito ad ludos Circenſes juſſit populum convocari, & præcepit militibus, ut populum indifferenter obtruncarent: ſuper quo facto cùm ab Epiſcopis Italiæ redargueretur, in conſpectu Eccleſiæ, indumentis Regalibus depoſitis, publicam pœnitentiam egit, & ſtatuit ut ſententiæ Principum ſuper capitali cauſa ab executoribus uſque ad dies triginta differantur, ut locus eſſet miſericordiæ, ſi videret expedire, vel æquitati conſonare, & hac de cauſa ipſe Theodoſ. hoc ipſum lege ſancivit *in l. ſi vendicari 20. C. de pœnis,* narrant hiſtoriam Ruffin. *lib.11. Eccleſiaſtica hiſtoria, cap. 18.* Theodoret. *lib. 5. cap. 17. cum ſeq.* Sozomen. *lib. 7. cap. 24.* Nicephor. *lib. 12. cap.40.* Euſeb. *in hiſtoria Eccleſiaſt. lib.11.cap.18.* Card. Baron. *tom.4. annal. Eccleſ. ann.Chriſti 390. pag. mihi 454.* Ambroſ. de Morales *1. p. hiſtoria Hiſpana, lib. 10. cap.45. pag. 409.* & ad multa inferunt Duen. *reg.292.ampl.7.* Chaſtan. *in catalogo gloria mundi, p.5. conſider.24.verſ.96.* Covar. *var.lib.2. cap.8.num.1.verſ. ſecundò infertur, & pract.cap.35. num.6. verſ.quod non,* Anton. Gam. *de Sacram. præſtandis ultimo ſupplicio damnatis, q.1.n.12.* Balb. *tom.2.commun. opinion. lib.7. tit.15.num.22.* Menoch. *de arbitr. caſu 334. num.6. & conſil.98.n.64.* Aviles *ad cap.1. Prætorum, verbo mandamientos, n.19.fol.52.verſo.* Joan.de Orozco *en las emblemas morales, lib.2.emblem.32.* Pined. *in vita S.Ioannis Baptiſtæ, lib.3.art.1. cap.3.pag.63.* Juſt. Lipſ. *annot. ad Cornel. Tacitum, lib.3. pag.193.* Bobadil. *in ſua Politica, lib.2. cap.10. num. 76.* Cened. *practic. & canon. quæſt.lib.1. quæſt.9. num.17.* Sayr. *in clavi Regia, lib.7. cap.12. num. 13.* Farinac. *in praxi criminal. part.3. de pœnis temper. quæſt.97. num.34.* 1

SUMMARIUM.

1 *Iudex non poteſt recipere pretium pro ſententia ferenda.*
2 *Doctores referuntur de peccato, & turpitudine judicis judicium vendentis.*
3 *Iudices delegati an poſſint à litigantibus recipere munera ſive ſportulas, remiſſive.*

4 *Advocatis quod premium debeatur pro labore, quem patiuntur, remiſſivè.*

5 *Advocatis debetur ſalarium, quamvis conſulant ſine labore, & librorum revolutione.*

6 *Advocatus pro ſalario habet tacitam hypothecam in bonis ſuorum clientum, & prafertur aliis creditoribus.*

7 *Advocatus non debet immodicum ſalarium extorquere.*

8 *Advocati pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis tenentur gratis patrocinium praſtare, & ad id inviti cogi poſſunt.*

9 *Civitas qualibet debet habere Advocatum pauperum, & miſerabilium perſonarum, ex publico ſalariatum.*

10 *Advocati peccant mortaliter ſi ſalarium petant à pauperibus.*

11 *Advocatus in propria cauſa ſibimet patrocinium praſtare non debet.*

12 *Advocatus in propria cauſa advocans, ſi in ea fuerit victor, an expenſas recuperet à parte ſuccumbente, oſtenditur.*

15 *Advocatum, ſeu procuratorem gratuitum habens repetit expenſas taxandas per judicem in medietate, vel in tertia parte, arbitrio judicis.*

Cap. Non licet judici LXXI.

Auguſtinus.

1 Auguſtin. *ad Macedonium epiſt.*54. relatus *in hoc text.* ait non licere judici vendere juſtum judicium, unde communiter colligitur judicem non poſſe recipere pretium pro ſententia ferenda, de quo, & pœnis contra tales à jure ſtatutis, latè tractatur *in tit. ff. & C. ad legem Iuliam repetund. & in c. qui rectè, 11. q. 3. & in cap. non ſanè, verſ. ſed non ideò, 14. quaſt. 5. & in cap. militare, ad fin. 23. quaſt. 1. & in cap. cùm ab omni, de vita, & honeſtat. cleric.* tradunt Rebuff. *tom. 3. ad leges Gallia, tract. de ſalar. taxat. pro viſ. art. 1. in gloſſ. unic. à n. 1.* Mandoſ. *in gloſſ. facultatum, §. ſanè, in verſ. ſubvertat, pag. 66. & in proœm. verbo pramii, pag. 60. cum ſeqq.* Camill. Borel. *in Regia Aragon. §. 3. gloſſ. 4. à n. 96.* Matienſ. *in dialogo relatoris, part. 3. cap. 25.* Joan. Benn. *de privileg. Iuriſconſ. part. 3. privileg. 70. num. 3. cum ſeqq.* Azeved. *l. 5. tit. 9. lib. 3. novo recopil.* Menoch. *de arbitr. caſu* 342. Decian. *in tractat. crimin. lib. 8. cap. 23. & cap. 55. à num. 6.* Cened. *ad Decretum, collect. 28. n. 1. cum ſeqq. & ad Decretal. collect. 134.* Farinac. *in praxi crimin. quaſt. 111. à princ.*

2 Item de ſupradictis, peccato quoque, & turpitudine judicis judicium vendentis, agunt Sot. *de juſtit. lib. 4. quaſt. 7. art. 2.* Covar. *in reg. peccatum, part. 2. §. 3. num. 1. col. 3.* Navar. *in manual. cap. 17. n. 33. cum ſeqq.* Molin. *de juſtit. tractat. 2. diſput. 83. à princip.* Leſſ. *in ſimili tract. lib. 2. cap. 14. num. 64. cum pracedent. & à num. 62.* Fr. Emman. *in ſumma, tom. 2. cap. 40. n. 6. & 7.* Rebello *de obligat. juſt. part. 2. lib. 18. quaſt. 20. & quaſt. 22. per totam*, ubi *num. 6.* agit etiam de famulis ejuſdem judicis aliquid recipientibus pro aditu ordinario ad eundem: de quo etiam Molin. *dicto tract. 2. diſp. 88. num. 6.*

3 Et an judices delegati poſſint à litigantibus recipere munera, ſive ſportulas? vide Sylveſtr. *in ſumma, verbo Iudex, il 1. quaſt. 8. num. 13. cum ſeqq.* Corſet. *ſingul. 297. incip. Sportula*, Roman. *ſing. 183. incip. Tu ſcis*, Franc. Viv. *lib. 2. opin. 259.* Joan. Fab. *in §. triplici, tam. 3. Inſtitut. de actionib.* Cordub. *quaſt. 110. verſ. ſi contrà*, Aviles *ad cap. 9. Pratorum, in gloſſ. commiſſion, num. 4.* Joan. Segura Davalos *in director. jud. eccleſiaſt. part. 1. cap. 14. num. 42. cum ſeqq.* Penia *in 3. part. direct. Inquiſ. ſchol. 148. verſ. de ea quid ſentiam.* Laboris ratione judicibus ſportulæ debentur, juxta text. *in §. tripli, Inſtit. de actionib. & in auth. ut judices ſine quoquo ſuffragio, §. volumus, collat. 2. auth. de judicib. §. ne autem circa hoc labor, collat. 6. auth. offeratur, C. de litis conteſt.* Roland. à Valle *conſ. 87. à n. 1. lib. 2.* Joan. Bapt. Coſta *de ratione rata, quaſt. 86. per tot.* Franc. Bim. *conſ. 103. lib. 2.* Garc. Maſtril. *de magiſtratib. lib. 1. cap. 22. n. 1.* non tamen à pauperibus, *auth. de mandatis Principum, §. ſit tibi quoque, collat. 3.* ubi gloſſ. *verbo gratis, auth. de judic. §. hoc autem dicimus, collat. 6. cap. ſtatutum, §. inſuper, in fine*, & ibi gloſſ. *verbo pauperes, de reſcript. lib. 6.* Tiraq. *de nobilit. cap. 29. num. 40.* Gravat. *in annot. ad Veſtr. in praxi, lib. 4. cap. 4. verbo paupertas, n. 31.* Roland. à Valle *d. conſ. 87. n. 23. & 24.* Marant. *de ordine cognit. part. 4. diſt. 9. n. 77.* Rebuff. *de privileg. ſcholaſt. privil. 90. n. 1. & 4.* Mynſing. *cent. 4. obſerv. 47. n. 4.* Petr. Roiz *Liman. deciſ. 4. n. 293.* Pacian. *de probat. lib. 1. cap. 54. num. 61. ver. ſed nec etiam*, Maſtril. *d. cap. 22. num. 19. cum duobus ſeqq.* etiamſi ſponte aliquid pro ſalario, vel ſportulis offerant, *d. cap. ſtatutum, §. inſuper*, ubi gloſſ. *verbo recipere, cap. exigit 2.* ibi, *vel etiam à volente, de cenſib. eod. lib.* Tiraq. *d. cap. 29. num. 40.* Gaſp. Baëz. *de decima tutor. cap. 10. num. 12.* Petr. Roiz *d. loco.*

Etſi liceat Advocato vendere juſtum patrocinium.] De 4
præmio debito Advocatis pro labore, quem patiuntur,
vide latè Bernard. Græve. *in practic. Camera Imper.*
lib. 1. concluſ. 44. Jacob. Benn. *de privileg. Iureconſ. p. 3.*
privileg. 73. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap. 257.*
Camill. Borrell. *in ſum. deciſ. tit. 65. de Advocatis,*
num. 103. cum ſeqq. & Dominum meum *in comment. ad*
Ordin. Regiam Luſitan. lib. 1. tit. 48. §. 27. & tit. 91. in ini-
tio, Cornel. Benincaſ. *de pauper. ſpec. 1. in judic. num. 1.*
Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tit. 65. de advocator. offic.*
num. 52. cum ſeqq. Flores de Mena *var. lib. 1. quaſt. 8.*
§. 1. num. 46. quod locum vendicat, quamvis id fa- 5
ciant ſine labore, & librorum revolutione, quia non
ſolùm hujuſmodi præmium, ſive ſalarium præſtatur
pro labore, ſed etiam pro probitate ſcientiæ, & intel-
lectus, vide Rebuff. *de privileg. ſcholaſt. privil. 46.*
num. 1. Tiraquel. *de nobilit. cap. 29. à num. 31.* Azeved.
l. 21. num. 6. tit. 16. lib. 2. novo recopil. Jacob. Benn.
dicta part. 3. privileg. 74. Stephan. Gratian. *diſceptat.*
forenſ. cap. 39. à num. 15. Carraſc. *in expoſit. ad aliquas*
leges nova recop. cap. 10. n. 26. etiam in foro conſcien-
tiæ, ob præteritorum laborum memoriam, Vincent.
Caror. *in tract. de locato, quaſt. 8. tit. de fructib. & li-*
tium expenſis, verſ. ampliatur ſextò, Petr. Laud. *de pri-*
vileg. Doct. quaſt. 37. num. 55. pro quo ſalario habent 6
tacitam hypothecam in bonis ſuorum clientum, &
præferuntur aliis creditoribus, ex Rebuff. *ubi proximè,*
privileg. 118. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. c. 257.*
num. 17. cum ſeqq. Flor. de Mena *variar. lib. 1. quaſt. 8.*
§. 1. num. 70. Amar. Roderic. *de privileg. creditorum,*
part. 1. art. 3. num. 18.

Non debet tamen Advocatos immodicum ſalarium extorquere, quia de exceſſu teneretur ad reſtitutionem in foro conſcientiæ, niſi gratis ſibi offeratur, ſicuti reſolvunt Navar. *in manual. cap. 25. n. 30.* Olan. *in antinom. lit. A, n. 78.* Avil. *ad cap. 1. Pratorum, fol. 57.* Perez *l. 2. tit. 19. lib. 2. Ordin. pag. 403. & ſeqq.* Azeved. *l. 21. num. 3. cum ſeqq. tit. 16. lib. 2. nova recopil.* Soarez de Pace *in practic. tom. 1. annotat. 5. num. 50.* Barth. Humada *l. 3. tit. 10. part. 2. gloſſ. 8. num. 6. poſt med.* Gutier. *practic. lib. 1. quaſt. 31. à princip.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 12. cap. 23. num. 28. cum ſeq.* Flores de Mena *variar. lib. 1. quaſt. 7. §. 1. num. 49.* Caldas Pereira *in comment. ad l. unic. C. ex delict. defunctor. p. 4. num. 27. cum ſeq.* 7

Pro

8 Pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis tenentur Advocati gratis patrocinium præſtare, & ad id inviti cogi poſſunt, ut per Menoch. de arbitrar. caſu 369. num.2. cum ſequent. Perez l.1. verſ. ſextò dubitatur, tit.19. lib.2. Ordin. pag.400. Alvar.Pelag. de planctu Eccleſ. lib.2. cap.46. verſ. ſed & pauperi, Baëza de inope debitore, cap.1. num.14. cum ſeqq. Anton. Gravat. ad Octavian. lib.2. cap.7. à num.2. Joſeph. Ludov. Peruſ. deciſ.111. à num.8. Cornel. Benincaſ. de privileg. paupert. in 1. ſpecie judic. à num. 9. Jacob. Benn. de privileg. Jurecon. part.3. privileg.71. num.8. Soarez in theſauro commun. opinion. litt.A, num.93. Jacob. Polit. de officio Advocat. cap.3. Bernard.Græv. ad pract.Camera Imperial. lib.1. concluſ.43. conſider.1. num.4. & 5. Carraſc. dicto cap.10. n.34. ubi limitat adversùs conſanguineum, vel amicum, Fulv.Pacian. d.cap.54. n.61. Thom.Act. in tract.de infirmis, part.2. §. Advocati, n.6. & 7. Vincent. Carot, d.quæſt.8. num.12. Camill. Borrel. d. tit.65. de Advocator. officio, num. 37. Flores de Mena d.quæſt.8. §.1. num.52. Cabed. Luſit. deciſ.214. n.7. part.1. Sebaſt. Guazin. in præfat. tract.ad defenſam, num.5. Maſtrill. d.lib.1. cap.22. n.19. & ſeq. Malder. de virtutib. theolog. & juſtitia, & Relig. tract.6. cap.3. dub.8. Itaut ſi noluerint pro egenis patrocinari, mortaliter peccabunt, Franc.Viv. deciſ.159. num.2. & 3. Vincent. Carot. d.quæſt.8. num.45. Camill.Borrel. d.tit.65. n.39. Hieron. Trentler. diſput. ſelect. part.1. diſput.8. theſi 1. Sebaſt. Guazin. de defenſ. reorum, defenſ.24. cap.2. num.8.

9 Sed melius eſt ut quælibet civitas Advocatum habeat pauperum, & miſerabilium perſonarum ex publico ſalariatum, ut advertit Thom.Cerdan. in lib. viſita de la carcel, cap.6. num.21. & ideo optimè faciunt Neapolitani, qui Regio ſumptu Advocatum pauperum creant, ut per Thom.Actium in tract. de infirmit. part.2. verbo Advocati, num.8. Camill. Borrel. in ſumma omnium deciſion. tit.65. num.40. hoc idem in Camera Imperiali obſervatur ſecundùm Gail. lib.1. obſervat. 43. num.15. & 19. & apud Germanos idem conſtitutum eſſe ſcribit Matthæ. ad Guid. Papæ deciſ. 561. & denique apud Gallos conſuetudine introductum dicit Boër. deciſ.324. n.6. & in Hiſpania ex l.26. tit.4. & l.28. tit.5. lib.2. nova recop.

20 Advertant tamen Advocati ſe peccare mortaliter, ſi ſalarium petant à pauperibus, ſicuti reſolvunt Tiraquel. de nobilit. cap.29. num.39. Covar. pract. cap.6. n.4. Rebuff. ad l.27. ff. de verborum ſignific. pag. 157. & de privileg. ſcholaſt. privileg.90. Franciſc. Viv. Neapolit. deciſ.159. num.2. cum ſeqq. Mench. illuſt. cap.41. num.3. Cornelius Benincaſ. ubi ſuprà, n.10. Roland. à Valle d.conſ.87. num.28. lib.8. Flores de Mena d.§.1. num.52. Frat.Emman. in ſumma, tom.1. cap.4. n.6. Sayr. in clavi Regia, lib.12. cap.23. Camill. Borrell. dicto tit.65. n.38. Cald.Pereira in comment. ad l.unic. C.ex delict. defunct. part.4. num.28.

21 Advocatus in propria ac ſua cauſa advocans (licèt in ea patrocinium ſibimet præſtare non debeat, ex Valaſc. conſ.25. num. ult. Bernard. Græv. dicto lib.1. concluſ.151. conſider.1. num.14. Alexand. Trentacinq. variar. reſolut. lib.2. tit. de poſtulando, reſol.3. Marien. l.7.

22 gloſſ.3. num.31. tit.11. lib.5. nova re[illegible]) ſi in ea fuerit victor, expenſas à parte ſuccumbente non recuperat, niſi probaverit non potuiſſe alias cauſas defendere, & ſic petat tanquam damni. & intereſſe, ſicuti docent Rebuff. tom.3. ad leges Galliæ, tit. de expenſ. art.5. gloſſ. unic. num.27. & 28. Viv. tom.1. commun. opin. lib.2. tit.6. num.21. verſ. ſed adverte, pag.311. Jacob.Benn. dicto privileg.73. num. 4. Surd. de aliment. tit.9. quæſt.39.

23 num.11. Joſeph. Ludov. Peruſ. deciſ.111. num.13. ubi ſubdit quod quando habet Advocatum, ſive procu-

ratorem gratuitum, repetit expenſas taxandas per judicem in medietate, vel in tertia parte, parum plus, vel minus, arbitrio judicis. Camill.Borrel. dicto tit.65. à num.111. D. Barboſ. in l.eum qui temerè, in princip. num.261. ff. de judic.

Cap. Pauper LXXII. *Iſidor.*

Iſidorus lib.3. de ſummo bono, cap.58. relatus in hoc text. diſertis, & elegantibus verbis ita loquitur: *Pauper dum non habet quod offerat, non ſolum audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur. Citò violatur auro juſtitia, nullamque reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis exiſtimat.* Referunt Cov. lib.2. variar. cap.9. n.2. & 9. Bobadill. in ſua Politica, tom.1. lib.2. cap.11. num.13. 1

Cap. Quatuor modis LXXVIII.

Gregorius.

Quot modis humanum judicium pervertatur, optimè declarat S.Gregorius in hoc textu, dum ſic ait: *Quatuor modis pervertitur humanum judicium: timore, dum metu poteſtatis alicujus veritatem loqui pertimeſcimus: cupiditate, dum præmio animum alicujus corrumpimus: odio, dum contra quemlibet adverſarium molimur: amore, dum amico, vel propinquo complacere contendimus.* Refert Tiraq. de pœnis temper. cauſ. 51. num.81. cum ſeqq. ubi plura de more. 1

Cap. Quiſquis LXXX.

Auguſtinus.

Allegari ſolet hic text. ad hoc quod falſum committit qui interrogatus veritatem occultat, ac ſi mendacium dixerit, ut per Bald. in l.data opera, n.29. C. qui accuſare non poſſ. Cov. lib.1. var. cap.2. num.3. verſ. cæterùm, Tiraq. de pœnis temper. cauſa 36. num.4. & cauſa 44. num.15. & 16. 1

SUMMARIUM.

1 *Chriſtiano non licet verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, quamvis corde fideliter credat.*
2 *Negare ſe eſſe Chriſtianum, nulli licet Chriſtiano, quamvis faciat metu, vel vi tormentorum.*
3 *Amplia etiamſi negatio fiat ſimulatè.*
4 *Amplia non ſolùm quando negatio fit verbis expreſſis, ſed etiam quando fit factis deſignantibus aliquid Fidei contrarium.*

Cap. Non ſolùm abnegat LXXXV.

Probat hic text. nullatenus licere homini Chriſtiano verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, ut per Abulen. in Matth. cap.10. quæſt.136. Bann.2.2. quæſt.3. art.2. dub.1. concluſ.2. ubi Arag. concluſ.2. dub.1. Petr. de Ledeſm. in ſum. tom.2. tract.1. cap.4. concl.4. Sanch. in præcepta Decalogi, lib.2. cap.4. num.7. id ipſum extendentes, quamvis taliter negans corde fideliter credat, quia inficiari non poteſt, quin ex tali negatione duo mala ſequantur: primum quod profert mendacium in doctrina Religionis, quod ſub nulla conditione licet, cap. primum eſt capitale, 22. quæſt.2. ſecundum, quia aufert Chriſto externam Fidei profeſſionem. 1

Amplia primò, ut procedat quamvis negatio fiat 3

vi, vel metu tormentorum, aut mortis, hoc enim ex parte ſua poteſt minuere deformitatem peccati, non autem ex toto tollere, ut obſervant Doctores *ſuprà citati*, & tradit Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 27. *in princip.* ſubdentes hoc fuiſſe peccatum Petri, qui mortis timore negavit ſe eſſe Diſcipulum.

3 Amplia ſecundò, ut procedat etiamſi negatio fiat ſimulatè, ita ut animus abſit ab actu, veluti ad effectum ut cognita falſitate illius Religionis, cujus negans ſe eſſe profitetur, poſſit deinde eam faciliùs confutare, ut per Valent. 2. 2. *quaſt.* 3. *diſp.* 1. *puncto* 2. *dub.* 4. Eimeric. *in direct. Inquiſit. p.* 1. *quaſt.* 9. *n.* 3. ubi Penia *commento* 24. Sanch. *d. cap.* 4. *num.* 14.

4 Amplia tertiò, ut procedat non ſolùm quando negatio fit verbis expreſſis, ſed etiam quando fit factis deſignantibus aliquid Fidei contrarium, per text. *in cap. Imperatores, hac eadem quaſt.* ubi tres illi pueri ſtatuam Nabuchodonoſor adorare noluerunt, *& in cap. Iulianus, etiam hac quaſt.* ubi Chriſtiani milites Imperatoris Idola neque adorare, neque thus offerre illi voluerunt, tradunt Bann. 2. 2. *quaſt.* 3. *art.* 2. *dub.* 2. *concluſ.* 4. Rutil. Benzon. *in tractat. de fuga Epiſcopi, lib.* 1. *diſp.* 1. *concluſ.* 4. *in ſolut. ad* 4. Petr. de Ledeſma *in ſum. tom.* 2. *tractat.* 1. *cap.* 4. *paulò ante num.* 10. Sanch. *d. cap.* 4. *num.* 21.

Cap. Nolite timere LXXXVI.

Ioan. Chryſoſtomus.

1 ALlegatur hic text. ad hoc, quod ad liberandum proximum ab iniquo damno ex lege charitatis verum teſtimonium omninò quis dicere tenetur, ut per Sot. *de juſtit. lib.* 5. *q.* 7. *art.* 1. *& in relect. de ſecreto, memb.* 2. *q.* 7. Navar. *in cap. inter verba,* 11. *q.* 3. *corol.* 63. Covar. *in reg. peccatum, part.* 2. *§* 3. *num.* 2.

Cap. Si dominus XCIII.

Hieronymus.

1 PRobat hic text. quod ſi dominus, vel Princeps ipſe aliquid injuſtum præcipiat, minimè ei obediendum eſt, & obediens non excuſatur, ut per Marant. *diſp.* 1. *num.* 20. *&* 37. Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 3. *num.* 42. *poſt princ. verſ. adeoque in his*, Petr. Plaza *in epit. delictor. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 25. Farinac. *in praxi crimin. quaſt.* 97. *num.* 3. noviſſimè Alvarez de Velaſco *in tract. de privileg. pauperum, part.* 2. *q.* 65. *num.* 81. Præcipuè in prohibitis à jure Divino, & à ſacris Scripturis, in quibus quod nemo debeat obedire ſuo Superiori, ſive ſit Princeps, ſive Prælatus, ſive dominus, per hunc text. tenent Navar. *in rub. de judic. §.* 13. *princ. n.* 59. *verſ. quibus duobus*, Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 25. *tit. de obedient. Relig. n.* 7. Farin. *d. quaſt.* 97. *num.* 5.

Cap. Julianus XCIV. *Ambroſius.*

1 OPtimè Covar. *lib.* 4. *var. cap.* 12. multa tradit circa hujus text. intellectum, ubi obſervat apud D. Ambroſium in his operibus, quæ ejus titulo modò extant, & publicè typis traduntur, nondum potuiſſe locum iſtum deprehendere, ſed benè apud D. Auguſtinum *in Pſalm.* 124. relatum *in cap. Imperatores, verſ. Iulianus, hac ead. quaſt.*

2 Julianus Imperat. apoſtata dictus fuit cùm victimarum Gentilium ſanguine ſacrum Baptiſmi lavacrum ſibi abluerit, atque ſe ipſum à myſteriis Eccleſiæ exauthoratum excluſerit, ut referunt Sozomen. *lib.* 5. *cap.* 2. Nicephor. *lib.* 10. *cap.* 1. 2. *&* 3. Caſſiodor. *in tripart. cap.* 1. 2. *&* 3. Covar. *d. cap.* 12. *verſ. verùm apud Gratianum.*

Habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites, &c.] Narrant Sozomen. *d. lib.* 5. *cap.* 18. Caſſiodor. *lib.* 6. *tripart. cap.* 39. & Niceph. *lib.* 10. *cap.* 23. Julianum Cæſarem apoſtatam milites Chriſtianos habuiſſe, qui pro Imperii Romani majeſtate ſub eo militarunt, quos tamen ipſe dolo ad Deorum Gentilium ſacrificia donativo ea de cauſa dato adducere tentavit, ut accepto donativo ſimul & thus acciperent, idque adolerent ad ipſius Juliani imagines ex veteri inſtituto, quibus Jovis, Martis, & Mercurii erant inſuper depictæ, quo tamen dolo cognito pœnitentes donativum Imperatori reſtituunt, & Chriſtianiſmum liberrimè cum martyrii affectione profitentur, quos Imperator ita quidem commotus à cæde abſtinens exauthoratos ex aula Imperiali exegit, ut refert Cov. *dict. cap.* 12. *verſ. ſecundò obſervandum.* 3

Cap. Qui reſiſtit XCVII.

Auguſtinus.

QUamvis Principi, & Superiori poteſtati obediendum ſit, ex latè adductis per Grammat. *voto* 32. *n.* 1. Marant. *diſp.* 1. *n.* 11. Clar. *in §. fin. quaſt.* 60. *verſ. ſolet dubitari, ante fin.* tamen ei aliquid injuſtum præcipienti minimè obediendum eſt, ut per Jacob. Novell. *reg.* 47. *in* 2. *fallent.* Marant. *dicta diſp.* 1. *num.* 20. *&* 37. Roland. *conſil.* 12. *n.* 80. *cum ſeqq.* Anton. Gomez *tom.* 3. *variar. cap.* 3. *num.* 42. Farinac. *in praxi crimin. quaſt.* 97. *n.* 3. ubi *numeris ſequentibus*, multipliciter declarat, noviſſimè Alvarez de Velaſco *de privileg. pauperum, p.* 2. *quaſt.* 65. *num.* 81. 1

Cap. Quoniam multos CIII.

Gregor. VII.

GRegorius VII. *lib.* 5. *Regeſti, in Concilio Romæ habito*, relatus *in hoc text.* ex duabus cauſis, neceſſitatis ſcilicet, & ignorantiæ, movetur ad concedendum aliquibus ut ſine culpa cum excommunicatis communicare valeant, ſicut obſervat Anton. Riccul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 4. *cap.* 47. 1

Videlicet uxores.] An & quando uxor poſſit communicare viro excommunicato, dixi latè *in collect. ad cap. inter alia, num.* 3. *cum ſeqq. de ſent. excomm.* 2

Liberos.] De liberis, an & quando poſſint licitè communicare parentibus excommunicatis, dixi *in collect. ad cap. ſi verò, de ſentent. excomm.* 3

Servos.] An & quomodo ſervi poſſint communicare dominis excommunicatis reſpectu poteſtatis dominicæ, dixi *in collect. ad d. cap. inter alia, n.* 7. 4

In gloſſ. *Vxores.* Vide Covar. *in cap. alma mater, p.* 1. *§.* 5. *num.* 9. *& §.* 2. *n.* 11. Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.* 6. *quaſt.* 34. 5

Cap. Debent CVI.

MOdus, & forma excommunicationis publicandæ ponitur *in hoc text.* de quo vide Covar. *in cap. alma mater, part.* 1. *§.* 8. *num.* 6. Duen. *reg.* 272. *verſ. ultra caſum*, & de illius intellectu latè agit Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib.* 1. *cap.* 10. 1

CAVSA XII.

Quæstio I.

Cap. Omnis ætas I.

Ex Concil. Tolet. IV.

1 OMnis ætas ab adoleſcentia in malum prona eſt, ut habetur *in hoc text.* cujus ad hoc meminerunt Tiraquell. *de jure primogen. in præfat. num.* 198. Pined. *in vita S. Ioan. Baptiſta, lib.* 3. *art.* 1. *cap.* 4. *pag. mihi* 73.

Cap. Dilectiſſimis II. *Clemens.*

1 CLemens *epiſt.* 5. relatus *in hoc text.* communem omnibus clericis eſſe vitam ſervandam, oſtendit, de quo vide quæ doctè tradunt Frat. Gabr. del Toro *en el trattado de la miſericordia Apoſtolica, cap.* 54. Ribadeneira *in tract. do Religione Societatis Ieſu, in princ. notab.* 10. Sayr. *in clavi Regia, lib.* 9. *cap.* 8. *n.* 1. *&* 13.

2 *Ananias autem*, &c.] Notatur ad hoc, quod citiùs quis moritur propter peccatum, ut per Tiraquel. *de nobilit. cap.* 31. *n.* 557.

Cap. Cui portio VI.

Ambroſius.

5 AD hunc text. commentarium edidit doctiſſimus Navar. *ſub tit. de Regularib. commento* 1. Et notari ſolet ad hoc, quod clerici dicuntur res ſacroſanctæ & ſpirituales, ut per Surd. *conſ.* 193. *num.* 4. *& conſ.* 301. *num.* 52. Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib. in prælud. n.* 8. & ad hoc propoſitum Doctores, Patres, Canones, atque Concilia paſſim uſurpant illud vulgatiſſimum ex Pſal. 104. *Nolite tangere Chriſtos meos*, quod latè & eleganter explicat noviſſimè Dom. Dominic. de Poetonib. *tom.* 2. *inſtitutionum de Regul. ariſtocratia, cap.* 13. *n.* 28. *cum multis ſeqq.*

SUMMARIUM.

1 *Doctores referuntur diſputantes utrùm clerici dominium habeant in redditibus, & diſtributionibus ratione beneficii acquiſitis.*

2 *Clericos dominos non eſſe, ſed ſolummodò diſpenſatores redituum beneficialium, tenuerunt nonnulli, &* num. 3.

4 *Clericos redditus ſuorum beneficiorum ita proprios facere, ut de illis eodem modo diſponere valeant, quo de patrimonialibus, ſuſtinet verior ſententia,* & num. 5.

6 *Dominium ille habere dicitur, qui habet ius diſponendi nomine proprio in ſuam utilitatem, lege non prohibente.*

7 *Clericos aliquando uſuarios ſolummodò, aliquando tam in vita, quàm in morte uſufructuarios faciunt aliqui Doctores.*

8 *Tempore primitivæ Eccleſiæ neque Eccleſia, neque Chriſtiani, tam clerici, quàm laici, neque in communi, neque in particulari bona propria poſſidebant.*

9 *Laici Chriſtiani poſt primitivam Eccleſiam cœperunt bona propria retinere, clerici verò & Eccleſia adhuc communem vitam agebant.*

10 *Clericis approbativè fuit permiſſum tertio tempore, ut parentum patrimonia, vel bona aliunde quæſita habere poſſent.*

11 *Parochiæ quarto tempore ſunt diviſæ, ſingulæque ſingulis Presbyteris Eccleſiæ aſſignatæ, bonáque Eccleſiarum quoad redditus in quatuor partes diſtributa.*

13 *Declaratur* c. 1. §. ordinandus, verſ. quomodo etiam, 42. diſtinct.

14 *Declaratur* cap. ſicut, 47. diſtinct.

15 *Dominium maximum eſt ſolius Dei, quippe qui ſolus habet plenum, & abſolutum rerum omnium dominium.*

16 *Dominium medium, ſeu ſubalternum, eſt ius diſponendi nomine proprio in ſuam utilitatem, lege non prohibente.*

17 *Dominium infimum eſt illud, quod Principes in ſuis ſubditis, & in bonis illorum habent.*

18 *Bonorum eccleſiaſticorum primæva natura quomodò mutari potuerit per diviſionem de illis factam in quatuor partes, oſtenditur.*

19 *Declaratur auctoritas Chriſti Lucæ* 11. & n. ſeqq.

Cap. Quia tua VIII. *Gregor.*

EX hoc text. & aliis ſequentibus colligunt Doctores reſolutionem ad illam controverſam quæſtionem, utrùm clerici dominium habeant in redditibus, & diſtributionibus ratione beneficii acquiſitis, quam diſputant in plures abientes ſententias citati à Cened. *ad Decretal. collect.* 12. *num.* 5. *& p.* 3. *collect.* 15. *in fine*, refert octo, & plures Doctorum opiniones Sarmient. *de redditib. part.* 2. *ex cap.* 1. *uſque ad cap.* 8. Alvar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.* 2. *cap.* 28. Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 27. *num.* 8. Mench. *de ſucceſſion.* §. 12. *à n.* 39. Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 37. Hieronym. Llamas *in methodo, p.* 3. *c.* 13. §. 8. Molin. *de juſtit. tract.* 2. *diſp.* 242. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 8. *à princ.* & alii in diſcurſu citati. 1

Prima ſententia arbitratur clericos dominos non eſſe, ſed ſolummodo diſpenſatores, ut ſibi aſſumere valeant, & illis, qui ſibi inſerviunt, neceſſaria ad ſuſtentationem, ita ut redditus illi, non proprii, ſed communes, hoc eſt, ſibi & pauperibus erogandi, vel ſi ſuperſint, in utilitatem Eccleſiæ convertendi ſint: quod ſi aliter fecerint, furtum committunt, & ſacrilegium, & ad reſtitutionem tenentur: hujus ſententiæ auctor eſt Archid. *in princ.* 44. *diſtinct. & in cap. ſi Epiſcopus, hac ead. cauſa, & quæſt. & in cap. ſtatutum,* §. *aſſeſſorem, num.* 13. *de reſcript. in* 6. Innoc. *in cap. indecorum, de ætate, & qual.* acriter nimis Navar. *de redditib. q.* 1. *num.* 17. *& in apologia, quæſt.* 5. *num.* 24. 27. *&* 38. plures ex Theologis, qui eam ſequuntur, refert Azor. *d. cap* 8. *verſ. prima igitur ſententia, & verſ. quod attinet*, ſubdit hanc opinionem cum jure Canonico, & Sanctorum Patrum teſtimoniis plurimùm convenire, Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 70. *& ſeq.* 2

Pro quibus expenditur primò *cap.* 1. §. *ordinandus, verſ. quomodo etiam,* 42. *diſt.* ibi, *aliena rapere convincitur, qui ultra neceſſaria ſibi retinere probatur, d. cap.* 1. 12. *quæſt.* 3. *cap. ult. in princ.* ibi, *quicquid habent clerici, pauperum eſt,* 16. *q.* 3. bonus text. *in cap. ſicut hi*, ibi, *eſurientium panis eſt,* 47. *diſt.* ergo exceptis neceſſariis ad ſuam ſuſtentationem, cæterorum quæ ſuperſunt, dominium non habent, quinimmò ſi retineant, furtum, vel ſacrilegium committere dicentur, *cap. quod autem,* 25. *quæſt.* 7. ibi, *non ſunt illa noſtra, ſed pauperum*, & ibi, *quorum procurationem quodammodo gerimus, juncta reg.* c. 2. *de donat.* Secundò à priori facit quod bona Eccle- 3

ſiaſtica fuerunt Eccleſiis donata pia fidelium devotione ad miniſtrorum, & pauperum congruam ſuſtentationem, debebatur enim omni jure inſpecto miniſtro laboranti juſta merces, & præmium laboris. Unde jura paſſim vocant bona eccleſiaſtica ſtipendia ſanctis laboribus debita, *cap. ult. 2. quæſt. 2.* conſtant hæc ex pleriſque ſacræ Scripturæ locis, *Matth. & Luc.* 10. D. Paul. 1. *ad Timoth.* 5. *cap. charitatem, cap. quicumque,* 12. *q.* 2. *cap. cùm ſecundùm* 16. *de præbend.* ergo ſaltem eorum, quæ ſuperant congruam ſuſtentationem, dominium habere non poſſunt. Confirmatur hæc ratio ex eo, quia alienatio nullius eſt momenti, quæ fit ſine cauſa contra voluntatem domini prohibentis, vel deſtinantis rem ad alios uſus: ita Doctores communiter *in l. filiusfam. §. Divi, ff. de legat.* 1. *& in l.* 2. *C. de uſucap. pro empt. & in Clem. quia contingit, de relig. domibus.* Igitur cùm Fideles à principio bona ſua Eccleſiis donaverint ad miniſtrorum, & pauperum ſoſtentationem, atque ita ſaltem tacitè prohibuerint in alios uſus transferre, fit conſequens cerra hos terminos dominium non poſſe penes clericos remanere. Ultimò in idem expenduntur innumeræ propemodum Sanctorum Patrum auctoritates congeſtæ à D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 7. *in princ.* Navar. Soto, Sarmient. & aliis citatis à Cened. *dictis locis,* quibus oſtenditur bona hæc clericorum dici non poſſe, ſed communia inter miniſtros pauperes, & Eccleſias. Igitur contra tot Sanctorum Patrum auctoritates oppoſitum affirmari non poteſt, eo maximè, quia dominium unius rei non poteſt penes duos eſſe inſolidum, *l. ſi ut certò, §. ſi duobus, ff. commodati,* cum his quæ tradunt Pinel. *ad l.* 1. *p.* 3. *ex num.* 10. *C. de bonis mat.* Gam. *Luſit. deciſ.* 244. dominium autem horum bonorum eſt penes Chriſtum, *d. cap. cùm ſecundùm, cap. tua nobis* 26. *verſ. cùm enim, de decim. cap. cùm ex eo* 34. *de electíon. lib.* 6. Ergo ſimul penes clericos eſſe non poteſt.

4 Secunda ſententia primæ directè contraria eſt D. Thomæ *d. q.* 185. *art.* 7. *in corpore, verſ. de his autem,* qui licèt ex inſtituto principaliter articulum de Epiſcopis examinaverit, ſatis id ipſum inſinuat de cæteris miniſtris, ut quemadmodum Epiſcopi de portione ſuo uſui deputata poſſunt in vita tanquam de ſuis patrimonialibus diſponere abſque ullo peccato contra juſtitiam, & ideò ad reſtitutionem minimè tenentur, quamvis malè impendant: ita ſimiliter clerici diſponere valent de portione ſuo uſui deſtinata, ita quod Sanctus Doctor rectè expenſus manifeſtè agit ſuppoſita diviſione bonorum eccleſiaſticorum inter miniſtros, pauperes, Eccleſiam, fabricam, ut *infrà* oſtenditur, quo tempore inſpecto ſatis ſignificat Epiſcopos, & clericos redditus ſuorum beneficiorum ita proprios facere, ut de illis eodem modo diſponere valeant, quo de patrimonialibus, quod ſi eiſdem redditibus abutantur, nullam juſtitiæ legem offendere, neque ad reſtitutionem malè expenſorum teneri, ſed ſolummodò peccare contra legem charitatis, clariùs ſuppoſita eadem bonorum diviſione id ipſum expreſſit idem D. Thom. *quodlib.* 6. *quæſt.* 8. *art.* 12. *ad* 3. in hæc verba: *Aliter ergo dicendum de illis Eccleſiaſticis bonis, quæ principaliter ſunt attribuenda neceſſitatibus pauperum, & conſequenter neceſſitatibus miniſtrorum, qualia ſunt bona hoſpitalium, & aliorum hujuſmodi, & aliter de illis bonis, quæ ſunt principaliter attributa uſibus miniſtrorum, ſicut ſunt præbendæ, & alia hujuſmodi, nam in prioribus bonis peccatum committitur non ſolùm ex abuſu, ſed etiam ex ipſa rerum conditione, dum aliquis in ſuos uſus aſſumit, quod eſt alterius, & ideò tenetur ad reſtitutionem tanquam defraudator rei alienæ in ſua diſtributione; de aliis verò bonis non committitur peccatum, niſi per abuſum, ſicut & de patrimonialibus dictum eſt, unde non tenetur quis ad reſtitutionem, ſed ſolùm ad pœnitentiam peragendam.* Planè qui hæc verba D. Thomæ perlegerit, quamvis maximè ſcrutari velit, non inficiabitur in ea fuiſſe opinione, ut exiſtimaret redditus beneficiorum, & fructus bonorum patrimonialium æquiparari, eiſdemque regulis conſiſtere quoad dominium, & legem juſtitiæ in materia reſtitutionis, quamvis enim Nav. *dicto loco,* atque alii arbitrentur D. Thomam in alia fuiſſe opinione, gratis videtur dictum contra ipſius verba, & mentem. Ad alia verò loca ejuſdem Sancti Thomæ, quæ Navar. & adverſarii expendunt, ut ſuadeant contrariam opinionem tenuiſſe, doctè reſpondet Sarmien. *dicto loco, cap.* 2. ubi pro hac Divi Thomæ opinione plures refert Auctores: fuit hæc opinio gloſſ. *verbo proprietatem, in cap. duo ſunt, hac eadem cauſa, & quæſt.* Cajet. 2. 2. *quæſt* 62. *art.* 5. Abulenſ. *ſuper Matth. cap.* 6. *quæſt.* 74. Adrian. *in* 4. *diſt.* 4. *quæſt.* 9. *art.* 3. *concl.* 2. Martin. Ledeſma 2. 4. *q.* 18. *art.* 5. *col. pen.* Sot. *lib.* 10. *de juſtit. quæſt.* 4. *art.* 3. Covar. *in cap. cùm in officiis, num.* 6. *de teſtam.* Sarmien. *de redditib. part.* 4. *cap.* 6. *num.* 2. Molin. *d. diſput.* 142. Marſil. de Columna *de redditibus, part.* 2. *cap.* 1. Bañes 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 6. *dub. ult.* & *ibi* Aragon. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 10. *quæſt.* 3. *puncto* 7. Gutier. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 114. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 14. *ſub num.* 4. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 2. *cap.* 1. *num.* 5. D. Barboſ. *in l. divortio, p.* 1. *num.* 59. *ff. ſoluto matrimon.*

Pro quibus primò expenditur *auth. Presbyteros,* ibi, *quolibet modo ad dominium eorum,* & ibi, *quaſi caſtrenſium, C. de Epiſcop. & cleric. cap. unic.* ibi, *dominium, de cleric. non reſid. lib.* 6. *cap. pervenit,* ibi, *de redditibus eorum, cap. conſtitutus, cap. quod quibuſdam, de fidejuſſoribus.* Secundò fortiùs urget quod diviſio bonorum, quæ à principio erant communia, emptioni ſimilis eſt ad effectum, ut vel dominium transferat, ſi fiat inter dominos, vel inter alios uſucapiendi conditionem: ergo cùm eccleſiaſticorum bonorum, quæ à principio erant communia, diviſio facta fuerit poſtea, *cap. de redditibus, cap. quatuor, cum multis ibidem,* 12. *quæſt.* 2. fit conſequens ſuppoſita illa diviſione, per quam certa portio miniſtris conſtituta eſt, verum in eoſdem dominium tranſlatum eſſe, antecedens conſtat ex *l.* 1. ubi gloſſ. *l.* 2. ibi, *dominium in actione,* cum multis *ibidem, C. communia utriuſque judicii,* plures ut per Sarmient. *ubi proximè, num.* 4. Ultimò facit, quia ille dicitur habere dominium, qui habet jus diſponendi nomine proprio in ſuam utilitatem, lege non prohibente, ut ex Bart. *in l.* 3. *§. differentiæ, num.* 4. *ff. de acquir. poſſeſſ.* obſervant Bald. *in cap.* 1. *col.* 1. *de poſtulat. Prælat.* Rebuff. *in concord. in proœm. gloſſ. verbo dominus,* Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum, num.* 40. *de conſtit.* Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri, num.* 5. Sot. *de juſtit. lib.* 4. *q.* 1. *art.* 1. Alciat. *lib.* 12. *parerg. cap.* 13. Medina *in C. de juſtit. quæſt.* 1. Connan. *lib.* 3. *comment. cap.* 3. *n.* 1. Corraſ. *lib.* 6. *miſcellan. cap.* 20. Pinel. *in l.* 1. *de bonis mat. p.* 2. *n.* 2. planè hæc omnia quoad omnes particulares conveniunt clericis reſpectu ſuorum redditmany, habent enim jus diſponendi nomine proprio ad ſuam utilitatem in uſus lege non prohibitos, dantur namque hujuſmodi redditus miniſtris expendendi in proprios uſus, neque reperitur lex aliqua, quæ poſt diviſionem certum ſolummodò uſum conceſſerit, vel prohibuerit eiſdem uti nomine proprio, ut patet: igitur nihil eſt quod impediat verum dominium reſpectu ſuarum portionum, ut Divus Thomas, & citati docent.

Tertia ſententia eſt illorum, qui mediam ferè inter utramque partem ſequuntur viam, & clericos aliquando uſuarios ſolummodò, aliquando tam in vita, quàm in morte uſufructuarios faciunt: ita *gloſſ.* 2. *in cap. quia nos* 3. *de teſtam.* gloſſ. *verbo obitus, in c. ult. de pecul.*

*pecal.cleric.*gloſſ.*verbo reſervari,in cap.preſenti, de effic. Ordin.lib.6.* Molio. *de primogen. lib.2. cap.10. num.37. & 43.*Menoch. *conſil.66. n.32. & de arbitr. caſu 433. num.35.*Fr. Emmau. *quæſt. Regular. tom.3. quæſt. 74. art.4. verſ. quarta ratio*, Valaſc. *de privation. cap.36. num.4.* Cald. Pereira *de reſolut.emphyt.cap.15.n.43. & de emptione,cap.16.n.1.* D. Barboſ. *in d. l. divertio, in princip.part.2.n.53.cum ſequentibus.*

8 Ea his tribus ſententiis ſecunda D. Thomæ hac in re longè veriot eſt, quæ ut meliùs intelligatur;quinque potiſſimùm tempora conſideranda ſunt, ex quorum cognitione deprehenditur intellectus ad plura jura hujus cauſæ, & quæſt. & aliarum quæ ſequuntur. Primum igitur tempus fuit,in quo neque Eccleſia,neque Chriſtiani,tam clerici,quàm laici, neque in communi,neque in patticulati bona propria poſſidebant, ſed Evangelicam perfectionem imitantes omnia ſibi oblata vendebant,pretiúmque ad Apoſtolorum pedes ponebant,ut ſuis, & cæterorum indigentium neceſſitatibus ſubvenirent, dividebatur ſingulis, prout cuique opus erat,patet Act.*cap.4.prope fin.* ibi: *Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*, & ibi, *dividebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat*: & Joan.11. *poſt princip.* ibi, *loculos habens ea, quæ mittebantur, portabat,cap.ſcimus,cap.habebat,*cum multis *ibid.hac ead.cauſa, & quæſt.*

9 Secundum tempus fuit, quo cùm numerus Fidelium ſummoperè excreſceret, & ideò commodè neque in communi vitam agere, neque ad victum, aut veſtitum neceſſaria eiſdem ſuppeditari poſſent, laici Chriſtiani cœperunt bona propria ex commiſſione retinere, clerici verò, & Eccleſiæ adhuc communem vitam agebant, nihil proprium habentes in particulari; prædia tamen illo tempore à Fidelibus donata, vel aliàs quæſita materialibus Eccleſiis tradebantur, quibus Epiſcopi præſidebant, ut ex illorum redditibus, decimis, & oblationibus, aliiſque eleemoſynis clerici communem vitam ducentes, ſuſtentarentur, *cap. videntes, cap. expedit, cap. duo ſunt,* cum aliis, *hac eadem cauſa, & quæſt.cap.ultim. cap. decimæ,16.quæſt.1.* & de hoc tempore in illis terminis intelligendus eſt D. Thom. 2. 2. *quæſt.43. art.8. in corpore*, dum inquit, bona Eccleſiaſtica committi Prælatis ad erogandum aliis,ſicut bona Reipubl.communia Rectoribus; loquitur enim attento hoc tempore ante bonorum diviſionem, de qua ſtatim: vel, quod magis placet, loquitur de proprietate bonorum eccleſiaſticorum, quorum conſervatio Prælatis incumbit, ut ſatis deprehenditur ex facto Divi Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis, de quo diſputat in eodem articulo, & ideò neque ſecum pugnat in opinione ſua, quam ſequimur.

10 Tertium tempus fuit, in quo clerici ægrè ferebant carere rebus propriis, & ideò fuit eiſdem approbativè permiſſum, ut parentum patrimonia, vel bona aliunde quæſita habere poſſent, ita tamen ut proprium habentes nihil caperent de bonis deputatis ad pauperum, & laïcorum ſuſtentationem, meminêre hujus temporis *cap. clericos, cap. paſtor Eccleſiæ, cap. ſi quis propter, cum multis ibidem 1 t.q.1. cap. certè ego, cap.Epiſcopi,c.Epiſcopus,hac eadem cauſa,& quæſt.*

11 Quartum tempus fuit,in quo Parochiæ ſunt diviſæ, ſingulæque ſingulis Preſbyteris Eccleſiæ aſſignatæ; bonáque Eccleſiarum,quoad redditus in quatuor partes diſtributa, una Epiſcopo, ſeu Diœceſano, altera Parocho,tertia fabricæ, quarta hoſpitibus peregrinis, & pauperibus, *cap. conceſſo, cap. quatuor, cap.de redditibus, cap.cognovimus, cap. mos eſt, cap. ſancimus, cum multis, ibidem 12. q.2. cap. unico, in princ. 13. q.1.* Executio autem, ſeu applicatio hujus diviſionis per Epiſcopum fieri ſolebat, *dicto cap.conceſſo.* Si verò perquiras apud quem remanſerit quarta hæc pars pauperibus deputata,dic apud Epiſcopos, & ſimiles Prælatos, quibus utplurimùm maximus redditaum numerus eſt relictus, non enim fuit tunc temporis ablata Epiſcopis bonorum adminiſtratio.

12 Ultimum tempus eſt hodiernum,quo Epiſcopi exceptis bonis,quæ ſuæ menſæ in ſolidum ſunt applicata,& inſuper Capitulis Sedium Cathedralium, in pleriſque Eccleſiis habent tertiam partem fructuum,reliquas partes habent Rectores Eccleſiarum cum onere fabricæ circa ornamenta neceſſaria,veſtes ſacras,vaſa, & alia id genus, & denique circa eam partem Eccleſiæ, quæ dicitur Sancta Sanctorum,vulgò *Capella major.* Ex quorum temporum diſtinctione intelligere poſſumus plura jura, quæ ſecundùm ea loquuntur in hac materia, & ſic ad illa patebit reſponſio ex dictis.

13 Fundamenta autem contraria, quæ pro prima ſententia adduxi,facilè diſſolvuntur, & in primis ad primum ex *d.cap.1.§.ordinandus, verſ. quomodo, d.c. Epiſcopus*, cum aliis *ibi* citatis, facilè reſpondetur jura illa, & ſimilia procedere ante diviſionem in quatuor partes, de qua *ſuprà* dixi, quo tempore bona omnia eccleſiaſtica communia erant, neque miniſtri poterant aliquid accipere ultra propriam ſuſtentationem; tunc enim ſi aliter prædictis bonis utebantur, & furtum,& ſacrilegium committebant: at verò text.jura, & rationes, quæ pro ſecunda D. Thomæ ſententia adduxi,procedunt poſt factam diviſionem,propter efficacia fundamenta inibi expreſſa. Vel aliter intel- 14
ligi poſſunt verba Hieronymi *in d.cap. ſicut, 47. diſt. ibi,eſurientium panis,* &c. ut ſint prolata lato modo,& impropriè ad majorem exaggerationem, ut per Cardin. *in cap. cùm in officiis 7.n.11. de teſtam.* D.Thom. 2.2. *quæſt.66.art.7.* Sot. *lib.5. de juſtit. q.3. art.4.* Vel aliter, ut per Caiet.2.2. *quæſt.118.art.4. ad 2.* Cov.*in reg.peccatum,part.2.§.1. num.3. & lib.3. variar.cap.14. num.5.* Ad ſecundum libenter agnoſcimus, bona illa pia Fidelium devotione donata fuiſſe Eccleſiis ad congruam miniſtrorum, & pauperum ſuſtentationem, ut jura *ibidem* citata evincunt, unde illo tempore bona erat conſequentia, eroganda fore pauperibus omnia, quæ ſuperſunt, juxta illud Lucæ 11. *quod ſupereſt*, &c. Cæterùm cùm poſt diviſionem deputata fuerit clericis certa portio, quæ eiſdem pro congrua ſuſtentatione conceditur, pauperibus quoque alia pars fuerit diſtributa, jam in lege juſtitiæ clerici non tenentur ad pauperum ſuſtentationem: ſicut enim fabrica, & pauperes ſuarum portionum dominium acquirunt, ita & clerici, ut *ſuprà* pro dicta ſecunda ſententia conſideravi, unde alienatio, quam clerici faciunt de ſuis redditibus, non dicitur facta contra, ſed ſecundùm domini voluntatem, ut patet, cùm ipſimet domini ſint. Ad text. verò *in d. cap. cùm*
ſecundùm, & in d.cap. tua nobis, cum ſimilibus,in qui- 15
bus probatur dominium bonorum eccleſiaſticorum eſſe penes Chriſtum, reſpondetur intelligenda eſſe illa jura de dominio pleno, & abſoluto, quod ut clariùs pateat, ſciendum eſt dominium in tres potiſſimùm ſpecies diſtribui; aliud ſupremum, quod maximum, & abſolutum vocant, aliud medium, ſeu ſubalternum, aliud infimum, ſeu minùs proprium. Primum ſolius Dei eſt, quippe qui ſolus habet plenum, & abſolutum rerum omnium dominium, juxta illud pſalm. 23. *Domini eſt terra, & plenitudo ejus.* habetur *in dict.cap.tua nobis,* cum aliis citatis à Joan. Valer. *de differ.inter utrumque forum, verbo munera, differ.1. n.3.* & ſic in hoc procedunt prædicta jura. Secundum eſt illud;

Digitized by Google

16 illud, quod habemus in rebus propriis deſcribimr quod ſit jus deponendi nomine proprio in ſuam utilitatem, lege non prohibente, Bart. & Doctores communiter citari *in ultimo fundamento ſecundæ opinionis*, & alii citari à Joan. Valer. *ubi ſuprà, n.* 11. *&* 12. de quo intelligenda ſunt jura in ejus confirmationem citata.

17 Tertium dicitur illud, quod Principes in ſuis ſubditis, & in bonis illorum habent, quod infimum, & improprium dicitur, quippe quod non in ſuam, ſed communem ſubditorum utilitatem exerceatur, de quo gloſſ. *verbo omnia*, per text. *ibi* ſic neceſſariò intelligendum *in l.* 3. *verſ. quæ enim, C. de quadriennii præſcript.* juncta reg. *l. item ſi verberatum* 15. §. 1. *verſ. item ſi fortè, ff. de rei vendic. l.* 1. *C. quibus ex cauſ. ſervi pro præmio*, junctis iis, quæ tradunt Tiraquel. *de nobilit. cap.* 6. *n.* 6. Marant. *de ordine judic. part.* 3. *num.* 25. Antoo. Gabr. *commun. tit. de jure quæſito, concl.* 1. *n.* 9. Sot. *de juſtit. lib.* 4. *quæſt.* 4. *art.* 4. Covar. *in reg. peccatum, part.* 2. §. 9. *n.* 8. Navar. *de ſpol. cleric.* §. 17. *n.* 4. *ad med.* Pinel. *in rub. de reſcind. vendit. part.* 1. *cap.* 2. *n.* 29. de quo in præſenti materia nulla nobis diſputatio eſt, quippe cùm ad poteſtatem publicam ſpectet, non verò ad privatam ſingulorum utilitatem.

18 Non obſtar contra reſponſiones ad contraria adductas, ſi quis ulteriùs urgeat diviſionem non mutaſſe, neque mutare potuiſſe talium bonorum naturam, atq. *Clem. quia contingit, de relig. domib.* unde etiam hodie eandem retinere conditionem, ut quæcumque ſuperexcreverint, pauperibus erogentur, ne contingat abſurdum, quod bona contra dominorum voluntatem in alios uſus expendantur, quia reſpondetur multipliciter, & primò diviſionem illam factam fuiſſe à Summis Pontificibus, penes quos eſt poteſtas commutandi defunctorum voluntatem in alios uſus, *d. Clem. quia contingit*, cum citatis per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 2. *allegat.* 83. Unde nullum eſt abſurdum, data cauſa per illam diviſionem Pontifices mutaſſe talium bonorum naturam. Secundò reſpondetur, quod cùm communia utplurimum negligi ſoleant, & ex communione frequenter rixæ, & contentiones inſurgant, *cap. dilectiſſimis*, ibi, *per iniquitatem*, &c. ſecundùm veriorem ſenſum, *hac ead. cauſa, & quæſt.* ideò diviſio facta fuit, ut unuſquiſque eorum, inter quos fieret, dicere poſſet, meum, tuum, &c. atq. *d. cap. dilectiſſimis*, unde non inconvenit quod bona illa à principio communia, poſtea diviſa per diviſionem mutaſſent naturam, atque ita in poteſtatem tranſiiſſent, ut contra primævam bonorum naturam poſſet unuſquiſque dicere hoc meum, tuum, &c. Tertiò reſpondetur bona illa fuiſſe à principio Eccleſiis donata cum onere, ut in Eccleſiarum, miniſtrorum, & pauperum cederent alimoniam, poſtea verò Epiſcopis, miniſtris inferioribus, Eccleſiis, & pauperibus ſingulas partes aſſignatas, unde cùm juxta bonorum ſubſidium ſit prædicto oneri ſatisfactum, non eſt cur onus alterius portionem ambiat, ſed ſua contentus, tanquam verus dominus de ſua diſponat in uſus proprios lege non vetitos, & ideò ſicut injuſtum foret, ut poſt aſſignatas ſingulas ſingulis laborantibus mercedes, teneretur alter alteri ex lege juſtitiæ de ſuo contribuere, ita in propoſito affirmandum eſt. Denique reſponderi poteſt diviſionem non immutaſſe bonorum naturam, ſed qualitatem ſolummodò, ut ita quod commune erat fieret ſingulorum, quod ex cauſa factum per habentem poteſtatem neque divinæ, neque humanæ legi repugnat; ſi autem contra hanc reſponſionem, dum qualitatis mutationem admittit, replicetur de ſacro Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 5. facilè reſpondetur agere de proviſione particulari beneficiorum à partibus impetrata contra qualitates eorundem poſitas in erectione, vel fundatione, patet ibi, *in beneficiorum collatione*: & *in fine*, ibi, *aliter facta proviſio ſubreptitia cenſeatur*; non verò in mutatione qualitatum facta per legem Summi Pontificis in bonum commune, de qua antiquiſſima illa, & juſtiſſima bonorum diviſione multò ante Concil. Trid. à pluribus Conciliis approbata, ab omnibus Summis Pontific. totiúſque Eccleſiæ uſu, & conſuetudine recepta.

Nec eriam obſtar auctoritas illa Lucæ 11. *quod ſu-* 19
pereſt, &c. dum probat jure Divino primævo, & poſtea ex Apoſtolorum inſtituto injunctum eſſe rebus, ut quod ſupereſt debeat in eleemoſynam converti: ergo ſtante hac lege divina non potuit humana dominium transferre eorum, quæ ſuperſunt, ac proinde non humana ſolùm, ſed divina quoque lex teſtari, & diſponere prohibet tanquam de rebus alienis. Cui difficultati reſpondere conatur Sarmien. *de redditibus, p.* 4. *c.* 2. *num.* 6. legem illam divinam generalem eſſe, & indeterminatam, determinationem verò factam hoc, vel illo modo, tali, vel tali tempore, ſub hac, vel illa quantitate, quod ſupereſt expendatur, legem eſſe non divinam, ſed humanam, & ideò ſuppoſita determinatione legis humanæ, tam in portionum diviſione, quàm in beneficiorum erectione, ſi quis illud quod ſuperfuerit, in pauperes non expendat, nulla lex divina offenditur, nec aliquod juſtitiæ præceptum violatur, itaque idem Sarmien. ex doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 85. *art.* 1. *ad* 1. *& q.* 87. *art.* 1. contendit innumeris propemodum exemplis probari poſſe legem humanam determinare legem divinam generalem, cujus determinationibus ſi ſatisfiat, liberantur ſubditi à lege divina generali. Unde cùm lex illa, *quod ſupereſt*, jam determinata ſit per legem humanam, ſua unicuique portione aſſignata, ſi ſatisfiat huic determinationi, liberantur clerici à lege divina generali, ac ſubinde ex præcepto juſtitiæ non tenentur pauperibus quod ſupereſt erogare, quia potuit Eccleſia fructus beneficiorum à tali onere exemptos aſſignare clericis loco ſtipendii.

Verùm hæc Sarmienti conſideratio ad auctorita- 20
tem Lucæ *d. cap.* 11. nec in ſe vera eſt, nec difficultatem tollit. Primò, quia non video cur magis lex illa de ſuperfluo dando pauperibus ſit generalis, quàm lex de honorandis parentibus, de non jurando in vanum, non furando, & ſimilibus, ſi ad ſtrictam verborum ſignificationem reſpiciamus, ſed lex nulla humana poteſt contra ullam ex illis in particulari aliquid determinare: ergo nec contra illam, quod ſupereſt. Deinde facit, quia etſi diligenter enumeremus omnes legum humanarum determinationes, quarum plura exempla adducit Sarmien. *dicto loco*, nullam inveniemus, quæ contra legem divinam generalem aliquid ſtatuat, quinimò totæ ſunt in obſervantia illarum, & ut ad praxim, ſeu executionem reducantur, ut rectè intuenti conſtabit; hæc tamen lex humana, (quæ beneficia erexit, ſinguláſque ſingulis miniſtris portiones diviſit, ut Sarmien, vult, & nos defendimus) non agit de obſervantia illius legis divinæ do ſuperfluo dando pauperibus, neque illam ad praxim, ſeu exequutionem perduxit, quinimò de applicanda ſingulis portione libera ab omni onere, igitur non poteſt dici determinatio illius legis divinæ: erit quidem determinatio alterius, cujus ſuprà meminimus, in pleriſque ſacræ paginæ locis, *dignus eſt operarius mercede ſua*, quia lex hæc divina generaliter docet cuicumque laboranti deberi præmium laboris, non tamen determinat quantitatem, tempus, nec locum, unde quod quarta pars debeatur, quod in ſuo beneficio quis tantam, ac talem portionem habeat, deter-

minatio

minatio dieetur, non quidem reſpectu legis divinæ, de eo, quod ſupereſt dando pauperibus, ſed alteriua longè diverſæ, nempe de congrua labotanti mercede diffinienda.

21 Quare rejecta Sarmienti reſponſione, Sot. *lib.* 10. *de juſtit.q.4.art.3.col.*8.diſtinguendum putat inter bona tempore primitivæ Eccleſiæ à Fidelibus donata,& inter decimas,& cætera omnia,quæ poſt beneficiorum creationem data ſunt,ut prioribus onus inhæreat legis divinæ injunctum ad eroganda pauperibus,quæ ſupereacreverint, idque ea debito juſtitiæ ſpeciali, qua tenentur omnes, in quos à domino cum aliquo onere tes transfeitur, arg. *l. ult.§.ult.ff.de contrah.emp.* cum aliis, poſterioribus verò affirmat nulla lege divina tale onus fuiſſe injunctum, & ideò ceſſare debitum juſtitiæ.Verùm nec hæc reſponſio placet, quia Sot.non probat bona illa à principio cum onere fuiſſe donata, quinimò etſi illud concederemus,non tollitur difficultas ea auctoritate *Luc.*11. ſecundùm quam quod ſupereſt in pauperes erogandum eſt.

Idcirco his,atque aliis exploſis,locus ille facillimè unico verbo abſque tot laboribus intelligetur cum D. Thom.2.2. *q.*32. *art.*5. *&* 6. ut ſolummodo in unico caſu ſit in præcepto, data ſcilicet extrema neceſſitate ea parte recipientis, quæ tamen nec in dante, nec in ſuis contingat,in cæteris verò aliis ſpeciebus de conſilio procedat,& ideò non obligat tranſgreſſorem, arg. *cap.nullus* 62.*de reg.juris in* 6.cum *ibidem* reſolutis.Inſuper conſidero locum illum generalem eſſe in quacumque perſona,tam ſæculari,quàm Eccleſiaſtica,unde ex illo contra eam,quam ſequimur opinionem,nihil efficaciter colligi poteſt,& in hunc ſenſum reducit D.Thom.*d.art.*5.*ad* 2. anctoritatem Baſilii, quæ ſimillima eſt cum Ambroſ. *de quo in c.ſicut hi*, 47. *diſt.gloſſ. fin. in præſenti text.* videtur ſentire pauperem non teneri ad decimarum ſolutionem,ſi ultra ſibi,familiæque neceſſaria non percipiat, idémque videntur tenere Franc. Marc. *Delphin. decif.*198.*n.*6. Vincent. Caroc. *decif. ſive caſu* 52. *n.*6. Aloyſ. Ricc. *in ſua praxi var. reſolutionum*, *reſol.*115. *per tot.* Et ſaltem ſi extrema prematur paupertate, admittunt Bellenein. *de charitativo ſubſidio,quæſt.*77. *n.*2. Sarmien. *de redditib. Eccleſ. part.*3. *cap.*4.*n.*12. Marc. Anton. Genuenſ. *in practicab. Eccleſ. q.*200. Camill. Borrel. *in ſum. decif.tit.*19. *de decimis*, *n.*83.

Cap. Nolo X. *Auguſt.*

1 NOtatur hic text.ad hoc quod nemo tenetur propriam detegere turpitudinem, ut per Soar. de Paz *in pract. tom.*1. *tit. de Confeſſ. num.* 10. *fol.* 152. Joan. Sanct. *in ſelectis*, *diſp.*46. *num.*22.*in fine.* Unde non poſſe lege aliqua humana ſanciri hominem teneri ſua publicè detegere delicta, docent expreſsè Soar. *de pœnitent.diſp.*21. *ſect.*2. *num.*6. Salas *de legib. diſp.*9. *ſect.*3. *dub.*4. Eſt enim contra jus naturæ quod quis obligetur ſe reum prodere. Sot. *lib.* 4. *de juſtit. q.* 6. *art.*3.*§.ſecundò præter damna*, Tolet. *lib.*4. *cap.*21. *n.*9. Bañes 2.2.*q.*11. *art.*4. *dub.*2. *§. reſpondetur ad hoc argumentum*, Vaſq. 1.2. *tom.*2. *diſput.*168. *num.*48. Fr. Emman. *quæſt.Regul. tom.*2. *q.*18. *art.*3. Salas *de legib. diſp.*15. *ſect.* 2. *num.*39. inhumanum enim eſſet obligare aliquem quod ſit executor ſuæ ſententiæ in rebus arduis,& maximè violentis,Soar. *de legib.lib.*5.*cap.*10. *num.*11. Vaſq. 1.2. *tom.*2.*diſp.*173. *num.*24. vel ad ſui verberationem inhumanam & crudelem, cùm præceptum naturale ſervandi vitam obliget ad removenda media ducentia ad mortem, vel illius periculum, Sanchez *in præcepta Decal. lib.*4. *cap.*6. *num.*4. Nec denique teneri aliquem ſe reum prodere, etiam ad liberandum innocentem, cui delictum à reo commiſſum imputatur, docet Anton. Raguc. *in Lucerna Paroch.* ubi *de reſtitut. quæſt.*162. nam reus tunc nequaquam concurrit poſitivè ad necem innocentis, ſed tantùm permiſſivè, fas eſt autem cuicumque mortem alterius permittere, ut propriam vitet. Nav. *in man. cap.*15. *n.*57. Emman. Sà *verbo Reus*, *num.*3. Sed ad vitanda gravia tormenta excuſabitur quiſpiam etiam à veniali labe falſum ſibi imponendo, licèt ob illius confeſſionem eſſet morte plectendus. Sà *verbo infamare*, *n.*1. Petr. Navar. *de reſt. lib.*2. *cap.*4. *num.*21. Anton. Raguc. *d.loco,quæſt.*167. *de juſtit.lib.*2. *cap.*11. *dub.*7. *n.*4. Tolet. *lib.*5. *cap.*66. *num.*7. Dixi, *gravia tormenta*, quia ſi levia eſſent, mortiferum foret imponere ſibi crimen falſum,ob quod eſſet morte afficiendus. Sot. *de juſtit. lib.*5.*quæſt.*10. *art.*2. Leſſ. *d.dub.*7.*n.*35.

Cap. Exemplum XII.

EX hoc cap.colligitur vulgatum illud axioma, ſuperiorum actio noſtra eſt inſtructio,ut per Ferrer. *in conſtit. Cathalon. gloſſ.*6. *num.*21. ubi adducit illud Claudiani *in paneg. in* 4.*conſul. Honor.* 1

—— *Totus componitur orbis*
Regis ad exemplum.

Cap. Futuram XV.

Melchiades.

GRatianus ex teſtimonio Melchiadis Papæ *in præſenti*, tradit Conſtantinum Magnum baptizatum Romæ fuiſſe,& donationem Eccleſiæ Romanæ feciſſe; ſed falsò id tribuit Melchiadi, ut *hic* admonet gloſſ. quia Melchiades Papa ab Imperatore Maximino martyrio eſt occiſus, & Maximinus Conſtantinum præceſſit in Imperio, ut tradit Platina, & eleganter oſtendit Cov. *lib.*4. *var.cap.*16. *n.*8. *verſ. cæterùm*, *&* *pract.cap.*31.*n.*1.*in fine*,*&* *n.*2. 1

Cap. Habebat XVII. *Auguſt.*

AUguſtinus *tract.* 62. *in Ioan.* relatus *in hoc text.* tradit timendum eſſe ne propter inopiam juſtitia deſeratur,ad quod illum citat Tiraq.*de nobilit.c.*3. *n.*24. & ideò teſtibus ditioribus plus creditur, quàm pauperibus, ſecundùm Farin. *in praxi crimin. q.*65. *n.*117.quia pauper non eſt idoneus teſtis,vel omni exceptione major, ut tradunt citati *ad cap. ſi teſtis*, *n.*6. *ſuprà*, 4. *quæſt.*2. 1

Cap. Sint manifeſtæ XXI.

Ex Canonibus Apoſtolorum.

GLoſſ. *verbo probantur,in præſenti textu*, tota eſt in reſolvenda quæſtione, an clericorum bona præſumantur eſſe intuitu Eccleſiæ acquiſita, in qua ut certa ab incertis ſeparemus, diſtinguere oportet ſequentes caſus: Aut enim conſtat Prælatum habuiſſe bona illa jam tempore ſuæ promotionis, aut conſtat quod non habebat, aut ſumus in dubio. Primo caſu non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ quæſita cenſentur, cùm præſumatur pro poſſeſſore, & Eccleſiæ contrarium intendenti incumbat onus probandi; & deinde quia in his terminis pro Eccleſia nulla, & pro ipſo Prælato non parum probabilis datur conjectura, cùm conſtet bona illa jam multò ante Epiſcopatum fuiſſe penes eundem, text. opt. *in cap.*1. *de teſtam.* ibi, *quod* 1

ſuum

Digitized by Google

cùm ante Epiſcopatus ordinem, cap. de Syracuſana, verſ. qua de re, ibi, *univerſa ſui Epiſcopatus quæſita tempore Eccleſia ſuæ dominio ſociaret*, 28. *diſt.* quaſi longè aliud in quæſitis ante Epiſcopatum.

2 In ſecundo verò, quando tempore promotionis conſtat nihil habuiſſe, pro Eccleſia præſumendum eſt, quod intuitu illius fuerint quæſita, text. opt. *in d. cap.* 1. dum probat nulla Epiſcoporum bona poſſe ab aliis detineri, niſi illa ſolummodò, quæ Epiſcopus ante Epiſcopatum propria habuiſſe conſtiterit: ergo cùm exceptio firmet regulam in contrarium, fateri omnino oportet omnia quæſita poſt Epiſcopatum præſumi intuitu Eccleſiæ quæſita, interim dum aliud legitimè non probatur. Juvant maximè ultima verba ejuſdem text. ibi, *vel in Epiſcopatus Ordine prædictum Epiſcopum acquiſiviſſe*, &c. *d. cap. de Syracuſana*, in ſenſu directo, *cap.* 3. *de pecul. cleric.* ibi, *poſt dies conſecrationis, cap. res in Epiſcopatu*, 12. *quæſt.* 2. *gloſſ. verbo probentur*, per text. ibi, *in authent. de eccleſiaſt. titulis*, §. *interdicimus, collat.* 9. *gloſſ. verbo Prælatus*, per text. *ibi, in authent. licentiam, C. de Epiſc. & cleric. gloſſ. verbo morientium, in c.* 2. *de ſucceſſ. ab inteſt.* Abb. *in d. c.* 1. *notab.* 6. ubi Covar. *num.* 6. communis ut per Clar. §. *teſtamentum, quæſt.* 27. *verſ. ſed quid*, Mench. *illuſt. cap.* 105. Menoch. *de arbitrar. caſu* 195. *à princip.* Maſcard. *de probat. concl.* 202. Craſſ. §. *teſtamentum, quæſt.* 34. *n.* 2. *verſ. ſed dubium*, Gam. in caſu notabili, *Luſitaniæ deciſ.* 313. *num.* 1.

3 Tandem in tertio caſu, quando ſumus in dubio, quia neque conſtat bona inventa penes Prælatum fuiſſe quæſita ante, vel poſt Epiſcopatum, tunc etiam pro Eccleſia præſumendum eſt, quod illius intuitu fuerint comparata, text. opt. *in d. cap.* 1. ibi, *vel in Epiſcopatus Ordine prædictum Epiſcopum acquiſiviſſe*, ſi conſideremus æquiparationem, quam text. facit de bonis, quæ erant Eccleſiæ ante Epiſcopi conſecrationem, & de illis, quæ in Epiſcopatus Ordine prædictus Epiſcopus acquiſivit ad effectum, ut utraque in Eccleſiæ dominio conſerventur: priora quia realiter ad ipſam pertinent, poſteriora verò quia ſaltem præſumptivè, *d. cap.* 3. *de pecul. cleric. d. cap. res in Epiſcopatu*, Menoch. *d. caſu* 195. *n.* 3. *& de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 51. *num.* 13. *& præſ.* 53. *per tot.* Cened. *ad Decretal. collect.* 145. *n.* 2.

Quæstio II.

Cap. Qui Chriſti I. *Stephanus.*

1 Allegatur hic text. ad hoc communiter, quod bona eccleſiaſtica ſunt in patrimonio Chriſti, ut per Panorm. *in rep. cap. cùm eſſes, num.* 29. *de teſtament. & in cap. cùm ſuper, n.* 18. *de cauſa poſſeſſ.* Card. *in cap. videntes, ſup.* 12. *q.* 1. Adrian. *in* 4. *de reſtitut. fol.* 32. Felin. *in cap. conſtitutus, n.* 29. *de reſcript.* Bero. *in rub. de rebus Eccl. non alienan. n.* 18. *& in cap. ex litteris, n.* 24. *de probat.* Benachin. *in tract. de Epiſcopo, lib.* 4. *part.* 4. Barbat. *in tract. de præſtant. Cardinal. n.* 4. Navar. *de redditib. q.* 1. *n.* 19. *& in apologia, quæſt.* 1. *mon.* 24. *n.* 8. *&* 11. noviſſimè Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo munera, differ.* 1. *num.* 5. *cum ſeqq.* Declara tamen ſecundùm ea, quæ dixi *ad cap. quia tanta, n.* 13. *cum ſequentibus*, 12. *q.* 1.

Cap. Nulli liceat III. *Boniſac.*

1 Notari ſolet hic text. ad hoc quod res Eccleſiæ invadentes, & propria auctoritate occupantes, ſacrilegium committunt, ut per Tiraquel. *de privileg. piæ cauſæ, privil.* 136. Petr. Greg. *ſyntagm. juris lib.* 33. *cap.* 18. *num.* 2. Card. Tuſch. *tom.* 7. *lit. S*, *concl.* 6. *à n.* 4. Decian. *in tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 30. *in princ. & n.* 18. *&* 20. Contra quoſcumque indebitè uſurpantes bona Eccleſiarum pœna excommunicationis ipſo facto impoſita eſt à Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *de reformat. cap.* 11. ut notat Villag. *de rebus Eccleſ. reſtituen. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 5. *cum ſeqq.* Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 6. *n.* 22. Sayr. *de cenſur. lib.* 3. *cap.* 31. *n.* 26. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſc. part.* 3. *alleg.* 50. *n.* 130. *ſecundùm Lugdun. impreſſ.* Vide *infra ad cap. Apoſtolicos, hac ead. quæſt.*

Cap. In legibus X. *Euſebius.*

In gloſſ. *In legibus*, ibi, *& Salica*. De lege Salica vide Pined. *in Monarchia Eccleſiaſtica, part.* 3. *lib.* 18. *cap.* 11. §. 4. 1

Summarium.

1 *Iuris pœna quæ? remiſſivè.*

2 *Latro famoſus quis dicatur.*

3 *Furtum commiſſum in re minima, quando puniatur, remiſſivè.*

4 *Pœna legalis etiam ipſo iure, vel ipſo facto impoſita non debetur in foro conſcientiæ ante latam ſententiam criminis declaratoriam.*

Cap. Fraternitas XI.

De pœna furis latè agunt Duen. *reg.* 399. Clar. §. *furtum, n.* 12. Anton. Gom. *tom.* 3. *var. c.* 6. *num.* 6. Perez *l.* 1. *gloſſ. convencido de furto, tit.* 13. *lib.* 8 *Ordin.* Hieron. Poſtol. *in ſchol. ad Molinum, verbo furtum, n.* 27. *cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu* 295. Molin. *de juſtit. tom.* 3. *tract.* 2. *diſp.* 695. *num.* 7. *verſ. diſpoſitionem*, Padil. *in ſum. legum pœnal. part.* 1. *cap.* 28. Parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib.* 5. *tit.* 60. *in princ. n.* 4. & alii citati per Caned. *ad Decretum, collect.* 2. *num.* 1. 1 Et quis dicatur famoſus latro, vide Covar. *lib.* 2. *var. cap.* 9. *n.* 7. Clar. *dict.* §. *furtum, n.* 8. Gom. *d. num.* 6. Farinac. *in praxi crimin. q.* 23. *n.* 4. 2 & quomodo furtum commiſſum in re minima puniatur, vide Menoch. *de arbitr. caſu* 72. *num.* 13. Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib.* 37. *cap.* 1. *num.* 6. *verſ. animas autem*, Farinac. *de furtis, q.* 174. *n.* 70. *cum multis ſequentibus.* 3

Verùm illud Euſebii, &c.] Non placet hæc Conciliatio Caſtro *de lege pœnali, lib.* 2. *cap.* 9. *pag. mihi* 417. ubi meliùs conciliat.

In gloſſ. *cum argumento*, ult. in fine, ibi: *reſpondeo quod non.* Solet hæc gloſſ. communiter allegari ad hoc, quod pœna legalis etiam ipſo jure, vel ipſo facto impoſita, non debetur in foro conſcientiæ ante latam ſententiam criminis declaratoriam, ut per Panorm. *in proœm. Decretal. Rex pacificus, num.* 6. *& in cap. dilecti, n.* 12. *de arbitr. & in cap. ſuam, de pœnis, num.* 3. *& in cap. Raynaldus, num.* 25. *de teſtam.* Fortun. Garc. *in tractatu de ultimo fin. illat.* 18. *num.* 208. Simanch. *de cathol. inſtitut. cap.* 9. *n.* 31. Sot. *de juſtit. lib.* 1. *q.* 6. *art.* 6. Tiraquel. *in l. ſi unquam, verbo revertatur, n.* 291. *cum ſeqq. C. de revocand. donat.* Caſtr. *lib.* 2. *de lege pœnali, cap.* 9. *pag.* 412. Decian. *tract. crimin. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 12. *à n.* 11. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 7. *à princip.* Cordub. *in ſuo quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 36. Covarr. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 6. §. 8. *ſub num.* 10. Navar. *in man. cap.* 23. *num.* 66. *&* 67. Anton. Gom. 4

l. 1.

l.1. Tauri, num.4.& variarum tom.3. cap.2. num.5. & cap.14. num.3. lib.7. Anton. Gabr. *commun. tit. de criminal. concl.* 12. Penia *in director. Inquiſit. p.3. ſchol.151. verſ. ſed cùm ex benignitate*, Mench. *illuſtr. lib.1. cap.7. à num.17.* Gutier. *canonic. lib.1. cap.1. num.23. & pract. lib.2. quæſt.180. num.2.* Cened. *dicto collectan.2. num.3.* Menoch. *remed.5. recuper. num.68. cum ſequentibus, & de arbit. caſu* 210. Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.91. num.2. cum ſequentibus, & in præcepta Decalogi, tom.1. lib.1. capit.1. num.4. cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. quæſt.10. num.70.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n.19. C. de in integr. reſtit. minor.* Quarant. *in ſumma Bullarii, verbo alienatio, n.49.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancellariæ, gloſſ.15. num.150.*

Cap. Apoſtolico XIII.

Ex VIII. Synodo univerſali.

1 DE pœna clerici alienantis rem Eccleſiæ abſque cauſa permiſſa, vel abſque ſolemnitate requiſita, agitur *in hoc text.* Ex decretis autem Concilii Trident. clericus fabricator, aut conſentiens uſurpationi juriſdictionis bonorum etiam feudalium, ac quarumcumque obventionum alicujus Eccleſiæ, ſeu cujuſvis ſæcularis, vel Regularis beneficii, aliorumque piorum locorum vi, vel timore incuſſo, ſeu quacumque arte, aut quocumque colore factæ, anathemati tandiu ſubjacet, quamdiu integra fuerit facta per uſurpatores reſtitutio, & deinde à Romano Pontifice abſolutionem meruerit, necnon quibuſcumque beneficiis privatus eſt, & ad quæcumque alia inhabilis efficitur, ac poſt integram ſatisfactionem & abſolutionem à ſuorum Ordinum executione arbitrio ordinarii ſuſpenditur, *cap. fin. ſeſſ.22.* refert noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris Canon. ad rub. de rebus Eccleſ. non alien. num.31.*

Cap. Sacrorum XV. *Gregor.*

1 VIde ad materiam text. quæ dixi *infrà, in cap. aurum, hac eadem quæſt.*

2 De materia gloſſ. *verbo repetitionis, in præſenti text.* vide Gregor. *lib.10. verbo que no pueden, tit.3. part.6.* Perez *ad tit. 1. lib.3. Ordin. pag. mihi* 463. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, num.15. C. de in integr. reſtitut. minor.*

3 In eadem gloſſ. ibi, *ſed nunquid de capto in maleficiis*, &c. Ergo res Eccleſiæ poſſunt alienari pro redimendis à publicis carceribus his, qui ob ſua ſcelera in eum ſtatum devenerant, de quo vide Tiraquel. *de jure mariti, gloſſ. 8. ex num.178.* Palat. *in repet. rubr. §.78. num.30.* Covar. *lib.1. var. cap.16. n.9.*

4 Aliqui argum. hujus text. meritò reſolvunt quod Epiſcopus habens patrimonium poteſt illud conſervare, & redditus Eccleſiaſticos in uſus proprios convertere, illud expendentes quod ſicut inter neceſſitates Eccleſiæ connumeratur redemptio captivorum, & ſuſtentatio pauperum gravi fame laborantium, ut probat hic textus *cum ſequentibus*, ita quoque connumeratur ſuſtentatio ipſius Prælati, miniſtrorum, & officialium Eccleſiæ, *cap. præſenti 9. §. porrò, de offic. Ordin. in 6.* ſed Prælatus poteſt reſervato proprio patrimonio, propter pauperum, & captivorum neceſſitates bona Eccleſiæ expendere, ſecundùm text. *in præſenti, d. §. porrò*, ergo redditus quoque Epiſcopales pro ſua ſuſtentatione: quare ita in effectu reſolvunt Innocentius, Abbas, & Doctores communiter, ut per Dec. *n.6. in cap. Epiſcopus, de præbend.* Felin. *in capite poſtulaſti, num.6. de reſcript.* plures quos ſequitur Covar. *in capit. 1. de teſtament. num.2.* Navar. *de redditibus, quæſt.1. num.78.* Sarmient. *eodem tract. part.1. cap.1. num.18.* Mench. *illuſtr. cap.105. num.9.* Menoch. *de arbitr. caſu 145. num.5.* Molin. *de juſtit. tract.2. diſput.145.* quamvis contradicant Sylveſt. *in ſumma, verbo ſimonia, quæſt.6.* Adrian. *in 4. tit. de reſtitut. quæſt.32.* Palud. *ibidem, diſt.34. quæſt.3.* Maj. *diſt.24. quæſt.21. in fine*, quibus non multùm opitulatur auctoritas Hieronymi *in capite clericos 1. quæſt.2.* ibi, *quibus parentum, & propinquorum nulla ſuffragantur bona.* Exploſa enim prima ſolutione, de qua per *gloſſ.2. ibi*, & Covar. *ubi proximè*, affirmantis procedere de conſilio, confunditur namque manifeſtè per text. *ibi*, dum habet ſacrilegium committere illos, qui cùm ſuo patrimonio ſuſtentari valeant, ſtipendia Eccleſiaſtica in ſuos uſus impendunt, quod tamen nullatenus commiſiſſent ſi Hieronymus loqueretur de conſilio, juxta reg. *capitis ult. verſ. quod præcipitur*, ibi, *offerentis arbitrium, 14. quæſt.1. gloſſ. in reg. nullus 62. de regul. juris in 6.*

Planiùs ergo reſpondetur cum eadem gloſſ. & Cov. 5
dicto num.2. verſ. prima, textum illum procedere attento tempore antiquo, quo bona Eccleſiæ erant ſolummodo deſtinata ad alendos pauperes Chriſtianos, & clericos egenos, ut ſatis inſinuat *cap. certè 12. quæſt.1.* advertit poſt alios Sarmient. *dict. part.1. cap.5. num.17.*

Secundò non obſtat *cap. illæ autem 14. q.1. ad finem*, 6
faciliùs enim reſpondetur procedere inſpecto eodem tempore antiquo, quo Eccleſia Catholica, veluti novum germen floreſcere incipiebat, & Apoſtolicis conſiliis ita addicta, ut multitudinis Chriſtianorum eſſet cor unum, & anima una, omnia namque erant communia & nemo ſibi aliquid proprium vendicabat, *dict. cap. illud, ad finem*, plures quos refert, & ſequitur Covar. *d. num.2. prope fin.*

SUMMARIUM.

1 *Papa propter hæreſis crimen poteſt excommunicari ſecundum aliquos, & declaratur* num.6.
2 *Cenſura ferri poſſunt in eos, qui Eccleſiæ, & ferentis poteſtati fuerint ſubjecti.*
3 *Papa nulli humanæ poteſtati eſt ſubjectus.*
4 *Papa nec excommunicari, nec aliis cenſuris ligari poteſt.*
5 *Declaratur text. in præſenti.*
7 *Declaratur* cap. final. verſ. Romanorum, 24. q.2.
8 *Epiſcopi, & alii Prælati, Papæ, idest Patres, Græca voce appellabantur.*
9 *Conſtantinopolis nova Roma, & interdum Roma ſimpliciter fuit appellata.*
10 *Conſtantinopolitana Eccleſia, Romana aliquandò appellabatur.*
11 *Toletana civitas urbs Romana nuncupata fuit.*
12 *Valentia olim Roma fuit appellata.*

Cap. Non liceat Papæ XX.

Symmachus.

DUm Symmachus Papa, Papæ imponit anathematis pœnam *in præſenti*, videtur hic text. probare Papam excommunicari, vel aliis cenſuris irretiri poſſe, quod in hæreſi notavit *gloſſ. ult. in cap. Acacius, il 1. 24. quæſt.1.* & plures citati ab Henriq. *in ſum. lib.13. capite 25. §.3. ſancta litt. N*, facit text. *in capite fin. verſic. Romanorum etiam, 24. quæſt.2.* ubi legitur, Romanorum Eccleſiam anathematizaſſe Dioſco- 1

rum, qui fuit Papa ejuſdem Eccleſiæ, cùm nec in fide
peccaſſet.
2 His tamen non obſtantibus ſecurè tenendum eſt
Papam à nemine excommunicari, vel aliis cenſuris
poſſe irretiri. Probatur, quia in eos tantùm cenſu-
ræ ferri poſſunt, qui Eccleſiæ, & ferentis poteſtati fue-
rint ſubjecti, Ugol. *de cenſ. tab. 1. cap. 2. §. 11. & cap. 17.*
3 *§. 6. à n. 4.* Valent. *tom. 4. diſp. 7. quæſt. 17. puncto* 4. Con-
ſtat Papam nulli humanæ poteſtati eſſe ſubjectum,
capite nemo, cap. aliorum, cum ſeqq. 9. q. 3. cum aliis, quæ
latè comprobant Turrec. *de poteſt. Eccleſiaſt. lib. 2. ca-
pit 93.* refert multos Alphonſ. de Mendoz. *quæſt. 4.*
4 *ſcholaſt. § 9. verſ. 2.* Igitur Papam nec excommunica-
ri, nec aliis cenſuris ligari cenſendum eſt, ex qui-
bus ita reſolvunt Navar. in *capit. novit, de judic. no-
tab. 3. num. 78. & 142. & in man. cap. 27. numer. 13.*
Ugol. *d. tab. 1. cap. 17. §. 6. à num.* 8. Soar. *tom. 6. di-
ſput. 5. ſect. 1. à num. 27.* amplianres procedere hanc
ſententiam etiam reſpectu legis, ita ſcilicet ut quam-
vis Papa hæreticus fiat, vel aliud crimen commit-
tat, cui annexa ſit à lege excommunicatio, eam non
incurrat, quod illa ratione confirmatur, quia licet Pa-
pa legibus Eccleſiaſticis quoad vim directivam ſub-
jectus ſit, minimè tamen eis ſubjicitur quoad coacti-
vam, juxta ea, quæ notavi ad *cap. ſi inimicus, 93. di-
ſtinct.* & conſtat cenſuras ad coactivam poteſtatem
pertinere.
5 Qua retenta ſententia, non obſtant ea, quæ in con-
trarium adduximus: in primis ad textum *in præſenti,*
dupliciter reſpondetur, & primò Papæ nomine poſſe
hic intelligi Epiſcopos, & alios Prælatos inferiores,
juxta *infra* dicenda, quod confirmatur, quia text. pro-
hibet Papæ ne faciat alienationes rerum Eccleſiaſtica-
rum pro quacumque neceſſitate, quod Summo Ponti-
fici minimè convenit, qui ex juſta cauſa liberè, & lici-
tè poteſt diſponere de omnibus rebus Eccleſiæ, *c. 2.
de præbend. lib. 6. Clem. quia contingit, in princ. de relig. do-
mibus.*
Secundò, ſi de Romano Pontifice intelligamus alie-
nante ſine neceſſitate, ut communis interpretatur, re-
ſpondetur *verſic. qua lege*, ubi pœna ponitur, referri
ad miniſtros inferiores, ut patet ibi, *qua lege omnes cu-
ſtodes adſtringantur, ut donator,* &c. *honorem perdat, &
qui ſubſcripſerit, anathema ſit*; non verò comprehende-
re Papam, de quo in principio loquutus eſt.
6 Ad ſecundum verò de Papa committente crimen
hæreſis, quod in excommunicationem incidat, reſpon-
detur quod dato, & non conceſſo quod Papa hæreti-
cus eſſe poſſit (ſalvis ſemper illis, quæ ſuper hunc arti-
culum diximus *ad cap. ſi Papa, 40. diſtinct.*) ex lege ta-
men divina, ubi primùm in hæreſim incidit, Papa eſſe
deſinit, ut tenent Cardin. Bellarmin. *lib. 2. de Roma-
no Pontifice, cap. 30.* & plenè citati à Cened. *ad De-
cretum, collectan. 44. numer. 2.* ac projnde hæc reſolu-
tio nihil nobiſcum pugnat; agimus enim de Papa,
quatenus talis manet, non verò poſtquam talis eſſe
deſiit.
7 Ad ultimum de text. *in dicto capite fin. verſ. Ro-
manorum*, reſpondetur Dioſcorum, de quo *ibi*, non
fuiſſe Papam univerſalis Eccleſiæ Romanæ, ſed Pa-
triarcham Alexandrinum, ſeu Conſtantinopolitanum,
ut notat *ibi* gloſſ. & Turrecrem. ac etiam Narbon. *de
appellat. à Vicario ad Epiſcopum, pag. 2. fundament. 2.
numer. 24.* & colligitur ex adductis per Cardinalem
Bellarmin. *tom. 1. de Concil. libr. 2. capite 17. collect.
907.*
8 Dicitur autem *ibi* Papa, quia frequens uſus eſt apud
Sanctos Patres Epiſcopos, & alios Prælatos, Papas, id-
eſt, Patres, Græca voce appellare, ut conſtat ex mul-
tis epiſtolis Hieronymi Auguſtino Papæ ſcribentis, &
inter apologetica Athanaſii paſſim leguntur inſcri-
ptiones Papæ Athanaſio; quod idem fertur de Anſe-
giſſo Archiepiſcopo Senonenſi, totius Galliæ, & Ger-
maniæ à Joanne Summo Pontifice Patriarcha inſtitu-
to, qui in Synodo habita in loco, qui Pontigonis di-
citur, ſecundus Papa nuncupatus eſt, ut refert Petrus
Gregor. *lib. 2. partit. juris Canon. tit. 9. de perſonis Eccle-
ſiaſtic. in ſchol. ad cap. 3. lit. D.* Sic Populus Roma-
nus Cyprianum Papam appellat *in capite alſit, 50.
diſt.* comprobat late Petrus Gregorius *ſyntagmat. lib.
15. cap. 2. num. 13.* Renat. Choppin. *de ſacra politia,
lib. 3. tit. 1. num. 14.* Romanos verò poni pro Con-
ſtantinopolitanis mirandum non eſt, quia Romam,
Valentiam, & Conſtantiam idem ſignificare, eandém-
que eſſe Urbem conſtat ex probatiſſimis Auctoribus,
quos latè refert Mendoza *dicta q. 4. ſcholaſtica, §. 9. per
tot.* noſséque omnes vel minimùm verſatos Conſtan-
tinopolim novam Romam, & interdum Romam ſim- 9
pliciter fuiſſe appellatam, ait Florim. Raymond. *in
fabula Ioanna Papiſſa, cap. 25. n. 3. & ex cap. Conſtan-
tinopolitanæ, 22. diſt. & authent. ut ordinaria præfectura,
verſ. renovantes, collat. 5. & authent. de Eccleſiaſt. tit.
§. ſancimus, collat. 9.* colligit Narbona *in tractatu de ap-
pellatione à Vicario ad Concil. Archiepiſcop. Toletani,
part. 2. num. 39.* citans Petr. Gregor. *dicto lib. 15. c. 5.
num. 7.* Jacob. Spieg. *in lexico juris, verbo nova Ro-
ma,* Hieron. Cagnol. *in proœm. Digeſtor. §. hae antem
tria, num. 335. cum ſequentibus*, Ludov. Gom. *in repet.
c. 1. num. 44. de conſtit.* Quamobrem Conſtantinopo- 10
litanam Eccleſiam, Romanam appellari, arg. *dicti ca-
pit. fin. verſ. Romanorum etiam*, docent Sozomen. *lib. 2.
hiſtoria Eccleſiaſtica, cap. 2.* Socrates *in hiſtoria tripartit.
lib. 2. cap. 6.* Hieronym. Verruc. & Barnabas Briſſon.
de verborum ſignificatione, verbo Roma autem duplex,
Azeved. *in addit. ad Curiam Piſanam, lib. 1. cap. 11. lit.
D.* Card. Baron. *in annalibus Eccleſiaſtic. ſub anno
Chriſti* 330. Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarcha-
lium Sedium erectione, cap. 17. n. 75.*
Sic etiam Toletana civitas orbs Romana nuncu- 11
pata fuit, ſicuti obſervant Molin. *de primogeniis Hiſpa-
norum, lib. 1. cap. 2. num. 11.* Spin. *in ſpeculo teſtament.
gloſſ. 19. princ. num. 73.* latè Narbona *dicta parte ſecun-
da, num. 41.*
Simili modo Valentiam olim Romam appellari 12
tradunt Joan. Baptiſta Agneſius *in apologia pro equi-
tibus, & civibus Valentinis optimis in germanam malo-
rum civium factionem, part. 1. in ſcholio incip. extremo,*
Joannes Vaſæ. *in chron. Hiſpania, tom. 1. cap. 10. verſ.
Teſtha vita defuncto*, & Abraham Ortel. *in theſauro
Geographico, in verbo Valentia*, quos refert, & ſequi-
quitur Dion. Paul. *ubi ſuprà, cap. 15. n. 30.*

CAP. Epiſcopus qui filios XXXIV.

Ex Concil. Agathenſi.

HIc textus dum habet quod ſi Epiſcopus filios, aut 1
nepotes non habeat, non poteſt liberè quemcum-
que hæredem facere, ſed omninò tenetur Eccleſiam
inſtituere, videtur obſtare communi Doctorum ſen-
tentiæ aſſerentium Epiſcopum validè teſtari poſſe de
bonis propriis, quæ ante, vel poſt Epiſcopatum, non
tamen ratione Epiſcopatus acquiſivit, ita per text. *in
capit. 1. de teſtament. & in cap. Epiſcopi, & in capite ſine
manifeſtè 12. quæſt. 1. & in cap. fixum 12. quæſt. 5.* cum
ſimilibus, reſolvunt Abb. *notab. 3.* & Covar. *num. 3.
in d. cap. 1.* Navar. *de ſpoliis clericorum, §. 1. num. 3. &
in apologia, quæſt. 1. num. 22. & mon. 50. num. 5.* Sar-
mient. *de redditibus, part. 3. cap. 3. num. 4.* Meneh. *uſu-
frequent. cap. 4. n. 6. & illuſtr. cap. 11. num. 1.* Clar. *§. teſta-
mentum*

mentum, quæſt. 27. *num.* 2. & communem eſſe omnium reſolutionem affirmant Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 20. *num.* 27. Cardin. Mantic. *de conjecturis ultim. voluntat. lib.* 6. *tit.* 7. *num.* 19. Plures, ut per Craſſ. *in* §. *teſtamentum, q.* 34. Molin. *de juſtit. tract.* 2. *diſp.* 147. *concl.* 1. plures quos plena manu refert Ceoed. *ad Decretal. collectan.* 145. *num.* 1.

2 Qua communi ſententia retenta, ad textum *in præſenti*, reſpondet gloſſ. *hic* communiter recepta, ut per Covar. *in dicto cap.* 1. *de teſtament. num.* 4. poſt Barbatiam, & alios, Clar. *dicto* §. *teſtamentum, q.* 27. *num.* 2. Craſſ. *dicta quæſt.* 34. *num.* 1. textum hunc non de præcepto, ſed de conſilio procedere, quia quamvis Epiſcopus filios non habens liberè, ac validè poſſit etiam extraneos hæredes facere, non tamen rectum erit illius conſilium, & ideò neceſſitatem non inducit. Verùm hic intellectus manifeſtè refellitur, quia textus hic habetur *tom.* 1. *Conc. in Agathenſi Concilio, c.* 33. ut per Covar. *loco citato, ubi proximè*, planè impoſſibile eſt dare legem ſine præcepto, *l.* 1. ibi, *commune præceptum, ff. de legibus*: ergo impoſſibile eſt legem non neceſſitatem, ſed conſilium Epiſcopo morienti conſulere, ut exhæredatis parentibus fortaſsè pauperrimis, & omnium rerum inopia oppreſſis, Eccleſiam aliàs divitem in bonis patrimonialibus hæredem faceret.

3 Quare ſi literam reponas juxta originale, in nihilo nobiſcum pugnabit, ſolummodò enim intendit Agathenſe Concilium, de quo *in præſenti*, diſcrimen conſtituere inter eum caſum, quo Epiſcopus filios, aut nepotes non habuit, & inter illum, in quo habuit, ut in primo caſu ſi non Eccleſiam, ſed alium hæredem faciat, & res Eccleſiæ illicitè alienavit, irrita ſit alienatio, juxta reg. *cap. ſine exceptione, hac eadem cauſa, & quæſt.* cum vulgaribus. In ſecundo verò de bonis, quæ relinquit, ab hæredibus ejus indemnitatibus Eccleſiæ conſulatur, non autem irrita ſit alienatio: quod verò de conſilio, vel de præcepto teneantur Eccleſiam inſtituere, ne verbum quidem fecit prædictum Concilium Agathenſe, & in hoc ſenſu text. *in præſenti*, elegans erit limitatio ad reg. *dicti cap. ſine exceptione*, quæ facilè ſanè conſtabunt, ſi verba originalia fideliter referas.

SUMMARIUM.

1 *Abbates non omnes oportet conſecrari, ſed eos tantùm qui ſuæ Eccleſiæ more conſecrari ſolent.*
2 *Abbates dicuntur etiam ante benedictionem.*
3 *Abbates non conſecrantur, ſed propriè benedici dicuntur.*

Cap. Alienationes XXXVII.

Urbanus.

1 A*Ut Abbatis, qui ſecundùm Eccleſiæ ſuæ uſum conſecrandus eſt.*] Ergo non omnes Abbates conſecrari oportet, ſed eos tantùm, qui ſuæ Eccleſiæ more conſecrari ſolent, ut per Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 20. *quæſ.* 2. Et quamvis Archidiaco-
2 nus *in præſenti, ſuper gloſſ.* 1. teneat promotum ad Abbatiam ante benedictionem non debere vocari Abbatem, ſed electum; contrarium tamen verius eſt, quia Abbates non conſtituuntur in ſuo munere per benedictionem, ſed per electionem, & confirmationem, ſicuti meliùs reſolvunt Bertachin. *verbo Abbas* 5. Brunor. à Sole *in locis communibus, eodem verbo, num.* 2. Ego ipſe *in collect. ad cap.* 1. *de ſuppl. negl. Prælat. num.* 6. me citato Tambutin. *de jure Abbatum, tom.* 1. *diſput.* 11. *q.* 5. & Hieron. Roderic. *in compendio quæſt. Regul. reſolut.* 1. *num.* 18.

In gloſſ. *Conſecrandus*, ibi, *id eſt, benedicendus*. Notatur ad hoc, quod Abbates non conſecrari, ſed benedici propriè dicuntur, ut per Azor. *d. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 20. *q.* 2. Tamburin. *d. diſp.* 11. *q.* 1. 3

In gloſſ. *Præbendam*. Dicit hæc gloſſa quod ſi Canonicus locaverit nomine Eccleſiæ, tenetur ſucceſſor Canonicus locationem ſervare, ſaltem ſi Epiſcopi auctoritas in tali locatione interveniat, eam ſequitur Archid. *hîc, num.* 12. Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienandis, pag.* 337. *num.* 19. *cum ſeqq.* ſed ejus opinio non videtur vera, quia cùm Canonicus habeat jus præbendæ, licèt reſtrictum ad ejus vitam, & ita nomine proprio, non verò adminiſtratorio locaverit, perſonalis tantùm, quæ cum ipſius vita extinguitur, non verò realis obligatio eſt cenſenda, ut ex D. Barboſ. reſolvit Didac. de Britto *in rub. de locato, & conducto, p.* 2. §. 5. *n.* 7. *in fine*. 4

SUMMARIUM.

1 *Alienare res, aut bona Eccleſiæ nullus poterat olim, inconſulto Epiſcopo.*
2 *Alienatio rei Eccleſiæ non dicitur utilis, ubi Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit.*
3 *Alienatio bonorum ad aliquod Collegium ſpectantium, ut valida ſit, unus ſaltem tractatus requiritur.*
4 *Conſenſus expreſſus maioris partis Capituli, etiam ſingulariter præſtitus poſt tractatum, requiritur in alienatione bonorum Eccleſiæ.*
5 *Utilitas pro validitate alienationis rerum Eccleſiæ debet eſſe clara & indubitata.*
6 *Alienatio rerum Eccleſiæ facta ſine debita iuris ſolemnitate eſt ipſo iure nulla.*

Cap. Sine exceptione LII.

Ex Epiſtola Leonis.

OLim nullus poterat res, aut bona Eccleſiæ inconſulto Epiſcopo alienare, *cap. Abbates, cap. placuit, hac eadem cauſa, & quæſt.* Epiſcopus verò eas tantum res Eccleſiæ ſuæ alienare, aut ſubditis alienandi facultatem concedere poterat, quæ Eccleſiæ plus incommodi, quàm utilitatis afferrent, & ea de cauſa, ut meliora proſpiceret, ut decidit text. *in præſenti*, aut ſi de propriis tantum Eccleſiæ contuliſſet, quantum alienare voluerat, *cap. ſi quis in qualibet, hac eadem cauſa, & quæſt.* Sed quoniam non recto judicio plerumque bona Eccleſiarum in grave earum damnum etiam ab Epiſcopis alienabantur, & propterea alienationes hujuſmodi gravia detrimenta patiebantur, & plerique ambitioſa cupiditate detenta immobilia, & pretioſa mobilia Deo dicata, ex quibus Eccleſiæ, monaſteria, & pia loca reguntur, atque illuſtrantur, & eorum miniſtri aluntur, profanis uſibus applicare, atque cum maximo illorum, ac divini cultus detrimento exquiſitis mediis uſurpare, aut alienare non verebantur, propterea Paulus II. *in extravag. ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienan. inter communes*, expreſsè prohibuit omnium rerum, & bonorum eccleſiaſticorum alienationem, aut omne pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, conceſſionem, hypothecam, locationem, & conductionem ultra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum, niſi in caſibus à jure expreſſis, de cujus materia 1

latè egi *in collect. ad ipſammet Extravag. & de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. allegat. 95.*

2 *Niſi fortè aliquid horum faciat, ut meliora proſpiciat.* Ergo alienatio rei Eccleſiæ non dicitur utilis, ubi Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit, ut ex Bellam. & Gemin. *in præſenti*, cenſuit Rota *in Lucana bonorum, 11. Februar. 1613.* coram Reverendiſſimo Patriarcha Pamphilio, impreſſa per Farinac. *dec. 430. n... part. 2. recent.*

3 *Et cum totius Cleri tractatu, & conſenſu.*] Notatur ad hoc, quod ad validam alienationem bonorum ad aliquod Collegium ſpectantium requiritur onus ſaltem tractatus, ideſt, diſcuſſio, quæ fit allaris rationibus pro, & contra, utrùm expediat hujuſmodi bona alienare, ut per Covar. *lib. 1. var. cap. 17. num. 1.* Vaſq. *de redditib. dub. 12.* & alios citatos à Bonacin. *var. tractat. tit. de alienat. bonorum Eccleſiaſt. diſp. 2. q. unica, puncto 4. num. 1.* Soar. *de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 27. num. 8.*

4 Poſt tractatum requiritur conſenſus expreſſus majoris partis Capituli, quamvis ſingulariter præſtetur, dummodo præceſſerit dictus tractatus, ut per Vaſq. *d. dub. 12. n. 42.* Bonacin. *d. puncto 4. n. 2.*

5 *Quod non ſit dubium profuturum.*] Ergo utilitas pro validitate alienationis debet eſſe clara, & indubitata, ut per Bellarm. *in princ. verſ. quod non ſit dubium*, & Præpoſ. *n. 3. in præſenti*, Bald. *conſil. 156. circa med. verſ. præterea, lib. 1.* Barbat. *conſ. 40. n. 1. part. 1.* Rot. *deciſ. 40. n. 1. p. 1. diverſ. & d. deciſ. 430. n. 4. p. 2. recent.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori rerum Eccleſ. in princ. verbo Cauſa*, ubi multipliciter declarat quando dicatur clara, & evidens utilitas in hac materia.

6 *Irrita enim Epiſcoporum*, &c.] Notatur ad hoc quod alienatio rerum Eccleſiæ facta ſine debita juris ſolemnitate, eſt ipſo facto nulla, ut per Redoan. *de rebus Eccl. non alienan. quæſt. 21. tit. 2. an contractus malè facta alienationis ſit nullus ipſo jure, num. 4. cum ſeqq.* noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris Canon. ad tit. de rebus Eccleſ. non alienan. num. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloſſ. 56. num. 94.* ubi *num. 95.* multis citatis Doctoribus, & Rotæ deciſionibus hoc intelligit ipſa Eccleſia volente.

Cap. Terrulas LIII.

Ex Concil. Agathenſi.

1 TExt. iſte eſt multùm allegabilis ad probandum quod poteſt Epiſcopus alienare abſque ſolemnitatibus rem immobilem parvam, tribus copulativè concurrentibus, videlicet ut ſit exigua, & modica, quod non ſit Eccleſiæ utilis, & quod fuerit neceſſitas. Ita Hippol. *conſ. 103. num. 23. & 24.* Rebuff. *in compend. alienationum, num. 112.* Redoan. *de rebus Eccleſ. non alien. quæſt. 13. num. 19. & quæſt. 51. cap. 8. & 20. num. 6.* Maſcard. *de probation. concl. 77. num. 12.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum, num. 15. C. de in integr. reſtit. minor.* Gutier. *conſ. 15. num. 7. cum ſeqq.* Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarii, verbo alienatio rerum Eccleſ. num. 41.* ubi notabiliter ſubdit per ſacram Congregationem deciſum fuiſſe, neque conſtitutionem Pauli II. neque Concilii Tridentini decretum derogaſſe diſpoſitioni hujus text. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ. 36. in 1. edit. alias reſolut. 36. in 2. edit. & in praxi aurea, reſol. 383.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo alienatio, pag. mihi 13.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. part. 1. cap. 15. num. 6.* Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiepiſcop. Neapol. cap. 60. num. 3.* Seraphin. *deciſ. 401.* Bernard. Grævæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 4. conſid. 1.* Piaſec. *in praxi Epiſcop. part. 2. cap. 5. num. 32. verſ. ultra prædictos*, Ugolin. *de offic. Epiſc. cap. 14. §. 7. num. 4.* Filliuc. *part. 3. tract. 44. cap. 3. quæſt. 5. & cap. 4. q. 3.* Bonacin. *var. tract. tit. de alienat. rerum eccleſiaſtic. diſp. 2. quæſt. unica, puncto 4. num. 3.* noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris Canonici, ad rub. de rebus Eccleſiæ non alienan. n. 27. verſic. ſeptimò.*

2 Et tunc text. procedere non ſolùm in alienatione, ſed etiam in locatione, ex Toming. *dec. 23.* & Cror. *conſ. 96. num. 24. vol. 1.* reſolvit Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſ. deciſ. 213. n. 5. in 5. edit. aliàs reſol. 98. n. 5. in 2. edit.*

3 In gloſſ. *Exiguas.* Quæ autem dicantur terrulæ, & quæ res exigui valoris, diſſerit hæc gloſſ. & ait quod fortè hic text. exiguas vocat non valentes ultra viginti ſolidos: refert, & ſequitur Archid. *in cap. ſi quos, hac eadem cauſa, & quæſt.* Alciat. *conſ. 23. num. 6. & ſeq.* Sed probabilius eſt judicis arbitrio hoc eſſe remittendum, qui conſuetudinem terræ, & temporum, locorúmque qualitatem attendere debet, & inſpicere conditionem Eccleſiæ, ſi ſit pauper, vel multùm abundans, ita Quarant. *d. n. 41.* Aloyſ. Ricci. *dict. reſolut. 36. in fin.* Piaſec. *d. cap. 5. num. 32. verſ. ultra prædictos.*

Cap. Quicumque LXVI.

Ex Tolet. Concil. IV.

1 ALlegari ſolet hic text. ad hoc quod Prælatus res Eccleſiæ alienare poteſt pro remuneratione meritorum in Eccleſiam collatorum, ut per Tiraquel. *in l. ſi unquam, verbo donatione largitus, num. 27. C. de revocand. donat.* Magon. Florent. *dec. 64. num. 41.* latè Borrel. *in ſumma omnium deciſ. cap. 16. à n. 12.* ubi *num. 13.* declarat id procedere quando donarentur mobilia, & *num. 14.* dummodo Prælatus remunerationis metas non excederet.

Cap. Eccleſiarum ſervos LXIX.

Ex Concil. Tolet. III.

NOtatur ad hoc, quod Eccleſiarum ſervi gaudent privilegio fori, ut per Morl. *in emporio juris, p. 1. tit. 2. num. 140.* Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 1. n. 131.*

SUMMARIUM.

1 *Eccleſia aurum, & argentum quibus ex cauſis capi, & alienari, ſeu pignorari poſſit? remiſſivè.*
2 *Eccleſiæ res alienari poſſunt pro pauperum alimentis.*
3 *Alimentorum cauſa dicitur cauſa pia.*
4 *Alienari poſſunt res Eccleſiæ ad redimendos captivos.*
5 *Captivorum redemptio eſt cauſa pia, & maximè favorabilis.*
6 *Alimentorum cauſa, & redemptionis à pari procedunt.*

Cap. Aurum Eccleſiæ LXX.

Ambroſius.

1 ECcleſiæ aurum, & argentum quibus ex cauſis capi, & alienari, ſeu pignorari poſſit? vide Covarr. *lib. 2. variar. cap. 16. à num. 9.* Perez *l. 1. col. 12. tit. 2. lib. 1. Ordin.* Mozz. *de contractib. tit. de empt. cap. de rebus quæ emi, vel vendi poſſunt, num. 28.* Menoch. *de arbitrar. caſu 128. num. 24.* Surd. *conſ. 367. n. 43.* Morl. *in emporio juris*

juris Civilis part.1. quæſt.16. num.26. Rebello *de obligation. juſtit. lib.16. quæſt. unica, de oblig.contract. pignorat. num.4.* Matt. *de juriſdict. p.4. cent.1. caſu 10. num.3.* Moll. *in emporio juris, part.1.tit.2.de legib.quæſt. fin.n.26.* Nicol. Intrigl. *conſ.1.num.186.part.1.* Novar. *in praxi elect.& variat. fori, quæſt.44.num.3. cum ſeqq. ſect.2.* Marc. Anton. Genuenſ. *in pract.eccleſiaſt.q.199. num.2.* Alvar. de Velaſco *de privileg. pauperum, p.2. quæſt.22. n.41.*

2 *Propter alimoniam pauperum.*] Notatur ad hoc, quod Eccleſiæ res alienari poſſunt pro pauperum alimentis, ut per Maſcard. *de probat. concl.277. num.7. cum*
3 *ſeqq.* Cauſa enim alimentorum dicitur cauſa pia, ut per Cardin. Mantic. *de conject. ultim. volunt. lib.6. tit.3. n.22. & de tacitis, & ambig. convent. lib.13. tit.12. num.1.* Et pauperum cauſam piam eſſe, gaudereque per conſequens omnibus privilegiis, immunitatibus, & ſpecialibus piis cauſis conceſſis, firmant Tiraq. *de privil. piæ cauſæ, in præfat. num.9. & 23.* Emman. Coſta *in cap. ſi pater, verbo pauperes, num.9. de teſtam. lib.6.* Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuitis, part.2. q.4. n.49.* Cornel. Benincaſ. *de paupert. quæſt.6. princ. ex num.40.* Franc. Viv. *dec.222. n.2. lib.2.* Sigiſm. Scacc. *de judic. lib.2. c.9. n.44.* Rebello *de obligat. inſtit. p.2. lib.18. quæſt.7. n.1.* Joan. Maria Novar. *in praxi electionis, & variationis fori, q.16. n.2. ſect.1.*

4 *Nec redempti, &c.*] Notatur ad hoc, quod ad redimendos captivos Eccleſiæ res alienari poſſunt, ut per Maſcard. *dicta concl 277. num.5.* Cald. Pereira *in l ſi curatorem, verbo læſis, num.12. C. de in integr. reſtit.* quia
5 redemptio captivorum vere eſt cauſa pia, & maximè favorabilis, ſecundum Tiraquel. *in præfat. piæ cauſæ, fol. mihi 20.* Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſumpt.115. num.13.* Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. c.108. n.1.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. convent. lib.13. titul.31. num.6* quam quidem captivorum redemptionem, ſummam pietatem, Reipubl. Chriſtianæ maximè utilem, & præclarum munus juſtitiæ dicit Tiraq. *ad leges connub. gloſſ.6. num.277.* A pari enim procedunt alimentorum cauſa, & redemptionis, ut per Surd. *conſil.367. n 41.*

6. In gloſſ. *in his tribus,* ibi, *Id eſt, in alimonia pauperum, in redemptione captivorum, in ædificatione templi.* Vide Greg Lop. *l.4. verbo de piedad, tit.11. part.6.*

Cap. Gloria Epiſcopi LXXI.

Hieronymus.

1 Doctiſſimus Præſul Covar. *lib.2. cap.16. num.8. in med.* ait manifeſtum vitium eſſe dum in hoc text. legitur abſurdo prorſus ſenſu, *columnas Eccleſiæ ſubtrahunt,* cùm deberet legi *ſubſtruunt.*

Quæstio IV.

Cap. Quinque II.

Ex Concil. Brach. III.

1 Gloſ. ſingularis *verbo, aut neglectum, in præſenti text.* notabiliter reſolvit, quod ſi Prælatus aliquid negligit acquirere Eccleſiæ ſuæ cùm poſſet, tenetur ad inſtar tutoris, qui ſi negligentia ſua pupillo non acquirit, ad reſtitutionem obligatur, ita tradunt Boër. *dec.44. n.14.* Mench. *uſufrequ. c.9. n.20.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.8. princ. n.53.* Sanch. *de matrim. lib.6. diſp.4. n.15.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.v. q.85.*

Quæstio V.

Cap. Nulli dubium I. *Greg.*

Probat hic text. poſſe Epiſcopum validè teſtari de bonis, quæ ante Epiſcopatum acquiſivit, quod idem ad bona poſt Epiſcopatum, non tamen ratione Epiſcopatus acquiſita extendit *in cap. fixum, inf. hac eadem cauſa, & quæſt.* tradunt Cov. *in cap.1. de teſtam. n.3.* Navar. *de ſpol. clericor §.1. num.3. & in apologia, quæſt.1. mon.12. & mon.50. num.5.* Sarmient. *de redditibus, part.3. cap.3. num.4.* Mench. *uſufreq. cap.4. n.5. & illuſtr. cap.11. num.1.* Clar. *§. teſtamentum, quæſt.27. num.2.* Molin. *de primogen. lib.2. cap.10. num.27.* Card. Mantic. *de conject. ultim. volunt. lib.6. tit.7. num.19.* Craſſ. *§. teſtamentum, q.33.* Molin. *de juſtit. tract.2. diſp.147. concl.1.* noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris Canon. ad rub. de peculio clericorum.* 1

In gloſſ. *Vt ſi hoc,* ibi: *Ideo Epiſcopo incumbit probationis onus, quia ille erat in poſſeſſione.* Vide Tiraq. *de jure primogen. quæſt.17. opin.11. num.8.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.53. n.9.* Rebuff *de pacificis poſſeſſ. n.297. verſ. nono.* Maſcard. *de probation. concl.1171. n.31. & concl.1194. n.12.* 2

Cap. Quicumque VII.

Ex Concil. Triburienſi.

Per gloſſ. *verbo de ſanctimonialibus, in præſenti text.* tenent nonnulli jure improbatam eſſe vivendi rationem quarumdam mulierum in Germania, & Flandria, quæ ſimul congregabantur, & inſtar Canonicorum Regularium vivebant, ac divinas laudes, & preces recitare, & cantare ſolebant, ſed earum inſtitutum defendit à jure damnatum non eſſe Azor. *inſtitut. moral. p.1. lib.13. c.9. in fine, verſ. ſciendum.* 1

Cavsa XIII.

Quæstio I.

Cap. Eccleſias, unic. *Dionyſius.*

Dionysius Papa Severo Epiſcopo Corduben. ſcribens *epiſt.2.* relatus *in hoc text.* ait ſe Eccleſias Urbis ſingulis Preſbyteris dediſſe, Parochias, & cœmeteria eis diviſiſſe, & unicuique jus proprium habere ſtatuiſſe, unde gloſſ. *hic, verbo diviſimus,* colligit iſtum Dionyſium diviſiſſe, vel diſtinxiſſe terminos Eccleſiarum, de quo meminit text. *in cap paſtoralis, in princip. de his, quæ fiunt à Prælat.* & latè explicant Polydor. Virgil. *de inventorib. lib.4. cap.9.* Navar. *in capit. placuit, num.3. cum ſeqq. de pœnit. diſt.6.* Selv. *de benefic. part.1. quæſt.4. num.19.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.2. cap.2. num.1.* Hojeda *de incompatib. benefic. p.1. in præfat. num.5.* Hippol. Marſil. de Columna *de Eccleſiaſt. reddit. origine, part.1. cap.4 ex num.1.* Stephan. de Gaëta *in repet. capit. ad limina, 30. quæſt.1. §.5. num.253.* Soar. *de Relig. tom.1. tract. de decimis, lib.1. cap.12. à n.4.* Ego ipſe *de offic. & poteſtate Parochi, cap.1. num.18.* noviſſimè Lotter. *de re benefic. lib.1. quæſt.8. num.18.* ubi *num.19.* ex Rota *in una Conchen. decimarum del Infantado, 7. Februarii 1618. coram Andrea,* ſubdit 1

hoc extra Urbem ſerius, neque utique exequutum fuiſſe.

2 *Paſtinatores vinearum.*] Vide D.Barboſ. *in l. divortio, §. fin. part. 1. n. 31. ff. ſoluto matrimon.*

Quæstio II.

Summarium.

1 *Uxor tenetur ſequi virum aliò migrantem, ut transferat domicilium.*

2 *Uxor tenetur ſequi virum non habentem certam ſedem, ſed hinc inde vagari ſolitum, ſi id ſciebat, ſecus verò ſi ignorabat.*

3 *Mulier quæ plures viros habuit, ſepelienda eſt in ſepulchro ultimi.*

Cap. Unaquæque III.

Auguſtinus.

1 Ex hoc text. vulgò colligitur uxorem teneri ſequi virum aliò migrantem, ut transferat domicilium: ita Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap. 59. n. 2.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 4. c. 10.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 41. num. 1. concl. 1.* Farinac. *in praxi crimin. p. 6. q. 143. num. 257.*

2 In gloſſ. *Sequatur*, ibi, *Credo quod ſi ſciret*, &c. Notatur ad hoc quod uxor tenetur ſequi virum non habentem certam ſedem, ſed hinc inde vagari ſolitum, ſi id ſciebat, ſecus verò ſi ignorabat, ut per Corſet. *in ſingul. lit. V, verbo vagabundus.* Tiraq. *l. 1. connub. gloſ. 1. part. 2. num. 59.* Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius, verbo cuidam Petro, num. 89. de teſtam.* Covar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. in initio, num. 5.* Peguer. *deciſ. 3. num. 11.* Perez *l. 29. tit. 11. lib. 4. Ordin. pag. 918.* Garc. *reg. 499. num. 18.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtit. major. tit. 11. n. 149. & ſeqq.* Menoch. *de arbitrar. caſu 169. num. 4. 5. & 7.* Azeved. *l. 29. in fine, tit. 3. lib. 6. nova recopil.* Sanch. *dicta diſp. 41. num. 6.*

3 In gloſſ. *In morte*, ibi: *Quod tenetur ultimum ſequi*, &c. Notatur ad hoc quod mulier, quæ plures viros habuit, ſepelienda eſt in ſepulchro ultimi, ut per Jul. Lavor. *variar. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 11. n. 173.* quem refero ego ipſe *de officio, & Poteſtate Parochi, cap. 29. num. 29.*

Summarium.

1 *Teſtamentum non fit irrevocabile, quamvis teſtator juramento promittat non revocaturum.*

2 *Donatio cauſa mortis revocabilis eſt uſque ad extremum vitæ ſpiritum, & tamen ſi juramento confirmetur, fit irrevocabilis, & ratio præſtatur.*

3 *Iurans non revocare teſtamentum, aut alium actum ſua natura revocabilem, perjurium incurrit revocando.*

Cap. Ultima voluntas VI.

Gregorius.

1 Gloſſ. notabilis *verbo ultima voluntas, verſ. ſed pone, in præſenti textu*, reſolvit teſtamentum non fieri irrevocabile, quamvis teſtator juramento promittat non revocaturum. Probatur hæc ſententia, quia licèt juramentum habeat illud peculiare, quod actus ſaltem de jure naturali validos confirmet, ut *in auth. ſacramenta puberum, C. ſi adversùs vend. & in cap. cùm contingat, de jurejur. & in cap. quamvis pactum, de pactis, lib. 6. cum ſimilibus*: nunquam tamen illorum naturam immutat, ſed priſtinam conſervat ad effectum ut ſi abſque juramento revocabiles erant tales, maneant, ſin autem irrevocabiles, eandem & meliorem retineant naturam, unde quamvis teſtamento apponatur, ipſius naturam non mutabit, ſed prout antè manebit revocabile: confirmant ex eo, quia juramentum adjectum non irritat materiam, neque formam teſtamenti, neque ſolemnitates neceſſarias ad illius validitatem, neque reddit inhabilem perſonam teſtantis: ergo concurrentibus his omnibus, nihil impedit validitatem ſecundi teſtamenti, & prioris revocationem, eo maximè cùm teſtamenti factio juris publici ſit, & ideò privatorum actibus tolli non poſſit, *l. 3. ff. de teſtam. l. nemo poteſt, ff. de legat. 1.* Et ideò hanc opinionem probantur *gloſſ. ult.* ubi addit. *in dict. auth. ſacramenta puberum*, Loazes *in conſ. pro oppido de Mula, n. 160. pag. 383.* Anton. Gabr. *commun. opin. tit. de jurejur. concl. 1. n. 8.* Gutier. *de juram. confirmat. p. 2. cap. 1. num. 2. verſ. ſecunda opinio.* Craſſ. *§. teſtamentum, q. 87. num. 1.* Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo teſtamentum, differ. 6.*

Non obſtat quod donatio cauſa mortis revocabilis eſt uſque ad extremum vitæ ſpiritum, *l. ſi mortis cauſa 29. cum l. ſeq. ff. de donat. cauſa mort.* Clar. *§. donatio, quæſt. 25.* Craſſ. *§. donatio cauſa mortis, quæſt. 21. num. 3.* & tamen ſi juramento confirmetur, fit irrevocabilis, arg. *l. ubi ita donatur, ff. de donat. cauſa mort.* defendit Anton. Gab. *d. tit. de jurejur. concl. 9. num. 11.* quia reſpondetur cum Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, verbo teſtamentum, il 2. n. 26. de teſtam.* Molin. *de primogen. lib. 4. cap. 2. num. 57. verſ. contrarium*, Craſſ. *dict. quæſt. 21. num. 4.* donationem illam, ſuppoſito juramento de non revocando, cenſeri factam in terminis *d. l. ubi ita donatur*, & ideò tranſire in donationem inter vivos, ut ampliùs revocari non poſſit. Unde ex vi talis juramenti non fit irrevocabilis donatio cauſa mortis, ſed potiùs fit interpretatio ſecundùm juris cenſuram, quod donans illo modo voluerit inter vivos donare, ſicut *in d. l.* ubi *ita donatur.* 2

Utrùm autem jurans non revocare teſtamentum, aut alium actum ſua natura revocabilem, perjurium incurrat revocando? & incurri tenet communis profeſſorum utriuſque juris ſententia, cujus auctor fuit Joan. Andr. *in reg. quod ſemel, de reg. juris lib. 6.* ſequuntur Covar. *part. 2. rub. de teſtament. num. 15. verſ. ſecunda opinio*, Boët. *deciſ. 204. num. 17.* Clar. *§. teſtamentum, quæſt. 94. num. 4.* Gutier. *dicto cap. 1. num. 5.* Craſſ. *§. teſtamentum, quæſt. 87.* Leon. Leſſ. *de juſt. lib. 12. cap. 19. num. 95.* ubi reddit rationem, Joan. Valer. *dict. differ. 6. verſ. in foro verò conſcientia.* Moventur præcipuè illo fundamento receptiſſimo, nempe quod teſtator in eo quod eſt non revocare teſtamentum, nullius omninò labem incurrit, quippe cùm poſſit licitè vel inteſtatus decedere, vel in priori voluntate perſiſtere; neque enim lex aliqua, vel juſtum Superioris præceptum invenietur, quo teſtator cogatur à priori teſtamento recedere; unde cùm in juramenti obſervantia nullum prorſus detur peccatum, neque directum tertii præjudicium, vinculum injicit, & tranſgreſſorem obligat ad perjurium, *d. cap. quamvis pactum, cum ſimilibus.* 3

Cap. Illud V. *Gelaſius.*

Gelaſius Papa relatus *in hoc text.* ſcribit Honorio Epiſcopo, ſervum teſtamentum facere non poſſe, 1

poſſe, tradunt Anton. Gomez *l. 3. Tauri, num.* 12. Molin. *de juſtit.tract.2. diſput.*137. *num.2.verſ. ſervus*, parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib.4. tit.*81. §. 4. *num.3.*

Cap. Quæſtio eſt nobis XII.

Gregorius.

1 Gregorius *lib.7. Regeſti,indict.2. epiſt.*55. relatus *in hoc text.* ſcribit Januario Epiſcopo Sardiniæ pro ſepultura nihil muneris exigendum eſſe, de quo plures citavi Doctores *in collect.ad c.abolenda, n.2.de ſepultur.* quibus addo Bonacin. *var.tract. tit.de ſimonia, quæſt.4. §.6.* Jul.Lavor. *var. lucub. tom.1. tit.2. cap.10. per tot.* Villalob. *in ſum. part.2. tract.37. diff.12. num.3.& 9.* Hieron.Roderic. *in compendio quæſt. Regular. reſol.*128. *n.2.* & alios quos noviſſimè retuli *de officio,& poteſtate Parochi, cap.26.n.16.* Joan.Honor. *in ſum.juris Canon. ad rub.de ſepultur. num.1.in fin.*

Cap. In Eccleſiaſtico XIV.

Ex Concil. Triburien.

1 Gloſſ. *verbo ſi terram, in præſenti textu*, ait quod quamvis attento jure Civili *in l.2. C. de relig. & ſumpt.funer.* quilibet locus efficeretur religioſus ſi in eo, conſentiente domino fidelis ſepeliebatur, tamen de jure Canonico locus ille nec erit ſacer, nec nomine Eccleſiæ comprehendetur, niſi Epiſcopi auctoritas interveniat, ut per Padil. *in l.jubemus, n.16.C.de tranſact.* Sanch. *de matrim. lib.9. diſp.* 15. *num.43.* Jul. Lavor. *var.lucub.tom.1.tit.2. cap.7.num.15.* Unde ſepulchrum, ſeu monumentum factum non interveniente Epiſcopi auctoritate, vendi, & alienari poteſt, quamvis in illo ſit aliquis ſepoltus, ut per Gregor.Lop. *l.1.verbo vendere, tit.13.part.1.* Pariſ. *conſ.34. num.14. & 15. lib.4.* Molin. *de primog. lib.1. cap.24.à n.38.* quos refert, & ſequitur Gonzal. *ad regul.8.Cancel. gloſſ.5.n.37.*

SUMMARIUM.

1 *Cadavera ne intra urbes ſepelirentur lege 12. Tabularum cautum fuit.*

2 *Cœmeteria pro fidelium mortuorum corporibus ſepeliendis ab ipſis naſcentis Eccleſiæ primordiis inſtituta fuerunt.*

3 *Sepeliri intra Eccleſiam antiquitùs ſtrictè prohibitum erat.*

4 *Conſtantinum Imp.magno honore affectum dicit Chryſoſtomus, eo quod ejus corpus pro foribus Piſcatoris ſepultura mandatum fuerat.*

5 *Sepultura intra Eccleſiam honor Epiſcopis deferri cœpit, & aliis perſonis inſignibus.*

6 *Sepultura intra Eccleſiam omnibus, ſive clericis, ſive laicis ultimò conceſſa extitit.*

7 *Declaratur* text. in cap. quod in te, verſ. licet, de pœnit. & remiſſ.

Cap. Præcipiendum XV. cum ſeqq.

Ex Concil. Vaſen.

1 Sepulturæ uſus qualiter olim fuerat conceſſus, ut pleniùs percipere poſſimus, nonnulla ex juris antiquitatibus breviter repetere oportet, & in primis lege 12. Tabularum cautum fuiſſe ne cadavera intra urbes ſepelirentur: verba erant, *hominem mortuum in urbe ne ſepelito, neve urito*, hujus prohibitionis meminit Jureconſ. *in l.3.§.Divus, ff.de ſepulch. violato,& in l.mortuorum, C.de relig.& ſumpt.funer.* in quo propoſito multa ex bonis Auctoribus proſequitur Petr. Greg. *ſyntagm. juris lib.33.cap.21.num.4.* Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.2. princ.à num.30.*

Deinde tamen ſtatim ab ipſis naſcentis Eccleſiæ 2
primordiis piè majores noſtri inſtituerunt cœmeteria
pro fidelium mortuorum corporibus ſepeliendis, ut
latè explicat Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſiæ, lib.1.*
cap.33. à princ. erat enim tunc ſtrictè prohibitum ne 3
intra Eccleſiam aliqui ſepelirentur, ut oſtendit text.
in præſenti, ubi Card. Turrec. quatuor ejus prohibitionis
affert rationes, tradunt Laurent. Bel. *in repet.*
cap.nullus mortuus, in princ. hac ead.cauſa, & quæſt. Fr.
Emman. *quæſt. Regul. tom.3. quæſt. 58. art. 1.* indeque 4
magno honore affectum Conſtantinum Imper. aſſerit
Chryſoſtomos *homil. 66. ad populum Antiochenum*,
quod pro foribus Piſcatoris corpus maximi Imperatoris
ſepulturæ mandatum fuerit, factuſque ſit Conſtantinus
Piſcatoris janitor, & de utroque Theodoſio,
& Arcadio ſimile in Apoſtolorum porticu ex
Nicephoro, atque aliis adducit Stephan. Durant.
cap.23. num.6.

Sed deinde honor iſte ſepulturæ intra Eccleſiam 5
Epiſcopis deferri cœpit, aliiſque perſonis inſignibus,
ut probat text. *in cap. nullus, hac ead. cauſa, & quæſt.*
juxta communem intellectum, de quo poſt gloſſ. Turrec.
ibi, in fine, quem alii ſequuntur, ut conſtat ex
Conrad. Bruno *de carem. lib.2. cap.2. verſ. illud tamen*,
Petr.Gregor. *ſyntagm. juris lib.2.cap.13.n.12.* Ambroſ.
de Morales *part.3. chronica Hiſpaniæ, lib.17. cap.,.* Fr.
Hieron.Roman. *lib.4.de repub.Chriſtiana, cap.4.& 15.*
Soar. *de Relig.tom.1. lib.3.de reverent. debita loco ſacro,*
cap. 9. num. 7. & alii de quibus Cened. *ad Decretum,*
collect.46. num.1. & ego ipſe *de officio, & poteſtate Parochi,*
cap. 26. num. 17. interpretantibus textum ibi,
fideles laici, non de omnibus fidelibus ex fide Baptiſmi,
ſed de iis, qui ex fidei virtute, & conſtantia
ſancti habiti ſunt, miraculiſque coruſcant, vel alias
inſignes perſonæ extiterunt.

Denique conſuetudine effectum eſt, ut quod ſolis 6
Epiſcopis, & perſonis inſignibus concedebatur, quibuſcunque,
ſive clericis, ſive laicis licitum, & liberum
jam ſit, ut Stephan. Durant. *dict. cap.23. num.7.*
& 8. Spin. & alii, de quibus Cened. *ubi ſuprà*, atteſtantur,
& quotidiano uſu ſatis compertum eſt: nec
ſine maxima ratione, vel ex illa quæ colligitur ex
D.Gregorio, & refertur *in cap. cùm gravia, hac ead.*
cauſa, & quæſt. ibi, *proximi quoties ad loca ſacra conveniunt,*
ſuorumque ſepulturam aſpiciunt, recordantur,
& pro eis Domino preces fundunt. Vel ex ea, quam reddit
text. *in cap.non æſtimemus, in fine, hac eadem cauſa,*
& quæſt. quod eorum Martyrum, & Sanctorum, quibus
Eccleſia dicata eſt, patrocinio; & interceſſione relevantur
ibi, quia minùs in Eccleſiis ab immundis ſpiritibus
vexantur, & ideo in cœmeteriis dicitur eſſe requies
Sanctorum, *cap. aurum, 12. q.2.* Colliges hæc
omnia, ultra citatos ex Lap. *alleg.83.*Guillelm.Durant.
in ration. divinor. Offic. lib.1. cap.5. num.12. cum ſeqq.
Sot. *in 4. diſt.45. art.3. verſ.ſecunda concluſio*, Selv. *de*
benefic.part.1. quæſt.5.num.85.cum ſeqq. Sebaſt. Medic.
in tract.de ſepultur. part.1. q.5. Aſin. *in l.2. §.in locum,*
ex n.19. ff.de relig.& ſumpt.fun. Mich.Timoth. *de viſitan.*
Eccleſ. lib.2. tract.1. cap.57.in princ. Anton. Scap.
de iure non ſcripto, lib.1.cap.45.num.14.cum ſeqq. Azor.
inſtit.moral. part.1.lib.9. cap.6. Stephano Gratian. *diſcept.forenſ.*
cap.210. Jul.Lavor. *var.lucubr. tom.1.c.5.à*
num.104.& cap.8.à princ.

Juxta hanc conſuetudinem, qua clericis, & laicis 7

quibuſcumque conceditur, ut intra Eccleſiam poſſint ſepeliri, intelligitur text. *in cap.quod in te, verſ.licet, de pœnit.* dum clericis tempore interdicti concedit ut in cœmeterio ſepeliantur, quod etiam intra Eccleſiam jam hodie liberum, & licitum cenſeri debet, ut ex Navar. Sylveſt.& aliis communiter receptum teſtatur Vivald. *in candelabro aureo, tit.de interdicto*, §.3. *n.*16. *in fine*, Henriquez *in ſumma, lib.*13.*cap.*44.§.4.*in princ.* Sayr. *de cenſur.lib.*5.*c.*8.*n.*6.Avila *in ſimili tract.part.*6. *diſp.*4.*ſect.* 3. & confirmatur ex *Clem.* 1. *de ſepultur.* juncto communi intellectu, de quo Cardin. & Imol. uterque, *num.*12. ibi, *quatenus probat jam hodie cœmeterii nomine ſignificari quemcumque locum in quo defunctorum corpora poſſunt, & ſolent ſepeliri.*

SUMMARIUM.

1 *Defunctorum animæ in Purgatorio detentæ vivorum ſuffragiis adjuvantur.*

2 *Anniverſariorum, ſeptendialium, & ſimilium officiorum uſus laudabilis eſt.*

3 *Orationes de Sanctis fieri poſſunt ut magis honorificentur in terris, pro eis tamen orare non licet, cùm noſtris non indigeant ſuffragiis, & orationibus.*

Cap. Pro obeuntibus XXI.

Gregorius II.

1 DEfunctorum animas in Purgatorio detentas vivorum ſuffragiis adjuvari probat Greg. Papa II. ſcribens Bonifacio Epiſcopo *epiſtol. ult.* relatus *in hoc text.* conſonant text. *in capite animæ, hac cauſa, & quæſt. cap.viſum, de conſecrat. diſt.*1. Concil. Trident. *ſeſſ.*22. *can.*3. ibi, *pro vivis, & defunctis, & ſeſſ.*25.*in decreto de Purgatorio*, & contra Vvaldenſ. Lutherum, atque alios hujus tempeſtatis hæreticos comprobant Gullelm. Durant. *in ration. Divinor. lib.* 7. *cap.*35. *num.*19. Petr.Sot.*de Purgator.lect.*3. Dominic.Sot. *in* 4. *diſt.*45. *q.*2 *art.*1. Caſtr. *adversùs hæreſes, verbo ſuffragia defunctorum*, Petr. Caniſ. *in doctrina Chriſtiana, tit.de ſatisfact.*9. *pag.*281.*cum ſeqq.* Henriq. *in ſumma, lib.*9.*c.*16. *à princ.* Sebaſt.Medic. *in ſumma omnium hæreſum, part.*1. *verbo Purgatorium, & verbo ſuffragia defunctorum*, Valent. *tom.*4.*diſp.*11. *quæſt.*1. *punct.*3. *aſſert.*6. Durantus *de ritib. Eccleſiæ, lib.*2.*cap.*43. *num.*4. Honcala *in tract. de exequiis pro defunctis celebr. fol.* 63. Vivald. *in candelabro aureo, tit.de Purgator. num.*10. *cum ſeqq.* Soar. *tom.*3. *diſp.*78. *ſect.*3.*& tom.*4. *diſp.* 48. *ſect.*... *à num.*4. Azor. *inſtitut.moral. p.*1.*lib.*9.*cap.*31. *quæſt.*1.*& lib.*10. *cap.* 22. *quæſt.* 8. *cum ſeqq.* comprobat expreſsè auctoritas lib.2. Machab. cap.12. *Sancta, & ſalutaris eſt cogitatio orare pro defunctis*, cum multis aliis, quæ adducit Turrian. *lib.*4. *pro epiſt. Pontif. cap.*12. *cum ſeqq.* ubi reſpondet auctoritati *Apocalypſ. c.*14. apud quem vide, conſtantiſſimoque conſenſu tradidere omnes antiqui Patres, Dionyſ.Areopag. Chryſoſtom. Tertullian. Athanaſ. & reliqui omnes, quos refert Durant. *dicto cap.*43. *à princip.* & Card.Bellarmin. *lib.* 2. *de Purgator. cap.*16. confirmantque plures animarum apparitiones, quas refert Stephan.Durant. *ubi proximè, n.*4.

2 Unde laudabilem eſſe uſum anniverſariorum, ſeptendialium, & ſimilium Officiorum, quæ pro defunctis Eccleſia facere conſuevit tertio, ſeptimo, trigeſimo, vel quadrageſimo die, probat Ambroſ. relatus *in cap. quia alii, hac eadem cauſa, & quæſt. capite nullus*, 44. *diſt. cap.ult. de teſtam.* ubi proſequitur Covar. & optime Durant. *d. cap.* 43. *à num.*5. & à principio orti Evangelii animas defunctorum ſuffragiis vivorum adjutas fuiſſe oſtendit Polydor. Virgil. *de inventorib. rerum, lib.*6. *cap.*10. quem vide *cap.*9. circa primum inventorem commemorationis defunctorum, quam ſingulis annis Eccleſia univerſaliter facit poſtridie Kalend. Novembris. De conſuetudine verò, quam hodie obſervari videmus, ut fideles tegentes ſepulchra, panes, alioſque terræ fructus offerant Sacerdotibus, mentionem facit text. *in cap.cùm inter* 29. *de verb. ſignific.* ſicut etiam conviviorum, quæ adhuc hodie aliquibus locis fiunt in Eccleſiis pro animabus defunctorum, meminit text. *in cap. non oportet*, 42. *diſt.* explicat Covar. *d.cap. ult. num.*2.*de teſtam.* & latè Durantus *de ritibus Eccleſ. lib.* 1. *cap.*1. *num.*3. juncto *cap.*26. *num.* 8. quibus adde multa, quæ de diebus exequiarum tradit Anton. de Honcala *opuſcul.* 4. *tract.*4. *&* 5.

Non otiosè autem adjeci animas detentas in Purgatorio juvari ſuffragiis vivorum, ſed potiùs ut ſignificarem non ita juvari animas Sanctorum, vel defunctorum damnatorum. De Sanctis patet, licèt enim orationes pro eis, ſeu potiùs de eis fieri poſſint, ut magis honorificentur in terris, & ad utilitatem noſtram, injuriam tamen facit Martyri, ſeu Sanctis, qui pro eis orat, ut illos juvet, quaſi noſtris indigeant ſuffragiis, & orationibus, ut optimè probat text. *in c.cùm Marthæ*, §. *ult. de celebrat. Miſſar.* & reſolvunt D.Thom. *in* 4. *diſt.*45. *quæſt.*1. receptus communiter ſecundùm Navar. *de orat. cap.*19. *n.*64. Card.Bellarm. *dicto lib.*2. *cap.*18. Azor. *dict.part.*1.*lib.*10.*cap.*22.*q.*5. Soar. *tom.*3. *diſp.*78.*ſect.*3.*ad fin.* Jul.Lavor. *de Iubilæo, & Indulgent. part.*2.*cap.*30. *num.* 29. De damnatis probat hic text. ibi, *non tamen pro impiis*, & S.Thom.2.2. *q.*83. *art.*7. *& in* 4. *diſt.*45. *quæſt.*2.*art.*2. Turrec. *in cap.tempus, hac ead.quæſt.* Cov. *in cap.alma mater, p.*1.§.6. *num.*4. *verſ. octava concluſio*, & latè probavi ad Gloſſ. *in cap. tempus, hac ead.cauſa, & quæſt.* ubi vide. 3

SUMMARIUM.

1 *Mortui ſacrificiis, & eleemoſynis ante diem judicii juvandi ſunt.*

2 *Damnatorum pœnæ non mitigantur viventium ſuffragiis.*

3 *Mortem ſibi voluntariè per ferrum, venenum, ſuſpendium vel præcipitium inferentes, ſepultura Eccleſiaſtica tradendi non ſunt, nullaque oratio pro eis facienda eſt.*

4 *Declaratur text. in præſenti.*

5 *Oratio Eccleſiæ, in qua petimus ne defunctos abſorbeat tartarus, & liberentur à pœnis inferni, quomodo intelligenda.*

Cap. Tempus XXIII.

Auguſtinus.

ANte diem judicii ſacrificiis, & eleemoſynis mortuos juvari docet Auguſtin. *in enchirid.cap.*109. *&* 110. relatus *in hoc text.* de cujus materia jam egimus ad text. *in cap. pro obeuntibus*, immediatè præcedenti, ubi vide. 1

In gloſſ. *Pro valde*, ibi, *Proſunt ad hoc ut minùs puniantur*, &c. Communiter reprobatur hæc gloſſ. dum exiſtimat ſuffragiis viventium pœnas damnatorum mitigari: tum quia eis æterna pœna debetur. Eccleſiaſtic. cap.11. *In quocumque loco ceciderit lignum*, &c. & Prov. 11. *Mortuo impio nulla erit ultrà ſpes*, &c. tum quia ſi admittamus pœnas damnatorũ mitigari, ſequeretur 2

rectur

retur multitudine ſuffragiorum eas tandem aliquaodo tolli poſſe contra prædicta, tum denique quia ratio ut mortui juventur ſuffragiis, tota conſiſtit in vinculo charitatis, quo oobis uoſuntur exiſtentes in Purgato-
3 rio, quæ planè ratio deficit in damnatis, unde pro illis, qui in peccato mort. mortui ſunt, veluti ſi mortem ſibi voluntariè per ferrum, venenum, ſuſpendium, vel præcipitium intulerunt, nullam eſſe faciendam orationem, nec ſepulturæ Eccleſiaſticæ tradendos, probat text. *in cap. placuit*, 23. *quæſt.5. & in cap. pro obeuntibus, ſupra proximè*, ibi, *non tamen pro impiis, capite 2. de furtis*, comprobant D.Thom. *ad 3.p.quæſt.71. art.5.* Sot. *in 4.diſt.45.qaeſt.2.art.2.* Navar. *de oration.cap.19. num.64.* Durant. *de ritib. Eccleſ.lib.2. cap.43.à num.10.* Card.Bellarm. *de Purgat. lib.2. cap.18.* Azor. *inſtitut. moral. part.1.lib.9. cap.31.quæſt.2.& lib.10. cap.22.q.6.* Henriq. *in ſum.lib.9. cap.16.§.2.* Julius Lavor. *de Iubil.& Indul.p.2. cap.30. num.4.* & citati per me *de offic. & poteſt.Parochi, cap.26.num.49.*

4 Non obſtat text. *in præſenti, prope fin.* ibi, *ut tolerabilior fiat ipſa damnatio*: reſpondetur enim hic agere Auguſtinum de exiſtentibus in Purgatorio, ponitque damnationem pro punitione, ut patet ex verbis præcedentibus ibi, *quibus autem proſunt*, &c.quæ referuntur ad non valde malos, quales conſtat eſſe detentos in Purgatorio, ut benè multos referens interpretatur Cardin. Bellarm. *d.cap.18. ad* 1. quomodo intelligitur text. *in cap. cùm Martha*, §.ult. *de celebr. Miſſar.* ibi, *propitiationem pro mediocriter malis*, quod ſcilicet referatur ad exiſtentes in Purgatorio. Diſtinguuntur verò *in hoc text.* mediocriter mali à mediocriter bonis, quia licèt hi, atque illi in Purgatorio detineantur, nihilominus mediocriter boni ſunt, qui nullum habent mortalis, vel venialis reatum, ſed ſolius pœnæ temporalis: at verò mediocriter mali ſunt, qui non ſolùm habent reatum pœnæ, ſed etiam veniales culpas expurgandas, ut benè explicat Cardin.Bellarm. *ubi proximè, verſic.ad ult.* Azor. & Durant. *dictis locis*, quod melius eſt quàm dicere cum eodem Bellarmin. Innocentium III. immemorem quod diſtinctio, quam *ibi* tradit, trimembris ſit apud Auguſtinum, eam feciſſe quadrimembrem.

5 Nec etiam obſtat oratio Eccleſiæ, in qua petimus ne defunctos abſorbeat tartarus, & liberentur à pœnis inferni: omiſſa enim reſolutione Ledeſmæ, qui ineptè eam fieri ait, meliùs Sor.& Henriq. *citatis locis*, & Azor. *d.cap.22.quæſt.8.* reſpondent Eccleſiæ orationem fieri pro conſtitutis in ultimo vitæ ſpiritu, & pro illis, qui coram divino judicio ſiſtuntur reddituri rationem, vel etiam pro exiſtentibus in Purgatorio, qui locus infernus eſt, & tartarus non impropriè dici poteſt; quod etiam aſſerunt Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.1. lib.3. cap.11.num.6.& ſeq.* Homobon. *de exam. Eccleſ. tractat.4. cap.13. quæſt.114.* & noviſſimè me citato *in hoc loco in reſponſ. quæſtionum moral. reſp. 50. in fine, part. 1.* vel etiam reſpondetur cum Cardin. Bellarm. *d.lib.2. cap.1.* Eccleſiam in ea oratione repræſentare diem obitus, ac ſi nunc anima exiret à corpore, intendens eo modo, quo poteſt, & oportet applicare fructum orationis neceſſitatibus animarum, ut *ibi* latè proſequitur.

6 Nec denique obſtat hiſtoria Trajani, quia reſpondetur, prout dixi *in collect. ad dict. cap. cùm Martha, num.16.de celebrat. Miſſar.*

7 An Papa poſſit facere ut Indulgentiæ, & ſuffragia Eccleſiæ meritoria proſint illis, qui ſunt in inferno? Vide Sot. *in 4.ſent.diſt.45. q.2.art.2.* Auguſt. Triumph. *quæſt.34.art.4.* quos refert Julius Lavorius *de Iubil. & Indulgent. part.2.cap.30. num.28.*

Cap. Ubicumque ſepeliamur XXVI.

Ioan. Chryſoſtomus.

JOannes Chryſoſtomus *homil.26. in cap. 11. epiſtolæ ad Hebræos*, relatus *in hoc text.* ait quod lugere, & 1
deplorare, & lamentari eos qui de hac vita decedunt, ex puſillanimitate contingit, de quo vide tradita per Abb. *in rub.ſepult. n.4.* Cuntad. Brun. *de cærem. Eccleſ. lib.4.cap.3.* Mandoſ. *in praxi, tit.de ingratitudine, c.127. verſ.non nego*, Covar. *var.lib.2. cap.10. num.10.* Perez *l.7. gloſſ.1. tit.1.lib.1. Ordin.pag.29.* Azeved. *l.fin.tit.3. lib.1.nova recopil.* Matienz. *l.2.gloſſ.13. tit.5.lib.6.etiam nova recop.* Jul.Lavor. *variar. lucubrat. tom.1. tit.2.c.3. num.147. cum ſeqq.* benè Pined. *in vita S.Ioannis Baptiſtæ, lib.3.art.2.cap.6.pag. mihi 237.*

SUMMARIUM.

1 *Animæ Purgatorii quomodo memores eſſe poſſint beneficiorum eis collatorum per ſuffragia, oſtenditur.*
2 *Boni, & damnati apparere nobis poſſunt corporibus aſſumptis in habitu, quo priùs utebantur.*
3 *Animæ beatæ quandoque è Paradiſo Deo permittente egrediuntur.*
4 *Animæ ex Purgatorio ſæpiùs, & frequentiùs apparere ſolent vivis.*
5 *Animæ damnatæ ex inferno quare permittantur aliquando egredi, & nobis apparere.*

Cap. Fatendum XXIX.

EX Auguſtino *In lib. de agenda cura pro mortuis*, 1
cap.15. relato *in hoc text.* Julius Lavor. *de Iubileo, & Indulg. part.2.cap.30. num.145.* colligit quadruplici via animas Purgatorii memores eſſe poſſe beneficiorum eis collatorum per ſuffragia, & ſcire quæ fiunt in hac vita. Primò per divinam revelationem, ſecundò per revelationem Angeli cuſtodis, tertiò ex ſe ipſis cognoſcendo, quartò per revelationem mortuorum, & decedentium ex hac vita, & euntium ad Purgatorium. Speculum verò pereg. quæſt. *In cap. 6. prima decad. fol. 168.* triplicem affert cognitionem, certam ſcilicet, & naturalem, conjecturalem, & revelationis: primo modo neſciunt quid hîc agatur, ex Job 12. & Divo Gregor. 12. *moral.* ſecundo modo multa cognoſcunt, *Luc.16.* ubi de divite epulone, tertio modo etiam cognoſcunt, vel per revelationem æqualis, aut ſuperioris ſpiritus, & bonorum, & malorum angelorum, vel per infuſionem ſpecierum ab aliquo ſuperiori ſpiritu Dei, vel Angelorum, aut per revelationem noviter ad eos tranſeuntium, ut dictum eſt. Unde Henriq. *in ſumma, lib.7. cap.8. num. 4.* affirmat quod tales animæ detentæ in Purgatorio per Angelum cuſtodem ſciunt orationes vivorum.

Multi quoque ad vivos aliquos ex mortuis venire 2
credunt.] Addit gloſſ. & malè, quia ſunt phantaſmata: ſed illa decipitur ſecundùm D.Thomam *in addit. ad 3.part. quæſt.69.art.3. pag.113.* nam licèt tam beati, quàm damnati apparere poſſent corporibus aſſumptis, in habitu quo priùs utebantur, ſicut B.Auguſtinus apparuit Fratri Alberto in habitu Pontificali, & patet de aliis de quibus Barthol. Sibyl. *quæſt.1. cap.4. fol.146.* & Angeli boni in perſonis animarum corporibus competentibus aſſumptis, ut legitur de Angelo bono, qui in perſona Dei apparuit Moſi; & animæ ipſæ in perpetuum, & non ampliùs reverſuræ è receptaculis ſuis exire non poſſint, tamen ſecundùm ordinem

ordinem divinæ providentiæ ad tempus ex omnibus receptaculis, prætetquam ex lymbo puerorum, exire & in hac vita comparere poſſint.

3 Ex Paradiſo quaodoque egrediuntur toties qooties eis placet, quia cùm ſint Angeli beati, Deus illis permittit comparere quoties voluerint, quod tamen de raro evenit, ſed quando comparent, Deo diſpenſante apparent, vel ad conſolationem, oſtendentes ſe divino conſpectu frui, etiam quod occiſæ, vel alia violenta morte ab hac vita egreſſæ fuerint, aſſignantes rationem quod tempore mortis erant in gratia, vel contritionem habuerunt, & ſic hortabantur vivos, & ſuos ad parcendum inimicis, qui occiderunt, vel ad oſtendendum pro eadem occiſione carceratos reos criminis non eſſe, ſed innocentas pati, ut evenit Vlyſſipone; nam cùm pater Sancti Antonii ad furcam ducerent ob occiſionem cujuſdam adoleſcentis ei falsò impoſitam, filius è Padua, ubi tunc erat, unico inſtanti juſtitiariis patrem ducentibus apparuit in via, & illis omnibus præſentibus inventa adoleſcentis ſepultura, eum in nomine Domini ſurgere juſſit, qui in omnium conſpectu ad vitam redactus, & ab Antonio interrogatus, an homo ille eum occidiſſet, reſpondit clara, & intelligibili voce minimè, & iterum requievit in Domino, ut habetur apud Fr. Marcum ab Vlyſſipone *in chronicis Religionis S. Franciſci.* Item iidem Beati comparent in hac vita, ut nos alliciant ad eandem beatitudinem, vel ut ſuis reliquiis, ſi ſancti ſunt, juſti honores deferantur, ut legitur de Joanne Baptiſta, & aliis, vel ad auxiliandum obſeſſis, ut patet de B. Felice Martyre, qui viſibiliter apparuit civibus Nolanis, dum à Barbaris oppugnarentur, ut per D. Auguſtin. *in lib. de agenda cura pro mortuis, cap.* 16. *& lib.* 5. *de Civitate Dei, capite* 10. D. Gregor. *dialog. lib.* 3. *cap.* 23. *&* 24. Jul. Lavor. *de jubil. & Indulgent. part.* 2. *capite* 29. *à num.* 90.

4 Ea Purgatorio ſæpiùs, & frequentiùs animæ apparere ſolent vivis, vel ad perſuadendum eis, ut patienter ferant tribulationes, & anguſtias in hac vita, vel ut ſe abſtineant à peccatis, & pœnitentiam agant viventes de per ſe, abſqoe eo quod ſperent in hæredibus poſt mortem, vel ad petenda ſuffragia, ſacrificia, Miſſas, & Orationes, ut legitur *in Breviario chronolog.* Fratris Franciſci Coriolani *in vita Ioannis VIII. pag.* 270. *& in ſpecul. pereg. quaſt. quaſt.* 2. *cap.* 4. Julius Lavor. *de jubil. & Indulg. cap.* 29. *à num.* 101.

5 Ex inferno etiam permittuntur animæ aliquando egredi, & viventibus apparere, vel ad eruditionem, vel ad timorem, vel ad terrorem viventium, vel ad majus ipſarum tormentum, vel ad revelandum earum miſerum ſtatum, quem in inferno ſuſtinent, ut vivi abſtineant à malo, & faciant bonum, ut legitur de divite epulone, qui comparuit fratribus peccatoribus ad eos terrendos, *Luca cap.* 16. legitur etiam de umbra ſordida latronis in vita Beati Martini, necnon de Benedicto Pſeudopapa, qui viſus eſt à quodam viatore ſtans ad molendinum cum auribus, & cauda aſini ad inſtructionem luxurioſorum, de quo vide Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 11. *anna Domini* 1054. & Jul. Lavor. *d. cap.* 12. *num.* 95.

Cap. Quæſitum XXX.

1 De materia hujus teat. dixi latè *in collect. ad Clem.* 3. *de pœnit. & remiſſ.* & *ibi* citatis addo Jul. Lavor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 12. *num.* 51. *cum ſeqq.*

2 In gloſſ. *In patibulis*, ibi: *Quæri conſuevit, &c.* Per hanc gloſſ. quærit Clar. *lib.* 5. *§. fin. quæſt.* 98. *num.* 2. an condemnatus ad mortem, ſi aufugiat à manibus ſatellitum, & amplectatur Sacerdotem portantem ſacratiſſimam Euchariſtiam per vicos, & plateas ad infirmos, nunquid ſit liberandus ac ſi confugiſſet ad Eccleſiam, de quo vide Doctores plena manu per me citatos *in collect. ad cap. Eccleſia* 9. 11. *de immunit. Eccleſ.*

CAVSA XIV.

Quæstio I.

Cap. Epiſcopus I. *Ex Conc. Carth. IV.*

A Jurgio, & litigio Epiſcopum nedum, 1
ſed omnes etiam Eccleſiaſticos temperandos eſſe, multis ſacræ Paginæ auctoritatibus oſtendit Giſbert. Schevichav. *de Eccleſiaſt. vita, moribus, officiis, lib.* 2. *cap.* 46. *cum ſeqq.* & ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 3. *gloſſ.* 14.

Quæstio II.

SUMMARIUM.

1 *Singuli de Communitate non poſſunt eſſe teſtes in cauſa criminali ejuſdem Communitatis.*

2 *Teſtes, & probationes dilucidæ requiruntur in criminalibus.*

3 *Declaratur text.* in cap. tertio loco, de prob.

4 *Teſtimonium dicere poſſunt ſinguli de Communitate in cauſa criminali, quando illa non eſt ipſius Communitatis, ſed potiùs alicujus de eadem.*

5 *Declaratur* cap. literas 14. de præſumpt.

6 *Canonicus unus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum, contra ejuſdem Eccleſiæ Canonicos.*

7 *Prælatus, & Abbas poteſt induci in teſtem pro Eccleſia ſua.*

Cap. Super prudentia I.

Paſchalis II.

Ex hoc text. vulgò colligitur ſingulos de Com- 1
munitate non poſſe eſſe teſtes in cauſa criminali ejuſdem Communitatis, ut per Abb. *num.* 3. Felin. *num.* 4. Dec. & Mynſing. *num.* 9. *in cap. inſuper, de teſtib.* Bald. *conſ.* 31. *vol.* 1. Specul. *tit. de teſtib. p.* 1. *§.* 1. *n.* 22. Aufrer. de *reprobat. teſtium, à num.* 35. *&* 93. Rebuff. *in ſimili tractat. num.* 582. Menoch. *de arbitr. caſu* 1c6. *à num.* 17. *& caſu* 474. *à num.* 15. *cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. p.* 2. *quæſt.* 60. *num.* 508. Buccaron. *de different. inter judicia civilia, & crimin. differ.* 107. Ratio 2
eſt, quia in criminalibus requiruntur teſtes, & probationes dilucidæ, juxta reg. text. *in l. fin. C. de probation. & in cap.* 2. *quæſt.* 8. quales teſtes non ſunt ſinguli de Communitate in cauſa ejuſdem, juxta ea, quæ reſolvunt Doctores per me citati *in collect. ad cap. inſuper* 6. *de teſtib. in Decretalib.* ac proinde cùm in cauſa ardua teſtis diminutus non admittatur, meritò in cauſa criminali, quæ ardua eſt, ſinguli de Communitate non admittentur, ſecundùm Felin. *in d. cap. inſuper, num.* 4. Cov. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 8. *§.* 12. *num.* 8. Non obſtat text. *in cap. tertio loco, de probat.* ubi ſinguli de Communitate fuerunt admiſſi in teſtimonium circa falſitatem inſtrumenti, de qua *ibi* agebatur, quia ſatisfit, ſi advertas *ibidem* non tractari principaliter de cauſa criminali, ſed ſolùm de civili, nempe utrùm alienatio

alienatio rei fuiſſet facta per Capitulum, vel non, quod quidem concludebatur ex teſtium depoſitione, qui in conſequentiam depoſitionis ſuæ arguebant falſitatem inſtrumenti.

4 Intellige tamen ſupradictam ſententiam non procedere quando cauſa criminalis, quæ intentatur, non eſt ipſius Communitatis, ſed potiùs alicujus, qui in eadem Communitate commoratur; tunc enim in tali cauſa ſinguli de Communitate poſſunt dicere teſtimonium: patet ſi expendas tales teſtificantes ſolummodo prohiberi dicere teſtimonium in cauſa criminali ipſius Communitatis, juxta ſupradicta, qualis non eſt cauſa alterius particularis illius, arg. text. *in cap. nulla ratio, de prabend.* ac proinde ceſſante prohibitione, inhabilitas quoque ad teſtificandum ceſſare debet: quod quidem temperandum eſt, niſi Communitas talis ſit adeò parva, ut inducat cohabitationem, vel familiaritatem, tunc enim unus pro alio in cauſa criminali ipſius teſtimonium dicere nequit contra alium extraneum, prout in ſpecie advertit Abb. & Felin. uterque *num.* 4. Dec. & Mynſing. uterque *num.* 9. *in dict. cap. inſuper, de teſtib.* Pro quibus apertè facit text. *in cap. conſanguinei*, text. melior *in cap. accuſatores, il* 2. 3. *quaſt* 5. ibi ad dicendum teſtimonium in cauſa criminali nec familiares, nec de domo prodeuntes admittuntur, quales cenſentur ſinguli, qui in parva Communitate familiariter cohabitationem faciunt, ex doctrina Abb. Felin. & Decii *dictis locis*. Rurſus facit, quia habitantes cum inimicis litigantis, ad accuſationem non admittuntur, ut probat text. *in cap. repelluntur, de accuſation.* unde cùm prohibiti accuſare, prohibeantur quoque & à fortiori teſtificari, eo quòd difficiliùs accuſatio quàm atteſtatio rejicitur, fatetur in ſpecie gloſſ. *verbo nec eſſe, in cap. ipſi Apoſtoli*, 2. *quaſt.* 7. meritò dicendum videtur collegam in eadem Communitate habitantem, & in familiaritate exiſtentem in cauſa criminali pro alio collega adversùs extraneum teſtimonium dicere non poſſe.

5 Ex quibus vera eſt ſupradicta ſententia, licèt contrarium teneat Bald. *num.* 1. *in l. parentes*, *C. de teſtib.* Rip. *in l. damnum, num.* 12. *ff. de damno infecto*, Hippol. *ſing.* 108. plures quos refert, & ſequitur Duen. *reg.* 383. expendentes text. *in cap. literas* 14. *de præſumption.* cui ſatisfit ſi advertas verba illa text. ibi, *poſtea ſe dixiſſe negavit*, &c. magis facti narrationem quàm teſtimonium pro altero fratre, de quo *ibi*, continere, eo quòd *ibidem* text. ille tantummodo intendit decidere confitentem fratrem propter ſuſpicionem condemnandum non eſſe: quod ſi pro uno contra alium collegam dixerit teſtimonium, illud quidem admittetur, eo quòd par affectio tollit ſuſpicionem, prout in ſpecie reſolvunt omnes ſupracitati, per text. *in l. non ſolum*, ubi Bart. *ff. de ritu nupt.* quod quidem videtur probare text. *in cap. conſanguinei*, ibi, *de domo prodeuntes*, junctis verbis præcedentibus, ibi, *adversùs extraneos*, 3. *quaſt.* 5. facit doctrina Baldi *in l. qui teſtamento*, *ff. de teſtament.* juxta quam reſolutionem explicatur text. *in cap. cùm hi* 22. *verſic. judicis*, ibi, *& Canonicorum juramenta recipientes, de re judic.* Sicut ſimiliter colliges quod collegialis licèt poſſit contra alium collegam pro alio teſtificari, non tamen pro illo contra extraneum poteſt dicere teſtimonium in cauſa criminali, quod diverſum eſt in ſcholaſtico Academiæ, qui quidem non ſolùm contra alium, verùm etiam contra extraneum in prædicta cauſa in teſtem admittetur.

6 In gloſſ. *Stephani*, ibi, *Unus canonicus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum contra ejuſdem Eccleſiæ canonicos.* Ita Rebuff. *de reprobatione teſtium*, *n.* 56. Hector Æmil. *verbo teſtis*, Abbas *n.* 13. Maſcard. *de probation. concluſ.* 261. *n.* 6. & 9. Farinac. *dict. q.* 60. *n.* 460.

In ead. gloſſ. ibi, *Similiter Prælatus iſte poteſt induci in teſtem pro Eccleſia ſua.* Ita Maſcard. *de probation. concluſ.* 3. *num.* 1. & *concluſ.* 1358. *num.* 34. Farinac. *dicta quaſt.* 60. *num.* 544.

Quæstio III.

Cap. Si fœneraveris I.

Gratianus ex Auguſt. Hieron. & Ambroſ. *in hoc cap. & ſeqq.* probat quicquid ſorti accedit uſuram eſſe: exornant D. Thom. 2. 2. *quaſt.* 78. *art.* 2. *ad* 7. Navat. *in manual. cap.* 17. *à n.* 260. & *in commentar. de uſuris*, quem fecit ſuper hunc text. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 5. *tract. de uſura*, *cap.* 1. & faciunt plura congeſta per me conſ. pro Illuſtri, & admodum R. D. Gregorio Mazzanto Archipresbytero Cleſii Tridentinæ diœceſis, contra D. Baronem à Firmiano. 1

De ſpecie pignoris, quod dicitur Antichreſis, an & quando ſit licita, vel illicita, ſeu uſurariis contractus potiùs cenſenda? vide Sot. *de juſtit. lib.* 6. *quaſt.* 1. *art.* 2. *in fine, verſ. ex his*, Duaren. *in tit. de uſuris, & fructibus*, *cap.* 1. *fol.* 997. Conrad. *de contractib. quaſt.* 33. *concluſ.* 6. & 7. *fol.* 149. Gail. *lib.* 2. *obſervat.* 3. *fol.* 138. Mynſing. *centur.* 6. *obſervat.* 71. Caballin. *quaſt.* 35. *n.* 259. Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad.* 9. *errore* 5. 6. & 7. & *in C. lib.* 2. *tit.* 23. *definit.* 3. An. Robert. *rerum judicat. lib.* 2. *cap.* 8 *fol.* 429. Bernard. Græva. *ad pract. Camera Imper. lib.* 2. *concl.* 3. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 2. *q.* 11. *n.* 1. *cum ſeqq.* Binsfeld. *in cap.* 1. *de uſur. q.* 2. 2

Quæstio IV.

Cap. Si quis oblitus IV.

Ex Concil. Martini.

Uſuræ centeſimæ, de quibus *in hoc text.* fit mentio, apud Romanos fuerunt illæ per quas ſingulis quibuſque menſibus unus nummus, & ita ſingulis annis duodecim pro centum ſolvebantur, quicquid aliter reſolvant gloſſ. *verbo dubium*, *in l. ſi non ſortem* 26. *in princ. ff. de condict. indeb.* & *verbo tertiam, in l. eos*, §. 1. *C. de uſuris.* Dicebantur autem centeſimæ, vel quia centum menſibus ſortem principalem exæquabant, vel quod verius eſt, quia ſingulis menſibus ſolvebatur centeſima pars ſortis, quæ more Romano ad numerum centenarium redigebatur: unde quia uſuræ centeſimæ erant graviſſimæ, & omnium maximæ, *l. qui ſine* 40. *ff. de negot. geſtis*, juncta *l. tutor qui* 8. §. *ult. verſ. ſolent*, & *l. non exiſtimo* 55. *ff. de admin. tutor.* effectum eſt, ut hujuſmodi uſuræ centeſimæ conſiderarentur veluti as uſurarum, à quo reliquæ omnes uſuræ leviores, veluti partes illius per reſpectum ad centeſimam conſiderarentur, & denominarentur, utputà beſſes, quæ duas partes centeſimæ, hoc eſt, octo pro centum: ſemiſſes, quæ dimidiam centeſimæ, hoc eſt, ſex pro centum ſingulis annis important, & ſic de reliquis, de quibus paſſim in jure fit mentio, ut contra antiquos pulchrè explicant Socin. *in l.* 3. § *item ſi Reip. ff. ad leg. Falcid.* Badæ. & plures relati a Cov. *lib.* 3. *var. cap.* 9. *num.* 6. Navat. *in cap.* 1. *hac ead. quaſt. quaſt.* 3. *à num.* 14. Gubert. *lib.* 1. *quaſt*... *cap.* 1. *num.* 6. 1

CAP.

Cap. Si quis uſuram X. *Ambroſ.*

1 HIc text. in illis verbis, *vita non vivit*, intelligitur, id eſt, non vivit vita ſpirituali animæ, quæ per peccatum mortale interimitur, & ita probat eum qui uſuram facit, mortaliter delinquere, S. Thom. *opuſc.* 73. *cap.* 4. *verſ. ex prædictis*, Sot. *de juſtit. lib.* 6. *quæſt.* 1. *art.* 1. *concl.* 1. Navar. *in man. cap.* 17. *num.* 207. *verſ. quidquid*, Perex *ad rub. tit.* 2. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 24. *col.* 5.

SUMMARIUM.

1 *Uſuras ab illis exigere poſſumus, adversùs quos licitè, & juſtè bellum gerere valemus.*
2 *Text. in præſenti non eſſe auctoritati D. Ambroſii tribuendum, minùs bene aliqui exiſtimarunt.*
3 *Alii dixerunt textum eſſe intelligendum de jure permiſſivo, non verò approbante: alii aliter, atque aliter*, ut num. 4. & 5.
6 *Bellum juſtum dici poteſt quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex juſta cauſa.*
7 *Bellum an poſſit eſſe licitum ex utraque parte, oſtenditur.*
8 *Declaratur text. in præſenti.*
9 *Declaratur locus Deuteron.* c. 13. & num. 10. & 11.

Cap. Ab illo exigere uſuras II.

1 EX littera hujus text. paſſim colligitur quod poſſimus illis mutuare ſub uſuris, & ab illis uſuras exigere, adversùs quos licitè & juſtè bellum gerere poſſumus, prout ſunt hæretici, & infideles, in quem ſenſum difficilis reputatur hic text. cùm attento omni jure naturali, divino, & humano uſuræ prohibitæ cenſeantur, ut latè tradunt Doctores per me citati *in collect. ad cap.* 2. *num.* 2. *de uſuris*, *in Decretal.* & per Rot. *in Romana uſurarum*, 13. *Iunii* 1629. coram R. P. D. Merlino.

2 Quare non defuerunt qui difficultati ſuccumbentes reſpondeant non eſſe prædictam ſententiam auctoritati D. Ambroſii tribuendam, immò falsò illi impoſitam, ut tenent Conrad. Alex. de Ales, Gabr. & plures alii, quos refert Covar. *lib.* 3. *var. cap.* 1. *num.* 7. Mex. *in tract. taxæ panis, concl.* 2. *num.* 69 *col.* 4. *in fine*, & alii citati à Cencd. *ad Decretum, collect.* 1. *num.* 1. Sed ſanè hic intellectus communiter reprobatur, ſicut aſſerit Paul. Lancel. *lib.* 1. *reg. juris Canon. fol.* 24. fatetur eſſe D. Ambroſii ſententiam impius auctor Carol. Molin. *de contract. num* 9. prout eum refert, & ſequitur Covar. *citato loco*, & conſtat hoc etiam, quia ut ipſimet Paul. Lancel. & Covar. citatis locis teſtantur, text. *in præſenti* habetur inter opera D. Ambroſii *in lib. de Tobia, cap.* 15. & ideò præſumitur quod idem Ambroſius ſit illius verus auctor.

3 Alii verò dicunt hanc D. Ambroſii ſententiam intelligendam fore quatenus antiquo tempore permiſſa fuerat, non verò approbata, itaut verba illa ibi, *jus eſt belli ubi jus eſt uſura*, intelligantur de jure permiſſivo, non verò approbante, ſicut in lege veteri permittebatur Judæis uſura cum alienis fratribus, immò etiam in primitiva Eccleſia uſque ad tempora Ambroſii inter fideles, ut deduxit Alciat. *lib.* 10. *parerg. cap.* 50. ſicut etiam in prædictum ſenſum intelligitur auctoritas *Deuteron. cap.* 23. & hic intellectus communis eſt Theologorum, deducitúrque ex traditis per D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 68. *art.* 1. ubi Cajet. teſtatur communem Theologorum, Archid. & Turrecr. hîc, quos refert Paul. Lancel. *dicto loco*, tenent etiam propè infiniti, quos refert Cov. *d. cap.* 1. *num.* 7. Verùm hic intellectus non ſatisfacit, D. enim Ambroſius æquiparat jus belli cum jure uſuræ, unde cùm jus belli non tantùm ſit permiſſum, ſed approbatum cum aliquibus, nempè infidelibus, etiam jus uſuræ in eundem ſenſum debet intelligi, nempe de jure non ſolùm permiſſo, ſed etiam approbato. Præterea verba illa, *ab his uſuras exige*, important præceptum, & approbationem præſentis temporis, nempe D. Ambroſii, in quo per ſacra Concilia, & Sanctorum Patrum decreta uſuræ prohibitæ jam extabant, non verò præteriti temporis, ubi tantùm fuerant permiſſæ.

Unde obtinuit communis, intelligendam fore hanc D. Ambroſii ſententiam prout verba ſonant, itaut licèt cum fidelibus fratribus uſuræ ſint prohibitæ, non tamen prohibitum ſit, immò approbatum, ut ab infidelibus exigantur, cum quibus jus eſt belli; ſicut enim licitum eſt ipſos occidere, ſic etiam & bona ipſorum occupare, præſertim quando dantes fœnori non tam moventur ex aviditate, quàm zelo charitatis, nempe ut hoſtes uſuris macerentur, & debilitentur, ut ita minùs nocere valeant, & faciliùs reſipiſcant. Sed hic intellectus, quantumvis communis, nullatenus admittendus, ſiquidem quamvis in bello juſto liceat infideles occidere, & eorum bona occupare, non tamen hoc licet extra bellum, nempe in contrahendo ipſos lædere, cùm hoc ſit contra jus naturale, quod omnibus eſt commune, præſertim cùm tales conventiones fiant jure pacis, & non jure belli, id quod communi omnium conſenſu teſtatur Covar. *d. loco*, ſuadeturque efficaci ratione, nam infidelitas minimè privat infideles dominio rerum ſuarum, quod habent jure humano, vel habuerunt ante legem Evangelicam in provinciis, & Regnis quæ obtinent, ut poſt D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 1. Conrad. *d. contract. lib. quæſt.* 7. *part.* 1. reſolvit Covar. *in reg. peccatum, p.* 2. §. 10. *num.* 5. 4

Denique ſunt qui reſpondeant hunc text. intelligi in eum ſenſum, nempe quod cùm nulli nocere quis debeat, ex conſequenti à nullo ſunt uſuræ exigendæ, & ita quod mens D. Ambroſii fuerit oſtendere in nullo caſu uſuras licitè exigi poſſe, ſicque interpretanda fore illius verba, nempe *ab illis poſſumus uſuras exigere, quibus nocere volumus*; ſed nulli debemus deſiderare nocere: ergo nulli debemus ſub uſuris fœnerari. Sed ſanè hæc reſponſio deſtruit litteram hujus text. cujus mens eſt ut ubi juſtum bellum geri poteſt, poſſit ex conſequenti fieri licita uſurarum exactio, planè non eſt dubium poſſe ideo juſtum bellum multoties fieri. 5

His ergo intelligendi modis ut *ſuprà* reprobatis, pro exacta reſponſione, & intelligentia hujus text. illud eſt advertendum, nempe bellum juſtum dici quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex juſta cauſa, ut colligitur ex iis, quæ poſt D. Auguſt. *lib.* 22. *contra Fauſtum, cap.* 74. D. Thom. 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. & paſſim Summiſtas *verbo bellum*, copiosè tradunt Covar. *in reg. peccatum, part.* 2. §. 9. *n.* 1. *cum ſeq.* Caſtr. *lib.* 2. *de juſta hæret. punit. cap.* 14. Molin. *de juſtit. tract.* 2. *diſp.* 100. *num.* 2. *& diſp.* 102. Luyſ. Turrian. *tom. unic. num.* 52. *diſp.* 90. *dub.* 1. §. *item videre.* Requiritur etiam ad hoc ut bellum juſtum dicatur, recta bellantium intentio, qua ſcilicet intenditur ut bonum promoveatur, vel ut malum vitetur, bella enim non crudelitate, aut cupiditate, ſed pacis ſtudio geruntur, ut mali coërceantur, & boni ſubleventur, Covar. *d.* §. 9. *n.* 3. *&* 4. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 3. *quæſt.* 16. *puncto* 2. Sayr. *in clavi Regia, lib.* 7. *c.* 13. *ex n.* 5. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tract.* 21. *n.* 94. *&* 95. Utrùm autem infidelitas licitum reddat bellum, vide Soar. *de Fide, diſp.* 18. *ſect.* 1. *num.* 4. *cum ſeqq.* Deinde advertendum quod licèt controverſum ſit an bellum poſſit eſſe licitum ex 6

utraque

Digitized by Google

utraque parte, cujus quæſtionis affirmativam partem videtur ſenſiſſe Alciat. *lib. 2. paradox. cap. ult.* poſt Fulgoſ. *in l. ex hoc jure, ff. de juſt. & jure*; pars tamen contraria verior eſt, nempe quod bellum juſtum tantummodò ex altera parte conſiderari poteſt, licèt aliquando circa ipſam belli juſtitiam dari poſſit probabilis ignorantia: ratio eſt, quia juſtitia belli eo ipſo quod favet alteri ex Principibus bellum gerentibus, neceſſariò alteri adverſatur, ſi uno & eodem reſpectu, & in eundem finem inter ſe contendant ſuper Regno, vel provincia; repugnat enim quod jus, & juſtitia circa idem Regnum ſit penes ambos, arg. *l. ſi ut certò, §. ſi duobus, ff. commodati, l. 3. §. ex contrario, ff. de acquir. poſſeſſ.* ſecus ſi bellum geratur, & contentio ſit ſuper diverſis rebus, & circa fines diverſos, tunc enim poterit reſpectu diverſorum penes ambos juſtum bellum conſiderari, in quem ſenſum legitimè procedit ſententia Fulgoſii, & Aleiati *dictis locis*. Denique illud eſt obſervandum, quod licet capta in bello juſto efficiantur capientium ex parte gerentis idem juſtum bellum, nec detur reſtituendi obligatio, hoc tamen non procedit ex parte gerentis bellum injuſtum, ut omnibus eſt in confeſſo, unde cùm regulariter juſtitia belli detur ex parte fidelium tantum, non verò ex parte infidelium, conſequens fit ut ferè ſemper bona infidelium in bello capta efficiantur capientium, non vero è contraverſo bona fidelium infidelium efficiantur capientium.

8 Ex quibus jam facilè deducitur intellectus ad ſententiam D. Ambroſii *in præſenti*, hoc enim intendit, ut cùm his licita ſit uſura, & ejuſdem uſuræ exactio cum quibus jus eſt belli, id eſt, quod cùm ex parte illius, pro quo ſtat belli juſtitia, detur jus ad recuperanda bona in bello deperdita, & injuſtè ab infidelibus capta, ex conſequenti datur jus uſuræ, & ſic per hoc medium poſſit eadem bona ſic recuperare; eſt enim veriſſima tam noſtrorum, quàm Theologorum ſententia, poſſe illum, cui res injuſtè aufertur, eandem propria auctoritate recuperare, ceſſante ſcandalo, in ſpecie ſic intelligentes concludunt Paul. Lancel. & Covar. *citatis locis*, poſt alios, quos referunt, nec in propoſito dicenda eſt uſura propria jure naturali prohibita, immò potiùs impropria, compenſatoria, & licita, cùm fidelis recipiens lucrum ab infideli ultra ſortem, non recipiat ratione mutui principaliter, ſed potiùs ratione intereſſe, & in vim compenſationis, ita intelligunt præter alios additio ad Paul. Lancel. *dicto loco*, Covar. *lib. 3. var. cap. 1. num. 7.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 13. rub. d. num. 8.* Perez *l. 3. verſ. ſed videtur, tit. 2. lib. 8. Ordin. pag. 49.* Mea. *d. concluſ. 2. num. 56. verſ. nec prædictis*, & plures alii ex citatis à Cened. *ad Decretum, collect. 3. num. 5.* Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo uſura, differ. 11. verſ. præterea non obſtat.*

9 Deinde infertur reſolutio difficultatis ortæ ex *Deuteron. cap. 23.* habet enim locus ille varias interpretationes. Non defuerunt qui ſuſpicati ſunt verba *d. cap. 23. ſed alieno*, non eſſe germana, nec à Moyſe poſita, ſed ab Interpretibus Collegii Ginandrini pro gloſſatione adjecta fuiſſe, ut refert Hier. de Luc. *de camb. §. reſtat videre, num. 16. & ſeq. & num. 19.* addit quod in Bibliis antiquis, & correctis etiam Hebraïcis illa verba, *ſed alieno*, non habentur in textu, ſed ſunt in gloſſ. obſervatque idem Hieron. de Luc. *in eod. cap. 23. Deuteron.* Idumæum appellari fratrem, prohiberique Hebræis odium erga Ægyptium, qui tamen hoſtes erant, & infenſi gentis Iſraëliticæ, unde non videtur congruere quod *in eod. cap. 23.* conſtituatur diſcrimen inter fratres, & alienigenas.

Verùm eſto non Interpretum adjectione illa verba, *ſed alieno*, irrepſiſſe, at prolata fuiſſe à Moyſe, prout verè dicendum videtur, cum etiam in purgatiſſimis Bibliis habeantur, non inde tamen abſque crimine fœnerari poſſunt Hebræi, quia illa adverſativa, *ſed alieno*, non fuit diſpenſatio, ſeu relaxatio, lex enim naturalis eſt indiſpenſabilis, & nihil juri naturæ adverſum licuit unquam Judæis, nec tanquam licita in eo loco permiſſa fuit uſura Hebræis, ſed ſolum tanquam impunita ad majora mala evitanda, quemadmodum & libellum repudii permiſit Moyſes ad interfectionem uxorum evitandam, & ſic hæc uſurarum permiſſio comparativa fuit ex quadam diſſimulatione, ne ſcilicet quod turpius erat, fratres ſuos Deum colentes uſuris exhaurirent Hebræi, ad quod fœnus proni admodum, & proclives erant, ita Guillelm. Pariſien. Epiſcop. *de legibus, circa princ.* Alex. de Ales 3. *part. quæſt. 59. membr. 4. art. 1.* D. Thom. 2. 2. *quæſt. 78. art. 1.* & *ibi* Cajet. Turrecr. Sot. & alii relati per Covar. *dict. lib. 3. var. cap. 1. num. 7.* Bermond. *de publicis concub. §. de finali ſpecie, num. 6. & 7.* Binsfel. *in capite Quia in omnibus, de uſur. quæſt. 2.* Alex. de Nevo *conſ. 101. num. 1. & 2. & conſ. 102. num. 3.* Ludov. Peguer. *deciſ. 30. num. 10.* Lup. *de uſuris, §. 5. num. 69. & 70.* Leſſ. *de juſtit. lib. 2. cap. 20. de mutuo, & uſur. dub. 4. num. 30.* Molin. *in ſimili, tract. 2. diſput. 304. num. 15. cum ſeqq.* Joannes Valer. *dict. verbo uſura, differ. 11. verſ. nec obſtat*, Fr. Sixt. *de fænore Hebræor. lib. 2. cap. 3. 4. & 5.* & *dict. cap. 3.* teſtatur Romæ à Philippo Archinto Vicario Papæ, & poſtea Archiepiſcopo Mediolanen. prævio reſponſo peritiſſimorum Rabbinorum declaratum fuiſſe per ſententiam, nullo modo citra peccatum, etiam attenta Lege Moyſis licere Hebræis neque in ſuos, neque in alienos exercere uſuras, & hæc eſt vera explicatio, & communis reſolutio Doctorum; quamvis nonnullis non ſolum permiſſionem ibi contineri velint, ſed approbationem uſuræ cum alienigenis, non quod Deus cum Iſraëlitis verè in ea diſpenſaverit, vel quod vera, & formalis uſura eo caſu committatur, ſed quia tanquam Dominus bonorum omnium conceſſit Judæis ut bona à Gentilibus poſſeſſa eo modo poſſent obtinere, itaut ſit ſenſus, quod uſura illa, quæ ſi fiat fratri, uſura formalis eſt, & conſequenter illicita, ut de facto Ægyptiorum diximus ad *caput dixit Dominus, 14. quæſt. 5.* atque ita ex Conrado, & aliis Theologis reſolvit Covar. *lib. 3. var. cap. 1. num. 7. in fine*, & Spin. *in ſpeculo teſtament. part. 13. rubr. num. 9.* hujus conceſſionis eam afferentes rationem, quia bona, & prædia gentium incolentium terram Promiſſionis ad ipſos Judæos pertinebant, atque ita eóſdem ab illis recipientes uſuras, non accipere aliquid ultra ſortem principalem ſibi indebitum, in quo formalis uſuræ ratio noſcitur conſiſtere, quia retenta communi opinione contra hanc ſolutionem
replicat Sot. *dict. loco*, terram promiſſionis fuiſſe ſolùm 10
utramque Jordanis ripam, quæ LX. milliaribus in longitudine, & LXIX. in latitudine patebat, at verò in auctoritate illa concedebatur à quibuſcumque gentibus uſuras exigere; & quamvis alii generali-
ter de quibuſcumque extraneis intelligentes veram 11
rationem exiſtiment eam eſſe, quæ colligitur ex text. *in præſenti*, ubi D. Ambroſius licitum cenſet exigere uſuras ab omnibus illis cum quibus juſtè bellum geritur: cur igitur uſuram ab eis accipere non licebit, quos armis ſpoliare, vita, boniſque omnibus licitum eſt; quamobrem tunc non formaliter exercent uſuram, ſed magis recuperari debitum, multis comprobat Molin. *de juſtit. tom. 2. diſput. 304.* Sed quia communis Doctorum ſententia intelligit prædictam D. Ambroſii auctoritatem non de omnibus hoſtibus,

ſed ſolùm de illis, qoi injuſtè aliquam rem noſtram oecupant, ut *ſnprà* oſtendimus, ideò totum hoc divinæ eonceſſioni eſt tribuendum, itaut Judæi eaſdem res tanquam proprias aecipientes uſuram formalem non eommitterent, rationem autem non aliunde quàm ex ipſius Dei voluntate petere oportet, qui ut plurimis aliis beneficiis populum illum voluit eaornare, ita & ditare aliarum gentium bonis eo modo faeili interveniente, ſeilicet qualiquali earundem gentium uſutas ſolventium conſenſu, ut ante nos Præeeptores noſtri colendiſſimi adverterunt.

QVÆSTIO V.

SUMMARIUM.

1 *Reſtitutio quàm eitò facienda eſt, & ad tempus mortis minimè diff.renda, ne raptor habens unde reddat, ſi mortuus ſit condemnetur.*

2 *Reſtitutio in quibus caſibus licitè poſſit ad hæredes remitti.*

3 *Paupertas ſola in foro pœnitentiali ſufficiens cauſa eſt, ut quis à reſtitutionis obligatione liber ſit donec ad pingniorem fortnnam devenerit.*

CAP. Nemo qui rapit IV. *Hieron.*

1 EST igitur reſtitutio quàm eitò facienda, & ad tempus morris minimè differenda, ne raptor habens unde reddat, ſi mortuus ſit, eondemnetur, ut dieit text. *in præſenti*, & advertunt D.Thom.2.2. *q.62.art.*8. Sor. *lib.4.de juſtit.quæſt.7. art.4. verſ. ex his ergo facilè colligas*, Cov. *in reg.peccatum, part.1.initio num.1.* Mex. *in tract.taxe panis, concluſ.6. ex num.45.* Gutier. *canon. lib.1.cap.40.ex n.14.* Tolet. *lib.5.cap.24.n.4.* Palat.Rub. *in rep.rub.de donat.inter virum, & uxorem, §.65.ex n.35.* Medin. *part.1. inſtr. Confeſſ. cap.14. §.53. verſ.la ſexta cabeça es, pag.120.* Joan.Valer. *de different.inter utrumque forum, verbo reſtitutio, diff.32.* Cevall. *commun.contra commun. quæſt.729. num.2.* Molin. *de juſtit. tract.1. diſp.716. n.3. & 4. & diſp.753. n.2. verſ.ideircò autem*, noviſſimè Alvarez de Velaſeo *de privilegiis pauperum, part.1.quæſt.27. num.2.cum ſeqq.*

2 In quibus autem caſibus quis deobligatur à reſtitutione de præſenti, & poteſt ad hæredes reſtitutionem faciendam remittere, vide Sylveſt. *verbo reſtitutio 5. quæſt.5.* ubi duobus caſibus eacuſat teſtarorem, primò quando eertus eſt retentionem non eſſe contra voluntatem domini: ſeeundò quando irrationabiliter vellet ſtatim tradi, putà cum parvo damno ſuo, & magno creditoris, Leſſ. *de juſtit. lib.1.cap.16. per tot.* Rebell. *de obligat. juſtit. part. 1. lib.2. quæſt.17. cum ſeqq.* ubi inter plures caſus, in quibus ad hæredes reſtitutiones remitti poſſunt, duos principaliores ponit, putà quando teſtator vendere cogeretur inſtrumenta artis, vel caderet notabiliter à ſtatu ſuo.

3 *Si habet unde reddat.*] Igitur in foro pœnitentiali ſola paupertas eſt ſufficiens cauſa, ut quis à reſtitutionis obligatione liber ſit, donee ad pinguiorem fortunam devenerit, ut per Navar. *in man. cap.17. n.59. & 61.* Gutier. *d.cap.40. n.3.* Molin. *d.tract.2. diſp.754. n.2.* Rebello *d.quæſt.17.ſect.4.* Alvar.de Velaſc. *d.q.27. num.5.* Joan. Valer. *d.verbo reſtitutio, different.36. n.2.* adeò ut qui non poteſt reſtituere, niſi vendendo inſtrumenta artis, quibus victum ſibi, & familiæ aequirit, non teneatur cum tanto damno debitum reſtituere. Nav. *d.num.39.* Rebell. *d.p.1. lib.2. quæſt.17. num.26.* niſi is, cui facienda eſt reſtitutio, eadem premeretur neceſſitate, ſecundùm Tabien. *verbo reſtitutio, §.4.* Sylveſt. *verbo reſtitutio 5.q.4.verſ. quartò quæro*, Paul. Comitol. *reſponſ.moral. lib.4.quæſt.31.n.3.* Joan.Valer. *d.differ.36. n.4.* Leſſ. *d.lib.2. dub.10. num.15.19. & 31.* Molin. *d.diſput.754. num.2. verſ. quando vero*, quia in pari neceſſitate potior eſt conditio creditoris, ut notat Leſſ. *d.num.19.* id tamen in extrema neceſſitate limitans, quia in pari extrema neceſſitate potior eſt conditio poſſideotis, refert & ſequitur Alvarez de Velaſco *d.quæſt.27. num.20. & 21.*

Si eos, quorum fuit, invenire non poterit, &c.] Notatur ad hoc, quod quando dominus rei ignoratur, pauperibus, vel piæ eauſæ injuſtè ablata, aut quæſita reſtituenda, erogandaque ſunt, in idem eſt *l. Regia 2. in fine, tit.15.part.6.* ibi, *è ſi non ſupieren ciertamente cuyas fueren eſtas coſas que fueron aſſi ganadas, entonces ſo deben dar por Dios, por que la anima de aquel que aſſi las ganò non ſea penada por ellas*, teſtatur de communi Leſſ. *de juſtit.lib.2. cap.14.dub.6. n.33.* Sed an tunc ſibi, filiiſque ſuis pauperibus retinere, erogaréve hujuſmodi poſſit bona, non ſemel vidi in dubium revocari, in quo nonnulli in negativam partem inclinabant, per text. *in cap. conſuluit 15. & cap.per noſtras 26. de jurepatron. cap. fin. de inſtitut.* quibus juribus cavetur non poſſe patronum ſeipſum eligere, præſentareve ad juriſpatronatus beneficium: tum etiam ex eo, quia procurator ad reſignandum in favorem perſonæ per ipſummet procuratorem ėligendæ conſtitutus, ſeipſum eligere non poterit, ut tenent Franc.Burſat. *conſil.395. n.24.lib.4.* Pariſ. *de reſignat.benef.lib.9.quæſt.17. n.102. cum ſeqq.* apud quem plura ſimilia *ſequentibus numeris* videre licet: tum denique ex eo, quia procurator conſtitutus ad vendendum cui velit, ſibimet vendere non poterit, Rot. Genuenſ. *deciſ.4. num.3.* Scacc. *de camb. §.1.quæſt.7. part.1.num.15.*

Contrarium tamen, immò tune ſibi, filiiſve pauperibus retinere, erogareve hujuſmodi poſſe bona, reſolvunt S.Antonin. *part.2.tit.1. cap.8.col.3.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, verbo & uxorem nomine Adelaſiam, n.933.de teſtam.* Nav. *in man.cap.3. num.131. & in cap. quieſcamus, 42. diſt. num.68.* Card.Tuſch. *pract. concl. lit.V, concl.352. n.22.* Giurba *in conſuet. Meſſan. cap.2. gloſſ.12. num.26. part.1.* Leſſ. *d. dub.6. num.41.* Ratio eſt, quia non debet eſſe deterioris conditionis inventor, & diſtributor quàm alii pauperes, ſi præſertim in re illa aequirenda, invenienda, vel debito eontrahendo eulpa ipſius non interceſſit, ut idemmet Leſſ. declarat *dicto num.41.* ubi *num.42.* docet nec ad pinguiorem poſtmodum deveniendo fortunam aliis id pauperibus teneri reſtituere, & *n.44.* ſecundùm Petr. Navar. *de reſtit.lib.4. cap.2. n.57.* & Henriq. *de Indulgent. cap.34. num.8.* ſubdit domino poſtmodum eomparente re ſemel debitu modo pauperi diſtributa, licèt ſibiipſi pauperi applicaverit, etiamſi in ſua ſpecie extet, non eſſe neceſſariò domino reſtituendam, quamvis poſtea contrarium ipſe velit. 3

Qua retenta ſententia non obſtant quæ pro contraria *ſuprà* adduximus; nam ad *d. cap. conſuluit, & ad d.cap.per noſtras, & ad d.cap.fin.* reſpondetur procedere ea ſpeciali prohibitione, quæ reperitur in illo, qui ſe ingerit in eeeleſiaſticis prælationibus, propter ambitionem ob quam ab illis repellendum eſſe ait gloſſ. *verbo ingerere, in d. cap. per noſtras.* Alia verò ſimilia procedunt, quia reſignatarius, venditor & emptor quis ſimul eſſe nequit. 6

CAP. Rapinam V. *Ambroſius.*

PEr hunc text. amplectenda videtur ſententia eorum, qui aſſerunt ementem rem à latrone etiam bona fide, poſtquam ſeiverit illam eſſe furtivam, 1

nun

non poſſe tuta conſcientia contractum emptionis reſcindere, & latroni rem illam reddere, ut ab eo pretium pro illa datum recuperet, ſed omninò teneri ad reſtitutionem vero domino, etiam cum jactura pretii, ita Cajet. 2. 2. *quæſt.62.art.6.* Martin. de Ledeſma 2. 4. *quæſt.18.art.6. pag.269.* Sot. *de juſtit. lib.4.quæſt.7.art.2.* Sylv. *in 2.2.S.Thomæ. quæſt.62.art.6.quæritur 1.concl.6.* Barthol. Medina *lib.1.inſtr.cap.14.num.31.* latè Covar. *in reg. poſſeſſ. part.3. initio,* Leſſ. *de juſtit. lib.2. cap.14. dub.3.* Molin. *in ſimili tractatu, tom.3.tract.2.diſp.722. per tot.* Rebell. *de obligat. juſtit. part.1. lib.2. quæſt.19. num.3.* Quamvis teneant tuta conſcientia poſſe emptorem reſcindere contractum cum latrone, & rem illi reddere, ut pretium recuperet. Sylveſt. *in ſumma, verbo reſtitutio 3.quæſt.7.dict.1.verſ.3* Mich. Salon. 2. 2. *quæſt.62. art.6.* Gregor. de Valent. 2. 2. *quæſt.6. diſp.5. puncto 4.* Ludov. Lop. *part.1.inſtr. conſcient.c.95.* Joan. Valer. *de different.inter utrumque forum, verbo repetitio, different.5.* Turrian. *in 2.2. tom.2. diſp.13.dub.2. num.3.* Pitigian. *in 4.ſentent. diſt.15.q.2.art.1.* Megala *in 2.2. lib.2.cap.6.quæſt.6.n.182.* Malder. *in 2.2.tract.4. cap.3. dub.2.* Barthol. à S. Fauſto *in ſpeculo confeſſ.diſp 4.q.23. n.2.* Bonacin. *de contractib. diſp.1.quæſt.4.puncto 2. n.1.* Diana *moral.reſol.tract.de contract.reſol.69.*

Utrùm autem ſcienter emens à fure rem furtivam, quæ uſu conſumitur, & recipit functionem in genere ſuo, teneatur ad reſtitutionem æſtimationis, etiamſi fur habeat aliàs unde reſtituat? vide Joan. Valer. *dict. tract. de different. inter utrumque forum, verbo reſtitutio, different.26.*

Cap. Si quid inveniſti VI. *Auguſt.*

1 AN & quando ille, qui rem invenit, peccet non reſtituendo, furtumque committat, vel ſibi poſſit retinere? vide S. Thom. 2. 2. *quæſt.66. art.5. ad 2.* Sot. *de juſtit. lib.5. quæſt.3. art.3. ad 2.* Guid. *ſing.127.* Bonacoſ. *commun.crimin.verbo furtum, verſ.quod ſi quis invenit, fol.86.* Covar. *in reg.poſſeſſor, part.3.* §.1.*&* 2. Navar. *in man. cap.17.à n.170.cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom.3.var.cap.5. num. 2.* Medin. *part.1. inſtr.de confeſſ. cap.14.§ 33. verſ.quinta regula,* Vaſq. *in opuſc.moral.tractatu de reſtit.cap.5. §.4.dub 2.*

2 Utrùm autem inventor qui prævia diligenti inquiſitione non potuit ſcire quis ſit rei inventæ dominus, teneatur illam pauperibus dare pro anima domini? vide Felin. *in cap.cùm dilecti, num.7.* & Abb. *num.12,* Marian. Socin. *n.14.verſ.utrùm autem, de accuſat.* Cov. *d.part.3.§.1.num.2.* Medin. *d.§.33.verſ.quando uno alla coſas,* Sebaſt. Medic. *in ſum.peccat.p.1. tit.6.quæſt.127.* Anton. Seap. *de jure non ſcripto, lib.5. cap.155.ex n.8.* Vaſq. *d.tract.de reſtit.cap.5.§.4.dub.1.* & dicam *infrà ad cap.qui rapit, 17. quæſt.4.*

Cap. Denique X. *Ambroſ.*

1 AMbroſ. *lib.3.de offic.cap.9.* relatus *in hoc textu,* ait non licere cum alterius detrimento alteri ſubvenire, referunt Sayr. *in clavi Regia, lib.7. cap.12. n.19.* Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.4.quæſt.13. num.7.* Sanchez *de matrim.lib.9.diſp.20.num.7.* Locupletari enim quis non debet cum alterius jactura, Doctor. quos citavi *de Axiomat. juris uſufreq. Axiom. 139.* & Gabriel Alvarez de Velaſco in libello, quem *Axiomata & loca communia juris* inſcripſit, *lit.D, num.59.* is enim parum modeſtè, ut decebat litteratum hominem, ſibi arrogans fratris mei Doctoris Simonis Vaz Barboſa librum hac de re editum prætextu additionis trium, vel quatuor Doctorum, quos in hac materia facilè fuit invenire, auſus eſt librum conficere, & ſibi nomen auctoris in allegando uſurpare, & quod pejus eſt, in ejus inſcriptione, & in prologo ad Lectorem ſibi tantum attogat, ut credat unius, vel trium Doctorum additione è tenebris ad lucem libellum illum minutè, defectuoſeque editum, ut ipſe malè & irreverenter ait, traduxiſſe, nec is bonus Auctor orationem ſuam finire viſus eſt, ſed mihi ob plura opera in lucem edita non ignoto auſus eſt detrahere, aſſerens, impudenter tamen, Axiomata illa à fratre meo olim deprompta, facie poſtmodum fucata, mutataque, vel paululum minutè, defectuoſeque per me edita fuiſſe, non recordatus ſe fucata facie hoc quod mihi imponit, feciſſe, nam licentiatus *Fuente el Carnero,* ex commiſſione Regii conſilii ejus librum perlegens aſſerit à Doctore Barboſa fratre meo priùs Romæ impreſſum fuiſſe, ut ex approbatione *pag. 6.* edita conſtat. Quod autem ipſe Gabriel Alvarez ait me libellum olim à Simone Barboſa editum tranſcripſiſſe, & in lucem edidiſſe inter alios varios tractatus Lugduni impreſſos de anno 1631. loquitur malè, & à veritate prorſus aberrat, nec debebat ſic honori meo detrahere, nulla per me ſibi data occaſione, nec per illum habita caſus notitia. Ego cum fratre meo Romam appuli, ubi cùm ipſe in mea Bibliotheca aliqua principia & loca communia juris inveniſſet, ea in unum collegit, & ſic mea licentia typis mandavit, ut in prologo ſui libelli teſtatur; cùm poſtmodum varias juris tractationes in lucem edidiſſem, principia, & juris Axiomata, ex quibus illa deſumpſit frater meus, ut ipſe non negavit, publicare operæ pretium duxi, nec eadem ſunt, ut dictus Gabriel mordicus ait: licèt enim frater meus illa contextura, & diviſionibus imprimere potuiſſet, tamen ut manuale volumen conficeret, alium ordinem in diſponendo aſſumpſit, & brevitati ſtudendo librum parvum conſultò confecit. Admiratus valde ſum quod dictus Gabriel tantum curaſſet quod ego tranſcripſiſſem, ut ipſe ait, libellum fratris mei, & non agnoſcit ſuam hac de re ambitionem, qui ut nomen Auctoris ſibi uſurpaſſet, noluit additiones ſuas ad partes ponere, ſed illas cum materia fratris mei miſcendo Axiomatum Auctorem ſe appellat, cùm nec quidem vigeſima illorum pars, ſi rectè inſpiciatur, ſua ſit.

Cap. Dixit Dominus XII.

AUguſtinus *in lib.quæſt.Exodi, q.39.* relatus *in præſenti textu,* ait quod quando filii Iſraël præcepto Dei tulerunt Ægyptiorum vaſa, & ſpolia, furtum non commiſerunt, ſed Deo jubente miniſterium præbuerunt. Ad cujus intellectum præmiſſis illis, quæ diximus *ad cap.occidit, 23.q 8.* advertendum eſt filios Iſraël Ægyptiorum vaſa, & ſpolia ſuſtuliſſe, quia ex Dei ſententia illis debita erant, quoniam de laboribus, quos Iſraëlitæ impenderant Ægyptiis, nullam receperunt mercedem, unde juſto judicio illam eis Deus perſolvit, ut habetur *Exod.cap.1.* in quo non eſt uſus abſoluta poteſtate (qua tamen poterat uti, ſi vellet,) ſed legitima judicis auctoritate, ut obſervant Sot. *de juſtit.lib.2 quæſt.3. art.8.verſ. tertium autem argumentum,* Sayr. *in clavi Regia, lib.7.cap.8. n.11.& cap.9.n.9.cum ſeq.& cap.14.à n.1.* & poſt Clement. Alexandrin. notat Cano *de locis theologic. lib.2.cap.4.* 1

SUMMARIUM.

1 *Iudici dans aliquid temporale, ut pro ſe juſtam ſententiam ferat, poteſt repetere.*

2 *Iudici pecuniam dans, ut pro ſe juſtam ferat ſententiam, non committit turpitudinem, & peccatum,*

quando imminet periculum certum, aut omninò veriſimilius futurum, quod evidens litigantis juſtitia ab eodem judice, iniquè alioqnin judicatuto pervertatur.

3 *Declaratur* l.2. ff. de condict. ob turpem cauſam, & numeris ſequentibus.

4 *Iudici quando aliqnid datur, non quidem determinatè in favorem dantis, ſed ſimpliciter & indeterminatè, ut cum expediat pront juſtitia poſtulaverit, nunc de jure Digeſtorum danti concedebatur actio ad repetendum, ſecus de jure Authenticorum.*

5 *Idem dicendum ſi judici aliquid datum fuerit determinatè, ut pro ipſo dante ſententiam juſtam ferat, nulla præcedente certitudine de ſententia injuſta ab eodem alioquin pronuntianda.*

6 *Iudici determinatè aliquid dare ex parte ipſius litigantis licitum eſt, ut pro ſe ferat ſententiam juſtam, etiamſi intervenerit futura iniquitatis certitudo, & læſio juris evidentis.*

7 *Pecunia, vel aliud munus ubi datur judici ſimpliciter, non expreſſa cauſa dationis, in dubio dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, præſumitur datum judici in malum.*

Cap. Non ſanè XV. *Auguſt.*

1 NOtabilis eſt gloſſ. *hîc, verbo, ille*, dum tenet, quod dans judici aliquid temporale, ut pro ſe juſtam ſententiam ferat, repetere poteſt, ſecundùm Abb. *in cap. cùm ab omni, n.8. de vita, & honeſtate cleric.* Sylveſt. *in ſum. verbo Index, 1. quæſt. 12. pronuntiato* 6. Cuvar. *in reg. peccatum, part. 2. §. 3. n. 1. col. 1.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap. 123. num. 2.* Molin. *de juſtit. tract. 2. diſp. 88. n. 2. cum ſeqq. & diſp. 90. ſub n. 11.* Salon. *in ſimili tract. de juſtit. & jure, tom. 2. art. 1. de vendit. quæſt. 77. n. 8.* Menoch. *de arbitr. caſu* 343. *n. 5. 8. & 9.* Leſſ. *de juſtit. lib. 2. cap. 14. num. 64.* Rebello *de obligat. juſtit. part. 2. lib. 18. quæſt. 22. num. 4.*

2 Ratio eſt, quia dans judici in his terminis, non committit turpitudinem, & peccatum, quando imminet periculum certum, aut omninò veriſimilius futurum, quod evidens litigantis juſtitia ab eodem judice iniquè alioquin judicatuto pervertatur, vel injuſtè differatur, & ita ex tali negligentia, & injuſta judicis dilatione longè majores eodem munere ſumptus faciit, aut alia via majus detrimentum patietur, ut advertunt Cov. Menoch. Graff. Molin. & Leſſ. *citatis locis*, Sayr. *in clavi Regia, lib. 10. tract. 5. cap. 3. n. 6.* & plures alii, quos refert, & ſequitur Farin. *in praxi crimin. q. 111. n. 109. & 116.* ergo ſic datum repetere poterit etiam in foro exteriori, ſuppoſita turpitudine, & peccato ex parte judicis, juxta reg. text. *in l. 1. in fin. & in l. 2. ff. de condict. ob turpem cauſ.*

3 Non obſtat *d. l. 2. verſ. ſed ſi dedi*, ab hac gloſſ. in oppoſitum adducta, dum probat quod ſi litigans dederit judici, ut pro ſe in bona cauſa pronuntiet, cenſetur judicem corrupiſſe, & ita crimen contraxit, quo interveniente non poterit datum repetere ab eo in foro externo, ut ex eodem textu colligitur. quaſi adverſativa oratio, qua ille utitur ibi, *ſed hic quoque crimen contrahit*, &c. excludat repetitionem, & condictionem dati, & reſolvat, ac emendet aliorum ſententiam dictæ repetitionis, & condictionis admiſſivam, & relatam in verbis præcedentibus ejuſdem text. ad hanc ſolam eorum relationem in eo poſitis, ibi, *eſt quidem relatum condictioni locum eſſe*, in quo loquendi genere Ulpianus judicavit ſatis eſſe poſuiſſe cauſam denegandæ repetitionis, nempe dictum crimen corruptionis, idque adeò grave, cui infligatur pœna perditionis litis, juxta ultima verba ejuſdem text. ut ita ex eadem cauſa effectum colligamus, nempe repetitionis denegationem, ut in ſumma intellexit gloſſ. *ibidem, verbo dedi, in 1. intellectu, gloſſ. in verbo expectat, in cap. qui rectè, 11. quæſt. 3.* Bart. *in auth. novo jure, n. 3. C. de pœna iudic. qui malè ind.* Turrecr. *hic, num. 8. col. 2. poſt princ.* Abb. *in d. cap. cùm ab omni, n. 8.* Cov. *in reg. peccatum, p. 2. §. 3. n. 1. col. 2.* Menoch. *de arbitr. caſu* 343. *n. 6. cum ſeqq.* Jacob. de Graff. *d. cap. 123. n. 3.* Clar. *§. fin. q. 73. n. 2. ante fin.* Card. Tuſch. *tom. 2. lit. C, concl. 152. n. 2.* Navar. *de datis, & promiſſ. n. 48.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 89. ſub num. 2. & diſp. 90. n. 1.* optimè Donel. *comment. iuris civilis lib. 14. cap. 25. col. 2. & 3. ſub verſ. videndum*: quidquid oppoſitum, immò *in dict. verſ. ſed ſi dedi, per tot.* conceſſam eſſe repetitionem ei, qui judici dedit, ut pro ſe in bona cauſa judicaret, credat minùs benè gloſſ. *ibidem, verbo dedi, in 2. intellectu*, Bart. ſibi contrarius in eadem *l. 2. num. 1.* Paul. *in l. 1, num. 5. ff. de condict. ob turpem cauſam*, & *ibi* Jaſ. *à num. 5.* Archid. *in præſenti*, & Bellam. *ſub n. 5. col. 1.* Duaren. *ad eundem tit. de condictione ob turpem cauſ. cap. 3. poſt princip.* & alii, quos refert, & ſequitur Farinac. *in praxi criminal. part. 3. quæſt. 111. num. 109.*

Non inquam obſtat ille text. *in l. 2. ſuprà*, juxta verum ejus ſenſum expenſus, quia prò maiori illius explicatione quatuor caſus principales conſiderandi ſunt. Primus caſus eſt, quando judici datur non quidem determinatè in favorem dantis, ſed ſimpliciter, & indeterminatè, ut cùm expediat, prout juſtitia poſtulaverit, nec prolationem ſententiæ differat iniuſtè: in quo diſtinguendum eſt inter jus antiquum Digeſtorum, de quo *d. verſ. ſed ſi dedi*, & inter jus novum Authenticorum, de quo *in auth. ut litigantes jurent in exordio litis*, &c. *circa princ. collat. 9.* nam de jure antiquo Digeſtorum, ſpectata rei natura danti concedebatur actio ad repetendum, quia turpitudo huius dationis verſabatur ſolùm ex parte accipientis, non verò ex parte dantis, quippe quod eo tempore non cenſebatur in ea datione judicem corrupiſſe, & ita nec deliquiſſe videbatur, unde ſuccedebat reg. text. *in l. 1. in fin. & in l. 4. verſ. quoties, ff. de condict. ob turpem cauſam*, at verò ex dicto jure novo Authenticorum nunquam repetitio danti concedetur, ſed munus datum iudici publicum ſtipendium habenti adiudicabitur fiſco in foro exteriori, quippe quod ſuppoſita nova huiuſmodi iuris prohibitione condemnante, & excludente omnem in univerſum dationem ex quacumque cauſa iure non permiſſa iudici factam, jam non eſt licita, ſed turpis hæc datio ex parte etiam dantis, quantumvis ipſe à parte rei non intenderit iudicem corrumpere, atque ita in particulari ceſſaverit negativè finis hujus novæ prohibitionis, neque enim ob id ceſſare debet eadem prohibitio, juxta text. ſic intelligendum *in l. proſpexit, verſ. quod quidem, ff. qui, & à quibus*: ſic enim concluditur ex generalibus, & abſolutis verbis text. *in d. auth. ut litigantes, in princ.* intendentis ſic exterminare omnem occaſionem, & palliamentum corrumpendi judices: quare ita diſtinguunt Bart. *in auth. novo jure, num. 3. C. de pœna iudic. qui malè ind.* Salic. *in l. ult. num. 3. C. eodem tit.* Bald. *in d. l. 2. num. 2. in fin. verſ. hodie verò, C. eodem tit.* Bald. *in d. l. 2. col. 1. verſ. hodie ſecus*, ubi Alberic. *num. 3. verſ. hodie*, poſt gloſſ. *ibi, verbo dedi, ad fin.* Molin. *d. tractat. 2. diſp. 90. n. 2.* quamvis contrarium, immò quod etiam hodie non ſit correctum dictum ius antiquum per huiuſmodi jus Authenticorum, ac proinde quod etiam hoc attento cenſenda non ſit turpis ex parte dantis datio, de qua in hoc primo caſu, & conſequenter quod repetitio danti concedenda ſit, tenuerunt minùs benè Abb. *in d. cap. cùm ab omni, num. 8.* Covàr. *d. §. 3. n. 1. col. 2. ante fin.* Sylveſt. *verbo Index 1. quæſt. 12.* 4

pronunt.

pronunt.6. Fulgoſ. *in l.1.num.3.cum ſeqq. ff. de condict. ob turpem cauſ.* Menoch. *de arbitr. caſu 343. n. 9.* & alii, quos refert, & ſequitur ſaltem de jure Canonico Farinac. *dict. quaſt.111. num.112.*

5 Secundus caſus eſt quando judici datum fuerit determinatè, ut pro ipſo dante ſententiam juſtam ferat, nulla præcedente certitudine de ſententia injuſta ab eodem alioquin pronuntianda, vel de evidentia juris ipſius dantis, & tunc locum habent omnia, quæ hactenus in primo caſu conſtituimus quoad forum exterius, & quidem à fortiori, quippe quod ea in hoc ſecundo caſu non ſolùm habent locum ex ſupradicto jure novo Authenticorum, ſed etiam ex ipſo jure antiquo Digeſtorum *in d.l.2. verſ. ſed ſi dedi*, cujus caſus expreſſus proprius eſt hic ſecundus: rurſus in hoc eodem obtinent quoad forum interius, quippe quod in hoc ſecundo caſu pariter ac in primo vigent rationes, & doctrinæ in primo contentæ, & in utroque pariter applicandæ ſunt.

6 Tertius caſus eſt, quando in hac determinata datione intervenerit futuræ iniquitatis certitudo, & læſio juris evidentis, & tunc ex parte ipſius litigantis licita eſt, & ſemper fuit tam ex rei natura, quàm attento omni jure poſitivo, & tam in foro exteriori, quàm in interiori in ordine ad redimendam propriam vexationem, & conſequenter repetitionem danti competere, & ſemper competiiſſe ſecundùm Doctores quos *ſuprà in principio* citavimus, & ita eſt propriè intelligendus hic text. *in verſ. ille tamen*: non obſtat quod alia remedia præter dictam pecuniæ, vel alterius temporalis muneris dationem ſuperſunt ad redimendam hanc judicis vexationem, nempe recuſatio, vel appellatio, ac proinde quod dicta datio neceſſaria non eſt, & conſequenter improbari debet: reſpondetur enim hæc juris remedia non eſſe adeò certa in ſui executione, immò utplurimùm eſſe in hoc reſpectu dubia, cùm pendeant ex arbitraria probationum admiſſione, & ex aliis, quæ ſolent cujuſlibet litis eventum dubium reddere, juxta text. *in l. quod debetur 51.* ibi, *& eventus executionis poſſit eſſe incertus, ff. de pecul.* quod cùm ita ſe habeat, rationi conſonat, ut aliud remedium quæratur, quod non ita dubium ſit, ſed adeò certum, ac ipſummet damnum ex iniquitate judicis indubitanter imminens, ut in effectu benè conſiderans reſpondet Fr. Emman. *in ſum. tom 2. cap.40. num. 7.* Nec etiam obſtat quod ſi hoc pecuniarium redemptionis genus admittatur, videtur aperiri via, & palliamentum facilè ad ſubornandos, & corrumpendos judices, quippè quod ex affectu ad propriam cauſam unicuique prima fronte apparebit ſe jus certum habere in lite, quod tamen in rei veritate non ſit tale: rurſus ex eodem effectu facilè timebit fraudandum ſe iri jure ſuo, etiamſi à parte rei nulla ſibi fraus, & vexatio paretur à judice: reſpondetur enim hoc palliamentum non habere locum quoad forum conſcientiæ in his terminis, in quibus ſupponimus dantem certum eſſe abſque ulla palliatione de jure ſuo evidente ex conſilio peritorum, & de vexatione omninò extitura, niſi eam ſic redemerit à judice apud quem plurimùm fortè valet adverſarius vel potentia, vel divitiis, vel amore, ut bene pro foro interiori reſpondet F. Emman. *ſub d. num. 7.* immò nec pro foro exteriori hoc fundamentum procedet, ex ſupradictis.

7 Quartus, & ultimus caſus eſt quando pecunia, vel aliud munus datur judici ſimpliciter, non expreſſa cauſa hujus dationis: & tunc in dubio, dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, præſumitur datum judici in malum, id eſt, non eſſe datum pro redimenda vexatione in terminis, in quibus ea licitè redimi poteſt, ſed potiùs pro judice corrumpendo, & ſollicitando ad ſententiam ferendam pro ipſo dante, ſic in effectu reſolvit gloſſ. *verbo abſtinere, in cap. cùm ab omni, de vita, & honeſtate cleric.* poſt alios Farin. *in praxi crim. part.3. quaſt.111. num.117.* juncto *num.105. & 108.* inde concludentes ſic dantem non poſſe repetere, & quidem meritò, nam cùm hæc datio, & acceptatio abſolutè improbetur à jure, juxta diſtinctiones *ſuprà* poſitas in caſibus præcedentibus, conſequitur quod ſimpliciter dans, cenſetur in dubio dediſſe contra dictam prohibitionem, & ita contra ſic dantem in dubio præſumendam eſſe culpam dignam dictis pœnis, & dicta privatione repetitionis, ſic enim generale eſt, ut faciens actum à lege prohibitum etiam poſitiva, ſi actus contra hanc geſtus aliquem conſiderabiliter lædat, vel lædere poſſit, præſumatur in dubio culpabilis, immò & doloſus, ut poſt multos reſolvunt Card. Tuſch. *tom.2. lit.D, concluſ. 573. num.48. cum ſequentibus*, Maſcard. *de probationibus, concluſ.532. num.47. cum ſeqq. & à num.66.* per text. *in l. quemadmodum, C. de agricol. & cenſ. lib.11.*

Quæstio VI.

Cap. Si res aliena I.

De materia hujus text. dixi latè ad *reg. peccatum, de regulis juris lib.6.* & *ibi* citatis addo noviſſimè Alvarez de Velaſco *de privilegiis pauper. quæſt.27.* 1

SUMMARIUM.

1 *Fur non ſolùm in majoribus, ſed etiam in minoribus judicatur, cùm non id quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attendatur.*

2 *Minima qui furatur, animo tamen furandi & nocendi graviter, & notabiliter, peccat mortaliter.*

3 *Furtum an & quando in re minima committatur, ſitque peccatum, & pro ea furti actio competat, remiſſivè.*

4 *Furtum minimum ſæpius iteratum an & quando inducat peccatum mortale? remiſſivè.*

5 *Simonia non committitur in modico ſicut in magno.*

6 *Peccatum majus an committat ille, qui peccat cum muliere formoſa, quàm qui cum deformi muliere fornicatur, remiſſivè.*

Cap. Fur autem, ult. *Hieron.*

Hieronymus *in epiſt. ad Titum, cap.2.* (quam nonnullis omiſſis, & mutatis refert Gratianus *in præſenti*) docet, quod fur non ſolùm in majoribus, ſed etiam in minoribus judicatur, cùm non id, quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attendatur: unde 1
D.Thomas 2. 2. *quæſt. 66. art. 6. ad 3.* ait, quod qui 2
aufert, ſeu furatur minima, animo tamen furandi, & nocendi graviter, & notabiliter, peccat mortaliter, ratione enim affectus, vel voluntatis furandi plura, vel majora ſi poſſet, peccatum mortale committi reſolvunt, ita ſententiam D.Thomæ explicantes, Sylveſt. *in ſumma, verbo furtum, quæſt.2.* Vaſq. *in opuſculis moralib. tit. de reſtit. cap.5. §.1. dub.6.* De quo tamen, an 3
ſcilicet & quando in re minima committatur furtum, ſitque peccatum, & pro ea furti actio competat, vide *§. gallinarum*, & ibi Doctores, *Inſtit. de rerum diviſ.* Gerard. *ſing. 19.* Sot. *lib.1. de juſtit. quæſt.3. art.3. verſic. ad tertium argum.* Clar. *§ furtum, num.23.* Sebaſt. Medic. *in ſum. peccat. part.1. tit.6. quæſt.126. verſ.*

poteſt tamen eſſe veniale, Ludovic. Lopez *in inſtructorio conſcientiæ, part.1. cap. 92.* Tiraq. *in tract. de judic. in rebus exig. num.114.* Covar. *lib.1. var. cap.3. num.12. & in cap. alma mater, part.1. §.9. n.2. in fine*, Nav. *in man. cap.17. num.3.* Mex. *in tract. ſaxo panis, concl.3. num.9. cum ſeq.* Perez *l.1. in gloſſ. gallinas, tit.23. lib.2. Ordinam.* Petr. à Navar. *de reſtitut. tom.2. lib.3. cap.1. num.26. cum ſequentibus*, Salaz. *de uſu & conſuetud. cap.5. n.14.* Matienſ. *l.16. gloſſ.2. n.2. tit.11. lib.5. nova recopil.* Sayr. *in clavi Regia, lib.9. cap.15. num.3. cum ſequentib.* Molin. *de inſtit. tom.3. tract.2. diſp.685. per tot.* Leſſ. *in ſimili tract. lib.2. cap.12. dub.6. num.29.* Rebell. *de obligat. juſtitiæ, p.1. lib.3. quæſt.15. ſect.1. verſ. ſecunda concluſio.*

4 An autem furtum minimum ſæpiùs iteratum inducat peccatum mortale? vide Martin. de Ledeſma 2. 4. *quæſt.18. art.8. fol.273.* Covar. *lib.1. var. cap.3. num.12.* Navar. *d. cap.17. num. 140.* Sayr. *in clavi Regia, lib.2. cap.13. n.19. cum ſeq. & lib.9. c.15. n.16. cum ſeq.* Molin. *d. tom.3. tract.2. diſp.678. cum ſeq.*

5 In gloſſ. *Quod furto*, ibi, *non committitur ſimonia in modico, ſicut in magno*, &c. De quo vide Tiraquel. *de judic. in rebus exig. verſ.30. fol.32.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.23. num. 166.* Suarez *de Religione tom.1. lib.4. de ſimon. cap.3. num.5. cum ſeq.*

6 In gloſſ. *Fornicatione.* An magis peccet qui cum formoſa, quàm qui cum deformi muliere fornicatur, diſputat gloſſ. *in præſenti*, pro cujus quæſtionis ſolutione vide Abb. *in cap. cùm quidam, num.2. & ibi* Felin. *num.7. in fine de jurejuran.* Jaſ. *in §. ex maleficiis, n.13. Inſtit. de actionib.* Mich. Griſald. *in tract. de homicid. in princip. pag.5. num.4. in fine*, Tiraq. *l.2. connub. num.12.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, verbo cuidam Petro trad. num. 28. de teſtam.* Quæ autem conſideranda ſint, ut mulier poſſit dici pulchra, tradunt Nevizan. *in ſylva nupt. lib.2. num.93.* Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, conſiderat.22. part.2.*

CAVSA XV.

QUÆSTIO I.

CAP. Meritò I. *Auguſt.*

1 AUGUSTINUS *lib.4. quæſt.24. ad cap.15. Numerorum*, relatus *in hoc text.* ait ſine voluntate peccatum actuale committi non poſſe, vide Card. Bellarm. *in controverſ. Chriſtianæ fidei, tom.3. controv.2. generali, cap.5. col.3. verſ. unum*, Cardin. Tolet. *in ſumma, lib.9. cap.84. poſt princ.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccl. exiſtent. lib.4. cap.69. num.14.* Mar. Giurb. *in conſuetud. Meſſan. cap.6. gloſſ.7. n.7.* Scacc. *de commerc. §.1. quæſt.7. p.2. ampl.19. n.67. verſ. non obſtat.*

2 Ex hoc text. vulgò colligitur delicta ſine voluntate non committi, nec puniri commiſſa, quia à voluntate delicta pendent, ut per Celſ. Bargal. *de dolo, lib.4. cap. 8. num. 13. fol. mihi* 528. Mar. Giurb. *conſ. crimin.32. num.13. cum ſeqq.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 9. cap.2. num. 32. & ſeqq.* Joan. Baptiſt. Navar. *quæſt. forenſ. lib.1. quæſt.59. num.12.*

S U M M A R I U M.

1 *Beſtia interficitur ſicut & ipſa fœmina, quæ ſe ei commiſcuit.*

2 *Beſtialitatis propter crimen quando animal alicujus interficitur, quis illius pretium ſolvere debeat, oſtenditur.*

3 *Doctores referuntur de beſtialitatis crimine agentes.*

4 *Conatus ſolus in delicto beſtialitatis an puniatur? remiſſivè.*

CAP. Mulier quæ acceſſerit IV.

COllige ex text. quod licèt pecus ratione careat, 1
& à culpis immunis ſit, nihilominus interficitur ſicut & ipſa fœmina, quæ ſe ei commiſcuit, in deteſtationem tanti criminis, & ne tali flagitio contaminata indignam refricet facti memoriam, de quo vide Jaſ. *in l. furioſum, n.10. C. qui teſtam. facere poſſ.* Alex. *in l. ex facto, num.35. ff. de vulgari*, Carrer. *in praxi, tit. de homicid. §. circa igitur, num.29. pag.349.* Guid. Papæ *deciſ.238.* Alphonſ. de Caſtro *lib.4. adverſus hæreſes, verbo coitus, verſ. coitus cum jumento*, Alvar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.2. cap.2.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, de teſtam. verbo mortuo itaque, il 1. num.138.* Maorna *ſing.15. num. 3.* Hojed. *de incompatib. benefic. part.1. cap.23. num.105.* idem Mantua *dial.123.* Clar. *§. fornicatio, num.27. & §. fin. quæſt.99. num.8. verſ. niſi in uno caſu*, Cov. *lib.2. var. cap.8. num.1.* Ant. Gom. *l.1. Tauri, num.11. poſt med. & l.80. Tauri, num.35.* Roland. *conſ.7. à princip. vol.1.* Rojas *ſingul.102. incip. ubi animal brutum*, Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 49. num.39.* Mench. *illuſtr. cap.96. num.11.* Avil. *ad cap.1. Prætor. in gloſſ. derechamente, num.19.* Joan. Matien. *in dial. relatoris, part.3. cap.64. n.6. verſ. facit etiam*, Joſeph. Ludov. *Peruſ. deciſ.77. num.9.*

Quando propter crimen beſtialitatis animal alicu- 2
jus interficitur, pretium animalis ſolvendum eſt domino de bonis delinquentis, ſi ſolvendo eſt defunctus, ſecus ſi non eſt ſolvendo, quia tunc ſolvi debet ex pecunia fiſcali, ſicuti tradit Ignat. del Villar. *in ſylva reſponſ. lib.1. reſp.4. num.11. cum ſeqq.* eam refert parens meus *in comment. ad Ordin. Regiam Luſitan. lib.5. tit.13. §.2.*

De beſtialitatis crimine vide ultra citatos Menoch. 3
de arbitrar. caſu 286. num. 7. Farinac. *in praxi crimin. quæſt.148. num.46.* Sayr. *in clavi Regia, lib.8. cap.5. à num.18.* Azor. *inſtit. moral. part.3. lib.3. cap.22.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.22. n.51.*

Utrùm autem in hoc delicto ſolus conatus cum 4
bruto puniatur? vide Boër. *deciſ.316.* Cov. *in Clem. ſi furioſus, p.2. in initio, ad fin. verſ. hæc quidem obiter*, Marant. *de ordine judic. part.4. num.70. pag.83.* Roland. *d. conſ.7. n.4. volum.1.* Menoch. *dict. caſu 286. num.7. & caſu 360. num.61.* Et quid in aliis atrociſſimis delictis, vide Anton. Gom. *de delictis, c.3. n.11.* Mutam *deciſ.50. n.25.* Mart. *voto 230. n.14.* Theſaur. *deciſ.243. n.2. & 3.* Theſaur. jun. *lib.2. quæſt. forenſ. quæſt.24.* Giurb. *conſ.46. num.37. & conſ.97. n.16.* Sebaſt. Guazin. *de defenſ. reor. defenſ.33. cap.24. num.2.*

CAP. Sanè diſcimus VII. *Ambroſ.*

DE ebrietate, & an, & quando excuſet à delicto, 1
irregularitate, aut peccato, vide Caſtr. *de poteſtate legis pœnalis, lib.2. cap.14. verſ. de ebrio autem*, Bonacoſ. *commun. crimin. verbo ebrietas excuſat.* Petr. Plaza *de delict. cap. 30. per tot.* Pedraza *in 6. præcepto Decalogi, in fin. verſ. de la embriaguez*, Cov. *in Clem. ſi furioſus, p.3. in initio, n.3. cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom.3. var. cap.1. n.73.* Sebaſt. Medic. *in ſum. peccatorum, p.1. tit.1. ex quæſt.13. cum ſeqq. & tit.7. quæſt.26.* Petr. à Nav. *de reſtit. tom.1. lib.2. cap.1. num. 75.* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 6. per tot.* Menoch. *illuſtr. cap.96. num.31.*

Perez

Perez *in rub.tit.*8. *lib.*8.*Ordinam.pag.*204. Maſcard. *de probat.concl.*579. Anton.Scap.*de jure non ſcripto,lib.*1. *cap.*63. Menoch. *de arbitr.caſu* 326. Pined. *in monarchia Eccleſiaſt.lib.*2.*cap.*3.§.4.*& in vita S. Ioannis Baptiſta,lib.*3.*art.*2.*c.*1.*pag.*141. Azor. *inſtit.moral.part.*1. *lib.*7.*cap.*33.Sayr. *in clavi Regia,lib.*2.*cap.*9.*num.*41.*& de cenſur.lib.*6. *cap.*17.*n.*34. Leſſ. *de juſtit. lib.*4. *cap.*3. *dub.*3.*n.*25.*cum ſeqq.*Paul.Comitol. *reſponſ.moral.lib.*5. *quæſt.*5.*n.*8. Farin. *in praxi crimin.part.*1. *q.*20.*n.*51. *& part.*3.*quaſt.*93.*per tot.& fragm.crimin.p.*2. *lit.I,n.*422. *& ſeqq.* Soarez *tom.*5. *de cenſur. diſput.*46.*ſect.*1.*n.*12. *verſ.nam communis,* Avila *in ſimili tractatu,p.*7.*rub. de homicidio directè volunt.ſect.*1.*dub.*15.

Cap. Inebriaverunt IX. *Auguſt.*

1 DE materia hujus cap. latè, & eleganter agit Merol. *tom.*1. *diſput. in univerſam Theolog.moralem, diſp.*1.*cap.*2. *n.* 130. & vide Caſtr. *lib.*2.*de lege pœnali, cap.*14.*pag.*580.

Cap. Si quis inſaniens XII.

1 PRobat hic text.clericum in furore occidentem non peccare,ſed officium exercere non poſſe. At videtur corrigi per *Clem.ſi furioſus,de homicid.* quæ habet irregularitatem non incurri ex homicidio patrato à furioſo, vide Tiraquel. *de pœnis temper.cauſa* 2. *à n.*1. *&* 8. Ludov. Beja *reſponſor. caſuum conſcientia part.*1. *caſu* 40.*pag. mihi* 66. Majol. *de irregul. lib.* 5. *cap.*48. *num.*11. Avil. *de cenſur. part.*7. *rub. de homicid.caſuali, diſp* 6.*ſect.*1. *dub.*12. Farinac. *in praxi crimin. q.*94. *num.*26.*& fragm.crimin.part.*2. *lit.I,n.*417. ubi *n.*418. ſubdit procedere etiam quod occiſor ſua culpa in furorem inciderit,advertens *ibi in fine,*vix dari poſſe caſum, in quo quis velit culpa ſua furioſum evadere , & *n.*421. intelligit procedere in eo , qui occidit durante furore, unde ſecus ſi habens dilucida intervalla occidat tempore ſanæ mentis.

Cap. Si quis non iratus XII.

Hieronymus.

1 DE magiſtro moderatè diſcipulum corrigente , & verberante . quod non incurrat irregularitatem etiam quod inde mors ſequatur , reſolvunt Navar. *in man.cap.*27.*num.*235.*verſ.*22. Covar. *in Clem. ſi furioſus,p.*2. §.4.*ſub num.*5. Soar. *de cenſur. diſput.*46.*ſect.*2. *rub.de irregul. ex homicid. caſuali, num.*4. Avil. *de cenſur.p.*7. *rub. de homicid. caſuali,diſputat.*4. *ſect.*1.*dub.*3. Farin. *fragment. crimin. part.*2. *lit. I, num.*508. Si ergo magiſter nimis modum excedendo percuſſerit in capite, aut alio periculoſo loco, ex quo percuſſus obiit, aut deformatus eſt, irregularitatem incurret, per text. *in cap. Presbyterum* 7. *de homicid.* ubi *num.*2. plurea citavi Doctores.

Quæstio III.

Cap. De crimine I.

1 PROBAT hic text.mulieri in publico judicio non permitti quemquam accuſare, niſi ſuam , vel ſuorum injuriam proſequatur , & niſi in criminibus , in quibus eſt ei ſpecialiter conceſſum accuſare ſine inſcriptione,de quo vide Anton.Gom. *var. tom.*1.*cap.*1.*num.*31. *cum ſeqq.*Clar.§.*fin.q.*14.*n.*8.Decian.*in tract.crim.lib.*3. *cap.*7.*à n.*1.Soar.de Pace *in pract.tom.*1.*p.*5.*cap.*3.*n.*14. Caſtill. *controverſ.juris lib.*1.*de uſufruct.c.*40.*n.*10.*cum ſeqq.* ubi *num.*18. ſubdit uxorem eſſe præferendam filiis in accuſatione mortis patris.

Cap. Sanè quiſquis IV.

DEſumitur ex *l. ſi quemquam* 29. *C. de Epiſcop. & cler.* de cujus materia vide Tiraquel. *de retract. lig.*§.1.*gloſſ.*34 *num.*41. Cardin.Baron.*tom.*6.*annal.Eccleſ.anno Chriſti* 469.*pag.*18. Soar. *de Relig.tom.*1.*lib.*4. *de ſimonia,cap.*3.*n.*2. Mar. *de juriſdict. pars.*2. *cap.*37. *n.*8. Thom.Valaſc. *alleg.juris tom.*1.*alleg.*13. *num.*145. ubi ait,ſimoniæ crimen de jure civili prohibitum eſſe per *d.l.ſi quemquam.* 1

Cùm enim generaliter legibus , &c.] Vide de intellectu Decian. *in tract.crimin.lib.*3.*cap.*7.*n.*2. 2

Quæstio IV.

Cap. Alius III. *Gregor.*

DE materia hujus text.vide Victor. *de poteſtate Eccleſiæ,part.*1.*n.*19. Clar. §.*fin.q.*35. *n.*8. Azor. *inſtit.moral.part.*2.*lib.*4. *cap.*19. *propè fin. in verſ.Samuel, cum ſeqq.* & quæ latè dixi *in collect.ad c.grandi,de ſuppl. neglig. Prel.* ubi *n.*5. peculiariter egi de materia hujus text.& *ibi* citatis adde noviſſimè Joan. de Valboa *in annuis Academicis prælectionib.Salmanticenſib.ad c.*13.*de judic. n.*46. *cum multis ſeqq.* 1

Cap. Nos Sanctorum IV.

Gregor. VII.

GRegorius VII. Romanæ Synodo præſidens, relatus *in hoc text.* ait quod ſubditi abſolvuntur à fidelitate,& debito obſequendi dominis excommunicatis , & modis omnibus prohibet ne eis fidelitatem obſervent , quouſque excommunicati ad ſatisfactionem veniant,referunt Covar. *in reg.peccatum;p.*1.*in fine,n.*8.*verſ.illud,*Sayr. *in clavi Regia,lib.*5. *c.*8.*n.*7. Anton. Rice. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*4.*c.*52.*n.*1. Ugolin. *de cenſur. tab.*2.*cap.*23. §.9.Soar. *tom.*5.*diſp.*15.*ſect.*6.*n.*1. 1

Quæstio VIII.

SUMMARIUM.

1 *Filius natus ex coitu clerici , & fœmina libera ; ſub ſpecie tamen matrimonii ſcienter contracti , ſervus efficitur Eccleſiæ.*
2 *Text. in præſenti non eſt contrariâ conſuetudine abrogatus.*
3 *Filius ſuccedit matri , ubi ex parte matris coitus non fuerit reprobatus,& punibilis.*
4 *Coitus damnatus dicitur ille, cui aliqua pœna temporalis per legem,aut conſtitutionem juris imponitur.*
5 *Mulier commiſcens ſe cum clerico ſæculari ſacris Ordinibus inſignito,non commiſit ex parte ſua inceſtum; ſed ſimplicem tantùm fornicationem.*
6 *Filius clerici in Sacris conſtituti ſuccedit matri , ſed* num.7. *referuntur plures contrarium tenenſes , ac* num.8. *concordantur.*
9 *Natus ex conjugato,& ſoluta an matri ſuccedat,oſtenditur.*

Cap. Cùm multæ III.

Ex Concil. Tolet. IX.

1 COncilio Toletano IX. *cap.10.* ſtatutum eſt filium natum ex coïtu clerici, & fœminæ liberæ, ſub ſpecie tamen matrimonii ſcienter contracti, ſervum effici Eccleſiæ, ut refertur *in hoc text.* & ex eo colligunt Gregor. per text. *ibi, in l.3. tit.21. p.4.* Guillel. Bened. *in c. Raynutius, de teſtam. verbo Raynutius, n.21.* Covar. *de Sponſal. part.2. cap.8. §.5. num.27.* ubi advertit Romanum *ſing.526.* incip. *Dic quod filii*, nimis largè ex hoc text. deſumere filios clericorum eſſe ſervos Eccleſiarum, cùm tamen conſtet illum de natis ex clericorum conjugio loqui, Joan. Fab. *in §. ſervitus, n.5. verſ. item alius modus, Inſtit. de jure perſon.* ubi ſubdit, quod hodie multi eſſent ſervi Eccleſiæ, ſi iſte text. ſervaretur, Navar. *in c. ita quorundam, de Iudæis, notab.11. in gloſſ. pen. n.27.* ubi intelligit text. de filio conſtituto in Sacris, qui cum ejus rei conſcia contraxit matrimonium, reſolvens è contrario non eſſe ſervum, ſed liberum filium Sacerdoris, qui contraxit matrimonium cum aliqua ejus ignara, Rojas *de ſucceſſ. cap.27. à n.17.* Perez *l.2. tit.3. lib.5. Ordin. pag.150. in fin. & pag.151.* Paul. Comit. *reſponſ. moral. lib.1. q.56.* Azot. *inſtit. moral. part.2. lib.2. cap.6. q.5.*

2 In gloſſ. *Connubio*, ibi, *quicquid tamen hic dicatur*, &c. Ergo ſtatutum Concilii Toletani, de quo *in hoc text.* abrogatum eſt, ac per deſuetudinem evanuit, ſed contrarium tectiùs tenent Abb. *in cap.1. col. fin. de treuga, & pace, & in cap. cùm ſit, de foro compet. n.15.* Cov. *d. n.17.* Duen. *reg.345. verſ.12.* Clar. *§. fin. q.30. in princ.* Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de concub. verbo cohabitare, §. qui etiam*, Navar. *ubi ſup. n.16.*

In gloſſ. *Hæreditatem*, ibi, *nam matri etiam ſuccedit*
3 *ſpurius filius*, &c. Intellige ubi ex parte matris coïtus
non fuerit reprobatus, & punibilis, quia tunc filius
non ſuccedit matri, ut reſolvit Negreir. *in introduct. ult.*
4 *volum. lib.2. c.11. n.5.* Coïtus autem damnatus dicitur
ille, cui aliqua pœna temporalis per legem, aut conſtitutionem juris imponitur, ſecundùm Bermon. *de publicis concubin. prope fin. in verbo, qui etiàm filios, n.73.* Boſſi. *de coitu damnato, n.38.* Clar. *§. fornicatio, n.5.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. quæſt.21. num.16.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.33. n.20.* Molin. *de juſt. tract.2. diſp.167. verſ. licet in concluſione.*

5 Unde quia mulier commiſcens ſe cum clerico ſæculari ſacris Ordinibus inſignito, non committit ex parte ſua inceſtum, ſed ſimplicem tantùm fornicationem, ex reſolutis per Menoch. *in addit. ad caſ.289. n.6. verſ. tertia opinio*, Surd. *de aliment. tit.5. quæſt.7. num.44.*
6 Stephan. Gratian. *d. cap.35. num.24.* ideò filium clerici in Sacris conſtituti ſuccedere matri tradunt Perez *ad tit.2. lib.5. Ord. pag.69. & ad tit.8. verſ. utrùm autem, lib.8. Ordin. pag.279.* Avendañ. *ad l.9. Tauri, gloſſ.5. n.5. cum ſeq.*

7 Contrarium verò, immò matri non ſuccedere, tenuerunt Anton. Gom. *l.9. Tauri, n.15. in fine*, & Tello Fernandez *n.34.* Mench. *de ſucceſſ. creat. §.10. n.497.* Marienſ. *l.6. gloſſ.4. n.6.7. & 8. tit.8. lib.6. nova recopil.* Gam. *Luſit. dec.136.* Pereg. *de jure fiſci, lib.3. tit.8. n.37. in med.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.16. princ. n.18.19. 89. & 90.* Molin. *de juſtit. tract.2. diſp.197. num.8. verſ. licet*, Gutier. *pract. lib.2. q.102.* Bernard. Giæva *ad pract. Cameræ Imper. lib.2. concl.115. conſid.1. n.2.* Leſſi. *de juſtit. lib.2. cap.19. dub.6. n.65.*

8 Ego tamen has contrarias opiniones ad concordiam reducendas eſſe probabilius duco cum D. meo Petro Barboſa *in privatis ſcholiis ad l. ex facto, §. ſi quis rogatus, il 1. verſ. ad Ordin. l.4. ff. ad Trebel.* ut ſcilicet prima opinio habeat locum in clerico, qui ſuſcepit filium ex muliere ſoluta, quam pro concubina non habebat, cùm in his terminis verum ſit mulierem non puniri; ſecunda verò ut procedat in clerico, qui ſuſcepit illum ex concubina, cùm in noſtris præcipuè Hiſpaniarum partibus concubina clerici acriter puniatur.

Ex qua diſtinctione jam infertur reſolutio ad illam 9
quæſtionem utrùm natus ex conjugato, & ſoluta matri ſuccedat, in qua licèt non pauci negativam teneant partem, ex quorum numero ſunt Azor. *dict. p.2. lib.2. cap.6. quæſt.9.* Surd. *deciſ.249. num.16. & conſ.456. num.14.* Molin. *d. diſp.167. num.8.* & alii pro affirmativa pugnent, ut per Spin. *d. gloſſ.1. in princ. num.90.* Caſtr. Angel. Dec. Nicaſ. Aym. & Fulgoſ. citati à Stephano Gratiano *d. cap.35. num.26.* tamen diſtinctione ſupradicta opus eſt, ut ſcilicet negantium ſententia locum habeat, cùm ex ea naſcitur, quam in domo pro concubina habebat, cùm factum hujuſmodi ſecundùm bonos mores magis deteſtabile ſit, & per legem punibile, at verò alia negantium opinio procedat cùm ſpurius naſcitur ex ſoluta per conjugatum accidentaliter cognita: ita D. Barboſa *ubi ſuprà*, Pereg. *d. tit.8. num.36. verſ. concordando*, Stephan. Gratian. *d. cap.35. à num.27.*

CAUSA XVI.

Quæstio I.

Cap. Placuit I.

EX hoc text. & aliis ſequentibus vulgò 1
colligitur Monachos omnes olim Epiſcoporum juriſdictioni ſubjectos fuiſſe, ut per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.2. quæſt.63. art.1.* Aſcan. Tambur. *in tract. de jure Abbat. tom.1. diſp.15. q.1. in princ.* & alios quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. p.3. alleg.105. à princ.* ubi refero quo tempore Regulares exemptiones obtinuerunt. Et ideò plura antiqua jura indiſtinctè poteſtatem corrigendi Monachos etiam extra regulam delinquentes Epiſcopo tribuunt, *cap. de perſona 11. q.1. cap. Abbas, cap. Monaſteria, il 5. cap. cognovimus 18. q.2.* & ex Ægid. & Marian. obſervat Rot. *deciſ.17. n.1.* apud Farin. *part.1. recent.*

In gloſſ. *Sepeliat*, ibi, *ſed quid ſi Parochianus alicujus* 2
deliquit in alterius Epiſcopatu? Vide Azeved. *l.1. n.39. tit.16. lib.8. nova recopil.* Zerol. *in praxi Epiſc. p.1. verbo Vicarius, pag. mihi 338.* D. Barboſ. *in l. heres abſens, §. proinde, in art. de foro delicti, n.65. de judic.*

Cap. De Monachis III. cum ſeqq.

Innocentius.

PRo varietate temporum diverſæ leges, & cano- 1
nes ſunt de Monachis conſtituti, ut videre eſt per totam hanc *quæſt.1.* qui prima facie videntur inter ſe pugnare, ſed tamen ſecundùm temporum diverſitatem facilè componuntur. Primò namque Monachi omnes etiam Abbates laïci erant, & ideò clericis inferiores habebantur, ac proinde cùm ſolitudini, quieti, ſilentio, pœnitentiæ, & contemplationi eſſent penitus dicati, extra monaſteria commorari prohibebantur, ac ab Eccleſiaſticis Ordinibus arcebantur, & fuerunt in hoc laïcali ſtatu uſque ad tempora Euſebii, Zozimi, & Syricii, & ut ex ſententia hiſtoriæ

Eccle

Digitized by Google

Eccleſiaſt.teſtatur Gratian. *in cap.hinc eſt,circa fin. hac ead. cauſa, & quaſt.* Poſtea procedente tempore cœperunt eorum aliqui in ſuis Monaſteriis Preſbyteri creari, ut ibi rem divinam facerent, & deinde Epiſcoporum conceſſu, vel conſuetudine introductum eſt, ut etiam Sacramenta cæteris Monachis miniſtrarent in ſuis tantùm monaſteriis, ac proinde prohibebatur extra monaſteria clericorum munera obire, & exequi, ſecundùm quæ intelligendi ſunt plures text. *hac ead. cauſa,& quaſt.*& præcipuè *cap.placuit, il* 1. obi præcipitur ne Monachi pœnitentiam alicui tribuant, niſi ſibi invicem,& ne mortuom ſepeliant,niſi Monachum in monaſterio ſecum commorantem, *& cap. interdicimus*,ubi prohibentur Abbates, & Monachi publicas pœnitentias date,infirmos viſitare,& unctiunes facere,& Miſſas publicas cantare,*& cap.pervenit*,ubi reprehenduntur Monachi,& Abbates qui in parœciis Epiſcoporum,ac Preſbyterorum munera præſtabant, *cap. qui verè*, ubi ſtatutum eſt ne Monachi, qui per civitates ſingulas,ſeu poſſeſſiones in monaſteriis morantur, communicare audeant Eccleſiaſticas,aut ſæculares aliquas attrectare actiones, niſi fortè jubeantur propter urgentes neceſſitates ab ipſius civitatis Epiſcopo,*& in cap. Agapitus*, ubi increpat Gregorius quendam Epiſcopum, qui in certo monaſterio prohibebat Miſſarum ſacrificia fieri.Denique ij Monachi, qui erant ad Sacerdotium provecti,cœperunt quoque Epiſcopi auctoritate,& Abbatis conſenſu extra monaſterium officia Preſbyterorum obire,& ideò *in cap. ſunt nonnulli*, Bonifacius reprehendit quoſdam aſſerentes Monachos,qui mundo mortui ſunt,& Deo vivunt, ſacerdotalis officii dignitate indignos,neque pœnitentiam dare,neque Chriſtianitatem largiri,neque abſolvere poſſe per ſace[illegible] officii divinitus ſibi injunctam poteſtatem,ſed [illegible]ò,inquit,labuntur.Colliges hæc ex Az[illegible] *in* [illegible]*oral.part.1.lib.2.c.29.quaſ.11.*& ex iis, quæ [illegible] *Subdiacono,93.diſtinct.*

SUMMARIUM.

1 *Abbates,& Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo,vel Confirmatione.*
2 *Religioſi licèt peccent ſi in Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſceptores ſint, veri tamen ſuſceptores erunt.*
3 *Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſaculare.*
4 *Monachi etymologia qua? remiſſivè.*
5 *Donatio cauſa mortis an confirmetur morte civili, & profeſſione in Religione.*

Cap. Placuit ij. VIII. *Eugen.*

1 N*Eque filium de Baptiſmo accipere.*] Notatur ad hoc quod Abbates, & Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo, vel Confirmatione, ut docent plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.7. diſp.60. num.21.* quibus addo Poſſevin. *de offic. Curati,c.6.n.27. verſic.ſecundò*, Galet. *in margarita caſuum conſcientia, verbo Religioſus, pag.225. in fine*, Rebell. *de obligat.juſtit. part.2. lib.3. quaſt.6. n.10.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.31.num.157.verſ.quartò*, Fr.Ludov.Miranda *in man.Pralat.tom.1.quaſt.43.art.1. in concl. propè med.* Bonacin. *de matrim. q.3. puncto 5. §.2. num.23.* Baſil. Pont. *de impediment. matrimon. c.24.§.1.verſ.excluſi*, meipſum *de officio, & poteſt.Epi-*
2 *ſcopi,p.2.alleg.30.n.36.* quorum plures id bene intelligunt, dummodò qui confirmantur non ſint etiam Religioſi,& addunt quod licèt Religioſi peccent, ſi in Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſceptores ſint, veri tamen ſuſceptores erunt, ac proinde contrahent ſpiritualem cognationem, cùm in hoc textu, & ſimilibus nullum ſit verbum irritans factum.

Neque ad Eccleſiam ſacularem.] Notatur ad hoc 3
quod Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſæculare, ut per Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.4. quaſt.5. num.1.* & citátos à me *in collect.ad cap. quod Dei, n.3. de ſtatu Monach.*

Agnoſcat nomen ſuum, &c.]De hac etymologia no- 4
minis Monachi, vide Aſcan.Tambutiu. *de jure Abbatum,tom.1.diſp.27.q.3.*

In gloſſ. *Mortuus*.Collige ex gloſſ.Monachum non haberi pro mortuo,niſi in caſibus à jure expreſſis, ut per Alexand. *conſ.139.num.4.lib.2.* Oldrad. *conſ.284. n.4.* Fuſar. *de ſubſtitut.q.430.n.15.* Rot. *deciſ.543.n.1. part.2.recent.* quos refert & ſequitur noviſſimè Barthol.de Vecchis *in praxi obſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novitiis, diſp.13.dub.9. à princip.* ubi *n.3.* hinc notat Monachum dici mortuom civiliter quoad poſſeſſionem propriæ voluntatis,& bonorum temporalium: ſecus verò quoad perdenda naturalia, licèt ea contemnere debeat.

In ead. gloſſ. ibi, *& ſic ut donatio cauſa mortis con-* 5
firmatur morte naturali, ita ſimiliter confirmatur morte civili. Vide Gregor. *l.4.verbo en ſu vida, tit.11.part.4.* Tiraquel. *in l.ſi unquam, verbo libertis,num.122. Cod.de revoc.donat.* Card.Mantic. *de conject.ultim.volunt.lib.2. tit.13.& de tacitis, & ambig. convent. lib.21. tit.7.n.9.* Molin. *de juſtit.tract.2.diſp.238.verſ.donatio cauſa mortis*, Stephan.Gratian. *diſcept.forenſ.c.172. n.16.* Sanch. *de matrimon.lib.6.diſp.17.num.3.* Benedict.Pinel. *ſelect. interpret. lib.2. cap.2.* Et an confirmetur profeſſione, vide Cov. *in 3.part.rub.de teſtam.num.4.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo hunc contractum, num.35. Cod.de in integr.reſtit.min.* Matienſ. *l.7. gloſſ.3.n.7.tit.10.lib.5. nova recop.*Sanch.*d.diſp.17.num.7.*Card.Mant.*d.lib.21. tit.7.num.13.*

Cap. Qui verè XII.

Ex Concil. Chalced.

GLoſſ. *verbo verè,in praſenti text.*ait Eremitas pri- 1
vilegium Clericorum habere, quod verum credo ſi in communi ſint certo vivendi modo ab Eccleſia approbato; nam ſi illum non habeant, nec ullam profiteantur Religionem, nullóque clericali Ordine inſigniti ſint, exempti à poteſtate ſæculari non erunt, ac proinde privilegio fori minimè gaudebunt,ad not, per Duen.*reg.100. limit.fin.* Boër. *in tract. de ſtatu, & vita Eremitarum,n.13.& 14.*Cov.practic.*c.34.n.4 verſ. ſecundò intellige*, Cur.Philip. *p.3 §.2.num.15.* Armend. *in addit.ad recopil.legum Navarra,lib.4. tit.29. l.1.§.1.* Fr.Emman. *quaſt.Regul.tom.2. quaſt.62. art.2.* Camill. de Curte *in diverſor.ſeu comprehenſ.juris feudal.p.2.c.2. num.93.* Morl. *in emporio juris, part.1. tit.2. in pralud. n.141.* Molin. *de juſtit.tract.2.diſp.141. verſ. Eremita, & tract.3.diſp.50.num.4.in fine*, Cevall. *commun.contra commun.tom.4.queſt.196. num.585. cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſc.part.1.verbo Eremita*, Flores de Mena *var. qq. quaſt. 25. à num.194.* Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 1. num.102.cum ſeqq.* Fr. Paulin. Berti Lucenſ. *in praxi crimin.Regul.tit.1. cap.3.num.4.* Sanchez *in pracepta Decalog. tom.1. lib.4. cap.16.num.10.* Bellet. *diſquiſit.cleric.p.1.tit.de diſciplina clericali, §.2. num.25.* & ideò in Collectis non eſſe immunes ſuſtinent Avendan. *de exequend.mand.lib.2.cap.14.num.24.* Gutier. *de gabell.q.95.num.7.* Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom.3.q.74.art.11.*Flores de Mena *d.q.21. à num.195.* nec proinde privilegio *can. ſi quis ſuadente,17. quaſt.4.* gaudere

Digitized by Google

Cap. Si quis uſuram X. *Ambroſ.*

1 Hic text. in illis verbis, *vita non vivit*, intelligitur, id eſt, non vivit vita ſpirituali animæ, quæ per peccatum mortale interimitur, & ita probat eum qui uſuram facit, mortaliter delinquere, S.Thom. *opuſc.73. cap.4. verſ. ex prædictis*, Sot. *de juſtit. lib.6. quæſt.1. art.1. concl.1.* Navar. *in man. cap.17. num.207. verſ. quidquid*, Perez *ad rub. tit.2. lib.8. Ordin. pag.24. col.2.*

SUMMARIUM.

1 *Uſuras ab illis exigere poſſumus, adversùs quos licitè, & juſtè bellum gerere valemus.*

2 *Text. in præſenti non eſſe auctoritati D. Ambroſii tribuendum, minùs bene aliqui exiſtimarunt.*

3 *Alii dixerunt textum eſſe intelligendum de jure permiſſivo, non verò approbante: alii aliter, atque aliter,* ut num.4. & 5.

6 *Bellum juſtum dici poteſt quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex juſta cauſa*

7 *Bellum an poſſit eſſe licitum ex utraque parte, oſtenditur.*

8 *Declaratur text. in præſenti.*

9 *Declaratur locus Deuteron.* c.13. & num.10. & 11.

Cap. Ab illo exigere uſuras II.

1 Ex littera hujus text. paſſim colligitur quod poſſumus illis mutuare ſub uſuris, & ab illis uſuras exigere, adversùs quos licitè & juſtè bellum gerere poſſumus, prout ſunt hæretici, & infideles, in quem ſenſum difficilis reputatur hic text. cùm attento omni jure naturali, divino, & humano uſuræ prohibitæ cenſeantur, ut latè tradunt Doctores per me citati *in collect. ad cap. 2. num. 2. de uſuris, in Decretal.* & per Rot. *in Romana uſurarum*, 23. *Junii* 1629. coram R.P.D. Merlino.

2 Quare non defuerunt qui difficultati ſuccumbentes reſpondeant non eſſe prædictam ſententiam auctoritati D. Ambroſii tribuendam, immò falsò illi impoſitam, ut tenent Conrad. Alex. de Ales, Gabr. & plures alii, quos refert Covar. *lib.3. var. cap.1. num.7.* Mex. *in tract. taxæ panis, concl.2. num.69 col.4. in fine*, & alii citati à Cened. *ad Decretum, collect.1. num.1.* Sed ſanè hic intellectus communiter reprobatur, ſicut aſſerit Paul. Lancel. *lib.1. reg. juris Canon. fol.24.* fatetur eſſe D. Ambroſii ſententiam impius auctor Carol. Molin. *de contract. num 9.* prout eum refert, & ſequitur Covar. *citato loco*, & conſtat hoc etiam, quia ut ipſimet Paul. Lancel. & Covar. citatis locis teſtantur, text. *in præſenti* habetur inter opera D. Ambroſii *in lib. de Tobia, cap.15.* & ideò præſumitur quod idem Ambroſius ſit illius verus auctor.

3 Alii verò dicunt hanc D. Ambroſii ſententiam intelligendam fore quatenus antiquo tempore permiſſa fuerat, non verò approbata, itaut verba illa ibi, *jus eſt belli ubi jus eſt uſura*, intelligantur de jure permiſſivo, non verò approbante, ſicut in lege veteri permittebatur Judæis uſura cum alienis fratribus, immò etiam in primitiva Eccleſia uſque ad tempora Ambroſii inter fideles, ut deduxit Alciat. *lib. 10. parerg. cap. 20.* ſicut etiam in prædictum ſenſum intelligitur auctoritas *Deuteron. cap.23.* & hic intellectus communis eſt Theologorum, deducit itque ex traditis per D. Thom. 2.2. *quæſt.68. art.1.* ubi Cajet. teſtatur communem Theologorum, Archid. & Turrecr. hîc, quos refert Paul. Lancel. *dicto loco*, tenent etiam propè infiniti, quos refert Cov. *d. cap.1. num.7.* Verùm hic intellectus non ſatisfacit, D. enim Ambroſius æquiparat jus belli cum jure uſuræ, unde cùm jus belli non tantùm ſit permiſſum, ſed approbatum cum aliquibus, nempè infidelibus, etiam jus uſuræ in eundem ſenſum debet intelligi, nempe de jure non ſolùm permiſſo, ſed etiam approbato. Prætetea verba illa, *ab his uſuras exige*, important præceptum, & approbationem præſentis temporis, nempe D. Ambroſii, in quo per ſacra Concilia, & Sanctorum Patrum decreta uſuræ prohibitæ jam extabant, non verò præteriti temporis, ubi tantùm fuerant permiſſæ.

Unde obtinuit communis, intelligendam fore hanc D. Ambroſii ſententiam prout verba ſonant, itaut licèt cum fidelibus fratribus uſuræ ſint prohibitæ, non tamen prohibitum ſit, immò approbatum, ut ab infidelibus exigantur, cum quibus jus eſt belli; ſicut enim licitum eſt ipſos occidere, ſic etiam & bona ipſorum occupare, præſertim quando dantes fœnori non tam moventur ex aviditate, quàm zelo charitatis, nempe ut hoſtes uſuris macerentur, & debilitentur, ut ita minùs nocere valeant, & faciliùs reſipiſcant. Sed hic intellectus, quantumvis communis, nullatenus admittendus, ſiquidem quamvis in bello juſto liceat infideles occidere, & eorum bona occupare, non tamen hoc licet extra bellum, nempe in contrahendo ipſos lædere, cùm hoc ſit contra jus naturale, quod omnibus eſt commune, præſertim cùm tales conventiones fiant jure pacis, & non jure belli, id quod communi omnium conſenſu teſtatur Covar. *d. loco*, ſuadeturque efficaci ratione, nam infidelitas minimè privat infideles dominio rerum ſuarum, quod habent jure humano, vel habuerunt ante legem Evangelicam in provinciis, & Regnis quæ obtinent, ut poſt D. Thom. 2.2. *quæſt.10. art.1.* Conrad. *d. contract. lib. quæſt.7. part.1.* reſolvit Covar. *in reg. peccatum, p.2. §.10. num.2.* 4

Denique ſunt qui reſpondeant hunc text. intelligi in eum ſenſum, nempe quod cùm nulli nocere quis debeat, ex conſequenti à nullo ſunt uſuræ exigendæ, & ita quod mens D. Ambroſii fuerit oſtendere in nullo caſu uſuras licitè exigi poſſe, ſicque interpretanda fore illius verba, nempe *ab illis poſſumus uſuras exigere, quibus nocere volumus*; ſed nulli debemus deſiderare nocere: ergo nulli debemus ſub uſuris fœnerari. Sed ſanè hæc reſponſio deſtruit litteram hujus text. cujus mens eſt ut ubi juſtum bellum geri poteſt, poſſit ex conſequenti fieri licita uſurarum exactio, planè non eſt dubium poſſe idem juſtum bellum multoties fieri. 5

His ergo intelligendi modis ut *ſuprà* reprobatis, pro exacta reſponſione, & intelligentia hujus text. illud eſt advertendum, nempe bellum juſtum dici quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex juſta cauſa, ut colligitur ex iis, quæ poſt D. Auguſt. *lib.22. contra Fauſtum, cap.74.* D. Thom. 2.2. *q.40. art.1.* & paſſim Summiſtas *verbo bellum*, copiosè tradunt Covar. *in reg. peccatum, part.2. §.9. n.1. cum ſeq.* Caſtr. *lib.2. de juſta hæret. punit. cap.14.* Molin. *de juſtit. tract.2. diſp.100. num.2. & diſp.102.* Luyſ. Turrian. *tom. unic. num.22. diſp.90. dub.1. §. item videre.* Requiritur etiam ad hoc ut bellum juſtum dicatur, recta bellantium intentio, qua ſcilicet intenditur ut bonum promoveatur, vel ut malum vitetur, bella enim non crudelitate, aut cupiditate, ſed pacis ſtudio geruntur, ut mali coërceantur, & boni ſubleventur, Covar. *d. §.9. n.3. & 4.* Valent. *tom.3. diſp.3. quæſt.16. puncto 2.* Sayr. *in clavi Regia, lib.7. c.13. ex n.5.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tract.21. n.94. & 95.* Utrùm autem infidelitas licitum reddat bellum, vide Suar. *de Fide, diſp.18. ſect.1. num.4. cum ſeqq.* Deinde advertendum quod licèt controverſum ſit an bellum poſſit eſſe licitum ex 6

uraque

Google

utraque parte, cujus quæſtionis affirmativam partem videtur ſenſiſſe Alciat. *lib.2.paradox. cap.ult.* poſt Fulgoſ. *in l.ex hoc jure, ff.de juſt.& jure*: pars tamen contraria verior eſt, nempe quod bellum juſtum tantummodò ex altera parte conſiderari poteſt, licèt aliquando circa ipſam belli juſtitiam dari poſſit probabilis ignorantia: ratio eſt, quia juſtitia belli eo ipſo quod favet alteri ex Principibus bellum gerentibus, neceſſariò alteri adverſatur, ſi uno & eodem reſpectu, & in eundem finem inter ſe contendant ſuper Regno, vel provincia; repugnat enim quod jus, & juſtitia circa idem Regnum ſit penes ambos, arg. *l.ſi ut certè, §.ſi duabus, ff.commodati, l.3.§.ex contrario, ff. de acquir. poſſeſſ.* ſecus ſi bellum geratur, & contentio ſit ſuper diverſis rebus, & circa fines diverſos, tunc enim poterit reſpectu diverſorum penes ambos juſtum bellum conſiderari, in quem ſenſum legitimè procedit ſententia Fulgoſii, & Alciati *dictis locis*. Denique illud eſt obſervandum, quod licet capta in bello juſto efficiantur capientium ex parte gerentis idem juſtum bellum, nec detur reſtituendi obligatio, hoc tamen non procedit ex parte gerentis bellum injuſtum, ut omnibus eſt in confeſſo, unde cùm regulariter juſtitia belli detur ex parte fidelium tantum, non verò ex parte infidelium, conſequens fit ut ferè ſemper bona infidelium in bello capta efficiantur capientium, non verò è contrverſo bona fidelium infidelium efficiantur capientium.

8 Ex quibus jam facilè deducitur intellectus ad ſententiam D. Ambroſii *in præſenti*, hoc enim intendit, ut cùm his licita ſit uſura, & ejuſdem uſuræ exactio cum quibus jus eſt belli, id eſt, quod cùm ex parte illius, pro quo ſtat belli juſtitia, detur jus ad recuperanda bona in bello deperdita, & injuſte ab infidelibus capta, ex conſequenti datur jus uſuræ, & ſic per hoc medium poſſit eadem bona ſic recuperare; eſt enim veriſſima tam noſtrorum, quàm Theologorum ſententia, poſſe illum, cui res injuſtè aufertur, eandem propria auctoritate recuperare, ceſſante ſcandalo, in ſpecie ſic intelligentes concludunt Paul. Lancel. & Covar. *citatis locis*, poſt alios, quos referunt, nec in propoſito dicenda eſt uſura propria jure naturali prohibita, immò potiùs impropria, compenſatoria, & licita, cùm fidelis recipiens lucrum ab infideli ultra ſortem, non recipiat ratione mutui principaliter, ſed potiùs ratione intereſſe, & in vim compenſationis, ita intelligunt præter alios additio ad Paul. Lancel. *dicto loco*, Covar. *lib.3. var.cap.*1. *num.*7. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 13. *rub. d. num.* 8. Perez *l. 3. verſ. ſed videtur, tit.*2. *lib.*8. *Ordin. pag.* 49. Mex. *d. concluſ.*2. *num.* 96. *verſ. nec prædictis*, & plures alii ex citatis à Cened. *ad Decretum, collect.*3. *num.*2. Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo uſura, differ.*11. *verſ.præterea non obſtat.*

9 Deinde infertur reſolutio difficultatis ortæ ex *Deuteron. cap.*23. habet enim locus ille varias interpretationes. Non defuerunt qui ſuſpicati ſunt verba *d. cap.*23 *ſed alieno*, non eſſe germana, nec à Moyſe poſita; ſed ab Interpretibus Collegii Ginandrini pro gloſſatione adjecta fuiſſe, ut refert Hier. de Luc. *de camb. §.reſtat videre, num.*16. *& ſeq.*& *num.*19. addit quod in Bibliis antiquis, & correctis etiam Hebraïcis illa verba, *ſed alieno*, non habentur in textu, ſed ſunt in gloſſ. obſervatque idem Hieron. de Luc. *in eod. cap.*23. *Deuteron.* Idumæum appellari fratrem, prohiberique Hebræis odium erga Ægyptium, qui tamen hoſtes erant, & infenſi gentis Iſraëliticæ, unde non videtur congruere quod *in eod. cap.* 23. conſtituatur diſcrimen inter fratres, & alienigenas.

Verùm eſto non Interpretum adjectione illa verba, *ſed alieno*, irrepſiſſe, at prolata fuiſſe à Moyſe, prout verè dicendum videtur, cum etiam in purgatiſſimis Bibliis habeantur, non inde tamen abſque crimine fœnerari poſſunt Hebræi, quia illa adverſativa, *ſed alieno*, non fuit diſpenſatio, ſeu relaxatio, lex enim naturalis eſt indiſpenſabilis, & nihil juri naturæ adverſum licuit unquam Judæis, nec tanquam licita in eo loco permiſſa fuit uſura Hebræis, ſed ſolum tanquam impunita ad majora mala evitanda, quemadmodum & libellum repudii permiſit Moyſes ad interfectionem uxorum evitandam, & ſic hæc uſurarum permiſſio comparativa fuit ex quadam diſſimulatione, ne ſcilicet quod turpius erat, fratres ſuos Deum colentes uſuris exhaurirent Hebræi, ad quod fœnus proni admodum, & proclives erant: ita Guillelm. Pariſien. Epiſcop. *de legibus, circa princ.* Alex. de Ales 3. *part. quæſt.* 59. *membr.*4. *art.* 1. D. Thom. 2. 2. *quæſt.*78. *art.*1. & *ibi* Cajet. Turrecr. Sot. & alii relati per Covar. *dict. lib.*3. *var. cap.* 1. *num.*7. Bermond. *de publicis concub. §.de finali ſpecie, num.*6. *&* 7. Binsfel. *in capite Quia in omnibus, de uſur. quæſt.* 2. Alex. de Nevo *conſ.* 101. *num.* 1. *&* 2. *& conſ.* 102. *num.* 3. Ludov. Peguer. *deciſ.*30. *num.* 10. Lup. *de uſuris*, *§.*5.*num.*69. *&* 70. Leſſ. *de juſtit.lib.*2. *cap.*20. *de mutuo, & uſur. dub.* 4. *num.* 30. Molin. *in ſimili, tract.*2. *diſput.*304. *num.*15. *cum ſeqq.* Joannes Valer. *dict. verbo uſura, differ.*11. *verſ. nec obſtat*, Fr. Sixt. *de fœnore Hebræor. lib.* 2. *cap.* 3. 4. *&* 5. & *dict. cap.* 3. teſtatur Romæ à Philippo Archinto Vicario Papæ, & poſtea Archiepiſcopo Mediolanen. prævio reſponſo peritiſſimorum Rabbinorum declaratum fuiſſe per ſententiam, nullo modo citra peccatum, etiam attenta Lege Moyſis licere Hebræis neque in ſuos, neque in alienos exercere uſuras, & hæc eſt vera explicatio, & communis reſolutio Doctorum; quamvis nonnullis non ſolum permiſſionem ibi contineri velint, ſed approbationem uſuræ cum alienigenis, non quod Deus cum Iſraëlitis verè in ea diſpenſaverit, vel quod vera, & formalis uſura eo caſu committatur, ſed quia tanquam Dominus bonorum omnium conceſſit Judæis ut bona à Gentilibus poſſeſſa eo modo poſſent obtinere, itaut ſit ſenſus, quod uſura illa, quæ ſi fiat fratri, uſura formalis eſt, & conſequenter illicita, ut de facto Ægyptiorum diximus ad *caput dixit Dominus*, 14. *quæſt.*5. atque ita ex Contado, & aliis Theologis reſolvit Covar. *lib.* 3. *var. cap.* 1. *num.*7. *in fine*, & Spin. *in ſpeculo teſtament. part.* 13. *rubr. num.* 9. hujus conceſſionis eam afferentes rationem, quia bona, & prædia gentium incolentium terram Promiſſionis ad ipſos Judæos pertinebant, atque ita eoſdem ab illis recipientes uſuras, non accipere aliquid ultra ſortem principalem ſibi indebitum, in quo formalis uſuræ ratio noſcitur conſiſtere, quia retenta communi opinione contra hanc ſolutionem
replicat Sot. *dict.loco*, terram promiſſionis fuiſſe ſolùm 10
utramque Jordanis ripam, quæ LX. milliaribus in longitudine, & LXIX. in latitudine patebat, ut verò in auctoritate illa concedebatur à quibuſcumque gentibus uſuras exigere; & quamvis alii generali-
ter de quibuſcumque extraneis intelligentes veram 11
rationem exiſtiment eam eſſe, quæ colligitur ex text. *in præſenti*, ubi D. Ambroſius licitum cenſet exigere uſuras ab omnibus illis cum quibus juſtè bellum geritur: cur igitur uſuram ab eis accipere non licebit, quos armis ſpoliare, vita, boniſque omnibus licitum eſt; quamobrem tunc non formaliter exercere uſuram, ſed magis recuperari debitum, multis comprobat Molin. *de juſtit. tom.*2. *diſput.* 304. Sed quia communis Doctorum ſententia intelligit prædictam D. Ambroſii auctoritatem non de omnibus hoſtibus,

ſed ſolùm de illis, qui injuſtè aliquam rem noſtram occupant, ut *ſuprà* oſtendimus, ideò totum hoc divinæ conceſſioni eſt tribuendum, itaut Judæi eaſdem res tanquam proprias accipientes uſuram formalem non committerent, rationem autem non aliunde quàm ex ipſius Dei voluntate petere oportet, qui ut plurimis aliis beneficiis populum illum voluit exornare, ita & ditare aliarum gentium bonis eo modo facili interveniente, ſcilicet qualiquali earundem gentium uſuram ſolventium conſenſu, ut ante nos Præceptores noſtri colendiſſimi adverterunt.

QVÆSTIO V.

SUMMARIUM.

1 *Reſtitutio quàm citò facienda eſt, & ad tempus mortis minimè differenda, ne raptor habens unde reddat, ſi mortuus ſit condemnetur.*

2 *Reſtitutio in quibus caſibus licitè poſſit ad hæredes remitti.*

3 *Paupertas ſola in foro pœnitentiali ſufficiens cauſa eſt, ut quis à reſtitutionis obligatione liber ſit donec ad pinguiorem fortunam devenerit.*

CAP. Nemo qui rapit IV. *Hieron.*

1 EſT igitur reſtitutio quàm citò facienda, & ad tempus mortis minimè differenda, ne raptor habens unde reddat, ſi mortuus ſit, condemnetur, ut dicit text. *in præſenti*, & advertunt D.Thom. 2.2. *q.62. art.*8. Sot. *lib.4. de juſtit. quæſt.7. art.4. verſ. ex his ergo facilè colligas*, Cov. *in reg. peccatum, part.1. initio num.*1. Mez. *in tract. taxa panis, concluſ.6. ex num.*45. Gutier. *canon. lib.1. cap.40. ex n.*14. Toler. *lib.5. cap.24. n.*4. Palat. Rub. *in rep. rub. de donat. inter virum, & uxorem, §.65. ex n.*35. Medin. *part.1. inſtr. Confeſſ. cap.14. §.33. verſ. la ſexta cabeça es, pag.*110. Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo reſtitutio, diff.*32. Cevall. *commun. contra commun. quæſt.729. num.*2. Molin. *de juſtit. tract.1. diſp.716. n.3. & 4. & diſp.753. n.2. verſ. idcircò autem*, noviſſimè Alvarez de Velaſco *de privilegiis pauperum, part.1. quæſt.27. num.2. cum ſeqq.*

2 In quibus autem caſibus quis deobligatur à reſtitutione de præſenti, & poteſt ad hæredes reſtitutionem faciendam remittere, vide Sylveſt. *verbo reſtitutio 5. quæſt.*5. ubi duobus caſibus excuſat teſtatorem, primò quando certus eſt retentionem non eſſe contra voluntatem domini: ſecundò quando irrationabiliter vellet ſtatim tradi, putà cum parvo damno ſuo, & magno creditoris, Leſſ. *de juſtit. lib.1. cap.16. per tot.* Rebell. *de obligat. juſtit. part.1. lib.2. quæſt.17. cum ſeqq.* ubi inter plures caſus, in quibus ad hæredes reſtitutiones remitti poſſunt, duos principaliores ponit, putà quando teſtator vendere cogeretur inſtrumenta artis, vel caderet notabiliter à ſtatu ſuo.

3 *Si habet unde reddat.*] Igitur in foro pœnitentiali ſola paupertas eſt ſufficiens cauſa, ut quis à reſtitutionis obligatione liber ſit, donec ad pinguiorem fortunam devenerit, ut per Navar. *in man. cap.17. n.59. & 61.* Gutier. *d. cap.40. n.*3. Molin. *d. tract.2. diſp.754. n.*2. Rebello *d. quæſt.17. ſect.*4. Alvar. de Velaſc. *d. q.27. num.*5. Joan. Valer. *d. verbo reſtitutio, different.36. n.*2. adeò ut qui non poteſt reſtituere, niſi vendendo inſtrumenta artis, quibus victum ſibi, & familiæ acquirit, non teneatur cum tanto damno debitum reſtituere. Nav. *d. num.*59. Rebell. *d. p.1. lib.2. quæſt.17. num.*26. niſi is, cui facienda eſt reſtitutio, eadem premeretur neceſſitate, ſecundùm Tabien. *verbo reſtitutio*, §.4. Sylveſt. *verbo reſtitutio 5. q.4. verſ. quartò quæro*, Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.4. quæſt.31. n.*3. Joan. Valer. *d. differ.36. n.*4. Leſſ. *d. lib.2. dub.10. num.15.19. & 51.* Molin. *d. diſput.754. num.2. verſ. quando verò*, quia in pari neceſſitate potior eſt conditio creditoris, ut notat Leſſ. *d. num.*19. id tamen in extrema neceſſitate limitans, quia in pari extrema neceſſitate potior eſt conditio poſſidentis, refert & ſequitur Alvarez de Velaſco *d. quæſt.27. num.20. & 21.*

Si eos, quorum fuit, invenire non poterit, &c.] Notatur 4
ad hoc, quod quando dominus rei ignoratur, pauperibus, vel piæ cauſæ injuſtè ablata, aut quæſita reſtituenda, erogandaque ſunt, in idem eſt *l. Regia 2. in fine, tit.15. part.6.* ibi, *è ſi non ſupieren ciertamente cuyas fueren eſtas coſas que fueron aſſi ganadas, entonces ſe deben dar por Dios, por que la anima de aquel que aſſi las ganò non ſea penada por ellas*, teſtatur de communi Leſſ. *de juſtit. lib.2. cap.14. dub.6. n.*33. Sed an tunc ſibi, filiiſque ſuis pauperibus retinere, erogaréve hujuſmodi poſſit bona, non ſemel vidi in dubium revocari, in quo nonnulli in negativam partem inclinabant, per text. *in cap. conſuluit 15. & cap. per noſtras 26. de jurepatron. cap. fin. de inſtitut.* quibus juribus cavetur non poſſe patronum ſeipſum eligere, præſentareve ad juriſpatronatus beneficium: tum etiam ex eo, quia procurator ad reſignandum in favorem perſonæ per ipſummet procuratorem eligendæ conſtitutus, ſeipſum eligere non poterit, ut tenent Franc. Burſat. *conſil.395. n.24. lib.*4. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.9. quæſt.17. n.102. cum ſeqq.* apud quem plura ſimilia *ſequentibus numeris* videre licet: tum denique ex eo, quia procurator conſtitutus ad vendendum cui velit, ſibimet vendere non poterit, Ror. Genuenſ. *deciſ.4. num.*3. Seacc. *de camb. §.1. quæſt.7. part.1. num.*15.

Contrarium tamen, immò tunc ſibi, filiiſve paupe- 5
ribus retinere, erogareve hujuſmodi poſſe bona, reſolvunt S. Antonin. *part.2. tit.1. cap.8. col.*3. Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, verbo & uxorem nomine Adelaſiam, n.933. de teſtam.* Nav. *in man. cap.3. num.131. & in cap. quieſcamus, 42. diſt. num.*68. Card. Tuſch. *pract. concl. lit. V, concl.352. n.*22. Giruba *in conſuet. Meſſan. cap.2. gloſſ.12. num.26. part.*1. Leſſ. *d. dub.6. num.*41. Ratio eſt, quia non debet eſſe deterioris conditionis inventor, & diſtributor quàm alii pauperes, ſi præſertim in re illa acquirenda, invenienda, vel debito contrahendo culpa ipſius non interceſſit, ut idemmet Leſſ. declarat *dicto num.*41. ubi *num.*42. docet nec ad pinguiorem poſtmodum deveniendo fortunam aliis id pauperibus teneri reſtituere, & *n.*44. ſecundùm Petr. Navar. *de reſtit. lib.4. cap.2. n.*57. & Henriq. *de Indulgent. cap.34. num.*8. ſubdit domino poſtmodum comparente re ſemel debitu modo pauperi diſtributa, licèt ſibiipſi pauperi applicaverit, etiamſi in ſua ſpecie extet, non eſſe neceſſariò domino reſtituendam, quamvis poſtea contrarium ipſe velit.

Qua retenta ſententia non obſtant quæ pro contra- 6
ria *ſuprà* adduximus; nam ad *d. cap. conſuluit, & ad d. cap. per noſtras, & ad d. cap. fin.* reſpondetur procedere ex ſpeciali prohibitione, quæ reperitur in illo, qui ſe ingerit in eccleſiaſticis prælationibus, propter ambitionem ob quam ab illis repellendum eſſe ait gloſſ. *verbo ingerere, in d. cap. per noſtras.* Alia verò ſimilia procedunt, quia reſignatarius, venditor & emptor quis ſimul eſſe nequit.

CAP. Rapinam V. *Ambroſius.*

PEr hunc text. amplectenda videtur ſententia co- 1
rum, qui aſſerunt ementem rem à latrone etiam bona fide, poſtquam ſciverit illam eſſe furtivam,

non

non poſſe tuta conſcientia contractum emptionis reſcindere, & latroni rem illam teddere, ut ab eo pretium pro illa datum recuperet, ſed omninò teneri ad reſtitutiooem vero domino, etiam cum jactura pretii, ita Cajet. 2. 2. *quaeſt.* 62. *art.* 6. Martin. de Ledeſma 2. 4. *quaſt.* 18. *art.* 6. *pag.* 269. Sot. *de juſtit. lib.* 4. *quaeſt.* 7. *art.* 2. Sylv. *in* 2. 2. *S. Thoma, quaſt.* 62. *art.* 6. *quaritur* 1. *concl.* 6. Barthol. Medina *lib.* 1. *inſtr. cap.* 14. *num.* 31. latè Covar. *in reg. poſſeſſ. part.* 3. *initio*, Leſſ. *de juſtit. lib.* 2. *cap.* 14. *dub.* 3. Molin. *in ſimili tractatu, tom.* 3. *tract.* 2. *diſp.* 722. *per tot.* Rebell. *de obligat. juſtit. part.* 1. *lib.* 1. *quaſt.* 19. *num.* 3. Quamvis teneant tuta conſcientia poſſe emptorem reſcindere contractum cum latrone, & rem illi reddere, ut pretium recuperet. Sylveſt. *in ſumma, verbo reſtitutio* 3. *quaſt.* 7. *dict.* 1. *verſ.* 3 Mich. Salon. 2. 2. *quaſt.* 62. *art.* 6. Gregor. de Valent. 2. 2. *quaſt.* 6. *diſp.* 5. *puncto* 4. Ludov. Lop. *part.* 1. *inſtr. conſcient. c.* 95. Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo repetitio, different.* 5. Turrian. *in* 2. 2. *tom.* 2. *diſp.* 13. *dub.* 2. *num.* 3. Pirigian. *in* 4. *ſentent. diſt.* 15. *q.* 2. *art.* 1. Megala *in* 2. 2. *lib.* 2. *cap.* 6. *quaſt.* 6. *n.* 182. Malder. *in* 2. 2. *tract.* 4. *cap.* 3. *dub.* 1. Barthol. à S. Fauſto *in ſpeculo confeſſ. diſp.* 4. *q.* 23. *n.* 2. Bonacin. *de contractib. diſp.* 1. *quaſt.* 4. *puncto* 2. *n.* 1. Diana *moral. reſol. tract. de contract. reſol.* 69.

Utrùm autem ſcienter emens à fure rem furtivam, quæ uſu conſumitur, & recipit functionem in genere ſuo, teneatur ad reſtitutionem æſtimationis, etiamſi fur habeat aliàs unde reſtituat? vide Joan. Valer. *dict. tract. de different. inter utrumque forum, verbo reſtitutio, different.* 26.

Cap. Si quid inveniſti VI. *Auguſt.*

1 AN & quando ille, qui rem invenit, peccet non reſtituendo, furtumque committat, vel ſibi poſſit retinere? vide S. Thom. 2. 2. *quaeſt.* 66. *art.* 5. *ad* 2. Sot. *de juſtit. lib.* 5. *quaſt.* 3. *art.* 3. *ad* 2. Guid. *ſing.* 127. Bonacoſ. *commun. crimin. verbo furtum, verſ. quod ſi quis invenit*, *fol.* 86. Covar. *in reg. poſſeſſor, part.* 3. §. 1. *&* 2. Navar. *in man. cap.* 17. *à n.* 170. *cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 5. *num.* 2. Medin. *part.* 1. *inſtr. de confeſſ. cap.* 14. § 33 *verſ. quinta regula*. Vaſq. *in opuſc. moral. tractatu de reſtit. cap.* 5. §. 4. *dub* 2.

2 Utrùm autem inventor qui prævia diligenti inquiſitione non potuit ſcire quis ſit rei inventæ dominus, teneatur illam pauperibus dare pro anima domini? vide Felin. *in cap. cùm dilecti, num.* 7. & Abb. *num.* 12. Marian. Socin. *n.* 14. *verſ. utrùm autem, de accuſat.* Cov. *d. part.* 3. §. 1. *num.* 2. Medin. *d.* §. 33. *verſ. quando uno alla coſas*, Sebaſt. Medic. *in ſum. peccat. p.* 1. *tit.* 6. *quaſt.* 127. Anton. Scap. *de jure non ſcripto, lib.* 5. *cap.* 155. *ex n.* 8. Vaſq. *d. tract. de reſtit. cap.* 5. §. 4. *dub.* 1. & dicam *infrà ad cap. qui rapit*, 17. *quaſt.* 4.

Cap. Denique X. *Ambroſ.*

1 AMbroſ. *lib.* 3. *de offic. cap.* 9. relatus *in hoc textu*, ait non licere cum alterius detrimento alteri ſubvenire, referunt Sayr. *in clavi Regia*, *lib.* 7. *cap.* 12. *n.* 19. Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.* 4. *quaſt.* 13. *num.* 7. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 20. *num.* 7. Locupletari enim quis non debet cum alterius jactura, Doctor. quos citavi *de Axiomat. juris uſufreq. Axiom.* 139. & Gabriel Alvarez de Velaſco in libello, quem *Axiomata & loca communia juris* inſcripſit, *lit. D*, *num.* 59. is enim parum modeſtè, ut decebat litteratum hominem, ſibi arrogans fratris mei Doctoris Simonis Vaz Barboſa librum hac de re editum prætextu additionis trium, vel quatuor Doctorum, quos in hac materia facile fuit invenire, auſus eſt librum conficere, & ſibi nomen auctoris in allegando uſurpare, & quod pejus eſt, in ejus inſcriptione, & in prologo ad Lectorem ſibi tantum arrogat, ut credat unius, vel trium Doctorum additione è tenebris ad lucem libellum illum minutè, defectuoſeque editum, ut ipſe malè & irreverenter ait, traduxiſſe, nec is bonus Auctor orationem ſuam finite viſus eſt, ſed mihi ob plura opera in lucem edita non ignoto auſus eſt detrahere, aſſerens, impudenter tamen, Axiomata illa à fratre meo olim deprompta, facie poſtmodum fucata, mutataque, vel paululum minutè, defectuoſeque per me edita fuiſſe, non recordatus ſe fucata facie hoc quod mihi imponit, feciſſe, nam licentiatus *Fuente el Carnero*, ex commiſſione Regii conſilii ejus librum perlegens aſſerit à Doctore Barboſa fratre meo priùs Romæ impreſſum fuiſſe, ut ex approbatione *pag.* 6. edita conſtat. Quod autem ipſe Gabriel Alvarez ait me libellum olim à Simone Barboſa editum tranſcripſiſſe, & in lucem edidiſſe inter alios varios tractatus Lugduni impreſſos de anno 1631. loquitur malè, & à veritate prorſus aberrat, nec debebat ſic honori meo detrahere, nulla per me ſibi data occaſione, nec per illum habita caſus notitia. Ego cum fratre meo Romam appuli, ubi cùm ipſe in mea Bibliotheca aliqua principia & loca communia juris inveniſſet, ea in unum collegit, & ſic mea licentia typis mandavit, ut in prologo ſui libelli teſtatur; cùm poſtmodum varias juris tractationes in lucem adidiſſem, principia, & juris Axiomata, ex quibus illa deſumpſit frater meus, ut ipſe non negavit, publicare operæ pretium duxi, nec eadem ſunt, ut dictus Gabriel mordicus ait: licèt enim frater meus illa contextura, & diviſionibus imprimere potuiſſet, tamen ut manuale volumen conficeret, alium ordinem in diſponendo aſſumpſit, & brevitati ſtudendo librum parvum conſultò confecit. Admiratus valde ſum quod dictus Gabriel tantum curaſſet quod ego tranſcripſiſſem, ut ipſe ait, libellum fratris mei, & non agnoſcit ſuam hac de re ambitionem, qui ut nomen Auctoris ſibi uſurpaſſet, noluit additiones ſuas ad partes ponere, ſed illas cum materia fratris mei miſcendo Axiomatum Auctorem ſe appellat, cùm nec quidem vigeſima illorum pars, ſi rectè inſpiciatur, ſua ſit.

Cap. Dixit Dominus XII.

AUguſtinus *in lib. quaſt. Exodi*, *q.* 39. relatus *in præſenti textu*, ait quod quando filii Iſraël præcepto Dei tulerunt Ægyptiorum vaſa, & ſpolia, furtum non commiſerunt, ſed Deo jubente miniſterium præbuerunt. Ad cujus intellectum præmiſſis illis, quæ diximus *ad cap. occidit*, 23. *q* 8. advertendum eſt filios Iſraël Ægyptiorum vaſa, & ſpolia ſuſtuliſſe, quia ex Dei ſententia illis debita erant, quoniam de laboribus, quos Iſraëlitæ impenderant Ægyptiis, nullam receperunt mercedem, unde juſto judicio illam eis Deus perſolvit, ut habetur *Exod. cap.* 1. in quo non eſt uſus abſoluta poteſtate (qua tamen poterat uti, ſi vellet,) ſed legitima judicis auctoritate, ut obſervant Sot. *de juſtit. lib.* 2 *quaſt.* 3. *art.* 8. *verſ. tertium autem argumentum*, Sayr. *in clavi Regia*, *lib.* 7. *cap.* 8. *n.* 11. *&* *cap.* 9. *n.* 9. *cum ſeq. & cap.* 14. *à n.* 1. & poſt Clement. Alexandrin. notat Cano *de locis theologic. lib.* 2. *cap.* 4. 1

SUMMARIUM.

1 *Iudici dans aliquid temporale, ut pro ſe juſtam ſententiam ferat, poteſt repetere.*

2 *Iudici pecuniam dans, ut pro ſe juſtam ferat ſententiam, non committit turpitudinem, & peccatum,*

quando imminet periculum certum, aut omninò veriſimilius futurum, quod evidens litigantis juſtitia ab eodem judice, iniquè alioquin judicaturo pervertatur.

3 *Declaratur* l.2. ff. de condict. ob turpem cauſam, & numeris ſequentibus.

4 *Judici quando aliquid datur, non quidem determinatè in favorem dantis, ſed ſimpliciter & indeterminatè, ut eum expediat prout juſtitia poſtulaverit, tunc de jure Digeſtorum danti concedebatur actio ad repetendum, ſecus de jure Authenticorum.*

5 *Idem dicendum ſi judici aliquid datum fuerit determinatè, ut pro ipſo dante ſententiam juſtam ferat, nulla precedente certitudine de ſententia injuſta ab eodem alioquin pronuntianda.*

6 *Judici determinatè aliquid dare ex parte ipſius litigantis licitum eſt, ut pro ſe ferat ſententiam juſtam, etiamſi intervenerit futuræ iniquitatis certitudo, & læſio juris evidentis.*

7 *Pecunia, vel aliud munus ubi datur judici ſimpliciter, non expreſſa cauſa dationis, in dubio dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, præſumitur datum judici in malum.*

Cap. Non ſanè XV. *Auguſt.*

1 NOtabilis eſt gloſſ. *hîc, verbo, ille*, dum tenet, quod dans judici aliquid temporale, ut pro ſe juſtam ſententiam ferat, repetere poteſt, ſecundùm Abb. *in cap.cùm ab omni, n.8.de vita,& honeſtate cleric.* Sylveſt. *in ſum.verbo Iudex, 1. quæſt.12. pronuntiato 6.* Covar. *in reg.peccatum, part.2. §.3.n.1. col.1.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.1. lib.2. cap.123. num.2.* Molin. *de juſtit. tract.2.diſp.88. n.2.cum ſeqq.& diſp.90.ſub n.11.* Salon. *in ſimili tract. de juſtit. & jure, tom.2. art.1.de vendit. quæſt.77. n.8.* Menoch. *de arbitr. caſu 343. n.5.8. & 9.* Leſſ. *de juſtit.lib.2. cap.14.num.64.* Rebello *de obligat. juſtit.part.2. lib.18.quæſt.22. num.4.*

2 Ratio eſt, quia dans judici in his terminis, non committit turpitudinem, & peccatum, quando imminet periculum certum, aut omninò veriſimilius futurum, quod evidens litigantis juſtitia ab eodem judice iniquè alioquin judicaturo pervertatur, vel injuſtè differatur, & ita ex tali negligentia, & injuſta judicis dilatione longè majores eodem munere ſumptus facit, aut alia via majus detrimentum patietur, ut advertunt Cov. Menoch. Graff. Molin. & Leſſ. *citatis locis,* Sayr. *in clavi Regia, lib.10. tract.5. cap.3.n.6.* & plures alii, quos refert, & ſequitur Farin. *in praxi crimin. q.111. n.109. & 116.* ergo ſic datum repetere poterit etiam in foro exteriori, ſuppoſita turpitudine, & peccato ex parte judicis, juxta reg.text. *in l.1. in fin.& in l.2. ff.de condict.ob turpem cauſ.*

3 Non obſtat *d.l.2. verſ.ſed ſi dedi*, ab hac gloſſ. in oppoſitum adducta, dum probat quod ſi litigans dederit judici, ut pro ſe in bona cauſa pronuntiet, cenſetur judicem corrupiſſe, & ita crimen contraxit, quo interveniente non poterit datum repetere ab eo in foro externo, ut ex eodem texto colligitur, quaſi adverſativa oratio, qua ille utitur ibi, *ſed hîc quoque crimen contrahit*, &c. excludat repetitionem, & condictionem dati, & reſolvat, ac emendet aliorum ſententiam dictæ repetitionis, & condictionis admiſſivam, & relatam in verbis præcedentibus ejuſdem text. ad hanc ſolam eorum relationem in eo poſitis, ibi, *eſt quidem relatum condictioni locum eſſe*, in quo loquendi genere Ulpianus judicavit ſatis eſſe poſuiſſe cauſam denegandæ repetitionis, nempe dictum crimen corruptionis, idque adeò grave, cui infligatur pœna perditionis litis, juxta ultima verba ejuſdem text. ut ita ex eadem cauſa effectum colligamus, nempe repetitionis denegationem, ut in ſumma intellexit gloſſ. *ibidem, verbo dedi, in 1. intellectu, gloſſ. in verbo expectat, in cap. qui rectè, 11. quæſt.3.* Bart. *in auth.novo jure, n.3. C.de pœna iudic. qui malè iud.* Turrecr. *hîc, num.8.col.2. poſt princ.* Abb. *in d.cap. cùm ab omni, n.8.* Cov. *in reg.peccatum, p.2.§.3. n.1. col.2.* Menoch. *de arbitr. caſu 343. n.6.cum ſeqq.* Jacob. de Graff. *d.cap.123.n.3.* Clar. *§.fin. q.73.n.2. ante fin.* Card. Tuſch. *tom.2. lit.C, concl.152. n.2.* Navar. *de datis, & promiſſ. n.48.* Molin. *d.tract.2. diſp.89. ſub num.2. & diſp.90. n.1.* optimè Donel. *comment. iuris civilis lib.14. cap.25. col.2.& 3. ſub verſ.videndum*: quidquid oppoſitum, immò *in dict.verſ. ſed ſi dedi, per tot.* conceſſam eſſe repetitionem ei, qui judici dedit, ut pro ſe in bona cauſa judicaret, credat minùs benè gloſſ. *ibidem, verbo dedi, in 2. intellectu*, Bart. ſibi contrarius in eadem *l.2.num.1.* Paul. *in l.1.num.5.ff.de condict. ob turpem cauſam*, & *ibi* Jaſ. *à num.3.* Archid. *in præſenti*, & Bellam. *ſub n.5. col.1.* Duaren. *ad eundem tit. de condictione ob turpem cauſ.cap.3.poſt princip.* & alii, quos refert, & ſequitur Farinac. *in praxi crimin.part.3. quæſt.111.num.109.*

Non inquam obſtat ille text. *in l.2.ſuprà*, juxta verum ejus ſenſum expenſus; quia pro majori illius explicatione quatuor caſus principales conſiderandi ſunt. Primus caſus eſt, quando judici datur non quidem determinatè in favorem dantis, ſed ſimpliciter, & indeterminatè, ut cùm expediat, prout juſtitia poſtulaverit, nec prolationem ſententiæ differat iniuſtè: in quo diſtinguendum eſt inter jus antiquum Digeſtorum, de quo *d. verſ. ſed ſi dedi*, & inter jus novum Authenticorum, de quo *in auth. ut litigantes jurent in exordio litis*, &c. *circa princ. collat. 9.* nam de jure antiquo Digeſtorum, ſpectata rei natura danti concedebatur actio ad repetendum, quia turpitudo huius dationis verſabatur ſolùm ex parte accipientis, non verò ex parte dantis, quippe quod eo tempore non cenſebatur in ea datione judicem corrupiſſe, & ita nec deliquiſſe videbatur, unde ſuccedebat reg. text. *in l.1. in fin. & in l.4. verſ. quoties, ff.de condict.ob turpem cauſam*, at verò ex dicto jure novo Authenticorum nunquam repetitio danti conceditur, ſed munus datum iudici publicum ſtipendium habenti adiudicabitur fiſco in foro exteriori, quippe quod ſuppoſita nova huiuſmodi iuris prohibitione condemnante, & excludente omnem in univerſum dationem ex quacumque cauſa iure non permiſſa iudici factam, jam non eſt licita, ſed turpis hæc datio ex parte etiam dantis, quantumvis ipſe à parte rei non intenderit iudicem corrumpere, atque ita in particulari ceſſaverit negativè finis hujus novæ prohibitionis, neque enim ob id ceſſare debet eadem prohibitio, juxta text. ſic intelligendum *in l.proſpexit, verſ. quod quidem, ff.qui, & à quibus*: ſic enim concluditur ex generalibus, & abſolutis verbis text. *in d.auth. ut litigantes, in princ.* intendentis ſic exterminare omnem occaſionem, & palliamentum corrumpendi judices: quare ita diſtinguunt Bart. *in auth. novo jure, num. 3. C. de pœna indic. qui malè iud.* Salic. *in l. ult. num.2. in fin. verſ. hodie verò, C.eodem tit.* Bald. *in d.l.2. col.1. verſ. hodie ſecus*, ubi Alberic. *num. 3. verſ. hodie*, poſt gloſſ. *ibi, verbo dedi, ad fin.* Molin. *d.tractat. 2. diſp.90. n.2.* quamvis contrarium, immò quod etiam hodie non ſit correctum dictum ius antiquum per huiuſmodi jus Authenticorum, ac proinde quod etiam hoc attento cenſenda non ſit turpis ex parte dantis datio, de qua in hoc primo caſu, & conſequenter quod repetitio danti concedenda ſit, renuerunt minùs benè Abb. *in d.cap. cùm ab omni, num.8.* Covàr. *d.§.3.n.1.col.2.ante fin.* Sylveſt. *verbo Iudex 1.quæſt.12.*

pronunt.

Digitized by Google

*promnt.*6. Fulgoſ. *in l.*1.*num.*3.*cum ſeqq. ff. de condict. ob turpem cauſ.* Menoch. *de arbitr. caſu* 343. *n.* 9. & alii, quos refert, & ſequitur ſaltem de jure Canonico Farinac. *dict. quæſt.*111. *num.*112.

5 Secundus caſus eſt quando judici datum fuerit determinatè, ut pro ipſo dante ſententiam juſtam ferat, nulla præcedente certitudine de ſententia injuſta ab eodem alioquin pronuntianda, vel de evidentia juris ipſius dantis, & tunc locum habent omnia, quæ hactenus in primo caſu conſtituimus quoad forum exterius, & quidem à fortiori, quippe quòd ea in hoc ſecundo caſu non ſolùm habent locum ex ſupradicto jure novo Authenticorum, ſed etiam ex ipſo jure antiquo Digeſtorum *in d.l.*2. *verſ. ſed ſi dedi*, cujus caſus expreſſus proprius eſt hic ſecundus: rurſus in hoc eodem obtinent quoad forum interius, quippe quòd in hoc ſecundo caſu pariter ac in primo vigent rationes, & doctrinæ in primo contentæ, & in utroque pariter applicandæ ſunt.

6 Tertius caſus eſt, quando in hac determinata datione intervenerit futuræ iniquitatis certitudo, & læſio juris evidentis, & tunc ex parte ipſius litigantis licita eſt, & ſemper fuit tam ex rei natura, quàm attento omni jure poſitivo, & tam in foro exteriori, quàm in interiori in ordine ad redimendam propriam vexationem, & conſequenter repetitionem dandi competere, & ſemper competiiſſe ſecundùm Doctores quos *ſuprà in principio* citavimus, & ita eſt propriè intelligendus hic text. *in verſ. ille tamen:* non obſtat quod alia remedia præter dictam pecuniæ, vel alterius temporalis muneris dationem ſuperſunt ad redimendam hanc judicis vexationem, nempe recuſatio, vel appellatio, ac proinde quod dicta datio neceſſaria non eſt, & conſequenter improbari debet: reſpondetur enim hæc juris remedia non eſſe adeò certa in ſui executione, immò ut plurimùm eſſe in hoc reſpectu dubia, cùm pendeant ex arbitraria probationum admiſſione, & ex aliis, quæ ſolent cujuſlibet litis eventum dubium reddere, juxta text. *in l. quod debetur* 51. ibi, *& eventus executionis poſſit eſſe incertus, ff. de pecul.* quod cùm ita ſe habeat, rationi conſonat, ut aliud remedium quæratur, quod non ita dubium ſit, ſed adeò certum, ac ipſummet damnum ex iniquitate judicis indubitanter imminens, ut in effectu benè conſiderans reſpondet Fr. Emman. *in ſum. tom* 2. *cap.*40. *num.* 7. Nec etiam obſtat quod ſi hoc pecuniarium redemptionis genus admittatur, videtur aperiri via, & palliamentum facilè ad ſubornandos, & corrumpendos judices, quippe quod ex affectu ad propriam cauſam unicuique prima fronte apparebit ſe jus certum habere in lite, quod tamen in rei veritate non ſit tale: rurſus ex eodem effectu facilè timebit fraudandum ſe iri jure ſuo, etiamſi à parte rei nulla ſibi fraus, & vexatio paretur à judice: reſpondetur enim hoc palliamentum non habere locum quoad forum conſcientiæ in his terminis, in quibus ſupponimus dantem certum eſſe abſque ulla palliatione de jure ſuo evidente ex conſilio peritorum, & de vexatione omninò extitura, niſi eam ſic redemerit à judice apud quem plurimùm fortè valet adverſarius vel potentia, vel divitiis, vel amore, ut bene pro foro interiori reſpondet F. Emman. *ſub d. num.* 7. immò nec pro foro exteriori hoc fundamentum procedet, ex ſupradictis.

7 Quartus, & ultimus caſus eſt quando pecunia, vel aliud munus datur judici ſimpliciter, non expreſſa cauſa hujus dationis: & tunc in dubio, dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, præſumitur datum judici in malum, id eſt, non eſſe datum pro redimenda vexatione in terminis, in quibus ea licitè redimi

poteſt, ſed potiùs pro judice corrumpendo, & ſollicitando ad ſententiam ferendam pro ipſo dante, ſic in effectu reſolvit gloſſ. *verbo abſtinere, in cap. cùm ab omni, de vita, & honeſtate cleric.* poſt alios Farin. *in praxi crim part.*3.*quæſt.*111.*num.*117. juncto *num.*105. *&* 108. inde concludentes ſic dantem non poſſe repetere, & quidem meritò, nam cùm hæc datio, & acceptatio abſolutè improbetur à jure, juxta diſtinctiones *ſuprà* poſitas in caſibus præcedentibus, conſequitur quod ſimpliciter dans, cenſetur in dubio dediſſe contra dictam prohibitionem, & ita contra ſic dantem in dubio præſumendam eſſe culpam dignam dictis pœnis, & dicta privatione repetitionis, ſic enim generale eſt, ut faciens actum à lege prohibitum, etiam poſitiva, ſi actus contra hanc geſtus aliquem conſiderabiliter lædat, vel lædere poſſit, præſumatur in dubio culpabilis, immò & doloſus, ut poſt multos reſolvunt Card. Tuſch. *tom.*2. *lit.D, concluſ.* 573. *num.*48. *cum ſequentibus*, Maſcard. *de probationibus, concluſ.*532. *num.*47. *cum ſeqq. &* à *num.*66. per text. *in l. quemadmodum, C. de agricol. & cenſ. lib.*11.

Quæstio VI.

Cap. Si res aliena I.

De materia hujus text. dixi latè ad *reg. peccatum, de regulis juris lib.*6. & *ibi* citatis addo noviſſimè Alvarez de Velaſco *de privilegiis pauper. quæſt.*27. 1

SUMMARIUM.

1 *Fur non ſolùm in majoribus, ſed etiam in minoribus judicatur, cùm non id quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attendatur.*

2 *Minima qui furatur, animo tamen furandi & nocendi graviter, & notabiliter, peccat mortaliter.*

3 *Furtum an & quando in re minima committatur, ſitque peccatum, & pro ea furti actio competat, remiſſivè.*

4 *Furtum minimum ſæpius iteratum an & quando inducat peccatum mortale? remiſſivè.*

5 *Simonia non committitur in modico ſicut in magno.*

6 *Peccatum majus an committat ille, qui peccat cum muliere formoſa, quàm qui cum deformi muliere fornicatur, remiſſivè.*

Cap. Fur autem, ult. *Hieron.*

Hieronymus *in epiſt. ad Titum, cap.*2. (quam nonnullis omiſſis, & mutatis refert Gratianus *in præſenti*) docet, quod fur non ſolùm in majoribus, ſed etiam in minoribus judicatur, cùm non id, quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attendatur: unde D.Thomas 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 6. *ad* 3. ait, quod qui aufert, ſeu furatur minima, animo tamen furandi, & nocendi graviter, & notabiliter, peccat mortaliter, ratione enim affectus, vel voluntatis furandi plura, vel majora ſi poſſet, peccatum mortale committi reſolvunt, ita ſententiam D.Thomæ explicantes, Sylveſt. *in ſumma, verbo furtum, quæſt.*2. Vaſq. *in opuſculis moralib. tit. de reſtit. cap.*5. §.1. *dub.*6. De quo tamen, an ſcilicet & quando in re minima committatur furtum, ſitque peccatum, & pro ea furti actio competat; vide §. *gallinarum*, & *ibi* Doctores, *Inſtit. de rerum diviſ.* Gerard. *ſing.* 19. Sot. *lib.*1. *de juſtit. quæſt.*3. *art.*3. *verſic. ad tertium argum.* Clar. § *furtum, num.*23. Sebaſt. Medic. *in ſum. peccat. part.*1. *tit.*6. *quæſt.*126. *verſ.*

X 3 poteſt

poteſt tamen eſſe veniale, Ludovic.Lopez *in inſtructorio conſcientiæ, part.1. cap. 92.* Ticaq. *in tract. de judic. in rebus exig.num.114.* Covar. *lib.1.var.cap.3.num.12.& in cap.alma mater, part.1. §.9.n.2. in fine*, Nav.*in man. cap.17. num.3.* Mex. *in tract.taxa panis, concl.3. num.9. cum ſeq.* Perez *l.1.in gloſſ.gallinas, tit.23.lib.2.Ordinam.* Petr.à Navar. *de reſtitut.tom.2.lib.3.cap.1.num.26.cum ſequentibus*, Salaz. *de uſu,& conſuetud.cap.5.n.14.* Matienſ. *l.16.gloſſ.2.n.2.tit.11. lib.5. nova recopil.* Sayr. *in clavi Regia,lib.9.cap.15.num.3.cum ſequentib.* Molin. *de juſtit.tom.3.tract.2. diſp.685.per tot.* Leſſ. *in ſimili tract. lib.2. cap.12. dub.6. num.29.* Rebell. *de obligat. juſtitiæ, p.1.lib.3. quæſt.15. ſect.1.verſ.ſecunda concluſio.*

4 An autem furtum minimum ſæpiùs iteratum induceat peccatum mortale? vide Martin. de Ledeſma 2. 4. *quæſt.18.art.8. fol.273.* Covar. *lib.1.var. cap.3.num.12.* Navar. *d.cap.17. num. 140.* Sayr. *in clavi Regia, lib.2. cap.13.n.19.cum ſeq.& lib.9.c.15. n.16.cum ſeq.* Molin. *d.tom.3.tract.2. diſp.678.cum ſeq.*

5 In gloſſ. *Quod furto*, ibi, *non committitur ſimonia in modico, ſicut in magno*, &c. De quo vide Tiraquel. *de judic. in rebus exig. verſ.30. fol.32.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.23. num. 166.* Suarez *de Religione tom.1.lib.4.de ſimon.cap.3. num.5.cum ſeq.*

6 In gloſſ. *Fornicatione.* An magis peccet qui cum formoſa, quàm qui cum deformi muliere fornicatur, diſputat gloſſ. *in præſenti*, pro cujus quæſtionis ſolutione vide Abb. *in cap.cùm quidam, num.2.* & *ibi* Felin. *num.7. in fine de jurejuran.* Jaſ. *in §.ex maleficiis, n.13. Inſtit. de actionib.* Mich. Griſald. *in tract. de homicid. in princip. pag.5.num.4.in fine*, Tiraq. *l.2.connub. num.12.* Guillelm. Benedict. *in cap.Raynutius, verbo cuidam Petro trad. num. 28. de teſtam.* Quæ autem conſideranda ſint, ut mulier poſſit dici pulchra, tradunt Nevizan. *in ſylva nupt. lib.2. num.93.* Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi,conſiderat.22. part.2.*

CAUSA XV.

QUÆSTIO I.

CAP. Merito I. *Auguſt.*

1 AUGUSTINUS *lib.4.quæſt.24.ad cap.15. Numerorum*, relatus *in hoc text.* ait ſine voluntate peccatum actuale committi non poſſe, vide Card. Bellarm. *in controverſ. Chriſtianæ fidei, tom.3. controv.2. generali, cap.5. col.3. verſ.unum*, Cardin.Tolet. *in ſumma, lib.9.cap.84. poſt princ.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccl.exiſtent. lib.4.cap.69.num.14.* Mar. Giurb.*in conſuetud. Meſſan. cap.6.gloſſ.7.n.7.* Scacc. *de commerc. §.1.quæſt.7. p.2.ampl.19.n.67. verſ.non obſtat.*

2 Ex hoc text. vulgò colligitur delicta ſine voluntate non committi, nec puniri commiſſa, quia à voluntate delicta pendent, ut per Celſ. Bargal. *de dolo, lib.4. cap. 8. num. 13. fol. mihi 528.* Mar. Giurb. *conſ. crimin.32. num.13.cum ſeqq.* Anton.Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 9. cap.2. num. 32. & ſeqq.* Joan. Baptiſt. Navar. *quæſt. forenſ. lib.1. quæſt.59. num.12.*

SUMMARIUM.

1 *Beſtia interficitur ſicut & ipſa fœmina, quæ ſe ei commiſcuit.*

2 *Beſtialitatis propter crimen quando animal alicujus interficitur, quis illius pretium ſolvere debeat, oſtenditur.*

3 *Doctores referuntur de beſtialitatis crimine agentes.*

4 *Conatus ſolus in delicto beſtialitatis an puniatur remiſſivè.*

CAP. Mulier quæ acceſſerit IV.

COllige ex text. quod licèt pecus ratione careat, & à culpis immunis ſit, nihilominus interficitur ſicut & ipſa fœmina, quæ ſe ei commiſcuit, in deteſtationem tanti criminis, & ne tali flagitio contaminata indignam refricet facti memoriam, de quo vide Jaſ. *in l.furioſum, n.10. C.qui teſtam. facere poſſ.* Alex. *in l.ex facto, num.35. ff de vulgari*, Carrer. *in praxi,tit. de homicid.§.circa igitur, num.29. pag.349.* Guid.Papæ *deciſ.238.* Alphonſ. de Caſtro *lib.4. adversùs hæreſes, verbo coitus, verſ.coitus cum jumento*, Alvar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.2.cap.2.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, de teſtam.verbo mortuo itaque, il 1. num.138.* Mantua *ſing.15. num. 3.* Hojed. *de incompatib. benefic. part.1. cap.23. num.105.* idem Mantua *dial.123.* Clar. *§.fornicatio, num.27.& §.fin.quæſt.99.num.8. verſ.niſi in uno caſu*, Cov. *lib.2. var. cap.8. num.1.* Ant.Gom. *l.1. Tauri, num.11.poſt med.& l.80.Tauri, num.35.* Roland. *conſ.7.à princip. vol.1.* Rojas *ſingul.102. incip.ubi animal brutum*, Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 49. num.39.* Mench. *illuſtr.cap.96. num.11.* Avil. *ad cap.1.Prætor. in gloſſ.derechamente, num.19.* Joan.Marien. *in dial.relatoris, part.3.cap.64. n.6.verſ.facit etiam*, Joſeph. Ludov. *Peruſ. deciſ.77. num.9.* 1

Quando propter crimen beſtialitatis animal alicujus interficitur, pretium animalis ſolvendum eſt domino de bonis delinquentis, ſi ſolvendo eſt defunctus, ſecus ſi non eſt ſolvendo, quia tunc ſolvi debet ex pecunia fiſcali, ſicuti tradit Ignat. del Villar. *in ſylva reſponſ.lib.1. reſp.4. num.11. cum ſeqq.* eam refert parens meus *in comment.ad Ordin.Regiam Luſitan.lib.5. tit.13. §.2.* 2

De beſtialitatis crimine vide ultra citatos Menoch. *de arbitrar. caſu 286. num. 7.* Farinac. *in praxi crimin. quæſt.148. num.46.* Sayr. *in clavi Regia, lib.8. cap.5. à num.18.* Azor. *inſtit. moral. part.3.lib.3.cap.22.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.22.n.51.* 3

Utrùm autem in hoc delicto ſolus conatus cum bruto puniatur? vide Boër. *deciſ.316.* Cov. *in Clem. ſi furioſus, p.2.in initio, ad fin.verſ.hæc quidem obiter*, Marant. *de ordine judic. part.4. num.70. pag.83.* Roland. *d.conſ.7.n.4. volum.1.* Menoch. *dict.caſu 286. num.7.& caſu 360. num.61.* Et quid in aliis atrociſſimis delictis, vide Anton.Gom. *de delictis, c.3.n.11.* Mutam *deciſ.50. n.25.* Mart. *voto 230. n.14.* Theſaur.*deciſ.243.n.2.& 3.* Theſaur.jun. *lib.2.quæſt.forenſ.quæſt.24.* Giurb. *conſ.46. num.37.& conſ.97.n.16.* Sebaſt.Guazin. *de defenſ. reor. defenſ.33. cap.24.num.2.* 4

CAP. Sanè diſcimus VII. *Ambroſ.*

DE ebrietate, & an, & quando excuſet à delicto, irregularitate, aut peccato, vide Caſtr. *de poteſtate legis pœnalis, lib.2. cap.14. verſ.de ebrio autem*, Bonacoſ. *commun. crimin. verbo ebrietas excuſat.* Petr. Plaza *de delict. cap. 30. per tot.* Pedraza *in 6. præcepto Decalogi, in fin. verſ.de la embriaguez*, Cov. *in Clem. ſi furioſus, p.3. in initio, n.3.cum ſeqq.* Anton.Gom. *tom.3. var.cap.1. n.73.* Sebaſt.Medic. *in ſum. peccatorum, p.1. tit.1.ex quæſt.13.cum ſeqq.& tit.7.quæſt.26.* Petr.à Nav. *de reſtit.tom.1. lib.2. cap.1. num.73.* Tiraquel. *de pœnis temper.cauſa 6. per tot.* Mench. *illuſtr. cap.96. num.31.* 1

Perez

Perez *in rub.tit.8. lib.8.Ordinam.pag.*204. Maſcard. *de probat.concl.*579. Anton.Scap.*de jure non ſcripto,lib.*1. *cap.*63. Menoch. *de arbitr.caſu* 326. Pined. *in monarchia Eccleſiaſt.lib.*2.*cap.*3.§.4.*& in vita S. Ioannis Baptiſtæ,lib.*3.*art.*2.*c.*1.*pag.*141. Azor. *inſtit.moral.part.*1. *lib.*7.*cap.*33.Sayr. *in clavi Regia,lib.*2.*cap.*9.*num.*41.*& de cenſur.lib.*6. *cap.*17.*n.*34. Leſſ. *de juſtit. lib.*4. *cap.*3. *dub.*3.*n.*25.*cum ſeqq.*Paul.Comitol. *reſponſ.moral.lib.*5. *queſt.*5.*n.*8. Farin. *in praxi crimin.part.*1. *q.*20.*n.*51. *& part.*3.*queſt.*93.*per tot.& fragm.crimin.p.*2. *lit.I,n.*422. *& ſeqq.* Soarez *tom.*5. *de cenſur. diſput.*46.*ſect.*1.*n.*12. *verſ.nam communis*, Avila *in ſimili tractatu,p.*7.*rub. de homicidio directè volunt,ſect.*1.*dub.*15.

Cap. Inebriaverunt IX. *Auguſt.*

1 DE materia hujus cap. latè, & eleganter agit Merol. *tom.*1. *diſput. in univerſam Theolog.moralem, diſp.*1.*cap.*2. *n.* 130. & vide Caſtr. *lib.*2.*de lege pœnali, cap.*14.*pag.*580.

Cap. Si quis inſaniens XII.

1 PRobat hic text.clericum in furore occidentem non peccare,ſed officium exercere non poſſe. At videtur corrigi per *Clem.ſi furioſus,de homicid.* quæ habet irregularitatem non incurri ex homicidio patrato à furioſo, vide Tiraquel. *de pœnis temper.cauſa* 2. *à n.*1. *&* 8. Ludov. Beja *reſponſor. caſuum conſcientiæ part.*1. *caſu* 40. *pag. mihi* 66. Majol. *de irregul. lib.* 5. *cap.*48. *num.*11. Avil. *de cenſur. part.*7. *rub. de homicid.caſuali, diſp* 6. *ſect.*1. *dub.*12. Farinac. *in praxi crimin. q.*94. *num.*26.*& fragm.crimin.part.*2. *lit.I,n.*417. ubi *n.*418. ſubdit procedere etiam quod occiſor ſua culpa in furorem inciderit,advertens *ibi in fine*,vix dari poſſe caſum, in quo quis velit culpa ſua furioſum evadere, & *n.* 421. intelligit procedere in eo, qui occidit durante furore, unde ſecus ſi habens dilucida intervalla occidat tempore ſanæ mentis.

Cap. Si quis non iratus XII.

Hieronymus.

1 DE magiſtro moderatè diſcipulum corrigente, & verberante, quod non incurrat irregularitatem etiam quod inde mors ſequatur, reſolvunt Navar. *in man.cap.*27.*num.*235.*verſ.*22. Covar. *in Clem. ſi furioſus,p.*2. §.4.*ſub num.*5. Soar. *de cenſur. diſput.*46.*ſect.*2. *rub.de irregul. ex homicid. caſuali, num.*4. Avil. *de cenſur.p.*7. *rub. de homicid. caſuali,diſputat.*4. *ſect.*1.*dub.*3. Farin. *fragment. crimin. part.*2. *lit. I, num.*508. Si ergo magiſter nimis modum excedendo percuſſerit in capite, aut alio periculoſo loco, ex quo percuſſus obiit, aut deformatus eſt, irregularitatem incurret, per text. *in cap. Presbyterum* 7. *de homicid.* ubi *num.*2. plures citavi Doctores.

Quæstio III.

Cap. De crimine I.

1 PRobat hic text.mulieri in publico judicio non permitti quemquam accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum injuriam proſequatur, & niſi in criminibus, in quibus eſt ei ſpecialiter conceſſum accuſare ſine inſcriptione,de quo vide Anton.Gom. *var. tom.*1.*cap.*1.*num.*31. *cum ſeqq.*Clar.§.*fin.q.*14.*n.*8.Decian.*in tract.crim.lib.*3. *cap.*7.*à n.*1.Soar.de Pace *in pract.tom.*1.*p.*5.*cap.*3.*n.*14. Caſtill. *controverſ.juris lib.*1.*de uſufruct.c.*40.*n.*10.*cum ſeqq.* ubi *num.*18. ſubdit uxorem eſſe præferendam filius in accuſatione mortis patris.

Cap. Sanè quiſquis IV.

DEſumitur ex *l. ſi quemquam* 29. *C. de Epiſcop. & cler.* de cujus materia vide Tiraquel. *de retract.* 1
lig.§.1.*gloſſ.*34 *num.*41. Cardin.Baron.*tom.*6.*annal.Eccleſ.anno Chriſti* 469.*pag.*18. Soar. *de Relig.tom.*1.*lib.*4. *de ſimonia,cap.*3.*n.*2. Marr. *de juriſdict. part.*2. *cap.*37. *n.*8. Thom.Valaſc. *alleg.juris tom.*1.*alleg.*13. *num.*145. ubi ait,ſimoniæ crimen de jure civili prohibitum eſſe per *d.l.ſi quemquam.*

Cùm enim generaliter legibus, &c.] Vide de intelle- 2
ctu Decian. *in tract.crimin.lib.*3.*cap.*7.*n.*2.

Quæstio IV.

Cap. Alius III. *Gregor.*

DE materia hujus text.vide Victor. *de poteſtate Eccleſiæ,part.*1.*n.*19. Clar. §.*fin.q.*35. 1
*n.*8. Azor. *inſtit.moral.part.*2.*lib.*4. *cap.*19. *propè fin. in verſ.Samuel, cum ſeqq.* & quæ latè dixi *in collect.ad c.grandi,de ſuppl. neglig. Prælat.* ubi *n.*5. peculiariter egi de materia hujus text.& *ibi* citatis adde noviſſime Joan. de Valboa *in annuis Academicis prælectionib.Salmanticenſib.ad c.*13.*de judic. n.*46. *cum multis ſeqq.*

Cap. Nos Sanctorum IV.

Gregor. VII.

GRegorius VII. Romanæ Synodo præſidens, re- 1
latus *in hoc text.* ait quod ſubditi abſolvuntur à fidelitate,& debito obſequendi dominis excommunicatis, & modis omnibus prohibet ne eis fidelitatem obſervent, quouſque excommunicati ad ſatisfactionem veniant,referunt Covar. *in reg.peccatum,p.*1.*in fine,n.*8.*verſ.illud*,Sayr. *in clavi Regia,lib.*5.*c.*8.*n.*7. Anton. Ricc. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*4.*c.*52.*n.*1. Ugolin. *de cenſur. tab.*2.*cap.*23. §.9.Soar. *tom.*5.*diſp.*15.*ſect.*6.*n.*1.

Quæstio VIII.

SUMMARIUM.

1 *Filius natus ex coitu clerici, & fœmina libera; ſub ſpecie tamen matrimonii ſcienter contracti, ſervus efficitur Eccleſiæ.*

2 *Text. in præſenti non eſt contraria conſuetudine abrogatus.*

3 *Filius ſuccedit matri, ubi ex parte matris coitus non fuerit reprobatus,& punibilis.*

4 *Coitus damnatus dicitur ille, cui aliqua pœna temporalis per legem,aut conſtitutionem juris imponitur.*

5 *Mulier commiſcens ſe cum clerico ſæculari ſacris Ordinibus inſignito,non committit ex parte ſua inceſtum, ſed ſimplicem tantum fornicationem.*

6 *Filius clerici in Sacris conſtituti ſuccedit matri, ſed* num.7. *referuntur plures contrarium tenentes, ac* num.8. *concordantur.*

9 *Natus ex conjugato,& ſoluta an matri ſuccedat,oſtenditur.*

Cap. Cùm multæ III.

Ex Concil. Tolet. IX.

1 COncilio Toletano IX. *cap.*10. ſtatutum eſt filium natum ex coïtu clerici, & fœminæ liberæ, ſub ſpecie tamen matrimonii ſcienter contracti, ſervum effici Eccleſiæ, ut refertur *in hoc text.* & ex eo colligunt Gregor. per text. *ibi, in l.*3.tit.21.*p.*4. Guillel. Bened. *in c. Raynutius, de teſtam. verbo Raynutius, n.*21. Covar. *de ſponſal. part.*2.*cap.*8.§.5.*num.*27. obi advertit Romanum *ſing.*526. incip. *Dic quod filii,* nimis largè ex hoc text. deſumere filios clericorum eſſe ſervos Eccleſiarum, cùm tamen conſtet illum de natis ex clericorum conjugio loqui, Joan. Fab. *in* §.*ſervitus, n.*5. *verſ. item alius modus, Inſtit. de jure perſon.* ubi ſubdit, quod hodie multi eſſent ſervi Eccleſiæ, ſi iſte text. ſervaretur, Navar. *in c. ita quorundam, de Iudæis, notab.*11. *in gloſſ. pen. n.*27. ubi intelligit text. de filio conſtituto in Sacris, qui cum ejus rei conſcia contraxit matrimonium, reſolvens è contrario non eſſe ſervum, ſed liberum filium Sacerdotis, qui contraxit matrimonium cum aliqua ejus ignara, Rojas *de ſucceſſ. cap.*27. *à n.*17. Perez *l.*2. *tit.*3. *lib.*5. *Ordin. pag.*150. *in fin. & pag.*151. Paul. Comit. *reſponſ. moral. lib.*1. *q.*56. Azor. *inſtit. moral. part.*2. *lib.*2. *cap.*6.*q.*5.

2 In gloſſ. *Connubio*, ibi, *quicquid tamen hic dicatur*, &c. Ergo ſtatutum Concilii Toletani, de quo *in hoc text.* abrogatum eſt, ac per deſuetudinem evanuit, ſed contrarium rectiùs tenent Abb. *in cap.*1.*col. fin. de treuga, & pace, & in cap. cùm ſit, de foro compet. n.*15. Cov. *d. n.*17. Duen. *reg.*345. *verſ.*12. Clar. §. *fin. q.*30. *in princ.* Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de concub. verbo cohabitare,* §. *qui etiam*, Navar. *ubi ſup. n.*16.

In gloſſ. *Hæreditatem*, ibi, *nam matri etiam ſuccedit*
3 *ſpurius filius*, &c. Intellige ubi ex parte matris coïtus non fuerit reprobatus, & punibilis, quia tunc filius non ſuccedit matri, ut reſolvit Negreir. *in introduct. ult.*
4 *volunt. lib.*2.*c.*11.*n.*5. Coïtus autem damnatus dicitur ille, cui aliqua pœna temporalis per legem, aut conſtitutionem juris imponitur, ſecundùm Bermon. *de publicis concubin. prope fin. in verbo, qui etiam filios, n.*73. Boſſi. *de coitu damnato, n.*38. Clar. §. *fornicatio, n.*5. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. quæſt.*21. *num.*16. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*33. *n.*20. Molin. *de juſt. tract.*2. *diſp.*167. *verſ. licet in concluſione.*

5 Unde quia mulier commiſcens ſe cum clerico ſæculari ſacris Ordinibus inſignito, non committit ex parte ſua inceſtum, ſed ſimplicem tantùm fornicationem, ex reſolutis per Menoch. *in addit. ad caſ.*289.*n.*6. *verſ. tertia opinio*, Surd. *de aliment. tit.*5.*queſt.*7.*num.*44.
6 Stephan. Gratian. *d. cap.*35.*num.*24. ideò filium clerici in Sacris conſtituti ſuccedere matri tradunt Perez *ad tit.*2.*lib.*5.*Ord. pag.*69. *& ad tit.*8.*verſ. utrùm autem, lib.*8. *Ordin. pag.*279. Avendañ. *ad l.*9. *Tauri, gloſſ.*5. *n.*5. *cum ſeq.*

7 Contrarium verò, immò matri non ſuccedere, renuerunt Anton. Gom. *l.*9. *Tauri, n.*15. *in fine*, & Tello Fernandez *n.*34. Mench. *de ſucceſſ. creat.* §.10. *n.*497. Matienſ. *l.*6 *gloſſ.*4.*n.*6.7.*&* 8. tit.8. *lib.*6. *nova recopil.* Gam. *Luſit. dec.*136. Pereg. *de jure fiſci, lib.*3. *tit.*8.*n.*37. *in med.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.*16. *princ. n.*18.19. 89. *&* 90. Molin. *de juſtit. tract.*2.*diſp.*197.*num.*8. *verſ. licet*, Gutier. *pract. lib.*2.*q.*102. Bernard. Grævæ *ad pract. Cameræ Imper. lib.*2.*concl.*115.*conſid.*1.*n.*2. Leſſi. *de juſtit. lib.*2.*cap.*19.*dub.*6.*n.*65.

8 Ego tamen has contrarias opiniones ad concordiam reducendas eſſe probabilius duco cum D. meo Petro Barboſa *in privatis ſcholiis ad l. ex facto,* §. *ſi quis rogatus, il* 1. *verſ. ad Ordin. l.*4. *ff. ad Trebel.* ut ſcilicet prima opinio habeat locum in clerico, qui ſuſcepit filium ex muliere ſoluta, quam pro concubina non habebat, cùm in his terminis verum ſit mulierem non puniri; ſecunda verò ut procedat in clerico, qui ſuſcepit illum ex concubina, cùm in noſtris præcipuè Hiſpaniarum partibus concubina clerici acriter puniatur.

Ex qua diſtinctione jam infertur reſolutio ad illam 9
quæſtionem utrùm natus ex conjugato, & ſoluta matri ſuccedat, in qua licèt non pauci negativam teneant partem, ex quorum numero ſunt Azor. *dict. p.*2. *lib.*2. *cap.*6. *quæſt.*9. Surd. *deciſ.*249. *num.*16. *& conſ.*456. *num.*14. Molin. *d. diſp.*167. *num.*8. & alii pro affirmativa pugnent, ut per Spin. *d. gloſſ.*1. *in princ. num.*90. Caſtr. Angel. Dec. Nicaſ. Aym. & Fulgoſ. citati à Stephano Gratiano *d. cap.*35. *num.*26. tamen diſtinctione ſupradicta opus eſt, ut ſcilicet negantium ſententia locum habeat, cùm ex ea naſcitur, quam in domo pro concubina habebat, cùm factum hujuſmodi ſecundùm bonos mores magis deteſtabile ſit, & per legem punibile, at verò alia negantium opinio procedat cùm ſpurius naſcitur ex ſoluta per conjugatum accidentaliter cognita: ita D. Barboſa *ubi ſuprà*, Pereg. *d. tit.*8. *num.*36. *verſ. concordando*, Stephan. Gratian. *d. cap.*35. *à num.*27.

CAUSA XVI.

Quæstio I.

Cap. Placuit I.

EX hoc text. & aliis ſequentibus vulgò colligitur Monachos omnes olim Epiſcoporum juriſdictioni ſubjectos fuiſſe, ut per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.*2. *quæſt.*63. *art.*1. Aſcan. Tambur. *in tract. de jure Abbat. tom.*1. *diſp.*15. *q.*1. *in princ.* & alios quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. p.*3. *alleg.*105. *à princ.* ubi refero quo tempore Regulares exemptiones obtinuerunt. Et ideò plura antiqua jura indiſtinctè poteſtatem corrigendi Monachos etiam extra regulam delinquentes Epiſcopo tribuunt, *cap. de perſona* 11.*q.*1.*cap. Abbas, cap. Monaſteria, il* 1. *cap. cognovimus* 18.*q.*2. & ex Ægid. & Marian. obſervat Rot. *deciſ.*17.*n.*1. apud Farin. *part.*1. *recent.* 1

In gloſſ. *Sepeliat*, ibi, *ſed quid ſi Parochianus alicujus deliquit in alterius Epiſcopatu?* Vide Azeved. *l.*1.*n.*39. *tit.*16.*lib.*8.*nova recopil.* Zerol. *in praxi Epiſc. p.*1. *verbo Vicarius, pag. mihi* 338. D. Barboſ. *in l. hæres abſens,* §. *proinde, in art. de foro delicti, n.*65. *de judic.* 2

Cap. De Monachis III. cum ſeqq.

Innocentius.

PRo varietate temporum diverſæ leges, & canones ſunt de Monachis conſtituti, ut videre eſt per totam hanc *quæſt.*1. qui prima facie videntur inter ſe pugnare, ſed tamen ſecundùm temporum diverſitatem facilè componuntur. Primò namque Monachi omnes etiam Abbates laïci erant, & ideò clericis inferiores habebantur, ac proinde cùm ſolitudini, quieti, ſilentio, pœnitentiæ, & contemplationi eſſent penitus dicati, extra monaſteria commorari prohibebantur, ac ab Eccleſiaſticis Ordinibus arcebantur, & fuerunt in hoc laïcali ſtatu uſque ad tempora Euſebii, Zozimi, & Syricii, & ut ex ſententia hiſtoriæ 1

Eccle

Eccleſiaſt.teſtatur Gratian. *in cap.hinc eſt,circa fin. hac ead. cauſa, & quæſt.* Poſtea procedente tempore cœperunt eorum aliqui in ſuis Monaſteriis Preſbyteri creari, ut ibi rem divinam facerent, & deinde Epiſcoporum conceſſu, vel conſuetudine introductum eſt, ut etiam Sacramenta cæteris Monachis miniſtrarent in ſuis tantùm monaſteriis, ac proinde prohibebatur extra monaſteria clericorum munera obire, & exequi, ſecundùm quæ intelligendi ſunt plures text. *hac ead. cauſa,& quæſt.*& præcipuè *cap.placuit, il* 1. ubi præcipitur ne Monachi pœnitentiam alicui tribuant, niſi ſibi invicem,& ne mortuum ſepeliant,niſi Monachum in monaſterio ſecum commorantem, *& cap. interdicimus*,ubi prohibentur Abbates, & Monachi publicas pœnitentias dare,infirmos viſitare,& unctiones facere,& Miſſas publicas cantare,*& cap.pervenit*,ubi reprehenduntur Monachi,& Abbates qui in parœciis Epiſcoporum,ac Preſbyterorum munera præſtabant, *cap. qui verè*, ubi ſtatutum eſt ne Monachi, qui per civitates ſingulas,ſeu poſſeſſiones in monaſteriis morantur, communicare audeant Eccleſiaſticas,aut ſæculares aliquas attrectare actiones, niſi fortè jubeantur propter urgentes neceſſitates ab ipſius civitatis Epiſcopo,*& in cap. Agapitus* , ubi increpat Gregorius quendam Epiſcopum , qui in certo monaſterio prohibebat Miſſarum ſacrificia fieri.Denique ij Monachi, qui erant ad Sacerdotium provecti,cœperunt quoque Epiſcopi auctoritate,& Abbatis conſenſu extra monaſterium officia Preſbyterorum obire,& ideò *in cap. ſunt nonnulli*, Bonifacius reprehendit quoſdam aſſerentes Monachos,qui mundo mortui ſunt,& Deo vivunt, ſacerdotalis officii dignitate indignos,neque pœnitentiam dare,neque Chriſtianitatem largiri,neque abſolvere poſſe per ſacerdotalis officii divinitus ſibi injunctam poteſtatem,ſed omninò,inquit,labuntur.Colliges hæc ex Azor. *inſtitut.moral.part.1.lib.2.c.29.quæſ.11.*& ex iis, quæ dixi *ad c.Subdiacono,93.diſtinct.*

S U M M A R I U M.

1 *Abbates,& Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo,vel Confirmatione.*

2 *Religioſi licèt peccent ſi in Baptiſmo , aut Confirmatione ſuſceptores ſint , veri tamen ſuſceptores erunt.*

3 *Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſæculare.*

4 *Monachi etymologia quæ? remiſſivè.*

5 *Donatio cauſa mortis an confirmetur morte civili , & profeſſione in Religione.*

Cap. Placuit ij. VIII. *Eugen.*

1 N*Eque filium de Baptiſmo accipere.*] Notatur ad hoc quod Abbates , & Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo, vel Confirmatione , ut docent plures, quos refert , & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.7. diſp.60. num.21.* quibus addo Poſſevin. *de offic. Curati,c.6. n.27. verſic.ſecundò*, Galei. *in margarita caſuum conſcientiæ , verbo Religioſus , pag.525. in fine* , Rebell. *de obligat.juſtit. part.5. lib.3. quæſt.6. n.10.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.31.num.157.verſ.quartò*, Fr.Ludov.Miranda *in man.Prælat.tom.1.quæſt.43.art.1. in concl. propè med.* Bonacin. *de matrim. q.3. puncto 5. §.2. num.23.* Baſil. Pont. *de impediment. matrimon. c.54.§.1.verſ.excluſi*, meipſum *de officio , & poteſt.Epi-*
2 *ſcopi,p.2.alleg.30.n.36.* quorum plures id bene intelligunt , dummodò qui confirmantur non ſint etiam Religioſi,& addunt quod licèt Religioſi peccent, ſi in Baptiſmo , aut Confirmatione ſuſceptores ſint , veri tamen ſuſceptores erunt , ac proinde contrahent ſpiritualem cognationem , cùm in hoc textu , & ſimilibus nullum ſit verbum irritans factum.

3 *Neque ad Eccleſiam ſæcularem.*] Notatur ad hoc quod Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſæculare, ut per Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.4. quæſt.5. num.1.* & citatos à me *in collect.ad cap. quod Dei, n.3. de ſtatu Monach.*

4 *Agnoſcat nomen ſuum*, &c.]De hac etymologia nominis Monachi, vide Aſcan.Tamburin. *de jure Abbatum,tom.1.diſp.27.q.3.*

In gloſſ.*Mortuus*.Collige ex gloſſ.Monachum non haberi pro mortuo,niſi in caſibus à jure expreſſis, ut per Alexand. *conſ.139.num.4.lib.2.* Oldrad. *conſ.284. n.4.* Fuſar. *de ſubſtitut.q.430.n.15.* Rot. *deciſ.543.n.1. part.2.recent.* quos refert & ſequitur noviſſimè Barthol.de Vecchis *in praxi obſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novitiis ,diſp.13.dub.9. à princip.* ubi *n.3.*hinc notat Monachum dici mortuum civiliter quoad poſſeſſionem propriæ voluntatis,& bonorum temporalium : ſecus verò quoad perdenda naturalia, licèt ea contemnere debeat.

5 In ead. gloſſ. ibi , *& ſic ut donatio cauſa mortis confirmatur morte naturali , ita ſimiliter confirmatur morte civili.* Vide Gregor. *l.4.verbo en ſu vida, tit.11.part.4.* Tiraquel. *in l.ſi unquam, verbo libertis,num.125. Cod.de revoc.donat.* Card.Mantic. *de conject.ultim.volunt.lib.2. tit.13.& de tacitis, & ambig. convent. lib.21. tit.7.n.9.* Molin. *de juſtit.tract.2.diſp.288.verſ.donatio cauſa mortis*, Stephan.Gratian. *diſcept.foreuſ.c.172. n.16.* Sanch. *de matrimon.lib.6.diſp.17.num.3.* Benedict.Pinel. *ſelect. interpret. lib.2. cap.2.* Et an confirmetur profeſſione, vide Cov. *in 3.part.rub.de teſtam.num.4.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo hunc contractum, num.35. Cod.de in integr.reſtit.min.* Matienſ. *l.7. gloſſ.3.n.7.tit.10.lib.5. nova recop.*Sanch.*d.diſp.17.num.7.*Card.Mant.*d.lib.51. tit.7. num.13.*

Cap. Qui verè XII.

Ex Concil. Chalced.

1 GLoſſ. *verbo verè,in præſenti text.*ait Eremitas privilegium Clericorum habere , quod verum credo ſi in communi ſint certo vivendi modo ab Eccleſia approbato ; nam ſi illum non habeant, nec ullam profiteantur Religionem , nullóque clericali Ordine inſigniti ſint, exempti à poteſtate ſæculari non erunt, ac proinde privilegio fori minimè gaudebunt,ad not. per Duen.*reg.100. limit.fin.* Buër. *in tract. de ſtatu, & vita Eremitarum,n.13.& 14.*Cov.*practic.c.34.n.4. verſ. ſecundò intellige*, Cur.Philip. *p.3 §.2.num.15.* Armend. *in addit.ad recopil.legum Navarra,lib.4. tit.59. l.1.§.1.* Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.2. quæſt.62. art.2.* Camill. de Curte *in diverſor.ſeu comprehenſ.juris feudal.p.2.c.2. num.93.* Morl. *in emporio juris ,part.1. tit.2. in prælud. n.141.* Molin. *de juſtit.tract.2.diſp.141. verſ. Eremita, & tract.3.diſp.50.num.4.in fine*, Cevall. *commun.contra commun.tom.4.quæſt.196. num.585. cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſc.part.1.verbo Eremita*, Flores de Mena *var. qq. quæſt. 25. à num.194.* Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 1. num.102.cum ſeqq.* Fr. Paulin. Berti Lucenſ. *in praxi crimin.Regul.tit.1. cap.3.num.4.* Sanchez *in præcepta Decalog. tom.1. lib.4. cap.16.num.10.* Bellet. *diſquiſit.cleric.p.1.tit.de diſciplina clericali , §.2. num.25.* & ideò in Collectis non eſſe immunes ſuſtineor Avendan. *de exequend.mand.lib.2.cap.14.num.24.* Gutier. *de gabell.q.95.num.7.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.3.q.74.art.11.*Flores de Mena *d. q.21. à num.195.* nec proinde privilegio *can. ſi quis ſuadente,17. quæſt.4.*

gaudere

gaudere reſolvunt Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap. 18. n. 27.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 23. ſect. 1. n. 11.* Molin. *d. diſp. 50. n. 4.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 1. n. 214.*

SUMMARIUM.

1 *Monachus an poſſit eſſe Advocatus, arbiter, & iudex, remiſſivè.*

1 *Monachus poteſt ab Epiſcopo, cum conſenſu tamen Abbatis, Vicarius creari, dummodo non ſit illegitimus, ut n. 3.*

Cap. De præſentium XX. *Pelag.*

1 GLoſſ. *verbo defenſor, in præſenti text.* agit an Monachus poſſit eſſe Advocatus, arbiter, & judex, de quo commodiùs dicam *infrà, ad cap. Monachi, il 2. hac eadem cauſa, & quæſtione.*

2 Vulgò notari ſolet ad hoc, quod Monachus poteſt ab Epiſcopo, cum conſenſu tamen Abbatis, Vicarius creari, ut per Navar. *commento 2. de Regularib. num. 68. & commento 4. num. 15. verſ. 9. & conſ. 65. num. 3. in antiq. aliàs conſil. 74. num. 3. in novis, ſub tit. de Regularib.* Anton. Cuch. *lib. 2. inſtit. major. tit. 8. num. 58.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 76. art. ult.* Flamin. Pariſ. *de reſignation. benefic. lib. 9. quæſt. 4. num. 5.* Sbroz. *de Vicario Epiſcopi, lib. 1. q. 38.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 43. quæſ. 10.* ubi ſubdit debere Monachum ſocium habere ex eodem cœnobio aſcitum, Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 13. n. 88.* Campan. *in diverſor. juris Canonici, rub. 11. cap. 13. num. 118.* ubi cum Majolo *de irregul. lib. 1. cap. 10. ſub num. 3. verſ. ideóque*, ſubjicit hujuſmodi Monachum, ſi illegitimus
3 ſit, quamvis profeſſione legitimatus fiat, Vicarii officium propter præeminentiam, & juriſdictionem, quam habet, exercere non poſſe: refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. alleg. 54. num. 12. & ſeq.* qui omnes hoc ipſum extendunt ad quemlibet Religioſum, excepto Mendicante, licèt in eo limitationem non admittat Sanch. *d. n. 88.*

SUMMARIUM.

1 *Procuratoris munus an, & quando Religioſus obire poſſit, remiſſivè.*

2 *Monachus de licentia ſui Abbatis eo caſu Advocatus, vel Procurator eſſe poterit, cùm id munus ſuſcipit pro miſerabilibus perſonis tuendis.*

3 *Arbiter non poteſt eſſe Monachus, ſive quivis alius Religioſus, niſi concurrant licentia Superioris, & utilitas Monaſterii.*

4 *Arbitrator poteſt eſſe Religioſus ſine licentia Superioris.*

5 *Religioſus factus Epiſcopus poteſt eſſe arbiter.*

6 *Religionis Superior nullius indiget licentia, ut arbiter ſit.*

7 *Arbitri ſine licentia Abbatis poſſunt eſſe Monachi ſimplices habentes aliquam adminiſtrationem, ſeu Prioratum.*

8 *Tutor an, & quando poſſit eſſe Monachus, oſtenditur.*

9 *Utilitatis Monaſterii nomine quid veniat ad hoc, ut Monachus procuratoris officium agere poſſit, oſtenditur.*

10 *Licentia Abbatis, ſaltem tacita obtenta requiritur, ut Monachus poſſit procurare, ſeu advocare.*

21 *Abbas ſicut poteſt dare ſubditis licentiam obeundi munus procuratoris, ita & ille poteſt ipſum obire.*

Cap. Monachi XXXIII.

Ex Concil. Agathen.

DE materia hujus text. & an, & quando Religioſus 1 munus procuratoris obire poſſit, dixi latè *in collectaneis ad Clem. Religioſus, de procurator.* Illud verò addendum duxi, quod eo caſu poterit Monachus de licentia ſui Abbatis Advocatus, vel Procurator eſſe cùm 2 id munus ſuſcipit pro miſerabilibus perſonis tuendis, ut per gloſſ. *verbo defenſor, in cap. de præſentium, ſuprà hac eadem q.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 12. cap. 22. num. 5.* Pacian. *conſ. 162. n. 194. lib. 1.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 13. n. 23.*

Forenſis negotii ſuſceptor, &c.] Ergo Monachus, ſive 3 alius quivis Religioſus non poteſt eſſe arbiter, niſi concurrant licentia Superioris, & utilitas Monaſterii; nam cùm hîc prohibeatur ne Monachus ſit ſuſceptor, & executor abſque licentia Abbatis, & utilitate Monaſterii, nomine autem ſusceptorum, & executorum intelligantur omnia officia judicialia, ſecundùm Anchar. *in c. 2. n. 1. de poſtulando,* ubi Hoſt. *in fine,* Abb. *n. 3.* & Butr. *n. 8.* ac Joan. Andr. *n. 2.* & officium arbitri judiciale ſit, ad notat. per me *in tract. de appellativa verborum utriuſque juris ſignificat. verbo judex,* jam ſequitur non licere Religioſis arbitri officio fungi, niſi ea duplici conditione concurrente. Quare ita tenent Æmil. Verall. *deciſ. 174. n. 3. part. 1.* Camill. Borrell. *de compromiſſ. §. 2. gloſſ. 4. à num. 65. & in ſum. omnium deciſ. tit. 63. num. 196.* Fulv. Pacian. *conſ. 162. num. 188.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 123. à princ.* plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. cap. 13. à num. 55.* ubi *num. 60.* addit nullam 4 licentiam Superioris requiri, ut Religioſus arbitrator ſit.

Religioſus tamen factus Epiſcopus poteſt eſſe arbiter, 5 eo quòd à Religionis regulis eximatur, nec ea omnia ſibi interdicantur, quæ Religioſis intra clauſtrum degentibus interdicta ſunt. Ita Bertrand. *conſ. 3. num. ult. vol. 1. in 1. part.* Lanfranc. de Oriano *de arbit. part. 2. in princip. num. 4.* Anton. Blanc. *de compromiſſ. in 4. quæſt. princ. q. 2. n. 6.* Sanch. *dict. cap. 13. num. 57.* Camill. Borrell. *dict. tit. 63. n. 203.* Flamin. *de reſignat. lib. 9. q. 4. n. 15.*

Eodem modo Superior Religionis nullius indiget 6 licentia, ut arbiter ſit, quia cùm ipſe ſuis ſubditis eam licentiam dare poſſit, poteſt quoque ea uti: ita per gloſſ. *verbo defenſor, in cap. de præſentium, ſuprà hac eadem cauſa, & quæſt.* reſolvunt Fulv. Pacian. *conſ. 162. ex n. 175. uſque ad n. 180. tom. 1.* Sanchez *dict. cap. 13. num 58.*

Immò & Monachi ſimplices habentes aliquam adminiſtrationem, 7 aut aliquem Prioratum, poterunt arbitri, & arbitratores abſque Abbatis licentia eſſe, quia tunc ſunt quaſi emancipati à ſuo Abbate, ita ex Fulv. Pacian. tenet Sauch. *d. cap. 13. n. 57. in fine.*

An Monachus poſſit eſſe tutor de licentia Prælati, 8 ſolet ab aliquibus dubitari; de teſtamentariis, & dativis nullum dubium eſſe poteſt, cùm id eis expreſsè interdicatur *in cap. ult. 86. diſt. & in authent. de ſanctiſſ. Epiſcopis, §. Deo autem amabiles, collat. 9.* De tutela verò legitima tota eſt difficultas, quidam enim exiſtimant Monachos nullo modo poſſe cogi ad eam ſuſcipiendam, ac ſi velint eam ſuſcipere, id eis integrum eſſe, ex quorum numero ſunt gloſſ. *in verbo tutelas, num. 2. in ſolut. d. cap. ult.* Angel. *verbo tutela, num. 1.* Sylveſt. *eodem verbo, q. 3.* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 12. cap. 11. quæſ. 3.* Sed alii meliùs ſentiunt, nec legitimam tutelam integrum eſſe Monachis ſuſcipere, ut expreſsè habetur *in dict. §. Deo amabiles,* & tenent Gregor.

Lop.

Lop. *per text. ibi, in l.14. verbo non puede, tit. 16. part. 6.* Molin. *de juſtit. tract. 2. diſp. 221. col. 3. verſ. Religioſus tutor,* Coſta *de remed. ſubſid. remed. 72. n. 7.* quos refert & ſequitur Sanch. *d. lib. 6. cap. 14. n. 24.*

9 *Niſi quod Monaſterii expoſcit utilitas.*] Utilitatis Monaſterii nomine in præſenti materia quidam intelligunt eam utilitatem debere eſſe directam, utpota ſi tractetur de rebus Monaſterii conſervandis, aut in judicio petendis, aut defendendis, & ideò dicunt non cenſeri utilitatem Monaſterii, ut propter eam licitum fiat Religioſis patrocinari, aut procurare ſi velint, & circa alienas cauſas id munus in judicio obire, ſi inde lucrum obveniat Monaſterio quantumvis pauperi, ac ære alieno gravato, ex quorum numero ſunt Butr. Cardin. Anchar. Imol. & Bellam. *in d. c. 2. de poſtulando,* Sylveſt. *verbo Advocatus, quæſt. 7.* Chriſtophor. de Paee *ad leges ſtyl. l. 6 ſchol. unico, num. 8.* Alii verò rectiùs ſentiunt ſufficere utilitatem eam indirectam Monaſterii indigentis ad magnam paupertatem ſublevandam, & æs alienum ſolvendum, ut Religioſus id munus obeat, ita Navar. *commento 2. de Regular. num. 6.* Guillelm. Redoan. *de ſpol. Eccleſiaſt. q. 2. n. 16.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. gloſſ. 2. n. 33.* Sayrus *in clavi Regia, lib. 12. cap. 22. n. 5.*

10 *Abbate ſibi nihilominus imperante.*] Ergo requiritur licentia obtenta, quia non dicitur Abbas imperare ex eo ſolùm, quod ab illo licentia petatur, niſi illam concedat, ut per Sanchez *dict. lib. 6. cap. 23. n. 5. & 6.* reſolvit quod ante licentiam poteſt inſtitui Religioſus procurator, at ipſe acceptare non poteſt, donec licentiam obtineat: & *num. 7.* ſubdit ſufficere tacitam licentiam, & *num. 8.* addit quod poteſt hanc licentiam concedere Superior immediatus Religionis.

11 Abbas tamen ipſe ſicut poteſt dare ſubditis licentiam hujus muneris obeundi, ita & ipſe poteſt illud obire, ut tradunt gloſſ. *verbo defenſor, in d. cap. præſentiam,* Nav. *commento 2. de Regularib. n. 64.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. c. 11. quæſ. 9.* & alii plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. cap. 13. n. 18.*

Cap. Legi XXXVI. *Auguſt.*

1 GLoſſ. *verbo inſtructio, in præſenti text.* quamvis inſinuare videatur in Monacho bonitatem, & non ſcientiam eſſe neceſſariam, nihilominus hodie & Monachi, & clerici debent eſſe ſcientia ornati, ſed minor requiritur in Monachis, hos enim benè legentes, & cantantes, etſi in lingua Latina aliquatenus deficiant, tuta, & ſecura conſcientia poteſt Epiſcopus ordinare; regulariter enim loquendo non ordinantur ad curam animarum habendam, ſed ſolummodò ad aſſiſtendum choro, diviniſque officiis, & ad miniſtrandum Altari, faciendáque rem ſacram, remanétque in illis ſpes de comparanda tali ſcientia, & cognitione neceſſaria ad ſuum munus, & officium peragendum propter continuam inſtructionem, quæ hiſce de rebus habetur in cunctis Religionibus, quare ita tenet Majol. *de irregul. lib. 1. cap. 31. n. 5.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 3. cap. 2. num. 24.* Henriquez *in ſumma, lib. 10. de ſacram Ordinis, c. 16. in fine,* Carol. de Graſſis *de effect. clericalib. in prælud. num. 64.* Portel. *in dub. Regular. verbo Ordines ſacri, n. 6.* Fr. Ludov. Miranda *in man. Prælat. tom. 2. q. 8. art. 7. concl. 1.*

Cap. Si quis laïcus ij. XLII.

Ex Moguntin. Concil.

1 IN Concilio Moguntinenſi relato *in hoc text.* ſtatutum invenitur, quod delegans alicui res ſuas, decimationum proventum priori Eccleſiæ auferre non poterit, refert Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 17. n. 22. & cap. 12. n. 4.*

Unde ex hoc text. vulgò colligitur, quod penſio eſt onus reale, & cohærens beneficio, ut per Gig. *de penſion. q. 39. n. 5. & 6. & q. 40. n. 1.* Decian. *conſ. 37. n. 14. vol. 2.* Rot. *deciſ. 17. num. 3.* apud Farinac. *part. 2. recent. & deciſ. 352. n. 1. eadem part. 2.* meipſum *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 120. n. 1. ſecundùm Lugdun. impreſſ.* 1

Cap. Eccleſiæ, & ſeq. XLIII.

Ex Cabilon. Concil.

EX Concilio Cabilonenſi, & Vormatienſi colligit Gratian. antiquiores Eccleſias propter novas non eſſe decimis privandas, refert Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 17. n. 28.* Verùm quando Eccleſia Baptiſmalis conſentit aſſignationi limitum, & fundationi novæ Parochiæ, tunc cenſetur remiſiſſe jus decimandi, & alia jura parochiæ quoad illam portionem limitum, qui novæ Eccleſiæ aſſignati ſunt. Rebuff. *de decimis, quæſt 6. n. 20.* & ex Tind. & Cardin. reſolvit Monet. *in ſimili tract. cap. 7. n. 30.* ita ut Eccleſia Parochialis denuò erecta fundatam habeat intentionem ſuper decimis contra Eccleſiam antiquiorem, cui priùs decimæ debebantur, ut ſæpè cenſuit Rot. & ſignanter *in Mediolanen. decimarum S. Iuliani, 16. Ianuarii* 1613. coram Reverendiſſ. D. Patriarcha Pamphilio, ubi ſubdit hoc procedere quando diſmembratio eſt facta ſimpliciter, non autem quando eſt facta cum clauſula, *ſine præjudicio alicujus.* Verùm de illa concluſione, an ſcilicet decimæ abſque alia aſſignatione, & diſmembratione facta per Epiſcopum tranſitent ipſo jure in Eccleſiam Parochialem noviter erectam, dubitavit eadem Rota *in Mediolanen. decimarum de Carlatio, 18. Martii* 1616. coram bonæ mem. Andrea, propter Concil. Trident. *ſeſſ. 21. de reformat. cap. 4.* ibi, *aſſignetur competens portio arbitrio Epiſcopi,* &c. & ideò cauſam remiſit ad Illuſtriſſimos Sacræ Congreg. Concilii Trident. Interpretes, qui partibus auditis de anno 1617. cenſuerunt decimas ad Eccleſiam Matricem pertinentes non tranſire ipſo jure in Parochialem Eccleſiam noviter erectam, ſed remanere apud Eccleſiam Matricem, niſi eas Epiſcopus novo Parocho ad præſcriptum Concilii aſſignaverit. 1

Cap. De Decimis XLV.

PRobat hic text. decimas Baptiſmali Eccleſiæ deberi, ut per Rebuff. *de decim. q. 6. à num. 9.* Monet. *in ſimili tract. cap. 7. n. 27. cum ſeqq.* ubi à *n. 4.* declarat quæ dicatur Eccleſia Baptiſmalis. 1

Cap. Queſti ſunt XLVI.

Ex Moguntin. Concil.

IN Concilio Moguntinenſi ſtatutum fuiſſe ne Epiſcopi, & Abbates de propriis prædiis decimas perſolvant, refert Gratian. *in præſenti,* de quo vide Rebuff. *de decim. quæſt. 5. num. 16. & 17. & quæſt. 14. n. 39.* Monet. *in ſimili tract. cap. 5. n. 6. cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 17. num. 13. cum ſeqq. & num. 30. & cap. 22. à princ.* 1

In gloſſ. *Coloni,* ibi, *Partiarii qui partem fructuum percipiunt, tales enim pro ea portione, quam ipſi percipiant, tenentur dare decimas, & domini eorum pro ea* 2

quam

quam ipſi percipiunt. Ita Rebuff. *d. q.5. n.16.* Azot. *inſtitut. moral. part.1. lib.7. cap.35. quaſt...* Monet. *d. tract. cap.5. n.2.*

Cap. Decimas XLVII.

Paſchal. II.

1 PAſchalis II. relatus *in hoc text.* ſtatuit ut de propriis laboribus Monachi, & Canonici decimas ſolvere cogantur: quales autem Canonici hodie, & alii Religioſi ſint per Summorum Pontif. privilegia à decimarum ſolutione exempti, latè oſtendit Aſcan. Tamburin. *de jure Abbatum, tom.1. diſp.15. q.8. n.8. cum multis ſeq.* & poſt illum ego ipſe *de officio, & poteſt. Parochi, cap.28. §.3. ex n.21.* Cætera circa materiam hujus text. vide apud Rebuff. *de decim. q.7. à n.1.* Soar. *de Relig. tom.1. tract.2. lib.1. cap.18. n.3.*

Cap. Et temporis XLVIII.

Gregorius.

1 GLoſſ. notabilis *verbo uniri, in preſenti text.* declarat tres uniendi modos, de quibus latè Mil. *in repert. verbo unio Eccleſiarum fit tribus modis,* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.5. §.7. n.26. cum ſeq.* Azor. *inſtitut. moral. part.2. lib.6. c.28. q.2.* Nicol. Garc. *de benefic. part.12. c.2. n.7.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.7. cap.29. n.146.* Filliuc. *tract.41. de benef. cap.3. à n.121.* & alii per me citati *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.5. alleg.66. n.2.* & noviſſimè *in tract. de jure Eccleſiaſtico, lib.3. cap.16. de unionibus benef. paulò poſt princ. in verſ. tribus potiſſimùm,* Alvarez de Valaſco *de privileg. pauperum, part.1. q.12.*

2 In ead. gloſſ. ibi, *Tertio modo poteſt,* &c. Refertur hîc tertius modus uniendi duas diœceſes, vel Eccleſias quoad caput, & gubernatorem, ut utraque remaneat cum ſuis propriis bonis, & juribus diſtinctis, & ſeparatis, & non communicatis, ut priùs, ac habeat unum duntaxat Epiſcopum, & Rectorem, & quælibet retinet ſua privilegia, jura, & ſtatuta, ut per Mandoſ. *in reg. 12. de unionibus, q.1. n.4. & conſ.27. num.3.* Gonzal. *dict. gloſſ.5. §.7. num.30.* ubi exemplificat in Epiſcopatu Viterbii, & Tuſcan. quia licèt ſint duæ diœceſes, unus tamen ſolus Epiſcopus eſt, & cùm ille reſcribit ſuper concernentibus juriſdictionem, & adminiſtrationem Epiſcopatus Viterbien. ſe nominat Epiſcopum Viterbien. & Tuſcanen. ſi verò ſuper concernentibus Epiſcopatum Tuſcanen. ſe inſcribit Epiſcopum Tuſcanen. & Viterbien. ſemper anteponendo nomen illius diœceſis, in qua conſiſtit res de qua agitur, de quo etiam S. Congreg. Concil. *in cauſa civit. Caſtellana, & Hortana,* 8. *Iunii* 1624. quam tranſcripſi *d. cap. 16. ante §.1.* Quæſtio autem fuit an pro his Epiſcopatibus Viterbien. & Tuſcanen. ſic æquè principaliter unitis, unus tantùm, ubi Epiſcopus ſedem habet, ſit conſtituendus Vicarius generalis, de qua ex profeſſo agit Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.4. cap.655. per tot.* & aliqua dixi ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.3. alleg.54. num.131.* De his omnibus vide quæ dixi *in collectan. Bullarii, verbo...*

3 Unde infero ad unionem Regnorum, ut ſi aliquæ provinciæ de novo quæſitæ, & alicui Regno acceſſoriè unitæ ſint, unum & idem Regnum cenſeantur, iiſdemque legibus, juribus, & privilegiis gubernantur, & gaudere debent, Gregorius Lopez *l.4. tit.12. & l.27. tit.7. part.1. & l.7. tit.20. part.3.* Aviles *ad c. Prætor. in proœmio, verbo Iſtas, ex num.1. ad 14. & cap.6. verbo y ſu tierra, num.5.* Lavor. *conſ.79. num.13.* Vincent. de Franchis *dec.506. n.11.* Mieres *de majoratu, part.2. q.5. à num.11.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.5. §.7. n.119. cum ſeqq.* Joan. Baptiſta Valenzuela *conſ.82. n.70. & conſ.79. num.39.* Lazarte *de decim. vendit. in præfat. n.20.* ubi agit de provinciis novi orbis. Verùm quando plura Regna æquè principaliter uniuntur, unumquodque retinet, & conſervat jura, & privilegia ſua, ut de noſtro Regno Portugaliæ agentes advertunt Aguirre *in apologia, p.4. num.55.* Didac. de Britto *in cauſa majoratus Regiæ Coronæ, q.1. n.13. & 20.* Gabr. Pereira *Luſitan. dec.2. num.2. cum ſeqq.* Et de Regno Aragoniæ, Joſeph. Seſſe *deciſ.113. num.20. part.2.* Et de Regno Valentiæ, Leo *dec.2. n.34. part.1.* Et de Neapolitano, & Siculo Franc. Milanen. *deciſ.2.* Camill. Borrel. *in ſum. omnium deciſ. tom.1. tit.43. n.158.* Gizzarel. *Neapol. deciſ.43. n.23. & 29.* Et de Ducatu Mediolani Lancell. Gallia *ad conſuetud. Alexand. in præfat. n.94.*

Cap. Poſtquam XLIX.

VVlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quod duos Epiſcopatus in unum ſola Sedes Apoſt. valet redigere, ut tenent citati per me *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.3. alleg.50. n.5. ſecundùm Lugdunen. impr.* Et quomodo in utroque Epiſcopus ſe gerere debeat, & in quo ſit celebranda Synodus, ac conficere Chriſma, & cauſas utriuſque cognoſcere, & decidere, ac reſidere poſſit, & valeat, magiſtraliter docet S. Congreg. Concil. *in cauſa civitatis Caſtellana, & Hortana,* 8. *Iunii* 1624. quam tranſcripſi *in tract. de jure Eccleſiaſtico, lib.3. cap.16. de unionibus benefic. ante §.1.* 1

Cap. Præcipimus LIII. *Greg. jun.*

ALlegatur hic text. ad hoc quod ſolus Papa Eccleſiam erigit, & conſtituit in Cathedralem, ut per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de erect. in Eccleſiam Cathedralem, n.1. & 5.* Azor. *inſtitut. moral. p.2. lib.5. c.29. quaſt.25. in princip. & lib.6. c.30. quaſt.2. & 4.* Gambar. *de officio, & poteſt. Legati de Latere, tit. de variis Ordinariorum nominibus, n.60.* Nicol. Garc. *de benefic. part.12. cap.5. n.1.* Monet. *de commut. ultim. volunt. c.11. n.251.* ubi *num.252.* idem dicit de erectione Eccleſiæ Cathedralis in Metropolitanam, latè Lotter. *de re benef. lib.1. q.11. à princ.* ubi *num.23.* ex hoc text. colligit cauſam erectionis ex quantitate, & loco æſtimandam eſſe, nimirum ex quantitate animarum, quæ talis ſit ut unus Paſtor ei non ſufficiat. 2

Cap. Plures Baptiſmales LIV.

Ex Concil. Tolet.

IN Toletano Concilio relato *in hoc text.* legitur in una terminatione plures Baptiſmales Eccleſias eſſe non poſſe, de quo Rebuff. *de decimis, q.6. n.8.* Monet. *in ſimili tract. c.7. ſub n.4.* ubi etiam declarat quæ dicatur Eccleſia Baptiſmalis, quod ego tradidi *de jure Eccleſiaſtico, lib.2. cap.1. in verſ. Eccleſia alia.* 1

Cap. Statuimus LV. *Anaſtaſ.*

ANaſtaſius Papa relatus *in hoc text.* ait Communione privandum, qui decimas, vel oblationes extra Epiſcopi conſcientiam tenere voluerit, de quo vide Rebuff. *de decim. q.6. n.3. 9. & ſeq. & q.7. n.4.* Soar. *de Relig. tom.1. tract.2. lib.1. c.5.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.7. cap.37.* 1

In gloſſ. *Oblationes.* Hæc gloſſ. quærit utrùm detur 2
præceptum

præceptum de ſolvendis oblationibus, in quo dubio ſecurè tenendum, oblationes non deberi ex præcepto, cùm id in ſacris Canonibus nuſquam appareat, ut docent Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 7. *quæſt.* 11. Leſſ. *de juſtit. lib.* 2. *cap.* 39. *dub.* 6. *num.* 34. Soar. *d. cap.* 5. *num.* 2. limitatur tamen hæc opinio in quatuor caſibus enumeratis à S. Thom. 2. 2. *q.* 86. *art.* 1. Primus eſt cùm debentur per modum cenſus, penſionis, aut conventionis antea factæ cum Eccleſia: Secundus cùm debentur ex teſtamento, legato, donatione, voto, &c. Tertius quando miniſtri Eccleſiæ non habent congruam ſuſtentationem: Quartus cùm alicubi oblationes conſuetudine ſunt introductæ, ſequuntur Azor. & Soar. *citatis locis*, ſubdens ipſe Soar. *num.* 7. circa tertium caſum eſſe advertendum obligationem, de qua *ibi*, verificari quando neceſſitas miniſtrorum oritur ex eo, quod Parochiani non ſolverent decimas ſufficientes ad ſuſtentationem, nam ſi ſolverent, non daretur talis obligatio, additque *num.* 8. non currere hanc obligationem Parochianis quando adeò pauperes & tenues ſunt, ut non poſſint conferre ad congruam Parochi ſuſtentationem. Circa verò ultimum caſum advertendum hanc conſuetudinem, licèt à principio voluntariam, & minimè obligatoriam, ſenſim poſſe habere vim legis, & obligare, quia accepta eſt, & præſcripta ut obligatoria, ita Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 140. Azor. *d. lib.* 7. *cap.* 30. *q.* 12. Leſſ. *d. lib.* 2. *cap.* 39. *dub.* 6 *n.* 34. Soar. *d. cap.* 5. *n.* 12. ubi *n.* 21. & Leſſ. *n.* 39. *citato loco*, addunt ad hujuſmodi præſcriptionem ſufficere decennii tempus.

Cap. In Canonibus LVII.

Symmachus Epiſc.

1 EX hoc text. *in verſ. iniquum enim*, &c. Colligit Cov. *in reg. peccatum, part.* 1. *in initio*, *n.* 6. teneri Prælatos bona, & patrimonium Eccleſiæ repetere ab iniquis poſſeſſoribus, & ea illæſa ſervare, alioquin mortaliter peccare.

SUMMARIUM.

1 *Decimæ prædiales ſolvi debent ſtatim ac fructus collecti ſunt.*
2 *Conſuetudo valet quod decimæ prædiales non ſolvantur ſtatim, ſed certo tempore.*
3 *Decimæ perſonales regulariter debentur ſolùm in fine anni.*
4 *Decimas in horrea Eccleſiæ an deferre debeant ruſtici, oſtenditur.*

Cap. Revertimini LXV. *Hieron.*

1 DE primitiis quod ſunt de neceſſitate ſolvendæ, tradunt Hieron. Carat. *in opuſculo de juribus Paroch. tit.* 4. *cap.* 3. noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris canon. ad tit. de decimis*, *n.* 40. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Parochi, cap.* 27. *à n.* 4.

In gloſſ. *Annus expletus*, ibi: *Non tamen finis anni exſpectandus eſt, ut tunc decimæ præſtentur*, &c. Notatur ad hoc quod decimæ prædiales ſolvi debent ſtatim ac fructus collecti ſunt, ut per Zanchin. *de privileg. Eccleſ. privil.* 120. *n.* 11. Rebuff. *de decimis, quæſt.* 12. *n.* 2. Monet. *in ſimili tract. cap* 6. *n.* 8. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 35. *quæſt.* 16. latè meipſum *de officio, & poteſt. Parochi, cap.* 27. §. 2. *n.* 21. & noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris canon. ad rub. de decimis*, *n.* 10.

2 Valebit tamen conſuetudo quod decimæ prædiales non ſolvantur ſtatim, ſed certo tempore, Rebuff. *d. q.* 12. *n.* 3. & *q.* 13. *n.* 52. Monet. *d. cap.* 6. *n.* 15.

3 In ead. gloſſ. ibi, *In perſonalibus tamen*, &c. Notatur ad hoc quod decimæ perſonales regulariter debentur ſolùm in fine anni, ut per Rebuff. *d. quæſt.* 12. *num.* 4. ubi ait quod ſi intra annum ſolvantur, non poſſunt à Parocho recuſari, Franc. Viv. *Neapol. deciſ.* 4. *num.* 35. Azor. *d. quæſt.* 16. Monet. *d. cap.* 6. *n.* 11. *cum ſeqq.* ubi *num.* 15. *in fine*, ait conſuetudinem eſſe apud Venetos de ſolvendis decimis perſonalibus in articulo mortis.

4 In gloſſ. *in horrea*, ibi, *Arg. quod ipſi ruſtici debent deferre in horrea decimas ad ipſas Eccleſias.* Ita Covar. *lib.* 1. *var. cap.* 17. *n.* 8. *verſ. octavò*, Perez *l.* 3. *tit.* 5. *lib.* 1. *Ordinam. pag.* 133. Vincent. de Franch. *deciſ.* 124. *n.* 1. Franc. Viv. *deciſ.* 4. *n.* 33. Cened. *ad Decretum, collect.* 66. *num* 44. ubi ait ſervandam eſſe in hoc conſuetudinem diœceſis, in qua decimæ colliguntur, quo caſu hanc ſententiam procedere poſſe dixi *d. tract. de officio, & poteſtate Parochi, c.* 28. §. 2. *n.* 24. latè Monet. *de decim. cap.* 6. *à num.* 1. ubi *num.* 2. ſubdit quod non poſſunt laici decimas ſolventes fruges aſportare donec clerici, quibus ſolvendæ ſunt decimæ, certiores fiant de collectione, & *num* 5. dicit quod ſi horrea ſunt ad hoc deputata, debent decimæ in illa horrea, vel ubi de hoc adſit conſuetudo, debent in horrea clericorum portari, aliàs ſecus.

In gloſſ. *Suas*, ibi: *Si ergo ſua ſunt, rei vendicatio intentabitur pro eis.* Vide Rebuff. *de decimis, q.* 9. *n.* 6. & 7.

SUMMARIUM.

1 *Decimæ Sacerdotibus ſunt tradendæ.*
2 *Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt de illicitè acquiſitis.*
3 *Iudæi non tenentur ad decimas perſonales.*
4 *Decima non ſolvitur ex legato, vel hæreditate, ſive ab inteſtato, ſive in extraneum, ſive in legitimum hæredem perveniat.*

Cap. Decimæ tributa LXVI.

Auguſtinus.

1 AUguſtinus *ſerm.* 219. *de tempore*, relatus *in hoc text.* ait quod decimæ Sacerdotibus ſunt tradendæ, de quo Rebuff. *de decim. quæſt.* 15. *n.* 19. Tiraquell. *de pœnis temper. cauſa* 44. *num.* 11. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 31. *num.* 2. latè ego ipſe *de officio, & poteſtate Parochi, cap.* 28. §. 2.

2 In gloſſ. *Negotio*, ibi, *Sed numquid de furto*, &c. Notatur ad hoc quod de illicitè acquiſitis decimæ prædiales ſolvendæ ſunt, ut per Rebuff. *de decimis, q.* 5. *num.* 11. Monet. *in ſimili tract. cap.* 4. *à num.* 39. Azor. *inſtitut. moral part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 35. *quæſt.* 13. Soar. *dicto cap.* 31. *num.* 5. vide quæ latè dixi *dict. cap.* 28. §. 1. *à num.* 29.

3 In ead. gloſſ. ibi, *Item nunquid Iudæi perſonales decimas debent*, &c. Vult hæc gloſſ. Judæos teneri ad decimas perſonales: ſequuntur Anchar. *in cap. de terris, ſub num.* 1. *de decim.* ubi Abb. *ſub num.* 6. Rebuff. *de decim. quæſt.* 5. *ſub num.* 2. *verſ. ſed oppono, in d. cap. de terris*, Sot. *de juſtit. lib.* 6. *quæſt.* 4. *art.* 4. Soar. *d. lib.* 1. *c.* 16. *num.* 4. *verſ. in qua*, latè Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2. *c.* 9. *per tot.* Fagund. *in præcepta Decal. præc.* 5. *lib.* 2. *c.* 1. *ex n.* 4. ego ipſe *d. cap.* 28 §. 3. *n.* 3.

4 In ead. gloſſ. ibi, *Item ex omnibus, quæ ex lucrativa*

cauſa habentur, dabuntur decima, ut de donatione ex legato, vel ſi extraneus inſtituitur in teſtamento, &c. Sequuntur hanc gloſſ. Sylveſt. *in ſumma, verbo decima, q.6.* & Azor. *d. cap.35. q.8.* Sed quod decima non ſolvatur ex legato, vel hæreditate, ſive ab inteſtato, & ſive in extraneum, ſive in legitimum hæredem perveniat, meritò tenent Rebuff. *dicto tract. q.8. n.31.* & Monet. *eod. tract. q.4. num.37.* vide quæ latè dixi *d. cap.28. §.1. ex n.18.*

Cap. Apoſtolicis LXVII. *Hieron.*

1 HIeronymus *in commento ad cap.3. epiſtola ad Titum in fine*, relatus *in hoc text.* ait ſe ipſum condemnare qui evangelizantibus neceſſaria ſubtrahit, refert Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. impubes, n.29. ff. de liber. agnoſc.*

Cap. Quoniam quicquid LXVIII. & ultim.

1 GLoſſ. *verbo non licere, in præſenti text.* ait quod jus decimandi, tanquam ſpirituale non poteſt laïcis competere, ut per Covar. *lib.1. variar. c.17. n.5. & 6.* Rebuff. *de decim. q.10. n.17. & 34. & q.13. à num.37.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.7. c.34. q.7.* Boër. *deciſ.224. n.1.* Suar. *de Relig. tom.1. tract.2. lib.1. c.25.* Monet. *de distribut. quotid. c.5. n.57.* Epiſcopus an & quando poſſit jus percipiendi decimas laïcis concedere, dixi latè *de officio, & poteſt. Parochi, cap.28. §.3. n.55. cum ſeqq.*

Quæstio III.

Summarium.

1 *Præſcriptio triennalis contra Eccleſias olim admittebatur, hodie verò quadragenaria requiritur.*
2 *Declarantur multa iura hac de re loquentia.*
3 *Præſcriptio quadragenaria in rebus Eccleſiæ inventa fuit à Iuſtiniano, quæ tamen cùm tunc eſſet Canonibus contraria, non fuit recepta.*
4 *Declaratur* cap. Sanctorum 3. de præſcript. & num. 5.

Cap. Per ſingulas I. cum ſeqq.

1 OLim contra Eccleſias triennalis præſcriptio admittebatur, ut *in hoc text. & in c.2. & in cap. ſicut, cum ſeqq. & in cap. ſi Sacerdotes, hac ead. cauſa, & quæſt. & in cap.1. 12. quæſt.2.* Sed jam hodie hujuſmodi Canones abrogantur jure noviori, quo attento ſola quadragenaria præſcriptio admittitur, ut *in cap.3. & in c. illud, & in c. de quarta,* & paſſim alibi, *de præſcript.* obſervant gloſſ. & communis *in præſenti,* Covar. *in reg. poſſeſſor, part.2. §.2. n.1.* ubi *n.2.* reponit veram literam, & intelligentiam *d. c. ſicut, cum ſeq.* quæ in vulgatis Codicibus corruptè legebatur.

2 Verùm obſtat maximè quod licèt hæc explicatio conveniat text. *in præſenti, & in cap.2. & in cap. placuit, il 1. hac ead. q. & in d. cap.1. 13. q.2.* quæ olim antiquiſſimis temporibus emanarunt à Concil. Chalcedonenſi celebrato prope annum Domini 460. & à Gelaſio I. qui vixit propè annum 500. ut conſtat ex hiſtoriis, & colligitur ex *cap. poſt quingentos, hac ead. quæſt.* nihilominus tamen non convenit textui *in d. cap. ſicut, & c. ſeq.* editis in Concil. Toletano IV. nec etiam *dict. cap. ſi Sacerdotes*, in Toletano IX. conſtat enim ex Chronicis, & hiſtoriis Toletanum IV. fuiſſe celebratum ſub Honorio I. circa annum Domini 630. & Toletanum IX. ſub Martino I. circa annum 650. quo tempore jam erat cognita, & ſola contra Eccleſiam recepta præſcriptio quadraginta annorum, quam *in auth. hac conſtitutio, & in auth. de eccleſiaſt. tit. §. pro temporalibus,* novè induxerat Juſtinianus, qui imperavit propè annum 530. & tandem receperat D. Greg. I. qui præfuit Eccleſiæ circa annum 590. *in cap. volumus 16. q.4.* quod deſumitur ex eod. D. Gregorio, *lib.1. epiſt.9. & in cap. quia indicante, de præſcript.* quod falsò tribuitur Alex. III. cùm verè ſit ejuſdem Gregorii I. ut refertur *tom.2. Concil. pag.913. cap.6.* & conſtat ex D. Gregor. *lib.6. epiſt.36.* ubi verba illius *cap.* originaliter referuntur.

Retenta tamen communi explicatione difficultas 3 ſupradicta reſolvi poteſt fatendo hujuſmodi præſcriptionem quadragenariam in rebus Eccleſiarum multò ante prædicta Concilia Toletana inventam à Juſtiniano *in dictis Authenticis*: ſed quia hujuſmodi conſtitutiones ſolam quadragenariam admittentes non reperiebantur receptæ jure Canonico, immò repugnabant Concilii Chalcedonenſis antiquiſſimi, & notiſſimi, & inſuper plerìſque Gelaſii I. decretis, quibus tricennalis præſcriptio contra Eccleſiam indiſtinctè admittebatur, meritò Patres in utroque Toletano Conc. congregati illis decretis adhærentes tricennalem præſcriptionem contra Eccleſiam præceperunt, quadragenariam verò à Juſtiniano inventam, ſed Canonibus contrariam rejecerunt. Nec ad rem facit quod jam tempore illorum Conciliorum D. Gregorius quadragenariam admiſerat, ut patet ex præcitatis Capitulis, ſiquidem cùm epiſtolæ ex quibus illa deſumuntur, ad certa quædam loca, & illorum Epiſcopos directæ fuerint, & in volumen juris redactæ non eſſent, vel probabiliter ignorabantur, vel dubium erat an per illas Gregorius abſolutè, & generaliter voluerit recedere à Sanctiſſimis decretis Concilii Chalcedonenſis, & Gelaſii, quem intellectum ſatis inſinuat *cap. illud, de præſcript.* ibi, *volumus te ſcire, & tenere*, &c. quaſi antea id ſatis ſcitum, & cognitum non eſſet, nec indiſtinctè teneretur, & nulla inter Canones antiquos eſſet certa, & expreſſa lex Canonica, quæ abrogatis Chalcedonenſis, & Gelaſii decretis ſolam quadragenariam præſcriptionem admitteret. His conſequens eſt quod licèt Juſtinianus olim in aliquibus caſibus contra Eccleſiam centum annorum præſcriptionem conceſſerit *in l. ult. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* quam poſtea generaliter, & indiſtinctè in omnibus ſervari voluit *in Authent. ut Eccleſia Romana*, & tandem utramque conſtitutionem revocavit *in Authent.* hæc conſtitutio innovat, nihilominus tamen quamvis ille non revocaſſet, neutra in rebus Eccleſiæ erat obſervanda, quia utraque adverſabatur ſacris Canonibus tam antiquis Concilii Chalcedonenſis, & Gelaſii, qui tricennalem; quàm aliis, qui poſtea jure noviori quadragenariam præſcriptionem contra Eccleſias indiſtinctè præceperunt.

Non obſtat textus *in cap. Sanctorum 3. de præſcript.* 4 ibi, *per triginta annos*, quia reſponderi poteſt cum *gloſſ. in cap.1. 16. q.4.* illum textum non agere de rebus Eccleſiarum, ſed de rebus Epiſcoporum, vel clericorum patrimonialibus præſcribendis: quam gloſſæ ſententiam ſequuntur Doctores communiter, ut per Abb. & Felin. *ibi*, Roman. *ſing.458.* Covar. *lib.1. variar. cap.4. num.3.* Perez *ad l. 8. gloſſ.1. tit.2. lib.1. Ordin.* Tiraquel. *de præſcript. §.1. gloſſ.10. in fine.* Sed non placet is intellectus, tum quia repugnant verba illius text. ibi, *ad ſingulas provincias noſtrorum fratrum*, &c. conſtat enim hujuſmodi res patrimoniales

non

non pertinere ad provincias,ſed ad perſonas,tum quia adverſantur verba illa, *Sanctorum Patrum*, &c.& alia quæ habentur *tom.2.Concil. inter decreta Alexand. III. ſub hoc tit. pag.912. cap.7.* ubi refertur ille text. & in principio dicitur præſcriptionem tricennalem, de qua *hic*, non tantùm ſacris Canonibus, verùm etiam legibus humanis irrefragabiliter comprobari, & tamen nullibi reperitur Canonis, aut legis auctoritas, quæ triginta annorum præſcriptionem exigat in rebus patrimonialibus Epiſcoporum, vel clericorum præſcribendis.

5 Quare rejectis hoc intellectu, & aliis, quos præſtant *gloſſ.2.& 3. in d.cap. Sanctorum,& gloſſ.3.in d.c. illud,& gloſſ.verbo triginta,in d.cap.1.13. quæſt.2.* communiter intelligitur *dictum cap.Sanctorum*,ut procedat attento tempore antiquorum Canonum, de quibus in principio hujus text. ac ſubinde jam hodie non teneat,ſed jure noviori abrogetur, ita *gloſſ.2. in d.cap. illud*, Covar. *d.p.2. § 2.n.2.* Et confirmatur, quia probabilius videtur text.*in d.cap.Sanctorum*,non eſſe Gregorii, ſed Gelaſii, quia verba quæ habentur *in dict. cap.7.* (ubi ille text. refertur abſque nomine Pontificis) apertè dicunt eam conſtitutionem in Concilio editam fuiſſe, & per illam confirmari leges humanas, quæ contra Eccleſiam tricennalem præſcriptionem ſtatuerunt, id quod nullatenus poteſt accommodari Gregorio, tum quia in Conciliis ſub illo celebratis,quæ habentur *lib.4.epiſtol.cap.88.* & iterum *lib.12. in fine*, non refertur hæc conſtitutio, immò nec verbum ullum ea de re habetur,quia conſtat tempore Gregorii leges humanas,quales erant leges Juſtiniani Imperatoris, non tricennalem, ſed quadragenariam præſcriptionem agnoviſſe, & tamen tempore Gelaſii non tantùm ſacri Canones ex Concilio Chalcedonenſi,ſed etiam leges humanæ, quæ hodie non habentur in Codice Juſtiniani, tricennalem præſcriptionem admittebant contra Eccleſiam, *cap. Præſulum,verſ.illud, hac ead.quæſt. d.cap.1.13. quæſt.2.* Nec dicas quod illa Decretalis juxta hunc intellectum jam correcta ſuperfluit, nec debeat à Gregorio IX. redigi in volumen Decretalium ubi reperitur, immò reſecari, juxta *proœmium earundem Decretalium*,ibi,*reſecatis ſuperfluis*,quia licèt fateamur text. illum reſpectu triginta annorum hodie eſſe correctum; nihilominus tamen vim habet, & non ſuperfluit,quatenus in fine probat neceſſariam eſſe poſſeſſionem quietam, & ſinceram, hoc eſt,bona fide, & continuam abſque interruptione; & rurſus dum probat præſcriptionem longiſſimi temporis, qualis eſt triginta, ſeu quadraginta annorum, interrumpi per proclamationem ſynodalem, ſicut per citationem, juxta *l.ſicut, C. de præſcript.30.* advertunt Imol.Panorm. *n.4.* & Doctores communiter *in d. cap. Sanctorum,gloſſ.4.*& omnes *in d.cap. illud*, & ad hunc effectum retulit Gregorius IX. illam Decretalem *in dicto cap.Sanctorum.*

6 Nec obſtat *cap.ſi de terra,de privileg.*quia reſpondetur prout latè dixi *in collect.ad eundem textum.*

Cap. Si Sacerdotes X.

Ex Tolet. Concil. IX.

1 VUlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quod præſcriptio dormit dum vivit Prælatus ille, qui rem Eccleſiæ temerè alienavit, vel aliquid aliud contra ſacros Canones, & in Eccleſiæ præjudicium fecit, quia ſcilicet dum is vivit perinde eſt (quoad hoc) ac ſi Eccleſia non haberet Prælatum,cùm habeat ad hoc inutilem, quem lex veroſimiliter non credit venturum contra id,quod temerè fecit,& ita hunc text.notant gloſſ. *verbo cauſa,in cap.1.de in integ. reſtit. in 6.* Roman.*ſing.267.* Rebuff. *in compend. alienat. num.37.* Balb.*de præſcript. 1.part.5.n.8.*Cald.Pereira *in l.ſi curatorem,verbo intra legitimum,n.5. C.de in integ. reſtit.minor.* Joan.de Valboa *in annuis prælectionibus Salmanticenſ.ad cap.1.de præſcript.n.32.*

Cap. Porrò XIV. *Ioan. VIII.*

GLoſſ.*verbo in cauſa,in præſenti text.*reſolvit poſſe Judæum præſcribere rem Chriſtiani, ut per Jaſ. *in rub.ff.de juſtit.& jure,n.10.* Rip. *in l.ſi inſulam, n.10. verſ.facit,ſecundum Felin.ff.de verb. oblig.* Balb. *de præſcrip.1. part.5. princ. in fine*, Tiraquel. *de jure primog. q.66.n.6.*Natt.*conſ.610.n.7.* Marquard.*de Iudæis,part.2. c.2.n.3.*Anton.Ricciul.*de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.2.c.14.n.13. & c.20.n.13.* Declaratur autem hæc reſolutio, ut non procedat in re Eccleſiæ; nam eam Judæus, vel alter infidelis præſcribere non poteſt,ut tradit hæc gloſſ.Roman.*conſ.489. n.3.*Ricciul. *d.cap.20.n.14.* 1

Cap. Placuit ij. XV.

Ex Concil. Africano.

DE materia, & intellectu hujus text. dixi *in collect.ad cap.1.n.2.de præſcript.* & latiùs addit.*verſ. ad tertium*, & *ibi* adductis addo noviſſimè D. Barboſ. *ad l.competit 6.C.de præſcript.30.*& Joan.de Valboa *in annuis prælect. Salmantic.ad c.1.de præſcript.* 1

Quæstio IV.

SUMMARIUM.

1 *Præſcriptio centenaria requiritur in rebus pertinentibus ad Romanam Eccleſiam.*

2 *Declaratur* text.in præſenti,& n.3.4.& 5.

Cap. Volumus II. *Gregor.*

GRegor. *lib.1.epiſt.9.*relatus *in hoc.tex.*videtur decidere in rebus pertinentibus ad Romanam Eccleſiam admitti præſcriptionem quadragenariam, in illis verbis, ibi: *qua triginta annis poſſediſſe repereris, nullam deinceps (etiamſi cui Sancta Romana Eccleſiæ competere potuit) patiaris ſuſtinere calumniam,*in quo difficilis reputatur, cùm in his in quibus contra Eccleſias inferiores procedit quadraginta annorum præſcriptio, requiratur centenaria contra Romanam Eccleſiam,ut probat text. *in cap.ult.16.q.3.& in cap.ad audientiam, & in c.ſi diligenti, de præſcript.* tradunt Balb. *in tract. illius tit. 1. p. princ. à n.16.* Covar. *in reg.poſſeſſor,part.2.§.1.n.6.* Piriel. *in auth.niſi,n.57.C.de bonis matern.* 1

2 Quare ad hunc text. varii ſolent præſtari intellectus, & in primis non ſatisfacit primus intellectus gloſſ.*verbo Eccleſia,in præſenti,*quia non conſtat in propoſito tractari de præſcriptione emphyteuſis conceſſæ per Romanam Eccleſiam, præſertim quia verba originalis apertè probant controverſiam,de qua hîc, extitiſſe inter Abbatem, & inter homines fundi Saloniaci, qui erat Eccleſiæ Romanæ, ac ſubinde ſi homines illi erant laïci, ut littera ſonat, quantumcunque eſſent emphyteutæ Eccleſiæ Romanæ, poterat jus emphyteuticum ad eoſdem ſpectans præſcribi tem-

pore ordinario, nec fuit neceſſaria quadragenaria præſcriptio, quæ contra Eccleſias, non verò contra privatos requiritur.

3 Sic ſimiliter non ſatisfacit communis intellectus, ſcilicet quod hic text. procedat in præſcriptione rerum Eccleſiæ inferioris exemptæ, & ſubjectæ immediatè Romanæ Eccleſiæ, in qua ſpecie ſufficit quadragenaria præſcriptio, juxta reg. *cap. illud, de præſcriptioa.* nec centenaria opus eſt, quamvis per conſequentiam videatur aliquid pertinere ad Romanam Eccleſiam, id quod intendunt *d. gloſſ. hic, verbo Eccleſia,* & alii antiquiores, ut per Archid. *hic,* gloſſ. *verbo principaliter, in cap. ad audientiam, de præſcrip.* ubi Abb. *à a.12.* Felin. *n.17. gloſſ. verbo generaliter, in c.2. de Capell. Monach.* Dec. *n.6. in cap. cùm dilecta, de confirm. utili,* poſt alios Covar. *in d. reg. poſſeſſor, part.2. cap.2. num.6. ante princip.* ſiquidem & is intellectus licet in ſe vetus ſit, non convenit huic text. in quo (ut apertè conſtat ex dicto originali) non agitur de præſcriptione contra Eccleſiam, ſed contra homines fundi ad Romanam Eccleſiam pertinentis, qui homines in hoc text. dicuntur actores Eccleſiæ, & in originali actores Sanctæ Eccleſiæ, id eſt, agentes cauſam, & partes Eccleſiæ Romanæ, cujus erat fundus, quem obtinebant. Accedit quia ex rebus Eccleſiæ exemptæ nihil pertinet ad Romanam, cui per illarum præſcriptionem nullum infertur, nec inferri poteſt præjudicium, ſecundùm communem *in d. cap. ad audientiam,* ubi Panor. *n.13.* per text. *in cap. cùm tempore, de arbitr.* ac ſubinde verba illa, *etiamſi cui Sanctæ Romanæ Eccleſiæ,* intelliguntur ratione fundi ad illam pertinentis, non verò ratione exemptionis, de qua *in text. verbo nullam.*

4 Omiſſis igitur aliis intellectibus, de quibus per *d.* gloſſ. *verbo Eccleſia, in præſenti,* probabiliter dici poteſt cum Ugone, & aliis antiquioribus, textum hunc continere aliquid gratiæ, quam Gregorius voluit facere Abbati & Conventui, remittens aliquid de jure ſuo in favorem illorum, itaut licèt contra homines prædictos, quatenus fundus ad eos pertinebat, ſufficeret ordinaria præſcriptio decem, vel viginti annorum, & quatenus ad Romanam Eccleſiam ſpectabat, centenaria jure requireretur, nihilominus tamen Pontifex *hic* quadragenariam admiſit contra utroſque, volens recedere à jure communi, tam in hoc articulo, quàm in alio, de quo per *gloſſ. ult. hic,* idque ſignificant verba illa, *volumus, &c. quæſtionem ipſam tali ratione diſcutere,* quæ oſtendunt voluiſſe Pontificem jus ſpeciale, non verò generale inducere, quamvis Gratianus aliud exiſtimaverit, dum hoc cap. in ſuum volumen redegit, citca juris auctoritatem, quam is text. habuiſſet, ſi in volumen Decretalium, Sexti, & Clementinarum à Pontificibus referretur, in ſimili *cap.2.* ibi, *etſi ad Romanam, de præſcript. lib.6.*

5 In gloſſ. *laconenſſam.* De materia hujus gloſſ. vide Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. num.69.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ.66.* Maſcard. *de probat. concl.1195. num.26.*

Quæstio VI.

Cap. Conſuetudo I.

1 Gloſſ. *verbo Eccleſia, in præſenti text.* ait quod ubi Princeps litigat cum ſubdito, cauſam de honeſtate delegare debet, ut per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.4. n.25.*

Cap. Si Epiſcopum III.

1 Allegatur hic text. ad hoc quod decima non poteſt retineri à Sacerdotibus ex eo quod ſint malæ vitæ, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo decima, num.14.* Rebuff. *de decim. quæſt.7. num.15.* Monet. *in ſimili tract. cap.7. num.32.* Delictum enim perſonæ in damnum Eccleſiæ converti non poteſt, Xuat. *alleg.26. num.4.* Duen. *reg.13. limit.12.*

SUMMARIUM.

1 *Prælatus Eccleſiæ præjudicare poteſt in quærendis, non in quæſitis.*

2 *Prælatus an poſſit repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, remiſſivè.*

3 *Caducitatem emphyteutæ Eccleſiæ an poſſit Prælatus, vel beneficiarius ſolus remittere.*

4 *Statutum laicorum an valeat in quærendis in præjudicium Eccleſiæ.*

Cap. Illud VIII. & ult. *Gelaſius.*

1 Gloſſ. *verbo meliorem, in præſenti text.* ait Prælatum Eccleſiæ præjudicare poſſe in quærendis, & non in quæſitis, ut per Dec. *conſ.588. Viſo puncto, n.15. & conſ.624. Copioſè, n.9.* Angel. *verbo emphyteuſis, n.21.* Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum, & uxor. §.47. n.5.* Ripa *reſp.62. In cauſa, n.8. & in l. legatum, n.9. ff. de legat.1.* Pute. *deciſ.519. in antiq. aliàs dec.507. in correctis, lib.2.* Molin. *de juſtit. tract.2. diſp.465.* Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n.23. verſ. octavò amplia,* ubi ſecus ſentit de acquirendis, quæ tranſeunt in Eccleſiam ipſo jure, Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo reſtitutio, differ. 25. n.1.* noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris canon. ad tit. de rebus Eccleſiæ non alien. n.27. in fine.*

2 Unde per hanc gloſſ. dicit Abb. *in cap. tua, num.9. de his, quæ fiunt à Prælat.* ſolum Prælatum poſſe repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, ad quod plures citavi Doctores *in collect. ad Extravag. ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alienan. inter communes, ſub n.5. verſ. utrum verò.*

3 An Prælatus, ſeu beneficiarius poſſit remittere per ſe ſolùm caducitatem emphyteutæ Eccleſiæ? Vide quæ dixi *in collect. ad cap. potuit, de locato, n.121.*

4 Utrùm autem in quærendis valeat ſtatutum laïcorum in præjudicium Eccleſiæ? Vide Dec. *in auth. caſſa, C. de ſacroſanct. Eccleſ. num.17.* Curt. ſen. *conſ. 27. num.8.* Covar. *in reg. poſſeſſor, p.2. §4. n.9. verſ. tertium,* Menoch. *uſufreq. cap.9.* Menoch. *conſ.350. n.6.* Cald. Pereira *de empt. cap.8. num.33. & 37. & conſ.48. n.2.* latè Cened. *pract. & canon. quæſt. lib.1. q.35. n.5.6.19. & 20.*

Quæstio VII.

Cap. Decimas j. I. *Greg. VII.*

1 Gregorius VII. in Concilio Lateranenſi *cap.7. lib.6. Regeſti,* relatus *in hoc text.* ait decimas à laïcis poſſideri non poſſe, ut per Covar. *lib.1. var. c.17. num.5. & 6.* Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part.1. conſid.41.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.7. c.34. quæſt.7. & cap.36. quæſt.2.* Rebuff. *de decim. quæſt.10. n.17. & quæſt.13. num.38.39 & 73.* Monet. *in ſimili tract. cap.5. n.57.*

*num.57.*Soar. *de Relig tomo 1 tract.2.lib.1.c.25. num.3.* cum aliis per me adductis *in tract.de officio, & poteſtate Parochi,cap.28.§.2.num.50.*nouiſſimè Joan.de Valboa *in annuis Academ. prælect. Salmanticenſ. ad c.7. de præſcript. à princ.*

Cap. Quicumque recognouerit IV.

Ambroſius.

1 SAnctus Ambroſius *in ſerm. Quadrageſima,* relatus *in hoc text.* ex quibus rebus decimæ perſoluendæ ſint, oſtendit, quod ego latè tradidi *de officio & poteſtate Parochi, cap.28.§.1.per tot.*

2 In gloſſ. *Quod minus,* ibi, *ſic nec in quantitate decimarum,* &c. Vide S.Thom. 2.2. *quæſt.87. art.1.* diſtinguentem inter liberationem à decima ſoluenda quoad quotam, & inter liberationem totalem, itaut prima præſcribi poſſit,non autem ſecunda; hanc diſtinctionem communiter eſſe approbatam aſſerunt Pariſ. *conſ. 25. num.21. lib.4.* Mench. *illuſtr. quæſt. cap 89. num.10.* quos refert D. Barboſ. *ad l.competit 6. num.78. Cod. de præſcript.30.* vbi *num ſeq.* dicit eſſe verum quod decima quatenus eſt neceſſaria ad ſuſtentationem Eccleſiæ, & miniſtrorum, præſcriptione non tollitur, quia jure naturali & diuino eis debetur.

Cap. Omnes Decimæ V.

Ex Concil. Rothomagenſi.

1 PRobat hic text. non ſoluentem decimas cùm teneatur, excommunicari poſſe, ac debere, vt per Moner. *de decimis,cap.8.quæſ.6. num.64.* Molin. *de iuſtit.tractat.2 diſput.756. num.4* Rot. *in Dertuſen. decimarum, 11. Maii* 1609.coram Cardin.de Marquemont. impreſſa per Marcheſ. *de commiſſion.p.1.pag.675. & in Motulen.decimarum 31. Ianuarii* 1614.coram Card. Sacrato, meipſum *de officio, & poteſtate Parochi, cap.28. §.4.num.15.* Concil. Trid.*ſeſſ.25.de reform. cap.12.* ibi, *excommunicetur.*

2 Intellige monitione præmiſſa, vt inſinuat text. *in præſenti,* & reſoluunt Perez *ad tit.5. lib.1. Ordin.pag.* 130. Rebuff. *de decim. quæſt.12. num.8. & 15.* Monet, *d.cap.8.num.69.* Azor. *inſtitut. moral. part.1.lib.7.c.24. quæſ.17.*Soar.*de Relig.tomo 1. tract.2.lib.1. c.37.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ.Curiæ Archiep.Neapolit part.4. deciſ.195. num.6.*ego ipſe *vbi ſup.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi non poſſunt decimas à ſuis ſubditis redimere, etiamſi ab eis in earum ſolutione iniuſtè vexentur, nec aliter eas ſoluere velint, & declaratur* num.6. & 7. cum ſeqq.

2 *Ius ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum poteſt quis redimere quolibet munere temporali.*

4 *Vtilitas vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum, aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbet regulariter iuſtam petendi cauſam ad effectum, vt hoc modo poſſit petens redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc vexationem requiſitis.*

5 *Lex humana quam poteſtatem habeat ad impediendas vtilitates ſubditorum neceſſarias, & ad vtendum eorum etiam inuitorum bonis ex iuſta ratione boni publici, remiſſiuè.*

Cap. Decimas iij. VII.

Ex Concil. Mogunt.

COllige ex text. Epiſcopos non poſſe decimas à 1
ſuis ſubditis redimere,etiamſi ab eis in earum ſolutione iniuſtè vexentur, nec aliter eas ſoluere velint; ita ſecundùm vnum intellectum Archid. *hic poſt princ. & in addit. ad gloſſ vlt.in cap.altare 1. quæſt.3.* gloſſ. *verbo accepit, poſt med. in cap.dilectus, il 1. de ſimon.* Soar. *de Relig.tom.1.tract.3.lib.4.c.50.ſub n.33.*

Verùm obſtat maximè, quia vel in hac iniuſta ve- 2
xatione ſubditi negabant Epiſcopo ius ſpirituale percipiendi decimas ſub prætextu quod propter eiuſdem iuris defectum ex aliquo peculiari vitio contingentem, non tenerentur ad earum ſolutionem eidem Epiſcopo faciendam, vel rurſus jus illud ſpirituale non diffitebantur, ſed eorum contradictio verſabatur ſolùm circa fructus earum decimarum temporales: atqui videtur quod in vno, & altero poterat Epiſcopus ſic iniuſtè à ſubditis vexatus eas redimere quolibet munere temporali. Igitur Concil. Moguntinum, de quo *hic*, non videtur benè oppoſitum conſtituere. Major conſtat ex ſufficienti partium enumeratione. Minor verò quoad primam partem probatur ex eo, quia generale videtur vt quilibet jus ſuum etiam ſpirituale, veluti circa beneficium Eccleſiaſticum, poſſit iniuſtè vexatus redimere licitè quolibet munere temporali,iuxta text. *in d.c.dilectus,* vbi gloſſ. *verbo accepit,* & Doctores *in c.Matthæus, de ſimon.* vbi plures citaui *in collect.* quoad ſecundam verò partem probatur,quia extra omnem ferè controuerſiam eſt, poſſe quemlibet jus ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum redimere quolibet munere temporali, juxta text. *in l. ſerui, C. ad leg. Iuliam de adulter. & in l. & generaliter, ff. de calumniat. & in ſumma, verſ. ſin autem, ff. de condict. indeb. l.2.ff. de condict. ob turpem cauſam,* junctis traditis per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de ſimon. in reſig. n.17.* conſtituentem non eſſe contra bonos mores redimere vexationem, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ.part.1. lib.2. cap.96. n.51.* cum aliis adductis per me *ad cap.mouet,22.quæſt.1.* Conſequentia benè colligitur.

Quare nonnulli ſupradicta difficultate oppreſſi fa- 3
tentur potuiſſe licitè Epiſcopos *in hoc text.* iniuſtam decimarum negationem,& ſolutionis vexationem redimere quolibet munere temporali, nec id *in hoc text.* prohiberi,ſed illud ſolùm ne ſubditi laici faciant hanc earum decimarum extorſionem, eámque per Epiſcopos prohibendam eſſe ne fiat,ſcilicet ab eiſdem laicis, atque ita eſſe intelligenda vltima verba huius text. ex aliorum intellectu, maximè Hugon. refert Turrecr. *in præſenti,ſub num.1.* Archid. *in princip.* Bellam. *ſub num.6.* Soar. *d.cap.50. num.33.* Verùm hic intellectus licèt videatur ſatis accommodatus ad hunc text. vt iudicat Soar. *loco proximè citato,* tamen non eſt frequentior, vt conſtat ex relatione Archid. Bellam. & Turrecr. *vbi proximè.*

Pro vera igitur huius text. intelligentia aduerten- 4
dum eſt, quod licèt vtilitas, vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum, aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbeant regulariter iuſtam petendi cauſam ad effectum vt hoc modo poſſit petens redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc redemptionem requiſitis, per ea quæ reſoluunt Sanch. *de matrimon.lib.7.diſp.95.n.7.cum ſeqq. & in præcepta Decal. tom.1.lib.2.c.41.num.5.cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom.2. tract.5.lib.3. c.13. à n.3.* Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.6.cap.2.ſect.1.q.2. col.pen.* tamen ſecus erit quando

eadem neceſſitas, vel vtilitas per aliquam legem fue-
5 rit ad eundem effectum improbata, tunc etenim illa non ſufficiet, nec erit cenſenda cauſa juſta ad petitionem, de qua loquimur, licitè faciendam, vt concluditur ex iis, quæ de poteſtate legis etiam humanæ ad impediendas vtilitates ſubditorum temporales, & ad vtendum eorum etiam inuitorum bonis ex juſta ratione boni publici, ſcribunt Doctores *in l. item ſi verberatum, §. 1. ff. de rei vend.* per text. *ibi, & in l. Lucius, ff. de euiction.* poſt alios Cou. *lib. 3. var. cap. 6. num. 6.* Pinel. *ad rub. C. de reſcind. vendit. part. 1. cap. 2. n. 14.* Anton. Gom. *l. 1. Tauri, à num. 11.* Mench. *illuſtr. lib. 2. c. 5.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſt. 65. n. 3.* tum etiam ex text. in ſpecie *in cap. 1. de vſuris in 6.* dum *in verſ. & quia,* prohibet ne vſurariis alienigenis locentur domus, quibus fœnebrem pecuniam valeant exercere, & in quod carum domini etiam ex cauſa vtilitatis, quam alioquin poterant ex illarum conductione percipere, non petant hanc conductionem ab huiuſmodi vſurariis, quamvis aliàs poſſent ab illis eam poſtulare ex cauſa dictæ vtilitatis, vtpote de ſe juſta ad petendum opus de ſe licitum, nempe dictam conductionem, juxta ea, quæ reſolvunt Molin. *de inſtit. tract. 2. diſput. 335. num. 5.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 12. c. 18. in princip.* Iacob. de Graff. *d. lib. 2. cap. 108. num. 3. & 4.* niſi hæc locandi, & conducendi vtilitas reſpectu alienigenorum eſſet ſpecialiter improbata per legem Canonicam *in d. cap. 1.*

6 Secundò aduertendum eſt quod inter caſus, in quibus dicta neceſſitas, vel moralis vtilitas improbatur à lege, itavt non præbeant juſtam cauſam petendi ſine peccato opus de ſe etiam licitum, vel indifferens à parato illud iniquè gerere, potiſſimum locum habet caſus, in quo ſubditi Epiſcoporum iniuſtè negarent debitam decimarum ſolutionem, hæc etenim vtilitas recipiendarum decimarum improbata eſt ſpecialiter à lege Canonica *in Concil. Moguntino,* de quo *in hoc text.* ad effectum ne Epiſcopi valeant eiuſdem vtilitatis prætextu decimas ſic iniuſtè negatas redimere pro aliquo munere temporali, vnde peccabunt ſi eas nihilominus redemerint, vt quia in eo infringunt juſtum legis præceptum, & prohibitionem, vt arg. *c. qui reſiſtit, 11. q. 3. & cap. omnis anima, de cenſib.* in ſpecie agentes de prohibitione huius text. tradunt Archid. *hic,* & Turrecr. *num. 2.* Soar. *d. cap. 50. num. 31.* Ratio autem huius prohibitionis ſolet multipliciter aſſignari, alia eſt vt mediante hac prohibitione poſſet habere locum repetitio muneris dati ab Epiſcopo pro redemptione decimarum, vt arbitrantur Archid. Bellam. & Turrecr. *vbi proximè*: altera verò, quæ magis placet, & poſt gloſſ. *verbo accepit, col. 2. poſt princ. in cap. dilectus, il 1. de ſimon.* aſſignatur à Soar. *d. c. 50. ſub num. 33.* videlicet ne ex hoc pernicioſo exemplo laici ſumant occaſionem faciendi Eccleſiæ, & ejus Prælatis ſimiles iniurias ſpe lucri prouenturi ex dicto munere temporali ſibi dati pro redemptione decimarum, neve ruſtici inde credant ſe jus earum habere dum ſibi aliquid datur, vt eas diu retentas perſoluant; tandem ne mali ſentiant aliquem dictæ ſuæ contumaciæ fructum contra rationem deſumptam ex reg. text. *in l. itaque fullo, ff. de furtis, & in cap. intelleximus, de judic.*

7 Ex quibus jam patet intellectus ad noſtrum text. vt ſcilicet dum juxta communem explicationem probat Epiſcopos non poſſe pro munere temporali redimere decimas à ſubditis eas ſibi iniuſtè negantibus, intelligendus ſit quod procedat non quidem ex capite ſimoniæ; nam hæc redemptio ſimoniaca non eſt, ſuppoſito quod ex parte ſubditorum dabatur promptitudo, & proteruia ad huiuſmodi negationem iniuſtam, & ex parte Epiſcoporum dabatur cauſa neceſſitatis, aut ſaltem moralis vtilitatis, juſta quidem ſecundùm ſe, niſi ſpecialiter à lege Canonica improbaretur ad hunc effectum redemptionis. Rurſus & ſuppoſito quod opus per Epiſcopos petitum, nempe ſolutio ipſa decimarum, erat de ſe licitum, neque ad illud, tanquam ad aliquid ſpirituale, referebatur datio illa temporalis, ſed ad ſummum referebatur ad fructus decimarum temporales, immò nec ad illos, ſed ſolùm ad iniuſtam illorum negationem, & ad impedimenta ſubditorum, vt ipſa per huiuſmodi dationem remouerentur, vnde facilè poſſet alioquin eſſe locus dictæ dationi, & redemptioni decimarum. Eſt ergo intelligendus text. *in præſenti,* vt procedat ex prohibitione ſpeciali fundata in rationibus ſuaſoriis, de quibus *ſuprà*, propter quas Concil. Moguntinum ſatius judicauit hanc iniuſtam decimarum negationem cohibere per remedia iuris ordinaria, & per recurſum ad Superiorem, quàm eam relinquere priuatæ redemptioni Epiſcoporum, cum tanto ipſorum, & Eccleſiarum, ac ipſiuſmet boni publici detrimento, quale in dictis rationibus deſignatur, vt in effectu aduertunt gloſſ. Archid. Bellam. Turrecr. & alii *proximè citatis locis.*

Amplia primò text. *in præſenti*, vt *ſuprà* intellectum, vt procedat non ſolùm in Epiſcopis, ſed etiam in cæteris Prælatis, & clericis inferioribus, quibus decimæ debeantur; nam dictæ rationes magis habent locum in his, vtpote minùs potentibus, & conſequenter magis expoſitis ad hanc ſubditorum iniuſtam decimarum extorſionem, & negationem, cui lex Canonica, de qua *in hoc text.* obviare intendit hac via in fauorem publicum Eccleſiæ, vnde nil mirum ſi eadem lex, quantumvis quoad verba loquatur de ſolis Epiſcopis, tamen quoad mentem extendatur ad Prælatos, & clericos inferiores; & ideò hanc ampliationem tenent Archid. & Turrecr. *in præſenti,* Bellam. *ad hanc cauſam 16. q. 7. ſub num. 6.* quicquid dicat Soar. *dict. cap. 50. num. 33. in fine.* 8

Amplia ſecundò dictam prohibitionem huius text. vt nec etiam de conſenſu, & auctoritate Epiſcopi poſſint Parochi, & cæteri Prælati inferiores ius ad decimarum exactionem habentes redimere illas à ſubditis laicis pro aliquo munere temporali, nam cùm ipſemet Epiſcopus *in eodem text.* prohibeatur per ſe facere huiuſmodi redemptionem, conſequitur quod nec etiam poterit in aliis authorizare, quia ſuppoſita ea prohibitione non habet ad hunc effectum auctoritatem legitimam quam aliis præſtet, vnde ſuccedit reg. text. *in cap. Daibertum, 1. q. 7. & in l. nemo plus juris, ff. de reg. juris,* cum concordantiis. 9

Cap. Omnes Baſilicæ X.

Ex Aurelianenſi Concil.

Multum allegabilis eſt hic text. ad hoc quod 1
omnes Baſilicæ præſumuntur illius Epiſcopi, in cuius diœceſi ſitæ ſunt, & ad hoc quod eo ipſo quod quis eſt Epiſcopus, eſt etiam ordinarius collator, vt per Roman. *conſ. 180. num. 4. verſ. habet enim Epiſcopus,* Feder. de Senis *conſ. 145. num. 6. ante fin. verſ. vnde ſi aliquis,* Rot. Bonon. *deciſ. 23. num. 2.* Maſcard. *de probation. concluſ. 167. & 173.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib. 7. q. 14. num. 2.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo beneficia, §. 2. pag. 38.* Rot. *deciſ. 447. n. 1. & deciſ. 15. num. 2.* apud Farin. *part. 1. recent. & deciſ. 30. num. 6.* apud eundem *part. 2. recent.* nouiſſimè Joan. de Valboa *in ann. Acad. prælect. Salmant. cap. 3. de judic. num. 18.* Quicquid etiam eſt intra fines Epiſcopatus, cenſetur

cenſetur etiam de diœceſi, Rot. *deciſ.683. num.1.d.p.2. recent.* & ideò Epiſcopus de jure communi habet fundatam intentionem ſuper juriſdictione in omnibus Eccleſiis totius ſuæ diœceſis, Rot. *dec.171. num.2. & deciſ.491. num.1.d.part.1.recent.*

Cap. Nullus omninò XI.

Calixtus.

1 Vlgò allegatur ad hoc quod omnes Epiſcopi de jure communi habent fundatam intentionem in jure conferendi omnia beneficia Eccleſiaſtica in ſuis diœceſibus exiſtentia, conſonant *c.regenda 10.quæſt.1. cap.nemo, de conſec.diſt.1.c. coaquerente, de offic. Ordin. cap.ex frequentibus, de inſtit.cap.1. de relig. domib. cap. cum perſona, de priuil. in 6.* & pro regula ponit cum duabus ampliationibus, & quinque limitationibus Felin. *in cap.cùm venerabilis, n.31. cum multis ſeqq. de except.* Selv. *de benef.part.2 quæſt.26.n.28.cum ſeq.* Mandoſ. *in reg.Cancel.14.quæſt.2.n.2.* Franc.Marc. *deciſ.392. num.3.& quæſt.870. num 2.lib.2.* Rot. *deciſ.78. num.1. & per tot.part.1. diuerſ.* Ordinariorum enim collatio eſt fauorabilis, vt ex hoc text. colligit Pariſ. *de reſign. benef.lib.12.quæſt.10.num.16.*

Cap. Si quis deinceps XII.

Gregor. VII.

1 Notatur ad hoc quod beneficium conferri non poteſt niſi ab Eccleſiaſtica perſona, Epiſcopo, vel Prælato, non verò à laico, vt per Anchar. *in reg.beneficium, ſub num.3.de reg.juris lib.6.* Lambertin. *de jurepatron. lib.1.quæſt.9.art.3. num.10. poſt princip.* Rebuff. *in tract. nominat. quæſt.21. num.58. & de pacific. poſſeſſ. n.287.in princip.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.5. n.10.* Aloyſ.Ricc. *in collect. deciſ.part.4. collect.1042. verſ. quartum,* Flamin. Pariſ. *de confident. quæſt.7.n.5.* Card. Tuſch. *pract.concluſ. tom.1.lit. A, concluſ.54. num.5.* Nic.Garc. *de benef.part.1. cap.2. n.32.* Paul. Comitol. *reſponſ.moral. lib.1. quæſt.88.* quem vide *ad cap. ſi quis Epiſcopus, & ad cap. ſi quis clericus, inf.ead.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus in aliena diœceſi non poteſt Eccleſiam conſecrare abſque proprii Epiſcopi permiſſione.*

2 *Epiſcopus prouidere debet, vt conſecrandæ Eccleſiæ facta ſit competentis dotis aſſignatio, ſi hoc prius in eius conſtructione factum non ſit.*

3 *Iuſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimum modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione.*

Cap. Piæ mentis XXVI.

Gelaſius.

1 Vlgò allegari ſolet text. *in præſenti, & in cap.ſeq.* ad hoc quod in aliena diœceſi non poteſt Epiſcopus Eccleſiam conſecrare abſque proprii Epiſcopi permiſſione, vt per Azor. *inſtitut.moral part.1. lib.10. c.26.quæſ.10.& part.2. lib.9.cap.4. quæſ.1* Bonacin. *de Sacrament.diſput.4.quæſt. vlt.puncto 9.num.8.* Paſec. *in praxi Epiſcop part.1.c.5.n.2. verſ.ædificata,* Fr. Ludou. Miranda *in manual Prælat.tom.2.quæſt.39.art.1.concl.3.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap.28.4 num.1.*quos refero ego ipſe *in ſimili tractat.part.2. allegat.27. num.1.* vbi etiam aduerto per hunc text. Epiſcopum prouidere debere, vt conſecrandæ Eccleſiæ facta ſit dotis competens aſſignatio, ſi hoc prius in ejus conſtructione factum non ſit. 2

In gloſſ.1. Vulgò notatur hæc gloſſ. ad hoc quod juſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimùm modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione, vt per Lambertin. *de iurepatron part.1. lib.1.q.2. art.2.num.1.* Paul.de Citadin. *eodem tract part 3.* Roch. etiam *eodem tract. verbo Eccleſiam fundauit, & verbo conſtruxit,* præcipuè *quæſt.4. à num.3. & verbo dotauit,* Fuſch. *de viſitat. lib.2. req.10.* Spin. *in ſpecido teſtam. gloſſ.4. princ.* Perez *l.1. gloſſ.1. tit.6. lib.1. Ordin.* Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.4.q.4. numer.40. cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſcop.p.1. verbo Iuſpatronatus,* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt part 2.c.6. num.25.* Nicol. Garc. *de benefic. part.5.c.9 à n.36.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap.51. in princip num.6.* Cardoſ. *in praxi judicum, & aduocat verbo Iuſpatronatus, n.2.cum ſeqq.* Camill. Bortel. *in ſumma omnium deciſ. titul.32. à num.1.* Gonzal. *ad reg 8. Cancel gloſſ 8. num.33 cum ſeqq.* Iul. Viuian. *in praxi iurisſpatron part.1.lib.2.cap 1.cum ſeq.in vlt.impreſſ.* Filliuc. *part.3. tract.41. de benefic.c.2. n.55.* Mallob. *in praxi habendi concurſum prælud 7. num.6.ſecundùm Romanam impreſſ.* ine piun *de officio, & poteſtate Epiſcopi, pare 3. allegat.70. à princip* nouiſſimè *de iure Eccleſ. lib.3 c.12. de iurepatron verſ. non ſolùm,* Rot. *deciſ.311.num.1.* apud Farinac. *part.2.recent.* 3

SUMMARIUM.

1 *Patronum ſi ad inopiam perueniat, qualiter Eccleſia alere debeat, remiſſiuè.*

2 *Eccleſia patronum alere debet quando ille in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia ſupereſt.*

3 *Eccleſia non tenetur alere patronum, qui aliàs habet vnde poſſit viuere.*

Cap. Quicumque fidelium XXX.

Ex Tolet. Concil. IV.

Qualiter autem Eccleſia alere debeat patronum ſi ad inopiam perueniat, dixi *in collect.ad cap.nobis 25.num.7. cum ſeqq. de iurepatron.* & optimè declarant Seraphin. *deciſ.668. num.5.* Rot. *in Neapolitana alimentorum, 31. Maii 1613.* coram bonæ memor. Patriarcha Manzanedo, impreſſa per Farin. *deciſ 454.part.2. recent. & deciſ.594. num.5. part.4. diverſ* Grilenzon. *conſ.151. à num.22.* Campan. *in diuerſ iuris can.rub.11. cap.27.ſub num.22.* 1

In gloſſ. *Ad inopiam,* ibi, *Iſtud autem intelligas quando patronus in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia ſupereſt.* Ita Lambertin. *de iurepatron. lib.3. art.2.3.quæſt.princip.num.2.* Paul. de Citad. *eodem tractat.6.part. art.4. num.3. & 5. cum ſeq.* Roch. *in ſimili tract.verbo, & vtile, num.1.& 2.* Roland. *conſ.2.num.33. lib.3.* Caſſad. *deciſ.3. n.2. de iurepatron.* Surd. *de alim. tit.7 q.32. à num.1.* quos refert, & ſequitur Rot. *d.deciſ.454. num.2.* Ego verò *in tract. de iure Eccleſiaſtico, lib.3. cap.12. de iurepatron. in verſ. patronum ad inopiam,* exiſtimo non eſſe neceſſarium quod patronus in ſumma egeſtate poſitus ſit, ſed ſufficere quod jam ad paupertatem deuenerit; itavt verum ſit dicere quod iam ſecundùm qualitatem ſuæ perſonæ ſuſtentari nequit. Vnde Eccleſiam non teneri alere patronum, qui aliàs habet vnde poſſit vivere, tradunt Paul. de Cittadin. *vbi ſuprà, num.5.* Lambertin. *d. lib.3. art.3.* 2

Google

tertia quæſt. princip. num. 2. cum ſeqq. Surd. *d. tract. tit. 1. quæſt. 54. à n. 15.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſolent, num. 20. ff. de lib. agnoſc.*

SUMMARIUM.

1 *Hæredes ejus, qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ, ex collatis ſcilicet per patronum aut eius maiores, ſecus reſpectu collatorum ab aliis, vt* num. 2.

3 *Patronus ſemper poteſt ſe opponere ne res Eccleſiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur.*

4 *Patronus Eccleſiaſticus poteſt videre, & ſe informare quomodò expendantur proventus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico, non poteſt tamen minutatim rationes exigere.*

5 *Patronus non poteſt cuſtodem, vel œconomum apponere, niſi habeat ex particulari priuilegio Papæ.*

Cap. Filiis, vel nepotibus XXXI.

Ex Tolet. Concil. IV.

1 IN Concilio Toletano IV. *cap. 1.* quod refertur *in hoc text.* habetur quod hætedes ejus, qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ, ex collatis ſcilicet per patronum, aut ejus maiores, vt per D. Melch. Lotter. *de re benefic.*

2 *lib. 1. quæſt. 11. à num. 63.* vbi *n. 70.* ſubdit quod cùm hic text. ſit reſtrictus ad collata per patronos, vel ſuos, reſpectu collatorum ab aliis, ceſſat omne intereſſe, & citat Imol. *in cap. mancipia, ſub num. 4. verſ. & ſic eſſet dicendum, de rerum permut.* Soar. *de immun. Eccleſ. lib. 4. cap. 14. num. 21. verſ. quod autem.* Deinde idem D. Lotter. *vbi ſuprà, num. 66. cum ſeqq.* ſic ait. Ta-

3 men negari non poteſt quod poſſit ſemper patronus ſe opponere, ne res Eeclesiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur, in hoc enim præcipua debet eſſe ejus ſollicitudo. Innoc. *in rub. num. 1. de iurepatron.* & benè declarat Anch. *conſ. 122. ſub num. 5. verſ. item jus patroni,* & cenſuit Rota *in vna Calaguritana erectionis Capellæ, 15. Nouembris 1624. coram bonæ mem. Archiepiſcopo Seleucien.* adeò vt ſequuta diſtractione valeat ſemper patronus vrgere illius retractionem, ſi minùs iuſta ſit. Roch. *de jurepatron. in verbo honorificum, ſub n. 10. ad med. verſ. verum eſt quod vbi alienatio.* Similiter

4 licèt patronus Eccleſiaſticus poſſit videre & ſe informare quomodo expendantur proventus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico, non poteſt tamen minutatim rationes exigere, Roch. *de jurepatron. verbo honorificum, ex num. 100.* Rebuff. *in tract. de congrua, num. 41.* neque cuſtodem, vel œconomum apponere,

5 niſi id habeat ex particulari priuilegio Papæ. Abb. *in cap. cùm nos, num. 4. de offic. Ordin.* Azeued. *conſ. 10. num. 22. & 25.* cùm ad ipſum non ſpectet cura de temporalibus Eccleſiæ, Roch. *d. verbo honorificum, ſub n. 10. verſ. facit etiam quia.* Patronum autem capientem aliquid de bonis Eccleſiæ ſui jurispatronatus, ſiue per ſe, ſiue per interpoſitas perſonas, jurepatronatu priuatum eſſe ipſo jure, & incurrere excommunicationem cum reſeruatione, dixi *in collectan. ad cap. præterea, num. 3. de jurepatronat.*

6 *Regis hæc auribus intimare non differat.*] Aliqua circa intellectum horum verborum dixi *in collect. ad cap. Eccleſia S. Mariæ, num. 6. cum ſeqq.* & præcipuè *num. 15. de conſtitut.* Multa tamen circa intellectum hujus text. cumulant Doctores aliter atque aliter interpretantes. In primis Matt. *de juriſd. part. 4. cent. 2. caſu 43. num. 4.* exiſtimat text. iſtum intelligendum eſſe in caſibus in quibus jurispatronatus collatio, atque inſtitutio ex priuilegio Summi Pont. ſpectat ad Regem, idem ait Duard. *in Bull. Cœnæ, lib. 4. can. 14. q. 8. num. 8.* qui adducit alias duas interpretationes, nempe vigore huius text. tunc eſſe recurrendum ad Regem pro reparatione Eccleſiæ jurispatronatus, cùm per Eccleſiaſticum judicem ipſius Rector cogi non poteſt, vt *in cap. petimus, 11. quæſt. ... & in cap. non licuit, diſtinct. 17.* vel cùm judex Eccleſiaſticus deeſt, ne propter diſtantiam ab Vrbe Roma Eccleſia ruat, pendente prouiſione facienda per Rom. Pontif. Alii verò, ex quorum numero ſunt Peſant. *in tract. de immun. Eccleſ. diſput. 2. num. 1.* Mat. Alter. *de cenſur. tom. 1. diſput. 16. lib. 5. cap. 2. pag. 686. col. 2.* Chriſtoph. de Anguiano *in tract. de legib. tom. 1. lib. 2. controv. 17. n. 93.* dicunt text. *in præſenti*, eſſe intelligendum non quod in defectum Eccleſiaſticorum Princeps ſæcularis poſſit cauſas Eccleſiaſticas ad ſe aduocare, ſed vt moneat ſuperiorem Eccleſiaſticum de neglecta, vel iniquè adminiſtrata juſtitia, vel vt faciat inſtantiam alteri ſuperiori pro illius correctione. Demùm cætera Theologorum recentiorum ſchola ſuſtinet jus, de quo *in hoc text.* fuiſſe ſublatum, & abrogatum ab Innoc. III. *in cap. qualiter & quando, de judic.* ita Peſant. *de immunit. Eccleſ. diſput. 16.* Azor. *part. 1. lib. 5. c. 14. quæſt. 2. ad fin.* Filliuc. *tom. 1. tract. 16. cap. 10. n. 263.* Bonacin. *de legib. diſp. 10. quæſt. 2. puncto 1. §. 1. num. 12.* Salas *eod. tract. quæſt. 96. tract. 14. diſput. 14. cap. 19. num. 109.* Duard. *in Bull. Cœnæ, lib. 2. can. 14. q. 8. num. 8.* Joan. de Valboa *in annuis Academ. prælectionib. Salmanticenſib. ad cap. 2. de judic. num. 130.*

Cap. Decernimus XXXII.

Ex Concil. Toletano.

GLoſſ. *verbo idoneum, in hoc text.* ait ordinem charitatis in diſtributione facienda inter pauperes omnino ſeruandum eſſe, vt ſcilicet primò inter teſtatoris conſanguineos, in Parochianos deinde, tertiò in pauperes de teſtatoris loco, vltimò inter forenſes pauperiores, vel magis meritos fiat diſtributio, vide Gregor. Lop. *l. 20. verbo de aquel lugar, tit. 3. part. 6.* Couar. *in cap. cùm tibi, n. 14. de teſtament.* Tiraq. *de priuil. piæ cauſa, priuil. 50.* Nauar. *in man. cap. 25. num. 123.* Læl. Zech. *de priuil. Eccleſ. priuil. 75. num. 20. & ſeq.* Mich. Graſſ. *recept. ſentent. §. legatum, quæſt. 64. num. 4. & 5.* Tiber. Decian. *conſ. 1. num. 51. lib. 3.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ. 125.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 5. num. 16.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 93. per tot.* Anton. Peira *de fideicom. quæſt. 11. num. 521.* Cornel. Benincaſ. *de paupert. ſpec. 5. in judicio, num. 24.* Caualcan. *deciſ. 26. num. 22. part. 3.* Non tenetur autem nominatus ad diſtribuendum inter pauperes, eligere pauperiores, ſed eſt locus gratificationi, & abſque peccato pauperes eligere ſufficit, vt per Bened. Capra *conſ. 54. n. 15. & in tract. de execut. memb. 6. n. 160.* Card. Mantic. *d. lib. 8. tit. 5. num. 6.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tit. 18. de oblation. & eleemoſyn. num. 28. part. 1.* Alex. Raudenſ. *Piſana deciſion. 37. num. 290.* Leſſium *de juſtit. lib. 2. cap. 14. dub. 6. num. 41.*

CAVSA

CAVSA XVII.

QUÆSTIO I.

CAP. Qui bona IV. *Gregor.*

1 AN votum ſolo animi propoſito perfici queat, & alia de moteria hujus text. vide per Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 11. cap. 13. quæſt. 5.* Soar. *de Religione, tom. 2. tract. de voto, lib. 1. cap. 2. num. 3. & 5.*

2 In gloſſ. *Deliberant*, ibi, *firmiter proponendo, & tunc ſecundùm Hugon. peccant mortaliter, ſecundùm alios veniali ter.* Vide Sayr. *in clavi Regia, lib. 6. cap. 1. n. 6.*

QUÆSTIO II.

CAP. Gonſaldus I. *Alexand.*

1 GLoſſ. *verbo unius anni, in præſenti text.* dicit tempus ad noviciorum probationem eſſe arbitrarium, cùm aliquando fuerit eis tempus unius anni præfixum, ut *in hoc text. & in cap. ad Apoſtolicam, de Regularib. & in cap. 1. 2. & 3. eodem tit. in 6.* nonnunquam duorum annorum, ut *in cap. monaſteriis, 19. quæſt. 2.* interdum verò trium onnorum, ut *in cap. ſi quis incognitus, hac eadem cauſa, & quæſt.* ita obſervant Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. quæſt. 6.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 6. cap. 4. n. 11.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novit. diſp. 11. dub. 2.* Verùm attenta nova diſpoſitione Concilii Trident. *ſeſſ. 25. de Regularib. c. 15.* ille, qui minore tempore quàm per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admitti non poteſt, & ſi ante hoc tempus admittatur, determinat profeſſionem eſſe nullam, nullamque inducere obligationem, de cujus decreti materia latè tractavi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 101. num. 16. cum ſequentibus.*

CAP. Nos novimus II. *Auguſt.*

1 GLoſſ. *verbo navigaſti, in præſenti text.* dicit, quod ſicut navigans ſubjicit ſe variis periculis, nec proprio motu regitur, ſed ventis, ſic habens uxorem, ot per Tiraquel. *in l. boves, §. hoc ſermone, n. 158. ff. de verborum ſignificat.*

2 In gloſſ. *Sciens*, ibi, *ergo ſi ſciviſſet, quod votum ſimplex fecerat, peccaſſet ipſa mortaliter*, &c. Notatur ad hoc quod ſcienter contrahens cum habente votum caſtitatis peccat mortaliter, ot per Navar. *in man. cap. 22. num. 73.* Matienſ. *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 151. lib. 5. nova recopil.* Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 11. n. 11.*

SUMMARIUM.

1 *Nemo probus niſi diutiùs illius mores probati fuerint.*

2 *Servus ſi Religionem ingrediatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra triennium, ei tradendus eſt cum omnibus, quæ ad Monaſterium attulit, fide tamen accepta de impunitate, & quid ſi intra id triennium dominus non repetierit.*

3 *Triennium numeratur à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſervi in Religione.*

4 *Servum dominus repetere non poteſt abſque ſua licentia in Religione admiſſum, elapſo triennio, quamvis nondum ſit profeſſus.*

5 *Servus ſi profeſſionem emittat intra triennium, caſu quo à domino revocari poteſt, invalidè profitetur.*

CAP. Si quis incognitus III.

IN ſuprafcrip. text. ibi, *ex decreto Bonifacii*, dicendum eſt *Burchardi*, ut obſervat Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu, cap. 8.* ubi latè de moteria hujus text. Et notari ſolet ad hoc quod nemo probus, niſi diutiùs illius mores probati fuerint, ut per Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 51. num. 158.* 1

Probat hic text. quod ſi ſervus Religionem ingrediatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra triennium, ei tradendus eſt cum omnibus, quæ ad Monaſterium attulit, fide tomen accepta de impunitate, & ſi intra triennium dominus non repetierit, non poterit eum ultrà repetere, niſi tam longè ſervus diſtet, ut intra id triennium dominus repetere nequeat: ita Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novitiis, diſp. 2. dub. 2. num. 3.* quod quidem triennium numerandum eſſe à die probationis inceptæ, exiſtimant Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 1. quæſt. 3.* & Leſſ. *de juſtis. lib. 2. cap. 41. dub. 3. n. 31.* Sed verius eſt numerandum eſſe à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſervi in Religionem, ſecundùm Campan. *in diverſ. juris canon. rub. 11. cap. 8. num. 12.* Ludov. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. quæſt. 17. art. 2. concl. 4. in fine*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 2. num. 63.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 46.* 2 3

Unde infertur dominum repetere non poſſe ſervum abſque ſua licentia in Religionem admiſſum, elapſo præfato triennio, quamvis nundum ſit profeſſus, ut expreſsè tenet Sanchez *d. cap. 4. num. 44.* 4

Quæſtio eſt dubia, utrùm ſi ſervus profeſſionem emittat intra triennium illud, caſu quo à domino revocari poteſt, validè profiteatur, quidam cenſent eam profeſſionem eſſe validam, ex quorum numero ſunt Archid. *n. 1.* Bellam. *etiam num. 1.* & Turrecr. *num. 3. in præſenti*, Leſſ. *de juſtit. lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 31.* Fr. Ludov. Miranda *in man. Prælator. tom. 1. q. 17. art. 2. concluſ. 3.* Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 6. cap. 6. n. 5.* Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub. 2. n. 6.* At multò veriùs alii tenent eam profeſſionem fore irritam inſtar profeſſionis conjugis, abſque alterius conjugis licentia, ſicut benè reſolvunt Azor. *dict. part. 1. lib. 12. cap. 1. quæſt. 3.* Sanch. *dict. cap. 4. n. 49.* ubi alios refert. 5

In gloſſ. *Intra triennium*, ibi, *poſſet tamen dici quod Eccleſia debet compenſare damnum domino.* Sequitur Azor. *d. quæſt. 3.* Sed contrarium verius eſt, ut clarè probat hic text. *in verſ. ſi autem intra triennium*, & tenent Sanch. *dict. cap. 4. num. 45.* & Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub. 2. num. 4.* 6

QUÆSTIO IV.

SUMMARIUM.

1 *Contractus iracundiæ calore celebrati, ſunt nulli, & invalidi, niſi ſint ad pias cauſas, declarando ut ibi.*

2 *Votum per importunitatem, & impulſum aliorum emiſſum non tenet, ſecus ſi proprio quodam animi impulſu.*

3 *Paria ſunt aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis.*

4 Votum

4 *Votum calore iracundiæ emiſſum non valet.*
5 *Iuramentum calore iracundiæ emiſſum non valet.*
6 *Electio facta ad aliorum impulſum non valet.*

Cap. Sunt qui opes III. *Ambroſius.*

1 QUamvis contractus iracundiæ calore celebrati, ſint nulli, & invalidi, ut per text. *in l. ciratio, in princ. ff. de publ.* reſolvunt *gloſſ. 1. in cap. ſi quis iratus 2. quæſt. 3.* Roman. *ſing. 514. Volo, n. 1. verſ. circa primum,* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 1. num. 24. verſ. ideoque contractus,* Duen. *reg. 292. in 9. ampl.* tamen ſecus eſt in contractu ad pias cauſas, ut per textum *in præſenti,* tradunt Roman. *d. ſing. 114. num. 1. verſ. fallit niſi fiat, & ſing. 508.* Tiraq. *d. cauſa 1. num. 24. in fine, & n. 28. in fin. & de privileg. piæ cauſæ, privil. 108.* Duen. *dict. reg. 292. in 2. limit.* niſi ira fuerit talis, quæ donantem à mente alienaverit, quia tunc nec etiam valet contractus in favorem piæ cauſæ, juxta ea, quæ notant Duen. *d. reg. 292. limit. 1.* Dec. *in l. quicquid, num. 4. in fin. ff. de regul. juris,* ubi Cagnol. *num. 17.* Sed obſtat reg. *l. quicquid calore 38. ff. de regul. juris,* cui prædicti Doctores non ſatisfaciunt: expendit difficultatem Abb. ſed non ſolvit, *in cap. dudum, num. 8. de converſ. conjug.* & tamen receptior videtur ſententia quod hic text. generaliter procedat in quibuſcumque actibus geſtis calore iracundiæ, dummodo calor iracundiæ non inducat mentis alienationem: contrà verò text. *in d. l. quicquid,* procedat in geſtis calore inducente ſupradictam mentis alienationem: ita Joan. Andr. *in d. cap. dudum,* intendunt gloſſ. 1. Archid. & Doctores *hic,* Dec. *in d. l. quicquid, num. 5.* Sot. *lib. 7. de juſtit. quæſt. 7. art. 2. col. 5.* Sed profectò hæc concordia inter hunc text. & *dict. l. quicquid,* omninò eſt explodenda, tum quia text. hic de eodem iracundiæ calore agere videtur, de quo *in d. l. quicquid,* ut patet ibi, *nec judicium habuit:* tum quoque quia communis illa reſolutio ad *d. l. quicquid,* defendi nequit. Rectiùs itaque reſolvemus dicendo quod donatio de qua *hic,* à principio non valuit, utpote calore iracundiæ facta, ſed nihilominus ex perſeverantia donatoris vires percipit, ex quo enim donator illo calore ſedato ſtatim non pœnituit, nec donationem revocavit, planè oſtendit ſe donaturum, etiamſi calor ille iracundiæ non ſubeſſet, ac ſubinde obligatur, juxta text. *in d. l. quicquid,* ibi, *niſi perſeverantia,* idque ſatis intendit hic text. ibi, *poſtea,* quem ſic interpretari videtur gloſſ. *in d. cap. dudum, verbo calore, in fine,* quicquid Abb. *ibidem* non advertat. Unde conſequitur quod licèt votum calore iracundiæ factum non valeat, ut Doctores reſolvunt citati *num. 4.* data tamen ipſius voventis perſeverantia, ut quia ſtatim poſt ſedatum animum non pœnituit, tenetur voto, ex dictis.

2 In gloſſ. *Non judicio perpetuo.* Notatur ad hoc, quod votum per importunitatem, & impulſum aliorum emiſſum non tenet, ſecus ſi proprio quodam impulſu animi: vide Peralt. *in l. ſi quis, in princ. n. 93. ff. de legat. 3.* Farinac. *in praxi crimin. part. 3. q. 91. n. 22.* Sanch. *de matrim. lib. 4. diſp. 7. num. 4. verſ. ultimò, in med.* Soar. *tom. 2. de Relig. tract. de voto, lib. 1. cap. 9. n. 6.*

3 Paria enim ſunt aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis, ut per Boër. *deciſ. 101. num. 10.* Aym. *conſ. 192. num. 12. vol. 1.* Padil. *in l. interpoſitas, n. 32. C. de tranſact.* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. caſu 395. num. 41. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 11. in fin.* Mattenſ. *l. 17. gloſſ. 6. num. unico, tit. 10. lib. 5. novæ recopil.* Gutier. *canon. quæſt. lib. 1. cap. 37. num. 20.*

4 Notatur etiam hæc gloſſ. ad hoc quod votum iracundiæ calore emiſſum non valet, ut per Roman. *ſing. 514. Volo, n. 2.* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 1. num. 27.* Duen. *reg. 292. in 2. ampliat.* Sicut nec valet 5
juramentum, ex Tiraquel. *d. cauſa 1. n. 26.* Joan. Selv. *in tractat. de jurejur. in 3. part. num. 26.* Duen. *reg. 292. ampl. 2.* Simoncel. *de decret. lib. 3. tit. 8. n. 178.*

In eadem gloſſ. ibi, *nam electio facta ad aliorum impulſum non valet.* Ita Joan. Lup. *in rep. rub. de donat. inter virum, & uxor. §. 81. num. 3.* Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ, tit. de reſcript. art. 2. gloſſ. 3. verſ. item non valet electio.* 6

Cap. Omnes Eccleſiæ V.

Lucius Epiſcop.

PRobat hic text. invaſores rerum, ſive mobilium, ſive immobilium, quæ in dominio ſunt Eccleſiæ, ſacrilegium committere, conſonant text. *in cap. ſacrilegium, & in cap. attendendum, hac eadem cauſa, & quæſtione,* tradunt Boſſ. *in praxi crimin. tit. de ſacrileg. n. 7.* Fuſch. *de viſit. lib. 2. cap. 21. num. 28.* Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 36. à princ.* Soar. de Pace *in pract. tit. 2. præl. 2. num. 19.* Card. Tuſch. *tom. 4. lit. I, concluſ. 445. num. 19. & concluſ. 446. num. 10.* 1

SUMMARIUM.

1 *Confines Eccleſiæ, ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus, ſi Eccleſia non fuerit Cathedralis, ſi verò fuerit major, & Cathedralis, intra quadraginta paſſus.*
2 *Bona confugientis ad Eccleſiam inde extrahi non poſſunt.*
3 *Latro publicus non gaudet immunitate Eccleſiæ.*
4 *Excommunicationis pœnam incurrit extrahens ad Eccleſiam confugientes, & ab illa abſolvi non poteſt, niſi extractum reſtituat.*
5 *Paſſus habet quinque pedes, pes autem quindecim digitos.*

Cap. Sicut antiquitus VI. *Nicol.*

NIcolaus Papa relatus *in hoc text.* omnibus Epiſcopis ſcribens ait, quod confines Eccleſiæ, ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus, ſi Eccleſia non fuerit Cathedralis; ſi verò fuerit major, & Cathedralis, intra quadraginta paſſus, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo immunitas 3. n. 1. verſ. & ſimiliter ſpatium,* Angel. *de maleſic. verbo in ſcalis S. Petronii, num. 3.* Navar. *in man. cap. 25. n. 18. verſ. ſpatium item,* Villagut. *de extenſ. legum, cap. fin. num. 30.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. num. 38. cum ſeqq.* Alexand. Ambroſin. *de immunit. & libert. eccleſiaſt. cap. 19. num. 4.* Card. Tuſch. *verbo Eccleſia, concluſ. 9. num. 1. & concluſ. 10. num. 4. & 5. & verbo immunitas, concluſ. 59. num. 2. 23. & 27.* Farin. *in praxi crim. quæſt. 28. num. 12. & de immunit. eccleſ. num. 284.* ubi *num. 294.* ſubdit hanc immunitatem triginta, ſeu quadraginta paſſuum circa Eccleſiam, de conſuetudine non ſervari. 1

2 *Aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit.*] Ergo non ſolùm perſona confugientis ad Eccleſiam, ab ea extrahi non poteſt, ſed nec etiam ejus bona inde ſubtrahi poſſunt, ut per Angel. *in ſum. verbo immunitas, num. 50.* S. Antonin. *in ſum. part. 3. tit. 12. cap. 3. in princip. verſ. item ea quæ,* Farinac. *de immunit. eccleſ. num. 55.*

3 *Niſi publicus latro fuerit.*] Vide quæ dixi *in collect. ad cap. inter alia, num. 37. de immunit. eccleſ.* & ibi citatis addo Ludov. Corream *in repet. cap. inter alia, de immun.*

Digitized by Google

*immun. Eccleſ. part.3. à num.*26. Fagundez *in quinque Eccleſia præcepta, præc.*2.*lib.*4. *cap.*4.*num.*45.

4 *Quouſque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.*] Notatur ad hoc quod extrahentes confugientes ad Eccleſiam, incurrunt excommunicationis pœnam, à qua abſolvi non poſſunt, niſi extractum reſtituant, ut per Decian. *in tract. crim. lib.*6. *cap.*28. *il* 2. *num.*1. Ludov. Peguer. *in pract. crimin. cap.*26. *ſub num.*5. *verſ. præterea text.* Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.*3. *cap.*3.*num.*7.*verſ. ſed quæret aliquis*, Alexand. Ambroſin. *de immunit. eccleſ. cap.*15. *num.*4. Gambacurt. *de immunit. lib.*8. *cap.*1. *num.*11. Eraſm. à Cochier *de juriſdict. ordin. in exemptos, part.*4. *quæſt.*65. *ad fin.* Farin. *in ſimili tract. n.*311. ubi *num.*312. dicit de jure communi hanc excommunicationem non incurri ipſo jure, & *n.* 313. ſecus ait vigore conſtitutionis Gregorii XIV. de quo etiam Gambacurt. *d. lib.*4. *cap.*4. *num.*2. & 6. Ludov. Correa *in repet. d. cap. inter alia, part.*4.*num.*8. *in fine*, & S. Congr. Concil. de anno 1617. cenſuit abſolutionem à cenſuris ob violatam immunitatem eccleſiaſticam, juxta dictam conſtit. Gregor. XIV. eſſe Sedi Apoſt. reſervatam.

5 In gloſſ. *Paſſus*, ibi, *eſt menſura quinque pedum*, &c. Notatur ad hoc quod paſſus prædicti triginta, aut quadraginta ſunt quinque pedum pro quolibet, & pes eſt ſpatium quindecim digitorum, ut per S. Antonin. *in ſumma, part.*3.*tit.*12.*cap.*3. §. 1. *verſ. item nota*, Decian. *in tract. crimin. lib.*6.*cap.*25. *num.*9.*verſ. paſſus autem ſunt quinque pedum*, Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib.*3.*cap.*16.*num.*41.*cum ſeqq.* Card. Tuſch. *verbo Eccleſia, concluſ.*9.*num.*2. Villagut. *de extenſ. legum, cap. fin. num.*31. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici, part.* 1. *cap.* 13. *rub. de immunit. eccleſ. num.*4. & 6. Alexand. Ambroſin. *de immunit. & libert. eccleſ. cap.*10. *num.*4. *verſ. paſſus verò*, Mar. Ital. *de immunit. eccleſ.* §.6. *num.*24.

6 In gloſſ. *Niſi publicus*, ibi, *& nocturnus depopulator agrorum*, &c. Dixi *in collect. ad d. cap. inter alia, num.*43. *de immun. eccleſ.* & *ibi* citatis addo Ludov. Correa *in repet. cap. inter alia, de immun. eccleſ. part.*3.*num.*26. Fagundez *in præcepta Decalogi, præc.*2. *lib.*4. *cap.*4. *n.*45. *verſ.*2. Bonacin. *de cenſur. extra Bullam, diſp.*2.*quæſt.*3. *puncto* 16. §.6. *num.*5.

7 In ead. gloſſ. ibi, *Inter leges enim*, &c. Notatur ad hoc, quod quævis quæſtio in materia immunitatis eccleſiaſticæ ſuperveniens potiùs Summorum Pont. decretis, quàm Imperatorum legibus decidi debet, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo immunitas* 1. *num.*9. Ludov. Correa *in repet. cap. inter alia, part.*4.*num.*1.

Cap. Miror VIII. *Auguſt.*

1 Vulgò allegatur hic text. ad hoc quod contractus per vim ab Eccleſia eidem Eccleſiæ reſtituendus eſt, ut per Archid. *num.* 2. Bellam. *poſt n.*1. & Turrec. *col.*1. *verſ. in ſecunda, in præſenti text.* Sylveſt. *in ſum. verbo immunitas, col.* 3. *num.*11. Decian. *tract. crimin. lib.*2. *cap.*28. *il* 2. *num.*7. Baiard. *ad Clar.* §. *fin. quæſt.*30. *n.*26. Azor. *inſtit. moral. part.*2.*lib.*9.*cap.*9.*q.*15. Soar. *de Relig. tom.*1.*tract.*1. *lib.*3.*cap.*13. *num.*6. & 12. *in fine*, Ludov. Correa *in repet. cap. inter alia, de immunit. eccleſ. part.*4. *ex num.* 11. Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiep. Neapol. c.*22.*n.*7.*verſ. anno ſequenti, in antiq. impreſſ.* aliàs *cap.*17.*num.*5.*in ult. impreſſ.* ubi quod iſto caſu ſufficit extractum reſtitui Epiſcopo, vel ejus Vicario, Mar. Ital. *de immun. eccleſ. lib.*1. *cap.*6. §.2. *num.* 23. *& ſeq.* ubi *à num.* 41. reprobato Gam. *deciſ.*52. ſubdit adeò verum eſſe, ut per vim extractus ab Eccleſia illi reſtituendus ſit, ut nec etiam interim poſſit pro aliis delictis à judice ſæculari detineri, latè Farinac. *de immun. Eccleſ. num.* 48. *cum multis ſeqq.* ubi *num.* 33. ampliat non ſolùm ſi extractus fuerit per vim expulſivam, ſed etiam ſi per vim compulſivam: ſubditque inde inferri, quod ſi ad Eccleſiam confugiens ex ea non per vim expulſus fuerit, ſed inde aufugerit timens capi à Curia ſæculari, & extra Eccleſiam capiatur, Eccleſiæ reſtituendus eſt non ſolùm ſi timor in fugiente ab Eccleſia fuerit juſtus, & cadens in virum conſtantem, ſed etiam ſi fuerit timor in conſtantem virum non cadens.

Sed ſi de poteſtate, &c.] Vide Pined. *in Monarchia* 2
*Eccleſiaſtica, part.*1.*cap.*20. §. 1.*pag.*170.

Cap. Reum ad Eccleſiam IX.

Ex libro Capitularium.

Neque inde damnare ad pœnam, &c.] Notatur ad 1
hoc quod confugiens ad Eccleſiam ſæculari judici, etiam in quibuſcumque caſibus exceptis, non conſignabatur, niſi ab eo recepto juramento, & etiam cautione, ſi judici Eccleſiaſtico viſum fuerit, de non puniendo ipſum corporaliter, ſimilis text. *in cap. conſtituimus, hac eadem cauſa, & quæſt.* tradunt Decian. *in tract. crimin. lib.*6. *cap.*19. *ſub num.*6. & *conſ.*80. *num.* 9. *lib.*3. Alexand. Ambroſin. *de immun. & libert. eccleſiaſt. cap.*11. *num.* 5. *verſ. ſed conſtito*, & *num.*6. Farinac. *de immunit. eccleſ. num.* 341. ſubdens hodie ſtante conſtitut. Gregorii XIV. de conſuetudine contrarium ſervari, quia quando ſic ad Eccleſiam confugiens, & ab ea extractus in caſibus exceptis judici ſæculari traditur, poteſt tunc idem judex eum ſibi traditum etiam corporaliter punire, nec tenetur ſervare promiſſionem de non puniendo corporaliter, ſi promiſſionem, ſeu cautionem præſtiterit, & amplius judex Eccleſiaſticus abſque alia receptione promiſſionis, & cautionis de non puniendo corporaliter, & abſque irregularitatis periculo, à qua abſolvitur in d. conſtitut. Gregor. XIV. conſignare debet extractum.

Tamen legitimè componat, qui iniquè fecit.] Notatur 2
ac hoc, quod confugiens ad Eccleſiam, licèt inde extrahi non poſſit, poterit tamen pecuniaria pœna puniri, ponderando verbum, *componat*, quod ad pecuniariam pœnam referri videtur, ut *hic* adnotavit gloſſ. *in verbo reum, & in verbo ad mortem, in fine*, Archid. *n.*2. & 3. Bellam. *num.*1.*in fine*, plures quos refert, & ſequitur Farinac. *de immunit. Eccleſ. n.*330.

Cap. Ad Epiſcopos XI. *Gelaſ.*

Gelaſius Epiphanio Epiſcopo reſcribens ait Ec- 1
cleſiarum violatores per Epiſcopos judicari, & colligunt Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *quæſt.* 51. *art.*3.*poſt med.* Gambac. *de immunit. eccleſ. lib.*6. *cap.*2. *num.*1.*cum ſeqq.* Gabr. Pereira *de manu Regia, part.*2. *cap.*50. *num.*12. *cum ſeqq.* Ludov. Correa *in repet. cap. inter alia, de immun. Eccleſ. part.*4.*num.*2. hinc inferens quod quando fugiens ab Eccleſia extrahitur, ſub dubio an gaudeat immunitate, in carcere Eccleſiaſtico eſt pro interim ſervandus, & ſemper cum Epiſcopi, vel ejus Vicarii licentia ab Eccleſia erit tollendus. Et in hac cauſa immunitatis ita ſolus Epiſcopus, vel ab eo deputatus judex eſt competens, ut nulli alii Eccleſiarum, & Monaſteriorum Prælati aliquam cognitionem ſuper ea ſibi uſurpare valeant, ſicut benè reſolvunt Gambac. *dict. lib.*6. *cap.*9. *num.*1. & Ludov. Correa *d. part.*4. *num.* 3. idque ex aperta diſpoſitione Gregorii XIV. *in* §.8. *propè fin.*

Cap.

Digitized by Google

Cap. Attendendum XIII. *Vrban.*

1 Allegatur hic text. ad hoc quod poteſt judex Eccleſiaſticus, qui alioquin jure de crimine cognitionem habet, laicum reum capere, & in carcerem mittere, ut per Roman. *ſing.* 66. & citatos à Cov. *pract. cap.*10. *num.*2.

Cap. Nullus clericorum XIX.

Ex Concil. Ilerden.

1 Collige ex text. quod ſervum ad Eccleſiam confugientem non poteſt dominus propria auctoritate ab ea invitum extrahere, ut per Azor. *inſtit. moral. part.*2.*lib.*9.*cap.*9. *quæſt.*9. *verſ.quid dicendum de ſervo*, Franc.Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.*1. *c.*13.*n.*11. Soar. *de Relig.tom.*1.*tract.*3.*lib.*3. *cap.*10.*n.*2. Farinac. *de immunit. eccleſ. num.*67.*cum ſeqq.* ubi ſubdunt procedere in ſervo confugiente ad Eccleſiam timente ſe puniri, & caſtigari à domino, ſeu cauſa vitandi ſævitiam domini, aut ſe monachandi, limitantque in ſervo confugiente ad Eccleſiam armato, vel ubi receptum fuerit à domino juramentum, aut ſecuritas, ſi judici videbitur, de illo non offendendo.

Cap. Si quis contumax XX.

Ex Concil. Triburien.

1 Notatur ad hoc, quod confugiens ad Eccleſiæ atrium, ſeu porticum, immunitate gaudet, ac ſi ad Eccleſiam confugerit, ut per Mant. *conſ.*211.*n.*25. Menoch. *de arbitr.caſu* 95. *n.*11. Farinac.*de immunitate eccleſiaſt. n.*268. Ludov.Correa *in repet.cap. inter alia, de immun. eccleſ. part.*2.*à num.*4. ubi *num.*6. dicit hunc text. procedere in portícu Eccleſiæ privato.

2 In gloſſ. *Componat*, ibi, *ſed dic quod pœnæ ſunt arbitrariæ.* Notatur ad hoc quod extrahentes ab Eccleſia confugientes ad eam, poſſunt arbitraria pœna puniri, ut per Ludov. Peguer. *in ſua practic. criminal. cap.*26. *num.*5. *in fin.* Gutier. *pract. lib.*3. *quæſt.*4. *poſt num.*11. Alexand. Ambroſin. *de immunit. & libertate eccleſiaſt. cap.*15.*n.*7. Farin. *d.tract.de immunit.eccleſ.n.*320. Item pecuniaria, ſcilicet nongentorum ſolidorum, Ludov. Correa *d.part.*2.*poſt num.*7.*verſ.*2.

SUMMARIUM.

1 *Sacrilegium eſt rei ſacræ violatio.*

2 *Sacrilegium ratione rerum invaſarum non committitur, niſi ubi injuria rebus ſacris infertur, vel quia auferetur ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro*, & num. 3.

4 *Declaratur* l.Divi 5. C. ad l.Juliam peculatus, & num. 5. & 6.

7 *Eccleſiæ immunitas non ſe extendit intra triginta, vel quadraginta paſſus in Eccleſiis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum.*

8 *Clericorum domus an & quando gaudere debeant Eccleſiæ immunitate, oſtenditur.*

Cap. Quiſquis inventus XXI.

Ioannes.

1 Sacrilegium, quod definitur ut ſit rei ſacræ violatio, ſecundùm Azor. *inſtit.moral. part.*1. *lib.*9.*c.*27. *quæſt.*1. Leſſ. *de juſtit. lib.*2. *cap.*45.*de ſacrileg.à num.*6. Soar. *de Relig.tom.*1.*tract.de ſacrileg.lib.*3.*cap.*1.Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.* 87. ratione rerum invaſarum 2 non committitur, niſi ubi injuria rebus ſacris infertur, vel quia auferiur ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, ut probat text. hîc *in verſ. ſimiliter*, & tradunt Clar. *in* §. *ſacrilegium*, *n.*1. Jacob.de Graff. *in aureis deciſ.part.*1.*lib.*2. *cap.*48.*n.*4. Decian. *in tract. crimin. lib.*6. *cap.*30. *à num.* 16. Soar. *dict.lib.*3. *cap.*1.*& cap.*5.*num.*3.

Vel non ſacrum de ſacro.] Notatur ad hoc, quod ſa- 3 crilegium committitur, ſi quis de loco ſacro aliquid non ſacrum abſtulerit, ut ultra *ſuprà* citatos reſolvunt Nav. *in man. cap.*6. *num.*4. Leſſ. *d. cap.*45. *num.*45. & Cardin.Tuſch. *tom.*7.*lit.S*, *concluſ.*6.*in princ.*

Obſtat tamen maximè text. in *l.Divi* 5. *C.ad legem* 4 *Iuliam pecul.* dum dicit, ſi res privatorum in ædem ſacram depoſitæ ſint ſurreptæ, furti actionem eſſe, non ſacrilegii. Sed communis ſolutio tenet faciendam eſſe differentiam inter jus Canonicum, & Civile, ut ſcilicet illo attento ſufficiat disjunctivè alterum ex tribus, vel ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, & procedit text. *in præſenti*: hoc verò, ſcilicet jure Civili inſpecto, requiratur copulativè, quod ſacrum de ſacro auferatur, & procedat *d.l.Divi*, ita Bald. *in l.nondum*, *num.*5. *C.de furtis*, Zoanet. *de different. utriuſque juris*, *differ.* 70. & poſt Griland. communem teſtantur, & ſequuntur Boër. *deciſ.*254. *num.*2. Menoch. *de arbitr.caſu* 389. *num.*14. Decian. *d.lib.*6. *cap.*15. *num.*6.*& cap.*30.*num.*16. Soar. *d. cap.*5. *num.*4. Contra quam tamen utriuſque juris differentiam urget text. *in l.aut facta*, §.*locus*, *ff.de pœnis*, ubi ait, locus facit ut idem vel furtum ſit, vel ſacrilegium: ergo ratione loci fit ſacrilegium, quamvis quod auferiur ſacrum non ſit; nam ſi cum gloſſ. *in eadem l.Divi*, dicamus textum *in d.*§.*locus*, intelligi de re ſacra, obſtat quia nunquam aſſignatur adæquata ratio, quare ſacrilegium fiat, ſi res ſacra de ſacro auferatur, & tamen illud non ſit ſi ſacrum auferatur de loco profano, cùm ibi formaliter reperiatur irreverentia, & injurioſa violatio rei ſacræ, in quo ſolummodò conſiſtit tota ratio ſacrilegii, unde ſufficeret quod locus, à quo res profana aufertur, ſacer ſit, ut colligitur ex verbis duodecim Tabularum, dum dicitur, ſi quis ſacrum, ſacrove commendatum erepſerit, repſeritque, parricida eſto: & clariùs ex Cicerone, ubi eam legem refert 1. *de legibus*, dum ait, *ſacrilego pœna eſt, neque ei ſoli, qui è ſacro abſtulerit, ſed etiam, qui ſacro commendatum*: quibus fundamentis etiam jure Civili ſacrilegium eſſe non ſacrum auferre de ſacro, conſtanter tuetur Petrus Gregor. *ſyntagm. juris lib.*33.*cap.*14. *num.*8. quod etiam tenuiſſe antiquos gloſſatores conſtat ex gloſſ. *in eadem l. Divi*, & aliis ibi reſpondentibus ad eum textum, quod debent ſubaudiri dictiones *etiam*, & *tantum*, ut ſit ſenſus non ſacrilegii, ſed furti, hoc eſt, non ſolùm ſacrilegii, ſed etiam furti, quemadmodum in multis juribus, quæ *ibi* refert gloſſ. ſubaudiuntur. Alium intellectum affert idem Petr.Gregor. ſcilicet ſolum textum illum agere de actione danda privato pro repetitione rerum ſurreptarum, quas in templo depoſuerat, quæ furti eſt; non verò negare pro vindicta publica ad pœnam imponendam dari actionem ſacrilegii, juxta *dictum* §. *locus*, ex quibus hæc ſententia contra communem probabilis eſt, nec difficile erit eam in rigore diſputationis defendere.

Verùm ſi communis magis placuerit, duo circa 5 eam obſervanda ſunt, primum à pleriſque limitari per Leſſ. *d. cap* 45. *num.* 14. ut procedat ſolummodo quando res ablata loco ſacro eſt commandata, vel depoſita ſecuritatis loco; tunc enim ſacrilegium eſſe ea ratione fatentur, quia irreverentia committitur erga

erga locum, cui res commendata erat, non ita quando res ibi erat per accidens, & caſualiter. Sed ex dictis verius eſt indiſtinctè ſacrilegium eſſe rem quamlibet etiam ſacram de ſacro auferre utroque jure, ſecundùm noſtram ſententiam, de jure verò Canonico ſecundum omnes: quare meritò à Leſſio recedit Soar. *d.cap.5. à num.3.* ubi *n.9.* frequens adducit exemplum de latronibus ſuffurantibus, ſeu abſcindentibus crumenas in Eccleſia, quos dubium non eſt graviſſimum committere ſacrilegium. Secundò adverte, quod etſi differentia inter utrumque jus vera eſſet, ſemper tamen deciſioni juris Canonici utroque foro ſtandum erat, cum materia ſit peccati, ex notatis *in cap.ult.de præſcript.* & in propriis terminis poſt Roman. notat Zoanet. & Boër. *dictis locis*, Dec. *d.cap.30. num.16.* advertens ſic Carolum V. Imperatorem nova conſtitutione declaraſſe.

6 *Si quis domum*, &c.] Vide Azor. *inſtit. moral. p.1. lib. 9. cap. 27. quæſt. 13.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1.lib.2.cap.41.num.24.*

7 *Quæ ſunt intra ambitum murorum, caſtellorum*, &c.] Notatur ad hoc, quod Eccleſiæ immunitas non ſe extendit ad triginta, vel quadraginta paſſus in Eccleſiis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum, & hoc propter anguſtiam loci, ut per Alex. *conſ.145. n.12. verſ. & licèt dictus circuitus, & n.13. verſ. ſi autem eſſent intra caſtella, lib.7.* Vulpel. *conſ.230. num.10.* Dec. *in tract. crimin. lib.6. cap.25.n.9.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit.lib.3. cap.16.n.40.* ubi declarat, Villag. *de extenſ.leg. cap. fin. n.32.* Card.Tuſch. *practicarum concluſ. verbo Eccleſia, concl.9. n.5.& 6.* Alex.Ambroſ. *de immunit.Eccleſ.cap.10.n 4* Farin. *in praxi crimin.quæſt.28. ſub n.12.& de immunit.Eccleſ. n.290.*

8 In gloſſ. *Vel domos*, ibi, *ſcilicet clericorum*. Notatur ad hoc, quod domus clericorum exiſtentium intra triginta, aut quadraginta paſſus Eccleſiæ, cui ſerviunt, gaudere debent immunitate Eccleſiaſtica, ut per Alex. *conſ.145. num.11. lib.7.* Dec. *tract. crimin. lib.6. cap.25.n.12.* ubi *n.16.* ſubdit quod non ſolùm domus clericorum, ſed etiam laicorum, conſtructæ tamen intra quadraginta paſſus, gaudere debeant immunitate Eccleſiaſtica, præſertim ſi illi laici inſervirent ipſi Eccleſiæ, utputà pulſando campanas, mundam Eccleſiam tenendo, & ſimilia: & *num.15.* pariter firmat quod domus Canonicorum, vel Clericorum exiſtentes intra ſepta, atrium, vel porticum Eccleſiæ, vel etiam intra dictos paſſus, gaudent hac immunitate, ſecus ſi ſint extra ſepta, atrium, porticum, vel dictos paſſus quadraginta, Navar. *in man. cap.25. n.18. verſ. domus etiam*, Franc.Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.1. cap.13. n.6.in fine*, Alex. Ambroſ. *de immun. & libert. Eccleſiaſt. cap.10, num.*8. Mar. Ital. *de immun. Eccleſ. lib.1. cap.4. §.6. in diſcurſu*, ubi declarat domus intra hos paſſus triginta, aut quadraginta prope Eccleſiam exiſtentes gaudere immunitate, ſi in illis habitent Religioſi, ſecus ſi alii.

SUMMARIUM.

1 *Doctores referuntur de materia hujus textus agentes.*

2 *Prælati Eccleſiaſtici ſi Clericos ſibi non ſubditos, vel ſubditos per perſonas, quibus id non competit, percutiant, hanc excommunicationis cenſuram incurrunt.*

3 *Viri, & fœminæ Clericos percutientes in hanc excommunicationem incidunt.*

4 *Pueri, & alii, qui non ſunt capaces malitiæ, ſeu doli, & non habent judicium ad peccandum, non incurrunt excommunicationem hujus text.*

5 *Iudæus Clericum percutiens non incidit in excommunicationem hujus text.*

6 *Injuria gravis requiritur, adeoque mortale peccatum etiam in ratione ſacrilegii, ad incurrendam hujus text. cenſuram.*

7 *Clerici ſub nomine quoad hanc materiam intelliguntur quicumque ſaltem prima Tonſura initiati.*

8 *Clericus Tonſuratus, ſeu in minoribus Ordinibus conſtitutus ad hoc, ut hujus text. privilegio gaudeat, an debeat obtinere requiſita ad privilegium fori neceſſaria, oſtenditur*, & num.9.

10 *Clericum irregularem, ſuſpenſum, interdictum, ſeu excommunicatum percutiens ſubjacet excommunicationi hujus text.*

11 *Degradatum verbaliter Clericum percutiens afficitur excommunicatione hujus text. ſecus ſi percuteret degradatum realiter.*

12 *Hæreticum Clericum percutiens non eſt excommunicatus.*

13 *Bigami verè, qui cum duabus, vel cum una vidua, aut ab altero corrupta matrimonium contraxerunt, & conſummarunt, omni privilegio clericali nudati ſunt, non ita illi, qui in ſacris conſtituti invalidè contrahere, aut contractum conſummare præſumpſerunt.*

14 *Clericus conjugatus cum unica, & virgine, incedens in habitu clericali, & Tonſura, privilegio hujus text. gaudet.*

15 *Uxor Clerici an gaudeat privilegio hujus textus, remiſſivè.*

16 *Clericus enormitatibus ſe commiſcens, non tantum perdit privilegium fori, ſed etiam Canonis.*

17 *Clericus dicitur ſe immiſcere enormitatibus, quando facit ſeditionem, prælia, aggreſſiones, & hujuſmodi in populo.*

18 *Clerici etiam in minoribus conſtituti, qui dimiſſo habitu, & Tonſura negotiis ſæcularibus ſe immiſcent, ſi tertiò ab Epiſcopo ſuo moniti emendare contempſerint, amittunt privilegium hujus text.*

19 *Artem ignominioſam mimi, hiſtrionis, ſeu joculatoris, aut buffonis per annum exercens, ipſo jure perdit omnia privilegia clericalia, quin etiam ante annum, ſi poſt trinam Epiſcopi admonitionem non reſipiſcat.*

20 *Lanionis aut cauponis officium publicè exercentes, an & quando clericalia privilegia amittant, oſtenditur.*

21 *Monachi appellatione in præſenti materia comprehenduntur omnes utriuſque ſexus Religioſi.*

22 *Mulieres percutiens intrantes canonicè monaſteria, in quibus Religio non eſt approbata, neque ipſæ mulieres profitentur, nullam excommunicationem incurrunt.*

23 *Converſi, ſeu converſæ Religioſorum,*
24 *Novitii,*
25 *Tertiarii collegialiter viventes,*
26 *Eremitæ in congregatione viventes,*
27 *Equites Sancti Ioannis Hieroſolymitani*
} *Privilegio hujus Canonis gaudent.*

28 *Manus violenta dicitur deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod alteri ſolet inferri vis injurioſa, & ita his verbis ſignificatur in præſenti quævis injurioſa, ſeu contumelioſa actio contra Eccleſiaſticam perſonam immediatè conſiſtens in facto, & in opere.*

29 *Attentans percutere Clericum non incurrit excommunicationem, quando re ipſa illum non percutit.*

30 *Clericum detinens in cuſtodia publica, vel in loco privato, ut in domo propria, ſeu aliena, ex qua non poſſit exire, excommunicationem non incurrit.*

31 *Iudex ſæcularis detinendo, vel curando Clericum de-*

cauſa habentur, dabuntur decima, ut de donatione ex legato, vel ſi extraneus inſtituitur in teſtamento, &c. Sequuntur hanc gloſſ. Sylveſt. *in ſumma, verbo decima, q.*6. & Azor. *d. cap.*35. *q*8. Sed quod decima non ſolvatur ex legato, vel hæreditate, ſive ab inteſtato, & ſive in extraneum, ſive in legitimum hæredem perveniat, meritò tenent Rebuff. *dicto tract. q.*8.*n.*31. & Monet. *eod. tract. q.*4. *num.*37. vide quæ latè dixi *d. cap.*28.§.1. *ex n.*18.

Cap. Apoſtolicis LXVII. *Hieron.*

1 Hieronymus *in commento ad cap.*3. *epiſtola ad Titum in fine*, relatus *in hoc text.* ait ſe ipſum condemnare qui evangelizantibus neceſſaria ſubtrahit, refert Cordub. de Lara *in l. ſi quis a liberis, §. impubes, n.*29. *ff. de liber. agnoſc.*

Cap. Quoniam quicquid LXVIII. & ultim.

1 Gloſſ. *verbo non licere, in præſenti text.* ait quod jus decimandi, tanquam ſpirituale non poteſt laicis competere, ut per Covar. *lib.*1. *variar. c.*17.*n.*5. *&* 6. Rebuff. *de decim. q.*10.*n.*17. *&* 34. *& q.*13. *à num.*37. Azor. *inſtit. moral. p.*1.*lib.*7.*c.*34.*q.*7. Boër. *deciſ.*224. *n.*1. Soar. *de Relig. tom.*1. *tract.*2. *lib.*1. *c.*25. Monet. *de diſtribut. quotid. c.*5.*n.*57. Epiſcopus an & quando poſſit jus percipiendi decimas laïcis concedere, dixi latè *de officio, & poteſt. Parochi, cap.*28.§.3.*n.*55. *cum ſeqq.*

Quæstio III.

Summarium.

1 *Præſcriptio triennalis contra Eccleſias olim admittebatur, hodie verò quadragenaria requiritur.*

2 *Declarantur multa iura hac de re loquentia.*

3 *Præſcriptio quadragenaria in rebus Eccleſiæ inventa fuit à Juſtiniano, quæ tamen cùm tunc eſſet Canonibus contraria, non fuit recepta.*

4 *Declaratur* cap. Sanctorum 3. de præſcript. & num. 5.

Cap. Per ſingulas I. cum ſeqq.

1 Olim contra Eccleſias triennalis præſcriptio admittebatur, ut *in hoc text. & in c.*2. *& in cap. ſicut, cum ſeqq. & in cap. ſi Sacerdotes, hac ead. cauſa, & quæſt. & in cap.*1. 12. *quæſt.*2. Sed jam hodie hujuſmodi Canones abrogantur jure noviori, quo attento ſola quadragenaria præſcriptio admittitur, ut *in cap.*3. *& in c. illud, & in c. de quarta*, & paſſim alibi, *de præſcript.* obſervans gloſſ. & communis *in præſenti*, Covar. *in reg. poſſeſſor, part.*2. §.2.*n.*1. ubi *n.*1. reponit veram litteram, & intelligentiam *d. c. ſicut, cum ſeq.* quæ in vulgatis Codicibus corruptè legebatur.

2 Verùm obſtat maximè quod licèt hæc explicatio conveniat text. *in præſenti, & in cap.*2. *& in cap. placuit*, il 1. *hac ead. q. & in d. cap.*1. 13. *q.*2. quæ olim antiquiſſimis temporibus emanarunt à Concil. Chalcedonenſi celebrato prope annum Domini 460. & à Gelaſio I. qui vixit propè annum 500. ut conſtat ex hiſtoriis, & colligitur ex *cap. poſt quingentos, hac ead. quæſt.* nihilominus tamen non convenit textui *in d. cap. ſicut, & c. ſeq.* editis in Concil. Toletano IV. nec etiam *dict. cap. ſi Sacerdotes*, in Toletano IX. conſtat enim ex Chronicis, & hiſtoriis Toletanum IV. fuiſſe celebratum ſub Honorio I. circa annum Domini 630. & Toletanum IX. ſub Martino I. circa annum 650. quo tempore jam erat cognita, & ſola contra Eccleſiam recepta præſcriptio quadraginta annorum, quam *in auth. hac conſtitutio, & in auth. de eccleſiaſt. tit. §. pro temporalibus*, novè induxerat Juſtinianus, qui imperavit propè annum 530. & tandem receperat D. Greg. I. qui præfuit Eccleſiæ circa annum 590. *in cap. volumus* 16. *q.*4. quod deſumitur ex cod. D. Gregorii, *lib.*1. *epiſt.*9. *& in cap. quia indicante, de præſcript.* quod falsò tribuitur Alex. III. cùm verè ſit ejuſdem Gregorii I. ut refertur *tom.*2. *Concil. pag.*913. *cap.*6. & conſtat ex D. Gregor. *lib.*6. *epiſt.*36. ubi verba illius *cap.* originaliter referuntur.

Retenta tamen communi explicatione difficultas 3
ſupradicta reſolvi poteſt fatendo hujuſmodi præſcriptionem quadragenariam in rebus Eccleſiarum multò ante prædicta Concilia Toletana inventam à Juſtiniano *in dictis Authenticis*: ſed quia hujuſmodi conſtitutiones ſolam quadragenariam admittentes non reperiebantur receptæ jure Canonico, immò repugnabant Concilii Chalcedonenſis antiquiſſimi, & notiſſimi, & inſuper pleriſque Gelaſii I. decretis, quibus tricennalis præſcriptio contra Eccleſiam indiſtinctè admittebatur, meritò Patres in utroque Toletano Conc. congregati illis decretis adhærentes tricennalem præſcriptionem contra Eccleſiam præceperunt, quadragenariam verò à Juſtiniano inventam, ſed Canonibus contrariam rejecerunt. Nec ad rem facit quod jam tempore illorum Conciliorum D. Gregorius quadragenariam admiſerat, ut patet ex præcitatis Capitulis, ſiquidem cùm epiſtolæ ex quibus illa deſumuntur, ad certa quædam loca, & illorum Epiſcopos directæ fuerint, & in volumen juris redactæ non eſſent, vel probabiliter ignorabantur, vel dubium erat an per illas Gregorius abſolutè, & generaliter voluerit recedere à Sanctiſſimis decretis Concilii Chalcedonenſis, & Gelaſii, quem intellectum ſatis inſinuat *cap. illud, de præſcript.* ibi, *volumus te ſcire, & tenere*, &c. quaſi antea id ſatis ſcitum, & cognitum non eſſet, nec indiſtinctè teneretur, & nulla inter Canones antiquos eſſet certa, & expreſſa lex Canonica, quæ abrogatis Chalcedonenſis, & Gelaſii decretis ſolam quadragenariam præſcriptionem admitteret. His conſequens eſt quod licèt Juſtinianus olim in aliquibus caſibus contra Eccleſiam centum annorum præſcriptionem conceſſerit *in l. ult. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* quam poſtea generaliter, & indiſtinctè in omnibus ſervari voluit *in Authent. ut Eccleſia Romana*, & tandem utramque conſtitutionem revocavit *in Authent.* hæc conſtitutio innovat, nihilominus tamen quamvis ille non revocaſſet, neutra in rebus Eccleſiæ erat obſervanda, quia utraque adverſabatur ſacris Canonibus tam antiquis Concilii Chalcedonenſis, & Gelaſii, qui tricennalem; quàm aliis, qui poſtea jure noviori quadragenariam præſcriptionem contra Eccleſias indiſtinctè præceperunt.

Non obſtat textus *in cap. Sanctorum* 3. *de præſcript.* 4
ibi, *per triginta annos*, quia reſponderi poteſt cum *gloſſ. in cap.*1. 16. *q.*4. illum textum non agere de rebus Eccleſiarum, ſed de rebus Epiſcoporum, vel clericorum patrimonialibus præſcribendis: quam gloſſæ ſententiam ſequuntur Doctores communiter, ut per Abb. & Felin. *ibi*, Roman. *ſing.*458. Covar. *lib.*1. *variar. cap.*4. *num.*3. Perez *ad l.* 8. *gloſſ.*1. *tit* 2. *lib.*1. *Ordin.* Tiraquel. *de præſcript.* §.1. *gloſſ.*10. *in fine.* Sed non placet is intellectus, tum quia repugnant verba illius text. ibi, *ad ſingulas provincias noſtrorum fratrum*, &c. conſtat enim hujuſmodi res patrimoniales

non

non pertinere ad provincias, ſed ad perſonas, tum quia adverſantur verba illa, *Sanctorum Patrum*, &c. & alia quæ habentur *tom. 2. Concil. inter decreta Alexand. III. ſub hoc tit. pag. 912. cap. 7.* ubi refertur ille text. & in principio dicitur præſcriptionem tricennalem, de qua *hic*, non tantùm ſacris Canonibus, verùm etiam legibus humanis irreſtagabiliter comprobari, & tamen nullibi reperitur Canonis, aut legis auctoritas, quæ triginta annorum præſcriptionem exigat in rebus patrimonialibus Epiſcoporum, vel clericorum præſcribendis.

5 Quare rejectis hoc intellectu, & aliis, quos præſtant *gloſſ. 2. & 3. in d. cap. Sanctorum, & gloſſ. 3. in d. c. illud, & gloſſ. verbo triginta, in d. cap. 1. 13. quæſt. 2.* communiter intelligitur *dictum cap. Sanctorum*, ut procedat attento tempore antiquorum Canonum, de quibus in principio hujus text. ac ſubinde jam hodie non teneat, ſed jure noviori abrogetur, ita *gloſſ. 2. in d. cap. illud*, Covar. *d. p. 2. § 2. n. 2.* Et confirmatur, quia probabilius videtur text. *in d. cap. Sanctorum*, non eſſe Gregorii, ſed Gelaſii, quia verba quæ habentur *in dict. cap. 7.* (ubi ille text. refertur abſque nomine Pontificis) apertè dicunt eam conſtitutionem in Concilio editam fuiſſe, & per illam confirmari leges humanas, quæ contra Eccleſiam tricennalem præſcriptionem ſtatuerunt, id quod nullatenus poteſt accommodari Gregorio, tum quia in Conciliis ſub illo celebratis, quæ habentur *lib. 4. epiſtol. cap. 88.* & iterum *lib. 12. in fine*, non refertur hæc conſtitutio, immò nec verbum ullum ea de re habetur, quia conſtat tempore Gregorii leges humanas, quales erant leges Juſtiniani Imperatoris, non tricennalem, ſed quadragenariam præſcriptionem agnoviſſe, & tamen tempore Gelaſii non tantùm ſacri Canones ex Concilio Chalcedonenſi, ſed etiam leges humanæ, quæ hodie non habentur in Codice Juſtiniani, tricennalem præſcriptionem admittebant contra Eccleſiam, *cap. Præſulum, verſ. illud, hac ead. quæſt. d. cap. 1. 13. quæſt. 2.* Nec dicas quod illa Decretalis juxta hunc intellectum jam correcta ſuperfluit, nec debeat à Gregorio IX. redigi in volumen Decretalium ubi reperitur, immò reſecari, juxta *proœmium earumdem Decretalium*, ibi, *reſecatis ſuperfluis*, quia licèt fateamur text. illum reſpectu triginta annorum hodie eſſe correctum; nihilominus tamen vim habet, & non ſuperfluit, quatenus in fine probat neceſſariam eſſe poſſeſſionem quietam, & ſinceram, hoc eſt, bona fide, & continuam abſque interruptione; & rurſus dum probat præſcriptionem longiſſimi temporis, qualis eſt triginta, ſeu quadraginta annorum, interrumpi per proclamationem ſynodalem, ſicut per citationem, juxta *l. ſicut, C. de præſcript. 30.* advertunt Imol. Panorm. *n. 4.* & Doctores communiter *in d. cap. Sanctorum, gloſſ. 4.* & omnes *in d. cap. illud*, & ad hunc effectum retulit Gregorius IX. illam Decretalem *in dicto cap. Sanctorum.*

6 Nec obſtat *cap. ſi de terra, de privileg.* quia reſpondetur prout latè dixi *in collect. ad eundem textum.*

Cap. Si Sacerdotes X.

Ex Tolet. Concil. IX.

1 VUlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quod præſcriptio dormit dum vivit Prælatus ille, qui rem Eccleſiæ temerè alienavit, vel aliquid aliud contra ſacros Canones, & in Eccleſiæ præjudicium fecit, quia ſcilicet dum is vivit perinde eſt (quoad hoc) ac ſi Eccleſia non haberet Prælatum, cùm habeat ad hoc inutilem, quem lex veroſimiliter non credit venturum contra id, quod temerè fecit, & ita hunc text. notant gloſſ. *verbo cauſa, in cap. 1. de in integ. reſtit. in 6.* Roman. *ſing. 267.* Rebuff. *in compend. alienat. num. 37.* Balb. *de præſcript. 1. part. 5. n. 8.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo intra legitimum, n. 5. C. de in integ. reſtit. minor.* Joan. de Valboa *in annuis prælectionibus Salmanticenſ. ad cap. 1. de præſcript. n. 32.*

Cap. Porrò XIV. *Ioan. VIII.*

GLoſſ. *verbo in cauſa, in præſenti text.* reſolvit poſſe Judæum præſcribere rem Chriſtiani, ut per Jaſ. *in rub. ff. de juſtit. & jure, n. 10.* Rip. *in l. ſi inſulam, n. 10. verſ. facit, ſecundum Felin. ff. de verb. oblig.* Balb. *de præſcript. 3. part. 5. princ. in fine*, Tiraquel. *de jure primog. q. 66. n. 6.* Natt. *conſ. 620. n. 7.* Marquard. *de Iudæis, part. 2. c. 2. n. 3.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. c. 14. n. 13. & c. 20. n. 13.* Declaratur autem hæc reſolutio, ut non procedat in re Eccleſiæ; nam eam Judæus, vel aliter infidelis præſcribere non poteſt, ut tradit hæc gloſſ. Rumao. *conſ. 489. n. 3.* Ricciul. *d. cap. 20. n. 14.* 1

Cap. Placuit ÿ. XV.

Ex Concil. Africano.

DE materia, & intellectu hujus text. dixi *in collect. ad cap. 1. n. 2. de præſcript.* & latiùs addit. *verſ. ad tertium, & ibi* adductis addo noviſſimè D. Barboſ. *ad l. competit 6. C. de præſcript. 30.* & Joan. de Valboa *in annuis prælect. Salmantic. ad c. 1. de præſcript.* 1

Quæstio IV.

Summarium.

1 *Præſcriptio centenaria requiritur in rebus pertinentibus ad Romanam Eccleſiam.*

2 *Declaratur* text. in præſenti, & n. 3. 4. & 5.

Cap. Volumus II. *Gregor.*

GRegor. *lib. 1. epiſt. 9.* relatus *in hoc text.* videtur decidere in rebus pertinentibus ad Romanam Eccleſiam admitti præſcriptionem quadragenariam, in illis verbis, ibi: *quæ triginta annis poſſediſſe repereris, nullam deinceps (etiamſi cui Sanctæ Romanæ Eccleſiæ competere potuit) patiaris ſuſtinere calumniam*, in quo difficilis reputatur, cùm in his in quibus contra Eccleſias inferiores procedit quadraginta annorum præſcriptio, requiratur centenaria contra Romanam Eccleſiam, ut probat text. *in cap. ult. 16. q. 3. & in cap. ad audientiam, & in c. ſi diligenti, de præſcript.* tradunt Balb. *in tract. illius tit. 1. p. princ. à n. 16.* Covar. *in reg. poſſeſſor, part. 2. § 2. n. 6.* Pinel. *in auth. niſi, n. 57. C. de bonis matern.* 1

2 Quare ad hunc text. varii ſolent præſtari intellectus, & in primis non ſatisfacit primus intellectus gloſſ. *verbo Eccleſia, in præſenti*, quia non conſtat in propoſito tractari de præſcriptione emphyteuſis conceſſæ per Romanam Eccleſiam, præſertim quia verba originalis apertè probant controverſiam, de qua hîc, extitiſſe inter Abbatem, & inter homines fundi Saloniaci, qui erat Eccleſiæ Romanæ, ac ſubinde ſi homines illi erant laïci, ut littera ſonat, quantumcunque eſſent emphyteutæ Eccleſiæ Romanæ, potuit jus emphyteuticum ad eoſdem ſpectans præſcribi tem-

pote ordinario, nec fuit neceſſaria quadragenaria præſcriptio, quæ contra Eccleſias, non verò contra privatos requiritur.

3 Sic ſimiliter non ſatisfacit communis intellectus, ſcilicet quod hic text. procedat in præſcriptione rerum Eccleſiæ inferioris exemptæ, & ſubjectæ immediatè Romanæ Eccleſiæ, in qua ſpecie ſufficit quadragenaria præſcriptio, juxta reg. *cap. illud, de præſcription.* nec centenaria opus eſt, quamvis per conſequentiam videatur aliquid pertinere ad Romanam Eccleſiam, id quod intendunt *d. gloſſ. hic, verbo Eccleſiæ,* & alii antiquiores, ut per Archid. *hic*, gloſſ. *verbo principaliter, in cap. ad audientiam, de præſcrip.* ubi Abb. *à n.* 12. Felin. *n.* 17. *gloſſ. verbo generaliter, in c.* 2. *de Capell. Monach.* Dec. *n.* 6. *in cap. cùm dilecta, de confirm. utili,* poſt alios Covar. *in d. reg. poſſeſſor, part.* 2. *cap.* 2. *num.* 6. *ante princip.* ſiquidem & is intellectus licet in ſe verus ſit, non convenit huic text. in quo (ut apertè conſtat ex dicto originali) non agitur de præſcriptione contra Eccleſiam, ſed contra homines fundi ad Romanam Eccleſiam pertinentis, qui homines in hoc text. dicuntur actores Eccleſiæ, & in originali actores Sanctæ Eccleſiæ, id eſt, agentes cauſam, & partes Eccleſiæ Romanæ, cujus erat fundus, quem obtinebant. Accedit quia ex rebus Eccleſiæ exemptæ nihil pertinet ad Romanam, cui per illarum præſcriptionem nullum infertur, nec inferri poteſt præjudicium, ſecundùm communem *in d. cap. ad audientiam,* ubi Panor. *n.* 13. per text. *in cap. cùm tempore, de arbitr.* ac ſubinde verba illa, *etiamſi cui Sancta Romana Eccleſia,* intelliguntur ratione fundi ad illam pertinentis, non verò ratione exemptionis, de qua *in text. verbo nullam.*

4 Omiſſis igitur aliis intellectibus, de quibus per *d. gloſſ. verbo Eccleſia, in præſenti,* probabiliter dici poteſt cum Ugone, & aliis antiquioribus, textum hunc continere aliquid gratiæ, quam Gregorius voluit facere Abbati & Conventui, remittens aliquid de jure ſuo in favorem illorum, itaut licèt contra homines prædictos, quatenus fundus ad eos pertinebat, ſufficeret ordinaria præſcriptio decem, vel viginti annorum, & quatenus ad Romanam Eccleſiam ſpectabat, centenaria jure requireretur, nihilominus tamen Pontifex *hic* quadragenariam admiſit contra utroſque, volens recedere à jure communi, tam in hoc articulo, quàm in alio, de quo per *gloſſ. ult. hic.* idque ſignificant verba illa, *volumus, &c. quæſtionem ipſam tali ratione diſcutere,* quæ oſtendunt voluiſſe Pontificem jus ſpeciale, non verò generale inducere, quamvis Gratianus aliud exiſtimaverit, dum hoc cap. in ſuum volumen redegit, circa juris auctoritatem, quam is text. habuiſſet, ſi in volumen Decretalium, Sexti, & Clementinarum à Pontificibus referretur, in ſimili *cap.* 2. ibi, *etſi ad Romanam, de præſcript. lib.* 6.

5 In gloſſ. *Inconcuſſam.* De materia hujus gloſſ. vide Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. num.* 69. Menoch. *de præſump. lib.* 6. *præſ.* 66. Maſcard. *de probat. concl.* 1195. *num.* 26.

Quæſtio VI.

Cap. Conſuetudo I.

1 Gloſſ. *verbo Eccleſia, in præſenti text.* ait quod ubi Princeps litigat cum ſubdito, cauſam de honeſtate delegare debet, ut per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 4. *n.* 25.

Cap. Si Epiſcopum III.

Allegatur hic text. ad hoc quod decima non poteſt retineri à Sacerdotibus ex eo quod ſint malæ vitæ, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo decima, num.* 14. Rebuff. *de decim. quæſt.* 7. *num.* 15. Monet. *in ſimili tract. cap.* 7. *num.* 32. Delictum enim perſonæ in damnum Eccleſiæ converti non poteſt, Xuar. *alleg.* 26. *num.* 4. Duco. *reg.* 13. *limit.* 12. 1

SUMMARIUM.

1 *Prælatus Eccleſiæ præjudicare poteſt in quærendis, non in quæſitis.*
2 *Prælatus an poſſit repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, remiſſivè.*
3 *Caducitatem emphyteutæ Eccleſiæ an poſſit Prælatus, vel beneficiarius ſolus remittere.*
4 *Statutum laicorum an valeat in quærendis in præjudicium Eccleſiæ.*

Cap. Illud VIII. & ult. *Gelaſius.*

Gloſſ. *verbo meliorem, in præſenti text.* ait Prælatum Eccleſiæ præjudicare poſſe in quærendis, & non in quæſitis, ut per Dec. *conſ.* 588. *Viſo puncto, n.* 15. *& conſ.* 624. *Copioſè, n.* 9. Angel. *verbo emphyteuſis, n.* 21. Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum, & uxor.* §. 47. *n.* 5. Ripa *reſp.* 62. *In cauſa, n.* 8. *& in l. legatum, n.* 9. *ff. de legat.* 1. Pure. *deciſ.* 519. *in antiq. aliàs dec.* 507. *in correctis, lib.* 2. Molin. *de juſtit. tract.* 2. *diſp.* 465. Quarant. *in ſum. Bullarii, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n.* 23. *verſ. octavò amplia,* ubi ſecus ſentit de acquirendis, quæ tranſeunt in Eccleſiam ipſo jure, Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo reſtitutio, differ.* 25. *n.* 1. noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris canon. ad tit. de rebus Eccleſiæ non alien. n.* 27. *in fine.* 1

Unde per hanc gloſſ. dicit Abb. *in cap. tua, num.* 9. *de his, quæ fiunt à Prælat.* ſolum Prælatum poſſe repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, ad quod plures citavi Doctores *in collect. ad Extravag. ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alienan. inter communes, ſub n.* 5. *verſ. utrum verò.* 2

An Prælatus, ſeu beneficiarius poſſit remittere per ſe ſolùm caducitatem emphyteutæ Eccleſiæ? Vide quæ dixi *in collect. ad cap. potuit, de locato, n.* 121. 3

Utrùm autem in quærendis valeat ſtatutum laïcorum in præjudicium Eccleſiæ? Vide Dec. *in auth. caſſa, C. de ſacroſanct. Eccleſ. num.* 17. Curt. ſen. *conſ.* 27. *num.* 8. Covar. *in reg. poſſeſſor, p.* 2. §. 4. *n.* 9. *verſ. tertium,* Menoch. *uſufruct. cap.* 9. Menoch. *conſ.* 350. *n.* 6. Cald. Pereira *de empt. cap.* 8. *num.* 33. *&* 37. *& conſ.* 48. *n.* 2. latè Cened. *pract. & canon. quæſt. lib.* 1. *q.* 35. *n.* 5. 6. 19. *&* 20. 4

Quæſtio VII.

Cap. Decimas j. I. *Greg. VII.*

Gregorius VII. in Concilio Lateranenſi *cap.* 7. *lib.* 6. *Regeſti,* relatus in *hoc text.* ait decimas à laïcis poſſideri non poſſe, ut per Covar. *lib.* 1. *var. c.* 17. *num.* 5. *&* 6. Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part.* 1. *conſid.* 41. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *c.* 34. *quæſt.* 7. *& cap.* 36. *quæſt.* 2. Rebuff. *de decim. quæſt.* 10. *n.* 17. *& quæſt.* 13. *num.* 38. 39. *&* 73. Monet. *in ſimili tract. cap.* 5. *n.* 57. 1

num. 57. Soar. *de Relig tomo* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 25. *num.* 3. cum aliis per me adductis *in tract. de officio, & poteſtate Parochi, cap.* 28. §. 2. *num.* 50. nouiſſimè Joan. de Valboa *in annuis Academ. prælect. Salmanticenſ. ad c.* 7. *de præſcript. à princ.*

Cap. Quicumque recognouerit IV.

Ambroſius.

1 Sanctus Ambroſius *in ſerm. Quadrageſimæ*, relatus *in hoc text.* ex quibus rebus decimæ perſoluendæ ſint, oſtendit, quod ego latè tradidi *de officio & poteſtate Parochi, cap.* 28. § 1 *per tot.*

2 In gloſſ. *Quod minus*, ibi, *ſic nec in quantitate decimarum*, &c. Vide S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 87. *art.* 1. diſtinguentem inter liberationem à decima ſoluenda quoad quotam, & inter liberationem totalem, itaut prima præſcribi poſſit, non autem ſecunda; hanc diſtinctionem communiter eſſe approbatam aſſerunt Pariſ. *conſ.* 25. *num.* 21. *lib.* 4. Mench. *illuſtr. quæſt. cap* 89. *num.* 10. quos refert D. Barboſ. *ad l. competit* 6. *num.* 78. *Cod. de præſcript.* 30. vbi *num ſeq.* dicit eſſe verum quod decima quatenus eſt neceſſaria ad ſuſtentationem Eccleſiæ, & miniſtrorum, præſcriptione non tollitur, quia jure naturali & diuino eis debetur.

Cap. Omnes Decimæ V.

Ex Concil. Rothomagenſi.

1 Probat hic text. non ſoluentem decimas cùm teneatur, excommunicari poſſe, ac debere, vt per Monet. *de decimis, cap.* 8. *quæſ.* 6. *num.* 64. Molin. *de juſtit. tractat.* 2 *diſput.* 756. *num.* 4 Rot. *in Dertuſen. decimarum*, 11. *Maii* 1609. coram Cardin. de Marquemont. impreſſa per Marcheſ. *de commiſſion. p.* 1. *pag.* 675. *& in Motulen. decimarum* 31. *Ianuarii* 1614. coram Card. Sacrato, meipſum *de officio, & poteſtate Parochi, cap.* 28. § 4. *num.* 15. Concil. Trid *ſeſſ.* 25 *de reform. cap.* 12. ibi, *excommunicetur.*

2 Intellige monitione præmiſſa, vt inſinuat text. *in præſenti*, & reſoluunt Perez *ad tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 130. Rebuff. *de decim. quæſt.* 12. *num.* 8. & 15. Monet. *d. cap.* 8. *num.* 69. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 7. *c.* 24. *quæſ.* 17. Soar. *de Relig. tomo* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 37. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapolit part.* 4. *deciſ.* 195. *num.* 6. ego ipſe *vbi ſup.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi non poſſunt decimas à ſuis ſubditis redimere, etiamſi ab eis in earum ſolutione iniuſtè vexentur, nec aliter eas ſoluere velint, & declaratur* num. 6. & 7. cum ſeqq.

2 *Ius ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum poteſt quis redimere quolibet munere temporali.*

4 *Vtilitas vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum, aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbet regulariter iuſtam petendi cauſam ad effectum, vt hoc modo poſſit petens redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc vexationem requiſitis.*

5 *Lex humana quam poteſtatem habeat ad impediendas vtilitates ſubditorum neceſſarias, & ad vtendum eorum etiam inuitorum bonis ex iuſta ratione boni publici, remiſſiuè.*

Cap. Decimas iij. VII.

Ex Concil. Mogunt.

Collige ex text. Epiſcopos non poſſe decimas à ſuis ſubditis redimere, etiamſi ab eis in earum ſolutione iniuſtè vexentur, nec aliter eas ſoluere velint; ita ſecundùm vnum intellectum Archid. *hic poſt princ. & in addit. ad gloſſ vlt. in cap. altare* 1. *quæſt.* 3. gloſſ. *verbo accepit, poſt med. in cap. dilectus, il* 1. *de ſimon.* Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 4. *c.* 50. *ſub n.* 33. 1

Verùm obſtat maximè, quia vel in hac iniuſta vexatione ſubditi negabant Epiſcopo ius ſpirituale percipiendi decimas ſub prætextu quod propter eiuſdem iuris defectum ex aliquo peculiari vitio contingentem, non tenerentur ad earum ſolutionem eidem Epiſcopo faciendam, vel rurſus jus illud ſpirituale non diffitebantur, ſed eorum contradictio verſabatur ſolùm circa fructus earum decimarum temporales: atqui videtur quod in vno, & altero poterat Epiſcopus ſic iniuſtè à ſubditis vexatus eas redimere quolibet munere temporali. Igitur Concil. Moguntinum, de quo *hic*, non videtur benè oppoſitum conſtituere. Major conſtat ex ſufficienti partium enumeratione. Minor verò quoad primam partem probatur ex eo, quia generale videtur vt quilibet jus ſuum etiam ſpirituale, veluti circa beneficium Eccleſiaſticum, poſſit iniuſtè vexatus redimere licitè quolibet munere temporali, juxta text. *in d. c. dilectus*, vbi gloſſ. *verbo accepit*, & Doctores *in c. Matthæus, de ſimon.* vbi plures citaui *in collect.* quoad ſecundam verò partem probatur, quia extra omnem ferè controuerſiam eſt, poſſe quemlibet jus ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum redimere quolibet munere temporali, juxta text. *in l. ſerui, C. ad leg. Iuliam de adulter. & in l. & generaliter, ff. de calumniat. & in ſumma, verſ. ſin autem, ff. de condict. indeb. l.* 2. *ff. de condict. ob turpem cauſam*, junctis traditis per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de ſimon. in reſig. n.* 17. conſtituentem non eſſe contra bonos mores redimere vexationem, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 96. *n.* 51. cum aliis adductis per me *ad cap. mouet*, 22. *quæſt.* 1. Conſequentia benè colligitur. 2

Quare nonnulli ſupradicta difficultate oppreſſi fatentur potuiſſe licitè Epiſcopos *in hoc text.* iniuſtam decimarum negationem, & ſolutionis vexationem redimere quolibet munere temporali, nec id *in hoc text.* prohiberi, ſed illud ſolùm ne ſubditi laici faciant hanc earum decimarum extorſionem, eámque per Epiſcopos prohibendam eſſe ne fiat, ſcilicet ab eiſdem laicis, atque ita eſſe intelligenda vltima verba huius text. ex aliorum intellectu, maximè Hugon. refert Turrecr. *in præſenti, ſub num.* 1. Archid. *in princip.* Bellam. *ſub num.* 6. Soar. *d. cap.* 50. *num.* 33. Verùm hic intellectus licèt videatur ſatis accommodatus ad hunc text. vt iudicat Soar. *loco proximè citato*, tamen non eſt frequentior, vt conſtat ex relatione Archid. Bellam. & Turrecr. *vbi proximè.* 3

Pro vera igitur huius text. intelligentia aduertendum eſt, quod licèt vtilitas, vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum, aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbeant regulariter iuſtam petendi cauſam ad effectum vt hoc modo poſſit petens redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc redemptionem requiſitis, per ea quæ reſolvunt Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 95. *n.* 7. *cum ſeqq. & in præcepta Decal. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 41. *num.* 5. *cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract.* 5. *lib.* 3. *c.* 13. *à n.* 3. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 6. *cap.* 2. *ſect.* 1. *q.* 2. *col. pen.* tamen ſecus erit quando 4

eadem neceſſitas, vel vtilitas per aliquam legem fue-
5 rit ad eundem effectum improbata, tunc etenim illa non ſufficiet, nec erit cenſenda cauſa juſta ad petitionem, de qua loquimur, licitè faciendam, vt concluditur ex iis, quæ de poteſtate legis etiam humanæ ad impediendas vtilitates ſubditorum temporales, & ad vtendum eorum etiam inuitorum bonis ex juſta ratione boni publici, ſcribunt Doctores *in l. item ſi verberatum, §. 1. ff. de rei vend.* per text. *ibi, & in l. Lucius, ff. de euiction.* poſt alios Cou. *lib. 3. var. cap. 6. num. 6.* Pinel. *ad rub. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 2. n. 14.* Anton. Gom. *l. 1. Tauri, à num. 11.* Mench. *illuſtr. lib. 2. c. 5.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſt. 65. n. 3.* tum etiam ex text. in ſpecie *in cap. 1. de vſuris in 6.* dum *in verſ. & quia,* prohibet ne vſurariis alienigenis locentur domus, quibus fœnebrem pecuniam valeant exercere, & in quod earum domini etiam ex cauſa vtilitatis, quam alioquin poterant ex illarum conductione percipere, non petant hanc conductionem ab huiuſmodi vſurariis, quamvis aliàs poſſent ab illis eam poſtulare ex cauſa dictæ vtilitatis, vtpote de ſe juſta ad petendum opus de ſe licitum, nempe dictam conductionem, juxta ea, quæ reſolvunt Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 335. num. 5.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 12. c. 18. in princip.* Iacob. de Graff. *d. lib. 2. cap. 108. num. 3. & 4.* niſi hæc locandi, & conducendi vtilitas reſpectu alienigenorum eſſet ſpecialiter improbata per legem Canonicam *in d. cap. 1.*

6 Secundò aduertendum eſt quod inter caſus, in quibus dicta neceſſitas, vel moralis vtilitas improbatur à lege, itavt non præbeant juſtam cauſam petendi ſine peccato opus de ſe etiam licitum, vel indifferens à parato illud iniquè gerere, potiſſimum locum habet caſus, in quo ſubditi Epiſcoporum iniuſtè negarent debitam decimarum ſolutionem, hæc etenim vtilitas recipiendarum decimarum improbata eſt ſpecialiter à lege Canonica *in Concil. Moguntino,* de quo *in hoc text.* ad effectum ne Epiſcopi valeant eiuſdem vtilitatis prætextu decimas ſic iniuſtè negatas redimere pro aliquo munere temporali, vnde peccabunt ſi eas nihilominus redemerint, vt quia in eo infringunt juſtum legis præceptum, & prohibitionem, vt arg. *c. qui reſiſtit, 11. q. 3. & cap. omnis anima, de cenſib.* in ſpecie agentes de prohibitione huius text. tradunt Archid. *hic,* & Turrecr. *num. 2.* Soar. *d. cap. 50. num. 33.* Ratio autem huius prohibitionis ſolet multipliciter aſſignari, alia eſt vt mediante hac prohibitione poſſet habere locum repetitio muneris dati ab Epiſcopo pro redemptione decimarum, vt arbitrantur Archid. Bellam. & Turrecr. *vbi proximè*: altera verò, quæ magis placet, & poſt gloſſ. *verbo accepit, col. 2. poſt princ. in cap. dilectus, il 1. de ſimon.* aſſignatur à Soar. *d. c. 50. ſub num. 33.* videlicet ne ex hoc pernicioſo exemplo laici ſumant occaſionem faciendi Eccleſiæ, & ejus Prælatis ſimiles iniurias ſpe lucri prouenturi ex dicto munere temporali ſibi dati pro redemptione decimarum, neve ruſtici inde credant ſe jus earum habere dum ſibi aliquid datur, vt eas diu retentas perſoluant; tandem ne mali ſentiant aliquem dictæ ſuæ contumaciæ fructum contra rationem deſumptam ex reg. text. *in l. itaque fullo, ff. de furtis, & in cap. intelleximus, de judic.*

7 Ex quibus jam patet intellectus ad noſtrum text. vt ſcilicet dum juxta communem explicationem probat Epiſcopos non poſſe pro munere temporali redimere decimas à ſubditis eas ſibi iniuſtè negantibus, intelligendus ſit quod procedat non quidem ex capite ſimoniæ; nam hæc redemptio ſimoniaca non eſt, ſuppoſito quod ex parte ſubditorum dabatur promptitudo, & proteruia ad huiuſmodi negationem iniuſtam, & ex parte Epiſcoporum dabatur cauſa neceſſitatis, aut ſaltem moralis vtilitatis, juſta quidem ſecundùm ſe, niſi ſpecialiter à lege Canonica improbaretur ad hunc effectum redemptionis. Rurſus & ſuppoſito quod opus per Epiſcopos petitum, nempe ſolutio ipſa decimarum, erat de ſe licitum, neque ad illud, tanquam ad aliquid ſpirituale, referebatur datio illa temporalis, ſed ad ſummum referebatur ad fructus decimarum temporales, immò nec ad illos, ſed ſolùm ad iniuſtam illorum negationem, & ad impedimenta ſubditorum, vt ipſa per huiuſmodi dationem remouerentur, vnde facilè poſſet alioquin eſſe locus dictæ dationi, & redemptioni decimarum. Eſt ergo intelligendus text. *in præſenti,* vt procedat ex prohibitione ſpeciali fundata in rationibus ſuaſoriis, de quibus *ſuprà*, propter quas Concil. Moguntinum ſatius judicauit hanc iniuſtam decimarum negationem cohibere per remedia iuris ordinaria, & per recurſum ad Superiorem, quàm eam relinquere priuatæ redemptioni Epiſcoporum, cum tanto ipſorum, & Eccleſiarum, ac ipſiuſmet boni publici detrimento, quale in dictis rationibus deſignatur, vt in effectu aduertunt gloſſ. Archid. Bellam. Turrecr. & alii *proximè citatis locis.*

Amplia primò text. *in præſenti,* vt *ſuprà* intelle- 8
ctum, vt procedat non ſolùm in Epiſcopis, ſed etiam in cæteris Prælatis, & clericis inferioribus, quibus decimæ debeantur; nam dictæ rationes magis habent locum in his, vtpote minùs potentibus, & conſequenter magis expoſitis ad hanc ſubditorum iniuſtam decimarum extorſionem, & negationem, cui lex Canonica, de qua *in hoc text.* obviare intendit hac via in fauorem publicum Eccleſiæ, vnde nil mirum ſi eadem lex, quantumvis quoad verba loquatur de ſolis Epiſcopis, tamen quoad mentem extendatur ad Prælatos, & clericos inferiores; & ideò hanc ampliationem tenent Archid. & Turrecr. *in præſenti,* Bellam. *ad hanc cauſam 16. q. 7. ſub num. 6.* quicquid dicat Soar. *dict. cap. 50. num. 33. in fine.*

Amplia ſecundò dictam prohibitionem huius text. 9
vt nec etiam de conſenſu, & auctoritate Epiſcopi poſſint Parochi, & cæteri Prælati inferiores ius ad decimarum exactionem habentes redimere illas à ſubditis laicis pro aliquo munere temporali, nam cùm ipſemet Epiſcopus *in eodem text.* prohibeatur per ſe facere huiuſmodi redemptionem, conſequitur quod nec etiam poterit in aliis authorizare, quia ſuppoſita ea prohibitione *non* habet ad hunc effectum auctoritatem legitimam quam aliis præſtet, vnde ſuccedit reg. text. *in cap. Daibertum, 1. q. 7. & in l. nemo plus juris, ff. de reg. juris,* cum concordantiis.

Cap. Omnes Baſilicæ X.

Ex Aurelianenſi Concil.

MVltum allegabilis eſt hic text. ad hoc quod 1
omnes Baſilicæ præſumuntur illius Epiſcopi, in cuius diœceſi ſitæ ſunt, & ad hoc quod eo ipſo quod quis eſt Epiſcopus, eſt etiam ordinarius collator, vt per Roman. *conſ. 180. num. 4. verſ. habet enim Epiſcopus,* Feder. de Senis *conſ. 145. num. 6. ante fin. verſ. vnde ſi aliquis,* Rot. Bonon. *deciſ. 23. num. 2.* Maſcard. *de probation. concluſ. 167. & 173.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib. 7. q. 14. num. 2.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo beneficia, §. 2. pag. 38.* Rot. *deciſ. 447. n. 1. & deciſ. 15. num. 2.* apud Farin. *part. 1. recent. & deciſ. 30. num. 6.* apud eundem *part. 2. recent.* nouiſſimè Joan. de Valboa *in ann. Acad. prælect. Salmant. cap. 3. de judic. num. 18.* Quicquid etiam eſt intra fines Epiſcopatus, cenſetur

cenſetur etiam de diœceſi, Rot. *deciſ.683.num.1.d.p.1. recent.* & ideò Epiſcopus de jure communi habet fundatam intentionem ſuper juriſdictione in omnibus Eccleſiis totius ſuæ diœceſis, Rot. *dec.271. num.2. & deciſ.491.num.1.d.part.1.recent.*

Cap. Nullus omninò XI.

Calixtus.

1 VVlgò allegatur ad hoc quod omnes Epiſcopi de jure communi habent fundatam intentionem in jure conferendi omnia beneficia Eccleſiaſtica in ſuis diœceſibus exiſtentia, conſonant *c.regenda* 10.*quæſt.1. cap.nemo, de conſec.diſt.1.c. conquerente, de offic. Ordin. cap.ex frequentibus, de inſtit.cap.2. de relig. domib. cap. cùm perſonæ, de priuil. in 6.* & pro regula ponit cum duabus ampliationibus, & quinque limitationibus Felin. *in cap.cùm venerabilis, n.31. cum multis ſeqq. de except.* Selv. *de benef.part.2 quæſt.26.n.28.cum ſeq.* Mandoſ. *in reg.Cancel.14.quæſt.2.n.2.* Franc.Marc.*deciſ.392. num.3.& quæſt.870. num 2.lib.2.* Rot. *deciſ.78. num.1. & per tot.part.1. diuerſ.* Ordinariorum enim collatio eſt fauorabilis, vt ex hoc text. colligit Pariſ. *de reſign. benef.lib.12.quæſt.10.num.16.*

Cap. Si quis deinceps XII.

Gregor. VII.

1 NOtatur ad hoc quod beneficium conferri non poteſt niſi ab Eccleſiaſtica perſona, Epiſcopo, vel Prælato, non verò à laico, vt per Anchar. *in reg. beneficium, ſub num.3.de reg.juris lib.6.* Lambertin. *de jurepatron.lib.1.quæſt.9.art.3. num.10. poſt princip.* Rebuff. *in tract. nominat. quæſt.21. num.58. & de pacific. poſſeſſ. n.287.in princip.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.5. n.10.* Aloyſ.Ricc. *in collect. deciſ.part.4. collect.1042. verſ. quartum,* Flamin. Pariſ. *de confident. quæſt.7.n.5.* Card. Tuſch. *pract.concluſ. tom.1.lit. A, concluſ.54. num.5.* Nic.Garc. *de benef.part.1. cap.2. n.32.* Paul. Comitol. *reſponſ.moral. lib.1. quæſt.88.* quem vide *ad cap. ſi quis Epiſcopus, & ad cap. ſi quis clericus, inf.ead.*

SVMMARIVM.

1. *Epiſcopus in aliena diœceſi non poteſt Eccleſiam conſecrare abſque proprii Epiſcopi permiſſione.*
2. *Epiſcopus prouidere debet, vt conſecranda Eccleſia facta ſit competentis dotis aſſignatio, ſi hoc prius in eius conſtructione factum non ſit.*
3. *Iuſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimum modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione.*

Cap. Piæ mentis XXVI.

Gelaſius.

1 VVlgò allegari ſolet text. *in preſenti, & in cap.ſeq.* ad hoc quod in aliena diœceſi non poteſt Epiſcopus Eccleſiam conſecrare abſque proprii Epiſcopi permiſſione, vt per Azor. *inſtitut.moral part.2. lib.10. c.26.quæſ.10.& part.2. lib.9.cap.4. quæſ.1* Bonacin. *de Sacrament.diſput.4.quæſt. vlt.puncto 9.num.8.* Paſcc. *in praxi Epiſcop.part.1.c.5.n.2. verſ.ædificata,* F. Ludou. Miranda *in manual Prælat.tom.2.quæſt.39.art.1.concl.3.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap.28.à num.1.* quos refero ego ipſe *in ſimili tractat.part.2. allegat.27. num.1,* vbi etiam aduerto per hunc text. Epiſcopum prouidere debere, vt conſecrandæ Eccleſiæ facta ſit dotis competens aſſignatio, ſi hoc priùs in ejus conſtructione factum non ſit. 2

In gloſſ.1. Vulgò notatur hæc gloſſ. ad hoc quod juſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimùm modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione, vt per Lambertin. *de iurepatron part.1. lib.1.q 2. art.2.num.1.* Paul.de Citadin.*eodem tract part 3.* Roch. etiam *eodem tract. verbo Eccleſiam fundauit, & verbo conſtruxit,* præcipuè *quæſt.4. à num.3. & verbo dotauit,* Fuſch. *de viſitat. lib.2. req 10.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.4. princ.* Perez *l. 1. gloſſ.1. tit.6. lib.1. Ordin.* Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.4.q.4. numer.40. cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſcop.p.1. verbo Iuſpatronatus,* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt part 2.c.6. num.25.* Nicol. Garc. *de benefic. part.5.c.9. à n.36.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap.51. in princip.num.6.* Cardoſ. *in praxi judicum, & aduocat verbo Iuſpatronatus, n.2.cum ſeqq.* Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. titul.32. à num.1.* Gonzal. *ad reg 8. Cancel gloſſ 8. num.53. cum ſeqq.* Iul. Viuian. *in praxi iuriſpatron part.1.lib.2.cap 1.cum ſeq.in vlt.impreſſ.* Filliuc. *part.3. tract.41. de benefic.c.2. n.55.* Mallob. *in praxi habendi concurſum prælud 7. dub.6.ſecundùm Romanam impreſſ.* me ipſum *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.3. allegat.70. à princip* nouiſſimè *de iure Eccleſ. lib.3 c.12. de iurepatron. verſ. non ſolùm,* Rot. *deciſ.311.num.1.* apud Farinac. *part.2.recent.* 3

SUMMARIUM.

1. *Patronum ſi ad inopiam perueniat, qualiter Eccleſia alere debeat, remiſſiuè.*
2. *Eccleſia patronum alere debet quando ille in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia ſupereſt.*
3. *Eccleſia non tenetur alere patronum, qui aliàs habet vnde poſſit viuere.*

Cap. Quicumque fidelium XXX.

Ex Tolet. Concil. IV.

QValiter autem Eccleſia alere debeat patronum ſi ad inopiam perueniat, dixi *in collect.ad cap.nobis 25.num.7. cum ſeqq. de iurepatron.* & optimè declarant Seraphin. *deciſ.668. num.5.* Rot. *in Neapolitana alimentorum, 31.Maii 1613.*coram bonæ memor.Patriarcha Manzanedo, impreſſa per Farin. *deciſ 454.part.2. recent. & deciſ.594. num.5. part.4. diverſ* Gratian. *conſ 151. à num.22.* Campan. *in diuerſ.iuris can.rub.11. cap 27.ſub num.22.* 1

In gloſſ. *Ad inopiam,* ibi, *Iſtud autem intelligas quando patronus in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia ſupereſt.* Ita Lambertin. *de iurepatron. lib.3. art.2.3.quæſt.princip.num.2.* Paul. de Cittad. *eodem tractat. 6.part. art.4. num.3. & 5. cum ſeq.* Roch. *in ſimili tract.verbo, & vtile, num.1.& 2.* Roland.*conſ.2.num.33. lib.3.* Caſſad. *deciſ.3. n.2. de iurepatron.* Surd. *de alim. tit.7 q.32. à num.1.* quos refert, & ſequitur Rot. *d.deciſ.454. num.2.* Ego verò *in tract. de iure Eccleſiaſtico, lib.3.cap.12. de iurepatron. in verſ. patronum ad inopiam,* exiſtimo non eſſe neceſſarium quod patronus in ſumma egeſtate poſitus ſit, ſed ſufficere quod jam ad paupertatem deuenerit; itavt verum ſit dicere quod iam ſecundùm qualitatem ſuæ perſonæ ſuſtentari nequit. Vnde Eccleſiam non teneri alere patronum, qui aliàs habet vnde poſſit vivere, tradunt Paul. de Cittadin. *vbi ſuprà, num.5.* Lambertin. *d. lib.3. art.3.* 2

tertia quæſt. princip. num.2. cum ſeqq. Surd. *d. tract. tit.1. quæſt.54. à n.15.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, § ſolent, num.20. ff. de lib. agnoſc.*

SUMMARIUM.

1 *Hæredes ejus, qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ, ex collatis ſcilicet per patronum aut eius maiores, ſecus reſpectu collatorum ab alijs, vt* num.2.

3 *Patronus ſemper poteſt ſe opponere ne res Eccleſiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur.*

4 *Patronus Eccleſiaſticus poteſt videre, & ſe informare quomodò expendantur prouentus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico, non poteſt tamen minutatim rationes exigere.*

5 *Patronus non poteſt cuſtodem, vel œconomum apponere, niſi habeat ex particulari priuilegio Papæ.*

Cap. Filiis, vel nepotibus XXXI.

Ex Tolet. Concil. IV.

1 IN Concilio Toletano IV. *cap.1.* quod refertur *in hoc text.* habetur quod hæredes ejus, qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ, ex collatis ſcilicet per patronum, aut ejus maiores, vt per D. Melch. Lotter. *de re benefic.*
2 *lib.1. quæſt.11. à num.63.* vbi *n.70.* ſubdit quod cùm hic text. ſit reſtrictus ad collata per patronos, vel ſuos, reſpectu collatorum ab alijs, ceſſat omne intereſſe, & citat Imol. *in cap. mancipia, ſub num.4. verſ. & ſic eſſet dicendum, de rerum permut.* Soar. *de immun. Eccleſ. lib.4. cap.14. num.21. verſ. quod autem.* Deinde idem D. Lotter. *vbi ſuprà, num.66. cum ſeqq.* ſic ait. Ta-
3 men negari non poteſt quod poſſit ſemper patronus ſe opponere, ne res Eccleſiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur, in hoc enim præcipua debet eſſe ejus ſollicitudo. Innoc. *in rub. num.1. de iurepatron.* & benè declarat Anch. *conſ.122. ſub num.5. verſ. item jus patroni,* & cenſuit Rota *in vna Calaguritana erectionis Capellæ, 15. Nouembris* 1624. *coram bonæ mem. Archiepiſcopo Seleucien.* adeò vt ſequuta diſtractione valeat ſemper patronus vrgere illius retractionem, ſi minùs iuſta ſit. Roch. *de jurepatron. in verbo honorificum, ſub n.10. ad med. verſ. verum eſt quod vbi alienatio.* Similiter
4 licèt patronus Eccleſiaſticus poſſit videre & ſe informare quomodo expendantur prouentus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico, non poteſt tamen minutatim rationes exigere, Roch. *de jurepatron. verbo honorificum, ex num.100.* Rebuff. *in tract. de congrua,*
5 *num.41.* neque cuſtodem, vel œconomum apponere, niſi id habeat ex particulari priuilegio Papæ. Abb. *in cap. cùm nos, num.4. de offic. Ordin.* Azeued. *conſ.10. num.22. & 25.* cùm ad ipſum non ſpectet cura de temporalibus Eccleſiæ, Roch. *d. verbo honorificum, ſub n.10. verſ. facit etiam quia.* Patronum autem capientem aliquid de bonis Eccleſiæ ſui juriſpatronatus, ſiue per ſe, ſiue per interpoſitas perſonas, jurepatronatu priuatum eſſe ipſo jure, & incurrere excommunicationem cum reſeruatione, dixi *in collectan. ad cap. præterea, num.3. de jurepatronat.*
6 *Regis hæc auribus intimare non differat.*] Aliqua circa intellectum horum verborum dixi *in collect. ad cap. Eccleſia S. Mariæ, num.6. cum ſeqq.* & præcipuè *num.15. de conſtitut.* Multa tamen circa intellectum hujus text. cumulant Doctores aliter atque aliter interpretantes. In primis Matt. *de juriſd. part.4. cent.2. caſu 43. num.4.* exiſtimat text. iſtum intelligendum eſſe in caſibus in quibus juriſpatronatus collatio, atque inſtitutio ex priuilegio Summi Pont. ſpectat ad Regem, idem ait Duard. *in Bull. Cœnæ, lib.4. can.14. q.8. num.8.* qui adducit alias duas interpretationes, nempe vigore huius text. tunc eſſe recurrendum ad Regem pro reparatione Eccleſiæ juriſpatronatus, cùm per Eccleſiaſticum judicem ipſius Rector cogi non poteſt, vt *in cap. petimus, 11. quæſt... & in cap. non licuit, diſtinct.* 17. vel cùm judex Eccleſiaſticus deeſt, ne propter diſtantiam ab Vrbe Roma Eccleſia ruat, pendente prouiſione facienda per Rom. Pontif. Alij verò, ex quorum numero ſunt Peſant. *in tract. de immun. Eccleſ. diſput.2. num.1.* Mar. Alter. *de cenſur. tom.1. diſput.16. lib.5. cap.2. pag.686. col.2.* Chriſtoph. de Anguiano *in tract. de legib. tom.1. lib.2. controv.17. n.93.* dicunt text. *in præſenti*, eſſe intelligendum non quod in defectum Eccleſiaſticorum Princeps ſæcularis poſſit cauſas Eccleſiaſticas ad ſe aduocare, ſed vt moneat ſuperiorem Eccleſiaſticum de neglecta, vel iniquè adminiſtrata juſtitia, vel vt faciat inſtantiam alteri ſuperiori pro illius correctione. Demùm cætera Theologorum recentiorum ſchola ſuſtinet jus, de quo *in hoc text.* fuiſſe ſublatum, & abrogatum ab Innoc. III. *in cap. qualiter & quando, de judic.* ita Peſant. *de immunit. Eccleſ. diſput.16.* Azor. *part.1. lib.5. c.14. quæſt.2. ad fin.* Filliuc. *tom.1. tract.16. cap.10. n.263.* Bonacin. *de legib. diſp.10. quæſt.2. puncto 1. §.1. num.12.* Salas *eod. tract. quæſt.96. tract.14. diſput.14. cap.19. num.109.* Duard. *in Bull. Cœnæ, lib.2. can.14. q.8. num.8.* Joan. de Valboa *in annuis Academ. prælectionib. Salmanticenſib. ad cap.2. de judic. num.130.*

Cap. Decernimus XXXII.

Ex Concil. Toletano.

GLoſſ. *verbo idoneum, in hoc text.* ait ordinem cha- 1
ritatis in diſtributione facienda inter pauperes omnino ſeruandum eſſe, vt ſcilicet primò inter teſtatoris conſanguineos, in Parochianos deinde, tertiò in pauperes de teſtatoris loco, vltimò inter forenſes pauperiores, vel magis meritos fiat diſtributio, vide Gregor. Lop. *l.20. verbo de aquel lugar, tit.3. part.6.* Couar. *in cap. cùm tibi, n.14. de teſtament.* Tiraq. *de priuil. piæ cauſæ, priuil.50.* Nauar. *in man. cap.25. num.123.* Læl. Zech. *de priuil. Eccleſ. priuil.75. num.20. & ſeq.* Mich. Graſſ. *recept. ſentent. § legatum, quæſt.64. num.4. & 5.* Tiber. Decian. *conſ.1. num.51. lib.3.* Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſ.125.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.8. tit.5. num.16.* Surd. *de aliment. tit.1. quæſt.93. per tot.* Anton. Petra *de fideicom. quæſt.11. num.521.* Cornel. Benincaſ. *de paupert. ſpec.5 in judicio, num.24.* Caualcan. *decis.26. num.22. part.3.* Non tenetur autem nominatus ad diſtribuendum inter pauperes, eligere pauperiores, ſed eſt locus gratificationi, & abſque peccato pauperes eligere ſufficit, vt per Bened. Capra *conſ.54. n.15. & in tract. de execut. memb.6. n.160.* Card. Mantic. *d. lib.8. tit.5. num.6.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tit.18. de oblation. & eleemoſyn. num.28. part.1.* Alex. Raudenſ. *Piſana deciſion.37. num.290.* Leſſium *de inſtit. lib.2. cap.14. dub.6. num.41.*

CAVSA

CAVSA XVII.

QUÆSTIO I.

CAP. Qui bona IV. *Gregor.*

1 AN votum ſolo animi propoſito perfici queat, & alia de materia hujus text. vide per Azot. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 11. cap. 13. quæſt. 5.* Soar. *de Religione, tom. 2. tract. de voto, lib. 1. cap. 2. num. 3. & 5.*

2 In gloſſ. *Deliberant,* ibi, *firmiter proponendo, & tunc ſecundum Hugon. peccant mortaliter, ſecundum alios venialiter.* Vide Sayr. *in clavi Regia, lib. 6. cap. 1. n. 6.*

QUÆSTIO II.

CAP. Gonſaldus I. *Alexand.*

1 GLoſſ. *verbo unius anni, in præſenti text.* ait tempus ad novitiorum probationem eſſe arbitratium, cùm aliquando fuerit eis tempus unius anni præfixum, ut *in hoc text. & in cap. ad Apoſtolicam, de Regularib. & in cap. 1. 2. & 3. eodem tit. in 6.* nonnunquam duorum annorum, ut *in cap. monaſteriis, 19. quæſt. 2.* interdum verò trium annorum, ut *in cap. ſi quis incognitus, hac eadem cauſa, & quæſt.* ita obſervant Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. quæſt. 6.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 6. cap. 4. n. 11.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novit. diſp. 11. dub. 2.* Verùm attenta nova diſpoſitione Concilii Trident. *ſeſſ. 25. de Regularib. c. 15.* ille, qui minore tempore quàm per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admitti non poteſt, & ſi ante hoc tempus admittatur, determinat profeſſionem eſſe nullam, nullamque inducere obligationem, de cujus decreti materia latè tractavi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 101. num. 16. cum ſequentibus.*

CAP. Nos novimus II. *Auguſt.*

1 GLoſſ. *verbo navigaſti, in præſenti text.* dicit, quod ſicut navigans ſubjicit ſe variis periculis, nec proprio motu regitur, ſed ventis, ſic habens uxorem, ut per Tiraquel. *in l. boves, §. hoc ſermone, n. 158. ff. de verborum ſignificat.*

2 In gloſſ. *Sciens,* ibi, *ergo ſi ſciviſſet, quod votum ſimplex fecerat, peccaſſet ipſa mortaliter,* &c. Notatur ad hoc quod ſcienter contrahens cum habente votum caſtitatis peccat mortaliter, ut per Navar. *in man. cap. 22. num. 73.* Matienſ. *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 151. lib. 5. nova recopil.* Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 11. n. 11.*

SUMMARIUM.

1 *Nemo probus niſi diutiùs illius mores probati fuerint.*

2 *Servus ſi Religionem ingrediatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra triennium, ei tradendus eſt cum omnibus, quæ ad Monaſterium attulit, fide tamen accepta de impunitate, & quid ſi intra id triennium dominus non repetierit.*

3 *Triennium numeratur à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſervi in Religione.*

4 *Servum dominus repetere non poteſt abſque ſua licentia in Religione admiſſum, elapſo triennio, quamvis nondum ſit profeſſus.*

5 *Servus ſi profeſſionem emittat intra triennium, caſu quo à domino revocari poteſt, invalidè profitetur.*

CAP. Si quis incognitus III.

IN ſuprafcrip. text. ibi, *ex decreto Bonifacii,* dicen- 1
dum eſt *Burchardi,* ut obſervat Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu, cap. 8.* ubi latè de materia hujus text. Et notari ſolet ad hoc quod nemo probus, niſi diutiùs illius mores probati fuerint, ut per Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 51. num. 158.*

Probat hic text. quod ſi ſervus Religionem ingre- 2
diatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra triennium, ei tradendus eſt cum omnibus, quæ ad Monaſterium attulit, fide tamen accepta de impunitate, & ſi intra triennium dominus non repetierit, non poterit enim ultrà repetere, niſi tam longè ſervus diſtet, ut intra id triennium dominus repetere nequeat: ita Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum no-*
vitiis, diſp. 2. dub. 2. num. 3. quod quidem triennium 3
numerandum eſſe à die probationis inceptæ, exiſtimant Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 1. quæſt. 3.* & Leſſ. *de juſtit. lib. 2. cap. 41. dub. 3. n. 31.* Sed verius eſt numerandum eſſe à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſervi in Religionem, ſecundùm Campan. *in diverſ. juris canon. rub. 11. cap. 8. num. 12.* Ludov. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. quæſt. 17. art. 2. concl. 4. in fine,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 2. num. 63.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 46.*

Unde infertur dominum repetere non poſſe ſervum 4
abſque ſua licentia in Religionem admiſſum, elapſo præfato triennio, quamvis nondum ſit profeſſus, ut expreſsè tenet Sanchez *d. cap. 4. num. 44.*

Quæſtio eſt dubia, utrùm ſi ſervus profeſſionem
emittat intra triennium illud, caſu quo à domino re- 5
vocari poteſt, validè profiteatur; quidam cenſent eam profeſſionem eſſe validam, ex quorum numero ſunt Archid. *n. 1.* Bellam. *etiam num. 1.* & Turrecr. *num. 3. in præſenti,* Leſſ. *de juſtit. lib. 2. cap. 41. dub. 3. num. 31.* Fr. Ludov. Miranda *in man. Prælator. tom. 1. q. 17. art. 2. concluſ. 3.* Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 6. cap. 6. n. 3.* Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub. 2. n. 6.* At multò verius alii tenent eam profeſſionem fore irritam inſtar profeſſionis conjugis, abſque alterius conjugis licentia, ſicut benè reſolvunt Azor. *dict. part. 1. lib. 12. cap. 1. quæſt. 3.* Sanch. *dict. cap. 4. n. 49.* ubi alios refert.

In gloſſ. *Intra triennium,* ibi, *poſſet tamen dici quod* 6
Eccleſia debet compenſare damnum domino. Sequitur Azor. *d. quæſt. 3.* Sed contrarium verius eſt, ut clarè probat hic text. *in verſ. ſi autem intra triennium,* & tenent Sanch. *dict. cap. 4. num. 45.* & Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub. 2. num. 4.*

QUÆSTIO IV.

SUMMARIUM.

1 *Contractus iracundiæ calore celebrati, ſunt nulli, & invalidi, niſi ſint ad pias cauſas, declarando ut ibi.*

2 *Votum per importunitatem, & impulſum aliorum emiſſum non tenet, ſecus ſi proprio quodam animi impulſu.*

3 *Paria ſunt aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis.*

4 *Votum*

4 *Votum calore iracundiæ emiſſum non valet.*
5 *Iuramentum calore iracundiæ emiſſum non valet.*
6 *Electio facta ad aliorum impulſum non valet.*

Cap. Sunt qui opes III. *Ambroſius.*

1 QUamvis contractus iracundiæ calore celebrati, ſint nulli, & invalidi, ut per text. *in l.citatio, in princ.ff.de publ.* reſolvunt *gloſſ.1. in cap.ſi quis iratus 2. quæſt.3.* Roman. *ſing.514. Volo, n.1.verſ.circa primum,* Tiraquel. *de pœnis temper.cauſa 1. num.24. verſ.ideoque contractus,* Duen. *reg.292.in 9.ampl.* tamen ſecus eſt in contractu ad pias cauſas, ut per textum *in præſenti,* tradunt Roman. *d.ſing.514. num.1. verſ. fallit niſi fiat, & ſing.508.* Tiraq. *d.cauſa 1. num.24. in fine, & n.28. in fin. & de privileg. piæ cauſæ, privil.108.* Duen. *dict. reg.292.in 2. limit.* niſi ira fuerit talis, quæ donantem à mente alienaverit, quia tunc nec etiam valet contractus in favorem piæ cauſæ, juxta ea, quæ notant Duen. *d.reg.292. limit.1.* Dec. *in l.quicquid, num.4. in fin.ff.de regul. juris,* ubi Cagnol. *num.* 17. Sed obſtat reg. *l.quicquid calore 38. ff.de regul. juris,* cui prædicti Doctores non ſatisfaciunt: expendit difficultatem Abb. ſed non ſolvit, *in cap.dudum, num.8.de converſ. conjug.* & tamen receptior videtur ſententia quod hic text. generaliter procedat in quibuſcumqoe actibus geſtis calore iracundiæ, dummodo calor iracundiæ non inducat mentis alienationem: contrà verò text. *in d. l. quicquid,* procedat in geſtis calore inducente ſupradictam mentis alienationem: ita Joan. Andr. *in d.cap.dudum,* intendunt gloſſ.1. Archid. & Doctores *hic,* Dec. *in d. l. quicquid, num.5.* Sot. *lib.7. de juſtit. quæſt.7. art.2.col.5.* Sed profectò hæc concordia inter hunc text. & *dict. l.quicquid,* omninò eſt explodenda, tum quia text. hic de eodem iracundiæ calore agere videtur, de quo *in d.l.quicquid,* ut patet ibi, *nec judicium habuit:* tum quoque quia communis illa reſolutio ad *d.l.quicquid,* defendi nequit. Rectiùs itaque reſolvemus dicendo quod donatio de qua *hic,* à principio non valuit, utpote calore iracundiæ facta, ſed nihilominus ex perſeverantia donatoris vires percipit, ex quo enim donator illo calore ſedato ſtatim non pœnituir, nec donationem revocavit, planè oſtendit ſe donaturum, etiamſi calor ille iracundiæ non ſubeſſet, ac ſubinde obligatur, juxta text. *in d. l.quicquid,* ibi, *niſi perſeverantia,* idque ſatis intendit hic text. ibi, *poſtea,* quem ſic interpretari videtur gloſſ. *in d. cap. dudum, verbo calore, in fine,* quicquid Abb. *ibidem* non advertat. Unde conſequitur quod licèt votum calore iracundiæ factum non valeat, ut Doctores reſolvunt citati *num.4.* data tamen ipſius voventis perſeverantia, ut quia ſtatim poſt ſedatum animum non pœnituit, tenetur voto, ex dictis.

2 In gloſſ. *Non judicio perpetuo.* Notatur ad hoc, quod votum per importunitatem, & impulſum aliorum emiſſum non tenet, ſecus ſi proprio quodam impulſu animi: vide Peralt. *in l.ſi quis, in princ. n.93.ff.de legat.3.* Farinac. *in praxi crimin. part.3.q.91.n.22.* Sanch. *de matrim. lib.4.diſp.7.num.4 verſ.ultimò, in med.* Soar. *tom.2.de Relig.tract.de voto, lib.1.cap.9.n.6.*

3 Paria enim ſunt aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis, ut per Boër. *deciſ.101. num.10.* Aym. *conſ.192. num.12. vol.1.* Padil. *in l. interpoſitas, n.32.C.de tranſact.* Menoch. *de arbitrar. lib.2.caſu 395. num.41. & de præſumpt. lib.4. præſ. 11. in fin.* Matienſ. *l.17.gloſſ.6. num.unico, tit.10.lib.5.nova recopil.* Gutier. *canon.quæſt. lib.1.cap.37. num.20.*

4 Notatur etiam hæc gloſſ. ad hoc quod votum iracundiæ calore emiſſum non valet, ut per Roman. *ſing.514. Volo, n.2.* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 1. num.27.* Duen. *reg.292. in 2. ampliat.* Sicut nec valet 5
juramentum, ex Tiraquel. *d. cauſa 2. n.26.* Joan. Selv. *in tractat.de jurejur.in 3. part. num.26.* Duen. *reg.292. ampl.2.* Simoncel. *de decret.lib.3. tit.8.n.178.*

In eadem gloſſ. ibi, *nam electio facta ad aliorum impulſum non valet.* Ita Joan. Lop. *in rep. rub.de donat.inter virum, & uxor. §.81. num.3.* Rebuff. *tom.2. ad leges Galliæ, tit. de reſcript. art.2. gloſſ. 3. verſ. item non valet electio.* 6

Cap. Omnes Eccleſiæ V.

Lucius Epiſcop.

PRobat hic text. invaſores rerum, ſive mobilium, ſive immobilium, quæ in dominio ſunt Eccleſiæ, ſacrilegium committere, conſonant text. *in cap. ſacrilegium, & in cap.attendendum, hac eadem cauſa, & quæſtione,* tradunt Boſſ. *in praxi crimin. tit.de ſacrileg. n.7.* Fuſch. *de viſit. lib.2. cap.21. num.28.* Decian. *in tract. crimin. lib.6. cap.36. à princ.* Soar. de Pace *in pract. tit.2. præl.2. num.19.* Card. Tuſch. *tom.4. lit.I, concluſ.445. num.19. & concluſ.446. num.10.* 1

SUMMARIUM.

1 *Confines Eccleſiæ, ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus, ſi Eccleſia non fuerit Cathedralis, ſi verò fuerit major, & Cathedralis, intra quadraginta paſſus.*
2 *Bona confugientis ad Eccleſiam inde extrahi non poſſunt.*
3 *Latro publicus non gaudet immunitate Eccleſiæ.*
4 *Excommunicationis pœnam incurrit extrahens ad Eccleſiam confugientes, & ab illa abſolvi non poteſt, niſi extractum reſtituat.*
5 *Paſſus habet quinque pedes, pes autem quindecim digitos.*

Cap. Sicut antiquitus VI. *Nicol.*

NIcolaus Papa relatus *in hoc text.* omnibus Epiſcopis ſcribens ait, quod confines Eccleſiæ, ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus, ſi Eccleſia non fuerit Cathedralis; ſi verò fuerit major, & Cathedralis, intra quadraginta paſſus, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo immunitas 3. n.1. verſ.& ſimiliter ſpatium,* Angel. *de maleſic.verbo in ſcalis S.Petronii, num.3.* Navar. *in man.cap.25.n.18.verſ. ſpatium item,* Villagut. *de extenſ. legum, cap.fin. num.30.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.3. cap.16. num.38.cum ſeqq.* Alexand. Ambroſin. *de immunit. & libert.eccleſiaſt. cap.19.num.4.* Card.Tuſch. *verbo Eccleſia, concluſ.9.num.1.& concluſ.10.num.4.& 5. & verbo immunitas, concluſ.59. num.2.23.& 27.* Farin. *in praxi crim. quæſt.28. num.12. & de immunit. eccleſ. num.284.* ubi *num.294.* ſubdit hanc immunitatem triginta, ſeu quadraginta paſſuum circa Eccleſiam, de conſuetudine non ſervati. 1

Aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit.] Ergo non ſolùm perſona confugientis ad Eccleſiam, ab ea extrahi non poteſt, ſed nec etiam ejus bona inde ſubtrahi poſſunt, ut per Angel. *in ſum. verbo immunitas, num. 10.* S. Antonin. *in ſum. part.3. tit.12. cap.3. in princip. verſ. item ea quæ,* Farinac. *de immunit. eccleſ. num.55.* 2

Niſi publicus latro fuerit.] Vide quæ dixi *in collect. ad cap. inter alia, num.37.de immunit. eccleſ.* & *ibi* citatis addo Ludov. Corream *in repet. cap. inter alia, de immun.* 3

Digitized by Google

immun. Eccleſ. part.3. à num.26. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.2.lib.4. cap.4.num.45.*

4 *Quouſque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.*] Notatur ad hoc quod extrahentes confugientes ad Eccleſiam, incurrunt excommunicationis pœnam, à qua abſolvi non poſſunt, niſi extractum reſtituant, ut per Decian. *in tract. crim. lib.6. cap.28. il 2. num.1.* Ludov.Peguer. *in pract.crimin. cap.26. ſub num.5. verſ. præterea text.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib.3. cap.3.num.7.verſ ſed quærit aliquis,* Alexand.Ambroſin. *de immunit.eccleſ.cap.15. num.4.* Gambacurt. *de immunit. lib.8. cap.1. num.11.* Eraſm.à Cochier *de juriſdict. ordin.in exemptos, part.4. quæſt.65. ad fin.* Farin. *in ſimili tract. n.311.* ubi *num.312.* dicit de jure communi hanc excommunicationem non incurri ipſo jure, & *n.313.* ſecus ait vigore conſtitutionis Gregorii XIV. de quo etiam Gambacurt. *d. lib.4. cap.4. num.2. & 6.* Ludov. Correa *in repet. d.cap.inter alia, part.4.num.8. in fine,* & S.Congr. Concil.de anno 1617. cenſuit abſolutionem à cenſuris ob violatam immunitatem eccleſiaſticam, juxta dictam conſtit. Gregor. XIV. eſſe Sedi Apoſt. reſervatam.

5 In gloſſ. *Paſſus,* ibi, *eſt menſura quinque pedum,* &c. Notatur ad hoc quod paſſus prædicti triginta, aut quadraginta ſunt quinque pedum pro quolibet, & pes eſt ſpatium quindecim digitorum, ut per S. Antonin. *in ſumma, part.3.tit.12.cap.3. §.1.verſ.item nota,* Decian. *in tract.crimin. lib.6.cap.25. num.9.verſ. paſſus autem ſunt quinque pedum,* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun.lib.3.cap.16.num.41.cum ſeqq.* Card.Tuſcb. *verbo Eccleſia, concluſ.9.num.2.* Villagut. *de extenſ. legum, cap.fin.num.31.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici, part. 1. cap. 13. rub. de immunit. eccleſ. num.4, & 6.* Alexand. Ambroſin. *de immunit. & libert. eccleſ. cap.10. num.4. verſ. paſſus verò,* Mar. Ital. *de immunit. eccleſ. §.6. num.24.*

6 In gloſſ. *Niſi publicus,* ibi, *& nocturnas depopulator agrorum,* &c. Dixi *in collect.ad d.cap.inter alia, num.43. de immun. eccleſ.* & *ibi* citatis addo Ludov. Correa *in repet.cap.inter alia, de immun.eccleſ. part.3.num.26.* Fagundez *in præcepta Decalogi, præc.2. lib.4. cap.4. n.45. verſ.*a. Bonacin. *de cenſur.extra Bullam, diſp.2.quæſt.3. puncto 16. §.6. num.5.*

7 In ead. gloſſ. ibi, *Inter leges enim,* &c. Notatur ad hoc, quod quævis quæſtio in materia immunitatis eccleſiaſticæ ſuperveniens potiùs Summorum Pont. decretis, quàm Imperatorum legibus decidi debet, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo immunitas 1. num.9.* Ludov. Correa *in repet.cap.inter alia, part.4.num.1.*

Cap. Miror VIII. *Auguſt.*

1 VUlgò allegatur hic text. ad hoc quod contractus per vim ab Eccleſia eidem Eccleſiæ reſtituendus eſt, ut per Archid. *num. 2.* Bellam. *poſt n.1.* & Turrec. *col.1.verſ. in ſecunda, in præſenti text.* Sylveſt. *in ſum. verbo immunitas,col.3.num.11.* Decian. *tract.crimin.lib.2. cap.28.il 2. num.7.* Baiard. *ad Clar.§.fin. quæſt.30.n.26.* Azor. *inſtit.moral. part.2.lib.9.cap.9.q.15.* Soar. *de Relig. tom.2.tract.1. lib.3.cap.13. num.6.& 12.in fine,* Ludov. Correa *in repet.cap.inter alia, de immunit. eccleſ. part.4. ex num. 11.* Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiep. Neapol.c.22.n.7.verſ.anno ſequenti,in antiq.impreſſ.* aliàs *cap.17.num.5.in ult.impreſſ.* ubi quod iſto caſu ſufficit extractum teſtitui Epiſcopo, vel ejus Vicario, Mar. Ital. *de immun. eccleſ. lib.1. cap.6. §.2. num. 23. & ſeq.* ubi *à num. 41.* reprobato Gam. *deciſ.52.* ſubdit adeò verum eſſe, ut per vim extractus ab Eccleſia illi reſtituendus ſit, ut nec etiam interim poſſit pro aliis delictis à judice ſæculari detineri, latè Farinac. *de immun. Eccleſ. num. 48. cum multis ſeqq.* ubi *num.33.* ampliat non ſolùm ſi extractus fuerit per vim expulſivam, ſed etiam ſi per vim compulſivam: ſubditque inde inferri, quod ſi ad Eccleſiam confugiens ex ea non per vim expulſus fuerit, ſed inde aufugerit timens capi à Curia ſæculari, & extra Eccleſiam capiatur, Eccleſiæ reſtituendus eſt non ſolùm ſi timor in fugiente ab Eccleſia fuerit juſtus, & cadens in virum conſtantem, ſed etiam ſi fuerit timor in conſtantem virum non cadens.

Sed ſi de poteſtate, &c.] Vide Pined. *in Monarchia Eccleſiaſtica, part.1.cap.20. §.1.pag.170.* 2

Cap. Reum ad Eccleſiam IX.

Ex libro Capitularium.

NEque inde damnare ad pœnam, &c.] Notatur ad hoc quod confugiens ad Eccleſiam ſæculari judici, etiam in quibuſcumque caſibus exceptis, non conſignabatur, niſi ab eo recepto juramento, & etiam cautione, ſi judici Eccleſiaſtico viſum fuerit, de non puniendo ipſum corporaliter, ſimilis text. *in cap. conſtituimus, hac eadem cauſa, & quæſt.* tradunt Decian. *in tract.crimin. lib.6. cap.19. ſub num.6.& conſ.80. num.9. lib.3.* Alexand. Ambroſin. *de immun.& libert.eccleſiaſt. cap.11. num.5. verſ. ſed conſtito, & num.6.* Farinac. *de immunit.eccleſ. num.341.* ſubdens hodie ſtante conſtitut.Gregorii XIV. de conſuetudine contrarium ſervari, quia quando ſic ad Eccleſiam confugiens, & ab ea extractus in caſibus exceptis judici ſæculari traditur, poteſt tunc idem judex eum ſibi traditum etiam corporaliter punire, nec tenetur ſervare promiſſionem de non puniendo corporaliter, ſi promiſſionem, ſeu cautionem præſtiterit, & amplius judex Eccleſiaſticus abſque alia receptione promiſſionis, & cautionis de non puniendo corporaliter, & abſque irregularitatis periculo, à qua abſolvitur in d.conſtitut. Gregor.XIV. conſignare debet extractum. 1

Tamen legitimè componat, qui iniquè fecit.] Notatur ad hoc, quod confugiens ad Eccleſiam, licèt inde extrahi non poſſit, poterit tamen pecuniaria pœna puniri, ponderando verbum, *componas,* quod ad pecuniariam pœnam referri videtur, ut *hic* adnotavit gloſſ. *in verbo reum, & in verbo ad mortem, in fine,* Archid. *n.2. & 3.* Bellam. *num.1.in fine,* plures quos refert, & ſequitur Farinac. *de immunit.Eccleſ.n.330.* 2

Cap. Ad Epiſcopos XI. *Gelaſ.*

GElaſius Epiphanio Epiſcopo reſcribens ait Eccleſiarum violatores per Epiſcopos judicari, & colligunt Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 51. art.3.poſt med.* Gambac. *de immunit. eccleſ.lib.6. cap.2. num.1.cum ſeqq.* Gabr. Pereira *de manu Regia, part.2. cap.50. num.12. cum ſeqq.* Ludov.Correa *in repet. cap. inter alia, de immun. Eccleſ. part.4.num.2.* hinc inferens quod quando fugiens ab Eccleſia extrahitur, ſub dubio an gaudeat immunitate, in carcere Eccleſiaſtico eſt pro interim ſervandus, & ſemper cum Epiſcopi, vel ejus Vicarii licentia ab Eccleſia erit tollendus. Et in hac cauſa immunitatis ita ſolus Epiſcopus, vel ab eo deputatus judex eſt competens, ut nulli alii Eccleſiarum, & Monaſteriorum Prælati aliquam cognitionem ſuper ea ſibi uſurpare valeant, ſicut benè reſolvunt Gambac. *dict. lib.6. cap.9. num.1.* & Ludov. Correa *d.part.4. num. 3.* idque ex aperta diſpoſitione Gregorii XIV. *in §.8. propè fin.* 1

Digitized by Google

erga ſocium, cui res commendata erat, non ita quando res ibi erat per accidens, & caſualiter. Sed ex dictis verius eſt indiſtinctè ſacrilegium eſſe rem quamlibet etiam ſacram de ſacro auferre utroque jure, ſecundùm noſtram ſententiam, de jure verò Canonico ſecundum omnes: quare meritò à Leſſio recedit Soar. *d. cap. 5. à num. 3.* ubi *n. 9.* frequens adducit exemplum de latronibus ſuffurantibus, ſeu abſcindentibus crumenas in Eccleſia, quos dubium non eſt graviſſimum committere ſacrilegium. Secundò advertе, quod etſi differentia inter utrumque jus vera eſſet, ſemper tamen deciſioni juris Canonici utroque foro ſtandum erat, cum materia ſit peccati, ex notatis *in cap. ult. de præſcript.* & in propriis terminis poſt Roman. notat Zoanet. & Boër. *dictis locis*, Dec. *d. cap. 30. num. 16.* advertens ſic Carolum V. Imperatorem nova conſtitutione declaraſſe.

6 *Si quis domum*, &c.] Vide Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 27. quæſt. 13.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 41. num. 24.*

7 *Quæ ſunt intra ambitum murorum, caſtellorum*, &c.] Notatur ad hoc, quod Eccleſiæ immunitas non ſe extendit ad triginta, vel quadraginta paſſus in Eccleſiis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum, & hoc propter anguſtiam loci, ut per Alex. *conſ. 145. n. 12. verſ. & licèt dictus circuitus*, & *n. 13. verſ. ſi autem eſſent intra caſtella, lib. 7.* Vulpel. *conſ. 230. num. 10.* Dec. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 25. n. 9.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. n. 40.* ubi declarat, Villag. *de extenſ. leg. cap. fin. n. 32.* Card. Tuſch. *practicarum concluſ. verbo Eccleſia, concl. 9. n. 5. & 6.* Alex. Ambroſ. *de immunit. Eccleſ. cap. 10. n. 4* Farin. *in praxi crimin. quæſt. 28. ſub n. 12. & de immunit. Eccleſ. n. 290.*

8 In gloſſ. *Vel domos*, ibi, *ſcilicet clericorum*. Notatur ad hoc, quod domus clericorum exiſtentium intra triginta, aut quadraginta paſſus Eccleſiæ, cui ſerviunt, gaudere debent immunitate Eccleſiaſtica, ut per Alex. *conſ. 145. num. 11. lib. 7.* Dec. *tract. crimin. lib. 6. cap. 25. n. 12.* ubi *n. 16.* ſubdit quod non ſolùm domus clericorum, ſed etiam laicorum, conſtructæ tamen intra quadraginta paſſus, gaudere debeant immunitate Eccleſiaſtica, præſertim ſi illi laici inſervirent ipſi Eccleſiæ, utputà pulſando campanas, mundam Eccleſiam tenendo, & ſimilia: & *num. 15.* pariter firmat quod domus Canonicorum, vel Clericorum exiſtentes intra ſepta, atrium, vel porticum Eccleſiæ, vel etiam intra dictos paſſus, gaudent hac immunitate, ſecus ſi ſint extra ſepta, atrium, porticum, vel dictos paſſus quadraginta, Navar. *in man. cap. 25. n. 18. verſ. domus etiam*, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 1. cap. 13. n. 6. in fine*, Alex. Ambroſ. *de immun. & libert. Eccleſiaſt. cap. 10. num. 8.* Mar. Ital. *de immun. Eccleſ. lib. 1. cap. 4. §. 6. in diſcurſu*, ubi declarat domus intra hos paſſus triginta, aut quadraginta prope Eccleſiam exiſtentes gaudere immunitate, ſi in illis habitent Religioſi, ſecus ſi alii.

SUMMARIUM.

1 *Doctores referuntur de materia hujus textus agentes.*

2 *Prælati Eccleſiaſtici ſi Clericos ſibi non ſubditos, vel ſubditos per perſonas, quibus id non competit, percutiant, hanc excommunicationis cenſuram incurrunt.*

3 *Viri, & fœminæ Clericos percutientes in hanc excommunicationem incidunt.*

4 *Pueri, & alii, qui non ſunt capaces malitiæ, ſeu doli, & non habent judicium ad peccandum, non incurrunt excommunicationem hujus text.*

5 *Iudæus Clericum percutiens non incidit in excommunicationem hujus text.*

6 *Injuria gravis requiritur, adeoque mortale peccatum etiam in ratione ſacrilegii, ad incurrendam hujus text. cenſuram.*

7 *Clerici ſub nomine quoad hanc materiam intelliguntur quicumque ſaltem prima Tonſura initiati.*

8 *Clericus Tonſuratus, ſeu in minoribus Ordinibus conſtitutus ad hoc, ut hujus text. privilegio gaudeat, an debeat obtinere requiſita ad privilegium fori neceſſaria, oſtenditur*, & num. 9.

10 *Clericum irregularem, ſuſpenſum, interdictum, ſeu excommunicatum percutiens ſubjacet excommunicationi hujus text.*

11 *Degradatum verbaliter Clericum percutiens afficitur excommunicatione hujus text. ſecus ſi percuteret degradatum realiter.*

12 *Hæreticum Clericum percutiens non eſt excommunicatus.*

13 *Bigami verè, qui cum duabus, vel cum una vidua, aut ab altero corrupta matrimonium contraxerunt, & conſummarunt, omni privilegio clericali nudati ſunt, non ita illi, qui in ſacris conſtituti invalidè contrahere, aut contractum conſummare præſumpſerunt.*

14 *Clericus conjugatus cum unica, & virgine, incedens in habitu clericali, & Tonſura, privilegio hujus text. gaudet.*

15 *Uxor Clerici an gaudeat privilegio hujus textus, remiſſivè.*

16 *Clericus enormitatibus ſe commiſcens, non tantum perdit privilegium fori, ſed etiam Canonis.*

17 *Clericus dicitur ſe immiſcere enormitatibus, quando facit ſeditionem, prælia, aggreſſiones, & hujuſmodi in populo.*

18 *Clerici etiam in minoribus conſtituti, qui dimiſſo habitu, & Tonſura negotiis ſæcularibus ſe immiſcent, ſi tertiò ab Epiſcopo ſuo moniti emendare contempſerint, amittunt privilegium hujus text.*

19 *Artem ignominioſam mimi, hiſtrionis, ſeu joculatoris, aut buffonis per annum exercens, ipſo jure perdit omnia privilegia clericalia, quin etiam ante annum, ſi poſt trinam Epiſcopi admonitionem non reſipiſcat.*

20 *Lanionis aut cauponis officium publicè exercentes, an & quando clericalia privilegia amittant, oſtenditur.*

21 *Monachi appellatione in præſenti materia comprehenduntur omnes utriuſque ſexus Religioſi.*

22 *Mulieres percutiens intrantes canonicè monaſteria, in quibus Religio non eſt approbata, neque ipſæ mulieres profitentur, nullam excommunicationem incurrunt.*

23 *Converſi, ſeu converſæ Religioſorum,*
24 *Novitii,*
25 *Tertiarii collegialiter viventes,*
26 *Eremitæ in congregatione viventes,*
27 *Equites Sancti Ioannis Hieroſolymitani*

} *Privilegio hujus Canonis gaudent.*

28 *Manus violenta dicitur deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod alteri ſolet inferri vis injurioſa, & ita his verbis ſignificatur in præſenti quævis injurioſa, ſeu contumelioſa actio contra Eccleſiaſticam perſonam immediatè conſiſtens in facto, & in opere.*

29 *Attentans percutere Clericum non incurrit excommunicationem, quando re ipſa illum non percutit.*

30 *Clericum detinens in cuſtodia publica, vel in loco privato, ut in domo propria, ſeu aliena, ex qua non poſſit exire, excommunicationem non incurrit.*

31 *Iudex ſæcularis detinendo, vel curando Clericum de-*

tineri in caſtodia, vel in domo, aut ponendo cuſtodes ad domum, qui Clericum exeuntem capiaat, itaut Clericus non poſſie liberè exire, excommunicationem incurrit.

32 Aquam, aut aliquid ſuper Clericum effundene, ſeu in illum ſpuens, excommunicationem incurrit.

33 Eripiens aliquid per vim, & iniuriam de manibus Clerici, aut ſcindens eius veſtem, excommunicationem incurrit.

34 Marſupium Clerico praſcindens an, & quando incurrat excommunicationem, oſteaditur.

35 Clericum per cibam, vel potam veneno infectum occidens excommunicationem huius text. incurrit.

36 Clericum volentem, & conſentientem percutiens incurrit excommunicationem huius text.

37 Clericus ſe ipſum iniurioſè percutiens excommunicationem huius text. incurrit, declarando ut num. 38. & 39.

40 Mandans, vel conſulens verberari Clericum incidit in excommunicationem huius text. ſecus ſi revocarit mandatum, cuius revocatio fuit deducta ad notitiam mandatarii re integra, ut num. 41.

42 Mandatum revocatur non ſolum expreſsè, ſed etiam tacitè.

43 Mandans percuti Clericum, ſi moriatur ante manuum iniectionem non erit excommunicatus, quamvis deinceps poſt eius mortem mandatarius Clericum percuſſerit.

44 Ratam habens percuſſionem Clerici etiam ſine ſuo mandato, nomine tamen ſuo factam, in excommunicationem huius text. incidit.

45 Percuſſionem Clerici qui potuit prohibere, & non prohibuit, afficitur huius text. excommunicatione, modo ex officio impedire deberet, ut num. 46.

47 Mortuum Clericum percutiens eſt excommunicatus.

48 Auxilium, & conſilium dans percutienti Clericum incidit in excommunicationem huius text.

49 Limita ubi quis praſtaret auxilium poſtquam delinquens manum iniecit in Clericum, niſi praceſſerit tractatus ante.

50 Clericum percutiens ignorans probabiliter ipſum eſſe Clericum, excommunicationem non incurrit.

51 Clericum Ioannem ſi quis exiſtimet ſe percutere cùm ſit Clericus Iacobus, cenſuram excommunicationis non effugit.

52 Clericum, certè ſi quis volens percutere, ab eo aberret, & caſu, ſive prater intentionem percutiat alterum Clericum proximè aſtantem, talis excommunicationem non incurrit.

53 Excommunicationem omninò effugiet, qui percuſſerit Titium Clericum, volens percutere Seium laicum.

54 Conſanguineum Clerici vulnerans non eſt excommunicatus, declarando ut ibi.

55 Percuſſio Clerici ex ioco, & non ex odio, vel inimicitia, ſive indignatione, non facit quem incidere in excommunicationem.

56 Actus imperfectio non pertingentis ad culpam mortalem, non facit incurrere excommunicationem huius text.

57 Clericum percutiens in neceſſariam defenſionem ſui, vel alieni corporis, excommunicationem non incurrit.

58 Mulier ſi Clericum pudicitiam ſuam ipſo facto tentantem percutiat, excommunicationem huius textus non incurrit, niſi ſolis verbis eam Clericus aggrediatur.

59 Clericum cum uxore, matre, ſorore, vel propria filia turpiter inventum percutient non incidit in excommunicationem huius text.

60 Turpiter inventus cum uxore, matre, &c. quis dicatur, oſtenditur.

61 Matris, ſororis, vel filia nomine in praſenti materia venit propria mater, ſoror, & filia, quamvis illegitima, non tamen adoptiva, nec avia, neptis, &c.

62 Uxoris nomine in praſenti materia comprehenditur etiam ſponſa de praſenti, non tamen ſponſa de futuro.

63 Maritus ſi adulterum Clericum percutiat non mox, ut in crimine deprehenſus eſt, ſed interiecto temporis intervallo, vel data opera, excommunicationem incurrit.

64 Pralatus regularis diſciplina cauſa Monachum percutiens, excommunicationem non incurrit.

65 Epiſcopus Clericos delinquentes per alium Clericum non laicum corrigere debet, niſi aliter habeat conſuetudo.

66 Praeceptor, ſive magiſter percutiens diſcipulos Clericos intuitu diſciplina, vel correptionis, non incurrit excommunicationem, modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira.

67 Pater an filium in ſacris conſtitutum ſine nota excommunicationis caſtigare poſſit, oſtenditur, & num. 68.

69 Iudex laicus, ſeu etiam privata perſona, quando videt Clericum praparatum ad iniuriam alterius, & non adeſt ſuus Pralatus, ſi ipſum Clericum aliàs compeſcere non poteſt, tunc ſine metu excommunicationis eum ligare valet, & capere, ut conſignet Epiſcopo ſuo ſuperiori.

70 Iudex laicus, vel eius familia quando reperit Clericum in fragranti delicto, poteſt illum capere ad effectum tranſmittendi ad ſuum iudicem, ſi de fuga ſit ſuſpectus.

71 Monachus ſi repertus fuerit in fragranti delicto, poterit à iudice ſaculari capi, ut ad ſuum ſuperiorem remittatur.

72 Remiſſio Clerici, vel Monachi à iudice ſaculari ad Eccleſiaſticum, ſeu ſuperiorem fieri debet ſine ignominia.

73 Fuga Clerici debitoris ex cauſa civili, ubi timetur, poteſt creditor, vel iudex ſaltem debitorem capere abſque metu excommunicationis, dummodò eum quanto citiùs remittat ad ſuum ſuperiorem.

74 Violentia ubi facta fuerit Clerico propter recuperationem rei ablata, ſeu defenſionem rerum, nulla incurritur excommunicatio.

75 Officialis laicus ſi turbam arcendo iniicit manum in Clericum, non incidit in excommunicationem, niſi id faceret animo maligno.

76 Abſolvi non poteſt, niſi à Summo Pontifice, in Clericum impias manus inferens.

77 Percuſſio Clerici ubi eſt levis, poteſt Epiſcopus abſolvere.

78 Percuſſio modica, ſive levis, qua dicatur in hac materia, oſtenditur.

79 Percuſſus in platea, vel in Eccleſia etiam leviter, dicitur atrociter iniuriatus, & ſic percutiens non poteſt abſolvi niſi à Papa.

80 Clerici in communi ſocietate viventes, ſi ſe mutuò percutiant, ab Epiſcopo ſuo abſolvi poſſunt, niſi facti atrocitas aliud exigat.

81 Regularis Regularem eiuſdem clauſtri percutiens non enormiter, à Pralato ſuo abſolvi poteſt, ſi verò Abbatis diſcretio ad delinquentis correctionem non ſufficiat, adhibendus eſt Epiſcopus.

82 Regularis ſi percutiat Regularem ſub alio Pralato conſtitutum, abſolvi poteſt à proprio Pralato (ſi percuſſio enormis non ſuit) praſente tamen Pralato percuſſi, ut iniuriam condonet.

83 Superior quando percuſſerit ſuum ſubditum, poteſt ipſe ſecundum privilegia abſolvi ab alio Sacerdote

ſubdito

ſubdito ſuo electo ab ipſo in Confeſſorem, & ſi ſubditus, & Prælatus ſe ad invicem percuſſerunt, & in ipſo Conventu non ſit alius, qui eos valeat abſolvere, poſſunt adinvicem ſe abſolvere.

84 *Novitius, qui ante Religionis ingreſſum excommunicationem hujus Can. incurrit, ab Abbate abſolvi non poteſt.*

85 *Religioſus aliquis, ſi manus violentas in clericum injecerit, ab Epiſcopo abſolvi poteſt eo in caſu, quo ſæcularis clericus poſſet, ſi alium clericum percuſſiſſet.*

86 *Monialis ſi Monialem, vel converſam, aut clericam percuſſerit, per Epiſcopum, in cujus diœceſi Monaſteria fuerint, abſolvi poteſt.*

87 *Filii impuberes ab Epiſcopo abſolvi poſſunt non ſolum ab excommunicatione levis, ſed etiam mediocris, & enormis percuſſionis.*

88 *Ianitor, ſeu officialis, ſi turbam arcendo clericum percuſſerit animo maligno, poteſt ab Epiſcopo abſolvi, niſi graviter vulneraverit.*

89 *Impedimentum legitimum habens, propter quod excommunicatus non poteſt Summum Pontificem adire ſine gravi periculo vitæ, ab Epiſcopo poteſt abſolvi, & quis dicatur quoad hoc impedimentum legitimum habere, oſtenditur* num.90.

91 *Inops ſi clericum percuſſerit, ab Epiſcopo abſolvi poteſt.*

92 *Æger, ſeu valetudinarius ab Epiſcopo ſuo abſolvi poteſt ab excommunicatione incurſa ob violentam manuum injectionem in clericum.*

93 *Senex poteſt ab excommunicatione ob violentam manuum injectionem in clericos ab Epiſcopo abſolvi.*

94 *Servus, & filiusfamilias, ſeu quivis alius exiſtens in poteſtate alterius, poteſt ab Epiſcopo abſolvi ab excommunicatione ob violentam manuum injectionem in clericum.*

95 *Mulieres cujuſcumque ſint ætatis, & conditionis, poſſunt per Epiſcopum abſolvi ab excommunicatione, de qua in hoc text.*

96 *Sacerdos quilibet ſimplex poteſt conſtitutos in mortis articulo, quamvis ſint excommunicati, denuntiati etiam ob hæreſim, abſolvere.*

97 *Articulus mortis quis dicatur, oſtenditur.*

98 *Sacrilegium eſt de poteſtate Papæ, ſeu alterius Principis dubitare.*

CAP. Si quis ſuadente XXIX.

Innocentius II.

1 *SI quis ſuadente Diabolo in clericum, vel Monachum manus violentas injecerit, anathematis vinculo ſubjaceat, & nullus Epiſcoporum præſumat illum abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat.*] Hæc ſunt formalia verba hujus text. quem latè explicant Duen. *reg.*99. Joan. de Lignano *in tract. de cenſuris Eccleſiaſticis*, §.6. Nicol. Plot. *in tractatu de excommun. in princ. n.*23.*cum ſeq.* Mantu. *dial.*125. Navar. *in man. cap.*27. *num.*75.*cum ſeqq.* Molin. *de juſtit. tract.*3.*diſp.*50.& 51. Sayr. *de cenſur. lib.*3.*cap.*26.& 27. Suarez *in ſimili tract. tom.*5.*diſp.*22.*ſect.*1. Avila *in eodem tractatu, p.*2.*cap.*5. *diſp.*3. *dub.*12. Bonacin. *eodem tract. diſp.*2. *q.*4.*punct.*1. Rayn. *in catalogo cenſurarum, & irregul. tit. de excommunic. extra Bullam, cap.*9.*pag.*128. *cum ſeqq.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part.*1.*tit. de favore clericorum Canonis*, Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 9. *per tot.* Paul. Layman. *in Theologia morali, lib.*1. *tract.*5. *p.*2. *cap.*5. Joan. Bapt. Coſta *de facti ſcient. & ignor. caſu.*2. *diſt.*13. Card. Tuſch. *tom.*6. *lit.P, concluſ.*274. *per tot.* Portel. *in dubiis Regular. verbo manus violenta*, noviſſimè Joan. Honor. *in ſum. juris Canon. ad tit. de immunitate Eccleſ. ex num.*14. & alii plures citati per Cened. *ad Decretum, collect.*24.

2 *Si quis.* Hæc particula univerſalis comprehendit omnes utriuſque ſexus, ac dignitatis perſonas, quæ excommunicationis capaces ſunt, adeò ut etiam ipſi Prælati Eccleſiaſtici, ſi clericos ſibi non ſubditos, vel ſubditos per perſonas, quibus id non competit, percutiant, hanc excommunicationis cenſuram incurrant: ita ſentiunt Molin. *d. tract.*3. *diſp.*51. Layman. *d. cap.*5. *num.*3. *verſ. vocula*, & demùm quod comprehendat hic tam viros, quàm fœminas, reſolvunt gloſſ. *in præſenti*, communiter approbata, Navar. *dict. cap.*27. *num.*76. Sebaſt. Medic. *in ſumma peccatorum, p.*1.*tit.*9. *quæſt.*78.*num.*39. Aviles *ad cap.*1.*Prætor. in gloſſ. de ninguna perſona, num.*8. Joan. Garc. *reg.*209. *n.*4. Gabr. *commun. lib.*6.*tit. de verborum ſignifi. concl.*6. *num.*5. Tiraq. *de retract. lig.* §.1.*gloſſ.*9.*num.*177. Bellet. *d. tit. de favore cleric. Canon.* §.1.*num.*23. & 24. Carol. de Graſſ. *d. effect.* 9. *num.*2. cum aliis citatis à Cened. *d. collect.*24. *num.*2.

3 Excipiuntur tamen pueri, & alii, qui non ſunt capaces malitiæ, ſeu nec habent judicium ad peccandum, ſicuti advertunt Navar. *d. num.* 76. & Rayner. *d. cap.*9. *notab.* 1. Bonacin. *de cenſur. diſp.* 1. *quæſt.*1. *punct.* 3. *à princ.* Henriquez *in ſum. lib.*13. *cap.*11.§.3. Farin. *fragm. crim. p.*1.*lit.E, num.* 12. Carol. de Graſſ. *d. effecta* 9. *num.* 13. & citati per me *in collect. ad cap.* 1. *num. ult. de ſentent. excommun.*

4 Excipiuntur etiam qui non ſunt baptizati, & ideò in Judæis non habere locum hujus text. diſpoſitionem, probat expreſsè *cap. poſtulaſti* 14. *de Iudæis*, & reſolvunt Socin. *in cap. pervenit, num.* 28. *cum ſeqq. verſ. ſeptimò principaliter, de ſent. excommun.* Brunus *in tract. ſtatutibus maſculis, art.*6. *num.* 58. Marquard. *de Iudæis, p.*2. *tit.* 5. *cap.*5. *ſub num.*5. *lib.*1. Carol. de Graſſ. *d. effecta* 9. *num.*290. Ugolin. *in tract. de cenſuris Pontifici reſerv. p.*1. *cap.*9. *ſub num.*2.*verſ. hinc Iudæus*, Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib.*2.*cap.*4.*num.*3.

5 *Suadente Diabolo.*] Hæc verba ſignificant ad incurrendam hujus Canonis cenſuram requiri gravem injuriam, adeoque mortale peccatum etiam in ratione ſacrilegii, cùm hoc ſit proprium objectum Eccleſiaſticæ hujus pœnæ: ita Caietan. *verbo excommunicatio, cap.* 10. *notando* 6. *dict.* 4. Navar. *d. cap.*27. *num.*76. *verſ. ſecunda*, ſubdens non ſufficere, ut injectio ſit mortalis, niſi ſuadente Diabolo, licèt id rarò contingat, Layman. *d. cap.*5. *num.*5. adjiciens utrumque requiri ad excommunicationem hujus Canonis contrahendam, ut animi effectus, ſeu internum lædendi peccatum mortale ſit, & ut externa injuſta violentia gravis ſit, vel in corpore, vel ſaltem in honoris læſione.

6 *In clericum.* Sub nomine clerici in præſenti materia intelliguntur quicumque ſaltem prima Tonſura initiati, ſicuti docent Duen. *reg.*99. *ampliat.* 2. Navar. *d. cap.*27. *num.*79. Angl. *in florib. theolog. in quæſt. de excommun. pag.* 54. *verſ. omnes, & verſ. clerici*, Patiſ. *conſ.*40.*num.*21.*vol.*4. Belling. *in ſpeculo Princip. rub.*11. §.*videndum, num.*5. *verſic. & certè*, & *ibi* Camill. Borrel. *in addit. lit.C*, Rayner. *d. cap.*9. *notab.* 2. Bonacin. *dict. quæſt.*4. *punct.*1. *num.* 1. Portel. *d. verbo manus violenta, num.*3. Paulus Layman. *dict. cap.*5. *n.* 4. Carol. de Graſſis *d. effectu* 9. *à num.*68. Card. Tuſch. *d. lit.P, concluſ.*274. *num.*3.

7 Utrum autem hujuſmodi clericus Tonſuratus, ſeu in minoribus Ordinibus conſtitutus, ad hoc ut hujus Canonis privilegio gaudeat, Eccleſiaſticum bene-

ficium habere, aut clericalem habitum, & Tonſuram deferre, ſolitus alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi deſervire, aut in aliqua ſchola, vel Univerſitate cum licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores Ordines verſari debeat, prout ad privilegium fori acquirendum requiri definivit Concil. Trid. *ſeſſ.23. de reform. cap.6.* quæſtio eſt controverſa, in qua Felician. *de cenſibus, lib. 2. cap. ultim. num.* 14. Bañes a. 2. *quæſt.*12. *art.*1.*circa finem*, Suarez *dict.tom.*5.*de cenſuris, diſp.*22. *ſect.*1.*n.*11. Ægidius de Coninch *de cenſuris, diſp.* 14. *dub.* 15. *num.* 163. exiſtimant ſupradicta requiſita ad privilegium fori neceſſaria, requiri quoque in volente hujus Canonis privilegio gaudere, quia licet Concil. Trident. ſolùm loqui videatur de privilegio fori, inde tamen neceſſariò colligitur idem ſenſiſſe de privilegio Canonis, quia illud primum majori difficultate amittitur, quàm hoc ſecundum, ex Abb. *in cap.*1.*num.*6.*de apoſtat.* Soarez *lib.*4. *defenſionis fidei Catholicæ, cap.*27. *num.* 24. Socin. *conſil.* 12. *num.* 20. *vol.*1. Roland. *conſ.*4. *num.*30. *vol.* 1. Bellet. *d. tit. de favore clericorum Canon.* §. 2. *num.* 44. qui rationem hujus reſolutionis eam eſſe dicunt, quia privilegium Canonis ex humano jure provenit, privilegium verò fori ex divino.

9 Contrarium nihilominus, immò quod clericus Tonſuratus, vel in minoribus Ordinibus conſtitutus gaudere debeat privilegio hujus Canonis, quamvis non ſervet requiſita neceſſaria ad privilegium fori, verius eſt, quia quoad hoc Concilium Tridentinum nihil innovavit, nec juri communi derogavit, & ideò ſic declaraſſe ſacram Congregationem Concilii Tridentini referunt Bellet. *diſquiſit. clerical. p.*1.*tit. de favore clericorum perſonali*, §.8. *num.* 19. Gonzal. *ad regulam* 8. *Cancellariæ, gloſſ.*5. §.5. *num.*7. *cum ſeqq.* Navar. *conſil.*24.*de privileg.in novis*, Molin. *d. tract.* 3. *diſp.*54.*num.*9. Clar. §.*fin.quæſt.*36.*num.*19. ubi tamen teſtatur diverſas eſſe in hac re conſuetudines, Avil. *de cenſur. p.*2. *cap.*1.*diſp.*2. *dub.*9. *concluſ.*3. Molfeſ. *in ſumma Theologiæ moralis, tract.*2.*cap.*3.*num.*18. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici, deciſ.* 607. *in* 1. *edit.* aliàs *reſolut.*531.*num.*7.*in* 2. *edit.* Nicol. Garc. *de benefic.p.*2.*cap.*2. *num.*20. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.*2.*alleg.*12. *num.*32.

10 Ex quibus infertur, eum ſubjacere huic excommunicationi, qui percutit clericum irregularem, ſuſpenſum, interdictum, ſeu excommunicatum, adhuc enim dicitur percutere clericum, quia iſte talis per irregularitatem, ſuſpenſionem, interdictum, ſive excommunicationem non amiſit nomen clerici, aut privilegium Canonis, *cap.dictum, & ibi gloſſ.fin.*81. *diſtinct.* Abb. *in cap.Eccleſiæ, num.*8.*de immunitate Eccleſ.* Clar. §.*fin.quæſt.*77.*verſ.ſed nunquid*, Molin. *d.tract.*3.*diſp.*56. *num.*12. Farin. *in praxi crimin.p.*1. *quæſt.*28. *num.*40. Bellet. *dict.tit.de favore clericorum Canon.* §.1. *num.*41. Bonacin. *dict. punct.*1. *num.*4. Coriolan. *de caſibus reſervatis, p.*2. *caſu* 10. *de judic. Regular.* §.10. *num.*26. ubi reddit rationem, quia excommunicatus retinet Ordinem, ratione cujus inducta eſt immunitas. Carol. de Graſſis *d.effectu* 9. *num.*120. Tuſch. *d. concl.*274. *num.*15.

11 Deinde infertur eum affici excommunicatione, qui percutit clericum degradatum verbaliter tantum, hic enim gaudet privilegio Canonis, quamvis ſecus ſit in percutiente degradatum realiter, *cap.degradatio, de pœnis, lib.*6. Hippol. *ſingul.*107.*num.*1.*& ſing.*179.*n.* 4. Clar. §.*fin. quæſt.*77. *num.* 10. Plaz. *de delictis, cap.*6. *num.*6. Henriquez *in ſumma, lib.*13. *cap.*55. §.3. Navar. *in man.cap.*27.*num.*81. Valent. *tom.*4.*d.*7.*quæſt.*19. *puncto* 4. Menoch. *de arbitr. caſu* 415. *num.*5.*&* 9. Galeot. *in margarita caſuum conſciens. verbo degradatio*, Carol. de Graſſ. *de effectibus clericalibus, effectu* 1. *num.* 817. Bonacin. *dict. punct.* 1. *num.* 3. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.*3.*alleg.*110. *n.*3. Pottel. *ubi ſup. num.*3.

At de percutiente clericum hæreticum videtur 12 quod non ſit excommunicatus, cùm hæreticus perdat privilegium hujus text. ſecundùm Carrer. *in tract. de hæret. num.*148. Decian. *tract. crimin. lib.*5. *cap.*41. *num.*12.*ante finem, verſ.duodecimò, & cap.*42.*num.*2.*in princ.* quos refert, & ſequitur Farinac. *de hæreſ. quæſt.*189.*num.*33.

Aliqui tamen clerici privilegio hujus Canonis pri- 13 vati ſunt, & primò bigami, qui omni privilegio clericali nudati eſſe dicuntur *in cap.*1. *de bigam.lib.*6. ubi latè dixi, quod tamen *ibi* gloſſ. *verbo bigamus*, de iis ſolùm intelligendum eſſe ait, qui prima Tonſura, vel minoribus tantum initiati cum duabus, vel cum una vidua, aut ab altero corrupta matrimonium contraxerunt, & conſummarunt: non item de iis clericis, qui in ſacris Ordinibus conſtituti invalidè contrahere, aut contractum conſummare præſumpſerunt, quia tales verè bigami eſſe non poſſunt, ſicut habetur *in cap. nuper, & in cap.à nobis, de bigam.* Sayr. *d.cap.*27. *num.*31. Bonac. *d.puncto* 1. *n.*5. Layman. *d.cap.*5. *n.*4. Ægid. de Coninch. *d.diſp.*14.*dub.*15.*n.*157.

Et à fortiori clericum conjugatum cum unica, & 14 virgine incedentem in habitu clericali, & Tonſura, privilegio Canonis gaudere, cùm bigamus non ſit, reſolvunt Sayr. *d.lib.*3.*cap.*26.*n.*4. Bellet. *d.tit.de favore clericorum Canon.* §.1.*n.*36. Bonac. *d.punct.*1. *n.*2. nam clericus conjugatus ut gaudeat privilegio Canonis, deferre debet habitum, & Tonſuram clericalem copulativè, ſecundùm Cov. *pract. cap.*31. *n.*7.*verſ.aut incedit*, Guid. Pap. *deciſ.*138. Clar. § *fin. quæſt.*36. *num.*7. Bellet. *d.p.*1.*tit.de favore clericorum perſonali*, §.8.*n.*8. Et an hoc caſu uxor illius gaudeat privilegio hujus Canon. vide Tiraq. *de legib. connub. gloſſ.*2.*n.*61. Perez 15 *l.*1. *verſ. eſt & aliud clericis, tit.*3. *lib.* 1. *Ord. pag.*58. Avil. *in proœm. Prætor. num.*28.

Secundò, qui ſe enormitatibus immiſcet, non tan- 16 tum perdit privilegium fori, ſed etiam privilegium Canonis, Alex. de Nevo *conſ.*59. *n.*14. *cum ſeqq.* Molin. *tract.*3. *diſp.*54.*n.*6. Bonac. *d.quæſt.*4. *punct.*4. *n.*8. Bellet. *d.tit.de favore cleric.perſon.* §.7.*num.*2. Layman. *d.cap.*5.*num.*4. *verſ.*4.*in fine.*

Dicitur autem clericus ſe immiſcere enormitatibus, 17 quando facit ſeditionem, prælia, aggreſſiones, & hujuſmodi in populo, *cap. perpendimus*, & *ibi* Abb. *num.*3. *&* 6.*de ſentent. excomm.* Bellet. *d. tit.de favore cleric.Canon.* §. 2.*num.*42.

Tertiò, clerici etiam in minoribus conſtituti, qui 18 dimiſſo habitu, & Tonſura negotiis ſæcularibus ſe immiſcent, ſi tertiò ab Epiſcopo ſuo moniti emendare ſe contempſerint, amittunt privilegium Canonis, juxta *cap.in adventu, cap.contingit* 2. *de ſentent.excomm.* ubi dixi, Layman. *loco proxime citato*, Avil. *d.p.*2.*cap.*5. *d.*3.*dub.*13.*caſu* 4. Carol. de Graſſ. *de effect.cleric.effect.*9. *num.*126. Bonac. *d.*2. *quæſt.* 4. *punct.*4. *n.*6. ubi ſubdit talem clericum non amittere privilegium Canonis per ſolam dimiſſionem habitus clericalis, niſi ter fuerit ab Epiſcopo ſuo monitus.

Quartò clericus, qui per annum exercet artem ig- 19 nominioſam mimi, hiſtrionis, ſeu joculatoris, aut buffonis, ipſo jure perdit omnia privilegia clericalia, quin etiam ante annum, ſi poſt trinam Epiſcopi admonitionem non reſipiſcat, *cap.unic.de vita, & honeſtate clericorum, in* 6. Bellet. *d.p.*1.*tit.de diſciplina clericali*, §.23.*n.*1. Layman. *d.cap.*5. *num.*4. *verſ.*6. Carol. de Graſſ. *d.effectu* 9. *num.*208.

Quintò, clerici exercentes publicè officium lanio- 20 nis,

Digitized by Google

nis, aut cauponis ſi conjugati ſint, vel habitum Clericalem dimiſerint: aut ter moniti ab Epiſcopo ſuo non deſtiterint, vel poſtquam deſtiterunt, idem officium reaſſumant, privantur omni clericali privilegio: ſi autem conjugati non ſint, & habitum clericalem retineant, amittunt privilegia quoad res tantum, itaut inſtar laicorum tributa, & vectigalia ſolvere cogantur, non item quoad perſonas, circa quas gaudent privilegio fori, & Canonis: ita habetur *in Clement. 1. de vita, & honeſtate Clericorum*, Layman. *d.cap.5. num.4.verſ.5.* Molin. *d.tract.3. diſp.54. num.7.* Bonac. *d.quæſt.4. punct.4.num.9.*

21 *Vel Monachum.*] Nomine Monachi *in præſenti*, comprehenduntur omnes utriuſque ſexus Religioſi approbatam à Sede Apoſtolica Religionem profitentes, ſicuti docent Bonacin. *d.puncto 1. num.6. cum ſequentibus*, Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. à num. 68. & 73.* Layman. *d.cap.4. num.4. verſ. nomine Monachi*, Bellet. *diſquiſit. cleric. p.1. tit.de favore Clericorum Canonis, §.1. num. 35. cum ſequentibus*, & plures per me plena manu citati *in tractatu de appellativa verborum*

22 *utriuſque juris ſignificat. verbo Religioſus.* Unde percutientes mulieres intrantes canonicè monaſteria, in quibus Religio non eſt approbata, neque ipſæ mulieres profitentur, nullam excommunicationem incurrunt, Ror. *deciſ.1. in antiq.* aliàs 167. Aufrer. *de poteſtate ſecul. regul. 3. num.3.* Bellet. *ubi ſuprà, §.2. num.35.*

23 Unde primò infertur, converſos, ſive converſas Religioſorum, quia veri Religioſi ſunt, gaudere privilegio hujus Canonis, reſolvunt Navar. *in man. cap.27.num.79.* Soar. *d.tom.5. diſp.22. ſect.1.à num.19.* Paulin.Berr.Lucenſ. *in praxi crimin. Regul.tit.1. cap.3. num.2.* Bonac. *d.punct.1. num.6.* Fr.Ludov. Miranda *in manuali Prælat. tom.1. quæſt.29. art.3.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcop.p.2.alleg.12.num.38.* addo Carol. de Graſſ. *d. effect. 9. num. 70.* Layman. *loco proximè citato.*

24 Secundò infertur novitios,cùm ſint in via ad Religioſos ſuſceptionem, gaudere privilegio hujus Canon. *cap.Religioſo, de ſentent. excommun.in 6.* ubi dixi, Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & uxorem, §.38. verſ. quamvis autem*, Plax. *de delictis, cap.42. num.24.* Mandoſ. *in tract. de privileg. ad inſtar, gloſſ.7. num.36.* Bellug. *in ſpeculo Princip. rub.11. §. videndum, verſ.& ſimili modo*, Dec. *lib.6.cap.17.num.9.* Layman. *ubi proximè*, Barth. de Vecchis *in praxi obſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novit. diſp. 11. dub.10. ſub num.1.* Carol. de Graſſ. *d.effectu 9. num.72.* Portel. *ubi ſuprà, num.5.*

25 Tertiò infertur, Tertiarios collegialiter viventes ſub habitu, & voto aliquo expreſſo, gaudere privilegio Canonis, & aliis omnibus, quibus Fratres Ordinis, cujus tertiæ Regulæ habitum geſtant, potiuntur, & gaudent: ſecus autem ſi in propriis domibus habitent, ut per Fr.Emman. *tom.2.quæſt.Regul.quæſt.65. art. 5.* Layman. *d. cap.5. num. 4. verſ. dubitatur autem primò de Tertiariis*, & plures alios per me citatos *d. allegat.12. num.41.* Bonacin. *d.punct.1. num.8.* Portel. *ubi ſuprà, num.8.*

26 Quartò infertur Eremitas, qui in Communitate, ſeu Congregatione ſub aliquo Prælato edito voto paupertatis, vel alia ſuſcepta obligatione ex tacita, vel expreſſa Summi Pontificis voluntate vivunt, privilegio hujus Canonis gaudere, vide Navar. *d. c.27. num.70.* Fr.Emman. *quæſt. Regul. tom.2.quæſt.63. art.4.* Jacob.de Graſſ. *in aureis deciſionibus, p.1.lib.2.cap.18. n.27.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.1. lib.1. num.214.* Molin. *d.tract.3. diſp.51.n.4.* Soar. *d.diſp.22. ſect.1. num.22.* Ægid. de Coninch *d diſp. 14. dub.15.* *num.164.* Bonac. *d.punct.1.num.10.* Laymao. *d.num.4. verſ. ſecundò dubitatur.*

Quintò infertur Equites, qui veri ſunt Religioſi, 27 prout Equites Sancti Joannis, qui in communi vivunt, & votum ſolemne caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt, gaudere privilegio Canonis, ut ſuſtinent Molin. *d.diſp.50. num.5.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.4. cap. 16. num. 11.* & plures alii per me citati *d.tract. de appellativa verborum utriuſque juris ſignificatione, verbo Religioſus*, Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de favore clericorum Canonis, §.1. num. 37.* Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. num. 131.* imò & alios Equites S. Jacobi, Alcantaræ, & Calatravæ privilegio Canonis gaudere reſolvunt Navar. *conſ. 11. de Regularibus*, Mar. Anton. *var. reſol. lib. 1. reſol. 112. caſu 63.* Bonac. *de cenſur. diſp.4. quæſt.4. punct.1. num.7.* Filliuc. *tom.1. tract.15. cap. 1. quæſt. 4. num. 14.* Carol. de Graſſis *dicto effectu 9. num. 131.* Barthol. Gipt. *de caſibus reſervat. cap.3. num.15.*

Sextò infertur,Religioſum converſum, & omninò 28 Ordine ſacro carentem,expulſum & ejectum ab Ordine gaudere adhuc privilegio hujus Canonis, maximè ſi portet habitum & tonſuram clericalem, quia adhuc eſt verè Religioſus in ſubſtantia, ut per Fr. Emman. *in addit. ad ſum. tom.3. cap.99. concl. 5.* Laurent.de Portel. *in dubiis Regular. verbo manus violenta, num.3. verſ.quid ſi Religioſus.*

Manus violentas injecerit.] Significatur his verbis 29 quævis injurioſa, ſeu contumelioſa actio contra Eccleſiaſticam perſonam immediatè conſiſtens in facto, & in opere, ſive actio ſit manibus, ſive pedibus: dicitur autem manus violenta, deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod alteri ſolet inferri vis injurioſa, vide Navar. *d. cap.27. num. 77.* Pedraza *in ſumma, tit. excommunicationes Papales, verſ. contra los que ponen, fol. 135.* Ludov. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ p. 1. caſu 46.* Soar. *d. diſp.22. ſect. 1.* Avil. *p.2. cap.5. diſput.3. dub. 12.* Sayr. *de cenſur. lib. 3. cap.26. num.11.* Bonac. *in ſimili tract. diſp.2. quæſt.4. punct.1. num.11.* Bellet. *d.tit. de favore Clericorum Canonis, §.1. num.3. verſ. quod non ſolùm*, Paul. Layman. *in Theolog. moral. lib.1. tract. 5. de excommun. part. 2. cap. 5. ſub num.3. verſ. manus.*

Unde aliqui ex ſupradictis, & præcipuè Bonac. 30 *citato loco*, inferunt actionem, per quam incurritur hæc excommunicatio, debere ipſam perſonam Eccleſiaſticam aliquo modo contingere, ac proinde excommunicationem non incurri ab eo, qui attentat percutere Clericum, quando te ipſa illum non percutit, & ab eo, qui tantummodo verbis contumelioſis afficit Clericum abſque percuſſione, de quo ultimo vide Covar. *var. lib.1. cap.11. à num.5.* Sebaſt. Medic. *in ſum.peccator. p.2.tit.9. quæſt.78.num.39.* Petr.Plax. *de delictis, cap.1.à num.28.*

Hinc primò fit conſequens, detinentem Clericum 31 in cuſtodia publica, vel in loco privato, ut in domo propria, ſive aliena, ex qua non poſſit exire, excommunicationem hujus Can. incurrere, *cap.nuper, & ibi gloſſ.1.* Abb. *num.1.&* a. & Felin. *n.1.de ſentent.excommun.* Bellet. *d.tit.de favore clericorum Canon.§.1.num.4.* Paul.Layman. *loco proximè citato.* Sicuti etiam incurrit judex ſæcularis detinendo, vel curando Clericum detineri in cuſtodia, vel in domo, aut ponendo cuſtodes ad domum, qui Clericum exeuntem capiant, itaut Clericus non poſſit liberè exire: ita Sayr. *d. lib. 3. cap.26.n.13.*Bonac. *d.punct.1.n.16.* qui tamen ſubdunt illum non eſſe excommunicatum, qui per metum abſque ulla vi, vel tactu cogit Clericum exire à fundo;

non enim dicitur manus violentas in Clericum injicere, cum ſolis verbis illum terreat, & ſimiliter qui obſidet caſtrum, aut domum, non ut faciat injuriam Clerico ibi exiſtenti, ſed ut juſtè obtineat illum. Utrùm autem verbis tantum detinens Clericum contra ejus voluntatem, incurrat excommunicationem, de qua in hoc canone? Duos caſus in hac quæſt. diſtinguere oportet: primum quando Clericus verbis tantum detinetur, v.g. quando aliquis dicendo verba contumelioſa, ipſis verbis ei metum infert, ut eum detineat: ſecundum, quando ipſa verba concomitatur aliqua actio violenta ejus perſonæ, v.g. quando quis ultra verba contumelioſa detinet Clericum obſidendo eum in dumo, vel in caſtro, non permittendo exitum, vel quando eum detinet ut veſtibus ſpoliet ſine aliquo corporis nocumento. In primo caſu non incurritur excommunicatio, Tolet. *in ſum. lib. 1. cap. 31. n. 5.* Soar. *de cenſur. diſp. 22. ſect. 1. num. 23. 30. & 31.* Ægid. de Coninch *de Sacram. diſp. 14. dub. 15. n. 165. verſ. tunc non ſufficit.* In ſecundo caſu incurritur excommunicatio, Soar. *d. num. 30. ad fin. & n. 31. ad med.* Nav. *in man. c. 27. n. 77.* quatenus inquit incurrere excommunicationem, qui vi includunt Clericos aliquo loco, unde egredi ſine pudore non poſſint, & ita requiritur vis, quæ verbis ſolis non fit, Ægid. de Coninch *d. n. 165. verſ. idem dicendum.*

32 Secundò fit conſequens ſpuentem in Clericum, ſeu aquam, aut aliud ſuper eum effundentem, incidere in excommunicationem hujus Can. gloſſ. *hic, verbo manus, gloſſ. 1. in cap. ſi quis pulſatus, de pœnit. diſt. 1.* Innoc. & Card. quos refert, & ſequitur Beller. *d. tit. de favore clericorum Canon. §. 1. n. 4. verſ. & in ſpuente.*

33 Tertiò fit conſequens, eripientem aliquid per vim, & injuriam de manibus Clerici, vel corpore ejus, putà librum, pileum, aut veſtem, & ſimilia, aut illam ſcindentem, ſive frangentem, aut detinentem Clericum per veſtem, ut non permittatur abire, ſeu capientem frænum equi, in quo Clericus inſidet, incurrere excommunicationem hujus Canon. ita Nav. *d. cap. 27. n. 77.* Honded. *conſ. 103. n. 1. cum ſeqq. & n. 24. vol. 1.* Hippol. *ſing.* 188. Bernard. Diaz *reg. 95.* Juan. Garc. *reg. 175. n. 3.* Menoch. *de arbitr. caſu 389. n. 17.* Bonacin. *d. punct. 1. num. 12.* Beller. *d. §. 1. n. 5.* Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. num. 88. & 95.* Paul. Layman. *citato*
34 *loco.* Secus verò eſt ſi nulla vi adhibita clam, & per fraudem marſupium Clerico præſcindatur, aut veſtes in lecto jacentes, ſine directa eum in loco concludendi intentione auferantur, quia tunc excommunicatio hæc minimè incurritur, ſicuti docent Soar. *d. diſp. 22. ſect. 1. num. 32.* Molin. *d. tract. 3. diſp. 51.* Ægid. de Coninch *d. diſp. 14. dub. 15. num. 166.* Contra S. Antonin. *p. 3. tit. 24. cap. 1. §. 1.*

35 Quartò fit conſequens, illum in excommunicationem hujus Canon. incidere, qui occidit Clericum per cibum, vel potum veneno infectum; nam hujuſmodi actio ita eſt violenta, ut diſſolvat compoſitum, & eſt magis violenta, & injurioſa, quàm ſit injectio alapæ, aut pulveris, vel ſalivæ, ita Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 5. ſect. 1. num. 15. verſ. addo quæſtionem,* Sayr. *eod. tract. 3. lib. 3. cap. 26. n. 11. 12. & 17.* expreſsè Portel. *in dubiis Regular. verbo manus violenta, num. 1.* ex Ludov. Beja, & Molin. reſolvit Bonacin. *d. punct. 1. num. 13.* contra Fr. Emman. *in ſum. p. 1. cap. 81. concl. 13.* Avil. *p. 2. cap. 5. diſp. 3. dub. 12.* Secus verò dicendum videtur de Moniali gravida, quæ ſibi propinat potionem mortiferam fœtui; nam iſta actio cenſetur violenta fœtui, non ipſi Moniali, nec videtur injurioſa ſtatui Eccleſiaſtico, ſecundùm Molin. *d. diſp. 51. n. 4.* Sayr. *d. lib. 3. cap. 23.* Avil. *d. dub. 12.* Eodem modo procurans abortum Monialis, eique potum propinans ea conſentiente, non incurrit excommunicationem, ſecundùm Sayr. *lib. 5. cap. 19. num. 4.* Portel. *d. verbo manus violenta, num. 2.*

Quintò fit conſequens excommunicationem hujus 36
Canon. incurrere illum, qui Clericum volentem, & conſentientem percutit, quia Clericus ad hoc conſentire nequit, cùm injuria fiat toti Ordini clericali, ut Doctores communiter deducunt ex *c. contingit 36. de ſentent. excommun.* & explicant Mantua *dialog. 35.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap. 49. num. 6.* Gutier. *de juram. confirm. p. 1. cap. 16. à num. 52.* Soar. *d. diſp. 22. ſect. 1. à n. 57.* Sayr. *d. lib. 3. cap. 26. num. 18.* Beller. *d. tit. de privileg. cleric. canon. §. 1. n. 10.* Avil. *d. dub. 12.* Bonacin. *d. diſp. 2. quæſt. 4. punct. 2. num. 1.* Paul. Layman. *d. cap. 5. n. 5. in fine, verſ. his adde,* Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. num. 77. cum ſeqq.*

Hinc etiam provenit Clericum, qui ſe ipſum inju- 37
rioſè percutit, ſcilicet irato animo, vel vitæ tædio, aut ex alia irrationabili cauſa, excommunicationem hujus Canon. incurrere, ut poſt Panorm. ſcribunt Navar. *d. cap. 27. num. 88. in fine,* Jaſ. *in l. 1. num. 8. C. de ſervis fugit.* Clar. *§. fin. quæſt. 77. n. 3.* Mant. *ſing. 1. n. 4.* Grammar. *deciſ. 44. n. 2. cum ſeqq.* Menoch. *d. caſu 284. num. 37.* Gutier. *d. cap. 16. n. 54.* Soar. *d. ſect. 1. num. 59.* Sayr. *d. cap. 26. n. 20.* Avil. *d. dub. 12. circa med.* Beller. *d. §. 1. num. 11.* Layman. *ubi proximè,* Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. num. 82. & ſeqq.*

Contra hanc tamen reſolutionem non leviter ob- 38
ſtat, quod hic Canon expreſsè requirit ad hoc, ut excommunicatio ipſo jure incurratur, quod injectio manuum ſit violenta, ut patet ex verbis hujus text. & meliùs ex *cap. 1. de ſentent. excom.* ibi, *non poteſt in ipſis injectio manuum violenta notari:* quæ particula non convenit percutienti Clericum volentem, & conſentientem, juxta *reg. ſcienti, de regul. jur. lib. 6.* cum ſimilibus, & fatetur ipſe Pontifex in eodem *cap. contingit,* ibi, *hujuſmodi manuum injectio etiamſi non violenta, &c.* & magis in deciſione, quæ habetur *in verſ. ideò,* quatenus ſolùm prohibet, ne de cætero illud fiat, ut Clerici ſe percutiendos laicis ſubjiciant, minimè autem percutientibus volentem Clericum excommunicatio præſcribitur, ſed Clericos ſic ſe percuſſioni ſubjicientes poſt tempora illius cap. excommunicandos eſſe conſtituit, atque ita ex his fundamentis non defuerunt plures, qui contra communem ſententiam ſcripſerint, negantes percutientes Clericum volentem excommunicationem hujus Canonis incurrere, quod aliqui ex meis præceptoribus Conimbricenſis Academiæ probabile cenſent ante *d. cap. contingit,* non ita poſt illud, quia putant ibi expreſsè probari iſtos eam excommunicationem incurrere, de qua in noſtro Can. quaſi inepta eſſet ejus allegatio, niſi Pontifex intelligeret ad hanc cenſuram pertinere percuſſionem Clerici injurioſam, licèt violenta non ſit: tum quia magis favet ordini clericali, in cujus favorem dicit text. *in eod. cap. contingit,* canonem illum fuiſſe promulgatum: tum denique quia conſtantiſſimo ſcribentium conſenſu recepta eſt hujuſmodi traditio. Verumtamen minimè hæc diſtinctio defendi poteſt, ſi enim rationes, quas pro ea conſiderant, veræ ſunt, concludunt nihil de novo Pontificem *ibi* ſtatuere, ſed potius ſecundùm jus antiquum reſpondiſſe; nam ſi propterea excommunicationem incurrit percutiens Clericum volentem, quia privilegium hujus Canon. toti Ordini conceſſum eſt, non verò in ſingulorum privatum favorem, rectè ſequitur ſecundum jus antiquum, & ordinarias regulas nihil prodeſſe conſenſum privatorum, ut percutiens excommunicationem evadat, juxta reg. *l. jus publicum, ff. de pact.* & reg. *cap. ſi diligenti, de foro comp.* cum ſimilibus

libus: deinde ſi Pontifex ſinterpretatur hunc Can.
ſtatuere excommunicationem non ſolùm ob percuſ-
ſionem violentam, ſed etiam ob injurioſam, fruſtrà
inter novum jus, & antiquum fit diſtinctio; ſic de-
nique auctoritas Doctorum, & receptiſſima ſenten-
tia perſuadere debet, nemo enim ea tempora diſtin-
xerat, ut illi volunt.

39 Quare licèt ratò, & difficulter à receptis Docto-
rum ſententiis recedere conſueverim, nunquam ta-
men huic, de qua agimus, potui acquieſcere, ſed ſem-
per conſtanter exiſtimavi, & exiſtimo, neque ante,
neque poſt *d. cap. contingit*, probari jure noſtro quod
percutiens clericum volentem excommunicationem
hanc ipſo jure incurrat, ex prædictis rationibus. Nec
obſtat quod privilegiis conceſſis ratione honeſtatis,
& reverentiæ perſonarum ipſi renuntiare non poſ-
ſunt, ut ſentiunt Covar. in *cap. quamvis pactum*, *p.2.
initio*, *n.*8. Joan. Garc. *reg.*333.*n.*8. Anton. Gom. *l.*50.
Tauri, *n.*49. Baëza *de inope debitore*, *c.*15. *n.*14. Reſ-
pondetur enim omiſſis variis ſolutionibus, de qui-
bus D. Barboſ. *in l. alia*, §. *eleganter*, *n.*11. *ff. ſoluto ma-
trimon.* concedendum eſſe antecedens, negamus ta-
men privilegium aliquod dari Clericis quando vo-
lentes percutiuntur, cùm potiùs contra ſolos injicien-
tes manus violentas conceſſum fuerit. Ad illud
quod Pontifex aliàs ineptè conſideraret verba hujus
Can. applicando ad caſum percuſſionis Clerici vo-
lentis, quaſi Canon hic non ſolùm puniat percuſſio-
nem violentam, ſed etiam injurioſam, fruſtràque con-
ſideraret Canonem editum in favorem totius Ordinis
ſi caſus ipſe non pertinet ad cenſuram hoc Canone
ſtatutam, reſpondetur hæc omnia ſatis convenire,
& adaptari probationi, de qua in *verſ. ideò*, nam ſi
percuſſio violenta non eſſet, neque etiam injurioſa,
nulla prohibitione opus erat, ſed potiùs actus licitus
cenſeri debebat, quemadmodum Doctores reſolvunt
de illis, qui cauſa diſciplinæ percutiuntur, ut *in d.
c.*1. *de ſentent. excommun.* aut cauſa devotionis ſe per-
cutiunt, eo quòd pertinet alia ratio, ut hic Canon
latus ſit in favorem totius Ordinis, nam ſi ſolùm reſpi-
ceret favorem privatorum, eadem percuſſio non re-
dundaret in opprobrium totius Ordinis, quia ſup-
ponimus ipſum non tangere: ergo benè Pontifex ad
effectum, ut illicita, & prohibita cenſeatur talis per-
cuſſio, conſiderat injuriam toti Ordini illatam, quam
ſinguli ſuo conſenſu remittere non poſſunt, ſed mi-
nimè inde ſequitur excommunicationem hujus Can.
ipſo jure incurrere.

40 Sextò fit conſequens, mandantem, vel conſulen-
tem verberari Clericum, ſi ſequatur percuſſio, incide-
re in excommunicationem, ut probat text. *in cap. mu-
lieres* 6. §. *ult. de ſentent. excommun.* & reſolvunt Soar.
*d. diſp.*22. *ſect.*1. *n.*55. Avil. *p.*2. *c.*5. *diſp.*3. *dub.*6. Sayr.
*d. lib.*3. *cap.*15. *n.*10. Bonacin. *d. quæſt.*4. *puncto* 3. *n.*1.
Ægid. de Coninck *de ſacram. & cenſur. tom.*2. *diſp.*15.
*n.*27. *cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. p.*5. *q.*129. *n.*57.
Molin. *dict. tract.*3. *diſp.*52. *num.*2. Bellet. *d. tit. de favore
clericorum Canonis*, §. 1. *num.*6. Paulus Layman. *d.
cap.*5. *num.*6. Carol. de Graſſ. *dict. effectu* 9. *à nume-
ro* 16.

41 Quod verum eſt, quamvis mandans pœnitentia
ductus revocaverit mandatum, quæ tamen revoca-
tio non fuit manifeſtata mandatario, quia etiam tunc
ſequuto mandati effectu, hujuſmodi mandans præ-
dictam excommunicationem incurreret, licèt cu-
raverit revocationem mandati innoteſcere mandata-
rio, cui re ipſa non innotuit, ſicuti docent gloſſ. *verbo
auctoritate*, *verſ. ſed pone*, *in dict. cap. mulieres*, Molin.
*d. diſp.*52. *num.*3. Leſſi. *de juſtit. lib.*2. *cap.*13. *dub.*3.
num 17. Ægid. de Coninck *d. dub.*15. *num.*183. Avil.
*p.*2. *c.*5. *diſp.*3. *dub.*7. *concl.*1. Bonac. *d. punct.*3. *num.*1.
Carol. de Graſſ. *de effectibus clericalib.* *effectu* 9. *n.*30.
Layman. *d. c.*5. *n.*7. *verſ. ſed quæſtio.* Secus verò ſi revo-
catio mandati fuerit deducta ad notitiam mandatarii
re integra, ut ſentiunt gloſſ. *verbo jurare*, *verſ. ſed quid
ſi Dominus*, *in c. tibi Domino*, 63. *diſt.* & *verbo manda-
to*, *in c. cum quis*, *de ſentent. excomm. lib.*6. Anton. Gom.
*variar. tom.*3. *c.*3. *n.*40. Menoch. *d. caſu* 352. *n.*7. Dec.
*in tract. criminal. lib.*9. *c.*36. *n.*32. Jacob. Ayrer *in tract.
de homicid. p.*2. *c.*48. Bellet. *d.* §. 1. *n.*6. *verſ. quod autem*,
latè Farin. *d. p.*5. *q.*135. *n.*174. *cum ſeqq.* & *num.*175.
ſubdit mandatum revocari non ſolùm expreſsè, ſed 42
etiam tacitè, veluti quando mandans contraxit pa-
rentelam, vel fecit pacem cum ſuo inimico: &
*n.*178. ſubjicit quod mandato revocato; & revoca-
tione intimata mandatario, mandans ampliùs non te-
netur, etiam quod talis revocatio non fuerit intimata
occidendo. Unde fit quod ſi mandans moriatur ante 43
manuum injectionem, tunc non erit excommunica-
tus, quamvis deinceps poſt ejus mortem mandata-
rius Clericum percuſſerit, prout obſervant Sayr.
*lib.*1. *de cenſur. c.*8. *n.*12. Azor. *inſtit. moral. p.*2. *lib.*5.
*c.*26. *q.*2. *verſ. ſed dubia quæſtio eſt*, Carol. de Graſſis *d.
effectu* 9. *num.*40. Bellet. *d.* §. 1. *n.*6. *verſ. qui tamen*, ubi
intelligit ſi conſtiterit eum ante mortem pœnituiſ-
ſe, morte enim mandantis tacitè cenſetur revoca-
tum mandatum, *l. inter cauſas*, §. 1 *ff. mandati*, *cap. re-
latum*, *cap. licet*, *de officio deleg.* Farinac. *dict. q.*135.
*num.*180.

Septimò fit conſequens eandem excommunica- 44
tionis ſententiam incurrere, qui ratam habet percuſ-
ſionem Clerici etiam ſine ſuo mandato, nomine ta-
men ſuo factam, ut probat *cap. cùm quis*, & *ibi gloſſ.
verbo ſuo nomine*, *de ſentent. excomm. lib.*6. Decian. *lib.*6.
*c.*18. *n.*5. Bellet. *d. tit. de favore cleric. Canon.* §. 1. *n.*7.
ubi ſubdit quod cùm per exteriora ſigna apparere
non poſſit quod ratam habuerit hujuſmodi percuſ-
ſionem, ſed illam habet ratam tantùm in corde, tunc
talis ligatus eſt ſolùm quoad Deum, non tamen quo-
ad Eccleſiam militantem, Soar. *d. diſp.*22. *ſect.*1. *n.*55.
Sayr. *d. lib.*3. *c.*26. *n.*52. Molin. *d. tract.*3. *diſp.*52. *n.*4.
Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.*55. *cum ſeqq.* quia rati-
habitio retrotrahitur, & mandato comparatur, *c. ra-
tihabitionem*, *de regul. juris lib.*6. cum concordantis *ibi*
adductis.

Octavò fit conſequens in eandem excommunica- 45
tionem incidere, qui potuit prohibere percuſſionem
clerici, & non prohibuit, *cap. quanta*, & *ibi gloſſ. verbo
interpretans*, *de ſentent. excommun.* Soar. *d. diſp.*22. *ſect.*1.
*num.*56. Ludovic. Beja *reſponſ. caſuum conſcient. p.*1.
caſu 60. Sayr. *in clavi Regia*, *lib.*10. *tract.*2. *c.*14. *n.*2. &
*de cenſur. lib.*3. *cap.*26. *n.*24. Covar. *in Clem. ſi furioſus*,
*p.*2. §. 2. *n.*7. Bellet. *d.* §. 1. *n.*8. Joan. Baptiſta Coſta *de
retrotractat. cap.*2. *n.*8. Carol. de Graſſ. *d. effect.*9. *n.*61.
cum ſeq.

Quod licèt communis ſententia intelligeret, mo- 46
dò ex officio impedire deberet, ſecundùm Navar.
*d. cap.*27. *num.*78. Avil. *d. p.*2. *c.*5. *diſp.*3. *dub.*8. Ægid.
de Coninck *d. diſp.*14. *dub.*15. *num.*174. Layman.
*d. c.*5. *num.*6. & alii, quos refert, & ſequitur Bonacin.
*d. q.*4. *puncto* 3. *num.*5. tamen hoc idem verum eſſe
credo non ſolùm in eo, qui habet poteſtatem, & ju-
riſdictionem in verberante, ut ſunt judices, poteſta-
tes, & Præfecti, ſed etiam in eo, qui licèt non habeat
ex officio talem poteſtatem, doloſè non prohibet;
Hoſtienſ. *in dict. cap. quanta*, *num.*5. Abb. *num.*7. &
Felin. *num.*3. Bellet. *dict.* §. 1. *num.*8. *verſ. quod intel-
ligitur*, ubi ſubdit cum Abb. *citato loco*, quod ſi talis
non doloſè, ſed ex negligentia, vel quia non vult
ſe immiſcere tumoribus aliorum, non prohibeat cle-

tici percoſſionem, tunc non incidet in excommunicationem.

47 Nonò fit conſequens, percutientem clericum mortuum eſſe excommunicatum, ut per Felin. *in cap. à nobis, il 2. n. 4. verſ. nunquid percutiens, de ſentent. excommun.* Boër. *deciſ.* 316. *n.* 12. Duen. *reg.* 99. *ampl.* 6. Dec. *in cap. hac, n.* 24. *de privileg.* mortuo enim injuria fieri poteſt. Sebaſt. Medic. *in tractat. mors omnia ſoluit, p.* 3. *n.* 61. Baiard. *ad Clar.* §. *fin. q.* 77. *n.* 16. Dec. *lib.* 6. *c.* 17. *n.* 19. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *num.* 140. *cum ſeqq.*

48 Decimò fit conſequens in hanc excommunicationem incidere illum, qui auxilium, & conſilium dat percutienti clericum, *d. cap. quanta*, & *ibi* Hoſt. *n.* 8. Abb. *n.* 3. & Felin. *n.* 1. Bellet. *d.* §. 1. *n.* 19. item & illum, qui clericum inſequutus cum impellit ut cadat, & lædatur, per gloſſ. *verbo inſequutione, in cap. felicis, de pœnis, lib.* 6. vide latè Mantu. *ſing.* 515. Bellet. *ubi proximè, n.* 21. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 86.

49 Limitatur tamen hæc decima illatio ubi quis præſtaret auxilium poſtquam delinquens manum injecit in clericum, quia is non erit excommunicatus ex tali auxilio poſtea præſtito, ſicut nec poteſt puniri aliqua pœna temporali de auxilio præſtito poſt delictum, niſi præceſſerit tractatus antè, quia talis non dicitur propriè dediſſe opem delicto, ut per Boër. *deciſ.* 167. *n.* 4. *in fine*, Menoch. *de arbitr. caſu* 349. *n.* 24. & alios, quos refert, & ſequitur Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 48. ubi *n.* 50. limitat etiam ut non procedat in dantibus favorem, vel auxilium de jure, veluti advocando, vel procurando: & *n.* 52. limitat quoque in eo, qui delicto aſſiſtit, vel dat auxilium; vel favorem, qui tamen neſcit verberandum eſſe clericum.

50 Porrò ab hujus Canonis cenſura aliquæ excuſationes in jure reperiuntur. Prima eſt propter ignorantiam, quia percutiens clericum ignorans probabiliter eum eſſe clericum, excommunicationem non incurrit, ut probat *cap. ſi verò* 4. *de ſentent. excomm.* & ſentiunt Covar. *in c. alma mater, p.* 1. §. 10. *n.* 15. Soar. *d. diſp.* 22. *ſect.* 1. *n.* 54. Maſcard. *de probat. concl.* 848. *n.* 4. *cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.* 5. *q.* 3. Ægid. de Coninck *d. diſp.* 14. *n.* 197. Sayr. *de cenſur. lib.* 3. *c.* 27. Mar. Alter. *in ſimili tract. tom.* 1. ubi *de excomm. lib.* 2. *c.* 3. *verſ. qua in re*, Bonacin. *eod. tract. diſp.* 1. *queſt.* 2. *puncto* 1. *num.* 16. *cum ſeqq.* Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. effectu* 9. *num.* 189. Beller. *d. tit. de favore clericor. Canon.* §. 2. *n.* 14. Paul. Layman. *d. tract.* 5. *p.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. Sanch. *de matrimon. lib.* 10. *diſput.* 32. *num.* 41. ubi ſubdit hujuſmodi percuſſorem clerici non excuſari ex lata culpa, & craſſa ignorantia, de quo etiam latè Merol. *tom.* 1. *diſputat. diſp.* 1. *cap.* 2. *num.* 243.

51 Cæterùm ſi quis exiſtimet eſſe Joannem clericum quem percutit, cùm ſit clericus Jacobus, cenſuram excommunicationis non effugiet. Ratio eſt, quia tam intentio, quàm opus externum eſt injurioſum ſtatui clericali, propter cujus reverentiam impoſita fuit excommunicatio: tum quia nulla ignorantia excuſat in hoc caſu, cùm habeat intentionem percutiendi clericum, & re ipſa percutiat hunc clericum, quamvis credat eſſe alium clericum: ita Covar. *d.* §. 10. *n.* 15. Veg. *tom.* 1. *ſum. c.* 85. *caſu* 107. Sanch. *d. diſp.* 32. *n.* 27. Bonacin. *d. diſp.* 1. *q.* 2. *puncto* 1. *num.* 20. Farinac. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 125. *num.* 164. Layman. *ubi proximè.*

52 Contrà verò dicendum ſi quis volens percutere hunc clericum ab eo aberret, & caſu, ſive præter intentionem percutiat alterum clericum proximè adſtantem, talis anim excommunicationem non incurrit, ſicuti rectè docent Soar. *d. diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 54. Ægid. de Coninck *d. dub.* 15. *n.* 197. Ratio diſcriminis eſt, quia in priori caſu voluntariè percutit hominem, quem ſcit clericum, in quo tota ratio conſiſtit, ob quam hujus Canonis excommunicatio lata eſt: in poſteriore autem caſu voluntariè non percutit hominem quem ſcit eſſe clericum; ſiquidem, ut ponimus, à clerici intentata percuſſione aberravit, alium autem hominem, qui fortè diſtabat, & clericus erat, præter intentionem, ac involuntariè percuſſit.

Unde fit excommunicationem omninò effugere, 53
qui percuſſerit Titium clericum volens percutere Sejum laïcum, ſecundùm Covar. *d. n.* 15. *verſ.* 12. Jacob. de Graff. *in deciſion. aureis, p.* 1. *lib.* 4. *c.* 9. *n.* 43. Sanch. *d. diſp.* 32. *n.* 38. Fario. *d. q.* 125. *n.* 164.

Et per hoc conſtat non eſſe veram doctrinam Ro- 54
mani *in rub. de receptis arbitr. col.* 24. *verſ. quid autem ſi compromiſſum*, dicentis vulnerantem conſanguineum clerici eſſe excommunicatum, ſicut ſi immediatè vulneraſſet clericum, nam licèt metus illatus conſanguineis clerici cenſeatur illatus clerico, *cap. ſciant cuncti, de elect. in* 6. gloſſ. *verbo quomodolibet, in Clem.* 2. *de ſentent. excommun.* tamen hujuſmodi injurias inferentes ipſo facto excommunicationis ſententia innodari non ſunt, niſi quando in contemptum, & injuriam libertatis Eccleſiaſticæ, & Prælatorum, ſeu judicum Eccleſiaſticorum, conſanguinei eorumdem, vel aliorum clericorum carcerantur, percutiuntur, eorum bonis, gradibus, & dignitatibus ſpoliantur, ſive aliàs injuſtè contra illos fit percuſſio, & gravamen, ut probant *d. cap. ſciant*, & *ibi* gloſſ. *verbo conſanguineo, in d. Clem.* 2. & vide Felin. *in cap. Eccleſia S. Maria, n.* 99. *ad med. de conſtitut.* Hippol. *ſing.* 204. *n.* 1. Tiraq. *de pœnis tempor. cauſa* 51. *n.* 74. *apoſtil. ad Dec. in l. in omnibus, n.* 18. *lit. B, ff. de regul. juris.*

II. Percuſſio cum joco, & non ex odio, vel inimi- 55
citia, ſive indignatione, *c.* 1. & *ibi* Abb. *n.* 4. *de ſentent. excomm.* gloſſ. *verbo de familia, in cap. cum voluntate,* § *fin.* ubi Hoſt. *n.* 12. *eod. tit.* Beller. *d. tit. de favore clericorum Canonis,* §. 2. *n.* 1. Coriolan. *de caſibus reſerv. p.* 2. *caſu* 10. *de judic. Regul.* §. 10. *n.* 23. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 306. *cum ſeqq.*

III. Imperfectio actus non pertingentis ad cul- 56
pam mortalem, putà ob ſubitam paſſionem iræ, animo non plenè advertente ad id, quod agitur, vel ob circumſtantias perſonarum, &c. minuentes culpam, ut explicat Layman. *d. c.* 5. *n.* 8. *verſ. altera.*

IV. Qui in defenſionem ſui, vel alicui corporis 57
clericum aggreſſorem detinet, vel percutit, excommunicationem non incurrit, dummodò modus defenſionis notabiliter non excedatur, & ea incontinenti aggreſſionem ſubſequatur: ita probat text. *in cap. ſi verò, il* 1. ubi Abb. *n.* 14. *de ſentent. excommun.* & ſentiunt Covar. *in Clem. ſi furioſus, p.* 3. §. *unic. n.* 5. *in princip.* Anton. Gom. *tom.* 3. *var. c.* 3. *n.* 20. *ad med.* Clar. *in* §. *homicidium, n.* 23. *verſ. præterea*, Ugolin. *de cenſur. p.* 2. *c.* 11. §. *propoſuimus, n.* 1. & 2. Jacob. Ayter. *de homicid. neceſſario, p.* 1. *n.* 63. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 125. *num.* 23. Carol. de Graſſ. *de effectib. clerical. effectu* 9. *n.* 196. *cum ſeqq.* Beller. *d. tit. de favore clericorum Canonis,* §. 2. *n.* 2. Layman. *ubi proximè, n.* 8. *verſ. tertia.*

V. Mulier ſi clericum pudicitiam ſuam ipſo facto 58
tentantem percutiat, excommunicationem hujus Canonis non incurrit, ſecus tamen ſi eam clericus ſolis verbis aggrediatur; tunc enim ſufficit eam verbis repellere, niſi valdè moleſtus ſit, ut mulier ſe aliter ab eo liberare non poſſit, quàm fuſte, aut verbere, ſicuti docent Suar. *d. diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 33. Ægid. de Coninck *d. dub.* 15. *num.* 194. Avil. *part.* 2. *c.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 13.

*dub.*13. *caſu* 18. Bellet. *d. tit. de favore cleric. Canonis*, §.2.*n.*13. Eodem modo puer, qui in clericum ſe de ſodomiæ vitio tentantem violentas manus injecit, ab excommunicatione hujus Canonis excuſatur, ut per Baiard. *ad Clar. verbo ſodomia*, Homobon. *de caſibus reſerv.p.2.caſu* 4.*& in reſp.quæſt.moral.p.2.reſp.*152.

59 VI. Qui in clericum cum uxore, matre, ſorore, vel propria filia turpiter inventum manus violentas incontinenti injecerit, licèt peccet, hujus tamen Canonis excommunicationem non incurrit, ut probat text. *in d.c.ſi verò, il* 1. ubi gloſſ. *verbo turpiter*, reddit rationem, quia juſtum talem dolorem compeſcere difficillimum eſt, & unanimi voto ſentiunt Cov. *de ſponſ.alib.p.2.c.7.§.7.n.*12. Navar. *in man.c.27.num.*84. Clar. §.*homicidium,n.*48.*& lib.*5. §.*fin.q.77.n.*9. Perez *l.*4. *gloſſ. ſu hija*, *tit.*13. *lib.*8. *Ord. pag.*268. Anton. Gom.*l.*8.*Tauri,n.*55. Henriquez *in ſum.lib.*12.*c.*14.§.1. *lit. E*, Cevall. *commun. contra comm. q.*833. *num.*30. Farin. *in praxi crimin.p.5.q.*121.*n.*6.*& n.*73. Molin. *d. tract.*3. *d.*7. *n.*3. *& diſp.*55.*n.*6. Sayr. *de cenſur. lib.*3. *c.*27. *num.*23. Soar. *d. ſect.*1. *n.*33. Intrigl. *de caſibus conſcient.cent.*2.*caſu* 9.*n.*18. Catol. de Graſſ. *de effectib. clerical. effectu* 9. *num.*186. Bonac. *de cenſur. diſp.*2. *quæſt.*4. *puncto* 4. *n.*5. Ægid. de Coninch *d. diſp.*15. *num.*194. Bellet. *dict. tit. de favore Clericorum Canon.* §.2.*num.*9. Layman. *ubi proximè*, *verſ. quarta*, noviſſimè Homobon. *in reſp. quæſtion. moralium*, *part.*4. *reſp.*29.

60 Turpiter autem inventus dicitur, qui actum quemcumque impudicum cum hujuſmodi perſona exercet, veluti oſculando, amplexando, vel ſi reperiatur ſolus cum ſola in loco ſuſpecto, & apto ad turpes actus exercendos, ſicuti docent Covar. *de ſponſal. p.*2.§.6. *n.*3. Soar. *d.ſect.*1.*n.*37. Bonac. *d. n.*5. *verſ. rogabis ſecundò*, ubi ſubdit ſufficere ut maritus percutiat clericum loquentem cum ſua uxore, abſque alio turpi actu, quando illum priùs ter admonuerat, & ipſe noluit deſiſtere, Bellet. *d.*§.2.*n.*9. *verſ. item ſi clericus*, ubi limitat ſi deoſcularetur eaſdem mulieres in publico, ſecundùm conſuetudinem patriæ, prout fit in Gallia, in Sabaudia, & in Polonia.

61 Matris verò, ſororis, vel filiæ nomine in præſenti venit propria mater, ſoror, & filia, quamvis illegitima, non tamen adoptiva, nec avia, neptis, &c. quia verba *d.cap. ſi verò*, propriè ſunt accipienda, præſertim cùm ſimus in materia pœnali, & odioſa reſtringente privilegia clericorum, ut reſolvunt Molin. *dicto tract.*3. *diſp.*55. *ad fin.* Ægid. de Coninck *d. diſp.*14. *n.*196. Bonac. *d.n.*5. *verſ. rogabis primò.*

62 Uxoris nomine in præſenti materia venit etiam ſponſa de præſenti, ſecundùm Covar. *p.*1. *de ſponſalibus*, *c.*1.*n.*8. Clar. §.*homicidium*, *n.*49. Perez *l.*1.*gloſſ.*1. *verſ. hinc etiam*, *tit.*1.*lib.*5. *Ordin.par.*5. Farin. *in praxi crimin.p.*3.*q.*121.*n.*73. Sanch. *de matrim. lib.*1. *diſp.*1. *n.*6. Ægid. de Coninch *d.diſp.*14.*n.*196.*verſ.per uxorem*, Bonac. *d.n.*5.*verſ.reſpondeo nomine uxoris.* Non tamen venit ſponſa de futuro, prout obſervant Gutier. *de matrim.c.*1.*n.*13.*cum duobus ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea*, *reſolut.*228.

63 Porrò excuſatio hæc ab excommunicationis cenſura locum non habet ſi maritus adulterum non mox ut in crimine deprehenſus eſt, ſed interjecto temporis intervallo, quo dolor juſtus ſedari potuerit, occidat, item ſi data opera in loco occulto ſe abſconderat, ut deprehenſum occidere poſſet, ſicut tradit Layman. *d.verſ.quarta,prope fin.* Bellet. *d.*§.2.*n.*9.*verſ. non effugit*, dum ait maritum non effugere excommunicationem, qui procuraret quod clericus vocaretur, ut eum verberare poſſet, cùm hujuſmodi perſuaſio ſit doloſa, & fraudulenta.

VII. Prælatus, Præceptor, Pater ſi bono zelo ductus diſciplinæ, & correctionis cauſa clericum percutiat, à cenſura hujus Canon. immunis eſt. De Abbate Prælato loquitur text. *in cap. univerſitatis* 24. *de ſentent.excomm.* ubi decernitur ut Abbas per ſe ipſum, non per alium regularis diſciplinæ cauſa Monachum percutiat, vel ſi neceſſitas poſtulet, per aliquem clericum, vel Monachum (ſub quo comprehenduntur omnes verè Religioſi, etiam quos vocant *Converſos*, ut contra aliquos benè notat Soar. *d. diſp.*22. *ſect.*1. *num.*42.) non per laïcum (niſi fortè neceſſitas excuſet, ut advertit Soar. *d.ſect.*1.*n.*33.) id fieri jubeat, alioquin tam qui tales verberari præcipit, quàm illi qui verberant, quamvis ob delictum, excommunicationis ſententiam incurrunt, & ita obſervant Layman. *ubi ſuprà*, *verſ. porrò*, & alii citati per me ad *d. c. univerſitatis*, *num.*2. Alia ratio eſt de Epiſcopo à cujus dignitate alienum eſt aliquem propriis manibus verberare, *cap. non licet*, 86. *diſt.* & ideo clericos delinquentes per alium clericum corrigere debet, niſi per conſuetudinem fuerit introductum, (ut in Galliis, & aliis locis) ut clerici, ſi ita commeriti ſint, per laïcos torqueantur, aut verberentur, prout teſtantur Clar. *lib.*5. §. *fin. q.*64. *num.*25. Sayr. *d.lib.*3.*c.*37. *num.*26. Navar. *commento* 3. *de Regularib. circa fin. & conſ.*28. *de ſentent. excommun. in novis*, Ægid. de Coninck *d. diſp.*14. *n.*191.*in fine*, Avil. *d. p.*2.*c.*5. *diſp.*3. *dub.*12. Laym. *loco proximè citato*, ubi poſt Avil. *de cenſur. p.*4. *diſp. unic. dub.*1. ſubdit ex ſimili ratione excuſari præfectum navis, aut illum qui ab eo poteſtatem habet, ſi clericum verbaliter degradatum, & ad triremes damnatum, perinde ac alios navigantes percutiat. 64

De Præceptore, ſive Magiſtro loquitur text. *in dict. cap.*1. *de ſentent. excommun.* dum probat illum percutientem diſcipulos clericos intuitu diſciplinæ, vel correctionis, non incurrere excommunicationem, modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira, ſicuti reſolvunt Soar. *d. diſp.*22.*ſect.*1.*num.*49. Molin. *d. tract.*3. *diſp.*56. *num.*10. Avil. *de cenſur. p.*2. *cap.*5. *diſp.*3. *dub.*13. Ægid. de Coninch *d.diſp.*14. *num.*192. Bonacin. *d.quæſt.*4.*puncto* 4,*num.*4. Bellet. *d.tit.de favore clericorum Canon.*§.2. *n.*4. Layman. *ubi ſuprà*, *verſ. quinta*, ſubdens magiſtrum jus habere caſtigandi clericos, etiam in majoribus Ordinibus conſtitutos, modò caſtigatio moderata ſit habita ratione culpæ, & perſonæ tum percutientis, tum ejus, quæ percutitur: alioquin ſi percuſſio valdè indecens ſit, aut exceſſus notabilis, cenſura excommunicationis non evitabitur. 65

De patre ſolet dubitari, an filium in Sacris conſtitutum ſine nota excommunicationis caſtigare poſſit? una ſententia tenet affirmativam partem ex ea ratione, quia pater non minorem, ſed potius majorem in filium poteſtatem habet, quàm magiſter in diſcipulum, atqui *in d.c.*1.*& in cap.ex tenore, de ſent.excomm.* abſolutè, & ſine reſtrictione ſignificatur Magiſtrum ab excommunicatione immunem eſſe, ſi diſcipulum correctionis cauſa percutiat: ergo idem de patre ſentiendum eſt erga filium; quare ita ſentiunt S. Antonin. *part.*3. *tit.*24. *cap.*1. §.2.*caſu* 12. Sylveſt. *verbo excommun.*6.*caſu* 8. Navar. *d.c.*27. *n.*82. Soar. *d. ſect.*1. *num.*49. Avil. *part.*2.*cap.*5.*diſp.*3. *dub.*13. & eſt probabilis. 66

Altera verò ſententia negativa probabilior eſt, quia ſacer Ordo liberat à poteſtate patris ſaltem quoad percuſſionem, ut dicit Abb. *in d.cap. cum voluntate*, *num.*8. & Hoſt. *num.*11. & quoad ſpiritualia liberat à patria poteſtate: idem Hoſt. *in cap. indecorum*, *num.*5. *de ætate, & qualit.* & ideò ſic reſolvunt gloſſ. 67

Digitized by Google

gloſſ. *verbo inferiorum, in d. cap. cùm voluntate*, Bellet. *d. tit. de favore cleric. Canon.* §. 2. *num.* 6. Molin. *de juſt. tract.* 2. *diſp.* 228. *in* 6. *effectu, & tract.* 3. *diſp.* 59. Paul. Layman. *ubi ſuprà verſ. de patre*, & reſpondet contrariis, me citato Homoboo. *in reſp. quæſt. moral. p.* 4. *reſp.* 31.

69 VIII. Judex laïcus, ſeu etiam privata perſona quando videt clericum præparatum ad injuriam alterius, & non adeſt ejus Prælatus, ſi ipſum clericum aliàs compeſcere non poteſt, tunc ſine metu excommunicationis eum ligare valet, & capere ut conſignet Epiſcopo ſuo Superiori: ita Innoc. *in d. c. ſi verò, il* 2. & *ibi* Abb. *n.* 6. & Alciat. *n.* 58. *de ſent. excomm.* Abb. *in cap. cùm non ab homine, de judic. n.* 11. *&* 12. ubi Felin. *n.* 1. & Dec. *n.* 36. Boſſi. *in tit. de captura, num.* 39. Menoch. *de arbitr. caſu* 180. *n.* 20. quos refert, & ſequitur Bellet. *dict. tit. de favore cleric. Canon.* §. 2. *num.* 24.

70 IX. Judex laïcus, vel ejus familia quando reperit clericum in flagranti delicto, poteſt illum capere ad effectum tranſmittendi, vel ducendi eum ad ſuum judicem, ſi de fuga ſit ſuſpectus, ita gloſſ. *in poſitione caſus, in c. ſi judex, de ſentent. excommun. lib.* 6. *gloſſ.* 1. *in d. cap. cùm non ab homine*, ubi Abb. *n.* 11. *&* 12. Hoſt. *n.* 4. Dec. *n.* 41. *cum ſeqq.* idem Abb. *in cap. ut fama, n.* 6. *de ſentent. excommun.* Angel. *conſ.* 328. *col.* 1. *in fin.* Clar. *in* §. *fin. q.* 28. *verſ. ſi verò loquimur*, Oliban. *de jure fiſci, c.* 14. *n.* 140. ubi ſubdit retentionem perſonæ clericorum in Aragonia eſſe limitatam ad 24. horas, Navar. *in man. c.* 27. *n.* 83. Menoch. *de arbitr. caſu* 180. *n.* 23. Avendan. *de exequend. mand. p.* 1. *c.* 22. *num.* 2. *verſ. item*, Azeved. *l.* 9. *n.* 4. *tit.* 3. *lib.* 1. *& l.* 5. *n.* 9. *&* 11. *tit.* 3. *lib.* 4. *nova recopil.* Mart. *de juriſd. par.* 4. *caſu* 42. Farin. *in praxi crim. p.* 1. *q.* 21. *num.* 141. *cum multis ſeqq.* Camil. Borrel. *de præſtantia Regis Catholici, c.* 71. *num.* 185. *& ſeq. & in ſum. omnium deciſ. tit.* 43. *de foro compet. num.* 126.

71 Idem in Monacho dicendum eſt, nam ſi ille repertus fuerit in flagranti delicto, poterit etiam à judice ſæculari capi, ut ad ſuum ſuperiorem remittatur, ſecundùm Navar. *in cap. non dicatis* 12. *q.* 2. *num.* 96. *cum ſeqq.* & plures citatos à Cened. *ad Decretal. collect.* 86. *num.* 4.

72 Hæc remiſſio fieri debet ſine ignominia clerici, vel Monachi, quia ſi remitteretur cum ignominia, eſſet judex puniendus, & committeret vim publicam, *l. lex Julia*, ubi Bart. & Alex. *ff. ad leg. Jul. de vi publica*, Caravit. *ſuper rit. M. Curiæ, rit.* 235. Bellet. *tit. de favore cleric. Canon.* §. 2. *n.* 29. ubi *n.* 28. quærit an hujuſmodi remiſſio fieri debeat expenſis ejuſdem clerici, an judicis laïci capientis, an verò inſtigatoris.

73 X. Fuga clerici debitoris ex cauſa civili ubi timetur, poteſt creditor, vel judex talem debitorem capere abſque metu excommunicationis, dummodò eum quantocitiùs remittat ad ſuum Superiorem: ita Innoc. *in cap. ut fama*, ubi Abb. *n.* 6. *de ſentent. excomm.* Idem Abb. *in d. cap. cùm non ab homine, n.* 11. *in fine, & n.* 17. & Felin. *ibi, n.* 4. ac Dec. *n.* 48. Boſſ. *in tit. de captura, n.* 27. Bellet. *d.* §. 2. *n.* 30. ubi cum Bald. *in dict. cap. cùm non ab homine, n.* 7. ſubdit hunc clericum non poſſe detineri ultra viginti horas quin conſignetur judici Eccleſiaſtico, & excommunicationem eo caſu non evitari ſi clericus offerat cautionem idoneam, & debitor illam acceptare nolit, ſed eum ducere malit ad judicem.

74 XI. Violentia ubi facta fuerit clerico propter recuperationem rei ablatæ, ſeu defenſionem rerum, excommunicatio nulla incurritur, ex Innoc. *in cap. nuper*, ubi Felin. *n.* 9. *de ſentent. excomm.* ubi dicit quod ſi clericus emphyteuta non vult ſolvere canonem, poteſt dominus armata manu eum expellere abſque metu excommunicationis, dummodò non tangat perſonam, refert Bellet. *d.* §. 2. *n.* 32.

XII. Officialis laïcus ſi turbam arcendo injicit 75
manum in clericum, non incidit in excommunicationem *d. cap. ſi verò, il* 1. *de ſent. excommun.* Sayr. *d. lib.* 3. *c.* 28. *n.* 27. Ægid. de Coninck *d. tom.* 2. *diſp.* 14. *n.* 193. Bonac. *d. diſp.* 2. *q.* 4. *n.* 2. *verſ. ſecundus*, Bellet. *dict. tit. de favore cleric. Canon.* §. 2. *n.* 34. *&* §. 3. *num.* 28. adjicientes quod ſi talis officialis, putà oſtiarius, id faceret animo maligno, ex propoſito ſcilicet intendens clericum verberare ſine ſufficienti neceſſitate, incurret excommunicationem, ſed ſoli Epiſcopo reſervatam, à quo abſolvi poterit niſi clericum graviter vulneraſſet.

Ut nullus Epiſcoporum ipſum abſolvere præſumat.] 76
Ergo in clericos impias inferens manus, non poteſt abſolvi niſi à Summo Pontif. ſicuti reſolvunt citati à Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *à n.* 148. Plures tamen enumerantur in jure caſus, in quibus Epiſcopi ab excommunicatione contracta pro violenta manuum injectione in clericum abſolvere poſſunt, quos omnes in unum redegi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 41. *per totam*, & nunc breviter eos recenſere operæ pretium duxi.

Primus igitur caſus, quo Epiſcopis abſolvere per- 77
mittitur, eſt quando percuſſio fuerit levis, ut probat
c. pervenit, de ſentent. excommun. & reſolvunt Jacob.
de Graff. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 49. *n.* 51. *cum ſeqq.*
Bonac. *de cenſur. diſp.* 4. *q.* 4. *punct.* 5. Beller. *diſquiſit.*
cleric. tit. de favore cleric. Canon. §. 3. *à n.* 33. Carol. de
Graſſ. *de effectib. cleric. effectu* 9. *à n.* 173. Paul. Layman.
in Theologia morali, lib. 1. *tract.* 5. *p.* 2. *c.* 5. *n.* 10. ubi le- 78
vem percuſſionem illam reputat, quæ nullam maculam, aut lacerationem carnis, nec membri mutilationem, dentium evulſionem, multorum capillorum extractionem, nec ſanguinis immodicam effuſionem attulit, neque ex circumſtantiis aggravata eſt, & Portel. *dict. verbo manus violenta, in addit. n.* 2. *verſ. percuſſio.* Denique quæ dicatur modica, ſive levis percuſſio, quæ autem gravis, ſive enormis, viri prudentis, etiam Confeſſarii judicio diſcerni debet, non ex ſola percuſſione læſioneve, ſed etiam ex circunſtantiis perſonarum percutientis, ac percuſſi, loci, temporis, ſequuti ſcandali, &c. ut per Navar. *in man. c.* 27. *n.* 91. Covar. *in c. alma, p.* 1. §. 9. *num.* 2. Molin. *d. tract.* 3. *diſp.* 57. Sayr. *d. lib.* 3. *c.* 28. *num.* 34. Bellet. *d.* §. 3. *num.* 34.

Unde percuſſus in platea, vel in Eccleſia etiam le- 79
viter, dicitur atrox injuriatus, propter quod ſic percutiens non valet per Epiſcopum abſolvi, quia hæc percuſſio non poteſt dici levis, ex quo eſt notoria, ita gloſſ. *verbo mutilationem, in c. cùm illorum, de ſentent. excommun.* ubi Abb. *num.* 9. Jacob. de Graff. *d. c.* 49. *n.* 56. Bellet. *d.* §. 3. *à n.* 36. Bonac. *d. q.* 4. *punct.* 5. *n.* 2. *verſ. mediocris.*

Secundus caſus eſt. Si clerici in communi ſocietate 80
viventes ſe mutuò percutiant, ab Epiſcopo ſuo abſolvi poſſunt, niſi facti atrocitas aliud exigat, *c. quoniam, de vita, & honeſt. cleric.* Layman. *d. c.* 5. *num.* 10. *verſ.* 11. Bonac. *d. punct.* 5. *n.* 3. *in princip.* Navar. *d. c.* 27. *n.* 91. *in princ.* Bellet. *d.* §. 3. *n.* 5.

Tertius: Regularis Regularem ejuſdem clauſtri 81
percutiens non enormiter, à Prælato ſuo abſolvi poteſt; ſin verò Abbatis diſcretio ad delinquentis correctionem non ſufficiat, adhibendus eſt Epiſcopus, *cap. Monachi, cap. cùm illorum, cap. canonica, de ſentent. excommun.* Navar. Bonac. & Bellet. *proximè citatis locis*, Laym. *d. n.* 10. *verſ.* 11. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 171. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *q.* 20. *art.* 12.

ubi

ubi ſubdit quod verba *d.cap. Monachi*, ibi, *in clauſtro*, non ponuntur quaſi innuant quod ſi extra clauſtra ſe percuſſerint, ab Epiſcopo, & non à ſuo Prælato debeant abſolvi, ſed quia hoc crebriùs in clauſtro contingit: & *art.*19. notat quod ſi Prælatus Regularis non ſit Sacerdos, & nullus alius ſit Sacerdos Regularis in Conventu, vel ſi ſit excommunicatus, aut aliter impeditus, poteſt ejus ſubditus abſolvi ab Epiſcopo à minori Clerici læſione.

82 Si autem Regularis percutiat Regularem ſub alio Prælato conſtitutum, abſolvi etiam poteſt à proprio Prælato (ſi percuſſio enormis non fuit) præſente tamen Prælato percuſſi, ut injuriam condonet, ac pœnam in ſatisfactionem definiat, ſicut colligitur ex *d. cap.cùm illorum*, §. *ſi verò clauſtralis*, ubi Hoſt. *n.*14. & Abb. *n.*13. Layman. *loco proximè citato*.

83 Quando verò Superior percuſſerit ſuum ſubditum, poteſt ipſe ſecundùm privilegia abſolvi ab alio Sacerdote ſubdito ſuo electo ab ipſo in Confeſſorem, & ſi ſubditus, & Prælatus ſe adinvicem percuſſerint, & in Conventu non ſit aliquis, qui eos valeat abſolvere, poſſunt adinvicem ſe abſolvere, ut reſolvunt Fr. Emman. *d. q.*20. *art.*12. Coriol. *de caſibus reſervatis, p.*2. *caſu* 10. *de judic. Regul.* §.10. *num.*17. *verſ. nam licet*, ubi advertit quod licèt de jure communi excommunicatus majori excommunicatione non poſſit alium pariter excommunicatum abſolvere, ex notatis *in cap. audivimus* 24. *q.*1. in caſu tamen neceſſitatis ubi non eſt alius Religioſus, qui poſſit eos abſolvere, poteſt excommunicatus alium excommunicatum abſolvere.

84 Novitius, qui ante Religionis ingreſſum excommunicationem hujus Canon. incurrit, ab Abbate abſolvi non poteſt, ex Tiraq. *de retract. lig.* §.1.*gloſſ.*8. *n.*31. quicquid dicant Bonac. *d. diſp.*2. *q.*4. *punct.*5. *num.*1. *prope fin.* Layman. *d. cap.*5. *in fine, verſ. caterùm*.

85 Si Religioſus aliquis manus violentas in Clericum injecerit, ab Epiſcopo abſolvi poteſt eo in caſu, quo ſæcularis Clericus poſſet, ſi alium Clericum percuſſiſſet, videlicet ſi percuſſio levis fuit, juxta *cap. Religioſi, de ſent. excomm. lib.*6. Fr. Emman. *d. tom.*1. *q.*20. *art.*12. Molin. *tract.*3. *diſp.*60. *in fin.* Layman. *ubi proximè*, & tetigi *d.p.*2.*alleg.*41.*n.*18.

86 Quartus. Monialis ſi monialem, vel converſam, aut Clericum percuſſerit, per Epiſcopum, in cujus diœceſi Monaſteria fuerint, abſolvi poteſt, *cap. de Monialibus*, ubi *gloſſ. fin.* & DD. *de ſentent. excommun.* Sylveſt. *in ſumma, verbo abſolutio* 4.*n.*3. *Bellet.d.*§.3.*n.*4. qui hoc procedere aſſerunt tam in exemptis, quàm non exemptis.

87 Quintus. Filii impuberes ab Epiſcopo abſolvi poſſunt non ſolùm ab excommunicatione levis, ſed etiam mediocris, & enormis percuſſionis factæ tempore impubertatis, *c. ult.de ſentent. excomm.* Bellet. *d.* §.3.*n.*20. Carol.de Graſſ. *d.effectu* 9.*n.*172. Bonac. *d. n.*3.*verſ. quintus caſus*.

88 Sextus. Janitor, ſeu Officialis, ſi turbam arcendo Clericum percuſſerit animo maligno, & ex propoſito, ſcilicet intendens Clericum verberare ſine ſufficienti neceſſitate, poteſt ab Epiſcopo abſolvi, niſi fortè graviter vulneraverit, *cap. ſi verò, il* 1. §. *officialis, de ſent. excomm.* Sayr. *d.lib.*3. *c.*28. *n.*27. Ægid.de Coninck *d.diſp.*14.*n.*193. Bonac. *d.diſp.*2.*q.*4.*punct.*5. *n.*3.*verſ.ſecundus*, Bellet. *d.tit. de favore cleric. Canon.* §.3.*num.*21.

89 Septimus. Impedimentum legitimum habens, propter quod excommunicatus non poteſt Summum Pontificem adire ſine gravi periculo vitæ, ab Epiſcopo abſolvi poterit, *cap.de catero, de ſentent. excommun.* Henriq. *in ſum. lib.*6. *de pœnit. c.*11. *n.*5. Soar. *tom.*4. *diſp.*30.*ſect.*3.*n.*4. Molin. *d.tract.*3.*diſp.*63.*n.*2. Sayr. *lib.*3.*c.*28. *n.*39. Hieron. de Monte *q.*15. *n.*29. & 30. Zambran. *de caſibus in articulo mortis, c.*4.*dub.*4. *n.*14. Bellet. *d.tit.de favore cleric. Canon.*§.3. *n.*12. Bonac. *d. punct.*5.*n.*3.*verſ.tertius*, Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *à n.*181. Sanch. *in pracepta Decalogi, tom.*1. *lib.*2. *c.*13. *num.*9.

90 Impedimentum juſtum habet is, qui ire non poteſt, licèt mittere valeat pro abſolutione, ſecundùm Henriq. *d.lib.*6.*c.*9. §.7. & *lib.*13. *de excommun. c.*29. §.3, Ugolin. *de cenſur.Pontifici reſervat. p.*3. *c.*2. *verbo niſi in mortis articulo*, §.4. *n.*1. *verſ. item habet locum*, & *de cenſur.tab.*1.*c.*4.*n.*13.*in fine*, Sanch. *d. c.*13.*n.*41. Exemplificando in habente curam animarum, ſi timet eas ob ſuam abſentiam damnum notabile accepturas, niſi tamen idoneum Vicarium conſtituere poſſit: & in habente uxorem, & filios, quos in extrema neceſſitate relictos eſſe agnoſcat; illos enim ab Epiſcopo abſolvi poſſe reſolvit Sayr. *d. c.*28.*n.*38. Idem dicendum eſſe de eo, qui propter capitales inimicitias non poſſit Romam adire, etiamſi eas ex culpa contraxerit, *d. c. de catero*, ibi, *capitales inimicitias*, ubi ego ipſe *in collect. n.*2. Sayr. *d. c.*28.*num.*16. Zambran. *de caſibus in articula mortis, c.*4. *dub.*4. *n.*14.Carol.de Graſſis *d. effectu* 9. *n.*158. Bellet. *d.* §.3. *n.*11.& 18. Bonac. *d.n.*3. *verſ. tertius*, Sanch. *d. lib.*2. *c.*13. *num* 9. Quæ dicantur capitales inimicitiæ, vide quæ dixi *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.*41. *n.*10. *cum ſeqq.*

91 Octavus. Inops, id eſt, tanta paupertate gravatus, quod Romam pro abſolutione accedere non valet, ſi Clericum percuſſerit, ab Epiſcopo abſolvi poteſt, *c.quod de his, cap. quamvis, de ſent.excomm.* Hieron.de Monte *d. q.* 15. *à n.*6. Carol. de Graſſis *d. effectu* 9. *n.*264. Alvarez de Velaſco *de privileg. pauperum, p.*2. *q.*65. §.1. *n.*177.*pag.*42. Bellet. *d.*§.3. *n.*24. ubi cum Hoſt. *in d.cap.quod de his, n.*1. & Abb. *in cap. ea noſcitur, n.*5.*de ſentent. excomm.* reſolvit hoc habere locum in eo paupere non mendicante, ſed vivente ex ſuo artificio, de quo etiam Azeved. *l.*2. *n.*46. *tit.*18.*lib.*4. *nova recop.*

92 Nonus. Æger, ſive valetudinarius, aut quacunque corporis impotentia impeditus, & fortiori membrorum deſtitutus, ab Epiſcopo ſuo abſolvi poteſt ab excommunicatione incurſa ob violentam manuum injectionem in Clericos, etiamſi infirmitas temporalis ſit, putà in febre tertiana, quartana, vel podagra, ita Abb.& Innoc. per text. *ibi, in d.cap.quod de his*, Carol. de Graſſ.*d.effectu* 9.*n.*162. Sayr. *d.c.*28.*n.*24. Bellet.*d.* §.1. *n.*25. Infirmi autem, & valetudinarii dicuntur ex conſilio medicorum, Roland. *conſ.*22. *n.*20. *ad fin. lib.*3. Menoch. *de arbitr. caſu* 60. Farin. *in praxi crim. p.*2.*q.*76.*n.*90.

93 Decimus. Senex poteſt ab hac excommunicatione per Epiſcopum abſolvi, quamvis fortis ſit ad ambulandum, *cap. ea noſcitur* 12.*de ſentent. excomm.* ubi ego ipſe *n.*3.Carol.de Graſſ. *d.effectu* 9.*à n.*160. Sayr. *d.c.*28, *n.*25. Bellet. *d.* §.3. *n.*26. Qui autem ſenes dicantur, arbitrio judicis relinquitur, ex Menoch. *de arbitr.caſu* 59.& *de præſumpt.lib.*6.*præſ.*46.*n.*25. Flamin. *de reſign.benef.lib.*5. *q.*6. *à n.*4. Farin. *in praxi crimin. p.*3.*q.*92.*n.*22. ubi refert ſenem dici de anno 50. perfecto uſque ad annum 70.

94 Undecimus. Servus, & filiusfamilias, ſeu quivis alius exiſtens in poteſtate alterius, poteſt ab Epiſcopo abſolvi ab excommunicatione, de qua *hîc*, modò Dominus grave damnum inde patiatur, abſque ſua culpa, ex ſervi abſentia, *cap. mulieres* 6. *de ſentent. excommun.* Carol. de Graſſis *d. effectu* 9. *num.*167.

Bonacin.

Bonac. d. q. 4. puncto 5. n. 3. verſ. ſeptimus, Bellet. d. §. 3. num. 29.

95 Duodecimus. Mulieres cujuſcunque ſint ætatis, & conditionis, poſſunt ab Epiſcopo abſolvi ab excommunicatione, de qua *hic*, cùm illis periculoſum ſit peregrè proficiſci, & ſe virorum cœtibus immiſcere, d. c. mulieres, d. cap. ea noſcitur, Navat. d. c. 27. n. 88. Tiraq. l. 10. connub. gloſſ. 1. p. 10. n. 33. Sayr. d. lib. 3. c. 28. n. 18. verſ. tertius caſus, Hieronym. de Monte q. 15. n. 6. Carol. de Graſſ. d. effectu 9. n. 159. Bellet. d. § 3. num. 17. Bonac. d. n. 3. verſ. ſextus.

96 *Niſi mortis urgente periculo.*] Eo enim caſu nullus eſt caſus reſervatus, immò quilibet ſimplex Sacerdos poterit conſtitutos in articulo mortis, etiamſi ſint excommunicati, & denuntiati etiam ob hæreſim, vel aliud quodcunque delictum, & habentes peccata etiam enormia, & reſervata, abſolvere per Concil. Trident. ſeſſ. 14 de ſacram. pœnit. cap. 7. verſ. ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis, per quod ita reſolvunt Sot. in 4. diſt. 18. q. 4. art. 4. Gerald. ſing. 12. Covar. in c. alma mater, p. 1. §. 11. n. 8. verſ. quod ſi mortuus, Cordub. in tract. caſuum conſcientia, q. 18. verſ. el ſegundo punto es, Navat. in princ. de pœnis. diſt. 6. n. 73. Gut. canon. lib. 1. c. 1. n. 58. & 59. Avil. de cenſur. part. 2. cap. 6. dub. 3. diſp. 4. concluſ. 4. Sayr. in ſimili tract. lib. 2. c. 18. Bonacin. eodem tract. diſp. 1. q. 3. puncto 3. n. 3. & diſp. 2. puncto 2. § 4. n. 3. verſ. ſecunda, Valent. tom. 4. diſp. 7. q. 10. puncto 2. Vivald. in candel. aureo, tit. de abſol. n. 59. Soar. tom. 4. de pœnit. diſp. 26. ſect. 4. & tom. 5. diſp. 11. ſect. 1. n. 14. Anton. Fernandez in exam. Theolog. moral. p. 2. cap. 9. §. 18 & p. 3. c. 6. §. 9. à n. 19. Paul. Comitol. reſponſ. mor. lib. 1. q. 21. n. 1. & q. 22. n. 2. & lib. 5. q. 14. n. 3. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 1. à n. 58. Coriol. de caſibus reſerv. part. 1. ſect. 2. art. 16. Homob. de Bonis de humana vita ſtatib. part. 1. cap. 16. verſ. porrò, Ledeſma in ſum. part. 1. de ſacram. ubi de pœnit. cap. 14. Ægid. de Coninck de ſacram. & cenſur. tom. 1. diſp. 8. num. 90. cum ſeqq. Sanch. in precept. Decalog. tom. 1. lib. 2. c. 13. Campan. in diverſ. juris Canon. rub. 1. n. 110. Aloyſ. Ricc. in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ. 10. p. 4. Sanch. in precepta Decal. tom. 1. lib. 2. c. 13. Joan. Valer. de diff. inter utrumque forum, verbo excommunicatio, differ. 23. & verbo pœnitentia, differ. 9. Fagundez in quinque Eccleſiæ precepta, pr. 2. lib. 7. c. 1. à num. 716.

97 Articulus mortis in præſenti materia dicitur non ſolum periculum mortis proveniens ex infirmitate, ſed quodlibet probabile periculum mortis, quod contingit quando adeſt probabile periculum de morte, quæ ut plurimùm ſoleat in illo eventu contingere: colliges hæc ex reſolutis per Vivald. in candel. aureo, tit. de abſolut. n. 60. Zerol. in praxi de pœnit. c. 15. q. 7. Vaſq. de pœnit. q. 93. art. 1. dub. 5. n. 2. Fr. Emman. in explic. Bullæ Cruc. §. 9. dub. 3. Molfeſ. in ſum. Theol. moral. tract. 7. c. 15. n. 77. Coriol. de caſib. reſerv. p. 1. ſect. 2. art. 16. à num. 2. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. compar. 18. n. 18. Joan. Valer. dict. verbo Pœnitentia, differ. 23.

98 *Aut qui de principali judicio, &c.*] Sacrilegium enim eſt de poteſtate Papæ, ſeu alterius Principis dubitare, gloſſ. verbo judicare, in c. patet 9. q. 3. Jaſ. in l. Barbarius, ff. de officio Prætor. n. 35. & in l. 1. ff. de conſtit. Princip. n. 3. Dec. conſ. 602. n. 1. & conſ. 603. num. 1. & conſ. 588. n. 2. cum ſeqq. Crav. conſ. 297. n. 3. verſ. venio nunc, vol. 2. Joan. de Rojas in epitome ſucceſſ. c. 23. n. 67. cum ſeq. Afflict. dec. 265. n. 61. cum ſeqq. Lambert. de jurepatr. in 4. art. 8. q. princ. 1. p. lib. 1. n. 2. Ferdin. de Mendoz. diſp. jur. Civil. lib. 1. c. 5. n. 2. Hieron. de Monte var. juris, q. 6. n. 48. cum ſeqq. Lancel. Conrad. in templo omnium judicum, lib. 1. c. 1. §. 1. q. 2. n. 9. fol. 3. & §. 4. tit. de præſt. & poteſt Imper. verſ. Imperator habet dominium univerſ. num. 4 fol. 64. Burg. de Pace in proœm. legum Tauri, n. 347. Sebaſt. Medic. de legib. & ſtatut. p. 1. q. 8. in princ. Matien. l. 6. gloſſ. 2. n. 4. tit. 10. lib. 5. nova recop. Menoch. conſ. 103. vol. 1. Dionyſ. Paul. Lopys in tract. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. c. 10. n. 83.

SUMMARIUM.

1. *Judæi, aut hi, qui ex Judæis ſunt, officia publica nullatenus appetere poſſunt.*
2. *Judæus an poſſit eſſe arbiter, Advocatus, vel Procurator inter Chriſtianos, remiſſivè.*
3. *Infidelis de novo factus Chriſtianus contra fidelem teſtimonium dicere non poteſt, ſed contrarium verius, ut n. 4.*
5. *Neophyti ad publica officia promoveri non poſſunt.*

Cap. Conſtituit XXXI.

Ex Toletano Concil.

Judæi, aut hi, qui ex Judæis ſunt, officia publica nullatenus appetere poſſunt, nec ea exercere permitti debent, quod ſi quis fieri permiſerit, veluti ſacrilegus anathematizetur, & Judæus publicis cædibus deputetur, ut per Bobadil. in ſua politica, lib. 1. c. 4. n. 29. Sanch. in precepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 28. n. 15. de intellectu latè agit Anton. de Fuertes Canon. lect. lib. 1. c. 4. ubi dicit textum in præſenti agere, & tractare de Judæis, qui in obſervatione legis Judaïcæ perſeverant, itaut illa verba text. ut Judæi, intelligantur de Judæis, & filiis Judæorum, & de his, qui Judæi origine ſunt: illa verò, aut ii qui ex Judæis ſunt, de judæis qui ritu, & obſervatione ſunt Judæi, nempe de iis, qui cum Gentiles eſſent, ad Judaiſmum tranſierunt. 1

De materia hujus text. latè agit D. Anton. Ricciul. in ſuo tract. de jure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent. lib. 2. c. 22. per tot. & c. 23. tractat an Judæus poſſit eſſe arbiter inter Chriſtianos: & c. 24. an poſſit exercere officium Advocati, & c. 25. an poſſit adipiſci gradus Doctoratus, & c. 26. an poſſit eſſe Procurator, & c. 27. an poſſit eſſe Notarius. 2

Aut hi qui, &c.] Per hunc text. tenent Doctores infidelem etiam de novo factum Chriſtianum, contra fidelem teſtimonium dicere non poſſe, ut in ſpecie tenent Roman. ſing. 669. Hippol. ſing. 107. idem in effectu ſequitur Felin. in cap. eam te, verbo infidelitas, n. 12 Dec. n. 6. Rip. n. 30. de reſcript. Jaſ. in rub. à princip. ff. de juſtit. & jure. Pro quibus etiam facit quia Baptiſmus ſicut criminis præcedentis accuſationem non tollit, ſecundum gloſſ. ult. communiter receptam in cap. gaudemus, de divort. ita ſimiliter non tollit maculam, quæ ab extrinſeco, non verò à peccato proveniens contracta eſt, arg. text. in cap. acutius 28. q. 3. & in c. ſi quis viduam, 34. diſtinct. ac ſubinde cùm prohibitio teſtificandi reſpectu infidelis fundetur in macula perſonæ cohærenti, & aliunde proveniente, utique dicendum videtur per Baptiſmum non extingui talem effectum, ſed ſtante illo noviter converſum ad teſtimonium non admitti. 3

Verùm contraria ſententia nobis verior videtur, & tenenda quoad habilitatem perſonæ, licèt de teſtimonio illius aliquid in fide diminui poſſit: in qua ſpecie videtur poſſe procedere ſententiam de qua *ſuprà*. Ratio hujus opinionis fundamentalis illa eſſe videtur, quia licèt labii defectus, & maculæ ab 4

extrin

extrinſeco prouenientes in baptizato retineantur, vt ſupradicti Doctores probare intendunt; nihilominus negandum non eſt per illum ceſſare infidelitatem hominis facti Christiani, qua ceſſante apertè ceſſat fundamentum, in quo legis prohibitio fundatur, ac proinde cùm eiuſdem legis ratio tantùm infidelem reſpiciat, immò de illo apertè loquatur, nihil mirum ſi ceſſare videatur in baptizato, & nouiter conuerſo, qui per Baptiſmum non jam infidelis, ſed fidelis exiſtit. Accedit, quia infidelis per ſuum baptiſmum, non ille, qui antea erat, ſed alius nouus homo reputatur, juxta illud Domini: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto*: habetur *in cap. debitum, de Baptiſmo*, facit illud *Ezech. c. 36.* ibi: *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini*, &c. quæ verba de Baptiſmo intelliguntur, provt interpretatur Sot. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 1.* Qua retenta opinione, non obſtant fundamenta in contrarium, & in primis ad hunc text. reſpondetur nihil probare in fauorem contrariæ ſententiæ, ſiquidem tantummodò dicit ad officia publica tales non eſſe admittendos, quod longè diuerſum eſt, & in alia longè diuerſa ratione fundatur, provt conſiderat Iaſ. & Felin. *dictis locis.* Ad poſterius fundamentum ſatisfit ſi dicas, quod licèt fateamur plures maculas in baptizato remanere, putà infamiam, & alias, quæ non ex peccato, ſed aliunde proueniunt, nihilominus negandum non eſt ceſſare infidelitatem, & conſequenter maculam illam, quæ ex eadem infidelitate reſultat, & ſic cùm legis prohibitio reſpiciat tantùm infideles, & in eadem infidelitate fundetur, non habebit locum in illo, qui talis non eſt per Sacramentum Baptiſmi.

5 In gloſſ. *Qui ex Iudæis*, ibi, *vel loquitur de Iudæis de nouo ad fidem conuerſis.* Notatur ad hoc, quod neophyti ad publica officia promoueri non poſſunt, vt per Roman. *ſing. 679.* incip. *Nunc veniamus*, Felin. *in c. cam te, de reſcript. ſub n. 12. verſ. limita ſecundò*, vbi Dec. *n. 33.* Ripa *n. 30. & 31.* Lambert. *de jurepatronat. lib. 1. p. 1. q. 7. art. 3. n. 31.* Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa, limit. 12. n. 11. & de pœnis temper. cauſa 91. num. 19.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ, tit. diſpenſatio cum neophytis*, Covar. *in Clement. ſi furioſus, p. 1. §. 2. num. 8. verſic. quarta concluſio*, Caſtald. *de Imper. q. 75. n. 5.* Rouit. *in rub. de Iudæis, num. 4.* Perez *l. 9. tit. 1. lib. 1. Ordinam. pag. 34.* & diſtinguit Ant. Riccial. *in tract. de neophytis, c. 5. à princ.* Et quid ad Eccleſiaſtica beneficia, vide quæ dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 1. tit. 2. gloſſ. 17. à n. 12.*

Cap. Vxor XXXIII. *Gelaſius.*

1 Collige ex text. obligatum ad reddendas rationes gaudere immunitate Eccleſiæ, vt per Nau. *in man. c. 24. n. 19. in fine*, Decian. *in tract. crimin. lib. 6. c. 29. n. 28.* vbi loquitur de obligatis ad ratiocinia publica, concluditque eos gaudere debere immunitate Eccleſiaſtica.

SUMMARIUM.

1 *Bona confugientis ad Eccleſiam non poſſunt exinde extrahi, nec ei aliud quodcunque nocumentum inferendum eſt ad hoc, vt ab Eccleſia egrediatur.*

2 *Confugiens ad Eccleſiam poteſt extra illam tutus exire ad exonerandum corpus, modò ſtatim redeat.*

3 *Iudex Eccleſiaſticus an teneatur conſignare judici ſæculari confugientem ad ſuam Eccleſiam, etiam ob caſus non exceptos, recepta ab eo jurata promiſſione, vel cautione de non puniendo delinquentem corporaliter, oſtenditur.*

4 *Confugientibus ad Eccleſiam de expenſis quis prouidere debeat, remiſſiuè.*

Cap. Diffinivit XXXV.

Ex Concil. Tolet. XII.

Aut quodcunque nocibilitatis, &c.] Notatur ad hoc, quod ad Eccleſiam confugienti nec bona auferri poſſunt, nec aliud quodcunque nocumentum ſibi inferri ad hoc vt ab Eccleſia egrediatur, vt per Archid. *poſt n. 1. in verbo damni, & in verbo ſpolii*, & Turrecr. *in ſummario*, vbi generaliter dicit quod perſonis, aut rebus fugientium ad Eccleſiam nulla debet iniuria inferri, Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 12. n. 3.* 1

Qualiter ad requiſita natura, vſum, &c.] Ex hoc text. vulgò colligitur, quod extra Eccleſiam, & Eccleſiæ immunitatem poteſt quis exire ad exonerandum corpus, modò ſtatim redeat, vt per Mantu. *conſ. 60. poſt n. 17.* Decian. *in tract. criminal. lib. 6. c. 27. n. 6. in fine*, Mar. Ital. *de immunit. Eccleſ. lib. 1. c. 4. §. 7. n. 12. verſ. ratio autem, & c. 6. §. 2. n. 26.* vbi tamen declarat ſi intra fines Eccleſiæ non fuerit alius locus opportunus ad id perficiendum. 2

Ipſos autem, qui ad Eccleſiam, &c.] Notatur ad hoc, quod judex Eccleſiaſticus tenetur conſignare judici ſæculari confugientem ad ſuam Eccleſiam, etiam ob caſus non exceptos, recepta priùs ab eo jurata promiſſione, vel cautione de non puniendo delinquentem corporaliter; nam relato decreto Concil. Tolet. de quo *in præſenti*, quo prohibetur confugientes ad Eccleſiam, vel reſidentes in ea inde extrahi (& ſic loqui videtur in caſibus non exceptis.) ſubditur poſtea quod ſi Eccleſiæ Sacerdos ſæculari judici petenti, & inſtanti confugientem præſtito iuramento de impunitate non conſignauerit, & ab Eccleſia non abſtraxerit, ſi delinquens, qui ad Eccleſiam confugit, fortè aufugerit, tenetur idem Sacerdos ad damna, & ſic *in hoc text.* videtur probari Eccleſiæ Rectorem teneri reddere ad eam confugientem judici illum petenti, præſtito juramento prædicto, vt per gloſſ. *verbo diffinivit, in verſ. ſi verò dato Sacramento*, Archid. *num. 4. in verbo Sacerdoti*, Turrecrem. *num. 4. eodem verbo, in præſenti*, Alexand. *conſ. 145. n. 3. verſ. etiamſi ſit delictum graue, lib. 7.* Villag. *de extenſ. leg. cap fin. ex n. 8. vſque ad n. 14.* vbi pluribus nititur probare, quando judex ſæcularis promittit reum non punire corporaliter, & ſi opus fuerit cautionem præſtiterit, tunc judex Eccleſiaſticus tenetur confugientem ad Eccleſiam illi conſignare, non diſtinguendo inter caſus exceptos, & non exceptos, Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 13. poſt n. 3.* vbi dicit quod ſi judex Eccleſiaſticus habet à judice ſæculari ſecuritatem prædictam, poteſt dare licentiam extrahendi, & Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 9. q. 10.* quæ omnia hodie non procedunt ſtante conſtitutione Gregorii XIV. 3

In gloſſ. *Defendatur*, ibi: *Sed quis prouidebit iſtis interim in expenſis? Reſpondeo Eccleſia.* Vide Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſolent, num. 46. ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de alim. tit. 1. q. 73.* 4

SUMMARIUM.

1 *Palatium Epiſcopi gaudet Eccleſiaſtica immunitate, etiam Epiſcopo mortuo, vel abſente, niſi fuiſſet alteri locatum.*

2 *Confugiens ad Eccleſiam puniri poteſt ad damna, & intereſſe paſſa per eum in quem deliquit.*

3 *Palatium Epiſcopi gaudet Eccleſiaſtica immunitate, qua gaudet Eccleſia, etiam quod non ſit intra confines, ſed ab Eccleſia diſtet.*

Cap. Id conſtituimus XXXVI.

Ex Concil. Aurel. I.

1 VEl *domo Epiſcopi*, &c.] Notatur ad hoc, quod confugiens ad domum, ſeu palatium Epiſcopi, inde inuitus extrahi non poteſt, non aliter ac ſi ad Eccleſiam confugiſſet, vt per Anaſt.Germ.*de ſacrorum immunit.tit.3.c.16.n.45.cum ſeqq.* Villag. *de extenſ. legum, cap. fin. n.37.* Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiepiſc. Neapol.c.22.n.10.in 1.edit.* aliàs *c.17. n.10. in vltim.correcta impreſs.* Ambroſ.*de immunit. & libertate Eccleſ. cap.10.n.7.in princip.* Mar.Ital. *de immunit. Eccleſia,lib.1.c.4.§.9. n.1.*vbi *n.4.* ampliat etiam Epiſcopo mortuo vel abſente, & *n.13.* ampliat quoque in palatio Epiſcopi,quando per ſuam diœceſim moratur in viſitatione, & *n. 5.* limitat quando Sedes Epiſcopalis aliò tranſlata fuerit,& *n.8.*etiam limitat quando Epiſcopo mortuo,vel abſente palatium Epiſcopi fuiſſet alteri locatum.

2 In gloſſ.r.in figuratione caſus, ibi, *componi, ideſt, damnum reſarciri, vel debitum reddi.* Notatur ad hoc quod confugiens ad Eccleſiam puniri poteſt ad damna, & intereſſe paſſa per eum, in quem deliquit, ciuili tantùm pœna pœcuniaria ad ſatisfactionem partis, vt per Archid. *n.1. ad med. in verbo compono,* Bellam. *n.4. ad finem,* & Turrecrem. *n.1. ante finem in præſenti,* Mari. Ital.*d.lib.1.c.6. §.3.in diſcurſu,* vbi voluit quod confugiens ad Eccleſiam, nec etiam pœna exilii puniri poſſit, ſed tantùm ad damna, & intereſſe.

3 In gloſſ. *Vel domo*, ibi, *idem tamen priuilegium habet, ſi eſt extra iſtos paſſus.* Notator ad hoc quod Epiſcopi palatium gaudet eadem immunitate, qua gaudet Eccleſia, etiam quod non ſit intra confines triginta, & quadraginta paſſuum,ſed ab Eccleſia diſtet,vt per Archid. *n.3.* & Bellam. *n.5. in fine, verſ. in prima gloſſ.& n.6.in præſenti,*Nauar.*in man.c.25.n.18.*Baiard.*ad Clar. §.fin.q.30.n.10.*Anaſtaſ. Germon.*de ſacrorum immunit. lib.3.c.16.n.45.cum ſeqq.* Card. Tuſch. *practic.concluſ. verbo Eccleſia,concluſ.9.n.11.& concl.10. n.8. & verbo immunitas,concl.59.n.24.* Azor. *inſtit. moral. p.1.lib.9. c.8.q.5.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.1. c.13. n.14.*Soar. *de Relig.tom.1.lib.3.c.10.ſub.n.9.* Mar. Ital. *d.lib.1.c.4.§.9. n.1. cum ſeqq.* vbi reſpondet ad fundamenta Deciani *d. lib.6. c.25.n.14.* contrarium tenentis. Gambacurt. *de immun. Eccleſ. lib.4.c.3. n.5. & 7.* Ludov. Cortea *in repet. cap.inter alia, p.2.n.19. de immunit. Eccleſ.*

Cap. Si quis ſeruum XXXVIII.

Ex Concil. Martini.

1 EX hoc text. tam in 1. quàm in 2. colligit Azor. *inſtit. moral. p.1.lib.11. c.16. q.8.* non licere ſeruis aliquid Deo polliceri, quod debitum domino obſequium vel ex toto, vel ex parte perturbet. Vide quæ dixi ad *cap.ſi quis incognitus 17.q.2.*

Cap. In venditionibus XL.

Ex Concil. Agathenſi.

EX Concilio Agathenſi *c. 56.* relato *in hoc text.* 1
colligitur quod ſine licentia Epiſcopi quicquid Abbas vendiderit in irritum deducitur. Vide Menoch.*conſ.73.n.2.* Rot. *dec.597.n.1.* apud Farin. *in 1. collect.nouiſſ.*aliàs *p.4.diuerſ.*

Cap. Quicunque vult XLIII. & ult.

Auguſtin.

AVguſtinus *in ſerm.2.de vita clericorum*, relatus 1
*in hoc text.*ait non eſſe exhæredandum filium,vt Eccleſia inſtituatur, vt per Menoch.*de præſumpt.lib.4. præſ.189.n.121.* vbi addit fortiorem eſſe præſumptionem pietatis paternæ erga filios, quàm erga cauſam piam, Tiraq. *de pia cauſa, in præfat. verſ. quin etiam,* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit.diſp.8.dub.2.n.1.* Vnde hinc ſolet deduci, quod fauor filiorum præponderat piæ cauſæ,vt per Surd.*de alim. tit.9. q.9. n.15.* Gurier. *canon.lib.1.c.32.n.31.*Spin.*in ſpeculo teſtam.gl.20.princ. n.42.ad fin.*

In gl. *Non reddere*,ibi, *nam ſi aliquis liberto ſuo*,&c. 2
Notatur ad hoc, quod *l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat.* habet locum in donatione, quam facit patronus liberto,vt per Tiraq. *in eadem l. ſi vnquam, verbo libertis, n.40. & n.82.* per hanc gloſſ. tenet illam legem pariter locum habere in donatione facta Eccleſiæ,de quo etiam Cardin. Mantic.*de coniect.vltim. voluntatum, lib.10.tit.7.n.7.*

CAVSA XVIII.

Quæstio I.

SUMMARIUM.

1 *Regulares obſeruantias an & quando teneatur obſeruare Religioſus factus Epiſcopus, oſtenditur.*
2 *Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem euectus, omnino abſoluitur etiam quoad culpam ab iis Religionis obſeruantiis, quæ officio Epiſcopali obſtant, ab aliis verò obſeruantiis, quæ per ſe nec promouent perfectionem, nec impediunt, poteſt talis Epiſcopus ſecum diſpenſare pro ratione loci, temporis, & perſonarum.*
3 *Religioſus factus Epiſcopus ſub peccato minimè obligatur, ſed tantùm ex quadam honeſtate, ad obſeruantias Regulares, quæ Pontificium munus non impediunt, nec dignitatem dedecent.*
4 *Compaternitatem contrahere licitum eſt Religioſo facto Epiſcopo.*
5 *Religioſus creatus Epiſcopus nullatenus peccat, ſed poteſt licitè carnibus veſci feria ſexta, in qua Natale Domini incidit.*
6 *Religioſus ex Fratribus Minimis ad dignitatem Epiſcopalem euectus poteſt carnibus veſci.*
7 *Religioſus creatus Epiſcopus non tenetur diuinum officium juxta ſuæ Religionis ritum perſoluere.*
8 *Priuilegiis Religionis non gaudet Religioſus factus Epiſcopus.*
9 *Voto caſtitatis tenetur Religioſus Epiſcopus, ſicut antea tenebatur.*
10 *Obedientiæ votum per aſſumptionem Religioſi ad Epiſcopalem*

Epiſcopalem dignitatem non relaxatur, ſed limitatur quodammodo, cùm aſſumpta illa dignitate à ſui Prælati ſubiectione eximatur, ſolique Romano Pontifici ſubdatur.

11 *Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem promotus manet obſtrictus obtemperare Pontifici, non ſolùm generali obedientia, ſed etiam peculiari eius voto.*

12 *Religioſus ad Epiſcopalem dignitatem evectus non abſolvitur à paupertatis voto, nec efficitur Dominus redditũum Eccleſiaſticorum, ſed ſolum adminiſtrator,* & n. 13.

14 *Religioſus Epiſcopus creatus quicquid acquirit, etiam ex donatione, propria induſtria, aut labore, ſua Eccleſia, non autem Monaſterio acquirit.*

15 *Religioſus ex familia Fratrum Minorum factus Epiſcopus jus ſuccedendi parentibus, & agnatis, adminiſtrandique bona vndecunque acquiſita recuperat, & ipſi mortuo ſua ſuccedit Eccleſia.*

16 *Religioſus Epiſcopus titularis acquirit Pontifici.*

17 *Religioſus factus Epiſcopus incipit acquirere ſua Eccleſia à tempore confirmationis, poſſeſſionéque ſua Eccleſia accepta, licèt nondum ſit conſecratus.*

18 *Religioſus factus Epiſcopus eximitur ab obedientia Prælatorum Regularium à die confirmationis.*

Cap. Statutum, unic.

1 QVEM *Canonica electio à jugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſolvit.*] Intellige quoad obſeruantias Regulares ex regulæ præcepto debitas, & pœnas tranſgredientibus impoſitas; hoc enim minimè conuenit Magiſtris perfectionis, quales ſunt Epiſcopi, ſed diſcipulis ſolis Prælato ſubiectis. Sicut enim diſcipulum cùm jam præceptor effectus eſt, decet quoque ſtudere, ac meditari inſtar diſcipulorum, & non ita, vt ſi id non præſtet, ſit more ipſorum vapulaturus; ſic Epiſcopum Religioſum, qui ratione ſtatus ex diſcipulo in Magiſtrum tranſiit, decet quoque obſervationes Regulares ſeruare, non tamen ita vt inſtar aliorum Religioſorum puniendus ſit pœnis, quæ in illarum tranſgreſſores indicuntur: quare ita reſolvunt Caiet. 2.2.*q.*185.*art.*8.*dub.*2. Couar. *in c.* 1. *de teſtam. n.* 18. Valent. 2.2. *diſp.* 10. *q.* 3. *punct.* 8. *col.* 2. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *c.* 10. *n.* 4. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 7. *q.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 6. *c.* 6. *n.* 17. Barth. à S. Fauſto *in theſaur. Relig. lib.* 6. *q.* 192. Et procedere in quocumque Religioſo Epiſcopo etiam, titulari, vel munus Pontificium deponente, multis comprobat Sanch. *d. c.* 7. *n.* 27. & 28.

2 Quod adeò verum eſt, vt Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem evectus omninò abſoluatur, etiam quoad culpam ab iis Religionis obſeruantiis, quæ officio Epiſcopali obſtant, aut eius dignitati non congruunt, qualia ſunt ſolitudo, clauſura, ſilentium, & alia huiuſmodi; ab aliis verò obſeruantiis, quæ per ſe nec promouent perfectionem, nec impediunt, ſed in caſu ſolum juxta varias circumſtantias, poteſt talis Epiſcopus ſecum diſpenſare pro ratione loci, temporis, & perſonarum, cum quibus agit, ſicut potuiſſet Prælatus diſpenſare cum illo, ſi adhuc ſubditus maneret, vt per D. Thom. 2.2. *q.* 185. *art.* 8. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 58. *art.* 3. Fulv. Pacian. *conſ.* 132. *n.* 31. *vol.* 1. Sanch. *d. c.* 6. *n.* 18. Barth. à S. Fauſto *d. lib.* 6. *q.* 193.

3 Quoad cæteras denique obſervantias, quæ Pontificium munus non impediunt, nec dignitatem dedecent, ſed per ſe, vel in caſu magis iuuant ad perfectionem vitæ, dicendum eſt ipſum ſub peccato minimè obligari, ſed tantùm ex quadam honeſtate, ac decentiæ debito. Ratio eſt, quia vt obſeruantia Regularis obliget aliquem ſub peccato, neceſſe eſt talem ſubiectum eſſe regulæ, & Prælatis; lex enim obligat tantùm ſubditum: at Religioſus factus Epiſcopus liberatur à jugo regulæ, vt probat text. *in præſenti*: ergo tranſgrediens in nullam incidit culpam: quare ita tenent Nau. *conſ.* 15. *n.* 11. *de Regular. in antiq. aliàs conſ.* 6. *n.* 11. *de donat. in nou.* Valent. *d. q.* 3. *punct.* 8. Azor. *d. c.* 7. *q.* 4. Leſſ. *de Iuſtit. lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 14. *n.* 113. Sanch. *d. c.* 6. *n.* 19. Barth. à S. Fauſto *d. lib.* 6 *q.* 194.

Ex quibus primò infertur Religioſo facto Epiſcopo licitum eſſe tenere in Baptiſmo, & ſic cum compaternitatem contrahere, licèt Monachis id eſſet interdictum *in cap. non licet,* il 1. & *in cap. Monachi, de conſecrat. diſt.* 4. ita reſolvunt gloſſ. *verbo abſolvit, in præſenti text.* vbi Turrecr. *n.* 6. Greg. Lop. *l.* 65. *verbo maioral, tit.* 5. *p.* 1. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 58. *art.* 3. Sanch. *d. c.* 6. *n.* 24. qui omnes afferunt exemplum Gregorii, qui ex religione promotus in Cardinalem, factus eſt Mauritii Imperatoris compater. 4

Secundò infertur nullatenus peccare, ſed poſſe licitè carnibus veſci feria ſexta, in qua Natale Domini incidit, Religioſum creatum Epiſcopum, cui iuxta ſuæ Regulæ conſtitutiones is eſus interdictus erat, per ea quæ dixi *in collect. ad cap. vltim. n.* 4. *de obſerv. jeiun.* 5

Tertiò infertur Religioſum ex Fratribus Minimis ad dignitatem Epiſcopalem evectum poſſe carnibus veſci, vt dixi *in collect. ad d. cap. vlt. n.* 4. 6

Quartò infertur non teneri Religioſum creatum Epiſcopum diuinum Officium juxta ſuæ Religionis ritum perſolvere, quia ea obligatio ex regulæ præſcripto inſurgit, à quo liber eſt Epiſcopus, tum etiam quia debet ſuæ Eccleſiæ ritum ſequi, & ideò ita tenent Azor. *d. c.* 7. *q.* 4. Sanch. *d. c.* 6. *n.* 25. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 6. *q.* 194. *n.* 3. *in fin.* 7

Quintò infertur Epiſcopum Religioſum priuilegiis ſuæ Religionis non gaudere, cùm liber ſit ab omnibus regulæ obſervantiis, jugóque monaſticæ diſciplinæ, vt per Mandoſ. *de priuileg. ad inſtar, gloſſ.* 3. *n.* 11. Fr. Emman. *tom.* 2. *quæſt. Regul. q.* 58. *art.* 4. Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 6. *n.* 33. Barth. à S. Fauſto *d. lib.* 6. *q.* 197. 8

Vtrùm autem Religioſus factus Epiſcopus à tribus Religionis votis ſit liber, non erit aliis re inueſtigare, & in primis tenendum eſt illum non abſolui à voto caſtitatis, ſed eo teneri, ſicut antea tenebatur. Quoad votum verò obedientiæ minimè ab illo abſolui dicendum eſt, ſed quodammodo limitari, cùm aſſumpto eo ſtatu à ſui Prælati ſubiectione eximatur, ſolique Romano Pontifici ſubdatur, vt optimè reſoluunt Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *c.* 10. *n.* 4. Henriq. *lib.* 10. *de ſacram. Ordinis, c.* 32. §. 5. & *c.* 33. *in fine,* Vaſq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *diſp.* 165. *c.* 8. *n.* 93. *in fine,* Azor. *d. c.* 7. *q.* 1. Leſſ. *de Iuſtit. lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 14. *n.* 119. Fulv. Pacian. *conſ.* 132. *n.* 56. *vol.* 1. Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 6. *num.* 2. Barth. à S. Fauſto *d. lib.* 6. *q.* 189. Vnde infertur Religioſum ad dignitatem Epiſcopalem promotum manere adſtrictum obtemperare Pontifici, non ſolùm generali obedientia, qua omnes Chriſti fideles tenentur ei obedire, & alia peculiari debita ratione juramenti obediendi ipſi, quod omnes Epiſcopi præſtant, ſed etiam peculiari voto obedientiæ, quod omnes Religioſi in ſolemni profeſſione emittunt, vt poſt Henriq. *d. c.* 33. *in fine,* & Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto, lib.* 6. *c.* 7. *n.* 10. itadunt Sanchez *d. c.* 6. *num.* 2. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 6. *q.* 189. *num.* 6. & *num.* 7. ſubdit hinc poſſe Pontificem virtute illius

9 (margin, beside "Vtrùm autem") · 10 (margin, beside "Quoad") · 11 (margin, beside "Vnde infertur")

voti præcipere Religioſo ad Epiſcopatum promoto ea omnia, quæ ſunt ſecundùm Religionis illius regulam, ſicut ea potuiſſent præcipere ſuperiores Religionis antequam ad dignitatem Epiſcopalem aſcenderet,
12 poſſéque illum ad Religionem reducere.

Quoad votum paupertatis totum eſt controuerſiæ diſſidium, quidam enim tenent Religioſum ad Paſtoralem dignitatem euectum eximi à paupertatis voto, efficique verum dominum reddit13um Eccleſiaſticorum inſtar Epiſcoporum ſæcularium, ex quorum numero ſunt Sot. *lib.7.de Iuſtit. q.4. art.2. ad vlt. & lib. vlt. q.vlt. col.*4. Mich. à Metina *de ſacrorum hom. continent.lib.5.c.36.col.*2. Vaſq. t.2.*q.96. art.4. diſp.*165. *c.*8. n.91. *ad finem,& n.*104. nouiſſimè R. P. Dominicus Puero *tom.2. inſtitutionum de Regularium ariſtocratia,c.9.n.*51.

13 Cæterùm alii meliùs tenent eum non abſolvi à paupertatis voto, nec effici dominum redditum Eccleſiaſticorum, ſed ſolùm adminiſtratorem, quia hujus voti obligatio eſt de intrinſeca natura Religionis, vt probat text. *in cap. cùm ad Monaſterium, de ſtatu Monach.* à qua non abſolvitur Religioſus per Epiſcopatum, nec deſinit eſſe Religioſus: tum quia vota, quæ talis in Religione emiſit, non laxantur, neque limitantur, niſi quatenus eorum obſeruantia officio Epiſcopali obſtat, tanquam majori bono, cui minimè obſtat abdicatio omnis dominii, dummodò talis Epiſcopus habeat plenam adminiſtrationem omnium bonorum Eccleſiaſticorum, qualem jura illi permittunt, tum ad ſuam ſuſtentationem, tum ad cauſas pias: quare ſic reſolvunt Fr. Emman. *qq. Regul. tom.2.q.58.art.*3. Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.2. lib.3. c.19. n.*87. Tapia *in authent. ingreſſi, verbo ſua, c.6. n.*85. *C.de ſacroſanct. Eccleſ.* Surd. *de aliment. tit.*8. *priuil.*79. n.96. Azor. *inſtitution.moral.p.1.lib.12. c.7. q.2.verſ. profectò hæc quamvis,* Leſſi. *de Iuſtit.lib.2.c.40.dub.14.n.*113. Sanchez *d.lib.6.c.6.*n.8. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.6. q.*190.

14 *Sed quicquid acquiſierat*, &c.] Notatur ad hoc, quod quicquid acquirit Religioſus Epiſcopus creatus, acquirit ſuæ Eccleſiæ, cui præeſt, non autem monaſterio, vt per D.Thom.2.2.*q.*188.*art.*8.*ad* 3. & Sot. *lib.*10. *de Iuſt.q.vlt.art.vlt.* quod eſt veriſſimum, etſi jure hæreditario ea bona poſt Epiſcopatum acquiſita ſint, quod ſatis apertis verbis indicat text. *in præſenti*, & reſolvunt Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.2. q.*58. *art.*7. Molin. *de juſtit. tract.2. diſp.*140. *in fin.*Sanch.*d. tom.2. lib.7. c.*32. n.63. atque idem dicendum eſt de acquiſitis donatione, propria induſtria, aut labore, Couar.*ad c.1. n.19.de teſtam.*Azor.*d.lib.*12. *c.*10. *q.*6. Leſſi. *d.lib.2. c.41. dub.*11.

15 Quod quidem procedit, licèt Religioſus ille ad Epiſcopatum promotus ſit ex familia Fratrum Minorum, quia is factus Epiſcopus jus ſuccedendi parentibus & agnatis, adminiſtrandique bona vndecunque acquiſita, dum vixerit, recuperat, quare ipſi mortuo ſuccedit ſua Eccleſia, ſicut de aliis Epiſcopis Religioſis diximus: ita Tapia *in authent. ingreſſi, verbo ſua, c.6.n.*87. *C.de ſacroſanctis Eccleſ.* Azor. *d. lib.12.c.10. q.6.& c.15.q.3.* Molin. *d. diſp.*140. *verſic. quando Religioſus minor*, Sanch. *d.tom.2.lib.7.c.32.*n.64. Barthol. à S. Fauſto in *theſauro Religioſorum*, *lib.8.q.*52.

16 De Religioſo Epiſcopo titulari facto, cuinam acquirat, ſolet ab aliquibus in dubium reuocari: quidam exiſtimant eum acquirere Monaſterio, vt ſunt Sot. *lib.10.de juſtit. quæſt. vlt.art. vlt. ad* 3. Emman. Sà *in ſum. verbo Religio*, *n.*52. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.3.q.69. art.4.in fin.* Alii verò meliùs ſentiunt eum acquirere Pontifici, quia ſolutus eſt omninò à Religionis obedientia, ſubéſtque immediatè Pontifici, ex quorum numero ſunt Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.12. cap.7.quæſt.7.* Sanch. *in præcept. Decalog. tom.2. lib.7. c.32.n.*68. Barthol. à S.Fauſto *in theſauro Relig.lib.*8. *q.*53.

Duo remanent dubia, primum à quo tempore Re- 17
ligioſus factus Epiſcopus deſinat acquirere Monaſterio, incipiátque Eccleſiæ acquirere? Secundum à quo tempore eximatur ab obedientia Prælatorum Regularium, & à debito legali obſeruantiarum Religionis? Ad primum reſpondeo quod licèt nonnulli exiſtimarent à tempore conſecrationis incipere acquirere Eccleſiæ, & vſque tunc acquirere Monaſterio, tamen alii multò meliùs ſuſtinent eum incipere acquirere ſuæ Eccleſiæ à tempore confirmationis, poſſeſſionéque ſuæ Eccleſiæ accepta, licèt nondum ſit conſecratus, ita gloſſ. *in ſumma huius cauſa, verbo prima quæſtio*, Bero. *in ſuis quæſt. q.83.n.*1. Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua,c.6.n.*83.Sanch. *dict. lib.7.cap.32.n.66.* Barthol. à S.Fauſto *dict. lib.*8. *quæſt.*54.

Ad ſecundum reſpondeo eximi à die confirmatio- 18
nis, nam licèt text. *in præſenti*, dicat eum per electionem canonicam liberari à jugo regulæ, debet intelligi confirmata à Papa, vt optimè ait Leonard. Leſſi. *lib.2. de juſtit. c.40. dub.14.n.*113. quem refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.6. c.6. n.*32.

Quæstio II.

Cap. Abbatem j. III. & ſeq.

Vlgò allegantur hi text. ad hoc, quod electio 1
Abbatis activè, & paſſivè pertinet ad monachos, ſeu Congregationem illius Monaſterii, de cuius Prælati electione agitur, vt per Nauar. *commento 3. de Regularib.n.2. & conſ.3. num.3. de elect. in novis*, Rot. *dec.65.n.4. & 5.p.1.recent.* & inter deciſiones impreſſas Reuerendiſſ. Domini Coccini *deciſ.*296.n.5. Soar. *de Relig. tom.4. tract.8. lib.2.c.6.n.*19. Tambur. *de jure Abbatum, tom.1.diſp.5. quæſt.1. à princip.* vbi *n.*3. obſeruat quod licèt de jure communi verum ſit Abbatum, tam Generalium, quàm localium electionem ſpectare ad Religionem, ſiue Conventum, de cuius Prælati electione agitur, nihilominus hodie Abbates locales apud Monaſticas, & etiam Canonicorum Regularium Congregationes ferè omnes non amplius à Religioſis illius Conuentus, cui præficiendus eſt Prælatus, ſed per ſuffragia Generalium, vel Prouincialium, & ſuorum Diffinitorum eliguntur, vt patet ex vſu, & videre eſt ex ſpecialibus ipſarum Congregationum conſtitutionibus.

SUMMARIUM.

1 *Monaſteria Regularia non fuerunt exempta à poteſtate Ordinariorum per Gregor. I. ſed multò poſt per ejus ſucceſſores.*

2 *Religioſi ſuperior, ſi non juſta cauſa ductus, deneget illi licentiam, ut ſuæ electioni conſentiat, eſt cogendus per ſuum ſuperiorem ad prædictam licentiam dandam.*

3 *Abbatis licentia exigitur, ut Religioſus conſentire poſſit promotioni de ſe ad ſummum Pontificatum factæ, ſed contrarium verius, ut* n.4.

Cap. Quàm ſit neceſſarium V.

1 EX hoc text. aliqui colligunt Regularia monaſteria à Gregorio I. fuiſſe exempta à poteſtate Epiſcoporum, cùm ejus ſuperſcriptio concipiatur à Gratiano, *Item Gregorius omnibus Epiſcopis de libertate Monachorum.* Sed falluntur, quia multò poſt per ejus ſucceſſures hæc exemptio illis fuit attributa, & autoritas Gregorii mendosè in hoc textu refertur; originaliter enim reperitur apud Regeſtum D. Gregorii *lib.7. epiſt.1. & epiſt.19.* ſub longè diuerſa ſubſcriptione, nempe, *Gregorius Epiſcopo Ranennati, priuilegium dat monaſterio Sanctorum Ioannis, & Stephani.* Vnde ſatis conſtat Gratianum in ſuperſcriptione huius text. in tribus erraſſe, primò dum inquit epiſtolam Gregorii ad omnes Epiſcopos fuiſſe directam, cùm tamen ex originali conſtet ad ſolum Epiſcopom Rauennatem miſſam. Secundò dum ſubdit de libertate Monachorum generaliter, cùm tamen Gregorius *ibidem* libertatem ſeu priuilegium dederit vni tantùm monaſterio Sanctorum Ioannis, & Stephani, vt conſtat ex verbis, quæ habentur in originali, & ex tenore ipſius epiſtolæ, ibi, *& ideò quia monaſterium,* &c. & ibi, *prædicti monaſterii,* &c. Tertiò, dum in plurali retulit in hoc textu verbum *monaſterium*, quod tamen in originali reperitur tantùm in numero ſingulari. Ex quibus, & aliis ſatis conſtat text. *in præſenti* citari non poſſe in eum ſenſum, quod Gregorius Magnus generaliter exemerit omnes Monachos à iuriſdictione Epiſcoporum, cùm tamen vnicum ſolummodo monaſterium per priuilegium in nonnullis liberauerit: ita tenui *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.3. allegat.105. n.21.* vbi ſigillatim de omnibus ferè Religionum exemptionibus memini, *ſecundum Lugdunenſem impreſſionem.*

2 In gloſſ. *Ad ordinandum*, ibi, *ſi tamen monachus ſit neceſſarius, per ſuperiorem cogitur,* &c. Notatur ad hoc quod ſi ſuperior Religioſi non juſta cauſa ductus deneget licentiam illi, vt ſuæ electioni conſentiat, eſt cogendus per ſuum ſuperiorem ad prædictam licentiam dandam, vt per Hoſtienſ. *n.8.* Joan. Andr. *n.14.* Abb. *n.12* Henriq. *n.5. ad finem, in c. quod Dei timorem, de ſtatu monach.* Anchar. *in c.ſi Religioſus, n.4. de elect.* & Domin. *in princ. n.9.* Gambar. *de auctorit. Legati à latere, lib.8. c.vlt. n.23.* Lambertin. *de jure patronat. lib.2. p.1. q.7. art.19. n.13.* Roch. *in ſimili tractatu, verbo honorificum, q.4. n.13.* Anton. Cuch. *lib.13. inſtit. maior. tit.1. n.154.* Greg. Lop. *l.25. verbo Igleſias, tit.7. p.1.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.1. q.34. art.5. in princ.* Leſſi. *de juſt. lib.2. c.41. dub.12. num.9.* Et quamvis hæc gloſſ. Anch. & Gamb. videantur dicere ſolam neceſſitatem Eccleſiæ ſufficere ad hanc coactionem, tamen dicendum eſt ſufficere neceſſitatem vel vtilitatem, vt benè docent Abb. Greg. Lop. Roch. Fr. Emman. & Leſſi. *citatis locis.*

In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi monachus ſit factus Papa,* &c. Tenet hæc gloſſa, exigi licentiam Abbatis, vt Religioſus conſequtire poſſit promotioni de ſe ad Summum Pontificatum factæ, vt per Abb. *in d.c. quod Dei timorem 2.* Domin. *in c.2. n.2. diſt.58.* Bonif. *in Clem. fin. n.30. & 31. de elect.* Bertachin. *in ſuo repert. verbo licentia, in fine,* Lambertin. *de jurepatr. lib.2. p.1. q.7. art.19. n.22.* Roch. *in ſimili tractatu, verbo honorificum, q.4. n.13.* Villadieg. *de origine, & dignitate Cardinal. q.5. n.35.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.2. lib.3. c.20. num.1.* Ant. Fab. *in ſuo Cod. tom.1. lib.1. tit.3. de Epiſcopis, & cleric. ad fin. n.33.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.1. q.34. art.5. in princ.* Hieron. Roder. *in compendio quæſt. Regul. reſol.13. n.54.*

Verùm probabilius duco, nulla illum indigere licentia, vt huic electioni conſentiat: ratio eſt, quia vt habetur *in cap. licet, de elect.* contra Pontificem à duabus Cardinalium partibus electum nulla exceptio præter hæreſim opponi valet: ergo nec defectus licentiæ ſuperiorum. Nec obſtat Religioſum non habere conſenſum, quia id eſt ex juris fictione, conſenſum enim naturalem habet, qui ad hoc ſufficiens eſt, eò quod reliqua juris impedimenta ſublata ſint: tum quia electio in Pontificem eſt ipſius confirmatio, & ſic abſoluit eum à jugo monaſticæ profeſſionis: quare ita tenent Card. *in dicto cap. licèt, num.12. q.38. & in Clem. fin. q.2. n.6. eod. tit. de elect.* vbi Anchar. *num.2. notab.2.* Barbat. *de præſt. Cardin. q.1. n. vlt.* Pacian. *de probat. lib.2. c.34. n.112.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.7. c.29. n.58.* 4

Cap. Luminoſo VI.

NEc audeat ibi cathedram collocare Epiſcopus.] Collige ex textu, juncta declaratione gloſſ. *verbo collocare*, dum addit, *vt ibi exerceat judicia*, Epiſcopum in loco exempto pro tribunali ſedere, aut jura reddere minimè poſſe, vt per Vant. *de nullit. tit. ex defectu juriſd. ordin. num.108.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.43. n.180. cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.113. n.3. in addit.* Campan. *in diuerſor. juris Canon. rub.11. c.23. n.151. verſ. limitatur.* Ratio eſt, quia judex erigere nequit tribunal extra ſuam diœceſim, in qua haberetur vt privatus, *cap. notandum, 2. q.3. cap. Epiſcopum, 9. q.3.* Borgaſ. *in tract. de irregul. p.6. q.2. fol.452.* Vant. *d. num.108.* ſed locus exemptus, & locus extra diœceſim judicantur à pari, ſecundùm Henriq. *in ſum. lib.7. c.15. §.4. juncto commento, lit. E,* Azened. *l.1. num.104. tit.16. lib.8. noua recop.* Gonzal. *d. gl.43. n.182.* Igitur, &c. 2

Cap. Nullam poteſtatem IX. *Pelagius.*

AN & quando de jure communi monaſteriorum Prælati deberent eſſe perpetui, diſputat Soar. *de Relig. tom.4. tract.8. lib.2. c.7. à n.2.* vbi ſæpiùs hunc text. ponderat. 1

Ex hoc text. colligitur, ad ſolum Abbatem ſpectare adminiſtrationem bonorum Conuentus, præterquam in arduis, Abb. per text. ibi, *in cap. edoceri, n.7. de reſcript.* idem Abb. *conſ.44. n.2. lib.2.* Federic. de Senis *conſ.123. n.2.* Rot. *deciſ.554. n.7. p.1. diuerſ. & in Gerunden. adminiſtrationis, 13. Maii* 1620. coram R.P.D. Veroſpio. 4

Ad quem poteſtatem totam pertinere conuenit.] Ergo probare videtur Abbates in Monachos habuiſſe olim plenam poteſtatem: ſed contrarium ſuadetur ex eo, quia conſtat attento jure communi omnes Monachos propriis Epiſcopis fuiſſe ſubiectos, in quorum diœceſibus Monaſteria ſita erant, ad not. per Syluest. *in ſum. verbo Religio 3. §.4.* Nauar. *in cap. non dicatis 12. q.2. n.63. verſ. addo ſecundò,* Cabed. *diuerſ juris argument. lib.3. c.17. in princ.* Verùm Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.2. q.63. art.1. ad fin.* benè reſpondet text. hunc in præcitatis verbis ſolùm probare Monachos eſſe in poteſtate Abbatis cumulatiuè in iis, quæ concernunt ſuam profeſſionem, & regulæ obſeruantiam, vt ſatis deprehenditur ex verbis antecedentibus, ibi: *Ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem eiuſdem Monaſterii,* & aduertit optimè Nauar. *in d. c. non dicatis, n.63. in princ.* 5

Cap. De Monachis XII.

Ex Agathenſi Concil.

1 IN Coneilio Agathenſi *c.27.* relato *in hoc text.* legitur, vt nullus ſine permiſſione Epiſeopi Monaſterium præſumat incipere, aut ſundare, vt per Azor. *inſtit.moral.p.2.lib.9.c.3. q.2.* & latè dixi *de officio, & poteſt. Epiſc.p.2. alleg.26. per totam, & de jure Eccleſ. lib.2.c.2. à princ.*

SUMMARIUM.

1 *Apoſtatas, & fugitiuos à Religione poteſt Abbas cum omnibus per ipſos acquiſitis vendicare, licèt diu ſteterint in libertate.*

2 *Apoſtata Regularis ſecundùm Motum proprium Gregorii XIII. non acquirit Religioni, ſed Cameræ Apoſtolicæ, quæ extra Monaſterium, & ſtatum Regularem comparat.*

3 *Religioſus, qui mutando ſtatum tranſiuit illegitimè ad aliam Religionem, poteſt reuocari ab Abbate ſuo cum omnibus bonis per ipſum acquiſitis.*

4 *Religioſus illegitimè ad aliam Religionem tranſiens, poſteriori bona fide poſſidenti acquirit eodem modo, quo ſeruus acquirit domino putatiuo.*

5 *Eiecti à Religione cui acquirant, remiſſiuè.*

Cap. Abbates XVI.

Ex Concil. Aurel. I.

1 PRobat hic text. quod apoſtatas, & ſugitivos à Religione poteſt Abbas cum omnibus per ipſos acquiſitis vendicare, vt per Hoſtienſ. *in cap. fin. n.3. de Regular.* vbi Joan. Andr. *n.2.* Butr. *n.6.* Card. *n.2.q.1.* Anchar. *n.10.* Anan. *n.8.* & Henric. *n.1.* Sylueſt. *in ſum. verbo apoſtata, q.9.n.12.* Tapia *in authent. ingreſſi, C.de ſacroſanctis Eccleſiis, verbo ſua, c.7. n.2.* Cabed. *Luſit. deciſ.p.1.deciſ.196.n.1.* Nauar. *in cap. non dicatis, n.64. & in c.ſtatuimus, n.24.* Mench. *de ſucceſſion. §. 18.n.9.* Molin. *de juſtit.tract.2. diſp.140. col.12. verſ.Religioſus etiam,* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2.lib.7. c.33. à princip.* vbi *n.5.* id intelligit, etiamſi huiuſmodi Religioſi diu ſteterint in poſſeſſione libertatis, & *n.6.* ampliat procedere etiamſi Religioſi illi apoſtatæ interdicente Monaſterio acquirant: & *num.9.* poſt Nauar. *conſil.17.num.vnic. de ſtatu Monac.in nouis,* ſubdit, attento Motu proprio Gregor. XIII. incip. *Officii noſtri,* regularem apoſtatam non acquirere Religioni, ſed
2 Cameræ Apoſtolicæ, quæ extra Monaſterium, & ſtatum Regularem comparat, de quo etiam Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.6. q.166.* vbi quod ille Motus proprius loquitur de bonis quomodocumque acquiſitis, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato, ſiue induſtria Religioſorum parta ſint, ſiue quovis alio modo acquiſita.

3 Amplia omnia ſupradicta non ſolùm procedere vbicunque Regularis apoſtata, aut fugitiuus relicto habitu, vel cum illo extra Religionem vagatur, ſed etiamſi mutando ſtatum tranſivit illegitimè ad aliam Religionem, quia etiam hoc caſu reuocari poterit ab Abbate ſuo cum omnibus bonis per ipſum acquiſitis, ſic docent Nauar. *commento 4. de Regularib. n.24. verſ.vndecimò,* Azor. *inſtit.moral.p.1. lib.12.c.15. q.3.* Molin. *de juſtit. tract.2. diſp.144. col.13. verſ. quando Religioſus poſt emiſſam profeſſionem,* Fr.Emman. *qq. Regul. tom.2.q.79. art.2. & tom.3. q.52. art.27.* Tapia *in authent. ingreſſi, C.de ſacroſanct.Eccleſ.verbo ſua, c.6.n.20.* vbi limitat, niſi Religioſus contemplatione poſterioris Monaſterii aliquid acquiſiuiſſet, & *num.22. & 23.* meritò reſoluit Religioſum hunc acquirere Monaſterio poſteriori bona fide poſſidenti eodem modo, 4
quo ſeruus acquirit domino putatiuo bona fide poſſidenti: ſed ita diſtinguendum eſt, ſi Religioſus hic acquirat ex ſolis Monaſterii putatiui rebus, vel ex illis ſimul cum operis ſuis, acquirit Monaſterio putatiuo, quia in actu acquiſitionis magis æquiparatur Religioſus ſeruo, quam filio; ſi verò acquirat aliunde, videlicet ex donatione, ſucceſſione, &c. vero Monaſterio acquirit, ita Azor. *d.lib.12.c.10.q.1.* Sanch. *d. c.33.n.14.cum ſeqq.*

In gloſſ. *Quæ acquiſierit,* ibi, *ſed ponamus quod aliquis ſæpiùs deliquit,* &c. Cui autem acquirant eiecti à 5
Religione, vide Azor. *d.lib.12.c.16.q.9.* Molin. *de iuſtit. tract.2.diſp.140.col.penult.verſ.quoad votum,* Leſſi. *de iuſtit.lib.2.c.41.dub.15.n.112.* latè Sanch. *d.lib.7.c.33. n.22.cum ſeqq.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.6.q.245.cum ſeq.*

Cap. Monaſteria XVII.

Ex Arelatenſi Concil.

EX Concilio Arelatenſi refert Gratian. *in hoc text.* 1
quod Monaſteria, vel Monachorum diſciplina ad eum pertinent Epiſcopum, in cuius ſunt territorio conſtituta, colligunt Petr. Rebuff. *de congrua portione, n.121.* Quintil. Mandoſ. *de ſignatura gratiæ, tit. exemptiones ab Epiſcopis, verſ. omnes Eccleſiæ,* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.2. c.8. n.9.* quos refert Gened. *ad Decretal. collect.87. n.4.* Quo autem tempore cœperunt Religioſi per Summos Pontifices eximi ab Epiſcoporum poteſtate, dixi latè *de offic.& poteſt. Epiſc.p.3.alleg.105. ſub n.11. ſecundùm Lugdunenſ. impreſſ.* vbi de exemptionibus omnium ferè Religionum memini.

Cap. Peruenit j. XX.

PRobat hic textus Monachis interdictum eſſe compaternitatem contrahere, vt per Sanch. *in præcepta* 1
Decalogi, tom.2.lib.6.c.6. n.24. ſecus ſi facti eſſent Epiſcopi, vt dixi *ad cap.vnic.18.q.1.n.4.*

CAVSA XIX.

QUÆSTIO I.

Cap. Clerici, unic.

QVIA *meliorem vitam ſequi cupiunt.*] Ergo ſtatus Monachorum perfectior eſt ſtatu Clericorum, de quo tamen vide Azor. *inſtit. moral.p.1. lib.11. c.24. quæſt.4.* 1

Liberos eis ab Epiſcopis in Monaſteriis, &c.] Nota 2
olim attento iure communi omnes Monachos propriis Epiſcopis fuiſſe ſubiectos, in quorum diœceſibus Monaſteria ſita erant, ita vt Epiſcopi veluti generales Monachorum quoſdam ad profeſſionem admittere,

tere, alios repellere potuiſſent, vt per Sylueſt. *verbo Religio* 3.§.4. Nauar. *in cap. non dicatis*, 12.*q*.1.*n*.63.*verſ. addo ſecundò*, Cabed. *diuerſ. iuris argum. lib*.3.*c*.18. *in princ.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom*.2.*q*.63. *art*.1. & 3. Hodie verò cùm Epiſcopus ſuperior Religioſorum non ſit (omnes enim illi priuilegium exemptionis habent) nullum poterit propria auctoritate ad profeſſionem Monaſticam admittere, ſicut docent Nauar. *conſ*.6.*à n*.2.*de Regularib. in antiq. alias conſ*.40.*à n*.2. *ſub eodem tit. in nouis*, Anton. Cuch. *lib*.3.*inſtit. maior. tit*.1.*n*.62. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom*.3.*q*.17.*art*.11. Azor. *inſtit. moral. p*.1.*lib*.12.*c*.5.*q*.4. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom*.2.*lib*.5.*c*.4.*n*.74.

Quæstio II.

Cap. Duæ ſunt II.

Vrbanus II.

1 De vi, & effectu inſpirationis, aut reuelationis cœleſtis, vide S. Auguſt. *lib*.12. *de ciuitate Dei, cap*.10. & *de conſenſu Euangeliſtar*. *c*.28.*cum ſeqq*. Joan. Marq. *in gubernat. Christiano, c*.25.*pag*.120. *cum ſeqq*. Sim. Maiol. *in diebus canicul. tom*.2.*colloq*.2. *pag*.89. *cum ſeqq*. Rutil. Benzon. *de anno Iubil. lib*.6. *c*.19. & 15. Bened. Pereira *tom*.2. *de magia, lib*.5.*comment. ſuper Daniel. q*.4. Franc. Picum Mirandul. *lib*.2. *prænot. c*.3. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib*.4.*c*.1. & 2. Torreblanc. *de magica diuinat. lib*.1.*c*.1.*n*.30.*cum ſeqq*. Fr. Thom. à Ieſu *de procur. omnium gentium ſalute, lib*.3. *c*.3 *pag*.131. latè Raphaël de la Torre *in* 2.2.*tom*.2. *q*.95 *art*.3.*diſput*.2.*per tot. pag*.177.*cum ſeqq*. Soar. *de fide, diſput*.1.*ſect*.1.*num*.5. & *diſp*.3.*ſect*.2. & 3. P. Roſſignol. *de diſciplin. Chriſt. Relig. lib*.3.*cap*.12. *cum ſeqq*.

Quæstio III.

Cap. Nullus Abbas, & ſeq.

Ex Concil. Educenſi.

1 Regulares Canonicos non poſſe tranſire ad Ordinem Monachorum, per hos text. tradunt Nauar. *commento* 4. *de Regularib. num*.2. Azor. *inſtit. moral. p*.1. *lib*.12. *cap*.14. *quæſt*.2. Ribadeneira *de Religione Soc. IESV, cap*.2. Sanch. *in præcepta Decalog. tom*.2. *lib*.6. *c*.7.*ſub n*.20. Ratio eſt, quia licèt ſtatus Monachorum ſit arctior, *cap. quod Dei timorem, de ſtatu Monachorum*, ſtatus tamen Canonicorum eſt altior, quatenus finis inſtitutionis eorum, qui eſt actio myſteriorum Eccleſiæ publicorum, eſt ſublimior, cùm illis clericatus eſſentialiter competat, S. Thom. 2.2. *q*.189. *art*.8. *in reſp. ad* 2. *argumentum*, S. Antonin. *p*.3.*ſum. tit*.16. *c*.4.*verſ. de tranſitu*, Hugo de S. Victor. *lib*.2.*de Sacram. p*.3.*c*.3. Monachis verò per accidens, quia ex eorum origine ſunt laici, *c. generaliter* 16 *q*.1. cum aliis citatis *in alleg*. Scipionis Lancelott, olim Sacræ Aulæ Conſiſtorialis Aduocati, poſteà Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, pro Canonicis Regularibus Ordinis S. Auguſtini Congregationis Lateranſis, contra Monachos S. Benedicti Congregationis Caſſinenſis, impreſſa per Tambur. *de iure Abbatum, tom*.1.*diſp*.25. *q*.1.*n*.69.*cum ſeqq*. faciunt plura adducta in relatione Illuſtriſſ. & Reuerend. D. Joan. Baptiſt. Cicadæ, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, impreſſa per eundem Tamburin. *d. q*.1.*à n*.291. & præcipuè *in verſ. Monachi verò*.

Cap. Quæ ſemel IV.

Gloſſ. *verbo mancant, in præſenti text.* tenet quod ſi Monaſterium deſtruatur, locus remanet ſacer; ſed an & quando in materia immunitatis hoc verum ſit, vide Decian. *in tract. crimin. lib*.6. *cap*.24.*n*.27. vbi declarat, an illo caſu, quo Eccleſia diruta reficitur, opus ſit noua conſecratione, & *cap*.25. *n*.22. vbi declarando dicit, quod ſi Eccleſia eſt diruta, & deſtructa ſine auctoritate ſuperioris, vel etiam ſi ſubſit ſpes refectionis, & tunc ad eam confugiens erit tutus, ſecus ſi auctoritate ſuperioris fuiſſet deſtructa, vel nulla adeſſet refectionis ſpes, Cardinal. Tuſch. *practic. concluſ. verbo Eccleſia, concl*.9. *n*.10. vbi quod Eccleſia deſtructa gaudet immunitate, ſi adeſt ſpes eam reædificandi, Villag. *de extenſione legum, cap. fin. num*.38. vbi quod Eccleſia deſtructa ſine auctoritate Epiſcopi, vel cum ſpe reædificationis, vel quando fuit vnita alteri Eccleſiæ, gaudet immunitate, ſecus ſi deſtructa fuerit cum auctoritate Epiſcopi, vel ſi nulla adſit ſpes reædificationis, vel alteri non fuerit vnita. Alexand. Ambroſin. *de immunitate Eccleſiæ, c*.10.*n*.3. vbi pariter dicit, quod Eccleſia deſtructa gaudet immunitate, niſi fuerit deſtructa auctoritate Epiſcopi, & ſine ſpe reædificandi, Mar. Ital. *de immunitate Eccleſ. lib*.1.*cap*.4.§.3.*num*.13. vbi facit eandem diſtinctionem.

SUMMARIUM.

1 *Nouitii non ſolùm quibuſcunque ſacris Ordinibus, ſed nec etiam prima Tonſura initiari valent: at contrarium verius, vt n.* 2.

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Nouitius à quo Epiſcopo initiari valeat, oſtenditur, & n*.5.

Cap. Monaſteriis VI.

Gregorius Fortunato Epiſcopo Neapolitano *lib*.8. 1 *q*.23. ſcribit, vt Monaſteriis omnibus diſtrictiùs interdicat ne eos, quos ad conuerſionem ſuſceperint priuſquam biennium in conuerſione compleant, tonſurare audeant, prout refertur *in hoc textu*, ex quo multi colligunt nouitios nec ad primam Tonſuram promoueri poſſe, vt per Syluest. *in ſum. verbo Religio* 5. *q*.10. Roſel. *verbo nouitius, n*.31. Lambertin. *de iurepatronat. lib*.2.*p*.1.*q*.7.*art*.14.*n*.14. Azor. *inſtit. moral. p*.1.*lib*.12.*c*.2.*q*.13.

Cæterùm verius exiſtimo, poſſe nouitium non ſo- 2 lùm prima Tonſura, ſed etiam quibuſcunque ſacris Ordinibus initiari, prout melius reſoluunt Henriq. *in ſum. lib*.7. *de Indulgent. cap*.22. §. *vlt. in commento lit. L*, & *lib*.10. *de ſacram. Ordinis, c*.23.§.3. & *lib*.14. *de irregul. cap*.9.§.2. *iuncto comment. lit. F*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom*.1. *quæſt*.13. *art*.4. *in fine*, Soar. *tom*.5. *de cenſur. diſput*.50. *ſect*.5. *num*.13. & *tom*.3. *de Relig. lib*.5. *c*.16.*n*.17. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom*.2. *lib*.6.*cap*.10.*n*.19. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp*.11. *dub*.8. *num*.1. qui benè reſpondent text. *in præſenti*,

nullatenus loqui de Ordinibus accipiendis, ſed de receptione ad habitum profeſſorum, & Tonſuram Monachalem, vt ante eos explicauerat Turrecrem. *hic, num.1.*

3 Difficultas tamen eſt à quo Epiſcopo nouitius debeat ordinari. Vna ſententia tenet id ſpectare ad Epiſcopum, in cuius diœceſi domicilium habebat quando ingreſſus eſt Religionem, ea ratione, quia per nouitiatum non cenſetur acquiſitum domicilium in eo loco probationis, ac mutatum prius, cùm nouitius non habeat animum perpetuæ habitationis in loco Religionis, ſed experiendæ regulæ, eaque experta ſtatuendi an ibi permanſurus ſit, an potiùs ad priſtinum domicilium reverſurus; & ideo hanc partem ſuſtinent Henriq. *d.lib.10.de Sacrament.c.23.§.3. in comment.lit. F,* Soar. *de Relig. tom.2.lib.6.c.12. n.9. & tom.3.lib.5.c.16.n.17.* & eſt probabilis.

4 Altera verò ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, tenet poſſe nouitium Ordinibus initiari ab Epiſcopo, in cuius diœceſi eſt in probatione, quia nouitius ex parte ſua animum perpetuò habitandi habet, quo quidem animo affecti omnes ingrediuntur, quamvis in nouitiatu ſint ad experiendam Religionis auſteritatem, & ſi ferre non potuerint, liberum ſit egredi, ideò non poteſt dici dubius circa perſeuerantiam, tum quia dedicatio nouitii eſt pura, & non conditionalis, quamvis mutabilis, & reſoluenda in euentum conditionis, ſi Religio non placuerit, ergo per hanc nouitii dedicationem acquiritur domicilium, & ideò ita meritò reſolvunt Franch. *in cap. cum nullus, in fine, de tempor. ordin. lib.6.* vbi Anchar. *n.4.* Anton. Cuch. *inſtit. major. tit.1.n.94.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.9.c.3.n.3.* Aloyſ. Ric. *in deciſ. Curiæ Archiepiſcopalis Neapol.p.4.deciſ.118. num.6.* Sanch. *d.c.10. n.21.* Barthol. de Vecchis *d.dub.8. n.2.* Ego ipſe *de offic.& poteſt.Epiſcop.p.2.alleg.4.n.63.*

SVMMARIVM.

1 Cap.1. de teſtament. *falſo tribuitur Gregorio IX. cùm deſumptum ſit ex Gregorio I.*

2 *Nouitiis liberè licet teſtamenta conficere, etiam non petita Superioris Religionis licentia.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Quia ingredientibus VII.

1 IN hoc text. refert Gratianus initium *c. 2. de teſtam.* cuius pars eſt *hic*, de quo *in præſenti*, deſumptum ex D. Gregorio I. *lib.7. indict.2. epiſt.7.* licèt *dictum c. 2. in vulgaribus Codicibus* falsò tribuatur Gregorio IX. vnde non potui non admirari, quod cùm plures ex antiquis, & nouioribus textum illum ſatis diligenter perlegerint, nullus tamen ſupraſcriptionis falſitatem adnotarit.

2 De materia vide quæ latè dixi *in collect. ad dictum c. 2.* Illud verò addendum duxi, quod licèt ex hoc text. dum habet ingredientibus Monaſterium nullam eſſe teſtandi facultatem, colligi videatur nouitio vti Religionem ingreſſo integrum non eſſe de ſuis bonis teſtari, vt tenent Archid. *in cap. nunc autem, num. vnic. ad finem, hac eadem cauſa, & quæſtione*, & Xuar. *allegat.20. n.29.* tamen abſque dubio tenendum licere nouitiis liberè teſtamenta conficere, etiam nulla petita ſuperioris Religionis licentia, ex eo quod ille ſimpliciter eſt adhuc ſui juris cum libera exeundi poteſtate, nullibique reperitur ipſi interdictum conficere teſtamentum, & ideo meritò hanc partem ſuſtinent gloſſ. *verbo in judiciis, in c.2. de Regular. lib.6.* Tiraq. *de retractu lig.§.1. gloſſ.8. n.29.* Couar. *in d.c.2. n.5.* Nau. *comment.2.de Regular. num.49.* Craſſ. *§. teſtamentum, q.34.n.3. in fine,* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſumpt.84.n.12.* Molin. *de primog.lib.2.c.9. n.53.* alt. Molin. Theolog. *de Iuſtit. tract.2. diſp.139. column.5. verſ.his ita conſtitutis,* Gutier. *canon.lib.2.c.1. num.25.* Carol. de Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſanctis Eccleſiis, verbo ſua, c.2.n.14. in fine, & verbo ideóque nec de his, c.1.n.15.* Azor. *inſtit.moral.p.1. lib.12. c.2. in fin.& c.6.q.5.* Theſaur. *lib.2.quæſt.forenſ.q.56. num.2.* Giouagnon. *reſp.85.n.7.lib.1.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.7. c.3. n.3.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.8.dub.10.n.1.*

Non obſtat text. *in præſenti*, vt *ſuprà* ponderatus, 3
quia intelligendus eſt ſecundùm *ſupra* citatos, de ingreſſu irreuocabili, ſaltem ex parte ingredientis, & ita de profeſſione, vel expreſſa, vel tacita, non autem de ingreſſu tempore Novitiatus, cum tempus illud indulgeatur à jure, tum ut novitius aſperitatem, & ſtatuta Religionis experiatur, tum ut Religio ipſa periculum ſubeat de novitio, an expediat retinere, vel repellere, non verò indulgetur, ut ingrediens ſtatim ante annum elapſum efficaciter obligetur.

SUMMARIUM.

1 *Doctores referuntur de materia huius, text. agentes.*

2 *Nouitius non tenetur in teſtamento aliquid relinquere Monaſterio.*

3 *Auth.* ſi qua mulier, C.de Sacroſanctis Eccleſiis, *vim in foro Eccleſiaſtico ſortitur, ex eo quod tacitè ſit à Pontificibus approbata.*

4 *Filiis illegitimis, & legitimatis an, & quando locum habeat auth.* ſi qua mulier, C. de Sacroſanctis Eccleſiis, *oſtenditur.*

5 *Aſcendentes præferuntur Monaſterio in ſua legitima, deſcendente in eo profitente.*

6 *Monachus ſi acquiſiuit bona Monaſterio ex hæreditate patris, aut alterius jure ſanguinis ſibi obueniente, & poſtea moriatur viua auia, illa non poteſt priuari legitima, & Monaſterium tantùm ſuccedet in tertia.*

7 *Pater vbi inter filios diuidit ſtatim à tempore, quo profitetur, eis debetur legitima, non exſpectata ipſius parentis morte naturali.*

8 *Profeſſus quando decedit non facta diuiſione inter filios, ſuccedit Monaſterium capax ſuccedendi in omnia illius bona, præterquam in filiorum legitimam.*

9 *Religio quando eſt ſuccedendi incapax, debetur ſtatim à die profeſſionis legitima parentis filiis, & è contra.*

10 *Teſtamentum factum ante ingreſſum Religionis, in quo non eſt inſtitutum Monaſterium, rumpitur ſequuta profeſſione in Religione capace ſucceſſionis: ſed licet alii diſtinguant, vt n.11. contrarium eſt verius, vt n.12.*

13 *Vſusfructus paternus in aduentitia filii bona extinguitur profeſſione patris, & ex tunc pertinet ad filium, ſed melius tenent alii, quod pertineat ad Monaſterium toto paterna vita tempore, vt n.14.*

Cap.

Cap. Si qua mulier IX.

Ex Authenticis.

1 De materia hoius text. qui deſumptus eſt *ex auth. ſi qua mulier, C. de ſacroſanctis Eccleſiis*, vide Coſtam *in cap. ſi pater, p.2. verbo teſtatorem, n.7.cum ſeqq. de teſtam. lib.6.* Auendañ. *ad l.44. Tauri, gloſ.7. n.2.& 3.* Molin. *de juſtitia, tract.2. diſp.131. verſ. in auth.* Nauar. *commento 2.de Regularibus, n.45. cum ſeqq.* Molin. *de primogen. lib.2. c.9. n.55. cum ſeqq.* Axor. *Inſtit.moral.p.1.lib.12.c.1.quæſt. vlt.* nouiſſimè Hieron. Rodet. *in compendio quæſt. Regul. reſol.89.*

2 *Et intrauerit Monaſterium.*] intellige ſequuta profeſſione, vt obſeruat Ribadeneita *in libro pro Soc. Ieſu, c.15.* licèt de ingreſſu purè loqui hunc text. minus benè aſſerat Matt. *de juriſdict.p.4.caſu 95.n.9.* & ideò nouitius non tenetur in teſtamento aliquid relinquere Monaſterio, Bero. *in cap. in præſentia, n.219. de probat.* Nauar. *commento 2. de Regularibus, n.49.* Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo ſua, c.2. n.14. in fine, & verbo ideóque nec de his, c.1.n.15.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2.lib.7.c.3.n.8.*

3 *Sed ſi perſona liberos habens*, &c.] Diſponitur in ſequenti deciſione qualiter profeſſis habentibus deſcendentes teſtari, ſeu diuidere liceat inter eos. Circa quam diuiſionem dubitari ſolet à Doctoribus, an authentica illa potuerit hoc diſponere, & omiſſa ſententia Gutier. *canon. lib.2. c.1. n.89.* aſſerentis neminem ſanæ mentis poſſe dubitare, quin lex ciuilis potuerit in hoc diſponere, quod ſucceſſiones ſint de jure Ciuili, cùm illa auth. vtpote de Religione ſpecialiter diſponens, non habeat vim, nec per Summum Pontificem ſit approbata, ex Nauar. *conſ.2.n.53.de Regularibus*; omiſſa item aliorum opinione exiſtimantium eam vim habere, non quatenus eſt diſpoſitio iuris Ciuilis, ſed quia eſt approbata de iure Canonico *in hoc textu*, ex quorum numero ſunt Molin. *de primogen. lib.2. c.9. n.54. verſ. in tertio caſu*, Redoan. *de ſpol. Eccleſiaſt.q.8. in princ. num.72.* Azor. *inſtit.moral. p.1. lib. 12. c.6. q.4.* quia leges Ciuiles in hoc Decreti volumine inſertæ à Gratiano ſolam iuris Ciuilis vim tenent, vt obſeruant citati *in proœm. huius Decreti, n.10.* Dicendum igitur eſt illam authent. & ab ea textum *in præſenti* deſumptum vim ex eo ſortiri quòd tacitè ſit à Pontificibus approbata, vt benè notant Molin. *de inſtit. tract.2.diſp.141. colum.2. verſ. hinc in Regno*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.3.q.69.art.3.* Leſſi. *de juſtit. lib.2. c.41. dub.10. n.82.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.2.lib.7.c.9.n.7.*

4 *Liberos.*] Idem dicendum ſi vnicum filium habeat, ſecundùm Nauar. *commento 2. de Regularib. n.47.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.2.q.80. art.2.* Sanchez *d.c.9. n.12.& 15.* vbi etiam tenetur quod in locis, in quibus iuxta eorum leges, & conſuetudines filii illegitimi ſuccedunt parentibus ex teſtamento, & ab inteſtato, deficiente prole legitima integrum erit parenti habenti ſolos tales filios illegitimos hanc diuiſionem inter illos facere, ſecus quando non ſunt illi hæredes neceſſarii. Immo eandem diuiſionem permitti parenti profeſſo habenti ſolos filios legitimatos, tradunt Nauar. & Fr. Emman. *citatis locis*, Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo, ideóque nec de his, c.1. n.51.* Sanch. *d.c.9.n.17.* vbi *n.13.* idem dicendum eſſe ait, ſi nullum filium habeat, ſed alios deſcendentes, vt nepotes, aut pronepotes, cùm liberorum appellatione omnes deſcendentes veniant.

Ex rationis paritate extenditur quoque ad aſcendentes, ita vt illis debeatur ſua legitima, in illaque præferantur Monaſterio, ſicut reſoluunt Nauar. *d. commento 2. n.46.* Greg. Lop. *l.17. verbo deſcendieſen, tit.1.p.6.* Aſcan. Clem. *de patria poteſt. cap.vlt. n.76.* Molin. *de primogen. lib.2. c.9. n.64. & 65.* Mench. *de ſucceſſ. creat. lib.2.§.20. num.284.* Auendan. *l.6. Tauri, gloſſ.8. n.vnico, & l.40.gloſſ.4. n.23.* Azeued. *l.1.n.47. tit.8.lib.5. nouæ recopil.* Tapia *in d. auth. ingreſſi, verbo ideóque nec de his, cap.1.* Gutier. *canon. lib.2. cap.1. num.95. & 96.* Valaſc. *conſ.24. à num.5. tom.1.* Benedict. Ægid. *in l. Titia ſi non nupſerit 100. p.1. n.50. in fin. ff. de condit. & demonſtr.* Caſtill. *de vſufructu, lib.1.cap.65. n.2.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.2. q.80. art.2. & q.128. art.2.* Molin. *de Iuſtitia, tract. 2. diſp.140. col.5. verſ. hoc tamen illorum*, Leſſi. *in ſimili tract. lib.2.c.41. dub.10. n.83.* Sanchez *d. lib.7. cap.9. num.19.* 5

Vnde ſi Monachus acquiſiuit bona Monaſterio ex parte patris, aut alterius iure ſanguinis ſibi obuenientia, & poſtea moriatur viua auia, illa non poteſt priuari legitima, & Monaſterium tantùm ſuccedet in tertia, vt benè reſoluunt Fr. Emman. *d.q.128. art.2.* Valaſc. *d. conſult.24.ad finem*, Couall. *commun.contra communes, q.806. num.36. cum ſeqq.* Sanch. *d.cap.9. num.21. & num.22.* id benè intelligit non procedere in bonis acquiſitis poſt profeſſionem, tanquam à Monacho, veluti ſi profeſſus ſuis operibus aliquid compararet, aut hæres legatariúſve inſtitutus eſſet in aliquo teſtamento ab extraneo etiam ante profeſſionem, ſi poſt illam delata ſit hæreditas, quia de his bonis nequit profeſſus ille diſponere, nec quicquam in illa habent aſcendentes, vel deſcendentes, cùm ea non acquirantur vt à parente, aut à filio, ſed tanquam à Monacho. 6

Et quod eis non dedit Monaſterio competet.] Ergo vbi parens inter filios diuidit, ſtatim à tempore, quo profitetur, eis debetur legitima, non exſpectata ipſius parentis morte naturali, ita Anton. Cuch. *in tractatu de legitima, in rub. legitima an augeatur aucto patris patrimonio, n.17. verſ. veruntamen*, Angul. *de meliorat. l.1.gloſſ.3.n.23. & 26.* Bened. Ægid. *in repet. l. 1.p.4. §.2. n.8. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Sanch. *d. lib.7.c.10, num.7.* 7

Sed ſi poſt ingreſſum moriatur, &c.] Notatur ad hoc, quod quando profeſſus decedit non facta diuiſione inter filios, ſuccedit Monaſterium capax ſuccedendi in omnia illius bona, præterquam in filiorum legitimam, vt per Franch. *in rub. de teſtam. in 6.n.65.* Nauar. *comment.2.de Regular.n.50.* Sanch. *d.lib.7. c.9. n.39.* vbi ſubdit, quod in Regno Caſtellæ ſuccedet in ſolam quintam bonorum partem: & *c.10. n.1.* reſolvit quando Religio eſt ſuccedendi incapax, deberi ſtatim à die profeſſionis legitimam parentis 8 9
filiis, & è contra.

In gloſſ. *Non extantibus*, ibi, *ſed quid ſi primò facit teſtamentum*, &c. Notatur ad hoc quod teſtamentum factum ante ingreſſum Religionis, in quo non eſt inſtitutum Monaſterium, rumpitur ſequuta profeſſione in Religione capace ſucceſſionis, quaſi agnatione poſthumi, niſi aliquid Monaſterio in eo teſtamento relictum ſit iure inſtitutionis, quamvis ſit vnus denarius, vt per Cyn. Odofred. Abb. antiq. Hoſtienſ. & alios quos refert, ſed non ſequitur Sanchez *d. lib.7. c.3.n.24.* 10

11 Alii verò hoc ipſum admittunt, dum qui teſtatus eſt, non cogitabat de Religionis ingreſſu; ſecus verò reſolvunt ſi cogitabat; ex ea ratione, quia in priori caſu cenſetur mutaſſe priorem voluntatem, & ſic

teſtamenti

teſtamentum illud eo ipſo quod ſe, ſuáque bona Monaſterio dedicat, in poſteriori autem euentu nulla noua voluntas ex profeſſione conſurgit, cùm tempore teſtamenti facti adfuerit cogitatio profeſſionis, & illa non obſtante teſtamentum prætetito Monaſterio in fauorem extranei conditum ſit: quare hanc partem ſuſtinent Guillelm. Bened, *in cap. Raynutius, de teſtam. verbo mortuo itaque teſtatore, il* 1.*n.*297. Couar. *in c.*2.*n.*5.*de teſtam.& in cap.quamvis pactum, p.*3.§.2.*num.*5. Mench. *de ſucceſſ.creat.lib.*2.*c.*20.*n.*19. Spin. *in ſpeculo teſtam.gl.*6.*rub.n.*3. Humad.*l.*7. *gloſſ.*3.*n.*3. *tit.*7. *p.*1.Fr.Emman. *quaſt.Regul.tom.*3. *q.*16. *art.*2. & *q.*69. *art.*11, Craſſ. *de ſucceſſion. ab inteſtat.* §. *teſtamentum, q.*34.*n.*3.Gutier.*canon.lib.*2.*c.*1. *à n.*9.Ceuall. *commun. contra communes,q.*121. *à n.*2. Valaſc. *de partit.cap.*16. *num.*17.

12 Ego tamen cenſeo teſtamentum illud firmum omninò manere, ſive tempore teſtamenti cogitatum ſit de ingreſſu, ſive non, ex eo quia omnia jura concedunt liberam teſtandi facultatem ante Religionis ingreſſum, *authent.nunc autem, C.de Epiſc.& cleric.* §. *illud, in auth.de Monachis:* tum quia licèt ingrediens cenſeretur voluntatem contrariam priori teſtamento demonſtrare, illa non ſufficeret etiam expreſſa ad prioris teſtamenti reuocationem, ſed opus eſt alia diſpoſitione contraria; & ideò ita meritò tenet Nauar.*d.commento* 2.*n.*51. Sarmien. *ſelect.lib.*8. *ſuper* §.*is cui in tempus, num. vlt.* Clar.§.*teſtament.q.*18.*n.*4.& 5. Mathcar.*de legat.lib.*2.*c.*1.*n.*15. Molin. *de primog.lib.*2.*c.*9.*n.*44. Augul.*de meliorat.lib.*1.*gl.*3.*n.*20. Boët. Epo *c.*2.*n.*14. *de teſtam.* Tapia *in auth. ingreſſi, C.de ſacroſ. Eccleſ. verbo ideóque nec de h's, c.*1.*n.*65. Fachin. *controuerſ.lib.*6.*c.*14. *verſic. poſtrema igitur,* Cald. Pereira *de nomin.emphyt.q.*6.*n.*10. & 16.Azor. *inſtit.moral.p.*1. *lib.*12.*c.*2.*quaſt.vlt.& c.*6.*q.*3. Molin. *de juſtit. tract.*2. *diſp.*139.*dub.vlt.*

13 In eadem gloſſ.ibi, *Sed quid ſi ingrediens Monaſterium habuit vſumfructum bonorum, nunquid Monaſterium poteſt vti fructibus illo viuente,*&c. Quæſtio hæc eſt multùm difficilis ſi loquamur de vſufructu paterno in aduentitia filii bona, in qua vna ſententia tenet eum vſumfructum extingui profeſſione patris, & ex tunc pertinere ad filium, quam ſuſtinent Bernard. *reg.*794.*num.vni:* Mieres *de major. p.*2.*q.*3. *num.*14. *in* 1.*edit.*Morquech. *de diuiſ.bonorum, lib.*4.*c.*4. *n.*32. Fachin.*d.lib.*6.*c.*12. *verſ.ego puto,* Mendez à Caſtro *in l. cùm oportet, C.de bonis que liber. p.*2. *n.*131. Ceuall. *commun.contra commun.q.*64. *à n.*8. Caſtil. *controuerſ. lib.*1.*de vſufruct. c.*64. *à n.*8. Benedict. Ægid. *in repet. l.*1.*C.de ſacroſanct.Eccleſ.p.*4 §.2.*n.*11.*cum ſeqq.* & eſt probabilis.

14 Alii verò multò meliùs tenent vſumfructum nequaquam extingui, nec diminui, ſed totum pertinere ad Monaſterium toto paternæ vitæ tempore, ex quorum numero ſunt Nauar. *d.commento* 2.*n.*38. Mench. *de ſucceſſ.progreſſu,lib.*1.§. 1. *num.*46. Pinel.*in l.*1. *p.*1 *à num.*49. *C.de bonis matern.* Spin. *de teſtam. gloſſ.*4.*rub. n.*16 & *gloſſ.*12. *princip. n.*22. Matienſ. *l.*9. *gloſſ.*2.*n.*2. *lib.*5.*noua recopil.* Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo læſis, à n.*140.*C.de in integr. reſtitut. minor.* Tapia *in auth.ingreſſi, C.de ſacroſanct. Eccleſ.verbo ſua,c.*17. *n.*7. Molin. *de juſtit.tract.*2.*diſp.*140. *colum.*4. *verſ.an verò vſusfructus,* L.ſſi.. *in ſimili tract. lib.*2. *cap.*41. *dub.*10. *n.*83.Azor.*inſtit.moral.p.*1 *lib.*12. *c.*8.*q.*2.& *p.*2. *lib.*2. *c.*22.*q* 4. Sayr. *in claui Regia, lib.*9.*c.*7.*n.*9. Rebell. *de oblig. juſtitia,p.*1. *lib.*1.*q.*7.*ſect.*2 *num.*21. & *p.*2. *lib.*1. *q.*8.*ſect.*6. *n.*64. apud quos videbis huius partis fundamenta.

15 In gloſſ. *Diuidere,* ibi, *ſed qualiter teſtator* :&c. Ergo hæc diviſio inter liberos, eſt teſtamentum, vt per hanc gloſſ. tenent plures, quos refert, ſed non ſequitur Sanchez *d.lib.*7. *c.*9. *num.*9. vbi *num.*10. ait veriùs teſtamentum non eſſe, ſed diuiſionem quandam, quam profeſſus ille efficit, non vt dominus, ſed vt adminiſtrator à jure conſtitutus ad hunc effectum: & *num.*11. ſubdit effectum magnum eſſe noſſe, an diuiſio illa ſit teſtamentum nuncupanda, an ſolùm diſtributio quædam, quia ex teſtamento oritur actio, ex diuiſione autem non, *l. diuiſionis placitum, ff. de pactis.*

SUMMARIUM.

1 *Statutum quod ingrediens Religionem non ſuccedat, an valeat? remiſſiuè.*

2 *Filius Monachus à patre exhæredari non poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſa ante profeſſionem.*

3 *Retrahens malo animo à Religione ſine fraude, aut vi ingreſſurum eam, vel jam ingreſſum, ſed nondum profeſſum, lethaliter peccat, ſed non tenetur ad vllam reſtitutionem faciendam.*

4 *Religioni quod damnum reſarcire teneatur ille, qui vi, metu, aut fraude, ſeu mendacio abduxit quempiam à propoſito ingrediendi Religionem, vel emittendi in ea profeſſionem? remiſſiuè.*

5 *Excommunicationem incurrunt retrahentes mulieres ab ingreſſu Religionis.*

CAP. Non liceat X. & vlt.

Ex Nouell. CXXIII.

AB *hæreditate repellere Monachos factos.*] An valeat ſtatutum, quod ingrediens Religionem non ſuccedat? vide Rebuff.*ad leges Galliæ, in proœm. gloſſ.*5.*n.*21.Peregr.*var. lib.*6.*n.*77. Bernard. Græv. *ad pract. Cameræ Imper. lib.*2. *concl.*32. *conſid.*2. Sanch. *in præcepta Decalog. tom.*2. *lib.*7. *cap.*12. *num.*18. & 19. Hieronym. Roderic. *in compend.quæſt. Regul. reſol.*72. *num.* 3. 1

Quamvis dum laici fuerant, in cauſam ingratitudinis inciderint.] Notatur ad hoc, quod non poteſt filius Monachus à patre exhæredari ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem, vt per Hippol. de Marſil. *ſing.*413.*num.*6.& *in rub. de fideiuſſorib.n.*116. Roman.*ſing* 485. Guillelm. Benedict. *in c. Raynutius, de teſtam. verbo in eodem teſtamento, il* 2. *n.*37. & *ibi* Couar.*n.*20. Joan.Garc. *reg.*199.*n.*25. Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.*20.*princ. à n.*64. Emman. à Coſta *in l.Gallus,* §. & *quid ſi tantum, p.*3.*n.*195. *cum ſeqq.*Tiraq.*de priuileg. piæ cauſa, priuileg.*30. Surd. *de aliment. tit.*7. *q.*1.*n.*30.*cum ſeqq.*Fr. Emman.*quæſt. Regul.tom.*2.*q.*77. *art.*2.Sanch. *in præcepta Decalog.tom.*2. *lib.*5.*c.*5. *n.*32. Hieron. Roder. *in compend. quæſt. Regul. reſol.*72.*n.*2. Et quamvis Vaſq. *de ſucceſſ. creat. lib.*3. §. 10.*n.*646. allegatis multis Doctoribus dicat per Monachatum abſtergi duntaxat ingratitudinem reſpicientem filium, qui ingreditur Monaſterium, non verò eam, quæ principaliter lædit patrem, nihilominus dicendum eſt per Religionis profeſſionem deleri ingratitudinem præteritam, cuius cauſa filius profitens exhæredari poterat, vt meritò docent Panorm. *conſ.*27. *n.*1.*vol.*2. Syluest. *verbo Religio* 6. *q.*2. *ad fin.* Tabien. *eodem verbo, num.*43.Laurent.de Palat.*in tract. de ſtat. excluſiuo fœminarum, num.*108. Surd. *d.q.*1. *num.*39. 2

Mata.

Mart. *de juriſdict.p.4. caſu* 26. *n.*18. & 19. Molin. *de Inſtit.tract.*2.*diſp.*176.*dub.vlt.* Duard. *in Bullam Cœna, lib.*2.*canon.*15.*q.*17.*n.*7. Merlin. *de legitima, lib.*4.*tit.*1.*q.*7.*n.*3.

3 *Abſtrahere de monaſteriis.*] Nota quod qui mala fide, vel animo malo retrahit à Religione ſine fraude, aut vi ingreſſurum eam, vel jam ingreſſum, ſed nondum profeſſum, lethaliter peccat, ſed non tenetur ad vllam reſtitutionem faciendam diſſuaſo, aut Religioni, eo quod contra juſtitiam non deliquit, ſed quia contra charitatem peccat, tenetur conſulere damno illato eidem diſſuaſo, reducendo eum pro viribus ad primum propoſitum. Colliges hæc ex Soto *de Inſtit. lib.*4.*q.*6.*artic.*3.*in ſolut.*2.*argum.* Nauar. *in man. c.*12.*n.*44. Petr. Nauar. *de reſt.lib.*2.*c.*2.*poſt princ.* Sruniea *de voto, q.*4.*num.*24. Vaſq. *in opuſc.de reſtitut. c.*8. *dub.*2.*n.*34.& 35. Molin. *de Inſtit.tract.*4.*diſp.*51. *n.*2. Azor. *inſtit. moral.p.*3. *lib.*5.*c.*2. *verſ.in hac re, & verſ.ad hac omnia,* Sayr. *in claui Regia, lib.*21.*c.*1. *n.*38. & 29. Fr. Ludouic. Miranda *in man. Pral. tom.*1. *q.*16. *art.*3. *concl.*2.

4 Quod autem damnum teneatur Religioni reſarcire ille, qui vi, metu, aut fraude, ſeu mendacio abduxit quempiam à propoſito ingrediendi Religionem, vel emittendi in ea profeſſionem? vide Vaſq. *n.*38. Molin. *n.*10.*concl.*6. Azor. *verſ. quartò qua hactenus, citatis locis,* Leſſi. *de Inſtit.lib.*2.*c.*8.*dub.*3. *num.*15. Bonac. *de reſtit.diſp.*2.*q.*1.*puncto* 1.*n.*3. Soar. *tom.*3.*de Relig.lib.*5.*c.*9.*n.*10. Sayr. *d.c.*1.*n.*33.

5 Per Concil. Trid. *ſeſſ.*25.*de Regularib. c.*18. excommunicantur retrahentes mulieres ab ingreſſu Religionis, de quo vide Soar. *de cenſuris, tom.*5. *diſp.*23. *ſect.*7.*à n.*8.& *tom.*3.*de Relig. lib.*5. *c.*9. Soar. *in præcepta Decalogi, tom.*1. *lib.*4. *c.*4. *per tot.* Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom.*3.*q.*14. *art.*3. & *q.*17. *art.*19. Filliuc. *tract.*14.*c.*6 . 5. *n.*89. dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.*3.*alleg.*104.*per tot.* vbi *n.*6. aſſero parentes prohibentes filios ne Religionem ingrediantur, non incidere in illam excommunicationem.

CAVSA XX.

Quæstio I.

1 GLos. *in ſumma, verbo intra annos,* citat Diuum Gregorium referentem *in dialog.* de quodam puero novem annorum, qui nutricem ſuam grauidauit, qui id narrat *lib.*4.*c.*19. teſtatur etiam D. Hieronym. *in epiſt. ad Vitalem Preſbyterum,* ſe audiviſſe puerum quendam in decimo anno grauidam feciſſe ejus nutricem, vbi ſubdit Salomonem in decimo anno genuiſſe Roboam, Achaz etiam in anno ætatis vndecimo Ezechiam procreaſſe, de quo, & aliis exemplis puerorum, qui nono anno, decimo, & vndecimo generauêre, vide Tiraq. *l.*6. *connub.n.*37. Corraſ. *lib.*6. *miſcel.c.*23.*num.*4. Covar. *de ſponſalib.p.*2.*c.*5.*n.*4. Sot. *in* 4. *diſt.*35.*q. vnica, art.*5. *verſ. quod ſi rurſus,* Joan. Franc. Fara *in tract.de eſſent. infantis, c.*19.*n.*9. Boër. *deciſ.*318.*n.*4. Anton. Gom. *tom.*3. *var.c.*1. *n.*59. *cum ſeqq.* Petr. Mozz. *de contract. tit. de nupt.* §. *qui poſſunt contrahere ſponſalia, n.*4. *poſt medium,* Alphonſ. Mendoz. *in quodlib.quaſit.*4. *poſit.*4.§.3. *pag.*363. Menoch. *de arbitr.caſu* 57.*n.*33. Greg. Lop. *l.*9. *verbo que no podria, tit.*1.*p.*7. Perez *ad tit.*15.*lib.*8. *Ordinam. pag.*311. Farinac. *in praxi crimin.p.*3.*q.*92.*n.*80. Coſta *in cap. ſi pater, de teſtam. lib.*6. *p.*1. *verbo impuberes, num.*10. Ioſeph. Ludou. *Lucenſi deciſ.*17. *n.*70. Sanch. *de matrim. lib.*7. *diſp.*104. *n.*29. vbi ſubdit Nauar. *conſ.*39. *num.*13.*de ſponſalib. in antiq. alias conſil.*4. *num.*13. *de ſponſ. impub. in nouis,* atteſtari ſe audiuiſſe à viris magna fide dignis quandam puellam decem annorum ante paucos annos peperiſſe in Regno Neapolitano.

Cap. Addidiſtis II. *Gregor.*

VVlgò colligitur ex verbis huius text. ibi, *in infantia annis ſub regulari tradiderint diſciplina,* &c. puerum in prima infantiæ ætate conſtitutum poſſe à parentibus Religioni offerri, & ipſam Religionem poſſe illum admittere, ſeu recipere, vt per D. Antonin. 2.*part.tit.*11.*c.*2.§.8. *notab.*4. Palud. *in* 4. *diſt.*38. *q.* 4. *art.*3.*n.*36. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*1. *lib.*4.*c.*18. *n.*8. Soarez *tom.*3. *de Relig. lib.*3.*c.*1. *num.*10. Fr. Bartholom. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp.*2. *dub.*6.*n.*2. vbi ſubdit, filium ſic Religioni oblatum, quatenus Religioſus fiat, non poſſe à memoratis parentibus reuocari, vide *infrà ad cap.*1. *hac cauſa, quaſt.*2. 1

SVMMARIVM.

1 *Abbatiſſa, ſeu Prioriſſa officium habere non poſſunt quæcunque virgines non ſunt, ſed contrarium verius, vt n.*3.

2 *Conſecratio, ſeu benedictio dupliciter Abbatiſſis olim dabatur, & quomodo.*

4 *Veli nigri quintuplicis mentio in jure inuenitur, & quibus locis, declaratur.*

5 *Abbatiſſa in qua ætate deberet olim eſſe conſtituta ſecundùm temporum varietates, oſtenditur.*

6 *Abbatiſſa nulla, vel Prioriſſa hodie eligitur minor annis quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, ſuper qua ætate Epiſcopus diſpenſare non poteſt.*

Cap. Iuuenculas XII.

EX hoc text. vulgò colligitur ab Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ officio excludi quaſcunque, quæ virgines non ſunt, vt per Mandoſ. *de ſignatura gratia, tit. diſpenſatio pro corrupta, ſtatim in princ. & in addit. ad Lap. allegat.*60. *lit. N,* Borgaſ. *de irregul.p.*3. *concl.*4.*de caſibus, in quibus ſolus Papa diſpenſat, num.*40. *in fine,* Maiol. *de irregul. lib.*1.*c.*29.*n.*13. Selva *de benef. p.*4. *q.*7.*n.*7. Vinald. *in candel.aureo, p.*3.*c.*5.*n.*13. *in* 2. *edit.* Fr. Emman. *qq. Regular. tom.*2. *q.*54.*art.*3. & *tom.*3. *q.*64.*art.*4. 1

Verùm nullo jure hæc ſententia probatur, immò 2 eo attento tenendum, Monialem viduam, ſeu non virginem poſſe eligi in Abbatiſſam, cum Fr. Emman. *tom.*3.*ſum. cap.*3. *num.*9. Portel. *in dub. Regul. verbo Abbatiſſa, n.*10. Soar. *de Relig.tom.*4. *lib.*2.*c.*6. *n.*16. Hieron. Roder. *in compendio quaſt. Regul. reſol.*2. *n.*26. & vt vera appareat, & genuinus huius text. ſenſus præſtari poſſit, ſciendum eſt quod conſecratio, ſeu benedictio dupliciter Abbatiſſis olim dabatur, primo modo cum velo profeſſionis omnibus monialibus communi, & hæ communes Abbatiſſarum benedictiones non exigebant virginitatem, vt bene docent Palud. *in* 4.*diſt.*21. *q.*3. *art.*3. *num.*60. & D. Antonin. *p.*3.*tit.*17. *cap.*22. §.1. *ad fin.* prout nec hodie Abba-

tiſſæ

tiſſæ communes, quæ triennales ſunt, ſolent aliqua benedictinne conſecrari. Nauar. *conſ.4. n.3. de Regul. in antiq. aliàs conſ.2. n.3. de ſtatu Monach. in nouis*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.1. q.12. art.3. in fine*. Secundo modo dabatur Abbatiſſis benedictio ſpecialis Virginum propria, ſeu conſecratio, qua nulla Monialis, quæ non fuerit virgo, ſeu quæ vllo modo fuerit corrupta, etiam occultè, conſecrari poterat, vt benè probat Fr. Ludou. Miranda *de ſacris Monialibus, q. 7. art.8. concl.1.*

3 Quibus præhabitis jam patet intellectus ad hunc text. interdicentem non virginem velari, vt non loquatur de quocumque Prælationis velo, ſeu de velo profeſſionis omnibus Monialibus communi, ſed de ſolito dari ſolis virginibus conſecratione quadam, & benedictione propria characteris Epiſcopalis: atque ita explicant Archid. *hic, n.2.* Bellam. *num. 2.* Turrecrem. *in fine*, quos refert, & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.5. c.5. n.22.*

4 Similiter ad huius text. & aliorum jurium intelligentiam ex Palud. *in 4. diſt. 38.* & Sylveſt. *in ſum. verbo conſecratio, 4. c.* notat Miranda *d. art.8. in princ.* quintuplicis veli nigri mentionem haberi in jure. Primum dicitur velum profeſſionis, quod fœminis dabatur olim in duodecimo ſuæ ætatis anno completo, quando faciebant profeſſionem, juxta *cap. puella, 20. q.3.* & hoc velum in Religionibus portant hodie omnes Moniales profeſſæ, ſive virgines, ſiue viduæ, licèt juxta Concil. Trid. *ſeſſ.25. de Regul. c.16.* jam non profiteantur, niſi in 16. ætatis anno completo. Secundum velum eſt, quod dabatur olim 25. ætatis anno, juxta *cap. placuit, hac ead. cauſ. & quæſt.* quod eſt Concilii Carthaginen. III. *c.4.* vbi ſequentia verba habentur: *Placuit vt ante 25. annum ætatis atque Diaconi ordinentur, nec Virgines conſecrentur.* Tertium velum eſt ordinationis, quod dabatur anno 40. juxta *cap. Diaconiſſam, 27. q.1*, quod eſt Concilii Carthaginenſis III. vbi ſtatutum fuit, quod ſanctimoniales ante 40. annum non velentur, quo dabatur illis quædam benedictio, ex qua accipiebant beneficium inchoandi horas in choro & legendi homilias, quod aliis facere non licebat. Quartum velum erat Prælationis, quod dabatur Abbatiſſis ſexageſimo ætatis ſuæ anno, vt habetur *in hoc text.* Quintum, & vltimum velum dicebatur continentiæ, & obſeruationis, quod erat viduarum, juxta *cap. vidua, 27. q.1.* ſed poterat etiam dari virginibus, licèt virginale non poſſet dari viduis, etiam ex diſpenſatione Epiſcopi, juxta *cap. deuotis, hac ead. cauſa, & quæſt.* vbi ſequentia verba habentur: *Viduas autem velare Pontificum nullus attentet*, quæ quidem verba juxta communem expoſitionem intelligenda ſunt de velamine Virginum, quod eſt dicere, quod quamvis Virgines velari poſſint velo continentiæ, & obſeruationis (quod erat viduarum) non tamen è contra viduæ velari poterant velamine Virginum.

5 Ex quibus vltra varias veli ſpecies colligitur magna in annorum computatione varietas, pro quorum cognitione aduertere oportet cum gloſſ. *verbo triceſimum, in cap. indemnitatibus, de elect. lib. 6.* quod olim Abbatiſſa eſſe debebat non minus quàm ſexagenaria, vt conſtat ex hoc text. vbi gloſſ. *verbo ſexagenariam*, eſſe dicit conforme doctrinæ Apoſtoli Pauli *ad Timoth.* & ea de re agens inquit, vt vidua non eligatur minor ſexaginta annorum, quod & refertur *in cap. quomodo, 31. q.1.* At hoc poſtea moderatum fuit in Concilio Carthaginenſi III. & in Concilio Agathen. *c.19.* & ſtatutum, vt Abbatiſſæ eſſent ſaltem quadragenariæ, vt *in d. cap. ſanctimoniales, hac ead. cauſa, & quæſt.* Addit demum prædicta gloſſ. *verbo triceſimum, in d. cap. indemnitatibus*, quod ſupradicta jura ablata ſunt per *cap. cùm in cunctis, §. inferiora, de elect.* vbi ad omnia inferiora miniſteria animarum curam habentia non expoſcebatur, niſi tempus annorum 25.

Hodie *in Concil. Trident. ſeſſ. 25. de Regular. c.7.* expreſsè habetur, quod nulla Abbatiſſa, vel Prioriſſa, & quocumque alio nomine præfecta, vel præpoſita appelletur, eligatur minor annis 40. & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, ſuper qua ætate Epiſcopum diſpenſare non poſſe tenent Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarra, lib.1. tit.18. l.7. de Epiſcopis, n.102.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.6. c.5. q.9.* Sigiſm. à Bonon. *de elect. dub.62. n.6.* Nicol. Garc. *de benef. p.5. c.4. n.72.* Aloyſ. Ricc. *in deciſionibus Curiæ Archiep. Neapol. p.4. deciſ.309. n.9.* Subjungit idem Concil. Trid. quod ſi id incommodum ſuperiori, qui electioni præeſt, videatur, ex iis quæ in eodem Monaſterio annum triceſimum exceſſerint, & quinque ſaltem annis poſt profeſſionem rectè vixerint, Epiſcopo, vel alio ſuperiore conſentiente, eligatur. 6

Cap. Deuotis XI. *Gelaſius.*

Gelaſius Papa *in epiſt. ad Epiſcopos per Lucaniam, c.15.* relatus *in hoc text.* admonet ne viduas velare Pontificum vllus attentet, quod nec auctoritas diuina delegat, nec Canonum forma præſtituit: eadem fermè refert Triburienſe Concil. *c.25.* & habetur *in cap. viduas 8. infrà, 27. q.1.* Et licèt huius decreti occaſione motus Loayſa *in notis ad Canonem Concilii Toletani IV.* exiſtimauerit diverſitatem in Eccleſia fuiſſe pro temporum, aut etiam regnorum diverſitate; viduáſque velari ſolitas apud aliquos, apud alios verò non, tamen dubitari non poteſt illas religioſa veſte indutas, earúmque capita velari conſueta fuiſſe, vt conſtat ex dicto Concilio Toletano IV. *cap.56. & ex cap. vlt. hac eadem cauſa, & quæſt. & ex cap. Viduas, cap. omnes fœminæ, cap. vidua, 27. q.1.* & expreſsè ex antiquiſſimo ordine Romano, tam in ordine Diaconiſſæ faciendæ, quæ plerumque ex viduis aſſumebantur, quàm in conſecratione viduæ caſtitatem profeſſæ. 1

Quid autem velit Gelaſius *in præſenti*, dum admonet ne viduas velare vllus Pontificum attentet, noſtri eſt muneris inueſtigare, pro cuius decreti vero intellectu ſciendum eſt, quod velamen quandoque ipſæ ſibi propria ſponte imponebant etiam in priuatis domibus, vt apparet ex Concil. Pariſien. ſub Gregorio IV. *lib.1. c.44.* & Triburien. *c.25.* & Toletano X. *c.5.* quandoque autem ſibi imponebant in Eccleſia, non tamen imponebatur ab Epiſcopo, ſicut ſacris Virginibus, ſed ipſæ viduæ illud publicè accipientes ab Altari ſibi imponebant, vt conſtat in primis ex ordine Romano; nam in ordinatione faciendi Diaconiſſam hæc habentur: *Tunc ponat Epiſcopus coram omnibus in collo ejus, dicens: Stola iucunditatis induat te Dominus, ipſa autem imponat velamen capiti ſuo palam omnibus de Altari acceptum cum antiphona*, &c. & poſtea in conſecratione viduæ habetur etiam: *Tunc imponat ipſa velamen capiti ſuo.* Cùm tamen in conſecratione Virginis hæc habentur, &c. *Benedictione expleta, & ad interrogationem Epiſcopi de obſeruatione ſacri velaminis, illa coram profeſſa Epiſcopus mittat velamen ſuper caput ipſius Virginis, ita dicens: Accipe velum ſacrum puella*, &c. 2

Quibus præhabitis jam patet in velandis viduis, & Virginibus differentiam magnam conſtitui, illæ enim velamen ſibi ipſi imponebant, ab Epiſcopis 5
non

Digitized by Google

non conſecratum, immò id expreſsè Epiſcopis interdictum erat, ut hic text. inſinuat, hæ verò non ita, ſed ab Epiſcopis accipiebant, non alia, ut credo, ratione, niſi ut major virginibus ſacris honor deferretur, quo excellentior virginalis præ viduali ſtatu oſtenderetur: quod & optimè probat Pariſienſe Concil. *can.*40. ſub Gregorio IV. *lib.*1. cujus hæc ſunt formalia verba: *Comperimus quod quidam Presbyterorum incautè, & extraordinariè velum viduarum inconſultis Epiſcopis ſuis conſecrarent, & ob id eidem Religioni macula ingerebatur, quia eiſdem velatis per diverſa vagandi occaſio prebebatur. Vt autem nullus Epiſcopus viduas velare attentet, Canonica auctoritas inhibet. Quod verò Presbyteri inconſultis Epiſcopis ſuis velum viduarum conſecrare non præſumant, prorſus interdicimus. Quod ſi quiſpiam Presbyterorum hujus conſtitutionis contumaciter tranſgreſſor extiterit, canonica correctionis pœnas lues.*

Quæstio II.

Cap. Si in qualibet I.

1 Nota pro intelligentia hujus text. & jurium ſimilium, puerum in infantiæ, & pueritiæ ætate conſtitutum poſſe offerri à parentibus Religioni, ſecundùm Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*1. *lib.*4. *c.*18. *n.*8. Soar. *de Relig. tom.*3. *lib.*5. *c.*1. *n.*10. & tunc ante annos pubertatis ſua voluntate egredi non poteſt, quia in illa ætate non tam ſua, quàm patris voluntate cogendus eſt, nec à parentibus ampliùs revocari valet, quia jam ceſſerunt juri ſuo, & quantum in ſe erat, donationem filii fecerunt Religioni, ut tradunt Sylveſt. *in ſum. verbo Religio* 2. *q.*10. *&* 11. Soar. *d. c.*13. *n.*13. ubi ſubdit Religionem infra præfatum pubertatis tempus poſſe memoratum puerum expellere, ſi ita ſibi expedire cenſuerit, quia pro nullo tempore ſe obligavit ad illum retinendum. Præfata verò pubertatis ætate expleta liberum eſt ei, vel perſeverare in Religione donec profeſſionem expreſſam, aut tacitam emittat, vel ad ſæculum redire, ut expreſsè habetur *in cap. ſignificatum, & in cap. cum ſimus, de Regularib.* ubi dixi, prout etiam liberum eſt ei tunc Religionem adire invitis etiam parentibus, aut curatoribus, qui jam poteſtatem revocandi illum non habebunt, ſicuti ex hoc text. colligunt D. Antonin. 2. *p. tit.*11. *c.*2. *§.*6. *col.*1. Panorm. *in c.*2. *n.*2. *de Regul.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novitiis, diſp.*2. *dub.*6. *n.*14.

Summarium.

1 *Puella, quæ ex ſe ſponte abſque oblatione parentum fuit ingreſſa Religionem, uſque ad annos* 12. *paternæ voluntatis ſubjacebit arbitrio.*

2 Cap. 2. de Regul. *ſuppletur per text. in præſenti.*

3 *Monaſterium ſi adeo remotum ſit, ut intra anni, & diei tempus parentes filium abſque eorum oblatione Religionem ingreſſum revocare nequeant, concedendum erit eis longius temporis ſpatium, prout loci diſtantia poſtulaverit.*

4 *Annus de quo in hoc text. computandus eſt à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habitæ per parentes.*

Cap. Puella II. *Ex Concil. Triburienſi.*

Allegatur hic text. ad hoc quod uſque ad annos 12. paternæ voluntatis ſubjacebit arbitrio puella illa, quæ ex ſe ſponte abſque oblatione parentum fuit ingreſſa Religionem, ſi verò per annum, & diem diſſimulantes conſenſerint, eo tempore tranſacto illam revocare non poterunt, de quo vide Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.*3. *q.*55. *art.*4 Sayr. *in clavi Regia, lib.*6. *c.*1. *num.*12. *& cap.*5. *num* 3. *& cap.*10. *n.*25. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novit. diſput.*2. *dub.*6. *n.*5. *cum ſeqq.*

At ſi annum, & diem.] Quamvis *in c.*2. *de Regularib.* dicatur, *ſi infra annum non reclamaverint*, ſupplenda eſt in eo text. dies, ut definitur in hoc, de quo *in præſenti*: ſic notant Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*1. *lib.*4. *cap.*18. *num.*10. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.*6. *num.*11. 2

In gloſſ. *At ſi annum*, ibi: *Niſi ita longè ſit monaſterium*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi remotum ſit monaſterium, ut intra illud anni, & diei tempus parentes filium abſque eorum oblatione Religionem ingreſſum revocare nequeant, concedendum erit eis longius temporis ſpatium, prout loci diſtantia poſtulaverit, ut per Hoſt. *in ſum. tit. de Regularibus, n.*9. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.*6. *ſub n.*12. 3

In ead. gloſſ. ibi, *Sed à quo tempore currit annus iſte*, &c. Notatur ad hoc, quod hic annus computandus eſt à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habitæ per parentes, aut tutores, ut per D. Antonin. 2. *p. tit.*11. *cap.*2. *§.*6. *col.*2. Roſel. *verbo novitius, num.*1. Sylveſt. *verbo Religio* 2. *q.*12. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.*6. *ſub n.*12. ubi etiam poſt Soar. *de Relig. tom.*3. *lib.*5. *c.*1. *n.*8. ſubdit hunc annum neceſſariò includi debere intra annos pubertatis, ita ut ſi impubes propè pubertatem inſciis parentibus, aut tutoribus ſtatum ſuſcipiat Religioſum, conceditur illis ad eum revocandum id ſolum tempus, quod ſupereſt uſque ad pubertatem, quo expleto eum amplius revocare nequeunt. 4

Quæstio III.

Cap. Præſens IV. *Nicol.*

Monaſtico habitu violenter eſt indutus.] De profeſſione ob vim, metúmve nulla, & an, quando, & quomodo de illo conſtare, & qualis eſſe debeat, vide per me citatos *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.*3. *allegat.* 104. *n.*10. *cum ſeqq.* quibus addo Bonac. *de clauſura, & pœnis eam violentibus impoſitis, q.*2. *puncto* 10. Sanctarel. *var. reſolut. q.*48. *per tot.* Fr. Barth. de Vecchis *in praxi ſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novit. diſp.*13. *dub.*12. 1

In gloſſ. *Patrem*, ibi: *Item habes hic quod timor patris impedit matrimonium ſpirituale*, &c. Tenet hæc gloſſ. metum reverentialem ſolùm ſufficere ad profeſſionem Religionis annullandam, in hoc differentiam conſtituens inter matrimonium carnale, & ſpirituale, ut illud ſolus metus reverentialis abſque minis minimè irritet, hoc autem bene irritet: ſequuntur Hippol. *ſing.*347. *incip. Matrimonium*, Mench. *illuſtr. lib.*1. *c.*35. *n.*17. *juncto n.*19. Campeg. *de dote, p.*3. *q.*88. *n.*2. *&* 3. Navar. *in manual. c.*22. *n.*51. *verſ. octavum, & commento* 2. *de Regular. num.*31. *& num.*67. *verſ. addo decimotertiò, & conſ.*84. *num.*2. *de Regular. in antiq. aliàs conſ.*36. *num.*2. *de ſponſalib. in novis, & conſ.*3. *num.*2. *de converſ. conjug. aliàs conſil.* 10. *num.*6. *de his quæ vi*, Jacob. de Graſſis *in aureis deciſionib. p.*1. *lib.*2. *cap.* 55. *num.*17. *&* 18. Burſat. *conſ.* 72. *num.* 22. *vol.*1. 2

3 Verùm probabilior tenet ſententia nil diſtare in hoc inter matrimonium, & profeſſionem, & ſic metum ſolum reverentialem non annullare profeſſionem, ſicut nec annullat matrimonium, ita tenet Cov. *de ſponſalib. p.2. c.3. §.6. n.7. & 8.* Marienſ. *in dialogo relat. p.3. c.20. n.4.* Padil. *in l. interpoſitas, n.17. C. de tranſact.* Salzed. *ad Bernard. reg. 353. ampl. 5.* Henriq. *in ſum. lib. 11. de matr. c.9. § 5.* Beltramin. *in annot. ad dec. 385. Gregorii XV.* Sanch. *de matrim. lib.4. diſp.6. n.18.* Sayr. *in clavi Regia, lib.6. c.4. n.18.* Soar. *de Relig. tom.3. lib.6. c.4. n.16.* Fr. Barth. de Vecchis *in praxi ſervanda in admit. ad Religionis ſtatum novit. diſp.13. dub.12. n.14.* ubi *n.22.* poſt Henriq. Sayr. Soar. *n.17. citatis locis*, & Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.17. c.5. q.9.* Sanch. *in præcepta Decal. tom.1. lib.4. c.3. n.26.* ſubdit quod quando præceſſerunt minæ, vel verbera, & filius metu reverentiali emiſit profeſſionem, tunc talis profeſſio cenſetur invalida, eo quòd adeſt metus, ſeu timor cadens in conſtantem virum. Et ad iudicandum hoc attendenda eſt ætas, ut ſi ſenex, vel puer ſit, cui metus incutitur: ſimiliter eius fortitudo, & fragilitas, ut in metu reverentiali firmarunt Marc. Ant. Cucb. *lib.5. inſtit. major. tit.12. n.133.* Menoch. *conſ. 152. n.24.* & in alio quocumque coactivo, Barbat. *conſ.60. n.4.* Socin. *conſ. 97. lib. 3.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſ.50. n.31.* Sanch. *de matrim. lib.4. diſp.3. num.4. & diſp.17. n.2.* Gutier. *eod. tract. c.77. n.3.* Farin. *in fragm. crimin. p.2. verbo metus, num.74.* Soar. *de Relig. tom.3. lib.6. cap.4. num.11.* Gregor. XV. *deciſ. 326. num.24. & 26.*

SUMMARIUM.

1 *Monachi privantur ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, quem dolo ad profeſſionem incitarunt.*

2 *Dolus debet dare cauſam ingreſſui, itaut eo ceſſante ille ingreſſus non ſequeretur.*

3 *Religioſi comparandi bona intuitu aliquem doloſè ad profeſſionem incitantes privantur ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, ſecus ſi intuitu familiaritatis.*

4 *Abbatis ſolius dolus ſufficit, ut incurratur pœna amiſſionis ſucceſſionis, de qua in hoc text.*

5 *Profeſſio ex errore, vel dolo emiſſa non eſt irrita, quamvis deceptio, & error ſit cauſa finalis.*

6 *Profeſſio per errorem, vel dolum circa ſubſtantialia emiſſa eſt invalida.*

Cap. Conſtituit V. & ult.

Ex Moguntin. Concil.

1 Concilium Moguntin. relatum *in præſenti text.* qui eiſdem ferè verbis habetur etiam *in c. pen. 16. q.7.* decidit propter profeſſionem dolo Monachorum factam, in pœnam doli privandos eſſe ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, cuius deciſionis ea eſt ratio, quia bonorum oblatio ex profeſſione conſurgens ſapit naturam contractus bonæ fidei, teſte Bart. *in l.1. C. de plus petit.* & in his dolus dans cauſam contractui vitiat illum ipſo iure, ut notant ſcribentes *in l. eleganter, ff de dolo*, quam rationem tradunt Archid. *hic, n.1. & 2.* & Bellam. *ſtatim in princ.* Bero. *in c. in præſentia, n.105. de probat.* Tapia *in auth. ingreſſi, verbo ſua, c.12. n.16. C. de ſacroſ. Eccleſ.* latè & eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.7. c.34. per tot.* ubi *n.11.* ſubdit hunc text. quamvis ſit ex Concilio Provinciali deſumptus, obligare eo quòd ſit tacitè ab Eccleſia admiſſus.

2 Tres conditiones exiguntur, ut deciſioni huius textus ſit locus. Prima eſt ut is dolus cauſam ingreſſui dederit, ita ut eo ceſſante, ille ingreſſus non ſequeretur: ita Archid. *hic, n.1. in fine*, & Bellam. *ſtatim in princ.* Bero. *in d. c. in præſentia, n.103.* Sanch. *d. c.34. num.3.*

Secunda ut decipiens comparandi bona intuitu 3 ductus fuerit, ſecus ſi intuitu familiaritatis, quam cum ingreſſuro habebat, aut aliarum dotium, quibus prædıtus erat, duceretur, ut colligitur ex hoc text. ibi, *ſed in avaritiam, & turpe lucrum inhiantes*, ita Navar. *commento 2. de Regularib. n.31.* Tapia *in d. authent. ingreſſi, verbo ſua, c.11. in fine*, Azor. *inſtit. moralium p.1. lib.12. c.10. q.1. in fine*, Sanch. *d. c.34. n.4.*

Tertia conditio, ut ſi is dolus non à ſolo Abbate 4 proceſſerit, ſed ab ipſo cum maioris partis Conventus conſenſu, quia cùm non ſit ſolius Abbatis ad profeſſionem admittere, ſed cum maiori parte Conventus, dolus ſui Abbatis non debet Conventui in hac acquiſitione obeſſe, ita Bero. *conſ.28. n.11. vol.1.* Læl. Zechi. *de Republ. Eccleſiaſt. tit. de Regular. c.3. n.14. limit.1.* Tapia *d. verbo ſua, c.11. num.20.* Verùm hæc conditio non eſt admittenda, ſed tenendum ſufficere dolum ſolius Abbatis, quia text. *in præſenti* de ſolo Abbatis dolo loquitur, tum quia hîc non agitur de bonis monaſterio quæſitis, ut quando expellitur profeſſus à ſolo Abbate, ſed agitur de bonis acquirendis, in quibus ſolus Prælatus poteſt Eccleſiæ præiudicare, & ideò meritò hanc partem ſuſtinent *in d. cap. in præſentia*, Dec. *n.33. in nova edit.* Bero. *n.110.* & Ferret. *n.22. & 23.* Navar. *d. n.31.* Azor. *d. p.1. lib.12. c.10. q.1. in fine*, Sanch. *d. c.34. n.6.*

In gloſſ. *Cogantur.* Nota profeſſionem ex errore, 5
vel dolo emiſſam non eſſe irritam, quamvis deceptio & error ſit cauſa finalis, ideſt, quod Religioſus non emitteret profeſſionem, ſi de errore, aut dolo habuiſſet notitiam, de quo vide plures citatos à Sanch. *de matrim. lib.10. diſp.9. num.20.* quibus addo Leſſi. *de Iuſt. lib.2. c.40. dub.2. n.12. verſ. ex his patet*, Soar. *de Relig. tom.3. lib.6. c.5. n.3.* Bonac. *de legibus, diſp.4. q.2. puncto 3. §.2. n.4. verſ. dixi per errorem, & n.5. verſ. dixi votum ſimplex.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novit. diſp.13. dub.13. n.4.* qui etiam *n. ſeqq.* reſolvunt profeſſionem 6
per errorem, vel dolum circa ſubſtantialia emiſſam eſſe invalidam. At quando tantus eſſet dolus, ut conſenſum auferret, tunc matrimonium irritaret, Abb. *in cap. cùm dilectus, num.13. de iis quæ vi*, Curt. *in repet. l. interpoſitas, n.7. verſ. fallit primò, C. de tranſact.* Sylveſt. *verbo matrimonium 8. q.5.* Petr. Franc. de Ravenna *conſ.64. n.14.* inter matrimon. Ziletti, Perez *l.1. tit.1. lib.5. Ordin.* Gutier. *de matrim. cap.89. n.5.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. convent. lib.1. tit.9. num.35.*

Quæstio IV.

Cap. Virgines I.

Vulgò colligi ſolet ex hoc text. moniales de uno 1
monaſterio ad aliud transferri, ut per Sylv. *in ſum. verbo Religio 4. q.16.* Soc. *conſ.27. lib.2.* Greg. Lop. *l.9. verbo religioſas, tit.7. p.1.* Franc. Marc. *dec.967. n.4. p.1.* Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccl. verbo ingreſſi, cap.9. num.37.* latè Decian. *conſ.20. num.13. lib.1.* latè etiam Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent. lib.8. cap.5. per tot.* Quod locum habere etiam hodie, ſtante nova diſpoſitione Concil. Trid. *ſeſſ.25. de Regular. cap.5.* & conſtitut. Pii V. quibus

quibus prohibetur monialibus egreſſus à ſeptis monaſterii, tradunt Navar. *in cap. ſtatuimus, 19. q.3. notab.4.n.48.& conſ.1.n.3. verſ. ſecundò quod non pridem, & num.6.de ſtatu monach.* Fr.Emman. *qq.Regul. tom.3. q.52. art.6.* Sanch. *in præcepta Decal. tom.2. lib.6. c.5. ſub n.6.* quicquid ſcripſerit Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.13.c.8. q.8.*

2 Verùm licèt ſtricto jure hæc tranſlatio monialis fieri poſſit ex auctoritate Epiſcopi, & Superioris monaſterii, ut notant Navar. *conſ.5. de ſtatu monach. & conſ.57.n.6.de Regularib.* Fr.Emman. *d.art.6.*& Sanch. *ſub d. n.6.* Sacra tamen congregatio ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium præpoſita, non ſemel cenſuit ad eam in caſu hujuſmodi tranſlationis eſſe recurrendum, & quando ad illam faciendam licentiam concedit, id non niſi ſequentibus adjectis conditionibus ſtatuit. Prima ut antequam à primo monaſterio monialis egrediatur, aliud ſit paratum, in quo benevolas habeat receptrices, quodque in eo capitulariter per ſecreta ſuffragia recipiatur. Secunda ut dotem à cæteris monialibus præſtari ſolitam perſolvat. Tertia ut ſpes illi auferatur ad priſtinum monaſterium redeundi. Quarta ut tranſlatio fiat comitantibus matronis conſanguineis gravibus ab uno ad aliud monaſterium, recta via, abſque diverticulo, ac nullibi pernoctetur niſi cauſa hoſpitii, idque nonniſi apud honeſtas perſonas, ut pluries obſervatum extitit ab eadem S.Congreg.& ſignanter *in una Nanneten. 16.Ianvar.1615.& in Redonen.1.Ianvar.1617.*

SUMMARIUM.

1 *Monacho non licet votum vovere ſine conſenſu Abbatis ſui, ſi autem voverit, frangendum erit.*

2 *Novitiorum vota non poſſunt directè ab Abbatibus irritari, niſi opera Religionis, vel ordinem illarum impediant, quia tunc poterunt ſuſpendi per ſuperiorem quoad executionem pro illo probationis tempore.*

3 *Vota quæ unà cum Religionis operibus à novitio obſervari nequeunt, ipſo iure ſuſpenſa, & quaſi ſopita pro eo probationis tempore erunt.*

Cap. Monacho II.

1 M*Onacho non licet votum vovere ſine conſenſu Abbatis ſui; ſi autem voverit, frangendum erit.*] Hæc ſunt formalia hujus text. verba, pro cujus intellectu vide Azor. *inſtit.moral. p.1.lib.11.c.16.q.4.* Sayr. *in clavi Regia, lib.6. c.5. n.18.* Leſſi. *de Iuſtit. lib.2. c.40. dub.13. n.73.* Soar. *de Relig.tom.2. tract. de voto, lib.3.c.5.n.4.*

2 At novitiorum vota non poſſe directè ab Abbatibus irritari, tenent Navar. *in manuali, c.12. n.65.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſervanda in admittend. ad Religionis ſtatum novit.diſp.10.dub.6.n.1.* niſi opera Religionis, vel ordinem illius impediant, aut nimium Religionis onus aggravent, quia tunc ſi ſint perſonalia, tam ante quàm poſt ſuſceptum probationis habitum emiſſa, poterunt per Superiorem ſuſpendi quoad executionem pro illo probationis tempore, ita Soar. *tom.2.de Relig.lib.6.de voto, c.7.num.12. & c.11.n.8.* Leſſi. *d. c.40. dub.13. num.80. & dub.16. n.107.* Sanch. *in præcept.Dec.tom.1.lib.4.c.33. n.32.* Fr.

3 Barth.de Vecchis *d.diſp.10. dub.4. n.2.* Immò ſi unà cum Religionis operibus obſervari nequeant, ipſo jure ſuſpenſa, & quaſi ſopita pro eo probationis tempore erunt, ut bene docent Fr. Emman. *in ſumma, tom.2. c.91. n.ult. & qq.Regul. tom.1. q.25. art. ultim.* Soar. *tom.3.de Relig.lib.6.c.14.n.21.* Fr.Barthol.de Vecchis *d.dub.5.n.5.*

CAVSA XXI.

QUÆSTIO I.

SUMMARIUM.

1 *Eccleſias duas in perpetuum commendatas, vel unam iure tituli collatam, alteram commendatam in perpetuum non poteſt quis habere de iure noviſſimo Concil. Trid.*

2 *Beneficium ad tempus commendatum poteſt quis habere cum alio iure tituli ſibi collato.*

3 *Parochialem habens, & monaſterium in commendam ad vitam, cui cura imminet animarum, alterum dimittere non tenetur.*

Cap. Qui plures III. *Leo IV.*

POSSE quemvis duas habere Eccleſias, unam jure tituli collatam, alteram commendatam in perpetuum, ſcribit Leo IV. relatus *in hoc text.* ſed dubitatur ab aliquibus, an hodie hoc verum ſit, ſtante nova diſpoſitione Concil.Trid.*ſeſſ.7.de reform.c.4.* ſic ſtatuentis: *Quicunque de cætero plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica, ſive per viam unionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine, & titulo contra formam ſacrorum Canonum, & præſertim conſtitutionis Innocentii III. quæ incipit, De multa, recepta inſimul retinere præſumpſerit, beneficiis ipſis, juxta ipſius conſtitutionis diſpoſitionem, ipſo jure etiam præſentis Canonis vigore privatus exiſtat.* Et *ſeſſion.24. de reformat. c.17.* ſtatuitur, ut qui plures Parochiales Eccleſias, aut unam Cathedralem, & Parochialem obtinent, cogantur omninò, quibuſcunque diſpenſationibus, ac unionibus ad vitam non obſtantibus, una tantùm Parochiali, vel ſola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere. Sunt qui ſentiant hiſce Concilii decretis eſſe prohibitum, ne quis plura ſimul beneficia incompatibilia habeat commendata; non tamen vetitum eſſe ne quis habeat unum nomine, & jure tituli, alterum commendatum etiam in perpetuum, ita Alphonſ. Hojeda *de incompatibil. benefic. part.2. cap.4. n.18.* ubi declarat dummodò illa conceſſio beneficii curati in commendam perpetuam ſimile habenti fiat à Papa, ſubditque ſic eſſe intelligendum Navar. *in man. cap.25. n.126.* Verùm communis Doctorum ſententia eſt in contrarium, qui aſſerunt nec duo beneficia commendata in perpetuum, nec unum jure tituli, alterum commendatum in perpetuum poſſe ſimul haberi, quando alioquin ſint ipſo jure incompatibilia, ita Azor. *inſtit. moral. p.2.lib.6.c.10. q.11. verſ. verùm dubia, & c.13. q.3.* Gonzal. *ad regul 8.Cancel.gloſſ.5. §.8.n.20.* Gom. *in reg.de infirm. reſignant. q.13. in fine,* Proſper de Auguſtin. *in addit. ad Quarant. in ſumma Bullarii, verbo beneficiorum reſignationes, in nona cauſa, verſ. ſecundò limita.*

Limita ut non procedat in beneficio ad tempus commendatum, ſecundùm Sayr. *in florib. deciſ. ſub tit. de præb. deciſ.32.* quem refert Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.collect.474.in med.* 2

Limita deinde in habente Parochialem, & Monaſterium in commendam ad vitam, cui cura imminet animarum; illum enim alterum dimittere non 3

teneri reſolvunt Gonzal. ad reg.8. Cancel. gloſ.5. §.8. n.65. Zerol. in praxi Epiſcop. p.2. verbo Parochia 5. Nicol. Garc. de beneſic. p.4. cap.4. n.35. Armendar. in addit. ad recop. legum Navarræ, lib.7. tit.7. de beneſic. incompatib. n.78.

Quæstio II.

Cap. Cyprianus IV.

Ex Epiſtola Cypriani.

1 PRobat hic text. clericos tutores teſtamentarios, aut dativos, etiam volentes ſſee non poſſe, ut per Montan. de tutel. c.35. reg.1. n.195. Anaſtaſ. Germon. de ſacror. immunit. lib.2 c.15. n.13. Carol. de Graſſis de effectibus clericalib. effectu 16. per totum, & præcipuè n.3. id amplians n.4. etiamſi clerico iſta eondirione ur filiorum teſtatoris tutelam ſuſcipiat, legatum relictum ſit, quia ea non obſtante & legarum conſequi, & à tutela ſe poterit excuſate, eandem ſententiam tenuerunt Vincent. Carot. deciſ.17. n.18. & 19. Borgnin. Calvacan. dec.19. n.15. p.3. Matta voto 129. num.1. Paul. Montan. d. reg.1. n.193. cum ſeq. Molin. de Inſtit. tract.2. diſp.221. n.10. Gutier. de tutel. p.1. c.1. n.28. verſ. neque eſſe, & in Religioſis probant Sanch. in præcepta Decalogi, tom.2. lib.6. cap.14. n.21. Azor. inſtit. moral. p.1. lib.12. c.11. q.3. legitimam verò tutelam, vel curam poteſt clericus, ſi velit, non tamen cogitur aeeeptare, l. Presbyteros, l. generaliter, C. de Epiſcop. & cleric. auth. de ſanctiſſimis Epiſcopis, §. Deo autem amabiles, collat.9. c. generaliter 16. q.1. Bertraod. conſ.116. n.1. lib.2. Vivian. deciſ.111. n.7. Jacob. de Graff. in aureis deciſ. p.2. lib.3. c.1. n.23. Borgnin. Cavalean. de tutore, n.288. & d. dec.19. n.15. Anton. Piagg. de tutore, & curat. q.3. n.3. Joan. Gurier. d. c.1. num.26. Molin. d. n.10. Paul. Montan. d. reg.1. num.195. Paul. Gualter. in praxi tutel. p.1. rub.2. cap. ut perſonam ſuam inſpiciat, num.13. Card. Tuſch. pract. concl. lit. T, concl.415. n.1. Carol. de Graſſis d. effectu 16. n.19. & hoc eſt ſingulare in clericis, & ideo non extenditur ad Monachos, & Epiſcopos, propter generalitatem d. auth. de ſanctiſſ. Epiſcopis, §. Deo autem, ut notant Greg. l.14. per text. ibi, gloſſ.1. tit.16. p.6. Gutier. d. c.1. n.30. Carol. de Graſſis d. effectu 16. n.6.

Pauperum autem, miſerabiliumque perſonarum favore darivam, aut teſtamentariam turelam, vel curam poſſe clericos in ſacris conſtitutos gerere, probat cap. fin. 86. diſt. & c.1. 88. diſt. & ad id per judieem Eccleſiaſticum compelli poſſe, ſi alius idoneus non reperiatur, concludunt Rebuff. ad conſtit. Galliæ, tit. de ſentent. proviſ. art.3. gloſſ. ult. num.24. Paul. Fuſc. in ſuis ſingul. lit. C, n.113. Anton. Piagg. de tutore, & curat. q.3. n.4. & 5. cum ſeqq. Jacob. de Graff. d. p.2. lib.3. c.2. n.12. Scrader. in tract. de feudis, p.10. ſect.10. num.23. verſ. præterea, Gutier. d. c.1. n.31. Paul. Gualter. d. p.1. rub.2. num.13. col.2. verſ. quod verò diximus, Carol. de Graſſis d. effectu 16. n.17. Paul. Montan. d. c.35. n.197. ubi ait ita eſſe intelligendum text. in præſenti.

Ac ſi quis hoc feciſſet, &c.] Collige ex his verbis quod pro illis, qui filiis ſuis clericos tutores dativos, vel teſtamentarios telinquunt, vota, preceſve offerri non debent, ut per Anton. Piagg. d. q.3. n.1. & 2. Gutier. d. c.1. n.28. Carol. de Graſſis d. effectu 16. n.1.

Quæstio IV.

IN tota hac quæſt. Gratianus Sanctorum Patrum 1 auctoritatibus adductis oſtendit, quibus veſtibus clerici uti debeant, de qua materia egimus in collect. ad cap. clerici 15. n.12. cum ſeqq. de vita, & honeſt. cleric. & de offic. & poteſt. Epiſc. p.2. alleg.9. per tot.

In gloſſ. ſummæ, *Quod verò*, ibi: *Poſſunt ergo clerici ſecundum conſuetudinem*, &c. Notatur ad hoc, quod valet conſuetudo quod clerici poſſint uti veſtibus pretioſis, ut per Cov. pract. c.31. n.7. verſ.4. Burg. de Pace conſ.22. n.4. Pacian. de probat. lib.2. c.34. n.38.

Causa XXII.

Quæstio I.

Summarium.

1 *Iuramentum eſt aliàs per ſe licitum.*
2 *Intellige ubi concurrunt tres illi comites, nempe veritas, iudicium, & iuſtitia.*
3 *Declaratur* cap. etſi Chriſtus, de jurejur. *ibi*, quod amplius eſt, à malo eſt.
4 *Declaratur auctoritas Chriſti Matth.5.* Nolite jurare omnino, &c.

Cap. Non eſt II. *Auguſt.*

VUlgò colligitur ex hoc text. juramentum 1 eſſe actum per ſe licitum, conſonant cap. in novo, cap. ut noveritis, cum aliis, hac eadem cauſa, & quæſt. tradunt D. Thom. 2.2. q.89. art.2. & 4. Bonavent. in 3. diſt.39. art.2. q.1. Angel. verbo juram.11. Sylveſt. eod. verbo 2. q.1. Sot. de Iuſtit. lib.8. q.1. art.2. Navar. in man. c.22. num.2. latè Covar. in cap. quamvis pactum, p.1. §.6. n.1. cum ſeqq. Azor. inſtit. moral. p.1. lib.11. c.2. q.2. cum ſeqq. & plures alii, quos refert, & ſequitur Sayr. in clavi Regia, lib.5. c.3. à princip.

Intellige ubi concurrunt tres illæ circumſtantiæ, 2 ſive comites, nempe veritas, judicium, & juſtitia, quia nullo caſu abſque illis licitum eſt jurare, ut apertè colligitur ex illo Hierem.5. *Et jurabunt, vivit Dominus in veritate, in judicio, & juſtitia:* & refertur in cap. & jurabunt, hac ead. cauſa, & quæſt. & in cap. animadvertendum 22. q.2. & in cap. etſi Chriſtus, in verſ. Iacobus, de jurejur. reſolvunt D. Thom. d. q.89. art.3. Navar. d. c.12. n.3. Sot. d. q.1. art.3. Angel. verbo juramentum 3. §.8. Covar. d. §.6. n.4. Sayr. d. lib.5. c.4. à princ. Cujus rei ratio eſt, quia per juramentum Deus adducitur in teſtem, qui ſumma veritas eſt, & ſumma juſtitia: neceſſariò igitur facit ad ejus reverentiam, ut id quod juratur, primò ſit verum, deinde juſtum, & tandem neceſſarium, ut non paſſim, nec leviter, ſed maturo judicio, & prævia deliberatione juretur, nec enim ad jurandum debet quempiam ſpontanea voluntas inducere, ſed neceſſitas trahere importuna. d. cap. etſi Chriſtus, verſ. Iacobus, junctis reſolutis ad d. c. animadvertendum.

Non obſtat auctoritas Chriſti Matth.5. relata in 3 dict. cap. etſi Chriſtus, ibi, *quod amplius eſt, à malo eſt:* quia ibidem reſpondet Innoc. III. juramentum non eſſe malum, nec Chriſtum Dominum id dixiſſe, ſed procedere à malo, non quidem culpa ipſius jurantis, quippe qui ſi debitæ concurrant circumſtantiæ, licitè, & aliquando laudabiliter jurat; ſed à malo

Digitized by Google

malo pœnæ exigentis juramentum, vel propter illius incredulitatem, vel propter ingenium & conditionem mortalium, quibus poſt primi parentis peccatum non eſt facilè adhibenda fides in rebus occultis, juxta illud Pſalm. 15. *Omnis homo mendax*; & ideo ille non peccat, qui ex juſta cauſa juramentum ad majorem confirmationem ab altero exigit: ita poſt alios tradunt Cov. *d. § 6. n. 1. cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom. 2. lib. 1. de juram. c. 2. n. 15.*

4 Nec etiam obſtat quod Chriſtus Dominus apud Matth. *eod. c. 5.* prohibuiſſe juramentum videtur dum ibi dicit: *Nolite jurare omninò*, &c. quia ſimiliter reſpondetur Chriſtum Dominum non prohibuiſſe indirectè, nec omni caſu jurare, ſed tantùm prohibuiſſe frequentiam juramenti, & ne quis pro quibuſcunque rebus indiſtinctè, & abſque neceſſitate juraret, ut per Soar. *d. c. 2. à princ.* & præcipuè *num. 15.* & ita Chriſtus Dominus non prohibuit juramentum in forma debita præſtitum, quod ex ſe licitum, & honeſtum eſt.

SUMMARIUM.

1 *Iuramentum factum per creaturas referendo eas in creatorem, & ita cum relatione in Deum, verum eſt iuramentum.*
2 *Iuramentum definitur ut ſit actualis, ſive virtualis invocatio Dei in teſtem ad confirmandam dictorum veritatem.*
3 *Lapis quamvis per ſe minimi ſit valoris, iuramentum per illum factum verum eſt iuramentum, dum tamen deducatur cum relatione ad Deum.*
4 *Iurari poteſt per creaturas dupliciter.*
5 *Declaratur auctoritas Chriſti Domini Matthæi 6.* Nolite jurare omninò, neque per cœlum, neque per terram, &c. *& n. 6.*
7 *Declaratur text. in præſenti.*
8 *Declaratur text.* in cap. ſi quis per capillum, hac eadem cauſa, & quæſt.

Cap. Clericum per creaturas IX.

Ex Concil. Carthagin. IV.

1 DOctores communiter reſolvunt juramentum factum per creaturas, referendo eas in creatorem, & ita cum relatione in Deum, verum eſſe juramentum: & probant, quia juramentum inter alias definitiones adductas per Covar. *in cap. quamvis pa-*
2 *ctum, p. 1. in initio, n. 1.* Gutier. *de jurament. confirmat. p. 1. in præfat. n. 1.* Sayr. *in clavè Regia, lib. 5. c. 1. n. 4.* non incongruè definitur, ut ſit actualis, ſive virtualis invocatio Dei in teſtem ad confirmandam dictorum veritatem: atqui per creaturas jurans cum relatione in Deum, virtualiter invocat ipſum Deum in teſtem, juxta illud, *propter quod unumquodque tale, & illud magis*, de quo *in auth. multò magis, C. de ſacr. Eccl. Clem. unic. in princ.* ubi gl. *verbo profectò, de relig. & venerat. Sanct.* Igitur, &c. & ideò ita reſolvunt D. Thom. 2. 2. *q. 89. art. 6.* Abb. per text. *ibi, in c. etſi Chriſtus, de jurejur. notab. 3.* Angel. *in ſum. verbo juramentum* 1. §. 2. Sylveſt. *verbo juramentum* 10. *q. 4.* Sot. *lib. 8. de Iuſtit. q. 1. art. 6.* Covar. *in c. quamvis pactum, p. 1. §. 1. num. 5.* Navar. *in manual. c. 12. n. 5.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 3. c. 2. à n. 10.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 3. q. 5.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 5. c. 1. n. 14. & c. 3. n. 13. cum duobus ſeqq.* Sic ſane ſi quis juret per menſam, dicens per hoc altare Dei, ſeu etiam juret per hunc panem, per iſtum ignem, per iſtam lucem, per hanc aquam Dei, verè jurat, illud enim nomen Dei in obliquo poſitum facit, ut Deus illarum rerum conditor ſaltem virtualiter in teſtem adducatur, juxta ſupracitatos. Sic etiam 3
quamvis lapis per ſe minimi ſit valoris, dum tamen juramentum deducitur cum relatione ad Deum, eo ipſo ſanctus eſt putandus, & juramentum per illum factum manet verum juramentum, quatenus enim jurans ſub eo lapide Deum ejus creatorem veneratur, ex illius intentione lapis divino cultui dedicatur, ac ſubinde ſicut divino cultui applicata ſancta dicuntur, *cap. nulli liceat 12. num. 2.* D. Thom. 2. 2. *quæſt. 81. art. 8.* ita idem de lapide in juramentum deducto dicendum eſt, ut probat difficilis text. *in c. ecce, 22. quæſt. 5.*

Verùm quia ſupradictis omnibus obſtat text. *in* 4
præſenti, dum hic clericus jurans per creaturas acerrimè punitur, *& c. ſi quis per capillum, inf. hac ead. cauſa, & q.* ubi graviſſimè punitur jurans per capillos, aut per caput Dei, & maximè auctoritas Chriſti Domini Matth. 5. relata *in cap. etſi Chriſtus, verſ. licet enim, de jurejur.* quo loco Dominus ait: *Nolite jurare omninò, neque per cœlum, neque per terram*, &c. ideo aliqui conſtituunt dupliciter poſſe jurari per creaturas, vel conſtituendo in illis juramenti finem, & exhibendo eis reverentiam, nulla in Deum facta relatione: vel rurſus poſſe jurari per creaturas referendo eas in creatorem. Priori quidem modo aiunt nullum conſtitui juramentum, etiamſi verum ſit quod juratur, cùm enim nec virtualis ſaltem detur Dei invocatio, non poteſt dari juramentum, quia mortaliter jurans in ſpeciem idololatriæ, & blaſphemiæ incurrit exhibendo reverentiam creaturæ, quæ ſoli Deo debetur; poſteriori verò modo verum manet juramentum juxta dictam reſolutionem, & ſecundùm priorem ſenſum dicunt Chriſtum Dominum prohibuiſſe juramentum fieri per creaturas, nempe quando fit nulla in Deum facta relatione, ſic illum locum interpretantur Hier. & alii, teſte Cov. *d. n. 5. verſ. non oberit*, ſequitur Sayr. *d. lib. c. 3. n. 14.* Sed hic intellectus quamvis in ſe veriſſimus ſit, nequaquam tamen poteſt accommodari prædictæ auctoritati, repugnat enim *d. c. etſi Chriſtus, verſ. & quamvis*: etenim poſtquam dictum fuit non eſſe jurandum per creaturas, inquit, ſi tamen juretur per illas, tale juramentum eſſe obſervandum: ſic planè aptè ſignificans juramentum illud fuiſſe factum cum relatione in Deum, alioquin non haberet vim juramenti, juxta modò dicta, nec per conſequens ad ſuam obſervantiam obligaret. Nec huic argumento ſatisfaciet qui reſponderit Summum Pont. non dicere jurantem per creaturas teneri ſervare juramentum, non ex vi ipſius, ſed ex vi promiſſionis, quia manifeſtam facit violentiam verbis textus, ait enim jurantem per creaturam teneri ſervare quod juravit: & reddit rationem, quia teſte veritate, qui jurant in cœlo, jurant per Deum, qui in cœlo eſt, ac ſubinde quemadmodum jurans per Deum tenetur ſervare, quod juravit ex vi juramenti, ita jurans per creaturas in Deum, unde aptè probatur Chriſtum Dominum, & *d. c. etſi Chriſtus*, prohibuiſſe juramentum per creaturas, facta relatione ad Deum.

Rejecto igitur prædicto intellectu, omiſſis variis 5
explicandi modis ſatis probabilibus, quos præſtant D. Thom. 2. 2. *q. 89. art. 2. ad 1.* Caſtr. *adverſùs hæreſes, verbo juramentum*, Sot. *lib. 2. de Iuſt. q. 4. art. 3. & lib. 8. q. 1. art. 2.* Janſen. *in concordia Evangelior. cap. 40. verſ. iterum audiſtis, cum ſeqq.* Cov. *d. n. 5. & §. 6. n. 1.* Azor. *d. part. 1. lib. 11. cap. 3. q. 5.* Dicendum mihi videtur Chriſtum Dominum prohibuiſſe juramentum per

creaturas, etiam cum relatione ad Deum, juxta ſuprà reſoluta, non tamen indiſtinctè, nec ſimpliciter, nec omni caſu, nec, vt aiunt, in omnibus, & per omnia, nec illa particula, *omninò*, id importat, ſed tantum prohibuiſſe frequentiam juramenti, & ne pro quibuſcunque rebus indiſtinctè, & abſque neceſſitate iuretur, non tamen exinde ſequitur quod regulariter non ſit licitum jurare per creaturas cum relatione ad Deum, data neceſſitate, & interuenientibus his, quæ ſunt neceſſaria ad juſtitiam juramenti, quem intellectum colliges ex gl. *verbo omninò*, *in d. cap. etſi Chriſtus*, & eſt de mente D.Th. Ianſ. & aliorum, licet reprehendatur ab Hoſt. & Abb. *ibi, n.6.* Quod ſi aduerſus hunc intellectum replices, & quidem fortiter, nec Chriſtum Dominum, nec *d. c. etſi Chriſtus*, intellexiſſe de juramento per creaturas cum relatione ad Deum, quia eo caſu verum eſt dicere non auferri reuerentiam debitam Deo ad eam creaturis exhibendam, qui enim ſic jurat per creaturas, jurat per ipſum Deum, juxta *ſuprà* reſoluta, & tamen text. dicit non eſſe jurandum per creaturas, & ſubiungit rationem, ne ſcilicet per huiuſmodi juramentum transferretur ad creaturam honorificentia creatoris. Sic planè ſignificans iuramentum per creaturas non fuiſſe factum cum relatione ad Deum; poterit reſponderi Chriſtum Dominum, & *d. c. etſi Chriſtus*, prohibuiſſe frequentiam juramenti per creaturas etiam relatas in Deum, quia poteſt dari periculum, vt iuretur per ipſas creaturas in ſe, nulla facta ad creatorem relatione, & ita ſenſus eſt ne transferretur, &c. ne ſcilicet contingat transferri. Sic aliàs quamvis iuramentum ſit bonum, prohibetur tamen, quia ex frequenti iuratione periurium ſæpè contingit, vt inquit *d. c. etſi Chriſtus, ante fin. verſ. ſic & juramentum.* Item & alia ratione prohibitum fuit juramentum per creaturas à Chriſto Domino, quia exiſtimabant Phariſæi mendaciter jurare per creaturas non eſſe lege prohibitum, & inde inferebant, ſi quis per creaturas juraſſet etiam relatas in Deum, non peccare, & ſi quid jureiurando per creaturas promiſerat, minimè præſtare teneri, vt optimè notat Azor. *d. q. 5.*

6 Si verò ſecundò, & fortiùs ita replices: Si Chriſtus Dominus, & *d. c. etſi Chriſtus*, prohibuerunt juramentum factum per creaturas cum relatione ad Deum, ſequitur quod Chriſtus etiam in prædicta auctoritate prohibuit jurare per ipſum Deum, quia qui jurat per creaturas relatas in creatorem, jurat per ipſum creatorem, juxta *d. c. etſi Chriſtus*, ibi, *qui iurat in cœlo*, &c. & tamen ipſe text. interpretatus eſt Chriſtum Dominum in Euangelio non prohibuiſſe jurare per creatorem, ſed per creaturas, ergo nequaquam auctoritas Chriſti, & *d. c. etſi Chriſtus*, poſſunt intelligi de iuramento per creaturas cum relatione ad Deum. Sed poterit reſponderi fatendo communem eſſe ſententiam Theologorum, vt patet ex D. Thom. Sot. Con. Azor. & cæteris *ſuprà* citatis, Chriſtum Dominum non ſolum in eo loco prohibuiſſe frequentiam juramenti per creaturas, ſed etiam per ipſum Deum, quia prohibens iuramenta per creaturas in Deum relatas, prohibet à fortiori iuramenta per ipſum Deum, vt copioſè explicans prædictam auctoritatem probat Sot. *d. lib. 8. q. 1. art. 2.* Conar. *d. num. 5. verſ. non dixi*, & cæteri *ſuprà* citati. Verùm nobis iuris Pontificii profeſſoribus videtur explicationi ſummi Pont. adhærendum, qui expreſsè ait *in verſ. licet enim*, quod licet iuramentum prohibuiſſe Dominus videatur, nuſquam tamen per creatorem, ſed per creaturam iurare prohibuit, & hæc fuit ſententia D. Hieronymi *in cap. conſidera, hac ead. cauſa, & quæſt.* quam Pontifex ſequutus fuit. Vt tamen Theologos, & Pontificem ad concordiam reducere poſſimus, videtur dicendum Chriſtum Dominum quoad effectum ne contingeret incurri in aliquam ſpeciem idololatriæ, prohibuiſſe frequentiam juramenti per creaturas, etiam facta in Deum relatione, quia propter frequentiam jurandi per illas poterat dari periculum idololatriæ, & ex hoc capite inquit Pontifex Chriſtum Dominum prohibuiſſe ſolum iuramentum per creaturas, non verò per creatorem, quia iurando per illum etiam frequenter non datur periculum, nec occaſio idololatriæ, non tamen negat Pontifex Chriſtum Dominum prohibuiſſe etiam frequentiam iuramenti per creatorem, non propter prædictam rationem, quæ in hoc caſu ceſſat, ſed propter alias, quia ſcilicet frequenter, & ſine neceſſitate jurare per Deum eſt illicitum, & poteſt ad periurium peruenire, & in hunc ſenſum poteſt intelligi ſententia Theologorum aſſerentium quod quando Chriſtus prohibet juramentum per creaturas, à fortiori prohibet per ipſum Deum, vt patet ex Sot. & aliis *dictis locis.*

Ad text. *in præſenti*, reſpondent communiter DD. illum eſſe intelligendum de clerico jurante per creaturas, nulla in Deum facta per eum relatione, quo caſu cùm blaſphemus ſit, puniendus ſine dubio eſt, & ita interpretantur D. Thom. 2. 2. *q. 89. art. 6. ad* 2. D. Anton. *part. 2. tit. 30. cap. 4.* Sot. *lib. 8. de juſt. q. 1. art. 6. ad* 2. Abb. *in. 6.* & communis *in dict. c. etſi Chriſtus.* Verùm hic intellectus licèt in ſe ſit veriſſimus, juxta *ſupra* dicta, nihilominus diuinatorius eſt, nulla enim proponitur coniectura, vnde colligatur clericum juraſſe blaſphemè, & in dubio taliter iurans cenſendus eſt iuraſſe Catholicè, ſcilicet cum relatione in Deum, ſicut in ſpecie *cap. ecce, 25. quæſt. 5.* juvat *l. merito, ff. pro ſocio.* Nec ſatisfacit alius intellectus, quem præſtat gloſſ. *verbo per creaturas, in dict. cap. etſi Chriſtus*, cui ſimilis *in cap. ſi aliqua, hac ead. cauſa, & quæſt.* dum ait regulariter non eſſe per creaturas jurandum, juxta hunc text. at verò prædictam reſolutionem eſſe intelligendam in caſibus à jure expreſſis, quia hæ gloſſæ nullam reddunt differentiæ rationem inter caſus jure expreſſos, & non expreſſos, vt benè aduertit Abb. *dict. num. 6.* Quare pro reſolutione obſeruandum eſt duo admodum inter ſe diuerſa *in præſenti*, quæri poſſe. Primum vtrùm juramentum per creaturas relatas in Deum ſit validum, alterum vtrùm ſit licitum. Quoad primum indiſtinctè dicendum eſt juxta ſupradictam principalem reſolutionem, juramentum factum per quamcunque creaturam, etiam vilem, & abiectam, eſſe validum, ſi fiat cum relatione in Deum. Quoad ſecundum verò dicendum eſt juramentum factum per creaturas ſacras, ſiue non ſacras, nobiles tamen, & excellentes, licitum eſſe, dummodo detur jurandi neceſſitas, frequenter tamen, & ſine cauſa per creaturas jurare eſt illicitum, juxta *d. c. etſi Chriſtus*, & in hoc caſu poteſt intelligi text. *in præſenti.* 7

Poteſt etiam, & fortaſſe meliùs, intelligi in jurante per creaturas prophanas, & ſimul viles, & abiectas, veluti per ocreas, per veſtes, per lapides, & ſimilia, quo caſu illicitum eſt juramentum, & dignum reprehenſione; nam per creaturas licitum eſt jurare, quatenus referuntur in Deum, hoc eſt, quatenus in eis excellentia diuina manifeſtatur, & elucet, juxta *ſuprà* reſoluta; at verò creatura quo vilior eſt, eo minus in ea diuina excellentia manifeſtatur, ac proinde non ſolùm juramento, ſed etiam diuinæ Maieſtati, quæ inuocatur, videtur fieri non parua irreuerentia, quæ peccatum ſaltem veniale graue importat, & mortale ſi detur conſuetudo, & conſenſus, quo caſu eſt

eſt intelligendus text. *in præſenti*. Colliguntur hæc in
effectu ex Hoſt. *in ſum. de jurejurand.* §. *quodammodo
cenſeatur*, *n*.6. Abb. *d*.*n*.6. Richard. *in* 3. *diſt*.39.*art*.1.
quæſt. 2. ubi etiam Bonavent. *art*.2. *quæſt*.2. & Gabr.
quæſt.1. *art*.2. *concl*.3. Alexand. de Ales *p*.3. *quæſt*.31.
membr.3. *art*.4. §.1.

8 Ad *cap. ſi quis per capillum* , *hac eadem cauſa* , *&*
quæſtione, reſpondetur agere de jurante per capillos,
vel caput Dei, quo caſu quamvis ſit juramentum, ſi
ita velit Deum in teſtem invocare, eſt tamen ſimul
maxima blaſphemia, etenim ſi quis jurat per capil-
los, ſeu membra Dei, quatenus eſt Deus, graviter
mentitur, & blaſphemat, quia Deus membris, & ca-
pillis caret: ſi quis autem juret per membra Chriſti
inhoneſta, & pudenda, etſi juramentum ſit, eſt etiam
graviſſima blaſphemia; licèt enim Chriſtus verè
membra illa habeat, ut quilibet alius verus, & inte-
ger homo, & ideò nominans minimè mentiatur, ni-
hilominus tamen dum illa in Chriſti ignominiam, &
dedecus nominat, volens ex ipſo actu jurandi innue-
re aliquid eſſe in Chriſto ignominioſum, & vitupe-
rabile, verè blaſphemus eſt, & graviſſimè peccat,
& acerrimis pœnis affici debet, juxta *d. cap. ſi quis
per capillum*, quod in his duobus caſibus rectè proce-
dit, & text. *in authent. ut non luxurientur contra natu-
ram*: & idem dicendum eſt in jurante per membra
inhoneſta Sanctorum, ob eandem rationem. Si verò
quis juret per membra Chriſti, vel Sanctorum ho-
neſta, ut per caput, manus, oculus, &c. regulariter
loquendo, non erit mortale, ſed veniale, id enim
etiam præſefert quandam irreverentiam, quod qui-
dem intelligendum eſt, dummodò non detur contem-
ptus, nec conſuetudo jurandi, aliàs enim blaſphemus
erit cenſendus, & quoties ſic juraverit, peccabit
mortaliter. Tandem ſi quis juret per prædicta honeſta
Chriſti, vel Sanctorum membra, interveniente de-
bita reverentia, & aliis comitibus juramenti, nullum
videtur peccatum incurri, & ita ſi præſente ſanctiſſi-
mæ Euchariſtiæ Sacramento, aut aliquibus Reliquiis
Sanctorum juraret quis per corpus Chriſti, vel per
illa ſancta oſſa, non videtur peccare, quia nec Chri-
ſtum, nec Sanctos videtur injuria afficere: quam re-
ſolutionem colliges ex Gabr. *in* 3. *diſt*.39.*quæſt*.1.*art*.2.
concl.3. S.Antonin. *p*.2.*tit*.10.*cap*.4. latè Covar. *d*.§.1.
num.6. Azor. *inſtit.moral.p*.2.*lib*.7.*cap*.18.*quæſt*.1. Sayr.
in clavi Regia, *lib*.5.*cap*.3.*n*.15. Farin. *in praxi crimin.
p*.1.*quæſt*.20. *num*.18.*&* 62.

SUMMARIUM.

1 *Iurans per falſos Deos ſi non ſervat fidem*, *in duo-
bus peccat*, *& quia juravit per falſos Deos*, *&
quia non ſervavit fidem.*

2 *Obligationem aliquam inducere non poteſt illud,
quod non eſt.*

3 *Declaratur text. in præſenti*, & n.4.& 5.

6 *Conſcientia erronea vim obligandi habet ſub ea ratio-
ne*, *ſub qua concipitur.*

7 *Declaratur locus ille Pauli ad Romanos* 14. Omne
quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

8 *Iuramentum factum per falſos Deos obligat ad illius
obſervantiam*, *ſi ea obligatio procedat ex erronea
jurantium conſcientia*, *ſecus aliàs.*

9 *Peccatum gravius eſt jurare verum per Deum fal-
ſum*, *quàm falſum per Deum verum.*

10 *Declaratur text. in præſenti*, *ibi*, minus malum eſt
per Deos falſos veraciter jurare, quàm per
Deum verum fallaciter.

11 *Peccatum non incurrit ille*, *qui ad ſuum bonum*,
*v.g. ad confirmandam ſimplicem conventionem cum
infideli celebratam*, *ab eo juramentum petit*, *quem
ſcit per falſos Deos juraturum.*

12 *Peccato voluntario alterius uti licitum eſt unicuique
etiam privatæ perſonæ ad bonum ſuum*, *& ita pe-
tere illud*, *quod alter cum peccato eſt præſtiturus*,
tribus concurrentibus.

13 *Differentia conſtituitur inter illum*, *qui petit ab in-
fideli*, *ut juret per falſos Deos*, *& inter illum*,
qui ab eodem exigit, *ut juret ſimpliciter*, *& abſo-
lutè*, & num.14.

15 *Chriſtianis captivis coactis licitum eſt contra Chri-
ſtianos remigare.*

16 *Peccatum committit ille*, *qui petit à malefico*, *ut
utatur maleficio ſuo ad tollendum aliud*, *vel à ſe*,
vel ab alio, *quamvis maleficus eſſet paratiſſimus ad
artem illam exercendam*, *cùm directè conſentiat in
peccato malefici.*

17 *Maleficus ſi poſſet abſque novo maleficio diſſolvere
prius maleficium*, *licitè peti poteſt in particulari*,
ut modo licito, *& ſine uſu pacti cum dæmone illud
deſtruat.*

Cap. Movet XVI.

Auguſtinus ad Publicolam *epiſt*. 154. relatus *in* 1
hoc text. ait, quod jurans per falſos Deos, ſi non
ſervat fidem, in duobus peccat, & quia juravit per
falſos Deus, & quia fidem non ſervavit, ſed ſi ſerva-
vit fidem, laudabile eſt: ita colligunt Doctores com-
muniter, ut conſtat ex infrà citandis.

Verùm obſtat maximè, quia juramentum per fal- 2
ſos Deus factum, nec verum, nec proprium eſt ju-
ramentum, cùm ſubſtantia juramenti conſiſtat in
actuali, ſeu virtuali Dei in teſtem invocatione, quæ
quidem in juramento per falſos Deos invocatio non
datur in hoc caſu, quia non verus, ſed falſus Deus in
teſtem invocatur: igitur verè, & propriè non poteſt
dici juramentum, ac proinde illud quod non eſt, non
poteſt aliquam obligationem inducere, arg. *l.ejus qui*,
ad fin. verſ. quoniam, *ff. ſi certum petatur*, cum aliis cita-
tis ab Ant.Gom. *tom*.1. *var. cap*.1.*n*.6. *&* 9. Corrobo-
ratur hæc difficultas, quia obligatio juramenti prove-
nit ex virtute Religionis, qua Deum veneramur, re-
cognoſcendo illum eſſe ſummam veritatem, & ſum-
mam juſtitiam, & inſuper noſtrorum cordium ſcruta-
torem, quod quidem ſolùm convenit vero Deo; *cap.
erubeſcant*, ibi, *ſecretorum Deus cognitor*, 32. *diſt*. inſuper
profitemur illum habere perfectam omnium rerum
cognitionem, juramentum autem per falſos Deos ni-
hil habet à vera Religione, ut patet. Igitur, &c.

Quare Turrecrem. *hic*, *art*. 1. & S.Antonin. *p*. 2. 3
tit.10. *cap*.14. *in princ*. aiunt prædictum juramentum
obligare ratione fœderis, & pacti, ac fidei humanæ,
juxta *cap. qualiter*, *de pactis*, *l*. 1. *ff. illo tit*. *l*.1. *ff. de
conſtit. pecun*. & ita ſic jurantem non manere obliga-
tum ad promiſſum adimplendum ratione juramenti,
ſed tantùm ratione fidei, & promiſſionis humanæ, quo
pacto intelligendum putant text. *in præſenti*. Verùm
hujuſmodi intellectus nullo modo eſt admittendus,
ſed repugnat hic text. ſi enim in eo jurans per falſos
Deus aliquid facere, non peccaret ratione juramenti
non adimplendo promiſſum, ſed tantùm ratione
violatæ fidei humanæ, fruſtra ibi poſtularetur jura-
mentum ab infideli, imò peccaret qui illud poſtu-
laret, quia ſine fructu offerret alteri occaſionem
peccandi: quod autem tale juramentum ab infideli
petens non peccet, probat hic text. igitur cùm pec-
cat non ſervando promiſſum, non ſolùm peccat pec-
cato promiſſionis humanæ violatæ, ſed etiam pec-

cato perjurii, & ita hoc fundamento opinionem
Turrecrem. & S.Antonini optimè convincit Soarez *de
Relig.tom.2. tract.de juram.lib.2.cap.5.n.5.ad fin.*

4 Idcò noſtri Canoniſtæ, prout ſunt Innoc. Abb.
*num.*13. & alii *in cap.etſi Chriſtus, de jurejurand.* in ea
ſunt ſententia, ut exiſtiment juramentum per falſos
Deos obligare, quia illud eſt verum, & proprium in
ſua ſubſtantia juramentum, ſufficit namque ut ſit ta-
le, quod verè procedat ex intentione jurandi, quam-
vis ex errore illa intentio applicetur ad falſum Deum.
Verumtamen hæc ſententia omninò eſt explodenda,
confunditur enim apertè ex iis, quæ ſuprà notavi-
mus; nam ubi verus Deus in teſtem non invocatur,
nec veritas infallibilis interponitur, non poteſt ve-
rum, & proprium conſiſtere juramentum.

5 Rejectis igitur his, atque aliis reſolutionibus di-
cendum nobis eſt cum Sot. *de Iuſtit.lib.*8.*quaſt.*2.*art.*3.
Covar. *in cap.quamvis pactum, p.*1.§.1.*num.*10. *verſ.ego
ſanè*, Sayr. *in clavi Regia, lib.*5.*cap.*3.*n.*21.*& cap.*6.*n.*1.
Soar. *d.cap.*5.*n.*6. noviſſimè Joan.de Valboa *in annuis
Academicis prælectionibus Salmanticenſ. ad cap.* 26. *de
jurejur. num.*6. quod ſcilicet quamvis juramentum per
falſos Deos re ipſa, & vi ſua nullam producat obli-
gationem, obligat tamen ipſum jurantem ex con-
ſcientia erronea, quatenus ſcilicet exiſtimavit ſe per
verum Deum juraſſe, & ita reſpectu talis conſcientiæ
tenetur adimplere promiſſum: quod ſi non fecerit,
peccabit peccato perjurii, juxta text. *in præſenti*, ſic
aliàs intelligendum, cujus rei illa eſt ratio, quia con-
6 ſcientia erronea vim obligandi habet ſub ea ratione,
ſub qua concipitur, de quo Henriq. *quodlib.* 1. *art.*8.
Alex.de Ales *p.*2.*q.*120. *membr.*3.*art.*1. S.Thom. 1. 2.
*quaſt.*19.*art.*4.*&* 5. *& quodlib.*3.*art.*26.*&* 27. Sylveſt.
& Summiſtæ *verbo conſcientia.* S. Antonin. *p.* 5. *tit.*3.
*cap.*10.§.4. Sayr. *in clavi Regia*, lib.1. *cap.*4. *à num.*3.
adeò ut dicat Cujac. *in ſum. verbo conſcientia*, quod
in tantum obligat conſcientia erronea, ut ſi conſcien-
tia alicujus dictaret eſſe peccatum mortale conſpue-
re in Eccleſia, & tamen contra perſeverantem talem
conſcientiam conſpueret, peccaret mortaliter, quia
quantum in ſe fuit formaliter in peccatum conſenſit.
Navar. *in man. prælud.* 9. *num.*9. *& cap.*25. *num.* 280.
atque ſecundum hunc ſenſum explicandus eſt locus
7 Pauli ad Roman. 14. *Omne quod non eſt ex fide pecca-
tum eſt*, de quo *in cap. ult. ubi gloſſ.* 1. *de præſcript.*
quaſi dicat, omne id, quod non eſt ex conſcientia,
ſive ſecundùm conſcientiam, & ita contra illam,
eſſe peccatum, non tamen ubi conſcientia recta eſt,
& vera, ſed etiamſi falſa ſit, & erronea, vel deni-
que dubia, ut declarat Pont. *in cap. litteras* 13. *verſ.
porrò*, ibi, *quoniam omne, &c. de reſtit. ſpol. cap. per
tuas* 36. *de ſimon.cap. inquiſitioni* 44. *verſ.in ſecundo, de
ſentent.excomm.cap.omnes*, §.*illud*,28.*quaſt.*1. reſolvunt
D.Thom. & cæteri modò citati. In hoc autem jura-
mento intervenit conſcientia erronea, qua illud pu-
tatur verum, & validum juramentum pertinens ad
honorem Dei putati veri, & ad Religionem putatam
veram: ergo rectè ſequitur talem conſcientiam dicta-
re hujuſmodi juramentum obligare, & per conſe-
quens obligat ex erronea conſcientia, & perjurium
ſi non verè, & propriè, ſaltem quoad illorum opi-
nionem contrahitur, ſecundùm *ſuprà* citatos. Sic ſa-
nè dum S.Thom.2.2. *q.*98. *art.*1. *ad* 1. vocat illud ju-
ramentum perverſum, non exiſtimat eſſe verum ju-
ramentum, ſed tantùm putativum: item dum Theo-
logi ſupponunt *in* 3. *diſt.*39. ubi Bonavent.*art.*1. *q.*3.
Innoc. Abb. & alii *in d. cap. etſi Chriſtus, de jurejur.*
Selv. *de jurejur. p.*1.*q.ult.* Alex. *in l.*3 §.*jurari, ff.de ju-
8 rejur.*Sylveſt.*verbo juramentum* 4. *quaſt.*4. juramentum
factum per falſos Deos obligare ad illius obſervan-
tiam, bene dicunt ſi intelligunt eam obligationem
procedere ex erronea jurantium conſcientia, ſecus
aliàs, ſecundùm ſupradicta.

Minus malum eſt per Deos falſos veraciter jurare, 9
quàm per Deum verum fallaciter.] Imò communis
Doctorum opinio unanimiter aſſerit gravius pecca-
tum eſſe jurare verum per Deum falſum, quàm falſum
per verum Deum, cùm enim juramentum præſtitum
per falſos Deos pertineat ad idololatriam, & blaſ-
phemiam, ut *ſuprà* diximus, & juramentum falſum
per Deum verum importet perjurium, ſequitur illud
hoc gravius eſſe, quia idololatria opponitur confeſ-
ſioni fidei, quæ eſt fundamentum totius Chriſtiani-
tatis, & uti talis refragatur primo Decalogi præ-
cepto, cùm tamen perjurium ſit contra ſecundum;
peccatum autem, quod opponitur primo præcepto,
gravius eſt illo, quod adverſatur ſecundo, ſicuti tra-
dunt Sayr. *in clavi Regia, lib.*4.*cap.*4. *num.*9. & Soar.
*d. tract. de jurament. lib.*3. *cap.* 3. *num.* 10. Quibus &
aliis fundamentis hanc ſententiam tenet Sotus *de ca-
vendo juramentorum abuſu, p.*3. *cap.*6. *&* lib. 8. *de Iu-
ſtit. quaſt.*2. *art.* 3. Cov. *in cap. quamvis pactum, p.*1.
§.10.*in fine, verſ. his omnibus*, & alii, quos refert, &
ſequitur Sayr. *in clavi Regia, lib.*5.*cap.*3. *num.* 17. &
Soar. *d.cap.*3. *num.*6.

Ad præcitata verò verba hujus text. omiſſis variis 10
ſolutionibus, quas tradit Soar. *de Relig. tom.*1. *tract.*3.
*lib.*1.*cap.*6. *n.*13.*& ſeq.* reſpondetur S. Auguſtinum *ibi*
ſolùm conſideraſſe peccatum perjurii, quod quidem
datur in juramento falſo per verum Deum; non au-
tem datur in juramento vero per falſum Deum, juxta
D.Thom. 2.2. *quaſt.*68. *art.*1.*ad* 2. Sot. & Covar. *ubi
ſuprà*, & hoc reſpectu minus malum eſt jurare ve-
rum per Deum falſum, quàm falſum per Deum ve-
rum; quatenus verò tale juramentum per falſos Deos
includit crimen idololatriæ, gravius peccatum eſt ju-
rare verum per falſos Deos, quàm falſum per Deum
verum, juxta ſupradicta, quod non eſt dicendum
Auguſtinum negaſſe, ita ex ſententia ſupradictorum
reſpondet, & illum defendit Sayr. *d. cap.*3. *num.* 18.
& Soar. *d. num.*6.

Ac per hoc qui utitur fide illius, &c. Notatur ad 11
hoc, quod non peccat ille, qui ad ſuum bonum,
v.g. ad confirmandam ſimplicem conventionem cum
infideli celebratam, vel ob aliam ſimilem cauſam ab
illo juramentum petit, quem ſcit per falſos Deos ju-
raturum, ut per D.Thom.2.2. *q.*78.*art.*4.*& q.*98.*art.*..
Alex. de Ales *p.*3.*quaſt.*31. *memb.*2. *art.*6.§.2. Sylveſt.
*d.quaſt.*8. Sot. *lib.*8. *de Iuſtit.q.*2. *art.*3. Cov. *d.*§.1.*n.*6.
& 10. Nav. *in cap.* 1. §.*ſacerdos, à n.*6.*de pœnit. diſt.*6.
poſt alios, quos refert, & ſequitur Sayr. *in clavi
Regia, lib.*3.*cap.*3.*n.*16. latè Soarez *d.lib.*3.*cap.*13. Ex
eo, quia licitum eſt unicuique etiam privatæ per-
ſonæ uti peccato voluntario alterius ad bonum ſuum,
& ita petere illud, quod alter cum peccato eſt præ-
ſtiturus, dummodò tamen tria concurrant requiſi-
ta. Primum quod petat licitum. Secundum quod pe-
tat ab eo, qui ſine peccato illud præſtare poteſt. Ter-
tium quod ipſa præſtatio etſi cum peccato fiat, ad
aliquod bonum petentis ordinetur. Colligitur hæc
doctrina in effectu à D.Thom. *quaſt.* 98. *art.* 4. *ad* 4.
Sot. *d.quaſt.*2. *art.*4. & cæteris *ſuprà* citatis. Planè iſta
tria requiſita concurrunt in juramento, de quo agi-
mus: in primis circa primum conſtat illum, qui ab
alio petit ut juret, & pactum, ſeu conventionem
celebratam juramento confirmet, petere rem lici-
tam, & honeſtam, ut conſtat; neque enim qui pe-
tit juramentum, petit ut juret per falſos Deos, tunc
namque rem intrinſecè malam exigeret, ſed tantùm
petit, ut juret. Secundum item intervenit in hoc
jura

juramento, quia infidelis poterat, imò tenebatur, per
verum Deum jurare, & ſic ſi per falſos Deos jurat,
culpa eſt ipſius jurantis, non autem juramentum exi-
gentis, quia is, qui exigit, id petit, quod alter, ſi vel-
ler, facere poterat licitè, & ſine peccato. Tertium
tandem etiam in præſenti datur, quia maximè inter-
eſt juramentum exigenti, fidem ſibi datam aliquo re-
ligionis vinculo vero, ſeu putativo confirmari. Cùm
igitur prædicta requiſita in hoc juramento interve-
niant, rectè ſequitur illud licitè exigi poſſe ab infideli
per falſos Deos jaraturo, juxta text. *in præſenti*,
quem ſic interpretantur Doctores *ſuprà* citati. Idem
etiam confirmari poteſt exemplo Jacob, prout legitur
Gen. 31. qui petiit à Laban ſocero ſuo homine ido-
lolatra, ut fœdus quod cum illo pepigerat, juramento
firmaret: alia exempla ex ſacra pagina ſumpta vide
per Soar. *d.cap.*13. *num.*3.

13 Non obſtat quod petens ab alio, ut faciat id, quod
ſine peccato facere non poteſt, conſentit iniquitati
alterius, inducendo illum ad peccatum, ex reg. *quod
agentes, & conſentientes*, &c. habetur *in cap.*1. *de offic.
deleg.* inſuper incurrit peccatum ſcandali, quia præ-
bet alteri occaſionem ruinæ ſpiritualis: planè jura-
mentum per falſos Deos eſt intrinſecè malum, & ſic
jurans idulolatriæ peccatum incurrit; quia responde-
tur diſtinguendo inter illum, qui petit ab infideli, ut
juret per falſos Deos, & inter illum, qui ab eodem
exigit, ut juret ſimpliciter, & abſolutè: priori caſu
grave peccatum incurrit ſic petendo, cùm tunc alte-
rum inducat ad peccandum, ac per conſequens illius
peccato cooperatur: nec dicas hunc infidelem eſſe
paratiſſimum ad jurandum per falſos Deos, quinimò
nullo modo debet jurare, quamvis ab eo id enixis
precibus poſtuletur: igitur videtur eſſe peccatum pe-
tere ab eo, ut juret per falſos Deos, eſſe intrinſecè
malum, ac proinde nullo caſu licitum eſſe illud pe-
tere ſub ea forma etiam à paratiſſimo ſic jurare, cùm
ex parte petentis nulla omnino debeat dari peccandi
occaſio. Sic aliàs, qui ab uſurario etiam paratiſſimo,
& qui aliter nollet mutuare, peteret ſub uſuris, di-
cens: Mutua mihi ſub uſuris, vel aliter eundem in-
duceret ad uſuras, peccaret tanquam conſentiens, &
participans peccato illius, ut ad hoc propoſitum re-
ſolvit D.Thom. & *ibi* Caiet. *d.quæſt.*78.*art.*4. Conrad.
*de contract. quæſt.*47. *verſ. tertia concluſio*, Cov. *d.*§.1.
*num.*10. Sot. *de Inſtit.lib.*6. *quæſt.*1.*art.*5. Nav. *in man.
cap.*14.*n.*39 adeo ut nec ad redimendam vitam captivi
liceat petere mutuum ſub hac forma, vel aliter in-
ducere uſurarium etiam paratiſſimum, idque propter
prædictam peccandi occaſionem, quam ei præbet
mutuatarius, juxta textum ſecundùm verum intelle-
ctum *in cap.ſuper eo, de uſuris.*

14 In poſteriori verò caſu licitè petitur juramentum
ab infideli, quia petens nulla ratione intendit, ut per
falſos Deos juret, ſed tantùm vult, ut pactum jura-
mento confirmet, quod quidem licitum eſt, habent
enim jus contrahentes ad petendum, ut pacta jura-
mento firmentur, & ita ſic petendo, peccato infide-
lis per falſos Deos jurantis non conſentiunt, juxta
noſtrum *cap. movet:* quod ſi dixeris petentem jura-
mentum aliqualem occaſionem peccandi præbere in-
fideli, dum ab eo exigit juramentum, ſi enim illud
non exegiſſet, non juraret per falſosDeos, & ſic
non peccaret: reſpondebitur ex actu petitionis jura-
menti pro ſe non ſequi ruinam ſpiritualem infidelis,
qui potuit non jurare per falſos Deos, & ita ſcanda-
lum magis accipitur ex malitia ejuſdem, quàm detur
ab eo, qui petit, cùm rei licitæ operam indulgeat, on-
de qualiſqualis occaſio non data, ſed accepta meritò
eſt contemnenda, *reg. qui ſcandalizaverit, in antiq.* & in
ſpecie comprobant D.Thom. & cæteri ſupracitati. Sic
aliàs licitè ad redimendam propriam vexationem da-
tur pecunia eam illicitè extorquenti, *cap. dilectus* 28.
de ſimon. Sic etiam ob eandem cauſam licitum debet 15
cenſeri Chriſtianis captivis coactis contra Chriſtia-
nos remigare, ex *reg. l. is damnum* 130. *ibi, ejus verò
nulla culpa, ff. de reg. jur. cap. quod culpatur, in fine,* 23.
quæſt. 1. quicquid dicat Nav. *in cap. ita quorundam,
not.*11. *de Iude.* Sic tandem licitè uſuræ ſolvuntur exi-
genti eas cum peccato, *cap. debitores, de jurejur.*

Nec obſtat quod peccat ille, qui petit à malefico, 16
ut utatur maleficio ſuo ad tollendum aliud, vel a ſe,
vel ab alio, quamvis maleficus eſſet paratiſſimus ad
artem illam exercendam, cùm directò conſentiat in
peccato malefici, ſicuti docent D.Thom. *in* 4. *diſt.*34.
*quæſt.*1. *art.*3. Caſt. *lib.* 1. *de juſta hæret. punit. cap.*15.
Covar. *in d.cap. quamvis pactum, p.*1.§.1. *num.*10. Sayr.
*in clavi Regia, lib.*4.*cap.*6.*à n.*26. Soar. *de Relig. tom.*1.
*tract.*3.*lib.*2.*cap.*18. quia reſpondetur negando ſimili-
tudinem inter petentem à malefico, ut utatur malefi-
cio ſuo, etiam ad bonum petentis, & inter petentem
juramentum ab infideli, etenim priori caſu petitur
id, quod ſine peccato mortali nullo pacto poteſt
præſtari, nempe ut maleficus utatur maleficio ſuo:
unde neceſſariò dicendum eſt, petentem peccare, dum
inducit alterum ad peccandum: nec petens excu-
ſabitur, quòd maleficus erat paratiſſimus ad malefi-
cium operandum ad cujoſcumque petitionem, quia
etſi paratus eſſet, nullatenus tamen hoc particulare
maleficium fuiſſet operatus, niſi ab eo peteretur:
unde evidenter apparet, talem petitionem cauſam
fuiſſe proximam, ut maleficus illud maleficium in
ſpecie committeret. Juvat quia qui petit à meretrice
parata ad cujuſcumque inſtantiam, peccat; quam-
vis enim illa parata eſſet, non tamen hunc actum
meretricium in particulari commiſiſſet, niſi ab illo
inducta fuiſſet: qui actus cùm ſit de ſe malus, ſicut
actus maleficii, nec aliquo caſu licitus fieri poſſit,
ſequitur nunquam licitum eſſe ad illum inducere,
quod ſecus eſt in juramento poſtulato ab infideli,
quod ille ſi voluerit poteſt, imò tenetur, recogno-
ſcendo verum Deum, juramentum per illum præſta-
re, & ſic petitur illud, quod ſine peccato præſtari
poteſt, ut optimè expendunt Covar. Sayr. & Soar.
locis proximè citatis. Unde ſi conſtet maleficum opti- 17
mè poſſe abſque novo maleficio diſſolvere prius ma-
leficium, licitè ab eo peti poteſt in particulari, ut
modo licito, & ſine uſu pacti cum dæmone, illud
deſtruat, quia talis petitio non eſt inductio ad opera
magiæ exercenda: quo fit, ut ſi quis ſciret malefi-
cium factum conſiſtere in laqueo tali loco alligato,
licitum eſſet rogare maleficum, ut illam ligaturam
ſolvat, ſicut etiam licitum eſt eundem rogare, etiam
ei data pecunia, ut illas ligaturas, quas fortè habet
ſepultas, ſuſpenſas, & occultè conſervatas, inde di-
moveat, quia hîc nullà intervenit opera diabolica,
ſed humana tantùm actio, quam quilibet alius effice-
re poſſet, ſi ſciret ubi eſſent illæ ligaturæ: ita Nav.
*in man.cap.*11. *num.*19. Sot. Sylveſt. & alii, quos refe-
runt, & ſequuntur Sayr. *d.lib.*5.*cap.*6.*num.*27. & Soar.
*d.cap.*18. *num.*9.

Quæstio II.

SUMMARIUM.

1 *Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod jurat, in foro conſcientiæ nullam obligationem contrahit.*

2 *Verba*

2 *Verba non aliter ſuam habent efficaciam, niſi in quantum ſunt ſigna mentis.*

3 *Verba apta ad matrimonium ſi quis proferat, ſi tamen in rei veritate nullum habuit animum contrahendi, nullum in rei veritate datur Matrimonium.*

4 *Declarator text.* in cap. majores, §. item quæritur, de Baptiſmo.

5 *Iurans fictè, & cum dolo, licèt non teneatur ex vi juramenti in foro conſcientia, tenetur tamen ratione ſcandali vitandi, quod poſſet oriri, ſi juramentum non ſervet.*

6 *Iurans fictè ſine animo non jurandi, peccatum mortale committit, cùm pernicioſo utatur mendacio.*

7 *Iurans per metum gravem ſe aliquid daturum, ſi nullam habuit jurandi intentionem, peccat mortaliter.*

8 *Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod jurat, in foro exteriori cogendus eſt adimplere quod ſic juravit.*

9 *Iuramento uniuſcujuſque ſtatur in dependentibus ab animo, quando juris præſumptio adeſt contra eum, de cujus animo agitur.*

10 *Iurans ſe aliquid facturum, vel daturum cum animo & intentione jurandi, abſque animo tamen promittendi, & ſe obligandi, non ſolùm in foro exteriori, verùm etiam in interiori manebit obligatus, ſed peccatum mortale committit, ut num. 11.*

Cap. In dolo I.

1 IN hoc text. ſedet materia fictè jurantis, cum dolo ſcilicet fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod jurat, illum enim in foro conſcientiæ nullam obligationem contrahere probant D. Thom. & *ibi* latè Caiet. 2. 2. *quæſt. 89. art. 7. ad* 4. Sot. *lib. 8. de Iuſtit. quæſt. 1. art. 7. in reſp. ad* 4. Greg. de Valent. *tom. 3. diſp. 6. quæſt. 7. punct. 4. §. quarto modo.* Cov. *in cap. quamvis pactum, p. 1. §. 5. num. 2.* Fr. Ludov. *in inſtruct. conſcient. p. 1. cap. 42. prope finem,* Sayr. *in clavi Regia, lib. 5. cap. 9. num. 9.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 2. quæſt. 3. num. 5. in prima propoſit.* Joan. Valer. *de differ. inter utrumque forum, verbo juramentum, differ. 10. verſ. in foro verò conſcientia.* Ratio eſt, quia juramentum definitur ut ſit Dei in teſtem invocatio: at prædicta invocatio non poteſt fieri ſine conſenſu, ex reg. *l. 3. ff. de rebus dub. cap. intelligentia, de verb. ſignif.* & inſuper verba non aliter ſuam habent efficaciam, niſi
2 in quantum ſunt ſigna mentis, *l. Labeo, §. idem Tubero, ff. de ſupellect. leg. l. 1. §. Divus, ff. ad leg. Cornel. de ſicar.* Rot. *deciſ. 130. num. 3. p. 1. recent.* cum aliis per me adductis *ad reg. ult. de regul. jur. lib. 6.* Igitur ſi ſine conſenſu verba proferantur tanquam ficta, & nugatoria, non ſufficiunt ad conſtituendum in rei veritate juramentum.

Sic aliàs quamvis aliquis proferat verba apta ad
3 matrimonium, ſi tamen in rei veritate nullum habuit animum contrahendi, nullum in rei veritate datur matrimonium, ut probat text. *in cap. tua 26. de Sponſalib.* & idem dicendum eſt ſupradicta ratione in omnibus aliis obligationibus, ut ſcilicet in rei veritate illæ non obſtringant, ſi voluntas obligandi deficit, ex reg. *l. 1. & 3. ff. de action. & oblig.*

Non obſtat text. *in cap. majores, §. item quæritur,*
4 *verſ. propter quod*, ibi, *ſicut is, qui fictè ad Baptiſmum accedit*, &c. *de Baptiſmo*, ubi apertè ait Pontifex quod ſuſcipiens fictè Baptiſmi Sacramentum, jure baptizatus eſt cogendus ad obſervantiam fidei Chriſtianæ, cùm tamen is, qui ſic fictè ad Baptiſmum acceſſit, nullam voluntatem habuerit ſuſcipiendi illum, quia reſpondetur veriſſimum quidem eſſe quod ad Baptiſmi validitatem eſt omninò neceſſaria voluntas vera, vel interpretativa, ex *d. §. item quæritur, verſ. ille verò*, nec dictus §. *item quæritur*, in præcitatis verbis, ibi, *ſicut & is*, &c. oppoſitum docet, etenim ibi baptizatus acceſſit ad Sacramentum baptiſmi fingens ſe credere in tali Sacramento, cùm tamen in rei veritate non crederet; non autem finxit ſe velle baptizari, quia à parte rei volebat ille aqua aſpergi, credens inibi nullum dari Sacramentum, & ita fictio ibi non ad voluntatem baptizandi, ſed ſolùm ad fidem Sacramenti, quam ille ore profitebatur, corde tamen negabat, eſſet referenda.

Intellige tamen primò, quod quamvis ſic jurans 5
non teneatur ex vi juramenti in foro conſcientiæ adimplere quod juravit, tenetur tamen ratione ſcandali vitandi, quod poſſet oriri ſi juramentum non ſervet, arg. *cap. 2. de reſcript.* quo fit, ut ſi quis in publico, & ſolemniter juraverit, quamvis fictè, ſe aliquid facturum, ſi perſuadere non poſſit ſe non verè juraſſe, tenetur ratione ſcandali ſub peccato mortali juramentum ſervare: item ex alio capite, nempe ratione doloſæ deceptionis, tenebitur juramentum ſervare, v. g. ſi quis mulieri juret ſe eam in conjugem acceptururum, abſque animo tamen jurandi, & ſequitur copula, tenebitur tali promiſſioni ſtare non ex vi juramenti, ſed ex lege juſtitiæ, ut reſolvunt Sot. Fr. Ludov. & Sayr. *citatis locis*, prædictis verò ceſſantibus jurans abſque animo jurandi poteſt ſine peccato non adimplere, quod finxit ſe jurare.

Intellige ſecundò ſic fictè jurantem ſine animo 6
non jurandi, peccatum mortale committere, cùm pernicioſo utatur mendacio in grave diſpendium actionum humanarum, ad quarum confirmationem ſunt inventa juramenta, & ideò ſi is, à quo juramentum exigitur ad alicujus actus confirmationem, non habet animum jurandi, publicæ utilitati, & humanis commerciis illudit, deinde divinam Majeſtatem offendit, quippe qui actu exteriori divinum invocat teſtimonium, actu verò interiori à prædicta invocatione diſſentit, quod nihil aliud eſt, quàm quædam divini numinis illuſio, quæ omnia colliguntur ex Caiet. *d. art. 7.* Cov. *d. num. 2.* Fr. Emman. *in ſum. p. 1. cap. 192. concl. 4.* Sayr. *d. c. 6. n. 11.* & idem peccatum dicendum 7
eſt illum contrahere, qui per metum gravem jurat ſe aliquid daturum, nullam tamen habuit jurandi intentionem, neque enim ob quemcunque metum poteſt quis illudere Deo, invocando ejus teſtimonium verbis exterioribus, non tamen mente, & ita etiam manifeſtè mentitur, quod nullo caſu licitum eſt, *cap. ſuper eo, de uſur.* quam ſententiam tenuerunt Caiet. Covar. & Fr. Emman. *dictis locis*, licet diſtinguant plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *d. num. 11.*

Intellige tertiò principalem reſolutionem procede- 8
re in foro conſcientiæ, ut innuimus, non ſic in foro exteriori, ſed præſumitur in dubio animum habuiſſe jurandi, ne ſcilicet aliàs in eo peccatum præſumatur, contra reg. *l. meritò, ff. pro ſocio*, cum ſimilibus, & ideò ratione juramenti cogendus eſt adimplere quod juravit, quod in omnibus actibus humanis, qui à contrahentium conſenſu pendent, dicendum eſt, & is qui actum intervenientibus neceſſariis requiſitis celebravit, non erit poſtea audiendus ſi dicat, & cum juramento aſſerat, ſe tali actui nullatenus conſenſiſſe in ſua mente, nec habuiſſe animum talem actum faciendi, aliàs enim nullus contractus humanus in foro exteriori tutus eſſet, quod probant in muliere profitente, & poſtea jurante ſe fictè velum aſſumpſiſſe, *in cap. vidua, de Regularib. & in cap. qui interrogaſti, 27. diſt.*

diſt. quod idem probatur *in cap. humanæ aures*, 22. *quæſt.* 5. & patet ex illo Regum 16. *Homo videt ea quæ apparent, Deus autem intuetur cor:* faciunt quæ Cov. *de ſponſal. p.1.cap.4.§.2.num.2.& 9.* quare ita ſuſtinent Bonavent. *in 3. diſt.39.art.3.q.1.* & dicit id neminem inficiari Paul. Comirol. *reſponſ.moral. lib.2.q.3. num.5.in prima propoſ.* quem refert Joan. Valer. *d.verbo juramentum, differ.10.num.1.*

9 Non obſtat quod in dependentibus ab animo ſtatur juramento uniuſcujuſque, gloſſ. *verbo non probatur, ad finem*, ibi, *ſed qualiter*, &c. *in cap. propoſuiſti*, 82. *diſtinct.* cum aliis per Abb. *in cap.2.n.9.de conſtit.*Cov. *pract.cap.32.num.7.* Antom. Gom. *tom.2.var. cap.3. à num.26.* Hippol. *in rub. de probat. à num.122.* Valaſc. *de jure emphyt. quæſt.7.num.26.* quia reſpondetur hanc doctrinam procedere quando juris præſumptio adeſt contra eum, de cujus animo agitur, ut ſtatim explicat gloſſ. *ibi*, & communis *in d.cap.propoſuit*, ſequitur Jaſ. *in §. ſed iſte quidem, corol. 27. Inſtit. de actionib.* Alciat. *de præſumpt. reg.3. præſ.16.num.2.* Menoch. *de arbitr. caſu 186. num.2.* Conſtat autem quod quando aliquis facit aliquem actum exteriorem, præſumimus quod etiam illum fecit in mente ſua, ne ſcilicet in eo illuſionem, & ita peccatum præſumamus, juxta *ſuprà* reſoluta. Nec item obſtat *cap.1. de iis quæ vi*, ubi mulier non cogitur redire ad monaſterium, eo quòd ſimulatè, & fictè profeſſionem fecit, quia ille text. procedit in muliere per metum profitente, quem apertè probavit, ut patet ex ſerie ejuſdem text. illa mulier proteſtata eſt ſe non habere animum, neque intentionem profitendi, quinimò ſi id faceret, ſe metu coactam facere, quæ quidem proteſtatio in omnibus actionibus adeò utilis eſt, ut onus probandi contrarium in adverſarium rejiciat, ex doctrina gloſſ. *verbo non timore*, ibi, *ſed qui hoc allegat*, &c. ubi Abbas *num.20.in d.cap.1.*

10 Ex quibus colligitur longè aliter dicendum in eo, qui jurat ſe aliquid facturum, vel daturum cum animo, & intentione jurandi, abſque animo tamen profitendi, & ſe obligandi; is enim non ſolùm in foro exteriori, verum etiam in interiori manebit obligatus ratione juramenti ad promiſſa adimplenda, ut meritò reſolvunt Caiet. 2. 2. *quæſt.89. art.7.in reſponſ. ad 4.* Sot. *lib.8. de Inſtit. quæſt.1. art.7.in reſponſ. ad 4.* Covar. *in cap. quamvis pactum, p.1. §. 5. num. 2.* Fr. Emm. *in ſum. p.1. cap.192. concl.4.* Petr. de Aragon. Greg. de Valent. & alii, quos refert, & ſequitur Sayr. *d. lib.5. cap.6. num.8. verſ. alii verò.* Ratio eſt, quia iſte juravit ſe aliquid facturum, vel daturum, & habuit intentionem jurandi, ut ſupponimus: ergo ex hoc juramento manet obligatus ad faciendum, vel dandum. Quod ſi replicetur, non habuiſſe animum promittendi, nec intentionem ſe obligandi, ac proinde ſine ſuo conſenſu non potuit obligari in foro conſcientiæ, ex *cap. humanæ aures*, ibi, *digna verò judicia, &c. 22. quæſt. 5.* in quo conſiſtit fundamentum Bonav. Richard. Gabr. Scot. & aliorum contrarium aſſerentium, reſpondebitur quod eo ipſo quod voluit jurare, voluit quoque neceſſariò promittere, & ſe obligare ratione juramenti, quia ex juramento, ſi materia ſit licita, ſtatim oritur quædam obligatio illud ſervandi, quæ eſt effectus naturalis, & intrinſecus illius, ſicut ignis calefacere, & ita non poteſt, quamvis vellet, animum jurandi ſeparare ab obligatione adimplendi promiſſum, quinimò ſub animo jurandi neceſſariò includitur obligatio ex ipſo juramento procedens ad eius obſervantiam; ſufficit enim cauſam eſſe volitam, quanquam effectus virtualiter volitus ſit. Non obſtat quod juramentum non extenditur ad incogitata, ex gloſſ. recepta *in cap. penult. de jurejurando*, quia reſpondetur hoc non procedere in incogitatis, quæ veniunt in conſequentiam juramenti, quia hæc potius cogitata, quàm incogitata dicuntur, arg. *l. Imperatores, ff. de jure fiſci:* quæ omnia ex ſupradicta ratione ſecundùm præcitatos, procedunt etiam in jurante per dolum, aut metum.

Intellige autem prædicto modo iurantem cum animo iurandi, non tamen ſe obligandi, nec promittendi, peccatum mortale committere, cuius rei ratio eſt, quia ſic iurans efficit falſam veritatem exteriorem, quam iuramento confirmat, & quantum in ipſo eſt, Deum fallacem facit, qui enim iurat ſe aliquid facturum, virtualiter promittit, & ſe obligat ad faciendum, quinimò illam profeſſionem iuramento confirmat, unde cùm iuret ſe facturum, & non habeat animum promittendi, nec ſe obligandi, iam iurat falſum, ex ſupradictis, & notat Sayr. *d. cap.6. num. 7.* in quibus terminis intelligi debet text. *in præſenti.* 11

Cap. Animadvertendum II.

Hieronymus.

Hieronymus *ſuper Hierem.lib.2.ad cap.4.* relatus *in hoc text.* ſic ait: *Animadvertendum eſt quod juſjurandum hos habeat comites, veritatem, judicium atque juſtitiam. Si iſta defuerint, nequaquam erit juramentum, ſed perjurium.* Cuius reſolutionis vera ut pateat intelligentia, advertere oportet, quod licèt deficiente aliquo ex prædictis tribus comitibus periurium contrahi dicatur iuxta hunc textum, vel enim falſo, vel temerariè, vel turpiter quis iurat, ac per conſequens irreverenter divinum invocat teſtimonium, ſecundùm Cov. *in cap. quamvis pactum, p.1. §.6. num.4.* Nav. *in man.cap.12. num.3.* Sayr. *in clavi Regia, lib.5. cap.4.à princ.* propriè tamen, & verè tunc verum perjurium contrahitur, quando deficit veritas, ex D.Thom.2.2. *quæſt.98. art.1.* Cov. *d.§.6. num.5.& 9.* Sayr. *d. cap.4. num. 7.* ob defectum tamen iudicii, ſeu iuſtitiæ iuramenta, & incauta, ſeu turpia, & iniqua cenſentur, *cap. ſicut 13. cap.tua nos 24.* ubi gloſſ. *de jurejurand.* & lato modo, & impropriè, & ſecundùm quid dicuntur perjuria, prout in ſpecie *cap. ſicut 27. §.1. illo tit. cap.1. verſ. neque enim, de iis quæ fiunt à majori parte capit.* cum aliis: quo fit, ut quamvis hujuſmodi iuramentum, in quo deficit veritas, indiſtinctè; & in quacunque materia, ſive magna, ſive parva peccatum ſit mortale, & directè adverſetur ſecundo præcepto Decalogi, de non aſſumendo nomen Dei in vanum, dummodo ad iurandum interveniat actio deliberata; ex D.Thom. *d.q.3.ad 2.* Navar. *d.cap.12.n.6.& 7.* Sot. *lib.8.de Iuſtit.q.2. art.3.concl.2.* Fr.Emman. *in ſum.p.2. cap.94.concl.3.* Covar. *in cap.quamvis pactum, p.1.§.1. n.4.& §.6.n.5.*poſt multos Sayr. *d.cap.4.ex n.14.uſquè ad n.31.& cap.9.n.1.& 2.* qui omnes iuxta communem Theologorum ſententiam affirmant periurium iocoſum eſſe peccatum mortale, quinimò ille, qui ex lapſu linguæ falſum iurat; dummodo tamen advertat ſe iurare, & falſum eſſe quod iurat, non excuſatur à mortali, ex D.Thom. *d.art.3.ad 2.* Nihilominus tamen iuramentum, in quo intervenit veritas; quamvis deficiat aliquis ex duobus comitibus, non ſemper eſt mortale; ſi enim deficiat iuſtitia, erit mortale ſi id, quod iuramento aſſeritur, vel promittitur, crimen ſit mortale, non ſi obſervantia huiuſmodi iuramenti, vel factum, quod iuratur, eſt peccatum mortale: idem peccatum committitur quando iuramentum præſtatur, prout in ſpecie *cap. cùm quidam, §. illi* 1

verb.

verò, de jureſjurando. Si verò id, quod juramento aſſeritur, vel promittitur, ſolùm eſt peccatum veniale, juramentum etiam ſolùm erit veniale; ſi autem deficiat neceſſitas, quamvis nullum detur mendacium, & ſimul juſtum ſit, quod juratur, erit nihilominus regulariter peccatum veniale, quia ſi id faceret in contemptum Dei, ad quem aliquando inducit frequens uſus jurandi, aut eſſet aſſuetus jurare, & ita exponeret ſe periculo pejerandi, erit peccatum mortale. Colliges hæc ex Covar. *dict. § 6. num.4. cum ſequentib.* Sayr. *dict. cap.4. à num.32.* Azor. *inſtitutionum moralium p.1. lib.11. cap.5. quæſt.1. verſ. deinde, & verſ. præterea.*

Cap. Homines III. & ſeq. *Auguſt.*

1 Auguſtinus *de verbis Apoſtoli ſermone 28. aliàs 30.* relatus *in hoc textu, & in enchirid. cap. 21.* relatus *in ſequenti textu*, de eo agit, qui jurat falſum, quod putat verum: in qua materia ſciendum eſt, quod ubi quis prævia adhibita deliberatione, & exigente neceſſitate aliquid juramento firmavit credens probabiliter verum eſſe, quod tamen à parte rei erit falſum, nullum peccatum contrahitur, quia veritas, vel falſitas juramenti non tam ex re jurata, quàm ex conſcientia, & mente jurantis attenditur; ſi tamen per contrarium nullam adhibuit diligentiam ad hoc, ut ſciret, eſſetne falſum, an verum id, quod juramento firmavit, quamvis putaret eſſe verum, ſi tamen erat falſum, peccavit mortaliter: ſi tamen aliquam adhibuit diligentiam, non tamen ſufficientem, neque eam, quam debuit adhibere, tunc venialem culpam committet. Ita reſolvunt Abbas *num.4. & ibi gloſſa penult. in cap. tua 11. de jurejurando*, Angelus *verbo perjurium, §.1.* Navar. *in man. cap.12. n.7. verſic.6.* & alii plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *in clavi Regia, lib.5. cap.4. num.28.* Soar. *de Relig. tom.2. lib.3. de juramento, cap.5. num.3. cum ſeqq.* ubi *num.2.* poſt D. Thom. Sot. Sylveſt. & alios ſubdit, quod jurans verum putans eſſe falſum, ſemper peccat mortaliter, ratione perjurii; talis enim formaliter jurat falſum, & mentitur, quia formaliter loquitur contra mentem, & inde ſumit actus malitiam.

Cap. Beatus Paulus V. *Gelaſ.*

1 An verum ſit quod Beatus Paulus Apoſtolus venerit ad Hiſpanos, diſſerunt Philip. Bergom. *in ſupplemen. chronic. in vita Claudii, lib.8. fol.126.* Vaſæ. *in chronico Hiſpaniæ, tom.1. anno Chriſti 67. fol.17.* Taraph. *de Regibus Hiſpaniæ, anno 43.* Ambroſ. de Morales *lib.9. chronic. Hiſpaniæ, cap.11.* Uſuard. *in martyrolog. die 12. Decembris*, Petrus Galeſin. *in annot. ad martyrologium, 12. Kalend. Februarii, fol. 43.* Anton. Beuter. *prima part. hiſtor. cap. 13.* Martinus Martini *lib.1. hypotypoſ. cap.13. col.65. cum ſequentibus*, Illeſc. *in hiſtoria Pontific. p.1. fol.22. col.3.* Hieronymus Roman. *de Republica Chriſtiana, lib.1. cap.3. fol.79.* Ludovicus Ponz. *in lib. excellentiarum Tarracone, cap.37.* Fr. Joan. à Ponte *de conven. utriuſque Monarch. lib.2. cap.13. pag.162.* Malvenda *de Antichriſto, lib.3. cap.6. pag.116. & ſeq. verſ. Paulum quoque*, Joan. Solorzan. *de Indiarum jure, lib.1. cap.14. num.37.* Joannes Pineda *in monarchia Eccleſ. p.3. lib.1. cap.33. §.2. pag.76.* Ferdinand. del Caſtill. *in chronica S. Dominici, p.1. lib.1. cap.1. verſ. pues tambien eſtuvo en ella*, Mariana *lib.4. hiſtor. Hiſpaniæ, cap.3.* Cardin. Baron. *tom.1. annalium Eccleſ. anno Chriſti 61. cap.3. pag.705. & in addit. ad martyrologium Roman. die Martii 22. pag.134.* Navar. *in cap. novit, de judic. notab. 2. num.3.* Soar. *de Relig. lib.2. cap.9. num.13. cum ſequentib.* optimè Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorumque Hiſpaniæ, cap.6. n.26.* ibi in hæc verba.

Poſt Beati Jacobi in Hiſpania prædicationem, illa tuba cœleſtis gentium Doctor, vas electionis Paulus Apoſtolus concionator inſignis extitit in hoc Regno: animum enim Hiſpanias adeundi patefecit *cap.15. ad Romanos*, ſcribens ad eos: *Cupiditatem autem veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quod prætereuntes videam vos, & à vobis deducar illuc, ſi vobis primum ex parte fruitus fuero.* Et iterum: *Hoc igitur cùm conſummavero, & aſſignavero eis fructum hunc per vos, proficiſcar in Hiſpaniam.* Et quanquam aliqui opinentur non perfeciſſe iter, nec applicaſſe ad Hiſpaniam, quia via cœpta, dum Romæ, ut pollicitus erat, viam agens, maneret à Nerone captus, carceri mancipatus fuit, & iter peragere non potuit, ut Gelaſius Papa, & Innocentius I. in quibuſdam decretis, *cap. Beatus, 22. quæſt. 2. cap. ſi quis neſciat, diſtinct.11.* videntur ſignificare. Nam *cap. Beatus Paulus, 22. q.2. in decreto Gratiani*, dum inquit: *Quoniam cùm ad Hiſpanos ſe promiſiſſet iturum, diſpoſitione divina majoribus occupatus cauſis implere non potuit.* Non enim Gelaſius negat aliquando ad Hiſpaniam perveniſſe Paulum, ſed tunc cum promiſit, ſtatim non valuit adimplere propter ærumnas, quas à Judæis Hieroſolymis, & Romæ à Nerone paſſus eſt, & rectè advertit Card. Baron. *1. tomo Annalium, anno 61.* Innocentius autem I. *cap. quiſquis neſciat, diſt. 11.* dum ait: *Præſertim cùm ſit manifeſtum in omnem Italiam, & Galliam, Hiſpaniam, & Africam, atque Siciliam, Inſulaſque interjacentes, nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus, aut ſucceſſores ejus conſtituerunt.* Hæc Innocentius, quæ vera quidem, & certa ſunt, non tamen inde ſequitur, quod ſolus Petrus in Occidente prædicavit, quia ab eo miſſi prædicarunt, & inſtituerunt Eccleſias, ut ipſe *ibidem* apertè ſcribit, ſed Paulus, & Jacobus, qui Hiſpanias adierunt, à Petro ut capite Eccleſiæ, & Pontifice univerſali miſſi fuerunt, & ejus auctoritate Eccleſias inſtituerunt, & ita Innocentius non repugnat ſententiæ, quod Paulus ad Hiſpanos pervenerit, ſed ſolùm probat omnes unam fidem profeſſos, qui Hiſpanias adierunt, & licèt Gelaſius aſſertor eſſet ejus rei, cum id non decidat ut Pontifex, ſed per tranſennam, & in exemplum adducat, decipi potuit ut doctor, & pro uno Gelaſio plures ſunt ei eruditione literarum, & lectione hiſtoriæ non impares, &c. Hactenus Valdeſ. Divum etiam Petrum Apoſtolorum Principem Hiſpaniam noſtram ſuo adventu, & prædicatione illuſtraſſe, expreſsè teſtatur S. Innocent. Papa I. *in epiſt. ad Decentium Epiſcopum*, quem refert Joan. Solorzan. *d. cap.23. n.37. verſ. quinimò.* De adventu quoque S. Jacobi atteſtantur plures Doctores, quos plena manu citavi *de officio, & poteſtate Epiſc. p.1. tit.3. cap.8.* quibus addo Thom. Bozz. *lib.4. de ſignis Eccleſ. cap.1. pag.123.* Joan. Bellet. *in explicat. divin. offic. cap.140.* Joſeph. Stephan. Valent. *in l. de poteſtate coactiva Romani Pont. c.8.* Malvenda *de Antichriſto, lib.3. cap.6. pag.115. & ſeq.* Fr. Joan. de Ponte *de conven. utriuſque Monarch. lib.2. cap.14. & 15.* Calliſt. Ramirez *de lege Regia, in initio, num.42. & ſeq. pag.10. & 11.* Joan. Briz. Martinez *in hiſtoria S. Ioan. de la Piña, pag.569.* Salaz. de Mendoza Canonicus Toletan. *de origine dign. Hiſpan. lib.1. cap.5. fol.5.* Solorzan. *d. cap.14. à n.34.* 2

Diximus *in tract. de appellativa verborum utriuſque juris ſignificat. appellat.21.* Apoſtoli appellatione Paulum comprehendi, ut ex Læl. Zech. colligit Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.17. num.12,* 3

*num.*12. & rationem aſſignat D. Dominicus de Pueronib. *tom.*2. *inſtit.de Regnl. ariſtocratia*, *cap.*3. *num.*33. dum ait Paulum antonomaſticè vocari Apoſtolum, quia omnium maximè Eccleſiæ proficuus ubertimam de ſuæ prædicationis ſemine ſegetem videns, Apoſtolico excellenter eſt munere functus; & Apoſtoli antonomaſia decuit ejus ſcripta citari, qui inter Apoſtolos ſapienter plura conſcripſerit.

4 In gloſſ. *Divina*, ibi, *vel ſacramento intelliguntur hujuſmodi generales conditiones*, *ſi Deus voluerit*, &c. Notatur ad hoc, quod conditio illa, *ſi Deus voluerit*, non ſuſpendit, nec reddit matrimonium conditionale, cùm ſit generalis, & tacitè inſit, ut per Brunel. *de ſponſalibus*, *concluſ.* 33. *num.*1. Antonium Cuch. *inſtitut. major. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 48. Petrum Sot. *lect.*3. *de matrim.* §. *quartò denique infertur*, Henriquez *in ſumma*, *lib.*11. *de matrimon. cap.*12. §.2. & alios plures, quos refert Sanchez *de matrimonio*, *lib.*5. *diſp.*1. *num.*9.

*num.*10. dum ait eum, in cujus domum aliquis refugit, interrogatum ab illius hoſte, ubi ſit ille, quem proſequitur, juſtè poſſe reſpondere, non eſt hic, ſubintelligendo per illud verbum, *eſt*, comedit, contra communem verbi intelligentiam: quamvis enim verbum, *eſt*, ſignificet, *comedit*, cùm deſcendat à verbo *edo*, ſecundùm tamen communem intelligentiam talis reſponſio eſt præſentis temporis, deſcendens à verbo *ſum*, *es*, *fui*. Vide Soar. *de Relig. tom.*2. *lib.*3. *de juram. cap.*9. *num.*8. Sayr. *in clavi Regia*, *lib.*12. *cap.*17. *num.*21.

Notatur etiam ad hoc, quod verba interpretantur potiùs in non delictum, quàm in delictum, etiam quod in aliquo modo impropriarentur, ut per Hippol. de Marſil. *conſil.* 2. *num.*9. *verſ. ſic adduci poteſt*, Anton. Gabr. *commun. lib.* 7. *concl.*2. *num.* 10. & 15. Bertazol. *conſil.*76. *num.*21. *lib.*1. Maſcard. *de probation. concl.* 1003. *num.* 7. Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *quæſt.*85. *num.*17. 4

SUMMARIUM.

1 *Mentiri non licet pro tuenda vita propria, vel alterius.*

2 *Veritatem in judicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob evitandam mortem, an & quando liceat reo etiam cum juramento à judice interrogato, remiſſivè.*

3 *Is, in cujus domum aliquis refugit, interrogatus ab illius hoſte, ubi ſit ille, quem proſequitur, juſtè poteſt reſpondere, non eſt hic, ſubintelligendo per illud verbum*, eſt, *comedit.*

4 *Verba interpretantur potius in non delictum, quàm in delictum, etiam quod in aliquo modo impropriarentur.*

Cap. Ne quis arbitretur XIV.

Auguſtinus.

1 AUguſtinus *in quinto Pſalm. ad verſ. Perdes omnes qui loquuntur mendacium*, relatus *in hoc text.* ait pro tuenda vita propria, vel alterius mentiendum non eſſe, prout illum citat Sanch. *de matrim. lib.*4. *diſp.*2. *num.*2. & noviſſimè Homohon. de Bonis *in reſp. quæ-*
2 *ſtionum moral. p.* 2. *reſp.* 184. *propè fin.* An autem & quando veritatem in judicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob evitandam mortem liceat reo, etiam cum juramento à judice interrogato? Vide Sot. *lib.*5. *de Iuſtit. quæſt.*6. *art.*1. Covar. *lib.*1. *var. cap.*2. *num.*2. Navar. *in man. cap.* 18. *num.*57. & *cap.*25. *n.*35. Ægid. Boſſ. *in praxi crimin. tit. de perjur. n.*3. *cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom.*3. *var. cap.*12. *n.*5. Petr. Martin. *in cap. afferte, de præſumpt. in verbo afferte*, *p.*2. *ex n.*18. Anton. Cordub. *in quæſt.* 63. Bartholom. Humad. *l.*22. *gloſſ.*3. *à princip. tit.*21. *p.*2. Petr. Sanchez *p.*1. *hiſtor. moral. tit. de la vida de Platon*, §.9. *verſ. y lo que tambien*, latè Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.*126. *aliàs* 129. *lit. A*, *in noviſſ. impreſſ.* Petr. à Navar. *de reſtitut. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.*4. *num.*136. *cum ſeqq.* Joan. Segura Davalos *in direct. judicum Eccleſiaſt. p.*2. *cap.*14. *ex num.*29. Ludovic. Beja *reſp. caſuum conſcient. p.*1. *caſu* 32. Gutier. *canon. lib.*1. *cap.*11. *num.*39. & 40. Salon. *de Iuſtit. quæſt.*62. *art.*2. *controverſ.* 15. Sayr. *in clavi Regia*, *lib.* 12. *cap.*2. *ex num.*5. *cum ſeqq.* & *cap.*16. *num.*4.

3 In gloſſ. *Non occiditur*, ibi, *vel per æquivocationem cautè deludat interrogantem dicendo*, *non eſt hìc*, &c. Hanc gloſſam ſolemnem, & receptam dicit Navar. *in comment. ad cap. humanæ aures* 22. *quæſt.*5. *in quæſt.*2.

SUMMARIUM.

1 *Interrogatus juridicè, ac proinde ſervato juris ordine, cum juramento tam aſſertorio, quàm promiſſorio, tenetur uti verbis planis, & jurare debet ad intentionem illius, cui juratur.*

2 *Declaratur text.* in cap. humanæ aures, 22. q.5.

3 *Amphibologia uti licitum eſt in juramento, etiamſi quis juſtè, & legitimè interrogetur, quando datur rationabilis cauſa non reddendi in mentem interrogantis.*

4 *Peſtis tempore interrogatus aliquis à cuſtodibus, an veniat ex certo quodam oppido, quod falsò eſſet infectum, & interrogans certò ſcit non eſſe infectum, poteſt juramento reſpondere ſe non venire ex tali oppido, intelligendo peſte infecto.*

5 *Iudex quando non juridicè, nec ſervato juris ordine interrogat, & ita irrationabiliter exigit juramentum, & quando aliquis cogitur jurare extra judicium à perſona privata per metum, dolum, vel nimiam importunitatem, tunc non peccat ille, qui verbis ambiguis utitur.*

6 *Latro ſi ita compellat viatorem:* Jura te mihi numeraturum centum aureos, *licebit viatori reſpondere hoc verborum artificio*, Juro, *intelligendo tibi juro me poſtea enumeraturum pecuniam, non tibi, ſed mihi.*

7 *Vxor, quæ adulterium committit, interrogata à marito, impulſaque jurare, an illud commiſerit, poterit reſpondere, quod non, intelligendo ſe non feciſſe adulterium tali menſe, vel tali die.*

8 *Amphibologia abſque mendacio uſi fuerunt multi Sancti viri.*

9 *Amphibologia uti licitum eſt per nominis æquivocationem.*

10 *Amphibologia, quæ conſiſtit in factis, quæ propriè dicuntur ſimulata, ob cauſam rationabilem uti licet.*

11 *Dux poteſt facto fugam ſimulare, itaut hoſtes ipſum inſequentes in aliquas inſidias eis paratas occidat.*

12 *Simulatio, qua uſus eſt David* 1. Reg. *cap.*21. *licita fuit.*

Cap. Utilem ſimulationem XXI.

Hieronymus.

AN, & quando licitum ſit uti amphibologia in juramentis, ſive aſſertionis, ſive promiſſioni, 1

verò, de jureſjurando. Si verò id, quod juramento aſſeritur, vel promittitur, ſolùm eſt peccatum veniale, juramentum etiam ſolùm erit veniale; ſi autem deficiat neceſſitas, quamvis nullum detur mendacium, & ſimul juſtum ſit, quod juratur, erit nihilominus regulariter peccatum veniale, quia ſi id faceret in contemptum Dei, ad quem aliquando inducit frequens uſus jurandi, aut eſſet aſſuetus jurare, & ita exponeret ſe periculo pejerandi, erit peccatum mortale. Colliges hæc ex Covar. *dict.* §. 6. *num.* 4. *cum ſequentib.* Sayr. *dict. cap.* 4. *à num.* 32. Azor. *inſtitutionum moralium p.* 1. *lib.* 11. *cap.* 5. *quæſt.* 1. *verſ. deinde, & verſ. præterea.*

Cap. Homines III. & ſeq. *Auguſt.*

1 AUguſtinus *de verbis Apoſtoli ſermone* 28. *aliàs* 30. relatus *in hoc textu, & in enchirid. cap.* 21. relatus *in ſequenti textu*, de eo agit, qui jurat falſum, quod putat verum: in qua materia ſciendum eſt, quod ubi quis prævia adhibita deliberatione, & exigente neceſſitate aliquid juramento firmavit credens probabiliter verum eſſe, quod tamen à parte rei erit falſum, nullum peccatum contrahit, quia veritas, vel falſitas juramenti non tam ex re jurata, quàm ex conſcientia, & mente jurantis attenditur; ſi tamen per contrarium nullam adhibuit diligentiam ad hoc, ut ſciret, eſſetne falſum, an verum id, quod juramento firmavit, quamvis putaret eſſe verum, ſi tamen erat falſum, peccavit mortaliter: ſi tamen aliquam adhibuit diligentiam, non tamen ſufficientem, neque eam, quam debuit adhibere, tunc venialem culpam committet. Ita reſolvunt Abbas *num.* 4. *& ibi gloſſa penult. in cap. tua* 11. *de jureſjurando*, Angelus *verbo perjurium*, §. 5. Navar. *in man. cap.* 12. *n.* 7. *verſic.* 6. & alii plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *in clavi Regia, lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 28. Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 3. *de juramento, cap.* 5. *num.* 3. *cum ſeqq.* ubi *num.* 2. poſt D. Thom. Sot. Sylveſt. & alios ſubdit, quod jurans verum putans eſſe falſum, ſemper peccat mortaliter, ratione perjurii; talis enim formaliter jurat falſum, & mentitur, quia formaliter loquitur contra mentem, & inde ſumit actus malitiam.

Cap. Beatus Paulus V. *Gelaſ.*

1 AN verum ſit quod Beatus Paulus Apoſtolus venerit ad Hiſpanos, diſſerunt Philip. Bergom. *in ſupplemen. chronic. in vita Claudii, lib.* 8. *fol.* 526. Vaſæ. *in chronico Hiſpaniæ, tom.* 1. *anno Chriſti* 67. *fol.* 17. Taraph. *de Regibus Hiſpaniæ, anno* 43. Ambroſ. de Morales *lib.* 9. *chronic. Hiſpaniæ, cap.* 11. Uſſuard. *in martyrolog. die* 22. *Decembris*, Petrus Galeſin. *in annot. ad martyrologium*, 12. *Kalend. Februarii, fol.* 43. Anton. Beuter. *prima part. hiſtor. cap.* 13. Martinus Martini *lib.* 1. *hypotypoſ. cap.* 13. *col.* 65. *cum ſequentibus*, Illeſc. *in hiſtoria Pontific. p.* 1. *fol.* 22. *col.* 3. Hieronymus Roman. *de Republica Chriſtiana, lib.* 1. *cap.* 3. *fol.* 79. Ludovicus Ponz. *in lib. excellentiarum Tarracona, cap.* 37. Fr. Joan. à Ponte *de conven. utriuſque Monarch. lib.* 2. *cap.* 13. *pag.* 162. Malvenda *de Antichriſto, lib.* 3. *cap.* 6. *pag.* 116. *& ſeq. verſ. Paulum quoque*, Joan. Solorzan. *de Indiarum jure, lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 37. Joannes Pineda *in monarchia Eccleſ. p.* 3. *lib.* 5. *cap.* 33. §. 2. *pag.* 76. Ferdinand. del Caſtill. *in chronica S. Dominici, p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 1. *verſ. pues tambien eſtuvo en ella*, Mariana *lib.* 4. *hiſtor. Hiſpaniæ, cap.* 3. Cardin. Baron. *tom.* 1. *annalium Eccleſ. anno Chriſti* 61. *cap.* 3. *pag.* 705. *& in addit. ad martyrologium Roman. die Martii* 22. *pag.* 534. Navar. *in cap. novit, de judic. notab.* 2. *num.* 3. Soar. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 13. *cum ſequentib.* optimè Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorumque Hiſpaniæ, cap.* 6. *n.* 56. ubi in hæc verba.

Poſt Beati Jacobi in Hiſpania prædicationem, illa tuba cœleſtis gentium Doctor, vas electionis Paulus Apoſtolus concionator inſignis extitit in hoc Regno: animum enim Hiſpanias adeundi patefecit *cap.* 15. *ad Romanos*, ſcribens ad eos: *Cupiditatem autem veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quod præteriens videam vos, & a vobis deducar illuc, ſi vobis primum ex parte fruitus fuero.* Et iterum: *Hoc igitur cùm conſummavero, & aſſignavero eis fructum hunc per vos, proficiſcar in Hiſpaniam.* Et quanquam aliqui opinentur non perfeciſſe iter, nec applicaſſe ad Hiſpaniam, quia via cœpta, dum Romæ, ut pollicitus erat, vitam agens, maneret à Nerone captus, carceri mancipatus fuit, & iter peragere non potuit, ut Gelaſius Papa, & Innocentius I. in quibuſdam decretis, *cap. Beatus*, 22. *quæſt.* 2. *cap. ſi quis neſciat, diſtinct.* 11. videntur ſignificare. Nam *cap. Beatus Paulus*, 22. *q.* 2. *in decreto Gratiani*, dum inquit: *Quoniam cùm ad Hiſpanos ſe promiſiſſet iturum, diſpoſitione divina majoribus occupatus ex cauſis implere non potuit.* Non enim Gelaſius negat aliquando ad Hiſpaniam perveniſſe Paulum, ſed tunc cum promiſit, ſtatim non valuit adimplere propter ærumnas, quas à Judæis Hieroſolymis, & Romæ à Nerone paſſus eſt, & rectè advertit Card. Baron. 5. *tomo Annalium, anno* 61. Innocentius autem I. *cap. quiſquis neſciat, diſt.* 11. dum ait: *Præſertim cùm ſit manifeſtum in omnem Italiam, & Galliam, Hiſpaniam, & Africam, atque Siciliam, Inſulaſque interjacentes, nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus, aut ſucceſſores ejus conſtituerunt.* Hæc Innocentius, quæ vera quidem, & certa ſunt, non tamen inde ſequitur, quod ſolus Petrus, in Occidente prædicavit, quia ab eo miſſi prædicarunt, & inſtituerunt Eccleſias, ut ipſe *ibidem* apertè ſcribit, ſed Paulus, & Jacobus, qui Hiſpanias adierunt, à Petro ut capite Eccleſiæ, & Pontifice univerſali miſſi fuerunt, & ejus auctoritate Eccleſias inſtituerunt, & ita Innocentius non repugnat ſententiæ, quod Paulus ad Hiſpanos pervenerit, ſed ſolùm probat omnes unam fidem profeſſos, qui Hiſpanias adierunt, & licèt Gelaſius aſſertor eſſet ejus rei, cum id non decidat ut Pontifex, ſed per tranſennam, & in exemplum adducat, decipi potuit ut doctor, & pro uno Gelaſio plures ſunt ei eruditione literarum, & lectione hiſtoriæ non impares, &c. Hactenus Valdeſ. Divum etiam Petrum Apoſtolorum Principem Hiſpaniam noſtram ſuo adventu, & prædicatione illuſtraſſe, expreſsè teſtatur S. Innocent. Papa I. *in epiſt. ad Decentium Epiſcopum*, quem refert Joan. Solorzan. *d. cap.* 23. *n.* 37. *verſ. quinimò.* De adventu quoque S. Jacobi atteſtantur plures Doctores, quos plena manu citavi *de officio, & poteſtate Epiſc. p.* 1. *tit.* 3. *cap.* 8. quibus addo Thom. Bozz. *lib.* 4. *de ſignis Eccleſ. cap.* 1. *pag.* 123. Joan. Bellet. *in explicat. divin. offic. cap.* 140. Joſeph. Stephan. Valent. *in l. de poteſtate coactiva Romani Pont. c.* 8. Malvenda *de Antichriſto, lib.* 3. *cap.* 6. *pag.* 115. *& ſeq.* Fr. Joan. de Ponte *de conven. utriuſque Monarch. lib.* 2. *cap.* 14. *&* 15. Calliſt. Ramirez *de lege Regia, in initio, num.* 42. *& ſeq. pag.* 10. *&* 11. Joan. Briz. Martinez *in hiſtoria S. Ioan. de la Piña, pag.* 569. Salaz. de Mendoza Canonicus Toletan. *de origine dign. Hiſpan. lib.* 1. *cap.* 5. *fol.* 5. Solorzan. *d. cap.* 14. *à n.* 34.

Diximus *in tract. de appellativa verborum utriuſque juris ſignificat. appellat.* 21. Apoſtoli appellatione Paulum comprehendi, ut ex Læl. Zech. colligit Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.* 17. *num.* 12. 3

*num.*12. & rationem aſſignat D.Dominicus de Pueronib. *tom.*2. *inſtit.de Regul. ariſtocratia*, *cap.*3. *num.*33. dum ait Paulum antonomaſticè vocari Apoſtolum, quia omnium maximè Eccleſiæ proficuus uberrimam de ſuæ prædicationis ſemine ſegetem videns, Apoſtolico excellenter eſt munere functus; & Apoſtoli antonomaſia decuit ejus ſcripta citari, qui inter Apoſtolos ſapienter plura conſcripſerit.

4 In gloſſ. *Divina*, ibi, *vel ſacramento intelliguntur hujuſmodi generales conditiones*, *ſi Deus voluerit*, &c. Notatur ad hoc, quod conditio illa, *ſi Deus voluerit*, non ſuſpendit, nec reddit matrimonium conditionale, cùm ſit generalis, & tacitè inſit, ut per Brunel. *de ſponſalibus*, *concluſ.* 33. *num.*1. Antonium Cuch. *inſtitut. major. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 48. Petrum Sot. *lect.*3. *de matrim.* §. *quartò denique infertur*, Henriquez *in ſumma*, *lib.*11. *de matrimon. cap.*12. §.2. & alios plures, quos refert Sanchez *de matrimonio*, *lib.*5. *diſp.*1. *num.*9.

*num.*10. dum ait eum, in cujus domum aliquis refugit, interrogatum ab illius hoſte, ubi ſit ille, quem proſequitur, juſtè poſſe reſpondere, non eſt hic, ſubintelligendo per illud verbum, *eſt*, comedit, contra communem verbi intelligentiam: quamvis enim verbum, *eſt*, ſignificet, *comedit*, cùm deſcendat à verbo *edo*, ſecundùm tamen communem intelligentiam talis reſponſio eſt præſentis temporis, deſcendens à verbo *ſum*, *es*, *fui*. Vide Soar. *de Relig. tom.*2. *lib.*3. *de juram.cap.*9.*num.*8. Sayr. *in clavi Regia*, *lib.*12. *cap.*17. *num.*21.

Notatur etiam ad hoc, quod verba interpretantur potiùs in non delictum, quàm in delictum, etiam quod in aliquo modo impropriarentur, ut per Hippol. de Marſil. *conſil.* 2. *num.*9. *verſ.ſic adduci poteſt*, Anton. Gabr. *commun. lib.* 7. *concl.*2. *num.* 10. & 15. Bertazol. *conſil.*76. *num.*21. *lib.*1. Maſcard. *de probation. concl.* 1003. *num.* 7. Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *queſt.*85. *num.*17. 4

SUMMARIUM.

1 *Mentiri non licet pro tuenda vita propria, vel alterius.*

2 *Veritatem in judicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob evitandam mortem, an & quando liceat reo etiam cum juramento à judice interrogato, remiſſivè.*

3 *Is, in cujus domum aliquis refugit, interrogatus ab illius hoſte, ubi ſit ille, quem proſequitur, juſtè poteſt reſpondere, non eſt hîc, ſubintelligendo per illud verbum*, eſt, *comedit.*

4 *Verba interpretantur potius in non delictum, quàm in delictum, etiam quod in aliquo modo impropriarentur.*

Cap. Ne quis arbitretur XIV.

Auguſtinus.

1 AUguſtinus *in quinto Pſalm. ad verſ. Perdes omnes qui loquuntur mendacium*, relatus *in hoc text.* ait pro tuenda vita propria, vel alterius mentiendum non eſſe, prout illum citat Sanch. *de matrim. lib.*4. *diſp.*2. *num.*2. & noviſſimè Homobon. de Bonis *in reſp. quæ-*

2 *ſtionum moral. p.* 2. *reſp.* 184. *propè fin.* An autem & quando veritatem in judicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob evitandam mortem liceat reo, etiam cum juramento à judice interrogato? Vide Sot. *lib.*5. *de Iuſtit. quæſt.*6. *art.*1. Covar. *lib.*1. *var. cap.*2. *num.*2. Navar. *in man.cap.* 18. *num.*57. & *cap.*25. *n.*35. Ægid. Boſſ. *in praxi crimin.tit.de perjur.n.*3. *cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom.*3. *var.cap.*12. *n.*5. Petr.Martin. *in cap.afferte, de præſumpt. in verbo afferte*, *p.*2. *ex n.*18. Anton.Cordub. *in quæſt.* 63. Bartholom. Humad. *l.*22. *gloſſ.*3. *à princip.tit.*21. *p.*2. Petr.Sanchez *p.*1. *hiſtor. moral. tit.de la vida de Platon*, §.9. *verſ.y lo que tambien*, latè Salzed. *ad Bernard.in pract.cap.*126. *alias* 129. *lit.A*, *in noviſſ. impreſſ.* Petr. à Navar. *de reſtitut. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.*4. *num.*136. *cum ſeqq.* Joan. Seguta Davalos *in direct. judicum Eccleſiaſt. p.*2. *cap.*14. *ex num.*29. Ludovic. Beja *reſp. caſuum conſcient. p.*1. *caſu* 32. Gutier. *canon. lib.*1. *cap.*11. *num.*39. & 40. Salon. *de Iuſtit. quæſt.*62. *art.*2. *controverſ.* 15. Sayr. *in clavi Regia*, *lib.* 12. *cap.*2. *ex num.*5. *cum ſeqq.* & *cap.*16. *num.*4.

3 In gloſſ. *Non occiditur*, ibi, *vel per æquivocationem cautè deludat interrogantem dicendo*, *non eſt hîc*, &c. Hanc gloſſam ſolemnem, & receptam dicit Navar. *in comment. ad cap. humanæ aures* 22. *quæſt.*5. *in quæſt.*2.

SUMMARIUM.

1 *Interrogatus juridicè, ac proinde ſervato juris ordine, cum juramento tam aſſertorio, quàm promiſſorio, tenetur uti verbis planis, & jurare debet ad intentionem illius, cui juratur.*

2 *Declaratur text.* in cap. humanæ aures, 22. q.5.

3 *Amphibologia uti licitum eſt in juramento, etiamſi quis juſtè, & legitimè interrogetur, quando datur rationabilis caſus non reddendi in mentem interrogantis.*

4 *Peſtis tempore interrogatus aliquis à cuſtodibus, an veniat ex certo quodam oppido, quod falsò eſſet infectum, & interrogatus certò ſcit non eſſe infectum, poteſt juramento reſpondere ſe non venire ex tali oppido, intelligendo peſte infecto.*

5 *Iudex quando non juridicè, nec ſervato juris ordine interrogat, & ita irrationabiliter exigit juramentum, & quando aliquis cogitur jurare extra judicium à perſona privata per metum, dolum, vel nimiam importunitatem, tunc non peccat ille, qui verbis ambiguis utitur.*

6 *Latro ſi ita compellat viatorem:* Jura te mihi numeraturum centum aureos, *licebit viatori reſpondere hoc verborum artificio*, Juro, *intelligendo tibi juro me poſtea enumeraturum pecuniam, non tibi, ſed mihi.*

7 *Vxor, quæ adulterium committit, interrogata à marito, impulſaque jurare, an illud commiſerit, poterit reſpondere, quod non, intelligendo ſe non feciſſe adulterium tali menſe, vel tali die.*

8 *Amphibologia abſque mendacio uſi fuerunt multi Sancti viri.*

9 *Amphibologia uti licitum eſt per nominis æquivocationem.*

10 *Amphibologia, quæ conſiſtit in factis, quæ propriè dicuntur ſimulata, ob cauſam rationabilem uti licet.*

11 *Dux poteſt facto fugam ſimulare, itaut hoſtes ipſum inſequentes in aliquas inſidias eis paratas occidat.*

12 *Simulatio, qua uſus eſt David* 1. Reg. *cap.*21. *licita fuit.*

Cap. Utilem ſimulationem XXI.

Hieronymus.

AN, & quando licitum ſit uti amphibologia in juramentis, ſive aſſertionis, ſive promiſſionis, 1

abſque præjudicio veritatis ad juramentum requiſita,
quæſtio eſt dubia, per Doctores diffusè admodum
pertractata, quæ ut ad compendium reduci poſſit, ſe-
quentes caſus conſtituere oportet. Primus ſit, quod
in juramento tam aſſertorio, quàm promiſſorio, ſi
quis juridicè, & ſervato juris ordine interrogetur, te-
netur uti verbis planis, & jurare debet ad intentio-
nem illius, cui juratur, ſive is ſit judex competens
Eccleſiaſticus, ſive ſæcularis, ſive ſit perſona privata,
cui ratione contractus teneatur jurare, alioquin pec-
cat mortaliter, etiamſi quod jurat verum ſit ſecundùm
ſuam intentionem, ut reſolvunt Abulen. *quæſt.* 261.
S.Thom.2.2. & *ibidem* Caiet. *quæſt.89.art.7.ad* 4. Syl-
veſt. *in ſumma, verbo Iuramentum* 2. *quæſt.*2. Navar. *in
man. cap.*12. *n.*8.*verſ.*9. Sot. *lib.*8.*de Iuſt.quæſt.*1.*art.*7.
ante finem, Fr.Ludovic. *in inſtr. conſcientiæ*, *p.*1.*cap.*42.
plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *in clavi Regia*,
*lib.*5.*cap.*6. *num.*12. Cujus ſententiæ ea eſt ratio, quia
cùm exigens juramentum jus habeat ad illud exigen-
dum, & illud juridicè petat, aliter ſi contra jus, &
juſtitiam, dolo in juramento utatur, cùm enim jura-
mentum ſit inventum ad confirmationem veritatis,
& cùm jurans non habeat legitimam cauſam verbis
utendi ambiguis, & dubiis, meritò ſequitur illum
mortaliter peccare detorquendo juramentum in alium
ſenſum, quàm cepit is, qui juridicè interroganti jurat,
quam reſolutionem probat text. *in cap. quacumque ar-
te*, 22. *quæſt.* 5. ubi verba illius, qui jurare intendit,
ſunt intelligenda non ſecundùm mentem jurantis, ſed
illius, cui juratur, & ita in illum ſenſum, quem com-
muniter verba ſignificare ſolent, quinimò ſi juramen-
tum ſit promiſſorium, tenetur etiam in foro conſcien-
tiæ illud adimplere ſecundùm mentem illius, cui jura-
vit, ut docent *ſuprà* citati, & Covar. *in cap. quamvis
pactum*, *p.*1.§.5. *num.*1. quod ex eadem ratione dicen-
dum eſt non ſolùm in eo, qui vocatus ad judicium ve-
nit, ſed etiam in eo, qui proprio motu ſe offert ad ju-
a randum in judicio. Nec ſupradictis obſtabit *cap. huma-
na aures*, ibi, *digna verò judicia, & cap.*22. *quæſt.*5. ubi
habetur quoad Deum, & ita in foro conſcientiæ eſſe
attendendam mentem jurantis, ſeu verbum aliquod
proferentis, ac ſubinde in foro ſaltem conſcientiæ ſe-
cundùm ſuam intentionem juramentum tenetur adim-
plere, non verò ſecundùm intentionem illius, qui ju-
rat, quia reſpondetur *d. cap. humana aures*, procedere
quando abſque dolo, & artificio aliquis jurat, tunc
enim juramentum ſecundùm ſuam intentionem erit
accipiendum, ſecus verò quando fraudulenter, & do-
losè jurat, prout in noſtro caſu, tunc enim obtinet *d.
cap. quacumque arte*, propter regulam text. *in cap. in-
telleximus, de judic. cum ſimilibus*, ita Sanch. *in præcepta
Decal. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 11.

3 Secundus caſus ſit, quamvis juſtè, & legitimè ali-
quis interrogetur, licitum tamen erit amphibologia
uti, quando datur rationabilis caſus non reddendi in
mentem interrogantis, v. g. ſi ſcholaſtici univerſita-
tum oppoſitionis tempore alloquantur oppoſitores
Cathedrarum de rebus, quæ ad ſubornandum mini-
mè faciunt, & poſtea ſub juramento interrogentur,
num cum illis fuerint loquuti, licitè poſſunt ſub
eodem juramento negativè reſpondere, intelligendo
de rebus, quæ contra mentem ſtatuti fuiſſe videan-
tur, hanc enim amphibologiam rationabilis illa cau-
ſa excuſat, ne ſcilicet à ſuo juſto ſuffragio excludan-
4 tur: ita Navar. *in man. cap.* 12. *num.* 19. Similiter quan-
do tempore peſtis interrogatur aliquis à cuſtodibus,
an veniat ex certo quodam oppido, quod falsò eſſet
infectum, & interrogatus certò ſcit non eſſe infe-
ctum, poteſt juramento reſpondere ſe non venire ex
tali oppido, intelligendo peſte infecto, nec per tale
oppidum tranſiſſe, nempe peſte infectum: ita Navar.
ubi proximè, qui tamen nobis non placet in altero
exemplo ab eo adducto, quod quando interrogatus
credit probabiliter nec ſe, nec ſua eſſe peſte conta-
minata, quamvis ex contaminato oppido veniat, poſ-
ſit tamen cum juramento licitè affirmare ſe ex tali
oppido non venire, cùm verum aſſerat ſecundùm in-
terrogantis intentionem præcipuam, quamvis remo-
tam, in quam, quà cuſtodes jus habent, ut à pericu-
lo urbem tueantur; periculum verò ſubeſt ſi eam in-
grediantur, qui ex oppido infecto veniunt, quamvis
probabiliter credant nec ſe, nec ſua eſſe infecta, cum
utplurimum contingat, & res aliter ſe habeat quàm
ut ingreſſuri credunt. Et rurſus facilè poſſet contin-
gere, ut aër infectus, quem ſecum, vel in ſuis rebus
fortè deferunt, ipſis non noceat, maximè verò habi-
tatoribus loci, quem volunt ingredi. Item poteſt quis
amphibologia uti, quando rogatur juſtè, v.g. poteſt
quis jurare ſe non habere rem, quam alius petit ſibi
dari, mutuari, commodari, aut vendi, cùm ipſe ad
eam dandam, mutuandam, commodandam, vel ven-
dendam non teneatur; tunc enim ſi intelligat eam
non habere, ſcilicet ad dandum, vel mutuandum,
&c. non peccat, utendo prædicta amphibologia ex
cauſa, quia v.g. timet ne in odium alterius, vel que-
rimoniam, aut aliud quodcumque malum incurrat:
ita Navar. *d. cap.* 12. *num.* 18.

Tertius caſus eſt, quando judex non juridicè, nec 5
ſervato juris ordine interrogat, & ita irrationabili-
ter exigit juramentum, & quando aliquis cogitur
jurare extra judicium à perſona privata per metum,
dolum, vel nimiam importunitatem, quo caſu dicen-
dum non peccare illum, qui verbis ambiguis utitur,
& iterum ſecundùm ſuam intentionem verum jurat,
quamvis non ſecundùm intentionem extorquentis
juramentum, nec tenetur illud adimplere in mentem
alterius, dùmmodò tamen talis deceptio fiat per ver-
borum artificium abſque mendacio, & erronea con-
ſcientia. Quod non peccet, probatur, quia verum
juravit, quamvis non illud verum, quod alter vo-
lebat, quia ſibi imputare debet, quòd decepta
ſit, cùm ſine juſta cauſa alterum ad jurandum coë-
git. Quod non teneatur adimplere juramentum ſecun-
dùm mentem alterius probatur, quòd non fuit jura-
mento confirmatum id, quod alter intellexit, ſed quod
intellexit jurans, & rationabiliter potuit juramen-
tum ad ſuum proprium ſenſum accommodare, quo
fit, ut ſi latro compellat violatorem his verbis, *Iura* 6
te mihi numeraturum centum aureos, licebit viatori reſ-
pondere hoc verborum artificio, *juro*, intelligendo
ſcilicet, tibi juro, me poſtea enumeraturum pecu-
niam, non tibi, ſed mihi. Item poteſt cogentem de-
cipere per conditionem tacitè ſubintellectam, v.g. ſi
quis dicat, Juro me tibi daturum centum, tacitè ſub-
intelligendo, ſi poſtea mihi placuerit, vel ſi tibi eos
debeo: ita reſolvunt Adrian. *de correct. fraterna*, *poſt
§. aſcendo ad* 3. *argum.* Navar. *in man. cap.* 12. *num.* 8. 14.
& 18. *& in cap. humana aures*, *quæſt.* 1. *num.* 9. Sayr. *in
clavi Regia, lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 11. quinimò quod magis
eſt, ſi latro ſub juramento interrogaverit, an utatur
amphibologia in pronuntiatione facienda, licet etiam
tunc illa uti in jurando, v.g. jurare ſe neque uti, ne-
que uſurum amphibologia, intelligendo intra ſe ad
dicendum tibi; cùm enim totum hoc verum ſit, non
committit mendacium, nec committit perjurium.
Item uxor, quæ adulterium commiſit, interrogata à
marito, compulſaque jurare, an illud commiſerit, po-
terit reſpondere quod non, ſecundùm ſuam mentem,
non autem interrogantis, v.g. ſi intelligat ſe non fe-
ciſſe adulterium tali die, vel menſe, ita Nav. *d. cap.* 12.
num. 18.

*num.*18. ſecundùm quem ſimiliter *num.9.verſ.9.in fine*, & Fr.Ludov. *part.1.inſtr. Confeſſ.cap.*42. ſi mulier habens impedimentum occultum, ratione cujus non poſſit cum marito cohabitare, & propterea excommunicationis ſententiam patiatur, prout in ſpecie *cap. inquiſivit, de ſentent. excommun. in princ.* ſi poſtea ut abſolvatur à Confeſſore cogatur jurare ſe cum marito juncturam, tunc poteſt, & debet jurare ſe id facturam, concipiendo intra ſe conditionem illam, ſi id ſine peccato fieri poſſit, nec erit perjurii rea, ſi poſtea ad maritum nequaquam redierit, & propterea licebit uti hac verborum amphibologia, dicendo, neſcio, non memini, non vidi, non audivi, non feci, ſubintelligendo ad dicendum. Quæ omnia confirmantur ex Sacris literis, ubi legimus viros ſanctos amphibologia uſos fuiſſe abſque mendacio, ut patet ex illa, qua uſus eſt Abraham *Geneſ.*12. *&* 20. cum uxorem ſuam alloquens, dicit ei, Dic quod ſoror mea ſis, ſignificavit enim quandam veritatem, illa enim erat conſanguinea ſua, & in ſacra Scriptura conſanguinei us, & conſanguinea vocantur fratres, & ſorores, & tacuit aliam, nempe quod erat uxor, ita in effectu explicat D.Thomas 2.2. *quæſt.7. art.*1. Item Jacob *Gen.*27. uſus eſt illa: *Ego ſum filius tuus primogenitus Eſaü*, ſicut optimè eam declarat D. Ambroſ. *lib.2. de Iacob, & vita beata, cap.2. &* 3. Sic ſimiliter fertur Beatum Franciſcum, qui rogatus an tranſiiſſet illac quidam homicida, qui verè tranſierat, manus per manicas immittens, reſpondit non tranſiiſſe illac, ut teſtatur Navar. *d. cap.12.num.*8. Quinimò Chriſtus Dominus etiam amphibologia uſus eſt, dum à Judæis interrogatus, an eſſet Samaritanus, non negavit ſe eſſe talem; cùm enim duo ei fuiſſent propoſita, unum negando, alterum tacendo conceſſit, ex *cap. nonne, de præſumpt.* juvat reg. l. *cùm prætor, ff.de judic.* cùm Chriſtus Dominus non fuerit Samaritanus, ut conſtat ex *Ioan. cap.*4. ibi: *Quinimò tu Iudæus cum ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana*; quia verò Samaritanus etiam ſignificabat cuſtodem, in eum ſenſum Chriſtus Dominus confeſſus eſt ſe eſſe Samaritanum, ideſt, cuſtodem, ut notat Abb. *in d.cap.nonne,notab.*2. Sylveſt.

9 *verbo mendacium, quæſt.* 6. Licitum eſt etiam uti amphibologia per nominis æquivocationem, v. g. ſi quis interrogatus an Petrus quempiam occiderit, licebit ei reſpondere, Petrum id non feciſſe, intelligendo alium Petrum, ita gloſſ. *in cap. ne quis, hac ead. cauſa, & quæſt.* quibus non refragatur *dict. cap. quacumque arte,*22. *quæſt.*5. dum docet eſſe jurandum ſecundùm intentionem illius, cui juratur, quia procedit quando is, cui juravit, juſtè & legitimè interrogat, prout in primo caſu, non verò quando injuſtè, prout in hoc tertio.

10 Quartus tandem, & ultimus modus fit circa amphibologiam, quæ conſiſtit in factis; quæ propriè dicuntur ſimulata; illa enim ob cauſam rationabilem uti licet, ut tradit Sylveſt. *verbo ſimulatio, in princip.* Unde quamvis non poſſim dicere hoſtibus, ut ad illum locum accedant promittendo ſecuritatem, & poſtea ſi acceſſerint eos occidere, ex D.Thom. 2. 2. *q.*4. quia fides data etiam hoſti ſervanda eſt, *c.noli,*23.*q.*1. quinimò neque ad proximi vitam ſalvandam licitum eſt mentiri, *cap ſuper eo, de uſur.* juvat reg. *cap.non eſt*

11 *putanda,*1. *quæſt.*1. nihilominus tamen poteſt dux facto fugam ſimulare, itaut hoſtes ipſum inſequentes in aliquas inſidias eis paratas occidat, *cap.dominus*, ibi, *cùm aut bellum juſtum ſuſcepit, & cap.*23.*q.*2. Probatur item ex illo *Ioſue* 8. ubi Dominus præcepit Iſraëlitis, ut ponerent inſidias, & ſimularent ſe fugere, & juxta hanc doctrinam eſt intelligendus text. *in l.*1. *§. non fuit*, ibi, *maximè ſi adversùs hoſtem, ff.de dolo*, quia re-

licta intelligentia Bart. *ibidem, & in l.conventionum, ff.de pactis*, aſſerentis fidem à privato non eſſe ſervandam hoſti, contra *d.cap.noli*, quod generaliter tam in judice, quàm in privato intelligendùm eſt, ut tradit Dec. *in l.eſt natura, num.8.ff.de regul.juris.* planiùs intelligitur cum Dec. *d. n.*8. juxta ſuprà poſitam diſtinctionem, ut ſcilicet text. agat de ſolertia, ſeu machinatione, quæ conſtat in facto, non autem in verbo, quia ibi de fide data nullum verbum eſt.

Ex quibus omnibus jam colligitur licitam fuiſſe ſimulationem, qua uſus eſt David 1. *Regum cap.* 21. cùm ſe inſanum finxit, idque abſque ullo peccato, ut ſignificat D.Thom. & D.Hieronym. *in cap.2.ad Galat.* & refertur *in hoc text.* defendit Abulenſ. *quæſt.* 26. *in cap.5.Matthæi.* Sic etiam cautè, & providè Epiſcopus, de quo *in cap.1.de iis quæ vi*, velum mulieri impoſuit fingendo, & ſimulando, quod ipſa Religionem profiteri volebat, ut ita illam ab imminentis mortis periculo liberaret, quinimò & ipſe Chriſtus Dominus *Lucæ ult.* finxit ſe longiùs ire. Alia ſimilia jura in quibus eſt licita hujuſmodi ſimulatio, citat gloſſ. *verbo ſimulavit, in d.cap.*1. cui ſimilis *verbo fingunt, in cap.ut clerici, de Regularib.* Covar. *lib.1.var. cap.2.n.*16. ubi etiam laudat in hanc rem notiſſimum illud Salomonis factum, quod ſcribitur 3. *Regum cap.*3. & refertur *in cap.afferte, de præſumpt.* 12

Cap. Quæritur XXII. & ult.

Auguſtinus.

QUomodo Abraham excuſetur à mendacio, qui Saram ſororem ſuam eſſe dixit *Geneſ. cap.*20. & Jacob *Geneſ. cap.*27. dum patri dixit, *Ego ſum primogenitus tuus Eſau*, grandis eſt inter Doctores altercatio, text. enim *in cap.gaudemus, de divort.* Patres illos excuſat per divinam revelationem: Navar. verò *in cap.humanæ aures,*22. *q.*5. *in* 3.*q.n.*7. intelligit eoſdem excuſari, quia ex juſta cauſa aliud ſubintelligebant. Alii aliter, qui omnes licèt bonum ſenſum habere videantur, oportet tamen quis ille ſit, explicare. 1

Quare reſolvendum eſt, ſuppoſita divina revelatione, neque Abraham, neque Jacob fuiſſe formaliter mentitos, & conſequenter divinam revelationem non conſiderari ad effectum, ut formaliter mentientes non peccarent, ut volebant nonnulli, quos confutat Cano *de locis theologicis, lib.2. cap.4. poſt princip.* ſed potiùs ad hoc ne mentiri ſint. In primis enim Abraham dum Saram ſororem ſuam dixit, licèt Regi occultaverit veritatem, quod uxor ſua eſſet, quia eam pro eo tempore proferre non tenebatur, ut vitam ſuam, & uxoris pudicitiam ſervaret, mentitus tamen non eſt, dum ſororem dicit, erat enim Sara filia Aaram fratris ejuſdem Abrahami, ut conſtat ex *Geneſ.cap.*11. & planum eſt in ſacra Pagina filios fratris, fratres, & ſorores nuncupari *Geneſ. cap.* 11. *&* 13. & paſſim in Evangelio, ut colligitur ex multis locis, quibus de fratribus Domini mentio fit, *Matth. cap.*12. 13. *&* 18. ut ex Hieron. notat Cardin. Bellarm. *tom.2.de matrimon. cap.*28. & faciunt quæ latè ſcribit Cano *de locis theolog.lib.*11. *cap.5.ad* 1. & conſequenter non impropriè *Geneſ. cap.*20. dixit idem Abrahamus, verè ſoror mea eſt filia patris mei, & non mulieris meæ, ideſt, attinentis ex parte patris, ut eleganter interpretatur Auguſtinus relatus à Gratiano *in præſenti*, quem referunt, & ſequuntur D.Thom.2.2. *quæſt.*110. *art.3.ad* 3. Sot. *de Iuſtit. lib.2. quæſt.3. art.8.ad fin. & in* 4. *diſt.*40. *art.4.col.*4. Covar. *de Sponſalib. part.2.cap.6. §.10.n.*5. Henriq. *in ſum.lib.*11.*cap.*8. *§.juncta,lit.P, & ſeq.* Sayr. *in clavè Regia, lib.*11.*cap.2.num.*9. Sic etiam ex divina

revelatione dicendum eſt Jacob patri ſuo Iſaac dixiſſe ſe eſſe ejus primogenitum Eſaü, non quòd divina revelatio operetur, ut mentiens non peccaverit, ſed ne id pronuntians mentitus ſit; quamvis enim ſecundùm carnem Eſaü eſſet primogenitus, ipſe tamen Jacob primogenitus erat ſecundùm jus, & dignitatem ſibi divinitus traditam ad deſignandum myſterium illud, quod minor populus, id eſt gentilis, ſubſtituendus erat in locum primogeniti, & antiquioris populi Iſraëlitici, atque vel ex privata revelatione ſibi facta, vel ex inſtitutione Rebeccæ matris, quam divinitus edoctam fuiſſe conſtat *Geneſ. cap. 25.* potuit Jacob ſine mendacio dicere, ego ſum primogenitus, non ſcilicet in perſona, & nativitate, ſed in jure primogenituræ divinitus ſibi datæ, & ab Eſaü venditæ: atque ita poſt Ang. *in præſenti, verſ. item opponitur*, explicant D.Thom. & reliqui omnes *proximè citatis locis.*

Quæstio IV.

Summarium.

1 *Iuramentum promiſſorium de actu, qui ſine peccato mortali fieri non poteſt, nullam inducit obligationem.*

2 *Iuramentum Davidis de occidendo Nabal cum tota familia, in rei veritate non obligavit David, juxta* cap. ſi aliquid, hac ead. quæſt. *dicitur tamen in præſenti obligatorium habito reſpectu ad mentem ipſius David jurantis, qui fortè putabat ſe tali juramento eſſe adſtrictum.*

3 *Razias maluit nobiliter mori, quàm ſubditus fieri peccatoribus,* 2. Machab. cap. 14. *intelligitur juxta opinionem ipſius Raziæ, qui in ea re deceptus fuit.*

Cap. Juravit IV. *Ambroſius.*

1 Colligi videtur ex hoc text. juramentum Davidis de occidendo Nabal cum tota familia fuiſſe obligatorium, cujus contrarium expreſſis verbis aſſerit *cap. ſi aliquid, hac eadem cauſa, & quæſt. in fine,* ibi: *Neque aliquid culpa ſe tali periculo contraxiſſe doluit,* juramentum enim promiſſorium de actu, qui ſine peccato mortali fieri non poteſt, nullam inducit obligationem, ſicuti docet Pont. *in cap. ſi verò,* ibi, *niſi tale ſit,* &c. *de jurejur.* Navar. *in man. cap. 12. n. 15. verſ. 16.* Fr. Lud. Lop. *in inſtruct. conſcient. p. 1. cap. 14. §. 4. reg. 1.* & plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *in clavi Regia, lib. 5. cap. 6. n. 2. & cap. 7. n. 2.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de juramento, lib. 2. cap. 14. per totum.*

2 Quare omiſſa Archidiaconi ſolutione *in præſenti,* ſentientis juramentum illud aliquo modo fuiſſe obligatorium, facillimè reſpondetur, quod licèt tale juramentum in rei veritate non obligaverit David, ut expreſsè probat *dict. cap. ſi aliquid*, nihilominus tamen obligatorium dicitur *in hoc text.* habito reſpectu ad mentem ipſius David jurantis, qui fortè putabat ſe tali juramento eſſe adſtrictum: ſic ſanè dum *hic text.* ait quod David de duobus peccatis minimum elegit, intelligitur quod alterum ex illis, nempe non ſervare juramentum, non erat peccatum in rei veritate, ſed opinione tantùm David, ut notat gloſſ. *hîc, verbo peccatis.* Sic etiam intelligitur *cap. duo mala*, ubi optima gloſſ. *verbo peierare, 13. diſtinct.* Sic etiam intelligendum eſt verbum *peierandum,* de quo *in d. cap. ſi aliquid.*

3 Sic aliàs dum dicitur in Scriptura 2. *Machab. cap. 14.* quod Razias maluit nobiliter mori, quàm ſubditus fieri peccatoribus, intelligendum eſt juxta opinionem ipſius Raziæ, qui in ea re deceptus fuit, non autem in rei veritate, quia ſecundùm D.Thom. 2. 2. *quæſt. 64. art. 5. ad 5.* Sot. *lib. 5. de Iuſtit. q. 1. art. 5. ad 4.* Sylveſt. *in ſum. verbo homicidium 1. quæſt. 1. in fine,* & alios citatos à Sayr. *d. cap. 9. num. 10.* Razias peccavit ſe occidendo, ac per conſequens non cum fortitudine, ac nobilitate vera, ſed cum fragilitate, & languore animi mortuus eſt.

Summarium.

1 *Promiſſiones malæ, & turpes validæ ſunt ex ſe, & in illis fides præſtatur. Intellige in malis promiſſis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt,* ut num. 3.

2 *Perjurium non poteſt dari in tranſgreſſione juramenti promiſſorii, quando res ſub juramento promiſſa deviat à virtute.*

3 *Obligatio nulla oritur ex malis promiſſis, quæ ex ſe, & in ſui ſubſtantia talia ſunt, ſecus in malis promiſſis, quæ ex ſe talia non ſunt, ſed ſuppoſita turpitudine acceptantis.*

4 *Materia quando reputetur mala, ut juramentum deobliget, oſtenditur.*

Cap. In malis V. *Iſidorus.*

In malis promiſſis reſcinde fidem.] Ergo promiſſiones malæ, & turpes validæ ſunt ex ſe, & in illis fides præſtatur, & accipitur, ac obligationem producit; id enim important verba illa, *reſcinde fidem*, arg. *l. decem 116. ff. de verb. oblig. & cap. ad diſſolvendum, de deſponſ. imp.* & optimè colligitur ex hoc text. ſi benè expendatur; cum enim retuliſſet ille duas turpium promiſſionum claſſes, alteram illarum, quæ inter homines fiunt, alteram verò earum, quæ Deo præſtantur, prout ſunt turpia vota, in prima inquit hic text. *illam reſcinde*; in ſecunda utitur alia phraſi, ſcilicet, *muta decretum, quod incautè voviſti ne facias:* igitur ut thematis mutatio aliquid operetur, dicendum videtur quod licèt promiſſiones de re turpi factæ Deo nullam producant obligationem, in his tamen, quæ fiunt hominibus, ſecus dicendum eſt. 1

Verùm obſtat quod non poteſt dari perjurium in tranſgreſſione juramenti promiſſorii, quando res ſub juramento promiſſa deviat à virtute, cùm enim hujuſmodi tranſgreſſiones non alio ex capite ſint perjuria, quàm ob violatam fidem præſtitam, ac ſubinde cum non ſit dabilis fidei violatio in iis, quæ deviant à virtute, fides enim eſt virtus, ſecundum D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 80. *art.* 1. *ad* 3. rectè fit quod quicquid deviat à virtute, nequit eſſe actus fidei, immo ceſſet eo caſu ejuſdem fidei violatio, & conſequenter perjurium. 2

Quare omiſſis his quæ tradunt Abb. *in cap. ult. de pactis*, Rip. *in l. ſi plagii, ff. de oblig.* Jaſ. *in l. generaliter, ff. eod. tit.* D.Thom. 2. 2. *quæſt. 88. art. 2. ad* 2. reſpondetur regulam hujus text. & ſimilium procedere in malis promiſſis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt, non autem promittentes, videlicet per dolum, metum, vel ſimilem modum peccaminoſum; licèt enim hujuſmodi promiſſiones valeant mero jure, juxta text. *in princip. Inſtit. de except.* ibi, *Palam eſt te jure Civili obligatum eſſe*; non tamen expedit Reip. fidem datam obſervari, unde meritò promiſſoribus jure ſuccurritur per exceptionem, vel alia opportuna remedia, juxta *d. princip.* ibi, *Sed iniquum eſt te commendari:* & ita in forma reſpondemus, quod quamvis verum ſit nullam obligationem oriri ex malis promiſſis, quæ ex ſe, & in ſui ſubſtantia talia ſunt, veluti promiſſio de homine occidendo, vel de men- 3

tiendo

tiendo, aut ſimilis, & in his nulla dabilis ſit fidei violatio, juxta ſupradicta præmiſſa: ſecus tamen dicendum eſt in malis promiſſis, quæ ex ſe talia non ſunt, ſed ſuppoſita turpitudine acceptantis, in quibus tamen licèt mero jure fides data valeat, expedit tamen illam non ſervari, juxta *reg. in malis, de regulis juris in 6.* & text. *in præſenti.*

4 Illud advertere oportet, non ſolùm materiam reputari malam, ut juramentum deobliget, quando eſt de actibus, qui ſecundùm ſe ſunt peccata, ſed etiam quando eſt de actibus, ad quos obligari eſt culpa, id eſt, quando talis eſt materia, ut omnis obligatio, ſive promiſſionis, ſive juramenti illi repugnet, etiamſi talis actus alias ſponte factus non ſit materia: at ſi fiat ex vi promiſſionis, etiam juratæ, eſt malus, id enim ſufficit ut juramentum non obliget, ita Soar. *de Relig. tom. 2. lib. 2. de juram. cap. 22. num. 8. & cap. 24. num. penult. & ult.* Sanch. *in præcepta Decalog. tom. 1. lib. 3. cap. 9. num. 35.*

SUMMARIUM.

1 *Juramentum non adimplere tolerabilius eſt, quàm quod turpe eſt facere.*
2 *Perjurium non datur in tranſgreſſione juramenti promiſſorii, quando res ſub juramento promiſſa deviat à virtute.*
3 *Fides eſt virtus.*
4 *Jurans habitare in aliqua domo, ſi in ea detur periculum fornicationis, ſeu alterius peccati, non tenetur quis tali juramento ſtare.*
6 *Ebrii promiſſio non tenet.*
7 *Metus reverentialis per ſe ſolum ſufficit ad reſciſſionem contractus.*

Cap. Unuſquiſque VIII.

Ambroſius.

1 TOlerabilius eſſe juramentum non implere, quàm quod turpe eſt facere, ait, & exemplis confirmat D. Ambroſ. *de offic. lib. 3. cap. 12.* quem refert Gratian.
2 *in præſenti*, non poteſt enim dari perjurium in tranſgreſſione juramenti promiſſorii, quando res ſub juramento promiſſa deviat à virtute: patet hoc ſi expendas has tranſgreſſiones non alio ex capite eſſe perjuria, quàm ob violatam fidem ſub juramento præſtitam, ac ſubinde cùm non ſit dabilis fidei violatio in his, quæ deviant à virtute, fides enim eſt virtus, D.
3 Thom. 2. 2. *quæſt. 80. art. 1. ad 3.* latè Caiet. etiam 2. 2. *quæſt. 113.* rectè fit quod quicquid deviat à virtute nequit eſſe actus fidei, imò eſſet eo caſu ejuſdem fidei violatio, & conſequenter perjurium. Non obſtat *reg. in malis, de regul. juris in 6. & in cap. in malis, 22. q. 4.* quibus juribus probatur promiſſiones malas, & turpes validas eſſe ex ſe, & illis fidem præſtari; quia procedunt in malis promiſſis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt, non autem promittentis, prout latè explicavimus *ad d. cap. in malis.*

4 Unde ſi in domo, in qua quis habitare juravit, detur periculum fornicationis, ſeu alterius peccati, non tenetur quis tali juramento ſtare, ex Sayr. *in clavi Regia, lib. 5. cap. 7. n. 8. verſ. his.* Juvat *cap. præcipimus, 22. quæſt. 1.* & illud Evangelii: *Si oculus tuus ſcandalizat te, &c.* Regula enim eſt generalis, ut qui promittit aliquid abſolutè, ſi contingat poſtea aliquid, quod faciat obſervantiam malam, non eſt promiſſum adimplendum, quia licèt ſic promiſerit, intelligitur tamen ſi obſervantia non vergat in diſpendium animæ, unde ſi juret quis ſe daturum alicui quicquid peteret, ut fecit Herodes, licèt juramentum hoc poſſet eſſe à principio licitum, intellecta debita conditione, ſcilicet ſi peteret licitum; ſi tamen petat aliquid illicitum, non eſt adimplendum juramentum, quod Herodes adimplere non tenebatur, cum ab eo petitum fuit caput Joannis Baptiſtæ, imò adimplendo promiſſum, graviter peccavit, juxta text. *in præſenti.*

Et poſt pauca de Jephte, &c.] Vide quæ latè dixi *ad* 5
cap. ſi non licet, 23. quæſt. 5.

In gloſſ. *Quod ebrius*, ibi: *Ergo promiſſio ebrii non te-* 6
net. Vide Tiraq. *de pœnis temper. c. 6. n. 8. & de jure mariti, gloſſ. 8. n. 83.* Maſcard. *de probat. concl. 579. n. 2.*

In gloſſ. *Saltantium*, ibi, *& ea quæ ob reverentiam* 7
alicui promittuntur, non ligant. Ergo ſolus metus reverentialis ſufficit ad reſciſſionem contractus, ſecundùm Campeg. *de dote, p. 3. quæſt. 88. in fine*, Peralt. *in l. Titia cum teſtamento, § qui in vita, num. 1. ff. de legat. 2.* Cov. *de ſponſalib. p. 2. cap. 3. §. 6. num. 5.* Menoch. *controverſ. lib. 1. cap. 35. num. 21.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtit. major. tit. 12. num. 131.* Marien. *in dial. relat. p. 3. cap. 20. num. 5.* Azeved. *lib. 9. num. 28. tit. 1. lib. 5. nova recop.* Sed contrarium verius eſt, ut poſt multos comprobant Sanch. *de Matrim. lib. 4. diſp. 6. num. 36.* Gaſp. Anton. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 51. à n. 1.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novit. diſp. 13. dub. 12. ſub num. 18.*

Cap. Non obſervandum XIII.

Iſidorus.

NOn *implens Sacramentum.*] Juramentum dicitur 1
Sacramentum tam jure Civili, ut *in l. milites 13. §. 1. verſ. ignominioſam, ff. de re milit. auth. Sacramenta puberum, C. ſi adverſus vendit. l. ult. C. de veterum, lib. 12.* quàm jure Canonico, text. *in præſenti, cap. qui Sacramento, hac ead. cauſa, & quæſt. cap. parvuli, 22. quæſt. 5. cap. querelam*, ibi, *interpoſito Sacramento. de jurejur.* notat D. Thom. *p. 3. quæſt. 60. art. 1.* Covar. *in cap. quamvis pactum, p. 1. in princip. n. 2.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 5. c. 1. num. 2.* Meritò autem ſic appellatur, quia juramentum aliquid religioſum eſt, & actus latriæ, ſive religionis, D. Thom. 2. 2. *q. 89. art. 4.* jurans namque Deum in teſtem invocando, recognoſcit illum habere perfectam rerum cognitionem, & infallibilem veritatem, atque ei debitum honorem perſolvit, in quem ſenſum *Deuteron. 6.* dicitur: *Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſervies, & per nomen illius jurabis:* & *pſal. 62. Laudabuntur omnes, qui jurant in eo.* Huc ſpectat illud Hieron. *lib. 2. offic. Insjurandum*, inquit, *eſt affirmatio religioſa*, reſolvunt D. Thom. *d. art. 4.* Sot. *de Juſtit. lib. 8. q. 1. art. 4.* Navar. *in man. cap. 12. n. 2.* Covar. *d. n. 2.*

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium metu contractum ſi firmetur juramento redditur validum; ſed contrarium communiter tenent Doctores citati* num. 4. *quæ contrariæ opiniones componuntur*, num. 5.
2 *Juramentum quantumvis gravi metu extortum, ſi abſque peccato ſervari poteſt, obligat.*
3 *Juramentum ubi adjicitur actibus alias invalidis jure divino, vel ſaltem humano, ex ipſo juramento datur obligatio.*
6 *In juramento promiſſorio duplex reperitur obligandi ratio.*
7 *Juramentum aſſertorium nullam in ſe continet obligationem, ſed dicta, aut facta confirmat prout ſunt.*

8 *Declaratur multipliciter text. in præſenti*, & n. 9. 10. 11. 12. & 13.

14 *Iuramentum fœderis Ioſuë cum Gabaonitis, factum contra preceptum divinum* Deuter. 6. *quare fuerit obligatorium, remiſſivè.*

Cap. Inter cætera XXII.

1 Auguſtinus ſcribit Severo Milevitano Epiſcopo conſolenti de quodam Hubaldo, qui à conſanguineis cujuſdam pellicis coactus fuerat jurare ſe illam ducturum in conjugem, ut Hubaldus habeat illam in conjugem, quam juravit, cùm matrimonium hoc ſit in Deo fixum, & ſtabile, prout refertur *in hoc text.* ex quo colligi videtur matrimonium metu contractum, ſi firmetur juramento, reddi validum, ſicut viſus eſt tenere Richard. *in 4. diſt. 29. art. 2. quæſt. 3.* & quod ſaltem ex vi juramenti cogendus ſit matrimonium contrahere, vel contractum ratum habere, qui per metum coactus fuit, tenent Abb. poſt Card. *in cap. Abbas, num. 8. de iis quæ vi*, Fortun. Garc. *de ultimo fine, illat. 21.* aſſerentes quod licèt matrimonium non valeat, juramentum tamen obligat. Mo-
2 ventur ultra deciſionem text. *in præſenti*, ea eo quod juramentum quantumvis gravi metu extortum, ſi abſque peccato ſervari poteſt obligat, *cap. ſi verò, cap. verùm, de jurejur.* ubi id fatentur omnes, D. Thom. 2. 2. *quæſt. 89. art. 7.* Sot. *de Iuſtit. lib. 8. quæſt. 1. art. 6. verſ. tertium argumentum*, Cov. *in cap. quamvis pactum, p. 1. §. 5. num. 3.* Hoc autem juramentum ſervari poteſt abſ-
3 que peccato: ergo obligabit. Accedit quod ubi juramentum adjicitur actibus aliàs invalidis jure divino, & humano, ſaltem ex ipſo juramento datur obligatio, *cap. debitores, cap. cùm contingat, de jurejur. cap. quamvis pactum, de pactis, lib. 6.* Ergo licèt matrimonium non valeat, juramentum tamen ſervandum erit. Ultimò expendit Fortun. doctrinam D. Thom. *in 3. diſt. 39. art. 3.* dum ait in hac ſpecie matrimonium non valere, quia perficitur libero conſenſu, juramentum verò obligare, quia ex divino præcepto ſuam habet obligandi vim immediatè.

Contrarium verò, imò hujuſmodi matrimonium
4 non effici validum juramento, probat expreſsè text. *in cap. 2. de eo, qui duxit in matrim.* ubi habetur eum, qui poſt matrimonium metu contractum, & juratum aliam duxit, permanſurum cum ſecunda, priuſque matrimonium fuiſſe invalidum, tradunt *ibi* gloſſ. *verbo tanta*, Butr. *num. 3.* Abb. *num. 5.* Alex. de Nevo *num. 5. & 6.* Sot. *in 4. diſt. 29. art. 3. verſ. utrum verò*, Covar. *de ſponſal. p. 2. cap. 3. §. 1. à princip.* Padil. *in l. interpoſitas, num. 6. C. de tranſact.* Fulv. Pacian. *de probat. lib. 2. cap. 3. num. 56.* & plures alii, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib. 4. diſp. 10. n. 12.* Probatur, quia juramentum divinis, aut humanis legibus directè contrarium non obligat, *l. non dubium, C. de legib.* Accedit quod juramentum eandem habet interpretationem, quam recipit actus, cui apponitur, *cap. quemadmodum, de jurejur. l. ult. C. de non num. pecun.* neque enim juramentum pertinet ad obligationem natura ſua faciendam, ſed ad factorum, dictorumque veritatem confirmandam, unde ſi principale non valet, ea juramento vires recipere non poteſt, quod expreſsè docet gloſſ. *in auth. ſi qua mulier, C. ad Velleian.* quam poſt alios exponit Hyppolit. *in l. pen. n. 77. ff. de quæſtion.* Roland. *conſil. 57. n. 55. lib. 3.* Confirmatur, quia eodem metu, quo matrimonium factum fuit, juramentum factum cenſetur, ut per Innocent. communiter receptum *in cap. ſuper hoc, de renunciat.* & lex naturalis, & humana, quæ tale matrimonium non patiuntur, ex eiſdem cauſis videntur prohibuiſſe omnia, quæ eodem metu ad illum actum confirmandum adjiciuntur, ex *reg. cùm quid, lib. 6.* aliàs enim non fuiſſet huic malo ſufficienter cautum.

Has tamen contrarias opiniones fœdere diſtin- 5
ctionis ad concordiam reducendas eſſe arbitror in hunc modum: Vel contractum eſt per metum matrimonium de præſenti, & juramento confirmatum, ut ſi quis dicat: Accipio te in meam, & ſic juro per hæc ſacroſancta Evangelia, & iſto caſu neque matrimonium, neque juramentum obligationem continent, & ſic procedit ſecunda opinio, de qua *ſuprà.* Ratio eſt, quia obligationem matrimonii metus impedit, juramentum verò, quoniam aſſertorium eſt, nullam in futurum obligationem producit, ſed affirmavit tantùm matrimonium contrahi, quod ſi eo modo, quo contractum eſt, fieri non potuit propter metum, juramentum nihil præſtat. Vel contracta ſunt ſponſalia de futuro, adhibito juramento, & tunc promiſſio quidem propter metum non valebit, juramentum verò per ſe obligabit propter reverentiam Deo debitam, quia poteſt ſine diſpendio ſalutis æternæ adimpleri, cùm neque ea parte jurantis, neque ex parte materiæ aliquod detur impedimentum, & ideò tenebitur metu depoſito conſentire, aut petere abſolutionem à juramento, quam facilè obtinebit, juxta text. *in cap. 2. & in cap. ſi verò, de jurejur.* aliàs mortaliter peccabit, & ita procedit prima ſententia Richard. Abb. & Fortun. quæ planè deſumitur ex præcitata Theologorum doctrina: nec enim probabilis ratio reddi poterit, quare propter reverentiam juramenti teneatur omnia bona temporalia perdere, ut Theologi aiunt, matrimonium verò non teneatur contrahere, cùm ſine peccato poſſit: quinimò licèt D. Thom. Durand. & Sot. *locis infrà citandis*, dicant non dari in foro exteriori remedium ea juramento per metum extorto, ut per Sylveſt. *verbo metus, quæſt. 4.* verius tamen eſt mero jure dari in foro Civili, donec propoſita exceptione elidatur intentio petentis, vel per actionem quod metus cauſa actio mero jure competens reſcindatur, jure verò Canonico compelletur, qui juravit quouſque abſolutionem obtineat, & ſi ſolverit repetere poterit in aliis debitis temporalibus: matrimonium verò ſi propter promiſſionem juratam contraxerit ſine metu, ut juramentum ſervet, firmum erit, ſicut colligitur ex text. *in præſenti*, juxta verum ſenſum, de quo *infrà.*

Neque huic concordiæ obſtabunt argumenta, quæ 6
pro prima opinione adduximus, ea enim omnia concludunt, ubi juramentum promiſſorium ſponſalibus adjectum eſt; nam in juramento promiſſorio duplex reperitur obligandi ratio: altera, quæ provenit ex promiſſione, cui juramentum accedit: altera verò, quæ provenit ex ipſo juramento per ſe, & reverentia debita Deo. Prior obligandi ratio deficit cùm per injuriam gravi metu aliquis promittit, & jurare compellitur: tum quia ex defectu conſenſus, per quem promiſſionis obligatio fit, ipſa impeditur: tum etiam, quia iniquum eſt, ut ei, qui talem metum intulit, ex ſuo delicto acquiratur obligatio, contra *cap. 1. de eo qui duxit.* Poſterior verò ratio obligandi manet in ipſo juramento, cujus ſubſtantia poſita eſt in invocatione divini nominis, & propter reverentiam Deo debitam divinæ, humanæque leges ſervari jubent, ubi neque ex parte jurantis, neque ex parte materiæ aliquod datur impedimentum; oportet enim, ut aiunt Theologi, potiùs omnium bonorum temporalium jacturam pati, quàm contra reverentiam Deo debitam aliquid agere, & hæc obligandi ratio non tollitur propter metum, unde cùm juramentum non eſt de illis actibus, quorum vinculum libero conſenſu efficitur, ſed ex

divino

Digitized by Google

divino præcepto, ideò non inſpicitur humana voluntas principaliter, ſed divinum mandatum in hac obligatione, ut expreſsè docent D. Thom. 2.2. *q.89. art.7. in corpore*, Scot. *in 3. diſt.39. quæſt. unic.* & *ibi* Durand. *q.2. n.5.*

7 Contraria verò pro ſecunda opinione *ſuprà* adducta procedunt ubi juramentum aſſertorium adjectum fuit Matrimonio de præſenti, vel ubi ſola promiſſionis ratio expenditur, quia hujuſmodi juramentum aſſertorium nullam in ſe continet obligationem, ſed dicta, aut facta confirmat prout ſunt; cùm enim obligatio ſit vinculum, quo aliquis in futurum adſtringitur, *l. obligationum ſubſtantia, ff. de action. princip. um, Inſtit. de obligat.* fieri non poteſt ut is, qui jurejurando aliquid affirmat eſſe, vel fuiſſe, eo ipſo obligatus maneat, atque ideò licèt aliqua obligatio antecedat hujuſmodi juramentum, quia ſcilicet tenetur verum jurare, nulla tamen ſubſequitur. In promiſſorio autem juramento aliter ſe res habet, quia antecedit & ſubſequitur obligatio; antecedit, quia tenetur jurare animo faciendi quod jurat: ſubſequitur, quia tenetur poſtea ex vi juramenti adimplere, ſi ſine diſpendio ſalutis æternæ fieri poteſt, ita D. Thom. Scot. & Durand. *locis proximè citatis*, Sot. *lib.8. de Iuſtit. q.1. art.7.* quod non ſatis videtur percepiſſe Covar. *in d. cap. quamvis pactum, in princ. n.3.*

8 Ad text. verò *in præſenti, gloſſ. hic, verbo matrimonium*, varias aſſignat ſolutiones. Prima eſt metum fuiſſe levem, eo quòd non erat veriſimile mortem comminantes eam illaturos, eodem modo ſolvit gloſſ. *verbo coactus, in d. c. 2. de iis quæ vi*, & *ibi* Butr. *n.7. in fine*, ac Abb. *n.8.* etiam *in fine*. Sed nullo modo placere poteſt hæc ſolutio, quia text. *hic* dicit, *timore necis*, & aſſignat rationem, *quia non eſt peccatum contrahere cum illa*: quæ ratio etiam procedit in metu gravi.

9 Secunda ſolutio eſt, ut intelligatur hic text. quando poſt matrimonium illud commixti ſunt carnaliter, juxta *cap. veniens, il 2. de ſponſalib.* & *d. c. 2. de eo, qui duxit*: ſic explicat dicta gloſſ. *verbo Matrimonium, in præſenti.* Sed minus placet, quia abſque aliquo fundamento divinat interfuiſſe copulam; item quia tunc impertinens eſſet ratio, quam text. aſſignat ibi, *quia verò quam priùs concubinam habuerat non eſt peccatum in conjugem accipere.* Nam eſſe peccatum, necne, nihil confert ad Matrimonii valorem.

10 Tertia ſolutio eſt, ut loquatur conſulendo, non præcipiendo, ita gloſſ. *eod. verbo Matrimonium, in præſenti, & verbo coactus, in d. c. 2.* Sed ſimiliter diſplicet, quia ea verba: *Matrimonium ſit in Deo fixum, & ſtabile*, non videntur eum ſenſum habere, & ſæpè non eſt ſanum conſilium concubinam ducere.

11 Quarta ſolutio eſt utriuſque gloſſæ, & Antonii, *n.7.* ac Abb. *n.8. in d. c. 2.* aſſerentium metum non fuiſſe probatum. Sed vaticinantur, nullaque probabili conjectura ducuntur, nec ratio in textu tradita congruit.

12 Quinta ſolutio eſt, ut dum D. Auguſt. *hic* ait, *Matrimonium ſit fixum, & ſtabile*, non loquatur aſſertivè, ſed ex hypotheſi, quaſi dicat, eſto daremus id juramentum confirmare Matrimonium, & obligare, non ſequitur juramentum negandi parentibus alimenta obligare, quia illud eſt de re licita, hoc autem de illicita. Sed hæc ſolutio quamvis admitti poſſit, non tamen ex omni parte ſatisfacit.

13 Sexta & vera interpretatio eſt, quam tradit Fortun. *d. ill. 21.* Covar. *d. c. 3. §. 5. n.8. in hoc text.* poſt juramentum ceſſante cauſa metus Matrimonium contractum fuiſſe, & duo fuiſſe ab Auguſtino interrogata *hic*. Prius, utrùm valeret Matrimonium contractum cum ea, quam concubinam habuerat? & reſpondet nihil obſtare quominus Matrimonium firmum ſit; neque enim propter metum volebat homo ille à matrimonio recedere, ſed dubitabat, utrùm licitè contraheret, quod planè colligitur ex illis verbis: *Matrimonium ſit in Deo firmum*; & ex eo, quia non proponitur *ibi* matrimonium fuiſſe contractum, & juratum per metum, ſed ſola proponitur promiſſio de contrahendo, ratione cujus ſine metu poſtea matrimonium contractum fuit. Poſteriùs, fuit interrogatum utrùm aliud juramentum metu factum de expellenda matre obligaret? & reſpondet Auguſtinus non eſſe ſervandum, atque ideò text. iſte prædictis nihil obſtat, refert & ſequitur noviſſime Joan. de Valboa *in annuis Academicis prælect. Salmantic. ad c. 3. de jurejur. n.52.*

Sed cum his omnibus, &c.] Dubium eſt quare juramentum fœderis Joſuë cum Gabaonitis factum contra præceptum Divinum *Deut. 6.* ut refertur *in præſenti*, fuerit obligatorium, ut conſtat *Ioſuë 9.* contra reg. *cap. ſi aliquid, hac ead. cauſa, & quæſt. & c. ſi verò*, ibi, *niſi tale ſit*, &c. & *cap. ſicut 13. cum ſimilibus, de jurejur.* Dupliciter reſpondet gloſſ. *verbo decepti, in præſenti*, aliter Sot. *lib.9. de Iuſtit. q.1. art.7. in reſponſ. ad 2.* quas omnes, & alias ſolutiones aſſignat Soar. *de Relig. tom.2. lib.2. de juram. c.18. n.3. cum ſeqq.* Ego verò dicendum puto, Joſuë meritò potuiſſe dubitare an illud juramentum foret obſervandum, quoniam licèt contra illud adeſſet præceptum Divinum *Deut.7.* de delendis ſcilicet habitatoribus illius terræ, in favorem tamen juramenti maximè urgebat quod præceptum illud erat divinum affirmativum, & ut tale non obligabat ſemper, & ad ſemper, prout negativum, ſed tantùm pro loco, & tempore, ex D. Thom. 2.2. *q.33. art. 2.* & ſic ſtante hoc dubio, Joſuë tutiorem partem ſecutus detulit jurisjurandi religioni, quia quando dubitatur an aliquod juramentum ſit licitum, an illicitum, & ita in dubio, non eſt propria auctoritate contra illud temerè veniendum, ut docet text. opt. ſic intelligendus, adducens hoc Gabaonitarum exemplum *in cap. per venerabilem 34. propè fin. verſ. idem etiam*, ubi gloſſ. *verbo venire, de elect.* Facit etiam text. *in cap. innocens, in princ. inf. hac ead. cauſa, & quæſt.* advertit Soar. *d. c. 18. n.2.* 14

Cap. Innocens XXIII. & ult.

GRatianus in fine hujus text. ibi, *nulla tamen auctoritate ſervari prohibetur*, videtur tenere juramentum, quo quis juravit Religionem non ingreſſurum, vel ſacros Ordines non ſuſcepturum, eſſe obligatorium, prout exiſtimavit Major *in 4. diſt. 38. q.1. col.4.* Quod eſt contra communem Doctorum reſolutionem reſolventium illa juramenta non eſſe obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiva: & ita ſi promittat aliquis ſe non facturum aliquod melius bonum, licèt ſine peccato omittat, laudabilius tamen eſt facere, quàm omittere, & non obligabitur juramento, ut reſolvunt D. Thom. 2.2. *q.89. art.7. ad 2. quodlib. 3. art. 27. & quodlib. 12. art. 22.* Abb. *in cap. ſi verò, n.3. de jurejur.* Covar. *in cap. quamvis pactum, p.1. §.6. n.7.* Gom. *in § item ſi quis poſtulante, num. ult. Inſtit. de action.* Sayr. *in clavi Regia, lib.5. c.7. n.3.* Soar. *de Relig. tom.2. lib.2. de juram. c.37. n.7. cum ſeqq.* 1

Sed rejecta reſponſione, quod ſcilicet text. iſte cùm ſit Gratiani, negari poſſit, ut reſpondet Palud. *in 4. diſt. 38. q.1. num. 28.* & ſentire videtur Azor. *inſtitut. moral. p.1. lib. 11. c.5. quæſt.1. verſ. quæres.* Dicendum 2

mihi videtur Gratianum aliud longè diverſum intendere, nempe illud juramentum licitè poſſe ſervari, ut advertit Archid. *hîc, n.*2. & Palud. *ubi proximè*, & eſt veriſſimum, quaſi dicat Gratianus quod ille, qui juravit non ingredi Religionem, non ſuſcipere ſacros Ordines, non audire Miſſam die non feſtivo, non dare eleemoſynam extra caſum neceſſitatis, ſeu denique non facere aliud quodcunque opus, quod vocant conſilii, poteſt licitè prædictam materiam in juramento contentam ſervare, abſque ullo tamen reſpectu ad juramentum, cùm non ſit turpis, nec illicita de ſe, imò licita, & hæc obſervantia juramenti vocatur materialis, de qua loquitur Gratianus *in præſenti*, qui non negat, nec negare potuit, quod ſi jurans non ingrederetur Religionem, aut fieret Clericus, ſeu non faceret aliud quodcunque melius bonum, ex eo quia juravit ſupradicta non facere, & ita animo adimplendi juramentum, & illud formaliter obſervandi, non peccaret, ſaltem venialiter, quia hoc ipſo facit irreverentiam Deo, quem concludit fuiſſe teſtem talis juramenti, ut reſolvit Sot. *lib.* 8. *de Iuſtit. q.*2.*art.*7.*verſ. ex his*, juxta quem etiam ſenſum explicandus eſt D. Thom. *d. art.*7. *ad* 2. cujus verba refert Covar. *d. n.*7. dum ait poſſe taliter jurantem ſervare iuramenta ſine peccato, ut ſcilicet intelligatur de obſervantia iuramenti materiali, non verò formali, iuxta ſupradicta.

5 In gloſſ. *Confirmavit*, ibi: *Argum. eſt hic quod qui jurat rem illicitam propria auctoritate, non poteſt venire contra juramentum illud*, &c. Verùm hoc non obſtante dicendum eſt iuramentum rei illicitæ nulla indigere relaxatione, ſed poſſe iurantem propria auctoritate ei contravenire, ut per Nav. *in man. c.*12.*n.*16. *&* 17. Gutier. *de juram. confirm. p.*1.*c.*72. *à n.*5. D. Barboſ. *in l. alia, §. eleganter, n.*28. *&* 29. *ff. ſolut. matrim.* Sayr. *in clavi Regia, lib.*5. *c.*8. *n.*13. Sanch. *in præcepta Decalog. tom.*1. *lib.*2. *c.*9. *n.*13.

Hac igitur mentis, &c.] De intellectu vide Joan. de Valboa *in annuis Academ. prælect. Salmant. diſp.*3. *de jurejur. à n.*96.

QUÆSTIO V.

CAP. Qui compulſus I. *Pius.*

1 PIus Papa relatus *in hoc text.* ait quod qui peierare compellit, & qui compellitur, periurus uterque probatur, refert Soar. *de Relig. tom.*2. *lib.*3. *de iuram. c.*14. *n.*14.

2 *Et legitimas ferias pœniteat.*] Benè gloſſ. *verbo legitimas, in præſenti*, tres ubique legitimas ferias interpretatur, ſecundam, quartam, & ſextam, ut refert Covar. *var. lib.*4. *c.*20. *n.*8. *ad fin.*

3 In gloſſ. *Tres quadrageſimas*, ibi: *unam ante feſtum Natalis, aliam ante Paſcha, tertiam ante feſtum S. Ioannis.* Vide Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*7. *c.*16. *q.*5.

CAP. Si quis coactus III.

Ex Pœnitentiali Theodori.

1 ALlegari ſolet hic textus ad hoc quod ratione coactionis mitigatur pœna, ut per Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 36. *n.*4. Sanch. *de matrim. lib.*9. *diſp.*31. *n.*4. Nam ad pœnam voluntas coacta voluntas non eſt, *cap. ſacris*, & *ibi* Scribent. *de his quæ vi, l. velle non creditur, ff. de regulis juris*, & *ibi* gloſſ. *in fine*, ubi Dec. & Cagnol. uterque *n.*1. *l. ſcientiam, §. qui cùm aliter, ff. de liber. cauſ.* Menoch. *de arbitr. lib.*2. *caſu* 354. *n.*8. *cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. q.*97. *n.*16. quamvis voluntas coacta voluntas ſit, ut oſtendimus *in tract. Axiomatum juris uſufreq. Axiom.*230. *n.*8.

CAP. Ille qui, & ſeq.

Auguſtinus.

1 EX hoc text. & ſequenti, incipit *Qui exigit*, vulgò colligitur non licere privatæ perſonæ petere iuramentum ab eo, quem certò, vel probabiliter ſcit peieraturum, ut per D. Thom. 2.2. *q.*98. *art.* 4. Cardin. *in Clem. unic. de jurejur.* D. Antonin. *p.*2. *tit.* 10. *c.*7. §.3. Sot. *de Iuſtit. lib.* 8. *q.*2. *art.*4. Sylveſt. *verbo iuramentum* 2. *q.*9. Navar. *in man. c.*12. *num.*20. Covar. *in cap. quamvis pactum, p.*1. §.6. *n.*2. Sayr. *in clavi Regia, lib.*5. *c.*3. *n.*19. latè Soar. *de Relig. lib.*3. *de iuram. c.*14. *per tot.*

2 Intellige text. *in præſenti*, *& in d. cap. qui exigit*, procedere in eo, qui determinatè petit ab alio, ut iuret id quod falſum eſſe ſcit, quia hoc nullo modo licet, cùm determinatè illum ad periurium inducat, v. g. ſi cùm aliquis ſciret alium talem pecuniam accepiſſe, & determinatè petat ab illo, ut iuret ſe illam non accepiſſe, tunc graviſſimè peccabit, cùm ſit directa periurii cauſa. Verùm quando petitur iuramentum terminatè, v. g. Jura an hoc feceris, vel an hoc ſcias, vel iura te impleturum huiuſmodi contractum, tunc interveniente iuſta cauſa petendi, ſcilicet neceſſitate, vel utilitate petentis, licita erit talis petitio, quamvis alter ſe non offerat ad iurandum, immò compellatur iurare, prout latè proſequitur Soar. *d. c.*14. *ex num.*12. *uſque ad num.*18. Exemplum ſit in aliquo contractu inter partes celebrato; nam licèt ſciam alterum contrahentem non impleturum quod iurat, immò nec iuraturum cum animo implendi, poſſum ab illo petere iuramentum, ut contractus in exteriori foro firmior maneat, & ut habeam actionem ex iuramento contra illum, iuxta *cap. cùm contingat, de iureiur. cum ſimilibus.*

3 Dixi *in principio, privatæ perſonæ*, quia in iudice aut alio publico miniſtro dubium non eſt, cùm ex neceſſitate aut præcepto legis, ſeu ratione officii iuxta iuris ordinem iuramentum deferre poſſit ei, quem putat pejeraturum, quia utitur iure ſuo, & malo alterius ad bonum ſatisfaciendi ſuo muneri, & parti petenti, & Reipubl. ut bene advertunt D. Thom. *d. q.*98. *art.*4. Sot. *lib.*8. *de Iuſtit. q.*2. *art.*4. Covar. & Navar. *citatis locis*, Sayr. *d. lib.*3. *c.*14. *n.*13. non enim tanti eſſe debet periculi timor ille periurii, ut propter illud deferendum non ſit iuramentum à iudice, vel publica perſona, quando fuerit neceſſarium, ut reſolvunt Navar. *d. n.*20. Covar. *d. n.*2. *in fine*, Soar. *d. c.*14. *n.*10. Intellige quando non adſunt alia remedia æquè accommodata ad finem prætenſum aſſequendum, quia ſi adeſſent, tunc magis otioſum, quàm neceſſarium eſſet iuramentum, ut advertit Soar. *d. c.*14. *num.*17. *&* 18.

CAP. Quacunque arte IX.

Iſidorus.

1 DE eo, qui calliditate verborum iurat, & aliter facturus eſt, quàm promittit, vide quæ dixi *ad cap.*1. *& ad cap. utilem ſimulationem*, 22. *q.*2. ubi latè de materia huius text. de qua etiam ſpecialiter agunt Navar. *in cap. humanæ aures, hac ead. cauſa, & quæſt.*

quæſt. 2. *num.* 2. Direct. Inquiſit. *p.* 3. *commento* 20. *pag.*426. latè Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*11. *c.*4. *q.*5. Sanch. *de matrim.lib.*1.*diſp.*9.*n.*10. ubi intelligit text. *in præſenti*, dum quis jurat animo ſe obligandi, non tamen implendi, vel quando jurat aſſertoriè rogatus juridicè contra mentem petentis juramentum, & in præcepta Decalogi *tom.*1.*lib.*3.*c.*10.*n.*5. & *n.*52. Sayr. *in clavi Regia,lib.*5.*c.*6.*n.*12.& *c.*8.*n.*2. Paul.Comitol. *reſponſ.moral.lib.*2.*q.*3. *n.*2. Soar. *de Relig.tom.*2. *lib.*2. *de juram.c.*8.*n.*7.& *lib.*3.*c.*9.*n.*3.

Cap. Ecce dico X.

Auguſtinus.

1 AUguſtinus *ſerm.*30. *de verbis Apoſtoli*, relatus *in hoc text.* ait perjurium eſſe, qui ſuper lapidem falſum jurat. Ratio verò illa eſſe poteſt, quia licèt lapis per ſe minimi ſit valoris, dum tamen in juramentum deducitur cum relatione ad Deum, eo ipſo ſanctus putandus, & juramentum per illum factum manet verum juramentum, nam quatenus jurans ſub eo lapide Deum ejus creatorem veneratur, ex illius intentione lapis divino cultui applicatus ſanctus dicitur, *cap.nulli liceat*, 12.*q.*2.D. Thom.2.2.*q.*81. *art.*8. ita idem de lapide in juramentum deducto dicendum eſt, ſecundum hunc text. aliàs difficilem, ubi juxta ſenſum ſancti Auguſtini nihil aliud eſt dicere quod jurans per lapidem putabat eundem lapidem ſanctum, quàm quod jurabat cum relatione ad Deum, & ita jurantes falſum prædicto juramento, & modo ſunt perjuri, ut patet ex hoc text. ibi, *prorſus perjurus eſt*, &c. Vide varios intellectus, quos præſtat Sot. *de juſtit.lib.*8.*q.*2.*art.*3.*col.*4.Covar. *in cap.quamvis pactum, p.*1.§.1.*n.*18. ubi *in verſ. alterum*, reponit veram literam hujus text.

Cap. Humanæ aures XI.

Gregorius.

1 GRegorius *lib.*26.*moral.c.*7.relatus *in hoc text.* ait humanas aures talia verba noſtra judicare, qualia foris ſonant, Deum autem qualia ex intimis proferuntur, circa quem text. commentarium edidit D. Navar. *tom.*2.*ſuorum operum*, & aliqua tradunt Azor. *inſtit. moral.p.*1.*lib.*11.*c.*4.*q.*5. Sayr. *in clavi Regia,lib.*5.*c.*6. *n.*8. Paul.Comitol. *reſponſ.moral.lib.*2.*q.*3.*n.*4.

2 Unde benè D. Thom. *in* 3. *diſt.*39. *quæſt.*1. *art.*3. *quæſtiunc.*3. dicit juramentum ex ipſa juramenti, ut juramentum eſt, ratione, non obligare niſi juxta jurantis intentionem, & faciunt quæ Fortun. *de ultimo fine,illat.*22.*n.*477. & *ſeq.* Seraphin. *de privileg. juram. privileg.*110. *n.*16. Gutier. *de juramento confirmat. p.*1. *c.*57. *n.*20. benè Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.*1. *lib.*3. *c.*10. *n.*11. ubi ait quod quando jurans fuit in bona fide, doloque caruit, utens prudenti amphibologia, nullam irrogans injuriam ei, cui juratur, juramentum tunc non obligabit in ſenſu, quem præcipit ille, cui juratur, ſed quem jurans intendit, quia tunc non obligatur ex juſtitia, cum ſic jurando caruerit dolo, nullamque injuriam irrogaverit, etiam ex juramenti religione, additque in foro externo, eo quòd intentio latitat. ſtandum eſſe communi, ac proprio verborum intellectui, quem ſignificatione ſua oſtendunt. Vide dicta *in collect. ad cap. utilem ſimulationem, q.*2. *n.*2.

3 *Quia non debet intentio verbis deſervire, ſed verba intentioni.*] Ita Tiraq. *in l.ſi unquam*, *verbo libertis*, *à n.*47.*ff.de revocand.donat.& de retract. lig.* §.32.*gloſſ.*1. *n.*34.& 35.Cardin.Mantic. *de conject. ult. volunt.lib.*2. *dubit.*2.*ſolut.*1.*à n.*280. *juncto n.*215.Brunor. à Sole *in locis communibus,verbo verba,n.*20.

Cap. Parvuli XIV.

PErjuros excludi à juramento in judicio præſtando, probat hic text. cujus deciſionem quidam intelligunt de omnibus perjuriis notoriis notorietate facti, quamvis in judicio non convictis, ſi juramentum id notorium fuerit quantum ad verba, deliberationem, & factum; quia nimirum ejuſdem eſt evidentia facti illum dixiſſe verba jurisjurandi, & benè deliberaſſe, & cognoviſſe ſe iuraſſe falſum, ita docent Valent.2.2.*diſp.*6.*q.*7.*puncto* 3. *colum.*4. *verſ. diſputat verò*, Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*11.*c.*11.*q.*6. 1

Cæterùm verius eſt oportere ad hanc pœnam incurrendam eſſe in judicio convictum, & condemnatum, ut benè reſolvunt Sylveſt. *verbo perjurium*, *q.*5. Sot. *de Iuſtit.lib.*2.*q.*1.*art.*10. *col.*2. Aragon. 2.2.*q.*86. *art.*10. *paulò poſt princip.* 2

Non obſtat text. *in præſenti*, dum in eo interdicitur periurium etiam in ſua cauſa ad iurandum admitti, quia intelligitur de iuramento purgationis, ita ut à ſuſpicione contra ſe orta nequeat ſe proprio iuramento purgare, at iuramenta, quæ ſunt potiùs oneris quàm honoris, benè præſtabit. 3

Cap. Pueri XV.

Ex Concil. Eliberitano.

PUerum nullum ante quatuordecim annos cogendum eſſe iurare, ſtatuit Eliberitanum Concilium, quod citat Gratian. *in præſenti*, & referunt Sayr. *in clavi Regia*, *lib.*5. *c.*3. *n.*8. & 9. Soar. *de Relig.tom.*2. *lib.*1. *de juram.c.*14.*n.*5. Sanch. *in precep. Decal. tom.*1. *lib.*3.*c.*3.*n.*5.& 6. 1

Cap. Honeſtum XVI.

Cornelius.

COrnelius Papa relatus *in hoc text.* decrevit ut à ieiunis iuramenta præſtentur: conſonat *c.*1. ubi *gloſſ.ult.de teſtib.* quos textus procedere de honeſtate, & conſilio exiſtimant Bald. & Anan.*n.*4. Imol. *à n.*2. *in d.c.*1. & eſt communis ſententia ex Mynſing.*in eodem c.*19. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*11. *cap.*11. *q.*9. Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.*1. *lib.*3.*c.*3.*n.*4. Sed hæc communis explicatio licèt defendi valeat, nequaquam tamen placere poteſt; convincitur enim in primis ex verbo *dicant*, de quo *in d.c.*1. quod quidem verbum prolatum à lege non conſilium, ſed præceptum importare cenſetur. Convincitur rurſus, quia text.ille *in eod. c.*1. non magis reprobat teſtes pretio conductos, ut infideles; quàm non ieiunos; immò in ſua deciſione omnes æqualiter determinare videtur; unde neceſſariò dicendum eſt text. omnes pariformiter determinare, iuxta *regul. text. in l.nam hoc jure, ff.de vulgari.* 1

Quare nobis videtur dicendum, prædictam ieiunii ſolemnitatem in teſtimoniis ex præcepto deſiderari, ita ut aliter attento iure idoneus teſtis non cenſeretur, quemadmodum aliæ ſolemnitates, putà ut iuramenta in Eccleſia propè Altare teſtibus præſtarentur, prout 2

tradunt

tradunt D. Thom. 2. 2. *quæſt.89. artic.10.* Sot. *lib.8. de Inſtit. q.1. art.10. colum.2.* Covar. *in cap. quamvis pactum, p.1. §.1.* Sylveſt. *in ſum. verbo juramentum 2. q.4.* Angel. *eod. verbo 3. q.13.* quæ quidem ſolemnitates per conſuetudinem antiquatæ ſunt, ut in ſpecie fatetur Felin. *in d.c. 1. n.3.*

Cap. Decrevit XVII.

Ex Concil. apud S. Medardum habito.

1 Diſpoſitio hujus text. quatenus prohibet jurare ſolemniter à Septuageſima uſque ad octavam Paſchæ, & ab Adventu uſque ad octavam Epiphaniæ, & aliis temporibus, de quibus *hic*, antiquata eſt, quatenus verò agit de diebus Dominicis, ſeu aliis ſolemnibus, adhuc hodie eſt in viridi obſervantia, ita Sayr. *in clavi Regia, lib.5. c.3. n.26.* Valent. 2. 2. *diſp.6. q.7. puncto 3. colum.5. verſic. jam ex parte modi*, Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.3. c.3. n.4.*

SUMMARIUM.

1 *Clericus pro crimine læſæ maieſtatis degradandus eſt, ſed contrarium verius, ut n.2.*

3 *Crimen læſæ maieſtatis propriè committere non dicitur niſi ille, qui Principis offenſi ſubditus eſt.*

4 *Declaratur* text. *in præſenti*, & in cap. admoneant, 26. q.7.

5 *Declaratur* text. in cap. ſi quis Sacerdotum, 11. q.1. & in cap. ſtatuimus, 11. q.1. & in cap. clericus, 3. q.4.

Cap. Si quis laïcus XIX.

Auguſtinus.

1 Ex hoc text. colligi videtur clericum pro crimine læſæ majeſtatis degradandum eſſe: ita in ſpecie Abb. *in cap. at ſi clerici, in princ. in finalibus verbis, n.39. de judic.* Covar. *var. lib. 2. c.20. n.7.* refert alios, & ſequitur Clar. *in §. crimen læſæ majeſtatis, n.7. & §. fin. q.36. n.27.* Boſſ. *in pract. crimin. tit. de foro compet. n.137.* Cabed. *Luſit. deciſ.83. n.4. p.2.* qui Doctores licèt loquantur in depoſitione, tamen in degradatione expreſsè firmant Roman. *conſ.36. à n.1. & ſing.701.* Albertin. *in c.1. de hæretic. lib.6. q.11. & 13.* Mench. *de ſucceſſ. creat. §.2. n.53.* contendentes propter gravitatem criminis, etiamſi in jure expreſſum non ſit, clericum tradendum eſſe Curiæ ſæculari, quamvis non proponatur incorrigibilis.

2 Contrariam tamen ſententiam tenent Barbat. *conſ.22. dub.1. lib.3.* Curt. *conſ.154. n.1.* Roland. *conſ.4. lib.1.* Gig. *de læſa maieſt. q.63.* dicit communem Clar. *ubi ſuprà*, & plures alii, quos refero, & ſequor ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.3. alleg.110. ſub n.12. verſ. utrùm autem, ſecundùm Lugdun. impreſſ.* Quæ ſententia & communis eſt, & tanquam verior attento jure ſequenda, quicquid inter voluntatem, & obligationem tradendi Curiæ ſæculari faciat differentiam Clar. *d. n.27. in fine*, & cogitandum relinquat Cabed. *d. dec.83.* Pro qua ſententia facit primò, quia certum eſt clericum Curiæ ſæculari tradendum non eſſe niſi in caſibus à jure expreſſis, ita ut majoritas, vel minoritas rationis ad hoc faciendum non conſideretur; conſtat autem inter caſus à jure expreſſos, qui tantummodò tres ſunt, non reperiri expreſſum crimen læſæ maieſtatis, quamvis divinæ mentionem faciat, ad effectum, ut clericus hæreticus ſæculari Curiæ tradatur, ut *in c. excommunicamus, il 1. §.1.* ibi, *à ſuis Ordinibus degradatus, de hæret.* nihilominus tamen lex aliqua non datur, quæ de crimine læſæ maieſtatis humanæ expreſſam faciat mentionem ad talem traditionem faciendam. Secundò facit, quia clericus datis terminis habilibus habet privilegium exemptionis, ne ſæcularis poteſtas de ſuo crimine cognoſcere, & illud punire poſſit, juxta reg. text. *in c.2. de foro compet.* cum multis aliis id paſſim aſſerentibus, & non eſt dicendum quod clericus ipſo iure tali privilegio debeat privari, niſi in caſibus, in quibus lex id apertè definivit, juxta doctrinam *gloſſ. fin. in c. ult. de iurepatr.* receptam ex Tiraq. *in l. ſi unquam, verbo revertatur, n.248. C. de revocand. donat.* Sic aliàs licèt in minoribus criminibus pœna confiſcationis ipſo iure imponeretur per leges, nihilominus tamen in crimine hæreticæ pravitatis fuit neceſſarium, ut eadem ipſo iure imponeretur, per text. *in cap. cùm ſecundùm, de hæretic. lib.6.* ubi Pontifex ex maioritate rationis argumentatur ad legem de novo conſtituendam, qua non facta contrarium erat dicendum, non obſtante prædicta maioritate rationis circa confiſcationem faciendam ipſo iure, arg. text. *in cap. vergentis 10.* ibi, *ſtatuimus, de hæret.* Denique facit quia crimen læſæ maieſtatis pro- 3
priè committere non dicitur niſi ille, qui Principis offenſi ſubditus eſt, ut videtur probare text. *in Clem. paſtoralis, §. rurſus*, ubi gloſſ. *de re iudic.* Cabed. *d. deciſ.83. n.1.* qualis non cenſetur clericus reſpectu propriæ perſonæ, quæ ut talis exempta eſt, juxta tradita per Doctores *in c. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. & in cap. fin. de rebus Eccleſ.* ac proinde videtur dicendum tanquam propriè committentem crimen læſæ maieſtatis clericum non eſſe puniendum, prout in ſpecie fatetur Clar. *in d. § læſæ maieſtatis crimen, num.7.* & in puncto iuris eſſe probabiliorem opinionem dicit Cabed. *ubi ſuprà, n.1.* licèt negandum non ſit, pro illo crimine tanquam pro gravi verbaliter eſſe deponendum clericum, iuxta reg. text. in *cap. tua, de pœnis*, & graviſſimis pœnis impoſitis in remotiſſimum carcerem detrudendum.

Qua quidem opinione retenta reſpondent, ver- 4
bum, *degradetur*, de quo *in hoc text.* non eſſe intelligendum de actuali degradatione, prout importat executionem ſententiæ latæ depoſitionis verbalis, de qua agit text. *in c.2. de pœnis, lib.6.* ſed ſolummodò de verbali depoſitione, per quam mediante ſententia clericus non ſolùm à beneficio, ſed etiam ab Ordinibus removetur in totum; id enim ſuadet materia ſubjecta, eo quòd cùm diſpoſitio huius text. pœnalis ſit, & verbum, *degradatio*, multoties de depoſitione verbali intelligatur, utique verbum illud ita interpretari debemus, ut de minori pœna, quam ſub ſe etiam comprehendit, veluti diſpoſitio odioſa intelligitur, iuxta reg. *in pœnis 49. de regul. iur. lib.6.* Sic aliàs eodem modo explicatur text. *in cap. admoneant*, ibi, *clericus degradetur*, 26. q.7. prout in ſpecie conſiderat Bernard. *in pract. cap.107. aliàs 210. num.2. in princip. ſecundùm noviſſim. impreſſ.* Vel rurſus etiam reſpondent textum procedere in Epiſcopo, vel clerico, qui iuramentum fidelitatis, vel homagium præſtitit Principi temporali, patet ibi, *quod Regi, & domino ſuo iurat*; tunc enim cùm ratione homagii cenſeatur committere crimen læſæ maieſtatis, non erit mirum, ſi in hoc caſu degradatio actualis admittatur Curiæ ſæculari, ut tanquam ſubditus puniatur. Juvat ſententia illorum, qui aſſerunt propter crimen læſæ maieſtatis poſſe iudicem non exſpectato iudicio Eccleſiæ punire clericum, eo quòd propter tale crimen dicitur

citur amittere privilegium clericale, prout eſt Guid. *dec.*401. & alii relati à Clar. *d.q.*36.*n.*27.

5 Nec obſtat text. *in cap. ſi quis Sacerdotum*, 11. *q.*1. ibi, *Curia tradatur*, dum ait clericum eſſe deponendum, & actualiter degradandum, Curiæque tradendum propter conſpirationem factam adversùs ſuum Epiſcopum: ergo à fortiori, &c. quia reſpondent aliqui textum illum eſſe intelligendum de clerico qui in crimine, de quo *ibi*, incorrigibilis eſt, juxta terminos text. *in cap. cum non ab homine*, *de judic.* non verò quando abſque prædicta incorrigibilitate aliquod ex illis criminibus ſimpliciter commiſerit, prout *gl. fin. ibid.* intelligit, *& in d.cap.cum non ab homine*, ubi communis. Alii verò multò meliùs reſpondent textum illum non agere de traditione Curiæ ſæculari, ſed de traditione illa, quæ fiebat Curiæ, ſeu Congregationi Eccleſiaſticæ, vel clericorum, cui delinquens ſervire tenebatur, & cogebatur: patet ex eo, quia text. agit de illa Curia, de qua agit text. *in cap. ſtatuimus* 11.*q.*1. ibi: *Curia tradatur, cui vita ſua omnibus diebus ſerviat*, cujus auctor eſt Fabianus Papa, qui floruit circa annum 250. *& in cap. clericus*, 3.*q.*4. ibi: *Curia traditur ſerviturus*, cujus auctor eſt Stephanus Papa, qui floruit circa annum 254. quæ quidem verba nequaquam conveniunt traditioni Curiæ ſæcularis, cui clericus nunquam traditur ſerviturus, ſed potiùs periturus, vel ſaltem, ut pœnam corporis afflictivam patiatur, ſecundùm quod tempus loquutus fuit Pontifex Pius I. auctor illius text. *in d.cap. ſi quis Sacerdotum*; ſolebant enim antiquis temporibus clerici ſub poteſtate Epiſcopi exiſtere in congregatione quaſi in diſciplina Regulari, ut probat text. *in cap.præter*, 32. *diſt.* quæ Congregatio Clericorum Curia appellabatur, prout importat etiam locum, in quo clerici ad facienda, & curanda negotia Eccleſiaſtica conveniunt.

CAUSA XXIII.

Quæstio I.

Cap. Noli exiſtimare III. & ſeq.

Auguſtinus.

1 De bello, & an, & quando juſtè inferri poſſit, & quomodo in eo capta fiant capientium, & de reſtitutione damnorum inde ſequutorum, vide Cov. *in reg.peccatum*, *p.*2.§.9.10.*&* 11. Schaſt. Medic. *in ſumma peccatorum*, *p.* 1. *tit.*4. *q.*74. *cum ſeqq.* Ludovic. Lopez *p.*1. *inſtruct. conſcient.* *c.*61. Olan. *in antinom. juris*, *lit.B*, *ex n.*26. *& lit. C*, *ex n.*1. Victor. *in relect. de jure belli*, Meneh. *de ſucceſſ. creat.* §.17.*n.*13.*& illuſtr.c.*9 *n.*14. Læl. Zechi. *de caſibus reſervat. caſu* 13. *verſ. ſexto fallit*, *cum ſeqq.* Anton. Cordub. *in quæſt. Theolog. lib.*1.*q.*39. Azeved. *l.*8.*n.*9.*cum ſeqq.tit.*9.*lib.*3. *nova recopil.* Marienſ. *l.*3. *gloſſ.*7. *n.*3. *cum ſeqq. tit.*10. *lib.*5.*nova recopil.* Petr. à Navar. *tom.*1.*de reſtit.lib.*1.*c.*3. *ex n.*258. Bannes 2.2.*q.*40.*art.*1.*cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral.p.*3.*lib.*2. *de homicid. c.*7. Petr. Fab. *lib.*2. *ſemeſt. c.*3.*&* 4. Cardin. Tuſch. *tom.*1.*lit.B*, *concl.*39.*cum duabus ſeqq.* Camill. Botrel. *de præſtantia Regis Catholici*, *c.*47.*n.*135. Calliſt. Ramirez *de lege Regia*, §.26. *n.*64. *&* §.30. *n.*55. Melch. de Valencia *illuſtr. tract. juris tract.*2. *c.*5. *n.*14. *& ſeqq.* Benedict. Ægid. *ad l. ex hoc jure*, *ff. de juſt. & jure*, *tom.*1. *c.*... *per tot.* Seraphin. de Freiras *de juſto Imper. Aſiatico*, *c.*9.*n.*11. Balthaſ. Ayala *de iure, & officio belli*, *lib.*1. *c.*2. Molin. *de iuſt. diſp.*99. Joan. Baptiſt. Valenzuela *in monit. contra Venetos*, *p.*7. *n.*60.61.65.120.*& ſeqq.* & in diſcurſu ſtatus & belli, Majol. *in diebus canicul. tom.*3.*colloq.*2. *de bellor. eventib. ex pag.*359. Cevall. *commun. contra commun. tom.*4. *q. ult. ex n.*117. Joan. Marq. *in gubern. Chriſtiano*, *lib.*2. *c.*35. *pag.*369. *cum ſeqq.*

Utrùm Rex poſſit ex opinione minus probabili gerere bellum contra alium Regem? Vide Victor. *in relect. de Indiis Inſulanis*, *dub.*3.*n.*27. Valent. 2.2.*diſp.*3. *q.*16.*puncto* 2. Fr. Emman. *in ſum. tom.*1.*c.*125. Bannes 2.2.*q.*40.*art.*1. *dub.*5. Veg. *p.*1.*c.*121.*caſu* 3. Ledeſm. *in ſum. tom.* 2.*tract.*3.*de charit.c.*13.*concl.*14.*cum ſeqq.* Maldon. *de virt.q.*40.*art.*1.*dub.*3.*&* 4. Lorc. 2.2.*ſect.*3. *diſp.*53. Salas 1.2.*q.*21.*tract.*8.*diſp.unica*, *ſect.*15.*n.*121. *cum ſeq.* Monteſin. 1.2.*tom.*1.*diſp.*29.*q.*5.*n.*217. Anton. Perez *in Laurea Salmantina*, *certam.*10.*c.*3.*n.*98. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*21.*n.*92.*cum ſeqq.* Molin. *de Iuſtit. tom.*1.*diſp.*103. Vaſq. 1.2.*tom.*1.*diſp.*64. *c.*3. Torres 2.2.*tom.*1.*diſp.*90.*dub.*2. 2

Cap. Quid culpatur IV.

Certum eſt, vel utrùm ſit, certum non eſt, &c.] Notatur ad hoc, quod quilibet tenetur obedire Principi, & exequi ubi ſit dubium an præceptum ſit juſtum, vel injuſtum, ex quo in dubio præceptum præſumitur juſtum, & juſta cauſa factum, ut per Abb. *conſ.*84. *n.*7. *p.*1. Cephal. *conſ.*110.*n.*31. *& ſeq. lib.*1. Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.*1.*lib.*2. *c.*10. *num.*24. Menoch. *de præſumpt. lib.*6.*præſ.*96. Farin. *in praxi criminal. p.*3.*q.*97.*n.*44. Sayr. *in clavi Regia*, *lib.*1.*c.*12.*num. ult. & c.*13. *num.*37. *&* 40. noviſſimè Alvarez de Velaſc. *de privileg. pauperum*, *p.*2. *q.*65. *ex num.*81. latè & eleganter Joan. Sanctius *in ſelectis, & practicis diſputationibus*, *diſp.*43. *per tot.* ubi adducit plura ad praxim maximè neceſſaria, quia referuntur caſus in quibus homo dubius de aliquo præcepto poſſit ſua uti libertate. 3

Cap. Militare V. *Auguſt.*

Ex hoc text. colligitur Regem, vel Principem de proprtiis expendere, tam pro bellis gerendis, quàm pro ſubditorum paupertate ſublevanda habere oeceſſe, ut per Barthol. Cæpol. *de Imperatore militum deligendo*, *verſ. divitiis*, *n.*1.*cum ſeq.* Jacob. de Ayello *in tract. de iure adhoa, relevii, atque ſubſidii*, *n.*4. inter tractatus Doctorum *tom.*12. *fol.*170. latè Camil. Borrel. *de Magiſtrat. edit. lib.*1. *c.*15.*n.*3. *cum ſeqq.* Et non ſolùm pro militum, vel Capitaneorum ſtipendiis, & ſalariis, ſed etiam magiſtratuum, & judicum, Luc. de Peña *in lib. annonas*, *C. de erogat. milit. annon. lib.*12. Roland. à Valle *conſ.*1. *n.*55. *&* 56. *lib.*2. 1

Quæstio II.

Cap. Dominus noſter II. & ult.

Auguſtinus.

Sanctus Auguſt. *q.* 44. *in Num.* relatus *in hoc text.* bella per Moyſen adverſus Amorrhæos illati juſtificationem in eo conſtituit quod filios Iſraël ad terram ſibi à Deo promiſſam per regiones ſuas tranſire non paterentur, unde colligitur infidelibus juſtum bellum indici 1

dici poſſe, ſi Prædicatoribus impedimento ſint ne per ſuas provincias tranſitum faciant ad alias, in quibus Fidei myſteria annuntiare, & proponere velint, quoniam aliter Evangelii aditus præcluderetur, quod Chriſtus Dominus per univerſum terrarum Orbem prædicari, & propagari præcepit, ita Victor. *in relect. de Indis, relect. 2. concl. 2.* Sot. *de Iuſtit. lib. 5. q. 3. art. 5. in fine*, Covar. *in reg. peccatum, p. 2. § 9. n. 4. verſic. quintò etiam*, Balth. de Ayala *de jure, & officio belli, lib. 1. c. 2. n. 11 in fine*, Carol. Sigon. *lib. ult. de rebus Italic.* ubi ſcribit hac ratione Genuenſes Venetis bellum feciſſe, Valent. 2. 2. *diſp. 3. q. 16. puncto* 2. Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 10. n. 4.* Camill. Borrel. *de præſtantia Regis Cathol. c. 46. ex n. 10. & c. 47. ex n. 69.* Nebriſſenſ. *lib. 1. de bello Navarræ, c. 1.* Marquez *in gubernat. Chriſtiano, lib. 1. c. 27. pag. 160. cum ſeqq.* Hieron. Zurita *in ſuis annalib. lib. 10. c. 9. & 10.* Gregor. Lopez Madeira *de monarch. Hiſpaniæ, c. 9. pag. 66.* Seraphin. de Freitas *de juſto Imperio Aſiatico, c. 1. & 2.* Joan. Solorzan. *de Indiarum jure, lib. 2. c. 20. n. 57. cum ſeqq.*

QUÆSTIO III.

SUMMARIUM.

1 *Proximum ab offenſa, & injuria defendere quilibet tenetur.*

2 *Defendere vitam, ſeu alia bona proximi, etiam uſque ad occiſionem injuſti aggreſſoris, tenetur quis regulariter in conſcientiæ foro, cum moderamine inculpatæ tutelæ, quando aliter illa defenſio expediri non potuerit, ut* n. 6.

3 *Proximum defendere ab injuria, ſive in perſona, ſive in bonis, aut honore nullus regulariter tenetur cum damno proportionabiliter notabili.*

4 *Revelare proximo damnum imminens quilibet tenetur, ut ab eo avertatur, quando illum defendere non potuerit, & quando in hoc caſu fraterna admonitio præmitti debeat, oſtenditur,* n. 5.

CAP. Non in inferenda VII.

Ambroſius.

1 EX hoc text. quem juxta veram Ambroſii Auctoris literam, expurgatis aliquibus verbis vitioſis, referunt emendati Codices Gratian. & Navar. *in manual. c. 24. num. 15.* communiter colligitur, quemlibet poſſe, & teneri ab offenſa & injuria proximum defendere, dum enim probat vitium ejus, qui non repellit injuriam à proximo, æquiparari vitio ipſiuſmet injuriantis, conſequenter oſtendit, quod prout iſte non facere, ita & ille repellere tenetur, ne idem vitium quaſi particeps incurrat, in idem eſt text. *in cap. fortitudo, & in cap. qui poteſt, & in cap. ult. hac eadem cauſa, & quæſt. & in cap. negligere 2. q. 7. & in cap. error, diſt. 83. & in cap. facientis, diſt. 86. in cap. dilecto, verſ. & quidem, de ſent. excomm. lib. 6. & in cap. ſicut 6. §. illi etiam, de homicid.* accedunt & text. *in l. ſcientiam 46. in princip. ff. ad leg. Aquil. & in l. ſi quis 7. in fine, ff. de furtis, & in §. alia, Inſtit. de publicis judic.* obſervant Archid. Bellam. Turrecrem. *in præſenti*, Covarruv. *in Clem. ſi furioſus, p. 3. §. unic. num. 5. & in reg. peccatum, p. 2. §. 3. ſub num. 4. 5. & 6.* Clar. *in practic. §. homicidium, num. 27. & 28.* Gom. *var. tom. 3. cap. 3. num. 21.* Gregor. Lop. *l. 3. gl. 1. tit. 8. p. 2.* Sylveſt. *verbo homicidium, in 1. num. 5. in fin.* Card. Tuſch. *tom. 2. lit. D, concluſ. 131. num. 1.* Soarez *de cenſur. diſp. 22. ſect. 1. n. 39.* Farin. *in praxi crimin. p. 4. q. 125. n. 301. cum ſeqq.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 137.* Molin. *de Inſtit. tom. 4. tract. 3. d. 18. à n. 1.* Leſſi. *in ſimili tractatu, lib. 2. c. 9. à n. 87.* Rebel. *de oblig. juſtit. p. 1. lib. 3. q. 12. n. 2.*

Unde infertur non ſolùm poſſe quemlibet regula- 2
riter in conſcientiæ foro ex jure poſitivo, & naturali, cum moderamine inculpatæ tutelæ defendere vitam, ſeu alia bona proximi, etiam uſque ad occiſionem injuſti aggreſſoris, quando aliter illa defenſio expediri non potuerit, juxta illud Eccleſiaſt. 17. *Vnicuique mandavit Deus de proximo ſuo*, & illud Proverb. 14. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos, qui trahuntur ad interitum liberare non ceſſes*, cum omnibus juribus ſupracitatis, & ſic obſervaor Claud. *in repet. l. ut vim, n. 125. ff. de juſtit. & jure*, ubi Curt. *n. 49.* Bolognet. *n. 75.* & Hippol. Riminald. *n. 75. 379. cum ſeqq.* Anton. Gom. *d. c. 3. n. 21.* Clar. *d. §. homicidium, n. 27. & 28.* Molin. *d. diſp. 18. n. 1.* Farin. *d. q. 125. n. 267. cum ſeqq.* ſed etiam teneri in eodem conſcientiæ foro ſub peccato ex ſuo genere mortali defendere vitam, aut bona alia proximi hanc defenſionem volentis, & ea indigentis, ſi commodè, & abſque notabili damno, quod alioquin ex alia particulari obligatione ſuſtinere non teneatur, id facere poſſit, ſicuti præter Ordinarios *in præſenti*, bene docent Sylveſt. *in ſum. verbo homicidium, in 1. n. 10.* Sot. *de ratione tegendi, memb. 2. q. 6. col. 13. ante med.* Covar. *in reg. peccatum, p. 2. §. 3. ſub n. 4. & 5.* Claud. *in repet. d. l. ut vim, ſub n. 127.* ubi etiam Curt. *in repet. n. 59.* Bologn. *n. 79.* & Riminald. *ſub n. 391.* Ugolin. *de cenſur. p. 2. c. 11. §. propoſuimus, n. 5. in fine*, Farin. *d. q. 125. n. 306.* Molin. *de juſtit. tom. 4. tract. 3. diſp. 18. n. 2* Flores
de Mena *var. q. 18. n. 9. & 30.* hinc eorum plures 3
deducentes neminem regulariter teneri cum damno proportionabiliter notabili proximum defendere ab injuria, ſive in perſona, ſive in honore, fama, aut bonis externis, ac proinde nec pro defenſione vitæ proximi etiam parentis, quemlibet teneri ſuam exponere cum probabili periculo, quippe quod poſſumus vitam noſtram diligere præ vita alterius privati ex ordine charitatis, niſi fuerit ex illis, qui ex officio, & conſequenter ex lege juſtitiæ conſtituti ſunt, & abſolutè aſſumpti ad omnem etiam rigoroſam, & periculoſam aliorum defenſionem, ſicuti inter illos benè intelligunt Covar. *d. § 3. ſub n. 4.* Navar. *in man. cap. 24. ſub num. 17.* Claud. *in d. l. ut vim, num. 130.* ubi etiam Curt. *num. 60* & Bologn. *num. 85.* Farin. *d. q. 125. n. 327.* Molin. *d. c. 18. n. 18.* Leſſi. *de juſtitia, lib. 2. c. 9. num. 90.*

Si autem quilibet non potuerit, ut *ſuprà*, defendere 4
proximum, & ab eo avertere damnum imminens, adhuc tenebitur in foro conſcientiæ illud ei revelare, ut per eum avertatur, prout concluditur ex reg. hujus text. & ſimilium, de quibus *ſuprà*, & in terminis reſolvunt Abb. *in c. 1. ſub n. 9. colum. 2. ante med. de reſtit. ſpoliat. & in c. novit, n. 44. de judic.* Bero. *in c. 1. n. 75. de offic. delegat.* Mench. *illuſt. lib. 1. c. 16. n. 5.* Menoch. *de arbitr. caſu 355. à n. 1.* Flores de Mena *d. q. 18. n. 44. cum ſeqq.* Covar. *in reg. peccatum, p. 2. §. 3. ſub n. 5.* Navar. *in man. c. 25. num. 33. & c. 27. ſub num. 213. & c. 17. ſub num. 134.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 11. à num. 48. 73. & 75.* Ex Theologis Cajet. *2. 2. q. 33. art. 7.* Sot. *de ſecreto tegendo, memb. 2. q. 4. concl. 2. & de juſtit. lib. 5. q. 3. art. 1. ad 3.* Sylveſt. *verbo reſtitutio 3. n. 6. colum. 2. in med.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 2. c. 7. ſub n. 6. colum. 2. ante med.* Molin. *d. diſp. 18. à num. 3.* Rebello *d. p. 1. lib. 1. q. 14. ſect. 8. num. 55. cum ſeqq.* Leſſi. *d. lib. 2. c. 11.*
à num. 57. quæ quidem revelandi obligatio ita eſt in- 5
telligenda,

intelligenda, ut prius præmittatur fraterna admonitio, & inductio facienda injuſto aggreſſori, quod à damno deſiſtat, ſi ſpes eſt eam profuturam, ut ita ejus fama conſervetur quoad fieri poſſit, nec prodatur ſi ipſe pœnituerit, & damnum reſarciverit, vel illud non inchoaverit, prout benè advertunt Nav. *ſub d. n.*134. Mench. *d.c.*16.*n.*4. Gutier. *d. c.*11.*n.*51. *&* 73. Sor. & Fr.Emman. *locis proximè citatis*, Leſſ. *d. c.*13. *n.*60. oppoſitum cum aliis reſolventes, ubi crimen occultum verſetur in damnum Reip. prout eſt hæreſis, & proditio, & crimen læſæ Majeſtatis, & ſimilia, quippe quod in iis adeſt periculum in mora, & utplurimùm non poteſt per hominem privatum, & ejus admonitiones eorum contagio ſufficienter impediri.

6 Quæ omnia adeo vera ſunt non ſolùm in foro conſcientiæ, ſecundùm quod hucuſque loquuti fuimus, ſed in foro etiam externo, ita ut eo attento quilibet de jure naturali, & divino poſitivo, & de jure humano gentium, poſſit impunè proximum etiam extraneum defendere in perſona, & in bonis, & ſi opus fuerit, interficere injuſtum ejus aggreſſorem, ſervato in omnibus moderamine inculpatæ tutelæ, & eſt communis, & ferè ab omnibus recepta ſententia, ut teſtantur Jaſ. *in d.l.ut vim*, *n.*29. Dec. *ibidem*, *ſub n.*32. Claud. *in ejus lect.n.*83. Curt. *à n.*49. Mantu. *n.*9. Bologner. *n.*75. & alii congeſti à Farin. *d. q.*125. *à n.*267. immò etiam de jure Canonico & Civili aliquando ex præcepto Juſtitiæ commutativæ, aliquando verò ex ſola charitatis lege id quoque licere apud omnes in confeſſo eſt, quod attinet ad jus Canonicum probatur ex hoc text. *d.c. dilecto*, *verſ. & quidem*, *de ſentent. excom. lib.*6. & eſt communis ſecundùm Mench. *d. c.*16.*n.*5. Boër. *deciſ.*83.*n.*7. Clar. *§.ult.q.*87. *ſub n.*3. Covar. *in reg.peccatum*, *p.*2.*§.*3.*ſub n.*4. Flores de Mena *d.q.*18.*n.*26. Menoch. *dict.caſu* 355.*n.*6. Farin. *d.q.*125. *n.*304. Quod verò attinet ad jus Civile, probatur ex text. *in l. culpa caret* 50. *& in l. nullum crimen* 109. *ff. de reg. juris*, per argumentum à contrario ſenſu, & tenet Dec. *c.*1.*n.*8.*in fine*, *de offic. deleg.* Fortuo. Joan. Ign. & alii, quos refert, & ſequitur Covar. *ſub d. n.*4.*& in Clement.ſi furioſus*, *p.*2. *§.*2.*ſub n.*7. Menoch. *d.caſu* 355.*n.*7. Flores de Mena *dict.q.*18. *n.*43. refert etiam, licèt non ſequatur, Farin. *d. q.*125.*n.*301. *in fine*, eandem concluſionem amplians quoad obligationem detegendi, & denunciandi crimina impendentia in damnum proximi, præmiſſo tamen proportionabiliter ordine in hac revelatione aſſignato: quicquid oppoſitum, immò quod de jure Civili non teneamur proximum extraneum defendere, ſed ſolùm nobis conjunctum, aut aliter ſubjectum, vel cui natura ſubjecti ſimus, vel quando nobis ſubjectus fuerit offendens, & proinde attento jure Civili, etiamſi poſſem juvare offenſum extraneum clamando, & non feci, non tenear, nec ſi tacui, dum ſcirem quod Titius vult occidere Sejum, crediderim minus benè, *gloſſ.*1.*in d.l.culpa caret*, Claud. *in d. l. ut vim*, *n.*86. *& in repet. ejuſdem text. num.* 127. Curt. *ibidem*, *num.*54.*&* 55. Angel. *de malefic. in verbo & dictus Titius ſe defendendo*, *num.*5. Clar. *ſub n.*3. Mench. *d.cap.*16. Boër. *dicta deciſ.*183.*num.*6. Ugolin. *de cenſur. p.*2.*c.*11.*§. propoſuimus*, *num.*5. *in fine*, & alii quos refert, & ſequitur Farinac. *dict.quaſt.*125.*n.*300. *&* 329.

QUÆSTIO IV.

CAP. Cùm in lege XVI.

GLos. *verbo*, *& odio*, *in præſenti text.* 1
inſinuare videtur repudium non tanquam licitum fuiſſe Hebræis conceſſum, ſed tantum permiſſum, quod & ſatis ſuadetur ex illo *Matth.*19. *& Marc.*10. ubi ait Chriſtus Dominus repudium fuiſſe illis permiſſum propter duritiem cordis eorum, reſolvunt Abb. & alii *in cap. gaudemus*, *de divort.* communis, ut per Covar. *de ſponſalibus*, *p.*2. *c.*7. *§.*4. *num.*4. Sot. *in* 3. *diſt.*53. *q.*2. *art.*2. Connan. *comm. juris Civilis lib.*8. *c.*12. *num.*5. Tiraq. *l.*9. *connub.n.*5. D. Barboſ. *ad rub. ff. ſolut. matrim.p.*2. *n.*2. plures quos refert, ſed non ſequitur Sanch. *de Matr. lib.*10.*diſp.*1. *n.*5.

Verùm longè probabilius eſt, repudium olim fuiſſe 2
licitum, & conceſſum diſpenſante Deo in lege naturali, cui repudium adverſabatur; non enim eſt par credere Deum per tantum tempus illud repudium tanquam illicitum permiſiſſe, ut populus ille tunc temporis electus tam diuturna ignorantia laboraret: imò par credere eſt eum permiſſurum, ut aliquis Propheta illum populum reprehenderet, ſicut alia illius ſcelera carpere Prophetæ ſolebant, & ideo hanc ſententiam tenent Scot. *in* 4.*diſt.*33. ubi reſpondet ad argumenta partis oppoſitæ, & ſatis D.Thom. *ibid.q.*2. Medin. *de cœlibatu*, *lib.*4.*contr.*1.*c.*10. Specul.conjug. *p.*2. *art.*10. plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.*1.*n.*17. Nec *auctoritas Chriſti Domini*, de qua *ſuprà*, contrarium evincit, fatemur enim verum eſſe libellum repudii fuiſſe Hebræis conceſſum à Deo ob duritiem cordis eorum, ut Chriſtus Dominus prædictis locis teſtatur, verumtamen ea permiſſio, ſeu conceſſio non fuit minoris mali, ſed potiùs minoris boni, Dominus enim connivens populi illius fragilitati, ac cordis obſtinationi, diſpenſavit, ut liceret illis repudium. Nec item obſtat *d.cap.gaudemus*, *verſ.qui autem*, *de divort.* ubi habetur Chriſtum Dominum reprobaſſe repudium antiquum: ergo nunquam licitum, quia reſpondetur textum eſſe intelligendum, ut Chriſtus Dominus reprobaverit repudium inſpecto ſtatu legis Evangelicæ, in quo jam prædictum repudium omnino ceſſavit.

CAP. Guiliſarius XXX.

Sylverius.

QUamvis judex in propria cauſa nemo eſſe poſſit 1
juxta rubrum & nigrum *C. ne quis in ſua cauſa judicet*, tamen hoc limitatur ex hoc text. in injuria publicè illata, cùm juriſdictio læditur, ut per Dec. *in tract. crim.lib.*2. *c.*22. *n.*14. Farin. *in praxi*, *p.*1. *q.*17. *n.*44. *&* 45. Vide *ſuprà*, *tom.*4. *in cap. Romana*, *de ſent. excom. in* 6. *n.*19.

CAP. Duo iſta XXXV.

Auguſtinus.

VUlgò allegatur hic text. ad hoc quod homines, 1
quia peccatores, nunquam ſunt deſerendi, intelligendo ut per Becan. *de Fide*, *c.*15. *q.*9. Sanctar. *de hæreſi*, *c.*42.*ſub n.*17. *verſ. objicies.*

Cap. Qui peccat XL.

1 AUguſtinus contra literas Petiliani *lib. 1. c.79.* relatus *in hoc text.* ait, quod qui peccat, non peccat legis auctoritate: unde colligit Adrian. *in quodlib.9. col.2. in princ.* quod nemo à jure compellitur ad peccandum, & ideo falſum carpitur docuiſſe Dec. *in l. invitus, ad fin.ff.de reg. juris*, quem ſequitur Anton. Scap. *de jure non ſcripto, lib.1. c.54. n.4.* dum dicit meretricem compellendam eſſe ad fornicandum ratione officii; nam licèt meretrix publicè meretricium fuerit profeſſa, cogi non poterit corpus proprium ad coïtum invita alicui exhibere, tametſi aliis id commune fecerit. Deinde meretrix non tenetur quemquam ad coïtum admittere, quod probatiſſimum eſt, cùm non teneatur mortale crimen cum quolibet committere, ac proinde conſequens eſt non poſſe eam invitam compelli ad coïtum, carnalève commercium cum quolibet habendum, ut tradunt Nevizan. *in ſylva nupt.lib.4.§.eſt nubendum,n.26. verſ. propterea credo*, Petr.Plaz. *de delict.c.34.n.9.* Jo.Rojas *de ſucceſſionib. c.10. ex n.29.* Cov. *var. lib.3.c.14.n.2.* Perez *l.2. verſ.faciunt,d.tit.23. lib.2. Ordin. pag.434.* Caballin. *milleloq.993.add. ad Matheſilan. ſingul.101. n.9.* Menoch.*de arbit.caſu 291.n.5.*

Cap. Debet homo LIII.

1 GLoſſ. *verbo hominem, in præſenti text.* tenet licitum eſſe offerre munera, ea lege, & pacto, ut is, cui offeruntur, efficiat aliqua opera ſpiritualia, & exemplificat, ut recipiat Baptiſmum, & alii ut ingrediatur Religionem, Sacramenta frequentet, aut à peccatis recedat, dummodo non dentur in pretium illius operis ſpiritualis, ſed ad inducendum ad illa: ita Sylveſt.*in ſum.verbo gabella 5.q.2.* Molin. *de juſtit. tr.2. diſp.39.concl.4.* Sanchez qui plures refert, & ſequitur, *de matr.lib.1.diſp.39. n.4.* ubi *in verſ. ſextò*, citat hanc gloſſ. Leſſ. *de Juſtitia, lib.2.c.35.dub.12.* Soar. *tom.2 de Relig.lib.4.de ſimon.c.16.n.11.cum ſeqq.* ubi tamen declarat promiſſionem alicujus rei temporalis factam hoc pacto, & conditione, ut alter maneat obligatus determinatè ad ingrediendum Religionem, eſſe illicitam, & vitio ſimoniæ non carere, quod & ſtrictiùs exponit *tom.3. de Relig. lib.5.c.9. num.15.* & poſt illos Barth. de Vecchis *in praxi obſervanda in admittendis ad Religionis ſtatum novitiis, diſp.1. dub.2.*

Quæstio V.

Cap. Circumcelliones I.

Auguſtinus.

1 DIfficilis reputatur hic text. dum in caſu illius Comes Marcellinus tribunus ſæcularis cognoſcit de criminibus clericorum, contra text. & ibi notata *in c. at ſi clerici, in fin.de judic.* In primis gloſſ. *verbo confeſſos, in præſenti*, & Aleiat. *in c.1. n.100. de officio Ordin.* intelligunt textum agere de clericis hæreticis, putà Donatiſtis, ut patet tam ex ſupraſcriptione, quàm ex principio text. ibi, *partis Donati*, quo caſu cùm privilegium clericale amiſerint, *c. ad abolendam 9.§.præſenti, c. excommunicamus 13. §. damnati, c. pen. in fine princ. de hæret.gloſſ. ule.in c. cùm non ab homine 10. de judic. gloſſ. verbo tradatur, in c.novimus 27.de verborum ſign.* non mirum ſi confeſſi crimen coram judice laïco, ab eodem judicentur, & puniantur.

Sed hic intellectus non placet, quia tempore hujus text. clerici hæretici non amittebant privilegium clericale, quippe cum multò poſtea Lucius III. *in d. §. præſenti*, illam pœnam privationis contra hæreticos novè ſtatuerit, ut ſatis deprehenditur ex *d.§.* ibi, *præſenti ordinatione ſancimus*, &c. Minus placet illorum intellectus, qui putant text. *in præſenti* agere de criminibus mixti fori, in quibus etiam ſæcularis judex competens eſt, Doctores communiter *in d. c. 1.* ubi Alciat. *n.119.* Bart. & communis *in authent.de ſanctiſſ. Epiſcopis, §. ſi verò crimen, collat.9.* Confutatur enim facillimè, quia text. agit de homicidio, & aliis criminibus commiſſis ab ipſis clericis, quo caſu ſaltem ratione perſonæ clericorum crimen non mixti fori, ſed Eccleſiaſticum eſt, quamvis non merè, prout ſunt omnes cauſæ Eccleſiarum, & clericorum, tam civiles, quàm criminales, quæ licet ſua natura temporales eſſent, & ideo ad ſæculares judices ſpectaſſent, poſtea tamen vel privilegio Imperatorum, *Auth. ut clerici apud proprios Epiſcopos, auth. ſtatuimus, C. de Epiſcopis, & Clericis*, vel Pontificum reſervatione, aut legitima conſuetudine ad forum Eccleſiaſticum pertinent, *c.2.de judic.c.2.de except.lib.6.* 2

Quare alii multo melius intelligunt hunc text. de hæreticis jam pœnitentibus, & reconciliatis, tempore tamen antiquiſſimo, quo adhuc clerici nullum fori privilegium habebant, ſed indiſtinctè apud ſæculares judices conveniri, & condemnari poterant, in idque graviter laborant circa perquirendas Pontificum, & Imp. computationes, ut ita oſtendant D. Auguſtinum, qui auctor fuit hujus text. multò ante floruiſſe quàm Imperatores, qui privilegium fori clericis conceſſerunt, *d. authent. ſtatuimus*, undè cùm adhuc tempore illius text. nullum fori privilegium clericis competeret, non mirum ſi apud Marcellinum tribunum ſæcularem clerici de criminibus confeſſi judicari potuerint, & condemnari. 3

Ego tamen ſi aliquem difficilem text. reperio, & à DD. diverſimodè intellectum, ſemper, & omnino, quantum fieri poteſt, ad originale recurrere curo, ibi enim ut plurimum multo faciliori negotio veritas aſſequitur, ſanè text. *in præſenti*, habetur originaliter apud D. Auguſtinum ad Marcellinum tribunum, *de corripiendis hæreticis Donatiſtis, epiſt.158. tom.2.* intercedit Auguſtin. pro eiſdem, non quòd ſint pœnitentes, & reconciliati, nec quod mereantur clementiam, ſed quod ita convenit Eccleſiæ manſuetudini, ut manifeſtè deprehenditur ex ſupraſcriptione epiſtolæ, & ex eadem epiſtola ibi, *ſceleſtis hominibus*, & ibi, *urentibus flammis*, cum aliis, quæ ſatis demonſtrant illos, nec pœnitentes, nec reconciliatos eſſe: itaque Auguſtinus totus eſt in deprecando Marcellino, ut non obſtante perniciosa impiorum hæretica pravitate in eoſdem clementiam exerceat, ſicut jam antea pro Donatiſtis fuerat deprecatus apud Dulcitium tribunum *epiſt.61. de coërcendis hæreticis, tom.2.* Inſuper *in epiſt. 158.* reperies Marcellinum non ex vi ſuæ poteſtatis de criminibus illorum clericorum cognoviſſe, ſed ex vi commiſſionis, per quam cauſæ Eccleſiaſticæ ſibi ſpecialiter fuerunt injunctæ, poteſtaſque data inquirendi malefactores: patet expreſsè ex verbis ejuſdem epiſtolæ *ad fin.* ibi: *Sic quidem cauſas Eccleſiaſticas excellentia ſua potiſſimùm injunctas*: & ibi, *poſtremò pro Eccleſiæ utilitate miſſus es*, & ibi, *diligentiam, quam in ipſa inquiſitione ſervaſti.* Quibus præhibitis quoad intentum reſpondetur hic ſæcularem magiſtratum non cognoviſſe ex vi ſuæ poteſtatis de criminibus clericorum 4

rum

tũm, ſed ex vi delegationis, ut patet ex prædictis verbis. Si verò ulteriùs perquiras à quonam facta fuerit delegatio, termini habiles ſupponendi erant, juxta doctrinam gloſſ. *verbo ab omnibus, in c.1.de conſtit.* D. Barboſ. *in l.ſi cùm dotem 23. in princ.n.10, ff ſolut.matrim.*

Cap. De occidendis VIII.

1 Auguſtinus ad Publicolam *epiſt.154.* relatus *in hoc textu*, ait non eſſe peccatum ex officio hominem occidere, refert Sayr. *in clavi Regia, lib.7.c.10. num.13.*

2 In gloſſ. *Pro ſe*, ibi, *non poteſt eſſe Advocatus in propria cauſa*, &c. Notatur ad hoc quod nemo poteſt eſſe Advocatus in ſua cauſa, ut per Valaſc.*conſult.25. num.5.* Bernard. Græвæ. *ad pract.Camera Imper.lib.1. concl.151. conſid.1. num.14.* ubi atteſtantur in Regno Portugaliæ eſſe receptum. Contrarium tamen de jure verum viderur, cùm eo prohibitum non inveniatur, ut obſervat hæc gloſſ. *in fin.* & ideo admittitur Advocatus in propria cauſa, ſed illi ſalarium non computatur, ſicuti tradit Boër. *deciſ.210. num.13.* Tiraq. *de retractu lig. §.29. gloſſ 4. num.5. & 6.* Menoch. *de arbitr. caſu 154. n.5. & 6.* Azeved. *l.1.n.20. tit.22. lib.4. & l.21. n.7. tit.16. lib.2. nova recop.* Bernard. Græвæ. *d. concl.151. conſid.1. num.4.* niſi petat ab adverſario condemnato in expenſis tanquam luctum ceſſans, ſecundum Abb. *in cap. finem litibus, n.30.col. antepen. de dolo, & contum.* Surd. *de aliment. tit.9. q.39. n.11.* Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ.c.35. n.46. & c.56.n.41. & 41.* D. Barboſ. *in l. cum qui temerè, n.260. cum ſeqq.ff. de judic.*

SUMMARIUM.

1 *Occidere ſeipſum nulli licet etiam credendo ſe rem juſtam facere, ut æternam conſequatur gloriam.*

2 *Abraham, qui voluit filium nequaquam ſceleratè, ſed obedienter occidere, non ſolùm non eſt culpatus crudelitatis crimine, ſed etiam laudandus eſt nomine pietatis.*

3 *Samſon excuſatur ab homicidio ob divinam revelationem.*

4 *Eleazarus dum ſe occidit, ut liberaret populum ſuum, excuſatur.*

5 *Razias ab homicidio non excuſatur, quia ſeipſum occidit mollitudine animi, ne ad manus hoſtium perveniret.*

6 *Iephte, qui filiam occidit, an excuſetur, oſtenditur.*

7 *Charitas bene ordinata incipit à ſeipſo.*

Cap. Si non licet IX.

1 Vulgò allegatur hic text. ad hoc quod nulli ſe ipſum occidere licet, etiam credendo ſe rem juſtam facere, ut æternam conſequatur gloriam, ut per Plaz. *de delict. lib. 1. c. 23. num. 5.* Franc. Marc. *deciſ.770. num.3. p.2.* Baiard. *ad Clar. §. fin. q.68. numero 114.* Dec. *in tract. crimin. lib.9. c.1. n.48.* Farin. *in praxi crimin. p.5. q.28. n.33.* Sayr. *in clavi Regia, lib.11. c.3. à n.29.*

2 Quaſdam exceptiones ipſa divina fecit auctoritas, ut liceat hominem occidi, ut ait D. Auguſt. *lib.1. de civitate Dei, c.17. & 18.* relatus in hoc textu, inter quas primo loco enumerat illam Abrahæ, qui non ſolùm non eſt culpatus crudelitatis crimine, verùm etiam laudatus eſt nomine pietatis, qui voluit filium nequaquam ſceleratè, ſed obedienter occidere, D.Ribera *in epiſt.ad Hebræos, c.11. n.89.* Joan. Solorzan. *de Indiarum jure, lib.2.c.12. n.80.* de quo vide quæ diximus *ad c.occidit, 23.q.8.* ubi etiam diſputavimus, an in præceptis Decalogi dari poſſit humana, vel etiam divina diſpenſatio.

Nec Samſon aliter excuſatur, &c.] Samſonem 3 excuſari divina revelatione, qua ſuppoſita homicidium indebitum non erat, interpretatur Auguſt. *d. loco*, & Pontifex *in c.gaudemus, verſ. nec ulli, de divort.* Colligunt autem divinam revelationem ex auctoritate Judicum, *cap. 16.* ubi legimus Samſonem orationem ad Deum præmiſiſſe, ut ſibi priſtinam fortitudinem in coma latentem reſtitueret, & ſic oſtenditur totum illud divinitùs factum fuiſſe, explicant D.Th. *2.2. q.64. art. 5. ad 4.* Victor. *in relect.10. de homicid. in fine*, Sot. *de Iuſtit. lib.2. q.3. art.8. & lib. 5. q.1.art.5. in fine*, Fr. Ludov. Lopea *in inſtruct. conſcientiæ, part.1. cap.65. in fine*, Petr. à Navarra *de reſtit. lib.2. c.3. num.31.* Sayr. *in clavi Regia, lib.7.cap.9.n.8.* Plaz. *de delictis, cap.23. num.2.* Leſſ. *de Iuſtitia, lib.2. c.9. num 33.* Gomea de Ameſcua *in tract. de poteſtate in ſeipſum, lib.1. cap.8. num.28.* Torreblanc. *de magia, divin.4. c.31.* Joan. de Solorzan. *d.lib.2.c.3.n.13.* qui omnes ſecundò reſpondent, ſine aliqua ſpeciali Dei revelatione factum Samſonis poſſe excuſari, quia non ſe interfecit ea intentione, ſed ut hoſtes opprimeret in bonum Reip. ſi enim ſe ſalvo illos poſſet perdere, id potius optaſſet, nemo verò dubitat poſſe licitè ſtrenuum militem, vel ducem certum de morte, maximum aliquod facinus aggredi, ex quo in patriam magnum bonum, in hoſtes verò detrimentum videat redundare. Atque ita ſecundum hanc poſte- 4 riorem ſolutionem iidem Auctores Eleazarum *Machab.1.c.6.* ſolent excuſare, eumdem fortitudinis encomio celebrantes, quia pro patriæ ſalute, elephantis, quem gladio occidit, ruina oppreſſus, felicem mortem ſibi paravit, ut proſequitur D. Ambroſ. *lib.1. de offic. cap.40.* & videtur ſacram Paginam eodem loco notaſſe, dum ſcribit Eleazarum ſe occidiſſe, ut liberaret populum ſuum. Non ita tamen Ra- 5 zias excuſatur *2. Machab. c.1.* quia ſeipſum occidit, non ut patriam liberaret, ſicut Samſon, & Eleazarus, ſed mollitudine animi, ne ad hoſtium manus perveniret, ut ait D. Thom. *d. art.5. ad 5.* ſequuntur alii communiter, ut per Sot. Navar. Fr. Ludov. Lopea, Sayr. *num.10.* & alios *d. locis*, licèt excuſare nitatur Nicol. de Lyra, cujus ſententiam probabilem dicit Victor. *præcitato loco.* De Phinee vide *ad cap.occidit, 23. quaſt.8.*

Quod Iephte filiam, &c.] De facto Jephte, qui cum 6 ſe immolaturum Deo id voviſſet, quod ei redeunti de prælio victor primitus occurriſſet, filiam, quæ ei occurrit, an occiderit, magna eſt dubitatio. Quidam enim factum excuſant ex divina revelatione, ut dubitans ſentit Auguſt. *hic*, pro qua interpretatione faciunt verba *Iudicum 11.verſ.29.* ibi: *Factus eſt ergo ſuper Iephte Spiritus Domini*; ſed diverſa ratione locum interpretatur, & Jephte excuſare nititur Nicolaus de Lyra, inquiens, Jephte nequaquam filiam ſuam occidiſſe, ſed votum, quod fecerat de immolando Deo quicquid ſibi victori occurriſſet, impleviſſe, filiam primò occurrentem immolando Deo, non corporaliter occidendo, ſed includendo, ut perpetuò virginitatem ſervaret innupta, expendens tum plura alia, tum verba ejuſdem fœminæ eo loco, *& plangam virginitatem meam*: quam ſolutionem ſibi probandam eſſe ex Rabinis, niſi obſtaret communis Patrum auctoritas, ſcribit Azor. *inſtitutionum moral. part. 1. lib. 11. cap. 19. q. 2.* & Mendoza *in*

quodlibet. q. 4. expoſitiva, §. 9. cum quibus recedendum
non eſt à communi Patrum ſententia, qui docent Je-
phtem in vovendo fuiſſe temerarium, & in ſolvendo
inhumanum, ita D. Ambroſ. *in cap. unuſquiſque*, 32 q. 4.
& ex D. Hieron. tradit D. Thom. 2. 2. q. 88. *art.* 2. *ad* 2.
& plures alii, quos refert Azor. *citato loco.*

7 In gloſſ. *Semetipſo*, ibi: *Vnde quilibet primò ſibi
faciat eleemoſynam, deinde proximo.* Quia bene or-
dinata charitas incipit à ſeipſo, ut per Flamin.
Pariſ. *de reſignat. lib.* 9. *quæſt.* 17. *num.* 117. & plures,
quos plena manu citavi *in tract. Axiomatum juris
uſufruct. verbo Charitas*, *Axiom.* 42. quibus addo Bor-
rel. *de Cathol. Regis præſt. cap.* 18. *num.* 19. *& cap.* 60.
num. 24.

SUMMARIUM.

1 *Aggreſſorem injuſtum licitum eſt cum moderamine
inculpatæ tutelæ occidere, ſi aliter non poſſit mors
vitari.*

2 *Aggreſſus injuſtè non tenetur ſe defendendo cum mo-
deramine inculpatæ tutelæ aggreſſorem occidere, ſed
poterit periculo ſe exponere, ſubmittendo colla percu-
tienti.*

3 *Membrorum ſuorum nemo eſt dominus.*

4 *Vitam ſuam, aut propria membra nullus tam in foro
interno, quàm externo poteſt impunè diſſipare, &
jactare ſine legitima cauſa.*

5 *Clericus ſibiipſi membrum injuſtè amputans incurrit
excommunicationem.*

6 *Vitæ, & membrorum adminiſtrationem à Deo qui-
libet habet in bonum honeſtum, ut ipſe ſcilicet vita,
& membris utatur, fruaturque ad varias functiones
in finem conſervandæ ſpiritualis, & temporalis vitæ
neceſſarias.*

7 *Occiſio ſuipſius nunquam poteſt eſſe medium neceſſa-
rium ad ſalvandum aliquid in homine ipſo præſtan-
tius vita.*

8 *Bannito non licet impunè ſeipſum occidere.*

9 *Vitam, & membra propria poteſt quis exponere pro
tuenda vita, aut membris, aut aliis externis bonis
proximi.*

10 *Vitam propriam exponere pro defenſione proximi
non licet perſonæ, cujus vita multùm Reip. intereſt
in ſpiritualibus, vel in temporalibus. Vel ubi ſeque-
retur maximum detrimentum familiæ defendentis,
ut n.* 11.

Cap. Non eſt noſtrum XI.

Hieronymus.

1 Divus Hieronymus *in Ionam Prophetam ad c.* 1.
non longè ad fin. relatus à Gratiano *in præſenti*,
noſtrum non eſſe ait mortem arripere, ſed illatam ab
aliis libenter excipere, ex quibus verbis colligunt
communiter DD. quod licèt alioquin regulariter lici-
tum ſit cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere
aggreſſorem, ſi aliter non poſſit mors vitari, ex reg.
l. ut vim, ff. de juſtit. & jure, cum ſimilibus per me ci-
2 tatis *ad Clem. ſi furioſus, de homicid.* tamen regulariter
ad id non tenetur aggreſſus, imò poterit licitè vitæ
periculo ſe exponere ſubmittendo colla percutienti,
& in eo exercebit opus majoris perfectionis, & cha-
ritatis, non ſolùm quando effecerit ne injuſtus ag-
greſſor ſimul cum vita corporali amittat ſpiritualem,
ſed etiam ut ſolam corporalem conſervet, ſicuti
benè reſolvunt D. Thom. *in lib. de regimine Principum*,
cap. 6. Caiet. 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. *col.* 2. Sylv. *in ſum. verbo
Bellum* 2. *n.* 5. Petr. Navar. *de reſtit. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 3.
num. 62. Mexi. *in tract. taxa panis*, *concl.* 6. *num.* 135.
Molin. *de Iuſtit. tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 14. Leſſ. *in ſi-
mili tract. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 35. *junctis præcedentibus à
num.* 41.

Nam licèt ipſe aggreſſus, vel ejus defenſor non 3
habeat dominium vitæ, & membrorum ſuorum, ut-
pote ſoli Deo reſervatum, juxta illud ſacræ Paginæ
Sapient. 16. *Tu es, Domine, qui vitæ, & mortis habes
poteſtatem*, & Deuteron. c. 32. *Ego occidam, & ego
vivere faciam*, ac proinde quilibet nuſtiùm nequeat 4
tam in foro externo, quàm in interno vitam ſuam,
aut propria membra impunè diſſipare, & jactare ſine
cauſa legitima, juxta regul. text. *in l. liber homo*, ibi:
*Quoniam dominus membrorum ſuorum nemo videtur, ff.
ad legem Aquiliam, juncto toto tit. ff. & C. de bonis eo-
rum, qui ante ſententiam ſibi mortem conſciverunt*, cum
traditis per D. Thom. 2. 2. *q.* 64. *art.* 5. Clar. *in pract.
lib.* 5. §. *fin. q.* 68 *n.* 37. Palat. *in repet. rub. de donat. inter
virum*, § 70. *n.* 3. *cum ſeqq.* Covar. *lib.* 1. *var. c.* 2. *à n.* 8. *&
lib.* 3. *c.* 1. *n.* 11. *col. ult.* Simanch. *de Catholic. inſtit. c.* 18.
ex n. 11. Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 3. *n.* 13. Tiraquell.
de nobilit. c. 31. *n.* 559. *cum ſequentibus*, Roland. *conſ.* 10.
volum. 3. Petr. Ruiz Maureum *Lituan. deciſ.* 1. *à n.* 14.
Mandoſ. *in praxi, tit. de ingratitud. c.* 128. *verſ. omnium
autem ſibi ingratiſſimus eſt*, Perez *l.* 19. *in gloſſ. que ſe
mature, tit.* 19. *lib.* 8. *Ordin.* Molin. *d. tract.* 3. *diſp.* 1. Leſſ.
d. lib. 2. *cap.* 9. *à n.* 98. *& ſub num.* 101. Menoch. *de ar-
bitr. caſu* 284. ubi *n.* 20. reſpondet ad text. *in l. ſi quis
filio*, §. *ejus*, *verſ. quod ſi*, *ff. de injuſto rupto*, Abb.
in cap. contingit, *n.* 6. *de ſent. excomm.* Navar. *in man. c.* 15.
n. 11. Fr. Emman. *in ſumma*, *tom.* 1. *c.* 80. *num.* 3. inde 5
conſequenter reſolventes, quod clericus ſibiipſi
membrum injuſtè amputans incurrit excommunica-
tionem.

Tamen idem aggreſſus habet à Deo adminiſtra- 6
tionem, & cuſtodiam vitæ ſuæ, & membrorum, ſunt
enim hæc donum quoddam à Deo conceſſum ho-
mini in bonum honeſtum ipſius, & aliorum, ut ipſe
vita, & membris utatur, fruaturque ad varias fun-
ctiones in finem conſervandæ ſpiritualis, & tempo-
ralis vitæ neceſſarias, unde uti poterit vita ſua, &
membris, & de illis diſponere ad omnia, quæ in eun-
dem finem recta ratio poſtulaverit, arg. text. *in l.* 1. *ff.
uſufructuarius quemadmodum caveat*, docent Molin.
d. diſp. 1. *n.* 4. 6. *&* 7. Leſſ. *d. c.* 9. *n.* 101. ex hac vitæ, &
membrorum adminiſtratione reſolventes poſſe ho-
minem periculis exponere temporalem vitam, ac
membra, quando id recta ratio poſtulaverit, veluti
navigando, vel juſto bello Rempubl. defendendo,
vel juvando Principem proprium, aut alienum, vel
tuendo vitam propriam, ac proinde ad eam, vel cæ-
tera membra conſervanda, poſſe ſibi abſcindere
membrum, ut partem in ordine ad totum, ſive ea
abſcindendi neceſſitas veniat ab intrinſeco, veluti à
morbo, ſive ab extrinſeco, veluti ex juſſu tyranni
alioquin mortem illicò illaturi, ut per varia exempla
proſequitur Molin. *dict. num.* 6. & contra Sot. *de
Iuſtit. lib.* 5. *quæſt.* 1. *art.* 2. firmat Leſſ. *dict. num.* 101.
ſubdens oppoſitum fore reſpectu occiſionis ſuipſius,
quia ſcilicet hæc nunquam poteſt eſſe medium ne-
ceſſarium ad ſalvandum aliquid in homine ipſo præ-
ſtantius vita, & ideo nullo caſu licitum eſſe privata
auctoritate ſe interficere, quæ obſervatio cum di-
cta ſui ratione inſervit etiam ad probandam illam
ſententiam, quam poſt alios tenuit Menoch. *dict.
caſu* 284. *num.* 31. *cum ſeqq.* notabiliter reſolvens
quod nec etiam bannito licet impunè ſeipſum occi-
dere, nec ad hanc ſuiipſius occiſionem eam con-
ſide

ſidetari poſſe ut legitimum miniſtrum legis, & judicis eundem ad mortem condemnantis, & cuilibet eum oecidenti impunitatem coneedentis, quicquid oppoſitum crediderit minùs benè Dec. *in cap. quæ in Eccleſiarum, n.14. verſ. quartus caſus, de conſtit.* cujus fundamentis ſatisfaeit idem Menoch. *ubi proximè,* ſecuudum quam reſolutionem norabiliter explicandus eſt text. *in præſenti, & ind. l. liber homo,* ut videlieet eotum prohibitio, & inſuper conceſſio & faculias ad exponendam periculo vitam, & membra, ſit accipienda pro modo defectus, ſeu pro modo coneurſus juſtæ cauſæ in eotum adminiſtratione, juxta *ſuprà* teſoluta.

9 Quæ omnia cum ita ptocedant ex vi ptædictæ adminiſtrationis homini à Deo conceſſæ circa vitam, & membra ptoptia corpotalia, conſequitur quod ex eadem vi poterit quilibet eandem viram, & membra exponere pro tuenda vita, aut membris, aut aliis externis bonis ptoximi, cùm id recta ratio poſtulet, ex eo quod unienique mandavit Deus de ptoximo ſuo, *Eccleſiaſt.*17. & ideò ita reſolvunt Molin. *d.n.*6. Leſſi. *d. c.6. n.*90. quicquid contrarium, immò quod non poſſit licitè privatus homo pto defenſione vitæ proximi exponere vitam propriam eorpotalem, tenuerit inadvertentur Fr.Emman.*d.c.*137.*n.*4. deceptus ex eo quod credidit id eoneludi ex defectu dominii, quod homo non haber in vita, & membtis ſuis, & non advertens quod licèt dominium hujuſmodi non habeat juxta ſupradicta, tamen haber eorum adminiſtrationem ſufficientem ut illi periculo poſſit illa ex-
10 ponete. Quod tamen limitatur niſi defendens ptoximum ſit perſona, cujus vita multum Reipublicæ intereſſet in ſpiritualibus, vel in temporalibus; tune etenim non poteſt vitam propriam exponere pro defenſione ptoximi non valde utilioris Reipublicæ, ſic enim poſtular recta ratio adminiſtrandi vitam ptopriam in ordine ad conſervandum totum corpus myſticum ejuſdem Reipublicæ, cujus pats, & membrum eſt hujuſmodi defenſor, ob quam rationem hoc idem in ipſomet aggreſſo reſolvit Molina *d. tract.*3. *diſp.*14. *concl.*1. juncta *concl.*2. conſtituens non poſſe in his terminis vitam propriam exponete, immò in ordine ad eam defendendam, & Rempublicam conſervandam teneri, ſi poteſt, juſtum aggteſſotem non valde utilem ipſi Reipublicæ interficere, ſic limitans textum *in præſenti,* ibi, *ſed ab aliis oblatam,* &c. quod adeò verum eſt, ut nec etiam fama, & honot proprius poſſit licitè pro ſalvanda corporali vita proximi exponi ab eo, cujus fama, & honot plus expedirent bono communi, quàm illa vita proximi
11 hominis fortaſſe infimæ notæ, ut benè teſolvit idem Molin. *d.tract.*4. *diſp.*18.*n.*8. Limitatur etiam ne procedat ubi ex propria defendentis morte ſequeretur maximum detrimentum familiæ, veluti uxori, & filiis, qoos alere teneretur; ſic enim concloditur proportionabiliter ex eadem adminiſtrationis norma, ſuadente ut prædictum detrimentum eviretur, ut potiùs conſetvetur vita patrisfamilias in ordine ad bonum familiæ ſuæ, ut alioquin in ipſomet aggreſſore ſcilicet poſſit in his terminis omittere defenſionem ſuam, & proptiam viram exponete, præfetendo vitam injuſti aggreſſotis, ut tenet Molin. *dicta diſp.*14. *concl.*1.

SUMMARIUM.

1 *Sepultura Eccleſiaſtica ſepeliendi non ſunt ii, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt, nec pro eis commemoratio in Altari fieri debet.*

2 *Mortuus in puteo repertus, vel laqueo ſuſpenſus non debet privari Eccleſiaſtica ſepultura, niſi conſtiterit, quod ſeipſum interfecerit, vel præcipitaverit.*

Cap. Placuit XII.

Ex Concil. Bracharenſi I.

Concilium Brachatenſe I. c.34. quod refert Grarianus *in præſenti,* ſtatuit nou debere fieri commemoratiouem in Altari pro iis, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt, nec Eccleſiaſtica ſepultura ſepeliendos eſſe, ut pet Clar. §. *fin.q.*68. *n.*37. Covar. *lib.*2.*var.c.*1.*n.*11. Navar. *conſ.*6.*aliàs* 7.*de ſepult.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub eod. tit. deciſ.*6. Roman. *ſing.*264. ubi dicit hunc text. ſingulatem, Menoch. *de arbitrar. caſu* 284.*n.*35.*cum ſeqq.* Fr.Emman. *quæſt.Regul.tom.*3. *q.*61.*art.*1. *verſic.*11. Azor. *inſtit. moral. p.*1.*lib.*9.*c.*31. *q.*5. Sayr. *in clavi Regia, lib.*7.*c.*9. *n.*1. Farin. *in praxi crimin.p.*5.*q.*128. *n.*16. latè Jul. Lavor. *var. lucubrat. tom.*1.*tit.*2.*c.*11.*n.*28. *cum ſeqq.* Vide circa hunc text. Anton. Gom. *tom.*3.*var.cap.ult.n.*8. Joan.Sanci.*in ſelectis & pract.diſp* 36.*n.*2. 1

b Illud tamen advertere oportet, quod licèt ſeipſum oecidens non ſit in Eccleſia ſepeliendus, ut probat hic text. tamen ſi reperiatur aliquis mortuus in puteo, vel laqueo ſuſpenſus, non debet privari Eccleſiaſtiea ſepultura, qoia ubi non conſtat, quod ſeipſum interfecerit, vel præcipitaverit, non eſt præſumendum, eùm potuerit per inſidias, aut in puteum projici, vel ſuſpendi, aut ex furore, ſeu mentis alienatione id faeere, nemo enim in dubio delinquere præſumitur, *l. meritò, ff. pro ſocio,* cum concordantiis per me citatis *in tract. Axiom. juris uſufrequent. verbo delictum, Axiomate* 68. *n.*14. quare ita tenent Marian. Socin. *conſ.*51. *vol.*2. Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiep. Neapol. c.*61.*n.*20. Jul. Lavor. *d.c.*12.*n.*31.*& ſeq.* 2

Cap. Miles XIII.

Ex hoc text. colligi videtur oecidentem, vulnerantem, ſeu quomodolibet delinquentem de mandato Principis, aut alterius ſuperioris minantis mortem, niſi mandatum exequatur, excuſandum eſſe, ſi hujuſmodi mandato obediat, ut ſuæ vitæ perieulum imminens effugiat: ita Carret. *in pract. in* 3. *tractatu de homicid. & aſſaſſ.* § *ſequitur ex quibus cauſis excuſetur mandatarius, n.*4.*&* 19. Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 36.*n.*2. Jacob. Pori. Imolen. *conſil.*94. *n.*6. Viv. *opin.*226.*condemnatus, n.*13. Menoch. *de arbitrar. caſu* 354.*num.*1.*cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. p.*3.*q.*67. *num.*11. 1

Intellige, ut ſcilicet talis occidens, ſeu delinquens, metu Principis, & Superioris minantis mortem exeuſetur à pœna ordinaria, non autem ab extraordinaria, ut per Covar. *de ſponſal.p.*2.*c.*3. §.4. *num.*7. Tiraq. *dicta cauſa* 36.*n.*3.*& ſeq.* Clar. §.*finali, q.*60. *verſic. ſolet dubitari,* Jacob. de Graff. *in aureis deciſionibus, lib.*2. *c.*64.*n.*11. *verſ. ſed an excuſetur à pœna homicidii, p.*1. Flamin. Carthat. *de exequut. ſentent. c. final. n.*358. Farin. *d.q.*97.*n.*23. 2

Cap. Cùm homo XIX.

Gloſſ. *verbo ſupplicium, in præſenti textu,* probat conſuetudine, & moribus induci poſſe quod in- 1

nocens ſe ipſum obliget, & aſtringat pro alterius crimine ad corporis pœnam, ut per Roman. *conſ.15. & ſingul.*128. Hippol. *in rub. de fideiuſſor. q.*29. Dec. Felin. & Roch. quos refert *lib.2.var.c.8.n.8.* ubi tamen reprobat Anton. Gom. 3. *var.c.9.n.8.* Menoch. *de præſumpt. lib.1. præſ.7. n.12. & de arbitr. caſu* 303. *n.*16. *&* 35. *& caſu* 304. *n.*2.

Cap. Regum officium XXIII.

Hieronymus.

1 CIrca Regis officium, & qualis debeat eſſe Rex, plura tradunt Lancel. Conrad. *in templo omnium iudic. lib.1.c.2.§.incip. de officio Regum,* Coſm. *in pragm. ſanction. in proœm. verbo Rex, in §. inſcrutabiles, in gloſſ. verbo tuetur*, Rojas *de ſucceſſionibus, c.34. ex num.8.* Corſet. *de poteſtate, & excellentia Regum, quæſt.32.* Mexia *in tract. taxa panis, concl.5. n.138.* Perez *l.1. gloſſ.1. & 2. tit.1. lib.2. Ordinam.* Azeved. *l.1. à princ. tit.1. novæ recop.*

Notatur ad hoc, quod poteſtas cognoſcendi per viam violentiæ eſt de Regalibus & de reſervatis Principi ſuperiori in ſignum ſupremæ poteſtatis, ut per Camill. Borrell. *de Regis Cathol. præſtant. c.5. n.9.* Salgado *de poteſt. Regia, p.1. c.1. prel.3. n.97.*

2 *Et liberare de manu calumniatorum vi oppreſſos.*] Circa abuſum illum recurrendi ad judices laïcos ad hoc ut vim comprimant judicum Eccleſiaſticorum, eoſque compellant ab ea inferenda ceſſare, latè dixi *in collect. ad cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. n.7. cum ſeq.* ubi *n.16.* nuncupatim egi de intellectu hujus text. *& cap. Principes, hac eadem cauſa, & quæſt.* Ex quibus non ſunt audienda, quæ auctoritate hujus text. immeritò circa juſtitiam horum recurſuum tradunt Covar. *pract.c.35.n.3.* Navar. *in cap. cùm contingat, de reſcript. in 1. remed.* Gregor. Lopez *l.13. gloſſ. ni fuerça, tit.12. p.2.* Oxaſch. *decif.30.* Avendan. *de exequend. mand. p.1. c.1. n.32.* Menoch. *remed.3. retin. n.356. cum ſeqq.* Perez *l.6. verſ. ratio eſt quia, tit.13. lib.3. Ordinam. pag.718. & l.5. in gloſſ. pueden conocer, tit.1. lib.2. Ordin. pag.* 196. Vivald. *in candelabro aureo, in explicatione Bullæ Cœnæ, caſu 14. ex n.102. & c.16. n.15.* Humad. *in l.13. gloſſ.4. in verbo ni fuerça, ex n.1. tit.13. p.2.* Joannes Segura Davalos *in direct. iudicum Eccleſiaſt. p.2. c.13. num.51.* Salzed. *ad Bernard. in practica, c.102. aliàs* 103. *lit. A, in noviſſim. impreſſ.* latè Azeved. *l.2. per tot. tit.6. lib.1. novæ recop.* Gutier. *de iuram. confirm. p.1. c.2. n.26. & pract. lib.1. q.30.* Soarez de Pace *in pract. tom.2. c.6. §.1. à n.34.* Cur. Philip. *p.1. §.5. n.34* Cened. *pract. & canon. quæſt. lib.1. quæſt.* 45. Mich. Agia *de exhibendis auxiliis, in 27. fundam. verſ. erga oppreſſos*, Morl. *in emporio iuris, p.1. tit.2. q.14. n.5.* Joſeph de Seſſe *de inhibit. c.8. §.3. n.25.* Valaſc. *conſ.79.* Cabed. *Luſit. deciſ.76 p.1. & deciſ.71. p.2.* Bernard. Græv. *ad practic. Cameræ Imper. lib.1. concl.17.*

Cap. Non ſolùm XXVII.

1 NOtatur hic text. ad hoc quod dæmonibus quandoque à Deo data eſt poteſtas vexandi corpora humana propter vindictam furoris, & iram Dei, ut per Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 5. quæſt.6. num.96.*

Cap. Ad fidem XXXIII.

Auguſtinus.

VIde quæ dixi *ad cap. de Iudæis, 45. diſtinctione.*

Cap. Rex XL. *Cyprianus.*

GLoſſ. *verbo pejerantes, in præſenti textu*, tradit quod cùm *hic* habetur perjurum puniri pœna capitis, 1
intelligendum de teſte, qui fert falſum teſtimonium in cauſa criminali, ſecus ſi in civili, de quo vide Covar. *var. lib.2. c.9. n.1. in fine, & in cap. quamvis pactum, p.1. §.7. n.6.* Duen. *reg.17. ad finem.* Qui verò ob paupertatem promiſſa cum juramento non adimplevit, à pœnis perjurii immunis exiſtit, ut per Afflict. *deciſ.163. n.3. in fine,* Hieron. Grat. *reſp.121. n.4. lib.1.* Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuitis, p.2. q.4. n.36.* Covar. *in cap. quamvis pactum, p.2. §.5. n.4.* Perez *l.1. verſ. ex quo infertur, tit.6. lib.8. Ordin.* Franc. Vivi. *deciſ.38. n.3. & deciſ.268. n.1. &* 2. Fulv. Pacian. *de probat. lib.1. c.54. n.68.* Tiber. Decian. *tract. crimin. lib.6. c.11. n.17. & ſeq.* Seraph. *de privileg. juram. privil.74. n.142.* Farin. *in praxi crimin. q.160. n.130.* Oſvvald. *in Donel. enucl. lib.22. c.9. lit. L, pag.271. colum.2. ad fin. verſ. quin nec perjurus.*

Cap. Omnium XLVI.

Nicolaus.

PRobat hic text. quod cœleſte Regnum meretur 2
qui moritur in certamine, quod contra Infideles geritur, de quo latè Jacob. Gretſer. *de Cruce ſancta, tom.3. in apologia pro cruciatis, c.4. pag. mihi* 200.

Cap. Remittunt XLIX.

Ambroſius.

PLuribus exemplis probatur *in præſenti*, ad peſſi- 1
mos interdum, & crudeliſſimos tyrannos imperia transferri, non quod Deus illos eligat, ſed quod in ſui numinis ultionem illorum electionem, & dominationem permittat, ſcelera ſceleribus puniens, & atrocia delicta atrocibus pœnis etiam per manus ſuorum inimicorum rependens, ut per Simon. Maiol. *in diebus Canicul. tom.2. colloq.2. pag.106. & tom.3. colloq.2. pag.371.* Fert. Joan. à Torquemad. *in Monarchia Indor. lib.6. c.8.* Matt. *de juriſdict. p.1. c.24. ex n.37.* Petr. Malferit. *conſ.769. n.66. & 67.* P. Pineda *in comment. ſuper Iob, c.34.* Malvendam *in tract. de Antichriſto, lib.6. cap.1. pag.314.* latè explicantem illud Job *d. c. 34. Facit Deus regnare hypocritam propter protervitatem populi.*

Quæstio VI.

Cap. Jam verò IV.

Gregorius.

PER hunc text. Archid. *ſub n.1.* Præpoſ. *ſub n.2.* 1
verſ. non obſtat in præſenti, Marquard. *de Iudæis, p.3. c.1. verſ. quadam eſt coactio,* Greg. de Valent. *tom.3. diſp.1. q.10. art.6. pag.410.* Acoſta *de procur. Indorum,*

Sal.

Sal. *lib.3.cap.13.* Azor. *tom.1.lib.8.cap.24.verſ. quæret,* Soar. *de Fide, diſp.18.ſect.3.n.8.& 9.* Joan. Solorz. *de Indiarum jure, lib.2.cap.18.n.48.* tenere videntur licitum eſſe Judæos penſionibus, ſive vectigalibus extraordinariis gravare, ut illi tædio affecti ad Baptiſmum perducantur. Sed contrarium verius eſt, ut in ſpecie probat D.Greg. *lib.4. Regeſti, epiſt. 50. ad Cyprianum Diaconum Rectorem patrimonii Siciliæ,* Aloyſ. de Leo *in l.1.num.65.& 66. C.de Iudæis,* latè Anton.Ricc. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.2.c.31. num.21.cum ſeqq.* ubi *ſub num.23.in verſ. ſed ut idemmet,* reſpondet poſt gloſſ. *in præſenti,* quod Ruſticus ille, de quo D.Gregor. loquitur *in præſenti,* erat Chriſtianus baptizatus, & in hæreſim lapſus, vel aliàs contumax, & in delicto perſiſtens, & propterea ex hoc text. non bene deſumi argumentum ad infidelem non baptizatum, cùm illum Eccleſia cogere poſſit, & debeat, *cap.1.2.& 3.23. quæſt.6.* hunc verò cogere nullatenus debeat, *cap. de Iudæis, 45. diſt.* cum aliis ibi citatis.

Quæstio VII.

Cap. Si de rebus II. *Auguſt.*

1 EX hoc text. juncto *cap. quemadmodum, hac eadem quæſt.* colligi videtur Deum ipſum propter peccata, iniquitates, & injuſtitias, præcipuè ubi diuturna, & iterata ſunt, imperia evertere, mutare, & ab aliis in alios, etiam impios, transferre ſolitum eſſe, juxta illud *Eccl. cap. 10. num.8. & Matth.21.* & re ipſa oſtendit hiſtoria Nabuchodonoſor & Balthaſaris Regis, *Dan. cap.4. & 5.* Saülis, *1. Regum cap. 15.* Amorrhæorum, *Deuter, cap.21.* & parabolæ vineæ, *Marci cap.12.* & alia innumera exempla, quæ ab omni antiquitate petita recolunt Palat.Rub. *de juſta obtent. Regni Navarræ, p.5.§.4.& 9.* Simanch. *lib.3.de Republ.cap.9.n.11.* Thom. Bozz. *de ſignis Eccleſ. in prætermiſſ. ad lib.24. cap.3.pag.627. & de ruinis gent.lib.2.cap.15.pag.199.* Petr.Greg. *ſyntag.juris lib.18.c.1.& de Rep lib.4.cap.2. & lib.21.p.1.* Petr.Fab. *lib.3.ſemeſt.cap.8. pag.101. & cap.20. pag.308.* Rutil. Benxon. *de anno Iubilæi, lib.6. cap.17.* Sim.Maiol. *in diebus Canicul. tom.3. colloq.2.de bellorum eventib. pag.341.* Calliſt. Ramirez *in tract.de lege Regia, §.8. num.22.* P.Joan. Pined. *in Iob, cap.34. verſ. 24. & de rebus Salomonis, lib. 7. cap. 2. num. 1. pag. 482.* Ribadeneira *in Principe Chriſtiano, lib. 2. cap.4. pag.513.*

Quæstio VIII.

Cap. Nimium I. & ſeq.

Ioannes VIII.

1 CLericos arma deferre non poſſe, per text. *in præſenti, & in cap. cùm à Iudæis, & in cap. non pila, & in cap. clerici, & in cap. quicunque, hac eadem cauſa, & quæſtione,* tradit Bellet. *diſquiſit. cleric. p.1.tit.de diſciplina clericali, §.17. num.7.* & Axor. *inſtitutionum moralium p.2.lib.7.cap.15.in principio.*

2 Quid ſi de facto arma prohibita deferant, an poſſint illis ſpoliari per judices ſæculares, vide Gregor. Lop. *l.46.tit.6.p.1.* Covar. *lib.2.var.cap.fin.num.ult.& pract.cap.33.* Palat. *in repet.cap. per veſtras, notab.2.§.1. num.13.* Anton. Gom. *l.45.Tauri, num.48.* Clar. *§.fin. quæſt.36.num.26.* Plaz. *de delict. lib.1.cap 8.* Sarmient. *lib.7.ſelectar.cap.13.* Menoch. *de arbitr.caſu 394.n.30. cum ſeqq.* Salzed. *ad Bernard.cap.55. verſ.ſi tamen clericus,* Perez *l.1.verſ. tum etiam, tit.1.lib.4.& l.2.verſ. quæramus, tit.14.lib.2.Ordin.* Mexia *in tract.taxæ panis, concl.5.num.58.& 60.* Soar.de Pace *in pract. tom.1.p.8. cap.unico, num.7.& 10.* Joan. Garc. *de nobilit. gloſſ.9. num.53.* Camil.Borrell. *ad Bellugam in ſpeculo Princip. rub.11.§.dubitatur, verbo armorum, & præſtantia Regis Catholici, cap.71.num.45.cum ſeqq.& de magiſtratuum edictis, lib.3.cap.17.ex num.41. & in ſum.deciſ. tit.43. de foro compet.num.135.* Sayr. *ſub tit.de ſentent.excom. deciſ.45.* Axeved. *l.5.tit.4.& l.9.tit.3.lib.1.nova recop. & l.4.& 6.tit.6.lib.6.& l.10.num.12.tit.2.lib.8.* Dec. *in tract.crim.tom.1.lib.4.cap.9.num.140.& tom.2.lib.8. cap.3.num.23.* Cened. *ad Decret.collect.7.* Gutier. *pract. lib.1.quæſt.12.* Farin. *in praxi crimin. p.1.quæſt.8.n.96. & p.3.quæſt.108.ex num.21.cum ſeqq.* Cardoſ. *in praxi judicum, verbo clericus, n.33.cum ſeqq.* Bobadil. *in ſua politica, lib.1.cap.13.n.87.& lib.2.cap.18.num.66.* Cur. Philip. *p.3.§.3.n.9.* Marr. *de juriſd.p.4.cent.1.caſu 7.* Steph.Gratian. *diſcept.forenſ.cap.139.n.25.*

Armorum appellatione quid veniat, dixi latè *in tract. de appellativa verborum utriuſque juris ſignificat. verbo Arma, appell.25.*

Cap. Omni timore IX. *Leo.*

VUlgò colligitur ex *hoc text. & duobus ſeqq.* poſſe clericos in bello juſto, ſive offenſivo, ſive defenſivo pro defenſione Eccleſiæ, vel Reipublicæ, vel Fidei, abſque periculo irregularitatis hortari, conſulere, & incitare milites ad pugnandum, quamvis ſequantur ex utraque parte homicidia, mutilationes, ut per Bellet. *diſquiſit. cleric. p.1.tit.de diſciplina clericali, §.5.n.141.cum ſeqq.* ubi declarat Cabed. *Luſit.deciſ.44. n.1.p.2.* ubi *n.9.* per *cap.igitur, in fine, ſuprà hac eadem quæſtione,* tener poſſe quem cogi ire ad bellum, quando inimici invadunt Regnum. 1

Cap. Diſpar XI.

Alexander II.

DUm text. iſte docet juſtè pugnari adverſùs Saracenos, qui Chriſtianos proſequuntur, & ex urbibus, & propriis ſedibus pellunt, videtur à contrario ſenſu colligi, non poſſe juſtè bellum moveri Saracenis, ſi quietè, & pacificè vivant, & nihil occupent, ut per Oldrad. *conſ.264.* incipit: *Illa videtur probabilior.* Sed contrarium verius videtur, videlicet adverſùs Saracenos, quantumvis in pace degentes, ſemper, & quolibet modo ſine aliqua nova cauſa jure optimo bellum indici, quoniam ſunt perpetui, & infeſti Chriſtiani nominis hoſtes, & detinent provincias, quæ olim fuerunt Chriſtianorum, ita Gam. *Luſit. deciſ.335.* Boër. *deciſ.178. num. 10.* Gail. *lib.1. de pace public. cap.2. num. 40.* Card. Bellarm. *lib.3. de laicis, cap.16.* Molin. *de Iuſtit.tract.2. diſp.99.* & Cevall. *commun. cont.comm. tom.4. quæſt. fin. ex num.210.* Marr. *de juriſd.p.1. cap.24. ex num.22.* Lorca *in 2.2. ſect.3. diſp.52. num. 8.* Jacob. Bleda *in hiſtor. Maur. lib.8.* Seraphin. de Freitas *de juſt. Imper. Aſiat. cap.9. num.10.& 11.* Joan.Solorzan. *de Indiarum jure, lib.2. cap.19. num.36. cum ſeqq.* 1

SUMMARIUM.

1 *Decalogi præcepta an ſint diſpenſabilia, oſtenditur.*
2 *Decalogi in præceptis, vel conſideratur ratio juſtitiæ, quam in ſe continent, & ratio deformitatis, quæ in actibus contrariis reperitur, & tunc ſunt omninò indiſpenſabilia; vel conſideratur præceptum ipſum quoad determinationem ad ſingulos actus in particulari, ſub certis circumſtantiis, & tunc non inconvenit, quod licitum fiat id, quod per præceptum in communi vetitum erat.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Abrahamus ſi filium ſuum Iſaac mandato Domini occidiſſet, indebitum, & injuſtum non eſſet homicidium.*

Cap. Occidit XIV.

Ioan. Chryſoſtomus.

1 *Occidit Phinees hominem, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, Abraham verò non ſolùm homicida, ſed etiam parricida (quod certè gravius eſt) effectus magis Deo, magiſque placuit*, ut ex Joan. Chryſoſt. *ſuper Matth. hom.17. ad cap.5.* refert Gratian. *in præſenti*, ex quo loco, & aliis ſimilibus contendunt nonnulli in Decalogi præceptis aliquam dari poſſe humanam, vel etiam divinam diſpenſationem, ut conſtanter tuetur Occham. 2. *ſent. diſt.* 19. reſolvens non ſolùm præcepta Decalogi eſſe diſpenſabilia, verùm etiam poſſe Deum contraria præcipere. Scot. verò *in* 3. *diſt.* 17. licèt in præceptis primæ tabulæ Occhamo contradicat, quia inquit ſtrictiſſimè eſſe de lege naturæ, & ideò in eis nullam poſſe dari diſpenſationem, eam tamen admittit in præceptis ſecundæ tabulæ, qoia inquit non eſſe principia neceſſaria, neque concluſiones, quæ habeant præciſam neceſſitatem ad conſequendum finem; quæ autem ſint præcepta primæ, vel ſecundæ tabulæ, explicaot citari à Sayr. *in clavi Regia, lib.4. cap.2. num.6. & 7.* Aliter etiam diſtinguit Durand. *in* 1. *diſt.*47. *q.*4. ut ſingulas opiniones referens eaplicat Sot. *de Iuſtit. lib.2. quæſt.3. art.* 8. ubi tandem concludit veram, & receptam eſſe ſententiam negativam, quam tradit D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 100. *art.* 8. quem alii communiter *ibi* ſequuntur, ut comprobat Henric. de Erpis *de præceptis divinæ legis, ſerm.3. præambulo, quæſt.3.* Covar. *in reg. peccatum, p.1. in init. n.4. verſ.6.*

2 Pro vera igitur præſentis materiæ intelligentia obſervandum, in iis præceptis Decalogi, atque in aliis legis naturæ, quæ ad iſta reducuntur, vel conſiderari rationem Juſtitiæ, quam in ſe continent, & rationem deformitatis, quæ in actibus contrariis reperitur, ut eſt injutia, quæ indebitè proximo infertur, homicidium, furtum, & ſimilia; vel conſiderari præceptum ipſum quoad determinationem ad ſingulos actus in particulari cum hac, vel illa circunſtantia: ſecundùm primam conſiderationem, id eſt, rationem juſtitiæ, quam iſta præcepta in ſe continent, ſunt omninò indiſpenſabilia, dum enim in eis permanet ratio juſtitiæ, vel in actibus contrariis deformitatis, repugnat bonitati Dei Optimi Maximi, ut id præcipiat, quod ordini, & rationi juſtitiæ repugnat. At verò ſecundùm poſteriorem, id eſt, applicationem ad caſus particulares ſub certis circumſtantiis, non inconvenit quod licitum fiat id, quod per præceptum in communi vetitum erat. Exemplis utrumque membrum fiet manifeſtiſſimum, homicidium enim quinto præcepto prohibetur, quatenus indebitè vita proximo aufertur: ſi ergo ponamus circumſtantiam, ſub qua debitè eidem vita auferatur, quia reus eſt criminis capitalis, licèt materialiter ſit hominis occiſio, non tamen eſt homicidium illud indebitum, quod quinto præcepto damnatur; nam *Exod. cap.* 22. ubi Decalogus traditur, ſtatim ſubjungitur: *Maleficos ne patiaris vivere*, explicat text. *in cap. legi*, 23. *quæſt.* 8. In ſeptimo præcepto idem apparet, furtum enim illicitum eſt, quia res aliena invito domino injurioſè contrectatur; ſi ergo aliqua ponatur circumſtantia, quæ concludat rem alienam non eſſe, vel contrectari non iojurioſè, non manet furtum, & quod in communi erat illicitum, ex tali circunſtantia licitum fit. Sic etiam in ſexto adulterii deformitas conſiſtit in acceſſu ad non ſuam: ſi ergo ponamus eam, quæ uxor non erat, uxorem fieri, neque adulterium erit, neque ſeatum offenditur præceptum, nec conſequenter datur ulla diſpenſatio, quæ conſiſtat in relaaatione vinculi legis obligantis, ex doctrina gloſſ. *in cap. requiritis, verſ. niſi, 1. quæſt.7.*

Unde jam patet intellectus ad text. *in præſenti*, quod licet Scot. *in* 3. *diſt.* 15. *quæſt.* 3. *verſ. de ſecundo*, voluerit quinto Decalogi præcepto prohiberi quamcunque hominis occiſionem etiam delinquentis, & publica auctoritate, aut in propriam defenſionem, contra eum tamen eſt veriſſima, ac receptiſſima omnium ſententia, quæ expreſsè probatur Exodi *cap.* 22. *Maleficos ne patiaris vivere*, & hiſtoria Petri *Actor.* 5. ex quibus, & aliis comprobant D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 64. *art.* 2. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.* 2. *cap.* 72. Sot. *de Iuſtit. lib.5. quæſt.1. art.2.* Caſtr. *de juſta heret. punit. lib.2. cap.12.* latè Sayr. *in clavi Regia, lib.7. cap.8. à n.2. cum ſeqq.* conſtat autem *Num. cap.*25. Phineen auctoritate publica Moyſis, qui judea loco Dei ad ulciſcendum conſtitutus erat, zelo divini nominis fornicantem occidiſſe, atque ita locum illum interpretatur Conc. Colonien. *in explicat. quinti præcepti*, §. *aliqui*: plures quos refert Joan. Solorzan. *de Indiarum jure, lib.* 2. *cap.3. num.15.* 3

Quo verò ad Abraham advertendum eſt, Deum non ſolùm ſupremum eſſe judicem, ſed etiam univerſalem Dominum rerum omnium, quas creavit, juxta illud Pſalmi 27. *Domini eſt terra, & plenitudo ejus*, atque vitæ, & mortis ſingulorum, omnes enim animæ ſuæ ſunt, *Ezech. cap.* 18. & Deut. 22. *Ego occidam, ego vivere faciam*: & Sap. 16. *Tu es, Domine, qui vitæ, & mortis habes poteſtatem, deducis ad portas mortis, & reducis.* Qua ratione, & divina ſuppoſita voluntate Abrahamus ſi filium ſuum Iſaac mandato Domini occidiſſet, indebitum, & injuſtum non eſſet homicidium, ſicque magis ipſius Dei laudatur miſericordia, qui innocentis necem noluit executioni demandari, quàm eſſet injuſtitiæ arguendus, ſi eam fieri permiſiſſet, atque ita interpretantur D. Thom. Sot. Cov. & alii *ſuprà* citati. 4

De Jephte, & de Samſone vide quæ dixi *ad cap. non licet, 23. quæſt.5.*

SUMMARIUM.

1 *Arma Clericorum ſunt lacrymæ, & orationes.*
2 *Metus juſtus, & cadens in conſtantem virum dicitur, quando Princeps, ſeu Dominus ſubditis jubet ut aliquid faciant. Intellige, ubi Princeps ſolet malè tractare ſibi non obtemperantes, ut n.3.*

Cap. Convenior XXI. *Ambroſius.*

Ambroſius ad Marcellinam ſororem *epiſtol.* 33. relatus *in hoc text.* ita ait: *Lachrymæ meæ meæ* 1

arma

arma ſunt, unde colligunt Doctores arma clericorum eſſe lacrymas, & orationes, ut per Franc. Marc. *deciſ.455.num.53.p.1.* Navar. *conſ.8.ſub tit. de iis quæ vi, n.10.* Cephal. *conſ.551. n.6.lib.2.* Rendin. *de Principis majeſtate, verbo non armis, in 2. p. n.173.* Menoch. *de arbitr. caſu 364. n.32.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p.1. tit. de diſcipl. clericali, §.18.n.9.* Vide ad intellectum hujus text. *ſuprà ad cap.ſi tributum, 15. quæſt.1.*

2 In gloſſ. *Morere*, ibi, *argumeat. ex eo quod Princeps præcipit aliquem eligi, quod non valet electio, quia eſt juſta cauſa timoris.* Notatur ad hoc, quod metus juſtus, & cadens in conſtantem virum dicitur quando Princeps, ſeu dominus ſubditis jubet, ut aliquid faciant, juſſus enim, & præceptum Principis eſt juſta cauſa timoris, ut per Bald. *conſ. 542. Dominantibus magnificis, num.2.verſ.ſolatio, lib.1.* Angel. *conſ.215. Reperitur in quadam, colum. penult. in princ. verſ. item præmitto,* Fulgoſ. *conſ.195. Titius juſſus,* Albert. Brun. *inter conſilia feudalia, conſ.14.n.386.* Barbat. *conſ.60.num.4. volum.1.* Roland. *conſ.100. n.129. & ſeq.lib.4.* ubi quod metus Principis eſt quodammodo vis præciſa, quæ omnem tollit conſenſum, Maſcard. *de probat. concl. 1051. num.4. & num.55.* ubi facit concluſionem qua ſimplex præceptum Regis juſtum metum inducit, Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.126.n.52.* ubi plures allegat dicentes ex contractu Principis cum ſuis ſubditis argui metum.

3 Intellige, & declara hoc procedere quando Princeps ſolet malè tractare ſibi non obtemperantes, ut per Capyc. *deciſ.159.n.33.* Decian. *conſ.18.n.127.lib.1.* Maſcard. *d.concl.1051.n.6. & 7.* Menoch. *de præſumpt. lib.3.præſ.4.n.59.& præſ.126.n.3.* Sanch. *de matr. lib.4. diſp.7.n.1. verſ.ex his intelligenda venit gl.*

Cap. Tributum XXII.

Urbanus.

1 HUjus text. deciſio, & aliorum ſub hac quæſtione contentorum adduci poteſt pro reſolutione illius controverſæ quæſtionis, utrùm bona, quæ antea laicorum erant, & ad clericos, & Eccleſias pervenerunt, gaudeant privilegio exemptionis à tributis, & gabellis; quamvis enim hujuſmodi bona in poteſtate laicorum exiſtentia tributis, & oneribus eſſent ſubjecta, mutatione perſonæ ſtatus quoque rerum mutatus videtur, & conſequenter ab illis immunia, & libera manent, juxta reg. text. *in l. Paulus, alias procuratorem, ff.de acquir.hered.* ibi, *caſtrenſia eſſe mutatione perſonæ deſierunt*, cum ſimilibus, quæ adducit Tiraq. *in tract.ceſſante cauſa, p.1.num.217.* & poſt Anch. Card. Tuſch. *tom.5. lit. M, concl. 436.* hoc ipſum ſuadetur etiam ex multis, quæ pro hac parte DD. ſolent adducere, præcipuè ex *l.ſancimus, Cod.de ſacroſ.Eccl.& cap. ſancitum, hac ead.cauſa, & quæſt.* unde ſumitur *cap.1.de cenſib.* & text. *in cap.1.de immun. Eccleſ.lib.6.* Ex quibus hanc eſſe communem ſcribentium ſententiam, poſt Feſtaſ. *de collectis, à num. 437.* teſtatur Card. Tuſch. *tom.3. lit.E, concl.13. à num.41.* plenè Card. Alban. *in tract.de immunit.Eccl.* & Soar. *de defenſione Fidei contra Anglicana ſectæ errores, lib.4. cap.20. à num.6.& 12. & à princ. cum multis ſeqq.*

2 Verùm quia in contrarium multa allegantur, ex quibus tributa realia ab Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis ſunt ſolvenda, ut ex variis locis colligunt ſcribentes, præcipuè ex *l.placet*, ibi, *præter canonicam illationem, & ex l.ſacroſancta, verſ. nec, C.de ſacroſanct. Eccleſ.l.de his, C.de Epiſc.& Cleric.cap.ſi tributum, cap. ſancitum, hac ead.cauſa, & quæſt.* neceſſaria videtur reſolutio eorum qui diſtinguunt inter onera quæ debentur ratione contractus, atque ita ex voluntate, & conventione dominorum ipſis rebus inhærentia, & in his procedat poſterior ſententia, & inter illa, quæ ex vi legis, & Regiæ juriſdictionis generaliter bonis imponuntur, veluti gabellæ, & in his procedat prior ſententia, & ita quod ab illis liberæ cenſeantur Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ, ad quas talia bona devenerunt, quam diſtinctionem ex Perez, Matienſ. & aliis tradit, & legibus Caſtellæ confirmat Guttier. *pract. lib.1. quæſt. 3. num. 17.* explicat multiplici ratione confirmans, & contrariis rationibus ſatisfaciens Sot. *ubi proximè*, & cum ea conciliantur plura, quæ ad utramque partem tradunt ſcribentes, & ultra ordinarios *dictis locis*, Navar. *in man.cap.17.à num.200. & cap.27.à num.115.* & alii, de quibus Velaſc. *de jure emphyt. quæſt. 7. à num. 6.* Azeved. *l.11. num.8. tit.3.lib.1.novæ recopil.* Molin. *de juſtit. tract.2. diſp. 458. & 662.* Cabed. *Luſit. deciſ. 64. p.2.* Card. Tuſch. *d.lit.E, concl.12. cum ſeqq.*

Quia de exterioribus, &c.] Ergo Eccleſiæ, & clerici videntur teneri ad ſolvenda imperialia tributa ex debito juſtitiæ, ſed veritas eſt in contrarium ex vulgatis juribus; ad hunc text. verò reſpondet Joan. de Valboa *in annuis Academ.prælect.Salmanticenſ.ad cap.2. num.115. de judic.* illud tribuendum Urbano I. quem credit loquutum fuiſſe juxta morem illius temporis; quando Imperatores erant Gentiles, & idololatræ, & Eccleſia nondum ſibi libertatem ab hujuſmodi tributis vendicaverat. 3

SUMMARIUM.

1 *Pœna quæ ſit infligenda pluribus vulnerantibus unum, ſi ex uno, vel pluribus vulneribus mortuus ſit, remiſſivè.*

2 *Irregulares ſunt omnes, qui in rixa intervenerunt, & vulnerarunt illum, qui poſtea mortuus eſt, etiamſi non appareat, ex quo vulnere occiſus obierit.*

3 *Irregularis quis non efficitur ex ſola intereſſentia homicidii, niſi probetur participatio.*

Cap. Si quatuor XXIV. & ult.

QUæ pœna ſit infligenda contra plures vulnerantes unum, tam in rixa, quàm ſedato animo, ſi vel ex uno, vel ex pluribus vulneribus ſequuta ſit mors, vide gloſſ. *verbo plures percuſſerit, in l.item Mela, §.ſed ſi plures, ff.ad legem Aquil.* Hippolyt. de Marſil. *ſing.257. incip. Ter, vel quater,* Alex. *conſ.15. à num.1.& conſ.30. n.7.vol.1.* Ægid. Boſſ. *in praxi, tit.de homicid. ex n.26.* Zaz. *lib.2.ſing. intellect.cap.6.* Gondiſalv. de Villadiego *de irreg.cap.6.ex num.45.* Petr. Plaz. *de delictis, cap.12. à princ.* Clar. *§.homicidium, ex n.37.* Covar. *in Clem. ſi furioſus, p.2.§.2.num.3.* Tiraq. *de pœnis temper.cauſa 63. ex num.1.* Carrer. *in praxi, tit. de homicid. §. quinque quæro, ex num.6.* Olan. *in antinom. lit.P, n.82.* Joſeph. Ludov. *Lucenſi deciſ.16.n.5.& ex num.8.* Anton. Gom. *tom.3.var.cap.3.num.36.* Roland. *conſ.63.à princ.vol.2.* Menoch. *de arbitr.caſu 362.* 1

Ex hoc text. vulgò colligitur, omnes eſſe irregulares qui in rixa intervenerunt, & vulnerarunt illum, qui poſtea mortuus eſt, etiamſi non appareat ex quo vulnere occiſus obierit: ita Covar. *in Clem.ſi furioſus, p.2.§.2.n.5. verſ.quoad irregularitatem,* Didac. Perez *in addit.ad Villadieg.in tract.de irregul.cap.6.n.45. verſ. idem ex prædictis,* Maiol. *de irregul. lib.5. cap.48. §.4.n.9.* Vivald. *in candelabro aureo, p.2. tit.de irregul.* 2

opem

opem, vel auxilium dantis, *num.* 291. Mich. Salon. 2. 2. *q.* 64. *art.* 8. *controverſ.* 3. *verſ. ex quibus*, Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 96. *n.* 25. *cum ſeqq. & fragmentor. crimin. p.* 2. *lib.* 1. *n.* 449. *cum ſeqq.* Sayr. *de cenſ. lib.* 7. *cap.* 4. *n.* 13. *verſ. alii verò rectiùs docent*, Avila *in ſimili tract. p.* 1. *diſp.* 6. *ſect.* 3. *dubit.* 3. *verſ. hinc ſequitur*, Rota in *Curzolen. Canonicatus*, 25. *Maii* 1601. coram bonæ mem. Corduba, impreſſa per Farin. *deciſ.* 44. *n.* 3. *p.* 2. *recent.* & per Nicol. Garc. *de beneſic. p.* 7. *cap.* 11. *ſub num.* 8.

3 *Sed tantùm adfuerunt*, &c.] Notatur ad hoc, quod irregularis quis non efficitur ex ſola intereſſentia homicidii, niſi probetur participatio, ut per Innoc. *in cap. ſententiam*, *num.* 1. *in fine*, *verſ. interſit*, *ne cleric. vel Monachi*, Abb. *in cap. Petrus*, *num.* 1. *verſ. ſecus videtur*, *de homicid.* Felin. *in cap. ſicut*, *num.* 6. *verſic. & omnia iſta*, *eod. tit.* Federic. de Senis *conſil.* 168. *in princip.* latè Pariſ. *conſ.* 152. *num.* 30. & 31. *lib.* 4. quos refert, & ſequitur Rot. *deciſ.* 260. *num.* 1. apud Farinac. *part.* 1. *recent.*

4 In gloſſ. *Volentes.* Vide Menoch. *de arbitrar. caſu* 470.

CAVSA XXIV.

QUÆSTIO I.

1 GLoſs. *in ſum. verbo quod autem*, *in fine*, notabiliter reſolvit non eſſe reputandum ſchiſmaticum, neque extra Eccleſiam cenſeri, qui probabili errore ductus credidit aliquem Antipapam eſſe verum Paſtorem, & Pontificem, ut per Abb. *in rub. de ſchiſmat. & in cap. quia diligentia*, *num.* 2. *de elect.* Alphonſ. de Caſtro *de juſta hæretic. punit. lib.* 1. *cap.* 9. *circa princip.* Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 58. *de ſchiſmat. num.* 58. Rojas *de hæret. p.* 1. *num.* 507. Franciſc. Marc. *quæſt.* 949. *in fine*, Anton. Ricciul. *de jur. perſon. extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib.* 9. *cap.* 2. *num.* 32.

SUMMARIUM.

1 *Excommunicatus alium excommunicare non poteſt.*
2 *Sententia lata a judice excommunicato nullius eſt momenti.*
3 *Excommunicatus occultè poteſt validè excommunicare.*

CAP. Audivimus IV.

Alexander II.

1 VUlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quod excommunicatus alium excommunicare non poteſt, ut per Victor. *de Clavibus*, *num.* 15. Perez *ad tit.* 4. *lib.* 8. *Ordinam. pag.* 94. Maſcard. *de probat. concl.* 648. *num.* 39.

2 Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 6. *quæſt.* 58. *num.* 11. & ideo ſententiam latam à judice excommunicato nullius eſſe momenti, per hunc text. reſolvunt Gemin. *in cap.* 1. *col. pen. verſ. in ea gloſſ. de officio Vicar. lib.* 6. & ibi Franch. *num.* 7. Socin. *in cap. ſacris*, *num.* 264. *de ſentent. excom.* Anton. Ricc. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſt. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 4.

Sin autem ex corde ſuo, &c.] Collige ex text. hæreticum occultum minimè eſſe evitandum, aut de Eccleſia ejiciendum, ut per Reverend. Patrem Dominicum Pueronem *tom.* 2. *inſtitutionum de Regularium ariſtocratia*, *cap.* 6. *num.* 12.

In gloſſ. *Non potuit*, ibi, *vel ibi de occulto*, &c. Notatur ad hoc, quod occultè excommunicatus poteſt validè excommunicare, ut per Cov. *in cap. alma mater*, *p.* 1. §. 11. *num.* 4. Anton. Gabr. *tom.* 3. *commun. opinion. lib.* 1. *tit. de probat. concl.* 8. *num.* 36. Maſcard. *d. concl.* 648. *ſive* 649. *num.* 42. plures quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 22. *n.* 34. *verſ. cæterùm*, & ita ſententiam excommunicati occulti valere, quia talis non erat de neceſſitate vitandus, reſolvunt Socin. *in d. cap. ſacris*, *num.* 267. *de ſentent. excom.* Anton. Ricc. *d. cap.* 18. *num.* 14. 3

In gloſſ. *Abſolvendo*, ibi, *id eſt*, *abſolutos eſſe oſtendendo*, &c. Vide Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 2. *de juram. cap.* 15. *num.* 7. 4

SUMMARIUM.

1 *Clavium poteſtas eſt in Eccleſia.*
2 *Clavium poteſtas an ſit in tota Eccleſia, ejuſque corpore, an verò potiùs penes Prælatos, ſingulareſque Epiſcoporum perſonas, oſtenditur*, & n. ſeq.
4 *Papa eſt ſupra Concilium.*
5 *Papa à nemine in terris poteſt judicari, cùm nullam habeat in terris ſupra ſe poteſtatem.*
6 *Declaratur text. in præſenti.*
7 *Declaratur auctoritas Chriſti Matthæi* 18. Dic Eccleſiæ, &c.
8 *Papa mortuo, an Clavium poteſtas ſit in Eccleſia, vel penes alium remaneat, oſtenditur*, & num. 9. 10. 11. & 12.
13 *Clavium poteſtas eſt poteſtas ligandi, & ſolvendi, non verò oſtendendi, ſeu declarandi ligatum, vel ſolutum.*
14 *Peccatum ſeparat Chriſtianum à Deo, & charitate, ac communione illa, quam Doctores omninò Internam vocant.*
15 *Excommunicatio ſeparat ab externa communione, & à communione ſuffragiorum, & ſacrificiorum Eccleſiæ.*
16 *Declaratur text.* in cap. verbum, de Pœnit. diſt. 1.

CAP. Quodcunque VI.

Auguſtinus.

AUguſtinus *ſuper Ioan. tract.* 60. *ad cap.* 12. relatus à Gratiano *in præſenti*, optimè probat Clavium poteſtatem eſſe in Eccleſia, quod bene etiam deducitur ex eo quod certiſſimum eſt, pleniſſimam Ordinis, & juriſdictionis poteſtatem ſummo Pont. competere in univerſum Orbem, plenam verò Epiſcopis in ſuis diœceſibus, Sacerdotibus verò omnem Ordinis, exceptis pleriſque, quam quidem perfectiſſimam, & excellentem gubernandi rationem, atque ita monarchicum regimen Chriſtus Dominus legiſlator prudentiſſimus in Eccleſia ſua reliquit, & eſſe voluit: ſed tam Pontifex Romanus, quàm Epiſcopi, atque Sacerdotes miniſtri ſunt Eccleſiæ, & propter ipſam conſtituti, juxta elegantem ejuſdem Auguſtini auctoritatem *de Paſtoribus*, *c.* 1. dum inquit: *Quod Chriſtiani ſumus*, *propter nos eſt: quod præpoſiti ſumus, propter vos eſt.* Refert & explicat Card. Bellarm. *tom.* 1. *contr.* 3. *lib.* 2. *c.* 12. *verſ. nos ergo.* Igitur ſi Prælati ſunt propter Eccleſiam, poteſtatemque Eccleſiaſticam habere conſtet, ſequitur neceſſariò hanc Clavium poteſtatem in Eccleſia eſſe, comprobat D. Thom. *ad* 3. *p. quæſt.* 17. *art.* 1. & alii, dum tenent Clavium poteſtatem à Chriſto Domino fuiſſe Petro, atque aliis Prælatis conceſſam, non temporaliter, ſed perpetuò, 1

Digitized by Google

tuò, & uſque ad conſummationem ſæculi duraturam, juxta illud Chriſti Domini, *Matth.* 28. ad fin. *Ecce ego vobiſcum ſum*, &c. probat *Extravag. unam ſanctam, de major. & obed.* Et ratione confirmatur; cùm enim Eccleſia non minus hodie Paſtore egeat, quam tempore Apoſtolorum, imò plus, cùm plures ſint Chriſtiani, & longè deteriores, ne dicamus Deum Opt. Max. Eccleſiæ ſuæ in neceſſariis defuiſſe, fateri oportet poteſtatem, quam Petro commiſit, non perſonaliter datam, ſed tanquam Eccleſiæ capiti in eadem perpetuò permanſuram, cum multis aliis, quæ latè reſolvit Turrecrem. *de poteſt. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 35. *& ſeq.*

2 Magna, & ardua eſt difficultas, an hujuſmodi poteſtas ſit in tota Eccleſia, ejuſque corpore, an verò potiùs penes Prælatos, ſingulareſque Epiſcoporum perſonas? Eſſe in tota Eccleſia videtur primò ex modò dictis comprobari, & fortiùs ex hoc text. ibi: *Petrus quando claves accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificavit*, juncta magis propria acceptione nominis Eccleſiæ, dum accipitur pro congregatione omnium fidelium, ut colligunt ex iis Pygh. *de Eccleſ. hierarchia, lib.* 1. *cap.* 1. *à princ.* Cano *in locis Theologicis, lib.* 4. *cap.* 2. Card. Bellarm. *tom.* 1. *controverſ.* 4. *lib.* 3. *cap.* 2. Bañes *in* 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 1. *dub.* 1. Secundò facit, quia quemadmodum Chriſtus Dominus, *Matthæi* 16. omnes Diſcipulos interrogavit: *Vos autem quem me eſſe dicitis*, ita nomine omnium Petrus reſpondit: *Tu es Chriſtus*, atque etiam nomine omnium audivit ipſe Petrus: *Tibi dabo Claves*, & per conſequens nomine omnium, ſeu Eccleſiæ poteſtatem accepiſſe dicendum videtur. Tertiò confirmatur, quia non minus eſt propter Eccleſiam ipſa poteſtas Eccleſiaſtica, quàm etiam propter rem temporalem civilis poteſtas, & conſtat totam poteſtatem civilem eſſe penes rempublicam, itaut ab ea Reges, & Imperatores ſuam accipiant poteſtatem, ut conſtat ex *l.* 1. *ff. de conſtit. Princip.* & ex diſcurſu Juriſconſ. *in l.* 2. *§. deinde cùm eſſet, & §. noviſſimè, cum ſeqq. ff. de origine juris*, explicat Duaren. *lib.* 2. *diſp.* 1. *cap.* 19. & latè Covar. *pract. cap.* 1. *num.* 2. *&* 3. Tandem adducitur auctoritas Matth. 18. *Dic Eccleſiæ*, habetur *in cap. novit, de judic.* ex quibus & aliis hanc partem tenuerunt Doctores Pariſienſes, & omnes ferè Galli, ut teſtatur Navar. *in cap. placuit, num.* 17. *de pœnit. diſtinct.* 6. & pro viribus tuentur Lutherus, Calvinus, & alii noſtri temporis hæretici, ut refert Card. Bellarm. *d. tom.* 1. *controverſ.* 3. *lib.* 1. *cap.* 12. *à princ.*

3 Verùm in contrarium ſe habet veritas Catholica, & latè contra ſupradictos hæreticos defendunt Turrecrem. *de poteſt. Eccleſiæ, lib.* 2. *cap.* 70. *cum ſeqq.* & Card. Bellarm. *loco proximè citato*, quorum præcipuum fundamentum eſt, quia non Eccleſiæ, ſed certis ſuppoſitis atque expreſſis perſonis Chriſtus Dominus hanc permiſit, & conceſſit poteſtatem Petro, *Matth.* 16. *& Ioan. ult. & Luc.* 22. Confirmatur deinde, quia ſi dicamus poteſtatem Clavium eſſe in Eccleſia, prout importat omnium fidelium Congregationem, atque ita in ejuſdem corpore, jam ſequeretur Pontificem ab Eccleſia poteſtatem ſuam accipere, quod eſt contra veriſſimam ſententiam, quam *ſupra* explicavimus: ſequeretur præterea eſſe in terris aliquam poteſtatem

4 ſupra Romanum Pontif. ac proinde Papam non eſſe ſupra Concilium: cujus tamen contrarium definivit Concil. Lateran. *ult. ſub Leone X. ſeſſ.* 11. ibi: *Solum Romanum Pontif. tanquam ſuper omnia Concilia poteſtatem habentem*: & multis comprobant Pygh. *lib.* 6. *c.* 3. *cum ſeq.* Cov. *lib.* 4. *var. cap.* 16. *num.* 6. *verſ. item Decretalis*, latè R. P. Dominicus Puteo *tom.* 2. *inſtitutionum de Regul. ariſtocratia, cap.* 6. *per tot.* & eſſe communem noſtrorum, atque Theologorum, aſſerit Card. Bellarmin. *tom.* 2. *controverſ.* 4. *generali, lib.* 2. *cap.* 14. ubi in ſequentibus ſatisfacit contrariorum argumentis, &

hinc provenit ut Summus Pontif. à nemine in terris 5
poſſit judicari, cùm nullam habeat in terris ſupra ſe poteſtatem, ut probant text. *in cap. fuit ſemper, & in cap. nemo, in cap. aliorum, cum multis, ibid.* 9. *quæſt.* 2. explicat ex Sanctis Patribus, & latè ſequitur Card. Bellarm. *d. controverſ.* 3. *lib.* 2. *cap.* 26. adeò ut neque ſi velit, poſſit Summus Pontif. ſe ſubjicere ſententiæ, & judicio coactivo Conciliorum, ut comprobat idem Card. Bellarm. *d. controverſ.* 4. *lib.* 2. *cap.* 18. hinc denique ſit licitum non eſſe à Papa ad Concilium appellare, ut probavit Gelaſ. Papa *in cap. cuncta per mundum* 9. *quæſt.* 3. cum multis aliis, quæ latè adducit Abb. *quæſt.* 1. *à num.* 18. Card. Bellarm. *ubi proximè, cap.* 17. *verſ. probatur quartò*. Et tandem ſi dicamus poteſtatem Clavium eſſe in Eccleſia, jam daremus in ſingulis de populo, atque in fœminis reperiri Clavium poteſtatem æquè atque in Sacerdotibus, contra ea, quæ reſolvunt Doctores per text. *ibi, in cap. in nova, de pœnit. & remiſſ.* ne igitur hoc, atque alia ſequantur inconvenientia, oportet fateri poteſtatem Eccleſiaſticam penes ipſum Pontificem principaliter, & immediatè reſidere.

Qua retenta ſententia non obſtant in contrarium 6
adducta, nam ad primum ex noſtra reſolutione fatemur poteſtatem Clavium eſſe in Eccleſia, ita tamen, ut non in tota, ipſiuſque corpore, ſed principaliter reſideat in perſonis, quibus eam Chriſtus communicavit, atque ita quia poteſtas illa in capite, & aliis membris Eccleſiæ reperitur, meritò in Eccleſia eſſe dicitur. Ad text. verò *in præſenti*, ibi, *Eccleſiam ſanctam ſignificavit*, reſpondetur Auguſtinum velle reprehendere eorum ſententiam, qui putabant perſonalem fuiſſe conceſſionem, & promiſſionem Clavium factam Petro, itaut eo mortuo jam in Eccleſia non remanſerit, & concludit Petrum ita Claves accepiſſe, ut Eccleſiam ſanctam in ipſius perſona Chriſtus Dominus ſignificaverit, quia eas acceperit non ut particularis perſona, ſed tantum ut caput Eccleſiæ, & ejuſdem fundamentum, & patet ex præcitatis auctoritatibus, quem intellectum latè ſequitur, & exornat Turrecrem. *d. lib.* 2. *cap.* 73. *&* 75. *verſ. ad* 1. unde facilis provenit ſolutio ad illud, quo probavimus, nomine omnium Petrum Claves accepiſſe, ſicut nomine omnium reſpondit: *Tu es Chriſtus filius Dei*, fatemur enim nomine omnium Petrum reſpondiſſe, ſed tamen non ut præconem, vel nudum miniſtrum, ſed potiùs tanquam Principem, & caput Apoſtolorum, reliquis Petri Confeſſionem ſilentio approbantibus, quemadmodum ſolus Petrus reſpondit, & cæteri ſilentio aſſenſerunt, ita ſoli Petro tanquam capiti, & Principi Apoſtolorum Chriſtus Claves promiſit, & tradidit, cæteris tamen communicandas: explicat eleganter Pygh. *de Eccleſ. hierarch. lib.* 3. *cap.* 10. *verſ. hac quatenus*. Ad tertium de Republ. civili reſpondetur longam eſſe differentiam inter ſpiritualem, & civilem poteſtatem; nam hæc poteſtas naturalis eſt, & jure naturali dictante oportet fateri in civili ſocietate oportere gubernatorem aliquem eſſe, qui aliorum actus dirigat ad bonum totius communitatis. At verò poteſtas ſpiritualis ſingulari Dei beneficio ſupernaturaliter data eſt, non Eccleſiæ, ſed Prælato, aliiſque Prælatis, ut abundè patet ex dictis, & explicat latè Covar. *in reg. peccatum, p.* 2. *§.* 9. *num* 6. *& pract. cap.* 1. *concl.* 1. *&* 2. Ad ultimum ex verbis Domini, ibi: *Dic Eccleſiæ*, ſunt qui dicant nomine Eccleſiæ *hic* intelligi Prælatos cum ſenioribus, ut ex Tertull. confirmat Janſen. *in concord. Evangel. cap.* 72. *concl.* 3.

Sed

Sed facilior, & receptior interpretatio eſt nomine Eccleſiæ intelligi eo loco Epiſcopos, Prælatos ſeu Præſides Eccleſiarum, ut comprobat latè Turrecrem. *d. lib.* 1. *cap.* 4. *à princip.* & omnino *in verſ. tertium verò*, deindeque confirmatur ex verbis *d. cap. novit*, ibi, *dic Eccleſia*, juncto ibi, *nos qui ſumus*, &c.

Utrum autem mortuo Papa Clavium poteſtas in Eccleſia, vel penes alium remaneat, ardua quæſtio eſt, ex dictis enim neceſſariò dicendum videbatur in Eccleſia manere, dum reſolvimus poteſtatem hanc Petro, & ſucceſſoribus datam fuiſſe, ut in Eccleſia uſque ad conſummationem ſæculi permaneret, neque credibile Chriſtum unquam Eccleſiam ſuam ſine Paſtore deſeruiſſe, ut probat text. *in cap.* 1. *de homicid. lib.* 6. quo præcipuè argumento penes Romanam Eccleſiam Claves, earumque poteſtatem remanere, ita ut Cardinales earum habeant exercitium, probat Hoſt. *in cap. cum ex eo*, *col.* 5. *verſ. ſed penè*, *de pœnit.* cujus ſententiam ſequitur gloſſ. *verbo vacante*, *in cap.* 1. *de ſchiſmat. lib.* 6. illud præterea adducentes fundamentum, quia mortuo Prælato, ſeu Epiſcopo, Capitulum ſuccedit in omni juriſdictione, juxta reg. text. *in cap. cum olim*, *de majorit. cum ſimilib.* Cardinalium autem Conciliis aſſiſtunt Romani Pontif. ideò unum corpus cum ipſo, ſeu magis pars corporis ejuſdem dicuntur, *cap. felicis*, *de pœnis*, *lib.* 6. videbatur rectè præcitatos concludere, mortuo Papa penes Collegium Cardinalium poteſtatem remanere.

9 Verùm hanc Hoſt. ſententiam reprobatam fuiſſe per text. *in Clem. ne Romani*, *in princ. de elect.* narrat gloſſ. *ibi*, *verbo*, *non conſonant*, recepta ex Imol. *ibi*, *num.* 12. & ſatis evincunt verba ipſius text. Nec quicquam obſtat argument. ex reg. *d. cap. cùm olim*, negamus enim Cardinales cum Pontifice unum corpus conſtituere cum univerſali Eccleſia, unde penes Eccleſiam univerſalem hanc poteſtatem remanere docent latè Capiſtran. *de auctorit. Papæ, & Concilii*, 4. *p.* 2. *princ. quæſt.* 4. *princ. pag.* 132. *& ſeq.*

10 Sed adhuc obſtat, nam clavium poteſtas ſoli Petro ejuſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus, atque Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Epiſcopis permiſſam, & traditam fuiſſe conſtat: ergo mortuo Pontif. minimè in Eccleſia permanet, niſi quatenus Epiſcopis, & aliis Prælatis inferioribus communicata reperitur, quo fundamento ita tenet, & docet Card. Bellarm. *d. controv.* 3. *lib.* 1. *cap.* 12. *object.* 5.

11 Urget adhuc ſi advertas Papatum dignitatem eſſe, quæ nunquam moritur, ſicut nec Sedes Apoſt. *cap. ſi gratiosè*, *de reſcript. in* 6. unde videbatur mortuo Papa dignitatem ipſam, & poteſtatem in Sede Apoſt. conſervari, quod conſtanter poſt Archid. Joan. Monach. atque alios, quos refert, tenet Turrecrem. *d. lib.* 2. *c.* 39. *verſ. tertiò*. At contra iſtam reſolutionem urget, quia ſi Papalis juriſdictio maneret in Sede Apoſt. poſſet illa gerere ea, quæ ad Papæ poteſtatem pertinent, quod tamen eſt contra *d. Clem. ne Romani*, & quæ proſequitur Auguſt. Triumph. *quæſt.* 3. *art.* 9. *in præcedentibus*, *& ſeq. quæſt.* 4.

12 Quare ut articulus ſanè difficilis plenè reſolvatur, advertere oportet quod vel quærimus an mortuo Papa in Eccleſia maneat aliqua poteſtas, vel rurſus quærimus de poteſtate Papali, ſeu plenitudine illa, quam ſoli Petro, & ſucceſſoribus communicatam oſtendimus. Quoad primum reſolvendum eſt, aliquando poteſtatem Eccleſiaſticam, formalem ſcilicet, in Epiſcopis, & aliis Prælatis remanere, ut bene ex Card. Bellarmin. *ſuprà* tetigimus; ſi autem quærimus de ſecundo, hoc eſt, juriſdictione Papali, & poteſtatis plenitudine, de duobus poteſt eſſe quæſtio, alterum eſt de auctoritate ipſa, & poteſtate formali, alterum de poteſtatis exercitio. Quoad primum dicendum eſt, mortuo Pontifice poteſtatem illam Papalem, ejuſque plenitudinem non expirare, utpote quia à Chriſto Domino conſtituta eſt in æternum, uſque ad conſummationem ſæculi duratura, ita tamen ut neceſſarium non ſit fateri, manere formaliter in ipſius Eccleſiæ corpore, neque in Cardinalium Collegio, juxta *d. Clem. ne Romani*, & modò reſoluta, ſed penes ipſum Chriſtum, qui primum eſt, ac principale caput Eccleſiæ, cujus vices gerit ipſe Romanus Pontif. ita ut ab ipſo Chriſto ſucceſſor Papæ mortui Claves, & poteſtatem dicatur accipere, non nova conceſſione, ſed antiqua inſtitutione, ut explicat Card. Bellarm. *proximè citato loco*. Quod verò ad ſecundum attinet, ſecurè dicendum eſt, mortuo Pontifice exercitium illius plenitudinis poteſtatis in Eccleſia non remanere, niſi ad novam Pontificis electionem faciendam, vel quatenus alias ſacris Canonibus conceſſum reperitur, ut probat *d. Clem. ne Romani*, & Turrecr. *d. cap.* 79. *à princ.* & omninò *verſ. alio modo*, Triumph. *d. art.* 9. notantes hoc modo neque in Chriſto manere hujuſmodi exercitium, cùm Chriſtus poſt reſurrectionem de communi lege eo uſus non ſit, niſi mediante Papa, cui aſcendens ad Patrem oves ſuas commiſit, ſecundum prædictas auctoritates, juxta quas intelliguntur ſcripta per Canar. *de locis Theologic. lib.* 4. *cap. ult. in reſol. arg.* 12. Quod ſi objicias manere inconveniens quod vacante Sede maneat Eccleſia ſine illius poteſtatis exercitio, occurrit Turrecr. *ubi proximè*, interim notabile detrimentum Eccleſiam non pati, cùm ſufficienter ei provideatur per ſacros Canones, Collegium Cardinalium, & inferiores Prælatos, juxta formam à jure præſcriptam.

Tales nec à vinculis peccatorum abſolvunt, &c.] Ex his verbis colligitur, Paſtorem Eccleſiæ hæreticum poteſtatem abſolvendi amittere: quod declarat S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 39. *art.* 3. dicens, ab hæreticis atque ſchiſmaticis poteſtatem Sacramentalem non deperdi quoad ſubſtantiam, ſed tantùm quoad ejus legitimum uſum: at verò juriſdictionem non per conſecrationem, ſed ſolùm per commiſſionem attributam in ipſo facto ab hujuſmodi amitti, noviſſimè refertur à R.P. Dominico Puerone *tom.* 2. *inſtitutionum de Regularium ariſtocratia*, *cap.* 6. *num.* 6.

In gloſſ. *Facit Eccleſia*, ibi, *Sed tantùm oſtendit* 13
ligatum, *vel ſolutum.* Collige ex gloſſ. poteſtatem Clavium ſolùm oſtendere, vel declarare ligatum, vel ſolutum, & in hoc commendatur ab Abb. Felin. & aliis, de quibus Navar. *in cap. ita quorundam*, *de Iudæ. gloſſ. ult. num.* 7. *& ſeq. & in man. cap.* 27. *num.* 2. *verſ. dividitur.* Verùm hæc ſententia falſa eſt, & convincitur, quia poteſtas Clavium eſt poteſtas ligandi, & ſolvendi, ex Magiſt. *in* 4. *diſt.* 18. quem ſequuntur Scholaſtici omnes, D. Thom. *ad* 3. *p. quæſt.* 17. *art.* 2. & colligitur ex *Extravag. quia quorundam*, *col.* 4. *de verb. ſignific. Ioan. XXII.* ſed qui declarat ligatum, vel ſolutum, neque ligat, neque ſolvit, juxta reg. text. *in l. hæredes palam*, §. *ſi quid*, *ff. de teſt.* & facit in terminis text. opt. *in cap. paſtoralis* 52. §. *verùm*, *de appell.* ibi, *excommunicatus per denuntiationem ampliùs non ligatur.* Igitur, &c. Confirmatur præterea, quia conſtat Eccleſiaſticos miniſtros in poteſtate Clavium verè judices conſtitui, unde cenſuras ferti non poſſe niſi ab habentibus Eccleſiaſticam juriſdictionem, paſſim colligitur ex *cap. quærenti*, *de verb. ſignific.* comprobat Navar. *in c. cùm contingat*, *in* 2. *cauſa nullit. num.* 25. *de reſcript.* Inde etiam Sacerdotes in foro pœnitentiali non nudum miniſterium exercere, ſed actum judicialem, & tanquam judices abſolvere, docet Conc. Trident. *ſeſſ.* 14. *de Sacrament. Pœnit. can.* 6. *& can.* 9.

comprobat

comprobat Sot. *in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 1. concl. 2.* cùm ergo is, qui ſolam habet declarandi poteſtatem, judex non ſit, ſed potiùs nudus miniſter, ut notant ſcribentes *in cap. ult. §. 1. de officio deleg.* probat text. *in cap. novit*, ibi, *non edidit, ſed potius publicavit, de appell.* faciunt quæ Covar. *lib. 5. var. cap. 20. num. 5. verſ. primò*, Navar. *d. cap. 27. num. 45.* meritò ſequitur fatendum eſſe Clavium poteſtatem verè, & propriè eſſe poteſtatem ligandi, & ſolvendi, ex quibus, atque aliis hujus gloſſ. meminit, eamque reprehendit Nav. *in cap. fratres, num. 43. de pœnit. diſt. 5. & d. num. 45.* Covar. *in cap. alma, in princ. n. 9. verſ. quintò*, Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 4. cap. 1. num. 21.*

14 Non obſtat fundamentum quo movetur gloſſ. *in præſenti*, & qui eam ſequuntur, quod ſcilicet excommunicatio ferri non poſſit abſque mortali culpa, *cap. nemo, cap. nullus, 11. quæſt. 3.* Unde cùm in aliquem profertur, jam is per peccatum à Deo, & ab Eccleſia ſeparatus eſt, & per conſequens excommunicatio nihil aliud agit, quam declarare: ſed facilè reſpondetur peccatum ſeparare Chriſtianum à Deo, & charitate, ac communione illa, quam Doctores omninò inter-
15 nam vocant: at verò per excommunicationem ſeparari ab externa communione, & à communione ſuffragiorum, & ſacrificiorum Eccleſiæ, itaut licèt per fidem membrum ſit Eccleſiæ, ab ea tamen in reliquis omnibus ſeparatus eſt, ut optima ſimilitudine declarat text. *in cap. quemadmodum, 27. quæſt. 7.* notant, & proſequuntur latè Sot. *in 4. diſt. 22. quæſt. 1. art. 1.* Covar. *d. num. 6.* Jacob. de Graff. *à n. 20. ubi proximè*, & plures alii, de quibus Vivald. *in candel. aureo, p. 2. tit. de excommun. à num. 5.*

16 Ad text. verò *in d. cap. verbum, de pœnit. diſt. 1.* quem hæc gloſſ. adducit, facilis eſt ſolutio, præmiſſa diſtinctione triplicis Clavis, auctoritatis ſcilicet, per quam ſolus Deus auctoritate propria peccata remittit, juxta auctoritates in argumento adductas: excellentiæ, per quam Chriſtus Dominus quatenus homo peccata remittebat: & tandem miniſterialis per quam Sacerdotes tanquam Chriſti, & Sacramenti Pœnitentiæ miniſtri remittunt peccata, ut poſt antiquiores explicat Sylveſt. *in ſum. verbo Claves, in 1.* optimè Jacob. de Graff. *p. 1. lib. 1. cap. 13. n. 3.* & paſſim alii. Unde patet ſenſus prædicti *cap. verbum*; dum enim inquit quod Sacerdos nullius poteſtatis jura exercet, quaſi velit non remittere Sacerdotem peccata in Sacramento Pœnitentiæ, facilè procedit ſi intelligas non remittere auctoritate propria, & per Clavem auctoritatis, quod ſolius Dei eſt, ut text. habet *in princ.* non tamen negat in eo Sacramento Sacerdotem judicem eſſe, immò planè fatetur ibi, *Sacerdos eſt judex*, neque etiam negat per Clavem miniſterialem eum effectum peccata remittendi operari, juxta prædicta, quod apertè docuit Concil. Trid. *ſeſſ. 14. cap. 16.* dum inquit quod licèt abſolutio alieni beneficii diſpenſatio ſit, non tamen eſt nudum miniſterium.

Cap. Rogamus XV. *Marcellus.*

1 Ex hoc text. *in verſ. ipſe eſt*, colligitur Summum Pontificem eſſe caput totius Eccleſiæ, ut latè comprobant Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part. 4. conſid. 7.* D. Antonin. *part. 3. tit. 22. cap. 4. §. 1.* Palat. Rub. *de juſta obtentione Regni Navarræ, part. 2. §. 4.* Lancel. Conrad. *in templo omnium judicum, lib. 2. cap. 1. verſ. Relig. Chriſti obſerv. num. 3.* Alvar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib. 1. cap. 24.* Sebaſt. Medic. *in ſum. omnium hæreſum, p. 1. verbo Papa*, Selv. *de benef. p. 2. quæſt. 2. num. 14.* Simanch. *de Catholicis inſtit. cap. 45. à num. 2. & à n. 24.* Alph. de Mendoz. *in quolib. quæſt. 4. ſcholaſtic. ex verſ. ſi verò, pag. mihi 273. ſive 301.* Corduba *in quæſt. Theolog. lib. 4. quæſt. 1. prop. 8.* Gaſp. Caſal. *lib. 3. de Cœna, & Calice Domini, cap. 18.* Peña *ad direct. Inquiſit. p. 1. ſchol. 17.* Bañes *2. 2. quæſt. 1. art. 10. col. 129. verſ. pro deciſione*, Mich. Aumon. *de unitate ovilis, & Paſtoris, cap. 21. & 22.* noviſſimè Dominic. de Puerومb. *tom. 2. inſtit. de Regularium ariſtocratia, cap. 3. per tot.*

Iubente Domino Romam tranſlata, &c.] Ergo Sedes Apoſtolica ex neceſſitate divini præcepti debet Romæ reſidere, ac proinde è Roma aliò transferri non poteſt, de quo tamen vide Abb. *in cap. per venerabilem, num. 18. qui filii ſint legit.* Coſm. *in pract. ſanct. tit. de collation. in gloſſ. verbo Curiam, §. cui rei*, Conrad. *in templo omnium judic. lib. 1. §. 1. quæſt. 2. ex num. 2.* Turrec. *lib. 2. ſum. cap. 40. ad fin. verſ. ad tertiam*, Sot. *in 4. diſt. 24. quæſt. 2. art. 5. in fine*, Palat. Rub. *de juſta obtent. Regni Navarræ, p. 2. §. 4. col. 3.* Jacobat. *in tract. de Concil. lib. 8. art. 6. num. 25.* Rodulph. Cupers *de ſacroſ. Eccleſia, ad cap. oportebat, 79. diſt. in §. Papa Romæ magis*, Alvar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib. 1. cap. 32.* Selv. *de benef. p. 3. quæſt. 8. num. 12.* Simanch. *de Cathol. inſtit. cap. 24. num. 15.* Cordub. *in quæſt. Theolog. lib. 4. quæſt. 1. propoſ. 8. ex pag. 237. verſ. ſed utrùm Sedes iſta*, Rebuff. *in concord. tit. de mandatis Apoſtolic. §. 1. in princ. in gloſſ. Romanus Pontifex*, Melchiorem Cano *de locis Theologic. lib. 6. cap. 8. verſ. deinde illud*, latè Alphonſ. Mendoza *in quodlibet. quæſt. 4. ſcholaſt. per tot.* Petr. Magdalen. *de numero teſtium, p. 1. cap. 3. ex num. 83.* Mich. Aumon. *de unitate Ovilis, & Paſtoris, cap. 18. à princip.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 4. cap. 11. quæſt. 2.* Card. Baron. *in addit. ad Martyrolog. die 18. Ianuarii, pag. mihi 30.* Card. Bellarm. *tom. 1. de Romano Pontif. lib. 4. cap. 4. verſ. ſecundò hoc idem*, Dionyſ. Paul. *de vero quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap. 12. à num. 56.* 2

Cap. Omnis qui recedit XXIV.

Beda.

Ex hoc text. colligitur hæreticum extra Eccleſiam eſſe, ut per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 4. cap. 7. quæſt. 1. verſ. in hac quæſt.* latè Ant. Ricc. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 5. cap. 12. per tot.* 1

In gloſſ. *Balneas*, ibi, *& ita non debemus lavari cum hominibus alienæ ſectæ.* Notatur ad hoc quod non eſt licitum Chriſtiano ſimul cum Judæo in balneum ingredi, ut per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 31. num. 11. & 25.* Ant. Ricc. *d. tract. lib. 2. cap. 41. num. 23.* 2

Cap. Quæ dignior XXVI.

Ambroſius.

Vitanda hæreticorum communio, fugienda Synagoga, &c.] De prohibita communione cum Judæis, & infidelibus latè agit Ant. Ricc. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. cap. 38.* 1

Cap. Qui contra XXXII.

Liberius.

Ex hoc text. vulgò colligitur, nobiles minori pœna afficiendos eſſe quàm ignobiles, de quo vide Tiraq. *de nobilit. cap. 8. n. 3. & 11. & 108. & de pœnis temp. cauſa 31. à princ.* Farin. *in praxi crim. p. 3. q. 98. n. 122.* 1

In gloſſ. *Privati*, ibi, *dicuntur privati illi, qui non ſunt præditi aliqua dignitate.* Vide Tiraq. *de nobilit. cap. 8. n. 3.* 2

3 In gloſſ. *Ignobiles.* De materia hujus gloſſ. vide Tiraq. *de nobilit. cap.20. num.125.& cap.27. num.1.& de pœnis temper. cauſa 31. num.27.*

Cap. Schiſma XXXIV. *Pelag.*

1 SChiſma vox Græca eſt, quæ Latinè ſciſſuram significat, ut habetur *in hoc text.* & notant Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1.lib.2. cap.36.num.1.* Anton. Riec. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.9. cap.1.n.1.* Schiſmaticos omninò extra Eccleſiam eſſe, & ab ejus unitate disjunctos, per *cap. pudenda, hac ead.cauſ.& quæſt.* tradunt Jacobat. *de Concil. lib.7. art.1.ad tertium dub.* Port.Imol. *conſ.164.n.17.* Decian. *in tract. crimin.lib.5. cap.67.n.28.* Card.Bellarm. *lib.3. de Eccleſia militante, cap.5.* Farin. *de hæreſi, quæſt.174. §.2. num. 45.* Et peculiariter Dei hoſtes reputantur, *cap.alienus, hac eadem cauſa, & quæſt.* necnon cenſentur in ſtatu perditionis, *cap.quicunque, ibid.* ac deteriores judicantur paganis, *cap. non afferamus, ibid.* veluti qui tunicam Domini inconſutilem, quam neque ſatellites dividere auſi ſunt, ipſi ſcindere, & lacerare præſumunt, *cap.advocavit, hac eadem cauſa, & quæſt.*

2 In gloſſ. *Magis eſt,* ibi, *aliter enim magis viderentur hæretici, qui ex induſtria peccant, quàm qui ex ruſticitate,* &c. Notatur ad hoc, quod ruſtici, & idiotæ errantes per ſimplicitatem in rebus fidei non excuſantur à peccato hæreſis, ut per Albert. *in repet. rub. de hæretic.in 6. quæſt.13.n.14.& 24.* Sed quod excuſantur, tenent Dec. *in tract.crimin. lib.5.cap.37. n.11.* Sanctar. *de hæreſi, cap.1.num.29.*

Cap. Cœpit Hermenegildus XLII. & ult.

Gregorius.

1 EX B. Gregorio *lib.3. dialog. cap. 31.* refert Gratianus *in præſenti*, B.Hermenigildi Martyris juvenis adhuc intrepidam conſtantiam, qua nolebat Arianorum hæreſi conſentire, propter quod fuit à patre ſuo in carcere relegatus. Superveniente autem Paſchali die Reſurrectionis miſit pater Epiſcopum Arianum ad Hermenegildum, ut de manu ejus communionem acciperet, & ſic patri reconciliaretur, quod cùm facere nollet, pater ſtatim fecit eum ab apparitoribus ſuis occidi; ut habetur in officio Breviarii, quod dicitur in feſto hujus Sancti, die 13. Aprilis, & eſt inter Officia propria Sanctorum Hiſpanorum: narrat hiſtoriam Ambroſ. de Morales *in chronicis Hiſpan.p.2. lib.11. cap.65.* & tangunt Azor. *inſtit. moral. p.1.lib.8. cap.10. quæſt.2. & p.2. lib.3. cap.48. quæſt.12.* Ludov.Beja *reſponſ.caſuum conſcient.p.4.caſu 6.*

2 Vide quæ argumento hujus text. tradunt Covar. *in cap.alma mater, p.1.§.3.n.9. verſ.3.* Victor. *de Sacram. n.84.& de Clavib.n.17.* Tiraq. *de jure primog. quæſt.33. in princ.* Gutier. *canon.lib.1. cap.1.num.72.*

3 In gloſſ. *Rex,* ibi, *Argum. quod filius Regis Rex vocari debeat, licèt regnum non habeat.* Vide Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p.5.conſid.40.* Perez *l.1.tit.2. lib.2. Ordinam. pag.198.*

Quæstio II.

Summarium.

1 *Hæretici poſt mortem non propriè excommunicantur, ſed potiùs declaratur excommunicatos deceſſiſſe.*
2 *Librorum hæreticorum retentio an, & quando quem de hæreſi ſuſpectum reddat, remiſſivè.*
3 *Iudæis, & infidelibus aliquid teſtamento relinquere non licet Chriſtianis.*
4 *Diptycha quæ dicantur, remiſſivè.*

Cap. Sanè profertur VI. & ult.

QVI dicunt oportere poſt mortem hæreticos anathematizari.*] Intellige hæreticos poſt mortem non propriè excommunicari, ſed potiùs declarari excommunicatos deceſſiſſe, quia ſcilicet viventes crimen commiſerunt, cui à jure impoſita eſt ſtatim excommunicatio, ut conſtat ex text. *in cap.excommunicamus, de hæretic.* junctis iis, quæ circa intellectum hujus text. dixi *in addit.ad collect.cap.à nobis 28.n.4.in fine, de ſent.excom.* 1

Vel ordinatores eorundem librorum fuiſſe traditores, &c.] An, & quando retentio librorum hæreticorum, quem de hæreſi ſuſpectum reddat? vide Zanchin. *de hæret.cap.7.num.7.* ubi Campeg. *in addit.lit. A,* Simanch. *de Cathol.inſtit. cap.38.ex n.23.& in enchirid. tit.39. ex num.2.* Joan. Rojas *ſing.124.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.2. cap.31.n.7.* Sebaſt.Medic. *in ſum. omnium hæreſ.p.1.quæſt.10. verſ.decimus quando,* Rebuff. *in praxi benef.in explicat. Bullæ Cœnæ, in verbo legentes, & in verbo retinentes, & reſp.198.* Felle. *de cenſur.tit.depoſit. ac degradat. cap. 13. verſ. item quicunque libros,* Sarmient. *lib.1.ſelect.cap.1. num.10.verſ.ſic etiam,* Camil. Borrel. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum, in rub. 11. §. viſo, lit.I, verſ. quid autem de eo,* Roland. *conſ.45. num. 40. vol. 1.* Berſat. *conſ.7. num.50. cum ſeqq. vol.1.* Hieron. de Monte *var. quæſt.11. num.5. & quæſt.13. num.2. 5. & 18.* Joan.Garc. *reg.55. num.31.* latè Maſcard. *de probat. concl. 862.* Menoch. *de arbitr. caſu 374. num.12.* 2

Qui ſuas facultates hæreticis reliquerunt.] Notatur ad hoc, quod non licet Chriſtiano teſtamento aliquid relinquere Judæis, & infidelibus, ut per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. cap. 31. num. 22.* latè Anton.Riec. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.5.cap.44.per tot.* & licèt Bertrand. *conſ.88. num.8. & 9. vol.1.p.1. & conſ.145. num.2. vol.3. p.1.* Marquard. *de Iudæis, p.2. cap.5. num.24.* & alii id intelligant, ubi legatur univerſitati Judæorum, quaſi ſecus ſit de ſingulis, tamen bene advertit Sanch. *citato loco*, id univerſitati nunquam licere, at ſingulis aliquando, nimirum ſi extremam, vel multùm arctam neceſſitatem patiantur, & non aliàs, etiamſi fratres teſtatoris ſint. 3

In gloſſ. *Diptychis,* ibi, *Diptycha ſunt tabulæ,* &c. Vide Maſcard. *de probat. concl.399.n.4.& 5.* 4

Quæstio III.

Cap. Si quis non recto IV.

Hieronymus.

VULGÒ notatur hic text. ad hoc, quod apud Deum ſententia excommunicationis non aliter afficit, quàm ſi ritè, & rectè feratur, ut per Roman. *conſ. 369. num.11.* Cov. *in cap.alma mater, p.1. §.7. num.5. verſ. prima concluſio,* ubi obſervat Gratianum falsò tribuere hunc textum Hieron. cùm ſit Origen. *homil.14.ad c.24. Levit.* Gutier. *canon.lib.1. cap.4. ſub n.34.* Anton.Ricc. *de jure perſon. extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib.4. cap.1. num.14.verſ. principalis concluſio limitatur primò.* 1

Cap.

Cap. Certum IX.

Ex V. Synodo.

1 QUamvis *anathema* aliquando in bonam partem accipiatur, ſcilicet pro donariis, quæ ſuſpenduntur Deo in templis, ut etiam hodie fieri videmus, frequentiùs tamen ſonat in malam partem, quaſi idem ſit ac ſeparatio à Deo, ut ex quinta Synodo refert Gratianus *in præſenti*, & comprobant Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib.*31.*cap.*8. *à n.*2. Covar. *in cap. alma mater*, *p.*1.§.8.*num.*6. Ugolin. *de cenſuris, tab.*1.*cap.*33. §.1.*à num.*3. Soar. *tom.*5. *diſp.*8.*ſect.*2.*à n.*4. latè Mat. Alter. *de cenſur.tom.*1. *lib.*1.*diſp.*2. *cap.*1.*verſ. ſed quid*, ſic explicantes auctoritatem Pauli 1. *ad Corinth.*12. *in fine: Si quis non amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſit anathema maranatha*, unde eundem loquendi uſum mutuatus eſt Pontifex Sylverius ſcribens ad Amatorem Epiſcopum, relatus *in cap. Guiliſarius*,23. *quæſt.*4. explicat eleganter Card. Baron. *tom.*1.*annalium Eccleſiæ*, *anno Chriſti* 57.*cap.*135. & ſit anathema, ideſt, ſit ab omnium commercio ſeparatus, & ſegregatus, maranatha, ideſt, quia jam Dominus venit, ſecundùm Hieronymum, & Athanaſium, vel uſque ad ſecundum adventum Domini, ſecundùm Auguſtinum, quem noſtri communiter ſequuntur ex Felin. *in cap. Rodulphus*, *num.*58. *de reſcript.* Ugolin. *d.*§.1. *num.*4. atque aliis, quos refert Henriq. *in ſum.lib.*13.*cap.*20.§.3. In quem ſenſum dicitur etiam anathema quaſi deteſtatio, ſeu maledictio, dicebaturque de illis ſacris hominibus, quorum caput alicui Deorum apud Gentiles devovebatur, & cum execrationibus univerſus populus precabatur, ut omnia civitatis mala in eum incumberent, ut ex Macrob. *lib.*3. *Saturn.* proſequitur Budæ. *in annot.reliquis ad Pandectas, ſuper l.*2. *ff.de pœnis*; ſicque multi intelligunt auctoritatem Pauli *ad Roman.* 9. *Optabam anathema eſſe à Deo pro fratribus meis*; nam ſecundùm Hieronymum optabat Paulus Chriſtum ſuum imitari, & fieri maledictio (licèt fieri non poſſet) ſanguinemque ſuum effundere pro fratribus ſuis. Inter excommunicationem autem & anathema quæ ſit differentia, tradit Joao. de Valboa *ad cap.*10. *de judic. num.*47.

Cap. Reſecandæ XVI.

1 REſecandas eſſe putridas carnes, & ſcabioſam ovem à caulis repellendam, ait Hieron. *in epiſt. ad Galat.cap.*5. relatus in hoc text. quem ad hoc referunt Covar. *in cap. alma mater, p.*1.*in.initio, n.*9. Ribadeneira *in libro pro defenſione Soc.IESV, c.*13.

2 Ex hoc text. vulgò colligitur, ſi numerus, & potentia hæreticorum id expoſtulet, poſſe adversùs illos bellum indici, ut funditus extirpentur, & ne eorum peſſimo exemplo, praviſque ſuaſionibus Chriſtiana Reſp. majus in dies nocumentum accipiat: ita Palat. Rub. *de juſta obtent.Regni Navarræ, p.*4.§.4. Villadieg. *in tract. de hæret. quæſt.*6. Albert. Brun. *in ſimili tract. lib.*3.*cap.*3. Covar. *lib.*2.*var. cap.*10.*n.fin.* Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib.*33.*cap.*6.*n.*4. Victor. *in relect. de Indis, p.*1.*num.*8.*& ſeq.* Decian. *tract.crim. lib.*5. *cap.*11.*n.*16. Simanch. *de Cathol. inſtit.* tit.45.*&* 46. Sim. Majol. *in dieb.Canicul.tom.*1.*colloq.*20.*pag.*449.*& ſeqq.& colloq.*7. *pag.*191. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorumque Hiſpaniæ, cap.*19.*n.*6. Azor. *inſtit. moral. p.*1.*lib.*8. *cap.*13. *quæſt.*8. Bañes *in* 2.2. *quæſt.*10. *art.*10. *col.*525. Arag. *ibidem, pag.*294.*&* 297. plures quos refert Joan. Solurzan. *de Indiarum jure, lib.*2.*cap.*19. *n.*50.*cum ſeqq.*

Cap. An non diſtricta XIX.

Nicolaus.

NIcolaus Papa Lothario Regi duas uxores de facto habenti ſcribit quod ultione diſtricta ſit feriendus, cùm adulterium Lamech poſt LXXVII. generationes fuerit punitum, & Caïn fratricidium ſeptima generatione in diluvio ſit deletum, refert Gratian. *in præſenti*, & explicat Pined. *lib.* 1. *monarchiæ Eccleſiaſt. cap.*14.§.3. *pag.*42. 1

Cap. Inter hæreſim, & ſchiſma XXVI.

Hieronymus.

SChiſma propriè dicitur inobedientia Papæ, quæ habet annexam rebellionem in eum, non ex parte rei præceptæ, ſed ex parte officii ipſius Pontificis, nempe quando quis recuſat ſubeſſe Pontifici, uti capiti Eccleſiæ, & ſic ratione officii, quo fungitur: ita D.Thom.2.2. *quæſt.*39. *art.*2. *ad* 1. Valent. 2.2.*diſp.*3. *quæſt.* 15. *puncto* 1. Ugolin. *de cenſur. Papæ reſerv. p.*2. *cap.*1.*verſ.necnon ſchiſmaticos*, §.1.*num.*4. Azor. *inſtit. moral.p.*1. *lib.*8.*cap.*10. *quæſt.*4. Sanch. *in præcepta Decal.tom.*1. *lib.*2.*cap.*36.*ſub num.*3. 1

Cap. Hæreſis XXVII.

HIeronymus *in epiſt. ad Galat. cap.*5. relatus *in hoc text.* tradit unde dicatur hæreſis, cujus dictum refert Anton. Riccinl. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib.*5. *cap.*1. *num.*5. & Farin. *de hæreſi*, *quæſt.*178. *num.*51. 1

Cap. Hæreticus XXVIII. *Auguſt.*

QUis propriè dicatur hæreticus, oſtendit Auguſt. *in lib. de utilitate credendi*, *cap.* 5. relatus *in hoc text.* & latè tradunt Sanch. *in præcept. Decalog. tom.*1. *lib.*2. *cap.*7. Anton. Ricc. *de jure perſon. extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib.*5.*cap.*1.*cum multis ſeqq.* 1

Cap. Dixit Apoſtolus XXIX.

AUguſtinus relatus *in hoc text.* ſcribens Glorio, & Eleuſio, & aliis *epiſt.*162. ait hæreticos non eſſe, qui non ſua audacia, ſed aliena ſeducuntur in errorem, corrigi tamen parati, ut per Simanch. *de Cathol.inſtit.tit.*26.*num.*5. Anton. Ricc. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib.*5.*cap.*7.*n.*4. ubi *n.*11. per hunc text. tenet de hæreſis ſubſtantia eſſe pertinaciam, nec ſufficere ſolum errorem, vide quæ dixi *in collect.ad cap.*2.*num.*3. *cum ſeqq. de Summa Trinit.in Decretalib.* & ibi citatis addo noviſſimè R.P. Dominicum Puetonem *tom.*2. *inſtitutionum de Regularium ariſtocratia*, *cap.*6.*num.*11. 1

At ſimplices ruſtici non ſunt ita de facili præſumendi hæretici, ex quo animo pertinaci ſuum errorem defenderint, ſed Eccleſiæ ſe ſubmitterent, ut per Albert. *de agnoſc. aſſert. cap.*23. *n.*6.*&* 7. Simanch. *in enchirid.cap.*47.*n.*17. Decian. *in tract.crimin. lib.*5.*cap.*37. *n.*62. Farin. *in praxi crimin. p.*3.*quæſt.*98.*n.*42. 2

Cap. Qui aliorum XXXII. *Vrban.*

URbanus Papa relatus *in hoc text.* ait quod errante damnabilior eſt, qui ejus defendit errorem, refert Sayr. *in clavi Regia*, lib.10.*tract.*2. *cap.*11.*n.*3. 1

CAVSA XXV.

QVÆSTIO I.

CAP. Divinis II.

1 SUPERSCRIPTIO hujus text. vitioſa eſt, dum ejus auctorem facit Leonem Papam, cùm eſſet Gregorius Papa IV. ut obſervat Cardinalis Baronius *annalium Eccleſiæ tom.9. anno Chriſti 839. pag. mihi 607.*

SUMMARIUM.

1 *Papa diſpenſatio non admittitur in legibus divinis, contra citatos* num.4.

2 *Diſpenſatio ab inferiore facta circa legem ſuperioris juſtam cauſam neceſſariò requirit, ut valeat.*

3 *Cauſa juſta nulla poteſt dari in lege divina à Deo condita, ob quam diſpenſatio fiat.*

5 *Papa leges divinas declarare poteſt, ut propter cauſas occurrentes in aliquibus caſibus non obligent.*

6 *Declaratur* §. ſed & naturalia, Inſtit. de jure naturali.

7 *Papa declarando diſpenſans in iis, quæ ſunt juris divini, ſine juſta cauſa, invalidè diſpenſat.*

8 *Legis naturalis præcepta prima, & communia licet deficere non poſſint, quia perpetuam habent juſtitiam, concluſiones tamen ab ipſis deducta aliquando deficiunt.*

9 *Papa an poſſit diſpenſare contra Apoſtolum, remiſſivè.*

CAP. Sunt quidam VI. *Vrbanus.*

1 IN legibus divinis non admitti Pontificis diſpenſa-
tionem, probat Urbanus Papa relatus *in hoc text.*
cui ſimilis *in cap.contra ſtatuta, hac ead. cauſ.& quæſt.*
cap. literas, de reſtit. ſpoliat. cap. cùm ad monaſterium,
2 *in fine, de ſtatu monach.* Ratio eſt, quia cùm diſpen-
ſatio ab inferiore facta circa legem ſuperioris juſtam
cauſam neceſſariò requirat, ut valeat, ſecundùm ea
quæ dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.2. alleg.34.*
3 *num. 1.* & in lege divina à Deo condita nulla poſſit
dari cauſa juſta, ob quam diſpenſatio fiat, quo-
niam Deus Opt. Max. omnes vidit caſus, & cauſas,
quæ ſub illa lege divina cadere debebant, & divina
voluntas, à qua hujuſmodi lex proficiſcitur, ſit om-
ninò immutabilis; ideò planè ſequitur, quod ſi ali-
quo caſu voluit legis præceptum manere, juſtiſſi-
mum eſt, ut maneat, & juſtum eſſe non poteſt, ut
auferatur ab inferiore, ac per conſequens propriè
diſpenſatio, quæ vinculum legis tollit, circa præ-
cepta divinæ legis à Summo Pont. fieri non poteſt.
Quare ita reſolvunt D.Thom. *quodlib. 4. art.3. in corpore, & ad 1. & in 4. diſt.15. quæſt. 3. art.2. & 1. 2. quæſt. 97. art.4. ad 3.* Sot. *in 4. diſt.18. quæſt.1. art.5. & diſt.21. quæſt.2. art.2. & lib.1. de Iuſtit. quæſt. ult. art. ult.* Viguer. *de inſtit. cap.5. §.5. verſ.14. & cap.15. in princ. verſ.2. & 3.* Covar. *de ſponſalib. p.2. cap.6. §.9. num.4.* Sylveſt. *in ſumma, verbo Papa, q. 15. & 16.* Navar. *conſil.39. num.16. de ſponſal. in antiq. alias conſ.4. n.16. de deſponſat. impub. in novis,* Valent. *1.2. diſp.7. quæſt.4. puncto 6. verſ. & quod ad priorem, & quæſt.8. puncto 4. verſ. diſpenſatio autem, & 2.2. diſp.10. quæſt.3. puncto 5. colum.4. verſ. certum eſt,* Soar. *tom.3. ubi de Euchariſtia, quæſt.74. art.2. diſp.43. ſect.4. verſ. tertia ſententia, & verſ. quintò poteſt,* Magdalen. *de numero teſtium, p.3. cap.3. n.225. cum tribus ſeqq.* D.Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. p.2. n.104.* Alphonſ. Hojed. *in tract. de clericis, & eorum exempt. p.2. ampl.32. à num.42. & de benef. incompatib. p.1. cap.19. à num.13.* Menoch. *de arbitr. caſu 421.* Perez *l.1. verſ. facit, tit.9. lib.8. Ordin.* plures apud Sanctarel. *var. reſolut. quæſt. 1. num.5.*

Quamvis juris Interpretes affirment poſſe Ponti- 4
ficem in legibus divinis ex cauſa diſpenſare, ex quo-
rum numero ſunt gloſſ. *verbo exemptus, in cap. à nobis, de decim.* ubi Abb. *num.4.* Doctores *in cap. propoſuit, de conceſſ. præbendæ,* Beroi. *in cap. quæ in Eccleſiarum, n.37. & 89. de conſtitut.* & *ibi* Felin. *num. 19.* & Dec. *n.13.* Pinel. *in rub. de reſcind. vendit. p.1. cap.2. num.6.* Mil. *in repert. lit. D, n.23. & verbo diſpenſatio, verſ. diſpenſare poteſt Papa,* Mench. *illuſtr. cap.25. n.18. cum multis ſeqq.* & alii plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrimon. lib.8. diſp. 6. num. 5.* eorum enim ſententia nullo bono nititur fundamento, nec aſſerenda eſt, cùm naturalis ratio dictet ſubditum non poſſe legem Superioris etiam in caſu particulari tollere, *cap. cùm inferior, de majorit. & obed.* & eadem ſit vel minor propoſitio Pontificis ad leges divinas, quam habent inferiores præpoſiti ad leges humanas, ut patet; inferiores autem Prælati in legibus humanis Superiorum non diſpenſant, ob eam ſolam rationem quod inferiores ſunt, *Clem. ne Romani, de elect.* ergo nec Pontifices in divinis: accedit quia diſpenſatio relaxat vinculum legis obligantis in eo caſu ex cauſa: nulla autem dari poteſt, ut lex divina, quæ ſemper juſta eſt, & æqua, eo caſu, quo obligat, relaxetur: ergo in ea diſpenſatio Pontificis admittenda non eſt.

Poteſt tamen Summus Pontif. leges divinas decla- 5
rare, ut propter cauſas occurrentes in aliquibus ca-
ſibus non obligent, cùm ſcilicet ex earum obſerva-
tione majus præceptum offenditur, aut bonum impe-
ditur; licèt enim diſpenſandi poteſtas circa jus divi-
num non ſit Summo Pontif. concedenda, poteſtas
tamen interpretandi neganda non eſt, aliàs enim non
dediſſet Dominus ſufficientem poteſtatem ad guber-
nationem ſuæ Eccleſiæ, quod eſt abſurdum, & ita
interpretationem, non diſpenſationem concedunt
Theologi *dictis locis,* & latè probant D. Thom. *2. 2.*
q.54. art.5. ibi, *non tollitur lex naturalis humana lege,*
ſed declaratur, Almain. *de poteſtate Eccleſ. cap.13.* Hojed.
de incomp. benefic. p.2. cap.12. num.5. Turrec. *in ſum.*
de Eccleſ. lib.2. cap.7. & lib.3. cap.53. poſt alios Sylveſt.
d. quæſt.16. in fine, Viguer. *d. verſ.3. in princip.* Nec re- 6
fert quod juxta naturalia immutabilia ſunt, *§. ſed &*
naturalia, Inſtit. de jure natur. intelligitur enim de
primis principiis per ſe notis, & de primis præceptis,
quæ habent intrinſecam malitiam, aut incommu-
tabile bonum, & ex occurrentibus neceſſitatibus, &
cauſis aliquando deficiunt; oportet enim, ut leges
hominibus datæ juxta humanam conditionem, &
neceſſitatem aliquam mutationem patiantur, nec
enim Deus ſummè bonus, & juſtus ſuis legibus obli-
gare vult, cùm aut majus bonum impediunt, aut ex
earum obſervatione aliquid ſequitur iniquum, & quia
ad Deum recurſus non eſt, ut legis interpretatio pe-
tatur, oportuit ut apud ejus Vicarium hæc poteſtas
relinqueretur. Quo fit ut quando Pontifex aliquid
concedit quod prima facie divinis præceptis videtur
adverſari, prout eſt in votis Religionis ad matrimo-
nium contrahendum, in conſanguinitate primi gradus
collateralium, in reſidentia Prælatorum, in benefi-
ciorum pluralitate, & aliis hujuſmodi, in aliquo caſu
licèt ſub diſpenſationis nomine id concedat, vera, &
propria declaratio ſit, quam licet non faciat expreſſis
verbis,

verbis, facto tamen conceſſionis declarat generale præceptum legis divinæ in eo caſu non habere locum, & in hunc ſenſum accipiendi ſunt Doctores noſtri aſſerentes Summum Pontif. & Principes in jure divino diſpenſare, non de propria diſpenſatione, prout eſt relaxatio legis obligantis, ſed de impropria, prout eſt declaratio.

7 Unde conſequitur quod ſi ſine juſta cauſa talis declaratio fiat, ſeu impropria diſpenſatio in iis, quæ ſunt juris divini, non valebit, illi enim, quibus diſpenſandi facultas conceditur, ad diſſipandum poteſtatem non habent, quia omnis diſſipatio extra adminiſtrationem conceſſa eſt, *l.ult.ff.de curat.furioſi*, & generalis commiſſio ad perdendum nihil prodeſt, *l.filiusfam.ff.de donat.* cùm ergo Romani Pont. diſpenſatores ſint, ut ex dictis patet, ſequitur quod ſi ſine juſta cauſa in iis, quæ ſunt juris divini diſpenſationem declarando concedant, non valebit, nec reddet tutum diſpenſatum in conſcientia, ſi intelligat cauſam eſſe injuſtam, quod Sylveſt. Sot. & noviores *ſuprà* obſervant, & ex eo evidentiùs patet, quia cùm in divinis præceptis Summus Pontif. non poſſit propriè diſpenſare auferendo vinculum, ſed declarare ex cauſa occurrente legem divinam deficere, ſi juſta cauſa non eſt, apertè ſequitur præceptum manere, & juxta hoc intelligendi ſunt S.Antonin. *p.1. tit.17.cap. ult. §. ult.* Sylveſt. *verbo beneficium, quæſt.* 4. Abb. *in cap. non eſt, de voto*, Doctores in *d.cap. quæ in Eccleſiarum*, ubi Dec. *n.25.* dum aiunt diſpenſationem à Pontifice factam in lege divina ſine cauſa non valere, & plures, quos refert Covar. *ubi ſuprà, num.*4. Hojed. *d.cap.19. num.*17. & procedunt prædicta omnia non ſolùm circa impedimenta matrimonii, quæ legis naturalis ſunt,

8 ſed in omnibus aliis juris divini præceptis. Licèt enim prima, & communia præcepta legis naturalis deficere non poſſint, quia perpetuam habent juſtitiam, concluſiones tamen ab ipſis deductæ aliquando deficiunt, vel quia malum prohibitum aliquo caſu poteſt reddi bonum, vel quia bonum receptum aliquando amittit rationem boni, ut explicant D.Thom. *1.2. quæſt.100.art.*8. Durand. *in 2.diſt.47.quæſt.*4. Sot. *de Iuſtit.lib.2. quæſt.3.art.*8.

9 In gloſſ. *Apoſtoli*, ibi, *Hic videtur quod Papa non poſſit diſpenſare contra Apoſtolum*, &c. De hoc vide Turrecr. *lib.3.ſum.cap.54. & ſeq.* Auguſt. Triumph. *de poteſtate Eccleſiæ, quæſt.*60. Azor. *inſtit.moral. p.1.lib.5. cap.15.quæſt.*4. Sayr. in *clavi Regia, lib.3.cap.10.num.*6. & faciunt quæ Sanch. *de Matrim.lib.7. diſp.86. num.5. & 6.* Marr. *de juriſdict. p.1.cap.24.n.*40. Joan.Solorz. *de Indiarum jure, lib.2.cap.11.num.*25.

Cap. Contra ſtatuta VII.

Zozimus.

1 Zozimus Papa relatus *in hoc text.* aſſerit Romanum Pontif. nil poſſe contra Patrum ſtatuta ſancire, quod Covar. *de ſponſal. p.2.cap.6. §.9.num.*5. intelligendum eſſe ait, quatenus illá ſtatuta jus naturale, vel divinum referunt: ſic etiam intelligit Azor. *inſtit.moral.p.2.lib.5. cap.14.quæſt.4. verſ.ſi objicias*, ubi ita reſpondet *ad cap. violatores, cap. prima ſalus, cap. quæ ad perpetuam, cap. nulli fas, cap. à ſanctis, hac ead. cauſa, & quæſt.* quatenus Papa dicit ſe debere inſtituta Patrum uſque ad animam, & ſanguinem tueri, ut id locum habeat in his, quæ ſunt fidei, & juris divini. Sayr. *in clavi Regia, lib.3.cap.10.n.*6.

Quæstio II.

Gloss. *in ſumma hujus quæſt. verbo quod autem, in verſ. in dubio autem*, ait in dubio ſemper præſumi privilegium potius perſonale, quàm reale, refert D.Barboſ. *in l.quia tale, num.4.ff.ſoluto Matrim.* Quod autem dicatur privilegium perſonale, & quod reale, dixi *ad reg. privilegium, de reg.juris lib.*6. 1

In ead. gloſſ. ibi, *Item in dubio potiùs præſumo non revocatum prius privilegium, quàm revocatum.* Ita Alciat. *reſp.19.num.*4. Pariſ. *conſ.61. num.fin lib.*2. Feder. de Senis *conſ.133. prope fin. verſ. item in dubio*, & alii, quos refert, & ſequitur Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.9. §.2. num.*29. 2

Cap. Inſtitutionis VII. *Gregor.*

Sive quæ ſcripto decrevimus, ſive quæ in noſtra præſentia videmur eſſe diſpoſita.] Ergo non eſt neceſſaria ſcriptura ad ſubſtantiam, & valorem gratiæ, ſed ſtatim ac conceſſa eſt per verbum, *fiat*, valida eſt in ſe, & perfecta quoad ſubſtantiam, ut per Caſſad. *deciſ.4.num.2.de cauſa poſſeſſ.* Ludov.Gom. *in reg. Cancell. de non judicando juxta formam ſupplicationis, quæſt.1. num.*8. Caſtil. *l.41.Tauri, num.*4. & *ibi* Anton. Gom. *num.*2. Rebuff. *in praxi benef. tit. de diſpenſat. ad plura benefic.num.penult.& tit. gratia Rationi congruit, num.2. & tit.de ſignatura gratiæ, p.2.num.15.&* in *concord.rub. de mandatis Apoſt.* §1. *verbo literas*, Navar. *conſ.1.n.1. de privileg.in novis, & in cap.accepta, oppoſit.8.num.30. de reſtit.ſpoliat.* Molin. *de primog.lib.2. cap.8.n.*55. Jacob.de Graff. *in aureis deciſ. p.1. lib.1. cap.13. num.*51. Avend. *l.43. Tauri, gloſſ.1. num.*1. Maſcard. *de probat. concl.845. n.*20. Gutier. *conſ.9. n.*6. Azeved. *l.2. n.11. & 12. tit.7. lib.5. nova recop.* Matien. *eadem l.2. gloſſ.3. num.*1. Molin. *de Iuſtit.tom.3.diſp.599.n.*1. Bnin.à Sole *in locis communibus, lit.G. verbo perficitur, & lit.L, verbo literas Apoſt.* Sayr. *de Pœnitentia, cap.22.n.3.in fine*, Sanch. *de matrim.lib.8. diſp.29.num.*2. 1

Cap. Ita nos XXV. *Gelaſ.*

Gelaſius Papa relatus *in hoc textu* ſcribit civitatem, quæ proprium Epiſcopum occidit, privari dignitate Epiſcopali, ut per Clar. §. *fin. quæſt.* 77. *à num.*36. Covar. *lib.2.var.cap.8. n.10. verſ.his omnibus*, Menoch. *de arbitr.caſu* 356. n.55. Farin. *in praxi crim. p.5.quæſt.112. inſpect.3.num.*131. 1

Intellige quando is Epiſcopus erat jam conſecratus, ut per Covarr. *ubi ſuprà*, Mandoſ. *ad regul.* 16. *Cancellariæ, quæſt.19.n.*13. Gonzal. *ad reg.8.Cancellariæ, gloſſ.9. §.5.n.*27. Anton. Ricc. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib.3.cap.7. n.9.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.3. alleg.57.n.237.ſecundùm Lugdunenſ. impreſſ.* 2

CAUSA XXVI.

Quæstio I.

Cap. Sortilegi, unic. *Iſidor.*

Isidorus *lib.8.etymolog.cap.8.* relatus *in hoc text.* definit, qui ſint ſortilegi, de quo, & latè de materia ſortilegiorum, vide Paul.Grilland. *in ſpeciali tractat.de ſortileg.* Tiraq. *de jure prim.* 1

quæſt.17.opin.1.n.84. Sayr. *in clavi Regia, lib.3.cap.7. num.7.* Cardoſ. *in praxi judicum, verbo ſortilegium,* Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.3. p.1. quæſt.1. cum ſeqq. & lib.4. cap.4. quæſt.1.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.9. c.21.* Suar. *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſtit. cap.38. ex n.56.* Leſſ. *de Iuſtit. lib. 2. cap.43. dub. 9.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. cap.38. ex num.56.* Hortenſ. Cavalcan. *de brachio Regio, p.1. num.84.* Farin. *in praxi crimin. p.1. quæſt.20. à n.72. & de hæreſi quæſt.181.*

QUÆSTIO II.

CAP. Sors I. *Auguſt.*

1 VULGÒ allegatur hic text. ad hoc quod ſortes diviſoriæ ſunt licitæ in caſibus, in quibus jus humanum eas non interdicit, ut per Felin. *in cap. licèt cauſam, ad fin. de probat. & in cap. capitulum, num. 21. verſ. & pro doctrina, de reſcript.* Suar. *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſtit. cap.12. à num. 3.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. cap.38. num.57.*

CAP. Non ſtatim II.

Hieronymus.

1 HIeronymus *ſuper Ioannem cap. 1.* relatus *in hoc text.* ſcribit quod exemplo Jonæ, & Mathiæ non oportet ſortibus credi, ut per Sayr. *in clavi Regia, lib.4. cap.7. num.7.* Et vide quæ latè dixi *in collect. ad cap.2. de ſortileg. in Decretal.*

CAP. Illud VI. *Auguſt.*

1 SCribentes anxiè torquentur, an Samuël ſuſcitatus per Pythoniſſam, ut eum Saüle loqueretur, ſicut *1. Reg. cap.28.* narrat hiſtoria, fuerit ipſius Samüelis anima, an potiùs phantaſma quoddam, & illuſio imaginaria Diaboli machinationibus facta, de quo vide D. Auguſt. *lib.2. de doctrina Chriſt. cap.23. & lib.2. de mirabilibus ſacræ Scripturæ, cap.11. & lib.2. ad Simplicium, quæſt. 3.* Iſidor. *lib. 8. etymolog. cap. 9.* Dionyſ. Carthuſ. *ſuper 1. Regum, cap.28. art.47.* D. Thom. *p.1. quæſt.98. art.8. ad 2. & 2.2. quæſt.174. art.5. ad 4. & in addit. ad 3. p. quæſt.69. art.3.* Victor. *in relect. de arte magica, num.18.* Benzon. *lib.2. cap.45.* Alphonſ. à Caſtro *de juſta hæreticorum punit. lib.1. cap.14. ex colum. 131.* Alphonſ. Mendoza *in quodlib. Theolog. quæſt.5. ſcholaſt. §.8.* Mich. Bertendorp. *de apparit. ſpirituum, cap.11. ex concl.202.* Petr. Caniſ. *de Maria Virgine, lib.5. cap.21.* Gaſp. Caſal. *lib.4. Axiomat. diſp.1. cap.3.* Petr. Sanch. *in quadrangulo virtutum, tit. de Iuſtitia, art. 3.* Joan. de Lucena *in vita Sancti Franciſci Xaverii, lib.8. c.26.* Peñ. *in direct. Inquiſit. p.2. comment.68. lit. H,* Martin. Delr. *diſquiſit. magicar. lib.2. quæſt. 2. pag. mihi 54. & quæſt.6. pag.62. & quæſt.26. pag. 115. cum ſeqq.* Suar. *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſtit. cap.16. n.15. cum ſeqq.* Petr. Leloyher *lib.4. ſpectror. cap.1.* Raph. de la Torre *in 2.2. D. Thom. tom.2. quæſt.95. art.3. diſp.3. de Necromantia, in princ.* Comitol. *reſponſ. moral. lib.6. quæſt.5.* Jul. Lavor. *de Iubilæo, & Indulgent. p.2. cap.29. n.98. & 99.* Torreblanc. *de Magia, lib.2. cap.27. ex num.31.* ubi ait ſibi videri probabilius, fuiſſe veram animam Samuëlis, quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythoniſſa artem ſuam, ſed non ejus artis vi, & potentia, ſed juſſu Dei, atque imperio, ut impio Regi finem vitæ renuntiaret.

Et quod ſæpè dæmones appareant fingentes ſe eſſe 2
animas defunctorum, ut videntes in errorem inducant, tradunt Sot. *lib.8. de Iuſtit. quæſt.2. art.2. col.4. verſ. ſed rogas,* Pedraza *in ſumma, in 1. præcepto, §.10.* Martin. Delr. *diſquiſit. magic. quæſt.26. ſect.7.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. cap.38. n.23.* repugnant enim naturæ animarum hujuſmodi apparitiones, quia ut ait S. Thom. *p.1. quæſt.117. art.4. Non poteſt anima ſeparata naturali virtute movere aliquod corpus, cùm enim ſit naturalis forma humani corporis, non habet vim movendi ſecundum locum, niſi corpus quod informat, & vivificat: quare animæ defunctorum neque aſſumere corpora, nec cum illis ad vivos venire poſſunt.* Dæmon autem miraculum ullum facere non poteſt. S. Thom. *d. p.1. quæſt.110. art.4. ad 2.* Mich. Medin. *lib.1. de recta in Deum fide, cap.7.* Majol. *tom.2. dierum canicul. colloq.3.* & ideo ejus poteſtati repugnat hoc efficere, quia Beatorum animæ in manu Dei ſunt, & ſoli Deo obediunt, damnatorum autem, ut quæ perpetuis (divino judicio) ſunt addictæ ſuppliciis, ſine ejus permiſſione nequit Diabolus ſinere egredi: quæ autem ſunt in Purgatorio, ut quæ peſſimo carceri à Deo ſunt mancipatæ, abſque ejus licentia exire non poſſunt, ut docent S. Auguſt. *in lib. de cura pro mort. cap. 16.* Petr. Thyræ. *lib.1. de apparit. ſpirit. cap.11.* Petr. Binsfeld. *in confeſſ. malefic. dub.2. concl.2.* Unde apparitiones, & reſurrectiones mortuorum, quæ nobis dæmones & magi obtrudunt, non animas, ſed ſpectra & phantaſmata eſſe tradunt Tertull. *lib. de anima, c. fin.* S. Thom. *d. p.1. quæſt.117. art.4.* Sot. *in 4. diſt.34. quæſt.1. art.3.* ac proinde quæ dæmonis miniſterio reviviſcunt, pacto finito in fœtida oſſa redeunt, ut exemplis comprobant Guillel. Pariſien. *in ſum. de univer. p. fin.* Cæſar. *lib.12. miracul. cap.3.* Spina *de ſtrigibus, cap.7.* aliquando enim ille quæ vera cadavera ſunt, fingit vivere, ipſeque illa ſubingreditur: & ſicut nauta ſolet movere navim, ſic ipſe illa movet, non aliter quàm motor intus exiſtens, & viventium ſigna, cogit actione, geſtuque imitari, ut tradit Spreng. *in mall. p.1. quæſt.3. & p.2. quæſt.1. cap.4.*

CAP. Illos planetarios VIII.

AUguſtinus *confeſſionum lib.4. cap.3.* relatus *in hoc* 2
text. ait Chriſtianam, & veram pietatem planetarios expellere, & damnare, de quibus vide Mart. Delr. *diſquiſit. magicarum lib.4. cap.3. quæſt.1. pag. mihi 295.* Suar. *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſtit. c.11. n.14.* Joan. Orozco de Covar. *in tractatu de vera, & falſa prophetia, lib.2. cap.29. fol.134. col.1.* latè Torreblanc. *de magia, lib.1. cap.5. per tot.* ubi multa de cometis, & *n.33.* ait quod ſtella nova in Chriſti nativitate apparuit, & *n.34.* & *35.* quod ſtella Magorum vera fuit, & non meteorologica, licèt curſum aliarum habuerit.

QUÆSTIO III. & IV.

CAP. Igitur genus divinationis I.

DE multiplici genere divinationis, vide 1
Umbert. *in judic. Inquiſit. verbo divinationes,* Petr. Greg. *ſyntagm. juris lib. 34. cap.3. & cap. 15.* Petr. Binsfeld. *de confeſſ. malefic. præl. 15. cauſa 3. verſ. divinatio,* Læl. Zech. *in ſumma, tit. de fide, cap. 15. de ſuperſtit. divinativa, & cap. 21. de divinat.* Jacob. de Graff. *in deciſ. aureis, lib.3. cap.5. à num.6* Gregor. de Valent. *2. 2. quæſt.95. diſp. 6. quæſt.12.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.9. cap.24.* Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.4. cap.2. quæſt.1.*

q. 1.4.5.6.& 7.Soarez *tom.*1.*de Relig.lib.*2. *de ſuperſtit.* *c.*7.8.& 10. Leſſi.*de Iuſtit. lib.*2. *c.*43. *dub.*3. Sanchez *in præcepta Decalogi*, *lib.*2.*c.*38. *à n.*12.

2 *Geomantia.*] Olim in terra ſtyli punctatiune fiebat, hodie in abaco, vel tabula ſexdecim figurarum technica depungitur, ſexdecim additis punctorum coordinibus ſingulis ſignis reſpondentibus, quibus futura rimantur, ut docent Magos Oliverius, & Gaſpar Peucerus *in libris de ipſa editis*, Torreblanc. *de magia, lib.*1. *c.*20. *n.*16. & 17. qui ex aliis fatetur illi diſquiſitioni nullam prorſus rationem, nullam veri ſpeciem ſubeſſe.

3 *Hydromantia.*] Captabatur ex aquæ inſpectinne, in qua dæmon futuros caſus, & eventus repræſentabat, & hæc fiebat vel in aqua æſtiva conjectis lapillis, & eorum obſervatis gyris, vel in vaſculo aquæ pleno, & anulo filo ſuſpenſo ex conſtitutis ad latera ictibus, vel in olei guttula aquæ infuſa à dæmone caſus & eventa repræſentabantur, ut docent Martin. Delr. ad Senec. *in trag.* Raph. de la Torre *tom.*2. *de vitiis oppoſ. Relig.q.*95. *art.*3. *diſp.*3. Torreblanc. *d. c.*20. *ex n.*5. ubi ex *num.*11. declarat illud *Geneſ. c.*44. ubi Joſeph ait: *An ignoratis quod non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia.*

4 *Pyromantia.*] Dicitur à voce Græca πῦρ, quæ ignem ſignificat, eo quòd ignem captarent, & illum maximè, quem de Cœlo deſcendiſſe cognoverant, ut ſunt fulgura, fulmina, & ſimiles ignes elementares, ita Orozco de Covar. *lib.*2.*de falſa prophetia,c.*7. Torreblanc.*d.lib.*1.*c.*19.*per tot.*

Arioli.] Dicuntur illi qui circa aras idolorum divinabant, quorum proprium fuit munus, de quibus vide Orozco de Covar. *de vera & falſa prophet. lib.*2. *c.*31. Torreblanc. *d.lib.*1.*c.*17. *per tot.*

Haruſpices.] Sic dicti ab obſervandis horis in ſacrificiis, de quibus Torreblanc. *d.lib.*1.*c.*18.

Nam auſpicia ſunt, &c.] Ita Torreblanc. *d. lib.*1. *c.*21. *n.*5. *cum ſeqq.*

Hi ſunt qui vulgò mathematici vocantur, &c.] Vide Joan. Orozco de Covarr. *in tract. de vera, & falſa prophetia, lib.*2.*c.*29.*fol.*134.*col.*1. Martin. Delr. *d.lib.*4.*c.*3. *q.*1.*pag.mihi* 295.

Salitores vocati ſunt, &c.] Vide Joan. Orozco de Covarr. *d.tract.lib.*2.*c.*8.*ad fin.*

Cap. Sciendum II.

Auguſtinus.

1 AUguſtinus *in lib.de divinat dæmonum*, *c.*3. relatus *in hoc text.* ſcribit quot modis dæmones futura prænoſcant, in qua re latè Delr. *diſquiſit. magic. lib.*4. *c.*2.*q.*2. Pereira *lib.*3.*de Magia*, *c.*5. *n.*35. Valent. 2.2. *diſp.*6. *q.*12. *puncto* 3.*col.*1. Sanchez *in præcepta Decalogi*, *tom.*1. *lib.*2. *c.*38. *n.*7. benè tractantes docent
2 quod dæmon, ſi futura contingentia ſint, quandiu non habent cauſam certam, & determinatam, nequit ea certò prædicere, ut gubernationes, ac Regnorum mutationes, & ea, quæ à libero arbitrio pendent. At poteſt multa probabiliſſimè conjectans prædicere. Cùm enim ingenio Angelico, & tam exacta omnium naturalium cognitione, ac tam longa experientia præditus ſit, ſagaciſſimus eſt ad præſentienda ex his futura. Prætetea cùm omnium hominum temperamenta, affectúſque optimè norit, & quod ea ipſis oriri ſoleat, poteſt ex his pendentia à libero arbitrio probabiliſſimè conjectare, atque ita contingit, ut ſæpè vera annuntiet. Poteſt etiam ex clandeſtinis conſiliis, verbis, ſcriptis, deliberationes hominis futuras ſolertiſſimè conjicere. Poteſt etiam certò futura noſſe, qui divinatores edocet ex revelatione Dei per Angelum ſibi facta: ſæpè enim Deus ad malum pœnæ inferendum uti ſolet dæmonis miniſterio, atque ita id damnum, & durationis tempus ei revelat, & ideò tunc dæmon initium, & finem ejus mali certò prædicere valet.

Quare dæmon cognoſcere nequit eventus liberos, 2
ſive exemptos à cauſalitate rerum temporalium, aut futuros non neceſſarios, ſed contingentes, ut docent S.Aug. *lib.*3. *Trin.* & *in lib.de natura dæmon.* S. Thom. 2.2.*q.*95. *art.*6. & 7. Caſtro *de juſta hæret. punit. lib.*1. *c.*14. Griland.*de ſortileg.q.*10.*n.*2.& *q.*11.*ex n.*1. Farin. *in praxi crimin.p.*1.*q.*20.*ex n.*79. quos refert & ſequitur Torreblanc.*de magia,lib.*1.*c.*30.*ex n.*14. ubi multa de materia hujus text. In aliis autem, quæ ex cauſis neceſſariis dependent, quæ ab aliis naturalibus nequeunt impediri, ut Solis eclypſes, aſtrorum conjunctiones, & ſimilia, non tantùm conjectatione, ſed certò dæmon prædicere poteſt, veluti rerum naturalium peritiſſimus, Griland. *de ſortileg. q.*6. *ex n.*3. Medina *lib.*2. *de recta in Deum fide*, *c.*1. Petr. Binsfeld. *in rub. C. de maleſic. & mathem. notab.*10. Penia *in direct. Inquiſ.p.*2. *commento* 67.

Accipiunt etiam poteſtatem, & morbos immittere, 3
&c.] Morbos à dæmone inferri, multis ſacræ Scripturæ locis probat Torreblanc. *de magia, lib.*2.*c.*40.*ex n.*9. Nam cùm ſanitas conſtet ex conventione, diſpoſitione, & adæquatione humorum, poterit Diabolus ea perturbare per ſe, vel per cauſas naturales latenter immiſſas; per ſe enim aut intus operando, inficiendo aërem circumſtantem, quem homo reſpirando attrahit, & ſic morbum, aut mortem inducere, ut in tempore peſtis docet Franc. Valleriola *lib.*2. *locorum commun. c.*2. & *lib.*3.*c.*18.

Quæstio V.

Summarium.

1 *Arioli quid ſint, remiſſivè.*
2 *Phylacteria quæ dicantur, oſtenditur.*
3 *Phylacteriis utentes excommunicantur.*
4 *Excommunicatio comminata in quoſcunque divinatores, vel incantatores, ac adversùs clericos ſortibus divinatoriis utentes, eſt latæ ſententiæ, ſed contrarium veriùs, ut n.*5.

Cap. Si quis ariolos I.

ARIOLI qoid ſint, explicat Joan. Orozco 1
de Covar. *in tractatu de vera & falſa prophetia*, *lib.*2. *c.*31.

Aut phylacteriis.] Optimè Covar. *lib.*4. 2
*var.c.*17.*n.*12. ſic ait: Phariſæi olim apud Judæos Decalogum in membranulis ſcribere conſueverunt, & in fronte ligare, ut Religionis intimæ ſpecimen præberent, dicebantúrque hæ membranulæ *Phylacteria*, quaſi cuſtodientia in memoriam, ſanè quòd præcepta illa cuſtodire tenebantur, & veluti in cuſtodiam, & monimentum ſui haberent, ſicut in Matth. *c.*13. explicarunt Hieronymus, Chryſoſtomus, & alii, Juſtinus item Martyr *in dialogo cum Tryphone adversùs Iudæos*, *pag.*34. Idque faciebant Phariſæi pravè intelligentes mandata legis à Domino data per Moyſen *Deuteron. c.*9. Hæc igitur dicebantur Phylacteria, id eſt, conſervatoria, ad quorum ſimilitudinem, & exemplum arioli, & excantatores ad ſeducendos ſimplices

plices animos quaſdam membranulas potius ſcriptas à dæmone quàm ab Angelis exhibeant Chriſtianis, quaſi hæc phylacteria forent illis admodum utilia in tutelam corporis, & animæ. Quæ quidem præter Gelaſium omninò prohibet Gregorius III. *in Concilio Romano præſidens*, *c.* 12. Apud Gratianum *in cap. ſi quis ariolos*, &c. Hactenus Covar.

3 Phylacteriis igitur utentes *in præſenti text.* anathemare feriuntur, & *in cap. non oportet, infrà hac eadem cauſa, & quæſt.* clerici eis utentes ejici ab Eccleſia jubentur, ut per D. Anton. 2. *p. tit.* 12. *c.* 1. §. 13. Simancha. *de inſtit. Cathol. tit.* 63. *n.* 19. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 3. *p.* 2. *q.* 4. *ſect.* 3. Sanchez *in præcepta Decalogi*, *lib.* 2. *c.* 40. *n.* 29.

4 *Anathema ſit.*] Ergo excommunicatio comminata in quoſcunque divinatores, vel incantatores, ac adversùs clericos ſortibus divinatoriis utentes, eſt latæ ſententiæ, ut per Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit.* *c.* 19. *n.* 5. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 4. *c.* 2. *q.* 7. *ſect.* 4. ubi probat ex *cap. ſi quis Epiſcopus, & cap. aliquanti, infrà hac eadem cauſa, & quæſt.* & faciunt Doctores per me citati *in tract. de dictionib. uſufreq. dict.* 374. *n.* 1. aſſerentes verbum, *ſit*, importare canonem latæ ſententiæ.

5 Cæterùm verius eſt, nullam eſſe excommunicationem in hos latam, ſed tantùm ferendam, quia text. *in d. cap. ſi quis Epiſcopus*, nihil de excommunicatione tractat, & *in d. cap. aliquanti*, cùm utatur verbo futuri temporis, *habeatur*, continet ſententiam ferendam. Verba autem illa, *anathema ſit*, contenta *in hoc textu*, quamvis importare videantur latam excommunicationem, hoc tamen intelligitur niſi proferantur in materia, in qua conſtat ex aliis textibus non imponi excommunicationem latam, ſed ferendam, ut multis comprobat Sanchez *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 12. *n.* 2. quod in hoc caſu contingit, ſunt enim multa alia jura declarantia hanc ſententiam eſſe ferendam, ut *in c.* 2. 3. & *cap. non oportet, hac eadem cauſa, & quæſt.* Quare ita tenent Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *c.* 26. *q.* 3. Leſſi. *de Iuſtit. lib.* 2. *c.* 43. *dub.* 5. *n.* 29. Sanchez *d. lib.* 2. *c.* 38. *n.* 91.

Cap. Qui divinationes II.

Ex Concil. Ancyrano.

5 IN ſubſcriptione textus ibi, *Item ex Concil. Ancyrano*, vide latè Martin. Delr. *diſquiſit. magicarum lib.* 5. *ſect.* 12. *pag. mihi* 411.

Cap. Non liceat Chriſtianis III.

Ex Concil. Martini.

1 DE materia hujus text. vide Martin. Delr. *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *c.* 3. *q.* 1. *pag.* 295. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *c.* 26. Sayr. *in clavi Regia*, *lib* 4. *c.* 6. *n.* 6. & *c.* 7. *num.* 1.

Neque in collectionibus herbarum, &c.] Notatur ad hoc, quod vana & ſuperſtitioſa obſervatio eſt credere herbas in aliquo die habere virturem efficaciorem, vel addere circumſtantias inutiles, cùm ad hoc cauſa naturalis non ſubeat, nec divina, ut per Torreblanc. *de magia, lib.* 1. *c.* 27. *ex n.* 8. ubi *n.* 10. ait quod naturalis ſe non extendit ultra naturales effectus, ut apud agricolas in plantatione & inſertione arborum, apud fabros in inciſione lignorum, apud paſtores in attonſione vellerum, & imprægnatione ovium, eo quòd ex Cœli influentia, Lunæ conformatione, & terræ diſpoſitione meliores in uno quàm in alio eventus experiantur, ut tradit Petr. Ciruelo *lib.* 4. *de aſtrolog. Chriſtiana*, *c.* 1. & 3.

Cap. Contra idolorum X.

Gregorius.

FErventi comprehendere zelo te volumus. Notatur ad hoc quod poteſt judex Eccleſiaſt. qui alioqui jure criminis cognitionem habet, laicum reum capere, & in carcerem mittere, ut per Roman. *ſing.* 66. & alios citatos à Covar. *pract. c.* 10. *num.* 2. *paulò poſt princip.* 1

SUMMARIUM.

1 *Ancyrenſe Concilium quando fuit celebratum, remiſſivè.*
3 *Strigum nocturni conventus an ſint imaginarii, oſtenditur*, & n. 4.
5 *Declaratur text. in præſenti.*
6 *Strigum conventus nocturni, ſubitò pronuntiato nomine Ieſu evaneſcunt.*
7 *Doctores referuntur de lamiis agentes.*

Cap. Epiſcopi XII.

Ex Concil. Ancyrenſi.

IN ſuperſcriptione textus ibi, *Item ex Concilio Anquirenſi, c.* 1. vide latè Martin. Delrium *diſquiſit. magicar. lib.* 5. *ſect.* 12. *pag.* 411. *cum ſeqq.* Sayr. *in clavi Regia*, *lib* 4. *c.* 6. *n.* 13. *in fine*, Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 2. *de ſuperſt. c.* 9. *n.* 26. latè Torreblanc. *in tract. de magia*, *lib.* 2. *c.* 36. *ex num.* 5. ubi circa inveſtigandum hujus textus auctorem multùm elaborat, & tandem concludit, dum certiora haberi non poſſunt, Concilio Ancyrano tribuendum, cùm in eo conveniant Burchard. *lib.* 10. *c.* 1. & Ivo *p.* 11. *c.* 30. necnon Gratianus Canonum compilator in ejus epigraphe, ſed ea lege illi Concilio tantùm tribuimus, quæ ſolùm in ejus actis contenta ſunt, videlicet ex illo, *Epiſcopi, eorúmque Prælati*, uſque ad illud, *à tali peſte mundari debet Eccleſia*, quæ habentur in Concilio Ancyrano *can. ult.* & referuntur ad literam *in cap. qui divinationes*, 26. *q.* 10. cætera autem minoris ſunt auctoritatis, non ſolùm Auguſtino, aut Damaſo indigna, verùm & Concilio Ancyrano, aut quovis alio Canonico auctore. 1

Ex parochiis ſuis penitùs eradicent. Vide Soarez *d. lib.* 2. *de ſuperſtition c.* 19 *n.* 13. 2

Illud etiam non eſt omittendum, &c. Ex hoc textu colligunt aliqui, nocturnos ſtrigum conventus eſſe imaginarios, nec alia in loca ipſas verè tranſvehi, ſed ſola cogitatione, & diabolica illuſione illis conventibus intereſſe, illúcque transferri, ac proinde Navar. *in man. c.* 11. *n.* 38. *verſ.* 32. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 7. *n.* 9. aiunt peccare mortaliter id credentes. 3

Verùm quamvis ſæpè accidat ſtriges ſola imaginatione deferri, non tamen negandum eſt nonnunquam verè transferri à dæmone de loco in locum, ut tradunt Patres orthodoxi S. Gregor. *lib.* 1. *Dialog. c.* 4. *lib.* 2 *in Iob*, *c.* 9. S. Epiphan. *lib.* 1. *contra hæreſes*, *c.* 30. S. Auguſt. *lib.* 2. *ad Simplic. q.* 3. & *de civit. Dei, lib.* 2. *cap.* 23. & *lib.* 7. *cap. fin.* & *lib.* 8. *cap.* 19. & *lib.* 10. *c.* 9. & *lib.* 18. *cap.* 17. & *lib.* 21. *c.* 7. Item Theologi, tam veteres, quàm recentiores, S. Thom. 2. 2. *q.* 92. & 93. & *lib.* 3. *contra Gentes*, *c.* 104. & 105. Joan. Major 4

in

*in 2.ſent. diſt.*14. *q.*3. Toſtat. *in Matth.*4. *q.*47. Caiet. 2.2.*q.*96. Alphonſ. à Caſtro *de juſta heret. punit. lib.*1. *c.*16. Victor. *in relect.de magia*, *q.*7. Albert. *de agnoſc. aſſert.q.*14. Franc. Toler. *in inſtruct.Sacerd. lib.*4.*c.*15. Caiet.2.2.*q.*95.*art.*3. Valent.2.2.*diſp.*6.*q.*12. *puncto* 2. Azor. *inſtit.moral.p.*1.*lib.*9.*c.*25. *quæſt.*3. Martin. Delr. *diſquiſit.magicar.lib.*2.*q.*16. Soar. *tom.*1. *de Relig.lib.*2. *de ſuperſtit.c.*16. *n.*23. *cum ſeqq.* Leſſ. *de Iuſtitia, lib.*2. *c.*44 *dub.*3.*n.*15.& 16. Emman. de Valle *de incant. & enſalm. ſect.*3. *c.*5. *num.*5. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*1. *lib.*2. *c.*40. *n.*6. ubi ſubdit explicare Delriom hujuſmodi lamias de loco ad locum vehi à dæmone in forma hirci, vel alterius animalis, vel in arundine vera, aut vero ſcoparum baculo equitantes, quæ à dæmone aguntur, & ſublevantur, atque adeo tunc conventibus nefariis verè corporaliter intereſſe. Denique juriſperiti Damhaud. *in praxi,c.*61.*ex n.*134. Medic. *in ſum.hereſ. p.*1.*q.*9. Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.*37. *ex n.*6. Nicol. Remig. *lib.*1. *de monol. c.*14.14. & 29. quas quidem tranſlationes lamiæ ipſæ iam in equuleis, quàm ſpontanea confeſſione jurejurando veras eſſe fatentur, & ſe ad conventus corporaliter deferri affirmant nota ſibi pinguedine inunctæ, vel etiam ſine unctione inſidentes aliquando ſcopa, arundine, baculo, etiam vero, à dæmone tamen ſublevato, ut enarrant Nicol. Remig. *d.lib.*1.*c.*74 Griland. *de ſortileg.q.*4.*ex n.*26. Petr. Binsfeld. *in confeſ.malefic.memb.*1. *concl.*12. quod experientia comprobatur earum, quæ intercepto itinere, vel ſoluta impia ſocietate divino quodam judicio, in paramis, & campeſtribus locis nudæ repertæ ſunt clara luce ſupinæ, itaut pedibus ad patriam redire cogantur, prout obſervant Griland. *de ſortileg. q.*7. *n.*27. & 28. Spreng. *in mall. p.*2. *q.*3. Joan. Cæſar. *lib.*10.*miracul. c.*1. Nicol. Remig. *d.lib.*1. *c.*14. Spin. *de ſtrigib.c.*17.*cum ſeqq.* Binsfeld. *ubi ſuprà, prel.*6.

5 Ad textum verò in præſenti reſpondent Martin. Delr. Soar. Azor. Leſſi. & Sanch. *citatis locis*, intelligi de credentibus enim illis modis in hoc text. narratis, nempe ut hujuſmodi lamiæ conveniunt cum Dea Diana, & cum Dea Herodiade, &c.

6 Non obſtat quod conventus illi ſubitò pronuntiato nomine Jesu evaneſcunt, quod fieri non poſſet ſi vera eſſent corpora, quia reſpondet bene Martin. Delrius, lamias non ſubitò tunc evaneſcere, ſed præſtrictis intuentium oculis à dæmone celerrimè aſportari, & ſic dici evaneſcere, id eſt, deſinere videri.

7 Plura de lamiis, ſeu ſtrigibus ſi quis ſcire cupiat, conſulat Lucern. Inquiſit. *verbo ſecta ſtrigiarum*, Sot. *de Iuſtit.lib.*8. *q.*3. *art.*2. Alphonſ. de Caſtro *de juſta hereticorum punit.lib.*1. *c.*16. Joan. Bodin. *de magorum dæmonomania lib.*2. *c.*5. *cum ſeqq.* Bernard. Comenſ. *in ſpeciali tractatu de ſtrigibus*, Simancb. *in enchirid tit.*11. Peniam *in direct.Inquiſit.p.*2.*ſcholio* 50.*verſ. ſed à maligno ſpiritu*, Joan. Pined. *p.*1.*de la agricoltura Chriſtiana, dialog.*4. §.31. Pedrazam *in ſumma, in* 1. *præceptum Decalogi, verſ.*11.*ſi credit.*

Quis enim non in ſomniis, &c.] De divinatione per ſomnia dicam ad *cap.non obſervetis*, 26.*q.*7.

8 *Quiſquis credit*, &c.] Notatur ad hoc, quod transformationes de una in aliam ſpeciem abſque Dei permiſſu à dæmone fieri non poſſunt; nam hæ non minus quàm eorum creatio & productio ad abſolutam Dei poteſtatem pertinent, ac proinde dæmoni, & magis omnibus denegantur, S. Thom. *lib.*3. *contra gentes, cap.*103. Anan. *lib.*4. *de natura dæmon.* Remig. *lib.*1.*dæmon.cap.*15. Binsfeld. *in confeſſ. malefic.concl.*3. Petr. Tyræ. *lib.*2.*de apparit.ſpirit.ex c.*15. *uſque ad* 14. Non obſtat quod legimus Nabuchodonoſor in bovem converſum, *Dan. c.*4. & uxorem Loth converſam in ſtatuam ſalis, *Geneſ.c.*19. quia hæc Divina potentia & virtute facta ſunt, & quamvis de Nabuchodonoſore plerique negent, Regem bovini corporis effigiem induiſſe, ſed duntaxat mente abalienatum ut ſe bovem crederet, Pereira *lib.*5. *in Dan.* Medin. *lib.*2.*de recta in Deum fide*, *c.*7. tamen verius eſt Regem in beſtiam transformatum fuiſſe, ſenſúſque & formam accepiſſe bovis, ut pecudum more quadrupes incederet, & fœno veſceretur, & homines fugeret, & ſub dio degeret, ut docet S. Gregor. *lib.*5. *moral. c.*8. Molin. *in S. Thom. p.*1. *q.*111. De uxore Loth nullus dubitavit ipſam tranſmutatam, & converſam fuiſſe, quia ut habetur Geneſ.*d.c.*19. *Reſpiciénſque uxor ejus poſt ſe verſa eſt in ſtatuam ſalis*, quæ uſque in præſens perdurat in Segor, & aqua non reſolvitur, nec igne crepitat, nec tuti ventis, nec mutilatione fraudatur; nam ſi quis advena aliquid ei de corpore diminuerit, ſtatim redintegratur, & patitur menſtrua quaſi eſſet viva, ut optimè recolit Majol. *tom.* 1. *dier. canicul. colloq.*18. quem refert Torreblanc. *de Magia, lib.*2. *c.*16.*n.*8. & 9. ubi *n.*11. *cum ſeqq.* agit de pluribus, quorum transformationes celebravit antiquitas, licèt verè transformati non eſſent.

Cap. Quicunque XIII.

Ex Concil. Tolet. XIII.

P*Lerique etiam Sacerdotes*, &c. Vide Farin. *in praxi crim.p.*1.*q.*20.*n.*106.& *ſeq.*

Exilii perpetuo ergaſtulo relegentur. Vide Emman. de Valle *de enſalm.& incant.ſect.*3.*c.*5.*n.*35.

SUMMARIUM.

1 *Pharaonis magi an veros ſerpentes, ſeu potiùs apparentes ope dæmonis apparere fecerint, oſtenditur.*
2 *Necromantici qui dicantur, remiſſivè.*
3 *Hydromantici qui dicantur, remiſſivè.*
4 *Auguria obſervantes ex cantu, & volatibus avium, qua pœna puniantur, remiſſivè.*
5 *Pythoniſſam quomodo Samuëlem Prophetam ſuſcitaſſe narret Scriptura, remiſſivè.*

Cap. Nec mirum XIV.

V*Ertentes virgas in dracones.* Magi Pharaonis 1 *Exodi* 7. ope dæmonis veros ſerpentes apparere fecerunt, quod ex D. Auguſtino, & aliis contingere poſſe ait Martin. Delrius *diſquiſit. magic.lib.*2. *quæſt.*6. vel auferente dæmone clam magorum virgas, & aliunde aſportante ſerpentes ita celeriter, & occultè, ut videntes crederent virgas in ſerpentes converſas, vel potuit dæmon breviſſimè efficere, ut virgæ illæ putrefierent, & ex illis putrefactis ſerpentes illi producerentur, utpote qui ex putrefactione generantur; nam quod ſolus calor multis diebus efficere potuit, id dæmon exiguo tempore poteſt, applicando activa, quæ ad hoc efficaciora novit. Alii credunt ſerpentes illos non eſſe veros, ſed apparentes, objiciente dæmone occultè phantaſticas corporum ſimilitudines, quæ vera corpora apparent: vel aliquando nec vera corpora, nec corporum ſimilitudines objiciente dæmone ſenſibus externis, ſed illis illudendo, itaut homo ſe videre exteriùs credat quod nec videt, nec extat, quod dæmon operatur commovens humores, qualiter id humorum commotio in phreneticis,

phreneticis, & ſomnianribus operatur. Vel poteſt id fieri, ſi dæmon virtute alicujus rei naturalis occultæ ſpectantium oculos ita inficiat, aut perturbet, ut videatur illis eſſe quod non eſt, vel non eſſe quod eſt, ſicut æger ob palati corruptionem dulces cibos judicat amaros, ita eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 40. n. 4.* Torreblanc. *de magia, lib. 2. c. 10. ex n. 18.* Aliquando etiam à profanis, & flagitioſis hominibus vera miracula fiunt, ſed non niſi Divina virtute, & ad confirmationem veræ fidei, vel Dei laudem, & voluntatem oſtendendam. Vide Bapt. Fulgoſ. *lib. 1. memorab. c. 6. de miraculis*, Petr. Gregor. *lib. 13. de Repub. c. 24. & 25.* Æneæ. Robert. *lib. 1. rerum judic. c. 5. fol. 18.* Camil. Borrel. *de præſtantia Regis Cathol. c. 55.* Simon. Majol. *in diebus Canicul. tom. 2 colloq. 2. pag. 112.* Rutil. Benzon. *de anno Iubil. lib. 6. cap. 24.* Malvend. *de Antichriſto, lib. 6. c. 1. q. 5. cum ſeqq. & lib. 7. c. 15. cum ſeqq.* Torreblanc. *de magia divin. lib. 2. c. 11. & 26.* Soar. *de Fide, diſp. 4 ſect. 3. n. 8. & ſect 4.*

2 *Necromantici ſunt*, &c.] De Necromanticis vide repert. Inquiſit. *verbo necromantia*, Læl. Zech. *in ſum. tit. de fide, c. 19. de necromanticis*, Benedict. Pereira *de magia, lib. 1. c. 11. de necromantia*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 10.* Martin. Delrium *diſquiſit. magicar. lib. 2. q. 26. ſect. 1. cum ſeqq.* Raph. de la Torre *tom. 2. in 2. 2. D. Th. q. 95. art. 3. diſp. 3. de necromantia.*

3 *Hydromantici.*] De his agit Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 14. verſ. ſolùm igitur*, & meminit Ordin. Regia Luſit. *lib. 5. tit. 3. §. 2.* ubi notat parens meus *n. 6.*

4 *Auguria autem avium*, &c.] De auguribus, & divinatione ex cantu, & volatibus avium, vide D. Thom. *2. 2. q. 95. art. 7.* Læl. Zech. *in ſum. tit. de Fide, cap. 15. n. 8.* Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib. 34. c. 3. n. 7.* Decian. *tract. crimin. lib. 5. c. 17. verſ. item obſervantes auguria*, Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 12 puncto 3.* Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib. 4. c. 2. q. 7. ſect. 1. & 2.* Leſſi. *de Iuſtit. lib. 2. c. 43. dub. 7.* Sanch. *d. lib. 2. c. 38. n. 38. cum ſeqq.* Torreblanc. *de magia, lib. 1. c. 21.*

Elementa concutiunt.] Intellige non de elementis in totum, ſed de parte aliqua, quam à dæmone concuti non negamus, ut imbres, grandines, fulgura, tonitrua, atque alia meteorologica excitent, nimbos, pluvias, tempeſtatéſque ſonantes, ut probatur ex Job *cap. 1. & 2.* Nam, ut ait text. *in cap. ſciendum, 26. q. 3. dæmon in aëris affectiore ſibi nota nobis ignota, futuras prævidet tempeſtates*, & ideo obtenta Dei licentia poſſe dæmonem ea omnia præſtare probant Theologi *2. ſent. diſt. 7. & 8.* Caſtr. *lib. 1. de hæret. c. 16.* Spreng. *in mall. p. 2. q. 2. c. 7.* Pereira *lib. 1. de magia, c. 6.* Griland. *de ſortileg. q. 6.* Nicol. Remig. *lib. 1. dæmon. c. 25. & 29.* Petr. Gregor. *ſyntagm. juris lib. 34. c. 11. & 13.* Pete. Binsfeld. *in l. eorum, C. de malef. & mathem.* Torreblanc. *de magia, lib. 2. c. 12.*

5 *Præterea quidam quærendum putant, quomodo Scriptura narret Pythoniſſam Samuelem Prophetam ſuſcitaſſe*, &c.] De hoc vide DD. per me citatos *ſup. ad cap. illud, 26. q. 2.*

Quæstio VI.

Cap. Qui recedunt VII.

Ex Concil. Arauſicano.

1 Amentibus *etiam*, &c.] Nota quod amentibus, qui antè dignè vivebant, vel dederunt ſigna contritionis, poteſt Sacramentum Euchariſtiæ adminiſtrari, nam cenſetur adeſſe ſufficiens intentio ad ſuſcipiendum Euchariſtiæ Sacramentum, ut per D. Thom. *p. 3. q. 80. art. 9.* Sot. *in 4. diſt. 12. q. 1. art. 9.* Chameror. *de Euchariſt. c. 9. dub. 7.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. num. 79.* & alios citatos à Bonacin. *de Sacram. diſp. 4. q. 6. puncto 1. num. 5.* ubi ſecus dicunt de iis, qui nunquam rationis uſum habuerunt, quia non cenſentur in neceſſitate Euchariſtiæ, nec eam cenſentur petiiſſe implicitè, vel explicitè, cùm uſu rationis ſemper caruerint. Veg. *en eſpejo de Curas, tom. 1. c. 10. n. 141.* Zambran. *de caſibus in articulo mortis occurrentibus, c. 3. dub. 4.* Filliuc. *in quæſt. moral. tom. 1. tract. 4. c. 7. n. 188.* Joan. Sanch. *in ſelectis diſputationibus, diſp. 38. num. 1.*

Cap. Is qui pœnitentiam VIII.

An, & quando exiſtens in mortis articulo loquelam amiſit, ſi contritionis oſtendat ſigna, poſſit ſacramentaliter abſolvi, aut ſacratiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, vel Extremæ Unctionis recipere? 1
Vide Sylveſtr. *in ſum. verbo confeſſor, il 3. num. 16. verſ. & ſi iſta*, Sot. *in 4. diſt. 12. q. 1. art. 9.* Anton. Bernard. *in ſum. cap. 29. n. 2.* Alcozer *in ſum. c. 11.* Navar. *in man. c. 26. n. 28.* Vivald. *in candelabro aureo, tit. de abſolut. n. 70. cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo abſolutio, §. 3.* Cordub. *lib. 1. de Indulgent. q. 39.* Soar. *de pœnit. diſp. 23. ſect. 1. §. de eo qui Confeſſionem petit*, Tolet. *in ſum. lib. 3. c. 8. n. 2. in fine*, Card. Bellarm. *lib. 2. de pœnit. c. 7. in fine*, Valent. *tom. 4. diſp. 7. q. 11. §. 1. & 2.* Henriq. *in ſum. lib. 5. c. 2. § 7. & lib. 4. cap. 9. in fine*, Fr. Emman. *in explicat. Bullæ, §. 9. dub. 6.* Rutil. Benzon. *in ſpeculo, lib. 1. diſp. 5. q. 5. §. ult.* Pitigian. *p. 2. diſp. 17. quæſt. unic. art. 8. concl. 4.* Peſant. *in add. ad 3. p. de integ. Confeſſ. q. 10. diſp. 11.* Sà *verbo abſolutio, n. 10.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 8. c. 3. n. 28.* Ægid. *de Sacram. tom. 2. diſp. 7. dub. 10. num. 99.* Bonacin. *in ſimili tract. diſp. 5. q. 5. n. 7.* Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 36. n. 8.* Baſil. Pont. *eod. tract. lib. 4. cap. 25. n. 8.* Monteſin. *t. 2. diſp. 29. q. 5. n. 176.* Zambran. *de caſibus in articulo mortis occurrentibus, cap. 4. dub. 2.* Anton Raguc. *in Lucerna Parochorum, tit. de abſolutione, q. 97. fol. 307.* Ludov. de San Juan *in ſum. p. 2. tractat. de pœnit. q. 5. art. 19. pag. 443.* Coriolan. *de caſibus reſervat. part. 1. ſect. 3. n. 7. pag. 294.* Filliuc. *in quæſt. moralib. tract. 7. c. 5. n. 120.* Anton. Fernandez *en la inſtruccion de Confeſſores, docum. 4. n. 31. & 32. fol. 16.* Chapeavil. *de caſibus reſerv. c. 10. diffic. 3. q. 1.* Poſſevin. *de officio Curati, c. 7. num. 86.* Fagundez *in quinque Eccleſ. præcepta, præc. 2. lib. 3. c. 1. n. 16.* meipſum *de officio, & poteſt. Parochi, c. 16. n. 46. & 47.*

Quæstio VII.

Cap. Tempora II.

Leo.

Gloss. ſingularis, *verbo tuo judicio, in præſenti text.* tenet poſſe Epiſcopum imminuere, ſeu mutare pœnitentiam impoſitam à Papa, de quo, & an, & quando verum ſit, vide Roman. *ſing. 460. & ſing. 492. num. 7.* Hyppolit. *ſing. 182. num. 3.* Navar. *in man. cap. 26. num. 22.* Dec. *in cap. at ſi clerici, § de adulteriis, n. 30.* ubi Felin. *n. 21. in fin. de judic.* Cardin. *in Clem. 2. §. ad hæc, num. 22. de pœnit. & remiſſ.* Tiraq. *de pœn. temper. in præfat. n. 26. cum ſeqq.* Henriq. *in ſum. lib. 2. de pœnitent. cap. 22. §. 1.* 2

§.1. *juncto commento,lit.H*, Mench. *illuſtr. lib.1.c.25. n.5.* Salzed. *ad Bernard.reg.371. verſ.ſextò amplia*,Menoch.*de arbitr.caſu 391.n.7. & conſ.90.n.34.* Fr. Emman. *in explicat.Bullæ Cruciatæ, in addit.ad* §.9. *n.102.* Soar. *tom.4. de pœnit. diſp.38.ſect.10. n.14.* Zerol. *in praxi Epiſcop. verbo pœnitentia, pag.297.* Beja *reſponſ. caſuum Conſcientiæ p.1. caſu 15. n.25.* Joan. Valer. *de different.inter utrumque forum , verbo diſpenſatio , different.5.* Nota etiam quod poteſt Confeſſarius mutare pœnitentiam ab alio etiam Superiore injunctam eiſdem criminibus , etiam reſervatis auditis in confeſſione , non poteſt enim Superior ita ſemper reſervare , quod etiam poſtquam à ſe abſoluta ſint ſemel , non poſſint ab alio abſolvi : ſic docent Hippol. *ſingul.182.n.3.* Soar. *de pœnit.diſp.38.ſect.10. num.15.* Peſant. *in addit. ad 3. p. q.28. diſp.2. concl.1.* Valent. *tom.4. diſp.7. q.14.puncto 4. ante fin.* Vaſquez *in tom. de pœnit.q.94. art.2.dub.3.n.9.* Zerol. *in praxi de pœnit. c.15.q.10. §.dico ſecundò* , Bonacin. *de Sacram. diſp.5. q.5.ſect.3.puncto 3.n.6.* Chapeavil. *de caſibus reſervat. c.12.in fine, pag.106.* Anton. Fernand. *en la inſtrucion de Confeſſores, docum.7.n.4.* latè Joan.Sancius *in pract. & ſelectis, diſp.14. num.13.* Dixi , *auditis in confeſſione*, quia opus eſt ad mutationem pœnitentiæ confiteri pœnitentem eadem peccata, ſaltem graviora, ob quæ creditur probabiliter fuiſſe injunctam ; qui enim commutat pœnitentiam,antiquam auferendo, novam imponit , at implicat partem Sacramentalem confici abſque toto Sacramento. Ita Jacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.1.lib.1.c.51.à n.11. & tom.1.conſil.lib.1. conſ.2. n.8. & 14.* Peſant. *in addit. ad S. Thom. q.18. diſp.2. concl.2.* Vaſq. *tom.de pœnit.q.94.art.2. dub.3.n.7.* Soar. *d diſp.38.ſect.10.n.4.* Ægid. *de Sacram.diſp.10. de ſatisfact. dub.12.* Valer. Reginald. *in praxi de prudentia Confeſſarii,c.20. in fine,pag.422.*Beja *p.3.caſu 1.pag.12.* Bonacin. *ubi ſupr. n.7.* Poſſevin. *de officio Curati , c.7. n.106.* Filliuc. *in quæſt. moralib.tom.1.tract.8.c.2. n.50.* Alii non improbabiliter tenent eam extra confeſſionem poſſe commutari , ſi peccatorum ob quæ fuit injuncta , cognitionem habeat Confeſſarius, ex quorum numero ſunt Nav. *in man. c.26. n.22. & conſ.26. de pœnit.* Chapeav. *de caſib.reſerv.c.12. in fine*, Coriol. *in ſimili tract.p.1.ſect.2.art.21. n.2.* Villat. *in ſum. tr.9.* & plures ab eis citati.

Cap. Sacerdos VI.

Ex Concil. Carthag. IV.

1 D*Ie autem Dominico non jejunent,&c.*] Olim jejunium die Dominica interdictum erat ob Manichæorum hæreſim , dicentium illud neceſſarium eſſe in contemptum Reſurrectionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, propter quod id jejunium condemnant text. *in præſenti,& in c. ſi quis tanquam , & in c. ſi quis Presbyter,diſt.30.& in cap.ne quis jejunet,de conſecrat. diſt.3.* D.Thom.*2.2.q.147.art.25. ad 3.* ac proinde illud inter ſuperſtitioſum ſuperfluum enumerant Navar. *in man. c.11.n.41.* Sayr. *in clavi Regia,lib.4.c.4.n.2.*

x Cæterùm cùm jam hodie cauſa illa à Manichæis data omninò ceſſet , licitum eſt die Dominica jejunare, ſive jejunio exultationis , ſive afflictionis , ſi id non fiat cum ſcandalo, aut ex errore aliquo, aut contumacia, quaſi improbando Eccleſiæ conſuetudinem, ſed propter aliquem bonum finem , ut peculiarem devotionem , profectum ſpiritualem , domationem carnis , &c. probat D. Hieron. *epiſt.28. ad Lucinium*, relatus *in cap. utinam, 76. diſtinct.* dum hoc jejunium approbat, & dicit Apoſtolos illud ſervaſſe , & tradunt Metin. *in C. de jejunio,quæſt. quando neceſſe eſt jejunare* Martin. Ledeſm.*2.p.4. q.17. art.4.* Valent.*2.2. diſp.9. q.2. punct.4.dub.2.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.7.c.26. quæſt. ult.* Soar. *tom.1.de Relig.lib.2.de ſuperſtit. c.4.n.6.* Leſſ. *de Inſtit.lib.4.c.2.dub.9. n.68.* latè Sanch. *in præcepta Decalogi , tom.1. lib.x. c.37. n.11. cum ſeqq.* ubi *n.16.* poſt Soar. *tom.2.de Relig.tract.de voto, lib.3.c.6. n.21. in fine*, ſubdit , quod votum jejunandi ordinatè diebus Dominicis eſt irritum, non verò quando fuerit de jejunando aliquibus diebus Dominicis ob bonum aliquem finem, ſecluſo ſcandalo, ac vano ſingularitatis ſtudio, & *n.17.* quærit qoid in ea quæſt. ſentiendum ſit, an vovens jejunare die,in qua incidit feſtum aliquod , ut Annuntiationis , ſi id incidat in Dominica, teneatur die Dominica jejunare, vel poſſit id jejunium ad Sabbatum præcedens transferri.

Cap. Si quis Kalendas XIV.

Zacharias.

H*Ujus text.* & ejus deciſionis meminit Cardin. Baron. *annal. Eccleſiæ , tom.9. anno Chriſti* 743. *pag. mihi* 716. & Torreblanc. *de magia, lib.1. c.27. ex num.15.* k

Anathema ſit.]Vide quæ dixi *ad c.1.propè fin.26.q.1.* a

Cap. Admoneant XV.

Auguſtinus.

VUlgò allegatur hic text. ad hoc quod infirmitatibus hominum incantationes nihil remedii præſtant , de quo vide Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.6.c.2.ſect.1.pag. mihi* 486. Emman. de Valle *de incantat.& enſalm.opuſc.1.ſect.2.c.5. n.24.* De ſalutatoribus an tanquam ſuperſtitioſi ſint condemnandi , ſeu in aliquibus approbandi, vide Cirvel. *de ſuperſtit. p.3. c.7.* Veracruc. *lib.2. de anima , ſpecul.2.* Martin. Delr. *diſquiſit.magic.lib.1.c.3.q.4.lit.F, verſ.dico tertiò*, Azor. *inſtit.moral.p.1. lib.8. c.25. q.2.* Sanch. *in præcepta Decalogi,tom.1.lib.2.c.40.n.45. cum ſeqq.* Victor. *in relect. de magia,n.28.* Petr. Binsfeld. *in confeſſ.maleſic. prolud. fin.* Mercado *tom.1. lib.2. claſſ.3. q.168. art.4.* Thom. Fieno *de viribus imag.q.24.* latè Torreblanc. *in tract.de magia,lib.2.c.49. per tot. & præcipuè ex n.53.* ait quod hujuſmodi ſalutatores utplurimùm ſunt ſuſpecti; nam licèt aliqui , qui in his rebus cauſam phyſicam exquirunt, ipſis vocibus, contactibus , afflatibus , oſculis , & ſimilibus vim tribuant , ex quorum numero ſunt Griland. *de ſortileg.q.8.* Petr. Leloyher. *lib.1.ſpectror.cap. fin. & lib.4.c.4.* & alii imaginationi, Medin. *lib.2. de recta in Deum fide , c.7.* Marſil. Ficin. *lib.15. Theolog. Platon.* tamen hos omnes modos ut merum delirium damnarunt Valent.*2.2. diſp.6.q.13. puncto 2.* Vayr. *lib.2.de faſcin.c.9.* Anan. *lib.4. de natura dæmon.* quia viſio ſola, vel etiam cum imaginatione nuda, ad vulnera ſananda ſatis inefficax eſt, Vayr. *d. lib.2. c.9.* Bökel. *lib.de phyltr.c.1.* Bapt.Codronc. *lib.2.de morbis veneſ. c.2.* Contactus autem per ſe ad id non minus eſt inidoneus, Vayr. *ubi ſuprà, lib.3. c.6.* Verba verò nulla poſſunt eſſe, ſive voce prolata , ſive literis concepta, quæ hanc vim naturalem vulnera , vel morbos ſanandi , vel noxas alias pellendi valeant elargiri, S. Thom.*2.2.q.96.art.2.* Ciruel.*d.p.3. cap.3.* Griland. *de ſortileg.p.3.* Valleſ. *de ſacra Philoſoph.c.3.* k

Clericus degradetur.] Vide Soar. *de Relig. tom.1.lib.2. de ſuperſtit.c.5.n.8.* a

SUMMARIUM.

1 *Dies obſervare an, & quando ſuperſtitioſum ſit, & peccatum mortale, oſtenditur.*

2 *Aſtrologiæ materiam qui Doctores tractent, referuntur.*

3 *Somnia obſervare, ſeu illis credere, an & quando ſuperſtitioſum ſit, remiſſivè.*

4 *Herbarum in collectionibus nullæ vanæ obſervantiæ adhibendæ ſunt, ſed Oratio Dominica, & ſymbolum recitari debent.*

Cap. Non obſervetis XVII.

Auguſtinus.

1 AD ſuperſtitionem pertinere obſervationem dierum, quaſi dies quidam ſint fauſti, quidam verò infauſti, probat hic text. *& in c. ſeq.* docet D. Thom. 2.2.*q*.96. *art*.3. *in corpore*, & id eſſe mortale aſſerunt Navar. *in man. c*.15.*n*.38. Alcoz. *in ſum. c*.54.*ad finem*, Citvel. *de ſuperſtit. p*.3. *c*.6. Orozco *de falſa prophetia, lib*.2.*c*.16. Sanchez *in praecepta Decalogi*, *tom*.1. *lib*.2. *c*.40.*n*.15. ubi intelligit quando hoc efficaciter, & certò creditur, nec excuſat ignorantia, & *num*.16. ex Martin. Delr. *diſquiſit. magicar. lib*.3. *p*.2. *q*.4.*ſect*.6.*in fine*, plura adducit ſuperſtitionis diariæ exempla, veluti ſi aliqui tangant certis diebus olera ſcopis, ne à cyniphibus, erucis, aut aliis infeſtis lædantur, vel nolint die Veneris ungues præſcindere, vel die Sabbati nere in honorem Beatiſſimæ Virginis, cùm tamen alia ſervilia tunc exerceant, vel ſervaverint ova, quæ in die Paraſceves gallinæ pariunt, eo quod in ignem injecta vim illius extinguendi habere credunt, & *n*.17. ſubdit vacare ſuperſtitioni, obſervare menſes, dies, & annos, quibus convenientior ſit cœli diſpoſitio ad negotia aggredienda, latè Torreblanc. *tract. de magia, lib*.1.*c*.27 *per tot.* ubi ex *n*.27. refert quod apud Rabinos varii fuerint dies ominoſi, ſcilicet dies lunæ aliquorum menſium, & ex his alter erat, quia crediderunt in eo natum fuiſſe Caïn, apud Athenienſes nefaſtus fuit dies Martis, apud Medos dies Mercurii, apud Phrygios dies Jovis, apud Trojanos dies Veneris, apud Perſas Saturni, itaut ſi omnium nationum dies computentur, quos pro ominoſis habuerunt, omnes omnino anni dies obſcœni, & ominoſi fuiſſent, ut tradit Alex. ab Alex. *lib*.4.*dierum genial. c*.20.

2 *Aut Lunæ, Soliſque curſum*, &c.] De Aſtrologia latè tractant Biaſ. Alvarez Mirabal. *de la conſervacion de la ſalud, c*.82. Benedict. Pereira *de magia, lib*.3. *c*.1. *cum ſeqq.* Juan. de Torres *en la Philoſophia moral de Principes, lib*.6.*c*.6. Sayr. *in clavi Regia, lib*.4.*c*.5.*n*.2. Salas 1.2.*q*.12.*art*.5. *diſp*.2.*ſect*.8. *n*.79. Barth. Valent. *in el repertorio del mondo, lib*.2. *c. de Aſtrologia*, Raph. de la Torre *in* 2.2. *D. Thoma, tom*.2.*q*.95.*art*.5.*pag*.231. Farin. *in praxi crimin. p*.1.*q*.20.*n*.11. *& de hæreſi, q*.181. *n*.55. Soar. *de Relig. tom*.1. *lib*.2. *de ſuperſtit. c*.11. *à n*.8. Azor. *inſtit. moral. p*.1.*lib*.9 *c*.13. Martin. Delrius *diſquiſit. magic. lib*.4.*c*.3.*q* 1. Leſſi. *de juſtitia, lib*.2.*c*.43.*dub*.6. *à n*.31. Sanch. *in præcepta Decal. tom*.1.*lib*.2.*c*.38.*n*.27. *cum multis ſeqq.*

3 *Sive qui attendunt ſomnialia*, &c.] Somnia obſervare, ſeu illis credere an, & quando ſuperſtitioſum ſit, & plura alia de ſomniorum materia tradunt Petr. Binsfel. *in comment. ad l*.3. *C. de maleſic. & mathemat. q*.2. Citvel. *de ſuperſtit. p*.2. *c*.6. Benedictus Pereira *de magia, lib*.2. *q*.1. *cum ſeqq. & lib*.1. *in Daniel. q*.3. *cum ſeqq.* Gregor. de Valent. 2.2. *q*.95. *art*.6. *q*.52. *diſp*.6. *puncto* 3. *verſic. tertiò quoad ſomnia*, Mart. Delr. *diſquiſit. magicarum lib*. 4. *c*.3. *q*.6. *de conjectatione ex ſomniis*, Soarez *de Relig. tom*.1. *lib*.2. *de ſuperſtit. c*.13. Azor. *inſtit. moral. p*.1. *lib*.9.*c*.17. Raph. de la Torre *d. q*.95. *art*.6. Leſſi. *de juſtit. lib*.2.*c*.43. *dub*.8. Sanch. *d. lib*.2. *c*.38. *à n*.49.

Aut in collectionibus herbarum, &c.] Notatur ad hoc, quod in collectionibus herbarum nullæ vanæ obſervantiæ adhibendæ ſunt, ſed Oratio Dominica, & Symbolum recitari debent, ut per D. Thomam 2.2. *q*.96. *art*.4. *in fine, in corpore*, Azor. *inſtit. moral. p*.1. *lib*.9.*c*.26.*q*.7. Sanch. *d. lib*.2.*c*.40.*n*.3. Torreblanc. *de magia, lib*.1.*c*.27.*ex n*.8. 4

Cap. Dæmonium XVIII. & ult.

Hieronymus.

DÆmonium ſuſtinenti licere petras, vel herbas habere ſine incantatione, ait text. *in præſenti*, quem Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom*.5. *lib*.2. *c*.42. *n*.10.*in fine*, procedere dicit, quia petræ, vel herbæ illæ applicantur non quaſi vim habeant contra dæmonem, ſed ad minuendum, vel auferendum pravum corporis humorem, quo dæmon vexat; eodem modo explicat illud 1. *Regum c*.16. ubi narratur Saülem à dæmone obſeſſum eo liberatum Davide pulſante cytharam, dicens tunc non ita Saülem à dæmone vexatum, non quia ſonus cytharæ haberet vim fugandi dæmonem, ſed ex eo quod eo pulſu Saül reſucillabatur, ſicque dæmonis moleſtias minus ſentiebat, ut ſentire quoque videtur Azor. *inſtit. moral. p*.1.*lib*.9. *c*.26.*q*.2.*verſ. illud verò*, & ideò concludit Angel. *in ſum. verbo ſuperſtitio, n*.6. quod ſi herba aliqua, vel res aliqua corporalis aliquid poſſit in ſpiritum, id eſſet ex ſuperſtitione, quia cùm dæmon ſpiritualis ſit, pati nequit à re aliqua corporali, ac proinde ea nullam vim habere ad dæmones expellendos, ipſoſve affligendos concludunt Thyræ. *de dæmoniacis, c*.48. *per tot.* Azor. *d. q*.2. *à princip.* Martin. Delrius *diſquiſit. magic. lib*.2.*q*.30. *ſect*.3. *& lib*.6.*c*.2.*q*.3.*ſect*.2. Sanch. *d. n*.10.*in princip.* Fatentur tamen omnes ſupradicti Doctores, applicatis aliquibus naturalibus medicamentis energumeno vexationem dæmonis ſedari, atque ita etſi directè, & proximè res corporales nihil in dæmones operentur, at operantur indirectè, & mediatè juvando, ut eorum vexationes placentur, quod maximè conducit ad intellectum huic noſtro textui *ſuprà* præſtitum. 1

CAUSA XXVII.

Quæstio I.

Cap. Sicut bonum I.

Ex Concil. Carthag. IV.

CONCILIUM Carthaginenſe IV. *cap. ult.* cujus eſt inſcriptio: *De viduis, quæ continentiam profeſſæ prævaricatæ ſunt*, multa ſtatuit contra viduas, quæ religioſo habitu abjecto nuptias egerint, ad cujus intellectum percipiendum, ſcite oportet olim etiam viduas, & non tantùm virgines ad vota continentiæ admiſſas, & inter ſacratas fœminas enumera- 1

tas

Google

'ens fuiſſe, quæ tunc ad gradum, ſive ſtatum vidualem cooptari dicebantur, vt conſtat ex auctoritate Clementis Romani *lib. 3.conſt. c.* 1.*& lib.*8.*c.*25. non minoris ætatis, quàm annorum ſexaginta, vt quodammodo propter ætatem ipſam pro raro, & ſtabili habeatur caſtitas ipſas ſuſceptione nubendi iterum, vt obſeruat idem Clemens Roman. *d. c.*1. ſubiungens *c.*2. vt de cætero adoleſcentiores viduæ in gradum vidualem cooptentur, ne excuſando non poſſe continere feruorem adoleſcentiæ, aliquando iterum nubentes in negotio ſint. Nihilominus tamen cogebantur, ſi in minoribus annis conſtitutæ ſe deuouiſſent, veſteque laicali abiecta profeſſæ eſſent continentiam, vt conſtat ex text. *in præſenti*, non ſtatim à morte viri ad vidualem gradum adſciſcebantur, vt apud Clement-Romanum *lib.*8.*c.*25. inquit Apoſtolus Thadæus: *Vidua non ordinetur, ſed ſi iam diu virum amiſit*, & Conc. Pariſ. ſub Greg. IV. *anno* 829. *lib.* 1. *c.*44. idem ſtatutum erat: *Et abhinc ab omnibus obſeruandum ſtatuimus, vt huiuſmodi vidua amiſſis viris repentè non velentur*, &c. Nec eligebantur ab Eccleſia, niſi vitæ, ac morum examine longo præmiſſo, cùm enim illæ viduæ Eccleſiæ opibus alerentur, æquum non erat in illis alendis fidelium oblatione, eleemoſynáſque inſumi, quæ turpi vita ignominiam pareret Eccleſiæ: *Vidua*, inquit Paul. 1. *ad Timoth.*5. *eligatur, qua non ſit minor ſexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor, in operibus bonis teſtimonium habens*, &c. & Clemens Romanus *lib.*3.*Conſtitutionum Apoſt.c.*3. Veræ autem viduæ ſunt, quæ vni nupſerunt, quibus plures honeſtarum actionum teſtimonium præbent, & veræ viduæ temperantes, pudicæ, religioſæ, fideles, quæ liberos honeſtè educarunt, quæ hoſpites exceperunt laudabiliter, quibus opitulari oportet tanquam Deo dicatis. Quo pacto autem Religioſæ fierent, dixi ad *c. deuotis* 20. *quæſt.*1.

2 In gloſſ. *In minoribus annis*, ibi, *ſed quare*, &c. Notatur ad hoc, quod minor non reſtituitur circa Religionis profeſſionem, vt per Couar. *var.reſol.lib.*1.*c.*5. *n.*1.*in fine*, Mauris. *in tract.de reſtit. in integrum*, c.246. *n.vnico*, Sfort. Odd. *in ſimili tract.p.*2.*q.*6.*art.*4. *n.*13. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum, n.*18. *C.de in integr. reſtit. minor.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.*3.*q.*7.*n.*16. Sanch. *de Matrim.lib.*7. *diſp.*37.*in med.*

Cap. Neque viduas III.

Gregorius.

1 Textus iſte reperitur *in epiſt.* 5. *Symmachi Papæ, n.*5. vt aduertunt Decreti Gregoriani correctores, cuius *cap. ca ſumma eſt*, vt tam virgines, quàm viduæ, quæ longo tempore, aut in ſancto propoſito continentiæ perſeuerauerint, aut in Monaſterio annis plurimis vitam peregerint, ſeruare compellantur continentiam, nec ad nuptias tranſire permittantur, vt ex eo colligit Baſil.Pont. *de impedimentis matrimonii*, c.5. quod totum in explicatione huius text. conſumit, & aliqua tradit Sayr. *in claui Regia*, *lib.*6.*c.*1.*n.*7.

SUMMARIUM.

1 *Text. hic, & qui proximè ſequitur, minimè ad rem, de qua Gratianus agit, pertinent.*
2 *Amplexus, & oſcula libidinoſa ſunt mortalia, vbi in eis amor caſtus deſideratur.*
3 *Obſtetrices non requiruntur nobiles.*
4 *Adulterii violenta ſuſpicio non inducitur ex ſolis oſculis, & amplexibus, quando alia adminicula non concurrunt.*

Cap. Nec aliqua IV. *Cyprianus.*

Text. iſte, & qui proximè ſequitur ex Cypriani epiſtola ad Pomponium *de Virginibus* deſumpti, minimè ad rem, de qua Gratianus agit, pertinent, ſed inutiliter adducuntur; nam cùm Gratianus agat de matrimonio cum iis, quæ voto caſtitatis in Religione tenentur, iſta pars epiſtolæ Cypriani de illis agit Deo dicatis, quæ extra matrimonium ſoluto concubitu miſcebantur, vt legenti Cyprianum manifeſtiſſimum erit; nam in proximè præcedentibus conſilium dederat Cyprianus, vt ſi ſe continere non poſſent, nuberent, nec ſcandalum fratribus generarent, vt bene obſeruat Baſil.Pont. *de impedim. matrimonii*, c.6. §.1.*in princ.* quod totum, *junctõ* §.2. conſumit in horum iurium explicatione. 1

Ipſe complexus, ipſa confabulatio, & oſculatio, &c.] Ergo amplexus, & oſcula libidinoſa ſunt mortalia vbi in eis amor caſtus deſideratur, vt per Doctores, quos plena manu refert Sanch. *de Matrim. lib.*9. *diſp.*46.*n.*7. 2

In gloſſ. *Obſtetricum, ſi enim duæ, vel tres nobil'r*, &c. Ergo obſtetrices debent eſſe nobiles, vt ſuſtinuiſſe quendam cauſidicum refert Alex. de Neuo *in c.*1.*n.*9.*de frigid. & malefic.* ſed ipſe meritò recedit ab hac ſententia *num.* 10. ſubdens hanc gloſſam non probare opinionem illius cauſidici, ſed ſolum obiter dicere duabus, aut tribus matronis nobilibus atteſtantibus fœminam eſſe cognitam, ſtandum eſſe earum teſtimonio, & non dicere, illis non eſſe credendum, ſi nobiles minimè ſint, refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim.lib.*7.*diſp.*113.*n.*3. 3

In gloſſ. *Concubitus*, ibi, *hic enim eſt caſus, quo per exteriora interior voluntas*, &c. Licèt aliqui ex *hac gloſſ.* colligant oſcula, & amplexus efficere ſuſpicionem violentam, ita vt ex eis plenè probetur adulterium, ex quorum numero ſunt Burſat. *conſ.*218. *n.*3. *vol.*2. Maſcard. *de probat. concl.*57. *n.*5. *& concl.*64. *à n.*1.& fauet Cou. *de ſponſalib. p.*2.*c.*7.§.6. *n.*3. dum dicit mulierem reddi valdè ſuſpectam ex oſculo, itavt prudentis arbitrio ſuſpicio hæc pro indubitata, & violenta haberi poſſit; Tamen verius eſt, non induci violentam ſuſpicionem adulterii ex ſolis oſculis, & amplexibus, quando alia adminicula non concurrunt, quia ex hoc textu tantum probantur illa oſcula eſſe indicia deprauatæ voluntatis adulterandi, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.*5. *præſumpt.*41. *n.*28. *cum ſeqq.* D.Barboſ. *in l.*2.*p.*1.*n.*73.*ff. ſoluto matrim.* & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim. lib.*10.*diſp.*12.*n.*47. 4

Cap. De viduis VII.

Ex Concil. Tolet. IV.

Gloſſ. *verbo propriis*, *in præſenti textu*, firmare videtur, quod in iis Religionum Ordinibus, in quibus multa cœnobia ſubiiciuntur Præfecto Prouinciali, & omnia totius Ordinis cœnobia Præfecto Generali, tunc Religioſi non acquirunt ei peculiari Monaſterio, in quo profeſſi ſunt, ſed toti Ordini, & Generali incumbet hunc, vel illi Monaſterio applicare, quia Religioſus non ita profitetur regulam Religionis, vt ita fiat filius, & Monachus illius cœnobii, in quo profeſſionem emiſit: ita 1

Azor. *inſtit.moral.p.1.lib.12.c.10.q.4.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.2.lib.7.c.32.n.53.*

Cap. Viduas autem velare VIII.

Ex Concil. Martini.

1 DE intellectu huius text. dixi latè *in cap.deuotis, 20.q.1.pag.370.*

Cap. Hi ergo XIII.

Ex Concil. Tribur.

1 COllige ex text.quod qui ſcienter contrahunt cum Monialibus, ſeparari debent ab eis, & ampliùs non debent contrahere: refert Sanchez *de matrim. lib.7.diſp.6.n.18.*

Cap. Virginibus XIV.

1 GLoſſ. *verbo inceſta, in præſenti text.* agit de grauitate criminis acceſſus ad ſacras Virgines,ſecum plures alias aliorum criminum deformitates inuoluentis, inceſtus ſcilicet,adulterii, & ſtupri, de quo Felician.*in Decalog. præc.6. c.7.* Tolet. *in ſum.lib.5.c.12. n.5.* Decian. *tract. crimin. lib.6. c.20.* Sayr.*de cenſur. lib.8.c.5.n.21.cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.3. lib.3. c.26.* Perez *ad tit.15. lib.8. Ordin.pag.136.* Menoch. *de arbitr.caſu 389.n.22.* Fr.Emman. *quæſt.Regul.tom.2. q.29.art.1.*

Cap. Si quis ſacro XVII.

Ex Concil. Aurelian.

1 V*Nde & verbo Domini*, &c.] Ergo votum ſolemne profeſſionis ex vi ſua, ac jure naturali diuino vim habet matrimonium poſtea initum irritandi, ſecluſo quocunque jure Eccleſiaſtico, vt per Cov. *de ſponſalib.p.2.c.7.§.4.n.7.*Petr.Sot. *lect.5.de matrim.c.5. §.2.in fin. & §.3.in princ.* Matienſ. *ad rub.tit.1.gloſſ.1. n.70.lib.5.noua recop.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p.2.n.98.* Sanchez *de matr.lib.7.diſp.26.n.4.*

SUMMARIUM.

1 *Diaconiſſa ante annos 50. non ordinatur.*
2 *Fœmina ipſo jure diuino incapaces ſunt eorum, quæ ſunt Ordinis.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Diaconiſſæ ita appellabantur propter officium, quod gerebant, legendi, non autem quòd fuerint ſpeciali ritu conſecratæ.*
5 *Diaconiſſæ dicebantur conſtitutæ in miniſterium mulierum, ſolùm propter reverentiam, ſi opus fuerit, balnei gratia, aut viſitationis.*
6 *Diaconiſſæ in hoc text. dicuntur uxores viduæ Diaconorum.*
7 *Diaconiſſæ in aliquibus Canonibus antiquis quare ordinari dicantur, oſtenditur,* & n.8.

Cap. Diaconiſſam XXIII. *Ex Conc. Chalced.*

1 COncilium Chalcedonenſe *c.15.* relatum *in hoc text.* præcipit, ne Diaconiſſa ante annos quadraginta ordinetur, pro quo diligens fiat probatio, quod ſi ordinationem ſuſceperit, & quantocumque tempore obſeruauerit miniſterium, & poſtea ſe nuptiis tradiderit, iniuriam faciens gratiæ Dei, anathema ſit, cum eo qui in nuptiis ipſius conuenerit, idem tradit Imp. *in authent. quomodo oport. Epiſcop. in §. quanta, auth.de ſanctiſs. Epiſc.§. Diaconiſſam, & in l.generali, C. de ſacroſanctis Eccleſiis,* referunt Campan. *in diuerſ. juris Canon. rubr.11.c.2.n.3. verſic. primam,* latè Baſil. Pont. *de impediment. Matrimonii, c.10.* nouiſſimè Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tit.4. c.24. num.31. & 32.*

2 Vnde ex hoc text. juncto *cap. Preſbyter, & c. mulieres,32. diſtinct.* Preſbyteram mulierem memorantibus, non defuerunt peruerſi homines, qui deprehenderent fœminis licuiſſe ordinari, cùm Diaconiſſæ, & Preſbyteræ mulieris textus hic, & Canones illi meminerint. Verùm hoc quàm falſum ſit latè docent Catholici omnes, notantes fœminas ipſo jure diuino incapaces eſſe eorum, quæ ſunt ordinis, vt argum. text. *in cap. nova,de pœnit. & remiſſ.* comprobant D.Thomas *in addit. ad 3.part. q.39.art.1.* Victor. *relect. 2. de poteſtate Eccleſiæ, q.2. num.3.* Sotus *in 4. diſtinct. 25. quæſt.1. art. 2. concl. 1.* Angl. *in floribus Theolog. quæſt. de Clavibus, art.1. diffic..* Majol. *de irregul.lib.1.c.28.* Henriquez *in ſumma, lib.1. c.21.§.2. lit.N, & lib.6. cap.2.§.3. & lib.10. cap.16. §.1. lit.A,* Campan. *d.rubr.11. c.2. à princ.* Iul.Lauor. *d.cap.24. num.34.*

3 Quare ad textum *in præſenti*, reſpondetur Diaconiſſam *hic* non ita appellari tanquam illo Ordine initiatam, ſed aliis ex cauſis, & rationibus. Primò propter officium, quod Diaconiſſæ gerebant legendi, v.g. Homilias, vel Euangelia in choro, ad quod deſtinabantur certis quibuſdam benedictionibus, non autem quòd fuerint ſpeciali ritu conſecratæ, vt obſeruant Henriquez *d.c.21.§.2. lit.P,* Campan. *d.c.2. n.4. in princ.*

4 Secundò dicebantur Diaconiſſæ conſtitutæ in Monaſterio mulierum, ſolùm propter reuerentiam, ſi opus fuerit, balnei gratia, aut viſitationis, aut inſpectionis corporum, ſicuti animaduerterunt Epiphanius *lib.3.contra hæreſes, tom.2.* Petr. Greg. *ſyntagm. juris lib.16. c.7. num.22.* Iul. Lauor. *d. tit.4. cap. 24. à num.30.*

5 Tertiò ſecundùm Vvaldenſ. *de Sacrament. tit.7. c.58.num.7.* Diaconiſſæ in hoc text. dicuntur vxores viduæ Diaconorum, quemadmodum conſtat Preſbyteras dici vxores Preſbyterorum, vt apertè probat textus *in c.ult.32. diſt.* Et ſe huius rei veritatem ab hominibus nonnullis, & Græcis expetiiſſe, qui omnes reſponderunt Sacerdotis vxorem apud eos ita appellari, refert Campan. *d.§.2. num.5.* ita vt ſenſus ſit hujuſmodi viduas Diaconorum profeſſionis velum ſuſcipere non poſſe ante annum quadrageſimum, vt pro regula ponit text. *in cap. ſanctimoniales, 20. quæſt.1.*

6 Non obſtat quod Diaconiſſæ in Canonibus antiquis ordinari dicuntur, vt præter auctoritatem hujus tex. ibi, *ordinari ſtatuimus*, optimè probat Clem. Roman. *lib.8. conſtitut.cap.36.* his verbis: *De Diaconiſſis ego Bartholomæus conſtituo, ô Epiſcope, impones eis manus Preſbyteris, Diaconis, & Diaconiſſis, & dices Deus æterne, Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui viri & mulieris auctor es, qui Mariam, Debboram, Annam, & Holdam Spiritu ſancto impleviſti, qui non duxiſti indignum, ut Filius tuus unigenitus ex muliere naſceretur, qui in tabernaculo teſtimonii, & in templo cuſtodes fœminas januis tuis præeſſe feciſti, ipſe etiam nunc reſpice hanc ancillam electam ad miniſterium, & da*

ei

ei Spiritum ſanctum, & mundam effici ab omni inquinatione carnis, vt opus ſibi impoſitum dignè perficiat ad gloriam, & laudem Chriſti tui. Extat etiam earum ordinatio in antiquo libro, qui inſcribitur, *Ordo Romanus.*

8 Reſpondetur enim, quod hæc earum ordinatio, quaſi benedictio quædam tantum erat, ſicut velatæ & quæ Religionis habitum aſſumunt hodie benedicuntur, fuſis etiam precibus; nullaque illis Ordinis poteſtas conferebatur, vt optimè aduertunt Baſil. Pont. *d.c.10. verſ.ſed cùm in Diaconiſſa*, Iul. Lauor. *d.c.24. num.33.* Quam quidem ordinationem inſolentibus forſan Diaconiſſis, ac majora conantibus, prout innata eſt fœmineo ſexui ambitio, repulerunt Patres, declarantes nullam eam benedictionem eſſe, nec quicquam Ordinis conferre, vt colligitur ex Concil. Arauſicano I. *c.26. Diaconiſſa omnimodè non ordinandæ, ſi quæ jam ſunt, benedictioni, quæ populo impenditur, capita ſubmittant.* Epaunen. *c.22. Viduarum conſecrationem, quas Diaconas vocant, ab omni religione noſtra penitus abrogamus.* Aurelian. II. ſub Sylverio Papa *c.18. Placuit, vt nulli poſtmodum fœmina Diaconalis benedictio pro conditionis huius fragilitate credatur*, referunt Baſil.Pont.*cit.loc.*& Iul.Lauor.*d.c.14.n.36.* vbi *n.ſeq.*oſtendit adhuc poſt Arauſicanum I. mentionem fieri de Diaconiſſarum ordinatione.

Cap. Quotquot virginitatem XXIV.

Ex Synodo Ancyrana.

1 VVlgò notatur hic text. ad hoc quod ſimilitudinariam bigamiam incurrit ille, qui poſt votum ſolemne caſtitatis emiſſum in profeſſione Religionis, vel in ſacrorum Ordinum ſuſceptione, matrimonium celebrat cum aliqua, eámque carnaliter cognoſcit. Ratio eſt, quia adſtrictus voto ſolemni cenſetur ſpirituali quodam matrimonio coniunctus cum Chriſto, & Eccleſia, & deinde volens carnaliter cum alia coniungi per matrimonium, cenſetur celebrare duo matrimonia, quamvis autem ſecundum, carnale ſcilicet, inualidum ſit per impedimentum procedens à voto ſolemni, vel ſacro Ordine, quia tamen adeſt effectus intentionis cum opere ſubſecuto, judicatur bigamus ſimilitudinariè, propter ſimilitudinem ad verè bigamum. Ita Nauar. *in man.c.27.n.195.verſ. ſimilitudinaria, & conſil.1.n.7.verſ.ex quibus, de bigam. in vtraque edit.* Couar.*in Clem.ſi furioſus, p.1.§.2.num.2. verſ. tertiò*, Flamin. *de reſignat. benefic. lib.5. q. 3. n.190.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, c.56.§.3. num.4.* Sanch. *de Matrim.lib.7.diſp.85. n.8.* Bonac. *de cenſur. diſp.7.q.2. punct.5.n.2. verſ. bigamia*, Nicol. Garc. *de benefic. p.7. c.6.n.15.* Campan. *in diuerſ. juris Canon. rubr.11.c.6. n.12.* Beller. *diſquiſit.clerical. p.1.tit. de diſciplina clericali,§.6.n.40.*

SUMMARIUM.

1 *Monialis, quæ ſe cognoſci paſſa eſt, detruditur in aliud diſtrictius Monaſterium virginum in pœnitentia.*
2 *Laicus, qui rapuerit Monialem, excommunicatur.*
3 *Clericus Monialem carnaliter cognoſcens beneficiis priuatur, & in Monaſterium detruditur.*

Cap. Si qua Monacharum XXVIII.

Gregorius.

IN aliud diſtrictius Monaſterium Virginum, &c.] Notatur ad hoc quod Monialis, quæ ſe carnaliter cognoſci paſſa eſt, detruditur in aliud diſtrictius Monaſterium Virginum in pœnitentia, vt per Dec. *tract.crimin.lib.6.c.20. n.6.in princ.* Farin. *in praxi crimin.p.5.q.146.n.12.* 1

Communione priuetur ſi laicus eſt.] Notatur ad hoc, quod laicus qui rapuerit Monialem, excommunicatur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 389. *n.24.* Decian. *dict.lib.6.c.20. n.6.* in *princip.* Farinac. *dict. quæſt.146. num.14.* 2

Si verò dicamus, &c.] Notatur ad hoc, quod clericus Monialem carnaliter cognoſcens beneficiis priuatur, & in Monaſterium detruditur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 360. *n.57. & caſu* 389. *n.24.* Dec. *d.lib.6.c.20.n.6.poſt princ.* Farinac.*d.q.146.n.26.* 3

SUMMARIUM.

1 *Rapientes, ſollicitantes, vel corrumpentes ſacras Virgines, quas pœnas incurrant, remiſſiuè, & n.3.*
2 *Monialis raptor ex ſolo conatu pœnam ordinariam ſubibit, quacunque ex cauſa raptus, ſeu copula non ſit ſubſequuta.*
4 *Religioſus ad aliam Religionem tranſlatus ad pœnitentiam peragendam, cui Religioni acquirat vſumfructum bonorum priori Religioni acquiſitorum, oſtenditur, & n. 5.*

Cap. Si quis rapuerit XXX.

Ex Nouellis Iuſtiniani.

DE pœnis, quas committunt ſacras virgines ſollicitantes, rapientes, vel corrumpentes, & de huius criminis grauitate ſecum aliorum criminum deformitatès inuoluente, vide Decian. *in tractatu crimin.lib.6.cap.20.* Feliciao. *in Decalog. præcept.6.c.7.* Azor. *inſtitut. moral. part.3. lib.3. cap.26.* Menoch. *de arbitr. caſu* 436. *n.18.& 19.* Farinac. *in praxi crimin. part.5.quæſt.145.n.21. cum ſeqq. & quæſt.146. n.12.24. & 26.* Padil. *in ſum. legum pœnalium, part.1. cap.6.* Matt. *de juriſdictione, part.2.cap.26.* 1

Illud verò aduertere oportet, quod raptor Monialis ex ſolo conatu pœnam ordinariam ſubibit quacunque ex cauſa raptus, ſeu copula non ſit ſubſequuta, vt per Cou. *in Clem. ſi furioſus, p.2.in initio, n.8.* Menoch. *caſu 291. in addit.n.35.* Sanch. *de matr.lib.7. diſp.12. n.18.in fine*, Farinac. *d.q.145.n.10.* 2

Ipſi autem capitali periculo ſubiiciantur.] Ita Clar.*§. fornicatio, n.17.* Menoch. *de arbitr. caſu* 384. *& caſu* 389.*n.42.& caſu* 502.*n.41.* Farinac. *in praxi criminal. q.146. in n.3.* Matta *d.p.2.c.26.n.7.* 3

In gl. *Cautiori.* Collige ex gl. quod vbi religioſus transfertur ad aliam religionem, non vt ibi profiteatur, ſed vt delictorum ſuorum pœnitentiam agat, tunc vſusfructus bonorum priori monaſterio acquiſitorum reddendus eſt poſteriori, dum in illo religioſus permanſerit, ne monaſterio poſteriori, cui deſervit, ſed in illo incluſus eſt, oneroſus ſit; proprietas in priori monaſterio remanebit, cum qua conſolidabitur vſusfructus mortuo, aut reſtituto illo religioſo, vt per Couar. *in cap.1. num.20. de reſt.* Tapia 4

in authent. ingreſſi, Cod.de ſacroſanct.Eccleſ. verbo ſua, c.6.n.37. Molin. *de juſtit. tract.1. diſp.140.col.2.verſ. quando Religioſus*, Fr.Emman.*qq.Regul.tom.3.q.5.art.5. & in ſum.tom.2. c.31. in fine*, Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.12.c.15.q.3.* Sanch. *in pracepta Decalogi, tom.2. lib.7.c.32.n.46.*

5 Intellige de non integro eorum bonorum vſufructu, ſed de ea quantitate, quæ ad victum, & veſtitum, reliquaque illius Religioſi alimenta neceſſaria eſt, vt per Archid.*hic, n.2.* Nauar. *comm.4.de Regularibus,n.24. verſ.11.* Menoch. *de arbitr.caſu 436.n.18.* Fr. Emman. *qq.Regul.tom.2. q.79. art.2.& tom.3.q.52. art.27.in fine.* Quantitas autem hæc arbitrio prudentis relinquitur quanta debeat eſſe, ſecundùm Menoch.*d. caſu 436.n. vlt.*Fr. Emman. *d. art.27. in fine*, Sanchez *d.c.32.n.47.in fine*,vbi *n.48.* ſupradictam reſolutionem pariter intelligit quando Religioſus is poſteriori Monaſterio eſſet inutilis, ſecus ſi illi deſeruiret, itavt obſequia præſtita alimentis æquiualerent.

SUMMARIUM.

1 *Monacho non licet in monaſterio orarium habere, neque zonas.*
2 *Orarium nonnulli ex eo dictum putant, quòd oratoribus,id eſt, prædicatoribus tantum concedebatur.*
3 *Preſbyteris tantum concedebatur orario vti, nonnunquam Leuitis, Subdiaconis autem minimè.*
4 *Zonæ nomen quid ſignificet in hoc text. oſtenditur.*

Cap. Monacho XXXII.

Ex Aurel. Concil. I.

1 IN Concilio Aurelian.I.*c.22.* vnde ſumptus eſt hic text. ſtatuitur ne Monacho liceat in monaſterio orarium habere, neque zonas. Pro cuius explicatione inquirendum à nobis eſt quid in eo loco ſignificet orarium, & quid zonæ.

2 Circa orarium nonnulli ex eo dictum putant,quod oratoribus, id eſt, Prædicatoribus tantùm concedatur, ita Alcuin. *in lib. de diuinis Offic. cap. quid ſignificent veſtimenta*, ſequitur Raban.Maur.*lib.1.de inſtit.clericor. c.19.* Amalar.Fortunat.*lib.2.c.20.* Azor.*inſtit.moral.p.1.*
3 *lib.10. c.18. q.10.* Conc. Tolet. IV. *c.40.* vbi dicit Leuitam oportere orarium geſtare ſiniſtro humero, eo quòd orat, id eſt,prædicat. Preſbyteris tantùm eo vti concedebatur in Conc. Moguntino ſub Carolo Magno, *c.28.*ibi, *Vt presbyteri ſine intermiſſione vtantur orariis, propter differentiam Sacerdotii dignitatis*: & optimè conſtat ex Conc. Bracharen, III. *c.4.* vbi orario vtrumque humerum Sacerdotis ambiendum, & ejus vſum, quoties accedit Miſſarum ſolemnia, aut pro ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut Sacramentum corporis, & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus. Anton. Auguſt. *in epitome, lib.6.tit.37.de veſtib.Sacerd.c.5.*Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.298. n.54.cum ſeqq.* Concedebatur etiam orarium Levitis, Subdiaconis autem minimè, vt colligitur ex Laodiceno Conc.*c.22.& 23.c.non oportet, cum ſeqq.22.diſt.*& ex Conc. Bracharen. I. *c.9.* vbi prohibet orarium à Diacono portari abſconditum infra tunicam, eo quòd nihil differre à Subdiacono videatur: non ergo Subdiaconi geſtabant orarium, item hoc ipſum colligitur ex dicto Conc. Tolet. IV. *c.40.* vbi Leuita vno tantum, non duobus vti jubetur orariis, eoque auro, aut coloribus ornato.

Zonæ verò nomen nonnulli exiſtimant hoc loco 4
non accipi pro cingulo, quo vſos Monachos dubitari non poteſt, ſed pro marſupiò ad nummos: itaque prohibetur ne Monachus crumenas nummis plenas haberet in monaſterio; in monaſterio,inquam, nam in itinere prohibitum non erat nummos deferre. Zonas enim apud veteres crumenas dici cauſa aſſeruandi nummos fabricatas, ex Suetonii, Apuleii, Lampridii, Spartiani, Iuvenalis, & aliorum teſtimoniis probat Sabellic.*ad lib.2.Horatii, epiſt.2.* cui adde Gell. *lib.15. c.12.* & auctoritatem Matth. 10. *Neque pecuniam in zonis veſtris.* Sed hæc expoſitio non videtur congruere alteri verbo *orarium*; quid enim zonis crumeniſque commune cum orario? Niſi dicamus ex aliquorum, ſi bene memini, correctione, pro *orarium* legendum eſſe *aurum*, itavt huius text. ſenſus ſit, in eo prohiberi Monacho aurum, & xonas nummis plenas poſſidere, cui paupertas in voto eſt, atque hæc probabilis ſatis interpretatio eſt, quam præſtat Azor. *inſtit.moral.p.1. lib.10. c.28. q.11.* Sed probabilius eſt inter ſacras veſtes cingulum recenſeri, ſiue zonam, de qua, & ejus ſignificatione myſtica plura congerit Stephan. Durant. *de ritibus Eccl. lib.2.c.9.* ac proinde vel text. *in præſenti* velle diuerſas eſſe veſtes Monachis à veſtibus Clerici ſæcularis,& ne vtantur orario,cinguloque, veſtibus ſcilicet conceſſis; Monachis enim erant propria indumenta, quo à ſæcularibus diſtinguerentur, vt palam eſt: vel prohibere Monachos vti ſacris veſtibus, orario ſcilicet,& xona,vt non quæcunque xona illis interdicatur, ſed quæ inter ſacras veſtes computatur; idque optimè, tum quia Monachis eo tempore non erat conceſſum prædicandi munus; tum etiam, quia inter monachos primis illis ſæculis clerici non erant, ſed aliunde ab Epiſcopis deſtinabatur Preſbyter, qui apud illos ſacra faceret, id quod etiam tempore Gregorii I. qui Conc. Aurelian. I. ſubſequutus eſt, in vſu fuiſſe conſtat ex ejus epiſtolis non ſemel, *lib.3. epiſt.18. lib.5. epiſt.41. & 46. lib.6. epiſt.74. lib.7. indict.3. epiſt.15. 36. & 54.* & alibi ſæpè, quod adeo verum eſt, vt qui ex Monachis aſſumerentur ad Clerum, è Monaſterio ab Epiſcopo educerentur, ne vlteriùs inter Monachos habitarent, vt ſcribit Greg. I. *lib.7. epiſt.18. Quiſquis autem ex Monaſterio ad Eccleſiaſticum Ordinem peruenerit, vlterius illic nec poteſtatem habeat, nec licentiam aliquam habitandi.*

Cap. Viduitatis XXXV.

Ex Concil. Arauſic.

COllige ex text. profeſſionem viduitatis coram 1
Epiſcopo factam poſt habitum ſuſceptum nulli violare permitti, vt per Fr.Emman.*quæſt. Regul.tom.2. q.63. art.1.* Ribaden. *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu,c.15.*

Cap. Vt lex XL. *Innocent. II.*

PRobat hic text. per Ordinem ſacrum dirimi Ma- 1
trimonium poſtea initum, vt per Sanch. *de matr. lib.7.diſp.28. n.2.* & alios citatos *in collect.ad Extrav. antiquæ,de voto, Ioan. XXII.*

Cap. Nuptiarum bonum XLI.

AVguſtinus *in lib. de bono viduitatis,ex cap.9.* te- 1
latus *in hoc text.* aſſerit poſt vota Religioſorum valere coniugia, quod à veritate aberrare toto cœlo videtur, cùm certiſſima fide tenendum ſit, matrimenium

nium ſubſequens ſolemnem Religionis profeſſionem eſſe irritam, vt ex pluribus Conciliis, & auctoritatibus firmat Sanch. *de Matrim. lib.7. diſp.26. à princip.* & eſt veritas definita in Concil. Trid. *ſeſſ.24. de reformat. matrim. can.9.* & vnanimi conſenſu tradunt Henriq. *in ſum. lib.12.cap.5.§.2.lit. I, & §.9. in princ.* Azor. *inſtit.moral.p.1.lib.13.c.12.q.10.verſ.quanquam,* Card. Bellarm. *lib.2.de Monachis, cap.22. cum ſeqq.* Gutier. *de Matrim.c.94. à n.5.* Farinac. *in praxi crimin. p.6.q.138.n.95.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.31. n.120.* Bonacin. *de Matrim.q.3.puncto 4. n.2.* Jodoc.Cocc. *tom.2.theſauri Cathol.lib.8.art.6.* Ægid.de Conioch *de Sacram. tom.2. diſp.31. n.66.* Fernandez *in examine Theolog. moral p.3. c.16.§.1.ſect.3.verſ. dico ſecundò, & ſect.8.* Molfeſ. *in ſum. Theolog. moral. tr.4. c.9.n.35. & 37.*

2 Quare dubia redditur hæc Auguſtini auctoritas, & ad eam variæ explicationes, & ſolutiones adhiberi ſolent. In primis non defuerunt, qui librum illum de bono viduitatis Auguſtini non eſſe libertiùs affirmarent, ſed Iuliani cuiuſdam Pelagii hæretici ſectatoris, ex quorum numero fuit Oſius Card. *in ſua docta Catholicæ fidei profeſſione, c.56. de matrimonii impedimentis:* ſed contrarium oſtendont veterum omnium teſtimonia, quæ librum iſtum, vt Auguſtinianum fœtum agnoſcunt, quæ quamvis deeſſent, ſatis eſſet Poſſidonius, qui in indiculo operum Auguſtini hunc librum ponit.

3 Secundo loco dicunt alii Auguſtini verba intelligenda eſſe de voto ſimplici, nuptias autem poſt huiuſmodi votum validas eſſe, non verò agere Auguſtinum de voto ſolemni, ſed hoc difficultatem non tollit, fatemur enim Auguſtinum loqui etiam de nuptis poſt votum ſimplex; nam votum caſtitatis priſcis illis temporibus fuiſſe votum ſimplex, non verò ſolemne.

4 Tertio loco nouam aliam init viam Ferdinand. de Mendoza *lib.2. de conf. Concil. Illiberit. c.20.* Auguſtinum ſcilicet non agere de matrimoniis earum fœminarum, quæ contrahunt poſt votum ſimplex, aut ſolemne, ſed de ſecundis nuptiis, quas nonnulli parum conſideratè damnarunt: ſed hæc ſolutio adeò apertè pugnat cum his quæ Auguſt. *citat.loc.* dicit, vt ferè refutatione non egeat.

5 Denique Card. Bellarm. *lib.2. de Monachis, c.24.* affirmat dici poſſe Auguſtinum in hac eſſe ſententia de validitate matrimonii poſt emiſſa Religioſorum vota, tamen ignoraſſe legem Eccleſiaſticam irritantem eiuſmodi connubia. Sed potiùs certè dicere debuiſſet Auguſtini ætate eiuſmodi legem non extitiſſe, quàm Auguſtinum duarum maximarum Religionum in Latina Eccleſia erectorem iſtam legem latuiſſe.

Cap. Si quis votum XLIII. & ult.

Theodorus.

1 GLoſſ.2. *Statim in princip.* hìc tenet votum ſimplex caſtitatis dirimere matrimonium, quando vterque contrahens eo voto ligatus eſt. Sed contrarium, immò validum eſſe matrimonium ab his contractum, eſt verius, quia vterque, non obſtante eo voto poteſt dominium ſui corporis validè transferre, & ſemel eo tranſlato, licèt neuter poſſit petere, at reddere tenebitur, & ideò ita tenent Nauar. *in man. c.22.num.75.* Vetac. *in ſpecul. coniug.p.1. art.15. dub.3.* Matien. *ad rub.tit.1. gloſ.1. num.152.lib.5. nouæ recop.* Sanch, *de Matrim.lib.7.diſp.11.n.10.*

In eadem gloſſa, ibi, *Sed quid ſi vouit quod nunquam redderet debitum, ſi vxorem contingeret eum ducere, ſi poſt ducat, non tenetur tale votum ſeruare,* &c. Reprobatur communiter hæc gloſſ. in hac parte, vt per quamplures, quos plena manu refert, & ſequitur Sanch. *de Matrim.lib.9.diſp.33 n.5.* vbi *n.3.* eam citat.

Quæstio II.

Cap. Sufficit II. *Nicol.*

VVLGÒ allegatur hic text. ad hoc quod mutuus contrahentium conſenſus eſt neceſſarius ad matrimonium, vt per Sanch. *de Matrim.lib.2.diſp.25.* Pined. *in vita S. Ioan.Baptiſtæ, 6.38.pag.160.* Surd. *conſ.368.num.18.* Menoch. *de præſumpt.lib.4. præſ.109. n.55.* Beja *reſponſ.caſuum conſcient. p.2. caſu 9.* Gutier. *de Matrim.c.46.n.1.* Baſil. *eod.tract.lib.2.c.1. cum ſeqq.* qui præcipuè duo vltimo loco citati probant conſenſum huiuſmodi debere eſſe liberum, & ad probandum defectum conſenſus pro nullitate matrimonii teſtes admittuntur, qui aliàs non admitterentur, Alex. *conſ. 156. n.15.lib.5.* Honded. *conſ.29. n.24 lib.1.* Monald. *conſ.5. n.96.* Rot. *deciſ.147. n.4. & 10. p.1 recent.* & apud Farin. *lib.2.crimin. deciſ.160.n.21.* 1

In gloſſ.1.ibi, *Verba enim tantùm neceſſaria ſunt ad probationem,* &c. Notatur ad hoc, quod ſufficit conſenſum matrimonialem ſignis exprimi, & non deſiderantur neceſſariò verba, vt per Couar. *de ſponſalib. p.2.c.4.in initio, n.1.* Maſcard. *de probat.concl.1024.n.2.* Matien. *ad rub.tit.1. gloſſ.1.n.22.lib.5. nouæ recop.* Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.15. num.3. & 13.* Sanch. *de Matrim. lib.2.diſp.31.n.5.* 2

SUMMARIUM.

1 *Text. iſte in Auguſtini operibus minimè reperitur.*
2 *Virginitas non fuit in opprobrio olim apud Iudæos.*
3 *Beatiſſima Virgo emiſit virginitatis votum, eamque Domino conſecrauit antequam deſponſaretur Ioſeph.*
4 *Votum virginitatis Deiparæ fuit abſolutum, & nequaquam conditionatum.*
5 *Matrimonium verum fuit inter Beatiſſimam Virginem & Ioſeph, & reſpondetur contrariis,* n. ſeqq.

Cap. Beata Maria III.

QVamvis text. iſtum ex Auguſtino deſumpſiſſe Gratianum illius inſcriptio oſtendat, tamen confictus ab illo eſt, & in Auguſtini operibus minimè reperitur, ſed ne hac occaſione videar illius difficultatem effugere, aliqua circa verum ejus ſenſum dicere operæ pretium duxi, & in primis ſcire oportet olim in lege veteri apud Iudæos virginitatem non fuiſſe in opprobrio, vt ſentiunt Supplem. Gabr. *in 4. diſt.30. q.2.art.2.* & recentiores ferè omnes cum Abulen. *in c.30. Numer.q.12. & 22.* Gabr. Vaſq. *tom.2 in 3.part. diſp.124.c.2.* Card. Baron. *in apparatu annalium,* qui teſtimonio Joſephi docet apud Hebræos virginitatem non prohibitam, ſed in pretio habitam: cuius oppoſitum rectè ſcio ſenſiſſe D.Thomam, qui exiſtimauit pro tempore legis Moſaïcæ potiores eſſe nuptias cœlibatu, *p.3.q.28. art.4. ad 1.* & apertiùs *in 4. diſt.30.q.2.* quem ſequuntur *ibi* Caiet. & Sot. 1

Cumque virginitas illo tempore licita eſſet, & in honore, & gloria, meritò, & laudabiliter B. Virgo emiſit virginitatis votum, cámque Domino conſe- 2

crauit antequam deſponſaretur Joſepho, vt docet Auguſt. *lib. de ſancta virgin. c. 4.* & Nyſſen. *orat. in ſanctam Chriſti natiuitatem*, ex illo, *quoniam virum non cognoſco*, infert Beatam Virginem non filiorum cauſa cum Joſepho nupſiſſe, immo neque eo fine nubere licuiſſe, & Rupert. *lib. 3. in Cantica, circa fin. Quia votum*, inquit, *egregium Deo prima vouiſti votum virginitatis, attamen ſponſi nomen admiſiſti, deſponſari viro non renuiſti.* Idem expreſsè aſſerit Hugo Victorinus *lib. de virginit. B. Mariæ, c. 1.* eoque ſuppoſito diſputat quo pacto potuerit poſtea inire coniugium cum Joſepho, de quo nos *infra*.

4 Ex quibus ſic breuiter prælibatis facilè colligitur votum virginitatis Deiparæ fuiſſe abſolutum, & nequaquam conditionatum, id quod hac conſideratione explicatur, & confirmatur ſimul. Illud dicitur eſſe votum abſolutum, cuius obligatio ſtatim locum habet, nullo pacto ſuſpenditur, ſed executioni ſtatim mandatum eſt. Votum verò conditionatum illud eſt, cuius executio differtur, & quaſi ſuſpenſa relinquitur pro aliquo tempore. In eo autem differunt votum emiſſum de re, & ſecundùm ſe, & eo tempore licita, à voto de re eo tempore, & loco prohibita, quod illud prius ſtatim obligare incipit, poſterius verò minimè, ſed ab eo tempore, quo deſinit præceptum prohibere, v.g. ſi quis vouit rem ſibi non licitam, vt coniugatus aliquis conſummato matrimonio cuſtodiam caſtitatis, inconſulta vxore, ejus obligatio ſuſpenditur, donec impedimentum ceſſet, neque aliter vouere poteſt, niſi pro eo tempore, optans ſcilicet, vt impedimentum auferatur, ut id quod vouit, licitè fieri poſſit: huiuſmodi ſunt vota Religioſorum, quæ ſunt contra regulam, v.g. peregrinationes, ac ſimilia. At ſi quis voueat rem ſibi licitam, vt ingredi religionem, nullis exiſtentibus impedimentis, ſtatim obligatur voto. Accommodemus doctrinam iſtam inſtituto noſtro. Si virginitas tempore legis Moſaïcæ prohibita erat, & præceptum extabat de generatione liberorum, vt nonnullos ſenſiſſe diximus, planè votum de ſeruanda virginitate debuit eſſe conditionale, ſi *Deus*, ſcilicet, *facultatem concederet*, ſuſpenſaque maneret ejus executio, donec Deus ſuam prohibitionem auferret, ſicut de votis Religioſorum contra Regulam dicebamus. At ſi virginitas eo tempore licita erat, & in honore, & gloria, votum de ſeruanda virginitate fuit abſolutum, & ejus obligatio ſtatim cœpit. Neque enim exiſtimandum eſt ideò conditionale eſſe, quia ibi intelligitur conditio, *ſi Deus aliud non decreuerit:* hæc enim conditio, quæ in omni voto, etiamſi non exprimatur, intelligitur, cum res aliqua abſolutè bona eſt, & alterius comparatione perfectior, non ſuſpendit effectum, neque reddit conditionale votum. Neque enim eandem vim habet iſta conditio in voto de re ſecundùm ſe, & eo tempore licita, & in voto de re tunc vouenti prohibita: nam in priori voto non ſuſpendit obligationem eius, quia res eſt licita, & melior: ergo ſtatim obligat: at in poſteriori ſuſpenditur executio vſque ad illud tempus quo Deus prohibitionem auferat, vt exemplo deſiderii explicari facilè poteſt. Ergo cùm virginitas fuerit eo tempore licita, & in honore, ac laude, & Deipara antequam deſponſaretur virginitatem vouerit, planum eſt votum abſolutum fuiſſe, non conditionale; ea enim conditio, *niſi Deus aliud juſſerit*, etiamſi expreſsè apponeretur voto (cùm tamen nil magis efficiat, quàm tacitè ſubintellecta) non redderet illud votum conditionale, ita eleganter Gabr. Vaſquez *in 3. part. diſputat. 124. cap. 2. num. 4. & cap. 4. num. 69.*

5 Quo autem pacto inter Beatam Virginem, atque Joſephum matrimonium celebrari potuerit, reſtat nunc vt oſtendamus, & in primis, præmiſſis illis omnibus per nos eleganter ponderatis ad *cap. inſtitutum, hac eadem cauſ. & quæſt.* ſecurè tenendum inter Beatiſſimam Virginem, & Joſephum verum fuiſſe matrimonium; nam ſi ad primam, & eſſentialem perfectionem ſolùm requiritur mutua obligatio ad indiuiduam vitam, quæ expreſſo conſenſu contrahentium perficitur, in quo ineſt implicita, & virtualis obligatio ad vſus matrimonii, nunquam verò aut tacitus, aut expreſſus, ſeu etiam tacitus actualis conſenſus ad copulam deſideratur, vt *in d. cap. inſtitutum*, probauimus, & in hoc ſanctiſſimo coniugio reperitur mutua obligatio, & implicitus ille conſenſus, ſequitur quod licet Beata Virgo ob firmiſſimum virginitatis propoſitum nihil de matrimonii conſummatione cogitauerit, verum fuit illud coniugium. Probatur *Matth. c. 1.* ibi: *Ioſeph autem vir ejus*, & ibi: *Accipe Mariam coniugem tuam*, & ibi: *Coniugem ſuam*; ſtant pro hac ſententia Patres, Baſil. *homil. de humana Chriſti generatione*, Hieronym. in illud Matth. *cùm eſſet deſponſata*, Chryſoſt. *homil. 4. in Matth.* explicans illud, *antequam conuenirent*, Ambroſ. *de inſtit. virgin. c. 6. lib. 2. in Lucam, in princip.* Bernard. *ſerm. 2. de laudibus B. Mariæ*, D. Thom. *3. p. q. 29. art. 2.* D. Antonio *p. 4. tit. 4. c. 6. §. 3.* & latè comprobant Palud. & Sot. *in 4. diſt. 30. q. 2. art. 2.* Major *ibid. art. 2. q. 2.* Viguer. *inſtit. c. 20. §. 9.* Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 1. à num. 4.* Soarez *p. 2. q. 29. art. 3. diſp. 2. ſect. 1.* Sanchez *de Matrim. lib. 2. diſp. 28. num. 1.*

Non obſtat quod nonnulli Patres indicant non fuiſſe matrimonium inter Virginem, & Joſephum, quidam enim ex illis non audent concedere Beatam Mariam fuiſſe Joſephi coniugem verè & propriè, ex quorum numero ſunt Hilarius *Matth. 1.* Chryſoſt. *hom. 4. in Matth.* explicans illud, *Ioſeph fili David*, Hieron. *in c. 1. Matth.* in illud, *virum Mariæ.* Deinde quia Gregor. Nyſſen. non audet dicere matrimonium illud ſponſalium rationem egreſſum, *orat. in die natalis Chriſti, colum. 6.* qui etiam cum Bernard. *homil. 2. de laudibus Mariæ*, ſuper *Miſſus eſt*, negant Joſephum virum propriè dici: alii quoque negant Beatam Mariam eſſe veram vxorem, ſed tantùm ſponſam, hi ſunt Tertul. *lib. de velandis Virginibus, c. 6.* Epiphan. *hæreſ. 78.* Gregor. *homil. 26. in Euangelia*, & habetur *cap. ſi quippe, hac eadem cauſa, & quæſt.* Petr. Chryſol. *ſerm. 175.* ſolo nomine eſſe maritum dici, non conſcientia. 6

Reſpondetur enim prædicta omnia Patrum teſtimonia facili negotio explicari, ſi attendamus nomen coniugis, vel vxoris, vel etiam viri, apud illos non tantùm ſignificare eos, qui legitimo matrimonio juncti ſunt, ſed etiam corruptos, & qui conſummarunt matrimonium, & in eo ſenſu negaſſe Virgini, & incorruptæ nomen coniugis, vel vxoris, & ſponſam appellaſſe, non quòd verum matrimonium non fuerit, ac ratum, ſed quia conſummatum non fuerit, ita Tertull. & cæteri Patres poſt eum citati. 7

Nec etiam obſtat auctoritas Hieronymi *in cap. genui*, & Gregor. *in cap. ſit quippe, in princ. hac eadem cauſa, & quæſt.* qui videntur affirmare inter Beatam Virginem, & Joſephum nuptias non fuiſſe, quia reſpondetur nuptias aliquando accipi pro ipſo contractu matrimonii, *l. nuptias 1. de regul. juris*: aliquando verò pro ſolemnitate, & pompa, qua mulier ad domum viri traducitur ad conſummationem matrimonii, vt colligitur *ex l. mulierem 5. ff. de ritu nupt. juncta l. Seia 57. ff. de don. inter vir. & vxor. l. ſi donationem 22. l. ſancimus 24. C. de nupt.* & hoc poſteriori modo accipitur hoc verbum in prædicta auctoritate. 8

Cap.

Cap. Si quis deſponſauerit XI.

1 Agit hic text. de impedimento publicæ honeſtatis orto ex Matrimonio rato, de quod latè Sanch. *de mat. lib. 7. diſp. 70. per tot.* & dixi *de offi io , & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 5 1. n. 174. cum ſeqq.*

Cap. Non eſt dubium XVI.

1 Declaratur *in collect. ad cap. inſtitutum, hac eadem quæſt. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium conſummatum ſignificat indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per carnem aſſumptam.*

2 *Societas quædam in bonis acquirendis contracta cenſetur inter maritum, & vxorem.*

3 *Societas quæ contracta cenſetur inter virum & vxorem, non eſt vera, itavt habeat priuilegia omnia ſocietatis omnium bonorum.*

Cap. Cùm ſocietas XVII. *Leo.*

1 Probat hic text. matrimonium conſummatum ſignificare indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per carnem aſſumptam, vt per Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 7. §. 4. n. 14.* Sanchez *de matr. lib. 2. diſp. 13. n. 1.* Ratio eſt, quia ſicut propter corporum commixtionem deſignat illam admirabilem, & indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per naturam, qua ſcilicet Verbum caro factum eſt, *cap. debitum, de bigam.* Sot. *in 4. diſtinct. 26. q. 2. art. 1.* ita planè vinculum ſacramenti in eodem matrimonio omninò manet indiſſolubile. Magnum eſt enim diſcrimen inter triplex matrimonium, quia matrimonium infidelium, quod non ratum dicitur, ſolo naturali vinculo conſtat; matrimonium autem ante copulam, præter vinculum naturale, habet quoque vinculum Sacramenti, licèt diſſolubile. Matrimonium denique fidelium poſt copulam præter naturale vinculum, habet vinculum ſacramenti omninò indiſſolubile. Vnde prouenit quod licet matrimonium ſolo conſenſu perfectum ſit, *cap. ſufficiat, ſup. hac ead. quæſt.* quoad ſignificationem tamen ſacramenti non omnino perfectum eſt, patitur enim defectum reſpectu ſignificationis, vt optimè aduertit Caiet. *in opuſcnlo 27. q. 2 5. verſ. quoad 1.* iuxta quem ſenſum accipiendi ſunt textus *in præſenti*, & *in cap. non dubium, hac eadem quæſt.* dum negare videntur matrimonium eſſe perfectum abſque carnis copula, quicquid Sot. *in 4. diſt. 26. q. 2. art. 4. col. penult.* aliter interpretetur.

2 In gloſſ. 1. ibi, *Sic matrimonium ſe habet ad inſtar ſocietatis.* Notatur ad hoc, quod inter maritum, & vxorem ſocietas quædam in bonis acquirendis contracta cenſetur, vt per Couar. *de ſponſalibus, p. 2. c. 7. §. 1. n. 5.*

3 Non tamen eſt vera, & propria, itavt habeat priuilegia omnia ſocietatis omnium bonorum, vt per Pyrrhum *in conſuetud. Aurelian. de ſocietate inter virum, & vxorem, c. 1.* Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rub. 4. §. 2. n. 16.* Ioan. Garc. *de expenſ. c. 13. n. 14. & in tract. de coniugali acquæſtu, n. 30. cum ſeqq.* Marr. *in votis deciſ. voto 93. n. 14.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſolut. matrim p. 1. n. 34. & 38.* Velaſq. *de partitionibus, c. 5. n. 3. cum ſeqq.*

Cap. Lex diuinæ XVIII.

Benedictus.

Neque *oſculum parit propinquitatem, quod nullam facit ſanguinis commixtionem.*] Notatur ad hoc quod copula, per quam vna caro efficiuntur coniuges, debet eſſe carnalis per ſeminis emiſſionem intra clauſtrum fœminæ, vt per Sanch. *de matr. lib. 2. d. 21. n. 5. verſ. probatur primò.* Vnde ex ſola vaſis fœminei penetratione, non emiſſo intrà viri[...] [...]mine, minimè oriri affinitatem, tenens idem Sanch. *lib. 7. diſp. 64. n. 8. & 20.* & plures per me citati *de offi io, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 5 1. n. 167. cum ſeqq.* 1

Cap. Sunt qui dicunt XIX.

Gregorius.

Si *verò vtriſque conueniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accuſare?*] Notatur ad hoc quod licitum eſt votum ſimplex caſtitatis à coniugibus mutuo conſenſu emiſſum, vt per Sot. *in 4. diſt. 27. q. 1. art. 4. verſ. at verò citra mortem*, Petr. de Ledeſm. *de matr. q. 64. art. 4. dub. 1. concl. 5.* Sanch. *de matrim. lib. 9. d. 37. n. 17. & eod. lib. 9. diſp. 4. n. 5.* per hunc text. tradit poſſe coniuges mutuo conſenſu ſeparari quoad thorum, duplici concurrente moderatione, altera eſt dummodo legitima adſit cauſa, vt timor continentiæ ſeruandæ, ſecus quando odio, aut indignatione ducti coniuges communi conſenſu ſeparantur: altera ne patiatur vterque, aut alteruter incontinentiæ periculum. 1

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio coniugis de licentia ſpontanea alterius emiſſa valida eſt, etiam quando coniux manens in ſæculo nullum votum emiſit.*

2 *Adulterium quando committitur ab vno coniuge, poteſt alius religionem ingredi, & profiteri, inuito altero.*

3 *Spoliatus ſua vxore ante omnia eſt reſtituendus quando agit iudicio poſſeſſorio, ſecus ſi agat petitorio, quia tunc ſtatim reſtituetur, ſed audietur exceptio viri profeſſi allegantis adulterium vxoris.*

4 *Vxori adulteræ petenti non eſt reſtituendus vbi de eius licentia, licèt minus legitima, innocens transiret ad Religionem, Ordinéſve.*

5 *Adulterium ſufficit eſſe notorium, ne reuocetur innocens à Religione, vel ab Ordine ſacro ſuſcepto ad vſum coniugalem.*

6 *Profeſſus vir reuocatus ab vxore manente in ſæculo, tenetur illi debitum reddere, non verò huic reuocato petenti reddere tenetur.*

7 *Profeſſus inualidè, quia reuocatus fuit ab vxore, ea mortua poteſt validè aliud matrimonium inire, licet culpam lethalem incurrat, tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis.*

Cap. Agathoſa XVI.

Ne *fortè cum eius voluntate conuerſus ſit*, &c.] 1 Notatur ad hoc quod valida eſt coniugis profeſſio de licentia ſpontanea alterius emiſſa, quando coniux manens in ſæculo nullum votum emiſit:

Gg 4 ponde

ponderando Greg. *in præſ.* loquutum fuiſſe disjunctiuè, nimirum ſi vxor conſenſum præſtitit, aut pariter conuerſa eſt, nam in quocunque illorum euentuum valida eſt profeſſio : ita Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 15. §. 9.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 1. q. 6. verſ. ſi quæras*, Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 5. q. 67.* Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 33. n. 4.*

2 *Nec quoddam fornicationis crimen*, &c.] Notatur ad hoc, quod vbi alter coniugum committit adulterium, innocens poteſt religionem ingredi, & profiteri, altero inuito, vt per Sanch. *de matr. lib. 9. diſp. 11. n. 2. cum ſeqq.* Barthol. à S. Fauſto *in Theſauro Relig. lib. 5. q. 49. verſ. ſecundus*, Nauar. *conſ. 8. de, Regular. in antiq. alias conſ. 7. de converſ. coniug. in nouis*, Sayr. *in floribus dec. ſub tit. de Regul. dec. 11.* Stephan. Gratian. *diſcept. foren. c. 102. n. 24.*

3 In gloſſ. *Non quondam*, ibi, *hic petitorio agebatur, & ideo ex cap. de fornicatione alias primo reſtitueretur.* Notatur ad hoc, quod ſpoliatus ſua vxore ante omnia eſt reſtituendus, quando agit judicio poſſeſſorio, allegans ſcilicet ſpolium, & petens ſe reſtitui ; ſi enim agat petitorio, non ſtatim reſtituitur, ſed audietur exceptio viri profeſſi allegantis adulterium vxoris, vt per
4 Sanch. *de matr. lib. 10. diſp. 12. n. 18.* Intellige niſi de licentia vxoris, quamvis minùs legitima, innocens tranſiret ad religionem, Ordinéſve, tunc enim non eſſet reſtituendus vxori adulteræ petenti, licèt adulterium ſit occultum, ſed exceptio illius debet audiri, & eo probato abſoluendus eſt, quia tunc non eſt ſpoliatio, cùm vxor conſenſum præſtiterit, ita Nau. *conſ. 5. in fine, de conuerſ. coniug. in antiq. aliàs conſ. 14. in fine, eod. tit. in nouis*, Sanch. *d. lib. 9. diſp. 11. n. 6.*

5 In gloſſ. *Fornicationis*, ibi, *publica.* Notatur ad hoc quod ſufficit adulterium eſſe notorium, ne revocetur innocens à Religione, vel ab Ordine ſacro ſuſcepto ad vſum coniugalem, vt per Nau. *conſ. 116. n. vnico*, Barthol. de Ledeſma *de matr. dub. 64. poſt 3. concluſ. §. ſciendum eſt ſecundò*, Nauar. *d. conſ. 14. in fin.* quos refert Sanch. *d. lib. 9. diſp. 11. n. 8.* vbi declarat, & *diſp. 12. n. 12.* refert multos per hanc gloſſ. tenentes ſufficere coniugi innocenti ad diuortium quoad habitationem propria auctoritate celebrandum, ſi adulterium ſit notorium, quod tamen ipſe certis concluſionibus declarat.

6 In gloſſ. *Debeas*, ibi, *Sed nunquid iſte reddens vxori poterit ab ea exigere debitum*, &c. Notatur ad hoc, quod vir profeſſus reuocatus ab vxore manente in ſæculo tenetur illi debitum reddere, vt per Scot. Palud. & Palac. quos refert, & ſequitur Bartholom. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 65. in fine, & q. 69.* reſoluit huic reuocato petenti debitum, alterum reddere non teneri, & *q. 70.* tenet hunc reuocatum non poſſe debitum petere.

7 In eadem gloſſ. ibi, *ſed nunquid ea mortua*, &c. Notatur ad hoc, quod vir inualidè profeſſus, & reuocatus ab vxore, ea mortua poteſt validè matrimonium inire, licèt culpam lethalem incurrat, tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis, vt per Nauar. *in man. c. 12. n. 60. & conſ. 4. n. 4. aliàs conſ. 5. n. 4. de conuerſ. coniug.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. p. 2. n. 101.* Henriq. *lib. 12. de matrim. c. 5. §. 10.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 1. q. 3. verſ. ſi quæras*, Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 34. num. 5.*

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopi ſine licentia viro, & vxori cauſa Religionis diuertere non licet.*

2 *Epiſcopi licentia requiſita vbi vir, & vxor cauſa Religionis diuertunt, non eſt neceſſaria ad profeſſionis valorem.*

3 *Verba*, nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat, *non inducunt præceptum.*

4 *Coniux ſi eſt profeſſus de licentia alterius non intrantis Religionem, nec vouentis continentiam, poterit revocari, quamvis ex Epiſcopi licentia id effectum ſit ; ſi verò alterum fecit, non poterit reuocari, quamvis Epiſcopi licentia defuerit.*

Cap. Si vir, & uxor XXIII.

Eugenius II.

EVgenius Papa II. *in Synodo Romana, c. 36.* relatus *in hoc text.* ait ſine Epiſcopi licentia viro, & 1
vxori cauſa Religionis diuertere non licere : refert Maiol. *de irregul. lib. 1. c. 4. n. 5.* dum tenet ad coniugum conuerſiones validandas decretum Epiſcopi requiri : & *n. 7.* ſubdit deficiente huiuſmodi Epiſcopi decreto nudum coniugis conſenſum non ſufficere.

Cæterùm optimè Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 32.* 2
n. 3. explicat poſſe eam licentiam eſſe ad tria requiſita. Primum eſt ad valorem profeſſionis : ſecundum, vt rectè fiat, quia ſub præcepto ſit ea petenda : tertium ne coniux quamvis legitimè profeſſus poſſit reuocari ad coniugem manentem in ſæculo, ſicut reuocari poteſt quando conjux manens in ſæculo non vovit continentiam, at conceſſit licentiam. Quantum ad primùm cenſeo eam Epiſcopi licentiam non eſſe neceſſariam ad profeſſionis valorem, quia in hoc text. vbi ea licentia petitur, non irritatur profeſſio aliter facta, idque apertè colligitur ex *c. 1. de converſ. coniug. in fine*, à contrario ſenſu, vbi dicitur virum, qui ignorante Epiſcopo de licentia vxoris profeſſus eſt, reuocandum non eſſe, ſi vxor vouerit caſtitatem : ſentit ergo text. ex defectu licentiæ Epiſcopi nil officere profeſſioni. Ita tenent *in præſenti* Archid. *n. 1.* Bellarm. *n. vnico*, & Turrecrem. *n. vnico*, Joan. Andr. *in d. c. 1. n. 1.* Butr. *n. 5.* Abb. *n. 3.* & Cardin. *q. 1.* Sot. *in 4. diſt. 27. q. 1. art. 4. col. 15. paulò ante verſ. id autem.*

Quoad ſecundum videntur verba illa huius text. 3
Nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat, inducere præceptum : at dicendum eſt non eſſe præceptum, ſed de honeſtate deſiderari licentiam Epiſcopi, vt docent *hic* Archid. *n. 1. ſuper verb. fiat*, & *ibi* Bellarm. *n. vnico*, Joan. Andr. *in d. c. 1. n. 1.* & *ibi* Cardin. *q. 2.* qui duo vltimo loco citati aſſerunt conſuetudine receptum eſſe, vt ea licentia non petatur.

Quoad tertium exiſtimo nihil ad rem facere de- 4
fectum licentiæ Epiſcopi, aut interueniſſe quoad reuocationem : & ita ſi coniux eſt profeſſus ex licentia alterius non intrantis Religionem, nec vouentis continentiam, poterit reuocari, quamvis ex Epiſcopi licentia id effectum ſit ; ſi verò alterum fecit, non poterit reuocari, quamvis Epiſcopi licentia defuerit, quod clarè ſentit Hoſt. *in d. cap. ſtatim in princip. ſuper verbo ignorante*, explicans, id eſt, maximè Epiſcopo ignorante, quaſi dicat idem eſſe ſi ſciente, atque ita ſcientiam ejus, vel ignorantiam nihil conferre, & melius Butr. *ibi, n. 5.* vbi ait ſi nondum facta eſſet profeſſio, poſſe Epiſcopum reuocare, donec cognoſcat an legitimus fuerit ingreſſus : ſentit ergo facta profeſſione non eſſe reuocationi locum, quod Epiſcopi auctoritas in ingreſſu deſiderata ſit.

Cap.

Cap. Si tu abſtines XXIV.

Ioan. Chryſoſt.

1 COlligi videtur ex hoc text. quod quando vir adulterii cauſam dedit negando debitum coniugale, tunc ob vxoris adulterium non permittitur ei diuortium, vt per D.Th. 1. *ad Corinth. quæſt. ſect. 4. paulò poſt princip.* Angel. *verbo debitum, n. 7. in fine*, Barthol. à Ledeſm. *dub. 65. de matr. ad finem*, §. *alii addunt*, & dicit eſſe probabilem Ludou. Lop. *de inſtruct. conſcient. p. 2. tr. de matr. c. 54. vbi de diuortio quoad habitationem, colum. 4. verſ. præterea aliud.*

2 Cæterùm contrarium, immò tunc permitti viro diuortium, verius exiſtimo, quia hæc cauſa adulterandi eſt remota, & potius occaſio, cum eò non tendat, vt fœmina fornicetur, & ideo Chryſoſt. relatus *in hoc text.* nomine licentiæ occaſionem intellexit, vt explicat gloſſ. *in præſenti, verbo licentiam*: tum quia vrgentior eſt occaſio, quando vxor è domo expellitur, alimentiſque priuatur, tunc enim debito, cohabitatione, & alimentis defraudatur, & tamen ea non obſtante dimitti poteſt vxor fornicans, vt bene tradunt Gaët. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 217.* Caſtro *lib. 2. de lege pœnali, c. 4. paulò ante §. vt igitur*, Sot. *in 4. diſt. 36. quæſt. vnic. art. 1. verſ. ſecundus caſus.* Quare hanc partem meliùs ſuſtinent D. Anton. *p. 4. tit. 1. c. 21. §. 6. caſu 7.* Syluest. *in ſumma, verbo diuortium, q. 9. in fine*, Veracr. *in ſpeculo coniug. p. 3. art. 1. concl. 3. caſu 2.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 1. c. 12. n. 75.* Vega *tom. 1. ſumma, caſu 18. in fine.*

SUMMARIUM.

1 *Continentiæ votu non licet vxori ſuſcipere, niſi eandem vitam vir ejus elegerit.*

2 *Monaſterium non ſuccedit in Regnum, Comitatum, vel Ducatum.*

3 *Comes origine, ſi poſtea fiat clericus, ſiue Epiſcopus, non per hoc deſinit eſſe comes.*

4 *Nobilitas, & aliæ prærogatiuæ, ſiue jura ſanguinis, non tranſeunt in monaſterium.*

Cap. Scripſit nobis XXVI.

Nicolaus.

1 VVlgò allegatur hic text. ad hoc, quod continentiæ vota non licet vxori ſuſcipere, niſi eandem vitam vir ejus elegerit, de cuius materia agunt Gom. *l. 40. Tauri, n. 66.* Molin. *de primogen. lib. 1. c. 13. n. 80.* D. Barboſ. *in l. cùm prætor, §. vlt. n. 222. ff. de jud.* Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 13. num. 7. verſ. poſterior obiectio eſt.*

2 In gloſſ. *Dignitate*, ibi, *& eſt argumentum, quod jus Regni non tranſit ad monaſterium*, &c. Notatur ad hoc, quod monaſterium non ſuccedit in Regno, Ducatu, vel Comitatu, vt per Bald. *in cap. cùm in magiſtrum, n. 3. de elect. & in l. fin. §. hoc etiam, n. 4. C. de Epiſc. & cleric. & in l. data opera, n. 44. C. qui accuſare non poſ.* Paul. *in auth. ingreſſi, n. 10. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & ibi* Alberic. *n. 3.* Felin. Barbat. Roman. quos refert, & ſequitur Tiraq. *de nobilit. c. 26. n. 3.* Molin. *d. c. 13. 2. 82.* Gregor. Lopez *l. 2. verbo ſiendo, tit. 13. p. 2.* Cifuentes *l. 40. Tauri, q. 6.* Anton. Gom. *n. 66.* Gam. *Luſit. dec. 6. n. 3.* Sanch. *in præcepta Decal. tom. 2. lib. 7. c. 25. n. 12. in princ.*

Illud tamen aduertere oportet, quod licet hoc procedat in monacho, tamen ſecus eſt in eo, qui ad clericatum promouetur, Comes enim origine, ſi poſtea fiat clericus, ſiue Epiſcopus, non per hoc deſinit eſſe Comes, & ideo non amittit Comitatum, etiamſi habeat ipſum in feudum ab Imp. ſicut tradunt Bald. *in cap. inter dilectos, n. 5. de fide inſtrum.* Cephal. *conſ. 1. vol. 1.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de bonis clericorum, §. 19. n. 16.* 3

In ead. gloſſ. ibi, *Sed ad ſucceſſores ſanguinis*, &c. 4
Notatur ad hoc, quod nobilitas, & aliæ prærogatiuæ ſiue jura ſanguinis, non tranſeunt in monaſterium, vt per Felin. *in c. in præſentia, n. 44. de probat.* Afflict. *deciſ. 320. n. 7.* Bellet. *dicto tit. de bonis cleric. §. 22. n. 2.*

Cap. Decreta XXVIII.

Gregorius.

COllige ex text. vinculum matrimonii rati omnino dirimi ſolemni Religionis profeſſione alterius ſponſi, vt per Sanch. *de Matrim. lib. 2. diſp. 18. n. 3.* & alios per me citatos *in Remiſſ. ad Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. matr. can. 6.* 1

Matrimonium reputatur ratum, & non conſummatum ad effectum vt vnus ex contrahentibus alio contradicente poſſit ingredi religionem, ſi poſt illum contractum coram Parocho, & teſtibus, copula non intercesſit, quamvis priùs non ſemel etiam cum promiſſione de contrahendo fuerint fornicati: ita S. Congr. Concil. *ſub die 18. Nouembris* 1618. 2

Matrimonium ratum non conſummatum, licet per ingreſſum Religionis diſſoluatur, tamen fallit quoad Ieſuitas, qui ſi ingrediantur Congregationem poſt dictum matrimonium, quia poſt longum tempus emittunt profeſſionem, non diſſoluitur, ne vnus diu expectare cogatur, ita eadem S. Congreg. Concil. 26. *Aprilis* 1621. 3

Cap. Quod autem XXIX.

GLoſſ. *verbo probare, in præſenti text.* tenet potiùs credendum eſſe vxori neganti copulam, quàm viro affirmanti, ſi vxor per aſpectum probet, vt per Syluest. *in ſum. verbo diuortium, q. 18. num. 21.* Anton. Cuch. *lib. 3. inſtit. maior. tit. 12. n. 264.* Franc. Marc. *Delph. deciſ. 677. n. 1.* Fulv. Pacian. *de probat. lib. 2. c. 2. num. 15. & 16.* Sanchez *de Matrim. lib. 7. diſp. 109. num. 6.* 1

Cap. Qui dormierit XXX.

Ex Concil. Aurel.

GLoſſ. *verbo, qui dormierit, in præſenti text.* tradit inceſtuoſum coniugem cum conſanguinea alterius coniugis, non poſſe ab ea debitum petere, at teneri reddere, ſubdens quod hic text. dum decidit nefas eſſe hunc inceſtuoſum reddere debitum, intelligendus erit, id eſt, petere, & ſequitur Sanch. *de Matr. lib. 9. diſp. 27. n. 1.* 1

Cap. Quidam deſponſavit XXXI.

Ex Concil. Triburien.

GLoſſ. *verbo ſed mœchus, in præſenti text.* reſoluit adulterium cum ſponſa de futuro non committi, vt per Cou. *de ſponſalib. p. 2. c. 1. n. 38.* Ant. Gom. *l. 80.* 1

*l.*80.*Tauri, n.*47. *verſ. dubium tamen eſt.* Clar. §. *adulterium, verſ. ſed hæc omnia,* Anton. Cuch. *lib.*5. *inſtit. major. tit.*10.*n.*4.Perez *l.*1.§.*item deducitur, tit.*1. *lib.*5. *Ordinam.* Azeued. *l.*3. *num.*5. *tit.*20. *lib.*8. *noua recop.* Henriq.*lib.*11. *de matrim.c.*13. §.4. Sanch. *de matrim. lib.*1. *diſp.*2.*n.*2. quicquid dicat Farin. *in praxi crimin.*
2 *p.*5. *q.*141. *n.*52. Cum ſponſa verò de præſenti, quæ à proprio viro nondum cognita ab alio poſt huiuſmodi ſponſalia fornicata eſt, committitur adulterium, ſicut reſoluunt Palat. *in repet.rub.de donat. inter virum, & vxor.*§.20.Cald.*d.*§.*adulterium, n.*9.D. Barboſ. *in l.*2.*p.*1.*n.*133. *ff ſolut. matrim.* Perez *l.*2.*gloſſ.*2. *tit.*20.*lib.*5.*Ordin.*

Cap. Raptor XXXIII.

1 COllige ex text. juncta expoſitione gloſſ. *verbo noluerit, in præſenti,* juſtam cauſam diſſoluendi ſponſalia eſſe ſi ſponſa vi præciſa cognita ſit, vt per Cov. *de ſponſal. p.*1.*c.*5. *in init.n.*62. Nau. *in man.c.*21. *n.*27. *verſ. nonò*, Barthol. à Ledeſma *de matrim. d.*13. *caſu* 7. Vuald. *in candel. aureo, p.*1.*de ſponſal. c.*5.*n.*33. Henriq. *in ſum. lib.*11. *de matrim. c.*14. §. 6. Fr. Emman. *in ſum. tom.*1.*c.*245.*n.*7. Sanch. *de matrim. lib.*1. *diſp.*55.*n.*6.

Cap. Statutum XXXIV.

Ex Concil. Tolet.

1 PRobat hic text. raptorem alienæ ſponſæ nec cum rapta, nec cum quacunque alia poſſe matrimonium inire, vt per Palud. *in* 4. *diſt.* 34. *q.*1. *art.*2. *n.*13. Palat.*in* 4.*diſt.*34.*diſp.*2.*col.*12. *verſ.eſt autem raptus,* Caiet. 2.2. *q.*154. *art.*7. *ad fin.* Veracruz *in ſpeculo coniug.p.*1. *art.*15. *concl.*2. Marienſ. *ad rub. tit.*1. *gloſſ.*.. *n.*142. *lib.*5. *noua recop.* Sot. *in* 4. *diſt.*37. *quæſt. vnic.art.*1.*col.*4. *verſ. de raptore*, vbi reddit rationem quod qui alienum matrimonium perturbare auſus eſt, jure proprio contrahendi meritò priuetur, vt in quo deliquit puniatur: refert, & ſequitur Sanch. *de matrim.lib.*7.*d.*12.*n.*43.

2 *Et ipſa eidem crimini conſentiens*, &c.] Ergo à contrario ſenſu nec ipſa ſponſa rapta, ſi poſtmodùm aſſenſum raptui præbeat, poterit alio matrimonio copulari, vt per Palat. *citato loco,* Verac.*d.art.*15.*concl.*1. Sanch. *d.d.*12.*n.*44.

3 Non explicant tamen clarè Doctores an hic text. intelligatur de raptore ſolius ſponſæ de præſenti, an etiam de futuro, nam gloſ. *hic, verbo rapuerit,* & Hugo. ac Archid. *ſtatim in princ.* Bellam. *num. vnic.* & Turrecrem. *num.etiam vnic.* hunc text. de raptu vtriuſque ſponſæ videntur intelligere. At Palud. *in* 4. *diſt.*34. *q.*1.*art.*2.*n.*13. explicans hoc impedimentum, ita ait, *raptus alienæ ſponſæ, id eſt, vxoris alienæ*, & ita videtur innuere ſolùm intelligi de raptu alienæ ſponſæ de præſenti, quod ſibi placere ait Sanch. *d. diſp.*12. *n.*45. vbi ſubdit ex Palat. Verac. *citatis locis*, habere locum huiuſmodi impedimentum, ſiue ſponſa illa ſit Virgo, ſiue corrupta.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non eſſe verum, & perfectum ante conſummationem tenuit Gratianus, ſed contrarium verius, vt n.*4.
2 *Matrimonii præcipuus finis eſt bonum prolis.*
3. *Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum gratiam conferens.*
5 *Perfectio cuiuſcunque actus eſt duplex, altera eſſentialis, altera accidentalis.*
6 *Copula reſpectu matrimonii dupliciter poteſt conſiderari, vel quoad obligationem, & poteſtatem, vel quoad actum.*
7 *Proles licet ſit præcipuus finis matrimonii, quæ niſi per copulam obtineri non poteſt, non ſequitur eſſe de eſſentia, quia finis rei intentione quidem primus eſt, executione vltimus.*
8 *Matrimonium eſt inſtitutum in officium naturæ, & ita ſecundum ſe conſideratur, cui Sacramentum aduenit.*
9 *Matrimonium ſignificat duplicem vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam.*
10 *Conditio appoſita contra bonum prolis non ideo eſt contra ſubſtantiam, quia impedit actum; & executionem, ſed quia opponitur obligationi, & potentiæ.*
11 *Impotentes ideo non ſunt habiles ad matrimonium, quia ſuppoſita perpetua impotentia, jam in eo matrimonio non reperitur obligatio, & poteſtas ad vſus ipſius.*
12 *Declaratur text.* in cap. non dubium, & in cap. cùm ſocietas, 27.q.2.

Cap. Inſtitutum XXXIX.

GRatianus *in hoc text. verſ.poteſt, & in cap. ſi quippe, verſ. illud, hac eadem cauſa, & quæſt.* multis 1
auctoritatibus concludit non eſſe verum, & perfectum matrimonium ante conſummationem, ſed tunc matrimonium verè inter virum, & fœminam celebrari, & contrahi, cùm inuicem ex affectu commiſcentur, vt conſtat ex *cap. quod autem, hac eadem cauſ. & quæſt.* nonnihil ab his diſceſſit ex recentioribus Mich. de Medin. *lib.*5.*de continentia ſacrorum hominum c.*61. vbi non eſſe perfectum, ac verum matrimonium ſine copula docet, atque ideò inter Joſephum, & Virginem non fuiſſe verum matrimonium, in eo tamen differre ſe dicit à Gratiano, quòd Gratianus aſſerat matrimonium non contrahi niſi cùm conſummatur: at Medina etiam ante conſummationem contrahi dicit, non tamen eſſe verum, nec perfectum ſine conſenſu in copulam. Id ipſum ſenſerunt nonnulli hæretici, quos confutant Vualdenſ. *tom.*2. *qui eſt de Sacram.c.*130. pro quibus multa argumenta confici ſolent. Priorum eſt ad finem matrimonii, nam cùm a
præcipuus ejus finis ſit bonum prolis, vt probant D. Thom.*p.*3.*q.*99.*art.*3. Durand.*in* 4.*diſt.*31. *q.*2. *n.*6. & *ibid.*Sot.*art.*2. finis autem hic ante conſummationem obtineri non poſſit, fit conſequens vt ad eſſentiam matrimonii obtineri videatur. II. Matrimonium verum Sacramentum eſt, ſed non videtur perfectum Sacramentum ante copulam: ergo neque perfectum Matrimonium. Majorem probant D. Paul. *ad Epheſ. cap. ad abolendam, de hæretic.* Concil. Trident. *ſeſſ.*24. *de reform.matrim.can.*5. minor verò ex eo patet, quoniam eſſentiale eſt omnibus Sacramentis, vt ſignificent, atque ideò diffiniuntur ab Auguſt. *lib.*1. *de Ciuitate Dei, c.*3. vt ſit ſacræ rei ſignum gratiam conferens, refertur *in cap. ſacrificium, de conſecrat. diſt.*4. probant Magiſt. & omnes Theologi *in* 4. *diſt.*1. *q.*1. Matrimonii verò integra, & perfecta ſignificatio eſt, vt ſignificet omnem vnionem, quæ eſt inter Chriſtum, & Eccleſiam per carnis aſſumptionem, quæ tantum reperitur in matrimonio conſummato, vt probat *cap. debitum, de bigam.* Hugo *de Sacram. lib.*2. *p.*2. Sot. *in* 4. *diſt.*26. *q.*2. *art.*4. conſequentia bona eſt. III. Si copula ad eſſentiam matrimonii non pertineret, conditio per quam impeditur, neque eſſet contra

Digitized by Google

contra ſubſtantiam, neque vitiaret matrimonium, ſed vtrumque facit: ergo ad eſſentiam pertinet. Major patet. Minor probatur *in cap. ult. de condit. appoſ.* conſequentia bona eſt. Confirmatur magis hoc argumentum ex eo quod non aliter valere poteſt matrimonium quàm ſi conſenſus ſaltem virtualis ad copulam præſtetur, vt probant omnes Theologi *in 4. diſt. 31. q. 2.* ergo ſequitur matrimonium perfectum non eſſe niſi conſummatum. IV. Niſi hæc pars vera eſſet, impotentes valerent contrahere, vt patet, ſed iſtorum matrimonium non valet, vt conſtat ex *tit. de frigidis, & malef.* Igitur, &c. V. & vltimò adduci ſolent in hanc ſententiam veluti expreſſæ auctoritates Auguſtini *in cap non dubium, 27. q. 2.* dum ait non eſſe dubiam illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commixtio ſexus non docetur fuiſſe: ſimilis auctoritas Leonis, quæ habetur *in c. ſocietas,* & Ambroſii *in cap. in matrimoniis, ead. cauſ. & q.* quæ auctoritates mirandum in modum torſerunt Theologos, & noſtros, vt videre licet ex Sot. *d. art 4.* & Cou. *de ſponſal. p. 2. c. 7. §. 4. n. 13.*

4 His tamen non obſtantibus veritas, & Catholica ſententia eſt in contrarium, quam in primis probant D. Chryſoſt. relatus *in cap. matrimonium,* Ambroſ. *in cap. cum initiatur,* Iſidor. *in cap. conjuges, 27. quæſt. 2.* Auguſt. *lib. 10. de bono conjug.* D. Thom. *3. p. q. 48. art. 1.* Durand. Sot. & omnes *d. diſt. 31. q 2.* Sot. *d. art. 4.* Vigner. *de inſtit. cap. 16. §. 7. verſ. ego, imped. 2.* Doctores noſtri *in rub. de ſponſal.* Bart. & Socin. *in l. cùm fuerit, ff. de condit. & demonſtr.* Dec. & Cagnol. *in l. nuptias, ff. de regul. juris,* Alexand. *conſ. 149. in princip. lib. 5.* Salicet. *in princip. num. 15. Inſtit. de patria poteſt.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 8. §. unic. in princ.* Catechiſm. Rom. *tit. de matrimon. verſ. ex his, in fine,* cum aliis citatis à Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſp. 28.* Quæ ſententia vltra Sanctorum auctoritates probatur à juriſconſ. Vlpiano *in d. l. cùm fuerit 15. & in d. l. denique 6. ff. de ritu nupt.* Paul. *in l. ideoque 7. ff. eod.* dum ait dotem, & donationem de dote, quæ perfectum matrimonium præſupponunt, juxta *l. 2. ff. de jure dotium,* virgini poſſe competere, idem probat *d. l. nuptias,* & ex Summis Pontif. Nicol. *in cap. ſufficiat, 27. q. 2. cap. cùm apud, cap. tua, de ſponſal. c. pen. & ultim. de ſponſa duorum.* Sunt etiam pro hac parte manifeſtiſſimæ rationes, & argumenta, quorum primum deſumitur ex definitione, & ſubſtantia matrimonii ſubſiſtentis in mutua obligatione ad indiuiduum, quæ planè reperitur ante copulam: deinde conſtat veriſſimum fuiſſe matrimonium inter Beatiſſimam Virginem, & Joſephum, vt probat *c. Beata, 27. q. 2.*

5 Pro reſolutione verò argumentorum, & perfecta rei cognitione duo præmittere oportet. Primum quod perfectio cuiuſcunque actus eſt duplex, altera eſſentialis, altera accidentalis: eſſentialis eſt illa, per quam actus ſecundùm ſuam eſſentiam ſubſiſtit, vt in homine rationalitas, in venditione conſenſus de re, & pretio: accidentalis verò eſt illa, quæ conſiſtit in operationibus, & executione actus jam facti, & accidit rei jam exiſtenti, prout eſt in naturalibus hominem actualiter ratiocinari & ſentire, & in contractibus traditio, quæ non pertinet ad primam perfectionem, ſed ad conſummationem, *§. cùm autem, Inſtit. de empt.* quod ipſum in matrimonio reperitur, etenim eſſentialis perfectio conſiſtit in mutua obligatione, accidentalis verò in conſummatione, & aliis operationibus, quod bene docet D. Th. *3. p. q. 42. art. 4.* Sot. *ubi ſuprà.* Secundò præmittendum eſt, copulam reſpectu matrimonii dupliciter poſſe conſiderari, vel quoad obligationem & poteſtatem, vel quoad actum: priori modo obligatio, & poteſtas ad copulam eſſentialiter pertinet ad matrimonium, & conſenſus, vel mutua illa obligatio, quæ efficitur ad indiuiduam vitæ conſuetudinem, virtualiter, & implicitè continet obligationem, & poteſtatem ad copulam, D. Thom. *3. p. q. 48. art. 1.* Durand. & Sot. *dictis locis*: poſteriori verò modo, ſcilicet actus copulæ, non pertinet ad primam, & eſſentialem perfectionem matrimonii, ſed ad ſecundam & accidentalem.

Quibus ſuppoſitis optimè contrariæ, ſeu diuerſæ Sanctorum Patrum, & Doctorum auctoritate conciliantur, quæ videntur diſſentire, & defenditur Gratian. *in præſenti,* & in aliis text. concordantibus, & argumenta omnia ſuprà adducta facilè reſoluuntur. Nam ad primum dicendum eſt, quod licèt proles ſit præcipuus finis matrimonii, quæ niſi per copulam obtineri non poſſit, non ſequitur eſſe de eſſentia, quia finis rei intentione quidem primus eſt, executione vltimus, vt patet ex D. Thom. *d. q. 44. art. 3. ad 1.* & ideò ſemper eſt extra rem. Idem D. Thom. *1. 2. q. 100. art. 9.* Durand. *2. ſent. diſt. 29. q. 4.* Sot. *de Inſtit. lib. 2. q. 4. art. 4.* Couar. *var. lib. 4. c. 19. n. 11. & 12. & cap. 20. num. 12.* 6

Ad ſecundum reſpondetur primò ex ſententia D. Thom. *ubi ſuprà,* matrimonium eſſe inſtitutum in officium naturæ, & ita ſecundum ſe conſiderari, Sacramentum verò eidem adueniſſe, & ideo ſignificationes prædictæ ad eſſentiam matrimonii per ſe non pertinere. Deinde reſpondetur eſſentiale eſſe quidem ſacramento, vt ſignificet, ſed aliquæ ſignificationes in ipſo continentur, aliquæ verò ſignificationes non continentur. Priores pertinent ad eſſentiam, prout eſt in Baptiſmo interna ablutio, quæ per externam ſignificatur, in matrimonio indiuidua coniunctio, quæ per externam pactionem oſtenditur, vt habetur *in cap. in omni, hac ead. cauſa, & quæſt.* ſignificationes verò non contentæ ſunt aliæ ferè omnes, vnde cùm illa ſignificatio vnionis inter Chriſtum, & Eccleſiam per carnis aſſumptionem non contineatur in matrimonio per ſe, planè non eſt de eſſentia. Vltimò reſpondetur matrimonium ſignificare duplicem vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam: alteram per charitatem & dilectionem, juxta illud Pauli *ad Epheſ. 5. Diligite uxores veſtras ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam;* explicat eleganter Magiſt. *in 4. diſt. 26. quæſt. 1.* & *ibi* omnes Theologi, vt refert Sot. *q. 2. art. 4.* Couar. *de ſponſalib. p. 1. c. 10. n. 9. & c. 7. §. 4. n. 3.* & hæc ſignificatio reperitur in matrimonio, quæ ſola ſufficit ad perfectionem primam: alia verò accidentalis eſt, ſine qua verum eſt Sacramentum. 7

Ad tertium reſpondetur negando ſequelam, quia conditio, quæ ponitur contra bonum prolis, non ideo eſt contra ſubſtantiam, quia impedit actum, & executionem, ſed quia opponitur obligationi, & potentiæ; is enim, qui talem adjicit conditionem, non vult ſe obligare ad copulam, & bonum prolis, & cùm ea obligatio virtualiter contineatur in ſubſtantia matrimonii, ſequitur quod contraria pactio, & conditio rectè dicitur contra ſubſtantiam, vt bene docet D. Thom. *2. 2. q. 48. art. 1. ad 3.* Durand. & Sot. *ubi ſuprà,* & alii *diſt. 26. q. 2.* 8

Ad quartum patet reſponſio ex proximè dictis *in reſp. ad 3.* quoniam ideo impotentes non ſunt habiles ad matrimonium, quia ſuppoſita perpetua impotentia jam in eo matrimonio non reperitur obligatio, & poteſtas ad uſus ipſius; nam cùm impoſſibilis obligatio nulla ſit, & impotentia eam faciat impoſſibilem, planè eſt nulla, atque ideo ſubſtantiam oſtendit, non ſolùm actum, ſicut reſpondet Durand. *in 4. diſt. 34. q. 2.* & *ibi* Richard. Palud. & Sot. *art. 2.* Specul. conjug. *part. 1. art. 30.* & eſt ab omnibus receptum. 9

12 Ad quintum, & ultimum ex auctoritate Auguſtini, & Leonis, reſpondet ex aliis Covar. *d. num.* 13. corrigendo literam, aliter verò poſt D.Thom. intelligit Sot. *d.art.*4. dum ait quod verbum, *commixtio*, *ibidem*, non intelligitur de coniunctione carnali, ſed de fœdere matrimonii; vel illa verba, ad matrimonium non pertinere, quæ in prædictis auctoritatibus leguntur, intelligenda eſſe de matrimonio omninò perfecto ſecundum perfectionem etiam accidentalem. Alii reſpondent text. *in d.cap. non dubium*, apud Auguſtinum non extare, ut advertunt Decreti Gregoriani cenſores, extare tamen apud Leonem *d. c. cum ſocietas*, quod correctum habetur *epiſt.*90. *&* 92. *Leonis I. ad Ruſticum*, adduntque eundem Pontif. Leonem I. illis verbis ſolùm contendere unitatem Chriſti cum Eccleſia perfectè repræſentari in coniugio conſummato, non verò ante conſummationem. Vnde bigamus qui propter defectum Sacramenti reiicitur ab Ordinibus ſuſcipiendis, ille dicitur qui duo conſummavit matrimonia; qui verò ſecundis nuptiis copulatus eſt, & altera ex uxoribus obiit ante conſummationem, bigamus non eſt, *cap. Valentino clerico*, 34. *diſt. cap. debitum*, *de bigam. non ordin.* quo modo intelligi poſſunt *cap. cùm initiatur*, *cap. in omni*, *& cap. quapropter*, *& cap. ſi quis*, 37. *q.*2. dum dicunt matrimonium conſummatione perfici, in ordine ſcilicet ad myſterium, ut dicit Innoc. *in cap. debitum*. Quidam autem modernus non abs re novam affert ad prædictum Leonis locum interpretationem; nam cùm ibi ageret de coniunctione cum concubina, & ancilla, cum qua permanente in ſtatu ſervitutis verum coniugium eſſe non poterat, ut oſtendimus *ad cap. non omnis*, 31. *q.*2. inquit etiam inter patronum, & concubinam ex eo non poſſe eſſe repræſentationem coniunctionis Chriſti cum Eccleſia, quia non eſt inter illos matrimonium, non intercedit autem matrimonium, quia non præceſſit nuptiale myſterium, ideſt, nuptiæ celebratæ non ſunt. Nuptiæ enim, ut *ibi* inquit Leo, ſunt inter ingenuos, & æquales. Quæ quidem interpretationes licèt defendi poſſint, proprietatem aliquatenus offendunt, atque ideò facilè dici poteſt prædictas auctoritates agere de muliere impotente, quæ matrimonio apta non eſt, ex ſupradicta ratione.

SVMMARIVM.

1 *Religionis ingreſſu,*
2 *Receſſu ad remotam regionem,*
3 *Lepra, ſeu alia corporis deformitate,*
4 *Fornicatione,*
5 *Abſolutione mutua,*
6 *Matrimonio cum alia contracto*

} *Sponſalia diſſolvuntur.*

Cap. Si quippe XLV.

Gregorius.

1 Gloſſ. ſingularis *verbo quæritur utrùm*, *in præſenti textu*, enumerat plures cauſas, quibus ſponſalia diſſolvuntur, & primo loco per ingreſſum in Religionem, tam ex parte ingredientis, quàm ex parte manentis in ſæculo, ut per Henriq. *in ſum.lib.*11. *de matrim. cap.*14.§.3. *in commento*, Sanch. *de matr. lib.*1. *diſp.*42.*n.*5. Gutier. *eod. tract. cap.*25.*n.*1. Bonacin. *in ſimili tract. q.*1. *puncto* 5. *n.*1.

2 In ead. gloſſ. ibi, *Secundus caſus ſi alter recedit ad remotam regionem*, &c. Vide Sanch. *de matrim. lib.*1. *diſp.*54. *per tot.* Gutier. *eod. tract. cap.* 3. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.*31. *num.*261. Rebell. *de obligat. juſtitia*, *p.*2. *lib.*4. *quæſt.* 8. *ſect.*3. *num.* 15. Bonacin. *d. quæſt.*1. *puncto* 6. *in fine.*

In ead. gloſſ. ibi, *Tertius caſus ſi alter incurrit lepram, vel aliquam deformitatem corporis*, &c. Vide Sanchez *de matrim. lib.*1. *diſp.*57. *per tot.* Gutier. *eod. tract. c.*32. *num.*3. Molin. *de juſtit. tract.*2. *diſp.*272. *num.*4. *&* 5. Bonacin. *d. quæſt.* 1. *puncto* 8. *num.* 9. Idem ſi animi, vel exiſtimationis notabilis deformitas ſponſorum alteri ſuperveniat, ut docet Anton. Cuch. *lib.*5 *inſtitut. moral. tit.* 10. *num.*63. Sanch. *d. diſp.*57. *num.*2. *circa fin.* Alvarez de Velaſco *de privileg. pauperum*, *p.*1. *quæſt.*14. *num.* 6. ubi per totam illam quæſtionem diſſerit, an ſponſalia de futuro propter ſupervenientem alterius ex ſponſis paupertatem diſſolvantur. 3

In ead. gloſſ. ibi, *Quartus ſi fornicetur*, &c. Vide Sanch. *d. lib.*1. *diſp.*55. *per tot.* Menoch. *de arbitr. caſu* 455. *num.*5. Rebello *d. quæſt.* 8. *ſect.*2. *num.*8. Gutier. *de matrim. cap.*31. *num.* 1. Valer. Reginald. *d. lib.*31. *num.* 262. Coninch *de matrim. diſp.*23. *dub.*7. Bonac. *d. quæſt.* 1. *puncto* 8. *à num.*1. 4

In eadem gloſſ. ibi, *Quintus ſecundùm quoſdam eſt ſi mutuò ſe abſolverint.* Ita Nald. *verbo ſponſalia*, *n.*4. Coninch *de matrim. diſp.*23. *dub.*1. *num.*2. Sanchez *d. lib.*1. *diſp.*52. *num.*8. Gutier. *de matrimon. cap.*24. Leſſ. *de Iuſtit. lib.* 1. *cap.* 42. *dub.* 12. *num.* 57. Bonacin. *d. quæſt.* 1. *puncto* 10. *num.*1. 5

In eadem gloſſ. ibi, *Sextus ſi contraxit cum alio per verba de præſenti.* Vide Sanch. *d. lib.*1. *diſp.*48. Leſſ. *d. lib.*2. *cap.*40. *num.*74. Menoch. *de arbitr. caſu* 455. *n.*9. Gutier. *de matrimon. cap.*17. *num.*1. Coninch *d. diſp.*23. *dub.*4. *n.*28. Bonacin. *d. quæſt.*1. *puncto* 7. *à n.*1. 6

CAVSA XXVIII.

Quæstio I.

Cap. Si quis Gentilis II.

Ex decreto Eutychiani.

Sanchez *de matrim. lib.*7. *diſp.*73. *num.*4. referens verba hujus text. videlicet: *Si quis gentilis uxorem dimiſerit ante Baptiſmum, in poteſtate ejus erit eam habere, vel non habere*, illum ita eſſe intelligendum ait, Si dimiſſa eſt per repudium, & nolit ad fidem converti, poteſt converſus cum illa habitare, ſi poſſit abſque periculo, vel non habitare. 1

Cap. Uxor legitima IV.

Auguſtinus.

Per hunc text. tenet Bartholom. à Ledeſma *de matrimon. p.*56. *ſtatim in princ. fundament.* 3. integrum eſſe conjugi ad fidem converſo prius matrimonium diſſolvere, ac ad aliud tranſire, ubi alter adhuc infidelis habitare non vult ſine pertractione ad peccatum mortale, ſubdens non exigi ad hoc motionem violentam, quaſi homo dicatur cogi ad peccatum, ſed ſatis eſſe ſuggeſtionem, aut ſuaſionem. Verùm probabilius videtur pertractionem ad peccatum mortale non dici, quando infidelis ſuggerit fideli, vel leviter ſuadet aliquod peccatum mortale, quia *cap. quantò, & cap. gaudemus*, *de divort.* expreſsè dicunt, quando infidelis 1

infidelis pettrahit fidelem ad peccatom mortale: attractio motionem quandam violentam importat, & præpoſitio illa, *per*, perit conſummationem; quare deſideratur talis perſuaſio, ut vim aliquam inferat, ita Verae. *in ſpeculo conjug. p.2. art.31. concl.1.2. & 3.* Petr. de Ledeſma *de matr. q.59. art.5. dub. unico, concl.2.* Sanchez *de matr. lib.7. diſp.74. n.7.* ubi ait textum *in præſenti* non probare illud, quod ex eo colligere intendit Barthol. à Ledeſma *citato loco*, quia intelligitur, quando iis verbis aliquid pertractionis ad peccatum ineſt, juxta *d. cap. quanto, & d. c. gaudeamus*, & idem Sanch. bene ſubdit pertractionem hanc eſſe, quoties fidelis attenta propria fragilitate periculo lapſus exponitur, ſive monitione levi, ſive quodammodo violenta, & importuna, aut ſuggeſtione infidelis: unde dicit periculum hoc non æqua lance in omnibus librandum eſſe; fœmina enim faciliùs habetur, & inter ipſas fœminas, ſeu viros quidam aliis proniores ad ruinam in peccatum ſunt, facilè autem periculum hoc conjectabimus, cùm infidelis recens converſus facillimus ſit ad ruinam, utpote qui neque in fide, neque in bonis moribus radices egerit, ſed peſſimos imbiberit, illiſque aſſuefactus ſit.

SUMMARIUM.

1 *Coniuges ſunt pares in divortio cauſa adulterii celebrando.*
2 *Divortium licitum eſt ob adulterium ſpirituale.*
3 *Coniux Catholicus tenetur divertere ab hæretico nolente reſipiſcere etiam propria auctoritate.*
4 *Crimen ob nullum aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali licet coniugibus divertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum.*

Cap. Idololatria V.

1 IDololatriæ crimen quàm execrabile ſit, & Deo Opt. Max. ſemper infeſtum, & alia de idolorum vanitate vide Tertull. *in peculiari libro de idololatria*, S. Cyprian. *in orat. contra idola*, S. Anaſtaſ. *in tract. de vanitate idolorum*, Petr. Nan. *in polyanthea, verbo idololatria*, S. Th. 2. 2. *q.94. art.1. cum ſeqq.* S. Antonin. *p.1. cap.3. tit.2. §.7.* Abulenſ. *cap.1. in Exodum, q.7.* Pereira *ibid. diſp.7.* ubi tradunt Hebræos propter idololatriam, quam inter Ægyptios didicerant, & exercuerant, tot divinis ſuppliciis afflictos, Marquard. *de Iudæis, p.3. c.1. n.23. & ſeqq.* Petr. Creſpet. *in ſum. Fidei, verbo idololatria*, Cordub. *lib.1. q.57. dub.5. pag.500.* Anton. Poſſevin. *in bibliotheca, tom.1. lib.10. c.5. pag.431.* Anton. de Herrera *in hiſtor. generali Indiarum, decad.3. lib.2. c.15. pag.85.* ubi docent quid ſit idololatria, unde provenerit, & quos effectus operetur, Simanch. *de Cathol. Inſtit. tit.31.* ubi de materia, & pœnis idololatriæ, Azor. *inſtit. moral. p.3. lib.9. c.11. cum ſeqq.* ubi quid ſit idololatria, Matt. *de juriſd. p.1. cap.24. ex n.29.* ubi quod licitum ſit idololatras debellare, Thom. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. c.37.* Mart. Delr. *in adag. ſacris, tom.1. adag. 855. pag. 461.* ubi concludit idolum inde dictum, quod cultoribus nihil niſi dolorem, & turbelam afferat, & Deum ad iram provocet, Ludov. à Paramo *de origine S. Inquiſit. lib.1. tit.3. c.2. per tot.* ubi curioſè recenſet eos omnes, qui idololatriæ crimen in mundo commiſerunt, Fr. Raph. de la Torre *in 2. 2. S. Th. tom.2. q.94. art.3. ex pag.98. uſque ad 124.* ubi quod idololatria continet odium Dei, & blaſphemiam, & eſt gravior infidelitate, Fr. Thom. Malvenda *de Antichriſto, lib.1. cap.3. pag.6. & 7.* ubi quod Belial fuit principa idolorum, *& lib.7. cap.3. pag.349.* ubi quod Antichriſtus idola auferet, & alia de gravitate hujus criminis, Sim. Majol. *in diebus canicularibus, tom.2. colloq.2. per tot. præcipuè pag.22. & 23.* ubi de varietate, & abominatione idolorum, Card. Bellarm. *lib.1. de verb. Dei, c.13. pag.17. & lib.4. de Rom. Pont. c.19. pag.340.* ubi de idololatriæ punitione, Franc. Torreblanc. *de magia, lib.1. cap.17. & 18.* Torquemada *in Monarchia Indorum, lib.6. cap.5. & cap.33.* ubi de idololatria diverſarum nationum.

Et vir uxorem dimittere, & uxor virum.] Notatur 1
ad hoc, quod conjuges ſunt pares in divortio cauſa adulterii celebrando, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera uxore divertere, ita è contra uxor innocens à viro adultero, ut per Cov. *de ſponſalibus, p.2. cap.7. §.5. n.8.* Roland. *conſ.50. num.5. & 6. vol.1.* Rojas *ſing.214. in fine*, Barthol. à Ledeſma *dub.68. de matr. concl.1.* Petr. de Ledeſma *de matr. q.62. art.4.* Philiarch. *de officio Sacerdotis, tom.1. part.2. lib.2. c.17. § ſed dubium eſt.* Jacob. de Graff. *in aureis dec. p.2. lib.1. cap.12. num.55.* Henriq. *in ſum. lib.11. de matr. c.16. §.3.* Fr. Emman. *in ſum. tom.1. cap.240. n.2.* Burſat. *conſ. 218. num.8. vol.2.* Perez *l.2. ad fin. tit.15. lib.8. Ordin.* Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. quæſt.1. §.4. num.205.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p.2. n.3.* Sanch. *de matr. lib.10. diſp.3. n.6.*

Veluti ſi aliquem cogat uxor ſacrificare idolis.] No- 3
tatur ad hoc quod licitum eſt divortium ob adulterium ſpirituale, quare eſt hæreſis, vel apoſtaſia à fide, in qua alter conjux labitur, dum in ea lapſus crimina non reſipiſcit, ot pes Sanchez *de matr. lib.10. diſp.15. n.3.* ubi *n.4.* declarat quoad omnia, id eſt, mutua obſequia, habitationem, & debitum, eſſe licitum divortium, & *n.5. & 6.* ſubdit teneri conjugem Ca- 4
tholicum divertere ab hæretico nolente reſipiſcere etiam propria auctoritate, nec concedi reſtitutionem hæretico ſpolium allegant, objecta ſibi hæreſis exceptione.

Ex quo intelligitur quod propter illicitas concupiſ- 5
centias, &c.] Ergo divortium conceditur inter conjuges ob alia crimina adulterio paria, de quo vide Sanch. *dict. lib.10. diſp.17. n.1.* at *n.3.* concluſionem firmat ob nullum crimen aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali licere conjugibus divertere, ſi conjux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccatum, & *num.15.* reſpondet textum *in præſenti* procedere quando conjux illis criminibus implicitus nititur alterum ad ea peccata pertrahere: nam iſto caſu licitum eſſe conjugi divertere, tenet gloſſ. *hic, verbo ſacrificare*, & reſolvunt Navar. *in man. cap.22. n.22. verſ.22.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tom.1. p.2. lib.2. c.17. initio*, Petr. Scot. *lib.12. de matr. ad fin.* Hierun. Llamas *methodi curationis part.3. cap.12. §.1. in fine*, Henriquez *in ſum. lib.11. de matr. c.17. §.7.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p.2. num.30.* Sanchez *d. lib.10. diſp.17. n.5.*

Cap. Non ſolùm V.

VVlgò colligitur ex hoc text. virum teneri ſub 1
culpa lethali uxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, quia ſcandali maximam anſam præberet, cùm omnes meritò, ac jure optimo ſuſpicari poterunt, ipſum virum criminis uxoris conſcium, ipſi connivere, patrocinarique, ipſumque lenonem eſſe. Quare ita docent D. Th. *in 4. diſt.35. q. unica, art.2.* Covar. *de ſponſalib. part.2. cap.5. §.2. num.4.* Navar. *in man. cap.16. num.28.* Clar. *§. adulterium, verſic. caveat etiam*, Perez *l.2. verſ. quæritur ulterius quanto tempore, tit.15. lib.8. Ordinam.* Petr. de Ledeſma *de matrim.*

q.62. art.2. concl.2. Marienſ. *in rub.tit.1.gloſſ.1.n.101. lib.5. nova recop.* D. Barboſ. *in l.2.p.1.in princ. n.102.ff. ſolut.matr.* Sanch. *de matr.lib.10.diſp.13.n.4.* ubi *num. ſeqq.* concluſionibus quinque hoc exponit.

Cap. Si infidelis VII.

Auguſtinus.

1 GLoſſ. *verbo libertatem, in præſenti textu* tenet quod ſtatim ac infidelis renuit legitimè habitare cum fideli conjuge, diſſolvitur matrimonium, minimè expectato tranſitu fidelis ad aliud matrimonium, ut per Ang. *in ſum. verbo matrimonium 3. impedim.10.n.3.* Aut. Cucb. *lib.5. inſtit.major.tit.12.n.100.* Fr. Emman. *in ſum.tom.1.cap.230.in fine.*

2 Cæterùm contra opinionem hujus gloſſ. receptum eſt non diſſolvi prius matrimonium, donec fidelis ad alias nuptias tranſeat, ut multis comprobant Covar. *de ſponſalibus, part.2.cap.7.§.4.n.5.* Navar. *in man. cap.22.num.49.& conſ.1.num.6.& 9. & conſ.2.num.5. de converſ.infidel.in antiq.aliàs conſ.1. num.5. & conſ.3. num.6. & 9. in novis, ſub eodem tit.* Lancel. *in inſtitut. juris Canon. lib.2. tit. de divort. 5. quod ſi converſum, verbo compelletur,* Barthol. à Ledeſma *dub.56.de matr. concluſ.3.* Vivald. *in candel. aureo, part.1. ubi de matr. num.22.* Petr. de Ledeſma *de matr. q.59. art.5. dubio unico, concl.5.* Valent. *tom.4.diſp.10. puncto 7. col.2. & in ſuis contr. lib. unic. de indiſſolubilitate matrimonii cap.2.* Henriq. *in ſum.lib.11.cap.8. §.4.* latè Sanchez *de matr. lib.7. diſp.75. num.4.* ubi *num ſeqq.* multipliciter declarat.

Cap. Jam nunc VIII. cum ſeqq.

Ambroſius.

1 NOtari vulgò ſolet hic text. ad hoc quod conjux converſus ad fidem, non tenetur amplius cum infideli cohabitare, ſed poteſt petere thori ſeparationem, ut per Angel. *in ſum. verbo matrimonium 3. imped.10.num.3.* Sylveſt. *eodem verbo 8.quæſt.10.diſt.5.* Covar. *de ſponſalib.part.2.cap.6.§.11.num.1. & cap.7. §.4.num.5.* Marien. *ad rub. tit.1. gloſſ.1.num.160.lib.5. nova recop.* Gaët. *in repet.cap.ad limina, 30.quæſt.1.§.4. quæſt.171.num.425.* latè Sanchez *de matrimon. lib.7. diſput.73. num.7.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.2. c.2. n.30.* adjicientes tempore primitivæ Eccleſiæ fuiſſe conſilium traditum à D. Paul. *1. ad Corinth.7.* ne in hoc eventu diverteret fidelis.

SUMMARIUM.

1 *Iudæorum uxores ab ipſis ſeparari debent, niſi ab Epiſcopo admoniti fidem ſuſcipere Iudæi voluerint.*
2 *Apoſtolorum tempore, & ſexcentis poſtea annis permittebatur habitatio coniugis ad fidem converſi cum infideli, propter ſpem ejus converſionis, quando habitare volebat abſque Dei contumelia.*
3 *Toletana Synodo, de qua in hoc textu, decretum fuit ne uxores fideles habitare permitterentur cum Iudæis fidem admittere renuentibus, & de aliis infidelibus nihil ibi ſtatutum eſt, eo quòd non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent.*
4 *Eccleſiæ conſuetudine iam receptum eſt, ac præceptum inductum, ne coniux ad fidem converſus permittatur cum infideli cuiuſcumque ſectæ habitare.*
5 *Coniugi alterutri fidem profitenti hodie nec licet permanere in conſortio coniugis infidelis, ſed tenetur ab eo nolente ad fidem converti, divertere.*
6 *Infidelis monitio, ſeu interrogatio, an velit converti, neceſſaria eſt, ut poſſit fidelis matrimonium diſſolvere, & aliud inire.*
7 *Pater, vel mater Judæa ad fidem converſa poteſt petere communem ſobolem, altero parente Iudæo invito, ad Baptiſmum reduci.*
8 *Filii ut debeant baptizari, ſufficit ut unus tantùm ex parentibus ſit fidelis.*
9 *Matre Iudæa invita baptizari poteſt parvulus, ſi defuncto eius patre, fuerit avus, qui petat eum baptizari.*

Cap. Judæi X.

Ex Concil. Tolet. IV.

COllige ex text. uxores Judæorum ab ipſis ſeparari debere, niſi ab Epiſcopo admoniti fidem ſuſcipere Judæi voluerint, ut per Sanch. *de matr.lib.7. diſp.73.n.11.* ubi ait gloſſ. *in præſenti, verbo Iudæi,* ad hunc text. diverſas tradere expoſitiones. Prima eſt, hunc text. loqui quando mulier ſola convertitur, unde diverſum eſt quando vir ſolus converteretur, quia cum mulieres faciliores ſint, ac magis ſubditæ viris, multò magis præſentaneum perverſionis periculum ipſis imminet ex viri infidelitate, quàm è contra. Secunda expoſitio eſt, ut intelligatur, quando Judæus habitare nequit abſque creatoris contumelia, vel ſi univerſaliter intelligatur eſſe correctum per *c. quando, de divort.* quod multò poſt tempore in lucem editum eſt. Tertia eſt, ut intelligatur quando tempore contractus matrimonii uterque conjux fidelis erat, & mox vir à fide apoſtata effectus tranſiit ad Judæorum ſectam. Quarta expoſitio poſſet eſſe, hîc ſermonem non eſſe de univerſis infidelibus, ſed de ſolis Judæis, qui obſtinatiores ſunt in ſua perfidia, & ideo hic text. non videtur extendendus ad reliquos infideles, in quibus non militat eadem ſeparationis ratio. Quare dicta gloſſ. manifeſtè eſt ejus ſententiæ, ut hodie liberum ſit infidelem relinquere, aut cum illo habitare, quando infidelis abſque Dei contumelia, & attractione ad peccatum eligit habitationem: quod etiam expreſsè tenet ſequens ſecundam expoſitionem Monald. *in ſum. ubi de matr. tit. de diſpari cultu, verſ. item ſicut notavit,* ubi ſubdit non eſſe diſcrimen inter infideles quoſcumque, & Judæos, ſi velint cum converſo ad fidem conjuge habitare abſque creatoris contumelia: idem ſequitur Abulen. *1. Reg.8. q.81.* ſequens ſecundam expoſitionem, idem tenet Verac. *in ſpeculo conjug.p.2. art.32. concl.3.* & in fine totius articuli amplectitur ultimam expoſitionem traditam.

Cæterùm verius eſt tria ſæcula eſſe diſtinguenda. 2
Primum eſt ab Apoſtolorum tempore, & ſexcentis poſteà annis, quo ſpatio frequens erat converſio, & Judæorum, & quorumvis aliorum infidelium, atque ideo eo tempore permittebatur juxta conſilium Divi Pauli *1. ad Corinth.7.* habitatio conjugis ad fidem converſi cum infideli, propter ſpem ejus converſionis, quando habitare volebat abſque Dei contumelia, nec pertrahens fidelem ad peccatum, & eo ſeculo floruit D. Auguſtinus relatus *in c. ſi enim, ſup. hac ead. cauſa, & q.* & ita tenuit hanc partem.

Secundum ſeculum ſubſequutum eſt, quo rariſ- 3
ſimè Hebræi ad fidem reducebantur, erantque pervicaciores in ſua perfidia: quo tempore edita eſt Synodi Toletanæ conſtitutio *in præſenti textu* relata, qua decretum eſt, ne uxores fideles habitare permitteren

mitterentur cum Judæis fidem admittere renuentibus; at de cæteris infidelibus nihil ibi ſtatutum eſt,
4 quòd non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent, ut meritò eorum converſio deſperanda eſſet. Tertium tandem ſeculum ſucceſſit, quo Eccleſiæ conſuetudine receptum eſt, ac præceptum inductum, ne conjux ad fidem converſus permittatur cum infideli cujuſcumque ſectæ habitare, eo quòd ſucceſſu temporis experientia docuerit non modicum perverſionis periculum imminere conjugi alteri fideli ex infidelis conſortio. Nec hic Eccleſiaſticus mos adverſatur in aliquo conſilio D. Pauli, quia nedum conſilia, ſed etiam præcepta poſſunt tractu, vel ſucceſſu temporis neceſſitate id ſuadente variari, ut *in cap. non debet, de conſang. & affin. & in c. quia ſancta, §. verum, 63. diſtinct.* Covar. *in c. alma mater, part. 2. in initio, n. 2.*

5 Quare hodie non licet alterutri conjugi fidem profitenti permanere in conſortio conjugis infidelis, ſed tenetur ab eo nolente ad fidem converti divertere, quantumvis poſſit abſque Creatoris contumelia habitare. Et ratio diverſitatis hujus eſt, quod initio naſcentis Eccleſiæ tam efficax gratia, & effectus ad fidem in tyronibus fidei erat, ut formidanda minimè eſſet eorum perverſio, quin potiùs probabiliſſimè ſperanda infidelis conjugis converſio ex fidelis conſortio, quæ refrigeſcente poſtea charitate, ac fervore mutata ſunt: adde in principio magnam fore tranquilli ſtatus Reipublicæ perturbationem, ſi quando tanta erat infidelium copia, non liceret conjugi ad fidem reducto habitatio cum infideli, valdéque à ſuſcipienda fide deterrerentur infideles præcepto impoſito dimittendi conjuges infideles, & ideò ita meritò tenent D. Thom. *in 4. diſt. 39. q. unica, art. 3. ad 2.* Sylveſt. *verbo matrimonium 8. quæſt. 10. dict. 5. in fine,* Bartholom. à Ledeſma *de matr. dub. 55. poſt 3. concl.* Henriquez *in ſum. lib. 11. cap. 15. §. 12.* Fr. Emman. *etiam in ſum. tom. 2. c. 240. num. ultim.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. cap. 2. n. 30.* latè & eleganter Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 73. n. 11. & 12.* ex quo loco omnia ferè ſupradicta deſumpſi, cùm alibi meliùs reperiri, nec ab ullo componi poſſint.

6 *Quod ſi admoniti fuerint, & noluerint, ſeparentur.*] Collige ex text. in his verbis neceſſariam eſſe monitionem infidelis, aut interrogationem an velit converti, ut poſſit fidelis matrimonium diſſolvere, & aliud inire, ut per Archid. *num. 2.* Bellam. *paulò poſt princip.* Turrect. *art. 2. num. 3. in præſenti,* Sylveſt. *verbo Matrimon. 3. imped. 10. dict. 8.* Armil. *eodem verbo, n. 38.* Navar. *conſil. 2. num. 4. aliàs conſil. 1. num. 4. de converſ. infidel.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtitut. major. tit. 12. n. 103.* Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. q. 1. §. 4. q. 176. n. 430.* Barthol. de Ledeſma *dub. 59. de matrimon. ſtatim in princip. fundam. 2.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 59. art. 4. in fine, in ſolut. ad 4.* Henriquez *lib. 11. de matrimon. c. 8. §. 5. in commento lit. S,* Fr. Emman. *in ſumma, tom. 1. c. 230. in fine,* Sanchez *dict. lib. 7. diſp. 74. n. 12. ubi num. 13.* hoc benè temperat, niſi aliunde moraliter conſtet obſtinatio infidelis, quia tunc monitio non deſideratur.

7 *Filii autem, qui ex talibus, &c.*] Notatur ad hoc, quod ubi pater, vel mater Judæa ad fidem converſa eſt, poteſt petere communem ſobolem, altero parente Judæo invito, ad Baptiſmum perduci, ut per Azor. *inſtitutionum moralium part. 1. lib. 8. c. 25. quæſ. 3.* ubi ampliat hoc procedere etiam quod uterque parens, tam infidelis, quàm fidelis, prohibeat filium baptizari, adhuc enim contra eorum voluntatem Eccleſia habet jus cogendi, ut baptizetur: refert, & ſequitur Farinac. *fragment. crimin. part. 2. verbo Judæi, n. 631.*

Et quod ad effectum, ut poſſint filii baptizari, ſufficiat ut unus tantum ex parentibus ſit fidelis, tradunt 8
Sot. *diſt. 5. quæſt. unica, art. 10. concluſ. 2. in 4. argum.* Urſil. *ad Afflict. deciſ. 151. num. 6.* Bertazol. *conſ. 250. num. 8. lib. 1.* Paſchal. *de patria poteſtate, part. 1. cap. 7. n. 8.* Quod procedit, ſive parens ſit immediatus, ſive mediatus, ut reprobata opinione Navar. *conſil. 4. de converſ. infid.* fuiſſe in Curia reſolutum teſtantur addentes ad eundem *citato loco*, ubi invita matre Judæa 9
fuit Baptizatus parvulus, propterea quod defuncto ejus patre, aderat avus paternus, qui petebat illum baptizari, refert Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. cap. 31. num. 23. cum ſequentib.*

SUMMARIUM.

1 *Judæi filios adhuc in Judaiſmo permanentes habent in poteſtate, ſicut habent Chriſtiani.*

2 *Filii infantes Judæorum, ipſis invitis non poſſunt cogi ad Baptiſmum, antequam ad annos diſcretionis perveniant.*

3 *Infans quâ ætate dicatur habere uſum rationis, remiſſivè.*

4 *Filii ad fidem converſi per Baptiſmum eximuntur à patria poteſtate, & efficiuntur ſui juris quoad actus ſibi præjudiciales.*

Cap. Judæorum XI.

GLoſſ. 1. *in præſenti text.* firmat Judæos habere filios adhuc in Judaïſmo permanentes in poteſtate, ſicut habent Chriſtiani, ut per Natt. *conſ. 620. n. 8. in fine,* Tiraquel. *de jure primog. quæſt. 66. n. 2.* Marquard. *de Judæis, cap. 4. num. 10.* Pariſ. *conſ. 2. n. 9. lib. 4.* Roland. *conſ. 35. num. 27. cum ſequentibus, lib. 2.* Urſill. *ad Afflict. deciſ. 151. in princip.* Burſat. *conſ. 120. num. 6. lib. 2.* Viv. *opin. 392. num. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 944. n. 24.* Card. Tuſch. *verbo Judæus, concl. 371. num. 25. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 18. n. 6.* Philip. Paſchal. *de patria poteſtate, part. 1. c. 7. n. 4.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum lib. 2. c. 29. n. 1.* & ideò 2
ipſis Judæis invitis eorum filii infantes antequam ad annos diſcretionis deveniant, non poſſunt cogi ad Baptiſmum, ſicut reſolvunt Calder. *conſil. 3. de Judæis,* Pariſ. *conſ. 2. num. 38. & 41. lib. 4.* Viv. *opin. 393. n. 1. cum ſeqq.* Reſtaur. *de Imperat. q. 110. caſu 315.* Natt. *conſil. 434. Quædam puella, lib. 2.* Jacob. Port. Imola *conſ. 4. n. 34.* Burſat. *conſ. 152. n. 11. & 70.* Marquard. *de Judæ. part. 3. cap. 2. num. 6.* Aſcan. Clem. *in tractatu de patria poteſt. effect. 7. n. 6.* Philip. Paſchal. *in ſimili tract. part. 1. cap. 2. ſub num. 3.* Navar. *conſ. 4. de converſ. infid.* Cornel. Benincaſ. *in tract. de paupert. in 5. ſpec. in jud. num. 8.* Cuch. *inſtitut. major. lib. 5. tit. de Baptiſmo, num. 130.* Menoch. *illuſtr. lib. 1. cap. 8. n. 12.* Perez *l. 12. verbo tornar à la Fé Catholica, tit. 3. lib. 8. Ordinam,* latè Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. c. 32. per tot. & c. 33.* diſputat qua 3
ætate infans dicatur habere uſum rationis ad hoc, ut poſſit invitis parentibus baptizari. Soar. *tom. 1. de Sacram. diſp. 25. ſect. 3. verſ. ſecundò infertur, & ſect. 4.* Vaſq. *tom. 2. de ſacram. Baptiſmi, diſp. 155. c. 2.* Petr. de Cabrera *de Sacram. q. 68. art. 10. diſp. unica, concl. 4. §. 7.* Barthol. ab Angel. *in exam. conf. dial. 2. §. 27.* Henriq. *in ſum. lib. 1. cap. 25.* Mutthin. *in ſua Theolog. moral. de ſacram. Baptiſmi, quæſt. 14.* Azor. *Inſtitut. moral. p. 1. lib. 8. c. 25. quæſt. 2.* Molſeſ. *in ſum. Theolog. moral. tom. 1. tr. 4. c. 1. n. 50.* Petr. de Ledeſma *in ſum. p. 1. de Sacram. ubi de ſacram. Bapt. c. 8. a concl. 10.* Poſſevin. *de officio Curati,*

c.6.n.14. Bonac. *de Sacram. diſp.2.q.2. puncto 6.* Zambran. *in ſuis deciſ.caſ.conſcient.in artic.mortis,c.1.dub.11.* Limitant tamen aliqui, niſi parvulus ſit in extremo mortis periculo, tunc enim baptizari poterit, præſertim ſecretò & occultè, cum jam videatur parens moraliter amiſiſſe jus in filium, quia quod parum diſtat, nihil diſtare videtur. Soar. *d. ſect.3.verſ.ex his autem,* Vaſq. *d.diſp.115.cap.3. n.22. & cap.4. n.49.* Limitant etiam Soar. *d.ſect.4. verſ. dico ſecundò,* & Vaſq. *d. diſput.155. cap 4. n.46.* ſi infideles ſint ſervi Principis Chriſtiani, vel alterius particularis, tunc ejus filii licitè poſſunt baptizari invitis parentibus, nam domini tenentur ſua mancipia baptizare, & Chriſtianè educare. Soar. *d. diſp. 25. ſect.6.* Ægid. de Coninch. *quæſt.68.n.87.* Henriq. *in ſum. lib.2. de Baptiſmo,c.25.* Acoſta *de procur. Indor. ſalute,lib.6.cap.3. pag.574.* Card. Tolet. *in ſum.lib.2.c.21.n.2.* Viv. *lib.2. opin.151.* Emman. Soar. *in theſauro commun.opin.verbo Iudæorum libelli,* Cevall. *commun.contra commun. q.753. n.1.& 7.tom.2.& quæſt.fin. num.188. tom.4.* Cardoſ. *in praxi judicum, & advocat. verbo Sacramentum, n.22.* Marq. *in gubernat. Chriſt. lib.1. cap.2. pag.8.* Nald. *in ſum. verbo Baptiſmus, q.6.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.c.658.* Suar. *in 3.part. tom.3. diſp.25.ſect.3. cum tribus ſeqq.* Gabr. Vaſq. *tom.2.in 3. part. diſp.155. c.5.* Azor. *inſtit.moral. part.1. lib.8. c.25. quæſ.11.* Ludov. Torres *de fide, diſput.53. art.12. dub.1. col.646.* Lorca *in 2.2. ſect.1. diſp.37.* Fr. Thom. à Jeſu *de procur.omn. gent.ſalute,lib.5.part.1.dub.6.pag.210.* latè & eleganter Solorzan. *de Indiarum jure, lib.2. cap.17. num.23. cum ſeq.*

4 Filii verò ad fidem converſi per Baptiſmum eximuntur à patria poteſtate, & efficiuntur ſui juris quoad actus ſibi præjudiciales, ut expreſsè tenet hæc gloſſ. & reſolvunt Abb. *in cap. fin. num.3. de hæretic.* Felin. *in cap.Iudæi,il 2. ſub num.6. verſ. ſed per converſionem, de Iudæ.* Urſil. *de Afflict. deciſ.151. num.9.* Aſcan. Clem. *de patria poteſtate, effect.77.à num.55.* Surd. *dict. tit.1. quæſt.18. num.4.* Ricciul. *dict. lib.2. cap.29. num.5.*

Cap. Sæpè malorum XII.

1 DE prohibita communione cum Judæis agit Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.2. cap.38.* Illud advertere oportet, quod quamvis liceat Chriſtianis ſervum Judæum habere, ut conſtat *ex cap. etſi Iudæi, de Iudæis,* non tamen debere cum eo morari, itaut eum habeat familiarem, ſicut per hunc text. docent Angel. *verbo Iudæus, num.3.* Armil. *n.7.* Tabien. *quæſt.3. n.4.* Sylveſt. *quæſt.3. dub.1.* ubi reddit rationem, quod Judæi obſtinatiores ſint, & difficiliùs ad fidem redeant, ac ſint ad ſubvertendum peritiores, refert Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2.cap.11.n.6.*

2 Ex hoc text. vulgò colligitur, quod converſatio prava bonos mores corrumpit, ut per Camil. Borrel. *de Regis Catholici præſt. c.69. n.23.* & eſt elegans auctoritas Senecæ *de ira lib.3.* qui ita ait: *Sumuntur à converſationibus mores, & mores, & ut quædam in contactis corporibus vitia tranſiliunt, ita animus mala ſua proximis tradit.* Et malorum conſortia ſæpè bonos corrumpunt, Tiraquel. *l.5.connub.gloſſ.1. part.5. n.29.* Camil. Borrell. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Princip. rub.11.§. viſo, lit. C, verſ.item hæreticus,* hinc Seneca *de tranquillitate vitæ, tit. de exercit. anim.* ait: *Serpunt enim vitia, & in proximum quemquam tranſiliunt, & contactu nocent.*

SUMMARIUM.

1 *Azymis Iudæorum veſci interdictum eſt Chriſtianis, niſi in caſu extremæ neceſſitatis.*
2 *Azymos panes non licet Chriſtiano accipere à Iudæo, ſi hæc acceptio fiat, ut detur aliqua ſignificatio Paſchalis ſolemnitatis, quæ ab eis celebratur.*
3 *Chriſtianis non licet aliquid miniſtrare Iudæis ea intentione, ut illud in cultum Iudaicæ religionis expendatur.*
4 *Chriſtiano nullatenus licet dare, vel vendere Iudæo agnum hac intentione, ut immoletur, vel ramos, aut aulæos, ut deſerviant ad Synagogæ ornatum.*
5 *Habitare ſimul cum Iudæis interdictum eſt Chriſtianis.*
6 *Medicos Iudæos accerſere ad medendum morbis Chriſtianorum eſt interdictum, niſi in caſu neceſſitatis.*
7 *Medicinam à Iudæo accipere quando ſit interdictum Chriſtiano, oſtenditur.*
8 *Balnea intrare ſimul cum Iudæo, an & quando liceat Chriſtiano, oſtenditur.*

Cap. Nullus XIII.

Ex ſexta Synodo.

A*Zyma Iudæorum manducet, &c.*] Notatur ad 1
hoc quod azymis Judæorum veſci interdictum
eſt Chriſtianis, ut per Sylveſt. *verbo Iudæus, quæſt.1.*
dict.3. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.1. c.31.*
num.7. in princip. ubi explicant etiamſi ſeorſum à Ju-
dæis comedantur à fidelibus, & limitant in caſu ex-
tremæ neceſſitatis. Quod adeo verum eſt, ut nec 2
etiam liceat Chriſtiano accipere à Judæo panes azy-
mos, ſi hæc acceptio fiat, ut detur aliqua ſignificatio
Paſchalis ſolemnitatis, quæ ab eis celebratur, quia
hoc eſſet cum eis judaïzare, ſecundùm Anton. Ricciul. 3
d. lib.2. cap.39. num.20. Unde etiam provenit, ut nec
liceat Chriſtianis aliquid miniſtrare Judæis ea inten-
tione, ut illud in cultum Judaïcæ religionis expenda-
tur, hoc enim eſt directè in eorum cultu communica-
re, ut per D. Thom. *2.2. c.169. art.1. ad 4.* Valent. *2.2.*
diſp.2.q.10. puncto 5. Molin. *de Iuſtit.tract.2.diſp.340.*
col.penult.verſ.quando aliquid, Sanchez *in præcepta De-*
calogi, tom.1.lib.1.cap.7.n.1. Azor. *inſtit.moral.p.1.lib.8.*
cap.22. q.4. Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra*
gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.2.c.29. à princip. hinc in-
ferentes, præcipuè tres ultimo loco citati, nullatenus 4
licere Chriſtiano dare, vel vendere Judæo agnum hac
intentione ut immoletur, vel ramos, aut aulæos, ut
deſerviant ad Synagogæ ornatum, aut cedros à ſpinis
non tactos, quos ipſi vocant immaculatos, hac in-
tentione, ut eis uti poſſint in eorum ſacrificiis.

Aut cum eis habitet.] Notatur ad hoc, quod inter- 5
dictum eſt Chriſtianis ſimul cum Judæis habitare, ut per Alphonſ. Alvar. Guerrero *in ſpeculo juris Pontif. tit. de Iudæis, & eorum ritibus,* Sanchez *dict. lib.2. c.31.n.5.* Anton. Ricciul. *dict.lib.2.cap.41. num.2. cum ſequentib.*

Aut aliquem eorum in infirmitatibus ſuis vocet.] 6
Notatur ad hoc, quod interdictum eſt accerſere medicos Judæos ad medendum morbis Chriſtianorum, ut per Aloyſ. de Leo *in l.1. ſub numer.15. C. de Iudæis,* Maſcard. *de Iudæ. part.3. cap.2. num.10.* Anton. Ricciul. *dict. lib.2.cap.41. à num.8. cum ſeqq.* Sanchez *dict.lib.2. cap.31. num.8.* ubi poſt Roſel. *verbo Iudæus 1.n.1.* Angel. *verbo Iudæus, num.8.* Armill. *eodem verbo, num.9.* Sylveſt. *quæſt.1.dict.4.* id limitat in caſu neceſ-

tatis, qualis eſſet ubi non adeſſet alius medicus, vel non fuiſſet ſufficienter peritus pro præſenti morbo: eandem quoque neceſſitatem judicat, ſi morbi gravitas multis medicis indigeret, & non eſſet copia Catholicorum, quia tunc perinde eſt ac Catholicos non eſſe ſufficientes pro eo morbo, Anton. Ricciul. *dict. cap.41. à num.19.*

7 *Aut medicinam ab eis percipiat.*] Notatur ad hoc quod prohibetur Chriſtianis accipere medicinam à Judæo, quod aliquibus placet intelligendum, quando emuntur à Judæo præparatæ, quia recipiendo præparatas contrahitur quædam familiaritas cum eo, ita ſentire videtur gloſſ. *in præſenti, verbo percipiat,* & expreſsè tenent Angel. *verbo Judæus* 7. Armill. *eod. verbo, num.9.* Tabien. *quæſt.5. num.6.* Sanchez *d.cap.35. num. 9.* Ricciul. *d.lib.2. cap.41. num.12.* Unde clarè ſentiunt, non interdici quamcunque aliam acceptionem medicinæ, quando Judæus eam non applicat, ſeu præparat; quidquid dicat Azor. *inſtitut.moralium part. 1. lib. 8. cap. 25. quæſt.5.* dum tenet licere nobis emere etiam medicinas præparatas, dummodo non ſint ſponte oblatæ, nam illum optimè carpit Sanch. *d.num.9.*

8 *Aut cum eis in balneo lavet, &c.*] Intellige quando Chriſtianus ſimul accederet cum Judæo, vel propter Judæum; tunc enim acceſſus eſſet ex cauſa familiaritatis, quæ propriè interdicitur in hoc textu: ſecus ſi neceſſitas cogat, veluti ſi quis cauſa ſanitatis ingrediatur balneum, in quo Judæi quoque ſimul ingrediuntur, immò etſi cauſa ſolùm recreationis foret, dummodo Catholicus non accedat cum Judæo, nec propter Judæum, nec ei in balneo ſe familiarem exhibeat, quia text. *in præſenti*, tantùm interdicit Catholicum ſimul cum Judæo in balneo lavari, quo vitetur inter eos familiaritas: at non dicuntur ſimul lavari, ita ut familiaritas aliqua contrahatur, quando prædicto modo ſe in eodem balneo lavant: ita Philiarch. *de officio Sacerdot. tom.1. part.2. lib.3. cap.21. ad finem*, Sanchez *dict. lib. 2. cap. 31. num. 11.* Anton. Ricciul. *dict.lib.2. cap.41. num.23.* ubi *num.24.* ſubdit arguendos eſſe, qui neceſſitate ceſſante ſimul cum Judæis ad natandum accedunt, quando hoc fit ex antecedenti conſilio.

SUMMARIUM.

1 *Convivia Judæorum petere, vel ad convivia Judæos invitare, prohibitum eſt Chriſtianis.*

2 *Judæus, & Catholicus in eodem diverſorio reperti poſſunt in eadem menſa manducare.*

3 *Manducare cum Judæis poſſunt miſſi ad converſionem eorum, ſeu infidelium procurandam.*

4 *Cap. ad menſam 11. quæſt.3. intelligitur de illis, qui converſionis gratia cum infidelibus manducant.*

5 *Loqui cum Judæis, & infidelibus non eſt prohibitum, comedere autem cum eis maximè, quia major familiaritas eſt in cibo ſumendo, quàm in colloquendo, & faciliùs quis decipitur inter epulas.*

6 *Peccatum eſt facere contra errantem conſcientiam.*

Cap. Omnes deinceps XIV.

Ex Concil. Agathenſi.

1 COllige ex textu, prohibitum eſſe Chriſtiano invitare ad convivium Judæos, vel ad eorum convivia accedere, ut per Foller. *in conſtit. Neapol. tit. de Judæis, num.12.* Alphonſ. Alvar. Guerrero *in ſpeculo juris Pontificii, tit. de converſatione fidelium cum infidelibus, pag. mihi 259.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. cap.41. num.25.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2. cap.41. n.15.* ubi intelligit non ſolùm quando Judæi cibos diſcernunt, aliquos reſpuentes, ut arbitrantur Roſel. *in ſum. verbo Judæus 1. num. 1.* Angel. *eodem verbo, num.1.* Tabiena *etiam in ſum. eod. verbo, quæſt.2. num. 2.* Armil. *num.4.* Azor *inſtitutionum moralium part.1. lib.8. cap. 22. quæſt. 3.* Sed etiam quando ſine ullo ciborum delectu manducant, ut bene tradit Sylveſt. *verbo Judæus, quæſt. 1. dict. 2.* ex ea ratione, quia non ſola diſcretio ciborum eſt hujus prohibitionis cauſa, ſed vitatio familiaritatis cum Judæis, ex qua perverſionis periculum creatur, ſecundùm Antonium Ricciulum *dict. cap.41. num.27.*

Declara tamen hujus textus deciſionem, ne ſcilicet procedat, ſi caſu Judæus, & Catholicus in eodem diverſorio reperti manducarent in eadem menſa, quia text. *in præſenti* tantùm jubet, ut Judæorum convivia fideles vitent, nec Judæos ad convivia excipiant: at Judæus nullus in hoc eventu convivium Catholico facit, nec Catholicus Judæo, & ideo ſic reſolvunt Philiarch. *de offic. Sacerd. tom.1. part.2. lib.3. cap.12. in fin.* Sanch. *dict. lib.2. cap.31. num.13.* Anton. Ricciul. *dict. cap.41. num.29.* ubi dicit opinionem Turrecrem. *in cap. nullus, hac eadem cauſa, & quæſtione*, contrarium tenentis, procedere poſſe quando Judæi ſimul, & Chriſtiani recreationis cauſa intrarent cauponam, ut ſimul comederent, in quo caſu Chriſtianos à peccato non excuſat. 2

Declara etiam, & excipe ab hac prohibitione miſſos ad converſionem Judæorum, ſeu infidelium procurandam, qui cum illis manducare poſſunt, ut familiaritate cum eis contracta faciliùs valeant eos ad veram fidem attrahere: ita eis conceditur *in cap. quàm ſit, de Judæis*, ubi Hoſt. *in princip.* Butr. *num.6.* Abb. *num.5.* & Socin. *num.1.* Sanch. *dict. lib.2. cap.31. num.26.* Anton. Ricciul. *dict. lib.2. cap.41. num.30.* & ideo Chriſtus Dominus cum publicanis, & peccatoribus manducare, & bibere dignatus eſt, quia ad illorum converſionem venerat, *cap. infideles, 23. quæſt.4.* 3
Unde jam conſtat quod licèt text. *in cap. ad menſam, 11. quæſt.3.* videatur concedere ſimpliciter licentiam manducandi cum infidelibus, debet tamen intelligi de illis qui converſionis gratia cum infidelibus manducant, prout intelligunt Turrecrem. *ſub num. 5.* & Præpoſ. *num.6. eodem cap. ad menſam*, Alphonſ. Alvarez Guerrero *in ſpeculo juris Pontificii, tit. de Judæis, & eorum ritibus, pag. mihi 259.* quod eſt intelligendum, dummodo cibi allati edantur ut res à Deo creatæ, ſecus ſi edantur tanquam res idolo conſecratæ, quia tunc fame mori magis debemus, quàm illis veſci, ad notata *in cap. ſicut ſatius, 32. quæſt.4.* 4

In gloſſ. *Judæorum*, ibi, *ſed quare loquimur cum eis, cùm nec comedamus cum eis*, &c. Aſſignat hæc gloſſa rationem, quare non eſt prohibitum loqui cum Judæis, & infidelibus, & eſt prohibitum comedere cum eis, quia ſcilicet major familiaritas eſt in cibo ſumendo, quàm in colloquendo, & faciliùs quis decipitur inter epulas. Sequuntur Hoſtienſ. *in dict. cap. quàm ſit, num. 3. de Judæ.* & *ibi* Joannes Andreas *num. 5.* ac Abbas *num.3.* Turrecrem. *in cap. nullus, num.4. hac eadem cauſa, & quæſtione*, Alphonſ. Alvarez Guerrero *in ſpeculo juris Pontificii, tit. de converſatione fidelium cum infidelibus, pag. mihi 259.* Quàm periculoſum ſit cum Judæis converſari, graviſſima, & impiiſſima crimina & ſacrilegia, quæ quotidie in opprobrium Chriſtianorum committunt, oſtendunt, quorum deteſtanda exempla referunt Decian. *in tract. crim.* 5

lib.5.cap.10.num.30. & 31. & cap.12. ex num.4. Sim. Majol. *in tract. de perfidia Iudaorum*, Camill. Borrel. *de praſtantia Regis Cathol. cap.69. n.32.* latè Jacob. Gretſer. *in lib. de Cruce, tom.2. lib.1. cap.98. & in horto S. Crucis, p.1. pag.92. & ſeqq.* ubi inter alia referunt propter ſacrilegia in Crucem à Judæis illata, & infantes in ludibrium Paſſionis Chriſti Domini in illa mactatos, graviſſimas pœnas de eis ſumpſiſſe Philippum Auguſtum Regem Galliæ, & Benedictum Papam. Unde Ferdinandus & Eliſabetha Reges Catholici è Caſtellæ Regnis, & Emmanuel Portugaliæ Rex è ſuo Regno Judæos exulare juſſerunt, eo quòd Baptiſmi optionem ſibi oblatam recipere recuſarunt, ut referunt Simanch. *de Cathol inſtit. tit.35.num.8.* Illeſcas *in hiſtoria Pontificali, p.2. lib. 6. cap.28. §.2.* Sim. Majol. *in colloq. de perfidia Iudaorum, pag.188.* Fr. Joan. à Ponte *in conven. utriuſque Monarchia, lib.1. cap.8. pag.47. & 50. & lib.3. cap.3. pag.21. & 22.* Greg. Lopez Madeira *in Monarch. Hiſp. cap.6. fol.41.* Fr. Jacob. Bleda *in hiſtoria Maurorum, lib.5. cap.27.* Bernard. de Aldrete *de antiq. Hiſpan. lib.3. cap.28. pag. 464.* Camill. Borrell. *d. cap.69. num.44.* Ferdin. Navarrete *in diſcurſ. Politicis, diſc.2.* Joan. Solorzan. *de Indiarum jure, lib.2. cap.19. num.89.* Et hac tempeſtate Philippus III. videns de Maurorum moribus, perfidia, & proditione aliqua incommoda, vel pericula Chriſtianis imminere, juſſit è tota Hiſpania exire Maurorum reliquias, licèt omnes jam Baptiſmali inundatione luſtratas, quarum numerus ad quingenta vel ſexcenta millia perveniſſe narratur, ut conſtat ex peculiaribus commentariis, quos de hiſtoria, juſtitia, & laudibus hujus expulſionis ſcripſerunt peculiariter Fr. Jacob. Bleda, Marcus Guadalaſaia, Petr. Aſnarius, & Fr. Damianus Afonſeja, Paſchal. *in tract. de viribus patria poteſt. p.1. cap. 7. num.25.* Bernard. Aldrete *de antiq. Hiſpan. lib.4. cap.18. pag.570.* Did. de Guzman *in lib. de vita & exitu Margarita Regina Cathol. p.2. cap.20.* Fr. Thom. à Jeſu *de procur. omnium gent. ſal. lib.10. in præfat. pag.643.* Marquez *in gubernat. Chriſt. lib.1. cap.3. pag.16.* Salazar de Mendoza *de origine dignit. Hiſpan. lib.4. cap.ult. §.6. pag.183.* Fr. Joan. de Salazar *in Politica Hiſpanica, prop.2. §.2. pag.32.* Petr. Fernandez Navarrete *in ſuis politicis diſcurſ. c.7.* Caliſt. Ramirez *de lege Regia, §.32. n.12. & 13.*

6 In gloſſ. *Conſcientiam*, ibi, *ſed dico quod nec contra conſcientiam erroneam eſt faciendum*, &c. Notatur ad hoc, quod eſt peccatum facere contra errantem conſcientiam, ut per Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.2. c.8. q.3.* Sayr. *in clavi Regia, lib.1. c.4. n.2.*

SUMMARIUM.

1 *Gratianus nonnunquam vel memoria lapſu, vel ſcriptorum vitio, ſeu quòd codices, ex quibus opus hoc concinnavit, innumeris mendis ſcaterent, nimis ſuccinctè, ac depravatè aliorum dicta refert.*

2 *Matrimonium fidelis cum Iudao, ſeu alio infideli eſt vetitum.*

3 *Matrimonium inter baptizatum, & catechumenam eſt irritum.*

4 *Catechumenus non eſt fidelis.*

5 *Indulgentiarum capax non eſt catechumenus.*

6 *Excommunicationis vinculo non ligantur catechumeni.*

7 *Catechumeni Eccleſiaſticis conſtitutionibus minimè ligantur.*

8 *Catechumeni non tenentur præcepto c.* omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.

9 *Catechumenum ſi contingat ad priorem ſectam reverti, non poterit apoſtaſia pœna damnari.*

Cap. Cave XV.

Ambroſius.

Gratianus in referendis Sanctorum Patrum auctoritatibus hoc aureo Decretorum libro inſertis, aliàs diligentiſſimus, nonnunquam vel memoriæ lapſu, vel ſcriptorum vitio, ſeu quod codices, ex quibus opus hoc concinnavit, innumeris mendis ſcatererent, nimis ſuccinctè, ac depravatè aliorum dicta retulit, ſic *in hoc text.* Ambroſii verba reperiuntur ab eodem tranſcripta, ut planè percipiamus pleniſſimum Ambroſii ſenſum apud Gratianum deficere, niſi ad originale recurramus, ex quo textum *in præſenti* ſuæ integritati reſtituit Covar. *de ſponſal. p.2. cap.6. §.11. n.2.* in hæc verba. *Cave Chriſtiane Gentili, aut Iudao filiam tuam tradere. Cave, inquam, Gentilem, aut Iudaam, atque alienigenam, hoc eſt, hæreticam, & omnem alienam à fide tua uxorem accerſas tibi. Prima conjugii fides, caſtitatis gratia eſt, ſi idola colat, quorum prædicantur adulteria, ſi Chriſtum neget, qui præceptor, & remunerator pudicitiæ, quomodo poteſt diligere pudicitiam. Si Chriſtiana ſit, non eſt ſatis, niſi ambo initiati ſitis Sacramento Baptiſmatis. Simul ad orationem nocte vobis ſurgendum eſt, & conjunctis precibus obſecrandus Deus.* Hactenus Ambroſ. relatus *in præſenti*, ſed ſuæ integritati reſtitutus, ut refert Covar. *citato loco.* 1

Collige ex text. & duobus ſequentibus, matrimonium fidelis cum Judæo, ſeu alio infideli eſſe vetitum, ut per Covar. *d. §.11. in princ.* Marquard. *de Iuda. p.3. cap.3. ſub num.13. verſ. quid autem ſi fidelis*, Mozz. *de contractibus, tract. de matrimon. tit. qui poſſunt contrahere matrimonium, ſub n.35. verſ. aliud & tertium caput eſt.* Sanch. *de matrimon. lib.7. diſp.71. à princ.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.8. cap.11. q.5. & p.2. lib.5. cap.2. q.2.* Ludov. Beſa *reſponſ. caſuum conſcientiæ p.4. caſu 30.* Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.1. q.117.* Farin. *in praxi crim. p.5. q.139. num.36.* Anton. Ricciul. *de jure perſon. extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib.2. c.2. n.8. verſ. tertia concluſ.* 2

Si Chriſtiana ſit, &c.] Notatur ad hoc, quod matrimonium inter baptizatum & catechumenam eſt irritum, ſecundum gloſſ. *verſ. verbo ſi Chriſtiana, in præſenti*, quæ explicat, ideſt, *catechizata*, & ita docent Sylveſt. *verbo matrimonium 3. imped.10. in init.* Navar. *in man. c.22. n.46.* Antun. Cuch. *inſtit. major. lib.5. tit.12. n.92.* Gaët. *in repet. c. ad limina 30. q.1. §.4. q.169. n.423.* Henriq. *in ſum. lib.11. cap.133.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.1. q.117. in fin.* Sanch. *d. lib. 7. diſp.71. ſub n.7.* Anton. Ricciul. *d. lib.2. c.2. n.9. & lib.3. c.4. num.7.* 3

In gloſſ. *Si Chriſtiana*, ibi, *& ita eſt argum. quod catechumenus non eſt fidelis.* Ita Divus Chryſoſtom. *in Ioannem homil.24.* ubi ait catechumenum alienum eſſe à fideli, & nihil habere cum eo, D. Gregorius Nazianzen. *in orat. in S. Laurentium*, ubi ſcribit, catechumenum eſſe in veſtibulo pietatis, nec adhuc vocari fidelem, & faciunt adducta per Menoch. *de arb. caſu 290. n.17. cum ſeqq.* Steph. de Gaëta *in repet. c. ad limina 30. q.15. n.209.* Mar. Alter. *de cenſur. tom.1. lib.5. c.2. pag.462. ſub litt. D, verſic. illud quoque*, Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.4. c.37. num.36. & 37.* Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.3. c.4. n.7. cum ſeq.* 4

Unde infertur primò catechumenum indulgentiarum capacem non eſſe, ut per Divum Antonin. *p.3. tit.11. cap.5. §.6.* Auguſtin. de Ancona *de poteſtate Eccleſ. quæſt.33. art.2.* Suar. *tom.4. de pœnit. diſput.53. ſect.4. num.8.* Sanchez *d. lib.4. cap.37. num.36. & 37.* Anton. Ricciul. *d. lib.3. cap.1. per tot.* ubi tribus concluſio 5

cluſionibus materiam declarat. Quamvis contrarium velint Navar. *in comment. de Iubil. not. 31. num. 48. & notab. 32. n. 10.* Henriq. *in ſum. lib. 7. de Indulg. cap. 20. §. 8.*

6 Secundò infertur, catechumenos non ligari vinculo excommunicationis, ut per Navar. *in man. cap. 27. num. 13.* Ugolin. *de cenſur. tab. 17. §. 5. n. 3. & de cenſur. Pontifici reſervatis, p. 3. cap. 9. num. 3.* Mar. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 3. cap. 4. pag. 398. lit. A,* Ant. Ricciul. *d. lib. 3. cap. 4. num. 26.*

7 Tertiò infertur catechumenos Eccleſiaſticis conſtitutionibus minimè ligari, ut per Menoch. *de arb. caſu 290. n. 17. &* 18. Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 28. quæſt. 3.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 1. cap. 12. n. 14. in fine,* Mar. Alter. *de cenſuris, tom. 1. lib. 5. cap. 2. lit. D, verſ. ſequitur ſextò, pag* 462. Anton. Ricciul. *d. lib. 3. cap. 4. n. 23.* ubi *n. 25.* poſt Scot. *in 4. diſt. 18. q. 1. art. 3. concl. 1.* Stephan. de Gaëta *in repet. dicti cap. ad li-*
8 *mina, §. 5. n.* 209. ſubdit præterea catechumenos non teneri præcepto *cap. omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. & n. 33.* ex hoc pariter infert vota catechumenorum non poſſe diſpenſari per Prælatos.

9 Quartò infertur, quod ſi contingat catechumenum ad priorem ſectam reverti, non poterit apoſtaſiæ pœna damnari, ut per Simanch. *de Catholic. inſtit. tit. 31. de hæret. num. 6.* Farin. *de hæreſi, quæſt. 117. n. 31.* Anton. Ricciul. *d. lib. 3. cap. 4. n. 28.* Contra Alphonſ. de Caſtro *de juſta hæreticorum punitione, lib. 1. cap.* 8. Ugolin. *de cenſuris Pontifici reſervatis, p. 2. §. 1. ante num.* 4. Mar. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 5. cap. 2. pag. 263. lit. D, verſ. illud quoque.*

Cap. Non oportet XVI.

Ex Concil. Agathenſi.

1 GLoſſ. *verbo hæreticis, in præſenti textu,* ait quod licèt infidelis matrimonium contrahere cum Chriſtiana prohibeatur, contractum tamen tenet. Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 2. quæſt. 2.* quia non eſt irritum, nec jure naturali divino, ut tenet Turrecrem. *in cap. ſi quis, ſub n. 2, hac eadem cauſa, & quæſtione.* Covar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 6 §. 11. n. 1.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. cap. 2. n.* 8. nec jure divino: ſic reſolvunt Covar. *dict. §. 11. n. 1.* Moz. *de contractibus, tract. de matrimon. tit. qui poſſint matrimon. contrahere num. 27.* Ugolin. *de Sacrament. tit. de matrimon. cap. 19. num.* 6. Matien. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 159. lib. 5. nova recopil.* Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 71. n. 7. verſ. & ideo hujus ſententia,* Anton. Ricciul. *dict. cap. 2. n.* 28. nec denique lege aliqua Eccleſiaſtica, quia nulla reperitur expreſſa, quæ contractum irritet, ſecundùm Cardin. Bellarmin. *in controverſ. de matrimon. lib. 1. cap. 23. ante tertiam propoſitionem, verſic. jam verò, quod non ſit cultus.* Veracr. *in ſpeculo conjug. part. 1. art. 32. dub. 1. concluſ.* 4. Henriquez *in ſumma, lib. 12. cap 23. §. 3. in fine,* Sanchez *dicta diſp. 71. ſub num.* 8. Anton. Ricciul. *dict. cap. 2. n. 21.* ubi tamen *num. 22.* ita ait, *Matrimonium inter fidelem, & Iudæum, vel infidelem non baptizatum, licèt non ſit irritum certa, & expreſſa lege Eccleſiaſtica, eſt tamen irritum moribus, & conſuetudine Chriſtiani populi, quæ vim legis habet,* ut communi conſenſu firmant omnes Doctores modò relati.

Cap. Si quis Judaïcæ XVII. & ult.

Ex Concil. Vrbanen.

1 VUlgò notatur hic text. ad hoc, quod Judæus contrahens matrimonium cum Chriſtiana ſeparari ſtatim debet, ut per Marquard. *de Iud. part. 2. c. 3. à num. 1.* Decian. *in tractatu crimin. lib. 5. cap. 12. n. 23. in princip.* Farinac. *in praxi criminal. part. 5. quæſt. 139. num. 36.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. cap. 2. à princip.*

Quæstio II.

Summarium.

1 *Matrimonium infidelium, quantumvis conſummatum poteſt diſſolvi, ſi alter conjux ad fidem convertatur, alter autem in infidelitate pertinax aut omninò cohabitationem reſpuat, aut habitare nolit abſque Creatoris contumelia, vel abſque eo quod conjugem fidelem ad peccatum lethale pertrahat.*

2 *Declaratur text. in præſenti, & concordatur cum cap. ſi infidelis, immediatè ſequenti.*

Cap. Si quis habuerit I. & ſeq.

Ex Concil. Meldenſi.

TExt. iſte dum probat non poſſe quem poſt Baptiſmum alteram ducere, vivente ea, quæ ante 1
Baptiſmum ſibi fuerat copulata, adverſari videtur *cap. ſi infidelis,* immediatè ſequenti, dum tenet, quod ſi converſus ad fidem uxorem habuit infidelem, quæ odio Chriſtianæ fidei noluerit morari cum ipſo, licitè poteſt ſe alii copulare. Qua in re certiſſima eſt concluſio, matrimonium infidelium, quantumvis conſummatum poſſe diſſolvi, ſi alter conjux ad fidem convertatur, alter autem in infidelitate pertinax, aut omnino cohabitationem reſpuat, aut habitare nolit abſque Creatoris contumelia, vel abſque eo quod conjugem fidelem ad peccatum lethale pertrahat, & tunc integrum eſt converſo ad alias nuptias migrare. Probatur ex teſtimonio D. Pauli *ad Cor. 7. Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat, non enim ſervituti ſubjectus eſt frater, aut ſoror in hujuſmodi.* Quem locum ita intelligit D. Ambroſ. *ibidem,* & Innoc. III. *in cap. quanto, de divort.* his verbis: *Si alter infidelium conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non ſine blaſphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad peccatum mortale ei cohabitare volenti, qui relinquitur, ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſilit. Et in hoc caſu intelligimus quod ait Apoſtolus: Si infidelis diſcedat, frater enim, vel ſoror non eſt ſervituti ſubjectus in hujuſmodi; & Canonem in quo dicitur, Contumelia Creatoris ſolvit jus matrimonii circa eum, qui relinquitur.* Idemque definit idemmet Pontifex *in cap. gaudemus, verſ. qui autem, de divort.* & conſtat: his intellectis quippe, ſi infideli diſcedente aut nolente legitimè habitare, fidelis ita alligatus eſſet eo matrimonio, ut non poſſet ad aliud tranſire, ſervituti ſubjectus eſſet propter infidelis malitiam, contra Pauli teſtimonium. Unde poſſe diſſolvi matrimonium in his eventibus, non eſt ex jure aliquo Pontificio, matrimonium enim conſummatum non poteſt jure Pontificio diſſolvi, quamvis in infidelitate initum ſit, ſaltem lege generali, ſed diſſolvitur ex privilegio Chriſti id in fidei favorem concedentis, quod privilegium explicuit in verbis allegatis ita intellectis ab Eccleſia: & ita haberi hoc ex Chriſti privilegio docent Galleg. *de cognat. ſpirit. cap. 3. num. 71.* Veracr. *in ſpeculo conjug. part. 2. art. 28. concl. 2. & col. antepenult.* Petr. de Ledeſm. *de matrimon. quæſt. 59. art. 5. concl.* 4. Bartholom. à Ledeſma *dub. 56. de matrim. poſt 2. concluſ.* Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 74. num.* 4. ubi plures rationes refert hujus pri-

vilegii, ac diſpenſationis Chriſti in matrimonii indiſſolubilitate.

2 Juxta quam reſolutionem patet intellectus ad textum *in præſenti*, ut ſcilicet procedat quando converſus ad fidem, uxorem habuit infidelem volentem ſecum habitare: at verò text. *in cap. ſi infidelis*, intelligatur juxta interpretationem Pontificiam *in d. cap. quanto, & in d. cap. gaudemus, de divort.* nempe quando infidelis aut omninò recedit, aut habitare vult cum Creatoris contumelia, aut pertrahendo ad peccatum: ita Sot. *in 4. diſt. 39. quæſt. unica, art. 4. col. 5. verſ. propter canonem*, Sanchez *d. diſp. 74. num. 7.*

SUMMARIUM.

1 *Text. iſte falsò tribuitur D. Gregorio, non enim apud ipſum reperitur.*

2 *Fidelis dicitur relinqui ab infideli nolente habitare ſine Dei contumelia, vel ſine pertractione ad peccatum.*

3 *Infidelis quando converti renuit, vult tamen habitare ſine contumelia Creatoris, & ſine pertractione ad peccatum, non licet alteri ad Fidem converſo matrimonium illud diſſolvere, nec aliud inire, ſed contrarium verius,* ut num. 4.

5 *Matrimonium illis caſibus, quibus licet fideli diſſolvere, & ad aliud tranſire, non diſſolvitur ſtatim, niſi poſtquam fidelis ad alias nuptias tranſierit.*

6 *Infidelis ſi ante matrimonium à fideli contractum tranſeat ad alias nuptias, illæ erunt irritæ.*

7 *Sententia judicis non deſideratur, ut infideli renuente converti, poſſit infidelis matrimonium diſſolvere, & ad aliud tranſire.*

8 *Infideli licet, diſſoluto ſemel fidelis matrimonio, ad aliud tranſire.*

Cap. Si infidelis II. & ult.

Gregorius.

1 Falsò hic text. tribuitur D. Gregorio, non enim apud ipſum reperitur, ut atteſtatur Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 74. num. 4. paulò poſt princ.* de cujus materia, & intellectu egi *ſuprà, ad cap. 1. hac eadem cauſa, & quæſtione.*

2 *Contumelia quippe creatoris ſolvit jus matrimonii circa eum, qui relinquitur.*] Dicitur etiam fidelis relinqui ab infideli nolente habitare ſine Dei contumelia, vel ſine pertractione ad peccatum, quippe quod tunc verè dicitur infidelis diſcedere, quia etſi non recedat corpore, cogit tamen fidelem recedere: nam fidelis tunc tenetur recedere ab infidelis conſortio, atque ita præbens cauſam neceſſariæ fugæ, ipſum fugat, ac conſequenter infidelis dicitur recedere à fideli, quem fugat: ita Sanch. *d. diſp. 74. num. 4.*

3 *Non tamen illa vivente alteram ducere poterit, &c.*] Notatur ad hoc, quod quando infidelis converti renuit, vult tamen habitare ſine contumelia Creatoris & ſine pertractione ad peccatum, non licet alteri ad Fidem converſo matrimonium illud diſſolvere, nec aliud inire, ut per Sylveſt. *verbo matrimonium 8. q. 10. dicto ſexto*, Navar. *in man. cap. 22. num. 49.* Pluharch. *de officio Sacerdot. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 5. in fine*, Petr. de Ledeſma *de matrimon. quæſt. 59. art. 4. dubio 2. concluſ. unica*, Gitta *in repet. cap. ad limina, 30. quæſt. 1. §. 4. quæſt. 175. num. 429.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 160. lib. 5. nova recop.*

4 Cæterùm verior ſententia illa eſt, quæ dictat quod quamvis tempore primitivæ Eccleſiæ, quo licebat fideli habitare cum infideli volenti habitationem abſque Creatoris contumelia, & ſine pertractione ad peccatum, non poſſet diſſolvi matrimonium volente infideli ita habitare, etſi converti ad Fidem renueret: at poſtquam jam non licet talis habitatio, niſi infidelis converti eligat ad Fidem, poteſt dirimi vinculum prioris matrimonii, & ad aliud tranſiri, quoties infidelis converti reſpuit, quamvis pacificè habitare velit ſine Dei contumelia, nec pertrahat fidelem ad peccatum. Ratio eſt, quia juxta Pauli teſtimonium *1. ad Corinth. 3.* tunc fidelis non eſt ſubjectus ſervituti prioris matrimonii, ſed liber eſt ad aliud ineundum, quoties infidelis diſcedit, ac relinquit fidelem: tunc autem dicitur fidelis relictus, ac deſertus ab infideli recedente, quoties vel infidelis omninò recedit, vel eam cohabitationem eligit, quæ fideli illicita eſt. Cùm ergo hodie illicitum ſit fideli habitare cum conjuge infideli infidelitate pertinaci, etſi velit ſine Dei contumelia, & pertractione ad peccatum habitare, infidelis nolens converti dicetur reverà recedere, & fidelem relinquere, & conſequenter integrum erit fideli id matrimonium diſſolvere, & ad aliud tranſire, ut latè ratiocinatur Sanch. *d. diſp. 74. num. 9.*

In gloſſ. *Ius*, ibi, *immò etiam prius credo ſolutum, &c.* 5
Tenet hæc gloſſ. quod illis in caſibus, quibus licet fideli matrimonium diſſolvere, & ad aliud tranſire, ſtatim diſſolvitur matrimonium, non expectato tranſitu fidelis ad aliud matrimonium, ut per Abbat. *in cap. gaudeamus, de divort. num. 15.* ubi Præpoſ. *§. qui autem, num. 4.* Cuch. *lib. 5. inſtit. major. tit. 12. num. 100.* Fr. Emman. *in ſumma, tom. 1. cap. 230. in fine.* Sed communis ſententia melius ſuſtinet, non diſſolvi prius matrimonium, donec fidelis ad alias nuptias tranſeat, ita ut generatio unius ſit corruptio alterius: quare ſi fidelis nunquam mutet ſtatum, perſeverabit prius matrimonii vinculum, & quotieſcumque infidelis converſus fuerit ad Fidem, tenebitur fidelis illum tanquam verum conjugem admittere. Ratio eſt, quia *in cap. quanto, de divort.* declaravit Innocentius III. textum *in præſenti*, decidentem contumeliam Creatoris ſolvere jus matrimonii circa eum, qui relinquitur, ut intelligatur tunc fas eſſe fideli ad alias nuptias tranſire: ſentit ergo Pontifex tunc non eſſe ipſo facto diſſolutum prius matrimonium, ſed jus eſſe fideli ad illud diſſolvendum, alio matrimonio inito, & ideo hanc partem tenet Sylveſt. *in ſumma, verbo matrimonium 8. quæſt. 10. dicto 6.* Sot. *in 4. diſt. 39. quæſt. unica, art. 4. colum. 6. verſ. nihilominus.* Navar. *in man. cap. 22. num. 49. & conſ. 1. num. 6. & 9. & conſ. 2. num. 5. de converſ. infidel. in antiq. alias conſil. 1. num. 5. & conſ. 3. n. 6. & 9. eod. tit. in novis*, Valent. *p. 4. diſp. 10. quæſt. 1. punct. 7. colum. 2. & in ſuis controverſ. lib. unic. de indiſſolubilit. matrimonii, cap. 2.* Henriq. *in ſumma, lib. 11. de matrim. cap. 8. §. 4.* Vivald. *in candel. aureo, p. 2. ubi de matrim. num. 221.* Barthol. à Ledeſma *dub. 56. de matrimon. concl. 3.* & plures alii quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 7. diſp. 75. num. 4.*

Unde infertur, ſi ante matrimonium à fideli con- 6
tractum tranſeat infidelis ad alias nuptias, eas fore irritas, & ita ſi poſtmodùm ad Fidem convertatur, eſſe eum ab illis ſeparandum, & reddendum conjugi prius converſo: quia privilegium hoc diſſolvendi matrimonium prius per alias nuptias ſequentes, non conceſſum eſt à Chriſto infideli, ſed fideli in favorem Fidei, ut expreſsè probat text. *in præſenti*: & quamvis matrimonium claudicare nequeat quoad vinculum, ſed eo diſſoluto ex parte unius conjugis, diſſolvatur quoque ex parte alterius; tamen claudicare poteſt

poteſt quoad effectum, & obligationem, ut altero conjuge ſolo adultero claudicat matrimonium quoad obligationem cohabitandi, cùm ſoli innocenti divertere liceat; & ideo ita tenent Sot. *in 4. diſt. 39. quæſt. unica, art. 4. colum. 7. paulò ante verſ. ad verbum*, Navar. *conſ. 1. n. 10. in ſolut. ad 2. in antiq. aliàs conſ. 3. eodem num. 10. ſub tit. de converſ. infidel.* Veracruz *in ſpeculo conjug. p. 2. art. 34.* Petr. de Ledeſm. *de matrim. quæſt. 59. art. 5. in corol. illato ex 5. concl.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 75. num. 6.*

7 In gloſſ. *Solvit*, ibi, *Eccleſia tamen debet ſententiare*, &c. Hæc gloſſ. non approbat primam opinionem ab ea relatam, ac proinde innuit nullam judicis ſententiam deſiderari, ut eum infideli renuente converti, ſeu juxta aliam opinionem, habitare ſine Dei contumelia, vel pertractione ad peccandum, poſſit fidelis matrimonium diſſolvere, ad aliudque tranſire, quia *in hoc text.* habetur, contumeliam creatoris ſolvere jus matrimonii circa eum, qui relinquitur, & tunc liberum eſſe ad alias nuptias migrare: non ergo deſideratur ſententia aliqua judicis, & ideo ita tenent Sot. *in 4. diſt. 39. quæſt. unica, art. 3. colum. 6. verſ. nihilominus*, Nav. *conſ. 2. num. 5. in antiq. aliàs conſ. 1. num. 5. in novis, ſub tit. de converſ. infidel.* Veracruz *in ſpeculo conjug. p. 3. art. 33. concl. 3.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 74. n. 11.*

8 In gloſſ. *Et in matrimonium*, ibi, *ſi illud contrahat poſtquam converſus cum alia contraxit.* Notatur ad hoc quod licet infideli, diſſoluto ſemel fideli matrimonio ad aliud tranſire, ut per Veracr. *d. p. 2. art. 34. concl. 2.* Viguer. *lib. inſtit. cap. 16. §. 7. verſ. 9. impedim. 10.* Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 8. §. 5. in fine*; Sanch. *d. lib. 7. diſp. 77. num. 6.*

QUÆSTIO III.

CAP. Oportet I. & ſeq.

1 IN his duobus Capitulis referantur ſententiæ Hieronymi, & Auguſtini adinvicem ſe contrariantium in illa quæſt. utrum bigamus ſit repuandus, qui ante baptiſmum habuerit unam, & poſt baptiſmum alteram, de qua dixi latè ad *cap. unius uxoris 1. ſup. 26. diſt. pag. 103.*

CAUSA XXIX.

QUÆSTIO I.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium contractum per errorem perſonæ, vel conditionis minimè valet.*
2 *Error excludit conſenſum.*
3 *Conſenſu deficiente actus non tenet.*
4 *Error perſonæ dirimit jure naturæ matrimonium.*
5 *Error circa qualitatem, quæ refunditur in perſonæ errorem, matrimonium dirimit.*

1 EX principio hujus quæſtionis vulgò colligitur matrimonium contractum per errorem perſonæ, vel conditionis minimè valere, ut per Covar. *de ſponſal. part. 2. cap. 3. §. 7. in princip.* Petr. de Ledeſma *de matrimonio, quæſt. 50. art. 2. dub. 2.* Sanchez *eod. tract. lib. 7. diſp. 18.* Gutier. *eodem tractat. cap. 89.* Bonacin. *in ſimili tract. quæſt. 3. punct. 2.* Valer. Reg. *in praxi fori pœn. lib. 31. n. 92.*

His ita reſpondetur, &c.] Notatur ad hoc, quod error excludit conſenſum, de quo Pariſ. *conſ. 150. n. 22. vol. 4.* Bertazol. *in tractatu clauſul. inſtrum. clauſ. 11. gloſſ. 3. num. 2.* Mar. Antonin. *variar. reſolut. lib. 1. reſol. 2. num. 6.* Surd. *conſ. 66. num. 122.* Seraphin. *deciſ. 1190. num. 2.* Anton. Monach. *deciſ. 59. n. 10.* Cardin. Tuſch. *tom. 2. lit. C. concl. 754.* 2

Notatur etiam ad hoc quod conſenſu deficiente actus non tenet, ut per Bald. *in l. fin. n. 3. C. ad Maced.* Gom. *in reg. de impetrant. benefic. per obitum. famil.* Cardin. *quæſt. 11. ſub num. 2. verſ. nam ex quo conſenſus*, Gonzal. *ad Regul. octavam Cancellariæ, gloſſ. 47. n. 3.* 3

In gloſſ. *Quod autem*, ibi, *nam ſimiliter*, &c. Tenet hæc gloſſ. quod error perſonæ dirimit ſolo jure Eccleſiaſtico matrimonium, ac proinde ſubdit integrum eſſe Pontifici ſtatuere, ut is error non dirimat. Verùm omnino dicendum eſt jure naturæ dirimere, quippe quod error libertatem, & conſenſum aufert, *l. ſi per errorem, ff. de juriſd. omnium judic.* & errantis nullus eſt conſenſus, nec voluntas, *l. cùm teſtamentum, l. non idcircò, C. de juris, & facti ignor.* & ideò hanc partem ſuſtinet Sylveſt. *in ſumma, verbo matrimonium 6. quæſt. 1. verſ. error perſonæ*, Brunel. *de ſponſalib. concl. 32. num. 2.* Veracruz *in ſpeculo conjug. p. 1. art. 29. paulò poſt princ. concl. 2.* Gaët. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 312. 321. 328. & 382.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 51. art. 2. dub. 2. concl. unica*, Vivald. *in candel. aureo, p. 1. ubi de matrimon. num. 127.* Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub. 36. concl. 1.* Henriquez *in ſumma, lib. 11. cap. 10. §. 3. & lib. 12. cap. 4. §. 1.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 18. num. 12* ubi *num. 51.* poſt Gaët. Veracruc. & alios *ſuprà* citatos, contra hanc gloſſ. tenet non poſſe Eccleſiam ſtatuere ne error perſonæ dirimat matrimonium, quia nequit efficere, ut abſque conſenſu matrimonium conſiſtat, quem error perſonæ tollit. 4

In ead. gloſſ. ibi, *niſi prius habita notitia*, &c. Collige ex gloſſ. quod ſi qualitas illa in qua erratur, deſignat individuam perſonam, tunc error circa qualitatem refunditur in perſonæ errorem, ac matrimonium dirimit, etiamſi nulla prævia habeatur notitia perſonæ illius individuæ circa quam erratur, quia ſatis eſt ea notitia perſonæ cum qua initur matrimonium, quæ concipitur eo tempore, quo de matrimonio contrahendo convenitur, ut circa illam poſſit errari, & parum videtur ad id referri, an antea, an potius tunc habita ſit notitia, ſiquidem in utroque eventu habetur jam ante matrimonium. Intellectus enim apprehendit eo modo, quo ſenſus repræſentat objectum, ac proinde ſi tempore, quo præſtatur conſenſus, repræſentat ſenſus ut talis Regis filium, ita apprehendit intellectus, ac voluntatem ducit, ut in perſonam illam individuam filii talis Regis conſentiat: quare ita tenet Tolet. *lib. 7. ſumma, cap. 3. num. 2. d. 3.* Vivald. *in candelabro aureo, p. 2. ubi de matrim. num. 117.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 18. num. 18.* Contra Navar. *in man. cap. 22. num. 32.* Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. quæſt. 2. §. 4. num. 326.* Greg. Lopez *l. 10. verbo filio, tit. 2. part. 4.* exiſtimantes illam præviam notitiam deſiderari. Unde colligitur errorem eſſe perſonæ, ſi fœminæ ſcienti quempiam multos filios habere, quorum nullus eſt ſibi notus, aliquis eorum mentiatur, dicens ſe eſſe illius primogenitum, verè enim fœmina errore ducta illi nubit, exiſtimans eſſe perſonam illius primogeniti quem apprehendit, & in maritum eligit, ut per hanc gloſſ. tenet Greg. Lopez *l. 10. verbo è venieſſe, tit. 2. p. 4.* Marienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 154. lib. 5. novæ recop.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 18. n. 29.* Nec refert ſi primogenitus ille, cui conventum erat fœminam nupturam, ſit poſt conventionem vita functus, ac ſecundogenitus qui tunc primogenitus eſt, ſupponatur fœminæ ignoranti, 5

ranti, erit enim error perſonæ, quia conſenſus fertur in priorem, cum quo pactum initum fuerat, qui qualitate illa primogenituræ tempore pacti judicabatur; nec minus eſt error perſonæ, quamvis perſona circa quam erratur, jam obierit, & ideo ſic docent gloſſ. *verbo putatur*, *in præſenti*, Sot. *in 4. diſt. 30. quæſt. 1. art. 1. paulò ante ſolut. ad argum. verſ. reſpondetur*, Bartholom. à Ledeſm. *de matrim. dub. 30. poſt 3. concl.* Fr. Emman. *in ſumma, tom. 1. cap. 123. concluſ. 2. num. 3.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 18. num. 30.*

Quæstio II.

1 Gloss. *verbo ſecunda*, *propè fin. in ſum. hujus quæſt.* referens opinionem Hugonis dicentis valere matrimonium liberæ cum adſcripritio, ait leges contradicere; atque ita videntur ſentire legibus contrarium decidentibus ſtandum eſſe: Ius enim Civile non permittebat matrimonium liberæ cum adſcriptitio alieno, *auth. de nup. §. adſcriptitio, collat. 4.* ubi additur id non eſſe matrimonium. Cæterùm verius eſt quod quando ſervitus non eſt vera, ſed adſcriptitia, vel originaria, ejus error non dirimit matrimonium, ut melius ſuſtinent Ordinarii ferè omnes *in cap. 2. de conjug. ſerv.* ubi Joan. Andr. *num. 3.* Anchatan. *num. 2.* Butr. *num. 4.* Abb. *n. 5.* Card. *num. 2. quæſt. 3.* Præpoſ. *num. 6. quæſt. 5.* Alexand. de Nevo *num. 7.* Henric. *num. 3.* Brunel. *de ſponſalib. concluſ. 32. n. 3. caſu 3.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtit. major. tit. 12. num. 55.* Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. q. 1. §. 4. n. 332.* Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſp. 19. n. 9.*

Cap. Omnibus I.

Iulius.

1 Gloſſ. *verbo legem*, *in præſenti text.* ait irregularem effici, qui cum ſerva contrahit, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo irregularitas, quæſt. 16.* Navar. *in man. cap. 27. num. 196.* Majol. *de irregul. lib. 3. cap. 1. num. 5.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 158. num. 3.* Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 19. num. 14.*

Cap. Si quis liber II.

Zacharias.

1 Vulgò allegari ſolet hic text. ad hoc quod ſervitus non præſtat naturale impedimentum matrimonio ineundo, ac proinde validum eſt matrimonium ſervorum inter ſe, & matrimonium liberi cum ancilla, vel liberæ cum ſervo, non ignorata ſervitutis conditione, ita Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 19. n. 13.* ubi *in fine*, poſt gloſſ. *in præſenti*, Sot. *in 4. diſt. 35. quæſt. unica, art. 1. col. 3. verſ. contra hanc*, Sylveſt. *verb. matr. 8. quæſt. 2. dicto 1.* & alios, ſubdit jure Canonico, quod in hac re prævalet, corrigi *l. cum ancillis*, *C. de inceſt. nup.* decidentem non poſſe conſtare matrimonium inter liberum, & ſervum.

Summarium.

1 *Servus conſequitur libertatem, & matrimonium conſiſtit, cùm illud init cum perſona libera ignara ſervitutis, domino tradente in matrimonium, vel ſciente, & tacente ſervitutem.*

2 *Ingenuus ſi ducat ſervam ignarus ſervitutis, poterit cognita ſervitute reſilire: at ſi ſerva velit, invito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio.*

3 *Princeps ſecularis fidelibus ſuis ſubditis non poteſt aliquot matrimonii impedimenta ſtatuere.*

Cap. Si quis ingenuus IV.

Ex Concil. apud Vermeriam.

Gloſſ. *in præſenti text. verbo faciat*, *in verſ. ſed ſi dominus ejus*, tenet ſervum conſequi libertatem, & matrimonium conſiſtere cùm illud init cum perſona libera ignara ſervitutis, domino tradente in matrimonium, vel ſciente, & tacente ſervitutem, ut per Sot. *in 4. diſt. 35. quæſt. unica, art. 2. colum. 3. verſ. ex his colligitur*, Anton. Cuch. *lib. 5. inſtit. major. tit. 12. n. 48.* Veracruc. *in ſpeculo conjug. part. 1. art. 30. verſ. ſed eſt dubium circa hoc*, Bartholom. à Ledeſma *de matrimon. dub. 31. concl. 6.* Petr. Ledeſma *de matrimon. quæſt. 52. art. 1. dub. ult.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrimonio, cap. 10. §. 4. verſ. 4. & 5.* Fr. Emman. *etiam in ſum. tom. 1. cap. 223. num. 4. concl. 4.* Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſp. 20. num. 14.* 1

In ead. gloſſ. ibi, *ſed pone quod libera contrahit*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi ingenuus ducat ſervam ignarus ſervitutis, poterit cognita ſervitute reſilire: at ſi ſerva velit invito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio, ut reſolvunt DD. *in cap. fin. de conjug. ſervor.* & præcipuè Butr. *in fine*, Ancharano. *num. 4. verſ. quærit gloſſ.* & Abb. Alexand. de Nevo *in fine*, D. Anton. *2. p. tit. 1. cap. 3. in princ.* Sylveſt. *in ſum. verbo matrimonium 8. quæſt. 2. dicto 8.* Navar. *in manuali, cap. 22. num. 43.* Anton. Cuch. *inſtit. major. lib. 5. tit. 12. num. 53.* Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 10. §. 5.* Sanch. *de matrim. lib. 4. diſp. 15. num. 4. verſ. quintò probatur*, ubi ſubdit, quod licèt hi Doctores non ſatis explicent in hoc caſu matrimonii inter ingenuum, & ſervam, an decipiens teneatur ante compulſionem ſtare matrimonio, ſolum enim dicunt cogendum eſſe ab Eccleſia; credit tamen teneri decipientem ante omnem judicis ſententiam, ac compulſionem ſtare illi contractui ſi deceptus velit, quia jura non compellunt ad id in pœnam doli, ſed naturali quadam æquitate, & quia bono communi ita expedit. 2

In gloſſ. *Habeat*, ibi, *ſed illud ſecundùm leges non tenet, ſed ſecundùm Canones tenet, qui matrimonio jure poli reguntur.* Collige ex gloſſ. non poſſe Principem ſecularem fidelibus ſuis ſubditis aliquot matrimonii impedimenta ſtatuere, ut reſolvunt Ordinarii per text. *ibi, in cap. 1. de ſponſalib.* & præcipuè Butr. *n. 12.* Abb. *num. 9.* Alexand. de Nevo *num. 21. & 22.* Præpoſit. *num. 7.* & Felin. *num. 10. & 11.* Turrectem. *in cap. 1. 30. quæſt. 3. art. 6. in ſolut. ad 1. num. 17.* Covar. *de ſponſalib. quæſt. 2. cap. 6. §. 10. num. 16.* Sot. *in 4. diſt. 42. quæſt. 2. art. 3. ad 2.* Brunel. *de ſponſalib. concl. 19. num. 1.* Peguer. *in quæſt. crimin. cap. 42. num. 2.* Contra gloſſ. *verbo & legibus, in cap. ſi quis ancillam*, immediatè præcedenti, Victor. *in relect. de matrim. 1. part. 2. partis, n. 12.* Petr. Sot. *lect. 4. ad fin. de matrimon.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. quæſt. 50. art. 1. dub. 1.* Bartholom. à Ledeſma *dub. 29. de matrimon. concl. 1. in fine*, Henriquez *in ſum. lib. 12. de matrimon. cap. 1. §. 4.* & alios, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 3. n. 2.* 3

Summarium.

1 *Dubitans probabiliter de ſervitute uxoris, tenetur ei reddere debitum, etiam judice non præcipiente, nullumque præjudicium ex hoc ſibi infert, ut n. 2.*

a Con

3 *Conjux de nullitate matrimonii litem movens, lite pendente tenetur illa alimenta uxori præbere, quæ ante litem tenebatur.*

Cap. Cujus rei VI.

Gregorius.

1 GLoſſ. *verbo noviſſimè, verſ. nam pendente accuſatione, in præſenti textu*, tenet quod probabiliter dubitans de ſervitute uxoris, tenetur ei reddere debitum. Similis gloſſ. *verbo audivit, in cap. 3. de conjug. ſerv.* ubi Hoſtienſ. *ſuper eod. verbo*, Joan. Andr. *in fine*, Butr. *num. 6.* Anchatan. *etiam num. 6.* Henriq. *num. 10. cum ſeq.* & Alexand. de Nevo *num. 11.* D. Anton. *3. p. tit. 1. cap. 3. §. 2.* Sylveſt. *in ſumma, verbo matrimonium 8. quæſt. 3. dicto 2. 4. & 5.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 45. art. 1. dub. 2. ad ultim. prima ſententia*, Cordub. *lib. 3. quæſtionarii, quæſt. 8 fol. 183. colum. 1. verſ. ex ſupradictis.* Contra D. Thom. *in diſt. 36. in fine in expoſit. literæ*, Scot. *de ſecreto, memb. 3. quæſt. 2. poſt primam concl. verſ. reſpondetur quod Prælatus*, Abb. *in d. cap. 2. num. 6.* Præpoſ. *num. 10. verſ. venio ad ſecundam partem gloſſæ*, Angel. *verbo matrimonium 3. imped. 4. num. 8. & 9.* Gregor. Lopez *l. 4. verbo de partur. tit. 5. part. 4.* Covar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 7. §. 2. in fine*, Novat. *in cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt. 7. n. 84.* Henriquez *in ſumma, lib. 11. de matrimon. cap. 10. §. 5. & cap. 1. §. 14. & lib. 12. cap. 6. §. 7.* Bartholom. à Ledeſma *de matrim. dub. 20. concl. 1. in fine*, exiſtimantes non teneri hunc reddere, quamvis Eccleſia percipiat.

2 Dubium tamen eſt inter Doctores, qui ſequuntur hujus gloſſ. ſententiam, an teneatur hic reddere debitum, quamvis Eccleſiæ præceptum non conſtringat illum: nam hæc gloſſ. & alia *d. verbo audivit*, Hoſt. Ioan. Andr. Butr. Henriq. & Alexand. de Nevo *citatis locis*, dicunt ſibi præjudicare, ſi ſponte, nec eo præcepto compulſus reddat, & conſequenter ſentiunt non teneri reddere, ut evitet illud damnum. Alii verò docent non tantum poſſe, ſed etiam teneri conjugem in hoc dubio reddere debitum, etiam judice non præcipiente, nec ſibi præjudicium inferre, quam ſententiam probabiliorem dicit Sanch. *de matr. lib. 2. diſp. 43. num. 7.*

3 In ead. gloſſ. ibi, *& pendente cauſa non negabit ei alimenta*, &c. Notatur ad hoc, quod conjux de nullitate matrimonii litem movens, ea pendente tenetur illa alimenta uxori præſtare, quæ ante litem tenebatur, ut per Butr. *in d. cap. 2. in fine*, Ioan. Andr. *etiam in fine*, Abb. *num. 6.* Alexand. de Nevo *num. 12.* & alios, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matr. lib. 2. diſp. 41, n. 51.*

Cap. Perlatum VII.

Ex Concil. Tribur.

1 GLoſſ. *verbo Divortii, verſ. item quæritur, in præſenti text.* tenet non eſſe integrum viro ſe venundare invita uxore, ut per Angl. *in floribus Theolog. p. 1. ubi de matr. quæſt. 10. de errore conditionis, art. 3. concl. 1.* Cæterùm verius eſt, integrum eſſe viro ſe venundare, renitente uxore, quia vir ſubditur uxori in iis ſolis, quæ ad debiti redditionem pertinent, atque in cæteris eſt ſui juris: at venditio hæc non vergit in præjudicium debiti conjugalis, eſto vir in ejus fraudem ſe venundaret, tenetur enim uxori ad omnia quæ lex matrimonii petit, à quibus retrahi nequit domini præcepto: igitur, &c. Et ita docent *in præſenti* Archid. & Bellam. uterque *num. unico*, Turrecr. *art. 1. num. 1. & 2. in ſolut. ad 1.* D. Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 3. §. 1.* Sylveſt. *in ſumma, verbo matrimonium 8. quæſt. 2. in fine*, Scot. *in 4. diſtinct. 35. quæſt. unica, art. 3. concl. unica*, Petr. de Ledeſma *de matrimonio, quæſt. 52. art. 3. concl. unica*, Vivald. *in candelabro aureo, part. 1. ubi de matr. num. 121.* Henriquez *in ſumma, lib. 11. de matrimon. cap. 10. §. 5.* & alii, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrimonio, lib. 7. diſp. 23. num. 2.* ubi *n. 3.* Poſt Petr. de Ledeſma *d. art. 3. in ſolut. ad ultim.* ſubdit etiam venditionem abſque juſta cauſa factam non vacare culpa lethali, eo quòd in dedecus grave uxoris, & familiæ, ac injuriam redundet, nulla juſta cauſa præponderante, & *num. 5.* reprobato Henriquez *citato loco*, tenet quod non præbebit juſtam divortii cauſam, ſi vir in uxoris fraudem ſe venundet.

2 In gloſſ. *Secundùm ſecularem*, ibi, *ſecundùm quam non illa uxor, vel filii rediguntur in ſervitutem*, &c. Notatur ad hoc, quod uxor venditioni mariti conſentiens, non redigitur ob id in ſervitutem, ut per Turrecrem. *hic, art. 3. num. 4.* Scot. *in 4. diſtinct. 35. quæſt. unica, art. 3. ad 2.* & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. lib. 7. diſp. 23. num. 7.*

Cap. Dictum eſt VIII. & ult.

Ex Concil. Cabilon. II.

1 ET *per voluntatem dominorum.*] Ergo à contrario ſenſu videtur integrum non eſſe ſervis contra domini voluntatem matrimonium contrahere. At certa res eſt, poſſe ſervos invitis dominis matrimonio copulari, ut reſolvunt Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 21. num. 3.* Gutier. *eodem tract. cap. 92.* Bonacina *in ſimili tract. quæſt. 3. puncto 3. num. 7.* Et ad hunc text. reſpondendum eſt cum gloſſ. *hic, verbo voluntatem*, ſupplendum eſſe, *maximè*: atque ita ſenſus eſt, nunquam ea matrimonia diſſolvenda eſſe, præſertim autem quando domini conſenſere, refert Sanchez *d. diſp. 21. num. 19. in princ.*

2 In gloſſ. *Habeat*, ibi, *ſed quid ſi domini ſint in diverſis provinciis, crede alterum compellendum, ut vendat reliquo*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi uterque conjux ſervus ſit diverſi domini, & diverſa loca inhabitantis, itaut mutuò convenire nequeant obſequiis dominorum ſatisfaciendo, tunc ut evitetur fornicationis periculum, cogendus eſt alter dominus per Eccleſiam vendere alteri volenti emere, ut per Turrecrem. *in præſenti, num. 3.* Roſell. *verbo ſervus 3. num. 2.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 22. num. 16.*

CAVSA XXX.

QUÆSTIO I.

SUMMARIUM.

1 *Conjux, qui abſque neceſſitate proprium filium baptizavit, aut tenuit tanquam patrinus in Baptiſmate, vel Confirmatione, ſeparari debet, & privatur jure exigendi debitum.*

2 *Exorciſmo cognatio ſpiritualis non contrahitur.*

3 *Fidelis baptizans, vel tenens in Baptiſmo filium infidelis, ex parte ſua contrahit cognationem cum parentibus infidelibus illius pueri, qui baptizatur, quamvis illi non contrahant: ſed contrarium verius, ut num. 4.*

Cap. Pervenit ad nos I.

Deuſdedit.

1 Colligi videtur ex hoc text. quod conjux qui abſque neceſſitate proprium filium baptizavit, aut tenuit tanquam patrinus in Baptiſmo, vel Confirmatione, ſeparari debet, ac proinde privatur ratione illius cognationis, nimirum compaternitatis ortæ inter illum, & alterum conjugem, jure exigendi debitum, ita etiam ex ratione text. *in cap. ſi vir, de cognat. ſpirit.* tenet gloſſ. *verbo non fraudentur, in cap. noſſe, inf. hac eadem cauſa, & quæſt.* ubi ait quod ille qui levat filium ſuum de ſacro fonte, perdit jus exigendi, ſi verò petat, licèt petendo peccet, debet tamen uxor ei reddere. Omnes *in dict. cap. ſi vir,* & præcipuè Hoſtienſ. *num. 3. ſuper verbo patroſinari,* Joan. Andr. *num. 5.* Butr. *num. 6.* Abb. *n. 5.* Alexand. de Nevo *num. 8.* & Henriq. *num. 3.* Sylveſt. *in ſum. verbo matrimonium* 8. *quæſt. 7. d. 1. & 2.* Navar. *in man. cap. 16. num. 34.* Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. quæſt. 6. §. 4. num. 349.* Marienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 143. lib. 5. nova recop.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 2. cap. 11. ad fin.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 56. art. 1. dub. 4. concl. 2.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 1. cap. 5. num. 31.* Vivald. *in candelabro aureo, p. 1. ubi de matrim. num. 149.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrim. cap. 15. §. 11. & lib. 3. de Confirmat. cap. 3. in fine,* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 143. num. 10.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 26. num. 7.* ubi fatetur in rigore hanc ſententiam nullo text. probari, cùm text. *in præſenti,* & omnes de hac re agentes, præcipuè *cap. noſſe, & cap. ad limina,* cum aliis, *hac ead. cauſa, & quæſt.* corrigantur per *d. cap. ſi vir,* & concludit quod ad hanc ſententiam amplectendam movetur, quia univerſi Doctores Juriſperiti, atque omnes ferè Theologi antiqui, & neoterici illam ſequuntur.

2 *A primo pabulo,* &c.] Ergo per exorciſmum cognatio ſpiritualis non contrahitur, ut colligit Palud. *in 4. diſt. 42. quæſt. 1. art. 1. num. 7.* Cæterùm dicendum eſt, per ſolùm catechiſmum contrahi, *cap. 2. de cognat. ſpirit. cap. 2. eod. tit. in 6.* D. Thom. *in 4. diſt. 42. quæſt. 1. art. 2. in corpore,* & ibi Durand. *quæſt. 1. art. 2. num. 7.* Veracr. *in ſpeculo conjug. art. 22. dub. 3.* Bartholom. à Ledeſma *de matr. dub. 46. §. penul. in fine,* Henriq. *in ſumma, lib. 2. de Baptiſmo, cap. 15. § 4. in commento lit. M,* Marienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 249. lib. 5. nova recop.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 10. num. 5.* ubi cum Durand. *citato loco,* ait non obſtare textum *in præſenti,* quia verba ejus proximè relata uſque ad finem copulativè, & non disjunctivè accipienda ſunt, ita ut per omnia illa contrahatur cognatio, ſed quaſi initium ſumat in ipſo exorciſmo.

3 In gloſſ. *Ex lavacro, ibi, H. tenuit, & R. dicunt quod inter me, & Judæam, cujus filium de ſacro fonte ſuſcipio, contrahatur compaternitas:* & notatur ad hoc, quod fidelis baptizans, vel tenens in Baptiſmo filium infidelis, ex parte ſua contrahit cognationem cum parentibus infidelibus illius pueri, qui baptizatur, quamvis non contrahant, ac proinde non poteſt conſiſtere matrimonium inter parentes illos poſtea baptizatos cum fideli, qui eorum filium baptizaverat, aut ſuſceperat: ita Archid. *hic, num. 3. & in cap. 1. num. 1. de cognat. ſpirit. lib. 6* Sylveſt. *in ſumma, verbo matrimonium 8. quæſt. 7. dub. 2.* Veracr. *in ſpecul. conjug. p. 1. art. 56. concl. 5.* Gaët. *in repet. cap. ad limina, hac ead. quæſt. §. 4. quæſt. 151. num. 398.* Vivald. *in candelabro aureo, p. 1. ubi de matr. num. 163* Henriquez *lib. 12. de matr. cap. 11. §. 3. in fine,* Marienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 169. lib. 5. nova recop.*

Cæterùm verius eſt contra hanc gloſſ. tenere infidelem incapacem eſſe cognationis ſpiritualis, non ſolùm activæ, ſed etiam paſſivæ, itaut ſive infidelis baptizet, aut levet filium fidelis, ipſe non contrahat cum baptizante, ſive levante cognationem ſpiritualem. Ratio eſt, quia cùm cognatio ſpiritualis conſiſtat in quadam relatione perſonarum, neceſſariò requirit quod adſit perſona, cui poſſit relatio fieri, *l. 1. ff. de inſtit. l. 1. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni juris,* quo fit ut ſi conſiſtere poteſt ex parte alterius, quia deſtructo uno ex correlativis, deſtruitur & aliud, ex adductis per me *tract. Axiom. juris uſi freq. axiom. 61. n. 1.* & ideo hanc partem ſuſtinent Scot. *in 4. diſt. 42. quæſt. 1. art. 3. col. pen. verſ. poſtremò ex his,* Gallег. *de cognat. ſpirit. cap. 8. num. 11.* Petr. de Ledeſma *de matr. quæſt. 56. art. 3. in fine,* Barthol. à Ledeſma *de matr. dub. 46. poſt 2. concluſ. notab. 1.* Fr. Emman. *in ſumma, tom. 1. cap. 226. num. ult.* Sanchez *de matrimonio, lib. 7. diſput. 60. num. 14.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib. 2. cap. 4. num. 8.* 4

In gloſſ. *In archivis, ibi, ab archa dictum eſt archivium, ubi ſcilicet reponuntur libri, & per tales fit fides.* Ita Maſcard. *de probat. concl. 399. num. 2.* 5

SUMMARIUM.

1 *Filium ſuum levans de ſacro fonte perdit jus exigendi, ſi verò petat, licet petendo peccet, debet tamen uxor ei reddere.*

2 *Jus exigendi debitum ipſo facto perditur, ſtatim quod pater levat filium de ſacro fonte, licèt per ſententiam Eccleſiæ non ſit ablatum.*

3 *Debiti petitio interdicitur utrique conjugi cognationis, affinitatiſve impedimento innodato.*

4 *Conjux quando communi voto caſtitatem voverit, altero eorum fornicante, an judex Eccleſiaſticus ex officio poſſit compellere eos ad habitandum, quo incontinentiæ conſulat, oſtenditur.*

Cap. Noë III.

Gloſſ. notabilis *hic, verbo non fraudentur, verſ. ſed numquid,* tenet quod ille qui levat filium ſuum de ſacro fonte, perdit jus exigendi: ſi verò petat, licèt petendo peccet, debet tamen uxor ei reddere, ut per DD. quos plena manu citavi *ſuprà, ad cap. 1. hac ead. cauſa, & quæſt.* 1

In ead. gloſſ. ibi, *Tu dicas quod ſtatim in ipſo facto perditum eſt jus exigendi, licèt per ſententiam Eccleſiæ non ſit ablatum,* &c. ita Sanchez *de matrimonio, lib. 9. diſp. 30. num. 2.* 2

In ead. gloſſ. ibi, *item ſi uterque levavit filium ſuum de ſacro fonte, neuter habet jus petendi,* &c. Collige ex gloſſ. utrique cognationis, affinitatiſve impedimento innodato interdici debiti petitionem; cùm enim delictorum compenſatio hac in re locum minimè habeat, delictum alterius conjugis alterum non relevabit, ut per Abb. *in cap. ſi vir, num. 5. de cognat. ſpirit.* ubi Alexand. de Nevo *num. 7.* Hoſtienſ. & Joan. Andr. *in fine,* Navar. *in man. cap. 17. n. 34.* Petr. Scot. *lect. 11. de matrim. § ſi contrahitur de hac cognatione,* Barth. à Ledeſma *dub. 44. de matrim. verſ. de uſu verò,* Gaët. *in repet. cap. ad limina, inf. hac ead. cauſa, & quæſt. §. 4. n. 379.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap. 83. in fine,* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 56. art. 1. dub. 5.* Marienſ. *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 143. lib. 5. nova recop.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 28. num. 3.* ubi ait quod licèt quatuor DD. ultimo loco citati, loquantur 3

quando

quando per fraudem,& malitioſè,vt ſe defraudent,id coniuges efficiunt,ipſe tamen indiſtinctè tenet vtrumque coniugem in hoc caſu arceri à debiti petitione, ſiue fraudulenter, & malitioſè, ſiue abſque dicta malitia cognationem, aut affinitatem culpa ſua contraxerit; ſubditque idem dicendum eſſe, ſi alter ſolus id cognationis, aut affinitatis impedimentum incurrerit, aut interueniente culpa alterios, qui conſenſum præſtitit.

4 In ead. gloſſ.ibi, *Reſp.quod non poteſt petere, ſed Eccleſia coget reliquum reddere debitum*, &c. Notatur ad hoc quod quando vterque coniux communi voluntate caſtitatem vouit, altero eorum fornicante, licèt alter à voto non eximatur,nec fas ſit petere coniugis reſtitutionem, poteſt tamen iudex Eccleſiaſticus ex officio compellere eos ad cohabitandum, quo incontinentiæ conſulat, vt per Hoſtienſ. *in cap.tua,il 2.n.2. ſuper verbo commorari, de jureiur.* vbi Joan. Andr. *in fine*, Anchar.*num.*4. Bellam.*n.*4. Sed hanc ſententiam meritò reprobant Abb. *in c.chariſſimus,n.7.de conuerſ. coniug.* Alex.de Neuo *in c.ex litteris,n.7.* & *ibi* Præpoſ. *n.5.de diuort.* Greg. Lopez *l.8.ad fin.tit.2.p.4.* quia *d. cap. ex litteris*,quod hæc gloſſ. pro ſe allegat,loquitur vbi abſque voto matrimonium ob alterius adulterium ſeparatum fuit, tunc enim ſi innocens in adulterium labatur, compenſatione hinc inde facta ad priſtinum ſtatum matrimonium reſtituitur; ſecus vbi obligatio eſt Deo per votum acquiſita. Et diſparitatis ratio eſt, quia in priori caſu ſeparatio fuit in fauorem innocentis, quo nocente effecto ceſſat fauor, atque delicta compenſantur; in poſteriori autem fuit in cultum Dei,cui caſtitas dicata eſt ,ac proinde nulla eſt compenſatio.Et ideo Sanchez *de matrimon. lib.9. diſp.37. n.12.*ſequens Alex.de Neuo *in d.c.tua,n.9.&* 10.ſentit minimè poſſe hos cogi ad cohabitandum, ſed aliis mediis, aut procurata voti diſpenſatione illi incontinentiæ periculo ſubueniendum eſſe.

Cap. De eo V.

Ex Concil. Moguntin.

1 COncil. Moguntinenſe *cap.*10. in clauſtro Sancti Albani habitum,relatum *in hoc text.* ſtatuit quod ſi alter coniux,vel ambo filium ſuum ex induſtria de ſacro fonte ſuſceperint, ad priuandum ſcilicet alterum coniugem debito coniugali, vel eodem animo inſidiandi matrimonio,qui ſuperuixerit,ſi præuaricator, ſiue inſidiator eſſet, de cætero contrahere non poterit, ita colligunt Veracr.*in ſpeculo coniug.p.*1. *c.*16. *concl.*1. Maiol.*lib.3. de irregul. c.25. n.16.verſ.crimina impedientia*, Vgolin. *de matrim. cap.20.n.4.* Viuald.*in candel.aureo,p.1.vbi de matrim.n.204.* Manenſ. *ad rub. tit.1.gl.1.n.143.lib.5.nouæ recop.* quos refert,& ſequitur Sanchez *de matrim.lib.7. diſp.6. num.*8.vbi ſubdit quod ſic leuans,ſi diſſoluto matrimonio aliud inierit, erit validum, Bonac.*in ſimili tract. 9.3. puncto 14.n.17.* idem reſoluentes ſi fiat patrinus filii alter coniux tenens eum in Confirmatione eodem animo inſidiandi matrimonio.

SUMMARIUM.

1 *Baptizandi opus laicis fidelibus juxta canonicam auctoritatem, ſi neceſſe fuerit, facere liberè conceditur.*

2 *Baptiſmus eſt Sacramentum maxima neceſſitatis.*

3 *Baptiſmum a laico, fœmina, vel etiam infideli collatum extra neceſſitatem, validum eſt, quamuis conferens mortale peccatum committat.*

4 *Pœnitentiæ miniſter etiam in neceſſitate eſſe non poteſt quilibet homo, ſed ſolùm Sacerdos.*

5 *Reſpondetur cuidam obiectioni.*

6 *Cognationem ſpiritualem cum baptizato,eiuſque parentibus contrahunt laici in neceſſitate baptizantes.*

7 *Coniugi in neceſſitate baptizanti filium communem, nimirum ſuum, & alterius coniugis, minimè interdicitur petitio debiti.*

8 *Coniux non dicitur in neceſſitate baptizare filium in abſentia Sacerdotum, ſi quilibet alius adeſſet, qui poſſet, & vellet baptizare.*

9 *Parens ſi in caſu neceſſitatis, quando nullus adeſt, qui patrinus ſit, id munus obeat erga communem filium, aut ſolius alterius coniugis, an priuetur petitione debiti, oſtenditur.*

Cap. Ad limina VII. *Ioan. VIII.*

IOannes Papa VIII. Anſelmo Lemouicinæ Eccleſiæ Epiſcopo,ſcribens, ait baptizandi opus laicis 1
fidelibus juxta canonicam auctoritatem, ſi neceſſe fuerit, facere liberè concedi, vt refert Gratian. *in præſenti*, conſonant *cap. ſuper quibuſdam*, 30.*q.*3. *& c. in neceſſitate*, & *cap. à quodam Iudæo, de conſec.diſt.*4. cum multis aliis, quæ adducunt citati à Viuald. *in candel. aureo,p.1.tit. de Baptiſmo, n.*39. & à Bonac. *de Sacr.diſp.1.q.2. puncto 5.n.4.* eam rationem communi- 2
ter afferentes, quia Baptiſmus eſt Sacramentum maximæ neceſſitatis, ideoque conuenientiſſimum fuiſſe, vt in materia communi,aqua ſcilicet, quæ vbique facilè reperitur, & in ſimpliciſſima actione, atque verbis inſtitueretur, & præterea vt miniſter communis eſſet, eiúſque miniſterium cuilibet concederetur: ad ſimile autem de ſacramento Pœnitentiæ, quod etiam neceſſitatis eſt, reſpondent non eſſe tantæ neceſſitatis, cùm conſtet per contritionem ſuppleri poſſe defectum abſolutionis ſacramentalis: at verò in Baptiſmo ſaltem paruulorum non ita, juxta illud Chriſti Domini, *niſi quis renatus*, &c. refertur *in cap. debitum, de Baptiſmo.*

Non obſtat quod ſupradicta recepta ſolutio con- 3
cludere videtur ſolùm ſuppoſito articulo neceſſitatis, non ita eo ceſſante, cùm tamen apud omnes conſtet etiam extra neceſſitatem Baptiſmum à laico,fœmina, vel etiam Infideli collatum validum eſſe, quamvis conferens mortale peccatum committat, quod deducitur ex *d.cap. à quodam,& ex cap. Romanus, de conſec. diſt.*4. faciunt elegantiſſima verba Auguſtini *lib.2. contra Armen. cap.*13. dum inquit, ſed etſi nulla neceſſitas vſurpetur, & à quolibet detur, quod datum fuerit, non poteſt dici non datum,quamvis rectè dici poſſit illicitè datum. Comprobat Conc. Trid. *ſeſſ.7.de Baptiſmo, canon.*4. D.Th.3.*p.q.*67. *art.*3. *ad* 1. Nav. *in man.c.22.n.7.* Soar. *de Sacram.diſp.23 ſect.*1. Quia reſponderunt ex communi ſenſu, & traditione Eccleſiæ ſemper intellectum fuiſſe,Chriſtum Dominum ita ſacramentum Baptiſmi inſtituiſſe, vt validè à quolibet ſemper præſtaretur, quod Apoſtolica facta declararunt: Ananias enim, qui laicus fuiſſe creditur,Saulum baptizauit *Act. cap.9. &* 10. Petrus juſſit familiam Cornelii à fratribus, qui ſecum venerunt, baptizari & Athanaſius puer adhuc nonnullos baptizauit, vt latè proſequitur Soar. *vbi proximè*, comprobans id in hoc Sacramento præ cæteris congruentiſſimum fuiſſe; quamuis enim Pœnitentiæ ſacramentum ſit neceſſarium,non tamen tanta in eo reperitur neceſſitas,non ſolùm quoad vltimam ſalutem,ſed etiam quoad alios effectus diuinæ gratiæ, cùm Baptiſmus ianua ſit, & fundamentum omnium Sacramentorum, juxta text. *in c. vlt. de Preſbyt.non baptiz.* Vnde etiam ea ſtante,non

4 poteſt pœnitentiæ miniſter eſſe quilibet homo, ſed ſolùm Sacerdos, neque etiam in qualibet neceſſitate, ſed ſolùm in extrema, & deinde quia Baptiſmus non poteſt iterari, pœnitentia ſic; vnde in pœnitentia nullum eſt periculum ſi non valeat ex eo, quod non erat tanta neceſſitas quanta requiritur: Baptiſmus verò non eſt iterabilis, & ita oportebat, vt omnia certa ſint, quæ ad illud conficiendum pertinebant, vt iis poſitis ſtatim valeat, ſiue ſubſit neceſſitas, ſiue non, quod latiùs explicat Soar. *ſect.* 1.

5 Ex quibus omnibus non poſſum non mirari Caluini inſaniam, qui cùm docet omnes Chriſtianos etiam laicos pariter omnium Sacramentorum idoneos eſſe miniſtros, de Baptiſmo tamen agens negat illud etiam in neceſſitatis articulo miniſtrari poſſe, niſi ab illis, qui miniſtri ſunt Eccleſiæ ad hoc inſtituti, contra quem latè ſcribit Soar. *d. ſect.* 1. Neque obſtat præcipuum, quo Caluinus mouetur, fundamentum, ex auctoritate Chriſti Domini, *Euntes*, &c. quo loco Apoſtolos ſolos videtur Chriſtus inſtituiſſe huius Sacramenti miniſtros. Sed reſpondetur benè Apoſtolica facta declaraſſe mandatum illud, vt ſuprà oſtendimus, manet igitur ſtante neceſſitate laicum, vel etiam hæreticum, aut fœminam validè, & licitè baptizare, ſeruato tamen ordine, itaut præſente clerico non laicus, neque præſente fideli infidelis, neque præſente viro fœmina baptizet: ſi autē prætermiſſo hoc ordine, vel ex neceſſitate laicus, aut infidelis, aut fœmina, ſeruata Eccleſiæ forma baptizent, Baptiſmus valet, illi tamen peccant mortaliter ſic miniſtrantes, vt reſoluunt Nauar. Sot. & Soar. *dictis locis*, & plures alii, quos refert, & ſequitur Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 5. *n.* 9.

6 Huiuſmodi autem laici in neceſſitate baptizantes contrahunt cognationem ſpiritualem ſubſequens matrimonium dirimentem cum baptizato, eiúſque parentibus, vt benè reſoluunt Greg. Lop. *l.* 1. *verbo clerico, tit.* 7. *p.* 4. Cou. *de Sponſal. p.* 2. *c.* 6. §. 4. *n.* 4. Galleg. *de cognat. ſpirit. c.* 11. *n.* 5. Gaët. *in repet. huius cap.* §. 4. *q.* 144. *num.* 383. Philiarch. *de offic. Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *c.* 11. Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub.* 44. *ad fin.* Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. c.* 11. §. 1. Matien. *ad rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 170. *lib.* 5. *noua recopil.* Nav. *in man. c.* 16. *n.* 34. *in fine, & c.* 22. *n.* 40. *in fine, & conſ.* 53. *n.* 2. *de Sponſalib. in antiq. aliàs conſ.* 5. *n.* 2. *de cognat. ſpirit. in nouis*, Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 56. *art.* 1. *dub.* 2. Llamas *in methodo Curat.* 3. *p. c.* 8. §. 19. *in fine*, Viuald. *in candel. aureo, p.* 1. *vbi de Baptiſmo, n.* 41. *& vbi de matrim. n.* 155. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 226. *n.* 11. *concl.* 5. *&* 6. Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 62. *n.* 10. vbi *n.* 11. cum quinque Doctoribus vltimo loco citatis ſubdit ideò patrem, qui in neceſſitate filium ſuæ concubinæ baptizauit, non poſſe eam ducere.

7 Quamuis autem inter ipſos coniuges oriatur etiam cognatio ſpiritualis, quæ ſi matrimonium præcederet, ipſum dirimeret, vbi eorum alter in neceſſitate baptizauerit filium communem, nimirum ſuum, & alterius coniugis, minimè tamen interdicitur petitio debiti, vt expreſsè deciditur *in hoc text.* in quo ea ratio præſtatur, quia non eſt æquum coniugem, qui culpæ immunis fuit, ſuæque ſatisfecit obligationi, baptizando prolem ne in æternum periret, id damnum ſentire, vt ſibi interdicatur debiti petitio, quæ pœna eſt delicti: & quamuis hic text. loquatur de eo, qui proprium filium, & vxoris ſuæ ſimul baptizauit: at ratio in eo ſubiuncta militat etiam in caſu, quo coniux baptizat filium ſolius alterius coniugis in neceſſitate, ac ideò dicendum eſt, nec tunc arceri à debiti petitione: quare ita tenent Sot. *in* 4. *diſt.* 42. *q.* 1. *art.* 1. *concl.* 3. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 56. *art.* 1. *dub.* 3. Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 40. *ad fin.* Henriquez *in ſum. lib.* 2. *de Baptiſmo, c.* 18. §. 3. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 26. *num.* 3. vbi ſubdit cum Henriquez *citato loco*, eadem ratione idem dicendum eſſe, ſi coniux jam ad fidem conuerſus vxorem, quam infidelitatis tempore duxerat, baptizet occurrenti eadem neceſſitate.

8 *Abſentia Sacerdotum nimia neceſſitate cogente baptizauit.*] Ergo videtur non incurri priuatio petendi debitum, quamuis alius adeſſet, qui poſſet, & vellet baptizare, ſi is non eſſet Sacerdos. Cæterùm dicendum eſt tunc non occurrere dictam neceſſitatem, atque ita incurri prædictam pœnam ex ea ratione, quia text. hic ponderat, patrem rectè feciſſe, & ne infans abſque Baptiſmo decederet, at dum adeſt alius volens baptizare, pater non eſt culpæ immunis, nec puer eam patitur neceſſitatem decedendi abſque Baptiſmo, ſi à parente ſuo non baptizetur; quare rectè ea neceſſitas tunc intelligitur eſſe, quando nullus adeſt, qui id munus obeat, atque ita periculum eſſet, vt proles abſque Baptiſmo obiret: ita explicant Hoſt. *in cap. ſi vir, num.* 3. *ſuper verb. ſi ex malitia, de cognat. ſpirit.* vbi Joan. Andr. *n.* 4. Præpoſ. *etiam num.* 4. & Henric. *n.* 3. Brunell. *de ſponſalib. concl.* 20. *n.* 13. plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. num.* 2. vbi ſubdit quod quando infans cenſetur eſſe in præſentiſſimo mortis periculo, parens verò miſeratione commotus ne abſque Baptiſmo decedat, penè indeliberato accurrit, quamuis adeſſent alii, qui id munus præſtare poſſent, non priuatur jure debitum petendi, quia tantum abeſt, vt delinquat, quin potius mereatur.

9 Vtrum autem idem dicendum ſit, ſi in caſu neceſſitatis, quando nullus adeſt, qui patrinus ſit, parens id munus obeat erga communem filium, aut ſolius alterius coniugis? Pars negatiua probari videtur ex eo, quia ratio huius text. ne infans abſque Baptiſmo decedens pereat in æternum, non habet locum in hoc euentu, cum patrinus non ſit de Baptiſmi neceſſitate, & ideò hanc partem ſuſtinet Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. c.* 15. §. 11. *& lib.* 2. *de Baptiſmo, c.* 18. *in fine.* Verùm pars affirmatiua verior eſt, quia licet ad valorem Baptiſmi non ſit neceſſarius patrinus, eſt tamen in præcepto, & vbi nullus adeſt, qui id præſtet, rectè facit parens id præſtando: & quamuis in Baptiſmo priuato id neceſſarium non ſit, tamen vt ſeruetur Sacramenti ſignificatio, præſtantius eſt patrinum adhiberi; quare text. hic loquens de baptizante, intelligendus eſt de concurrente ad Baptiſmum, vt ille rectè adminiſtretur, prout communi Doctorum ſententia reſoluit, & hanc affirmatiuam partem ſuſtinet Sanchez *d. diſp.* 26 *n.* 3. vbi *n.* 4. ſubdit ſe illud veriſſimum putare, nempe patrem, qui non vt ſuſceptor, & intendens exercere cæremoniam Eccleſiæ, ſed materialiter teneret, vt poſſet eſſe infans, qui baptizatur, in matris vlnis, vel in lecto, aut humi, nullatenus arceri à debiti petitione, quia non eſt verus ſuſceptor, nec contrahit cognationem ſpiritualem, nec culpæ eſt reus.

Cap. Omnes VIII. *Symmach.*

1 SYmmachus Papa, relatus *in hoc text.* ait quod ille qui recipit pœnitentiam à Sacerdote, ita eſt filius ejus ſpiritualis, ſicut ille, quem emergit, vel ſicut ille, quem ſuſcepit de ſacro fonte. Vnde colligunt D. Thom. *in* 4. *diſt.* 42. *queſt.* 3. *art.* 2. *ad* 8. Turrecr. *in ſum. huius cauſa, & quaſt. art.* 2. *n.* 4. Palud. *in* 4. *diſt.* 42. *q.* 1. *art.* 1. *concl.* 2. *num.* 7. Viguer. *inſtit. cap.* 16. §. 7. *verſ.* 9. *impedim.* 8. *in fine*, Galleg. *de cognat. ſpirit. c.* 10. *num.* 13. eſſe graue ſcelus accedere ad filiam Confeſſionis, ſicut ad filiam Baptiſmi, & addit Galleg. eſſe inceſtum cum ſacrilegio, quæ circumſtantia cùm notabiliter

liter aggravet, eſt proinde neceſſariò facienda; ut benè reſolvunt Barth. à Ledeſma *de ſacramento Pœnitentia, ubi de Confeſſione, dub.10. col.pen.* Vivald. *in candel. aureo, part.1. ubi de Confeſſ. num.50.* Henriquez *in ſum. lib.11. de matrimon. cap. 11. §.1.* Fr. Emman. *etiam in ſum. tom.2. cap.209. num.1.*

Cap. Si quis IX. & ſeq. *Cæleſtin.*

1 E*X hoc text. & cap. ſequenti*, quod incipit, *non debet, ult.* vulgò colligitur Preſbyterum carnaliter cognoſcentem filiam ſpiritualem, cujus ſacram confeſſionem audivit, crimen admittere depoſitione dignum, ut per Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.40. num.15.* Navar. *conſ.1. n.6. alias conſ.2. n.6. de hæret.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.2. quæſt.26. art.1.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.6. cap.7. quæſt.13.* Farinac. *in praxi crimin. p.5. q.137. num.27.* Bernard. & Salzed. *in pract. cap.85. per tot. in noviſſ. impreſſ.* Seraphin. de Freitas *in addit. ad Illuſtr. D. Roderic. a Cunha, in tractat. de ſollicitantibus mulieres in confeſſion. quæſt.24. num.39.* Joan. Sanct. *in practicis diſputation. diſp.11. num.2. verſ. alii verò, in med.* ubi addit quod jam ex conſuetudine talis non infligitur pœna. Et licèt contra Confeſſores ſollicitantes pœnitentes ad turpia, & inhoneſtos actus in confeſſione, tanquam de hæreſi ſuſpectos inquiri, & multis pœnis puniri præcepiſſent Pius IV. *conſtit. ſua incip. Cùm nuper*, & Paulus V. *alia conſtit. incip. Dilecte fili, ſub dat.16. Septemb.* 1608. & Gregorius XV. *alia conſtit. incip. Univerſi Dominici gregis, ſub dat. 30. Auguſti* 1622. quarum memini *in meo tractat. de officio, & poteſt. Parochi, cap.19. num.48.* tamen in eaſdem non incider ſollicitans ad venerea extra confeſſionem filiam ſuam ſpiritualem ratione pœnitentiæ, ſi ſollicitavit alia occaſione, quàm occaſione ſeu prætextu, vel ſimulatione confeſſionis, ut ſi mulierem tranſacta confeſſione domi ſuæ viſitavit ut eam provocaret ad peccatum, aut ſi eam litteris, vel internunciis ad libidinem provocavit: ita Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.1. lib.12. cap.48. num. 16. & de caſibus reſervatis, lib.2. cap.12. num. 29.* Sanctarel. *de hæreſi, cap.44. n.1.* Illuſtriſſ. D. Roderic. à Cuncta *de ſollicitantib. mulieres in confeſſione, quæſt.5. num.15.* quos refero *d. cap.19. n.5.* ubi *num.33.* reſolvit Confeſſorem, qui carnaliter cognovit pœnitentem, non teneri in confeſſione hanc circumſtantiam exprimere.

2 Utrùm Confeſſarius habens copulam cum filia confeſſionis, teneatur confiteri illam circunſtantiam? Vide Navar. *conſ.2. num.6. de hæret.* Simanch. *de inſtit. Cathol. tit.40. num.15.* Bernond. *de publicis concub. rub. de inceſtis, num.23.* Galleg. *de cognat. ſpirit. cap.10. n.13.* Decian. *in tract. crimin. lib.6. cap.23. num.1.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.2. quæſt.27. art.1. & in ſum. tom.1. c.209. num.1. in 2. edit.* Scot. *in 4. diſt.42. quæſt.1. art.2. col.3. verſ. quod ſi Canonem*, Henriquez *in ſum. lib.4. c.14. §.4. & lib.5. cap.7. §.6. & lib.12. cap.11. §.1.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.2. lib.1. cap... num.32. & tom.1. lib.1. conſ.1. num.13.* Bened. Ægid. *de privileg. honeſt. art.11. num.18.* Param. *de origine Inquiſ. in diſp. de ſollicit. mulieres in confeſſione, n.3.* quæ habetur *in fine libri*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.31. n.148.* Sanchez *de matrim. lib.7. diſp.55. per tot.* Nugn. *in addit. ad 3. part. tom.2. quæſt.9. art.2. dub.3. in fine*, Illuſtriſſ. D. Roder. à Cuoha *d. tractat. de ſollicitantibus mulieres in confeſſione, quæſt.5. num.52. & 53.* latè Joan. Sanct. *in practicis diſput. diſp.11. per tot.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. p.1. tract.5. cap.12. quæſt.75.* Raguc. *in Lucerna Parochorum*, ubi de ſacrament. Pœnitent. *q.43.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.2. lib.4. c.3. n.33.* meipſum *de officio, & poteſt. Parochi, cap.19. n.53.*

Quæstio II.

GLoss. *verbo ſponſalia, in ſum. hujus quæſt.* tenet matrimonium eſſe irritum, quando pubes non eſt potens ad copulam conjugalem habendam, ut per Verac. *in ſpeculo conjug. part.1. art.39. concl.2.* Verùm id matrimonium valere contra hanc gloſſ. meritò ſuſtinent omnes ferè *in cap. puberes, n. 5. de deſponſat. impub.* ubi Innoc. *in fine*, Hoſtienſ. *num.5.* Joan. Andr. *num.8. in fine*, Butr. *num.3.* Anchar. *num.5.* Alex. de Nevo *num.8.* Cardin. *num. unico*, & Præpoſ. *ad fin.* Sylveſt. *in ſum. verbo matrimon. 5. quæſt.7.* Covar. *de ſponſal. p.2. cap.5. in initio, num.2.* Navar. *conſ.39. num.14. de ſponſalib. in antiq. & conſ.4. n.14. de deſponſat. impub. in nov.* Maſcard. *de probat. concluſ.889. n.10.* Henriquez *in ſum. lib.11. cap.13. §.10. in commento lit. E, & lib.12. cap.7. §.1.* Sanchez *de matrim. lib.7. diſp.104. num.15.* 1

Cap. Ubi non, unic.

GLoſſ. *verbo nihil, in præſenti text.* tenet quod promittens matrimonium pro abſente, & inicto, etiam præſtito juramento, non eſt perjurii reus, ſed tenetur bona fide, & abſque fraude, & fictione adhibere omnem diligentiam, quam rei qualitas expoſcit: quod ſi alter adhuc nolit, liber manet. Ita Scot. *in 4. diſt.29. q.1. art.4. ad 3.* Cov. *in cap. quamvis pactum, p.2. §.5. num.1.* Marant. *diſp.7. n.19.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt.43. art.2. dub. ult. concl.1.* Gutier. *de juram. confirmat. p.1. cap.44. num.2.* Sanchez *de matrim. lib.1. diſp.24. num.11.* An & quando promiſſio facti alieni valida ſit, fuit eleganter reſolutum *in Rota in una Anconitana pecuniaria, 20. Junii 1613. coram bona memor. Buratto*, ubi bona adnotatio D. mei Joannis Franciſci Ferentili in Romana Curia Advocati. 1

Quæstio III.

SUMMARIUM.

1 *Patri ſpirituali non minor reverentia, & dilectio debetur, quàm carnali.*
2 *Patrem ſpiritualem interimens non minus puniendus eſt, quàm qui carnalem interfecit.*
3 *Pater ſpiritualis tenetur alere filium ſpiritualem.*
4 *Pater ſpiritualis non poteſt à filio ſpirituali in jus vocari abſque venia.*
5 *Teſtis an poſſit eſſe filius ſpiritualis in cauſa patris ſpiritualis, remiſſivè.*
6 *Filius ſpiritualis an faciat deficere conditionem fideicommiſſi, ſi gravatus ſine liberis decederet oſtenditur.*
7 *Filius ſpiritualis an poſſit necem defuncti patris ſpiritualis vendicare, remiſſivè.*

Cap. Ita diligere I. *Nicol.*

NIcolaus Papa reſpondens ad conſulta Bulgarorum *cap.2.* relatus *in hoc text. ſtatim in princ.* dicit quod ita diligere debet homo eum, qui ſuſcipit de ſacro fonte, ſicut patrem: unde vulgò colligi ſolet patri ſpirituali non minorem reverentiam, & dilectionem deberi quàm carnali, ut per Alexand. *conſ.143. n.6. vol.2.* Tiraquel. *in l. ſi unquam, verbo ſuſceperit liberos, n.27. C. de revocand. donat. & de pœnis temper. cauſ.21. n.2.* Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.85. lit. B, in noviſſ. impreſſ.* 1

Ex quibus primò infertur, illum qui interemit pa- 2

trem ſpiritualem non minus puniendum eſſe, quàm qui carnalem, gloſſ. *verbo parentem, in cap. aut factam, de pœnit. diſt.* 1. Alex. *in addit. ad Bart. in l. Divus*, ubi Hippolyt. de Marſil. *in fine, ff. de parricid.* Carrer. *in praxi, tit. de homicid. §. nonò quæro, num.* 10. Plaxa *de delictis, cap.* 22. *num.* 18. *& cap.* 40. *num.* 11. *verſ. tertiò ſuffragatur*, Rojas *de ſucceſſionib. cap.* 28. *n.* 9. Tiraquell. *de pœnis temper. cauſa* 21. *num.* 2. Salxed. *loco citato*, Báiard. *ad Clar. § parricidium, num.* 1. Decian. *in tract. crimin. lib.* 9. *cap.* 9. *n.* 6. Farinac. *in praxi crimin. q.* 120. *num.* 16. ubi ſubdit hoc non reperiri iure fulcitum, ac propterea exiſtimat occidentem patrem ſpiritualem gravius puniendum quàm ſimplicem homicidam, propter qualitatem ſpiritualis coniunctionis, non autem ut parricidam.

3 Secundò infertur, patrem ſpiritualem teneri alere filium ſpiritualem, Tiraquell. *dicta cauſa* 21. *num.* 9. *& dicto verbo ſuſceperit liberos, num.* 31. Rojas *de ſucceſſionibus, cap.* 21. *n.* 32. *& c.* 28. *n.* 6. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis, in princip. num.* 19. *ff. de liber. agnoſc.*

4 Tertiò infertur patrem ſpiritualem non poſſe à filio ſpirituali in ius vocari ſine venia, Tiraquel. *dicto verbo ſuſceperit liberos, num.* 28. *&* 36. Duen. *reg.* 351. *ampl.* 2. Chaſſan. *in catalogo gloria mundi, part.* 11. *conſider.* 16. *verſ. & non ſolùm*, Aſcan. Clem. *de patria poteſt. effectu* 3. *ſub num.* 7. Franc. Viv. *deciſ.* 130. *num.* 18.

5 An autem filius ſpiritualis poſſit eſſe teſtis in cauſa patris ſpiritualis, dixi *ſup. ad cap. ſi teſtes* 4. *quæſt.* 2. *num.* 21.

6 An etiam filius ſpiritualis faciat deficere conditionem fideicommiſſi, ſi gravatus ſine liberis decederet? negativè reſpondet Card. Mantic. *de conjectur. ultim. voluntat. lib.* 11. *tit.* 8. *num.* 14. Alexand. Trentacinq. *de ſubſtitutionib. part.* 4. *cap.* 7. *num.* 19. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 11. *num* 4. Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 82. *in fine*, Intrigl. *de ſubſtit. centur.* 3. *quæſt.* 61. *num.* 2. Bernard. Græv. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 136. *num.* 36. Fuſar. *de fideicommiſſ. ſubſtit. quæſt.* 412.

7 An denique filius ſpiritualis poſſit necem defuncti patris ſpiritualis vendicare, vide Plaz. *de delict. cap.* 40. *num.* 11. Clar. *§. fin. quæſt.* 14. *num.* 25.

8 *Et eos, qui adoptione filij ſunt.*] Plura de cognatione legali, quæ ex adoptione provenit, & qualiter contrahatur, & utrùm impediat matrimonium, tractant Doctores, quos plena manu citavi *ad rub. & tit. de cognat. legali, in Decretal.*

Cap. Pitacium II.

1 GLoſſ. notabilis *verbo ſororis, in præſenti text.* tenet in nullo impedimento jure divino naturali matrimonium dirimente poſſe Pontificem diſpenſare, ut per D. Antonin. 3. *part. tit.* 1. *cap.* 11. *§.* 1. *ſtatim in princip. & cap.* 14. *§.* 2. *concl.* 3. Sylveſt. *verbo Papa, quæſt.* 17. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.* 1. *art.* 45. *lit. A, & art.* 46. *lit. B*, Scot. *in* 4. *diſt.* 40. *quæſt. unic. art.* 3. *col.* 3. *verſ. in cap. ergo*, Covar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 6. *§.* 10. *num.* 10. Navar. *in man. cap.* 22. *num.* 82. Molin. *de primogen. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 12. *verſ. ſi impedimentum procedebat.* Gaët. *in repet. cap. ad limina*, 30. *quæſt.* 1. *§.* 4. *q.* 134. *num.* 361. Menoch. *conſ.* 17. *num.* 1. *&* 9. Sanchez *de matrimon. lib.* 8. *diſp* 6. *n.* 10.

2 In gloſſ. *Multò magis*, ibi, *pater ſpiritualis eſt magis diligendus, quàm carnalis.* Vide quæ dixi *ad cap. ita diligere, in princip. hac eadem cauſa, & quæſt.* & in ſpecie hanc gloſſ. dicunt in hoc ſingularem Barbat. *in l.* 2. *col.* 7. *ff. de verborum ſignific. & in repet l. cùm acutiſſimi, col.* 117. *C. de fideicom.* Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 85. *lit. B, in noviſſ. impreſſ.*

Quæstio IV.

Cap. Quod autem VI. & ult.

Urbanus II.

INTERDICTUM eſſe uxorem ſimul cum viro filium alicujus in Baptiſmate ſuſcipere, per hunc text. tenet Galleg. *de cognat. ſpirit. c.* 9. *n.* 8. & ſaltem eos peccare venialiter, cùm materia ſit levis, affirmat Suarez 3. *part. q.* 67. *art.* 8. *col.* 3. *verſ. ſecundò explicat.* Verùm nullam eſſe culpam melius aſſerit Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 57. *num.* 5. ubi ex pluribus Doctoribus antiquis probat, attento jure antiquo poſſe utrumque conjugem ſimul eo munere fungi, licet non ita decens ſit. Poſt Concilium verò Trid. id abſque dubio licere, ac proinde virum, & uxorem minimè peccare ſuſcipientes alienum puerum in Baptiſmo, reſolvunt Navar. *in man. cap.* 22. *n.* 39. Sanchez *dict. n.* 5. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Navarræ, lib.* 4. *tit.* 15. *l.* 1. *de matrim. n.* 84. Bonac. *de matrimon. quæſt.* 3. *puncto* 5. *§.* 2. *n.* 5. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 2. *allegat.* 30. *num.* 57. Et poſſe patrinum matrimonium contrahere cum ea, cum qua ſimul alienum filium ſuſcepit, declaravit S. M. Pius V. *in ſua Bulla incip. Cùm illius vicem, ſub dat.* 4. *Kalend. Decemb.* 1566. ut atteſtatur Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 54. *n.* 12. Bonacin. *d. §.* 2. *n.* 6. 1

Quæstio V.

Cap. Aliter I. *Evariſtus.*

DE intellectu vide Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib* 2. *cap.* 5. 1

Et à parentibus, & propinquioribus ſponſetur, &c.] Evariſtus Papa ſcribens Epiſcopis Africæ *epiſt.* 1. relatus *in hoc text.* teſtatur pro nupta non haberi puellam, quam pater non deſponſat, & ſimile ſtatuit Leo Pontifex *in cap. qualis, hac eadem cauſ. & quæſt.* & D. Ambroſius, cujus dictum refertur *in cap. honorantur*, 32. *quæſt* 2. ait non eſſe virginalis pudoris maritum eligere, ſed judicium parentum expectare, multáque S. Scripturæ exempla ad hoc confirmandum affert Card. Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. c.* 19. *prob.* 3. quem citat Sanchez *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 23. *n.* 9. *verſ.* 5. Unde cùm in hoc teneantur filii obedire parentibus, eo quòd res ſit gravis, erit peccatum lethale ſi filius invitis parentibus ineat matrimonium, ſecundùm Scot. *in* 4. *diſt.* 28. *quæſt.* 1. *art.* 1. *in fine*, Navar. *in man. c.* 14. *n.* 15. Verac. *in ſpeculo conjug. p.* 3. *art.* 20. *concluſ.* 3. Salon. 2. 2. *poſt q.* 61. *& q.* 5. *de domin. art.* 5. *concluſ.* 1. *pag.* 525. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. c.* 7. *§.* 6. Philiarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 4. *c.* 21. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 47 *art.* 6. *dub.* 2. Jacob. de Graff. *in aureis deciſion. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 56. *n.* 19. Fr. Emman. *in ſumma, tom.* 1. *cap.* 14. *num.* 2. & hanc ſententiam eſſe probabiliſſimam aſſerit Sanchez *de matrimon. lib.* 4 *diſput.* 23. *n.* 9. quamvis *n.* 10. probabilius credat teneri filios ſub culpa lethali conſilium parentum circa matrimonium petere, non tamen illud ſequi. 2

A Sacerdote benedicetur, &c.] Ergo eſt præceptum recipiendi benedictiones nuptiales, de quo vide Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 82. *n.* 6. 3

In gloſſ. *Contubernia*, ibi, *quandoque tamen præſumit canon pro matrimonio, &c.* Vide Menoch. *conſ.* 199. *n.* 48. *& de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 1. *num.* 68. 4

Cap.

Cap. Noſtrates III. *Nicol.*

1 EX hoc text. *in verſ. peccatum*, vulgò colligitur culpam lethalem non eſſe matrimonium conſummare ſine petendo, ſive reddendo ante benedictiones Eccleſiæ, ſi deſit contemptus, ita docent Navar. *in man. cap. 22. num. 83.* Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. §. 2. num. 2.* Vinald. *in candelabro aureo, part. 1.* ubi de matrimon. *cap. 39. verſ. deinde diſceptari ſolet,* Fuſc. *de viſitat. lib. 2. cap. 3. num. 28.* Perez *l. 1. verſic. quæri poteſt, tit. 1. lib. 5. Ordin.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 98. lib. 5. novæ recopil.* Petr. de Ledeſma *de matr. q. 45. art. 5. puncto 3. dub. 1. & in ſumma, p. 1. de Sacrament.* vbi de ſacramento matrimonii, *c. 6. concl. 7. propè fin.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 15. princ. num. 18.* Ceued. *ad Decretal. collect. 49. num. 3. & pract. ac canonic. qq. lib. 1. q. 30. propè fin.* Henriquez *in ſum. lib. 11. cap. 5. §. 7. in fine, & cap. 7. §. 3. & cap. 16. §. 3.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 2. q. 7. num. 2.* Ægid. de Conink *de Sacrament. tom. 2. diſput. 27. num. 71. cum ſeqq.* Sanchez *de matrimon. lib. 3. diſp. 12. n. 4.* Gutier. *eod. tract. cap. 48. num. 3. & cap. 109. num. 13.* Bonacin. *in ſimili tract. q. 4. puncto 6. num. 1. in fine, & n. 4. verſ. rogabis quartò,* Baſil. Pont. *de impediment. matrim. c. 26. § 2. verſ. ex quibus,* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p. 2. alleg. 32. n. 181.*

2 In gloſſ. *Iunitatis*, Notatur ad hoc, quod teſtes in matrimonio non exiguntur rogati, vt per Greg. Lop. *l. 1. verbo ſin teſtigos, tit. 3. p. 4.* Nauar. *conſil. 20. num. 1. de ſponſalib. in antiq. alias conſ. 11. num. 1. de clandeſt. deſponſat. in nouis,* Segura Daualos *in direct. judic. p. 2. cap. 15. num. 53.* Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 3. §. 9.* Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 41. num. 7.* Gutier. *eod. tract. cap. 55. in fine,* Bonacina *in ſimili tract. q. 2. puncto 8. num. 44.* Poſſeuin. *de officio Curati, cap. 10. n. 22. verſ. quæres,* meipſum *de offic. & poteſtate Epiſcopi, p. 2. alleg. 32. n. 139.*

Cap. Nullum VI.

Ex Concil. Arelatenſi.

1 VUlgò allegari ſolet hic text. ad hoc, quod matrimonium ſine dote regulariter non ſolet contrahi, vt per Surd. *deciſ. 62. n. 14.* cùm pauci, nullive ſint, qui ſine dote vxores ducere velint, *l. ſi donaturus, §. 1. de condict. cauſa data, l. 4. § ſed etſi mulier, ff. de dolo mali except. l. 1. ff ſolut. matrim.* nouiſſimè Aluarez de Valaſco *de priuilegiis pauperum, p. 1. q. 17. n. 49.*

In gloſſ. *Dos,* ibi, *ex hoc dicunt quidam quod ſemper aliquid dandum eſt in dotem, & ſi nimia paupertas cogat, ſaltem dabis unum denarium, quod non concedo, & hoc eſt conſilium.* Vide Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 8. conſid. 40.* Tiraq. *de nobil. c. 20. n. 163.*

Cap. Fœminæ VII.

Iſidorus.

1 GLoſſ. *verbo annulus, verſ. vel niſi ſit de conſuetudine loci, in præſenti text.* tenet quod ſi conſuetudo loci ſit, vt annuli traditio ſignificet ſponſalia, vel matrimonium, præſumitur juxta loci conſuetudinem, vt per Butr. *in c. fin. num. 8. de deſponſat. impub.* ubi Abb. *num. 7.* Alexand. de Neuo *num. 12.* & Cardin. *quæſt. 1.* Couar. *de ſponſalib. p 2. cap 4. in initio, n. 3.* Veracruc. *in ſpeculo coniug. p. 1. art. 16. dub. 3.* Barthol. à Ledeſma *dub. 9. de matrim.* Menoch *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 2. n. 6.* Sanchez *de matrim. lib. 2. diſp. 22. n. 2.*

Cap. Nec illud VIII.

Ambroſius.

GLoſſ. *verbo uxor, verſ. ſed quid dices, in præſenti text.* innuit olim jure antiquo attento, matrimonium per epiſtolam celebratum validum fuiſſe, ut per Covar. *de ſponſalib p. 2. cap. 4. in initio, num. 11. in fine,* Perez *l. 1. verſ. quid autem ſi in matrimonio, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag 2.* Sanchez *de matrim. lib. 2. diſp. 12. n. 1.* ubi ſubdit quod ſi antequam perveniat epiſtola ad alium contrahentem, revocatus ſit conſenſus ſive tacitè, ſive expreſsè, dicendum eſt idem, quod ipſe tradiderat *diſp. præcedenti, à num. 6. uſque ad num. 14.* dum egerat quando matrimonium contrahitur per procuratorem. 1

Verùm autem poſt Concilium Tridentin. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. c. 1.* validum ſit matrimonium per epiſtolam celebratum, ſolet ab aliquibus in dubium revocari, & valere probabilius exiſtimo, quia plures Doctores, qui poſt Tridentinum ſcripſere, indiſtinctè aſſerunt matrimonium contractum per epiſtolam validum eſſe, quod tamen minimè aſſererent, ſi Tridentinum illud annullaſſet, hi ſunt Navar. *conſ. 2. num. 9. in antiq. aliàs conſil. 6. num. 9. in novis, ſub tit. de cognat. ſpirit.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 32. lib 5. novæ recopil.* Vega *lib. 4. ſumma, caſu 264.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 254. in princ.* tum quia in propriis terminis explicantes caſus in quibus celebrato per epiſtolam matrimonio, poteſt vtriuſque conſenſus coram eodem Parocho, & teſtibus præſtari, hoc ipſum clarè tradunt Henriquez *in ſumma, lib. 11. de matrim. c. 2. §. 6.* Sanchez *d. lib. 2. diſp. 12. num. 3.* Quamuis contrarium, immò poſt Concil. Trident. validum non eſſe matrimonium per epiſtolam celebratum, teneant Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 45. art. 3. dub. ult. ad primum,* Bartholom. à Ledeſma *dub. 18. de matrimonio,* Fr. Emman. *in ſumma, tom. 1. c. 116. n. 1. & cap. 220. num. 3.* 2

CAUSA XXXI.

Quæstio I.

Cap. Nullus I. cum ſeqq.

Leo.

HOc in cap. & ſequentibus agitur, an & quando adulterio polluta poſſit à ſuo corruptore duci, & an crimen machinationis mortis alterius coniugis dirimat matrimonium, in quibus reſoluendis immorandum non eſt, cùm de illis latè dixerim *tit. de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium, in Decretalib.* 1

Cap. De his qui VIII.

Ex Neocæſar. Concil.

IN Concil. Neocæſarienſi *cap. 3. & 7.* quod refertur *in hoc text.* legitur imponendam eſſe pœnitentiam his, qui ſæpiùs nubunt, & Presbyterum conuiuio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere, ex quo deduci videtur ſecundas nuptias illicitas eſſe, contra Catholicam veritatem, & plura Sanctorum Patrum teſtimonia, de quibus *cap. ſeq.* 1

2 Gloſſ. igitur *in præſenti*, *verbo dicunt*, exiſtimat textum iſtum intelligendum de illis, qui ſimul, non ſucceſſivè plures accipiunt vxores, ſed hæc interpretatio ipſo textu refellitur, indicatetur enim illo probari duo matrimonia ſimul, cùm talis leuis imponatur pœnitentia, nec ſeparari iubeantur, nec oſtenditur cur præciperetur Preſbyteris, ne eorum nuptiis intereſſent, & non fidelibus omnibus, cùm ſecundæ nuptiæ primis conſtantibus nullæ ſint, & damnatæ.

3 Quare Cardin. Bellarmin. *lib. 2. de Concil. cap. 8. argum. 4. & 8. & lib. 1. de matrim. cap. 9.* reſpondet hoc text. non prohiberi ſecundum matrimonium, ſed ſolemnitatem ſecundi, cui ſolemnitati propriè competit nuptiarum nomen. Celebritas enim nuptiarum tantùm ſemel in Eccleſia Dei fieri conſueuit, teſte Iſidor. *lib. 1. de offic. cap. 9.* & probatur *in cap. capellanum, de ſecundis nupt.* ac proinde ait text. *in præſenti*, prohibere ne Preſbyter celebritati ſecundi matrimonii interſit, quin potiùs pœnitentiam iniungat his, qui contra morem Eccleſiæ ſecundo matrimonio ſolemnitatem adhibuerint, ſic explicans Laodiceni Concilii canonem *argument.* 8.

4 Verùm licet hæc explicatio bene conveniat ſenſui, & verbis huius text. commodior tamen videtur interpretatio Cardin. Baron. *annalium Eccleſiæ tomo 3. anno 314. num. 91.* dum inquit, quod ſicut Laodicenum Concilium *citato loco* propter emiſſum incontinentiæ ſignum certi temporis pœnitentiam iniungit, ita hic text. à bigamis pœnitentiam requiri, non quòd ſecundum matrimonium contrahendo peccent, ſed quòd ſuam incontinentiam manifeſtent, & bigamiam, quæ in humanæ imbecillitatis remedium inſtituta eſt, licentiùs vſurpent. Non itaque ſecundæ nuptiæ probantur, ſed ob incontinentiam, quam præ ſe ferunt, aliqua pœnitentia præſcripti temporis puniuntur, ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 81. num. 4. in princip.* Id quod etiam multò poſt Laodicenum, & Neocæſareenſe Concilium ſtatuit in ſua Eccleſia Baſil. *ad Amphilochium cap. 4.* in quo bigamis annus pœnitentiæ, trigamis autem tres, & quatuor anni præſcripti, & apud nonnullas Eccleſias conſuetudine dicit receptum, vt trigamis quinquennij ſegregatio deſigneiur, ita tamen vt inter audientes, hoc eſt, catechumenos, numerentur, & poſtea in congregatione fidelium eſſe permittantur.

Cap. Hac ratione IX. & ſeqq.

Ioan. Chryſoſtom.

1 Chryſoſtomus relatus *in hoc textu*, & Hieronym. *in c. quomodo*, *immediatè ſequenti*, videntur aſſerere ſecundas nuptias illicitas eſſe, dum ille eas ſecundùm veritatis rationem verè ſcortationem eſſe affirmat, & hic dum ait à Paulo permiſſas eſſe ob incontinentiæ periculum.

2 Cæterùm à Catholicis mentibus alienum debet eſſe hanc ſententiam aſſeruiſſe ſanctiſſimos, & doctiſſimos illos Patres, quibus perſuaſum ſemper ſecundas nuptias defunctà prima vxore licere aduersùs antiquum Montani errorem, vt videre eſt apud D. Chryſoſt. *homil. 20. in epiſt. ad Epheſ.* & D. Hieron. *in apologia contra Iouinianum*, & refertur *in c. aperiant, hac ead. cauſa, & quæſtione, & epiſtol. 11. ad Ageruchiam, c. 3.* Extat etiam aperta Apoſtoli doctrina 1. *ad Cor. 7. quod ſi dormierit vir eius, liberata eſt à lege viri, cui vult nubat, tantùm in Domino.* Conſtat quoque eadem veritas ex Concilio Illiberitano, *cap. 72.* Nicæno *c. 8.* Carthagin. IV. *cap. 1.* Tolet. III. *cap. 10.* & ea aliis adductis per Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 81. à num. 2.*

3 Quibus non obſtat Chryſoſtomus, & Hieronymus relati *in hoc text. & in dicto cap. quomodo*, nam omiſſa reſponſione Illuſtriſſ. Cardin. Bellarm. *lib. 1. de matrimon. cap. 9.* aſſerentis ea teſtimonia tanquam hæretici, aut ab hæreticis corrupta, non Chryſoſtomi eſſe, tentari poteſt ſanctiſſimos, & doctiſſimos illos Patres adeò continentiam commendatam voluiſſe, vt ſecundas nuptias, quibus ineſt aliquod incontinentiæ ſignum, exaggerando minus probaſſe videantur, itaque illa per amplificationem, & exaggerationem quamdam continentiæ dicta accipienda ſunt, quo pacto Sanchez *d. diſp. 81. num. 4.* reſpondens ad plura iuta per eum citata *num. 1.* quibus probari videbatur ſecundas nuptias minimè eſſe bonas, ob idque ſecundum matrimonium contrahentibus impoenendam eſſe pœnitentiam, ait in omnibus iuribus, auctoritatibus, & teſtimoniis non damnari ſecundas nuptias, quòd illicitæ ſint, nec per ſe reprobari, ſed per accidens ob nimiam concupiſcentiam, & intemperantiam, ex quibus illarum repetitio proficiſcitur, atque ob illam intemperantiam imponi pœnitentiam.

In gloſ. *Hac ratione*, ibi, *ſicut Moyſes permiſit dare, libellum repudij, vt vitaretur homicidium.* Vide quæ dixi *ad c. cùm in lege*, 23. *quæſt.* 4.

CAVSA XXXII.

Quæstio I.

SVMMARIVM.

1 *Vir tenetur ſub culpa lethali uxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, ac proinde abſtinere à copula coniugali, ſive petendo, ſive reddendo.*

2 *Coniux innocens copulam habens cum coniuge adultero etiam occulto, ſed ſibi conſcio, ſive petendo, ſive reddendo debitum, cenſetur condonare adulterij iniuriam, niſi reddiderit compulſus Eccleſiæ præcepto.*

3 *Coniugi innocenti licet quoad habitationem propria auctoritate ab adultero diuertere, vbi adeò notorium ſit adulterium, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſit.*

Cap. Sicut crudelis I.

Ioan. Chryſoſtomus.

Ex hoc text. vulgò colligitur, virum teneri ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, ac proinde abſtinere à copula coniugali, ſive petendo, ſiue reddendo, in idem citantur *cap. dixit Dominus, cap. ſi quis vxorem, il 1. & 2. hac eadem cauſa, & quæſt.* tradunt Cov. *de ſponſalib. p. 2. cap. 7. §. 2. num. 4.* Nau. *in man. cap. 16. num. 28.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſion. p. 1. lib. 2. cap. 84. num. 6.* Petez *l. 2. verſ. quæritur vlterius quanto tempore, tit. 15. lib. 8. Ordin. pag. 308.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 62. art. 2. concl. 2.* D. Barboſ. *in l. 2. ff. ſoluto matrimon. p. 5. in princ. num. 502.* Marienſ. *ad rub. tit. 1. gloſ. 1. num. 101. lib. 5. nova recopil.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib. 1. q. 141. n. 4.* latè Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 13. n. 4.* vbi *numeris ſeqq.* ſuper hac re aliquas conſtituit concluſiones. 1

a In gloſſ. *Patronas* 1. ibi, *ego conſulo quod non reddat, niſi ad mandatum Eccleſiæ, ne videatur approbare mores ejus* Notatur ad hoc, quod conjux innocens copulam habens cum conjuge adultero etiam occulto, ſed ſibi conſcio, ſive petendo, ſive reddendo debitum, cenſetur condonare adulterii injuriam, niſi redderet compulſus Eccleſiæ præcepto, quia tunc non videtur remittere, ac proinde minime amittit jus divortii & accuſandi criminaliter, aut civiliter. Ratio eſt, quia hæc condonatio proficiſci debet ex liberali innocentis voluntate: at in neceſſitate nemo liberalis exiſtit, *l. rem legatam, ff. de adimen. leg.* & ideo ita tenent D.Thom. *in 4. diſtinct. 35. quæſt. unic. art. 3. in corpore*, Sylveſt. *verbo divortium, q. 7. n. 11. ad fin.* Petr. à Ledeſma *de matrimon. quæſt. 62. art. 3. notab. 2.* Barthol. à Ledeſma *dub. 65. de matrim. poſt 3. concl. caſu 6. & dub. 67. concl. 3.* Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. q. 1. §. 4. num. 216.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrimon. cap. 17. §. 5. caſu* 6. Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 14. num. 13.* vbi *num.* 15. ſubdit condonationem ſimiliter non eſſe quando vxor reddit debitum viro, qui adulterii reus eſt, graui ejus metu perculſa, & *num.* 21. ſubiungit eam conditionem inniti præſumptioni, ac proinde ſi ſit animus non condonandi adulterium per copulam, aut aliquos condonationis actus, reuerà non erit in foro conſcientiæ condonatio, quamuis in foro externo, quòd contrarius geſtis animus latitat, judicabitur vera condonatio.

3 In eadem gloſſ. ibi, *niſi publico*, &c. Notatur ad hoc, quod coniugi innocenti licet quoad habitationem propria auctoritate ab adultero diuertere, vbi adeo notorium ſit adulterium, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſit, nulluſque infiìciationi ſit locus, vt per Sot. *in 4. diſt. 36. q. unica, art. 3. concluſ. 2.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 7. §. 3. num. 12.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap. 84. num. 9.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. q. 62. art. 3. in fin.* Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub. 67. concl. 2.* Henriq. *in ſum. lib. 11. de matrim. cap. 17. §. 2. juncto commento litt. I*, Ludouic. Lopez *in inſtruct. conſcient. p. 2. de matrim. c. 54. vbi de diuort. quoad habitationem, colum. 2.* Gaët. *in repet cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 216.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 240. n. 4.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p. 2. n. 26.* quorum Sot. Gaët. Barthol. à Ledeſm. Henriq. Jacob. de Graff. & Ludou. Lopez exemplum apponunt, quando coniux publicè moratur cum adulterante, & hæc gloſſ. & Couar. quando coniux eſt conuictus per ſententiam de adulterio, vel ſi judici coniux faſſus ſit ſponte adulterium.

Cap. Dixit Dominus II.

Hieronymus.

1 V*Bicumque eſt igitur fornicatio, vel fornicationis ſuſpicio*, &c.] Intellige violenta, hæc enim deſideratur, vt coniux innocens poſſit in foro conſcientiæ ab adultero diuertere, eique debitum denegare, ita vt non ſufficiat quæcunque ſuſpicio probabilis, ita D. Thom. *in 4. diſt. 35. q. unica, art. 3. ad 4.* Sot. *in 4. diſt. 36. q. unica, art. 3. poſt 3. concluſ. verſ. circa ſingula*, Barthol. à Ledeſma *dub. 67. de matrim. in notab. poſt 1. concluſ.* Gaëta *in repet. cap. ad limina, 30. q. 1. §. 4. n. 205.* Camera *in quæſt. crimin. cap. 4. num. 52.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrimon. cap. 17. num. 2.* Maſcard. *de probat. concl. 17. num. 6.* Sanchez *de matrimon. lib. 10. diſput. 12. num. 48.* vbi *num* 43. *ex cap. litteris, de præſumpt.* declarat quando dicatur ſuſpicio violenta ſufficiens ad diuortii ſententiam: & *num. ſeqq.* oſtendit ex quibus inducatur.

Liberè uxor dimittitur.] Notatur ad hoc, quod conjux adulterii ſui coniugis conſcius poteſt in foro conſcientiæ, ſecluſo ſcandalo, ab ejus habitatione diuertere, quamuis adulterium ſit occultum, nec ad id aliqua judicis ſententia deſideretur, quod probatur ex illa particula, *liberè*, quæ denotat nullam requiri licentiam, & ſententiam, ex latè adductis per me *in pract. de dictionib. uſufreq. dict. 190. in princ. ſecundum Lugdun. impreſſ.* & ideo ita reſoluunt Nauar. *in man. cap. 22. num. 23. in fine, & conſ. 5. in fine, aliàs conſ. 14. in fine, de conuerſ. coniug.* Henriq. *d. lib. 11. cap. 17. §. 2.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. p. 2. num. 26.* Sanch. *d. lib. 13. diſp. 12. num. 32.* a

SUMMARIUM.

1 *Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterii celebrando.*

2 *Vxor innocens an teneatur diuertere à viro in adulterio perſiſtenti, ſicut tenetur ipſe vir uxorem adulteram pertinacem dimittere, oſtenditur, & n. 3. & 4.*

Cap. Si quis uxorem III.

S*Imiliter ſi virum uxor ſuum invenerit adulterum, non ad imparia judicatur.*] Notatur ad hoc, quod coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterii celebrando, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera vxore diuertere, ita econtrà, vxor innocens à viro adultero, vt per gloſſ. *hic, verbo ad imparia*, Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 5. §. 5. n. 8.* Philiarch. *de officio Sacerd. tom. 2. p. 2. lib. 2. cap. 17. §. ſed dubium eſt.* Perez *l. 2. ad fin. tit. 15. lib. 8. Ordinam.* Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. q. 1. §. 4. num. 2105.* Roland. *conſ. 50. num. 5. & 6. volum. 1.* Bartholom. à Ledeſma *dub. 68. de matrimon. concl. 1.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 62. art. 4.* D. Barboſa *in rub. ff. ſolut. matrim. 2. p. num. 3.* Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 3. num. 6.* 1

Vnde per hunc text. quidam arbitrantur vxorem innocentem teneri diuertere à viro in adulterio perſiſtenti, ſicut tenetur ipſe vir vxorem adulteram pertinacem dimittere, quos refert Sanchez *dict. lib. 10. diſp. 13. n. 27.* Alii verò exiſtimant regulariter, & vt plurimum, non teneri ad hoc vxorem, quoniam cum ſit viro ſubdita, non eſt moraliter ſpes correctionis viri, ſed timor peioris exitus, ſi ab vxore dimittatur; teneri tamen vbi eſſet ſpes emendæ ex ea dimiſſione conſequutura, quia præceptum correctionis fraternæ ipſam obligat, quo media ſibi poſſibilia adhibeat, vt vir ab adulterio reſipiſcat, ſic Nauar. Barth. à Ledeſm. Petr. de Ledeſma, Philiarch. & alii, quos refert Sanch. *d. diſp. 13. num. 28.* a

3 Sed reiectis huiuſmodi ſententiis verior illa eſt opinio, quæ habet nunquam vxorem adſtringi hoc præcepto dimittendi viri adulteri pertinacis, aut abſtinendi ab actu coniugali. Ratio eſt, quia quoad hoc inter virum, & vxorem diuerſa datur, nam obligatio viri ad dimittendam adulteram pertinacem naſcitur ex ſolo præcepto vitandi ſcandali, ne vir cenſeatur conniuens, & patrocinans vxoris adulterio, ex adductis per Sanchez *dict. lib. 10. diſp. 13. à num. 8.* quod in vxore non dimittente virum, nec ei debitum negante ceſſat prorſus, tum quia vir obligatur præcepto dimittendi ad hoc, vt incertitudinem prolis caueat, ſicut aliqui non improbabiliter volunt, & ea ratio deficit in vxore reſpectu viri adulterantis, vxor enim ſemper certos edit partus, dum adultera non eſt. Quare hanc partem meritò ſuſtinent D. Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 10. §. 9.* Sot. *in 4. diſt. 36.*

q. vnica, artic. 2. poſt 1. concluſ. verſ. altero verò membro, Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 2. cap. 84. num. 7.* Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. quaeſt. 1. §. 4. num. 218.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrimon. c. 17. § 3. in commento lit. Q*, Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 101. lib. 5. nouae recop.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 240. num. 6.* & alii quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 10. diſput. 13. num. 29.*

4 Qua quidem ſententia retenta non obſtat text. *in præſenti*, quia intelligendus eſt quoad facultatem diuortii celebrandi ratione adulterii, non autem quoad obligationem, vt bene conſiderat Sanchez *d. n. 29.*

SUMMARIUM.

1 *Vxorem vir poteſt recipere poſt pœnitentiam adulterii.*
2 *Cautionis appellatione venit ſola cautio abſque pignore, & fideiuſſore.*
3 *Caluati quaſi dehoneſtati, & tonſurati dicuntur.*
4 *Iuramentum ſi vir timeat, ac ſubinde eo præſtito ſatis conſulatur vxoris incolumitati, non eſt opus alia cautione.*

Cap. De Benedicto V.

Pelagius.

1 PElagius Papa relatus *in hoc text.* Malleo Subdiacono ſcribens ei præcipit, vt Benedictum vxorem alienam illicitè detinentem, ac ipſam punire non differat, caluatos ab inuicem ſeparando, quam ſi ejus maritus recipere voluerit, ſub cautela recipiat; ſin minus, in monaſterium detrudatur, de cuius materia vide Clar. § *fornicatio, num. 30.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon. part. 2. num. 2. cum ſequentib.* Farinac. *in praxi crimin. part. 5. quaeſt. 143. num. 53.*

2 *Sub cautela recipiat.*] Etiam abſque pignore, & fideiuſſoribus; cum enim hic text. agens de cautione præſtanda ea ſolo judicis officio, cautionis meminerit, nulla particula addita, ſat erit ſola cautio abſque pignore, & fideiuſſore, juxta ea quæ *in tractatu de appellatiua verborum vtriuſque juris ſignif. verbo cautio*, & in noſtris terminis ita ſentiunt gloſſ. *in præſenti, verbo ſub cautela*, Felin. *in rub. de treuga, & pace, n. 10. declar. 2.* Sylueſt. *in ſum. verbo matrimonium 10. quaeſt. vlt.* Plaz. *de delict. lib. 1. cap. 7. n. 2. verſ. 3.* Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. quaeſt. 1 § 4. num. 243.* ex quibus gloſſ. Syluest. & Gaët. *citatis locis* aiunt, nudam promiſſionem in his terminis ſufficere. Verùm hac in re nihil certum firmari poteſt, immò totum hoc negotium arbitrio judicis eſt relinquendum, qui eò ſpectare debet, vt coniux incolumem vitam tranſigat, ſiue ad partis inſtantiam, ſiue ex officio procedat, eam tenetur cautionem exigere, qua intentum hoc comparandum exiſtimauerit; ac proinde ſi ſat ſit juratoria, ea contentus eſſe debet, ſin minus, vlteriorem poſtulabit, vt optimè reſoluit Sanchez *de matrimon. lib. 10. diſput. 18. num. 14.*

3 In gloſſ. *Et caluatos*, ibi: *Pannis abſciſſis, id eſt, dehoneſtatos, & tonſuratos*, &c. Vide Tiraquel. *l. 13. connub. num. 11.* Farin. *in praxi crimin. part. 5. quaeſt. 140. num. 19.*

4 In gloſſ. *Sub cautela*, ibi, *vel etiam juramentum, ſi forte illud magis timet vir.* Notatur ad hoc quod ſi vir juramentum timeat, ac ſubinde eo præſtito ſatis conſulatur vxoris incolumitati, non eſt opus alia cautione, vt per Syluest. *in ſum. verbo matrimonium 10. quaeſt. vlt.* Burſat. *conſ. 207. n. 27. vol. 2.* Sanchez *d. lib. 10. diſput. 10. num. 41.*

Cap. Quod autem VII.

Augustinus.

QVis non intelligat debere maritum ignoſcere, &c.] 1
Intellige de honeſtatis debito, vir enim innocens minimè tenetur vxorem adulteram etiam emendatam, & peracta pœnitentia ad ſuam priſtinam amicitiam reuocare, vt per Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 62. art. 6. concluſ. 1.* Petr. Sot. *lect. 2. de matrimon. col. penult.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrimon. c. 17. §. 2. & 3.* Surd. *de aliment. tit. 7. q. 21. num. 7. & 8.* D. Barboſa *in rub. ff. ſoluto matrimon. p. 2. num. 20. & 25.* & plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 13. num. 1.* Non obſtat quod charitatis lege remittenda eſt venia petenti, & reſipiſcenti, quia reſpondet Sanchez *ubi proximè*, id verum eſſe quoad odium animi, & aliqua externa beneuolentiæ ſigna, ſecus quoad pœnas delicto debitas in judicio exigendas.

In gloſſ. *Pœnitentis*, ibi, *ſed poſt Baptiſmum*, &c.] 2
Notatur ad hoc, quod crimina quoad exterioris, & judicialis fori accuſationem minimè tolluntur per Baptiſmum, vt per Doc. *in cap. quæ in Eccleſiarum, n. 83. & 84. de conſtit. & conſ. 130.* Couar. *lib. 2. var. cap. 10. num. 4.* Clar. *§. fin. q. 51. n. 19.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 25. num. 2. & 5.* Gam. *de Sacramentis præſtand. vltimo ſupplicio damnatis, q. 3. num. 3.* Farinac. *in praxi crimin. p. 3. quaeſt. 98. num. 145.* Anton. Riccul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. cap. 68. num. 7.*

SUMMARIUM.

1 *Confeſſionem ſuam incontinenti poteſt quis mutare.*
2 *Iurans ſoluere an teneatur ex vi juramenti ſoluere die prorogato, oſtenditur, & num. ſeqq.*
3 *Prorogatio cenſetur facta cum omnibus clauſulis, & qualitatibus, quæ intrant contractui, vel termino prorogato.*
4 *Excommunicatio, quæ per lapſum termini fuerat incurrenda, ſi terminus prorogetur, incurretur in fine illius ſpatii, quod per prorogationem adiectum eſt.*
5 *Fideiuſſores dati ad aliquam delegationem, non extenduntur, neque cenſentur dati ad illius prorogationem.*

Cap. Apud miſericordem X.

Gregorius.

GLoſſ. *verbo reuertatur, verſ. item & hic eſt argumentum, in præſenti textu* tenet, quod confeſſionem ſuam incontinenti poteſt quis mutare, vt per Couar. *lib. 2. var. cap. 13. num. 8.* Tiraq. *de retract. tit. 2. §. 1. gl. 5. n. 14.* Menoch. *de arbitrar. caſu 108. num. 5.* Maſcard. *de prob. concl. 350. n. 10.* 1

In eadem gloſſ. ibi, *ſi juraui me ad diem certum ſoluturum pecuniam*, &c. Dubium eſt, an qui jurauit ſoluere, teneatur ex vi juramenti ad ſoluendum die prorogato? in quo Cardin. *in Clem. 1. §. nos itaque, q. 5. de jureiurand.* Bald. *conſ. 436. lib. 1.* Dec. *in c. de cauſis, num. 7. de offic. deleg.* reſoluunt periurium non committere, quia alia fieret extenſio juramenti ad tempus prorogatum, ab eo qui jurauit non comprehenſum, & ita ad euentum incogitatum, contra *reg. l. cum Aquiliana, & l. qui cum tutoribus 9. in princ. & §. 1. ff. de tranſact. cum ſimilibus.* 2

Contrariam

2 Contrariam ſententiam tenent Felin. *in c.1. col.2. de iureiur. & in c.2. n.34. de ſponſalib.* communis, vt per Dec. *vbi ſuprà, num.7. verſ. ſed aduertendum,* Beroi. *num.32.* & alii, *in d. cap. de cauſis,* Couar. *in c. quamuis pactum, de pactis lib.6. p.1. initio num.6. verſ. quintò,* Gutier. *de juramen. confirm. p.2. cap.49. num.20.* quæ quidem opinio multò probabilior eſt ex eo, quia qui jurauit creditori ſoluere intra menſem, duo jurauit,
3 nempe & ſolutionem, & eam non differendam vltra menſem: vnde quamuis tempus fuerit prorogatum, nihilominus ad juratam ſolutionem ex vi juramenti manet obligatus: quod quidem confirmatur ex *l. Celſus 48. §. 1. verſ. ſed ipſa, ff. de dolo.* Facit deinde, quia prorogatio cenſetur facta cum omnibus clauſulis, & qualitatibus, quæ inerant contractui, vel termino prorogato, ex *l. lego, C. locati,* docet poſt alios Couar. *d. n.6. in princ.*

4 Sic ſanè idem dicendum eſt in excommunicatione, vel cenſura aliqua, quæ per lapſum termini fuerat incurrenda: etenim ſi terminus prorogetur, eadem incurretur in fine illius ſpatii quod per prorogationem adiectum eſt, vt reſoluunt Beroi. *n.31. cum ſeq. in d. c. de cauſis,* Gutier. *d. cap.48. num.11.* & alii citati à Couar. *d. n.6.*

5 Non obſtat illud quod pro confirmatione primæ ſententiæ *ſuprà* adduximus, quia reſpondetur illud tempus prorogatum ſaltem virtualiter à jurante fuiſſe comprehenſum, & cogitatum, quia ſi ille jurauit ſoluere intra menſem, à fortiori jurauit ſoluere poſt menſem, caſu quo propter difficultatem ex ſua parte ad ſoluendum intra menſem, vltra illum fieret prorogatio à creditore. Nec obſtat text. *in l. Labeo, §. fin. ff. de arbitr. & in l. item quæritur 14. §. qui impleto, ff. locati,* vbi habetur fideiuſſores datos ad aliquam delegationem, non extendi, nec cenſeri datos ad illius prorogationem, ac proinde quod prorogatio facta per creditorem debitori liberat fideiuſſorem, qui obligatus erat, vt reſolvunt Specul. *tit. de fideiuſſoribus, §.1. verſ. illud,* Bald. & alii, de quibus per Blanc. *de compromiſſ. quæſt.7. num.17. in fine,* Tiraquel. *in l. boues, §. hoc ſermone, in regul. à num.128. ff. de verborum ſignificatione,* Couar. *d. num.6.* Gutier. *d. cap.49. num.15.* Anton. Gom. *tom.2. variar. cap.3. num.17. column. vlt. & cap.13. num. vlt. verſ. ſextò:* ergo ſimiliter eadem prorogatio liberabit debitorem à juramento. Reſpondetur enim negando conſequentiam, cuius rei ratio eſt, quia prorogatio debet ſolum nocere, vel prodeſſe illis, qui in ea conſenſerunt, & ſic non debet nocere fideiuſſoribus, qui nullum præſtiterunt conſenſum prorogationi, vt illa jura probant, nos verò agimus de ipſo debitore, qui jurauerat, & qui eidem prorogationi à creditore ſibi factæ conſenſit: ita reſoluunt Covar. *d. num.6.* & cæteri modò citati, quibus adde Anton. Gabr. *commun. tit. de dilation. concl.2. num.24.* Fione. Marc. *deciſion.538. num.4.* Capell. & Addit. *deciſ.181.*

CAP. Nuptiæ XII.

Ambroſius.

1 VNde *& in arca Noë,* &c.] De forma, capacitate, deſcriptione, & figura arcæ Noë agit latiſſimè Joan. Buteor. *in ſua geometria, in princip. pag.5.* & Fr. Joan. Pineda *in Monarchia Eccleſiaſtica, lib.1. cap.16. §.2.* vbi *cap.17.* tractat ad longum de diluuio.

CAP. Non eſt culpandus XIV. & vlt.

Hieronymus.

CIrca excuſandum Oſeam fornicariam habentem vxorem, *Oſeæ cap.1.* laborant Theologi; 1
quidam enim aiunt quod Deus non diſpenſauit cum Propheta, vt poſſet licitè fornicari, ſed eam ei dediſſe vxorem, quod videtur deduci ex verbis ejuſdem *cap.1. ibi, accipe vxorem,* &c. itavt quæ antea fornicaria, & meretrix erat, vxor eſſe inciperet: ita interpretari videtur D. Hieron. *ſuper Oſeam cap.1. lib.1.* relatus à Gratiano *in præſenti,* dum inquit Prophetam non perdidiſſe pudicitiam fornicariæ copulatum, ſed fornicariam aſſumpſiſſe pudicitiam, quam antea non habebat, ita etiam colligitur ex D. Thom. *2.2. q.154. art.2. ad 2.* & latiùs Victor. *relect. 7. de matr. p.1. n.4.* Sayr. *in claui Regia, lib.8. cap.2. n.5.*

Sed obſtant verba ſequentia eiuſdem *cap.1.* dum 2
poſtquam Deus Oſeæ dixit, *Vnde accipe tibi vxorem fornicariam,* addit, *& fac filios fornicationum:* vnde videtur colligi non ſolùm antea fuiſſe fornicariam, ſed etiam coitum cum ea fornicarium fuiſſe, & illicitum, ſubindéque filios inde ſuſceptos fornicationis filios, & illegitimos eſſe, ex iis quæ notantur *in l. filium definimus, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. juris.* Confirmatur, quia vt fornicaria illa fieret legitima vxor Oſeæ, neceſſarius erat vtriuſque conſenſus, ex reg. *l. nuptias, ff. de regulis juris, c. ſufficiat,* ibi, *qui ſolus ſi defuerit, & cap.27. q.2.*

Quare alii varias adducunt interpretationes, non 3
defuerunt enim qui exiſtimauerint fornicationem, manente ipſius deformitate, per Deum diſpenſabilem. At verò Nicol. de Lyra inquit, dici illam mulierem fornicariam, quia gentilis erat.

Verùm retenta priori illa communi interpretatio- 4
ne, ad primum reſpondetur filios fornicationis appellari, non quia ex fornicatione nati ſint, ſed propter turpitudinem ſtatus, in quo erant ante matrimonium, vt interpretatur Scot. *in 4. d.27. q.1. art.2. col.2. ad 2. & de juſtit. lib.5. q.1. art.8. ad fin.* omiſſa controuerſia illa, & grauiſſima diſputatione, an poſſit Deus matrimonium inter duos ſine ipſorum conſenſu efficere, de qua *ſuprà* citati, & plenè Sanchez *de matrim. lib.2. diſput.26.* ad noſtrum propoſitum dicendum eſt, inter Oſeam, & fornicariam matrimonium non perfeciſſe ſine eorum conſenſu, ſed potius cùm omnia diſponat ſuauiter, interno affectu eos induxiſſe, vt conſenſum verbo, aut ſigno aliquo exprimerent, quemadmodum etiam de matrimonio inter primos parentes probabilis eſt ſententia, vt de vtroque poſt D. Thom. explicant Victor. & Scot. *dictis locis,* Henriq. *in ſum. lib.11. cap.1. §.3.* Sanch. *d. diſp.26. n.4. & 5.*

QUÆSTIO I.

SUMMARIUM.

1 *Diabolus per temporum incrementa quotidie diſcit.*
2 *Cardinales Rauennaten. ſunt abuſiuè Cardinales, ad inſtar Regis Scachorum, qui non propriè dicitur Rex, ſed abuſiuè.*
3 *Cardinalium appellatione non veniunt niſi S. R. E. Cardinales.*

CAP. Pudor I. *Ambroſ.*

GLoſſ. *verbo falleret, in fine hic,* ait quod diabolus 1
per temporum incrementa quotidie diſcit, cuius

meminit

meminit Joan. de Orozco. Covar. *in tract. de vera, & falſa prophetia, lib. 1. cap. 14. ante fin.*

2 In gloſſ. *Principem Mundi*, ibi, *ſicut dicitur Rex Scachorum, vel Cardinalis Rauennas.* Notatur ad hoc quod Cardinales Rauennates ſunt abuſiuè Cardinales ad inſtar Regis Scachorum, qui non propriè dicitur Rex, ſed abuſiuè: ita Ludouic. Gom. *in reg. de annali, q. 47. num. 5.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. gloſſ. 24. num. 162.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 29. quæſt. 3. verſ. quæſtio igitur eſt, & lib. 4. cap. 1. q. 1. prope finem.*

3 Et ideo appellatione Cardinalium non veniunt Cardinales Rauennates, Compoſtellani, & ſimiles, ſed tantùm Illuſtriſſimi S. R. E. Cardinales, vt per Abb. *in cap. accedentes, n. 2.* & *ibi* add. *in verbo Cardinales, de præſcript.* Joan. Vaſæ. *in chronic. Hiſpaniæ, c. 21. verſ. Compoſtellanus,* Stephan. de Gaëta *in repet. cap. ad limina, 30. q. 1. in proœm. n. 13.* Andr. Gammar. *in Extrauag. Iulii II. de ſimoniaca Papæ elect. n. 70. & ſeq.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. num. 13. & ſeq.* Anton. Scap. *in reſponſo de birreto rubeo dando S. R. E. Cardinalibus Regularibus, n. 3.* quos citaui *in meo tractatu de appellatiua verborum vtriuſque juris ſignific. verbo Cardinalis.*

SUMMARIUM.

1 *Conjugalis actus licitus eſt relatus in bonum prolis, aut in fidei bonum.*

2 *Conjux utens matrimonio, nec expreſſè intendens, nec excludens prolem, ſed illius immemor, intendénſque ſolùm copulari conjugi tanquam conjugi, minimè peccat.*

3 *Conjux peccat venialiter petendo debitum eo fine, ut vitet in ſe ipſo incontinentiæ periculum, maximè quando poteſt convenienter alio modo ab incontinentia abſtinere.*

4 *Conjugalis actus ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonii tranſgrediens, eſt culpa venialis.*

Cap. Quidquid III.

Auguſtinus.

1 Gloſſ. *verbo ab adulterio, in princ. hîc,* ait actum coniugalem licitum eſſe relatum in bonum prolis, aut in fidei bonum, nempe dum exerceretur gratia prolis habendæ, aut ſeruandæ fidei alteri conjugi, reddendo ei debitum, & ita tenere cum hac gloſſ. vniuerſos Theologos, & omnes vtriuſque juris profeſſores, teſtatur Sanch. *de matrimon. lib. 9. diſp. 8. num. 1.* vbi *num. 2.* obſeruat minimè ſufficere, ut actus coniugalis culpæ venialis immunis ſit, ex finis circumſtantia ipſum referre ad bonum prolis; nam ſi in prole ſiſtatut, deſiderióque habendi ſucceſſorem ea intendatur, culpa venialis eſt, ſed proles intendi debet ad cultum Dei amplificandum, & *num. 3.* ſubdit, non eſſe opus in actu ipſo coniugali alicuius ex finibus licitis, ſed ſufficere ſi habitu referatur ad illos, ac proinde ſufficere ſi à principio coniuges matrimonium inierint propter hos fines, nec intentionem in ipſo actu contrariam habeant, vt actus coniugalis

2 in ipſos relatus cenſeatur: & *num. 4.* ex dictis infert coniugem vtentem matrimonio, nec expreſsè intendentem, nec excludentem prolem, ſed illius immemorem, intendentémque ſolùm copulari coniugi tanquam coniugi, minimè peccare.

3 In ead. gloſſ. ibi, *item cauſa incontinentiæ, cùm ſcilicet eſt prauentus à voluptate, tunc veniale peccatum.* Notatur ad hoc, quod coniux peccat venialiter petendo debitum eo fine, vt vitet in ſeipſo incontinentiæ periculum, vt per D. Thom. *in 4. diſt. 31. quæſt. 2. art. 2. ad 2.* Turrecrem. *hic, num. 3. verſ. ſextò,* Petr. Sot. *lect. 16. de matrimon. verſ. quia igitur.* Quod ſaltem procederet quando poteſt conuenienter alio modo ab incontinentia abſtinere, ac proinde culpam non incurri, quando adhibitis aliis mediis nequit carnis ſtimulos ſedare, bene tenent Gregor. Lop. *l. 9. verbo el otro, tit. 2. p. 4.* Syluest. *in ſum. verbo debitum, q. 11. in fine, & q. 12. verſ. quartò,* Veracruz *in ſpeculo coniug. p. 2. art. 16. concl. 1.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 49. art. 5. dub. 3.* Bartholom. à Ledeſma *de matrim. dub. 28. concl. 2.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrim. cap. 15. § 4. iuncto commento litt. Q.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gl. 1. num. 106. in fine, lib. 5. nouæ recopil.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 9. num. 4.*

Vnde actum coniugalem ſolius voluptatis gratia exercitum, nec fines matrimonii tranſgredientem eſſe culpam venialem, tenent communiter Doctores, & aliqui ex hac gloſſa colligunt, videlicet Turrecrem. *hic, num. 3. verſ. quartò,* Gregor. Lopez *d. l. 9. in fine,* Perez *l. 1. verſ. quarta concluſio, tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Steph. de Gaëta *in repet. c. ad limina, 30. q. 1. § 4. num. 178.* & plures Theologi, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. lib. 9. diſp. 11. num. 4.* 4

Cap. Aliquando VII.

Auguſtinus *de nuptiis, & concupiſcentia, lib. 1. c. 15.* relatus *in hoc text.* agit de procurantibus ſterilitatem, ne fœtus concipiatur, ad quod propoſitum Majol. *in tract. de irregularit. cap. 48. § 1. n. 3. verſ. ad hec homicidii genus,* reſolvit irregularitatem incurri ab eo qui potionem, vel cibum ad inducendam ſterilitatem in muliere præbet, ſeu etiam viro medicinam ne generare poſſit, ſubminiſtrat. At verius eſt in iſto caſu nullam incurri irregularitatem, ſicuti meritò tenent Nauar. *in manuali, cap. 27. num. 222.* Villadieg. *in tract. de irregularit. cap. 6. verſ. ſed contrarium, n. 56.* Auil. *de cenſur. p. 7. diſp. 6. sect. 3. dub. 2.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 7. cap. 3. num. 5.* ubi expreſsè reprobat Majol. *citato loco,* cuius tamen opinio procedere poterit quando ex poculo ſterilitatis ſequitur mors recipientis illud, prout tenet idem Majol. *d. cap. 48. § 3. num. 14. ſub verſ. hunc quoque, ſpectat.* 1

Cap. Quod verò VIII.

Gloſſ. *verbo nec animatum, in præſenti text.* ait quod anima non infunditur antequam formata lineamenta corporis habeat, de quo vide Tiraq. *in l. 15. connub. gl. 1. p. 15. num. 153. & in l. ſi vnquam, in princ. num. 17. C. de reuocand. donation.* Quando autem dicatur fœtus animari inter noſtros, & medicos, non bene conſtat; nam Luſitan. Roderic. à Caſtro, Medicus eximius *lib. 3. de natur. mul. cap. 6.* animam rationalem non ante tertium, vel quartum menſem infundi concludit. Verùm Paul. *in l. ſuum hæredem, num. 2. ff. de acquirend. hæred.* & alii quos refert, & ſequitur Cacheran. Pedem. *deciſ. 59. num. 3.* indifferenter de quocunque conceptu dixerunt, quod quadrageſimo die & formatus, & animatus ſit. Menoch. verò *de arbitr. caſu 316. num. 6.* quem refert Paul. Zacch. *in quæſtionib. medicolegal. lib. 1. tit. 2. q. 2. num. 44.* tenet quod fœtus mas quadrageſimo, fœmina verò ſexageſimo die anima rationali dotatur. At poſt Alciat. & Quarant. nouiſſimè Homobon. *in reſponſ. quæſt. moral. p. 4. reſp. 129.* exiſtimat fœtum eſſe anima rationali præditum in maſculo die quadrageſimo, in 1

fœmina

fœmina verò octuageſimo, & in dubio credendum marem eſſe, & fœtum eſſe animatum. Denique hac in re ſecurior mihi videtur illorum opinio, quos retuli *ſuprà in princ.d.5.num.2.* vbi vide.

Cap. Moyſes IX.

1 COllige ex textu, teneri vt homicidam, qui abortui fœtus jam animati cauſam dederit, vt per Couar. *in Clem ſi furioſus, part.2.§.3. n.1.* Cacheran. *Pedem. deciſ.59. n.2.* Farinac. *in praxi crimin. part.5. q.122. n.149.* Paul.Zach. *in quæſtionib. medico-legalib. lib.1.tit.2. q.9. n.2.* vbi *n.9.* ſubdit, quod interimens abortu animatum fœtum, hominem occidiſſe dici debet. Et ideo irregularitatem incurrere illum, qui abortui fœtus jam animati cauſam dederit, non ita ſi nondum animatus fuerat, reſoluunt S. Thom. 2. 2. *q.64.art. 8.ad* 2. Couar. *d.num.1.* Fr. Emman. *in ſum. tom.1.cap.174.num.4. verſ. y el que dubdare,* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.1. cap.10.n.43.* Pottel. *in addit. ad dubia Regul. verbo abortus, num.1.* Hieron. Roderic. *in compendio quæſt. Regul. reſol.4.n.9.* Sayr. *de cenſur.lib.7.cap.1. num.12. & cap.2.num.5.* Autl. *in ſimili tract. p.7. diſp.6. ſect.4. dub.1.* Soar. *eod. tractat. diſp.44. ſect.2. num.13.* vbi aduertit conſtitutionem Sixti V. volentem iſto caſu irregularitatem intrare, etiam quod fœtus non eſſet animatus, eſſe correctam, & ad viam juris redactam per Gregorium XIII.

2 Quando autem fœtus dicatur animatus, & in dubio non conſtito, an fœtus fuerit animatus, vel inanimatus, quid præſumendum, dixi *in ſum. diſt.5. num.2.& 3. & ad cap.quod verò, ſup.hac eadem cauſa, & quæſt.*

SUMMARIUM.

1 *Concordatur text. in præſenti cum cap. ſi quis, 33. diſt. & cap. ab omnibus, 34. diſt. & num. ſeqq.*

2 *Leo in hoc text. aliter accepit nomen concubinæ, quàm Patres Concilii Toletani I. ſecundum Cardin. Bellarminum.*

3 *Concubinam, & ancillam in ſtatu ſeruitutis manentem, cum qua rem habet patronus, pro eodem vſurpaſſe Leonem in hoc decreto conuenientius eſt dicere.*

4 *Connubia inter impares minus legitima exiſtimantur.*

Cap. Non omnis XII. *Leo.*

1 LEo Papa ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum *epiſt.90.* aliàs *92. cap.4.* relatus *in hoc text.* totus eſt in probando legitimo matrimonio copolari illam, quæ concubinam habenti traditur, ac proinde planè ſentiens coniunctionem cum concubina matrimonium non eſſe, quod ex diametro videtur eſſe contra illa, quæ notaui ad *c.ſi quis,33. diſt.& ad c. omnibus, 34. diſt.* & expreſſam deciſionem Concilii Toletani I. *in c.is qui, ead.diſt.* dum eum, qui concubinam habuerit pro vxore, non repellit à Communione.

2 Cardin. igitur Bellarmin. *lib.2. de Concil. cap. 8. argument.11.* reſpondet Leonem aliter accepiſſe nomen concubinæ, quàm Patres Concilii Toletani I. Leo enim concubinam vocat eam, quæ aſſumitur ad conſortium thori ſine mutuo conſenſu perpetuò viuendi; Concilium autem vocat concubinam eam, quæ dicitur cum eo conſenſu, ſed priuatim expreſſo, non per publica inſtrumenta; concubinæ enim nomen variæ ſignificationis eſt, pro loco, & tempore commodè interpretandum.

Verùm licèt hæc interpretatio ſufficiens videatur, 3
conuenientius tamen eſt dicere in iſto decreto Leonem pro eodem vſurpaſſe concubinam, & ancillam in ſtatu ſeruitutis manentem, cum qua rem habet patronus, id enim in primis conſtat ex illis verbis hujus decreti, *aliud eſt vxor, aliud concubina, ſicut aliud ancilla, & aliud libera*: & ad id probandum adducit quod dictum eſt in Geneſi ad Abraham, *Ejice ancillam, & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ*; idem etiam illa verba oſtendunt, *niſi fortè illa mulier ingenua facta, & dotata legitimè, & publicis nuptiis honeſtata videatur*: & hoc ipſum colligitur ex *cap.ancillam, hac ead. cauſa, & quæſt. Ancillam à thoro eiicere, & vxorem certæ ingenuitatis acquirere, non eſt duplicatio coniugii, ſed profectus potiùs honeſtatis.* Cum autem inter alia media, quibus ancilla ſtatum ingenuitatis acquirit, illud principale ſit, quando patronus eam ducit in vxorem, ita vt ſi ille carnaliter ancillam cognoſcens nolit eam ingenuam fieri, ſed in ſeruitute manere, clarum exinde præbeat ſignum, ſe non velle cum illa matrimonium contrahere; ſi enim vellet copula maritali cum illa coniungi, eam certè ad ingenuitatis ſtatum eueheret abſque dubio. Ideo, inquit Leo, nuptiarum fœdera inter ingenuos ſunt legitima, inter æquales: dicit itaque concubinam, id eſt, ancillam, quando ingenua facta copulatur patrono, vxorem non eſſe, ſed ſeruam; atque ideo eum, qui tradit nuptui filiam concubinam habenti, id eſt, habenti ancillam, cum qua permanente in ſeruitute miſcetur, non tradere illam coniugato, quia coniungi maritali affectu, & illam in ſeruitutis ſtatu permanete fieri nequit ex ipſa natura matrimonii. Quod mihi optimè probat D. Ambroſ. *ſerm.65. Mulier igitur tua ſi talibus moribus prædita eſt, vt mereretur conſortium, mereatur & nomen vxoris: præſta concubinæ tuæ libertatem, & nomen vxoris, ne tu adulter ſis potius quàm maritus.*

Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos legitima ſunt, & inter coæquales.] Connubia inter impares minus legitima exiſtimari ex hoc text. colligunt Tiraq. *l.5.connub.gloſ.1.p.5.n.16.cum ſeqq. & l.6.gloſſ.1.p.6.* vbi etiam indicat locum vnde ſumatur hic text. Menoch. *conſ.385. num.5.& de præſumpt. lib.2. præſumpt. 16.num.40.* Sanchez *de matrimon.lib.2.diſp.16. num.2.* Vnde Cleobulus vnus ex ſeptem Sapientibus aiebat, *Par pari jugato coniux: quod impar eſt diſſidet.* Et Ouid. *in epiſtol. Dejanira ad Herculem,* 4

Si qua voles aptè nubere, nube pari.

Non enim erit hæres filius ancillæ, &c.] Declara cum Couar. *de ſponſal. p.2. cap.8.§.4. num.15.* Dueu. *reg.366.verſ.amplia ſecundò.* 5

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium verum eſt Sacramentum nouæ legis, & gratiam confert.*

2 *Simonia eſt pro Sacramento matrimonii pecuniam accipere.*

3 *Dos datur pro matrimonio, quatenus contractus eſt, quo ſe coniuges obligant ad obſequia, & onera temporalia.*

4 *Sponſalia, vel matrimonium pro filiis præſentibus, & tacentibus à patre contracta valida ſunt.*

Cap. Honorantur XIII. *Ambroſ.*

GLoſſ. *verbo honorantur, in præſenti text.* ait licitum eſſe pro ſacramento matrimonii pecuniam recipere, huius erroris fundamentum illud adducens, 1
quod

quod ſacramentum matrimonii non confert gratiam. Similis gloſſ. *verbo ſpiritualia*, 1.*q*.1. *& in cap. vendentes*, 1.*q*.3. *& verbo benedictionibus, in cap. cùm Eccleſia, de ſimon. & verbo Sacramentis, in c.alma mater, de ſententi. excommun. lib.6.* & videntur tenere Hoſtienſ. *in ſum. de ſacrament. non iter.* Præpoſ. *in cap. de illis, il* 1. *de condit.appoſ.* Durand. *in* 4. *diſt*.26. *q*.3. Verùm falſa eſt hæc ſententia, & hæreticum fundamentum. Probatur, quia ſimonia eſt pro Sacramentis pecuniam recipere, provt tenere communiter Doctores reſolvit Bonacin. *var. tract.tit. de ſimonia*, *q*.4.§.1. *n*.1. Sed matrimonium verum eſt Sacramentum nouæ legis, & gratiam confert, ſicut de Fide definitum eſt in Concil.Trident. *ſeſſ.*24.*de reformat. matrim. can*.1. & tradunt Covar. *de ſponſalib. p*.2. *cap*. 1. §. *vnico, num*.2. Nauar. *in man.cap*.22. *num*.20. Perez *l*.1. *gloſſ. que es paraiſo, pag*.20. *tit*.1.*lib*.5. *Ordin.* Jodoc.Cocc. *in theſauro Catholico, tom*.2. *lib*.9. *art*.2. Sanchez *de matrimon.lib*.2.*diſp*.10.Gutier.*eodem tract.c*.42. Bonac. *in ſimili tract. q*.2.*puncto* 1. *num*.2. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib*.2. *different*.18. *num*.5. Rebell. *de obligat. iuſtit. p*.2. *lib*.2. *q*.3. Valer. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib*.31. *cap*.1. *à num*.1. Ægid. de Conınck *de Sacrament. tom*.2. *diſp*.24. *dub*.2. *à num*.5. Fernandez *in examine Theologia moralis*, *p*.3. *cap*.18. *num*. 1. *&* 7.

2 Ergo neceſſariò dicendum eſt, ſimoniam eſſe pro ſacramento matrimonii pecuniam accipere, vt bene contra hanc gloſſ.reſolvunt Syluest. *in ſumma, verbo ſimonia*, *q*.8. Sot. *lib*.9.*de inſtit.q*.6. *art*.1. *in fine*, Soar. *de Relig. tom*.1. *lib*.4.*de ſimon. cap*.10. *num*.10. *& ſeq.* Rip. *in tractat. de ſimonia*, *p*.1. *art*.2. *num*.10. Filliuc. *tract*.45.*cap*.3.*quæſito* 3. Azor. *inſtit. moral. p*.3. *lib*.12. *vbi de ſimonia, cap*.3. Bonacin. *citato loco.* Non obſtat

3 quod pro matrimonio dos datur, quia reſpondent Doctores citati, quod matrimonium licet ſit verum Sacramentum inter Catholicos, eſt tamen verus contractus, quo ſe coniuges obligant non ſolùm ad indiuiduam vitam, ſed etiam ad alia obſequia & onera temporalia, quæ nihil commune habent cum Sacramento, pro quibus pecunia rectè datur, *l.pro oneribus, C. de jure dot. cap.ſalubriter, de vſuris.*

4 In gloſſ. *Non de ſponſalibus.* Notatur ad hoc, quod patens ſi contrahat ſponſalia, vel matrimonium pro filiis præſentibus, & tacentibus, illa valida ſunt, etiamſi nullum aliud ſignum concurrat, quia præſentia, & taciturnitas filiorum jure optimo conſenſus reputatur, vt per Nauar. *in man.cap*.22. *num*.10. *verſ. immò interdum, & num*.21. Sanch. *de matrimon. lib*.1. *diſp*.23.*num*.3.

SUMMARIUM.

1. *Vota omnia, tam realia, quàm perſonalia filiorum impuberum pater ad libitum reuocare poteſt.*
2. *Votum Religionis ante pubertatem emiſſum poteſt à patre, ſeu tutore irritari.*
3. *Vota, & juramenta ſtatim irritari debent, vbi primùm venerint in notitiam illorum, qui ea irritare poſſunt, aliàs cenſebuntur confirmata.*

Cap. Mulier XIV.

1 Collige ex text. poſſe patrem vota omnia, tam realia, quàm perſonalia filiorum impuberum ad libitum reuocare, vt per D. Thom. 2.2. *q*.88.*art*.9. Sylveſt. *in ſum. verbo votum* 5.*q*.6. *& verbo votum* 4. *q*.2.Nauar. *in manual. cap*.12. *num*.64. Sot. *de juſtitia, lib*.7. *q*.3. *art*.2. Ludou. Lopez *inſtr. conſcient. part*.1. *cap*.47.*cum ſeq.*Sayr. *in claui Regia, lib*.6.*cap*.10. *n*.23. *&* 28. Soar.*de Relig.tract.de voto, lib*.6. *cap*.6. *per tot.* Leſſi. *de juſtit. lib*.2. *cap*.40. *dub*.14. *n*.81. inter quos 2
omnes receptum eſt etiam votum Religionis ante pubertatem emiſſum poſſe à patre, ſeu tutore irritari, immò ipſos impuberes huius voti, & aliorum poſſe petere irritationem, idem in juramentis prædictorum reſolvunt Suarez *lib*.2. *de jurament. cap*.38. *num*.9. Leſſi. *d.lib*.2. *cap*.42. *num*.62. *verſ. impuberum*, licet contradicat Sanch. *de matrimon. lib*. 6.*diſp*.38. *n*.17. Omnia autem ſupradicta procedunt in filiofamilias exiſtente in poteſtate patris, non verò in iis, qui ſunt emancipati, & jam ſui juris effecti, ita vt ſuorum bonorum jam habeant adminiſtrationem, ſicut aduertit Soarez *d.lib.6.cap.5.num*.1.

Illud maximè aduertere oportet, quod prædicta 3
vota, & juramenta ſtatim debent irritari vbi primùm venerint in notitiam illorum, qui ea irritare poſſunt, aliàs cenſebuntur confirmata, ita vt poſt illorum confirmationem non poſſint amplius ſine cauſa licitè irritari, ſi tamen irritentur, erit valida irritatio, & ſubditus tenetur obedire, & juramentum non exequi, quia confirmatio non ſoluit jus ſubiectionis: ita optimè Sayr. *d. lib*.5. *cap*.8. *num*.6. *verſ. illud autem*, faciuntque Soarez *d. lib*.6. *cap* 4. *num*.19. *& ſeq.*

In gl.1. ibi, *cùm poteſt*, &c. Singularis eſt hæc gloſſ. ſecundùm Navar. *in man.cap*.12. *num*.25. quod tanta deliberatio ſufficit vt quis per votum ſe obliget Deo, quanta requiritur vt ſe obliget diabolo per peccatum, idque tanquam certiſſimum obſeruant Antonin.*p*.2.*tit*.11. *cap*.2. Caier. 2.2.*q* 88. *art*.1. Sylueſt. *verbo votum* 2.*num*.13. Sot. *lib*.23. *de juſtit. quæſt*.1. *art*.2. *colum*.4. Sed profectò hæc gloſſ. non agit de deliberatione, ſed de judicio rationis, quo ipſa deliberatio perficitur, quod longè aliud eſt, nec illa Doctorum ſententia in ſe eſt vera. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, nullum actum hominis eſſe voluntarium, niſi ex voluntate deliberata procedat, S.Thom. 1.2. *q*.1. *art*.1. *& q*.18.*art*.9. Voluntas autem deliberata quæ ſit vt ſciatur, eſt notandum quod quando quis vult facere aliquod opus, ratio, ſeu intellectus (idem enim vtrumque ſignificat) præmittit inquiſitionem de mediis congruis ad illud opus, eadémque media intra ſe confert: hæc mediorum inquiſitio, & collatio eſt actus rationis, qui appellatur conſilium, S. Thom 1.2. *q*.1. *art*.1. & tunc incipit deliberatio, mox ratio ipſa judicat hoc, vel illud remedium eſſe proferendum, & hic actus dicitur judicium in quo deliberatio ipſa perficitur, Sot. *lib*.7 *de inſtit. q*. 1. *art*.2. *colum*. 4. poſt judicium autem rationis, & ſic poſt perfectam deliberationem voluntas, quæ altera potentia eſt animi, eligit medium illud, quod ratio ſibi proponit præferendum, S.Thom. *vbi ſuprà*: vnde actus hic dicitur electio, in quo quidem actu propoſitum conſtat, Scot. *vbi ſuprà, colum.penult.* Sciendum eſt rurſus, actus noſtros dupliciter procedere ex voluntate deliberata; vel enim procedunt directè, & per ſe, quales ſunt omnes actus, qui ab agente præcogitantur, & hi actus dicuntur voluntarii per ſe, vel procedunt indirectè, & per accidens, quales ſunt actus, qui cùm poſſent, & debuiſſent ab agente præcogitari, ex paſſione tamen, ſeu ignorantia craſſa non fuerunt præcogitati; & hi actus ſunt voluntarii per accidens: ſic ſanè tota differentia inter actus voluntarios per ſe, & per accidens in eo conſiſtit, quod priores conſtant ex voluntate deliberata actualiter, poſteriores autem ex voluntate deliberata virtualiter. Colligitur hæc diſtinctio actuum voluntariorum ex S. Thom. 1.2.*q*.6. *art*.3. & iterum *q*.77. *art*. 7. idem colligitur ex Gratiano dum diſtinguit inter peccata

ex

ex voluntate, & peccata ex infirmitate, *in ſumma* 15. *q.* 1. intendit Juriſconſ. *in l.* 1. ibi, *delictorum, quæ tam ſponte, quàm ignorantia contrahuntur, ff. de legibus.* His præmiſſis eſt reſolvendum contra prædictos Doctores, multò majorem deliberationem requiri, ut quis per votum ſe obliget Deo, quàm ut per peccatum ſe obliget Diabolo, conſtat ſiquidem, quod licet peccatum non ſit voluntarium, ex Auguſt. relato à Gratiano *ubi ſuprà*, ſufficit tamen quod ſit voluntarium per antecedens, *cap. ſæpe*, 50. *diſt. l. ſi putator* 31. *ff. ad leg. Aquil.* & ſic ſufficit deliberatio virtualis; contra verò votum non dicitur niſi per ſe ſit voluntarium, *cap. ſicut tenor*, ibi, *ſpontanea voluntate, de Regular.*

Quæstio IV.

Cap. Nemo blandiatur IV.

Ambroſius.

1 Gloss. *verbo tolerabilior, in præſenti text.* probat crimina facta palam, eſſe occultis graviora, de quo Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 44. *num.* 53. *& cauſa* 57. *à princip.*

Summarium.

1 *Conjux quando ita voluptate captus ad ſuam accedit, ut paratus ſit ad accedendum, quamvis ſua non eſſet, eſt culpa lethalis.*
2 *Conjugalis actus ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonii tranſgrediens, eſt culpa venialis.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Amator vehemens dicitur, qui tantum uxorem diligit, ut apud ſe diſponat, quod ſi ipſa eſſet fortè uxor alterius, non minus carnaliter ſe cum ea commiſceret.*
5 *Aborſus periculum eſt ſi ad mulierem, quæ recèns concepit, vir accedat.*
6 *Equa ſola inter animalia tempore prægnationis appetit concubitum.*
7 *Conjugali actu uti tempore prægnationis quando ſit peccatum, remiſſivè.*

Cap. Origo V. *Hieron.*

1 A*Dulter eſt in ſuam uxorem amator ardentior.* Ex his verbis colligunt aliqui, actum conjugalem ob libidinem explendam exercitum, culpam eſſe mortalem, ſed hanc materiam duabus explicat concluſionibus Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 11. *num.* 4. quarum prima eſt, quod quando voluptas limites matrimonii excedit, quia ſcilicet conjux ita voluptate captus ad ſuam accedit, ut paratus ſit ad accedendum, quamvis ſua non eſſet, eſt culpa lethalis; ſecunda verò concluſio habet, quod quando actus conjugalis ſolius voluptatis gratiâ exercetur, nec fines matrimonii tranſgreditur, eſt culpa venialis: & *num.* 8. intelligit text. *in præſenti*, vocare adulterum illum, qui in ſuam uxorem eſt amator ardentior; non reatu criminis, ſed ſimilitudine adulterinæ libidinis: ardet enim is conjux in uxorem more adulteri in concubinam. Vel fortè meliùs dici poteſt, intelligendum eſſe hunc text. ubi voluptas matrimonii terminos excedit, ſecundùm Durand. *in* 4. *diſt.* 31. *quæſt.* 4. *num.* 5. & ibi Richard. *art.* 5. *quæſt.* 3.

2 In gloſſ. *Amator*, ibi: *Vehemens amator dicitur, qui tantùm uxorem diligit, ut apud ſe diſponat, quod ſi ipſa eſſet fortè uxor alterius, non minùs carnaliter ſe cum ea commiſceret.* Ita Sayr. *in clavi Regia, lib.* 8. *cap.* 3. *ad fin.*

In gloſſ. *Non perdant*, ibi, *Perit enim partus ex frequenti concuſſione.* Vide Tiraquel. *l.* 15. *connub. num.* 141. ubi ex Hippocratis, ac aliorum medicorum ſententia probat periculum eſſe aborſus, ſi ad mulierem, quæ recèns concepit, vir accedat, & quàm deteſtandum id ſit multis teſtimoniis, uſque *ad num.* 146. confirmat, atque *l.* 9. *connub. num.* 85. probat multis adductis, inter animalia ſolùm equam tempore prægnationis appetere concubitum, refert Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 22. *num.* 2. ubi diſputat, an & quando uti actu conjugali tempore prægnationis, ſit peccatum. 3

Cap. Objiciuntur VII.

Auguſtinus.

DE polygamia, ſeu pluralitate uxorum ſanctorum Patrum legis Veteris agunt Doctores latè diſputantes, an illi culpæ immunes fuiſſent? pro cujus quæſtionis ſolutione, omiſſa eorum opinione, qui negant eſſe contra legem naturalem hujuſmodi pluralitatem, quia loquuntur expreſsè contra text. *in cap. gaudemus, de divort.* ad quem nullam etiam reddunt reſponſionem, niſi quod Pontifex in ratione erraverit, ut ſcribit Abulen. *lib.* 1. *Regum, cap.* 8. *quæſt.* 27. & alii quos improbant *infrà* referendi, dicendum eſt ſuppoſita divina revelatione, ſeu diſpenſatione, polygamiam licitam fieri; & conſequenter diſpenſationem non cadere, neque verſari circa ſextum Decalogi præceptum, ſed circa aliud, quo uxorum pluralitas vetita eſt, quod quidem licèt naturale ſit, non tamen deducitur ex primis principiis per conſequentias adeò proximas, ut diſpenſatione divina licitum fieri non poſſit, ex auctoritate D. Auguſtini *de bono conjug. cap.* 16. probat Colonienſe Concil. *de ſacr. matrim. §. cæterùm, fol.* 177. ſimilitudinem adducens, quod quemadmodum non repugnat naturali rationi quod plures uno domino ſerviant, quamvis repugnet unum ſervum duobus ſervire dominis: ita non repugnat plures uxores uno viro ſociari, ſuppoſita prædicta divina revelatione, licèt repugnaret unam uxorem pluribus viris copulari: ultra generalem etiam rationem multiplicandi populum, alia fuit prædictæ diſpenſationis tempore, ſcilicet in lege Veteri, myſtica ſignificatio, agebatur enim ut ſignificaretur in Chriſto ſynagogam ſimul, & gentium multitudinem eſſe conjungendam, ideoque plures uxores Patriarchis concedebantur, non tamen quod una uxor plures haberet viros: quare cùm jam hodie in lege gratiæ ceſſet hujus ſignificationis ratio, minimè jam pluralitas uxorum licita eſt, explicant latè Colonien. Concil. *d. loco*, Sot. *in* 4. *diſtinct.* 33. *quæſt.* 1. *art.* 2. Covar. *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 7. *§.* 3. *à num.* 1. Henriquez *in ſum. lib.* 12. *cap.* 6. *§.* 2. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 7. *à num.* 31. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 8. Menoch. *de arbitr. caſu* 420. *num.* 2. *cum ſeq.* Gutier. *de matrim. cap.* 106. Baſil. Pont. *de impedim. matrim. cap.* 13. *& in ſuo noviſſ. tract. de matrimonii ſacramento, lib.* 7. *cap.* 49. 1

Unde jam patet intellectus ad text. *in præſenti*, ubi D. Ambroſius, ſeu veriùs D. Auguſtin. *lib.* 22. *contra Fauſtum, cap.* 47. *&* 48. hanc uxorum pluralitatem ex conſuetudine licitam fuiſſe tradit; obſtat enim, quia cùm hujuſmodi pluralitas legi naturali repugnet, *d. cap. gaudemus*, atque etiam divinæ inſtitutioni in uno Adamo, ac Eva, *Geneſ.* 2. nunquam conſuetudine licita reddi potuit, ex reg. *cap. ult. in princip. de conſuetud.* Quare ex dictis interpretandus eſt Auguſtinus 2

quod loquatur ſuppoſita divina diſpenſatione, ſeu revelatione, de qua *in d. cap. gaudemus*, fuit enim Abrahamo, Jacobo, & aliis antiquis Patribus expreſſa Dei revelatione uxorum pluralitas conceſſa, illorumque exemplo eadem diſpenſatio per reliquos poſteros derivata eſt, tum ex dictis rationibus, tum etiam, ut populus ille, qui tunc verum Deum colebat, & exiguus erat, multiplicaretur juxta divinam promiſſionem, & per conſequens ſemper mos ille fundamentum habet in divina revelatione, ſeu diſpenſatione, ut bene explicant D. Thom. D. Antonin. Driedo & alii, quos refert, & ſequitur Covar. *d. §. 3. n. 1. & 2.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 80. num. 16.*

3 Ex dictis etiam interpretanda veniunt omnia ſacræ paginæ loca, quibus ſanctos Patres concubinas habuiſſe legimus, prout *Geneſ. cap. 25. Iudicum cap. 19. 2. Regum cap. 3. & 16.* cum concordantibus, quod ſcilicet concubinæ illæ dicebantur uxores minus principales, quæ ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis uxor ducebatur, ſcilicet convivii per ſeptem dies, de quo Lyra intelligit illud Geneſ. cap. 29. *Imple hebdomadam dierum hujus copulæ*, juncta auctoritate Judicum cap. 14. *Vxor Samſon ſeptem diebus convivii flebat*, ut poſt Magiſtr. & Lippom. *Geneſ. cap. 22.* explicant Gutier. *d. cap. 7. num. 32.* & Henriquez *d. cap. 6. §. 2. lit. S*, Covar. *de ſponſalib. part. 1. cap. 4. in princip. num. 9.*

Cap. Sicut ſatius VIII.

1 Auguſtinus *de bono conjugali, cap. 16.* relatus *in hoc text.* ait quod melius eſt fame mori, quàm idolothytis veſci, cujus dictum communiter Doctores intelligunt quando formaliter eduntur, ideſt, ut ibi idolo conſecrantur in ejus cultum, ita Sylveſt. *in ſum. verbo Iudeus, quæſt. 1. dicto 2.* Roſell. *eodem verbo 1. num. 1.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 31. num. 7.* Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. cap. 41. num. 35.* quod ex eo patet, quia ceſſante ſcandalo, & injuria Salvatoris, eſto adhuc præceptum illud Apoſtolorum perſeveraret, licitum eſſet in extrema neceſſitate carnibus illis veſci, quia cùm præceptum de conſervanda vita ſit de jure naturali, & prohibitio illa ſolùm eſſet de jure poſitivo, quando duo præcepta ſimul concurrunt, quorum unum eſt de jure naturali, & alterum de jure poſitivo, juri naturali, quod prævalet, eſt ſtandum, ut per Molin. *de juſtit. tract. 5. diſp. 62. in fine*, Ægid. de Coninch *in tract. de Fide, diſp. 15. num. 54. & 64.*

Cap. Liberorum XIV. *Hieron.*

1 Hunc text. quatenus probat voluptates, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in uxore damnatas eſſe, intelligit gloſſ. *verbo damnatæ, hic*, de veniali culpa, quam ſequuntur Tiraquell. *l. 2. connub. gloſſ. 1. part. 2. num. 66.* Sanchez *de matrimon. lib. 9. diſp. 11. num. 4.*

SUMMARIUM.

1 *Partus ſequitur conditionem matris.*
2 *Fœmina in conceptione eſt pars debilior.*
3 *Libera ut ſit ſoboles, ſufficit ut per minimum temporis ſpatium à conceptione uſque ad partum mater libera fuerit.*
4 *Fœmineus ſexus debilior eſt quoad honores.*

Cap. Liberi XV. & ult.

Ex hoc text. in illis verbis, ibi, *ſemper qui naſcitur* 1
deteriorem partem ſumit, juncta explicatione gloſſ.
hic, verbo deteriorem, vulgò colligitur partum ſequi
conditionem matris, ut per Sanch. *de matrim. lib. 7.*
diſp. 24. num. 8. ubi ait citata verba hujus text. dum 2
innuunt ut filii ex matrimonio habiti ſequantur deteriorem
partem, eſſe ſic intelligenda, ideſt, debiliorem,
qualis eſt fœmina, quam expoſitionem apertè
colligi ex hoc text. ſubjungit, quia priùs in eo dicitur
filios ex libero, & ancilla habitos eſſe conditionis
ſervilis, & ſtatim adjungitur, *ſemper enim qui naſcitur*
deteriorem partem ſumit. Vide Sayr. *in clavi Regia, lib. 9.*
cap. 6. num. 26.

In gloſſ. *Deteriorem partem ſumit*, ibi, *& ſufficit ſi per* 3
momentum fuit in libero ventre. Notatur ad hoc, quod ſufficit, ut per minimum temporis momentum à conceptione uſque ad partum mater libera fuerit, ut ſoboles libera ſit: ita tenent Doctores *in cap. fin. de ſervis non ordinand.* ubi Hoſt. *num. 1.* Joan. Andr. *num. 7.* Butr. *num. 2.* Abb. *num. unico*, Cardin. *num. unico, oppoſit. 1.* Sot. *in 4. diſtinct. 35. quæſt. unica, art. 4. column. 2. immediatè ante verſ. addit verò*, Molin. *de juſtit. tract. 2. diſp. 33. ad fin.* ubi bene ſubdit id in favorem libertatis conſtitutum eſſe, natura rei poſtulante potiùs ſolius partus tempus ſpectandum, refert Sanchez *d. lib. 7. diſp. 24. n. 10.* ubi *n. 11.* intelligit quando ex vi natalium, & ſtatus matris eſt futura ſoboles libera, aut ſervituti ſubdita, tunc enim ſatis eſt libertas matris minimo temporis momento, quo fœtus fuit in utero, ut liber ſit; ſecus autem quando non jure ſequelæ ſtatus materni futurum eſt ut fœtus ſit ſervus.

In ead. gloſſ. ibi, *vel dic verius deteriorem, ideſt, de-* 4
biliorem, quia fœmineus ſexus debilior eſt quoad honores. Vide Tiraq. *de nobilit. cap. 18. num. 21. & l. 1. connub. gloſſ. 1. p. 1. num. 57.*

QUÆSTIO V.

Cap. Propoſito IV. *Auguſt.*

Auguſtinus *de Civitate Dei lib. 8. cap. 8.* 1
relatus *in hoc text.* oſtendit quod ſicut virgo, quæ propoſuit ſe deceptori ſuo ſupponere, mente eſt corrupta, ſed integra corpore; ſic quæ invita patitur violentiam hoſtis, eſt integra mente, etſi corpore corrumpatur, quod probat exemplo Lucretiæ, cujus dictum referunt Sayr. *in clavi Regia, lib. 2. cap. 2. num. 4. & lib. 3. cap. 4. num. 6.* Sanch. *de matrimon. lib. 10. diſp. 5. num. 13. cum ſeq.*

In gloſſ. *Vnus admiſit*, ibi, *immò & ipſa, niſi abſolutè* 2
fuerit coacta. Ergo adulterium commiſſum ab uxore metu cadente in conſtantem virum oppreſſa, non debet ei imputari ad divortii, & dotis amittendæ pœnam, ut colligi videtur ex *hoc text.* ubi Auguſtinus Lucretiam excuſat ab adulterio, dicens ſolùm accedentem ad ipſam fuiſſe adulterum, eo quòd coacta ſit, ita Abb. *conſ. 4. num. 3. volum. 1.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 1. cap. 12. num. 72. caſu 2.* & dicit fortè verum Gregor. Lopez *l. 7. verbo por fuerza, tit. 9. part. 1.* & hanc ſententiam probabilem aſſerit Sanch. *d. lib. 10. diſput. 5. num. 15.* Cæterùm probabilius eſt metum non excuſare quin liceat viro divortium facere, quia revera non excuſat à culpa mortali adulterii, & fidei fractæ, quæ cauſa divortii ſunt, & ad aliam culpam mortalem Canones attendunt; unde cautè hæc gloſſ. & illam ſequentes Archid. & Bellam.

dixerunt

dixerunt excuſare metum à pœna legali adulterii,quæ dulum deſiderat, at ſecundùm Caoones eſſe adulterium, quaſi ſenſerint, non excuſare à pœnis Canonicis, quæ culpam conſiderant, quales ſunt divortium, & doris amiſſio, & ideò hanc partem ſuſtinent Cov. *de ſponſalib. p.1.cap.5.initio num.5.* Gaët. *in rep.cap.ad limina,35. quæſt.1.§.4.num.217.* Bartholom.à Ledeſma *dub.65.de matrimon. poſt 5. conclnſ. caſu 5.* Henriq. *in ſum.lib.11.de matrim. cap.17.§.5.* Azeved. *l.1.num.22. tit.10. lib.8. nova recop.* & alii plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d.diſp.5.num.16.*

Cap. Si Paulus XI. *Hieron.*

1 COlligitur vulgò ex hoc text. quod quis mores, quos in alio reprobat,in ſe approbare non debet, ſimilis text. *in l.arenam, C.de inoffic.teſtam. c.ſignificaſti, de adulter.* Joan.Mar.Novar.*quæſt.forenſ.lib.1.quæſt.104. num.15.* ut enim Tullius *in Salluſt.* ait, carere debet omni vitio, qui in alium paratus eſt dicere.

2 *Cum omnia poſſit Deus, ſuſcitare Virginem non poteſt poſt ruinam.*] Vide Farin. *in praxi crimin.p.1.q.20.n.12.* Pined. *in vita S.Ioannis Baptiſtæ,lib.3.cap.3.§.2.pag.mihi 270.* Leſſ. *de juſtit.lib.4. cap.3.dub.16.n.116.*

3 Unde vulgò colligitur,nec D. O. M. facere poſſe ut factum infectum ſit, prout tenent Alexand. de Ales *lib.1.ſent.diſt.42.& p.1.ſuæ ſum.quæſt.21.membr.5.art.4.* Alphonſ.Modic.*in §.lex eſt, Inſtit.de jure naturali, diſp. 100.num.2. cum tribus ſeqq.* & Plin. *lib.2. naturalis hiſtoriæ, cap.7. in fine*, ſic ait: *Imperfectæ verò in homine naturæ præcipua ſolatia, nec Deum quidem poſſe omnia, namque nec ſibi poteſt mortem conciſcere, ſi velit.* Et paulò poſt: *Nec facere ut qui vixit, non vixerit, qui honores geſſit, non geſſerit, nullumque habere in præterita jus, præterquam oblivionis.* Et Plinius quoque junior *in panegyrico ad Traian.*ſic dicit: *At in præteritum ſubvenire nec Dii quidem poſſunt.*

Cap. Nec ſolo XII. *Auguſt.*

1 N*Ec ſolo tactu, ſed affectu quoque, & aſpectu appetitur, & appetit fœmina.*] Circa tactum ſciendum eſt,illum de ſe, & intrinſece non eſſe malum, ſed indifferentem, quia formaliter nomine tactuum expreſſa eſt quædam actio ſenſus, quæ de ſe mala non eſt, & poteſt fieri licitè ſi cauſa eſt honeſta, & illicitè ſi inhoneſta ſit, ſecundùm D.Thom. 2.2. *quæſt.154.art.4.* quem omnes ſequuntur. Unde eſſe peccata mortalia tactus ob delectationem veneream habitos inter ſolutos, ſicut & ipſam copulam, reſolvit Sanch. *de matrim.lib.9. diſp.46. num.4.cum ſeqq.*

2 Sic etiam aſpectus objecti turpis mortales eſſe, ſicut & tactus ob delectationem, reſolvunt Tabien. *in ſum.verbo cogitatio, quæſt.8.num.9.* Armil. *verbo impudicitia, num.1.* Jacob.de Graff. *in aureis deciſ. p.1. lib.2. cap.75.num.10.& cap.78.num.16.* Navar. *in cap. ſi cui, de pœnit.diſt.1.n.9.* & alii quos refert Sanch.*d.diſp.46. num. 21.* ubi dicit ſatis probabilem, ſed *num. ſeq.* ait diſcrimen eſſe inter viſum, & tactum.

Cap. Si uxorem XVIII.

1 E*Xcepta fornicatione.*] Ex his verbis colligit Sanch. *de matrim. lib.10. diſp.17. num.3.* quod ob nullum crimen aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali, licet conjugibus divertere, ſi conjux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum.

2 Item idem Sanch. *d.lib.10.diſp.18. num.18.* colligit ex hoc text. ob nullum infortunium eſſe conjugem dimittendum, niſi exiſtente gravi periculo, quia intelligitur hic text. quando id periculum non imminet.

In gloſſ. 1. Utrum conjux ſanus teneatur cum leproſo habitare, vide latè Sanch. *de matrim. lib. 9. diſput.24. num.26. cum ſeqq.* 3

In ead. gloſſ. ibi, *quod autem dicitur extr.eod.cap.1. quod non cogitur ſequi, poteſt intelligi in eo caſu, quando relictus hoc non petit; nam ſi peteret, bene teneretur ſequi.* Ita Alexand. de Nevo *num. 11.* & Præpoſ. *n.4. in eodem cap.1.de conjug. leproſ.* Sanch. *diſp.24.num.52. in fine.* 4

Cap. Præcipit IX.

Hieronymus.

EX hoc text. vulgò colligitur conjuges eſſe pares in divortio cauſa adulterii celebrando, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera uxore divertere, ita è contra uxor innocens à viro adultero, ut per Roland. *conſ.50. num.5. & 6. vol.1.* Burſat. *conſ.218. n.8. vol.2.* Gaët. *in repet.cap.ad limina,30.quæſt.1.§.4.n.205.* Petr.de Ledeſma *de matrim. quæſt.12. art.4.* D.Barboſ. *in rub.ff.ſoluto matrim.p.2.n.3.* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.10.diſp.5. num.6.* 1

Cap. Apud nos XX.

QUod non licet fœminis, æquè non licere viris, ex hoc text. colligit Tiraq. *l.15.connub.num.168.* Sayr. *in clavi Regia,lib.8.cap.3.num.1.* 1

Cap. Chriſtiana XXVIII. & ult.

Innocent.

PRobatur in hoc cap. quod uxor poteſt æquè accuſare virum ſuum, ſicut è converſo poteſt vir uxorem, de quo vide Farin. *in praxi crimin. p.6. quæſtion.141. n.105.* Sayr. *in clavi Regia,lib.8. cap.5. n.2.* Ludov.Beia *reſponſ.caſuum conſcient.p.2.caſu 27.* 1

Quæstio VI.

Cap. Nihil iniquius I.

Auguſtinus.

EX hoc text. colligi videtur,viro adultero licitum non eſſe uxorem adulteram in foro etiam conſcientiæ criminaliter accuſare, cùm Auguſtinus relatus in præſenti text. dicat nihil iniquius quàm virum eodem vitio laborantem accuſare adulteram de eodem crimine. Sed contrarium verius eſt, & expreſsè docent Petr.de Ledeſma *de matrim.quæſt.62. art.1.dub.5.* Bartholom. à Ledeſma *dub.68.ad fin.de matrim.* Henriq. *in ſum. lib.11. cap.17. §.5.ad fin.* Conſtat enim, viro accuſante uxorem adulteram criminaliter, minimè admitti exceptionem ſimilis adulterii, quia in hac accuſatione ſunt diſpares, ſecundùm Sot. *in 4.diſt 37. quæſt.unica, art.3.ad fin.corporis*, Covar. *de ſponſ. p.2. cap.7.§.6.num.5.* Petr. de Ledeſma *de matr. quæſt.62. art. 1. dub. 3.* Perez *lib. 1. verbo tres bienes, tit. 1. lib.5.Ordin. pag. 21.* & quoad accuſationem criminalem non compenſari adulteria conjugum, reſolvunt plures, quos plena manu refert Cened. *ad Decret. collect.166. num.4. verſ.ex quibus reſolve:* intelligenda igitur venit auctoritas Auguſtini *in præſenti*, & jura 1 2

ſimilia quoad pœnas civiles, videlicet ſeparationis thori, amiſſionis dotis, & bonorum adulteræ, & donationis propter nuptias: in his enim mutua adulteria compenſari reſolvunt Covar. *de ſponſal. p.2. cap.7. §.6.n.5.* Rojas *ſing.a14.in fine,* Queſad. *in ſuis qq.juris, c.18.n.unic.caſu 5.* Garc. *reg.596.n.9.* Axeved. *l.1.n.24. & l.4.n.30.tit.20.lib.8. novæ recop.* Philiarch. *de officio Sacerd.tom.1.part.2.lib.4. cap.19.§.quartò peccat,* Surd. *de aliment.tit.7. quæſt.16.n.74.* Cened. *d.collect.166.n.4.* D.Barboſ. *in l.2.in princip. p.1.num.97.& 99. & l.viro atque uxore 40. num.2.ff.ſoluto matrim.*

Cap. Non mœchaberis V. & ult.

1 EX hoc text. vulgò colligitur maritum caput eſſe uxoris, ut per Novar. *quæſt.forenſ. lib.1.quæſt.133. num. 2.* Unde mariti radiis illuſtrari uxorem probat *l.fœmina 8. l.nuptiæ 12. ff.de ſenatorib. l.mulieres 6. C.de incol.lib.10. l.mulieres 13. C.de dignitat.lib.12.* Pichard. *in diſſ. de nobilit. communicat. inter virum & uxorem, num.15. cum ſeq.*

Quæstio VII.

Cap. Interveniente I. *Auguſt.*

1 NOtari ſolet hic text. ad hoc quod propter adulterium fit inter conjuges ſeparatio thori, ut per Sanch. *de matrim. lib.10. diſp.3.num.2. verſ. prima,* Farinac. *in praxi crimin. part.5. quæſt.143. num.9. cum ſeqq.* Et mulieri, quæ de adulterio accuſatur, litis ſumptus debentur, & alimenta, ad eaque maritus tenetur, ut per Cornel. Beoineaſ. *de privileg. pauper. ſpec.2.in judicio, n.5.* Joſeph.Ludov. *deciſ.46.n.4.* Palat. *in repet.cap.per veſtras, §.39. num.1.& 5.* Clar. *§.adulterium, num.17.* Thom. Triviſan. *deciſ.16. num.6.lib.2.* D.Barboſ. *in l.1.part.1. num.58.ad fin.ff.ſoluto matrimon.* Valaſc. *conſ.1. num.4.* Coſta *de remed. ſubſidiar. remed.100. n.12.* Gutier. *canon.lib.1.quæſt.24.n.7.* Alex.Trentacinq. *var.reſol.lib.1. tit.de aliment. reſol.1.n.37.* Cevall. *commun.contra commun. quæſt.734. num.22.cum ſeq.* Sebaſt.Guaxin. *de defenſ.reorum,lib.1. defenſ.6. circa privilegia carceratorum, cap.1. n.1.* Fontanel. *de pactis nuptialib. tom.2. clauſ.6. part.4.gloſſ.2. num.66.& 67.*

Summarium.

1 *Conjuges ſunt pares in divortio cauſa adulterii celebrando.*

2 *Actio nulla acquiritur conjugi adultero, ut repetat innocentem, qui poſt divortii ſententiam adulteratus eſt; integrum tamen erit judici, ut eos conciliet, ex officio illos cogens, quo fornicationis periculo conſulatur.*

3 *Vir fornicans poſt divortii ſententiam, quæ tranſiit in rem judicatam, minimè tenetur admittere uxorem ob adulterium à ſe derelictam.*

Cap. Apoſtolus III.

1 AUguſtinus *ſuper epiſtola 1. D.Pauli ad Corinth. cap.7.* relatus *in hoc text.* probat conjuges eſſe pares in divortio cauſa adulterii celebrando, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera uxore divertere, ita è contrà uxor innocens à viro adultero, ut per Roland. *conſ.50. num.5.& 6. volum.1.* Gaët. *in repetit. cap.ad limina,30. quæſt.1. §.4. num.205.* D.Barboſ. *in rub. ff.ſoluto matrimon. part.2. num.3.* & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrimon. lib.10. diſp.3. num.6.*

In gloſſ. *Viro.* Collige ex gloſſ. nullam actionem acquiri conjugi adultero, ut repetat innocentem, qui poſt divortii ſententiam adulteratus eſt, atque ita ea delicta minimè compenſari; integrum tamen eſſe judici, ut eos conciliet, ex officio ſuo illos cogens, quo fornicationis periculo conſulatur, ut per Archid. *num. unic. ſuper gloſſ.mulieri,* Bellam. *num.2.* & Turrec. *art.1. n.1.in præſenti,* Philiarc. *de officio Sacerd. tom.1. part.2. lib.2.cap.17.ad fin.* Petr.de Ledeſma *de matrim.quæſt.62. art.6.dub.unico, concl.2.* Barthol.à Ledeſma *dub.70. de matr.ad fin.* Henriq. *in ſum.lib.11.de matrim.cap.17.§.3.* Sanch. *de matrim. lib.10. diſp.9. num.30.* ubi intelligit quando ſententia illa divortii tranſiit in rem judicatam, eo quòd decennium appellationi conceſſum ſit tranſactum, vel ſi fuerint tres ſententiæ latæ. 2

Ex hac gloſſ. etiam colligunt præcitati Doctores, virum fornicantem poſt divortii ſententiam, quæ tranſiit in rem judicatam, minimè teneri admittere uxorem ob adulterium à ſe derelictam, prout eos refert Sanchez *d.diſp.9.num.32.* 3

Cap. Omnes VII. *Hieron.*

GLoſſ. *verbo ſodomia, in præſenti text.* diſputat adeò obſcurè quæſtionem illam, utrum peccatum ſodomiæ ſufficientem cauſam divortio inter conjuges præbeat, ut neſciatur cum qua opinione remaneat, quicquid ſit, illa verior eſt, ſodomiam ſufficere ad divortium, ut per Sot. *in 4. diſt. 36. quæſt. unica, art.1.verſ. utrum verò,* Petr.Sot. *lect.12. de matrimon. col.penult. verſ.tertium eſt,* Jacob.de Graff. *in aureis deciſ.part.1.lib.2.cap.84.num.15.* Petr.de Ledeſma *de matrim. quæſt.62. art.1. dub.4.* Barthol.à Ledeſma *dub.64. de matrimon. concluſ. 2.* Franc. Marc. *deciſ.529. num.7. p.1.* Covar. *de ſponſalib. part.2.cap.7.§.1.n.6.* Clar. *§.Sodomia, verſ.penult.* Gaët. *in repet.cap.ad limina,30. q.1. §.4. n.206.* Menoch. *de arbitr. caſu 286. n.15.* D.Barboſ. *in rub.ff.ſolut. matrim. part.2. num.30.* Farinac. *in praxi crim.quæſt.143. num.83.* latè Sanchez *de matrim. lib.10.diſp.4.num.3.cum ſeqq.* ubi *num.9.* poſt multos, quos refert, & ſequitur, tenet per hanc gloſſ. non ſatis eſſe ad divortium pollutionem extraordinariam habitam cum tertia alia perſona. 1

Cap. Offerebat XII.

AMbroſius *de Patriarchis lib.1.de Abraham, cap.6.* relatus *in hoc text.* factum Loth à culpa vendicat, qui ut refertur *Geneſ.19.* ſodomitis libidine furentibus abutendi hoſpitibus, quos domi exceperat, proprias filias ſtuprandas obtulit: illum etiam à culpa excuſant Caiet. *2.2. quæſt.78. art.4. notab.3. ad fin.* idem Caiet. Honeal. & Oleaſter Colluſitanus noſter *in dictum locum Geneſ.19.* Covar. *de ſponſalib.p.1.cap.4. in initio, n.ult.ad fin.* Valent. *2.2. diſp.5.q.21. puncto 4. col.2.verſ.& hoc ipſum,* Molin. *de juſtit.tract.2.diſp.335. in fine,* Aragon. *2.2. quæſt.62. art.7. col.15.in ſolut.ad 2.* Carbon. *de reſtitut.q.69.poſt 3.concl.* at in modo excuſandi diſcrepant; nam D.Ambroſ. Aragon. & Carbon. excuſant, quòd minus delictum ſit ſecundùm naturam coire, quàm contra naturam delinquere. Alii verò, quòd Loth non ſuaſerit filiarum ſtuprum, ſed materiã minoris mali obtulerit: ſic Caiet. Oleaſt. Cov. Valentia nuper allegati. Alii denique eum excuſandi modum explicant, ut Loth minimè obtulerit filias ea mente, ut ſodomitæ illis abuterentur, ſed quo ea ſubmiſſione illius deflexi, ab hoſpitum ſodomitico abuſu temperarentur 1

rarentur, ut ſi quiſpiam in ſe vehementer indignanti pugionem offerat dicens, Me eneca, non eo animo, ut is mortem inferat, ſed ut ea ſubmiſſione placatus iram ſedet, ſic Caiet. & Oncal. *in eundem locum Geneſ. cap. 19.* Molina *proximè citato loco.* Vide quæ *ſuprà* dixi *ad cap. mala, 13. diſt. num. 12. & 13.*

2 *Hoſpitalem gratiam, &c.*] De hoſpitalitatis jure, & utilitate agunt Cæl. Rhodigin. *lib. 19. lect. antiq. cap. 26. & lib. 18. cap. 5.* Alex. ab Alexand. *lib. 4. dierum Genial. cap. 10.* Joan. Buſ. *in virid. Chriſt. virt. verbo hoſpitalitas*, Marul. *de memorab. lib. 1. cap. 7.* Anton. Sabellic. *lib. 7. c. 6.* Theatrum vitæ hum. *vol. 4. lib. 1. ex pag. 2897.* Thom. Boz. *de ſignis Eccleſ. Dei, lib. 23. cap. 14. circa fin.* Decian. *reſp. 66. num. 37. vol. 3.* Rutil. Benzon. *de anno Iubil. lib. 6. cap. 6. ex pag. 622.* Marquez *in gubernat. Chriſtiano, lib. 1. cap. 27. pag. 161.*

SUMMARIUM.

1 *Conſuetudo loci excuſat delinquentem à pœna.*
2 *Intellige in iis, quæ ſunt prohibita de jure poſitivo, ſecus in prohibitis de jure naturali, vel divino.*
3 *Conſuetudo excuſat à pœna temporali, non verò à pœna peccati, vel æternali.*

Cap. Flagitia XIII. *Auguſt.*

1 GLoſſ. *verb. quæ ſi omnes, in præſenti text*, tenet conſuetudinem loci excuſare delinquentem à pœna, ſimilis gloſſ. *verbo migraſſe, in fine, in cap. cùm venerabilis, de conſuetud. & verbo antiqua, in cap. ſanè, de temporib. ordinat.* tradunt Franc. Cremenſ. *ſing. 150. incip. mos puerorum*, Petr. *ſing. 83. n. 4.* Marc. Anton. *ſing. 13. num. 1. & 3.* Tiraquell. *de pœnis temper. cauſa 42. num. 1. cum ſeqq.* Anton. Gabr. *commun. opin. lib. 7. tit. de criminalib concl. 8. num. 19. & 25. in fine.* Octav. Cacheran. *conſ. 66. num. 37. & 38. in fine*, Ludov. Peguera *deciſ. criminal. 34. num. 1.* Bertazol. *conſ. 132. num. 1. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu 400. poſt num. 9.*

2 Intellige in iis, quæ ſunt prohibita de jure poſitivo, ſecus autem in prohibitis à jure naturali, vel divino, ut ex hac gloſſ. colligunt Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 42. n. 15.* Ludov. Peguera *d. deciſ. crim. 34. n. 3. & 5.*

3 Declara conſuetudinem excuſare à pœna temporali, non verò à pœna peccati, & æternali, ut per Grammat. *deciſ. 50. num. 3. & ſeq.* Tiraquell. *d. cauſa 42. n. 2. cum ſeqq.* Roland. *conſ. 75. n. 47. lib. 1.* Farinac. *in praxi crimin. quæſt. 95. num. 42.*

SUMMARIUM.

1 *Adulterii crimen eſt damnabile, & graviſſimum.*
2 *Adulterium gravius eſt inter omnia crimina, quæ contra proximum committuntur.*
3 *Adulterii crimen eſt adeò exoſum, ut bruta etiam animalia illud deteſtentur.*
4 *Homicidium gravius eſt adulterio.*
5 *Declaratur l. codicillis, aliàs l. Lucius 88. §. matre, ff. de legat. 2.*
6 *Declaratur l. transigere, C. de tranſact.*

Cap. Quid in omnibus XVI.

Ex epiſt. 1. Clementis.

1 EX hoc text. colligitur adulterium crimen eſſe damnabile, & graviſſimum, ut per Farinac. *in praxi crimin. part. 5. q. 141. num. 3. cum ſeqq.* ubi hunc text.
citat, & inter omnia crimina, quæ contra proximum 2
committuntur, illud gravius aſſerunt D. Thom. 2. 2.
q. 73. art. 3. Covar. *de ſponſalib part. 2. c. 7. §. 7. n. 16.* Tiraquell. *de nobilit. cap. 23. n. 10.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 16. princip. n. 8.* Menoch. *de arbitr. caſu 290. à princ.*
quod adeò exoſum eſt, ut bruta etiam animalia illud 3
deteſtentur, ut commemorant Tiraq. *l. 13. connub. à princ.* Menoch. omninò videndus *de arbitr. caſu 419. à princ.* Leſſ. *de juſtit. lib. 4. cap. 4. dubitat. 10. n. 71.*
In gloſſ. 1. Probat hæc gloſſ. homicidium gravius 4
eſſe adulterio, quia illud eſt contra primum mandatum ſecundæ tabulæ, hoc verò contra tertium, quam ab omnibus receptam, quoad hoc prædicant Navar. *in cap. inter verba, 11. quæſt. 3. concluſ. 4. ſub n. 23.* Bart. *in l. transigere, num. 2. C. de tranſact.* ubi Padil. *num. 76.* D. Thom. 1. 2. *q. 100. art. 6. in corpore, ad finem*, Sot. *de juſtit. lib. 5. q. 1. art. 3.* Corraſ. alios referens *lib. 2. miſc.*
cap. 1. Quibus primò non obſtat generalitas hujus 5
text. quia latè reſpondent ſupracitati Doctores. Secundò non obſtat text. *in l. codicillis, alias l. Lucius 88. §. matre, ff. de legat. 2.* ibi: *Et alius mihi deteriora fecit*, junctis præcedentibus verbis, in quibus agitur de homicidio, & juncto etiam intellectu aliorum de adulterio intelligentium verbum illud, *deteriora*, quos refert Dec. *in cap. at ſi clerici, de judic. §. de adulteriis, n. 5.* poſt alius Tiraq. *d. l. 13. connub. n. 27.* Padil. *ubi proximè, n. 72.* quia reſpondetur, quod in eo text. nec conſtat dictum verbum, *deteriora*, agere de adulterio, cùm poſſit intelligi de aliis criminibus homicidio gravioribus, ut benè advertit Navar. *d. num. 23.* nec ſi id conſtaret ex litera ejuſdem text. adhuc concluderet adulterium de ſe, & ſecundùm æſtimationem communem moralem eſſe gravius homicidio, cùm dictum verbum, *deteriora*, & alia *ibidem* contenta in eadem oratione non ſint Juriſconſulti, aut Legiſlatoris, ſed cujuſdam privati, nempe teſtatoris ex privata tantùm opinione, & domeſtico dolore pluris ſibi æſtimantis, & ægriùs ferentis adulterium uxoris, quàm occiſionem filii, de qua *ibi*; cùm tamen hæc illo gravior ſit de ſe, utpote privans bono externo majori, & magis neceſſario ad conſervationem ſpeciei, & omninò irreparabili ſecundum legem ordinariam, ut in terminis re-
ſolvunt Corraſ. & Padil. *dictis locis.* Tandem non ob- 6
ſtat text. *in d. l. transigere*; nam licèt ibi tranſactio, quæ ſuper homicidio, & aliis graviſſimis criminibus pœnam ſanguinis inferentibus admittitur, reprobetur in adulterio, tamen id non contingit ex eo, quod adulterium ſit gravius homicidio, ut minus bene exiſtimarunt alii poſt gloſſ. *in rub. ff. ad legem Iuliam de adulter.* quos meritò ex dictis improbat Bart. *in dict. l. transigere, n. 2.* ſed potiùs contingit ex aliis rationibus, quæ facilè videri poſſunt apud eundem, & apud Paul. *ibi, num. 4.* & alios communiter, ut per Fulgoſ. *num. 5.* & Padil. *num. 77. ibidem*, & Clar. *in pract. lib. 5. §. final. quæſt. 58. ſub n. 11.* Cabed. *Luſitan. deciſ. 113. n. 7. part. 1.* Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 6. à num. 10.* de qua etiam re agit remiſſivè D. Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. num. 115. ff. ſoluto matrimon.* Cujac. *lib. 6. obſervat. cap. 6. ad fin.* & alii plures, ut per Cened. *ad Decretum, collect. 11. ſub num. 6.*

Cap. Uxor à viro XVII.

Ambroſius.

AMbroſ. *in comment. ad 1. Corinth. 7.* ex quo loco 1
deſumitur hic text. illi qui ob adulterium dimittit uxorem, nuptias permittit, quo teſtimonio contra veritatem Catholicam tot Conciliorum decretis, & Pontificum conſtitutionibus approbatam, de qui-

bus Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 80. à princ.* utuntur hæretici, nec hæretici ſolùm, ſed Catholici, videlicet Catharinus, Joan. Arboreus *lib. 2. Theoſoph. cap. 35.* Covar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. §. 7. num. 12.* & recentiores in Gregorianum decretum adnotationes eandem ſententiam Ambroſio tribuerunt.

2 Quare nonnulli hujus text. difficultate oppreſſi commentaria illa in Paulum non eſſe Ambroſii ſcripta, ſed Ambroſio potiùs adſcripta aſſeruerunt; at Caſſiodor. *de divinis lection. cap. 8.* Ambroſium in Paulum commentarios edidiſſe teſtatur; alii maculatos ab hæreticis, & illi inſertam, aut intruſam potiùs eſſe ſententiam exiſtimant.

3 Verùm placet Ambroſium dum docet uxorem non poſſe adulterum maritum dimittere, & alii nubere, poſſe tamen maritum, rationem habuiſſe legis Juliæ, & Imperatorum, ac forenſis judicii ſuo tempore receptiſſimi, non verò Chriſti, atque cœleſtis; cùm enim de divina egit, ſemper docuit æquam viri, & mulieris eſſe rationem, ut conſtat *ex lib. de Abraham, cap. 4. & 7. & in Lucam cap. 16.* & ideò cùm *in hoc text.* dicit Ambroſ. *Non enim permittitur mulieri, ut nubat ſi virum ſuum cauſa fornicationis dimiſerit, quia inferior non omninò hac lege utitur, qua potior*, de permiſſione civili, & lege loquitur, quæ potiorem habet cauſam viri, quàm uxoris, ut & Auguſtinus teſtatur *lib. de adulter. conjug. cap. 8.* & Chryſoſt. *in ſermone de bello repudii.* Cùm autem ad finem de viro ſubdit, *Quia viro licet ducere uxorem, ſi dimiſerit uxorem peccantem, quia non ita lege conſtringitur vir ſicut mulier*, veriſſimum eſt de civili lege, quam optimè noverat Ambroſ. Juriſprudentiæ ſtudiis ab ineunte ætate deditus, eò loci loquutum fuiſſe, quam interpretationem tetigit Franciſc. Turrian. *lib. 5. pro epiſtolis Pontificum, cap. 11.* ſibique olim placuiſſe dicit, & eam multis exornavit Ferdinandus de Mendoza *lib. 2. de confirmat. Concil. Illiber. cap. 20. per totum.*

Cap. Quod propoſuiſti XVIII.

Gregorius III.

1 GRegorius III. cùm quæreretur à Bonifacio Epiſcopo, quid faciendum viro eſſet, cujus uxor infirmitate correpta non poterat reddere debitum? reſpondit *epiſt. 14.* ut aliam ducat, prioris tamen curam non abjiciat, ſicut habetur *in hoc text.* ubi Gratianus iſtud caput Gregorii non ſolùm ſacris Canonibus, ſed etiam Apoſtolicis, & Evangelicis doctrinis adverſari dicit, quas refert Sanchez *de matrim. lib. 7. diſput. 80. à princ.*

2 Sed ne cum Gratiano Gregorium de imperitia ſacrorum Canonum parum modeſtè arguamus, uno è duobus modis divinans potius illum interpretari poſſe cenſeo; ſi enim nacti eſſemus epiſtolas, aut conſultationes Bonifacii, quibus ille reſpondet, faciliùs legitimam ejus text. interpretationem aſſignare poſſemus. Dico ergo vel intelligendum cum Archidiacono, Turrec. & Cardin. Bellarmin. *lib. 4. de Romano Pontif. cap. 13.* & aliis, de fœmina infirmitate arctationis correpta, ideſt, quæ ita arcta erat, ut à viro cognoſci non poſſet, meritoque dicit Pontifex, bonum viro, ſi ſic permanſerit; ſolebant enim quas ut uxores habere non poterant, retinere ut ſorores, ideſt, ſine copula maritali, & actibus, ut oſtendi ad *cap. 1. 33. quæſt. 1.* & in effectu Sot. *in 4. diſt. 33. quæſt. 1. art. 2. in fine corporis*. Menoch. *de arb. caſu 420. num. 95.* Bellarm. *lib. 1. de matrimon. cap. 11. in fine*, quos refert Sanchez *dicta diſp. 80. num. 16. verſ. ad 5.* tenent priorem non fuiſſe legitimam uxorem ob impedimentum perpetuum, idque ſolum declaraſſe Pontificem. Quod ſi objicias non videri judicare prius matrimonium nullum, cùm dicat non debere virum à priore uxore debitum ſubſidium auferre: reſpondebitur cum gloſſ. *hic, verbo nubat*, intelligi de dote reſtituenda, aut ſi de alio ſubſidio accipiatur, eſſe conſilium. In hunc ferè explicandi modum coincidit alius, quem præſtat Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 5. quæſt. 3. verſ. octavò objicitur*, dum ait, Gratianum fuiſſe deceptum, quòd putaverit hujuſmodi Gregorii decretum locum habere in uxore, quæ poſt matrimonium contractum infirmitate correpta viro ſuo debitum reddere non potuit, cùm tamen, ut rectè gloſſ. annotat *in cap. de libellis, 20. diſt.* Gregorius locutus fuerat de ea, quæ ante matrimonium per infirmitatem inepta erat, & inhabilis ad copulam conjugalem, quæ in Schola Theologorum, & juris Canonici Interpretum dici ſolet arcta, hoc enim modo loquutus eſt etiam Gregorius I. *in epiſtol. ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum*, & refertur *in cap. requiſiſti, 33. quæſt. 1.* Dico etiam explicari poſſe de fœmina nondum cognita, & de matrimonio rato non conſummato, qua in graverem aliquem morbum incidente, eumque perpetuum, conjux volebat ad ſecunda vota tranſire, idque indultum à Gregorio. Aliquando enim Pontifices in matrimonio nondum conſummato diſpenſarunt; forſanque cùm olim ferè omnes diſpenſationes, quæ nunc Pontifici reſervatæ ſunt, penes Epiſcopos eſſent, nonnullique in diſſolvendis matrimoniis non conſummatis ex infirmitate accedente, poteſtate abuterentur, vel nonnulli ſeculares ea diſſolvere propria auctoritate licere ſibi exiſtimarent, id vetuit Concilium Aurelianen. II. *cap. 11. Matrimonia contracta, infirmitate accedente, nulla voluntatis contrarietate ſolvantur.* Ex quo ſuſpicari poſſumus, judicaſſe nonnullos ſicut ſponſalia ob morbum ſupervenientem diſſolvuntur, diſſolvi etiam matrimonium, cujus oppoſitum declarat Concilium; non tamen inde colligi poteſt duo ſimul conſtitiſſe matrimonia, ſed uno diſſoluto, aut quod diſſolutum judicabant, alterum contractum.

Cap. Si quis viduam XX.

PRobat hic text. inceſtum cum conſanguineis propriæ uxoris matrimonio ineundo impedimentum præſtare, ut per Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 15. à princip.* & quamvis omnes textus *toto tit. de eo qui cognovit conſanguineam uxoris*, ubi id impedimentum ſtatutum eſt, de ſolo viro cognoſcente uxoris conſanguineam loquantur, tamen abſque dubio idem prorſus impedimentum incurretur, ſi è contra uxor inceſtum committat cum conſanguineis viri, cùm eadem penitus ſit ratio, prout reſolvunt Sarmien. *lib. 7. ſelect. cap. 10. ſtatim in princ.* Verачr. *in ſpeculo conjug. p. 1. art. 23. concl. 2.* Gutt. *ad cap. ad limina, 30. quæſt. 1. §. 4. num. 295.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 23. num. 5. & 21.* Matienz. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 1. & 7. lib. 5. nova recopil.* Sanchez *d. diſp. 15. num. 2.* 1

Et poſtea cum filiaſtra ſua, &c.] Notatur ad hoc, quod inceſtus cum propriis conſanguineis matrimonio contrahendo impedimentum præſtat, ut per Doctores citatos *in gloſſ. fin. cap. de inceſtis, 35. quæſt. 3.* ubi probabilius reputo hujuſmodi inceſtum minimè impedire matrimonium. Ad text. *in præſenti*, reſpondent Caſtro *lib. 1. de lege pœnali, cap. 7. ante fin.* & Sanchez *d. diſp. 15. num. 17. in princip.* non de omni conjugio loqui, ſed de ſolo conjugio inceſtuoſo inter ipſos conſanguineos contracto, & jubetur id matrimonium ita ſeparari, ut ampliùs ad talem copulam inceſtuoſam non veniant. 2

Cap.

Cap. Qui dormierit XXII.

1 GLoſſ. *verbo neutram, verſ. nec diſtinguo, an fuerit occultus*, in præſenti text. inſinuat ex inceſtu etiam occulto, admiſſo à viro cum conſanguineis ſuæ uxoris matrimonio ineundo impedimentum conſurgere, ut per Caſtr. *lib. 2. de lege pœnali, cap. 5. verſ. rurſus quinto argumento*, Gutier. *canon. lib. 1. cap. 23. num. 8.* Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 15. n. 13.* ubi reprobat Fr. Lud. Lop. & Emman. Sà contrarium tenentes. Affinitas enim æquè contrahitur ex copula occulta, ac ſi publica eſſet, & ex inceſtu quantumvis occulto oritur privatio debiti petendi, ut per Sot. *in 4. diſt. 37. q. unica, art. 2. verſ. ſecunda concluſ.* Sanch. *d. tract. de matr. lib. 9. diſp. 27. n. 3.*

Cap. Si quis cum noverca XXIV.

Ex Concil. Tribur.

1 ALlegatur hic text. ad hoc, quod inceſtas nuptias contrahentes non poſſunt cum aliis contrahere matrimonium, ut per Menoch. *de arbitr. caſu 502. n. 89. & 106.* Petr. Gregor. *ſyntag. juris lib. 9. c. 11. n. 4.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 149. n. 142.*

Cap. Hi qui XXV.

Nicolaus.

1 PRobat hic text. matrimonium non dirimi propter infirmitatem, ſeu quamcumque aliam impotentiam ſupervenientem, de quo vide citatos per Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſp. 102. n. 3.*

Cap. Neque Furioſus XXVI.

Fabianus.

1 VVlgò allegatur hic text. ad hoc quod furioſi matrimonium contrahere non poſſunt, ut per Gregor. Lopez *l. 6. verbo el que fueſſe, tit. 2. p. 4.* Covar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 2. num. 8.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 2. cap. 12. num. 27.* Henriq. *in ſum. lib. 12. de matrimon. cap. 4. §. 3.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. compar. 3. n. 79. & 80.* Sanchez *de matr. lib. 1. diſp. 8. n. 15.* ubi ſubdit, textum in præſenti intelligendum eſſe de matrimonio contracto ante furorem, ut ſenſus ſit, furioſum nullo modo poſſe contrahere matrimonium furoris tempore, ſed ſi contraxerit (videlicet ante furorem) ſeparandum non eſſe matrimonium propter furorem ſupervenientem, & *num. 16.* intelligit quando furioſus perpetuo furore laboraret; ſi enim dilucidis intervallis gaudeat, poteſt eo tempore ſponſalia & matrimonium contrahere, quia tunc rationis uſus particeps eſt.

2 *Sed ſi contractum fuerit, non ſeparentur.*] Notatur ad hoc quod impedimentum furoris ſuperveniens vinculum matrimonii non diſſolvit, ut explicant Theologi *in 4. diſt. 34.* ubi D. Thom. & Sot. *art. 4.* Covar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 2. num. 5.* Socin. *conſ. 47. n. 4.* Oroſ. *in l. patre furioſo, num. 12. ff. de his qui ſunt ſui*, Boër. *deciſ. 29. n. 69.* Anton. Gomez *l. 3. Tauri, num. 6.* qui etiam exactè tractant quomodo furor, vel amentia probentur.

CAVSA XXXIV.

Quæstio I.

GRatianus *in ſum. verſ. verùm*, in ea eſt opinione, ut exiſtimet impotentiam perpetuam ſupervenientem matrimonio nondum conſummato, illud dirimere, cujus tamen contrarium communi Doctorum calculo recipitur, & tenent Verac. *in ſpeculo conjug. p. 1. art. 38. concl. 1.* Valent. *p. 4. diſp. 10. q. 5. puncto 3. ubi de impotentia, verſ. dixi autem*, Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. quæſt. 1. §. 4. q. 118. n. 329. & q. 234. n. 537.* Vivald. *in candelabro aureo, part. 1. ubi de matrimon. num. 456.* Bartholom. à Ledeſma *de matrim. dub. 48. concl. 4.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrim. cap. 16. §. 7. & lib. 12. c. 8. §. 3.* Macieoſ. *ad rub. tit. 1. gl. 1. n. 192. lib. 5. novæ recop.* 1

SVMMARIVM.

1 *Impotentia perpetua ad copulam, ſive ex natura, ſive ex accidenti proveniat, ſive ſit reſpectu omnium, ſive unius tantùm, jure naturali impedit matrimonium, ita ut contractum non valeat.*

2 *Declaratur cap. requiſiſti, hac eadem cauſa, & quæſt.*

3 *Declaratur l. ſi ſerva 46. §. ult. ff. de iure dot.*

Cap. Quod autem I. cum ſeqq.

Gregorius.

COllige ex text. perpetuam impotentiam ad copulam, ſive ex natura, ſive ex accidenti proveniat, ſive ſit reſpectu omnium, ſive unius tantùm, jure naturali impedire matrimonium, itaut contractum non valeat. Ratio eſt, quia matrimonium inſtitutum eſt in officium naturæ, & in remedium concupiſcentiæ, media autem à natura, & ipſius auctore Deo in aliquem finem ordinata, omnia aptiſſimè, & maximè conſentanea eſſe debent; ſed non aliter remedium matrimonii eſt medium opportunum ad illum finem, niſi in contrahentibus detur potentia, ut patet. Igitur ab ipſo fine neceſſarium eſt agnoſcere, non poſſe ab eo matrimonium contrahi, qui impotentiam habet perpetuam. Rurſus conſenſus matrimonialis includit eſſentialiter obligationem ad copulam, quia eſt contractus quidam, quo ſe mutuò conjuges obligant ad debitum reddendum, ut docet D. Thom. *in 4. diſt. 28. q. 1. art. 4. & in addit. ad 3. part. q. 98. art. 1.* Scot. S. Bonavent. & Richard. *in 4. diſt. 31. q. 1. & 2.* Sed is, qui potentiam non habet, non poteſt ſe ad id obligare, quod præſtare non poteſt, quia impoſſibilium obligatio non eſt, *reg. impoſſibilium, de regulis juris lib. 6.* Igitur fieri non poteſt, ut valeat matrimonium ab illo contractum, qui perpetuam impotentiam habet. Quibus rationibus ita reſolvunt D. Thom. *in 4. diſt. 34. q. unic. art. 2. ad 1. & ibi* Bonavent. *art. 2. q. 1.* Sylveſt. *verbo matrimonium 6. q. 5. ad 3.* Henriquez *in ſum. lib. 12. cap. 7. §. 5.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 15. in princ. num. 99.* plures quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 98. num. 2.*

Non obſtat *cap. requiſiſti, infrà hac eadem cauſa, & quæſt.* cui ſimilis eſt *in cap. conſultationi, de frigidis, & malefic.* quatenus habent quod illi, qui nubunt impotentibus, debent habere ut ſorores, quas non poſſunt 2

tanquam uxores, ac proinde matrimonium inter illos videtur ſubſiſtere, quia reſpondent gloſſ. *verbo pro uxore, in d. c. requiſiſti, & gloſſ. ultim.* ab omnibus recepta *in d. cap. conſultationi*, ubi Abb. *n*.4. & Præpoſ. *num*.2. procedere illa jura ex conſilio, non ex præcepto. Verùm non videtur hæc interpretatio ex mente Pontificum, neque convenit verbis illorum jurium: primò, quia text. *in d. cap. conſultationi*, inquit quod Eccleſia Roman. conſuevit in ſimilibus judicare, quæ verba important præceptum, non conſilium. Secundò, quia non erat opportunum conſilium illud quod abſque ulla cauſa juſta manifeſtum inde incontinentiæ periculum ſuadebat. Tandem, quia illa jura non diſtinguunt inter ſcientes, & ignorantes, ut DD. faciunt. Quapropter longè verius eſt reſpondere antiquos Pontifices propter rei difficultatem, quia probationes hujus impedimenti incertæ ſunt, & incertum Eccleſiæ judicium de illis, propter quod ſæpe contingebat, ut ſeparati conjuges propter hoc impedimentum poſteà habiles reperirentur, ut conſtat ex *c. fraternitatis, de frigid.* item ſæpè conjuges hac occaſione arrepta in legitimum matrimonium conſpirabant, ſicque vera & rata conjugia ſæpè dirimebantur, in hoc dubio antiqui Canones judicabant ſatius eſſe, ut conjuges ſic manerent, & eas haberent ut ſorores, quamvis diſſoluto matrimonii vinculo efficeret, ut aliquando legitimum conjugium dirimatur, quia videbatur minus periculum matrimonium ſub ea forma retinere, quàm per errorem ſolvere. Poſtea verò noviores Pontifices animadvertentes grave periculum eſſe matrimonium retinere, dato impedimento, conſtituerunt ut ſi perpetua impotentia probari poſſet, aut per veras & concludentes probationes, aut per conjecturas, matrimonium judicio Eccleſiæ dirimeretur, ut probat *d. cap. fraternitatis, cap. ult. de frigidis, & malef.* idque cùm alter, vel uterque reclamaret: quod ſi ambo conſentiant, adhuc poſſint in eodem conſortio permanere tanquam fratres, ut probat *cap. laudabilem, eod. tit.* ibi, *quod ſi ambo conſentiant, dummodo non appareat eos non ſervare fraternam continentiam:* quia tunc ſeparari debent etiam inviti, ſi de impedimento conſtiterit, juxta *cap. 2. infr. hac cauſa, & quæſt.*

3 Nec etiam obſtat *l. ſi ſerva 46. §. ult. ff. de jure dot.* ubi matrimonium à ſpadone contractum valet, cùm tamen generare non poſſit, *l. ſed eſt quæſitum, ff. de liber. & poſthum.* quia reſpondetur ſpadonis nomen generale eſſe, & fractum ſignificare, atque ideò comprehendere omnes, qui vel à natura, vel per accidens fracti ſunt, prout ſunt caſtrati, eunuchi, & ſimiles, ſive poſſint coïre, non tamen generare; ſive neutrum, ut probat text. *in l. ſpadonum genera* 128. ubi Alciat. *ff. de verb. ſignific.* juxta quæ dicendum eſt, ſpadones qui poſſunt habere copulam, matrimonium rectè contrahere, quamvis non valeant generare, quia ad validitatem non requiritur potentia ad generandum, ſed tantùm ad copulam, & ita procedit text. *in d. §. ultim.* ſi autem ſpadones ſunt caſtrati, aut omninò ad copulam inhabiles, non valet matrimonium, juxta noſtram reſolutionem, quæ diſtinctio colligitur ex text. *in d. l. ſed eſt quæſitum*, & optimè explicatur per Sot. *in 4. q. unic. art. 2. in fine.* Quæ quidem ratio adhibenda eſt circa ſenes, ut ſi ſint adeò decrepiti, ut nec valeant coïre, non valeat ab ipſis contractum matrimonium; ſi autem poſſint habere copulam, quamvis nequeant generare, matrimonium valeat: qua ratione conſtituti in articulo mortis validè contrahunt, quia naturalem habent potentiam, quamvis actus eo tempore ſit impeditus, nec certum eſſe poteſt judicium medicorum circa convaleſcentiam.

SUMMARIUM.

1 *Separatione facta ratione frigiditatis prioris matrimonii, ſi frigidus ad ſecunda vota tranſeat, conſummétque, inſurgit præſumptio iuris, & de iure, contra quam non admittitur probatio dimiſſionis prioris uxoris ex odio.*

2 *Viro impotenti licitum eſt proclamare adverſus matrimonium, ut illud diſſolvatur, propriam frigiditatem allegando.*

3 *Impotentia mulieris quando non eſt evidens, ſemper opus eſt iuramento ſeptima manus propinquorum.*

4 *Teſtes plures requiſiti in hoc text. ubi inveniri non poterunt, ſufficient pauciores arbitrio iudicis.*

5 *Iuramentum ſeptima manus propinquorum non exigitur quoties fama aſſertionem coniugum adiuvat.*

6 *Impotentiæ ſpeciem, aut cauſam non tenentur coniuges allegare, ſed ſufficit generaliter allegare impotentiam.*

Cap. Requiſiſti II.

De intellectu hujus text. jam dixi *ad cap. 1. ſup. hac ead. cauſa, & quæſt.*

In gloſſ. *Patet.* Hæc gloſſ. dum ait ſeparatione facta ratione frigiditatis prioris matrimonii, ſi frigidus ad ſecundum matrimonium tranſeat, eſſe præſumptionem juris, & de jure, contra quam non admittitur probatio dimiſſionis prioris uxoris ex odio, intelligenda eſt quando legitimè conſtat conſummatio hujus poſterioris matrimonii; ſolus enim contractus præſumptionem aliquam fraudis generat, at non concludentem, donec probetur conſummatio: ita Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 99. n. 13.* 1

In gloſſ. *Idcircò*, ibi, *quid ſi vir petat divortium, ut pater fiat, non audiretur,* &c. Notatur ad hoc quod viro impotenti licitum eſt proclamare adverſus matrimonium, quia ſua intereſt ipſum diſſolvi, ne compellatur ad onera matrimonii irriti ſuſtinenda, ut per Abb. *num. 1. notab. 1.* Alexand. de Nevo *num* 1. & Præpoſ. *n. 4. in c. 1. de frigid. & malef.* D. Antonin. 3. *part. tit. 1. c. 12. §. 1.* Palud. *in 4. diſt. 34. q. 2. art. 1. concl. 3. n. 9. in fine,* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 114. num. 2.* ubi *n. 3.* hoc declarat, ſi vir propriam frigiditatem alleget, ut id matrimonium diſſolvatur, ac eximatur ab ejus oneribus ſuſtinendis, & *n. 4.* declarat quoque licere viro proclamare ſuam impotentiam allegando, quando illius ignarus fuit tempore matrimonii. 2

In gloſſ. *Septima manu*, ibi, *Hoc intellige*, &c. Notatur ad hoc, quod quando mulier per aſpectum reperitur virgo, non eſt opus juramento ſeptimæ manus propinquorum, ſed verum judicium eſt per matronarum, & ipſorum conjugum juramentum, ut per Fulv. Pacian. *de probat. lib. 2. c. 2. num. 29.* Cæterùm verius eſt ſemper hoc juramentum deſiderari, quando impotentia non eſt evidens, ut hic contingit; nam ſæpe oculi, ac manus obſtetricum falluntur, eo vel maximè, quod fœminæ multis fraudibus utantur, quibus virgines apparent, ita gloſſ. *in cap. fin. in fine, de frigid. & malef.* ubi Hoſt. Joan. Andr. & Anch. Sanch. *d. lib. 7. diſp. 108. n. 8.* 3

In ead. gloſſ. ibi, *& notat quod ſufficerent in caſibus hujus cap. duo, ſi ſeptem haberi non poſſunt.* Notatur ad hoc, quod ubi teſtes in hoc text. requiſiti haberi non poſſunt, ſufficerent pauciores arbitrio judicis, ut duo: ita tenent *in præſenti* Archid. *num. 6.* Bellam. *num. 2.* & Turrecr. *num. 8.* Gregor. Lop. *l. 5. verbo ſieto, tit. 8. part. 2.* 4

part. 1. Maſcard. *de probat. concl.* 816. *n.* 12. *& concl.* 886. *n.* 7. Sanchez *diſp.* 108. *n.* 12.

5 In ead. gloſſ. ibi, *item eis ſolis crederetur ſi de hoc fama eſſet*. Notatur ad hoc, quod juramentum ſeptimæ manus propinquorum non exigitur quoties fama aſſertionem conjugum adjuvat, ut per Archid. *hic, n.* 6. & Bellam. *num.* 3. Sed ab his meritò recedunt *in d. cap.* 1. *de frigid. & malef.* Innocent. *num.* 4. Joan. Andr. *num.* 11. Hoſtienſ. *num.* 4. Præpoſ. *num.* 8. *verſ. ſed quæro*, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. diſp.* 108. *num.* 10.

6 In gloſſ. *Acceperit*, notatur ad hoc quod non tenentur conjuges allegare impotentiæ ſpeciem, vel cauſam, ſed ſufficit generaliter allegare impotentiam, quia ad matrimonii diſſolutionem, quam petunt, quodcunque impotentiæ perpetuæ genus ſufficit, prout *in cap. fin. de frigid. & malef.* tenent Hoſt. *num.* 1. *verbo impotentiam*, Juan. Andr. *n.* 2. Butr. *n.* 9. Abb. *num.* 4. & 7. Anchar. *n.* 1. *notab.* 3. Card. *ſtatim in princ.* Alexand. de Nevo *num.* 6. & Præpoſ. *num.* 1. & 2. Brunel. *de ſponſalib. concl.* 28. *num.* 24. At Sanch. *d. diſp.* 108. *num.* 10. ait hos Doctores fortè intelligere, ut conjux potens audiatur, non oportere ſpeciem impotentiæ, ac cauſam allegare, ſed dum judex eam allegationem examinaverit, tenetur niti noſſe ſpeciem impotentiæ, ac cauſam ipſius, & ipſi tenentur juxta interrogata declarare.

SUMMARIUM.

1 *Uxor quando per aſpectum probat ſe non cognitam à viro, tunc magis creditur eidem uxori neganti copulam, quàm viro affirmanti.*

2 *Impotentia ubi non eſt certa, ſemper deſideratur triennium experientiæ conceſſum.*

3 *Frigiditas unius ex contrahentibus matrimonium eſt cauſa ſufficiens ad illud dirimendum alio frigido volente.*

Cap. Si quis acceperit III.

Ex Concil. apud Compendium habito.

1 GLoſſ. *verbo tempore, in verſ. ſed ſi fuit virgo, in præſenti text.* ait quod quando uxor per aſpectum probat ſe non cognitam à viro, ut quia reperitur virgo à matronis illam inſpicientibus, tunc potiùs credetur uxori neganti copulam, quàm viro affirmanti, ut per Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 677. *n.* 1. Anton. Cuch. *lib.* 3. *inſtit. major. tit.* 12. *n.* 264. Fulv. Pacian. *de probat. lib.* 2 *cap.* 2. *n.* 15. & 16. & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 109. *num.* 6. ubi *num.* 7. recedit ab hac gloſſ. dum requirit ad hoc, ut fœminæ potiùs credendum ſit, quàm viro, quod matronæ fœminam atteſtantes eſſe virginem per aſpectum, ſint peritiſſimæ.

2 In ead. gloſſ. ibi, *ſed ſi uterque fatetur, quod non interceſſit commixtio, tunc expectabitur per triennium.* Notatur ad hoc, quod ubi impotentia non eſt certa, deſideratur ſemper triennium experientiæ conceſſum *in cap. laudabilem, de frigid. & malef.* ad experiendum, an impotentia ſit vera, ac perpetua, ut per Franc. Marc. *Delphin. deciſ.* 677. *num.* 2. Gaët. *in repet. cap. ad limina*, §. 4 *q.* 221. *num.* 522. Ugolin. *de matrim. cap.* 19. *num.* 1. & alii plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 108. *n.* 5.

3 In eadem gloſſ. ibi, *ſed quid ſi mulier ſciebat*, &c. Notatur ad hoc, quod frigiditas unius ex contrahentibus matrimonium, eſt cauſa ſufficiens ad illud dirimendum, alio non frigido volente, ut per Menoch. *de arbitr. caſu* 519. *num.* 14. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 56. *n.* 74.

SUMMARIUM.

1 *Separatus ratione maleficii, ſi ad alias nuptias tranſierit, non eſt reſtituendus priori conjugio, ſed in poſteriori relinquendus: at contrarium ſuadetur ex dictis num.* 2. *referuntur aliquorum ſententiæ n.* 3. *& componuntur n.* 4.

5 *Sententia, quæ tranſivit in rem judicatam, ex novis probationibus an reſcindi poſſit, quando agitur de vinculo contracti matrimonii, & de impedimento contrahendi oſtenditur, & n.* 6.

7 *Impedimentum licèt cenſeatur perpetuum illud quod tolli poteſt per divinum miraculum, non ita ſi per Eccleſiæ exorciſmos.*

8 *Impotentia ex maleficio conſurgens, ſi illud ſit perpetuum, dirimit ſubſequens matrimonium.*

9 *Maleficium qui procuravit, non poteſt petere ratione illius diſſolutionem.*

10 *Matrimonium inſtaurandum eſt ſi vir eandem uxorem, cum qua maleficiatus erat, & à qua ratione maleficii disjunctus fuerat, fornicariè cognoſcat.*

Cap. Si per ſortiarias IV. & ult.

MAnifeſtè ſentit hic text. ſeparatum ratione maleficii, ſi ad alias nuptias tranſierit, non eſſe reſtituendum priori conjugio, ſed in poſteriori relinquendum, quamvis potentia concumbendi ceſſante maleficio ſit ei reſtituta. Juvat quod poſt rem judicatam ex novis probationibus non revocatur ſententia, *cap. cùm inter, de re judic. l.* 3. *&* 4. *C. eod.* Anton. Gom. *var. tom.* 3. *de delict. cap.* 13. *num.* 36. & urget pro hac parte ſubornationis, & falſitatis timor, de quo *in cap. fraternitatis, de teſtib. & in Clem.* 2. *eod. tit.* facit etiam text. difficilis *in cap. ſicut illo, de teſtib.* ubi poſt contractum ſecundum matrimonium non recipiuntur teſtes ad probandum prius valuiſſe, ſi ſententia in rem judicatam tranſierat. 1

Verùm contrarium expreſsè decidit text. *in cap. fraternitatis, §. quamvis, de frigid. & malefic.* quatenus habet, quod ſi is, qui propter impotentiam ſeparatus fuit, alteri nubat, cogendus eſt ad primum matrimonium redire: idem probat *cap. laudabilem, in fine, eod. tit. cap. requiſiſti, in fine, hac ead. cauſa & quæſt.* Probatur, quia diximus *ad cap.* 1. *ſuprà hac cauſ. & quæſt.* impedimentum hoc tunc vitiare cùm perpetuum eſt, quando autem is, qui impotens judicatus fuit, ad ſecundas nuptias habilis reperitur, jam conſtat impedimentum perpetuum non fuiſſe, ac per conſequens matrimonium valuiſſe: ergo non obſtante ſententia divortii cogendus erit ad primum matrimonium redire, ut habet text. *in d. cap. fraternitatis*, quod *ibidem* Doctores omnes obſervant, & docent D. Thom. *in* 4. *diſt.* 34. *quæſt. unic. art.* 2. Palud. & Sot. *eodem art.* 2. Richard. *art.* 3. *q.* 2. Bonav. *ibid. in princ. n.* 6. *& q.* 1. *ad fin.* D. Antonin. *p.* 3. *tit.* 1. *c.* 12. §. 1. Angel. *in ſum. verbo matrimon.* 3. *imped.* 16. Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 99. *n.* 20. *cum ſeqq.* 2

In hac controverſia Innoc. *in cap.* 1. *num.* 2. *& in d. cap. laudabilem, n. unic. ad fin. verſ. ſeparentur*, & Carr. *lib.* 5. *de ſponſal. cap.* 18. affirmant indiſtinctè eſſe reſolvendum, retinendum eſſe prius matrimonium, ſi is qui propter impotentiam fuit ſeparatus, reperitur habilis ad ſecundum, ac proinde ſine diſtinctione ſervandum 3

vandum eſſe, quod ait text. *in d. cap. fraternitatis*, reſpondéntque textum *in præſenti* non habere auctoritatem. Sed audiendi non ſunt, tum quia Hoſtienſ. Goffred. & omnes antiqui Doctores, quos refert Archid. *ibid.* contrarium volunt, & gloſſ. *verbo ſimili*, Antonin. & Abb. *num.* 20. *in d. cap. fraternitatis*, teſtatur communem Præpoſ. *ibid. num.* 12. tum etiam quia contra Innocent. ſequens eſt text. *in d. cap. fraternitatis, verſ. ult. & verſ. quamvis*, in illis verbis, *cujus ſimili commiſcetur*, quibus text. innuit, quod ſi non erat ſecundus ſimilis primo, non eſſet reſtituendus: tum etiam, quia textus *in præſenti* vim habet quoad hoc, nec eſt correctus jure aliquo, ac proinde ejus deciſio ſervanda eſt ſano modo intellecta, quamvis etiam hic text. non ſit ex aliquo Pontifice aut Concilio generali deſumptus, ſed ex Archiepiſcopo, ac proinde ex hac parte vi Canonici decreti deſtituatur, at communi Eccleſiæ uſu, & approbatione receptus eſt quoad hoc, & ideò vim deciſionis canonicæ habet.

4 Quare communis concordia eſt, quod ſi impedimentum erat generale reſpectu omnium, prout eſt frigiditas, ſeu arctatio, is qui reperitur habilis ad ſecundum matrimonium, reſtituitur primo, quia eo ipſo apparet impedimentum quoad ſecundum perpetuum non fuiſſe, & hoc modo procedit text. *in d. cap. fraternitatis, in princ.* ut colligitur ex illis verbis, *cognoſcibilis erat.* Si autem impedimentum non fuerit generale reſpectu omnium, ſed unius, prout regulariter eſt maleficium, tunc etiamſi is, qui judicatus eſt impotens ad primum matrimonium, reperiatur habilis ad ſecundum, non reſtituitur primo, quia ex eo non conſtat, minimè fuiſſe impedimentum perpetuum reſpectu primi, & in hoc caſu procedit text. *in præſenti*, quam concordiam in effectu probant gloſſ. *verbo reputare, in cap. 1. & verbo ſeparentur, in cap. laudabilem, & verbo cognoſcendi, in cap. ult. de frigidis, & malef.* Butr. *num.* 17. Abb. *in fine*, Alexand. de Nevo *num.* 10. Præpoſ. *num. ultim. in d. cap.* 1. Sylveſt. *verbo matrimonium* 8. *q.* 16. *dict.* 8. D. Thom. *in* 4. *diſt.* 35. *q. unic. art.* 3. *in corpore*, Sot. *ead. q. unic. art.* 3. *concl.* 3. *ad fin.* Franc. Marc. *deciſ.* 677. *num.* 14. Petr. Sot. *lect.* 5. *de matrimon. pag.* 2. *verſ. dubitatur*, Petr. de Ledeſma *de matrimon. q.* 58. *art.* 2. *paulò ante* 1. *dub.* Ugulin. *de matrim. q.* 19. *num.* 1. Barthulom. de Ledeſma *etiam de matrimon. dub.* 49. *concl.* 3. Philiarc. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 10. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 235. *concl.* 3. *num.* 3. Henriq. *in ſumma, lib.* 12. *cap.* 8. §. 3. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 99. *num.* 22. ubi *num. ſeqq.* tripliciter temperat. Unde fit, ut ſi quis vel propter maleficium, vel propter diſparitatem, aut aliquid ſimile reperiatur perpetuò impotens reſpectu unius, ita ut ſi cum illa maneret, nunquam matrimonium conſummaret, nun valebit matrimonium, quamvis poſtea illa per ſecundum matrimonium fiat habilis ad primum, quo pacto intelligenda ſunt verba hujus text. *in fine*, quæ gloſſ. & Doctores *ibi* non perceperunt, vel etiam poſſunt rectè explicari, ſi illud verbum, *es*, non referatur ad priores conjuges, ſed ad ipſoſmet, qui propter maleficium fuerunt ſeparati; quod veriſimilius videtur, & omnem difficultatem tollit.

5 Non obſtant quæ pro prima ſententia *ſuprà* adducebamus, reſpondent enim Doctores, quod licèt in aliis cauſis non reſcindatur ſententia quæ tranſivit in rem judicatam ex novis probationibus, diverſum eſt in matrimonio, juxta *cap. lator, & cap. conſanguinei, de re judic.* quando ſcilicet agitur de vinculo matrimonii, & de impedimento contrahendi: rationem diſcriminis illam eſſe putant, quod in aliis negotiis nullum datur vitium, aut periculum per partes irremiſſibile; in matrimonio verò datur, quoniam partes mutuo conſenſu efficere non poſſunt, ut vel legitimum matrimonium dirimatur, vel extante impedimento validè contrahatur: ita Doctores *dictis locis*, quorum doctrinam declarant Bero. *in cap. ex literis*, *n.* 17. *de in integ. reſtitut.* Cov. *ubi ſuprà, num.* 14. Dec. *in cap. juravit, ad finem, de probat.* Hippol. *in l.* 1. §. *ſi quis ultrò, n.* 56. *de quæſtion.* Gregor. Lop. *ad l.* 30. *tit.* 4. *par.* 7. Quæ ſententia defendi non poteſt, quia nullo jure probatur, quæ enim ab ipſis adducuntur, ſpeciales habent rationes, ob quas res judicata reſcinditur, deinde quia inepta eſt illa ratio diſcriminis deſumpta ex partium conſenſu; cùm enim res judicata in publicam utilitatem introducta ſit, ut probat text. *in l.* 1. *C. de jure judic.* parum ad rem facit partium conſenſus tacitus, aut expreſſus, etenim ipſis reclamantibus, niſi ſtatuto tempore appellent, res judicata ſuam habebit auctoritatem. Confunduntur etiam ex eo, quod non ſolùm illa ſententia tranſit in rem judicatam, à qua appellatum non eſt, ſed etiam illa, à qua appellari non poteſt, vel propter auctoritatem judicis, vel quia tertia eſt ſententia jam conformis, quo caſu nulla poteſt excogitari partium voluntas, aut remiſſio; ſequeretur etiam tutum eſſe in conſcientia, qui injuſtam ſententiam ſciens obtinuit, propter partium remiſſionem, ut falsò docet Dec. *in d. cap. juravit*, & contra receptam doctrinam Innoc. *in c. plerique, ad finem, de immun. Eccleſ.* Felin. *in c. quoniam contra, num.* 30. *de probation.* Adrian. *quodlibet.* 6. *art.* 1. Sot. *lib.* 5. *de juſtit. q.* 7. *art. ult.* Cuv. *ubi ſuprà*, *n.* 10.

Quare omiſſis Doctorum opinionibus reſolvendum eſt, quod ſi agatur de matrimonio conjungendo, & de ſolo conſenſu præſtito dubitetur, ſive pro, ſive contra matrimonium feratur ſententia, quoad omnes effectus tranſit in rem judicatam, & idem erit ſi per ſententiam impediatur matrimonium contrahendum quacunque ratione, ut probat *d. cap. juravit*, & omnes DD. fatentur. Ratio eſt, quia in hoc caſu nullum datur periculum ſpirituale. Sin autem per ſententiam vinculum matrimonii contracti dirimatur, diſtinguendum eſt, utrum res ſit integra, quia neuter ad ſecundas nuptias convolavit; an non ſit integra, quia ſecundum matrimonium contraxit: priori caſu poteſt revocari res judicata ex novis probationibus teſtium aut inſtrumentorum, majoribus tamen, aut efficacioribus, quàm fuerint illæ per quas ſententia lata fuit, & adhibita circa hoc cauſæ cognitione, & diligenti examine, ut docet Bald. *in d. cap. juravit, num.* 8. Felin. *in d. c. lator*, *n.* 6. in his terminis procedit ille text. & vulgaris Doctorum opinio, quæ habet ſententiam latam ſuper cauſa matrimoniali non tranſire in rem judicatam. Poſteriori verò caſu non revocabitur ſententia ex novis probationibus teſtium, aut inſtrumentorum, ut colligitur ex *cap. ficut* 9. *de teſt.* in quo utrumque membrum hujus diſtinctionis probatur. Ratio diſcriminis eſt, quia priori caſu datur tantum periculum ſubornationis, quod maxima ex parte poteſt ex qualitate probationum evitari; poſteriori verò caſu ultra hoc periculum datur aliud majus, nempe diſſolvendi ſecundum matrimonium legitimè contractum, & ideò non oportebat cum tanto periculo rem judicatam, & ſecundum matrimonium ſimul reſcindere, quæ eſt vera ratio ad *d. c. ficut*, quamvis gloſſ. & *ibidem* Doctores circa ejus intellectum nimium laborent. Neque his obſtat *cap. conſanguinei, de re judic.* ubi mulier ſecundum matrimonium contraxerat, & novæ probationes admittuntur: reſpondetur enim textum illum procedere ſecundùm ordinarias juris regulas, quia mulier, quæ accuſaverat, & ſententiam divortii 6

obti

obtinuerat, confeſſa fuit in judicio ſententiam eſſe injuſtam, & ex falſis probationibus latam, quo caſu in omni materia res judicata revocatur, juxta doctrinam Innoc. *in d.cap.quia plerique, col.*1. quam omnes ſequuntur *ibid.* Cott. *in memorab. verbo ſententia qua tranſivit*, Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.*3. *tit. de ſentent. execut. art.*87. *num.*6. quinimò ſola taciturnitas partis ſufficit, ex Bellon.*conſ.*3.& Gam. *Luſit.deciſ.*354. *n.*2. Ubi tamen de errore ſententiæ per rei evidentiam conſtat, quia ceſſat omne periculum, etiamſi pòſt ſecundum matrimonium revocabitur, & ita procedit text. *in d.cap. fraternitatis*, quod etiam in aliis negotiis obſervabitur, præſertim ſi ex probationibus incertis prior ſententia lata fuit, ut Doctores *ibidem* obſervant, & latè Jaſ. *in l.admonendi, in utraque lectura, num.*46. *ff. de jurejur.* Padil.*in l.error, num.*4. *C.de juris, & facti ignor.*

7 *Et per exorciſmos.*] Notatur ad hoc, quod licèt cenſeatur perpetuum impedimentum illud, quod tolli poteſt per divinum miraculum, non ita ſi per Eccleſiæ exorciſmos, ut per Sanch. *d. lib.*7. *diſput.*94. *n.*10. quia non cenſetur miraculum per exorciſmos tolli, idem Sanch. *d. lib.*7. *diſp.*93. *n.*8.

8 *Separari valebunt.*] Notatur ad hoc, quod impotentia ex maleficio conſurgens, ſi illud ſit perpetuum, dirimit ſubſequens matrimonium, ut per Veracruc. *in ſpeculo conjug. p.*1.*art.*60. *concl.*1. Petr.de Ledeſma *de matrim. quaſt.*58. *art.*2. *paulò poſt princip.* Barthol.à Ledeſma *dub.*49.*de matrim.concl.*3. Navar.*in manuali, cap.*22. *num.*59. Gaët. *in repet. cap. ad limina,* 30. *q.*1. §.4.*q.*235. *num.*537. *& ſeq.* Petr. Gregor. *ſyntagm.juris lib.*34. *cap.*9. *num.*4. *& lib.*9.*cap.*12.*num.*6. Jacob. de Graff.*in aureis deciſ.p.*1.*lib.*2. *cap.*85. *n.*25. Philiarch. *de officio Sacerdot. tom.*1.*p.*2. *lib.*2. *cap.*10. Henriq. *in ſum.lib.*12. *de matrim.cap.*8. §.2. Anton. Cuch. *inſtit. major. lib.*5. *tit.*12. *num.*266. Ugolin. *de Sacrament. cap.*19. *de matr.n.*1. Marienſ. *ad rub.tit.*1. *gl.*5. *n.*202. *& ſeq. lib.*5. *nova recop.*

9 In gloſſ. *Separari*, ibi, *niſi ipſa uxor dicatur procuraſſe maleficium*, &c. Notatur ad hoc, quod ille qui procuravit maleficium, non poteſt petere ratione illius diſſolutionem matrimonii, ut per Gaët. *in repetit.d.cap.ad limina*, §.4. *q.*234. *num.*538. & alios citatos à Sanch. *d. lib.*7. *diſp.*94. *num.*13. ubi hoc non approbat.

10 In gloſſ. *Concumbendi*, ibi, *cum aliis, non cum prioribus*, &c. Notatur ad hoc, quod ſi vir eandem uxorem, cum qua maleficiatus erat, & à qua ratione maleficii disjunctus fuerat, fornicari cognoſcat, tunc inſtaurandum eſt matrimonium cum illa, eo quòd experientia ipſa docuerit, Eccleſiam diſſolventem matrimonium deceptam eſſe, dum impotentiam illam ex maleficio ortam judicavit perpetuam, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo matrimonium* 8. *quaſt.*16. *dicto* 8. Gregor. Lop. *l.fin. verbo tornar, tit.*8. *part.*4. Petr. de Ledeſma *de matrimon. quaſt.*58. *art.*2. *paulò ante dub.*1. Bartholom. à Ledeſma *de matrim. dub.*49. *concl.*3. Sanch. *d. lib.*7. *diſp.*99. *num.*25.

Quæſtio II.

SVMMARIVM.

1 *Vxoricidium impedit, non tamen dirimit matrimonium, non ſic viricidium.*

2 *Adulteram uxorem interficientes minimè cenſendi ſunt homicidii rei.*

3 *Vxorum interfectoribus ſi juvenes ſint, non conceditur, ut aliud matrimonium inire poſſint, ſed ut faciliùs cum eis diſpenſetur.*

Cap. Interfectores V.

Nicolaus.

1 PRobat hic text. uxoricidium impedire, non tamen dirimere matrimonium, ut per Sanchez *de matrimon. lib.*7. *diſput.*16. *num.*1. Gutier. *eodem tract. cap.*88. *num.*4. Bonacin. *in ſimili tract. q.*3. *puncto* 13. Sayr. *in clavi Regia, lib.*7. *cap.*10.*num.*10. & licèt hoc impedimentum ab aliquibus extendatur etiam ad viricidium, ut per Sot. *in* 4.*diſt.*37.*q.unica,art.*1.*verſ.Simplex*, Navar. *in manuali, cap.*22. *num.*74. Henriq. *in ſumma, lib.*11. *cap.*2. §.1. *ad fin.* Philiarc.*de offic. Sacerdot. tom.*1.*p.*2. *cap.*4. Vivald. *in candelabro aureo, p.*1. ubi *de matrim. num.*102. Gutier. *d. num.*4. tamen contrarium verius eſt, quia hic text. & ſimiles non loquuntur de homicidio viri patrato ab uxore, ſed tantummodo de homicidio uxoris patrato à viro, & ideò poſt Tolet. Veracruc. & alios hanc partem meritò ſuſtinent Sanch. *d. diſp.*16. *n.*6. & Bonac. *d. n.*14.

2 *Cùm non addis, adulterarum.*] Ergo rei homicidii illi minimè cenſendi ſunt, qui adulteram uxorem interficiunt, de quo tamen vide quæ dixi *infrà, ad cap. inter hæc, ead. cauſa, & quaſt.*

3 *Exceptis adoleſcentibus.*] Nota in hac exceptione non concedi interfectoribus uxorum, ſi ſint juvenes, ut aliud matrimonium inire poſſint, ſed ut faciliùs cum eis diſpenſetur, ob incontinentiæ periculum, ſicut bene intelligit Sanchez *d. lib.*7. *diſp.*17. *n.*2.

Cap. Inter hæc VI.

1 NIcolaus I. relatus *in hoc text.* ſcribens Albino Archiepiſcopo, dicit non licere ſecundùm eccleſiaſticas leges uxorem adulteram interficere, unde Doctores communiter colligunt, maritum propria auctoritate adulteros in delicto repertos occidentem, lethalem homicidii culpam admittere. Ratio hujus reſolutionis eſt, quia D. Auguſt. *lib.*2. *de adulter.conjug. cap.*15. vocat rem nefariam ſic adulteram occidere: tum quia leges ſolùm permittunt impunè occidere, parcentes vehementiſſimo dolori, quo concitatus vir injuriam ſibi irrogatam adulterorum interfectione vindicat: at leges permittentes aliquid impunè fieri, minimè à culpa excuſant, ut latè tradit, & exemplis confirmat Tiraq. *l.*9. *connub. n.*2. *cum ſeqq.* tum denique, quia injuſtum eſt parte non audita concedere generalem facultatem occidendi reum: leges ergo quæ id concedere videntur, potiùs permittunt impunè id fieri, quàm facultatem ſic faciendi concedant, ac ſubinde maritus illarum auctoritate adulteros in delicto comprehenſos interficiens, homicidii culpa minimè vacabit. Quare ita tenent ex noſtris Jurepetitis Garc. Fortun. *de ultimo fine, illat.*51. *n.*129. Duen. *reg* 68. *limit.* 2. Hippol. *in l. patre vel marito, num.*9. *ff. de quaſtionib.* Sylveſt. *in ſumma, verbo homicidium* 1. *quaſt.*2. *dicto* 6. *& verbo lex, quaſt.*10. *dicto* 4. *& verbo matrimonium* 7. *in fine*, Plaz. *de delict. lib.*1. *cap.*36. *num.*13. Oroſc. *in l. ut vim, num.*5. *& 6.ff. de juſtit. & jure*, Covarr. *de ſponſalib. part.*2. *cap.*7. §.7. *num.*9. Navarr. *in man. Hiſpan. cap.*15. *num.*3. *in fine*, Tiraquell. *l.*9. *connub. num.*4. *& l.*13. *num.*15. Martin. Delr. *in l. transfigere, part.*2. *num.*97. *cum ſeqq. C. de tranſact.* Joan. Martin. de Olano *in antinom. litt. M, num.*22. *& in epilogo legum correct. num.*135. Ciſuentes *l.*82. *Tauri, dub.*4. Tello *l.*9. *Tauri, num.*13. Villalob.*commun.opin.lit. M, num.*23.

num.23. Decian. in tractat. crimin. lib.9.cap.15.in fine, Spin. in ſpeculo teſtam.gloſſ.19. princ.num.4. Gaër.in repet.cap.ad limina,30. quæſt.1.§.4.n.421. Vivald. in candelabro aureo, tit.de irregal.ex homicid. n.217. cum ſeq. Menoch. de arbitr.caſu 420. n.22.& caſu 482.n.3.& 4. Gutier. pract.lib.2; quæſt.2.n.22. Perez tit.3.lib.5.Ordin. pag.149 & l.2.tit.15. lib.8. pag.292. cum ſeq. Matienſ. l.6.gloſſ.1.n.11.tit.8.lib.5.nova recopil. Farin. in praxi crimin. p.5.quæſt.121.num.55.& n.90.& 93.D.Barboſ. in l.ſi ab hoſtibus, §.fin. num.43.& 44.ff. ſoluto matrim. Mart. de juriſd.p.3. cap.8.num.24.

Ex Theologis D.Thom. in 4. diſt.37. quæſt.2.art.1. in corpore, ubi Bonav. art.2. quæſt.1. D.Antonin. 2.p. tit.7.cap.8. §.2. notab.2. Neviſ. in ſylva nupt.lib.1. ex n.83. Medin. in C.de reſtit. quæſt.3.in 4.cauſa, verſ. ex dictis una oritur dubitatio, Victor. in ſumma de matrim. n.291. Gabr. in 4. diſt.37. quæſt.unica, art.3.dub.2. ubi Sot. quæſt. unica, art.3. concl.1.& de juſt. lib.5.quæſt.1. art.3. ad 1. Martin. de Ledeſma 2.4. quæſt.62. art.2.in fine, Veracruz in ſpeculo conjug.p.3.art.4.concl.1.in fine, Angl. in florib.theolog. p.1.de matrim.quæſt.11.de impedimento Ordinis, art.2.diffic.2. Pedraza in ſum.præcepto 5. §.2. Salon. 2. 2. quæſt.64. art.3. controv.2. Gregor. de Valent. tom.3. diſp.5. quæſt.8. puncto 3. Bartholom. à Ledeſma de matrim. dub.57. concl.1. Petr. de Ledeſma de matrim.quæſt.60. art.1.dub.1. Ludovic. Lopez in inſtruct.conſcient. p.1.cap.291. verſ.pro faciendo, Petr.Navar. de reſtit.tom.1. lib.2.cap.3.ex num.220.alias dub.8. num. 206. ſecundum novam impreſſ. Philiarc. de officio Sacerd.tom.1.p.2.lib.4. cap.8.verſ. decimotertiò, Fr.Emman. in ſum.tom.1. cap.206. num.9. Azor. inſtit.moral. p.1.lib.5.cap.20. quæſt.1. verſ. dubitatur igitur, & p.3. lib.2.cap.2. de nece malefactorum, quæſt.8.& 9. Sayr. in clavi Regia, lib. 7. cap. 6. cum ſeq. & Molin. de juſtit. tom.4.tract.3. diſp.7.à n.2.& diſp.99. per tot. Bonacin. de reſtit. diſp.2. quæſt. ult. puncto 2. n.5. remiſſivè, Rebell. de oblig.juſtit. p.1.lib.3. quæſt.10.num.13. quorum plures bene reſolvunt, maritum adulteros interficientem ſententia judicis ſibi traditos, ut eos ſi velit, necet, nullius culpæ reum eſſe, ſi non livore vindictæ, ſed juſtitiæ zelo id efficiat.

2 Quamvis contrariam opinionem, immò licitè in foro conſcientiæ virum uti poſſe conceſſione legis permittentis adulteros in crimine repertos propria auctoritate necare, dummodò non livore vindictæ, ſed juſtitiæ zelo perimat, teneant Caſtill. l.82.Tauri, num. 6. in fine, & ibi Anton. Gom. num.52. in fine, & l.76. in fine, Mench. de ſucceſſ. creat. §.7. num.22. & uſufruct. cap. 8. & illuſtr. cap.94. num. 4. cum ſeqq. Clar. §.homicidium, verſ.ſed hæc quidem, Azeved. l.1. in fine, tit. 20. lib.8. nova recop. & l.1. num.21. tit.10. lib.4. etiam nova recop.

Cætera autem ad hanc materiam ſpectantia invenies in collectan. ad l.Gracchus, C. ad legem Iuliam de adulter.

SUMMARIUM.

1 *Criminis ratione aliquando quis privatur nomine.*
2 *Alimenta ſibi excipiens, excipit quoque uxori.*
3 *Maritus occidens propria auctoritate uxorem adulteram, an lucretur ejus dotem, remiſſivè.*
4 *Adulterii pœnitentia facta, adhuc poteſt uxor accuſari.*
5 *Accuſandi jus de adulterio, quoad pœnam criminalem, & civilem præſcribitur quinquennio.*
6 *Accuſandi jus quoad divortium petendum nunquam præſcribitur, ſed integrum eſt, quantocumque tempore tranſacto, illud petere.*

Cap. Admonere VIII.

Stephanus V.

GLoſſ. verbo dicit, in præſenti text. ex eo colligit, 1
quem privari nomine ratione criminis, ut per Tiraq. de retract. lig. §.1. gloſſ.8. num.28. & in l.boves, §. hoc ſermone, limit.1. num.9.ff.de verb.ſign. Corr. in memorab.verbo vidua, pag.mihi 912.

In gloſſ. Patrem. Nota excipientem ſibi alimenta, 2
excipere quoque uxori, ut per Surd. de aliment. tit.1. quæſt.38.n.17.& tit.4.quæſt.24.& tit.8.privil.76. num.3. & 11. Sanch. de matrim.lib.7. diſp.47.n.2.

In gloſſ. Prado. Utrùm maritus occidens propria 3
auctoritate uxorem adulteram, lucretur ejus dotem? vide Covar. de ſponſalib. p.2. cap.7. §.7. num.7. Clar. §.homicidium, num.22. verſ. & hæc concluſio, Roland. de lucro dotis, quæſt.61. Anton.Gomez l.8.Tauri, n.65. Cordub. de Lara in l.ſi quis à liberis, §. idem judex, num.41. ff.de liberis agnoſc. Matienſ. l.6.gloſſ.1. num.10. tit.8. lib.5. nova recopil.

In gloſſ. Pœnitentia, ibi, Argum. quod poſt peractam 4
pœnitentiam, & crimen purgatum poteſt quis accuſari, &c. Notatur ad hoc quod pœnitentia adulterii facta poteſt uxor accuſari, ut per Archid. in cap. nihil, 32. quæſt.6. n.2. Bellam. n.1. & Turrecrem. n.2. Petr. Sot. lect. 12. de matrim. colum. penult. Petr. de Ledeſma de matrim. quæſt. 62. art.6. concluſ.1. Surd. de alim. tit.7. quæſt.21. n.7. & 8. Henriquez in ſumma,lib.11. cap.17. §.2. & 3. D.Barboſ. in rub.ff. ſoluto matr. p.2. num.20. & 25. Non obſtat quod charitatis lege remittenda eſt venia petenti, ac reſipiſcenti, quia reſpondetur id verum eſſe quoad odium animi, & aliqua externa benevolentiæ ſigna, ſecus quoad pœnas delicto debitas in judicio exigendas.

In ead. gloſſ. ibi, ſed nomine præjudicat ſibi maritus 5
tacendo, &c. Notatur ad hoc quod quamvis accuſandi jus de adulterio quoad pœnam criminalem, & civilem præſcribatur quinquennio, l.adulter 5. C.ad legem Iuliam de adulter. quoad divortium tamen petendum nunquam præſcribitur, ſed integrum eſt quantocunque tempore tranſacto illud petere, ut per Aym. de antiquit. tempor. p. 4. ſect. materia iſta ſingularitatis teſtium, num. 88. Farin. in praxi crimin.p.1. quæſt.10. num.20. Sanch. de matr.lib.10. diſp.3.n.9.

In ead. gloſſ. ibi, Hugo dicit quod uſque, &c. Nota- 6
tur ad hoc quod in foro canonico, etiam poſt 20. annos poteſt formari inquiſitio, & admittitur accuſatio: hanc gloſſ. ad hoc extollunt Felin. in cap. cùm nobis, num.13.de præſcript.& in cap.teſtimonium, num. fin.de teſtibus, & in cap.later, num.16.de re judic. Dec. in cap.cùm venerabilis, num.33.de except. Balb. de præſcript. p. 4. princ. quæſt. num. 4. Gom. in §. pœnales, n.11. Inſtit. de action. quos refert D.Barboſ. l.ſicut 3. num.229. Cod.de præſcript. 30.ubi num.232. intelligit in foro pœnitentiali, quia peccata quoad Deum non præſcribuntur.

Cap. Si quod verius IX.

Auguſtinus.

AUguſtinus de adulterinis conjug. lib. 2. cap. 15. 1
relatus in hoc text. ei, qui decreverat uxorem necare, ut aliam duceret, conſulit ut potius adulterii reus ſit, aliud vivente uxore matrimonium ineundo, quàm uxoricidii, ex quo themate vulgò colligitur, licitum eſſe conſulere minus malum gratia vitandi majoris, quando is, cui conſulitur, conſtitutum apud ſe habebat, majus illud malum perpetrare; &

alia

Digitized by Google

alia via à malo propoſito revocari nequit, ut latè dixi ad *cap. duo mala, 31. diſt. num. 11. cum ſeqq.* & *ibi* citatis addo Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 2. cap. 127. num. 11.* Petr. Navar. *de reſtit. lib. 3. cap. 4. ubi de juſſione, & conſilio, notab. 4. n. 23. in nova edit.* Salon. 2. 2. *q. 62. art. 7. controv. 7. & q. 78. art. 4. contr. 1. col. 4.* Arag. 2. 2. *quaſt. 62. art. 7. col. 15. in ſolut. ad 2. & q. 78. art. 4. col. 8. verſ. hoc tamen non obſtante*, Carbon. *de reſtitut. quaſt. 69. concl. 2.* Marienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 152. lib. 5. nova recop.*

2 Et quamvis gloſſ. *in præſenti, verbo adulter*, explicet hunc text. ut loquatur non conſulendo, ſed permittendo, ita ut ſenſus ſit, potiùs eſſe permittendum minus malum. & eodem modo explicat Turrecrem. *hic, num. unic.* explicat enim *faciat*, id eſt, tolerabilius erit. At verè text. non permiſſionem, ſed conſilium continet, quod clarè ſonant ea verba, *jam faciat adulterium.* Alii autem volunt hunc text. minimè favere ſupradictæ ſententiæ, ſed potiùs contrariæ, eo quòd *hic* D. Auguſtinus ſubdat non eſſe licitum pro illicito faciendum, concludens ſi utrumque nefarium ſit, alterum pro altero perpetrandum minimè eſſe, ſed utrumque vitandum: ita Gabr. *in 4. diſt. 15. quaſt. 11. art. 3. dub. 14.* Emman. Sà *verbo peccatum, num. 8.* Pereira *in cap. 19. Geneſ. diſp. 1. num. 9.* Sed meliùs Abb. *in cap. ſuper eo, in fine, de uſur.* & *ibi* Anan. *num. 3.* Gutier. *lib. 2. canon. cap. 23. n. 43. & ſeq.* Molin. *de juſtit. tract. 2. diſp. 335. verſ. hac tamen concluſione*, explicant hunc text. ut verè D. Auguſtinus conſulat id minus malum, quia quamvis ille dicat neutrum crimen eſſe perpetrandum, neque alterum pro altero eligendum, ac proinde eligentem minùs dignum eſſe culpæ obnoxium, at expreſsè quando delinquens ab utroque abſtinere renuit, conſulit illi, ut minus malum exequatur.

Cap. De his XII. *Syricius.*

1 PRobat hic text. pœnitentiam ſolemnem impedire ne contrahatur matrimonium, ut per Durand. *in 4. diſt. 37. quaſt. 2. art. 2. num. 6.* ubi Sot. *quaſt. unica, art. 1. col. 3. verſ. de ſolemniter pœnitentibus*, Emman. Sà *verbo matrimonium, ubi de impediment. non dirimen. num. 10.* Bonacin. *de matrim. quaſt. 3. punct. 14. num. 19.* Sanchez *in ſimili tract. lib. 7. diſp. 6. num. 10.* qui omnes id intelligunt quandiu pœnitentia illa durat, quia cùm id tempus luctui, & pœnitentiæ deſtinatum ſit, dedecent tunc nuptiæ. Hodie verò cùm pœnitentia ſolemnis non ſit in uſu, ceſſat hoc impedimentum, ut ex Armil. *verbo matrimonium, num. 59. impedim. 10.* & Barthol. de Ledeſma *dub. 59. de matrim. verſ. his additur*, obſervat Sanch. *citato loco.*

Cap. Latorem XV. *Nicol.*

1 GLoſſ. *verbo converſionem, in præſenti text.* ait poſſe Epiſcopum cauſa cognita relaxare de pœnitentia, quam Papa impoſuit, ita Roman. *ſing. 460.* Hippol. *ſing. 182.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo pœnitentia, §. 2.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 52. q. 1. in princ.* ubi tenent contra hanc gloſſ. Nav. *in man. c. 26. n. 22.* Henriq. *in ſum. lib. 2. de pœnit. c. 22. §. 1. in commento lit. H.* declarando prout latè dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 50. n. 278. cum ſeqq. ſecundùm Lugdun. impreſſ.*

Cap. Si quis cum duabus XVI.

1 EX hoc text. & *cap. ſi quis cum matre*, immediatè ſeq. vulgò colligitur, inceſtum cum affine nullo ſubſiſtente matrimonio præſtare impedimentum perpetuum matrimonio contrahendo, ut per Navar. *in man. c. 22. n. 74.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quaſt. 58. art. 4. dub. 2. §. tertiò arguitur*, Sanch. *in ſimili tractat. lib. 7. diſp. 15. num. 7.* Farinac. *in praxi crimin. part. 5. q. 149. n. 36.*

In gloſſ. *Pœnitentiam.* Hæc gloſſ. dum tacito nomine refert, nec improbat quorundam opinionem, aſſerentium inceſtum admiſſum à viro cum conſanguinea ſuæ uxoris, impedire, & dirimere matrimonium, reprobatur à Sanch. *d. diſp. 15. num. 1.* ubi tenet impedire tantùm, & non dirimere. 2

Quæstio III.

De Pœnitentia.

Distinctio I.

Cap. Solicitatores XV.

PRobat hic text. quod ſi quis ſolicitat vel interpellat uxorem alterius, ut ſecum coëat, vel ut ei nubat, etſi non ſequatur effectus, tamen punitur: vide Menoch. *de arbitr. caſu 360. n. 49. cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 141. n. 103.* 1

Cap. Convertimini XXXIV.

PEr ſacramentum Pœnitentiæ, & Clavium poteſtatem propriè culpam non remitti, ſed ſolùm remiſſam declarari, multis probat Gratian. *in præſenti, & in cap. omnis, verſ. non ergo, hac eadem diſt.* & tenuit Magiſt. *in 4. diſt. 16. & 18.* quos ſequuntur Alex. de Ales, Gabr. Major, atque alii, quos referunt *infrà* citandi. 1

Verùm hæc ſententia falſa omninò eſt, & convincitur ex verbis Chriſti Domini Joan. 20. *quorum remiſeritis peccata*, quæ verba in ſua propria ſignificatione ſonant abſolutam, & veram remiſſionem peccati quoad culpam, non verò quoad ſolam pœnam, vel declarationem, juxta vulgarem reg. text. *in l. hæredes palam, §. ſi quid poſt, ff. de teſtam.* ibi, *nihil enim tunc dat*, &c. Deinde ex metaphora Clavium, per quam deſignatur aperiri Regnum Cœlorum, quod culpa peccati claudebat, & quia non ſolet clavis dari ad ſignificandum oſtium eſſe clauſum, vel apertum, ſed ad claudendum, vel aperiendum. Tandem confirmatur, quia hoc ſacramentum à Chriſto Domino noſcitur inſtitutum, ut lapſi poſt Baptiſmum Deo reconciliarentur, juxta illud Pauli 2. *ad Corinth. 5. poſuit in nobis miniſtrum reconciliationis*, Concil. Trid. *ſeſſ. 14. cap. 1.* quæ ſanè reconciliatio non fit niſi remiſſa culpa, & inimicitia Dei. Quibus, atque aliis rationibus in ſacramento Pœnitentiæ Sacerdotem propriè peccata remittere, non verò ſolùm declarare, definit Conc. Trid. *ſeſſ. 14. can. 9.* & Magiſtri, ac Gratiani *in præſenti*, ſententiam reprehendunt Theologi communiter poſt D. Thom. *in 4. diſt. 19. q. 1. art. 9.* ubi Sot. *q. 3. art. 1. concl. 4. & diſtinct. 20. q. 2. art. 1.* Victor. *in ſum. num. 181.* Navar. *in præſenti text. num. 1. & in man. cap. 1. num. 42. verſ. tertiò*, Cardin. Bellarm. *de pœnitent. lib. 3. cap. 1. §. tria ſunt*, Henriquez *lib. 4. cap. 12. §. 1. juncta lit. M, & cap. 13. § 4.* Soar. *tom. 3. diſp. 13. ſect. 2. à n. 5.* Vivald. *in candelabro aureo, ubi de pœnit. à n. 32.* 2

Qua ſententia rejecta, non obſtant fundamenta, 3

quibus moventur Gratianus *in præſenti*, & cæteri, qui illum ſequuntur. I. Quod ſolus Deus peccata poteſt remittere, & per conſequens non Sacerdos. II. Quod ſacramentum Pœnitentiæ ſupponit contritionem, atque ideò jam per eam peccatum eſſe remiſſum, idque à Sacerdote declarari. Sed prima ratio facilem habet ſolutionem ſi advertas Sacerdotes peccata remittere non tanquam cauſam principalem, ſed inſtrumentaliter, & tanquam miniſtros ipſius Dei, juxta ea quæ reſolvit Henriq. *in ſumma, lib. 4. c. 12. §. 1. litt. D, & litt. F.* Secunda verò ratio facilè ſolvitur, cùm ad validitatem hujus Sacramenti, & ut peccatorum remiſſionem operetur, ſufficiat attritio, quæ licet hominē diſponat ad Dei gratiam in hoc Sacramento impetrandam, per ſe tamen ſine Sacramento non ſufficit, Concil. Trident. *ſeſſ. 14. cap. 4.* atque ita falſum eſt dicere quod ſemper Sacramentum, & poteſtas Sacerdotis ſupponat peccatum, & culpam eſſe remiſſam per contritionem, immò ſingularis apparet, & inſignis hujus Sacramenti prærogativa, & plenitudo Gratiæ data per Chriſtum Dominum in Lege Evangelica, Concil. Trident. *ſeſſ. 6. cap. 2.* nam in lege naturæ, atque etiam ſcripta, ut lapſus poſſit reparari, oportebat habere contritionem charitate perfectam, cum omnibus illis qualitatibus, ſeu conditionibus ad hujus Sacramenti validitatem in lege Gratiæ neceſſariis: at verò in lege Evangelica quamvis perfectè contritus non ſit, accedente ſacramento fit contritus, & peccatorum remiſſionem conſequitur. Quod ſi arguatur, ergo ſaltem quando adeſt perfecta contritio, Sacramentum poſtea accedens non remittit, ſed declarat remiſſam culpam, reſpondetur hoc per accidens contingere, quia pœnitens non habet peccata, ut etiam contingit quando confitetur ea, à quibus jam erat abſolutus, quod non impedit quatenus Sacramentum, & Clavium poteſtas de ſe potens ſit, & ſufficiens ad peccata remittenda, ſi fortè adeſſent: notat benè ex aliis Henriq. *d. lib. 4. cap. 12. §. 2. lit. R, & præced.*

3 Ad exemplum, quo præcipuè movetur Gratian. *in præſenti*, ſumptum ex hiſtoria Lazari *Ioan. 11.* ubi Chriſtus Dominus priùs Lazarum ſuſcitat, deinde Apoſtolis ſolvendum tradidit, reſpondet Navar. *hic, d. num. 5.* ad ſummum concludere aliquos conſequi remiſſionem peccatorum antequam ſacramentaliter abſolvantur, quia ſcilicet perfectam habuerunt contritionem, quod nobiſcum non pugnat ex modò dictis. Sed meliùs explicat Cardin. Bellarmin. *d. lib. 3. verſ. quinta figura, uſque ad fin.* quod per mortuum ſignificatur peccatum, & ſtatus peccatoris; per ſuſcitationem ipſius converſio, per egreſſionem è monumento Confeſſio, per vincula peccata, per ſolutionem eorum remiſſio, atque ideò verba illa, *ſolvite illum*, propriè ſignificant veram abſolutionem à peccatis, eorúmque vinculis, quod totum magis confirmat noſtram veriſſimam reſolutionem, quamvis enim Deus ipſe principalis cauſa ſit converſionis, quæ per ſuſcitationem ſignificatur, miniſtris tamen ſuis committit, ut ſolvant vincula, & peccata remittant, in quem ſenſum locum iſtum explicat Auguſtinus relatus à Sot. *d. diſp. 18. quæſt. 3. art. 1.* & vide multos, quos circa eundem locum refert Henriq. *d. c. 12. §. 1. litt. C.*

4 Ad illud verò quod Gratian. adducit *in præſenti*, de Sacerdotibus Legis veteris, qui lepram non curabant, ſed curatam declarabant, omiſſis ineptiis hæreticorum, quas optimè, & latè refellit Card. Bellar. *d. c. 3. verſ. 2. figura*, reſpondetur cum eodem poſt Chryſoſt. Sacerdotium Evangelicum longè eſſe perfectius, poſtquam ſcilicet venit plenitudo Gratiæ promiſſa, & data per Chriſtum filium Dei, Conc. Trid. *ſeſſ. 6. c. 2.*

Cap. Serpens XLVII.

Ambroſius.

NOli eſſe nimium juſtus, &c.] Summum enim jus, 1
ſumma injuria eſt, ut per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 43. n. 67.* Donel. *comment. juris Civilis lib. 16. cap. 2. colum. 1. ante fin.* Dionyſ. Gothofred. *lit. C, per text. ibi, in l. placuit, C. de judic.* faciunt plura, quæ latè adduxi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 2. gloſſ. 12. num. 13.* Et ſanguinem elicit qui nimis emungit, *Proverb. c. 30. cap. denique, 6. diſt. 6.* Sigiſm. Scacc. *de commerc & camb. §. 1. q. 1. n. 18.* Hunc locum benè explicat Joan. Sanch. *in ſelectis, & pract. diſput. diſp. 40. num. 9. ibi.* Et ſanè alienum minimè eſt à judicibus piè erga reos procedere intra juſtitiæ ex præcepto præſtandæ limites: in quo decepti ſunt plures judicum arbitrantes ſe miniſtrorum juſtitiæ nomen non mereri, niſi ſummum jus ſervent, rigorem nudum, & miſericordia alienum oſtentent, obliti omnino illius Eccleſiaſtis 7. *Noli eſſe juſtus multùm.* In cujus explicationem rectè advertit Lyran. ſuper illum locum, juſtitiam corrumpi tam per exceſſum, quàm per defectum, ſicut & liberalitas per prodigalitatem excedendo, & per avaritiam deficiendo. In liberalitate tamen defectus, qui eſt per avaritiam, pejor longè eſt, quàm exceſſus per prodigalitatem, ut ait Philoſoph. 4. *Ethic.* Et ratio evidens eſt. Nam qui avarus eſt, ſibi & proximo nocet per avaritiam, cùm nullum beneficentiæ actum erga proximum exequatur, nec erga ſe: è contra per prodigalitatem beneficium prodigus proximis impendit, licet virtutis nec ſic actus, nec illius mereatur nomen beneficium per prodigalitatem impenſum. Sic in virtute juſtitiæ exceſſus pejor eſt, quia vergit ad puſillanimitatem, per quam minùs læditur reus puniendus, quàm per crudelitatem caſtigaretur. Hæc igitur intuens Eccleſiaſtis auctor, Salomon videlicet, ut inducat ad actum juſtitiæ circa mala punienda, retrahit ab exceſſu, qui pejor eſt, dicens, *Noli eſſe juſtus multùm*, acriter videlicet puniendo. Et quia hoc communiter procedit eo quod aliquis de ſua juſtitia nimis ſentit, ut bene advertit Lyranus, ideò ſubditur ſtatim, *nec plus ſapias*, ſcilicet de tua juſtitia, *quàm neceſſe eſt; nec obſtupeſcas, ne impiè agas multùm*, crudelem videlicet ſententiam dando, & non juſtam. Ob id ſummum jus ſumma injuria conſuevit appellari, ut explicat gloſſ. interlinearis *ibi*, & communiter Doctores. Nec ideò dicitur eſſe ſummum jus, quia intra juſtæ rei limites ſummum & extremum illius attingatur; nam hoc eſſet ſummam injuriam non poſſe apellari, ſed dicitur ſummum jus, quia exceſſus in virtute juſtitiæ invenitur, cúmque ille zelo virtutis juſtitiæ ſervandæ occultetur, jus appellatur, quod tamen revera tale non eſt, ſed potiùs injuria & contra jus.

SUMMARIUM.

1 *Poteſtas remittendi peccata ſolis Sacerdotibus competit.*
2 *Declaratur cap. 1. in princ. de pœnit. diſt. 6.*
3 *Declaratur cap. Sanctum, de conſecrat. diſt. 4.*
4 *Declaratur cap. 2. de furtis.*

Cap. Verbum LI. *Ambroſ.*

POteſtatem remittendi peccata ſolis Sacerdotibus 1
competere, probat expreſsè text. *in præſenti*, ibi, *jus enim ſolis permiſſum eſt Sacerdotibus*: & de Fide definivit

definivit Cooeil. Trid. *ſeſſ.*14. *de pœnitent. can.*10. & ideò meritò Leo X. in ea Bulla celeberrima, qua errores Lutheri damnavit, inter alios eum recenſet, qoo docebat, ubi non eſt Sacerdos, abſolvere poſſe quemquam Chriſtianum, etiamſi mulier, aut puer eſſet, atque ita jam liquet, veriſſimam eſſe ſententiam, laïcum etiam in mortis articulo, & deficiente Sacerdote à peccatis ſacramentaliter abſolvere non poſſe, docet gloſſ. *verbo præterquam*, *in fine*, *in cap. præterea*, *de offic. Ordin.* quam memorabilem dicit, & comprobat Navar. *in c.*1. *in princ. à num.*79. *de pœnitent. diſt.*6. & ſumma fide tenendam ſcribit Victor. *in ſum. de Sacram. num.*143. Sot. *in* 4. *diſt.*18. *q.*4. *art.*1. *concl.*1. & 3. citati à Cened. *ad Decret. collect.*42. *n.*3.

2 Non obſtat text. *in d. cap.*1. *in princ. de pœnit. diſt.* 6. ibi, *ſi deeſt Sacerdos*, *confiteatur proximo*: reſpondet enim *ibi* Navar. *num.*76. verba illa referenda eſſe ad potentiam, quaſi eo caſu quando Sacerdos deficit, poſſit laïco confiteri propter aliquas utilitates, majorem ſcilicet verecundiam, & ruborem, majorémque dolorem peccatorum ad contritionem perficiendam; non verò quod poſſit laïcus ſacramentaliter abſolvere, proſequitur Henriquez *in ſum. lib.*1. *cap.*1. §.7. *juncta litt. O.*

3 Nec etiam obſtat text. *in c. ſanctum, de conſec. diſt.*4. ubi Auguſtinus laudat factum cujuſdam naufragi, qui in eo periculo confeſſus eſt laïco, quem recenter baptizaverat: reſpondetur enim factum laudari non eo quòd laïcus poſſit ſacramentaliter abſolvere, ſed propter alios effectus proximè notatos.

4 Nec denique obſtat text. *in cap.*2. *de furtis*, dum admittit confeſſionem Diacono fieri poſſe, quia reſpondet Sot. *d. art.*1. *ad fin. verſ. ad ſecundum*, text. illum agere de eo, qui erat in pœnitentia ſolemni, cujus reconciliatio deficiente Sacerdote ad Diaconum pertinebat.

Cap. Importuna LVIII. *Auguſt.*

1 QUibuſdam veniam denegari, aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officii, colligit Gratian. *in præſenti*, ex auctoritate Joan. *epiſt.*1. *cap.*5. ibi, *eſt peccatum ad mortem, quis orabit pro eo?* qua auctoritate ductus Armacan. exiſtimavit, propter aliqua ingentia crimina non poſſe hominem veniam impetrare, cujus tamen reſolutionem confutavimus *ad cap. talis, de pœnit. diſt.*3. ubi in hunc locum reſervavimus verum illius auctoritatis ſenſum, & intelligentiam, quam in primis S. Auguſtin. *in cap. ſi Sacerdos, hac eadem diſt.* intelligit de peccato finalis impœnitentiæ, quem poſt alios magis ſequitur Suarez *tom.*4. *diſp.*8. *ſect.*1. *num.*22. Sed diſplicet Soto, & Cardin. Bellarm. *locis infrà citandis*, atque aliis, qui advertunt, non convenire eum ſenſum litteræ illius auctoritatis, in qua apparet agere Apoſtolum de peccato, quod in vita cognoſci poteſt.

2 Quare hoc intellectu, atque aliis omiſſis, quos referunt præcitati, facilior, & litteræ convenientior ſenſus eſt, quod Joannes non inquit, peccatum ad mortem eſſe irremiſſibile, & ideò pro eo orandum non eſſe, ſed ſolùm non eſſe facilè orandum, neque quemlibet obligari orare pro eo peccato, in quo aliquis eſt adeò obſtinatus, ut nulla ſpes ſit quod reſipiſcat, & ita verbum illud, *non dico, ut pro eo eret quis*, idem eſt ac non jubeo, non præcipio, quia quando ad mortem eſt, id eſt, tale, ut vix & difficiliter quis ab eo reſipiſcat, non eſt oratio fundenda Deo, nec ipſe eam ſolet exaudire, juxta illud Jerem.7. *Noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam te*: conſonant verba præcedentia *eodem cap.*5. *Scit fratrem ſuum peccare non ad mortem, petat, & dabitur ei vita*; ut ſit ſenſus quod quando peccatum eſt de illis, quæ facilè remittuntur, facilè, & quemlibet audit Deus orantem pro eo, non ita ſi de illis fuerit, quæ difficilè remittuntur, quia tunc non quilibet, ſed vir ſanctus orare debet, atque ita hanc interpretationem ex D. Hieronymo tradit, & ſequitur Card. Bellarm. *de pœnitent. lib.*2. *c.*16. *in fine*, & ante eum Sot. *in* 4. *diſt.*15. *quæſt.*1. *artic.*1. *verſ. hac ergo.*

Cap. Si Sacerdos LIX.

BLaſphemiam in Spiritom ſanctum neque in hoc ſæculo, neque in futuro remittendam Dominus in Evangelio aſſerit *Matth.*12. & *Luca* 12. refertur à Gratiano *in præſenti*, qua auctoritate ductus Armacanus exiſtimavit propter aliqua ingentia crimina non poſſe hominem veniam impetrare, etiamſi ex parte ſua fecerit quicquid potuerit; contra quem tamen latè ſcripſimus *ad cap. talis, de pœnitent. diſt.*3. ubi illius auctoritatis verum, & genuinum ſenſum in hunc locum reſervavimus, circa quam non ſatis inter Doctores conſtat, quodnam dicatur peccatum in Spiritum ſanctum, variis enim modis explicant D. Thom. 2.2. *q.*14. *art.*1. Petr. Sot. *de pœnit. lect.*5. Dominic. Sot. *in* 4. *diſtinct.*15. *art.*1. Card. Bellarm. *de pœnitent. lib.*2. *c.*15. Henriq. *in ſumma, lib.*4. *c.*13. §.6. latè Sanctarel. *de blaſphemia*, *cap.*9. *dub.*3. *à num.*3. Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.*4. *quæſt.*9. *cap.*10. *num.*23. In primis gloſſ. Turrecrem. & ſcribentes omnes *in præſenti*, explicant peccatum in Spiritum ſanctum dici finalem impœnitentiam, quando ſcilicet quis in peccato uſque ad mortem impœnitens perſeverat, ſed bene advertit Sot. non convenire hanc ſolutionem litteræ; agitur enim *ibi* de ſpeciali quodam peccato quoad ſpeciales deformitates, quod neque in hoc, neque in futuro ſæculo remiſſibile eſt: impœnitentia verò finalis magis eſt circumſtantia quædam, & ideò hunc intellectum pluribus refellit Card. Bellarm. *d. lib.*2. *c.*16. *verſ. altera ſententia.* 1

Quare alii explicant peccatum io Spiritum ſanctum dici omne illud, quod quis committit ex malitia, ex ipſa ſcilicet electione mali, quando per contemptum abjicit illud quod mali electionem poterat impedire, ſcilicet ſpem, eligendo deſperationem; vel timorem, eligendo præſumptionem: diciturque ſpecialiter in Spiritum ſanctum, quia Spiritui ſancto attribuitur bonitas, quemadmodum Patri tribuitur omnipotentia, & Filio ſapientia, qui ergo ex malitia peccat, dicitur peccare in Spiritum ſanctum, quemadmodum peccat in Patrem, qui peccat ex infirmitate; & in Filium qui peccat ex ignorantia, & in hunc ſenſum dicitur peccatum in Spiritum ſanctum irremiſſibile, non quòd omninò remitti noo poſſit, ſed quia difficilè tollitur, eo quòd difficilè eſt hunc ſic diſpoſitum concipere dolorem, & pœnitentiam: ita explicat D. Thom. *d. q.*14. *art.*2. cum quo conſentiunt reliqui omnes, Turrec. *hic*, *n.*5. Scot. & Card. Bellarm. *dictis locis*, Soar. *tom.*4. *diſp.*8 *ſect.*1. *à n.*14. Vaſq. 1. *p. d.*97. *c.*1. quem refert Sanctarel. *in tract. de blaſphemia*, *c.*9. *dub.*3. *n.*3. 2

Advertere tamen oportet cum Bellarmin. quem Soar. ſequitur, atque etiam Henriquez *ubi ſuprà*, ſenſum magis receptum à ſacris Patribus, & qui magis convenit literæ, & intentioni Chriſti Domini, illum eſſe quod peccatum contra Spiritum ſanctum ſit veritatem cognitam, & manifeſtam ex malitia improbare, & tanquam dæmoniacum, & deteſtabile calumniari; agebat enim Chriſtus Dominus de peccato Phariſæorum, qui dicebant Chriſtum ipſum in Beelſebuth ejicere dæmonia, & ita ſcientes ipſum Chriſtum 3

miracula operari virtute divina, principi dæmoniorum id tribuebant, & hoc peccatum etiam dicitur irremiſſibile in prædictum ſenſum, quia difficilè poterat remitti propter duritiem cordis eorum, non verò quod omninò fuerit irremiſſibile: quare non immeritò dicit Chryſoſt. ut refert Soar. *num.* 28. *ubi proximè*, fortaſſe multos ex Phariſæis, quos Chriſtus reprehendebat, veniam poſteà fuiſſe conſequutos illius peccati, quia per ejuſdem Chriſti, vel Apoſtolorum prædicationem converſi ſunt.

Cap. Secunda poſt naufragium LXXII.

1 ELegans metaphora illa eſt, ſecundùm quam pœnitentia dicitur ſecunda tabula poſt naufragium, ut ex D. Hieronym. refert Gratian. *in præſenti*, & Concil. Trid. *ſeſſ... cap.*14. cùm enim ad remittendum originale peccatum Baptiſmus fuerit inſtitutus pro his, qui poſt illum ſuſceptum in peccata labuntur, inſtitutum eſt pœnitentiæ ſacramentum, ut per illum poſſent reparari, ideóque non ineptè ſecunda tabula dicitur poſt naufragium, ita ut prima tabula dicatur Baptiſmus, qui hominem liberat à primo naufragio univerſæ humanæ naturæ in communi parente Adamo. Secunda verò dicatur pœnitentia, quia nos liberat à naufragio peccatorum, quæ poſt acceptam juſtificationis gratiam in Baptiſmo committuntur, ut docere videtur Concil. Trid. *d. cap.*14. Nec multùm diſcrepat alius explicandi modus, quod ſcilicet prima tabula ſit innocentia baptiſmalis, in qua homo navigat velut navi integra; ſecunda verò ſit pœnitentia, quæ relinquitur facto naufragio per mortale peccatum commiſſum poſt Baptiſmum, ut explicat D. Thom. *in addit. ad* 3. *p. q.* 84. *art.*6. Soar. *tom.*4. *diſp.*1. *ſect.*1. *num.*4. & alii, de quibus Henriq. *in ſumma, lib.*1. *cap.*4. §.2. *lit. L*, *& ſeq.* atque ita hanc Baptiſmi, & Pœnitentiæ differentiam de fide retinendam eſſe decidit Concil. Trident. *d. c.*14. *& ſeſſ.*14. *c.*2. *& can.*2. explicat latè Cardin. Bellarmin. *de pœnitent. lib.*1. *c.*12. *& ſeq.* Soar. *tom.*4. *diſp.*17. *ſect.*1. ubi multas explicant Baptiſmi, & Pœnitentiæ differentias.

SUMMARIUM.

1 *Peccatum proprium propria cuinſque voce declarari oportet.*

2 *Vox propria non requiritur ad eſſentiam ſacramenti Pœnitentiæ, data juſta cauſa.*

3 *Confeſſionem facere poteſt per nutum mutus, & ægrotant, cui morbus abſtulit loquelam.*

4 *Confeſſio ſacramentalis fieri non poteſt abſenti Sacerdoti.*

Cap. Quem pœnitet LXXXVIII.

1 MUltis rationibus Auguſtinus *hîc* apud Gratianum probat propria voce proprium cujuſque peccatum declarari oportere, cùm ſit modus hic maximè conveniens ad mentis ſenſus, ſeu conceptus explicandos, & Pœnitentiæ ſacramento omninò adæquatus, ad peccata, eorúmque circumſtantias pleniùs explicandas: ita D. Thom. *in addit. ad* 3. *p. q.* 9. *art.* 3. *& quodlib.* 1. *art.* 10. Sot. *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.*2. *art.*6. *verſ. primum ergo*, Covar. *lib.*3. *variar. cap.*13. *num.*6. *verſ. hîc obiter*, refert multos, quos ſequitur Henriquez *lib.*5. *cap.*2. §.6. *juncta lit. H*, Soar. *tom.*4.
2 *diſp.*21. *ſect.*3. *num* 4. non tamen intelligas propriam vocem requiri ad ſacramenti eſſentiam; data enim juſta cauſa, licitè nutibus, vel ſcriptura præſenti Sacerdoti confeſſionem fieri poſſe inter omnes proxi- 3
mè citatus receptum eſt, veluti in muto, & ægrotante, cui morbus abſtulit loquelam, vel quando linguæ ignarus confitetur per interpretem, ut conſtat ex multis, quos adducit Henriquez *d. cap.*2. §.6. quibus adde Sà *in aphoriſm. verbo Confeſſio, num.*15. & Covar. *citato loco*, nec dicas modum illum in muto eſſe neceſſarium, quem excogitavit Caiet. *in ſum. verbo Confeſſio*, §.11. ut ſcilicet ſi mutus aliquando audivit, & legere ſciat, habeat ſcripta omnia peccata, quæ homines ſolent committere in una charta, in altera verò numerum, & deinde digito peccata in quæ incidit, poſtea numerum oſtendat: licèt enim ingenioſam ſolertiam laudent, neceſſariam tamen non putant Victor. *in ſum.* §.173. & Sot. *ubi ſuprà*.

Unde abſenti Sacerdoti ſacramentalem Confeſ- 4
ſionem fieri non poſſe, veluti per nuncium, aut epiſtolam, clarè probat Auguſtin. *in præſenti*, & eſt communis Theologorum ſententia, ſecundùm Victor. *num.*171. Sot. *verſ. ſecundum membrum*, Vivald. *n.*23. Sà *num.*14. Soar. *ſect.*4. *dictis locis*, quam regulam abſolutè, & ſimpliciter extra caſum neceſſitatis, vel ſine juſta cauſa facilè omnes prædicti admittunt: ſtante verò cauſa juſta confeſſionem abſenti Sacerdoti per ſcriptum, vel nuncium fieri poſſe, & ab eodem abſente præſtari poſſe abſolutionem, tenuerunt Palud. *in* 4. *diſt.*17. *q.*2. *num.*7. Petr. Sot. *de confeſſ. lect.*11. *verſ.*3. Navar. *in præſenti, num.*4. *& in manual. cap.*26. *num.*14. conſtanter Vivald. *in candel. aureo, ubi de confeſſione, n.*23. & alii, quos refert, & ſequitur Henriq. *d. cap.*2. §.7. *lit. X.* Sed ex prædictis facilè convincetur, & expreſsè à Sede Apoſtol. damnata eſt, ut conſtat ex ſequenti decreto.

Die 20. menſis Iunii, anno à Nativitate D. N. Ieſu 5
Chriſti 1602. in generali Congreg. S. R. & univerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſt. in monte Quirinali coram S. D. N. D. Clemente divina providentia Papa VIII. propoſita quæſtione, an liceat per litteras, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere? Sanctiſſimus D. N. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illuſtriſſimis, & Reverendiſſimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus maturè, ac diligenter conſiderata, hanc propoſitionem, ſcilicet: Licere per literas, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ad minus uti falſam, temerariam, ſcandaloſam damnavit, ac prohibuit; præcepitque ne deinceps iſta propoſitio in publicis, privatiſque lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur, néve tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur: quod ſi quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam diſputativè tractaverit (niſi forſan impugnando) vel ad praxim directè, ſeu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat, & à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quocumque, etiam dignitate fulgente, etiam S. R. E. maiori Pœnitentiario, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontif. abſolvi, aliis etiam pœnis arbitrio infligendis ſubjaceat. Refert Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo Pœnitentia, different.*9. *in fine.*

Tanta, &c.] Videtur hîc ſignificari in articulo mortis, ſi non adſit copia Sacerdotis, faciendam eſſe confeſſionem ſacramentalem laïco: idem prorſus dicitur *in cap.*1. *in fine, hac ead. diſt.* Sed hoc eſt falſum, ut advertit Mar. Alter. *de cenſ. tom.*1. *lib.*4. *diſp.*5. *c.*1. *per totum*, ubi *in verſ. ad hanc difficultatem*, ait hunc text.

non eſſe intelligendum de confeſſione ſacramentali, ſed de confeſſione vt eſt actus virtutis, qua ſe ipſum quis accuſat, vt hoc medio excitet ſe ad dolorem peccatorum, & humilitatis actum exerceat, & Papa in hoc text. vult indicare potentiam confitendi, non præceptum & obligationem, vt loquit Nau. *in c. 1. in princ. n. 76. hac eadem diſt.* additque idem Mat. Alfer. *d. c. verſ. ſecundò reſpondendum*, quod licèt olim hic mos confitendi laico tempore neceſſitatis frequentior eſſet, hæc tamen conſuetudo hoc tempore videtur penitus extincta, quia communiter plus detrimenti, quàm vtilitatis afferre poteſt.

Quæstio II.

Cap. Principium XLV.

Gregorius.

OMnis *creatura ſub vitio eſt, non quòd omnis peccauerit, ſed quia nulla eſt, quæ peccare non poſſit.*] Vide Menoch. *conſ. 75. n. 37. cum ſeqq. & conſ. 108. n. 14. & conſ. 158. n. 22. & 23.* Menoch. *illuſtr. c. 27. n. 2. & c. 51. n. 65.*

Distinctio III.

Cap. Pœnitentia I. *Ambroſ.*

1 POEnitentia, quatenus virtus, eſt & mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere: ita ex Ambroſ. in quodam ſermone Quadrageſimæ, definit Gratian. *in præſenti*, & latè *hic* explicat Nauarr. & ante eum D. Thom. *in addit. ad 3. p. q. 85. art. 1. & ſeq.* Petr. Sot. *de pœnit. lect. 1.* Henriq. *in ſum. lib. 4. c. 1. §. 6.* latè Soar. *tom. 4. diſp. 1. per totam.*

2 Pœnitentiæ verò ſacramentum variè definiunt Doctores, aliter Scot. quem refert, & latè improbat Sot. *in 4. diſt. 14 q. 1. art. 1.* aliter Henr. *d. c. 1. §. 3.* aliter alii, meliùs Nav. *in man. c. 22. n. 11.* quem ſequitur Viuald. *in candelabro aureo, vbi de pœnit. n. 20.* quod ſit Sacramentum abſolutionis, quo Sacerdos ſibi ſubditum, & confitentem legitimè ſua peccata cum juſto dolore, & propoſito ſatisfaciendi, abſoluit ab eis. Breuiùs tamen Sot. *d. q. 1. art. 1.* quod ſit Sacramentum remittendi peccata, quæ poſt Baptiſmum committuntur, colligitur ex Conc. Trid. *ſeſſ. 6. c. 14. & ſeſſ. 14. c. 1.* ibi, *ſacramentum pœnitentiæ, quo lapſis poſt Baptiſmum*, &c. Sacramentum ponitur loco generis, hoc enim vnum eſt ex ſeptem, de quibus Concil. Trid. *ſeſſ. 7. de ſacrament. in genere, can. 1.* Dixi *remittendi peccata*, quia hæc eſt eſſentialis differentia, per quam hoc Sacramentum diſtinguitur ab aliis, quæ in remiſſionem peccatorũ inſtituta non ſunt, vt eſt Confirmatio, per quã ad perfectum ſtatum, & robur ſpirituale perducimur, Euchariſtia, qua tanquam cibo ſpirituali nutrimur, & ſuſtentamur, Extrema Vnctio, qua reliquiæ peccatorum auferuntur, Ordo quo conſulitur Reip. ſpirituali de miniſtris, matrimonium ad propagationem generis humani, & concupiſcentiæ remedium, vt ſingula Sacramenta proſequentes explicant D. Thom. *3. p. q. 61. art. 1.* Petr. Sot. *de Sacram. in genere, lect. 7.* Dom. Sot. *in 4. diſt. 1. q. 6. art. 1.* Bellarm. *tom. 2. de Sacram. in genere, lib. 2. c. 27.* & alii de quibus Henriq. *in ſum. lib. 1. c. 7. §. 4. cum ſeqq.* Dixi, *quæ poſt Baptiſmum committuntur*, vt ſignificarem ad Pœnitentiæ ſacramentum non pertinere peccatum originale, hoc enim per ſolum Baptiſmum remittitur, ex proximè dictis, juncto Concil. Trident. *ſeſſ. 5. in Decreto de peccato orig. can. 3.* quare originale peccatum materiam non eſſe ſacramenti Pœnitentiæ, reſoluunt Theologi communiter, vt per D. Thom. *3. p. q. 84. art. 2. ad 3.* Sot. *in 4. diſt. 14. q. 1. art. 2. verſ. tertiò arguitur*, explicat Soarez *tom. 4. diſp. 2. ſect. 1. à numer. 12.* atque etiam vt excluderem peccata commiſſa ante Baptiſmum, hæc enim per hunc remittuntur, nec ad Pœnitentiæ ſacramentum pertinent, cùm enim in nullo Sacerdos ſit judex, Concil. Trid. *ſeſſ. 14. c. 6. & can. 9.* & non baptizati ſint extra Eccleſiam, de illis judicare non poteſt, juxta illud Pauli 1. *ad Cor. 5. Quid enim mihi de his qui foris ſunt, judicare?* refertur *in cap. gaudemus, de diuort.* & quia Baptiſmus janua eſt, & fundamentum omnium Sacramentorum, ſine quo aliud ſuſcipi non poteſt, *c. vlt. de presbyter. non baptiz.* & denique quia Deus totum hominem ſaluum facit, & opus imperfectionis non nouit, & per conſequens remittens per Baptiſmum culpam originalem, neceſſarium eſt dicere, quod remittit etiam actualia, vt inquit text. *in cap. majores, §. ſed adhuc, de Baptiſmo*, atque ita per Baptiſmum cum dolore interiori de præteritis ſine Sacramento Pœnitentiæ, vel Confeſſione Sacramentali, remitti non ſolùm originalem culpam, ſed etiam peccata actualia, reſoluit D. Thom. *3. p. q. 68. art. 6.* communis Theologorum ex Sot. *in 4. diſt. 5. quæſt. 1. art. 6.* refert multos Viuald. *in candelabro aureo, vbi de Baptiſmo, num. 63.* Henriq. *in ſum. lib. 2. cap. 16. §. 3. juncta lit. O, & ſeqq.* Soarez *tom. 3. diſp. 28. ſect. 2.*

Cap. Reperiuntur II.

AMbroſ. *lib. 2. de vnica pœnit. cap. 10.* relatus à Gratiano *in præſenti*, reprehendit quoſdam, qui pœnitentiam ſæpiùs agendam putant, eo quòd ſi veram pœnitentiam agerent, nunquam iterandam putarent, & tandem concludit, quia ſicut vnum eſt Baptiſma, ita & vnica pœnitentia; ex quo loco quidam colligunt, peccata ſemel tantùm per veram pœnitentiam, & Clauium poteſtatem remitti poſſe, id ipſum deſumentes ex auctoritate Pauli *ad Heb. 6. Impoſſibile eſt enim eos qui ſemel illuminati, &c. & prolapſi ſunt, iterum renouari ad pœnitentiam:* item ex pluribus auctoritatibus, quibus probatur non pœnitentem, ſed irriſorem eſſe pœnitentiæ, qui iterum committit quod pœnitet, ſicut canis, qui ad vomitum redit, & ſus lota in volutabro, & ſicut ille qui laterem lauat crudum, vt inquit text. *in c. pœnitentiam, & in c. ille, & in c. irriſor, hac ead. diſt.*

Verùm contrarium, immò peccata non ſemel tantùm, ſed ſæpiùs per veram pœnitentiam, & Clauium poteſtatem remitti poſſe, tenendum eſſe veritas docet, tum quia Deus ipſe pollicetur nolle ſe mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat, *Ezech. 18. & 33.* atque etiam ex Matth. 18. *non ſolùm ſepties, ſed etiam ſeptuagies ſepties:* quem in hunc ſenſum adducit Hieronym. relatus *in cap. ſepties, hac eadem diſtinct.* tum quia facit indiſtincta illa loquutio Chriſti Domini, *quorum remiſeritis peccata*: tum quia non fecit Chriſtus ipſe deteriorem, & imbecilliorem viam conſequendi remiſſionem peccatorum in lege Gratiæ per Sacramentum Pœnitentiæ, quàm antea erat; & tamen conſtat antea ſemper, & in quacunque hora peccator ingemuiſſet, à Deo exauditi, *Ezechiel. dicto cap. 33.* tum denique, quia Sacramentum hoc inſtitutum fuit, vt lapſus, qui juſtificationis gratiam amiſit, iterum poſſet reparari:

Concil. Trident. *ſeſſ.6. cap.14.* ſed conſtat hominem ſæpiùs labi; ergo ſæpiùs per pœnitentiam poterit reparari: quibus atque aliis rationibus poſſe lapſos poſt Baptiſmum, & ſæpiùs reparari per veram pœnitentiam, comprobat Concil. Trident. *ſeſſ.14. cap.1.* juncto text. *in cap.1. de ſumma Trinit.* reſolvit D. Thom. 3. *p. q.48. art.10.* explicat latè Sot. *in 4. diſt.18. q.1. art.10.* multi de quibus Henriq. *in ſumma, lib.4. cap.24. §.4. cum ſeqq.* Soar. *diſp.8. ſect.5. à num.11. & diſput.18. ſect.4. à n.4.*

3 Qua retenta ſententia non obſtant quæ pro contraria *ſuprà* adduximus, & in primis ad text. *in præſenti* facilè colligitur ſolutio ex originali ejuſdem Ambroſii, ex quo conſtat agere *ibi* de pœnitentia publica, & ſolemni; nam poſt illa verba, *ſicut unum Baptiſma, ita & unica pœnitentia*, addit Ambroſ. quæ tamen publicè agitur; hanc verò iterari non poſſe pluribus rationibus Doctores confirmant, ut per Sot. *in 4. diſt.19. q.2. art.5. ad 3.* Prima eſt ex ipſius ſolemnis pœnitentiæ ſignificatione, eſt enim figura quædam ejectionis Adami de paradiſo, probat *cap. in cap.50. diſt.* ſemel verò ejectus eſt Adamus. Alia ratio eſt, ne ſolemnis pœnitentia, ſi ſæpius permittatur, vileſcat, & timeri deſinat. Neque contemnenda eſt ratio eorum, qui deſiderant hanc publicam pœnitentiam fieri adhibitis certis benedictionibus, quæ iterari non poſſunt, *cap.1. & 3. de ſecund. nupt.* cum ſimilibus. Adverte etiam cum D. Thom. *d. art.10. ad 5.* quod longè diverſa ratio eſt in Baptiſmo, quàm in Pœnitentiæ ſacramento quoad præſentem effectum; nam ultra rationem characteris, qui imprimitur in Baptiſmo, non verò in pœnitentia, habet Baptiſmus rationem generationis ſpiritualis, juxta illud, *niſi quis renatus fuerit*, &c. ſemel autem tantùm ſtatutum eſt hominibus & naſci, & mori: at verò pœnitentia eſt ſub ratione medicinæ.

4 Ad auctoritatem verò Pauli *ad Hebr.6.* variis modis reſpondent ſupracitati: quidam enim interpretantur quod ſolus Paulus inquit impoſſibile eſſe pœnitentem ex ſe ſine divino auxilio revocari ad pœnitentiam, ut intellexit Ugo de S. Victore, quem refert, & laudat Petr. Sot. *de pœnit. lect.5. verſ. ex his.* Sed verior, & magis litteralis ſenſus eſt, quod ſolùm Paulus voluerit negare peccata commiſſa poſt Baptiſmum, non poſſe per alium Baptiſmum remitti: quatenus verò de pœnitentia meminit, intelligitur de illa pœnitentia, quæ Baptiſmum debet præcedere; quæ ſanè interpretatio ſatis colligitur ex illo verbo, *illuminati*, & verbo *revocari*; & ex verbis, *iterum crucifigentes filium Dei*, quæ omnia magis conveniunt Baptiſmo, ut explicat D. Thom. *proximè citato loco*, & ex Chryſoſt. Ambroſ. & aliis Patribus Cardin. Bellarm. *d. lib.2. c.16. verſ. ad* 2.

5 Ad illud verò quod Doctores adducunt ex auctoritate text. *in cap. charitatis, cum ſeqq. de pœnit. diſt.2.* reſpondetur ſolùm probare, quod charitas de ſe perpetua eſt, & ſemper poteſt hominem præſervare à peccato, & per contrarium, quod non eſt charitas, quæ de ſe poteſt excidere, veluti quia homo vidit non eſſe duraturam; non tamen hoc tollit quod charitas, quæ ſemel fuit perfecta ex mutatione ſubjecti, & libero arbitrio, poſſit amitti, & homo iterum peccare, ut definit Concil. Trident. *ſeſſ.6. can.23.* & ideò ita interpretatur D. Thom. *2.2. q.24. art.11. ad 1.*

Cap. Talis XXVIII. *Ioan. Chryſoſt.*

1 Ioannes Chryſoſtom. *de reparat. lapſi epiſtol.5. ad Theodoretum lapſum*, totus eſt in oſtendendo talem erga homines eſſe Dei pietatem, ut nunquam ſpernat pœnitentiam, ſi ei ſincerè, & ſimpliciter offeratur, etiamſi ad ſummum quis perveniat malorum, prout refert Gratianus *hic*, ex quo loco communiter colligitur, nullum eſſe peccatum adeò grave, quod per perfectam pœnitentiam, & Clavium poteſtatem Sacerdotibus datam in hoc Sacramento remitti non poſſit, conſonant text. *in cap. inter hæc*, & exempla de quibus Hieronym. *in cap.1. importunè, de pœnitent. diſtinct.1.* & probatur ex indiſtincta illa loquutione Chriſti Domini, *quorum remiſeritis peccata*, &c. & manifeſtiùs ex auctoritate Ezechiel. *cap.18. & 33. omnium iniquitatum ejus non recordabor*, & Pſalm.50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*, & eſt elegans teſtimonium Deuter.4. *ſi ad cardines cœli fueris diſſipatus, inde retrahet te Dominus Deus tuus*; & deinde ratione oſtenditur, quia qui contrarium dixerit, vel negat virtutem gratiæ, quæ omnibus ſemper ſufficienter parata eſt, vel negat libertatem arbitrii, vel denique negat miſericordiam Dei, aut merita Paſſionis Chriſti, quod aſſerere impietas eſt manifeſta, quare meritò reprehenditur Caïn *Geneſ.4.* quod dixerit, *major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear*, refertur *in cap. voluiſſent, §. denique, de pœnit. diſt.1.* Ex quibus hanc regulam, ſeu concluſionem tenet, & contrarium erroneum eſſe aſſerit D. Thom. *p.3. quæſt.86. art.1.* Petr. Sot. *de pœnitent. lect.5.* Sot. *in 4. diſt.15. q.1. art.1.* Cardin. Bellarm. *de pœnitent. lib.1. cap.15. cum ſeqq.* multi de quibus Henriq. *in ſum. lib.4. cap.13. §.4. lit. O*, Soar. *tom.4. diſp.8. ſect.1. à n.14.* qui omnes reprehendunt Armacanum aſſerentem propter aliqua ingentia crimina non poſſe hominem veniam impetrare, etiamſi ex parte ſua fecerit quicquid potuerit.

Non obſtant igitur nonnulla argumenta, quibus 2
deceptus videtur Armacan. nam ad primum ex auctoritate Chriſti *Matth.12. & Lucæ 12.* dum inquit blaſphemiam in Spiritum ſanctum non remitti in hoc ſæculo, neque in futuro, reſpondetur prout dixi ad *cap. ſi Sacerdos, de pœnit. diſt.1.* Ad ſecundum ex auctoritate Joannis *epiſt.1. cap.5.* ibi, *eſt peccatum ad mortem, non dico ut oret quis pro eo*, reſpondetur prout dixi *ad cap. importuna, in fine, de pœnit. diſt.1.* Ad tertium ex auctoritate *Ioan.12.* ibi, *propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias, Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum*, &c. facilè reſpondetur ſi duo breviter obſerventur: primum eſt quod Deus non eſt cauſa poſitiva obdurationis, ſed negativa, permittendo ſcilicet, & non miſerendo, ut ex verbis Auguſtini *epiſt.105. ad Sixtum* patet, dum habet, *non obdurat Deus impartiendo malitiam, ſed non impartiendo miſericordiam*, cum multis aliis, de quibus per Sot. *de pœnit. lect.5. verſ. ſolet*, & latè Cardin. Bellarm. *tom.3. controverſ.2. generali, lib.2. cap.14.* Secundò obſervari debet, quod licet Deus ſæpiſſimè auxilium efficax, ſeu efficacem gratiam juſtis rationibus non concedat peccatoribus, nihilominus ſufficientem gratiam, & ordinarium auxilium nulli denegat, Matth. 10. *Venite ad me omnes*, Apocalyp.3. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo*: Sapient.11. *Miſereris omnium, quia omnia potes*, cum aliis, quæ copiosè adducit Cardin. Bellarm. *d. tom.3. controv.3. generali, lib.2. cap.5. cum ſeqq.* Soar. *tom.3. diſp.8. ſect.1. à n.6.* quibus adde quæ magiſtraliter reſolvit Sot. *d. art.1. verſ. contra hanc autem*: quibus ſuppoſitis facilè reſolvitur argumentum, non enim Deus poſitivè indurat, neque etiam negat auxilium ſufficiens, & per conſequens non concludit auctoritas illa eſſe peccatum aliquod, quod per pœnitentiam remitti non poſſit, quod erat intentum.

Distinctio V.

1 GLoss. *verbo in pœnitentia, in princip. hujus diſtinct.* exiſtimat præceptum legis divinæ de confitendo peccata obligare ſtatim poſt commiſſum peccatum: ſequuntur Archid. *in cap. ille Rex, num. 1. de pœnitent. diſtinct. 3.* Petr. Sot. *de pœnit. lect.* 13. Guillel Pariſienſ. Angel. Bonavent. Sylveſt. & alii, quos refert Soar. *tom. 4. diſp.* 15. *ſect. 5. n. 1. & diſp. 35. ſect. 3. à num.* 2. qui plura pro hac parte adducunt fundamenta, primò ex auctoritate *Eccleſiaſt. 5. Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.* Secundò, quia licèt præceptum hoc in ſui figura affirmare videatur, in ſubſtantia tamen negat, dum præcipit ne quis in odio Dei permaneat, ac ſubinde ſemper, & ſtatim obligat, juxta præcepti negativi naturam, ut in ſimili Eccleſiæ præcepto reſtitutionis reſolvit D. Thom. 2. 2. *q. 62. art. 8. ad* 1. ac ſubinde ſub nova culpa obligat quoties quis adverrens, & potens non reddit alienum, quod retinet, *cap. ſæpè, de reſtit. ſpoliat. cap. ſi res aliena, in princ.* 14. *q.* 6. Tertiò ſumunt ex ſimilitudine morbi corporalis, ſi enim unuſquiſque tenetur ſuccurrere corporali morbo adhibitis opportunis medicinis, ut docet Pont. *in princ.* 83. *diſt.* majori ratione data opportunitate tenetur, & debet occurrere morbo ſpirituali, cùm longè ſit peior, & periculoſior, juxta illud *Pſalm. 33. Mors peccatorum peſſima.*

2 Contrariam verò ſententiam tenent Doctores communiter, ut per D. Thom. *in 4. diſtinct. 17. quæſt. 3. art. 1. quæſt.* 4. ubi etiam Scot. Gabr. Palud. Durand. Riccard. & So.. *diſtinct.* 18. *quæſt. 1. art.* 4. latè Medin. *in C. de pœnit. quæſt.* 6. & multi, de quibus Henriquez *in ſum. lib. 4. cap. 3. §. 2. juncta lit. R,* Vivald. *in candelab. aureo, ubi de contrit. num. 20. & de confeſſ. à num.* 11. latè Soar. *diſp. 15. ſect. 5. & 6. & diſp. 35. ſect.* 3. Navar. *hic, 3. p.* gloſſ. *num. 5. cum ſeqq. & in man. cap. 1. num.* 27. Covar. *in cap. alma mater, part. 1. §. 2. num.* 6. qui multiplici confirmant fundamento, & primò, quia de præcepti affirmativi natura eſt, quod licèt ſemper obliget, non tamen obligat ſtatim, & ad ſemper, ſed pro loco, & tempore determinato, vel ex materia rei, vel Eccleſiæ conſtitutione, ut docet D. Thom. 2. 2. *quæſt. 33. art. 2. in corpore*, & alibi paſſim: ſed conſtat præceptum hoc ſecundùm ſui formam, & naturam totum affirmativum eſſe, *Pœnitentiam agite, confitemini alterutrum*, &c. Secundò, quia Eccleſia determinavit tempus eſſe ſemel in anno, *cap. omnis, de Pœnit.* quæ ſanè determinatio inutilis eſſet, & diminuta, ſi ſtatim poſt commiſſam culpam lex divina obligaret ſacramentaliter confiteri. Tertiò, quia duriſſima eſſet lex, quæ ſub nova culpa mortali obligaret Chriſtianos omnes ſtatim poſt culpam commiſſam adire Sacerdotes, contra illud Chriſti Domini Matthæi 11. *Iugum meum ſuave eſt, & onus meum leve;* oſtenditur enim difficultas, nam ſi ſemper, & ſtatim præceptum obligat, ſemper & continuò peccat, qui adverrens contra illud facit, non agens pœnitentiam, quod quidem eſt contra uſum omnium pœnitentium, qui in confeſſione nunquam curant id exprimere, neque de eo à doctiſſimis Confeſſariis interrogantur: deinde quia ſi præceptum illud de non permanendo in odio Dei ſemper obligat, fit conſequens peccare eos, qui advertentes peccata ſibi non eſſe remiſſa, non habent ſtatim perfectam contritionem, ſed ſolam attritionem; ſiquidem hæc non eſt ſufficiens ad peccata remittenda, quod tamen eſt contra Concil. Trid. *ſeſſ. 14. cap.* 4.

3 Quare hac retenta ſententia non obſtant quæ pro contraria *ſuprà* adduximus: ad primum enim ex auctoritate Eccleſ. *Ne tardes,* &c. reſpondetur conſilium, non præceptum ibi contineri, ut oſtendunt verba ſequentia ibi, *ſubitò enim venit ira Dei*, & ut ſunt pleraque alia, quæ in illo libro continentur, notat poſt Alex. de Ales Navar. *d. num. 7. & d. p. 3. n.* 15. & ante eum Medin. *ubi ſupra, verſ. ad* 2.

Ad ſecundum verò reſpondetur, quod licèt præceptum illud de non exiſtendo in odio Dei, concludat reſpectu odii actualis, ſi vel actu concipiatur, vel de novo complaceat, minimè tamen ſub ratione novæ culpæ obligat ad ſtatim habituale illud, quod remanet, tranſeunte actu peccati, ut optimè oſtendit Medin. *d. quæſt. 6. verſ.* 4. Nec quicquam facit ſimilitudo de præcepto reſtitutionis, omiſſis enim multis, de quibus controvertunt circa reſtitutionem, & vim illius præcepti de reſtituendo, ut poſt antiquiores explicant Sot. *de juſtit. lib. 4. quæſt. 7. art.* 4. Navar. *in man. cap. 17. num.* 54. Fr. Ludov. Lopez *in inſtruct. conſcient. p. 1. cap.* 113. Cov. *in reg. peccatum, 1. p. in princ.* omiſſis etiam multis, quæ circa differentiam præcepti de reſtituendo, & præcepti de pœnitentia agenda multis relatis proſequuntur Henriquez *lib. 4. cap.* 6. latè Soar. *d. diſp. 15. ſect. 5. à num.* 6. breviter reſpondetur in præcepto reſtitutionis reperiri ſpecialem quandam rationem deformitatis præ cæteris affirmativis præceptis, quæ dantur de aliis actibus virtutum; per quodcunque enim momentum, quo quis alienum retinet invito domino, juſtitiam offendit commutativam, & domino novum nocumentum infert, & novam injuriam, dum cogitur carere re ſibi utili, vel neceſſaria, ut ex aliis bene conſiderant Cov. *& proximè citati.* Quare præceptum juſtitiæ commutativæ non ſolùm obligat ad non accipiendum alienum, ſed etiam ad non retinendum, quia in utroque eadem deformitas reperitur, quod non contingit in præcepto de pœnitentia, tranſeunte enim actu peccati, ſi novam non ponas complacentiam, ſed ſolùm habituale illud odium conſideres, non datur ibi nova aliqua deformitas, neque nocumentum aliquod ex dilatione infertur Deo, unde de uno ad alterum præceptum non rectè procedit argumentum. 4

Ad tertium ex ſimilitudine morbi corporalis, omiſſa ſolutione, quam poſt Medin. ponit Navar. *d. p. 3. à num.* 14. reſpondetur neminem teneri ſtatim ſibi conſulere ſub culpa mortali, adhibendo medicinam corporali morbo, ſed tunc demùm ſi extrema, vel gravis urgeat neceſſitas, vel periculum gravioris mali, quod etiam in præcepto pœnitentiæ concedimus, quando imminet periculum mortis, vel ſimilis neceſſitas, atque ita poſt D. Thom. difficultatem reſolvunt Medin. *verſ. ad* 4. Soar. *num. 17. dictis locis.* 5

Distinctio VI.

Cap. I.

DEclaratur *in collect. ad cap. verbum, de pœnit. diſt. 1. num.* 2.

Summarium.

1 *Secretum aliunde non cognitum, niſi in confeſſione ſacramentali, in ordine ad eam ita indubitanter conſervandum eſt, ut nullo caſu, etiam jubente Summo Pontifice, revelandum ſit, invito pœnitente.*

2 *Sigillum confeſſionis propriè non contrahitur quando alicui*

alicui etiam Sacerdoti committitur aliquid etiam in ſecreto, vt aiunt, Confeſſionis, ſine ſacramentali peccatorum Confeſſione in ordine ad ſacramentalem eorum abſolutionem.

3 *Secretum ſacramentale oritur etiamſi pœnitens non mereatur abſolutionem, nec etiam à Sacerdote conſequatur.*

4 *Confeſſor non poteſt reuelare peccatum per pœnitentem ſibi confeſſum, aliàs in damnum Reipubl. committendum, tenetur tamen ſuppreſſo nomine pœnitentis alia vtilia remedia quærere, vt huiuſmodi notabili damno obuiet.*

5 *Confeſſor nunquam poteſt reuelare perſonam delinquentis confeſſi, & legitimè non conſentientis, etiamſi nullum aliud remedium, niſi ſola eiuſdem perſonæ expreſſio ſufficiat ad eam, v. g. hæreſim fugandam, aut quodlibet aliud notabile damnum auertendum.*

6 *Confeſſores peccata pœnitentium reuelare præſumentes, quas pœnas incurrant, remiſſiuè.*

Cap. Sacerdos II. *Gregor.*

1 NEque, quod abſit, pro aliquo ſcandalo, &c.] Secretum igitur aliunde non cognitum, niſi in Confeſſione ſacramentali in ordine ad eam, ita indubitanter conſeruandum eſt, vt nullo caſu, etiam jubente Summo Pontifice, reuelandum ſit inuito pœnitente, etiam pro ſalute, & ſcandalo Regni totius, nedum pro auertendo damno priuati impendente ex crimine patrando ab ipſo etiam pœnitente, qui illud Confeſſori ſacramentaliter reuelauerit, etiam ſine propoſito emendæ, vt probatur tum ex generalitate huius textus, tum etiam ea ex ratione, quia nullum malum occurrere poteſt adeò graue, quod non ſit leuius malo, quod Eccleſiæ Chriſtianæ inſurgeret ex detectione Confeſſionis ſacramentalis, ſi ea permitteretur in aliquo caſu, abſque juſta, vtili, & honorifica licentia ipſius pœnitentis, dum perinde eadem Confeſſio Chriſtianis redderetur moleſta, exoſa, & abominabilis, & jugum quoddam importabile contineret, contra illud Domini Matth. 11. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*: vnde meritò ex hac, & aliis rationibus ſic reſoluunt communiter Theologi *in 4. ſentent. diſt.* 21. vbi Gabr. *q.* 1. *concluſ.* 3. D. Thom. 2. 2. *q.* 70. *art.* 1. *ad* 2. Sot. *de juſtit. lib.* 5. *q.* 7. *art.* 2. *ad* 1. *& de ratione tegendi, membr.* 2. *q.* 7. *concl.* 4. *col.* 1. *poſt princip.* Cordub. *in ſuo queſt. lib.* 5. *q.* 43. *pag.* 347. *verſ. tertiò*, Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *c.* 7. *n.* 8. Molin. *de juſtit. tract.* 4. *diſp.* 5. *n.* 6. *ad fin. & n.* 9. Leſſ. *in ſimili tract. lib.* 2. *c.* 30. *n.* 45. Sanchez *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 16. *q.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 3. *n.* 15. Martin. Delr. *diſquiſ. magicar. lib.* 6. *ſect.* 3. *verſ. quoad ſecundam*, Omphr. *de ſacro ſigillo, ſect.* 2. *q.* 2. *dub.* 2. *verſ. ſequitur quartò, & ſect.* 4 *quæſt.* 6. *verſ. ſequitur ſecundò*, Bonacin. *de Sacrament. diſp.* 5. *q.* 6. *ſect.* 5. *puncto* 4. *n.* 19. ex noſtris idem reſoluunt Couar. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 8. §. 12. *n.* 10. Nauar. *in præſenti, cap.* 1. *n.* 117. *cum ſeqq.* Cened. *ad Decretum, collect.* 60. *n.* 5. Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 49. 50. *&* 74. Maſcard. *de probationib. lib.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 51. Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.* 109. *lit. A, verſ. erit autem clericus*, Zerol. *de pœnit. cap.* 20. *quæſ.* 9. Flores de Mena *var. lib.* 2. *quæſt.* 18. *num.* 46. Mart. *de juriſdict. part.* 4. *caſu* 194. *num.* 3. *cum ſeqq.* vbi *part.* 2. *cap.* 14. diſputat an idem dicendum ſit de confeſſione facta laico in extrema neceſſitate, quorum plures, & cæteris latiùs Nauar. *hic, num.* 116. *cum ſeqq.* reſpondent ad plura jura, quibus in aliquibus caſibus particularibus videbatur permitti ſecretum Confeſſionis detegere, nempe ad text. *in cap. officiis, de pœnit. & remiſſ. & in cap. ſignificaſti, de adulter. & in cap. Matthæus, & in c. nemo, de ſimon. & in cap. exhibita, de homicid. & in cap. lecta, de renunciat.*

Non obſtat quod contrarium tenuerit Panor. *in d. cap. omnis vtriuſque ſexus, num.* 24. & alii communiter ibi, reſoluentes Sacerdotem in his terminis debere crimen committendum ſibi taliter confeſſum reuelare ei, cui prodeſſe poſſit, & non obeſſe, & ea ea ratione, quia huiuſmodi Confeſſio, quod attinet ad dictum peccatum impendens confeſſum, abſque propoſito emendæ nulla eſt, & non meretur abſolutionem ſacramentalem, vtpote in his terminis deficiente pœnitentia neceſſaria ad validitatem Confeſſionis ſacramentalis, juxta text. *in cap. quod quidam, de pœnitent. & remiſſ.* ac proinde quod nec ſecretum eiuſdem Confeſſionis videtur obligare prædicto modo, prout ſanè non obligaret ſic ſtrictè, ſi extra illam committeretur fidei alterius; quod quidem fundamentum ex eo fit fortius, cùm euitari non poſſit, ſi quis replicet, & conſideret, quod in hac criminis committendi Confeſſione præmittatur ſignum Crucis, & Confiteor genibus flexis, cùm adhuc huic replicationi videatur occurri ex iis, quæ alioquin traduntur à Doctoribus, inter quos conſtat hæc præambula non inducere ſigillum Confeſſionis ſacramentalis, ſed ſolùm ſigillum ſecreti ſecularis, quando alicui etiam Sacerdoti committitur aliquid etiam in ſecreto, vt aiunt, Confeſſionis, ſine ſacramentali peccatorum Confeſſione in ordine ad ſacramentalem eorum abſolutionem, vt poſt Sot. & Caiet. firmat Nav. *in man. cap.* 8. *n.* 18. *& in hoc text. ſub num.* 39. Sot. *de ratione tegendi, memb.* 2. *q.* 7. *ſub concl.* 4. *colum.* 2. *ante med.* Viuald. *in candelab. aureo, tit. de ſigillo Confeſſionis, n.* 15. *poſt med. & n.* 37. Cened. *d. collect.* 60. *n.* 4. Sanchez *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 13. *n.* 6. Sayr. *in claui Regia, lib.* 12. *c.* 16. *n.* 15. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 100. *conſil.* 2. *n.* 13. Bonacin. *d. quæſt.* 6. *ſect.* 7. *puncto* 2. *n.* 2. 2

Reſpondetur enim fatendo quidem confeſſionem criminis committendi per ipſummet pœnitentem in damnum Reipub. aut proximi, non mereri abſolutionem ſacramentalem, nec illam ei poſſe impendi ſine ſacrilegio, & nullitate, negando tamen illam confeſſionem non eſſe ſacramentalem quoad effectum ſigilli, & ſecreti ſacramentalis: nam ipſa ſupponitur facta Sacerdoti, non quatenus amico, & perſonæ priuatæ, ſed potius quatenus miniſtro publico eiuſdem Confeſſionis in ordine ad ſacramentalem peccatorum abſolutionem, vel concedendam, ſi pœnitens legitimè diſpoſitus eſſet, vel modò negandam ex defectu prædictæ diſpoſitionis, ſicque per huiuſmodi Sacerdotem vt judicem, & miniſtrum publicum, & per hunc pœnitentem vt partem & reum exercetur etiam in his terminis verum judicium, & forum ſacramentale, & pœnitentiale, in quo Sacerdos ſicut audit vt judex, miniſter, & Vicarius Dei, & cognoſcit peccatum alioquin legitimè confeſſum, id eſt, cum dicta animi obſtinatione manifeſtatum, vt condemnet, & liget negando ejus abſolutionem, cùm eidem Sacerdoti par jus eſſe Dominus voluerit & ligandi, & ſoluendi, juxta illud *Ioan.* 20. & text. *in cap. verbum, de pœnit. diſt.* 1. & in terminis benè obſeruat Nauar. *hic, à n.* 121. *& ſub n.* 125. 3

Illud tamen quoad hæc peccata committenda, & confeſſa obſeruandum eſt, teneri ſcilicet Confeſſorem, ſuppreſſo tamen nomine pœnitentis, alia vtilia remedia quærere, vt obuiet notabili damno Reipub. aut proximi, videlicet monendo Epiſcopum, Præſidem, vel alium, cui hoc munus incubuerit, vt inuigilet ſuper 4

ſuper gregem ſuum, eo quod lupus rapax tentat eum invadere, ſic enim utrique obligationi Confeſſor ſatisfaciet, nempe illi, qua tenetur Rempubl. aut proximum ab injuſto damno defendere, & rurſus illi, qua omninò adſtringitur ſigillum Confeſſionis ſacramentalis conſervare, etiam quoad hujuſmodi peccata, ſicut in his terminis obſervat Navar. *hic, num.* 124. & alii, quos refert, & ſequitur Cened. *collect.* 60. *ſub num.* 5. & ſatis deducitur ex text. *in cap.* 2. cum *ibi* notatis, *de offic. Ordin.*

5 Dixi, *ſuppreſſo tamen nomine pœnitentis*, ut intelligatur nunquam à Confeſſore poſſe revelari perſonam delinquentis confeſſi, & legitimè non conſentientis, etiamſi nullum aliud remedium, niſi ſola ejuſdem perſonæ expreſſio, ſufficiat ad eam v.g. hæreſim fugandam, vel ad illud proximi homicidium, aut quodlibet aliud notabile damnum avertendum, aut ad alia delicta reprimenda, ut benè reſolvunt Theologi, de quibus *ſuprà*: ſequuntur citati à Cened. & Navar. *ubi proximè*, & efficaciter colligitur ex *dict. cap.* 2. per quem idem confirmat ex noſtris Covar. *d. num.* 10. poſt alios Menoch. *de arbitr. caſu* 414. *n.* 10. *cum ſeqq.*

6 *Nam ſi hoc fecerit, deponatur*, &c.] De pœnis, quibus afficiuntur Confeſſores peccata pœnitentium revelare præſumentes, agunt Doctores, quos plena manu citavi *ad dict. cap. omnis utriuſque ſexus, num.* 15. quibus addo Molin. *de juſtit. tract.* 4. *diſput.* 5. *num.* 6. *cum ſeqq.* & Leſſ. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 45. ſimulque obſervantes Sacerdotem ſic injuſtè peccata ſibi confeſſa revelantem, committere ſacrilegium, qua parte in hac manifeſtatione offendit virtutem religionis reſultantem ex lege divina poſitiva, hoc ſecretum Confeſſionis ſacramentalis indicente; atque etiam committere peccatum injuſtitiæ, qua parte violat fidem in eadem confeſſione tacitè per eum datam, & ab ipſo pœnitente acceptatam de non revelando peccato confeſſo, ac proinde eundem Sacerdotem teneri ad reſtitutionem omnium damnorum, tam famæ, quàm cæterorum bonorum, quæ ex eadem revelatione ſequerentur, & ipſi pœnitenti obvenirent.

Cap. Placuit III. & ult.

Vrbanus II.

1 EX hoc text. *in verſ. niſi pro ignorantia*, videtur colligi, licere confiteri alieno Sacerdoti propter proprii imperitiam, ut tenet gloſſ. *in præſenti*, *verbo pro ignorantia*, *& in cap. omnis utriuſque ſexus*, *verbo proprii, de pœnit. & remiſſ.* Sed ex S.Thom. *in* 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 3. *art.* 3. *ſub quæſt.* 4. *art.* 3. *& diſt.* 21. *in gloſſ. ult.* videtur quod adhuc in iſto caſu concernente tantùm diſcretionem proprii Sacerdotis, non debet adiri alius abſque licentia proprii Sacerdotis, aut ſuperioris: conſonant Palud. Albert. Magn. Innoc. Marſil. & alii quamplures ex Martino de Frias *de arte & modo audiendi Confeſſ. p.* 2. *c.* 3. *fol.* 38. *verſo*: & de intellectu vide Soar. *de pœnit. diſp.* 27. *ſect.* 2. *num.* 12. *cum ſeqq. & ſect.* 4. *num.* 16. *cum ſeqq.*

Distinctio VII.

Cap. Si quis poſitus II.

1 ISTE text. & ſimilis *in cap. ſi quis autem*, *& in cap. idcircò*, *hac ead. diſt.* declarantur *in collect. ad cap. ſeq. num.* 2. *&* 3.

SUMMARIUM.

1 *Pœnitentia agi poteſt de peccatis præteritis in ultimo vitæ momento.*
2 *Declaratur text. in cap. ſi quis poſitus, & in cap. ſi quis autem, hac eadem diſt.*
3 *Declaratur text. in cap. idcircò, hac eadem diſt.*
4 *Purgatorium inſtitutum eſt pro decedentibus ſine mortali, ſed tantùm cum venialibus, & cum reatu pœnæ temporalis.*
5 *Purgatorii locus certus eſt lege Dei ordinaria.*
6 *Purgatorii quæcumque pœna gravior eſt, & acerbior quacumque alia, etiam graviſſima, hujus vitæ.*
7 *Purgatorii pœnæ quantum durare poſſint, oſtenditur,* & num. 8.

Cap. Nullus expectet VI. & ult.

Auguſtinus.

AUguſtinus *in lib. de pœnit. cap.* 17. relatus *in hoc text.* auctoritate *Ezech.* 33. probat in ultimo vitæ momento de peccatis præteritis pœnitentiam agi poſſe, & peccata per ſacramentum Pœnitentiæ, & Clavium poteſtatem remitti: quod & docet eleganter Leo Papa relatus *in cap. nemo*, *hac ead. diſtinct.* inquiens quod nemo deſperandus eſt dum in hoc corpore conſtitutus eſt: ex quibus atque aliis latè confirmant Petr. Sot. *de pœnit. lect.* 3. *verſ. his proximum*, Sot. *in* 4. *diſt.* 19. *quæſt.* 2. *art.* 6. multi, de quibus Henriquez *in ſum. lib.* 4. *cap.* 6. §. 6. *juncta lit. X*, Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 94. 1

Ad auctoritates verò, quæ in contrarium adducuntur à Gratiano *in cap. ſi quis poſitus*, *& in cap. ſi quis autem*, *hac eadem diſt.* reſpondetur Auguſtinum *ibi* non docere deſperandum eſſe de ſalute eorum, qui in ultimo fine vitæ agunt pœnitentiam, ſed ſolùm non audere promittere ſecuritatem, & meritò poſſe dubitari: patet ibi, *pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem non poſſum*, cum aliis, quæ ſequuntur, & quidem propter ea quæ in eo ſtatu grave afferunt periculum; perturbatur enim ratio, & magis timor pœnæ urget, quàm dilectio, deinde amor mundi, filiorum, & ſimilia, quæ rectè notat Gratian. *hîc*, & latiùs ex Sento Petr. Sot. *citato loco.* Facit quia juſtè in morte Deus ſuam denegat gratiam illis, qui in vita eam contempſerunt, juxta illud Proverb. 1. *Quia vocavi, & renuiſti*, &c. *ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo*: & ibi, *Tunc invocabunt me, & non exaudiam.* Juvat, quia ſi exemplum unius latronis nos in ſpem erigit, alter meritò deterret, qui juxta latus Chriſti crucifixus veniam conſequutus non eſt: quare non eſſe deſperandum, meritò tamen timendum in hoc articulo, monent Sancti Patres. 2

Ad auctoritatem verò Cypriani *in cap. idcircò*, *hac ead. diſt.* dum inquit negandam eſſe pœnitentiam illi, qui in ultimo infirmitatis periculo eam cœpit deprecari, omiſſis aliis de quibus Navar. *ibi*, reſpondetur cum eodem agere Cyprianum de illis, quos conſtat in mortis articulo non veram, ſed fictam agere pœnitentiam, ut patet ex littera, ibi: *Pœnitentiam non agentes*, &c. 3

Nam prius purgandus eſt igne purgationis, &c.] Pro decedentibus ſine mortali, ſed tantùm cum venialibus, vel cum reatu pœnæ temporalis purgatorium inſtitutum eſt, ut animæ purgatæ dignæ fiant divino conſpectu, ſicuti docent Henriquez *in ſum. lib.* [illegible] *cap.* 25. §. 3. Valent. *tom.* 4 *diſp.* 11. *quæſt.* 1. *puncto* 1. §. 1. Soar. *tom.* 4. *diſp.* 45. *ſect.* 2. *cum ſeqq.* 4

Quamvis

5 Quamvis autem Card. Bellarm. *lib. 2. de Purgat. c. 7.* probabile exiſtimet, certum & limitatum non eſſe locum Purgatorii, ſed aliquando aliquas animas detineri extra illum locum ignis, & mitiùs cruciari, motus ex hiſtoria Bedæ *lib. 5. hiſtoria Anglicana, c. 13.* dum refert cuidam animæ, quæ poſtea ad corpus rediit, oſtenſum fuiſſe præter Infernum, & Purgatorium, & Regnum Cœlorum, pratum quoddam florentiſſimum, lucidiſſimum, odoratum, & amœnum, in quo degebant animæ, quæ nihil patiebantur, ſed ſolùm detinebantur donec aptæ fierent viſione Dei: verius eſt & receptius, lege Dei ordinaria definitum eſſe certum locum, ut comprobant Petr. Sot. *de Purgat. lect. 2.* & alii *ſuprà* citati. Ad viſiones autem illas reſpondent Doctores communiter, intelligi de lege extraordinaria, Petr. Sot. *ubi proximè*, Nav. *hic, n. 16.* Henriq. *d. §. 3.* ſed meliùs Soar. *diſp. 45. ſect. 1. num. 3.* & omninò *num. 7.* ex multis oſtendit ſuſpectas ſibi videri viſiones illas, ut comprobat *n. 11.* tandem concludit, quod ſi veræ ſunt, intelligi debent non ad litteram, ſed ſecundùm aliquam metaphoram, hoc eſt, ſignificando per locum illum amœnum conſolationes ſpirituales, quas animæ percipiunt ex certitudine ſuæ ſalutis, & ex ſpe, quam habent exeundi ab illo loco pœnarum.

6 Unde conſequenter dicendum eſt, quamcunque pœnam Purgatorii graviorem eſſe, & acerbiorem quacumque alia etiam graviſſima hujus vitæ, ut ait August. *in præſenti*, ibi: *excedit omnem pœnam.* Et deinde ratione oſtenditur, quia pœna damni privat ſummo bono, quod eſt Deus, & quod animæ illæ ſummo deſiderio deſiderant, cognoſcuntque à corpore ſeparatæ clarius, & perfectius bonum, quo privantur. Deinde pœna ſenſus, tam ratione potentiæ, quæ rationalis eſt, ac ſubinde capacior doloris quàm animalis, quàm etiam ratione objecti, ignis enim ille Purgatorii longè acerrimus eſt quàm naturalis, cùm à divina juſtitia ſolùm ad torquendum inſtitutus ſit, & ideò meritò ſic tradit D. Thom. *in 4. diſt. 20. q. 1. art. 2.* ſequuntur Doctores communiter, ut per Sot. *diſt. 19. q. 3. art. 2. concl. 2.* Card. Bellarm. *d. lib. 3. c. 14.* Valent. *d. punct. 2. aſſert. 4.* latè Soar. *d. diſp. 46. ſect. 3.* Henriq. *d. c. 25. § 3. lit. L,* Lavor. *de indulg. p. 2. cap. 29. num. 56. & 57.*

7 Jam verò de pœnarum Purgatorii duratione inter ſcribentes controvertitur. Sot. *in 4. diſt. 20. q. 1. art. 2. in fine*, credit nunquam in Purgatorio animam aliquam poſt decem annos, vel ad ſummum poſt viginti permanſuram: ſequuntur Vivald. *in candelab. aureo, ubi de Purgator. num. 19.* Fr. Emman. *in explicat. Bullæ Cruciatæ, §. 7. num. 7.* Moventur ea ratione, quia cùm exiſtentes in Purgatorio ſint in charitate, & amicitia Dei, credibile non eſt quod velit Deus eas acerbiſſima pœna diutiùs cruciari.

8 Sed verius eſt in particulari certam regulam tradi non poſſe, neque æqualem quoad omnes animas, cùm enim non omnes cum æquali reatu, & æqualibus peccatis venialibus ab hac vita decedant, juſtitiæ æqualitas poſtulat, ut pœna in omnibus æqualis non ſit, ſed potiùs quod pro qualitate, & numero peccatorum pœnæ durent, & minuantur, juxta reg. text. *in cap. non afferamus, in fine, 24. quæſt. 1.* & illud Apocalypſ. 18. *Quantum ſe glorificaverit, & in deliciis fuerit, tantum date illi de tormentis.* In communi verò certum eſt, ultra diem univerſalis judicii pœnas Purgatorii minimè duraturas, ut docet Aug. *lib. 21. de civitate Dei, cap. 16. Purgatorii*, inquit, *pœnas nullus futuras opinetur, niſi ante illud ultimum, tremendumque judicium:* & probatur ex auctoritate *Matth. cap. 25.* ubi duos tantùm ordines legimus, eorum ſcilicet, quibus Dominus dixit, *Percipite Regnum*; & aliorum quibus dixit, *Ite maledicti in ignem æternum.* Verius eſt etiam uſque ad diem judicii poſſe durare pœnas Purgatorii, immò de facto duraturas in aliquibus, conſtat ex multis revelationibus Sanctorum, quas refert Cardin. Bellarmin. *d. lib. 2. cap. 9.* Soar. *d. ſect. 3. num. 4.* Valent. *d. punct. 2. aſſert. 5. verſ. ſecundò autem*, Henriquez *in ſum. lib. 7. cap. 6. §. 4. in fine.* Ad rationem verò factam pro Sot. eleganter reſpondet Bellarm. *dict. cap. 9. propè finem*, ſcilicet in vita eſſe tempus miſericordiæ, poſt mortem verò juſtitiæ, ut optimè probatur ex *Pſalmo 100.* ibi, *miſericordiam, & judicium cantabo tibi*, ut explicat Auguſtinus: inveniamus modò tempus miſericordiæ, futurum autem tempus judicii; ideoque quamvis vivens potuerit ex miſericordia Dei ſatisfacere per opera leviſſima, jejunium, orationes, & ſimilia, non ita poſt mortem, quando divina juſtitia pœnas exigit divinæ majeſtatis offenſæ: quod verò peccata brevi duraverint, pœnæ autem ſint maximæ, non refert, quia non attenditur duratio peccati, ſed offenſio ſummi boni.

QUÆSTIO IV.

GLoss. *verbo quod autem, in ſum. hujus quæſtion.* diſſerit an liceat tempore orationis vacare conjugali operi in exigendo, de quo commodiùs dicam *ad cap. quotieſcumque, infrà hac eadem cauſa, & quæſt.* 1

In eadem gloſſ. ibi, *nam ut præmiſi, ſemper exactus tenetur reddere debitum*, &c. Notatur ad hoc, quod quocumque die, quantumvis ſolemni, debitum exigatur, tenetur conjux reddere, ut per Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 20. §. 7.* Caiet. *in ſumma, verbo Matrimonium, cap. ult. de peccatis in uſu matrimonii, v. primus eſt, in fine*, Turrecr. *in cap. ſciatis, 33. quæſt. 4. art. 4. num. 6.* Vig. *inſtit. cap. 16. §. 7. verſ. 10.* Ludovic. Lopez *in inſtr. caſ. conſcient. cap. 83. in initio, & cap. 79. verſ. peccat etiam*, Gaët. *in repet. cap. ad limina, 30. quæſt. 2. §. 4. num. 174.* Petr. Sot. *lect. 16. de matrim. verſ. ſequuntur circumſtantia*, Tiraq. *l. 15. connub. num. 111.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 12. num. 7.* 2

CAP. Sciatis I.

EX hoc text. vulgò colligitur, venialiter delinquere 1
illum, qui debitum exigit die, qua Euchariſtiam ſumpturus eſt, ut per Sot. *in 4. diſt. 32. quæſt. unica, art. 3. poſt 2. concl. verſ. unum tamen*, Veracr. *in ſpeculo conjug. p. 3. art. 17. concl. 2.* Petr. Sot. *lect. 16. de matrim. verſ. ſequuntur circumſtantia*, Bartholm. à Ledeſma *de matrim. dub. 71. verſ. de temporibus autem ſacris*, Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 67. art. 7. notab. 2.* Vivald. *in candelab. aureo, part. 1. ubi de matrimonio, num. 263.* Matienzo *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 11. lib. 5. nova recop.* Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 13. num. 2.* qui id bene intelligunt de exigente debitum conjugale ex nimia carnis concupiſcentia, & voluptatis capiendæ gratiâ. At verò ſi debitum fuerit petitum recto fine, ut cauſa prolis, aut vitandi periculum incontinentiæ, nulla eſt culpa ad Euchariſtiam ea die accedere, S. Thomas *part. 3. quæſt. 80. art. 7. ad 2.* Sylveſt. *in ſum. verbo Euchariſtia 3. quæſt. 11. §. 13.* Sot. *in 4. diſt. 12. quæſt. 1. art. 7. verſ. ſecundum enim argumentum*, Novar. *in man. cap. 21. n. 51.* Soar. *tom. 3. in 3. p. q. 80. art. 8. diſt. 68. ſect. 2. ad fin. verſ. nihilominus*, Sanchez *d. diſp. 13 num. 5.* adducens rationem, quia licèt in copula conjugali intercedat voluptas & corporalis immunditia, cùm hæc accedant ad bonum prolis, præponderant, & licitè fiunt. Sed hæc ſententia quamvis in ſe vera ſit, non

probatur

probatur in hoc text. ubi indiſtinctè fit prohibitio abſque aliqua venialis, aut mortalis peccati ſpecificatione, & ideo bene D.Thom. *in 4. diſt.32. queſt. unica, art.1. ad 1.* ait ſermonem hic eſſe de Eccleſiæ miniſtris conjugatis, quales ſunt Græci, quibus interdictum eſt celebrare die, qua ad uxores accedunt, latè & elegánter Joan.Sanc. *in ſelect. & pract.lib.2.diſputat.23. per totam.*

Cap. Quotieſcunque III.

Auguſtinus.

1 AUguſtinus *ſerm. 2. de tempore, id eſt, de ſecunda Dominica Adventus*, relatus *in hoc text.* ait à conjugali coitu in Sanctorum ſolemnitatibus eſſe abſtinendum, unde aliqui colligunt culpam eſſe lethalem his diebus debitum exigere, prout ſunt gloſſ. *verbo quod autem, in ſumma hujus quaſt.* Butr. *in rubr. de ſponſalib. num.* 15. ubi Alexand. de Nevo *num.* 24. Abulenſ. *in cap.5. Matth. quaſt.*238. *juncta queſt.*240. Stephan. de Gaëta *in rep.cap.ad limina, 30. queſt.1.§.4. num.* 181. Sed hoc nec in ſe verum eſt, nec in hoc text. probatur, quia Auguſtinus hîc loquitur de conſilio, nec in omnibus æquiparantur acceſſus conjugalis, concubinariuſque, ut explicat Sanch. *de matrim. lib.9. diſp.12.num.8 in princ.* Quare alii tenent culpam eſſe venialem debiti exactionem diebus feriatis ſupplicationum publicarum ſolemnium, ut rogationum, jejuniorumque ab Eccleſia præceptorum, ita per text. *in cap.propoſuiſti,82.diſtinct. cap.fratres, cap ſi cauſa, & cap.ſi Chriſtiano, hac eadem cauſa, & quaſt.* docent Verac. *in ſpeculo conjug.p.3.art.17. concl.1. & 2.* Petr.Sot. *lect.16. de matrim. verſ. ſequuntur circumſtantia*, Jacob. de Graff. *in aureis deciſ.p.1.lib.2.cap.12.n.18.* Matienſ. *ad rub.tit.1. gloſſ.1. num.112. lib.5. nova recop.* Sed nec hæc ſententia jure probatur, nam ad *d.cap. propoſuiſti*, reſpondetur cum gloſſ. *ibi*, verbum *præcepit*, capi pro perſuaſit: & *ad d. cap. fratres*, reſpondetur cum *gloſſ. unic.*ibi eſſe conſilium, & *ad cap.ſi cauſa*, idem reſpondetur cum gloſſ. *ibi, verbo conceſſum*, & *ad c.Chriſtiano*, reſpondetur cum gloſſ. *ibi, verbo non licet*, capi non licere, pro non expedire.

2 Verior igitur ſententia (licèt ſupradictæ ſint valde probabiles) ait ſolùm eſſe conſilium quibuſvis diebus à copula conjugali abſtinere, ac proinde omni culpa vacare tunc exigere, ut ex citatis gloſſis apertè colligitur, & ſuſtinet expreſſe Pedraza *in ſum. prac.6. §.18.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quaſt. 94. art.7. notab.1.* Barthol.à Ledeſma *de matrim. queſt.94. art.7.notab.1.* Fr. Emman. *in ſumma, tom.1. cap.213. num.18.* Sanchez *de matrim. lib.9.diſp.22. num.5.* Azor. *inſtit. moral. p.2.lib.1. cap.2.quaſt.8.*

Cap. Si cauſa IV. *Ambroſ.*

1 QUamvis ex hoc text. aliqui colligant lethale eſſe uti actu conjugali tempore prægnationis, etiam ceſſante aborſus periculo, omnes ferè Doctores conveniunt minimè eſſe lethalem culpam etiam exigere tunc debitum, tum quia nulla invenitur prohibitio acceſſus in eo tempore, quia text. hic, & alia ſimilia jura intelligenda ſunt loqui de conſilio, vel ubi eſſet veriſſimè aborſus periculum; tum etiam, quia matrimonium non ſolùm eſt inſtitutum in officium naturæ, ſed etiam in concupiſcentiæ remedium, quod minimè præſtaret, immò rete maximum, ſi tanto tempore conjugibus abſtinendum eſſet: & ideò ita docent D. Thom. *in 4. diſt.31. in fine, in expoſitione litteræ*, Alex. de Nevo *in rub. de ſponſalib. num.21. caſu 3.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quaſt.64. art.1. dub. 4.* Sanch. *de matrim.lib.9. diſp.22. num.3.* Quod adeo verum eſt, ut nec culpa aliqua venialis in ea debiti exactione inveniatur, ſicut tradunt Verac. *in ſpeculo conjug. p. 3. art.17.concl.3.* Henriq. *in ſum.lib.11.de matrim.cap.15. §.7.* Matienſ. *ad rub.tit.1. gloſſ.num.110. lib.5. nova recopil.* Sanchez *dict.diſp.22. num.6.*

Cap. Vir cum propria VII.

Gregorius.

EX hoc text. *in verſ. ſi quis ergo*, vulgò colligitur quod ſi debitum petitum ſit recto fine, ut cauſâ prolis, nulla eſt culpa ad Euchariſtiam ea die accedere, ſed ſolùm eſt conſilium abſtinere, ſuoque judicio conjux eſt relinquendus, ut pro ratione impedimenti, aut ſpiritualis effectus, quem ipſe ſenſerit, aut communicet, aut abſtineat, ut per Martin. Ledeſma 1. *p.4. quaſt.21. art.7. dub.4 in fine*, D.Thom. 3. *p. queſt.* 80. *art.7.ad* 8. D.Antonin. 3.*part.tit.*13.*cap.*16.§.10. Sylv. *in ſum.verbo Euchariſtia* 3. *queſt.*11.§.13. Angl. *in floribus Theolog. p.1.de matrim. queſt.6.de obligat.ſolvendi debitum, art.1. poſt 5. diffi.. dub.2.* Ant.Cuch. *lib.5.inſtit. major. tit.5. num.*115. Barthol.à Ledeſma *dub.24. de Euchariſtia, concluſ.2.ad fin.* Sanch. *de matrim.lib.9. diſp.13.num.5.* latè & eleganter Joan.Sanc. *in ſelect.& pract.diſp.23. per tot.* 1

In gloſſ. *Quod defleant*, ibi, *ſed ſi cauſa incontinentia veniale*, &c. Vide quæ dixi *ad cap. quicquid, num.432. quaſt.2.* 2

In gloſſ. *Hinc etiam*, ibi, *& ſolemnes traductiones*, &c. Secundum primam hujus gloſſæ opinionem meritò reſolvunt aliqui ſolam ſolemnem traductionem ſponſæ in ſponſi domum prohiberi, quia nimia mentis evagatio dedecens illius temporis ſanctitatem minimè reperitur in traductione abſque ſolemnitate, & feſtivis vanæ lætitiæ ſignis: ita Navar. *in man. cap.22. num.71.* Philiarc. *de officio Sacerd. tom.1.part.2. lib.2.cap.4.* Gaët. *in repet.cap.ad limina, 30. queſt.1.§.4. num.549.in fine*, Jacob.de Graff. *in aureis deciſ. part.1. lib.2. cap 85. num.28.* Card. Bellarm. *lib.1. de matrim. cap 31.ad fin.* Sanchez *de matrimon. lib.7.diſp.7.n.16.* ubi *num.* 17. ſubdit nomine traductionis ſolemnis prohibitæ eo tempore intelligi convivio, & aliis vanæ lætitiæ ſignis comitatam traductionem: & *n.* 18. diſſerit quale peccatum ſit hiſce diebus uxorem traducere, convivia ſolemnia facere, & aliqua ſæcularis lætitiæ ſigna exhibere. 3

Cap. Non licet IX.

Ex Concil. Martini Bracharenſ.

GLoſſ. *verbo natalitia, in preſenti text.* notabiliter ait à Chriſtianis fieri Martyrum, & Sanctorum memorias eo die, quo mortem obiere, quia illo die naſcuntur Sancti viri ad gloriam, & vitam æternam, ut per Corſet. *in ſingularib. verbo feſtum*, Panorm. *in cap.3.de feriis*, Covar. *lib.4.var. cap.19.num.9.* faciunt quæ tradit Tiraq. *de nobilit. cap.31.num.5.* 1

Cap. Non oportet X.

Ex Concil. Illerd.

IN Concil. Illerdenſi relato *in hoc text.* pluribus anni temporibus interdicebatur aliquam duci in uxorem, nempe ab Adventu ad Epiphaniam, à Septuageſima ad octavam Paſchæ, à diebus Rogationum ad octavam 1

octauam Pentecoſtes, & tribus hebdomadibus ante feſtiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ, de quibus meminit Sanchez *de matrimon. lib.7. diſput.7. num.1.* ſubdens ex Syluestr. *verbo matrimon.7. q.12.* olim non modicam difficultatem fuiſſe, an vltimi dies octauarum Epiphaniæ, & Pentecoſtes comprehenderentur.

2 Quam quidem prohibitionem temperans Concil. Trident. *ſeſſ.24. de reformat. matrim. cap.10.* ſolùm interdixit ab Adoentu ad Epiphaniam, & à feria quarta Cinerum vſque ad octauam Paſchatis: referunt Sanchez *d. diſp.7. num.1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.31. num.188.* Poſſeuin. *de officio Curati, cap.10. num.25. verſ. quæritur*, Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis, tract.4. cap.11. n.10. cum ſeqq.* Fernandez *in examine Theologiæ moralis, p.3. c.17. §. 2. n.9. & 10.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.1. allegat.32. num.193. cum ſeqq.* Quibus temporibus ſi quis contrahere auderet, peccabit mortaliter, ob id tamen non dirimitur matrimonium, ita Matienſ. *in rub. tit.1. gloſſ.1. num.147. lib.5. nona recop.* Cened. *in Decretal. collect.22. num.2.* Sanch. *d. diſp.7. à num.3.* Bonacin. *de matrim. quæſt.3. punct.14. n.4.* Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib.14. tit.15. l.1. de matrim. n.10.* Aloyſ. Riccius *in deciſ. Curiæ Archiepiſc. Neapol. deciſ.8. n.3. p.4.* Ego ipſe *d. alleg.32. n.196.*

3 *Quod ſi factum fuerit, ſeparentur.*] Sponſi igitur id præceptum tranſgredientes ſunt in delicti pœnam ſeparandi, & gloſ. *hic, verbo ſeparentur*, ait ad tempus, idémque docent Sylueſt. *verbo matrimonium 7. q.2. dict.6.* Gregor. Lopez per text. *ibi, l.18. verbo en la manera, tit.2. p.4.* Gaët. *in repet. c. ad limina, 30. q.1. §.4. num.159. in fine*, Sanch. *d. diſp.7. n.5.* vbi temperat niſi eſſet periculum incontinentiæ in alterutro conjuge, quia tunc à ſeparatione prædicta abſtinendum eſſet, aliáque pœna iniungenda.

Cap. Apoſtolus XII.

Auguſtinus.

1 GLoſſ. *verbo fraudare, in præſenti text.* tenet in Eccleſia coniugale debitum reddendum non eſſe, vt per Victor. *in ſum. de matrimon. num.267. in fine*, Nauar. *in manual. c.16. n.25.* Turrecrem. *in c. ſciatis, ſup. hac eadem cauſa, & q. art.5. n.8.* Steph. de Gaëta *in repet. c. ad limina, 30. q 1. §. 4. n.179.* Sanchez *de matrim. lib.9. diſp. 15. n.8.*

Quæstio V.

Cap. Notificaſti II.

Alexander II.

1 GLoſ. *verbo, licentiam, in hoc text.* probare videtur in matrimonio contrahendo requiri omnimodam libertatem, ita vt conſenſus ſit cum qualitate libertatis, aliàs matrimonium ipſo jure non tenet, tanquam metu contractum, cùm per eum tollatur illa qualitas libertatis in matrimonio contrahendo requiſita, etſi metus habeat conſenſum, non tamen ſpontaneum, vt per Panormit. *in cap. Abbas, num.8. quod metus cauſa*, Boër. *conſ.20. num.38. in fine, cum ſeqq.* Gregor. XV. *deciſ.326. n.31.* & ideo vt matrimonium dicatur non metu contractum, non ſufficit ſimplex conſenſus, ſed requiritur plena ſecuritas, & libertas, vt tenent Nauar. *conſ.3. ſub num.3. de ſponſal.* Hippol. Rimin. *conſ.77. n.14.* inter matrimonialia Zilleti, Fortun. Garc. *in tract. de ultimo fine, num.188. 189. & 429.* Paul. Pariſ. *conſ.61. num.31. lib.4.* Fachinæ. *lib.3. controverſ. cap.28. verſ. ad ſecundum reſpondeo*, Rot. *deciſ.643. num.9. part.1. recent.*

In eadem gloſſ. *verbo cum feſtinatione, ultim. ad fin. in præſenti text.* ait videri ex hoc text. elici, fas eſſe conjugi abſque licentia profeſſo reſilire propria auctoritate: ſimilis gloſſ. *verbo corrigenda, in cap. una ſola, hac eadem cauſa, & quæſt.* ita Archid. & Bellam. *in fine hic*, Abbas *in c. accedens, num.3. de converſ. conjug.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.34. num.15.* ubi multis fundamentis hanc gloſſarum ſententiam ſuſtinet, contra Sylveſt. *in ſum. verbo divortium, q.14. ſtatim in princip.* Navarr. *conſ.3. n.3. & 4. de converſ. conjug. in antiq. aliàs conſ.6. num.3. & 4. eod. tit. in novis*, Henriq. *in ſum. lib.11. de matrim. cap.5. § 10.* Fr. Emman. *in ſum. tom.1. cap.239. num.3.* & alios exiſtimantes minimè licere conjugi ſine licentia profeſſo propria auctoritate Religionem deſerere, altero non repetente. 2

In eadem gloſſ. ibi, *ſi nec exigere poteſt.* Notatur ad hoc, quod conjux revocatus non poteſt petere debitum, tenetur tamen reddere, ut per Hoſt. *in c. accedens, de converſ. conjug. n. unico, ſuper verbo exhibeat*, Sanch. *d. lib.7. diſp.35. n.2.* 3

In eadem gloſſ. ibi, *ad monaſterium tamen non cogitur redire*, &c. Notatur ad hoc, quod conjux non tenetur ad Religionem redire poſt mortem conjugis revocantis, ut per Sanch. *d. lib.7. diſp.35. num.4.* ubi ſubdit ſe credere, nec in foro conſcientiæ teneri. 4

Cap. Mulier III.

Ex Concil. apud Compendium.

PRobat hic text. poſſe virum, ſi ei placuerit, recipere iterum ad conjugium uxorem ſuam, quæ ſine ejus licentia velum in caput miſerit, de quo vide Tiraquel. *de retract. lignag. §.26. gloſſ.2. num.10. & in l.1. connub. gloſſ.1. p.1. num.21.* 1

In gloſſ. *Conjugium*, ibi, *ſed pone quod mulier*, &c. Notatur ad hoc, quod conjuge, ſine cujus licentia profeſſio facta eſt, conſenſum præſtante illi profeſſioni, amplius ſic profeſſo non licebit exitus: ſequuntur Turrecrem. *hic, num.1.* Henriq. *in cap. uxoratus, num.8. de converſ. conjug.* Navar. *conſ. 3. num.3. & 4. de converſ. conjug. in antiq. aliàs conſ.6. num.3. & 4. in novis, ſub eod. tit.* Henriq. *in ſum. lib.11. de matrimon. cap.6. in commento fin.* Fr. Emman. *in ſum. tom.1. cap.239. num.3.* 2

SUMMARIUM.

1 *Conjux, qui de licentia alterius vovit caſtitatem, tenetur ſub culpa mort. alteri reddere debitum, ut* num.2.

3 *Conjux uterque quando communi voluntate vovit caſtitatem, neuter ſub culpa mortali poteſt petere, aut reddere.*

4 *Vir non poteſt irritare votum caſtitatis uxoris.*

5 *Votum ſimplex caſtitatis licitum eſt inter conjuges mutuo conſenſu emiſſum.*

6 *Uxor de viri ſui aſſenſu votum continentiæ emittens, tam de veſte, quàm de rebus dotalibus, debet ſe regere arbitrio viri.*

7 *Uxor ſine viro an poſſit de re eleemoſynaria diſponere, remiſſivè.*

Cap.

Cap. Quod Deo IV.

Auguſtinus.

1 QVod te non exhortarer, niſi, &c. Dum Auguſtinus *in præſenti textu* relatus virum, qui uxore connivente caſtitatem voverat, eam omninò ſervare monet, videtur probare mortaliter delinquere conjugem, qui de licentia alterius vovit caſtitatem, ſi alteri reddat debitum, ut per Sylveſt. *verbo votum* 5. *quæſt*.2. Navar. *in man.cap.*12. *num.*59.*& cap.*16.*n.*31. Fr.Emman. *in ſum.tom.*2. *cap.*90.*num.*5. Veg. etiam *in ſum.tom.*2. *cap.*129.*caſu* 77.

2 Cæterùm probabilius eſſe hunc non peccare, imò teneri ſub culpa mortali reddere, ſuſtinent Veracr. *in ſpeculo conjug. p.*1. *art.*15. *in fine, & in append. art.*15. *ad fin.fol.*124. Henriq. *in ſum.lib.*11.*de matrim. cap.*15. §.8. Barthol. à Ledeſma *dub.* 20. *de matrimon. lib.* 9. *diſp.*36. *num.*11. ubi *num.*12. *in princip.* reſpondet Auguſtinum *in præſenti* expreſſè loqui quando uterque conjux communi placito vovit.

3 *Perſeveranter uſque ad finem reddere ambo debuiſtis.*] Notatur ad hoc quod quando uterque conjux communi voluntate caſtitatem vovit, neuter ſub culpa mortali poteſt petere, aut reddere, ut per Sylveſt. *verbo votum* 5. *quæſt.*2.*in fine*, Turrectem. *hic,num.*2. Sot. *in* 4. *diſt.*27.*quæſt.*1.*verſ.id autem*, Navar. *in man.c.*12. *num.*59.*& cap.*16.*num.*31. Brunel. *de ſponſal. concl.*30. *num.*14. Arag.2. 2. *quæſt.*88. *art.*8. *dub.ultim.* Philiarc. *de officio Sacerd.tom.*1. *p.*2.*lib.*3. *cap.*4.*verſ. excipitur in concluſione*, Petr. de Ledeſma *de matrimonio*, *quæſt.*53. *art.* 1. *dub.* 2. quod movet poſt 2. dub. principale. Ugolin. *de matrim. cap.*10. *n.*3.*in fine*, Henriq. *in ſum. lib.*11.*de matrim. cap.*15.§.8. Anton.Gom. *ſuper Bullam Cruciatæ*, *clauſ.*10.*n.*66. Stunic. *de voto*, *quæſt.*3.*n.*64. Azor. *inſtit. moral. p.*1.*lib.*11. *cap.*51.*quæſt.*5. Sanch. *de matrim. lib.*9.*diſp.*37. *num.*10.

4 Nec tunc poteſt vir irritare votum illud caſtitatis uxoris, ut multis comprobat idem Sanch. *d. lib.* 9. *diſp.*40.*num.* 20. ſubdens hinc fieri virum emiſſo hoc mutuo voto, accedentem ad uxorem invitam, non ſolùm peccare adversùs religionem voti, ſed etiam contra juſtitiam, frangendo pactum cum ea initum.

5 *Tantò ſanctiùs*, &c.] Notatur ad hoc, quod licitum eſt votum ſimplex caſtitatis inter conjuges mutuo conſenſu emiſſum, ut per Victor. *in ſum. de matrim. num.*280. Sot. *d. quæſt.*1. *art.*4. *verſ.at verò*, Petr. de Ledeſma *de matrim.quæſt.*64. *art.*4.*dub.*1.*concl.*5. Sanch. *d.diſp.*37. *num.*17.

6 *Nil ergo de tua veſte*, &c.] Notatur ad hoc, quod uxor de viri ſui aſſenſu votum continentiæ emittens, tam de veſte, quàm de rebus dotalibus debet ſe regere arbitrio viri: de quo vide Tiraq. *de jure mariti, gloſſ.* 8. *num.* 1. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 4. *quæſt.*24. *num.*3.

7 In gloſſ. *Hunc.* An uxor ſine viro poſſit de re eleemoſynaria diſponere? Vide Tiraq. *de jure mariti, gloſſ.*5. *num.*218. Cordub. *in l.ſi quis à liberis*, §.*ſi quis ex his*, *num.* 249. *ff.de liber. agnoſc.* D. Barboſ. *in l.*1. *ff.ſoluto matrim. p.*1.*num.*29.

SUMMARIUM.

1 *Vota omnia uxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda poteſt vir irritare, ſi abſque ejus licentia facta ſint.*

2 *Vota ſi vir irritet de licentia ſua ab uxore emiſſa, valida erit irritatio.*

3 *Vota debito conjugali præjudicantia non poteſt vir abſque uxoris conſenſu emittere, ſicut nec uxor abſque viri licentia.*

Cap. Manifeſtum XI.

IN ſubſcript. ibi, *Item Auguſt. in quæſtion. Numerorum*, *quæſt.* 39. Vide Tiraquel. *l.*1. *connub. gloſſ.* 1. *p.*1. *num.*7.

1 Vulgò colligitur ex hoc text. poſſe virum irritare omnia vota uxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda, ſi abſque ejus licentia facta ſint: in idem citantur *cap. noluit*, *cap. ult. hac eadem cauſa, & quæſt.* & reſolvunt Abul. *ad cap.* 30. *Numerorum, quæſt.*84. Sot. *lib.*7.*de juſt.quæſt.*3. *art.*1. *verſ.at verò ſicuti*, Stunic. *cap. de voto*, *quæſt.*3. *num.*74. Arag.2.2. *quæſt.*88. *art.*8. *pag.*1020. Petr. de Ledeſm. *de matrim. quæſt.*64.*art.*4. *dub.*2.*concl.*2. Sanchez *de matrim. lib.*9. *diſp.*39.*n.*4. Azor. *inſtit. moral. p.*1.*lib.*11.*cap.*16. *q.*10. Sayr. *in clavi Regia, lib.*6.*cap.*5.*num.*8.*&* 15.

2 *Si autem conſenſu alterius*, &c. Notatur ad hoc quod ſi vir irritet vota de licentia ſua ab uxore emiſſa, valida eſt irritatio, & quamvis peccet vir abſque cauſa juſta irritans, at uxor immunis eſt culpæ non ſervando votum, quod ſemel jam irritatum non ampliùs obligat, ut per Caiet. 2.2. *quæſt.*88. *art.*8. *dub.*2. Sot. *lib.*7.*de juſtit.quæſt.*3.*art.*2. *verſ.majores autem, & in* 4. *diſt.*27. *quæſt.*1. *art.*4. *verſ. id autem*, Stunic. *de voto, quæſt.*3.*n.*62. Barth. à Ledeſm. *dub.*20. *de matr. concl.*1. Valent.2.2. *diſp.*6.*quæſt.*6.*de voto*, *punct.*6.*q.*3. Sanch. *d.lib.*9. *diſp.*40. *num.*4.*&* 7. reſolvit peccare lethaliter virum irritantem votum uxoris de ſua licentia emiſſum, niſi juſta cauſa intercedat.

3 In gloſſ. *Niſi Auctor.* Ex hac gloſſ. colligitur non poſſe virum abſque uxoris conſenſu vota emittere debito conjugali præjudicantia, ſicut nec uxorem abſque viri licentia, ut per Greg.Lop. per text. *ibi, in l* 3. *verbo el marido*, *tit.*8. *p.*1. Sylveſt. *verbo votum* 5. *q.*1. Fr.Emman. *in ſum.tom.*2. *cap.*90.*num.*3. Sanch. *d.lib.*9. *diſp.*42.*n.*2. ubi etiam reſolvit, quod quamvis uxori non ſit permiſſum omnia viri vota irritare, eo quòd non eſt caput viri, ſed ipſius imperio ſubeſt, at poteſt omnia & ſola viri vota abſque ſua licentia facta irritare, quæ ipſi præjudicant quoad moderatam debiti redditionem, aut mutuam cohabitationem: & *num.*3. ſubdit vota ea viri irritata ab uxore non reviviſcere, ſed remanere perfectè irritata, & extincta.

4 Unde colligitur, virum abſque uxoris conſenſu minimè vovere poſſe abſtinentias, vigilias, preces, quæ debito conjugali moderatè reddendo obſtent, ſicut nec uxor inconſulto viro eadem promittere poteſt, quia neuter conjux poteſtatem ſui corporis habet quoad debitum conjugale perſolvendum: ita per hanc gloſſ. tradunt Archid. *hic,num. unic.* & Turrecr. *num.*1. Nav. *in man.cap.*12.*n.*61. Stun. *de voto, quæſt.*3. *n.*32. Philiarc. *de officio Sacerd.tom.*1. *p.*2.*lib.*3. *cap.*18. §.11.Fr.Emman. *d.cap.*90.*n.*9. Sanch. *d.lib.*9.*diſp.*3.*n.*7. ubi ſubdit contra aliquos, virum, & uxorem non eſſe in hoc omnino pares, nam licet parificentur in hoc quod neuter altero invito poteſt in præjudicium debiti conjugalis aliquid vovere, & quod quantum ad debitum conjugale ſunt æquales. Quia tamen vir eſt caput mulieris, juxta Apoſt. 1. *ad Corinth.*11. *& cap. cùm caput, hac eadem cauſa, & quæſt.* poteſt vir inconſulta, & renitente uxore, ea vota abſtinentiæ emittere, quæ debito conjugali perſolvendo minimè nocent, uxor autem tanquam ſubdita nullum abſtinentiæ votum poteſt diſſentiente viro facere.

Cap. Eſt ordo XII.

1 Auguſtinus *lib. quæſtionum Geneſis*, *quæſt.* 153. relatus *in hoc text.* ait quod eſt ordo naturalis in hominibus, ut ſerviant fœminæ viris, filii parentibus, quia nulla juſtitia eſt, ut major ſerviat minori, de quo vide Chaſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part.* 11. *conſider.* 4. *verſ. ſecunda ratio*, D. Barboſ. *in l. maritum, num.* 54. *ff. ſoluto matrim.*

Cap. Hæc imago Dei XIII.

1 Auguſtinus *in quæſtionibus veteris, & novi Teſtamenti, ex utroque mixtim, cap.* 106. relatus *in hoc text.* probat triplici ratione uxorem debere eſſe viro ſubjectam, quarum prima eſt, quia vir ad imaginem Dei formatus eſt, & non mulier; circa cujus explicationem Doctores cruciantur, ut videre eſt apud Albert. Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 4. *cum ſeqq.* Selv. *de benef. p.* 1. *quæſt.* 5. *n.* 53. *in princ.* Sebaſt. Vant. *de nullit. tit. de nullit. ex defectu juriſd. deleg. n.* 71. Navar. *in man. prælud.* 3. *n.* 17. ubi poſt D. Thom. 1. *part. quæſt.* 93. *art.* 4. ait Auguſtinus *hic* non agi de imagine Dei principali, quæ conſiſtit in eſſentia hominis, ſed de alia minùs principali, quæ conſiſtit in productione, & proceſſione; nam quoad hanc vir dicitur ſimilis Deo, ex eo quod ſicut ille à nullo alio, ita vir ex nullo alio homine proceſſit, mulier autem proceſſit à Deo ſumente illam ex homine; & *in c. illa anima, de pœnit. diſt.* 2. *num.* 3. aſſerit illud Apoſtoli 1. *ad Corinth.* 10. *Mulier non eſt imago Dei*, non intelligi de imagine creationis, quæ eſt ſecundùm naturam intellectualem, ſed de illa, qua vir eſt ſimilis Deo, quatenus ſicut ex Deo procedunt omnia, & omnia ſunt propter ipſum, ita ex viro proceſſit mulier, & propter ipſum facta eſt, Petr. Moz. *de contractib. tit. de nupt. in princ. ex n.* 2. *fol.* 166. ait, quod in quantum habetur *in hoc text.* quod mulieres velatæ incedere debent, cùm imaginem Dei non habeant, quod non per hoc infertur mulierem non eſſe factam ad imaginem, & ſimilitudinem Dei reſpectu rationis, & intellectus, cùm dicatur Geneſ. cap. 2. *Faciamus adjutorium ſimile ſui*, & Eccleſ. cap. 17. *Creavit ex ipſo adjutorium ſimile ſibi, conſilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis.* Ideò intelliguntur ſupradicta, ut mulier imaginem Dei non habeat, ſed vir, quia vir habet dominium, & imperium in mulierem, & in cætera animantia, & in hoc eſt ſimilitudo, ſed mulier eſt ſubdita viro, & ſic non eſt ad ſimilitudinem Dei, & hac de cauſa mulieres velatæ, & cum ſubmiſſione incedere debent.

Cap. Nolite itaque XVI.

1 Vulgò colligitur ex hoc text. *in verſ. ita etſi adhuc innupta*, &c. poſſe virum irritare vota uxoris ante matrimonium emiſſa, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo votum* 4. *quæſt.* 2. *dicto* 1. Navar. *in manual. cap.* 12. *n.* 65. *in fine*, Stunic. *de voto*, *quæſt.* 3. *n.* 75. Philiarc. *de officio Sacerdot. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 4. *verſ. ſed major difficultas*, Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *num* 45. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 6. *de voto*, *puncto* 6. *quæſt. ultim. de votis ſubditorum*, Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 17. *quæſt.* 2. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 60. *num.* 10. Sayr. *in clavi Regia*, *lib.* 6. *cap.* 5. *n.* 8. *& cap.* 10. *num.* 19. Ludovic. Beja *reſponſor. caſuum conſcientiæ part.* 4. *caſu* 13. Sanchez *de matrimon. lib.* 9. *diſp.* 34. *num.* 23. ubi *num.* 26. excipit vota realia emiſſa ab uxore ante matrimonium, & *num.* 27. *&* 28. excipit quoque votum caſtitatis, & Religionis ab uxore ante matrimonium emiſſum.

In gloſſ. *conceſſerat*, ibi, *argument. quod Abbas poſſit* 2
revocare votum Monachi, quod etiam emiſit ante monachatum. Ita Sayr. *d. cap.* 10. *num.* 11.

Cap. Nec illud XX. & ult.

Ambroſius.

Vide de materia hujus text. quæ dixi ad *cap. ma-* 1
nifeſtum, & ad cap. quod Deo, ſup. hac eadem cauſa, & quæſt.

In gloſſ. *Coſta*, ibi, *non de pede, ne omninò videretur* 2
famula: nec de capite, ne videretur domina, ſed de coſta, ut collateralis videretur. Vide Tiraquell. *l.* 8. *connub. gloſſ.* 1. *p.* 8. *num.* 12.

CAUSA XXXIV.

Quæſtio I. & II.

Cap. Cùm per bellicam I. *Leo.*

Colligo ex text. quod ſi compertum 1
fuerit mulierem habere duos viros, tunc primo viro reſtituenda eſt, & ſi ad eum redire denegaverit, excommunicationis vinculo innodari debet, donec redeat, ut per Roland. *conſ.* 93. *n.* 12. *lib.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 420. *num.* 129. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 80. *n.* 14. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *quæſt.* 140. *n.* 31.

Nec tamen culpabilis, &c.] Ex his verbis colligunt 2
aliqui, ſatis eſſe probabilitatem moralem de alterius conjugis morte haberi, ut ſuperſtes poſſit aliud matrimonium inire, ita Barthol. à Ledeſma *de matr. dub.* 56. *ad fin.* Ludov. Lop. *in inſtruct. conſcient. part.* 2. *ubi de matrim. cap.* 55. *pag.* 1171. Philiarc. *de officio Sacerdot. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 9. reſpondentes ad text. *in cap. in præſentia, de ſponſalib.* qui petit certum nuntium, ut intelligatur quando Eccleſia facultatem concedit aliud ineundi matrimonium, quia ob ejus auctoritatem major ad hoc deſideratur certitudo.

Cæterùm probabilius eſt requiri eandem certitudi- 3
nem, per certum nuntium ſcilicet, ſive per teſtes, non ſolùm ubi Eccleſia contrahendi facultatem conceſſerit, ſed etiam ut poſſit aliquis propria auctoritate: ita per text. *in d. cap. in præſentia*, ſuſtinent Sot. *in* 4. *diſt.* 37. *quæſt. unic. art.* 3. *verſ. de hac verò certitudine*, Cov. *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 7. §. 3. *n.* 3. Roland. *conſ.* 93. *num.* 8. *vol.* 3. Ant. Cuch. *inſtit. major. lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 231. Joſeph. Ludov. Peruſ. *deciſ.* 12. *num.* 7. *p.* 1. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 235. *num.* 2. *&* 4. Menoch. *de arbitr. caſu* 240. *num.* 126. Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 46. *n.* 6. Gutier. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 8. *num.* 4. *& ſeq.*

Non obſtat text. *in præſenti*, cui ſimilis *in cap. quo-* 4
niam, §. *porrò*, *verſ. ſi autem, ut lite non conteſtata*, quia reſpondet Gutier. *d. quæſt.* 8. *num.* 4. *verſ. non obſtat*, hujuſmodi textus correctos eſſe per *d. cap. in præſentia.* Sed hoc reprobat Sanchez *d. diſput.* 46. *num.* 9. quia cum ſit contra jus naturale ſecundum inire matrimonium, abſque mortis prioris viri debita certitudine, & ita certitudo hæc non pendeat à jure humano, Eccleſia ſtatuens qualis certitudo deſideretur, non procedit diſponendo, ſed tantùm declarando jus naturale, quale dicendum non eſt olim declaraſſe minorem certitudinem exigi. Quare omiſſa hac ſolutione, Hoſt. *in d. cap. quoniam frequenter*, *ſuper verb. veriſimile*, quem refert, & ſequitur Sanch. *d. num.* 9. *verſ. quare*, dicendum eſt eos textus intelligendos eſſe juxta

d. cap.

d. cap. in præſentia, ut ea veriſimilis præſumptio, & exiſtimatio mortis ſit per certum nuntium, vel alias probationes æquivalentes.

Cap. Si quis neceſſitate IV.

Ex Concil. apud Vermerias.

1 VIde quæ dixi *ad cap. unaquæque*, 23. *quæſt.* 2. *num.* 1. & 2.

Cap. Si Virgo V. *Auguſt.*

1 SAnchez *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *num.* 12. per hunc text. reſolvit quod ſi conjux eredens probabiliter alium conjugem mortuum, fornicetur, non poteſt à conjuge ratione illius fornicationis dimitti, quia excuſante iſta matrimonii ignorantia, fornicatio illa vacat culpa adulterii, nec tale eſt formaliter, ſubditque ſe concedere non eſſe cauſam, ut legitimus vir ab ea uxore divertat, ſi exiſtimans eum eſſe mortuum, aliiſque nuptiis celebratis fornicetur, quia quamvis non excuſetur à culpa adulterii in ordine ad poſteriorem virum putativum, cùm exiſtimet poſterius matrimonium eſſe legitimum; at reſpectu prioris viri, cujus matrimonio ſe ſolutam ejus morte probabiliter exiſtimat, non eſt ea rea adulterii.

2 *Si virgo nupſerit neſciens*, &c. In hoc text. ſumi ſcientiam pro certitudine aſſerit Sylveſt. *in ſum. verbo præſcript.* 1. *quæſt.* 5. *d.* 3. & ideo ex eo colligit Sanch. *de matr. lib.* 2. *diſp.* 44. *num.* 3. conjugem probabiliter opinantem nullum eſſe matrimonium, teneri reddere, non obſtante ea opinione nullitatis, donec ita certus ſit, ut parum dubii remaneat.

Cap. In lectum VI. *Ex Concil. Tribur.*

1 COllige ex text. ignorantiam excuſare ab inceſtu, ut per Covar. *in cap. alma mater*, *p.* 1. §. 10. *num.* 17. *verſ. hinc infertur, in fine*, ubi dicit hunc text. optimum, Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *quæſt.* 419. *num.* 161. Baiard. *ad Clar.* §. *inceſtus*, *num.* 4. Menoch. *de arbitr. caſu* 502. *à num.* 82. qui id intelligunt de ignorantia, ſeu errore facti juſto, & probabili.

Cap. Si quis cum duabus VIII. & ſeq.

1 VUlgò colligitur ex hoc text. quem non puniri pœna inceſtus, ſi operam fornicationi exhibens cognoverit conſanguineam, aut affinem ex ignorantia, ut per Cov. *in cap. alma mater*, *p.* 1. §. 10. *n.* 17. *verſ. illud ſanè*, Sayr. *in clavi Regia, lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 16.

CAUSA XXXV.

Quæstio II. & III.

Cap. De propinquis III. *Fabius.*

1 VUlgò colligitur ex hoc text. contrahentes inceſtas nuptias non poſſe cum aliis contrahere matrimonium, ut per Menoch. *de arbitr. caſu* 502. *num.* 86. & *n.* 106. Petr. Greg. *ſyntagm. juris lib.* 9. *cap.* 11. *num.* 4. *verſ. ſed jure*, Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *quæſt.* 149. *num.* 142.

Cap. De inceſtis VIII.

Ex Concil. Agathen.

1 EX hoc text. *in verſ. inceſtuoſos verò*, colligunt communiter Doctores, inceſtum cum propriis conſanguineis impedimentum præſtare matrimonio contrahendo, ut per Sot. *in* 4. *diſt.* 37. *quæſt. unic. art.* 1. *paulò poſt* 1. *concl.* Greg. Lopez per text. *ibi, in l.* 13. *verbo con ſu parienta, in fine, tit.* 2. *p.* 4. Navar. *in man. cap.* 22. *num.* 74. *verſ. contrarium verò*, & *conſ.* 17. *n.* 2. *de ſponſalib. in antiq. aliàs conſ.* 1. *num.* 2. *de eo qui cognovit conſang. in novis*, Anton. Cuch. *lib.* 5. *inſtit. major. tit.* 12. *num.* 27. Philiarc. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 4. Stephan. Gaët. *in repet. cap ad limina*, 30. *quæſt.* 2. §. 4. *num.* 295. Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt.* 58. *art.* 4. *dub.* 2. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 229. *concl.* 3. *num.* 3.

2 Cæterùm contrarium, immò hujuſmodi inceſtum non impedire matrimonium, ſuſtinent Covar. *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 6. *in init. num.* 4. Verac. *in ſpeculo conjug. p.* 1. *art.* 23. *ſtatim in princ. concl.* 1. Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub.* 50. Vivald. *in candelab. aureo, p.* 1. *de Sacram. ubi de matrim. num.* 95. Matienſ. *in rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 138. *lib.* 5. *nova recop.* Henriquez *in ſum. lib.* 11. *de matrim. cap.* 2. §. 4. *in princip.* & alii plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 15. *num.* 16.

3 Qua ſententia retenta non obſtat text. *in præſenti*, quia reſpondet Caietan. 2. 2. *quæſt.* 154. *art.* 9. *col.* 2. *verſ. ad ſecundam objectionem*, quod ſola conjugia inceſtuoſa *hîc* reprobantur, nimirum cum conſanguineis, vel affinibus; diciturque non poſſe hos veniam impetrare, niſi ab his conjugiis ſeparentur, atque ita in fine ſubjicit hic text. *Sanè quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem*, refert Sanchez *d. diſp.* 15. *n.* 17. ubi reſpondet ad alia jura, quæ in contrarium facere videbantur.

Cap. De his IX. *Ex Conc. Ilerd.*

1 NOtatur hic text. ad hoc quod laicus inceſtum committens eſt excommunicatus, ut per Duen. *reg.* 150. *in* 1. *ampliat.* Clar. §. *inceſtus*, *n.* 7. *verſ. præterea*, Menoch. *de arbitr. caſu* 502. *num.* 100. & 104. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *quæſt.* 149. *num.* 39.

Cap. Extraordinaria XI.

Urban. II.

1 GLoſſ. *verbo impedire nit. in præſenti text.* tenet ex ſola vaſis fœminei penetratione, non emiſſo intus virili ſemine, minimè oriri affinitatem, ad eam enim contrahendam requiritur ea copula, quæ ſit ſufficiens ad generationem, vel qua efficiatur ſanguinis commixtio, ſeu qua vir, & fœmina una caro efficiantur, ut per Archid. *in præſenti, num.* 3. & Bellam. *n.* 2. Philiarc. *de offic. Sacerdot. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *verſ. affinitas eſt*, Stephan. de Gaët. *in repet. cap. ad limina.* 30. *quæſt.* 1. §. 4. *quæſt.* 212. *num.* 501. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 64. *num.* 8. & 11. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 146. Gutier. *de matrim. cap.* 87. *n.* 15. meipſum *de officio*, & *poteſt. Epiſcopi*, *p.* 3. *allegat* 51. *num.* 167.

2 In gloſſ. *Sæpiùs*, ibi, *ſecus autem eſſet fortè ſi in non naturali membro, tunc impediret propter enormitatem criminis.* Ex hoc text. à contrario ſenſu colligunt hæc gloſſ. & alii, quod quamvis non ratione affinitatis

contractæ cum conſanguineis ejus, cum quo copula ſodomitica eſt habita, impediatur mattimouium, nulla enim exinde orta eſt, impediatur tameo propter ctiminis enormitatem, ita Archid. & Bellam. hic, utetque num. 1. Lambertin. de jurepatron. lib. 2. p. 1. quæſt. 9. art. 16. num. 9. Cæterùm contrarium, immò potiùs nullum oriri impedimentum, tenet Sanch. d. diſp. 64. num. 14. adverteos text. in præſenti, pro hac parte facere, cùm expreſſe decidat in eo ſolo eventu pollutiooam impedimento eſſe matrimonio contrahendo cum conſanguineis alterius, quando in vaſe naturali recipitur ſemen: ſecus ergo eſt quando in vaſe præpoſtero, & cootra oaturam.

CAUSA XXXVI.

QUÆSTIO I.

1 GRATIANUS tota hac cauſa agit, qui dicantur raptum committere, & qua pœna puniendi ſint raptores, & qualiter rapta poſſit copulari raptori, ad cujus materiæ plenam diſcuſſionem vide Coocil. Trid. ſeſſ. 14. de reformat. matrim. cap. 6. Navat. conſ. 32. de ſponſalib. & conſ. 3. num. 7. de conſang. & affin. in antiq. aliàs conſ. 1. & 4. de raptorib. in novis, Perez l. 2. verbo fuere deſpoſada, tit. 15. lib. 8. Ordin. Matien. in rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 142. verſ. hodie verò, lib. 5. nova recopil. Peguet. deciſ. 42. à princip. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 1. num. 101. Ant. Theſaur. deciſ. 217. num. 6. Baiard. ad Clar. §. 8. verbo raptus, à num. 35. Henriq. in ſum. lib. 12. cap. 14. §. 4. & 5. Cancer. var. reſolut. lib. 3. c. 11. num. 12. cum ſeqq. Fr. Emman. in ſum. tom. 1. cap. 232. Zetol. in praxi Epiſcop. p. 2. verbo Raptus, Petr. de Ledeſma in ſumma, p. 1. de Sacram. ubi de ſacram. Matrimonii, cap. 26. Joſeph. Seſſe Aragonia deciſ. 96. Sanchez de matrimon. lib. 7. diſp. 13. Gutier. eod. tract. cap. 86. Bonac. in ſimili tract. quæſt. 4. puncto 18. Card. Tuſch. pract. concl. tom. 6. lit. R, concl. 5. & 6. Fernandez in examine Theologiæ moral. p. 3. cap. 16. §. 3. n. 1. Aloyſ. Riec. in c[ollect]. deciſ. p. 4. collect. 911. & in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ. 342. p. 4. Molfeſ. in ſum. Theologiæ moralis, tract. 4. cap. 11. num. 28. cum ſeqq. Leſſ. de juſtit. lib. 4. cap. 3. dub. 9. num. 68. cum ſeqq. Baſil. Pont. de impedim. matrim. cap. 39. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 10. num. 31. cum multis ſeqq. Rebell. de obligat. juſtitiæ, p. 2. lib. 3. quæſt. 11. Valet. Regin. in praxi fori pœnit. lib. 22. num. 28. cum ſeqq. & lib. 31. à num. 164. Ægid. de Coninch de Sacram. & cenſur. tom. 2. diſp. 31. à num. 46. Armendar. in addit. ad recopil. legum Navarræ, lib. 4. tit. 15. l. 1. de matrim. fol. 198. verſo, Ugolin. de offic. Epiſcopi, cap. 8. §. 3. num. 2. Farin. in praxi criminali, p. 5. quæſt. 141. num. 121. cum ſeq.

SUMMARIUM.

1 Raptores cum rapta ad Eccleſiam confugientes illius immunitate gaudent.
2 Raptor virginis ſi per violentiam id fecit, convictus in judicio fit ſervus raptæ in pretium pudicitiæ ejus, ſi aliàs non habet unde ſatisfaciat, & ſe redimat.
3 Filiæ ante 25. ætatis annum nubentes ſine conſenſu parentum, vel turpem vitam eligentes, an & quando poſſint à parentibus exhæredari, remiſſivè.

CAP. De raptoribus III.

Ex Concil. Aurel.

VUlgò colligitur ex hoc text. raptores cum rapta ad Eccleſiam confugientes illius immunitate gaudere, ut per Gutier. pract. lib. 3. quæſt. 5. per tot. Anaſtaſ. Germon. de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. n. 57. Soat. de Relig. tom. 1. lib. 3. cap. 11. num. 17. Azor. inſtit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 9. verſ. quid verò de raptoribus, Mat. Ital. de immun. Eccleſ. lib. 1. cap. 3. §. 2. num. 8. Farin. de immun. Eccleſ. num. 88. ubi num. 91. ſubdit in hoc non eſſe attendendam diſpoſitionem juris Civilis in auth. de mandatis Principum, §. neque autem, dum habet raptores, & adulteros non gaudere immunitate Eccleſiæ. 1

Aut ad ſerviendum ſubjectus ſit, &c.] Notatur ad hoc quod raptor virginis, ſi per violentiam id fecit, convictus in judicio, fit ſervus raptæ in pretium pudicitiæ ejus, ſi al às non habeat unde ſatisfaciat, & ſe redimat, ut per Joan. Valer. de different. inter utrumque forum, verbo Pœna, differ. 6. à princip. ubi num. 6. poſt D. Anton. in ſum. 3. part. tit. 3. cap. 4. §. 4. obſervat hujuſmodi pœnam ſervitutis non habere locum io foro cooſcientiæ. 2

Io gloſſ. Excuſata, ibi, pater tamen bene poteſt eam exhæredare, &c. Hanc gloſſ. falſam dicit Covar. de ſponſalib. p. 2. cap. 3. §. 8. num. 5. dum tenet poſſe à patre exhæredari filiam, quæ turpi, & indigno ante 25. annum nupſit ſine patris conſenſu. Sed an, & quando filiæ ante 25. ætatis annum nubentes ſine conſenſu parentum, vel turpem vitam eligentes, poſſint exhæredari, vide Greg. Lopez l. 10. verbo pueda la desheredar, tit. 1. p. 4. & l. 5. verbo à furto, tit. 3. p. 4. & l. 5. verbo que non queria, tit. 7. p. 6. Clar. §. teſtamentum, quæſt. 41. n. 4. & lib. 5. §. fin. quæſt. 81. ſtat. 3. num. 5. Corraſ. lib. 5. miſcel. cap. 17. Mieres de major. p. 1. quæſt. 50. num. 7. Sarmient. lib. 1. ſelect. cap. 12. num. 8. Mench. de ſucceſſ. lib. 1. §. 10. à num. 623. Card. Mantic. de conject. ultim. volunt. lib. 11. tit. 18. num. 17. Perez l. 1. verbo y ſi qualquier deſtos, verſ. nec filia contrahens, tit. 15. lib. 8. Ordin. Petr. Gregor. ſyntagm. juris lib. 9. cap. 3. n. 24. Cancer. variar. reſolut. lib. 1. cap. 24. num. 2. Craſſ. §. teſtamentum, quæſt. 41. num. 5. Anton. de Petra de poteſtate Principis, cap. 13. num. 38. Spin. in ſpeculo teſtam. gloſſ. 14. princip. cum. 80. Burg. de Paee conſ. 20. n. 7. Menoch. de arbitr. caſu 453. à n. 10. & de præſumpt. lib. 4. præſ. 189. n. 58. 76. & 82. cum ſeqq. & conſ. 69. num. 1. Matienz. l. 2. gloſſ. 4. num. 49. tit. 1. lib. 5. novæ recop. Surd. de aliment. tit. 1. q. 5. num. 17. & quæſt. 6. Franc. Viv. deciſ. 523. num. 3. Gutier. canon. lib. 1. cap. 20. & pract. lib. 2. quæſt. 1. Baptiſta Coſt. de facti ſcientia, & ignor. reg. 11. Valdeſ. in addit. ad Xuar. tit. de los caſamientos, pag. 50. Cevall. commun. contra commun. quæſt. 5. Pichard. in princip. Inſtit. de nupt. num. 6. & 11. & in princip. Inſtit. de inoff. teſtam. num. 6. Garc. Maſtril. Siciliæ deciſ. 163. Matt. de juriſdict. p. 4. cent. 1. caſu 70. Bernard. Græv. ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl. 95. D. Barboſ. in l. 1. p. 4. n. 27. 32. & 35. ff. ſoluto matrim. Benedict. Ægid. in repet. l. Titia, p. 3. à num. 30. ff. de condit. & demonſtr. & in tract. de jure, & privileg. honeſt. artic. 7. ferè per tot. Molin. de juſtitia, tract. 2. diſp. 176. verſ. dubium circa, Sanchez de matrim. lib. 3. diſp. 47. num. 2. optimè Rebello de obligat. juſtitiæ, p. 2. lib. 2. quæſt. 14. ſect. fin. per tot. 3

QUÆSTIO

Quæstio II.

Cap. Si quis virginem V.

Gregorius II.

1 EX hoc text. & ex *cap. de puellis*, *cap. ſi autem*, *cap. placuit*, *hac eadem cauſa*, & *quæſt.* apparet jure Canonico antiquo conſtare matrimonium inter raptorem, & raptam, cùm in eis nullum verbum appareat, per quod tale matrimonium denotetur fuiſſe irritum, quamvis communiter Doctores dicant fuiſſe irritum: & quicquid ſit, habemus jus Canonicum novius *in cap. fin. de raptoribus*, quod inter raptorem & raptam matrimonium concedit, ut benè obſervat Sanch. *de Matrim. lib.7. diſp.12. num.41.* Sed attenta noviſſima diſpoſitione Concil.Trid. *ſeſſ.24.de reform.matrim. cap.6.* invalidum erit matrimonium celebratum inter raptorem, & raptam, dum rapta manſerit in poteſtate raptoris, quod ad ſponſalia extendunt Fr.Emman. *in ſum. tom.1. cap.232. num.3.* Sanch. *d. lib.7. diſp.13. num.17.* Gutier. *de matrim. cap.86. num.24.* Bonacin. *in ſimili tract.quæſt.4. puncto 18. num.10.verſ.tertia.*

2 An raptor contrahens matrimonium cum rapta ſit omninò liberandus, quæſtio eſt dubia: affirmativam partem ſuſtinent Marſil. *conſ.63.* Cæpol. *conſ.57.* Boſſ. *in pract. crim. tit. de raptoribus mulier. num. 17.* Anton.Gom. *l.8.Tauri, num.7.cum ſeq.* Baiard. *ad Clar. § raptus, num.36.* Decian. *in tract. crim. lib. 8. cap.13. num.48.ad fin.* Cancer. *var.lib.3. cap.11.num.19.& 20.* & quoad pœnam infamiæ admittunt, ex ea ratione, quia aliàs rapta cogeretur nubere infami, Henriq. *in ſum.lib.12. cap.14. §.4. verſ. ſi ducat non ita ſit*, Fr. Emman. *d.cap.232.n.4. verſ.lo ſexto*, Petr.de Ledeſma *in ſum.p.1.de Sacram.matrim. cap.26.dub.fin.*

Contrarium verò, immò raptorem contrahentem 3
matrimonium cum rapta, puniendum eſſe pœna delicti ordinaria, tenet Andr. antiquus *Neapolitanarum conſtitutionum gloſſator*, *in conſtit. capitalem*, qui refert ſuo conſilio Hiſpaniarum olim Regem, raptorem qui raptam duxerat, ad mortem condemnaſſe, ſequitur Matth. de Afflict. *in conſtit. ſi quis raptore*, *quæſt.6.* ambos refert Carrer. *in pract. crimin. §. circa tertium*, *num.14.* latè Franc. Molin. *de ritu nupt.lib.1. compar.10. num.40. cum multis ſeqq.* & quoad pœnam infamiæ agnoſcunt Sanch. *d. diſp.13. num.1. verſ. ab hac autem infamia pœna*, Leſſ. *de juſtit. lib. 4. cap. 3. dub.9. num. 69.* Farin. *in praxi crimin. p.5. quæſt. 145. num.14. & 102.* 4

Mihi tamen æqua videtur illorum opinio, qui tenent raptorem pœnam mortis vitare, & ſic forte mitiùs puniendum, quoties raptam uxorem ducit in facie Eccleſiæ, ut multis comprobant Peguer. *deciſ. 42.* & Theſaur. *Pedem. deciſ.217. num.6.*

Illud demùm advertere oportet, raptorem ſive ma- 5
trimonium contrahat, ſive non, teneri ad decenter dotandam raptam arbitrio judicis, Conc.Trid. *ſeſſ.24. de reformat.matrim. cap.6.in fine*, Henriq. *d.cap.14.§.5.* Farinac. *in praxi crim. quæſt.145. num.57.* Bonacin. *de Matrim.quæſt.4.punct.18.num.10. verſ.ſecunda*, Sanch. *d.diſp.13. num.3.& 4.* ubi *num.2.verſ.raptorem*, reſolvit quod in ſententia judicis conſtituentis hanc dotem, attendenda maximè eſt raptoris, & raptæ qualitas perſonarum: & quod requiratur ſententia judicis, ut eam teneatur dotare, tradunt Ægid.de Coninch *de Sacram. tom.2. diſp.31.n.48.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.22.num.32.verſic.de dotatione.*

AD TERTIAM PARTEM
DECRETI.
DE CONSECRATIONE.

Distinctio I.

Cap. Omnes Baſilicæ III.

Hygin.

1 Colliga ex text. Eccleſiarum conſecrationem fieri non debere ſine Miſſa, ut per Fr. Ludov. Miranda *in man. Prelator. tom.*5. *queſt.* 39. *art.*1. *concl.*3.*in fine*, Azor. *inſtit.moral. p.*2. *lib.*9.*cap.*4. *queſt.*5. meipſum *de officio, & poteſt. Epiſcopi*, *p.*5. *alleg.*17. *num.*10. obſervantes quod ſi aliter fiat, licèt non careat culpa, factum tenet.

Cap. Certum eſt VII.

Gelaſius.

1 P*Roceſſionem publicam.*] Nota publicas proceſſiones eſſe, quæ fiunt in Litaniis majoribus, ut in feſto S.Marci, & in minoribus, ut in triduo antecedente Aſcenſionem Domini, cujus orationes appellantur ab Eccleſia Rogationes, vel quæ fiunt pro bono publico ratione occurrentis neceſſitatis, ut imminente peſte, alioque flagello, vel in adventu novi Epiſcopi, vel in feſto Sanctiſſimi Corporis Chriſti, & quæ Epiſcopo videbuntur. Collige ex Zerol. *in praxi Epiſcop.p.*1. *verbo proceſſiones*, §.1. ubi §.4. meminit hujus text. Proſp. de Auguſt. *in addit.ad Quarant. in ſumma Bullarii, verbo præcedentia*, Ugolin. *de poteſtate Epiſcopi, p.*1.*cap.*20.§.2.*num.*6. Campan.*in diverſ.juris Canonici, rub.*12.*cap.*13.*num.*118. Aloyſ.Ricc. *reſol.*308. *num.*7. *in* 2. *edit. & in deciſionibus Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.*39. *num.*3.*p.*4. meipſo *de jure Eccleſiaſtico*, *lib.*1. *cap.*43.*de ſtatu, & vita Regular.verſ. decimoquartò.*

2 Hujuſmodi autem publicas proceſſiones indicere nemo valet niſi Ordinarius ſit, ut reſolvunt Campan. *d.num.*118. Bellet. *diſquiſit.clerical. p.*1.*de favore clericorum reali*, §.2. *num.*5. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt.p.*4. *cap.*2. *num.* 142. Aloyſ. Ricc. *reſolut.*308. *num.* 7. ſubdens quod Epiſcopo competit decernere Eccleſias, quæ adiri debeant; nam proceſſiones publicas dirigendas eſſe quò voluerit Epiſcopus cum conſilio Capituli, referunt à Sacra Congregatione deciſum Franc. Leo *d.p.*4. *cap.*2. *num.*145. Armendar. *in addit.ad recopil. legum Navarræ*, *lib.*1.*tit.*24. *cap.*28. §.31.*de proceſſionibus*, *num.*1.*&* 21. Aloyſ.Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiepiſc. Neapol. deciſ.*379. *num.*4. *p.*4. & ſic declaravit S.Congr.Rit. *in Elboren.*14.*Ianuar.*1617. de conſilio tantùm Capituli, non autem conſenſu, *in eadem* 28. *Martii* 1628. non obſtante immemoriali conſuetudine, eadem S Congreg. Rit. *in Camerin.*19. *Auguſti* 1619. itaut Epiſcopus ſolus ſine conſenſu Capituli edicere, & dirigere eas non poſſit, idem Armend. *d.loco*, *num.*4. ubi *num.*3. ſubdit abſente Epiſcopo idem poſſe Vicarium generalem, S.Congreg. Rit. *in Vigilien.*28. *Septemb.*1630.

Cap. Eccleſia VIII. *Nicolaus.*

NIcolaus Papa electo, & clero Nonenſis Eccleſiæ ſcribens, relatus *in hoc text.* Eccleſiam deſcribit, quod ſit Catholicorum collectio: referunt Azor. *inſt. moral.p.*2. *lib.*5.*cap.*10. *quæſt.*2. Ovid.de Amicis *in rep. cap.potuit, de locato, in princ.text. num.*5. *cum ſeqq.* D. Roder.à Cunha *in comment. ad cap. viduæ, ult. num.*3. *diſt.*8. Cardin.Tuſch. *tom.*3.*lit.E, concl.*5. Ludov.Correa *in rep.cap.inter alia, de immun. Eccleſ. p.*1.*à num.*7. Rot. *in Cæſaraugnſtana Cathedralitatis*, 1. *Mart.* 1630. coram R.D. meo Coccino Decano, *verſ.unde ut evitetur.* Ego ipſe *de jure Eccleſiaſt. lib.*2. *cap.*1. *verſ. nunc verò*, Anton. Ricc. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*1. *cap.*3.*per tot.* ubi rejecta Turrecr. definitione *lib.*1.*de Eccleſia, cap.*1.*circa med.* qui Eccleſiam ſic diffiniri poſſe cenſuit, ut ſit fidelium univerſitas, quæ unius veri cultus, vel Fidei profeſſione conveniat, amplectitur aliam Card. Bellarm. *lib.*3. *de Eccleſia*, *cap.*1. illam definientis, ut ſit cœtus hominum ejuſdem Chriſtianæ Fidei profeſſione, & eorundem Sacramentorum communione colligatus ſub regimine legitimorum Paſtorum, ac præcipuè unius Chriſti in terris Vicarii Romani Pontificis.

Cap. Nemo IX. *Ex Concil. Aurel.*

QVæ ad luminaria, & ad cuſtodiam, &c.] Ædificans Eccleſiam quam dotem aſſignare teneatur, oſtendunt Abb. *conſ.*89.*num.*6.*&* 7.*p.*5. Bellet. *diſquiſit.clerical. p.*1.*tit.de clerico debitore*, §.15.*num.*4. Azor. *inſtit. moral. p.*2. *lib.*9. *cap.*3. *quæſt.*7. quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi*, *p.*3. *alleg.*64. *num.*3. *& in tract. de jure Eccleſiaſt. lib.* 2. *cap.* 2. *verſ. debet, cum ſeqq.* 1

SUMMARIUM.

1 *Miſſas celebrare extra Eccleſiam, & loca ab Epiſcopo conſecrata prohibetur.*

2 *Epiſcopus poterat attento jure communi licentiam concedere, ut intra ſuam diœceſim extra locum ſacrum in Altari portatili quis celebraret. Sed an hodie id ei liceat poſt Concil. Trid. oſtenditur*, n.3. & ſeq.

Cap.

Cap. Miſſarum XII.

Ex Concil. Tribur.

1 **S***Ed in locis ab Epiſcopo conſecratis.*] Prohibitum eſt igitur extra Eccleſiam, & loca ab Epiſcopo conſecrata Miſſas celebrare, ut per Petr. de Ledeſma *in ſum. p.1. de ſacram. Euchariſtia, c.2.* Henriq. *etiam in ſum. lib.9. c.27. §.1.* Soar. *tom.3. diſp.81. ſect.3. & 5.* Azot. *inſtit. moral. p.1. lib.10. c.26. q.1.* Chametot. *de ſacram. tract.4. de Euchariſtia, tit. de ſacrificio Miſſæ, dub.15.* Piaſec. *in praxi Epiſc. p.2. c.3. n.21. in fine,* Bonacin. *de Sacram. diſp.4. q. ult. punct.9. n.9. & 10.* Ludov. Mirand. *in man. Prælat. tom.1. q.41. art.9. concl.2.* Aloyſ. Ricc. *in deciſion. Curiæ Archiepiſc. Neapol. deciſ.78. p.4.* Nald. *verbo Miſſa, n.31.* Honobon. de Bonis *de examine Eccleſ. tract.4. q.137.* Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, different.2. in princip. verſ. Miſſa,* Rague. *de Miſſa in Eccleſia, quæſt.57. in princ.* Fernandez *in examine Theologiæ moralis, p.3. c.5. §.10.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.1. lib.3. c.13. n.1.* (quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.2. alleg.23. n.1. cum ſeqq.* Mar. Alter. *de cenſur. tom.1. lib.1. diſp.10. c.6. verſ. quamvis.*

2 *Vel ubi ipſe permiſerit.*] Ex his verbis, junctis aliis quæ referuntur *in c. hic ergo, infrà hac eadem diſt.* vulgò colligitur potuiſſe Epiſcopum concedere, ut in ſua diœceſi extra locum ſacrum in Altari portatili quis celebraret, & hanc fuiſſe ante Concil. Trid. receptam omnium traditionem fatentur Gutier. *canon. lib.1. c.30. n.25.* Navar. *in man. c.25. n.81.* Henriq. *in ſum. lib.9. c.25. §.8.* Fagund. *in quinque Eccleſiæ præcepta, præcept.1. lib.3. c.13. n.6.*

3 Magna eſt apud Doctores controverſia, an hujuſmodi facultas celebrandi extra Eccleſiam, quæ ab Epiſcopo juxta ſuprà dicta concedi poterat intra ſuam diœceſim, ſit revocata per Concil. Trid. *ſeſſ.22. de obſervandis in celebrat. Miſſæ?* Revocatam eſſe abſolutè tradunt Nav. *d. n.81.* Fuſc. *de viſit. lib.1. c.21. n.8.* Gutier. *d. c.30. n.25.* Cened. *pract. & canon. quæſt. lib.1. q.44. à n.9.* Azot. *inſtit. moral. p.1. lib.10. c.26. q.3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.29. n.176.* Mirand. *in man. Prælat. tom.1. q.40. art.9. concl.3. in fine,* Fagund. *d. præcept.1. lib.3. c.13. à n.8.* referentes verba Concilii *citato loco*, quæ abſolutè præcipiunt Epiſcopis ne permittant extra Eccleſiam, & Oratoria ad divinum tantùm cultum dedicata, & ab eiſdem deputata Ordinariis, & viſitanda, hoc ſanctum Sacrificium fieri.

4 Verùm per decretum Concilii Tridentini *citato loco*, prædictæ poteſtati concedendi has licentias Epiſcopis jure communi competenti derogatum non eſſe tuentur Henriquez *dict. lib.9. c.27. §.1.* Navar. *conſ.5. n.2. de privileg. in novis,* Sà *verbo Miſſa, n.20. in fine,* Ludov. Beja *reſponſ. caſuum conſcient. p.4. caſu 33. verſ. tertiò dico,* cum quibus conſentire videtur Soar. *tom.3. diſp.81. ſect.3. verſ. addit verò,* quem ſequitur Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.1. q.43. art.6.* & non diſſentit Aloyſ. Ric. *in praxi, reſol.460. n.2.* Raguc. *de Miſſa in Eccleſia, q.57.* Bonac. *de Sacram. diſp.4. q. ult. punct.9. n.10.* Piaſec. *in praxi Epiſc. p.1. c.5. n.8. pag.77. & part.2. c.3. n.21. in fine,* Joan. Valer. *de different. inter utrumque forum, verbo Miſſa, differ.2. verſ. uno tamen in caſu.* Moventur præcitati Doctores, quia Concil. loquitur de communi modo celebrandi, non verò abſtulit Epiſcopis poteſtatem rationabiliter diſpenſandi, ſtante juſta cauſa, maximè cùm moraliter fuerint neceſſariæ: & quia Concil. intendit ſolùm tollere abuſus in celebratione Miſſarum, non autem caſus licitos. Ex quibus ego has contrarias opiniones diſtinctione conciliari poſſe probabilius cenſeo, ut ſcilicet prior, quæ hanc poteſtatem Epiſcopis de jure conceſſam, attento noviori Concil. Trident. decreto eis negat, procedat neceſſitate, vel juſta cauſa deficiente; poſterior verò, quæ eandem poteſtatem facit Ordinariis, locum habeat neceſſitate, vel juſta cauſa exiſtente, ſicut obſervavi *d. alleg.28. n.9.*

SUMMARIUM.

1 *Eccleſia ſemel conſecrata non eſt ampliùs conſecranda.*
2 *Intellige in rebus conſecratis verè, & propriè.*
3 *Sacramenta novæ legis, quæ characterem non imprimunt, quare reiterari poſſint, non autem conſecratio olei ad ipſum Sacramentum Extremæ Unctionis conficiendum, oſtenditur.*
4 *Eccleſiæ parietes ſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, ex eo exſecrata cenſetur ipſa Eccleſia.*
5 *Eccleſia non polluitur per ſeminis effuſionem in ſomnis intra eam habitam.*
6 *Conjugalis coitus intra Eccleſiam habitus illam non polluit.*

Cap. Eccleſiis XX.

Ex Concil. Niceno.

VUlgò notatur hic text. ad hoc quod Eccleſia ſe- 1
mel conſecrata non eſt amplius conſecranda, ut per Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib.1. c.6. n.33.* Nauar. *in man. c.25. n.83.* Palud. *in 4. diſt.13. quæſt.2. art.4.* vbi Sot. *art.3.* Henriquez *in ſum. lib.9. c.37. cum ſeq.* Soar. *tom.3. quæſt.83. art.5. diſp.81. ſect.5. lit.D,* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.2. alleg.27. n.12. & de iure Eccleſiaſt. lib.2. c.2. verſ. conſecrata.*

Intellige procedere in rebus conſecratis verè, & 2
propriè, prout ſunt illa quæ in eum finem conſecrantur, vt reddantur apta diuinorum miniſteriorum vſibus, ſicut videre eſt in Eccleſia, Altari, veſtibus, & vaſis ſacris, quæ ſimiliter ad vſum Diuinorum, & præcipuè ad Miſſæ ſacrificium legitimè, & cum debita reuerentia celebrandum ab Eccleſia ſunt inſtituta, in quem finem conſecrantur, & ſaltem benedicuntur. Vnde fit vt ex Sacramentis Eccleſiæ ſolum ſacramentum Ordinis in hunc ſenſum contineat veram, & propriam conſecrationem, de qua agimus, quatenus per illud is qui ordinatur, præficitur diuinis miniſteriis peragendis, & ideo meritò clericus dicitur in ſortem Domini vocatus, *cap. cleros, 21. diſtinct.* dicitur etiam res ſacra, ac propriè ſacrilegium committere, qui manus violentas in eum intulerit: notant DD. quos plena manu citavi *in collect. ad c. ſi quis ſuadente, 17. q.4.* Alia verò Sacramenta licèt ſimiliter gratiam conferant ex opere operato, & ideo multò magis ſanctificent, quàm conſecratio, de qua agimus, non tamen per illa fideles propriè conſecrantur ad uſum Divinorum. Quæ quidem reſolutio ſine dubio procedit quoad ipſa Sacramenta, non verò quoad præparationem materiæ, reſpectu cujus propria datur conſecratio, de qua agimus, ſicut videre eſt in aqua, dum prius ungitur, benedicitur, cæteriſque cæremoniis, nempe exorciſmis, & deprecationibus, quibus Eccleſia oritur, ſanctificatur, ut ſic magis apta reddatur ad uſum ſacramenti Baptiſmi; quod etiam videri poteſt in conſecratione olei, ſeu Chriſmatis ad Confirmationis, Ordinis, & Extremæ Unctionis Sacramenta celebranda, in quibus omnibus vera datur conſecratio.

Digitized by Google

3 Unde jam infertur vera ratio, quare ſcilicet Sacramenta novæ legis (exceptis tribus, quæ characterem imprimunt) reiterari poſſint, nempe Sacramenta Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & Extremæ-Unctionis, cùm tamen teiterari non poſſit conſecratio olei ad ipſum ſacramentum Extremæ Unctionis conficiendum, contra tegul. quod propter unumquodque tale, & illud magis, de qua *in auth. multò magis, C. de ſacroſ. Eccleſ. Clement. ſi dominus, de reliq. & vener. Sanctor.* Vera igitur ratio ea eſt, quod in Sacramento ipſo noo propria datur conſecratio, hoc eſt, ſpecialis dedicatio ad uſum Divinorum ex parte ſubjecti, nempe infirmi, cui idem Sacramentum confertur, cùm tamen propriè detur in præparatione materiæ, olei ſcilicet, tunc conſecratæ ad uſum ejuſdem Sacramenti, cujus ideo conſecratio reiterari nequit.

4 *Niſi aut ab igne exuſta.*] Notatur ad hoc, quod ſi Eccleſiæ parieres igne dectuſtentur intus, & exteriùs, Eccleſia ex eo exſecrata cenſetur, ut per gloſſ. *hic, verbo exuſta*, Piaſec. *in praxi Epiſc. p. 1. cap. 5. num. 24. verſ. ſecundò*, Fr. Ludov. Miranda *in man. Prælat. tom. 2. quæſt. 39. art. 4. concl. 1.* quoa refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 27. num. 18.*

5 In gloſſ. *Semine*, ibi, *nam ſi per ſomnum*, &c. Notatur ad hoc, quod Eccleſia non polluitur per ſeminis effuſionem in ſomnis habitam intra eam, ut per Nav. *in man. cap. 27. num. 252.* Gambarupt. *de caſib. reſerv. cap. 15. caſu 7. num. 11.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 5. quæſt. 3.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 3. lib. 2. cap. 47. num. 24.* Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſp. 3. de interdicto, cap. 1. verſ. tertiò*, Fr. Ludov. Miranda *d. quæſt. 39. art. 5. concl. 1. verſ. ſecundus caſus eſt.* Ugolin. *de poteſtate Epiſcopi, cap. 59. §. 3. verſ. excipitur tamen*, quos refero ego ipſe *d. alleg. 27. num. 43.*

6 In ead. gloſſ. ibi, *vel coitum cum uxore*, &c. Notatur ad hoc qood coitus conjugalis intra Eccleſiam habitus illam non polluit, de quo vide Doctores per me citatos *in collect. ad cap. unic. de conſecr. Eccleſ. lib. 6. & d. alleg. 27. num. 47.*

Cap. De fabrica XXIV.

Vigilius.

1 ISte text. cum ſuis gloſſis decidere videtur duo dubia de Eccleſia quondam conſecrata, an deberet denuò conſecrari, ſi ejus fabrica diruta fuerit, in qua materia illud certum eſt, quod quando totum ædificium ſive caſu fortuito, ſive conſultò in totum deſtruitur, & corruit quoad tectum, & parietes, aut ex majori parte, itaut oporteat eos noviter ſimul reficere, minimè retinent antiquam conſecrationem, quæ ideo de novo eſt illis adhibenda: ita gloſſ. *in præſenti, verbo innovata*, quatenus diſtinguit inter eum caſum quando inſimul, & in totum deſtructa eſt Eccleſia, & quando per partes reficitur à primis fundamentis, ita Henriq. *in ſum. lib. 9. cap. 27. §. 5. in fine*, Ugol. *de poteſt. Epiſc. cap. 28. n. 4. verſ. ſecundò*, Piaſec. *in praxi Epiſcop. p. 1. cap. 5. n. 4.* Fr. Lodov. Mirand. *in man. Prælat. tom. 2. quæſt. 39. art. 4. concl. 2.* Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſp. 3. cap. 1. verſ. ſexta cauſa.*

2 Verùm quando Eccleſia non ſimul, & in totum, ſed paulatim, ſeu per partes deſtruitur, & ſic à primis fundamentis ſucceſſivè reficitur, tunc para habita per modum acceſſionis, etiam conſecrata habebitur, unde etiamſi curſu temporis univerſa materia, quæ antea erat, modò non extet, ſed nova in totum ſuperveniat, adhuc non erit Eccleſia iterum conſecranda, ſed ad ſummum aquæ tantùm benedictæ aſperſione exorcizanda, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo conſecratio 2. quæſt. 5. verſ. tertius eſt*, Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 4. quæſt. 6.* Mar. Alter. *dicto cap. 1. verſ. quando autem.*

Cap. Eccleſiam j. XXVII. & ſeq.

Ex Concil. Aurel.

PRobat hic text. Eccleſiam, in qua infidelis ſepultus fuit, pollutam cenſeri, ac proinde reconciliandum eſſe, ut per Fagund. *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc. 1. lib. 3. cap. 14. num. 57.* Ludov. Miranda *in manual. Prælat. tom. 2. quæſt. 39. art. 5. concl. 1. verſ. quartus caſus*, ubi addit in hoc caſu non ſolùm eſſe reconciliandam Eccleſiam, verùm etiam & illius parietes abradendos, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. cap. 26. quæſt. 13. verſ. quarto modo, & part. 2. lib. 9. cap. 5. quæſt. 1. verſ. quintò, & ſeq.* Sayr. *de cenſur. lib. 5. cap. 6. num. 15. cum ſeq.* ubi aſſerit locum habere etiamſi infantes infidelium ſint, qui ſepeliantur, Ugolin. *de poteſt. Epiſc. cap. 29. §. 5.* ubi excipit quando catechumenus in Eccleſia ſepelitur, cùm vi charitatis conjunctus nobis ſit, & ſeparari à nobia non debeat in ſepultura, de quo etiam Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſp. 3. de interdicto, cap. 1. verſ. ſed poſtulabitur*, refero ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 28. num. 53.* 1

Cap. Concedimus XXX.

Ex Concil. Tribur.

GLoſſ. *verbo in capellis, in præſenti text.* capellam dici putat à capratum pellibus, ait enim olim fuiſſe capellas tuguria pellibua capratum cotrecta, de quo vide Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 8. q. 2.* Cardin. Baron. *in addit. ad Martyrologium Romanum, die 11. Iunii*, meipſum *in tract. de jure Eccleſiaſt. lib. 2. cap. 8. de oratoriis & capellis, verſ. capella.* 1

Cap. Altaria ſi non fuerint lapidea XXXI.

Ex Concil. Epaunenſi.

COllige ex text. Altare lapideum debere eſſe, non autem ligneum, ut per Paul. Fuſc. *de viſit. lib. 1. cap. 21. num. 9.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. cap. 27. quæſt. 2.* Ugolin. *de officio, & poteſt. Epiſcopi, cap. 30. num. 1.* meipſum *in ſimili tractat. p. 2. alleg. 27. num. 24. & in tract. de jure Eccleſiaſtico, lib. 2. cap. 7. de Altaribus, poſt princip.* ubi refero ſacram Congregationem Rit. *in Caietana, 10. Novembris* 1612. cenſuiſſe Altare ligneum cum ara lapidea permitti debere, non obſtante conſtitutione ſynodali. 1

Cap. Corpora Sanctorum XXXVII.

Ex Concil. Moguntin. I.

COncilium Moguntinenſe I. *cap. 15.* relatum *in hoc text.* ſtatuit, ut nullus corpora Sanctorum de loco ad locum transferre præſumat ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporum, ſanctæque Synodi licentia, ſuper quo Navar. *conſ. 5. de ſepultur. in antiq. aliàs conſ. 9. eod. tit. in novis*, conſultavit quod corpora, & reliquiæ Sanctorum, quæ perpetuæ ſepulturæ traduntur, nec de una Eccleſia ad aliam, nec de uno loco Eccleſiæ ad alium ejuſdem Eccleſiæ locum ſine legitima auctoritate mutari, aut transferri poſſunt; ideoque nec reliquiæ, & partes Sanctorum, quæ ſunt legitimè Altaribus ad illorum conſecrationem incluſæ 1

Digitized by Google

cluſæ ſine licentia de illis ad alia mutari queunt, eo quod Altari illi perpetuò ſunt incluſæ; quæ verò ſepulturæ perpetuò non ſunt traditæ, ſed extra ſepulturam in Sacrario, vel aliis locis manent, aliunde ad proceſſiones, vel Miſſas, vel alias devotiones ſine licentia transferri poſſunt, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 8. q. 9.* ubi ſubdit ſacrilegii crimen non committere illum, qui facultate Epiſcopi, vel ejus, cui Eccleſia commiſſa eſt, reliquias, aut illarum particulas extulerit, quia id quod ſtatuitur *in hoc text.* locum habet in eo, qui furtim reliquias affert, & aliò deportat, non autem in eo, qui facultate, ſive auctoritate, vel conſenſu ejus Eccleſiaſtici Præfecti, cui Reliquiarum locus ſacer, unà cum ipſis Reliquiis commiſſus eſt, id facit. Anton. de Siguenza *in hiſtoria civitatis Abulenſis, lib. 3. c. 12.* Fr. Emman. *qq. Regular. tom. 3. q. 55. art. 2. & q. 62. art. 1. & 11.* latè Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 40. n. 27. & 28. & c. 43. n. 25.* ubi agit de materia gloſſ. *verbo Principis, in præſenti.*

Cap. Ligna Eccleſiæ XXXVIII.

Hyginus.

1 VVlgò colligitur *ex hoc text.* in uſus laïcorum non converti licere ligna Eccleſiæ, ut per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 3. q. 11.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo viſitatio, pag. mihi* 346. Soar. *tom. 1. de Relig. tract. de ſacrilegio, lib. 3. cap. 8. num. 5.* lapis Altaris profanatus poteſt licitè vendi, & emptor poteſt illum licitè retinere, dummodo in loco decenti, & honeſto: ita S. Congreg. Rituum *in Reatina, 9. Maij* 1606.

Cap. Veſtimenta, cum ſeqq. XLII.

Stephanus Epiſcopus.

1 COlligeex text. ſacrilegium committi ſi irreverenter tractentur res ſpeciali unctione, ſeu benedictione conſecratæ, utendo ſcilicet illis in menſis, & ad profanos uſus, vel in ludis, & larvis, vel nuptiarum ornatu, ut exemplo ultionis in Balthaſarem Regem ſacra nos docet Pagina *Dan. cap. 5.* explicat latè Conrad. Brun. *de cæremon. cap. 2. per tot.* elegantem adducens Concilii Bracharen. III. auctoritatem, & poſt Mantuam notat Decian. *in tractat. crimin. lib. 6. cap. 30. num. 39.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 27. q. 8. & ſeq.* Leſſ. *de juſtit. lib. 2. cap. 45. de ſacrileg. num. 16.* & multis adductis Henriquez *in ſum. lib. 9. cap. 28. §. 3.* & nemine citato, Soar. *tom. 1. de Relig. tract. de ſacrileg. lib. 3. cap. 5. num. 5.* Quod notabiliter ampliatur, ut procedat etiamſi res hujuſmodi ſacræ eſſe deſierint, veluti ſi Eccleſia diruta ſit; adhuc enim cæmenta ſcilicet, & ligna ad humanos uſus transferri non poſſunt, ſed vel ad religioſa opera ejuſdem, vel alterius Eccleſiæ, vel potiùs comburi debent, ut decidit text. *in cap. ligna, ſup. hac ead. diſt.* quod etiam de palliis, & veſtimentis ſacris nimia vetuſtate conſumptis vel corroſis jubet text. *in cap. Altaris, cum ſeqq. hac eadem diſtinct.* ubi notarunt Archid. Turrecr. & alii communiter, Sylveſt. *verbo benedictio, num. 7.* latè Pechi. *in reg. ſemel Deo dicatum, lib. 6. à n. 3.* Brun. *d. c. 2.* Decian. *d. c. 30. à n. 41.*

Cap. Nocte ſancta XLVIII.

Teleſphor. VII.

1 TEleſphori Papæ decreto, de quo *in præſenti*, ter Miſſæ ſacrificium ſit in die Nativitatis Domini, ſicuti referunt Barthol. ab Angel. *in examine Confeſſor. dial. 5. de Miſſa, § 648. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. cap. 24. q. 8. verſ. excipiunt*, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 3. cap. 4. num. 63.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. dec. 351. in 1. edit. aliàs reſol. 301. verſ. & inter legitimas, in 2. edit.* Fr. Ludovic. Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 1. quæſt. 40. art. 8. concl. 2.* dummodo non ſumatur ablutio, niſi in ultima Miſſa, nam ſi Sacerdos, qui in celebratione primæ Miſſæ ſumpſit ablutionem, aut lambendo digitos aliquid aquæ, aut vini tranſmiſit ad ſtomachum, non poteſt illa die aliam Miſſam celebrare, cùm dicatur jejunium naturale perfregiſſe, ut per Bonacin. *de ſacrament. diſp. 4. q. 6. puncto 2. num. 6. ante verſ. dixi*, Ugolin. *de officio Epiſcopi, cap. 16. in princip. num. 5.* Barthol. ab Angelo *d. dial. 5. §. 217.* ubi *§. ſeq.* reſolvit Sacerdotem in feſto Nativitatis Domini non teneri de præcepto celebrare tres Miſſas.

Harum trium Miſſarum ſignificationem eleganter exponit Durand. *in rationali divinorum Offic. lib. 6. c. 13. num. 17. cum ſeqq.* ſubdens id ſic fuiſſe ſtatutum, ad oſtendendum quod Chriſti nativitas ſalvavit partes trium temporum, ſcilicet patres ante legem, ſub lege, & poſt legem. Prima Miſſa canitur de media nocte ad oſtendendum quod illi, qui fuerunt ante legem, non fuerunt illuminati aliqua lege, & ambulabant in tenebris. Secunda cantatur in diluculo in exordio diei, quando Chriſtus in cunabulis adoratus eſt à Paſtoribus, ad oſtendendum, quod ſancti Patres, & Prophetæ, qui fuerunt ſub lege ſcripta, aliquantulam cognitionem Dei habuerunt, ſed non tantam quantam nunc habemus. Tertia Miſſa, quæ die clara hora tertia, quando illuxit nobis dies redemptionis noſtræ, feſtiviùs celebratur, ad tempus refertur gratiæ, in quo deſcendit lux magna de cœlo, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Prima ergo Miſſa eſt de genitura. Secunda eſt de promiſſione antiquis facta, unde cantatur, *Lux fulgebit in domo Domini*, non dicitur *fulſit*, vel *fulget*. Tertia eſt de veritate nobis exhibita. Unde cantatur: *Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis.* 2

Utrùm Sacerdos poſſit has tres Miſſas ante auroram celebrare, quæſtio eſt inter Doctores admodum controverſa: una ſententia negat, ex eo quia ita in rubr. Miſſalis ſtatuitur, tum quia in ipſo Canone dicitur: *Communicantes, noctem ſacratiſſimam celebrantes*, pro prima Miſſa; pro aliis verò duabus dicitur, *& diem ſacratiſſimam celebrantes*; quare ita tenent Angel. *verbo Miſſa, §. 40.* Sylveſt. *eod. verbo 1. quæſt. 4. & 7.* Barthol. ab Angel. *d. dialog 5. de Miſſa, §. 649.* Navar. *in man. cap. 25. num. 5.* Didac. Nugo. *in 3. p. tom. 1. q. 83. art. 2. verſ. ſed eſt dubium, pag. mihi* 504. Ludov. Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 1. q. 40. art. 8. concl. 2.* Ugolin. *de poteſtat. Epiſcopi, cap. 16. num. 5.* Fernandez *in examine Theolog. moral. p. 1. cap. 5. §. 7. num. 3.* Villalob. *in ſum. p. 1. tractat. 8. difficult. 22. num. 3.* Joan. de la Cruz *in direct. conſcient. p. 2. de ſacrific. Miſſa, q. 2. dub. 1. concl. 3.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, tract. 1. lib. 3. cap. 16. num. 3.* Acoſta *in expoſit. Bullæ Cruciatæ, q. 32.* Bonacin. *d. q. ult. puncto 9. n. 9.* 3

Contraria verò ſententia mihi probabilior videtur ex eo ſolùm, quia *in hoc text.* abſolutè conceditur, ut nocte Nativitatis Miſſæ celebrentur ſine ulla diſtinctione, & ideo ſic reſolvunt Zanard. *in direct. Theolog. p. 1. de Euchar. cap. 9. q. 7.* Scort. *de ſacrific. Miſſa, lib. 2. c. 15. n. 5.* Vaſq. *in 3. p. tom. 3. diſp. 232. c. 3. n. 32.* Soar. *in 3. p. tom. 3. diſp. 80. ſect. 4.* Molfeſ. *in ſum. Theolog. moral. tom. 1. tract. 3. cap. 10. num. 22.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 9. n. 134.* Layman. *in Theolog. moral.* 4

moral. lib.5. tract.5. cap.3. num.2. Nec obſtat quod rubricæ Miſſalis aliter ſtatuunt, quia intelligendæ ſunt de Miſſis conventualibus, & ſolemnibus. Nec etiam obſtat quod in prima Miſſa dicatur, *communicantes, & noctem ſacratiſſimam celebrantes*, non idem in duabus reliquis, *ſed communicantes, & diem ſacratiſſimum celebrantes*, quia in divini Officii recitatione verba non referuntur ſemper ad tempus, in quo dicuntur, ſed ad illud pro quo repræſentando, & commemorando dicuntur. Unde etiamſi in prima Miſſa dicatur, *& noctem ſacratiſſimam venerantes*, nemo tamen negat quin talis Miſſa privata diei poſſit in plena diei luce.

5 Quid ſi Sacerdos nolit celebrare omnes tres Miſſas, ſed unam tantùm? credit Gavant. *in comment. ad rubr. Miſſalis, tom.1. p.4. tit.3. num.6.* tunc dicendam eſſe vel primam, vel tertiam, & potiùs tertiam, cujus oratio cum officio concordat. Sed probabilius eſt poſſe dici quamlibet ex dictis tribus Miſſis, quam quis magis voluerit, ita Zanard. *d.c.9.q.7.* Ugol. *d.c.16. num.5.* Petr. de Ledeſma *in ſum. tom.1. ubi de Sacram. Euchar. c.19. poſt 9. concl.* Villalob. *in ſum. p.1. tract.8. diffic.22. n.3.*

6 Præcepto de audienda Miſſa ſatisfacit, qui in die Nativitatis Domini unam ex iis tribus audit, ſicuti benè reſolvunt Sylveſt. *in ſum. verbo Miſſa 2. n.1. verſ.1.* Navar. *conſ.1. de celebr. Miſſar.* ubi ſubdit ſic nec ſacerdotem teneri illas tres Miſſas celebrare, Henriquez *in ſum. lib.9. de Miſſa, c.25.* §.3. Barthol. ab Angelo *dialog.5.* §.801. Nald. *in ſum. verbo Miſſa, n.10.* Bonacin. *de Sacram. diſput.4. q.ult. puncto 11. n.10.* Paul. Layman. *in Theolog. mor. lib.5. tract.5. c.4. n.6.*

7 Adverte ex conſuetudine antiqua in Hiſpania vigente licere omnibus in hac nocte refectiunculam ſumere uſque ad ſaturitatem ex fructibus, ſive conſervis, & non ex rebus ad cœnam deſervientibus, ita Medin. *in ſum. prac.3.* §.10. Alphonſ. Chiacon. *in tr. de jejunio, §. de jejunio in vigiliis*, Petr. de Ledeſma *in ſum. p.2. tract.27. verſ. digo lo ſegundo*, Llam. *3. p. methodi, cap.5.* §.25. Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.7. cap.8. q.8.* Cened. *in practicis, q.41.* Filliuc. *in q. moral. tom.2. tract.27. cap.2. num.34.* Ludov. de S. Joan. *1. p. ſum. tract. de jejunio, art.12. fol.694.* Baſil. Pont. *de matrimon. lib.5. c.8. n.2.*

Cap. Sacramenta Altaris XLIX.

Ex Concil. Africano.

1 Collige ex text. quod ſuſcepturus ſacroſanctam Euchariſtiam jejunus debet eſſe jejunio non ſolùm Eccleſiaſtico, ſed etiam naturali, quatenus ſcilicet importat abſtinentiam à qualibet re, etiam modica comeſtibili per modum cibi, aut potus, ut per Sylveſt. *in ſumma, verbo Euchariſtia, il 3. num.8.* S. Thom. *3. p. q.80. art.8.* Dominic. Sot. *in 4. diſt.12. q.1. art.8.* Sebaſt. Medic. *in ſum. Decreti de conſecr. diſt.2. art.22.* Læl. de Zanchis *de privileg. Eccleſiaſt. privil.128. n.21. cum ſeqq. & privil.158. ex n.1.* Pedrazam *in 3. præcept. Decalog. fol.28. verſ. octavò*, Conrad. Brun. *de cæremon. Eccleſiaſt. lib.6. cap.1.* Boët. *deciſ.4.* Stephan. de Gaëta *in repet. cap. ad limina, 30. q.1.* §.6. *num.116. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu* 406. Azor. *inſtitut. moral. p.1. lib.10. cap.30. q.2.* Cened. *ad Decretal. collect.149. à princip.* Farinac. *fragment. criminal. p.1. litt. C, num.262.* Bonacin. *de Sacram. diſp.4. q.6. puncto 2. n.5. cum ſeqq.* Vaſquez *de Euchar. diſput.211. cap.3.* Soar. etiam *de Euchar. diſp.68. ſect.4.* Ægid. de Coninck *de ſacram. q.80. art.8. n.46.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.19. num.118.* Anton. Rague. *in Lucerna Parochorum*, ubi *de Euchar. q.26.* Torres *de juſtit. diſp.22. dub.1. n.6.* Vegam *en eſpejo de Curas, p.1. c.10. n.160.* Anton. Fernandez *en la inſtruccion de Confeſſores, p.3. mand.3. col.15.* Henriquez *in ſum. lib.8. cap.49.* §.2. Filliuc. *in qq. moral. tom.1. tract.4. c.8. n.234.* Joan. Sanct. *in ſelectis, & pract. diſputat. diſp.51. n.1.*

Excepto uno die anniverſario, &c.] Advertendum eſt pro intelligentia hujus exceptionis quam text. *in præſenti* facit, olim fuiſſe quarundam Eccleſiarum morem, in quibus fideles die Cœnæ Dominicæ cœnabant, & poſt cœnam ſacrum Chriſti corpus ſumebant exemplo, & imitatione Chriſti, qui eo die ſuum Corpus, & Sanguinem poſt Cœnam Diſcipulis impertivit, quem deinde morem Corinthios retinuiſſe fertur, & longo pòſt tempore ſervarunt Eccleſiæ Alexandrinæ, Ægypti, & Thebaïdis; quam tamen exceptionem abrogavit Trullana Synodus *canon.15.* Concil. Bracharen. I. *canon.16.* refert Azor. *d. lib.10. c.30. q.2. verſ. objicies id quod habetur.* 2

Cap. Solent plures L.

Ex Concil. Cabilon.

Sanctus Th. *2.2. q.187. art.7.* & cæteri Theologi communi omnium conſenſu per hunc text. exiſtimarunt horam prandii unici jejunantibus nonam fuiſſe præſcriptam, quem latè explicat Covar. *var. lib.4. c.20. n.14.* 1

In Quadrageſima, &c.] Sunt qui putent argumento hujus text. eſſe præceptum audiendi Miſſæ ſacrum tempore quadragenarii jejunii, quod proximè ante Paſcha ſuſcipitur. Sed meliùs gloſſ. & Ordinarii *in præſenti*, ac Sylveſt. *verbo Miſſa 2. q.1.* tradiderunt id, quod *in hoc text.* dicitur, eſſe uſu, & conſuetudine abrogatum, præſertim cùm mens Concilii tantùm fuerit mores improbare, qui quadragenarii jejunii tempore ante horam debitam cœnantes jejunium ſolvebant, & ideo inquit: *Nullatenus jejunare credendi ſunt, ſi ante manducaverint quàm veſperarum celebretur officium*, quod olim hora nona fiebat, id eſt, tertia poſt meridiem, hodie verò hora ſexta, id eſt, paulò poſt meridiem. Deinde verò Synodus conſilium præbet iis, qui ad horam præſcriptam jejunia ſervare non poterant: ita Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.7. c.4. queſ.2.* 2

Cap. Sufficit LIII. *Alex. II.*

Ex hoc text. vulgò colligitur, Sacerdotem regulariter unicam tantùm Miſſam die una poſſe celebrare, ut per S. Thom. *3. part. q.83. art.2. ad 5.* S. Antonin. *3. part. tit.13. c.6.* §.5. Sot. *in 4. diſt.13. q.2. art.2.* Victor. *de Euchar.* §.95. latè Barthol. ab Angelo *de examine Confeſſ. dial.5. de Miſſa*, §.214. *cum ſeqq.* Navar. *in man. c.27. n.87.* Sylveſt. *in ſum. verbo Miſſa, il 2. n.7.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.3. princ. n.54.* latè Menoch. *de arbitr. caſu* 407. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.3. c.4. n.62.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.10. c.24. quæſ.5.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.351. in 1. edit. alias reſolut.301. in princ. in 2. edit.* Farinac. *fragm. crimin. p.1. lit. C, n.309.* Bernard. & Salzed. *in pract. c.35. in noviſſima edit.* Bonacin. *de Sacram. diſp.4. quæſt. ult. puncto 7. n.9.* 1

Quibus autem caſibus eodem die Sacerdoti iterum celebrare liceat, tradunt D. Antonin. *3. p. tit.13. cap.6.* §.4. Sylveſt. *in ſum. verbo Miſſa 1.* §.7. Sot. *in 4. diſt.13. quæſt.2. art.2.* Navar. *in man. cap.25. num.87.* Azor. *d. q.8. verſ. excipiunt*, Henriquez *in ſum. lib.3. cap.30.* 2

c.30.§.7. Hieron. Llam. *in methodo curat.p.3. c.5.* §.17. Soar. *tom.3.de Sacram.diſp.*80. *ſect.*3. Franc. Leo *d.c.*4. *n.*64. Aloyſ. Ricc. *d. reſol.*301. *verſ. & inter legitimas cauſas*, Bonacin. *d.puncto* 7.*n.*10. Fr.Ludovic.Mirand. *in manuali Prælat.tom.*1.*q.*40. *art.*8. *concl.*2. Barth. ab Angelo *d.dial.*5.*ex* §.216.

3 *Qui verò pro pecuniis* , &c. Nullu jute indicta reperitur pœna aliqua contra clericum uno die plures Miſſas celebrantem , niſi quod text. *in præſenti* , ait ſe non æſtimare evadere damnationem illum , qui pro pecuniis , aut ſæcularium adolationibus pluries celebraverit una die, quod magis pœnam æternam, quàm temporalem videtur reſpicere , ſecundùm Bernard.*d. c.*35. *n.*1. quare judex pro facti qualitate , & populi ſcandalo , pœnam quam ſibi malit plures Miſſas eodem die celebrantibus infligere poterit, ut poſt Majol. *de irregul.lib.*3.*c.*15.*n.*6. & Menoch. *in addit.ad lib.*2. *de arbitr.caſu* 407. concludit Aloyſ. Ricc. *d.reſol.*301. *in fine*, Poſſevin. *de ſacrific.c.*2.*n.*7.

Cap. Nullus Epiſcopus LVII.

Zachar.

1 SUbſcriptio hujus text. concipiebatur, Macharius, emendata nunc eſt ex aliquibus vetuſtis Codicibus, Zacharias Papa *in Synodo Romana, c.*13. *&* 14. ut advertit Card.Baron. *annal. Eccleſ. tom.*9. *anno Chriſti* 743.*pag.mihi* 116.

2 *Nullo modo audeat data oratione recedere.* De pœna Clerici Miſſam ſacram inceptam relinquentis , vide S.Th. 3.*p. quæſt.*84.*art.*6. *ad* 1. Sylveſt. *in ſum. verbo Miſſa*,§.2. Tabien. *eod.verbo* 1.§.19.*&* 31.Barthol.ab Angel. *in examine Confeſſor. dialog.*5. *de Miſſa*, §.558. Salxed. *in pract.c.*46.*a princ.in noviſſ. impreſſ.* Fr. Emman. *qq.Regul.tom.*3.*q.*4. *art.*4. Azor. *inſtit.moral.p.*1. *lib.*10.*c.*23.*q.*1.*cum ſeq.* Villalob.*p.*1.*ſum.tract.*8. *diffic.* 15.*n.*8. Hieron.Roderic. *in compend.quæſt. Regul. reſol.* 25. *n.*20. Et de Sacerdote Miſſam inchoatam interrumpente, vide Navar. *in man.c.*25.*n.*86. Poſſevin. *de ſacrific.c.*2.*n.*11. & alios citatos à Bonacin. *de Sacram. diſp.*4.*q.ult.puncto* 10.*n.*24.

Cap. Hoc quoque LXI.

Soter.

1 HUgo hujus text. deciſione permotus duós ſentit oportere præſentes adeſſe in Miſſæ ſacrificio miniſtros. Sed Hoſtienſ. Gloſſ. & communis opinio Theologorum , & Canonici Juris interpretum , ac Summiſtarum docet unum ſufficere præſentem , qui reſpondere queat, & hoc jam uſus comprobavit, nam Sacerdos non rarò aliquando ſacrificat , uno tantùm miniſtro adſtante , ita Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.*29. *q.*1.

2 Ad text. verò *in præſenti*, ex Sotere Papa deſumptum variè reſpondent Doctores, in primis S.Th. 3. *p.q* 83. *art.*3. *ad* 12. putat hoc Soteris decretum intelligi de Miſſa publica & ſolemni, non privata. Sed Innoc.III. *lib.*2.*de myſter. Miſſæ,c.*25. ſic ait : *Aliud eſt neceſſitatis articulus, & aliud religionis contemptus, hoc eſt ex decreto Soteris ; nullus enim ex contemptu celebrare debet uno tantùm adſtante : at dum urget neceſſitas , Sacerdos miniſtro uno præſente celebrare poteſt.* Alexand. verò 4. *p. q.*36. *n.*5. *Quædam* , inquit , *antiquitùs ſtatuta erant ob reverentiam tanti myſterii , quæ poſtea ob utilitatem , vel neceſſitatem antiquata ſunt.*

In gloſſ. *Ipſe tertius* , ibi , *immò & incluſus Miſſam ſolus cantare poteſt.* Notatur ad hoc, quod incluſus aliquis , utputà Eremita, ſolus Miſſam celebrare poteſt, ut per Palud. *in* 4. *diſt.*13. *q.*2. *art.*1. ubi Sot. *art.*5. Azor. *d. c.*29. *q.*3. pariter reſolventes quod ſi gravis neceſſitas premat, Sacerdos ſacrificare ſolus poteſt. 3

Cap. Miſſas LXIV.

Ex Concil. Agathen.

QUamvis in hoc Concilii Agathenſis decreto relato *in præſenti* , ſolius diei Dominici facta ſit 1
mentio , ac proinde probare videatur præceptum audiendi Sacrum diebus tantùm Dominicis jure nobis eſſe datum, Eccleſia tamen hic appellatione diei Dominici univerſos dies omnes feſtos intelligit , idque apertè docet communis Eccleſiæ traditio , & conſtat Chriſtianorum conſenſio , ita Soar. *tom.*3. *diſp.*88. *ſect.*4. Azor. *inſtit.moral.p.*1. *lib.*7. *q.*1. *verſ. tria verò*, Bonac. *de Sacram.diſp.*4.*q.ult.puncto* 11.*n.*6. latè Colluſitanus noſter Ferdinand.Paëx, qui ſuper hunc text. elegantem edidit repetitionem.

Totas audire. Ex hoc verbo , *totas* , non defuèrunt 2
qui docuerint omnia Miſſarum ſacra, quæ in die feſto in aliqua Parochia fiunt , debere ſingulos Parochianos audire, ubi commodè poſſint : ſed horum opinio meritò ab omnibus confutatur. Alii dixerunt omnia Sacra, quæ in templo fiunt, debere audiri ab iis , qui ſunt in illud ingreſſi, ſi id fieri commodè queat, quod quidem omnium etiam conſenſu refellitur. Quare alii melius vocabulum , *totas* , interpretantes dicunt nihil aliud ſignificare , niſi audiendum eſſe ſacrum Miſſæ verbum, in quo duæ Miſſæ continentur , nimirum Miſſa Catechumenornm , quæ à principio uſque ad Evangelii finem protenditur, tunc enim voce Diaconi omnes Catechumeni foras excluduntur, & Miſſa fidelium inchoatur, in qua Chriſti corpus conficitur, offertur, & ſumitur , quæque ab Evangelii fine uſque ad exitum Miſſæ producitur : ita Azor. *inſt.moral.p.*1. *lib.*7. *c.*3. *q.*1. ubi ſubdit ſibi probabilius videri , & communi conſenſo approbari, audiri oportere Miſſas totas, id eſt integras, ita ut ſinguli ſingula Miſſæ ſacra in totum , ſive in integrum audire debeant. Verùm hoc non intelligitur mathematico more , ut nulla omittatur particula, ſed debet intelligi moraliter, ut civilitas habet humana : ita Barthol.ab Angelo *in examine Confeſſ.dial.*5.*de Miſſa*,§.776.

Is verò id præſtat , qui partem Miſſæ notabilem 3
non omittit : at contrà qui omittit , minimè creditur Miſſæ ſacrum audire, ac proinde mortaliter peccat ex ſuo genere , ita Navar. *in man. c.*21. *n.*2. Barthol. ab Angelo *de Miſſa* , *dialog.*5. §.777. Azor. *d. c.*3. *q.*2. Bonac. *de Sacram. diſp.*4. *q. ult. puncto* 11. *n.*15. Soar. *tom.*3. *de Sacram. diſp.*88. *ſect.*2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*19. *n.*24. Ludov. Beja *reſp. caſuum conſcient. p.*1. *caſu* 20. ubi ſubdit non minùs peccare qui omittit partem notabilem Miſſæ, quàm qui totam Miſſam omittit , Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.*1.*lib.*2.*c.*6.*à princip.*

Illa autem pars Miſſæ notabilis haberi debet, quæ 4
includit totum Miſſæ principium , unà cum Epiſtola, & Evangelio, quam ſi quis prætermiſerit , mortaliter peccare , non autem ſi ab initio Evangelii uſque ad Miſſæ finem audierit , tenent Sylveſt. *in ſum. verbo Miſſa* 2.*q.*1. Azor. *d.c.*3.*q.*2. Coninck *de Sacram.q.*83. *art.*6. *n.*285. Quamvis omittentem uſque ab Epiſtolam incluſivè , dici omittere partem notabilem , ac proinde mortaliter peccare , exiſtimaverint Navar. Henriquez,

Digitized by Google

Henriquez, Jacob. de Graff. Soar. Nugn. & alii, quos refert, & ſequitur Bonacin. *d. q. ult. puncto* 11. *n.* 16. Barthol. ab Angel. *d. dial.* 5. *de Miſſa*, §. 779.

Cap. Epiſcopus nullum LXVII.

Ex Concil. Carthag. IV.

1 In hoc text. fit mentio de Miſſa Catechumenorum, qui exinde videtur inſinuare, pro eis licere Miſſam celebrare, cùm tamen in contrarium ſit conſtans Doctorum omnium reſolutio aſſerentium, non licere nobis pro Catechumenis Miſſam celebrare, prout illa conſtat conſecratione, oblatione, & ſumptione Corporis, & Sanguinis Chriſti, ita Navar. *in tract. de Jubileo, notab.* 31. *col. pen. verſ. tertiò dici poteſt.* Steph. Durant. *de ritibus Eccleſiæ Catholic. lib.* 1. *c.* 23. *ſub n.* 14. *verſ. ſanè pro his*, Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 22. *q.* 2.

2 Qua ſententia retenta, reſpondetur antiquitus dici Miſſam Catechumenorum illam partem Miſſæ, quæ incipiebat à principio uſque ad Offertorium, ut explicat Turrecrem. *in præſenti.* Poterant enim Catechumeni intereſſe Miſſæ, quouſque inciperent ſacra Myſteria, nempe uſque ad lectionem Evangelii, qua peracta mittebantur foras clamante Levitico, *Si quis Catechumenus eſt, exeat foras*, à qua quidem Catechumenorum miſſione nonnulli Miſſam dictam putant, ut teſtantur Raban. Maur. *lib.* 1. *inſtit. cleric. c.* 32. Remig. *lib.* 1. *de offic. Miſſæ*, Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſiæ Catholicæ, lib.* 2. *c.* 1. *n.* 1. *&* 2.

Cap. Omnis Chriſtianus LXIX.

Gregor. VII.

1 Gloſſ. *verbo vacuus, in præſenti text.* ait quod ſi parochiani pauperi Parocho oblationes non præſtent, poterit Parochus divina Officia illis denegare: eam notabilem dicit Dec. *in cap. cùm inter, n.* 54. *&* 55. *de except.* id procedere addens, licet Presbyter ſuis manibus victum quærere poſſit, quem ſequuntur relati à Gutier. *canon. lib.* 2. *c.* 21. *n.* 152. & ab Alvarez de Valaſco *de privileg. pauper. p.* 2. *q.* 28. *n.* 2. Et an, & quando oblationes ſint debitæ à Parochianis, de cujus materia vide Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 60. *n.* 2. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 366. *n.* 21. meipſum *de officio, & poteſt. Parochi, c.* 24.

Distinctio II.

Cap. Cùm omne VII.

Julius.

1 Inter plures errores, quos aliqui ſacrificando committebant, Julius Papa reprobat morem illorum, qui intinctam Euchariſtiam populo porrigebant pro complemento Communionis, quo quidem decreto Valent. *tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 8. *puncto* 4. §. 9. *verſ.* 10. *obſerv.* & Card. Bellarm. *tom.* 2. *de ſacram. Euchariſtia, c.* 26. *verſ.* 19. aiunt ſolùm damnari opinionem eorum, qui exiſtimabant Sacramentum hoc habere omnimodam perfectionem in altera tantùm ſpecie, ſubindéque perfectè, & completè omni modo in altera tantùm confici, & adminiſtrari, contra prædictam Chriſti Domini inſtitutionem: & ſecundò addunt textum *in præſenti* editum fuiſſe, quo tempore liberum erat omnibus communicare ſub utraque ſpecie, ac ſubinde eodem tempore illicitum erat volentibus utramque ſumere, præſtare tantùm panem intinctum ſanguine, non verò concludit non potuiſſe Eccleſiam juſtis adductam rationibus præcipere, ut laïcis altera tantùm præſtetur, ut optimè definit Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *c.* 3. conducunt quæ dixi *ad cap. comperimus, inf. hac ead. diſt.*

Cap. Relatum XI.

Ex Tolet. Concil. XII.

In Conc. Toletano XII. *c.* 5. relato *in hoc text.* fuit ſtatutum ut quiſque Sacerdos quoties Miſſam celebrat, toties ſacram Communionem percipiat: ita S. Thom. *in* 4. *ſentent. diſt.* 12. *q.* 3. *art.* 2. *q.* 2. *& in* 3. *p. q.* 82. *art.* 4. Sylveſt. *in ſumma, verbo Euchariſtia* 3. §. 17. Tabien. etiam *in ſumma, verbo Communicare*, §. 11. Barthol. ab Angel. *in examine Confeſſor. dialog.* 5. *de Miſſa*, §. 586. 1

Cap. Comperimus XII. *Gelaſ.*

Communionis Sacramenti myſterium dividere, qui accepta tantummodo ſacri Corporis portione, à Calice ſacrati cruoris abſtinent, ex Gelaſio Pont. refert Gratianus *in præſenti*, & ex hoc loco, ac aliis *infrà* citandis, naſcitur calumnia hæreticorum aſſerentium errare Eccleſiam, quatenus laïcis ſacram Communionem ſub altera tantùm ſpecie tribuit, & uſum Calicis negat, quod optimis rationibus ſancivit Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *c.* 1. *cum ſeqq.* & multi diſſerunt, qui ea de re latè ſcripſerunt, ex quibus vide Sot. *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 12. Barthol. ab Angelo *in examine Confeſſor. dialog.* 4. *de ſacram. Euchar.* §. 152. *cum ſeq.* Valent. *tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 8. *puncto* 5. Card. Bellarm. *tom.* 2. *de ſacram. Euchariſt. c.* 20. *cum ſeqq.* Henriq. *in ſum. lib.* 8. *c.* 44. Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſiæ, lib.* 2. *c.* 41. *n.* 6. *cum ſeqq.* 1

Sed prædicta Concil. Trident. ſanctione firma remanente, reſponderi poterit ad hunc text. vel cum communi agere Gelaſium de Sacerdotibus conficientibus Sacramentum, ut ſatis inſinuant verba ſummarii, ibi: *Sacerdos non debet accipere*; hi enim cùm ſub utraque ſpecie debeant conficere, ita etiam ſub utraque ſpecie debent communicare: itaque ſic interpretantur gloſſ. & Turrecrem. *hic*, *n.* 2. *in fine*, D. Thom. *p.* 3. *q.* 80. *art.* 12. *ad* 1. Sot. *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 12. Caſtr. *adverſus hæreſes*, *verbo Euchariſtia, hær. ult.* Vel etiam reſpondetur Gelaſium reprehendere eorum errorem, qui vinum damnabili ſuperſtitione deteſtabantur, tanquam fel principum tenebrarum, quem errorem tribuit Severo Caſtr. *verbo vinum*, & alii Manichæis, adeò ut exiſtimarent ſpeciem vini ad hujus Sacramenti rationem nullo modo pertinere etiam ante ejus uſum, ſed ſub una tantum ſpecie panis eſſe conficiendum, contra apertiſſima verba Chriſti Domini ſub utraque ſpecie illud inſtituentis, qui intellectus colligitur ex verbis text. ibi, *Neſcio qua ſuperſtitione*, &c. & tradit Valent. *d. puncto* 4. §. 9. *verſ. undecima obſervatio*, Card. Bell. *c.* 26. *verſ. undecimò*, ſed prior magis convenit verbis, & rationibus hujus text. 2

Varia verò argumenta, quæ hæretici colligunt ex Patribus, & ſacra Pagina ad ſupradictam calumniam adſtruendam, ad ſatietatem reſolvunt Doctores *ſuprà in principio text.* citati, & præcipuè ad auctoritatem 3

tem Chriſti Domini Joan.c.6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis* : reſpondent vim hujus præcepti in re, non in modo conſiſtere, ſed magis placuit Concil. Trid. *d. loco* verba illa non conjunctivè, ſed disjunctivè, ut ſit ſenſus, *niſi manducaveritis carnem*, &c. vel *niſi biberitis ſanguinem*, &c. qui ſenſus ſatis confirmatur ex verbis ſequentibus, ubi ſeparatim de ſola manducatione dicitur, *qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Ad aliam verò auctoritatem Matth.26. *Bibite ex hoc omnes*, reſpondetur non ad omnes fideles, ſed ad certum perſonarum genus, ſcilicet Apoſtolos, & Sacerdotes, eſſe referenda, ut optimè confirmatur ex auctoritate Marci c.14. *Biberunt ex eo omnes*, quæ verba reſpondent prædictis Matthæi verbis, & tamen certum eſt referenda eſſe ad ſolos Apoſtolos, qui cum Chriſto præſentes erant in ultima Cœna.

Cap. Quotidie XIII.

Auguſtinus.

1 AUguſtinus *de Eccleſiaſticis dogmatibus, c.*53. relatus *in hoc text.* ait nec reprehenſione, nec laude dignum eſſe illum, qui Eucharistiæ Communionem quotidie accipit, de quo vide Sot. *in 4. ſentent. diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 10. Barth. ab Angel. *in examine Confeſſ. dial.* 4. §.102. Victor. *de Sacram. n.*76. Joſeph. Angl. *in floribus Theolog. ubi de ſuſcept. Euchariſt. concl.* 2. *pag. mihi* 333. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 3. *princ. n.* 53. Utrùm licitum ſit quotidie ſacram Euchariſtiam ſuſcipi à laïcis, vide Sylveſt. *in ſumma, verbo Euchariſtia* 3. *in fine*, Navar. *in man. c.* 21. *n.* 59. Valent. *tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 8. *punct.* 4. *verſ. ſextò cum hac*, Petr. Sot. *lect.* 9. *de Euchar.* Vaſq. *de Euchar. diſp.* 214. *c.* 3. *n.* 27. Soar. *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 69. *ſect.* 4. Henriq. *in ſum. lib.* 8. *c.* 53. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 29. *n.* 69. Bonac. *de Sacram. diſp.* 4. *q.* 4. *punct.* 2. *n.* 16. Ludov. de San Juan *p.* 1. *ſum. tract. de Euchar. q.* 7. *art.* 12. *pag.* 178. *cum ſeq.* Filliuc. *in quæſt. moral. tract.* 4. *c.* 7. *n.* 199. Poſſevin. *de officio Curati, c.* 8. *n.* 10. Anton. de Literat. *in ſumma ſummarum, p.* 2. *c.* 22. *n.* 9. Villalob. *in ſum. tract.* 7. *diffic.* 41. latè Joan. Sanct. *in ſelectis, & practicis diſputat. diſp.* 22. *per tot.* Celebrare autem quotidie conſultius eſt, exemplo Zachæi, qui gaudens Chriſtum excepit in domum ſuam, quàm exemplo Centurionis, qui dixit: *Domine non ſum dignus*, &c. *Matth. c.* 16. ob reverentiam abſtinere, niſi ex frequenti ſumptione ſentiret in ſe minorem reverentiam hujus Sacramenti, quia tunc monendus eſt, ut quandoque abſtineat. Vide Navar. *in man. c.* 23. *n.* 88. Soar. *tom.* 3. *de Sacram. diſp.* 80. *ſect.* 2. Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 39. *n.* 12. Barthol. ab Angelo *dialog.* 4. *de Sacram. Euchariſtiæ*, §.96. & *dialog.* 5. §.232. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 24. *q.* 3. Coninck *de Sacram. q.* 83. *art.* 2. *dub.* 2. qui excipiunt aliquos dies, in quibus Miſſa non celebratur.

Cap. Omnis homo XXI.

Ex Concil. Eliberit.

1 IN Concilio Eliberitano relato *in hoc text.* dicitur quod debet homo ante Communionem à propria uxore abſtinere tribus, aut quatuor, aut octo diebus: at hoc non fuiſſe præceptum, ſed tantùm conſilium, ac proinde non obligare, poſt gloſſ. *in præſenti*, tenent S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 13. *c.* 6. §. 10. Sylveſt. *in ſum. verbo Euchariſtia* 3. §. 43. Sot. *in* 4. *ſent. diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 7. Barthol. ab Angelo *in examine Confeſſor. dialog.* 4. *de Sacram. Euchariſtiæ*, §.131. quamvis Alex. de Nevo poſt Butr. *in rub. de ſponſalib. n.* 28. teneat textum *in præſenti* obligare ſub mortali peccato. Convenientiſſimum tamen erit poſt copulam conjugalem abſtinere ea die à Communione, niſi adſit aliqua juſta cauſa, ut benè advertunt Soar. *tom.* 3. *de Sacram. q.* 80. *art.* 8. *ſect.* 2. *in fine*, Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 13. *n.* 4.

Gloſſ. *verbo abſtinere, in præſenti text.* concludit minimè eximi conjugem à debiti reddendi obligatione, 2
eo quòd illa die Euchariſtiam recepturus ſit, cùm non ſit præceptum, quod *in hoc text.* continetur: ita Turrecrem. *hic, n.* 3. Alex. de Nevo *in rub. de ſponſalib. n.* 28. Dom. Sot. *in* 4. *diſt.* 32. *quæſt. unic. art.* 3. Petr. Sot. *lect.* 16. *de matrim. verſ. ſequuntur circumſtantiæ*, Henriq. *in ſum. lib.* 8. *de Euchariſtia, c.* 51. §. 3. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 13. *n.* 9.

Cap. Tribus gradibus XXIII.

Clemens.

GLoſſ. *verbo miſcere, in præſenti text.* diſſerit an Chriſtus deſcendat in ſtomachum ſumentis ſacroſanctum Sacramentum Euchariſtiæ, de quo vide Palud. *in* 4. *diſt.* 9. *q.* 1. *n.* 25. Sylveſt. *in ſum. verbo Euchariſtia, il* 3. *n.* 3. *cum ſeqq.* Angel. *eod. verbo, il* 3. *n.* 9. Steph. de Gaët. *in repet. cap. ad limina*, 30. *q.* 1. §. 6. *n.* 109. Sebaſt. Medic. *in ſum. omnium hæreſum, verbo hoſtia*, Ezel. de Zanch. *de privileg. Eccleſ. privil.* 129. *n.* 3. Rebuff. *in repet. cap. omnis utriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. verſ. immò dicunt quidam, pag. mihi* 569. Vivald. *in candel. aureo, tit. de Sacrament. Euchariſtiæ, n.* 37. & 131. 1

Cap. Si per negligentiam XXVII.

Ex decreto Papæ Pii.

AGitur *in hoc text.* qualiter debeat puniri Preſbyter, vel miniſter, ſi per eorum negligentiam aliquid de ſanguine Chriſti ſtillaverit ſuper terram, vel ſuper Altare, de quo vide Barth. ab Angelis *in examine Confeſſorum, dialog.* 5. *de Miſſa*, §.723. S. Thom. *in* 3. *p. q.* 83. *art.* 6. *ad* 7. Bernard. *in pract. Canon. c.* 42. *in noviſſ. impreſſ.* ubi aſſerit quod pœna ſtatuta *in præſenti text.* cùm ſit Canonis antiqui, & quæ magis videtur pœnitentiæ foro quàm judiciali providere, ſi caſus occurrit, ut in judicium deducatur, tunc judex attenta facti qualitate, & adſtantis populi notitia, vel ſcandalo, & Sacerdotis culpa, vel negligentia, pœnam moderabitur, vel augebit, prout æquius ſibi viſum fuerit, Capell. Tholoſan. & *ibi* Aufrer. *deciſ.* 218. *incip. Item fuit quæſitum qua pœna*, Perez *ad tit.* 8. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 250. Menoch. *de arbitr. caſu* 409. 1

Cap. Si quis per ebrietatem XXVIII.

Ex Pœnitentiali Bedæ Presbyt.

DE pœnitentia evomentis Euchariſtiam ob ebrietatem, ac voracitatem agit text. *in præſenti*, quem latè interpretantur S. Anton. 3. *p. tit.* 13. *c.* 6. §. 3. Barthol. ab Angel. *in examine Confeſſ. dial.* 5. *de Miſſa*, §.724. Bernard. *in pract. Canon. c.* 41. *in noviſſ. impreſſ.* Stephan. Aufrer. *in addit. ad Capell. Tholoſan. q.* 218. Menoch. *de arbitr. caſu* 405. Farin. *fragment. crimin. p.* 1. *lit. C, n.* 260. 1

Cap. Inſtitutio XXXI.

Ex Concil. Gerundenſi.

1 Vide dicta *ad cap. de his, ſuprà, 12. diſt.*

In gloſſ. *Inſtitutio*, ibi: *Solet quæri quare inſtituta fuerunt Sacramenta Eccleſiaſtica, cùm abſque eiſdem Deus poſſet humano generi vitam æternam gratis donare.* Ex his verbis colligitur, Sacramentorum inſtitutionem non utique fuiſſe abſolutè neceſſariam, ut ſine ipſis quiſquam ſalvari nequiviſſet, ut per Ioſeph. Angl. *in floribus Theolog. p. 1. q. 2. de inſtit. n. 1.* Card. Bellarm. *lib. 1. de Sacram. in genere, c. 22. verſ. ſi igitur*, quamvis neoterici Theologi putaverint eam neceſſariam fuiſſe neceſſitate conſequentiæ, quia ſic Deus ordinaverat, quorum ſententiam refellunt Gabr. *in 4. ſent. diſt. 1. q. 1.* & Sot. *eadem diſtinct. q. 2. art. 1.* prout eos citat Camp. Epiſcopus Laquedonenſis *in diverſor. juris Canon. rub. 1. n. 8.* ubi *n. 9.* plures cauſas inſtitutionis Sacramentorum refert.

Cap. Liquidò apparet LIV. *Aug.*

1 Auguſtinus *in lib. reſponſionum ad Ianuarium, c. 6.* relatus *in hoc text.* admonet ut Sacramentum corporis Chriſti non niſi jejuni debeamus accipere, de quo Victor. *de Sacr. n. 73.* Azor. *inſtit. mor. p. 1. lib. 10. c. 30. q. 2.* Barth. ab Angel. *dial. 4. §. 203. & dial. 5. de Miſſa, §. 198.* Bonac. *de Sacram. diſp. 4. q. 6. punct. 2. n. 5. cum multis ſeqq.* Zambr. *de caſibus in art. mortis, c. 3. dub. 1. n. 1.* Paol. Layman. *in Theolog. moral. lib. 5. tract. 4. c. 5. n. 3.* meipſum *de offic. & poteſt. Parochi, c. 20. n. 37.*

Cap. Scenicis XCVI.

Ex Concil. Carthag. III.

1 Vide Barth. ab Angelo *in examine Confeſſariorum, dial. 4. de Sacram. Euchariſt. §. 57.* ubi ex hoc text. colligit, quod tam publicis, & notoriis peccatoribus; quàm publicis excommunicatis poteſt in articulo mortis Euchariſtia exhiberi.

Cap. In Altari XCVII. & ult.

Ex Concil. Vrbico.

1 Decidit hic text. ut in Altari, in quo Epiſcopus Miſſam cantavit, Presbyter eodem die aliam celebrare non præſumat, de quo Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 27. q. 10.* Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 28. §. 1.* Bonac. *de Sacram. diſp. 4. quæſt. ult. punct. 9. n. 15.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc. 1. lib. 3. c. 22. n. 5.* ubi intelligit de Miſſa ſolemni, & Pontificali, quem refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 24. n. 1. ante verſ. Sacerdos, ſecundùm Lugdun. impreſſ.*

Distinctio III.

Cap. Rogationes III.

Ex Concil. Aurel.

1 Concilium Aurelianenſe 1. c. 29. relatum *in hoc text.* ſtatuit, ut triduo ante Aſcenſionem Domini, quo Litaniæ fiunt, debeant homines jejunare, & uti cibis quadrageſimalibus: at Durant. *in ration. divinorum, lib. 6. c. 105. n. 7. ad fin.* & Sylveſt. *in ſum. verbo jejunium, n. 5. in fine*, advertunt jejunium his tribus diebus Rogationum indici ex conſilio, & non ex præcepto Eccleſiæ, Covar. autem *lib. 4. var. c. 20. n. 16. ad fin.* ait, jejunium horum dierum Rogationum moribus ſublatum eſſe. In Luſitania verò hujuſmodi triduanum jejunium non in deſuetudinem abiit, ſed pio quodam religionis ſtudio colitur, & obſervatur, maximè in pervigilio Aſcenſionis Dominicæ, & in aliis duobus diebus à carnibus abſtinetur, quod de aliquibus Provinciis Hiſpaniæ, Galliæ, & Germaniæ atteſtatur Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 7. c. 15. quæſt. 4.*

Et ancillæ ab opere relaxentur. Nota quod olim tres Rogationum dies, qui proximè diem Aſcenſionis Dominicæ præcedunt, dies feſti habebantur, ac proinde ſervi, & ancillæ cogebantur ab operibus, & omni labore ceſſare; ſed poſtea ii dies conſuetudine feſti eſſe deſierunt, & ſic nemo amplius hiſce diebus rem divinam audiendi tali lege tenetur, ita Azor. *d. p. 1. lib. 7. cap. 4. quæſt. 2. verſ. quæres an tribus*, Ferdinand. Paëz *in repet. cap. Miſſas, de conſecr. diſtinct. 1. n. 36. cum ſeqq.* 2

De origine, & inſtitutione harum Rogationum, qui plura ſcire cupit, conſulat Guillelm. Durant. *in ration. divinorum Offic. lib. 6. c. 102.* Lap. *alleg. 20.* Polydor. Virgil. *de inventor. rerum, lib. 6. c. 2.* Alciat. *lib. 9. Parerg. c. 11.* Conrad. Brun. *de cærem. Eccleſiæ, lib. 5. c. 1. verſ. ad eandem etiam rationem*, Cov. *var. lib. 4. c. 20. n. 16.* Fr. Hieron. Roman. *lib. 5. de Republ. Chriſtiana, art. 12. pag. 247.* 3

Cap. Sabbato XIII. *Innoc.*

Innocentius Papa *epiſt. 1. ad Decentium, c. 4.* relatus *in hoc text.* ait quod ob reverentiam ſepulturæ Dominicæ Sabbato jejunare debemus, de quo vide Cov. *lib. 4. var. c. 20. n. 8.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 45. art. 3.* Sayr. *in clavi Regia, lib. 7. c. 1. n. 6.* 1

Vt traditio Eccleſia habeat, &c.] Notatur ad hoc, quod Eccleſiæ traditio habet, Sacerdotes non debere celebrare biduo, quod proximè Paſcha antecedit, videlicet die Paraſceves, & Sabbato ſancto, ut per Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 39. n. 13.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 30. n. 35. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 24. q. 3.* Bonac. *de Sacram. diſp. 4. q. 7. punct. 2. num. 17.* 2

De die Paraſceves prohibitio hæc omni, & quocumque caſu procedit, quia illa die Paſſio Domini ab Eccleſia recolitur, prout realiter geſta eſt, & ideo non repræſentatur myſticè per conſecrationem hujus Sacramenti, ut per Durant. *in rationali divinorum, lib. 6. c. 79.* Soar. *tom. 1. de Sacram. diſp. 80. verſ. ſecundus dies*, Vaſq. *tom. 3. diſp. 232. c. 2. n. 17. & 18.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. c. 9. n. 170.* de Sabbato autem non eſt tam præciſa, quia multi exiſtimant non eſſe peccatum mortale eo die privatim celebrare, quia jam hæc prohibitio abrogata eſt, & ideo per ſe licere, ſecluſo ſcandalo, reſolvunt Sot. *in 4. diſt. 13. q. 2. art. 2. verſ. ſecundò agitur*, Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 245. concl. 3.* Petr. Ledeſm. *in ſum. p. 1. ubi de Sacram. Euchariſt. c. 19. dub. 3.* Gutier. *d. c. 1. n. 36.* Ægid. de Coninch *de Sacram. q. 83. art. 2. dub. 2. n. 210.* Soar. *d. diſp. 80. ſect. 2. in fine.* Verùm id minimè licere, per hunc text. tenent Nav. *in man. c. 25. n. 88.* Francol. *de horis can. c. 30. n. 8. & 9.* Vaſq. *d. tom. 3. diſp. 223. c. 2. n. 23.* Valer. Regin. *d. lib. 29. c. 9. n. 170.* Quare in hoc ſtandum eſſe conſuetudini locorum receptæ, tradunt Azor. *d. c. 24. q. 4.* & Bonac. *d. punct. 2. n. 18.* 3

De

4 De feria quinta Hebdomadæ ſanctæ nullus dubitat poſſe in ea ſecurè Sacerdotes celebrare, quamvis prudens conſilium ſit ſecretò, & abſque concurſu populi id facere, Sot. *d. art. 2. verſ. ſecundò arguitur.* Navar. *d. n.* 88. Gutier. *d. cap.* 30. *n.* 36. *in princ.* Sà *verbo Miſſa, n.* 3. Suar. *d. diſp.* 80. *ſect.* 2. *verſ. ſupereſt,* Regin. *d. lib.* 29. *n.* 170. Ægid. *d. q.* 82. *art.* 2. *n.* 210. Azor. *d. c.* 24. *q.* 5. Vaſq. *d. tom.* 3. *diſp.* 232. *c.* 2. *ex n.* 14. ubi ſubdit, eo die ſolùm licere celebrare antequam Miſſa ſolemnis ſit finita.

Cap. Jejunia XVI.

Ex Dictis S. Apollonii.

1 QUarta, & ſexta feria ſervanda eſſe jejunia dicitur text. *in præſenti*, qui repetitur apud Palladium *in vita Apollonii Abbatis*, ſed hoc neceſſitatis fuit illo tempore primitivæ Eccleſiæ, hodie verò eſt conſilii, vide Covar. *lib.* 4. *var. c.* 20. *n.* 8. Fr. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana, lib.* 5. *c.* 10. Soar. *de Relig. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 6.

Cap. Crucis XIX. *Euſeb.*

1 DE feſtivitate inventionis Dominicæ Crucis agit hic text. de qua latè Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 16. *à princ.* Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 7. *n.* 10.

Cap. Aquam XX. *Alex. V.*

1 QUare ſit inſtitutum, ut aqua ſale conſperſa ſanctificetur, oſtendit Alexander Papa V. à Petro *epiſt. c.* 5. relatus *in hoc text.* quem citat Paul. Fuſc. *de viſit. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 3. Plura de vi, & effectibus ſalis eleganter congerit Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *cap.* 179.

De aquæ benedictæ quatuor generibus, & ejus effectibus, antiquoque uſu in Eccleſia contra dæmones, vide Doctores, quos plenè citavi *in collect. ad c. aqua* 9. *de conſec. Eccleſ. vel Altaris.*

Cap. Noſſe XXI. *Pius IX.*

1 PIus Papa IX. à Petro Apoſtolo *in primo ſuarum Decretalium*, relatus *in hoc text.* ſtatuit ob Reſurrectionem Dominicam, quæ ipſo die Dominico contigit, Paſcha à Chriſticolis celebrandum eſſe Dominico die, ita referunt Cov. *lib.* 1. *var c.* 17. *n.* 1. *col.* 5. *verſ. item illud,* Azor. *inſtit. moral. p.* 2 *lib.* 1. *c.* 3. *q.* 4.

Cap. In celebritatem XXII.

Victor XIII.

1 VIctor Papa XIII. à Petro, *in primo Decretali ſuo*, ſtatuit ut feſtum Dominicæ Reſurrectionis celebretur ſolemniter primo die Dominico ſequenti poſt decimam quartam lunam primi Hebræorum menſis, ſicuti referunt Euſeb. *lib.* 5. *Eccleſiaſt. hiſtoria, c.* 22. Covar. *lib.* 1. *var. c.* 17. *num.* 1. *col.* 5. *verſ. item illud,* Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 3. *q.* 4. Soar. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 3. *&* 5. ex quibus Covar. *citato loco*, hoc accipiendum eſſe ait, ut à decimaquarta luna ad vigeſimamprimam die Dominico Paſcha noſtrum celebretur, & modò dies is Dominicus non contingat, nec decimaquarta, nec decimaquinta luna: quod ſi contigerit, ad ſequentem diem Dominicam differtur iſthæc ſolemnitas, ex D. Auguſtino, qui hoc ipſum eleganter explicat *in quæſt. ex nova Teſtamento, cap.* 84. *tom.* 4. & Anſelmo *lib.* 2. *de imagine mundi, cap.* 24. nam à decimaquarta luna ad veſperam, uſque ad decimamquintam lunam peractam dies, hic ſolemnis agebatur, & ideò ne ipſos Judæos Chriſtiani imitemur, hoc ab antiquis Patribus piè, & catholicè inſtitutum eſt.

Alia divinarum. Notatur ad hoc, quod jus Canonicum lato quodam dicendi modo divinum jus aliquando dici ſolet, ut per Covar. *pract. c.* 31. *num.* 2. *verſ. tertia.*

Distinctio V.

Cap. Per Baptiſmum II. *Auguſt.*

CONCORDAT Concil. Trid. *ſeſſ.* 5. *de peccato originali*, ibi, *manere autem in baptizatis concupiſcentiam, &c.* vide Henriquez *in ſumma, lib.* 2. *cap.* 16. §. 2. *&* 7. Ægid. de Coninch *de Sacram. tom.* 1. *q.* 69. *art.* 3. *n.* 6. Jul. Lavor. *de Indulg. p.* 2. *cap.* 3. *n.* 22. *&* 23. 1

Nota Baptiſmum de facto non auferre pœnalitates in hac vita, ut experientia docet, habere tamen virtutem eas auferendi, & ipſius virtute auferendas eſſe reſpectu juſtorum in Reſurrectione, quando mortale hoc induet immortalitatem, ut per Philiarc. *de officio Sacerd. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 9. Valer. Reginald. Soar. Coninch & alios, quos refert, & ſequitur Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 7. *n.* 7. ubi præmittit ad ſupradictorum intelligentiam poſt peccatum Adami remanſiſſe in homine quoſdam defectus contractos per peccatum originale, qui defectus appellantur pœnalitates, qualea ſunt concupiſcentia inordinata, mors, ægritudines, & ſimilia. 2

Cap. Firmiſſimè III. *Auguſt.*

SAnctus Auguſtinus *in lib. de Fide ad Petrum Diaconum, c.* 29. relatus *in hoc text.* ait, quod omnes homines per concubitum viri & mulieris conceptos cum peccato originali ab Adam derivato naſcuntur, quam ſententiam exornat latè D. Ferdinandus de Hojeda nobilitate & ſcientia apprimè præditus *in peculiari relect. ad hunc text.* quam pro ſua benignitate, dum Martiri eſſem, ad me miſit, in cujus poſteriori parte agit de præſervatione dicti peccati in immaculata, & puriſſima Beatæ Mariæ conceptione, de qua latè egimus *in coll. ad Concil. Trid. ſeſſ.* 5. *de peccato originali*, ideo ad illum locum lectorem remittimus. 1

Cap. Ex quo inſtituta VI.

NOia gratiam in Baptiſmo productam non ſolùm remittere peccatum originale, ſed etiam peccata actualia, quæ commiſſa ſunt ante Baptiſmum, vide Barthol. ab Angel. *de Baptiſmo, dialog.* 2 §. 156. Petr. de Ledeſma *in ſum. p.* 1. *de Sacram. ubi de Baptiſmo, c.* 19. Cardoſ. *in praxi judicum, verbo Baptiſmus, n.* 24. Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 7. *n.* 4. 1

An autem, & quando ſuſceptio ſancti Baptiſmi liberet quem à pœna ſpirituali, vel etiam à pœna temporali, vide S. Thom. 3. *part. q.* 69. *art.* 2. Dec. *conſ.* 130. *incip. Proponitur quod Iudam,* Clar. §. *fin. q.* 51. *num.* 10. Covar. *lib.* 2. *var. c.* 10. *ſub n.* 4. Avil. *ad cap.* 25. *Prætor. in gloſſ. la pramatica, n.* 21. Angl. *in floribus Theolog. q.* 4. *de effectu Baptiſmi, art.* 1. *concl.* 2. latè Brunot. à Sole *in quæſt. legalib. quæſt.* 18. Petr. de Ledeſma *d. cap.* 19. *verſ. tercera concluſion,* Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 1. *num.* 45. Sanchez *de matrim. lib.* 10. *diſput.* 3. *n.* 5. Farin. 2

in praxi crimin.p.3.q.98.n.150. Bonacin.*d.puncto 7.n.3.* Jul.Lavot.*de indulgent.p.2.c.3.n.12.* Anton.Ricciul.*de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib.4. c.58. n.17.*

Ad ſignificationem. Vide Sayr. *de Sacram. in genere, lib.5.c.2.art.3.pag.438.*

Cap. Illud VII.

1 AUguſtinus *de libero arbitrio, lib.1. c.23.* relatus *in hoc text.* ait quod prodeſt Baptiſmus parvulis, qui moriuntur ante tempus diſcretionis, qui ſalvantur in fide offerentis, & Concil. Trid. *ſeſſ.7. de Baptiſmo, can.13.* anathematizat illos, qui dixerint parvulos, eo quod actus credendi non habent, ſuſcepto Baptiſmo inter fideles computandos non eſſe, ac propterea cùm ad annos diſcretionis pervenerint, eſſe rebaptizandos, vide Jodoc. Cocc. *tom.2. ſui theſauri Catholici, lib.5. art.6.* Balduin. jun. *ſuper opera controverſ.* Bellarm. *p.2. lib.2. c.2. verſ. de prima quæſt.* Ægid. de Coninck *de Sacrament. tom.1. q.68. art.9. n.58.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.27. n.34.* Pagan. Gaudent. *de dogmat. & ritibus veteris Eccleſ. c.50.*

Cap. De Catechumenis XV. & ſeqq.

Ex Gerund. Concil.

1 EX Concil. Gerund. *c.4.* refert Gratianus *in præſenti,* Baptiſmum Catechumenis ſolemniter eſſe conferendum in ſolemnitate Paſchali, & Pentecoſtes, latè Anton. Ricciul. *de jure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.3. c.3. per tot.* ubi declarat diverſimodè, ut ſcilicet non procedat in pueris, & in caſibus neceſſitatis, vel quando baptizandi apparent perfectè inſtructi in Fide.

Cap. Conſtat XIX. *Iſidor.*

1 ISidor. *de offic. lib.2. cap.24.* relatus *in hoc text.* oſtendit miniſtrum Baptiſmi ex officio eſſe Sacerdotem, & tradunt S. Thom. *3. p. q.67. art.5.* Henriq. *in ſum. lib.1. c.28. §.1.* Philiare *de offic. Sacerd. p.2. lib.1. c.8.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.27. c.6. n.37.* Bonac. *de Sacrament. diſp.2. q.2. puncto 5. n.2.* Paul. Layman. *in Theolog. morali, lib.5. tract.2. c.7. n.2.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Parochi, c.18. ex n.1.*

Cap. In neceſſitate XXI. *Auguſt.*

1 AUguſtinus ad Fortunatum relatus *in hoc text.* tradit etiam laïcos neceſſitate cogente baptizare poſſe, vide Valent. *tom.4. diſp.4. puncto 1. verſ. tertii generis,* Barthol. ab Angelo *de examine Confeſſar. dialogo de Baptiſmo, §.139.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.2. lib.1. c.1. n.29.* Chamer. *de Baptiſmo, c.4. dub.2.* Sayr. *de Sacram. in genere, lib.2. c.8. q.2. art.1.* Bonac. *de Sacram. diſp.2. q.2. puncto 5. n.4.*

Cap. Romanus Pontifex XXIII.

Iſidorus.

1 COllige ex text. paganum poſſe validè conferre Baptiſmum, modò intentionem habeat baptizandi, ut per Victor. *de Sacram. Baptiſmi, n.24.* Sayr. *de Sacram. in genere, lib.2. c.5. art.3.* Bonacin. *de Sacrament. diſp.2. q.2. puncto 5. num.6.* ubi ſubdit peccare adultum recipientem Baptiſmum à pagano, propter periculum illum non recipiendi defectu intentionis, aut propter periculum ſcandali.

Cap. A quodam Judæo XXIV.

Nicolaus.

NIcolaus ad conſulta Bulgarorum *cap.104.* relatus *in hoc text.* definit, ſi in nomine Chriſti aliquis baptizetur, non debere iterum baptizari, quod eſt dicere, Baptiſmum in nomine Chriſti miniſtratum ratum eſſe, ac firmum, contra id quod habetur *in cap. multi, & in c. ſi revera, & in c. in ſynodo, hac ead. diſt.* quæ jura probant invalidè baptizare, qui baptizat in nomine Chriſti, ſeu in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis, & per ea ſic reſolvunt Victor. *de Baptiſmo, concl.16.* Henriquez *in ſum. lib.3. c.8. num.1. & c.11. n.1.* Soar. *tom.3. diſp.11. ſect.3. concl.1. & ſect.4. verſ. in hac re,* Chamerot. *de Baptiſmo, c.3. dub.7.* & plures alii, quos refert, & ſequitur Bonac. *de Sacram. diſp.2. q.2. puncto 4. n.7.* 1

In primis aliqui citati à Valent. *tom.4. diſp.4. quæſt.1. puncto 3.* explicant hoc modo baptizatos à Pagano ſub nomine Trinitatis, vel Chriſti tantùm, non eſſe rebaptizandos abſolutè, ſed ſub conditione. 2

Alii verò meliùs, ut ſunt Sot. *in 4. diſt.3. q. unic. art.6. ad fin.* Henriq. *in ſum. lib.2. cap.10. §.2. & 3.* Soar. *tom.3. in 3. p. diſp.21. ſect.1. num.3.* Bonacin. *d. puncto 4. ſub num.8. verſ. reſpondeo ex reſponſione,* textum in præſenti, dum habet baptizatos à Pagano non eſſe rebaptizandos, ſi baptizati ſint in nomine Trinitatis, eſſe intelligendum, expreſſo ſcilicet nomine Trinitatis, Patris, Filii & Spiritus ſancti, aut tantùm in nomine Chriſti, videlicet loco Filii expreſſo Chriſti nomine, ſic dicendo: Ego te baptizo in nomine Patris, & Chriſti, & Spiritus ſancti. Qui quidem explicandi modus neceſſariò tenendus, ac Nicolaus I. *in hoc text.* ita eſt exponendus, ſicut intelligitur S. Ambroſius, prout ipſe inſinuare videtur. Sanctus autem Ambroſius nunquam dixit valere Baptiſmum in nomine Trinitatis, non expreſſis perſonis, ſeu nominibus Trinitatis, aut tantùm in nomine Chriſti, ſed ſæpiùs *in lib. de ſanctis Sacramentis* dixit hanc eſſe formam: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Ergo eodem modo dicendum eſt intellexiſſe Nicolaum, qui eundem Ambroſium pro ſe allegat, & profitetur ſic expoſuiſſe. Doctoris enim dictum eſt intelligendum ſecundùm doctrinas, & auctoritates, quas allegat, ad not. per Bart. *in l. non ſolùm, §. ſi liberationis verba, n.7. ff. de liberat. leg.* Alex. *conſ.31. n.9. vol.4.* Surd. *conſ.177. n.21. & dec.126. ſub n.12.* Anton. Monach. *Florentinâ dec.49. n.10. & Bononien. deciſ.40. puncto 7. num.44.*

Verùm quamvis hic ultimus explicandi modus ſit probabilis, & defendi poſſit, probabilior tamen eſt ille, quem adducit Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.5. c.5. q.3. verſ. quartò objicitur,* dum ait Nicolaum *in præſenti* reſpondiſſe ad quæſtionem ſibi propoſitam, an baptizatus à Pagano, vel Judæo verum Baptiſmi ſacramentum ſuſcepiſſet, verè baptizatum fuiſſe ſi in nomine Chriſti baptizatus fuit Baptiſmo Chriſti: non igitur definivit valere Baptiſmum nomine Chriſti datum, ſed ratum eſſe Baptiſmum, ſive à Pagano, ſive à Judæo collatum, dummodo is Paganus, vel Judæus baptizaverit Baptiſmo Chriſti, & non Baptiſmo Joannis, vel alicujus alterius: & ideò rationem reddit Nicolaus, quia Baptiſmus, inquit, non eſt illorum, qui baptizant, ſed Chriſti, cujus aucto- 3

ritate

ritate inſtitutus eſt Baptiſmus, & cujus virtutem habet, & ideo dicit, ſicut *in actibus Apoſtolorum* legitur, ſignificans Baptiſmum valere virtute Chriſti datum, ſicut valebat cùm Apoſtoli baptizabant in nomine Chriſti, hoc eſt, cùm conferebant Baptiſmum Chriſti auctoritate inſtitutum, & ejus virtute vim habentem.

Cap. Sanctum XXXVI.

Auguſtinus.

1 DEclaratur *in cap. verbum, de pœnitent. diſtinct. 1. num. 3.*

Cap. Tunc valere XLII.

1 AUguſtinus *lib. 1. de Baptiſmo, cap. 21.* relatus *in hoc text.* tractat quando proſit Baptiſmus ei, qui fictè illum accepit, de quo Victor. *de Sacram. ubi de Baptiſmo, num. 19.* Covar. *in cap. alma mater, part. 1. § 4. num. 9. & 13.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib. 1. quæſt. 19. num. 4.*

Cap. Ante Baptiſmum LV.

Rabanus.

1 PRobat hic text. quod Catechiſmus convenienter debet præcedere Baptiſmum, ut per D. Thom. *in 4. diſt. 6. q. 2.* vbi Durand. Bonav. & Sot. *q. 2. art. 1.* Sylueſt. *in ſum. verbo Catechiſmus, verſic. quartò quæritur,* latè Anton. Riccinl. *de jure perſonarum extra gremium Eccl. exiſtent. lib. 3. c. 2. per tot.* vbi *n. 4.* per *cap. baptizandos, & cap. non liceat, hac ead. diſt.* obſeruat vt catechumenus admittatur ad Baptiſmum, non eſſe opus quod diſcat in particulari omnia, quæ ſunt fidei, ſed ſatis eſſe ſi ſumma quædam capita intelligat, & principia communia, veluti Symbolum Apoſtolorum, legis Decalogum, Orationem Dominicam, Chriſti aduentum, Paſſionem, judicium futurum, & cætera huiuſmodi: & *num. 5.* per *cap. ante viginti, hac ead. diſt.* aduertit ſatis eſſe ſi per viginti dies ante Baptiſmum ſpecialiter inſtruantur in fide, & deinde admittantur ad Baptiſmum.

De catechiſmo vide Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 10. à princ.* Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ p. 2. caſu 16.*

Cap. Non plures C I.

Ex Decreto Leonis.

1 QVamvis priſca Canonum ſtatuta, de quibus *in hoc text. & in cap. quod autem, ſup. 30. q. 4.* voluerint quod in Baptiſmo vnus tantùm patrinus adhiberetur, tamen ad ſummum, vnum ſcilicet virum, vnámque fœminam adhiberi poſſe cenſuit Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reformat matrim. c. 2.* explicant Poſſeuin. *de officio Curati, c. 6. n. 32.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 2. alleg. 30. n. 40.* Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 57.* Cuius præcepti tranſgreſſionem adhibendo plures patrinos eſſe peccatum mortale, tenent Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 226. n. 1.* Bonac. *de matrim. q. 3. puncto 5. § 2. n. 32.* & deciſum refert Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib. 4. tit. 15. l. 1. de matrim. n. 84.* Ego ipſe *d. alleg. 30. n. 44.* quicquid dicat Sanchez *d. lib. 7. diſp. 57. n. 6.* Si tamen de facto plures duobus ſuſcipiant baptizatum de Baptiſmo, cum omnibus contrahetur cognatio ſpiritualis, ſicuti tradunt Sayr. *in*

floribus deciſ. ſub tit. de cognat. ſpirit. deciſ. 4. Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. c. 25. § 5.* Armendar. *d. l. 1. de matrim. n. 82.* Ego ipſe *d. alleg. 30. n. 45.*

Et cùm Epiſcopus ſuper Conciliari diſpoſitione facultatem diſpenſandi non habeat, ideò meritò diſpenſare non poterit, vt duo viri, vel duæ fœminæ ſimul ſuſcipiant, vt benè reſolvunt Sanchez *dict. lib. 7. diſp. 57. n. 7.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Baptiſmus, § 4.* Rebell. *de obligat. juſtit. p. 2. in append. ad lib. 4. n. 89.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 154.* Bonac. *d. § 2. n. 33.* Fernand. *in examine Theolog. moralis, p. 3. c. 2. § 6. n. 2.* Armendar. *d. l. 1. de matrim. n. 75.* vbi *n. 80.* deciſum refert, quod vnus procurator, qui ſit viri, & alter qui ſit procurator mulieris, baptizatum de ſacro fonte ſuſcipere poſſunt, ſed non duo viri, nec duæ mulieres, vnuſquiſque tamen proprio nomine, vir loco mulieris, vel mulier loco viri; & hoc caſu cognatio contrahitur à mittente, non verò à procuratore, vt cenſuit S. Congr. Conc. *in Tudertina 16. Martii 1630.* cuius memini *in tract. de officio, & poteſt. Parochi, c. 18. n. 25.* 2

Cap. In baptiſmate CII.

Ex Concil. Moguntino.

PRobat hic text. ſuſceptores in Baptiſmo debere eſſe baptizatos, & in Confirmatione jam confirmatos, aliàs ex tali ſuſceptione nullam contrahi cognationem: ita Nauar. *in man. c. 22. n. 36. & conſ. 3. n. 1. de Baptiſmo, in antiq. aliàs conſ. 1. n. 1. de cognat. ſpirit. in nouis,* Henriquez *in ſum. lib. 12. c. 3. § 4.* plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 60. n. 7.* quibus addo Vgolin. *de officio Epiſcopi, c. 25. § 1. n. 2.* Rebell. *de obligat. juſtit. p. 2. lib. 3. q. 6. n. 6. & 7.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœn. lib. 31. n. 157.* Fernand. *in examine Theologiæ moralis, p. 3. c. 2 § 9. n. 4. & § 10. num. 4.* Ægid. de Coninch *de Sacram. tom. 2. diſp. 32. n. 25.* Baſil. Pont. *de impedim. matrim. c. 24. § 1. verſ. illud,* Bonac. *de matrim. q. 3. puncto 5. § 2. n. 19.* meipſum *de officio, & poteſt. Parochi, c. 18. n. 27.* 1

Cap. Non licet Abbati CIII.

Ex Concil. Antiſiod.

COllige ex text. Abbates, vel Monachos commatres habere non poſſe, nec de Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſcipere filios, vt per Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 60. n. 21.* Poſſeuin. *de officio Curati, c. 6. n. 27, verſ. ſecundò,* Galer. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo Religioſus, pag. 225. in fine,* Rebell. *de obligat. juſtit. p. 2. lib. 3. q. 6. num. 10.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 157. verſ. quartò,* Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 43. art. 1. in concl. juxta med.* Bonac. *de matrim. q. 3. punct. 5. § 2. 23.* Baſil. Pont. *de impedim. matrim. c. 24 § 1. verſ. excluſ.* Paul. Laym. *in Theolog. morali, lib. 5. tract. 2. c. 9. n. 3. in princ.* Tamburin. *de jure Abbatum, tom. 2. diſp. 4. q. 2.* meipſum *de offic. & poteſt. Parochi, c. 18. n. 31.* 1

Limita in Abbate, ſeu Religioſo facto Epiſcopo, vt per Gregor. Lopez *l. 65. verbo majoral, tit. 5. part. 1.* Fr. Emm. *quæſt. Regul. tom. 2. q. 58. art. 3.* & alios, quos refert & ſequitur Sanchez *in præcepta Decalogi, tom 2. lib. 6. c. 6. num 24.* qui omnes afferunt exemplum Gregorii, qui ex religione promotus in Cardinalem factus eſt Mauritii Imperatoris compater: refero *d. cap. 18. num. 32.* 2

Cap. Placuit CXI.

Ex Concil. Carthag. III.

1 GLoſſ. *verbo teſtentur, in præſenti text.* reſolvit quod teſtimonio unius creditur in Baptiſmo, ſequuntur Maſcard. *de probat. concl.* 163. Farin. *in praxi crim. q.* 63. *n.* 24. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 5. Et in conſecratione Eccleſiæ, Maſcard. *de probat. concl.* 415. *n.* 4. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 26. *q.* 11. *in med.*

Cap. Qui in maternis CXV.

Iſidorus.

1 PRobat hic text. exiſtentem in utero matris non poſſe baptizari, quia ſubjectum Baptiſmi eſt homo natus, & non poteſt per Baptiſmum renaſci, qui nondum eſt corporaliter natus, ut per S. Thom. 3. *p. q.* 68. *art.* 11. *ad* 1. Victor. *de Sacram. ubi de Baptiſmo, n.* 28. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 27. *n.* 28. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 13. Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 6. *n.* 7. ubi *n.* 8. obſervat quod ſi mater moriatur, & filius in ipſius utero exiſtens credatur vivere, aperienda eſt mater, ut infans extrahatur, & baptizetur, & *n.* 9. pariter obſervat, quod ſi mater gravida per judicis ſententiam damnetur ad mortem, differenda eſt executio ſententiæ donec mater pepererit. Ante totalem tamen aggreſſionem baptizari poteſt infans in capite, manu, vel pede jam emiſſo, ita Soar. *tom.* 3. *de Sacram. in* 3. *p. q.* 68. *diſp.* 25. *art.* 11. Illuſtriſſ. D. Roder. à Cunha *in comment. ad c. baptizari* 3. *n.* 1. *diſt.* 5. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Parochi, c.* 18. *n.* 37. *in fine.*

Cap. Qui bis CXVII.

Ex Pœnitentiali Theodori.

1 PRobat hic text. rebaptizatum, aut rebaptizantes ex juſta ignorantia irregularitatem incurrere, ac proinde ordinari non poſſe, ut per Henriq. *in ſum. lib.* 14. *c.* 5. §. 3. Avil. *de cenſur. p.* 7. *diſp.* 7. *dub.* 2. *concl.* 4. cujus tamen deciſionis contrarium meritò tuentur Sot. *in* 4. *diſt.* 6. *q.* 8. Navar. *in man. c.* 27. *n.* 49. Anton. de Corduba *in ſum. caſuum conſcientiæ, q.* 37. Covar. *in Clem. ſi furioſus, p.* 1. *in initio, n.* 8. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *c.* 8. *n.* 10. Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 25. *lit. C*, Bonac. *de cenſur. diſp.* 7. *q.* 3. *punct.* 3. *n.* 3.

2 Ad text. verò *in præſenti* reſpondent communiter Doctores, illum non eſſe Pontificis, nec Generalis, nec Provincialis Concilii, ſed cujuſdam Theodori Archiepiſcopi Cantuarienſis, ita S. Antonin. *in* 3. *p. tit.* 28. *c.* 6. §. 3. Covar. & Sayr. *citatis locis*, Bonac. *d. punct.* 3. *n.* 2. *verſ. neque obſtat*, Salzed. *d. lit. C, verſ. nec refragatur*, ubi poſt Albert. Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.* 2. *c.* 14. *n.* 1. advertit quod licèt de jure rebaptizatus etiam juſta ignorantia, abſque ulla diſpenſatione ad ſacros Ordines promoveri poſſit, illam tamen ad majorem cautelam debebit ab Epiſcopo obtinere.

Cap. Eos quos CXVIII.

Felix III.

1 COllige ex text. irregularem effici illum, qui metu etiam cadente in conſtantem virum compulſus rebaptizatus fuerit, ut per Sylveſt. *in ſum. verbo irregularitas, q.* 4. Majol. *de irreg. lib.* 3. *c.* 14. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *c.* 8. *n.* 19. Henriq. *in ſum. lib.* 14. *c.* 4. §. 3. Avil. *de cenſur. p.* 7. *diſp.* 7. *dub.* 14. Bonac. *in ſimili tract. diſp.* 7. *q.* 3. *puncto.* 1. *num.* 7. Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 15. *lit. A, verſ. & non ſolùm*, ubi ſecus aſſerit ſi per vim coactivam.

Cap. Si quis de alio CXXII.

Ex Concil. Lugd.

1 COllige ex text. non eſſe licitum extra neceſſitatem baptizare adhibito Chriſmate alterius anni, ut per Navar. *in man. c.* 22. *num.* 74. Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo Chriſma, pag. mihi* 102. Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 1. *punct.* 7. *n.* 20. Poſſevin. *de officio Curati, c.* 9. *n.* 1. & faciunt per me reſoluta *in tract. de officio & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 31. *n.* 17.

Cap. Non regenerabantur CXXXV.

Auguſtinus.

2 AUguſtinus *in enchirid. c.* 49. relatus *in hoc text.* ait quod in Baptiſmo Joannis non erat peccati remiſſio, concordat Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de Baptiſmo, can.* 1. ubi anathematizantur qui dixerint Baptiſmum Joannis habuiſſe eandem vim cum Baptiſmo Chriſti, docent Cyril. Alex. *lib.* 1. *in Ioan. c.* 26. & *lib.* 2. *c.* 57. Tertullian. *lib. de baptiſmo, c.* 10. Iſidor. Hiſpalenſ. *de officio Eccleſiaſt. lib.* 2. *c.* 24. Anſelm. *ad c.* 3. *Matthæi, verſ. Baptiſmus Ioannis*, Hug. Victor. *tract.* 5. *de Baptiſmo, c.* 1. *& de Sacram. Fidei lib.* 2. *p.* 6. *c.* 6. Magiſt. *in* 4. *ſent. diſt.* 2. ubi Durand. *q.* 4. & Palud. *q.* 2. *art.* 3. S. Thom. *p.* 3. *q.* 38. *art.* 3. Jodoc. Cocci. *tom.* 2. *theſauri Catholici, lib.* 5. *art.* 5. Balduin. jun. *ſuper opera controv. Bellarmini, p.* 2. *lib.* 2. *c.* 3. *prope fin.* Fernand. *in examine Theologia moral. p.* 3. *c.* 2. §. 1. *n.* 2. Molfeſ. *in ſum. Theolog. moral. tract.* 4. *c.* 1. *num.* 98. *in fin.* Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *de Baptiſmo, in princ. verſ. ſed priùs explicandum eſt.*

Cap. Regenerante CXXXVI.

2 DE materia hujus text. agunt Doctores, quos citavi ad *c. ex quo inſtituta, ſup. hac ead. diſt.*

Cap. Nulla præter CXLII.

1 AUguſtinus *de peccatorum meritis, & remiſſ. lib.* 1. *c.* 25. relatus *in hoc text.* ait quod præpter Baptiſma Chriſti parvulis nulla ſalus promittitur, vide Covar. *in c. alma mater, p.* 2. §. 2. *n.* 8. Tiraquell. *in l. ſi unquam, C. de revocand. donat. verbo revertatur, n.* 153. Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ, lib.* 3. *art.* 1. *c.* 2. §. 146. *pag.* 65.

2 Unde Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de Baptiſmo, can.* 5. anathematizat illum, qui dixerit Baptiſmum non eſſe neceſſarium ad ſalutem, explicant Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *c.* 7. *n.* 1. Sayr. *de Sacram. in genere, lib.* 6. *c.* 4. *q.* 1. *verſ. eſt quidem Baptiſmus*, Ægid. de Coninck *de Sacram. tom.* 1. *q.* 68. *n.* 6. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 27. *n.* 7. Henriquez *in ſum. lib.* 2. *c.* 7. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 2. *de Sacrament. Baptiſmi, n.* 116. & 128. Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 2. *n.* 3.

Distinctio II.

Cap. Omnes I. *Vrban.*

1 Gloss. *verbo omnes*, in illis verbis, ibi: *Præter Vnctionem infirmorum, quæ non ita propriè dicitur Sacramentum*, videtur inſinuare Unctionem propriè non dici Sacramentum: ſed & ipſam verè, & proptiè Sacramentum eſſe, de Fide definit Concil. Trident. *ſeſſ.*14. *de Extrema-Vnctione, cap.*1. & docent Soarez *tom.* 4. *diſp.*39. *ſect.*1. & 2. Fr. Emman. *qq. Regul. tom.*3. *queſt.*79. *art.*1. Ægid. de Coninch *de Sacram. tom.*2. *diſp.* 19. *dub.* 1. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*4. *cap.*11. *queſt.*1. *ſtatim in princip.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*28. *num.* 43. Bonac. *de ſacram. diſp.*7. *queſt. unica, puncto* 1. *num.* 1. & 3. Fernandez *in examine Theologiæ moralis, p.*3. *cap.*10. §. 1. *num.*1. Maldonat. *tom.*2. *controverſ. tit. de Extrema Vnctione, queſt.* 1. Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis, tract.*4. *cap.*3.

Cap. Spiritus ſanctus II.

Melchiades.

1 Cum ſacramentum Confirmationis ſit adeò utiliſſimum, ut ſancti Doctores dicant certo modo non eſſe perfectè Chriſtianum, qui non eſt confirmatus, & quia in eo deſcendit ſeptiformis gratia Spiritus ſancti cum omni plenitudine ſanctitatis, ſcientiæ, & virtutis, & anima majorem perfectionem, & gratiam recipit, ex D. Thom. *in* 3. *p. queſt.*72. *art.*11. licèt, regulariter loquendo, neceſſitatis non ſit, eſt tamen complementum Baptiſmi, per illud enim baptizatos plenè fieri Chriſtianos dicit Urbanus Papa *in cap.* 1. *proximè precedenti*, & alii ſancti Patres, quos refert Henriquez *in ſum. lib.*3. *cap.*5. §. 2. *juncta lit. H*, & juxta ſanum ſenſum contra hæreticos benè explicat Soar. *tom.*3. *diſp.*34. *ſect.*2. non quòd prima gratia per Confirmationis ſacramentum conferatur, & ante Confirmationem Baptiſmus culpam originalem non remittat, qui eſt perverſus Raymundi, Lupi error, ſed quia per Confirmationem Baptiſmatis gratia roboratur & confirmatur ad bene operandum, conſtanterque credendum, & Fidem Chriſtianam fortiter confitendam: ita ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.*2. *alleg.*30. *num.*7. & 8.

Cap. Manus VI. *Euſeb.*

1 Euſebius Papa *epiſt.* 3. *ad Epiſcopos Tuſciæ, & Campaniæ*, relatus in hoc *text.* ſcribit non ab aliis, quàm ab Epiſcopis manus impoſitionis Sacramentum perfici poſſe, & de fide definitum eſt in Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de ſacram. Confirmat. can.* 3. docent Alphonſ. Alvarez Guttero *in ſpeculo juris Pontificii, tit. de Confir. pag. mihi* 179. Covar. *lib.* 1. *cap.*10. *num.* 4. & 6. Navar. *in man. cap.* 22. *num.* 8. *verſ. dixi Epiſcopus*, Henriquez *in ſum. lib.*3. *de Confirm. cap.*6. §. 1. Jodoc. Coce. *tom.*2. *theſauri Catholici, lib.*5. *art. ult.* Chamet. *de Sacram. tract. de Confirmat. cap.* 5. *de miniſtro Confirmat.* Piaſec. *in praxi Epiſcop. p.*1. *cap.*3. *de Confirmat. num.*1. Ægid. de Coninch *de Sacram. tom.*1. *queſt.*72. *num.* 97. & 105. Balduin. jun. *ſuper opera controverſ. Bellarm. p.*2. *lib.*2. *cap.*6. *propè fin. verſ. Catholici omnes*, Miranda *in manual. Prælat. tom.*3. *queſt.*44. *art.*3. *concluſ. unic. in fin.* Bonacin. *de Sacram. diſp.*3. *queſt. unic. puncto* 2. *num.* 3. Ugolin. *de poteſt. Epiſcopi, cap.*15. *num.*2. Monet. *de commut. ultim. volunt. cap.*4. *num.*110. Filliuc. *qq. moral. tom.*1. *tract.* 3. *num.* 13. Fernandez *in examine Theologiæ moralis, part.*3. *cap.*5. § 3. *num.*2. Molfeſ. *in ſum. Theolog. moralis, tract.*4. *cap.*2. *num.*26. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.*2. *allegat.*30. *num.*1.

2 Utrùm autem ex delegatione Summi Pontif. ſimplices Sacerdotes hoc ſacramentum Confirmationis adminiſtrare poſſint, latè dixi *ſuprà ad cap. pervenit*, 95. *diſtinct.*

Cap. Ut jejuni VI.

Ex Concil. Aurel.

1 Emman. Sà *in aphor. verbo Confirmatio, num.*1. per hunc text. tenet Confirmationem dandam eſſe, & accipiendam à jejunis. Contrarium tamen verius eſt, cùm jejunium non ſit de præcepto in hoc caſu, ſed ſolùm de conſilio, & ideo hanc partem meritò ſuſtinent Henriquez *in ſum. lib.* 2. *cap.*5. *num.* 6. & *cap.*6. *n.*7. Barthol. ab Angelo *de Sacram. dial.*3. §. 35. Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.*1. *lib.*1. *cap.*5. *num.*12. & 14. Zetol. *in praxi Epiſc. p.*1. *verbo Chriſma, verſ.*3. Bonac. *de Sacrament. diſp.*3. *queſt. unic. puncto* 2. *num.*14. *verſ. ſecundò*, Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.*2. *alleg.*30. *num.*12.

2 *Perfectæ ætatis.*] Quamvis Confirmationis ſacramentum pueris nondum rationis uſum habentibus conferri poſſit, meliùs tamen erit illis conferri poſtquam ad rationis uſum pervenerint, ut recordentur ſe hoc Sacramentum recepiſſe, nec iterum recipiant: ita Henriq. *d. lib.*3. *cap.*5. §. 2. Bonac. *d. queſt. unica, puncto* 4. *num.*5. Marc. Anton. Genuenſ. *in man. Paſtorum, cap.*54. *num.*3. & alii citati per me *d. alleg.*30. *n.*17. quibus adde Barthol. ab Angelo *in examine Confeſſariorum, dial.*3. §. 30. *cum ſeqq.*

3 *Vt moneantur confeſſionem facere.*] Licèt non ſit præceptum præmittere confeſſionem ante Confirmationis ſuſceptionem, quia text. iſte monet, non autem præcipit, debet tamen qui ſuſcipere vult, eſſe in gratia, vel putare ſe eſſe in gratia, de quo Epiſcopus adultos præmonere debet antequam miniſtret: ita citati per Bonac. *d. queſt. unic. puncto* 4. *num.*26. quibus addo Navar. *de pœnit. diſt.*5. *in princip. p.*3. *in gloſſ. n.*16. meipſum *d. alleg.*30. *num.*18.

Cap. Dictum VIII.

Ex Concil. Tarracon.

1 Ex hoc text. colligunt nonnulli illum, qui bis Confirmationis ſacramentum ſuſceperit, vel contulerit, irregularitatem contrahere, quia cùm *in præſenti*, æqualiter iterati prohibeantur Baptiſmatis, & Confirmationis ſacramenta, & Baptiſmum iterantes, hoc eſt rebaptizati, & rebaptizātes, irregularitatem incurrant, juxta Doctores citatos *in cap. qui bis, & cap. ſeq. de conſecr. diſt.*4. mirum non eſt ſi quoad irregularitatem eadem fiat æquiparatio, & ideò hanc partem ſuſtinent Joan. Major *in* 4. *diſtinct.*7. Albert. Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib.*2. *cap.*14. *requiſ.*9. *in princ.* Majol. *de irregul. lib.*3. *cap.*15. S. Antonio. 3. *p. tit.*28. *cap.*6.

2 Verùm contrariam ſententiam meritò tuentur Palud. *in* 4. *diſt.*7. *queſt.*2. *colum.*1. Covar. *in Clement. ſi furioſus, p.*1. *in initio, num.*8. Ugolin. *de irregul. cap.*35. §. 4. Soar. *de cenſur. diſp.*4. *ſect.*4. *num.*6. Sayr. *in ſimili tract. lib.*7. *cap.*8. *num.*28. Avila *eod. tractat. p.*7. *diſp.*7. *dub.*5. Bonacin. *in eodem tract. diſp.*8. *q.*3. *puncto* 3. *n.*8. Valent. *tom.*4. *diſp.*5. *q.*1. *puncto* 4. *propè fin.* & *diſp.*7. *queſt.*

quæſt.19.puncto 3.ad fin. Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.15. lit.B, verſ. quæſtionis etiam eſt*, quorum fundamentum eſt, quia irregularitas nullo caſu conſtituenda eſt, niſi expreſſa reperiatur in jure, *cap.is qui,de ſentent. excom.lib.6.* cum *ibi* per me citatis, ſed Pontificio jure expreſſum non eſt, quod irregularitatem incurrat ille, qui bis etiam ſcienter ſacramentum Confirmationis ſuſceperit, aut contulerit. Igitur, &c.

3 Ad text. *in præſenti*, reſpondetur quod licèt hic ſacramenta Baptiſmi, & Confirmationis iterari prohibeantur, non tamen inde ſequitur, quod eadem pœna imponatur Confirmationem iteranti, quæ Baptiſmum repetenti infligitur, eo maximè, quia hæc irregularitatis materia graviſſima, & pœnalis eſt, ideo non ſolùm jura extendenda non ſunt, ſed ſtrictiſſimè interpretanda, ex vulgatiſſimis juribus.

Cap. Quadrageſima XVI.

Ex homil. Gregor.

1 DE obſervatione jejunii quadrageſimalis vide Honcal. *in tract. de jejuniorum obſervant. ex col.2. verſ. jam verò*, Alphonſ. Caſtro *lib.8.adverſus hæreſes, verbo jejunium,in 2. hæreſi, verſ. nam de quadrageſima*, Covar. *lib.4.var. cap.20. num.6. & 7.* Arnald. Pontac. *in annot.ad Euſeb. column. mihi* 612. Petr.Caniſ. *in doctrina Chriſtiana, tit.de jejunio, num.20.cum ſeqq.* Petr. Greg. *ſyntagm. juris p.1. lib.2. cap.18. num.9.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.1. pag.mihi* 583. Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.7. cap.23.* Sayr. *in Clavi Regia, lib.3. cap.6. num.12.* & alios citatos à Cened. *ad Decretum collect.53.*

Cap. Non mediocriter XXIV.

Hieronymus.

1 HIeronymus relatus *in hoc text. verſ. cùm igitur*, dum habet nihil minus accipi, dum Pſalmus pro multis recitatur, quàm dum pro ſingulis decantatur, videtur inſinuare orationem pro pluribus oblatam æquè ſingulis prodeſſe, ac ſi pro uno tantummodo funderetur. Cæterùm in contrarium eſt veritas, quia ſi ejus pondus, & orantis affectus, ac voluntas ſpectetur, finiti eſt fructus, & pretii: ergo fructus ejus, dum in partes dividitur, fit minor in ſingulis, & hoc locum habet in quolibet orationis effectu, ſive de merito, ſive de ſatisfactione, ſive de impetratione ſit ſermo, quoniam generaliter omnis effectus orationis ex parte ejus, qui orat, finitus eſt, ut ipſius ponderi, & dignitati, & orantis ſtudio, & affectui reſpondeat. Et ideò hanc partem ſuſtinent ferè omnes Theologi, & Canonici juris interpretes, ut per Covar. *in cap.alma mater, p.1.§.5.num.9.* Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.3. princ. num.58.* latè Medin. *in C.de Orat. cap. de valore orationis pro multis fuſa*, Comitol. *reſponſor.moral.lib.1. quæſt.42. num.13. cum ſeq.* Sayr. *in clavi Regia, lib.7. cap.9 n.32.* Azor. *inſtit.moral. p.1. lib.9. cap.33.quæſt.7.* ubi reſpondet textum *in præſenti* ſolùm loqui de merito, quod oratio cujuſlibet habet; mens ergo ejus eſt, non minus mereri nos cùm pro pluribus orationem fundimus, quàm ſi pro uno tantùm eam funderemus. Deinde reſpondet orationis impetrationem, prout ſola Dei liberalitate, & munificentia nititur, non eſſe minorem, ſi oratio pro pluribus offeratur; nam æquè facilè eſt bonum quodlibet impetrare pro centum, ac pro uno ſolo, ſi non ex ipſius orationis pondere, ſed ex Dei liberalitate rem metiamur.

2 Sic eodem modo licèt Miſſæ valor extenſivè, ſeu indeterminatè, vel ut aiunt, ſyncategorematicè acceptus, infinitus ſit, hoc eſt, non tantum prodeſt, quin magis poſſit prodeſſe, ſive non tantum fructum exhibet, quin poſſit majorem, ita ut non pro tot, quin etiam pro pluribus, & in majori gradu applicari, & prodeſſe poſſit, tamen dum Sacerdos ut cauſa proxima ſpecialiter unam miſſam offert pro ſeipſo, aut pro alio reſpondentem oblationi Sacerdotis, etiam nihil offerente, habet non ſolùm effectum finitum, ſed virtutem, efficaciamque & valorem ſimpliciter finitum, qui effectus in plures diviſus minùs utilis eſt ſingulis, & ita qui Miſſam pro multis offert, non tantundem ſingulis prodeſt ac ſi pro uno ſolo diceretur, de quo vide Nav. *in man. cap.25. num.91. & 111. verſ.35. & conſ.8. n.2.& conſ.9. num.2. de celebrat. Miſſar. in novis*, Petr.Navar. *de reſtitut.lib.2. cap.2.à num.262.* Hieron. Llamas *in 3.p.methodi,cap.13.§.17.* Anton.Cuch. *lib.5. inſtit.major. tit.6. n.77.* Dyo. *in tract.de Purgat.cap.37. per totum*, Henriq. *in ſum.lib.9.cap.19.§.5.* Soar. *tom.3. quæſt.79.ſect.12.& tom.4.diſp.48.ſect.6.* Valent. *tom.4. diſp.6.quæſt.11.puncto 1. §.25.* Petrum Ledeſma *in ſum. p.1.de Sacrament.ubi de Euchar.cap.17.concl.23.* Azor. *inſtitut.moral. p.1.lib.10. cap.21.quæſt.1.* Zetol. *in praxi Epiſcop. p.1.verbo Miſſa, §.4.* Ludov.Miranda *in man. Prælat. tom.1. quæſt.41. art.19.& 20.* latè Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.1. lib.3. cap. 8. num. 7. cum ſeqq.* Fraxinel. *de obligat. Sacerdot. ſect. 3. prænot. 4. §.7.*

Ad text. verò *in præſenti*, optimè reſpondet Covar. 3
in cap.alma mater, p.1.§.5. num.9.ad fin. quod dum inquit: *Cum Pſalmus, vel Miſſa pro cunctis animabus dicitur, non minus, quam ſi pro unoquoque diceretur, accipitur*; illud tantum ex hoc deducitur, Miſſam dictam pro multis eundem valorem habere, ac ſi pro uno dicta fuiſſet, nec inde ſequitur, quod ille tantus valor unicuique ex illis multis inſolidum applicetur.

Cap. Diſcipulos XXVI.

Ex dictis Apollonii.

EX hoc text. vulgò colligitur eum, qui paupertatis, miſericordiæque ſuæ levandæ cauſa furtum committit, excuſari, & tam à peccato, quàm ab infamia, aliiſque pœnis immunem eſſe, ut per Hoſtienſ. 1
in ſumma de furtis, §.1. verbo in caſu tamen non teneor, Addition. ad Abb. *in cap.ſi quis propter, num.5. lit.B,de furtis*, Cornel. Benincaſ. *de paupert. ſpec.9. in judicio, num.20.cum ſeq.* Covar. *in reg.peccatum,p.2.§.1.num.3. verſ.hinc verò*, Hieron.Buccaron. *de differen.inter judicia civilia, & criminal. different.100.num.2.* Nec modò in extrema, ſed in gravi neceſſitate conſtitutum poſſe rem alienam abſque mortali peccato accipere, ſi aliter grave illud malum avertere nequeat, ex Angel. *in ſum.verbo furtum, §.37.* Navar. Joan. de Medina, & aliis, ex quibus probabiliorem dicit Leſſ. *de juſtit. lib.2.cap.12.num.17.verſ. reſpondetur.*

Ex gloſſ. verò *in præſenti* colligitur paupertatis, 2
famiſve ratione licere patri filium vendere, idem tenent Cornel. Benincaſ. *ſpec.5.in contract. n.15.* Covar. *lib.3.cap.14.n.4.* Gerard. *ſing.ult.n.16.* Hippol. *ſing.101.* Mant. *ſing.77.& 547.* Molin. *de primog.lib.4.cap.5.n.13.* Aſcan. Clem. *de patria poteſt. cap.5. effectu 1.* Philip. Paſchal. *de viribus patriæ poteſt.cap.1. n.6.cum ſeqq.p.1.* Vincent. Carot. *de remed. contra præjudic. ſentent. except.25. n.10.* Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. effectu 43. à princ.* ubi limitat in filio clerico.

Cap.

Digitized by Google

Cap. Nunquam XXXIII.

Hieronymus.

1 SEmper Diabolus inveniat te occupatum, &c. Plura in deteſtationem otioſitatis, vide per Hector. Pintum in dialogis, p. 1. dialog. de juſtitia, cap. 1. pag. 79. Gabr. del Toro in libro theſauri miſericordiæ, cap. 37. cum ſeqq. Chaſſan. in catalog. gloriæ mundi, p. 11. in princ. Flamin. de reſignat. lib. 5. quæſt. 3. num. 211. cum ſeqq. Bobadil. in ſua politica, lib. 2. cap. 13. pag. 681. Steph. Grat. diſcept. forenſ. in præfat. num. 75. cum ſeqq. Et de diligentia, vide Rebuff. in auth. habita, verbo diligenti, C. ne filius pro patre, pag. mihi 574. Perez l. 1. tit. 14. lib. 8. Ordinam. pag. 272. Et de labore vide Gonzal. ad reg. S. Cancel. gloſſ. 4. num. 17.

2 Texantur & lina capiendis piſcibus, &c. Collige ex text. permiſſum eſſe clericis, ut victum, & veſtitum quærant, exercere opera ruſticalia, putà lina texere pro capiendis piſcibus, caniſtra viminibus plectere, ſarrere humum, areolas æquo limite dividere, in quibus cùm oleum jactata fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ, inſerere infructuoſas arbores, apum alvearia fabricare, proprias vineas putare, vel fodere, & his ſimilia, ut per Bellet. diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſciplin. cleric. §. 2. num. 13. & 14. Farinac. fragm. crim. p. 1. lit. C, num. 164. cum ſeqq.

Cap. Non oportet ÿ. XXXVI.

Ex Concil. Laodiceno.

1 PRobat hic text. clericos non debere intereſſe ſpectaculis, quæ aut in nuptiis, aut in ſcenis, aut in aliis locis exhibentur, ut per Bellet. diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 23. num. 5. Parlad. lib. 2. rerum quotid. cap. 7. num. 2. Gutier. canon. lib. 1. cap. 7. à princ. Sanch. de Matr. lib. 9. diſp. 46. num. 41. ubi cum Caiet. in ſum. verbo clericorum peccata, ad fin. ſubdit diſpoſitionem hujus text. non obligare ſub mortali, ceſſante ſcandalo, & contemptu.

Cap. Fucare pigmentis XXXVIII.

Auguſtinus.

DE ſuco fœminarum, an, & quando liceat mulieribus unguentis, & coloribus ſe fucare, & an eis ſine peccato vendi poſſint? vide Honeal. in opuſc. tract. de fuco mulierum, pag. 118. cum ſeq. Abb. in cap. 1. ne Clerici, vel Monachi, num. 11. S. Antonin. in ſum. p. 2. tit. 4. cap. 6. §. 7. Sylveſt. in ſum. verbo ornatus, Tabien. eod. verbo, Chaſſan. in catalogo gloriæ mundi, p. 2. conſid. 32. Tiraq. l. 3. connub. à princ. & præcipuè à n. 14. Guillelm. Bened. in cap. Raynutius, de teſt. verbo cuidam Petro tradidit, num. 32. cum ſeqq. Neviz. in ſylva nupt. lib. 2. n. 86. verſ. quod maximè procedit, Mich. de Palac. lib. 2. de contractib. cap. 9. verſ. at quæres, pag. 159. Benedict. Canophil. in repet. cap. 1. de conſtit. num. 83. cum ſeqq. Azor. inſtit. moral. p. 3. lib. 3. cap. 30. quæſt. 7. Pharaon. in prompt. animæ, tract. 2. ſeſſ. 11. caſu 2. Sebaſt. Medic. in ſum. peccatorum, p. 1. tit. 2. quæſt. 26. Læl. de Zanch. de privil. Eccleſ. privil. 132. ex n. 6. in fin. Joan. Pined. p. 2. de la agricultura Chriſtiana, dialog. 21. ex §. 9. & in vita D. Ioan. Baptiſtæ, lib. 3. art. 2. cap. 2. pag. 156. Joan. Pined. Soc. IESV, in Iob tom. 2. cap. 42. verſ. 14. pag. mihi 965. Hieron. Roman. de Repub. Gentilica, lib. 8. cap. 20. Henriq. in ſum. lib. 8. c. 56. §. 4. lit. X, Joan. Mallara p. 1. cent. 10. refran. 51. Sebaſt. de Cov. Orozco en el theſoro de la lengua Eſpañola, verbo afeite, Bobadil. in ſua politica, lib. 2. c. 17. n. 148. Ludovic. Beja reſponſ. caſuum conſcientiæ, p. 2. caſu 18. Sayr. in clavi Regia, lib. 8. c. 6. n. 4. Leſſ. de Iuſtit. lib. 4. cap. 4. dub. 14. Filliuc. in qq. moral. tom. 2. tract. 30. cap. 10. quæſt. 9. n. 220. Homobon. in reſp. quæſtionum moral. p. 3. reſp. 24. tractat an liceat Monialibus ſe ornare. 1

De ornatu autem mulierum, vide Pined. in vita S. Ioannis Baptiſtæ, lib. 3. art. 1. cap. 5. pag. 79. cum ſeq. Joan. de Orozeo lib. 1. parad. 4. pag. 31. Card. Baron. tom. 1. annal. Eccleſ. anno Chriſti 57. cap. 72. pag. mihi 529. Et de veſtimentis, vide Blaſ. Alvarez Mirabal en el trattado de ſalud, cap. 52. & 53. Mallara part. 1. cent. 7. refran. 34. Fray Diego de Yſtella p. 1. de la vanidad del mundo, cap. 40. 2

ADDITIO

ADDITIONES,

Quæ ad nos juſto tardiùs delatæ, ſuo quæque loco, ne quid deſideretur, inſerendæ.

Ad Distinct. I.

Cap. Jus gentium IX. *num.*8. *in fine*, *pag.* 13.

LEGATORUM *non violandorum religio.*] Notatur ad hoc quod Legati Sancti appellantur, itaut etiam ab hoſtibus miſſi fido & ſecuro hoſpitio recipi debeant, & grato ac benevolo vultu audiri, & expediri, quod omnium gentium conſuetudo approbat, & veluti religio obſervatur ex ipſius naturæ humanæ legibus hauſta, quæ ubi violatur, legitimam belli cauſam adversùs violantea inducit. Vide Duaren. *lib.*1.*diſp.cap.*37. Connan. *lib.*3.*comment.cap.*1.*n.*6.*&* 7. Emman.Soar. *lib.*1.*obſerv.cap.*10.*&* 15. Petr.Fab. *lib.*2.*ſemeſtr. c.*1.*pag.*10. Balthaſ. Ayala *de jure & officio belli*, *lib.*1. *cap.*9. Petr. Greg. *ſyntagm. juris lib.*33. *cap.*14. *num.*4. Decian. *in praxi crimin.lib.*2. *cap.*20. *n.*4.*& lib.*7. *cap.*5.*à num.*11. Petr.Crinit. *de honeſt.diſcipl. lib.*7.*cap.*3. Chriſtoph.Beſold. *in differ.jurid.polit.de Legatis*, *cap.*5. Marq. *in gubernat.Chriſtiano*, *lib.*1.*cap.*27.*& lib.*2.*cap.*37. *pag.*376. Salas *de legib.quæſt.*95. *diſp.*7.*ſect.*2.*num.*19.

Ad Distinct. IV.

Cap. Denique VI. *poſt n.* 1. *ibi*, *caſu* 380. *n.* 3. *pag.*25.

HIs *diebus.*] Quadrageſimalibus ſcilicet, unde Doctores magis communiter deducunt jure communi eſſe prohibitum ovorum, & lacticiniorum uſum in Quadrageſima, ob reverentiam ſacrati temporis, ita S.Thom.2.2. *quæſt.*147.*art.*8.*ad* 3. *& in* 4. *diſt.*15. *q.*3. Henriq. *in ſum.lib.*7.*cap.*13.§.8. Azor. *inſtit. moral.p.*1. *lib.*7.*cap.*10.*q.*1. Beja *p.*1.*caſu* 45. *fol.*207. Leſſ. *de juſt. lib.*4.*cap.*2.*dub.*2.*n.*8. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *lib.*4. *c.*11.*n.*52. Villalob. *in ſum.tract.*23. *diffic.*2.*n.*7. Joan. de la Cruz *præc.*3.*art.*4. *concl.*4. optimè Joan.Sanct. *in ſelect.diſp.*51. *n.*18. ubi *n.*19. contra Vaſq.& Villalub. tenet abſtinentiam ab ovis, & lacticiniis in vigiliis, & quatuor anni temporibus in Regno Caſtellæ eſſe in præcepto. Non defuerunt tamen, qui exiſtimaverint prohibitionem hujuſmodi locum habere in diebus jejunii Quadrageſimæ, & ſic non in Dominicis, quibus non jejunatur, ex quorum numero videntur eſſe Llam. 3.*p.method. cap.*5.§.26.*in fine*, Anton.Gom. *in explicat. Bullæ*, *clauſ.*7.*n.*7. ſed veritas eſt in contrarium, quia licèt Dominica non ſit dies jejunii, eſt tamen dies abſtinentiæ à carnibus, ratione cujus prohibuit jus comedi illud quod ſementinam originem trahit à carnibus, ita Fr.Emman. *in explicat.Bullæ*, §.6.*n.*8. Vega *p.*1.*cap.*14. *caſu* 29. Henriq. *in ſum.lib.*7.*c.*13.§.10. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *lib.*4.*c.*11.*n.*53. Villalob. *tract.*23 *diffic.*8. *n.*1.*& tract.*27.*clauſ.*6.*n.*11. Joan.Sanct.*d.diſp.*47.*n.*25. ubi *n.*27. reſolvit duplici labe inquinari edentem carnes, & ova in die quadrageſimali, abſque legitima cauſa: & *n.*28. quod nec ſexagenarii exempti à jejunio poſſunt abſque Bulla comedere ova, & lacticinia.

Ad Distinct. VI.

Cap. Teſtamentum I. *poſt n.*1.*pag.*27.

CIrca pollutionem an ſit intrinſecè mala, aut indifferenter, eſt admodum inter Doctores controverſum, nullus ex iis, quos vidi, melius hoc ipſum declarat quàm Joan.Sanct. *in ſelect.& practicis quæſtion.diſp.*21. *n.*35. ubi ita eleganter. Porrò pollutionem ut ſic non eſſe intrinſecè malam, conſtat primò ex *cap.teſtamentum*, *diſt.*6. ubi diſtinguens D.Gregor. aliquando pollutionem ex crapula ventre, aliquando ex ſuperfluitate, vel infirmitate, concludit quod quando ex infirmitate, vel naturæ ſuperfluitate evenerit, timenda non eſt, ac ſi dicat malam non eſſe, quia hanc animus neſciens pertuliſſe magis dolendus eſt quàm feciſſe, quaſi dicat potius intelligitur tunc pati quàm facere, ut *ibi* explicat gloſſ. & ex *cap. penſandum eſt*, *ead. diſt.* docet D. Thom. Theologorum princeps 2.2.*quæſt.*154.*art.*5. ubi ait quod ſi pollutio nocturna conſideretur ſecundùm ſe, non habet rationem peccati: at pollutio nocturna ſub pollutione ut ſic comprehenditur, tanquam ſpecies ſub genere, & idem docet *in* 4. *diſtinct.* 9. *art.*4. quod idem docet Caiet. *ibi*, *& in ſum. verbo pollutio*, *& tom.*1.*opuſcul. tract.*22. Ludovic. Lopez 1. *part. inſtruct. cap.* 74. ubi ait quod pollutio nocturna ex ſe non eſt actus humanus, ſed eſt ſicut ſudor, aut fluxus ſanguinis: & inferius aſſignans differentiam inter homicidium in ſomnis ſequutum, & pollutionem, ait quod homicidium eſt ſecundùm ſe peccatum, non ſic pollutio, Ledeſma 2.*p.ſum.tract.*27. *cap.*16. Sylveſt. *verbo pollutio*, & adducit exemplum in patientibus fluxum ſeminis, in quibus talis fluxus non eſt peccatum, Angel. *verbo pollutio*, *n.*3. Armill. *n.*3. Tabien. *verbo communicare*, *quæſt.*38. Roſel. *verbo pollutio*, *n.*31. Raymund. *in ſum. verbo luxuria*, *fol.*497. qui omnes ex inſigni Religione Dominicana filii ſunt, qui ſuis ſcriptis lucem futuris ſæculis emiſere, Toler. *lib.* 5. *cap.*13. *num.*8. Navar. *in ſum. cap.*16. *num.*6. ubi ait pollutionem ut ſic non eſſe in ſe peccatum, ſecundùm omnes, Leſſ. *lib.*4. *cap.*3. *dub.*14. *num.*94. 101. 105. *&* 106. Valent.2.2. *diſp.*9.*q.*3. *puncto* 3. Filliuc. *tom.*2. *tract.*30.*n.*151. Vaſq.1.2. *tom.*1. *diſp.*115. *num.*7.*&* 9.

& opuſc. de reſtit. cap. 3. §. 2. num. 24. Sanch. *lib. 9. de matrim. diſp. 45. num. 3. & in ſum. lib. 1. cap. 2. num. 18. 19. & 20.* dicens pollutionem ut ſic inſtar aliarum evacuationum naturalium provenientem, non eſſe ex ſe peccatum, ſicut peccatum ex ſe eſt homicidium, & fornicatio, Salas 1.2. *tom. 1. tract. 7. diſp. 6. ſect. 8. n. 59.* dicens quod pollutio in ſe nullam habet malitiam, niſi quatenus eſt voluntaria, Lucius *in ſumma ſummarum, præc. 6. nota 4. in fine*, Llam. *in ſum. 3. p. cap. 8. fol. 630. & 632.* Avila *de cenſur. p. 7. diſp. 6 ſect. 1. dub. 14. fol. 370.* Azor. *tom. 3. lib. 3. cap. 24.* dicens hanc eſſe communem opinionem, Moure *in ſum. p. 4. cap. 2. §. 4. num. 3.* Coriolan. *de caſibus reſervat. p. 2. caſu 9.* Bonacin. *de matrim. diſp. 4. puncto 10. num. 3. & 5.* Joan. de la Cruz *in direct. præc. 6. dub. 10.* Et ob id fas eſſe deſiderare ſimplici voluntate pollutionem, quatenus illa proficua eſt ſaluti, vel moleſtas carnis tentationes ſedat, docet bene Sanch. *in ſum. lib. 1. cap. 2. num. 18.* plures adducens. Et quamvis *num. 28.* diximus pollutionem voluntariam eſſe intrinſecè malam, intelligendum eſt, quando eſt voluntaria in ſe, vel in cauſa illicita per ſe ordinata ad illam, quæ nullum alium habeat effectum, vel ſi apponatur quæcunque cauſa ex intentione pollutionem conſequendi, ut rectè Vaſq. 1.2. *tom. 1. diſp. 115. n. 9.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 45. num. 17.* &c. Hactenus Joan. Sancius.

Ad Distinct. VI.

Cap. Non eſt, ult. *n. 17. in fine, pag. 31.*

Gregor. de Valent. *tom. 3. diſp. 1. quæſt. 10. punct. 6. verſ. tertiò certum eſt, & quæſt. 16.* Card. Bellarm. *lib. 5. de Romano Pont. cap. 2. in fine*, Salmeron *tom. 12. tract. 37.* Becan. *in ſum. Theolog. tom. 2. cap. 13. quæſt. 4.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. quæſt. 32. art. 4.* Ludov. de Torres *de Fide, diſp. 31. dub. 1. col. 638.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 26. quæſt. 2.* Lorca *in 2. 2. ſect. 3. diſp. 32. num. 10.* Fr. Thom. à Jeſu *de procur. omn. gent. ſal. lib. 4. 1. p. cap. 1. pag. 123. verſ. at hiſce*, Cevall. *commun. contra communes, tom. 4. quæſt. fin. n. 184. cum ſeqq.* Soar. *de Fide, diſp. 18. ſect. 1. num. 9. & ſect. 3. num. 4. cum ſeqq.* Seraphin. de Freitas *de juſto Imperio Aſiatico, cap. 9. num. 5. & 6. & cap. 12. per tot.* Joan. Solorzan. *de Indiarum jure, lib. 2. cap. 17. per tot.* Non enim infideles ob ſolam infidelitatis cauſam bellis infeſtari poſſunt, aut dominio & juriſdictione ſuarum rerum, & provinciarum privari, Innoc. *in cap. quod ſuper, de voto*, Balth. Ayala *de jure, & officio belli, lib. 1. cap. 2. num. 29.* Carol. Tapia *in rub. de conſtit. Princip. cap. 1. n. 54.* Azor. *p. 1. lib. 8. cap. 24. quæſt. 6.* Lorca *d. diſp. 52. num. 10.* Ludov. Turrian. *de Fide, diſp. 52. dub. 1. col. 645.* Sayr. *in clavi Regia, p. 2. lib. 9. cap. 4. ex num. 10.* Fr. Joan. Pineda *in monarch. Eccleſ. lib. 16. cap. 34. §. 17.* Joſeph. Acoſta *lib. 2. de procur. Indor. ſal. cap. 2.* Cevall. *d. quæſt. fin. num. 188. cum multis ſeqq.* Joan. Salas *de legib. diſp. 7. ſect. 13. num. 72.* Soar. *eod. tract. lib. 3. cap. 10. in defenſ. Fidei contra Anglicanæ ſectæ errores, lib. 3. cap. 4. num. 8. & in tract. de charitate, diſp. 13. ſect. 3. ex num. 1.* Garc. Maſtrill. *de magiſtratib. lib. 1. cap. 9.* Melch. de Valentia *illuſtr. tract. juris tract. 2. cap. 5. num. 22. & ſeqq.* Verùm licèt infidelium debellationem non omnino probent Doctores *ſuprà* citati, ob id tantùm quod Fidem audire recuſent, bene tamen ipſi atque alii *infrà* citandi admittunt, quod ſi nobis prædicationem impedirent, aut alios volentes illam audire, & forſan Fidem ſuſcipere, ad eos accedere prohiberent, nec ſinerent Prædicatores loqui verbum Dei ſine vi, ac fraude volentibus audire, jure poſſumus eorum violentiam etiam armis propulſare, & bello ſi opus eſſet illato, acriter coërcere. Ita Sot. *in 4. diſt. 5. quæſt. unic. art. 1. pag. 267. verſ. ſecunda concluſio*, Caſtro *de juſta hæret. punit. lib. 2. cap. 14. verſ. prima igitur*, Greg. Lopez *l. 2. tit. 23. p. 2.* Covar. *in reg. peccatum, p. 2. §. 10. num. 13. verſ. quartò licitum, & §. 11. n. 3. verſ. fateor planè*, Salmeron *tom. 11. tract. 38. verſ. deinde, pag. 323.* Valent. *tom. 3. diſp. 1. quæſt. 10. puncto 6. col. 410.* Bannes *2. 2. quæſt. 10. art. 10. col. 328. verſ. tertia & quarta concluſio*, Victor. *in relect. 1. de Indis, ex n. 36. & relect. 2. à n. 1.* Vaſq. *in 1. 2. quæſt. 76. diſp. 120. cap. 3. & cap. 5. in princ.* Cordub. *in quæſt. lib. 1. quæſt. 37. dub. 4. verſ. tertia pars, & dub. 6. verſ. quartum dictum*, Petr. de Ledeſma *in ſum. tom. 2. tract. 1. cap. 5.* Joſeph. Acoſta *lib. 2. de procur. Indor. ſal. cap. 13.* Molin. *de juſt. tract. 2. diſp. 105.* Salon. *in 2. 2. tom. 1. tract. de dominio, quæſt. 3. art. 1.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 26. quæſt. 7.* Lorca *in 2. 2. art. 8. quæſt. 11. ſect. 3.* Torres *de Fide, art 8. diſp. 51. dub. 2.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 1. n. 4.* Soar. *de Fide, diſp. 18. ſect. 2. num. 8.* Seraphin. de Freitas *de juſto Imperio Aſiatico, cap. 9. n. 6. & 7.* Unde dicit Soar. *de Fide, diſp. 18. ſect. 1. ex num. 1.* quod Eccleſia habet jus tuendi, & defendendi ſuos Prædicatores.

Ad Distinct. X.

Cap. Quoniam VIII. *n. 3. in fin. pag. 38.*

Fr. Joan. à Ponte *de convenient. utr. Monarch. lib. 1. cap. 6. §. 1. pag. 30.* ubi reſolvit Papam poſſe, ſi velit, Imperium à Romanis ad Hiſpanos transferre: refert Joan. Solorzan. *de Indiarum jure, lib. 2. cap. 22. n. 21.*

Ibidem num. 3. in fine. Paleoth. *de ſacro Conſiſt. in concluſione operis, membr. 3. pag. 363. lit. B.* Camil. Borrel. *de præſtantia Regis Cathol. cap. 47. ex num. 42.* Franc. Torreblanc. *lib. 3. de Mag. à cap. 4. per totum, & cap. 26. num. 31. cum ſeqq.* Garc. Maſtril. *de magiſtrat. lib. 1. cap. 2. per totum, & præcipuè n. 18.* Valenzuela *in monit. contra Venet. p. 4. ex num. 178. & p. 5. num. 226. & p. 7. ex n. 12.* latè Solorzan. *d. cap. 22. à num. 17.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 13. num. 27. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 10. cap. 6. verſ. ad hæc omnia, & lib. 11. cap. 5. quæſt. 8.* Mol. *in emporio juris, p. 1. tit. 2. quæſt. 4. num. 9.* Param. *de origine S. Inquiſ. lib. 3. quæſt. 1. opin. 4.* Cevall. *commun. contra commun. tom. 4. q. fin. ex n. 102.* Caliſt. Ramirez *de lege Regia, §. 2. ex num. 30.* Soar. *de defenſione Fidei, lib. 3. cap. 5. & cap. 21. cum ſeqq. & in tractat. de Fide, diſp. 20. ſect. 3. à num. 21. & diſp. 22. ſect. 6. num. 2. & 7. & in tract. de charitate, diſp. 13. ſect. 2. n. 5. & ſect. 3. ex num. 4.* Salas *de legibus, quæſt. 95. diſp. 7. ſect. 1. num. 7. in fine, & ſect. 4. num. 29. cum ſeqq.* Caldas Pereira *de manu Regia, tom. 1. cap. 3.* Bened. Ægid. *ad l. ex hoc jure, ff. de juſtit. & jure, tom. 1. cap. 3. num. 16.* Seraphin. de Freitas *de juſto Imperio Aſiatico, cap. 6. num. 58. cum ſeqq.*

Ad Distinct. XXV.

Cap. Unum orarium III. *num. 2. in fine, pag. 86.*

Joan. Sanctius *in ſelectis, & practicis diſput. diſp. 17. num. 3. ibi:* Pro explicatione tamen obſervandum eſt peccatum veniale, tripliciter poſſe conſiderari. Unum quod ex ſuo genere ſit tale, ut mendacium jocoſum, vana gloria, &c. Aliud ex parvitate materiæ, ut furtum rei levis. Tertium ex imperfectione libertatis; quod quamvis circa materiam gravem

verſetur

Digitized by Google

verſetur, & ſit contra præceptum ex ſe obligans ad mortale, & non violatur tamen ſimpliciter hoc præceptum ob defectum conſenſus, vel deliberationis, &c.

Ibidem, num. 4. in fine. Refert illum Joan. Sanctius *in ſelectis & practic. diſput. diſp.* 53. *num.* 2. ſed ei non adhæret, dum putat fortè eſſe veniale antevertere per ſemihoram. Horam autem comedendi ad non frangendum jejunium, undecimam ſat eſſe puto, tam in hyeme, quàm in æſtate, & tam laicis, quàm Religioſis, ita Vega *in ſum. p.* 1. *cap.* 14. *caſu* 13. Fr. Emman. *in explicat. Bullæ,* §. 6. *in princ.* Jacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 35. Villalob. *in ſum. tract.* 21. *diffic.* 9. *num.* 1. Fernandez *in medulla caſuum conſcient. p.* 2. *cap* 8. §. 2. *n.* 4. Joan. de la Cruz *prac.* 3. *art.* 4. *pag.* 27. Joan. Sanctius *d. diſp.* 53. *num.* 1. ubi advertit particularem patriæ conſuetudinem magnam vim habere in hoc, itaut obſervanda ſemper ſit, & allegat Medin. *Cod. de jejunio, quæſt.* 1. *in fine, & q. de hora refectionis, fol.* 139. Lud. de ſan Juan *in ſum. p.* 2. *tract. de jejunio, art.* 12. *fol.* 696. Idem Joan. Sanctius *citato loco, num.* 3. reſolvit quod ſi horologia diverſa ſint, ad pulſationem primi poterit refectio fieri, ſicut enim in odioſis ad ultimam poteſt appellari, & inde poſſunt comedentes poſt horam duodecimam noctis ab uno horologio deſignatam, craſtino Euchariſtiam ſumere, ſi aliud horologium ſonuiſſe conſtet eſu expleto: & *num.* 1. addit dubitanti an hora undecima diei ſonuerit, neſas eſſe prandere. Diximus ſuprà cum Azorio licitum eſſe ob juſtam cauſam ante horam conſuetam comedere, ob iter ſcilicet agendum, aut hoſpitibus inſerviendum: ſed dubitari poteſt, an iſte ob id comedens teneatur jejunare? Teneri affirmant Vivald. *de jejunio, cap.* 15. *num.* 59. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *quæſt.* 100. *art.* 2. Vega *p.* 1. *ſum. cap.* 14. *caſu* 33. Beja *in reſponſ. caſuum conſcient. p.* 2. *caſu* 45. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 4. *num.* 183. Fernandez *d. cap.* 8. §. 2. *num.* 5. Sed contrarium, immò non teneri jejunare, docent meliùs Caiet. 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 7. Sylveſt. *verbo jejunium, quæſt.* 8. *num.* 21. Leſſ. *de juſtit. lib.* 4. *cap.* 2. *dubit.* 3. *num.* 18. Villalob. *tract.* 23. *diffic.* 6. *num.* 6. Joan. Sanct. *d. diſp.* 53. *num.* 5.

Ad Distinct. XLVII.

Cap. Sicut VIII. *n.* 2. *in fine, pag.* 124.

QUoniam exiſtenti in extrema neceſſitate quilibet, tenetur opem ferre, Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis,* §. *etſi impubes, num.* 37. *ff de liber. agnoſc.* Petr. Roiz. *Lituan. deciſ.* 3. *num.* 296. Caliſt. Ramirez *de lege Regia,* §. 30. *num.* 23. quos refert & ſequitur Joan. Solorzan. *de Indiarum jure, lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 81.

Ad Distinct. LXVIII.

Cap. Hadrianus XXII. *num.* 8. *in med. ibi,* Soar. *de legib. lib.* 3. *cap.* 7. *n.* 9. *pag.* 147.

JOan. Garc. *de expenſ. cap.* 9. *n.* 68. *&* 69. *& de nobil. in ſcript. num.* 25. Humad. *in add. ad Gregor. Lopez, l.* 49. *tit.* 6. *p.* 1. Camil. Borrel. *de præſt. Regis Cathol. c.* 47. 48. *&* 53. Ant. Petra *de poteſt. Princip. cap.* 3. *quæſt.* 4. *n.* 15. Ang. Mateac. *de via & ratione juris, lib.* 1. *cap.* 30. *n.* 13. Greg. Lop. Madera *in excell. Monarch. Hiſp. cap.* 2 *per tot.* Mariana *de reb. Hiſp. lib.* 9. *cap.* 5. Valdeſ. *de dig. Regum, Regnorumque Hiſpaniæ, cap.* 18. Joſeph. de Ruſticis *in comm. ad l. cùm avus, de coad. & demonſt. lib.* 5. *c.* 10. *n.* 33. *&* 34. Zamalloa *lib.* 11. *hiſt. Hiſp. cap.* 8. Garc. Maſtrill. *de magiſtr. lib.* 1. *c.* 4. *ex n.* 15. Fr. Joan. à Ponte *de convenient. utriuſque Monarc. lib.* 3. *c.* 12. §. 4. *pag.* 79. Molin. *de pactis nupt. lib.* 1. *cap.* 2. *n.* 8. Salas *de legib. q.* 95. *tract.* 14. *diſp.* 7. *ſect.* 8. Ludov. Rodolphin. *in tract. de origine dignitatis, & poteſtatis Ducum Italiæ, n.* 59. *cum ſeqq.*

Ibid. num. 10. *in fin. pag.* 148. Roland. *conſ.* 88. *num.* 7. *vol.* 1. Mant. *in enchirid. rerum ſing. lib.* 9. *cap.* 210. Mendoz. *de pactis, lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 25. Maudel. *conſ.* 62. *num.* 20. *vol.* 1. Vacon. *lib.* 2. *declar. cap.* 106. Petr. Greg. *de Republ. lib.* 6. *cap.* 13. *à n.* 14. Ant. Roſc. *lib.* 1. *memor. cap.* 3. *num.* 5. Gail. *lib.* 2. *obſer.* 55. *&* 56. Cuiac. *lib.* 15. *obſerv. cap.* 30. Greg. Lop. Mader. *de excell. Hiſp. Monarch. cap.* 2. *fol.* 10. Cevall. *commun. contra commun. tom.* 4. *quæſt. fin. num.* 15. *cum ſeqq.* latè Joan. de Solorzan. *de Indiarum jure, lib.* 2. *cap.* 21. *per tot.*

INDEX

INDEX
RERUM ET VERBORUM,
Quæ in Decreto Gratiani continentur.

Primus numerus paginam, alter ejuſdem paginæ columnam ſignat; tertius eſt marginalis.

A

ABBAS non poteſt cogi, ut eat ad Synodum, niſi aliqua rationabilis cauſa ſubſit. 63. 2. med. Intellige ut ibi.
Abbates an, & quando teneantur accedere ad Synodum Diœceſanam. 66.2.poſt med.
Abbates attento jure communi poterant minores Ordines conferre ſibi ſubditis, non ſolùm monachis, ſed etiam laicis, in quos ordinariam Eccleſiaſticam habebant juriſdictionem. 154.2.1
Abbates hodie ſecundùm Concil. Trid. diſpoſitionem, cuiquam qui Regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel minores Ordines conferre non poſſunt. ibid.2
Abbates an hodie poſſint Tonſuram, & minores Ordines conferre aliis Regularibus, vel ſæcularibus, qui dimiſſorias ſuorum ſuperiorum habuerint, remiſſiuè. 153.1.3
Abbatis benedictio ad Epiſcopum ſpectat. ibid.4
Abbates cùm antiquitus eſſent laici, tunc temporis præſtabant obedientiam Oſtiario, & aliis in majoribus ſacris Ordinibus conſtitutis. 179.1.5
Abbates non omnes oportet conſecrari, ſed eos tantùm, qui ſuæ Eccleſiæ more conſecrari ſolent. 245.1.1
Abbates dicuntur etiam ante benedictionem. ibid.2
Abbates non conſecrantur, ſed propriè benedici dicuntur. ibid. 2.3
Abbates, & Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo, vel Confirmatione. 261.1.1
Abbas ſicut poteſt dare ſubditis licentiam obeundi munus procuratoris, ita & ille poteſt ipſum obire. 263.1.11
Abbas quidquid vendiderit ſine licentia Epiſcopi, in irritum deducitur. 190.2.1
Abbatis ſolius dolus ſufficit, vt incurratur pœna amiſſionis ſucceſſionis, de qua in hoc text. 302.1.4
Abbates, & Monachi non poſſunt habere commatres, nec de Baptiſmo, aut de Confirmatione ſuſcipere filios. 415.2.1.fin.
Limita in Abbate, ſeu Religioſo facto Epiſcopo. ibid.2
Abbatiſſa, ſeu Prioriſſæ officium habere non poſſunt quæcunque virgines non ſunt. 199.1.1
Sed contrarium eſt verius, ut 300.1.3
Abbatiſſa in qua ætate deberet olim eſſe conſtituta ſecundùm temporum varietates, oſtenditur. ibid.5
Abbatiſſa nulla, vel Prioriſſa hodie eligitur minor annis quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, ſuper qua ætate Epiſcopus diſpenſare non poteſt. ibid.1.6
Aborſus periculum eſt ſi ad mulierem, quæ recèns concepit, vir accedat. 385.2.8
Abortum fœtus jam animati cauſam dans tenebatur vt homicida. 385.1.1
Abrahamus ſi filium ſuum Iſaac mandato Domini occidiſſet, indebitum, & iniuſtum non eſſet homicidium. 131.1.4
Abrahamum, & ejus nepotem Loth multis opibus cumulauit Deus, cùm ipſi in egenos eſſent benigniſſimi. 110.1.2
Abraham quomodo excuſetur à mendacio, qui Saram ſororem ſuam eſſe dixit, Gen. 20. 315.2.1
Abraham qui voluit filium nequaquam ſceleratè, ſed obedienter occidere, non ſolùm non eſt culpatus crudelitatis crimine, ſed etiam laudandus eſt nomine pietatis. 317.1.2
Abſens non poteſt excommunicari. 210.1.1
Intellige vt ibi, remiſſiuè. ibid.
Abſolui non poteſt, niſi à Summo Pontifice, in clericum impias manus inferens. 286.2.76
Acceſſus coniugalis in Eccleſia extra caſum neceſſitatis eſt lethalis. 153.2.5
Accuſandi jus de adulterio, quoad pœnam criminalem, & ciuilem præſcribitur quinquennio. 396.2.5
Accuſandi jus quoad diuortium petendum nunquam præſcribitur, ſed integrum eſt, quantocunque tempore tranſacto, illud petere. ibid.6
Acolyti Græcè, Latinè Ceroferarii. 74.2.24
Acolytus cùm ordinatur, ab Epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat, ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo. 81.1.fin.
Acolyti munus quod. 82.2.pen.init.
Acta per judices recuſatos ſunt nulla ipſo jure abſque alia appellatione. 206.2.1
Actio nulla acquiritur coniugi adultero, vt repetat innocentem, qui poſt diuortii ſententiam adulteratus eſt, integrum tamen erit judici, vt eos conciliet, ex officio illos cogens, quò fornicationis periculo conſulatur. 388.2.2
Actus nomine Andreæ Apoſtoli, apocryphi. 56.1.init.
Actus nomine Philippi Apoſtoli, apocryphi. ibid.
Actus nomine Thomæ Apoſt. apocryphi. ibid.
Actus imperfectio non pertingentis ad culpam mortalem, non facit incurrere in excommunicationem huius text. 284.1.50
Actus coniugalis ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonii tranſgrediens, eſt culpa venialis. 385.1.2
ab Actu coniugali quando abſtinendum ſit. 407.1.1.2
Et an tempore prægnationis, etiam ceſſante aborſus periculo. ibid.1.ante fin.
An die, qua accedatur ad Euchariſtiam. ibid.2.1
Adminiſtratio bonorum conuentus ad ſolum ſpectat Epiſcopum, præterquam in Ordine. 193.2. poſt med.
Aduenæ an obligentur legibus loci in quo morantur. 33.2.init.
Adulteram vxorem interficientes minime cenſendi ſunt homicidii rei. 395.1.2
Adulterii violenta ſuſpicio non inducitur ex ſolis oſculis, & amplexibus, quando alia adminicula non concurrunt. 349. 2.4
Adulterium quando committitur ab vno coniuge, poteſt alius Religionem ingredi, & profiteri inuito altero. 356.1.2
Adulterium ſufficit eſſe notorium, ne reuocetur innocens à Religione, vel ab Ordine ſacro ſuſcepto ad vſum coniugalem. ibid.5
Adulterium committitur cum ſponſa de futuro. 357.2.fin.
Secus cum ſponſa de præſenti, quæ à proprio viro nondum cognita, cum alio poſt huiuſmodi ſponſalia fornicata eſt. 358.1.init.
Adulterio polluta an, & quando poſſit à ſuo corruptore duci, & an crimen machinationis mortis alterius coniugis dirimat matrimonium. 377.2.ante fin.
Adulterium commiſſum ab vxore metu cadente in conſtantem virum oppreſſa, non debet ei imputari ad diuortii, & dotis amittendæ pœnam. 386.2.ante fin.

Index Rerum, & Verborum

Adulterium propter ſeparationem chori fieri inter coniugea 388.1.med.

Adulterii crimen eſt damnabile, & grauiſſimom. 389.1.1

Adulterium grauius eſt inter omnia crimina, quæ contra proximum committuntur. ibid.1.2

Adulterii crimen eſt adeò exoſum, vt brota etiam animalia illud deteſtentur. ibid 3

Adulterii pœnitentia facta adhuc poteſt vxor accuſari. 396.2.1

Adulto in extrema neceſſitate conſtituto an liceat pecuniam dare ſacrilego Sacerdoti, qui aliter eum non volt baptizare, oſtenditur. 191.1.1.5

Aduocatus cauſam clientuli ſumma fidelitate debet defendere. 175.1.3

Aduocatis quod præmium debeatur pro labore, quem patiuntur, remiſſiuè. 232.2.4

Adoocatis debetur ſalarium, quamvis conſulaot ſine labore, & librorum reuolutione. ibid.5

Aduocetus pro ſalario habet tacitam hypothecam in bonis ſuorum clientum, & præfertur aliis creditoribus. ibid.6

Aduocatus non debet immodicum ſalarium extorquere. ibid.7

Aduocati pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis tenentur gratis patrocinium præſtare, & ad id inuiti cogi poſſunt. 233.1.8

Aduocati peccant mortaliter, ſi ſalarium petant à pauperibus. ibid.10

Aduocatus in propria cauſa ſibimet patrocinium præſtare non debet. ibid.11.& 329.1.2

Contrarium vide, ibid.

Adoocatus in propria cauſa aduocans, ſi in ea fuerit victor, an expenſas recuperet à parte ſuccumbente, oſteoditur. ibid.12

Aduocatum, ſeu procuratorem gratuitum habens repetit expenſas taxandas per judicem in medietate, vel in tertia parte, arbitrio judicis. ibid.13

Æger, ſeu valetudinarios ab Epiſcopo ſuo abſolui poteſt ab excommunicatione incorſa ob violentam manuum iniectionem in clericom. 287.2.92

Tà *Æqualis mos*, importare ſimilitudinem poteſtatis quoad jura ſupra Eccleſias ſibi ſubiectas, dixerunt nunnulli. 152.1.5

Ætas omnis hominum poſt peccatum primi parentis ad malum cœpit eſſe. 19.1.2.& 235.1.1

Ætas ſenilis futuræ incontinentiæ ſuſpicionem aufert. 104.2.fin.

Affinitas minimè oritur ex ſola vaſis fœminei penetratione, non emiſſo intua virili ſemine. 411.2.1.fin.

Agapes, de conoiuiis Chriſtianorum quæ pauperibus exhibentur. 120.2.2

Aggreſſorem iniuſtum licitum eſt cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere, ſi aliter non poſſit mors vitari. 328.1.1

Aggreſſus injuſtè non tenetur ſe defendendo cum moderamine inculpatæ tutelæ aggreſſorem occidere, ſed poterit periculo ſe exponere ſubmittendo colla percutienti. ibid.2

Alexander II. electus, & conſecratus fuit, nulla accedente Imperatoris auctoritate. 79.2.3

Alexandrum de Franciſcis in Hebraiſmo natum, & alitum ad Epiſcopatum Forolioienſem aſſumpſit Clemens VII. 125.2.3

Alienare res Eccleſiæ an aliquando liceat Epiſcopis. 204.1.ante fin.

Alienari poſſunt res Eccleſiæ ad redimendos captiuos. 245.1.4

Alimentorum loco en ſucceſſerit legitima, oſtenditur. 11.1.37

Alimentorum cauſa dicitur cauſa pia. 245.1.3

Alimentorum cauſa & redemptionis à pari procedunt. ibid.6

Alimenta ſibi excipiens, excipit quoque vxori. 396.2.2

Altare debet eſſe lapideum, non autem ligneum. 416.2.1

Amator vehemens dicitur, qui tantum vxorem diligit, vt apud ſe diſponat, quod ſi ipſa eſſet furid vxor alterius, non minus carnaliter ſe cum ea commiſceret. 385.1.4

Ambroſius quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.1.10

Amentibus, qui antè dignè viuebant, vel dederunt ſigna contritionis, adminiſtrari poteſt Sacramentum Euchariſtiæ. 346.1.fin.

Amphibologia vti licitum eſt in juramento, etiamſi quis juſtè, & legitimè interrogetur, quando datur rationabilis cauſa non reddendi ad mentem interrogantis. 314 1.3

Amphibologia abſque mendacio vſi fuerunt multi Sancti viri. 315.1.8

Amphibologia vti licitum eſt per nominis æquiuocationem. ibid.9

Amphibologia quæ conſiſtit in factis, quæ propriè dicuntur ſimulata, ob cauſam rationabilem vti licet. ibid.10

Amphilochius, Iconii Epiſcopus. 60.2.med.

Amplexus, & oſcula libidinoſa ſunt mortalia, vbi in eis amor caſtus deſideratur. 149.2.2

Anaſtaſius II minimè conſenſit Achatii erroribus, nec illum à Felice III. & vt hæreticum meritò damnatum, vnquam reuocauit. 68 1.5

Tò *Anathematis* ſumptio. 339.1.1

Ancillam ducens irregularis fit. 106 1.1

Ancillam ſuam in vxorem ducens, jure communi attento minimè facit liberam. ibid 2

Animæ in Purgatorio igne cruciantur ad tempus. 86.1.2

Animæ Purgatorii quomodo memores eſſe poſſint beneficiorum eis collatorum per ſuffragia, oſtenditur. 249.2.1

Animæ beatæ quandoque è Paradiſo Deo permittente egrediuntur. 250.2.3

Animæ ex Purgatorio ſæpiùs, & frequentiùs apparere ſolens viuis. ibid.4

Animæ damnatæ ex inferno quare permittantur aliquando egredi, & nobis apparere. ibid.5

Anima non infunditur antequam formata lineamenta corporia habeat. 382.2.1

Animus prauus in faciente judicatur, vbi aliquid jure prohibitum committitur, vel mali ſpeciem habet. 196.2.14

Annuli traditio, vt ſignificet ſponſalia, vel matrimonium, oportet eſſe loci conſuetudinem. 377.1.fin.

Annus probationis in Religione quomodo complendus, ſi fuerit biſſextilis, oſtenditur. 135.2.4

Annus interſtitiorum non eſt mathematicè computandus, ſed Eccleſiaſticè, & juxta ritum Eccleſiæ. 160.2.7

Annus de quo in hoc text. computandus eſt à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habitæ per parentes. 301.2.4

Antichreſis an & quando ſit licita, vel illicita, ſeu vſurarius contractus potiùs cenſenda. 251.2.2

Antiochia fuit prima B. Petri ſedes, ibidémque primùm Chriſtianorum nomen accepit initium. 78.1.7

Antiſtes Sacerdos dictus eſt, qood antè ſtat. 74.1.18

Antonius Roſcilus, & Abbas Panormitanus ob aliquas captas occaſiones in Pontificium honorem aliquando irruere non erubuerunt. 70.2.15

Apoſtatas, & fugitiuos à Religione poteſt Abbas cum omnibus per ipſos acquiſitis vendicare, licèt diu ſteterint in libertate. 294.1.2

Apoſtata Regularis ſecundùm Motum proprium Gregor. XIII, non acquirit Religioni, ſed Cameræ Apoſtolicæ, quæ extra monaſterium, & ſtatum Regularem comparat. ibid.2

Apoſtoli parem cum Petro acceperunt poteſtatem Eccleſiaſticam in totum Orbem, & in omnes ad quos Petrus habebat. 74.2.1

Apoſtolis Chriſtus quædam conceſſit tanquam pertinentia ad communes, & maximas Eccleſiæ commoditates, in quibus ſucceſſerunt Apoſtoli, alia verò conceſſa ſunt eiſdem tanquam priuilegia perſonalia, & in iis minimè. 75.1.5

Apoſtolus qui dicitur diuinus. 111.2.4

Apoſtolorum tempore, & ſexcentis poſtea annis permittebatur habitatio coniugis ad fidem conuerſi com infideli, propter ſpem ejus conuerſionis, quando habitare volebat abſque Dei contumelia. 362.2.2

Appellari non poteſt à Papa. 223.1.4

Aquam, aut aliquid ſuper clericom effundens, ſeu in illum ſpuens, excommunicationem incurrit. 282.1.32

Aqua cur ſale conſperſa ſanctificanda ſit. 423.1.med.

Aquæ benedictæ quatuor genera, ejus effectos, antiquúſque vſus in Eccleſia contra dæmones. 423.1.2.med.

Arbitros venire ſub appellatione judicum. 206.1.1

Arbiter non poteſt eſſe Monachus, ſiue quivis alios Religioſus, ni concurrant licentia Superioris, & vtilitas Monaſterii. 262.2.3

Arbitri ſine licentia Abbatis poſſunt eſſe Monachi ſimplices habentes aliquam adminiſtrationem, ſeu Prioratum. ibid.7

Arbitrator poteſt eſſe Religioſus ſine licentia Superioris. ibid.4

Arca Noë forma, capacitas, deſcriptio & figura, remiſſiuè. 381.1.fin.

Archidiaconi officium quod. 85.2.2

Archidiaconi habent juriſdictionem ordinariam. 86. 1. poſt init.

Archiepiſcopus in Concilio Prouinciali præeſt omnibus Epiſcopis. 64.1.init.

Archiepiſcopus non debet petere aliquid à Prælatis venientibus ad Concilium Prouinciale. 65.1.4

Archiepiſcopus, & Metropolitanos ao idem ſint, oſtenditur. 73.1.6

Archiepiſcopus dicitur Princeps Epiſcoporum. 74.1.14

Archiepiſcopus Mediolanenſis prærogatiuam ſedis habet ante Rauennatenſem. 182.2.5

Archipresbyteri officiom qood. 85 2.3

Archipresbyter, vel Decanos aut Archidiaconus non niſi Diaconus ordinetur. 142.2.fin.

Arioli. 343.1.med.

Arioli quid ſint, remiſſiuè. 343.2.2

Arma non poſſunt deferre Clerici. 331.1.fin.

Armorum appellatione quid veniat, remiſſiuè. 331.2.3

Arma clericorum ſunt lachrymæ, & orationes. 332.2.2

Arriana hæreſis in Nicæno Concilio I. damnatur, & Arrius ejicitur. 51.1.22

Arrius cum Epiſcopatum fruſtrà, & impotenter ambiuiſſet, ab Eccleſia diuertit, eam impugnans dignitatem, quam conſequi non potuit. 181.1.2

Artem ignominioſam mimi, hiſtrionis, ſeu ioculatoris, aut buffonis per annum exercens, ipſo Iure perdit omnia priuilegia clerica

clericalia, quin etiam ante annum, ſi poſt trinam Epiſcopi admonitionem non reſipiſcat. 280.2.19
Artificium quod dicatur, oſtenditur. 577.1.3
Articulus mortis quis dicatur, oſtenditur. 288.5.97
Aſcendentes præferuntur monaſterio in ſua legitima, deſcendente in ea profitente. 297.2.5
ante *Aſcenſionem* Domini, quo Litaniæ fiunt, triduo ieiunandum eſt. 428.1.fin.
Aſpectus obiecti turpis mortales eſſe, ſicut & tactus ob delectationem. 387.5.2.poſt med.
Aſtrologia materiam qui Doctores tractent, referuntur. 148.5.2
Athanaſius quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 53.2.3
Attentans percutere clericum non incurrit excommunicationem, quando re ipſa illum non percutit. 281.2.19
Atteſtationi ſeruorum tunc credendum eſt vbi veritas aliter haberi non poteſt. 218.1.25
Auguria obſeruantes ex cantu, & volatibus auium, qua pœna puniantur, remiſſiuè. 346.1.4
Auguſtino magis credendum in diſputationibus, quàm Hieronymo, & Gregorio. 35.1.med.
Auguſtinus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 34.1.15
Auguſtinus, vel Hieronymus, ſi dicat aliquid, innitens auctoritate noui, vel veteris Teſtamenti, illi eſt magis credendum quàm Papæ. 72.1.4
Auguſtinus in patria ſua penitus ad conuiuium nunquam ire voluit. 508.1.4
Auguſtini auctoritas, Multorum corpora honorantur in terris, quæ torquentur in gehenna, declaratur. 516.2.31
Auguſtinus quomodo menſa vtebatur frugali, & parca, oſtenditur. 519.2.1
Auguſtinus in patria ſua ad conuiuia nunquam ire voluit. 122.1.2
Auth. ſi qua mulier. C. de ſacroſanctis Eccleſiis, vim in foro Eccleſiaſtico ſortitur ex eo quod tacitè ſit à Pontificibus approbata. 297.5.3
Auxilium, & conſilium dans percutienti clericum incidit in excommunicationem huius text. 284.1.48
Limita vbi quis præſtaret auxilium poſtquam delinquens manum iniecit in clericũ, niſi præceſſerit tractatus ante. ibid. 49

B

B*Annito* non licet impunè ſe ipſum occidere. 328.2.8
Baptiſmi quatuor præcipui aſſignantur effectus. 87.2. init.
Baptiſmi Sacramentum ſatius eſt ab hæretico ſumere, quàm in æternum perire. 93.1.2
Baptiſmus tollit omnem irregularitatem, ſiue ex licito, ſiue ex illicito homicidio, aut mutilatione prouenientem. 117.1.4
qui Baptiſma ab hæreticis accipiunt, confirmantur per manus impoſitionem. 190.1.1
Baptiſmi Sacramentum ſi nullus miniſtrare velit paruulo in vltimo vitæ termino conſtituto, an tunc licitum ſit pecuniæ vexationem redimere, oſtenditur. 191.1.29
Baptiſmus eſt Sacramentum maximæ neceſſitatis. 373.1.2
Baptiſmum à laico, fœmina, vel etiam infideli collatum extra neceſſitatem, validum eſt, quamvis conferens mortale peccatum committat. ibid. 3
Baptiſmus eſt prima tabula poſt naufragium. 400.5.1
Baptiſmus de facto non aufert pœnalitates in hac vita, 423.2. poſt init.
Baptiſmi ſuſceptio an, & quando liberet quem à pœna ſpirituali, vel etiam à pœna temporali. ibid. fin.
Baptiſmus prodeſt paruulis, qui moriuntur ante tempus diſcretionis, qui ſaluantur in fide offerentis. 424.1.1
Baptiſmus catechumenis ſolemniter eſt conferendus in ſolemnitate Paſchali, & Pentecoſtes. ibid.1.med.
Baptiſmus in nomine Chriſti miniſtratus ratus eſt, ac firmus. 424.2.1
Baptiſmus quomodo proſit ei, qui fictè illum accepit. 425.1. poſt princip.
in Baptiſmo ad ſummum vnus vir, vnaque fœmina adhiberi poſſunt. ibid. fin.
in Baptiſmo teſtimoniũ vnius creditur. 426.1
in Baptiſmo Ioannis non erat peccati remiſſio. 426.2.1.med.
Baptizandi opus laicis fidelibus juxta canonicam auctoritatem, ſi neceſſe fuerit, facere liberè conceditur. 373.2.1
Baptizare non licet extra neceſſitatem, adhibito chriſmate alterius anni. 426.1.1
Baptizari non poteſt exiſtens in vtero matris. 426.1.poſt init.
Baptizatos à Pagano ſub nomine Trinitatis, vel Chriſti tantùm, non eſſe rebaptizandos abſolutè, ſed ſub conditione. 414.2.2
Intellige vt ibid. 3
Baſilica Martyrum. 120.1.fin.
Baſilicæ omnes ad eum pertinent Epiſcopum, in cuius territorio poſitæ ſunt. 270.1.fin.
Baſilius quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 53.2.5
Bellum iuſtum dici poteſt quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex iuſta cauſa. 353.2.6
Bellum an poſſit eſſe licitum ex vtraque parte, oſtenditur. 353.1.7
Bellum an & quando iuſtè inferri poſſit, & quomodo in eo capta fiant capientium, & de reſtitutione damnorum inde ſequutorum. 323.1.med.
in Bello iuſto, ſiue offenſiuo, ſiue defenſiuo, poſſunt Clerici pro defenſione Eccleſiæ, vel Reipubl. vel fidei abſque periculo irregularitatis hortari, conſulere, & incitare milites ad pugnandum, quamvis ſequantur ex vtraquaque parte homicidia & mutilationes. 331.2.med.
Bellum iuſtè moueri non poteſt Sarracenis, ſi quietè, & pacificè viuant, & nihil occupent. ibid. poſt med.
Contrarium vide. ibid.
Benedictiones nuptiales recipiendi præceptum. 576.2.3
Beneficium præter jus conceditur, & ideò diſtinguitur à priuilegio quod contra jus commune datur. 17.2.4
Beneficia Eccleſiaſtica ſunt de jure Canonico, non Diuino inſtituta. 76.2.2
Beneficiorum in prouiſionibus ſemper eſt anteponendus ille, qui eſt de gremio Eccleſiæ. 144.1.2
Beneficii collatio facta bigamo eſt inualida. 105.2.5
Beneficia potius conferri debent Clericis naturalibus, incolis, & indigenis, quàm forenſibus, peregrinis, & extraneis. 144.1.8
Beneficium quantumvis exiguum obtinans eſt obligatus ad recitandum diuinum Officium. 177.1.4
Beneficiorum permutatio abſque Superioris auctoritate prohibetur. 194.2.8
Beneficia vendens ab officio eſt ſuſpendendus. 197.2.5
Beneficium non poteſt conferri niſi ab Eccleſiaſtica perſona, Epiſcopo, vel Prælato, non verò à laico. 271.1.1
Beneficium ad tempus commendatum poteſt quis habere cum alio jure tituli ſibi collato. 303.2.2
Beſtia interficitur ſicut & ipſa fœmina, quæ ſe ei commiſcuit. 238.1.1
Beſtialitatis propter crimen quando animal alicuius interficitur, quis illius pretium ſoluere debeat, oſtenditur. ibid. 2
Doctores referuntur de beſtialitatis crimine agentes. ibid. 3
Bigamia impedimentum ad Ordines ſuſcipiendos non inducit Eccleſia in alicuius delicti pœnam. 87.1.4
In Bigamia quis diſpenſare poſſit. 106.2.1.med.
Bigamiæ irregularitas incurritur etiam à Iudæo, vel alio infideli. 157.1.1
Bigamus probatur, qui ante Baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum alteram. 87.1.3
Bigamus non poteſt promoueri ad Ordines. 87.2.med.
Bigamus dicitur, qui duxit illam quam credebat virginem, & tempore conſummationis matrimonii ab alio corruptam inuenit. 99.2.1
Bigamus cenſetur qui duobus ſolemnibus matrimoniis copulatus fuerit, vel alterum ſolemne, alterum cum concubina, id eſt minus ſolemniter contraxerit. 101.1.2
Reprobatur Ferdinandus de Mendoza hunc text. de concubina turpi intelligens. 501.2.3
Reiicitur interpretatio Couarr. quam ad hunc text. præſtat. ibid. 4
Bigamus dicitur ille, qui virginem duxit, & poſt adulterium ab ea vxore commiſſum eandem etiam ignoranter carnaliter cognouit. 105.5.1
Bigamus excluditur à clericatu. 505.2.2
Bigamus prohibetur Eccleſiaſtica conſequi beneficia. ibid. 2
Bigamus quis. 106.2.fin.
Bigami verè qui cum duabus, vel cum vna vidua, aut ab altero corrupta matrimonium contraxerunt, & conſummarunt, omni priuilegio clericali nudati ſunt, non ita illi, qui in Sacris conſtituti inualidè contrahere, aut contractum conſummare præſumpſerunt. 280.2.15
Bigamos inter reputari qui virginitatem præuaricantur pollicitam. 355.1.med.
Blaſphemia in Spiritum ſanctum neque in hoc ſæculo, neque in futuro remittenda. 199.2.1
Bonorum Eccleſiaſticorum primæua natura quomodo mutari potuerit per diuiſionem de illis factam in quatuor partes, oſtenditur. 218.1.18
Declaratur auctoritas Chriſti Luc. 11. & numeris ſeqq.
Bona confugientis ad Eccleſiam inde extrahi non poſſunt. 274.2.2
Bona confugientis ad Eccleſiam non poſſunt exinde extrahi, nec ei aliud quodcunque nocumentum inferendum eſt ad hoc vt ab Eccleſia egrediatur. 289.2.1
Bona quæ antea laicorum erant, & ad clericos, & Eccleſias peruenerunt, an gaudeant priuilegio exemptionis à tributis, & gabellis. 333.1.1
Bonus, vel malus quis præſumitur propter natiuitatem, vel patriam. 85.2.8
Boni, & damnati apparere nobis poſſunt corporibus aſſumptis in habitu, quo prius vtebantur. 249.2.2
Bulgari quare reprehenſibiles, ac improbi vocantur, qui cùm eſſent Presbyteri, habebant vxores, oſtenditur. 92.2.3

Digitized by Google

Index Rerum, & Verborum

Bulla conceſſionis Hadriani I. facta Carolo Magno eligendi Pontificem aſſeruatur Pariſiis inter præcipuos Regni theſauros. 147.1.3

C

CAdauera ne intra vrbes ſepelirentur lege 12. Tabularum cautum fuit. 147.1.1

Caducitatem emphyteutæ Eccleſiæ an poſſit Prælatus, vel beneficiarius ſolus remittere. 268.2.3

Cæcus non poteſt fieri Clericus. 116.1.2

Calix vacuus cum patena Subdiacono in ejus ordinatione porrigitur, cuius traditione perficitur ordinatio. 82.1.2

Calix licèt conſecratus non ſit, Subdiacono validè in ejus ordinatione porrigitur. ibid.3

Caluati quaſi dehoneſtati, & tonſurati dicuntur. 380.1.3

Canon Græcè, Latinè regula nuncupatur. 16.1.1

Canon propriè dicitur id, quod ſtatuitur in vniuerſali Concilio. ibid.2

Canon largo modo continet etiam alias Eccleſiaſticas conſtitutiones quàm Concilii generalis. ibid.3

Canones ſacri ſuggerente Spiritu ſancto conſcripti fuerunt. 17.1.8

Canones Trullani quam auctoritatem habeant, oſtenditur. 50.2.19

Canones Apoſtolorum, an & quot ſint canonici, vel apocryphi cenſendi, oſtenditur. 57.2.1.2

Canones ſextæ Synodi non Adrianus, ſed Tharaſius Conſtantinopolitanus Patriarcha recipit, & approbat. 58.2.1

Canones Trullani non ſunt canonici, & authentici, nec ſextæ Synodi. 59.1.4

Canones Pontificii, ac Conciliorum generalium habent vim ad cauſarum deciſionem. 71.2.1

Canon, ex quo deſumptus eſt textus in præſenti, fuit ſuppoſitus, adulterinus, ac falſus, ac proinde nullius auctoritatis exiſtit. 77.2.3

Canon de octoginta Nicæni Conc. ex Arabico habitus refertur. 78.2.4

Canones, qui Trullani dicuntur, nulla Pontificis auctoritate probati fuerunt. 79.1.7

Canones inter ſe pugnantes poſſe quatuor conſiderationibus ad concordiam reduci. 92.2.poſt med.

Canon. *Nos qui præſumus.* d. 40. non eſt alicuius Pontificis, vel Concilii generalis, neque alicuius ex primæ claſſis Eccleſiaſticis Scriptoribus. 113.1.1

Canonizatio Sanctorum, quamvis aliquo modo pendeat ex probationibus, eſt tamen quaſi profeſſio, & proteſtatio Fidei. 116.1.30

Canonicis Pontificum legibus inductum eſt impedimentum, quo ab Ordinibus, & beneficiis, & aliis ſpiritualibus repelluntur illegitimi. 142.2.3

Canonicus vnus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum contra eiuſdem Eccleſiæ Canonicos. 251.1.6

Capellæ etymon. 416.2.med.

Capitulum Cathedralis Sedis vacantis debet de neceſſitate ad Concilium Prouinciale vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato. 66.1.7

Capti in bello juſto ex parte capientium, iniuſto verò ex parte aduerſariorum, quando ad ſuos fugere poſſint, oſtẽditur. 14.1.init.

Captiuorum redemptio eſt cauſa pia, & maximè fauorabilis. 245.1.5

Cardinales ſunt cauſa vt Pontifex, quem eligunt, poteſtatem habeat, ſed ipſa à Chriſto immediatè dimanat. 77.1.3

Cardinales olim tempore huius text. non omnes eligebant Summum Pontificem, ſed triplex eis conſtituebatur cœtus. 79.2.6

Cardinalis aſſertioni atteſtantis de ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ, aut de mente Summi Pontificis creditur. 187.1.1

Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum plena fides adhibetur, licèt literas ſui mandati non oſtendat. 187.2.3

Cardinales Rauennatenſes ſunt abuſiuè Cardinales ad inſtar Regis ſcacchorum, qui non propriè dicitur Rex, ſed abuſiuè. 382.1.2

Cardinalium appellatione non veniunt, niſi S. R. E. Cardinales. ibid.3

Carnium appellatione veniunt illæ, quæ ſunt animalium, quæ extra aquam diu naturaliter viuere queunt. 25.1.4

Carnium vſu prohibito prohibetur vſus ouorum, lactis, & aliorum huiuſmodi, quæ à carne originem trahunt. 25.2.1

Carolus Magnus laudanda, & Principe Chriſtiano digna in Eccleſia fecit ſeruitia. 147.1.1

Carolo Magno conceſſit Hadrianus I. poteſtatem eligandi Pontificem, Sedemque Apoſtolicam ordinandi, & inueſtituram Epiſcopis concedendi. ibid.2

Carolus Magnus non acceptauit, ſed potiùs repudiauit conceſſionem ſibi factam ab Hadriano I. de eligendo Pontifice, ſecundùm aliquos. 147.2.6

Sed probabilius eſt quod renuntiarunt ſequentes Imperatores. ibid.7

Carolus Molinæus impius auctor, fuit homo parum modeſtus erga Sanctæ Apoſtolicæ Sedis maieſtatem. 189.1.2

Caſtitas olim apud Latinos aſſumptis ad Ordines ſacros, & coniugatis, & non coniugatis iniuncta fuit. 88.2.1

Caſtratus ob ægritudinem de conſilio medicorum, ſine vlla diſpenſatione ad Ordines ſacros ab Epiſcopo ſuo promoueri poteſt. 157.1.2

Caſtratus ſua culpa, ob morbum ſcilicet Gallicum, non poteſt fieri clericus. ibid.3

Caſu aliquem interficiens, non debet cenſeri irregularis, niſi hoc minus diligenter fecerit. 129.1.1.med.

Catechiſmus conuenienter debet præcedere Baptiſmum. 425.1.1

Catechumenus non eſt fidelis. 366.2.4

Catechumeni Eccleſiaſticis conſtitutionibus minimè ligantur. 367.1.7

Catechumeni non tenentur præcepto *cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnis & remiſſ.* ibid.

Catechumenum ſi contingat ad priorem ſectam reuerti, non poterit apoſtaſiæ pœna damnari. ibid.9

Catechumenorum Miſſa quid. 420.1.1.2

Cathedraticum, quod ob honorem Cathedræ Epiſcopalis ſic vocatur, Epiſcopi licitè exigunt. 224.2.1

Cathedratici taxa quæ. ibid.

Cauſæ Epiſcoporum depoſitionem, & quæſtiones articulos Fidei, & mores Eccleſiæ vniuerſalis reſpicientes ad Prouinciale Concilium deferri non poſſunt. 64.2.5

Cauſæ minores Epiſcoporum criminales in Concilio Prouinciali terminari poſſunt, etiam ibi non exiſtentibus duodecim Epiſcopis. ibid.7

in Cauſis ſpiritualibus, vt in matrimonio, vtendum legibus Imperialibus, remiſſiuè. 183.1.3

in Cauſa ſtatus non conſtituitur procurator, niſi ille, qui conſtituit, ſit in poſſeſſione libertatis. 206.2.med.

Cauſa juſta nulla poteſt dari in lege diuina à Deo condita, ob quam diſpenſatio fiat. 340.1.3

Cautionis appellatione venit ſola cautio abſque pignore, & fideiuſſore. 380.1.2

Cenſurarum effectus ſunt juris humani. 178.1.2

Cenſuras ferendi poteſtas eſt in Eccleſia jure Euangelico. 229.2.fin.

Cenſuræ ferri poſſunt in eos, qui Eccleſiæ, & ſæculari poteſtati fuerint ſubiecti. 241.1.2

Charitas bene ordinata incipit à ſe ipſo. 328.1.7

Chorepiſcopi ab aliquibus numerantur inter Epiſcopales gradus, eo quòd Subdiaconatum, & minores Ordines conferebant. 144.1.1

Intelligitur de illis, qui Epiſcopalem conſecrationem accipiebant. ibid.3

Chorepiſcopus à χώρα dicitur, quod Græcè pagum, ſeu villam ſignificat, quaſi in pagis, & villis loco Epiſcoporum ad Epiſcopalia munia obeunda conſtituti ſint. 154.1.2

Obiicitur contra concluſionem text. ibid.4

Chorepiſcopi ex Eccleſiæ inſtitutione nihil aliud fuerunt, quam Preſbyteri. ibid.6

Chorepiſcopi idem olim fuerunt, qui Parochi hodie dicuntur. 154.2.8

Chriſtiano nuſquam licitum eſt catholicam fidem negare, imò tenetur ad confitendum ſe talem quoties id exigit honor Dei. 229.1.3

Chriſtiano non licet verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, quamvis corde fideliter credat. 233.2.8

Quamvis faciat metu, vel vi tormentorum. ibid.2

Amplia, etiamſi negatio fiat ſimulatè. 234.1.3

Et non ſolùm quando negatio fit verbis expreſſis, ſed etiam quando fit factis deſignantibus aliquid Fidei contrarium. ibid.4

Chriſtianis captiuis coactis licitum eſt contra Chriſtianos remigare. 309.2.15

Chriſtiano ſimul cum Iudæo in balneum ingredi non eſt licitum. 337.2.poſt med.

Chriſtianiſſimus titulus Imperatorum vt genuinus, & Imperio naturalis. 187.1.1

Chriſti Domini auctoritas Luc. 22. *Ego oraui pro te, &c.* declaratur. 113.2.4

Chriſtus an deſcendat in ſtomachum ſumentis Euchariſtiam. 421.2.1.med.

Circumſtantiæ plures, & grauiores concurrunt in homicidio, quàm in perjurio. 46.1.32

Citare milites ad pugnandum, quamvis ſequantur ex vtraque parte homicidia, & mutilationes. 331.2.med.

Ciuis appellatione comprehendi ciuem priuilegio factum. 37.2.init.

Ciuitates fuerunt ante legem Euangelicam, & Chriſti Domini aduentum. 164.1.1

Ciuitas vt conſtruatur non eſt opus aliqua Principis licentia, cùm hoc de jure gentium vnicuique populo competat. ibid.2.2

Ciuitas

Ciuitas an detur ſine Epiſcopo, oſtenditur. 165.1.4.5.6
Ciuitas quælibet debet habere Aduocatum pauperum, & miſerabilium perſonarum ex publico ſalariatum. 233.1.9
Ciuitas Toletana vrbs Romana nuncupata fuit. 292.2.11
Ciuitas, quæ proprium Epiſcopum occidit, priuatur dignitate Epiſcopali. 341.2.1
Intellige vt ibid.2
Claudus non poteſt ad Ordines promoueri, ſi eum oporteat cum baculo ad Altare accedere. 126.1.3
Claudus an, & quando poſſit primò promoueri, aut ad cæteros Ordines aſcendere, vel in ſuſceptis miniſtrare, remiſſiuè. 137.2.fin.
Ligneo pede incedens non poteſt promoueri ad Ordines. 138.1.2
Clauium poteſtas eſt in Eccleſia. 314.2.1
Clauium poteſtas an ſit in tota Eccleſia, eiuſque corpore, an verò potiùs penes Prælatos, ſingularéſque Epiſcoporum perſonas, oſtenditur. 335.1.2.& ſeq.
Clauium poteſtas eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi, non verò oſtendendi, ſeu declarandi ligatum, vel ſolutum. 336.2.13
Clauſula, De Fratrum noſtrorum conſilio, decentiæ magis eſt, quàm neceſſitatis. 215.1.22
Clemens IV. tempore promotionis ſuæ duas habebat filias. 89.2.5
Clemens VIII. quid ſtatuerit circa Epiſcoporum examen, oſtenditur. 211.1.3
Clementia, & benignitate potius quàm ſeueritate vtendum eſt in delictis puniendis. 123.1.4
Clericatus ad Ordinem nullus debet aſſumere illiteratus, aut aliqua parte corporis vitiatos. 108.2.1
à Clericatu reijciuntur qui raſuras fecerint. 124.1.1
Clerici ſeptem hebdomadibus ante Paſcha à carne, & delicijs abſtinebant ex decreto Theleſphori, quod deinde contraria conſuetudine abrogatum fuit. 24.2.1
Clerici comam nutrire prohibentur. 8, 2. poſt med & ſeq. in fin.
Clerici caput in modum ſphæræ radant. ibid.
Clerici comam non nutriant. 84.2.med.
Clerici debent portare capillos ita tonſos, vt aures pateant. ibid.
Clericus in Sacris conſtitutus ſi vxorem duxerit, aut concubinam habuerit, Eccleſiaſtico beneficio, & officio careat. 89.1.med.
Clericus veſte vtatur ſecundùm conſuetudinem regionis. 95.1.3
Clerici concubinarij, ſeu fornicarij notorij ſuſpenſi ſunt à Diuinis. 98.1.1
Clericus in Sacris matrimonium contrahens priuatur officio, ſi quod habet. 99.2.2
Clerici non debent habere in domo mulieres ſuſpectas. 100.1.fin.
Clericus aleator. 107.1.1
Clericus ebrietati deſeruiens. ibid.2
Clericus quando dicatur publicus aleator, & pœnas aleatorum incurrat. ibid.5
Clericis ignominioſum eſt effluere epulis, inter quas difficulter poteſt ſeruari pudicitia. 107.1.3
Clericus quem ebrium fuiſſe conſtiterit, 30. diebus à communione abſtineat. 108.1.fin.
Clericorum officium eſt docere, & paſcere populum, & ab errore eum reuocare. 110.2.5
Clerici debent honeſtam parſimoniam ſeruare. 119.1.1
Clerici honeſtis veſtibus, & non fulgidis, ac pompoſis vti debent. ibid 2
Clericus ſicut vti non debet veſtibus nimis fulgidis, & pompoſis, ita nec etiam nimis vilibus, aut ſordidis. ibid.5
Clerici, niſi neceſſitate coacti, non conuiuentur in Eccleſiis. 121.1.1.2
Clericus conuiuia vitare debet. 121.2.1
Clericum ſummopere dedecet, vt eas violenter manus alicui injiciat, quæ Deo ſolemni ritu conſecratæ ſunt. 122.2.2
Clericus etiam non ſuam arborem incidens, ſed alienam cum peccatu, ſi ex inciſione aliquis occiſus fuerit, ipſo acclamante vt gentes præcauerent, irregularitatem non incurrit. 129.2.3
Clerico promouendo necet confeſſio, vt non promoueatur, non autem vt puniatur. 130.1.5
Clericus fieri poteſt, qui non ſponte, ſed caſu fuerit ſectus, vel caſtratus, & ſi jam ſit in ſuſceptis Ordinibus, miniſtrare poterit. 136.2.1
Clericus fieri non poteſt ille, cui fuerint abſciſſa virilia adultero à marito vlciſcente iniuriam, quia ipſum inuenit cum ſua vxore coire. 137.1.4
Clerici non poſſunt eſſe, qui ſe caſtrauerunt, ſeu permiſerunt ſponté ſe caſtrari, vt caſtè viuerent. 137.2.8
Clerici à Religioſis in electionibus Epiſcoporum fuerunt ſeparati, & conſtitutum fuit, vt Religioſi ſuorum Abbatum, & ſuperiorum, Canonici verò ſuorum Epiſcoporum faciant electionem. 145.2.7
Declaratur. ibid.8
Clericus extraneus ſine commendatitiis literis ſui Epiſcopi ſuſcipi non debet. 157.1.1
Clericus peregrinus ſi literas commendatitias non habuerit, poteſt admitti ad celebrandum, ſi fidem fecerit de ſua ordinatione. ibid.3
Clericus peregrinus non faciens fidem de ſua ordinatione, poteſt ſecluſo ſcandalo celebrare. ibid.
Clericus conuictus de adulterio, aut illud confeſſus, depoſitus ab officio in monaſterium toto tempore vitæ ſuæ detruditur. 169.1.fin.
Quod ſi ita ſit publicè concubinarius, vt nulla tergiuerſatione poſſit ſuum crimen celare, maneat ipſo jure ſuſpenſus. 170 1.1
Clerici omni Eccleſiaſtico honore priuandi, qui incontinentiæ dediti Eccleſiaſticis præceptis voluptatem præponendam judicant, mulieribus ſe commiſcendo. 171.1.2
Clericus de rigore pro ſimplici fornicatione deponendus eſt. ibid.fin.
Clerici venari non poſſunt. 173.2.3
Clericus in Sacris conſtitutus venationi incumbens, ſequuto homicidio an, & quando irregularis fiat, oſtenditur. 174.1.4
Clerici diſcordes dejiciantur, vel reuocentur ad concordiam. 175.fin.
Clericus non prohibetur aliquod artificium facere manibus ſuis operando, etiam ſine neceſſitate. 177.1.1
Intellige modò clericus à Diuinis, & à debito ejus officio propter artificium non deſiſtat, & non ſe ſubtrahat. ibid.2
Clerici digniores ſunt Monachis, & illos præcedunt. 179.1.6
Clericis oſtiatim mendicare non licet. 179.2.3
Clerici ante omnem humanam legem fuerunt exempti à juriſdictione ſæculari. 185.2.1
Clericos judicandi facultas ſi fuit apud Principes ſæculares poſt aduentum Chriſti, hoc extitit de facto, & ex vſurpatione, quia Eccleſia non poterat reſiſtere. ibid.2
Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram judice ſæculari abſque licentia ſui Epiſcopi. 225.2.1
Clericus ſuo inobediens Epiſcopo, depoſitus curiæ tradatur. ibid.
Clericus, vel laicus qui clericum conuenit & trahit coram judice ſæculari, excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet, non ipſo jure, ſed per ſententiam. 227.2.1.3
Amplia etiamſi actor, qui traxit clericum coram ſæculari, ſit victus. ibid.2
Clericus excommunicatus pro crimine notorio, ſi celebrare præſumpſerit in excommunicatione, priuatur beneficiis. 228.1. poſt med.
Clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax, habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis priuari. 230.1.1
Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimen, quod infert priuationem ipſo jure, in aliis verò, quæ inferunt priuationem per ſententiam, veniret priuandus. ibid.2
Clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax, poſt annum poteſt audiri ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam. 230.2.4
Clericis omnibus eſt communis vita ſeruanda. 235.1. poſt init.
Clerici dicuntur res ſanctæ, & ſpirituales. ibid.med.
Clerici an dominium habeant in redditibus, & diſtributionibus ratione beneficii acquiſitis. 235.2.1
Clericos dominos non eſſe, ſed ſolummodò diſpenſatores redditnum beneficialium, tenuerunt nonnulli. ibid.2.3
Clericos redditus ſuorum beneficiorum ita proprios facere, vt de illis eodem modo diſponere valeant, quo de patrimonialibus, ſuſtinet verior ſententia. 236.1.4
Clericos aliquando vſuarios ſolummodò, aliquando tam in vita, quàm in morte vſufructuarios faciunt aliqui Doctores. 236.2.7
Clericis approbatiuè fuit permiſſum tertio tempore, vt parentum patrimonia, vel bona aliunde quæſita habere poſſent. 237.2.10
Clericorum bona an præſumantur eſſe intuitu Eccleſiæ acquiſita. 239.2.fin.
Clericus occidens in furore non peccat, ſed officium exercere non poteſt. 259.1.1
Clericorum domus an, & quando gaudere debeant Eccleſiæ immunitate, oſtenditur. 277.1.8
Clerici ſub nomine quoad hanc materiam intelliguntur quicumque ſaltem prima tonſura initiati. 279.2.7
Clericus conjugatus, ſeu in minoribus Ordinibus conſtitutus, ad hoc, vt huius text. priuilegio gaudeat, an debeat obtinere requiſita ad priuilegium fori neceſſaria, oſtenditur. ibid.8.9
Clericum irregularem, ſuſpenſum, interdictum, ſeu excommunicatum percutiens ſubiacet excommunicationi huius text. 290.1.10
Clericus conjugatus cum vnica, & virgine, incedens in habitu clericali, & Tonſura, priuilegio huius text. gaudet. 280.2.14
Clericus enormitatibus ſe commiſcens non tantùm perdit priuilegium fori, ſed etiam Canonis. ibid.16
Clericus dicitur ſe immiſcere enormitatibus, quando facit ſeditionem, prælia, aggreſſiones, & huiuſmodi in populo. ibid.17

Index Rerum, & Verborum

Clerici etiam in minoribus conſtituti, qui dimiſſo habitu, & Tonſura negotiis ſæcularibus ſe immiſcent, ſi tertiò ab Epiſcopo ſuo moniti emendare contempſerint, amittunt priuilegium huius text. ibid. 18
Clericum detinens in cuſtodia publica, vel in loco priuato, vt in domo propria, ſeu aliena, ex qua non poſſit exire, excommunicationem non incurrit. 281.2.30
Clericum per cibum, vel potum veneno infectum occidens excommunicationem huius text. incurrit. 282.1.35
Clericum volentem, & conſentientem percutiens incurrit excommunicationem huius text. 282.2.36
Clericus ſe ipſum iniurioſè percutiens excommunicationem huius text. incurrit. ibid.37
Declara vt ibid.38.& 39
Clericum percutiens ignorans probabiliter ipſum eſſe clericum, excommunicationem non incurrit. 284.1.50
Clericum Ioannem ſi quis exiſtimet ſe percutere, cùm ſit clericus Jacobus, cenſuram excommunicationis non effugit. ibid. 51
Clericum ſi quis volens percutere, ab eo aberret, & caſu, ſiue præter intentionem percutiat alterum clericum proximè aſtantem, talis excommunicationem non incurrit. ibid.52
Clericum percutiens in neceſſariam defenſionem ſui, vel alieni corporis, excommunicationem non incurrit. 284.2.57
Clericum cum vxore, matre, ſorore, vel propria filia turpiter inuentum percutiens non incidit in excommunicationem huius textus. 285.1.59
Clerici in communi ſocietate viuentes, ſi ſe mutuò percutiant, ab Epiſcopo ſuo abſolui poſſunt, niſi facti atrocitas aliud exigat. 286.2.80
Clerici quibus veſtibus vti debeant. 304.2.5.& ſeq.
Clericus pro crimine læſæ Maieſtatis degradandus eſt. 322.2.1
Sed contrarium verius. ibid.2
Clericus ſibi ipſi membrum iniuſtè amputans incurrit excommunicationem. 328.2.5
Clerici non poſſunt deferre arma. 331.1.fin.
Clericus Monialem carnaliter cognoſcens beneficiis priuatur, & in Monaſterium detruditur. 351.2.4
Clerici non debent intereſſe ſpectaculis, quæ aut in nuptiis, aut in ſcenis, aut in aliis locis exhibentur. 429.1.med.
Cleros ſors Latinè vel hæreditas dicitur. 73.1.4
Coadjutor habet plenam, & liberam adminiſtrationem. 216.2. med.
Cœmeteria pro fidelium mortuorum corporibus ſepeliendis ab ipſis naſcentis Eccleſiæ primordiis inſtituta fuerunt. 247. 2.2
Cognationem ſpiritualem cum baptizato, eiúſque parentibus contrahunt laici in neceſſitate baptizantes. 374.2.6
Coitus damnatus dicitur ille, cui aliqua pœna temporali per legem, aut conſtitutionem juris imponitur. 26.1.4
Comes origine, ſi poſtea fiat clericus, ſiue Epiſcopus, non per hoc deſinit eſſe Comes. 257.2.3
Commemoratio in Altari non debet fieri pro iis, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt. 329.2.8
Committere minus malum non licet, vt alter euitet maius malum. 47.2.init.
Communio quare deneganda non ſit illi, qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam, oſtenditur. 104.1.2
Communione priuetur, qui decimas, vel oblationes extra Epiſcopi conſcientiam tenere voluerit. 264.2.fin.
Communio cum Iudæis prohibetur. 364.2.med.
Commonio Sacramenti ſub vna, vel vtraque ſpecie diſcutitur. 420.2.1.med.
Ante Communionem à propria vxore quiſque contineat. 421.1. fin.
Comœdias, tragœdias, aut ſatyras repræſentans, non poteſt ad ſacros Ordines promoueri. 102.1.6
Compaternitatem contrahere licitum eſt Religioſo facto Epiſcopo. 291.2.4
Compaternitatem contrahere interdictum eſt. 594.2.poſt med.
Compenſatio admittitur in criminibus. 47.2.init.
Conatus ſolus in delicto beſtialitatis an puniatur? remiſſiuè. 258. 2.4
Conciliorum diuiſio in quot ſpecies fiat, oſtenditur. 46.1.1.2
Concilia vniuerſalia in duo membra diſtinguuntur. ibid.2.3
Concilia localia in varias ſpecies ſubdiuiduntur. ibid.4.
Concilia generalia à ſolo Romano Pont. poſſunt congregari, localia verò inferiores Prælati, Prouincialia Metropolitanus, Epiſcopalia, ſeu Synodalia Epiſcopus congregare poſſunt. ibid.6
Conciliorum generalium auctoritas ad vniuerſum Orbem ſe extendit, Nationalia verò extra Regnum, Prouincialia extra Prouinciam, Epiſcopalia extra diœceſim non extenduntur. ibid.7
Concilia vniuerſalia à principio naſcentis Eccleſiæ pro grauioribus quæſtionibus congregari conſueuerunt. 49.2.9
Concilia localia errare poſſunt. ibid.12
Concilia generalia à Pontifice confirmata, vel præſentibus Legatis ipſius ſpecialem habentibus inſtructionem in decretis Fidei, vel morum errare non poſſunt. ibid.2.13
Concilia generalia in Spiritu ſancto dicuntur congregata. ibid. 14
Concilium Ariminenſe non fuit ab aliquo ſummo Pont. congregatum, ſeu confirmatum, ac proinde inter opera damnata recenſetur. 50.1.16
Concilium Conſtantinopolitanum congregatum ſub Leone III. Iſaur. Imper. & ejus filio, quia ſine Papæ auctoritate fuit congregatum, conciliabulum eſt. ibid.17
Concil. Epheſinum I. quare inter reprobata annumeretur, oſtenditur. 50.2.18
Concilium Baſileenſe ſub Eugen. IV. infelicem habuit exitum, & illegitimè fuit finitum. ibid.20
Concilium Nicænum I I. celebratum fuit ſedente Syluestro, Conſtantino imperante, ab anno, C C C X X V I I. 51.1. 21
Concilio Nicæno I. 318. Epiſcopi interfuerunt. ibid.2.3
Concilii Nicæni I. decreta in magna fuerunt æſtimatione. 51. 2.25
Concil. Conſtantinopolitanum I. fuit celebratum anno Domini 381. auctoritate Damaſi Papæ, & fauente Theodoſio Imp. ſeniore, & conuenerunt in eo Epiſcopi 150. ibid.26
Concilium Epheſinum I. auctoritate Cœleſtini Papæ, petente, & fauente Theodoſio juniore Imp., fuit congregatum anno Domini 431. 52.1.28
Concilium Conſtantinopolitanum II. ſeu quinta Synodus generalis. ibid.29
Concilium Chalcedonenſe I. auctoritate Leonis Papæ, inſtante Martiano Imp. congregatum fuit anno 450. ibid.30
Concilium Quiniſextum, in quo Canones Trullani continentur, celebratum fuit anno 692. 59.1.2
Concilium Gangrenſe non multò poſt Nicænam Synodum Gangris Paphlagoniæ oppido celebratum eſt. 59.2.fin.
Concilium generale legitimè congregatum auctoritate Pontificis, ante eiuſdem confirmationem errare poteſt. 62.1.1
Concilia omnia antiquiſſimo Eccleſiæ vſu ſemper à Summis Pontificibus confirmationem petierunt. ibid.2
Concilium congregatum auctoritate Papæ, & præſentibus ejus Legatis, de facto aliquando errauit. ibid.3
Concilium generale perfectam Eccleſiam vniuerſalem repræſentat, quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent inſtructionem, non ita quando Legati perfectè inſtructi non ſunt. ibid.4
Concilium auctoritate Papæ vbi eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum. 63. 2.5
Concilium Prouinciale celebrari debet temporibus, quibus abſtinentiæ, ſeu contemplationi eſt vacandum. 64.1. poſt init.
Concilia Prouincialia olim bis ſingulis annis cogi debebant, nunc quolibet ſaltem triennio. 64.2.5
Concilium Prouinciale cognoſcit de omnibus cauſis Eccleſiaſticis totius Prouinciæ. ibid.2
Concilium Prouinciale adire poſſunt omnes, qui ſe læſos eſſe exiſtimant, pro juſtitia conſequenda. ibid.3
Concilium Prouinciale non poteſt formare proceſſum in cauſis criminalibus grauioribus contra Epiſcopum, ad effectum tranſmittendi illum ad Summum Pontificem. ibid.6
Concilium Prouinciale conuocare ſpectat ad Metropolitanum. ibid.8
Concilium Ancyranum licèt Prouinciale fuerit, approbatum tamen & receptum eſt. 90.1.8
Concilii Nicæni primi tempore non erat Patriarcha Conſtantinopolitanus, nec Conſtantinopolis ciuitas ædificata. 252. 1.3
Concilium Chalcedonenſe, & Vrbanus voluerunt irritas & inanes eſſe ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promouentur. 255.1.1
Concil. Trident. an duorum Canonum, de quibus in præſenti, & textus in c. cùm ſecundum, de præbend. an verò alicuius ex illis pœnas innouet, oſtenditur. 255.2.3.4.5
Concilium generale legitimè congregatum recuſari non poteſt. 283.1.7
Concilium Ancyrenſe, quando fuit celebratum, remiſſiuè. 344. 2.1
Concilium Sardicenſe celebratum fuit anno 347. 61.2. init.
Concionator tenetur publicè veritatem dicere. 521.1.fin.
Concubina clerici ſortitur forum ipſius clerici quoad delicta commiſſa cum clerico. 99.2.3
Concubina in hoc text. non dicitur ea cum qua vagus, ac ſolutus fit concubitus, ſed vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, cum qua matrimonialis coniunctio fiebat. 105.1.1
Concubinæ nomine in hoc text. non venit ea cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus. 102.1.3

Concubinæ

Concubinæ nomine ſæpè ſignificatur vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua vera matrimonialis coniunctio erat. 103.2.2
Concubina in hoc text. dicitur, quæ ducebatur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, & ita ceſſantibus juris ſolemnitatibus, & legalibus inſtrumentis, ſed tamen coniugali affectu. 104.1.3
Concubinæ olim ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuii per ſeptem dies. ibid.5
Concubinæ nomen aliter accipitur à Leone, quàm à Patribus Concilii Tolerani I. 383.1.2
Concubinam, & ancillam in ſtatu ſeruitutis manentem, cum qua rem habet patronus, pro eodem vſurpaſſe Leonem in hoc decreto conuenientius eſt dicere. 383.2.3
Concubinarios, ſeu fornicarios Clericos etiam in Sacris notorios hodie vitare non tenemur, niſi per judicem fuerint publicati, & denunciati. 97.2.2
Condemnatio nulla, quamvis ſit ad perpetuos carceres, ſe extendit ad priuationem beneficii, niſi exprimatur. 139.2.3
Condemnatus ad mortem ſi aufugiat à manibus Satellitum, & amplectatur Sacerdotem portantem ſacratiſſimam Euchariſtiam per vicos, & plat as ad infirmos, nunquid ſit liberandus ac ſi confugiſſet ad Eccleſiam. 250.1.fin.
Condere qui poteſt, poteſt & ſoluere. 21.1.14
Conditio appoſita contra bonum prolis, non ideò eſt contra ſubſtantiam, quia impedit actum, & executionem, ſed quia opponitur obligationi, & poteſtati. 359.2.10
Confeſſarius habens copulam cum filia confeſſionis, an teneatur confiteri illam circumſtantiam. 375.1.2
Confeſſio in judicio ex abrupto facta poteſt quandoque reuocari, etiam non ducto de errore. 92.2.ante fin.
Confeſſionem ſuam incontinenti poteſt quis mutare. 380.2.1
Confeſſionem facere poteſt per nutum mutus, & ægrotans, cui morbus abſtulit loquelam. 401.2.3
Confeſſio ſacramentalis fieri non poteſt abſenti Sacerdoti. ibid.4
Confeſſio an ſtatim poſt commiſſum peccatum facienda ſit. 403. 1.2. & ſeqq.
Confeſſor non poteſt reuelare peccatum per pœnitentem ſibi confeſſum, aliàs in damnum Reipubl. committendum, tenetur tamen ſuppreſſo nomine pœnitentis alia vtilia remedia quærere, vt huiuſmodi notabili damno obuiet. 404.2.4
Confeſſor nunquam poteſt reuelare perſonam delinquentis confeſſi, & legitimè non conſentientis, etiamſi nullum aliud remedium, niſi ſola eiuſdem perſonæ expreſſio ſufficiat ad eam, v.g. hæreſim fugandam, aut quodlibet aliud notabile damnum auertendum. 405.2.5
Confeſſores peccata pœnitentium reuelare præſumentes quas pœnas incurrant, remiſſiuè. ibid 6
Confines Eccleſiæ, ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus, ſi Eccleſia non fuerit Cathedralis, ſi verò fuerit major, & Cathedralis, intra quadraginta paſſus. 274.2.1
Confirmatio non eſt neceſſaria in electione Summi Pontificis. 80. 1.1
Confirmationis Sacramentum conficere poſſunt ſimplices Preſbyteri ex delegatione, ſeu priuilegio Pontificis. 180.1.1
Confirmatio eſt complementum Baptiſmi. 427.1.med.
Confirmatio danda eſt, & accipienda à ieiunis. 427.2.1
Confiteri alieno ſacerdoti propter proprii imperitiam, licitum eſt. 405.1.poſt med.
Confugiens ad Eccleſiam ſæculari judici, etiam in quibuſcunque caſibus exceptis, non conſignabatur, niſi ab eo recepto juramento, & etiam cautione, ſi judici Eccleſiaſtico viſum fuerit, de non puniendo ipſum corporaliter. 275.2.1
Contrarium de conſuetudine ſeruatur. ibid.
Confugiens ad Eccleſiam, licèt inde extrahi non poſſit, poterit tamen pecuniaria pœna puniri. ibid.2
Confugiens ad Eccleſiæ atrium ſeu porticum, immunitate gaudet, ac ſi ad Eccleſiam confugerit. 276.1.med.
Confugiens ad Eccleſiam poteſt extra illam tutus exire ad exonerandum corpus, modò ſtatim redeat. 289.2.2.
Confugientibus ad Eccleſiam de expenſis quis prouidere debeat, remiſſiuè. ibid.4
Confugiens ad Eccleſiam puniri poteſt ad damna, & intereſſe paſſa per eum, in quem deliquit. 290.1.2
Coniuges mutuo conſenſu ſeparantur quoad thorum. 355.2. med.
Coniux ſi eſt profeſſus de licentia alterius non intrantis Religionem, nec vouentis continentiam, poterit reuocari, quamvis ex Epiſcopi licentia id effectum ſit; ſi verò alterum fecit, non poterit reuocari, quamvis Epiſcopi licentia defuerit. 356. 2.4
Coniux inceſtuoſus cum conſanguinea alterius coniugis, non poteſt ab ea debitum petere, at tenetur reddere. 357.2.fin.
Coniugi ad fidem conuerſo an integrum ſit prius matrimonium diſſoluere, ac tranſire ad aliud, vbi alter adhuc infidelis habitare non vult ſine pertractione ad peccatum mortale. 360. 2.fin.
Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterii celebrandi. 361. 1.1
Coniux Catholicus tenetur diuertere ab hæretico nolente reſipiſcere etiam propria auctoritate. 361.2.3
Coniux conuerſus ad fidem, non tenetur ampliùs cum infideli cohabitare, ſed petere thori ſeparationem. 362.1.med.
Coniugi alterutri fidem profitenti hodie non licet permanere in conſortio coniugis infidelis, ſed tenetur ab eo nolente ad fidem conuerti, diuertere. 363.1.5
Coniux de nullitate matrimonii litem mouens, ea pendente tenetur illa alimenta vxori præſtare, quæ ante litem tenebatur. 371.1.3
Coniux ſi vterque ſeruus ſit diuerſi domini, & diuerſa loca inhabitantis, ita vt mutuò conuenire nequeant obſequiis dominorum ſatiſfaciendo, tunc cogendus eſt alter dominus per Eccleſiam vendere alteri volenti emere. 371.2.2
Coniux qui abſque neceſſitate proprium filium baptizauit, aut tenuit tanquam patrinus in Baptiſmate, vel Confirmatione, ſeparari debet, & priuatur jure exigendi debitum. 372.1.1
Coniux quando eorum vni voto caſtitatem vouerit, altero eorum fornicante, an judex Eccleſiaſticus ex officio poſſit compellere eos ad cohabitandum, quò incontinentiæ conſulat, oſtenditur. 373.1.4
Coniugi in neceſſitate baptizanti filium communem, nimirum ſuum, & alterius coniugis, minimè interdicitur petitio debiti. 374.1.7
Coniux non dicitur in neceſſitate baptizare filium in abſentia Sacerdotum, ſi quilibet alius adeſſet, qui poſſet, & vellet baptizare. ibid.2.8
Coniux innocens copulam habens cum coniuge adultero etiam occulto, ſed ſibi conſcio, ſiue petendo, ſiue reddendo debitum, cenſetur condonare adulterii iniuriam, niſi reddiderit compulſus Eccleſiæ præcepto. 379.1.2.
Coniugi innocenti licet quoad habitationem propria auctoritate ab adultero diuertere, vbi adeò notorium ſit adulterium, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſit. ibid.3
Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterii celebrando. 379. 2.1
Coniux adulterii ſui coniugis conſcius poteſt in foro conſcientiæ, ſecluſo ſcandalo, ab ejus habitatione diuertere. ibid.2
Coniux vtens matrimonio, nec expreſsè intendens, nec excludens prolem, ſed illius immemor, intendenſque ſolùm copulari coniugi tanquam coniugi, minimè peccat. 385.1.2
Coniux peccat venialiter petendo debitum eo fine, vt vitet in ſe ipſo incontinentiæ periculum, maximè quando poteſt conuenienter alio modo ab incontinentia abſtinere. ibid.3
Coniux quando ita voluptate captus ad ſuam accedit, vt paratus ſit ad accedendum, quamvis ſua non eſſet, eſt culpa lethalis. 385.1.1
Coniux ſanus an teneatur habitare cum leproſo, remiſſiuè. 387. 2.3
Conjuges pares eſſe in diuortio cauſa adulterii poſſunt. ibid.poſt med. & ſeqq.
Coniux tenetur debitum reddere quocunque die, quantumvis ſolemni exigatur. 406.1.2
Debitum ſi exigat die, qua Euchariſtiam ſumpturus eſt, delinquit venialiter. ibid.3.ante fin.
Coniux reuocatus non poteſt petere debitum, tenetur tamen reddere. 408.2.3
Coniux non tenetur ad Religionem redire poſt mortem coniugis reuocantis. ibid.4
Coniux qui de licentia alterius vouit caſtitatem, tenetur ſub culpa mort. alteri reddere debitum. 409.1.1
Coniux vterque quando communi voluntate vouit caſtitatem, neuter ſub culpa mortali poteſt petere, aut reddere. ibid.3
Coniugalis actus licitus eſt relatus in bonum prolis, aut in fidei bonum. 385.1.6
Coniugalis actus ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonii tranſgrediens, eſt culpa venialis. 382.2.4
Coniugali actu vti tempore prægnationis quando ſit peccatum, remiſſiuè. 385.2.5
Coniugalis coitus intra Eccleſiam habitus illam non polluit. 416. 1.6
Connubia inter impares minus legitima exiſtimantur. 381.2.4
Conſanguineorum maleficia in nullo clericis obſunt, niſi conſcii fuerint. 201.1.2
Conſanguineum clerici vulnerans non eſt excommunicatus, declarando vt ibi. 284.2.54
Conſcientia erronea vim obligandi habet ſub ea ratione, ſub qua concipitur. 308.1.6
Conſecratio Epiſcopi quomodo fieri debeat. 80.2.fin.
Ad ſubſtantiam Conſecrationis non pertinere vt Epiſcopi teneant Euangelii codicem ſuper caput Epiſcopi, qui conſecratur. 81.1.init.
Conſecrationis Preſbyteri, materia & forma quæ. ibid.poſt init.

Index Rerum, & Verborum

Cooſecratio Epiſcopi regulariter die Dominica fieri debet. 58.1.aote fin.
Conſecratio ſeu benedictio dupliciter Abbatiſſis olim dabatur, & quomodo. 299.2.2
Conſecratio Eccleſiarum non debet fieri ſioe Miſſa. 414.1.5
Conſenſu deficiente actus non tenet. 369.2.3
Conſilium præbens in materia theologica ſpeculatiua, vel practica, pretio accepto, oon peccat peccato ſimoniæ. 200.2.3
Conſtantinopolis noua Roma, & interdum Roma ſimpliciter fuit appellata. 242.2.9
Conſtantinopolitani Epiſcopi Imperatorum freti potentia, contendebant ſe non eſſe inferiores Romano Pontifice. 188.2.3
Conſtantinus primus conceſſit licentiam vt publiſè, & libere celebrarentur Concilia. 49.1.10
Conſtantious Imper. inſignem, ac muoificentiſſimam donationem fecit S. Syluestro Papæ I. 184.1.3
Conſtantini dooationis tenorem refert de verbo ad verbum Alberic. de Roſate. Ibid.1.2
Cooſtantini donationem ab hæreticorum, & qoorundam cauillationibus defendunt quamplures. ibid.3
Et reſpondetur fuodamentis contrariæ opinionis. ibid.5. & ſeqq.
Conſtantinum Imp. magno bonore affectum dicit Chryſoſtomus, eo quòd ejus corpus pro forlbus Piſcatoris ſepulturæ mandatum fuerat. 247.2.4
Conſtitutiones Principom pertioens ad Monarchiam. 14.2.4
Conſtitutio eſt quam Reipubl. vel Imp. conſtituebat. 15.1.fio.
Conſtitotio Sixti V. contra malè ordinantes, & ordinatos redacta fuit per Clementem VIII. ad termiuos ſacrorum Canooum, & Conſtitutionis Pii II. 155.1.6
Conſuetudo eiuſdem eſt pœnæ cuius eſt lex. 3.2.fin.
Conſuetudo eſt jus quoddam moribus ioſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex. 4.2.1
Conſuetudo, & mos differunt. ibid.med.
Conſuetudo ex vi, & efficacia ſua poteſt legem abrogare. 5.1.2
Conſuetudo non valet contra jus naturale. ibid.3
Conſuetudo loci facit de illicito licitum, excuſatque à pœnis temporalibus delinquentes. 25.2.2
Conſuetudo praua excuſat à pœna exteriori, ooo autem à peccato, & culpa. ibid.3
Conſoetudo praua in coniugibos eſt, vt filios ſuos, quos gignunt, matres notrire negligant, eóſque ad nutriendum aliis mulieribus tradant. 26.2.2
Cunſuetudine nulla agere licet aduerſùs jus natorale. 33.1.fin.
Conſuetudo perniciola radicitos extirpanda. 33.2.med.
Conſoetudo quælibet veritati poſtponenda eſt. ibid.fin.
Cooſuetudo veritati fruſtrà opponitur. 34.1.init.
Conſoetudo præſumitur juſta, ac ſanctè, & magna cum ratione introducta. ibid.
Conſoetudo attenditur io præcedentiis, in ſoluendis gabelis, in decimis, io locationibus, in emphyteuſi, & in teſtamentis. ibid.3
Conſuetudo debet obtineri in contradictorio judicio. ibid.4
Conſuetudo tequitit ſcientiam, & conſenſom Principis. ibid.5
Conſuetudo requirit pro ſubſtantia totius, vel ſaltem maioris partis populi conſenſum. ibid.6
Cooſuetudo vniuerſalis periude ligat ac lex vniuerſalis; & conſuetudo particularis, ac lex particularis. 38.2.med.
Conſuetodo parem vim habet cum lege. ibid.fin.
Cunſuetudo immota permaoet, quæ nihil fidei Cathol. contrarium vſurpare dignoſcitur. 39.1.1
Cunſuetudines Metropolitanæ Eccleſiæ diuiantes puniri poſſuns à Metropolitano. 39.2.fin.
Coaſoetudo quamvis minimè approbata, poteſt introducere impedimentum impediens matrimonium contrahendum. 100.1.2
Conſuetudo vbi permitteret mioores Ordines, & primam Tunſuram vnica die conferri, ſeruanda eſt. 160.1.3
Conſuetudo efficere poteſt vt voius Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicuius cauſæ. 226.2.2
Conſuetudo vales quod decimæ prædiales non ſoluantur ſtatim, ſed certo tempore. 265.2.2
Conſuetudine & moribus induci poteſt quod innocens ſeipſum obliget, & adſtringat pro alterius crimine ad corporis pœnam. 329.2.fio.
Conſulere, aut inducere an poſſit quis aliquem ad eligendum minus malum, quod à parte rei malom fuerit, ad auertendum majus malom à parte rei tale, oſtenditur. 42.1.10.11
Conſulens paratum occidere clericum adulterum in adulterio cum ſua ſorore deprehenſum, vt mutilet, non incurrit irregularitatem, aut excommunicationem. 47.1.6
Conſulens illicitè homicidium irregularis eſt. 127.1.2
Continentia ſolo jure Eccleſiaſtico annexa eſt Ordinibus ſacris. 88.1.fin.
Continentiæ votum. 88.2.1
Continentia in non coniugatis ad ſacros Ordines aſcendere cupientibus cœpit ioiungi, & ita ſacto Ordini eſſe annexa ex inſtitutione Siricii Papæ anoo 338. ibid.2
Continentiam promooendi ad ſacros Ordines cogebantur antiquitus expreſsè polliceri. Ibid.3
Continentia annexa eſt Ordinibus ſacris ſolo jure Eccleſiaſtico. 89.1.5
Continentiam an vellent profiteri olim apud Græcos in ordinatione dabatur optio, quam ſi ſemel profiterentur, non ampliùs licebat impunè vel inire connugia, vel contractis vti. 80.2.2
Continentiæ vota non licet vxori ſuſcipere, niſi eandem vitam vir ejus elegerit. 357.1.1
Contractus iracundiæ calore celebrati nulli ſunt, & inualidi. 204.2.med.
Contractus iracundiæ calore celebrati, ſunt nulli, & inualidi, niſi ſint ad pias cauſas. 274.1.1
Declara vt ibi.
Contradictio Salomonis apocrypha. 67.2.med.
Contrahens cum habeote votum caſtitatis peccat mortaliter. 273.1.ſub fin.
Coutrahentes ſcienter cum Monialibos, ſeparari debent ab eis, & ampliùs non debent contrahere. 350.poſt init.
Conuentiones illæ in ſpiritualibus prohibentur, in quibus temporale datur, retinetur, aut promittitur. 193.2.6
Conuerſatio clericorum qualis eſſe debeat, remiſſiuè. 80.2.med.
Cooueſatio praua bonos mores corrumpit. 364.1.2
Conuiuiis honeſtis, quæ fiunt gratia charitatis, & dilectionis, ſeu in anniuerſariis defunctorum, poſſunt Clerici intereſſe. 122.1.3
Conuiuia noo prohibentur in exequiis mortuorum, ſi fiant intuitu pietatis. ibid.
Conoiuium benedictiooe fine precatiune inchoari debet, & finiri gratiarum actione. 122.1.1
Coouiuia Iudæorum petere, vel ad conuiuia Iudæos inuitare, prohibitum eſt Chriſtianis. 365.1.5
Copula per quam vna caro efficiuntur coniuges, debet eſſe carnalis. 355.2.1
Copula reſpectu matrimonii dupliciter poteſt conſiderari, vel quoad obligationem, & poteſtatem, vel quoad actum. 359.1.6
Corde, non voce tantùm Deum laudare debemus. 177.2.med.
Corpore viciati, & literas ignorantes ordinari non poſſunt. 105.2.5
Corpore vitiati, ſeu minori ad clericatus Ordinem promoueri non poſſunt. 109.1.7
Corpora Sanctorum nemo transferre præſumat de loco ad locum, ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporum, ſanctæque Synodi licentia. 416.2.fin.
Corrupta per vim noo conſecratur inter Virgines. 27.1.7
Criminum aſſiduitas punitur magis. 86.1, ante fin.
Crimen omne capitale Epiſcopi, Presbyteri, aut Diacooi juris rigore depoſitionem meretur. 157.1.1
In Crimine quo quis deprehenditur, vtrum & quando ſufficiat vt abſque alia conuictiuoe condemnari & puniri valeat. 128.2.2
Crimen pro peccato graui, accuſatiooe & damnatione digniſſimo. 169.2.1
Crimina digna depoſitione quæ ſunt, remiſſiuè. ibid.2
Criminalibus io cauſis nec accuſator niſi per ſe aliquem accuſare poteſt, nec accuſatùs per aliam perſonam ſe defendere permittitur. 213.2.1
Crimen ſiue ſit magnom, ſiue paruum, nunquam eſt excommunicandus aliquis, niſi ſit contumax. 228.1.fin.
Crimen læſæ maieſtatis propriè committere non dicitur, niſi ille qui principis offenſi ſubditus eſt. 322.2.2
Crimen ob nullum aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali licet coniugibus diuertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum. 361.2.4
Crimina quoad exterioris, & judicialis fori accuſationem minimè tolluntur per Baptiſmum. 380.2.4
Crimina facta palàm, occultis ſunt grauiora. 385.1.poſt init.
Criminis ratione aliquando quis priuatur nomine. 396.2.1
Culpa propriè non remittitur per ſacramentum Pœnitentiæ, & Clauium poteſtatem, ſed ſolùm remiſſa declaratur. 397.2.med.
Contrarium vide. ibid.4
Curia oblati quandiu in ejus officiis eidem ſunt obligati ordinari prohibentur. 206.1.init.
Curiales ordinari prohibentur. 505.2.6
Cyprianus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 53.1.2
Cyrillus Alexandrious quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.1.8

D

D*Æmonibus* quandoque à Deo data eſt poteſtas vexandi corpora humana propter vindictam furoris. 330.1.fin.
Dæmones ſæpe apparent fingentes ſe eſſe animas defunctorum, vt videntes in errorem inducant. 342.1.fin.
Dæmones quot modis futura præooſcaot. 343.1.fin.

Nequeunt

Nequeunt cognoſcere euentus liberos, ſiue exemptos à cauſalitate rerum temporalium, aut futuros non neceſſarios, ſed contingentes. ibid.2.init.
Dæmoniaci perpetuò ab Ordinum ſuſceptione excluduntur, & promoti ſuſceptos Ordines adminiſtrare non poſſunt. 102.2.1
Dæmonium ſuſtinenti licet petras, vel herbas habere ſine incantatione. 348.2.1
Dalmaticarum inſtitutio, & etymon. 81.2.init.
Damnatorum pœnæ non mitigantur viuentium ſuffragiis. 248.2.2
Datio, aut receptio temporalium pro ſpiritualibus vbi cernitur, & an data ſit gratis, aut pro ſpiritualibus neſcitur, tunc hoc ex datæ rei quantitate, perſonarum qualitate, & temporum circumſtantia colligendum eſt. 196.2.15
Datum judici vt juſtam ferat ſententiam, an poſſit repeti. 131.2.1
Debitum petere de tempore, quo mater ſobolem lactat, nulla culpa eſt. 26.1.1
Debitum petere de tempore, quo reuera durat immunditia illa corporalis poſt partum, nulla eſt culpa. 26.2.4
Debitum tempore purgationis, vel menſtrui reddi non debet, niſi immineret periculum fornicationis. ibid.6
Debitum reddere in Eccleſia petenti nullo modo tenetur alter coniux. 151.2.4
Debiti petitio interdicitur vtrique coniugi cognationis, affinitatiſve impedimento innodato. 372.2.3
Debitum coniugale non eſt reddendum in Eccleſia. 408.1.med.
Decalogi præcepta an ſint diſpenſabilia, oſtenditur. 312.2.1
Decalogi in præceptis, vel conſideratur ratio juſtitiæ, quam in ſe continent & ratio deformitatis, quæ in actibus contrariis reperitur, & tunc ſunt omnino indiſpenſabilia; vel conſideratur præceptum ipſum quoad determinationem ad ſingulos actus in particulari ſub certis circumſtantiis, & tunc non inconuenit, quod licitum fiat id quod per præceptum in communi vetitum erat. ibid.2
Decemviri qui, remiſſiuè. 32.2.6
Decima debentur Eccleſiæ baptiſmali. 263.2.poſt med.
Decimas non perſoluant Abbates & Epiſcopi de propriis prædiis. ibid. fin.
Decimas de propriis laboribus ſoluere minimè coguntur Monachi, & Canonici. 264.1.1
Decimæ prædiales ſolui debent ſtatim ac fructus collecti ſunt. 265.1.1
Decimæ Sacerdotibus ſunt tradendæ. ibid.
Decimæ prædiales ſoluendæ ſunt de illicitè acquiſitis. ibid.2
Decimæ perſonales regulariter debentur ſolùm in fine anni. 265.2.3
Decimas in horrea Eccleſiæ an deferre debeant ruſtici, oſtenditur. ibid.4
Decima non ſoluitur ex legato, vel hæreditate, ſiue ab inteſtato, ſiue in extraneum, ſiue in legitimum hæredem perueniat. ibid.
Decima non poteſt retineri Sacerdotibus ex eo quod ſint malæ vitæ. 268.2.1
Decimæ à laicis poſſideri non poſſunt. ibid.fin.
Decimæ ex quibus rebus perſoluendæ ſint, oſtenditur. 269.1
Decimandi jus tanquam ſpirituale non poteſt competere laicis. 266.1.med.
Decimationum prouentum priori Eccleſiæ auferre non poterit, qui res ſuas alicui delegauerit. 265.1.fin.
Decretalis epiſtolæ ſunt omnium veneratione recipiendæ. 54.2.15
Decreti volumen compilauit Gratianus Bononiæ tempore Eugenii III. ſub anno 1150. 1.2.3
Decreti volumen authenticum non eſſe affirmant aliqui. Ibid.4
Decreta Conciliorum generalium an & quando ante Summi Pontificis confirmationem executioni mandari poſſint, oſtenditur. ibid.5
Decreti in volumine reperiuntur quatuor ſpecies auctoritatum. 1.2.6
Decreta Pontificum omnimodam habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum. 16.2.4
Decretum Sacræ Congregationis Concilii refertur. 141.1.3
Defendere vitam, ſeu alia bona proximi, etiam vſque ad occiſionem iniuſti aggreſſoris, tenetur quis regulariter in Conſcientiæ foro cum moderamine inculpatæ tutelæ, quando aliter illa defenſio expediri non potuerit. 324.2.26
Defenſorum munus. 162.1.1
Degradatus Clericus ſemper retinet characterem. 127.2.1
Degradatus ſi ex aliqua juſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem, non debet de nouo Sacris inſigniri. ibid.2
Degradatum clericum percutiens an incidat *in can. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4.* remiſſiuè. ibid.3
Degradatum verbaliter clericum percutiens afficitur excommunicatione huius text. ſecus ſi percuteret degradatum realiter. 180.1.1
Delegatus ab Epiſcopo ad aliquem actum, debet in illo actu præferri etiam in ſedendo in loco delegantis. 170.1.1
Delegato creditur abſque exhibitione mandati delegatorii, quando eſt perſona excelſæ dignitatis, & non agitur de præiudicio tertii, ſed ſolùm de negotio, & facto ipſius delegantis. 187.1.2
Delicta cognoſcit, ac examinat non ſolùm ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum Concilium Prouinciale. 64.2.4
Delictum ratione dignitatis perſonæ delinquentis ſit augetur, remiſſiuè. 67.2.3
Delictum quotieſcumque eſt graue, poteſt quis beneficio priuari, ſi exprimatur à jure. 139.2.4
Delicta ſine voluntate non committuntur, nec puniuntur commiſſa. 158.1.fin.
Delinquere nemo præſumitur. 271.2.5
Depoſitio clerici teſtificantis abſque licentia ſui Prælati coram judice ſæculari valet, licèt malè faciat. 215.2.3
Diabolus per temporum incrementa quotidie diſcit. 381.2.1
Diaconiſſa ante annos 30. non ordinatur. 330.1.1
Diaconiſſæ ita appellabantur propter officium, quod gerebant, legendi, non autem quod fuerint ſpeciali ritu conſecratæ. 350.2.4
Diaconiſſæ dicebantur conſtitutæ in miniſterium mulierum ſolùm propter reuerentiam, ſi opus fuerit, balnei gratia, aut viſitationis. ibid.5
Diaconiſſæ in hoc text. dicuntur vxores viduæ Diaconorum. Ibid.6
Diaconiſſæ in aliquibus Canonibus antiquis quare ordinari dicantur, oſtenditur. Ibid.7.8
Diaconi Græce, Latinè miniſtri dicuntur. 74.2.20
Diaconi non vtuntur Dalmaticis. 81.1.fin.
Diaconus qualiter ordinari debeat. 81.2.med.
Diaconi debent abſtinere ab vxoribus. 100.1.1
Diaconus vnde dicatur, & qualiter ordinetur, & de eius officio in Eccleſia. 179.1.ante fin.
Tò *Dic Eccleſiæ, &c.* Matthæi 18. declaratur. 336.1.7
Dies duo pro vno ceduntur in menſe biſſextili in fauorabilibus, ſecus in odioſis. 135.2.1
Dies biſſextus computatur vbi fit mentio dierum, & non menſium. ibid.3
Dies obſeruare an, & quando ſuperſtitioſum, & peccatum mortale ſit, oſtenditur. 348.1.1
Diei Dominici appellatione in vniuerſum omnes dies feſtos intelligi. 419.2.1
Differentia conſtituitur inter illum, qui petit ab infideli, vt juret per falſos Deos, & inter illum, qui ab eodem exigit, vt juret ſimpliciter, & abſolutè. 409.1.13.14
Digiti partem alteri abſcindens non incurrit irregularitatem. 136.1.2
Dignitatem omnem, ac poteſtatem, quam habent omnes Patriarchæ ſimul, habet ipſe ſolus dominus Papa. 78.2.3
Dignitas Epiſcopalis à patria poteſtate liberat. 134.2.3
Dignitas Epiſcopalis eiuſdem eſt meriti inter omnes Epiſcopos. 279.2.1
in Dignitate conſtituti grauius peccant, & puniuntur. 228.1.1
Dignus de gremio Eccleſiæ ad illius beneficia, poſthabito digniore extraneo, eligi poteſt. 144.2.3
Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus. 60.2.init.
Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus cum Eutyche, tanquam eius defenſor, damnatus. 52.2.init.
Dipthycha quæ dicantur, remiſſiuè. 338.2.4
Diſciplina cum lenitate & miſericordia miſceri debet. 123.2.1
Diſpenſandi poteſtas in generali commiſſione non cenſetur delegata. 203.1.1
Diſpenſare vbi jus non præcipit, ſed Ordinarii conſcientiæ relinquit an expediat, non poteſt ad diſpenſandum cogi jure actionis, ſed officio judicis. 128.2.2
Diſpenſatio à ſuſpenſione incurſa ab illo, qui per ſaltum præpoſtero ordine ſe promoueri fecit, obtineri poteſt, dummodo tamè ſuppleatur quod incautè fuit omiſſum. 132.1.2
Diſpenſatione Apoſt. indiget, qui ſcienter in Ordinibus inſignitos miniſtrauerit. Ibid.4
Diſpenſatio exiſtente juſta cauſa non ſemper eſt debita, ſed quandoque eſt gratis. 203.1.fin.
Diſpenſatio quando fit debita. ibid.
Diſpenſatio vbi eſt debita, ſi Imperator non diſpenſet, peccabit mortaliter. 203.2.1
Diſpenſatio ad plura beneficia non extenditur ad licentiam non reſidendi in vtroque, ſed in ſolo altero. 218.1.2
Diſpenſatio ab inferiore facta circa legem ſuperioris juſtam cauſam neceſſariò requirit, vt valeat. 340.1.2
Diſpoſitio fauorabilis eſt, per quam reuertimur ad jus commune. 107.1.1
Diuinationis genus multiplex, remiſſiuè. 342.2.fin.
Tà *Diuinare*, & *diuinatio* in ſacris literis pro ipſa inſpiratione & prophetia vſurpatur. 111.2.4
Aliquando etiam pro ſcientia à Deo hominibus infuſa. ibid.
Diuites tempore magnæ neceſſitatis non poſſunt jure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſynam eiſdem erogandam, niſi per officium judicis, aut per viam denuntia-

Digitized by Google

tionis Euangelicæ. 124.2.2
Diuortium licitum eſt ob adulterium ſpirituale. 361.2.2
Diuortium concedi inter coniuges ob alia crimina adulterio paria. ibid.
Doctor creatus examine rigoroſo præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus. 63.2.2
Doctor creatus à Papa, vel Principe præcedit alios in quibuſcunque Collegiis graduatos. ibid.4
Doctor ſimul & miles, ſi actus quos exercet, ſunt militares, debet vti veſtibus militaribus: ſi autem Doctorales, doctoralibus vti debet, niſi aliud obtinuerit conſuetudo. 81.1.ante fin.
Doctor in collatione beneficii, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, ex quo notus promoueri poteſt abſque examine. 124.1.8
Dolus debet dare cauſam ingreſſui, ita vt eo ceſſante ille ingreſſus non ſequeretur. 302.1.2
Domeſtici quando ſint idonei teſtes, remiſſiuè. 213.1.33
Dominiorum diuiſio an ſit de jure naturali, vel ad jus gentium, aut humanum pertineat, oſtenditur. 8.1.17.18
Dominiorum diſtinctio an cognita fuerit de jure naturali, oſtenditur. 12.1.42
Dominium rei depoſitæ reſtituendæ deponenti eſt de jure naturali. ibid.fin.
Dominium quæſitum jure gentium an tolli poſſit à Principe? remiſſiuè. 13.2.8
Dominium ille habere dicitur, qui habet jus diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem, lege non prohibente. 236.2.6
Dominium maximum eſt ſolius Dei, quippe qui ſolus habet plenum, & abſolutum rerum omnium dominium. 237.2.15
Dominium medium, ſeu ſubalternum eſt jus diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem, lege non prohibente. 238.1.16
Dominium infimum eſt illud, quod Principes in ſuis ſubditis, & in bonis illorum habent. ibid.17
Dominus defendens ſeruum ſuum accuſatum criminaliter, admittitur. 214.1.3
Donationem factam à Conſtantino Eccleſiæ Romanæ, ſi quis dicat non eſſe veram, non procul erit ab hæreſi. 184.2.4
Donatio cauſa mortis reuocabilis eſt vſque ad extremum vitæ ſpiritum, & tamen ſi juramento confirmetur, ſit irreuocabilis, & ratio præſtatur. 246.2.2
Donatio cauſa mortis an confirmetur morte ciuili, & profeſſione in Religione. 26.2.5
Dos datur pro matrimonio, quatenus contractus eſt, quo ſe conjuges obligant ad obſequia, & opera temporalia. 384.1.3
Dubitans probabiliter de ſeruitute vxoris, tenetur ei reddere debitum, etiam judice non præcipiente, nullúmque præjudicium ex hoc ſibi infert. 371.1.1.2
Dux poteſt facto fugam ſimulare, ita vt hoſtes ipſum inſequentes in aliquas inſidias ei paratas occidat. 315.1.11

E

EBrietas quot malorum origo ſit. 107.1.fin.
Ebrietas an, & quando excuſet à delicto, irregularitate, aut peccato, remiſſiuè. 258.2.fin.
Ebrii promiſſio non tenet. 317.2.6
Eccleſia Rom. tanquam magiſtra in omnibus eſt ſequenda. 39.2. init.
Eccleſia Romana dicitur Apoſtolica. 77.1.4
Eccleſia Romana Patriarchalis à principio fuit, quia ad eam jubente Domino ex Antiochia Cathedram ſuam tranſtulit Petrus. 78.1.5
Eccleſia Alexandrina ideò Patriarchalis inſtituta fuit, quia B. Petri nomine à Marco Euangeliſta ejus diſcipulo conſecrata eſt. ibid.6
Eccleſia Alexandrina quare præcedat Antiochenam, oſtenditur. ibid.8
Eccleſia de occultis non judicat. 99.2.1
Eccleſia Romana cunctorum fidelium mater eſt, & magiſtra. 114.1.10
ad Eccleſias Cathedrales aſſumendus in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio debet eſſe conſtitutus ex Concilio Trident. at verò attenta conſtitut. Gregor. XIV. oportet omnibus ſacris Ordinibus initiatum eſſe. 141.1.2
Eccleſiæ ſaune verſatur ne emeritis, & antiquis, noui, rudéſve, aut extranei præponantur. 144.1.5
Eccleſia Conſtantinopolitana fuit appellata mater Chriſtianorum Orthodoxæ Religionis. 152.1.6
Eccleſia ſemel conſecrata non eſt iterum conſecranda. 133.2.1
Eccleſia polluitur per coitum conjugalem in ea habitum. 154.1.6
in Eccleſia non ſolùm voce, ſed animo & corde canendum eſt. 177.2.med.
Eccleſiæ amplitudo, dignitas, & maieſtas hac tempeſtate fulget. 185.2.8
Eccleſia qua pactione conſecretur. 201.2.2
Eccleſiæ primitiuæ tempore neque Eccleſia, neque Chriſtiani tam clerici, quàm laici, neque in communi, neque in particulari, bona propria poſſidebant. 237.1.8
Eccleſiæ bona ſunt in patrimonio Chriſti. 240.1.1
Eccleſia Conſtantinopolitana, Romana aliquando appellabatur. 241.2.10
Eccleſiæ aurum & argentum quibus ex cauſis capi, & alienari, ſeu pignerari poſſit? remiſſiuè. 244.2.1
Eccleſiæ res alienari poſſunt pro pauperum alimentis. 245.1.2
Eccleſiæ antiquiores nec decimis, nec vlla poſſeſſione priuentur. 263.2.1
Eccleſiam ſolus Papa erigit, & conſtituit in Cathedralem. 264.2.med.
Eccleſiæ baptiſmales plures eſſe non poſſunt in vna terminatione. ibid.poſt med.
Eccleſia patronum alere debet quando ille in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia ſupereſt. 271.2.2
Eccleſia non tenetur alere patronum, qui aliàs habet vnde poſſit viuere. ibid.3
Eccleſiarum violatores judicantur per Epiſcopos. 275.2.fin.
Eccleſiæ immunitas non ſe extendit intra triginta, vel quadraginta paſſus in Eccleſiis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum. 277.1.7
Eccleſias duas in perpetuum commendatas, vel vnam jure tituli collocatam, alteram commendatam in perpetuum, non poteſt quis habere de jure nouiſſimo Concilii Tridentini. 303.1.1
Eccleſiæ & Clerici an teneantur ſoluere Imperialia tributa ex debito juſtitiæ. 331.2.3
Eccleſiæ conſuetudine jam receptum eſt, ac præceptum inductum ne coniux ad fidem conuerſus permittatur cum infideli cuiuſcunque ſectæ habitare. 363.1.4
Eccleſia quid. 424.2.1
Eccleſiam ædificans quam dotem aſſignare debeat. ibid. ante fin.
Eccleſia ſemel conſecrata non eſt ampliùs conſecranda. 415.2.1
Intellige in rebus conſecratis verè, & propriè. ibid.2
Eccleſiæ parietes ſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, ex eo exſecrata cenſetur ipſa Eccleſia. 416.1.4
Eccleſia non polluitur per ſeminis effuſionem in ſomnis intra eam habitam. ibid.5
Eccleſia quondam conſecrata, an deberet denuo conſecrari ſi ejus fabrica diruta fuerit. ibid.med.
Eccleſia, in qua infidelis ſepultus fuit, cenſetur impolluta. 416.2.1
Eccleſiarum ſerui gaudent priuilegio fori. ibid.& ſeq.
Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus D. Petrus ordinauit ad imitationem Gentilium, eorúmque Flaminum, & Archiflaminum, ſecundùm aliquos. 264.2.1
Sed magis pium eſt dicere ad cœleſtis hierarchiæ ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe. ibid.2
Ejecti à Religione cui acquirant, remiſſiuè. 294.2.5
Eleazarus dum ſe occidit, vt liberaret populum ſuum, excuſatur. 327.2.4
Electio, & ſuaſio minoris mali poteſt fieri vbi præiudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & in indiuiduo. 43.2.17.
Electione ſemel facta ab exempto de Metropolitano, in cuius Synodo Prouinciali intereſſe poſſit, ad illam accedere tenetur, ejúſque electio ligat ſucceſſores. 66.1.5
Electio tota Pontificis poſt diſpoſitionem huius text. redacta fuit ad ſolum Cardinalium Collegium. 80.17
Electio in quo loco fieri debeat, remiſſiuè. ibid.11
Electio Epiſcoporum penes omnes Clericos, & Religioſos diœceſis remanſit poſt abrogatam laicis poteſtatem circa eam faciendam. 146.2.6
Electionis Canonicæ per Capitula faciendæ de Epiſcopis vetus conſuetudo viget tantùm in Germania. 146.1.11
Electio Romani Pont. pertinet ad jus Imperatoris. 149.1.2.2
in Electione Epiſcoporum Principis deſideratur aſſenſus. 149.2.2
Electio Rom. Pontificis debet fieri præſentibus Legatis Imperatoris. 150.2.med.
Electio ad Prælaturas de digno valet, omiſſo digniore. 220.2.med.
Electio facta ad aliorum impulſum, non valet. 274.1.6
Electio Abbatis actiuè & paſſiuè pertinet ad Monachos, ſeu Congregationem illius monaſterii, de cuius Prælati electione agitur. 292.2.med.
Eligendi Pontificem jus Cardinalibus conceſſum erat, habita tamen & populi, & Imperatoris aliqua ratione. 79.2.1
Eleemoſyna quam vim, & effectum habeat, remiſſiuè. 220.1.7
Eleemoſyna an omnibus pauperibus bonis, & malis ſit elargienda indifferenter, oſtenditur. ibid.8
Eleemoſynæ præceptum an adimpleatur in foro conſcientiæ, ſi quis potens mutuetur, vel commodet id, quo quis extremè eget, oſtenditur. 125.1.4.3
Emolumenta ex eleemoſyna quot acquiramus, oſtenditur. 219.2.1
Energumeni etymon. 83.1.4
Epiſcopalis ſtatus eſt perfectior ſtatu Religionis. 272.2.4
Epiſcopale munus tam honor eſt, quàm onus. 220.2.1

Epiſcopilas

Epiſcopalis dignitas, vide *Dignitas*.
Epiſcopatus duos in vnum redigere Apoſtolica valet auctoritas. 164.2.1
Epiſcopus nec à Patriarcha abſque ſpeciali mandato deponi, aut priuari poteſt. 33.2.ante fin.
Epiſcopus non poteſt condemnari, niſi à ſolo Papa. 39.1.med.
Nec reſtitui niſi per eundem. ibid.
Epiſcopus ſecundùm ordinationis ſuæ tempus, ſiue ad conſidendum in Concilio, ſiue ad ſubſcribendum in eo, loca attendit. 65.2.1
Epiſcopi in Concilio Prouinciali ſe exercere debent in meditatione Euangeliorum, & canonicorum præceptorum. 65.1.2
Epiſcopus vt non teneatur venire ad Concilium, requiritur grauis neceſſitas, & tunc tenetur mittere nuntium ad recipienda ſtatuta edita in Concilio Prouinciali. ibid.ante fin.
Epiſcopus non veniens ad Synodum poteſt probare impedimentum per vnicum teſtem. 65.2. poſt init.
Epiſcopus vocatus ad Concilium Prouinciale, ſi moriatur, & eo mortuo fuerit prouiſum de alio ante inchoatum Concilium, ex illa citatione non arctaretur ſucceſſor. 66.1.2
Epiſcopus nondum conſecratus, ſi ſit electus, & confirmatus, ac poſſeſſionem Epiſcopatus adeptus, poteſt intereſſe Concilio, ac proinde de neceſſitate ad illud eſt vocandus. ibid 3
Epiſcopi qui nulli Archiepiſcopo ſubjiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum eligere ſemel debent, in cuius Synodo Prouinciali interſint. ibid.5
Epiſcopus qui impedimento canonico ceſſante, non venit ad Concilium, debet priuari communione aliorum Epiſcoporum vſque ad futurum Concilium. 66.2 9
Epiſcopus priuatus communione aliorum Epiſcoporum, à quibus cenſeatur prohibitus, oſtenditur. ibid.10
Epiſcopi immediatè à Summo Pont. accipiunt juriſdictionem. 68.1.1
Epiſcopi vox Græca, Latinè Speculatores dicuntur. 74.1.16
Epiſcopus cur aliquando nuncupetur Pontifex Max. oſtenditur. ibid.17
Epiſcopi in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt. 75.1.3
Epiſcopos parem poteſtatem habere cum Papa non eſt dicendum. ibid 4
Epiſcopum Conſtantinopolitanæ ciuitatis habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum. 77.2.1
Epiſcopis Conſtantinopolitanis privilegium Patriarchatus conceſſit Innoc. III. in generali Concilio Lateranen. 78.1.10
Epiſcopus quomodo examinandus ſit, & quibus qualitatibus & virtutibus præditus eſſe debeat, remiſſiuè. 80.2.poſt init.
Epiſcopus nullus per ſe ſolum conſecrat electum, ſed omnes tres ſimul. ibid.fin.
At verius eſt vnum Epiſcopum totam conſecrationem efficere, alios verò eſſe adjutores. ibid.
Epiſcopi ne vtantur Dalmaticis. 81.1 fin.
Epiſcopus debet à latere ſuo eligere Sacerdotes, & alios prudentes viros, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, & inſtitutionem inueſtigent. 85.1.3
Epiſcoporum munus eſt in ſcrutinio faciendo circa perſonam promouendam, præ cæteris in titulum ordinandi inquirere. 85.2.7
Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum Clerico in Sacris conſtituto viduam ducente quoad officium, ſecus in beneficio 91.2.1
Epiſcopus tempore quo Epiſcopatum conſequitur, tenetur facere inuentarium illarum rerum, quas ipſe ex patrimonio, vel alio titulo comparauit. 91.2.poſt init.
Epiſcopus, vel presbyter vxorem propriam à cura ſua non abjiciat. 95.2.1
Epiſcopi debent abſtinere ab vxoribus. 100.1.1
Epiſcopus propter neceſſitatem vel vtilitatem Eccleſiæ poteſt cum ſolemniter pœnitentibus ad ſuſcipiendos minores Ordines diſpenſare. 102.1.9
Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ordinando, ſi aliquod principium Grammaticæ habuerit, aut modicum quid ſciat, & oſtendat ſpem addiſcendi in futurum. 109.1.6
Epiſcopus qua doctrina, & quo ſcientiarum genere præditus eſſe debeat, remiſſiuè. 109.2.3
Epiſcopus debet habere ſcientiam veteris, & noui Teſtamenti, & juris Canonici. 111.1.1
Epiſcopus autem iure Concilii Trident. debet antea in Vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico promotus eſſe, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus renuntiatus. ibid.2
Epiſcopus duo extrema cauere debet, ne exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut ſolis interioribus occupatus quæ foris debet proximis non impendat. 112.1.3
Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habere debet. 119.1.1
Epiſcopus an excuſetur ſi ordinet extraneum bona fide ſub ratihabitione proprii Epiſcopi. 122.1.1.2
Epiſcopum non oportet ita eſſe iraſcibilem, & perturbari ſenſus, vt percutiat, cùm debeat eſſe patiens. 122.2.1
Epiſcopus tenetur ex debito officii delicta & errores ſubditorum corrigere. 132.2.3
Epiſcopus ex legitima cauſa poteſt diſpenſare cum promotis, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter per ſaltum, ſi non miniſtrauerint. 133.1.3
Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto per ſaltum etiam poſtquam miniſtrauerit, ſi delictum occultum ſit. ibid. 5
Epiſcopus ordinans in Diaconum, ſeu presbyterum ſeruum alienum ſcienter, tenetur pretium ejus domino in duplum reſtituere, ſeruo libero manente. 134.1.2
Epiſcopus cum illegitimis an, & quando ad Ordines, & beneficia diſpenſare poſſit, remiſſiuè. 137.2.4
Epiſcopus promouens Regularem abſque dimiſſoriis ſui ſuperioris Regularis, incurrit pœnam, vt à reliquorum communione ſejunctus ſuæ tantummodo plebis communione ſit contentus. 141.2.1
Epiſcopus nullus eſt eligendus, niſi in ſacris Ordinibus religioſè viuens fuerit inuentus. 143.1.1
Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Neophyto bene inſtructo, & confirmato in fide, vt promoueatur. 143.2.3
Epiſcopus nullus inuitis detur ſubditis de aliena Eccleſia. 144.1.1
Epiſcoporum electiones olim Apoſtolis vita functis totius Cleri, & populi auctoritate fiebant. 145.1.1
Epiſcopum vt Clerus eligeret, populus deinde conſenſiſſet, ſtatutum repetitur. 145.2 2
Epiſcopos eligendi poteſtas in Capitulis & Canonicis durauit vſque ad tempora Bonifacii VIII. & Clem. V. 146.1.9
Epiſcopus, cuius ſubditus ab alieno Epiſcopo fuit ad Ordines promotus, ratam habere poteſt talem promotionem. 149.2.5
Epiſcopi cujuſlibet conſecratio à tribus Epiſcopis facienda eſt. 141.1.med.& 155.1.1
Epiſcopus non eſt ordinandus ſine conſilio, & præſentia Metropolitani, & comprouincialium etiam Epiſcoporum. 151.2.1
Epiſcopus Hieroſolymitanus tempore Nicæni Concil. verè Patriarcha non erat, ſed ſubditus Metropolitano. 152.2.1
Epiſcopo nulli licet clericum alterius ciuitatis ordinare ſine conſenſu Epiſcopi ipſius. 156.1.1
Epiſcopus proprius poteſt ratam habere ordinationem ſui ſubditi factam ab alieno ſine ſua licentia, & ſic ordinatus habebit executionem. ibid.2
Concil. Trid. ſeſſ. 23. de reform. cap. 8. refertur. ibid. 5
Epiſcopus ordinans alterius ſubditos ſine licentia, & literis dimiſſoriis, quam pœnam incurrat, remiſſiuè. 156.2.6
Epiſcopo nulli licet alieno Presbytero facultatem concedere celebrandi in ſua diœceſi, niſi de promotione conſtet, vel commendatitias literas à proprio Ordinario portet. 157.1.2
Epiſcopus extraneus an poſſit ordinare laicum de alterius Epiſcopatu, oſtenditur. ibid.5
Epiſcopus fit ipſo Jure per annum à celebratione Miſſæ ſuſpenſus, ſi inuito homini confert Tonſuram. 157.2.med.
Epiſcopus cui ſpectat in interſtitiis diſpenſare, eſt Diœceſanus ordinandi, non verò Ordinator. 160.2.2
Epiſcopus aliquem ſcienter intra interſtitiorum annum ad quemlibet ex ſacris Ordinibus tacitè aſſumens, in illis cum eo diſpenſare videtur, ſecus ignoranter. 161.1.12
Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus ordinandi debent eſſe ſine crimine. 169.2.poſt init.
Epiſcopi qui ordinationibus Apoſtolicis ſubjacent, ſingulis annis limina Apoſtolorum viſitent. 178.2.med.
Epiſcoporum, & Presbyterorum gradus ex diuina inſtitutione diſtincti ſunt ad certa illa miniſteria, quibus Epiſcopi præſtant. 180.2.2
Epiſcopum, ac Presbyterum idem eſſe impii contendunt hæretici. 181.1.1
Epiſcopi tam in poteſtate juriſdictionis, quàm in poteſtate Ordinis Sacerdotibus, ſeu Presbyteris ſuperiores ſunt. 181.2.4
Epiſcopi, & alii Prælati inferiores poſſunt tantùm laicis delegare cauſas pecuniarias, & merè ciuiles. 182.2.4
Epiſcopi dicuntur ſummi Sacerdotes. 188.1.2
Epiſcopus degradatus propter hæreſim, non poteſt conferre Ordines. 190.2.fin.
Epiſcopus in ſua diœceſi beneficia ibidem conſiſtentia conferre poteſt. 205.2.fin.
Epiſcopis coadiutores dare cum futura ſucceſſione an & quando, & quibus liceat, remiſſiuè. 217.1.1
Epiſcopi duo auctoritate, & poteſtate pares, Romani Pontificis conceſſu in vna ciuitate juſta de cauſa inſtitui poſſunt. 217.2.5
Epiſcopus qui Monachus efficitur, ad Pontificatum redire non valet. 218.2.ante fin.
Epiſcopus non poteſt deſerere Eccleſiam ſuam propter perſonale periculum ſibi imminens. 218. 2.1
Epiſcopi Græcè, Latinè ſuperintendentes dicuntur. 220.2.2
Epiſcopo nulli licet Pontificalia in alterius Diœceſi exercere. 221.2.1
Epiſcopus qui inuitatus accedit ad aliam Diœceſim pro ordinandis Clericis, debet habere expenſas. 222.1.3
Epiſcopus proprius poteſt diſpenſare cum promoto ab alieno abſque

Digitized by Google

abſque ejus licentia. ibid. 4
Epiſcopus nulli ſit oneroſus cùm diœceſim viſitat. 255.1.med.
Epiſcopus ſi vna die duas parochias viſitaret, vnam tantùm habebit procurationem. ibid. fin.
Epiſcopi, & alii Prælati, Papæ, id eſt Patres, Græca voce appellabantur. 242.1.8
Epiſcopus hæredem non habens, non alium quàm Eccleſiam ſibi hæredem inſtituat. 242.2.8
Epiſcopus poteſt abſque ſolemnitate alienare rem immobilem parvam, tribus copulatiuè concurrentibus. 244.1.1
Epiſcopus teſtari validè poteſt de bonis, quæ ante Epiſcopatum acquiſiuit. 245.2.5
Epiſcopi, & omnes etiam Eccleſiaſtici à jurgio & litigio temperandi ſunt. 250.2.8
Epiſcopi non poſſunt decimas à ſuis ſubditis redimere, etiamſi ab eis in earum ſolutione injuſtè vexentur, nec aliter eas ſoluere velint. 269.2.8
Declaratur. 270.1.6.7
Epiſcopus in aliena diœceſi non poteſt Eccleſiam conſecrare abſque proprii Epiſcopi permiſſione. 271.1.1
Epiſcopus prouidere debet, vt conſecrandæ Eccleſiæ facta ſit competentis dotis aſſignatio, ſi hoc prius in ejus conſtructione factum non ſit. ibid. 2.2
Epiſcopi de jure communi habent fundatam intentionem in jure conferendi omnia beneficia Eccleſiaſtica in ſuis diœceſibus exiſtentia. 271.1.1
Epiſcopus clericos delinquentes per alium clericum non laicum corrigere debet, niſi aliter habeat conſuetudo. 285.2.65
Epiſcopus pro tribunali ſedere, aut jura reddere minimè poteſt in loco exempto. 293.1.poſt init.
Epiſcopus nullum poterit propria auctoritate ad profeſſionem monaſticam admittere. 295.2.init.
Epiſcopus quod poſſit immiouere, ſeu mutare pœnitentiam impoſitam à Papa an, & quando verum ſit, remiſſiuè. 546.2.fin.
Epiſcopi ſine licentia viro, & vxori cauſa Religionis diuertere non licet. 356.2.8
Epiſcopi licentia requiſita vbi vir & vxor cauſa Religionis diuertunt, non eſt neceſſaria ad profeſſionis valorem. ibid. 2
Epicopus cognita cauſa relaxat de pœnitentia. 397.1.ante fin.
Epiſcopus poterat attento jure communi licentiam concedere, vt intra ſuam diœceſim extra locum ſacrum in Altari portatili quis celebraret. 455.1.2
Sed an hodie id ei liceat poſt Concil. Trid. oſtenditur. ibid. 3. & ſeq.
Epiſcoporum ordinationes, vide *Ordinationes*.
Epiſcopi conſecratio, vide *Conſecratio*.
Epiſtola Ieſu ad Abagarum apocrypha. 57.2.med.
Epiſtola Pontificis aliquod dubium interpretantis cenſenda eſt decretalis. 67.1.8
Epiſtola Principis ad juris declarationem promanans conſtituit legem generalem. ibid. 2
Epiſtolas decretales Scripturis diuinis annumerandas eſſe. 68.1. poſt init.
Epiſtolæ Decretales an Canonibus Conciliorum ſint exæquandæ. 71.1.8
Equa ſola inter animalia tempore prægnationis appetit concubitum. 385.2.5
Eremitæ priuilegium habent clericorum. 261.2.8
Authoris opinio. ibid.
Eremita, aut incluſus ſolus Miſſam celebrare poteſt. 419.2.3
Eripiens aliquid per vim, & iniuriam de manibus clerici, aut ſcindens ejus veſtem, excommunicationem incurrit. 281.1.53
Errans ſine copia Doctoris ex ignorantia inuincibili, putans vtramque dubitationis partem æquè peccatum eſſe, poteſt minus malum eligere. 41.2.7
Errans in fide & redire volens ad Eccleſiam Cath. tenetur agnoſcere, & confiteri in ſpecie & indiuiduo hæreſes, de quibus conuictus exiſtit. 76.1.med.
Errante damnabilior eſt qui ejus defendit errorem. 539.2. fin.
Errores quot reperiantur in hoc Decreti volumine, oſtenditur. 12.5
Error excludit conſenſum. 569.2.2
Error perſonæ dirimit jure naturæ matrimonium. ibid. 4
Error circa qualitatem, quæ refunditur in perſonæ errorem, matrimonium dirimit. 369.2.5
Eſau non venaretur niſi peccator fuiſſet, dum venator permanſit. 175.2.5
Euchariſtia adminiſtratur amentibus, qui antè dignè viuebant, vel dederunt ſigna contritionis. 346.1.fin.
Euchariſtiam ſuſcepturus, ieiunus eſſe debet ieiunio non ſolùm Eccleſiaſtico, ſed etiam naturali. 418.1.fin.
Euchariſtiam quotidie ſuſcipi an ſit licitum. 455.1.med.
Euchariſtia tam publicis, & notoriis peccatoribus, quàm publicis excommunicatis adhiberi poteſt in articulo mortis. 423.2.med.
Euangelii ſufficiens promulgatio quo anno facta cenſeatur, oſtenditur. 29.2.9
Euangelium dicitur Græco nomine, quaſi bonum, optatum, ſeu ſauſtum afferens nuntium. 30.2.11
Euangelii ſacroſanctus Codex in Concil. Nicæno I. ſede Regia in medio conſeſſus Epiſcopalis collocatus fuit. 51.2.24
Euangelium nomine Thadæi, apocryphum. 56.1.med.
Euangelium nomine Barnabæ, apocryphum. ibid.
Euangelium nomine Bartholomæi, apocryphum. ibid.
Euangelia quæ falſificauit Iulianus, apocrypha. ibid.
Euangelia quæ falſificauit Hircius, apocrypha. ibid.
Euangelizantibus neceſſaria ſubtrahens ſeipſum condemnat. 266.1.8
Euomens Euchariſtiam ob ebrietatem, ac voracitatem pœnitentia quæ, remiſſiuè. 421.2.fin.
Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus, qui & Pamphilius dictus. 55.2. poſt init.
Euſtachius licèt venator fuerit, ſanctus tamen peracta pœnitentia euaſit. 175.2.2.
Eutyches Archimandrita, Abbas Conſtantinopolitanus, damnatur 52.1.fin.
& cum Eutyche, tanquam ejus defenſor, Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus. ibid. 2. init.
Examen fidei qualiter faciendum à promouendo in Epiſcopum, oſtenditur. 109.2.2
Exceptio ſpoliatoria eſt dilatoria, ac proinde ante litis conteſtationem proponenda. 204.2.8
Excommunicandi, & abſoluendi poteſtas poteſt eſſe penes laicum. ibid. 8
Excommunicandus eſt, qui duas ſimul vxores habere præſumit. 339.2.8
Excommunicari poteſt, ac debet non ſolvens decimas, cùm tenetur. 269.1.med.
Excommunicatio minor vnica priuat paſſim Sacramentorum communione. 65.2.init.
Excommunicatio lata ad certum tempus, vel ſub cõditione, tranſacto termino, vel impleta conditione, an tollatur ſine alia abſolutione. 156.2.2
Excommunicatio major à fidelium ſeparat communione, minor verò à ſola perceptione, ſeu participatione Sacramentorum. 108.2.1
Excommunicationis minoris vna tantùm fuit ſpecies olim ſecundùm antiquiorem Eccleſiæ vſum, vnúſque illius effectus. 109.1.5
Excommunicatio minor ſignificatur aliquando nomine excommunicationis ſimpliciter. 229.1.2
in Excommunicationem non incidit Pontifex, ſi communicat cum excommunicato. 229.2.ante fin.
Excommunicationis publicandæ modus & forma ponitur. 234.2.fin.
Excommunicationis pœnam incurrit extrahens ad Eccleſiam confugientem, & ab illa abſolui non poteſt, niſi exactum reſtituat. 275.1.4
Excommunicationem omnino effugiet, qui percuſſerit Titium clericum, volens percutere Seium laicum. 284.2.53
Excommunicationem incurrunt retrahentes mulieres ab ingreſſu Religionis. 299.1.5
Excommunicatio ſeparat ab externa communione, & à communione ſuffragiorum, & ſacrificiorum Eccleſiæ. 337.1.25
Excommunicatio comminata in quoſcunque diuinatores, vel incantatores, ac aduerſus clericos ſortibus diuinatoriis vtentes, eſt latæ ſententiæ. 544.1.4
Sed contrarium verius. ibid.
Excommunicationis vinculo non ligantur catechumeni. 367.1.6
Excommunicatio, quæ per lapſum termini fuerat incurrenda, ſi terminus prorogetur, incurretur in fine illius ſpatii, quod per prorogationem adiectum eſt. 585.1 4
Excommunicatus non poteſt pecunia, vel quovis munere temporali abſolutionem ab excommunicatione redimere. 192.1. med.
Excommunicatus eſt qui excommunicatis communicat. 228.2. med.
Excommunicatorum nomina publicè annuntientur. 229.1.med.
Excommunicatus ab alio Epiſcopo vitetur à propriis ſubditis. ibid. 2
Excommunicatus ex cauſa ciuili perſiſtens in excommunicatione per annum, neque priuatur beneficiis ipſo jure, nec poteſt priuari per ſententiam. 200.2.3
Excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax, ſi poſt annum probauerit ſuam innocentiam ſuper crimine, an poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit priuatus, remiſſiuè. 250.2.5
Excommunicatus alium excommunicare non poteſt. 354.1.8
Excommunicatus occultè poteſt validè excommunicare. 354.2.3
Exemptio clericorum an ſit juris diuini, oſtenditur. 583.2.3.4.5
Exorciſmorum liber in ordinatione Exorciſtæ traditur pro materia, & pro forma verba ab Epiſcopo proferenda. 82.2.2
Exorciſmo cognatio ſpiritualis non contrahitur. 572.1.2
Exorciſta Græcè, Latinè adiuuantes. 74.2.25
Exorciſta cùm ordinatur accipit de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi. 82.2.8
Exorciſtæ officium quod ſit, oſtenditur. ibid. 3
Exorciſtis cauendum eſt ne cum dæmone jocentur. 83.1.4

Expenſæ

Expenſa cum iurante, aut ſeruo expoſito factæ, an & quando repeti poſſint, remiſſiuè. 175.2.4
Expoſito ſuccedit hoſpitale, excluſo fiſco. ibid.5
Extractus ab Eccleſia eidem Eccleſiæ reſtituendus eſt. 275.1.1
Extrahentes ab Eccleſia confugientes ad eam, poſſunt puniri pœna arbitraria. 276.1.8
Extrauag. Ad euitanda, eſt vſu recepta cum ſola exceptione de notorio Clerici percuſſore, non verò cum exceptione de notorio excommunicato. 98.1.3

F

Factum alienum quis promittere non poteſt. 176.2.8
Factum vt ſit infectum, nec D.O.M. facere poteſt. 387.1.3
Falſitas reperta in vno capitulo inſtrumenti, non tollit in totum fidem in aliis capitulis diuerſis, & ſeparatis. 35.2.2
Falſitas reperta, & commiſſa per Notarium, vitiat inſtrumentum totum, quando illa reſpicit ſolemnia, ſeu ſubſtantialia inſtrumenti, non autem ſecus. ibid.3
Falſitas vbi nullo modo reſpicit negotium, de quo agitur, non vitiat inſtrumentum in totum. ibid.4
Falſitas quando conſiſtit circa rem, cuius veritas aliunde demonſtratur, vel in re tenui, & modica, vel in aliquo acceſſorio, non vitiat inſtrumentum in totum. 36.1.5
Falſum committit qui interrogatus veritatem occultat. 233.2. med.
Fama à nemine negligenda eſt. 230.2 fin.
Fatuus eſt qui fatua loquitur. 179.2.2
Fauorabilior eſt cauſa rei, quàm actoris. 171.2.6
Felix II verus ſuit Pontifex, & ſanctus. 70.1.9
Ferdinandus de Mendoza reprobatur hunc text. interpretans de vago concubitu. 104.1.7.8.9
Feſtum Dominicæ Reſurrectionis celebretur ſolemniter primo die Dominico ſequenti poſt decimam quartam lunam primi Hebræorum menſis. 414.1.1. fin.
Fictio ſolùm poteſt operari effectus poteſtati, ex qua procedit, adæquatos. 142.2.5
Fideiuſſores dati ad aliquam delegationem, non extenduntur, neque cenſentur dari ad illius prorogationem. 381.1.5
Fidelis dicitur relinqui ab infideli nolente habitare ſine Dei contumelia, vel ſine pertractione ad peccatum. 368.1.2
Fidelis baptizans, vel tenens in Baptiſmo filium infidelis, ex parte ſua contrahit cognationem cum parentibus infidelibus illius pueri, qui baptizatur, quamvis illi non contrahant. 372.1.3
Sed contrarium verius. Ibid.4
Fides bona non requiritur ad præſcribendum aduerſus legem, ſi Princeps ſciens toleret, ſecus ſi ignoret. 24.2.18
Fidei quæſtiones, neque aliæ majores cauſæ poſſunt deferri ad Concilia localia. 49.1.11
Fidem negans metu tormentorum, licèt peccatum grauiſſimum committat, non tamen dicitur hæreticus, cùm non fecerit pertinaciter. 76.1.3
Fidei quæſtiones ad ſolum judicium Papæ pertinent. 113.1.5
Fides eſt virtus. 317.1.3
Filia ante 25. ætatis annum nubentes ſine conſenſu parentum, vel turpem vitam eligentes, an & quando poſſint à parentibus exhæredari, remiſſiuè. 412.2.3
Filius Imperatoris poteſt immediatè eligi in Imperatorem poſt mortem patris. 59.2.med.
Filios habens non poteſt in Epiſcopum promoueri. 89.2.1
Sed contrarium verius. ibid.2
Filius peccabit mortaliter ſi Religionem ingrediatur parentibus in graui neceſſitate conſtitutis. 93.1.8
Filius etiamſi votum Religionis habeat, adhuc tenetur parentes neceſſitate oppreſſos non deſerere, vt illam ingrediatur, donec ceſſet eorum neceſſitas. 93.2.3
Filius ingrediendo Religionem poteſt deſerere parentes neceſſitate oppreſſos, ſi ſpem probabilem non habet ſubueniendi eorum neceſſitatibus, vel ſi pater, aut mater habet alios filios, vel alium modum. ibid.4
Filius, quem ipſimet parentes ad peccandum prouocant, vel in ſæculo morari nequit abſque proximo lethaliter peccandi periculo, poteſt Religionem ingredi, relictis parentibus neceſſitate oppreſſis. ibid.5
Filii tenentur honorare parentes. ibid.6
Filii habentes parentes Iudæos, vel aliter infideles in neceſſitate conſtitutos, non poſſunt eos deſerere cauſa adeundi Religionem. ibid.7
Filii clericorum ſi de facto contrahunt, ſtatim cùm naſcuntur efficiuntur ſerui, & mancipia Eccleſiæ. 99.1.med.
Filiis concubinarum olim loco vxoris habitarum, non debebatur hæreditas, non æqualis honor, non ſacerdotium, non primogenitura, ſed munera tantùm recipiebant, mutua ſe charitate complectebantur, & ſeſe iuuabant. 104.1.6
Filii legitimi Presbyterorũ an poſſint ſuccedere patri in beneficio, quod ipſe poſſedit, nulla perſona mediante, remiſſiuè. 138.2.2
Filii eorum, qui committunt crimen læſæ maieſtatis humanæ contra Principes ſæculares, non priuantur beneficiis obtentis ante parentum delictum. 139.1.12
Filii committentium crimen læſæ Majeſtatis humanæ in Principes temporales, redduntur inhabiles ad beneficia in poſterum conſequenda, ſi tempore delicti paterni nondum erant clerici. ibid.2.2
Filii ſolent eſſe imitatores paternæ incontinentiæ. 140.1.2
Filius eſt argumentum ambulans ſuper terram de incontinentia patris. ibid.3
Filius vnde dicatur, oſtenditur. ibid.4
Filiorum expoſitorum materia vbi tractetur, oſtenditur. 175.1.8
Filium exponens an impediatur tantùm ab acquirendo vſufructu, an etiam acquiſitum amittat, remiſſivè. ibid.5
Filii committentis crimen læſæ Majeſtatis quas pœnas incurrant. 215.2.2
Filii naturales, & ſpurii an incurrant pœnas ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ Majeſtatis. ibid.3
Filius natus ex coitu clerici, & fœminæ liberæ, ſub ſpecie tamen matrimonii ſcienter contracti, ſeruus efficitur Eccleſiæ. 260.1.1
Filius non ſuccedit matri, vbi ex parte matris coitus non fuerit reprobatus, & punibilis. ibid.3
Filius clerici in Sacris conſtituti ſuccedit matri. 260.1.6
Sed referuntur plures contrarium tenentes. ibid.7
At concordantur. ibid.8
Filii impuberes ab Epiſcopo abſolvi poſſunt non ſolùm ab excommunicatione leuis, ſed etiam mediocris, & enormis percuſſionis. 287.1.87
Filios non eſt exhæredandos, vt inſtituatur Eccleſia. 290.2.poſt init.
Filiis illegitimis, & legitimatis an, & quando locum habeat auth. ſi qua mulier, C. de ſacroſanctis Eccleſiis, oſtenditur. 297.1.4
Filius monachus à patre exhæredari non poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem. 298.2.2
Filii infantes Iudæorum ipſis inuitis non poſſunt cogi ad Baptiſmum antequam ad annos diſcretionis perueniant. 363.2.2
Filii vt debeant baptizari, ſufficit vt vnus tantùm ex parentibus ſit fidelis. 363.2.8
Filii ad fidem conuerſi per Baptiſmum eximuntur à patria poteſtate, & efficiuntur ſui juris quoad actus ſibi præiudiciales. 364.1.4
Filium ſuum leuans de ſacro fonte, perdit jus exigendi, ſi verò petit, licet petendo peccet, debet tamen vxor ei reddere. 372.2.1
Filium ſpiritualem, & pœnitentialem violanti par pœnitentia indicitur. 374.2.fin. & ſeq.
Filius ſpiritualis an faciat deficere conditionem fideicommiſſi, ſi grauatus ſine liberis decederet, oſtenditur. 376.2.6
Filius ſpiritualis an poſſit necem defuncti patris ſpiritualis vendicare, remiſſiuè. ibid.7
Flamines, & Archiflamines qui, remiſſiuè. 72.2.1
Fœminæ Ordinis clericalis eſſe incapaces. 84.1.med.
Fœminæ ipſo jure diuino incapaces ſunt eorum, quæ ſunt Ordinis. 350.2.2
Fœmina in conceptione eſt pars debilior. 376.2.2
Fœminam non tactu ſolo, ſed aſpectu quoque, & afflatu appeti. 387.1.med.
Fœmineus ſexus debilior eſt quoad honores. 386.2.3
Fœtus in maſculo dicitur animatus poſt 40. dies, in fœmina verò poſt dies 80. 26.1.2
Fœtus an animatus, vel inanimatus in dubio præſumatur, oſtenditur. ibid.3
Fœtus quando dicatur animatus, & in dubio, conſtito an fœtus fuerit animatus, vel inanimatus, quid præſumendum ſit, remiſſiuè. 381.1.8
Formoſi Pont. cum Stephano VI. & Sergio III. magna diſſenſio & inimicitia. 70.2.12
Formula denuntiandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, remiſſiuè. 85.1.8
Formula licentiæ danda per Epiſcopum clerico, vt deponat coram judice ſæculari, refertur. 225.2.3
pro *Fornicatione* ſimplici Presbyter deponi non debet. 169.2.med.
Fornicationis crimen. 387.1.fin.
Frigiditas vnius ex contrahentibus matrimonium eſt cauſa ſufficient ad illud dirimendum, alio non frigido volente. 393.1.3
Fucus fœminarum, & an & quando liceat mulieribus vnguentis, & coloribus ſe fucare, remiſſiuè. 429.2.2
Fuga clerici debitoris ex cauſa ciuili vbi timetur, poteſt creditor, vel judex talem debitorem capere abſque metu excommunicationis, dummodò eum quantò citiùs remittat ad ſuum ſuperiorem. 186.1.73
Furti pœna quæ? remiſſiuè. 240.2.1
Fur non ſolùm in majoribus, ſed etiam in minoribus judicatur, cùm non id, quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attendatur. 257.2.1
Furari licet rem propriam, cùm aliter conſequi non poteſt. 13.2.9

Index Rerum, & Verborum

Furioſus ſemel in dubio præſumitur talis in futurum. 210.1.8
Furioſus non poteſt reſignare beneficia quæ obtinet. 2.7.2.fin.
Furor quo pacto probetur, remiſſiuè. 210.1.2
Furor probatur per teſtes ſingulares, & domeſticos, & qui etiam non interrogati reddant rationem dicti ſui. Ibid.2
Furtum commiſſum in re minima, quando puniatur, remiſſiuè. 240.23.
Furtum committit qui inuentum non reddit. 255.1.1
Furtum non commiſerunt filii Iſraël quando præcepto tulerunt Ægyptiorum vaſa, & ſpolia. 255.2.1
Furtum an & quando in re minima committatur, ſitque peccatum, & pro ea furti actio competat, remiſſiuè. 257.2.3
Furtum minimum ſæpius iteratum quando inducat peccatum mortale, remiſſiuè. 258.1.4
Furtum paupertatis cauſa commiſſum excuſat. 428.2.1.med.

G

G*Azophylacium* quid ſit. 276.1.3
Gelaſius conceſſit quibuſdam Monachis, vt poſſent clericari in defectum clericorum, remanentibus tamen ſaluis antiquis inſtitutis. 179.1.3
de *Genere* quæ prædicantur, prædicari debent de ſingulis ſpeciebus. 20.2.12
Genus ordinandorum inueſtigandum eſt, an ſcilicet ex Catholicis parentibus, vel proditione damnatis, aut matre ſerua nati ſint. 85.2.4
Generali in ſermone non comprehenditur perſona loquentis. 188.2.3
Gennadius Epiſcopus, ſiue Patriarcha Conſtantinopolitanus. 60.2.poſt med.
Geomantia. 343.1.init.
Gibboſi ab Ordinibus tanquam corpore vitiati repellendi ſunt. 126.2.5
Gladium deponens penes aliquem, ſi fiat furioſus, & illum repetat, recta ratio exigit, ne reddatur in ipſius deponentis euidens periculum. 8.1.16
Gradus duos, Epiſcoporum ſcilicet, & Presbyterorum Chriſtus Dominus ſolùm inſtituit. 154.1.3
Græci, & Orientales clerici more Græcorum viuentes, an teneantur Canonicis Latinorum conſtitutionibus, remiſſiuè. 72.1.4
Græcia nunquam licuiſſe poſt ſacrum Ordinem nuptias contrahere, exiſtimarunt nonnulli. 90.2.3
Alii aliter dixerunt. ibid.4
Græcis licuit vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerant. 92.1.2
Contrariis reſpondetur. ibid.5.4
Græcis Diaconis licuiſſe olim matrimonium inire, ex hoc textu ſumpſit Sotus. 96.2.1
Gratia quando ſit debita. 203.1.fin.
Gratia in Baptiſmo producta non ſolùm remittit peccatum originale, ſed etiam peccata actualia. 423.2.1.fin.
Gratianus voluminis Decreti compilator natus fuit ex adulterio. 1.1.1
Gratianus vir Religioſiſſimus in monaſterio S. Felicis Benonien. Ordinis S. Benedicti, in ſacris, & diuinis literis eruditiſſimus. ibid.2
Gratiani compilatoris Decreti auctoritas à nullo hactenus Pontif. reperitur approbata, nec eſt authentica. 2.1.8
Gratianus falsò citat Trullanos Canones tanquam Canonicos, & Eccleſiaſticos, & à ſexta Synodo conſtitutos. 59.2.5
Gratianus reprobatur. 71.1.2
Gratianus defenditur. 72.2.2
Gratianus nonnunquam vel memoriæ lapſu, vel ſcriptorum vitio, ſeu quod codices, ex quibus opus hoc concinnauit, innumeris mendis ſcaterent, nimis ſuccinctè, ac deprauatè aliorum dicta refert. 166.2.1
Gregorio magis credendum in moralibus, quàm Hieronymo, & Auguſtino. 35.1.med.
Gregorius Nazianzenus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 53.2.4
Gregorius Taumaturgus Neocæſareæ Ponti Epiſcopus. 60.2.poſt init.
Gregorius Niſſeni Epiſcopus. ibid.
Gregorius VII. conſecrationem non admiſit, priuſquam miſſis ad Henricum Legatis illius quoque voluntatem exploratam habuit. 79.2.4
S. Gregorius Magnus peregrinos quotidie ad menſam adhibebat. 120.1.5
Gregorius X. ex Archidiacono, Eugen. III. ex Abbate ſimplici, & Cœleſtinus V. cùm nec in ſacris adhuc eſſet, fuerunt in Pontifices electi. 163.1.2
Gregorius Monachis conceſſit, vt poſſent clericari, & de oblatis viuere. 179.1.4
Gregor. Papa humilitatis ergò noluit ſe vniuerſalem appellare. 189.1.2
Et quare. ibid.
Gregorius Papa inſignis humilitatis profeſſor extitit. 189.1.5
Gubernationis omnis ratio, vel eſt monarchia, vel Ariſtocratia, vel Democratia, vel regimen ex prædictis commixtum. 14.2.2

H

H*Abitantes* perpetuò ſoli obligantur legibus ciuitatis. 3.2.init.
Habitus Regularis à nouitio deferendus eſt hodie de eſſentia, atque ſubſtantia anni probationis. 135.1.3
Habitum Regularem ſuſcipiens debet attenta diſpoſitione Concilii Trid. per annum in probatione ſtare, itavt profeſſio antea facta ſit nulla. ibid.4
Hæredes ejus qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ, ex collatis ſcilicet per patronum, aut ejus maiores. 172.1.1
Secus reſpectu collatorum ab aliis. ibid.2
Hæreſim ſentire videtur, qui à ſententia Papæ ad Chriſtum appellat. 223.1.6
Hæreſis etymon. 339.2.med.
Hæreticum eſt aſſerere Papam non eſſe prælatum, ac ſuperiorem cæterorum Patriarcharum. 79.1.6
Hæreticorum impudens mendacium, qui Petrum Romam veniſſe, vel ibi Cathedram conſtituiſſe negant, conuincitur. 114.1.11
Hæretico ad meliorem vitam conuerſo, & in foro conſcientiæ ab excommunicatione, in quam ob hæreſim inciderat abſoluto, diſpenſatione conceditur vt poſſit ſacris Ordinibus initiari, & creari Sacerdos. 202.2.2
ab Hæreticis redeuntes ordinandi ſunt. 203.2.med.
Hæreticum clericum percutiens non eſt excommunicatus. 280.2.12
Hæreticus eſt extra Eccleſiam. 337.2.med.
Hæreticorum communio vitanda. ibid. ante fin.
Hæretici poſt mortem non propriè excommunicantur, ſed potiùs declarantur excommunicati deceſſiſſe. 338.2.2
Hæreticus propriè quis. 339.2.med. & ſeqq.
Haruſpices. 243.2.med.
in *Heli* vindicta diuina quæ. 110.1.2.3
Herbas in aliquo die habere virtutem efficaciorem vana & ſuperſtitioſa obſeruatio eſt. 344.1.fin.
Herbarum in collectionibus nullæ vanæ obſeruantiæ adhibendæ ſunt, ſed Oratio Dominica, & ſymbolum recitari debent. 348.2.4
Hieronymo magis credendum in hiſtoriis & tranſlationibus, quàm Auguſtino & Gregorio. 35.1.med.
Hieronymus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.2.12
Hieronymus Pauli, & Hilarii vitas ſcripſit. 55.1.16
Hieroſolyma fuit variis pro tempore nominibus appellata. 153.1.3
Hilarius Pictauienſis quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.1.9
Hiſpania Regna auxilio diuino, & virtute propria, non autem Imperatoris ſe in libertatem vendicarunt à manibus, & tyrannide Maurorum, ac proinde à Romano Imperio exempta ſunt. 147.2.2
Hiſtoria de Conſtantini donatione vbi approbetur, oſtenditur. 55.1.17
Hiſtriones qui dicantur, & qualiter ipſi peccent qui eorum ſpectaculis & comœdiis aſſiſtunt. 173.2.2.med.
Homines feruntur, ſeu inclinantur à natura ipſa in duo genera actionum, quarum alteræ ſunt hominibus communes cum reliquis animantibus, aliæ verò ſunt ſolis hominibus propriæ. 6.1.11
Homo nouus per Baptiſmum quis ſit. 87.1.2
Homines, quia peccatores, nunquam ſunt deſerendi. 323.2.fin.
Homines omnes per concubitum viri, & mulieris concepti naſcuntur cum peccato originali ab Adam deriuato. 423.2.8.med.
Homicidium eſt peccatum grauius perjurio. 45.1.25
Contrarium verior. ibid.2.27
Componitur. ibid.28
Homicidium grauius eſt adulterio. 389.2.4
Honorius I. Sergii hæreſi non conſenſit. 70.1.10
Horoſius Presbyter Hiſpanus vir eloquens, & eruditione inſignis. 55.2.13
Hoſpitalitatis jus & vtilitas. 289.1.2
Humanum genus aut natura, aut moribus regi quomodo dicatur. 3.1.1
Humilitas non habet locum vbi adeſt pompa. 119.1.3
Hidromantia. 343.1.poſt init.
Hydromantici, qui dicantur, remiſſiuè. 346.1.3
Hyperberetæus, menſis October apud Macedones. 64.1.fin.
Hypocriſis vitium. 88.1.med.
Hypodiaconos Græcè, quos nos Subdiaconos dicimus. 74.2.12

Iacob

I

Iacob quomodo excuſetur à mendacio dum patri dixit, *Ego ſum primogenitus tuus Eſau*. Gen. 27. 513.2.1
Ianitor, ſeu officialis, ſi turbam arcendo clericum percuſſerit animo maligno, poteſt ab Epiſcopo abſolui, niſi grauiter vulnerauerit. 587.1.88
Ieiunandi neceſſitas per contrariam conſuetudinem tolli poteſt. 25.5.4
Ieiunantem die Dominico peccare mortaliter. 94.1.1
Ieiunare in 50. diebus poſt Paſcha Reſurrectionis, & in diebus Dominicis non eſt peccatum. 157.2.med.
Ieiunare licet die Dominica, ſiue Ieiunio exultationis, ſiue afflictionis, ſi id non fiat cum ſcandalo, aut errore aliquo, aut contumacia. 347.2.fin.
Ieiunii horam debitam qui ſine cauſa præuenit, qualiter peccet oſtenditur. 86.2.5
Ieiunium die Dominico non eſt ſemper prohibitum. 94.1.2
Ieiunia quibus temporibus celebrari debeant. 159.1.med.
Ieiunia non induci obſeruanda à die Dominicæ Reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes. 159.2.fin.
Ieiunium nullum jure communi eſſe ſanctum in peruigilio Pentecoſtes. 159.2.init.
Ieiunia eſſe ſeruanda quarta, & ſexta feria. 453.1.1
Ieiunii quando generalia obſeruatio. 428.1.med.
Iephte, qui filiam occidit, an excuſetur, oſtenditur. 327.2.6
Ignorantia eſt mater omnium errorum. 110.2.8
Ignorantia probatur iuramento etiam allegantis. 171.5.4
Ignorantia excuſat ab inceſtu. 411.1.med.
Illegitimus per ingreſſum Religionis aptus fit ad Ordines. 138.2.med.
Illiterati penitus non poſſunt fieri clerici. 208.2.2
Illiterati penitus ſunt irregulares. 109.2.3
Immunitate Eccleſiæ gaudet obligatus ad reddendas rationes. 289.2.ante fin.
Impedimentum legitimum habens, propter quod excommunicatus non poteſt Summum Pontificem adire ſine graui periculo vitæ, ab Epiſcopo poteſt abſolui, & quid dicatur quoad hoc impedimentum legitimum habere, oſtenditur. 287.1.89 90
Impedimentum licèt cenſeatur perpetuum illud, quod tolli poteſt per diuinum miraculum, non ita ſi per Eccleſiæ exorciſmos. 395.1.7
Imperatorum conſtitutiones ſuper rebus Eccleſiaſticis non valent, niſi confirmatæ ſint ab Eccleſia. 33.1.3
Imperatori, vel cuiquam alii non licet aliquid contra diuina mandata præſumere, nec quidquam, quod Euangelicis, Propheticis, aut Apoſtolicis regulis obuiet, agere. 37.1.med.
Idem eſt in prohibitis à iure naturali, in quibus non eſt obediendum Principi. ibid.
Imperatoris filius poteſt immediatè eligi in Imperatorem poſt mortem patris. 59.2.med.
Imperatores duos fuiſſe ſimul. 76.1.med.
Imperator an in Subdiaconatus Ordine conſtitutus ſit oſtenditur. 146.2.1.2
Imperator laicus eſt. ibid.
Imperator, & alii Principes licèt inungi, & conſecrari dicantur, non tamen propriè, & ſtrictè conſecratio eſt. ibid.
Imperator dominus Mundi dicitur, ſed nec de jure, aut de facto dominium totius Orbis habuit. 148.1.10.11
Imperatores antiqui, exceptis iis Prouinciis, quæ ipſis legitimo aliquo titulo ſubjiciebantur, reſpectu aliarum potiùs erant tyranni, quàm legitimi ſucceſſores. 148.1.12
Imperator nec jura Pontificis, nec Pontifex jura regia vſurpet. 181.1.1
Imperatorem non habere gladium à Papa, remiſſiuè. ibid.2
Imperatori tributum Eccleſiæ denegari non debet. 226.1.fin.
Imperatoria ſedes, vide *Sedes*.
Imperium an à ſolo Deo habeatur, vel à Papa pendeat, oſtenditur. 18 1.3.4
Imperia interdum ad peſſimos, & crudeliſſimos tyrannos transferri pluribus exemplis probatur. 330.2.poſt.med. & 331.1.med.
per *Importunitatem* obtenta dicuntur fieri inuito dante. 250.5.1
Impotentes ideo non ſunt habiles ad matrimonium, quia ſuppoſita perpetua impotentia, jam in eo matrimonio non reperitur obligatio, & poteſtas ad vſum ipſius. 389.2.11
Impotentia vbi non eſt certa, ſemper deſideratur triennium experientiæ conceſſum. 391.1.1
Impotentia perpetua ad copulam, ſiue ex natura, ſiue ex accidenti proueniat, ſiue ſit reſpectu omnium, ſiue vnius tantùm, jure naturali impedit matrimonium, ita vt contractum non valeat. ibid. & ſeq.
Impotentia mulieris, quando non eſt euidens, ſemper opus eſt juramento ſeptimæ manus propinquorum. 292.2.3
Impotentiæ ſpeciem, aut cauſam non tenentur coniuges allegare, ſed ſufficit generaliter allegare impotentiam. 395.1.6.
Impotentia ex maleficio conſurgens, ſi illud ſit perpetuum, dirimit ſubſequens matrimonium. 395.1.8
Incantationes nihil remedii præſtant infirmitatibus hominum. 347.2.med.
Inceſtus cum conſanguineis propriæ vxoris matrimonio ineundo impedimentum præſtat. 390.2.1. & 391.1.1
Inceſtus cum affine, nullo ſubſiſtente matrimonio, præſtat impedimentum perpetuum matrimonio contrahendo. 397.1.fin.
Inceſtus admiſſus à viro cum conſanguineis ſuæ vxoris impedit, & dirimit matrimonium. 397.2.2.
Inceſtus cum propriis conſanguineis impedimentum præſtat matrimonio contrahendo. 411.2.5
Incontinens præſumitur ille, qui patrem incontinentem habuit. 140.5.3
Indignum eſt dare Deo, quod dedignatur homo. 126.2.2.
Indulgentiarum capax non eſt catechumenus. 366.2.5
Infamia omnis per Baptiſmum tollitur. 87.1.5
Infamia poteſt auferri per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto, ad quod ſua facultas extenditur. 158.5.5
Infames de jure ciuili, regulariter ſunt quoque infames de jure Canonico, niſi expreſsè jus Canonicum illam infamiam tollat. 213.1.8
Infamis redditur excommunicatus per excommunicationem. 113.1.2.fin.
Infans expoſitus à patre, vel ab alio, eo ſciente, & ratum habente, ſtatim liberatur à patriæ poteſtate. 175.1.2.
Infans qua ætate dicatur habere vſum rationis, remiſſiuè. 363.2.3
Infideles bello compelli non debent ſuſcipere Euangelium, cùm non inuiti, ſed volentes Chriſtianam fidem ſuſcipere teneantur. 31.1.17
Infidelis de nouo factus Chriſtianus, contra fidelem teſtimonium dicere non poteſt. 288.2.3
Sed contrarium verius. ibid.4
Infidelis ſtatim ac renuit legitimè habitare cum fideli coniuge, diſſoluitur matrimonium. 362.1.1
Contrarium vide. ibid.4
Infidelis monitio, ſeu interrogatio, an velit conuerti, neceſſaria eſt, vt poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, & aliud inire. 363.1.6
Infidelis quando conuerti renuit, vult tamen habitare ſine contumelia Creatoris, & ſine pertractione ad peccatum, non licet alteri ad Fidem conuerſo matrimonium illud diſſoluere, nec aliud inire. 368.1.5
Sed contrarium verius. ibid. 4
Infidelis ſi ante matrimonium à fideli contractum tranſeat ad alias nuptias, illæ erunt irritæ. 368 5.6
Infideli licet, diſſoluto ſemel fidelis matrimonio, ad aliud tranſire. 369.1.8
Ingenuus ſi ducat ſeruam ignarus ſeruitutis, poterit cognita ſeruitute reſilire, at ſi ſerua velit inuito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio. 370.2.2
Inhabilis eſt ad beneficia conſequenda ordinatus ſine literis dimiſſoriis ſui Ordinarii. 156.2.5
Inimicitia ſignum eſt quando is, qui ſalutare conſueuerat, non amplius ſalutat. 150.2.1
Iniuriam remittere videtur offenſus in foro exteriori, qui familiariter conuerſatur cum iniuriante. ibid.5
Iniuriæ quamuis facta ſit remiſſio ab aliquo in foro conſcientiæ, non propterea cenſetur ſublatum ei jus accuſandi, & exercendi actiones iniuriarum, & expenſarum in foro contentioſo. 176.1.fin.
Iniuria grauis requiritur, adeòque mortale peccatum etiam in ratione ſacrilegii, ad incurrendam huius text. cenſuram. 279.5.6
Innocentius IV. interrogatus, an vellet, quæ in jure Pontificio ſcripſit, pro lege teneri, reſpondit id ſe minimè velle, quia ea non vt Pontifex, ſed vt Doctor priuatus ſcripſerat. 127.1.38
ex *Inobedientia* præſumitur inimicitia. 128.2.1.med.
Impp ſi clericum percuſſerit, ab Epiſcopo abſolui poteſt. 587.2.91
Inquiſitio ad emendationem principaliter fit, accuſatio verò ad punitionem, & ideò mitiùs agitur per inquiſitionem, quàm per accuſationem. 598.1.3
Inquiſitores an fidei fauore ſint judices competenter omnium cauſarum ciuilium, & criminalium. 216.2.2
Inſania eſt ſignum ſi quis ad rem non reſpondet. 179.2.3
Inſpirationis, aut reuelationis cœleſtis vis, & effectus, remiſſiuè. 595 1.med.
Inſtitutio pro titulo hic accipitur. 85.2.6
Inſtrumentum quantumcunque ſit authenticum, ſi tamen de ipſo aliquid in dubium reuocatur, ſemper exhibendum eſt illud, à quo ducit originem. 33.2.med.
Inſtrumentum præſumitur falſum, ex quo originale non reperitur. ibid.

Index Rerum, & Verborum

Inſtrumentum in parte falſum, reputatur falſum in totum. 35.2.1

Inſtrumenti partes quando conſtat ex confeſſione partis eſſe veras, falſitas in vna non vitiat illud totum. 36.1.5

Inſtrumentum publicum faciens mentionem de alio Inſtrumento, non facit fidem, niſi exhibeatur. 67.1.7

Intentio in priuilegiis eſt attendenda, & verbis præferenda. 21.2.11

Interrogatus juridicè, ac proinde ſeruato juris ordine, cum juramento, tam aſſertorio, quàm promiſſorio, tenetur vel verbis planis, & jurare debet ad intentionem illius, cui juratur. 313.2.1

Interuallum quod interuenire debeat de vno minori Ordine ad alium, oſtenditur. 160.1.2

Inteſtinis die ſubbati veſci poſſunt illi, qui per Hiſpaniam iter faciunt, quamvis eo loci oriundi ſint, in quibus talia non veſcuntur. 39.2.3

Inuaſores rerum quæ ſunt in dominio Eccleſiæ, ſacrilegium committunt. 274.2.1

Inuentionis Crucis Dominicæ hiſtoria. 55.1.18

Inuentionis Dominicæ Crucis feſtiuitas. 423.1.med.

Inventor alicuius rei, qui prævia diligenti inquiſitione non potuit ſcire quis ſit rei inuentæ Dominus, an teneatur illam dare pauperibus pro anima Domini. 255.1.2

Inuitus quod quis patitur, nullum ei debet parare præiudicium. 27.1.7

Inuitus aliquis non eſt ad Epiſcopatum pertrahendus. 157.2.1

Ioan. Chryſoſtomus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 53.2.6

Ioannes XXIII. liberatur ab impoſtura hæreſis. 70.2.11

Irregularem in foro conſcientiæ ſe reputare debet ille qui dubitat ſe lethaliter vulneraſſe. 120.2.9

Irregularis non eſt quando conſtat de facto in dubio. 120.2.10

Irregulares ſunt, qui ob timorem faciunt actum aliquem externum fidei repugnantem, tùm tamen interiùs fidem retineant. 129.1.1

Irregulares ſunt qui iniuſto bello pugnantes manu propria occidunt. 131.1.4

Irregularis ſit qui ſeipſum abſcidit. 135.2.fin.

Irregularis eſt ille, qui ſibi ipſi digiti partem volens abſciderit. 136.1.1

Irregularis non eſt qui per hominum inſidias conuehizatur. 137.1.fin. & ſeq.

Irregulares ſunt omnes, qui in rixa interuenerunt, & vulnerarunt illum, qui poſtea mortuus eſt, etiamſi non appareat, ex quo vulnere occiſus obierit. 313.1.2

Irregularis quis non efficitur ex ſola intereſſentia homicidii, niſi probetur participatio. 334.1.3

Irregularis efficitur qui cum ſerua contrahit. 370.1.med.

Irregularis efficitur qui metu etiam cadente in conſtantem virum compulſus rebaptizatus fuerit. 426.1.fin.

Irregularitas omnis per Baptiſmum tollitur. 87.1.3

Irregularitas vt incurratur à viro carnaliter cognoſcente vxorem adulteram, an requiratur vt vxoris adulterium ſit euidenter probatum, oſtenditur. 125.1.2

Irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit non neceſſariam. 127.1.3

Irregularitatem incurrit incidens arborem propè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis homicidium ſequutum fuit, niſi acclamauerit, vt tranſeuntes præcaueant. 129.2.1

Irregularitas non incurritur ex homicidio ſequuto ex eo quod quis rei licitæ operam dabat, ſi is omnem adhibuit diligentiam, ne homicidium ſequatur, aliàs ſecus. ibid.2

Irregularitatem operatur publica pœnitentia pro crimine tantùm inflicta. 130.1.2

Irregularitas an contrahatur ex mutilatione digitorum, quibus à Sacerdote Euchariſtia contrectatur, oſtenditur. 136.2.3.6

Irregularitas an incurratur ab eo, qui aliquem percutit, & vulnerat ſine mutilatione, & abſciſſione membri, ſi percuſſus ita deformis remaneat, vt quia irregularis, ad Ordines promoueri nequeat, oſtenditur. ibid.4.5

Irregularitatem non incurrit magiſter moderatè corrigens diſcipulum, & verberans, etiam quod mors inde ſequatur. 259.1.poſt med.

Irregularitas an incurratur ab eo, qui potionem, vel cibum ad inducendam ſterilitatem in muliere præbet, ſeu etiam viro medicinam, ne generare poſſit, ſubminiſtrat. 382.2.med.

Irregularitatem contrahunt, à quibus Confirmationis ſacramentum ſuſceperit. 427.2.1. ante fin.

Is, in cuius domum aliquis refugit, Interrogatus ab illius hoſte, vbi ſit ille, quem proſequitur, juſtè poteſt reſpondere, non eſt hic, ſubintelligendo per illud verbum, *eſt*, comedit. 313.1.3

Iſidorus magnus etymologiarum magiſter dicitur. 73.1.1

Iudæi legibus Romanorum, & jure communi vtuntur, quia dicuntur & ipſi de populo Romano, ſubditique ſunt illius Principis, & ciuitatis in qua morantur. 141.2

Iudæi ligantur ſtatutis, & conſuetudinibus illius ciuitatis, in qua morantur. ibid.3

Iudæi ſunt de populo ciuitatis, quamvis non ſint de populo Eccleſiæ. ibid.4

Iudæus effectus Chriſtianus minimè puniri poteſt de delictis ante Baptiſmum commiſſis. 87.1.5

Iudæi inuiti ad fidem compellendi non ſunt. 123.1.1

Iudæus baptizatus per vim cauſatiuam, vel conditionalem, recipit characterem, ſecus ſi vis eſſet præciſa. ibid.2

Iudæus ſi ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, poterit compelli. ibid.3

Iudæi ſi illatam vim in Baptiſmo per longum temporis ſpatium patiantur, non contradicendo, ſed approbando per actus poſitiuos, recipiunt characterem. ibid.4

Iudæo cupienti venire ad Baptiſmum, ſed timenti paupertatem inter Chriſtianos, licitum eſt pecuniam promittere. 192.2.2

Iudæi gaudent diſpoſitione text. *in auth. bona damnatorum, C. de bon. proſcript.* præterquam in crimine læſæ Maieſtatis. 201.1.med.

Iudæi non tenentur ad decimas perſonales. 265.2.3

Iudæus poteſt præſcribere rem Chriſtiani. 267.2.1

Iudæus clericum percutiens non incidit in excommunicationem huius text. 279.2.5

Iudæi, aut hi qui ex Iudæis ſunt, officia publica nullatenus appetere poſſunt. 288.2.2

Iudæus an poſſit eſſe arbiter, Advocatus, vel Procurator inter Chriſtianos, remiſſiuè. ibid.2

Iudæos licitum eſſe penſionibus, ſiue vectigalibus extraordinariis grauare, vt illis tædio affecti ad Baptiſmum perducantur. 331.1.init.

Iudæis, & infidelibus aliquid teſtamento relinquere non licet Chriſtianis. 338.2.3

Iudæorum vxores ab ipſis ſeparari debent, niſi ab Epiſcopo admoniti fidem ſuſcipere Iudæi voluerint. 362.2.1

Iudæi filios adhuc in Iudaiſmo permanentes habent in poteſtate, ſicut habent Chriſtiani. 363.2.1

Iudæus, & Catholicus in eodem diuerſorio reperti poſſunt in eadem menſa manducare. 365.2.2

Iudæus contrahens matrimonium cum Chriſtiana ſeparari ſtatim debet. 367.1.fin.

Iudex, maximè Eccleſiaſticus, ſit peritus. 71.2.9

Iudicis licentia juſtam excuſationem præſtat. 149.2.1

Iudicis juſſus, & auctoritas in illicitis excuſat à dolo. ibid.2

Iudicis juſſus liberat ſoluentem ab omni obligatione. ibid.3

Iudex vendens juſtitiam, ſiue bene, ſiue male aliàs faceret, non committit ſimoniam in naturalibus, vel politicis. 200.2.1

Iudicum appellatione veniunt arbitri. 206.1.1

Iudex & teſtis nemo eſſe poteſt in eadem cauſa. 206.1.fin.

Iudex non poteſt recipere pretium pro ſententia ferenda. 231.1.1

Doctores referuntur de peccato & turpitudine judicis judicium vendentis. ibid.2

Iudices delegati an poſſint à litigantibus recipere munera, ſiue ſportulas, remiſſiuè. ibid.3

Iudici dans aliquid temporale, vt pro ſe juſtam ſententiam ferat, poteſt repetere. 256.1.1

Iudici pecuniam dans, vt pro ſe juſtam ferat ſententiam, non committit turpitudinem, & peccatum, quando imminet periculum certum, aut omninò veriſimilius futurum, quod euidens litigantis juſtitia ab eodem judice iniquè alioquin judicaturo pervertatur. ibid.2

Iudici quando aliquid datur, non quidem determinatè in fauorem dantis, ſed ſimpliciter, & determinatè, vt cum expediat, prout juſtitia poſtulauerit, tunc de jure Digeſtorum danti concedebatur actio ad repetendum, ſecus de jure Authenticorum. ibid.2.4

Idem dicendum ſi judici aliquid datum fuerit determinatè, vt pro ipſo dante ſententiam juſtam ferat, nulla præcedente certitudine de ſententia iniuſta ab eodem alioquin pronuntianda. 257.1.5

Iudici determinatè aliquid dare ex parte ipſius litigantis licitum eſt, vt pro ſe ferat ſententiam juſtam, etiamſi interuenerit futuræ iniquitatis certitudo, & læſio juris euidentis. ibid.6

Iudex Eccleſiaſticus, qui alioquin jure de crimine cognitionem habet, poteſt laicum reum capere, & in carcerem mittere. 476.1.1

Iudex ſæcularis detinendo, vel curando clericum detineri in cuſtodia, vel in domo, aut ponendo cuſtodes ad domum, qui clericum exeuntem capiant, itavt clericus non poſſit liberè exire, excommunicationem incurrit. 281.2.31

Iudex laicus, ſeu etiam priuata perſona, quando videt clericum præparatum ad iniuriam alterius, & non adeſt ſuus Prælatus, & ipſum clericum aliàs compeſcere non poteſt, tunc ſine metu excommunicationis eum ligare valet, & capere, vt conſignet Epiſcopo ſuo ſuperiori. 286.1.69

Iudex

Iudex laicus, vel ejus familia quando reperit clericum in flagranti delicto, poteſt illum capere ad effectum tranſmittendi ad ſuum judicem, ſi de fuga ſit ſuſpectus. ibid. 70
Iudex Eccleſiaſticus an teneatur conſignare judici ſæculari confugientem ad ſuam Eccleſiam, etiam ob caſus non exceptos, recepta ab eo jurata promiſſione, vel cautione de non puniendo delinquentem corporaliter, oſtenditur. 289.2.3
Iudex quando non juridicè, nec ſeruato juris ordine interrogat, & ita irrationabiliter exigit juramentum, & quando aliquis cogitur jurare extra judicium à perſona priuata per metum, dolum, vel nimiam importunitatem, tunc non peccat ille, qui verbis ambiguis vtitur. 324.2.5
Iudex in propria cauſa nemo eſſe poteſt. 355.2.ante fin.
Limita in iniuria illata publicè. ibid.
ad Iudices laicos recurrendi vſus vt vim comprimant judicum Eccleſiaſticorum, eóque compellant ab ea inferenda, ceſſat. 330.1.2
Iudex Eccleſiaſticus, qui alioquin jure de crimine cognitionem habet, poteſt laicum reum capere, & in carcerem mittere. 344.1.2
Iudicium plurimorum firmius. 72.1.1
Iudicium humanum quot peruertatur modis. 233.1.med.
Iuniores docti præferendi ſunt junioribus indoctis. 162.1.2
Iuramentum de non acceptando Epiſcopatum, an validum cen... tur, oſtenditur. 172.2.1.& ſeqq.
Iuramenta non ſunt obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiua. ibid.2
Iuramentum de non ingrediendo Religionem, non valet. ibid.3
Iuramentum calore iracundiæ emiſſum non valet. 274.1.5
Iuramentum eſt aliàs per ſe licitum. 304.2.1
Intellige vbi concurrunt tres illi comites, nempe veritas, judicium, & juſtitia. ibid.2
Iuramentum factum per creaturas, referendo eas in creatorem, & ita cum relatione in Deum, verum eſt juramentum. 305.1.1
Iuramentum factum per falſos Deos obligat ad illius obſeruantiam, ſi ea obligatio procedat ex erronea jurantium conſcientia, ſecùs alias. 308.1.3
Iuramento vniuſcuiuſque ſtatur in dependentibus ab animo, quando juris præſumptio adeſt contra eum, de cuius animo agitur. 312.1.4
Iuramentum promiſſorium de actu, qui ſine peccato mortali fieri non poteſt, nullam inducit obligationem. 316.1.1
Iuramentum Dauidis de occidendo Nabal cum tota familia, in rei veritate non obligauit Dauid, juxta cap. ſi aliquid, hac ead. cauſ. & quæſt. dicitur tamen in præſenti obligatorium habito reſpectu ad mentem ipſius Dauid jurantis, qui fortè putabat ſe tali juramento eſſe adſtrictum. ibid.2
Iuramentum non adimplere tolerabilius eſt, quàm quod turpe eſt facere. 317.1.1
Iuramentum dicitur Sacramentum, tam jure ciuili, quàm jure Canonico. 317.2.1
Iuramentum quantumvis graui metu extortum, ſi abſque peccato ſeruari poteſt, obligat. 318.1.2
Iuramentum vbi adjicitur actis aliàs inualidis jure diuino, vel ſaltem humano, ex ipſo juramento datur obligatio. ibid.3
Iuramento promiſſorio duplex reperitur obligandi ratio. 318.2.6
Iuramentum aſſertorium nullam in ſe continet obligationem, ſed dicta, aut facta confirmat prout ſunt. 319.1.7
Iuramentum quo quis jurauit Religionem non ingreſſurum, vel ſacros Ordines non ſuſcepturum, eſt obligatorium. 319.2.1
Iuramentum fœderis Ioſuè cum Gabaonitis, factum contra præceptum diuinum Deuteron.6. quare fuerit obligatorium, remiſſiuè. ibid.4
Iuramentum non licet priuatæ perſonæ petere ab eo, quem certò, vel probabiliter ſcit peieraturum. 320.2.5
Iuramenta præſtantur à teinnis. 321.2.poſt med.
Iuramentum ſi vir timeat, ac ſubinde eo præſtito ſatis conſulatur vxoris incolumitati, non eſt opus alia cautione. 380.1.4
Iuramentum ſeptimæ manus propinquorum non exigitur quoties ſima aſſertionem coniugum adiuuat. 393.1.5
Iurans non reuocare teſtamentum, aut alium actum ſua natura revocabilem, periurium incurrit reuocando. 246.2.3
Iurans per falſos Deos, ſi non ſeruat fidem, in duobus peccat, & quia jurauit per falſos Deos, & quia non ſeruauit fidem. 307.2.5
Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod jurat, in foro conſcientiæ nullam obligationem contrahit. 310.1
Iurans fictè & cum dolo, licet non teneatur ex vi juramenti in foro conſcientiæ, tenetur tamen ratione ſcandali vitandi, quod poſſet oriri, ſi juramentum non ſeruet. 310.2.5
Iurans fictè ſine animo non jurandi, peccatum mortale committit, cùm pernicioſo vtatur mendacio. ibid.6
Iurans per metum grauem ſe aliquid daturum, ſi nullam habuit jurandi intentionem peccat mortaliter. ibid.7
Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod jurat, in foro exteriori cogendus eſt adimplere quod ſic jurauit. ibid.8
Iurans ſe aliquid facturum, vel daturum cum animo, & intentione jurandi, abſque animo tamen promittendi, & ſe obligandi, non ſolùm in foro exteriori, verùm etiam in interiori manebit obligatus. 351.1.10
Sed peccatum mortale committit. 311.2.15
Iurans falſum quod putat verum. 315.1.5
Iurans habitare in aliqua domo, ſi in ea detur periculum fornicationis, ſeu alterius peccati, non tenetur quis tali juramento ſtare. 317.1.4
Iurans calliditate verborum, eſt facturus aliter, quàm promittit. 320.2.fin.
Iurans ſoluere an teneatur ex vi juramenti ſoluere die prorogato, oſtenditur. 380.2.2.& ſeqq.
Iurari poteſt per creaturas dupliciter. 305.2.4
Iurare puer nullus ante quatuordecim annos cogendus eſt. 381.2 med.
Ius naturale quomodo intelligatur eſſe illud, quod in lege, & Euangelio continetur. 3.1.4
Ius vnde dicatur, & quas habeat ſignificationes, remiſſiuè. 3.2.fin.
Ius naturale eſt illud, quod natura omnia animantia docuit. 5.2.1
Iuris gentium duplex caput apparet ex duplici juris naturalis capite. 6.1.4
Ius naturale hominibus proprium deſcribitur, quod ſit lex à natura hominum mentibus inſita. 7.1.8
Iure naturali communis erat omnium poſſeſſio. 10.1.12
Iuris naturalis duplex caput oſtenditur. ibid.35
de Iure Ciuili, ejus origine, cauſa & diuiſione, remiſſiuè. 12.1.fin.
Ius gentium alii primæuum, alii ſecundarium dixerunt. 12.2.1
Sed reprobantur. ibid.3
Ius gentium aliud propriè naturale eſt, quod ſcilicet naturalis ratio abſque aliqua conſtitutione apud omnes gentes conſtituit. 13.1.3
Ius gentium aliud humanum dicitur, quod ſcilicet non naturalis ratio conſtituit inter homines, ſed homines ipſi & gentes neceſſitatibus exigentibus ſibi conſtituerunt. ibid.4
Ius gentium quod naturalis ratio conſtituit, ex primis principiis juris naturalis proximè, & immediatè deducitur, alterum verò, quod humanum dicitur, non ita proximè, & immediatè deducitur, ſed longiùs à dictis principiis diſtat. ibid.5
Ius gentium primæuum eſt immutabile, licèt in rebus ipſis, circa quas verſatur, aliquando mutatio contingat, aliud verò ſecundarium, quamvis ex parte, in totum tamen mutari non poteſt. ibid.6
Ius gentium ſecundarium ex juſta cauſa aliquo caſu per Principem, vel conſuetudinem mutari poteſt. ibid.8
Ius Ciuile ſcriptum in quinque partes diuidit Papinianus, & in ſex Iuſtinianus. 14.2.1
Ius Canonicum componitur ex Decretis Pontificum, vel Conciliorum, vel Legatorum, Abbatum, & aliorum Prælatorum inferiorum, vel tantùm ex dictis Sanctorum Patrum, vbi in contrarium nulla adeſt Canonica auctoritas. 16.1.3
Iuris Canonici origo non dum à Papa, ſed à Chriſto Domino procedit. 16.2.6
Ius Canonicum plerumque jus diuinum appellatur. 17.1.7
Ius ſingulare, de quo in l. jus ſingulare, ff. de legibus, an idem ſit quod priuilegium, oſtenditur. ibid.8
Ius dicitur, quia ſemper juſtum eſt, & æquum. 22.2.15
Iuris naturalis materia vbi tractetur, oſtenditur. 26.1.1
Ius conſuetudinarium ab eo tempore exordium habuit, ex quo Cain ciuitatem ædificaſſe legitur. 31.2.fin.
Iuri ſuo renuntians, illud non poteſt repetere. 216.2.fin.
Ius ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum poteſt quis redimere quolibet munere temporali. 269.1.2
Ius exigendi debitum ipſo facto perditur, ſtatim quod pater leuat filium de ſacro fonte, licèt per ſententiam Eccleſiæ non ſit ablatum. 372.2.2
Ius Canonicum lato quodam dicendi modo quandoque dicitur jus diuinum. 425.2.2
Iuriſdictionem Epiſcopalem habentes vltra Epiſcopos vocandi ſunt ad Concilium prouinciale. 66.1.4
Iuſiurandum quos comites habere debeat. 311.5.1
Iuſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimùm modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione. 271.2.3
Iuuencus Presbyter Hiſpanus quatuor Euangelia Hexametris verſibus penitus ad verbum transferens ſcripſit. 55.1.25
Iuuenis coniugatus, ſi voluerit ordinari, requirenda eſt vxoris voluntas. 161.2.1

Index Rerum, & Verborum

L

LAbor ſine mercede eſſe non debet, nemo mercede fraudandus eſt. 319.1.med.
Lacedæmonii & Maſſagetæ communes olim habebant vxores. 7.2.13
Laicus, qui rapuerit Monialem, excommunicatur. 35.2.2
Laici an poſſint prædicare. 84.1.fin.
Laicus committens aliquod crimen fiat ſeruus. 99.1.med.
Laicus luſor. 107.1.3
Laicus in Rom. Pontificem poteſt eligi. 164.1.3
Laicis nulla datur facultas diſponendi de Eccleſiis, & de rebus Eccleſiaſticis, ſiue in temporalibus, ſiue in ſpiritualibus. 182.2.3
Laicus poteſt excommunicare ex delegatione Papæ. ibid.4
Laico non licet accuſare quemlibet Clericum. 206.2.med.
Laici Chriſtiani poſt primitiuam Eccleſiam cœperunt bona propria retinere, clerici verò & Eccleſiæ adhuc communem vitam agebant. 237.1.9
Laicus inceſtum committens eſt excommunicatus. 415.2.med.
Laici etiam neceſſitate cogente baptizare poſſunt. 424.1.1.poſt med.
de *Lamiis*, ſeu ſtrigibus, remiſſiuè. 345.1.7
Lanions aut cauponis offitium publicè exercentes, an & quando clericalia priuilegia amittant, oſtenditur. 280.2.20
Lapis quamvis per ſe minimi ſit valoris, juramentum per illum factum verum eſt juramentum, dum tamen deducatur cum relatione ad Deum. 305.2.3
Larua dæmonum. 522.1.4
Latro famoſus quis dicatur. 240.2.2
Latro publicus non gaudet immunitate Eccleſiæ. 274.2.3
Latro ſi ita compellat viatorem, Iura te mihi numeraturum centum aureus, licebit viatori reſpondere hoc verborum artificio, Iuro, intelligendo, tibi juro me poſtea numeraturum pecuniam, non tibi, ſed mihi. 354.2.6
Lectores à legendo dicuntur. 74.2.23
Lectoris ordinatio, & officium. 83.1.med.
Lectores aut vxorem ducant, aut continentiam profiteantur, 98.2.fin.
Legati Sancti appellabantur. 430.2.init.
Legitima portio, ſiue ſucceſſio in bonis parentum jure naturæ debita eſt filiis, ſecundùm vnam ſententiam. 9.1.23
Legitima filiorum lege, vel conſuetudine mutari poteſt. 9.2.31
Declara vr 15.2.40
Legitima originaliter pertinet ad legem naturalem, quoad quotam, & quantitatem pertinet ad legem humanam. 10.1.33
Et declaratur. ibid.2.36
Legitima in totum tolli non poteſt, licèt poſſit in parte minui. 10.1.34
Legitimati à ſæculari Principe minimè admittuntur ad Eccleſiaſticam emphyteuſim. 132.2.6
Legitimorum, & illegitimorum differentia an lege ipſa naturali, & principio cognita fuerit, oſtenditur. 51.2.45
Leonis epiſtola ad Flauianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum celebratur contra Eutychetis perfidiam, & errorem. 54.2.14
Leuitas materiæ excuſat à mortali. 86.2.3
Leuitæ, & ſacerdotes cum vxoribus ſuis miſceri non debent. 95.2.1
Leges ciuiles inſertæ in hoc Decreti volumine Iuris Canonici vim non habent. 2.2.10
Lex in quatuor membra diſtinguitur, videlicet in legem æternam, naturalem, diuinam, & humanam. 3.1.2
Lex aut eſt diuina, aut humana. ibid.3
de Lege Moyſis. 32.init.
Leges diuinæ natura, humanæ moribus conſtant ex S. Iſidoro. ibid. med.
Lex diuina quotuplex ſit, & quando cœperit obligare, remiſſiuè. ibid.
Legis humanæ variæ ſpecies, remiſſiuè. ibid.
Lex an ſit dabilis, cuius ratio ſit ſola voluntas legiſlatoris. 4.1.init.
Lex vnde dicatur, remiſſiuè. 4.2.6
Lex vbi deficit, recurrendum eſt ad conſuetudines, & leges Regni vicinioris, & ſecundùm eas judicandum. 5.1.4
Lex hominum mentibus naturaliter indita eſt illa conſcientia, quæ ab iniuria arcet improbos, & in ſolitudine malè vexat etiam tyrannos, non judiciis, ſed continuis mentis cruciatibus. 7.1.9
Legis naturalis attributum eſt primum quod vna, eadémque omnibus ſit mortalibus. 7.2.15
Lex naturalis eſt immutabilis quoad prima principia, quoad concluſiones verò, quæ ex illis proximè deducuntur, poteſt mutari aliquando in particulari propter aliquas ſpeciales cauſas impedientes obſeruantiam præcepti. ibid.15
Lex illa dicitur, quam populus Romanus Senatorio Magiſtratu interrogante ferebat. 14.2.3
Lex Papia Poppæa quæ ex Iſidoro. 15.2.med.
Lex Satyra. ibid.fin.
Legis de ratione eſt, quod in commune feratur, non in ſingulos. 57.2.5
Lex omnis præceptum continet. 17.2.6
Legis officium quadruplex ex Iſidoro. 18.1.init.
Legis virtus eſt quod ſubditos non ſolùm metu pœnarum, verùm etiam præmiorum exhortatione bonos efficiat. 19.1.8
Lex vetus quomodo aliquando ceſſauerit, tùm à Deo data ſit, qui immutabilis eſt, & eam vt æternam ſtabiliuit, oſtenditur. 19.2.10
Lex humana ciuilis inter legitimos, & illegitimos induxit differentiam. 242.1.2
Lex humana quam poteſtatem habeat ad impediendas vtilitates ſubditorum neceſſarias, & ad vtendum eorum etiam inuitorum bonis ex juſta ratione boni publici, remiſſiuè. 270.2.5
Legis naturalis præcepta prima, & communia licèt deficere non poſſint, quia perpetuam habent juſtitiam, concluſiones tamen ab ipſis deductæ aliquando deficiunt. 541.1.8
Legis conditiones, ſiue proprietates quæ ſint, remiſſiuè. 19.2.1
Lex debet eſſe honeſta. 20.1.2
Lex vt juſta ſit, ſeruata æqualitate proportionis, ſubditis ſecundum eorum vires, & facultates propoſita eſſe debet. ibid.3
Lex dicitur iniuſta, quando ſubditis onus inæqualiter imponitur, vel quando repugnat legi & præcepto diuino, item quando aduerſatur bono communi, & quando tranſcendit, & excedit poteſtatem legiſlatoris. ibid.4
Lex debet eſſe poſſibilis ſecundùm naturam. ibid.5
Lex debet eſſe loco, temporique conueniens. ibid.6
Lex non debet in priuatum commodum alicuius inſtitui, ſed in communem, ſiue Reipublicæ vtilitatem cedere. ibid.7
Leges aliquando continent bonum commune primò, & principaliter, aliquando ſecundariò. ibid.2.8
Lex à priuilegio in quo differat, oſtenditur. ibid.9
Lex debet eſſe clara. ibid.10
Legibus in communi quæ conueniunt, omnéſque effectus, qui eis tribuuntur, priuilegiis etiam conuenire certum eſt. ibid.12
Lege requiruntur quatuor cauſæ, efficiens ſcilicet, materialis, formalis, & finalis. 21.1.13
Lex extra territorium conſtituentis non obligat. ibid.15
Legis de ratione eſt quod ſit ordinatio rationis. 22.1.24
de Legibus non eſſe judicandum, ſed ſecundum ipſas decidendum. 22.2.init.
Legis ad eſſentiam requiritur, vt promulgata, ſiue Communitati denuntiata ſit. ibid.2
Legis de conditione eſt, vt ſit vſu recepta, ſeu acceptata. 23.1.4
Legis vis, & ſubſtantia an à populi acceptatione dependeat, oſtenditur. ibid.5.6
Lex tunc vſu recepta, & acceptata dicitur, quando non vnus, vel duo eam recipiunt, ſed major pars Communitatis eam recipit. ibid.7
Lex recepta num ſit necne, in dubio pro ipſa præſumendum eſt, vt qui illam in fauorem ſuæ cauſæ allegat, onus probandi in aduerſarium rejiciat, qui legem receptam negat. ibid.1.8
Lex ſi quandoque ſeruetur, & quandoque non, an cenſeatur vſu recepta, an verò abrogata, oſtenditur. ibid.9
Lex ſeu conſtitutio Principis vſu non recepta ſubditos non ligat. ibid.10
Lex quæ non eſt vſu recepta, vt non obliget, an requiratur vt Princeps ſciat legem non eſſe vſu receptam, & tollere ipſius non vſum, oſtenditur. ibid.1.2.13
Lex promulgata, ſed à majori populi parte prætextu rationabilis cauſæ non recepta, cenſetur ſpatio decem annorum per non vſum abrogata. 24.2.14
Lex Eccleſiaſtica vt aboleatur via præſcriptionis, requiritur ſpatium 40. annorum. ibid.15
Lex, ſeu conſtitutio vbi per contrariam conſuetudinem legitimè præſcriptam abrogata cenſetur, non requiritur Principis ſcientia. ibid.2.16
Lex noua dicitur ſcripta, non quod in lapideis tabulis, vt vetus, vel atramento ſcripta ſit, ſed in cordibus hominum. 30.2.12.13
Reſpondetur aliquibus obiectionibus. ibid.
Lex Euangelica ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, at verò lex vetus per Angelos ordinata eſt. ibid.2.14
Lex vetus ad tempus duratura data eſt, Euangelica verò vſque ad finem mundi. 31.1.15
Lex vetus pro ſolo populo Iſraëlitico data eſt, lex verò Euangelica non ſoli populo illi, ſed vniuerſo mundo, omnique creaturæ data eſt. ibid.16
Lex vetus ſenſibile, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat, lex verò Euangelica bona ſpiritualia. 31.2.18
Lex vetus onus graue, & importabile, lex noua ſuaue dicitur continere. ibid.19

Digitized by Google

Legum juſta præcepta quis primus geotes docuit, non bene conſtat. 32.1.5

Leges de rebus Diuinis, & Sacris primus explicauit Moyſes. ibid.3

Leges X I I. tabularum, remiſſiuè. 32.2.fin.

Lex informaos per conſuetudioem abrogari poteſt. 34.1.2

Leges ſæculares veluti inferiores ſacris Canonibus famulantur. 36.1.1

Legi, aot Principi ſæculari nulla competit poteſtas in materia ſpirituali, & inter perſonas Eccleſiaſticas. ibid.2.2

Lex Canoolca præualet ſæculari in materia peccati nutritiua. ibid.

Lex ciuilis inter laicos in ſuo foro debet obſeruari, ſi materia temporalis ſit, nec ſubſit ratio peccati. ibid.4

Legis appellatione quando veniat conſuetudo, remiſſiuè. 38.2.fin.

Lex humana ciuilis non poteſt eligere minus malum, vt maius euitet. 41.1,3

At verius vt 43.1.22

Leges ciuiles deficiente Canonum auctoritate ſi reperiantur contrariæ Sanctorum Patrum dictis, vtrùm potiùs ſtandum ſit legibus, an Sanctorum Patrum ſententiis, oſtenditur. 71.2.3

Leges eædem oon omnibos communitatibus, & Rebuſpubl. conueniunt, vel vtiles ſunt. 92.2.fin.

Libera vt ſit ſobnles, ſufficit vt per minimum temporis ſpatium à conceptione vſque ad partum mater libera fuerit. 386.2.3

in Liberalitate quæ ſeruanda ſint. 174.2.init.

Libertas donata ſeruo à domino debet ipſam præſentationem & ordinationem antecedere. 133.1.1.med.

Liberi an, & quando poſſint licitè communicare parentibus excommunicatis. 234.2.3

In Libris corrigendis præferuntur ſeniores. 35.1.med.

Libri apocryphi numerantur. 56.1.vſque ad fin.diſt.

Liber de infantia Saluatoris, apocryphus. 56.1.ante fin.

Liber de natiuitate Saluatoris, apocryphus. ibid.fin.

Liber de ſancta Maria, apocryphos. ibid.2.init.

Liber qui appellatur Paſtoris, apocryphus. ibid.

Libri omnes quos fecit Leuitius apocryphi. ibid.

Liber qui appellatur Fondamentum, apocryphus. ibid.

Qui appellatur de Filiabus Adæ, apocryphus. ibid.med.

Qui Nepotis, apocryphus. ibid.

Liber Prouerbiorum, qui ab hæreticis conſcriptus eſt, & B. Ambroſij nomine præſignatus, apocryphus. ibid.

Liber qui appellatur tranſitus B. Mariæ, apocryphus. 56.2.ante fin.

Liber Gogiæ, nomine Gigantis, apocryphus. ibid.fin.

Liber qui appellatur Teſtamentum Iacob, apocryphus. 57.1.init.

Qui Pœnitentia Origenis, apocryphus. ibid.

Qui Pœnitentia S. Cypriani, apocryphus. Ibid.

Qui Pœnitentia Iamnis, & Mambre, apocryphus. Ibid.

Qui Sortes Apoſtulorum, apocryphus. ibid.

Liber Phyſiologus, apocryphus. ibid.

Librorum hæreticorum retentio an, & quomodo quem de hæreſi ſuſpectum reddat, remiſſiuè. 338.2.2

Liberius non conſenſit Conſtantino hæretico. 69.2.7

Liberius an tædio exilii aliquando victus fuerit, & hæreſis particeps, oſtenditur. ibid.8

Licentiam obtinens ab Inquiſitoribus Luſitaniæ ad legendos libros prohibitos, ea vti non poteſt in Hiſpania. 51.1.17

Licentia Abbatis ſaltem tacita obtenta requiritur, vt Monachus poſſit procurare, ſeu aduocare. 363.1.10

Ligna Eccleſiæ in vſus laicorum conuerti non licet. 4.7.11

Lingua Græca de omni fœmina vate. 110.1.fin.

Lippitudo continua, quæ horrorem inſpicientibus affert, impedit ad Ordines promoueri. 116.2.6

Litera quibus modis falſæ dicantur. 67.2.poſt init.

Literarum ſacrarum oportet Epiſcopum habere peritiam. 209.1.8

Literæ dimiſſoriæ nulli præſteotur, niſi eodem petente. 157.1.fin.

Literæ formatæ quæ, & cur ita dictæ. 137.2.init.

Literati ratione ſcientiæ, qua ſunt decorati, præſumuntur abſtinere à vitiis. 110.2.3

Literatura in clericis requiritur de jure diuino. 109.1.4

Illiteratus penitus dicitur, qui prima Grammaticæ rudimenta non didicit. ibid.5

Locus non ſanctificat hominem, ſed homo locum. 118.2.fin.

Locumtenenti debitus eſt honor, locus, & prærogatiua quæ debetur principali. 180.1.1

Loqui cum Iudæis, & infidelibus non eſt prohibitum, comedere autem cum eis maximè, quia major familiaritas eſt in cibo ſumendo, quàm in colloquendo, & faciliùs quis decipitur inter epulas. 565.2.5

Loth an peccauerit in filiarum proſtitutione minus malum continente, oſtenditur. 41.2.11.13

M

Macedonij Epiſcopi Conſtantinop. hæreſis condemnata eſt in Concil. Conſtantinop. I. 51.2.17

Magiſtri non petant collectam à diſcipulis, vt libentiùs veniant ad ſcholas. 65.1.med.

Niſi pro docendi laborioſo munere publicum, & ſufficiens ſalarium non percipiant. Ibid.

Magiſtros & Doctores Epiſcopi congruis locis conſtituant. 110.1.med.

Magiſter moderatè corrigens diſcipulum, non incurrit irregularitatem, etiam quod mors inde ſequatur. 259.1.poſt med.

de Majoratus renuntiatione, remiſſiuè. 216.2.fin.

Maledici regnum Dei non poſſidebunt. 75.2.poſt med.

Maleficium qui procurauit, non poteſt petere ratione illius diſſolutionem. 395.1.1.n

Maleficus ſi poſſet abſque nouo maleficio diſſoluere prius maleficium, licitè peti poteſt in particulari, vt modo licito, & ſine vſu pacti cum dæmone illud deſtruat. 309.2.17

Malum minus in comparatione majoris, quomodo dicatur habere rationem boni, & deſinere eſſe peccatum, oſtenditur. 41.2.6

Malum minus ſuadere poſſumus ad maius auertendum, quando ſuaſio minoris mali facta fuerit abſque præjudicio tertii, niſi ille moleſtè non ſuſcipiat, vel alioquin obligatus fuerit ad illud ſuſcipiendum. 43.1.16

Mali minoris ſuaſio etiam damno tertii in particulari fieri poteſt, ſi tertius damnum moleſtè non ſuſciperet. 43.2.18

Malum minus ex duobus eſt eligendum, non ſolùm in malis pœnæ, ſed etiam in malis culpæ. 42.1,8

Intellige etiam vt 44.2.22

Mali ab Eccleſia ſunt eliminandi. 339.1.med.

Mancipia Chriſtiana à Iudæis comparata ad libertatem perduci. 153.2.med.

Secus ſi huiuſmodi ſerui fuerint deſertores fidei, & apoſtatæ. ibid.2

Mancipia Chriſtiana eorum qui in Tribunali S. Inquiſitionis de crimine hæreſis, aut apoſtaſiæ à fide damnantur, an maneant libera. 134.2.3

Mandans vel conſulens verberari clericum, incidit in excommunicationem huius text. 281.1.40

Secus ſi reuocauit mandatum, cuius reuocatio fuit deducta ad notitiam mandatarii, re integra, vt ibid.41

Mandans percuti clericum, ſi moriatur ante manuum injectionem non erit excommunicatus, quamvis deinceps poſt ejus mortem mandatarius clericus percuſſerit. 283.2.43

Mandatum reuocatur non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè. ibid.42

Manducare cum Iudæis poſſunt miſſi ad conuerſionem eorum, ſeu Infidelium procurandam. 365.2.3

Manus violenta dicitur deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod alteri ſolet inferri vis iniurioſa, & ita his verbis ſignificatur in præſenti quævis iniurioſa, ſeu contumelioſa actio contra Eccleſiaſticam perſonam, immediatè conſiſtens in facto, & in opere. 281.2.38

Manus impoſitio non ab aliis, quàm ab Epiſcopis perfici poteſt. 487.1.fin.

Marcellini & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria an veritate fulciatur? remiſſiuè. 69.2.6.& 75.2.1

Marcellini hiſtoria, licèt veritas eſſet indubitata, non tamen inde concluditur eum fuiſſe hæreticum. 76.1.2

Marcus ex humilitate ſibi pollicem præcidit, ne fieret Sacerdos. 136.1.3

Maris, & fœminæ coniunctio omnibus animantibus etiam brutis eſt jure naturali communis. 9.1.2

Maritus duarum poſt Baptiſmum matronarum, in clericum ordinandus non eſt. 101.2.1

Maritus cognoſcens vxorem adulteram, etiam Eccleſia præcipiente, vel tempore, quo lis pendet, incurrit irregularitatem. 105.1.3

Maritus poteſt vxorem temperatè caſtigare, non tamen acriter verberare. 218.1.ante fin.

Maritus ſi adulterum clericum percutiat, non mox, vt in crimine deprehenſus eſt, ſed interjecto temporis interuallo, vel data opera, excommunicationem incurrit. 283.1.61

Maritus caput eſt vxoris. 388.1.1

Maritus occidens propria auctoritate vxorem adulteram, an lucretur ejus dotem, remiſſiuè. 396.2.3

Maritus occidens adulteros in delicto repertos, lethalem homicidii culpam admittit. 396.2.med.

Quin potiùs reus ſit adulterii, aliud viuente vxore matrimonium ineundo, quàm uxoricidii, ex conſilio Auguſtini. Ibid.fin.

Marſupium clerico præſcindens an, & quando incurrat excommunicationem, oſtenditur. 281.1.34

Index Rerum, & Verborum

S. *Martinus* Turonenſis Epiſcopos adhuc Catechumenus opem ferebat miſeris, egenos alebat, & nudos veſtiebat. 120.1.6
Matres ſi ex juſta cauſa fillos ſuos aliis nutriendos tradant, nullum peccatum contrahunt. 26.2.3
Matris, ſororis, vel filiæ nomine in præſenti materia venit propria mater, ſoror, & filia, quamvis illegitima, non tamen adoptiua, nec auia, neptis, &c. 185.1.6
Matre Indæa inuita baptizari poteſt parvulus, ſi defuncto ejus patre fuerit auus, qui petat eum baptizari. 363.2.9
Materia quando reputetur mala, vt juramentum deobliget, oſtenditur. 317.1.4
Matrona nomen quid ſignificet, oſtenditor. 101.2.2
Matrimonium pertinet ad jus naturale ſecundi capitis. 6.2.5
Matrimonium ex ipſa Dei inſtitutione inter ipſos commones parentes Adamum & Euam incepit. ibid.6
Matrimoniom non eſt naturale, quaſi ex propriis naturæ procedens, ſed naturale eſt, id eſt, ex inclinatione naturali prouenìens. 9.1.21
Matrimonium quatenus Sacramentum, non poteſt vendi. 80.2. ant e fin.
Matrimonia ante Baptiſmum inita non efficere contraheotem bigamum, & irregularem, qui teneant, referuntur. 86.2.1
Sed contrarium veriut. ibid.
Matrimonium ex accidenti maiom fieri atque culpabile. 88.1. inic.
Intellige vt ibi.
Matrimonium inire nunquam licuit ſacro Ordine præditis in Eccleſia ſiue Latina, ſiue Græca. 96.2.2
Matrimoninm contrahens eum ea, quam priùs fornicariè violauerat, & corruperat, efficitur bigamus, ac proinde irregularitatem incurrit. 99.2.20
Sed contrarium verins. ibid.
Matrimonium metu contractum, ſi firmetur Juramento, redditur validum. 318.1.1
Sed contrarium commoniter tenent Doctores citati. ibid.4
Quæ contrariæ opiniones componuotur. ibid.5
Matrimoniom ſubſeqoens ſolemnem Religionis profeſſionem eſt irritum. 353.1.init.
ad Matrimonium venturis contrahentium conſenſos eſt neceſſarius. 353.2.1
Sufficit conſenſum matrimonialem ſignis exprimi. ibid.2
Matrimonium verum fuit inter beatiſſimam Virginem, & Ioſeph. 354.1.5
Matrimonium conſummatom ſignificat indiſſoinbilem vnionem Chriſti eum Eccleſia per carnem aſſumptam. 355.1.1
Matrimonii rati vinculum omnino dirimitur ſolemni Religionis profeſſione alterius ſponſi. 357.2.1
Matrimonium reputatur ratum, & non conſummatum ad effectum vt vnus ex contrahentibus alio contradicente poſſit ingredi Religionem, ibid.med.
Matrimooium ratum non conſummatum, licèt per ingreſſum Religionis diſſoiuatur, tamen fallit quoad Ieſuitas. ibid.
Matrimonium non eſſe verum, & perfectum ante conſummationem, tenuit Gratianus. 358,2.1
Sed contrarium verius. 359.1.4
Matrimonii præcipus finis eſt bonum prolis. 359.2.2
Matrimonium eſt inſtitutum in officium naturæ, & ita ſecundùm ſe conſideratur, cui Sacramentum aduenit. ibid.8
Matrimonium ſignificat duplicum vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam. ibid.9
Matrimonium fidelis cum Iudæo, ſeu alio infideli eſt vetitum. 366.2.2
Matrimonium inter baptizatum, & catechumenum eſt irritum. Ibid.3
Matrimonium infidelis licèt contrahi cum Chriſtiana prohibeator, contractum tamen tenet. 367.1.med.
Matrimonium infidelium, quantumvis conſummatum, poteſt diſſolui, ſi alter coniux ad fidem conuertatur, alter autem in infidelitate pertinax, aut omnino cohabitationem reſpuat, aut habitare nolit abſque Creatoris contumelia, vel abſque eo quod coniugem fidelem ad peccatum lethale pertrahat. 367.2.1
Matrimoniom in illis caſibus, qoibus licet fideli diſſoluere, & ad aliud tranſire, non diſſnioltur ſtatim, niſi poſtquam fidelis ad alias nuptias tranſierit. 358.2.5
Matrimoniom contractum per errorem perſonæ, vel conditionis minimè valet. 369.1.2
Matrimnnium ſeruorum validum eſt inter ſe, & matrimonium liberi cum ancilla, vel liberæ cum ſeruo, non ignorata ſeruitutis conditione. 370.1.med.
Matrimooium an ſit irritum, quando pubes non eſt potens ad copulam coniugalem. 375.2.1
Matrimonium promittens pro abſcore, & inſcin, etiam præſtito juramento, non eſt reus perjorii. ibid.med.
Matrimoniom conſummare ſiue petendo, ſive reddendo ante benedictionem Eccleſiæ, ſi deſit contemptus, non eſt culpa lethalis. 377.1.1
Matrimonium ſine dote regulariter non ſolet contrahi. ibid. med.
Matrimonium an ſit validum celebratum per epiſtolam. 377.2.2
Matrimonium verum eſt Sacramentom nouæ legis, & gratiam confert. 383.2.1
Matrimonium non dirimi propter infirmitatem, ſeu quamcunque aliam impotentiam ſuperuenientem. 391.1.med.
Matrimonii vinculum non diſſolui impedimento furoris ſuperuenientis. ibid.2
Matrimonium inſtaurandum eſt ſi vir eandem vxorem, cum qua maleficos erat, & à qua ratione maleficii disjunctus fuerat, fornicari cognoſcat. 395.1.10
in Matrimonio contrahendo, libertas omnimoda requiritur. 408.1.fin.
Matrimoniom inter raptorem, & raptam an ſit validum. 413.1.1
Medici peritia quomodo cognoſci debeat. 92.2.fin.
Medicus incurrit irregularitatem, ſi ejus imperitia, aut negligentia ſequatur homicidium, aut mutilatio. 147.1.5
Medicus ab irregularitate erit immunis, ſi in nulla fuerit culpa ſubſequutæ mortis, omnemque, ne ægrotus moriatur, diligentiam adhibuerit. ibid.6
Medici tenentur gratis curare ægrotos pauperes. 172.1.1
Medicus poteſt petere ſalarium, quamvis curauerit infirmum inuitum. ibid.2
Eſt in culpa ſi infirmo, etiam inuito, non dederit medicamenta. ibid.
Poteſt repetere expenſas, etiamſi ægrotus deceſſerit. ibid.3
Mediocritatis laus. 119.2.5
Membrum aliquod ſui corporis voluntate propria amittens, incurrit irregularitatem. 102.1.4
Membrorum ſuorum nemo eſt dominus. 328.2.3
Mendacia non admittuntur in Scripturis canonicis. 35.1.init.
Mens in lege verbis præfertur. 21.2.20
Menſtrui tempore prohibetur commiſceri cum vxoribus ob prolis damnum. 26.2.5
Mentiri non licet pro tuenda vita propria, vel alterius. 313.2.1
Meretrices permittuntur ad nefandam libidinem auertendam. 18.2.4
Meretrix quæ. 106.2.2.2
Meretrices publicæ non poſſunt offerre oblationes. 176.1.5
Maſſagetæ, & Lacedæmonii communes, olim habebant vxores. 72.1.3
Metropolitanus poteſt punire deuiantes à conſuetudine Metropolitanæ Eccleſiæ. 39.2.fin.
Poteſt ſuſpendere, & excommunicare ſuum ſuffraganeum. 40.1.2
Metropolitanos per literas Comprouinciales Epiſcopos ad Concilium invitare debet, qui ita, ſeu per edictum generaliter vocati ire tenentur. 66.1.2
Metropolitanus dicitur à Matrice ciuitate. 74.1.15
Metus reuerentialis per ſe ſolum non ſufficit ad reſciſſionem contractus. 317.2.7
Metus iniuſtus, & cadens in conſtantem virum dicitur, quando Princeps, ſeu dominus ſubditis jubet, vt aliquid faciant. 333.1.2
Intellige vbi Princeps ſolet malè tractare ſibi non obtemperantes, vt ibid.3
Τὸ *Meum*, & *ſuum*, ſpectant ad dominium. 33.1.1
Meum dicitur quod ex re mea provenit. ibid.2
Minima qui furatur, animo tamen furandi, & nocendi grauiter, & notabiliter, peccat mortaliter. 257.2.2
Miniſter Baptiſmi ex officio eſt Sacerdos. 424.1.1.med.
Minor à maiore benedicitur. 57.2.poſt med.
Minor non reſtituitur circa Religionis profeſſonem. 349.1.2
Miſſam nullus audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere. 97.2.1
Miſſam qui inceptam reliquit, incurrit ſententiam excommunicationis. 218.1.1
Sed contrarium verius. ibid.
Miſſas celebrare extra Eccleſiam, & loca ab Epiſcopo conſecrata prohibetur. 415.1.1
Miſſæ ſacrificium ter fieri in die Natiuitatis Domini. 417.1.fin.
Miſſæ quot miniſtri præſentes eſſe debeant. 419.1.fin.
Miſſa catechumenorum quid. 420.1.12
ad Miſſarum ſolemnia ſemper aliquid offerendum eſt. ibid. med.
Monachus non ordinatur clericus, niſi voluntate Abbatis Epiſcopo fuerit oblatus. 140.2.1
Monachus abſque dubio ad Epiſcopatum aſſumi poteſt. 141.2.3
Monachi olim Clerici non erant. 179.1.1
Monachi in ſtatu laicali fuerunt vſque ad tempora Euſebii, Zozimi, & Syricii. ibid.2
Monachi omnes olim Epiſcoporum juriſdictioni ſubjecti erant. 260.2.1

Mooachus an poſſit eſſe Adoocatus, arbiter, & judex, remiſſiuè. 263.1.1
Monachus poteſt ab Epiſcopo, cum conſenſu tamen Abbatis Vicarius creari. ibid.2
Dummodò non ſit illegitimus. Ibid.3
Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſæculare. 261.2.5
Monachi etymologia quæ? remiſſiuè. ibid.4
Monachus de licentia ſui Abbatis eo caſo Adnocatus, vel Procurator eſſe poterit, cùm id munus ſuſcipit pro miſerabilibus perſonis tuendis. 262.2.2
Monachi, & clerici debent eſſe, ſcientia ornati, ſed minor requiritur in Monachis. 263.1.1
Monachi appellatione in præſenti materia comprehenduntur omnes vtriuſque ſexus Religioſi. 282.1.25
Monachus ſi repertus fuerit in flagranti delicto, poterit à judice ſæculari capi, vt ad ſuum ſuperiorem remittatur. 286.1.75
Monachis compaternitatem contrahere Interdictum eſt. 294.2.med.
Monachus ſi acquiſiuit bona monaſterio ex hæreditate patris, aut alterius jure ſanguinis ſibi obueniente, & poſtea moriatur vna ania, illa non poteſt priuari legitima, & Monaſterium tantùm ſuccedet in tertia. 297.2.6
Monachi priuantur ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, quem dolo ad profeſſionem incitarunt. 302.2.1
Monacho non licet votum vouere ſine conſenſu Abbatis ſui, ſi autem vouerit, frangendum erit. 303.1.1
Monacho non licet in monaſterio orarium habere, neque zonas. 351.1.5
Monaſteris ingreſſus tollit irregularitatem conſurgentem ex defectu natalium quoad Ordines tantùm. 138.2.3
Monaſterium nullus præſumat incipere, aut fundare ſine permiſſione Epiſcopi. 194.1.init.
Monaſteria, & Monachorum diſciplina ad eum pertinent Epiſcopum, in cuius ſunt territorio conſtituta. 194.2.med.
Monaſterio deſtructo, locus ſacer remaneat. 295.2.8
Caſu quo Eccleſia deſtructa reficiatur, an opus ſit noua conſecratione. 295.2.med.
Monaſterium ſi adeo remotum ſit vt intra anni, & diei tempus parentes filium abſque eorum oblatione Religionem ingreſſum reuocare nequeant, concedendum erit eis longius temporis ſpatium, provt loci diſtantia poſtulauerit. 301.2.5
Monaſterium non ſuccedit in Regnum, Comitatum, vel Ducatum. 357.1.2
Moniales de vno monaſterio ad aliud transferri poſſunt. 301.2.1
Monialis quæ ſe cognoſci paſſa eſt, detruditur in aliud diſtrictius Monaſterium virginum in pœnitentia. 351.2.1
Monialis raptor ex ſolo conatu pœnam ordinariam ſubibit, quacumque ex cauſa raptus, ſeu copula non ſit ſubſequuta. Ibid.2
Monialis ſi Monialem, vel conuerſam, aut clericum percuſſerit, per Epiſcopum, in cuius diœceſi Monaſteria fuerint, abſolui poteſt. 287.1.86
Monothelitæ hæretici. 59.2.med.
Monothelitæ etymon. Ibid.
Morbo caduco laborantes ſunt irregulares, cùm impediantur promoueri ad Ordines, & promoti ſuſpendantur. 101.1.2
Morbo caduco laborans eſt inhabilis ad beneficia obtinenda, & collatio illi facta eſt ipſo jure nulla. ibid.5
Morbos à dæmone inferri. 343.1.med.
Moriens in certamine contra Infideles cœleſte regnum meretur. 330.2.med.
Mortem ſibi voluntariè per ferrum, venenum, ſuſpendium, vel præcipitium inferentes, ſepulturæ Eccleſiaſticæ tradendi non ſunt, nullàque oratio pro eis facienda eſt. 194.1.5
pro Mortem ſibi inferente non debet fieri commemoratio in Altari. 329.2.5
in Mortis articulo exiſtens, & loquelam amittens, an & quando, ſi contritionis oſtendat ſigna; poſſit ſacramentaliter abſolui, aut ſacratiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, vel Extremæ Vnctionis recipere. 346.2.1
Mortui ſacrificiis, & eleemoſynis ante diem judicii juvandi ſunt. 348.2.1
Mortuos lugere ex puſillanimitate contingit. 349.2.1
Mortuum clericum percutiens eſt excommunicatus. 284.1.47
Mortuus in puteo repertus, vel laqueo ſuſpenſus, non debet priuari Eccleſiaſtica ſepultura, niſi conſtiterit, quod ſeipſum interfecerit, vel præcipitauerit. 329.2.2
Mos eſt longa conſuetudo Iſidoro. 4.2.med.
Mos & conſuetudo differunt. ibid.
Mores, quos in alio reprobat, in ſe approbare non debet. 586.1.1
Mulieres non debere comam ſibi datam à Deo ad velamen, & memoriam ſubiectionis, exportare. 99.1.med.
Mulier ſubintroducta quæ, remiſſiuè. 101.1.2
Mulieres extraneæ vel ancillæ Clericorum in conſortio demorantes, auferantur, & venundentur, clericis etiam pro tempore ad pœnitentiam peragendam relegatis. 171.2.1
Mulier, quæ plures viros habuit, ſepelienda eſt in ſepolchro vltimi. 246.1.1
Mulieri in publico judicio non permittitur quemquam accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum proſequatur iniuriam, & niſi in criminibus, in quibus ei ſpecialiter eſt conceſſum, accuſare ſine inſcriptione. 249.1.fin.
Mulier commiſcens ſe cum clerico ſæculari ſacris Ordinibus inſignito, non committit ex parte ſua inceſtum, ſed ſimplicem tantùm fornicationem. 260.1.5
Mulieres percutiens intrantes canonicè monaſteria in quibus Religio non eſt approbata, neque ipſæ mulieres profitentur, nullam excommunicationem incurrit. 281.1.22
Mulier ſi clericum pudicitiam ſuam ipſo facto tentantem percutiat, excommunicationem huius textus non incurrit, niſi ſolis verbis eam clericus aggrediatur. 284.2.18
Mulieres cuiuſcumque ſint ætatis, & conditionis poſſunt per Epiſcopum abſolui ab excommunicatione, de qua in hoc texte. 288.1.95
Mulier ſi compertum fuerit habere duos viros, tunc primo viro reſtituenda eſt, & ſi ad eum redire denegauerit, excommunicationis vinculo innodari debet, donec redeat. 410.2.1.med.
Si credens probabiliter alium coniugem mortuum, fornicetur, non poteſt à coniuge ratione illius fornicationis dimitti. 411.1.poſt init.
Mulierum fucus. 419.2.1
Ornatus. ibid.2
Multitudini in delictis parcitur. 25.2.4
Multitudini parcendum. 203.1. ante fin.
Munera offerre ea lege & pacto, vt is, cui offeruntur, efficiat aliqua opera ſpiritualia, eſt licitum. 326.1.med

N

N*Aſi* paruitas, magnitudo, vel tortuoſitas impediet quemvis ad Ordines promoueri, ſi deformitatem pariat. 126.2.4
Natus ex coniugato, & ſoluta an matri ſuccedat, oſtenditur. 260.1.8
Neceſſitate in extrema conſtitutus poteſt licitè, & abſque peccato rem diuinam accipere, qua ſubleuet ſuam egeſtatem. 115.1.8
Necromantici qui dicantur, remiſſiuè. 346.1.2
Negligentia, & diſſimulatio in Prælato eſt peccatum mort. 121.2.2
Nemo probus, niſi diutiùs illius mores probati fuerint. 273.2.1
Neophyti in Epiſcopos ordinari non debent. 125.2.1
Neophytos aliquando Summi Pontifices ad Epiſcopatus promouerunt. ibid.2
Neophytus ad Epiſcopatum ne promoueatur, pronuntiauit Apoſtolus tanquam Eccleſiæ Doctor, non vt præcipiens nomine Chriſti. ibid.4
Neophytus is dicitur, qui à reprobata Religione conuerſus, de recenti Chriſtianæ militiæ nomen dedit. 126.1.6
Neophyti nuncupari non debent ii, qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt conuerſi. ibid.7
Neophytus de recenti conuerſus prohibetur ordinari, ne fortè contingat eum ex ſuperbia euehi. 145.2.1
Neophytus poteſt minoribus, & ſacris etiam Ordinibus initiari, ſi tranſactum ſit biennium à ſua conuerſione. Ibid.2
Neophyti ſi humiles inueniantur, benè poſſunt ordinari. 145.2.4
Neophyti ad publica officia promoueri non poſſunt. 289.2.5
Nepotes an incurrant pœnas jure ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ Maieſtatis. 215.2.4
Neſtorii hæreſis damnata in Concilio Epheſino I. 52.1.29
Neſtorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus damnatur in Synodo Epheſina. ibid.2.med.
Nicolaus I. conſultus à Bulgaris, quid reſponderit, refertur. 92.1.1
Nobiles minori pœna afficiendi, quàm ignobiles. 537.2.fin.
Nobilitas, & aliæ prærogatiuæ, ſiue jura ſanguinis non tranſeunt in monaſterium. 557.2.4
Τὰ *Nolite jurare omninò, &c.* Matth. 5. declarantur. 505.1.4
Τὰ *Nolite jurare omninò, neque per cœlum, neque per terram, &c.* Matth. 5. declarantur. ibid.
Notario prohibetur quicquam temporale percipere antequam abſolutum ſit Ordinis miniſterium, poſtea verò gratis datum permittitur. 195.1.5
Notarius non committit veram ſimoniam, ſi antequam ſit abſolutum Ordinis miniſterium, quicquam recipiat temporale, ſed quoad illum ſola eſt humana prohibitio, quæ diuerſis pœnis illum afficit. 196.2.6
Notario prohibetur etiam gratis datum ante Ordinis miniſterium abſolutum accipere, non quia ab eo ſpirituale aliquid vendatur, niſi temporalis opera, ſed quia judicium adhibetur, quod magis liberalibus donis euertitur. 198.1.8
in *Notoriis* nullus ordo, & ſolemnitas obſeruari ſolent. 204.2.1
Notorium probatur per duos teſtes. ibid.2.fin.
Nouitium tempore probationis habitum ſuæ Religionis induere eſt de ſubſtantia nouitiatus. 252.2.4

Digitized by Google

Index Rerum, & Verborum

Nouitium induere habitum nouitiorum ab habitu profeſſorum diſtinctum, non eſt de ſubſtantia anni probationis. ibid.5
Nouitii olim non ſtatim ad habitum Religionis admittebantur, ſed geſtare ſolebant ſæcularem veſtem toto probationis tempore. 134.2.1
Nouitium à ſuo Prælato habere debere facultatem, & literas dimiſſorias, quatenus legitimè ordinetur, oſtenditur. 141.1.4
Nouitius non indiget licentia ſuperioris Religionis, vt ad Ordines ſe promoueat. ibid.5
Nouitius ſi ad Ordines accederet abſque ſui Superioris Religionis aſſenſu, ſufficiens indicium præberet ſe velle Religionem deſerere. 141.2.6
Nouitius, qui ante Religionis ingreſſum excommunicationem huius Can. incurrit, ab Abbate abſolui non poteſt. 187.1.84
Nouitii non ſolùm quibuſcunque ſacris Ordinibus, ſed nec etiam prima Tonſura initiari valent. 295.2.1
At contrarium verius. ibid.
Nouitiis liberè licet teſtamenta conficere, etiam non petita Superioris Religionis licentia. 196.1.2
Nouitius à quo Epiſcopo initiari valeat, oſtenditur. 296.2.4.5
Nouitios non tenetur in teſtamento aliquid relinquere monaſterio. 197.1.2
Nouitiorum vota non poſſunt directè ab Abbatibus irritari, niſi opera Religionis, vel ordinem illarum impediant, quia tunc poterunt ſuſpendi per ſuperiorem quoad executionem pro illo probationis tempore. 303.1.2
Nubentes poſt votum non eſſe ad inuicem ſeparandos. 87.1.1
Tò *Nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat*, non inducunt præceptum. 356.2.3
Nuptiæ ſecundæ quod ſint licitæ. 378.1.fin.
Nuptias contrahentes inceſtas non poſſunt cum aliis contrahere matrimonium. 391.poſt init.
Nuptiæ contrahendæ quo tempore ſint interdictæ. 407.2.fin.
Nuptias inceſtas contrahens non poteſt cum aliis contrahere matrimonium. 411.1.fin.

O

Obedientia votum per aſſumptionem Religioſi ad Epiſcopalem dignitatem non relaxatur, ſed limitatur quodammodo, cùm aſſumpta illa dignitate à ſui Prælati ſubiectione eximatur, ſolique Romano Pontifici ſubdatur. 291.2.10
Obedientia Principi debetur, vbi eſt dubium an præceptum ſit iuſtum, vel iniuſtum. 323.2.1
Obediri non debet dominus, vel Princeps præcipiens aliquid iniuſtum. 234.1.med. & ibid.2.med.
Oblationes non poſſunt auferri à publicis meretricibus. 276.1.5
Oblationes fratrum diſſidentium recipiendæ non ſunt ab Eccleſia. ibid. & ſeq.
Oblationes quæ ſacris Imaginibus deferuntur, debentur Epiſcopo ſecundùm aliquos. 223.2.1
Sed meliùs ſpectare ad Parochus tenent alii. ibid.2
Oblationes factæ in Eccleſia Cathedrali ſpectant non ad Epiſcopum, ſed ad Archipresbyterum, qui curam animarum ibi exercebat. ibid.3
Oblationes in certum vſum, ſeu finem ex piorum offerentium voluntate deſtinatas non poteſt Parochus in proprium vſum conuertere, ſed debet fideliter diſpenſare. ibid.4
Oblationes Eccleſiarum ſub laicorum dominio non detineantur. 224.1.1
Poteſt tamen oblationum adminiſtratio committi laico, quoties illas non conuertit in proprios vſus. ibid.2
Et laici qui oblationes intra Eccleſiam factas de Eccleſiis auferunt, & ſibi vſurpant, incurrunt excommunicationem. ibid.3
Obligatio, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſeruandam, non conſurgit immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis. 89.1.6
Obligationis clericorum in recitando Officio diuino materia vbi tractetur, oſtenditur. 6.2.1
Obligationem aliquam inducere non poteſt illud, quod non eſt. 107.2.2
Obligatio nulla oritur ex malis promiſſis, quæ ex ſe, & in ſui ſubſtantia talia ſunt, ſecus in malis promiſſis, quæ ex ſe talia non ſunt, ſed ſuppoſita turpitudine acceptantis. 316.2.3
Obligatus naturaliter poteſt denuntiari in foro conſcientiæ. 125.1.7
Obligatus ad aliquid agendum poſt religionis ingreſſum, non tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum, licèt non ſit cum religione incompatibilis. 131.1.3
Obligati ad ratiocinia non ſunt ordinandi, niſi poſt redditas rationes. 131.1.1
Obligatus ad reddendas rationes gaudet immunitate Eccleſiæ. 289.1.ante fin.
Obſtetrices non requiruntur nobiles. 249.2.3
Occidens, vulnerans, ſeu quomolibet delinquens de mandato Principis, aut alterius ſuperioris minantis mortem, niſi mandatum exequatur, excuſandus eſt. 329.2.med.
Intellige vt ibid.2
Occidere ſe ipſum nulli licet, etiam credendo ſe rem juſtam facere, vt æternam conſequatur gloriam. 327.1.1
Occidere hominem ex officio non eſt peccatum. ibid.
Occiſio ſui ipſius nunquam poteſt eſſe medium neceſſarium ad ſaluandum aliquid in homine ipſo præſtantius vita. 328.2.7
Oculus cui erutus non ſunt præſtanda jura Sacerdotii. 158.1.med.
Officia publica non ſunt committenda Iudæis, ſeu infidelibus. 134.1.1
Officialis laicus ſi turbam arcendo injicit manum in clericum, non incidit in excommunicationem, niſi id faceret animo maligno. 286.2.75
Tò *Omne quod non eſt ex fide*, peccatum eſt, Rom.14. declaratur. 308.1.7
Opera mala quomodo ſolùm in liberum hominis arbitrium, bona verò, & ſupernaturalia in Dei gratiam refundantur, remiſſiuè. ibid.& ſeq.
Opuſcula Sanctorum Patrum, quæ in Eccleſia Catholica recipiuntur, recenſentur. 53.1.1.& ſeqq.
Opuſcula Tertulliani, apocrypha. 57.1.med.
Opuſcula omnia Fauſti Manichæi, apocrypha. ibid.
Opuſcula alterius Fauſti Manichæi, apocrypha. ibid.
Opuſcula Caſſiani Presbyteri Galliarum, apocrypha. ibid.
Opuſcula Victorini Pictauienſis, apocrypha. ibid.fin.
Opuſcula Fauſti Rhegienſis, apocrypha. ibid.2.init.
Opuſcula Frumentii, apocrypha. ibid.
Orare quare debemus versùs Orientem. 38.2.med.
Orarium pro ſtola. 84.1.poſt med.
Orarium nonnulli ex eo dictum putant, quòd oratoribus, id eſt, prædicatoribus tantùm concedebatur. 352.1.2
Oratio Eccleſiæ in qua petimus ne defunctos abſorbeat Tartarus, & liberentur à pœnis inferni, quomodo intelligenda. 249.1.5
Ordinandorum nullus ex conſtitutione Martini Papæ tenetur continentiam expreſſis promittere verbis, ſed tacitè. 88.2.4
Ordinandus interrogatus tenetur pandere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem Ordinis. 130.1.5
Ordinans aliquem ſine titulo, & ejus ſucceſſores, tenentur ſic Ordinato prouidere donec ipſe Eccleſiaſticum ſit aſſequutus beneficium. 155.1.2
Ordinans nullos debet ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad Presbyteratus ante vigeſimumquintum ætatis ſuæ annum. 161.1.1
Ordinationes Epiſcoporum quomodo, & qua hora fieri debeant. 158.1.1
Ordinatio Epiſcoporum vltra tres menſes non eſt differenda. ibid.fin.
Ordinationis tempora. 158.2.fin.
Ordinatio non poteſt appellari quæ fit ab excommunicato. 221.1.fin.
Ordinatio proprii Epiſcopi ſi extra territorium fiat, valida erit, licèt puniri poſſit. 122.1.2
Ordinator Epiſcopus dum Coriales, & hoc text. contentos initiauit, pœnam interdum à judice tantùm incurrit. 130.2.1
Ordinatus ſacris Ordinibus, etiamſi ignorauit votum Ordini annexum, tenetur omninò continere, nec poteſt validè matrimonium inire. 92.1.2
Ordinatus ſine literis dimiſſoriis ſui Ordinarii à ſuſceptorum Ordinum executione eſt ſuſpenſus. 156.1.4
Ordinatus conditionali adductus coactione recipit characterem. 158.1.2
Secus ſi abſoluta coactione compulſus fuerit. ibid.3
Ordinatus vi metûve qui in conſtantem virum caderet, eſto ſuſcipiat Ordinem, continentiæ voto non tenetur. ibid.4
Ordinati ante legitimam ætatem quas pœnas incurrant, remiſſiuè. 161.2.3
Ordo Epiſcopalis vnus tantùm eſt. 73.1.5
in Ordinibus ſacris conſtituti non ducant vxores, & ſi duxerint, ſeparentur. 88.1.med.
Ordines minores nullum prorſus impedimentum præſtant matrimonio. 97.1.1
Ordinis ſacramentum ab excommunicato collatum licèt imprimat characterem, tamen ſic ordinatus non habet Ordinis executionem, donec ſubſequatur diſpenſatio, ſiue ignorans, ſiue ſciens ordines ſuſceperit. 8.1.3
Ordinibus minoribus initiatos, ſi abſque juſta cauſa retrocedant ducentes non virginem, ac binas nuptias contrahentes, peccare mortaliter tenuit Caietanus. 100.1.
Sed contrarium verius. ibid.2.2
Ordinis Epiſcopalis collatio valida erit, etiamſi ſacerdotium non præceſſerit. 143.1.3
Ordo Chorepiſcoporum damnatus eſt ab Eccleſia. 154.2
Ordines minores per temporum interſtitia conferendi ſunt, niſi

alıud

aliud Epiſcopo expedire magis videbitur. 160.1.2
Ordinibus minoribus initiati non niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus ad ſacros Ordines promoueri debent. 160.1.4
Ordines minores cum Subdiaconatu ſimul conferre poterit Epiſcopus, vbi vigeret conſuetudo. ibid.1.5
Ordo collatus ab occultè excommunicato, vel ſuſpenſo valet, non tamen confertur recipienti Ordinis executionem. 251.2.2
Contrarium aſſeritur. ibid.2
Ordo charitatis in diſtributione facienda inter pauperes omninò ſeruandus eſt. 275.2.1
per Ordinem ſacrum dirimitur matrimonium poſtea initum. 352.1.ante fin.
Ordo naturalis in hominibus eſt, vt ſeruiant fœminæ viris, filii parentibus. 410.1.1
Origenis quæ opuſcula in Eccleſia Catholica recipiantur. 55.1.28
Origenes ſe eunuchũ fecit vt liberiùs prædicaret fœminis. 236.1.2.
Originem à Iudæis trahentes non ſunt ab ordinatione excludendi. 85.2.4
Originarii qui ſint. 133.1.1.fin.
Ornamenta Altaris, & vaſa ſacra, an & quando poſſint tangi à laicis, ſeu fœminis. 84.1.ante fin.
Oſtiarius idem & ianitor. 74.2.26
Oſtiarii ordinatio, & officium. 83.1.fin.& ſeqq.
Otho I. Theutonicorum Rex obtinuit à Leone Papa VIII. poteſtatem eligendi Pontif. 147.1.4
Otioſitatis vitium, ac deteſtatio. 429.1.1
Oua & caſeum quando licet comedere, licet etiam veſci ſanguine. 72.1.2
Ouorum, & lacticiniorum vſus in Quadrageſima prohibitus. 430.1.med.

P

P*Actio*, & conuentio omnis in ſpiritualibus ceſſare debet. 192.1.3. Declaratur. ibid.4.& 5.cum ſeqq.
Pactiones tacitæ in ſpiritualibus an poſſint efficere ſimoniam legibus humanis prohibitam, oſtenditur. 194.1.9
Pactum illicitum eſt de dando Iudæo, ſeu infideli pecuniam, vt ad Chriſti fidem conuertatur. 192.1.1
Paganus poteſt validè conferre Baptiſmum, modò intentionem habeat baptizandi. 424.1.fin.
Pagina ſacra eas fœminas, quas ſancti Patres propter proprias vxores carnaliter cognouerunt, eaſque in contubernio, veluti vxorum ancillas retinebant, promiſcuè appellabat vxores, vel concubinas, veras tamen vxores nunquam concubinas nominauit. 104.1.4
Palatium Epiſcopi gaudet Eccleſiaſtica immunitate, etiam Epiſcopo mortuo, vel abſente, niſi fuiſſet alteri locatum. 290.1.1
Palatium Epiſcopi gaudet Eccleſiaſtica immunitate, qua gaudet Eccleſia, etiam quod non ſit intra confines, ſed ab Eccleſia diſtet. 290.1.3
Palea quis fuerit, & de auctoritate ſuorum Capitulorum in hoc Decreti volumine inſertorum. 2.1.9
Pallium eſt proprium inſigne Papæ, Metropolitanorum, Patriarcharum, & Primatum. 189.1.1
Pallio vtuntur aliqui Epiſcopi ex ſpeciali priuilegio Papæ. ibid.2
per Pallium conceditur Archiepiſcopo juriſdictio Archiepiſcopalis. ibid.4
Papa quicquid vel cum Cardinalium conſilio, ſeu per ſe ſtatuit, lex eſt, firmamque habet auctoritatem. 16.2.5
Papæ tolerantia, qui ſolùm permittit, & non approbat actum, non facit eum licitum. 25.1.fin.
Papa ſolus Epiſcopatus diuidit. 37.1.7
Papa etiam inuito Epiſcopo poteſt Epiſcopatum diuidere. ibid.8
Papa quandoque vtramque poteſtatem ſibi aſſumit. 38.1.5
Papam non habere poteſtatem condendi canones ſi quis crediderit, non ſolùm dicitur ſchiſmaticus, ſed etiam hæreticus. 67.2.1
Papa nullus fuit qui in Fide etiam vt priuatus erraſſet. 69.1.2
Papa poſſitne Concilio ſe ſubmittere. 71.1.17
Papa ordinauit, & inſtituit in primordio Orientalis Eccleſiæ dignitates, & alia beneficia Eccleſiaſtica. 76.2.1
Papa juris poſitiui conſtitutiones ad libitum tollere poteſt. ibid.3
Papa in beneficialibus tanquam dominus beneficiorum poteſt quidquid voluerit immutare, extinguere, & priuare. ibid.4
Papa immediatè à Chriſto poteſtatem ſuam accipit. 77.1.1
Papa eſt ſuperior aliorum Patriarcharum. 78.2.1
Papa non habet ſolùm prælationem ratione loci aliorum Patriarcharum, verùm etiam veram majoritatem, ſupremamque poteſtatem. 79.1.5
Papæ de electione vbi latè dictum ſit, oſtenditur. 79.2.1
Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper forma, & ratione obſeruanda in electione ſui ſucceſſoris. ibid.5
Papa vbi deponitur à Concilio, tunc ab eo deponente fit electio. 80.1.9
Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligendus eſt, ſi reperiatur idoneus. ibid.10
Papa poteſt mero Laico delegare cauſas ſpirituales, ac certis caſibus ei concedere jura ſpiritualia. 98.1.3
Papa non poteſt delegare mero Laico omnes cauſas ſpirituales, nec cauſas Ordinibus annexas. ibid.4
Papa conſideratur vel tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor, vel tanquam priuata perſona. 113.1.2
Papa conſideratus tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor in definiendis iis, quæ ſunt Fidei, habet infallibilem auctoritatem. ibid.2
Papæ infallibile eſſe judicium de Fide eſt, ita vt contraria doctrina hæreſis ſit. 114.1.12
Papam errare poſſe in iis, quæ ſine Concilio vniuerſali decernit, eſt temerarium dicere. ibid.13
Papa ſi ejus ſolam perſonam conſideremus, homo eſt, & humanis infirmitatibus ſubiectus, ſicut alii homines. 114.2.15
Papa licèt vt homo errare poſſit, non poterit tamen ſi ponamus diuinam prouidentiam, & Chriſti promiſſionem. ibid.16
Papa quare peccare poſſit, & in alia vitia incidere, non ita errare in Decretis, quæ tanquam Pontifex edit, oſtenditur. ibid.17
Papa in decidendis cauſis fidei, aliaſque arduis petit conſilium Cardinalium. ibid.18
Papa errare non poteſt in deciſionibus quæſtionum Fidei, ſi ſolus ipſe definiat, debet tamen non contemnere media humana, & ordinaria ad illum finem aſſequendum. 115.1.19
Papa etiam in quæſtionibus fidei, ac reliquis arduis, non tenetur Cardinalium conſilium exigere de neceſſitate. ibid.21
Papa in decretis morum, quæ ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectant, errare minimè poteſt. ibid.23
Papa in iis, quæ vt Summus Paſtor decernit, & neceſſaria ſunt ad ſpecialem ſuarum ouium ſalutem, infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ex Chriſti Domini promiſſione juuatur, & gubernatur. ibid.24
Papa in decretis, quæ non totius Eccleſiæ ſtatum, ſed certas perſonas, vel certam Eccleſiam reſpiciunt, an errare poſſit, oſtenditur, ibid.2.25.27
Papa errare poteſt circa quæſtiones facti, quæ ex probationibus dependent. ibid.26
Papa errare non poteſt in alicuius Sancti canonizatione. ibid.28.29
Papa an errare poſſit in approbandis, vel confirmandis Religionibus, oſtenditur. 119.2.32.33
Papæ aliquando tanquam priuati, & particulares Doctores reſponderunt. ibid.34
Papa quatenus perſona an in fide errare, atque ita hæreticus eſſe poſſit, oſtenditur. ibid.35
Papa vt homo eſt naturaliter erroribus, & ignorantiæ, aliiſque humanis infirmitatibus ſubiectus. 117.1.36
Papa errare poteſt vt priuata perſona, quando ſcilicet doctrinam aliquam tradit, quam non vult vt vniuerſale decretum apud omnes cenſeri, ſed tanquam particularis Doctor docet, & ſcribit. ibid.37
Papa ſi detur caſus, in quo hæreticus eſſe poſſit, ſtatim per ſe deſinit eſſe Papa, & vt talis poteſt ab Eccleſia declarari, & verus Pontifex eligi. ibid.39
Papam etiam tanquam priuatam perſonam non poſſe errare in fide. 117.2.40
Papa à nemine poteſt judicari. 118.1.42
Si autem committat crimen notorium, & ſcandalizetur Eccleſia per factum ejus, an poſſit accuſari de tali crimine, controuertitur. ibid.43
Poteſt accuſari de hæreſi occulta. ibid.2.44
Non poteſt condere legem, quod ipſe non poſſit accuſari de hæreſi. ibid.45
Papa qui deponit Imperatorem aut Regem, an poſſit id facere ſine auctoritate Concilii, remiſſiuè. ibid.
Papa eo ipſo quod promouet Neophytum ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare. 155.2.5
Papa prouidet hodie omnes Epiſcopales Eccleſias, niſi vbi Principes ex eiuſdem Papæ conceſſione poteſtatem nominandi Epiſcopos in ſuis Regnis & dominiis habent. 146.1.10
Papa ſuperſtite, eo inconſulto de electione futuri Pontificis nemo loqui audeat. 162.2.1
Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligi debet, extra Collegium verò electus, cùm in Romana Curia non inueniatur idoneus, valebit electio. 163.2.1
Papa cum excommunicato, nulla etiam cauſa ſubſiſtente communicans in humanis, vel in Diuinis, vel alio modo cenſuras Eccleſiaſticas violans, non incurrit pœnas contra violatores cenſurarum jure præſcriptas. 177.2.1
Papa an ſine juſta cauſa communicans cum excommunicato peccet mortaliter, oſtenditur. 178.1.4.5
Papa poteſt tollere priuilegium fori vni Clerico, vel Clericis certi ordinis. 181.1.2
Papa poteſt delegare laicis juriſdictionem ſpiritualem. ibid.4
Papa ſummus Sacerdos appellatur. 188.1.1
Papa non eſt Patriarcha, ſed Princeps Patriarcharum. ibid.1.2
Papa verè eſt vniuerſalis, & talis poteſt appellari. ibid.4

Papa quando committit aliis cauſam ſuorum Clericorum, ne ipſe ſuſpectus habeatur, Judices non ſuſpectos de honeſtate dare debet. 205.2.med.

Papæ duo in Eccleſia eſſe non poſſunt. 217.2.7

Papæ an liceat ſibi eligere ſucceſſorem? oſtenditur. 219.1.1.2.3

Papa tenetur ad confeſſionem, quæ Sacerdotibus ſecretè fit in omnibus illis caſibus, quibus ea jure diuino eſt inſtituta. 222.2.ante fin.

Papa eſt Ordinarius Ordinariorum. 223.1.1

Papa eſt Epiſcopus vniuerſalis Eccleſiæ, & habet pro propria diœceſi totum Orbem. ibid.2

Papa concurrit cum omnibus Ordinariis. ibid.3

Papa Chriſti Domini noſtri Vicarius eſt, & vnum, idemque tribunal, & conſiſtorium cum Chriſto facit. ibid.5

Papa nulli humanæ poteſtati eſt ſubiectus. 242.1.3

Papa nec excommunicari, nec aliis cenſuris ligari poteſt. ibid.4

Papa propter hæreſis crimen poteſt excommunicari, ſecundùm aliquos. 241.2.1

Declaratur. 244.1.6

Papa an poſſit facere vt Indulgentiæ, & ſuffragia Eccleſiæ meritoria proſint illis, qui ſunt in inferno, remiſſiuè. 249.1.7

Papa eſt ſupra Concilium. 335.1.4

Papa à nemine in terris poteſt judicari, cùm nullam habeat in terris ſupra ſe poteſtatem. ibid.2.5

Papa mortuo, an Clauium poteſtas ſit in Eccleſia, vel penes alium remaneat, oſtenditur. 336.1.8.9.10.11.12

Papæ diſpenſatio non admittitur in legibus diuinis, contra citatos. 304.1.1

Papa leges diuinas declarare poteſt, vt propter cauſas occurrentes in aliquibus caſibus non obligent. 340.2.5

Papa declarando diſpenſans in iis, quæ ſunt juris diuini, ſine juſta cauſa, inualidè diſpenſat. 341.1.7

Papa an poſſit diſpenſare contra Apoſtolum, remiſſiuè. ibid.9

Papam nil poſſe contra Patrum ſtatuta, intellige vt. 441.1.fin. Vide *Pontifex*.

Paphnutii hiſtoria, qui diſſuaſit Concilio ne legem ſtatueret, qua Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos juberet ab vxoribus antea ductis abſtinere, vera eſt. 95.2.1

Parentes neceſſitate oppreſſos qui deſeruerint occaſione diuini cultus, anathematizantur in Concilio Gangrenſi. 95.1.1

Parentum perfidia filiis obeſſe non debet. 301.2.med.

Parentum peccata non imputari filiis, quæ poſt eorum natiuitatem committuntur. 201.1.fin.

Parentes admittuntur in probanda ætate filiorum. 212.2.22

Parens ſi in caſu neceſſitatis, quando nullus adeſt, qui patrinus ſit, id munus obeat erga communem filium, aut ſolius alterius coniugis, an priuetur petitione debiti, oſtenditur. 373.2.9

Pa... ſum aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis. 274.1.3

Parietes Eccleſiæ ſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, erit iterum Eccleſia conſecranda. 153.2.2

Parochiæ quarto tempore ſunt diuiſæ, ſingulæque ſingulis Presbyteris Eccleſiæ aſſignatæ, bonaque Eccleſiarum quoad redditus in quatuor partes diſtributa. 237.1.12

Parochialium in collatione examen præciſè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quod notoriè quis dignus ſit. 124.1.2

Parochialium in concurſu dignus de gremio Eccleſiæ præponitur digniori extraneo. 144.1.4

Parochialem habens, & monaſterium in commendam ad vitam, cui cura imminet animarum, alterum dimittere non tenetur. 303.2.3

Parochus non poteſt abeſſe ab Eccleſia, niſi per duos, aut tres menſes, & id ex licentia Epiſcopi, & electo Vicario idoneo ab ipſo Ordinario approbando. 218.1.med.

Partus ſequitur conditionem matris. 386.2.1

Paruulis nulla ſalus promittitur præter Baptiſma Chriſti. 426.2.1.fin.

Paſcha à Chriſticolis celebrandum die Dominico. 413.1.poſt med.

Paſſio Gregorii apocrypha. 57.2.med.

Paſſus habet quinque pedes, pes autem quindecim digitos. 275.1.5

Paſtor Eccleſiæ hæreticus diuinitus ipſo facto dignitate ſpoliatur. 216.2.ante fin.

Patri infideli, & malo potiùs ſubueniendum eſt, quàm alicui fideli ſancto. 94.1.8

Pater hæreticus egens præferendus eſt extraneo Catholico in eleemoſyna à filio eroganda. ibid.9

Pater tenetur neceſſaria præbere filiis. 94.2.fin.

Pater qui non curauit filium in aliqua arte erudiri, non alitur à filio. 110.1.1

Pater an filium in Sacris conſtitutum ſine nota excommunicationis caſtigare poſſit, oſtenditur. 285.2.67.68

Pater vbi inter filios diuidit, ſtatim à tempore quo profitetur, eis debetur legitima, non expectata ipſius parentis morte naturali. 297.2.7

Pater, vel mater Iudæa ad fidem conuerſa poteſt petere communem ſubolem altero parente Iudæo inuito, ad Baptiſmum reduci. 363.2.7

Patri ſpirituali non minor reuerentia, & dilectio debetur, quàm carnali. 375.2.1

Patrem ſpiritualem interimens non minus puniendus eſt, quam qui carnalem interfecit. ibid.2

Pater ſpiritualis tenetur alere filium ſpiritualem. 376.1.3

Pater ſpiritualis non poteſt à filio ſpirituali in jus vocari abſque venia. ibid.4

SS. Patrum teſtimonia in Decreti volumine inſerta ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſtatuti Canonici robur obtinent, dummodo in contrarium aliqua Pontificia diſpoſitio non appareat. 12.6.71

Patrum ſcripta an & quando pro lege ſuſcipienda ſint. 34.2.fin.

Patrum ſanctorum auctoritas in hoc volumine Decreti allegari poteſt ad deciſionem cauſarum, vbi Pontificia diſpoſitio contraria non apparet. 74.1.12

Patres Societatis Ieſu habent priuilegium mittendi ſuos ſubditos ad quoſcunque Epiſcopos, cauſa ſuſcipiendi Ordines. 141.2.7

Patriarcha Græca lingua ſummus Patrum interpretatur. 73.2.9

Patriarcharum in jure vbi fit mentio, veniunt tantùm quatuor principales. 74.1.12

Patriarchæ ad Summum Pontificem ſic ſe habent ſicut radii ad Solem, fluvii ad fontem, & rami ad radicem. 78.2.2

Patriarcha Hieroſolymitanus aliquando venit appellatione Romani. 151.2.2

Patriarcharum nomine ſtrictè, & propriè non continentur Patriarchæ. 187.2.2

Patriarchis, & Primatibus duo diſtincta reperiuntur, Epiſcopalis ſcilicet Ordo omnibus communis ex ipſius Chriſti inſtitutione, & regimen Prælationis, ex Apoſtolorum ordinatione. 188.1.6

Patriarchalis dignitas eſt juris poſitiui. ibid.5

Patriarchatus diuiſos fuiſſe in primo Conſtantinopolitano Concilio qui teneant referuntur. 77.2.2

Patriarchatus Hieroſolymitanus quando inſtitutus fuit, oſtenditur. 152.2.2

Patronum ſi ad inopiam peruenerit qualiter Eccleſia alere debeat, remiſſiuè. 271.2.8

Patronus ſemper poteſt ſe opponere ne res Eccleſiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur. 272.1.3

Patronus Eccleſiaſticus poteſt videre, & ſe informare quomodo expendantur prouentus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico: non poteſt tamen minutatim rationes exigere. ibid.4

Patronus non poteſt cuſtodem, vel œconomum apponere, niſi habeat ex particulari priuilegio Papæ. ibid.5

S. Paulinus cùm mandaſſet vinum, qui ſupererat, panem vt pauperi daretur, naues annona, & vino onuſtas ad eum aliunde delatæ ſunt. 120.1.4

Paulus ciuem Rom. ſe appellat, quia pater ejus ſocietatem contraxerat cum Romanis, & in ſignum ei data fuit penula. 57.1.fin.

B. Paulus cur venerit ad Hiſpanos. 312.1.poſt med.

Pauperibus dare cibos delicioſos peccatum veniale eſt. 36.1.4

Pauperibus, & indigentibus in conſcientia ſuccurrere tenentur de ſuperfluis habentes plura, quæ ſuperſunt ſtatui, quem profitentur. 124.2.2

Pauperi exiſtenti in extrema neceſſitate non tenemur officio judicis, vel per viam Euangelicæ denuntiationis ſubuenire dando, ſed ſufficit vel commodando, vel mutuando. ibid.5

Pauper actionem habet ad petendum panem quem auarus detinet. 203.2.2

Pauperes ac miſerabiles in judiciis diuitibus præferri. 204.1.2

Paupertatis fauore conceſſum eſt judicis officio compelli poſſe diuites, vt pauperibus ſubueniant. 203.2.2

Paupertas ſola in foro pœnitentiali ſufficiens cauſa eſt, vt quis à reſtitutionis obligatione liber ſit donec ad pinguiorem fortunam deuenerit. 254.1.3

peccantem non peccare contra legis auctoritatem. 326.1.1

Peccatum nullum, quantumvis minimum, poteſt liberè aliquando eligi ſecundùm rectam rationem. 41.1.4

Peccata contra præcepta primæ tabulæ, ex genere ſuo, & ſecundùm ſpecificam malitiam grauiora ſunt quàm ea, quæ aduerſùs præcepta ſecundæ tabulæ admittuntur. 45.2.19

Peccatum contra aliquod præceptum ſecundæ tabulæ ratione circunſtantiarum in indiuiduo aliquando eſt grauius eo, quod offendit præceptum aliquod tabulæ. 46.1.30

Peccatum eſt nullum adeò veniale, quod non fiat criminale, dum placet, quod declaratur. 86.1.2

Peccata quæ poſt hanc vitam purgantur. 86.2.1

Peccatum mortale incurrit, qui diſſimulat ſe ore Catholicum, licèt corde confiteatur ſe talem, quamvis metu etiam juſto id faciat. 119.1.2

Peccatum leuius eſt copulari cum propria vxore poſt mutuum caſtitatis votum, quàm ſi alter ad ſolutam fœminam, ſolutumve virum accedat. 170.2.8

Peccata

Digitized by Google

Peccata quo ſunt majoris, ac pernicioſioris exempli, eo graviora reputantur, atrociúſque puniuntur. 228.1.2
ob Peccatum citiùs quis moritur. 258.2.2.& 335.1.2
Peccatum maius an committat ille, qui peccat cum muliere formoſa, quàm qui cum deformi muliere fornicatus? remiſſiuè. 258.1.6
Peccatum actuale ſine voluntate committi non poteſt. ibid.fin.
Peccatum gravius eſt iurare verum per Deum falſum, quàm falſum per Deum verum. 308.2.9
Peccatum non incurrit ille, qui ad ſuum bonum, v.g. ad confirmandam ſimplicem conuentionem cum infideli celebratam, ab eo juramentum petit, quem ſcit per falſos Deos juraturum. ibid.10
Peccato voluntario alterius vti licitum eſt vnicuique etiam priuatæ perſonæ ad bonum ſuum, & ita petere illud, quod alter cum peccato eſt præſtiturus, tribus concurrentibus. ibid.12
Peccatum committit ille, qui petit à malefico, vt vtatur maleficio ſuo ad tollendum aliud, vel à ſe, vel ab alio, quamvis maleficus eſſet paratiſſimus ad artem illam exercendam, cùm directò conſentiat peccato malefici. 309.1.16
Peccatum ſeparat Christianum à Deo, & charitate, ac communione illa, quam Doctores omninò internam vocant. 337.1.14
Peccatum eſt facere contra errantem conſcientiam. 366.1.6
Peccatum in Spiritum ſanctum quod. 399.1.2
Peccatum proprium propria cuiuſque voce declarari oportet. 400.1.1
Peccata non ſemel tantùm, ſed ſæpiùs per veram pœnitentiam, & Clauium poteſtatem remitti poſſunt. 401.1.2
Peccati venialis triplex conſideratio. 431.2.fin.
Pecuniam amare an, & quando ſit peccatum mortale, remiſſiuè. 80.2 med.
Pecuniæ nomine intelligitur quicquid poſſidetur. 298.2.1
Pecunia, vel aliud munus vbi datur judici ſimpliciter, non expreſſa cauſa dationis, in dubio, dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, præſumitur datum judici in malum. 257.1.7
Penſio eſt onus reale, & cohærens beneficio. 263.2.1
Percuſſionem clerici qui potuit prohibere, & non prohibuit, afficitur huius text. excommunicatione. 283.1.45
Modò ex officio impedire deberet. ibid.46
Percuſſio clerici ex joco, & non ex odio, vel inimicitia, ſiue indignatione, non facit quem incidere in excommunicationem. 284.2.15
Percuſſio clerici vbi eſt leuis, poteſt Epiſcopus abſoluere. 286.2.77
Percuſſio modica, ſiue leuis, quæ dicatur in hac materia, oſtenditur. ibid.78
Percuſſus in platea, vel in Eccleſia, etiam leuiter, dicitur atrociter iniuriatus, & ſic percutiens non poteſt abſolvi, niſi à Papa. ibid.79.
Peregrini ceſſante ſcandalo tenentur ſeruare leges, vel conſuetudines loci, in quo per modum tranſitus reperiuntur, quando illæ in ſuo domicilio non obligant. 39.2.1
Peregrini non tenentur legibus ſui territorii dum per alia loca peregrinantur. ibid.2
Perfectio cuiuſcunque actus eſt duplex, altera eſſentialis, altera accidentalis. 359.1.5
Perjurium, quod non cedit in præiudicium alicuius, etiamſi deliberatè fiat, in foro exteriori non punitur, ſed tantùm in foro animæ. 215.2.1
Periurium non poteſt dari in tranſgreſſione juramenti promiſſorii, quando res ſub juramento promiſſa deuiat à virtute. 316.2.2.& 317.1.2
Perjurus vterque probatur, qui pejerare compellit, & qui compellitur. 310.1.1. ante fin.
Periurus eſt qui ſuper lapidem falſum jurat. 321.1.5
Periuri excluduntur à juramento præſtando in judicio. 321.2.1
Periurum puniri pœna capitis, quomodo intelligendum. 330.2.1.poſt init.
Permiſſa non approbantur. 18.2.5
Permiſſio inter præcipuas legis virtutes connumeratur. 18.1.5
Perplexitas alia eſt abſoluta, alia ſecundùm quid. 46.2.1
Perplexitas abſoluta dari nequit. ibid.2
Perplexitas ſecundùm quid prouenit ex erronea conſcientia ipſius operantis. ibid.3.4
Perplexitas ſecundùm quid dari poteſt. 47.1.5
Perplexus accidentaliter, & ſecundùm quid inter duo, quorum alterum neceſſariò eſt facturus, & vtrumque arbitratur eſſe peccatum, juſtè poteſt, & tenetur eligere quod ſibi videbitur minus, vt maius euitet. 40.1.1
Et ratio redditur. 41.1.5
Perplexus inter duo mala poteſt eligere quod ſibi videbitur minus, ſi habuerit conſcientiam inuincibilem vtriuſque mali exiſtimati. 44.1.23
Perplexus inter duo mala, ſi minus juſtè eligit, excuſatur à peccato in foro conſcientiæ, non verò à pœna per legem humanam impoſita ipſi operi, quod ille eligit in ratione minoris mali. 44.2.24
Perſæ etiam filiarum ſuarum matrimonio vtebantur. 9.2.14
Perſona ineligibilis poteſt conſuetudine fieri eligibilis. 39.1.2
Perſonæ, non genus hominum perpendendum eſt. 138.3.fin.
Perſonæ informes quid. 215.1.8
Pes hieroglyphicè ſoliditatem innuit. 114.1.9
Peſtis tempore non requiritur licentia Prælati, vt clericus coram judice ſæculari teſtimonium ferre poſſit. 125.1.6
Peſtis tempore interrogatus aliquis à cuſtodibus, an veniat ex certo quodam oppido, quod falsò putatur infectum, & interrogatus certò ſcit non eſſe infectum, poteſt juramento reſpondere ſe non venire ex tali oppido, intelligendo peſte infecto. 214.1.4
Petrus Alexandrinus Epiſcopus in Ægypto. 60.1.init.
Petrus illo tempore, quo Chriſtum negauit, nondum erat Pontifex. 66.1.3
Petrus negando Chriſtum, Fidei confeſſionem amiſit, non autem ipſam Fidem. ibid.4
Petrus quare à Paulo reprehendatur quòd Gentes cogebat judaïzare, remiſſivè. ibid.5
Petrus ſuper reliquos Apoſtolos primatum, & principatum habuit, aliorúmque poteſtas Petri auctoritati ſubordinata fuit. 74.2.2
D. Petrus vxorem habuit, & ex ea filiam Petronillam. 89.2.3
Petri pes in lotione poſitus ſupra manus Domini, Primatus ſoliditatem, ac perpetuitatem ſignificauit. 113.2.8
Pharaonis magi an veros ſerpentes, ſeu potiùs apparentes ope dæmonis apparere fecerint, oſtenditur. 345.2.1
Phylacteria quæ dicantur, oſtenditur. 343.1.2
Phylacteriis vtentes excommunicantur. 344.1.3
Piæ cauſæ quicquid promittitur, Deo promittitur. 203.1.med.
Piæ cauſæ promiſſum, vel relictum quid, remiſſiuè. ibid.
Planetarios Chriſtiana & vera expellit pietas, & damnat. 342.2.1
Platina tentans aliquando à Paulo II. ad futurum Concilium appellare, in compedes, tetrúmque carcerem conjectus fuit. 70.2.14
Plebiſcita dicuntur quæ ſola plebs ſciuit. 15.1.med.
Quando vim legis habere cœperint. ibid.15
Plebiſcita pertinent ad Democratiam, quæ ſcilicet plebs plebeio Magiſtratu interrogante conſtituebat. 15.1 8
Pœna falſificantis Papæ literas, remiſſiuè. 67.2. poſt init.
Pœna ex cauſa, etiam abſque culpa, diuino, & humano judicio infligitur. 79.1.9
Pœnæ patris committentis crimen læſæ maieſtatis humanæ non imponuntur filio clerico. 139.2.3
Pœnam *l. ſi quis in tantam, C. vnde vi*, an incurrat:
Abbas. 205.1.2
An Prælatus Eccleſiæ. ibid.3
An minor. ibid.4
An prodigus. ibid.2.5
An furioſus. ibid.6
An fœmina. ibid.7
An miles. ibid.8
An debitor, qui eripuit pignus à creditore. ibid.9
An vſufructuarius. ibid.10
An beneficiarius violenter capiens poſſeſſionem beneficii. ibid.11
Pœnæ *l. ſi quis in tantam, C. vnde vi*, hodie receſſerunt ab aula, & earum loco ſucceſſit pœna arbitraria. ibid.12.
Pœna ſtatuta contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis an extendatur ad conceptos, & natos ante crimen patris. 215.2.5
Pœna ſtatuta pro crimine læſæ maieſtatis an comprehendat clericos. 216.1.6
Pœnam non debet ferre canonicam, in quem canonica non fertur ſententia. 231.1.fin.
Pœna legalis etiam ipſo jure, vel ipſo facto impoſita, non debetur in foro conſcientiæ ante latam ſententiam criminis declaratoriam. 240.1.4
Pœna Clerici alienantis rem Eccleſiæ abſque cauſa permiſſa, vel abſque ſolemnitate requiſita. 241.1.1
Pœna mitigatur ratione coactionis. 320.1.fin.
Pœna, quæ ſit infligenda pluribus vulnerantibus vnum, ſi ex vno, vel pluribus vulneribus mortuus ſit, remiſſiuè. 333.2.1
Pœna inceſtus non punitur qui operam fornicationi exhibens cognouerit conſanguineam, aut affinem ex ignorantia. 431.2.1.poſt med.
Pœna contra clericum vno die plures Miſſas celebrantem quæ. 419.1.1
Pœna Clerici Miſſam ſacram inceptam relinquentis quæ. ibid.2
Pœnitentes publicè prohibentur ordinari. 105.1.7
Pœnitentes an & quando ordinari poſſint, remiſſiuè. 105.1.4
Pœnitentes ſolemniter ordinari non poſſunt. 129.2.1

Pœnitentes, qui à judice Eccleſiaſtico per ſententiam propter aliquod crimen Eccleſiaſticum ſunt damnati ad agendam pœnitentiam, an & quando poſſint à judicibus ſæcularibus, cùm ſint laici, ob alia crimina puniri, & ad punitionem capi. 226. 2.1

Pœnitentia publica peracta, dummodo non ſit ſolemnis, poteſt quis ordinari. 502.1.8

Pœnitentia ſolemni etiam peracta prohibetur quis ordinari, ſecus poſt publicam pœnitentiam. 130.1.3

in Pœnitentia ſolemni quæ ſeruanda ſint. 130.1.1.med.

Pœnitentia ſolemnis ſolis prophanis conceditur. 130.1.1.fin.

Pœnitentia toties eſt imponenda, quoties quis fornicatus eſt cum eadem muliere. 215.1.poſt init.

Hæc in foro pœnitentiali, ſecus in foro exteriori. ibid.2

Pœnitentiæ miniſter etiam in neceſſitate eſſe non poteſt quilibet homo, ſed ſolùm Sacerdos. 374.1.4

Pœnitentia imponenda his qui nubunt ſæpius. 377.2.fin.

Pœnitentia ſolemnis impedit ne contrahatur matrimonium. 397.1.med.

Pœnitentia, ſecunda tabula poſt naufragium dicta. 400.1.1

Pœnitentiæ Sacramenti definitio. 401.1.1.2

Pœnitentia agi poteſt de peccatis præteritis in vltimo vitæ momento. 405.2.5

Pollutionis, vel illuſionis nocturnæ materia, & an & quando poſt illam valeat Sacerdos Miſſam celebrare, remiſſiuè. 27.1.1

Pollutio quoties ſequitur præter intentionem ex cauſa aliqua neceſſaria, vel conuenienti corpori, tunc nulla eſt culpa non deſiſtere à cauſa illa, quamvis in ea præuideatur pollutio inde ſequenda. ibid.2

Pollutio præviſa in gula veniali non obſtat ſumptioni Euchariſtiæ, & an obſtaret ſi gula eſſet mortalis. ibid.2.3.4

Pollutio an ſit intrinſecè mala, aut indifferenter, controuertitur. 430.2.med.

Polygamia ſanctorum Patrum diſcutitur. 385.2.1.& ſeq.

Pontifices prauas animi paſſiones ſequentes aliquando in hoc, aliquando in illud peccatum incidere poſſunt. 70.2.13

Pontifex nuncupatur Epiſcopus Apoſtolicus. 77.1.4

Pontifices, Cardinales, Epiſcopi, aliique clariſſimi viri ſpurii referuntur. 138.2.ante fin.

Pontifex nec jura Regum, nec Imperator jura Pontificis vſurpet. 183.1.1

Pontifex in nullo impedimento jure diuino materiali matrimonium dirimente diſpenſare poteſt. 376.1.ante fin.

Pontifex eſt caput totius Eccleſiæ. 377.1.fin.

Vide *Papa*.

populus docendus, non ſequendus. 144.2.8

portio canonica Epiſcopis debita. 225.1.1

Poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoſtibet dominum conſtitutarum violenter inuadens ante euentum judicialis arbitrii, quam pœnam incurrat, remiſſiuè. 239.1.1

Poteſtas legis humanæ ad permittenda minora mala, vt impediantur majora, quæ, & vnde originem habuit, oſtenditur. 18.1.2

Poteſtas leges condendi immediatè à Chriſto Domino in lege Euangelica data fuit Petro, & reliquis Apoſtolis. 19.1.3

Poteſtas duplex reperitur diſtincta, ſpiritualis ſcilicet à Chriſto Domino in lege Gratiæ ſupernaturaliter data, & temporalis à Deo, naturáque ipſa naturaliter data, in finem naturalem. 37.2.1.2

Ubi reſpondetur contrariis.

Poteſtas omnis, quæ ad politicam Eccleſiæ gubernationem ſpectat, in Summo Pont. veluti in fonte repoſita eſt, & ab eo immediatè ad alios deriuatur. 68.1.2

Poteſtas laicis conceſſa eligendi Epiſcopos, vel eorum electioni conſenſum præſtandi, abrogata omnino fuit. 145.2.5

Poteſtas duplex eſt, alia Eccleſiaſtica, quæ ſpiritualis, laicalis alia. 183.2.2

Poteſtas omnis regiminis, ſeu juriſdictionis in Epiſcopis immediatè prouenit ab ipſa Eccleſia. 187.2.4

Poteſtas cognoſcendi per viam violentiæ eſt de Regalibus, & de reſeruatis Principi ſuperiori in ſignum ſupremæ poteſtatis. 330.1 1

Poteſtas remittendi peccata ſolis Sacerdotibus competit. 398.2.1

Præcepta naturalia in duplici notantur differentia, vel dicuntur prima principia, quæ ſunt propoſitiones quædam de ſe notæ, & quibus aſſentimur abſque aliquo rationis diſcurſu, vel ſunt concluſiones, quæ ex illis primis principiis deducuntur. 7.1.10

Præcepta à principio naſcentis Eccleſiæ ab ipſis Apoſtolis tradita ſunt. 19.1.4

Præcepta omnia Legis veteris vel ſunt moralia, vel judicialia, vel cæremonialia. 28.1.1

Præcepta moralia Legis veteris adhuc durant, & immutabilia ſunt, quia ſcilicet naturalia erant, & vti talia hodie obligant. ibid 2.2

Præcepta judicialia, & cæremonialia per aduentum Chriſti Domini, & Legis Euangelicæ promulgationem omnino ceſſarunt. ibid.3

Præcepta judicialia mortua ſunt, quia non habent vim obligandi, non tamen mortifera, quia per legem humanam ſuſcitari non inconuenit. ibid.4

Præcepta cæremonialia, quâ talia, & mortua ſunt, quia non obligant, & mortifera, quoniam per legem humanam ſuſcitari non poſſunt. ibid.5

Præcepta cæremonialia, quæ non figurabant aduentum Chriſti, ſed ad deuotionem pertinebant, licitè lege Euangelica retinentur. ibid.6

Præcepta cæremonialia quo tempore cœperunt eſſe mortifera, oſtenditur. 29.1.8

Præcepta moralia veteris legis non expirarunt à paſſo Chriſto. 31.2.fin.

præceptis Apoſtolicis à nemine reſiſti ſuperbè debet. 39.2.init.

Præceptor, ſiue magiſter percutiens diſcipulos clericos intuitu diſciplinæ, vel correptionis, non incurrit excommunicationem, modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira. 285. 2.66.

Præcipitans ſe de muro, ſi præſumit euadere mortem, non peccat mortaliter, licèt moriatur, niſi murus eſſet altus. 47.1.fin.

Prædicare, pro legere. 86.2.4

Prælati tempore Concilii Prouincialis non debent intendere conuiuiis, nec ludis. 65.1.3

Prælati inferiores non poſſunt diſpenſare in legibus ſuperiorum, & in pœnis earum. 75.2.med.

Prælati Eccleſiarum Principes. 108.1.6

Prælatus diſpenſare tenetur ſub peccato, quoties ſubeſt juſta cauſa. 158.2.1

Prælatus poteſt alienare res Eccleſiæ pro remuneratione meritorum in Eccleſiam collatorum. 244.2.med.

Prælatus ſi aliquid negligit acquirere Eccleſiæ, cùm poſſit, obligatur ad reſtitutionem. 245.1.fin.

Prælatus, & Abbas poteſt induci in teſtem pro Eccleſia ſua. 251.2.7

Prælati tenentur bona, & patrimonium Eccleſiæ repetere ab iniquis poſſeſſoribus, & ea illæſa ſeruare. 265.2.1

Prælatus Eccleſiæ præiudicare poteſt in quærendis, non in quæſitis. 268.2.1

Prælatus an poſſit repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, remiſſiuè. ibid.2

Prælati Eccleſiaſtici ſi clericos ſibi non ſubditos, vel ſubditos per perſonas, quibus id non competit, percutiant, hanc excommunicationis cenſuram incurrunt. 279.2.2

Prælatus regularis diſciplinæ cauſa Monachum percutiens excommunicationem non incurrit. 285.2.64

Prælati monaſteriorum an, & quando de jure communi deberent eſſe perpetui. 293.2.med.

Prærogatiuam habentes majorem, debent eſſe digniores ratione temporis promotionis ad officium, aut dignitatis adeptionem. 83.1.ante fin.

Prærogatiuam majoris dignitatis arguit loqui priùs in Synodo. 181.2.5

Præſcribi poteſt res Chriſtiani à Iudæo. 287.2.8

Præſcriptio introducta eſt de rigore juris contra æquitatem naturalem. 4.1.init.

Præſcriptio introducta naturali æquitate ſuggerente propter bonum publicum. 4.1.init.

Præſcriptio vt currat aduerſus legem ſuperioris, non requiritur ejus ſcientia, & tacitus conſenſus. 24.2.17

Præſcriptio triennalis contra Eccleſias olim admittebatur, hodie verò quadragenaria requiritur. 266.1.1

Declarantur multa jura hac de re loquentia. ibid.2

Præſcriptio quadragenaria in rebus Eccleſiæ inuenta fuit à Iuſtiniano, quæ tamen cùm tunc eſſet Canonibus contraria, non fuit recepta. 266.2.3

Præſcriptio dormit dum viuit Prælatus ille, qui rem Eccleſiæ temerè alienauit. 267.1.1

Præſcriptio centenaria requiritur in rebus pertingentibus ad Romanam Eccleſiam. 267.2.1

Præſumptio juris, & de jure radicatur, nec deſideratur jure exprimi, ne admittatur probatio in contrarium, ſed ſatis eſt in ſua præſumptione initi. 134.1.2.med.

Preces habitæ apud aliquem Prælatum, vt beneficium conferat alicui, an & quando inducant ſimoniam. 221.2.1

Presbyteri, & Diaconi Legati Epiſcoporum legitimè impeditorum veniunt ad Concilium Prouinciale, & in eo definiendi auctoritatem habent. 66.1.8

Presbyter Græcè, Latinè ſenior dicitur. 74.1.19

Presbyter ducens vxorem ab ordine deponatur. 91.1.init.

Presbyter cauſa religionis non contemnat propriam vxorem. 91.2.med.

Presbyter quomodo ordinandus ſit. 362.1.med.& ſeq.

Presbyteri debent abſtinere ab vxoribus. 100.1.2

Presbyteri intereſſe non debent conuiviis, choreis, & ſaltationibus. 106 2.1

Presbyterorum filii ad ſacra Officia non ſunt admittendi. 138.2.1

Presbyter non ordinetur, qui in ægritudine conſtitutus baptizatur. 540 2.1

Digitized by Google

Presbyteri, & Leuitæ, qua hora ordinandi ſint. 158.2.med

Presbyteri ſolùm ex Eccleſiaſtica determinatione conſtant. 180.2.3

Presbyter, vel Diaconus, ſi per tres ſeptimanas defuerit ab Eccleſia, triennio ab officio ſuſpendatur. 218.1.med.

Presbyteris tantùm concedebatur orario vti, nonnunquam Leuitis, Subdiaconis autem minimè. 352.1.3

Presbyter conuiuio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debet. 377.2.fin.

Presbyter, vel miniſter qualiter puniri debeat, ſi per eorum negligentiam aliquid de ſanguine Chriſti ſtillauerit ſuper terram. 421.2 med.

Presbyter in, altari miſſam non celebret, in quo eadem die Epiſcopus celebrauit. 422.1. poſt med.

Preſbytera quid ſit. 201.1.1

Presbytera ob ætatem quandoque vidua ſenior dicitur. ibid.

Preſbyteratum ad Ordinem aſſumendi in Diaconatu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, & neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur) miniſtrare debent. 160.2.9

Primas latè ſumpto vocabulo idem eſt, quod Patriarcha. 187.2.1

Primatus fuit à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus. 75.2.6

Primatus Romanæ Eccleſiæ eſt ſuper omnes alios. 76.2.7

Primatus, & Papatus annexus eſt Romanæ Eccleſiæ. 113.2.6

Primatus à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus fuit. ibid.7

Primatum, & Archiepiſcoporum majores Prælationes ad jus diuinum referendas eſſe tenuerunt nonnulli. 187.2.3

Primatum Papæ in Patriarchas negauit impius auctor Molinæus. 188.2.1

de Primatu remiſſiuè. 257.1.3

Primicerii officium quod. 36.1.4

Principi quod placuit legis habet vigorem, quod intelligitur non de quacunque Principis voluntate, ſed tantùm de deliberata, & ſecundùm rectam rationem regulata. 14.2.5

Principem, ſeu aliquam ſuperiorem poteſtatem in vnaquaque Republ. eſſe oportet, cui reliqui parêre debeant. 32.2.5

Principum poteſtas in ferendis legibus quare ad legem diuinam referatur, oſtenditur. ibid.6

Principem legibus ſuis obtemperare juſtum eſt. 34.2.1

Princeps ſaltem directiuè propria lege tenetur. ibid.2

Princeps ſuis legibus quoad vim coactiuam, & pœnas in foro exteriori ſolutus eſt. ibid.3

Principi quis dicere auderet, cur ita facis. ibid.4

Princeps facta pace cum hoſtibus, non poteſt bona illis remittere, quæ ſubditi ſui tempore belli acquiſierunt, abſque illorum ſubditorum conſenſu. 34.2.4

Principes ſæculares directè, vel indirectè ad ſpiritualia ſubditos ſuos legitimare non poſſunt. 142.1.1

Princeps non poteſt efficere, quod is, qui extra matrimonium, vel ex matrimonio non legitimo ortus eſt, ex matrimonio legitimo ortus ſit, ſed ſolùm efficit, vt habeatur ac ſi à principio ex legitimo matrimonio naſceretur. 142.2.4

Principum ſæcularium auctoritate electio, & nominatio Epiſcoporum olim fiebat. 145.2.3

Principibus ſæcularibus conceſſum extitit, vt electio à Clericis facta valida non ſit, niſi eorum accederet conſenſus. ibid.4

Principes ſupremi in his, quæ juris humani ſunt, quoad vim coactiuam non obligantur. 178.2.3

Principes laici aliquando noluerunt ſe dominos appellare. 189.1.3

Principes laici vniuerſalis titulo nonnunquam vtebantur, & ideo titulus ille hominum malitia ſuperbus, & profanus effectus eſt. ibid.4

Princeps vbi litigat cum ſubdito, cauſam de honeſtate delegare debet. 268.1.fin.

Princeps ſæcularis fidelibus ſuis ſubditis non poteſt aliquot matrimonii impedimenta ſtatuere. 370.2.3

Priuati qui. 216.1.7.& 337.2.fin.

Priuati non dicuntur milites. ibid.

Priuilegii ad eſſentiam, & ſubſtantiam non pertinet, nec eſt neceſſarium, vt ſit ſcriptum. 4.2.5

Priuilegiis neceſſaria eſt ſcriptura quoad probationem. ibid.

Priuilegia ſunt leges priuatorum, quaſi priuatæ leges, eo quòd in priuato ferantur. 17.1.1

Priuilegium definitur, quod ſit lex priuata, ſeu jus ſingulare contra jus commune indultum. ibid.2

Priuilegio partes quando renunciare non poſſint. 17.2.7

Priuilegium extra Epiſcopi concedentis diœceſim, vel Principis extra ſuam Prouinciam prodeſſe non poteſt. 21.1.16

Priuilegium conceſſum ratione certi loci, vel certæ rei, extincta re extinguitur, nec prodeſt reſpectu alterius. 21.2.18

Priuilegii ad rationem perfectam conſtituendam ſcriptura neceſſaria non eſt. ibid.19

Priuilegiorum pro interpretatione non ad alium, quàm ad concedentem erit recurrendum. 21.2.22

Priuilegium quomodo dicatur ordinari ad bonum commune, oſtenditur. ibid.23

Priuilegium confirmandi fratres in fide per Chriſtum Petro ſoli, non autem vniuerſæ Eccleſiæ, nec omnibus Apoſtolis ſimul conceſſum fuit. 114.2.14

Priuilegio meretur exui, qui permiſſa ſibi poteſtate abutitur. 231.2.1

Priuilegio Canonis, ſi quis ſuadente, 17.q.4. gaudent:
Conuerſi, ſeu conuerſæ Religioſorum. 281.1.23
Nouitii. ibid.24
Tertiarii collegialiter viuentes. ibid.25
Eremitæ in congregatione viuentes. ibid.26
Equites S. Ioannis Hieroſolymitani. 281.1.27

Priuilegiis Religionis non gaudet Religioſus factus Epiſcopus. 291.2.8

Priuilegium potius perſonale, quàm reale ſemper in dubio præſumitur. 341.2.1

Priuilegium perſonale, & reale quod, remiſſiuè. ibid.

Probationis tempus in Religionibus initio naſcentis Eccleſiæ non erat definitum, ſed apud quaſdam longius, apud alias breuius. 134.2.2

Proceſſiones publicæ quæ. 424.1.med.
& quis illas indicere valeat. ibid.2

Procurator vbi fuerit a judice in criminalibus admiſſus, ſi pars non oppoſuit, proceſſus non cenſetur nullus. 214.1.4

Procurator non dicitur fines mandati excedere quoties facit contigua, & vicina mandato. 220.2.med.

Procuratoris munus an, & quando Religioſus obire poſſit, remiſſiuè. 260.2.1

Profeſſio ob vim, metúmve nulla, an, quando & quomodo de illa conſtare, & qualis eſſe debeat, remiſſiuè. 301.2.1

ad Profeſſionem Religionis annullandam metus reuerentialis ſolùm ſufficit. 301.2.2
Contrarium vide. 302.1.3

Profeſſio ex errore, vel dolo emiſſa non eſt irrita, quamvis deceptio, & error ſit cauſa finalis. ibid.4

Profeſſio per errorem, vel dolum circa ſubſtantialia emiſſa eſt inualida. ibid.6

Profeſſio conjugis de licentia ſpontanea alterius emiſſa valida eſt, etiam quando conjux manens in ſæculo nullum votum emiſit. 355.2.1

Profeſſus quando decedit non facta diuiſione inter filios, ſuccedit monaſterium capax ſuccedendi in omnia illius bona, præterquam in filiorum legitimam. 297.2.8

Profeſſus vir reuocatus ab vxore manente in ſæculo, tenetur illi debitum reddere, non verò huic reuocato petenti reddere tenetur. 356.1.6

Profeſſus inualidè, quia reuocatus fuit ab vxore, ea mortua poteſt validè aliud matrimonium inire, licèt culpam lethalem incurrat, tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis. ibid 7

Profeſſo amplius non licebit exitus, ſi conjux, ſine cuius licentia profeſſio facta eſt, conſenſum præſtiterit illi profeſſioni. 408.2.2

Proles habita ex parentibus conjugatis, voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis, an ſit legitima, oſtenditur. 370.1.1.2

proles licèt ſit præcipuus finis matrimonii, quæ niſi per copulam obtineri non poteſt, non ſequitur eſſe de eſſentia, quia finis rei intentione quidem primus eſt, executione vltimus. 359.2.7

Promiſſiones malæ, & turpes validæ ſunt ex ſe, & in illis fides præſtatur. 316.2.2
Intellige in malis promiſſis iniquo modo extortis, cum turpitudine illius cui fiunt. ibid.3

Promittens perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi, poterit promiſſione non impleta ingredi religionem, etiamſi medio juramento ſe obligaſſet. 331.1.1

Promittens jurejurando perſonam ſuam alicui cauſa ſcribendi, aut quid ſimile faciendi, vnà cum obligatione juſtitiæ, ratione injuriæ, vel damni dati, ſeu debiti facti, non poteſt ingredi religionem non adimpleta promiſſione. ibid.2

Promittens ſe facturum, & curaturum, excuſatur ſi fecit quicquid potuit, licèt effectum non habuerit. 176.1.3

Promittens ſe facturum cum effectu, liberatur faciens quod in ſe eſt. ibid 4

Promulgatio in priuilegiis acceſſoria non eſt, niſi detur per viam legis. 22.2.2.3

Propheta, & de Prophetis veteris Teſtamenti. 3.2.init.

Prorogatio cenſetur facta cum omnibus clauſulis, & qualitatibus quæ inerant contractui, vel termino prorogato. 381.1.3

Proſperus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.2.13

Prouincia dicitur, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates. 216.1.med.

Index Rerum, & Verborum

Proximum occidere volenti juſtè poſſumus ſuadere, quod prius ſpoliet ejus domum, vel abigat pecora, vt interim illum alioquin non liberandum ſubducere valeamus. 43.1.15
Proximum ab offenſa, & iniuria defendere quiliber tenetur. 324.1.1
Proximum defendere ab iniuria, ſiue in perſona, ſiue in bonis, aut honore nullus regulariter tenetur cum damno proportionabiliter notabili. 324.2.3
Pſa miſſa à Pſalmis canendis vocatur. 74.2.22
Pſal miſſa, eiuſque officium quod. 83.2.med.
Puella, quæ ex ſe ſponte, abſque oblatione parentum fuit ingreſſa religionem, vſque ad annos 12, paternæ voluntatis ſubiacebit arbitrio. 301.1.5
Puella à patre deſponſanda eſt. 376.2.med.
Pueri dicuntur intra 14. annum. 192.51.poſt init.
Puer ſi ordinetur in ſacris Ordinibus, bene recipit characterem. Ibid.2
Pueri ad Ordines ſacros promoti nulla ratione adſtringuntur ad continentiam. ibid.3
Pueri, & alii, qui non ſint capaces malitiæ, ſeu doli, & non habent judicium ad peccandum, non incurrunt excommunicationem huius text. 279.2.4
Puer in prima infantiæ ætate conſtitutus poteſt à parentibus Religioni offerri, & ipſa Religio poteſt illum admittere. 199.1.2
Purgatorium inſtitutum eſt pro decedentibus ſine mortali, ſed tantùm cum venialibus, & cum reatu pœnæ temporalis. 405.2.4
Purgatorii locus certus eſt lege Dei ordinaria. 407.1.5
Purgatorii quæcunque pœna grauior eſt, & acerbior quacunque alia, etiam grauiſſima huius vitæ. ibid.6
Purgatorii pœnæ quantum durare poſſint, oſtenditur. ibid.7.8
Pyromantia. 343.1.med.
Pythoniſſam quomodo Samuëlem Prophetam ſuſcitaſſe narret Scriptura, remiſſiuè. 346.1.5

Q

Quadragenarium ieiunium non iure diuino, ſed Apoſtolica traditione, & iure Canonico celebratur. 25.1.2
Quadrageſima, & omnibus diebus, quibus ex inſtitutione Eccleſiæ ieiunare tenemur, ab eſu carnium eſt omninò abſtinendum. ibid.3
Quæſtiones majores ad vniuerſale Concilium deferri debent. 49.1.8
Quæſtio ſuperueniens in materia immunitatis Eccleſiaſticæ, potiùs ſummorum Pont. decretis, quàm Imperatorum legibus decidi debet. 575.1.7
Tà *Quandoquidem & Epiſcopo Romano parilis mos eſt*, ſuppoſita fuiſſe ab hæreticis tenent aliqui. 152.1.4
Quaternaria in Canone opportunè apparent. 16.1.4
Ta *Quod ſupereſt*, &c. Luc.31. declarantur. 238.2.19. & ſeqq.

R

Rapientes, ſollicitantes, vel corrumpentes ſacras virgines quas pœnas incurrant, remiſſiuè. 331.2.1.1.3
Raptor alienæ ſponſæ nec cum rapta, nec cum quacunque alia poteſt matrimonium inire. 358.1.med.
Raptores cum rapta ad Eccleſiam confugientes illius immunitate gaudent. 415.2.5
Raptor Virginis ſi per violentiam id fecit, conuictus in iudicio ſit ſeruus raptæ in pretium pudicitiæ ejus, ſi alias non habet vnde ſatisfaciat, & ſe redimat. ibid.2
Raptor contrahens matrimonium cum rapta an ſit omnino liberandus. 413.1.2
Raptor contrahens matrimonium cum rapta puniendus eſt pœna delicti ordinaria. 143.2.3
Authoris opinio. ibid.4
Raptor ſiue matrimonium contrahat, ſiue non, tenetur ad decenter dotandam raptam arbitrio judicis. ibid.5.
Ratam habens percuſſionem clerici, etiam ſine ſuo mandato, nomine tamen ſuo factam, in excommunicationem huius text. incidit. 283.2.44
Ratio æquiualet canoni. 35.1.init.
Ratio debet corrigere quod ſtatore promulgatum eſt. 231.2. med.
Ratiocinijs publicis, ſeu priuatis obnoxii à Religionis ingreſſu excluduntur. 132.2.2
Razias maluit nobiliter mori, quàm ſubditus fieri peccatoribus. 2. Machab. cap. 14. intelligitur juxta opinionem ipſius Raziæ, qui in ea deceptus fuit. 316.1.3
Razias ab homicidio non excuſatur, quia ſeipſum occidit mollitudine animi, ne ad manus hoſtium perueniret. 329.2.5.
Rebaptizati non admittuntur ad ſacros Ordines. 130.1.2.fin.
Rebaptizatus, aut rebaptizans ex juſta ignorantia, incurrit irregularitatem. 426.1.med.
Receptus à majori ſemper præfertur. 63.2.3
Recuſari poteſt judex, qui differt partem ſalutare, prout anteà ſolebat. 150.2.2
Regiminis œconomici ex aptitudine, & dexteritate ſumitur judicium de aptitudine ad regimen politicum, & Eccleſiaſticum. 111.2.2
Regna Portogalliæ, Caſtellæ, Nauarræ, Aragoniæ & Franciæ ex Sedis Apoſt. priuilegiis habent, vt beneficia in eis ſita nulli niſi oriundis conferantur. 144.2.47
Regnum voi tantùm Regi deferendum. 218.2.3
Regula dicta quòd regat, vel quòd rectam viuendi normam præbeat. 16.2.med.
Regulares ordinandi ſunt ab Ordinario loci in quo ſitum eſt monaſterium, quod inhabitant, accedentibus tamen literis dimiſſoriis ſuorum Regularium ſuperiorum. 141.1.2
Regularis nec Canonicatus, nec alicuius beneficii ſimplicis ſæcularis eſt capax. 141.2.4
Regulares in minori ætate, quàm à Concilio Tridentino ſtatuta eſt, virtute quorumcunque priuilegiorum ordinari non poſſunt. 561.2.2
Regularis Regularem einſdem clauſtri percutiens non enormiter, à Prælato ſuo abſolui poteſt, ſi verò Abbatis diſcretio ad delinquentis correctionem non ſufficiat, adhibendus eſt Epiſcopus. 268.2.81
Regularis ſi percutiat Regularem ſub alio Prælato conſtitutum abſolui poteſt à proprio Prælato (ſi percuſſio enormis non fuit) præſente tamen Prælato percuſſi, vt iniuriam condonet. 287.1.82
Regulares obſeruantias an, & quando teneatur obſeruare Religioſus factus Epiſcopus, oſtenditur. 591.1.1
Regulares Canonici non poſſunt tranſire ad Ordinem monachorum. 295.1.poſt med.
Reintegrationi vt locus ſit, debet exiſtere extremum neceſſarium agenti interdicto recuperandæ, quod eſt poſſeſſio, & poſſeſſionis priuatio. 207.1.9
Reintegratio ceſſat vbi quis auctoritate judicis ritè procedentis à poſſeſſione ſua ceciderit. ibid.10
Reintegratio non dicitur facta, niſi totaliter quis ſit reſtitutus. ibid.11
Religionem ingredi non prohibetur ille, qui ſecundùm prudentis viri præſumptionem ſine lite, aut magno grauamine, vel diſtractione poteſt rationes reddere. 132.1.3
Religionis Superior nullius indiget licentia, vt arbiter ſit. 262.2.6
Religio quando eſt ſuccedendi incapax, debetur ſtatim à die profeſſionis legitima parentis filiis, & è contra. 297.2.9
Religioni quod damnum reſarcire teneatur ille, qui vi, metu, aut fraude, ſeu mendacio abduxit quempiam à propoſito ingrediendi religionem, vel emittendi in eâ profeſſionem? remiſſiuè. 199.1.4
Religioſi licèt peccent ſi in Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſceptores ſint, veri tamen ſuſceptores erunt. 261.1.2
Religioſus Epiſcopus poteſt eſſe arbiter. 261.5.5
Religioſus aliquis ſi manus violentas in clericum injecerit, ab Epiſcopo abſolui poteſt eo in caſu, quo ſæcularis clericus poſſet, ſi alium clericum percuſſiſſet. 287.1.85
Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem euectus, omnino abſoluitur etiam quoad culpam ab iis Religionis obſeruantiis, quæ officio Epiſcopali obſtant, ab aliis verò obſeruantiis, quæ per ſe nec promouent perfectionem, nec impediunt, poteſt talis Epiſcopus ſecum diſpenſare pro ratione loci, temporis, & perſonarum. 291.1.2
Religioſus factus Epiſcopus ſub peccato minimè obligatur, ſed tantum ex quadam honeſtate, ad obſeruantias Regulares, quæ Pontificium munus non impediunt, nec dignitatem dedecent. ibid.3
Religioſus creatus Epiſcopus nullatenus peccat, ſed poteſt licitè carnibus veſci feria ſexta, in qua Natale Domini incidit. 295.2.5
Religioſos ex Fratribus Minimis ad dignitatem Epiſcopalem euectus poteſt carnibus veſci. ibid.6
Religioſus creatus Epiſcopus non tenetur diuinum officium juxta ſuæ Religionis ritum perſoluere. ibid.7
Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem promotus manet obſtrictus obtemperare Pontifici, non ſolùm generali obedientia, ſed etiam peculiari ejus voto. ibid.11
Religioſus ad Epiſcopalem dignitatem euectus non abſoluitur à paupertatis voto, nec efficitur dominus redituum Eccleſiaſticorum, ſed ſolùm adminiſtrator. 292.1.12.13
Religioſus Epiſcopus creatus quicquid acquirit, etiam ex donatione, propria induſtria, aut labore, ſuæ Eccleſiæ, non autem monaſterio acquirit. 292.2.14
Religioſus ex familia Fratrum Minorum factus Epiſcopus jus ſuccedendi parentibus, & agnatis, adminiſtrandique bona vndequaque acquiſita recuperat, & ipſi mortuo ſua ſuccedit Eccleſia. ibid.15
Religioſus Epiſcopus acquirit Pontifici. ibid.16
Religioſus factus Epiſcopus incipit acquirere ſuæ Eccleſiæ à

tempore

tempore confirmationis, poſſeſſionéque ſuæ Eccleſiæ accepta, licèt nondum ſit conſecratus. ibid.a.17

Religioſus factus Epiſcopus eximitur ab obedientia Prælatorum Regularium à die confirmationis. ibid.18

Religioſus, qui mutando ſtatum tranſiuit illegitimè ad aliam Religionem, poteſt reuocari ab Abbate ſuo cum omnibus bonis per ipſum acquiſitis. 294.1.5

Religioſus illegitime ad aliam Religionem tranſiens poſteriori bona fide poſſidenti acquirit eodem modo, quo ſeruus acquirit domino putatiuo. 294.2.4

Religioſi quo tempore cœperint per ſummos Pontifices eximi ab Epiſcoporum poteſtate, remiſſiuè. ibid.med.

Religioſi comparandi bona intuitu aliquem doloſè ad profeſſionem incitantes priuantur ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, ſecus ſi locutus familiaritatis. 302.1.3

Religioſus ad aliam Religionem tranſlatus ad pœnitentiam peragendam, cui Religioni acquirat vſumfructum bonorum priori Religioni acquiſitorum, oſtenditur. 351.2.4

Intellige vt 352.1.5

Remedium reintegrandæ magis generale eſt, & vtilius inter omnia remedia poſſeſſoria. 207.1.2

Remedium reintegrandæ conceditur illis, quibus poterat competere interdictum, Vnde vi. ibid.3

Remedium reintegrandæ competit laico pro rebus profanis. ibid.4

Remedio reintegrandæ non ſuccurritur illi, qui ſua culpa poſſeſſionem amiſit. 207.2.7

Remedium reintegrandæ datur etiam pro quaſi poſſeſſione rerum incorporalium. ibid.12

Remedium reintegrandæ intentare poteſt:

Vſufructuarius. 208.1.13

Commodatarius. ibid.14

Hæres. ibid.

Remedium reintegrandæ quanto tempore præſcribatur, oſtenditur. ibid.16

Remiſſio clerici, vel Monachi à judice ſæculari ad Eccleſiaſticum, ſeu ſuperiorem fieri debet ſine ignominia. 286.1.72

Rempublicam magis expedit optimis legum præceptis, quàm optimo Principe gubernari. 32.2.4

Repudia cur Iudæis permiſſa. 17.2.fin.

Repudium non tanquam licitum fuit Hebræis conceſſum, ſed tantùm permiſſum. 325.2.1

At probabilius, repudium olim fuiſſe licitum, & conceſſum diſpenſante Deo in lege naturali. 325.2.2

Rerum diuiſio quo jure introducta. 33.1.init.

Res conſecratæ vendi poſſunt ratione materiæ, ſiue ſint artificiales, vt vaſa, ſiue naturales, vt oleum. 198.2.2

Res Eccleſiæ licitè impenduntur pro redemptione captiuorum. 348.1.3

Res ſpeciali vnctione, ſeu benedictione conſecratæ, ſi irreuerenter tractentur, ſacrilegium committitur. 417.1.med.

Amplia vt procedat etiamſi res huiuſmodi ſacræ eſſe deſierint. ibid. ante fin.

Reſignatio beneficii debet fieri in ſcriptis. 217.1.poſt init.

Reſignatio beneficiorum non poteſt fieri à furioſo. ibid.2.fin.

Reſignatio dolo facta eſt nulla. 218.2.fin.

Reſponſa prudentum quæ fuerint, oſtenditur. 13.1.7

Reſponſa & auctoritas prudentum quæ, remiſſiuè. 15.2.init.

Reſponſio interrogationi accommodanda eſt. 87.1.2

Reſtituere vbi quis tenetur in foro conſcientiæ, ſi non reſtituat, licèt ad id non teneatur in foro judiciali, poteſt Eccleſia adiri, vt per denuntiationem Euangelicam compellat. 125.1.6

Reſtitutio ſpolii quamvis ante omnem iuris contentionem facienda ſit, ſæpe tamen differri poteſt ratione ſcandali vitandi. 203.2.fin.

Reſtitutio in integrum non delegatur per generale mandatum. 205.1.2

Reſtitutio quàm citò facienda eſt, & ad tempus mortis minimè differenda, ne raptor habens vnde reddat, ſi mortuus ſit, condemnetur. 254.1.1

Reſtitutio in quibus caſibus licitè poſſit ad hæredes remitti. ibid.2

Retrahens malo animo à Religione ſine fraude, aut vi ingreſſurum eam, vel jam ingreſſum, lethaliter peccat, ſed non tenetus ad vllam reſtitutionem faciendam. 298.1.5

Reuelare proximo damnum imminens quilibet tenetur, vt ab eo auertatur, quando illum defendere non potuerit, & quando in hoc caſu fraterna admonitio præmitti debeat, oſtenditur. 324.2.4.5

Reuelatio, quæ appellatur Pauli, apocrypha. 56.2.med.

Quæ Thomæ, apocrypha. ibid.

Quæ Stephani, apocrypha. ibid.

Reges & alii Principes, atque etiam Imperatores, jure communi exemptionis priuilegium à poteſtate Ordinariorum non habent, & niſi ſpeciali priuilegio muniti fuerint, ab Epiſcopis excommunicari poſſunt. 183.1.1

Rex an poſſit ex opinione minus probabili gerere bellum contra alium Regem, remiſſiuè. 323.2.init.

Rex, vel Princeps de propriis expendere, tam pro bellis gerendis quàm pro ſubditorum paupertate ſubleuanda, habere neceſſe eſt. 323.2.poſt med.

Regis officium, & qualis eſſe debeat. 330.1.8

Rogationum origo, & inſtitutio. 422.2.3

Romæ nulla fœmina ſedit. 563.1.3

Romulus legum initium poſuit, editis ſcilicet Legibus Curiatis, Numa verò multa addidit, quæ legibus Romuli deerant. 32.1.2

Ruben an juſtè ſuaſerit fratres volentes occidere Ioſeph, vt mitterent in ciſternam, & ibi ſinerent mori fame, oſtenditur. 43.1.14

Ruffinus Aquileienſis Eccleſiæ Presbyter claruit ætate Hieronymi Græcæ, & Latinæ linguæ eruditiſſimus. 55.1.20

Ruſtici, & idiotæ errantes per ſimplicitatem in rebus Fidei, an excuſentur à peccato hæreſis. 338.1.2

S

S*Abbato* cur ieiunandum ſit. 422.2.1

Sacerdotes debent vti Orariis. 81.1.med.

Sacerdotes, ac Leuitæ cum vxoribus ſuis miſceri non debent. 95.1.2

Sacerdos debet eſſe contentus moderatis epulis. 108.1.4

Sacerdotibus quæ ſint neceſſaria ad diſcendum. 110.2.1.fin.

Sacerdotes prohibeantur ne conuerſentur cum mulieribus, excepta duntaxat matre, ſorore, vel vxore, quæ caſtè regenda eſt. 170.2.1

Sacerdos poteſt præſente Epiſcopo in Miſſa benedictionem populo dare, eam ab Epiſcopo petendo. 182.1.1

Sacerdotes boni, & mali æquè corpus Chriſti conficiunt, modò omnia ſeruent eſſentialia. 190.2.2

Sacerdotes ex leui cauſa jurare non debent. 204.2.ante fin.

Sacerdotes, vel alii inferiores quando ſunt deponendi, requiritur vnanimis judicantium ſententia. 216.1.1

Sacerdotes ſinguli debent habere proprias Eccleſias. 243.2.1

Sacerdos quilibet ſimplex poteſt conſtitutos in mortis articulo, quamvis ſint excommunicati denuntiati, etiam ob hæreſim, abſoluere. 288.1.96

Sacerdos regulariter vnicam tantùm Miſſam die vna celebrare poteſt. 418.2.ante fin.

Quibus autem caſibus eodem die Sacerdoti iterum celebrare liceat, remiſſiuè. ibid.2.

Sacerdos quoties Miſſam celebrat, toties ſacram communionem percipiat. 420.2.poſt init.

Sacerdotes non debent celebrare biduo, quod proxime Paſcha antecedit. 422.2.1.ante fin.

De die Paraſceues quid. ibid.3

Quid de feria quinta Hebdomadæ. 423.1.4

ad *ſacerdotium* non niſi per diſtinctos gradus quiſquam aſpiret. 159.2.fin.

Sacramenta miniſtranti, ſiue antè, ſiue poſt, ſiue incontinenti, ſiue ex interuallo, vbi temporalia dantur, ſtante tamen re dubia, quia ex vtraque parte extant æquales boni, aut mali coniecturæ, non eſt judicanda ſimoniaca, ſed honeſta datio. 195.1.3

Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum gratiam conferens. 358.2.3

Sacramenta nouæ legis, quæ characterem non imprimunt, quare reiterari poſſint, non autem conſecratio olei ad ipſum Sacramentum Extremæ Vnctionis conficiendum, oſtenditur. 416.1.3

Sacramentorum inſtitutio non vtique fuit abſolutè neceſſaria, vt ſine ipſis quiſquam ſaluari nequiuiſſet. 422.1.1

Sacramentum corporis Chriſti non niſi ieiuni debémus accipere. ibid.1.med.

Sacrarium ingredi Subdiaconis non licet. 84.1.med.

Sacrificium Deo offerentes à quibus vitiis debeant eſſe immunes, remiſſiuè. 116.1.1

Sacrilegium committunt qui res Eccleſiæ inuadunt, & propria auctoritate occupant. 240.1.fin.

Sacrilegium committunt inuaſores rerum, ſiue mobilium, ſiue immobilium, quæ in dominio ſunt Eccleſiæ. 274.2.1

Sacrilegium eſt rei ſacræ violatio. 276.1.1

Sacrilegium ratione rerum inuaſarum non committitur, niſi vbi iniuria rebus ſacris infertur, vel quia aufertur ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro. ibid.2.2.3

Sacrilegium eſt de poteſtate Papæ, ſeu alterius Principis dubitare. 288.1.98

in *Sacra* faciendo idem eſt valor boni, quàm mali Sacerdotis. 116.2.1

Samſon excuſatur ab homicidio ob diuinam reuelationem. 327.2.3

Sanctimonialem ſe eſſe quæ finxerit, nubere non valet. 88.1.med.

Sanctorum dicta ad cauſarum deciſionem magni ſunt facienda, vbi deficiunt Canones Pontificii, ac Conciliorum generalium. 71.2.2

Sanctus omnis eſt Sacerdos, intellige vt 118.2.fin.

Sanguinis effuſione polluitur Eccleſia. 153.3

Index Rerum, & Verborum

Sapientia ab ignorantia tantum differt, quantum lux à tenebris. 110.2.4
Satana duobus modis aliquis traditur. 229.1.fin.
Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem, irregulares ſunt. 126.2.7
Schiſma vox Græca, latinè ſciſſuram ſignificat. 338.1.1
Schiſma propriè quid. 339.2. poſt init.
Schiſmaticum non eſſe, nec extra Eccleſiam cenſeri, qui probabili errore ductus credit aliquem Antipapam eſſe verum Paſtorem, & Pontificem. 334.1.med.
Schiſmatici ſunt omninò extra Eccleſiam, & ab ejus vnitate disjuncti. 338.1.1
Peculiariter Dei hoſtes reputantur. Ibid.
Cenſentur in ſtatu perditionis. ibid.
Deteriores judicantur paganis. Ibid.
Tunicam Domini inconſutilem, quam neque ſatellites dividere auſi ſunt, ipſi ſcindere, & lacerare præſumunt. ibid.
Scientia eſt mater virtutum. 110.2.2
Scientia pro certitudine ſumitur. 411.1.2
Scripta de inuentione capitis S. Ioannis Baptiſtæ, quæ fuerint, & quia eorum auctor extiterit, remiſſiuè. 55.1.19
in Scriptis cùm quis fatetur aliquid, deliberatè id dixiſſe præſumitur. 104.2.med.
Scriptura an requiratur ad ſubſtantiam, & rationem legis, oſtenditur. 41.1.2
Scriptura neceſſaria eſt in priuilegiis quoad probationem. 4.2.5
Secretum ſibi commiſſum an & quando quis reuelare teneatur, oſtenditur. 214.1.1
Secretum aliunde non cognitum, niſi in confeſſione ſacramentali in ordine ad eam, ita indubitanter conſeruandum eſt, vt nullo caſu etiam jubente Summo Pontifice reuelandum ſit, inuito pœnitente. 404.1.1
Secretum ſacramentale oritur etiamſi pœnitens non mereatur abſolutionem, nec eam à Sacerdote conſequatur. 414.2.3
Sedes Patriarchales veræ, & præcipuæ quatuor ſunt. 73.2.10
Contrariis reſpondetur. 74.1.12.13
Sedes Imperatoria ad Byzantium tranſlata, illud nomine ſuo, pluribúſque priuilegiis Conſtantinus exornauit, & non ſolùm Conſtantinopolim, ſed etiam nouam Romam appellari voluit. 78.1.9
Sedes Apoſt. ſi vacauerit tempore, quo generale Concilium legitimè fuerit congregatum, non ad ipſum Concilium, ſed ad ſolos Cardinales, eorúmque Collegium pertinet electio Papæ. 80.1.8
Sedes Apoſtolica ex neceſſitate diuini præcepti debet Romæ reſidere, ac proinde è Roma aliò transferri non poteſt. 337.2.2
Sedulius Presbyter Scotus opus in fine juxta ſeriem Euangelii carmine ſcripſit. 55.2.24
Senatuſconſulta erant illa, quæ Senatus jubebat, & conſtituebat. 15.1.6
Senectus excuſat ab oneribus. 65.1.fin.
Senes ad teſtificandum inuiti cogi non poſſunt. 212.1.12
Senex poteſt ab excommunicatione ob violentam manuum injectionem in clericos ab Epiſcopo abſolui. 287.2.93
à *Senſu* communi non eſt recedendum ſine lege, vel ratione efficaci. 72.1.2
Sententia non præcipitanter ferenda. 204.1.med.
Sententia excommunicationis per iracundiam lata valet. 225.1.med.
Sententia excommunicationis iniuſta afficit excommunicatum donec abſoluatur, &c. 227.1.fin.
Sententia Paſtoris, ſiue juſta, ſiue iniuſta, tenenda eſt. ibid.
Sententia Paſtoris timenda, etſi iniuſtè liget. 229.2.1
Sententia lata à judice excommunicato nullius eſt momenti. 334.1.4
Sententia excommunicationis apud Deum non aliter afficit, quàm ſi ritè, & rectè feratur. 338.1.fin.
Sententia judicis non deſideratur, vt infideli renuente conuerti poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, & ad aliud tranſire. 368.1.7
Sententia quæ tranſiuit in rem judicatam, ex nouis probationibus an reſcindi poſſit, quando agitur de vinculo contracti matrimonii, & de impedimento contrahendi, oſtenditur. 394.1.5.6
Separatione facta ratione frigiditatis prioris matrimonii, ſi frigidus ad ſecunda vota tranſeat, conſummétque, inſurgit præſumptio juris, & de jure, contra quam non admittitur probatio dimiſſionis prioris vxoris ex odio. 392.2.1
Separatus ratione maleficii, ſi ad alias nuptias tranſierit, non eſt reſtituendus priori coniugio, ſed in poſteriori relinquendus. 393.2.1
At contrarium ſuadent ex dictis. Ibid.2
Referuntur aliquorum ſententiæ. ibid.3
Et componuntur. 394.1.4
Sepeliri intra Eccleſiam antiquitùs ſtrictè prohibitum erat. 247.2.3
Sepulchrum, ſeu monumentum factum non interueniente Epiſcopi auctoritate, vendi & alienari poteſt. 247.1.med.
pro *Sepultura* nihil muneris exigendum eſt. ibid.1
Sepulturæ intra Eccleſiam honor Epiſcopis deferri cœpit, & aliis perſonis inſignibus. 247.2.5
Sepultura intra Eccleſiam omnibus, ſiue clericis, ſiue laicis vltimò conceſſa extitit. ibid.6
Sepultura in Eccleſiaſtica ſepeliendi non ſunt ii, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt, nec pro eis commemoratio in Altari fieri debet. ibid. & ſeq.
Sequeſtratio conceditur appellatione pendente, ſi depopulentur fructus. 206.1.med.
Seruitus an fuerit contraria de jure gentium inducta, vel juri naturali contraria, oſtenditur. 8.2.10
Seruitus aliqua jure naturali inducta, remiſſiuè. 12.1.med.
Seruitus ex ebrietate inducta. 108.1.2
Seruus, vel captiuus fugiens à domino ſuo, cùm furtum ſui ipſius faciat, tenetur in conſcientia. 13.2.10
Serui facti Diaconi contradicentibus dominis, & neſcientibus Epiſcopo ordinante, &c. ipſis dominis in ſeruos reſtituuntur. 135.2.2
Seruus non poteſt admitti in Religionem. 155.2.med.
Seruos inter, & originarios nulla eſt differentia. 133.2.1.med.
Serui an & quando poſſint communicare dominis excommunicatis reſpectu poteſtatis dominicæ. 234.2.4
Serui Eccleſiarum gaudent priuilegio fori. 244.2.poſt med.
Seruus teſtamentum facere non poteſt. 426.1.fin.
Seruus ſi Religionem ingrediatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra triennium, ei tradendus eſt cum omnibus quæ ad Monaſterium attulit, fide tamen accepta de impunitate, & quid ſi intra id triennium dominus non repetierit. 273.2.2
Seruum fugientem ad Eccleſiam non poteſt dominus propria authoritate ab ea inuitum extrahere. 276.1.poſt init.
Seruus, & filiusfamilias, ſeu quivis alius exiſtens in poteſtate alterius, poteſt ab Epiſcopo abſolui ab excommunicatione, ob violentam manuum injectionem in clericum. 287.2.94
Seruis non licet aliquid Deo polliceri, quod debitum domino obſequium vel ex toto, vel ex parte perturbet. 290.1.fin.
Seruus conſequitur libertatem, & matrimonium conſiſtit cùm illud init cum perſona libera ignara ſeruitutis, domino tradente in matrimonium, vel ſciente, & tacente ſeruitutem. 370.2.1
Seruis an ſit integrum contrahere matrimonium contra voluntatem domini. 271.2.2
Seruum dominus repetere non poteſt abſque ſua licentia in Religione admiſſum, elapſo triennio, quamvis nondum ſit profeſſus. 373.2.4
Seruus ſi profeſſionem emittat intra triennium, caſu quo à domino reuocari poteſt, inualidè profitetur. ibid.5
Sibyllarum prædictiones. 110.1.fin.
Sigillum Confeſſionis propriè non contrahitur quando alicui etiam Sacerdoti committitur aliquid etiam in ſecreto, vt aiunt, Confeſſionis, ſine ſacramentali peccatorum Confeſſione in ordine ad ſacramentalem eorum abſolutionem. 404.2.2
Silices ex rapto olim vivebant. 72.1.2
Simonia in beneficiis ſolùm eſt de jure poſitiuo prohibita. 76.2.6
Simoniæ crimen poteſt cadere in ſummum Pontificem. 263.2.1
Simoniæ vitium vocatur ſimoniaca hæreſis. 190.1.1
Simonia largo modo, & non propriè hæreſis dicitur. ibid.2
Simoniæ crimen dicitur piacnlare flagitium, quia comparatur ei, quod morte expiatur. ibid.3
Simonia de ſe mala eſt, nec poteſt aliqua circunſtantia cohoneſtari. 191.1.5
Simonia non committitur quando intentio dantis in aliquam honeſtam cauſam immediatè dirigitur, quæ ab ipſis ſpiritualibus diſtingui poteſt. 191.2.6
Simonia eſt dare & accipere beneficium ſpirituale propter obſequia & beneficia temporalia. 192.1.8
Simoniæ præſumptio ceſſat quando temporalia dantur miniſtro poſt ſuſcepta Sacramenta, aut ex interuallo. 194.2.1
Simonia non præſumitur ſi non appareat an velut pretium, an verò cauſa honeſta datum ſit temporale miniſtro ſpirituali, ſi cauſa aliqua honeſta in eo actu reperitur. 195.1.1
Simonia non committitur dum pro obligatione actionis ſpiritualis accipitur aliquid titulo ſuſtentationis. 196.1.11
Simonia eſt difficilis probationis, ac proinde coniecturis, & minùs legitimis probationibus judicatur. 196.2.13
Simoniæ in crimine aliquando ciuiliter, aliquando criminaliter proceditur. 179.2.2
Simoniam an incurrat qui res Eccleſiæ propter proprium lucrum vendit, oſtenditur. 196.1.1

Simoniam

in Collectaneis Decreti.

Simoniam committit, qui vendit laborem ſine quo opus ſacrum & ſpirituale non fit. 199.1.2
Simonia non committitur docendo Theologiam practicam, vel ſpeculatiuam, ſeu ſcholaſticam pro pretio. 200.2.2
Simonia non committitur ſine conuentione. 221.2 med.
Simonia non committitur in modico, ſicut in magno. 258.1.5
Simonia eſt pro Sacramento matrimonii pecuniam accipere. 384. 1. 2
Simoniaca prauitatis radix, & fundamentum ab auaritia, & cupiditate procedit. 199.2.3
Simoniaca appellatur hic omnis venditio cuiuſvis rei Eccleſiaſticæ temporalis, ſi propter commodum proprium venditionis facta ſit. 200.1.7
Simplex penitus, & omnino ſæcularium negotiorum imperitus eſt in Epiſcopum ordinandus. 111.2.1
Simulatio, qua vſus eſt David 1. Reg. cap. 21. licita fuit. 315. 2. 12
Sobrietas ſpecialiter indicenda eſt Epiſcopis, & aliis Eccleſiæ miniſtris. 107.1.2
Societas quædam in bonis acquirendis contracta cenſetur inter maritum, & vxorem. 355.1.2
Societas quæ contracta cenſetur inter virum, & vxorem, non eſt vera, ita vt habeat priuilegia omnia ſocietatis omnium bonorum. ibid.3
Sodomia peccatum an cauſam ſufficientem diuortio præbeat inter coniuges. 388.2.med.
Sollicitans, vel interpellans vxorem alterius, vt ſecum coëat, vel vt ei nubat, etſi non ſequitur effectus, puniendus eſt. 397. 2.2
Somnia obſeruare, ſeu illis credere, an & quando ſuperſtitioſum ſit, remiſſiuè. 348.1.3
Sortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus eſt omnino reprobatus. 73.1,2
Sortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus tunc licitus cenſebitur quando ſors mittetur inter perſonas, quas dignas eſſe conſtat. ibid.3
Sortes diuiſoriæ ſunt licitæ in caſibus, in quibus jus humanum eas non interdicit. 342.1.1
Sortibus non oportet credi. ibid.med.
Sortilegi qui. 341.2.fin.
Spiritualium perceptionis tempore licitum eſt temporalia dare pacto, & conuentione ceſſante, quia liberalis donatio permittitur. 195.1.4
Spiritualia alia ſunt quæ aliquod examen de perſonis ac rebus admixtum habent, vel ſaltem illud requirunt, & alia quæ nullum examen, aut judicium admixtum tenent, & ponderantur inter vtraque differentiæ rationes. 196.2.7
Spiritualia ſi miniſtrentur à Prælato, cui jure incumbunt, & aliquid temporale recipiat, nulla habita certitudine an pio, ſeu prauo animo id receperit, in dubio judicabitur ſimonia, ſi pactio, conditio, taxatio, aut exactio interueniant. 196.2.12
Spoliatus is dicitur, qui ſemel poſſedit. 207.1.6
Spoliatus vbi quis reperitur, debet ante omnia reintegrari. ibid.8
Spoliatus auctoritate judicis de facto, & non ritè procedentis, non agit remedio reintegrandæ. ibid.9
Spoliatus, & deinde reſtitutus antequam ſpoliatus ſuper cauſa domini audiatur, tandiu remanere debet in poſſeſſione, quandiu ſtetit ſpoliatus. 208.2.1
Spoliatus debet reſtitui vſque ad minimum quadrantem, tam quoad poſſeſſionem, quàm quoad fructus, damna & intereſſe. ibid. med.
Spoliatus ſua vxore ante omnia eſt reſtituendus quando agit judicio poſſeſſorio, ſecus ſi agat petitorio, quia tunc non ſtatim reſtituetur, ſed audietur exceptio viri profeſſi allegantis adulterium vxoris. 356 1.3
Spolium quamvis ante omnem juris contentionem reſtituendum ſit, ſæpe tamen ejus reſtitutio differri poteſt ratione vitandi ſcandali. 203.1 fin.
Sponſalia diſſoluendi juſta cauſa eſt, ſi ſponſa vi præciſa cognita eſt. 358 1.1
Sponſalia diſſoluuntur:
Religionis ingreſſu. 360.1.1
Receſſu ad remotam regionem. ibid.2
Lepra, ſeu alia corporis deformitate. ibid,2.3
Fornicatione. ibid.4
Abſolutione mutua. ibid. 5
Matrimonio cum alia contracto. ibid.6
Sponſalia, vel matrimonium pro filiis præſentibus, & tacentibus à patre contracta valida ſunt. 384.1.4
Status Monachorum ſtatu clericorum perfectior. 294.2.fin.
Statuta Romanæ Eccleſiæ non obediens ex fragilitate humana, licèt grauiter peccet, non tamen eſt hæreticus. 67 2 4
Statutum laicorum an valeat in quærendis in præiudicium Eccleſiæ. 268.2.4
Statutum quod Ingrediens Religionem non ſuccedat, an valeat? remiſſiuè 298.1.1
Stella in Chriſti natiuitate apparuit. 342.1.ante fin.
Stella Magorum vera fuit, & non meteorologica, licèt curſum aliarum non habuerit. ibid.
Stipendia non accipiat ab Eccleſia, qui ſumptibus propriis ſuſtineri poteſt. 197.2.1
Contrarium latè defenditur. ibid.2
Strigum nocturni conuentus an ſint imaginarii, oſtenditur. 344.2. 3.4
Strigum conuentus nocturni ſubitò pronuntiato nomine Ieſu euaneſcunt. 345.1.6
Suadens, & inducens electionem minoris mali non peccat. 42.1.9
Suaſio ſtupri filiarum facta à Loth impiis Sodomitis, vt maius malum euitaret, ei vertitur ad culpam. 40.1.2
Suaſio minoris mali fieri poteſt etiam cum damno tertii in particulari, vbi tertius fuerit alioquin obligatus ad illud ſuſcipiendum. 43.2.19
Suaſio minoris mali fieri poteſt quando alter in actu jam paratus fuerit patrare maius malum, non verò quando ad id promptus fuerit ſolùm in potentia. 44.1.22
ad *Subdiaconatum* acceſſuri continentiam profiteantur. 90.1.poſt init.
Subdiaconatus primis propagatæ poſt Apoſtolos Eccleſiæ temporibus non fuit inter ſacros Ordines computatus. 143.2.4
Subdiaconatus Ordine inſigniti, ſuper annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittuntur. 160,2.6
Subdiaconus cùm ordinatur, patenam de manu Epiſcopi accipit vacuam, & calicem vacuum. 81.2.1
Subdiaconus non accipit impoſitionem manus. 82.1. ſub fin.
Subdiacono vxorem ducere non licet. 97.2.1
Subditi abſoluuntur à fidelitate, & debito obſequendi dominis excommunicatis. 259.2.med.
Tà ſub excommunicationis ſententia, an imponent latam ſententiam, remiſſiuè. 149.2.1
Subrogato debetur honoris præeminentia prout principali. 105.2.3
Subuenire alteri cum alterius detrimento non licet. 255.1 fin.
Succeſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas quod ex jure Ciuili proueniat, qui Doctores teneant, referuntur. 9.2.29
Succeſſio inteſtati juris Ciuilis eſt. ibid.30
Supellex Epiſcopi nihil aureum, aut argenteum, vel ſericum continere debet. 119.2.2
Superioris actio noſtra eſt Inſtructio. 239.2.1
Superior quando non poteſt defendere ciuitatem, vel non eſt in apparatu id faciendi, poteſt talis ciuitas alteri ſe ſubdere, vt eam defendat. 147.2.9
Superioribus ſemper & feſtinanter obediendum eſt. 178.2.poſt init.
Superior quando percuſſerit ſuum ſubditum, poteſt ipſe ſecundùm priuilegia abſolui ab alio Sacerdote ſubdito ſuo, electo ab ipſo in Confeſſorem, & ſi ſubditus, & Prælatus ſe adinuicem percuſſerunt, & in ipſo Conuentu non ſit alius, qui eos valeat abſoluere, poſſunt adinvicem ſe abſoluere. 287.2.8
Suſceptores in Baptiſmo debent eſſe baptizati, & in Confirmatione jam confirmati. 425.2.1.med.
Suſpenſionem ab executione ſuſceptorum Ordinum incurrit ille, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit. 131. 2.1
Suſpenſus per menſem, ſi incipiat menſis Februarii biſſextilis, poteſt celebrare vltima Februarii die. 17.2.8
Synagoga fugienda. 337.2.ante fin.
Synodus Ariminenſis Arrianorum Conciliabulum fuit. 55.2. 26
Synodus ſexta, quæ ſub Agathone, & tempore Conſtantini IV. celebrata fuit, nullus Canones edidit, ſed poſt quinque annos ab ea diſſoluta conuenerunt aliqui Epiſcopi Græci, qui Canones plures ſub nomine ſextæ Synodi illegitimè ediderunt. 59. 1. 3
Synodus Ancyrana anno 314. coacta. 59.2.med.
Synodus Neocæſarienſis anno 314. celebrata. ibid.ante fin.
Synodus Antiochena anno 355. coacta. 60.1.init.
Laodicenſis anno 364. ibid.
Sardicenſis anno 300. ibid.
Carthaginenſis anno 348. ibid.fin.
Synodus Sardicenſis. 61.1.med.
Africana VIII. celebrata anno 397. 61.1.8
Arelatenſis IX. coacta anno 314. ibid.
Arelatenſis X. coacta tempore Syluestri Papæ I. ibid.
Arelatenſis XII. remiſſiuè. ibid.
Arauſicenſis XIV. remiſſiuè. ibid.fin.
Synodus diœceſana quotannis celebrari debet, ex Conc. Trid. 66.2.med.
Niſi neceſſitas poſtularet in anno celebrari ſæpius. ibid.
Synodus an major Papa. 71.1.16
Synodi Conſtantinopolitanæ primæ tempore tres tantùm erant Patriarchales Eccleſiæ, quas B. Petrus fundauerat. 78.1.4
Synodo Toletana, de qua in hoc textu, decretum fuit ne vxores fideles habitare permitterentur cum Iudæis fidem admittere

mittere tenentibus, & de aliis infidelibus nihil ibi ſtatutum eſt, eo quod non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent. 263.1.5

T

T*Abula* prima poſt naufragium, de Baptiſmo. 400.1.8
Tabula ſecunda poſt naufragium, de pœnitentia. ibid.
Temperantia clerici cur accuratè colenda ſit, ex multis caſibus oſtenditur. 107.2.1
Tempus breue ſpatium trium hebdomadarum dicitur. 218.1.med.
Tempus ad nouitiorum probationem eſt arbitrarium. 295.1.1
Temporalia quoticſcunque dantur ſpiritualium miniſtris in aliquo actu vbi honeſta dandi, & recipiendi cauſa viget, ex data & recepta judicandum eſt. 196.1.10
Temporalia gratis data ſi lex recipi prohibeat, vel eo caſu, quo nulla juris committitur ſimonia, niſi aut ex verbis, aut ex titulo contrarium colligatur, non ſimoniæ, ſed inobedientiæ crimen incurritur. 167.1.16
Terrula quæ dicantur, & quæ res exigui valoris, oſtenditur. 244.2.3
Teſtamentum non ſit irreuocabile, quamvis teſtator juramento promittat non reuocaturum. 247.1.1
Teſtamentum factum ante ingreſſum Religionis, in quo non eſt inſtitutum monaſterium, rumpitur ſequuta profeſſione in Religione capace ſucceſſionis. 297.2.10
Sed licet alii diſtinguant, vt ibid.11
Contrarium tamen eſt verius, vt 298.1.12
Teſtimonium falſum qui dixerit, punitur depoſitione, & detruditur in monaſterium ad pœnitentiam peragendam. 127.1.2
Teſtimonium clericorum præualet teſtimonio laicorum. 162.8.3
Teſtimonium per ſcripturam dici non poteſt, ſed neceſſariò dicendum eſt per per propriam vocem teſtificantis. 210.2.1
Teſtimonium falſum in vna parte, videtur eſſe vitiatum in reliquis. 281.1.1
à Teſtimonio repellitur inimicus. 211.2.7
Teſtimonium ferre non poſſunt cogi ſocer & ſocrus aduerſùs ſuum generum, & è contra. 212 1.9
Teſtimonium dicere non poteſt cogi contra priuignum, & è contra. ibid.10
ad Teſtimonium perhibendum cogi non poſſunt abſentes cauſa Reip. 212.1.13
Teſtimonium ferre non poteſt Aduocatus in cauſa in qua patrocinatur, propter præſumptam affectionem. ibid.14
Vbicunque verò conuenerit de ſalario, ſed patrocinari non cœperit, poteſt in ea cauſa teſtimonium ferre. ibid.15
Teſtimonium vnicum Epiſcopi efficit plenam probationem. 216.2.1
Teſtimonium verum omninò quis dicere tenetur ad liberandum proximum ab iniquo damno ex lege charitatis. 234.1.8
Teſtimonium dicere poſſunt ſinguli de Communitate in cauſa criminali, quando illa non eſt ipſius Communitatis, ſed potiùs alicuius de eadem. 251.1.4
Teſtes præferendi ſunt, quia pro reo deponunt. 171.2.2
Teſtibus duobus affirmantibus magis creditur quàm longè pluribus negantibus. ibid.3
Teſtibus affirmantibus non magis creditur quàm negantibus in criminalibus ad defenſionem reorum. ibid.4
quor. Teſtibus Epiſcopus, vel prezbyter, vel reliqui clerici ſint conuincendi. 205.1.fin.
Teſtis eſſe non poteſt accuſator contra accuſatum. 209.2.8
Teſtes eſſe non debent litigantes. ibid.med.
Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur quàm deponentibus de inſania. 210.1.4
Teſtibus peritioribus major fides adhibetur. 211.2.1
Teſti nobili plus creditur quàm ignobili. ibid.2
Teſtibus Clericis magis creditur quàm laicis. ibid.3
Teſtibus maſculis plus creditur quàm fœminis. ibid.40
Teſti vario, & ſibi ipſi contrario non eſt fides adhibenda. ibid.5
Teſtis pauper non eſt idoneus. ibid.6
Teſtis non poteſt eſſe amicus in cauſa amici, quando amicitia talis eſt, quod inter eos eſt vnum velle, & vnum nolle. 211.2.8
Teſtes eſſe non poſſunt:
Homicidæ. 209.2.1
Malefici. ibid.2
Adulteri. ibid.3
Criminoſi. ibid.4
Domeſtici. ibid.5
Teſtes eſſe non poſſunt parentes in cauſis filiorum. 212.1.16
Auus in cauſis nepotum. ibid.17
Pater pro extraneo in cauſa in qua filius eſt procurator. ibid.18
Adoptiuus filius, ſi ſit in poteſtate patris. ibid.19
Filii legitimi, naturales, ſpurii, & inceſtuoſi pro patre. ibid.20
Teſtis poteſt eſſe filius ſpiritualis in cauſa patris ſpiritualis. 212.2.21
Teſtes eſſe poſſunt parentes pro & contra filios:
Hæreſis in crimine. 213.1.23
Maieſtatis læſæ in crimine. ibid.24
Matrimoniali in cauſa. ibid.25
Religionis in cauſa. ibid.26
Status in cauſa. ibid.27
Patris de conſenſu. ibid.28
Inſtrumento. ibid.29
Cauſa vbi agitur inter duos filios. ibid.30
Teſtamento filii militis. ibid.31
Teſti vnico quando credatur, remiſſiuè. 213.1.32
Teſtis tenetur teſtificari indiſtinctè etiam de iis, quæ ſibi ſub fide ſecreti dicta ſunt ab ipſo etiam litigante, quando huiuſmodi teſtis legitimè interrogatur à judice. 214.2.2
Teſtibus ditioribus plus creditur, quàm pauperibus. 339.2.poſt med.
Teſtes ſinguli de Communitate eſſe non poſſunt in cauſa criminali eiuſdem Communitatis. 250.2.1
Teſtes, & probationes dilucidæ requiruntur in criminalibus. ibid.2
Teſtis an poſſit eſſe filius ſpiritualis in cauſa patris ſpiritualis, remiſſiuè. 376.1.5.
Teſtes plures requiſiti in hoc text. vbi inueniri non poterunt, ſufficient pauciores arbitrio judicis. 391.2.4
Theodoſii Imp. excommunicatio, nulla præcedente citatione, nec monitione facta, cur. 183.2.3
Theophilus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.1.7
Theſauri omnes dignitatum Eccleſiaſticarum reconditi ſunt in Summo Pont. 76.2.5
Tiberium Cæſarem, eo quòd fuit in pauperes liberaliſſimus, duplici theſauro cumulauit Deus. 120.1.3
Timotheus Alexandrinus Epiſcopus. 60.2.med.
τὸ *Totum*, notio. 419.2.2
Traditio Apoſtolica quæ. 18 2.med.
Tranſactio pro bono pacis inter collitigantes in ſpiritualibus, in quibus datur temporale, veram non continet ſimoniam contra jus diuinum. 195.2.7
Triennium numeratur à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſerui in Religione. 273.2.3
Tunc extremitatem temporis ſignificat. 180.1.3
Turpiter inuentus cum vxore, matre, &c. quis dicatur, oſtenditur. 275.1.60
Turpitudinem propriam detegere nemo tenetur. 239.1.5
Tutelam datiuam, aut teſtamentariam, pauperum, miſerabiliúmque perſonarum fauore poſſunt clerici in ſacris conſtituti gerere. 304.1.poſt med.
Tutor an, & quando poſſit eſſe Monachus oſtenditur. 263.2.8
Tutores teſtamentarii, aut datiui, etiam volentes, eſſe non poſſunt clerici. 504.2.1

V

V*Alentia* olim Roma fuit appellata. 242.2.12
Valerius B. Auguſtinum an & quomodo coadjutorem, & ſucceſſorem ſibi elegerit, oſtenditur. 217.1.2. & ſeqq.
Vaſa Altaris ſacra portare cuilibet ex Lectoribus non licet. 84.2.poſt init.
Vaſa ſacra tangere Subdiacono non licet. 84.2.med.
τὰ *Vbicumque fuerint duo*, &c. Matth. 18. declarantur. 49.2.15
Veli nigri quintuplicis mentio in jure inuenitur, & quibus locis, declaratur. 300.1.4
Venari quare clericis probibeatur, & non piſcari, remiſſiuè. 174.1.5
Venationes, & ſyluaticæ fatigationes cum canibus, & falconibus clericis prohibitæ ſunt. 103.2.8
Venatio tempore feſti, ieiunii, & Quadrageſimæ prohibita eſt laicis, ſi tamen ex tempore illam exerceant, licet malè agant, non tamen tenentur ad reſtitutionem eorum, quæ per venationem habuerint. 174.1.med.
Venator nuſquam legitur ſanctus. 103.1.8
Venia quibuſdam denegatur, aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officii. 399.1.med.
Verbo generali omnia debent comprehendi. 66.1.3
Verba generalia intelligenda ſunt ſecundùm ea quæ præcedunt. ibid.4
Verba generalia reſtringuntur ad habilia, & non includunt caſus inſolitos. ibid.5
Verba generalia reſtringuntur, ne abſurdi, aut iniqui quicquam ſequatur. ibid.6
Verba non aliter ſuam babent efficaciam, niſi in quantum ſunt ſigna mentis. 317.1.2
Verba apta ad matrimonium ſi quis proferat, ſi tamen in rei

veritate

veritate nullum habuit animum contrahendi, nullum in rei veritate datur matrimonium. ibid.3
Verba interpretantur potiùs in non delictum, quàm in delictum, etiam quod aliquo modo impropriarentur. 313.2.14
Verba noſtra apud Deum, non ex ore, ſed ex corde procedunt, 321.1.med.
Veritatem in judicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob euitandam mortem, an & quando liceat reo etiam cum juramento à judice interrogato, remiſſiuè. 313.1.2
Veſtimenta altaris, & vaſa ſacrata mulieres tangere prohibentur. 84.1.poſt init.
Veſtibus ſericis clerici vti non debent. 129.1.4
Vexationem redimere licet quando is à quo redimitur, de facto nocet, prodeſſe verò de jure non poteſt. 191.1.4
Vgolinus reprobatur, dum aſſerit varias eſſe minoris excommunicationis ſpecies. 209.1.2
Via eſt admittenda per quam reditur ad jus commune. 207.1.1
Tò *Videlicet*, declaratoria eſt eiuſdemmet rei. 71.2.7
Viduas violare nullus Pontificum attentet. 300.2.1
Viduitatis profeſſionem coram Epiſcopo poſt habitum ſuſceptum nulli violare permittitur. 352.2.poſt med.
Violentia vbi facta fuerit clerico propter recuperationem rei ablatæ, ſeu defenſionem rerum, nulla incurritur excommunicatio. 286.1.74
Vir ſi abſque licentia vxoris ad ſummum eueheretur Pontificatum, poteſt ab ipſo reuocari. 163.2.2
Viros illuſtres occidentes quam pœnam incurrant? remiſſiuè, 215.2.1
Viri, & fœminæ clericos percutientes in hanc excommunicationem incidunt. 279.2.3
Vir quando adulterii cauſam dedit negando debitum coniugale, tunc ob vxoris adulterium non permittitur ei diuortium. 357.1.1
Contrarium verius. ibid.2
Vir tenetur ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere. 361.2.fin.
Viro an ſit integrum ſe venundare inuita vxore. 371.1.fin.
Vir tenetur ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, ac proinde abſtinere à copula coniugali, ſiue petendo, ſiue reddendo. 378.2.1
Vir fornicans poſt diuortii ſententiam, quæ tranſiuit in rem judicatam, minimè tenetur admittere vxorem ob adulterium à ſe derelictam. 358.2.7
Viro impotenti licitum eſt proclamare aduerſus matrimonium, vt illud diſſoluatur propriam frigiditatem allegando. 392.2.2
Vir, ſi ei placuerit, poteſt recipere iterum ad coniugium vxorem ſuam, quæ ſine ejus licentia velum in caput miſerit. 408.2.med.
Vir non poteſt irritare votum caſtitatis vxoris. 409.1.4
Vir poteſt irritare vota vxoris ante matrimonium emiſſa. 410.1.1
Virginitas non fuit in opprobrio olim apud Iudæos. 353.2.2
Virginibus ſacris ſe ſocians, ſacra communione priuandus eſt, 350.1.ante med.
Virginem nubendo non peccare, ex Hieronymo. 88.1.Init.
B. Virgo emiſit virginitatis votum, eamque Domino conſecrauit antequam deſponſaretur Ioſeph. 354.1.3
Vim vi repellere an ad jus naturale, vel gentium pertineat, oſtenditur. 6.2.7
Vita humana ex bonis temporalibus ſummum eſt. 45.1.16
Vitam ſuam, aut propria membra nullus tam in foro interno, quàm externo poteſt impunè diſſipare, & jactare ſine legitima cauſa. 328.2.4
Vitæ & membrorum adminiſtrationem à Deo quilibet habet in bonum honeſtum, vt ipſe ſcilicet vita, & membris vtatur, fruaturque ad varias functiones in finem conſeruandæ ſpiritualis, & temporalis vitæ neceſſarias. ibid.6
Vitam, & membra propria poteſt quis exponere pro tuenda vita, aut membris, aut aliis bonis proximi. 329.1.9
Vitam propriam exponere pro defenſione proximi, non licet perſonæ, cuius vita multumq; Reipubl. intereſt in ſpiritualibus, vel in temporalibus. ibid.10
Vel vbi ſequeretur maximum detrimentum familiæ defendentis. ibid.11
Vnctio verè & propriè eſt Sacramentum. 427.1.1
Vniendi duas diœceſes, vel Eccleſias modi tres. 264.1.med.
Vniuerſitas accuſat, & accuſatur per procuratorem. 214.1.2
Vnus pro alio pœnis Eccleſiaſticis puniri non poteſt. 139.1.2
Vni perſonæ duo non committuntur officia. 175.2.med.
Vocatus ad Concilium ſi negligat venire, non ſtatim puniendus eſt. 64.1.1
Vocatus ad Concilium à Metropolitano, ſi eodem tempore vocetur à Rege, ad quem potiùs accedere debeat, remiſſiuè. 66.2.18
Tò *volo*, ad actum licitum & permiſſum, non autem ad actum regulatum ex voluptate corrupta, referendum eſt. 3.2.med.
Voluntas puniri poteſt ab Eccleſia. 87.2.ſub fin.
Voti, & diei feſti violatio inducit peccatum contra ſecundum & tertium præceptum primæ tabulæ, & tamen peccata ex hoc prouenientia minora ſunt homicidio, & adulterio pertinentibus ad ſecundum, & tertium præceptum ſecundæ tabulæ. 46.1.3
Votum ſimplex minimè dirimere matrimonium initum. 87.2.1
Votum continentiæ. 88.2.8
Votum an ſolo animi propoſito perfici queat. 273.1.8
Votum per importunitatem, & impulſum aliorum emiſſum tenet, ſecus ſi proprio quodam animi impulſu. 274.1.1
Votum calore iracundiæ emiſſum non valet. ibid.4
Voto caſtitatis tenetur Religioſus Epiſcopus, ſicut antea tenebatur. 291.2.9
Vota quæ vnà cum Religionis operibus à nouitio obſeruari nequeunt, ipſo jure ſuſpenſa, & quaſi ſopita pro eo probationis tempore erunt. 303.1.3
Vota præcipue offerri non debent pro illis, qui filiis ſuis clericis tutores datum, vel teſtamentarios relinquunt. 304.1.fin.
Vota omnia vxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda poteſt vir irritare, ſi abſque ejus licentia facta ſint. 309.2.1
Vota ſi vir irritet de licentia ſua ab vxore emiſſa, valida erit irritatio. ibid.2
Votum ſolemne profeſſionis vim habet matrimonium poſtea initum irritandi, ſecluſo quocunque jure Eccleſiaſtico. 350.2.med.
Votum ſimplex caſtitatis an dirimat matrimonium, quando uterque contrahens eo voto ligatus eſt. 353.1.fin.
Votum virginitatis Deiparæ fuit abſolutum, & nequaquam conditionatum. 354.1.4
Votum ſimplex caſtitatis à coniugibus mutuo conſenſu emiſſum eſt licitum. 355.2.med.
Vota omnia, tam realia, quàm perſonalia filiorum impuberum pater ad libitum reuocare poteſt. 384.1.3
Votum religionis ante pubertatem emiſſum poteſt à patre, ſeu tutore irritari. ibid.2
Vota, & juramenta ſtatim irritari debent, vbi primùm venerint in notitiam illorum, qui ea irritare poſſunt, aliàs cenſebuntur confirmata. Ibid.3
Votum ſimplex caſtitatis licitum eſt inter coniuges mutuo conſenſu emiſſum. 409.1.5
Vota omnia vxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda poteſt vir irritare, ſi abſque ejus licentia facta ſint. 409.2.1
Vota ſi vir irritet de licentia ſua ab vxore emiſſa, valida erit irritatio. ibid.2
Vota debito coniugali præiudicantia, non poteſt vir abſque vxoris conſenſu emittere, ſicut nec vxor abſque viri licentia. Ibid.3.4.5
Vox propria non requiritur ad eſſentiam Sacramenti Pœnitentiæ, data juſta cauſa. 400.1.2
Vrbes ante aduentum Chriſti Domini erant, non ita Epiſcopi. 164.2.3
de *Vſura* conuictus inhabilis eſt ad ſacrorum Ordinum ſuſceptionem. 102.1.5
Vſuræ centeſimæ quid, & cur ita nominentur. 231.2.poſt med.
Vſura eſt quicquid ſorti accedit. 231.2.1
Vſuras ab illis exigere poſſumus, aduerſùs quos licitè, & juſtè bellum gerere valemus. 232.1.1
Vſus & mos differunt. 4.2.med.& 38.2.init.
Vſus primus ratione ſuperatur & lege. 38.2.init.
Vſus non excuſat in iis, quæ de ſui natura mala, & deteſtabilia ſunt. Ibid.
Vſusfructus paternus in aduentitia filii bona extinguitur profeſſione patris, & ex tunc pertinet ad filium, ſed melius tenent alii, quod pertineat ad monaſterium toto paternæ vitæ tempore. ibid.14
Vtilitas Eccleſiæ, ac neceſſitas ſimul interuenire debent judicio Epiſcopi probandæ, vt cum aſſumendo ad Presbyteratus Ordinem ille valeat in interſtitiis diſpenſare. 261.1.10
Vtilitatis Monaſterii nomine quid veniat ad hoc, vt Monachus procuratoris officium agere poſſit, oſtenditur. 263.1.9
Vtilitas, vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum, aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbet regulariter juſtam petendi cauſam ad effectum, vt hoc modo poſſit petens redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc vexationem requiſitis. 269.1.4
Vxor, cuius licentia, vel diſſimulatione vir ad Ordines ſacros promotus eſt, ita tenetur ad caſtitatem, vt viro defuncto nequeat validum matrimonium inire. 91.1.1
Amplia ad vxorem, quæ nec expreſsè conſenſit, nec diſſenſit, ſed conſcia promotionis viri ad Ordines, diſſimulauit. ibid.2
Vxor, quæ conſcia promotionis viri, ac potens commodè reclamare, nec conſenſum, nec diſſenſum præſtitit, ſed diſſimulando tacuit, poteſt virum repetere. ibid.

Vxorem

Index Rerum, & Verb. in Collect. Decret.

Vxorem qui ducere voluerit, faciat hoc ante ordinem Subdiaconatus. 98.2.1

Vxor clerici in minoribus conſtituti fruitur priuilegio fori, vt maritus, etiamſi habitauerit ſeorſum à viro, qui vouit continentiam ſolemniter. 99.1.1

Vxor, mortua & extincta perſona clerici ejus viri, non fruitur priuilegio fori. 99.1.2

Vxor quæ voto caſtitatis emiſſo licentiam conceſſit viro Ordinis ſacri aſſumendi, redditur inhabilis matrimonio ineundo poſt viri obitum. 100.2.4

Vxores, iiſque defunctis concubinam habentes, non admittuntur ad Clerum. 102.2.fin.

Vxorem non habenti quomodo fiat licitum vnicam habere concubinam. 104.1.1

Vxor an & quando poſſit communicare viro excommunicato. 234.2.2

Vxor quando per aſpectum probat ſe non cognitam à viro, tunc magis creditur eidem vxori negati copulam, quàm viro affirmanti. 393.1.1

Vxor tenetur ſequi virum aliò migrantem, vt transferat domicilium. 246.1.1

Vxor tenetur ſequi virum non habentem certam ſedem, ſed hinc inde vagari ſolitum, ſi id ſciebat, ſecus verò ſi ignorabat. ibid.2

Vxor non eſt præferenda filiis in accuſatione mortis patris. 239.2. init.

Vxor clerici an gaudeat priuilegio huius textus, remiſſiuè. 180. 2.13

Vxoris nomine in præſenti materia comprehenditur etiam ſponſa de præſenti, non tamen ſponſa de futuro. 285.1.62

Vxor, quæ adulterium committit, interrogata à marito, impulſaque jurare, an illud commiſerit, poterit reſpondere, quod non, intelligendo ſe non feciſſe adulterium tali menſe, vel tali die. 314.2.7

Vxori adulteræ petenti non eſt reſtituendus vir, vbi de ejus licentia, licèt minùs legitima, innocens tranſiret ad religionem, Ordinéſve. 356.1.4

Vxori neganti copulam potiùs credendum, quàm viro affirmanti. 357. poſt med.

Vxor ſimul cum viro filium alienius in baptiſmate non ſuſcipiat. 376.2.1

Vxor innocens an teneatur divertere à viro in adulterio perſiſtenti, ſicut tenetur ipſe vir vxorem adulteram pertinacem dimittere, oſtenditur. 379.2.3

Vxorem vir poteſt recipere poſt pœnitentiam adulterii. 380. 1.1

Vxor non poteſt dimittere maritum adulterum. 390.1.3

Vxor cùm infirmitate correpta non poterit reddere debitum, quid viro agendum eſſet. ibid.med.

Vxorem adulteram occidere viro non licet. 395.2.med.

Vxorum interfectoribus, ſi juuenes ſint, non conceditur vt aliud matrimonium inire poſſint, ſed vt faciliùs cum eis diſpenſetur. ibid.3

Vxor de viri ſui aſſenſu votum continentiæ emittens, tam de veſte, quàm de rebus dotalibus debet ſe regere arbitrio viri. 409.1.6

Vxor ſine viro an poſſit de eleemoſynaria diſponere, remiſſiuè. ibid.7

Vxor debet eſſe ſubiecta viro. 410.1.poſt init.

Vxoricidium impedit, non tamen dirimit matrimonium, non ſic viricidium. 395.2.1

VV

V*Vicleff* hæreticus cùm Epiſcopatum Vigorienſem impotenter appeteret, Epiſcopalem dignitatem, quam obtinere non potuit, impugnare auſus eſt. 181.1.3

Z

Z*Ona* quid ſignificet in hoc textu, oſtenditur. 358. 2.4

INDEX

INDEX
LEGALIS AUCTORUM
Materias ex profeſſo tractantium;

EX BIBLIOTHECA

Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. D. JOANNIS BAPTISTÆ COCCINI, Rotæ Decani, & Sacræ Pœnitentiariæ Regentis:

COLLECTORE

FELICE CONTELORIO I. V. ET S. THEOLOGIÆ Doctore, & in Romana Curia Advocato.

T, Tomum : P, Partem : F, Folium indicat novorum tractatuum Venetiis 1584. impreſſorum.

A

ABRATUM jure. *Aſcanii Tamburini.*

Ablatorum reſtitutione in ſoro conſcientiæ. *Petri à Navarrn.*

Abbreviatus, ſeu modus legendi Abbreviaturas. *Incerti.*

Abſoluta Principis poteſtate. *Ludovici Rodolphini.*

Abſolutione à juramento. *Antonii Cornei. Io. Camilli.*

Acceptilationibus. *Sebaſtiani Medices, tom.6. part.2. fol.400.*

Accreſcendi jure. *Franciſci Duareni, t.8. p.1. fol.428. Emmanuelis Gomez Cardoſi. Ioan. Suevii.*

Accuſationibus, & inquiſitionibus. *Bonincontri Bononienſis, t.11. p.1. f.5.*

Accuſationibus publicorum judiciorum. *Placentini, t.11. p.1. f.2.*

Acquirenda, vel repudianda hæreditate. *Io. Dilecti. Durantis, t.8. p.1. f.141.*

Acquirenda, conſervanda, & amittenda poſſeſſione. *Sebaſtiani Medices.*

Acies diſputationum politicarum. *Reinhardi Konig.*

Actibus judicialibus juratis. *Ioan. Gutierez, t.2. p.1. f.383.*

Actuarium practicæ Civilis. *Ioan. Baptiſtæ Caballini.*

Actis Concilii approbandi per Papam. *Iacobi Nauclanti.*

Actionibus. *Antonii Olibani. Arnoldi ab Herſolte. Reinhardi Bachovii.*

Actione, & ejus natura. *Baptiſta de S. Blaſio, t.3. p.2. f.43.*

Actionibus, & exceptionibus, quæ ad praxim Curiarum, maximè in Francia vigentem faciunt. *Incerti.*

Actionibus ædilitiis. *Gaſparis Caballini, t.6. p.1. f.97.*

Actionibus perſonalibus. *Placentini, t.3. p.2. f.39.*

Actionum ceſſione, & Juris ſienda. *Ioan. de Graſſis, t.3. p.2. f.72.*

Actionum ceſſione. *Ioannis à Sande.*

Actionum varietate. *Placentini, t.3. p.2. f.35.*

Adhoæ jure, relevii, atque ſubſidii. *Iacobi de Aiello, t.12. f.169.*

Adjecto. *Benvenuti Straccha, t.5. p.1. f.383.*

Adipiſcenda poſſeſſione juxta l.fin. Cod. de Edicto Divi Adriani tollendo. *Achillis Perſonalis, t.3. p.2. f.246.*

Aditione cum inventario. *Baldi de Peruſio, t.8. p.2. f.323.*

Adoratione pedum. *Ioan. Stephani, t.13. p.2. f.50.*

Advocati officio. *Lancelloti Politi, t.3. p.1. f.362.*

Advocato, & Cauſidico Chriſtiano. *Ioan. Petri Ala.*

Advocatiis feudalibus. *Eraſmi à Chokier.*

Advocatia armata, ſive clientulari patronorum jure, & poteſtate, clientumque officio. *Martini Mageri.*

Adverſariorum ſuccisivorum. *Petri Pethæi.*

Adulteriis. *Flaminei de Rubeis.*

Ædilitiis actionibus. *Gaſparis Caballini, t.6. p.1. f.97.*

Æquitate, lege, & jure diſputationis. *Alberti Bolognetti, t.1. f.289.*

Æquitate, & rigore. *Hortenſii Cavalcani.*

Æquivocis, & analogis. *Alexandri Raudenſis.*

Æſtimo, & collectis. *Nicolai Feſtaſii, t.12. f.173.*

Affinitate, vide *Conſanguinitate.*

Argon, ſeu practica judicialium. *Bartholom. Brunatii.*

Agoniſticon, ſeu de Athletica. *Petri Fabri.*

Agnoſcendis aſſertionibus Catholicis & hæreticis. *Arnaldi Albertini, t.11. p.2. f.52.*

Alcavala, ſeu de decima venditionis, & permutationis. *Ignatii Laſarte.*

Alienæ rei diſtractione. *Adriani Pulvei, t.6. p.1. f.333*

Alienatione prohibita. *Roberti Maranta.*

non Alienandis rebus Eccleſiæ. *Guillelmi Redoani, t.15. p.2. f.393.*

Alienatione rerum Eccleſiæ. *Martini Navarri. Petri Rebuffi.*

De rebus Eccleſiæ non ritè Alienatis recuperandis, & in integrum reſtituendis. *Alphonſ. Villagut.*

Alienatione judicii mutandi cauſa facta. *Adriani Pulvei, t.3. p.1. f.375.*

Alie

Index Legalis Auctorum,

Alienandis rebus fideicommiſſo, ſubjectis. *Paſqualis Saulii.*

Alimentis. *Ioan. Baptiſta Pontani, tom.8.p.1.f.445. Ioannis à Lignano, t.12.f.227. Ioannis Petri Surdi, Bartoli de Saxoferrato, Martini Coleri.*

Aluvionum jure univeſſo. *Baptiſta Aymonis.*

Alluvionibus. *Cornelii Benineaſii.*

Alluvionibus, ſeu practica numerorum, menſurarum & alluvionis. *Antonii Maria Vicecomitis.*

Alphabetum. *Petri de Ravenna.*

Ambiguitates juris. *Iacobi Revardi.*

Amortizatione deciſionis. *Ægidii Magiſtri, t.13. p.2.f.433.*

Amortizatione bonorum. *Petri Peckii, tom.11. p.1. fol.316.*

Amortizationibus, ſive remiſſiones juris Regis Galliæ in bona Regni. *Ægidii Magiſtri Equitis, t.13.p.2.f.434.*

Analogis & æquivocis. *Alexandri Randenſis.*

Anchora titulorum utriuſque juris. *Iacobi Gerardi.*

An, & quando filii poſiti in conditione cenſeantur vocati. *Ioſephi de Ruſticis.*

Annales caſus. *Quintiliani Mandoſii, t.12.f.208.*

Analyſis methodica juris Pontificii. *Dan. Venatorii.*

Annatarum materia. *Antonii Maſſa Galleſii.*

Annatarum inſtitutione, & earum definitione. *Thoma Campegii, t.15.p.2.f.537.*

Jure exigendi medios fructus, quos Annatas vocant. *Ferdinandi Cordubenſis.*

Annua præſtatione. *Iacobi Veneti, t.6.p.2.f.243.*

Annuis, & menſtruis redditibus. *Gaſparis Roderici.*

Anniverſariis, & Capellaniis. *Ildephonſ. Perez de Lara.*

Antichriſti. *Henrici Cauſil.*

Antichriſto. *Thomæ à Malvenda.*

Antiquitate temporum. *Aymonis Cravetta, tom.12. fol.121.*

Antiquæ formulæ. *Incerti.*

Antinomia juris. *Ioan. Baptiſta à Villalobos.*

Antinomia juris feudalis. *Huberti Giphanii.*

Apes urbanæ. *Leonis Alatii.*

Aphoriſmi Juriſprudentiæ. *Ioan. Brechai.*

Aphoriſmi Inquiſitorum. *Anton. de Souſa.*

contra Apoſtatas quomodo procedatur. *Authoris Innominati, tom.11.f.408.*

Apophthegmata, ſive ſingularia. *Marci Mantua.*

Apoſtolicæ Cancellariæ taxæ. *t.15.p.1.f.368.*

Apologeticon ſtatuti urbis. *Balthaſaris Torini.*

Apologia de juribus principalibus. *Ioan. de Roa.*

Apologia boni publici, vide in verbo *Cautionibus, Cornelii Benincaſii.*

Apologia pro lege divina prohibente Clericis mercaturam. *Franciſci Dominici Granelutii.*

Apoſtaſia à Religione. *Antonii Sanctarelli.*

Apoſtolicis mandatis. *Leobini Dallerii, tom.15. p.1. f.220.*

Apoſtolicis reſcriptis. *Ioannis de Graſſis, tom.3. p.2. f.31.*

Apparatús notariatum. *Petri de Unzola.*

Appellationib. *Bonincontri, t.5.f.45. Federici Schenk, t.5.f.55. Ioan. Ferrarii, t.5.f.62. Sigiſmundi Scaccia. Petri Gregorii Bredgrodii. Petri Gregorii Tholoſani. Iulii Cæſaris Ruginelli.*

Appellationibus temporũ diverſis. *Alberici Gentilis.*

Appellationibus Eccleſiæ Africanæ ad Romanam Sedem. *Marci Antonii Capella.*

Provocatione à Pontifice ad Concilium. *Boëtii Eponis.*

Appellatione à Vicario ad Epiſcopum. *Ioannis Narbona.*

Appellativa verborum. *Ioan. Petri Molignati, Auguſt. Barboſa.*

Appetitione Epiſcopatus. *Hieronymi Regii.*

Aquiliæ legis, ſecundo capite, & ſubſtitutionibus. *Claudii Ghiſlerii.*

Arbitris. *Lanfranci de Oriano, t.3.p.1.f.206.*

Arbitris, & arbitratoribus. *Baptiſta de S. Blaſio, p.1.f.296. Petri Iacobi à Montepeſſulano, t.3.p.1. f.308.*

Arbitris, & compromiſſis. *Ioan. Baptiſta Perufini, t.3.p.1.f.224.*

Arbitrariis Judicum. *Iacobi Monachii.*

Arbor conſanguinitatis. *Proſdocimi de Comitibus, t.3.p.1.f.224.*

Arbor Juriſdictionum. *Ioannis de Graſſis, t.9.f.140. Guillelmi Luverani, t.3.p.1.f.18.*

Argumentorum loci. *Nicolai Everardi.*

Argumenta juris. *Gonçalus Mendez de Cabedo.*

Argumentandi modus. Vide *Logica juridica.*

Ariſtocratia Chriſtianæ Civitatis. *Ioannis Quintini, t.16.f.91.*

Armonia titulorum utriuſque Juris. *Theodori Straitmanni.*

Atteſtatione, ſeu jure ſiſtendi, & manuum injectione. *Petri Peckii, t.3.p.2.f.155.*

Arreſtis, ſeu manuum injectione. *Andrea Gaill.*

Arte Juris. Vide *Iuris arte.*

Arte cudendi monetam. Vide *Moneta.*

Arte Notariatus. *Incerti.*

Arte Notariatus, ſeu de ſyntaxi, & fide inſtrumentorum. *Nicolai Hontemii.*

Arte legal para eſtudiar la Juriſprudencia. *Franciſci Bermudez.*

Arte teſtandi, &c. *Ioannis Dilecti, Durantis, t.8. p.1.f.109.*

Aſiatico juſto Imperio. *Seraphini de Freitas.*

Aſſeſſore, ſeu Conſiliario generali. *Antonii Vvinteri.*

Aſſecurationibus. *Benvenuti Straccha, t.6.p.1.f.357.*

Aſſecurationibus, & ſponſionibus mercatorum. *Petri Santerna, t.6.p.1.f.348.*

Aſſertionibus Catholicis, & hæreticis agnoſcendis. *Arnaldi Albertini, t.11.p.2.f.52.*

Attentatis appellatione pendente. *Franciſci Herculani, tom.5.fol.254. Hieronymi Manfredi, tom.5. f.226.*

Attentatis, & innovatis. *Roberti Lancelloti, tom.5. f.286.*

Auctoritate Conciliorum ſacrorum. v. *Concilii Thomæ Campegii, t.13.p.1.f.398. Nicolai Archiepiſcopi Iadrenſis.*

Auctoritate, & præeminentia magni Concilii, & Parlamentorum ipſorum. *Ioannis Montagne, t.16. f.263.*

Auctoritate Concilii, & Parlamentorum Galliæ. *Nicolai Boërii.*

Auctoritate Gloſſarum. *Antonii Corſetti, tom.18, f.186.*

Auctoritate Prudentum. *Iacobi Revardi.*

Auctoritate Legati à latere. *Nicolai Boërii, tom.13. p.2.fol.142. Petri Andrea Gambari, tom.13. p.2. f.150.*

Auctoritate Pontificis. *Franciſci Varga, t.13.p.1. f.113. v. Poteſtate.*

Auctoritate Pontificis contra Lutherum. *Chriſtophori Marcelli.*

Auctoritate Papæ, & Concilii. v. *Concilii, Iacobi Nauclanti.*

Auctoritate Romanæ Sedis. *Lelii Iordani, t.2. p.2. fol.2.*

Auctoritate juſta Reip. Chriſtianæ in Reges impios & hæreticos *Guillelmi Roſſai.*

Auctoritate Eccleſiæ. *Iacobi Almani. Io.B. à Capiſtrano. Vincentii Ciagauld.*

Materias ex profeſſo tractantium.

Auctoritate, & loco Romani Pontificis in Eccleſia, & Conciliis. *Staniſlai Hoſii.*

Aucupio, venatione, & piſcatione. *Sebaſtiani Medices, t.12.f.396.*

Augmento, & diminutione monetarum. *Alberti Bruni, t.12.f.207*

Collegii Papienſis conſ. *t.12.f.218.v. Moneta.*

Augmento monetæ. *Gaſparis Antonii Theſauri.*

Augmento, rebuſque additis. *Alberti Bruni, t.17. fol.347*

Augmento, & decremento auri, & argenti. *Ioannis Bodini.*

Auxiliu, ſeu brachio implorando per judicem Eccleſiaſticum, vel è contra. *Martini de Fano, t. 11. p.2.f.409*

Auxiliis exhibendis, ſeu de inuocatione vtriuſque brachii. *Michaelis Agia.*

Axiomata juris vſufrequentiora. *Auguſtini Barboſa.*

B

BAnnitis. *Iacobi de Arena, t. 11.p. 1.f. 355. Nelli à S.Geminiano, t.11.p.1.f.357*

Pro Barbis Sacerdotum defenſio. *Pierii Valeriani.*

Baronum jure, officio, & poteſtate. *Ioannis Franciſci Capiblanci.*

Baſſanellus, ſeu Dialogi 200. juris. *Marci Mantua.*

Bello. *Ioannis à Lignano, t. 16.f. 371. Martini Garrati, t.16 f.324. Henrici Boceri.*

Bello, & ejus prærogatiuis. *Petri Rebuffi.*

Bello, & bellatoribus. *Ioannis Lupi, t.26.f.320*

Bello exulum. *Ioannis de Gradis.*

Bello, & ejus juſtitia. *Franciſci Arias, t.16.f.315. v. Re militari.*

Bellum Legale. *Alphonſi Viualdi.*

Benedictorum lib. quatuor. *Marci à Lyclama.*

Benedictionibus. *Floriani Canalis.*

Beneficiis. *Ioannis de Selua, t.15.p.1. f. 2. Ioannis Corraſii, t.15.p.2. f. 287. Nicolai Garzia, Ioannis Lacqueſtor, Ioannis Nicolai Gimontai, Lelii Zecchii, Petri Gregorii Tholoſani, Gabrielis Vaſquez, Melchioris Lotterii.*

Beneficiis, & ad ea pertinentibus. *Franciſci Duareni. t.15 p.1.f.2*

Beneficiis, eorumque acquiſitione, & amiſſione. *Chriſtophori Ruffianacci, t.15.p.2.f.245*

Beneficiorum commendis. *Thomæ Campegii, t.15. p.2.f.536*

Beneficiorum congrua portione. *Petri Rebuffi, t.15. p.2.f.240*

Beneficiorum incompatibilitate. *Alphonſi Hojeda, t.15.p.1. f.112*

Regalibus, vel jure Principis in beneficiis Eccleſiaſticis. *Boëtii Eponis.*

Beneficiorum permutatione. *Ægidii Bellamera, t.15. p.1. f. 190. Federici de Senis cum Lapi annot. t. 15. p.1. f. 187. Petri Andreæ Gambari, tom. 15. p. 1. f.208. Petri de Vbaldis, t.15. p.1. fol. 183. Ioannis à Cockier.*

Permutationis Beneficialis, & triangularis Saturnino jure. *Boëtii Eponis.*

Pluralitatis Beneficiorum deteſtatio. *Nicolai Archiepiſcopi Iadrenſis.*

Beneficiorum pluralitate. *Ioannis à Lignano, t.15. p.1.f.110. Dominici Soto, Thomæ Campegii, t.15. p.2. f.532. Thomæ de Vio Caietani.*

Beneficiorum reſeruationibus. *Gaſparis de Peruſio, t.15. p.1. f. 244. Thomæ Campegii, t.15. part. 2. fol.535.*

Bibliotheca materiarum. *Ioannis Molani.*

Bigamia. *Ioannis Montaigne, t.9.f.122*

Birreto rubeo Cardinalibus dando reſponſa. *Antonii Scapii.*

Blaſphemia, ſeu Canonicæ, & practicæ quæſtiones de blaſphemia. *Petri Ant. Lazarii.*

Blaſphemia. *Antonii Sanctarelli.*

Bonæ fidei judiciis. *Antonii Maſſa Galleſii, tom. 3. p.1. f.101*

Boni publici apologia, vide in verbo, *Cautionibus. Cornelii Benincaſii.*

Bonis lucratis conſtante matrimonio. *Didaci à Segura, Didaci Perez, Roderici Suarez, Ioannis Fridericide Solis.*

Bonis maternis. *Scipionis Gentilis.*

Bonorum amortizatione. *Petri Peckii, tom. 1. p. 2. fol.216*

Bonorum ceſſione. *Matthæi Bruni, t.3.p.2.f.129*

Bonorum excuſſionibus. *Iacobi de Arena, t.3.p.2.f.141.*

Bono ſummo. *Conſtantii, t.3.p.2.f.2*

Brachio, ſeu auxilio implorando per Iudicem Eccleſiaſticum, vel è contra. *Martini de Fano, t.11. p.2.f.409*

Brachio ſæculari, & Eccleſiaſtico implorando. *Ludouici Rodolphini.*

Brachio Regio. *Hortenſii Caualcani.*

Brachio ſæculari Eccleſiæ præſtando. *Franciſci Molini.*

Brachilogos totius juris Ciuilis. *Incerti Authoris.*

Brauiis. *Antonii Corſetti, t.12.f.324*

Breuibus. *Ludouici Gomez.*

Brocardis. *D.Damaſi, t.18.f.306*

C

CAballo, ſeu equo. *Hippolyti Bonacoſſa, t.6. p. 1. fol.108*

Cœlibatu Sacerdotum non abrogando. *Marquardi de Suſannis.*

Cæremoniis Eccleſiæ, & officio Epiſcopi. *Guibertini de Tornaco.*

Cambiis. *Fabiani Genuenſis, t.6. p. 1. f. 410. Seraphini Razzii, Ioannis de Salas, Thomæ de Vio Caietani, t.6. p.1. f.405. Sigiſmundi Scaccia, Ioannis Baptiſta Corradi, Marci Antonii Ferardutii, Ioannis Baptiſta Cauatii, Romualdi Coli.*

Dialogo nel quale ſi ragiona de cambii, & altri contratti de merci. *Incerti.*

Continuatione de cambii. *Fernando Giuſtiniano.*

Cambiis, marcharumque differentia pro Lugduno. *Hieronymi de Luca, t.6.p.1.f.408*

Cameralis obligationis formula. *Antonii Maſſa Galleſii, t.6.p.2.f.349*

Cancellariæ Apoſtolicæ taxæ. *t.15.p.1.f.268*

Canone Pœnitentiali. *Ioannis à Capiſtrano, t. 14. f.398. Antonii Auguſtini.*

Canonica Epiſcopali, & Parochiali. *Petri de Vbaldis, t.15.p.2.f.198*

Canonica portione, & de quarta. *Lapi de Caſtellione, t.15.p.2.f.193.*

Canonicis horis, v. *Horis.*

Canonicæ quæſtiones. *Ioannis Guttierrez.*

Canonicæ quæſtiones, ſeu de monitoriis ad effectum reuelandi. *Petri Antonii Lazarii.*

Canonicis, & Dignitatibus. *Auguſtini Barboſæ.*

Canonizatione Sanctorum. *Troili Maluetii, t.14. f.97. Angeli Roccha, Iacobi Caſtellani manuſcripti, Felicis Contelorii.*

Capella Regia. *Vincentii Turturetti.*

Capellanis, & Anniuerſariis. *Ildeph. Perez de Lara.*

Capitulatione Cæſarea, ſeu lege Regia Germanorum. *Benedicti Carpzonii.*

Index Legalis Auctorum,

Capitulis matrimonlalibus. *Ioannis Petri Fontanella.*

Capituli officio, & poteſtate, Sede vacante. *Ioannis Franciſci de Panuinis, t.13.p.2.f.467*

Captatoria voluntate. *Roderici Snartz.*

Carceratorum relaxatione. *Pauli Grillandi Caſtellionei, t.1.p.1.f.347*

Carceribus. *Baldi de Perusio, t.11.p.1.f.200*

Cardinalatu. *Hieronymi Albani, t.13.p.2.f.105*

Cardinalibus. *Hieronymi Manfredi, tom. 13. p. 2. f.86. Martini Garrati, t.14.p.1.f.59*

Cardinalibus Legatis à latere. *Andrea Barbatia, t.13.p.2.f.131*

Cardinalium origine, dignitate, ac poteſtate. *Gondiſalvi Villadiego, t.13.p.2.f.57*

Cardinalis dignitate, & officio. *Flaminii Plati.*

Cardinalium præſtantia. *Andrea Barbatia, t.13. p.2. fol.63*

Cardinalium Sacroſancto Collegio. *Hieronymi Manfredi, t.13.p.2.f.96*

.Birreto rubeo dando Cardinalibus Regularibus reſponſa collecta per *Antoninum Scappum.*

Caſibus fortuitis. *Sebaſtiani Medices, t.7.f.195*

Caſibus reſeruatis. *Bartholomei Gypſii, Franciſci Longi à Coriolano, Petri Bellochii, Luca Horoni, Lelii Zecchii, Horatii Gambarupta.*

Caſus in quibus judex ſæcularis poteſt manus in perſonas Clericorum, ſine metu excommunicationis imponere. *Bernardi Laurentii, t.11. p.2. f. 320.* Declaratio decreti caſuum reſeruatorum. *Emmanuelis Rodriguez.*

Caſtellanis, & Caſtris *Martini Garrati, t.16.f. 278*

Caſtellanis, & eorundem officio. *Petri Rebuffi.*

Catalogus legum antiquarum. *Ioannis Vdalrici Zaſii, t.1.f.252*

Catalogus gloriæ mundi. *Bartholomai Chaſſanei.*

Catholica fide. *Franciſci Epiſcopi Squillacenſis, t.14. fol.2*

Catholicis, & hæreticis aſſertionibus agnoſcendis. *Arnaldi Albertini, t.11.p.2.f.52*

Catholicis inſtitutionibus. *Iacobi Simancha, tom. 11. p.2.f.110*

Cauſis majoribus ad Papam deferendis. *Lelii Iordani.*

Cauſis ad Papam, & Concilium deferendis. *Franciſci Cordubenſis.*

Cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis, & inter perſonas Eccleſiaſticas. *Hieronymi Cenallos.*

Cauſis, in quibus emphyteuta jure ſuo priuatur. *Aurelii Corbuli.*

Cautione de non offendendo. *Franciſci Herculani.*

Cautione de non offendendo, & treuga, & pace. *Sebaſtiani Guazzini.*

De non conſtituendo, conſanguineos cogi pro bannitis de non offendendo cavere. *Cornelii Benincaſii.*

Cautelæ. *Incerti Authoris, Hippolyti Bonacoſſa, Laurentii Tennini, Bartholomai Cepolla, Thoma Ferrarii.*

Cauſis corruptorum judiciorum, & remediis. *Drodori Tuldeni.*

Cenſibus. *Benedicti Bonii, t.6. p.2. f. 162. Nicolai Intriglioli, Seraphini Raghil, Feliciani Solis, Ludouici Concii, Gaſparis Antonii Theſauri, Virgilii Boccacii, Roderici Valaſquez de Auendagno, Ioannis Baptiſta Madii, Henrici Caniſ. Ioannis de Salas, Petri de Gregorio, & addentes ad ipſum, Romualdi Coli,* & nouiſſimè *Duardi.*

Cenſuum jure, ſeu annuorum reddit000m. *Friderici Marsini.*

Cenſuariis contractibus. *Petri Follerii, t.6. p.2. f. 110*

Cenſurarum contra Venetos latarum juſtitia, & validitate. *Ioannis Franciſci Fagnani, Ioannis Baptiſta Valenzuela, Ioannis Philippi Mainardi.*

Cenſuris. *Martini Bonacina, Ægidii de Coninck, Gaſparis Hurtado.*

Cenſuris enchiridion. *Feliciani Epiſcopi Scalenſis.*

Cenſuris in genere. *Raphaëlis Raſtellii.*

Cenſura Eccleſiaſtica. *Ioannis à Lignano, t.14. f. 307. Bartholomai Vgolini.*

Cenſuris Romano Pontifici reſeruatis. *Bartholomai Vgolini.*

Cenſurarum Pauli V. Validitate, & Iuſtitia. *Bartholomai Vgolini.*

Centuriæ cauſarum. *Franciſci de Claperiis.*

Certamine ſingulari. *Andrea Alciati, t.12.f.293*

Ceſſante cauſa ceſſat effectus. *Andrea Tiraquelli.*

Ceſſione actionum. *Iacobi de Arena, tom. 13. p. 2. f.74. Ioannis à Sande.*

Ceſſione bonorum. *Matthai Bruni, t.3.p.2.f.379*

Ceſſione juris, & actionum fienda. *Ioannis de Graſſis, t.3.p.2.f.72*

Ceſſionibus. *Authoris innominati.*

Ceſſo debitore. *Sfortia Oddi.*

Charitatiuo ſubſidio. *Bartholomai Bellencini, t.15. p.2.f.147. Remigii de Gonny, t.15.p.2.f.169*

Citationibus. *Lanfranci ab Oriano, t.3.p.2.f.58*

Citatione reali. *Peregrini Ianninii.*

Ciuilium magiſtratuum ſchedulate, v. *Magiſtratus ciuiles.*

Ciuili facultate. *Adoardi Gualandri.*

Ciuitatis Chriſtianæ Ariſtocratia. *Ioannis Quintini, t.16.f.91*

Clauium portarum ciuitatis cuſtodia. *Nicolai Boërii, t.16.f.281*

Clauſulis. *Celſi Vgonis, t.18.f. 490. Vitalis de Cambanis, Auguſtini Barboſa, Marta.* Sed verè eſt plurium Aduocatorum Romanæ Curiæ, & eſt inſertus Ioan. Baptiſta Coſta.

Clauſularum radix. *Georgii Barſchamp.*

Clauſula codicillari. *Fabii Turretti.*

Clauſulis inſtrumentorum. *Bartholomai Bertazzoli, Saluſtii Tiberii, Incerti Authoris cum practica notariorum.*

Clauſulis conuentionalibus. *Ioannis Baptiſta Coſta.*

Clauſura Monialium. *Martini Bonacina.*

Clericatus effectibus. *Caroli de Graſſis.*

Clericali diſpoſitione. *Ioan. Maria Belletti.*

Clericorum Regularium, & ſæcularium ſucceſſione ab inteſtato. *Nicolai de Vbaldo, t.8.p.1.f.351*

Clericorum inſtituto. *Ioan. Belomeque.*

Clericorum & Sacerdotum excellentiis ſloſculus. *Dionyſii Pauli Lopis.*

Clericorum præſtantia. *Antonii Prati.*

Clericorum vita, & honeſtate. *Sebaſtiani Facinſa.*

Clypeus paſtoralis. *Antonii de Pratis, t.13.p.2.f.362*

Clientulari patronorum jure, & poteſtate, clientumque officio, ſiue aduocatia armata. *Martini Magori.*

Coadiutore Epiſcoporum. *Thoma Campegii, t.15. p.1.f.539*

Codex de Moſaïco, & veteri jure enucleando. *Nicolai Mongeorgii.*

Codex legum antiquarum. *Incerti.*

Codex canonum Eccleſiæ Africanæ: Codex canonum Eccleſiæ vniuerſæ. *Chriſtophori Iuſtelli.*

Codicillis. *Rolandini Paſſagerii, t.8. p.1. f. 298. Ioannis Gail.*

Codicillorum jure. *Nicolai Reuſneri.*

Cœlibatu, & coniugio Sacerdotum. *Franciſci Agricolo.*

Cœlibatu. *Gregorii de Valentia, Roberti Arboricenſis.*

Cogni

Materias ex profeſſo tractantium.

Cognitione librorum juris Canonici. *Bartholomæi Capolla, t.1. f.181*

Cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis, & inter Eccleſiaſticas perſonas. *Hieronymi Cevallos.*

Coitus illiciti pœnis. *Pauli Grillandi, tom. 11. p. 2. fol.298*

Collatione bonorum. *Stephani Forcatuli.*

Collationibus. *Ioannis Sporta, t.8. p.1. f.461. Vitalis Nemanſenſis, t.8. p.1. f.456*

Collatio veterum numiſmatum. *Didaci Covarruvias.*

Collectanea, ſeu reportata. *Bernardini Alphani.*

Collectanea ad Ius Canonicum. *Petri Cenedi, Auguſtini Barboſa.*

Collectanea, ſeu remiſſiones iuris Ciuilis. *Raphaëlis Scilerii, Auguſtini Barboſa.*

Collectis. *Pauli de Vbaldis, t.12. f. 96. duo Conſilia eiuſdem in eadem materia, t.12. f.99. Christophori VVintzleri.*

Collectis, ſeu muneribus patrimonialibus. *Ægidii Thomaſii, t.12. f.110*

Collectis, & æſtimo, v. *Æſtimatio.*

Collectio Cardinalium, v. *Cardinalibus.*

Collectio, & compilatio privilegiorum Mendicantium. *Emmanuëlis Roderici, Incerti.*

Collectio veteruto Legum 12. tabularum. *Antonii Contii.*

Collegium politicum. *Chriſtiani Lubentali.*

Collegium juridicopoliticum. *Ioannis Henſleri.*

Commendatione Eccleſiarum. *Franciſci Torrentis.*

Commendis beneficiorum. *Thomæ Campegii, t.15. p.2. f.516*

Commentaria in rubricas Miſſalis, & Breuiarii. *Bartholomæi Gavanti.*

Communitatum, ſive civitatum Legatis, Papæ, Regum, & Principum. *Petri Rebuffi.*

Commiſſionibus utriuſque Signaturæ. *Ioan. Baptiſtæ Marcheſani, Quintiliani Mandoſii.*

Commiſſionibus, & commiſſariis. *Rutgeri Rulant.*

Communes concluſiones, &c. *Ioſephi Ludoviſii.*

Communes opiniones contra communes. *Hieronymi Cevallos.*

Communes opiniones. *Franciſci Turzani, Iodoci Damhouderii, Laurentii Kirchonii, Michaëlis Craſſi, Maccagnani de Azzegnidis, Antonii Mariæ Corraſii, t.2. f.121. Franciſci Vivii, Baptiſtæ Villalobos, Matthæi Iuriſconſulti, Iulii Clari, Ioannis Fichardi, Ioannis Bellom, Emmanuelis Soarez.*

Communes concluſiones. *Nicolai Calnoli, Pauli Granutii.*

Comœdiis, & bacchanalibus. *Fructuoſi Biſbè in lingua Hiſpanica.*

Commerciis illicitis, v. *Vſuris.*

Commerciis, & cambiis. *Sigiſmundi Scaccia.*

Commiſſariis. *Iacobi de Arena, t.8. p.1. fol.194. Rutgeri Rulant.*

Communes criminales opiniones uſu receptæ. *Hippolyti Bonacoſſa.*

Commutationibus ultimarum voluntatum. *Ioannis Petri Montia.*

Compenſationibus. *Sebaſtiani Medices, t.6. p.1. f.258. Tindari, t.6. p.2. f.250.*

Competentia fori, vide in verbo *Iudiciis.*

Compreheuſorium feudale. *Ioannis Raynaudi.*

Compromiſſis, & arbitriis, v. *Arbitris, Camilli Borrelli.*

Compromiſſis inter conjunctos, & de exceptionibus. *Marci Antonii Blanci, t.13. p.1. f.138*

Compromiſſi oppoſitione, & eius forma. *Iacobi Butrigarii, t.3. p.1. f.106*

Compulſoriis literis. *Guidonis Papa, tom. 3. part. 2. fol.70.*

Computationibus, & ratiociniis adminiſtratorum. *Franciſci Mugnoz de Eſcobar.*

Conceſſione feudi. *Petri de Gregoris Meſſanenſis.*

Concilio. *Dominici Iacobatii, tom.13. p.1. f.190. Reginaldi Poli, Marcel. Mantua, t.13. p.1. f.182. Nicolai Heremitanni.*

Concilii, & Papæ auctoritate, v. *Auctoritate, Iacobi Nauclanti, B. Ioan. à Capiſtrano, Nicolai Archiepiſcopi Iadrenſis.*

Concilii, & Papæ poteſtate. *Ioannis Franciſci Poggii, Ioannis Hieronymi Albani.*

Cóncilii actis approbandis per Papam. *Iacobi Nauclanti.*

Concilio œcumenico. *Clementis Morillani Card. de Aracœli.*

Concilii generalis celebrandi modo. *Guillelmi Durantì, t.13. p.1. f.154*

Concilii celebrandi ordine. *S. Iſidori.*

Concilio Provinciali. *Stephani Quarantæ.*

Concilii Baſileæ tranſlatione. *Cataldini de Boncompagnis, t.13. p.1. f.15.*

Concilio, & poteſtate Eccleſiaſtica, & prima Orbis Sede. *Cypriani Beneti.*

Conciliorum authoritate. *Thomæ Campegii, t.13. p.1. f.398.*

Concilii, & parlamenti præeminentia. *Ioannis Montaigne, t.16. f.272*

Concilii, & parlamentorum Galliæ authoritate. *Nicolai Bërii.*

Concordia, & titulorum recapitulatio. *Gregorii Primaticii.*

Concubinariis publicis. *Bermundi Chaueronii, t.11. p.1. f.145*

Condictione furtiua. *Antonii Mercatoris.*

Conditionalibus, & modis impoſſibilibus. *Pauli Durani, nunc Rotæ Auditoris.*

Conditionibus, & demonſtrationibus. *Leandri Galganetti.*

Conditionibus. *Philiberti Bruſelii.*

Confeſſionibus. *Lanfranci ab Orlans, t.4. f.47.*

Confeſſionibus. *Vincentii Mancini.*

Confeſſariis ſollicitantibus. *Roderici à Cunha.*

Confeſſariorum iuridica poteſtate. *Claudii Soleri.*

Confœderatione, & pace, & conventionibus Principum. *Ioannis Lupi, t.16. f.303. Martini Garati, t.16. f.302.*

Confœderationibus, & earum priuilegiis. *Petri Rebuffi.*

Conjecturæ Iuris Civilis. *Antonii Fabri.*

Confiſcatione bonorum. *Sebaſtiani Guazzini, Petri Rebuffi.*

Conjecturis ultimarum voluntatum. *Franciſci Mantica.*

Conjunctionibus. *Antonii Fumei, t.18. f.278*

Conjugio, & cœlibatu Sacerdotum. *Franciſci Agricolæ.*

Concordia gloſſarum. *Chriſtophori Nicelli, tom. 18. fol.187*

Confidentia beneficiali. *Flaminii Pariſii.*

Congrua portione. *Petri Rebuffi.*

Conjugio cum relicta fratris. *Thomæ de Vio Caietani.* inter Conjunctos compromiſſis. *Marci Antonii Blanci, t.3. p.1. f.138*

Connubiorum iure. *Barnaba Briſſonii, t.9. f.103.*

Connubiali conſenſu, v. *Conſenſu.*

Conſanguinitate, & affinitate. *Gregorii Rhamnſii, t.6 f.178. Hieronymi Mangiaria, t.9. f.158. Ioannis Andrea, t.9 f.136.*

Index Legalis Actoruum,

Declaratio poteſtatis Eccleſiæ ſuper gradus conſanguinitatis, & affinitatis Diuina lege prohibitos. *Spina.*

Concluſiones communes. *Ioſephi Ludouiſii.*

Concluſiones ciuiles de ſucceſſione conuentionali & anomala, ſeu de ſucceſſione in genere prohibita. *Incerti.*

Concluſiones reſpondentes ad obſeruationes Andreæ Gail. *Bernardini Grauai.*

Concluſiones controuerſæ. *Theodori Pratei.*

Concluſiones de contractibus, iudiciis, vltimis voluntatibus, criminalibus & communibus. *Ioannis Donati à Fina.*

Concluſiones. *Ioan. Ludouici Benderi.*

Concluſiones practicæ. *Card. Dominici Tuſchi.*

Concluſiones practicabiles. *Matthiæ Berlichii.*

Concluſiones ſtatutariæ. *Alderani Maſcardi.*

Concluſiones. *Antonii Gabrielis.*

Concluſiones in materia delictorum. *Roderici Suarez, Ioannis Cintholtz, t. 9. f. 145. Proſdocimi de Comitibus, t. 9. f. 140. Stephani Coſta, t. 9. f. 132*

Concordata Galliæ cum commentariis. *Petri Rebuf.*

Concordata Germaniæ cum notis. *Henrici Caniſii, Georgii Branden.*

Conſcientiæ foro, & contentioſo. *Hieronymi de Zannettinis, t. 3. p. 1. f. 405*

Conſcientiæ ſpeculum. *S. Ioan. à Capiſtrano, t. 1. fol. 323*

Conſenſu connubiali. *Didaci de Madrano.*

Conſenſu præſtando in contractibus mulierum. *Ioannis Campegii.*

Conſecratione Epiſcopi. *Staniſlai Socolouii.*

Conſeruatoribus Iudicibus. *Ioan. Petri Moneta.*

Conſiliariis Principum. *Martini Garati, t. 16. f. 112. Petri Rebuffi.*

Conſiliariis generalibus, ſiue aſſeſſoribus. *Antonii Veſteri.*

Conſiliis habendis ſecundùm Bartolum, *tom. 3. p. 1. fol. 330.*

Conſiliis Prouincialibus. *Michaëlis Thomaſii.*

Conſiſtorii conſultationibus. *Gaſparis Paleotti.*

Conſilio ſapientis in forenſibus cauſis adhibendo. *Pacis Scala, t. 3. p. 1. f. 331*

Conſortibus eiuſdem rei. *Hieronymi Portoles.*

Conſtantinus, ſeu de legibus Conſtantini Imperatoris. *Franciſci Balduini.*

Conſtituto. *Baldi de Vbaldis, t. 6. p. 1. f. 38. Andreæ Tiraquelli.*

Conſtitutionibus. *Alberti Bruni, Cornelii Benincaſii.*

Conſuetudine. *Petri Rauennatenſis, t. 2. fol. 381. Rochi Curtii, Alberti Bruni.*

Conſuetudine, & vſu. *Petri Salazar.*

Conſuetudine & iure. *Antonii Piagii.*

Conſuetudinis, & iuris ſcripti proceſſu. *Petri Terminei.*

Contentioſo foro conſcientiæ. *Hieronymi de Zannettinis, t. 3. p. 1. f. 405*

Conteſtationis litis eff. ctibus. *Petri Rebuffi.*

Continuo tempore, & vtili. *Marci Antonii Bardi, t. 5. f. 110*

Continuatio de cambiis, v. *Cambii.*

Contractibus in genere, & de emptione, & venditione. *Fabiani de Monte, t. 9. p. 1. f. 36. Conradi Summenhart, Nicolai Mozzii, Martini Bonacina, Henrici Boceri, Ioan. Stephani Lambertenghi, Rodulphi Schraderi, Pauli Comitoli, Ludouici Lopez, Antonii Gomez, Ioannis Medina, Michaëlis de Palatio.*

Contractibus mercatorum. *Ioannis Nider, t. 6. p. 1. f. 279.*

Contractuum formularium. *Incerti.*

Contractibus cenſuatiis. *Petri Follerii, tom. 6. p. 1. fol. 119*

Contractu liuellario. *Cæſaris Manenti.*

Contractibus ſine certa ſolemnitate non validis. *Dominici Pici ad Statutum Vrbis, c. 151*

Contractibus iuratis. *Ioannis Guttierrez, t. 6. p. 2. f. 35*

Contractibus ſimulatis. *Bartholomæi Capolla, t. 2. f. a*

Contractibus illicitis. *Ioannis Baptiſtæ Lupi.*

in Contractibus minorum, aliorumve his ſimilium, decretis, cæteriſque ſolemnitatibus adhibendis. *Octauii Simoncelli, t. 6. p. 2. f. 284*

Contradictiones Iuris Canonici cum Ciuili. *Baptiſtæ de S. Blaſio, tom. t. f. 185*

Contrarietates Bartoli, ſimi cum tract. de Statutis.

Controuerſiæ Iuris. *Andreæ Fachinei, Antonii Merenda.*

Controuerſiæ Iuris ſelectæ. *Petri Pauli Flaminii.*

Controverſiæ illuſtres. *Ferdinandi Vaſquez, Menchaca.*

Controuerſiæ Iuris quotidianæ. *Ioannis Caſtillo.*

Controuerſiæ quotidianæ de coniecturis, & interpretationibus vltimarum voluntatum. *Eiuſdem.*

Controuerſia ſucceſſionis inter patruum, & patris præmortui filium. *Franciſci Hottomanni.*

Controuerſiæ Theologicæ. *Alphonſi de Mendoza.*

Contributione. *Chriſtophori Vvintzleri.*

Controuerſiæ forenſes. *Raphaëlis Fulgoſii.*

Contubatoribus, ſeu decoctoribus, v. *Decoctor.*

Conuentionibus, & confœderatione, & pace Principum. *Ioannis Lupi, t. 16. f. 303. Martini Garrati, t. 16. f. 302*

Corona quæſtionum iuridicarum Ciuilium, & Criminalium. *Franciſci Perſonalis.*

Correlatiuis. *Baptiſtæ de S. Blaſio, t. 18. f. 160*

Creditorum, & decoctorum pacta. *Benuenuti Straccha, t. 6. p. 1. f. 321*

Creditorum priuilegiis. *Petri Vanderani, tom. t 8. f. 110. Amatoris Roderici.*

Criminibus in genere. *Bartholomæi Taëgii, tom. 11. p. 1. f. 10*

Crimine læſæ Maieſtatis. *Authoris Innominati inter tractatus criminales, t. 2. Henrici Boceri, Hieronymi Gigantis, t. 11. p. 1. f. 33. Martini Garrati, tom. 11. p. 1. f. 22. Petri Rebuffi.*

Criminales quæſtiones. *Franciſci Caſoni, tom. 11. p. 1. f. 455*

in Criminalibus controuerſiis forma procedendi extraordinariè. *Antonii Columbani, tom. 11. p. 1. fol. 341*

Curatore bonis dando. *Odofredi Beneuentani, tom. 8. p. 2. f. 405. t. 12. p. 1. f. 232*

Curatore, & tutore, v. *Tutor. Borgnini Caualcani.*

Curati officio. *Ioan. Baptiſta Bernardini.*

Curia Eccleſiaſtica para los ſecretarios de Prelados. *Franciſci Ortiz.*

Curia Piſana, & origine decurionum. *Licentiati de Piſa.*

Curia Philippica. *Ioan. de Hueca Volano.*

Cuſtodia clauium, portarum, ciuitatum, caſtrorum, aut aliorum locorum fortalitiorum. *Nicolai Boërii, t. 16. f. 281*

Cynoſura Advocatorum, & Patronorum. *Ioan. Baptiſta Mangonii.*

D

Dandis bonis in ſolutum, & bonis ad haſtam vendendis. *Iulii Cæſaris Giuſtiani.*

Debitore ceſſo, ſeu ad l. 3. C. *de nouationibus, Sfortia Oddi.*

Debitore inope. *Gaſparis Bazzil, t. 3. p. 3. f. 204*

Debitore

Debitore ſuſpecto, & fugitiuo. *Ioannis Baptiſtæ Caccialupi, t.3.p.2.fol.148*
Decimis. *Andreæ Hiſpani, t.16. p. 2.f. 142. Petri Rebuffi, t. 15. p. 2.f. 125. Tindari, t. 15. p. 2.f. 123. Henrici Caniſii, Ioan. Petri Monetæ, Aurelii de Iſtaria Sorba, Ioſephi Iuſti Scaligeri de Decimis in lege Dei, cum opuſculis.*
Decima venditionis,& permutationis. *Ignatii Laſarte.*
Deciſiones de amortizatione. *Ægidii Magiſtri, t. 3. p.2.f.433*
Deciſiones caſuum conſcientiæ occurrentium tempore mortis. *Melchioris Zambrani.*
Declaratio decreti caſuum reſeruatorum. *Manuelis Rodriguez.*
Declaratio arboris exceptionum. *Petri Rebuffi.*
Decoctoribus, ſeu conturbatoribus, *Benuenuti Straccha, t.6.p.1.f.315.*
Et quomodo procedendum ſit contra eos, *ibid. fol. 323*
Et qui potiores in bonis eorum habeantur. *ibid. fol.322*
Decoctorum, & creditorum pacta. *Benuenuti Straccha, t.6.p.1.f.321*
Decretis. *Albertini Bruni.*
Decretis, cæteriſque ſolemnitatibus in contractibus dominorum, aliorumve his ſimilium. *Octauii Simoncelli, t.6.p.2.f.284*
Decreto primo, & ſecundo, V. *Primo.*
Decretum Iuonis Epiſcopi Carnotenſis.
Delegationibus. *Ioan. Baptiſta Schnuartzenthaler.*
Dictionibus. *Auguſtini Barboſa, Antonii Angeli Grati.* Singularia de dictionibus. *Petri Cenedi.*
Dictionarium verborum feudalium. *Franciſci Hotomani.*
Decurionum origine. *Licentiati de Piſa.*
Defenſione. *Franciſci Roanetti.*
Defenſorium reorum. *Iacobi Nouelli, t. 12. p. 1. f. 16*
Defenſorium Montis pietatis. *Bernardini de Buſto.*
Defenſorium Iuris. *Ioannis Monachi, t. 3. p. 2. f. 122.*
Defenſoris, & procuratoris poteſtate in cauſis criminalibus. *Ioannis Antonii Rubei, t. 11. p. 1. f. 301*
Defenſio pro Sacerdotum barbis. *Pierii Valeriani.*
Defenſio pro libertate Eccleſiæ Gallicanæ aduerſus Romanam Aulam. *Franciſci Duareni.*
Defenſio ſtatuti Toletani. *Didaci Velaſquez.*
Definitionibus. *Sebaſtiani Medices, t.18.f.282*
Definitiua ſententia, & interlocutoria. *Franciſci de Acceptantibus, t.5.f.3*
Delictis, & quaſi delictis, & reſtitutione. *Ludouici Molina.*
Delictis mentalibus, & actualibus. *Iacobi Gagliardi, Antonii Gomez.*
Demonſtrationibus, & conditionibus. *Leandri Galganetti.*
Dialogi, &c. *Ioannis de Arnono.*
Dialogus relatoris, & aduocati. *Ioannis Matienzo.*
Diatribæ, ſeu exercitationes ad jus Ciuile. *Hieronymi Heleni.*
De minore in delictis excuſando. *Vincentii Caroccii.*
Denuntiatione Euangelica. *Hieronymi Manfredi.*
Depoſito. *Vincentii Caroccii.*
Dialectica juris Ciuilis. *Danielis Othonis, Nicolai Vigelii.*
Dialectica juris Ciuilis ſponſaliorum, & matrimonii quotidianæ materiæ. *Laurentii Neideceri.*
Diminutione & deterioratione. *Alberti Bruni, t. 12. fol.370*
Dies ſeſſionum qui dicantur. *Iacobi Reuardi, t. 3. p. 1. fol.87.*
Differentiis legum,& Canonum, ſeu juris Ciuilis, & Aug. Barboſa in Jus Canon. *Tom. V.* Canonici. *Galvani, tom.1.f.189.*
Differentiis inter judicia ciuilia, & criminalia. *Hieronymi Buccaronii, Hieronymi Zannettini, tom.1.fol.197. Proſdocimi de Comitibus, tom.1.f.190.*
Differentiis, quas jus Romanorum inter maſculos, & fœminas introduxit. *Friderici Prukmanni.*
Differentiis inter arbitrum, & arbitratorem. *Baptiſta à ſancto Blaſio, t.3. p.1.f.296. Petri Iacobi, t.3. p.1. f.390.*
Differentiis Juris. *Matthiæ Veneri.*
Differentiis Juris Romanorum, & Longobardorum. *Iulii Camilli Ferretti.*
Differentiis individuorum utriuſque Juris. *Leandri Galganetti.*
Differentiæ inter Jus commune utrumque, & Jus Regni. *Ioannis de Arnono.*
Differentiæ inter utrumque forum. *Ioannis Valerii.*
Differentiis uſucapionum. *Iacobi Reuardi.*
Dignitatibus. *Petri Rebuffi.*
Dignitate. *Martini Garrati, t.16. f.1.*
Dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ, & honoratiori loco eis, ſeu eorum Legatis a Concilio, & Romana Sede Jure debito. *Iacobi Valdeſii.*
Dignitate Cardinalium. *Gundiſſalui Villadiego, t.13.p.2. fol.57.*
Dignitate equeſtri. *Petri Calefati, t.18. f.27.*
Dignitate, & poteſtate legati. *Ioannis Brunelli, t.13.p.2. fol.230*
Dignitate Juriſprudentiæ, Principiis, & uſucapionibus. *Hieronymi Ghebardi.*
Dilationibus. *Lanfranci ab Oriano, t.1. p.2.f.112.*
Dilectione inimicorum, vide *Repacificatione.*
Diœceſis Epiſcopi Romani,& ſuburbicariis regionibus. *Hieronymi Alexandri.*
Directorium Conſcientiæ. *Ioannis de la Cruz.*
Directorium Confeſſariorum. *Michaelis Zanardi.*
Directorium Inquiſitorum. *Nicolai Emerici.*
Directorium judicum. *Ioannis Segura Davalos.*
Directorium electionum. *Petri de Baiſio, t.15. p.1.f.380*
Directorium viſitatorum, & viſitandorum cum praxi. *Lucæ Antonii Reſtæ.*
Diſcurſus feudales, vide in verbo *Feudales.*
Diſcurſus de jure publico. *Dominici Frumai.*
Diſcurſus hiſtoricopoliticus juridicus ſuper electione Regis, & Imperatoris Romanorum. *Auguſtini Viſcheri.*
Diſceptationes forenſes. *Stephani Gratiani.*
Diſceptationes ſcholaſticæ Juris. *Hermanni Vulteii.*
Diſceptationes de Rege Romanorum. *Maximiliani Sandai.*
Diſcuſſionibus. *Benedicti de Plumbino*, aliàs *de Barzis, t.3. p.2. f.141.*
Diſpenſationibus. *Bonaguida de Areno, t.14. f.173. Ioan. Raudai, t.14.f.167.v. Formula diſpenſationum.*
Diſpoſitionibus dubiis, vide *Dubiis.*
Diſputationes feudales, vide *Feudales.*
Diſputatio de revocatione feudi, vide *Feudum.*
Diſputationes ad proceſſum judiciarium. *Iliconis Vinmii.*
Diſputationes. *Baldi Ioannis Drezeleri, Petri Belloni.* Vide etiam *Quæſtiones.*
Diſputationes anniverſariæ. *Timaci Fabri, Franciſci Duareni, Ioan. Borcholten.*
Diſputationes Juris Civilis. *Ferdinandi à Mendoza, Ant. Contii, Abbatis Panormitani, Georgii Obrechti, Hieronymi Trentleri, Vincentii Caroccii.*
Diſputationes practicæ. *Antonii Pichardi.*
Diſputationes ſelectæ ad Jus Civile Juſtinianeum. *Hieronymi Trentleri.*
Diſputatio de monetis. *Henrici Hermanni.*

Diſputationes, & commentaria in quibus cauſis criminaliter procedi non poſſit. *Ioannis Baptiſtæ Cavatii.*
Diſputationes miſcellaneæ Iuris, ſeu Romanæ lucubrationes. *Hieronymi Fernandez de Ottero.*
Diſputationum politicarum acies. *Reinhardi Koning.*
Diſquiſitionibus, & examine Eccleſiaſtico comment. *Homoboni de Bonis.*
Diſquiſitio clericalis. *Ioan. Mariæ Belletti.*
Diſſertationes juridicopoliticæ. *Chriſtophori Beſoldi.*
Diſtractione rei alienæ. *Adriani Puluai, tom. 6. part. 2. fol. 333.*
Diſtributionibus quotidianis. *Ioannis Petri Monetæ.*
Diverſorum Iuris argumentorum libri tres. *Gonzali Mendez de Vaſconcellos & Cabedo.*
Diverſorium Iuris Canonici. *Ioan. Hieronymi Campanilli.*
Diuiduis, & indiuiduis obligationibus. *Eguinarii Varonis, 1.6.f.367. Polydori Ripæ.*
Indiuiduorum differentiis, *Leandri Galganeti.* V. *Indiuiduis.*
Diuortio. *Roberti Cenalis, Georgii Mor.*
Docendi ratione. *Franciſci Duareni, t. 1. fol. 183.*
Doctorum, & militum præcedentia. V. *Præcedentia.*
Doctorum priuilegiis. *Petri Lenauderii, t. 18. fol. 23.*
Doctrina Catholica. *Ioannis Bellarini.*
Doctrina Aduocatorum. *Ioannis de Deo.*
Dolo. *Celſi Bargali.*
Domanio Franciæ. *Ioan. Bacqueti, Rhenati Choppini.*
Dominio. *Valentini Guglielmi Forſteri.*
Domus ſupplicationis Curiæ Loſitanæ. *Incerti.*
Donatione Conſtantini. *Hieronymi Albani, t. 15. f. 566. part. 2.*
In Donatione Conſtantini Praxis. *Henrici Bucellii.*
Donatione Conſtantini, & juriſdictione Eccleſiaſticorum temporali. *Boïtii Eponis.*
Donationibus. *Henrici Boceri.*
Donatione mutua inter virum, & vxorem. *Ioan. Pyrrhi, t. 9. f. 474.*
Donationibus cauſa mortis. *Rolandini Paſſagerii, t. 6. p. 1. f. 199.*
Dotalibus priuilegiis. *Baptiſtæ à ſancto Blaſio, tom. 6. fol. 450.*
Donationibus inter patrem & filium. *Marii Cutelli.*
Dotali fundo. *Pardulphi Pratcii, t. 9. f. 474.*
Dotario. *Ioannis Bernardini Pardi, t. 9 f. 460.*
Dote. *Conſtantii Rogerii, tom. 9. fol. 335. Eiuſdem in l. ſi cum dotem, ff. ſolut. matrim. Iacobi Butrigarii, t. 9. f. 148. Franciſci Hottomani, Ioannis Campegii, tom. 9. f. 274. Vincentii Paleotti, t. 9. fol. 404. Odofredi, Ioan. Friderici Solis.*
Dote, ſeu parte dotante filiam ex quibus bonis cenſeatur dotate. *Vincentii Caroccii.*
Dotibus, & earum juribus & priuilegiis. *Antonii Greberti, t. 9. f. 395. Baldi de Bartolinis, ſeu Nouelli, t. 9. f. 185.*
Dotis fructibus. *Ioannis Copi, t. 12. f. 248.*
Dotis lucro. *Phanutii, tom. 9. fol. 408. Rolandi à Valle, t. 9. f. 351. quæſt. Ioan. Friderici Solis.*
Dubiis rebus, vide *Rebus dubiis.*
Dubitationes, & reſolutiones Iuris, *Alphonſi Meditii.*
Duello. *Andreæ Alciati, t. 12. f. 295. Antonii Peregrini, Antonii Maſſæ Galleſii, t. 12. f. 313. Iacobi de Caſtello,* aliàs *de Villa ſancta, tom. 12. fol. 284. Ioan. à Lignano, t. 12. f. 284. Iulii Ferretti, t. 12. f. 308. Henrici Boceri.*
Duelli prohibitione. *Lucæ Floroni.*
Duobus Fratribus. *Franciſci de Porcellinis, tom. 6. p. 1. f. 173. Petri de Vbaldis, t. 6. f. 133.*
Duodecim tabularum legibus, V. *Legibus 12 tabul.*

E

Eccleſiæ authoritate. *Iacobi Almani, B. Ioan. à Capiſtrano.*
Eccleſiæ poteſtate. *Stephani Aufrerii, t. 3. p. 2. f. 126. Ioan. Antonii Delphini, Alex. de S. Elpidio.*
Eccleſiæ, & Cardinalium authoritate. *Petri de Alliaco.*
Eccleſiæ poteſtate cauſa immediata. *Petri de Palude.*
Eccleſiæ rebus non alienandis. *Guillelmi Redoani, tom. 15. p. 2. f. 393.* V. *Alienationi.*
Eccleſia vniuerſali, ſeu in cap. oportebat, 79. diſt. *Rodulphi Cupers.*
Eccleſiarum immunitate, vide in verbo *Immunitas.*
Eccleſiæ Catholicæ ritibus. *Ioannis Stephani Duranti.*
Eccleſiarum ſtatûs mutatione. *Petri de Peruſio, tom. 14. fol. 175.*
Eccleſiarum vnione, V. *Vnione.*
Eccleſiæ cæremoniis, & officio Epiſcopi. *Guiberti de Tornaco.*
Eccleſiaſtica cenſura. *Ioan. à Lignano, tom. 14. f. 307.*
Eccleſiaſtica hierarchia. *Sebaſtiani Caſaris.*
Eccleſiaſtica juriſdictione. *Petri Bertrandi.*
Eccleſiaſtica libertate. *Ioannis Lupi, t. 13. p. 1. f. 2.*
Eccleſiæ libertatis propugnaculum. *Ioannis Beltrani.*
Eccleſiaſtica penſione. *Pauli de Roma, t. 15. p. 1. f. 309*
Eccleſiaſticis redditibus. *Franciſci Sarmienti, t. 15. p. 2. f. 369. Marſilii Marci, Antonii Columnæ, tom. 15. p. 2. f. 340.*
Eccleſiaſticis ſpoliis. *Guillelmi Redoani, t. 14. f. 213*
Eccleſiaſticis officiis. *Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi.*
Eccleſiaſtico interdicto, V. *Interdicto.*
Eccleſiæ miniſteriis, ac beneficiis. *Franciſci Duareni.*
Eccleſiaſticorum Prælatorum miniſterio, & præſidentia. *Franciſci Cordubenſis.*
Eccleſiaſticis exemptionibus. *Ioannis Lomedæ.*
Eccleſiis reparandis. *Petri Pechii.*
Edictum perpetuum. *Saluii Iuliani.*
Effectibus Clericatus. *Caroli de Graſſis.*
Effectibus amicitiæ. *Eiuſdem.*
Effectibus litis conteſtatæ. *Petri Rebuffi.*
Electione, ſiue directorium electionum. *Petri de Baiſio, t. 15. p. 1. fol. 380.*
Electione, confirmatione, & poſtulatione. *Lucæ Caſtellini, Sigiſmundi à Bononia.*
Eligendi jure miniſtros Eccleſiæ, præſertim ſummum Pontificem. *Taurini 1572. N.*
Electione nouorum Prælatorum. *Guillelmi de Mandagoto, t. 15. p. 1. fol. 407*
Electionis Regis, & Imperatorum Romanorum diſcurſos hiſtoricopoliticos Iuridicus. *Auguſtini Viſchieri.*
Electione opinionum. *Matthæi Matheſilani, tom. 18. fol. 221*
Electione, & variatione fori. *Ioannis Mariæ Nouarii.*
Eleemoſyna. *Gabriëlis Vaſquez, Ioſephi Angles.*
Eleemoſynæ præcepto. *Thomæ de Vio, Card. Caiet.*
Eligere an poſſit Romanus Pontifex Gallorum Regem, *Gregorii Piceæ.*
Elucubrationes. *Bernardini Porri.*
Emendatione. *Antonii Auguſtini, Elbertini Leonini.*
Emporium quæſtionum vtriuſque Iuris. *Petri Auguſtini Morlæ.*
Emphyteuſi, ſiue Emphyteuticis contractibus. *Alexandri Raudenſis, Aluatari Valaſci.*
Emphyteutico jure, V. *Iure emphyteutico. Franciſci de Caldas Pereira, Ouidii de Amicis, Guidonis de Suzaria, tom. 6. p. 1. fol. 189*
Emphyteuta ex quibus cauſis jure ſuo priuatur. *Antonii Corbuli.*

Emptione, & venditione. *Ioannis de Salas, Franciſci de Caldas Pereira.*

Emptione, & venditione, ac de omnibus contractibus in genere. *Fabiani de Monte ſancti Sacvini, t. 6. p. 1. fol.39*

Emptione cum ſolutione, ſeu paga anticipata. *Romualdi Coli.*

Enchiridion vſuum feudalium. *Bernardini Redoani, &c.*

Enchiridion appellationis. *Ioannis Millai.*

Enchiridion de Eccleſia, & vnitate fidelium. *Marci Antonii Luciani.*

Enchiridion Epiſcoporum. *Bartholomai Gauanti.*

Enchiridion Iudicum Eccleſiaſticorum. *Incerti.*

Encyclopædia Brunonici Imperii. *Andrea Knichen.*

Eo quod intereſt. *Andrea Alciati, t.1.f. 7. Antonii Fumai, t.6.f.14. Gaſparis Caballini, t.5.f.17*

Epiſcopalis dignitatis excellentia. *Mauritii de Alzedo.*

Epiſcopatus appetitione. *Hieronymi Regii.*

Epiſcopi Romani diœceſis, & ſuburbicariis regionibus. *Hieronymi à Leandro*

Epiſcopi officio, & poteſtate. *Bartholomei Vgolini, Auguſt. Barboſa.*

Epiſcopis, Parochis, Confeſſariis, &c. *Alphonſi de Madrigal.*

Epiſcoporum inſtitutione. *Iacobi Nauclanti.*

Epiſcopali, & Parochiali canonica. *Petri de Vbaldis, t.15.p.2.f.198*

Epiſcoporum ſpeculum. *Rutilii Benzonii.*

Epiſcopalibus penſionibus. *Camilli Cantii, t. 15. p. 1. f.534*

Epiſcopis. *Ioan. Bertachini, t.13.p.2.f.301*

Epiſcopi conſecratione. *Staniſlai Socolonii.*

Epiſcoporum coadiutore. *Thoma Campegii, t. 11.p.2. f.539*

Epiſcopis promouendis. *Sebaſtiani Medices.*

Epiſcoporum iuriſdictione, vide in verbo, *Antonii de Pratis, t.13.p.1.f.361*

Epiſcoporum reſidentia, V. *Reſidentia. Hieronymii Gigantis, t.23.p.2.f.537. Thoma Campegii, t. 15. p. 1. f.532*

Epiſcoporum ordine, iuriſdictione, ac reſidentia. *Antonii Pagani.*

Epiſcoporum officio. V. *Officio.*

Epiſcoporum ſtatutis ſynodalibus. V. *Synodo.*

Epiſcoporum majoribus cauſis ad Papam deferendis. *Lalii Iordani.*

Epitome fideicommiſſorum. *Franciſci Marzari.*

Epitome delictorum. *Petri à Plaza.*

Epitome delictorum in quibus interuenit inuocatio dæmonis. *Franciſci Torreblanca.*

Epitome operum, &c. *Iacobi Cuiacii.*

Epitomata. *Ioan. de Arnono.*

Equeſtri dignitate. *Petri Caleſati, t. 18. f.22*

Equo, ſeu Caballo. *Hyppoliti Bonacoſſa, t.6. p. 1. f. 108*

Erroribus pragmaticorum, & interpretum juris. *Antonii Fabri.*

Erroribus laudemialibus. *Antonii Fabri.*

Erroribus pragmaticorum. *Eduardi Caldeira.*

Eremitarum vita, & ſtatu. *Nicolai Boerii, t.13.p.2. f.432.*

Erotemata juris Canonici. *Ægidii Caſſarelli.*

Eſſentia infantis proximi infantiæ, & proximi pubertati. *Ioan. Franciſci Fara, t.8.p.2.f.388*

Euictionibus. *Gaſparis Caballini, t.6.p.1.f.82*

Examinatione teſtium. *Nicolai Leſcut. t.4.f.231*

Examine Eccleſiaſtico, & diſquiſitionibus commentarii. *Homoboni de Bonis.*

Examine Epiſcoporum. *Hieronymi Veneroy Leyua.*

Excellentia, & veritate Legalis ſcientiæ. *Petri Andrea Gammari, t.1.f.132*

Exceptionibus. *Innocent. IV. t.3. p. 3. f. 103. Lanfranci ab Oriano, t.3.p.2. f.103. Nepotis de Monte Albano, t.3.p.1.f.105*

Exceptionibus, & actionibus, quæ ad praxim Curiarum maximè in Francia vigentem faciunt. *Petri Rebuffi.*

Declaratio arboris exceptionum. *Petri Rebuffi.*

Exceptiones, quæ oriri poſſunt tam ab inteſtato, quàm ex teſtamento. *Pauli Æmilii Galli.*

Exceptiones forenſes. *Nicolai Vigilii.*

Exceptionibus impedientibus litis ingreſſum. *M. Antonii Blanci, tom.3.pag.138. Martini de Fano, t.3. p.2.f.102*

Exceptionibus judicii, & reprobationibus teſtium. *Bagarotti.*

Excommunicatione. *S. Antonini Archiepiſcopi Florentini, t.14.f.366. Franciſci de Platea, t. 14. f. 387. Iacobi de Belviſio, t.14. f. 387. B. Ioan. à Capiſtrano, t.14.f.388. Bartholomai Vgolini.*

De vitanda excommunicatorum communicatione, & de reconciliatione lapſorum. *Bernardi Presbyteri.*

Excuſandis parentibus à muneribus publicis ob numerum filiorum. *Ferdinandi Paëz, t.12.f.197*

Excuſatore. *Antonii de Canario.*

Excuſſionibus bonorum. *Iacobi de Arena, t.3.p.2.f.141. Vincentii Caroccii.*

Excuſſionibus pignorum. *Bartoli à Saxoferrato, t. 3. p.2.f.140*

Executione inſtrumentorum. *Anton. de Canario, Alberti Bruni.*

Executione. *Ioan. Baptiſta Aſinii.*

Executione rei judicatæ. *Federici Schenk, t.5. f.28*

Executione ſententiæ, & iis, quæ habent executionem paratam. *Amatoris Rodriquez.*

Executione priuilegiata, ſeu guarentigiata. *Ioſephi da Seſſe.*

Executione bonorum in ciuilibus, & criminalibus cauſis. *Vincent. Caroccii.*

Executione in veſtibus. *Anton. Monachi.*

Executore, ſeu mandato. *Anton. de Canario, t.11.p.1. f.308*

Executoribus vltimarum voluntatum. *Ioan. Iacobi à Canibus, t.8.p.1.f.185. Ioan. Iuriſconſulti, t.8.p.1.f.196. Ioan Oldendorpii.*

jure Exequendi teſtamenta. *Boëtii Eponis.*

Exequendis mandatis Regiis. *Petri Nuñez de Auendaño.*

Exegeſis juris Ciuilis, Canonici, & feudalis. *Matthia Stephani.*

Exemptionibus. *Baldi de Periglis, t.12.f.195*

Exemptione, & nobilitate Hiſpanorum. *Ioannis Garcia.*

Exemptione Canonica. *Philippi Nigri.*

Exemptione Eccleſiaſtica. *Ioan. Lomeda.*

Exemptione Clericorum. *Roberti Bellarmini.*

Exercitationes Juriſperitorum. *Anton. Maſſa Galleſii, t.1.f.168*

Exercitationes contra Fabrum, *Reinhardi Bachovii.*

Exercitationes juris. *Andrea Kokj. Conſtantii Landii.*

Exercitationes Iuris Ciuilis, ſeu diatribæ. *Hieronymi Heleni.*

Exercitationes Iuſtinianeæ. *Thoma Lindemanni.*

Exhibendis auxiliis, ſeu de inuocatione vtriuſque brachii. *Michaëlis Agia.*

Exorciſmis, ſeu maleficiis, V. *Maleficiis.*

Expectatiuis gratiis. *Ioan. Staphilai, t.15. p. 1.f. 164. Ludovici Gomeſii, t.15.p.1.f.302*

Index Legalis Auctorum,

Expenſis. *Lanfranci ab Oriano, t.3.p.2.f.396*
Expenſis, & melioramentis. *Ioannis Garcia, tom.12. f.257*
Expenſis ſtudiorum. *Ioan. VVolfangi.*
Expenſis in judicio factis. *Federici Schenck, tom.3.p.2. f.397. Iacobi de Arena, t.3.p.2. 394*
Explantatio actionum, & exceptionum forenſium. *VVendecini Schelling.*
Extenſionibus. *Petri Andreæ Gammari, t.18.f.247*
Extenſione legum. *Alphonſi Villagut.*
Extraneitate, & Soitate. *Ioan. Raynaudi, t.8. p.2.f.155.*

F

FActi ſcientia, & ignorantia. *Ioan. Baptiſt. Coſtæ.*
Facultate ciuili, *Adoardi Gualandi.*
Fallentiæ ad Regulam ſpoliatus ante omnia reſtituendus. *Amon. Corſetti, t.3.p.2.f.325*
Fama. *Thom. de Piperata, t.11.p.1.f.8*
Famulis, vel ſeruis. *Hyppoliti Bonacoſſa, tom. 6. p.1. f.121*
Fauoribos liberationis, libertatis, & pupillorum. *M. Mantua, t.8.p.1.f.286. & 287*
Feſtis Chriſtianorum contra Hæreticos. *Iacobi Gretſeri.*
Feudis. *Franciſci Sonsbekii, tom.10. p.2. f.123. Franciſci Curtii junioris, t.10. p. 2. f. 43. Iacobi de Ardinzone, t.10.p.1. f.225. Iacobi de S.Georgio, t.10.p.1. f. 179. Ioan. Baptiſt. Caccialupi, t.10.p.1.f.10. Petri de Bellapertica, t.10.p.1.f.2. Petri Rauennatis, t. 10. p. 2. f.10. Vldarici Zaſii, t.20. p.1.f.304. Marini Freccia, Matthai VVeſembecii, Gerardi Nigri, Franciſci Duareni, Oberti de Orto, Henrici Roſental, Marcelli Boni, Franciſci de Amicis, Nicolai Intriglioli, Ludolphi Schraderi, Petri Nicolai Mozzii, Nicolai Barateriis, Stephani Forcatuli.*
Feudi recognitione. *Laurent. Siluani, t.10. p.1.f.70*
Feudi conceſſione. *Petri Gregorii Meſſinenſis.*
Feudi in cauſa quia ſit judex. *Amadai à Ponte, t. 10. p.2.f.195*
Feudalibus ſeruitiis, & de ſubfeudis. *Andrea Kolh.*
Feudis, hominiis, & vaſſalibus. *Ægidii Magiſtri Equitis, t.13.p.2.f.436*
Feudorum generibus, & qualitate. *Ioan. Thoma de Marinis, t.10.p.1.f.112*
Feudorum jure. *Guillelmi Hannettonii, t.10. p. 1.f. 162. Petri Gondeli, Hermanni Vulteii, Franciſci Hottomanni.*
Feudorum vſibus. *Martini de Silimano cum Baldi additt. t.10.p.1.f.2*
Feudorum præludia. *Guerini Piſonis, tom. 10. p. 1. f.97*
Feudorum declaratio. *Petri Rebuffi, tom. 10. part. 1. f.229*
Feudorum epitome. *Ioan. Blanchi, t.10.p.1.f.263*
in Feudorum vſus collectanea. *Ioan. Ferrarii, t. 1. p. 2. f. 93*
Feudales quæſtiones majoratuom, & meliorationum *Melchioris Pelaez à Metis, t. 10.p.1.f.337*
Feudale comprehenſorium. *Ioan. Raynaudi.*
Feudorum quæſtiones. *Ioan. Andreæ, t.10.p.2.f.42*
Feudalium ſucceſſione. *Ioſeph. Cumia.*
Feodo ex pacto, & prouidentia, & hæreditario. *Caroli à Kirchberg.*
Feudorum ſpeculum. *Claudii Seidellii.*
Feudales diſcurſus. *Iacob. Alemanni.*
Feudales diſputationes. *Ioan. Schoneri.*
Feudi reuocatione malè alienati. *Ioan. de Anania.*
Fide, treuga, & pace. *Nicol. Moroni, tom.31.p.1.f.418. Octauiani Vulpellii, t.1.p.1.f.406*
Fide hæreticis ſeruanda. *Heriberti Roſnueydi, Roberti Suneri.*
Fide Catholica. *Franciſci Epiſcopi Squillacenſis. t. 14. fol.2*
Fide, & productione inſtrumentorum. *Lanfranci ab Oriano, t.4.f.29*
Fidei bonæ iudiciis. *Antonii Maſſa Galleſii, t.3.p. 1. f.101*
Fideicommiſſis per alienationis prohibitionem inducendis. *Sfortia Oddi.*
Fideicommiſſorum tranſmiſſione. *Nicolai Noalis.*
Fideicommiſſis, & legatis *Angeli Mattheacii.*
Fideicommiſſorum jure, & ſuſtitutionibus. *Claudii Ghiſlerii.*
Fideicommiſſis. *Petri Antonii à Petra, Marci Antonii Peregrini.*
Fideicommiſſorum epitome. *Franciſci Marzarii.*
Fideicommiſſo legali, ſeu de conſortibus. *Hieronymi Portoles.*
Fiduciaria totela. *Alcibiadis Lucarini.*
Fidejuſſoribus. *Petri Mauri, Valentini Franchic Antonii Heringii, Hippolyti de Marſiliis.*
Fideiuſſore in cauſa criminali. *Roderici Suarez.*
Filiis non legitimè natis, ſeu nothis, ſpuriiſque. *Benedicti de Barzis, t.8.p.2. f. 24. Gabrielis Paleotti, t. 8. p.2.f.35*
Filiorum legitima. *Marci Mantua, t.8.p.1.f.440*
An, & quando liberi in conditione poſiti cenſeantur vocati. *Ioſephi de Ruſticis.*
Fine vltimo juris Ciuilis, & Canonici. *Fortunii Garcia, t.1.f.106*
Finibus humanorum actuum. *Martini Nauarri.*
Finibus regundis. *Hieronymi de Monte.*
Firma defenſio contra inſidias inimicorum. *Vincentii Ferrarotti.*
Fiſco. *Martini Garati, t.12.f.2*
Fiſco, & ejus priuilegiis. *Franciſci Lucani, t. 16.f.6. Marci Antonii Peregrini.*
Fiſci jure. *Antonii Olibani.*
Fiſco, & bonorum confiſcationibus. *Petri Rebuffi.*
Fiſcalis officio, & ejus priuilegiis. *Franciſci de Alpharo.*
Floſculi beneficiales. *Incerti.*
Floſculus de Clericorum, & Sacerdotum excellentiis, & aliis, quæ ad eorum vitam, ſtatum, & honorem pertinent. *Dionyſii Pauli Lopis.*
Flores Canonicarum deciſionum. *Auguſt. Barboſæ.*
Flores Legum. *Thoma de Thomaſettis.*
Fœnore Iudæorum. *Sixti de Medices.*
Flagellum dæmonum. *Hieronymi Menghi.*
Fori variatione, & electione. *Ioan. Baptiſta Nouaria.*
Fori ordine, vide *Ordine.*
Fori competentia, vide *Iudiciis.*
Foreoſia. *Guillelmi Budai.*
Formandis libellis, vide *Libellis.*
Forma libellandi. *Doctoris Infantis.*
Forma Inuentarii conficiendi, vide *Inuentario, Guidonis Papa.*
Forma procedendi extraordinariè in controuerſiis criminalibus. *Anton. Columbani, tom. 11. part. 1. f.341*
Formulæ ſolemnes priſcæ publicorum, & priuatorum Iudiciorum. *Incerti.*
Forma procedendi contra inquiſitos de hæreſi. *Anthoris incerti, cum additione Franciſci Pegna, t. 11. p.1.f.410*
Formula Cameralis obligationis. *Anton. Maſſa Galleſii, t.6 p.1.f.349*
Formulis teſtamentorum. *Ludouici Lana, tom. 8. p. 1. f.180*

Materias ex profeſſo tractantium.

Forma, & ſolemnitate. *Albertini Bruni.*
Formulis, & ſolemnibus populi Romani verbis. *Barnaba Briſſonii.*
Formulæ actuum judicialium. *Birracini.*
Formula commiſſionum. *Quintiliani Mandoſii.*
Formulæ antiquorum. *Marculphi Monachi, cum not. Hieronymi.*
Formula ad quam viſitatio intra diœceſim Colonienſem exigitur. *Incerti.*
Forma viuendi Canonicorum, Vicariorum, & aliorum Presbyterorum ſæcularium. *Incerti.*
Forma, & modo videndi proceſſum. *Amatoris Rodriq.*
Formularium diuerſorum contractuum.
Formularium in lingua Hiſpanica, id eſt, *las notas del Relader N.*
Formularium contractuum juxta ſtylum Florentinum. *Incerti.*
Formularium Epiſcopale. *Auguſt. Barboſa.*
Formularium inſtrumentorum. *Petri Dominici de Muſſis.*
Foro conſcientiæ, & contentioſo. *Hieronymi de Zanettinis, t.3.p.1.f.405*
Fortuitis caſibus. *Sebaſtiani Medices, t.7.f.195*
Fructibus *Ioan. Copi, t.17. f.236. Petri Gilkerii, Petri Rebuffi.*
Fratribus duobus. *Franciſci de Porcellinis, t. 6. p. 1. f.137. Petri de Vbaldis, t.6.p.1.f.133*
Fuga. *Ioan. Pierii, t.11.p.1.f.240*
Fundo dotali. *Parduli Prateii, t.9.f.474*
Furtis. *Ioan. Bonifacii, Proſperi Farinacii.*
Furtorum pœnis. *Henrici Boceri.*
Furtiuæ rei prohibita vſucapione. *Adriani Puluai, t.12.f.216.*
Furtis, ſeu re furtiua penes tertium reperta. *Vincent. Caroccii.*
Fuſtis dæmonum. *Hieronymi Menghi.*

G

GAbellis. *Ioan. Gutierrez, Rodobaldi Parini, Franciſci Perſonalis.*
De decima venditionis, & permutationis. *Ignatii Laſarte.*
Gabellis, publicanis, muneribus, & oneribus. *Iulii Ferretti, t.12.f.76*
Gabellis, tributis, ac vectigalibus. *Ioan. Bertachini, t.12.f.51*
Ganerbiis Caſtrorum, ſeu de Arcium pluribus communium condominis. *Iacobi Vvernheri.*
Geminatis verbis. *Anton. Corſetti, t.18.f.266*
Gerundiis. *Andreæ Cioffi, t.18.f.273.*
Gloſſarum concordia. *Anton. Nicelli, t.18.f.187*
Gloſſis contrariis. *Dini Mugellani, t.18.f.187*
Gloſſarium, ſeu interpretationes rerum, vocumque difficilium, & obſcuriorum. *Incerti.*
Graduum vtriuſque fori Ordine, v. *Ordine.*
Gradibus conſanguinitatis, & affinitatis. *Anton. Contii.*
Gratiis expectatiuis. *Ioan. Staphilæi, t.15. p. 1. f. 264. Ludouici Gomeſii, t. 15. p. 1. f. 302. Ioannis Nicolai Gimontei.*
Guarentigiis. *Benedicti de Barzi, t.6.p.2.f.340*
Guarentigiato inſtrumento. *Guidonis de Suzaria, t. 6. p.2.f.338*
Guarentigiata executione, & priuilegiata. *Ioſephi de Seſſe.*

H

HAbilitatibus. *Anton. Vipara.*
Habitu & tonſura. *Alphonſi Viualdi.*
Hæreditatibus, quæ ab inteſtato deferuntur. *Valentini Guillelmi Forſter.*
Hæreditatibus ab inteſtato venientibus. *Maturini Montani, t.8.p.1.f.384*
Hæreditatibus, & bonorum poſſeſſionibus. *Anton. Contii.*
Hæredibus inſtituendis. *Ioan. Dilecti Durantis, t.8. p.1.f.141*
Hæreditatis aditione cum inuentario, v. *Inuentario.*
Hæreſi. *Ambroſ. Vignata cum Franciſci Pegna addit. tom. 11. p. 2. f.2. Proſperi Farinacii, Anton. Sanctarelli.*
contra Hæreſeos inquiſitos procedendi forma. *Innominati, cum Pegna addit. t. 11.p.1.f.410*
Hæreticæ prauitatis Inquiſitorum lucerna. *Bernardi Comenſis, t.11.p.2.f.333*
Hæreticis fide ſeruanda. *Heriberti Roſweydi, Roberti Sweerſi.*
Hæreticis, & Catholicis aſſertionibus cognoſcendis. *Arnaldi Albertini, t.11.p.2.f.42*
Hæreticorum juſta punitione. *Alphonſi à Caſtro.*
Hæreticorum malleus. *Georgii Ederi.*
Hæreticus. *Corradi Bruni, t. 11. p. 2. f. 271. cum addit. Pegna, Gundiſſalui de Villadiego, tom. 11. p. 2. f. 32. Ioan. à Rojas, tom. 11.p.2.f. 208. Ioan. Nicolai Arelatani, t.11.p.2. f. 29. Ludouici Carrerii, t. 11. p. 2. f.42. Pauli Grillandi, t.11.p.2.f. 24. Zanchini Vgolini, t.11.p.2.f.234*
An Papa poſſit dirimere matrimonium ab hæreticis contractum. *Thom. Campegii, t.9.f.113*
Hiſtoria juris Ciuilis. *Aymari Riccallii, t.1. f. 3. Valentini Forſteri, t.1.f.25*
Hiſtoria fori Romani. *Franciſci Polleti, Philippi Brodæi.*
His quæ vi, metúſve cauſa fiunt. *Balthaſaris Mogolloni.*
Homagiis. *Iacobini de S.Georgio, t.10.p.2.f.172*
Homicidii indiciis. *Marci Antonii Blanci, t.11.p. 1. f.160*
Homicidio omni genere. *Petri Caballi.*
Homicidiorum triplici genere, neceſſarii, voluntarii, & inuoluntarii, ſeu caſualis. *Iacobi Ayreri.*
Hominiis, feudis & vaſſallis. *Ægid. Magiſtri Equitis, t.13.p.2.f.436*
Sacra Homicidio amittenda immunitate. *Franciſci Molini.*
Horarum Canonicarum tempore. *Marcelli Francolini.*
Horis Canonicis. *Alberti de Ferrariis, t.15. p.2. f.559. Ioan. de Lignano, t.15. p. 3. f. 564. Nicolai Plonii, t. 15. p. 2. f. 564. Martini Nauarri, Martini Bonacina.*
Horarum Canonicarum inſtitutione, obligatione, ac recitatione. *Oliuerii Bonartii.*
Hoſpitalitate. *Lapi de Caſtellia, t.14.f.162*
Hypothecis, & pignoribus, v. *Pignoribus.*
Humanæ vitæ ſtatibus. *Homoboni de Bonis.*

I

IEiunio. *Iacobi Zocchi, t. 14. f. 559. Ioſephi Angles.*
Ieiuniis, & varia eorum apud antiquos obſeruantia. *Alphonſi Ciacconi.*
Illegitimis. *Ioan. Baptiſtæ Lupi.*
Illicitis commerciis, v. *Vſuris.*
Illicitis contractibus. *Ioan. Baptiſt. Lup.*
Immunitate Eccleſiarum, & de perſonis confugientibus ad eas. *Hieronymi Albani, tom. 13. p. 2. f.18. Ioan. de Viſchis, tom. 3. p. 1. f.11. Remigii de Gonnys t.13.p.1.*

Immunitate Eccleſiarum. *Marii Italiæ, Alexandri Ambroſini.*

Immunitate Eccleſiaſtica. *Auguſtini Vagiani, Laurentii Orſi, Proſperi Farinacii.*

Immunitatis Eccleſiaſticæ jure. *Böötii Eponis.*

Immunitate Eccleſiaſtica homicidio amittenda. *Franciſci Molini.*

Immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ aſſertio. *Anaſtaſ. Germon.*

Imperatore. *Reſtaari Caſtaldi, t.16.f.30*

Imperatore militum deligendo, &c. *Bartholomæi Capolla, t.16 f.308*

Imperatoris, & Romani Pontificis poteſtate. *Anton. de Roſellis.*

Imperio, & juriſdictione. *Iacobi Menochii, Franciſci Duareni, Martæ, Franciſci de Claperiis.* V. *Iuriſdictione.*

Imperio Romano, & ejus juriſdictione. *Franciſci Zoannetti, t. 16. f.20*

Imperio, & imperio contrario. *Leonis Cimitii.*

Imputationibus, & detractionibus in legitimam, & Trebellianicam, & aliis quartis. *Anton. Mangilii.*

Incantationibus, & Enſalmis. *Emmanuëlis de Valle.*

Incompatibilitate beneficiorum, v. *Beneficiis.*

Indagine juris. *Raynaldi Corſi, t.1.f.279*

Indemnitatibus mulierum. *Aymonis Crauettæ, t.6. p. 1. f.181*

Indiana Monarchia. *Ioan. à Torquemada.*

Indiarum jure. *Ioan. Solorzani.*

Indiarum hiſtoria generali. *Anton. de Herrero.*

Indorum origine. *Fr. Gregor. Garcia.*

Indorum hiſtoria morali. *Ioſephi Acoſta.*

Indorum ſalute procuranda. *Ioſephi Acoſta.*

Indiciis homicidii. *Marci Anton. Blanca, t. 11. p. 1. f.260*

Indiciis, & tortura. *Anton. de Roſellis, t. 11.p.1. f.290. Franciſci Bruni, t. 11. p.1. f. 246. Franciſci Caſonis, t.11.p.1.f.311. Guidonis de Suzario, t.11. p.1.f. 241. Franciſci Perſonalis, Proſperi Farinacii.*

Indiuiduis, & diuiduis. *Polydori Ripa.*

Indiuiduis, & diuiduis obligationibus. *Eguinar. Baronis, t.6.p.2.f.365*

Indiuiduorum differentiis. *Leandri Galganetti.*

Induciis, pace, & promiſſione de non offendendo. *Octauii Vulpelli.*

Indulgentiis. *Anton. Roſelli, t.14. f. 147. Gregor. de Valentia, Ludou. Bolognini, t.14.f.141. Didac. Nagnez in 2.2.q.20. Martini Nauarri, Anton. Cordubenſis, Gaſparis Sciopii, Iſidori Valſerani, Iacobi Nauclanti, Ioan. Baptiſt. Pauliani, Robert. Bellarmini, Thom. de Vio Caietani, Iul. Lauor.*

Indulgentia plenaria. *Felini Sandæi, t. 14 f.157*

Indulgentiis generalis controuerſia. *Valentini Laurentii.*

Indultis Apoſtolicis. *Anaſtaſ. Germon.*

Infantis eſſentia proximi infantiæ, & proximi pubertati. *Ioan Franciſci Fara, t.8.p.2.f.388*

Infidelibus, & Iudæis, vide in verbo *Iudæis.*

Infirmitate, & ejus priuilegiis. *Thom. Actii.*

Informatio neceſſaria, ſeu potiùs notæ in Reinhardum Bichonium, & Helfricum Hunnium. *Hermanni Gothauſan.*

Inhibitionibus. *Quintiliani Mandoſii, t.5. f. 86. Ioſephi de Seſſ.*

Inimicorum remiſſione, vide in verbo *Repacificatione.*

Iniuriarum remiſſione, vide in verbo *Repacificatione.*

Injuſtitia, & juſtitia. *Guillelmi de Reville, t.1.f.371*

In jus vocando. *Federici Schenck, t.3.p.2.f.57*

Innouatis, & attentatis. *Roberti Lancellotti, tom.5. f.286*

Inquiſitionibus, & accuſationibus. *Bonincontri Bononienſis, t.11.p.1.f.5*

Inquiſitorum hæreticæ prauitatis lucerna. *Bernardi Comenſis, t.11.p.2.f.333*

dell'Inquiſitione practica, ò vero ſacro arſenale è practica della Santa Inquiſitione. *Incerti.*

Inſinuationibus. *Anton. de Canario, t.6.p.2.f.119*

Inſtitutio, & praxis viſitandorum. *Michaëlis Timothei.*

Inſtitutione, obligatione, & Religione horarum Canonicarum. *Oliuerii Bonartii.*

Inſtitutione Confeſſariorum. *Marcelli Megala.*

Inſtrucion politica, y prattica judicial, conforme al eſtilo de los Conſejos, Audiencias, y Tribunales de Corte, y otros ordinarios del Reyno. *Alphonſo de Villadiego.*

Inſtrumento guarentigiato. *Guidonis de Suzaria, t.6. p.2.f.338*

Inſtrumentorum executione. *Anton. de Canario, t.5. f.39*

Inſtrumentorum fide, & productione. *Lanfranci ab Oriano, t.4.f.19*

Inſtrumentorum formularium. *Petri Dominici de Maſſis.*

Inſtrumentorum reaſſumptione. *Paridis de Puteo, t.4.f.36*

In integrum reſtitutione. *Ioan. Mauritii, t.5. f.114.* v. *Reſtitutione.*

Inſulis. *Ioan. Gryphiandri.*

Interdicto. *S. Antonini, t.14.f.338*

Interdicto Eccleſiaſtico. *Ioan. Calderini, t.14. f.325. Ioan. de Lignano, t.4. f.335. Nicolai Puluæi, t.14. f.333. Bartholom. Vgolini.*

Interdicto poſſeſſorio ſummariiſſimo. *Chriſtophori de Paz.*

Interdicto vti poſſidetis. *Virginii de Boccaciis, t.3.p.2. f.300*

Interdictis, & actionibus. *Ioan. Zuccardi.*

Interdictis. *Frederici Mindani.*

Interdictis ciuitatis, caſtri, vel alterius loci, & de iis, quæ ſeruari in ipſo debent. *Ioan. Andreæ, t.14. f.344*

Interdicti in Venetos juſtitia. *Rutilii Benzonii.*

Intereſſe. *Dyni Mugellani, t.5.f.6*

Schematiſmi ſuper intereſſe, breuis declaratio. *Petri Rebuffi.*

Eo quod Intereſt, v. *Eo quod intereſt.*

Interitu, & peremptione. *Alberti Bruni, t.17.f.379*

Interlocutoria ſententia, & definitiua. *Franciſci de Acceptantibus, t.5.f.3*

Interpretatione juris. *Conſtantii Rogerii, tom.1. f.386. Valentini Guillelmi Forſteri.*

Interpretationibus vltimarum voluntatum. *Simonis de Pratis.*

Interpretatione trium verborum, ſcilicet poſſeſſione, acquirenda, amittenda. *Franciſci Zoannetti.*

Interpretatione legum. *Stephani de Fridericis, t.1. f.208*

Interpretatione. *Benedicti Pinelli, Odonelli Marcandilli.*

Interrogationibus, ac propoſitionibus. *Franciſci Curtii, t.4 f.10*

Intruſo. *Hieronymi Gigantis.*

Invaliditate profeſſionis ante legitimam ætatem profitentium. *Remigii Scrofa.*

Inuentario. *Angeli de Vbaldis, tom. 8. p.2. f.155. Ioannis Corraſii, t.8. p.2. f.265. Phanutii de Phanacciis, tom.8.*

tom.8. p.1.f. 265. *Sebaſtiani Monticuli*, tom. 8. p. 2. f.200
Inuentarii confectione, ſeu conficiendi forma. *Franciſci Porcellini*, t.8.p.2.f.156. *Guidon. Papæ*, t.8.p.2. f.313. *Rolandi à Valle*, t.8.p.2.f.106
Aditione cum Inuentario. *Bald.de Peruſio*, t.8.p.2. f.323
Inueſtiture. *Marini Freccia*.
Inueſtitura feudi. *Henrici Boceri*, *Anton. Capitii*.
Inuocatione vtriuſque brachii. *Ruegeri Rulandi*.
Irregularitate. *S. Antonini*, t.14.f.403. *Nicolai Paluei*, t.14.f.400. *Bartholomæi Vgolin. Pauli Borghaſii*.
Irregularitatis enchiridion. *Feliciani Epiſcopi Scalenſis*.
Irregularitatibus, & aliis Canonicis impedimentis. *Simonis Maioli*.
Iubilæo. *Rutilii Benzonii*, *Antonii Sanctarelli*, *Angeli Pientini*, *Hieronymi Gratiani*, *Martini Nauarri*, *Ioan. Bapt. Pauliani*, *Iulii Lauorii*, *Thom. Zerola*, *Andreæ Victorelli*, qui potiùs pertinet ad hiſtoriam.
Iubilæi & indulgentiarum iure. *Boët. Eponis*.
Conſiderationi ſopra li Giubileo. *Ceſare Botoni*.
Iudæis, & aliis infidelibus. *Maynardi de Suſannis*, t.14.f.27
Iudæorum fœtore. *Sixti Medices*.
Iudæorum regimine. *S.Thom. eſt in t.12.oper.*
contra Iudæos. *Iſidori Epiſcopi Hiſpalenſis*, tom. 14. f.23
Iudicibus ſæcularibus in perſonas Eccleſiaſticas certis caſibus cognoſcentibus. *Petri Rebuffi*.
Iudex ſæcularis in quibus caſibus poteſt imponere manus in perſonas Clericorum ſine metu excommunicationis. *Bernardini Laurentii*, tom. 11.p. 1. f.328
Iudicibus conſeruatoribus. *Ioan. Petri Moneta*.
Iudicatæ rei executione. *Friderici Schenk*, t.5.f.38
Iudicatarum rerum. *Annæi Roberti*.
Iudicis ſententia, & re iudicata. *Didaci Milliani*.
Iudiciali miſſione in poſſeſſionem. *Simon. Vincentini*, t.3.p.2.f.135
Iudicialibus actibus iuratis. *Ioan. Petri Gutterii*, t.3. p.1.f.383
Iudicibus, & conſulibus mercatorum. *Benuenuti Stracchæ*, t.6.p.1.f.383
Iudicis officio in cauſis capitalibus, v. *Officio*.
Iudice ſuſpecto. *Ioan. Iacobi Laurentii*.
Iudicum præceptis, v. *Præceptis*.
Iudicum arbitrariis caſibus. *Iacob. Menochii*.
Iudice Regularium. *Franciſci Ghiſlerii*.
Iudicum ſpeculum. *M.M.Rauandi*, t.3.p.1.f.84
Iudicum directorium Eccleſiaſtici fori. *Ioan. Segura Daualos*.
Iudicia, & vota. *Franciſci Suntoli*.
Iudiciis, & iuriſdictionis prorogatione, foro, competentia, præuentione, iure reuocandi domum, reuocatione, & eorum tranſmiſſione. *Anton. de Mattheis*, tom.5.p.1.f.105. *Mariani Socini*, t. 3. p. 1. f.96. *Placentini*, t.3.p.1.f.92
Iudiciis. *Ioan.Bapt.Coſta*, *Ambroſ. Lutii*.
Iudiciis bonæ fidei. *Anton. Maſſa Galleſii*, tom. 3. p.1. f.101
Iudiciorum Ordine, v. *Ordine*. *Guillelmi Hannatonii*.
Iudiciorum publicorum accuſationibus. *Placentini*, t.11.p.1.f.2.
Iudicii alienatione mutandi cauſa facta. *Adriani Paluei*, t.8.p. .f.375
Iudiciorum arbore. *Ioan.de Graſſis*, t.3.p.1.f.22
Iudiciis criminalibus. *Sigiſmundi Scaccia*.
Iudicio in rebus exiguis ferendo. *Andreæ Tiraquelli*.
Iuramento, & ejus priuilegiis. *Anton. Corſetti*, tom.4. f.339. *Seraph. de Seraphinis*.
Iuramenti virtute, & viribus. *Marci Anton. Bauriæ*, t.4.f.364
Iuramento, eiuſque vi, & effectu. *Vincent. Mancini*.
Iuramenti abſolutione. *Anton. Cornei*, *Ioan. Camilli Bilotta*.
Iuramento litis deciſorio. *Vincent. Caroccii*.
Iuratis contractibus, ſeu iuramento confirmatorio. *Ioan. Guttierrez*, t.6. p.2.f.35
Iureiurando propter calumniam dando. *Franciſci Curtii*, t.3.p.2.f.130
Iuramento calumniæ. *Anton. del Ré*.
Iureiurando. *Ioan.de Selua*, t.4.f.347
Iureiurando in litem. *Phanucii de Phanuciis*, t.3.p.2. f.358
Iure, lege, & æquitate. *Albertini Bolognetti*, t.1.f.289
Iure Abbatum, cæterorumque Prælatorum, tam ſæcularium, quàm Regularium Epiſcopis inferiorum. *Aſcan. Tamburini*.
Iure accreſcendi. *Franciſci Duareni*, t.8. p.1. f. 428. *Ioan. Sueuii*, *Emmanuël Gomez Cardoſo*.
Iure adhoæ, releuii, atque ſubſidii. *Iacobi de Aiello*, t.12.f.169
Iure codicillorum. *Nicolai Reuſneri*.
Iure conſtituti poſſeſſorii. *Andreæ Tiraquelli*.
Iure cœnobitarum, & Monaſticorum. *Renati Chopini*.
Iure diuino, & naturali Eccleſiaſticæ libertatis. *Thom. Bozii*.
Iure, & commodo domini, & iure vaſſalli. *Henrici Bocori*.
Iure ciuili in artem redigendo. *Ioan. Corraſii*, tom.1. f.36
Iure conſuetudinis. *Anton. Diagii*.
Iure Collectarum. *Henrici Boceri*.
Iure exigendi medios fructus, quos annatas vocant. *Ferdinandi Cordubenſis*.
Iure eligendi, v. *Eligendi iure*.
Iure feudorum. *Guillelmi Hannatonii*.
Iure cenſuum, ſiue annuorum redituum. *Friderici Martini*.
Iure connubiorum. *Barnaba Briſſonii*, t.9.f.103
Iure exequendi teſtamenta. *Boëtii Eponis*.
Iure emphyteutico. *Guidonis de Suzaria*, tom. 6.p.1. f. 189. *Ioan.Ferrarii*, *Franciſci Caldas*, *Aluari Vaſci*, *Elberti Leonini*, *Iul. Clari*, *Ouid. de Amicis*, v. *Emphyteoſi*.
Iure fiſci, & ejus priuilegiis. *Marci Anton. Peregrini*, *Antonii Olibani*, v. *Fiſco*.
Iure hominis. *Andreæ Dalneri*.
Iure immunitatis Eccleſiaſticæ. *Boëtii Eponis*.
Iure liberorum. *M.Verratti Mauri*, t.8.p.2.f.2
Iure, & poteſtate Romanorum Pontificum. *Alphonſi Aluarez Guerrero*.
Iure, & priuilegiis militum. *Claudii Coterai*, tom.16. f.420. *M. Mantua Patauini*, t.16.f.425
Iure, & priuilegiis honeſtatis. *Benedicti Ægidii*.
Iure monetarum. *Henrici Bocori*.
Iure manium. *Iacobi Gutheri*.
Iure non ſcripto. *Anton.Scappi*.
Iure, & re nauali. *Iulii Ferretti*, t.12.f.325
Iure patronatus. *Ceſaris Lambertini*, *Ioan. Nicolai Gimontei*, *Rochi de Curte*, *Pauli de Cittadinis*, *Claudii Tutii*.
Iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium. *Anton. Ritriuli*.
Iure primogenitorum. *Andreæ Tiraquelli*, *Ludouici Molina*.
Iure principatuum. *Pauli Cierra*.

Iure

Index Legalis Auctorum,

Iure prothimiſeos. *Baldi de Vbaldis*, *t.12.f.18.* *Iacobi Nouelli*, *t.12.f.20.* *Matthai de Afflictis*, *t.12.f.2.* *Bruni*, *Anton.Bardi*, *Proſperi Rendella.*
Iurepetitis. *Catelliani Cotta*, *tom.12. f.137.* *Ioan. Bertrandi.*
Iure publico. *Leandri Galganetti*, & de eo diſcurſus academici. *Domini Arumei.*
Iure Regaliæ. *Arnulphi Razei*, *tom. 12.f.357.* *Philippi Probi*, *t.12.f.389.* *Ægid. Magon.*
Iure ſtatus, ſeu libertate Eccleſiaſtica. *Thom.Bozii.*
Iure teſtandi promiſcuo, ſeu communi. *Boëtii Eponis.*
Iuribus, & priuilegiis Regni Francorum. *Ioan. Ferald. t.16.f.174.*
Iuribus Parochialibus. *Hieron. Caratie.*
Iuribus principalibus apologia. *Ioan. de Roa.*
Iure quæſito per Principem non tollendo. *Petri à Petra.*
Iure euocandi domum, v. *Iudiciis.*
Iure ſequeſtrationis. *Andrea Cludii.*
Iure ſiſtendi, & manuum iniectione, ſiue arreſtatione. *Petri Pekii*, *t.3.p.2.f.155*
Iure territorii. *Andrea Kuichen.*
Iure vniuerſitatum. *Nicolai Loſei.*
Iure veteri, & Moſaïco enucleando Codex. *Nicolai Mongiorgii.*
Iuris arte. *Ioachimi Opperi*, *t.1. f.81.* *Mathia Stephani.*
Iuris feudalis antinomia. *Huberti Giphanii.*
Iuris antinomia. *Ioan.Bapt. à Villalobos.*
Iuris ambiguitate. *Iacobi Renardi.*
Iuris argumenta. *Gonçali Mendez de Caledo.*
Iuris Ciuilis hiſtoria. *Amati Riualli*, *t.1.f.3.* *Valentini Forſterii*, *t.1.f.25*
Iuris Ciuilis fontes, ac riui. *Henrici Stephani.*
Ius Ciuile. *Ioan. Imberti.*
Ius Camerale. *Incerti*, *Petri Penaiſii.*
Iuriſconſultus, ſive de principiis, & rationibus iuris. *Ioan. Andrea Beroi.*
Iuriſconſulto perfecto, & Epiſcopo. *Auguſt. Barboſa.*
Iuris Eccleſiaſtici vniuerſi libri tres. *Auguſt. Barboſa.*
Iuris Pontificii analyſis methodica. *Dan.Venator.*
Iuriſprudentiæ aphoriſmi. *Ioan. Broehai.*
Iuridica poteſtate Confeſſariorum. *Claudii Soleri.*
Iuriſta Romanocatholicus. *Cornelii à Rhintelen.*
Iuriſdictione. *Iacobi Menochii*, *Henrici Boceri*, *Ioan. Zanardi*, *Anton. Gouean*, *Hieron. Muſcorni*, *tom. 3. p.1.f.15.* *Ioan. Giletti*, *t.3.p.1.f.2*
Iuriſdictione Adjunctorum. *Ludouici à Sarauia.*
Iuriſdictione Epiſcoporum. *Anton. de Pratis*, *t.13. p.2.f.361*
Iuriſdictione Romana. *Valentini Guilielmi Forſterii.*
Iuriſdictione, & temporali Eccleſiæ Monarchia. *Franciſci Bozii.*
Iuriſdictione Eccleſiaſtica. *Petri Bertrandi.*
Iuriſdictione Romani Imperii. *Franciſci Zoannetti*, *t.16.f.20.* *Tobia Pourmeiſteri.*
Iuriſdictione omnium Iudicum. *Iacobi Gagliardi.*
Iuriſdictionis origine. *Petri Bertrandi*, *t.3.p.2.f.29.* *Durandi de S.Porciano.*
Iuriſdictione, & variis generibus poteſtatum publicarum, Iudicúmve. *Ludouici Molini.*
Iuriſdictione Ordinarii in exemptos. *Eraſmi à Cockier.*
Iuriſdictionum arbor. *Guillelmi Lunerani*, *t.3.p.1.f.18*
Iuria Canonici, & Ciuilis contradictione. *Baptiſt. à S.Blaſio*, *t.1.f.175*
Iuris Canonici, & Ciuilis fine vltimo. *Fortunii Garcia*, *t.1.f.106*
Iuris Canonici librorum cognitione. *Bartholomai Capolla*, *t.1.f.181*
Ius Ciuile artem eſſe, & ſcientiam. *Ludouici Pellei*, *t.1.f.193*
Iuris, & actionum ceſſione fienda. *Ioan.de Graffiis*, *t.3. p.2.f.72*
Iuris, & eminentia juris Canonici. *Ioan. de Arce Solachano.*
Ius feudale. *Nicolai Vigelii.*
Iuris indagationes. *Raynaldi Corſi*, *t.1.f.279*
Iuribus Principatuum. *Celſi Mancini.*
Iuribus inter dominos, & ſubditos. *Thom. Maulei.*
Iuribus ad Imperatoris Romano-Teuthonici maieſtatem pertinentibus, ſeu de Regalibus. *Conradi Von.*
Iuris meri laudo. *Hieronymi Garzanonii*, *t.1.p.1.f.310*
Iuriſperitorum executione. *Anton.Maſſa*, *t.1.f.168*
Iuris interpretatione. *Conſtantii Rogerii*, *t.1.f.386*
Iuris defenſorium. *Ioan.Monachi*, *t.3.p.2.f.122*
Iuriſconſultorum vitis. *Bernard.Rutilii*, *t.1.f.139.* *Ioan. Fichardi*, *t.1.f.156.* *Marci Mantua*, *t.1.f.160*
Iuſtinianeæ tractationes. *Valentini Guillelmi Forſterii.*
Iuſtitia & iniuſtitia. *Guillelmi de Reuille*, *tit.1.f.371*
Iuſtitia in forum reducenda. *Bartholomai Agricola.*
Iuſtitia Pontificii interdicti in Venetos. *Rutilii Benzonii.*
Iuſtitia, & jure. *Ludouici Molina*, *Dominici Bagnes*, *Petri de Aragona*, *Dominici Soto*, *Luyſii Turriani*,
Iuris ſupputationes. *Nicolai Belloni.*
Iuris variæ ſententiæ. *Ariſmini Tepati.*
Iuriſprudentiæ Romanæ à Iuſtiniano compoſitæ. *Hermanni Vultei.*
Iuriſprudentiæ Romanæ ſtudio. *Ioan. Caluini.*
Iuriſprudentia. *Petri Gilckerii*, *Sebaſtiani Derieri.*
Iuriſprudentiæ Romanæ ſuſpenſa hedera. *Nicolai Vigilii.*
Iuriſprudentia media. *Pardulphi Prateii.*

L

LAberinto de Comercio terreſtre, y nauale. *Iuan de Hevia.*
Læſæ Maieſtatis crimine. *Hieronymi Gigantis.* Vide *Crimine læſæ Maieſtatis.*
Lamiis. *Franciſci Ponzinibii*, *t.11.p.2.f.350.* *Bartholomai Spina*, *t.11.p.2.f.375*
Laudemiis. *Ioan. Argentre*, *Marii Burgii.*
Laudemiales quæſtiones. *Amadai à Ponte*, *t.10.p.2. f.180*
Laudemiorum lucerna. *Franciſci Solſona*, *t.10.p.2. f.199*
Laudo meri juris, *Hieron.Garzonii*, *t.3.p.1.f.310*
Legalis ſcientiæ veritate, & excellentia. *Petri Andrea Gambari*, *t.1.f.132*
Legato. *Gundiſſalui Villadiego*, *t.13.p.2.f.258.* *Ioan. à Cockier.*
Legati dignitate, & poteſtate. *Ioan. Brunelli*, *t.13.p.2. f.230*
Legato, eiuſque jure, dignitate, & officio. *Hermanni Kirchneri.*
Legatis perpetuis, & aliis relictis Fratribus D. Franciſci de Obſeruantia. *Pauli Glomonenſis.*
Legatis, & Papæ reſeruatis. *Ænea de Falconibus*, *t.15. p.1.f.248*
Legatis Papæ, & Regum, Principum, & Communitatum, ſiue Ciuitatum. *Petri Rebuffi.*
Legatis à latere Cardinalibus. *Andrea Barbatii*, *t.13. p.2.f.131*
Legati à latere officio, & authoritate. *Nicolai Boërii*, *t.13.p.2.f.142.* *Petri Andrea Gambari*, *t.13.p.2.f.150*
Legatis Principum. *Martini Garrati*, *t.16.f.212*
Legatis. *Ioan Dilecti Durantis*, *t.8.p.1.f.127*
Legatorum exequutione. *Alexandri Turamini.*
Legatis, & fideicommiſſis. *Angeli Mattheaccii.*
Legatorum tranſmiſſione. *Nicolai Noalis.*

Materias ex profeſſo tractantium.

Lege, Iure, & Æquitate. *Alberti Bolognetti*, *t.1.f.289*

Lege Regia Germanorum, ſeu capitulatione Cæſarea. *Benedicti Carpzouii.*

Legibus. *Ludouici Carbonis. Martini Bonacina. Chriſtophori de Anguiano. Sebaſtiani Medices. Antonii Auguſtini. Franciſci Suarez. Ioannis de Salas. Alexandri Turamini. Durandi de S. Porciano. Chriſtophori Angniani.*

Legibus connubialibus. *Andreæ Tiraquelli.*

Lege Salica. *Ioannis Pyrrhi.*

Legis pœnalis poteſtate. *Alphonſi à Caſtro.*

Legis humanæ, præſertim Eccleſiaſticæ, poteſtate. *Gregorii de Valentia.*

Legis potentia. *Conſtantii Rogerii, t.1.f.305*

Legum antiquarum Catalogus. *Vldarici Zaſii.*

Legum interpretatione. *Steph. de Federicis, t.1.f. 208*

Legibus 12. tab. *Franciſci Balduini, t.1. f. 225. Iacobi Reuardi, t.1.f.244. Ludouici Charondæ, t.1.f.267 Iacobi Cuiacii, in tit.29. Vlpiani, l.1.f.271. Martini Schicuhardi.*

Legum veterum 12. tabularum collectione. *Antonii Contii.*

Leges, hoc eſt, origines, ac germanæ authoritates, vide *Origines.*

Legitima. *Mercurialis Merlini.*

Legum filiorum. *Marci Mantuæ, t.8. p. 2. f.440. M. Antonii Cuchi.*

Legitima, prælegatis, & donationibus. *Andr. Anguli.*

Legitimo contradictore. *Cæſaris Argelli.*

Legitimatione. *Antonii Roſelli, t.8. p.2.f.75. Martini Garrati, t.9.p.2.f.90*

Legitimatione perſonæ. *Antonii de Virgilio.*

non Legitimis filiis. *Benedicti de Barzis, t.8. part. 2. f.24. Gabrielis Paleothi, t.8.p.2.f.45*

Legitimis nuptiis. *Ioan. Benſchei, t.8.f.35*

Le mort ſaiſit le vif. *Andreæ Tiraquelli.*

Libellis formandis. *Hermanni Barenſis, t.3.p. 2. f. 89. Odofredi Beneuentani, t.3.p.2.f.79*

Libellandi forma. *Doctoris Infantis.*

Libellis, ſeu poſitionibus. *Beneuenuti Straccha, t.6.p.1. f.333.*

Liberi in conditione poſiti quando cenſeantur vocati. *Ioſephi de Ruſticis.*

Libertate Eccleſiaſtica, ſeu de iure ſtatus. *Th. Bozii.* Pro libertate Eccleſiaſtica reſponſum. *Collegii Bononienſis.*

Libertate Eccleſiaſtica. *Ioannis Lupi, tom.13.p.1.f.2. Octauiani Vulpellii.*

Libertate, & immunitate Eccleſiaſtica. *Alexandri Ambroſini.*

Libertatis Eccleſiaſticæ propugnaculum. *Ioannis Beltrani.*

Liberationis fauoribus. *Marci Mantuæ, t.8. p.2. f. 2*

Liberorum numero excuſantur parentes à muneribus publicis. *Ferdinandi Paez, t.12.f.197*

Liberorum Iure. *Marci Vetrarii Mauri, t.8. p.2.f.2.*

Liberis naturalibus, & eorum ſucceſſione. *Ludouici à Sardis, t.8.p.2.f.29*

Librorum Iuris Canonici cognitione. *Bartholomæi Cepollæ, t.1.f.181*

Libris rationum. *Antonii de Matthæis.*

Liquidationibus inſtrumentorum *Franciſci Antonii.*

Litigatorum remiſſionibus. *Herculis Seueroli, tom. 3.p.1. f.378*

Litis conteſtationis effectibus. *Petri Rebuffi.*

Literis compulſoriis. *Guidonis Papæ, t.3.p. 2.f.70*

Litteræ Apoſtolicæ quando noceant patronis Eccleſiarum. *Felini Sandei.*

Litteris gratiæ. *Ioan. Staphilei. Ioan. Nicolai Gimontei. Ludouici Gomez.*

Litteris remiſſorialibus *Herculis Seuarolæ. Virginii de Bocaciis.*

Litteris Canonicis. *Gerardi Rodolfi.*

Litterarum ſtudioſis quæ ſunt neceſſaria. *Petri Rebuffi.*

in Litem iurando. *Ioan. Baptiſtæ Plotti.*

Liuellis. *Cæſaris Manenti.*

Loci argumentorum legales. *Nicolai Enerardi.*

Loca communia argumentorum Iuris. *Auguſtini Barboſa.*

Loco, & authoritate Romani Pontificis in Eccleſia & Conciliis. *Staniſlai Hoſii.*

Locato, & conducto. *Vincentii Carrocii.*

Logica iuridica, hoc eſt, præcepta, & modus argumentandi. *Martini Schickardi.*

Lucerna Inquiſitorum. *Bern. Comenſis, t.11. p. 2.f. 333*

Lucerna parochorum. *Antonii Ragucii.*

Lucerna laudemiorum. *Franciſci Solſonæ, t.10.p.2.f.199* in Lucernam cauſidicorum notæ, id eſt, annotationes in Iuriſprudentiam Romanam. *Hieronymi Treuleri.*

Lucidarium poteſtatis Papalis. *Antonii Poli.*

Lucubrationes Romanæ, ſeu miſcellaneæ diſputationes. *Hieronymi Fernandez de Ottero.*

Lucro dotis. *Phanucii de Phanucis, t.9. f. 408. Rolandi à Valle, t.9. f.351. Ioan. Frederici Solis. V. Dotis.*

Ludo. *Ioannis Baptiſtæ Caccialupi, t.7. f.155. Paridis de Puteo, t.7.f.151. Stephani Coſtæ, tom.7. fol.161. Ioan. de Salas.*

Ludo Scacchorum. *Thomæ Actii, t.7.f.168.*

M

MAgiſtratibus Romanis. *Ioan. Pyrrhi, t.1.f.135. & t.16.f.202*

Magiſtratuum Ciuilium ſchedulare, *Guillelmi de Monte, t.16. f.184*

Magiſtratibus. *Garziæ Maſtrilli.*

Magiſtratuum edictis. *Camilli Borrelli.*

Magiſtratibus Municipalibus. *Guidonis Pancirolii.*

Majeſtate Principis. *Ioan. Bodin. t.16.f.145*

Maieſtate politica, & ſummo Imperio, eiuſque functionibus, *Iacobi Borniſii.*

Maieſtate militantis Eccleſiæ. *Iſidori Moſconii.*

Maieſtatis læſæ crimine. *Hieronymi Gigantis*, vide *Crimine læſæ maieſtatis.*

Majoribus cauſis ad Papam deferendis. *Lælii Iordani.*

Majoratu & præcedentia. *Ioan. Rodulphi.*

Majoratibus, bonorumve externorum vinculo. *Ludouici Molinæ. V. Primogeniis.*

Quæſtio vtrum in bonis Majoratus pater habeat vſumfructum. *Roderici Soarez.*

Maleficiis. *Franciſci Caſoni, tom.11. p.1.f. 281. Angeli Aretini. Bonifacii de Vitalinis. Ioan. Nider. Alberti de Gandino.*

Maleficiis, ſeu modo di cognoſcere, è ſanare li maleficiati. *Floriano Canale.*

Malleus maleficarum. *Iacobi Sprenger.*

Mandatis Apoſtolicis. *Leonini Dallerii, t.15.p.2.f.220.*

Mandata iuriſdictione. *Ioan. Antonii Belloni.*

Manu Regia. *Gabrielis Pereira & Caſtro.*

Excuſatore ſine mandato. *Antonii de Canario, t.11.p.1. f.308*

Mandato de prouidendo. *Ludouici Gomez.*

Mandato rei iudicatæ. *Friderici Schenck, t.5.f.38.*

Manuum iniectionibus, & arreſtis. *Andreæ Gaill.*

Manuum iniectione, & iure ſiſtendi, ſeu atteſtatione. *Petri Peckii, t.3.p.2 f.155. Andreæ Gaill.*

Manutentione, ſiue interdicto vti poſſidetis. *Virgilii Boccacii.*

Manuale Prælatorum. *Ludouici Mirandæ.*

Manuale viſitatorum. *Feliciani Epiſcopi Comenſis.*

Manuale Paſtorum. *Marci Antonii Gennenſis.*

Margarita Decretalium. *Alberti Galeotti.*

Index Legalis Auctorum,

Margarita caſuum Conſcientiæ. *Franciſci Galletti.*
Marcharum differentiis in cambiis pro Lugduno. *Hieron. de Luca, t.6.p.1.f.408.*
Mariti, & vxoris donatione, & teſtamento, v. *Donatione, & teſtamento.*
Maſtia fallitorum. *Danielis Soterij.*
Matrimonio. *B. Ioan. à Capiſtrano, t.9.f.77. Thomæ Sanchez. Petri de Ledeſma. Ioan. Gutierrez. Baſilij Poncij, & Gaſparis Hurtado.* Vide *Sponſalibus.*
Matrimonij & ſponſaliorum quotidianæ materiæ. *Laurentij Neideueri.*
Refutatio trium tractatuum, ſeo quod cauſæ matrimoiales ſpectant ad Iudices eccleſiaſticos. *Henrici Caniſij.*
Matrimonio ab hæreticis contracto, & an dirimi poſſit à Papa. *Thomæ Campegij, t.9.f.113.*
Matrimoniis clandeſtinis irritandis. *Iacobi Nanclanti.*
Matrimoniis clandeſtinis, ſeu ad edictum Henrici II. de matrimonio clandeſtino. *Antonij Contij.*
Matrimonij impedimentis. *Baſilij Poncij.*
Matrimonij indiſſolubili vinculo. *Greg. de Valentia.*
Conſenſu connubiali. *Didaci de Medrano.*
Matrimonij Sacramento. *Iacobi Nauclanti. Martini Bonacina*
Meliorationibus & expenſis. *Ioan. Garzie, t.17.f.257.*
Memorabilia. *Catelliani Cottæ.*
Menſuris, & cuius authoritate fiant. *Ioan. Regnaudi, t.12.ſ.223.*
Mentali ſimonia. *Guillelmi Redoani, t.15. p.2.f.291.*
Mercatura, ſeu mercatore. *Beneuenti Straccha, t.6. p.1.fol.284.*
Apologia pro lege diuina prohibente clericis Mercaturam. *Franciſci Dominici Granulletij.*
Mercatorum in cauſis quomodo ſit procedendum. *Beneuenti Stracchæ, t.5.p.1.f.279.*
Mercatorum contractibus. *Ioan. Nider. t.6.p.1. f.279.*
Mercatorum iudicibus, & conſulibus. *Beneuenti Straccha, t.6.p.1.f.332.*
Mercatorom ſponſionibus, & aſſecuratoribus. *Beneuenti Straccha, t.6.p.1.f.357. Petri Santerna, t.6. p.1.fol.310.*
Methodus de feudis. *Antonij Contij.*
Methodus iuris feudalis. *Ioannis Rudingeri.*
Methodus ac ratio ſtudendi. *Matthæi Gribaldi.*
Methodus legendi abbreuiaturas. *Incerti.*
Methodus corrigendi Regulares. *Octauiani Spatarij.*
Metu. *Cabreiros.*
Metu, ſeu de his, quæ vi, metúſve cauſa fiunt. *Balthaſſaris Megallon.*
Meliloquium. *Gaſparis Caballini.*
Miſcellanea de oratione. *Martini Nauarri.*
Militia togata, & armata. *Henrici Brenleri.*
Minore in delictis excuſando. *Vincentij Carocij.*
Militari re, & bello, v. de *Re militari.*
Militaribus priuilegiis, vide *Priuilegiis.*
Milite. *Martini Garrati, t.16.f.456.*
Militiis ex caſu. *Lælij Tanelli, t.12.f.321.*
Militum iure, & priuilegiis. *Claudij Coterei, t.16.fol. 428. Marci Mantua, t.16.f.457. Acacij Enenkelij. Petri Rebuffi.*
Militum, & Doctorum præcedentia, vide *Præcedentia.*
Minimis. *Antonij Corſetti, t.18.f.269.*
Minorum, pupillorum, prodigorum bene gubernatorum gratiarum actione, & intereſſe. *Iodoci Damhouderij, t.8.p.2.f.485. & 379.*
Miſſæ ſacrificio. *Nicolai Plonei, tom.14.f.91. Thomæ de Vio Caietani,* vide *in Indice Theologico.*
Sacerdotum obligationibus ad Miſſas pro aliis ex iuſtitia celebrandas. *Pauli Fraxinelli.*
Miſſione iudiciali in poſſeſſionem. *Simonis Vincentini, tom.3.part.2.fol.135.*
Modus procedendi in cauſis Regularium. *Victorini Manſii.*
Modo ſtudendi in vtroque Iure. *Ioannis Baptiſtæ Caccialupi.*
Modis impoſſibilibus, & conditionibus. *Pauli Durani.*
Modo & forma videndi proceſſum. *Amatoris Rodriquez.*
Modus, ſeu methodus legendi abbreuiaturas. *Incerti.*
Modo procedendi ex abrupto. *Mauri Burgij.*
Modo articulandi, & probandi. *Marcelli Calà.*
Modo viuendi in diebus quadrageſimalibus. *Ludouici Rodulphini.*
Molendinis. *Ioannis Heringij.*
Momento temporis. *Lazari Fenutij.*
Monetis. *Franciſci Curtij, t.12.f.205. Ioan. Regnaudi, tom.12.f.206.* num inſpici debeat valor tempore contractus ſolutionis, vel monetæ. *Martini Garrati, t.12.f.203. Antonij Sola. Iacobi de puteo.*
Monetarum augmento, & diminutione. *Alberti Bruni, t.12.f.207. Collegij Papienſis, t.12.f.218.*
Monetarum augmento. *Gaſparis Antonij Theſauri.*
Monetarum mutatione. *Didaci Conarrunias, t.12.f.218*
De arte cudendi Monetam. *Reneri Budelij.*
Quæſtiones Monetariæ, ſeu de re nummaria, & monetis. *Incerti.*
Vtilitate, & poteſtate Monetarum. *Ioan. Aquila.*
Priſcorum nummorum æſtimatione. *Biribaldi Pirckheymeri.*
Priſcæ monetæ ad huius noſtri temporis diuerſas aliquot nationum monetas ſupputatio. *Mamerani.*
Diſputatio monetarum. *Henrici Kornmanni.*
De re nummaria, quæ eſt, c.3. lib.6. de Republica. *Ioannis Bodini.*
Paradoxa de monetis. *Domini de Maleſtratto.*
De augmento, & decremento auri, & argenti. *Ioan. Bodini.*
Valor monetæ quo tempore ſit inſpiciendus. *Ioan. Regnandi, t.12.f.206.*
Reſolutio cauſæ in quali pecunia debitum ſolui debeat. *Arrigonis Selſeri.*
Monetarum poteſtate, & vtilitate. *Gabriëlis Biel.*
Quæſtiones XI. in materia monetarum. *Incerti.*
Nummis in Republica percutiendis, & conſeruandis. *Iacobi Bonifij.*
De variis nummariorum debitorum ſolutionibus. *Antonij Fabri.*
de Monetis conſilia diuerſorum. *Aretini conſ.11. & 12. Henrici Petrai. Ant. Rubei conſ.148. Ludouici Romani conſ.123. Nicolai Enerardi conſ.78 & 105. Iacobi Menochij conſ. 48. & 138. Elberti Leonii conſ.31. Ioan. Cephali conſ.31. Mariani Soccini conſ.145. & 298. Henningij Gœden. conſ.77. Aymonis Cranetta cum tract. Gaſparis Bellettis.*
Monialibus. *Ludouici Miranda.*
Monitoriis. *Quintiliani Mandoſij, t.3.p.2 f.59.*
Monitoriis, ſeu canonicæ quæſtiones de monitoriis ad effectum reuelationis. *Petri Antonij Lazarij.*
Monitorij contra Venetos publicati defenſio. *Ioan. Baptiſta Valenzuela.*
Monte pietatis. *Thomæ de Vio Caietani, t.6. p.1. f.419.*
Quæſtio circa montem pietatis. *Iacobi Nauclanti.*
Moræ diuerſis generibus. *Antonij Contij.*
Mora, & eius effectibus. *Æmilij Ferreti, t.6.p.2.f.414 Bartholomæi de Saliceto, t.6.p.2. f.411. Ioan. Sporta, t.6.p.2.f.417. Marci Antonij Bauerij, t.6. p.1. f.405. Steph. Forcatuli, t.6.p.2. f.421. Dom. Arumæi.*

Mora

Mora, & ejus commiſſione. *Antonii Pichardi.*
Moribus Pariſiorum. *Rhenati Coppini.*
Mors omnia ſolvit. *Sebaſtiani Medices.*
Moratoria præſcriptione. *Marci Antonii Cucchi, t.12. f.200.*
Mortis pœna in quibus caſibus à lege eſt impoſita. *Gulielmi Benti, t.11. p. 1. f.328*
Muliere tranſeunte ad ſecunda vota an honeſtè, & caſtè viuat. *Nicolai, t.5. f.121*
Mulierum indemnitatibus. *Aymonis Cranetta, t.6. p.2. f.281*
in Mulierum contractibus conſenſu præſtando. *Ioannis Campegii.*
Multiplici alienatione prohibita. *Roberti Maranta.*
Mundi regimine. *Michaëlis Vleurini, t.16. f.103*
Muneribus. *Gulielmi de Cuneo, t.10. f.17. Petri Antiboli, t.12. f.19*
Muneribus. & oneribus, gabellis, & publicanis. *Iulii Ferretti, t.12. f.76*
Muneribus, & prærogatiuis Regum, & Principum. *Petri Rebuffi.*
Muneribus patrimonialibus, vide *Collectis.*
Munerum publicantium excuſatione parentum ob numerum filiorum. *Ferdinandi Paez, t.12. f. 197*
Mutatione monetarum. *Didaci Couarruuias, tom. 12. fol.220*
Mutatione ſtatus Eccleſiarum. *Petri de Peruſio, t.14. f.175*
Mutatione ſtatus perſonarum. *Eiuſd. t.14 f.172*
Mutatione teſtamenti. *Ioannis Dilecti Durantis, t. 8. p.1. f.140*
Mutatione, & transformatione, *t.12. f.389*
Mutuo, & rebus creditis. *Ioannis Goeddei.*

N

Naturalibus liberis, ac eorum ſucceſſione. *Ludouici à Sardis, t.8. p.2. f.29*
Naturalibus fructibus. *Ioannis Cophi, t.12. f.237*
Natura jurium maieſtatis, & Regalium. *Matthia Bortii.*
Nauali jure, & re. *Iulii Ferretti, t.12. f.325*
Nautis, nauibus, & nauigatione. *Beneuenti Straccha, t.6. p.1. f.306*
Necyomantia. *Stephani Forcatuli.*
Negatiua probanda. *Franciſci Herculani, tom.4. f.12. Martini de fano, t.4. f.12*
Negotii, è contracti de mercanti. *Tomaſo Mercato.*
Negotiationibus. *Ludouici Lopez.*
Nobilitate. *Boni de Curtili, t.16. f.3. Andrea Tiraquelli, Ioan. de Hollandero.*
Nobilium ciuili ſtatu. *Ioſſa Nolden.*
Nobilitate ciuili. *Matthia Stephani.*
Nobilitatis inter virom, & vxorem communicatione. *Antonii Pichardi.*
Nobilitate, & exemptione Hiſpanorum. *Ioannis Garzia.*
Nobilitate Hiſpaniæ. *Ioan. Orbe ab Otalora, tom.16. f.213*
Nocturno tempore. *Polydori Ripa.*
Nominationibus. *Petri Rebuffi, t. 15. p.2. f.301*
Nominibus Cardinalium. *Hieronymi Manfredi.*
Nomotheſia publica decreti Spirenſis. *Iuſti Ritenberg.*
Nothis, ſpuriiſque filiis. *Benedicti de Barzis, t.8. p.2. f.24. Gabrielis Paleotti, t.8. p.2. f.45*
Notorio. *Antonii de Butrio, t.14. f.50*
in Notariorum exceſſus, errores, atque peccata. *Antonii Taſſira.*
Notariatus arte. *Incerti.*
Notariatus arte, ſeu de ſyntaxi, & de fide inſtrumentorum. *Nicolai Hontemii.*

Ad Marculphum Monachum de formulis. *Hieronymi Pignorii.*
Notas del Relador, ſeu formularium inſtrumentorum. *N.*
Notæ ad Amadæum à Ponte in quæſtiones laudemiales. *Caroli Antonii Blancardi.*
Notæ in Crauettam, & de bonorum poſſeſſione. *Camilli Plantii.*
Notæ ad praxim Ciuilem. *Iodochi Damhouderii, Nicolai Tuldeni.*
Notæ ad diſpenſationes Hieronymi Treutleri. *Reivardi Bachovii.*
Nouationibus. *Sebaſtiani Medices, t.6 p.2. f.388. Ioannis Baptiſta Schonartzenthaler.*
Nubentium ſecundò remediis, & pœnis. *Ioannis Garroni, t.9. f.115.*
Nubere volentibus. *B. Bernardini, t.9. f.113.*
Nucleus diſcurſuum de jure publico. *Incerti.*
Nullitatibus proceſſuum, ac ſententiarum. *Sebaſtiani Vantii, t.4. f.371.*
Nullitate matrimonii ex defectu conſenſus interioris. *Franciſci Antonii Oliverii.*
Numero liberorum excuſatione à muneribus publicis. *Fernandi Paez, t.12. f.197.*
Numero teſtium in teſtamentis requiſito. *Petri Dominici Magdaleni.*
Nummis in Republica percutiendis, & conſeruandis. *Iacobi Borniſii.*
Nuptiis. *Valentini Guillelmi Forſteri.*
Nuptiarum ritu. *Barnaba Briſſonii, t.9. f.97. Franciſci Molini.*
Nuptiis legitimis. *Ioannis Boſchei, t.9. f.85.*
ad Nuptias ſecundas mulier tranſiens an honeſtè, & caſtè viuat. *t.9. f.85.*
Nuptiis ſecundis. *Scipionis Gentilis.*
Nux feudalis. *Arnoldi Baert.*

O

Oblationibus. *Mariani Socini, t.14. f.122. Troili Malvetii, tom.14. f.136. Henrici Caniſii, Vincentii Caroccii.*
Obligationibus, mutuo, indebito, commodato, pignore, depoſito. *Ioan. Harprecht.*
Obligationibus clericorum. *Pauli Squillante.*
Obligatione camerali. *Antonii Maſſa Galleſii, t.6. p.2. f.349. & Sylveſtri Zacchia additiones.*
Obligationibus diuiduis, & indiuiduis. *Eguinarii Baronis, t.6. p.2. f.365.*
Oeconomia juris, ſiue expoſitio methodica. *Huberti Giphanii.*
Oeconomia Canonica. *Petri de Bello.*
Oeconomia Inſtitutionum. *Georgii Obrechti.*
Obſeruationes practicæ. *Andrea Gail, Ioachimi Mynſingeri, Alcibiadis Lucarini.*
Obſeruationes legales. *Marci Mantua.*
Obſeruationes. *Edmundi Merilli.*
Obſeruationes practicabiles. *Ioannis Copetti.*
Obſeruationes. *Dominici Franciſci Omnezii.*
Obſeruationes ſucceſſiuæ. *Valentini Forſteri.*
Obſeruationes Senatus Cathaloniæ. *Sigiſmundi de Synciol.*
de non Offendendo cautione. *Franciſci Herculani.*
de Offendendi jure quæſtiones. *Ludovici Morotii.*
De non conſtituendo conſanguineos cogi pro bannitis de non Offendendo cauere. *Cornelii Benincaſii.*
Officialibus Dominorum. *Martini Garrati, tom. 16. f.279. Petri Rebuffi.*
Officio Aduocati. *Lancellotti Politi, tom. 3. part. 1. fol.362.*
Officio Curati. *Ioannis Baptiſta Bernardini.*

Index Legalis Auctorum,

Officio Eccleſiaſtico Canonico. *Bernardini de Sandoual.*

Officio, & poteſtate Capituli Sede vacante. *Ioannis Franciſci de Pauinis, t.13.p.2.f.407.*

Officio judicis. *Candidi Cantiuncula, tom.3.p.1.fol.72. Matthai Stephani, Padulphi Pratai.*

Officio judicis in cauſis capitalibus. *Ioannis Rogerii, t.3.p.1.f.128.*

Officio atque authoritate Legati à latere. *Nicolai Boerii, t.13.p.2.f.142. Petri Andrea Gammari, t.13 p.2 f.150.*

Officiis diuinis, ſeu Ordinis Romani. *Albini Flacci Alcuini.*

Officiis diuinis. *Amalarii.*

Officiis Eccleſiaſticis. *Iſidori Hiſpalenſ. Epiſc.*

Officio hæredum. *Michaelis Graſſi.*

Officio Gubernatoris, & Procuratoris generalis Regni Aragunum. *Incerti.*

Officio, & poteſtate Epiſcopi, vide *Epiſc. Officio. Bartholomai Vgolini, Auguſtini Barboſa.*

Officio, & poteſt. Parochi. *Auguſtini Barboſa.*

Officio, & poteſtate Confeſſoris. *Eiuſdem.*

Officio Epiſcopi. *Gaſparis Contareni, Guiberti de Tornaco.*

Officio Fiſcalis, & ejus priuilegiis. *Franciſci de Alpharo.*

Officio Caſtellani. *Petri Rebuffi.*

Officio, & poteſtate Vicarii. *Iacobi Sbrozzii.*

Officio Parochi. *Franciſci Ingoli.*

Officio Baronum, vide *Baronibus.*

Officio quatuor Prælatorum. *Vgonis Soleſt. ad tom. 13. p.2.f.289.*

Officio Sacerdotum. *S.Thoma, eſt in tom.12. op.*

Oneribus, & muneribus, gabellis, & publicationibus. *Iulii Ferretti, t.12.f.76.*

Opera ſacra, juridica, hiſtorica, miſcellanea. *Petri Pitheri.*

Opinione communi. *Ant. Maria Coraſii, t.18.f.222*

Opiniones communes variorum Authorum.

Opinionem electione. *Matt. Mattheſilani, t.18.f.221*

Opinione deligenda in controuerſis quaſtionibus. *Petri Antonii Lazarii.*

Oppoſitione compromiſſi. *tom 3.p.1.f 448*

Optione Canonica. *Ioannis Petri Moneta.*

Opuſculum de inualiditate profeſſionis. *Remigii Scophra.*

Oratione miſcellanea. *Martini Nauarri, Ioſephi Angles.*

Ordina dis teſtamentis. *Ioan. Dilecti Durantis, t.8. p.1.f.112.*

Ordine, & præcedentia graduum vtriuſque fori. *Nicolai Boerii, t.16.f.265.*

Ordine judiciario. *Ludouici Miranda.*

Ordine judiciorum. *Guidonis de Suzaria, t. 3. p.1. fol. 34. Iacobi Gentilis, t.3.p.2. fol.41. Odofredi Beneuentani, t.3.p.1. f. 32. Tancredi de Cornetto, t.3. p.1. f.44.* Ordo judiciarius proceſſus. *Heningu Gæden.*

Ordine, & vſu judiciorum. *Antonii Pompa.*

Ordo judiciarius. *Ioannis Andrea.*

Ordo judiciarius fori Eccleſiaſtici. *Ægidii Fuſcarii.*

Ordine Canonicorum Regularium. *Ioannis Trulli.*

Ordine celebrandi Concilii. *Iſidori Hiſpalenſis.*

Ordine Clericorum. *Sylvii Tinti, Martini Fornarii.*

Ordinis Sacerdotalis, & Epiſcopalis diſcrimine. *Gregorii de Valentia.*

in Ordinationem judicii Cameræ Imperialis. *Incerti.*

Ordinatione Clericorum. *Syluii Tinti.*

Origine Cardinalium. *Gundiſſalui Villadiego, t.13. p.2.f.57.*

Origine juriſdictionum. *Durandi.*

Origine juriſdictionis, ſeu de duabus poteſtatibus, ſpirituali, & temporali. *Petri Bertrandi, t.3. f.29. t.12.f.408.*

Origine linguæ Latinæ. *Bernardi Aldrete.*

Origine dignitatis Hiſpaniæ. *Salazar de Mendoça.*

Origine dignitatis, & poteſtatis Ducum Italiæ. *Ludouici Rodolphini.*

Origine Romanæ Sedis, & authoritate. *Lalii Iordanis, t.13.p.2.f.2.*

Origine juris, & magiſtratuum. *Georgii Chorlini.*

Origine, poteſtate, & dignitate Ducum Italiæ. *Ludouici Rodolphini.*

Origine, & authoritate rerum judicatarum. *Petri Ærodii.*

Ouili, & paſtoris vnitate. *Michaëlis de Aainion, t.13.p.2.f.23.*

P

PAce, confœderatione, & conuentionibus Principum. *Ioannis Lupi, t.16.f.303. Martini Garrati, t.16.f.302.*

Pace, fide, & treuga. *Nicolai Moroni, t.11.p.1.f. 418*

Pace, induciis, promiſſionibus de non offendendo. *Octauiani Vulpellii, t.11.p.1.f.506.*

Pace publica. *Andrea Gail.*

Pace, & treuga, & de cautione de non offendendo. *Sebaſtiani Guazini.*

Pacificatione, vide *Repacificatione.*

Pacificis poſſeſſoribus. *Petri Rebuffi, t.15. p. 2. f. 539.*

Pacis priuilegiis. *Antonii Corſetti, t.12 f.224.*

Pactis. *Andrea ab Exea, t.6. p.2. f.2. Valentini Gulielmi Forſteri, Baldi de Vbaldis, tom.6. p.1. f.2. Franciſci Duareni, t.6.p.1.f.13. Georgii Natta, tom.6.p.2.f.29. Ioan. Baptiſta Caccialupi, t.6. p.1. f.8. Matthai Canonis, Helfrici Vlrici Hunnii, Pyrrhi Alphani.*

Pactis conuentis inter decoctores, & creditores. *Benvenuti Straccha, t.6.p.1.f.321.*

Pactis & promiſſionibus pro obtinenda gratia, vel juſtitia. *Virginii de Boccaciis, Martini Nauarri.*

Pactis ſancandi. *Nicolai Mongiorgii.*

Pactis futuræ ſucceſſionis. *Antonii Contii.*

Pactis nuptialibus, ſeu capitulis matrimonialibus. *Ioannis Petri Fontanella.*

Pœnitentiali Canone. *Beati Ioannis de Capiſtrano, t.14.f.398.*

Papa an poſſit accuſari de hæreſi. t.13.p.1.f.30

Papa an poſſit eligere Gallorum Regem. *Greg. Picha.*

Papa an poſſit incurrere labem ſimoniæ. *Thoma Campegii, t.15.p.2.f.531.*

Papa an poſſit matrimonium contractum ab hæreticis dirimere. *Thoma Campegii, t.9.f.113.*

Papæ, & Concilii, ſiue Eccleſiæ authoritate. *Beati Ioannis a Capiſtrano, Ioannis Franciſci Pogii.*

Papa, & Leg. t.s. *Ænea de Falconibus, t.15.p.1.f. 248*

Papæ poteſtate, vide *Poteſtate.*

Paradiſo. *Thoma à Malvenda.*

Paradoxæ diſputationes. *Ioannis Baſii.*

Juris Ciuilis, *Petri Granicani.*

Paralleli Ethicorum & Juridicorum. *Vincentii Turturetti.*

Paratitla inſtitutionum feudalium. *Ioannis Tillenii.*

Parentibus excuſandis à muneribus publicis ob numerum filiorum. *Ferdinandi Paez, t.12.f.197.*

Parentibus, & fratribus, & filiis, in tract. de legitima. *Claudii de Battander.*

Parergon. *Barnaba Briſſonii.*

Parricidii crimine diſputatio. *Ioannis de Solorzano Pereira.*

Parlamentis, & collatione Parlamentorum. *Ioannis Montaigne, t.14.f.282.*

Parla

Materias ex profeſſo tractantium.

Parlamentorum Galliæ, & Concilii authoritate. *Nicolai Boërii.*
Parochis, & eorum officio. *Franciſcò Ingoli.*
Parochi officio, & poteſtate. *Auguſtini Barboſæ.*
Parochiali, & Epiſcopali canonica. *Petri de Vbaldis, t.15.p.2.f.198.*
Parochorum lucerna. *Antonii Raguccii.*
Partitionibus. *Aluari Valaſci.*
Partitionibus communibus inter virum, & vxorem & hæredes eorum. *Antonii Ayrna de Ayora.*
Partitiones juris feudalis. *Corradi Ritthershuſii.*
Partu. *Alphonſi Carranza.*
Paſtoralis clypeus. *Antonii de Pratis, t.13. p.2. f.362*
Paſtoris, & ouilis viſione. *Michaëlis de Animon, t.13. p.2. f.23*
Patria poteſt. *Aſcanii Clementis, t.8. p.2. f.98. Sebaſtiani Monticuli, t.8 p.2 f.127*
Patriarchali præſtantia. *Matthia Vgonii, tom. 13. p. 2. f.282*
Patrimonialibus muneribus, vide *Collectis.*
Patrocinio pupillorum. *Iodoci Damhouderii, t.8. p. 2. f.251*
Patrocinium pupillorum. *Ioannis Michelii.*
Paupertate, & ejus priuilegiis, *Cornelii Benincaſii, t.18. f.158.*
Paupertate Religioſa. *Hieronymi Cenedi.*
Pedum adoratione. *Ioſephi Stephani, t.13.p.2.f.50.*
Penſione Eccleſiaſtica. *Pauli de Roma, t.15. p.1. f.509*
Penſionibus. *Heronymi Gigantis, tom. 15. p.1.f 331. Ioannis Baptiſta Caccialupi, t.15. p.1. f. 320. Thoma Campegii, t.15. p.2. f 533. Lelii Zecchii.*
Penſionibus Epiſcopalibus. *Camilli Cantii, tom. 15. p 2 f.524.*
Pœnis delictorum. *Ioannis Vela.*
Pœnis furtorum. *Henrici Boceri.*
Pœnis, & remediis ſecundò nubentium. *Ioannis Garoni, t.9 f 115*
Pœna mortis in quibus caſibus eſt à Lege impoſita. *Guillelmi Boni, t.11.p.1 f.528*
Pœnis omnifariam coïtus illiciti. *Pauli Grillandi, t.11.p 2.f.298.*
Pœnis temperandis, aut remittendis. *Andrea Tiraquelli.*
Pœnitentia. *Martini Nauarri.*
Pœnitentiæ Sacramento. *Hieronymi Pharaonis, Petri Fay, Philippi Fabri.*
Percuſſionibus. *Olofredi.*
Peremptione, & interitu. *Alberti Bruni, t.17. f. 379*
Perfecto Cardin. S.R.E. *Hieronymi Manfredi.*
Prælato. *Eiuſdem.*
Permanentibus, ſeu perſeuerantibus in eodem ſtatu. *Alberti Bruni, t.17.f.395.*
Permutatione beneficiorum. *Ioannis à Cockier,* vide *Beneficiorum perm.*
Permutationis decima. *Ignatii Laſarte.*
Perſonæ legitimatione. *Antonii de Virgilio.*
Perſonalibus actionibus. *tom.3.p.2.f.39.*
Perſonarum ſtatus mutatione. *tom.14.f.177.*
Peſte, & ejus priuilegiis. *Hieronymi Preuidelli, t.13. f.171. Ioannis Franciſci Ripæ.*
Petitionibus. *Lanfranci ab Oriano, t.13 p.2.f.333*
Siue libellis. *Bonauent. Stracchæ, t.6.p.1.f.333.*
Petitorii diſputatione. *Philippi Franchi, t.3. p. 2. f. 326*
Pietatis munere. *Thoma de Vio Caietani, t.6. p. 1. f. 419*
Pignoribus, & hypothecis. *Anton. Neguſantii, t.6.p.1. f.194. Franciſ. Balduini, t.6.p.1. f. 268. Hugonis Donelli, t.6. p.1. f 258. Andrea Gail, Gabrielis Mudai, Gabrielis Vaſq. Ioan. Baptiſta Schyvartzenthaler.*
Pignorum excuſſionibus. *Bartoli de Saxoferrato, t.3. p.2.f. 140.*
Piis teſtamentis. *Ioannis Molani.*
Piſcatione, venatione, & aucupio. *Sebaſtiani Medices, t.17.f.396*
Pithanon, ſeu veriſimilium. *Ludouici Caronda.*
Pithonico contractu. *Thoma Murner.*
Plagiariis, & ſcriptorum alienorum compilatoribus. *Franciſci Duareni.*
Pluralitate beneficiorum, vide *Beneficiorum pluralitate.*
Politia, & immunitate Eccleſiaſtica. *Laurentii Ortiz.*
Politica para Corregidores, y Señores de Vaſſalos. *Caſtillo de Bobadilla.*
Pollicitationibus, & pactis. *Pyrrhi Alphani.*
Pontifex Romanus. *Abrahami Bzonii.*
Pontificia poteſtate. *Petri Albiniani Tretii, t.13.p.1. f.301. Alexandri Carrerii, Antonii de Roſellis.*
Pontificis auctoritate, vide *Poteſtate Papæ, & Papa poteſtate Franciſci Vargas, t.13.p.1.f.213.*
Pontificis Romani loco, & authoritate in Eccleſia, & Conciliis. *Staniſlai Hoſii.*
Pontificis Romani poteſtate ſuprema in Eccleſiam. *Andrea Duvalii.*
Portarum ciuitatis clauium cuſtodia. *Nicolai Boërii, t.16.f.281*
Portione Canonica, & quarta congrua. *Lupi de Caſtelliano, t.13.p.2.f.193.v.Benefic.*
Rata. *Ioannis Baptiſta Coſta.*
Portionibus legitimis. *Claudii Ghiſlerii.*
Et ſubſtitutionibus. *Eiuſdem.*
Poſitionibus. *Iacobi de Arena, t.4.f.3. Olofredi, t.4.f.1. Vberti de Bobio, t.4.f.7.*
Poſitionibus, & interrogationibus. *Franciſci Curtii, t.4.f.10*
Poſſeſſione acquirenda, & conſeruanda, & amittenda. *Sebaſtiani Medices.*
Poſſeſſione adipiſcenda. *Achillis Perſonalis, t. 3. p. 2. f.246*
Poſſeſſione reuocanda, ac de reſtitutorio interdicto. *Horatii Barbati.*
Mentiente circa poſſeſſionem. *Marci Antonii Cucchi, t.3.p.2.f.539*
Poſſeſſoriis remediis. *Conſtantii Rogerii, t.1. f. 395*
Poſſeſſione continuanda in hæredes, ſeu le mort ſaiſit le vif. *Petri Rebuffi.*
Poteſtate Capituli Sede vacante. *Franciſci de Pauinis, t.13.p.2 f.497.*
Poteſtate Cardinalis, vide *Card.*
Poteſtate coactiua. *Ioſephi Stephani.*
Poteſtate Eccleſiæ. *Stephani Aufrerii, t.13. p. 1. f.126. Ioannis Antonii Delphini.*
Poteſtatis Eccleſiaſticæ cauſa immediata. *Petri à Palude.*
Poteſtate Eccleſiaſtica, propria Vrbis Sede, & Concilio. *Cypriani Beneti.*
Poteſtate Epiſcoporum, Abbatum, & aliorum Prælatorum. *Stephani de Aluin.*
Poteſtate eorum, quæ incontinenti fiunt, vel ex interuallo. *Pauli Belloni.*
Poteſtate, & officio Epiſcopi. *Bartholomæi Vgolini, Auguſtini Barboſa.*
Poteſtate, & officio Vicarii. *Iacobi Sbrozzii.*
Poteſtate, & vtilitate monetarum. *Ioannis Aquila, Gabriel Biel.*
Poteſtate in ſeipſum. *Balthaſſaris Gomeſii.*
Poteſtate Imp. & Pontificis. *Antonii de Roſellis.*
Poteſtate juridica Confeſſariorum. *Claudii Soleri.*
Poteſtate, jure, & officio Baronum. *Ioannis Franciſci Cauriblanci.*
Poteſtate Legati. *Ioannis Brunelli, t.13.p.2.f.230.*
Poteſtate Legati à latere. *Nicolai Boërii, tom.13.p.1. f.242*

Index Legalis Auctorum,

Poteſtate legis humanæ, præſertim Eccleſiaſticæ. *Gregorii de Valentia.*
Poteſtate legis pœnalis. *Alphonſi de Caſtro.*
Poteſtate Papæ. *Bartholomæi de Spina*, t.13. p.1. f.14. *Hieronymi Albani*, t.13. p.1. f.66. *Petri Albiniani*, t.13. p.1. f.130. *Antonii Poli.*
Poteſtate Papali, & Regali. *Ioannis Pariſienſis, Heruei Innominati.*
Poteſtate Papæ ſupra Concilium. *Pauli Fabuletti.*
Poteſtate Papæ, & Concilii. *Beati Ioannis à Capiſtrano*, t.13. p.1. f.32. *Ioannis Franciſci Pogii, Ioannis Hieronymi Albani.*
Poteſtate patria, vide *Patria.*
Poteſtate Pontificis. *Gaſparis Contareni, Thomæ Caietani, Thomæ Illirici.*
Speculum in quo demonſtratur Poteſtas Summi Pontificis. *Chriſtophori Sylueſtrani.*
Pontificii iuris Sanctuarium, in quo de poteſtate Pontificis in temporalibus diſputatur. *Odoardi Vverſtoni.*
Poteſtate Protegit. *Ioannis Franciſci à Ponte.*
Poteſtate procuratoris, & defenſoris in cauſis criminalibus. *Ioannis Antonii Ralei*, t.11. p.1. f. 101.
Poteſtate Principis ſæcularis, ſeu ad l. Princeps, ff. de legibus. *Franciſci Topii.*
Poteſtate Principis abſoluta. *Ludouici Rodolphini.*
Poteſtate Regia. *Antonii Corſetti*, t.16. f.130.
Poteſtate ſæculari ſuper Eccleſiis, ſeu Eccleſiaſticis perſonis. *Bernardi Laurentii, tom.* 16. f.301. *Stephani Auſierii*, t.11. p.1. f.329. & t.15. f.286.
Poteſtate Summi Pontificis in temporalibus. *Roberti Bellarmini.*
Poteſtate ſuprema Romani Pontificis in Eccleſiam. *Andreæ Duvallii.*
Practicabilia Eccleſiaſtica. *Marci Antonii Genuenſis.*
Practicabilium judiciorum tractatus. *Bernardi Rocchæ.*
Practica criminalis inſtrumentaria. *Ioannis Pauli Gualterii.*
Practica forenſis. *Nicolai Vigelii.*
Practica, ſeu praxis judiciorum. *Ioannis Baptiſtæ Aſinii, Ioannis Baptiſtæ Caballini*, ſeu Actuarium practicæ ciuilis. *Iulii Clari*, Crim. cum addit. *Ioan. Montealegere, Ioannis Millei*, Crimin. *Ioan. Petri de Ferrariis*, Ciuil. *Ioannis Emerici*, Crimin. *Ioannis Andr.* Ciuil. *Ioannis de Arnono. Petri Follerii* Crim. *Petri Rocchæ.* Ciuil. *Proſperi Farinacii.* Crim. *Marci Antonii Blanchi. Manſueri. Antonii Olibani. Alexandri Sciatici. Abbatis Panormitani. Lanfranci de Oriano*, apoſtilla *Bened. Vadi, Ludouici à Peguera*, Crim. *Roberti Marantæ. Birracini. Baldi* cum apoſtilla. *Celſi Vgonis. Claudii de Battandier. Flaminii Cartarii*, Crim. *Franciſci Caſoni. Dionyſii Gothofredi*, Ciuil. *Hippolyti de Marſiliis*, Crim. *Octauiani Veſtrii*, Ciuil.
Practica juris. *Ioannis Barberii.*
Practica, & Agon. judicialium. *Bartholomæi Brunaſii.*
Practica Luſitaniæ. *Emmanuelis Mendez.*
Practica de Notarios. *Diego de Ribera.* In lingua Hiſpanica. *Iean Papon.* In lingua Gallica.
Practica della ſanta Inquiſitione, ò ſacro Arſenale. *Incerti.*
Practica magnæ Curiæ Vicariæ. *Nuntii Tartaglia.*
Practica nummorum, menſurarum, & alluvionis, *Antonii Mariæ Vicecomitis.*
Practica practicarum, ſeu ſumma. *Nicolai Carbonis.*
Practica terminorum Rotæ, *Mariani Maringii.*
Practica terminorum Rotæ. *Incerti Authoris.*
Practicæ concluſiones. *Illuſtriſſimi Cardinalis Tuſchi.*
Practicæ concluſiones de teſtib. *Rodulphi Volcmari.*
Practicæ obſeruationes. *Hartmanni Hartmanni, Pauli Matthiæ Vvnkeri, Bernardini Vvinſeri Chriſtophori Schvvammanni.*
Practicæ quæſtiones. *Didaci Couarruuias, Ioannis Gutierrez, Flores Diaz de Mena, Iulii Cæſaris Ruginelli, Nicolai Pernotti, Petri à Syria.*
Practicæ reſolutiones. *Alexandri Trentacinquii.*
Præcedentia Doctorum, & militum. *Chriſtophori Lanfranchini*, t.18. fol.21. *Signoroli de Homodeis*, tom.18. f.23.
Præcedentia, & ordine graduum vtriuſque fori. *Nicolai Boërii*, t.16. f.265.
Præcellentia Epiſcopalis dignitatis. *Mauritii de Alzedo.*
Præceptis judicum. *Iacobi de Arena*, t.3. p.2. f.34
Præceptis teſtatorum variis, *Ioannis dilecti Durantis*, t.8. p.1. f.237.
Prædiorum ruſticorum, & vrbanorum ſeruitutibus. *Bartholomæi Copollæ*, t.6. p.2. f.209. & 176.
Præfecto prætorio. *Marci Antonii Surgentis.*
Præferentia creditorum. *Hermanni Mettier.*
Præjudiciis. *Iacobi Reuardi.*
Prælato perfecto. *Hieronymi Manfredi.*
Prælatorum nouorum electione. *Guilielmi Mandagoto*, t.15. p.1. f.407.
Prælatorum quatuor officia. *Vgonis Syleſtad*, t.13. p.2. f.289.
Prælegato, donatione, & legitima. *Andreæ Anguli.*
Præludia optimi Iuriſconſulti. *Petri Greg. Tholoſani.*
Præludia de monetis, vide *Moneta.*
Præeminentia Concilii, & Parlamenti, vide *Concil.*
Præeminentia ſacræ Theologiæ. *F. Bartholomæi de Spina*, t.11. p.2. f.369
Præpoſitionum, adverbiorum, & conjunctionum ſignificatione. *Octauiani Vulpellii.*
Præpoſitionibus. *Alberti de Pergamo*, t.18. f. 273.
Prærogativis Principum. *Petri Rebuffi.*
Prærogativis Regis Franciæ. *Eiuſdem.*
Præſcriptione moratoria. *Marci Antonii Cucchi*, t.17. f.290
Præſcriptione ſtatutaria Vrbis. *Ioannis Baptiſtæ Bonis*, t.17. f.176.
Præſcriptionibus diverſi temporis, & uſucapionibus. *Petri Gilvenii.*
Præſcriptionibus. *Andreæ Tiraquelli, Dyni*, t.17. f.50. *Azonis Rogerii*, tom. 17. f.48. & 49. *Ioannis Franciſci Baldi*, t.17. f.52. *Oldendorpii Hoſtienſis.*
Præſcriptione trigintenaria. *Petri Barboſa.*
Præſentatione inſtrumentorum. *Marini Freccia.*
Præſtantia Cardinalium, vide *Cardinalium.*
Præſtantia Patriarchali. *Mathiæ Vgonis*, tom. 13. p.2. f.282
Præſtantia Regis Catholici, vide *Regis.*
Præſtatione annua. *Iacobi Veneti*, t.6. p.2. f.243.
Præſumptionibus. *Hippolyti Bonacoſſæ, Iacobi Menochii, Andreæ Alciati*, t.4. f.304. *Guidonis Papæ*, t.4. f.300.
Prætorium, & Curiale Breviarium. *Lancellotti Corradi.*
Præventione, vide *Iudiciis.*
Praxis Archiepiſcopalis Curiæ Neapolitanæ. *Marci Antonii Genuenſis.*
Praxis Auditoris Cameræ. *Saluſtii Tiberii.*
Praxis Beneficialis. *Petri Rebuffi.*
Praxis Cancellariæ. *Hieronymi Pauli.*
Praxis Civilis ſacri Regii Concilii magnæ Curiæ Vicariæ, & Regni Neapolitani. *Bernardini Muſcatelli.*
Praxis Cæremoniarum. *Andreæ Caſtelli.*
Praxis Commiſſionum. *Quintiliani Mandoſii.*
Praxis Conſilii Neapolitani. *Iulii Cæſaris Galluppi.*
Praxis Conventionalis, ſeu de ſtipulationibus, & de clauſulis conventionalibus. *Ioannis Baptiſtæ Coſtæ.*

Materias ex profeſſo tractantium.

Praxis Criminalis Canonica. *Ioan Bernardi Diaz, cum comment. Ignat. Lopez denSalzedo. Petri Follerij. Franciſci de Piſigiani. Alphonſi Villagut.*

Praxis ſæcularium, & regularium. *Paulini Berti Lucenſis.*

Praxis de diuiſione bonorum. *Petri Sanz Morquecchi.*

Praxis Eccleſiaſtica, & ſæcularis. *Gonzalis Suarez de Paz*

Praxis Epiſcopalis. *Pauli Piaſecij.*

Praxis, & commentaria ſuper quatuor literis arbitrariis. *Babij Montelconis.*

Praxis, & theoria cauſarum criminalium. *Iacobi Nouelli.*

Praxis fori Capitolini. *Luca Peti.*

Praxis fori Mediolanenſis. *Ioannis Antonij Ezauntarij.*

Praxis in donationem caſtri Conſtantini. *Henrici Bucellij.*

Praxis habendi concurſum. *Ioan. Ant. Maſſobrij.*

Praxis Judicum, & Aduocatorum. *Anton. Cardoſi.*

Praxis iuriſpatronatus. *Iuliani Viuiani.*

Praxis obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum Nouitiis. *Bartholomai de Vecchie.*

Praxis officialium Regiorum, & Baronalium Regni Neapolitani. *Ioan. Franciſci de Leonardis.*

Praxis partitionum. *Aluari Valaſci.*

Praxis Regularium. *Thome Triniſani. Victorini Manſi.*

Praxis criminalis de religioſa diſciplina tuenda. *Horatij Barbarti.*

Praxis rerum fori Eccleſiaſtici. *Ioan. Aloyſij Riccij.*

Praxis Sacramenti Pœnitentiæ. *Thom. Zerola.*

Praxis, ſeu tractatus electionis, & variationis fori. *Ioan. Maria Noarij.*

Praxis, ſeu Theoripraxis. *Leonis Crimini.*

Praxis, ſiue tribunal Religioſorum de modo corrigendi Regulares. *Ioſephi de ſancta Maria, in lingua Hiſpanica.*

Praxis tutelaris. *Ioan. Pauli Gualterii.*

Praxis ſignaturæ gratiæ. *Quintiliani Mandoſii.*

Praxis viſitandi. *Pauli Salodii.*

Pœmatu primogenti Regum. *Franciſci Zoanetti.*

Premitiis. *Henrici Canſii.*

Primo, & ſecundo beneficio, ſeu de reſtitutione. *Iulij Ceſaris Imbriani.*

Primo, & ſecundo decreto. *Guidonis Papa, tom. 3. p. 2. f. 139. Iacobi de Beluiſio, Guidonis de Suzario, Odofredi Benenenuti, t. 3 p. 2. f. 136.*

Primogeniis Hiſpanorum. *Ludouici Molina.*

Primogeniorum iure. *Andrea Tiraquelli.*

Primogenitura. *Iacobi à Snat, t. 10. p. 1. fol. 324. Ioannis Lecirier, tom. 10. p. 1. f. 18. Martini Garratti, tom. 10. p. 1. f. 16.*

Principe, maieſtate, & priuilegiis eius. *Ioannis Caluini.*

Principia Iuris Pontificij. *Boetii Eponis.*

Principia, & loca communia vtriuſque Iuris. *Ioannis Vaz Barboſa.*

Principibus. *Martini Garratti, t. 16 f. 204.*

Principiis, & dignitate Iuriſprudentiæ, & vſucapionibus. *Hieronymi Gibhardi.*

Principiis Iuris. *Benedicti Venileri, Chriſtophori Ehemij, Georgii Obrechii, Martini Schichardi.*

Principis Maieſtate. *Ioan. Lupi, tom. 16. f. 303. Martini Garrati, t. 16. f. 305.*

Principum conſiliariis. *Martini Garrati, t. 16. f. 212.*

Principum Legatis. *Eiuſdem, t. 16. f. 212.*

Principum muneribus, & prærogatiuis. *Petri Rebuffi.*

Priſcis nummis, vide *Moneta.*

Priuata reconciliatione. *Raynaldi Corſi, t. 12. f. 243.*

Priuilegio. *Martini Garratt, t. 18. f. 2.*

Priuilegiatis. *Feliciani Epiſcopi Scalenſis.*

Priuilegiis. *Gareia Gironda.*

Priuilegiis, & reſcriptis. *Petri Rebuffi.*

Priuilegiis ad inſtar. *Horatii Mandoſij, t. 18. f. 124*

Priuilegiis Clericorum. *Pauli Squillance.*

Priuilegiorum collectio, vide *collectio.*

Priuilegiis confœderatorum. *Petri Rebuffi.*

Priuilegiis creditorum. *Petri Vanderani, t. 18. f. 510*

Priuilegiis Doctorum. *Petri I enanderij, t. 18. f. 3*

Priuilegiis dotalibus. *Baptiſta de S. Blaſio, t. 9. f. 430*

Priuilegiis Eccleſiaſticis pro defenſione cenſurarum contra Venetos latarum. *Ioan. Philippi. Maynardi.*

Priuilegiis fiſci, & iure. *Franciſci Lucani, tom. 12. f. 6. Marci Anton. Peregrini, Anton. Olibani.*

Priuilegiis, & iure honeſtatis, *Benedicti Ægidii.*

Priuilegiis Iuriſconſultorum. *Iacobi Benii.*

Priuilegiis iuramenti. *Ant. Corſeti, t. 4. f. 359. Seraphini de Seraphinis.*

Priuilegiis militaribus. *Claud. Cotarei, t. 16. fol. 468. Marci Mantua, t. 16. f. 57*

Priuilegiis militum, & militiæ. *Georgii Accacii, Petri Rebuffi.*

Priuilegiis pacis. *Anton. Corſeti, t. 12. f. 224*

Priuilegiis parentum, & liberorum. *Georgii Acacii.*

Priuilegiis paupertatis. *Cornelii Benincaſii, t. 18. f. 242. Velaſquez.*

Priuilegiis peſtis. *Hieronymi Prenidelli, t. 13. f. 171. Ioan. Franciſci Ripa.*

Priuilegiis piæ cauſæ. *Andrea Tiraquelli.*

Priuilegiis Regni Franciæ. *Ioannis Feraldi, tom. 16. fol. 174*

Priuilegiis ruſticorum. *Renati Chopini, t. 18. f. 90*

Priuilegiis ſcholarium. *Horatii Lucii, t. 18. f. 67. Petri Rebuffi, t. 18. f. 32*

Probanda negatiua, vide *Negatiua.*

Probatione ſpirituum. *Ioan. Gerſonis.*

Probationibus. *Federici Sthenck, t. 4. f. 26. Lanfranci ab Oriano, t. 4. f. 33. Ioſephi Maſcordi, Fulvii Paciani.*

Problemata. *Ioannis de Arnono.*

Proceſſibus Cameræ Imperialis. *Chriſtophori Schvvanmanni.*

Proceſſibus executiuis. *Matthia Coleri.*

Proceſſionibus, & ſupplicationibus Eccleſiæ Catholicæ. *Iacobi Gretſeri.*

Proceſſus, ac ſententiarum nullitatibus. *Sebaſtiani Vantii, t. 4. f. 371*

Proceſſus iudiciarius. *Ioan. Ferrarii Montani, Ioan. Pels, Hieronymi Treutleri.*

Proceſſus iudiciarius ad praxim fori ſpiritualis Regni Poloniæ. *Iacobi Ianidloui.*

Procuratoris, & defenſoris poteſtate in cauſis criminalibus. *Ioannis Antonii Rubei, tom. 11. pars. 1. f. 201*

Procuratoris ſubſtantialibus. *Ioannis de Graſſis, t. 3. p. 1. f. 366*

Prodigorum, minorum, & pupillorum bene gubernatorum gratiarum actione, & intereſſe. *Iodoci Damhouderii, t. 8. p. 2. f. 385. & 379*

Productione, & fide inſtrumentorum. *Lanfranci ab Oriano, t. 4. f. 29*

Præmiis in Republica decernendis, deque eorum generibus, & differentiis, & mutationibus. *Iacobi Bornitii.*

Profeſſionis inualiditate ante legitimam ætatem profitentium. *Remigii Seroſo.*

Prohibitione duelli. *Luca Florini.*

Prolium

Index Legalis Auctorum,

Prolium vnione, vide *Vnione.*

Promiſſionibus de non offendendo, vide *Pace.*

Promptuarium Juris Ciuilis. *Baltaſſaris Klammer.*

Promptuarium Juris ciuilis, & humani. *Ioannis Montelhorii.*

Promptuarium receptarum ſententiarum. *Scipionis Rendina.*

Prunomiæ, ſeu priuilegia Uniuerſitatum, Collegiorum, ſcholaſticorumque, & Bibliopolarum, ac omnium, qui in iſtis miniſtrant. *Petri Rebuſſi*, *t.*18. *fol.*37

Propoſitiones Juris Pontificii. *Brunori à Sole.*

Propugnaculum de jure Belli Romani Pontificis. *Ioan. de Carthagena.*

Propugnaculum Eccleſiaſticæ libertatis. *Ioan. Beltrani de Gueuara.*

Propugnaculum Canonici ordinis, & relationes trium Cardinalium in cauſa præcedentiæ inter Canonicos Lateranen. & Monachos S. Benedicti. *Celſi Veronenſis.*

Prorogatione juriſdictionis, vide *Indic.*

Proteſtatione. *Conſtantii Regerii*, *t.*17.*f.* 221. *Ioan. de Aguſellis*, *t.*17.*f.*221. *Martini de Vé*, *t.*17.*f.*219

Protomiſcos jure, vide in verbo *Iure Protomiſcos.*

Protribunalium, & de judiciis. *Iacobi Reuardi.*

Prouocatione à Pontifice ad Concilium. *Boëtii Eponis.*

Prudentum authoritate. *Eiuſdem.*

Proxeneticis, & proxenetis. *Bonauent. Stracchæ*, *t.*6. *p.*1.*fol.*337

Publicanis, gabellis, muneribus, & oneribus. *Iulii Ferretti*, *t.*12.*f.*76

Publicis concubinariis. *Bermundi Choueronii*, *t.*11. *p.*1. *f.*145

Pupillorum, minorum, prodigorum benè gubernatorum gratiarum actione, & intereſſe. *Iodoci Damhouderii*, *t* 6 *p.*2.*f.*385.*&* 379.

Pupillorum fauoribus. *Marci Mantuæ*, *tom.*8. *part.* 2. *f.*386

Q

QVæſtiones. *Abbatis Panormitani*, ſeu diſputationes.

Ægidii de Mondelbertis.

Aymonis Crauettæ, ſuper ſtatuto Ferrarienſi de indemnitate mulierum.

Alexandri de Imola, ſiue diſputationes.

Amadai de Ponte, laudemiales.

Andreæ Rucububari.

Angeli de Peruſio.

Antonii Guberti.

Antonii Queſada.

Auguſtini Beroi.

Baldi de Peruſio.

Bartoli de Saxoferrato.

Bartholomai Brixienſis, dominicales, & veneriales.

Benedicti de Plumbino, ſeu diſputationes.

Brunori à Sole.

Bulgarini, ſeu diſputationes.

Chriſtophori de Caſtelliono.

Chriſtophori Lacther.

Didaci Cantera, practicæ criminales.

Didaci Salon de Paco.

Emmanuelis Rodriguez, Canonicæ & Regulares.

Franciſci Cuſom, criminales, *t.*11.*p.*1.*f.*455

Franciſci de Caldas Pereira, forenſes ciuiles.

Franciſci Curtii, ſuper ſtatuto quod extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant.

Franciſci Hottomani, Illuſtres.

Gaſparis Anton. Theſauri, Forenſes.

Guillelmi Onciati, Juris Philoſophicæ.

Hartmanni, *&* *Simonis Piſtoris.*

Henrici, de Jure ſuccedendi in feudum.

Hieronymi Fernandez de Ottero.

Hieronymi à Monte Brixiano.

Hieronymi Panezſchmanni, practicæ.

Hieronymi Zannettini, ſeu diſputationes.

Hippolyti Bonacoſſa, criminales.

Iacobi Concenatii, ſingulares.

Iacobi Schultes, Practicæ juris Ciuilis, & Saxonici.

Ioannis de Anania, de alienatione feudi.

Ioannis Galli.

Ioannis Guttierrez, practicæ, & canonicæ.

Ioannis Mariæ Nouarii, practicæ, quotidianæ, & forenſes.

Ioannis Stephani Duranti.

Ioannis Vaudi.

Iuliani Britanni.

Incerti de Maretis.

Ludou. Moroſii, de Jure offerendi.

Ludouici Peguera, criminales.

Ludouici Rodulphini.

Ludouici Schraderi, ad titulum de rerum diuiſione.

Mathiæ Stephani, Illuſtres.

Medeſtini Piſtoris, Illuſtres.

Nicolai Picolominei.

Nicolai Vigelii.

Octauii Corſetti, ſuper ritu magnæ Curiæ Regni Siciliæ.

Pauli de Eleazario.

Pauli Turretini, ſeu diſputationes.

Pauli Zacchiæ, medico-legales.

Petri à Syria, practicæ forenſes.

Petri Auguſtini Morla, quæſtionum emporium.

Petri Cenedi, Canonicæ practicæ.

Petri Heigii, Juris Ciuilis, & Saxonici.

Petri Ioannis Ancharrani, familiares.

Petri Paulini, criminales, regulares, & ſæculares.

Pilei Medicenſis.

Philippi Franchi, in materia petitorii.

Reneri Bodelii, Monetariæ.

Roffredi Beneuentani, ſabatinæ.

Rodulphi Volcmari, Illuſtres.

Roberti Marantæ, Legales.

Sichai Spannochii, ad titulum de operis noui nunciatione.

Vincentii Herculani.

Quæ Jura, & quas præeminentias habeat Delphinus Franciæ, & alii primogeniti. *Ioannis de Terra Rubea.*

Quæſtionibus in Jure controuerſis, vide *Rebus dubiis.*

Quæſtio de ſtrigibus, & apologia pro lamiis. *Bartholomai Spinæi.*

Quando litteræ Apoſtolicæ noceant patronis Eccleſiarum. *Felini Sandæi.*

Quarta Canonica, *Lapi de Caſtellionio*, *tom.*15. *part.*2. *fol.*193

Quarta funerali. *Archangeli Caraccia.*

Quartarum materia. *Bartholomai de Hucio*, *tom.* 8. *p.*1.*fol.*437

Querela inofficioſi teſtamenti. *Antonii Rubei.*

Quæſtionibus, *Antonii de Canario*, *t.*11. *p.* 1. *fol.* 195. *Iacobi de Arena*, *t.* 11.*p.*1.*f.*291 *Amberti de Antramonſa*, *t.*11.*p.*1 *f.*306

Digitized by Google

Baldi de Periglis, *tit.11.p.1.f.292.*
Pauli Grillandi, *t.11.p.1.f.294.*
Henrici Boceri.
Ioannis Zangeri.
Quibus modis Ordinarius efficiatur delegatus. *Ludovici Rodulphini.*
Quotidianæ controverſiæ, hoc eſt de conjecturis, & interpretationibus ultimarum voluntatum. *Ioannis Caſtilli.*

R

RAdix clauſularum, vide *Clauſularum.*
Rata portione. *Ioannis Baptiſtæ Coſta.*
Ratiociniis adminiſtratorum, & computationibus. *Franciſci Nugnos de Eſcobar.*
Ratione docendi, diſcendique Juris. *Franciſci Duareni*, *t.1.fol.183.*
Ratione ſtudendi. *Matthæi Gribaldi.*
Ratione tegendi, & detegendi ſecretum. *Dominici Soto.*
Reaſſumptione inſtrumentorum. *Paridis de Puteo*, *t.4. fol.36.*
Re beneficiali. *Melchioris Lotterii.*
Rebus creditis, & mutuo. *Ioannis Goddei.*
Rebus dubiis, & quæſtionibus in Jure controverſis. *Nicolai Valle*, *t.18.f.317.*
Rebus, ſeu diſpoſitionibus dubiis. *Alberti Bruni*, *t.18. f.349.*
Rebus Eccleſiæ non alienandis. *Guillelmi Redoani*, *t.15. p.2.f.393.*
Rebus Eccleſiæ non ritè alienatis recuperandis. *Alphonſi Villagut.*
Racemationes Juris. *Caroli Vallongi.*
Reconciliatione privata. *Raynaldi Corſi*, *t.12.f.242.*
Reconventione, & retentione. *Ioannis Petri Molignati.*
Receptæ ſententiæ. *Franciſci de Caldas Pereira*, vide *Communes opiniones.*
Rectè judicialiter patrocinandi ratione. *Ioannis Baptiſta Mangonii.*
Recuſatione. *Franciſci de Oriano*, *t.3.p.1.f.359.* *Stephani Aufrerii*, *t.3.p.1.f.355.*
Redditibus Eccleſiaſticis, & dicti tractatus defenſio. *Franciſci Sarmienti*, *tom. 15. p. 2. f.369.* *Marci Antonii Marſilii Columna*, *tom.15. p.2. f. 340.* *Gabriëlis Vaſquez.*
Redditibus beneficiorum Eccleſiaſticorum. *Martini Navarri.*
Redditibus annuis, & menſtruis. *Gaſparis Roderici.*
Reformatione Religioſorum. *Ioannis Nider.*
Re furtiva penes tertium reperta. *Vincentii Caroccii.*
Refutatio trium tractatuum, ſeu quod cauſæ matrimoniales ſpectant ad Judices Eccleſiaſticos. *Henrici Caniſii.*
Reformationes ſtatutorum loquentium de dotibus. *Incerti.*
Reſectione. *Alberti Bruni*, *t.17.f.385.*
Regalibus, vide *Iuribus ad Imperatoris*, &c.
Regaliæ Jure. *Arnulphi Ruſai*, *tom. 12.f.388.* *Philippi Probi*, *t.12.f.389.*
Regalibus, vel univerſo jure Principis in beneficiis Eccleſiaſticis. *Bertii Eponis.*
Regalibus. *Henrici Boceri*, *Nicolai Pfoch*, *Regneri Seſtici.*
Regaliis. *Ægidii Magiſtri Equitis t.13.p.2.f.437.*
Ad quem Rege amente Regn. regimen attineat. *Ioannis de Terra rubea.*
Regia poteſtate. *Anton. Corſetti*, *t.16.f.130.*
An Romanus Pontifex poſſit eligere Gallorum Regem. *Gregorii Picca.*

Regimine mundi. *Michaëlis Vleurini*, *t.16.f.203.*
Regimine Reipubl. *Auguſtini Caputi.*
Regimine ſæculari. *Theodori Reintingi.*
Regni Francorum privilegiis. *Ioannis Feraldi*, *tom.16. fol.174.*
Regno Chriſti. *Franciſci Penia.*
Regreſſuum reſervatione. *Thoma Campegii*, *tom. 15. p.2.f.533.*
Regali, & Papali poteſtate. *Ioan. Pariſienſis*, *Herma Innominati.*
Regis Catholici præſtantia, regalibus Juribus, & prærogativis. *Camilli Borelli.*
Regum ſucceſſione. *Guillelmi de Monferrat*, *tom. 16. fol.178.*
Regum, & Principum muneribus, & prærogativis. *Petri Rebuffi.*
Regis Franciæ muneribus, & prærogativis. *Ejuſdem.*
Regum & Principum conſiliariis. *Ejuſdem.*
Regularibus. *Martini Navarri.*
Regularia dubia. *Laurentii à Portel.*
De modo corrigendi Regulares, vide *Praxis Regularium.*
Modus procedendi in cauſis Regularium. *Victorini Manſi.*
Regulæ Juris. *Antonii Corſetti*, *Antonii Contii*, *Antonii Nicellii*, *Andrea Tiraquelli*, *Bartholomai Soccini*, *Benedicti Capra*, *Damaſi Franciſci Turzani*, *Ioannis Bernardi Diaz*, *Petri Duegnas*, *Pauli Carraria*, *Sebaſtiani Medices.*
Regulæ expectativarum. *Alphonſi Gomez.*
Regulæ in materia ſubſtitutionum. *Leonardi Aleſinii.*
Regundis finibus. *Hieronymi de Monte*, *tom.3. part.2. fol.333.*
Rei alienæ diſtractione. *Adriani Pulvai*, *tom. 6. p. 2. fol.333.*
Rerum Eccleſiaſticarum alienatione, vide *Alienatione.*
Rei furtivæ prohibita uſucapione. *Ejuſdem*, *tom. 12. fol.216.*
Re integra. *Ioannis Baptiſta Coſta.*
Reintegratione feudorum. *Paridis de Puteo.*
Rei judicatæ executione. *Federici Schenck*, *t.5.f.38.*
Re judicata, & ſententia. *Ejuſdem*, *t.5.f.2.*
Rerum judicatarum. *Annai Roberti.*
Relaxatione carceratorum. *Pauli Grillandi*, *tom.11.p.1. fol.347.*
Relevii, ſubſidii, atque adboæ jure. *Iacobi de Ayello*, *t.12.f.169.*
Religione. *Franciſci Suarez.*
Religioſis ſectis, earumque authoribus. *Raymundi Fraguier*, *t.14.f.103.*
Religioſorum hominum ſtatu, & votis. *Gregorii de Valentia.*
Religioſa pobteza. *Iuan Cenedo.*
Religioſa diſciplina tuenda. *Ioannis Aldrete.*
Religioſus ſubditus. *Laurentii de Peyrinis.*
Reliquiarium, ſive de colloquiis. *Ioannis Baptiſta Signii.*
Remediis, & pœnis ſecundò nubentium. *Ioan. Garoni*, *t.9.f.115.*
Remediis poſſeſſoriis. *Conſtantii Rogerii*, *t.3.p.2.f.245* *Iacobi Menochii*, *Roberti Maranta.*
Remediis ſubſidiariis. *Ioannis Baptiſta Coſta.*
Remediis contra præjudiciales ſententias. *Vincentii Caroccii.*
Re militari. *Paridis de Puteo*, *t.16.f.386*
Re militari, & de bello. *Petri Beeli*, *t.16.f.335.*
Remiſſione injuriarum, v. *Repacificatione.*
Remiſſione Juris. *Petri Pechii.*
Remiſſionibus litigatorum. *Herculis Sevaroli*, *t.3.p.1. f.378.* *Virginii Boccacii.*

Index Legalis Auctorum,

Remiſſiones Doctorum in Ordinationes Regias Loſitanorum. *Emmanuelis Barboſa.*

Remiſſiones Doctorum in varia loca Concilii Trid. *Auguſtini Barboſa.*

Remiſſiones Doct. de diction. & clauſulis, *eiuſdem*

Remiſſoria tabella. *Ioan. à Lignano, t.12.f.336*

Re navali, & iure. *Iulii Ferretti, t.12.f.325*

Re nummaria. *Dominici de Maleſtroic*

Renunciationibus Iuris. *Iacobi Butrigarii, tom. 6. p. 1. fol. 404*

Renunciationibus filiarum. *Bartholomei Muſculi.*

Renuntiationibus. *Petri Gallerati, Huberti Gyphanii.*

Renunciationibus variorum Iurium. *Andreæ Dalneri.*

Renovandi recepto more, modóque. *Henrici Brenlai.*

Reorum defenſionibus. *Iacobi Nonelli, t.11.p.1.f.216*

Reorum tranſmiſſione, v. *Indice.*

Repacificatione, dilectione inimicorum, iniuriarum remiſſione. *Ludovici Carboni, t.12.f.249*

Repreſſaliis. *Ioan. Iacobi à Canibus, t.12.f.275. Martini Garrati, t.12.f.279*

Reprobatione ſententiæ Pilati. *Ludovici Montalti, t.14.f.8*

Reprobatione teſtium, v. *Teſtium repr.*

Reprobationibus, & ſalvationibus teſtium. *Petri Rebuffi.*

Repudianda, vel acquirenda hæreditate. *Ioan. Dilecti Durantis, t.8.p.1.f.141*

Repulſa. *Iulii Caſaris Imbriani.*

Republica. *Petri Gregorii Tholoſani, Ioannis Bodini.*

Republica Chriſtiana. *Lelii Zecchii.*

Republica Eccleſiaſtica. *Paduani de Graſſis.*

Repertorium. *Batrii, p.2. manuſcr. Bartholomei Brixienſis, Dominici Cardinalis Tuſchi, Alberici à Roſate, Ioannis Bertachini, Nicolai Vigelii.*

Repertorium de teſtibus. *Ioannis Mariæ Monticelli.*

Repertorium Regalarum, & concluſionum Iuris. *Sebaſtiani Hermoldi.*

Reportata, ſeu Collectanea. *Bernardini Alphani.*

Repetitio actionum. *Sebaſtiani Sturioni.*

Repræſentatione. *Robles de Salzedo.*

Rerum æſtimatione in dotem datarum. *Helfrici Vlrici Onii.*

Rerum quotidianarum. *Ioannis Yoannes Parladorii, Franciſci Zoannetti, Thomæ Herbai.*

Reſcriptis. *Guidonis Papæ, tom. 3. p.2. f.28. Martini Navarri.*

Reſcriptis, & privilegiis. *Petri Rebuffi.*

Reſcriptis utriuſque ſignaturæ. *Ioan. Baptiſtæ Marcheſani.*

Reſcriptorum ſubreptione. *Ioan. Baptiſta Leonelli.*

Reſcriptis Apoſtolicis. *Ioan. de Graſſis, t.3. p.2.f. 31.*

Reſervatione fructuum. *Thomæ Campegii, t.15.p.2. fol.533*

Reſervatione Regreſſuum. *Thomæ Campegii, t.15. p.2.f.533*

Reſervationibus beneficiorum. *Iacobi Simonettæ*, vide *Beneficiis*

Reſervatis Papæ, & Legatis. *Æneæ de Falconibus, t.15.p.1.f.248*

Reſignatione beneficiorum. *Flaminii Pariſii.*

Reſidentia, & miniſterio Eccleſiaſticorum Prælatorum *Franciſci Cordubenſis.*

Reſidentia Paſtorum. *Thomæ Card. Caietani.*

Reſidentia Epiſcoporum. *Hieronymi Gigantis, t.13. p.2.f. 369. Iacobi Nauclanti, Leonardi Veroti, Ambroſii Catharini, Antonii Patiani, Bartholomai Carranza, Dominici Soto, Franciſci Torrentis, Thomæ Campegii, t.15.p.2.f.537*

Antipologeticus pro ſuo libro de Reſidentia Paſtorum. *Franciſci Torrentis.*

Reſolutiones criminales. *Hieronymi de Federicis.*

Reſolutiones. *Marii Antonii Maceratenſis.*

Reſolutiones caſuum Conſcientiæ. *Alphonſi Rhegii.*

Reſolutiones morales. *Antonini Dianæ.*

Reſolutiones variæ, V. *Varia.*

Reſtitutione dotis. *Odofredi Beneventani, t.9.f.472*

Reſtitutione, delictis, & quaſi delictis. *Ludovici Molinæ.*

Reſtitutione in integrum. *Ioannis Maurini, t.5.f.114 Iacobi Cujacii, Sfortiæ Oddi, Anton. Gomez, Franciſci Caldas Pereira, Roberti Lancelloti.*

de Rebus Eccleſiæ non ritè alienatis recuperandis, & in integrum reſtituendis. *Alphonſi Villagut.*

Reſtitutione. *Martini Navarri, Ludovici Carboni, Ioan. Medina, Michaelis de Palatio.*

Reſtitutione ablatorum in foro Conſcientiæ. *Petri à Navarra.*

Reſtitutionibus, & relevamentis. *Petri Rebuffi.*

Reſtitutorio interdicto, ac renovanda poſſeſſione. *Horatii Barbati.*

Retrovenditionis pacto in emptione, & venditione. *Franciſci Zoannetti, t.6. p.1. f.67.*

Retractu municipali, & conventionali. *Andreæ Tiraquelli.*

Retrotractationibus, ſeu fictione tranſlativa. *Ioannis Baptiſtæ Coſtæ.*

Revocatione unionum. *Petri de Perufio, tom.15. p.1. fol. 242*

Revelatione Confeſſionis. *Vincentii Caroccii.*

Revocandi domum iure. Vide *Iudicus.*

Rigore, & æquitate. *Hortenſii Cavalcani.*

Ritibus Eccleſiæ Catholicæ. *Ioan. Stephani Duranti.*

Ritus Judiciales Præſulatuum Gallicorum. *Ioannis Fucherii.*

Ritu nuptiarum. *Barnabæ Briſſonii, t.9.f.97*

Ritu nuptiarum, & pactis in Matrimonio conventis. *Franciſci Molini.*

Romanæ Sedis origine, & authoritate. *Lelii Iordani, t.13. p.2.f.2.*

Romanis Magiſtratibus. V. *Magiſtratibus.*

Romano Imperio, & ejus Juriſdictione. *Franciſci Zoannetti, t.16.f.20.*

Romana Juriſprudentia recuperanda. *Nicolai Vigelii.*

Ruſticorum prædiorum ſervitutibus. *Bartholomei Capollæ, t.6. p.1. f.109.*

Ruſticorum privilegiis. *Renati Choppini, t.18.f.90.*

S

SAcerdotum cœlibatu non abrogando. *Marquardi de Suſannis, t.14. f 104*

Sacerdotum officio. *S. Thomæ, in t.12. operum.*

Sacerdotum, & Clericorum excellentiis floſculum. *Dionyſii Pauli Lopis.*

Sacerdotum conjugio. *Staniſlaii Hoſii.*

Sacerdotum cœlibatu, & conjugio. *Franciſci Agricolæ.*

Sacerdotum obligationibus ad Miſſas pro aliis ex juſtitia celebrandas. *Pauli Fraxinelli.*

Sacrorum immunitatibus. *Anaſt. Germonii.*

Sacris Ordinibus. *Caſaris Madii.*

Sacris, & religioſis peregrinationibus. *Iacobi Gretſeri.*

Sacro ſigillo. *Hieronymi Onuphrii.*

Sacra Epiſcoporum authoritate. *Ioannis Filsſaci.*

Sacrarum reliquiarum cultu, & veneratione. *Dominici Anfoſſii.*

Sacrarum electionum jure, & neceſſitate. *G. Genebrardi.*

Sacramentis præſtandis damnatis ultimo ſupplicio. *Ant. à Gama.*

Sacra

Digitized by Google

Materias ex profeſſo tractantium.

Sacramento Ordinis. *Martini Fornarii.*
Sacramento Extremæ Vnctionis. *Andreæ Victorelli.*
Sacramentis, & eorum adminiſtratione. *Nicolai Plona, t.14.f.77*
Sacramentis. *Ægidii de Coninck, Petri Cabrera, Gregorii Sayri, Ioannis Rokizana, Thomæ Cardinalis Caietani, Didaci de Arrcio.*
Sacramentis ſeptem. *Guillelmi Pariſienſis, Ioan. Maldonati, Ioannis Baptiſtæ Bizozeri.*
Sacramento Matrimonii. *Iacobi Nauclanti, Martini Bonacinæ.*
Sæculari Iuriſdictione, vide *Index ſæcularis.*
Sæculari poteſtate, vide *Pot.ſæcul.*
Saluationibus, & reprobationibus teſtium. *Petri Rebuffi.*
Saluoconductu, & ſecuritate. *Gregorii de Magalottis, t.11.p.1.f.231*
Sanctorum canonizatione. *Troili Maluetii, t.14.f.97. Iacobi Caſtellani manuſc. Angeli Rocchæ.*
Sanctuarium Iuris Pontificii, in quo de poteſtate Papæ in temporalibus diſputatur. *Odoardi Vnſtoni, Pauli Marcheſii, Bartholomæi Scapuccii, Statilii Pacifici.*
Sapientis conſilio in forenſibus cauſis adhibendo. *Petri Salæ, t.3.p.1.f.331*
Satiſdationibus, quæ in judicio præſtantur. *Friderici Schenck, t.3.p.2.f.135*
Satiſdationibus judicio ſiſti. *Antonii Priardi.*
Saxonico non prouocandi jure. *Andreæ Knichen.*
Scacchorum ludo. *Thomæ Actii, t.7.f.168*
Schedula Magiſtratuum Ciuilium. *Guillelmi de Monte, t.16.f.184*
Scholarium Pariſienſium Priuilegiis. *Horatii Lutii, t.18.f.67. Petri Rebuffi, t.18.f.32*
Scientiæ legalis veritate, ac excellentia. *Petri Andreæ Gammari, t.1.f.232*
Scriptura priuata. *Nicolai Genoa.*
Sectis Religioſis, earumque authoribus. *Raymundi Franginer, t.14.f.103*
Ratione tegendi, atque detegendi Secretum. *Dominici a Soto.*
Securitate. *Guillelmi de Cuneo, t.12.f.242*
Securitate, & ſaluo-conducto. *Gregorii de Magalottis, t.11.p.1.f.231*
Secundis nuptiis. *Ioannis Ripa à Garronibus.*
Sedis Romanæ origine, & auctoritate. *Lælii Iordani, t.13.p.2.f.2*
Seditioſis. *Conradi Bruni, t.11.p.1.f.98. Nicolai Boerii, t.11.f.89*
Selectæ & practicæ diſputationes circa Sacramentum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ. *Ioannis Sancii.*
ad Senatuſconſultum Macedonianum. *Placentini, t.1.f.134*
Semeſtria. *Petri Fabri, Iani Langlæi.*
Sententia, & re judicata. *Friderici Schenckii, t.5.f.2. Sigiſmundi Scacciæ.*
Sententia diffinitiua, & interlocutoria. *Franciſci de Acceptationibus, t.5.f.3*
Sententiæ Pilati reprobatione. *Ludouici Montalti, t.14.f.8*
Sententiarum, ac proceſſuum nullitatibus. *Sebaſtiani Vantii, t.4.f.371*
Sententiæ receptæ. *Iulii Clari.*
Sententiarum receptarum promptuarium. *Scipionis Rendinæ.*
Sententiæ Juris. *Ariſmini Tepati, Ioannis Roberti Aurelliani.*
Sententiis, quæ pro eo, quod intereſt proferuntur. *Antonii Contii.*
Sententiarum ſpeciebus, earumque differentiis. *Ioan. Aug. Barboſa in Ius Canon.* Tom. V.
nis Baptiſtæ Marcheſani.
Sententiæ executione. *Amatorii Rodriquez.*
Selectæ ex Jure Ciuili antiquitates. *Barnabæ Briſſonii.*
Diſputationes Selectæ ad jus Ciuile Iuſtinianæum. *Hieronymi Treutleri.*
Selectæ ſententiæ. *Ludouici Dambouderii.*
Sepulturis. *Ioannis Dilecti Durantis, t.8.p.1.f.139. Sebaſtiani Medices.*
Sepulturis, & earum ſeruitutibus, ſiue de Iure Manium. *Iacobi Gutherii.*
Sequeſtrationibus. *Iacobi de Arena, t.3.p.2.f.143*
Sequeſtris. *Angeli de Peruſio, t.3.p.2.f.142. Franciſci Curtii, t.3.p.2.f.143. Ioan. Rom. Vincentii Caroccii.*
Seruis, vel famulis. *Hippolyti Bonacoſſæ, t.6.p.1.f.121*
Seruis, ſeu hominibus propriis *Friderici Hoſmani.*
Seruis, & eorum miniſteriis. *Laurentii Pignorii.*
Seruitutibus prædiorum ruſticorum, & vrbanorum. *Bartholomæi Capollæ, t.6.p.2.f.209. & 176.*
Seruitutum controuerſa materia. *Petri Caſenii.*
Seruitutibus. *Petri Rebuffi.*
Seruitiis feudalibus. *Andreæ Kolk.*
Seſſionum dies, qui dicuntur. *Iacobi Reuardi, tom. 3. p.1.f.8*
Silentio in officiis diuinis. *Martini Nauarri.*
Sigillo ſacro. *Hieronymi Onuphrii.*
Silua memorabilium Juris. *Nicolai Antonii Blaſchi.*
Simonia. *Ioannis Caraphæ, t.15.p.2.f.116. Thomæ de Vio Card. Caietani, Franciſci Ripa, Martini Bonacinæ.*
Simonia mentali. *Guillelmi Redoani, t.15.p.2.f.28.*
Simonia mentali, & conuentionali. *Bartholomæi Vgolini.*
In Simoniæ labem an poſſit incurrere Papa. *Thomæ Campegii, t.15.p.2.f.531*
Symphonia Juris. *Freimonii.*
Simulatis contractibus. *Bartholomæi Capollæ, t.7.f.2*
Syndicatu. *Amadei Iuſtini, t.7.f.332. Antonii Bondinelli, Angeli de Peruſio, t.7.f.226. Auguſtini Dulceti, t.7.f.360. Baldi de Peruſio, t.7.f.224. Cataldini de Boncompagnis, t.7.p.2.f.349. Paridis de Puteo, t.7.f.227. Ioſephi Cumiæ.*
Syndicatus ſingularia officialium Regni Neapolitani. *Franciſci Carrabbæ.*
Singulari certamine. *Andreæ Alciati, tom.12.f.293.* vide *Duello.*
Singularia. *Antonii Corſetti.*
Aloyſii de Albertis.
Amanelli de Claris Aquis.
Abbatis Aſſaldi.
Andreæ de Capua.
Andreæ de Iſernia.
Antonii Columbetti.
Baldi de Vbaldis.
Blaſii de Marcona.
Bartoli de Saxoferrato.
Bartholomæi de Capua.
Dyni de Mugello.
Franciſci Cremenſis.
Franciſci de Celeſia.
Guidonis Papa.
Georgii Natta.
Guillelmi de Luda.
Henrici Bouerii.
Hippolyti de Marſiliis.
Ioannis Vincentii de Anna.
Ioannis de Arnono.
Ioannis Antonii Trigona.
Innocentii.
Ioannis Petruccii.

Index Legalis Auctorum,

Ioannis Bauari.
Ioannis Grilli.
Ioannis Mariæ Nouarii.
Ludouici Romani.
Matthæi Matheſilani.
Marci Mantuæ.
Marcelli Boni.
Nicolai Vander Goach.
Nicolai Ruffi.
Petri Cenedi.
Petri Gerardi.
Petri de Rauenna.
Petri Antonii del Bene.
Pauli Fuſchi.
Pamphilii Molli.
Raynerii de Forolinio.
Vincentii Caroccii.

Singularia ſyndicatus officialium Regni Neapolitani. *Franciſci Carabbæ.*
Singulares loci, & res. *Martini de Caratis.*
Singulares obſeruationes. *Polydori Ripæ.*
Singularia in materia matrimoniali. *Hier. Gigantis.*
Singularia ex ſacræ Rotæ Romanæ deciſionibus ſelecta. *Theodoſii Rubei.*
Siſtendi iure, & manuum iniectione, ſiue arreſtatione. *Petri Pechii, t.3.p.2.f.155*
Synopſis feudalis. *Henrici Roſenthal, Benedicti Carpzouii.*
Synopſis methodica cautelarum. *Ioannis Chirodoti.*
Synopſis theſium, ſeu axiomatum. *Dethardi Horſtii.*
Syntagma communium opinionum, v. *Communes opiniones.*
Syntagma antiquitatum Eccleſiaſticarum *Boëtii Eponis.*
Syntagma Iuris vniuerſi. *Petri Gregorii Tholoſani.*
Syntax, & fide inſtrumentorum, ſiue de arte notariatus. *Nicolai Honthemii.*
Synodia Vgonia. *Matthæi Vgonii.*
Syſtema Iuriſprudentiæ feudalis. *Ioannis Steuckii.*
Societatibus. *Angeli de Periglis, t.6.p.1.f. 130. Hectoris Felicii.*
Societatibus officiorum. *Syluestri Zacchiæ, Virginii Boccarii, Franciſci Caſtracanii.*
Soliloquia. *Ioannis de Arnono.*
Solutione monetarum. *Bartholomæi Telemari.*
Solutionibus, & liberationibus. *Barnabæ Briſſonii.*
Sortibus. *Troili Maluetii, t.11.p.2.f.398. S.Thomæ de Aquino, in t.17.oper. ſuorum.*
Sortilegiis. *Pauli Grillandi, t.11.p.2.f.481*
Speculum Iuris. *Guillelmi Durandi.*
Speculum confeſſariorum, & pœnitentium. *Bartholomæi à S. Fauſto, Nicodemi de Florentia.*
Speculum conſcientiæ. *B. Ioannis à Capiſtrano, tom.1. f.313*
Speculum aureum. *Roberti Marantæ.*
Speculum iudicum. M.M.*Raynaudi, t.3.p.1.f.84*
Speculum Principum. *Petri Bellugæ.*
Speculum iuris Pontificii, & Cæſarei. *Alphonſi Aluarez Guerrero.*
Speculum communium opinionum. *Hieronymi Ceuallos.*
Speculum Minorum, ſeu firmamentum trium Ordinum. *Incerti Authoris.*
Speculum feudorum. *Claudii Seyſelli.*
Speculum teſtamentorum. *Didaci à Spino.*
Specimen linguæ profeſſoriæ. *Reineri Vbici.*
Spoliis. *Ioannis Baptiſtæ Pomani, t.14.f.270*
Fallentiæ ad regulam, Spoliatus ante omnia reſtituendus. *Antonii Corſeti, t.3.p.2.f.325*
Spoliis Eccleſiaſticis. *Guillelmi Redoani, t.14.f.213*
Spoliis clericorum. *Martini Nauarri.*
Sponſalibus, & Matrimonio. *Alexandri Carrerii, t.9. f.61. Antonii Guberti, t.9.f. 47. Ioannis Andreæ, t.9. f. 2. Ioannis Gutierrez, Ioannis Brunelli, t. 9.f. 3. Thadæi Piſonis, V. de matrimonio.*
Sponſaliorum & matrimonii quotidianæ materiæ. *Laurentii Nerdeceri.*
Sponſalitia largitate. *Ioannis Friderici Solis.*
Sponſionibus. *Beneuenti Straccha, t.6.p.1.f.303*
Sponſionibus, & aſſecurationibus mercatorum. *Eiuſdem, tom. 6. p. 1. fol. 397. Petri Santernæ, tom. 6. p 1.f.348*
Splendore, ò vera dichiaratione del vero cenſo riformato ſecondo la Bolla de Pio V. *Giouano Batiſta Ferrari.*
Statu, & vita Eremitarum. *Nicolai Boërii, t.13.p. 2. fol.432*
in Statu eodem permanentibus, ſeu perſeuerantibus. *Alberti Bruni, t.12.f.195*
Statu, & voto Religioſorum hominum. *Gregorii de Valentia.*
Spuriis, vide *Filiis non legitimis.*
Status mutatione Eccleſiarum. *Petri de Peruſio.*
Status mutatione perſonarum. *Eiuſdem, t.14. f. 178.*
Statu nobilium. *Ioſiæ Nolden.*
Statutaria Vrbis præſcriptione. *Ioannis Baptiſtæ Bonii, t.17.f.176*
Statutis. *Alberici à Roſate, t.2.f.2. Alberti Bruni, t.2. f.165. Eiuſdem conſilium in eadem materia, t. 2. f.245. Baldi Peruſini, t.2.f.86. Eiuſdem regula, t.2.f.155. Bartoli Regula Statutorum, t.2. f. 158. Gregorii Nattæ, t.2.f. 247. Ioannis Campegii, t.2. f.263. Lancelloti Galliæ, de non legando vxori vltra certam ſummam, t.2.f.283. Lauri de Palatiis, t. 2. f.272. Petri Rauennatis, ſiue de conſeruatione, t. 2. f.345 Sebaſtiani Medices.*
Statutis ſynodalibus. *Henrici Bottai, t.13.p.1.f.377*
Statuto continuante poſſeſſionem in hæredem, ſeu tract. le mort ſaiſit le vif. *Andreæ Tiraquelli.*
Statu, & munere Epiſcopali. *Lælii Zecchii.*
Statu Religionis. *Ioannis de Cruce.*
Stemmatum militiæ ac iuriſprudentiæ honoris tractatus. *Scipionis à Trigona.*
Stylo Curiæ Auditoris Cameræ. *Ioan. Iacobi Bucca.*
Stylo Romanæ Curiæ. *Incerti.*
Strigibus. *Bartholomæi à Spina, t.11. p. 2. f.356. Bernardi Comenſis, t.11.p.2.f.356.* vide *Lamiis.*
Strigimagarum, dæmonumque mirandis. *Syluestri Prieratis.*
Studioſis literarum quæ ſunt neceſſaria. *Petri Rebuffi.*
Studio literarum rectè inſtituendo. *Guillelmi Budæi.*
Subfeudis. *Marini Frecciæ, Andreæ Kohl.*
Subhaſtationibus. *Iodoci Damhouderi, t.6.p. 6 f.72.*
Subreptione reſcriptorum. *Ioannis Baptiſtæ Leonelli.*
Subſidii, releuii, atque adhæ iure. *Iacobi de Ayello, t.12 f.169*
Subſidio charitatiuo. *Bartholomæi Bellencini, t.15. p.1.f.148. Remigii de Gonny, t.15.p.1.f.169*
Subſtantia, natura, & accidentalia feudi, & de qualitate, & differentiis feudorum. *Henrici Boceri.*
Subſtantialibus procuratoris. *Ioannis de Graſſis, t.3. p.1 f.366*
Subſtitutionibus, ſeu de vulgari, & fideicommiſſaria ſubſtitutione. *Gratiani de Garzatoribus.*
Subſtitutionibus, ſed ad ſtatutum Catholoniæ. *Franciſci Ferrer.*
Subſtitutionibus. *Antonii Fumæ, tom. 8. p. 1. f. 221. Alexandri Tremacinquii, Sfortiæ Oddi, Nicolai Intriglioli, Angeli Peruſini, Vincentii Fuſarii, Leonardi Aleſinii, Baldi de Vbaldis, t. 8. p. 1. f. 202. Bartoli de Henrico, t.8. p.1. f.211. Ioannis Dilecti Durantis,*

tis, t 8.p.1.f.120. Lancelloti Politi, t.8.p.1.f. 224. Pauli Leonii, t.8.p.1.f.277. Vdalreri Zaſii, t.8.p.2. f.263. Pauli Ghiſleris, Valentini Guillelmi Forſteri, Vincent. Fuſarii.

Subſtitutionum regulæ. *Leonardi Aleſinii.*

Suburbicariis regionibus, & diœceſi Epiſcopi Romani. *Hieronymi Alexandri.*

Cenſura ſcriptoris Anonymi de ſuburbicariis regionibus Eccleſiaſticis. *Iacob. Sirmondi.*

Succeſſione liberorum naturalium. *Ludouici à Sardis, t.8.p.2. f.29*

Succeſſione Regum. *Guillelmi de Monteferrato, t.16. f.178.*

Succeſſione tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato. *Michaëlis Graſſi, Franciſci de Barry.*

Succeſſionis controverſiæ inter patruum, & patris præmortui filium. *Franciſci Hottomanni.*

Succeſſione conuenienti, & anomala, ſeu de ſucceſſione in genere prohibita. *Bartholomæi Muſculi.*

Succeſſionibus ab inteſtato. *Anton. de Roſellis, t.8.p.1. f.357. Cyni Piſtorienſis, t.8.p.1.f.319. Didaci Conarruuias, t.8.p.1.f.382. Dini Mugellani, t.8.p.1.f.318. Dini Piſtorienſis, Guillelmi Ranchini, Conſtantini Capreoli, Martini Montani, Matthæi Matthæſilani, t.8.p.1.f.321. Oliuerii Textoris, t.8.p.1.f.371. Rolandini Paſſagerii, t.8.p.1.f.355*

Succeſſionibus ab inteſtato Clericorum Regularium, & ſæcularium. *Nicolai de Vbaldis, t.8.p.1. f.351*

Succeſſionibus ex teſtamentis. *Philippi de Caſalis, t.8.p.1.f.102*

Succeſſionibus teſtati, ac inteſtati. *Franciſci de Barry.*

Succeſſione legali. *Marta.*

Succeſſionum epitome ex teſtamento, & ab Inteſtato. *Ioan. de Rojas, t.8.p.1.f.391*

Quod in ſucceſſione fideicommiſſi proximitas non attendatur teſtatoris, ſed defuncti vltimo loco. *Gratiani de Garzatoribus.*

Succeſſionis creatione, progreſſione, actione, & reſolutione. *Ferdinandi Vaſquez.*

Succeſſione feudalium. *Ioſephi Cumia.*

Suitate. *Angeli de Periglis, t.8.p.2.f.138*

Suitate, & extraneitate. *Ioan. Raynaudi, tom. 8. p. 2. f 153*

Suitate & coheræditate per fictionem tranſmittenda. *Ioan. Pyrrhi, t.8 p.2.f.154*

Summo bono. *Conſtantii Rogerii, t 3.p.2.f.2*

Summa, ſeu praxis Iudicum. *Anton. Cardoſi.*

Summa de todas las leyes penales. *Franciſci de la Pradilla.*

Summa criminalium. *Cyrilli Fulgeonii.*

Summa Bullarii. *Stephani Quaranta.*

Summæ ad Ioannem Petrum de Ferrariis. *Ioannis Riccii.*

Superſtitionibus. *Martini de Arles, t.11.p.2.f.402*

Supplicationis domus Curiæ Luſitanæ. *N.*

Supputationes Iuris. *Nicol. Belloni.*

Supputatione ad diuerſas monetas. *Momerani, &c.*

Suſpenſione. *S. Antonini Archiepiſcopi, t.14.f.342. Bartholomæi Vgolini.*

Synodo Epiſcopi, & de Epiſcoporum ſtatutis Synodalibus. *Henrici Botthei, t.13.p.1.f.277. Ioan. Ant. Maſſobrii, Bartholomæi Gauanti.*

Synodorum differentia. *Incerti Authoris, Thomæ de Vio Card. Caietan.*

T

TAbellionibus. *Baldi de Peruſio.*

Tabula remiſſoria. *Ioan. à Lignano, t.14.f.336*

Tabularum duodecim legibus, vide *Legibus.*

Tacitis, & ambiguis conuentionibus. *Franciſci Card. Mantica.*

Tempore vtili, & continuo. *Marci Anton. Baldi, t.5.f.210*

Tempore nocturno. *Polydori Ripa.*

Temporum antiquitatibus. *Aymonis Crauetta, t.17. f.121*

Tenuta. *Chriſtophori de Paz.*

Termini cauſarum Romanæ Curiæ. *Incerti.*

Templum omnium Iudicum. *Lancelloti Conradi.*

Tertiis Hiſpaniæ. *Ioan. Caſtillo.*

Teſtamentis, & vltimis voluntatibus. *Angeli de Gambellionibus, t.8.p.1.f.31. Didaci Conarruuias, t.8. p.1.f.98. Iul. Clar. t.8. p.1.f.80. Rolandi Paſſagerii, t.8.p.1.f.1. Ioan. Danth. Michaëlis Graſſi, Gabrielis Vaſquez.* Vide *Vltimis voluntatibus.*

Teſtandi iure promiſcuo, ſeu communi. *Boëtii Eponis.*

Teſtamentis, & ſucceſſionibus. *Philippi de Caſalis, t.8. p.1.f.107*

Iure exequendi teſtamenta. *Boëtii Eponis.*

Teſtamentis, & codicillis. *Ioan. Gail.*

Teſtamentariis ſucceſſionibus, & quomodo ex pacto hæreditariæ acquirantur. *Hieronymi Moyer.*

Teſtamentis mariti, & vxoris coniunctivè, vel ſeparatim factis. *Petri Pechii, t.8.p.1.f.146*

Teſtamentis ordinandis. *Ioan. Dilecti Durantis, t.8. p.1.f.112*

Teſtamenti mutatione. *Ioan. Dilecti Durantis, t.8. p.1.f.140*

Teſtamenti tutore, & executore. *Ioan. Dilecti Durantis, t.8.p.1.f.136*

Teſtamentorum formulis. *Ludouici Lana, t.8. p.1. f.180*

Teſtamentorum ſpeculum. *Didaci à Spino.*

Teſtandi arte. *Ludouici Lana, t.8.p.1.f.109. Ioan. Dilecti Durantis.*

Teſtatorum præceptis variis. *Einſdem, t.8.p.1.f.137. Bartholomæi Romulei.*

Teſſera legum. *Laurent. Ramirez.*

Teſtibus. *Alberti de Malletis, t.4.f.164*

Andreæ Barbatiæ, t.4.f.130

Angeli de Vbaldis, t.4.f.76

Ægidii Boſſii.

Baldi de Peruſio, t.4.f.71. cum add. Aug. de Per.

Bartoli de Saxoferrato, t.4.f.63

Benedicti de Vadis.

Celſi Vgonis.

Federici Schenck, t.4.f.72

Franciſci Curtii, t.4.f.125

Hortenſii Caualcani.

Iacobi Ægidii, t.4.f.73

Iacobi Butrigarii, t.4.f.60

Iacobi Damhouderii.

Ioannis Campegii, t.4.f.88

Ioannis Crotti, tom.4. fol.199. cum apoſtilla Petri de Moncada.

Lanfranci de Oriano, t.4.f.179. cum add. Benedicti de Vadis.

Ludovici de Vadis.

Mariani Socini, t.4.f.189.

Nelli à S. Geminiano, t.4.f.79

Nepotis à Montealbano, t.4.f.57

Nicolai Perenotti.

Petri Rebuffi.

Proſperi Farinacii.

Roberti Maranta.

Stephani Aufrerii, t.4.f.110

Sindaci, t.4.fol.147

Index Legalis Auctorum,

Thomæ Diplouatarii.
Teſtimoniorum repertorium. *Ioan. Mariæ Monticelli.*
Teſtium theorica, & practica. *Hortenſii Caualcani.*
Teſtium numero in teſtamentis requiſito. *Petri Dominici Magdaleni.*
Teſtium examinatione. *Nicolai Leſcat, t.4.f.231*
Teſtium reprobatione. *Bagaroti, t.4. f.297. Bartoli, t.4.f.73. Iacobi Ægidii, t.4.f.73. Angeli de Peruſio, cum addit. t.4.f.75*
Theologia Iuriſconſultorum. *Ioan. Pauli Vviadeck.*
Theologici, & Canonici tractatus. *Lelii Zecchii.*
Theologiæ præeminentia, vide *Præminentia.*
Theorica, & praxis interrogandorum reorum. *Flaminii Carthari.*
Theoriphaxis. *Leonis Cimitii.*
Theorica, & practica de teſtibus. *Hortenſii Caualcani.*
Theorica, & practica. *Iacobi Nouelli, Anton. Fabritii Bienyani.*
Theſaurus juris. *Arnoldi de Royger.*
Theſaurus dictionum, & ſententiarum ex Bartolo. *Cornelii Brederodii.*
Theſaurus, ſiue ſpeculum aureum. *Adami Kelleri.*
Theſaurus de augmento monetarum. *Gaſparis Ant. Theſauri.*
Theſaurus fori Eccleſiaſtici. *Ioan Franciſci Leonii.*
Theſaurus religioſorum. *Bartholomæi à S. Fauſto.*
Theſaurus Pontificalis, ſeu manuale perſonatum Eccleſiaſticarum. *Nicolai Archiepiſcopi Iaurenſis.*
Theſaurus practicantium. *Simonis Gumberi.*
Tiberiade. *Bartoli de Saxoferrato, cum annot. Claudii Tibaldi.*
Titulorum vtriuſque Juris anchora. *Iacobi Geraldi.*
Titulorum vtriuſque Juris harmonia. *Theodori Straitmanni.*
Tormentis, ſive iudiciis, & tortura, vide *Indic. & quæſtionibus.*
Tortura. *Petri Pellecia.*
Tranſactionibus. *Ioan. Baptiſt. Caccialupi, tom.6. p.1. f.30*
Transformatione, & mutatione. *Alberti Braui, t.17. f.389*
Tranſlatione ſacri Concilii Baſileæ. *Cataldini de Boncompagnis, t.13.p.1.f.15*
Tranſmiſſione reorum, vide *Indic.*
Tranſmiſſione fideicommiſſi, legati, & aliorum. *Nicolai Noalis.*
Tractatus criminalis. *Ægid. Boſſi, Bartholom. Tegii, Claudii de Battandier, Ioan. Aloyſ. Catani, Tiberii Deciani.*
Tractatus cui incumbat onus probandi. *Fulvii Paciani.*
Tractatus de mora *Æmilij Ferreti.*
Tractatus feudalis. *Anton. Borrinii, Helfrici Vlrici Vunii.*
Tractatus ad criminales cauſas. *Bartholom. Fargii.*
Tractatus judiciarii ordinis. *Ioan. Bapt. Schvvartzenthaler.*
Tractatus cautelarum. *Bartholom. Cepollæ, Thom. Ferrarii*
Tractatus reatuum juxta forenſium, ac pragmaticorum vſum. *Godofredi à Brauo.*
Tractatus præcipuarum rerum Iuris Pontificii. *Hieronymi Fernandez.*
Tractatus ſynopticus de actionibus. *Incerti.*
Tractatus ſynopticus. *Lament. Beyerlinck.*
Tractatus, ſiue quæſtiones variæ. *Petri Nugnez.*
Tractatus majoratuum, & meliorationum Hiſpaniæ. *Melchior. Pelaez.*
Tractato circa li Cambii mercantili. *Marci Antonii Berardatii.*
Tractato de Traffichi. *Tomaſo Boninſegni.*
Trattato della proprietà, ò peculio de Regolari. *Vincenzo Paccino.*
Trenga, & pace, & fide. *Nicolai Moroni, tom.11.p.1. fol.418. Octauiani Vulpellii, t.11.p.1.f.206*
Treuga, pace, & cautione de non offendendo. *Sebaſtiani Guazzini.*
Tribunal Religioſorum. *Ioſephi de S. Maria.*
Tributis, gabellis, & vectigalibus. *Ioannis Bertachini, t.12. f.51*
Tributis, & vectigalibus. *Iulii Cæſaris Bulengeri.*
Tribunalibus Vrbis, & eorum præuentionibus. *Martæ.*
Trias judicial ſecond Notaire, vide *Practica de Notari.*
Tutamen pauperum. *Lucæ Matthæi de Apicella.*
Tutelares vindiciæ, ſeu de tutela legitima. *Ioannis Teſchlini.*
Tutore & Curatore. *Antonii Piagii, tom. 8.p.2.f. 325. Pauli Montani, Bergami Caualcani, t.8 p.2.f.334*
Tutorum, & Curatorum liberatione. *Iodoci Damhouderii, t.8.p.2.f.372*
Tutorum, & Curatorum ratione, tempore, modo, atque forma. *Eiuſdem, t.8. p.2.f.385*
Tutorum, & Curatorum rationis juſtificatione. *Eiuſdem, t.8.p.2.f.376*
Tutore, & executore teſtamenti. *Ioannis Dilecti Durantis, t.8. p.1. f.136*
Tutelis, & curis. *Ioannis Gutierrez, Marcelli Conuerſani, &c.*

V

VArietate actionum. *Placenti, t.3 p.4.f.35*
Vaſſallis, feudis, & hominiis. *Ægid. Magiſtri, tom.13.fol.436*
Variatione fori. *Ioannis Baptiſta Nouarii.*
Variæ reſolutiones vltimarum voluntatum. *Thadæi Piſonis.*
Variæ lectiones vtriuſque Juris. *Guidonis Panciroli, Ludouici Vitalis, Guillelmi Ranchini.*
Variis ſolutionibus. *Anton. Fabri.*
Variis ambiguitatibus. *Iul. Cæſaris Coſta.*
Variarum lucubrationum. *Iul. Lauoris.*
Variorum jurium renuntiationibus. *Andrea Dalneri.*
Variæ quæſtiones. *Ioſeph. Gonzal. Florez.*
Vectigalibus, tributis, & gabellis. *Ioan. Bertachini, t.12.f.51*
Vectigalium jure. *Henrici Glock.*
Venatione ferarum. *Petri Molignati.*
Venatione, piſcatione, & aucupio. *Sebaſtiani Medices, t.11 f.396*
Venatione duplici. *Franciſci Zoannetti*
Venditione, ex emptione, ac de omnibus contractibus in genere. *Fabiani de Monte, tom. 5. part. 1. f.59*
Venditione, & emptione ad terminum. *S. Thom. eſt in t.17.oper.*
Venditione, & emptione ſub pacto retrouenditionis. *Franciſci Zoannetti, t.6.p.1.f.67*
Venditione, & emptione. *Ioan. de Salas.*
Venditione ad tempus. *Romualdi Coli.*
Venditionis decima. *Ignat. Laſarte.*
Veneficiis. *Lambert. Danei.*
Venatio legalis. *Claudii Dauidis.*
Verbis geminatis. *Anton. Corſeti, t.18.f.266*
Verborum ſignificatione. *Camilli Gallinii, Ant. Contii, Barnabæ Briſſonii, Nicolai Rigalti.*

Digitized by Google

Materias ex profeſſo tractantium.

Verborum appellatiua. *Ioan. Petri Molignati.*

Verborum Iuris. *Franciſci Hottomanni.*

Verborum obligationibus. *Camilli Gallinii.*

Vera Iuriſprudentia. *Ioachimi Hopperi.*

Veritate, & excellentia legalis ſcientiæ. *Petri Andrea Gammari, t.1.f.132*

Veterum numiſmatum collatione, & Moneta, vide *Moneta.*

Inueſtiturarum pactionibus. *Andrea Knichen.*

Vindiciæ tutelares, ſeu de tutela legitima. *Ioannis Teſchlini.*

Vetito alearum luſu. *Angeli Roccha.*

Viridarium Iuridicum. *Ludouici Gilhauſen.*

Viri, & vxoris donatione, vide *Donatione, & teſtamento.*

Viris illuſtribus, v. *Iuriſconſultorum vita.*

Vi, & poteſtate legum humanarum. *Claudii Carnini.*

Viribus patriæ poteſtatis. *Philippi Paſchalis.*

Viatorium Iuris. *Ioan. Barberii.*

Viſitationibus. *Ioan. Franciſci de Panuinis, t.14.f.178 Mariam Soccini* eſt cum ejus oper. *in 1. Decret.*

Viſitatione Regularium. *Thomæ à* Ieſu Maria.

Viſitatorum, & viſitandorum directorium. *Luca Antonii Reſta.*

Viſitandorum praxis. *Petri Pauli Salodii.*

Viſitatione, & regimine Eccleſiarum. *Pauli Fuſchi.*

Vita, & ſtatu Eremitarum. *Nicolai Boerii, t.13.p.2.f.432*

Vita, & honeſtate Clericorum. *Sebaſtiani Facinta.*

Vltimo fine Juris Ciuilis, & Canonici. *Fortunii Garcia, t.1.f.106*

Vltimis voluntatibus. *Ioan. Guttierii, t.8.p.1.f.174. Ant. Gomez, Thoma Maulii*, v. *Teſtamento.*

Vltimarum voluntatum executionibus. *Ioan. Iacobi à Canibus, t.8.p.1.f.185. Ioannes, t.8.p.1.f.196*

Vltimarum voluntatum interpretatione. *Simonis de Pratis.*

Vltimarum voluntatum commutationibus. *Ioan. Petri Moneta.*

Vnione Eccleſiarum. *Petri de Peruſio, Thom. Campegii, t.15.f.536*

Vnione, ſeu pariatione prolium diuerſi matrimonii ad ſucceſſionem. *Bartholomæi Muſculi.*

Vnione prolium. *Iacobi Richii, t.6.p.6.f.15*

Vnionibus. *Ioan. Baptiſta Caccialupi, t.15.p.1.f.230*

Vnionum reuocatione. *Petri de Peruſio, t.15.p.1.f.242*

Vnitate ciuilis, & paſtoris. *Michaelis de Aninyon, t.13.p.2.f.23*

Vniuocis. *Alexandri Randenſis.*

Vniuerſo iure emphyteutico. *Franciſci de Caldas Pereira.*

Vocabularium Juris. *Anton. Nebriſſenſis.*

Vocabularium Luſitanico-Latinum. *Auguſtini Barboſa.*

Voluntatibus vltimis, v. *Vltima voluntate ex teſtamento.*

Voluntate captatoria. *Roderici Suarez.*

Voce Canonicorum in Capitulo. *Anton. Raguccii, Thoma de Vio Cajetani.*

Voto paupertatis. *Alexandri Archirota.*

Voto, & ſtatu Religioſorum hominum. *Gregor. de Valentia.*

Vota. *Matth. Vklacheri.*

Vrbanorum prædiorum ſeruitutibus. *Barthølom. Capolla, t.6.p.2.f.176*

Vrbis præſcriptione ſtatutaria. *Ioan. Baptiſt. Bonii, t.17.f.176*

Vſibus feudorum. *Martini de Silimanis*, cum addit. *Baldi, t.12.p.1.f.2.*

Vſucapione rei furtiuæ prohibita. *Adriani Pulnai, t.12.f.216*

Vſucapionum differentiis, ſeu Tribonianus. *Iacobi Renardi.*

Vſucapionibus, & diuerſi temporis præſcriptionibus, *Petri Gilkenii.*

Vſucapione. *Bartholomai Capolla. Hieronymi Gebhardi.*

Vſu, & conſuetudine. *Petri Salazar.*

Vſu maris. *Roderici Suarii.*

contra Vſum duelli. *Anton. Maſſa Galleſii.*

Vſufructu. *Ioan. de Caſtillo.*

Vſufructu mulieri relicto. *Bergnini Caualcani.*

Vſuris, ſeu commerciis illicitis. *Ambroſ. de Vignate, t.7.f.50*

Vſuris. *Anton. de Roſellis, t.7.f.66. S. Antonini, t.7.f.78. Guidonis Pape, t.7.f.71. Guillelmi Bonon. tom.7.f.74. Ioan. Baptiſt. Lupi, t.7.f.123. Laurent. de Rodulphis, t.7.f.15. Romualdi Coli, Alphonſi Villagut. Chriſtophori Binderi, Lalii Zecchii, Petr. Gregor. Tholoſani, Henrici Caniſii, S. Thom. t.17.op. Thom. de Vio Card. Caietan. Conradi Pauli.*

Vtili tempore, & continuo. *Marci Anton. Bardi, t.5. f.10*

Vtilitate, & poteſtate monetarum. *Ioan. Aquila.*

Vtroque retractu, municipali, & conuentionali, *Andrea Tiraquelli, Nicol. Vgelii.*

Vtriuſque Iuris concors diſcordia. *Caroli à Manſfeld.*

Vxoris, & viri donatione, & teſtamento, vide *Donatione.*

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google